

భాగవతము

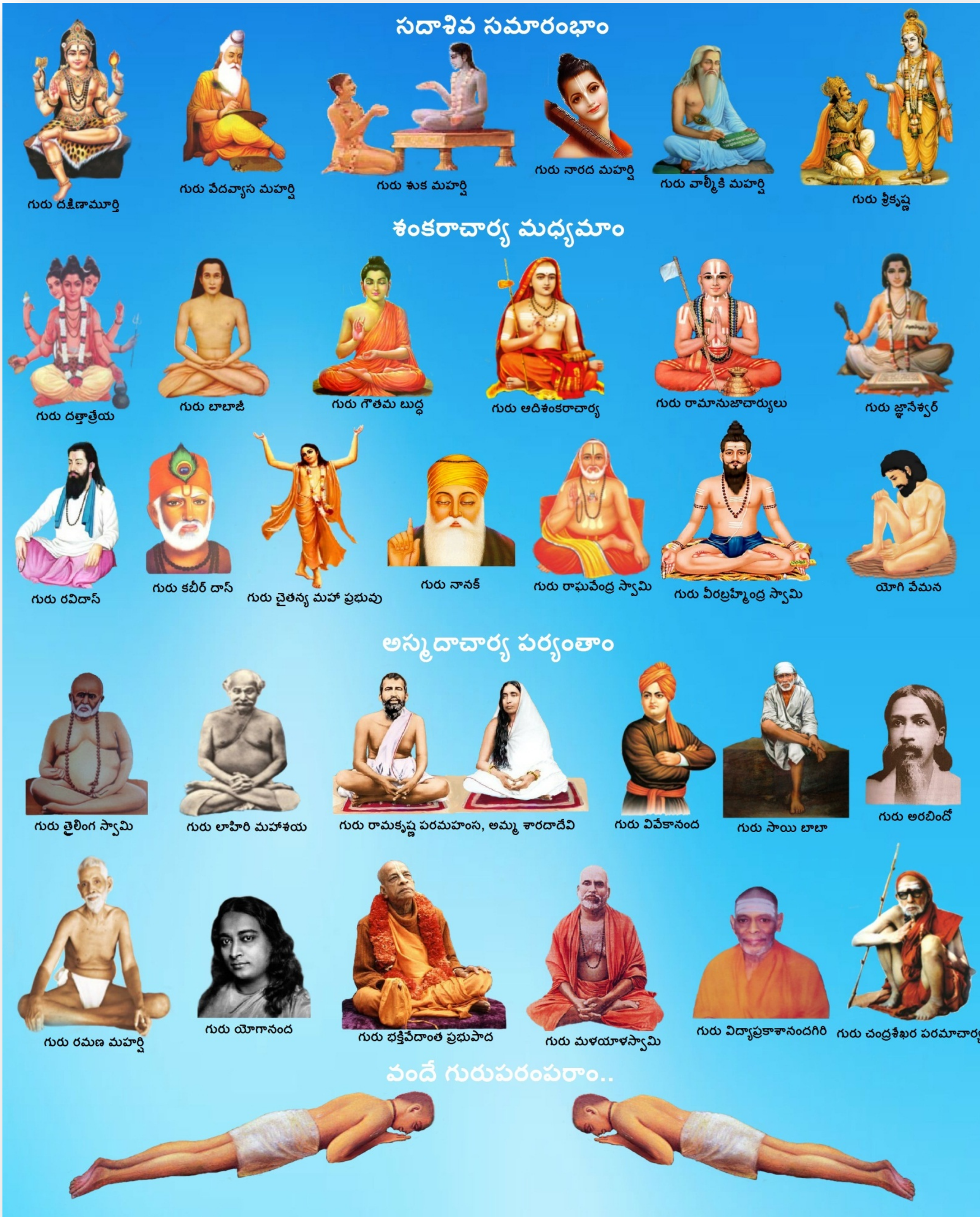
విచారణ

సంపూర్ణ పోతన శ్రీ మదాంధ్ర మహాభాగవతము-పద్య

సదాశివ సమారంభాం
గురు దక్షిణామూర్తి
గురు వేదవ్యాస మహర్షి
గురు శుక మహర్షి
గురు నారద మహర్షి
గురు వాల్మీకి మహర్షి
గురు శ్రీకృష్ణ
శంకరాచార్య మధ్యమాం
గురు దత్తాత్రేయ
గురు బాబాజీ
గురు గౌతమ బుద్ధ
గురు ఆదిశంకరాచార్య
గురు రామానుజాచార్యులు
గురు జ్ఞానేశ్వర్
గురు రవిదాస్
గురు కబీర్ దాస్
గురు చైతన్య మహా ప్రభువు
గురు నానక్
గురు రాఘవేంద్ర స్వామి
గురు వీరబ్రహ్మేంద్ర స్వామి
యోగి వేమన
అస్మదాచార్య పర్యంతాం
గురు త్రైలింగ స్వామి
గురు లాహిరి మహాశయ
గురు రామకృష్ణ పరమహంస, అమ్మ శారదాదేవి
గురు వివేకానంద
గురు సాయి బాబా
గురు అరబిందో
గురు రమణ మహర్షి
గురు యోగానంద
గురు భక్తివేదాంత ప్రభుపాద
గురు మళయాళస్వామి
గురు విద్యాప్రకాశానందగిరి
గురు చంద్రశేఖర పరమాచార్య
వందే గురుపరంపరాం..

నన్ను "నేను" తెలుసుకోవటానికి

నన్ను "నేను" మార్చుకోవటానికి

నన్ను "నేను" చేరుకోవటానికి

మరియు అత్యుత్తమ జీవన విధానానికి

కావలసిన భక్తి,జ్ఞాన,కర్మ,ధర్మ సమాచారం ఒకేచోట తెలుగులో ఉచితంగా!

సాధారణంగా వేదాంతం తెలుసుకోవాలనే కోరిక వుంటుంది, కాని గ్రంధాలు అందుబాటులో లేవు. ఇంకొకరి దగ్గర గ్రంధాలు వుంటాయి, కాని జిజ్ఞాసువులకి ఎక్కడ ఉన్నవో తెలియదు. అలాగే కొన్ని లైబ్రరీ లో కొన్ని రకాల పుస్తకాలు మాత్రమే లభ్యం అవుతున్నాయి, అంతేగాక విలువైన గ్రంధాలు సరైన సంరక్షణ లేక కనుమరుగైపోతున్నాయి, కనుక మన అందరి కోసం భారత ప్రభుత్వం పురాతన ఆధ్యాత్మిక గ్రంధాలను సంరక్షించే నిమిత్తం ఎంతో శ్రమతో కంప్యూటరీకరణ ద్వారా ఒక చోట చేర్చుతూ ఆన్ లైన్ చేయటం జరిగింది. ఇటువంటి విలువైన జ్ఞాన సంపదను మరింత సులభంగా అందుబాటులోకి తీసుకురావటానికి సాయి రామ్ సేవక బృందం ఉడతా భక్తి గా ఇప్పటివరకి దాదాపు **5000** పుస్తకాలను వివిధ వర్గాలుగా విభజించి PDF(eBOOK) రూపంలో ఆన్ లైన్ లో ఉచితంగా అందించటం జరిగింది. కనుక ప్రతి ఒక్కరు ఈ సదవకాశాన్ని సద్వినియోగం చేసుకోగలరు. ఇందుకు సహాయం అందించిన భారత ప్రభుత్వపు వెబ్ సైట్(డిజిటల్ లైబ్రరీ అఫ్ ఇండియా http://www.new.dli.ernet.in), ఆర్కైవ్ వెబ్ సైట్(https://archive.org), గూగుల్ వెబ్ సైట్(https://www.google.co.in), మైక్రోసాఫ్ట్ వెబ్ సైట్(http://www.microsoft.com) కు మేము ఋణపడివున్నాము.అలాగే ఇటువంటి బృహత్తర కార్యక్రమానికి పెద్ద మొత్తం లో గ్రంధాలను అందించిన తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానమునకు కూడా మనం ఋణపడివున్నాము. సాయి రామ్ సేవక బృందం కోరుకొనేది ఒక్కటే, ప్రతి ఇల్లు ఆధ్యాత్మిక జ్ఞాన గ్రంధాలతో నిండిపోవాలన్నదే మా కోరిక.

ఈ గ్రంధాలను ఉచితంగా ఆన్ లైన్ లో చదువుటకు, దిగుమతి(డౌన్లోడ్) చేసుకొనుటకు గల మార్గాలు:

1) భారత ప్రభుత్వపు వెబ్ సైట్: http://www.new.dli.ernet.in లేక http://www.dli.ernet.in
2) సాయి రామ్ వెబ్ సైట్: http://www.sairealattitudemanagement.org
3) సాయి రామ్ గూగుల్ సైట్: https://sites.google.com/site/sairealattitudemanagement
4) ఆర్కైవ్ వెబ్ సైట్: https://archive.org/details/SaiRealAttitudeManagement

ఈ జ్ఞాన యజ్ఞం పై గల సలహాలు,సూచనలకు సేవక బృందాన్ని సంప్రదించుటకు: sairealattitudemgt@gmail.com

సాయి రామ్ భక్తి,జ్ఞాన సమాచారం: https://www.facebook.com/SaiRealAttitudeManagement

సాయి రామ్ భక్తి,జ్ఞాన సంబంధ వీడియోలు: https://www.youtube.com/user/sairealattitudemgt

ఈ జ్ఞాన యజ్ఞంలో ప్రతి ఒక్కరు పాల్గొని, ఈ అవకాశాన్ని సద్వినియోగం చేసుకొని,మీరు సంతృప్తులైతే మరొక సాధకునికి, జిజ్ఞాసువులకు మార్గం చూపించగలరని ఆశిస్తున్నాము. మీరు చదువుకోవటంలో ఏమైనా ఇబ్బంది కలిగితే సేవక బృందంను సంప్రదించగలరు. ఒకవేళ మా సేవలో ఏమైన పొరపాటు వస్తే మన్నించగలరు.

ఈ గ్రంధపు భారత ప్రభుత్వ డిజిటల్ లైబ్రరీ గుర్తింపు సంఖ్య: 2030020025497,2030020024825,9000000001242

గమనిక: భక్తి,జ్ఞాన ప్రచారార్థం **ఉచితంగా eBook** రూపంలో భారత ప్రభుత్వపు సహాయంతో ఇవ్వడం జరిగింది. ఈ గ్రంధముపై వ్యాపార,ముద్రణ హక్కులు రచయిత,పబ్లిషర్స్ కి గలవు, కనుక వారిని సంప్రదించగలరని మనవి చేసుకొంటున్నాము.

Sai**R**eal**A**ttitude**M**anagement(SAI RAM) - సాయి నిజ వ్యక్తిత్వ నిర్వహణ(సాయి రామ్)

* సర్వం శ్రీ సాయినాధ పాద సమర్పణమస్తు *

భారత ప్రభుత్వపు వెబ్ సైట్ - డిజిటల్ లైబ్రరీ అఫ్ ఇండియా

http://www.new.dli.ernet.in

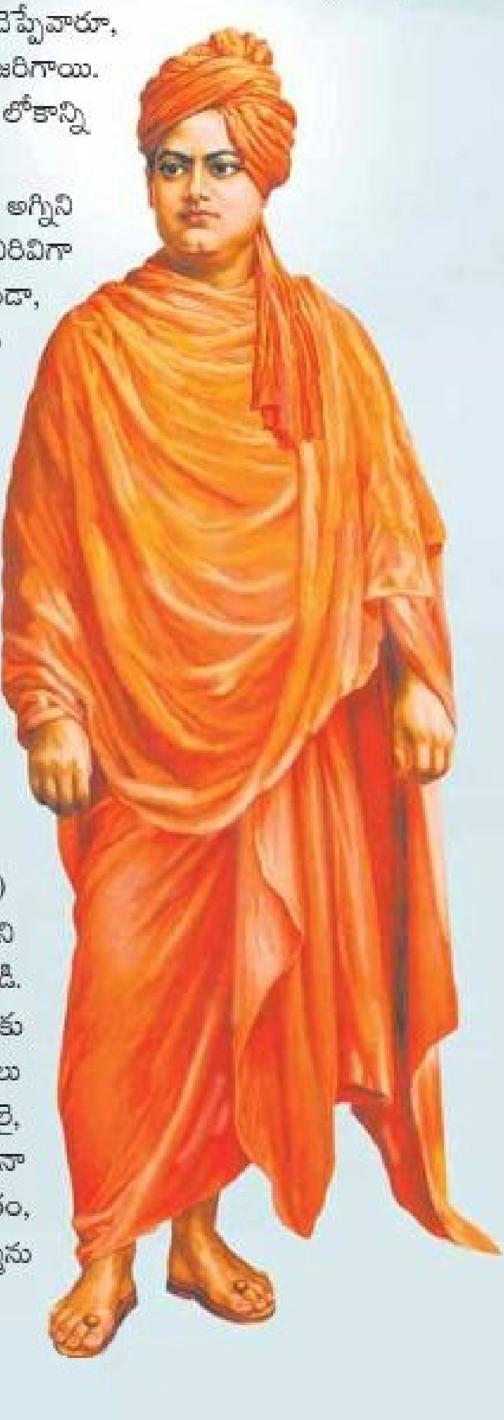

అతి విశిష్టం ఈ దానం!

స్వామి వివేకానంద

"దానాలలోకెల్లా ఆధ్యాత్మిక విద్యాదానం చాలా శ్రేష్ఠమైంది! దాని తరువాతిది లౌకిక జ్ఞానదానం, ప్రాణదానం, అన్నదానం" అని వ్యాసమహర్షి చెప్పారు.

మన ఆధ్యాత్మిక జ్ఞానం భారతదేశ హద్దులలో నిలిచి పోకూడదు. లోకమంతటినీ ఆవరించాలి! ఇలా లోకవ్యాప్తమైన ధర్మప్రచారాన్ని మన పూర్వులు చేశారు. హైందవ వేదాంతం ఎన్నడూ ఈ దేశం దాటి పోలేదని చెప్పేవారూ, మతప్రచారార్థం తొలిసారిగా, పరదేశాలకు వెళ్ళిన సన్యాసిని నేనే అని చెప్పేవారూ, తమ జాతిచరిత్ర నెరుగని వారే! ఇలాంటి సంఘటనలు ఎన్నోసార్లు జరిగాయి. అవసరమైనప్పుడల్లా, భారతీయ ఆధ్యాత్మిక జ్ఞానప్రవాహం వెల్లువలా లోకాన్ని ముంచెత్తుతూ వచ్చింది.

రాజకీయ ప్రచారాన్ని రణగొణధ్వనులతో, యోధులతో సాగించవచ్చు. అగ్నిని కురిపించి, కత్తిని ఝళిపించి, లౌకిక జ్ఞానాన్నీ, సంఘనిర్మాణ విజ్ఞానాన్నీ విరివిగా ప్రచారం చేయవచ్చు. కానీ ఆధ్యాత్మిక జ్ఞానదానం కళ్ళకు కనిపించకుండా, చెవులకు వినిపించకుండా కురుస్తూ, రోజా పువ్వుల రాసుల్ని వికసింపజేసే మంచులాగా నిశ్శబ్దంగా జరగవలసి ఉంది. భారతదేశం నిరాడంబరంగా, లోకానికి మళ్ళీ మళ్ళీ చేస్తూ వచ్చిన దానమిదే!

మిత్రులారా! నేను అవలంబించే విధానాన్ని తెలియజేస్తాను వినండి. భారతదేశంలోనూ, ఇతర దేశాల్లోనూ మన పారమార్థిక ధర్మాలను బోధించడానికి తగినవారుగా మన యువకుల్ని తయారు చేయడానికై భారతదేశంలో కొన్ని సంస్థలను నెలకొల్పాలి! ఇప్పుడు మనకు కావలసింది బలిష్ఠులు, ఐవసంపన్నులు, ఋజువర్తనులు, ఆత్మ విశ్వాసపరులు అయిన యువకులు. అలాంటి వారు నూరుమంది దొరికినా, ప్రపంచం పూర్తిగా పరివర్తన చెందగలుగుతుంది!!

ఇచ్ఛాశక్తి తక్కిన శక్తులన్నిటి కన్నా బలవత్తరమైంది. అది సాక్షాత్తూ భగవంతుని దగ్గరి నుండి వచ్చేదే కాబట్టి దాని ముందు తక్కినదంతా లొంగిపోవలసిందే. నిర్మలం, బలిష్ఠం అయిన 'ఇచ్ఛ' (సంకల్పం) సర్వశక్తిమంతమైంది. దానిలో మీకు విశ్వాసం లేదా? ఉంటే మీ మతంలోని మహోన్నత ధర్మాలను ప్రపంచానికి బోధించడానికై కంకణం కట్టుకోండి. ప్రపంచం ఆ ధర్మాల కోసమై ఎదురుచూస్తోంది. అనేక శతాబ్దాలుగా ప్రజలకు క్షుద్రసిద్ధాంతాలు నేర్పడం జరిగింది. వారు వ్యర్థులని ప్రపంచమంతటా బోధలు జరిగాయి. ఎన్నో శతాబ్దాల నుండి వారు ఈ బోధనల వల్ల భయభ్రాంతులై, పశుప్రాయులైపోతున్నారు. తాము ఆత్మస్వరూపులమనే మాటను వినడానికైనా వారెన్నడూ నోచుకోలేదు. "నీచాతినీచుడిలో కూడా ఆత్మ ఉంది. అది అమృతం, పరమ పవిత్రం, సర్వశక్తిమంతం, సర్వవ్యాపకమైనది" అని వారికి ఆత్మను గురించి చెప్పండి. వారికి ఆత్మవిశ్వాసాన్ని ప్రసాదించండి. ❖

మూలం: శ్రీ రామకృష్ణ ప్రభ - ఫిబ్రవరి 2014

ఆనందాశ్రమ గ్రంథరత్నమాల.

శ్రీ

పరమేశ్వరకరుణాకలితానవద్యకవిత్వవిద్యావినుతానుపమసాహిత్య

సహజపాండిత్య

బమ్మెర పోతనామాత్య ప్రణీత

శ్రీమదాంధ్రమహాభాగవతము

కీ. శే. తంజనగరము - తేవప్పెరుమాళ్లయ్యగారిచే

వ్రాయబడిన

టీకాతాత్పర్యములతో

శ్రీమాన్ బురిపట్టణము - రామానుజయ్యగారిచే

పరిశోధితము.

మఱియు

వేమూరు - వేంకటకృష్ణమశ్రేష్ఠి అండ్ సన్సుచే

ప్రకటింపబడుచుండినది.

ఈ ప్రతిమాత్రము

ఎ. కిష్ణన్ సెట్టి అండ్ కంపెనీ వారిచే

ప్రకటితము.

286, చైనాబజారు రోడ్డు

1928

ఆనందముద్రణాలయము.

విషయసూచిక.

ప్రథమస్కంధము.

శ్రీహయగ్రీవాయ నమః.

శ్రీ సరస్వతీ ప్రార్థన.

ఉ. క్షోణితలంబు నెన్నుదురు ♦ సోఁకఁగ మ్రొక్కి నుతింతు సైకత
శ్రోణికిఁ జంచరీకచయ♦సుందరవేణికి రక్షితామర
శ్రేణికిఁ దోయజాతభవ♦చిత్తవశీకరణైకవాణికిన్
వాణికి నక్షదామశుక♦వారిజపుస్తకరమ్యపాణికిన్.

శా. తల్లీ నిన్నుఁ దలంచి పుస్తకము చే♦తం బూనితిన్ నీవు నా
యుల్లంబందున నిల్చి జృంభణముగా ♦ నుక్తుల్ సుశబ్దంబు శో
భిల్లం బల్కుము నాదువాక్కునను సం♦ప్రీతిన్ జగన్మోహినీ
ఫుల్లాబ్జాక్షి సరస్వతీ భగవతీ ♦ పూర్ణేందుబింబాననా.

శ్రీమద్భాగవతగ్రంథప్రణేత యగువ్యాసమహర్షి ప్రార్థన.

ఉ. ప్రాంశుపయోదనీలతను♦భాసితు నుజ్జ్వలదండధారుఁ బిం
గాంశుజటాచ్ఛటాభరణు ♦ నాగమపుంజపదార్థతత్త్వని
స్సంశయకారుఁ గృష్ణమృగ♦చర్మకృతాంబరకృత్యు భారతీ
వంశవివర్ధనుం ద్రిదశ♦వందితు సాత్యవతేయుఁ గొల్చెదన్.

శ్రీమద్భాగవతార్థోపదేష్ట యగుశుకమహర్షి ప్రార్థన.

మ. సముఁడై యెవ్వఁడు ముక్తకర్మచయుఁడై ♦ సన్న్యాసియై యొంటిఁ బో
వ మహాభీతి నొహో కుమార యనుచున్ ♦ వ్యాసుండు చీరంగ వృ
క్షములుం దన్మయతం బ్రతిధ్వనులు చ♦క్కం జేసె మున్నట్టిభూ
తమయున్ మ్రొక్కెద బాదరాయణిఁ దపో♦ధన్యాగ్రణిన్ ధీమణిన్.

శ్రీమద్భాగవత ప్రార్థన.

ఆ. వేదకల్పవృక్ష♦విగళిత మయి శుక
ముఖసుధాద్రవమున ♦ మొనసి యున్న
భాగవతపురాణ♦ఫలరసాస్వాదన
పదవిఁ గనుఁడు రసిక♦భావవిదులు.

మ. లలితస్కంధము కృష్ణమూలము శుకా♦లాపాభిరామంబు మం
జులతాశోభితముఁ సువర్ణసుమన♦స్సుజ్ఞేయముఁ సుందరో
జ్జ్వలవృత్తంబు మహాఫలంబు విమల♦వ్యాసాలవాలంబు నై
వెలయుఁ భాగవతాఖ్యకల్పతరు వు♦ర్విఁ సద్ద్విజశ్రేయ మై.

క. నిగమములు వేయి చదివిన
సుగమంబులు గావు ముక్తి♦సుభగత్వంబుల్
సుగమంబు భాగవత మను
నిగమంబుఁ బఠింప ముక్తి♦నివసనము బుధా.

ఆ. అతిరహస్య మైన♦హరిజన్మ కథనంబు
మనుజుఁ డెవ్వఁ డేని ♦ మాపు రేపు
చాల భక్తితోడఁ ♦ జదువుఁ దా సంసార
దుఃఖరాశిఁ బాసి ♦ తొలఁగిపోవు.

శ్రీభాగవతగ్రంథప్రతిపాద్యశ్రీకృష్ణమూర్తిప్రార్థన.

మ. తరుణాబ్జారుణలోచనద్వయి కృపా♦ధారేయ మై యొప్పసా
గరకన్యాకుచకుంభపాళిఁ బులకల్ ♦ గన్పట్ట వహాసీంద్రహృ
త్సరసీజంబులు సంచలింప మురళీ♦సంజాతగీతామృత
స్ఫురణఁ రా ల్గరఁగం జరించుహరికై ♦శోరంబు ఘావించెదన్.

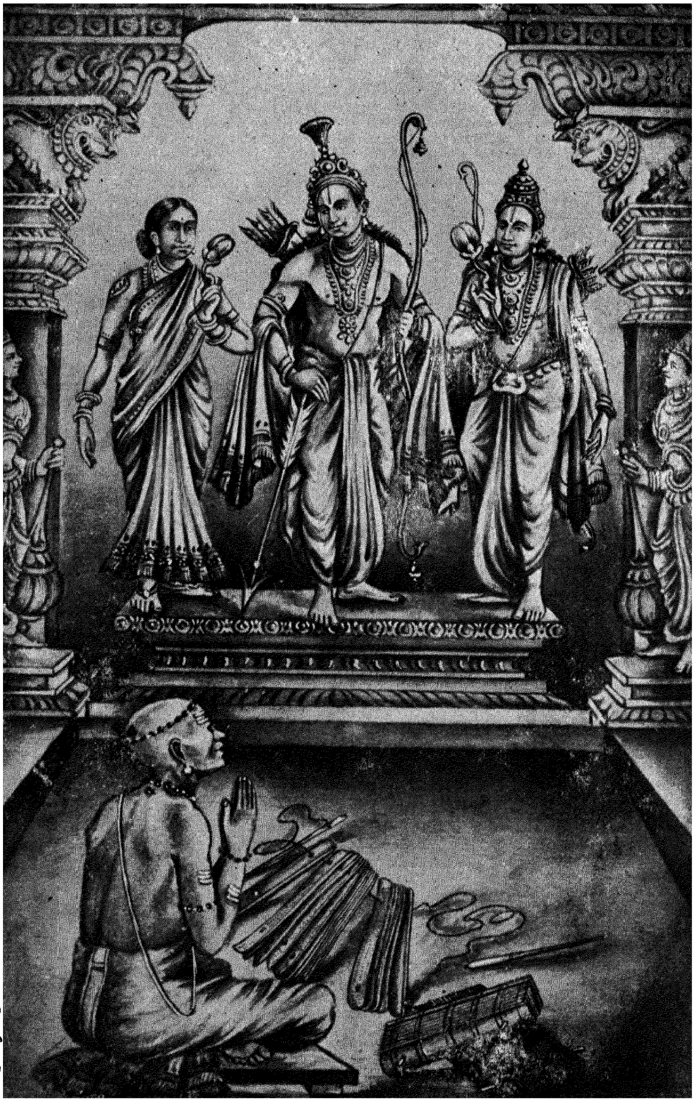
చ. జలనిధికన్యకాఘనకు♦చస్థలిపచ్చలతాళి గోపికా
విలసితహారమధ్యమణి♦విశ్వజగద్వలయప్రకాశకో
జ్జ్వలమహనీయరత్న మని♦వారిత కాళియభోగిభోగమం
డలగిరివజ్ర మై వెలయు♦నందతనూజు భజింతు నామదిన్.

గ్రంథనాయకుం డగుశ్రీరామమూర్తిప్రార్థన.

క. శ్రీకంఠచాపఖండన
పాకారిప్రముఖవినుత♦భండన విలస
త్కాకుత్స్థవంశమండన
రాకేందుయశోవిశాల ♦ రామనృపాలా.

శుద్ధపత్రము

పుట	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
13	26	వన్యానంబుగా	నన్యానంబుగా
17	29	ప్రాతేందు	ప్రాంతేందు
45	22	యప్పడుపు	యప్పడుపు
,,	34	యప్పడుపు	యప్పడుపు
56	14	యక్పకవి	యప్పకవి
72	18	తెలిపియన్నాఁడు	తెలిపియున్నాఁడు
17	31	ఎఱిఁగెడువాడు	ఎఱిఁగెడువాఁడు
346	9	పరిస్పదంబునం	పరిస్పందంబునం
364	22	అనఘా త్త	అనఘాత్మ
365	19	బ్రకాశభూయిషలోకముల	బ్రకాశభూయిష్ఠలోకముల
367	10	నన్నయము	న్ననయము
,,	33	లఘుచుఁ జ్రకాశమాన	లగుచుఁ బ్రకాశమాన
369	13	దృష్టంబుము	దృష్టంబును
373	8	క్లేశనాశనుఁడువు	క్లేశనాశనుఁడవు
390	15	జన్మమునంగు	జన్మమునందును
405	1	గంటంకంబుగా	గం.కంబుగా
415	3	నతకిని	నతనికి
597	22	జగములంగలిగిఁచు	జగములఁగలిగించు
612	5	గడలెడెలసురులు	గడలెడెల సురలు
,,	18	హై నెఱమంటలును	హైన నెఱమంటలును
642	19	పలుపంచలును	పలుపంచలను
655	30	నభంబున	నభంబును
678	11	మూఁఢులయ్యెదరు	మూఢులయ్యెదరు
721	12	దండ్రిఁ పనిచినఁ	దండ్రి పనిచినఁ
722	26	♦వడి నర్జునజాతుల	వడ ♦ నర్జునజాతుల
846	5	నిఖిలవక్షములు	నిఖిలవృక్షములు
892	7	నిట్టిట్టు	నిట్టట్టు
909	1	విద్వజ్జనని కేతనంబును	విద్వజ్జననికేతనంబును
920	11	వాతాశితోఁ	వాతాశితోఁ
984	14	సురచిరగోరష్ఠస్థలిఁ	సురుచిరగోరష్ఠస్థలిఁ
971	2	పాతివ్రత్యంబునా యందలి	పాతివ్రత్యంబు నాయందలి
1057	18	చరితము విను	చరితము వినుస

1. బమ్మెరపోతన - సీతా, రామ, లక్ష్మణులు.

శ్రీరస్తు

శ్రీరామచన్ద్రాయ పరబ్రహ్మణే నమః.

శ్రీమదాంధ్రమహాభాగవతము

ప్రథమస్కంధము.

మంగళము

కైవల్యపదంబుఁ జేరుటకునై ఽ చింతించెదన్ లోకర
క్షైకారంభకు భక్తపాలనకళాఽసంరంభకున్ దానవో
ద్రేకస్తంభకుఁ [1]కేళిలోలవిలసఽద్దృగ్జాలసంభూతనా
నాకంజాతభవాండకుంభకు మహాఽనందాంగనాడింభకున్. 1

ఇష్టదేవతాదిప్రార్థనము.

ఉ. వాలినభక్తి మ్రొక్కెద నఽవారితతాండవకేళికిన్ దయా
శాలికి శూలికిన్ శిఖరిఽజాముఖపద్మమయూఖమాలికిన్
బాలశశాంకమౌళికిఁ గఽపాలికి మన్మథగర్వపర్వతో
న్మూలికి నారదాదిముని ఽముఖ్యమనస్సరసీరుహాలికిన్. 2
ఉ. ఆతతసేవఁ జేసెద సఽమస్తచరాచరభూతసృష్టివి
జ్ఞాతకు భారతీహృదయఽసౌఖ్యవిధాతకు వేదరాశిని
ర్ణేతకు దేవతానికరఽనేతకుఁ గల్మషజేతకున్ నత
త్రాతకు ధాతకున్ నిఖిలఽతాపసలోకశుభప్రదాతకున్. 3
వ. అని నిఖిలభువనప్రధానదేవతావందనంబుఁ జేసి. 4

---

1 కేళి[illegible]

ఉ. ఆదర మొప్ప మ్రొక్కిడుదు నద్రిసుతాహృదయానురాగసం
పాదికి దోషభేదికిఁ బ్రపన్నవినోదికి విఘ్నవల్లికా
చ్ఛేదికి మంజువాదికి నశేషజగజ్జననందవేదికిన్
మోదకఖాదికిన్ సమదమూషకసాదికి సుప్రసాదికిన్.

ఉ. క్షోణితలంబు[1]నన్ నుదురు సోఁకఁగ మ్రొక్కి నుతింతు సైకత
శ్రోణికిఁ జంచరీకచయసుందరవేణికి రక్షితామర
శ్రేణికిఁ దోయజాతభవచిత్తవశీకరణైకవాణికిన్
వాణికి నక్షదామశుకవారిజపుస్తకరమ్యపాణికిన్. 6

శా. పుట్టం బుట్ట శరంబునన్ మొలవ నంభోయానపాత్రంబునన్
నెట్టం గల్గను గాలిఁ గొల్వను బురాణింపన్ దొరంకొంటి మీఁ
దెట్టే వెంట [2]రచింతుఁ దత్సరణి [3]నీ వీవమ్మ యోయమ్మ మేల్
పట్టున్ [4]మానకువమ్మ నమ్మితిఁ జుమీ బ్రాహ్మీ దయాంభోనిధీ. 7

ఉ. *శారద నీరదేందు ఘనసార పటీర మరాళ మల్లికా
హార తుషార ఫేన రజతాచల కాశ ఫణీశ కుంద మం
దార సుధాపయోధి సితతామర సామరవాహినీ శుభా
కారత నొప్పు నిన్ను మదిఁ గానఁగ నెన్నఁడు గల్గు భారతీ! 8

ఉ. *అంబ నవాంబుజోజ్జ్వలకరాంబుజ శారదచంద్రచంద్రికా
డంబరచారుమూర్తి ప్రకటస్ఫుటభూషణరత్నదీపికా
చుంబితదిగ్విభాగ శ్రుతిసూక్తివివిక్తనిజప్రభావ భా
వాంబరవీథివిశ్రుతవిహారిణి నన్ గృపఁ జూడు భారతీ! 9

ఉ. అమ్మలఁ గన్నయమ్మ ముగురమ్మలమూలపుటమ్మ చాలఁ బె
ద్దమ్మ సురారులమ్మ కడుపాఱడిఁ బుచ్చినయమ్మ దన్ను లో
నమ్మిన వేల్పు[5]టమ్మలమనమ్ముల నుండెడియమ్మ దుర్గ మా
యమ్మ కృపాబ్ధి యిచ్చుత మహత్త్వకవిత్వపటుత్వసంపదన్. 10

మ. హరికిం బట్టపుదేవి పున్నెములప్రో వర్థంపుఁబెన్నిక్క చం
దురుతోఁబుట్టువు భారతీగిరిసుతల్ దో నాడుపూఁబోఁడి దా
మరలం దుండెడిముద్దరాలు జగముల్ మన్నించునిల్లాలు భా
సురతన్ లేములు వాపుతల్లి సిరి యిచ్చున్ నిత్యకల్యాణముల్. 11

---

1 నెన్నుదురు. 2 'జరింతుఁ' అని యచ్చుప్రతి. 3 'నా ♦ కీవమ్మ' అని యచ్చుప్రతి.
4 'నా కగుదమ్మ' అని యచ్చుప్రతి.

* ఈరెండుపద్యములు వ్రాఁతప్రతులందుఁ గానంబడవు; ప్రక్షిప్తములుగాఁ దోఁచెడిని. రెండవది మహాభారతమునందలి యారణ్యపర్వములోని చతుర్థాశ్వాసంబున నత్రిగౌతమసంవాదఘట్టమున నున్నది.

5 టన్నులమ♦నమ్ముల.

వ. అని యిష్టదేవతలం జింతించి దినకరకుమారప్రముఖులం దలంచి ప్రథమకవితా
విరచనవిద్యావిలాసాతిరేకి వాల్మీకి నుతియించి హయగ్రీవదనుజకరపరిమిళితనిగమ
నివహవిభాగనిర్ణయనిపుణతాసముల్లాసునకు వ్యాసునకు మ్రొక్కి శ్రీమహాభాగవ
తకథాసుధారసప్రయోగికి శుకయోగికి నమస్కరించి మృదుమధురవచనవర్గపల్ల
వితస్థాణునకుం బాణునకుం బ్రణమిల్లి కతిపయశ్లోకసమ్మోదితసూరు మయూరు నభి
నందించి మహాకావ్యకరణకళావిలాసుం గాళిదాసుం గొనియాడి కవికమలరవిన్
భారవిం బొగడి విదళితాఘు మాఘు వినుతించి యాంధ్రకవితాగౌరవజన
మనోహరి నన్నయసూరిం గైవారంబు సేసి హరిహరచరణారవిందవందనాభిలాషిం
దిక్కమనీషిన్ భూషించి మఱియు నితరపూర్వకవిజనసంభావనంబు గావించి
వర్తమానకవులకుం బ్రియంబు వలికి భావికవుల బహూకరించి యుభయకావ్య
కరణదక్షుండనై. 12

—కృతిపతిత్వనిర్ణయము.—

ఉ. ఇమ్మనుజేశ్వరాధముల । కిచ్చి పురంబులు వాహనంబులున్
సొమ్ములుఁ గొన్ని పుచ్చుకొని । చొక్కి శరీరము వాసి కాలుచే
సమ్మెట[1]వాటులం బడక । సమ్మతితో హరి [2]కిచ్చి చెప్పె నీ
బమ్మెరపోతరాజొకఁడు । భాగవతంబు జగద్ధితంబుగన్. 13

తే. [3]చేతు లారంగ శివునిఁ బూ।జింపఁ డేని, నోరు నొవ్వంగ హరికీర్తి । నుడువఁ డేని
దయయు సత్యంబు లోనుగాఁ । దలఁపఁ డేనిఁ, గలుగ నేటికిఁ దల్లుల । కడుపుఁ జేటు. 14

వ. అని మఱియు మదీయపూర్వజన్మసహస్రసంచితతపఃఫలంబున శ్రీమన్నారాయణ
కథాప్రపంచవిరచనాకుతూహలుండనై యొక్క రాకానిశాకాలంబున సోమో
పరాగంబు రాకం గని సజ్జనానుమతంబున సభ్రంకషశుభ్రసముత్తుంగభంగ య
గు గంగకుం జని క్రుంకులిడి వెడలి మహనీయమంజులపులినతలమంటపమధ్యం
బున మహేశ్వరధ్యానంబు సేసి కించిదున్మీలితలోచనుండనై యున్నయెడ. 15

సీ. మెఱుఁగు చెంగట నున్న । మేఘంబు కైవడి, నువిద చెంగట నుండ । నొప్పువాఁడు
చంద్రమండలసుధా। సారంబుపోలికి, ముఖమునఁ జిఱునవ్వు । మొలచువాఁడు
వల్లీయుతతమాల। వసుమతీజముభంగి, బలువిల్లు మూఁపునఁ । బరఁగువాఁడు
నీలనగాగ్రస।న్నిహితభానునిభంగి, ఘనకిరీటము దలఁ । గలుగువాఁడు

ఆ. పుండరీకయుగముఁ । బోలుకన్నులవాఁడు, వెడఁదయురమువాఁడు । విపులభద్ర
మూర్తివాఁడు రాజ।ముఖ్యుఁ డొక్కరుఁడు నా, కన్నుఁగవకు నెదుర।గానఁబడియె.

వ. ఏను నా రాజశేఖరుం దేఱి చూచి భాషింప యత్నంబు సేయు నెడ నతండు దా
రామభద్రుండ మన్నామాంకితంబుగా శ్రీమహాభాగవతంబుఁ దెనుఁగు సేయు

1 వ్రేటులం. 2. కిచ్చఁ జెప్పె. 3 చేతు లలయంగ.

ము నీకు భవబంధంబులు దెగు నని యానతిచ్చి తిరోహితుం డయిన సముల్లసి
లితనయనుండ నై వెఱఁగుపడి చిత్తంబున. 17

క. పలికెడిది భాగవత మఁట, పలికించువిభుండు రామభద్రుం డఁట నేఁ
బలికిన భవహర మగు నఁట, పలికెద వేఱొండుగాథ పలుకఁగ నేలా. 18

ఆ. భాగవతము దెలిసి పలుకుట చిత్రంబు, శూలి కైనఁ దమ్మిచూలి కైన
విబుధజనులవలన విన్నంత గన్నంత, దెలియ వచ్చినంత తేటపఱుతు. 19

క. కొందఱకుఁ దెనుఁగు గుణమగుఁ, గొందఱకును సంస్కృతంబు గుణమగు రెండుం
గొందఱకు గుణము లగు నే, నందఱ మెప్పింతుఁ గృతుల నయ్యైయెడలన్. 20

మ. ఒనరన్ నన్నయతిక్కనాదికవు లీయుర్విం బురాణావళుల్
తెనుఁగుం జేయుచు మత్పురాకృతశుభాధిక్యంబు దా నెట్టిదో
తెనుఁగుం జేయరు మున్ను భాగవతమున్ దీనిం దెనింగించి నా
జననంబున్ సఫలంబుఁ జేసెదఁ బునర్జన్మంబు లేకుండఁగన్. 21

మ. లలితస్కంధము కృష్ణమూలము శుకాలాపాభిరామంబు మం
జులతాశోభితమున్ సువర్ణసుమనస్సుజ్ఞేయమున్ సుందరో
జ్జ్వలవృత్తంబు మహాఫలంబు విమలవ్యాసాలవాలంబు నై
వెలయున్ భాగవతాఖ్యకల్పతరు వుర్విన్ సద్ద్విజశ్రేయ మై. 22

వ. ఇట్లు భాసిల్లెడు శ్రీమహాభాగవతపురాణపారిజాతపాదపసమాశ్రయంబునను హరి
కరుణావిశేషంబునను గృతార్థత్వంబు సిద్ధించె నని బుద్ధి నెఱింగి లేచి మరలి
కొన్నిదినంబులకు నేకశిలానగరంబునకుం జనుదెంచి యందు గురువృద్ధబుధబంధు
జనానుజ్ఞాతుండ నై. 23

గ్రంథకర్తృవంశావతారము

సీ. కౌండిన్యగోత్రసంకలితుఁ డాపస్తంబ, సూత్రుండు పుణ్యుండు సుభగుఁ డైన
భీమనమంత్రికిఁ బ్రియపుత్రుఁ డన్నయ, కలకంఠి తద్భార్య గౌరమాంబ
కమలాప్తువరమునఁ గనియె సోమనమంత్రి, వల్లభ మల్లమ వారితనయుఁ
డెల్లన యతనికి నిల్లాలు మాచమ, వారిపుత్రుఁడు వంశవర్ధనుండు

ఆ. లలితమూర్తి బహుకళానిధి కేసన, దానమాననీతిధనుఁడు ఘనుఁడు
దనకు లక్కమాంబ ధర్మగేహిని గాఁగ, మనియె శైవశాస్త్రమతముఁ గనియె.

క. నడవదు నిలయము వెలువడి, తడవదు పరపురుషగుణముఁ దనపతినుడువుం
గడవదు వితరణకరుణలు, విడువదు లక్కాంబ విబుధవిసరము వొగడన్. 25

ఉ. మానిను లీడు గారు బహుమాననివారితదీనమానస
గ్లానికి దానధర్మమతిగౌరవమంజులతాగభీరతా

స్థానికి [1]ముద్దుసానికి సదాశివపాదయుగార్చనానుకం
పానయవాగ్భవానికిని బమ్మెర కేసయలక్కసానికిన్. 26
క. ఆమానినికిం బుట్టితి, మే మిరువుర మగ్రజాతుఁ డీశ్వరసేవా
కాముఁడు తిప్పన పోతన, నామవ్యక్తుండ సాధునయయుక్తుండన్. 27
వ. అయిననేను నాచిత్తంబున శ్రీరామచంద్రునిసన్నిధానంబు గల్పించుకొని. 28

షష్ఠ్యంతములు.

ఉ. హారికి నందగోకులవిహారికిఁ జక్రసమీరదైత్యసం
హారికి భక్తదుఃఖపరిహారికి గోపనితంబినీమనో
హారికి దుష్టసంపదపహారికి ఘోషకుటీపయోఘృతా
హారికి బాలకగ్రహమహాసురదుర్వనితాప్రహారికిన్. 29
ఉ. శీలికి నీతిశాలికి వశీకృతశూలికి బాణహస్తని
ర్మూలికి ఘోరనీరదవిముక్తశిలాహతగోపగోపికా
పాలికి వర్ణధర్మపరిపాలికి నర్జునభూజయుగ్మసం
చాలికి మాలికిన్ విపులచక్రనిరుద్ధమరీచిమాలికిన్. 30
ఉ. కుంతకుఁ గాళియోరగవిశాలఫణావళినర్తనక్రియా
రంతకు నుల్లసన్మగధరాజచతుర్విధఘోరవాహినీ
హంతకు నింద్రనందననియంతకు సర్వచరాచరావళీ
మంతకు నిర్జితేంద్రియసమంచితభక్తజనానుగంతకున్. 31
ఉ. న్యాయికి భూసురేంద్రమృతనందనదాయికి రుక్మిణీమన
స్థాయికి భూతసన్నుతవిధాయికి సాధుజనానురాగసం
ధాయికిఁ బీతవస్త్రపరిధాయికిఁ బద్మభవాండభాండని
ర్మాయికి గోపికానివహమందిరయాయికి శేషశాయికిన్. 32
వ. సమర్పితంబుగా నే నాంధ్రంబున రచియింపం బూనిన శ్రీమహాభాగవతపురాణం
బునకుం గథాప్రారంభం బెట్టి దనిన. 33

శ్రీమహాభాగవతకథాప్రారంభము.

సీ. విశ్వజన్మస్థితివిలయంబు లెవ్వని, వలన నేర్పడు ననువర్తనమున
వ్యావర్తనమునఁ గార్యములం దభిజ్ఞుఁడై, తాన రాజగుచుఁ జిత్తమునఁ జేసి
వేదంబు లజునకు విదితముల్ గావించె, నెవ్వఁడు బుధులు మోహింతు రెవ్వ
నికి నెండమావుల నీళ్లఁ గాచాదుల, నన్యోన్యబుద్ధి దా నడరునట్లు
ఆ. త్రిగుణసృష్టి యెందు దీపించి సత్యము, భంగిఁ దోఁచు స్వప్రభానిరస్త
కుహకుఁ డెవ్వఁ డతనిఁ గోరి చింతించెద, [2]ననఘు సత్యుఁ బరుని ననుదినంబు.

---

1 ముద్దసానికి. 2 వాద్యుఁ బరుని సత్యు.

వ. ఇట్లు సత్యం పరం ధీమహి యనుగాయత్త్రీప్రారంభంబున గాయత్త్రీనామబ్రహ్మరూపం బై మత్స్యపురాణంబులోన గాయత్త్రి నధికరించి ధర్మవిస్తరంబును వృత్రాసురవధంబు నెందుఁ జెప్పంబడు నదియ భాగవతం బని పలుకుటం జేసి యీపురాణంబు శ్రీమహాభాగవతం బన నొప్పుచుండు. 35

సీ. శ్రీమంత మై మునిశ్రేష్ఠకృతం బైన, భాగవతంబు సద్భక్తితోడ
వినఁ గోరువారలవిమలచిత్తంబులఁ, జెచ్చెర నీశుండు చిక్కుఁ గాక
యితరశాస్త్రంబుల నీశుండు చిక్కునే, మంచివారలకు నిర్మత్సరులకుఁ
గపటనిర్ముక్తు లై కాంక్ష సేయకయుండుఁ, దగిలి యుండుట మహాతత్త్వబుద్ధి
తే. పరఁగ నాధ్యాత్మికాదితాపత్త్రయంబు, నడఁచి పరమార్థభూతమై యధికసుఖద
మైసమస్తంబుఁగాకయునయ్యునుండు, వస్తు వెఱుఁగంగఁదగు భాగవతమునందు.
ఆ. వేదకల్పవృక్షవిగళిత మై శుక, ముఖసుధాద్రవమున మొనసి యున్న
భాగవతపురాణఫలరసాస్వాదన, పదవిఁ గనుఁడు రసికభావవిదులు. 37

క. పుణ్యం బై మునివల్లభ, గణ్యం బై కుసుమఫలనికాయోత్థితసా
ద్గుణ్యంబు నైమిశాఖ్యా, రణ్యంబు నుతింపఁ దగు నరణ్యంబులలోన్. 38

వ. మఱియును మధువైరిమందిరంబునుం బోలె మాధవమన్థమహితం బై బ్రహ్మగేహంబునుం బోలె శారదాన్వితం బై నీలగళసభానికేతనంబునుం బోలె వహ్ని వరుణ సమీరణచంద్ర రుద్ర హైమవతీ కుబేర వృషభ గాలవ శాండిల్య పాశుపత జటిపటలమండితం బై బలభేదిభవనంబునుం బోలె నైరావ తామృత రంభాగణికాభిరామం బై మురాసురనిలయంబునుం బోలె నున్నత్తరాక్షసవంశ సంకులం బై ధనదాగారంబునుం బోలె శంఖపద్మకుందముకుందసుందరం బై రఘురాముయుద్ధంబునుం బోలె నిరంతరశరానలశిఖాబహుళం బై పరశురామభండనంబునుం బోలె నర్జునోద్భేదం బై దానవసంగ్రామంబునుం బోలె నరిష్టజంభనికుంభశక్తియుక్తం బై కౌరవసంగరంబునుం బోలె ద్రోణార్జునకాంచనస్యందనకదంబసమేతం బై కర్ణకలహంబునుం బోలె మహోన్నతశల్యసహకారం బై సేతుబంధనంబునుం బోలె నలనీలపనసాదిప్రదీపితం బై భర్గభుజనంబునుం బోలె నానాశోకలేఖాఫలితం బై మరునికోదండంబునుం బోలెఁ బున్నాగశిలీముఖభూషితం బై నరసింహరూపంబునుం బోలెఁ గేసరకరజకాంతం బై నాట్యరంగంబునుం బోలె నటనటీసుషిరాన్వితం బై శైలజానిటలంబునుం బోలెఁ జందనకర్పూరతిలకాలంకృతం బై వర్షాగమంబునుం బోలె నింద్రబాణాసనమేఘకరకకమనీయం బై నిగమంబునుం బోలె గాయత్త్రీవిరాజితం బై మహాకావ్యంబునుం బోలె సరసమృదులతాకలితం బై వినతాలయంబునుం బోలె సుపర్ణరుచిరం బై యమరావతీపురంబునుం బోలె సుమనోలలితం బై కైటభోద్యోగంబునుం బోలె మధుమానితం బై పురుషోత్తమసేవనంబునుం బోలె

నమృత ఫలదంబై ధనంజయసమీకంబునుంబోలె నభ్రంకషరాగంబై వైకుం
ఠపురంబునుంబోలె ఖడ్గపుండరీకవిలసితంబై నందఘోషంబునుంబోలెఁ గృష్ణ
సారసుందరంబై లంకానగరంబునుంబోలె రామమహిషీవంచకసమేతంబై
సుగ్రీవసైన్యంబునుంబోలె గజగవయశరభశోభితంబై నారాయణస్థానంబునుం
బోలె నీలకంఠ హంస కౌశిక శుక భరద్వాజ తిత్తిరిభాసురంబై మహాభారతంబు
నుంబోలె నేకచక్ర బక కంక ధార్తరాష్ట్ర శకుని నకులసంచారసమ్మిళితంబై
సూర్యరథంబునుంబోలె నురుతరప్రవాహంబై జలదకాలసంధ్యాముహూర్తం
బునుంబోలె బహువితతజాతిసౌమనస్యంబై యొప్పునైమిశారణ్యం బను శ్రీవిష్ణు
క్షేత్రంబునందు శౌనకాదిమహామునులు స్వర్లోకగీయమానుం డగుహరిం జేరు
కొఱకు సహస్రవర్షంబు లనుష్ఠానకాలంబుగాఁ గలసత్త్రసంజ్ఞికంబైనయాగం
బు సేయుచుండి రం దొక్కనాఁడు వారలు రేపకడ నిత్యనైమిత్తికహోమంబు
లాచరించి సత్కృతుండై సుఖాసీనుండై యున్నసూతుం జూచి. 39

క. ఆతాపసు లిట్లనిరి వి, నీతుఁ విజ్ఞాన[1]ఫలిత।నిగమపురాణ
వ్రాతుఁ నుతహరిగణసం, ఘాతుఁ సూతుఁ నితాంత।కరుణోపేతున్. 40

మ. సమతం దొల్లి పురాణపంక్తు లితిహాస।శ్రేణులుఁ ధర్మశా
స్త్రములుఁ నీవు పఠించి చెప్పితివి వే।దవ్యాసముఖ్యుల్ మునుల్
సుమతుల్ సూచిన వెన్ని యన్నియును దోఁ।చుఁ నీమదిం దత్ప్రసా
దమునంజేసి యెఱుంగ నేర్తువు సమ।స్తంబుఁ బుధేంద్రోత్తమా. 41

క. గురువులు ప్రియశిష్యులకుం, బరమరహస్యములు దెలియఁ।బలుకుదు రచల
స్థిరకల్యాణం బెయ్యది, పురుషులకును నిశ్చయించి।బోధింపు తగన్. 42

క. మన్నాఁడవు చిరకాలము, గన్నాఁడవు పెక్కులైన।గ్రంథార్థంబుల్
విన్నాఁడవు వినఁ దగినవి, యున్నాఁడవు పెద్దలొద్ద।నుత్తమగోష్ఠిన్. 43

చ. అలసులు మందబుద్ధిబలు।లల్పతరాయువు లుగ్రరోగసం
కలితులు మందభాగ్యులు సు।కర్మము లెవ్వియుఁ జేయఁ జాల రీ
కలియుగమందు మానవులు।గావున నెయ్యది సర్వసౌఖ్యమై
యలవడు నేమిటం బొడము।నాత్మకు శాంతి మునీంద్ర చెప్పవే. 44

సీ. ఎవ్వనియవతార।మెల్లభూతములకు, సుఖమును వృద్ధియు।సొరిదిఁ జేయుఁ
నెవ్వనిశుభనామ।మేప్రొద్దు నుడువంగ, సంసారబంధంబు।సమసి పోవు
నెవ్వనిచరితంబు।హృదయంబుఁ జేర్పంగ, భయ మంది మృత్యువు।పరువుఁ బెట్టు
నెవ్వనిపదనది।నేపారుజలముల, సేవింప నైర్మల్య।సిద్ధి గలుగుఁ

తే. దపసు లెవ్వనిపాదంబు।దగిలి శాంతి, తెరువుఁ గాంచిరి వసుదేవ।దేవకులకు
నెవ్వఁ డుదయించెఁ దత్కథ।లెల్ల వినఁగ, నిచ్చపుట్టెడు నెఱిఁగింపు।మిద్ధచరిత.

---

1 ఫణిత♦నిఖిల - నిగమ - పురాణ. 2 వీథి.

క. భూషణములు వాణికి నఘ, పేషణములు మృత్యుచిత్త భీషణములు హృ
త్తోషణములు కల్యాణవి, శేషణములు హరిగుణోపచితభాషణముల్. 46

క. కలిదోషనివారణమై, యలఘుయశుల్ వొగడునట్టి హరికథనము ని
ర్మలగతిఁ గోరెడుపురుషుఁడు, వెలయఁగ నెవ్వాఁడు దగిలి వినఁడు మహాత్మా.

ఆ. అనఘ విను రసజ్ఞులై వినువారికి, మాటమాట కధికమధుర మైన
యట్టికృష్ణుకథన మాకర్ణనము సేయఁ, దలఁపు గలదు మాకుఁ దనివి లేదు.

మ. వరగోవిందకథాసుధారసమహా[1]వర్షోక్తిధారాపరం
పరలం గాక బుధేంద్రచంద్ర యితరోపాయానురక్తిం బ్రవి
స్తరదుర్దాంతదురంతదుస్సహజనుస్సంభావితానేకదు
స్తరగంభీరకఠోరకల్మషకనద్దావానలం బాఱునే. 49

సీ. హరినామకథనదావానలజ్వాలచేఁ, గాలవే ఘోరాఘకాననములు
వైకుంఠదర్శనవాయుసంఘంబుచేఁ, దొలఁగవే బహుదుఃఖతోయదములు
కమలనాభధ్యానకంఠీరవంబుచేఁ, గూలవే సంతాపకుంజరములు
నారాయణస్మరణప్రభాకరదీప్తిఁ, దీఱవే షడ్వర్గతిమిరతతులు

ఆ. నలిననయనభక్తినావచేఁ గాక సం,సారజలధి దాఁటి చనఁగ రాదు
వేయు నేల మాకు విష్ణుప్రభావంబు, దెలుపవయ్య సూత ధీసమేత. 50

వ. మఱియుఁ గపటమానవుండును గూఢుండు నైనమాధవుండు రామసహితుం డై యతిమానుషంబు లైన పరాక్రమంబులు సేసె నఁట వాని వివరింపుము కలియుగంబు రాఁగల దని వైష్ణవక్షేత్రంబున దీర్ఘసత్త్రనిమిత్తంబున హరికథలు విన నెడ గలిగి నిలిచితిమి దైవయోగంబున. 51

క. జలరాశి దాఁటఁ గోరెడి, కలముజనుల్ కర్ణధారుఁ గాంచినభంగిం
గలిదోషహరణవాంఛా, కలితుల మగు మేము నిన్నుఁ గంటిమి సూతా. 52

క. చారుతరధర్మరాశికి, భారకుఁ డగుకృష్ణుఁ డాత్మపదమున కేఁగన్
భారకుఁడు లేక యెవ్వనిఁ, జేరెను ధర్మంబు బలుపు సెడి మునినాథా. 53

సూతుండు నారాయణకథాప్రశంస సేయుట.

వ. అని యిట్లు మహనీయగుణగరిష్ఠు లయినశౌనకాదిమునిశ్రేష్ఠు లడిగిన రోమహర్షణపుత్త్రుం డయి యుగ్రశ్రవసుం డనుపేర నొప్పి నిఖిలపురాణవ్యాఖ్యానవైఖరీసమేతుం డైనసూతుండు. 54

మ. సముఁ డై యెవ్వఁడు ముక్తకర్మచయుఁ డై సన్న్యాసి యై యొంటి వో
వ మహాభీతి నొహో కుమార యనుచున్ వ్యాసుండు సీరంగ వృ
క్షములుం దన్మయతం బ్రతిధ్వనులు సక్కం జేసె మున్నట్టిభూ
తమయున్ మ్రొక్కెద బాదరాయణిఁ దపోధన్యాగ్రణిన్ ధీమణిన్. 55

1 వర్షోరుధారా.

సీ. కార్యవర్గంబును గారణసంఘంబు, నధికరించి చరించు నాత్మతత్త్వ
మధ్యాత్మ మనఁబడు నట్టియధ్యాత్మముఁ[1], దెలియఁజేయఁగఁజాలు దీపమగుచు
సకలవేదములకు సారాంశ మై యేక, మై యసాధారణ మగుప్రభావ
రాజకం బైనపు రాణమర్మంబును, గాఢసంసారాంధ కారపటలి
తే. దాఁటఁ గోరెడివారికి దయ దలిర్ప, నేతపోనిధి వివరించె నేర్పడంగ
నట్టిశుకనామధేయు మహాత్మ గేయు, విమలవిజ్ఞానరమణీయు వేడ్కఁ గొలుతు.
క. నారాయణునకు నరునకు, భారతికిని మ్రొక్కి వ్యాసుపదములకు నమ
స్కారము సేసి వచింతు ను, దారగ్రంథంబు దళితతనుబంధంబున్. 57

వ. అని యిట్లు దేవతాగురునమస్కారంబు సేసి యిట్లనియె మునీంద్రులారా నన్ను మీరలు నిఖిలలోకమంగళం బగునప్రయోజనం బడిగితి రేమిటం గృష్ణసంప్రశ్నంబు సేయంబడు నెవ్విధంబున నాత్మప్రసన్నం బగు నిర్విఘ్నయు నిర్హేతుకయు నైనహరిభక్తి యేరూపంబునం గలుగు నది పురుషులకుఁ బరమార్థంబగు వాసుదేవునియందుఁ బ్రయోగింపంబడినభక్తియోగంబు వైరాగ్యవిజ్ఞానంబులం బుట్టించు నారాయణకథలవలన నెయ్యేధర్మంబులు దగులువడ వవి నిరర్థకంబు లపవర్గపర్యంతం బగునయీపరమధర్మంబునకు దృష్టశ్రుతప్రపంచార్థంబు ఫలంబు గాదు ధర్మంబునం దవ్యభిచారి యైనయర్థంబునకుఁ గామంబు ఫలంబు గాదు విషయభోగం బైనకామంబున కింద్రియప్రీతి ఫలంబు గా దెంతదడవు జీవించు నంతియ కామంబునకు ఫలంబు తత్త్వజిజ్ఞాస గలజీవునకుఁ గర్మంబులచేత నెయ్యది సుప్రసిద్ధం బదియు నర్థంబు గాదు తత్త్వజిజ్ఞాస యనునది ధర్మజిజ్ఞాస యగుటఁ గొందఱు ధర్మంబే తత్త్వం బని పలుకుదురు తత్త్వవిదులు జ్ఞానం బనుపేర నద్వయం బైనయది తత్త్వం బని యెఱుంగుదు రాతత్త్వంబు నౌపనిషదులచేత బ్రహ్మమనియు హైరణ్యగర్భులచేతం బరమాత్మ యనియు సాత్త్వతులచేత భగవంతుం డనియును బలుకంబడు వేదాంతశ్రవణంబున గ్రహింపంబడి జ్ఞానవైరాగ్యంబులతోడం గూడినభక్తిచేతఁ దత్పరు లైనపెద్దలు క్షేత్రజ్ఞుం డైనయీయాత్మయందుఁ బరమాత్మం బొడగందురు ధర్మంబునకు భక్తిఫలంబు పురుషులు వర్ణాశ్రమధర్మభేదంబులం జేయుధర్మంబునకు మాధవుండు సంతోషించుటయె సిద్ధి యేకచిత్తంబున నిత్యంబును గోవిందు నాకర్ణింపను వర్ణింపను దగుఁ జక్రాయుధధ్యానం బనుఖడ్గంబున వివేకవంతు లహంకారనిబద్ధం బైనకర్మంబుఁ ద్రుంచి వైతురు*(భగవంతునియందలి శ్రద్ధయు నపవర్గదం బగుతత్కథాశ్రవణాదులయం దత్యంతాసక్తియుఁ బుణ్యతీర్థావగాహనమహత్సేవాదులచే సిద్ధించుఁ) గర్మనిర్మూలనహేతువు లైనకమలలోచనుకథలం దెవ్వండు రతిసేయు విన నిచ్చగించు వాని కిత

---

1 'మధ్యాత్మ యనఁబడు నట్టియధ్యాత్మకుఁ, దెలివిసేయఁగఁజాలు' అనియే ప్రతులు.

* ఈకుండలీకరణములోనిది వ్రాఁతప్రతులందుఁ గనుపట్టదు.

రంబు లెవ్వియు రుచి పుట్టింప నేరవు పుణ్యశ్రవణకీర్తనుం డైన కృష్ణుండు దన కథలు వినువారిహృదయంబులందు నిలిచి శుభంబు లాచరించు నశుభంబులు పరిహరించు నశుభంబులు నష్టంబు లయిన భాగవతసేవావిశేషంబున నిశ్చలభక్తియుదయించు భక్తి గలుగ రజస్తమోగుణప్రభూతంబు లైన కామలోభాదులకు వశంబు గాక చిత్తంబు సత్త్వగుణంబునఁ బ్రసన్నం బగుఁ బ్రసన్నమనస్కుండైన ముక్తసంగుం డగు ముక్తసంగుం డైన నీశ్వరతత్త్వజ్ఞానంబు దీపించు నీశ్వరుండు గానంబడినఁ జిజ్జడగ్రథనరూపం బైన యహంకారంబు భిన్నంబగు నహంకారంబు భిన్నం బైన నసంభావనాదిరూపంబు లగుసంశయంబులు విచ్ఛిన్నంబు లగు సంశయవిచ్ఛేదం బైన నారబ్ధఫలంబు లైన కర్మంబులు నిశ్శేషంబు లగుఁ గావున.

క. గురుమతులు తపసు లంతః,కరణంబుల శుద్ధి సేయ ఘనతరభక్తిన్
హరియందు సమర్పింతురు, పరమానందమున భిన్నభవబంధను లై. 59

తరలము. పరమపూరుషుఁ డొక్కఁ డాఢ్యుఁడు పాలనోద్భవనాశముల్
సొరిదిఁ జేయ ముకుందపద్మజశూలిసంజ్ఞలఁ బ్రాకృత
స్ఫురితసత్త్వరజస్తమంబులఁ బొందు నందు శుభస్థితుల్
హరి చరాచరకోటి కిచ్చు ననంతసత్త్వనిరూఢుఁ డై. 60

వ. మఱియు నొక్కవిశేషంబు గలదు కాష్ఠంబుకంటె ధూమంబు ధూమంబుకంటెఁ త్రయీమయం బయినవహ్ని యెట్లు విశేషం బగు నట్లు తమోగుణంబుకంటె రజోగుణంబు రజోగుణంబుకంటె బ్రహ్మప్రకాశకం బగుసత్త్వగుణంబు విశిష్టం బగుఁ దొల్లి మునులు సత్త్వమయుం డని భగవంతు హరి నధోక్షజుం గొలిచిరి కొందఱు సంసారమందలిమేలుకొఱకు నన్యుల సేవింతురు మోక్షార్థు లయిన వారలు ఘోరరూపు లయినభూతపతుల విడిచి దేవతాంతరనింద సేయక శాంతు లయి నారాయణకథ లనుభవింతురు కొందఱు రాజసతామసు లయి సిరియు నైశ్వర్యంబును బ్రజలనుం గోరి పితృభూతప్రజేశాదుల నారాధింతురు మోక్ష మిచ్చుటం జేసి నారాయణుండు సేవ్యుండు వేద యాగ యోగ క్రియా జ్ఞాన తపోగతి ధర్మంబులు వాసుదేవపరంబులు నిర్గుణుం డయినపరమేశ్వరుండు గలుగుచు లేకుండుచుఁ ద్రిగుణంబులతోడం గూడినతనమాయచేత నింతయు సృజియించి గుణవంతునిచందంబున నిజమాయావిలసితంబు లయినగుణంబులలోఁ బ్రవేశించి విజ్ఞానవిజృంభితుం డై వెలుంగు నగ్ని యొక్కరుం డయ్యుఁ బెక్కుమ్రాఁకులందుఁ దేజరిల్లుచుఁ బెక్కండ్రై తోఁచు తెఱంగున విశ్వాత్మకుం డైనపురుషుం డొక్కండ తనవలనం గలిగిననిఖిలభూతంబులందు నంతర్యామిరూపంబున దీపించు నతండు మనోభూతసూక్ష్మేంద్రియంబులతోడం గూడి గుణమయంబు లయినభావంబులం దనచేత నిర్మితంబు లైనభూతంబులందుఁ దగులువడక తద్గుణంబు లనుభవంబు సేయు లోకకర్త యైనయతండు దేవతిర్యఙ్మను

ప్యాదిజాతులందు లీల నవతరించి లోకంబుల రక్షించు నని మఱియు సూతుం డి ట్లనియె.

సీ. మహదహంకారతన్మాత్రసంయుక్తుండై, చారుషోడశకళాసహితుండగుచుఁ
బంచమహాభూతభాసితుం డై శుద్ధ, సత్త్వుండై సర్వాతిశాయి యగుచుఁ
జరణోరు భుజ ముఖశ్రవణాక్షి నాసాశిరములు నానాసహస్రములు వెలుఁగ
నంబర కేయూర హార కుండల కిరీ, టాదులు పెక్కువే లమరుచుండఁ

తే. [1]బురుషరూపంబు ధరియించి పరుఁ డనంతుఁ, డఖిలభువనైకవర్ధనయత్నమమర
మానితాపారజలరాశిమధ్యమునను, యోగనిద్రావిలాసియై యొప్పుచుండు.

-భగవంతునియేకవింశత్యవతారములు.-

వ. అది సకలావతారంబులకు మొదలిగని యైనశ్రీమన్నారాయణదేవునివిరాజమానం బయినదివ్యరూపంబు దానిం బరమయోగీంద్రులు దర్శింతు రప్పరమేశ్వరునాభికమలంబువలన సృష్టికర్తలలోన శ్రేష్ఠుండైనబ్రహ్మ యుదయించె నతని యవయవస్థానంబులయందు లోకవిస్తారంబులు గల్పింపంబడియె మొదల నద్దేవుండు కౌమారాఖ్యసర్గంబు నాశ్రయించి బ్రహ్మణ్యుండై దుశ్చరం బైన బ్రహ్మచర్యంబు చరియించె రెండవమాఱు జగజ్జననంబుకొఱకు రసాతలగత యయినభూమి నెత్తుచు యజ్ఞేశుండయి వరాహదేహంబు దాల్చె మూఁడవ తోయంబున నారదుం డనుదేవర్షి యై కర్మనిర్మోచకం బైనవైష్ణవతంత్రంబు సెప్పె నాలవపరికర్మభార్యాసర్గంబునందు నరనారాయణాభిధానుండై దుశ్చరంబైనతపంబు సేసెఁ బంచమావతారంబునం గపిలుం డనుసిద్ధేశుండయి యాసురి యనుబ్రాహ్మణునకుఁ దత్త్వగ్రామనిర్ణయంబు గలసాంఖ్యంబు నుపదేశించె నాఱవశరీరంబున ననసూయాదేవియందు నత్రిమహామునికిఁ గుమారుండై యలర్కునికిఁ బ్రహ్లాదముఖ్యులకు నాత్మవిద్యఁ దెలిపె నేడవవిగ్రహంబున నాకూతియందు రుచికి జన్మించి యజ్ఞుండనఁ బ్రకాశమానుండై యామాది దేవతలతోడంగూడ స్వాయంభువమన్వంతరంబు రక్షించె నష్టమమూర్తిని మేరుదేవియందు నాభికి జన్మించి యురుక్రముం డనం బ్రసిద్ధుండై విద్వజ్జనులకుఁ బరమహంసమార్గంబుం బ్రకటించె ఋషులచేతఁ గోరంబడి తొమ్మిదవజన్మంబునఁబృథుచక్రవర్తియై భూమిని ధేనువుం జేసి సమస్తవస్తువులం బిదికెఁ జాక్షుషమన్వంతరసంప్లవంబున దశమం బయినమీనావతారంబు నొంది మహీరూపం బగు నావ నెక్కించి వైవస్వతమనువు నుద్ధరించె సముద్రమథనకాలంబునం బదునొకండవమాఱు కమఠాకృతిని మందరాచలంబుఁదనపృష్ఠకర్పరంబున నేర్పరియై నిలిపె ధన్వంతరి యనఁ బండ్రెండవతనువున సురాసురమథ్యమానక్షీరపాథోధిమధ్యభాగంబున నమృతకలశహస్తుండై వెడలెఁ బదుమూఁడవది యయినమోహినీ

---

1. పరమపురుషాకృతి ధరించి.

వేషంబున సురాసురుల మోహితులం జేసి సురల నమృతాహారులం గావించెఁ బదునాలుగవది యైననరసింహరూపంబునం గనకకశిపుని సంహరించెఁ బదునేనవది యైనకపటవామనావతారంబున బలిని బదత్రయంబు యాచించి మూఁడులోకంబుల నాక్రమించెఁ బదునాఱవది యైనభార్గవరామాకృతిని గుపితభావంబుఁ దాల్చి బ్రాహ్మణద్రోహు లయినరాజుల నిరువదియొక్కమాఱు వధియించి భూమి నిఃక్షత్రంబు గావించెఁ బదునేడవది యైనవ్యాసగాత్రంబున నల్పమతు లయినపురుషులం గరుణించి వేదవృక్షంబునకు శాఖ లేర్పఱిచెఁ బదునెనిమిదవ దైనరామాభిధానంబున దేవకార్యార్థంబు రాజత్వంబు నొంది సముద్రనిగ్రహాదిపరాక్రమంబు లాచరించె నేకోనవింశతివింశతితమంబు లైన రామకృష్ణరూపంబులచే యదువంశంబునందు సంభవించి విశ్వంభరాభారంబు నివారించెఁ గలియుగాద్యవసరంబున రాక్షససమ్మోహనంబుకొఱకు నేకవింశతితమం బైనబుద్ధనామధేయంబునం గీకటదేశంబుల జినసుతుం డయి వర్తించు యుగసంధియందు వసుంధరాధీశులు చోరప్రాయు లై సంచరింప విష్ణుయశుం డనువిప్రునికిఁ గల్కి యనుపేర నుద్భవింపం గలం డని యిట్లనియె. 63

మ. సరసిం బాసిన [1]వేయుకాలువలయోజన్ విష్ణునం దైన శ్రీ
కరనానా[2]ప్రకటావతారము లసంఖ్యాతంబు లుర్వీశులున్
సురలున్ బ్రాహ్మణసంయమీంద్రులు మహర్షుల్ విష్ణుసంశాంశజుల్
హరి కృష్ణుండు బలానుజన్ముఁ డెడ లేక దావిష్ణుఁ డౌ నేర్పడన్. 64

క. భగవంతుం డగువిష్ణుఁడు, జగముల కెవ్వేళ రాక్షసవ్యథ గలుగుం
దగ నవ్వేళలఁ [3]దడయక, యుగయుగమునఁ బుట్టి కాచు నుద్యల్లీలన్. 65

ఆ. అతిరహస్య మైనహరిజన్మకథనంబు, మనుజుఁ డెవ్వఁ డేని మాపు రేపుఁ
జాల భక్తితోడఁ జదివిన సంసార, దుఃఖరాశిఁ బాసి తొలఁగి పోవు. 66

వ. వినుం డరూపుం డయి యేకరూపుం డయి యాత్మ యనం బరఁగుజీవునికిఁ బరమేశ్వరుమాయాగుణంబు లైనమహదాదిరూపంబులచేత నాత్మస్థానంబులందు విరచితం బైనస్థూలశరీరంబు గగనంబునందుఁ బవనాశ్రితమేఘసమూహంబును గాలియందుఁ బార్థివధూళిధూసరత్వంబును నేరీతి నారీతి ద్రష్ట యగునాత్మయందు [4]దృశ్యమై బుద్ధిమంతులు గానివారిచేత నారోపింపంబడు నీస్థూలరూపంబుకంటె నదృష్టగుణం బయి యశ్రుతం బైనవస్తు వగుటం జేసి వ్యక్తంబుగాక సూక్ష్మం బై కరచరణాదులు లేక జీవునికి నొండొకరూపంబు విరచితం బయి యుండు సూక్ష్మం డైనజీవునివలన నుత్క్రాంతిగమనాగమనంబులఁ బునర్జన్మంబు దోఁచు నెప్పు డీస్థూలసూక్ష్మరూపంబులు రెండు స్వరూపసమ్యగ్జ్ఞానంబునం జేసి ప్రతిషిద్ధంబు లగు

1 బాయు-బాఱు-కాలువల. 2 ఘటనావతారము. 3. దయతోఁ. 4. దృశ్యాత్మ మై; దృశ్యత్వమై.

నవిద్యం జేసి యాత్మను గల్పింపంబడ్డ దనెడి హేతువువలన నప్పు డా జీవునకు బ్రహ్మదర్శనం బగు దర్శనం బన జ్ఞానంబునం జేసి యేకస్వరూపంబు విశారదుం డైన యీశ్వరుని దై క్రీడించుచు నవిద్య యనంబడుచున్న మాయ యుపరత యై యెప్పుడు దాన విద్యారూపంబునం బరిణత యగు నప్పుడు జీవోపాధి యయిన స్థూలసూక్ష్మరూపంబు దహించి జీవుండు గాష్ఠంబు లేక తేజరిల్లువహ్ని చందంబునం దాన యుపరతుం డయి బ్రహ్మస్వరూపంబునం బొంది పరమానందంబున విరాజమానుం డగు నట్లు తత్త్వజ్ఞులు సెప్పుదు రని సూతుం డిట్లనియె.

ఉ. జననము లేక కర్మములజాడలఁ బోక సమస్తచిత్తవ
ర్తనుఁ డగుచక్రికిం గవు లుదారపదంబుల జన్మకర్మముల్
వినుతులు సేయుచుందురు వేదరహస్యములందు నెందుఁ జూ
చిన మఱి లేవు జీవునికిఁ జెప్పినకైవడి జన్మకర్మముల్. 68

మ. భువనశ్రేణి నమోఘలీలుఁ డగుచుం బుట్టించు రక్షించు నం
తవిధిం జేయు మునుంగఁ డందు బహుభూతవ్రాతమం దాత్మతం
త్రవిహారస్థితుఁ డై షడింద్రియసమస్తప్రీతియుం దవ్వులన్
దవిభంగిం గొనుఁ జిక్కఁ డింద్రియములం ద్రిప్పన్ నిబంధించుచున్. 69

ఉ. జగదధినాథుఁ డైన హరిసంతతలీలల నామరూపముల్
దగిలి మనోవచోగతులఁ దార్కికచాతురి యెంత గల్గినన్
మిగిలి కుతర్కవాది దగ మేరలు సేసి యెఱుంగ నేర్చునే
యగణితనర్తనక్రమము నజ్ఞుఁ డెఱింగి నుతింప నోపునే. 70

ఉ. ఇంచుక మాయ లేక మది నెప్పుడుఁ బాయనిభక్తితోడ వ
ర్తించుచు నెవ్వఁడేని హరిదివ్యపదాంబుజగంధరాశి సే
వించు నతం డెఱుంగు నరవిందభవాదుల కైన దుర్లభో
దంచిత మైనయాహరియుదారమహాద్భుతకర్మమార్గముల్. 71

మ. హరిపాదద్వయభక్తి మీవలన నిట్లారూఢ మై యుండునే
తిరుగం బాఱదు చిత్తవృత్తి హరిపై దీపించి మీలోపలన్
ధరణీదేవతలార మీరలు మహాధన్యుల్ సమస్తజ్ఞులున్
హరిచింతన్ మిముఁ జెంద వెన్నఁడును జన్మాంతవ్యథాయోగముల్. 72

శ్రీమహాభాగవతరచనాదివృత్తాంతము.

సీ. పుణ్యకీర్తనుఁ డైన భువనేశుచరిత మై, బ్రహ్మతుల్యం బైన భాగవతము
సకలపురాణరాజము దొల్లి లోకభ, ద్రముగ ధన్యముగ మోదముగఁ బ్రీతి
భగవంతుఁ డగువ్యాసభట్టారకుఁ డొనర్చి, శుకుఁ డనియెడుతనసుతునిచేతఁ
జదివించె నింతయు సకలవేదేతిహా, సములలోపల నెల్ల సార మైన

ఆ. యీపురాణ మెల్ల । నెలమి నాశుకయోగి, గంగనడుమ వచ్చి । ఘనవిరక్తి
యొదవి మునులతోడ । నుపవిష్టుఁ డగుపరీ,క్షిన్నరేంద్రుఁ డడుగఁ । జెప్పె వినుఁడు.

వ. కృష్ణుండు ధర్మజ్ఞానాదులతోడం దనలోకంబునకుం జనినపిమ్మటం గలికాలదోషాంధకారంబున నష్టదర్శను లయినజనులకు నిప్పు డిప్పురాణంబు గమలబంధుని భంగి నున్నది నాఁ డందు భూరితేజుం డయి కీర్తించు చున్నవిప్రర్షివలన నేఁ బఠించినక్రమంబున నామదికి గోచరించినంతయు వినిపించెద ననిన సూతునకు మునివరుం డైనశౌనకుం డి ట్లనియె. 74

శా. సూతా యేయుగవేళ నేమిటికి నె । చ్చోటన్ [1]మునిశ్రేష్ఠు లే
శ్రోతల్ గోరిన నేమిహేతువునకై । శోధించి లోకైకవి
ఖ్యాతిన్ వ్యాసుఁడు మున్ను భాగవతముం । గల్పించెఁ దత్పుత్త్రుఁ డే
ప్రీతిన్ రాజున కీపురాణకథఁ జె । ప్పెం జెప్పవే యంతయున్. 75

వ. బుధేంద్రా వ్యాసపుత్త్రుం డైనశుకుం డనుమహాయోగి సమదర్శనుం డేకాంతమతి మాయా[2]శయనంబువలనం దెలిసినవాఁడు గూఢుండు మూఢునిక్రియ నుండు నిరస్తభేదుం డదియునుం గాక. 76

తరలము. శుకుఁడు గోఁచియు లేక పైఁ జనఁ । జూచి తోయములందు ల
జ్జకుఁ జలింపక చీర లొల్లక । చల్లు లాడెడి దేవక
న్యకలు హా శుక యంచు వెన్కఁ జ । నంగ వ్యాసునిఁ జూచి యం
శుకముల్ ధరియించి సిగ్గున । స్రుక్కి రందఱు ధీనిధీ. 77

వ. మఱియు నగ్నుండు తరుణుండు నై చనుతనకొడుకుం గని వస్త్రపరిధానం బొనరింపక వస్త్రధారియు వృద్ధుండును నైనతనుం జూచి చేలంబులు ధరియించుదేవరమణులం గని వ్యాసుండు కారణం బడిగిన వారలు నీపుత్త్రుండు స్త్రీపురుషులనెడుభేదదృష్టి లేక యుండు మఱియు నతండు నిర్వికల్పుండు గాన నీకు నతనికి మహాంతరంబు గల దని రట్టిశుకుండు కురుజాంగలదేశంబులు సొచ్చి హస్తినాపురంబునఁ బౌరజనంబులచే నెట్లు జ్ఞాతుం డయ్యె మఱియు నున్మత్తునిక్రియ మూఁగతెఱంగున జడునిభంగి నుండునమ్మహాయోగికి రాజర్షి యైన పరీక్షిన్మహారాజుతోడ సంవాదం బెట్లు సిద్ధించె బహుకాలకథనీయం బయిన శ్రీభాగవతనిగమవ్యాఖ్యానం బేరీతి సాగె నయ్యోగిముఖ్యుండు గృహస్థుల గృహంబుల గోవును బిదికినయంతదడవు గాని నిలువంబడం డతండు గోదోహనమాత్రకాలంబు సంచరించినస్థలంబులు తీర్థంబు లగు నండ్రు పెద్దకాలం బేకప్రదేశజబున నెట్లుండె భాగవతోత్తముం డైనజనపాలునిజన్మకర్మంబు లేప్రకారంబులు వివరింపుము. 78

---

1 మునిశ్రేష్ఠు లే... గోరి. 2 శయంబువలనం.

సీ. పాండవవంశంబు బలము మానంబును, వర్ధిల్లఁ గడిమి నెవ్వాఁడు మనిచెఁ
బరిపంథిరాజులు భర్త్రాదిధనముల, నర్పించి రెవ్వనియంఘ్రియుగముఁ
గుంభజకర్ణాదికురుభటవ్యూహంబు, సొచ్చి చెండాడె నెవ్వాని తండ్రి
గాంగేయసైనికాక్రాంతగోవర్గంబు, విడిపించి తెచ్చె నెవ్వీరు తాత

ఆ. యట్టిగాఢకీర్తి యగుపరీక్షిన్మహా, రాజు విడువ రాని రాజ్యలక్ష్మిఁ
బరిహరించి గంగ బ్రాయోపవిష్టుఁడై, యసువు లుండ నేల యడఁగియుండె.

ఉ. ఉత్తమకీర్తులైన మనుజోత్తము లాత్మహితంబు లెన్నఁడుం
జిత్తములందుఁ గోరరు హసించియు లోకుల కెల్ల నర్థసం
పత్తియు భూతియున్ సుఖము భద్రముఁ గోరుదు రన్యరక్షణా
త్యుత్తమ మైన మేను విభుఁ డూరక యేల విరక్తిఁ బాసెనో. 80

క. సారముల నెల్ల నెఱుఁగుదు, పారగుఁడవు భాషలందు బహువిధకథనో
దారుఁడవు మాకు సర్వముఁ, బారము ముట్టంగఁ దెలియఁ బలుకు మహాత్మా.

వ్యాసుండు వ్యాకులచిత్తుండై చింతించుట.

వ. అని యడిగిన శౌనకాదిమునిశ్రేష్ఠులకు సూతుం డిట్లనియెఁ దృతీయంబైన ద్వాపరయుగంబు దీఱుసమయంబున నుపరిచరవసువువీర్యంబున జన్మించి వాసవి నాఁ దగుసత్యవతియందుఁ బరాశరునికి హరికళం జేసి విజ్ఞాని యయిన వేదవ్యాసుండు జన్మించి యొక్కనాఁడు బదరికాశ్రమంబున సరస్వతీజలంబుల స్నానాది కర్మంబులం దీర్చి శుచియై పసులు లేనిచోట నొంటి గూర్చుండి సూర్యోదయ వేళ నతీతానాగతవర్తమానజ్ఞుం డయినయాఋషి వ్యక్తంబు గాని వేగంబు గల కాలంబునం జేసి యుగధర్మంబులకు భువి సాంకర్యంబు వొందు యుగయుగం బుల భౌతికశరీరంబులకు శక్తిసంపన్నం బగుఁ బురుషులు నిస్సత్త్వులు ధైర్య శూన్యులు మందప్రజ్ఞు లల్పాయువులు దుర్బలులు నయ్యెద రని తనదివ్యదృష్టిం జూచి సర్వవర్ణాశ్రమంబులకు హితంబు సేయం దలంచి నలువురు హోతల చేత ననుష్ఠింపం దగి ప్రజలకు శుద్ధికరంబు లయినవైదికకర్మంబు లగుయజ్ఞంబు లెడతెగ కుండుకొఱకు నేకంబైన వేదంబు ఋగ్యజుస్సామాథర్వణంబు లను నాలుగునామంబుల విభాగించి యితిహాసపురాణంబు లన్నియుఁ బంచమవేదం బని పల్కె నందు. 82

సీ. పైలుండు ఋగ్వేదపఠనంబు గైకొనె, సామంబు జైమిని చదువుచుండె
యజువు వైశంపాయనాఖ్యుండు గైకొనెఁ, మది నథర్వము సుమంతుఁడు పఠించె
నఖిలపురాణేతిహాసముల్ మాతండ్రి, రోమహర్షణుఁడు నిరూఢిఁ దాల్చెఁ
దమతమ వేద మార్గతపసులు భాగించి, శిష్యసంఘములకుఁ జెప్పి రంత

తే. శిష్యులెల్లను నాత్మీయశిష్యజనుల, కంతబహుమార్గములఁ[1] ద్రుంచి యనుమతింపఁ

1 బంచి.

బెక్కుశాఖలు గలిగి యీపృథివిలోన, నిగమ మొప్పారె భూసురనివహమందు.

వ. ఇట్లు మేధావిహీను లయినపురుషులచేత నట్టివేదంబులు ధరియింపంబడు చున్నవి మఱియు దీనవత్సలుం డయినవ్యాసుండు స్త్రీశూద్రులకుం ద్రైవర్ణికాధములకు వేదంబులు విన నర్హంబులు గావు గావున మూఢుల కెల్ల మే లగు నని భారతాఖ్యానంబు సేసియు నమ్ముని భూతహితంబునందుఁ దనహృదయంబు సంతసింప కున్న సరస్వతీతటంబున నొంటి యుండి హేతువు వితర్కించుచుఁ దనలో ని ట్లనియె. 84

సీ. వ్రతధారి నై వేదవహ్నిగురుశ్రేణి, మన్నింతు విహితకర్మములఁ గొఱఁత
వడ కుండ నడపుదు భారతమిషమునఁ, బలికితి వేదార్థభావ మెల్ల
మునుకొని స్త్రీశూద్రముఖ్యధర్మములందుఁ, దెలిపితి నేఁ జెల్ల దీనఁ జేసి
యాత్మ సంతస మంద దాత్మలో నీశుండు, సంతసింపక యున్నజాడ దోఁచె
ఆ. హరికి యోగినరుల కభిలషితం బైన, భాగవతవిధంబుఁ బలుక నైతి
మోసమయ్యెఁ దెలివి మొనయదు మఱచితి, ననుచు వగచుచున్న యవసరమున.

వ్యాసునికడకు నారదుండు వచ్చుట.

సీ. తనచేతివల్లకీతంత్రీ[1]చయంబున, సతతనారాయణశబ్ద మొప్ప
నాననసంభూతహరిగీతరవసుధా, ధారల యోగీంద్రతతులు సొక్కఁ
గపిలజటాభారకాంతిపుంజంబుల, దిశలు ప్రభాతదీధితి వహింపఁ
దనులగ్నతులసికాదామగంధంబులు, గగనాంతరాళంబుఁ గప్పికొనఁగ
ఆ. వచ్చె మింటినుండి వాసవీనందను, కడకు మాటలాడఁ గడఁకతోడ
భద్రవిమలకీర్తిపారగుఁ డారూఢ, నయవిశారదుండు నారదుండు. 86

క. కనియెన్ నారదుఁ డంతన్, వినయైకవిలాసు నిగమవిభజనవిద్యా
జనితోల్లాసున్ భవదుః, ఖనిరాసున్ గురుమనోవికాసున్ వ్యాసున్. 87

వ. ఇట్లు నిజాశ్రమంబునకు వచ్చిననారదు నెఱింగి లేచి వ్యాసుండు వివిధక్రమంబులం బూజించిన నతండు లేనగవు నెగడెడి మొగంబుతోడ విపంచికాతంత్రి వ్రేల మీటుచు ని ట్లనియె.

ఉ. ధాతవు భారతశ్రుతివిధాతవు వేదపదార్థజాలవి
జ్ఞాతవు కామముఖ్యరిపుషట్కవిజేతవు బ్రహ్మతత్త్వని
ర్ణేతవు యోగినేతవు [2]వినీతుఁడ వీవు చలించి చెల్లరే
కాతరుకైవడిన్ వగవఁ గారణ మేమి పరాశరాత్మజా. 89

వ. అనినఁ బారాశర్యుం డి ట్లనియె. 90

క. పుట్టితి వజుతనువునఁ జే, పట్టితివి పురాణపురుషభజనము పదముల్
మెట్టితివి దిక్కులం దుది, ముట్టితివి మహాప్రబోధమున మునినాథా. 91

1 స్వనంబున. 2 వినేతవు నీవు.

వ. అదియునుం గాక నీవు సూర్యునిభంగి మూఁడులోకంబులం జరింతువు వాయువు
పగిది నఖిలజనులలోనఁ మెలంగుదువు సర్వజ్ఞుండ వగుటం జేసి. 92

క. నీ కెఱుఁగ రానిధర్మము, లోకములను లేదు బహువిలోకివి నీ వీ
నాకొఱఁత యెట్టి దంతయు, నాకుఁ వివరింపవయ్య నారద కరుణన్. 93

వ. అనిన నారదుం డి ట్లనియె. 94

ఉ. అంచిత మైనధర్మచయ మంతయుఁ జెప్పితి వందులోన [1]నిం
చించుక గాని విష్ణుకథ లేర్పడఁ జెప్పవు ధర్మముల్ ప్రపం
చించిన మెచ్చునే గుణవిశేషము లెన్నినఁ గాక నీకు నీ
కొంచెము వచ్చు టెల్ల హరిఁ గోరి నుతింపమి నార్యపూజితా. 95

మ. హరినామస్తుతి సేయుకావ్యము సువర్ణాంభోజహంసావళీ
సురుచిభ్రాజిత మైనమానససరస్స్ఫూర్తిం బెలుం గొందు శ్రీ
హరినామస్తుతి లేనికావ్యము విచిత్రార్థాన్వితం బయ్యు శ్రీ
కర మై యుండ దయోగ్యదుర్మలినవత్కాకోలగర్తాకృతిన్. 96

మ. అపశబ్దంబులఁ గూడియున్ హరిచరిత్రాలాపముల్ సర్వపా
పపరిత్యాగము సేయుఁ గావున హరిన్ భావించుచుం బాడుచున్
జపముల్ సేయుచు వీనులన్ వినుచు నశ్రాంతంబుఁ గీర్తించుచుం
దపసుల్ సాధులు ధన్యు లౌదురు గదా తత్త్వజ్ఞ చింతింపుమా. 97

వ. మునీంద్రా నిర్గతకర్మంబై నిరుపాధికం బైనజ్ఞానంబు హరిభక్తి లేకున్న శోభితంబు గాదు ఫలంబు గోరక కర్మం బీశ్వరునకు సమర్పణంబు సేయకున్న నది ప్రశస్తం బై యుండదు భక్తిహీనంబు లయినజ్ఞానవాచాకర్మకౌశలంబులు నిరర్థకంబులు గావున మహానుభావుండవు యథార్థదర్శనుండవు సకలదిగంతధవళకీర్తివి సత్యరతుండవు ధృతవ్రతుండవు నగునీవు నిఖిలబంధమోచనంబుకొఱకు వాసుదేవునిలీలావిశేషంబులు భక్తితోడ వర్ణింపుము హరివర్ణనంబు సేయక ప్రకారాంతరంబున నర్థాంతరంబులు వివక్షించి తద్వివక్షాకృతరూపనామంబులం జేసి పృథగ్దర్శనుం డైనవానిమతి పెనుగాలిచేతఁ ద్రిప్పంబడి తప్పం జనునావచందంబున నెలవు సేర నేరదు కామ్యకర్మంబులందు రాగంబు గలప్రాకృతజనులకు నియమించినధర్మంబులు సెప్పి [2]శాసకుండ వగునీ వడవడి దగ దది యెట్టు లనిన వార లదియె ధర్మం బని జుగుప్సితంబు లగుకామ్యకర్మంబులు సేయుచుఁ దత్త్వజ్ఞానంబు మఱతురు గావున బుద్ధిమోహంబు జనియింపక తత్త్వప్రదుండ వై వ్యథావియోగంబు సేయు మని మఱియు నిట్లనియె.

చ. ఎఱిఁగెడువాడు కర్మచయ మెల్లను మాని హరిస్వరూపమున్
నెఱయ [3]నెఱుంగునవ్వలను నేరుపుఁ జూపు గుణానురక్తుఁ డై

---

1. సీ. ఏంచుక, 2. శాంతుండ. 3. నెఱిఁగెడిన వలను నేరుపుఁ; నెఱుంగుఁ దాను మది నేరుపుఁ.

తెలుకువ లేక కుమ్మరుచు । దేహధనాద్యభిమానయుక్తుఁ డై
యెఱుఁగనివానికిం దెలియ । నీశ్వరలీల మునీంద్ర చెప్పుమా. 99

చ. తనకులధర్మముఁ విడిచి । దానవవైరిపదారవిందముల్
పనివడి సేవసేసి పరి।పాకము వొందక యెవ్వఁడేనిఁ జ
చ్చిన మఱుమేన నైన నది । సిద్ధి వహించుఁ దదీయసేవఁ బా
సినఁ గులధర్మగౌరవము । సిద్ధి వహించునె యెన్నిమేనులన్. 100

వ. అది గావున నెఱుక గలవాఁడు హరిసేవకుం బ్రయత్నంబు సేయం దగుఁ గాల
క్రమంబున సుఖదుఃఖంబులు ప్రాప్తంబు లయినను హరిసేవ విడువం దగదు
దానంజేసి బ్రహ్మస్థావరపర్యంతంబు దిరుగుచున్న [1]జనులకు నెయ్యది పొంద
రా దట్టిమేలు సిద్ధించు హరిసేవకుం డగువాఁడు నీచజన్మంబు నొందియు
నన్యునిక్రియ సంసారంబునం జిక్కండు క్రమ్మఱ హరిచరణస్మరణంబుఁ జేయు
భక్తిరసవశీకృతుం డయి విడువ నిచ్ఛగింపండు మఱియును. 101

సీ. విష్ణుండు విశ్వంబు । విష్ణునికంటెను, వే ఱేమియును లేదు । విశ్వమునకు
భవవృద్ధిలయము లా।పరమేశుచే నగు, నీ వెఱుంగుదు గాదె । నీముఖమున
నెఱిఁగింపఁబడ్డది । యేకదేశమున నీ, భువనభద్రమున కై । పుట్టినట్టి
హరికళాజాతుండ । వని విచారింపుము, రమణతో హరిపరా।క్రమము లెల్ల

ఆ. వినుతిసేయు మీవు । వినికియుఁ జదువును, దానమతులనయముఁ।దపము ధృతియుఁ
గలిమి కెల్ల ఫలము । గాదె పుణ్యశ్లోకుఁ, గమలనాభుఁ బొగడఁ । గలిగెనేని.

నారదునిపూర్వజన్మవృత్తాంతము.

వ. మహాత్మా నేను బూర్వకల్పంబునం దొల్లిటిజన్మంబున వేదవాదులయింటిదాసికిం
బుట్టి పిన్ననాఁడు వారలచేఁ బనుపంబడి యొక్కవానకాలంబునఁ జాతుర్మాస్యం
బున నేకస్థలనివాసంబు సేయ నిశ్చయించినయోగిజనులకుం బరిచర్యసేయుచోట.

క. ఓటమితో నెల్లప్పుడుఁ, బాటవమునఁ బనులు సేసి । బాలురకడ కే
యాటలకుఁ బోక యొకజం,జాటంబును లేక భక్తి । సలుపుదు ననఘా. 104

క. మంగళ మనుచును వారల, యెంగిలి భక్షింతు వాన । కెండకు నోడక
ముంగల నిలుతును నియతిని, వెంగలిక్రియఁ జనుదు నురువి।వేకముతోడన్.

వ. ఇట్లేను వర్షాకాలశరత్కాలంబులు సేవించితి వారును నాయందుఁ గృపసేసి రంత.

శా. వారల్ కృష్ణచరిత్రముల్ సదువఁగా । వర్ణింపఁగాఁ బాడఁగా
నారావంబు సుధారసప్రతిమ మై । యశ్రాంతముఁ వీనులం
దోరం బై పరిపూర్ణ మైన మది సం।తోషించి నే నంతటం
బ్రారంభించితి విష్ణుసేవ కితర।ప్రారంభదూరుండ నై. 107

---

1. 'జనులకు దుఃఖంబులట్ల సుఖంబులు ప్రాకృతకర్మాధీనంబు లై సిద్ధించు నెయ్యది' అని అచ్చుప్రతి.

వ. ఇట్లు హరిసేవారతిం జేసి ప్రపంచాతీతుండనై బ్రహ్మరూపకుండ నయిననాయందు
స్థూలసూక్ష్మం బయినయీశరీరంబు నిజమాయాకల్పితం బని యమ్మహాత్ము లగు
యోగిజనులమూలంబున రజస్తమోగుణపరిహారిణి యయినభక్తి సంభవించె
నంతఁ జాతుర్మాస్యంబునిండిన నయ్యోగిజనులు యాత్ర సేయువార లై రివ్విధంబున.

చ. అపచారంబులు లేక నిత్యపరిచర్యాభక్తియుక్తుండనై
చపలత్వంబును మాని నేఁ గొలువఁగా సంప్రీతు లై వారు ని
ష్కపటత్వంబున దీనవత్సలతతోఁ గారుణ్యసంయుక్తు లై
యుపదేశించిరి నాకు నీశ్వరరహస్యోదారవిజ్ఞానమున్. 109

వ. ఏనును వారియుపదేశంబున వాసుదేవునిమాయానుభావంబు దెలిసితి నీశ్వరుని
యందు సమర్పితం బయినకర్మంబు దాపత్రయంబు మానుప నౌషధం బగు
నేద్రవ్యంబువలన నేరోగంబు జనియించె నాద్రవ్యం బారోగంబు మానుప
నేరదు ద్రవ్యాంతరంబులచేత నైనచికిత్స మానుప నోపు నవ్విధంబునఁ గర్మం
బులు సంసారహేతుకంబు లయ్యు నీశ్వరార్పితంబు లై తామ తమ్ముఁ జెఱుచు
కొన నోపియుండు నీశ్వరునియందుఁ జేయంబడుకర్మంబు విజ్ఞానహేతుకం బై
యీశ్వరసంతోషణంబును భక్తియోగంబునుం బుట్టించు నీశ్వరశిక్షం జేసి
కర్మంబులు సేయువారలు కృష్ణగుణనామవర్ణనస్మరణంబులు సేయుదురు ప్రణవ
పూర్వకంబులుగా వాసుదేవ ప్రద్యుమ్న సంకర్షణానిరుద్ధమూర్తినామంబులు
నాలుగు భక్తిం బలికి నమస్కారంబు సేసి మంత్రమూర్తియు మూర్తిశూ
న్యుండు నయినయజ్ఞపురుషుం బూజించుపురుషుండు సమ్యగ్దర్శనుం డగు. 110

క. ఏ నివ్విధమునఁ జేయఁగ, దానవకులవైరి నాకుఁ దనయందులవి
జ్ఞానము నిచ్చెను మదను, స్థానము నతఁ డెఱుఁగు నీవు సలుపుము దీనిన్.

క. మునికులములోన మిక్కిలి, వినుకులు గలవాఁడ వీవు విభుకీర్తులు నీ
వనుకూలతఁ బొగడుము విను, [1]జనకులములదుఃఖ మెల్ల శాంతిం బొందన్.

వ. ఇట్లు నారదుజన్మకర్మంబులు విని క్రమ్మఱ వ్యాసుం డి ట్లనియె. 113

మ. విను మాభిక్షులు నీకు నిట్లు కరుణన్ విజ్ఞానముం జెప్పి పో
యిన బాల్యంబున వృద్ధభావమున నే రీతిం సంచారముల్
సనె నీ కిప్పుడు పూర్వకల్పమతి యేజాడం బ్రదీపించెఁ ద
త్తనువుం బాసినచంద మెట్లు చెపుమా దాసీసుతత్వంబులోన్. 114

వ. అని యిట్లు వ్యాసుం డడిగిన నారదుం డి ట్లనియె దాసీపుత్రుండ నయిన యేను
భిక్షులవలన హరివిజ్ఞానంబు గలిగి యున్నంత. 115

సీ. మమ్ము నేలినవారిమందిరంబునఁ గల, పను లెల్లఁ గ్రమమున భక్తిఁ జేసి
తనపరాధీనతఁ దలఁపదు సొలసితి, నలసితి నాఁకొంటి ననుచు వచ్చి

1. జనములకుఁ దుఃఖ.

మాపును రేపును ✽ మాతల్లి మోహంబు, సొంపార ముద్దాడుఁ ✽ జుంచుదువ్వు
దేహంబు నివురు మోఁ✽దించుఁ గౌఁగిటఁ జేర్చు, నర్మిలి న న్నిట్టు ✽ లరసి మనుప.

ఆ. నేను విడిచి పోక ✽ యింట నుండితి నయ్య, మోహిఁ గాక యెఱుక ✽ మోసపోక
మాఱుచింత లేక ✽ మాని నై యేనేండ్లు, వాఁడ నగుచుఁ గొన్ని ✽ వాసరములు.

క. సదనము వెలువడి తెరువునఁ, జెదరక మాతల్లి రాత్రిఁ ✽ జీఁకటి వేళన్
మొదవుం బిదుకఁగ నొకఫణి, పదభాగముఁ గఱచెఁ ద్రొక్కఁ✽బడి మునినాథా.

క. నీలాయతభోగఫణా, వ్యాళానలవిషమహోగ్ర✽వహ్నిజ్వాలా
మాలావినిపాతిత యై, వ్రాలెన్ ననుఁ గన్నతల్లి ✽ వసుమతిమీఁదన్. 118

ఉ. తల్లి ధరిత్రిపై నొఱగి ✽ తల్లడపాటునఁ జెంది చిత్తముం
బల్లటిలంగఁ బ్రాణములు ✽ వాసినఁ జూచి కలంగ కేను నా
యుల్లములోన [1]మోహరుచి ✽ నొందక సంగము వాసె మేలు రా
జిల్లె నటంచు విష్ణుపద✽చింత [2]యొనర్పఁగ బుద్ధిఁ జేర్చుచున్. 119

వ. ఉత్తరాభిముఖుండ నై యేను వెడలి జనపదంబులుఁ బురంబులుఁ బట్టణంబులు గ్రామంబులుఁ బల్లెలు మందలు గిరాతపుళిందనివాసంబులు వనంబులు నుపవనంబులుఁ జిత్రధాతువిచిత్రంబు లయినపర్వతంబులు సమదకరికరవిదళితశాఖులుగలశాఖులు నవారితనివారితపథికజనశ్రమాతిరేకంబు లైనతటాకంబులు బహువిధవిహంగనినదమనోహరంబు లై వికచారవిందమధుపానపరవశపరిభ్రమద్భ్రమరసుందరంబు లైనసరోవరంబులు దాఁటి చనుచు క్షుత్పిపాసాసమేతుండ నై యొక్కనదీహ్రదంబునఁ గ్రుంకు లిడి శుచి నై నీరు ద్రావి గతశ్రముండ నై.

క. సాలావృక కపి భల్లుక, కోలేభ లులాయ శల్య ✽ ఘూక శరభ శా
ర్దూల శశ గవయ ఖడ్గ, వ్యాళాజగ రాదిభయద✽వనమధ్యమునన్. 121

వ. దుస్తరంబు లైననవవేణుకీచకగుల్మలతాగహ్వరంబులపొంత నొక్కరావిమ్రాని డగ్గఱఁ గూర్చుండి యే విన్నచందంబున నాహృదయగతుం బరమాత్మస్వరూపు హరిం జింతించితి. 122

శా. ఆనందాశ్రులు గన్నులన్ వెడల రోమాంచంబుతోఁ దత్పద
ధ్యానారూఢుఁడ నై నన్నాతలఁపులో ✽ నద్దేవుఁడుం దోఁచె నే
నానందాబ్ధిగతుండ నై యెఱుఁగ లే ✽ నైతిన్ ననున్ నీశ్వరున్
నానాశోకహ మైనయత్తనువు గా✽నన్ లేక యట్లంతటన్. 123

వ. లేచి నిలుచుండి క్రమ్మఱ నద్దేవునిదివ్యాకారంబుఁ జూడ నిచ్ఛించుచు హృదయంబున నిలుపుకొని యాతురుండునుం బోలెఁ జూచియుం గానలేక నిర్మనుష్యం బైనవనంబునం జరియించుచున్ననన్ను నుద్దేశించి వాగగోచరుం డైనహరి గంభీరమధురంబు లైనవచనంబుల శోకం బుపశమింపం జేయుచందంబున నిట్లనియె.

---

1. మోహరతి. 2. యొనర్చుచు.

ఉ. ఏల కుమార శోషిలఁగ నీజననంబున నన్నుఁ గానఁగాఁ
జాలవు నీవు కామముఖషట్కము నిర్దళితంబు సేసి ని
ర్మూలితకర్ముఁ డైనమునిముఖ్యుఁడు గాని [1]కుయోగి గానఁగాఁ
జాలఁడు నీదుకోర్కి కొనసాగుటకై నిజమూర్తిఁ జూపితిన్. 125

క. నావలనికోర్కి యూరక, పోవదు విడిపించు దోషపుంజములను మ
త్సేవం బుట్టును వైళమ, భావింపఁగ నాదుభక్తి బాలక వింటే. 126

క. [2]నాయందులమతి గలిగిన, వాయదు జన్మాంతరమున బాలక నీ వీ
కాయంబు విడిచి మీఁదట, మాయనుమతిఁ బుట్టఁ గలవు మద్భక్తుఁడవై. 127

మ. విను మీసృష్టి లయంబు నొంది యుగముల్ వే యైనకాలంబు యా
మిని యై పోయెడిఁ బోవఁగాఁ గలుగుఁ జూ మీఁదం బునస్సృష్టి యం
దు నిరూఢస్మృతితోడఁ బుట్టెదవు నిర్దోషుండ వై నాకృపన్
ఘనతం జెందెదు శుద్ధసాత్త్వికులలో గణ్యుండ వై యర్భకా. 128

వ. అని యిట్లాకాశంబు మూర్తియు ఋగ్వేదాదికంబు నిశ్వాసంబును గా నొప్పి సర్వనియామకం బైనమహాభూతంబు వలికి యూరకున్న నేను మస్తకంబు వంచి మ్రొక్కి తత్కరుణకు సంతసించుచు మదంబు దిగనాడి మచ్చరంబు విడిచి కామంబు నిర్జించి క్రోధంబు వర్జించి లోభమోహంబుల వెడలనడిచి సిగ్గు విడిచి యనంతనామంబులు పఠించుచుఁ బరమభద్రంబు లయినతచ్చరిత్రంబులం జింతించుచు నిరంతరసంతోషుండ నై కృష్ణుని బుద్ధి నిలిపి నిర్మలాంతఃకరణంబులతోడ విషయవిరక్తుండ నై కాలంబున కెదురు సూచుచు భూమిం దిరుగుచు నుండునంతంగొంతకాలంబునకు మెఱుంగుమెఱసిన తెఱంగున మృత్యువు దోఁచినం బంచభూతమయం బయి కర్మస్వరూపం బయినపూర్వదేహంబు విడిచి హరికృపావశంబున శుద్ధసత్త్వమయం బైనభాగవతదేహంబు సొచ్చితి నంతం ద్రైలోక్యంబు సంహరించి ప్రళయకాలపయోరాశిమధ్యంబునశయనించి నిదురవోవ నిచ్చగించునారాయణమూర్తి యయినబ్రహ్మనిశ్వాసంబువెంట నతనిలోపలం బ్రవేశించితి నంత సహస్రయుగపరిమితం బైనకాలంబు సనిన లేచి లోకంబులు సృజియింప నుద్యోగించు బ్రహ్మప్రాణంబువలన మరీచిముఖ్యు లగుమునులును నేనును జన్మించితి మందు నఖండితబ్రహ్మచర్యుండ నై యేను మూఁడులోకంబుల బహిరంతరంబులందు మహావిష్ణునియనుగ్రహంబున నడ్డంబు లేక యీశ్వరదత్తయై బ్రహ్మాభివ్యంజకంబు లైనసప్తస్వరంబులు దమయంతన మ్రోయుచున్నయీ వీణాలాపనరతిం జేసి నారాయణకథాగానంబు సేయుచుఁ జరియించు చుండుదు.

ఆ. తీర్థపాదుఁ డయినదేవుండు విష్ణుండు, తనచరిత్ర మేను దవిలి పాడఁ
జీరఁబడ్డవానిచెలువున నేతెంచి, ఘనుఁడు నామనమునఁ గాన వచ్చు. 130

1. యొరుండు. 2. నాయందుఁ గలుగునీమది, వాయదు.

క. వినుమీ సంసారం బను, వననిధిలో [1]మునిఁగి కర్మవాంఛలచే వే
దనఁ బొందెడువానికి వి, ష్ణునిగుణవర్ణనము దేప సుమ్ము మునీంద్రా. 131

చ. యమనియమాదియోగముల నాత్మ నియంత్రిత మయ్యుఁ గామరో
షములఁ బ్రచోదితంబ యగు శాంతి వహింపదు విష్ణుసేవచేఁ
గ్రమమున శాంతిఁ గైకొనినకైవడి నాదుశరీరజన్మక
ర్మములరహస్య మెల్ల మునిమండన చెప్పితి నీవు గోరినన్. 132

వ. అని యిట్లు భగవంతుం డగునారదుండు వ్యాసమునీంద్రుని వీడ్కొని వీణ వా
యించుచు యదృచ్ఛామార్గంబునం జనియె నని సూతుం డిట్లనియె. 133

క. వాయించు వీణ నెప్పుడు, మ్రోయించు ముకుందగీతములు జగములకుం
జేయించుఁ జెవులపండువు, మాయించు నఘాళి నిట్టిమతి మఱి గలఁడే. 134

వ. అని నారదుం గొనియాడిన సూతునిం జూచి నారదుమాటలు విన్నవెనుక భగవంతుం డైన బాదరాయణుం డేమి సేసె నని శౌనకుం డడిగిన సూతుం డిట్లనియె బ్రహ్మదైవత్య మైనసరస్వతిపడమటితీరంబున ఋషులకుసత్త్రకర్మవర్ధనం బయి బదరీతరుషండమండితం బయి శమ్యాప్రాసం బనం బ్రసిద్ధం బగునాశ్రమంబు గల దందు జలంబుల వార్చి కూర్చుండి వ్యాసుండు దనమది దిరంబు సేసికొని భక్తియుక్తం బయినచిత్తంబునం బరిపూర్ణుం డయినయీశ్వరుం గాంచి యీశ్వరాధీనమాయాకృతం బైనజీవునిసంసారంబుఁ గని జీవుండు మాయచేత మోహితుం డై గుణవ్యతిరిక్తుం డయ్యు మాయాసంగతిం దన్నుఁ ద్రిగుణాత్మకుం డని యభిమానించుచుఁ ద్రిగుణత్వాభిమానంబునం గర్తయు భోక్తయు నను ననర్థంబు నొందు ననియు నయ్యనర్థంబునకు నారాయణభక్తియోగంబు గాని యుపశమనంబు వేఱొకటి లే దనియు నిశ్చయించి. 135

మ. అవనీచక్రములోన నేపురుషుఁ డేయామ్నాయముం విన్న మా
ధవుపై లోకశరణ్యుపై భవములం దప్పింపఁగాఁ జాలుభ
క్తివిశేషంబు జనించు నట్టిభువనక్షేమంకరం బైనభా
గవతామ్నాయము బాదరాయణుఁడు దాఁ గల్పించె నేర్పొప్పఁగన్. 136

వ. ఇట్లు భాగవతంబు నిర్మించి మోక్షార్థి యైనశుకునిచేఁ జదివించె నని చెప్పిన విని శౌనకుండు నిర్వాణతత్పరుండును సర్వోపేక్షకుండు నైనశుకయోగి యేమిటికి భాగవతం బభ్యసించె ననవుడు సూతుం డిట్లనియె. 137

క. ధీరులు నిరపేక్షులు నా, త్మారాములు నైనమునులు హరిభజనము ని
ష్కారణమ చేయు చుందురు, నారాయణుఁ డట్టివాఁడ నవ్యచరిత్రా. 138

క. హరిగుణవర్ణనరతుఁ డై, హరితత్పరుఁ డైనబాదరాయణి శుభత
త్పరతం బఠించెఁ ద్రిజగ, ద్వరమంగళ మైనభాగవతనిగమంబున్. 139

1. విషయభోగవాంఛలచే.

క. నిగమములు వేయుఁ జదివిన, సుగమంబులు గావు ముక్తిసుభగత్వంబుల్
సుగమంబు భాగవత మను,నిగమంబుఁ బఠింప ముక్తినివసనము బుధా. 140

-అర్జునుండు పుత్రఘాతి యగు నశ్వత్థామ నవమానించుట.-

వ. అని పలికి రాజర్షి యైనపరీక్షిన్మహారాజు జన్మకర్మముక్తులును బాండవులమహాప్రస్థానంబును గృష్ణకథోదయంబును జెప్పెదం గౌరవధృష్టద్యుమ్నాదులయుద్ధంబున వీరులైనవారలు స్వర్గంబునకుం జనినవెనుక భీముగదాఘాతంబున దుర్యోధనుండు దొడలు విఱిగి కూలిన నశ్వత్థామ దుర్యోధనునకుం బ్రియంబు సేయువాఁడై నిదురవోవు ద్రౌపదీపుత్రులశిరంబులు ఖండించి తెచ్చి సమర్పించె నది క్రూరకర్మం బని లోకులు నిందింతురు. 141

ఉ. బాలురచావు కర్ణములఁ బడ్డఁ గలంగి యలంగి యోరువం
జాలక బాష్పతోయకణజాలము చెక్కుల రాల నేడ్చి పాం
చాలతనూజ నేలఁ బడి జాలిఁ బడం గని యెత్తి మంజువా
చాలతఁ జూపుచుం జికురజాలము దువ్వుచుఁ గ్రీడి యి ట్లనున్. 142

మ. ధరణీశాత్మజ [1]నీవు నీకు వగవన్ ధర్మంబె యాద్రౌణి ని
ష్కరుణుండై విదళించె బాలకుల మద్గాండీవనిర్ముక్తభీ
కరబాణంబుల నేఁడు వానిశిరమున్ ఖండించి నేఁ దెత్తుఁ ద
చ్ఛిరముం ద్రొక్కి జలంబు లాడు మిచటన్ శీతాంశుబింబాననా. 143

వ. అని యిట్లొడంబఱిచి తనకు మిత్రుండును సారథియు నైనహరి మే లనుచుండం గవచంబు దొడిగి గాండీవంబు ధరియించి కపిధ్వజుండై గురుసుతునివెంట రథంబు దోలించిన. 144

శా. తన్నుం జంపెద నంచు వచ్చువిజయున్ దర్శించి తద్ద్రౌణి యా
పన్నుండై శిశుహంత గావున నిజప్రాణేచ్ఛఁ బాఱెన్ వడిన్
ము న్నాఁ బ్రహ్మ మృగాకృతిం దనయకున్ మోహించి క్రీడింప నా
సన్నుం డౌ హరుఁ జూచి పాఱుపగిదిన్ సర్వేంద్రియభ్రాంతితోన్. 145

వ. ఇట్లోపినంతదూరంబుం బఱవిడి వెనుకఁ జూచి రథతురంగంబు లలయుటఁ దెలిసి నిలిచి ప్రాణరక్షణంబునకు నొండుపాయంబు లేమి నిశ్చయించి జలంబుల వార్చి ద్రోణనందనుండు సమాహితచిత్తుండై ప్రయోగంబ కాని యుపసంహారంబు నేరకయుఁ బ్రాణసంరక్షణార్థంబు పార్థునిమీఁద బ్రహ్మశిరోనామకాస్త్రంబుం బ్రయోగించిన నది ప్రచండతేజంబున దిగంతరాళంబు నిండి ప్రాణిభయంకరంబై తోఁచిన హరికి నర్జునుం డి ట్లనియె. 146

సీ. పద్మలోచన కృష్ణ భక్తాభయప్రద, వినుము సంసారాగ్ని వేఁచుచున్న
జనులసంసారంబు సంహరింపఁగ నీవు, దక్క నన్యులు లేరు దలఁచి చూడ

1. నీకు నేల వగవన్.

సాక్షాత్కరించిన సర్వేశ్వరుండవు, ప్రకృతికి నవ్వలి ప్రభుఁడ వాద్య
పురుషుండ [1]వీవు ప్రబోధంబుచే మాయ, నడఁతువు నిశ్శ్రేయసాత్మయందు
ఆ. మాయచేత మునిఁగి మనువారలకుఁ గృప, సేసి ధర్మముఖ్యచిహ్నమయిన
శుభము సేయు దీవు సుజనుల నవనిలోఁ, గావఁ బుట్టుదువు జగన్నివాస. 147

క. ఇది యొక తేజము భూమియుఁ, జదలును దిక్కులును నిండి సర్వంకష మై
యెదు రై వచ్చుచు నున్నది, విదితముగా నెఱుఁగఁ జెప్పవే దేవేశా. 148

వ. అనిన హరి యి ట్లనియె. 149

శా. జిహ్మాత్వంబునఁ బాఱి ద్రోణజుఁడు దుశ్శీలుండు ప్రాణేచ్ఛమై
బ్రహ్మాస్త్రం బదె యేసె వచ్చె నిదె తద్బాణాగ్ని బీభత్స నీ
బ్రహ్మాస్త్రంబునఁ గాని దీని మరలింపన్ రాదు సంహార మీ
బ్రహ్మాపత్య మెఱుంగఁ డేయుము వడిన్ బ్రహ్మాస్త్రమున్ దీనిపై. 150

వ. అనిన నర్జునుండు జలంబుల వార్చి హరికిం బ్రదక్షిణంబు వచ్చి ద్రోణనందనుం
డేసిన బ్రహ్మాస్త్రంబుమీఁదఁ దన బ్రహ్మాస్త్రంబుం బ్రయోగించిన. 151

మ. అవనివ్యోమములందు నిండి తమలో నా రెండు బ్రహ్మాస్త్రముల్
రవివహ్నిద్యుతిఁ బోరుచుం ద్రిభువనత్రాసంబు గావింపఁగా
వివశభ్రాంతి యుగాంతమో యని ప్రజల్ వీక్షింప నా వేళ మా
ధవునాజ్ఞన్ విజయుండు సేసె విశిఖద్వంద్వోపసంహారమున్. 152

వ. ఇట్లస్త్రద్వయంబు నుపసంహరించి ధనంజయుండు ద్రోణనందనుం గూడ నెగచి
పట్టుకొని రోషారుణితలోచనుం డై యాజ్ఞికుండు రజ్జువునం బశువుఁ గట్టినచందం
బున బంధించి శిబిరంబుకడకుం గొని చని హింసింతు నని తిగిచినం జూచి హరి
యి ట్లనియె. 153

ఉ. మాఱుపడంగ లేనియసమస్థుల సుప్తుల నస్త్రవిద్యలం
దేఱనిపిన్నపాపల వధించె నిశీథమునందుఁ గ్రూరుఁ డై
పాఱుఁడు గాని పాతకుఁడు ప్రాణభయంబున వెచ్చ నూర్చుచుం
బాఱెడివీనిఁ [2]గావుము కృపామతి నర్జున పాపవర్జనా. 154

చ. వెఱచినవాని దైన్యమున వేఁదుఱు నొందినవాని నిద్రమై
మఱచినవాని సౌఖ్యమున మద్యము ద్రావినవాని [3]భగ్నుఁ డై

---

1. వగునీవు ♦ బోధంబుచే. 2. మూలమున 'మైనం పార్థార్హసి త్రాతుం బ్రహ్మబన్ధు మిమం జహి' అని కృష్ణుఁడు అశ్వత్థామను గావక చంపుమని చెప్పినట్లున్నది. వ్రాఁతప్రతులందెల్లఁ 'గావు' మనియే యున్నది. మూలమునుబట్టి దీనిని 'గావకుము' అని పండితులు దిద్దియున్నను వ్రాఁతప్రతుల చొప్పునఁ 'గావు' మనియే దిద్దఁబడియె. 3. వగ్నుఁ డై.

పఱచినవాని సాధుజడభావమువానిని గావు మంచు వా
చఱచినవానిఁ గామినులఁ జంపుట ధర్మము గాదు ఫల్గునా. 155

శా. స్వప్రాణంబుల నెవ్వఁ డేనిఁ గరుణాసంగంబు చాలించి య
న్యప్రాణంబులచేత రక్షణము సేయం జూచు వాఁ డంత్యలో
కప్రాప్తుం డగు రాజదండమున సత్కల్యాణుఁ డౌ నైన నీ
విప్రుం [1]దండితుఁ జేయ నేటికి మహావిభ్రాంతిచే నుండఁగన్. 156

వ. అని యివ్విధంబునఁ గృష్ణుం డానతిచ్చిన బ్రాహ్మణుండు కృతాపరాధుం డయ్యు వధ్యుండు గాఁ డనుధర్మంబుఁ దలంచి చంపక ద్రుపదరాజపుత్రికిం దనచేసిన ప్రతిజ్ఞం దలంచి బద్ధుం డైనగురునందనుం దోడ్కొని కృష్ణుండు సారథ్యంబు సేయ శిబిరంబుకడకు వచ్చి. 157

క. సురరాజసుతుఁడు చూపెను, దురవధిసుతశోకయుతకు ద్రుపదునిసుతకుం
బరిచలితాంగశ్రేణిం, బరుషమహాపాశబద్ధపాణిన్ ద్రౌణిన్. 158

ద్రౌపది యశ్వత్థామను జూచి సంభాషించుట.

వ. ఇట్లర్జునుండు దెచ్చి చూపిన బాలవధజనితలజ్జాపరాఙ్ముఖుం డైనకృపికొడుకుం జూచి మ్రొక్కి సుస్వభావ యగు ద్రౌపది యిట్లనియె. 159

మ. పరఁగన్ మామకవార లందఱును మున్ బాణప్రయోగోపసం
హరణాద్యాయుధవిద్య లన్నియును ద్రోణాచార్యుచే నభ్యసిం
చిరి పుత్రాకృతి నున్న ద్రోణుఁడవు నీచిత్తంబులో లేశముం
గరుణాసంగము లేక శిష్యసుతులన్ ఖండింపఁగాఁ బాడియే. 160

క. భూసురుఁడవు బుద్ధిదయా, భాసురుఁడవు శుద్ధవీరభటసందోహా
గ్రేసరుఁడవు శిశుమారణ, మాసురకృత్యంబు ధర్మ మగునే తండ్రీ. 161

శా. ఉద్రేకంబున రారు శస్త్రధరులై యుద్ధావనిన్ లేరు కిం
చిద్ద్రోహంబును నీకుఁ జేయరు బలోత్సేకంబుతోఁ జీఁకటిన్
భద్రాకారులఁ బిన్నపాపల రణప్రౌఢక్రియాహీనులన్
నిద్రాసక్తుల సంహరింప నకటా నీచేతు లెట్లాడెనో. 162

ఉ. అక్కట పుత్రశోకజనితాకులభారవిషణ్ణచిత్తనై
పొక్కుచు నున్నభంగి నినుఁ బోరఁ గిరీటి నిబద్ధుఁ జేసి నేఁ
డిక్కడ కీడ్చి తెచ్చుట సహింపని దై భవదీయమాత నేఁ
డెక్కడ నిట్టిశోకమున నేక్రియ నేడ్చుచుఁ బొక్కుచున్నదో. 163

వ. అని కృష్ణార్జునులం జూచి యిట్లనియె. 164

1. ఇచటను 'తదపాపధ్యాతాం' అను మూలమునకు సరిగా 'దండితుఁ జేయుము మేటికి' అని పాఠము దిద్దఁబడియున్నది. వ్రాఁతప్రతులం దెల్ల 'దండితుఁ జేయ నేటికి' అనియే యున్నది.

ఉ. ద్రోణునితో శిఖిం బడక ద్రోణకుటుంబిని యున్న దింట న
క్షీణతనూజశోకవివశీకృత నై విలపించుభంగి నీ
ద్రౌణిఁ దెరల్చి తెచ్చుటకు దైన్యము నొందుచు నెంత పొక్కునో
ప్రాణవియుక్తుఁ డైన నతిపాపము బ్రాహ్మణహింస మానరే. 165

క. భూపాలకులకు విప్రులఁ, గోపింపం జేయఁ దగదు కోపించినఁ ద
త్కోపానలంబు మొదలికి, భూపాలాటవులఁ గాల్చు భూకంపముగాన్. 166

వ. అని [1]యిట్లు ధర్మ్యంబును సకరుణంబును నిర్వ్యళీకంబును సమంజసంబును శ్లాఘ్యంబునుం గాఁ బలుకు ద్రౌపదిపలుకులకు ధర్మనందనుండు సంతసిల్లె నకుల సహదేవ సాత్యకి ధనంజయ కృష్ణులు సమ్మతించిరి సమ్మతింపక భీముం డిట్లనియె.

చ. కొడుకులఁ బట్టి చంపె నని కోపము నొందదు బాలఘాతుకున్
విడువు మటంచుఁ జెప్పెడిని వెఱ్ఱిది ద్రౌపది వీఁడు విప్రుఁడే
విడువఁగ నేల చంపుఁ డిటు వీనిని మీరలు చంప రేని నా
పిడికిటిపోటునన్ శిరము భిన్నము సేసెదఁ జూడుఁ డిందఱున్. 168

వ. అని పలికిన నశ్వత్థామకు ద్రౌపది యడ్డంబు వచ్చె భీమునిసంరంభంబు సూచి హరి చతుర్భుజుం డయి రెండుచేతుల భీముని వారించి కడమరెంటను ద్రుపదపుత్రికను దలంగించి నగుచు భీమున కిట్లనియె. 169

ఉ. అవ్యుఁడు గాఁడు వీఁడు శిశుహంత దురాత్మకుఁ డాతతాయి హం
తవ్యుఁడు బ్రహ్మబంధుఁ డగుఁ దప్పదు నిక్కము "బ్రాహ్మణో న హ
న్తవ్య" యటంచు వేదము శ్రుతం బగుఁ గావున ధర్మదృష్టిఁ గ
ర్తవ్యము వీనిఁ గాచుట యథాస్థితిఁ జూడుము పాండవోత్తమా. 170

వ. అని సరసాలాపంబు లాడి పవననందను నోడంబఱచి యర్జునుం జూచి ద్రౌపదికి నాకు భీమసేనునకు సమ్మతంబుగ మున్ను నీచేసిన ప్రతిజ్ఞ సిద్ధించునట్లు నాపంపు సేయు మని నారాయణుం డానతిచ్చిన నర్జునుండును దదనుమతంబున. 171

శా. విశ్వస్తుత్యుఁడు శక్రసూనుఁడు మహావీరుండు ఘోరాసిచే
నశ్వత్థామశిరోజముల్ దఱిఁగి చూడాంతర్మహారత్నమున్
శశ్వత్కీర్తి వెలుంగఁ బుచ్చుకొని పాశవ్రాతబంధంబులన్
విశ్వాసంబున నూడ్చి త్రోచె శిబిరోర్వీభాగముం బాసి పోన్. 172

క. నిబ్బరపుబాలహంతయు, గొబ్బునఁ దేజంబు మఱియుఁ గోల్పడి నతుఁ డై
ప్రబ్బినవగచే విప్రుఁడు, సిబ్బితితో నొడలి[2]గబ్బు సెడి వడిఁ జనియెన్. 173

ఆ. ధనముఁ గొనుట యొండెఁ దల గొఱుఁగుట యొండె
నాలయంబు వెడల నడుచు టొండెఁ

---

1. 'యిట్లు ద్రౌపది పలికినకరుణాన్యాయధర్మసహితంబు లైనపలుకులకు' అనియే వ్రాఁతప్రతులు. 2. కల్మి ♦ చెడి.

గాని చంపఁ దగినకర్మంబు సేసినఁ
జంపఁ దగదు విప్రజాతిఁ బతికి. 174

వ. ఇట్లశ్వత్థామం బ్రాణావశిష్టుం జేసి వెడల నడిచి పాండవులు పాంచాలీసహితులై పుత్రులకు శోకించి మృతులైనబంధువుల కెల్ల దహనాదికృత్యంబులు సేసి యుదకప్రదానంబు సేయుకొఱకు స్త్రీల ముందట నిడికొని గోవిందుండునుం దారును గంగకుం జని తిలోదకంబులు వోసి క్రమ్మఱ విలపించి హరిపాదపద్మపరాగపటలపవిత్రంబు లయిన భాగీరథీజలంబుల స్నాతు లయి యున్నయెడం బుత్రశోకాతురు లయినగాంధారీధృతరాష్ట్రులను గుంతీద్రౌపదులను జూచి మాధవుండు మునీంద్రులుం దానును బంధుమరణశోకాతురు లయినవారలవగవు మానిచి మన్నించె నివ్విధంబున. 175

శా. పాంచాలీకబరీవికర్షణమహాపాపక్షతాయుష్కులం
జంచద్గర్వుల ధార్తరాష్ట్రుల ననిం జంపించి గోవిందుఁ డి
ప్పించెన్ రాజ్యము ధర్మపుత్రునకుఁ గల్పించెన్ మహాఖ్యాతిఁ జే
యించెన్ మూఁడుతురంగమేధములు దేవేంద్రప్రభావంబునన్. 176

—శ్రీకృష్ణుఁ డుత్తరాగర్భస్థుం డగునర్భకుని రక్షించుట.—

వ. అంత వాసుదేవుండు వ్యాసప్రముఖభూసురపూజితుం డయి యుద్ధవసాత్యకులు గొలువ ద్వారకాగమనప్రయత్నంబునం బాండవుల వీడ్కొని రథారోహణంబు సేయుసమయంబున భయంబునం దత్తఱపడుచు నుత్తర సనుదెంచి కల్యాణగుణోత్తరుం డైనహరి కిట్లనియె. 177

మ. ఇదె కాలానలతుల్యమైనవిశిఖం బేతెంచె దేవేశ నేఁ
డుదరాంతర్గతగర్భదాహమునకై యుగ్రప్రభన్ వచ్చుచు
న్నది దుర్లోక్యము మానుపన్ శరణ మన్యం బేమియున్ లేదు నీ
పదపద్మంబులె కాని యొం డెఱుఁగ నీబాణాగ్ని వారింపవే. 178

క. దుర్భరబాణానలమున, గర్భములో నున్న శిశువు ఘనసంతాపా
విర్భావంబునఁ బొరలెడి, నిర్భరకృపఁ గావ వయ్య నిఖిలస్తుత్యా. 179

క. చెల్లెలికోడల నీమే, నల్లుఁడు శత్రువులచేత హతుఁ డయ్యెను సం
ఫుల్లారవిందలోచన, భల్లాగ్ని నడంచి శిశువు బ్రదికింపఁ గదే. 180

ఆ. గర్భమందుఁ గమలగర్భాండశతములు, నిముడుకొన వహించు నీశ్వరేశ
నీకు నొక్కమానిసీగర్భరక్షణ, మెంతబరువు నిర్వహింతు గాక. 181

వ. అనిన నాశ్రితవత్సలుం డగునప్పరమేశ్వరుండు సుభద్రకోడలిదీనాలాపంబు లాలించి యిది ద్రోణనందనుండు లోక మంతయు నపాండవం బయ్యెడు మని యేసిన దివ్యాస్త్రం బని యెఱింగె నంతఁ బాండవుల కభిముఖం బయి ద్రోణనందన

దివ్యాస్త్రనిర్గతనిశితమార్గణంబులు దగ్గఱిన బెగ్గడిలక వారును బ్రత్యస్త్రంబు లందికొని పెనంగుసమయంబున. 182

మ. తనసేవారతి చింత గాని పరచింతాలేశమున్ లేని స
జ్జనులం బాండుతనూజులన్ మనుచువాత్సల్యంబుతో ద్రోణినం
దను బ్రహ్మాస్త్రము నడ్డపెట్టఁ బనిచెన్ దైత్యారి సర్వారిసా
ధననిర్వక్రము రక్షితాఖిలసుధాంధశ్చక్రముం జక్రమున్. 183

మ. సకలప్రాణిహృదంతరాళముల భాస్వజ్జ్యోతియై యుండుసూ
క్ష్మకళుం డచ్యుతుఁ డయ్యెడన్ *విరటుచూలిగర్భంబుఁ దాఁ జక్రహ
స్తకుఁడై వైష్ణవమాయఁ గప్పి కురుసంతానార్థియై యడ్డమై
ప్రకటస్ఫూర్తి నడంచె ద్రోణతనయబ్రహ్మాస్త్రమున్ లీలతోన్. 184

వ. ఇట్లు ద్రోణతనయుండు చేసిన ప్రతిక్రియారహితం బయిన బ్రహ్మశిరం బనియెడి దివ్యాస్త్రంబు వైష్ణవతేజంబున నిరర్థకం బయ్యె నిజమాయచే సకలలోకసర్గస్థితిసంహారంబు లాచరించునట్టిహరికి ధరణీసురబాణనివారణంబు విచిత్రంబు గాదు తత్సమయంబున సంతసించి పాండవపాంచాలీసహితయై కొంతి గమనోన్ముఖుం డయినహరిం జేర వచ్చి యిట్లనియె. 185

—కుంతీదేవి శ్రీకృష్ణుని నుతించుట.—

క. పురుషుం డాద్యుఁడు ప్రకృతికిఁ, బరుఁ డవ్యయుఁ డఖిలభూతబహిరంతర్భా
సురుఁ డనవలోకనీయుఁడుఁ, బరమేశ్వరుఁ డైననీకుఁ బ్రణవములు హరీ. 186

వ. మఱియు జవనికమఱువున నాట్యంబు సలుపునటునిచందంబున మాయాయవనికాంతరాళంబున నిలువంబడి నీమహిమచేఁ బరమహంసలు నివృత్తరాగద్వేషులు నిర్మలాత్ములు నయినమునులకు నదృశ్యమానుండ వయి పరిచ్ఛిన్నుండవు గాని నీవు మూఢదర్శనంబులు దర్శించుకుటుంబవతు లగుమాకు నెట్లు దర్శనీయుండ వయ్యెదు శ్రీకృష్ణ వాసుదేవ దేవకీనందన నందగోపకుమార గోవింద పంకజనాభ పద్మమాలికాలంకృత పద్మలోచన పద్మసంకాశచరణ హృషీకేశ భక్తియోగంబునం జేసి నమస్కరించెద నవధరింపుము. 187

సీ. తనయులతోడ నేఁ దహ్యమానం బగు, జతుగృహంబునయందుఁ జావకుండఁ
గురురాజు పెట్టించుఘోరవిషంబున, మారుతపుత్త్రుండు మడియకుండ
ధార్తరాష్ట్రుఁడు సముద్ధతిఁ జీర లొలువంగ, ద్రౌపదిమానంబు దలఁగకుండ
గాంగేయకుంభజకర్ణాదిఘనులచే, నాబిడ్డ లనిలోన నలఁగకుండఁ

తే. విరటుపుత్త్రికకడుపులో వెలయుచూలు, ద్రోణనందనుశరవహ్నిఁ గ్రుంగకుండ
మఱియు రక్షించితివి పెక్కుమార్గములను, నిన్ను నేమని వర్ణింతు నీరజాక్ష.

మత్త. బల్లిదుం డగుకంసుచేతను బాధ నొందుచు నున్నమా

---

* 'విరటజాగర్భంబు' వనియే వ్రాఁతప్రతులు. అయ్యది చింత్యము.

తల్లిఁ గాచినభంగిఁ గాచితి ధార్తరాష్ట్రులచేత నేఁ
దల్లడంబునఁ జిక్కకుండఁగ దావకీయగుణవ్రజం
బెల్ల సంస్తుతి సేసి చెప్పఁగ నెంతదాన జగత్పతీ. 189

క. జననము నైశ్వర్యంబును, ధనమును విద్యయును గలమదచ్ఛన్నులకిం
చనగోచరుఁ డగునిన్నున్, వినుతింపఁగ లేరు నిఖలవిబుధస్తుత్యా. 190

వ. మఱియు భక్తధనుండును నివృత్తధర్మార్థకామవిషయుండును నాత్మారాముండును రాగాదిరహితుండును గైవల్యదానసమర్థుండును గాలరూపకుండును నియామకుండును నాద్యంతశూన్యుండును విభుండును సర్వసముండును సకలభూతనిగ్రహానుగ్రహాకరుండును నైననిన్నుఁ దలంచి నమస్కరించెద నవధరింపుము మనుష్యుల విడంబించుభవదీయవిలసనంబు నిర్ణయింప నెవ్వఁడు సమర్థుండు నీకుం బ్రియాప్రియులు లేరు జన్మకర్మశూన్యుండ వయిననీవు తిర్యగాదిజీవులయందు వరాహాదిరూపంబులను మనుష్యులందు రామాదిరూపంబులను ఋషులయందు వామనాదిరూపంబులను జలచరంబులయందు మత్స్యాదిరూపంబులను నవతరించుట లోకవిడంబనార్థంబు గాని జన్మకర్మసహితుండ వగుటం గాదు. 191

ఉ. కోపముతోడ నీవు దధికుంభము భిన్నము సేయుచున్నచో
గోపిక త్రాటఁ గట్టిన వికుంచితసాంజనబాష్పతోయధా
రాపరిపూర్ణవక్త్రముఁ గరంబులఁ బ్రాముచు వెచ్చ నూర్చుచుం
బాపఁడ వై నటించుట కృపాపర నామదిఁ జోద్య మయ్యెడిన్. 192

క. మలయమునఁ జందనము క్రియ, వెలయఁగ ధర్మజునికీర్తి వెలయించుట కై
యిలపై నభవుఁడు హరి యదు, కులమున నుదయించె నండ్రు గొంద ఱనంతా.

క. వసుదేవదేవకులు తా, పసగతి గతభవమునందుఁ బ్రార్థించిన సం
తసమునఁ బుత్రత నొందితి, వసురలమృతి కంచుఁ గొంద ఱండ్రు మహాత్మా.

క. జలరాశినడుమ మునిఁగెడు, కలము క్రియన్ భూరిభారకర్శిత యగునీ
యిలఁ గావ నజుఁడు గోరినఁ, గలిగితి వని కొంద ఱండ్రు గణనాతీతా. 195

తే. మఱచి యజ్ఞానకామ్యకర్మములఁ దిరుగు
వేదనాతురులకుఁ దన్నివృత్తిఁ జేయ
శ్రవణచింతనవందనార్చనము లిచ్చు
కొఱకు నుదయించి తండ్రు నిన్ గొంద ఱభవ. 196

మ. నినుఁ జింతించుచుఁ బాడుచుం బొగడుచున్ నీదివ్యచారిత్రముల్
వినుచుం జూతురు గాక లోకు లితరాన్వేషంబులం జూతురే
ఘనదుర్జన్మపరంపరాదళనదక్షుం బై మహాయోగివా
గ్వినుతం బైనభవత్పదాబ్జయుగమున్ విశ్వేశ విశ్వంభరా. 197

వ. దేవా నిరాశ్రయుల మై భవదీయచరణారవిందంబు లాశ్రయించి నీవారల మైన

మమ్ము విడిచి విచ్చేయ నేల నీసకరుణావలోకనంబుల నిత్యంబును జూడవేని యాదవసహితు లైనపాండవులు జీవునిం బాసినయింద్రియంబులచందంబునఁ గీర్తిసంపదలు లేక తుచ్ఛత్వంబు నొందుదురు కల్యాణలక్షణలక్షితంబు లైననీ యడుగులచేత నంకితం బయినమదీయధరణీమండలంబు నీవు వాసిన శోభితంబు గాదు నీకృపావీక్షణామృతంబున నిక్కడిజనపదంబులు గుసుమఫలభరితంబు లై యోషధితరులతాగుల్మనదనదీసమేతంబు లై యుండు. 198

ఉ. యాదవులందుఁ బాండవులయందు నధీశ్వర నాకు మోహవి
చ్ఛేదము సేయు మయ్య ఘనసింధువుఁ జేరెడిగంగభంగి నీ
పాదసరోజచింతనముపై ననిశంబు మదీయబుద్ధి న
త్యాదరవృత్తితోఁ గదియునట్లుగఁ జేయఁ గదయ్య యీశ్వరా. 199

శా. శ్రీకృష్ణా యదుభూషణా నరసఖా శృంగారరత్నాకరా
లోకద్రోహినరేంద్రవంశదహనా లోకేశ్వరా దేవతా
నీకబ్రాహ్మణగోగణార్తిహరణా నిర్వాణసంధాయకా
నీకున్ మ్రొక్కెదఁ ద్రుంపవే భవలతల్ నిత్యానుకంపానిధీ. 200

వ. అని యిట్లు సకలభాషణంబుల నుతియించుగొంతిమాటకు నియ్యకొని గోవిందుండు మాయానిరూఢమందహాసవిశేషంబున మోహంబు నొందించి రథారూఢుం డై కరినగరంబునకు వచ్చి కుంతీసుభద్రాదుల వీడ్కొని తనపురంబునకు విచ్చేయ గమకించి ధర్మరాజుచేఁ గించిత్కాలంబు నిలువు మని ప్రార్థితుం డై నిలిచె నంత బంధువధశోకాతురుం డయినధర్మజుండు నారాయణవ్యాసధౌమ్యాదులచేతఁ దెలుపంబడియుఁ దెలియక మోహితుండై నిర్వేదకం బగుచిత్తంబున ని ట్లనియె. 201

మ. తన దేహంబునకై యనేకమృగసంతానంబుఁ జంపించుదు
ర్జనుభంగిన్ గురుబాలకద్విజతనూజభ్రాతృసంఘంబు ని
ట్లనిఁ జంపించినపాపకర్మునకు రాజ్యాకాంక్షికిన్ నాకు హా
యనలతౌవధి నైన ఘోరనరకవ్యాసంగముల్ మానునే. 202

వ. మఱియుఁ బ్రజాపరిపాలనపరుం డయినరాజు ధర్మయుద్ధంబున శత్రువుల వధియించినం బాపంబు లే దని శాస్త్రవచనంబు గల దయిన నది విజ్ఞానంబుకొఱకు సమర్థంబు గాదు చతురంగంబుల ననేకాక్షౌహిణీసంఖ్యాతంబులం జంపించితి హతబంధు లయినసతుల కేను జేసినద్రోహంబు దప్పించుకొన నేర్పు లేదు గృహస్థాశ్రమధర్మంబు లైనతురంగమేధాదియాగంబులచేతఁ బురుషుండు బ్రహ్మహత్యాదిపాపంబులవలన విడివడి నిర్మలుం డగు నని నిగమంబులు నిగమించుఁ బంకంబునఁ బంకిలస్థలంబునకు మద్యంబున మద్యభాండంబునకు శుద్ధి సంభవింపనిచం

దంబున బుద్ధిపూర్వకజీవహింసనంబు లయినయాగంబులచేతం బురుషులకుం బాపబాహుళ్యంబ కాని పాపనిర్ముక్తి గా దని శంకించెద. 203

క. అని యిట్లు ధర్మసూనుఁడు, మొనసి నిరాహారభావమున దేవనదీ
తనయుఁడు గూలినచోటికిఁ, జనియెఁ బ్రజాద్రోహపాపచలితాత్ముం డై. 204

ధర్మజుఁడు శ్రీకృష్ణసహితుం డై శరతల్పగతుం డైనభీష్మునికడ కేఁగుట.

వ. అయ్యవసరంబునం దక్కినపాండవులును ఫల్గునసహితుం డైనపద్మలోచనుండును గాంచనసమంచితంబు లయినరథంబు లెక్కి ధర్మజుం గూడి చనిన నతండు గుహ్యకసహితుం డయినకుబేరునిభంగి నొప్పె నిట్లు పాండవులు పరిజనులు గొలువఁ బద్మనాభసహితు లై కురుక్షేత్రంబున కేఁగి దివంబుననుండి నేలం గూలిన దేవత తెఱంగున సంగ్రామరంగపతితుం డైనగంగానందనునకు నమస్కరించిరంత బృహదశ్వ భరద్వాజ పరశురామ పర్వత నారద బాదరాయణ కశ్య పాంగిరస కౌశిక ధౌమ్య సుదర్శన శుక వసిష్ఠా ద్యనేక రాజర్షి బ్రహ్మర్షులు శిష్యసమేతు లై చనుదెంచినం జూచి సంతసించి దేశకాలవిభాగ వేది యైనభీష్ముండు వారలకుం బూజనంబు గావించి. 205

క. మాయాంగీకృతదేహుం, డై యఖిలేశ్వరుఁడు మనుజుఁ డై నాఁ డని ప్ర
జ్ఞాయత్తచిత్తమున గాం, గేయుఁడు పూజనము సేసెఁ గృష్ణున్ జిష్ణున్. 206

వ. మఱియు గంగానందనుండు వినయప్రేమసుందరు లయినపాండునందనులం గూర్చుండ నియోగించి మహానురాగజనితబాష్పసలిలసందోహసమ్మిళితలోచనుం డై యిట్లనియె. 207

ఆ. ధరణిసురులు హరియు ధర్మంబు దిక్కుగా, బ్రదుకఁ దలఁచి మీరు బహువిధముల
నన్నలార పడితి రాపత్పరంపర, లిట్టిచిత్రకర్మ మెందుఁ గలదు. 208

ఉ. సంతస మింత లేదు మృగశాపవశంబునఁ బాండుభూవిభుం
డంతయు నొంది యుండ మిము నర్భకులం గొని వచ్చి కాంక్షతో
నింతలవారిఁ గాఁ బెనిచె నెన్నఁడు సౌఖ్యముపట్టు గాన దీ
గొంతి యనేకదుఃఖములఁ గుందుచు నుండును భాగ్య మెట్టిదో. 209

ఉ. వాయువశంబు లై యెగసి వారిధరంబులు మింటఁ గూడుచుం
బాయుచు నుండు నై వడిఁ బ్రపంచము సర్వముఁ గాలతంత్ర మై
పాయుచుఁ గూడు చుండు నొకభంగిఁ జరింపదు కాల మన్నియుం
జేయుచు నుండుఁ గాలము విచిత్రము దుస్తర మెట్టివారికిన్. 210

ఉ. రా జఁట ధర్మజుండు సురరాజసుతుం డఁట ధన్వి శాత్రవో
ద్వేజక మైనగాండివము విల్లఁట సారథి సర్వభద్రసం
యోజకుఁ డైనచక్రి యఁట యుగ్రగదాధరుఁ డైనభీముఁ డ
య్యాజికిఁ దోడువచ్చు నఁట యాపద గల్గు టిదేమిచోద్యమో. 211

ఆ. ఈశ్వరుండు విష్ణుఁ డెవ్వాఁ డెవ్వాని, కేమి సేయుఁ బురుషుఁ డేమి యెఱుఁగు
నతనిమాయలకు మహాత్ములు విద్వాంసు, లడఁగి మెలఁగుచుందు రంధు లగుచు.

వ. కావున దైవతంత్రం బైన పనికి వగవం బని లేదు రక్షకులు లేని ప్రజల రక్షింపఁ
బుండరీకాక్షుండు సాక్షాత్కరించిననారాయణుండు తేజోనిరూఢుండు గాక
యాదవులందు నిగూఢుం డై తనమాయచేత లోకంబుల మోహాతిరేకంబుల
నొందించు నతనిరహస్యప్రకారంబుల భగవంతుం డైనపరమేశ్వరుం డెఱుంగు
మఱియు దేవర్షి యగునారదుండును భగవంతుం డగుకపిలమునియు నెఱుంగు
దురు మీరు కృష్ణుండు దేవకీపుత్రుం డగుమాతులేయుం డని తలంచి దూత
సచివసారథిబంధుమిత్రప్రయోజనంబుల నియమింతు రిన్నిటం గొఱంత లేదు
రాగాదిశూన్యుండు నిరహంకారుండు నద్వయుండు సమదర్శనుండు సర్వాత్మ
కుండు నయినయీశ్వరునకు నతోన్నతభావంబు లెక్కడివి లే వైన భక్తవత్స
లుండు గావున నేకాంతభక్తులకు సులభుం డై యుండు. 213

సీ. అతిభక్తి నెవ్వనియందుఁ జిత్తముఁ జేర్చి, యెవ్వనినామ మూహించి పొగడి
కాయంబు విడుచుచుఁ గామకర్మాదిని,ర్మూలనుం డై యోగి ముక్తి నొందు
నట్టిసర్వేశ్వరుం డఖిలదేవోత్తముఁ, డెవ్వేళఁ బ్రాణంబు లేను విడుతు
నందాఁక నిదె [1]మహాహర్షుఁ డై వికసిత, వదనారవిందుఁ డై వచ్చె నేఁడు

తే. నాల్గుభుజములుఁ గమలాభనయనయుగము, నొప్పుఁ గన్నులముందట నున్నవాఁడు
మానవేశ్వర నాభాగ్యమహిమఁ జూడు, మేమి సేసితినో, పుణ్య మితనిఁ గూర్చె.

వ. అని యిట్లు ధనంజయసంప్రాపితశరపంజరుం డయినకురుకుంజరునివచనంబు లాక
ర్ణించి మును లందఱు వినుచుండ ధర్మనందనుండు మందాకినీనందనువలన నర
జాతిసాధారణంబు లగుధర్మంబులును వర్ణాశ్రమధర్మంబులును రాగవైరాగ్యో
పాధులతోఁ గూడినప్రవృత్తినివృత్తిధర్మంబులును దానధర్మంబులును రాజధ
ర్మంబులును స్త్రీధర్మంబులును శమదమాదికంబులును హరితోషణంబు లగుధ
ర్మంబులును ధర్మార్థకామమోక్షంబులును నానావిధోపాఖ్యానేతిహాసంబులును
సంక్షేపవిస్తారరూపంబుల నెఱింగె నంత రథికసహస్రంబులకు గమికాఁ డైనభీ
ష్ముండు స్వచ్ఛందమరణుం డైనయోగీశ్వరులచేత వాంఛితం బగునుత్తరాయ
ణంబు సనుదెంచిన నది దనకు మరణోచితకాలం బని నిశ్చయించి. 215

శా. ఆలాపంబులు మాని చిత్తము మనీషాయత్తముం జేసి దృ
గ్జాలంబుల్ హరిమోముపైఁ బఱపి తత్కారుణ్యదృష్టిన్ విని
ర్మూలీభూతశరవ్యథానిచయుఁ డై మోదించి భీష్ముండు సం
శీలం బొప్ప నుతించెఁ గల్మషగజశ్రేణీహరిన్ శ్రీహరిన్. 216

---

1. మందహాసుఁ డై.

వ. ఇట్లు పీతాంబరధారియుఁ జతుర్భుజుండు నాదిపూరుషుండుఁ బరమేశ్వరుండు నగు హరియందు నిష్కాముం డై విశుద్ధం బగుధ్యానవిశేషంబుచే నిరస్తదోషుం డగుచు ధారణావతియైనబుద్ధిని సమర్పించి పరమానందంబున నొంది ప్రకృతివలన నైనసృష్టిపరంపరలఁ బరిహరించుతలంపున మందాకినీనందనుం డిట్లనియె. 217

—భీష్ముఁడు శ్రీకృష్ణుని స్తుతించుట.—

మ. త్రిజగన్మోహననీలకాంతితను వుద్దీపింపఁ బ్రాభాతనీ
రజబంధుప్రభ మైనచేలము పయిన్ రంజిల్ల నీలాలక
వ్రజసంయుక్తముఖారవింద మతిసేవ్యం బై విజృంభింప మా
విజయుం జేరెడువన్నెలాఁడు మది నావేశించు నెల్లప్పుడున్. 218

మ. హయరింఖాముఖధూళిధూసరపరిన్యస్తాలకోపేత మై
రయజాతశ్రమతోయబిందుయుత మై రాజిల్లు నెమ్మోముతో
జయముం బార్థున కిచ్చువేడ్క నని నాశస్త్రాహతిం జాల నొ
చ్చియుఁ బోరించుమహానుభావు మదిలోఁ జింతింతు నశ్రాంతమున్. 219

మ. నరుమాటల్ విని నవ్వుతో నుభయసేనామధ్యమక్షోణిలోఁ
బరు లీక్షింప రథంబు నిల్పి పరభూపాలావళిం జూపుచుం
బరభూపాయువు లెల్లఁ జూపులన శుంభద్భక్కేలి వంచించునీ
పరమేశుండు వెలుంగుచుండెడును హృత్పద్మాసనాసీనుఁ డై. 220

క. తనవారిఁ జంప జాలక, వెనుకకుఁ బో నిచ్చగించువిజయునిశంకన్
ఘనయోగవిద్యఁ బాపిన, మునివంద్యునిపాదభక్తి మొనయున్ నాకున్. 221

సీ. కుప్పించి యెగసినఁ గుండలంబులకాంతి, గగనభాగం బెల్లఁ గప్పికొనఁగ
నుఱికిన నోర్వక యుదరంబులో నున్న, జగములవ్రేఁగున జగతి గదలఁ
జక్రంబుఁ జేపట్టి చనుదెంచురయమునఁ, బై నున్నపచ్చనిపటము జాఱ
నమ్మితి నాలావు నగుఁబాటు సేయకు, మన్నింపు మని క్రీడి మరలఁ దిగువఁ

తే. గరికి లంఘించుసింహంబుకరణి మెఱసి, నేఁడు భీష్మునిఁ జంపుదు నిన్నుఁ గాతు
విడువు మర్జున యనుచుమద్విశిఖవృష్టిఁ, దెరలి చనుదెంచుదేవుండు దిక్కు నాకు.

మ. తనకుం భృత్యుఁడు వీనిఁ గాచుట మహాధర్మంబు వొమ్మంచు న
ర్జునసారథ్యము పూని పగ్గములు చేఁ జోద్యంబుగాఁ బట్టుచున్
మునికోలన్ వడిఁ బూన్చి ఘోటకములన్ మోదించి తాడించుచున్
జనులన్ మోహము నొందఁ జేయుపరమోత్సాహుం బ్రశంసించెదన్. 223

క. పలుకుల నగవుల నడపుల, నలుకల నవలోకనముల నాభీరవధూ
కులములమనములతాలిమి, కొలుకులు వదలించుఘనునిఁ గొలిచెద మదిలోన్.

ఆ. మునులు నృపులుఁ జూడ మునుధర్మజునిసభా,మందిరమున యాగమండపమునఁ
జిత్రమహిమతోడఁ జెలు వొందుజగదాది, దేవుఁ డమరు నాదుదృష్టియందు.

మ. ఒకసూర్యుండు సమస్తజీవులకుఁ దా నొక్కొక్కఁడై తోఁచుపో
లిక నేదేవుఁడు సర్వకాలము మహాలీలన్ నిజోత్పన్నజ
న్యకదంబంబులహృత్సరోరుహములన్ నానావిధానూనరూ
పకుఁడై యొప్పుచు నుండు నట్టిహరి నేఁ బ్రార్థింతు శుద్ధుండనై. 226

వ. అని యిట్లు మనోవాగ్దర్శనంబులం బరమాత్ముం డగుకృష్ణుని హృదయంబున నిలిపికొని నిశ్వాసంబు మాని నిరుపాధికం బయినవాసుదేవబ్రహ్మంబునందుఁ గలిసినభీష్ముం జూచి సర్వజనులు దివసావసానంబున విహంగంబు లూరక యుండుతెఱంగున నుండిరి దేవమానవవాదితంబు లై దుందుభినినదంబులు మొరసె సాధుజనకీర్తనంబులు మెఱసెఁ గుసుమవర్షంబులు గురిసె మృతుం డయినభీష్మునికి ధర్మజుండు పరలోకక్రియలు సేయించి [1](ముహూర్తమాత్రంబు దుఃఖితుం డయ్యె నంత నచ్చటిమునులు గృష్ణునిఁ దమహృదయంబుల నిలిపికొని సంతుష్టాంతరంగు లగుచుం దదీయదివ్యావతారనామంబులచే స్తుతియించి స్వాశ్రమంబులకుం జనిరి పిదప నయ్యుధిష్ఠిరుండు) గృష్ణసహితుం డై గజపురంబునకుం జని గాంధారీసమేతుం డయినధృతరాష్ట్రునోడంబఱిచి వారిసమ్మతంబున వాసుదేవానుమోదితుం డై పితృపైతామహం బైనరాజ్యంబు గైకొని ధర్మమార్గంబునం జేయుచుండె నని చెప్పిన విని సూతునకు శౌనకుం డి ట్లనియె.

ఆ. ధనము లపహరించి తనతోడఁ [2]జెనకెడు, నాతతాయిజనుల నని వధించి
బంధుమరణదుఃఖభరమున ధర్మజుం, డెట్లు రాజ్యలక్ష్మి నిచ్చగించె. 228

వ. అనిన సూతుం డి ట్లనియె. 229

క. కురుసంతతికిఁ బరీక్షి, న్నరవరు నంకురముఁ జేసి నారాయణుఁ డీ
ధరణీరాజ్యమునకు నీ, శ్వరుఁగా ధర్మజుని నిలిపి సంతోషించెన్. 230

వ. ఇట్లు ధర్మనందనుండు భీష్మునివచనంబులం గృష్ణునిసంభాషణంబులం బ్రవర్ధమానవిజ్ఞానుండును నివర్తితశంకాకలంకుండును నై నారాయణాశ్రయుం డైన యింద్రుండునుంబోలెఁ జతుస్సాగరవేలాలంకృతం బగువసుంధరామండలంబు సహోదరసహాయుం డై యేలుచుండె. 231

సీ. సంపూర్ణవృష్టిఁ బర్జన్యుండు గురియించు, నిల యెల్లకోర్కుల నీనుచుండు
గోవులు వర్షించు ఘోషభూములఁ బాలు, ఫలవంతములు లతాపాదపములు
పండు సస్యములు దప్పక ఋతువుల నెల్ల, ధర్మ మెల్లెడలను దనరి యుండు
దైవభూతాత్మతంత్రము లగురోగాది, భయములు సెందవు ప్రజల కెందుఁ
ఆ. గురుకులోత్తముండు గుంతీతనూజుండు, దానమానఘనుఁడు ధర్మజుండు

---

1. ( ) ఈకుండలీకరణములోనిపాదము వ్రాఁతప్రతులందు లేదు. మూలమునుబట్టి యిందుఁ జేర్పఁబడిన దని తోఁచెడిని. 2. బెనఁగెడు.

సత్యవాక్య[1]ధనుఁడు । సకలమహీరాజ్య, [2]విభవభాజి యయిన । వేళయందు.

-॰- శ్రీకృష్ణుండు ద్వారకానగరంబున కరుగుట. -॰-

వ. అంతఁ గృష్ణుండు చుట్టాలకు శోకంబు లేకుండం జేయుకొఱకు సుభద్రకుఁ బ్రియంబు సేయుకొఱకును గజపురంబునం గొన్ని నెల లుండి ద్వారకానగరంబునకుం బ్రయాణంబు సేయం దలంచి కొందఱికి నమస్కరించి కొందఱం గౌఁగిలించికొని [3]కొందఱు దనకు నమస్కరించినం గౌఁగిలించుకొని రథారోహణంబు సేయునవసరంబున సుభద్రయు ద్రౌపదియుఁ గుంతియు నుత్తరయు గాంధారియు ధృతరాష్ట్రుండును విదురుండును యుయుత్సుండును గృపాచార్యుండును ధౌమ్యుండును [4](సత్సంగంబువలన ముక్తదుస్సంగుం డగుబుధుండు సకృత్కాలసంకీర్త్యమానం బై రుచికరం బగునెవ్వనియశంబు నాకర్ణించి విడువ నోపం డట్టి) హరితోడివియోగంబు సహింపక దర్శనస్పర్శనాలాపశయనాసనభోజనంబులవలన నిమిషమాత్రంబును హరికి నెడ లేనివార లయినపాండవులం గూడికొని హరి మరలవలయు నని కోరుచు హరి చనినమార్గంబు సూచుచు హరివిన్యస్తచిత్తు లయి లోచనంబుల బాష్పంబు లొలుక నంత నంత నిలువంబడి రయ్యవసరంబున. 233

సీ. కనకసౌధములపైఁ । గౌరవకాంతలు, గుసుమవర్షంబులు । గోరి కురియ
మౌక్తికదామసమంచితధవళాత, పత్రంబు విజయుండు । పట్టుచుండ
నుద్ధవసాత్యకు । లుత్సాహవంతు లై, రత్నభూషితచామరములు వీవ
గగనాంతరాళంబుఁ । గప్పి కాహళభేరి, పటహశంఖాదిశబ్దములు మొరయ
ఆ. సకలవిప్రజనులు । సగుణనిర్గుణరూప, భద్రభాషణములు । వలుకుచుండ
భువనమోహనుండు । పుండరీకాక్షుండు, పుణ్యరాశి హస్తిపురము వెడలె. 234

వ. తత్సమయంబునం బౌరసుందరులు ప్రాసాదశిఖరభాగంబుల నిలిచి గోపాలసుందరుని సందర్శించి వర్గంబు లై మార్గంబు రెండుదెసలఁ గరారవిందంబులు సాఁచి యొండొరులకుం జూపుచుం దమలోనం దొల్లి గుణంబులం గూడక జీవులు లీనరూపంబు లై యుండం బ్రపంచంబు ప్రవర్తింపనిసమయంబున నొంటి దీపించుపురాణపురుషుం డితం డనువారును జీవులకు బ్రహ్మత్వంబు గలుగ లయంబు సిద్ధించుట యెట్లనువారును జీవోపాధిభూతంబు లయిన సత్త్వాదులశక్తిలయంబు జీవలయం బనువారును గ్రమ్మఱ నప్పరమేశ్వరుండు నిజవీర్యప్రేరిత యై నిజాంశభూతంబు లైనజీవులకు మోహిని యైనసృష్టి సేయ

---

1. రతుఁడు. 2. విభవరాజి. 3. 'ధర్మనందనునకుఁ గృతాభినందనుం డగుచు నతనిచే నాలింగితుఁ డై యామంత్రణంబు వడసి...రథా' అని యిట అచ్చుప్రతులపాఠము. ఇది వ్రాఁతప్రతులందు లేదు; ఇది మూలానుసారముగా నిట మార్పఁబడియె. 4. ఈపాఠము మూలానుసారముగాఁ జేర్పఁబడినది.

నిచ్చించుమాయ ననుసరణంబు సేయు ననువారును నామరూపంబులు లేని జీవులందు నామరూపంబులు గల్పించుకొఱకు నీశ్వరుండు వేదంబుల నిర్మించి మాయ ననుసరణంబు సేయుననువారును నిర్మలభక్తిసముత్కంఠావిశేషంబుల నకుంఠితులై జితేంద్రియు లగువిద్వాంసు లిమ్మహానుభావునిజరూపంబు దర్శింతు రనువారును యోగమార్గంబునం గాని దర్శింపరా దనువారును నై మఱియును. 235

మ. రమణీ దూరము వోయెఁ గృష్ణురథమున్ రా దింక వీక్షింప నీ
కమలాక్షుం బొడగాన లేనిదినముల్ గల్పంబులై తోఁచు గే
హములం దుండఁగ నేల పోయి పరిచర్యల్ సేయుచున్ నెమ్మి నుం
డము రమ్మా యని యొక్కచంద్రముఖి కందర్పాశుగభ్రాంతయై. 236

మ. తరుణీ యాదవరాజు గాఁ డితఁడు వేదవ్యక్తుఁడై యొక్కఁడై
వరుసన్ లోకభవస్థితిప్రళయముల్ వర్తిల్లఁగాఁ జేయుదు
స్తరలీలారతుఁడైనయీశుఁ డితనిన్ దర్శించితిం బుణ్యభా
సుర నే నంచు నటించె నొక్కత మహాశుద్ధాంతరంగంబునన్. 237

క. తామసగుణు లగురాజులు, భూమిం బ్రభవించి ప్రజలఁ బొలియింపఁగ స
త్త్వామలతనుఁడై యీతఁడు, భామిని వారల వధించుఁ [1]బ్రతికల్పమునన్..

వ. ఇదియునుం గాక. 239

సీ. ఈయుత్తమశ్లోకుఁ డెలమి జన్మింపంగ, యాదవకుల మెల్ల నసఘ మయ్యె
నీపుణ్యవర్తనుఁ డేప్రొద్దు నుండంగ, మధురాపురము దొడ్డమహిమఁ గనియె
నీపూరుషశ్రేష్ఠు నీక్షించి భక్తితో, ద్వారకావాసులు ధన్యులైరి
యీమహాబలశాలి యెలమి [2]శిక్షింపంగ, నిష్కంటకం బయ్యె నిఖిలభువన

తే. మీజగన్మోహనాకృతి [3]నిచ్చగించి, పంచశరభల్లజాలవిభజ్యమాన
[4]వివశమానసలై వల్లవీసమూహ, మితనియధరామృతముఁ గ్రోలు నెల్లప్రొద్దు.

ఉ. ఈకమలాక్షు నీసుభగు నీకరుణాంబుధిఁ బ్రాణనాథుఁ గాఁ
జేకొని వేడ్కఁ గాఁపురము సేయుచు నుండెడిరుక్మిణీముఖా
నేకపతివ్రతల్ నియతి నిర్మలమానసలై జగన్నుతా
స్తోకవిశేషతీర్థములఁ గ్రుంకిటినోముల నేమి నోఁచిరో. 241

వ. అని యిట్లు నానావిధంబు లగుపురసుందరీవచనంబు లాకర్ణించి కటాక్షించి నగుచు నగరంబు వెడలె ధర్మజుండును హరికి రక్షణంబులై కొలిచి నడవం జతురంగబలంబులం బంచిన దత్సేనాసమేతులై తనతోడివియోగంబునకోర్వక దూరంబు వెనుదగిలినకౌరవుల మరలించి కురుజాంగలపాంచాలదేశంబులు దాఁటి శూరసేనయామునభూములం గడచి బ్రహ్మావర్తకురుక్షేత్రమత్స్యసారస్వతమ

1. బ్రతికల్పంబునన్. 2. శాసింపంగ. 3. 'నిచ్చయించి' అనియే ప్రతులు. 4. విమలమానస.

రుధన్వసౌవీరాభీరసైంధవవిషయంబు లతిక్రమించి తత్తద్దేశవాసు లిచ్చినకానుకలు గైకొనుచు నానర్తమండలంబు సొచ్చి పద్మబంధుండు పశ్చిమసింధునిమగ్నుం డయినసమయంబునఁ బరిశ్రాంతవాహుం డై చని చని. 242

శ్రీకృష్ణుండు ద్వారకానగరంబు ప్రవేశించుట.

మ. జలజాతాక్షుఁడు శౌరి డగ్గఱె మహాసౌధాగ్ర[1]భృంగారకం
గలహంసావృతహేమపద్మపరిఖాకాసారకం దోరణా
వళిసంఛాదితతారకం దరులతావర్గానువేలోదయ
త్ఫలపుష్పాంకురకోరకన్ మణిమయప్రాకారకన్ ద్వారకన్. 243

వ. ఇట్లు దనప్రియపురంబు డగ్గఱి. 244

మత్తకోకిలము. అన్యసన్నుతసాహసుండు మురారి యొత్తె యదూత్తముల్
[2]ధన్యులై వినఁ బాంచజన్యము దారితాఖిలజంతుచై
తన్యమున్ భువనైకమాన్యము దారుణధ్వని[3]భీతరా
జన్యముం బరిమూర్ఛితాఖిలశత్రుదానవసైన్యమున్. 245

శా. శంఖారావము వీనులన్ విని జనుల్ స్వర్ణాంబరద్రవ్యముల్
[4]శంఖాద్యంబులుఁ గొంచు వచ్చిరి దిదృక్షాదర్పితోత్కంఠన
ప్రేంఖద్భక్తులు వంశకాహళమహాభేరీగజాశ్వావళీ
రింఖారావము లుల్లసిల్ల దనుజారిం జూడ నాసక్తులై. 246

క. బంధులుఁ బౌరులుఁ దెచ్చిన, గంధేభహయాదు లైనకానుకలు దయా
సింధుఁడు గైకొనె నంబుజ, బంధుఁడు గొనుదత్తదీపపంక్తులభంగిన్. 247

వ. ఇట్లాత్మారాముండును బూర్ణకాముండును నైనయప్పరమేశ్వరునికి నుపాయనంబు లిచ్చి నాగరులు వికసితముఖు లయి గద్గదభాషణంబులతోడ డయ్యకుండ నడపునయ్యకు నెయ్యంబు సూప నడ్డంబు లేనిబిడ్డలచందంబున మ్రొక్కి యి ట్లనిరి. 248

శా. నీపాదాబ్జము బ్రహ్మపూజ్యము గదా నీసేవ సంసారసం
తాపధ్వంసిని యౌఁ గదా సకలభద్రశ్రేణులం బ్రీతితో
నాపాదింతు గదా ప్రపన్నులకుఁ గాలాధీశ కాలంబు ని
ర్వ్యాపారంబు గదయ్య చాలరు నినున్ వర్ణింప బ్రహ్మాదులున్. 249

క. ఉన్నారము సౌఖ్యంబున, విన్నారము నీప్రతాపవిక్రమకథలన్
మన్నారము ధనికుల మై, కన్నారము తావకాంఘ్రికమలములు హరీ. 250

క. ఆరాటము మది నెఱుఁగము, పోరాటము లిండ్లకడలఁ బుట్టవు పురిలోఁ
[5]జోరాటన మెనయదు నీ, దూరాటన మోర్వలేము తోయజనేత్రా. 251

---

1. బృందారకం; శృంగారకం. 2 ధన్యమున్ వినఁ. 3. భీకరో, దన్యమున్ బరిమూర్ఛితాఖిలదైత్యదానవ. 4 శంఖాలితముఁ. 5 మాఱాట మెఱుఁగ మెద నీ.

ఉ. తండ్రుల కెల్లఁ దండ్రి యగు ధాతకుఁ దండ్రివి దేవ నీవు మా
తండ్రివిఁ దల్లివిం బతివి దైవమవున్ సఖివిన్ గురుండవుం
దండ్రులు నీక్రియం బ్రజల ధన్యులఁ జేసిరె వేల్పులైన నో
తండ్రి భవన్ముఖాంబుజము ధన్యతఁ గానరు మావిధంబునన్. 252

క. చెచ్చెరఁ గరినగరికి నీ, విచ్చేసిననిమిష మైన వేయేం డ్లగు మా
కెచ్చోటికి విచ్చేయక, మచ్చికతో నుండ వయ్య మానగరమునన్. 253

ఆ. అంధకారవైరి యపరాద్రి యవ్వలఁ, జనిన నంధ మయిన జగముభంగి
నిన్నుఁ గానకున్న నీరజలోచన, యంధతమసయుతుల మగుదు మయ్య. 254

వ. అని యిట్లు ప్రజ లాడెడిభక్తియుక్తమధురమంజులాలాపంబులు గర్ణకలాపంబు
లుగా నవధరించి కరుణావలోకనంబులు వర్షించుచు హర్షించుచుఁ దనరాక
విని మహానురాగంబున సంరంభవేగంబుల మజ్జనభోజనశయనాదికృత్యంబు
లొల్లక యుగ్రసేనాక్రూరవసుదేవబలభద్రప్రద్యుమ్నసాంబచారుదేష్ణగదప్రముఖ
యదుకుంజరులు కుంజరతురగరథారూఢు లై దిక్కుంజరసన్నిభం బయిన
యొక్కకుంజరంబు ముందట నిడుకొని సూతమాగధనటనర్తకవందిసందోహం
బులమంగళభాషణంబులును భూసురాశీర్వాదవేదఘోషణంబులును వీణావేణు
భేరీపటహశంఖకాహళధ్వానంబులును రథారూఢవిభూషణభూషితవారయువతీ
గానంబులును నసమానంబు లై చెలంగ నెదురుకొని యథోచితప్రణామనమ
స్కారపరిరంభబాహుస్పర్శసంభాషణమందహాససందర్శనాదివిధానంబుల బహు
మానంబులు సేసి వారలుం దానును భుజగేంద్రపాలితం బయినభోగవతీనగరంబు
చందంబున స్వసమానబలయదుభోజదశార్హకుకురాంధకవృష్ణివీరపాలితంబును
సకలకాలసంపద్యమానాంకురపల్లవకోరకకుట్మలకుసుమఫలమంజరీపుంజభారవిన
మితలతాపాదపరాజీవిరాజితోద్యానమహావనోపవనారామలాలితంబును వనాం
తరాళరసాలసాలశాఖాంకురఖాదనక్షుణ్ణకషాయకంఠకలకంఠమిథునకోలాహలఫ
లరసాస్వాదపరిపూర్ణశారికాకీరకులకలకలకల్హారపుష్పమకరందపానపరవశభృంగ
భృంగీకదంబఝుంకారసరోవరకనకకమలమృదులకాండఖండస్వీకారమత్తవరటా
యత్తకలహంసనివహక్రేంకారసహితంబును మహోన్నతసౌధజాలరంధ్రనిర్గత
కర్పూరధూపధూమపటలసందర్శనసంజాతజలధరభ్రాంతివిభ్రాంతసముద్ధత
పింఛనర్తనప్రవర్తమానమత్తమయూరకేకారవమహితంబును నానారూప
తోరణధ్వజవైజయంతికానికాయనిరుద్ధతారకాగ్రహప్రకాశంబును ముక్తాఫల
విరచితరంగవల్లికాలంకృతమందిరద్వారదేహళీవేదికాప్రదేశంబును ఘనసార
గంధసారకస్తూరికాసంవాసితవణిగ్గృహగేహాళీనికరకనకగళంతికావికీర్యమాణసలిల
ధారాసంసిక్తవిపణిమార్గంబును బ్రతినివాసబహిరంగణసమర్పితరసాలదండఫల
కుసుమగంధాక్షతధూపదీపరత్నాంబరాదివివిధోపహారవర్గంబును బ్రవాళనీలమర

కతవజ్రవైదూర్యనిర్మిత గోపురాట్టాలకంబును విభవనిర్జితమహేంద్రనగరకుబే
రాలకంబునునైన పురవరంబుఁ బ్రవేశించి రాజమార్గంబున వచ్చుసమయంబున.

మత్తకోకిలము. కన్నులారఁగ నిత్యముం హరిఁ గాంచుచుం మనువార ల
య్యున్నవీనకుతూహలోత్సవయుక్తి నాగరకాంత ల
త్యున్నతోన్నతహర్మ్య[1]రేఖల నుండి చూచిరి నిక్కి చే
సన్నలం దమలోనఁ దద్విభుసౌకుమార్యము సూపుచున్. 256

సీ. కలుముల నీనెడుకలకంఠి యెలనాఁగ, వర్తించు నెవ్వానివక్షమందు
జనదృక్చకోరకసంఘంబునకు సుధా, పానీయపాత్ర మేవిభువ్యముఖము
సకలదిక్పాలకసంహతి కెవ్వాని, బాహుదండంబులు పట్టుఁగొమ్మ
లాశ్రితశ్రేణి కేయధిపునిపాదరా, జీవయుగ్మంబులు చేరుగడలు

ఆ. భువనమోహనుండు పురుషభూషణుఁ డెవ్వఁ, డట్టికృష్ణుఁ డరిగె హర్మ్యశిఖర
రాజమాన లగుచు రాజమార్గంబున, రాజముఖులు గుసుమరాజిఁ గురియ.

మ. జలజాతాక్షుఁడు సూడ నొప్పె ధవళచ్ఛత్త్రంబుతోఁ జామరం
బులతోఁ బుష్పపిశంగచేలములతో భూషామణిస్ఫీతుఁడై
నలినీబాంధవుతో శశిధ్వజముతో నక్షత్రసంఘంబుతో
బలభిచ్చాపముతోఁ దటిల్లతికతో భాసిల్లుమేఘాకృతిన్. 258

వ. ఇట్లరిగి తల్లిదండ్రులనివాసంబు సొచ్చి దేవకీప్రముఖు లయినతల్లుల కేడ్వురకు
మ్రొక్కిన. 259

క. బిడ్డఁడు మ్రొక్కినఁ దల్లులు, జడ్డన నంకముల నునిచి చన్నులతుదిఁ బా
లొడ్డగిలఁ బ్రేమభరమున, జడ్డువడం దడిపి రక్షిజలముల ననఘా. 260

-ooo- శ్రీకృష్ణుం డంతఃపురకాంతలం జూడఁ బోవుట. -ooo-

వ. తదనంతరంబ యష్టోత్తరశతషోడశసహస్రసౌవర్ణసౌధకాంతం బయినశుద్ధాంత
భవనంబు సొచ్చి హరి తనమనంబున. 261

మ. ఒకదేవీభవనంబు మున్ను సొర వేఱొక్కర్తు లోఁ గుందునో
సుకరాలాపము లాడదో సొలయునో సుప్రీతి నీక్షింపదో
వికలత్వంబున నుండునో యనుచు నవ్వేళన్ వధూగేహముల్
ప్రకటాశ్చర్యవిభూతిఁ జొచ్చె బహురూపవ్యక్తుఁడై భార్గవా. 262

వ. ఆసమయంబున. 263

క. శిశువులఁ జంకల నిడి తను, కృశతలు విరహాగ్నిఁ దెలుప గృహగేహళులన్
రశనలు జాఱఁగ సిగ్గున, శశిముఖు లెదురేఁగి రపుడు జలజాక్షునకున్. 264

మ. పతి నాయింటికి మున్ను వచ్చె నిదె నాప్రాణేశుఁ డస్మద్గృహా
గతుఁ డయ్యెన్ మును సేరెఁ బో తొలుత మత్కాంతుండు నాశాలకే

1. సీమల నుండి. 2. నాపాలికే.

నితరాలభ్యసుఖంబు గంటి నని తా రింటింట నర్చించి ర
య్యతివల్ నూఱుఁ బదాఱువేలు నెనమం డ్రవ్వేళ [1]నాత్మేశ్వరున్. 265

వ. వారలం జూచి హరి యిట్లనియె. 266

మ. కొడుకుల్ భక్తివిధేయు లౌదురు గదా కోడండ్రు మీవాక్యముల్
గడవం జాలక యుందురా విబుధసత్కారంబు గావింతురా
తొడవుల్ వస్త్రములుం బదార్థరససందోహంబులుం జాలునా
కడమల్ గావు గదా భవన్నిలయముల్ కల్యాణయుక్తంబులే. 267

సీ. తిలక మేటికి లేదు తిలకినీతిలకమ, పువ్వులు దుఱుమవా పువ్వుఁబోఁడి
కస్తూరి యలఁదవా కస్తూరికాగంధి, తొడవులు దొడువవా తొడవుతొడవ
కలహంసఁ బెంపుదే కలహంసగామిని, కీరముఁ జదివింతె కీరవాణి
లతలఁ బోషింతువా లతికాలలితదేహ, సరసి నోలాడుదే సరసిజాక్షి

ఆ. మృగికి మేఁత లిడుదె మృగశాబలోచన, గురుల నాదరింతె గురువివేక
బంధుజనులఁ బ్రోతె బంధుచింతామణి, యనుచు సతుల నడిగె నచ్యుతుండు.

వ. అని యడిగిన వారలు హరిం బాసిన దినంబులందు శరీరసంస్కారకేళీవిహారహాస
వనమందిరగమనమహోత్సవదర్శనంబు లొల్లనియిల్లాండ్రు గావున. 269

మ. సిరి చాంచల్యముతోడి దయ్యుఁ దనకున్ జీవేశ్వరుం డంచు నే
పురుషశ్రేష్ఠు వరించు నట్టివరమున్ బుద్ధిన్ విలోకంబులం
గరయుగ్మంబులఁ గౌఁగిలించిరి సతుల్ గల్యాణబాష్పంబు లా
భరణశ్రేణులుగాఁ బ్రతిక్షణనవప్రాప్తానురాగంబులన్. 270

మత్తకోకిలము. పంచబాణుని నీఱు సేసిన భర్గునిం దనవిల్లు వ
ర్జించి మూర్ఛలఁ జేయఁ జాలువిశేషహాసవిలోకనో
దంచితాకృతు లయ్యుఁ గాంతలు దంభచేష్టల మాధవుం
జంచలింపఁగఁ జేయ నేమియుఁ జాల రైరి బుధోత్తమా. 271

వ. ఇవ్విధంబున సంగవిరహితుం డైన యకంసారి సంసారికైవడి విహరింప నజ్ఞాన
విలోకు లయినలోకులు లోకసామాన్యమనుష్యుం డని తలంతు రాత్మాశ్రయ
యైనబుద్ధి యాత్మయం దున్నయానందాదులతోడం గూడని తెఱంగున నీశ్వ
రుండు ప్రకృతితోడం గూడియు నాప్రకృతిగుణంబు లైనసుఖదుఃఖంబులఁ
జెందక యుండుఁ బరస్పరసంఘర్షణంబులచే వేణువులవలన వహ్నిఁ బుట్టించి
వనంబుల దహించుమహావాయువుచందంబున భూమికి భారహేతువు లై యనే
కాక్షౌహిణులతోడం బ్రవృద్ధతేజు లగురాజుల కన్యోన్యవైరంబులు గల్పించి
నిరాయుధుం డై సంహారంబు సేసి శాంతుఁ డై పిదపం గాంతామధ్యంబునఁ
బ్రాకృతమనుష్యుండునుంబోలె సంచరించు చుండె నాసమయంబున. 272

1. చిత్తేశ్వరుం.

క. యతులీశ్వరునిమహత్త్వము, మితమెఱుఁగనిభంగి నప్రమేయుఁ డగుహరి
స్థితి నెఱుఁగక కాముకుఁ డని, రతములు సలుపుదురు తిగిచి రమణులు సుమతీ.

క. ఎల్లప్పుడు మాయిండ్లను, వల్లభుఁడు వసించు నేమ వల్లభలము శ్రీ
వల్లభున కనుచు గోపీ, వల్లభుచే సతులు మమతవలఁ బడి రనఘా. 274

వ. అని చెప్పిన విని శౌనకుండు సూతున కిట్లనియె. 275

ఉత్తరకుఁ బరీక్షిత్తు జనించుట.

సీ. గురునందనుండు సక్రోధుఁడై యేసిన, బ్రహ్మశిరోనామబాణవహ్నిఁ
గంపించు నుత్తరగర్భంబు గ్రమ్మఱఁ, బద్మలోచనుచేత బ్రదికె నందు
గర్భస్థుఁ డగు బాలుఁ గంసారి యేరీతి, బ్రదికించె మృత్యువుభయము వాపి
జనియించి యతఁ డెన్నిసంవత్సరము లుండె, నెబ్భంగి వర్తించె నేమి సేసె

ఆ. వినుము శుకుఁడు వచ్చి విజ్ఞానపద్ధతి, నతని కెట్లు సూపె నతఁడు పిదపఁ
దనశరీర మేవిధంబున వర్జించె, విప్రముఖ్య నాకు విస్తరింపు. 276

వ. అనిన సూతుం డిట్లనియె ధర్మనందనుండు చతుస్సముద్రముద్రితాఖిలజంబూద్వీపరాజ్యంబు నార్జించియు మిన్నుముట్టినకీర్తి నుపార్జించియు నంగనాతురంగమాతంగసుభటకాంచనాదిదివ్యసంపదలు సంపాదించియు వీరసోదరవిప్రవిద్వజ్జనవినోదంబులఁ బ్రమోదించియు వైభవంబు లలవరించియుఁ గ్రతువు లాచరించియు దుష్టశిక్షణశిష్టరక్షణంబు లొనరించియు ముకుందచరణారవిందసేవారతుండై సమస్తసంగంబులందు నభిలాషంబు వర్జించి యరిషడ్వర్గంబు జయించి రాజ్యంబు సేయుచు. 277

తే. చందనాదుల నాఁకట స్రగ్గువాఁడు, దనివి నొందనికైవడి ధర్మసుతుఁడు
సంపదలు పెక్కు గలిగియుఁ జక్రిపాద, సేవనంబులఁ బరిపూర్తి సెందకుండె.

వ. అంతం గొన్నిదినంబులకు నభిమన్యుకాంతాగర్భంబునం దున్నడింభకుండు [1]దశమమాసపరిచ్ఛేద్యుండై గర్భాంతరాళంబున మరంతం బైనయశ్వత్థామబాణానలంబున దందహ్యమానుండై తల్లడిల్లుచు. 279

ఉ. కుయ్యిడ శక్తి లే దుదరగోళములోపల నున్నవాఁడ ది
క్కెయ్యది దా ననాథ నని యెప్పుడుఁ దల్లి గణింప విందు నేఁ
డియ్యిషువహ్ని వాయుటకు నెయ్యది మార్గము నన్నుఁ గావ నే
యయ్య గలండు గర్భజనితాపద నెవ్వఁ డెఱుంగు దైవమా. 280

క. చిచ్చుఱకోలవశంబునఁ, జచ్చి బహిర్గతుఁడఁ గానిసమయమునను దా
నుచ్చలితగర్భవేదనఁ, జచ్చును మాతల్లి గర్భసంతాపమునన్. 281

క. చెచ్చెర బాణజ్వాలలు, వచ్చిన విష్ణుండు గాన వచ్చు ననుచుఁ దా
ముచ్చటలు సెప్పు సతులకు, నిచ్చలు మాయవ్వ నేఁడు నిజ మయ్యెడినో.

---

1. 'పది యగునెల గర్భాంత' అనియే వ్రాఁతప్రతులు.

శా. రాఁడా చూడ సమస్తభూతములలో రాజిల్లువాఁ డిచ్చటన్
లేఁడా పాలుని చిచ్చుఱమ్ముఁ దొలఁగన్ లీలాగతిం ద్రోచి నా
కీఁడా నేఁ డభయప్రదానమతిఁ దూఱింపన్ నతత్రాత మున్
కాఁడా యెందఱఁ గావఁ డీయెడల మత్కార్యంబు దా నెట్టిదో. 283

వ. అని గతాగతప్రాణుం డై భూగర్భగతుం డైన శిశువు చింతించు సమయంబున. 284

సీ. మేఘంబుమీఁది క్రొమ్మెఱుఁగు కైవడి మేని, పై నున్నపచ్చని పటమువాఁడు
గండభాగంబులఁ గాంచనమణిమయ, మకరకుండలకాంతి మలయువాఁడు
శరవహ్ని నడఁగించు సంరంభమునఁ జేసి, కన్నుల నునుఁగెంపు గలుగువాఁడు
బాలార్కమండల ప్రతిమానరత్నహా, టకవిరాజితకిరీటంబువాఁడు
తే. కంకణాంగదవనమాలికా విరాజ, మానుఁ డసమానుఁ డంగుష్ఠమాత్రదేహుఁ
డొక్కగదఁ జేతఁ దాల్చి నేత్రోత్సవముగ, విష్ణుఁ డావిర్భవించె నవ్వేళయందు.

వ. ఇట్లు భక్తపరాధీనుం డయిన పరమేశ్వరుం డావిర్భవించి మంచు విరియించు మార్తాండుచందంబున శిశువునకు దశదిశలం దనచేతి యఖండిత మహోల్కాజాలసన్నిభం బైన గదాదండంబు మండలాకారంబుగ జిఱజిఱం ద్రిప్పి విప్రుని చిచ్చుఱమ్ము వేఁడిమి పోఁడిమిఁ జెఱిచి డింభకుని పరితాపంబు విజృంభణంబు నివారించి గర్భంబు కంద కుండ నర్భకునికి నానందంబుఁ గల్పించిన. 286

మ. గదఁ జేఁ బట్టి పరిభ్రమించుచు గదాఘాతంబులం [1]క్రూరశు
క్ప్రద మై వచ్చు శరాగ్నిఁ దుత్తుమురుగా భంజించి రక్షించె నీ
సదయుం డెవ్వఁ డొకో యటంచు మదిలోఁ జర్చించుచున్ శాబకుం
డెదు రై చూడ నదృశ్యుఁ డయ్యె హరి సర్వేశుండు విప్రోత్తమా. 287

వ. అంత ననుకూలశుభగ్రహోదయంబును మహోత్తరఫలసూచకంబును నైన శుభలగ్నంబునం బాండవవంశోద్ధారకుం డయిన కుమారుండు జన్మించిన ధర్మనందనుండు ధౌమ్యాదిభూసురవర్గంబు రప్పించి పుణ్యాహంబు సదివించి జాతకర్మంబులు సేయించి కుమారుజన్మమహోత్సవకాలంబున భూసురులకు విభవాభిరామంబు లయిన గోభూహిరణ్యహయగ్రామంబులును స్వాదురుచిసంపన్నంబు లయిన యన్నంబు లిడిన వారలు తృప్తు లై ధర్మపుత్రున కిట్లనిరి. 288

చ. ప్రకటితదైవయోగమునఁ బౌరవసంతతి యంతరింపఁగా
వికలత నొంద నీక ప్రభవిష్ణుఁడు విష్ణుఁ డనుగ్రహించి శా
బకు బ్రదికించెఁ గావున నృపాలక శాబకుఁ డింక శాత్రవాం
తకుఁ డగు విష్ణురాతుఁ డన ధాత్రిఁ బ్రసిద్ధికి నెక్కుఁ బూజ్యుఁ డై. 289

వ. అనిన విని భూదేవోత్తములకు నరదేవోత్తముం డిట్లనియె. 290

---

1. దుర్భర, ప్రద మై.

శా. ఓపుణ్యాత్మకులార నాపలుకు మీ రూహింపుఁడా మ్రొక్కెదన్
మాపెద్దల్ శ్రుతకీర్తులై సదయులై మన్నారు [1]రాజర్షులై
యీపిన్నాతఁడు వారిఁ బోలెడిఁ గదా యెల్లప్పుడున్ మాధవ
శ్రీపాదాంబుజభక్తియుక్తుఁ డగుచున్ జీవించునే చూడరే. 291

వ. అనిన విని నరేంద్రా భవదీయపౌత్రుండు మనుపుత్రుం డయినయిక్ష్వాకునిచందం బునం బ్రజల రక్షించు [2](* శ్రీరామచంద్రునిభంగి బ్రహ్మణ్యుండు సత్యప్రతిజ్ఞుం డు నగు) డేగ వెంట నంటినఁ బంట్రెల్లుభీతిమెయి వెనుకకు సమాయాతం బైన కపోతంబుఁ గాచినశిబిచక్రవర్తిరీతి శరణ్యుండును వితరణఖనియు నగు దుష్యంత సూనుం డయినభరతుపగిది [3]సోమాన్వయజ్ఞాతివర్గంబులకు యజ్వలకు ననర్గళకీర్తి విస్తరించు ధనంజయకార్తవీర్యులకరణి ధనుర్ధరాగ్రేసరుం డగుఁ గీలిపోలిక దుర్ధర్షుం డగు సముద్రుని తెఱంగున దుస్తరుం డగు మృగేంద్రునికైవడి విక్రమశాలి యగు [4](*వసుమతివోలె నక్షయక్షాంతియుక్తుం డగు భానునిలాగునఁ బ్రతాపవంతుం డగు) వాసుదేవువడువున [5]సర్వభూతహితుం డగుఁ దల్లిదండ్రులమాడ్కి సహిష్ణుం డగు మఱియును. 292

సీ. సమదర్శనంబున జలజాతభవుఁ డనఁ, బరమప్రసన్నత భర్గుఁ డనఁగ
నెల్లగుణంబుల నిందిరావిభుఁ డన, నధికధర్మమున యయాతి యనఁగ
ధైర్యసంపద బలిదైత్యవల్లభుఁ డన, నచ్యుతభక్తిఁ బ్రహ్లాదుఁ డనఁగ
రాజితోదారత రంతిదేవుం డనఁ, నాశ్రయమహిమ హిమాద్రి యనఁగ

తే. యశము వర్ధించుఁ బెద్దల నాదరించు
నశ్వమేధంబు లొనరించు నాత్మసుతుల
ఘనులఁ బుట్టించు దండించు ఖలులఁ బట్టి
మానధనుఁడు నీమనుమఁడు మానవేంద్ర. 293

భుజంగప్రయాతము. హరించుం గలిప్రేరితాఘంబు లెల్లన్
భరించున్ ధరన్ రామభద్రుండపోలెం
జరించున్ సదా వేదశాస్త్రానువృత్తిన్
వరించున్ విశేషించి వైకుంఠభక్తిన్. 294

వ. ఇట్లు పెక్కేండ్లు జీవించి భూసురకుమారప్రేరితం బయినతక్షకసర్పవిషానలం బునం దనకు మరణం బని యెఱింగి సంగవర్జితుం డయి ముకుందపదారవింద భజనంబు సేయుచు శుకయోగీంద్రునివలన నాత్మవిజ్ఞానసంపన్నుం డై గంగా తటంబున శరీరంబు విడిచి నిర్గతభయశోకం బయినలోకంబుఁ బ్రవేశించు నని జాతకఫలంబు సెప్పి లబ్ధకాము లయి భూసురులు సని రంత. 295

---

1 రారాజులై. 2 (*) ఇది మూలానుసారముగా నిటఁ జేర్పంబడినది. 3 సోమయాజి ర్యై జ్ఞాతి. 4 (*) ఇది మూలానుసారముగా నిటఁ జేర్పఁబడినది. 5 నక్షయక్షాంతియుక్తుం.

క. తనతల్లికడుపులోపల, మును సూచినవిభుఁడు విశ్వమున నెల్లఁ గలం
డనుచుఁ బరీక్షింపఁగ జను, లనఘుఁ బరీక్షి న్నరేంద్రుఁ డండ్రు మునీంద్రా. 296

ఆ. కళలచేత రాజు క్రమమునఁ బరిపూర్ణుఁ, డయినభంగిఁ దాత లనుదినంబుఁ
బోషణంబు సేయఁ బూర్ణుఁ డయ్యెను ధర్మ, పటలపాలకుండు బాలకుండు. 297

వ. మఱియు ధర్మనందనుండు బంధుసంహారదోషంబు వాయుకొఱకు నశ్వమేధయాగంబు సేయుచుఁ బ్రజలవలనం గరదండంబుల సముపాత్తం బయినవిత్తంబు చాలక చిత్తంబునఁ జింతించు నెడ నచ్యుతప్రేరితులై భీమార్జునాదులు దొల్లి మరుత్తుం డను రాజు మఖంబు సేసి పరిత్యజించి నిక్షేపించినసువర్ణపాత్రాదికం బైన విత్తం బుత్తరదిగ్భాగంబువలన బలవంతులై తెచ్చిన నా రాజసత్తముండు సమాయత్తయజ్ఞోపకరణుం డై [1](*సకలబంధుసమేతంబుగఁ గృష్ణుని నాహ్వానంబు సేసి) [2]పురుషోత్తము నుద్దేశించి మూఁడుజన్నంబు[3]లు గావించెఁ [4](*దదనంతరంబ కృష్ణుండు బంధుప్రియంబుకొఱకుఁ గరినగరంబునఁ గొన్నినెల లుండి ధర్మపుత్త్రాదులచే నామంత్రణంబు వడసి యాదవసమేతుం డయి ధనంజయుండు దోడ రా నిజనగరంబునకుం జనియె) నంత విదురుండు తీర్థయాత్ర సని మైత్రేయుముందటఁ గర్మయోగవ్రతాదివిషయంబు లయినప్రశ్నంబులఁ గొన్నిటిం జేసి యతనివలన నాత్మగతిజ్ఞానంబు దెలిసి కృతార్థుం డై హస్తిపురంబునకు వచ్చిన. 298

క. బంధుఁడు వచ్చె నటంచును, గాంధారీవిభుఁడు మొదలుగా నందఱు సం
బంధములు నెఱపి ప్రీతి న, మంథరగతిఁ జేసి రపుడు మన్నన లనఘా. 299

వ. అంత ధర్మనందనుండు విదురునికి మజ్జనభోజనాదిసత్కారంబులు సేయించి సుఖాసీనుం డై తనవార లందఱు విన ని ట్లనియె. 300

సీ. ఏవర్తనంబున నింతకాలము మీరు, సంచరించితి రయ్య జగతిలోన
నేతీర్థములు గంటి రెక్కడ నుంటిరి, భావింప మీవంటి భాగవతులు
తీర్థసంఘంబుల ధిక్కరింతురు గదా, మీయందు విష్ణుండు మెఱయుకతన
మీర తీర్థంబులు మీకంటె మిక్కిలి, తీర్థంబు లున్నవె తెలిసి చూడ
తే. వేఱ తీర్థంబు లవనిపై వెదక నేల, మిమ్ముఁ బొడగని భాషించు మేలచాలు
వార్త లే మండ్రు లోకులు వసుధలోన, మీకు సర్వంబు నెఱిఁగెడు[5]మేధగలదు.

మత్తకోకిలము. తండ్రి సచ్చినమీఁద మా పెదతండ్రిబిడ్డలు దొల్లి పె
క్కండ్రు సర్పవిషాగ్నిబాధల గాసిఁ బెట్టఁగ మమ్ము ని

---

1 (*) ఇది మూలానుసారముగా నిట చేర్పఁబడియె. 2 'యజ్ఞేశ్వరుం డగుపురుషోత్తము' అని వ్రాఁతప్రతులు. 3 లవిచ్ఛిన్నసంపన్నంబులు గావించె. 4 (*) ఇది మూలానుసారముగా నిట చేర్పఁబడినది. 5 మేర గలదు.

ల్లాండ్ర నంతముఁ బొంద కుండఁగ । లాలనంబున మీరు మా
తండ్రిభంగి సముద్ధరింతురు । తద్విధంబు దలంతురే. 302

క. పక్షులు తమ తెక్కలలోఁ, బక్షంబులు రాని పిల్ల । పదువుల మమతన్
రక్షించిన క్రియ మీరలు, పక్షీకరణంబు సేయ । బ్రదికితిమి గదే. 303

క. మన్నారా ద్వారకలో, నున్నారా యదువు లంబు । జోదరుకరుణం
గన్నారా లోకులచే, విన్నారా మీరు వారి । విధ మెట్టిదియో. 304

చ. అన విని ధర్మరాజునకు । నావిదురుండు సమస్తలోకవ
ర్తనముఁ గ్రమంబుతోడ విశ । దంబుగఁ జెప్పి యదుక్షయంబు సె
ప్పిన నతఁ డుగ్రశోకమున । బెగ్గిలి కుందెడి నంచు నేమియున్
వినుమని చెప్పఁ డయ్యె యదు । వీరులనాశము భార్గవోత్తమా. 305

ఆ. మేలు సెప్పె నేని । మే లంద్రు లోకులు, చెట్ట యంద్రు కీడు । సెప్పె నేని
యంతమీఁద శూద్రుఁ । డైనకతంబున, శిష్టమరణ మతఁడు । సెప్పఁ డయ్యె.

వ. అది యెట్లనిన మాండవ్యమహామునిశాపంబునం దొల్లి యముండు శూద్రయోనియందు విదురుండై జన్మించియున్న నూఱువత్సరంబు లర్యముండు యథాక్రమంబునం బాపకర్ముల దండించె నిట్లు యుధిష్ఠిరుండు రాజ్యంబుఁ గైకొని లోకపాలసంకాశు లయిన తమ్ములుం దానును కులదీపకుం డైన మనుమని ముద్దు సేయుచుఁ బెద్దకాలంబు మహావైభవంబున సుఖి యై యుండె నంత. 307

క. బాలాజనశాలాధన, లీలావనముఖ్యవిభవ । లీనమనీషా
[1]లాలసు లగుమానవులను, గాలము వంచించు దురవ । గాహము సుమతీ. 308

గాంధారీధృతరాష్ట్రులు దేహత్యాగము సేసికొనుట.

వ. అది నిమిత్తంబుగాఁ గాలగతి యెఱింగి విదురుండు ధృతరాష్ట్రున కి ట్లనియె. 309

మ. కనకాగారకళత్రమిత్రసుతసం । ఘాతంబులన్ ముందటం
గని ప్రాణేచ్ఛల నుండుజంతువుల నే । కాలంబు దుర్లంఘ్య మై
యనివార్యస్థితిఁ జంపు నట్టినిరుపా । యం బైన కాలంబు వ
చ్చె నుపాంతంబున మాఱు దీనికి మదిం । జింతింపు ధాత్రీశ్వరా. 310

శా. పుట్టంధుండవు పెద్దవాఁడవు మహా । భోగంబులా లేవు నీ
పట్టెల్లం జెడి పోయె దుస్సహజరా । భారంబు పైఁ గప్పె నీ
చుట్టా లెల్లను బోయి రాలు మగఁడున్ । శోకంబునన్ మగ్ను లై
కట్టా దాయలపంచ నుండఁ దగవే । కౌరవ్యవంశాగ్రణీ. 311

క. పెట్టితిరి చిచ్చు గృహమునఁ, బట్టితిరి తదీయభార్యఁ । బాడవులకుం
గొట్టితిరి వారు మనుపఁగ, నెట్టయిన భరింప వలెనె । యీప్రాణములన్. 312

క. బిడ్డలకు బుద్ధి సెప్పని, గ్రుడ్డికిఁ బిండంబు వండి । కొని పొం డిదె పైఁ

---

1 లోలాకులమానసులను.

బద్ధుఁ డని భీముం డోర్వఁ,గొడ్డెము లాడంగఁ గూడుఁ । గుడిచెద వధిపా. 313

క. కనియెదవో బిడ్డల నిఁక, మనియెదవో తొంటికంటె । మనుమలమాటల్
వినియెదవో యిచ్చెద ర, మ్మనియెదవో దానములకు । నవనీసురులన్. 314

క. దేహము నిత్యము గా దని, మోహముఁ దెగఁ గోసి సిద్ధ । మునివర్తనుఁ డై
గేహము వెలువడు నరుఁ డు,త్సాహముతోఁ జెందు ముక్తి । సంపద ననఘా. 315

వ. అని విదురుండు ధృతరాష్ట్రునకు విరక్తిమార్గం బుపదేశించిన నతండు ప్రజ్ఞాచక్షుం డై సంసారంబు దిగనాడి మోహపాశంబువలన నూడి విజ్ఞానమార్గంబునం గూడి దుర్గమం బగుహిమవన్నగంబునకు నిర్గమించిన. 316

శా. అంధుం డైనపతిన్ వరించి పతిభా । వాసక్తి నేత్రద్వయీ
బంధాచ్ఛాదనమున్ ధరించి నియమ । ప్రఖ్యాత యై యున్నత
ద్గాంధారక్షితినాథుకూఁతురును యో । గప్రీతి చిత్తంబులో
సంధిల్లం బతివెంట నేఁగె నుదయ । త్సాధ్వీగుణారూఢ యై. 317

చ. వెనుకకు రాక చొచ్చు రణ । వీరునికై వడి రాజదండసం
బునకు భయంబు లేక వడిఁ । బోయెడుధీరునిభంగి నప్పుడా
వనిత దురంత మైనహిమ । వంతముపొంతవనాంతభూమికిం
జెనిమిటితోడ నించుకయు । భీతి వహింపక యేఁగెఁ బ్రీతితోన్. 318

వ. ఇట్లు విదురసహితు లై గాంధారీధృతరాష్ట్రులు వనంబునకుం జనిన మఱునాఁడు ధర్మనందనుండు ప్రభాతంబున సంధ్యావందనంబు సేసి నిత్యహోమంబు గావించి బ్రాహ్మణోత్తములకు గోహిరణ్యతిలవస్త్రాదిదానంబులు సేసి నమస్కరించి గురువందనంబు కొఱకుఁ బూర్వప్రకారంబునం దండ్రిమందిరంబునకుఁ జని యందు విదురసహితు లయినతల్లిదండ్రులం గానక మంజుపీఠంబునఁ గూర్చున్న సంజయున కిట్లనియె. 319

సీ. మాతల్లిదండ్రు లీ । మందిరంబున లేరు, సంజయ వా రెందుఁ । జనిరి నేఁడు
ముందర గానఁడు । ముసలి మా పెదతండ్రి, పుత్రశోకంబునఁ । బొగులుఁ దల్లి
సౌజన్యనిధి ప్రాణ । సఖుఁడు మా పినతండ్రి, మందబుద్ధుల మైన । మమ్ము విడిచి
యెటవోయిరో ముప్పు । రెఱిఁగింపు గంగలోఁ, దనయపరాధంబుఁ । దడవికొనుచు

ఆ. భార్యతోడఁ దండ్రి । పరితాపమునఁ బడుఁ, గపట మింత లేదు । కరుణ గలఁడు
పాండుభూవిభుండు । పరలోకగతుఁ డైన, మమ్ముఁ బిన్ననాఁడు । మనిచె నతఁడు.

వ. అనిన సంజయుండు [1](*దయాస్నేహంబుల నతికర్శితుం డగుచుఁ దనప్రభువు పోయిన తెఱం గెఱుంగక కొంతదడవు పూరకుండి) తద్వియోగదుఃఖంబునఁ గన్నీరు కరతలంబునం దుడిచికొనుచు బుద్ధిబలంబునం జిత్తంబు ధైర్యాయత్తంబు సేసి [2](*తనభర్తృపాదంబుల మనంబున నెన్నుచు) ధర్మజున కిట్లనియె. 321

1, 2 (*) ఇవి మూలానుసారముగాఁ జేర్పఁబడినవి.

తే. అఖిలవార్తలు మున్ను నన్నడుగుచుండు, నడుగఁడీ రేయి మాతండ్రి యవనినాథ
మందిరములోన విదురుతో మంతనంబు, నిన్న యాడుచు నుండెను నేఁడు లేఁడు.

వ. విదురగాంధారీధృతరాష్ట్రులు నన్ను వంచించి యెందుఁ బోయిరో [1](*వారలనిశ్చయంబు లెట్టివో) యెఱుంగ నని సంజయుండు దుఃఖించుసమయంబునఁ దుంబురుసహితుండై నారదుండు వచ్చిన లేచి నమస్కరించి తమ్ములుం దానును నారదుం బూజించి కౌంతేయాగ్రజుం డిట్లనియె. 323

ఉ. అక్కట తల్లిదండ్రులు గృహంబున లేరు మహాత్మ వారు నేఁ
డెక్కడ వోయిరో యెఱుఁగ నెప్పుడు బిడ్డలపేరు గుచ్చి తాఁ
బొక్కుచు నుండుఁ దల్లి యెటు వోయెనొకో విపదంబురాశికి
నిక్కము కర్ణధారుఁడవు నీవు జగజ్జనపారదర్శనా. 324

వ. అనిన విని సర్వజ్ఞుండైన నారదుండు ధర్మజున కిట్లనియె నీశ్వరవశంబై (*నదివిశ్వం బీశ్వరుండ భూతంబుల నొకటితో నొకటిఁ జేర్చు నెడఁబాపు సూచీభిన్ననాసికలందు రజ్జుప్రోతంబు లగుచుఁ గంఠరజ్జువులఁ గట్టంబడినబలీవర్దంబులుం బోలెఁ గర్తవ్యాకర్తవ్యవేదలక్షణ యగువాక్తంత్రియందు వర్ణాశ్రమలక్షణంబులు గల నామంబులచే బద్ధులై) లోకపాలసహితం బైనలోకంబు లీశ్వరాదేశంబు వహించుఁ [3]క్రీడాసాధనంబు లగునక్షకందుకాదుల కెట్లు సంయోగవియోగంబు లట్లు క్రీడించునీశ్వరునికిం గ్రీడాసాధనంబు లైనజంతువులకు సంయోగవియోగంబు లగు చుండు సమస్తజనంబును జీవరూపంబున ధ్రువంబును దేహరూపంబున నధ్రువంబు నై యుండు మఱియొక్కపక్షంబున ధ్రువంబు నధ్రువంబునుం గాక యుండు శుద్ధబ్రహ్మస్వరూపంబు నిర్వచింప రాక రెండు నై యుండు నజగరంబుచేత మ్రింగంబడినపురుషుం డన్యుల రక్షింప లేనితెఱంగునఁ బంచభూతమయం బై కాలకర్మగుణాధీనం బైనదేహంబు పరుల రక్షింప సమర్థంబు గాదు కరంబులు గలజంతువులకుఁ గరంబులు లేనిచతుష్పదంబు లాహారంబు లగుఁ జరణంబులు గలప్రాణులకుం జరణంబులు లేనితృణాదులు భక్షణీయంబు లగు నధికజన్మంబులకు నల్పజన్మంబులు భోజ్యంబు లగు సకలదేహిదేహంబులందు జీవుండు గలుగుటంజేసి జీవునికి జీవుండ జీవిక యగు సహస్రాసహస్రాదిరూపం బైనవిశ్వమంతయు నీశ్వరుండు గాఁ దెలియు మతనికి వేఱు లేదు నిజమాయావిశేషంబున మాయావి యై జాతిభేదరహితుం డైనయీశ్వరుండు బహుప్రకారంబుల భోగిభోగ్యరూపంబుల నంతరంగబహిరంగంబుల దీపించుం [4](*గాన యనాథులు దీనులు నగు నాదుతల్లిదండ్రులు నన్నుం బాసి యే మయ్యెదరో యెట్లు వర్తింతురో యని వగవం బనిలే దజ్ఞానమూలం బగుస్నేహంబున నైనమనోవ్యాకులత్వంబు పరిహరింపు మని మఱియు ని ట్లనియె). 325

1, 2, 4 (*) ఇవి మూలానుసారముగాఁ జేర్పఁబడినవి. 3 నిచ్ఛాప్రకారంబునఁ గ్రీడించునీశ్వ.

ఆ. అట్టి కాలరూపుఁ డఖిలాత్ముఁ డగువిష్ణుఁ, డసురనాశమునకు నవతరించి
దేవకృత్య మెల్లఁ దీర్చి చిక్కనపని, కెదురుచూచుచుండు నిప్పు డధిప. 326

మత్తకోకిలము. ఎంతకాలము కృష్ణుఁ డీశ్వరుఁ డిద్ధరిత్రిఁ జరించు మీ
రంతకాలము నుండుఁ డందఱు నవ్వలం బనిలేదు వి
భ్రాంతి మానుము కాలముం గడవంగ నెవ్వరు నోప రీ
చింత యేల [1]నరేంద్రసత్తమ చెప్పెదన్ విను మంతయున్. 327

వ. ధృతరాష్ట్రుండు గాంధారీవిదురసహితుం డై హిమవత్పర్వతదక్షిణభాగంబున నొక్కమునివనంబునకుం జని తొల్లి సప్తఋషులకు సంతోషంబు సేయుకొఱకు నాకాశగంగ యేడుప్రవాహంబు లయి పాఱినపుణ్యతీర్థంబునం గృతస్నానుం డై యథావిధి హోమం బొనరించి జలభక్షణంబు గావించి సకలకర్మంబులు విసర్జించి విఘ్నంబులం జెందక నిరాహారుం డయి శాంతి నంగీకరించి పుత్త్రార్థదారైషణంబులు వర్జించి విన్యస్తాసనుం డై ప్రాణంబుల నియమించి మనస్సహితంబు లైనయింద్రియంబుల నాఱింటిని విషయంబులం బ్రవర్తింపనీక నివర్తించి హరిభావనచే ధారణాయోగంబు వహించి రజస్సత్త్వతమోరూపంబు లగుమలంబుల మూఁటిని హరించి మనంబు నహంకారాస్పదం బైనస్థూలదేహంబువలనం బాపి బుద్ధియందు నేకీకరణంబు సేసి [2]యట్టివిజ్ఞానాత్మను దృశ్యాంశంబువలన వియోగించి క్షేత్రజ్ఞునియందుఁ బొందించి దృష్టం బైనయీశ్వరునివలన క్షేత్రజ్ఞునిం బాపి మహాకాశంబుతోడ ఘటాకాశముం గలుపుకైవడి నాధారభూతం బైనబ్రహ్మమందుఁ గలిపి లోపలిగుణక్షోభంబును వెలుపలియింద్రియవిక్షేపంబును [3]లేక నిర్మూలితమాయాగుణవాసనుం డగుచు నిరుద్ధంబు లగుమనశ్చక్షురాదీంద్రియంబులు గలిగి యఖిలాహారంబుల వర్జించి కొఱడుచందంబున. 328

మ. ఉటజాంతస్స్థలవేదికన్ నియతుఁ డై యున్నాఁడు నేఁ డాదిగా
నిటపై నేనవనాఁడు మేన్ విడువఁగా [4]నిజ్యాగ్ని యోగాగ్ని త
త్పటుదేహంబు దహింపఁ జూచి నియమప్రఖ్యాత గాంధారి యు
ట్టటు వో నొల్లక ప్రాణవల్లభునితో నగ్నిం బడున్ భూవరా. 329

క. [5]అంతట వారలమరణము, వింత యగుచుఁ జూడఁబడిన విదురుఁడు చింతా
సంతాప మొదవఁ బ్రీత, స్వాంతుం డై తీర్థములకుఁ జనియెడు నధిపా. 330

---

1 నరేంద్రచంద్ర విశేషముల్ విను చెప్పెదన్.

2 'బుద్ధిసహితుం డైనతన్ను దృశ్యాంశంబువలన' అని వ్రాఁతప్రతులు.

3 'లేనికొఱడుచందంబున' అని వ్రాఁతప్రతులు.

4 నేతెంచుదావాగ్ని.

5 'అంతట వత్యాశ్చర్యము, వింత యగుచుఁ జెవులఁ బడిన' ననియే వ్రాఁతప్రతులు.

ధర్మజుఁడు దుర్నిమిత్తంబులం గని చింతించుట.

వ. అని విదురాదులవృత్తాంతం బంతయు ధర్మనందనున కెఱింగించి తుంబురుసహితుం డయిననారదుండు స్వర్గంబునకు నిర్గమించినవెనుక ధర్మజుండు భీమునిం జూచి యి ట్లనియె. 331

సీ. ఒకకాలమునఁ బండు నోషధిచయము వే, ఱొకకాలమునఁ బండకుండు నండ్రు
క్రోధంబు లోభంబు క్రూరత బొంకును, దీపింప నరులు వర్తింతు రండ్రు
వ్యవహారములుమహావ్యాజయుక్తములండ్రు, సఖ్యంబు వంచనాసహిత మండ్రు
మగలతోనిల్లాండ్రుమచ్చరించెదరండ్రు, సుతులు దండ్రులఁ దెగఁజూతు రండ్రు
తే. గురుల శిష్యులుదూషించికూడ రండ్రు, శాస్త్రమార్గములెవ్వియుఁజాగవండ్రు
న్యాయపద్ధతి బుధులైననడవ రండ్రు, కాలగతి వింత యై వచ్చెఁగంటె నేఁడు.

మ. హరిఁ జూడన్ నరుఁ డేఁగినాఁడు నెల లేడయ్యెం గదా రారు గా
లరు లెవ్వారును యాదవుల్ సమదలోలస్వాంతు లీవేళ సు
స్థిరు లై యుండుదురా మురారి సుఖ యై సేమంబుతో నుండునా
యెర వై యున్నది చిత్త మీశ్వరకృతం బెట్లో కదే మారుతీ. 333

క. మానసము గలఁగుచున్నది, మానవు బహుదుర్నిమిత్తమర్యాదలు స
న్మానవదేహక్రీడలు, మాన విచారింప నోపు మాధవుఁ డకటా. 334

క. మనవులు సెప్పక ముందఱ, మనదారప్రాణరాజ్యమానశ్రీలన్
[1]మనుపుదు నని మాధవుఁ డిట, మనమునఁ దలపోసి మనిచె [2]మనలం గరుణన్.

క. నారదుఁ డాడినకైవడిఁ, గ్రూరపుఁగాలంబు వచ్చెఁ గుంభినిమీఁదన్
ఘోరము లగునుత్పాతము, లారభటిం జూడఁబడియె ననిలజ కంటే. 336

సీ. ఓడక ముందట నొకసారమేయంబు, మొఱుఁగుచు నున్నది మోర యెత్తి
యాదిత్యుఁ డుదయింపనభిముఖంబై నక్క, వాపోయె మంటలు[3]వాతఁగలుగ
మిక్కిలుచున్నవి మెఱసి గృధ్రాదులు, గర్దభాదులు దీర్చి క్రందుకొనియె
నుత్తమాశ్వంబుల కుదయించెఁ గన్నీరు, మత్తగజంబులమదము లుడిగెఁ
ఆ. గాలుదూఁటిభంగిఁ గదిసెఁ గపోతము, మండ దగ్ని హోమమందిరములఁ
జుట్టుఁ బొగలు దిశల సొరిది నాచ్ఛాదించెఁ,దరణి మాసెఁజూడు ధరణిగదలె.

క. వాతములు విసరి రేఖ,వ్రాతము లాకసముఁ గప్పె వడి సుడిగొని ని
ర్ఘాతములు వడియె ఘనసం, ఘాతంబులు రక్తవర్షకలితము లయ్యెన్. 338

క. గ్రహములు పోరాడెడి నా, గ్రహముల వినఁబడియె భూతకలకలములు దు
స్సహము లగుచు శిఖికీలా, వహములక్రియఁ దోఁచె గగనవసుధాంతరముల్.

క. దూడలు గుడువవు చన్నులు, దూడలకున్ గోవు లీవు దుగ్ధము లోడలం
బీడలు మానవు పశువులఁ, గూడవు వృషభములు దఱపికుఱ్ఱుల నెన్కన్. 340

1. మను పుదు నని. 2. 'మనముల' అనియే వ్రాఁతప్రతులు. 3. వాంతి సేసి.

క. కదలెడు వేల్పులరూపులు, వదలెడుఁ గన్నీరు వాని§వలనం జెమటల్
వొదలెడిఁ బ్రతిమలు [1]వెలిఁ జని, మెదలెడి నొక్కొక్కగుడిని§మేదినియందున్.

క. కాకంబులు వాపోయెడి, ఘూకంబులు నగరఁ బగలు § గుండ్రలు గొలిపెన్
లోకంబులు విభ్రష్ట, శ్రీకంబులగతి నశించి § శిథిలము లయ్యెన్. 342

మ. యవపద్మాంకుశచాపచక్రఝషరేఖాలంకృతం బైనమా
ధవుపాదద్వయ మింక [2]మెట్టెడుపవిత్రత్వంబు నేఁడాదిగా
నవనీకాంతకు లేదు పో మఱి మదీయాంగంబు వామాక్షిబా
హువు లాకంపము నొందు చుండు నిల కే§యుగ్రస్థితుల్ వచ్చునో. 343

వ. మఱియు మహోత్పాతంబులు పెక్కులు పుట్టు చున్నయవి మురాంతకుని వృత్తాంతంబు వినరా దని కుంతీసుతాగ్రజుండు భీమునితో విచారించు సమయంబున. 344

-అర్జునుఁడు ద్వారకనుండి వచ్చి కృష్ణనిర్యాణంబుఁ దెల్పుట.-

క. ఖేదమున నింద్రసూనుఁడు, యాదవపురినుండి వచ్చి § యగ్రజుఁ గని త
త్పాదముల నయనసలిలో, త్పాదకుఁ డై పడియె దీను§భంగి సురేంద్రా. 345

క. పల్లటిలినయుల్లముతోఁ, దల్లడపడు చున్నపిన్న§తమ్మునిఁ గని వె
ల్వెల్ల నగు మొగముతో జను, లెల్లను విన ధర్మపుత్త్రుఁ § డి ట్లని పలికెన్. 346

సీ. మాతామహుం డైన§మనశూరుఁ డున్నాఁడె, మంగళమే మన§మాతులునకు
మోదమే నలుగుకు§ముగురుమేనత్తల, కానందమే వారి§యాత్మజులకు
నక్రూరకృతవర్మ§లాయుస్సమేతులే, జీవితుఁడే యుగ్ర§సేనవిభుఁడు
కల్యాణయుక్తులే § గదసారణాదులు, మాధవుతమ్ములు § మానధనులు

తే. నందమే మనసత్యక§నందనునకు, భద్రమే శంబరాసుర§భంజనునకుఁ
గుశలమే బాణదనుజేంద్ర§కూఁతుపతికి, హర్షమే పార్థ ముసలికి § హలికి బలికి.

వ. మఱియు నంధకయదుభోజదశార్హవృష్ణిసాత్వతులు మొద లయినయదువంశవీరులును హరికుమారు లైనసాంబసుషేణప్రముఖులును నారాయణానుచరు లైనయుద్ధవాదులును గృష్ణసహచరు లైనసునందనందాదులును [3](*సుఖానందులే యని) యందఱ నడిగి ధర్మజుండు గ్రమ్మఱ ని ట్లనియె. 348

సీ. వైకుంఠవాసుల§వడువున నెవ్వని, బలమున నానంద§భరితు లగుచు
వెఱవక యాదవ§వీరులు వర్తింతు, రమరులు గొలు వుండు§నట్టికొలువుఁ
జవికె నాకర్షించి § చరణసేవకు లైన, బంధుమిత్త్రాదుల§పదయుగముల
నెవ్వఁడు ద్రొక్కించె § నింద్రపీఠముమీఁద, వజ్రంబు జళిపించి § వ్రాలువాని

తే. ప్రాణవల్లభ కెంగేలఁ § బాదుసేసి, యమృతజలములఁ బోషింప § నలరుపారి
జాత మెవ్వఁడు గొని వచ్చి § సత్యభామ, కిచ్చె నట్టిమహాత్మున§కిపుడు శుభమె.

1. వెలు చని. 2. మెట్టెడు. 3. (*) ఇది మూలానుసారముగాఁ జేర్పఁబడినది.

శా. అన్నా ఫల్గున భక్తవత్సలుఁడు బ్రహ్మణ్యుండు గోవిందుఁ డా
పన్నానీకశరణ్యుఁ డీశుఁడు జగద్భద్రానుసంధాయి శ్రీ
మన్నవ్యాంబుజపత్త్రనేత్రుఁడు సుధర్మామధ్యపీఠంబునం
దున్నాఁడా బలభద్రుఁ గూడి సుఖియై యుత్సాహియై ద్వారకన్. 350

క. ఆరామకేశవులకును, సారామలభక్తి నీవు సలుపుదువు గదా
గారాములు సేయుదురా, పోరాముల బంధు లెల్లఁ బ్రొద్దు జితారీ. 351

శా. మున్నుగ్రాటవిలో వరాహమునకై ముక్కంటితోఁ బోరుచోఁ
సన్నాహంబునఁ గాలకేయుల ననిం జక్కాడుచోఁ బ్రాభవ
స్కన్నుండై చనుకౌరవేంద్రుపనికై గంధర్వులం దోలుచోఁ
గన్నీ రెన్నఁడుఁ దేవు తండ్రి చెపుమా కల్యాణమే చక్రికిన్. 352

వ. అదియునుం గాక. 353

క. ఓడితివో శత్రువులకు, నాడితివో సాధుదూషణాలాపములం
గూడితివో పరసతులను, వీడితివో మానధనము వీరులనడుమన్. 354

క. తప్పితివో యిచ్చెద నని, చెప్పితివో కపటసాక్షి చేసినమేలుం
దప్పితివో శరణార్థుల, రొప్పితివో ద్విజులఁ బసుల రోగుల సతులన్. 355

క. అడిచితివో భూసురులను, గుడిచితివో బాలవృద్ధగురువులు వెలిగా
విడిచితివో యాశ్రితులను, ముడిచితివో పరులవిత్తములు లోభమునన్. 356

వ. అని పలికినం గన్నీరు కరతలంబునం దుడిచికొనుచు గద్గదస్వరంబునఁ బెన్నిధిం
గోలుపోయినపేదచందంబున నిట్టూర్పుల నిగిడించుచు నర్జునుం డన్న కిట్లనియె.

క. మనసారథి మనసచివుఁడు, మనవియ్యము మనసఖుండు మనబాంధవుఁడున్
మనవిభుఁడు గురుఁడు దేవర, [1]మనలను దిగనాడి చనియె మనుజాధీశా. 358

క. కంటకపునృపులు సూడఁగ, మింటం గన్పించుయంత్రమీనముఁ గోలన్
గెంటించి మనము వాలుం, గంటిం జేకొంటి మతనికరుణను గాదే. 359

క. దండి సనేకులతో నా, ఖండలుఁ డెదురయిన గెలిచి ఖాండవవనముం
జండార్చికి నర్పించిన, గాండీవము నిచ్చెఁ జక్రి గలుగుట నధిపా. 360

క. దిక్కులరాజుల నెల్లను, మ్రొక్కించి ధనంబు గొనుట మయకృతసభ ము
న్నెక్కుట జన్నము సేయుట, నిక్కము హరి మనకు దండనిలిచినఁ గాదే. 361

మ. ఇభజిద్వీర్యముఖాభిషిక్త మగుసీయిల్లాలిధమ్మిల్లమున్
సభలో శాత్రవు లీడ్చినన్ ముడువ కాచంద్రాస్య దుఃఖింపఁ గా
సభయం బిచ్చి ప్రతిజ్ఞ సేసి భవదీయారాతికాంతాళిలో
జభరశ్రీల హరింపఁడే విధవలై సౌభాగ్యముల్ వీడఁగన్. 362

శా. వైరుల్ గట్టినపుట్టముల్ విడువఁగా వారింప నావల్లభుల్

1. మనముల.

రా రీవేళ నుపేక్ష సేయఁ దగవే రావే నివారింపవే.
లేరే త్రాతలుఁ గృష్ణ యంచు సభలో లీనాంగియై కుయ్యిడం
గారుణ్యంబున భూరివస్త్రకలితం గాఁ జేయఁడే ద్రౌపదిన్. 363

సీ. దుర్వాసుఁ డొకనాఁడు దుర్యోధనుఁడు వంపఁ, బదివేలశిష్యులు భక్తిఁ గొలువఁ
జనుదెంచి మనముఁ బాంచాలియుఁ గుడిచిన, వెనుక నాహారంబు వేఁడికొనినఁ
బెట్టెద ననవుడుఁ బెట్టకున్న శపింతు, ననుచుఁ దోయావగాహమున కేఁగఁ
గడవల నన్నశాకములు దీఱుటఁ జూచి, పాంచాలపుత్రిక పర్ణశాల
తే. లోనఁ దలఁచిన విచ్చేసి లోవిలోని, శిష్టశాకాన్నలవముఁ బ్రాశించి తపసి
కోప ముడిగించి పరిపూర్ణకుక్షిఁ జేసె, నిట్టి త్రైలోక్యసంతర్పి యెందుఁ గలఁడు.

సీ. పందియై పోరాడ ఫాలాక్షుఁ డెవ్వని, బలమున నా కిచ్చెఁ బాశుపతము
నెవ్వనిలావున నిమ్మేన దేవేంద్రు, పీఠార్ధమున నుండఁ బెంపుఁ గంటిఁ
గాలకేయనివాతకవచాదిదైత్యులఁ, జంపితి నెవ్వని సంస్మరించి
గోగ్రహణమునాఁడు కురుకులాంభోనిధిఁ, గడచితి నెవ్వనికరుణఁ జేసి
ఆ. కర్ణసింధురాజకౌరవేంద్రాదుల, తలలపాగ లెల్లఁ దడవి తెచ్చి
యేమహాత్ముబలిమి నిచ్చితి విరటుని, పుత్రి యడుగ బొమ్మపొత్తికలకు. 365

మ. గురుభీష్మాదులు గూడి పన్నినకురుక్షోణీశచక్రంబులో
గురుశక్తిన్ రథయంతయై నొగలపైఁ గూర్చుండి యామేటి నా
శరముల్ వాఱక మున్న వారలబలోత్సాహాయురుద్యోగత
త్పరతల్ చూడ్కుల సంహరించు నమితోత్సాహంబు నా కిచ్చుచున్. 366

మ. అసురేంద్రుం డొనరించుకృత్యములు ప్రహ్లాదుం బ్రవేశించి గ
ల్వ సమర్థంబులు గానికైవడిఁ గృపాశ్వత్థామ గాంగేయ సూ
ర్యసుత ద్రోణ ధనుర్విముక్తబహుదివ్యాస్త్రప్రపంచంబు నా
దెసకున్ రాక తొలంగు మాధవుదయాదృష్టిన్ నరేంద్రోత్తమా. 367

చ. వసుమతి దివ్యబాణముల వ్రక్కలు వాపి కొలంకు సేసి నా
రసములు మాటుగాఁ బఱపి రథ్యములన్ రిపు లెల్లఁ జూడ సా
హసమున నీటఁ బెట్టితి రణావని సైంధవుఁ జంపునాఁడు నా
కసురవిరోధి భద్రగతి నండయి వచ్చినఁ గాదె భూవరా. 368

సీ. చెలికాఁడ రమ్మని చీరు నన్నొకవేళ, మన్నించు నొకవేళ మఱఁది యనుచు
బంధుభావంబునఁ బాటించు నొకవేళ, దాతయై యొకవేళ ధనము లిచ్చు
మంత్రియై యొకవేళ మంత్ర మాదేశించు, బోధియై యొకవేళ బుద్ధి సెప్పు
సారథ్య మొనరించుఁ జన విచ్చి యొకవేళఁ, గ్రీడించు నొకవేళ గేలిసేయు
తే. నొక్కశయ్యాసనంబున నుండుఁ గన్న, తండ్రికైవడిఁ జేసినతప్పుఁ గాచు
హస్తములు వట్టి పొత్తున నారగించు, మనుజవల్లభ మాధవు మఱపు రాదు.

క. విజయ ధనంజయ హనుమ, ద్ధ్వజ ఫల్గున పార్థ పాండుతనయ నర మహేం
ద్రజ మిత్రార్జున యంచును, భుజములు తలకడవ రాకపోకల జీరున్. 370

క. వారిజగంధులు దమలో, వారింపఁగ రానిప్రేమవాదము సేయన్
వారిజనేత్రుఁడు ననుఁ దగ, వారిండ్లకుఁ బనుపు నలుక వారింప నృపా. 371

క. నిచ్చలు లోపలికాంతలు, మచ్చికఁ దనతోడ నాడుమాటలు నాకున్
ముచ్చటలు సెప్ప మెల్లన, విచ్చలవిడిఁ దొడలమీఁద విచ్చేసి నృపా. 372

చ. అటమట మయ్యె నాథజన మంతయు భూవర నేఁడు సూడుమా
యిటువలె గారవించుజగదీశుఁడు కృష్ణుఁడు లేనిపిమ్మటం
బటుతర దేహలోభమునఁ బ్రాణము లున్నవి వెంటఁ బోక నేఁ
గటకట పూర్వజన్మమునఁ గర్మము లెట్టివి చేసినాఁడనో. 373

శా. కాంతారంబున నొంటి దోడుకొని రాఁగాఁ జూచి గోవిందుశు
ద్ధాంతస్త్రీలఁ బదాఱువేల మదరాగాయత్తులై తాఁకి నా
చెంతన్ బోయలు మూఁగి పట్టికొన నాసీమంతినీసంఘమున్
భ్రాంతిన్ భామినిభంగి నుంటి విడిపింపన్ లేక ధాత్రీశ్వరా. 374

శా. ఆతేరారథికుండు నాహయము లాయస్త్రాసనం బాశర
వ్రాతం బన్యులఁ ద్రొల్లి చంపుఁ దుదినిన్ వ్యర్థంబులై పోయె మ
చ్చేతోధీశుఁడు చక్రి లేమి భసితక్షిప్తాజ్యమాయావిమా
యాతంత్రోషరభూమిబీజములమర్యాదన్ నిమేషంబునన్. 375

మ. యదువీరుల్ మునినాథుశాపమునఁ గాలాధీనులై యందఱున్
మదిరాపానవివర్ధమానమదసమ్మర్దోగ్రరోషాంధులై
కదనంబుల్ దమలోన ముష్టిహతులం గావించి సిత్తైరి స
ప్తదశం జిక్కిరి నల్గు రేగు రచటన్ సర్వంసహావల్లభా. 376

క. భూతములవలన నెప్పుడు, భూతములకు జన్మమరణపోషణములు ని
ర్ణీతములు సేయు చుండును, భూతమయుం డీశ్వరుండు భూతశరణ్యా. 377

క. బలములు గలమీనంబులు, బలవిరహితమీనములను భక్షించుక్రియన్
బలవంతు లయినయదువులు, బలరహితులఁ జంపి రహితభావముల నృపా.

మ. బలహీనాంగులకున్ బలాధికులకుం బ్రత్యర్థిభావోద్యమం
బులు గల్పించి వినాశమున్ నెఱపి యీభూభారముం బాపి ని
శ్చలబుద్ధిన్ గృతకార్యుఁడై చనియె నాసర్వేశ్వరుం డచ్యుతుం
డలఘుం డే మని చెప్పుదున్ భగవదీయాయత్త ముర్వీశ్వరా. 379

వ. మఱియు దేశకాలార్థయుక్తంబులు నంతఃకరణసంతాపశమనంబులు నయినహరి
వచనంబులం దలంచి చిత్తంబు పరాయత్తం బయియున్న దని యన్నకుం జెప్పి
నిరుత్తరుం డై నిరంతరహరిచరణారవిందచింతామలబుద్ధి యై శోకంబు వర్జించి

సదాధ్యానభక్తివిశేషంబులం గామక్రోధాదుల జయించి తొల్లి తన కుభయసేనామధ్యంబున నచ్యుతుం డానతిచ్చినగీతలు దలంచి కాలధర్మభోగాభినివేశంబులచేత నావృతం బయినవిజ్ఞానంబుఁ గ్రమ్మఱ నధిగమించి హేతుమద్భావంబున శోకహేతు[1](*వహంకారమమకారాత్మకంబయిన)ద్వైతభ్రమం బనియును ద్వైతభ్రమంబునకుఁ గారణంబు దేహం బనియును దేహంబునకు బీజంబు లింగం బనియును లింగంబునకు మూలంబు గుణంబు లనియును గుణంబులకు నిదానంబు ప్రకృతి యనియును బ్రహ్మాహ మనియెడుజ్ఞానంబున లీనయై ప్రకృతి లేకుండుననియుఁ [2](*బ్రకృతియడంగుటయ నైర్గుణ్యంబనియును నైర్గుణ్యంబువలనఁ గార్యలింగనాశం బనియును గార్యలింగనాశంబున నసంభవం బగు) ప్రకృతిం బాసి క్రమ్మఱ స్థూలశరీరప్రాప్తుండు గాక పురుషుండు [3]సమ్యగ్భోగంబుననుండు ననియును నిశ్చయించి యర్జునుండు విరక్తుండై యూరకుండె ధర్మజుండు భగవదీయమార్గంబు దెలిసి యాదవులనాశంబు విని నారదువచనంబులఁ దలంచి నిశ్చలచిత్తుండై స్వర్గమార్గగమనంబునకు యత్నంబు సేయుచుండె నా సమయంబున. 380

క. యదువులనాశము మాధవు, పదవియు విని కుంతి విమలభక్తిఁ భగవ
త్పదచింతాతత్పర యై, ముదమున సంసారమార్గమునకుం బాసెన్. 381

వ. ఇట్లు కంటకంబునం గంటకోన్మూలనంబు సేసి కంటకంబులు రెంటిని బరిహరించు విన్నాణి తెఱంగున యాదవరూపశరీరంబునం జేసి యీశ్వరుండు లోకకంటకశరీరంబులు సంహరించి నిజశరీరంబు విడిచె సంహారంబునకు నిజశరీరపరశరీరంబులు ధరియించి క్రమ్మఱ నంతర్ధానంబు నొందునటునికై వడి లీలాపరాయణుండై నారాయణుండు మీనకూర్మాదిరూపంబులు ధరియించుఁ బరిహరించు నని చెప్పి మఱియు నిట్లనియె. 382

క. ఏదినమున వైకుంఠుఁడు, మేదినిపైఁ దాల్చినట్టి మేను విడిచినాఁ
డాదినమున నశుభప్రతి, పాదక మగుకలియుగంబు ప్రాప్తం బయ్యెన్. 383

ధర్మరాజు పరీక్షితునకుఁ బట్టము గట్టి మహాప్రస్థానంబున కేఁగుట.

సీ. కలివర్తనంబునఁ గౌర్యహింసాసత్య, దంభకౌటిల్యాద్యధర్మచయము
పురముల గృహముల భూములఁ దమలోనఁ, గలుగుట దలపోసి కరిపురమున
మనుమని రాజ వై మను మని దీవించి, సింధుతోయకణాభిషిక్తుఁ జేసి
యనిరుద్ధనందనుం డైనవజ్రునిఁ దెచ్చి, మథురఁ బట్టము గట్టి మమతఁ బాసి

ఆ. కరుల హరుల భటులఁ గంకణాదికముల, మంత్రిజనుల బుధుల మానవతుల
నఖిల మయినధనము నభిమన్యుసుతునకు, నప్పగించి బుద్ధి నాశ్రయించి. 384

1, 2 (*) ఇవి మూలానుసారముగాఁ జేర్పఁబడినవి. 3 సమ్యగ్భావంబున.

వ. విరక్తుం డై ధర్మనందనుండు ప్రాజాపత్యం బనియెడియిష్టిఁ గావించి యగ్నుల నాత్మారోపణంబు సేసి నిరహంకారుండును నిర్దళితాశేషబంధనుండును నై సకలేంద్రియంబుల మానసంబున నడంచి ప్రాణాధీనవృత్తి యగుమానసంబును బ్రాణమందును బ్రాణము నపానమందును నుత్సర్గసహితం బయినయపానము మృత్యువునందును మృత్యువును బంచభూతంబులకు నైక్యం బైనదేహంబునందును దేహమును గుణత్రయంబునందును గుణత్రయంబు నవిద్యయందును సర్వారోపహేతు వగునవిద్యను జీవునియందును జీవుం డయినతన్ను నవ్యయం బయినబ్రహ్మమందును లయింపఁజేసి బహిరంగవ్యాపారంబులు విడిచి నారచీరలు ధరియించి మౌనియు నిరాహారుండును ముక్తకేశుండును నై యున్మత్తపిశాచబధిరజడులచందంబున నిరపేక్షత్వంబున. 385

క. చిత్తంబున బ్రహ్మము నా, వృత్తముఁ గావించికొనుచు । విజ్ఞానధనా
యత్తులు దొల్లి వెలింగెడి, యుత్తరదిశ కేఁగె నిర్మ । లోద్యోగమునన్. 386

సీ. అంత నాతనితమ్ము । లనిలపుత్రాదులు, గలిరాకచేఁ బాప । కర్ము లగుచుఁ
జరియించుప్రజలసం । చారంబు లీక్షించి, యఖిలధర్మంబుల । నాచరించి
వైకుంఠచరణాబ్జ । వర్తితహృదయు లై, తద్భక్తి నిర్మల । త్వమును జెంది
విషయయుక్తులకుఁ బ్ర । వేశింపఁగా రాక, నిర్ధూతకల్మష । నిపుణమతులు

తే. బహుళవిజ్ఞానదావాగ్ని । భసితకర్ము, లైనయేకాంతులకు [1]లక్ష్య । మై వెలుంగు
ముఖ్యనారాయణస్థాన । మునకుఁ జనిరి, విగతరజ మైనయాత్మ । ల విప్రముఖ్య.

వ. అంత విదురుండు ప్రభాసతీర్థంబున హరియందుఁ జిత్తంబు సేర్చి శరీరంబు విడిచి పితృవర్గంబుతోడ దండధరుం డగుటంజేసి నిజాధికారస్థానంబునకుం జనియె ద్రుపదరాజపుత్త్రియుఁ బతులవలన నుపేక్షిత యై జగత్పతి యైనవాసుదేవునందు జిత్తంబు సేర్చి తత్పదంబు సేరె నిట్లు. 388

క. పాండవులసంప్రయాణము, పాండురమతి నెవ్వఁ డైనఁ । బలికిన విన్నన్
ఖండితభవుఁ డై హరిదా, సుం డై కైవల్యపదము । సొచ్చు నరేంద్రా. 389

వ. అంత నట పరీక్షిత్కుమారుండు జాతకర్మవిదు లైనకోవిదులు సెప్పినచందంబున భూసురోత్తమశిక్షావశంబున మహాభాగవతశేఖరుం డై ధరణీపాలనంబు సేయుచు నుత్తరునిపుత్త్రిక నిరావతి యనుమత్తకాశినిం బెండ్లి యయి జనమేజయప్రముఖు లైననలువురుకొడుకుల నుత్పాదించి గంగాపులినతలంబునఁ గృపాచార్యుండు గురుత్వంబు సేయ యాభాగంబులకు వచ్చినదేవతల నీక్షించుచు సదక్షిణంబుగా మూఁడశ్వమేధంబు లాచరించి దిగ్విజయకాలంబున గోమిథునంబుఁ దన్నుచున్నశూద్రరాజచిహ్నాముద్రితుం డగుకలిం బట్టి నిగ్రహించె నని చెప్పిన శౌనకుండు పౌరాణికున కిట్లనియె. 390

---

1. అభ్య । మై. 2. పాండవకృష్ణులయానము.

తంత్రపవిత్రమానసుం డై యుండె నయ్యెడ వృషభరూపంబున నేకపాదం
బున సంచరించుధర్మదేవుండు దనసమీపంబున లేఁగ లేని లేఁగటికుఱ్ఱిచందం
బున హతప్రభ యై నేత్రసలిలంబులు గురియుచు గోరూప యై యున్నధాత్రి
కి ట్లనియె. 395

మ. నయనాంభఃకణజాల మేల విడువన్ ꣳ నాతల్లి నీమేను సా
మయ మై యుండదు మోము వాడినది నీꣳమన్నించుచుట్టాలకున్
భయదుఃఖంబులు నేఁడు వొందవు గదా ꣳ బంధించి శూద్రుల్ పద
త్రయహీనున్ ననుఁ బట్ట వత్తు రనియో ꣳ తాపంబు నీ కేటికిన్. 396

సీ. మఖములు లేమి నꣳమర్త్యుల కిటమీఁద, మఖభాగములు లేక ꣳ మాను ననియొ
రమణులు రమణుల ꣳ రక్షింప రనియొ త,త్పుత్రులఁ దండ్రులు ꣳ ప్రోవ రనియొ
భారతి కుజనులఁ ꣳ బ్రాపించు ననియొ స,ద్విప్రులు నృపుల సేꣳవింతు రనియొ
కులిశహస్తుఁడు వానꣳగురియింపకుండఁగఁ, బ్రజలు దుఃఖంబులఁꣳబడుదు రనియొ

ఆ. [1]హీనవంశజాతు ꣳ లేలెద రనియొ రా,జ్యములు పాడి గలిగి ꣳ జరగ వనియొ
మనుజు లన్నపానꣳమైథునశయనాస, నాదికర్మసక్తు ꣳ లగుదు రనియొ. 397

మ. జననీ నీభర మెల్ల డించుటకు నై ꣳ చక్రాయుధుం డిన్నిహా
యనముల్ దాను నరాకృతిన్ మెలఁగి నిꣳత్యానందముం జేసి పో
యిన నే నింక ననాథ నైతిఁ గుజనుం ꣳ డెవ్వాఁడు శాసించునో
పెనుదుఃఖంబులఁ బొందఁగంటి ననియో ꣳ భీతిల్లి చింతించుటల్. 398

క. దెప్పర మగుకాలముచే, నెప్పుడు దేవతల కైన ꣳ నిష్టం బగునీ
యొప్పిదము కృష్ణుఁ డరిగినఁ, దప్పెఁ గదా తల్లి నీవు ꣳ తల్లడపడఁగన్. 399

వ. అనిన భూదేవి యి ట్లనియె. 400

క. ఈలోకంబునఁ బూర్వము, నాలుగుపాదముల నీవు ꣳ [2]నడతువు నేఁ డా
శ్రీలలనేశుఁడు లేమిని, గాలముచే నీకు నొంటిꣳకా లయ్యెఁ గదే. 401

వ. మఱియు సత్యశౌచదయాక్షమంబులును సంతోషత్యాగశమదమార్జవంబు
లును దపంబును సమత్వంబును బరాపరాధసహనంబును లాభంబు గలయెడ
నుదాసీనుం డై యుండుటయును శాస్త్రవిచారవిజ్ఞానవిరక్తులును నైశ్వర్యశౌ
ర్యప్రభావదక్షత్వంబులును స్మృతియును స్వాతంత్ర్యంబును గౌశలకాంతిధైర్య
మార్దవప్రతిభాతిశయప్రశ్రయశీలంబులును జ్ఞానేంద్రియకర్మేంద్రియమనోబలం
బులును సౌభాగ్యగాంభీర్యస్థైర్యంబులును శ్రద్ధాకీర్తిమానగర్వాభావంబులును
ననియెడి ముప్పదితొమ్మిదిగుణంబులు నవియునుం గాక బ్రహ్మణ్యతాశరణ్యతాది
మహాగుణసమూహంబును శ్రీకృష్ణదేవునియందు వర్తిల్లుం గావున. 402

1 హీనవశ్యు లింక. 2 నడవఁగ నకటా.

క. గణనాతీతము లగుసద్గుణములు గలచక్రి సనిన ఘోరకలిప్రే
రణమునఁ బాపసమూహ, వ్రణయుతు లగుజనులఁ జూచి వగచెదఁ దండ్రీ.

క. దేవతలకు ఋషులకుఁ బితృ, దేవతలకు నాకు నీకు ధీరులకును నా
నావర్ణాశ్రమములకును, గోవులకును బాధ యనుచుఁ గుందెద ననఘా. 404

సీ. బ్రహ్మాదు లెవ్వనిభద్రకటాక్షవీ, క్షణము వాంఛింతురు సత్తపములఁ
గమలాలయము మాని కమల యెవ్వనిపాద, కమలంబు సేవించుఁ గౌతుకమున
బరమయోగీంద్రులు భవ్యచిత్తములందు, నిలుపుదు రెవ్వని నియతితోడ
వేదంబు లెవ్వనివిమలచారిత్రముల్, వినుతింపఁగా లేక వెగడువడియె

ఆ. నట్టివాసుదేవు నబ్జవజ్రాంకుశ, చక్రమీనశంఖచాపకేతు
చిహ్నితంబులైన శ్రీచరణము లింకఁ, జోఁక వనుచు వగపు సోఁకె నయ్య.

క. హరిపాదంబులు సోఁకెడి, సిరికతమున నిఖిలభువనసేవ్యత్వముతో
స్థిర నైతి నిన్నిదినములు, హరి నాగర్వంబు మాన్చి యరిగె మహాత్మా. 406

క. లీలాకారము దాల్చెను, శ్రీలలనేశుండు ఖలుల శిక్షించి భవో
న్మూలనము సేయుకొఱకును, నాలుగుపాదముల నన్ను నడపించుటకున్. 407

ఉ. ఆమధురోక్తు లానయము లాదరహాసము లాదయారసం
బామురిపెంబు లాతగవు లాగమనక్రియ లామనోహర
ప్రేమకరావలోకనముఁ బ్రీతిఁ గనుంగొన లేమి మాధవుం
గామిను లేల నిర్దళితకర్ములు యోగులుఁ బాయ నేర్తురే. 408

క. మెల్లన నాపై యాదవ, వల్లభుఁ డడుగిడఁగ మోహవశనై నేరం
జిల్లఁగ రోమాంచముక్రియ, మొల్లములై మొలచు సస్యములు మార్గములన్.

వ. అని యిట్లు పూర్వవాహిని యైనసరస్వతీతీరంబున ధర్మదేవుండును భూమియు
వృషభధేనురూపంబుల భాషింప రాజర్షి యైనపరీక్షిద్భూవరుండు డగ్గఱియె
నాసమయంబున. 410

కలిపురుషుఁడు ధర్మదేవతను దన్నుట.

శా. కైలాసాచలసన్నిభం బగుమహాగంభీరగోరాజముం
గాలక్రోధుఁడు దండహస్తుఁడు నృపాకారుండు క్రూరుండు జం
ఘాలుం డొక్కఁడు శూద్రుఁ డాసురగతిం గారుణ్యనిర్ముక్తుఁడై
నేలం గూలఁగఁ దన్నెఁ బంచితిలఁగా నిర్ఘాతపాదాహతిన్. 411

వ. మఱియును. 412

శా. ఆలోలాంగక నశ్రుతోయకణలీనాక్షిన్ మహాంభారవన్
బాలారూఢతృణావళీకబళలోభవ్యాప్తజిహ్వాగ్ర నాం
దోళస్వాంత నజీవవత్స నుదయద్దుఃఖాన్వితన్ ఘర్మకీ
లాలాపూర్ణశరీర నామొదవు నుల్లంఘించి తన్నెన్ వడిన్. 413

వ. ఇట్లా ధేనువృషభంబుల రెంటినిం గంటకుం డై తన్నుచున్న రాజలక్షణముద్రితుం డయిన శూద్రునిం జూచి సువర్ణపరికరస్యందనారూఢుం డగు నభిమన్యునందనుండు గోదండంబు సగుణంబు సేసి మేఘగంభీరరవంబు లగు వచనంబుల ని ట్లనియె. 414

శా. నిన్నుం గొమ్ములఁ జిమ్మెనో కదిసెనో నిర్భీతి వై గోవులం
దన్నం గారణ మేమి మద్భుజసనాథక్షోణి నే వేళలం
దున్నేరంబులు సేయ రా దెఱుఁగవా ధూర్తత్వమున్ భూమిభృ
త్సన్నాహంబు నొనర్చె దెవ్వఁడవు నిన్ శాసించెదన్ దుర్మతీ. 415

క. గాండీవియుఁ జక్రియు భూ, మండలిఁ బెడఁబాసి చనిన మదమత్తుఁడ వై
దండింపఁ దగనివారల, దండించెదు నీవ తగుదు దండనమునకున్. 416

వ. అని వృషభంబు నుద్దేశించి యి ట్లనియె. 417

మ. కకుధాత్రీశ్వరబాహువప్రయుగళీగుప్తక్షమామండలిం
బరికింపన్ భవదీయనేత్రజనితాంభశ్శ్రేణి దక్కన్ జనుల్
దొరఁగం [1]జేయ రధర్మసంజనితజంతుశ్రేణిబాష్పంబులన్
గురుశక్తిన్ విదళింతుఁ జూడు మితనిన్ గోమూర్తిదేవోత్తమా. 418

క. జాలిఁ బడ నేల నాశర, జాలంబులపాలు సేసి చంపెద వీనిన్
భూలోకంబున నిపు డే, నాలుగుపాదముల నిన్ను నడపింతుఁ జుమీ. 419

ఉ. వాచవి యైనగడ్డిఁ దిని వాహినులందు జలంబు ద్రావఁ గా
నీచరణంబు లెవ్వఁ డిటు నిర్దళితంబుగఁ జేసె వాఁడు దా
ఖేచరుఁ డైన వాని మణికీలితభూషణయుక్తబాహులన్
వే చని త్రుంచి వైతు వినువీదికి నేఁగిన నేల డాఁగినన్. 420

వ. అని మఱియు గోమూర్తి యయినభూదేవితో ని ట్లనియె. 421

చ. అగణితవైభవుం డగు మురాంతకుఁ డక్కట పోయె నంచు నె
వ్వగలఁ [2]కృశించి నేత్రముల వారికణంబులు దేకు మమ్మ లో
బెగడకు మమ్మ మద్విశిఖబృందములన్ వృషలున్ వధింతు నా
మగఁటిమిఁ జూడవమ్మ వెఱ మానఁ గదమ్మ శుభప్రదాయినీ. 422

క. సాధువు లగుజంతువులకు, బాధలు గావించుఖలుల భంజింపనిరా
జాధమునాయుస్స్వర్గ, శ్రీధనములు వీటిఁ బోవు సిద్ధము తల్లీ. 423

క. దుష్టజననిగ్రహంబును, శిష్టజనానుగ్రహంబుఁ జేయఁగ నృపులన్
స్రష్ట విధించెఁ బురాణ, ద్రష్టలు సెప్పుదురు పరమధర్మము సాధ్వీ. 424

వ. అనిన ధర్మనందనపౌత్రునకు వృషభమూర్తి నున్నధర్మదేవుం డి ట్లనియె. 425

---

1 జూడర. 2 నశించి.

ఉ. క్రూరులఁ జంపి సాధువులఁ గూర్చి విజయం బొనరించునట్టి యా
పౌరవవంశజాతుఁడవు । భాగ్యసమేతుఁడ వౌదు తొల్లి మీ
వా రిటువంటివా రగుట । వారిజనేత్రుఁడు మెచ్చి దౌత్యసం
చారము సేసెఁ గాదె నృపసత్తమ భక్తిలతానిబద్ధుఁడై. 426

వ. నరేంద్రా! యేము ప్రాణులకు దుఃఖహేతువులము గాము మావలన దుఃఖంబు నొందెడుపురుషుండు లేఁడు వాదివాక్యభేదంబులఁ [1]గొందఱు మోహితులై భేదంబు నాచ్ఛాదించి తమకు నాత్మసుఖదుఃఖంబుల నిచ్చు ప్రభువని చెప్పుదురు [2]గొందఱు గ్రహదేవతాదులకుఁ బ్రభుత్వంబు సంపాదింతురు [3]గొందఱు గర్మంబునకుం బ్రాభవంబుం బ్రకటింతురు [4]గొందఱు స్వభావంబు ప్రభువని పలుకుదు రిం దెవ్వరికిని సుఖదుఃఖప్రదానంబు సేయఁ బ్రభుత్వంబు లేదు పరులవలన దుఃఖంబు వచ్చిన నధర్మంబు పరులు సేసి రని విచారింపవలదు తర్కింపను నిర్దేశింపను రానిపరమేశ్వరునివలన సర్వంబు నగుచుండు ననిన ధర్మదేవునికి ధర్మనందనపౌత్రుం డి ట్లనియె. 427

ఆ. ధర్మమూర్తి వయ్య । ధర్మజ్ఞ వృషరూప, పరమధర్మ మీవు । పలుకుత్రోవ
పాపకర్మచేయు । పాపం[5]బు సూచింపఁ, బాపకర్ముఁ డేఁగు । పథము వచ్చు. 428

వ. మఱియు దేవమాయవలన భూతంబులవాఙ్మనసంబులకు వధ్యఘాతుకలక్షణావృత్తి సులభంబుగం దెలియ రాదు నీవు ధర్మదేవతవు కృతయుగంబునం దపశ్శౌచదయాసత్యంబు లనునాలుగు నీకుం బాదంబు లని చెప్పుదురు [6](*త్రేతాయుగంబునం బూర్వోక్తపాదచతుష్కంబునం దొక్కపాదంబు క్షీణం బయ్యె ద్వాపరంబునఁ బాదద్వయంబు నశించెఁ గలియుగంబందు నివ్వడువున) నిప్పుడు నీకుఁ బాదత్రయంబు భగ్నం బయ్యె నవశిష్టం బగుభవదీయచతుర్థపాదంబు నధర్మంబు గల్యంతంబున నిగ్రహింపగమకించుచున్నయది విను మదియునుంగాక.

మ. భరముం బాపి రమావిభుండు గరుణం । బాదంబులం ద్రొక్కఁగా
స్థిరయై వేడుక నింతకాలము సుఖశ్రీ । నొందె భూదేవి త
చ్చరణస్పర్శము లేమి శూద్రకులజుల్ । శాసింతు రంచు౯ నిరం
తరశోకంబున నీరు గన్నుల నిడె౯ । ధర్మజ్ఞ వీక్షించితే. 430

పరీక్షిన్మహారాజు గలిని నిగ్రహించి ధర్మపరిపాలనము సేయుట.

వ. అని యిట్లు ధరణీధర్మదేవతల బుజ్జగించి మహారథుం డయినవిజయపౌత్రుండు క్రొక్కారుమెఱుంగుతెఱంగు ధిక్కరించుచు దిక్కులకు వెక్కసం బయినయడిదంబు బెడిదంబుగ జడిపించి పాపహేతు వయినకలిరూపు మాప నుద్యోగించిన వాఁడు రాజరూపంబు విడనాడి వాడినమొగంబుతోడ భయవిహ్వలుం

1 'యోగీశ్వరులు' అచ్చుప్రతి. 2 'దైవజ్ఞులు' అ. ప్ర. 3 'మీమాంసకులు' అ. ప్ర. 4 'లోకాయతికులు' అ. ప్ర. 5 బుపేక్షింప. 6 (*) ఇది పండితులు గూర్చినది.

డై హస్తంబులు సాఁచి తత్పాదమూలవిన్యస్తమస్తకుం డై ప్రణామంబు సేసి.

క. కంపించె దేహ మెల్లం, జంపకు మోరాజతిలక । శరణాగతు ర
క్షింపు మని తనకు మ్రొక్కినఁ, జంపక కలిరాజుఁ జూచి । జనపతి వలుకున్.

క. అర్జునకీర్తిసమేతుం, డర్జునపౌత్త్రుండు భయర।సావృతజనులన్
నిర్జించి చంపఁ దలఁపఁడు, దుర్జనభావంబు విడిచి । తొలఁగు దురాత్మా. 433

వ. నీవు పాపబంధుండవు మదీయబాహుపాలితం బయినమహీమండలంబున నిలువ
వలవదు రాజదేహంబునందు వర్తించునిన్ను నసత్యలోభ చౌర్య దౌర్జన్య దురా
చారమాయాకలహకపటకలుషాలక్ష్మ్యాదిధర్మేతరసమూహంబు లాశ్రయించు
సత్యధర్మంబులకు నివాసం బగుబ్రహ్మావర్తదేశంబున యజ్ఞవిస్తారనిపుణు లయిన
వారు యజ్ఞేశ్వరుం డయినహరింగూర్చి యాగంబు సేయుచున్నవారు యజించు
వారలకు సుఖప్రదానంబు సేయుచు సకలభూతాంతర్యామి యై భగవంతుం
డయినహరి జంగమస్థావరంబులకు నంతరంగబహిరంగంబుల సంచరించువాయు
వుచందంబున నాత్మరూపంబున మనోరథంబుల నిచ్చుం గావున నీ విం దుండ
వలవదనుచు దండహస్తుం డయినజమునికై వడి మండలాగ్రంబు సాఁచిన రాజ
వర్యునకుం గలి యిట్లనియె. 434

క. జగతీశ్వర నీయడిదము, ధగధగితప్రభలతోడఁ । దఱచుగ మెఱవన్
బెగడెం జిత్తము గుండెలు, వగిలెడి నింక నెందుఁ జొత్తు । భావింపఁ గదే.

వ. నరేంద్రా నిన్ను నారోపితశరశరాసను సర్వప్రదేశంబులందును విలోకించుచు
న్నవాఁడ నే నెక్కడ నుండుదు నానతి మ్మనిన రాజన్యశేఖరుండు ప్రాణివధస్త్రీ
ద్యూతపానంబు లనియెడునాలుగుస్థానంబుల నిచ్చి మఱియు నడిగిన సువర్ణ
మూలం బగునసత్యమదకామహింసావైరంబు లనియెడు పంచప్రదేశంబుల
నొసఁగి యితరస్థలంబుల స్పృశియింప కుండ నియమించె నిట్లు కలినిగ్రహంబు
సేసి హీనంబు లయినతపశ్శౌచదయ లనియెడిమూఁడుపాదంబులు వృషభ
మూర్తి యయినధర్మదేవత కిచ్చి విశ్వంభరకు నిర్భరం బయినసంతోషంబు
సంపాదించి. 436

క. గజనామధేయపురమున, గజరిపుపీఠమున ఘనుఁడు । గలిదముఁడు మహా
గజవైరిపరాక్రముఁ డే, గజిబిజి లేకుండఁ దాల్చెఁ । గౌరవలక్ష్మిన్. 437

వ. ఇట్లు కృష్ణునియనుగ్రహంబున నశ్వత్థామబాణపావకంబువలన బ్రదికి వృషభ
మూర్తి యయినధర్మదేవతకు నభయం బిచ్చినపరీక్షిన్నరేంద్రుండు బ్రాహ్మణ
శాపప్రాప్తతక్షకాహిభయంబువలనఁ బ్రాణంబులు వోవు నని యెఱింగి సర్వ
సంగంబులు వర్జించి శుకునకు శిష్యుం డై విజ్ఞానంబు గలిగి గంగాతరంగిణీతీరం
బునం గళేబరంబు విడిచె వినుఁడు. 438

1. భాషింపఁ గదే.

క. హరివార్త లెఱుఁగువారికి, హరిపదములు దలఁచువారి కనవరతంబుఁ
హరికథలు వినెడివారికి, మరణాగతమోహసంభ్రమము లే దనఘా. 439

క. శుభచరితుఁడు హరి యరిగినఁ, బ్రభవించి ధరిత్రి నెల్లఁ బ్రబ్బియుఁ గలి దా
నభిమన్యుసుతునిచేతను, బ్రభవింపక యడఁగి యుండె భార్గవముఖ్యా. 440

వ. ఇవ్విధంబునఁ జతుస్సముద్రముద్రితాఖిలమహీమండలప్రాజ్యసామ్రాజ్యంబు పూజ్యంబుగాఁ జేయుచు నాయభిమన్యుసంభవుండు. 441

ఉ. చేసినఁ గాని పాపములు సెందవు చేయఁ దలంచినంతటం
జేసెద నన్నమాత్రమునఁ జెందుఁ గదా కలివేళఁ బుణ్యముల్
మోసము లే దటంచు నృపముఖ్యుఁడు గాచెఁ గలిన్ మరంద ము
ల్లాసముతోడఁ గ్రోలి విరులం దెగఁజూడని తేఁటికైవడిన్. 442

వ. మఱియుం బ్రమత్తులై యధీరు లగునరులయందు వృకంబుచందంబున నోదిఁగి లాఁచుకొని యుండి చేష్టించుంగాని ధీరులైనవారికిం గలివలనిభయంబు లేదని కలి నంతంబు నొందింపఁ డయ్యె ననిన విని ఋషులు సూతున కి ట్లనిరి. 443

సీ. పౌరాణికోత్తమ బ్రదుకుము పెక్కేండ్లు, తామరసాక్షునిధవళయశము
మరణశీలుర మైనమా కెఱింగించితి, కల్పితం బగుక్రతుకర్మమందుఁ
బొగలచేఁ బొగిలి యబుద్ధచిత్తుల మైన, మము హరిపదపద్మమధురరసముఁ
ద్రావించితివి నీవు ధన్యుల మైతిమి, జన్మాంతరము లేనిస్వర్గ మైన

తే. విష్ణుభక్తులసంగంబువెలకు రాదు, ప్రకృతిగుణహీనుఁ డగుచక్రిభద్రగుణము
లీశకమలాసనాదులు నెఱుఁగ లేరు, వినికి వినఁ జాల మనియెడివెఱ్ఱి గలఁడె.

క. శ్రీపంబులు ఖండితసం, తాపంబులు గల్మషాంధతమసమహోద్య
ద్దీపంబులు పాషండదు, రాపంబులు విష్ణువందనాలాపంబుల్. 445

క. పావనములు దురితలతా,లావనములు నిత్యమంగళప్రాభవసం
జీవనములు లక్ష్మీసం, భావనములు వాసుదేవపదసేవనముల్. 446

ఆ. పరమభాగవతుఁడు పాండవపౌత్రుండు, శుకునిభాషణముల శుద్ధబుద్ధి
యై విరాజమానుఁడై ముక్తి యగువిష్ణు,పాదమూల మెట్లు వడసె ననఘ.

వ. మహాత్మా విచిత్రయోగనిష్ఠాకలితంబును విష్ణుచరితలలితంబును బరమపుణ్యంబును సకలకల్యాణగుణగణ్యంబును భాగవతజనాపేక్షితంబును నైనపారీక్షిత భాగవతాఖ్యానంబు వినిపింపు మనిన సూతుం డి ట్లనియె. 448

క. మిముబోఁటిపెద్దవారలు, కమలాక్షునిచరిత మడుగఁగాఁ జెప్పెడిభా
గ్యము గలిగె నేఁడు నాజన్మము సఫలం బయ్యె వృద్ధమాన్యుఁడ నగుటన్. 449

క. కులహీనుఁడు నారాయణ, విలసత్కథనములు గడఁక వినిపించినఁ ద
త్కులహీనతఁ బాసి మహో,జ్జ్వలకులజత్వమును బొందు సన్మునులారా. 450

సీ. ఎవ్వనిగుణజాల మెన్న జిహ్వలు లేక, నలినగర్భాదు లనంతుఁ డండ్రు
కోరెడువిబుధేంద్రకోటి నొల్లక లక్ష్మి, ప్రార్థించె నెవ్వనిపాదరజము
బ్రహ్మ యెవ్వనిపాదపద్మంబు గడిగిన, జలము ధన్యత నిచ్చె జనుల కెల్ల
భగవంతుఁ డనియెడిభద్రశబ్దమునకు, నెవ్వఁ డర్థాకృతి నేపు మిగులు
ఆ. నేమహాత్ము నాశ్రయించి శరీరాది, సంగకోటి నెల్ల సంహరించి
ప్రాభవమున[1]మునులు పారమహంస్యంబు, నొంది తిరిగి రాక యుందు రెలమి.
చ. క్రమమున మింటికై యెగయుఁ గాక విహంగము మింటి దైనపా
రము గన నేర్చునే హరిపరాక్రమ మోపినయంతఁ గాక స
ర్వము వివరింప నెవ్వఁడు ప్రవర్తకుఁ డౌ మునులార [2]నాదుచి
త్తమునకు నెంత గానఁబడెఁ దప్పక చెప్పెద మీకు నంతయున్. 452
క. వేదండపురాధీశుఁడు, గోదండము సేతఁ బట్టికొని గహనములో
వేదండాదుల నొకనాఁ, డేదండలఁ బోవ నీక యెగచెఁ బలిమిన్. 453
క. ఒగ్గములు ద్రవ్వి పడు మని, యొగ్గడు పెనుఁదెరల వలల నురలుమృగములన్
డగ్గఱి చంపెడువేడుక, వెగ్గల మై చిత్తమందు వెంటాడింపన్. 454
క. కోలముల గవయవృకశా, ర్దూలములఁ దరక్షుఖడ్గరోహితహరిశుం
డాలముల శరభచమర, వ్యాలముల వధించె విభుఁడు వడి నోలములన్. 455

పరీక్షితుఁడు వేఁటాడి శమీకునిపై మృతసర్పము నెత్తి వైచుట.

క. మృగయులు మెచ్చ నరేంద్రుఁడు, మృగరాజపరాక్రమమున మెఱసి హరించెన్
మృగధరమండలమునఁ గల, మృగ మొక్కటి దక్క సర్వమృగముల నెల్లన్.
వ. ఇట్లు వాటం బయిన వేఁటతమకంబున మృగంబుల వెంబడిం బడి యెగచుచుం
జరించుటం జేసి బుభుక్షాపిపాసలవలన మిగులఁ బరిశ్రాంతుం డయి ధరణీకాం
తుండు చల్లనినీటికొలంకుం గానక కలంకితచిత్తుం డై చని చని యొక్కతపో
వనంబు గని యందు. 457
సీ. మెలఁగుట చాలించి మీలితనేత్రుఁ డై, శాంతుఁ డై కూర్చుండి జడత లేక
ప్రాణమనోబుద్ధిపంచేంద్రియంబుల, బహిరంగవీథులఁ బాఱ నీక
జాగరణాదికస్థానత్రయము దాఁటి, పరమ మై యుండెడిపదముఁ దెలిసి
బ్రహ్మభూతత్వసంప్రాప్తవిక్రియుఁ డయి, యతిదీర్ఘజటలు దన్నావరింప
తే. నలఘురురుచర్మధారి యై యలరుచున్న, తపసిఁ బొడగని శోషితతాలుఁ డగుచు
నెండి తడి లేక కుత్తుక నెలుఁగు డింద, మందభాషల నిట్లను మనుజవిభుఁడు.
క. తోయములు దెమ్ము మాకీ, [3]తోయము వేఁటాడ వెరవు దొరకదు ఘనచే
తోయుత డప్పి జనించెను, తోయమువారలును లేరు దుస్సహ మనఘా. 459

---

1. ఘనులు. 2. బుద్ధిచి, త్తములకు. 3. తోయము వేఁటాడువేళఁ ♦ దొల్లి పొడము దీ, -తోయము క్రియ జలదాహము.

వ. అని భూవరుండు శమీకమహాముని [1]సమాధినిష్ఠానిమీలితనేత్రుండును విస్మృతబాహ్యాంతరింద్రియకృతసంచారుండును హరిచింతాపరుండును నై యుండుట విచారింపలేక. 460

ఉ. కన్నులు మూసి బ్రాహ్మణుఁడు గర్వముతోడుత నున్నవాఁడు చే
సన్నల నైన రమ్మనఁడు సారజలంబులు దెచ్చి పోయఁ డే
మన్నన లైనఁ జేయఁడు సమగ్రఫలంబులు వెట్టఁ డింతసం
పన్నత నొందెనే తనతపశ్చరణాప్రతిమప్రభావముల్. 461

ఆ. వారిఁ గోరు చున్నవారికి శీతల, వారి యిడుట యెట్టివారి కయిన
వారితంబు గాని వలసినధర్మంబు, వారి యిడఁడు [2]దాహవారి గాఁడు. 462

చ. అని మనుజేశ్వరుండు మృగయావసరాగతతోయదాహసం
జనితదురంతరోషమున సంయమి దన్నుఁ దిరస్కరించి పూ
జనములు సేయఁ డంచు మృతసర్పము నొక్కటి వింటికొప్పునం
బని వడి తెచ్చి వైచె నటు బ్రహ్మమునీంద్రునియంసవేదికన్. 463

వ. ఇట్లతండు [3](*ప్రత్యాహృతబాహ్యాంతరింద్రియుం డగుట నిమీలితలోచనుండు గా నోపునో యట్లు గాక గతాగతు లగుక్షత్రబంధులచే నేమి యని మృషాసమాధినిష్ఠుండు గా నోపునో యని వితర్కించుచు) వృథారోషదర్పంబున ముని మూఁపున గతాసు వయినసర్పంబు నిడి నరేశ్వరుండు దనపురంబునకుం జనియె నంత సమీపవర్తు లైనమునికుమారు లంతయుం దెలియం జూచి శమీకనందనుం డైనశృంగికడకుం జని. 464

శమీకపుత్రుం డగుశృంగి పరీక్షితుని శపించుట.

క. నరగంధగజస్యందన, తురగంబుల నేలురాజు తోయాతురుఁ డై
పరఁగన్ నీజనకునిమెడ, నురగముఁ దగిలించి పోయె నోడక తండ్రీ. 465

వ. అని పలికిన సమానవయోరూపమునికుమారలీలాసంగి యయినశృంగి శృంగంబులతోడిమూర్తి [4]ధరియించినట్లు విజృంభించి రోషసంరంభంబున నుదరిపడి [5]*బల్యన్నంబుల భుజించి పుష్టంబు లగుపరపుష్టంబులుం బోలె బలిసియు ద్వారంబులం గాచికొని యుండుసారమేయంబులపగిది దాసభూత లగుక్షత్రియాభాసు లెట్లు బ్రాహ్మణోత్తములచే స్వరక్షకులుగ నిరూపితు లయి రట్టివార లెట్లు తద్గృహంబుల భాండసంగతం బగునన్నంబు భుజింప నర్హు లగుదురు తత్కృతంబు లయినద్రోహంబు లెట్లు నిజస్వామిం జెందు నని మఱియు) ని ట్లనియె. 466

1. 'సమాధి నుండి హరిచింతాపరుం డై' అని వ్రాఁతప్రతులు.

2. ధర్మ♦వారి గాఁడు.

3. 5 (*) ఇవి మూలానుసారము గాఁ జేర్పఁబడినవి.

4. ధరియించి విజృంభించురోషరసంబుభంగి నుదరి.

ఉ. ఆడఁడు తన్ను దూషణము ǂ లాశ్రమవాసులఁ గాని వైరులం
గూడఁడు కందమూలములు ǂ గూడు గఁ దించు సమాధినిష్ఠుఁ డై
వీడఁడు లోనిచూడ్కులను ǂ విష్ణునిఁ దక్కఁ బరప్రపంచముం
జూడఁడు మద్గురుండు ఫణిఁ ǂ జుట్టఁగ నేటికి రాచవానికిన్. 467

ఉ. పోము హిరణ్యదానములఁ ǂ బుచ్చుకొనంగ ధనంబు లేమియుం
దేము సవంచనంబులుగ ǂ దీవన లిచ్చుచు వేసరింపఁ గా
రాము వనంబులన్ గృహవిǂరాముల మై నివసింపఁ జెల్లరే
పామును వైవఁగాఁ దగునె ǂ బ్రహ్మమునీంద్రభుజార్గళంబునన్. 468

క. పుడమిఁ గలజనులు వొగడఁగఁ, గుడుతురు గట్టుదురు గాక ǂ కువలయపతులై
యడవుల నిడుములఁ బడియెడి, బడుగులమెడ నిడఁగఁ దగునె ǂ పన్నగశవమున్

క. భగవంతుఁడు గోవిందుఁడు, జగతిం బెడఁబాసి చనిన ǂ శాసింపంగాఁ
దగువారు లేమి దుర్జను, లెగసి మహాసాధుజనుల ǂ నేఁచెద రకటా. 470

క. బాలకులార ధరిత్రీ, పాలకు శపియింతు ననుచు ǂ బలువడిని విలో
లాలకుఁ డగుమునికుంజర, బాలకుఁ డరిగెం ద్రిలోకǂపాలకు లదరన్. 471

వ. ఇట్లు రోషించి కౌశికీనదికిం జని జలోపస్పర్శనంబు సేసి. 472

ఉ. ఓడక వింటికోపున మృǂతోరగముం గొని వచ్చి మూఱుమా
టాడక యున్నమజ్జనకుǂనంసతలంబునఁ బెట్టి దుర్మద
క్రీడఁ జరించురాజు హరǂకేశవు[1]లొడ్డిన నైనఁ జచ్చుఁ బో
యేడవనాఁడు తక్షకఫǂణీంద్రవిషానలహేతిసంహతిన్. 473

వ. అని శమీకమహామునికుమారుం డయినశృంగి పరీక్షిన్నరేంద్రుని శపియించి నిజాశ్రమంబునకుం జనుదెంచి కంఠలగ్నకాకోదరకళేబరుం డైనతండ్రిం జూచి. 474

క. ఇయ్యెడ నీకంఠమునకు, నియ్యురగశవంబుఁ దెచ్చి ǂ [2]యీ నేర్చినయా
దయ్య మిఁక నేమి సేయదు. నెయ్యంబులు లేవు సుమ్ము ǂ నృపులకుఁ దండ్రీ. 475

శా. ప్రారంభంబున వేఁట వచ్చి ధరణీǂపాలుండు మాతండ్రిపై
నేరం బేమియు లేక సర్పశవమున్ ǂ నేఁ డుగ్రుఁ డై వైచినాఁ
డీరీతిన్ ఫణి గ్రమ్మఱన్ బ్రదుకునో ǂ హింసించునో కోఱలన్
రారే తాపసులార దీనిఁ దివరే ǂ రక్షింపరే మ్రొక్కెదన్. 476

వ. అని వెఱపున సర్పంబుఁ దిగుచ నేర్పు లేక యెలుంగెత్తి యేడ్చుచున్నకుమారకు రోదనధ్వని విని యాంగిరసుం డయినశమీకుండు సమాధి సాలించి మెల్లన కన్నులు దెఱచి మూఁపున వ్రేలుచున్నమృతోరగంబు నీక్షించి తీసి పాఱవైచి కుమారకుం జూచి. 477

1. లాఁగినఁ జచ్చు నేఁటితో, నేడవ. 2. యీ నేర్చిన యా, దయ్య మిఁక నేమి సేయుదు.

క. ఏకీడు నాచరింపము, లోకులకున్ మనము సర్వలోకసములమున్
శోకింప నేల పుత్రక, కాకోదర మేల వచ్చెఁ గంఠంబునకున్. 478

వ. అని యడిగినఁ దండ్రికిం గొడుకు రాజు వచ్చి సర్పంబు వైచుటయుం దాను శపించుటయును వినిపించిన నమ్ముని దనదివ్యజ్ఞానంబున నమ్మానవేంద్రుండు పరీక్షిన్నరేంద్రుం డని యెఱింగి కొడుకువలన సంతసింపక యి ట్లనియె. 479

క. పెట్టిద మగుశాపమునకు, దట్టపుద్రోహంబు గాదు ధరణీకాంతుం
గట్టా యేల శపించితి, పట్టీ తక్షకవిషాగ్నిపా లగు మనుచున్. 480

ఆ. తల్లికడుపులోన దగ్ధుఁడై క్రమ్మఱఁ, గమలనాభుకరుణఁ గలిగినాఁడు
బలిమి గలిగి ప్రజలఁ బాలించుచున్నాఁడు, దిట్టపడుచ రాజుఁ దిట్టఁ దగునె.

ఉ. కాపరి లేనిగొఱ్ఱియలకైవడిఁ గంటకచోరకోటిచే
నే పఱియున్న దీభువన మీశుఁడు కృష్ణుఁడు లేమి నిట్టిచో
భూపరిపాలనంబు సమబుద్ధి నితం డొనరింపఁ జెల్లరే
యీపరిపాటిద్రోహమున నిట్లు శపింపఁగ నేల బాలకా. 482

సీ. పాపంబు నీచేతఁ బ్రాపించె మన కింక, రాజు నశించినరాజ్యమందు
బలవంతుఁ డగువాఁడు బలహీనుపశుదార, హయసువర్ణాదుల నపహరించు
జారచోరాదులు సంచరింతురు ప్రజ, కన్యోన్యకలహంబు లతిశయిల్లు
వైదికం బై యున్నవర్ణాశ్రమాచార, ధర్మ మించుక లేక తప్పిపోవు

ఆ. నంతమీఁద లోకు లర్థకామంబులఁ, దగిలి సంచరింప ధరణి నెల్ల
వర్ణసంకరములు వచ్చు మర్కటసార, మేయములకు వచ్చుమేరఁ బుత్ర. 483

ఉ. భారతవంశజుం బరమభాగవతున్ హయమేధయాజి నా
చారపరున్ మహానయవిశారదు రాజకులైకభూషణున్
నీరము గోరి నేఁడు మననేలకు వచ్చినయర్థి భక్తి స
త్కారము సేసి పంపఁ జనుఁ గాక శపింపఁగ నీకు ధర్మమే. 484

క. భూపతికి నిరపరాధమ, శాపము దా నిచ్చె బుద్ధిచాపలమున మా
పాపఁడు వీఁ డొనరించిన, పాపము దొలఁగింపు కృష్ణ పరమేశ హరీ. 485

క. పొడిచినఁ దిట్టినఁ గొట్టినఁ, బడు చుందురు గాని పరమభాగవతులు దా
రొడఁబడరు మాఱు సేయఁగఁ, గొడుకా విభుఁ డెగ్గు సేయఁ గోరఁడు నీకున్.

క. [1]చెలఁగరు కలఁగరు సాధులు, మిళితము లయి పరులవలన మేలుం గీడున్
నెలకొనిన నైన నాత్మకు, నొలయవు సుఖదుఃఖచయము లుగ్రము లగుచున్.

వ. అని యిట్లు శమీకమహామునీంద్రుండు గ్రమ్మఱింప శక్తి లేనికొడుకు సేసినపాపంబునకు సంతాపంబు నొంది తనశిష్యు నొకమునికుమారునిం బిలిచి యేతద్వృత్తాంతం బంతయు రాజున కెఱింగించి రమ్మని పంచె నంత నాయభిమన్యు

1. తలఁగరు.

పుత్త్రుండు శమీకమునిశిష్యునివలన శాపవృత్తాంతంబు విని కామక్రోధాదివిష
యాసక్తుం డగుతనకుం దక్షకవిషాగ్ని విరక్తిబీజం బగు ననుచుఁ గరినగరంబున
కుం జనియె నంతంబున. 488

పరీక్షిత్తుఁడు విప్రశాపం బెఱింగి ప్రాయోపవిష్టుం డగుట.

ఉ. ఏటికి వేఁట వోయితి మునీంద్రుఁడు గాఢసమాధి నుండఁగా
నేటికిఁ దద్భుజాగ్రమున । నేసితి సర్పశవంబుఁ దెచ్చి నే
నేటికిఁ బాపసాహసము । లీక్రియఁ జేసితి దైవయోగమున్
దాఁటఁగ రాదు వేగిరమ । తథ్యము గీడు జనించు ఘోరమై. 489

ఉ. పామువిషాగ్నికీలములఁ । బ్రాణము లేఁగిన నేఁగుఁ గాక యీ
భూమియు రాజ్యభోగములుఁ । బోయిన నిప్పుడ పోవుఁ గాక సౌ
దామినిఁ బోలుజీవనముఁ । దథ్యముగాఁ దలపోసి యింక నే
నే మని మాఱు దిట్టుదు మునీంద్రకుమారకు దుర్నివారకున్. 490

ఆ. రాజ ననుచుఁ బోయి । రాజ్యగర్వంబున, వనముకొఱకు వారి । వనము సొచ్చి
దండశూకశవముఁ । దండ్రిపై వైచినఁ, బొలియఁ దిట్ట కేల । పోవు సుతుఁడు.

క. గోవులకును బ్రాహ్మణులకు, దేవతలకు నెల్లప్రొద్దుఁ । దెంపునఁ బీడల్
గావించుపాపమానస, మేవిధమునఁ బుట్టకుండ । నే వారింతున్. 492

వ. అని వితర్కించి. 493

క. దామోదరపదభక్తిం, గామాదుల గెల్చినాఁడు । గావునఁ గరుణన్
భూమీశుఁ డలుగఁ డయ్యెను, సామర్థ్యము గలిగి రోషసంగిన్ శృంగిన్. 494

వ. అంత మునికుమారుండు శపించినవృత్తాంతంబు దక్షకుండు విని యెడరు వేచి
యుండె నిట తక్షకవ్యాళవిషానలజ్వాలాజాలంబునం దనకు సప్తమదినంబున
మరణం బని యెఱింగినవాఁడు గావున భూపాలుండు భూలోకస్వర్గలోకభోగం
బులు హేయంబు లని తలంచి రాజ్యంబు విసర్జించి నిరశనత్వదీక్షాచరణంబు
సంకల్పించుకొని. 495

మ. తులసీసంయుతదైత్యజిత్పదరజస్తోమంబుకంటెన్ మహో
జ్జ్వల మై దిక్పతిసంఘసంయుతజగత్సౌభాగ్యసంపాది యై
కలిదోషావళి నెల్లఁ బాపెడివియద్గంగాప్రవాహంబులోఁ
బలికిం బోయి మరిష్యమాణుఁ డగుచుం । బ్రాయోపవేశంబునన్. 496

క. చిత్తము గోవిందపదా, యత్తముఁ గావించి మౌని । యై తనలో నే
తత్తఱము లేక భూవర, సత్తముఁడు వసించె ముక్తసంగత్వమునన్. 497

వ. ఇట్లు పాండవపౌత్త్రుండు ముకుందచరణారవిందవందనానందకందాయమాన
మానసుం డై విష్ణుపదీతీరంబునం బ్రాయోపవేశంబున నుండుట విని సకలలోక

పావనమూర్తులు మహానుభావులు నగుచుఁ దీర్థంబులకుం దీర్థత్వంబు నొసంగ
సమర్థు లైనయత్రి విశ్వామిత్ర మైత్రేయ భృగు వసిష్ఠ పరాశర చ్యవన భర
ద్వాజ పరశురామ దేవల గౌతమ కశ్యప కవష కణ్వ కలశసంభవ వ్యాస ప
ర్వతనారదప్రముఖు లైనబ్రహ్మర్షి దేవర్షి రాజర్షిపుంగవులును గాండర్షు లయిన
యరుణాదులును మఱియు నానాగోత్రసంజాతు లైనమునులును శిష్యప్రశిష్య
సమేతు లై చనుదెంచిన వారలకుఁ బ్రత్యుత్థానంబుసేసి పూజించి దండప్రణా
మంబు లాచరించి కూర్చుండ నియోగించి. 498

క. క్రమ్మఱ నమ్మునివిభులకు, నమ్మనుజేంద్రుండు మ్రొక్కి హర్షాశ్రుతతుల్
గ్రమ్మఁగ ముకుళితకరుఁ డై, సమ్మతముగఁ జెప్పె నాత్మసంచారంబున్. 499

ఉ. ఓపిక లేక చచ్చినమహోరగముం గొని వచ్చి కోపి నై
తాపసుమూఁపుపై నిడినదారుణచిత్తుఁడ మత్తుఁడన్ మహా
పాపుఁడ మీరు పాపతృణపావకు లుత్తము లయ్యలార నా
పాపము వాయుమార్గముఁ గృపాపరులార విధించి చెప్పరే. 500

ఉ. భూసురపాదరేణువులు పుణ్యులఁ జేయు నరేంద్రులన్ ధరి
త్రీసురులార మీచరణరేణుకణంబులు మేను సోఁకి నా
చేసినపాప మంతయు నశించెఁ గృతార్థుఁడ నైతి నెద్ది గేఁ
జేసిన ముక్తిపద్ధతికిఁ జెచ్చెరఁ బోవఁగ వచ్చుఁ జెప్పరే. 501

క. భీకరతరసంసార, వ్యాకులతఁ [1]విసిగి దేహవర్జనగతి నా
లోకించునాకుఁ దక్షక, కాకోదరవిషము ముక్తికారణ మయ్యెన్. 502

క. ఏపారునహంకార, వ్యాపారములందు మునిఁగి వర్తింపంగా
నాపాలిటిహరి భూసుర, శాపవ్యాజమున ముక్తసంగుం జేసెన్. 503

మ. ఉరగాధీశువిషానలంబునకు మే నొప్పింతు శంకింప నీ
శ్వరసంకల్పము నేఁడు మానదు భవిష్యజ్జన్మజన్మంబులన్
హరిచింతారతియున్ హరిప్రణుతిభాషాకర్ణనాసక్తియున్
హరిపాదాంబుజసేవయుం గలుగ మీ రర్థిం బ్రసాదింపరే. 504

క. చూడుఁడు నాకల్యాణము, పాడుఁడు గోవిందుమీఁదిపాటలు [2]దయతో
నాడుఁడు హరిభక్తులకథ, లేడహములలోన ముక్తి కేఁగెద నిచటన్. 505

క. అమ్మా నినుఁ జూచిననరుఁ, బొమ్మా యని ముక్తికడకుఁ బుత్తు వఁట కృపన్
లెమ్మా నీరూపముతో, రమ్మా నా కెదుర గంగ రమ్యతరంగా. 506

వ. అని తనకు మీఁద నయ్యెడిజన్మాంతరంబులందును హరిపాదభక్తిసౌజన్యంబులు
సంధిల్లుంగాత మని గంగాతరంగిణీదక్షిణకూలంబునం బూర్వాగ్రదర్భాసనంబున
నుత్తరాభిముఖుం డై [3]యుపవేశించి జనమేజయు రప్పించి రాజ్యభారంబు సమ

1. వీఁగి. 2. దమితో. 3. కూర్చుండి.

ర్పించి [1]యత్నంబు సంసారబంధంబునకుఁ దప్పించి చిత్తంబు హరికినొప్పించి పర
మభాగవతుం డైన పాండవపౌత్రుండు ప్రాయోపవిష్టుం డై యున్నసమయంబున.

క. ఒత్తిలి పొగడుచు సురలు వి, యత్తలమున నుండి మెచ్చి యలరులవానల్
మొత్తము లై కురిసిరి నృప,సత్తముపై భూరిభేరిశబ్దంబులతోన్. 508

వ. ఆసమయంబున సభాసీను లయినఋషు లి ట్లనిరి. 509

మ. క్షితినాథోత్తమ నీచరిత్రము మహాచిత్రంబు మీతాత లు
గ్రతపోధన్యులు విష్ణుపార్శ్వపదవిం గామించి రాజన్యశో
భితకోటీరమణిప్రభాన్వితమహాపీఠంబు వర్జింతు రు
న్నతు లై నీవు మహోన్నతుండవు గదా నారాయణధ్యాయి వై. 510

మ. వసుధాధీశ్వర నీవు మర్త్యతనువున్ వర్జించి నిశ్శోక మై
వ్యసనచ్ఛేదక మై రజోరహిత మై వర్తించులోకంబు స
ర్వసమత్వంబునఁ జేరునంతకు భవద్వాక్యంబులన్ వించు నే
దెసకుం బోవక చూచు చుండెదము నీదివ్యప్రభావంబులన్. 511

వ. అని యిట్లు పక్షపాతశూన్యంబులును మహనీయమాధుర్యగాంభీర్యసౌజన్యధు
ర్యంబులును నైనభాషణంబు లాడుచు మూఁడులోకంబులకు నవ్వలి దైనసత్య
లోకంబునందు మూర్తిమంతంబు లై [2]నెగడు చున్ననిగమంబులచందంబునం
దేజరిల్లుచున్నఋషులం జూచి భూవరుండు నారాయణకథాశ్రవణకుతూహలుం
డయి నమస్కరించి యి ట్లనియె. 512

క. ఏడుదినంబుల ముక్తిం, గూడఁగ నేరీతి వచ్చు గుహసంసార
క్రీడన మేక్రియ నెడ తెగుఁ, జూడుఁడు మాతండ్రులార [3]శ్రుతివచనములన్.

శా. ప్రాప్తుల్ పెద్దలు బ్రహ్మబోధనకళాపారీణు లాత్మప్రభా
లుప్తాజ్ఞానమహాంధకారులు దయాలుత్వాభిరాముల్ మనో
గుప్తంబుల్ సకలార్థజాలములు మీకుం గాన వచ్చుం గదా
సప్తాహంబుల ముక్తి కేఁగెడుగతిం జర్చించి భాషింపరే. 514

వ. అని యుత్తరానందనుం డాడినవచనంబులకు మును లందఱుఁ బ్రత్యుత్తరంబు
విమర్శించు నెడ దైవయోగంబున. 515

శుకమహర్షి పరీక్షిన్మహారాజునొద్ద కేతెంచుట

సీ. ప్రతినిమేషముఁ బరబ్రహ్మంబు నీక్షించి, మదిఁ జొక్కి వెలుపల మఱచువాఁడు
కమలంబుమీఁదిభృంగములకై వడి మోము, పై నెఱసిన కేశపటలివాఁడు
గెఱి వ్రాసి మాయ నంగీకరించినభంగి, వసనంబుఁ గట్టక వచ్చువాఁడు
సంగి గాఁ డని వెంటఁ జాటుభూతములు నా, బాలురహాసశబ్దములవాఁడు

తే. మహితపదజానుజంఘోరుమధ్యహస్త, బాహువక్షోగళాననఫాలకర్ణ

---

1 యత్నంబున సంసారబంధంబుఁ దప్పించి. 2 నిగమించు. 3 శ్రుతివచనంబుల్.

నాసికాగండమస్తకనయనయుగళుఁ, డైనయవధూతమూర్తివాఁ।డరుగుదెంచె.

ఉ. ఈ రని లోకులం గినిసి । యెగ్గులు వల్కనివాఁడు గోరికల్
గోరనివాఁడు గూటువలఁ । గూడనివాఁడు వృథాప్రపంచముం
జేరనివాఁడు దైవగతిఁ । జేరినలాభముఁ జూచి తుష్టుఁ డై
నేరనివానిచందమున । నేర్పులు సూపనివాఁడు వెండియున్. 517

ఆ. అమ్మహాత్ము [1]షోడ।శాబ్దవయోరూప, గమనగుణవిలాస।కౌశలములు
ముక్తికాంత సూచి । మోహిత యగునన, నితరకాంత లెల్ల । నేమి సెప్ప. 518

ఆ. వెఱ్ఱితనము మాని । విజ్ఞానమూర్తి యై, బ్రహ్మభావమునను । [2]బర్యటింప
వెఱ్ఱి యంచు శుకుని।వెంట నేతెంతురు, వెలఁదు లర్భకులును । వెఱ్ఱు లగుచు.

వ. ఇట్లు వ్యాసనందనుం డైనశుకుం డరుగుదెంచిన నందలిమునీంద్రు లమ్మహానుభావుని ప్రభావంబు తెఱిం గెఱుంగుదురు గావున నిజాసనంబులు డిగ్గి ప్రత్యుత్థానంబు సేసిరి పాండవపౌత్రుండు నాయోగిజనశిఖామణికి నతిథిసత్కారంబులు గావించి దండప్రణామంబు సేసి పూజించె మఱియు గ్రహనక్షత్రతారకామధ్యంబునం దేజరిల్లురాకాసుధాకరుండునుంబోలె, బ్రహ్మర్షి దేవర్షి రాజర్షి మధ్యంబునం గూర్చుండి విరాజమానుం డైనశుకయోగీంద్రుం గనుంగొని. 520

ఉ. ఫాలము నేల మోపి భయ।భక్తులతోడ నమస్కరించి భూ
పాలకులోత్తముండు కర।పద్మములన్ ముకుళించి నేఁడు నా
పాలిటిభాగ్య మెట్టిదియొ । పావనమూర్తివి పుణ్యకీర్తి వీ
వేళకు నీవు వచ్చితి వి।వేకవిభూషణ దివ్యభాషణా. 521

మ. అవధూతోత్తమ మంటి నేఁడు నిను డా।యం గంటి నీవంటివి
ప్రవరుం జేర్కొనునంతటన్ భసిత మౌఁ । బాపంబు నాబోఁటికిన్
భవదాలోకనభాషణార్చనపద।ప్రక్షాళనస్పర్శనా
దివిధానంబుల ముక్తి చేపడుట చిం।తింపంగ నాశ్చర్యమే. 522

క. హరిచేతను దనుజేంద్రులు, ధరఁ ద్రుంగెడుభంగి నీప।దస్పర్శముచే
గురుపాతకసంఘంబులు, [3]పొరిమాలుఁ గదయ్య యోగి।భూషణ వింటే. 523

మ. ఎలమిన్ మేనమఱంది యై సచివుఁ డై । నెమ్మేటి నూతాతలన్
బలిమిం గాచి సముద్రముద్రితధరం । బట్టంబుఁ గట్టించె న
య్యలఘుం డీశుఁడు చక్రరక్షకుఁడు గా । కన్యుల్ విపద్రక్షకుల్
గలరే వేఁడెద భక్తి నాగుణనిధిం । గారుణ్యవారాన్నిధిన్. 524

సీ. అవ్యక్తమార్గుండ । వైననీదర్శన, మూఱడిఁ బో నేర । దభిమతార్థ
సిద్ధి గావించుట । సిద్ధంబు నేఁ డెల్లి, దేహంబు వర్జింతు । దేహధారి
కేమి చింతించిన । నేమి జపించిన, నేమి గావించిన । నేమి వినిన

---

1 'మందహాసవయో' అని వ్రాఁతప్రతులు. 2 బరిఢవింప. 3 గారిదూలుఁ.

నేమి సేవించిన ౯ నెన్నఁడు సంసార, పద్ధతిఁ బాసిన౯బదవి గలుగు
తే. నుండు మన వాఁడు గురుఁడవు౯ యోగివిభుఁడ, వావుఁబిదికినతడ వెంత౯యంత సేవ
గాని యొకదెస నుండవు ౯ కరుణతోడఁ, జెప్పవే తండ్రి ముక్తికిఁ ౯ జేరు తెరువు.
వ. అని పరీక్షిన్నరేంద్రుండు బాదరాయణి నడిగె నని చెప్పి. 526
క. రాజీవపత్త్రలోచన, రాజేంద్రకిరీటఘటిత౯రత్నమరీచి
భ్రాజితపాదాంభోరుహ. భూజనమందార నిత్య౯పుణ్యవిచారా. 527
మా. అనుపమగుణహారా ౯ హన్యమానారివీరా, జనవినుతవిహారా౯జానకీచిత్తచోరా
దనుజఘనసమీరా౯దానవశ్రీవిదారా, ఘనకలుషకఠోరా ౯ కంధిగర్వాపహారా.

గద్యము. ఇది శ్రీపరమేశ్వరకరుణాకలితకవితావిచిత్ర కేసనమంత్రిపుత్ర సహజ పాండిత్య పోతనామాత్యప్రణీతం బైన శ్రీమహాభాగవతం బనుమహాపురాణంబు నందు నైమిశారణ్యవర్ణనంబును శౌనకాదులప్రశ్నంబును సూతుండు నారాయణకథాసూచనంబు సేయుటయు వ్యాసచింతయు నారదాగమనంబును నారదునిపూర్వకల్పవృత్తాంతంబును బుత్త్రశోకాతుర యైన ద్రుపదరాజనందన కర్జునుం డశ్వత్థామం దెచ్చి యొప్పగించి గర్వపరిహారంబు సేయించి విడిపించుటయు భీష్మనిర్యాణంబును ధర్మనందనురాజ్యాభిషేకంబును గోవిందునిద్వారకాగమనంబును విరాటకన్యకాగర్భవిద్యమానుం డైనయర్భకు నశ్వత్థామ బాణానలంబువలనం బాపి విష్ణుండు రక్షించుటయుఁ బరీక్షిజ్జన్మంబును గాంధారీధృతరాష్ట్రవిదురులనిర్గమంబును నారదుండు ధర్మజునకుఁ గాలసూచనంబు సేయుటయుఁ గృష్ణనిర్యాణంబు విని పాండవులు మహాపథంబునం జనుటయు నభిమన్యుపుత్త్రుండు దిగ్విజయంబు సేయుచు శూద్రరాజలక్షణలక్షితుం డగు కలిగర్వంబు సర్వంబు మాపి గోవృషాకారంబుల నున్నధరణీధర్మదేవతల నుద్ధరించుటయు శృంగిశాపభీతుం డై యుత్తరానందనుండు గంగాతీరంబునం బ్రాయోపవేశంబున నుండి శుకసందర్శనంబు సేసి మోక్షోపాయం బడుగుటయు ననుకథలం గల ప్రథమస్కంధము. 529

ఓం తత్సద్బ్రహ్మార్పణమస్తు.

శ్రీ

శ్రీరామచన్ద్రాయ పరబ్రహ్మణే నమః.

శ్రీమదాంధ్రమహాభాగవతము

ద్వితీయస్కంధము.

మద్భక్తచకోరక
సోమ వివేకాభిరామ ¦ సురవినుతగుణ
స్తోమ నిరలంకృతాసుర
రామాసీమంతసీమ ¦ రాఘవరామా. 1

వ. మహనీయగుణగరిష్ఠు లగునమ్మునిశ్రేష్ఠులకు నిఖిలపురాణవ్యాఖ్యానవైఖరీసమేతుండైన సూతుం డిట్లనియె నట్లు పరీక్షిన్నరేంద్రునకు శుకయోగీంద్రుం డిట్లనియె. 2

శుకుఁడు పరీక్షిత్తునకు ముక్తిమార్గము చెప్పుట.

సీ. క్షితిప నీప్రశ్నంబు ¦ సిద్ధంబు మంచిది, యాత్మవేదులు మెత్తు ¦ రఖిలశుభద
మాకర్ణనీయంబు ¦ లయుతసంఖ్యలు గల [1]వందులోపల నిది ¦ యధికతరము
గృహములలోపల ¦ గృహమేధు లగునరు, లాత్మతత్త్వము [2]లేశ¦మైన నెఱుఁగ
రంగనారతుల నిద్రాసక్తిఁ జను రాత్రి, పోవుఁ గుటుంబార్థ¦బుద్ధి నహము
ఆ. పశుకళత్రపుత్ర¦బాంధవదేహాది, సంఘ మెల్లఁ దమకు ¦ సత్యమనుచుఁ
గాఁపురములు సేసి ¦ కడపటఁ జత్తురు, కనియుఁ గాన రంత¦కాలసరణి. 3

క. కావున సర్వాత్మకుఁడు మహావిభవుఁడు విష్ణుఁ డీశుఁ ¦ డాకర్ణింపన్
సేవింపను వర్ణింపను, భావింపను భావ్యుఁ [3]డభవ¦భాజికి నధిపా. 4

ఆ. జనుల కెల్లశుభము ¦ సాంఖ్యయోగము దాని,వలన ధర్మనిష్ఠ¦వలన నయిన
నంతకాలమందు హరిచింత సేయుట, పుట్టువునకు ఫలము ¦ భూవరేంద్ర. 5

తే. అరసి నిర్గుణబ్రహ్మంబు ¦ నాశ్రయించి
విధినిషేధ[4]నివృత్తి సద్విమలమతులు
సేయుచుందురు హరిగుణ¦చింతనములు
మానసంబుల నేప్రొద్దు ¦ మానవేంద్ర. 6

---

1 వందు ముఖ్యం బిది. 2 లు నిం¦తైన నెఱుఁగ. 3 దుభయ. 4 ను లెల్ల ని¦ర్విమల.

సీ. ద్వైపాయనుఁడు నాదుతండ్రి ద్వాపర వేళ, బ్రహ్మసమ్మిత మైనభాగవతముఁ
బఠనంబు సేయించె బ్రహ్మతత్పరుఁడ నై, యుత్తమశ్లోకలీలోత్సవమున
నాకృష్టచిత్తుండ నై పఠించితి నీవు, హరిపాదభక్తుండ వగుటఁ జేసి
యెఱిఁగింతు విన వయ్య యీభాగవతమున, విష్ణుసేవాబుద్ధి విస్తరిల్లు
ఆ. మోక్షకామునకును మోక్షంబు సిద్ధించు, భవభయంబు లెల్లఁ బాసి పోవు
యోగిసంఘమునకు నుత్తమవ్రతములు, వాసుదేవనామవర్ణనములు. 7

తరలము. హరి నెఱుంగక యింటిలో బహుహాయనంబులు మత్తుఁడై
పొరలు చుండెడి వెఱ్ఱి ముక్తికిఁ బోవ నేర్చునె వాఁడు సం
సరణముం బెడఁబాయఁ డెన్నఁడు, సత్య మాహరినామసం
స్మరణ మొక్కముహూర్తమాత్రము చాలు ముక్తిద మా నృపా. 8

సీ. కౌరవేశ్వర తొల్లి ఖట్వాంగుఁ డనువిభుం, డిల నేడుదీవుల నేలు చుండి
శక్రాదిదివిజులు సంగ్రామభూముల, నుగ్రదానవులకు నోడి వచ్చి
తమకుఁ దోడడిగిన ధరనుండి దివి కేఁగి, దానవవిభుల నందఱ వధింప
వర మిత్తు మనుచు దేవతలు సంభాషింప, జీవితకాలంబు సెప్పుఁ డిదియ
ఆ. వరము నాకు నొందువర మొల్ల ననవుడు, నాయువొక్కముహూర్త మంతె దడవు
గల దటంచుఁ బలుక గగనయానమున న,య్యానవేశ్వరుండు మహికివచ్చి.

క. గిరులం బోలెడికరులను, హరులం దనప్రాణదయిత లై మనియెడిసుం
దరులను హితవరులను బుధ, వరులను వర్జించి గాఢవైరాగ్యమునన్. 10

క. గోవిందనామకీర్తనఁ, గావించి భయంబు దక్కి ఖట్వాంగధరి
త్రీవిభుఁడు సూఱ గొనియెను, గైవల్యముఁ దొల్లి రెండుగడియలలోనన్. 11

వ. వినుము నీకు నేడుదివసంబులకుం గాని జీవితాంతంబు గాదు తావత్కాలంబు నం *(పారలౌకికసాధనభూతం బగు) పరమకల్యాణంబు సంపాదింప వచ్చు నంతకాలంబు డగ్గఱినం బెగ్గడిలక దేహి దేహపుత్రకళత్రాదిసందోహంబువలని మోహపాశంబు నిష్కామకరవాలంబున నిర్మూలనంబు సేసి గేహంబు వెడలి పుణ్యతీర్థజలావగాహంబు సేయుచు నేకాంతశుచిప్రదేశంబున విధివత్ప్రకారంబునం గుశాజినచేలంబులతోడం గల్పితాసనుండై మానసంబున*(నిఖిలజగత్పవిత్రీకరణసమర్థం బై) యకారాదిత్రివర్ణకలితం బై బ్రహ్మబీజం బైన ప్రణవంబు సంస్మరించుచు వాయువుల జయించి విషయంబులవెంట నంటి గంటి పాఱెడియింద్రియంబుల బుద్ధిసారథి యై మనోనామకంబు లైనపగ్గంబుల బిగ్గఁ బట్టి మొగ్గం దిగిచి దట్టంబు లైనకర్మఘట్టంబుల నిట్టట్టు మెట్టెడుమనంబును శేముషీబలంబున నిరోధించి భగవదాకారంబుతోడ బంధించి నిర్విషయం బైన మనంబున భగవత్పాదాద్యవయవంబులం గ్రమంబున ధ్యానంబు సేయుచు

*కుండలీకరణములు మూలానుసారముగాఁ జేర్పఁబడినయధికపాఠము లని నీఁదనెల్లఁ దెలియునది.

రజస్తమోగుణంబులచేత నాక్షిప్తం బైనచిత్తంబు విమూఢం బైన ధారణా వశంబునం దద్గుణంబులవలన నయ్యెడిమలంబులం జెఱిచి నిర్మలచిత్తంబునం బరమం బైనవిష్ణుపదంబునకుం జను ధారణానియమంబున *(సుఖాత్మకం బగు విషయంబు నవలోకించు)యోగికి భక్తిలక్షణం బైనయోగాశ్రయంబున వేగంబ మోక్షంబు సిద్ధించు ననిన యోగీంద్రునకు నరేంద్రుం డి ట్లనియె. 12

క. ధారణ యేక్రియ నిలుచును, ధారణ కేరూప మెద్ది ధారణ యనఁగా
ధారణ పురుషుమనోమల, మేరీతి హరించు నాకు నెఱిఁగింపఁ గదే. 13

వ. అనిన విని రాజునకు నవధూతవిభుం డి ట్లనియె. 14

ఆ. పవనము [1]నియమించి పరిహృతసంగుఁడై, యింద్రియముల[2]వర్గ మెల్ల మాపి
హరివిశాలరూపమందుఁ జిత్తముఁ జేర్చి, నిలుపవలయు బుద్ధి నెఱపి బుధుఁడు.

వ. వినుము భగవంతుం డైనహరి విరాడ్విగ్రహంబునందు భూతభవిష్యద్వర్తమానం బైనవిశ్వంబు విలోక్యమానంబగు ధరణీసలిలతేజస్సమీరణగగనాహంకారమహత్తత్త్వంబు లనియెడిసప్తావరణంబులచేత నావృతం బగుమహాండకోశం బైనశరీరంబునందు ధారణాశ్రయం బయినవైరాజపురుషుండు దేజరిల్లు న మ్మహాత్మునికిఁ బాదమూలంబు పాతాళంబు పార్ష్ణిభాగపాదాగ్రభాగంబులు రసాతలంబు గుల్ఫంబులు మహాతలంబు జంఘలు తలాతలంబు జానుద్వయంబు సుతలంబు దొడలు వితలాతలంబులు జఘనంబు మహీతలంబు నాభీవివరంబు నభస్స్థలంబు వక్షంబు గ్రహతారకాముఖజ్యోతిస్సమూహసమేతం బగు [3]సువర్లోకంబు గ్రీవంబు మహర్లోకంబు ముఖంబు జనలోకంబు లలాటంబు తపోలోకంబు శీర్షంబు సత్యలోకంబు బాహుదండంబు లింద్రాదులు కర్ణంబులు దిశలు శ్రవణేంద్రియంబు శబ్దంబు నాసాపుటంబు లశ్విదేవతలు ఘ్రాణేంద్రియంబు గంధంబు వదనంబు వహ్ని నేత్రంబు లంతరిక్షంబు చక్షురింద్రియంబు సూర్యుండు రేవగళ్లు ఱెప్పలు భ్రూయుగ్మవిజృంభణంబు బ్రహ్మపదంబు దాలువులు జలంబులు జిహ్వేంద్రియంబు రసంబు వేదంబులు బ్రహ్మరంధ్రంబు దంష్ట్రలు దండధరుండు దంతంబులు పుత్త్రాదిస్నేహకళలు నగవులు జనోన్మాదకరంబు లయినమాయావిశేషంబులు కటాక్షంబు లనంతసర్గంబులు పెదవులు వ్రీడాలోభంబులు స్తనంబులు ధర్మమార్గంబులు వె న్నధర్మమార్గంబు మేఢ్రంబు ప్రజాపతి వృషణంబులు మిత్త్రావరుణులు జఠరంబు సముద్రంబులు శల్యసంఘంబులు గిరులు నాడీనివహంబులు నదులు దనూరుహంబులు దరువులు నిశ్వాసంబులు వాయువు ప్రాయంబు నిరవధికం బయినకాలంబు [4]కర్మంబులు నానావిధజంతునివహసంవృతసంసరణంబులు శిరోజంబులు మేఘంబులు గట్టు

1 లలయించి. 2 గర్వ మెల్ల. 3 స్వర్గలోకంబు. 4 లీలావినోదంబులు నానా.

పుట్టంబులు సంధ్యలు హృదయంబు ప్రధానంబు సర్వవికారంబులకు నాశ్రయంబైన మనంబు చంద్రుండు చిత్తంబు మహత్తత్త్వం బహంకారంబు రుద్రుం [1]డశ్వాశ్వతర్యుష్ట్రగజంబులు నఖంబులు కటిప్రదేశంబు పశుమృగాదులు విచిత్రంబులైన [2]యాలాపనైపుణంబులు పక్షులు బుద్ధి మనువు నివాసంబు పురుషుండు షడ్జాదులైన స్వరవిశేషంబులు గంధర్వవిద్యాధరచారణాప్సరస్సమూహంబులు స్మృతి ప్రహ్లాదుండు వీర్యంబు దైత్యదానవానీకం బయి యుండు మఱియు నమ్మహావిభునకు ముఖంబు బ్రాహ్మణులును భుజంబులు క్షత్త్రియులు నూరులు వైశ్యులును జరణంబులు శూద్రులును నామంబులు నానావిధంబు లైన వసురుద్రాదిదేవతాభిధానంబులును ద్రవ్యంబులు హవిర్భాగంబులును గర్మంబులు యజ్ఞప్రయోగంబులును నగు నిట్టిసర్వమయుం డైన పరమేశ్వరునివిగ్రహంబు బుద్ధిమంతుం డై ముముక్షు వైనవాఁడు మనంబున ననుసంధానంబు సేయ వలయు నని వక్కాణించి వెండియు ని ట్లనియె. 16

క. హరిమయము విశ్వ మంతయు, హరి విశ్వమయుండు సంశయము పని లే దా
హరిమయము గాని ద్రవ్యము, పరమాణువు లేదు వంశపావన వింటే. 17

సీ. కలలోన జీవుండు గౌతూహలంబునఁ, బెక్కు దేహంబులఁ బేరు వడసి
యింద్రియంబుల వెంట నెల్ల వృత్తంబులు, వీక్షించి మఱి తన్ను నెఱుఁగు కరణి
నఖిలాంతరాత్మకుఁ డగు పరమేశ్వరుఁ, డఖిలజీవుల హృదయముల నుండి
బుద్ధివృత్తుల నెల్ల బోధి యై వీక్షించు, బంధబద్ధుఁడు గాఁడు ప్రాభవమున
తే. సత్యుఁ డానందబహుళవిజ్ఞానమూర్తి, యతని సేవింప నగుఁగాక యన్యసేవఁ
గలుగ నేరవు కైవల్యగౌరవములు, పాయ దన్నఁడు సంసారబంధ మధిప. 18

మ. బహువర్షంబులు బ్రహ్మ నొల్లి జగ ముత్పాదింప విన్నాణి గా
క హరిప్రార్థనధారణావశమునం గాదే యమోఘోల్లస
న్మహనీయోజ్జ్వలబుద్ధి యై భువననిర్మాణప్రభావంబుతో
విహరించెన్ నరనాథ జంతునివహావిర్భావనిర్ణేత యై. 19

వ. విను మూఢుండు శబ్దమయ వేదమార్గం బైన కర్మఫలబోధనప్రకారంబున వ్యర్థంబు లైన స్వర్గాదినామలోకసుఖంబుల నిచ్ఛయించుచు మాయామయమార్గంబున వాసనామూలంబున నిద్రించువాఁడు గలలు గను తెఱంగునం బరిభ్రమించుచు నిరవద్యసుఖలాభంబుం జెందఁడు తన్నిమిత్తంబున విద్వాంసుండు నామమాత్రసారంబు లగు భోగ్యంబులలోన నెంతట దేహనిర్వహణంబు సిద్ధించు నంతియ కైకొనుచు నప్రమత్తుం డై సంసారంబు సుఖం బని నిశ్చయింపక యొండుమార్గంబున సిద్ధి గల దని చూచి పరిభ్రమణంబు సేయుచుండు. 20

సీ. కమనీయభూమిభాగములు లేకున్నవే, పడియుండుటకు దూదిపఱుపు లేల

1 డు నడపులు చతురఙ్గంబులు. 2 శిల్పనైపుణంబులు.

సహజంబు లగుకరాం|జలులు లేకున్నవే, భోజనభాజన|పుంజ మేల
వల్కలాజినకుశా|వళులు లేకున్నవే, కట్టదుకూలసం|ఘంబు లేల
గొనకొని వసియింప | గుహలు లేకున్నవే, ప్రాసాదసౌధాది|పటల మేల
తే. ఫలరసాదులు గురియవే | పాదపములు, స్వాదుజలముల నుండవే | సకలనదులు
పొసఁగ భిక్షలు వెట్టరే | పుణ్యసతులు, ధనమదాంధులకొలువు లేల | తాపసులకు.
క. రక్షకులు లేనివారల, రక్షించెద ననుచుఁ జక్రి | రాజై యుండన్
రక్షింపు మనుచు నొకనరు, నక్షముఁ బ్రార్థింప నేల | యాత్మజ్ఞులకున్. 22
వ. అని యిట్లు చిత్తంబున స్వతస్సిద్ధుండును నాత్మయు నిత్యుండును సత్యుండును భగవంతుండును నైనవాసుదేవుని భజియించి తదీయసేవానుభవానందంబున సంసారహేతు వగునవిద్యవలన బుద్ధిమంతుండు విడివడుం గావున. 23
మ. హరిఁ జింతింపక మర్త్యుఁడై విషయచిం|తాయత్తుఁడై చిక్కి వా
సరముల్ [1]ద్రోసెడువాఁడు కింకరగదా|సంతాడితోరస్కుఁడై
ధరణీశోత్తమ దండభృన్నివసన|ద్వారోపకంఠాగ్రుఁడై
తరణీవహ్నిశిఖాపరంపరలచే | దగ్ధుండు గాకుండునే. 24
క. మొత్తురు గదల మంటల, గెత్తురు రక్తంబు దేహ | మింతింతలు గా
నొత్తురు [2]రసిపత్త్రికలను, హత్తురు కృతాంతభటులు | హరివిరహితులన్. 25
వ. మఱియు హరిచరణకమలగంధరసాస్వాదనం బెఱుంగనివారలు నిజకర్మబంధంబుల దండధరమందిరద్వారగేహళీసమీపజాజ్వల్యమానవైతరణీతరంగిణీదహనదారుణజ్వాలాజాలదందహ్యమానదేహులం గూడి శిఖిశిఖావగాహంబుల నొందుచుండుదురు మఱియు విజ్ఞానసంపన్నులై మత్ప్రపన్నులు మాయాపన్నులు గాక విజ్ఞానంబునం దమతమహృదయాంతరాళంబులం బ్రాదేశమాత్రదివ్యదేహుండును దిగిభరాజశుండాదండసంకాశదీర్ఘచతుర్బాహుండును గంధర్వకోటిసమానసుందరుండును ధృతమందరుండును శంకావిరాజమానరాజమండలసన్నిభవదనుండును సౌభాగ్యసదనుండును ప్రభాతకాలభాసమానభాస్కరబింబప్రతిమానవిరాజితపద్మరాగరత్నరాజీవిరాజమాన కిరీటకుండలుండును శ్రీవత్సలక్షణలక్షితవక్షోమండలుండును రమణీయకౌస్తుభరత్నఖచితకంఠికాలంకృతకంధరుండును నిరంతరపరిమళమిళితవనమాలికాబంధురుండును నానావిధగంభీరహారకేయూరకటకకంకణమేఖలాంగుళీయకవిభూషణవ్రాతసముజ్జ్వలుండును నిటలతటవిలంబమానవిమలస్నిగ్ధనీలకుంచితకుంతలుండును దరుణచంద్రచంద్రికాధవళమందహాసుండును బరిపూర్ణకరుణావలోకనభ్రూభంగసంసూచితసుభగసంతతానుగ్రహలీలావిలాసుండును మహాయోగిరాజవిలసితహృదయకమలకర్ణికామధ్యసంస్థాపితవిలసితచరణకిసలయుండును సంతతానందమ

1. ద్రొబ్బెడువాఁడు. 2 రసిపుత్త్రికలను

యుండును సహస్రకోటిసూర్యసంఘాతసన్నిభుండును మహావిభుండును నైనపర
మేశ్వరుని మనోధారణావశంబున నిలిపికొని తదీయగుల్ఫచరణజానుజంఘాద్య
వయవంబులం గ్రమంబున నొక్కొకటిని బ్రతిక్షణంబును ధ్యానంబుసేయుచు
నెంతకాలంబునకుఁ బరిపూర్ణనిశ్చలభక్తియోగంబు సిద్ధించు నంతకాలంబునుం
దదీయచింతాతత్పరు లై యుందు రని మఱియు ని ట్లనియె. 26

సీ. ఆసన్నమరణుఁ డై । నయతీశుండు, గాలదేశములను । గాచికొనఁడు
తనువు విసర్జించు । తలఁపు జనించిన, భద్రాసనస్థుఁ డై । ప్రాణపవను
మనసుచే నిర్జించి । మానసవేగంబు, బుద్ధిచే [1]భంగించి । బుద్ధిఁ దెచ్చి
క్షేత్రజ్ఞుతోఁ గూర్చి । క్షేత్రజ్ఞు నాత్మలోఁ, బలఁ జేర్చి యాత్మను । బ్రహ్మమందుఁ

తే. గలిపి యొక్కటి గావించి । గారవమున, శాంతితోడ నిరూఢుఁ డై । సకలకార్య
నివహ మెల్లను దిగనాడి । నిత్యసుఖము, వలయు నని చూచు నటమీఁద । వసుమతీశ.

వ. వినుము పరమాత్మ యైన బ్రహ్మంబునందుఁ గాలదేశసత్త్వరజస్తమోగుణాహంకా
రమహత్తత్త్వప్రధానంబులకుఁ బ్రభుత్వంబు లేదు కావునం బరమాత్మవ్యతిరి
క్తంబు లేదు లే దని సకలం బుత్సర్జనంబుసేసి దేహాదులయం దాత్మత్వంబు విస
ర్జించి యన్యసౌజన్యంబు మాని పూజ్యం బైన హరిపదంబుం బ్రతిపదంబును
హృదయంబున నాలింగనంబు సేసి పరమపదంబు వైష్ణవం బని సత్పురుషులు
దెలియుదు రివ్విధంబున విజ్ఞానదర్శనబలంబున నిర్దగ్ధవిషయవాసనుం డై
క్రమంబున నిరపేక్షత్వంబున. 28

సీ. అంఘ్రిమూలమున మూ । లాధారచక్రంబుఁ, బీడించి ప్రాణంబు । బిగియఁ బట్టి
నాభితలముఁ జేర్చి । సయముతో మెల్లన, హృత్సరోజముమీఁది । కెగయఁ బట్టి
యటమీఁద నురమందు । హత్తించి క్రమ్మఱఁ, దాలుమూలమునకుఁ । దఱిమి నిలిపి
మతముతో భ్రూయుగ । మధ్యంబుఁ జేర్చి దృ, క్కర్ణనాసాస్యమా । ర్గములు మూసి

ఆ. యిచ్ఛ లేని యోగి । యెలమి ముహూర్తార్ధ, మింద్రియానుషంగ । మింత లేక
ప్రాణముల లయించి । బ్రహ్మరంధ్రము చించి, బ్రహ్మమందుఁ గలయుఁ । బౌరవేంద్ర.

వ. మఱియు దేహత్యాగకాలంబున నింద్రియంబులతోడిసంగమంబు విడువనివాఁ
డు వానితోడన గుణసముదాయరూపం బగు బ్రహ్మాండంబునందు [2]ఖేచరసిద్ధవి
హారయోగ్యంబును నణిమాదికసకలైశ్వర్యసమేతంబును నైనపరమేష్ఠిపదం
బుఁ జేరు విద్యాతపోయోగసమాధిభజనంబు సేయుచుఁ బవనాంతర్గతలింగశరీ
రు లైనయోగీశ్వరులకు బ్రహ్మాండబహిరంతరాళంబులు గతి యని చెప్పుదు
రగ్గతికి నేరికిం గర్మంబులం బోవ రాదు యోగి యగువాఁడు బ్రహ్మలోకంబు
నకు నాకాశపథంబునం బోవుచు సుషుమ్నానాడివెంట నగ్ని నధిదేవతం జేసి
జ్యోతిర్మయం బైన తేజంబున నిర్మలుం డై యెందునుం దగులువడక తారా

1. బంధించి; బంత్రించి. 2. 'ఖేచ...సమేతంబును గుణసముదాయరూపంబును నైనపరమే. వ్రా.ప్ర.

మండలంబుమీఁద సూర్యాదిధ్రువాంతపదంబులఁ గ్రమక్రమంబున నతిక్ర
మించి హరిసంబంధం బయినశింశుమారచక్రంబుఁ జేరి (యొంటరి యగుచుఁ)
బరమాణుభూతం బయినలింగశరీరంబుతోడ బ్రహ్మవిదులకు నెల వైనమహర్లో
కంబుఁ జొచ్చి మహాకల్పకాలంబు క్రీడించుచుఁ గల్పాంతం బైన ననంతము
ఖానలజ్వాలాజాలదందహ్యమానం బగులోకత్రయంబు నీక్షించుచుఁ దన్నిమి
త్తసంజాతానలదాహంబు సహింపం జాలక. 30

సీ. ఇలమీఁద మనువు లీ రేడ్వురుఁ జను వేళ, దివస మై యచ్చోటఁ దిరుగుచుండు
మహనీయసిద్ధవిమానసంఘము లెందు, దినకరప్రభము లై తేజరిల్లు
శోకజరామృత్యుశోషణభయదుఃఖ,నివహంబు లెందు జనింప కుండు
విష్ణుపదధ్యాన విజ్ఞానరహితుల, శోకంబు లెందుండి చూడ వచ్చుఁ
ఆ. బరమసిద్ధయోగిభాషణామృత మెందు, శ్రవణపర్వ మగుచు జరగుచుండు
నట్టిబ్రహ్మలోకమందు వసించును, రాజవర్య తిరిగి రాఁడు వాఁడు. 31

వ. మఱియు నొక్కవిశేషంబు గలదు పుణ్యాతిరేకంబున బ్రహ్మలోకగతు లైనవారు
కల్పాంతరంబునం బుణ్యతారతమ్యంబుల నధికారవిశేషంబు నొందువార లగు
దురు బ్రహ్మాదిదేవతాభజనంబునం జనువారు బ్రహ్మజీవనంబుపకాలంబు బ్రహ్మ
లోకంబున వసియించి ముక్తు లగుదురు నారాయణచరణకమలభక్తిపరాయణ
త్వంబునం జనినవారు నిజేచ్ఛావశంబున నిరర్గళగమను లై బ్రహ్మాండంబు భేదిం
చి మహోన్నతం బగువైష్ణవపదంబు నారోహింతు రీశ్వరాధిష్ఠితం బైనప్రకృ
తియంశంబున మహత్తత్త్వం బగు మహత్తత్త్వాంశంబున నహంకారం బగు
నహంకారాంశంబున శబ్దతన్మాత్రం బగు శబ్దతన్మాత్రాంశంబున గగనం బగు
గగనాంశంబున స్పర్శతన్మాత్రం బగు స్పర్శతన్మాత్రాంశంబున సమీరణం బగు
సమీరణాంశంబున రూపతన్మాత్రం బగు రూపతన్మాత్రాంశంబువలనఁ దేజం బగుఁ
దేజోంశంబున రసతన్మాత్రం బగు రసతన్మాత్రాంశంబువలన జలం బగు జలాంశం
బున గంధతన్మాత్రం బగు గంధతన్మాత్రాంశంబునఁ బృథివి యగు వానిమేళనం
బునం జతుర్దశభువనాత్మకం బైనవిరాడ్రూపంబగు నారూపంబునకుఁ గోటియోజన
విశాలంబైనయండకటాహంబు ప్రథమావరణంబైనపృథ్వియగు దీనిఁ బంచాశ
త్కోటివిశాలం బని కొందఱువలుకుదు రియ్యావరణంబుమీఁద సలిలతేజస్సమీ
రగగనాహంకారమహత్తత్త్వంబు లనియెడియావరణంబులు క్రమంబున నొం
డొంటికి దశగుణోత్తరాధికంబు లై యుండు నట్టియేడింటిమీఁదఁ బ్రకృత్యావర
ణంబున మహావ్యాపకంబగుబ్రహ్మాండంబు భేదించి వైష్ణవపదారోహణంబుసేయు
వాఁడు నిర్భయుండై మెల్లన లింగదేహంబునఁబృథివ్యాత్మకత్వంబునొంది యట్టి
పృథివ్యాత్మకత్వంబున ఘ్రాణంబున గంధంబును జలాత్మకత్వంబున రసనేంద్రి
యంబున రసంబును దేజోరూపకత్వంబున దర్శనంబునరూపంబును సమీరణాత్మ

కత్వంబున దేహంబున స్పర్శంబును గగనాత్మకత్వంబున శ్రవణంబున శబ్దంబును నతిక్రమించి భూతసూక్ష్మేంద్రియలయస్థానం బైనయహంకారావరణంబున సంప్రాప్తుం డై యందు మనోమయంబును దేవమయంబును నైనసాత్త్వికాహంకారగమనంబున మహత్తత్త్వంబు సొచ్చి గుణత్రయంబున లయించి ప్రధానంబునొంది ప్రధానాత్మకత్వంబున దేహంబును నుపాధిపరంపరావస్థానంబునం బ్రకృతిం బాసి యానందమయుం డై యానందంబునం బరమాత్మరూపం బైనవాసుదేవబ్రహ్మంబునందుఁ గలయు నని చెప్పి వెండియు నిట్లనియె. 32

ఆ. పరమభాగవతులు । పాటించుపథ మిది, యీపథమున యోగి । యేఁగెనేని
మగిడి రాఁడు వాఁడు । మఱి సంశయము లేదు, కల్పశతములైనఁ । గౌరవేంద్ర.

వ. వినుము నీ వడిగిన సద్యోముక్తియుఁ గ్రమముక్తియు ననియెడు నీరెండుమార్గంబులు వేదగీతలందు వివరింపంబడియె వీనిం దొల్లి భగవంతుం డైన వాసుదేవుండు బ్రహ్మచేత నారాధితుం డై చెప్పె సంసారప్రవిష్టుం డైనవానికిఁ దపోయోగాదులయిన మోక్షమార్గంబులు పెక్కులు గల వందు భక్తిమార్గంబుకంటె సులభంబు లేదు. 34

శుకుఁడు పరీక్షితునకు భక్తిమార్గంబె ముఖ్యం బని తెలుపుట.

మ. విను మంభోజభవుండు మున్ను మదిలో । వేదంబు ముమ్మాటు [1]నె
మ్మనమందుం దలపోసి యంతయుఁ బరా । మర్శించి మోక్షంబు ద
క్కినమార్గంబున వెంట లే దనుచు భ । క్తిం జింత సేసెన్ జనా
ర్దను నాత్మాకృతి నిర్వికారుఁ డగుచున్ । దద్వర్గనిర్ణేత యై. 35

సీ. అఖిలభూతములందు । నాత్మరూపంబున, నిశ్చుండు హరి యుండు । నెల్లప్రొద్దు
[2]బుద్ధ్యాదిలక్షణ । ములఁ గానఁబడును మ,హాత్సేవనీయుఁ డ । హర్నిశంబు
వందనీయుఁడు భ । క్తవత్సలుం డత్యంత, నియతుఁ డై సతతంబు । నియతబుద్ధి
నాత్మరూపకుఁ డను । హరికథామృతమును, గర్ణపుటంబులఁ । గాంక్ష దీరఁ

తే. గ్రోలుచుండెడుధన్యులు । కుటిలబహుళ, విషయమలినీకృతాంగముల్ । వేగవిడిచి
విష్ణుదేవునిచరణార । విందయుగము, గడకుఁ జనుదురు సిద్ధంబు । గౌరవేంద్ర. 36

క. మానుషజన్మము నొందిన, మానవులకు లభ్యమాన । మరణులకు మహా
జ్ఞానులకుఁ జేయ నలయువి, ధానము నిగదింపఁబడియె । ధరణీనాథా. 37

వ. వినుము బ్రహ్మవర్చసకాముఁ డైనవానికి వేదవిభుం డగుచతుర్ముఖుండును నింద్రియపాటవకామునకు నింద్రుండును బ్రజాకామునకు దక్షాదిప్రజాపతులును భోజనకామునకు నదితియు స్వర్గకామునకు నాదిత్యులును రాజకామునకు విశ్వదేవతలును దేశప్రజాసాధనకామునకు సాధ్యులును శ్రీకామునకు దుర్గయుఁ దేజస్కామునకు నగ్నియు వసుకామునకు వసువులును వీర్యకామునకు వీర్యప్రదు

1. మర్మనయజ్ఞత్వముతోడ నెంతయు. 2. బుద్ధివిశేషణంబులఁ గానఁ.

లగురుద్రులును నాయుష్కామునకు నాశ్వినదేవతలును బుష్టికామునకు భూమియుఁ బ్రతిష్ఠాకామునకు లోకమాత లైనగగనభూదేవతలును సౌందర్యకామునకు గంధర్వులును గామినీకామునకు నప్సరస యైనయూర్వశియు సర్వాధిపత్యకామునకు బ్రహ్మయుఁ గీర్తికామునకు యజ్ఞంబులును విత్తసంచయకామునకుం బ్రచేతసుండును విద్యాకామునకు నుమావల్లభుండును దాంపత్యప్రీతికామునకు నుమాదేవియు ధర్మార్థకామునకు నుత్తమశ్లోకుం డగువిష్ణువును సంతానకామునకుఁ బితృదేవతలును రక్షాకామునకు యక్షులును బలకామునకు మరుద్గణంబులును రాజత్వకామునకు మనురూపదేవతలును శత్రుమరణకామునకుఁ గోణపాలకుం డైనరాక్షసుండును భోగకామునకుం జంద్రుండును భజనీయు లగుదురు మఱియును. 38

క. కామింపకయును సర్వముఁ, [1]గామించియు నైన ముక్తిఁ గామించి తగన్
[2]లోమించి పరమపురుషుని, నేమించి [3]భజించుఁ దత్త్వనిపుణుం డధిపా. 39

మ. అమరేంద్రాదులఁ గొల్చుభంగి జనుఁ డాత్మయజ్ఞాత్ము సేవింపఁగా
విమలజ్ఞానవిరక్తిముక్తు లొదవున్ వేగంబ భూనాథ! త
త్కమలాధీశకథాసుధారసనదీకల్లోలమాలాపరి
భ్రమ మెవ్వారికి నైనఁ గర్ణయుగళీపర్వంబు గాకుండునే. 40

వ. అని యిట్లు రాజునకు శుకుండు సెప్పె ననిన విని శౌనకుండు సూతున కిట్లనియె.

క. వరతాత్పర్యముతో నిటు, భరతాన్వయవిభుఁడు శుకునిపలుకులు విని స
త్వరతాయుతుఁ డై శ్రేయ, స్కరతామతి నేమి యడిగెఁ గణుతింపఁ గదే.

క. ఒప్పెడిహరికథ లెయ్యవి, సెప్పెడినో యనుచు మాకుఁ జిత్తోత్కంఠల్
గుప్పలుకొనుచున్నవి రుచు, లుప్పతిలన్ నీమనోహరోక్తులు వినఁగన్. 43

వ. అనిన విని సూతుం డిట్లనియె. 44

క. పాలెడికూఁకటితోడను, బాలురతో నాడుచుండి బాల్యమున మహీ
పాలుఁడు హరిచరణార్చన, హేలాలసుఁ డగుచు నుండె నెంతయునియతిన్. 45

వ. అట్టిపరమభాగవతుం డైనపాండవేయునకు వాసుదేవపరాయణుం డైనశుకుం డిట్లనియె. 46

సీ. వాసుదేవశ్లోకవార్త లాలించుచుఁ, గాల మేపుణ్యుండు గడపుచుండు
నతనియాయువుఁ దక్క నన్యులయాయువు, నుదయాస్తమయముల నుగ్రకరుఁడు
వంచించి కొనిపోవువాఁ డది యెఱుఁగక, జీవింతుఁ బెక్కేండ్లు సిద్ధ మనుచు
నంగనాపుత్రగేహారామవిత్తాది, సంసారహేతుకసంగసుఖముఁ

తే. దగిలి వర్తింపఁ గాలంబు దఱటి యఱిఁగి, దండధరకింకరులు వచ్చి తాడనములు
సేసి కొనిపోవఁ బుణ్యంబు సేయ నైతిఁ, బాపరతి నైతి నని బిట్టు పలవరించు.

---

1. కామియు నైన ముక్తి యైనఁ. 2. నోమించి. 3. పఠించు.

వ. అది గావున. 48
సీ. అలరుజొంపములతో । నభ్రంకషంబులై, బ్రదుకవే వనములఁ । బాదపములు
ఖాదనమేహనా । కాంక్షలఁ బశువులు, జీవింపవే గ్రామ । సీమలందు
నియతిమై నుచ్ఛ్వాస । నిశ్శ్వాసపవనముల్, ప్రాపింపవే చర్మ । భస్త్రికలును
గ్రామసూకరశునక । శ్రేణు లింటింటఁ, దిరుగవే [1]దుర్యోగ । దీనవృత్తి [వృ
తే. నుష్ట్రఖరములు మోవవే । యుభరములఁ, బుండరీకాక్షు నెఱుఁగని । పురుషపశు
లడవులందు నివాసము । లందుఁ బ్రాణ, విషయభరయుక్తితో నుంట । విఫల మధిప.
సీ. విష్ణుకీర్తనముల । వినని కర్ణంబులు, గొండలబిలములు । గువలయేశ
చక్రిపద్యంబులఁ । జదువని జిహ్వలు, కప్పలజిహ్వలు । గౌరవేంద్ర
శ్రీమనోనాథు వీ । క్షింపని కన్నులు, కేకిపింఛాక్షులు । కీర్తిదయిత
కమలాక్షుపూజకుఁ । గాని హస్తంబులు, శవముహస్తంబులు । సత్యవచన
ఆ. హరిపదతులసీద । ళామోదరతి లేని, ముక్కు పందిముక్కు । మునిచరిత్ర
గరుడగమనుభజన । గతి లేనిపదములు, పాదపములపాద । పటల మనఘ. 50
సీ. నారాయణునిదివ్య । నామాక్షరములపైఁ, గరఁగని మనములు । గఠినశిలలు
మురవైరికథలకు । ముదితాశ్రురోమాంచ, మిళితమై యుండని । మేను మొద్దు
చక్రికి మ్రొక్కని । జడుని యౌదల నున్న, కనకకిరీటంబు । కట్టెమోపు
మాధవార్పితముగా । మనని మానవుసిరి, వనదుర్గచంద్రికా । వైభవంబు
ఆ. కైటభారిభజన । గలిగి యుండనివాఁడు, గాలిలోన నుండి । కదలు శవము
కమలనాభుపదముఁ । గననివాని బ్రదుకు, పసిఁడికాయలోని । ప్రాణి బ్రదుకు. 51
వ. అని యిట్లు పలికిన వైయాసకి వచనంబుల కౌత్తరేయుం డానందకందళితహృద
యుం డై నిర్మలమతివిశేషంబున. 52
ఆ. సుతుల హితుల విడిచి । చుట్టాల విడిచి యి,ల్లాలి విడిచి బహుబ । లాళి విడిచి
రాజు హృదయమిడియె । రాజీవనయనుపై, ధనము విడిచి జడ్డుఁ । దనము విడిచి.
వ. ఇట్లు మృత్యుభయంబు నిరసించి ధర్మార్థకామంబులు సన్న్యసించి పురుషోత్తము
నందుఁ జిత్తంబు విన్యసించి హరిలీలాలక్షణంబు [2]లుపన్యసింపు మనుతలంపున
నరేంద్రుం డి ట్లనియె. 54
క. సర్వాత్ము వాసుదేవుని, సర్వజ్ఞుఁడ వైన నీవు । సంస్తుతి సేయన్
సర్వభ్రాంతులు వదలె మ, హోర్వీసురవర్య మాన । సోత్సవ మగుచున్. 55
సీ. ఈశుండు హరి విష్ణుఁ । డీవిశ్వ మే రీతిఁ, బుట్టించు రక్షించుఁ । బొలియఁ జూచు
బహుశక్తియుతుఁ డగు । భగవంతుఁ డవ్యయుఁ, డాది నే శక్తుల । నాశ్రయించి
బ్రహ్మశక్రాదిరూ । పముల వినోదించెఁ, గ్రమమున నో యేక । కాలమునన
ప్రకృతిగుణంబులఁ । బట్టి గ్రహించుట, నేకత్వమున నుండు । నీశ్వరుండు

1 దుర్యోగ్యదీన మగు మ. 2 లుపన్యసించి యను.

ఆ. భిన్నమూర్తి యగుచుఁ బెక్కువిధంబుల, నేల యుండు నతని కేమి చిక్కె
నుండ కున్నఁ దాపసోత్తమ తెలుపవే, వేడ్క నాకు సర్వవేది వీవు. 56

వ. అనిన నయ్యుత్తరానందనువచనంబులకు నిరుత్తరుండు గాక సదుత్తరప్రదానకుతూహలుండై లోకోత్తరగుణోత్తరుండైన తాపసోత్తముండు దనచిత్తంబున.

మ. పరుఁడై యీశ్వరుఁడై మహామహిముఁడై ప్రాదుర్భవస్థానసం
హరణక్రీడనుఁడై త్రిశక్తియుతుఁడై యంతర్గతజ్యోతియై
పరమేష్ఠిప్రముఖామరాధిపులకుం బ్రాపింప రాకుండుదు
స్తరమార్గంబునఁ దేజరిల్లుహరికిం దత్త్వార్థినై మ్రొక్కెదన్. 58

వ. మఱియు సజ్జనదురితసంహారకుండును దుర్జననివారకుండును సర్వరూపకుండును బరమహంసాశ్రమప్రవర్తమానమునిజన హృదయకమలకర్ణికామధ్యప్రదీపకుండును సాత్వతశ్రేష్ఠుండును నిఖిలకల్యాణగుణగరిష్ఠుండును బరమభక్తియుక్తసులభుండును భక్తిహీనజనదుర్లభుండునునిరతిశయనిరుపమనిరవధికప్రకారుండును నిజస్వరూపబ్రహ్మవిహారుండును నైనయప్పరమేశ్వరునకు నమస్కరించెద. 59

ఉ. [1]ఏవిభువందనార్చనము లేవిభుచింతయు నామకీర్తనం
బేవిభులీల లద్భుతము లెప్పుడు సంశ్రవణంబు సేయ దో
షావలిఁ బాసి లోకము శుభాయతవృత్తిఁ జెలంగు నండ్రు నే
నావిభు నాశ్రయించెద నఘౌఘనివర్తను భద్రకీర్తనున్. 60

ఉ. ఏపరమేశుపాదయుగ మెప్పుడుఁ గోరి భజించునేర్పరుల్
లోపలిబుద్ధితో నుభయలోకములందులజడ్డుఁ బాసి యే
తాపము లేక బ్రహ్మగతిఁ దారు జితశ్రము లై చరింతు రే
నాపరమేశు మ్రొక్కెద నఘౌఘనివర్తను భద్రకీర్తనున్. 61

చ. తపములఁ జేసి యైన మఱి దానము లెన్నియుఁ జేసి యైన నే
జపములఁ జేసి యైన ఫలసంచయ మెవ్వనిఁ జేర్ప కున్న హే
యపదము లై దురంతవిపదాస్థితి నెప్పుడు నొప్పు చుండు న
య్యపరిమితున్ భజించెద నఘౌఘనివర్తను భద్రకీర్తనున్. 62

మ. యవనవ్యాధపుళిందహూణకషకంకాభీరచండాలసం
భవులుం దక్కినపాపవర్తనులు నేభద్రాత్ము సేవించి భా
గవతశ్రేష్ఠుల డాసి శుద్ధతను లై కల్యాణు లై యుందు రా
యవికారుం బ్రభవిష్ణు నాదుమదిలో నశ్రాంతమున్ మ్రొక్కెదన్. 63

మ. తపముల్ సేసిననో మనోనియతినో దానవ్రతావృత్తినో
జపమంత్రంబులనో శ్రుతిస్మృతులనో సద్భక్తినో యెట్లు ల
బ్ధపదుం డౌ నని బ్రహ్మరుద్రముఖరుల్ భావింతు రెవ్వాని న

1 'ఏవిభునామకీర్తనము లేవిభుచింతయు వందనార్చనల్'. అనియే వ్రాఁతప్రతులు.

య్యాపవర్గాధిపుఁ డాత్మమూర్తి సులభుం డౌఁ గాక నా కెప్పుడున్. 64

క. శ్రీపతియు యజ్ఞపతియుఁ బ్ర, జాపతియున్ బుద్ధిపతియు జగదధిపతియున్
భూపతియు యాదవశ్రే,ణీపతియున్ గతియు నైన నిపుణు భజింతున్. 65

మ. అణువో కాక కడున్ మహావిభవుఁడో యచ్ఛిన్నుఁడో ఛిన్నుఁడో
గుణియో నిర్గుణుఁడో యటంచు విబుధుల్ గుంఫితవత్తత్త్వమా
ర్గణులై నీవిభుపాదపద్మభజనోత్కర్షంబులం దత్త్వవీ
క్షణముం జేసెద రట్టివిష్ణుఁ బరమున్ సర్వాత్ము సేవించెదన్. 66

మ. జగదుత్పాదనబుద్ధి బ్రహ్మకు మదిన్ సంధింప నూహించి నే
భగవంతుండు సరస్వతిం బనుప నాపద్మాస్య దా నవ్విభున్
మగనిం గా [1]నియమించి తద్భువనసామ్రాజ్యస్థితిన్ సృష్టిపా
రగుఁ జేసెన్ మును బ్రహ్మ నట్టిగుణి నారంభింతు సేవింపఁగన్. 67

సీ. పూర్ణుఁ డయ్యును మహాభూతపంచకయోగ, మున మేను లనుపురములు సృజించి
పురములలో నుండి పురుషభావంబున, దీపించు నెప్పుడు ధీరవృత్తిఁ
బంచభూతములను బదునొకొండింద్రియ,ములఁ బ్రకాశింపించి భూరిమహిమ
షోడశాత్మకుఁ డన శోభిల్లి జీవత్వ,నృత్తవినోదంబు నెఱపు చుండు
తే. నట్టిభగవంతుఁ డవ్యయుం డచ్యుతుండు, మానసోదితవాక్పుష్పమాలికలను
మంజునవరసమకరందమహిమ లుట్ట, శిష్టహృద్భావలీలలఁ జేయుఁ గాత. 68

ఉ. మానధనుల్ మహాత్ములు సమాధినిరూఢులు యన్ముఖాంబుజ
ధ్యానమరందపానమున నాత్మభయంబులఁ బాసి ముక్తులై
లూనత నొంద రట్టిమునిలోకశిఖామణికిన్ విశంకటా
జ్ఞానతమోనభోమణికి సాధుజనాగ్రణి కేను మ్రొక్కెదన్. 69

వ. అని యిట్లు హరిగురువందనంబు సేసి శుకయోగీంద్రుండు రాజేంద్రున కిట్లనియె.

మ. అవిరోధంబున నీవు నన్నడుగు నీయర్థంబు మున్ బ్రహ్మ మా
ధవుచేతన్ విని నారదుం డడిగినం దథ్యంబుగాఁ జెప్పె మా
నవలోకేశ్వర నారదుండు వెనుకన్ నాకుం బ్రసాదించె సం
శ్రవణీయంబు మహాద్భుతంబు వినుమా సందేహవిచ్ఛేది వై. 71

నారదుండు బ్రహ్మను బ్రపంచప్రకారంబు నడుగుట.

వ. నారదుండు బ్రహ్మ కిట్లనియె. 72

మ. చతురాస్యుండవు వేల్పుఁబెద్దవు జగత్[2]సర్గానుసంధాయి వే
శ్రుతిసంఘాతము నీముఖాంబుజములన్ శోభిల్లు శబ్దార్థసం
యుతమై సర్వము నీకరామలకమై యుండుం గదా భారతీ
సతి యిల్లాలట నీకు నోజనక నాసందేహముం బాపవే. 73

---

[1] వరియించి అని యున్నయెడ నర్థము పొసఁగి యుండు నని తోఁచెడిని. [2] త్సంధానుసంధాయి.

శా. [1]ప్రారంభించువివేక మెవ్వఁ డొసఁగుం బ్రారంభసంపత్తి కా
ధారం బెయ్యది యేమిహేతువు యదర్థం బేస్వరూపంబు సం
సారానుక్రమ మూర్ణనాభిపగిదిం జాగించె దొక్కప్పుడుం
బారం బెన్నఁడు లేదు నీమనువు దుష్ప్రాపంబు వాణీశ్వరా. 74

శా. నాకుం జూడఁగ నీవు రాజ వను చున్నాఁడన్ యథార్థస్థితిన్
నీకంటెన్ ఘనుఁ డొక్కరాజు గలఁడో నీ వంతకున్ రాజవో
నీ కేలాభము రాఁ దలంచి జగముల్ నిర్మించె దీచేతనా
నీకం బెందు జనించు నుండు నడఁగున్ నిక్కంబు భాషింపుమా. 75

మ. సదసత్సంగతి నామరూపగుణదృశ్యం బైనవిశ్వంబు నీ
హృదధీనంబు గదా ఘనుల్ సములు నీ కెవ్వారలున్ లేరు నీ
పద మత్యున్నత మిట్టినీవు తపముం బ్రావీణ్యయుక్తుండ వై
మది నేయీశ్వరుఁ గోరి చేసితివి తన్మార్గంబు సూచింపవే. 76

శా. అంభోజాసన నీకు నీశుఁడు గలం డంటేనిఁ దత్పక్షమం
దంభోజాతభవాండ మేవిభునిలీలాపాంగసంభ్రాంతిచే
సంభూతం బగు వర్తమాన మగు సంఛన్నం బగుం దద్విభున్
సంభాషింపఁగ వచ్చునే దలఁప నేచందంబువాఁ డాకృతిన్. 77

క. తోయజసంభవ నాకీ, తోయము వివరింపు చాలఁ దోఁచిన నే నా
తోయమువారికి నన్యుల, తోయములం జెందకుండ ధ్రువ మెఱిఁగింతున్. 78

వ. దేవా భూతభవిష్యద్వర్తమానంబు లగువ్యవహారంబులకు నీవ వల్లభుండవు నీ యెఱుంగనియర్థం బొం డెద్దియు లేదు విశ్వప్రకారంబు వినిపింపు మనిన విని వికసితముఖుం డై విరించి యి ట్లనియె. 79

క. రారా బుధులు విరక్తులు, గారా యీరీతి నడుగఁ గా నేరరు వి
స్తారావహము భవన్మత, మారా నాపసిఁడిమర్మ మడిగితి వత్సా. 80

శా. నానాస్థావరజంగమప్రకరముల్ నాయంత నిర్మింప [2]వి
న్నాణం బేమియు లేక తొట్రుపడఁగా నాకున్ సమస్తానుసం
ధానారంభవిచక్షణత్వము మహోదారంబుగా నిచ్చె ము
న్నే నాయీశ్వరునాజ్ఞఁ గాక జగముల్ నిర్మింప శక్తుండనే. 81

మ. అనఘా విశ్వము నెల్ల దీప్తముగఁ జేయన్ నే సమర్థుండనే
యినచంద్రానలతారకాగ్రహగణం బేరీతి నారీతి నె
వ్వనిదీప్తిం బ్రతిదీప్త మయ్యె నఖిలవ్రాతంబు దద్దీప్తిచే
ననుదీప్తం బగు నట్టియీశ్వరున కే నశ్రాంతమున్ మ్రొక్కెదన్. 82

---

1. ప్రారంభాదివివేక. 2. 'వ్రాఁతప్రతుల నిట్లె పాఠము చూపట్టెడి. అచ్చుప్రతులందు 'వి, జ్ఞానం బేమియు లేక తొట్రుపడ నిచ్చున్ నాకు సర్వానుసం.' అని యున్నది.

మ. విమ మే నీశ్వరుదృష్టిమార్గమున నావేశింప శంకించి సి
గ్గున సంకోచము నొందుమాయవలనం గుంఠీభవత్ప్రజ్ఞచే
నను లోకేశ్వరుఁ డంచు మ్రొక్కు మతిహీనవ్రాతముం జూచి నే
ననిశంబున్ నగి ధిక్కరింతు హరిమాయాకృత్య మంచున్ సుతా. 83

వ. మఱియు దేహంబునకు ద్రవ్యంబు లైనమహాభూతంబులును జన్మనిమిత్తంబు లైనకర్మంబులును గర్మక్షోభకం బైనకాలంబును గాలపరిణామహేతు వైనస్వభావంబును భోక్త యైనజీవుండును వాసుదేవుండ కా నెఱుంగుము వాసుదేవవ్యతిరిక్తంబు లేదు సిద్ధంబు నారాయణనియమ్యంబులు లోకంబులు దేవతలు నారాయణశరీరసంభూతులు వేదయాగతపోయోగవిజ్ఞానంబులు నారాయణపరంబులు జ్ఞానసాధ్యం బగుఫలంబు నారాయణాధీనంబు కూటస్థుండును సర్వాత్మకుండును సర్వద్రష్టయు నయినయీశ్వరునికటాక్షవిశేషంబున [1]సృజియింపంబడి ప్రేరితుండనై సృజ్యం బైనప్రపంచంబు సృజియించుచుండుదు నిర్గుణుం డైన యీశ్వరునివలన రజస్సత్త్వతమోగుణంబులు ప్రభూతంబు లై యుత్పత్తిస్థితిలయంబులకుఁ బాలుపడి కార్యకారణకర్తృత్వభావంబులను ద్రవ్యంబు లైన మహాభూతంబులును జ్ఞానమూర్తు లయినదేవతలును గ్రియారూపంబు లయిన యింద్రియంబులును నాశ్రయంబులుగా నిత్యముక్తుం డయ్యును మాయాసమన్వితుం డైనజీవుని బంధించు జీవునకు నావరణంబు లయి యుపాధిభూతంబు లయినమూఁడులింగంబులు సేసి పరులకు లక్షితంబు గాక తనకు లక్షితం బైన తత్త్వంబు గలయీశ్వరుం డివ్విధంబునం గ్రీడించుచుండు. 84

క. ఆయీశుఁ డనంతుఁడు హరి, నాయకుఁ డీభువనములకు నాకున్ నీకున్
నాయకుఁ బ్రాణివ్రాతము, కేయెడలన్ లేద యీశ్వరేతరము సుతా. 85

వ. వినుము మాయావిభుం డైనయీశ్వరుండు దనమాయం జేసి దైవయోగంబునం బ్రాప్తంబు లయినకాలజీవాదృష్టస్వభావంబులు వివిధంబులు సేయ నిశ్చయించి కైకొనియె నీశ్వరాధిష్ఠితం బైనమహత్తత్త్వంబువలన నగుకాలంబున గుణవ్యతికరంబును స్వభావంబునఁ బరిణామంబును జీవాదృష్టభూతం బయిన కర్మంబున జన్మంబును నయ్యె రజస్సత్త్వంబులచే నుపబృంహితంబై వికారంబు నొందినమహత్తత్త్వంబువలనం దమఃప్రధానంబై దివ్యజ్ఞానక్రియాత్మకం బగు నహంకారంబు గలిగె నదియు రూపాంతరంబు లొందుచు ద్రవ్యశక్తి యైనరాజసంబును గ్రియాశక్తి యైనతామసంబును జ్ఞానశక్తి యైనసాత్త్వికంబును నన మూఁడువిధంబు లయ్యె నందు భూతాది యైనతామసాహంకారంబువలన నభంబు గలిగె నభంబునకు సూక్ష్మరూపంబు భూతదృశ్యంబునకు బోధకం బైన శబ్దంబు గుణంబగు నభంబువలన వాయువు గలిగె వాయువునకుం బరాన్వయం

1 అనుజీవింపంబడి.

బున శబ్దంబు స్పర్శంబు ననురెండుగుణంబులు గలిగి యుండు నది దేహంబులం దుండుటం జేసి ప్రాణరూపంబై యింద్రియమనశ్శరీరపాటవం బైనయోజస్సహోబలంబులకు హేతువై వర్తించు వాయువువలన రూపస్పర్శశబ్దంబు లనియెడు గుణంబులు మూఁటితోడఁ దేజంబు గలిగెఁ దేజంబువలన రసరూపస్పర్శశబ్దంబు లనియెడునాలుగుగుణంబులతోడ జలంబు గలిగె జలంబువలన గంధరసరూపస్పర్శశబ్దంబు లనియెడుగుణంబు లయిదింటితోడం బృథివి గలిగె వైకారికం బైన సాత్త్వికాహంకారంబువలనఁ జంద్రదైవతం బయినమనంబు గలిగె మఱియు దిక్కులును వాయువును సూర్యుండును బ్రచేతసుండును నాశ్వినులును వహ్నియు నింద్రుండును నుపేంద్రుండును మిత్రుండును బ్రజాపతియు ననియెడిదశదేవతలు గలిగిరి తైజసం బైనరాజసాహంకారంబువలన దిగ్దైవతం బైనశ్రవణేంద్రియంబును వాయుదైవతం బైనత్వగింద్రియంబును సూర్యదైవతం బైననయనేంద్రియంబును బ్రచేతోదైవతం బైనరసనేంద్రియంబును నశ్విదైవతం బైనఘ్రాణేంద్రియంబును వహ్నిదైవతం బైనవాగింద్రియంబును నింద్రదైవతం బైనహస్తేంద్రియంబును నుపేంద్రదైవతం బైనపాదేంద్రియంబును మిత్రదైవతం బైనగుదేంద్రియంబును బ్రజాపతిదైవతం బైనగుహ్యేంద్రియంబును ననియెడిదశేంద్రియంబులును బోధజనకాంతఃకరణైకభాగం బయినబుద్ధియుఁ గ్రియాజనకాంతఃకరణం బయినప్రాణంబునుం గలిగె నిట్టి శ్రోత్రాదు లగుదశేంద్రియంబులతోఁ గూడినభూతేంద్రియమనోగుణంబులు వేఱ్వేఱుగ బ్రహ్మాండశరీరనిర్మాణంబునం దసమర్థంబు లగునపుడు గృహనిర్మాణంబునకుం బెక్కుపదార్థంబులు సంపాదించినం గాని చాలనిచందంబున భూతేంద్రియమనోగుణంబులవలన గృహంబుకైవడి (భగవచ్ఛక్తిప్రేరితంబు లగుచు నేకీభవించి సమష్టివ్యష్ట్యాత్మకత్వంబు నంగీకరించి చేతనాచేతనంబులు గల) బ్రహ్మాండంబు కల్పితం బయ్యె నట్టియండంబు వర్షాయుతసహస్రాంతంబుదనుక జలంబునం దుండెఁ గాలకర్మస్వభావంబులం దగులువడక సమస్తంబును జీవయుక్తంబుఁగఁ జేయునీశ్వరుం డచేతనంబును సచేతనంబునుగ నొనర్చె నంతఁ గాలకర్మస్వభావప్రేరకుం డయినపరమేశ్వరుండు జీవరూపంబున మహాపిరణజలమధ్యస్థితం బయినబ్రహ్మాండంబులోను సొచ్చి సవిస్తారంబు గావించి (యట్టియండంబు భేదించి నిర్గమించె నట్లుం బేని). 86

క. భువనాత్మకుఁ డాయీశుఁడు, భువనాకృతితోడ నుండు బ్రహ్మాండంబున్
వివరముతోఁ బదునాలుగు, వివరంబులుగా నొనర్చు విశదంబులుగన్. 87

మ. బహుపాదోరుభుజాననేక్షణశిరఃఫాలశ్రవోయుక్తుఁ డై
విహరించున్ బహుదేహి దేహగతుఁ డై విద్వాంసు లూహించి త

ద్బహురూపావయవంబులన్ భువనసంశ్రప్తిన్ విచారింతు రా
మహనీయాద్భుతమూర్తి యోగిజనహృన్మాన్యుండు మేధానిధీ. 88

వ. వినుము చతుర్దశలోకంబులందు మీఁదటియేడులోకంబుల శ్రీమహావిష్ణువునకుం గటిప్రదేశంబుననుండి మీఁదటిదేహమనియును గ్రిందటియేడులోకంబులు జఘనంబుననుండి క్రిందటిదేహ మనియునుం బలుకుదురు (ప్రపంచశరీరుండగు భగవంతుని) ముఖంబువలన బ్రహ్మకులంబును బాహువులవలన క్షత్త్రియకులంబును నూరువులవలన వైశ్యకులంబును బాదంబులవలన శూద్రకులంబును జనియించె నని చెప్పుదురు భూలోకంబు గటిపర్యంతప్రదేశంబు భువర్లోకంబు నాభి సువర్లోకంబు హృదయంబు మహర్లోకంబు వక్షంబు జనలోకంబు గ్రీవంబు దపోలోకంబు స్తనద్వయంబు సనాతనంబును బ్రహ్మనివాసంబును నైనసత్యలోకంబు శిరంబు జఘనప్రదేశం బతలంబు దొడలు వితలంబు జానువులు సుతలంబు జంఘలు దలాతలంబు గుల్ఫంబులు మహాతలంబు పాదాగ్రంబులు రసాతలంబు పాదతలంబు పాతాళంబు నని (లోకమయుంగా) భావింతురు కొందఱు మఱియుం [1]బాదతలంబువలన భూలోకంబును నాభివలన భువర్లోకంబును శిరంబువలన స్వర్లోకంబును గలిగె నని లోకకల్పనంబు నెన్నుదురు పురుషోత్తముని ముఖంబువలన సర్వజంతువాచాజాలంబుం (దదధిష్ఠాత యగు) వహ్నియు నుదయించెం జర్మరక్తమాంసమేదశ్శల్యమజ్జాశుక్లంబులు సప్తధాతువు లందురు పక్షాంతరంబున రోమ[2]త్వఙ్మాంసాస్థిస్నాయుమజ్జాప్రాణంబులును సప్తధాతువు లని యందు రందుఁ దంతురోమంబు లుష్ణిక్ఛందం బనియుఁ ద్వక్కు ధాత్రీఛందం బనియు మాంసంబు త్రిష్టుప్ఛందం బనియు స్నాయు వనుష్టుప్ఛందం బనియు నస్థి జగతీఛందం బనియు మజ్జ పఙ్క్తిచ్ఛందం బనియుఁ బ్రాణంబు బృహతీఛందం బనియు నాదేశింతురు హవ్యకవ్యామృతాన్నంబులకు మధురాదిషడ్రసంబులకు (రసనేంద్రియంబునకు) రసాధీశ్వరుం డైనవరుణునికి హరిరసనేంద్రియంబు జన్మస్థానంబు సర్వప్రాణాదులకు వాయువునకు విష్ణునాసికావివరంబు నివాసంబు సమీపదూరవ్యాపిగంధంబులకు నోషధులకు నశ్విదేవతలకు దిశాంబరుని ఘ్రాణేంద్రియంబు నివాసంబు దేవలోకసత్యలోకంబులకుఁ దేజంబునకు సూర్యునకు సకలచక్షువులకు లోకలోచనుని చక్షురింద్రియంబు స్థానంబు దిశలకు నాకాశంబునకు శ్రుతిభూతంబు లైనయంశంబులకు [3]శబ్దంబునకు సర్వేశ్వరునికర్ణేంద్రియంబు జన్మస్థానంబు వస్తుసారంబులకు వర్ణనీయసౌభాగ్యంబులకుఁ బరమపురుషుని గాత్రంబు భాజనంబు స్పర్శంబునకు వాయువునకు సకలస్నిగ్ధత్వంబులకు దివ్య

---

1. 'బాదతలంబు భూలోకంబును నాభి భువర్లోకంబును శిరంబు స్వర్లోకంబు నగు నని నిర్మింతురు పురుషోత్తముని' అని మే. వ్రాఁత ప్రతులు. 2. త్వఙ్మాంసస్నాయూపస్థమజ్జా. 3. సర్వకర్ణంబులకు సర్వేశ్వరుని.

దేహుని దేహేంద్రియంబు గేహంబు యూపప్రముఖయజ్ఞోపకరణంబు లగు తరుగుల్మలతాదులకుఁ బురుషోత్తమునిరోమంబులు మూలంబులు శిలాలోహంబులు సర్వమయునినఖంబులు మేఘజాలంబులు హృషీకేశుని కేశంబులు మెఱుంగులు విశ్వేశ్వరునిశ్మశ్రువులు భూర్భువస్సువర్లోకరక్షకు లైనలోకపాలకులపరాక్రమంబులకు (భూరాదిలోకంబులక్షేమంబునకు శరణంబునకు) నారాయణుని విక్రమంబు నికేతనంబు సర్వకామంబులకు నుత్తమంబు [1]లైనవరంబులకుఁ దీర్ఘపాదునిపాదారవిందంబు లాస్పదంబులు జలంబులకు శుక్లంబునకుఁ బర్జన్యునకుఁ బ్రజాపతిసర్గంబునకు సర్వేశ్వరునిమేఢ్రంబు సంభవనిలయంబు [2]సంతానంబునకుఁ గామాదిపురుషార్థంబులకుఁ జిత్తసౌఖ్యరూపంబు లగునానందంబులకు శరీరసౌఖ్యంబునకు నచ్యుతునియుపస్థేంద్రియంబు స్థానంబు యమునికి మిత్రునికి మలవిసర్గంబునకు భగవంతునిపాయ్వింద్రియంబు భవనంబు హింసకు నిరృతికి మృత్యువునకు నిరయంబునకు నిఖిలరూపకునిగుదంబు నివాసంబు పరాభవంబునకు నధర్మంబునకు నవిద్యకు నంధకారంబునకు ననంతునిపశ్చిమభాగంబు సదనంబు నదనదీనివహంబునకు నీశ్వరునినాడీసందోహంబు జన్మమందిరంబు పర్వతంబులకు నధోక్షజునిశల్యంబులు జనకస్థలంబులు [3]ప్రధానంబునకు నన్నరసంబునకు సముద్రంబులకు భూతనిధనంబునకు బ్రహ్మాండగర్భునియుదరంబు నివేశంబు మనోవ్యాపార[4]రూపం బగులింగశరీరంబునకు మహామహిమునిహృదయంబు సర్గభూమి యగు మఱియును. 89

ఆ. నీలకంధరునకు । నీకు నాకు సనత్కు-, మారముఖ్యసుతస । మాజమునకు
ధర్మసత్త్వబుద్ధి । తత్త్వములకు నీశ్వ-, రాత్మ వినుము పరమ । మైన నెలవు. 90

సీ. నరసురాసురపితృ । నాగకుంజరమృగ-, గంధర్వయక్షరా । క్షసమహీజ
సిద్ధవిద్యాధర । జీమూతచారణ-, గ్రహతారకాప్సరో । గణవిహంగ
భూతతటిద్వసు । పుంజంబులును నీవు, ముక్కంటియును మహా । మునులు నేను
సలిలనభస్స్థల । చరములు మొదలైన, వివిధజీవులతోడఁ । గవిశ్వ మెల్ల

ఆ. విష్ణుమయము పుత్త్ర । వే యేల బ్రహ్మాండ-, మతని జేనలోన । నడఁగి యుండు
బుద్ధి నెఱుఁగ రాదు । భూతభవద్భవ్య-, లోక మెల్ల విష్ణు । లోన నుండు. 91

క. [5]ఏకోనాకకర్తఫల-, ప్రాదుర్భావ మగులోక । పాలనకే కా
కాదేవుం డభయప్రతి-, పాదక మగుమోక్షమునకుఁ । బతి యెట్లన్నన్. 92

---

1. లైనపదంబులకు. 2. 'ప్రజాసుఖోపశమనంబులకు నచ్యుతునిగుహ్యేంద్రియంబు స్థానంబు' అనియే వ్రాఁతప్రతులు. 3. ప్రధానద్రవ్యసముద్రంబులకు. 4. 'రూపంబులకు మహా' అనియే వ్రా.ప్ర. 5. ఈయధికపాఠము మూలమున 'సోఽమృతస్యాభయస్య' అనుట మొదలుకొని, 'పురుషస్తాభియాశ్రయః' అనువఱకుఁ గల నాలుగుశ్లోకములకును వానికి శ్రీధరులు రచించిన వ్యాఖ్యానమునకును దెనుఁగై యీఘట్టమున నుండవలసినదియే. అయిన నిది పెక్కు వ్రాఁతప్రతులను నచ్చుప్రతులను గానరాదు.

వ. వినుము పరమాత్మయు నానందేశ్వరుం డగు నవ్విష్ణునకుఁ బ్రపంచమాత్రాధిక త్వం బేమి యద్భుత మట్లగుటం జేసి యతనిమహిమాతిశయం బస్మదాదులు నెఱుంగ నేర్తురె స్థిత్యర్థపాదుం డగునీశ్వరునిపాదాంశంబులందు భూర్భువస్స్వ ర్లోకంబులు గుదురుకొనియుండుఁ దదీయవిలయసమయంబునం దదుపరిమహర్లో కంబు దపియింప నందుఁ గలజనంబు లంతరాళంబు నందక మహర్లోకశిరఃస్థానం బైన జనలోకంబుఁ బ్రవేశించి యత్యంతం బగు నవినాశిసుఖంబు లనుభవింతురు తపోలోకంబు సంకర్షణానలశక్తిచేత నధస్త్రిలోకంబులుం దందహ్యమానంబు లగునప్పుడు తదూష్మలం జెందక విలక్షణం బై క్షేమంబు గలిమిఁ దజ్జనం బంద సుఖించు జన్మజరామరణభయంబులు లేక ముక్తికిఁ బ్రత్యాసన్ను లగుటం జేసి సత్యలోకపువాసు లంద యానందింతురు భూర్భువస్స్వర్లోకంబు లవ్విరాట్పురు షునిపదస్థలం బగుట నేకపాద్విభూతి యయ్యె మహర్లోకంబు మధ్యమవిభూతి యన నమరె జనతపోసత్యలోకంబు లమ్మహాపురుషునిశిరఃస్థానంబు గావున నది త్రిపాద్విభూతి యనంబడుఁ దదీయలోకంబు బ్రహ్మచర్యవానప్రస్థయతులకుం దక్క నితరుల కసాధ్యంబు గృహస్థు లయ్యు నితరత్రివిధాశ్రమధర్మంబులు గలి గినం జేకుఱు క్షేత్రజ్ఞుం డైన పురుషుండు స్వర్గాపవర్గహేతుభూతం బైన దక్షి ణోత్తరకర్మజ్ఞానమార్గంబులు సృజించి యంతయుఁ దాన యై యుండు. 93

క. మండలములోన భాస్కరుఁ, డుండి జగంబులకు దీప్తి నొసఁగెడిక్రియ బ్ర
హ్మాండములోపల నచ్యుతుఁ, డుండుచు [1]బహిరంతరముల నొగి వెలిఁగించున్.

ఇది మొదలుకొని వెలిగందల నారయకవిత్వము.

ఉ. అట్టి యనంతశక్తి జగదాత్ముని నాభిసరోజమందు నేఁ
బుట్టి యజింపఁగా మనసు పుట్టిన యజ్ఞపదార్థజాతముల్
నెట్టన కాన రామికి వినిర్మల మైన తదీయరూపముం
గట్టిగ బుద్ధిలో నిలిపి కంటి నుపాయము నామనంబునన్. 95

సీ. పశుయజ్ఞవాటయూపస్తంభపాత్రమ్ము, ఘటశరావవసంతకాలములును
స్నేహౌషధీబహులోహచాతుర్హోత్ర, మతనామధేయసమంత్రములును
సంకల్పఋగ్యజుస్సామనియుక్తవ, షట్కారమంత్రానుచరణములును

ఒకానొక వ్రాఁతప్రతియందే చూపట్టుచున్నది. మఱియుఁ బోతన మూలమును శ్రీధరవ్యాఖ్యాన సహితముగాఁ దెనిఁగించినవాఁడు. కనుకఁ గ్రింది నాలుగుశ్లోకములు పోతనకు లభించినమూలమున లే కుండవచ్చునని తలఁచినను వానివ్యాఖ్యానమునందైనను దప్పక కనుపట్టియుండును గాన వానిని దెనిఁ గింపకుండఁడు. అయిన నీతెనిఁగింపు పోతనవానియంతసమంజసమును బ్రౌఢమును గాకున్నది. వెలి గందల నారయకవిత్వ మాసన్నముగా నుంటచే నీభాగమును గొంత యుత్పన్నమై యుండు ననియుఁ గావున నారయకవిత్వ మిందును గొంత చేరియుండుననియుఁ గనుకనే యిది పోతనరచనవలె సమంజ సమును బ్రౌఢమును గాదయ్యె ననియు నూహింపఁదగి యున్నది.

1. సావరణపటలి కొసఁగును దీప్తిన్.

దక్షిణల్ దేవతాధ్యానతదనుగత, తంత్రవ్రతోద్దేశధరణిసురులు

తే. సర్వణంబులు బోధాయనాదికర్త
సరణి మొదలగు యజ్ఞోపకరణసమితి
యంతయును సమ్యగాత్మనియవయవములు
గాఁగఁ గల్పించె విధివత్ప్రకారమునను. 96

క. యజ్ఞాంగి యజ్ఞఫలదుఁడు, యజ్ఞేశుఁడు యజ్ఞకర్త యగుభగవంతుర్
యజ్ఞపురుషుఁగా నారసి, యజ్ఞముఁ గావించితిని గదర్పణబుద్ధిన్. 97

క. అప్పుడు బ్రహ్మలు దమరికిఁ, దప్పక నను జూచి సముచితక్రియ [1]లగుచు
న్నప్పరమేశున కభిమత, మొప్పఁగఁ దగునట్టి తంతువులు గావింపన్. 98

చ. మనువులు దేవదానవులు మానవనాథులు మర్త్యకోటి [2]దా
రనయము వారివారికిఁ బ్రియంబగు దేవతలన్ గురించుచున్
ఘన మగునిష్ఠ యజ్ఞములఁ గైకొని చేసిరి తత్ఫలంబుల
య్యనుపమమూర్తి యజ్ఞమయుఁ డైనరమావరునందుఁ జెందఁగన్. 99

క. సువ్యక్త[3]తంత్రరూపకుఁ, డవ్యక్తుఁ డనంతుఁ డభవుఁ డాఢ్యుం డీశుం
డవ్యయుఁ డగుహరి సురగణ, సేవ్యుఁడు క్రతుఫలదుఁ డగుటఁ జేసిరి మఖముల్.

క. అగుణుం డగుపరమేశుఁడు, జగములఁ గల్పించుకొఱకుఁ జాలురత మాయా
సగుణుం డగుఁ గావున హరి, భగవంతుం డనఁగ బరఁగె భవ్యచరిత్రా. 101

క. విశ్వాత్ముఁడు విశ్వేశుఁడు, విశ్వమయుం డఖిలనేత విష్ణుం డజుం డీ
విశ్వములోఁ దానుండును, విశ్వము దనలోనఁ జాల వెలుఁగుచు నుండున్. 102

చ. అతనినియుక్తిఁ జేసి సచరాచరభూతసమేతసృష్టి నే
వితతముగా సృజింతుఁ బ్రభవిష్ణుఁడు విష్ణుఁడు ప్రోచుఁ బార్వతీ
పతి లయ మొందఁ జేయు హరి పంకరుహోదరుఁ డాదిమూర్తి య
చ్యుతుఁడు త్రిశక్తియుక్తుఁ డగు[4]చుండును నింతకుఁ దాన మూలమై. 103

క. విను వత్స నీవు నన్నడి, గినప్రశ్నకు నుత్తరంబు కేవలపరమం
బును బ్రహ్మబీయఖిలం, బున కగు నాధారహేతుభూతము సుమ్మీ. 104

క. హరి భగవంతుఁ డనంతుఁడు, గుణాంబుధి సృష్టికార్యకారణహేతు
స్ఫురణుం డవ్విభుకంటెం, బరుఁ డన్యుఁడు లేఁడు తండ్రి పరికింపంగన్. 105

సీ. ఇది యంతయును నిక్క మేమే బొంకనుత్కంఠ, మతిఁ దద్గుణాధ్యానమహిమఁ జేసి
పరికింప నే నేఁడు వలికిన నది యెల్ల, సత్యంబ యగు బుధసన్నుత్యకీర్తిము
ధీయుక్తమానసకేంద్రియములు మఱచియుఁ, బొరయ వసత్పథస్ఫురణ లెందు
నది గాక మత్తను వామ్నాయతుల్యంబు, నమరేంద్రవందనీయంబునయ్యెఁ

1 'లగుచు, న్నప్పరమేశు' అనియే వ్రా. ప్ర. 2 'యుర్, అనయము' వ్రా. ప్ర. 3 మంత్ర రూప. 4 చున్నతఁ డింతకు.

తే. దవిలి యద్దేవదేవుని భవమహాబ్ధి, తారణంబును మంగళకారణంబు
నఖిలసంపత్కరంబు నైన యతనిపాద,వనజమున కే నొనర్చెద వందనములు

ఉ. ఆనలినాక్షునందనుఁడ నయ్యుఁ బ్రజాపతి నయ్యు యోగవి
ద్యానిపుణుండ నయ్యును బరిదంపడి మజ్జనన ప్రకారమే
నేను నెఱుంగ నవ్విభుని నిర్గుణమహత్త్వ మెఱుంగ నేర్తునే
కానఁబడున్ బరమేశపరికల్పితవిశ్వము గొంతకొంతయున్. 107

మ. విను వేదోక్తికిఁ దాపసప్రవర యవ్విశ్వాత్మకుఁ డీశుండు దాఁ
దనమాయామహిమాంతముం దెలియఁగాఁ దథ్యంబుగాఁ జాలఁ డ
న్నను నే నైనను మీర లైన సురలైనన్ వామదేవుండు నై
నను నిక్కంబెఱుఁగంగఁ జాలుదుమె [2]జ్ఞానప్రక్రియాయుక్తులన్. 108

వ. అమ్మహాత్ముం డైనపుండరీకాక్షుండు సర్వజ్ఞుం డగుటని. 109

క. గగనము తనకడపలఁ దాఁ, దగ నెఱుఁగనికరణి విష్ణుఁడు దా నెఱుఁగఁ డనన్
గగనప్రసవము లెదన, నగునే సర్వజ్ఞమునకు నైనని తలంపన్. 110

చ. తలకొని యమ్మహాత్మకుఁడు దాల్చిన యయ్యవతారకర్మముల్
వెలయఁగ నస్మదాదులము వేయువిధంబుల సన్నుతింతుమ
య్యలఘు ననంతునిం జిరచరాత్మకు నాద్యు ననీశు నీశ్వరుం
దెలియఁగ నేర్తుమే తవిలి దివ్యచరిత్రున కేను మ్రొక్కెదన్. 111

మ. పరమాత్ముం డజుఁ డీజగంబు ప్రతికల్పంబందుఁ గల్పించుఁ దాఁ
బరిరక్షించును ద్రుంచు నక్రియుఁడు నీ బ్రహ్మాద్యు నీశ్వరున్ జగ
త్పరిపూర్ణుం గవలు నద్వితీయుని విశుద్ధజ్ఞాను సర్వాత్ము ని
శ్వరు నిత్యాంతవిహీను నిర్గుణుని శశ్వద్భక్తిఁ గంభావించెదన్. 112

చ. సరసగతిన్ మునీంద్రులు ప్రసన్నశరీరహృషీకమానస
స్ఫురణ గలప్పు డవ్విభుని భూరికళాకలితస్వరూపముం
బరికిచి చూతు రెప్పుడుఁ గుతర్కహతాత్ములచేత నష్టతం
బొరసిన యప్పు డవ్విభుని మూర్తిఁ గనుంగొన లేరు నారదా. 113

వ. అని వెండియు నిట్లను ననఘా యమ్మహానియతేజోనిధి మొదలియవతారంబు
[3]సహస్రశీర్షాదియుక్తం బగు ప్రకృతిప్రవర్తకం బగు నారాయణపురుషరూపం బగు
నయ్యుఁ గాలస్వభావంబు లనుశక్తు లుదయించె నందుఁ గార్యకారణరూపం బగు
నప్రకృతి జనించెఁ బ్రకృతివలన మహత్తత్త్వంబును దానివలన నహంకారత్ర
యంబును బుట్టె నందు రాజసాహంకారంబువలన నింద్రియంబులును దామ
సాహంకారంబువలన భూతకారణంబు లగునశబ్దస్పర్శరూపరసగంధతన్మాత్రం

1 తదీయపరికల్పిత. 2 విజ్ఞానక్రియాయుక్తులన్. 3 'సహస్రమస్తకం బగు నాదిపురుషం డుద్భవం బయ్యె నందు' అనియే వ్రాఁతప్రతులు.

బులునుం బొడమెఁ బంచతన్మాత్రంబులవలన గగనానిలవహ్నిసలిలధరాదికంబైన
భూతపంచకంబు గలిగె నందు జ్ఞానేంద్రియంబు లయినత్వక్చక్షుశ్శ్రోత్రజిహ్వా
ఘ్రాణంబులును గర్మేంద్రియంబు లైనవాక్పాణిపాదపాయూపస్థంబులును మ
నంబును జనియించె నన్నింటిసంఘాతంబున విశ్వరూపుం డయినవిరాట్పురుషుం
డు పుట్టె నతనివలన స్వయంప్రకాశుం డైనస్వరాట్టు సంభవించె నందుఁ జరా
చరరూపంబుల స్థావరజంగమాత్మకం బయినజగత్తు గలిగె నందు సత్త్వరజస్త
మోగుణాత్మకుల మయినవిష్ణుండును హిరణ్యగర్భుండ నయిననేనును రుద్రుండు
నుం గలిగితి మందు సృష్టిజననకారణుం డయినచతుర్ముఖుండు పుట్టె వానివలన
దక్షాదు లగుప్రజాపతులు నాకుం బుత్త్రులు గలిగి రందు [1]భవత్ప్రముఖు లైనసనక
సనందనాదియోగీంద్రులును నాకలోకనివాసు(లయినవాసవాదు)లును (ఖగలోక
పాలకు లగుగరుడాదులును నృలోకపాలకు లగుమనుమాంధాతృప్రముఖులును
నలలోకపాలకు లగుననంతవాసుకిప్రభృతులును) గంధర్వసిద్ధవిద్యాధరచారణ
సాధ్యరక్షోయక్షోరగనాగలోకపాలురును మఱియు ఋషులును పితృదేవతలు
ను దైత్యదానవభూతప్రేతపిశాచకూశ్మాండపశుమృగాదులును నుద్భవించి రిట్టి
జగత్త్రివిధమోద్భవంబు మహత్తత్త్వసృష్టియును ద్వితీయం బఖండసంస్థితంబును
దృతీయంబు సర్వభూతజననంబును గలిగియుండు నందు మహదైశ్వర్యతేజోబల
సంపన్ను లైనపురుషులు సర్వేశ్వరుం డైననారాయణునికళాంశసంభవులుగా న
ఱుంగు మప్పుండరీకాక్షునిలీలావతారంబు లనంతంబులు తత్కర్మంబులు లెక్క-
వెట్ట నెవ్వరికి నలవి గా దయినను నాకుం దోఁచినంత నీకు నెఱింగించెద వినుము.

శ్రీమన్నారాయణునిలీలావతారంబుల యుపవర్ణనము.

ఉ. అన్యకథానులాపము లహర్నిశమున్ వినుచుండ్రు సు(శ్రీ) గ్రా
శూన్యము లైనకర్ణముల సూరిజనస్తుత సర్వలోకస
మ్మాన్యము నైన నీచరితమున్ గనదివ్యకథామృతంబు నా
జన్యతఁ గ్రోల వయ్య బుధసత్తమ నీవు వివరించి చెప్పఁగన్. 115

వ. అని పలికి మఱియు నిట్లనియె. 116

మ. కనకాక్షుండు భుజావిజృంభణమునన్ గర్వించి ధాత్రీచక్రమునుం జాపఁ జు
ట్టినమాడ్కిం గొని పోవ యజ్ఞమయ[2]దంష్ట్రాకృతిం దాల్చి య
ద్దనుజాధీశ్వరుఁ దాఁకి యుద్ధమున దంష్ట్రాహతిం ద్రుంప ధా
త్రిని గూలం గులిశాహతిం బడుమహాద్రిం బోలె నత్యుగ్రతన్. 117

వ. మఱియు సుయజ్ఞావతారంబు వినుము అని యిట్లనియె. 118

సీ. ప్రకటరుచిం బ్రజాపతికిని స్వాయంభువునికూఁతు రాకూతి యనులతాంగి
కర్థి జన్మించి సుయజ్ఞుండు నా నొప్పు, నతఁడు దక్షిణ యనునతివయందు

1. 'భవదీయముఖు లైన' వ్రా. ప్ర. 2. 'దంష్ట్రిరూపమున్' వ్రా. ప్ర.

ద్వితీయ స్కంధము

సుయమ నామామరస్తోమముంబుఁ బ్రోచి యింద్రుఁడై వెలసి యుపేంద్రరూ
నఖిల లోకంబుల యార్తి హరింప నతఁడు మహామహిమాన్వితుండైన మనువు

తే. ధీమనోజ్ఞునకు దత్తరికోశ్రముఁ గల్గి పరము
పురుషుండు హరి నర్థి పలికెఁ గాన
యుండెర జ్ఞానశుద్ధియై సుముఖుఁ డగుచుఁ, దాపసో
త్తమ హరియవతారమయ్యె.

క. భూరెప్ప సాంఖ్యయోగ ప్రవర్తకాచార్య వరు డగుచు కపిలుఁ
డయ్యెఁ దెరుఁగు వినుము యుక్తియై.

చ. కృపను పెద్దహాళికి సత్పురుషుండగు కర్దమప్రజా
పతికిఁ బ్రియోక్త మనుప్రసవ దేవహూతికిఁ గపిలాఖ్యుఁ డుదయించె
గని హరి పాండు సత్త్వ సువిశాల గతిన్ సాంఖ్యము దత్తుకుం జెప్పె
ప్రకృతిపురుషులు వాసి మాపె మునిసేవిత నై లసరాడు మోక్షమునన్.

వ. మఱియును దత్తాత్రేయావతారంబు వినుము.

సీ. తాపసోత్తముఁ డత్రి తనయునిఁ గోరి దడసి
వేఁడిన హరి యేను నీకు
ననఘుఁడనైతి సుపుత్రుఁ గలమని నాడు
దత్తాత్రేయుఁడై జనించె
నమ్మహాత్ము శ్రీ చరణాబ్జపరాగ సందోహంబుచేఁ
బూత దేహులగుచు

హైహయ యదువంశ్యులైరి హేకా ముఖ్యక్షితీశులరూప
మగు యోగ బలము వడసి.

తే. సంచిత జ్ఞాన ఫలసుఖైశ్వర్యశక్తి, శౌర్యములఁ
బొంది తమకీర్తి సదల వెలుఁగ
నిండు నందును వానికి నెక్కి రట్టి, దివ్యతరపుమూర్తి
విష్ణు నుతింపఁ దరమె.

వ. వెండియు సనకాద వతారంబు వినుము.

సీ. ఆశపాత్మయమేను గల్పాదిని విశ్వంబు సృజియింపఁ
దలఁచి యుజ్జ్వలిత తపంబు
నర్థిఁ జేయుచు సనయున్ బల్కుటయు
నది కారణంబుగ సనాఖ్యలను గల స
నందన సనక సనత్కుమార సనత్సుజాతులు
నల్వురు సంభవించి
మానవ ప్రతులై మహిమునికి కెక్కిరి పోయిన కల్పాం
తమున నశించి

తే. నర్థి యాత్మీయతత్త్వంబు పుట్టఁజేసి,
సంప్రదాయక భంగిని జగతి నెల్లఁ
గలుగఁ జేసిరి యవ్విష్ణు కళలఁ ధరి,
నలువు రయ్యును నొక్కఁడ నమ చరిత్ర.

వ. మఱియు నరనారాయణావతారంబు వినుము.

క. గణుతింపఁగ నరనారా, యణులన ధర్మునకు నుదయమందిరి దాక్షా
యణి యైన మూర్తివలనం, బ్రణుతగుణోత్తరులు పరమపావనమూర్తుల్.

క. అనఘులు బదరీవనమున, ఘనత తపోవృత్తినుండ విబుధాధిపుఁడున్
మనమున నిజపదహానికి, ఘనముగఁ జింతించి దివిజకాంతామణులన్.

క. రావించి తపోవిఘ్నముఁ, గావింపుఁడనుచు బనుపఁ గడువేడుకతో
భావ భవానీకినులనఁ, గావనలు సనిరి బదరికావనమునకున్.

వ. అందు

మ. నరనారాయణులున్న చోటికి మరున్నారీ సమూహంబు భా
స్వరలీలం జని రూపవిభ్రమకళా చాతుర్యమే పారఁగాఁ
బరిహాసోక్తుల నాటపాటలఁ జరింపం జూచి నిశ్చింతతన్
స్థిరత ధ్యానతపః ప్రభావరతిం బాటించి నిష్కాములై.

క. క్రోధము దమ తపములకును, బాధకమగు నెఱిఁగి దివిజభామలకైన
మేధాత్మకు లోక మింతయుఁ గ్రోధముఁ దొరఁగి సత్యగుణసంగతులై.

క. నారాయణుఁడప్పుడప్పుడు దన, యూరువు వేసఁ జీర్ణదయుంచెను దెం
పారంగ నూర్వశీముఖ, నారీజనకోటి దివిజాదులు మెచ్చన్.

క. ఊరువులందు జనించిన, కారణమున నూర్వశియను ఘనతకునెక్కెన్
వా[illegible] రూపవిలాసవి, హారములకు నోడిరంత నమరీజనముల్.

వ. అంతం దాము నరనారాయణుల తపోవిఘ్నంబు గావింపం బూని
చేయు విలాసంబులు మానసిక సంకల్ప మాత్రంబున సృష్టిస్థితి
సంహారంబులొనర్పం జాలు నమ్మహాత్ముల దెసం బనికి రాక కృతఘ్న

నకుం జేయునుపకృతులం బోలె నిష్ఫలంబులైన సిగ్గునం
గుందుచు మూర్ఖాత్మ దమకు ముఖ్యురాలింగాఁ గైకొని తన
వచ్చిన బాధన మరలి చని రంత.

క. కామునిఁ దహించెఁ గ్రోధము, హోమహిమునను రుద్రుఁ డట్టి
యతి కోపము నా
ధీమంతులు గెలిచి రనఁ, గామము గెలుచుటలు సెప్పఁగా
నేమిటికిన్.

వ. అట్టి నరనారాయణావతారంబు జగత్ప్రసన్నంబై విలసిల్లె వెండియు
ధ్రువావతారంబు వివరించెద వినుము.

సీ. మానితచరితుఁ డుత్తాన పాదుండను
భూవరేణ్యునకు సత్పుత్రుఁ డనఁగ
నుదయించి మహిమఁ జెంపాడి బాల్యంబున
జనకునికడ నుండి సవతి తల్లి
యను నాడు వాక్యాస్త్రతతిఁ గుంది మహాత
పంబు గావించి కామంబు గోరఁ
జనిమింట ధ్రువపదస్థాయి యై యొ
మ యటమీఁద నర్థి వర్తించు భృగ్వాదిమునులు.

తే. జతురగతిఁ గ్రింద వర్తించు సప్తఋషులు
చెంపు దీపింపఁ దన్ను నుతింప వెలసి
ధ్రువుడు నానాప్రి యవిశ్లిష్ట తులుఁడగుచు
నున్న పుణ్యాత్ముఁ డిప్పుడు నున్నవాడు

వ. మఱియుఁ బృథుని యవతారంబు వినుము.

ఉ. వేనుఁడు విప్రభాషణవ విప్రహతిచ్యుతి భాగ్యపౌరుషుం
డై నిరయంబునం బడిన నాత్మతనూభవుఁడై పృథుండు నాఁ

బూని జనించి తజ్జనకుఁ బున్నరకంబును గాపి మేదినిన్
ధేనువుఁ జేసి వస్తువితతిం బిదికెన్ హరిసత్కళాంశుఁడై. 140

వ. అని మఱియు వృషభావతారంబు నెఱింగింతు విను మాగ్నీధ్రునకు [1]దనువానికి సుదేవివలన నాభి యనువాఁ డుదయించె నతనికి మేరుదేవియందు హరి వృషభావతారంబు నొంది జడస్వభావంబైన యోగంబుదాల్చి ప్రశాంతాంతఃకరణుండును బరిముక్తసంగుండును నై పరమహంసాభిగమ్యం బగునపదం బిది యని మహాత్ములు వలుకుచుండం జరించె మఱియు హయగ్రీవావతారంబు సెప్పెద వినుము. 141

చ. అనఘచరిత్ర మస్మఖమునందు జనించె హయాననాఖ్యతన్
వినుతసువర్ణవర్ణుఁడును వేదమయుండు నశేషదేవతాత్మకుం
డనుపమయజ్ఞపూరుషుఁడు నై భగవంతుఁడు దత్సమస్తపా
వన మగు నాసికాశ్వసనవర్గములం దుదయించె వేదముల్. 142

వ. మఱియు మత్స్యావతారంబు వినుము. 143

సీ. ఘనుఁడు వైవస్వతమనువుకు దృష్టుఁడై, యరుదెంచినట్టియుగాంత[2]సమయ
మందు విచిత్రమత్స్యావతారము దాల్చి, యఖిలావనిమయం బగుచుఁ జాల
సర్వజీవులకు నాశ్రయభూతుఁ డగుచు నే, కార్ణవంబైనతోయమున నడుమ
మన్ముఖశ్లథవేదమార్గంబులను గైకొ, నడకుండ శాఖ లేర్పడఁగఁ జేసి

తే. దివ్యు లర్థింప నా కర్థిఁ దెచ్చియిచ్చి, మనువు నెక్కించి పన్నాన వనధినడుమ
మునుఁగకుండంగ నరసిన యనిమిషావ, తార మేరికి నుతియింపఁ దరమె వత్స.

వ. మఱియుఁ గూర్మావతారంబు వినుము, 145

మ. అమృతోత్పాదనయత్నులై విబుధదైత్యానీకముల్ మందరా
గముఁ గవ్వంబుగఁ జేసి యబ్ధిఁ దరువంగాఁ గవ్వపుంగొండ వా
ర్ధి మునుంగన్ హరి కూర్మరూపమున నగ్రుం దాల్చెం దత్పర్వత
భ్రమణవ్యాజతి వీఁపుఁదీఁట నమియింపం జేయఁగా నారదా. 146

వ. వెండియు నృసింహావతారంబు వినుము. 147

మ. సురలోకంబుఁ గలంచి దేవసమితిన్ స్రుక్కించి యుగ్రగదా
ధరుఁడై వచ్చు నిశాచరుం గని కనత్కంఠాకరాళాస్యవి
స్ఫురితభ్రూకుటితో నృసింహాకృతి రక్షోరాజవక్షంబు ఘో
రకరభాస్వన్నఖరాజిఁ ద్రుంచెఁ ద్రిజగత్కల్యాణసంధాయి యై. 148

వ. ఇంక నాదిమూలావతారంబు సెప్పెద వినుము. 149

---

1 'దనువానికి నాభి యను...... మేరుదేవి యను నామాంతరంబు గల సుదేవియందు' అచ్చు ప్రతి. 2 మందు, నాన్నత్యలీల మత్స్యావతారము.

మ. కరినాథుండు జలగ్రహగ్రహణదుఃఖాక్రాంతుఁడై వేయివ
త్సరముల్ గుయ్యిడుచుండ వేల్పులకు విశ్వవ్యాప్తి లేకుండుటన్
హరి నీవే శరణంబు నా కనినఁ గుయ్యాలించి [1]వేవేగ వా
శ్చరముం ద్రుంచి కరీంద్రుఁ గాచె మహితోత్సాహంబునం దాపసా. 150

వ. మఱియును వామనావతారంబు వినుము. 151

సీ. యజ్ఞేశ్వరుం డగు హరి విష్ణుఁ డదితిసం, తానంబునకు నెల్లఁ దమ్ముఁ డయ్యుఁ
బెంపారు గుణములఁ బెద్దయై వామన, మూర్తితో బలిచక్రవర్తిఁ జేరి
తద్భూమి మూఁడుపాదముల నడిగి ప, దత్రయంబునకు జగత్త్రయంబు
వంచించి కొనియును వాసవునకు రాజ్య, మందింప నీశ్వరుం డయ్యు మొఱఁగి
తే. యర్థిరూపంబు గైకొని యడుగవలసె, ధార్మికుల సొమ్ము వినయోచితములఁ గాని
వెడఁగుఁదనమున నూరక విగ్రహించి, చలన మందింపరాదు నిశ్చయము పుత్త్ర.

చ. బలి నిజమౌళి నవ్వటునిపాదసరోరుహభవ్యతీర్థ ము
త్కలిక ధరించి తన్నును జగత్త్రయమున్ హరి కిచ్చి కీర్తులన్
నిలిపె వసుంధరాస్థలిని నిర్జరలోకవిభుత్వహానికిం
దలఁకక శుక్రుమాటలకుఁ దారక భూరివదాన్యశీలుఁడై. 153

వ. మఱియు నప్పరమేశ్వరుండు నారదా నీకు హంసావతారంబు నొంది యతిశయ
భక్తియోగంబున సంతుష్టాంతరంగుం డగుచు నాత్మతత్త్వప్రదీపకం బగు
భాగవతమహాపురాణం బుపదేశించె మత్స్యావతారంబు నొంది స్వకీయతేజః
ప్రభావంబున నప్రతిహతం బైన చక్రంబు ధరియించి దుష్టవర్తను లైన రాజుల
దండించుచు శిష్టప్రతిపాలనంబు సేయుచు నాత్మీయకీర్తిచంద్రికలు సత్యలోకం
బున వెలింగించె మఱియు ధన్వంతరి యన నవతరించి తననామస్మరణంబున
భూజనంబులకు సకలరోగనివారణంబు సేయుచు నాయుర్వేదంబు గల్పించె
నింకఁ బరశురామావతారంబు వినుము. 154

మ. ధరణీకంటకు లైన హైహయనరేంద్రవ్రాతమున్ భూరివి
స్ఫురితోదారకుఠారధారఁ గలనన్ ముయ్యేడుమాఱుల్ పోరిం
బోరి మర్దించి సమస్తభూతలము విప్రుల్ వేడఁగా నిచ్చి [2]భా
సురకీర్తిన్ జమదగ్నిరాముఁ డన మించుం దాపసేంద్రోత్తమా. 155

వ. మఱియు శ్రీరామావతారంబు సెప్పెద వినుము. 156

సీ. తోయజహితవంశదుగ్ధపారావార, రాకావిహారకైరవహితుండుఁ
గమనీయకోసలక్ష్మాభృత్సుతాగర్భ, శుక్తిసంపుటలసన్మౌక్తికంబు
నిజపాదసేవకవ్రజదుఃఖనిబిడాంధ, కారవిస్ఫురితపంకరుహసఖుఁడు
దశరథేశ్వరకృతాధ్వరవాటికాప్రాంగ, ణాకరదేవతానోకహంబుఁ

---

1 నక్రంబు కం, ధరముం. 2 తాఁ, జిరకీర్తిన్······మించెం.

తే. జః ఖలదానవగహనవైశ్వానరుండు, రావణాటోపశైలపురందరుండు
నగుచు లోకోపకారార్థ మవతరించె, రాముఁడై చక్రి లోకాభిరాముఁ
క. చిత్రముగ భరతలక్ష్మణ, శత్రుఘ్నుల కర్థి నగ్రజన్ముం డగుచున్ [డగుచు.
ధాత్రిన్ రాముఁడు వెలసెఁ బవిత్రుఁడు దుర్భవలతాలవిత్రుం డగుచున్.
వ. అంత. 159

సీ. కిసలయఖండేందుబిసకుంద[1]పద్మాబ్జ, పదఫాలభుజరదపాణినేత్రఁ
గాహళకరభచక్రవియత్పులినశంఖ, జంఘోరుకుచమధ్యజఘనకంఠ
ముకురచందనబింబశుకగజశ్రీకార, గండగంధోష్ఠకగమనకర్ణఁ
జంపకేందుస్వర్ణ[2]శఫరధనుర్నీల, నాసాననాంగదృగ్భ్రూశిరోజ
తే. నలిసుధావర్తకుంతలహాసనాభి, కలిత జనకావనీపాలకన్యకాల
లామఁ బరిణయ మయ్యె లలాటనేత్ర,కార్ముకధ్వంస ముంకువగాఁగ నతఁడు.
వ. అంత. 161

క. రామున్ మేచకజలద, శ్యామున్ సుగుణాభిరాము సద్వైభవసు
త్రామున్ దుష్టనిశాటవి, రాముం బొమ్మనియెఁ బంక్తిరథుఁ డడవులకున్. 162
వ. ఇట్లు పంచిన. 163

చ. అనుదుగ లక్ష్మణుండు జనకాత్మజయుం దనతోడ నేఁగుదే
నరిగి రఘూత్తముండు మున మారఁగఁ జొచ్చెఁ దరక్షు సింహ సూ
కర కరి పుండరీక కపి ఖడ్గ కురంగ వృకాహి భల్లకా
సరముఖవన్యసత్త్వచయచండతరాటవి దండకాటవిన్. 164
క. ఆవనమున వసియించి నృ,పావననయశాలి యిచ్చె నభయములు జగ
త్పావనమునిసంతతికిఁ గృ,పావననిధియైన రామభద్రుం డెలమిన్ 165
క. ఖరకరకులజలనిధిహిమ, కరుఁ డగురఘురామవిభుఁడు గఱకటితోడన్
ఖరుని వధించెను ఘనభీ, కరశరముల నఖిలజనులుఁ గర మరు దందన్. 166
క. హరిసుతుఁ బరిచరుఁగాఁ గొని, హరిసుతుఁ దునుమాడి పనిచె హరిపురమునకున్
హరివిభునకు హరిమధ్యను, హరిరాజ్యపదంబు నిచ్చె హరివిక్రముఁడై. 167
వ. అంత సీతానిమిత్తంబునం ద్రిలోకకంటకుం డగుదశకంఠుం దునుమాడుటకునై
కపిసేనాసమేతుం డయి చని ముందట నతిదుర్గమం బయినసముద్రంబు పేర్చి
తెరువు సూప కున్న నలిగి. 168

మ. వికటభ్రూకుటిఫాలభాగుఁ డగుచున్ వీరుండు క్రోధారుణాం
బకుఁడై చూచినయంతమాత్రమున నప్పాథోధి సంతప్తతో
యకణ గ్రాహ తిమింగిల ప్లవ ధునీ వ్యాళప్రవాళోర్మి భృ
ద్బక కారండవ చక్ర ముఖ్యజలసత్త్వశ్రేణితో నింకినన్ 169

1 పద్మాప్తి. 2 శంపాధనుర్నీల.

వ. అయ్యవసరంబున సముద్రుండు గరుణాసముద్రుం డగు శ్రీరామభద్రుని శరణంబు సొచ్చినం గరుణించి యెప్పటియట్ల నిలిపి నలునిచే సేతువు బంధింపించి తన్మార్గంబునం జని. 170

మ. పురముల్ మూఁడును నొక్కబాణమున నిర్మూలంబు గావించు శం
కరుచందంబున నేర్చి రాఘవుఁడు లంకాపట్టణం బిద్ధగో
పురశాలాంగణహర్మ్యరాజభవనప్రోద్యత్ప్రతోళీకపా
టరథాశ్వద్విపశస్త్రమందిరనిశాటశ్రేణితో వ్రేల్మిడిన్. 171

క. రావణు నఖిలజగద్వి, ద్రావణుఁ బరిమార్చి నిలిపె రక్షోవిభుఁ గా
రావణు ననుజన్ముని నై, రావణసితకీర్తి మెఱసి రాఘవుఁ డెలమిన్. 172

సీ. ధర్మసంరక్షకత్వప్రభావుం డయ్యు, ధర్మవిధ్వంసకత్వమునఁ బొదలి
ఖరదండనాభిముఖ్యతఁ బొంద కుండియు, ఖరదండనాభిముఖ్యతను మెఱసి
పుణ్యజనావనస్ఫూర్తిఁ బెంపొందియుఁ, బుణ్యజనాంతకస్ఫురణఁ దనరి
సంతతాశ్రితవిభీషణుఁడు గా కుండియు, సంతతాశ్రితవిభీషణత నొప్పి
తే. మించెఁ దనకీర్తిచేత వాసించె దిశలు, దరమె నుతియింప జగతి నెవ్వరికి నైనఁ
జారుతరమూర్తి యవనీశచక్రవర్తిఁ, బ్రకటగుణసాంద్రు దశరథరామచంద్రు.

వ. అట్టి శ్రీరామావతారంబు జగత్పావనంబును సత్ప్రసాదకారణంబును నై నుతి కెక్కె నింకఁ గృష్ణావతారంబు వివరించెద వినుము. 174

సీ. తాపసోత్తమ విను దైత్యాంశములఁ బుట్టి, నరనాథవితతి సేనాసమేతు
లగుచు ధర్మేతరు లై ధాత్రిఁ బెక్కుబాధల నలంచుటఁ జేసి ధరణి వగలఁ
బొందుచు వాపోవ భూభార ముడుపుట, కై హరి పరుఁడు నారాయణుండు
[1]తనమేనిధవళాసితప్రకేశయుగమున, బలరామకృష్ణరూపములఁ దనరి
తే. యదుకులంబున లీలతో నుదయ మయ్యె, భవ్యయశుఁ డగువసుదేవుభార్య లైన
రోహిణియు దేవకియు ననురూపవతుల, యందు నున్మత్తదైత్య[2]సంహారి యగుచు.

వ. ఇట్లు పుండరీకాక్షుం డగు నారాయణుండు సమస్తభూభారనివారణంబు సేయం దనమేనికేశద్వయంబ చాలు నని యాత్మప్రభావంబు దెలుపుకొఱకు నిజకళాంశసంభవు లైన రామకృష్ణుల దేహవర్ణంబులు శ్వేతకృష్ణంబు లని నిర్దేశించుకొఱకు సితాసితకేశద్వయవ్యాజంబున రామకృష్ణాఖ్యల నలరి యవతరించె నందు భగవంతుండును సాక్షాద్విష్ణుండును నైన కృష్ణుండు జనమార్గవర్తి యయ్యును నతిమానుషకర్మంబుల నాచరించుటం జేసి కేవలపరమేశ్వరుం డయ్యె నమ్మహాత్ముం డాచరించు కార్యంబులు లెక్కవెట్ట నెవ్వరికి నలవి గా దయినను నాకు గోచరించినయంత యెఱింగించెద వినుము. 176

క. నూతనగరళస్తని యగు, పూతనఁ బురిటింటిలోనఁ బొత్తులశిశు వై

---

1 'చెచ్చెరఁ దనసితాసితకేశ' అ. ప్ర. 2 'సంహారు లగుచు' వా. ప్ర.

చేతనమును హరియించి ప, రేతనగరమునకు ననిచెఁ గృష్ణుఁడు పెలుచన్. 177

క. వికటముగ నిజపదాహతిఁ, బ్రకటముగా మూఁడునెలలబాలకుఁ డై యా
శకటనిశాచరు నంతక, నికటస్థునిఁ జేసె భక్తనికరావనుఁ డై. 178

క. ముద్దులకొమరుని వేఁతల, రద్దుల కై తల్లి ఱోల రజ్జునఁ గట్టన్
[1]నద్దు లన మిన్ను ముట్టిన, మద్దుల వడిఁ గూల్చె జనసమాజము వొగడన్.

మ. [2]మదిఁ గృష్ణుండు యశోదబిడ్డఁ డని సమ్మం జాల యోగీంద్ర త
ద్వదనాంభోజములోఁ జరాచరసమస్తప్రాణిజాతాటవీ
నదనద్యద్రిపయోధియుక్త మగునానాలోకజాలంబు భా
స్వదనూనక్రియఁ జూపెఁ దల్లికి మహాశ్చర్యంబు వాటిల్లఁగన్. 180

చ. వరయమునానదీహ్రదనివాసకుఁ డై నిజవక్త్రనిర్గత
స్ఫురితవిషాంబుపానమున భూజనులన్ మృతిఁ బొందఁ జేయుభీ
కరగరళద్విజిహ్వుఁ డగుకాళియపన్నగుఁ దన్నదంబుఁ జె
చ్చెర వెడలించి కాచె యదుసింహుఁడు గోపకగోగణంబులన్. 181

మ. తనయా [3]గోపకులొక్కరేయితటి నిద్రం జెందఁ గార్చిచ్చు వ
చ్చినఁ గృష్ణా మము నగ్నిపీడితుల రక్షింపం దగుం గావవే
యనినం గన్నులు మీరు మోడ్పుఁ డిదె దావాగ్నిన్ వెస న్నాస్త నే
నన వా రట్ల యొనర్ప మ్రింగె శిఖిఁ బద్మాక్షుండు లీలాగతిన్. 182

క. మందునిగతి యమునాంబువు, లందు నిసిం గ్రుంకి బద్ధుఁ డై చిక్కినయా
నందుని వరుణునిబంధన, మందు నివృత్తునిఁగఁ జేసె హరి సదయుం డై. 183

మ. హయసూనుం డగుదానవుండు నిజమాయన్ గోపరాజిన్ గుహా
[4]శ్రయ యౌన ట్లొనరించి తత్పథము నీరంధ్రంబు గావించినన్
రయ మొప్పం గుటిలాసురాధమునిఁ బోరం ద్రుంచి గోపావళిన్
దయతోఁ గాచినకృష్ణుసన్మహిమ మేతన్మాత్రమే తాపసా. 184

క. దివిజేంద్రప్రీతిగ వ,ల్లవజను లేఁటేఁటఁ జేయులాలితసవనో
త్సవము హరి మానిపిన గో,పవరులు గావింప కున్న బలరిపుఁ డలుకన్. 185

తే. మందగొందలమంద సమందవృష్టిఁ, గ్రందుకొనుఁడంచునింద్రుండు మందలింపఁ
జండపవనసముద్ధూతచటులవిలయ, సమయసంవర్తకాభీలజలధరములు. 186

శా. సప్తస్కంధశిఖాకలాపరుచిమత్సౌదామనీవల్లికా
దీప్తోదగ్రముహుస్తమఃపిహితధాత్రీభాగనీరంధ్ర మై

1 'బద్దులకు మిన్ను' అ. ప్ర. 2 'మదిలోఁ గృష్ణుఁ డశోద' అనియే వ్రాఁతప్రతులు. 8 'యొక్కనిశందు గోపకులు నిద్రం' అనియే వ్రా. ప్ర. 4 'శ్రయులంగా నొనరించి' అనియే వ్రాఁతప్రతులు.

సప్తాశ్వస్ఫురదిందుమండలనభస్సంఛాదితాశాంతర
వ్యాప్తాంభోదనిరర్గళస్ఫుటశిలావాఃపూరధారాళమై. 187

వ. కురియువానజల్లు పెల్లున రిమ్మలు గొని సొమ్మలువోయి గోకులం బాకులం బయి కృష్ణ కృష్ణ రక్షింపు రక్షింపు మని యార్తిం బొంది కుయ్యిడ నఖండకరుణాసముద్రుండును భక్తజనసురద్రుముండును నగుచుం బుండరీకాక్షుండు. 188

శా. సప్తాబ్దంబులబాలుఁడై నిజభుజాస్తంభంబునన్ లీలతో
సప్తాహంబులు శైలరాజము లసచ్ఛత్త్రంబుగాఁ దాల్చి సం
గుప్తప్రాణులఁ జేసె మాధవుఁడు గోగోపాలకవ్రాతమున్
సప్తాంభోధిపరీతభూధరున కాశ్చర్యంబు చింతింపఁగన్. 189

సీ. సాంద్రశరచ్చంద్రచంద్రికాధవళిత, విమలబృందావనవీథియందు
రాసకేళీమహోల్లాసుఁడై యుత్ఫుల్ల,జలజాక్షుఁ డొకనిశాసమయమునను
దనరారుమంద్రమధ్యమతారముల నింపు, దళుకొత్త రాగభేదములఁ జెలఁగి
ధైవతఋషభగాంధారనిషాదపం,చమషడ్జమధ్యమస్వరము లోలిఁ

తే. గళలు జాతులు మూర్ఛనల్ గలుగ వేణు
నాళవివరాంగుళిన్యాసలాలనమున
మహితగతిఁ బాడె నవ్యక్తమధురముగను
బంకజాక్షుండు దారువు లంకురింప. 190

మ. హరివంశోద్గతమంజులస్వననినా[1]దాహూతలై గోపసుం
దరు లేతేర ధనేశుచారుఁ డగు గంధర్వుండు గొంపోవఁ ద
త్తరుణుల్ గుయ్యిడ శంఖచూడునిభుజాదర్పంబు మాయించి తాఁ
బరిరక్షించినయట్టికృష్ణుని నుతింపన్ శక్యమే యేరికిన్. 191

చ. నరక ముర ప్రలంబ యవన ద్విప ముష్టిక మల్ల కంస శం
బర శిశుపాల పంచజన పౌండ్రక పల్వల దంతవక్త్ర వా
నర ఖర సాల్వ వత్స బక నాగ విదూరథ రుక్మి కేశి ద
ర్దుర వృష ధేనుక ప్రముఖదుష్టనిశాటులఁ ద్రుంచె వ్రేల్మిడిన్. 192

వ. మఱియును. 193

మ. [2]బలభీమార్జునముఖ్యచాపధరరూపవ్యాజతం గ్రూరులన్
ఖలులన్ దుష్టధరాతలేశ్వరుల సంగ్రామైకపారీణదో
ర్బలకేళిం దునుమాడి సర్వధరణీభారంబు మాయించి సా
ధుల రక్షించినయట్టికృష్ణుని ననంతుం గొల్తు నెల్లప్పుడున్. 194

వ. అట్టిలోకోత్కృష్టుండైనకృష్ణునియవతారమాహాత్మ్యం బెఱింగించితి నింక వ్యాసావతారంబు వినుము. 195

---

1 'దాహూయలై' అని వ్రా. 2 'బలభీమార్జునచాపనైపుణులరూపవ్యాజతం' అనియే వ్రా.

చ. [1]ప్రతియుగమందు సంకుచిత◆భావులు నల్పతరాయువుల్ సుదు
ర్గతికులు నైనమర్త్యుల క◆గమ్యములున్ స్వకృతంబులున్ సుశా
శ్వతములు నైనవేదతరు◆శాఖలు దా విభజించినట్టిస
న్నుతుఁడు పరాశరప్రియత◆నూజుఁడు నా హరి పుట్టె నర్మిలిన్. 196

వ. మఱియు బుద్ధావతారంబు వినుము. 197

మ. అతిలోభాత్ములు సూనృతేతరులు భే◆దాచారసంశీలు రు
ద్ధతపాషండమతౌపధర్ములు జగ◆త్సంహారు లైనట్టియా
[2]దితిసంజాతు లధర్మవాసనల వ◆ర్తింపం దదాచారసం
హతి మాయించి హరించె దానవులఁ బ◆ద్మాక్షుండు బుద్ధాకృతిన్. 198

వ. మఱియుం గల్క్యవతారంబు వినుము. 199

మ. వసుజాతు ల్స్తవశూన్యులై మఱి వష◆ట్స్వాహాస్వధావాక్యశో
భసరాహిత్యులు సూనృతేతరులునుం ◆ బాషండులు నైనవి
ప్రనికాయంబును శూద్రభూపులఁ గలిం◆ బాటిల్లినం గల్కియై
జననం బంది యధర్మము న్నడఁచు సం◆స్థాపించు ధర్మం బిలన్. 200

వ. అని మఱియుఁ బితామహుండు నారదున కిట్లనియె మునీంద్రా పుండరీకాక్షుం డంగీకరించినలీలావతారకథావృత్తాంతంబు నేను నీకు నెఱింగించునంతకు మున్న హరి వరాహాద్యవతారంబు లంగీకరించి తత్ప్రయోజనంబులఁ దీర్చె మన్వంతరావతారంబు లంగీకరించినవియు నంగీకరింపం గలవియు నై యున్నయవి వర్తమానంబున ధన్వంతరిపరశురామావతారంబులుం దాల్చి యున్నవాఁడు భావికాలంబున శ్రీరామాద్యవతారంబుల నంగీకరింపంగలవాఁ డమ్మహాత్ముండు సృష్ట్యాదికార్యభేదంబులకొఱకు మాయాగుణావతారంబు లందు బహుశక్తిధారణుండైన భగవంతుండు సర్గాదిని దపస్సులును నేనును ఋషిగణంబులును నవప్రజాపతులును నై యవతరించి విశ్వోత్పాదనంబు గావించుచుండు ధర్మంబును విష్ణుండును యజ్ఞంబులును మనువులును నింద్రాది దేవగణంబులును ధాత్రీపతులును నయి యవతరించి జగంబుల రక్షించుచుండు నధర్మంబును రుద్రుండును మ

---

1 "ఉ. ప్రత్యుగమందు సంకుచిత◆భావులు నల్పతరాయువుల్ సుదౌ
ర్గత్యగు లైనమర్త్యుల క◆గమ్యమునున్ స్వకృతంబు నిత్యమున్
సత్యము నైనవేదతరు◆శాఖలఁ దా విభజించినట్టియా
సాత్యవతేయమూర్తియయి ◆ జాతమునొందె హరి ప్రసన్నుఁడై". అనిమే ప్రాఁతప్రతులం దీపద్యము చూపట్టుచున్నది. యకారమును అచ్చుగాఁ గొని పూర్వస్వరముతో సంధిగూర్చుట నాచయ కవనమునఁ బెక్కుచోట్లఁ జూపట్టెడి. 'యజ్ఞాంగుఁ డెజ్ఞఫలదుఁడు' 'మదిలోఁ గృష్ణుఁ డశోద' 'ప్రత్యుగమందు' ఇత్యాదులు పెక్కుగలవు. పండితులు సాంతకవనముతో వీనిని దిద్దిరని తోఁచెడిని.

2 'దితిసంతాన మనంతధామముల' వ్రా. ప్ర.

హారగంబులును రాక్షసానీకంబులును నై (యవతరించి) విలయంబు నొందించు చుండు ని ట్లెల్లెంగునం బరమేశ్వరుండును సర్వాత్మకుండును నైనహరి విశ్వోత్ప త్తిస్థితిలయహేతుభూతుం డై విలసిల్లు ధరణీరేణువుల నయిన గణుతింప నలవి యగుం గాని యమ్మహాత్మునిలీలావ[1]తారాద్భుతకర్మంబులు లెక్క వెట్ట నెవ్వరికి నశక్యకం బై యుండు నీకు సంక్షేపరూపంబున నుపన్యసించితి సవిస్తరంబుగా నెఱింగింప నాకుం దరంబు గా దనిన నన్యులం జెప్ప నేల వినుము. 201

చ. అమరఁ ద్రివిక్రమస్ఫురణ నందినయమ్మహితాత్ముపాదవే
గమున హతంబు లైనత్రిజగంబుల కావల వెల్గుసత్యలో
కము చలియించినం గరుణఁ గైకొని కాచి [2]ధరించెఁ బాదప
ద్మమునను నట్టియప్రతిహతం బగుశక్తి గణింప శక్యమే. 202

మ. హరిమాయాబల మే నెఱుంగనఁట శక్యం బె సనందాదిస
త్పురుషవ్రాతము కైన బుద్ధి నితరంబున్ మాని సేవాధిక
స్ఫురణం దచ్చరితానురాగ[3]గుణవిస్ఫూర్తిన్ సహస్రాస్యుఁ
డరతం బొల్పగు శేషుఁడుం దెలియఁ డన్నన్ జెప్ప నే లొండొరున్. 203

చ. ఇతరము మాని తన్ను మది నెంతయు నమ్మి భజించువారి నా
శ్రితజనసేవితాంఘ్రిసరసీరుహుఁ డైనసరోజనాభుఁ డం
చితదయతోడ నిష్కపటచిత్తమునం గరుణించునట్టివా
రతులదురంత మైన తనరునవిభుమాయఁ దరింతు రెప్పుడున్. 204

వ. మఱియును సంసారమగ్ను లయి దివసంబులు [4]ద్రోచియు నంతంబున శునక సృగాలభక్ష్యంబు లైనకాయంబులందు మమత్వంబు సేయక భగవదర్పణంబు సేసినపుణ్యాత్ములం గొందఱు గల రెఱింగింతు వినుము నేను నీబ్రహ్మత్వంబునం జెందురాజసంబు విడిచి యమ్మహాత్మునిపాదారవిందంబుల భక్తినిష్ఠుండ నయి శరణాగతత్వంబున భజియించునప్పుడు దెలియుదు రాజసగుణుండ నై యున్న వేళం దెలియం జాలఁ గావున శాస్త్రంబులు ప్రపంచింపక కేవలభక్తిజ్ఞానయోగంబున సేవింతు మఱియు సనకాదు లగుమీరును భగవంతుం డై నరుండుండును దైత్యపతి యైనప్రహ్లాదుండును స్వాయంభువమనువును నతనిపత్ని (యగుశతరూప) యుఁ దత్పుత్రు (లగుప్రియవ్రతోత్తానపాదు)లునుం బ్రాచీనబర్హియు ఋభువు ను (వేనజనకుం డగునంగుండును) ధ్రువుండును వెండియు. 205

సీ. గాధి రఘూత్త మేక్ష్వాకు దిలీప మాంధాతృ భీష్మ శుక యయాతి సగర
రఘు ముచుకుం దైళ రంతిదే వోద్ధవ, సారస్వ తోదంక భూరిషేణ
శ్రుతదేవ మారుతి శతధన్వ పిప్పల, బలి విభీషణ శిబి పార్థ విదురు
లంబరీష పరాశ రాలర్క దేవల, సౌభరి మిథిలేశ్వ రాభిమన్యు

1 తారంబులు లెక్క. 2 ధరించుపాద. 3 'గణిత; గణుతి' వ్రా. ప్ర. 4 ద్రొబ్బియు.

తే. లార్ష్ణిషేణాదు లైనమహాత్ము లెలమిఁ, దవిలి యద్దేవుభక్తిఁ జిత్తముల నిల్పి
తత్పరాయణు లౌట దుర్గాంత మైన, విష్ణుమాయఁ దరింతురు విమలచరిత.

మ. అనఘా వీరల నెన్న నేమిటికిఁ దిర్యగ్జంతుసంతానప
క్షినిశాటాటవికాఘజీవనివహస్త్రీశూద్రహూణాదు లై
నను నారాయణభక్తియోగమహితానందాత్ము లై రేని వా
రనయంబుం దరియింతు రవ్విభునిమాయావైభవాంభోనిధిన్. 207

వ. కావున. 208

క. శశ్వత్ప్రశాంతు నభయుని, విశ్వాత్ముఁ బ్రబోధమాత్రు విభు సంశుద్ధున్
శాశ్వతు సదసత్పూరుషు, నీశ్వరుఁ జిత్తమున నిలుపు మెపుడు మునీంద్రా. 209

వ. అట్లయిన నప్పుణ్యాత్ముల ననవద్యశీలుర నవిద్య లజ్జావనతవదన యై పొందంజాలక
వైముఖ్యంబున దవ్వుదవ్వులం దలంగి పోవు మఱియును. 210

చ. హరిఁ బరమాత్ము నచ్యుతు ననంతునిఁ జిత్తములం దలంచి సు
స్థిరత విశోక[1]సౌఖ్యములఁ జెందినధీనిధు లన్యకృత్యము
ల్మఱచియుఁ జేయ నొల్లరు తలంచిన నట్టిద యౌ సురేంద్రుఁడుం
బరువడి నుయ్యి ద్రవ్వనె పిపాసితుఁ డై సలిలాభిలాషితన్. 211

ఉ. సర్వఫలప్రదాతయును సర్వశరణ్యుఁడు సర్వశక్తుఁడున్
సర్వజగత్ప్రసిద్ధుఁడును సర్వగతుం డగుచక్రపాణి యీ
సర్వశరీరులున్ నిగమసంగతిఁ జెంది విశీర్యమాణు లై
పర్వినచో [2]నభంబుగతి బ్రహ్మము దాఁ జెడ కుండు నెప్పుడున్. 212

ఉ. కారణకార్యహేతు వగుకంజదళాక్షునికంటె నన్యు లె
వ్వారును లేరు తండ్రి భగవంతు ననంతుని విశ్వభావనో
దారుని సద్గుణావళు లుదాత్తమతిం గొనియాడ కుండినం
జేరవు చిత్తముల్ ప్రకృతిఁ జెందనినిర్గుణ మైనబ్రహ్మమున్. 213

మ. నిగమార్థప్రతిపాదకప్రకట మై నిర్వాణసంధాయి గా
భగవంతుండు రచింప భాగవతకల్పక్ష్మాజ మై శాస్త్రరా
జగరిష్ఠం బగునీపురాణకథ సంక్షేపంబునం జెప్పితిన్
జగతిన్ నీవు రచింపు దీని నతివిస్తారంబుగాఁ బుత్త్రకా. 214

చ. పురుషభవంబు నొందుట యపూర్వము జన్మములందు నందు భూ
సురకులమందుఁ బుట్టు టతిచోద్యము నిట్లగుటన్ మనుష్యు ల
స్థిర మగుకార్యదుర్దశలచేత నశింపక విష్ణుసేవనా
పరతఁ దనర్చి నిత్య మగుభవ్యపథంబునఁ బొందు టొప్పదే. 215

1 రాజ్యములఁ. 2 నభంగగతి.

మ. ఉపవాసవ్రతశౌచశీలమఖసంధ్యోపాసనాగ్నిక్రియా
జపదానాధ్యయనాదికర్మముల మోక్షప్రాప్తి సేకూర ద
చ్ఛపుభక్తిన్ హరిఁ బుండరీకనయనున్ [1]సర్వాతిశాయిన్ రమా
ధిపుఁ బాపఘ్నుఁ బరేశు నచ్యుతుని నర్థిం గొల్వ లే కుండినన్. 216

క. వనజాక్షుమహిమ నిత్యము, వినుతించుచు నోరులు వొగడ వినుచున్ మదిలో
ననుమోదించుచు నుండెడు, జనములు దన్మోహవశతఁ జనరు మునీంద్రా. 217

క. అని వాణీశుఁడు నారద, మునివరునకుఁ జెప్పినట్టిముఖ్యకథాసూ
చన మతిభక్తిఁ బరీక్షి, జ్జనపాలునితోడ యోగిచంద్రుఁడు నుడివెన్. 218

పరీక్షితుఁడు శుకునిఁ బ్రపంచోద్భవాదికంబు నడుగుట.

సీ. విను శుకయోగికి మనుజేశుఁ డి ట్లను, మునినాథ దేవదర్శనము గలుగ
నారదమునికిఁ బంకేరుహభవుఁ డెఱిం, గించిన తెఱఁగు సత్కృప దలిర్ప
గణుతింప సత్త్వాదిగుణశూన్యుఁ డగుహరి, కమలాక్షు లోకమంగళము లైన
కథలు నా కెఱిఁగింపు కైకొని నిస్సంగ, మైననాహృదయాబ్జమందుఁ గృష్ణు
తే. భవ్యచరితుని నాద్యంతభావశూన్యుఁ, జిన్మయాకారు ననఘు లక్ష్మీసమేతు
నిలిపి యస్థిరవిభవంబు నిఖిలహేయ, భాజనం బైనయీకళేబరము విడుతు.

వ. అదియునుం గాక యెవ్వం డేని శ్రద్ధాభక్తియుక్తుం డై కృష్ణగుణకీర్తనంబులు వినుచుం బలుకుచుండు నట్టివానిహృదయపద్మంబునందుఁ గర్ణరంధ్రమార్గంబులం బ్రవేశించి కృష్ణుండు విశ్రమించి సలిలగతం బైనకలుషంబును శరత్కాలంబు నివారించుచందంబున నాత్మగతం బైనమాలిన్యంబు నపకర్షించుఁ గావున. 220

మ. భరితోదగ్రనిదాఘతప్తుఁ డగునప్పాంథుం డరణ్యానిసం
[2]చరణక్లేశసముద్భవం బగుపిపాసం జెంది యాత్మీయమం
దిరముం జేరి గతశ్రముం డగుచు నెందేనిం జనఁ బోనిభం
గి రమాధీశుపదారవిందయుగసంగీభూతుఁ డై మానునే. 221

వ. అదియునుం గాక సకలభూతసంసర్గశూన్యం బైనయాత్మకు భూతసంసర్గం బేప్రకారంబునం గలిగె నది నిర్నిమిత్తత్వంబునం జేసియో కర్మమూలంబునం జేసియో యాక్రమంబు నా కెఱింగింపుము. 222

సీ. ఎవ్వనినాభియం దెల్లలోకాంగసం, స్థానకారణపంకజంబు వొడమె
నం దుదయించి సర్వావయవస్ఫూర్తిఁ, దనరారునట్టిపితామహుండు
గడఁగి యెవ్వనియనుగ్రహమున నిఖిలభూ, తముల సృజించె నుత్కంఠతోడ
నట్టివిధాత యోగ్యనువున సర్వేశు, రూపంబు గనుఁగొనె రుచిరభంగి
తే. నాపరంజ్యోతి యైనపద్మాక్షునకును, నలినజునకుఁ బ్రతీకవిన్యాసభావ
గతులవలనను భేదంబు గలదె చెపుము, యతిదయాసాంద్ర యోగికులాబ్ధిచంద్ర.

1. సర్వాధిశాయిఁ. 2 'చరణక్లేశపిపాసపీడితబుభుక్షుం' అని వ్రా. ప్ర.

వ. మఱియును భూతేశ్వరుం డయినసర్వేశ్వరుం డుత్పత్తిస్థితిలయకారణం బైనతన మాయను విడిచి రమానాయకుం డై యేయేప్రదేశంబుల శయనంబు సేసె నదియునుం గాక పురుషావయవంబులచేఁ బూర్వకాలంబున లోకపాలసమేతంబు లైనలోకంబు లెత్తెఱంగునం గల్పితంబు లయ్యె నదియునుం గాక మహాకల్పంబులును నవాంతరకల్పంబులును (భూతభవిష్యద్వర్తమానకాలంబులును) దేహాభిమానులై జనియించినదేవపితృమనుష్యాదులకుం గలుగు నాయుఃప్రమాణంబులును(బృహత్సూక్ష్మ)కాలానువర్తనంబును (నేయేకర్మంబులం జేసి) జీవు లే(యే లోకంబుల నొందుదురు మఱియు నే)యేకర్మంబులం జేసి దేవాదిశరీరంబులం బ్రాపింతు రట్టికర్మమార్గప్రకారంబును [1]సత్త్వాదిగుణంబులపరిణామంబు లగు దేవాదిరూపంబులం గోరుజీవులకు నేయేకర్మసముదాయం బెట్లు సేయం దగు నెవ్వానికి నర్పింపం దగు నవి యెవ్వానిచేత గ్రహింపంబడు భూపాతాళకకుబ్వ్యోమగ్రహనక్షత్రపర్వతంబులును సరిత్సముద్రంబులును ద్వీపంబులును నేప్రకారంబున సంభవించె నాయాస్థానంబులం గలవారిసంభవంబు లేలాగు (వియద్బాహ్యాభ్యంతరంబులం) గలుగు బ్రహ్మాండప్రమాణం బెంత మహాత్ములచరిత్రంబు లెట్టివి వర్ణాశ్రమవినిశ్చయంబులును ననుగతంబులై (యాశ్చర్యావహంబు లగు హరి)యవతారచరిత్రంబులును యుగంబులును యుగప్రమాణంబులును యుగధర్మంబులును బ్రతియుగంబునందును మనుష్యుల కేయే ధర్మంబు లాచరణీయంబు (లట్టిసాధారణధర్మంబులును విశేషధర్మంబులును జాతివిశేషధర్మంబులును రాజర్షిధర్మంబులును నాపత్కాలజీవనసాధనభూతంబు లగుధర్మంబులును)మహదాదితత్త్వంబులసంఖ్యయు సంఖ్యాలక్షణంబును నాతత్త్వంబులకు హేతుభూతలక్షణంబులును భగవత్సమారాధనవిధంబును నష్టాంగయోగక్రమంబును యోగీశ్వరులయణిమాద్యైశ్వర్యప్రకారంబును వారలయర్చిరాదిగతులును లింగశరీరభంగంబులును ఋగ్యజుస్సామవేదంబులును నుపవేదంబు లైన యాయుర్వేదాదులును ధర్మశాస్త్రంబులును నితిహాసపురాణంబులసంభవంబును సర్వభూతంబులయవాంతరప్రళయంబును (మహాప్రళయంబును) నిష్టాపూర్తంబులును (యాగాదివైదికకర్మజాలంబులును) వాపీకూపతటాకదేవాలయాది నిర్మాణంబులును నన్నదానం బారామప్రతిష్ఠ (మొదలగుస్మార్త) కర్మంబులును గ్రామ్యంబు లైనయగ్నిహోత్రంబు (లయనుష్ఠానప్రకారంబు)ను జీవసృష్టియు (ధర్మార్థకామంబు లనియెడుత్రివర్గంబున నాచరణప్రకారంబును మలినోపాధిక) పాషండసంభవంబును జీవాత్మబంధమోక్షప్రకారంబును స్వరూపావస్థానవిధంబును సర్వతంత్రుం (డైనయీశ్వరుం డాత్మమాయం జేసి సర్వకర్మసాక్షి య

1. గుణవంతు లయి పరిణామాపేక్షకు లయినవా రెవ్వరియందే కర్మము లాచరింపఁదగు నెవ్వానిచేత గ్రహింపంబడు.

య్యు) నమ్మాయ నెడఁబాసి యుదాసీనగతిని (విభుం డై) క్రీడించు తెఱంగును గ్రమంబునఁ బ్రసన్నుండ నై ననాకు నెఱింగింపుము బ్రాహ్మణశాపంబునం జేసి శోకవ్యాకులితచిత్తుండ నై యనశనవ్రతుండ నై ననీవు వినుట యెట్లని సందేహింపవలవదు (త్వదీయముఖారవిందవినిస్సృత) నారాయణకథామృతపానకుతూహలి నై ననాకు నింద్రియంబులు వశంబు లై యుండు నది గావున నే నడిగిన ప్రశ్నంబులకు నుత్తరంబులు సవిస్తరంబులుగా [1]నానతిచ్చి కృతార్థునిం జేయఁ బరమేష్ఠితుల్యుండ వగునీవ పూర్వసంప్రదాయానురోధంబున నర్హుండ వగుదు వని విష్ణురాతుం డయినపరీక్షిన్నరేంద్రుండు బ్రహ్మరాతుం డైనశుకయోగి నడిగిన నతండు బ్రహ్మనారదసంవాదంబును నేకసంప్రదాయానుగతంబును గతానుగతికప్రకారంబును నై తొల్లి సర్వేశ్వరుండు బ్రహ్మకల్పంబున బ్రహ్మ కుపదేశించిన భాగవతపురాణంబు వేదతుల్యంబు నీ కెఱింగింతు వినుమని చెప్పె నని సూతుండు శౌనకాదిమహామునులకుం జెప్పె నట్లు శుకయోగీంద్రుండు పరీక్షిన్నరేంద్రున కిట్లనియె. 224

సీ. భూపాలకోత్తమ * భూతహితుండు సుజ్ఞానస్వరూపకుఁ * డైనయట్టి
ప్రాణికి దేహసం*బంధ మెట్లగు నన్న, మహి నొప్పనీశ్వర*మాయ లేక
కలుగదు నిద్రలోఁ * గలలోనఁ దోఁచిన, దేహబంధంబుల* తెఱఁగువలెను
హరియోగమాయామ*హత్త్వంబునం బొంచ, భౌతికదేహసం*బంధుఁ డగుచు

తే. నట్టిమాయాగుణంబుల * నాత్మ యోలి
బాల్య కౌమార యౌవన* భావములను
నరసుపర్వాదిమూర్తులఁ * బొరసి యేను
నాయ దిది యనుసంసార * మాయఁ దగిలి. 225

వ. వర్తించుచు నిట్లున్నజీవునికి భగవద్భక్తియోగంబున ముక్తి సంభవించుట యెట్లన్న నెప్పుడేని జీవుండు ప్రకృతిపురుషాతీతం బయినబ్రహ్మస్వరూపంబునందు మహితధ్యాననిష్ఠుం డగు నప్పుడు విగతమోహుం డై యహంకారమమకారాత్మకం బయినసంసరణంబు దొఱంగి ముక్తుం డయి యుండు మఱియు జీవేశ్వరులకు దేహసంబంధంబులు గానంబడు చుండు నట్టిదేహధారి యైనభగవంతునందలిభక్తిం జేసి జీవునకు ముక్తి యెట్లెఱంగునం గలుగు నని యడిగితివి జీవుం డవిద్యామహిమం జేసి కర్మానుగతం బయినమిథ్యారూపదేహసంబంధుండు భగవంతుండు నిజయోగమాయామహిమంబునం జేసి స్వేచ్ఛాపరికల్పితచిద్ఘనలీలావిగ్రహుండు గావున భగవంతుం డైనయీశ్వరుండు స్వభజనంబు ముక్తిసాధనజ్ఞానార్థంబు కల్పితం బని చతుర్ముఖునకుఁ [2]దదీయనిష్కపటతపశ్చర్యాదిసేవితుం డయి నిజజ్ఞానానందఘనం బయినస్వరూపంబు సూపుచు నానతిచ్చె నదిగావున జీవునికి భగవద్భక్తి మోక్షప్రదాయకం బగు నిందులకు నొక్కయితిహాసంబు

1 నానతిమ్మని విష్ణురాతుం. 2 నాతనియొక్క నిష్కపట.

గల దెఱింగింతు నాకర్ణింపుము దాన [1]భవదీయసంశయనివృత్తి యయ్యెడు
నని శుకయోగీంద్రుండు రాజేంద్రున కిట్లనియె. 226

నారాయణుండు బ్రహ్మతపంబునకు మెచ్చి వరంబు లిచ్చుట.

సీ. హరిపాదభక్తిరహస్యోపదేష్టయు, నఖిలదేవతలకు నధివిభుండు
నైనవిధాత గల్పాదియందును నిజా, శ్రయపద్మమున కధిష్ఠాన మరయ
నర్థించి జలముల నన్వేషణముసేసి, నలినంబుమొదలు గానంగ లేక
విసివి క్రమ్మఱను దద్బిసరుహాసీనుఁడై, సృష్టినిర్మాణేచ్ఛఁ జిత్తమందుఁ
తే. జాల నూహించి తత్పరజ్ఞానమహిమ, సరణి మనమునఁ దోఁపక జడనుపడుచు
లోకజాలంబుఁ బుట్టింపలేక మోహి, తాత్ముఁడై చింతనొందు నయ్యవసరమున.

వ. జలమధ్యంబున నుండి కాదిస్పర్శషోడశాక్షరంబును నేకవింశాక్షరంబునుం గా
నక్షరద్వయం బినుమాఱు మహామునిజనధనం బయినతప స్తపేతివాక్యంబు వి
నంబడిన నవ్వాక్యంబు వలికినయప్పురుషుని వీక్షింపంగోరి నలుదిక్కులకుం జని
వెదకి యెందునుం గానక మరలివచ్చి నిజస్థానంబైనపద్మంబునం దాసీనుండై యొ
క్కింత చింతించి యట్టివాక్యంబు దన్నుఁ దపంబు సేయు మని నియమించుటగాఁ
దలంచి ప్రాణాయామపరాయణుండై జ్ఞానేంద్రియకర్మేంద్రియంబులజయించి యే
కాగ్రచిత్తుండై సకలలోకసంతాపహేతు వగుతపంబు వేయిదివ్యవత్సరంబులు
గావింప నీశ్వరుండు ప్రసన్నుండై పొడసూపిన నక్కమలసంభవుండు తత్క్షణంబ
రాజసతామసమిశ్రసత్త్వగుణాతీతంబును శుద్ధసత్త్వగుణావాసంబును నకాలవిక్ర
మంబును సర్వలోకోన్నతంబును సకలసురగణస్తుత్యంబును లోభమోహభయ
విరహితంబును నపునరావృత్తిమార్గంబును ననంతతేజోవిరాజితంబును నైన
వైకుంఠపురంబుం బొడగని యందు. 228

సీ. సూర్యచంద్రానలస్ఫురణలఁ జొర నీక, నిజదీధితిస్ఫూర్తి నివ్వటిల్ల
దివ్యమణిప్రభాదీపితసౌధవి, మానగోపురహర్మ్యమండపములుఁ
బ్రసవగుచ్ఛస్వచ్ఛభరితకామితఫల, సంతానపాదపసముదయములుఁ
గాంచనదండసంగతమారుతోద్ధూత, తరళవిచిత్రకేతనచయములుఁ
తే. వికచకైరవదళదరవిందగతమ, రందరసపానమదవదిందిరప్ర
భూతమంజులనినదప్రబుద్ధరాజ, హంసశోభితవరకమలాకరములు. 229

సీ. వల నొప్పఁగా నద్దైవం కేశవాత్పర, మ్మని పల్కు రాజకీరావళియును
మహిమ [2]సర్వం విష్ణుమయ మీజగ, త్తని, చదివెడుశారికాసముదయంబు
నే పారఁగా జితం తే పుండరీకాక్ష, యని లీలఁ బాడుపికావళియును
లలిమీఱఁగా [3]మంగళం భగవాన్ విష్ణ, వో యని పల్కుమయూరములును

---

1 'భవదీయశరీరబాధానివృత్తి'.అని వ్రాఁతప్రతులు. 2, 3 ఈ రెండును వ్యాకరణదుష్టము లయ్యు వ్రాఁతప్రతుల నిట్లే కానిపించుచున్నవి. 2. జగద్విష్ణుమయ మఖిల మ్మని. 3, మంగళం మధుసూదన, యనుచుఁ బల్కెడుమయూరావలియును. అ. ప్ర.

తే. దవిలి 1వషడితిస్వాహాస్వధానుశబ్ద
కలితముగ మ్రోయుమధుపనికాయములును
గలిగి యఖిలైకదివ్యమంగళవిలాస
మహిమఁ జెన్నొందు వైకుంఠమందిరంబు. 230

వ. మఱియుం బయోధరావళీవిభాసితనభంబునుంబోలె వెలుంగుచున్న యద్దివ్య
ధామంబునందు. 231

సీ. సలలితేందీవరశ్యామాయమానోజ్జ్వ, లాంగులు నవ్యపీతాంబరులును
ధవళారవిందసుందరపత్త్రనేత్రులు, సుకుమారతనులు భాసురవినూత్న
రత్నవిభూషణగ్రైవేయకంకణ, హారకేయూరమంజీరధరులు
నిత్యయౌవనులు విమలనిర్మలచరితులు, రోచిష్ణు లంచితారూఢయశులు
తే. నగుసునందుండు నందుండు నర్హణుండుఁ
బ్రబలుఁడును నాది యగునిజపార్శ్వచరులు
మఱియు వైదూర్యవిద్రుమామలమృణాళ
తుల్యగాత్రులు దను భక్తితోఁ భజింప. 232

సీ. క్షాళితాఖిలకల్మషవ్రజామరనదీ, జనకకోమలపదాబ్జములవాని
నఖిలసంపత్కారణాపాంగలక్ష్మీవి, లాసితవక్షస్స్థలంబువానిఁ
బద్మమిత్రామిత్ర2భాసితకరుణాత, రంగితచారునేత్రములవాని
3భువననిర్మాణనైపుణభవ్యనిజజన్మ, కారణనాభిపంకజమువాని
తే. నహిహితాహితశయనవాహములవాని, సేవితామరతాపసశ్రేణివాని
నఖిలలోకంబులకు గురుఁడైనవానిఁ, గాంచెఁ బరమేష్ఠి గన్నులకలవు దీఱ.

క. కమనీయరూపరేఖా, రమణీయతఁ జాల నొప్పు రమణీమణి య
క్కమలాలయ దనమృదుకర,కమలంబుల విభునిపాదకమలము లొత్తన్. 234

వ. వెండియు. 235

శా. శ్రీకాంతాతిలకంబు రత్నరుచిరాజిప్రేంఖితస్వర్ణడో
లాకేళిన్ విలసింపఁ దత్కచభరాలంకారస్రగ్గంధలో
భాకీర్ణప్రచరన్మధువ్రతమనోజ్ఞాలోలనాదంబు ల
స్తోకానుస్వరలీల నొప్పఁగ నిజేశున్ వేడ్కతోఁ బాడఁగన్. 236

వ. అట్టినిత్యవిభూతియందు. 237

మ. సతతజ్ఞానరమాయశోబలమహైశ్వర్యాదియుక్తున్ జగ
త్పతి యజ్ఞేశు ననంతు నచ్యుతు దళత్పంకేరుహాక్షున్ శ్రియః

---

1 'శ్రౌషడ్వషట్స్వధేత్యాదిశబ్ద' అచ్చుప్రతి. 2 భాసితపుష్పక, న్నయనాభినవవదనం బువాని. 3 సృష్టికారణవిరించిప్రభూతస్థాన, కమనీయనాభి.

పతి నాద్యంతవికారదూరుఁ గరుణాపాథోనిధిన్ సాత్వతాం
పతి వర్ధిష్ణు సహిష్ణు విష్ణు గుణవిభ్రాజిష్ణు రోచిష్ణునిన్. 238

మ. దరహాసామృతపూరితాస్యు నిజభక్తత్రాణపారాయణు
న్నరుణాంభోరుహపత్రలోచనుని [1]బీతావాసుఁ ద్రైలోక్యసుం
దరు మంజీరకిరీటకుండలముఖోద్యద్భూషు యోగీశ్వరే
శ్వరు లక్ష్మీయుతవక్షుఁ జిన్మయు దయాసాంద్రుం జతుర్బాహునిన్. 239

వ. మఱియు ననర్ఘరత్నమయసింహాసనాసీనుండును సునందనందకుముదాదిసేవితుండును బ్రకృతిపురుషమహదహంకారంబు లనుచతుశ్శక్తులును గర్మేంద్రియజ్ఞానేంద్రియమనోమహాభూతంబు లనుషోడశశక్తులును బంచతన్మాత్రంబులును బరివేష్టింపఁ గోటికోట్యర్కప్రభావిభాసితుండును (స్వేతరాలభ్య)స్వాభావికసమస్తభాగ్యోదయుండును నై (స్వస్వరూపంబునం గ్రీడించుసర్వేశ్వరుం డై)నపరమపురుషుం బురుషోత్తముం బుండరీకాక్షు నారాయణుం జూచి సాంద్రానందకందళితహృదయారవిందుండును రోమాంచకంచుకితశరీరుండును నానందబాష్పధారాసిక్తకపోలుండును నగుచు. 240

క. వరపరమహంసగమ్య, స్ఫురణం దనరారుపరమపురుషునిపదపం
కరుహము లజుఁ డాత్మఁ జేతు, శ్శిరములు సోఁకంగ నతులు సేసిన హరియున్.

చ. [2]ప్రియుఁ డగుబొడ్డుఁదమ్మితొలిబిడ్డఁడు వేలుపుఁబెద్ద భూతసం
చయములఁ జేయుకర్త నిజశాసనపాత్రుఁడు ధాత మ్రొక్కినన్
దయ దళుకొత్తఁ బల్కెఁ బ్రమదస్మితచారుముఖారవిందుఁ డై
నయమునఁ బాణిపంకజమునన్ హరి యాతనిదేహ మంటుచున్. 242

వ. ఇట్లనియె. 243

ఆ. కపటమునుల కెంతకాలంబునకు నైన, సంతసింప నేను జలజగర్భ
చిరతపస్సమాధిఁ జెంది విసర్గేచ్ఛ, మెలఁగునిన్నుఁ బరిణమింతుఁ గాని. 244

తే. భద్ర మగుఁగాక నీకు నోపద్మగర్భ, వరము నిపు డిత్తు నెఱిఁగింపు వాంఛితంబు
దేవదేవుఁడ నగునస్మదీయపాద, దర్శనావధి వో విపద్దశల కనఘ. 245

చ. సరసిజగర్భ నీయెడఁ బ్రసన్నత నొంది మదీయలోక మే
నిరవుగఁ జూపు టెల్లను సహేతుకభూరిదయాకటాక్షవి
స్ఫురణన కాని నీ దగుతపోవిభవంబునఁ గాదు నీతప
శ్చరణము నాదువాక్యములసంగతిఁ గాదె సరోజసంభవా. 246

---

1 'పీతాచ్ఛాదు' అచ్చుప్రతి. 2 'ప్రియుఁ...తొలిబిడ్డని...సం, చయములఁ బుట్టఁజేయు నిజశాసనపాత్రు నుపస్థితున్ మనో, దయ దళుకొత్తఁ బల్కె' అనియే వ్రాఁతప్రతులు.

క. [1]తప మనఁగ మత్స్వరూపము, తప మనుతరువునకు ఫలవితానము నే నా
తపమున కే జననస్థి, త్యుపసంహరణము లొనర్చు చుందుదుఁ దనయా. 247
క. కావున మద్భక్తికిఁ దప, మేవిధమున మూలధనము నిది నీమది రా
జీవభవ యెఱిఁగి తప మిటు, గావించుట విగతమోహకర్ముఁడ వింకన్. 248
క. అని యాన తిచ్చి కమలజ, యెనయఁగ భవదీయమానసేప్సిత మే మై
నను నిత్తు వేఁడు మనినను, వనరుహసంభవుఁడు వికచవదనుం డగుచున్. 249
చ. హరివచనంబు లాత్మకుఁ బ్రియం బొనరింపఁ బయోజగర్భుఁ డో
పరమపదేశ యోగిజనభావన యోనిఖిలోర్వియందు నీ
యరయనియట్టియర్థ మొకఁ డైనను గల్గునె యైన నామదిన్
బెరసినకోర్కి దేవ వినిపింతు దయామతిఁ జిత్తగింపవే. 250

వ. దేవా సర్వభూతాంతర్యామి వై భగవంతుండ వై ననీకు నమస్కరించి మదీయ వాంఛితంబు విన్నవించెద నవధరింపు మవ్యక్తరూపంబు లై వెలుంగుభవదీయ స్థూలసూక్ష్మరూపంబులును నానాశక్త్యుపబృంహితంబు లైన బ్రహ్మాదిరూపంబులును నీయంత నీవే ధరియించి జగదుత్పత్తిస్థితిలయంబులం దంతుకీటంబునుం బోలెఁ గావించుచు నమోఘసంకల్పుండ వై లీలావిభూతిం గ్రీడించుమహిమంబుఁ దెలియునట్టిపరిజ్ఞానంబుఁ గృప సేయుము భవదీయశాసనంబున జగన్నిర్మాణంబు గావించునపుడు బ్రహ్మాభిమానంబునం జేసి యవశ్యంబును మహదహంకారంబులు నామదిం బొడముం గావునఁ దత్పరిహారార్థంబు వేఁడెద నన్నుం గరుణార్ద్రదృష్టి విలోకించి దయ సేయు మని విన్నవించిన నాలించి పుండరీకాక్షుం డతని కి ట్లనియె. 251

క. వారిజభవ శాస్త్రార్థవి, చారజ్ఞానమును భక్తిసమధికసాక్షా
త్కారము లనునీమూఁడు ను,దారత నీమనమునందు ధరియింప నగున్. 252
సీ. పరికింప మత్స్వరూపస్వభావములును, మహిమావతారకర్మములుఁ దెలియఁ
దత్త్వవిజ్ఞానంబు దలకొని మత్ప్రసా, దమునఁ గల్గెడి నీకుఁ గమలగర్భ
సృష్టిపూర్వమునఁ జర్చింప నే నొకరుండఁ, గలిగి యుండుదు వీతకర్మి నగుచు
సమధికస్థూలసూక్ష్మస్వరూపములుఁ ద, త్కారణప్రకృతియుఁ దగ మదంశ
ఆ. మందు లీన మైన నద్వితీయుండ నై, యుందు నాకు నన్య మొకటి లేదు
సృష్టికాలమందు [2]సృజ్యమానం బగు,జగము మత్స్వరూప మగును వత్స.
క. అరయఁగఁ గల్పప్రళయాం,తరమున నాద్యంతవిరహితక్రియతోడం
బరిపూర్ణనిత్యమహిమం, బరమాత్ముఁడ నై సరోజభవ యే నుందున్. 254

1 'తప మనఁగ నాదుహృదయము, దప మన మద్రూప మనఘ ధర్మము దప మా, తపమున నే జనన' అనియే వ్రాఁతప్రతులు. 2. దృష్టమానం బగు.

వ. అదియునుం గాక నీవు న న్నడిగినయీజగన్నిర్మాణమాయాప్రకారం బెఱింగింతు లేనియర్థంబు శుక్తిరజతభ్రాంతియుంబోలె నేమిటి మహిమం దోఁచి క్రమ్మఱఁ దోఁపకమాను నదియె నామాయావిడంబనం బని యెఱుంగు మదియునుం గాక లేనియర్థంబు దృశ్యమానం బగుటను గలయర్థంబు దర్శనగోచరంబు గాకుండుటను ద్విచంద్రాదికంబును దమఃప్రభాసంబును దృష్టాంతంబులుగాఁ దెలియు మేప్రకారంబున మహాభూతంబులు భౌతికంబు లయిన ఘటపటాదులందుఁ బ్రవేశించి యుండు నాప్రకారంబున నేను నీభూతభౌతికంబు లయినసర్వకార్యంబులందు సత్త్వాదిరూపంబులం బ్రవేశించి యుండుదు భౌతికంబులు భూతంబులందుఁ గారణావస్థం బొందుచందంబున భూతభౌతికంబులు గారణావస్థం బొంది నాయందు నభివ్యక్తంబులై యుండవు సర్వదేశంబులయందును సర్వకాలంబులయందును నేది చోదితం బై యుండు నట్టిదియ పరబ్రహ్మస్వరూపంబు తత్త్వం బెఱుంగ నిచ్ఛయించిన మిముబోఁటివారలకు నీచెప్పినమదీయతత్త్వాత్మకం బైన యర్థంబ యర్థం బని యెఱుఁగు మీయర్థం బుత్కృష్టం బయినయది యేకాగ్రచిత్తుండవై యాకర్ణించి భవదీయచిత్తంబున ధరియించిన నీకు సర్గాదికర్మంబులందు మోహంబు సెందకుండెడి నని భగవంతుం డయినపరమేశ్వరుండు చతుర్ముఖున కానతిచ్చి నిజలోకంబుతో నంతర్ధానంబు నొందె నని చెప్పి శుకుండు వెండియు నిట్లనియె. 255

సీ. అవనీశ బ్రహ్మయు నట్లంతర్హితుం డైనఁ, బుండరీకాక్షుని బుద్ధి నిలిపి
యానందమునఁ బొంది యంజలి గావించి, తత్పరిగ్రహమునఁ దనదుబుద్ధి
గైకొని పూర్వప్రకారంబునను సమ, స్తప్రపంచంబును దగ సృజించి
మఱియొకనాఁడు ధర్మప్రవర్తకుఁ డగు, చఖిలప్రజాపతి యైనకమల
తే. గర్భుఁ డాత్మహితార్థమై కాక సకల, భువనహితబుద్ధి నున్నతస్ఫురణ మెఱసి
మానితంబైనయమనియమములరెంటి, నాచరించెను సమ్మోదితాత్ముఁ డగుచు.
వ. అయ్యవసరంబున. 257
క. ఆనలినాసననందను, లైనసనందాదిమునుల కగ్రేసరుఁడున్
మానుగఁ బ్రియతముఁడును నగు, నానారదుఁ డేఁగుదెంచె నబ్జజుకడకున్.
క. చనుదెంచి తండ్రికిం బ్రియ, మొనరఁగ శుశ్రూషణంబు లొనరిచి యతఁడుం
దనదెసఁ బ్రసన్నుఁడగుటయుఁ, గని భగవన్మాయఁ దెలియఁ గా నుత్సుకుఁ డై.
సీ. అవనీశ నీవు నన్నడిగినపగిది నా, తఁడుఁ దండ్రి నడుగఁ బితామహుండు
భగవంతుఁ డాశ్రితపారిజాతము హరి, కృపతోడఁ దన కెఱింగించినట్టి
లోకమంగళచతుఃశ్లోకమూలంబున, దశలక్షణంబులఁ దనరుభాగ
వతము నారదున కున్నతిఁ జెప్పె నాతఁడు, చారుసరస్వతీతీరమునను
తే. హరిపదధ్యానపారీణుఁ డాత్మవేది, ప్రకటతేజస్వి యగుబాదరాయణునకుఁ

గోరి యెఱింగించె నమ్మహోదారుఁ డెలమి, నాకు నెఱింగించె నెఱింగింతు నీకు నేను.

వ. అదియునుం గాక యిప్పుడు విరాట్పురుషునివలన నీజగంబు లేవిధంబున జనియించె ననునివి మొదలయిన ప్రశ్నంబులు గొన్ని నన్నడిగితి వేను నన్నింటికి నుత్తరం బగునట్లుగా నమ్మహాభాగవతం బుపన్యసించెద నాకర్ణింపు మమ్మహాపురాణంబు చతుశ్శ్లోకరూపంబును దశలక్షణంబును నై సంకుచితమార్గంబున నొప్పు నందు దశలక్షణంబు లెవ్వి యనిన సర్గంబును విసర్గంబును స్థానంబును బోషణంబును నూతులును మన్వంతరంబులును నీశానుచరితంబులును నిరోధంబును ముక్తియు నాశ్రయంబును ననం బదితెఱంగు లయ్యె దశమాశ్రయవిశుద్ధ్యర్థంబు దక్కినతొమ్మిదిలక్షణంబులు సెప్పంబడె నవి యెట్టి వనిన. 261

తే. మహదహంకార పంచతన్మాత్ర గగన, పవనశిఖితోయభూభూతపంచకేంద్రి
యప్రపంచంబు భగవంతునందుఁ గనుట, సర్గ మండ్రు దీనిని జనవరేణ్య.

క. సరసిజగర్భుండు విరా, ట్పురుషునివలనన్ జనించి భూరితరచరా
చరభూతసృష్టిఁ జేయుట, పరువడిని విసర్గ మండ్రు భరతకులేశా. 263

క. లోకద్రోహినరేంద్రా, నీకముఁ బరిమార్చి జగము నిల్పినహరి యా
వైకుంఠనాథువిజయం, బాకల్పస్థాన మయ్యె నవనీనాథా. 264

క. హరి సర్వేశుఁ డనంతుఁడు, నిరుపమశుభమూర్తి సేయు నిజభక్తజనో
ద్ధరణము పోషణ మవనీ, వర యూతు లనంగఁ గర్మవాసన లరయన్. 265

తే. జలజనాభదయాకటాక్షప్రసాద, లబ్ధ సఖిలైకలోకపాలకవిభూతి
మహిమఁ బొందినవారిధర్మములు విస్తరమునఁ బలుకుట మన్వంతరములు భూప.

క. వనజోదరు నవతారక, థనముఁ దదీయానువృత్తిఁ దచ్చారిత్రం
బును విస్తరించి పలుకం, జనునవి యీశానుకథలు సౌజన్యనిధీ. 267

సీ. వసుమతీనాథ సర్వస్వామి యైనగో, విందుండు చిదచిదానందమూర్తి
సలలితస్వోపాధిశక్తిసమేతుఁ డై, తనరారునాత్మీయధామమందు
ఫణిరాజమృదులతల్పంబుపై సుఖలీల, యోగనిద్రారతి నున్నవేళ
నఖిలజీవులు నిజవ్యాపారశూన్యులై, యున్నతతేజంబు [1]లుఱులుకొనఁగ

తే. జరుగునయ్యవస్థావిశేషంబు లెల్ల, విదితమగునట్లు వలుకుట యది నిరోధ
మన నిది యవాంతర ప్రళయంబనంగఁ, బరఁగు నిఁక ముక్తిగతి వినుపార్థివేంద్ర.

సీ. జీవుండు భగవత్కృపావశంబునఁ జేసి, దేహధర్మంబు లై ధృతి ననేక
జన్మానుచరితదృశ్యము లైనయజ్జరా, మరణంబు లాత్మధర్మంబు లయిన
ఘనపుణ్యపాపనికాయనిర్మోచన, స్థితి నొప్పి పూర్వసంచితము లైన
యపహతపాప్మత్వాద్యష్టతద్గుణ, వంతుఁ డై తగ భగవచ్ఛరీర

1. లుఱ్లుమునఁగ ; లుఱ్లుమడఁగ.

తే. భూతుఁ డై పారతంత్ర్యాత్మబుద్ధి నొప్పి, దివ్యమాల్యానులేపనభవ్యగంధ
కలితమంగళదివ్యవిగ్రహవిశిష్టుఁ, డగుచు నారూపమొందు టేరయ నఘ ముక్తి.

వ. మఱియు నుత్పత్తిస్థితిలయంబు లెందగుఁ (నుఁ బ్రకాశింపఁబడు) నది యాశ్రయం బనంబడు నదియ పరమాత్మ బ్రహ్మశబ్దవాచ్యంబు నదియ ప్రత్యక్షానుభవంబున విదితంబు సేయుకొఱకు నాత్మ కాధ్యాత్మికాదివిభాగంబు సెప్పంబడియె నది యె ట్లనిన నాత్మ యాధ్యాత్మికాధిదైవికాధిభౌతికంబులం ద్రివిధం బయ్యె నందు నాధ్యాత్మికంబు చక్షురాదిగోళకాంతర్వర్తి యై యెఱుంగంబడుఁ జక్షురాదికరణాభిమాని యై ద్రష్ట యైనశరీరకుం డతండె యాధిదైవికుం డనం దగుఁ జక్షురాద్యధిష్ఠానాభిమానిదేవత యై సూర్యాదితేజోవిగ్రహుండు నగుచు నెవ్వనియందు నీయుభయవిభాగంబునుం గలుగు నతండె యాధిభౌతికుండును విరాడ్విగ్రహుండును నగుం గావున ద్రష్టయు దృక్కును దృశ్యంబు ననం దగునీమూఁటియందు నొకటి లేకున్న నొకటి గానరా దీత్రితయంబు నెవ్వం డెఱుంగు నతండు సర్వలోకాశ్రయుం డై యుండు నతండె పరమాత్మయును నమ్మహాత్ముండు లీలార్థం బై జగత్సర్జనంబు సేయుతలంపున బ్రహ్మాండంబు వినిర్భేదించి తనకు సుఖశయనంబు నపేక్షించి మొదల [1]జలతత్త్వంబు సృజియించె స్వతఃపరిశుద్ధుండు గావున (స్వసృష్టం బై) యేకార్ణవాకారం బైనజలరాశియందు శయనంబు సేయుటం జేసి "శ్లో. ఆపో నారా ఇతి ప్రోక్తా ఆపో వై నరసూనవః। అయనం తస్య తాః పూర్వం తేన నారాయణః స్మృతః" యను (ప్రమాణముచొప్పున) నారాయణశబ్దవాచ్యుండు గావున నతనిప్రభావంబు వర్ణింప దుర్లభం బుపాదానభూతం బయినద్రవ్యంబును ద్రివిధం బయినకర్మంబును గలాకాష్ఠాద్యుపాధిభిన్నం బయినకాలంబును [2]జ్ఞానాదికం బగుజీవస్వభావంబును (భోక్తయగు) జీవుండును నెవ్వనియనుగ్రహంబునం జేసి వర్తించుచుండు నెవ్వనియుపేక్షం జేసి వర్తింపకుండు నట్టిప్రభావంబు గలసర్వేశ్వరుండు దా నేక మయ్యు ననేకంబుగాఁ దలంచి యోగతల్పంబునం బ్రబుద్ధుం డై యుండి యటమీఁద స్వసంకల్పంబునం జేసి హిరణ్మయం బైనతనవిగ్రహంబు నధిదైవతంబును నధ్యాత్మికంబును నధిభూతంబును ననుసంజ్ఞాయుతం బై త్రివిధంబుగా సృజియించె. 270

సీ. అట్టివిరా[3]డ్విగ్రహంబందు గగనతేజఃప్రాణములు సర్వజంతుతతుల
నై నట్టిజీవుని ననుసరింపుచు నుండుఁ, బంపి జీవుండు శరీరంబువలన
వెలువడి చన జీవి వెనుకొని ప్రాణముల్, చనుచుండు నిజనాథు ననుసరించి
భటులచందంబునఁ బాటిల్లు క్షుత్తును, భూరితృష్ణయు మఱి ముఖమువలనఁ

---

1 జలతల్పంబు 2. ద్రవ్యకాలాదిస్వభావంబును భోక్త. 3 'డ్విగ్రహాంతరాకాశంబు, వలన నోజస్సహోబలము లయ్యెఁ, బ్రాణంబు సూక్ష్మరూపక్రియాశక్తిచే, జనియించి ముఖ్యాసు వనఁగఁ బరఁగె' అనియే అచ్చుప్రతి.

తే. దాలుజిహ్వాదికంబు లుద్భవము నొందె
నందు నుదయించె నానావిధైకరసము
లెనయ నవి యెల్ల జిహ్వచే నెఱుఁగఁబడును
మొనసి పలుక నపేక్షించుముఖమువలన. 271

వ. *మఱియు [1]వాగింద్రియంబు పుట్టె దానికి దేవత యగ్ని యారెంటివలన భాషణంబు వొడమె నాయగ్నికి మహాజలవ్యాప్తం బగుజలంబున నిరోధంబు గలుగుటం జేసి యాజలంబె ప్రతిబంధకంబయ్యె దోధూయమానం బైనమహావాయువువలన ఘ్రాణంబు పుట్టెం గావున వాయుదేవతాకం బైనఘ్రాణేంద్రియంబు గంధగ్రహణసమర్థం బయ్యె నిరాలోకం బగునాత్మ నాత్మయందుఁ జూడం గోరి తేజంబువలన నాదిత్యదేవతాకం బై రూపగ్రాహకం బైనయక్షియుగళంబు పుట్టె ఋషిగణంబులచేత బోధితుం డగుచు భగవంతుండు దిగ్దేవతాకంబును శబ్దగ్రాహకంబును నైనశ్రోత్రేంద్రియంబు వుట్టించె సర్జనంబు సేయుపురుషునివలన మృదుత్వకాఠిన్యంబులును లఘుత్వగురుత్వంబులును నుష్ణత్వశీతలత్వంబులునుం జేసెడుత్వగింద్రియాధిష్ఠానం బగుచర్మంబు పుట్టె బహిర్గతం బయినచర్మంబువలన రోమంబు లుదయించె వానికి మహీరుహంబు లధిదేవత లయ్యె నందు నధిగతస్పర్శగుణుండును నంతర్బహిఃప్రదేశంబుల నావృతుండును నగువాయువువలన బలవంతంబులును నింద్రదేవతాకంబులును నాదానసమర్థంబులును నానాకర్మకరణదక్షంబులును నగుహస్తంబు లుదయించె స్వేచ్ఛావిషయగతిసమర్థుం డగునీశ్వరునివలన విష్ణుదేవతాకంబు లగుపాదంబు లుదయించెఁ బ్రజానందామృతార్థి యగుభగవంతునివలనఁ బ్రజాపతిదేవతాకం బై స్త్రీసంభోగాదికామ్యసుఖంబులు గార్యంబులుగాఁ గలశిశ్నోపస్థంబు లుదయించె మిత్రుం డధిదైవతంబుగాఁ గలిగి భుక్తాన్నాద్యసారాంశత్యాగోపయోగం బగుపాయువ నెడిగుదం బుద్భవించె వానికృత్యం బుభయమలమోచనంబు దేహంబుననుండి దేహాంతరంబుఁ జేరం గోరి పూర్వకాయంబు విడుచుటకు సాధనం బగునాభిద్వారంబు సంభవించె నట్టినాభియ ప్రాణాపానబంధస్థానం బనంబడుఁ దద్బంధవిశ్లేషంబె మృత్యువగు నదియ యూర్ధ్వాధో దేహభేదకం బనియును జెప్పఁబడు నన్నపానాదిధారణార్థంబుగ నాంత్రకుక్షినాడీనిచయంబులు గల్పింపంబడియె వానికి నదులును సముద్రంబులును నధిదేవత లయ్యె వానివలనఁ దుష్టిపుష్టులను నుదరభరణరసపరిణామంబులు గలిగియుండు నాత్మీయమాయాచింతనం బొనర్చు నపుడు కామసంకల్పాదిస్థానం బగుహృదయంబు గలిగె దానివలన మనంబును

---

* ఈవచనమంతయు వ్రాఁతప్రతులపాఠమునకు భిన్నము. ఇట విస్తరభీతిచే నాభేదము తెలుపఁబడినది గాదు. 1 'నగ్నియు వాగ్దేవతయు దానికవలన దోధూయమానం బైనమహా' వ్రా.ప్ర.

జంద్రుండును గాముండును సంకల్పంబును నుదయించె నంతమీఁద జగత్సర్జనంబు సేయువిరాడ్విగ్రహంబువలన సప్తధాతువులును బృథివ్యప్తేజోమయంబు లయినసప్తప్రాణంబులును వ్యోమాంబువాయువులచే నుత్పన్నంబు లై గుణాత్మకంబు లైనయింద్రియంబులును నహంకారప్రభవంబు లైనగుణంబులును సర్వవికారస్వరూపం బగుమనస్సును విజ్ఞానరూపిణి యగుబుద్ధియును వివిధం బగు నిది యంతయు సర్వేశ్వరునిస్థూలవిగ్రహంబునం బుట్టుమఱియును. 272

క. వరుసఁ బృథివ్యాద్యష్టా, వరణావృత మై సమగ్రవైభవములఁ బం
కరుహభవాండాతీత, స్ఫురణం జెలువొందు నతివిభూతి దలిర్పన్. 273

క. పొలుపగుసకలవిలక్షణ, ములు గలయాద్యంతశూన్యమును నిత్యము నై
లలి సూక్ష్మమై మనోవా, క్కులకుం దలపోయఁగా నగోచర మగుచున్. 274

సీ. అలఘుతేజోరూప మైనరూపమునకు, క్షితినాథ నాచేతఁ జెప్పఁబడిన
మానితస్థూలసూక్ష్మస్వరూపంబులు, వల నొప్పఁగలభగవత్స్వరూప
మమ్మహాత్మకునిమాయాబలంబునఁ జేసి, దివ్యమునీంద్రులుఁ దెలియలేరు
వసుధేశ వాచ్యమై వాచకంబై నామ, రూపముల్ క్రియలును రూఢిఁ దాల్చి
ఆ. యుండునట్టియీశ్వరుండు నారాయణుం, డఖిలధృతి జగన్నియంత యైన
చిన్మయాత్మకుండు సృజియించు నీప్రజా, పతుల ఋషుల మునులఁ బితృవరులను.

వ. మఱియును. 276

సీ. సుర సిద్ధ సాధ్య కిన్నరవర చారణ, గరుడ గంధర్వ రాక్షస పిశాచ
భూత వేతాళ కింపురుష కూశ్మాండ గు, హ్యక డాకినీ యక్ష యాతుధాన
విద్యాధ రాప్సరో విషధర గ్రహ మాతృ, గణ వృక హరి ఘృష్టి ఖగ మృగాళి
భల్లూక రోహిత పశు వృక్షయోనుల, వివిధకర్మంబులు వెలయఁ బుట్టి
తే. జలనభోభూతలంబుల సంచరించు, జంతురాసుల సత్త్వరజస్తమోగు
ణములఁ [1]దిర్యక్సురాసురనరధరాది, భావముల భిన్ను లగుదురు పౌరవేంద్ర.

మ. ఇర వొందన్ [2]ద్రుహిణాత్మకుం డగు రమాధీశుండు విశ్వంబు సు
స్థిరతన్ నిల్పి కృపాకటాక్షమున రక్షించున్ సమస్తప్రజో
త్కరసంహారము సేయునప్పుడు హరాంతర్యామి యై యంతయున్
హరియించుం బవనుండు మేఘముల మాయం జేయుచందంబునన్. 278

క. ఈపగిదిని విశ్వము సం, స్థాపించును మనుచు నడఁచు ధర్మాత్మకుఁ డై
దీపితతిర్యఙ్నరసుర, రూపంబులు దాల్చి హరి పురుషుం డజుఁ డెలమిన్. 279

సీ. హరియందు నాకాశ మాకాశమున వాయు, వనిలంబువలన హుతాశనుండు
హవ్యవాహనునందు నంబువు లుదకంబు, వలన వసుంధర గలిగె ధాత్రి

1 'సురవరతిర్యగ్నాగకాది; సురనరకీటకనాగకాది' అని వ్రాఁతప్రతులు.

2 'భువనావనుం డయి' అని వ్రాఁతప్రతులు.

వలన బహుప్రజావళి యుద్భవం బయ్యె, నింతకు మూల మైన యొసఁగునట్టి
నారాయణుఁడు చిదానందస్వరూపకుం, డవ్యయుం డజరుఁ డనంతుఁ డాఢ్యుఁ

తే. డాదిమధ్యాంతశూన్యుం డనాదినిధనుఁ, డతనివలనను సంభూత మైనయట్టి
సృష్టిహేతుప్రకార మీక్షించి తెలియఁ,జాల రెంతటిమును లైన జనవరేణ్య.

వ. అదియునుం గాక. 281

మ. ధరణీశోత్తమ భూతసృష్టి నిటు సంస్థాపించి రక్షించు నా
హరి కర్తృత్వము నొల్ల కాత్మగతమాయారోపితం జేసి తా
నిరవద్యుండు నిరంజనుండుఁ బరుఁడున్ నిష్కించనుం డాఢ్యుఁడున్
నిరపేక్షుండును నిష్కళంకుఁ డగుచున్ నిత్యత్వముం బొందెడిన్. 282

వ. (బ్రహ్మసంబంధి యగు) నీకల్పప్రకారం (బవాంతరకల్పంబుతోడ) సంకుచితప్రకారంబున నెఱింగించితి నిట్టిప్రాకృతవైకృతకల్పప్రకారంబులును దత్పరిమాణంబులును గాలకల్పలక్షణంబులును విగ్రహంబును నవాంతరకల్పంబులు మన్వంతరాదిభేదవిభాగస్వరూపంబును నతివిస్తారంబుగ నెఱింగింతు విను మదియునుం బద్మకల్పం బనం దగు నని భగవంతుం డైనశుకుండు పరీక్షిత్తునకుం జెప్పె నని సూతుండు మహాత్ములకు నెఱింగించిన. 283

క. విని శౌనకుండు సూతుం, గనుఁగొని యి ట్లనియె సూత కరుణోపేతా
జననుతగుణసంఘాతా, ఘనపుణ్యసమేత విగతకలుషవ్రాతా. 284

వ. పరమభాగవతోత్తముం డైనవిదురుండు బంధుమిత్రజాతంబుల విడిచి సకలభువనపావనంబులును గీర్తనీయంబులును నైనతీర్థంబులను నగణ్యంబు లైనపుణ్యక్షేత్రంబులను దర్శించి క్రమ్మఱ వచ్చి కౌషారవి యగుమైత్రేయుం గని యతనివలన నధ్యాత్మబోధంబు వడసె నని వినంబడు నది యంతయుఁ నెఱింగింపు మనిన నతం డి ట్లనియె. 285

క. వినుఁ డిపుడు మీరు న న్నడి;గిన తెఱఁగున శుకమునీంద్రగేయుఁ బరీక్షి
జ్జనపతి యడిగిన నతఁ డా,తని కెఱిఁగించినవిధంబుఁ దగ నెఱిఁగింతున్. 286

వ. సావధానుల రై వినుం డని. 287

ఉ. రామ గుణాభిరామ దినరాజకులాంబుధిసోమ తోయద
శ్యామ దశాననప్రబలసైన్యవిరామ సురారిగోత్రసు
త్రామ సుబాహుబాహుబలదర్పతమఃపటుతీవ్రధామ ని
ష్కామ కుభృల్లలామ గరకంఠసతీనుతనామ రాఘవా. 288

క. అమరేంద్రసుతవిదారణ, కమలాప్తతనూజరాజ్యకారణ భవసం
తమసదినేశ్వర రాజో, త్తమ దైవతసార్వభౌమ దశరథరామా. 289

మాలిని. నిరుపమగుణజాలా! నిర్మలానందలోలా!
దురితఘనసమీరా! దుష్టదైత్యప్రహారా!
శరధిమదవిశోషా! చారుసద్భక్తపోషా!
సరసిజదళనేత్రా! సజ్జనస్తోత్రపాత్రా! 290

గద్యము. ఇది శ్రీపరమేశ్వరకరుణాకలితకవితావిచిత్ర కేసనమంత్రిపుత్ర సహజపాండిత్య పోతనామాత్య ప్రణీతంబైన శ్రీమహాభాగవతపురాణంబునందుఁ బరీక్షిత్తుతోడ శుకయోగి భాషించుటయు భాగవతపురాణవైభవంబును ఖట్వాంగు మోక్షప్రకారంబును ధారణాయోగవిషయం బయినమహావిష్ణుని శ్రీపాదాద్యవయవంబుల సర్వలోకంబులు నున్న తెఱంగును సత్పురుషవృత్తియు మోక్షవ్యతిరిక్తసర్వకామ్యఫలప్రదదేవతాభజనప్రకారంబును మోక్షప్రదుండు శ్రీహరి యనుటయు హరిభజనవిరహితులైన జనులకు హేయతాపాదనంబును రాజప్రశ్నంబును శుకయోగి శ్రీహరిస్తోత్రంబు సేయుటయు వాసుదేవప్రసాదంబునం జతుర్ముఖుండు బ్రహ్మాధిపత్యంబు వడయుటయు శ్రీహరివలన బ్రహ్మరుద్రాదిలోకప్రపంచంబు పుట్టుటయు శ్రీమన్నారాయణదివ్యలీలావతారపరంపరావైభవవృత్తాంతసూచనంబును భాగవతవైభవంబును బరీక్షిత్తు శుకయోగి నడిగినప్రపంచాదిప్రశ్నంబులును నందు శ్రీహరి ప్రధానకర్త యని తద్వృత్తాంతంబు సెప్పుటయు భగవద్భక్తివైభవంబును బ్రహ్మతపశ్చరణంబునకుం బ్రసన్నుండై హరి వైకుంఠనగరంబుతోడఁ బ్రసన్నుం డయిన స్తోత్రంబు సేసి తత్ప్రసాదంబునం దన్మహిమంబు వినుటయు వాసుదేవుం డానతిచ్చినప్రకారంబున బ్రహ్మ నారదునికి భాగవతపురాణప్రధానదశలక్షణంబు లుపన్యసించుటయు నారాయణవైభవంబును జీవాదితత్త్వసృష్టియు శ్రీహరినిత్యవిభూత్యాదివర్ణనంబును గల్పప్రకారాదిసూచనంబును శౌనకుండు విదురమైత్రేయసంవాదంబు సెప్పు మని సూతు నడుగుటయు ననుకథలం గలద్వితీయస్కంధము.

ఓం తత్సద్బ్రహ్మార్పణమస్తు.

శ్రీ

శ్రీరామచన్ద్రాయ పరబ్రహ్మణే నమః.

శ్రీమదాంధ్రమహాభాగవతము

తృతీయస్కంధము.

శ్రీమహితవినుతదివిజ
స్తోమ యశస్సీమ రాజసోమ సుమేరు
స్థేమ వినిర్జితభార్గవ
రామ దశాననవిరామ రఘుకులరామా. 1

వ. మహనీయగుణగరిష్ఠు లగునమ్మునిశ్రేష్ఠులకు నిఖిలపురాణవ్యాఖ్యానవైఖరీసమేతుం డైనసూతుం డిట్లనియె నట్లు ప్రాయోపవిష్టుం డైనపరీక్షిన్నరేంద్రునకు శుకయోగీంద్రుం డిట్లనియె. 2

ఉ. పాండునృపాలనందనులు బాహుబలంబున ధార్తరాష్ట్రులన్
భండనభూమిలోఁ గెలిచి పాండురశారదచంద్రచంద్రికా
ఖండయశఃప్రసూనకలికాతతిఁ గౌరవరాజ్యలక్ష్మి నొం
డొండ యలంకరించుచు జయోన్నతి రాజ్యము సేయుచుండఁగన్. 3

క. మనుజేంద్ర విదురుఁ డంతక, మును వనమున కేఁగి యచట మునిజనగేయున్
వినుతతపోధారేయు, న్ననుపమగుణజనవిధేయు నమ్మైత్రేయున్. 4

క. కనుఁగొని తత్పాదంబులు, దనఫాలము సోఁక మ్రొక్కి తగ ని ట్లనియెన్
మునివర సకలజగత్పా, వనచరితుఁడు కృష్ణుఁ డఖిలవంద్యుం డెలమిన్. 5

క. మండితతేజోనిధి యై, పాండవహితమతిని దూతభావంబున వే
దండపురి కేఁగి కురుకుల, మండనుఁ డగుధార్తరాష్ట్రమందిరమునకున్. 6

తే. చనఁగ నొల్లక మద్గృహంబునకు భక్త
వత్సలుం డగుకృష్ణుండు వచ్చు టేమి
కతము నా కది యెఱిఁగింపు కరుణతోడ
ననుచు విదురుండు మైత్రేయు నడిగె ననిన. 7

క. విని వెఱఁ గంది పరీక్షి, న్మనుజవరేణ్యుండు విమలమతి నిస్తంద్రున్

మునికులజలనిధిచంద్రున్, సునిశితహరిభక్తిసాంద్రు శుకయోగీంద్రున్. 8

క. కని యిట్లనె మైత్రేయుని, ననఘుం డగువిదురుఁ డేరహస్యము లడిగెన్
ముని యేమి సెప్పె నేపగి, దిని దీర్ఘము లాడె నెచటఁ దిరుగుచు నుండెన్. 9

తే. ఇన్నియును దెలియఁగ నానతిచ్చి నన్ను, నర్థి రక్షింపవే విమలాంతరంగ
ఘనదయాపాంగ హరిపాదకమలభృంగ, మహితగుణసంగ పాపతమఃపతంగ.

చ. అనవుడు బాదరాయణి ధరాధిపు కిట్లనుఁ బూరువంశవ
ర్ధన విను కష్టుఁ డైనధృతరాష్ట్రనృపాలుఁడు పెంపుతో సుయో
ధనముఖపుత్రులం గడు ముదంబునఁ బెంచుచుఁ బాండురాజు ద
ప్పినపిదపం దదాత్మజులు వెల్కుఱితి తన్నని చేర వచ్చినన్. 11

వ. ఇట్లు సేర వచ్చినపాండవులయెడ నసూయానిమగ్నులై సుయోధనాదులు. 12

క. పెట్టిరి విషాన్న మంటం, గట్టిరి ఘనపాశములను గంగానదియం
దొట్టిరి రాజ్యము వెడలం, గొట్టిరి ధర్మంబు విడిచి కుటిలాత్మకులై. 13

క. క్రూరాత్ము లగుచు లాక్షా, గారంబున వారు నిద్రఁ గైకొని యుండన్
దారుణశిఖ దరికొలిపిరి, మారణకర్మముల [1]కప్రమత్తత వెలయన్. 14

తే. సూరిజనగేయ మగురాజసూయయజ్ఞ, విలసదవభృథసేకపవిత్ర మైన
ద్రౌపదీచారువేణీభరంబు వట్టి, కొలువులోపలి కీడ్చిరి కుచ్చితమున. 15

క. కావున వారల కపకృతి, గావింపని దొకదినంబుఁ గలుగదు తమజ
న్మావధి నిజనందనులను, వావిరి నయ్యంధనృపతి వలదనఁ డయ్యెన్. 16

తే. మాయజూదంబు వన్ని దుర్మార్గవృత్తిఁ
బుడమిఁ గొని యడవులకుఁ బో నడువ నచటఁ
దిరిగి వారలు సమయంబు దీర్చి రాఁగ
దెంచి తమయంశ మడిగినఁ బంచి యీక. 17

వ. ఉన్నయెడ. 18

చ. సకలనియంత యైనహరి సర్వశరణ్యుఁడు మాధవుండు సే
వకనవకల్పకంబు భగవంతుఁ డనంతుఁ డనంతశక్తి నం
దకధరుఁ డబ్జలోచనుఁడు ధర్మతనూభవుచే నియుక్తుఁ డై
యకుటిలభక్తియోగమహితాత్మకుఁ డై ధృతరాష్ట్రుపాలికిన్. 19

క. చని యచట భీష్మగురుత, త్తనయకృపాచార్యనిఖిలధాత్రీపతులున్
విని యనుమోదింపఁగ ని, ట్లనియెన్ ధృతరాష్ట్రుతోడ నవనీనాథా. 20

క. కౌరవపాండవు లిరువురు, నారయ నీ కొక్కసమము యవనీవర నీ
వేరీతి నైనఁ బాండుకు, మారులపా లొసఁగి తేని మను నుభయంబున్. 21

క. అని ధర్మబోధమునఁ బలి, కినమాటలు సెవుల నిడమిఁ గృష్ణుఁడు విదురున్

1 'కప్రమత్తుల రగుచుఁ' వ్రా. ప్ర.

ఘననీతిమంతుఁ బిలువం, బనిచినఁ జనుదెంచెఁ గురుసǂభాస్థలమునకున్. 22

వ. చనుదెంచి యచటిజనంబులచేత నుపస్థితం బయిన కార్యంబు దెలిసినవాఁ డయి ధృతరాష్ట్రు నుద్దేశించి యి ట్లనియె. 23

మ. ధరణీనాయక పాండుభూవిభుఁడు నీǂతమ్ముండు దత్పుత్రులం
బరిరక్షించిన ధర్మువుం దగవునుం ǂ బాటిల్లు వంశంబు సు
స్థిరసౌఖ్యోన్నతిఁ జెందు శత్రుజయముం ǂ జేకూరు గోపాలశే
ఖరుచిత్తంబును వచ్చు న ట్లగుట యాఁ ǂ గౌరవ్యవంశాగ్రణీ. 24

ఆ. వారితండ్రిపాలు ǂ వారికి నొసఁగి నీ, పాలు సుతుల కెల్లఁ ǂ బంచి యిచ్చి
చలము విడిచి ధర్మǂ మలవడ నీబుద్ధిఁ, జొనుపవయ్య కులము ǂ మనుపవయ్య.

చ. వినుము నృపాల నాపలుకు ǂ వేయును నేల సమీరసూతి నీ
తనయులపేరు విన్నఁ బదǂతాడితదుష్టభుజంగమంబు చా
డ్పునఁ గన లొందు నింతయును ǂ మున్నును జెప్పితిఁ గాదె వానిచే
తన భవదీయపుత్రులకుఁ ǂ దప్పదు మృత్యువ దన్నిభంగులన్. 26

వ. అదియునుం గాక. 27

క. నీపుత్రులశౌర్యంబును, జాపాచార్యాపగాత్మǂజాతకృపభుజా
టోపంబును గణ్ణమరా, లాపంబులు నిజముగాఁ దǂలంతె మనమునన్. 28

వ. అ ట్లైని వినుము. 29

ఉ. ఏపరమేశుచే జగము ǂ లీసచరాచరకోటితో సము
ద్దీపిత మయ్యె నేవిభునిǂదివ్యకళాంశజు లబ్జగర్భగౌ
రీపతిముఖ్యదేవమునిǂబృందము లెవ్వఁ డనంతుఁ డచ్యుతుం
డాపురుషోత్తముండు కరుǂణాంబుధి కృష్ణుఁడు వో నరేశ్వరా. 30

ఉ. అట్టిజగన్నివాసుఁడు ముǂరాసురభేది పరాపరుండు చే
పట్టి సఖుండు వియ్యమును ǂ బాంధవుఁడున్ గురుఁడున్ విభుండు నై
యిట్టల మైనప్రేమమున ǂ నెప్పుడుఁ దోడ్పడు చుండ వారలన్
జుట్టనవ్రేల నెవ్వరికిఁ ǂ జూపఁగ వచ్చునె పార్థివోత్తమా. 31

ఉ. కావునఁ బాండునందనులఁ ǂ గాఁచియ పెట్టక రాజ్యభాగమున్
వావిరి నిచ్చి రాజ్యమును ǂ వంశముఁ బుత్రుల బంధువర్గముం
గావుము గాక లోభి యగుǂకష్టసుయోధనుమాట వింటివే
భూవర నీయుపేక్ష నగుఁ ǂ బో కులనాశము బంధునాశమున్. 32

తే. ఒకనికై యిట్లు కుల మెల్ల ǂ ను క్కడంప
నెత్తికొనఁ జూచె దిది నీతిǂయే నృపాల
వినుము నామాట నీసుయోǂధనుని విడిచి
కులము రాజ్యంబుఁ దేజంబు ǂ నిలుపవయ్య. 3

క. అని యిట్లు దఱిమి చెప్పిన, విని దుర్యోధనుఁడు రోషవివశుం డగుచు
న్ననతనయశకునిదుశ్శా,సనుల నిరీక్షించి తామసంబునఁ బలికెన్. 34

క. దాసీపుత్రుని మీరలు,దాసీనుం జేయ కిటకుఁ దగునె పిలువఁగా
నాసీనుం డై ప్రేలెడు, గాసిలి చెడి పోవ వెడలఁగా నడువ రనా. 35

వ. అని యిట్లు దుర్యోధనుం డాడినదురాలాపంబులు దనకు మనస్తాపంబు సేయం గార్యంబు విచారించి ధైర్యం బవలంబించి యొండు వలుక నొల్లక శరశరాసనంబులు విడిచి క్రోధంబు నడంచి వనంబునకుం జని యందు. 36

సీ. విష్ణుస్వయంవ్యక్తవిమలభూములను బ,వితంబు లగుహరిక్షేత్రములను
నెలకొని దేవతానిర్మితహరిదివ్య,భూముల గంగాదిపుణ్యనదుల
సిద్ధపురాణప్రసిద్ధపుణ్యాశ్రమ, స్థలముల నుపవనస్థలములందు
గంధమాదనముఖక్ష్మాభృత్తటంబుల, మంజులగిరికుంజపుంజములను

తే. వికచకైరవపద్మహల్లకమరంద, పానవశమత్తమధుకరగానబుద్ధ
రాజహంసవిలోలకరాజమాన, మగుచుఁ జెలు వొందుపంకేరుహాకరముల.37

క. మఱియును ఋష్యాశ్రమ వన, సరి దుపవన నద పులింద జనపద గిరిగ
హ్వర గోష్ఠ యజ్ఞశాలా, పుర దేవాయతనపుణ్యభూములయందున్. 38

క. కూరలుఁ గాయలు సీల్లా, హారముగాఁ గొనుచు నియమ మలవడఁగ నసం
స్కారశరీరుం డగుచు ను, దారత నవధూతవేషధరుఁ డై వరుసన్. 39

క. హర్షము గదురఁగ భారత, వర్షమునం గలుగుపుణ్యవరతీర్థము లు
త్కర్షం జూచుచు విగతా,మర్షుం డై సంచరించె మనుజవరేణ్యా. 40

వ. ఇట్లు సంచరించుచుఁ బ్రభాసతీర్థమునకు వచ్చునప్పుడు. 41

చ. అరుగుచు దైత్యభేదనకథాపరిలబ్ధసమస్తమేదినీ
భరణధురంధరుం డగుచుఁ బాండుసుతాగ్రజుఁ డొప్పు[1]చుండు న
త్తఱి విదురుండుఁ దత్సరిదుదంచితసాల రసాల మాధవీ
కురువక మాలతీ వకుళ కుంజ లసత్తటమందు నున్నెడన్. 42

చ. నరవర వేణుజానలవినష్టమహాటవిమాడ్కిఁ బాండుభూ
వరధృతరాష్ట్రసూను [2]లనివారణఁ జాల విరోధ మెత్తి యొం
డొరుల జయింపఁ గోరి కదనోర్విఁ గురుక్షితిపాలముఖ్యు లం
దఱు మృతు లౌటయున్ విని ఘనంబుగ శోకనిమగ్నచిత్తుఁ డై. 43

ఉ. ఆయెడఁ గాలు దన్నక రయంబున నేఁగి సరస్వతీనదీ
తోయములందుఁ గ్రుంకి మునితుల్యుఁడు వే చనియెం దనూనపా
త్తోయరుహాప్తభార్గవపృథుత్రితసోమ[3]సుదాసశక్తిభృ

1 'చుండ భూ, వర విదురుండుఁ దన్నికటవర్యతమాలరసాల' అ. ప్ర. 2 'లనివార్య విహాధవిరోధ' అచ్చుప్రతి. 3 'కుమారగోసుధా, వాయు' వ్రా. ప.

ద్వయయమునాభిధానయుతవాహినులం దనురక్తిఁ గ్రుంకుచున్. 44

ఉ. వెండియుఁ బుణ్యభూములఁ బవిత్రసరిత్తులఁ జూచుచున్ రమా
మండనుఁ డుండుదివ్యరుచివిమనస్ఫురచారుకవాటగేహళీ
మండితసౌధగోపురవిమానము లున్నతభక్తిఁ జూచుచున్
నిండినవేడ్కఁ గృష్ణపదనీరజచింతనుఁ డై క్రమంబునన్. 45

విదురుం డుద్ధవుం గని కృష్ణాదులవృత్తాంతం బడుగుట.

చ. చని చని తొంటిమత్స్యకురుజాంగలభూము లతిక్రమించి చ
య్యన యమునానదిం గదిసి యచ్చట భాగవతున్ సరోజలో
చన[1]నిజభక్తు సద్గుణవిశారదు శాంతుని దేవమంత్రిశి
ష్యుని మహితప్రసిద్ధుఁ బరిశోషితదోషుఁ బ్రబుద్ధు నుద్ధవున్. 46

క. కని యనురాగవికాసము, దనమనమునఁ బొంగలింపఁ దగ గాఢాలిం
గన మాచరించి నెయ్యం,బునఁ గుశలప్రశ్న సేసి ముదమునఁ బలికెన్. 47

క. [2]హరిభక్తుల పుణ్యాత్ముల, దురితవిదూరుల విరోధిదుర్దమబలులం
గురుకులతిలకుల కుంతీ, వరసూనుల సేమ మరసి వారనిభక్తిన్. 48

వ. ఇట్లనియె. 49

చ. హరి దననాభిపంకరుహమందు జనించినయట్టిభారతీ
శ్వరుఁ డతిభక్తి వేఁడ యదువంశమునన్ బలకృష్ణమూర్తు లై
పరఁగ జనించి భూభరముఁ బాపినభవ్యులు రేవతీందిరా
వరు లట శూరసేనునినివాసమునన్ సుఖ మున్నవార లే. 50

చ. కురుకులు లాదరింపఁగ సఖుండును నాప్తుఁడు నై తనర్చి సో
దరతరుణీజనంబులను దత్పుతులం గడుగారవంబునం
గరుణ దలిర్ప నాత్మజులకంటెఁ బ్రియోన్నతిఁ బ్రోచువాఁడు సు
స్థిరమతి నున్నవాఁడె వసుదేవుఁడు వృష్ణికులప్రదీపకా. 51

శా. కందర్పాంశమునం దనూజుఁ బడయం గామించి భూదేవతా
బృందంబున్ భజియించి తత్కరుణఁ [3]దార్పింఛప్రభావస్ఫురం
పొందన్ రుక్మిణి గన్ననందనుఁడు ప్రద్యుమ్నుండు భాస్వచ్ఛమా
సందోహంబులు దన్నుఁ గొల్వ మహితోత్సాహంబుతో నొప్పునే. 52

క. సరసిజలోచనకరుణా, పరిలబ్ధసమస్తధరణిపాలనమహిమం
బరమప్రీతి సుఖించునె, చిరవిభవోదారుఁ డుగ్రసేనుఁడు జగతిన్. 53

చ. లలితపతివ్రతామణి విలాసవతీతిలకంబు పార్వతీ
లలన కుమారుఁ గన్నటు సులక్షణ జాంబవతీలలామ ని

---

1 నిజభక్తసద్గుణ. 2 హరిభక్తులు పుణ్యాత్ములు, దురితవిదూరులు విరోధిదుర్దమబలులుఁ గురుకులతిలకులుఁ గుంతీ, వరసూనులు గుశలులే య వారితభక్తిన్ 'అ.ప్ర. 3 'దీపింపం బ్రభావంబు' అ.ప్ర.

ర్కలగతిఁ గన్నపట్టి సుకుమారతనుఁడు విరోధిభంజనో
త్కలిక సుఖించునే గుణకదంబుఁడు సాంబుఁడు వృష్ణిపుంగవా. 54
క. హరిపద సేవకుఁ డరిభీ, కరుఁ డర్జునువలన మిగులఁ గార్ముకవిద్యల్
[1]దిరముగఁ గఱచినసాత్యకి, వరసుఖవిభవముల నున్నవాఁడె ధరిత్రిన్. 55
మ. జలజాతాంకుశచక్రచాపకులిశచ్ఛత్త్రాదిరేఖాంకితో
జ్జ్వలగోవిందపదాబ్జలక్షితవిరాజన్మార్గధూళిచ్ఛటా
కలితాంగుండు విధూతకల్మషుఁడు నిరపేక్షైకధర్ముండు స
త్కులజాతుం డన నొప్పునట్టిఘనుఁ డక్రూరుండు [2]జీవించునే. 56
క. శ్రుతులును గ్రతుజాతము న, మ్మతిఁ దాల్చినయట్టి వేదమాతగతిన్ శ్రీ
పతిఁ దనగర్భంబున ర, క్షితుఁ జేసినగరిత దేవకీసతి [3]సుఖమే. 57
వ. మఱియు మహాత్మా మహితోపాసకు లగువారలకోర్కులు నిండింపం జాలిన భగవంతుండును శబ్దశాస్త్రంబునకుం గారణం బని తన్ను నఖిలదేవతాజనంబు లర్థింపం గలమేటియును సకలజీవచతుర్విధాంతఃకరణంబు లయినచిత్తాహంకారబుద్ధిమనంబులకుం గ్రమంబున వాసుదేవ సంకర్షణ ప్రద్యుమ్నానిరుద్ధు లధిదైవతంబు లగుచు నట్టిచతుర్విధతత్త్వంబులకుఁ దుర్యం బైనతత్త్వంబు మనస్సు తన్మనోమయుం డైనయనిరుద్ధకుమారుండు సంతోషచిత్తుం డగునే యని. 58
మ. ఇతరారాధన మాని కృష్ణుఁ గమలాధీశుం బయోజాసనా
ర్చితు భక్తిన్ నిజనాథుఁగా సతతమున్ సేవించుపుణ్యుల్ జగ
న్నుతు లధ్యాత్మవిదుల్ మహాభుజులు మాన్యుల్ ధర్మమార్గుల్ సము
న్నతి సత్యాత్మజచారుదేష్ణగదు లానందాత్ములే యుద్ధవా. 59
తే. క్రోధమాత్సర్యధనుఁడు సుయోధనుండు
వోలుచు నెవ్వనిసభఁ జూచి కలుష మొదవి
మనములోన నసూయానిమగ్నుఁ డయ్యె
నట్టిధర్మజుఁ డున్నాఁడె యనఘచరిత. 60
తే. ఘనగదాభ్యాసచిత్రసంగతుల మెఱసి, కురుకుమారుల భూరిసంగరములోన
హతులఁ గావించి వెలసినయట్టి జెట్టి, వాయుతనయుండు గుశలియై వఱలునయ్య.
చ. హరికరుణాతరంగితకటాక్షనిరీక్షణలబ్ధశౌర్యవి
స్ఫురణఁ దనర్చి తన్ను నని బోయగతి న్నభవుం డెదిర్చినన్
బరవస మొప్పఁగా గెలిచి పాశుపతాస్త్రముఁ గొన్నశత్రుభీ
కరుఁడు ధనంజయుండు సుభగస్థితి మోదము నొందునే గదా. 62

1. 'గఱచిన బలియుఁడు సాత్యకి, గఱిలినసుఖలీల నున్నవాఁడె' గ్రా. ప్ర. 2. 'భద్రాత్ముఁడే' అ. ప్ర. 3. 'సుఖియే' వ్రాఁతప్రతులు.

మ. తెఱఁ గొప్పన్ జననీవియోగమునఁ గుంతీస్తన్యపానంబు సో
దరసంరక్షయుఁ గల్గి దేవవిభువక్త్రస్థామృతంబుల్ ఖగే
శ్వరుఁ డర్థిం గయికొన్నమాడ్కిఁ గురువంశశ్రేణి నిర్జించి త
ద్ధరణీరాజ్యముఁ గొన్నమాద్రికొడుకుల్ ధన్యాత్ములే యుద్ధవా. 63

తే. పాండుభూమీశ్వరుండు సంప్రాప్తమరణుఁ, డైనశిశువులఁ బ్రోచుటకై నిజేశుఁ
గూడి చన కున్నయట్టి మాకుంతిభోజ,తనయ జీవించునే నేఁడు మనుచరిత్ర.

వ. అని వెండియు. 65

మ. అనుసంభూతుఁడు పాండుభూవిభుఁడు నిర్యాణంబునం బొంద నా
తనిపుత్రుల్ దనుఁ జేర వచ్చినను మాధ్యస్థ్యంబుఁ బోఁ దట్టి యె
గ్గొనరించెన్ [1]ధృతరాష్ట్రభూమివిభుఁ డట్లూహింపఁగా నెగ్గు సే
సినవాఁడే యగుఁ గాక మేలు గలదే చింతింపఁగా నుద్ధవా. 66

క. అనుజుఁడు వీఁ డనకయ తన, తనయులు నను వెడల నడువఁ దా నూరక యుం
డినధృతరాష్ట్రుఁడు నరకం, బునఁ బడు నా దైనదుఃఖమున ననఘాత్మా. 67

వ. అదియునుం గాక పరమశాంతుండ వైననీమనంబున దుఃఖంబు గర్తవ్యంబు గా
దంటేని. 68

క. నరలోకవిడంబనమున, హరి పరమపరుండు మానవాకృతితో ని
ద్ధరఁ బుట్టి యాత్మమాయా, స్ఫురణన్ మోహింపఁజేయు భూజనకోటిన్. 69

ఉ. కావున నమ్మహాత్ముని వికారవిదూరుని సర్వమోహమా
యావిలమానసుండ నగునప్పుడు సంసృతి దుఃఖి నౌదు స
ద్దేవునిసత్కృపామహిమఁ దెలిసవేళ సుఖింతు నేన కా
[2]దావిధిశంకరప్రభృతు లవ్విభుమాయఁ దరింప నేర్తురే. 70

వ. అయిన నమ్మహాత్మునికరుణాతరంగితాపాంగపరిలబ్ధవిజ్ఞానదీపాంకురనిరస్తసమస్త
దోషాంధకారుండ నగుటను మదీయచిత్తంబు హరిపరాయత్తం [3]బయినఁ దన్మా
ర్గంబు సతతంబు నిరీక్షించుచు నుండుదు మఱియును. 71

సీ. అట్టిసరోజాక్షుఁ డాత్మీయపదభక్తు, లడపుల నిడుమలఁ గుడుచు చుండ
దౌత్యంబు సేయఁ గొందఱు విరోధులు పట్టి, బద్ధునిఁ జేయ సన్నద్ధు లైన
బలహీనుమాడ్కి మార్పడలేఁడ యసమర్థుఁ, డని తలంచెద వేని నచ్యుతుండు
పరుల జయింప నోపక కామ విద్యాభి, [4]జనధనమత్తు లై జగతిఁ బెక్కు

తే. బాధల నలంచుదుష్టభూపతుల నెల్ల, సైన్యయుక్తంబుగా నని సంహరించు
కొఱకు సభలోన నప్పుడాకురుకుమారు,లాడుదుర్భాషణములకు నలుగఁడయ్యె.

---

1 'మఱిఁ బాండుభూవిభునకు ♦ నూహింపఁగా' వ్రా. ప్ర. 2 'దావిధిరుద్రముఖ్యులకు ♦ నవ్వి...వచ్చునే.' వ్రాఁతప్రతులు. 3 'బయినకారణంబునను దత్త్వంబు సతతంబు' అచ్చుప్రతి 4 'జాత్యధనంబుల ♦ జగతిఁ' అ. ప్ర.

మ. జననం బొందుట లేనియీశ్వరుఁడు దా జన్మించు టెల్లన్ విరో
ధినిరాసార్థము వీతకర్ముఁ డగునద్దేవుండు కర్మప్రవ
ర్తనుఁ డౌ టెల్లఁ జరాచరప్రకటభూతశ్రేణులం గర్మవ
ర్తనులం జేయఁ దలంచి కాక కలవే దైత్యారికిం గర్మముల్. 73

క. హరి నరుల కెల్లఁ బూజ్యుఁడు, హరి లీలామనుజుఁడును గుణాతీతుఁడు నై
పరఁగి సభవకర్మంబులఁ, బొరయం డఁట హరికిఁ గర్మములు లీల లగున్. 74

క. మదిఁ దనశాసన మిడి నిజ, పదములు సేవించులోకపాలాదులఁ [1]బెం
పొదవింప యదుకులంబున, నుదయించెను భువిని బలసహోదరుఁ డగుచున్.

తే. చలనమందరభూరిసంసరణతరణ, మైనసత్కీర్తి దిక్కుల నతిశయిల్లి
వఱల సమమతి నై యున్నవాఁడె కృష్ణుఁ
డనుచు విదురుఁడు యుద్ధవు నడుగుటయును. 76

వ. అట్టియెడ నయ్యుద్ధవుండు. 77

క. యదుకులనిధి యగుకృష్ణుని, పదజలజవియోగతాపభరమున మాటల్
ప్రిదులక హృదయంబెరియఁగఁ, బెదవులు దడుపుచును వగలఁ బెంపఱియుండెన్.

క. అని చెప్పి బాదరాయణి, మనుజేంద్రునివలను సూచి మఱి యిట్లనియెన్
విను మొకనాఁ డయ్యుద్ధవుఁ, డనయము నై దేండ్లబాలుఁ డై యున్నతఱిన్. 79

వ. మున్ను కృష్ణునిం గూడి యాడుబాలకులలో నొక్కబాలునిఁ గృష్ణునింగా భావించి పరిచర్య సేయుచుండ గుణవతీమతల్లి యగుతల్లి సనుదెంచి యాఁకొంటి వది యేల రా వన్న యని పిలిచిన జననివాక్యంబులు గైకొనక యఖండతేజోనిధి యైనపుండరీకాక్షుపాదారవిందమకరందసేవానురక్తిం జేసి యున్నయుద్ధవుండు నేఁడు కృష్ణవియోగతాపంబున హరివార్త విదురునకుఁ జెప్పం జాలక (యొప్పఱి)యుండుట [illegible] మివిచిత్రం బని వెండియు నిట్లనియె నంత నుద్ధవుండు సరోజాక్షుపాదారవిందమకరందసుధాజలనిధిమగ్నమానసుం డై సముత్కంఠం జింతించి యొక్కముహూర్తమాత్రంబునకు బాష్పజలపూరితలోచనుం డై గద్గదకంఠుఁ డగుచు. 80

క. ఘనముగ నెమ్మనమున [3]నిం, చినకృష్ణవియోగజనితశిఖి దరికొనఁగాఁ
గనుఁగవఁ బెడచే నొత్తుచుఁ, బెను పొందినమరితశిఖరిభ్రమునున్ విదురున్. 81

వ. కనుంగొని యిట్లనియె. 82

క. యముఁ డనుఘనకాలభుజం, గముపుంగవుఁ డెగచి పట్టఁ గా యదువంశో
త్తములచరిత్రలుఁ దత్కథ, లను లే వని చెప్పుదుం గలంగెడి మనమున్.

సీ. మునిజనముఖపద్మములు ముకుళింపంగ, ఖలజనలోచనోత్పలము లలర
జారచోరులకోర్కి సఫలత నొందంగ, దానవదర్పాంధతమస మడర

1 బెం, పొదవించుట కొఱకులమున. 2 'యుం, చిన......దరికొలుపన్' అన్యప్రతి.

వరయోగిజనచక్రవాకంబు లడలంగఁ, గలుషజనానురాగంబు పర్వ
భూరిదోషాగమస్ఫూర్తి వాటిల్లంగ, నుదితధర్మక్రియ [1]లుడిగి మడఁగ
తే. మానుషాకారరుచికోటి మందపఱిచి, యనఘుఁ డె మననేత్రుఁ గృష్ణాభిధాన
లోకబాంధవుఁ డుత్తమశ్లోకమూర్తి, మించుతేజంబుతో నస్తమించె నయ్య.
వ. మఱియును. 85
క. హలకులిశజలజరేఖా, లలితశ్రీకృష్ణపాదలక్షిత యై ని
ర్మలగతి నొప్పెడుధరణీ, లలనామణి నేఁ డభాగ్యలక్షణ యయ్యెన్. 86
క. యాదవులవలన రాజ్య, శ్రీ దొలఁగెను ధర్మగతి నశించెను భువి మ
ర్యాదలు దప్పె నధర్మో, త్పాదనమున దైత్యభేది దప్పినపిదపన్. 87
వ. మఱియు లలితనికషణవిరాజమానమణిగణకిరణసుషమావిశేషవిడంబితవిమలసలిలంబులందుఁ బ్రతిఫలితసంపూర్ణచంద్రమండలరుచి నిరీక్షించి జలచరబుద్ధిం జేసి తజ్జలవిలోలమీనంబు లనూనస్నేహంబునం దలంచుచందంబునఁ గృష్ణానుచరు లైనయదువృష్ణికుమారు లమ్మహనీయమూర్తిం దమకు నగ్రేసరుం డని కాని లీలామానుషవిగ్రహుం డైనపరమాత్ముం డని యెఱుంగక హరిమాయాజనితం[2]బగునసద్భావంబునం జేసి భోజనశయనాసనానుగమనంబులం జేరి సహోదరాదిభావంబులం గూడి చరియింతు రట్టిదేవుని మాయాపయోనిధినిమగ్నులు గాకుండ నబ్జభవభవాదులకైనం దీఱదు సర్వగుణగరిష్ఠులును సత్పురుషశ్రేష్ఠులును నగుపరమభాగవతులకుం దక్కఁ దక్కినవారలకుం జెప్ప నేల యదియునుం గాక యభిజనవిద్యాధనబలగర్వమదాంధీభూతచేతస్కు లైనశిశుపాలాదిభూపాలకు లమ్మహాత్మునిం బరతత్త్వం బని యెఱుంగక నిందించుదుర్భాషలు దలంచి మనస్తాపంబు నొందుచుండుదు నని వెండియు. 88
మ. అవితృప్తవ్రతధీసమాహితతపోవ్యాసంగు లైనట్టిభా
గవతశ్రేష్ఠుల కాత్మమూర్తి నిఖిలైకజ్యోతి యై చూపి [3]లో
కవిశోకంబులు నిర్దహించి కమలాకాంతుండు శాంతుండు పా
వనరూపం బగుదేహమున్ వదలి యంతర్ధానుఁ డయ్యెం జుమీ. 89
సీ. మర్త్యవికాసైకమానమై తనకును, విస్మయజనకమై వెలయునట్టి
యాత్మీయయోగమాయాశక్తిఁ జేపట్టి, చూపుచు నత్యంతసుభగ మగుచు
భూషణంబులకును భూషణంబై వివేకముల కెల్లను బరకాష్ఠ యగుచు
సకలకల్యాణసంస్థాన మై సత్య మై, తేజరిల్లెడునట్టిదివ్యమూర్తి
తే. తాన తనమూర్తినిజశక్తిఁ దనగ ధరించి, యమతనూభవురాజసూయాధ్వరంబు
నందు నెవ్వనిశుభమూర్తి నర్థితోడ, నిందు వేడుకఁ జూచి వర్ణించుచుండు.

---

1 'లుర్లు మడఁగ ; లుర్లి పడఁగ' వ్రా. ప్ర. 2 'బైనయసద్భావంబునం జేసి' వ్రా. ప్ర.
3 'లో, కవిలోకంబులు' వ్రా. ప్ర.

క. ప్రకటముగఁ గమలభవసృష్టికిఁ గారణ మిమ్మహాత్ముఁడే యనుచును ను
త్సుకు లై తన్మూర్తిని దప్పక చూచిరి గాదె తత్సభాజను లెల్లన్. 91

వ. మఱియు శాంతోగ్రరూపధరుం డైనసర్వేశ్వరుండు శాంతరూపుండు గావునఁ బరకృతాపరాధనిపీడ్యమానమానసుం డయ్యు ననుకంపాయత్తచిత్తుం డై వర్తించుపరాపరుండును బ్రకృతికార్యం బైనమహత్తత్త్వరూపుండును జననవిరహితుం డయ్యును దారువులవలన ననలంబు దోఁచుచందంబున జననంబు నొందుచుండు నట్టిసరోజనాభుని హాసరాసలీలానురాగవిలోకనప్రతిలబ్ధమాన లైన గోపకామినులు దన్మూర్తిదర్శనానుషక్తమనీషలం గలిగి వర్తించి రదియునుం గాక. 92

చ. దివిజులకోర్కిఁ దీర్ప వసుదేవునియింట జనించి కంసదా
నవుఁడు హరించు నన్భయమునం జని నందునియింట నుంటకున్
యవనజరాసుతాదులకు నాజి నెదుర్పడ లేక సజ్జన
స్తవ మథురాపురిన్ విడిచి దాఁగుటకున్ మదిఁ జింత నొందుదున్. 93

వ. అదియునుం గాక. 94

సీ. కడఁగి పెక్కేఁడులు గుందుచుఁ జిత్రముల్, గలఁగఁగ బంధనాగారములను
వనరినదేవకీవసుదేవులను డాయఁ, జనుదెంచి భక్తివందన మొనర్చి
తలిదండ్రులార యేఁ గలుగంగ మీరలు, కంసుచే సలజడిఁ గ్రాఁగుచుండఁ
గడిఁదిశత్రునిఁ జంపఁగా లేక చూచుచు, నున్నా తప్పఁ బ్రసన్ను లగుచుఁ
తే. గావుఁ డని యానతిచ్చినదేవదేవు, నద్భుతావహమధురవాక్యములఁ దలఁచి
తలఁచినాచిత్తమునఁ బెగ్గలఁగుచుండుఁ, బృథులపాతకభూమిభృద్భిదురవిదుర.

క. విమలమతిఁ దలఁప నెవ్వని, బొమముడిమాత్రమున నఖిలభూదేవీభా
రము వాయు నట్టిహరిపద, కమలమరందంబుఁ గ్రోలు ఘనుఁ డెవ్వాఁడో. 96

క. మందప్రజ్ఞుఁడ నై గో, విందుని మురదైత్యహరుని విష్ణునిఁ బరమా
నందుని నందతనూజుని, మందరధరుఁ జిత్తమందు మఱతునె యెందున్. 97

చ. అదియును గాక మీఁద నృపు లందఱుఁ జూడఁగ ధర్మసూతి పెం
పొదవినరాజసూయసవనోత్సవమందును జన్మ మాదిగాఁ
బదపడి యుగ్రానచ్ఛిశుపాలుఁడు యోగిజనంబు నిట్టిద
ట్టిదని యెఱుంగ నోపనికడిందిపదంబునఁ బొందెనే కదా. 98

చ. కురునృపపాండునందను లకుంఠితకేళిఁ జమూసమేతు లై
యరిదిరణోర్వి నెవ్వనిముఖాంబుజహాసామృత మాత్మలోచనో
త్కరములఁ గ్రోలి పార్థవిశిఖప్రకరక్షతపూతగాత్రు లై
గురుతరమోక్షధామమునకుం జని సౌఖ్యము [2]నొందిరో తుదిన్. 99

1 ననుకంపాయుక్తుం డై. 2 'నొందరే కదా' వ్రా. ప్ర.

సీ. అట్టిసరోజాక్షుఁ డాద్యంతశూన్యుండు, సుభగుండు త్రైలోక్యసుందరుండు
గమనీయసాగరకన్యకాకుచకుంకు, మాంకితవిపులబాహాంతరుండు
సకలదిక్పాలభాస్వత్కిరీటన్యస్త, పద్మరాగారుణపాదపీఠుఁ
డజుఁ డనంతుఁడు సమానాధికవిరహితుం, డిద్ధమూర్తిత్రయాధీశ్వరుండు

తే. నైనహరి యుగ్రసేనుని నఖిలరాజ్య, రుచిరసింహాసనమునఁ గూర్చుండఁబెట్టి
భృత్యభావంబునొంది సంప్రీతి నతని, పనుపు సేయుట కెప్పుడు భావమునను గుందు.

వ. అని వెండియు నిట్లనియె ననఘా! పరాత్పరుండును యోగీశ్వరేశ్వరుండును నగు కృష్ణుండు భగవద్భక్తుండును బరమభాగవతోత్తముండును నైనయుగ్రసేనుని సేవించుట యాశ్చర్యంబు గాదు తన్ను హరియింపం దలంచి కుచంబుల విషంబు ధరియించి స్తన్యపానంబు సేయించినదుష్టచేతన యైనపూతనకుం జన్నిచ్చి పెంచిన యశోదాదేవికి నైన నందరాని నిజపదంబుఁ గారుణ్యాయత్తచిత్తుం డై యొసంగె ననిన నిజపదధ్యానపరాయణు లగువారల ననుసరించి సేవించుట సెప్ప నేల యనిన నుద్ధవునికి విదురుం డిట్లనియె భక్తవత్సలుండును గారుణ్యజలనిధియు (నై భాగవతజనుల ననుగ్రహించు) పుండరీకాక్షుండు భాగవతసేవ సేసెం గాక నిజదాసలోకంబున కొసంగుపరమపదంబు నుగ్రకర్ములైనరాక్షసుల కేల యొసంగె నత్తెఱం గెఱింగింపు మనిన విదురునకు నుద్ధవుం డిట్లనియె. 101

మ. దనుజానీక మనేకవారములు దోర్దర్పంబు సంధిల్లఁగా
వినతాసూనుభుజాధిరోహుఁ డగు నవ్విష్ణున్ సునాభాయుధు
న్ననిలో మార్కొని పోకు పోకు హరి దైత్యారాతి యంచుం దదా
ననముం జూచుచుఁ గూలి మోక్షపదముం బ్రాపించి రత్యున్నతిన్. 102

క. ధీరజనోత్తమ నవసిత, సారసలోచనుఁడు కృష్ణుజననంబును ద
చ్చారిత్రము నెఱిఁగింతు ను,దారత నీ విప్పుడు వినుము తద్విధ మెల్లన్. 103

చ. ధరణిభరంబు వాపుటకుఁ దామరసాసనుప్రార్థనన్ రమా
వరుఁ డలకంసబంధననివాసమునన్ వసుదేవదేవకీ
వరులకు నుద్భవింప బలవంతుఁడు కంసుఁడు హింస సేయు న
న్వెఱపున నర్ధరాత్రి సుతుఁ గనిం గొని యన్వసుదేవుఁ డిమ్ములన్. 104

క. నందునిమందకుఁ జని త, త్సుందరితల్పమునఁ బాలు సూడక యుండన్
నందనుని నునిచి యూరక, దుందుభి మరలంగ నేఁగెఁ దొల్లిటిపురికిన్. 105

క. హరి యేకాదశసంవ, త్సరములు నందవ్రజమునఁ దను హరి యని యె
వ్వరు నెఱుఁగకుండ బాలుర, తోఁ [1]గ్రీడించుచుండెఁ దద్దయుఁ బ్రీతిన్.

క. గోపాలవరుల కైనను, నేపోవఁగఁ దనసమానచిత్తాకార మొసఁగిం
జూపని శ్రీపతి వేడుక, గోపాలురఁ గూడి కాచె గోవత్సములన్. 107

1 'కూడాడుచుండె' అనియే వ్రాఁతప్రతులు.

వ. అయ్యవసరంబునం గృష్ణుండు లీలావినోదంబులు దోడిగోపాలబాలురకుం
జూపం దలంచి. 108

చ. వరయమునానదీసలిలవర్ధితసౌరభయుక్తపుష్పమే
దురమకరందపాన[1]పరితుష్టమధువ్రతయూథమాధవీ
కురవకకుందచందననికుంజములందు మయూరశారికా
పరభృతరాజకీరమృదుభాషలభంగిఁ జెలంగి పల్కుచున్. 109

ఉ. శ్రీరమణీమనోవిభుఁడు సింహకిశోరముఁబోలె లీలఁ గా
మారదశన్ రమావిమలమందిరముం బురుడించుగోతతిన్
వారక మేపుచుం దరళవంశరవస్ఫుటమాధురీసుధా
సారముచేత గోపజనసంఘములన్ ముద మందఁ జేయుచున్. 110

వ. మఱియును. 111

మ. చిరకేళీరతి బాలకుల్ దృణములన్ సింహాదిరూపంబులం
గర మొప్పన్ విరచించి వాని మరలన్ ఖండించుచందంబునం
గరుణాతీతులఁ గామరూపు లగునక్కంసప్రయుక్తపా
చకులం గృష్ణుఁడు సంగరస్థలములం [2]జక్కాడె లీలాగతిన్. 112

చ. వరయమునానదీజలనివాసమహోరగవిస్తృతాస్యవి
స్ఫురితవిషానలప్రభలసోఁకునఁ గ్రాఁగినగోపగోధనో
త్కరముల నెల్లఁ గాచి భుజగప్రవరున్ వెడలంగఁ దోలి త
త్సరిదమలాంబుపానమున సంతస మందఁగఁ జేసె గోతతిన్. 113

మ. దివిజాధీశుగుఱించి వానకొఱకై దీపింప నందాదివ
ల్లవు లేఁటేఁట ననూనసంపదల నుల్లాసంబునం జేయును
త్సవముం గృష్ణుఁడు మాన్పి గోపగణముల్ సంప్రీతి నొందన్ శచీ
ధవుగర్వం బడఁపంగ నవ్యయముగాఁ దాఁ జేసె గోయాగమున్. 114

చ. హరిహయుఁ డంత రోషవివశావిలమానసుఁడై సరోరుహో
దరుమహిమం బెఱుంగక మదం బడరంగ వలాహకాదిభీ
కరఘనపంక్తిఁ బంపిన నఖండశిలామయభూరివర్షముల్
గురిసె ననూనగర్జనల గోకుల మాకుల మంది మ్రందఁగన్. 115

ఉ. ఆతఱి మంద గొందలము నందఁగ వల్లవు లెల్లఁ గృష్ణ కృ
ష్ణేతివిభీతవాక్యములఁ జిందఱవందఱలై కలంగుచుం
గాతరులై మముం గరుణఁ గావుము కావు మనాథనాథ ని
ర్ధూతకళంక భక్తపరితోషణభూషణ పాపశోషణా. 116

మ. అని యిబ్భంగి విపన్నులై పలుకఁ గుయ్యాలించి కృష్ణుండు స

---

1 పరితుష్టితభృంగసమూహమాధవీ. 2. 'జెండాడె' వ్రా. ప్ర.

జ్జనవర్ధిష్ణుఁడు గోపగోనివహరక్షాదక్షుఁడై దేవతా
జను లగ్గింపఁ గరాంబుజాతమున సచ్ఛత్త్రంబుగాఁ దాల్చె బో
రన గోవర్ధనశైలముం దటచరద్రమ్యామరీజాలమున్. 117

వ. వెండియు. 118

సీ. శరదాగమారంభసంపూర్ణపూర్ణిమా, చంద్రసాంద్రాతపోజ్జ్వలిత మగుచు
వెలయుబృందాటవీవీథియం దొకనాఁడు, రాసకేళీమహోల్లాసుఁ డగుచు
రుచిరసౌభాగ్యతారుణ్యమనోరమ, స్ఫూర్తిఁ జెన్నొందినమూర్తి దనర
సలలితముఖచంద్రచంద్రిక గోపికా, నయనోత్పలముల కానంద మొదవ
తే. భవ్యచాతుర్యభంగిఁ ద్రిభంగి యగుచు, నబ్జనాభుండు సమ్మోద మతిశయిల్ల
లీలఁ బూరించువరమురళీనినాద, మర్థి వీతేర విని మోహితాత్మ లగుచు. 119

చ. పతులు మఱందులున్ సుతులు బావలు నత్తలు మామలున్ సము
న్నతి వల దన్న మానక మనంబునఁ గృష్ణపదాబ్జసేవనా
న్వితరతి గోపకామినులు వే చనుదేఁ గరుణాపయోధి శో
భితగతి రాసకేళి సలిపెం దరుణీనవపుష్పచాపుఁడై. 120

ఉ. రాముఁడు దాను గూడి మథురాపురికిం జని యందు వైభవో
ద్దామనృపాసనంబున ముదంబున నున్నదురాత్ముఁ గంసు దు
ష్టామరశత్రుఁ ద్రుంచి ముద మారఁగఁ దల్లిని దండ్రి నంచిత
శ్రీమహితాత్ము లై తనరఁ జేసె సరోరుహనాభుఁ డున్నతిన్. 121

మ. నలు వొప్పంగ షడంగయుక్తమహితా[1]మ్నాయంబుఁ జౌషష్టివి
ద్యలు సాందీపనిచే నెఱింగెఁ జెలు వొందన్ విన్నమాత్రంబులో
పల నే లోకగురుండు దాన తనకున్ భావింప నన్యుల్ గురు
ల్గల రే లోకవిడంబనార్థ మగు లీలల్ గావె యమ్మేటికిన్. 122

ఉ. [2]మించి ప్రభాసతీర్థమున మృత్యువశంబునఁ బొంది పోయి యా
పంచజనోదరస్థుఁ డగు బాలకు దేశికునందనుం బ్రభో
దంచితలీలఁ దెచ్చి గురుదక్షిణగా నతిభక్తియుక్తి న
ర్పించె గురుండు చిత్తమునఁ బెంపెసలార మురారి వెండియున్. 123

సీ. ఘనుఁడు విదర్భేశుఁ డన నొప్పుభీష్మకు, వరసుతామణి నవవారిజాక్షిఁ
బద్మాసమాన రూపశ్రీవిభాసితఁ, గమనీయభూషణఁ గంబుకంఠిఁ
జతురస్వయంవరోత్సవసమాగతచైద్య, సాల్వమాగధముఖ్యరాజవరేణ్య
నికరసమావృతఁ బ్రకటసచ్చారిత్ర, రుక్మిణి నసమానరుక్మకాంతి
తే. నమరగుప్తామృతంబు విహంగవిభుఁడు, గొనినక్రైవడి మనుజేంద్రకోటిఁ దోలి

---

1 'మ్నాయాగసైర్మల్యవి, ద్యలు' వ్రా. ప్ర. 2 'మంచిప్రభాసతీర్థజలమధ్యమునన్ మృతి బొంది పోయి' వ్రా. ప్ర.

కమలనాభుండు నిజభుజాగర్వ మలరఁ, దెచ్చి వరియించె నతని నుతింపవశమె.

చ. పసువడి భూరిసప్తవృషభంబుల ముక్కులు గుట్టఁ దద్బల
స్ఫురణ సహింపఁ జాలక నృపుల్ దలపడ్డ జయించి నగ్నజి
ద్ధరణిపునందనన్ వికచతామరసాక్షిఁ బ్రమోదియై స్వయం
వరమునఁ బెండ్లి యాడె గుణవంతుఁ డనంతుఁ డనంతశక్తితోన్. 125

మ. ప్రతివీరక్షయకారి నాఁ బరఁగి సత్రాజిత్తనూజాస్పృదీ
ప్సితముం దీర్పఁ దలంచి నాకమునకుం బెం పారఁ గాఁ నేఁగి వ
ర్ణితశౌర్యోన్నతిఁ బారిజాత మిలకు ల్లీలాగతిం దెచ్చె ను
ద్ధతి దేవేంద్రు జయించి కృష్ణుఁ డన నేతన్మాత్రుఁడే చూడఁగన్. 126

సీ. మానితాఖిలజగన్మాన్యదేహమునఁ బొల్చు, ధరణిదేవికిఁ బ్రియతనయుఁ డైన
నరకదానవుని సునాభాఖ్యుఁ జెన్నొందు, ఘనచక్రధారావిఖండితోత్త
మాంగునిఁ జేయ నయ్యవనీలలామంబు, వేఁడినఁ దత్పుత్త్రు విపులరాజ్య
పదమున నిల్పి లోపలిమందిరమునకుఁ, జేరఁగ నరకుండు సెఱలఁ బెట్టి

తే. నట్టికన్యలు నూఱుఁ బదాఱువేలు, నార్తబాంధవుఁ డైనసర్వజ్ఞుఁ జూచి
హర్షబాష్పాంబుధారాప్రవర్ష మొదవఁ, బంచశరబాణనిర్భిన్నభావ లగుచు.

చ. లలితతదీయసుందరవిలాసవిమోహిత లైనవారి నిం
పొలసినకోర్కెఁ దీర్చుటకు నొక్కముహూర్తమునన్ వరించి క
న్యల లలితావరోధభవనంబుల నందఱ కన్నిరూపు లై
కలసి సుఖస్థితిం దనిపెఁ గాంతల భక్తినితాంతచిత్తలన్. 128

క. చతురతతో నం దొక్కొక, యతివకుఁ బదురేసి సుతుల నాత్తసముల ను
న్నతభుజశక్తులఁ గాంచెను, వితతం బై కీర్తి దిశల వినుతికి నెక్కన్. 129

సీ. మథురాపురముఁ జతుర్విధబలౌఘములతో, నావరించినకాలయవనసాల్వ
మగధభూపాలాదిమనుజేంద్రలోకంబు, సైన్యయుక్తము గాఁగ సంహరించి
తనబాహుశక్తిఁ జిత్తముల సరించిన, భీమపార్థులకు నుద్దామవిజయ
మొసఁగి తద్వైరుల నుక్కడంగఁగఁ ద్రుంచి, బాణశంబరమురపల్వలాది

తే. దనుజనాయకసేనావితానములను, హలధరాదిసమేతుఁ డై హతులఁ జేసె
[1]దంతవక్త్రాదిదైత్యులు దన్ను నెదుర, భండనములోనఁ ద్రుంచె నోర్బలము మెఱసి.

వ. వెండియుం గృష్ణుండు గౌరవపాండవభండనంబునకుం దోడ్పడి రాజన్యు లన్యో
న్యమాత్సర్యోత్సాహసమేతు లై సైనికపాదఘట్టనంబుల ధరాచక్రంబు గంపింప
ననన్యసామాన్యంబు లయినశంఖభేరీప్రముఖతూర్యఘోషంబులు నింగి మ్రింగఁ
దురంగమరింఖాసముద్ధూతధూళిపటలపరిచ్ఛన్నభానుమండలంబునుం గాఁ జను
దెంచి కురుక్షేత్రంబున మోహరించిన నుభయపక్షబలంబులం దునుమాడి నిఖిల

1 నతిమె యవనాదిదైత్యులు.

రాజ్యవైభవమదోన్మత్తుం డయినసుయోధనుండు నిఖిలరాజసమక్షంబునఁ గర్ణ శకునిదుశ్శాసనాదులదుర్మంత్రంబున నిరంతరంబుఁ గుంతీనందనుల కెగ్గు సేసిన దోషంబునం జేసి సంగరరంగంబున భీముగదాఘాతంబునం దొడలు విఱిగి పుడమిం బడి గతాయుశ్శ్రీవిభవుం డై యుండ సపరితోషచిత్తుండ నై చూచితిని గదా యపరిమితబాహుబలోత్సాహు లైనభీష్మద్రోణభీమార్జునులచేత నఖిలధరాధిపతుల నష్టాదశాక్షౌహిణీబలంబులతోడం దునిమించితి నింకను మత్సమానబలు లయినయదువీరుల జయింప నెంతవారలకై నం దీరదు మధుపానమదవిఘూర్ణితతామ్రవిలోచను లై వర్తించుయాదవుల కన్యోన్యవైరంబులు గల్పించి పోరించి యితరేతరకరాఘాతంబుల హతు లై తన్నుఁ గలసినం గాని భూభారం బుడుగదని చిత్తంబునం దలంచి యంత ధర్మనందనుచే నిస్సపత్నంబగు రాజ్యంబు పూజ్యంబుగాఁ జేయించుచు మర్త్యులకుం గర్తవ్యంబు లైనధర్మపథంబులు సూపుచు బంధుమిత్రుల నెల్లఁ బరితోషంబు నొందించుచుం దత్పరోక్షంబున వారి వంశం బుద్ధరింపం దలంచి యభిమన్యువలనియుత్తరాగర్భంబు నిలిపి గురుతనయప్రయుక్తమహితబ్రహ్మాస్త్రపాతంబునం దగ్గర్భదళనంబు గాకుండ నర్భకుని రక్షించి నిజపదారవిందసేవారతుం డైనధర్మసుతుచేఁ గీర్తిప్రతాపంబులు నివ్వటిల్లం దురంగమేధంబులు మూఁడు సేయించి వెండియు. 131

సీ. వల నొప్ప లౌకికవైదికమార్గముల్, నడపుచు ద్వారకానగరమందు
నవిదితాత్మీయమాయాప్రభావమున ని, స్సంగుఁ డై యుండి సంసారిపగిదిఁ
జెంది కామంబులచేత విమోహితుం, డై సుఖించుచు ముదితాత్ముఁ డగుచు
నంచితస్నిగ్ధస్మితావలోకముల సు, ధాపరిపూర్ణసల్లాపములను

తే. శ్రీనికేతన మైనశరీరమునను, బాండునందనయనుకులప్రకరములను
లీలఁ గారుణ్యమొలయఁ బాలించుచుండె, నార్తరక్షాచణుండు నారాయణుండు.

సీ. సంపూర్ణపూర్ణిమాచంద్రచంద్రిక నొప్పు, రమణీయశారదరాత్రులందు
సలలితకాంచనస్తంభసౌధోపరి, చంద్రకాంతోపలస్థలములందు
మహితకరేణుకామధ్యదిగ్గజముల, గతిని సౌదామినీలతలనడిమి
నీలమేఘంబులలీల [1]ముక్తానుయు, క్తస్నిగ్ధనీలరత్నములభాతి

తే. సతతయౌవనసుందరీయుతవిహారుఁ, డగుచు సతు లెంద ఱందఱ కన్నిరూప
ములను గ్రీడించెఁ బెక్కబ్దములు సెలంగి, నందనందనుఁ డభినవానందలీల. 133

వ. అంత నొక్కనాఁడు. 134

చ. మునివరు లేఁగుదేర యదు[2]భోజవరేణ్యులు గూడి ముట్టఁ బ
ల్కినఁ గన లొంది వారు దమకించి శపించినఁ గొన్నిమాసముల్
చనునెడ దైవయోగమున జాతరఁ బో సమకట్టి వేడుకల్

1 ముక్తాయుక్త. లాలితస్నిగ్ధనీలములభాతి. 2 'ముఖ్యులు గొందఱు గూడి' అ. ప్ర.

మనములఁ దొంగలింపఁ గరిగమన్ నిజయానము లెక్కి యాదవుల్. 135

ఉ. గోరి ప్రభాసతీర్థమునకుం జని తన్నదిఁ గ్రుంకి నిర్మలో
దారత నందు దేవమునితర్పణముల్ పితృతర్పణంబులున్
వారనిభక్తిఁ జేసి నవవత్సలతోఁ బొలుపారుగోవులన్
భూరిసదక్షిణాకముగ భూసురకోటికి నిచ్చె వెండియున్. 136

క. అజినపట రత్నకంబళ, రజత మహారజత తిల ధరా వరకన్యా
గజ తురగ రథములను సద్ద్విజకోటికి నిచ్చెఁ బెంపు దీపింపంగన్. 137

వ. ఇట్లు సఫలంబు లయినభూదానంబు మొదలుగాఁ గలదానంబు లనూనంబులుగా భగవదర్పణబుద్ధిం జేసి యనంతరంబ. 138

తే. ఎసఁగుమోదంబు సంధిల్ల నిష్టమైన, రసికమృదులాన్న మర్థిఁ బారణలు సేసి
మంజులాసవరసపానమత్తులగుచుఁ, గడఁగియన్యోన్యహాస్యవాక్యములఁ గలఁగి.

వ. ఇట్లు దమలోన మదిరాపానమదవిఘూర్ణితతామ్రలోచను లయి మత్సరంబుల నొండొరులం బొడిచి సమస్తయాదవులును వేణుజాతానలంబునఁ దధ్వంసపరంపరలు దహనంబు నొందుచందంబునం బొలిసి రది యంతయుం గనుంగొని శ్రీకృష్ణుం డప్పుడు. 140

క. చతురతతో నిజమాయా, గతిఁ జూచి లసద్విలోలకల్లోలసమం
చితవిమలకమలసార, స్వతజలముల విహితవిధులు సలిపినవాఁడై. 141

క. ఒకవృక్షమూలతలమున, నకలంకగుణాభిరాముఁ డాసీనుం డై
యకుటిలమతి [1]బదరీవన, మునకును బొమ్మనుచు మొఱఁగి పోయిన నేనున్. 142

క. క్రమమున నిజకులసంహా, రము సేయఁ గడంగు టెఱిఁగి రమణీయశ్రీ
రమణుచరణాబ్జయుగవిర, హమునకు మది నోర్వలేక యనుగమనుఁడ నై. 143

క. హరి నరయుచుఁ జని చని యొక, తరుమూలతలంబునందుఁ దనదేహరుచుల్
నరఁగఁగ నున్నమహాత్మునిఁ, బరునిఁ బ్రపన్నార్తిహరుని భక్తవిధేయున్. 144

వ. మఱియును. 145

సీ. అస్మత్ప్రియస్వామి నచ్యుతుఁ బరు సత్త్వగుణగరిష్ఠుని రజోగుణవిహీను
సురుచిరద్వారకాపురసమాశ్రయు ననాశ్రయు నీలనీరదశ్యామవర్ణు
దళదరవిందసుందరపత్త్రనేత్రు లక్ష్మీయుతుఁ బీతకౌశేయవాసు
విలసితవామాంకవిన్యస్తదక్షిణ, చరణారవిందు శశ్వత్ప్రకాశు

తే. ఘనచతుర్బాహు సుందరాకారు ధీరుఁ, జెన్ను గలయేతరావిపై వెన్ను మోపి
యున్నవీరాసనాసీను నన్నుఁ గన్న, తండ్రి నానందపరిపూర్ణు దనుజహరుని.

మత్తకోకిలము. కంటిఁ గంటి భవాబ్ధి దాఁటఁగఁ గంటి నాశ్రితరక్షకుం
గంటి యోగిజనంబుడెందముఁ గంటిఁ జుట్టముఁ గంటి ము

1 'బదరీవని, కేఁక నీ వరుగు మని మొఱఁగి యేఁగిన' అ. ప్ర.

క్కంటికిం గన రానియెక్కటిఁ గంటిఁ దామరకంటిఁ జే
కొంటి ముక్తివిధానముం దలఁకొంటి సౌఖ్యము లందఁగన్. 147

వ. అయ్యవసరంబునం బరమభాగవతోత్తముండును మునిజనసత్తముండును ద్వైపాయనసఖుండును బరమతపోధనుండును నఘశూన్యుండును నఖిలజనమాన్యుండును బుధజనవిధేయుండును నగుమైత్రేయుండు దీర్థాచరణంబు సేయుచుం జనిచని. 148

మ. కనియెం దాపసపుంగవుం డఖిలలోకఖ్యాతవర్ధిష్ణు శో
భనభాస్వత్పరిపూర్ణయౌవనకళాభ్రాజిష్ణు యోగీంద్రహృ
ద్వనజాతైకచరిష్ణుఁ గౌస్తుభముఖోద్యద్భూషణాలంకరి
ష్ణు నిలింపాహితజిష్ణు విష్ణుఁ బ్రభవిష్ణుం గృష్ణు రోచిష్ణునిన్. 149

క. తదనంతరంబ హరిఁ దన, హృదయాంభోరుహము ముకుళితేక్షణముల స
మ్మదమునఁ జూచుచు నానత, వదనుం డై యుండె ముదము వఱలఁగ ననఘా.

వ. అంత దగ్గఱ నేతెంచి యున్నమైత్రేయుండు వినుచు నుండ దరహాసచంద్రికాసుందరవదనారవిందుండును నానందసుధానిష్యందకందళితహృదయుండును భక్తానురక్తదయాసక్తవిలోకనుండును నగుపుండరీకాక్షుండు నన్ను నిరీక్షించి యిట్లని యానతిచ్చెఁ బూర్వభవంబున వసుబ్రహ్మలు సేయుసత్త్రయాగంబున వసువై భవదీయహృదయంబున నితరపదార్థంబులు గోరక మదీయపాదారవిందసేవం గాంక్షించితివి గావునం దన్నిమిత్తంబున నేను నీహృదయంబున వసియించి సమస్తంబును గనుచుండుదు నాత్మారాముండ నై ననన్ను నెవ్వ రేనియు సదసద్వివేకు లై యెఱుంగం జాలరు వారలకు నేను నగోచరుండ నై యుండుదు మత్పరిగ్రహంబు గలనీకు నీజన్మంబ కాని పునర్భవంబు నొంద కుండుటకు భవదీయపూర్వజన్మకృతసుకృతవిశేషఫలంబుకతన నియ్యాశ్రమంబున మత్పాదారవిందసందర్శనంబు గలిగె నదియునుం గాక పద్మకల్పంబునందు మన్నాభిపద్మమధ్యనిషణ్ణుం డయినపద్మసంభవునకు (జన్మమరణాదిసంసృతినివర్తకంబును నవిరతానశ్వరసౌఖ్యప్రవర్తకంబును నగు) మన్మహత్త్వంబుఁ దెలియఁ జేయునట్టిదివ్యజ్ఞానంబు నీకు నెఱింగింతు నని యమ్మహనీయ తేజోనిధి యానతిచ్చినసుధాసమానసరసాలాపంబులు గర్ణకలాపంబు లై మనస్తాపంబులం బాపిన రోమాంచకంచుకితశరీరుండను నానందబాష్పధారాసిక్తకపోలుండను బరితోషసాగరాంతర్నిమగ్నమానసుండను నయి యంజలిపుటంబు నిటలతటంబున ఘటియించి యిట్లంటి. 151

క. పురుషోత్తమ నీపదసర, సిరుహధ్యానామృతాభిషేకస్ఫురణం
గర మొప్పిననాచిత్త మి, తరవస్తువులందు వాంఛఁ దగులునె యెందున్. 152

చ. జననము లేనినీవు భవసంగతి నొందుట కేమికారణం
బనియును గాలసంహరుఁడవై జగముల్ [1]విలయించునీవు పా
యనిరిపుభీతికై సరిదుదంచితదుర్గము నాశ్రయించు టె
ట్లనియును దేవ నామనమునందుఁ దలంతు సరోజలోచనా. 153

వ. అదియునుం గాక. 154

క. శ్రీరమణీశ్వర నీ వా, త్మారాముఁడ వయ్యు లీలఁ దరుణీకోటిం
గోరి రమించితి వనియును, వారక యేఁ దలఁతు భక్తవత్సల కృష్ణా. 155

క. పరతత్త్వజ్ఞులు గరుణా, కర నిను సంసారి వనుచుఁ గడఁకఁ దలంపన్
అరసి ననుఁ గాచు టెల్లను, గర మరుదు తలంచి చూడఁ గమలాధీశా. 156

వ. దేవా నీ వఖండితవిజ్ఞాననిర్మలాంతఃకరణుండ వయ్యును ముగ్ధభావంబునఁ బ్రమత్తునిచందంబున విమోహితుండై వడిం బ్రవర్తించుచు నెందేని నొదిఁగి యుండుటం దలంచి నాడెందంబు గుందుచుండు నరవిందలోచన పురందరవందిత ముకుంద యిందిరాసుందరీరమణ సరస్వతీరమణునకుం గరుణించి యానతిచ్చినసుజ్ఞానంబు ధరించుశక్తి నాకుం గలదేనిఁ గృపసేయుము భవదీయశాసనంబు ధరియించి భూరిసంసారపారావారోత్తరణంబు సేయుదు నని విన్నవించి బహుభంగులం బ్రస్తుతించిన భగవంతుండును బ్రసన్నపారిజాతంబును నైనకృష్ణుండు పరతత్త్వనిర్ణయంబు నెఱింగించిన. 157

క. సరసిజలోచనకరుణా, పరిలబ్ధజ్ఞానకలితభావుఁడ నగుటం
బరతత్త్వవేది నై తచ్చరణసరోజముల కెరఁగి సమ్మతితోడన్. 158

క. హరిపదజలరుహవిరహా, తురతన్ దుర్దాంతదుఃఖతోయధిఁ గడవన్
వెర వేది తిరుగ వలసెను, సరసిజభవకల్పవిలయసమయము[2]దాఁకన్. 159

వ. ఇట్లు దిరుగుచు. 160

మ. నరనారాయణతాపసాశ్రమపదాసన్నత్వంబునం బొల్చుభా
సురమందార రసాల సాల వకుళాశోకామ్ల పున్నాగ కే
సర జంబీర కదంబ నింబ కుట జాశ్వత్థ స్ఫురన్మల్లికా
కరవీరక్షితిజాభిరామ బదరీకాంతార సేవారతిన్. 161

క. చను చున్నవాఁడ నని పల్కినపలుకుల కులికి కళవళించుచు విదురుం
డనుపమశోకార్ణవమున, మునిఁగియు నిజయోగసత్త్వమునఁ దరియించెన్. 162

వ. ఇట్లు విదురుండు శోకపావకునిం దనవివేకజలంబుల నార్చి యుద్ధవుని కిట్లనియె.

మ. అనఘా యుద్ధవ నీకుఁ గృష్ణుఁ డసురేంద్రారాతి మన్నించి చె
ప్పినయధ్యాత్మరహస్యతత్త్వవిమలాభిజ్ఞానసారంబు బో
రన నన్నుం గరుణించి చెప్పినఁ గృతార్థత్వంబునం బొందెదన్

---

1 'విలయించు' అ. ప్ర. 2 తుదగాఁ; తడగాఁ.

విను పుణ్యాత్ములు శిష్యసంఘముల నుర్విం బోవరే వెండియున్. 164

క. భగవద్భక్తులు సుజనులు, దగ వెఱఁగి పరోపకారతాత్పర్యవివే
కగరిష్ఠు లై చరింతురు, జగతిం బొగ డొంది వృష్ణిసత్తమ యెందున్. 165

క. అనవుడు నుద్ధవుఁ డవ్విదు, రున కిట్లను ననఘ మునివరుఁడు సాక్షాద్వి
ష్ణునిభుం డగుమైత్రేయుఁడు, దనమనమున మనుజగతి వదలఁ దలఁచి తగన్.

క. హరి మురభేదిఁ బరాపరుఁ, గరుణాకరుఁ దలఁచునట్టి ఘనుఁ డమ్మునికుం
జరుకడ కేఁగిన నాతఁడు, గర మర్థిం దెలుపు సాత్త్వికజ్ఞానంబున్. 167

వ. అని యుద్ధవుండు విదురుం గూడఁ జని చని. 168

ఉ. ముందటఁ గాంచె నంత బుధముఖ్యుఁడు హల్లకఫుల్లపద్మని
ష్యందమరందపానవిలసన్మదభృంగఁ జలత్తరంగ మా
కందలవంగలుంగలతికాచయసంగ సురాంగనాశ్రితా
నందితపుణ్యసంగ యమునన్ భవభంగ శుభాంగ నర్మిలిన్. 169

క. కని డాయ నేఁగి మోదం, బునఁ దత్సరిదమలపులినభూములఁ దగ నా
దినశేషము [1]నివసించెను, వనజోదరపాదపద్మవశమానసుఁ డై. 170

క. మఱునాఁడు రేపకడ భా, సురపుణ్యుఁడు ఘనుఁడు మధునిషూదనచరణ
స్మరణక్రీడాకలితుఁడు, దరియించెం గలుషగహన[2]దమునన్ యమునన్. 171

వ. ఇట్లు యమునానది నుత్తరించి యుద్ధవుండు బదరికాశ్రమంబునకుం జనియె
ననిన విని రాజేంద్రుండు యోగీంద్రున కిట్లనియె. 172

క. శౌరియు నతిరథవరులు మ, హారథసమరథులు యదుబలాధిపు లెల్లం
బోరి మృతిఁ బొంద నుద్ధవుఁ, డేరీతిన్ బ్రదికె నాకు నెఱిఁగింపు తగన్. 173

సీ. నావుడు రాజేంద్రునకు శుకయోగీంద్రుఁ, డిట్లను మున్ను లోకేశుచేత
సంప్రార్థితుం డైన జలరుహనాభుండు, వసుమతిపై యదువంశమందు
నుదయించి తనుఁదాన మదిలోనఁ జింతించి, తెలి వొంది యాత్మీయకులవినాశ
మొనరించి తాను బంచోపనిషన్మయ, మగుదివ్యదేహంబు నంటఁ జెందఁ

తే. దలఁచి విజ్ఞానతత్త్వంబు ధరణిమీఁదఁ, దాల్చి జనకోటి కెఱిఁగింపఁ దగినధీరుఁ
డుద్ధవుఁ డుదక్క నితరులే నోప రితఁడు, నిర్జితేంద్రియుఁ డాత్మసన్నిభుఁ డటంచు.

క. క్షితిపై నిలిపినకతమున, నతనికి మృతి దొరక దయ్యె నవనీశ రమా
పతియభిమానము గలిగిన, యతిపుణ్యుఁడు సనియె బదరికాశ్రమమునకున్.

వ. అంత. 176

క. ఉద్ధవుఁ డరిగినపిదప స, మిద్ధపరిజ్ఞాను సుజనహితు మైత్రేయున్
వృద్ధజనసేవ్యుఁ దాపస, వృద్ధశ్రవుఁ జూడఁ గోరి విదురుఁడు గడఁకన్. 177

---

1 నివసించిరి ··మానసు లై. 2 దమునశ్శబ్దము సాంతము గాన 'దమునసన్' అని యుండఁ దగు. అయినను వ్రాఁతప్రతులందు 'దమునన్' అనియే కానిపించుచున్నది.

వ. యమునానది దాటి కతిపయప్రయాణంబులఁ బుణ్యనదులను హరిక్షేత్రంబుల
ను దర్శించుచు నతిత్వరితగమనంబున. 178

క. చని చని ముందటఁ గనుఁగొనె, ఘనపాపతమ పతంగుఁ గరుణాపాంగం
గనదుత్తుంగతరంగన్, జనవరసుతబహుళపుణ్యసంగన్ గంగన్. 179

క. అందు నరవిందసౌరభ, నందితపవమానధూతనటదూర్మిపరి
స్పందితకందళశీకర, సందోహలసత్ప్రవాహజలమజ్జనుఁడై. 180

సీ. ఘనసారరుచివాలుకాసముదంచిత, సైకతవేదికాస్థలమునందు
యమనియమాదియోగాంగక్రియానిష్ఠుఁ, బూని పద్మాసనాసీనుఁ డగుచు
హరిపాదసరసీరుహన్యస్తచిత్తుఁడై, బాహ్యేంద్రియవ్యాప్తిఁ బాఱఁదోలి
సకలవిద్వజ్జనస్తవనీయసముచితా, చారవ్రతోపవాసములఁ గ్రుస్సి

తే. యున్నపుణ్యాత్ము విగతవయోవికారు, వినుతసంచారు భువనపావనవిహారు
యోగిజనగేయు సత్తతిభాగధేయు, శ్రితవిధేయు నమేయు మైత్రేయుఁ గాంచె.

విదురమైత్రేయసంవాదము.

వ. ఇట్లు గనుంగొని యమ్మునీంద్రునిపాదంబులకుం బ్రణమిల్లి ముకుళితహస్తుం డై యి
ట్లనియె మునీంద్రా లోకంబున సకలజనంబులు మనంబుల ఘనంబు లగుసౌఖ్యం
బు లందం దలంచి తత్ఫలప్రాప్తిహేతువు లైనకర్మంబు లాచరించి దైవోపహ
తు లై తత్కర్మంబులచేత నిష్ఫలారంభు లగుటయు కర్మంబులు బంధకంబులును
దుఃఖహేతువులునుం గాని సౌఖ్యదాయకంబులై పాపనిష్కృతిఁ జేయ నోప వది
య ట్లుండె భూరిదుఃఖానుసారం బైనసంసారచక్రంబునందుఁ బరిభ్రమించుచుం
గామవిమోహితు లై పూర్వకర్మానుగతంబు లైనశరీరంబులు దాల్చుచుం జ
చ్చుచు మరలం బుట్టుచు నెంతకాలంబునకుం బాపనిష్కృతిఁ గానక మాతృయో
వనవనకుతాహు లై జనియించి వర్తించుమూఢాత్ములం బశుప్రాయుల రక్షించు
కొఱకుఁ గాదె నారాయణపరాయణు లైనమీవంటిపుణ్యాత్ములు లోకంబునం
జరియించుట యదియునుం గాక. 182

మ. అవివేకానుగతస్వకార్యజలవేలాకీర్ణ మై మిత్రబం
ధువధూపుత్రజలగ్రహోగ్రయుత మై దుర్దాంత మైనట్టిదు
ర్భవపాథోధిఁ దరించువారె హరిసంబంధక్రియాలోలభా
గవతానుగ్రహనావ లేనియధముల్ గారుణ్యాసంధాయకా. 183

క. మునినాథచంద్ర ననుఁ గై, కొని కాచుతలంపు బుద్ధిఁ గూడిన యేనిన్
వినుము మదీప్సిత మది నా, చనవునఁ గావింపవయ్య సజ్జనతిలకా. 184

వ. అని వెండియు విదురుండు మైత్రేయుం జూచి మునీంద్రా [1]త్రిగుణాత్మకమాయా
నియంత యగుభగవంతుండు స్వతంత్రుం డయ్యు నవతరించి యేయే యవతారం

1. 'పురుషాధీశ్వరుం డైనభగవంతుఁడు.' వ్రా. ప్ర.

బుల నేయేకర్మంబు లాచరించె నదియు [1]నిష్క్రియుం డగునీశుండు మొదలం
బ్రపంచంబు నేవిధంబునం గల్పించె నేరీతిం బాలించె (మఱియు నీవిశ్వంబు)
నాత్మీయహృదయాకాశగత[2]ముం జేసి నివృత్తవృత్తి యగుచు యోగమాయ
యం దెట్లు వసియించె బ్రహ్మాండంబునందు నేలీల వర్తించె నందు బ్రహ్మాదిరూపం
బులం బొంది బహుప్రకారంబుల నెట్లు క్రీడించె భూసురగోసురాదులం బరి
రక్షించుటకై మత్స్యాద్యవతారంబులు ధరియించి యేయే ప్రయోజనంబులం
దీర్చెం బయోరుహగర్భాండకటాహాంతర్గతంబు [3]లై లోకపాలసహితంబు లైన
లోకంబులను లోకాలోకపర్వతంబులను బహిర్భాగంబులను నేయే తత్త్వభేదం
బులను నెత్తెఱంగునం బుట్టించె నందుఁ (బ్రదీపితం బగు) జీవకోటి యెవ్వనిం గొల్చి
బ్రదుకు జనులకుఁ [4]గర్మనామరూపభేదంబు లెట్లు నిర్దేశించె నింతయు సవిస్తరం
బుగా వివరింపు ముత్తమశ్లోకమౌళిమండనుండును యోగీశ్వరేశ్వరుండును నైన
పుండరీకాక్షునిచరిత్రశ్రవణంబునం గాని (జన్మమరణాదిసకలదుఃఖాకరంబులును
దుష్కర్మప్రాప్తంబులును నగు) భవబంధంబులు దెగ వని వెండియు ని ట్లనియె.

తరలము. సతతమున్ సరసీరుహోదర సత్కథామృతపూరమున్
శ్రుతిపుటాంజలిచేత నిమ్ముల జుఱ్ఱియుం దనివోదు భా
రతకథామిష మూని విష్ణుఁ బరాశరప్రియసూతి స
స్మృతి నుతించినచోట సన్ముని నాథ నామది నుబ్బుచున్. 186

క. ఇతరకథావర్ణనముల, నతిహేయత నొందెఁ జిత్త మనఘాత్మ రమా
పతిచరితామృతరతి సం,సృతివేదన లెల్లఁ గాయఁ జేయు మునీంద్రా. 187

తే. భూరివిజ్ఞాననిధు లగు నారదాది, నిర్మలాత్ముల కయిన వర్ణింప రాని
హరికథామృతపానంబు నందు విసివి, యొల్లననువాఁడె పో వెఱ్ఱి గొల్లఁ డనఘ.

వ. అదియునుం గాక. 189

సీ. అరవిందనాభుని యపరావతార మై, జనన మందినపరాశరసుతుండు
[5]చతురవర్ణాశ్రమాచారధర్మములును, ఠవణింప లోకవిడంబనములు
నగుగ్రామ్యకథలు పెక్కర్థిఁ గల్పించుచు, హరికథావర్ణన మందు లోన
నించుకించుక గాని యేర్పడఁ జెప్పమి, నంచితవిజ్ఞాన మాత్మ నిలువ

తే. కున్నఁ జింతించి మఱి నారదోపదిష్టుఁ, డగుచు హరికీర్తనామృత మాత్మఁ గ్రోలి
విమలసుజ్ఞాననిధి యన వినుతికెక్కి, ధన్యుఁ డయ్యెను లోకైకమాన్యుఁ డగుచు.

వ. కావున. 191

క. సరసిరుహోదరుమంగళ, చరితామృత మాత్మఁ గ్రోలు జనుఁ డితరకథా

---

1. 'సృష్టిపూర్వంబునఁ బ్రపంచంబు' వ్రా. ప్ర. 2 'యైనయోగమాయ' వ్రాఁతప్రతులు.
3 'లై నలోకాంతరంబులను లోకాలోకపర్వతంబులను లోకపాలురను విశ్వంబును నెత్తెఱంగునఁ బుట్టించె' వ్రాఁతప్రతులు. 4 జాతకర్మనామ. 5. మహి నొప్పువర్ణాశ్రమాచారధర్మముల్. అ. ప్ర.

గరళముఁ గ్రోలునె హరిసం, స్మరణము జీవులకు నఖిల। సౌఖ్యద మనఘా. 192
క. శ్రీవనితాధిపనామక,థావిముఖుల కిహముఁ బరము । దవ్వై పిదపం
బోవుదురు నరకమునకున్, వారిని నే వారిఁ జూచి । వగతు మునీంద్రా. 193
క. ఏనరుఁడే నొకనిమిషం, బైన వృథావాదగతిని । హరిపదకమల
ధ్యానానందుఁడు గాఁడే, నానరునకు నాయు వల్ప । మగు మునినాథా. 194
చ. మృదుగతిఁ బువ్వుఁదేనియ ర।మించుచుఁ బానము సేయఁ బాఱుష
ట్పదవిభుపోల్కి నార్తజన। బాంధవు విశ్వభవస్థితివ్యయా
స్పదమహితావతారుఁ డగు। పంకరుహోదరునిత్యమంగళ
ప్రదగుణకీర్తనామృతముఁ । బాయక [1]గ్రోలెదఁ జెప్పవే దయన్. 195
క. అని విదురుఁడు మైత్రేయుం, డనుమునినాయకుని నడిగె । నని వేదవ్యా
సునితనయుం డభిమన్యుని, తనయునకుం జెప్పి మఱియుఁ । దగ నిట్లనియెన్.
వ. ఇట్లు విదురుండు మైత్రేయు నడిగిన నతం డతనిం గని యతిమృదుమధురవచన
రచనుం డై యిట్లనియె ననఘా కృష్ణకథాశ్రవణతత్పరుండ వై నీవు నన్నడి
గితివి గావున భద్రం బయ్యె నీవు భగవద్భక్తుండవు గావున హరికథాసక్తుండ
వగుట విచిత్రంబు గా దదియునుం గాక మాండవ్యశాపంబున సాత్యవతేయు
వలన (భ్రాతృక్షేత్రంబున) శూద్రయోనిం బుట్టినట్టి (ప్రజాసంయమనుండ వగు)
ధర్ముండవు పరమజ్ఞానసంపన్నుండవు నారాయణునకుం బ్రియతముండవు గావునఁ
గృష్ణుండు నిర్యాణకాలంబునం దనసన్నిధికిం జనినన్ను డాయం జీరి విజ్ఞానం
బెల్ల నుపదేశించి నీకు నెఱింగింపు మని యానతిచ్చుటం జేసి యవశ్యంబును
నీకు నెఱింగింతు దత్తావధానుండ వై వినుము. 197
క. వనజాక్షుయోగమాయా, జనితం బగువిశ్వజనన। సంస్థానవినా
శనముల తెఱఁ గెఱిఁగించుచు, ననఘా విష్ణునిమహత్త్వ । మభివర్ణింతున్. 198
సీ. సకలజీవుల కెల్లఁ । బ్రకటదేహము నాత్మ, నాథుండుఁ బరుఁడు నా।నావిధైక
మత్యుపలక్షణ। మహితుండు నగుభగ, వంతుండు సృష్టిపూ।ర్వంబునందు
నాత్మీయమాయ ల।యంబు నొందిన విశ్వ,గర్భుఁ డై తాన యొ।క్కటి వెలుంగు
పరమాత్ముఁ డభవుం డు।పద్రష్ట యయ్యు వ, స్త్వంతరపరిశూన్యుఁ ।డగుటఁ జేసి
తే. ద్రష్ట గాకుండు మాయాప్ర।ధానశక్తి,నతులచిచ్ఛక్తిగలవాఁడు। నగుచుఁ దన్ను
లేనివానిఁగఁ జిత్తంబు।లోనఁ దలఁచి, ద్రష్ట యగుఁ దనభువనని।ర్మాణవాంఛ.
తే. బుద్ధిఁ గోరిన నమ్మహా।పురుషవరుఁడు, గార్యకారణరూప మై । ఘనత కెక్కి
భూరిమాయాభిధానవి।స్ఫురితశక్తి, వినుతి కెక్కినయట్టియ।విద్యయందు. 200
క. పురుషాకృతి నాత్మాంశ, స్ఫురణము గలశక్తి నిలిపి । పురుషోత్తముఁ డీ
శ్వరుఁ డభవుం డజుఁడు నిజో, దరసంస్థితవిశ్వ మపుడు । దగఁ బుట్టించెన్. 201

1. క్రోలెదఁ.

సీ. ధృతిఁ బూని కాలచోదితము నవ్యక్తంబుఁ, బ్రకృతియు ననుపేళ్లఁ బరఁగుమాయ
వలన మహత్తత్త్వ మెలమిఁ బుట్టించె మా, యాంశకాలాదిగుణాత్మకంబు
నైన మహత్తత్త్వ మచ్యుతదృగ్గోచ, ర మగుచు విశ్వనిర్మాణవాంఛ
నందుటఁ జేసి రూపాంతరంబునఁ బొంది, నట్టిమహత్తత్త్వమందు నోలిఁ

తే. గార్యకారణకర్త్రాత్మకత్వ మైన, మహితభూతేంద్రియకమనోమయ మనంగఁ
దగు నహంకారతత్త్వ ముత్పన్న మయ్యెఁ, గోరి సత్త్వరజస్తమోగుణక మగుచు.

వ. వెండియు రూపాంతరంబులం బొందుచున్న సాత్త్వికాహంకారంబువలన మనంబును వైకారిక కార్యభూతంబులైన దేవతాగణంబులును సంభవించె నింద్రియాధిష్ఠాతలైన వానివలన శబ్దంబు పూర్వంబునఁ బ్రకాశంబగుటం జేసి జ్ఞానేంద్రియంబులయిన త్వక్చక్షుశ్శ్రోత్రజిహ్వాఘ్రాణంబులును గర్మేంద్రియంబులయిన వాక్పాణిపాదపాయూపస్థములును దైజసాహంకారంబున నుత్పన్నంబు లయ్యెఁ దామసాహంకారంబువలన శబ్దస్పర్శరూపరసగంధంబు లుదయించె నందు శబ్దంబు నిజగుణం బయిన శబ్దంబువలన నాకాశంబుఁ బుట్టించె గగనంబు గాల[1]మాయాంశయోగంబునం బుండరీకాక్షునిరీక్షణంబున స్పర్శతన్మాత్రంబువలన వాయువుం గలిగించెఁ బవనుండు నభోబలంబున రూపతన్మాత్రంబువలన లోకాలోచనం బైన తేజంబు నుత్పాదించెఁ దేజంబు గాల[2]మాయాంశయోగంబున నుత్తమశ్లోకుని విలోకనంబునఁ బవమానయుక్తం బగుచు రసతన్మాత్రంబువలన నంబువులం బుట్టించె సలిలంబు గాల[3]మాయాంశయోగంబునం బరమేశ్వరానుగ్రహంబు గలిగి తేజోయుక్తం బైన గంధగుణంబువలనఁ బృథివిఁ గలిగించె నందు గగనంబునకు శబ్దంబును వాయువునకు శబ్దస్పర్శంబులును దేజంబునకు శబ్దస్పర్శరూపంబులును సలిలంబునకు శబ్దస్పర్శరూపరసంబులును బృథివికి శబ్దస్పర్శరూపరసగంధంబులును గుణంబులై యుండుఁ గాల[4]మాయాంశలింగంబులు గలిగి మహదాద్యభిమానంబులు నొందిన దేవతలు విష్ణుకళాకలితు లగుచు నట్టిమహదాదితత్త్వంబు లైక్యంబు సాలమిం బ్రపంచంబులు గల్పింప సమర్థంబులు గాక కృతాంజలు లై యోగీశ్వరేశ్వరుం డైన నారాయణు నిట్లని స్తుతియించె. 203

దండకము. శ్రీనాథ నాథా జగన్నాథ నమ్రైకరక్షా విపక్షక్షమాభృత్సహస్రాక్ష నీరేజపత్రేక్షణా దేవదేవా భవద్దాసవర్గోపతాపంబులం బాపఁగా నోపుదివ్యాతపత్రంబు నాఁ బొల్చు యుష్మత్పదాంభోజమూలంబు పుణ్యాలవాలంబుగాఁ బొంది యోగీంద్రు లుద్దామసంసారతాపంబులం బోవఁగా మీటి వర్తింతు రో తండ్రి యీశా సమస్తాఘనిర్నాశ యీవిశ్వమం దెల్లజీవుల్ భవోదగ్రదుర్వారతాపత్రయాభీలదావాగ్నిచేఁ గ్రాఁగి దుఃఖాబ్ధిలోఁ దోఁగి యేకర్మమున్ ధర్మముం బొందఁ

1 మాయాశక్తియోగ. 2 మాయాశక్తియోగ. 3 మాయాశక్తియోగ. 4 మాయాశక్తిలింగ.

గా లేక సంసారచక్రంబునందుం బరిభ్రామ్యమాణాత్ము లై యుండు రమ్మాథ
చేతస్కులం జెప్పఁగా నేల యో దేవ విజ్ఞానదీపాంకురం బై నమీ పాదపంకేరుహ
చ్ఛాయఁ బ్రాపింతు మజ్ఞాతు సన్న్యాసిసంఘంబు లై కాంతికస్వాంతతం బేర్చి దుర్దాం
తపాపౌఘనిర్ణాశకాంబుప్రవాహాభ్రగంగానివాసంబు గా నొప్పు మీ పాదయుగ్మం
బు యుష్మన్ముఖాంభోజనిర్గతం బైన వేదాండజశ్రేణిచేతం గవేషించి సంప్రా
ప్తు లై యుందు రో నాథ వైరాగ్యశక్తిస్ఫుటజ్ఞానబోధాత్ము లై నట్టిధీరోత్త
ముల్ నిత్యనైర్మల్యభవ్యాంతరంగంబులం దేపరంజ్యోతిపాదాబ్జపీఠంబు గీలించి
కైవల్యసంప్రాప్తు లై రట్టినిర్వాణమూర్తిం బ్రశంసింతు మింద్రాదివంద్యా ము
కుందా సమస్తంబుఁ గల్పింపఁ బాలింపఁ దూలింపఁగాఁ బెక్కుదివ్యావతారం
బులం బొందు నీ పాదపంకేరుహధ్యానపారీణసుస్వాంతు లై యొప్పు భక్తాళికిన్ మో
క్షదం బైన నీ పాదకంజాతముల్ గొల్తు మీ శౌరమాధీశ పుత్రాంగనామిత్రసంబం
ధబంధంబులం జెంది [1]నిత్యంబు దుష్టక్రియాలోలు రై దేహగేహంబులం దోలి
వర్తించు దుర్మానవశ్రేణులం దంతరాత్ముండ వై యుండియున్ దూరమై తోఁచు
నీ పాదపద్మంబు లర్చింతు మో దేవ బాహ్యేంద్రియవ్యాప్తి నుద్వృత్తు లై నట్టి
మాధాత్ము లధ్యాత్మతత్త్వప్రభావాఢ్యు లై నీపదాబ్జాతవిన్యాసలక్ష్మీకళావాస
ముం గన్న యయ్యుత్తమశ్లోకులం గానఁగాఁ జాలరప్పుణ్య [2]లానుష్టులం జూడఁగా
నొల్ల రంభోధిరాట్కన్యకాకాంత వేదాంతశుద్ధాంతసిద్ధాంత మై యొప్పు నీ సత్క
థాసారచంచత్సుధాసారపూరంబులం గ్రోలి సౌఖ్యోన్నతిన్ సోలి ధీయుక్తు
లై వ్రాలి తాపంబులం దోలి మోదంబులం దేలి సంపన్ను లై మన్ననిత్యప్ర
పన్నుల్ మహోత్కంఠతం బేర్చి వైకుంఠధామంబు నల్పక్రియాలోలు రై
కాంచు రద్దివ్యవాసైకసంప్రాప్తికిం గోరుచున్నార మో దేవ వైరాగ్యవిజ్ఞాన
బోధాత్మయోగక్రియారూఢి నంతర్బహిర్వ్యాప్తిఁ జాలించి శుద్ధాంతరంగంబు
గావించి స్వాత్మపద్మవాసుండ వై చిన్మయాకారత న్నున్న నీయున్నతానంత తేజో
విలాసోల్లసన్మూర్తిఁ జిత్తంబులం జేర్చి యానందలోలాత్మతం బొల్చు యోగీశ్వర
శ్రేణికిం దావకీనానుకంపానులబ్ధస్ఫుటజ్ఞానముం గల్గుటం జేసి యాయాసముం
లేద యో దేవతాచక్రవర్తీ సదానందమూర్తీ జగద్గీతకీర్తీ [3]లసద్భూతవర్తీ భవ
ద్దాసు లై నట్టి మమ్మున్ జగత్కల్పనాసక్తచిత్తుండ వై నీవు త్రైగుణ్యవిస్ఫూర్తిఁ
బుట్టించినం బుట్టుటే కాక నీ భవ్యలీలానుమేయంబుగా సృష్టినిర్మాణముం జేయ
నేమెంతవా [4]రాము మీ శక్తియుక్తిన్ భవత్పూజ గావింతు మట్లుండె నీ సత్క
ళాజాతు లై నట్టిమ మ్మెన్న నే మున్న దధ్యాత్మతత్త్వంబ వన్నం బరంజ్యోతి
వన్నం బ్రపంచంబు కెల్ల న్నధిష్ఠాత వన్నన్ సదాసాక్షి వన్నన్ గుణాతీత నీవే

1. 'సోహంమనే తిక్రియాలోలు రై' వ్రా. ప్ర. 2. లానుర్మదాంధాత్ములన్. 3. 'శుభావర్తి
తిదాసుల మైనమమ్మున్' వ్రా. ప్ర. 4. రమ్ము.

కదా పద్మపత్త్రాక్ష సత్త్వాదిత్రైగుణ్యమూలంబు నా నొప్పు మాయాగుణంబం
దు నుద్యన్మహత్త్వ మైనట్టి నీవీర్యముం బెట్టుటం జేసి నీ వింతకుం గారణం
బౌదు వాయాయుఃకాలంబుల న్నీకు సౌఖ్యంబు లే మెట్లు గావింతు మేరీతి నన్నం
బు భక్షింతు మెబ్భంగి వర్తింతు మేనిల్కడ న్నుందు మీజీవలోకంబ యాధా
రమై యుండి భోగంబులం బొందుచు న్నన్న మేరీతి భక్షించు నిష్కార్యసం
ధాను [1]లైనట్టి మాకుం జగత్కల్పనాశక్తికిన్ దేవ నీశక్తి దోడ్పాటు గావించి
విజ్ఞానముం జూపి కారుణ్యసంధాయి వై మమ్ము రక్షింపు లక్ష్మీమనఃపల్వలక్రోడ
యోగీంద్రచేతస్సరోహంస దేవాదిదేవా నమస్తే నమస్తే నమః. 204

సీ. అనినఁ బ్రసన్నుఁడై హరి మహదాదుల, కన్యోన్యమిత్రత్వ మంద కున్న
కతమున నిఖిలజగత్కల్పనాశక్తి, వొడమ కుండుటఁ దనబుద్ధి నెఱిఁగి
కైకొని కాలవేగమున నుద్రేకంబు, నొందినప్రకృతిలోఁ బొంది నిజబ
లము నిల్పి తా నురుక్రముఁ డన సప్తవిం, శతితత్త్వములయందు సమత నొక్క

తే. పరిప్రవేశించి యాత్మభవ్యగుణము, నందు జ్యేష్ఠానురూపంబు లలరఁ జెంది
యొకటి నొకటిని గలయక యుండి విశ్వ, రచన నెఱుఁగని యాతత్త్వనిచయమునకు.

వ. ఇట్లు విశ్వనిర్మాణనిపుణత్వంబు నెఱుంగం జూపుచు నన్నింటికి నన్యోన్యతం
గల్పించి తనయనుగ్రహంబునం బ్రేరితం బై కానంబడి క్రియాసామర్థ్యంబునం
జె న్నొందినతత్త్వవితానంబు [2]దేవప్రేరితం బయి స్వకీయంబు లగునంశంబుల
చేతం బుట్టించిన విరాడ్విగ్రహంబై తత్త్వవితతి దమయందుఁ జెందినపుండరీకా
క్షునికళాంశంబున నొకటికొకటికి నైక్యంబు వాటిల్లి పరిణతం బై రూపాంతరం
బునుం జెందె నేతత్త్వంబున నేనియుఁ జరాచరలోకపుంజంబులు నిండి యుండు
నాహిరణ్మయం బైనవిరాడ్విగ్రహంబు నొందినపురుషుండు సర్వజీవసమేతుం
డై యుండె నంత. 206

క. జలములలోపల నిమ్ముల, జలరుహజా[3]తాండమందు సాహస్రాబ్దం
బులు నిలిచెఁ గార్యరూపా, కలితం బగు [4]నవ్విరాట్సుగర్భము వసుసన్. 207

తే. దైవకర్మాత్మశక్తివితానములను
దగిలి తనచేతఁ దనుఁ దాన దైవశక్తి
యగుచు వెలుఁ గొందుచును బ్రకారాంతరమునఁ
దనువు వితతంబు గాని చైతన్య మొంది. 208

తే. రూపసంసక్తిఁ జేసి నిరూఢకర్మ, శక్తి యగుచుఁ గ్రియాధురాసక్తి దశవి
ధములు గలిగినప్రాణరూపమున నాత్మ, శక్తిభోక్తృత్వమగుచున్న శక్తి గలిగి.

క. త్రివిధం బగుచును నాధ్యా, త్మ్యవిభేదంబులను బాపి [5]మఱి యభిభూతా

---

1 లమ్మైనమాకుం. 2 'లం గూడి స్వకీయం బైనకళలచేత' వ్రాఁతప్రతులు, 3 తఘటమఁదు.
4 'నవ్విరాజగర్భము' వ్రా. ప్ర. 5 'మఱియును బొలుపొం, దువిగాజం బగుగర్భము' వ్రా. ప్ర.

త్మవిరాడ్రూప మగు నిది, వివిధప్రాణులకు [1]నాత్మవిధ మై మఱియున్. 210

క. జీవం బై పరమాత్మకుఁ, దావల నై యాదిమావతారం బగున
ద్దేవునిగర్భంబున భూ, తావలితోడం బ్రపంచ మర్థిం దోఁచెన్. 211

వ. ఇట్లు దోఁచినవిరాట్పురుషుం డాధ్యాత్మికాధిదైవికాధిభౌతికంబు లనుభేదంబులచేఁ బూర్వోక్తక్రమంబున వెలుఁగొందు ననుచు విదురునకు మైత్రేయుం డెఱింగించె నని చెప్పి వెండియు ని ట్లనియె. 212

చ. హరి పరమాత్ముఁ డీశుఁ డజుఁ డాఢ్యుఁ డనంతుఁ డనంతమూర్తి సా
గరతనయాహృదీశుఁడు వికారవిదూరుఁడు నిత్యమంగళా
కరుఁడు కృపాపయోనిధి యకల్మషచిత్తుఁడు సర్వశక్తి దా
మరసవిలోచనుండు బుధమాన్యచరిత్రపవిత్రుఁ డిమ్ములన్. 213

వ. ఇత్తెఱంగున (నీశుం డగునధోక్షజుండు) మహదాది[2]తత్త్వంబులమనంబుల ఘనంబు లగుతలంపులు దా మనంబున నెఱింగి (యట్టితత్త్వంబుల వివిధవృత్తిలాభంబునకై స్వకీయచిచ్ఛక్తిచే నిట్టు లొనర్తు నని చింతించి) నిజకళాకలితం బగు విరాడ్విగ్రహంబునందు (నగ్నిప్రముఖం బగు)[3]దేవతావళి కెల్ల నివాసంబగుచుఁ గానంబడినవైరాజపురుషుని మూర్త్యవయవంబుల వినిపింతు దత్తావధానుండ వై వినుము. 214

సీ. నరనుత యాదివ్యక్తపురుషోత్తమునిపృథగ్భావంబు నొంది ముఖంబువలన
భువనపాలకుఁ డైన పవమానసఖుఁ డంత, వాక్కు నీశ్వరునంశ మైన వాణి
కనయంబు ననుకూల మగుచు నిజస్థానముఁ బ్రవేశించె నమ్ముఖమునందుఁ
బరఁగ జీవుండు శబ్దము నుచ్చరించుఁ బృథగ్భావము లగు నేత్రముల నినుఁడు
తే. చక్షురింద్రియయుక్తుఁ డై సరవిఁ జెంది, రూపవిజ్ఞానమహిమ నిర్వాహి నొందు
మఱియుఁ జర్మంబులను బవమానుఁ డీశ్వ, రాంశ మైత త్వగింద్రియమందుఁ గూడి.

వ. నిజవాసంబు నాశ్రయించిన జీవుండు స్పర్శేంద్రియగతుం డగుఁ బృథగ్భావం బైన శ్రోత్రంబుల దిక్కు లచ్యుతకళాంశం బగు శ్రవణేంద్రియయుక్తంబులై నిజస్థానంబునం బొందిన జీవుండు శబ్దజ్ఞానగతుం డగు (వెండియుఁ దాలువు నిర్భిన్నం బయిన లోకపాలుం డగువరుణుం డంతఁ బ్రవేశించి రసనేంద్రియంబుచేఁ బ్రకాశించినం బ్రాణి రసంబులం గ్రహించెఁ బరమేశ్వరుని నాసికేంద్రియంబు పృథగ్భావంబు నొంది యాశ్వినేయాధిష్ఠానం బై ఘ్రాణాంశంబు నొందిన జంతువు గంధగ్రహణసమర్థం బయ్యె) వెండియు భిన్నం బయినచర్మంబును నోషధులును బరమపురుషాంశంబు లయిన కేశంబులం గూడి నిజనివాసంబు నొందిన జీవుండు [4]కండూయమానుం డగుభిన్నభూతం బైన మేఢ్రంబునం బ్రజాపతి రేతంబున నిజస్థానంబు నొందినజీవుం డానందంబునం బొరయు భిన్నభావం బైనగుదంబున మిత్రుం డచ్యుతాంశంబును

1 లాత్మవిభురూపం బై. 2 భూతంబులమనంబుల. 3 భూతావళి. 4. కండూయనంబందు.

బొందుపాయువుం గూడి నిజాధిష్ఠానంబు నొందుడు జీవుండు విసర్గంబుఁ జెందు వేఱువేఱైన బాహువులం ద్రిదశాధీశ్వరుండయిన పురందరుండు క్రయవిక్రయాది శక్తియుక్తుం డగుచు నిజస్థానంబు నొందినజీవుండు వానిచేత జీవికంబొందు(మఱి యుఁ బాదంబులు నిర్భిన్నంబులయినవిష్ణుండుస్వావాసంబుగైకొని గతిశక్తింబొం దిన జీవుండు గమనాగమనాగ్యుం డయ్యె) వెండియు భిన్నభావం బయినహృదయం బును మనంబుతోడంగలసి(నిజాధిష్ఠానంబుగఁ) జంద్రుండు ప్రవేశించిన జీవుండు శరీరసంకల్పాదిరూపం బగువికారంబునం బొందు భిన్నభావంబైనయహంకారం బు నహంప్రకృతియుక్తుండై రుద్రుండు (నిజస్థానంబుగా) వసియించిన నాయహం కృతిచే శరీరి కర్తవ్యంబులు నడుపు బుద్ధివాగీశ్వరావాసంబై హృదయంబుతోడం గలసి నిజాధిష్ఠానంబున [1](*బోధాంశంబుచే వెలింగిన శరీరి బోద్ధవ్యతం బొందు భిన్నంబైనచిత్తంబు బ్రహ్మావాసంబై చేతనాంశంబు నొందినఁ బ్రాణి) విజ్ఞానంబు నుం బొందు నట్టివిరాట్పురుషునిశీర్షంబున స్వర్గంబును జరణంబుల వసుమతియు నాభియందు గగనంబునుం గలిగె సత్త్వాదిగుణపరిణామంబుల నమరులై రూర్జిత సత్త్వగుణంబున నద్దేవతలు త్రిదివంబును బొందిరి రజోగుణంబున మను జులును గవాదులును ధరణిం బొందిరి తామసంబున భూతాదులైనరుద్ర పారిషదులు (ద్యావాపృథివ్యంతరం బగు) వియత్తలంబునుం బొందిరి ముఖంబు వలన నామ్నాయంబు లుత్పన్నంబు లయ్యె వెండియు. 216

క. ధరణీదివిజులు శ్రుతులును, నరవర యమ్మొటిముఖముననం బొడముట భూ
సురుఁ డఖిలవర్ణములకున్, గురుఁడున్ ముఖ్యుండు నయ్యె - గుణరత్ననిధీ. 217

క. ధర బ్రాహ్మణాదికము ద, స్కరబాధలఁ బొంద కుండఁ - గైకొని కావం
బురుషోత్తముబాహువులన్, నరనాథకులంబు పుట్టె - నయతత్త్వనిధీ. 218

క. గణుతింపఁగఁ గృషిగోర, క్షణవాణిజ్యాదికర్మ - కలితంబుగ నా
గుణనిధియూరువులందుం, బ్రణుతింపఁగ వైశ్యజాతి - ప్రభవం బయ్యెన్. 219

తే. తివిరి సేవకధర్ములై - దేవదేవు, పదములను శూద్రసంతతు - లుదయమైరి
వీర లందఱుఁ దమతమ - విహితకర్మ,మలరఁ జేయుచు జనకుండు - నాత్మగురుఁడు.

క. అగుసర్వేశుఁ బరాత్పరు, జగదేకప్రభునిపాద - జలజాతంబుల్
దగిలి భజింతురు సతతము, నిగమోక్తిన్ భక్తియోగ - నిపుణాత్మకులై. 221

తే. మహిమ దీపింపఁ గాలక - ర్మస్వభావ
శక్తిసంయుక్తుఁ డగుపరే - శ్వరునిభూరి
యోగమాయావిజృంభణో - ద్యోగ మెవ్వఁ
డెఱిఁగి నుతియింపఁగా నోపు - నిద్ధచరిత. 222

1 (*) శరీరవిజ్ఞానంబు.

ఉ. అన్య[1]కథాకలాపము ల-హర్నిశముం బఠియించి చాలమా
లిన్యము నాత్మ శోభనవి-లీ[2]నత నొందుమదీయజిహ్వ సౌ
జన్యముఁ జెందె నేఁడు హరి-సద్గుణదివ్యకథామృతంబు స
న్మాన్య[3]చరిత్ర మై నెగడు-మద్గురువాక్యపదంబుఁ జెందఁగన్. 223

మ. హరినామాంకితసత్కథామృతరస-వ్యాలోలుఁ డై నట్టిస
త్పురుషశ్రేష్ఠుఁ డసత్కథాలవణవా-పూరంబుఁ దా గ్రోలునే
వరమందారమరందపానకుతుక-స్వాంతద్విరేఫంబు స
త్వర మై పోవునె చేఁతివేములకుఁ ద-ద్గంధానుమోదాత్త మై. 224

క. హరిమహిమముఁ దన్నాభీ, సరసిజసంజాతుఁ డైన-చతురాననుఁడుం
బరికించి యెఱుఁగఁ డన్న ని,తరమనుజులఁ జెప్ప నేల - తత్త్వజ్ఞనిధీ. 225

తే. శ్రుతులు దమకోస వివరించి - చూచి పుండ, రీకలోచను నుత్తమ-శ్లోకచరితు
సమరగణవంద్యమాన పా-దాబ్జయుగళు, వెదకికనుఁగొన లేవండ్రు-విమలమతులు.

క. [4]హరియుం దనమాయాగతిఁ, బరికించియుఁ గానఁ డయ్యెఁ - బరిమితి లేమిన్
మఱి మాయావిని మోహిని, చరితముఁ గనుఁగొందు రెట్లు - చతురాస్యాదుల్.

క. ఆదివిజాధీశుఁడు మహా, దాములు దిక్పతులుఁ బంక-జాసనుఁడున్ గా
రీదయితుఁడు గనఁ జాలని, శ్రీదేవునిపదయుగంబుఁ - జింతింతు మదిన్. 228

క. అని మైత్రేయుం డవ్విదు, రున కెఱిఁగించిన తెఱంగు - రుచిరముగా న
ర్జునపౌత్రునకుఁ బరాశర, మునిమనుమం డెఱుఁగఁ జెప్పి - ముదము దలిర్పన్.

వ. వెండియు ని ట్లనియె. 230

క. భూమీశ్వర మైత్రేయమ, హాముని విదురునకు నట్లు - హరిగుణశుభలీ
లామాహాత్మ్యముఁ జెప్పిన, నామైత్రేయునకు విదురుఁ - డనియెన్ మఱియున్.

క. అగుణుం డగునీశ్వరునకు, జగదవనోద్భవవినాశ-సత్కర్మములుం
దగులీల లైన నాతఁడు, సగుణుం డై యుండు టెట్లు - సౌజన్యనిధీ. 232

సీ. అనిన నర్భకుగతి - ననవుడు మైత్రేయ,మునిఁ జూచి విదురుఁ డి-ట్లనియె మరల
బాలుఁడు క్రీడావి-లోలమానసమున, దీపించి లీలానురూపుఁ డగుచుఁ
గైకొని కామానురాగతుఁ డై రమించును, నర్భకుఁ డర్థి వర-స్త్వాంతరమున
నర్భకాంతరమున - నైనను బాలకే, లీసంగుఁ డగుచు నో-లలిని జరించు

తే. [6]దనుజభేదనుఁ డెట్లు స్వా-తంత్ర్యవృత్తి
వెలయ వర్తించె నేరీతి - విక్రమించె

---

1 కథానులాపము. 2 'నము నై నమదీయ' వ్రా. ప్ర. 3 'చరిత్రుఁ డై నెగడు' వ్రాఁత ప్రతులు. 4 ఈపద్యము పెక్కుప్రతులఁ గనుపట్టదు. 5 'గానిచో' అచ్చుప్రతి. 6 'హరియు నెపుడు నివృత్తుఁ డత్యంతతృప్తుఁ, డగుట వర్తించు టెట్లు క్రీడాదులందు' అచ్చుప్రతి.

మఱియుఁ ద్రిగుణాత్మకం బైనమాయఁ గూడి
యఖిలజగములఁ గల్పించి యంతమీఁద. 233

సీ. అమ్మాయచేత నీయఖిలంబు [1]దుంచిన, శశ్వత్ప్రకాశుఁ డీశ్వరుఁడు పరుఁడు
ననఘాత్మ దేశకాలావస్థలందును, నితరులయందు నహీన మైన
జ్ఞానస్వభావంబుఁ బూని యాప్రకృతితో, నెబ్భంగిఁ గలసెఁ దా నేక మయ్యు
గోరి సమస్తశరీరంబులందును, జీవరూపమున వసించి యున్న

తే. [2]జీవుని దగువిభూతిప్రసిద్ధి యేమి, కర్మమున సంభవించెను గడఁగి నాదు
చిత్త మజ్ఞానదుర్గమస్థితిఁ గలంగి, యద్భుతంబునఁ బొందెడు ననఘచరిత.

వ. అది గావున సూరిజనోత్తముండ వైననీవు మదీయవాంఛితంబు నెఱింగింప సమర్థుండ వని విదురుండు మైత్రేయమహామునీంద్రు నడిగె నని బాదరాయణతనూభవుం డభిమన్యునందనున కిట్లనియె. 235

క. సరసిరుహోదరుమంగళ, చరితామృతపానకుతుకసంగంబున ని
ర్భరుఁ డగువిదురునకు ముని, శ్వరుఁ డగుమైత్రేయుఁ డనియె సజ్జనతిలకా. 236

చ. వినుము వితర్క[3]వాదములు విష్ణుని ఫుల్లసరోజపత్త్రనే
త్రుని ఘనమాయ నెప్పుడు విరోధము సేయుఁ బరేశు నిత్యశో
భనయుతు బంధనాదికవిపద్దశలుం గృపణత్వభావము
న్ననయముఁ బొంద లేవు విభుఁ డాద్యుఁ డనంతుఁడు నిత్యుఁ డౌటనున్. 237

వ. మఱియును. 238

చ. పురుషుఁడు నిద్రవోఁ గలలఁ బొందుసమస్తసుఖంబు లాత్మసం
హరణశిరోవిఖండనము లాదిగ జీవునికిం బ్రబోధమం
దరయఁగఁ దోఁచు చున్నగతి నాదిఁ బరేశుఁడు బంధనాదులం
బొరయక తక్క నెట్లనుచు బుద్ధిని సంశయ మందె దేనియున్. 239

వ. అవ్విధం బతనికిం గలుగ నేరదది యెట్లంటేని. 240

చ. లలితవిలోలనిర్మలజలప్రతిబింబితపూర్ణచంద్రమం
డలము దదంబుచాలనవిడంబనహేతువు నొందియున్ వియ
త్తలమునఁ గంప మొందనివిధంబున సర్వశరీరధర్మముల్
గలిగి రమించునీశునకుఁ గల్గఁగ నేరవు కర్మబంధముల్. 241

వ. కావున జీవునకు నవిద్యామహిమం జేసి కర్మబంధనాదికంబు సంప్రాప్తం బగుం గాని సర్వభూతాంతర్యామి యైనయీశ్వరునకుం బ్రాప్తంబు గానేర దని వెండియు. 242

చ. నరునకు నాత్మదేహజగుణంబులఁ బాపఁగ నోపుఁ బంకజో

---

1 'సృజియించి; పాలించి పాలియించి ♦ పరమపురుషుఁ డనఘాత్మ' అచ్చుప్రతి.

2 'జీవునకు దుర్భగక్లేశసిద్ధి యెట్టి' అచ్చుప్రతి. 3 'వాక్యములు' వ్రా. ప్ర.

దరచరణారవిందమహితస్ఫుటభక్తియ యింద్రియంబు లీ
శ్వరవిషయంబు లైన మది సంచితనిశ్చలతత్త్వ మైనచో
సరసిజనేత్రుకీర్తనమె చాలు విపద్దశలన్ జయింపఁగన్. 243

చ. హరిచరణారవిందయుగళార్చనసన్నుతిభక్తియోగముల్
నిరతముఁ గల్గువారు భవనీరజగర్భుల కందరానిభా
సురపదమందుఁ జేరుదురు సూరిజనస్తవనీయ యట్టిస
త్పురుషులపూర్వజన్మఫలముల్ గణుతింపఁ దరంబె యేరికిన్. 244

వ. అని చెప్పిన విదురుండు మైత్రేయుం గనుంగొని ముకుళితహస్తుం డై తనమనం
బున వినమితమస్తకుండుగాఁ దలంచుచుఁ (దనమనంబున శ్రీహరిం దలంచుచు)
వినయవచనరచనుం డై యి ట్లనియె మునీంద్రా భవదీయవాక్యంబులచేత నా
మనంబున నారాయణుండు లోకైకనాథుం డెట్లయ్యె ననియు శరీరధారి యైన
జీవునికిఁ గర్మబంధంబు లేరీతి సంభవించె ననియుం బొడమినసంశయంబు
నేఁడు నివృత్తం బయ్యెఁ బూర్వమున నేను నామనంబున లోకంబున కీశ్వరుండు
హరి యనియు జీవుండు పరతంత్రుం డనియును దలంపుదు నారాయణభక్తి
ప్రకారంబు ప్రాణిగోచరం బైనయవిద్యకు [1]నధిష్ఠానం బనం దనరుచుం(డు నారా
యణుండు) దనకు నాధారంబు లేక సమస్తంబునకుం దాన యాధారభూతుం
డై విశ్వంబుం బొదివి విశ్వంబులోనఁ దా నుండు నెఱుం గెట్లు శరీరాభిమానం
బును బొంది యెవ్వఁడు (మూఢతముం డై) సంసారప్రవర్తకుం డగు నెవ్వండు
(భక్తిమార్గంబునఁ) బరమాత్ముం డైనపుండరీకాక్షునిం జెందు వీర [2]లిద్దఱును
(సంశయక్లేశంబులు లేమిం జేసి) సుఖానందపరిపూర్ణు లై యభివృద్ధి నొందు
వార లగుదు రెవ్వండు సుఖదుఃఖానుసంధానంబుచే లోకానుగతుం డగుచుం
బ్రమోదఖేదంబుల నొందు నతండు దుఃఖాశ్రయుం డగు నారాయణభజ
నంబున సమస్తదుఃఖనివారణం బగుటను భవదీయచరణసేవానిమిత్తంబువను
బ్రపంచంబు ప్రతీతిమాత్రంబు గలిగి యున్న దయిన నందులకుఁ గారణంబు
లే [3]కుండుటం జేసి తెలియనివాఁడ నై వర్తింతు నని వెండియు. 245

క. లలి నామదిఁ దలఁపుదు సుమ, తులు గొనియాడంగఁ దగినతోయజనాభుం
డలవడ నల్పతపోవృ, త్తులతలపోఁతలకు మిగుల దుర్లభుఁ డనియున్. 246

సీ. ఇంద్రియంబులతోడ నెలమి నొప్పెడిమహ, దాదుల నితరేతరానుషంగ
ముగఁ జేసి వానియం దొగి విరాడ్దేహంబు, పుట్టించి యందుఁ జేపట్టి తాను
వసియించు నాతఁడు వరుస సహస్రసం, ఖ్యాకంబు లగుమస్తకాంఘ్రిబాహు

1 నాశనకారణం. 2 'లిద్దఱియందును సుఖానందపరిపూర్ణుఁ డై యభివృద్ధి నొందువాఁ డెవ్వం డని సంశయంబు నొందుమానవుండు దుఃఖాశ్రయుం డగు' వ్రా. ప్ర. 3 కుంటఁ దెలిసిన వాఁడ నై యది నివర్తింతు నని' వ్రా. ప్ర.

కలితసత్పురుషునిఁ గాఁ బ్రహ్మవాదులు, వలుకుదు రా విరాట్ప్రభువునందు
తే. భువనజాలంబు లలజడిఁ బొరయ కుండుఁ
ఘ్రాణదశకంబు నింద్రియార్థములు నింద్రి
యాధిదైవతములుఁ గూడ ననఘ త్రివిధ
మగుచు విప్రాదివర్ణము [1]లయ్యె నట్టి. 247
క. ఇలఁ బుత్రపౌత్రనప్తృల, గలిగినవంశములతోడఁ గడుఁ జోద్యముగా
లలిఁ బ్రజ లేగతిఁ గలిగిరి, గలిగినయాప్రజలచే జగము లెల్ల నిండెన్. 248
క. చతురత దీపింపఁ బ్రజా, పతులకుఁ బతి యనఁగ వెలయుపద్మాపతి యే
గతిఁ బుట్టించెను సృష్టిఁ, బ్రతతులచే నవవిధప్రపంచము మఱియున్. 249
తే. వానిభేదంబులును మనువంశములును, మనుకులాధీశ్వరులును దన్మనుకులాను
చరితములు నేవిభూతి నేజాడ దీని, నింతయును బుట్టఁజేసె నా కెఱుఁగఁబలుకు.
క. [2]ధరణిం గ్రిందట మీఁదట, ధరణికిఁ గలలోకములను దద్విస్తృతులున్
వరుసలుఁ బరిమాణంబులు, నెఱిఁగింపఁ గదయ్య నాకు నిద్ధచరిత్రా. 251
క. సుర తిర్య గ్నర రాక్షస, గరుడోరగ సిద్ధ సాధ్య గంధర్వ నభ
శ్చరముఖభవములు మునికుం, జర గర్భస్వేదజాండజముల తెఱంగున్. 252
క. త్రిగుణప్రధానకంబులు, నగునవతారములఁ బూర్ణ మై వెలసినయా
జగదుత్పాదనరక్షణ, నిగమములవిధంబు వానినిలుకడలుఁ దగన్. 253
క. చక్రాయుధుసౌందర్యప, రాక్రమముఖగుణములును ధరామరముఖవ
ర్ణక్రమములు నాశ్రమధ, ర్మక్రియలును శీలవృత్తమతభావములున్. 254
తే. యోగవిస్తారమహిమలు యోగములును
జ్ఞానమార్గంబులును బరిజ్ఞానసాధ
నములు నై యొప్పుసాంఖ్యయోగములు వికచ
జలజనయనకృతంబు లాశాస్త్రములును. 255
సీ. పాషండధర్మంబుఁ బ్రతిలోమకులవిభా, గములు జీవులగుణకర్మములును
బలుకులగతులను గలిగెడిధర్మమో, క్షములయందులపరస్పరవిరోధ
ములు లేనిసాధనమును భూమిపాలక, నీతివార్తలు దండనీతిజాడ
యును బృథగ్భావంబులును విధానములును, బితృమేధములును దత్పితృవిసృష్టి
తే. గతులుఁ దారాగ్రహంబులుఁ గాలచక్ర
మున వసించిననిలుకడలును దపములు
దానములుఁ దత్ఫలంబులుఁ [3]దగుప్రవాస
ధర్మములుఁ బ్రజ లొనరించుకర్మములును. 256

---

1 'లయ్యె నందు' అ. ప్ర. 2 'సరవిం గ్రిందన్ మీఁదన్' అ. ప్ర. 3 'దనరు ప్ర బల, ధర్మ' అచ్చుప్రతి.

చ. వదలక భూజనావళికి వచ్చువిపద్దశధర్మముల్ సరో
జదళనిభాక్షుఁ డేగతిని సంతస మందెడు నెట్టివారి కిం
పొదవఁగఁ గాన వచ్చు గురువుల్ బ్రియశిష్యులు గొల్చు వారు స
మ్మదమునఁ గోరునర్థములు మానుగ నె ట్లెఱిఁగింతు రిమ్ములన్. 257
క. విలయాదిభేదముల న, య్యలఘునిఁ బరమేశు నెవ్వ రంచితభక్తిం
గొలుతు ర దెవ్వరిలో ను, త్కలికన్ సుఖియించు జీవతత్త్వము మఱియున్.
క. గోవిందునిరూపంబున, జీవబ్రహ్మలకు నైక్యసిద్ధియు నెటు సం
భావన నుపనిషదర్థం, బై [1]వెలసెడిజ్ఞాన మెట్టి దార్యస్తుత్యా. 259
తే. ఉచిత మగునట్టిశిష్యప్రయోజనములు
సజ్జనులచేత విజ్ఞానసాధనములు
నేమి పలుకంగఁబడు వాని నెల్ల మఱియుఁ
బొలుచువైరాగ్యమునఁ దగుపురుషభక్తి. 260
తే. ఇన్నియుఁ దెలియ నానతి యిచ్చి నన్ను, నర్థి రక్షింపు యజ్ఞదానాదిపుణ్య
ఫలము వేదంబు సదివినఫలము నార్త, జనులఁ గాచినఫలముతోఁ సమముగావు.
క. అని విదురుఁడు మైత్రేయుని, వినయంబునఁ దెలియ నడుగువిధ మెల్లను వ్యా
సునిసుతుఁ డభిమన్యునినం, దనున కెఱింగించి మఱియుఁ దగ నిట్లనియెన్. 262
చ. ఇలఁ గలమానవావళికి నెల్ల నుతింప భజింప యోగ్య మై
వెలసినపూరువంశము పవిత్రము సేయఁగఁ బుట్టి సద్గుణా
కలితయశఃప్రసూనలతికాతతికిం బ్రతివాసరంబుఁ బెం
పలరఁగఁ బ్రోది వెట్టుదు గదయ్య ముకుందకథామృతంబునన్. 263
తే. అల్పతర మైనసుఖముల నందుచున్న, జనులదుఃఖంబు మాన్పంగఁ జాలునట్టి
[2]పుండరీకాక్షుగుణకథాప్రోత మైన, వితతనిగమార్థ మగుభాగవతము నీకు. 264
వ. ఎఱింగింతు విను మని యిట్లనియె. 265
సీ. అమ్మహాభాగవతామ్నాయ మొకనాఁడు, గైకొని పాతాళలోకమందు
నప్రతీకజ్ఞాని యై వాసుదేవాఖ్యఁ, బొలుచుసంకర్షణమూర్తి దివ్య
పురుషుండు దనుఁ దాన బుద్ధిలోఁ జూచుచు, సలలితధ్యానముకుళితనేత్రుఁ
డై సనందాభ్యుదయార్థంబు గను విచ్చి, చూచిన వారు సంస్తుతు లొనర్ప
తే. సమర గంగావగాహను లై యహీంద్ర, కన్య లార్ద్రజటాబంధకలిత లగుచు
భర్తృవాంఛానుబుద్ధి నప్పరమపురుషుఁ, గదియ నేతెంచి తత్పాదకమలయుగము.
క. సేవించి భక్తితో నా, నావిధపూజోపహారనతిసుతులను నా
దేవునిహృదయము వడసిరి, యావేళ సనందనాదు లమ్మహితాత్మున్. 267
మ. ఘనసాహస్రకిరీటరత్నవిలసత్కాంతిప్రసిద్ధచ్ఛటా

---

1 ‘వెలయుఁ జ్ఞాన’ అ. ప్ర. 2 ‘పుండరీకవిలోచనప్రోక్త మైన’ వా. ప్ర.

జనితోదగ్రరుచిప్రకాశితఫణాసాహస్రునిన్ దేవతా
వనదిత్సు న్ననురాగపకృత్యము లొగిన్ వాంఛం బ్రశంసించి వా
రనురాగస్థలితోక్తు లొప్ప నడుగన్ హర్షించి యాదేవుఁడున్. 268

తే. భూరినిగమార్థసారవిచార మగుచుఁ, దనరునీభాగవతము సాదరతఁ బలికె
నలినభవసూతి యైనసనత్కుమార, కునకు నెఱిఁగించె[2]నతఁడుసాంఖ్యునకుఁదగను.

క. [3]ఎఱిఁగించిన నతఁడు పరా, శరునకు నుపదేశ మిచ్చె సన్మతి నతఁడున్
సురగురున కొసఁగె నాతఁడు, గరమనుమగ నాకుఁ జెప్పెఁ గైకొని యేనున్.

క. నీ కిప్పుడు వివరించెద, నాకర్ణింపుము సరోరుహాక్షుం డగుసు
శ్లోకునిచరితామృతపరి, షేకుఁడ వై ముదము గదురఁ జెలఁగుము విదురా. 271

వ. ఇట్లు భగవత్ప్రోక్తంబును ఋషిసాంప్రదాయికంబును బురుషోత్తమస్తో
త్రంబును బరమపవిత్రంబును భవలతాలవిత్రంబును నయినభాగవతకథాసూ
త్రంబు (శ్రద్ధాళుండవు భక్తుండవు నగు)నీకు నుపన్యసించెద వినుము. 272

సీ. అనఘ యేకోదక మై యున్నవేళ నం, తర్నిరుద్ధానలదారువితతి
భాతిఁ జిచ్ఛక్తిసమేతుఁ డై కపటని, ద్రాలోలుఁ డగుచు నిమీలితాక్షుఁ
డైననారాయణుం డంబుమధ్యమున భా, సురసుధాఫేనపాండురశరీర
రుచులు సహస్రశిరోరత్నరుచులతోఁ, జెలిమి సేయఁగ నొప్పు శేషభోగ

తే. తల్పమునఁ బవ్వళించి యనల్పతత్త్వ
దీప్తిఁ జెన్నొందఁగా నద్వితీయుఁ డగుచు
నభిరతుం డయ్యుఁ గోర్కులయందుఁ బాసి
ప్రవిమలాకృతి నానందభరితుఁ డగుచు. 273

తే. యోగమాయావిదూరుఁ డై యుగసహస్ర
కాలపర్యంత మఖిలలోకములు మ్రింగి
పేర్చి మఱి కాలశక్త్యుపబృంహితమున
సమత సృష్టిక్రియాకలాపములఁ దగిలి. 274

క. తనజఠరములోపలఁ దాఁ, చినలోకనికాయముల సృజించుటకును సా
ధన మగుసూక్ష్మార్థము మన, సునఁ గని కాలానుగతరజోగుణ మంతన్. 275

సీ. పుట్టించెఁ దద్గుణంబునఁ బరమేశ్వరు, నాభిదేశమునందు నలిననాళ
ముదయించె మఱి యప్పయోరుహముకుళంబు, గర్మబోధిత మైనకాలమందు
దనతేజమునఁ బ్రవృద్ధం బైనజలముచే, జలజాప్తుగతిఁ బ్రకాశంబు నొందఁ
జేసి లోకాశ్రయస్థితి సర్వగుణవిభా, సితగతి నొప్పు రాజీవమందు

తే. నిజకళాకలితాంశంబు నిలిపి దాని, వలన నామ్నాయమయుఁడు నవరగుణుండు

---

1 'ప్రశంసించు చు, న్నను...నడుగ నా దేవుఁడున్ వారికిన్' వ్రా. ప్ర.
2 'సాంఖ్యాయనునకు నతఁడు. 3 పరఁగ నతం డంతఁ బరా' అ. ప్ర.

నాత్మయోనియునైనలోకయజభవుండు, సరసిజతురాననుండు నాళజననమయ్యె.

తే. అతఁడు దత్పద్మకర్ణికయందు నిలిచి
వికచలోచనుఁడై లోకవితతి దిశలు
నంబరంబును నిజచతురాననములఁ
గలయఁ బరికించి చూచుచుఁ గమలభవుఁడు. 277

చ. అలఘుయుగాంతకాలపవనాహతసంచలదూర్మిజాలసం
కలితజలప్రభూత మగుకంజముఁ దద్వనజాతకర్ణికా
తలమున నున్నతన్ను విశదక్రియ గల్గినలోకతత్త్వమున్
నలిఁ దెలియంగ నోపక మనంబునఁ జాల విచార మొందుచున్. 278

వ. ఇట్లని వితర్కించె. 279

ఉ. ఈజలమందు నీకమల మేగతి నుద్భవ మయ్యె నొంటి నే
నీజలజాతపీఠమున నేగతి నుంటి మదాఖ్య యెద్ది నా
కీజననంబు నొందుటకు నెయ్యది హేతువు బుద్ధిఁ జూడ నే
యోజ నెఱుంగలే నని పయోరుహగర్భుఁడు విస్మితాత్ముఁడై. 280

క. ఆవనజనాళమూలం, బావనములలోన నర్థి నరయుటకొఱకై
యావనజాతప్రభవుం, డావనరుహనాళవివరమం దభిముఖుఁడై. 281

మ. అతిగంభీరవిశాలవారినిధిలోయాంతర్నిమగ్నాంగుఁడై
చతురాస్యుం డొగి దివ్యవత్సరసహస్రం బబ్జమూలంబు స
న్మతి నీక్షించియుఁ గాన లేక భగవన్మాయామహత్త్వంబు వి
స్మృతిఁ గావింప విభీతుఁడై మరలఁ జేరెం దత్సరోజాతమున్. 282

తే. అట్లు గ్రమ్మఱఁ జేరి యయ్యబ్జపీఠ, మందు నష్టాంగయోగక్రియానురక్తిఁ
బవను బంధించి మహితతపస్సమాధి, నుండి శతవర్షములు సనుచుండ నంత.

ఆ. అట్టియోగజనితమైనవిజ్ఞానంబు, గలిగి యుండి దానఁ గమలనయనుఁ
గాన లేక హృదయకమలకర్ణికయందు, నున్నవానిఁ దన్నుఁ గన్నవాని. 284

మ. కనియెన్ నిశ్చలభక్తియోగమహిమం గంజాతగర్భుండు శో
భనచారిత్రు జగత్పవిత్రు విలసత్పద్మాకళత్రున్ సుధా
శనముఖ్యస్తుతిపాత్రు దానవచమూజైత్రున్ దళత్పద్మనే
త్రు నవీనోజ్జ్వలనీలమేఘనిభగాత్రుం బక్షిరాట్పత్రినిన్. 285

వ. మఱియును, 286

చ. అలఘుఫణాతపత్రనిచయాగ్రసముంచితనూత్నరత్నని
ర్మలరుచిచే యుగాంతతిమిరంబు నడంచి యకల్మషోల్లస
జ్జలములఁ జేసి యందు నవసారసనాళసితైకభోగముం
గలిగినశేషతల్పమును గైకొని యున్నమహాత్ము నొక్కనిన్. 287

సీ. వరపీతకౌశేయపరిధానకాంతి సం,ధ్యాంబుదరుచినిచయంబు గాఁగఁ
కమనీయనవహేమకలితకిరీటంబు, రమణఁ గాంచనశిఖరంబు గాఁగ
మానితమౌక్తికమాలికారుచి సాను,పతితనిర్ఝరపరంపరలు గాఁగఁ
జెలు వొందునవతులసీదామకములు లా,లితతటజౌషధీలతలు గాఁగ

తే. వరభుజంబులు నికటస్థవంశములుగఁ, బదము లంగణపాదపప్రచయములుగ
లలితగతి నొప్పుమరకతాచలవిడంబి, తాత్మదేహంబు గలుగుమహాత్ము హరిని.

వ. మఱియు నపరిచ్ఛిన్నంబును నిరుపమానంబును నిఖిలలోకసంగ్రహంబును నతి
విస్తారవర్తులాయామంబును నై వివిధవిచిత్రదివ్యమణిభూషణంబుల నాత్మీయని
ర్మలద్యుతిచేతం బ్రకాశంబు నొందం జేయుదివ్యదేహంబు దనర వివిధంబు లగు
కామంబు లభిలషించి విశుద్ధం బైన వేదోక్తమార్గంబున భజియించుపురుషశ్రే
ష్ఠులకుఁ గామధేను వనం దగిన పాదపద్మయుగంబును నలికఫలకలలితరుచినిచయం
బులకు నోటువడి కృపాపాత్రుం డై చంద్రుండు బహురూపంబులఁ బదసరోజం
బుల నాశ్రయించె నన నొప్పుపదనఖంబులును గమలాభూకాంతలకు నుపధాన
రూపంబు లనం దగి నీలకదళికాస్తంభంబులడంబు విడంబించునూరుయుగళంబు
ను గనకమణిమయమేఖలాకలాపాభిరామంబుఁ గదంబకింజల్కశోభితపీతాంబ
రాలంకృతంబు నై విలసిల్లుకటీమండలంబును శృంగారవాహినీజలావర్తంబు
నాఁ బొలు పొందునాభివివరంబును జఠరస్థనిఖిలబ్రహ్మాండముహుర్ముహురుద్భవ
కృశీభూతం బనం దగుమధ్యభాగంబును మహితముక్తాఫలమాలికావిరచితరంగ
వల్లీవిరాజితంబు నవతులసీదామకిసలయతల్పంబుఁ గుసుమమాలికాలంకృతంబు
ఘనసారకస్తూరికాచందనవిలిప్తంబుఁ గౌస్తుభరత్నదీప్తిప్రదీప్తంబు శ్రీవత్సలక్షు
ణలక్షితంబు నై యిందిరారమణికిఁ గేళీమందిరం బనం బొల్చువక్షస్స్థలంబును
సుఖకేళీసమారంభపరిరంభణాంభోధిరాట్కన్యకాకరాంభోజకీలితకనకమణికంక
ణనికషంబు లనం బొలుపారురేఖాత్రయవిరాజమానం బై నకంధరంబును సుమ
హితానర్ఘదివ్యమణిప్రభావిభాసితకేయూరకంకణముద్రికాలంకృతంబు లయిన
బాహువులును సకలలోకార్తినివారకదరహాసచంద్రికాధవళితంబు లై నకర్ణకుం
డలమండనమణిమరీచులు నర్తనంబులు సలుపం దనరి నిద్దంబు లగుచెక్కుటద్దం
బులును బరిపక్వబింబఫలప్రవాళపల్లవాధరశోణాయితంబును నఖిలభువనపరిపాల
నంబునకు నేన చాలుదు నని వివాదించునయనయుగళంబునకు సీమాస్తంభంబుఁ
జంపకప్రసూనరుచివిభాసంబు నగునాసాదండంబును గమలకుముదంబులకుం
బెంపు సంపాదించుచుఁ గరుణామృతతరంగితాపాంగంబు లై కర్ణాంతవిశ్రాంతం
బు లై చెలువొందునేత్రంబులును సలలితశ్రీకారంబునకు నక్షరత్వంబు సార్థకం
బయ్యె ననం దగుకర్ణంబులును నిక్షుచాపచాపద్వయంబురూపంబునఁ జూపట్టు
భ్రూయుగళంబును నపరపక్షాష్టమీశశాంకశంకాస్పదఫాలఫలకంబును నీలగిరీం

ద్రశృంగసంగతబాలమార్తాండ మండలవిడంబిత పద్మరాగమణిఖచితకాంచనకిరీ
టంబునం బొలుపారి సూర్యేందుపవనానలప్రకాశంబులకు నవకాశంబు సూపక
త్రిలోకవ్యాపకసమర్థంబు లగు తేజోవిశేషంబులఁ జెలు వొంది సంగరరంగంబుల
దానవానీకంబుల హరింపం జాలుసుదర్శనాదిదివ్యసాధనంబులచే దురాసదం
బగుదివ్యరూపంబునుం గలిగి మఱియును. 289

ఉ. హారకలాపపుష్పనిచయంబులఁ జంచదనర్ఘరత్నకే
యూరకరాంగుళీయకమహోజ్జ్వలబాహుసహస్రశాఖ [1]లొ
ప్పారఁగఁ జూడ నొప్పి భువనాత్మకలీల నదృష్టమూలవి
స్ఫారితభోగివేష్టితవిభాసితచందనభూరుహాకృతిన్. 290

మ. విలసత్కుండలిరాజసఖ్యమున నుర్వీభృత్సమాఖ్యన్ సము
జ్జ్వలితోదారశిరోవిభూషణసహస్రస్వర్ణకూటంబునన్
సలిలావాసతఁ జారుకౌస్తుభవిరాజద్రత్నగర్భంబునన్
నలినాక్షుండు గనుంగొనంగఁ దగె మైనాకావనీభృద్గతిన్. 291

క. వితతార్థజ్ఞానజప, స్తుతిమకరందప్రహృష్టశ్రుతిజాతమధు
వ్రతగణపరివృతశోభా, గతకీర్తిప్రసవమాలికలు గలవానిన్. 292

వ. కనుంగొని చతురాననుండు. 293

సీ. అనఘు సర్వేశ్వరు నాద్యంతశూన్యుని, ధన్యుని జగదేకమాన్యచరితుఁ
[2]దన్నాభిసరసిజోద్భవసరోజంబును, నప్పల ననిలుని నంబరమును
మానితభువననిర్మాణదృష్టిని బొడఁగనెఁ గాని యితరముఁ గానలేక
యాత్మీయకర్మబీజాంకురంబున రజో, గుణయుక్తుఁ డగుచు నకుంఠితప్ర
తే. జాభిసర్గాభిముఖత నవ్యక్తమార్గుఁ, డైనహరియందుఁ దనహృదయంబుఁ జేర్చి
యమ్మహాత్ముని బరము ననంతు నభవు, నజు [3]నమేయుని నిట్లని యభినుతించె.

సీ. నలినాక్ష మాయాగుణవ్యతికరమునఁ, జేసి కార్యం బైనసృష్టిరూప
మునఁ బ్రకాశించునీఘనరూపవిభవంబు, రూపింప దేహధారులకు దుర్వి
భావ్యంబు దలపోయ భగవంతుఁడవు నైన, పద్మాక్ష నీస్వరూపంబు కంటె
నన్య మొక్కటి సత్య మై బోధకం బైన, యది లేదు గాన నీయతులదివ్య
తే. మైనరూపంబు నాకుఁ బ్రత్యక్ష మయ్యె, నదియుఁ గాక వివేకోదయమునఁ జేసి
వరద నీరూప మజ్ఞానగురుతమోని, వారకం బయ్యె నాకు శశ్వత్ప్రదీప. 295

క. ఘన[4]సత్పురుషానుగ్రహ, మునకై యమితావతారమూలం బగుచుం
దనరెడినీరూపము శో, భన మగు భవదీయనాభిపద్మమువలనన్. 296

---

1 'ల, న్నారయఁ జూడ' వ్రా. ప్ర. 2 'దన్నాభిసరసముద్భవసరోజంబును' వ్రా. ప్ర. 3 'నమేయు నజేయు నిట్లని నుతించె' వ్రా. ప్ర. 4 'సత్పురుషపరిగ్రహ' వ్రాఁతప్రతులు.

క. జననం బందిననాఁడే, యనయము మొదలనె గృహీతక మయ్యె జగత్పా
వన నీదుసుస్వరూపము, ఘనరుచిరం బై స్వయంప్రకాశక మగుటన్. 297

వ. మఱియు జ్ఞానానంద[1]పరిపూర్ణమాత్రంబును (ననావృతప్రకాశంబును) భేదరహితంబును బ్రపంచజనకంబును బ్రపంచవిలక్షణంబును భూతేంద్రియాత్మకంబును నేకంబును నైనరూపంబు నొందియు నెందును బొడగానన ట్టి నిన్ను నాశ్రయించెద ననియునుం గాక జగన్మంగళస్వరూపధరుండ వై నీయుపాసకుల మైనమా మంగళంబులకొఱకు నిరంతరధ్యానంబుచేత నీదివ్యరూపంబునం గానంబడితి విట్టి నీవు నిరయభాక్కు లై నిరీశ్వరవాదంబునం జేసి కుతర్కంబులు ప్రసంగించు భాగ్యరహితులచేత నాదృతుండవు గావు మఱియుం గొందఱు కృతార్థు లైన మహాత్ములు భవదీయ శ్రీచరణారవిందకోశగంధంబు వేదమారుతానీతం బగుటం జేసి తమతమకర్ణకుహరంబులచేత నాఘ్రాణించుచుండుదురు వారలహృదయకమలంబులయందు భక్తిపారతంత్ర్యంబున గృహీతపాదారవిందంబులు గలిగి ప్రకాశింతు వదియునుం గాక ప్రాణులకు [2]ద్రవ్యాగారసుహృన్నిమిత్తం బయిన భయంబును దన్నాశనిమిత్తం బయిన శోకంబును ద్రవ్యాదిస్పృహయును దన్నిమిత్తం బయిన పరిభవంబును (మఱియు నంతం దృష్ణయు నది ప్రయాసంబున లబ్ధం బైన నార్తిమూలం బగు) [3]తదీయం బైన వృథాగ్రహంబును ని శ్రీపాదారవిందంబులందు వైముఖ్యం బెంతకాలంబు గలుగు నంతకాలంబును బ్రాప్తంబు లగుం గాని మానవాత్మనాయకుండ వగు నిన్ను నాశ్రయించిన భయనివృత్తిహేతు వైన మోక్షంబు గలుగు మఱియునుం గొందఱు సకలపాపనివర్తకం బయిన త్వదీయనామస్మరణకీర్తనంబులందు విముఖు లై కామ్యకర్మప్రావీణ్యంబునం జేసి నష్టమతు లై యింద్రియపరతంత్రు లై యమంగళంబు లైన కార్యంబులు సేయుచుండుదు రదానం జేసి వాతాదిత్రిధాతుమూలం బైన (క్షుత్తృడాది) దుఃఖంబులచేతను శీతోష్ణవర్షవాతాదిదుఃఖంబులచేతను నతిదీర్ఘం బైన కామాగ్నిచేతను (నవిచ్ఛిన్నం బగు క్రోధంబుచేతనుం) దహ్యమాను లగుదురు వారలం గనిన నాచిత్తంబు గలంకం బొందు జీవుండు భవదీయమాయా[4]పరిభ్రామ్యమాణుం డై యాత్మ వే అని యెప్పుడు దెలియు నంతదాఁక (నిరర్థకం బై దుస్తరం బైన) సంసారసాగరంబు దరియింపం జాలకుండు సన్మునీంద్రు లైనను భవదీయనామస్మరణంబు మఱచి యితరవిషయాసక్తు లై రేని వారలు దివంబులందు వృథాప్రయత్ను లై సంచరించుచు రాత్రులయందు నిద్రాసక్తు లై స్వప్నగోచరంబు లయిన బహువిధసంపదలకు నానందించుచు శరీరపరిణామాదిపీడలకు దుఃఖించుచుం బ్రతిహతంబు లైన యుద్యోగంబుల భూలోకంబున సంసారు లై వర్తింతురు నిష్కామధర్మ

1 'స్వరూపమాత్రంబును' వ్రా. ప్ర. 2 'ద్రవ్యశరీరసుహృ' వ్రా. ప్ర. 3 'మదీయంబనువృథాగ్రహ' వ్రా. ప్ర. 4 సంక్రాంతుం డై.

లై నిన్ను భజియించుసత్పురుషులకర్ణమార్గంబులం బ్రవేశించి భవదీయభక్తి
యోగపరిశోభితం బైన హృత్సరోజకర్ణికాపీఠంబున వసియింతు వదియునుం గాక.

మ. వరయోగీంద్రులు యోగమార్గముల భావంబందు నే నీమనో
హరరూపంబుఁ [1]దలంచి యే గుణగణధ్యానంబు గావింతు ర
ప్పురుషశ్రేష్ఠపరిగ్రహంబునకు నై యేపార్పఁ దద్ధ్యానగో
చరమూర్తిన్ ధరియింతు గాదె పరమోత్సాహుండ వై మాధవా. 299

తే. అరయ నిష్కామధర్ము లై నట్టిభక్తు, లందు నీవు ప్రసన్నుండ వైనరీతి
హృదయముల బద్ధకాము లైనయు దేవ, గణములందుఁ బ్రసన్నతఁ గలుగ వీవు.

చ. అరయ సమస్తభూతహృదయంబులయందు వసించి యేకమై
పరఁగి సుహృత్ప్రియాత్మగుణభాసితధర్ముఁడవుం బరాపరే
శ్వరుఁడవు నై తనర్చుచు నసజ్జనదుర్లభ మైనయట్టిసు
స్థిర మగుసర్వభూతదయచేఁ బొడగానఁగ వత్తు వచ్యుతా. 301

మ. క్రతుదానోగ్రతపస్సమాధిజనసత్కర్మాగ్నిహోత్రాఖిల
వ్రతచర్యాదుల నాచరింప నఖిలవ్యాపారపారాయణ
స్థితి నొప్పారెడినీపదాబ్జయుగళీసేవాభిపూజాసమ
ర్పితధర్మం బగువానిభంగి నసురారీ దేవచూడామణీ. 302

తే. తవిలి శశ్వత్స్వరూపచైతన్యభూరి, మహిమచేత నపాస్తసమస్తభేద
మోహుఁడ వఖిలవిజ్ఞానమునకు నాశ్ర, యుండ వగునీకు మ్రొక్కెద నోరమేశ.

క. జననస్థితివిలయంబుల, కనయంబును హేతుభూత మగుమాయాలీ
లను జెంది నటన సలిపితి, వనఘాత్మక నీ కొనర్తు నభివందనముల్. 304

సీ. అనఘాత్మ మఱి భవదవతారగుణకర్మ, ఘనవిడంబనహేతుకంబు లయిన
రమణీయ మగుదాశరథవసుదేవకు, మారాదిదివ్యనామంబు లోలి
వెలయంగ మనుజులు వివశాత్ము లై యవ, సానకాలంబున సంస్మరించి
జన్మజన్మాంతరసంచితదురితంబుఁ, బాచి కైవల్యసంప్రాప్తు లగుదు

తే. రట్టిదివ్యావతారంబు లవతరించు, నజుఁడ వగునీకు మ్రొక్కెద ననఘచరిత
చిరశుభాకార నిత్యలక్ష్మీవిహార, భక్తమందార దుర్భవభయవిదూర. 305

తరలము. జననవృద్ధివినాశహేతుకసంగతిం గలయేను నీ
వును హరుండు ద్రిశాఖ లై మనువుల్ మరీచిముఖామరుల్
[2]బొనర నం దుపశాఖ లై చెలువొంద నింతకు మూల మై
యనయమున్ భువనద్రుమాకృతి వైన నీ కిదె మ్రొక్కెదన్. 306

మ. పురుషాధీశ భవత్పదాబ్జయుగళీపూజాదికర్మక్రియా

---

1 'ధరించి తద్గుణగణ' వ్రా. ప్ర. 2 'దనర నం దుపశాఖ లై భువనాత్మ దీనికి మూలమై' అచ్చుప్రతి.

పరతం జెందనిమూఢచిత్తునిఁ బశుప్రాయున్ మనుష్యాధమున్
జరయు న్నంతము నొందఁ జేయ నతిదక్షుం బైనకాలంబు త
ద్గురుకాలాత్ముఁడ వైననీకు మది సంతోషంబునన్ మ్రొక్కెదన్. 307

సీ. సర్వేశ కల్పాంతసంస్థిత మగుజల, జాతమం దేను సంజనన మంది
భవదీయసుస్వరూపముఁ జూడ నర్థించి, బహువత్సరములు దపంబు సేసి
క్రతుకర్మములు పెక్కు గావించియును నినుఁ, బొడగానఁగా లేక బుద్ధి భీతిఁ
బొందిననాకు నిష్పందును నిర్హేతుక, కరుణచే నఖిలలోకైకవంద్య

తే. మాన సతతప్రసన్నకోమలముఖాబ్జ, కలితభవదీయదివ్యమంగళవిలాస
మూర్తిదర్శింపఁగలిగెభక్తార్తిహరణ,కరణతుభ్యంనమో[1]యనిమరలఁబలుకు.

సీ. అమరతిర్యఙ్మనుష్యాదిచేతనయోను, లందు నాత్మేచ్ఛచేఁ జెందినట్టి
కమనీయశుభమూర్తి గలవాఁడ వై ధర్మ,సేతు వనంగఁ బ్రఖ్యాతి నొంది
విషయసుఖంబుల విడిచి సంతతనిజా, నందానుభవసమున్నతిఁ దనర్తు
వది గాన పురుషోత్తమాఖ్యఁ జెన్నొందుదు, వట్టిని న్నెప్పుడు నభినుతింతు

తే. నర్థి భవదీయపాదంబు లాశ్రయింతు, మహితభక్తిని నీకు నమస్కరింతు
భక్తజనపోషపరితోష పరమపురుష, ప్రవిమలాకార సంసారభయవిదూర.

సీ. తలకొని పంచభూతప్రవర్తక మైన, భూరిమాయాగుణస్ఫురణఁ జిక్కు
వడక లోకంబులు భవదీయజఠరంబు,లో నిల్పి ఘనసమాలోలచటుల
సర్వంకషోర్మిభీషణవార్ధినడుమను, ఫణిరాజభోగతల్పంబునందు
యోగనిద్రారతి నుండంగ నొకకొంత, కాలంబు సనఁగ మేల్కొనినవేళ

తే. నలఘుభవదీయనాభితోయజమువలనఁ, గడఁగి ముల్లోకములు సోపకరణములుగఁ
బుట్టఁ జేసితి వతులవిభూతి మెఱసి, పుండరీకాక్ష సంతతభువనరక్ష. 310

క. నిగమస్తుత లక్ష్మీపతి, జగదంతర్యామి వగుచు సర్గము నెల్లం
దగుభవదైశ్వర్యంబున, నగణితసౌఖ్యానుభవము నందింతు గదే. 311

సీ. జలజాక్ష యెట్టివిజ్ఞానబలంబునఁ, గల్పింతు వఖిలలోకంబు లోలి
నతజనప్రియుఁడవు నా కట్టిసుజ్ఞాన, మర్థిమైఁ గృపసేయు మయ్య వరద
సృష్టినిర్మాణేచ్ఛఁ జెందినాచిత్తంబు, దత్కర్మకౌశలత్వమునఁ దగిలి [నట్టి
యును గర్మవైషమ్యమునఁ బొందుకతమున, దురితంబుఁ బొరయక తొలఁగు

తే. వెరవు నాకెల్లు గలుగు నవ్విధము దలఁచి, కర్మవర్తను నను భవత్కరుణ మెఱసి
తగఁ గృతార్థునిఁ జేయవే నిగమవినుత, సత్కృపామూర్తి యో దేవచక్రవర్తి.

చ. భవదుదరప్రభూత మగుపద్మమునందు వసించి యున్న నే
నవిరళతావకీనకలితాంశమునం దనరారు విశ్వముం
దవిలి రచించుచున్ బహువిధంబులఁ బల్కెడి వేదజాలముల్

1 'విశ్వంభరణదేవ.' వ్రా. ప్ర.

శివతర మై ఫలింపఁ గృప సేయుము భక్తఫలప్రదాయకా. 313

చ. అని యనుకంప దోఁప వినయంబునఁ జాఁగిలి మ్రొక్కి చారులో
చనసరసీరుహుం డగుచు సర్వజగత్పరికల్పనారతిం
దనరిననన్నుఁ బ్రోచుటకుఁ దా నిటు సన్నిధి యైనయీశ్వరుం
డనయము నాదుదుఃఖము దయామతిఁ బాపెడు నంచు నమ్రుఁ డై. 314

క. వనరుహసంజాతుఁడు నెమ్మనమున హర్షించె ననుచు మైత్రేయమహా
ముని ఘనుఁ డగువిదురునకున్, వినయంబున నెఱుఁగఁ జెప్పి వెండియుఁ బలికెన్.

మ. వనజాతప్రభవుండు కేవలతపోవ్యాసంగుఁ డై పద్మలో
చను గోవిందు ననంతు నాథుఁ దనవాక్ఛక్తిన్ నుతింపన్ సుధా
శనవంద్యుండు ప్రసన్నుఁ డై నిఖిలవిశ్వస్థాపనాలోకనం
బునఁ జూచెన్ విలయప్రభూతబహువాఃపూరంబులన్ వేల్మిడిన్. 316

తే. అట్లు వొడగని యార్తుఁ డై నట్టిపద్మ, భవునివాంఛిత మాత్మఁ దీర్పంగఁ దలఁచి
యతనిమోహనివారక మైనయట్టి, యమృతరసతుల్యమధురవాక్యముల ననియె.

చ. తలకొని నీయొనర్చుపసి దప్పి మదిం దలపోయుదుఃఖముం
దలఁగుము నాదులీలకుఁ బ్రధానగుణం బగు సృష్టికల్పనం
బలవడఁ జేయుబుద్ధి హృదయంబునఁ జొన్పి తపస్సమాధిని
ష్ఠల నతిభక్తులన్ ననుఁ బ్రసన్నునిఁ జేయుము చెందు కోరికల్. 318

క. నీ వొనరించుతపోవి, ద్యావిభవవిలోకనీయ మగునీసృష్టిం
గావింపుము లోకంబుల,లో వెలిఁగెడినన్నుఁ గందు లోకస్తుత్యా. 319

క. నాలోనిజీవకోటులు, వాలాయము నీకుఁ గానవచ్చు నిపుడు నీ
వాలోకింపుము దారువి, లోలహుతాశనునికరణి లోకస్తుత్యా. 320

సీ. నలు వొంద నఖిలజీవులయందుఁ గలనన్నుఁ, దెలిసి సేవింపుము నలినగర్భ
భవదీయదోషముల్ వాయును భూతేంద్రి, యాశ్రయవిరహిత మై విశుద్ధ
మైనజీవుని విమలాంతరాత్ముఁడ నైన, నను నేకముగఁ జూచునరుఁడు మోక్ష
పదమార్గవర్తి యై భాసిల్లు బ్రహ్మాండ, మందును వివిధకర్మానురూప

తే. ప్రకృతులఁ జేసి పెక్కురూపముల నొందు, జీవతతి రచియించు నీచిత్త మెపుడు
మత్పదాంబుజయుగళంబు మరగియున్న, కతన రాజసగుణమునఁ గలుగదఘము.

క. విను మదియుఁ గాక ప్రాణుల, కనయము నెఱుఁగంగ రానియనఘుఁడఁ దేజో
ధనుఁడఁ బరేశుఁడ నీచే, తను గానంబడితి నిదె పితామహ కంటే. 322

వ. మఱియు భూతేంద్రియగుణాత్మ్కుం డనియు జగన్మయుం డనియు నన్ను నీచిత్తం
బునందుఁ దలంపుము తామరసనాళవివరపథంబు వెంటం జని జలంబులలోనం
జూడం గోరినట్టిమదీయస్వరూపంబు. 323

క. నీ కిప్పుడు గానంబడ, నాకులకును సురగపతిపినాకుల కైనన్
[1]వాకొనఁగం దలపోయను, రాకుండు మదీయరూప[2]రమ్యత్వంబుల్. 324

క. కావున మచ్చారిత్రక, థావిలసిత మైనసుమహితస్తవము జగ
త్పావనము విగతసంశయ, భావుఁడ వై బుద్ధి నిలుపు పంకజజన్మా. 325

క. సగుణుఁడ నై లీలార్థము, జగములఁ గల్పింపఁ దలఁచుచతురుని నన్నున్
సగుణునిఁగా నుతియించితి, దగ సంతస మయ్యె నాకుఁ దామరసభవా. 326

క. ఈమంజుస్తవరాజము, నీమనమునఁ జింతఁ దక్కి నిలుపుము భక్తిన్
ధీమహిత నీమనంబునఁ, గామించినకోర్కు లెల్లఁ గలుగుం జుమ్మా. 327

క. అనుదినమును ద్రిజగత్పావన మగునీమంగళస్తవంబుఁ బఠింపన్
విని నను జనులకు నేఁ బొడ, గనఁబడుదు నవాప్తసకలకాముఁడ నగుచున్. 328

తే. వనతటాకోపనయనవివాహదేవ, భవననిర్మాణభూమ్యాదివివిధదాన
జపతపోవ్రతయోగయజ్ఞములఫలము, మామకస్తవఫలము సమంబు గాదు.

క. జీవావలిఁ గల్పించుచు, జీవావలిలోనఁ దగ వసించుచుఁ బ్రియవ
స్త్వావలి లోపలఁ బ్రియవ, స్త్వావలి యై యుండు నన్ను ననిశముఁ బ్రీతిన్.

క. తలఁపుము మత్ప్రీతికి నై, కలిగించితి నిన్ను భువనకారక నాలో
పల నడఁగి యేక మై నిశ్చలగతి వసియించి యున్నజగముల నెల్లన్. 331

తే. తగ నహంకారమూలతత్త్వంబునొంది, నీవు పుట్టింపు మనుచు రాజీవభవుఁడు
వినఁగ నానతియిచ్చి యవిష్ణుఁ డభవుఁ, డంత నంతర్హితుం డయ్యె ననఘచరిత.

క. అని చెప్పిన మైత్రేయునిఁ, గనుఁగొని విదురుండు పలికెఁ గడుముద మొప్పన్
జననుత నలినదళాక్షుఁడు, సనినం బద్మజుఁడు దేహసంబంధమునన్. 333

క. మానససంబంధంబును, బూనినయీసర్గ మెట్లు పుట్టించె దయాం
భోనిధివై నా కింతయు, మానుగ నెఱిఁగింపవయ్య మహితవిచారా. 334

వ. అనవుడు న మ్మునివరేణ్యుండు విదురున కిట్లనియెఁ బుండరీకాక్షువరదానప్రభావం
బునం బంకజాసనుండు శతదివ్యవత్సరంబులు భగవత్పరంబుగాఁ దపంబుగావించి
(తత్కాలవాయువుచేఁ గంపితం బగునిజనివాసం బయిన) పద్మంబును వాయు
వును జలంబులను గనుంగొని యాత్మీయతపశ్శక్తిచేత నభివృద్ధిం బొందినవిద్యా
బలంబున వాయువు బంధించి తోయంబులతోడ నొక్కతోయంబ సమస్తం
బునుం గ్రోలి యంత గగనవ్యాపి యగుజలంబును గనుంగొని. 335

ఉ. వారిజసంభవుండు బుధవంద్యుఁడు చిత్తమునం దలంచె దై
త్యారిఁ బయోవిహారి సముదంచితహారి నతాఖిలామృతా
హారి రమాసతీహృదయహారి నుదారి విదూరభూరిసం
సారి భవప్రహారి విలసన్నుతసూరి నఘారి నయ్యెడన్. 336

---

1 'వాక్రువ్వఁగ' వ్రా. ప్ర. 2 'రమణీయంబున్' వ్రా. ప్ర.

తే. అట్లు దలఁచి సరోజజుం డంబుజమును[1] గగనతలమునఁ జూచి యాకమలకోశ
లీన మై యున్నలోకవితానములను, నొయ్యఁ బొడగని హరిచే నియుక్తుఁ డైన.

తే. వానిఁగాఁ దన్నుఁ దలఁచి యవ్వనరుహంబు
లోపలికిఁ బోయి మున్నందులోన నున్న
ముజ్జగంబులఁ జూచి యిమ్ముల సృజించె
మఱి చతుర్దశభువనముల్ మహిమఁ జేసి. 338

క. [2]పరఁగ సుధాశనతిర్య,ఙ్నరవివిధస్థావరాదినానాసృష్టి
స్ఫురణ నజుం డొనరించెం, బరువడి నిష్కామధర్మఫలరూపమునన్. 339

వ. ఇట్లు భువనంబులఁ బద్మజుండు గల్పించె నని మైత్రేయుండు విదురున కెఱిం
గించిన. 340

క. విదురుఁడు దురితావనిభృ,ద్విదురుఁడు మునివరునిఁ జూచి ప్రియము మనమునం
గదురఁగ నిట్లని పలికె న,తిదురంతం బయినవిష్ణుదేవునిమహిమన్. 341

తే. అమరె భువనంబు లతనికాలాఖ్యతయును, గణుతి సేయుతదీయలక్షణము లర్థి
నాకు నెఱిఁగింపు మయ్య వివేకచరిత, యనిన మైత్రేయుఁ డవ్విదురునకు ననియె.

సీ. ఆద్యంతశూన్యంబు నవ్యయం బై తగు, తత్త్వ మింతకు నుపాదాన మగుట
గుణవిషయములు గైకొని కాలమును మహ, దాదిభూతములు దన్నాశ్రయింపఁ
గాలానురూపంబుఁ గైకొని యీశుండు, దనలీల కై తనుఁ దా సృజించెఁ
గర మొప్ప నఖిలలోకములందుఁ దానుండుఁ, దనలోన నఖిలంబుఁ దనరుచుండుఁ

తే. గాన విశ్వమ్మునకుఁ గార్యకారణములు
దాన యమ్మహాపురుషునితనువువలనఁ
బాసి విశ్వంబు వెలి యై ప్రభాస మొందె
మానితాచార యీవర్తమానసృష్టి. 343

క. తెఱఁ గొప్ప నఖిలవిశ్వముఁ, బురుషోత్తము[3]మాయచేతఁ బుట్టుం బెరుఁగున్
విరతిం బొందుచు నుండుం, గర మర్థిన్ భూతభావికాలములందున్. 344

వ. అట్టిసర్గంబు నవవిధం బందుఁ బ్రాకృతవైకృతభేదంబులు గాల ద్రవ్యగుణంబులను త్రివిధంబులకుఁ బ్రతిసంక్రమంబు లగుచునుండు నందు మహత్తత్త్వగుణాశ్రయంబు ప్రథమసర్గం బది నారాయణసకాశంబున గుణవైషమ్యంబునం బొందు ద్రవ్యజ్ఞానక్రియోదయంబై నయహంకారతత్త్వంబు ద్వితీయసర్గంబు శబ్దస్పర్శరూపరసగంధంబు లనుపంచతన్మాత్రద్రవ్యశక్తియుక్తంబై నపృథివ్యాదిభూతసర్గంబు మూఁడవది యైయుండు [4]జ్ఞానేంద్రియంబు లైనత్వక్చక్షుశ్శ్రోత్రజిహ్వాఘ్రాణంబులుఁ [5]గర్మేంద్రియంబు లైనవాక్పాణిపాదపాయూపస్థములు నను దశవిధేంద్రియ

1 డంబువులను. 2 మఱియుఁ. 3 దేహమందు. 4 'జ్ఞానయుక్తంబు లైన' వ్రాఁతప్రతి.
5 'గర్మకలాపంబు లైన' వ్రా. ప్ర.

జననంబు చతుర్థసర్గంబు సాత్త్వికాహంకారజనితం బైనమనోమయసుమ-
నోగణసర్గం బైదవసర్గం బై యొప్పు జీవలోకంబునకు నబుద్ధికృతంబు లైన
యావరణవిక్షేపంబులం జేయుతామససర్గం బాఱవ దై యుండు నియ్యాఱు నీశ్వ
రునకు లీలార్థంబు లయినప్రాకృతసర్గంబు లయ్యె నింక వైకృతసర్గంబు లేడవది
మొదలుగాఁగలుగు నవి వినిపింతు వినుము [1]పుష్పోత్పత్తిరహితంబులై ఫలించెడు
నశ్వత్థోదుంబరపనసన్యగ్రోధాదులై నవనస్పతులును బుష్పితంబులై ఫలపాకాం
తంబు లైన(వ్రీహియవముద్గా)ద్యోషధులును నారోహణానపేక్షంబులైన(మా
లతీమల్లికాది)లతలును ద్వక్సారంబు లైన వేణ్వాదులును [2]గఠినీభూతమూలంబు
లును శిఖావిస్తృతంబులును నగులతావిశేషరూపంబులైన వీరుధంబులును బుష్ప
వంతంబు లయి ఫలప్రాప్తంబు లగు(చూతాది)ద్రుమంబులును నవ్యక్తచైతన్యం
బులు నూర్ధ్వస్రోతంబులు నంతస్స్పర్శంబులుఁ దమఃప్రాయంబులు నై [3]స్థావరం
బు లయినయీయాఱు నేడవసర్గంబగు నెనిమిదవసర్గంబుతిర్యక్సర్గంబిరువదియె
నిమిదిభేదంబులుగలిగిశ్వస్తనాదిజ్ఞానశూన్యంబు లయి యాహారాదిజ్ఞానమాత్ర
నిష్ఠంబు లయి ఘ్రాణంబువలన నెఱుంగం దగినవాని నెఱుంగుచు హృదయం
బున దీర్ఘానుసంధానరహితంబులై వర్తించుద్విశఫంబులు గలవృషభమహిషాజ
కృష్ణ సూక రోష గవయ రురు మేష ముఖరనవకంబును నేకశఫంబు గలఖరా
శ్వాశ్వతరగౌరశరభచమర్యాదిషట్కంబును బంచనఖంబులు గలశునక సృగాల
వృక వ్యాఘ్ర మార్జార శశ శల్యక సింహ కపి గజ కూర్మ గోధాముఖభూచర
ద్వాదశకంబును మకరాదిజలచరంబులును గంక గృధ్ర బక శ్యేన భాస భల్లూక
బర్హి హంస సారస చక్రవాక కాకోలూకాది(*ఖేచరంబులు నయ్యె) (నర్వా
క్స్రోతం బై యేకవిధం బగు) మానుషసర్గంబు రజోగుణప్రేరితం బై [5]కర్మ
కరణదక్షం బై దుఃఖం బందును సుఖంబు గోరు నిది తొమ్మిదవసర్గం బనం
దగు నీత్రివిధసర్గంబులు వైకృతసర్గంబు లనంబడు నింక దేవసర్గంబు విను
మదియు నెనిమిదిదెఱంగులు గలిగి యుండు నందు విబుధ పితృ సురాదులు
మూఁడును గంధర్వాప్సరస లొకటియు యక్షరక్షస్సు లేకంబును భూతప్రేత
పిశాచంబు లొకటియు సిద్ధ చారణ విద్యాధరు లేకంబును గిన్నర కింపురుషు
లొకటియునుం గా దేవసర్గం బయ్యె నిట్లు బ్రహ్మనిర్మితంబు లైనదశవిధసర్గంబులు
నెఱింగించితి (నింక మనువులం దదంతరంబుల నెఱింగించెదఁ గల్పాదులయందు
నీప్రకారంబున స్వయంభూతుండును) నమోఘసంకల్పుండును నగునప్పుండరీ

---

1 'అపుష్పఫలవంతంబు లైనవనస్పతులును' వ్రా. ప్ర. 2 'లతలు ముదిరి కాఠిన్యంబు నొంది యారోహణానపేక్షంబు లైనవీరుధంబులును' వ్రా.తప్రతి. 3 'యీస్థావరంబు లాఱు సప్తమసర్గం బయ్యె' వ్రా. ప్ర. 4 (*) 'ఖేచరంబులు మొదలుగాఁ గలది తిర్యక్సర్గం బయ్యె' అ. ప్ర. 5 'కర్మారంభంబునం గలిగి తొమ్మిదవసర్గం బనం' వ్రా. ప్ర.

కాక్షుండు రజోగుణయుక్తుం డై స్రష్ట యగుచు స్వస్వరూపం బయినవిశ్వంబు నాత్మీయసామర్థ్యంబునం గల్పించె నయ్యీశ్వరునిమాయావ్యాపారంబులచే నీ సృష్టియందు సద్యావర్తంబులం బడి భ్రమించుచున్నమహీరుహంబులుంబోలెం బూర్వాపరభావంబు లెఱుంగంబడ కుండు నీకల్పంబునం దుండుదేవాసురాదులు ప్రతిమన్వంతరంబునందును నిట్లు నామరూపంబులచే నిర్దేశింపంబడుదురు మఱియు నిం దొక్క విశేషం బెఱింగించెదఁ గౌమారసర్గం బనునది దేవసర్గాంతర్భూతం బయ్యును బ్రాకృతవైకృతోభయాత్మకం బై దేవత్వమనుష్యత్వరూపం బైనసనత్కుమారాదిసర్గం బనంబడె నమోఘసంకల్పుం డైనపుండరీకాక్షుండు దనుఁ దాన యిట్లు విశ్వభేదంబును గల్పించె నని మైత్రేయుండు విదురునకుం జెప్పి కాలలక్షణం బెఱింగించువాఁ డై యి ట్లనియె. 345

సీ. భువిఁ గనకార్యాంశమునకు నంతము నన్య, వస్తుయోగంబు నేవలన లేక
ఘటపటాదికజగత్కార్యంబునకు నిజ, సమవాయకారణత్వమునఁ బరఁగి
జాలసూర్యమరీచిసంగతగగనస్థ, మగుత్రసరేణుషడంశ మరయఁ
బరమాణు వయ్యెఁ దత్పరమాణువం దర్క, గతియెంతదడవు దత్కాలమగును
తే. సూక్ష్మకాలంబు విను మది సూర్యమండ, లంబు ద్వాదశరాశ్యాత్మకం బనంగఁ
గలుగుజగము నొక యేఁడు గడచిచనినఁ, గాలమెంతగు నది మహత్కాలమనఘ.

వ. అందుఁ బరమాణుద్వయం బొక్క యణు వగు నణుత్రితయం బొక్క త్రసరేణు వగు నవి మూఁడు గూడ నొక్క త్రుటి యగు నాత్రుటిశతం బొక్క వేధ యనం బరఁగు నట్టివేధలు మూఁడు గూడ నొక్క లవం బనందగు నవి మూఁ డైన నొక్క నిమేషం బనం జను నిమేషత్రయం బొక్క క్షణం బగు క్షణపంచకం బొక్క కాష్ఠ యనందగు నవి పది యైన నొక్క లఘు వన నొప్పు నట్టిలఘుపంచదశకం బొక్క నాడి యనం బరఁగు నట్టినాడికాద్వయం బొక్క ముహూర్తం బయ్యె నట్టినాడిక లాఱైన నేఁడైన మనుష్యులకు నొక్క ప్రహరం బగు నదియ యామం బనం జను దివసపరిమాణవిజ్ఞేయం బగునాడికోన్మానలక్షణం బెఱింగింతు వినుము షట్పల తామ్రంబునం బాత్రంబు రచియించి చతుర్మాషసువర్ణంబునం జతురంగుళాయామశలాకంబుఁ గల్పించి దానం దత్పాత్రమూలంబున ఛిద్రంబుఁ గల్పించి తచ్ఛిద్రంబునం బ్రస్థమాత్రతోయంబు పరిపూర్ణంబు నొందునంతకాలం బొక్క నాడిక యగు యామంబులు నాలుగు సన నొక్క పగ లగు రాత్రియు నిప్పగిది జరగు నట్టియహర్నిశంబులు గూడ మర్త్యుల కొకదివసం బగు నవి పదునేనైన నొక్క పక్షం బగు శుక్లకృష్ణ(నామంబులం బరఁగినయ)పక్షంబులు రెండు గూడ నొక్క మాసం బగు నది పితృదేవతలకు నొక్క దివసం బగు నట్టిమాసంబులు రెం డైన నొక్క ఋతు వగు షణ్మాసంబు లరిగిన నొక్క యయనం బగు నవి దక్షిణోత్తరాయణంబులు రెండు గూడి ద్వాదశమాసంబు లైన నొక్క

సంవత్సరం బగు నది దేవతలకు నొక్కదివసంబు నట్టిసంవత్సరశతంబు నరులకుం
బరమాయు వై యుండుఁ గాలాత్ముండును నీశ్వరుండును నైనసూర్యుండు గ్రహ
నక్షత్రతారాచక్రస్థుం డై పరమాణ్వాదిసంవత్సరాంతం బైనకాలంబునం జేసి
ద్వాదశరాశ్యాత్మకం బైనజగంబున సౌరబార్హస్పత్యసావనచాంద్రనాక్షత్రమాన
భేదంబులం గానంబడుచున్నవాఁ డై సంవత్సర పరివత్స రేడావత్స రానువత్సర వ
త్సరనామంబుల సృజ్యం బైనబీజాంకురంబులశక్తిం గాలరూపం బైనస్వశక్తిచేత
నభిముఖంబుగాఁ జేయుచుం బురుషులకు నాయురాదివ్యయంబులం జేసి విష
యాసక్తి నివర్తింపం జేయుచుం గోరికలు గలవారికి యజ్ఞముఖంబులం జేసి గుణ
మయంబు లైనస్వర్గాదిఫలంబుల విస్తరింపం జేయుచు గగనంబునఁ బరువువెట్టు
వత్సరపంచకప్రవర్తకుం డగుమార్తాండునకుం బూజ గావింపు మని మైత్రే
యుండు పలికిన విదురుం డి ట్లనియె. 347

క. నరపితృదేవగణాయుః, పరిమాణము తెలియఁగ నాకుఁ । బలికితివి మునీ
శ్వర యెఱిఁగింపు త్రిలోకో, పరిలోకవిలోక నైక । పరు లగువారిన్ 48

ఉ. పూనినయోగసిద్ధి దగఁ । బొందిననేత్రయుగంబునన్ బహి
ర్జ్ఞానము గల్గి యుండి భువ । నంబులఁ జూచుచు నుండువారికి
న్నానుగఁ గల్గు కాలగతి । నా కెఱిఁగింపు మునీంద్ర నావుడు
న్జ్ఞానయశాలి యవ్విదురు । నాదర మొప్పఁగఁ జూచి యి ట్లనున్. 349

సీ. జననుతకృతయుగ । సంఖ్య నాలుగువేలు, దివ్యవర్షములు త । దీయసంధ్య
లెనుబదినూఱేండ్లు । విను త్రేత వత్సర, త్రిసహస్రము లగుఁ ద । దీయసంధ్య
లాఱునూఱేడులు । నగు ద్వాపరము రెండు, వేలవత్సరముల । వెలయుసంధ్య
లోలి నన్నూఱేడు । లొగిఁ గలియుగము స, హస్రవర్షములు సం । ధ్యాంశమరయ

తే. [1]రెండునూఱేడులును నిల్చి । యుండుఁ జువ్వె
యనఘ సంధ్యాంశమధ్యంబు । లందు ధర్మ
మతిశయించును సంధ్యాంశ । మందు ధర్మ
మల్ప మై కానఁబడుచుండు । ననఘచరిత. 350

వ. మఱియు ధర్మదేవత గృతయుగంబున నాలుగుపాదంబులును ద్రేతయందు మూఁ
డుపాదంబులును ద్వాపరంబునం బాదద్వయంబును గలియుగంబున నేకపాదం
బును గలిగి సంచరించు న ట్లగుటం జేసి. 351

క. పాదవిభేదంబున మ, ర్త్యాదులును దఱుఁగు నధర్మ । మాఁగొలఁదిని యు
త్పాదిల్లి వృద్ధిఁ బొందు ధ, రాదివిజులు [2]పాదబుద్ధి । రతు లగుదు రిలన్. 352

సీ. భూర్భువస్స్వర్లోక । ములకంటెఁ బొడువునఁ, గడు నొప్పుసత్యలో । కంబునందు
నుండు బ్రహ్మకుఁ జతు । ర్యుగసహస్రము లేఁగ, దివ మొక్కటియగు రా । త్రియును నిట్ల

1 'యుగశతాబ్దంబులును నిల్చి యుండు' వ్రా. ప్ర. 2 పాపబుద్ధి.

చన ధాతనిద్ర వో।జగములు మడఁగు మే,ల్కనిచూడ మరలలో।కములువుట్టుఁ
దద్దినమునఁ జతు।ర్దశమను లగుదు రం, దొక్కొకమనువున । కొనర దివ్య
తే. యుగములో లిని డెబ్బది।యొక్కమాఱు,సనిన మనుకాలమయ్యె న।మ్మనుకులంబు
సురలు మునులును సప్తర్షు।లరయ భగవ,దంశమునఁ బుట్టిపాలింతు।రఖిలజగము.
క. హరి పితృసుపర్వతిర్య,జ్నరరూపములన్ జనించి । నయమున మన్వం
తరముల నిజసత్త్వంబునఁ, బరిపాలనసేయు జగముఁ । బౌరుష మొప్పన్. 354
క. క్రమమునఁ ద్రైవర్గికస,ర్గము సెప్పంబడె సరోజ।గర్భుఁడు దివసాం
తమునఁ దమఃపిహితపరా,క్రముఁడై శయనించు నిద్రఁ । గైకొని యంతన్.
సీ. ఆరాత్రి భువనత్ర।యము దమఃపిహిత మై, భానుచంద్రులతో వి।లీన మైన
సర్వాత్ముఁ డగుహరి । శక్తిసమేత మై, కడఁగి వెలుంగుసం।కర్షణాగ్ని
భువనత్రయంబును । దవిలి దహింప న,య్యనలకీలలఁ బొడ।మినమహోష్మ
లలమినఁ గమరి మ।హర్లోకవాసులు, జనలోకమునకును । జనుదు రపుడు
తే. విలయసమయసముత్కట।విపులచండ
వాతధూతోర్మిజాలదు।ర్వారవార్ధి
భువనములు మున్గ నప్పుఁడు।భువనములను
దత్పయోరాశిమీఁదఁ బ।ద్మావిభుండు. 356
ఉ. చారుపటీర హీర ఘన।సార తుషార మరాళ చంద్రికా
పూర మృణాళ హార పరి।పూర్ణసుధాకర కాశ మల్లికా
సారనిభాంగశోభితభు।జంగమతల్పమునందు యోగని
ద్రారతిఁ జెంది యుండు జర।రస్థిరభూర్భువరాదిలోకుఁడై. 357
క. జనలోకనివాసకు ల,ర్థిని వినుతింపంగ నతుల।దివ్యప్రభచేఁ
దనరుచు మీలితనిజలో,చనుఁడై వసియించు నతఁడు । సముచితలీలన్. 358
వ. ఇవ్విధంబున. 359
సీ. కైకొని బహువిధ।కాలగత్యుపలక్షి, తము లై యహోరాత్ర।తతులు జరగ
శతవత్సరంబులు । జనులకుఁ బరమాయు, వైనసంగతిఁ బంక।జాసనునకుఁ
బరమాయు వగుశతా।బ్దంబు లంపుల సగ, మరిగిన నదియ ప।రార్ధ మండ్రు
గాన పూర్వార్ధంబు । గడచుటఁ జేసి ద్వి, తీయపరార్ధంబు । దీనిపేరు
తే. గడఁగి పూర్వపరార్ధాది।కాలమందు, బ్రహ్మకల్పాఖ్య నెంతయుఁ।[1]బరఁగు నందు
బ్రహ్మయుదయించుటం జేసి। బ్రహ్మకల్ప,మనియు శబ్దాత్మక బ్రహ్మ।మనియు నెగడె.
క. విను మెన్నఁడు పంకజనా, భునినాభీసరసియందు । భువనాశ్రయ మై
తనరినపద్మము వొడవడు, ననఘా యది పద్మకల్ప । మన విలసిల్లున్. 361

---

1. 'బరఁగుచుండు, బ్రహ్మకల్పంబు శబ్దంబు బ్రహ్మమనుచుఁ, బలుకఁబడు నట్టిబ్రహ్మకల్పంబు తుదిని.' వ్రా. ప్ర.

వ. పూర్వపరార్ధాదినిం గలిగిన[1] బ్రహ్మకల్పంబుఁ జెప్పితి నింక ద్వితీయపరార్ధంబు మొదల నెన్నఁడేని హరి సూకరాకారంబు దాల్చె నది వరాహకల్పం బనందగు నట్టి వరాహకల్పం బిపుడు వర్తమానం బగుచున్నది వెండియు. 362

సీ. దీపింపఁ గాలస్వరూపుఁ డై నట్టిప,ద్మాక్షుఁ డనంతుఁ డనాదిపురుషుఁ
డఖిలవిశ్వాత్మకుఁ డగునీశునకుఁ బర,మాణ్వాదియుగపరార్ధాంత మగుచు
జరగునీకాలంబు చర్చింప నొక్కని,మిషమాత్రకాల మై మెలఁగు చుండుఁ
గాని యీశ్వరునకుఁ గర్త గాఁ జాల ది,క్కాలంబు విను మది గాక దేహ

తే. మందిరార్థాదికర్త్రాభిమానశీలు, రైనవారికి నాశ్రయం బగుటఁ జేసి
యరయ హరి తద్గుణవ్యతిరేకుఁడు గాన, కాల మమ్మేటి కెన్నఁడుఁ గర్తగాదు.

వ. మఱియు షోడశవికారయుక్తం బై పృథివ్యాదిపంచభూతపరివృతం బయి దశావరణంబులు గలిగి పంచాశత్కోటివిస్తీర్ణం బై బ్రహ్మాండకోశంబు దనర్చుచుండు.

చ. హరి పరమాణురూపమున నందు వసించి విరాజమానుఁ డై
సరి వెలుఁ గొందు నిమ్ముల నసంఖ్యము లైనమహాండకోశముల్
నెఱిఁ దనయందు డింద నవనీరజనేత్రుఁ డనంతుఁ డాద్యుఁ డ
క్షరుఁడు పరాపరుం డఖిలకారణకారణుఁ డప్రమేయుఁ డై. 365

క. నిరతిశయోజ్జ్వలతేజ,స్స్ఫురణం దనరారుపరమపురుషుని విష్ణుం
బురుషోత్తము వర్ణింపను, సరసిజభవభవుల కైన శక్యమె చెప్పుమా. 366

క. అని మైత్రేయుఁడు విదురుం, గనుఁగొని వెండియును బలికెఁ గాలాహ్వయుఁడై
తనరినహరి[2]మహిమల నే, వినిపించితి సృష్టిమహిమ విను మెఱిఁగింతున్. 367

వ. పరమేష్ఠి యీసృష్ట్యాది నహ మ్మను దేహాభిమానబుద్ధిం గలమోహంబును నంగనాసంగమస్రక్చందనాదిగ్రామ్యభోగేచ్ఛలు గలమహామోహంబును దత్ప్రతిఘాతజాతం బై నక్రోధంబునందుఁ గలుగునంధతామిస్రంబును దన్నాశంబునం దహ మేవ మృతోఽస్మి యనుతామిస్రంబును జిత్తవిభ్రమంబును ననునవిద్యాపంచకమిశ్రంబుగా సర్వభూతావలిం బుట్టించి యాత్మీయచిత్తంబునం బాపసృష్టిఁ గల్పించుటకుఁ బశ్చాత్తాపంబు నొంది భగవద్ధ్యానామృతపూతమానసుం డై యూర్ధ్వరేతస్కులును బరమపవిత్రులును నై నసనక సనందన సనత్కుమార సనత్సుజాతు లనుమునులఁ బుణ్యావర్తనుల నతిసత్త్వగుణగరిష్ఠులధీరజనోత్తముల నాద్యుల హరి ప్రపన్నులంగా దివ్యదృష్టిం గల్పించి వారలం జూచి మీమీ యంశంబులం బ్రజలం బుట్టించి ప్రపంచంబు వృద్ధిఁ బొందింపుం డనిన వారలు తద్వచనంబు లపహసించుచుఁ బద్మజుం గని మోక్షధర్ములును నారాయణపరాయణులును నై ప్రపంచనిర్మాణంబునకుఁ బ్రతికూలవాక్యంబులు పలికిన [3]నుదయించినక్రోధంబు బుద్ధిచే నిగ్రహింపఁబడినను నరవిందసంభవునిభ్రూమధ్యంబు

1 పద్మకల్పంబు. 2 మహిమెల్లను. 3 'గనలొందు నరవిందసంభవు భ్రూమధ్య' వ్రా. ప్ర..

వలసం గ్రోధస్వరూపంబున నీలలోహితుండు నిఖిలసురాగ్రజుం డై యుదయించె
నివ్విధంబున. 368

మ. జననం బందిననీలలోహితుఁడు గంజాతాసనుం జూచి యి
ట్లను నోదేవ మదాఖ్య యెట్టిది మదీయావాస మెచ్చోటు నా
కనయంబు న్నెఱిఁగింపవే యనుడు నయ్యంభోజగర్భుండు లా
లనముం దోఁపఁ గుమార నీజననవేళన్ రోదనం బిచ్చుటన్. 369

తే. రుద్రనామంబు నీకు నిరూఢ మయ్యెఁ, జంద్రసూర్యానలానిలసలిలగగన
పృథివిప్రాణతపోహృదింద్రియము లనఁగఁ, గలుగు నేకాదశస్థానములు వసింప.

వ. అని వెండియు మన్యు మను మహాకాల మహచ్ఛివ ఋతధ్వజోరు రేతో భవ
కాల వామదేవ ధృతవ్రతు లనునేకాదశనామంబులు గలిగి ధీ వృత్త్యశ
నోమా నియుత్సర్పి రి లాంబి కేరావతీ సుధా దీక్షా నామపత్నీసమేతుండ వై
పూర్వనియుక్తంబు లయిననామంబులం దత్తన్నివాసంబుల వసియించి ప్రజలం
గల్పింపు మని నిర్దేశించిన భగవంతుం డగునీలలోహితుండు విశ్వగురుం డైన
పితామహునిచే నియుక్తుం డై సత్త్వాకృతిస్వభావంబుల నాత్మసము లైనప్రజ
లం గల్పించె. 371

ఉ. రుద్రునిచేత నీగతి నిరూఢమతిన్ సృజియింపఁబడ్డయా
రుద్రగణంబు లోలి నవరుద్ధత విశ్వము మ్రింగ నమ్మహో
పద్రవశాంతికై యజుఁడు భర్గులఁ జూచి కుమారులార మీ
రౌద్రవిలోకనానలభరంబునఁ గ్రాఁగె సమస్తలోకముల్. 372

క. మీసృష్టి సాలు నింకన్, ధీసత్తములార వినుఁడు ధృతి మీరు తపో
వ్యాసంగచిత్తు లై చనుఁడా సన్మంగళము లగు దృఢంబుగ మీకున్. 373

మ. భగవంతుం బురుషోత్తమున్ హరిఁ గృపాపాథోధి లక్ష్మీశ్వరున్
సుగుణభ్రాజితు నచ్యుతుం బరుఁ బరంజ్యోతిం బ్రభున్ సర్వభూ
తగుహావాసు నధోక్షజున్ శ్రితజనత్రాణైకదక్షు న్నజున్
జగదాత్ముం గను చుందు రార్యులు తపశ్శక్తిన్ స్ఫుటజ్ఞాను లై. 374

వ. అనిన విని. 375

ఉ. కైకొని యిట్లు పంకరుహగర్భనిమంత్రితు లైనరుద్రు లు
ద్రేకముఁ దక్కి కానలకు దీయుతు లై తప మాచరింప న
స్తోకచరిత్రు లేఁగిరి చతుర్ముఖుఁ డంతఁ బ్రపంచకల్పనా
లోకనుఁ డై సృజించె జనలోకశరణ్యుల ధీవరేణ్యులన్. 376

తే. వినుము భగవద్బలాన్వితవినుతగుణులు, భువనసంతానహేతువిస్ఫురణకరులు
పద్మసంభవతుల్యప్రభావయుతులు, పదురు గొడుకులు పుట్టిరి భవ్యయశులు.

సీ. అరవిందసంభవునంగుష్ఠమున దక్షుఁ, డూరువువలనను నారదుండు

నాభిఁ బులహుఁడు గర్ణములఁ బులస్త్యుండు, త్వక్కున భృగువు హస్తమునఁ గ్రతువు
నాస్యంబువలన నయ్యంగిరసుఁడు ప్రాణమున వసిష్ఠుఁడు మనమున మరీచి
కన్నుల నత్రియుఁ గాఁ బుత్రదశకంబు, గలిగిరి వెండియు నలినగర్భు
తే. దక్షిణస్తనమువలన ధర్మ మొదవె, వెన్నువలనను నుదయించె విశ్వభయద
మైనమృత్యు వధర్మంబు నందఁ గలిగె, నాత్మఁ గాముండు జననము నందె మఱియు.
సీ. భ్రూమధ్యతలమునఁ గ్రోధంబు నధరంబు, నందు లోభంబు నాస్యమున వాణి
యును మేఢ్రమందుఁ బయోధు లపానంబు, నందు నఘాశ్రయుఁ డైన నిరృతి
లాలితచ్ఛాయవలన దేవహూతివి, భుండు కర్దముఁడును బుట్టి రంత
నబ్జజుఁ డాత్మదేహమున జనించిన, భారతిఁ జూచి విభ్రాంతిఁ బొరసి
తే. పంచశరబాణనిర్భిన్నభావుఁ డగుచుఁ, గూఁతు రని పాపమునకు సంకోచపడక
కవయఁ గోరినజనకునిఁ గని మరీచి, మొదలుగాఁ గలయమ్మునిముఖ్యు[1] లెఱిఁగి. 380
వ. ఇట్లనిరి.
ఉ. చాలుఁ బురే సరోజభవ సత్పథవృత్తిఁ దొఱంగి కూఁతు ని
ట్లాలరి వై రమింప హృదయంబునఁ గోరుట ధర్మ[2]రీతియే
బేలరి వైతి నీతగవుఁ బెద్దతనంబు[3]ను నేలపాలు గా
శీలము వోవఁ దట్టి యిటు సేసినవారలు మున్ను గల్గిరే. 381
ఉ. నీవు మహానుభావుఁడ వనింద్యచరిత్రుఁడ విట్టిచోట రా
జీవభవుండు దా విధినిషేధము లాత్మ నెఱుంగఁ డయ్యె నీ
భావభవప్రసూనశరబాధితుఁ డై తనకూఁతుఁ బొందఁ బో
వావి దలంప లే కనుచు వారక లోకులు ప్రువ్వఁ దిట్టరే. 382
క. పాపము దలఁపక నిమిషము, లోపలఁ జెడుసౌఖ్యమునకు లో నైతివె యిం
తే పో ధారుణిఁ 'గామా, న్ధోఽపి న పశ్యతి' యనంగఁ దొల్లియు వినమే. 383
మ. అని యిబ్భంగి మునీంద్రు లాడినకఠోరాలాపముల్ వీనుల
న్విని లజ్జావనతాననుం డగుచు నానీరేజగర్భుండు స
య్యన దేహంబు విసర్జనీయముగఁ జేయన్ దిక్కు లేతెంచి త
త్తనువుం గైకొనఁ బుట్టె దిక్కలిత మై తామిస్రనీహారముల్. 384
వ. అంత. 385
చ. ఉడుగక పంకజాతభవుఁ డొండొకదేహముఁ దాల్చి ధైర్యమున్
విడువక సృష్టిపూర్వసమవేతమునన్ సృజియించు నైపుణిం
బొడమమి కాత్మలోనఁ దలపోయుచు నుండఁ జతుర్ముఖంబులన్
వెడలె ననూనరూపముల వేదము లంచితధర్మయుక్తిమై. 386

1 లలిగి. 2 సంగతే. 3 జలంబుపాలు గా.

తే. మఱియు మఖములు మహితకర్మములుఁ దంత్ర
ములును నడవళ్లు నాశ్రమములుఁ దదీయ
ముఖచతుష్కమునందున పొడమె ననిన
విని మునీంద్రునిఁ జూచి యవ్విదురుఁ డనియె. 387

క. తోయజసంభవుఁ డప్పుడు, నేయే ముఖమండలమున నేయే సృష్టిన్
ధీయుతుఁడై సృజియించెను, బాయక య త్తెఱఁగుఁ దెలియఁ బలుకుము నాకున్.

వ. అని యిట్లు విదురుం డడిగిన మైత్రేయుం డతనితో ని ట్లనియె ఋగ్యజుస్సామాథర్వంబు లనువేదంబులును [1]హోతృకర్మంబు లయినయప్రగీతమంత్రస్తోత్రంబు లగుశస్త్రంబులును నధ్వర్యుకర్మం బైనయిజ్యయు సంప్రగీతస్తోత్రం బయినస్తుతియును నుద్గాతృప్రయోజ్యంబైన ఋక్సముదాయరూపంబగుస్తోమంబును బ్రాయశ్చిత్తం బగుబ్రహ్మకర్మంబును నాయుర్వేదధనుర్వేదగాంధర్వవేదంబు లనునుపవేదంబులును విశ్వకర్మశాస్త్రం బగుస్థాపత్యంబును బ్రాగాదిముఖంబుల నుత్పన్నంబు లయ్యెఁ బంచమవేదం బగునితిహాసపురాణంబులు సర్వముఖంబులం గలిగె మఱియుఁ గర్మతంత్రంబు లయినషోడశ్యుక్థ్యలును జయనాగ్నిష్టోమంబులును నాప్తోర్యామాతిరాత్రంబులును వాజపేయగోసవంబులును ధర్మపాదంబు లైనవిద్యాదానతపస్సత్యంబులును బ్రహ్మచర్యగృహస్థవానప్రస్థయత్యాశ్రమంబులును ననువీనికి నొక్కొక్కటికిం జతుర్విధంబు లైనవృత్తులును గలిగియుండు నందు సావిత్రం బన బ్రహ్మచర్యం బది యుపనయనంబాదిగా దివసత్రయంబు గాయత్రి జపించుటయ ప్రాజాపత్యం బన వేదవ్రతచతుష్టయం బందుఁ బ్రతివ్రతంబును వ్రతులు సంవత్సరపర్యంతంబుగా నాచరింప నగు బ్రాహ్మంబు వేదగ్రహణాంతంబు నాచరింపం దగు బృహత్తననైష్ఠికంబియ్యవి యను బ్రహ్మచారివృత్తిచతుష్టయంబును ననిషిద్ధకృష్యాదివృత్తియగువార్తయు యజనాది[2]కర్మోపయుక్తంబైనయాచ్ఞాదిరూపధనసంచయంబును బరుల యాచింప కుండునయాచితం బగుశాలీనంబును క్షేత్రపతితకణిశకణసంగ్రహణరూపం బగుశిలోంఛంబును ననుగృహస్థవృత్తులు నాలుగును నకృష్టపచ్యాహారు లగువైఖానసులును నూతనఫలంబు లబ్ధంబైనఁ బూర్వసంచితపదార్థత్యాగంబుగలవాలఖిల్యులును బ్రాతఃకాలంబున నేదిక్కు విలోకింతురద్దిక్కునకుం జనియచ్చట లభించుపదార్థంబుల భుజించి జీవించునౌదుంబరులును దమంత ఫలించి తరుపతితంబు లగుఫలంబులఁ దినుచుండుఫేనపులును ననుచతుర్విధవృత్తులు గలవానప్రస్థులును స్వాశ్రమవిహితకర్మప్రధానకుం డగుకుటీచకుండును

---

1 'హోతృకర్మకం బైనశాస్త్రంబును నధ్వర్యుకర్మం బైనయిజ్యయు స్తుతియు సామగానంబును స్తోమంబును గాతృప్రయోజ్యం బైనఋక్సముదాయంబును బ్రాయశ్చిత్త.' వా. ప్ర.

2 'కర్మంబులు గలయర్థసంపాదన మనుసంచయంబును' వా. ప్ర.

గర్మోపసర్జనంబు సేసి జ్ఞానప్రధానుం డయినబహూదుండును గేవలజ్ఞానాభ్యాస
నిష్ఠుం డగుహంసుండును బ్రాప్తం బైనపరబ్రహ్మతత్త్వంబు గల నిష్క్రియుం
డును ననుసన్న్యాసిచతుర్విధవృత్తులును (మోక్షఫలప్రదం బై యాత్మానాత్మ
వివేకవిద్యారూపం బగు)నాన్వీక్షకి(యు స్వర్గాదిఫలప్రదం బై కర్మవిద్యారూప
మగు) త్రయి(యు జీవనఫలప్రదానం బై కృష్యాదిరూపం బగు) వార్త(యు నర్థ
సంపాదనైకప్రయోజనం బగు)దండనీతియు మోక్షధర్మకామార్థంబు లైన
న్యాయవిద్యాచతుష్టయంబును భూర్భువస్సువ యనువ్యాహృతులును బూర్వాది
ముఖంబులవలన నుదయించె మఱియు నతనిహృదయాకాశంబువలనం బ్రణవం
బును రోమంబులవలన నుష్ణిక్ఛందంబును ద్వగింద్రియంబువలన గాయత్రీఛం
దంబును మాంసంబువలనఁ ద్రిష్టుప్ఛందంబును స్నాయువువలన ననుష్టుప్ఛందం
బును నస్థివలన జగతీఛందంబును మజ్జవలన పంక్తిచ్ఛందంబును బ్రాణంబు
వలన బృహతీఛందంబును గకారాదిపంచవర్గాత్మకంబు లయినస్పర్శంబు లనుజీ
వుండును నకారాదిస్వరాత్మకం బైనదేహంబును నూష్మంబు లను శషసహవర్ణ
చతుష్టయరూపంబు లగునింద్రియంబులును నంతస్థంబు లగుయరలవ యను
వర్ణంబులు షడ్జాదిసప్తస్వరరూపంబు నాత్మబలంబు నయిన శబ్దబ్రహ్మంబును
జతుర్ముఖునిలీలావిశేషంబున నుత్పన్నం బయ్యె వ్యక్తావ్యక్తం బై వైఖరీప్రణ
వాత్మకం బైనశబ్దబ్రహ్మంబువలనం [1]బరమాత్మ యవ్యక్తాత్మకుం డగుటం జేసి
పరిపూర్ణుండును వ్యక్తాత్మకుం డగుటం జేసి యింద్రాదిశక్త్యుపబృంహితుండును
నై కానంబడు నయ్యవసరంబున నజుండు భూరివీర్యవంతు లయినఋషిగణం
బులసంతతి యవిస్తృతం బని తలంచి పూర్వతనుపరిగ్రహంబు పాలించి యని
షిద్ధకామాసక్తం బైనదేహాంతరపరిగ్రహంబు సేసి [2]నిత్యంబుఁ బ్రజాసృష్టియందు
వ్యాసక్తుండ నైనం బ్రజ లభివృద్ధి నొందక యుండుట కేమి కారణం బగు నని
యచ్చెరు వొంది తద్వృద్ధి యగువిధం బాలోచించుచు దైవం బిచ్చట విఘాతు
కంబు గాన తదానుకూల్యం బావశ్యకం బని దాని నెదురు చూచుచు యథో
చితకృత్యకరణదక్షుం డగుచుండుచతుర్ముఖునిదేహంబు ద్వివిధం బయిన నట్టి
రూపద్వయవిభాగంబు స్వరా ట్టగుస్వాయంభువమనువును దన్మహిషి యగు
శతరూప యనుకన్యకయుం గా మిథునం బయి జనియించె నమ్మిథునంబువలనం
బ్రియవ్రతోత్తానపాదు లనుపుత్రద్వయంబు నాకూతి దేవహూతి ప్రసూతు

1 'నింద్రాదిశక్త్యుపబృంహితుండును వ్యక్తాత్ముండును బరిపూర్ణుండునగునారాయణుండు కానంబడు. వ్రా.ప్ర. 2 మిథునసృష్టిఁగల్పింపఁ దలంచెనని శుకుండు పరీత్తునకుఁజెప్పిన నతం డిట్లనియె నిత్యంబై వ్యాపకంబై యథోచితకార్యకరణసమర్థం బైనచతుర్ముఖునిరూపద్వయంబునందు నొక్క రూపంబునందుఁ బ్రజాసంహోహసంకోచంబును నొక్కరూపంబునఁ బ్రజావిస్తారంబు నెట్లు సంభవించె ననిన రూపద్వయవిభాగంబువలన మనువును శతరూప యనుకన్యకయుం. వ్రా. ప్ర.

లనుకన్యకాత్రయంబునుం గలిగి రందు నాకూతిని రుచికునకును దేవహూతిం
గర్దమునకును బ్రసూతిం దక్షునకును నిచ్చె వీరలవలనఁ గలుగుప్రజాసంతతుల
చేత జగంబులు పరిపూర్ణంబు లయ్యె. 389

స్వాయంభువమనువు ప్రజావృద్ధి సేయుట.

క. అని మైత్రేయుఁడు పలికిన, విని మనమున హర్ష మొదవ విదురుఁడు మునినా
థునిఁ జూచి పలికెఁ గ్రమ్మఱ, వనజోదరపాదభక్తివశమానసుఁ డై. 390

క. ఘనుఁడు స్వాయంభువునకుఁ బ్రియ, తనయుఁడు స్వాయంభువుండు దైతేయవిభే
దనసేవాచతురుండును, జనవినుతుం డాదిరాజసత్తముఁ డౌటన్. 391

క. అతనిచరిత్రం బవ్వా, హతసుఖదము నిఖిలమంగళావహము సమం
చితముం గావున బుధసే, వితనా కెఱుఁగంగఁ బలుకవే మునితిలకా. 392

క. అదియును గాక ముకుందుని, పదకమలమరందపానపరవశు లై పెం
పొదవినవారిచరిత్రము, సదమలమతి వినిన భవము సఫలము గాదే. 393

చ. అని విదురుండు పల్కిన దయాన్వితుఁ డై మునినాథచంద్రుఁ డి
ట్లను శ్రుతిశాస్త్రపారకలితాత్మకుఁ డైనసరుండు పద్మలో
చనచరణారవిందయుగసంగము గల్గినసజ్జనుండు వాం
దినఫల మొందు భాగవతదివ్యకథాశ్రవణుండు వేల్మిడిన్. 394

క. అని చెప్పి మునికులాగ్రణి, దనుజారికథాసుధాప్లుతస్వాంతుం డై
తనువునఁ బులకాంకురములు, మొనయఁగ నానందబాష్పములు జడిగురియన్.

సీ. వినిపింపఁ దొడఁగె నాఘనుఁడు స్వాయంభువుఁ, డంగనాయుక్తుఁ డై యబ్జగర్భు
నకు మ్రొక్కి వినయవినమితోత్తమాంగుఁ డై, హస్తముల్ మొగిచి యిట్లని యెఁ బ్రీతి
జీవరాసులకు రాజీవసంభవ నీవ, జననరక్షణవినాశముల కరయ
హేతుభూతుఁడవు మా కెద్ది యాచరణీయ, మైనకర్మము దాని నానతిమ్ము

తే. ఎట్టికర్మంబు సేసిన నెసఁగు నీకు, నవహితం బైనసంతోష మాత్మజుండు
జనకునకు భక్తిఁ బరిచర్యసలిపి కీర్తి, నంది నుతికెక్కి వర్తించు నందు నిందు.

వ. [1]కావున నెఱింగింపు మట్టిసత్కర్మంబు.

క. అని పలికినస్వాయంభువ, మనుమృదుభాషలకు నలరి మనమునఁ గమలా
సనుఁ డనురాగము ముప్పిరిగొనఁ బ్రియతముఁ డైనసుతునకును నిట్లనియెన్.

చ. మునుకొని తండ్రియాజ్ఞఁ దల మోచి నిజోచితకృత్య మేమి వం
చినఁ దనశక్తియుక్తి నెడ సేయక చేయుట పుండరీకలో
చనపదసేవ సేయుట ప్రజాపరిపాలనశాలి యౌటయున్
జనకునకున్ సుతుండు పరిచర్య లొనర్చుట సువ్వె పుత్రకా. 398

---

1 'కావ నెఱిఁగింపు మట్టిసత్కర్మ మనఘ' అని యిది క్రిందితేటగీతిలో నైదవపాదముగాఁ గొన్నిప్రతులఁ గనుపట్టెడి.

వ. కావున. 399

మ. వివరింపన్ హరి యజ్ఞమూర్తిఁ బరమున్ విష్ణున్ హృషీకేశుఁ గే
శవుఁ బద్మాక్షుఁ గుఱించి జన్మములు శశ్వద్భక్తిఁ గావింప మా
ధవుఁ డాత్మం బరితోష మొందు నతఁ డుద్యత్ప్రీతుఁడై యున్న లో
కవితానంబులు దుష్టి నొందు ననఘా కావింపుమా యజ్ఞముల్. 400

చ. అకుటిలభక్తిఁ గేశవసమర్పణబుద్ధిఁ గ్రతుక్రియల్ వొన
ర్పక విపరీతులై యుముకరాసులు దంచి ఫలంబు నందఁ గా
నక చెడురీతి నూరక ధనవ్యయ మాటయ కాని మోక్షదా
యక మగు చున్నసత్ఫలము నందరు విష్ణుపరాఙ్ముఖక్రియుల్. 401

ఉ. కావున యజ్ఞముల్ హరి వికారవిదూరుఁ గుఱించి చేయు నీ
భావము సూనృతవ్రత శుభస్థితిఁ జెందెదు నీకుమారులున్
నీవును నీధరాభరము నెమ్మి వహింపుము సజ్జనావలిం
బ్రోవుము ధర్మమార్గమునఁ బుత్రక దోషలతాలవిత్రకా. 402

క. అనవుడు నతనికి నతఁ డి, ట్లనియె న్నఘనాశ నీదు నానతి యె ట్ల
ట్లొనరించెద నాకును నా, తనయులకు వసించి యుండఁ దగు నెల వెందున్. 403

శ్రీయజ్ఞవరాహావతారాభివర్ణనము.

తే. అరయ లేదు విధాత యీ యఖిలజంతు,జాతముల కెల్ల నాధారభూత మైన
ధరణి యిప్పుడు ఘనజలాంతర్నిమగ్న, మైనకతమునఁ జోటు లేదంటిఁ దండ్రి.

క. కావున భూమ్యుద్ధరణము, గావించు నుపాయ మిపుడు గైకొని నాకున్
దేవా నీ వెఱిఁగింపుము, నావుడుఁ బద్మజుఁడు దనమనంబునఁ దలఁచెన్. 405

మ. జలమధ్యంబున లీన మొందినధరాచక్రంబు నేనేర్పునన్
నిలుపన్ వచ్చును బూర్వమందు జగముల్ నిర్మించునాఁ డాది స
ప్పులఁ బుట్టించినమీఁద నవ్వసుమతిం బుట్టించితి న్నట్టియ
ప్పులలోఁ గ్రుంకి రసాతలాంతరమునం బొందెం గదా పృథ్వియున్. 406

సీ. అఖిలజగత్కల్పనాటోపమునకుఁ బా, ల్పడిననాచేత నెబ్భంగి నిపుడు
దగిలి విశ్వంభరోద్ధరణంబుఁ గావింప, నగు నని సర్వభూతాంతరాత్ముఁ
బురుషోత్తముని నవపుండరీకాక్షు ల,క్ష్మీపతిఁ దనమనస్స్థితునిఁ జేసి
తలపోయు చున్నఁ బద్మజునాసికావివ,రమ్మున యజ్ఞవరాహమూర్తి

తే. యర్థి నంగుష్ఠమాత్ర దేహంబుతోడ, జనన మంది వియత్తలస్థాయి యగుచు
క్షణములోపల భూరిగజప్రమాణ, మయ్యె నచ్చటిజనముల కద్భుతముగ. 407

సీ. అంతఁ బ్రజాసర్గమందు నియుక్తులై, [1]నట్టిమరీచ్యాదు లైనమునులు
మనుకుమారకులు [2]నమ్మనుసహితంబుగ, యజ్ఞవరాహంబు నర్థిఁ జూచి

1 'నట్టిమరీచిముఖ్యామరులును' వ్రా. ప్ర. 2 'నమ్మనువును సహిత మై' వ్రా. ప్ర.

యిట్టియాశ్చర్య మెం దేనిఁ గలదె నా, సారంధ్రనిర్గతస్తబ్ధరోమ
లోకంబు మనము విలోకింప నంగుష్ఠమాత్ర మై యీక్షణమాత్రలోన
తే. మహిమ దీపింప దంతిప్రమాణమును మ, హోన్నతం బైనగండశైలోపమంబు
నయ్యెనని వితర్కించి రయ్యబ్జభవుఁడు, హర్ష మిగురొత్తఁ జూచి యిట్లనితలంచె.
క. నామనమునఁ గలదుఃఖవి, రామముఁ గావించుకొఱకు రాజీవాక్షుం
డీమేర యజ్ఞపోత్రి, శ్రీమూర్తి వహించె నిది విచిత్రము దలఁపన్. 409
వ. అని వితర్కించుసమయంబున సూకరాకారుం డయినభగవంతుండు. 410
తే. ప్రళయజీమూతసంఘాతభయదభూరి, గర్జనాటోపలోభకృద్ఘనగభీర
రావ మడరింపనపుడు రాజీవభవుఁడు, మునులు నానందమునఁ బొందిరనఘచరిత.
వ. అంత మాయామయవరాహఘుర్ఘురారావంబు బ్రహ్మాండకోటరపరిస్ఫోటనంబు గావింప విని జనస్తపస్సత్యలోకనివాసు లయినమునులు ఋగ్యజుస్సామమంత్రంబుల వినుతించిరి యజ్ఞవరాహరూపధరుం డయినసర్వేశ్వరుండు సత్పురుషపాలనదయాపరుండు గావున దిగ్గజేంద్రలీలావిలోలుం డై. 412
సీ. కఠినసటాచ్ఛటోత్కటజాతవాతని, ర్ధూతజీమూతసంఘాతముగను
క్షురనిభసునిశితఖురపుటాహతచల, త్ఫణిరాజదిగ్గజప్రచయముగను
జండదంష్ట్రోత్థితవైశ్వానరార్చిస్స్రవ, ద్రజతహేమాద్రివిస్రంభముగను
ఘోరగంభీరఘుర్ఘురభూరినిస్స్వన, పంకిలాఖిలవార్ధిసంకులముగఁ
తే. బొరలుఁ గెరలు నటించు సంబరము డెరల, రొప్పు నుప్పర మెగయు నుగ్గొప్పరించు
ముట్టెబిగియించు మునుముసరమూర్కొనుచు, నడరు సంరక్షితక్షోణి యజ్ఞఘోణి.
వ. మఱియు నయ్యజ్ఞవరాహంబు. 414
సీ. తివిరి చతుర్దశభువనంబు లనుదొంతు, లొరగఁ గొమ్ములఁ జిమ్ము నొక్కమాటు
[1]పుత్తడికొండ మూఁపుర మనునొరగంట, నొరసు రారాపాడు నొక్కమాటు
ఖురముల సప్తసాగరమున [2]సేతువు, లొనరొత్త మట్టాడు నొక్కమాటు
నాభీలవాలవాతాహతిచే [3]మిన్ను, నొదవించు బయలుగా నొక్కమాటు
తే. గన్నుఁగొనల విస్ఫులింగములు సెదర
నురుభయంకరగతిఁ దోఁచు నొక్కమాటు
పరమయోగీంద్రజనసేవ్యభవ్యవిభవ
యోగ్య మై కానఁగా నగు నొక్కమాటు. 415
వ. ఇట్లు విహరించుచుఁ బ్రాతర్మాధ్యందినతృతీయసవనరూపుం డయినయజ్ఞవరాహమూర్తి యగుసర్వేశ్వరుండు మహాప్రళయంబునందు యోగనిద్రావశుం డై యుండునవసరంబున నుదకస్థం బైనభూమి రసాతలగతం బైనదాని నుద్ధరించు

---

1 'బంగారుకొండ మూఁపుర మను నొరగంట' వ్రా. ప్ర. 2 'రొంపిగా, నుక్కించి మట్టాడు' అ. ప్ర. 3 'మింటి, నొరసి బ్రద్దలు సేయు నొక్కమాటు' అచ్చుప్రతి.

టకు సముద్రోదరంబుఁ దఱియం జొచ్చువేగంబు సైరింపం జాలక సముద్రుం
డూర్ము లనుభుజంబు లెత్తి విశీర్ణహృదయుం డై యార్తునిపగిది యజ్ఞవరాహ
నన్ను రక్షింపు రక్షింపు మని యాక్రోశింప నిశితకరాళక్షురతీక్ష్ణంబు లైననఖురా
గ్రంబుల జలంబులు విచ్ఛిన్నంబులు గావించి యపారం బయినరసాతలంబుఁ బ్రవే
శించి భూమిం బొడగనునవసరంబున. 416

క. శరనిధిలోన మహోగ్రా,మరకంటకుఁ డెమరఁ గాంచె మఖమయగాత్రిన్
ఖురవిదళితకులగోత్రిన్, ధరణికళత్రిన్ గవేషధాత్రిం బోత్రిన్. 417

వ. ఇట్లు పొడగని దైత్యుండు రోషభీషణాకారుం డై. 418

మ. గద సారించి యసహ్యవిక్రమసమగ్రస్ఫూర్తితో వ్రేయఁగా
నది దప్పించి వరాహమూర్తి నిజదంష్ట్రాగ్రాహతిం ద్రుంచెఁ బెం
పొదవం గ్రోధమదాతిరేకబలశౌర్యోదారవిస్తారసం
పదఁ బంచాస్యము సామజేంద్రుఁ జల మొప్పం ద్రుంచుచందంబునన్. 419

మ. దితిజాధీశుని నీగతిం దునిమి యుద్వృత్తిం దదీయాంగశో
ణితపంకాంకితగండతుండుఁ డగుచున్ విష్ణుండు దా నొప్పె వి
స్తృతసంధ్యాంబుదధాతుచిత్రితసముద్దీప్తక్షమాభృద్గతిన్
క్షితి దంష్ట్రాగ్రమునన్ ధరించి జలరాశిం బాసి యేతేరఁగన్. 420

తే. బాలశీతాంశురేఖావిభాసమాన, ధవళదంష్ట్రాగ్రమున నున్నధరణి యొప్పె
హరికి నిత్యానపాయినియైనలక్ష్మి, నెరయఁ బూసినకస్తూరినికర మనఁగ. 421

శ్రీయజ్ఞవరాహమూర్తిని బ్రహ్మాదులు స్తుతించుట.

వ. అట్టియజ్ఞపోత్రిమూర్తిం జూచి కమలాసనప్రముఖు లిట్లని స్తుతియించిరి. 422

సీ. దేవ జితం జితం తే పరమేశ్వర, జితయజ్ఞభావనశ్రుతిశరీర
కారణసూకరాకారుండ వగునీకు, నతిభక్తి మ్రొక్కెద మయ్య వరద
భవదీయరోమకూపములందు లీనంబు, లై యుండు నంబుధు లట్టియధ్వ
రాత్మక మై తనరారునీరూపంబు, గానంగ రాదు దుష్కర్ములకు
తే. నట్టినీకుఁ బ్రణామంబు లాచరింతు, మఖిలజగదేకకీర్తి దయానువర్తి
భవ్యచారిత్ర పంకజపత్త్రనేత్ర, చిరశుభాకార యిందిరాచిత్తచోర. 423

వ. అని వెండియు నిట్లు స్తుతియించిరి. 424

సీ. త్వక్కున నఖిలవేదములు రోమంబుల, యందు బర్హిస్సులు నక్షులందు
నాజ్యంబు పాదంబులందుఁ జాతుర్హోత్ర, కలితంబు లగుయజ్ఞకర్మములును
స్రుక్కు తుండంబున స్రువము నాసికను ని,డాపాత్ర ముదరకోటరమునందుఁ
[2]కర్ణరంధ్రంబుల గ్రహపాత్రచమసముల్, గళమునందు నుపసత్తులును జిహ్వఁ

---

1 'నగుచుఁ బూసినకస్తూరినిగమ మనఁగ' వ్రా. ప్ర.

2 ఇందులకు మూలము 'చమసాః కర్ణరన్ధ్రే। ప్రాశిత్ర మాస్యే గ్రసనే గ్రహాస్తు తే యచ్చ.

తే. దగుఁ బ్రవర్గ్యపాత్రయును దంతంబులందుఁ
బ్రాయణీ[1]యోదయనులు శిరమున సవన
రూపమునఁ బంచప్రాణముల్ రూఢి యగుచు
సభ్య మపసభ్యమును నగ్నిచయన మయ్యె. 425

వ. వెండియు ముఖంబువలనఁ బ్రాశిత్రారణ్యాగ్నిహోత్రహవిర్భక్షణంబులును నభివ్యక్తిదీక్షయు, రేతంబున సోమంబును, నవస్థానంబున సవనంబులును, ధాతువుల సప్తసంస్థలును, సంధుల సర్వయాగంబులు నై యొప్పుచుండు. 426

క. హవరూపివి హవనేతవు, హవభోక్తవు నిఖిలహవఫలాధారుఁడవున్
హవరక్షకుఁడవు నగునీ, కవితథ మగునుతు లొనర్తు మయ్య ముకుందా. 427

తే. సత్త్వగుణమున సద్భక్తి సంభవించు, భక్తియుతముగఁ జిత్తంబు భవ్యమగును
హృదయపద్మంబునందుల నెఱుఁగఁబడిన, యట్టినీకు నమస్కారమయ్య వరద.

మ. అరవిందోదర తావకీనసితదంష్ట్రాగ్రావలగ్నక్షమా
ధరనద్యబ్ధివనాటవీయుతసమస్తక్ష్మాతలం బొప్పె భా
సురకాసారబలావతీర్ణమదవచ్ఛుండాలరాడ్దంతశే
ఖరసంసక్తసపత్త్రపంకజము రేఖం బొల్పు దీపింపఁగన్. 429

వ. మఱియును. 430

మ. చతురామ్నాయవపుర్విశేషధర చంచచ్చారుకారాకార నీ
సితదంష్ట్రాగ్రవిలగ్నమైనధర రాజిల్లం గులాగేంద్రరా

ర్వాణం తే భగవన్నగ్నిహోత్రమ్ ॥ దీక్షానుజన్మోపసదశ్శిరోధరం త్వం ప్రాయణీయోదయనీయదంష్ట్రః । జిహ్వాప్రవర్గ్యస్తవ శీర్షకం క్రతోః స్సభ్యావసథ్యం చితయోఽసవో హి తే॥ సోమస్తు రేతస్సవనాన్యవస్థితిః సంస్థావిభేదాస్తవ దేహధాతవః। సర్వాణి సత్త్రాణి శరీరసంధయస్త్వం సర్వయజ్ఞక్రతురిష్టిబంధనః' దీనికిఁ బయి తెనుఁగు కొంత యందంద విరుద్ధముగాఁ గానిపించుటచే నచ్చుప్రతులందు

'శ్రవణాస్యబిలములఁ జమసప్రాశిత్రముల్, గళమున నిష్టిత్రికంబు జిహ్వఁ

తే. దగుఁ బ్రవర్గ్యము నగ్నిహోత్రములు నీకు, చర్వణంబున సభ్యావసథ్యము లుత్త
మాంగ మసువులు చయనము లగుఁ గిటీశ, యనుచు నుతియించి రత్తఱి యజ్ఞవిభుని.

వ. వెండియు ముహుర్ముహుర్భగవదావిర్భావం బుదీక్షణీయేష్టి యగునీదుదంష్ట్రలు ప్రాయణీయం బను దీక్షానంతరేష్టియు నుదయనీయం బనుసమాప్తేష్టియు యుష్మద్రేతంబు సోమంబును ద్వదీయావస్థానంబు ప్రాతస్సవనాదులు నీసుత్వఙ్మాంసాదిసప్తధాతువు లగ్నిష్టోమోక్థ్యషోడశీవాజపేయాతిరాత్రాప్తోర్యామంబు లను సంస్థాభేదంబులును ద్వాదశాహాదిరూపంబులైన బహుయాగసంఘాతరూపంబులు నగు సర్వసత్త్రంబులు భవదీయశరీరసంధులు ససోమాసోమంబు లగు యజ్ఞక్రతువులు నీవ మఱియును నీవు యజనబంధనంబులచే నొప్పుచుందు వదియునుం గాక' అని మూలమునకును శ్రీధరవ్యాఖ్యకును ననుగుణముగా నొకపాఠము గూర్పఁబడె నని తోఁచెడిని.

1 'ఉదయనీయ' మని శబ్దరూపము.

జితశృంగోపరిలగ్నమేఘముగతిం జెల్వారె విద్వజ్జనాం
చితహృత్పల్వల[1]లోల భూరమణ లక్ష్మీనాథ దేవోత్తమా. 431

సీ. సమధికస్థావరజంగమాత్మక మైన, వసుమతీచక్ర మవక్రలీల
నుద్ధరింపుము కరుణోపేతచిత్తుండ, వగుచు నస్మన్మాత యయ్యె ధరణి
[2]మాత యౌ టెట్లని మదిఁ దలంచెద వేనిఁ, జర్చింప మాకు విశ్వమున కీవు
జనకుఁడ వగుట యుష్మత్పత్ని భూదేవి, యగుట మాకును దల్లి యయ్యె నిపుడు
తే. ధరకు నీతోడఁ గూడ వందన మొనర్తు, మరణియందును యాజ్ఞికుఁ డగ్నినిలుపు
కరణి మీ తేజ మీధరాకాంతయందు, నిలుప ధరణి పవిత్రమై నెగడెఁ గాన.

వ. అదియునుం గాక. 433

చ. తలఁప రసాతలాంతరగతక్షితిఁ గ్రమ్మఱ నిల్పినట్టి నీ
కలితన మెన్న విస్మయము గాదు సమస్తజగత్తు లోలిమైఁ
గలుగఁగఁ జేయు టద్భుతము గాక మహోన్నతి నీ వొనర్చు పెం
పలరినకార్యముల్ నడప నన్యులకుం దరమే రమేశ్వరా. 434

చ. సకలజగన్నియామకవిచక్షణలీలఁ దనర్చునట్టి నం
దకధర తావకస్ఫురదుదారత మంత్రసమర్థుఁ డైనయా
జ్ఞికుఁ [3]డరణిన్ హుతాశనుని నిల్పినకైవడి మన్నివాస మా
టకుఁ దలపోసి యీక్షితి దృఢంబుగ నిల్పితి వయ్య మాధవా. 435

చ. సలలితవేదశాస్త్రమయసౌకరమూర్తిఁ దనర్చుచున్ రసా
తలమున నుండి వెల్వడునుదారత మేను విదుర్పఁ దత్సటో
చ్చలితశివాంబుబిందువుల సాధుజనస్తపసత్యలోకవా
సుల మగుమేము దోఁగి పరిశుద్ధి వహించితి మయ్య మాధవా. 436

ఉ. విశ్వభవస్థితిప్రళయవేళలయందు వికారసత్త్వముల్
విశ్వము నీవ యై నిఖిలవిశ్వము లోలి సృజింపు దిందిరా
ధీశ్వర యీశ కేశవ త్రయీమయ దివ్యశరీర దేవ నీ
శాశ్వతలీల లిట్టి వని సన్నుతి సేయఁగ మాకు శక్యమే. 437

సీ. పంకజోదర నీ వపారకర్ముండవు, భవదీయకర్మముల్ పార మెద్ది
నెఱిఁగెద నని మది నిశ్చయించినవాఁడు, పరికింపఁగా మతిభ్రష్టుఁ గాక
విజ్ఞానిగాఁ జూడ విశ్వంబు నీయోగ, మాయాపయోనిధిమగ్న మౌటఁ
దెలిసియుఁ దమబుద్ధిఁ దెలియనిమూఢుల, నే మన నఖిలలోకేశ్వరేశ
తే. దాసజనకోటి కతిసౌఖ్యదాయకములు, వితతకరుణాసుధాతరంగితము లైన
నీకటాక్షేక్షణములచే నెఱయ మమ్ముఁ, జూచి సుఖులను జేయవే సుభగచరిత.

క. అని బ్రహ్మవాదు లగుస, న్మునివర్యులు భక్తియోగమున వినమితు లై

1 లోల - క్రోడ. 2 'మాతౌట యెట్లని' వ్రా. ప్ర. 3 'డరణందుఁ బావకుని' వ్రా. ప్ర.

మనమున మోదము ముప్పిరి, గొనఁ బొగడిరి ఖురవిదళిత।గోత్రిం బోత్రిన్.

ఉ. అంతట లీలవోలె జగ।దాత్ముఁడు యజ్ఞవరాహమూర్తి య
త్యంతగభీరభీషణమ।హార్ణవతోయచయంబులన్ ఖురా
క్రాంతముఁ జేసి క్ష్మను ధ।రాతల మప్పులమీఁద నిల్పి వి
శ్రాంతి వహింపఁ జేసి గుణ।శాలి దిరోహితుఁ డయ్యె నయ్యెడన్. 440

ఉ. మంగళ మైనయీకథ స।మంచితభక్తిఁ బఠింప విన్నవా
రిం గరుణార్ద్రదృష్టిఁ గని ।శ్రీహరి చాలఁ బ్రసన్నుఁ డౌను స
త్సంగతుఁ డైనవిష్ణుఁడు ప్ర।సన్నుఁడు దా నగునేని వారికిన్
మంగళముల్ లభించు నను।మానము లే దది గాక వెండియున్. 441

చ. హరి నిజదాసకోటికి గు।హాశయుఁ డై రమియించు నట్టిస
త్పురుషుల కిష్టవస్తుపరి।పూర్ణమనోరథసిద్ధి గల్గు సు
స్థిర మగు చున్నమోక్ష మఱి।చేతిది యై చెలు వారు నన్న న
స్థిరతరతుచ్ఛవస్తువులు ।సేకుఱుటల్ మఱి చెప్ప నేటికిన్. 442

ఉ. కాన సరోజలోచను జ।గత్స్తవనీయకథాసుధారసం
బానినయట్టిజిహ్వ యిత।రానుకథాలవణోదకంబులం
బానము సేయఁ జూచునె సు।పర్వమహీజమరందపానశో
భానయశాలి యైనమధు।పప్రభుఁ డేఁగునె వేఁపచెట్లకున్. 443

క. అని మైత్రేయమునీంద్రుం, డనఘుఁడు విదురునకుఁ జెప్పి।నట్టితెఱం గ
ర్జునపౌత్రునకున్ వ్యాసుని,తనయుఁడు వినిపించి మఱియుఁ।దగ నిట్లనియెన్.

క. అని చెప్పిన[1]మైత్రేయునిఁ, గనుఁగొని విదురుండు పల్కెఁ।ఘనతర మగునా
దనుజకులాంతకుచరితము, విని తనియదు నామనంబు।విమలచరిత్రా. 445

చ. నవనవరాహమూర్తికథ।సర్వము నీదయ వింటి వెండియున్
వివరముగా వినం బలుక।వే గుణసాంద్ర మునీంద్రచంద్ర మా
ధవగుణకీర్తనామృతవి।తానముఁ గర్ణపుటాంజలిన్ వెసం
జవిఁ గొన కేల మాను జన।సంతతికిన్ భవతాపవేదనల్. 446

వ. కావున. 447

సీ. శ్రీహరి యజ్ఞవ।రాహరూపముఁ దాల్చి,మించి హిరణ్యాక్షుఁ।ద్రుంచె ననుచు
నప్పుడు మునినాథ।చెప్పితి నాతోడ, నవ్వరాహంబు దం।ష్ట్రాగ్రమునను
ధరణి నెబ్బంగిని।ధరియించె హరికి హి, రణ్యాక్షుతోడ వై।రమున కేమి
కారణ మసుర నే।గతి సంహరించెఁ దా, నింతయు నెఱిఁగింపు।మిద్ధచరిత

తే. యనిన మైత్రేయముని విదు।రునకు ననియె, హరికథాకర్ణనమునఁ బెం।పారునీకు

---

1 యమ్మైత్రే, యునిఁ గని విదురుండు పల్కె ♦ నుత్తమ మగు.

జన్మఫలసిద్ధియగుటకు సందియంబు, వలదు హరిమాయ విధికైన నవశమె తెలియ.
క. అనఘాత్మ నన్ను నీ వడి, గినయీకథ ధ్రువుఁడు విష్ణుకీర్తనపరతం
దనరిననారదు నడుగ న, తని కతఁ డెఱిఁగింప హరికథాశ్రవణమునన్. 449
క. దండధరుఁ జెల్ప డాకాలఁ దన్ని ధ్రువుఁడు, నింద నందును వాసికి నెక్కె నట్టి
విష్ణుసంకీర్తనం బరవిందభవుఁడు, దివిజులకుఁ జెప్పె నది నీకుఁ దేటపఱుతు.
వ. ఆకర్ణింపుము. 451

మైత్రేయమహాముని విదురునకు హిరణ్యాక్షహిరణ్యకశిపులవృత్తాంతం బెఱింగించుట.

సీ. బలిసి దక్షప్రజాపతితనూభవ దితి, సంతానవాంఛితచింత వొడమ
నొకనాఁడు పుష్పసాయకశరనిర్భిన్న, భావ యై విరహతాపమున వచ్చి
పతిసమాగమవాంఛ ప్రభవింప నిజనాథు, సన్నిధి నిలిచి యస్ఖలితనియతి
నగ్నిజిహ్వుండును యజురధీశుండును, నగువిష్ణుఁ దనచిత్తమందు నిలిపి
తే. తగఁ బయస్సున నగ్నిహోత్రంబు సేసి
కమలహితుఁ డస్తశైలసంగతుఁడు గాఁగ
హోమశాలాంగణమునఁ గూర్చున్నవిభునిఁ
గశ్యపునిఁ గాంచి విమలవాక్యముల ననియె. 452
చ. గజవిభుఁ డుద్ధతి న్ననఁటికంబములన్ విదళించులీలఁ జి
త్తజుఁడు ప్రసూనసాయకవితానముచేత మదీయచిత్తమున్
గజిబిజి సేసి పెన్వగలఁ గాఱియ వెట్టఁగ నాథ నీపదాం
బుజములఁ గాన వచ్చితిఁ బ్రభుత్వ మెలర్పఁగ నన్నుఁ గావవే. 453
వ. అదియునుం గాక నాతోడిసవతు లెల్లను భవత్కృపావిశేషంబున గర్భాధానంబులు వడసి నిర్భరానందంబున నుండం జూచి శోకవ్యాకులితచిత్త నై యున్న నన్ను రక్షించుట పరమధర్మంబు నీవు విద్వాంసుండవు నీయెఱుంగనియర్థంబు గలదే నీవంటిమహానుభావు లయినసత్పురుషు లార్తు లైనవారికోర్కులు వ్యర్థంబులు గా కుండఁ దీర్చుట ధర్మపథం బని వెండియు నిట్లనియె. 454
క. పతిసన్మానము వడసిన, సతులకు నభిమతఫలార్థసంసిద్ధియు నూ
ర్జితయశముఁ గలిగి లోక, స్తుత మై చెలువారుచుండుఁ జువ్వె మహాత్మా. 455
క. తనధర్మపత్నివలనను, మునుకొని తాఁ బుత్రరూపమున నుదయించున్
విను దీప మందు ముట్టిం, చినదీపము రెండు గావె శిఖ యొకఁ డయ్యున్. 456
క. కావున నీయర్థమ యా,[1]త్మా వై పుత్త్రి యని వేదతతులం దోలిన్
వావిరిఁ బలుకుట వినవే, ధీవర ననుఁ గావు మధికదీనం గరుణన్. 457
చ. వరకరుణామతిన్ దుహితృవత్సలతం దనరారునట్టిమ
ద్గురుఁ డొకనాఁడు మమ్ముఁ దనకూఁతుల నందఱఁ బిల్చి మీమనో

1 'త్మా వై నామాసి పుత్ర యని వేదములన్' వ్రా. ప్ర.

హరు నెఱిఁగింపుఁ డిత్తుఁ గమలాననలార యటన్న నందులోఁ
బురుషవరేణ్య యేము పసమువ్వార మర్మిలి నిర్వరింపమే. 458

క. దితి యీగతిఁ గామవిమో, హితమతి బహువచనముల హృదీశునిఁ బలుకన్
ధృతిఁ గృపణురాలి నిజప్రియ, సతిఁ గని కశ్యపుఁడు వలికె సల్లాపమునన్.

వ. నీవు చెప్పినయట్ల పురుషులకు నంగనలవలన ధర్మార్థకామంబులు సిద్ధించుఁ గర్ణధారుండు నావచేతం బయోధిఁ గడచుచందంబున గృహమేధిసర్వాశ్రమవాసుల నరసి రక్షించుచు నిజాశ్రమంబున వ్యసనార్ణవంబుఁ దరియించు నట్లు సేయుపురుషునందుల నర్ధంబుభార్య భార్యయందు సకలగృహకార్యభారంబునుం జేర్చి పురుషుండు నిశ్చింతుండై సుఖయించుచుండు మఱియు నితరాశ్రమదుర్జయంబులైన యింద్రియశత్రువర్గంబుల భార్యాసమేతుండైనగృహస్థుండు దుర్గాధిపతియైనరాజు శత్రుసంఘంబుల జయించుచందంబున లీలామాత్రంబునం జయించు నిట్టి నీకుం బ్రత్యుపకారంబు సేయ సకలగుణసంపన్నులగుసత్పురుషులు నూఱేండ్లకును జన్మాంతరంబులకునైన సమర్థులు గారనిన మముబోఁటివారలు సేయనోపుదురే యైన నీమనంబునం గలదుఃఖంబు దక్కు మని యిట్లనియె. 460

తే. తరళలోచన నీవు సంతానవాంఛఁ, జేసి వచ్చితి వోఁ గులశీలవర్త
నములుగలభార్యమనముననమరుకోర్కెఁ, దవిలి తీర్చుటపతికిఁ గర్తవ్యమరయ.

మ. తరుణీ యొక్కముహూర్త ముండు మిది సంధ్యాకాల మిక్కాలమం
దరయన్ భూతగణావృతుం డగుచుఁ గామారాతి లీలన్ వృషే
శ్వరయానంబున సంచరించుట నభావ్యం బయ్యె నీయుగ్రవే
ళ రమింపంగ నిషిద్ధకర్మ మగు నేలా ధర్మమున్ వీడఁగన్. 462

మ. అరవిందానన వీఁడె నీమఱఁది లీలాటోపరుగ్రక్షమా
చరఝంఝానిలధూతపాంసుపటలచ్ఛన్నుండు ధూమ్రైకదు
ర్భరవిద్యోతవికీర్ణభీషణజటాబద్ధుండు భస్మావలి
ప్తరుచిస్ఫారసువర్ణవర్ణుఁడును నై భాసిల్లు నత్యుగ్రుఁడై. 463

క. అనలసుధాకరరవిలో, చనముల వికసింపఁ జేసి సమధికరోషం
బునఁ జూచుచున్నవాఁ డదె, వనితా బంధుత్వ మరయ వలవదు సుమ్మీ. 464

క. అతనికిఁ దలపోయ హితా, హితులును సమ్మాన్యులును విహీనులు నతిగ
ర్హితులును లేరీశుఁడు సమ, మతియును నిఖిలైకభూతమయుఁడై యుండున్.

క. కావున మద్భ్రాత భవ, ద్దేవరుఁ డని తరుణి నీమదిం జూడకు మా
దేవాదిదేవుఁ ద్రిజగ, త్పావను నిఖిలైకనేత భగవంతు హరున్. 466

వ. ఏమును సత్పురుషులైనవిద్వాంసులును భుక్తభోగంబై దూరతోన్యస్తంబైన పుష్పమాలికయునుం బోలె నమ్మహాత్మునిచరణారవిందవందనాభిలాషిణియైనయవిద్యాదేవి ననుసరించి వర్తింతు మదియునుం గాక. 467

సీ. ఎవ్వనికరుణ బ్రహ్మేంద్రాదిదిక్పాల, వరు లాత్మపదవైభవములఁ దనరి
రెవ్వనియాజ్ఞ వహించి వర్తించును, విశ్వనేత్ర యగునవిద్య యెపుడు
నెవ్వనిమహిమంబు లిట్టి వట్టివి యని, తర్కింప లేవు వేదంబు లయిన
నెవ్వని సేవింతు రెల్లవారును సమా, నాధికరహితుఁ డై యలరు నెవ్వఁ
తే. డట్టిదేవునిఁ ద్రిపురసంహారకరుని, నస్థిమాలాధరుండు భిక్షాశనుండు
భూతిలిప్తాంగుఁ డుగ్రపరేతభూమి, వాసుఁ డనియు హసించెదురు వారు మఱియు.
క. ధర శునకభోగ్యమును నిహ, పరదూరము నైనతను వుపాదేయముగా
నెఱి నమ్మి వస్త్రమాల్యా, భరణంబు లలంకరించుపామరజనులున్. 469
క. ఘననిర్భాగ్యులుగా మదిఁ, గను మని యీరీతిఁ బ్రియకుఁ గశ్యపుఁ డెఱిఁగిం
చిన దితి గ్రమ్మఱఁ బలికెను, మనసిజసాయకవిభిన్నమానస యగుచున్. 470
క. మునుకొని లజ్జావనతవ, దన యై ప్రాణేశుకొంగుఁ దాలిమి దూలం
బెనఁగొనియె వారకామిని, యనువున వినిషిద్ధకర్మమం దభిముఖి యై. 471
వ. ఇట్లు సేసినభార్యానిర్బంధంబునకుం దొలంగ నేరక యీశ్వరనమస్కారం బొనరిం
చి యేకాంతంబున నిజకాంతాసంగమంబు దీర్చి సంగమానంతరంబున వార్చి
స్నాతుం డై ప్రాణాయామంబును జేసి విరజంబును సనాతనంబును నైన బ్రహ్మ
గాయత్రి జపియించె నంత. 472
క. దితియును నిషిద్ధకర్మ, స్థితికై మదిలోన సిగ్గు చిట్టాడఁగ నా
నతవదన యగుచు నాపశు, పతివలనిభయంబు గల్గి పరమప్రీతిన్. 473
వ. కశ్యపుం గనుంగొని యిట్లనియె సమస్తభూతపతి యైనపరమేశ్వరుండు నాచేసి
నయపరాధంబు సహించి మద్గర్భపరిపాలనంబు సేయుంగాక రుద్రుండును మహా
త్ముండును స్వయంప్రకాశుండును నలంఘ్యుండును సకామజనఫలప్రాపకుండును
నిష్కామజనమోక్షప్రదుండును న్యస్తదండుండును ధృతదండుండును దుష్టశిక్ష
కుండును బరమాత్ముండును జగదంతర్యామియు నిర్గుణుండును నిష్కాముండును
భక్తసులభుండును భగవంతుండును నగునప్పరమేశ్వరునకు నమస్కరించెద మ
ఱియు షడ్గుణైశ్వర్యసంపన్నుండును జగద్భర్తయు మహానుగ్రహశీలుండును
నిర్దయపరిపాల్యవధూరక్షకుండును సతీదేవీపతియు నైనయాసర్వేశ్వరుండు
నన్ను రక్షించుం గాత మని సన్నుతించి. 474
క. అర్భకులు లేని దగుటను, గర్భము నిజనాథువలనఁ గమలానన కా
విర్భూత మైనఁ గర్తవి, నిర్భరపరితోష మాత్మ నెలకొన నుండెన్. 475
వ. అంతఁ గశ్యపుండు దత్కాలసముచితసంధ్యావందనంబులు దీర్చి. 476
క. ఆచెలువగర్భచిహ్నము, లేచినఁ బరితోష మాత్మ నేపారక మా
రీచి తగ నిజతలోదరిఁ, జూచి యకర్తమున కాత్మ స్రుక్కుచుఁ బలికెన్. 477

1 ఈవచనము వ్రాఁతప్రతులం గనుపట్టదు.

మ. సతి నీ వేగతి నింద కోడక మనోజాతేక్షుకోదండని
ర్గతనారాచపరంపరాహతవిశీర్ణస్వాంత వై పాపసం
గతి లజ్జాభయధర్మముల్ విడిచి దుష్కాలంబు నాతో రమిం
చితి బల్మిన్ వెలయాలికై వడిని దుశ్శీలక్రియాలోలతన్. 478

వ. అట్లగుటం జేసి. 479

[1]క. సతి విను భూతగణప్రే, రితులై రుద్రానుచరులు ƒ పృథుశక్తిసమ
న్వితు లుగ్రకర్ము లతిశౌ, ర్యతములు భద్రానుభద్రు ƒ లనునామములన్. 480

క. పరఁగినదర్పోద్ధతు లి,ద్దఱు గొడుకులు నీకుఁ బుట్టి ƒ ధరణికి వ్రేఁ గై
నిరతము బుధజనపీడా, పరులై వర్తింతు రాత్మ ƒ బలగర్వమునన్. 481

తే. అట్టిదుష్టాత్ములకును మహాత్ము లలిగి, విశ్వవిదుఁ డైనహరికిని ƒ విన్నవింప
నతఁడు కోపించి హరి కులిశాయుధమున,గిరుల నఱకినగతి వారి ƒ ధరణిఁ గూల్చు.

క. అని కశ్యపుఁ డెఱిఁగించిన, విని దితి భయ మంది చాల ƒ విహ్వలమతి యై
తనహృదయేశుముఖాబ్జముఁ, గనుగొని యి ట్లనియె విగత ƒ కౌతుక యగుచున్.

చ. ధర సుజనాపరాధు లగు ƒ తామసచిత్తుల కెందు నాయువున్
సిరియు నశించి పోవు మృతి ƒ సేకుఱు శత్రులచేత నింత యూ
నరయఁగ నిక్కువంబు భవ ƒ దాత్మజు లార్యుల కెగ్గు [2]సేసినం
గరుణను వారు వారి మదిఁ ƒ గైకొని కావ ననుగ్రహింపరే. 484

చ. అనవుడుఁ గశ్యపుండు కమ{లానన కి ట్లను నింతి నీవు చే
సినవిపరీత[3]కర్మమునఁ ƒ జేకుఱె నిట్టియవస్థ దీనికిన్
మనమునఁ దాప మొందుటను ƒ మాధవుపాదసరోజయుగ్మచిం
తనమునఁ జేసియున్ నను ముƒదంబునఁ గొల్చుటఁ జేసియుం దగన్. 485

తే. రమణి నీసుతులలో హి{రణ్యకశిపు,వలన నుదయించువారిలో{పల ముకుంద
పదసరోజాతవిన్య{స్త{భావుఁ డైన,తనయుఁ డుదయింపఁ గలఁ డతిƒధార్మికుండు.

వ. మఱియును. 487

క. ఘనపుణ్యుం డన్వయపా, వనుఁ డగునప్పుణ్యతమునిƒవరకీర్తులతల్
వనజభవాండోదర మొ,ల్లను నిండఁగఁ బర్వ బుధలƒలాముం డగుటన్. 488

తే. వామలోచన వినుము దు{ర్వర్ణహేమ, మగ్ని[4]పుటమునఁ బరిశుద్ధƒమై వెలుంగు
నట్లు దుష్టాత్మసంభవుఁ ƒ డయ్యు వంశ, పావనుం డగు హరిపాద{భక్తుఁ డగుట.

తే. అంచితాష్టాంగయోగక్రి ƒ యాకలాపు, లైనయోగీశ్వరులు నమ్మ{హానుభావు
నతులశీలస్వభావవిƒజ్ఞానసరణిఁ, దాముఁ జరియింప నాత్మలఁ ƒ దలఁతు రెపుడు.

ఉ. ఆమహితాత్మకుండు సుగుƒణాంబుధి భాగవతోత్తముండు ల

---

1 ఈపద్యము వ్రాఁతప్రతులం జూపట్టెడి. 2 'సేయుంభూ, సురులభ్రుదగ్నిపాల్పడక ♦శోధన మా హరిచేసెపంచతన్' అ. ప్ర. 3 ధర్మమునఁ. 4 ముఖమునఁ.

క్ష్మీమహిళాధినాథుఁ దుల।సీదళదాముఁ బరేశు నాత్మహృ
త్తామరసంబునందుఁ బ్రమ।దంబున నిల్పి తదన్యవస్తువుం
దా మదిలో హసించు హరి।దాస్యవిహారవినిశ్చితాత్ముఁ డై. 491

వ. అట్టినీపౌత్రుండు. 492

సీ. మహితదేహాద్యభి।మానంబు దిగనాడి, చిరతరాలంపట।శీలుఁ డగుచుఁ
బరసమృద్ధికి నాత్మఁ।బరితోష మందుచు, బరదుఃఖమునకుఁ దా।పమునఁ బొందు
నీవిశ్వ మంతయు । నేవిభుమయ మని, యెవ్వనికరుణచే । నెఱుఁగ నయ్యె
నట్టియీశ్వరునకు । నాత్మసాక్షికి మోద, మడరంగఁ జూచు న।నన్యదృష్టి

తే. నతినిదాఘోగ్రసమయంబు।నందునిఖిల, జంతుసంతాపమడఁగించు।చంద్రుమాడ్కి
నఖిలజగములదుఃఖంబు । లపనయించు, రూఢి నాతఁ డజాతవి।రోధి యగుచు.

1వ. మఱియు హరిధ్యాననిష్ఠాగరిష్ఠుం డగునమ్మహాభాగవతాగ్రగణ్యుండు. 494

క. విమలాంతరంగబహిరం, గములను స్వేచ్ఛానురూప।కలితుం డగునా
కమలాధీశ్వరుకుండల, రమణీయముఖంబుఁ జూచుఁ । బ్రమదం బెసఁగన్. 495

తే. మఱియునీవిశ్వ మాహరి।మయముగాఁగ, మనములోఁ దలఁచున।మ్మనునిభుండు
మనుమహాత్ములలోన నీ।మనుమఁ డధికుఁ, డనఁగనుతి కెక్కెనంచుఁ గ।శ్యపుఁడు వలుక.

క. విని తనతనయులు మధుసూ, దనుచే హతు లగుదు రనుచుఁ । దనమనుమఁడు స
జ్జననుతభాగవతుం డగు, ననుచు మదిం జాల దుఃఖ।హర్షము లొందవన్. 497

వ. ఉండునంత నాదితియుఁ గశ్యపవీర్యసంభృతం బైనగర్భంబు దుర్భరతేజోభిరామంబును నన్యతేజోవిరామంబును దినదినప్రవర్ధమానంబును నై నివ్వటిల్ల నిజోదరస్థితు లైనకుమారు లమరదమను లై వర్తింపఁగల రని చింతించుచు గర్భంబు శతవర్షంబులు ధరియించి యున్నయనంతరంబ. 498

ఉ. ఆదితిగర్భమందు రుచి।రాకృతితో నొకతేజ మన్యతే
జోదమలీల వెల్వడి వ।సుంధరయుం గగనంబు నిండి సం
ఛాదితపద్మబాంధవని।శాకరదీప్తులు గల్గి సూచికా
భేదమహోగ్రసంతమస।భీషణ మైన భయాకులాత్ము లై. 499

చ. అమరగణంబు లెల్లఁ గమ।లాసనుపాలికి నేఁగి తత్పదా
బ్జములకు మ్రొక్కి యంజలులు । ఫాలములం గదియంగఁ జేర్చి చి
త్తముల భయంబు సంభ్రమముఁ । దార్కొన నిట్లని విన్నవించి రో
యమరకులాగ్రగణ్య దురి।తార్ణవతారణ సృష్టికారణా. 500

ఉ. నీవు చరాచరప్రచయ।నేతవు ధాతవు సర్వలోకపా
లావళిమౌళిభూషణుఁడ । వంచితమూర్తివి దేవదేవ వా
ణీవర యీయజాండమున । నీవు నెఱుంగనియర్థ మున్నదే

1 ఈవచనము వ్రాఁతప్రతులఁ గనుపట్టదు.

భావమునం దలంపుము విప్రపన్నుల మమ్ము భవత్ప్రపన్నులన్. 501

వ. దేవా [1]కార్యరూపం బగుచేతనాచేతనాత్మకప్రపంచంబునకుఁ గారణుండ వైననీ
చేత సమస్తభువనంబులును సృజియింపంబడియె నీవు సర్వభూతాత్మభావవిదుం
డవు లోకనాథశిఖామణిభూతుండవు విజ్ఞానవీర్యుండ వవిద్యం జేసి యిట్టిస్రష్ట్ఱ
రూపంబు నొందితి గృహీతరజోగుణుండవు నీయందుఁ బ్రపంచంబు లీనం బై
యుండు సుపక్వయోగంబు నొంది నిష్కాము లై ధ్యానంబున ని న్నరయుచు
నిర్జితశ్వాసేంద్రియాత్ము లై భవత్ప్రసాదంబు వడసినవారలకుం బరాభవంబు
లెక్కడి వెవ్వని[2]వాక్పాశబద్ధు లై పశువులచందంబున నిఖిలజీవులు వర్తింతు
రట్టినీకు నమస్కరింతు (మహోరాత్రవిభాగాభావంబున లుప్తకర్మంబు లగు)
లోకంబులకు సేమంబు గావింపుము శరణాగతుల మైనమమ్ముఁ గరుణాకటాక్షం
బుల నీక్షించి రక్షింపుము కశ్యపువీర్యంబు దితిగర్భంబుననుండి సకలదిగ్వల
యంబు నాక్రమించి దారువందులహుతాశనుచందంబున (లీనం బై) ప్ర
వృద్ధం బగుచున్న దని విన్నవించినబృందారకసందోహంబులకు నానందకంద
ళితంబుగా నరవిందనందనుం డి ట్లనియె. 502

సనకసనందనాదులు వైకుంఠమున కరుగుట.

క. గీర్వాణులార యుష్మ, త్పూర్వజు లాత్మీయసుతులు పుణ్యులు విచర
న్నిర్వాణులు సనకాదులు, సర్వంకష శేముషీవిచక్షణు లెందున్. 503

క. వారలు నిస్స్పృహు లగుచు న, వారణ భువనంబు లెల్ల వడిఁ గ్రుమ్మరుచున్
ధీరు లొకనాఁడు భక్తిన్, శ్రీరమణీశ్వరపదాబ్జసేవానిరతిన్. 504

చ. చని చని కాంచి రంత బుధసత్తము లంచితనిత్యదివ్యశో
భనవిభవాభిరామముఁ బ్రపన్నజనస్తవనీయనామమున్
జననవిరామ మార్యజనసన్నుతభూమము భక్తలోకపా
లనగుణధామముం బురలలామముఁ జారువికుంఠధామమున్. 505

ఉ. ఆమహనీయపట్టణము నందుల నుండెడువార లాత్మని
ష్కామఫలంబు సత్ఫలముగాఁ దలపోసి ముముక్షుధర్ము లై
శ్రీమహిళాధిపాంఘ్రిసరసీరుహపూజ లొనర్చుచున్ మహో
ద్దామతదీయరూపములఁ దాల్చి సుఖించుచు నుందు రెప్పుడున్. 506

చ. విగతరజస్తమోగుణుఁడు విశ్రుతచారుయశుండు శుద్ధస
త్త్వగుణుఁ డజుం డనాది భగవంతుఁ డనంతుఁ డనంతశక్తియున్

1 'కార్యకారణరూపంబును జేతనాచేతన ప్రపంచకారణంబును నైనసమస్తభువనంబులు నీచేతం గ్రువ్వంబడిన వనియు నీవు సర్వభూతాత్మభావుండ వనియు సుపక్వయోగంబునొంది నిష్కాము లైనవారు ధ్యానంబున నరయుదురు నిర్జితేంద్రియాత్ము లై' వ్రా. ప్ర. 2 'వాగ్జాలంబుచేఁ బాశబద్ధంబు లైనపశువుల' అ. ప్ర.

నిగమచయాంతవేద్యుఁడు విశ్వనిశ్చలనిర్మలధర్మమూర్తియు
న్నగుహరి పేరఁ బెం పెసఁగు నన్నగరోపవనమ్ము లిమ్ములన్. 507

వ. మఱియుఁ గైవల్యశబ్దంబు మూర్తీభవించిన తెఱంగునం బొలు పారుచు నైశ్శ్రేయసనామంబున నభిరామం బై సతతంబును సకలర్తుధర్మంబులు గలిగి యర్థిజనంబుల మనంబుల ఘనంబులుగ నీరిక లెత్తిన కోరికలు సారికలు గొన నొసంగుచు నితరతరురహితంబులును గామకోహనసహితంబులును బుష్పఫలభరితంబులును నై తనర్చు సంతానవనసంతానంబులు సమంచితవసంతసమయసౌభాగ్యసంపదభిశోభితవాసంతికాకుసుమవిసరపరిమళమిళితగళితమకరందలలితామోదముదితహృదయు లై యఖండతేజోనిధి యగు పుండరీకాక్షుచరిత్రంబు లుగ్గడింప లేక ఖండితజ్ఞాను లయ్యును నిరతిశయవిషయసుఖానుభవకారణం బగుట నిందిరాసుందరీరమణచరణసేవావిరమణకారి యై యున్న దని తలంచి తద్గంధప్రాపకగంధవహునిం దిరస్కరించి నారాయణభజనపరాయణు లై చరియించు సుందరీయుక్త వైమానికులును వైమానికమానసోత్సేకంబునుం బారావత హంస సారస శుక పిక చాతక తిత్తిరి మయూర రథాంగముఖ్యవిహంగకోలాహలవిరామంబునుం గా నరవిందనయనకథాగానంబు లనూనంబులుగా మొరయ మదవదిందిందిరసందోహకలితపుష్పవల్లీమతల్లికలును నకుంఠితచరిత్రుం డైన వికుంఠనిలయుని కంఠంబునం దేజరిల్లువిలసితతులసీదామంబుం గనుంగొని యీతులసీదామంబు హరిమంగళగళవిలగ్నం బై యుండు సౌభాగ్యంబు వడయుట కేమి తపంబు గావించెనో యని బహూకరించు చందంబున నొప్పు చందనమందారకుందారవిందపున్నాగనాగవకుళాశోకకురవకోత్పలపారిజాతాదిప్రసూనమంజరులును మంజరీపుంజరంజితనికుంజంబులయందు నుత్తుంగపీనకుచభారాకంపితమధ్యంబులుఁ గటితటఘటితకనకమేఖలాకలాపనినదోపలాలితనీలదుకూలశోభిత పృథునితంబభారాలసయానహసితకలహంసమయూరగమనంబులు నసమశరకుసుమశరవిలసితంబు నపహసించు నయనకమలంబులుం గలిగిన సుందరీసందోహంబులం దగిలి కందర్పకేళీవిహారంబుల నానందంబు నొందక ముకుందచరణారవిందసేవాపరిలబ్ధమరకతవైడూర్యహేమమయవిమానారూఢు లై హరిదాసులు విహరించు పుణ్యప్రదేశంబులును నిందిరాసుందరి త్రైలోక్యసౌందర్యఖని యైన మనోహరమూర్తి ధరియించి రమణీయరణితమణినూపురచరణారవింద యై నిజహృదయేశ్వరుం డైన సర్వేశ్వరుని మందిరంబునం జాంచల్యదోషరాహిత్యంబుగ వర్తింపం గరకమల[1]భ్రమణీకృతలీలాంబుజాత యై తననీడ కాంచనస్ఫటికమయకుడ్యప్రదేశంబులం బ్రతిఫలింప శ్రీనికేతను నికేతనసమ్మార్జనకైంకర్యంబ పరమధర్మం బని తెలుపు చందంబునం జూపట్టుచు నిజవనంబునం దనరుసౌరభాభిరామంబు లగు తులసీదళ

1 భ్రమరీకృత.

దామంబుల నాత్మనాయకునిచరణారవిందంబుల నర్పించుచు నొసలిమృగమదపు టసలున మసలుకొని 1తుంపెసలుగునియుకురులనులలితతిలప్రసూనరుచిరాభనాసం దనరుమోముఁదామర విమలసలిలంబులఁ బ్రతిబింబింప నిజమనోనాయకుచేతం జుంబితం బగుట గాఁ దలంచి లజ్జావనతవదనయై యుండం జేయుప్రవాళలతికాకు లంబు లైనకూలంబులు గలనడబావులును గలిగి పుణ్యంబునకు శరణ్యంబును ధర్మంబునకు నిర్మలస్థానంబును సుకృతమూలంబునకు నాలవాలంబును నయి పొలు పొందుచుండు. 508

చ. హరివిముఖాత్ము లన్యవిషయస్పృహచిత్తులుఁ బాపవర్తులు
న్నిరయనిపాతహేతువును నింద్యచరిత్రము నైనదుష్కథా
నిరతిఁ జరించువారలును నేరరు పొందఁగ నిందిరామనో
హరచరణారవిందభజనాత్మకు లుండెడుగొంది నారయన్. 509

వ. వెండియు. 510

చ. హరిఁ బరమేశుఁ గేశవు ననంతు భజింపఁగ ధర్మతత్త్వధీ
పరిణతిసాధనం బగుస్వభావముఁ దాల్చినయట్టిమర్త్యు లా
సరసిజనేత్రుమాయను భృశంబుగ మోహితు లై తదంఘ్రిపం
కరుహము లర్థిమైఁ గొలువఁ గానమిఁ బొందరు తత్పదంబునన్. 511

చ. మఱియు సరోరుహోదరునిమంగళదివ్యకథానులాపని
ర్భరపరితోషబాష్పకణబంధురచారుకపోలగద్గద
స్వరపులకీకృతాంగు లగువారలు నిస్పృహచిత్తులు న్నహం
కరణవిదూరులు న్నగుసుకర్ములయుండెడిపుణ్యవాసముల్. 512

వ. అందు. 513

మ. వరవైకుంఠము సారసాకరము దివ్యస్వర్ణశాలాంకగో
పురహర్మ్యావృత మైనతద్భవన మంభోజంబు తన్మందిరాం
తరవిభ్రాజితభోగి కర్ణిక తదుద్యద్భోగపర్యంకమం
దిర వొందఁగ వసించుమాధవుఁడు దా నేపారు భృంగాకృతిన్. 514

వ. అంత. 515

మ. హరిచేఁ బాలిత మైనకాంచనవిమానారూఢ మైనట్టిస
త్పురుషానీకముచేఁ దనర్చి విభవాపూర్ణప్రభావోన్నతిం
గర మొప్పారుతదీయధామము జగత్కల్యాణమూర్తుల్ మునీ
శ్వరు లర్థిన్ నిజయోగశక్తిఁ బరితుష్టస్వాంతు లై చెచ్చెరన్. 516

వ. డాయం జని. 517

చ. మరకతరత్నతోరణసమంచితకుడ్యకవాటగేహళీ

1 తుంపెసలాడుకురులను.

విరచితకక్ష్యషట్క మరవిందదళాక్షవిలోకనోత్సవా
దరమతి నన్యముం గనక దాఁటి యనంతరకక్ష్యయందు ని
ద్దఱను దదీయపాలుర నుదారసమానవయోవిశేషులన్. 518

సీ. కాంచననవరత్నకటకాంగుళీయక, హారకేయూరమంజీరధరులఁ
గమనీయసౌరభాగతమత్తమధుకర, కలితసద్వనమాలికావిరాజి
తోరస్థ్సలుల గదాధారుల ఘనచతు, ర్బాహుల నున్నతోత్సాహమతుల
నారూఢరోషానలారుణితాక్షుల, భ్రూలతాకౌటిల్యఫాలతలుల

తే. వేత్రదండాభిరాముల వెలయునమ్ము
కుందశుద్ధాంతమందిరాళిందభూమి
నున్నయిద్దఱ సనకాదియోగివరులు
సూచుచును వృద్ధు లయ్యు నాసుభగమతులు. 519

క. ధీరతఁ బంచాబ్దములకు,మారకులై కానఁబడుచు మనమున శంకం
గూరక చతురాత్మకు లని, వారితగమనముల డాయవచ్చిన నెదురన్. 520

క. శ్రీలలనేశ్వరదర్శన, లాలసులై యేఁగుబుధలలాముల నతిదు
శ్శీలతఁ దద్వచనప్రతి, కూలమతిం బోవ కుండఁ గుటిలాత్మకులై. 521

క. వారించిన వారలు బ్రం, దారకు లీక్షించు చుండ దారుణపటురో
షారుణితాంబకులై రోద, వారించుచు వారు నచటివారును వినఁగన్. 522

వ. ఇట్లనిరి. 523

చ. పరము ననంతు భక్తపరిపాలు [1]సుహృత్తము విష్ణు నీశ్వరే
శ్వరు భజియింపఁ గోరి యనివారణ నిద్దఱు నేఁగి నిచ్చలుం
భరితముదాత్ములై కొలువఁ బాయక తద్భజనాంతరాయత
త్పరమతి మాకు నిప్పు డరిపడ్డదురాత్ముల నేఁడు గంటిరే. 524

వ. అని మఱియు సనకసనందనాదులు జయవిజయులం జూచి యిట్లనిరి మీమనంబుల
స్వామిహితార్థంబై నిష్కపటవర్తనుల మైనమాబోఁటులఁ గుహకవృత్తి గలయి
తరజనంబులు భగవత్సదనంబుఁ బ్రవేశింతురో యను శంకం జేసి కొందఱం బ్రవే
శింపం జేయుటయుఁ గొందఱ వారించుటయు దౌవారికస్వభావం బని వారింపం
దలంచితి రేనిఁ బ్రశాంతదివ్యమంగళవిగ్రహుండును గతవిగ్రహుండును భగవం
తుండును విశ్వగర్భుండును నైనయీశ్వరుండు ప్రాప్యంబును బ్రాపకంబును బ్రాప్త
యు ననుభేదశూన్యుండుగావున మహాకాశంబునందు ఘటపటాద్యాకాశంబులు వే
ఱులేక యేకంబై తోఁచుచందంబున విద్వాంసు లగువార మ్మహాత్ముని సకలాత్మ
భేదరహితునింగాఁ బొడగందు రదియునుం గాక లోకంబునందులరాజులు సాప

1 సుహృత్తు వనీశు నీశ్వ.

రాధు లయినకింకరజనంబుల నాజ్ఞాపించుచందంబున నీశ్వరుండు దండించునో
యనుభయంబునం జేసి వారించితి మని తలంచితి రేని భూసురవేషధారుల మైన
మాకును వైకుంఠనాయకుం డైన సర్వేశ్వరునకును భేదంబు లే కుండుటం జేసి
శంక సేయం బని లే దిట్లగుట యెఱింగి మందబుద్ధుల రై మమ్ము వారించినయ
నుచితకర్ము లగుమీరలు మదీయశాపార్హు లగుదురు గావున భూలోకంబున లో
భమోహంబు లనుశత్రువులు బాధింపం బుట్టుం డని పలికిన. 525

క. వారలు విని తమమనముల, భూరిస్ఫుటచండకాండపూగంబులచే
వారింప రానిభూసుర, దారుణవాక్యముల కులికి తల్లడపడుచున్. 526

క. పరితాపంబును బొందుచు, సరసిజలోచనునిభటులు సనకాదిమునీ
శ్వరులపదాంబుజములకుం, గర మర్థిఁ మ్రొక్కి నిటలఘటితాంజలు లై. 527

వ. ఇట్లనిరి. 528

మ. వరయోగీశ్వరులార మమ్ము మది నొవ్వ న్నిట్లు మీ రన్ని
ష్ఠురవాక్యంబుల కింక మామనముల న్శోకింపఁగా రాదు స
త్పురుషశ్రేణిఁ బరాభవించినవృథాభూతాత్ముల న్మమ్ము మా
దురితం బింతకుఁ దెచ్చె మీఁద శుభముం దూకొందు మే మారయన్. 529

వ. అని యెట్లంటి రేని. 530

ఉ. మీకరుణావలోకనసమేతులఁ గా మముఁ జేయఁ జిత్తముల్
దూకొనె నేని మాచనవుఁ ద్రోయక యీఁ దగు లోభమోహముల్
గైకొని పుట్టుచోట నవకంజదళాక్షునినామవిస్మృతిం
బైకొన కుండ దాననె శుభం బగు మీఁదిమదీయజన్మముల్. 531

వ. అనుసమయంబున. 532

మ. హరి సర్వేశుఁ డనంతుఁ డాకలకలం బాలించి పద్మాలయా
సరసాలాపవినోదసౌఖ్యరచనల్ సాలించి శుద్ధాంతమం
దిరమాణిక్య[1]కవాటముల్ గడచి యేతెంచెం బ్రసన్నార్తిసం
హారుఁ డై నిత్యవిభూతిశోభనకరుం డై మానితాకారుఁ డై. 533

వ. మఱియును. 534

చ. శరనిధికన్యకామణియు సంభ్రమ మొప్పఁగఁ దోడ రా మనో
హరనిజలీల మైఁ బరమహంస[2]మునీంద్రగవేషపాదపం
కరుహముల న్వినూత్నమణికాంచననూపురమంజుఘోషముల్
వరుసఁ జెలంగ నార్యజనవంద్యుఁడు యోగిజనైకసేవ్యుఁ డై. 535

చ. కరమణిహేమకంకణనికాయఝణంకృతు లుల్లసిల్ల న
చ్చర లిడుహంసపక్షసితచామరగంధవహోచ్చలత్సుధా

1 సుగేహాళుల్. 2 'మునీశ్వరవంద్యపాద' అ. ప్ర.

కరరుచిరాతపత్రసుభగప్రవిలంబితహారవల్లరీ
సరసగళత్తుషాకరణజాలవిరాజితమంగళాంగుఁ డై. 536

వ. మఱియును. 537

సీ. నిఖిలమునీంద్రవర్ణితసస్మితప్రసన్నాననాంబుజముచే నలరువాఁడు
విశ్రుతస్నేహార్ద్రవీక్షణనిజభక్తజనగుహాశయుఁ డనఁ దనరువాఁడు
మానితశ్యామాయమానవక్షమున నంచితవైజయంతి రాజిల్లువాఁడు
నతజనావనకృపామృతతరంగితములై భాసిల్లులోచనాబ్జములవాఁడు
తే. నఖిలయోగీంద్రజనసేవ్యుఁ డైనవాఁడు
సాధుజనముల రక్షింపఁ జాలువాఁడు
భువనచూడావిభూషణభూరిమహిమ
మించువైకుంఠపురము భూషించువాఁడు. 538

సీ. కటివిరాజితపీతకౌశేయశాటితో, వితతకాంచీగుణద్యుతి నటింప
నాలంబికంఠహారావళిప్రభలతోఁ గౌస్తుభరోచులు గ్రందుకొనఁగ
నిజకాంతిజితతటిద్ద్విజకర్ణకుండలరుచులు గండద్యుతుల్ ప్రోదిసేయ
మహనీయనవరత్నమయకిరీటప్రభానిచయంబు దిక్కుల నిండఁ బర్వ
తే. వైనతేయాంసవిన్యస్తవామహస్తకలితకేయూరవలయకంకణము లొప్ప
నన్యకరతలభ్రమణీకృతానుమోదసుందరాకారలీలారవింద మమర. 539

వ. మఱియుఁ జరణారవిందమంజుకింజల్కపుంజప్రభారంజితతులసీమరందబంధురగంధానుబంధసుగంధిగంధవహాస్వాదకలితసేవాతత్పరు లై చనుదెంచుయోగీంద్రులకు మానసానందకారియు బహిఃకరణాంతఃకరణపరితోషప్రకీర్ణరోమాంచరుచిదాయకంబును బ్రభాపూర్తియుక్తంబును నగుమూర్తితోడ నిజసౌందర్యవరకళావినిర్జితశ్రీరమణీసౌందర్యభాసమానుం డగుచుఁ బాదచారి యై యఖిలవిశ్వగురుం డైనసర్వేశ్వరుండు వేంచేసె నప్పుడు. 540

చ. స్థిరశుభలీల నట్లనుగుదెంచినయవ్విభువిద్రుమారుణా
ధరనవపల్లవస్ఫురదుదంచితకుందరుచిస్మితైకసుం
దరవదనారవిందము ముదంబునఁ దప్పక చూచి యమ్మునీ
శ్వరులు నిజాత్మలం దనివి సాలక వెండియుఁ జూచి రిమ్ములన్. 541

చ. సునిశితభక్తిఁ దన్ముఖముఁ జూచినచూడ్కులు ద్రిప్ప లేకయుం
గనుఁగొని రెట్టకేలకు నకల్మషభక్తవిఘాతఖేదముల్
మునిజనచిత్తమోదములు ముక్తినివాసకవాటభేదముల్
వినుతవినూత్ననూపురితవేదము లమ్మహనీయపాదముల్. 542

చ. కని నఖపద్మరాగమణికాంతివిభాసితపాదపద్మము
ల్మనములయందుఁ గీల్కొలిపి లబ్ధమనోరథయుక్తు లై పునః

పునరభివందనంబులు వినూతి దలిర్ప నొనర్చి యోగమా
ర్గనిరతచిత్తులున్ వెదకి కానఁగ లేనిమహానుభావునిన్. 543

క. మానసమున నిలిపిరి త,ద్ధ్యానాస్పదుఁ డైనవానిఁ దత్త్వజ్ఞులకుం
గాన నగువాని భక్తజ,నానందకరైకమూర్తి నలరినవానిన్. 544

వ. మఱియుం జక్షురింద్రియగ్రాహ్యం బగుదివ్యమంగళవిగ్రహంబు ధరియించి యున్నపురుషోత్తము నుదాత్తతేజోనిధిం జూచి సనకాదు లి ట్లని స్తుతియించిరి.

సనకాదులు నారాయణదేవుని స్తుతియించుట.

చ. వనజదళాక్ష భక్తజనవత్సల దేవ భవత్సుతుండు మ
జ్జనకుఁడు నైనపంకరుహజాతుఁడు మాకు రహస్య మొప్పఁ జె
ప్పినభవదీయమంగళగభీరపరిగ్రహవిగ్రహంబు నే
మనయముఁ జూడఁ గంటిమి కృతార్థుల మై తగ మంటి మీశ్వరా. 546

సీ. దేవ దుర్జనులకు భావింప హృదయసం,గతుఁడ వై యుండియుఁ గానఁబడవు
కడఁగి నీదివ్యమంగళవిగ్రహంబునఁ, జేసి సమంచితాశ్రితుల నెల్ల
జేకొని సంప్రీతచిత్తులఁ గాఁ జేయు, దతిశయకారుణ్యమతిఁ దనర్చి
కమలాక్ష సర్వలోక ప్రజాధిప [1]భవ,దనుదర్శనాభిలాషానుతాప

తే. విదితదృఢభక్తియోగ ప్రవీణు లగుచు, సరి మై వీతరాగు లైనట్టియోగి
జనమనఃపంకజాతనిషణ్ణమూర్తి, వని యెఱుంగుదు రయ్యని న్నాత్మవిదులు.

క. యుక్తిం దలఁప భవద్వ్యక్తి,రిక్తము లైనట్టియితరదృఢక ర్మంబుల్
ముక్తిదము లగునె నీపద,భక్తులు తత్కర్మములను బాటింప రిలన్. 548

ఉ. కావునఁ గీర్తనీయగతకల్మషమంగళతీర్థకీర్తిసు
శ్రీవిభవప్రశస్తసుచరిత్రుఁడ వైనభవత్పదాబ్జసే
వావిమలాంతరంగబుధవర్గ మనర్గళభంగి నన్యముల్
భావమునం దలంచునె కృపాగుణభూషణ పాపశోషణా. 549

చ. పరమతపోవిభూతభవపాపుల మై చరియించుమాకు నేఁ
డరయ భవత్పదాశ్రితుల నల్గి శపించిన భూరిదుష్కృత
స్ఫురణ నసత్ప్రథాకపరిభూతుల మై నిజధర్మహాని గా
నిరయము నొందఁగా వలసె నేరము వెట్టక మమ్ముఁ గావవే. 550

చ. కర మనురక్తి షట్పదము గమ్రసుగంధమరందవాంఛచేఁ
దర మిడి శాతకంటకవృతస్ఫుటనవ్య[2]తరప్రసూనమం
జరులను డాయుపోలిక భృశం బగువిఘ్నములన్ జయించి నీ
చరణసరోజముల్ గొలువ సమ్మతి వచ్చితి మయ్య కేశవా. 551

చ. అలరుభవత్పదాంబుజయుగార్పిత మై పెను పొందునట్టియీ

---

1 'భవ, దనుసరణాభిలాషానులాప' అ. ప్ర. 2 'దరత్ప్రసూన' గ్రా. ప్ర.

తులసి పవిత్రమైనగతిఁ దోయజనాభ భవత్కథాసుధా
కలితములైనవాక్కుల నకల్మషయుక్తిని విన్నఁ గర్ణముల్
విలసితలీలమై భువిఁ బవిత్రములై విలసిల్లు మాధవా. 552

చ. మహితయశోవిలాసగుణమండన సర్వశరణ్య యింద్రియ
స్పృహులకుఁ గాన రాక యతసీకుసుమద్యుతి నొప్పుచున్ననీ
సహజశరీర మిప్పుడు భృశంబుగఁ జూచి మదీయ[1]దృక్కు లిం
దహహ కృతార్థతం బొరసె నచ్యుత మొక్కెద మాదరింపవే. 553

క. అని సనకాదులు దత్పద, వనజములకు మ్రొక్కి భక్తివశమానసులై
వినిపించిన గోవిందుఁడు, మునివరులం జూచి పలికె ముదితాత్ముండై. 554

వ. ఈయిరువురు జయవిజయాభిధానంబులు గలమదీయద్వారపాలకులు మీరు మి
మ్ముం గైకొనక మదీయాజ్ఞాతిక్రమణు లయి చేసినయపరాధంబునకుఁ దగినదం
డంబు గావించితి రది నాకు నభిమతం బయ్యె నదియునుం గాక భృత్యవర్గంబు
సేయునపరాధంబు స్వామిదియ కాన యీతప్పునకు మాననీయుండ నైననన్ను
మన్నించి ప్రసన్ను లగుదురు గాక యని వెండియు నిట్లనియె. 555

చ. తనువునఁ బుట్టినట్టిబెడిదం బగుకుష్ఠమహాగదంబుచే
వనరి తదీయచర్మము [2]వివర్ణత నొందినరీతి భృత్యులో
ప్పనిపని సేసినన్ విభులు బంధురచారుయశంబుఁ బేరు బెం
పును జెడి పోయి దుర్యశముఁ బొందుచు నుందురు లోకమందులన్. 556

చ. అలవడ నాకు మీవలన నబ్బినతీర్థసుకీర్తనీయస
ల్లలితవినిర్మలామృతవిలాసయశోవిభవాభిరామమై
వెలయువికుంఠనామ మపవిత్రమనశ్వపచాధమాదిలో
కులచెవి సోఁకఁ దత్క్షణమ కోరి [3]పునీతులఁ జేయు వారలన్. 557

తే. అట్టినేను దలంప మీయట్టిసాధు, జనుల కపకార మర్థిఁ జేసిన మదీయ
బాహుసములైనఁ ద్రుంతు నుత్సాహలీల, నన్న నితరుల మీ మ్రోల నెన్న నేల.

క. ధరణీసురోత్తమసేవా, పరిలబ్ధం బయినయట్టిపాతకనాశం
కరనిఖిలభువనపూత, స్ఫురితాంఘ్రిసరోజతోయములు గలనన్నున్. 559

క. అలఘుమతి విరక్తునిఁ గాఁ, దలఁపక నిజశుభకటాక్షదామకకలితా
ఖిలసంపద్విభవ శ్రీ, లలనారత్నం బురస్స్థలంబును జెందున్. 560

చ. క్రతువులు సేయుచో శిఖిముఖంబున వేలుచునట్టిసద్ఘృత
ప్లుతచరుభక్షణన్ ముదముఁ బొందదు నిస్పృహధర్మమార్గసం
గతుఁ డగుభూసురోత్తమముఖంబున వేడ్క భుజించునయ్యవి
స్తృతకబళంబునన్ మనము తృప్తి వహించినరీతి నిచ్చలున్. 561

---

1 'నేత్రముల్, అహహ' వ్రా. ప్ర. 2 'వివర్ణము' వ్రా. ప్ర. 3 'పవిత్రుల' వ్రా. ప్ర.

సీ. సతతంబు నప్రతిహతయోగమాయావి,భూతిచేఁ బ్రఖ్యాతిఁ బొందు నేను
నేమహీసురులసమిద్ధనిర్మలపాద,నలినరజోవితానములు భక్తి
హాటకనవరత్నకోటీరమునఁ దాల్తు, నట్టినాచరణాంబుజాంబువులను
దవిలి ధరించి సద్యఃపునీతాత్ము లై, రర్థిఁ జంద్రావతంసాదిదేవ
తే. చయము లెవ్వాఁడు బ్రాహ్మణజనులు దమకు
నపకృతుల్ సేసిరేని మా అలుగఁ డతఁడు
విప్రులను నన్నుఁ గాఁగ భావించునతఁడు
ధర్మపద్ధతి నాప్రియతముఁడు వాఁడు. 562
ఉ. గోవితతిన్ ధరాదివిజకోటిని నన్నును దీనవర్గమున్
వావిరి భేదబుద్ధిఁ గనువార లధోగతిఁ బొంద నందు నా
శీవిషరోషవిస్ఫురణఁ జెంది కృతాంతభటుల్ మహోగ్రగృ
ధ్రావలివోలెఁ జంచువుల నంగము లుద్ధతిఁ జింతు రెప్పుడున్. 563
చ. ధరణిసురోత్తముల్ బహువిధంబులఁ దమ్ముఁ బరాభవించినన్
దరహసితాస్యు లై యతిముదంబున నిచ్చలుఁ బూజ సేయుచున్
సరసవచోవిలాసముల సన్నుతి సేయుచుఁ దండ్రి నాత్మజుల్
గర మనురక్తిఁ బిల్చుగతిఁ గైకొని పిల్చినవారు నాసముల్. 564
క. వినుఁ డయ్యనఘచరిత్రుల, కనయముఁ బ్రియతముఁడ నగుచు నమ్ముదమొదున్
మును నన్ను భృగువు దన్నినఁ, గనలక పరితోషయుక్తిఁ గైకొంటిఁ గదే.
సీ. పొలుచు నా[1]చిత్తమందుల యభిప్రాయంబు, దెలియంగ లేక యుద్వృత్తు లగుచుఁ
గడఁగి మీయానతిఁ గడచినఁ దద్దోష, ఫలము వీరలకు సంప్రాప్త మయ్యె
మునులార నాచిత్తమున నున్న తెఱఁగును, నిట్టిద భూమిపైఁ బుట్టి వీర
లచిరకాలమున నాయంతికంబునకును, నరుదెంచునట్లుగా ననుమతింప
తే. వలయు ననియమ్ముకుందుండు వలుకుటయును, విని మనంబున సనకాదిమునివరేణ్యు
లమ్మహాత్ముని మృదులభాషామృతంబుఁ, దవిలి క్రోలియు రోషసందష్టు లగుచు.
సీ. మునివరుల్ దమచిత్తములఁ దృప్తిఁ బొందక, పంకజాతాక్షుండు వలికినట్టి
పరిమితగంభీరబహుళార్థదురవగా,హములును విస్ఫురదతిసుఘోష
మానమాధుర్యసమన్వితమ్ములు విని, గతశబ్దదోషనికాయములును
నైనవాక్యములకు నాత్మలఁ బరితోష,మంది [2]యిట్లనిరి నెయ్యమున మనల
తే. నోడయఁ డిప్పుడు నందించియో తలంప, నర్థి నిందించియో మత్కృతైకదండ
మునకు సంకోచమందియో యనుచు సంశ,యాత్ము లగుచు వివేకించి యంతలోన.
క. నలినాక్షుండు దమ కెసఁగ కృప, గలిగిన భావంబుఁ దెలిసి కౌతుక మొలయం
బులకీకృతాంగు లై యుత్కలికన్ హర్షించి నిటలఘటితాంజలు లై. 568

1 'మానసాంభోజాతభావంబు' అ. ప్ర. 2 'యుల్లములు...మనిచె' అ. ప్ర.

క. భరితనిజయోగమాయా,స్ఫురణం దనరారునతివిభూతియు బలముం
బరమోత్కర్షముఁ గలయీ,శ్వరునకు నిట్లనిరి మునులు సద్వినయమునన్.
తే. పొలుపు దీపింప నిత్యవిభూతినాయ,కుఁడవు భగవంతుఁడవు ననఘుఁడవు నీవు
మత్కృతం బిష్టు నీ కభిమత మటంటి, వీశ భవదీయచారిత్ర మెఱుఁగఁ దరమె.
ఉ. దేవగణాలి కెల్లఁ బరదేవత లై తనరారునట్టివి
ప్రావలి కాత్మనాయకుఁడ వై పెను పొందిననీకు నీధరా
దేవత లెల్ల నెన్న నధిదేవత లై రఁట యెట్టిచోద్యమో
దేవ సమస్తపావన సుధీజనతావన విశ్వభావనా. 571
చ. కమలదళాక్ష నీవలనఁ గల్గినధర్మము దావకావతా
రముల సురక్షితం బగుఁ దిరంబుగ నీశ్వర నిర్వికారత
త్త్వమునఁ దనర్చుని న్నరయఁ దత్ఫలరూపముఁ దత్ప్రధానగో
ప్యము నని పల్కుచుందురు కృపామయలోచన పాపమోచనా. 572
చ. మహిఁ దలపోయ నెవ్వనిసమగ్రపరిగ్రహముల్ లభింప ని
స్స్పృహమతు లై మునీశ్వరులు మృత్యుభయంబునఁ బాతు రట్టిస
న్మహితవివేకశాలి గుణమండన నీ కిల నన్యసత్పరి
గ్రహ మది యెట్టిచోద్యము జగత్పరిపాలన నిత్యఖేలనా. 573
సీ. సతతంబు నర్థార్థిజనశిరోలంకార, పదరేణువులు గలపద్మ [1]నేఁడు
జలజకింజల్కనిష్యందమరందలో, భాగతభ్రమర[2]నాయకవిధమున
ధన్యజనార్పితోదంచితతులసికా, దామంబునకు నిజధామ మగుచు
భాసిల్లుభవదీయపాదారవిందముల్, విలసితభక్తి సేవించుచుండఁ
తే. గమలనయన కృపావలోకనము లోలయ, నర్థిఁ [3]జూడవు భాగవతానురక్తిఁ
జేసి భవదీయమహిమంబు చిత్ర మరయ, చిరశుభాకార యిందిరాచిత్తచోర.
మ. చిరభాగ్యోదయ దేవదేవ లలితశ్రీవత్సలక్ష్మాంగ యీ
వరవిప్రానుపదైకపుణ్యరజమే వర్ణింప నీమేని కా
భరణం బంటివి సర్వలోకులకు విప్రశ్రేణిమాహాత్మ్య మీ
వెఱుఁగం జెప్పుట కై ధరించితి గదా యెన్నం బునీతాకృతిన్. 575
వ. అదియునుం గాక. 576
సీ. ధర్మమూర్తివి జగత్కర్తవు నగునీవు, పోవంగఁ దగువారిఁ బ్రోవ వేని
నవిరళవేదోక్త మగుధర్మమార్గ మ,సన్మార్గ మగుఁ గాన సత్త్వగుణవి
శిష్టుండ వగుచు నీజీవరాసులసేమ, మరసి రక్షింతు నీ దైవశక్తి
చేతను ధర్మవిఘాతుల దండించు, నీకు నంచితమైననిగమధర్మ
తే. మార్గనాశకరంబులు మదికి నింపు, గావు విప్రులయందు సత్కరుణ మెఱసి

1 'మనెడు. 2 నాయకునిపగిది. 3 బాడనూపు' అ. ప్ర.

ఘనతఁ బలికినవినయవాక్యములు నీకు, యుక్తమగుచుండు సతతంబు భక్తవరద.

వ. అట్లయినం బరులయెడ వినయంబులు వలికినఁ బ్రాభవహాని యగు నని తలంచితి వేని. 578

తే. విశ్వమున కెల్లఁ గర్తవు విశ్వనిధివి, విశ్వసంరక్షకుఁడవు నై వెలయునీకుఁ గడఁగిప్రాభవహాని యెక్కడిది దలఁప, వినయములు నీకు లీల లై వెలయుఁ గాన.

తే. మునుల మగుమమ్ము నతిమోదమునను నీవు, సత్కరించుట యెల్ల సజ్జనపరిగ్రహార్థమై యుండుఁ గాదె మహాత్మ యొకటి, విన్నవించెద మీజయవిజయులకును.

తే. అలిగి యేము శపించినయంతకంటె, బెడిద మగునాజ్ఞ సేయ నభీష్ట మేనిఁ జేయు మది గాక సమధికశ్రీ దనర్పఁ, జేసి రక్షించితేని రక్షింపు మీశ. 581

వ. అట్లయిన మాకుం బ్రియం బగుం గావున ననపరాధులు నతినిర్మలాంతఃకరణులు నైనవీరలకు ననృతంబులు వలికితి మేనియు మమ్ము ఘనం జిత్తంబుకొలంది నాజ్ఞాపింపు మని కరకమలంబులు మొగిచి కృతాంజలు లై యున్నమునులం గరుణార్ద్రదృష్టిం గనుంగొని. 582

క. అనఘుఁడు భగవంతుం డిట్లనియె మునులార వీర లనయము భువికిం జని యచట నసురయోనిం, జనియించి మహోగ్రలోభసంగతు లగుచున్. 583

క. దేవజనావళి కుపహతిఁ, గావించుచు నిఖిలభువనకంటకవృత్తిం జీవించుచు నాయెడ సంభావితవైరానుబంధభావను లగుచున్. 584

క. ఆహవముఖమున నను నతిసాహసమున నెదిరి పోరి చక్రనిశితధారాహతిఁ దెగి వచ్చెద రుత్సాహ మెలర్పంగ నాదుసన్నిధి కంతన్. 585

వ. అదియునుం గాక. 586

క. నను వైరంబున నైనను, మనమునఁ దలఁచుటను నాసమక్షమున మదాననమీక్షించుచు నిల్గుట, ననఘాత్మకు లై వసింతు రస్మత్పదవిన్. 587

క. వినుఁ [1]డిలమీఁద నిఁకెన్నఁటికిని బుట్టువు లేదు వీరికిని మీరలు వల్కినయట్ల నాదుచిత్తము, నను దలఁతుం గాన మీమనంబుల నింకన్. 588

ఉ. దీనికిఁ జింతఁ దక్కుఁడు సుధీజనపుంగవులార నావుడు
న్నానలినాసనాత్మజు లనంతునిభావము దా మెఱింగి పెం
పూనిన వేడ్కఁ దేలి తెలి వొందినచిత్తములన్ నుతించి రం
భోనిధిశాయి నార్తజనపోషణభూషణుఁ బాపశోషణున్. 589

వ. మఱియును. 590

ఉ. ఆసనకాదు లంతఁ బులకాంకురముల్ నన లొత్త బాష్పధా
రాసుభగాక్షు లై మునిశరణ్యు నరణ్యు నగణ్యు దేవతా
గ్రేసరుదివ్యమంగళశరీరముఁ జూచి తదీయధామముల్

---

1 డిటమీఁదటి కెన్నఁటి.

భాసురలీలఁ జూచి నవపద్మదళాక్షునకున్ వినమ్రులై. 591

క. తమపలికినభాషణములు, కమలోదరు[1]వాక్యసరణి గాఁ దలఁచుచు నె
య్యమునన్ వైష్ణవలక్ష్మిం, బ్రమదంబునఁ బ్రస్తుతించి పరమేశ్వరుచేన్. 592

క. ఆమంత్రితులై తగ నిజ, ధామములకుఁ జనిరి వారు దడయక లక్ష్మీ
రాముఁడు జయవిజయుల నభి, రామంబుగఁ జూచి పలికె రయ మొప్పారన్.

క. మీ రసురయోనియం దని, వారితులై జనన మంద వలసెను నే దు
ర్వారబలాఢ్యుఁడ నయ్యును, వారింపఁగ నోప విప్రవచనము లెందున్. 594

క. అది గాన దనుజయోనిం, బదపడి జనియించి మద్విపక్షులరై మీ
మది నెపుడు నన్నె తలఁచుచు, వదలక నాచేతఁ జచ్చి వచ్చెద రిటకున్. 595

ఉ. పొం డని యాన తిచ్చి హరి ఫుల్లసరోరుహపత్త్రనేత్రుఁ డా
ఖండలముఖ్యదిగ్వరనికాయకిరీటలసన్మణిప్రభా
మండితపాదపీఠుఁడు రమారమణీమణి దోడ నేఁగుదే
నిండినవేడ్క నేఁగె నిజనిర్మలమందిరపుణ్యభూమికిన్. 596

వ. అంత. 597

క. నిజతేజోహాని గ జయ, విజయులు ధరఁ గూలి రపుడు విహ్వలు లగుచుం
ద్రిజగముల సురవిమాన, వ్రజముల హాహారవంబు గ్రందుగఁ జెలఁగన్. 598

క. వారలు వో దితిగర్భా, గారంబున నున్నవారు గడఁగి తదీయో
దారఘనతేజ మిపు డని, వారణ మీతేజ మెల్ల వమ్ముగఁ జేసెన్. 599

ఉ. ఇంతకు మూల మాహరి రమేశ్వరుఁ డర్థి నొనర్చు కార్యముల్
వింత లె సర్వభూతభవవృద్ధివినాశనహేతుభూతుఁ డా
ద్యంతవికారశూన్యుఁడు దయానిధి మీయెడ మేలు సేయు నీ
చింత దొఱంగి వే చనుఁడు చేకుఱు మీఁద మనోరథార్థముల్. 600

క. అని వనజాసనుఁ డాడిన, విని తద్వృత్తాంత మెఱిఁగి విబుధులు నాకం
బున కేఁగిరి దితి నిజనా, థునిమాటలు దలఁచి యపరితోషముతోడన్. 601

జయవిజయులు దితియందు హిరణ్యాక్షహిరణ్యకశిపు లై పుట్టుట.

తే. ఇంతితనసుతుల్ సురలఁ గాఱింతురనుచుఁ, దలఁచుచుండంగ నంత వత్సరశతంబు
సనఁగ నటమీఁదఁ గనియెఁ గశ్యపునిదేవి, యఖిలలోకైకకంటకు లైనసుతుల.

వ. అయ్యవసరంబున. 603

తే. ధరణి గంపించెఁ గులపర్వతములు వడఁకె
జలధులు గలంగెఁ దారకావళులు డుల్లె
గగన మగలెను మ్రొగ్గె దిక్కరులు దిశల
మిడుఁగుఱు చెదరెఁ బిడుగులు పుడమిఁ దొరఁగె. 604

1 'భాషణములు' అ. ప్ర.

సీ. హోమానలంబుల ధూమంబు లడరెను, బ్రతికూలవాయువుల్ బలసి వీచెఁ
దరువు లెల్లెడ విటతాటంబులై కూలె, గ్రహతారకావళి కాంతి మాసె
బెరసి మొగిళ్లు నెత్తురువాన గురిసెను, మెఱుఁగులు దెసల మిర్మిట్లు గొలిపె
స్వర్భానుఁ డొగి నపర్వమున భానునిఁ బట్టెఁ, గైకొని చిమ్మచీఁకట్లు పర్వె
తే. మొనసి కుక్కలు మొఱఁగెను మోర లెత్తి, పగలు నక్కలు వాపోయె ఖగములార్త
రవములిచ్చెను దేవతా ప్రతిమ లొరగెఁ, గన్నులను నశ్రుకణములు గ్రందుకొనఁగ.
క. మొదవులు నెత్తురుఁ జీమును, బిదికెన్ గార్దభరవంబు భీషణ మయ్యెన్
మద ముడిగెఁ గరులకటములఁ, బొదివెఁ దురంగముల వాలముల నిప్పు లొగిన్.
క. గుహలు రొద లిచ్చెఁ బాప, గ్రహమిత్రతఁ జెంది నక్రగతులను సౌమ్య
గ్రహములు వర్తించెను దుస్సహతేజో దితితనూజ సంభవ వేళన్. 607
మ. భయదప్రక్రియ నట్లు దోఁచిన మహోత్పాతంబు లీక్షించి సం
క్షయకాలం బని కాని సాధుహననోగ్రక్రూర దేవాహితో
దయసంక్షోభము గా నెఱుంగక సమస్తప్రాణిజాతంబు స
ద్భయ మందెన్ సనకాదియోగిజనముల్ దక్కన్ బుధేంద్రోత్తమా. 608
వ. అట్లావిర్భవించిన యనంతరంబ. 609
మ. కులశైలాభశరీరముల్ దనర రక్షోనాథు లత్యుగ్రదో
ర్బల మొప్పం బదఘట్టనన్ ధర సలింపన్ రత్నకేయూరకుం
డలకాంచీకటకాంగుళీయకకిరీటస్వర్ణమంజీరని
ర్మలకాంతుల్ దులకింప నాత్మరుచిచే మందీకృతార్కాంశులై. 610
వ. ఉన్నసమయంబున గశ్యపుండు నిజతనూభవులఁ జూడం దలంచి దితిమందిరంబునకుఁ జనుదెంచి సుతులం గనుంగొని వారలకు నామకరణంబు సేయం దలంచి.
చ. దితిజఠరంబునందుఁ దన తేజము మున్నిడినట్టి పుత్రు న
ద్భుతచరితున్ హిరణ్యకశిపుం డను పేరుఁ బ్రసూతివేళ నా
దితి మును గన్నపట్టి రవితేజునిఁ గాంచనలోచనుం డనా
హితమతిఁ బేరుఁ బెట్టి చనియెన్ నిజనిర్మలపుణ్యభూమికిన్. 612
వ. అయ్యవసరంబున నతులతేజోవిరాజితుండైన హిరణ్యకశిపుండు హిరణ్యగర్భవరదానగర్వంబునను దుర్వారపరిపంథిగర్వనిర్వాపణాఖర్వభుజావిజృంభణంబునను నిఖిలలోకపాలాదుల జయించి (స్వవశం బొనర్చి) సంతుష్టాంతరంగుండై యెందునుం దనకు మృత్యుభయంబు లేక నిర్భయుండై సుఖం బుండెఁ దత్సోదరుండైన హిరణ్యాక్షుండు ప్రతివాసరంబుఁ జండవేదండశుండాదండమండితభుజాదండంబున గదాదండంబు ధరియించి తన్ను నెదిరి కదనంబు సేయం జాలిన యరివీరునిం గానక భూలోకం బెల్లఁ గ్రుమ్మరి దివంబునకు దాడివెట్టి యందు సమరవిముఖు లయిన బర్హిర్ముఖులం గనుంగొని వనజాసనవరప్రదానంబుఁ జింతించి హి

తులు సెలంగ నహితులు గలంగ సుమహితవైజయంతికాదామం బభిరామం
బై వెలుంగం జరణంబుల మణినూపురంబులు మొరయ నిజదేహద్యుతి దిక్కు-
లం బిక్కటిల్లం జనుదెంచువానిం గని విభీతచిత్తు లయి దేవతాగణంబులు గరు
డునిం గని పఱచునురగనికరంబులుంబోలె నిజనివాసంబు లర్కనివాసంబులుఁ
గాంచనావాసంబులుం గా నొనర్చి యెక్కడి కేనియుం జనిన. 613

ఉ. శౌర్యము వోవఁ దట్టి నిజసాధనముల్ దిగ నాడి విక్రమౌ
దార్యపరాక్రమక్రమము దప్పఁగ[1] భీతిలి పాఱి రక్కటా
కార్యముఁ దప్పి నాకు లని కైకొని యార్చి సుమేరుపర్వత
స్థైర్యుఁడు వార్ధిఁ జొచ్చె నతిదర్పితభూరిభుజావిజృంభి యై. 614

వ. ఇట్లు సొచ్చిన. 615

క. వరుణునిబలములు దనుజే, శ్వరుతేజముఁ దేఱి చూడఁ జాలక శౌర్య
స్ఫురణము సెడి యెందేనియుఁ, బఱచెం దజ్జలధిమధ్యభాగమునందున్. 616

క. అమరారివిపులనిశ్వా, సములం బ్రభవించినట్టిజలనిధికల్లో
లములను విపులగదాదం, డమునం బో నడిచె నతిదృఢం బగుశక్తిన్. 617

చ. మఱియును నమ్మహాజలధిమధ్యమునన్ సురవైరి పెక్కువ
త్సరములు గ్రీడ సల్పి రిపుసైన్యవిదారణశౌర్యఖేలనా
పరతఁ జరించి యవ్వరుణపాలిత మైనలసద్విభావరీ
పురమున కేఁగి యందుఁ బరిపూర్ణత నున్నపయోధినాథునిన్. 618

వ. మఱియును. 619

సీ. యాదోగణాధీశుఁ డగుచుఁ బాతాళభు, వనపరిపాలుఁ డై తనరు చున్న
వరుణునిఁ గనుఁగొని పరిహాసితోక్తుల, ని ట్లను విశ్వమం దెన్నఁ గలుగు
సకలలోకైకపాలకులలో నతిబలా, ఢ్యుఁడ వని జగము నుతింపఁ దగిన
శూరుండ విపుడు నీపౌరుష మొప్పంగఁ, గదనరంగమున నన్నెదిరి చూడు

తే. నీభుజావిక్రమంబును శ్లాఘవంబు
నడఁతు నని పల్కుటయు విని యబ్ధివిభుఁడు
పగఱజయమును వృద్ధియు బలము నాత్త
బలముఁ దలపోసి దనుజుతో బవరమునకు. 620

క. సమయము గా దని తనచి, త్తమునం గలరోషవహ్నిఁ దాలిమి యనుతో
యములం దగ నార్చుచు నుప, శమితోక్తులఁ బలికె దనుజసత్తముతోడన్.

చ. మనమున శాంతిఁ బూని నియమంబున సంగర ముజ్జగించి యే
మనయము నున్నవార మిపు డాహవకేళిఁ జరింప రాదు నీ
ఘనభుజవిక్రమస్ఫురితగాఢవిజృంభణముల్ జయింపఁ జా

1. దవ్వఁగ.

లినప్రతివీరు లెవ్వరును । లేరు ముకుందుఁడు దక్క నెక్కడన్. 622

చ. గొనకొని యమ్మహాత్ముఁడు వికుంఠపురంబున నున్నవాఁడు దా
నని మొనఁ బెక్కుమాఱు లభియాతుల నోలి జయించి శక్తిపెం
పున నడిసన్నవీరుఁ డని । భూజనకోటి నుతింప విందు వే
చను మతఁ డిచ్చు నీకు నని । సర్వముఁ దీఱెడు నంతమీఁదటన్. 623

ఉ. నిందకు నోర్చి యాజిమొన । నిల్వఁగ నోపక వీఁగి పాఱునీ
పందల వెంటఁబెట్ట మగపంతమె సర్వశరణ్యుఁ డైనగో
విందుఁడు దీర్చు నీపని వివేకవిహీన చనంగ నోపు దే
నందుల కేఁగు మాతఁ డమరారులఁ బోర జయించు నిచ్చలున్. 624

వ. అదియునుం గాక. 625

క. పురుషాకృతిఁ బ్రతియుగమునఁ, బురుషోత్తముఁ డవతరించి । భూరిభుజావి
స్ఫురణన్ దుష్టనిశాటుల, హరియించుచు నుండు మునిగణార్చితపదుఁడై. 626

ఉ. కావున నావిభుం దొడరి । కయ్యము దయ్య మెఱుంగఁ జేసి ర
క్షోవర నీభుజాబలముసాం పటి మేదినిఁ గూలి సారమే
యావళి కాశ్రయం బగుదు । వచ్చటి కిప్పుడ పోఁగు దేని నీ
చేవయు లావు నేర్పడును । జెప్పఁగ నేటికి మీఁదికార్యముల్. 627

చ. అని వరుణుండు వల్కిన దురాగ్రహ మెత్తి హిరణ్యలోచనుం
డనయము మానసంబున భయం బొకయింతయు లేక సంగరా
వని నెదిరింతు నేఁ డమరవర్ధను దుష్టవిమర్దనున్ జనా
ర్దను ననుచున్ వికుంఠనగరస్ఫుటసంచితమార్గవర్తియై. 628

క. చనునవసరమున నారద, మునివరుఁ డెదు రేఁగుదెంచి । ముదము దలిర్పన్
దనుజేంద్ర యెందుఁ బోయెద, వని యడిగిన నారదునకు । నతఁ డిట్లనియెన్.

చ. సరసిరుహోదరుం దొడరి । సంగర మే నొనరించి యిందిరా
వరుని ననంతుఁ ద్రుంచి సురవైరికులంబుల కెల్ల మోదవి
స్ఫురణ ఘటింపఁ జేయుటకుఁ । బూని వికుంఠపురానువర్తినై
యరిగెద నన్న నమ్మునికులాగ్రణి దానవనాథు కిట్లనున్. 630

చ. గురుభుజుఁ డమ్మహాత్ముఁడు వికుంఠపురంబున నేఁడు లేఁడు భూ
భరము వహింప నాదికిటిభావము దాల్చి రసాతలంబునం
దిరవుగ నున్నవాఁ డచటి । కేఁగఁగ నోపుదువేని నేఁగు మం
దరయఁగఁ గల్గు నీకు నసురాంతకుతో డిరణం బవశ్యమున్. 631

—హిరణ్యాక్షుఁడు యజ్ఞవరాహం బగుహరి నెదిరించి పోరుట.—

చ. అనవుడు దానవేంద్రుఁడు హుతాశనుకైవడి మండి పద్మలో
చను నెదిరించువేడుకలు । సందడిగొల్ప ననల్పతేజుఁ డై

ఘనగదఁ గేలఁ బూని త్రిజగద్భయదాకృతిఁ దాల్చి వ్రేల్మిడిం
జనియె రసాతలంబునకుఁ జండభుజాబలదర్ప మేర్పడన్. 632
వ. చని జలమధ్యంబున. 633
క. దివిజారి యెదురఁ గాంచెను, నవిరళదంష్ట్రాభిరాము నమరలలామున్
గువలయభరణోద్ధాముఁ, సవనమయ స్తబ్ధరోము జలదశ్యామున్. 634
వ. అయ్యవసరంబున సూకరాకారుం డైన హరియు. 635
క. వనజరుచిసన్నిభము లగు, తనలోచనయుగళదీప్తిఁ దనరఁ దదాలో
కనముల దనుజాధీశుని, తనుకాంతి హరింపఁ జేసెఁ దత్క్షణమాత్రన్. 636
వ. మఱియు నయ్యాదివరాహం బవార్యశౌర్యంబున నూఱు లేనివిహారంబునం
జరియించునట్టియెడ. 637
సీ. తుదమొదళ్లకుఁజిక్కఁ దనునిసిపాఱఁగ మోరఁ, గులశైలములఁజిమ్ముఁ గొంతదడవు
బ్రహ్మాండభాండంబుపగిలి చిల్లులుపోవఁ, గొమ్ములఁ దాటించుఁ గొంతదడవు
జలధు లేడును బంకసంకులం బై యింక, ఖురముల మట్టాడుఁ గొంతదడవు
నుడురాజుసూర్యుఁడునొక్క మూలకుఁ బోవఁ, గుఱుచవాలముద్రిప్పుఁగొంతదడవు
తే. గునియుఁ గుప్పించు లంఘించుఁ గొప్పరించు
నెగయు ధరఁ ద్రవ్వు బొఱియఁగా నేపు మిగిలి
దానవేంద్రునిగుండెలు దల్లడిల్లఁ
బంది మెల్లన రణపరిస్పంది యగుచు. 638
వ. మఱియును. 639
క. కనుఁగవ నిప్పులు రాలఁగ, సునిశితదంష్ట్రాగ్రయుతవసుంధరుఁ డగుచుం
దన కెదు రేతేరఁగ నీ, వనచర మేరీతి నిపుడు వనచర మయ్యెన్. 640
క. అని యాశ్చర్యభయంబులు, దనమనమునఁ దొంగలింపఁ దనుజాధిపుఁ డి
ట్లనియెఁ భీకరసూకర, తను వొంది చరించుదనుజదర్పాపహులోన్. 641
క. ఘనసూకర మూర్ధాత్మక, వనరుహసంభూతదత్తవరదానమునం
గనినరసాతలగతభువి, యనయంబును నాయధీన మై వర్తించున్. 642
క. గొనకొని నీ వీధరణిం, గొని పోకుము విడుము కాక కొని పోఁగద వే
గొనియెద నీప్రాణముఁ గై,కొను నావచనములు సలము కొన నేమిటికిన్. 643
క. మాయావి వగుచు నిప్పుడు, వాయక యీపుడమిఁ జోరభావంబున [1]నీ
వీయెడఁ గొని పోఁ జూతునె, యాయతభుజబలముచేత నడఁపక యనుచున్.
సీ. అవిరళయోగమాయాబలంబునఁ జేసి, యల్పపౌరుషమున నలరునిన్ను
నర్థి సంస్థాపించి యస్మత్సుహృద్భృత్య,కులులకెల్లను మోదమొలయఁ జేయఁ
జాలు వేది మద్గదాశీర్ణుఁడ వగునిన్నుఁ, గనుఁగొని దేవతాగణము లెల్ల

1 ఁ గొం,పోయెదు నాశత్రువులకు, ధియుత మిత్రుండపోలెఁ బెంపు తలిర్చన్. వ్రా. ప్ర.

దుర్మాలు లై చాల నెఱి నశించెద రన్న, విని యజ్ఞపోత్రి యై వెలయుచున్న
తే. హరి సరోజాతభవముఖామరుల కెల్ల, వచ్చు నురవస్థ కార్తలో వంత నొంది
నిశితదంష్ట్రాగ్ర[1]లసిత యై నెగడుధరణి, దేవితో నొప్పె నా దేవదేవుఁ డంత.
క. [2]సురరిపువాక్యాంకుశముల, గుఱుకుపితస్వాంతుఁ డగుచుఁ గొమరారె వసుం
ధరతోడ భీతి నొందిన, కరిణిం గలకరికులేంద్రుకరణిం బెలుచన్. 646
తే. నిశితసితదంతరోచులు నింగిఁ బర్వఁ, గంధి వెడలి భయంకరాకారలీల
నరుగుభీషణముఖవరాహావతార, మొనరఁ దాల్చినపద్మలోచనుని వెనుక. 647
క. కరివెనుకఁ దగులునక్రము, కరణిం జని దైత్యవిభుఁడు గదిసి యిటు లనున్
దురితపయోనిధితరికిం, గిరికిన్ ఖురదళితమేరుగిరికిన్ హరికిన్. 648
క. నిందకు రోయక లజ్జం, జెందక వంచనను రణము సేసి జయంబుం
బొందెద నని [3]తలఁచుచు నిటు, పందగతిం బాఱ బంటుపంతమె నీకున్. 649
వ. అని యాక్షేపించినం బుండరీకాక్షుండు గోపోద్దీపితమానసుం డై. 650
క. తోయములమీఁద భూమి న, నాయాసత నిల్పి దాని కాధారముగాఁ
దోయజనాభుఁడు దనబల, మాయతమతిఁ బెట్టె సురలు హర్షము వొందన్.
తే. కుసుమములవృష్టి బోరనఁ గురిసె నంత
విభవ మొప్పార దేవదుందుభులు మొరసెఁ
గడఁక వీతెంచె గంధర్వగానరవము
నందితము లయ్యె నప్సరోనర్తనములు. 652
వ. అయ్యవసరంబున నయ్యజ్ఞవరాహమూర్తిధరుం డైనకమలలోచనుండు గనక
కుండలకేయూరగ్రైవేయకటకాంగుళీయకభూషణరోచులు నింగిఁ బర్వ సమర
సన్నద్ధుం డై. 653
చ. ఘనగదఁ గేలఁ బూని మణికాంచననవ్యవిచిత్రవర్మ మిం
పొసరఁగఁ దాల్చి దానవనియుక్తమరుక్తినిశాతబాణముల్
దనఘనమర్మముల్ గలఁప దానవహంత నితాంతశౌర్యుఁ డై
కనలుచు వచ్చునద్దనుజుఁ గన్గొని రోషవిభీషణాకృతిన్. 654
వ. ఇట్లనియె. 655
మ. వినరా యోరి యమంగళాచరణ యుద్వృత్తిన్ ననున్ నీమది
న్ననయంబున్ వనగోచరం బగుమృగం బంచుం దలం తౌర నే
నెనయన్ వన్యమృగంబ యౌదు బలిమి న్నే తెంచునీబోఁటియా
శునకశ్రేణి వధింతు నేఁ డని మొనం జోఁ గోర్చి వర్తించినన్. 656
క. బలిమి గలదేని నాతోఁ, గలనను నెదిరించి పోరఁ గడఁగుము నీకో

1 కోరకవసితధరణి. 2 'వరబలయూత జలచరగణ,పరిపీడాకులవిలోలభావముతోవం,సురి చాల భీతి నొందిన, కరిణిం గల' వ్రా. ప్ర. 3 మదిఁ దలఁచిటు.

ర్కులు నేఁడు దీర్తు నూరక, తలపోయ వికత్థనంబు । దగదు దురాత్మా. 657

చ. విను మిది గాక సంగరవి । వేకవిశారదు లైనయట్టిస
జ్జనములు మృత్యుపాశములఁ । జాల నిబద్ధులు నయ్యు నీవలెన్
గొనకొని యాత్మసంస్తుతుల । కుర్ ముదమంద రిదేల యీవిక
త్థనములు బంటుపంతములె । దైత్యకులాధమ యెన్ని చూడఁగన్. 658

మ. ధృతిఁ బాతాళమునందు నీ వనెడిసం । దీప్తాగ్రనిక్షేప మే
నతిదర్పంబునఁ గొందుఁ జూడు మిదె దే । వారాతి నన్నెన్న డా
గతలజ్జుం డన దాఁగి యుండి రణముం । గావింతు యుష్మద్గదా
వితతద్రావితుఁ డన్నన న్నెదురుమా । పే తీర్తు నీకోరికల్. 659

ఉ. ఎన్నఁ బదాతియూథముల । కెల్ల విభుండవు పోటుబంటవై
నన్ను రణోర్వి నేఁ డెదిరి । నన్ భవదీయబలంబు నాయువున్
మిన్నక కొందుఁ జూడు మిది । మేరఁగ మేదిని వీతదైత్యమై
వన్నెకు నెక్కఁ జేసెద న । వార్యపరాక్రమవిక్రమంబునన్. 660

చ. నను నెదురంగఁ జాలినఘ । నం బగుశౌర్యము ధైర్యమున్ బలం
బును గలవేని నిల్వు రణ । భూమిని నీహితు లైనవారికిం
గనుఁగవ బాష్పపూరములు । గ్రమ్మఁగ మాన్పఁగ నోపుదేనిఁ జ
య్యనఁ జనఁ బొమ్ము దానవకు । లాధమ యూరక రజ్జులేటికిన్. 661

క. నను నిట సంస్థాపించెద, నని పలికితి వంతవాఁడ । వౌదువు నీకున్
నెన రైనచుట్టములఁ బొడఁ,గని రా యిదె యమునిపురికిఁ । గాఁపుర మనఁగన్.

మ. అని యిబ్భంగి సరోరుహాక్షుఁడు హిరణ్యాక్షున్ విడంబించి ప
ల్కినహాస్యోక్తుల కుల్కి రోషమదసం । గీభూతచేతస్కుఁ డై
కనుఁగ్రేవన్ మిడుఁగుర్లు నాలఁ బొడమం । గాఁ గిన్కమైఁ దోఁకఁ ద్రొ
క్కినకృష్ణోరగరాజుమాడ్కి మదిలోఁ । గీడ్పాటు వాటిల్లఁగన్. 663

క. చలితేంద్రియుఁ డై నిట్టూ,ర్పులు నిగిడించుచును బొమలు । ముడివడ రోషా
కులమానసుఁ డై గదఁ గొని, జలజాక్షున కెదురునడచె । సాహస మొప్పన్.

వ. అత్తఱి హిరణ్యాక్షుఁ డతిభయంకరాకారుం డై. 665

మ. గద సారించి మదాసురేంద్రుఁడు సమ । గ్రక్రోధుఁ డై మాధవుం
గుదియన్ వ్రేసిన వ్రేటు గైకొనక ర । క్షోహంత శౌర్యోన్నతిన్
గద గేలన్ ధరియించి దానిఁ దునుకల్ । గావించినం దైత్యుఁ డు
న్మదుఁ డై యొండుగదన్ రమావిభుని భీ । మప్రక్రియన్ వ్రేసినన్. 666

చ. అది దనుఁ దాఁకకుండ దను । జారి గదారణకోవిదక్రియా
స్పదకరలాఘవక్రమముఁ । బైకొని చూపి విరోధిపేరురం
బదయత వ్రేయ వాఁడు వివ । శాకులభావము నొంది యంతలో

మదిఁ దెలివొంది వ్రేసె రిపుమానవిమర్దను నాజనార్దనున్. 667

వ. ఇట్లు దలపడి యన్యోన్యజయకాంక్షల నితరేతరతుంగతరంగతాడితంబు లగు దక్షిణోత్తరసముద్రంబులరాగంబునఁ బరస్పరశుండాదండఘట్టితమదాంధగంధ సింధురయుగంబుచందంబున రోషభీషణాటోపంబులం దలపడుబెబ్బులులగబ్బున నతిదర్పాతిరేకంబున నెదిర్చి అంకెలు వైచుమదవృషభంబులరభసంబున నసహ్యసింహపరాక్రమంబున విక్రమించి పోరు నెడ హిరణ్యాక్షుండు సవ్యమండల భ్రమణంబునఁ బరివేష్టించినం బుండరీకాక్షుండు దక్షిణమండలభ్రమణంబునం దిరిగి విపక్షువక్షం బశనిసంకాశం బగుగదాదండంబునం బగిల్చిన వాఁడు దెప్పిఱి తెలివొంది లేచి దనుజపరిపంథిఫాలంబు నొప్పించె నప్పు డమ్మేటివీరులు శోణితసిక్తాంగులై పుష్పితాశోకంబులం బురుడించుచుం బాయుచు డాయుచు వ్రేయుచు రోయుచు నొండొరులరుధిరంబు లాఘ్రాణించుచుఁ దిరస్కారపరిహాసోక్తుల నిచ్చుచుఁ బోరుసమయంబున నమ్మహాబలులసమరంబుఁ జూచు వేడ్కఁ బద్మసంభవుండు నిఖిలమునిసంఘసిద్ధసాధ్యదేవగణంబులతోడఁ జనుదెంచి ధరిత్రీనిమిత్తంబున నసురవరునితోడం బోరుయజ్ఞవరాహున కిట్లనియె. 668

ఉ. అంచితదివ్యమూర్తి పరమాత్మక యీకలుషాత్ముఁ డైనన
క్తంచరుఁ డస్మదీయవరగర్వమునన్ భువనంబు లెల్లఁ గా
రించు మదించి యిట్టివిపరీతచరిత్రునిఁ ద్రుంప కిట్లుపే
క్షించుట గాదు వీని బలిసేయు వసుంధరకున్ శుభం బగున్. 669

క. బాలుఁడు కరమున నుగ్ర, వ్యాళము ధరియించి యాడువడువున రక్షః
పాలునిఁ ద్రుంపక యూరక, పాలార్చుట నీతిగా శుభప్రద యింకన్. 670

వ. అదియునుం గాక. 671

మ. అనఘా యీయభిజిన్ముహూర్తమున దేవారాతి మర్దింపవే
ననయంబున్ మఱి దైత్యవేళ యగుసంధ్యాకాల మేతెంచినన్
ఘనమాయాబలశాలి యైనదనుజున్ ఖండింపఁగా రాదు గా
వున నీవేళన త్రుంపు సజ్జనహితప్రోద్యోగరక్తుండ వై. 672

క. అని సరసిజగర్భుఁడు వ, ల్కినవచనము లర్థి విని నిలింపులు గుంపుల్
గొని చూడ సస్మితాననవనజము వెలుఁగొంద నసురవరు కభిముఖుఁ డై. 673

తే. పుండరీకాక్షుఁ డయ్యును భూరిరోష,నిరతిఁ దరుణారుణాంభోజనేత్రుఁ డగుచు
ఘనగదాదండ మెత్తి రాక్షసునిహనువు,నుగ్రగతి మొత్తెవాఁడును నోసరించె.

క. పసువడి దితిసుతుఁ డతిభీ, కరగదఁ జేఁ బూని చిత్రగతులను బక్షో
దరు డాసి చేతిగద సా, గరమునఁ బడ నడిచె బాహుగర్వ మెలర్పన్. 675

వ. అంత. 676

తే. హరి నిరాయుధుఁ డైన సురారి సమర, ధర్మ మాత్మ నుదలఁచియుద్ధంబుఁ దక్కి

నిలిచి చూచుచు నుండెను । నింగి యమర,వరులహాహారవంబుల । భరిత మయ్యె.

క. సరసిజనేత్రుఁడు దనుజే,శ్వరుసంగరధర్మమునకు । సమధిక శౌర్య
స్ఫురణకుఁ దనచిత్తంబునఁ, గర మాశ్చర్యంబు నొంది । కడఁక దలిర్పన్. 678

మ. కుతలోద్ధర్త మనంబునం దలఁచె ర । క్షోరాడ్వధార్థంబుగా
దితిసంతానకులాటవీమహితసం । దీప్తప్రభాశుక్రమున్
సతతోద్యజ్జయశ । బ్దసన్ముఖరభా । స్వచ్చక్రమున్ సంతతా
శ్రితనిర్వక్రముఁ బాలితప్రకటధా । త్రీచక్రముం జక్రమున్. 679

వ. అదియునుం బ్రచండమార్తాండమండలప్రభాపటలచటులవిద్యోతమానంబును బటునటజ్జ్వాలికాపాస్తసమస్తకుటిలారాతిబలాఖర్వదుర్వారబాహాగర్వాంధకారంబును నసహ్యకహకహనినదాధరీకృతసాగరఘోషంబును సకలదేవతాగణజేగీయమానంబును ననంత తేజోవిరాజితంబును నిజప్రభాపటలపూరితబ్రహ్మాండకటాహంబును నై రయంబునం జనుదెంచి దనుజారిదక్షిణకరసరోజంబు నలంకరించిన నాశుభాంగుండు రథాంగపాణి యై దివంబున నమరగణంబులు జయజయశబ్దంబులు వలుక నసురవిభున కెదురుగా నడచిన. 680

క. పొడగని దనుజుఁడు పెదవులు, దడుపుచుఁ బొలివోనిబంటు । తనమున బీరం
బుడుగక భీషణగదఁ గొని, యడిచెన్ మఖమయవరాహు । నమితోత్సాహున్.

క. త్రిదశారి దన్ను వ్రేసివ, గదఁ బదమునఁ బోవఁ దన్ని । కమలాక్షుఁడు పెం
పొదవఁగ మనమున మోదము,గదురఁగ లేనగవు వదన । కమలముఁ [1]బొదువన్.

వ. ఇవ్విధంబున గదఁ బోవం దన్ని యసురవిభునితో ని ట్లనియె. 683

చ. ఘనగదఁ గేలఁ బూని భుజ । గర్వ మెలర్పఁగ నన్ను సంగరా
వని నెదిరింతు రార యని । వారణ దైత్యకులేశ్వరాధమా
యనవుడు వాఁడు [2]నుబ్బి గద । నంబుజనాభుని వ్రేసె వ్రేసినం
దనుజవిభేది వట్టికొనెఁ । దార్క్ష్యుఁ డహీంద్రునిఁ బట్టుకైవడిన్. 684

క. దితిజుఁడు దనబల మప్రతి,హతతేజుం డగుసరోరు । హాక్షుని శౌర్యో
న్నతిమీఁదఁ బెట్ట కుండుట, మతి నెఱిఁగియుఁ బెనఁగె దురభి । మానము పేర్మిన్.

వ. అంత. 686

సీ. కాలానలజ్వాల । జ్వాలావిలోలక, రాళమై పెంపొందు । శూల మంది
సురవైరి యక్షసూ । కరరూపధరుఁ డైన, వనజనాభునిమీఁద । వైవ నదియు
సద్ద్విజోత్తముమీఁదఁ । జపలత గావించు, నభిచారకర్మంబు । నట్ల బెండు
పడి పఱతేఁ గని । పద్మోదరుఁడు దానిఁ, జక్రధారాహతిఁ । జండవిక్ర

తే. మమున నడుమన వడిఁ ద్రుంచె । నమరభర్త,మహితదంభోళిచే గరు । త్మంతుపక్ష
మతిరయంబునఁ ద్రుంచిన । గతిఁ జెలంగి, సురలు మోదింప నసురులు । సొంపుడింప.

1. మ్రోవన్. 2. నవ్వి.

వ. అయ్యవసరంబున నయ్యసుర దనశూలంబు చక్రంబుచేత నిహతం బగుటం గని.

క. దితిజుఁడు రోషోద్ధతుఁ డై, యతినిష్ఠురముష్టిఁ బొడిచె హరి నాలోకో
న్నతుఁ డొప్పెఁ గుసుమమాలా,హతి దిగ్గజరాజుఁబోలె నతిదర్పితుఁ డై. 689

మ. హరిమీఁదన్ దితిసంభవుండు ఘనమాయాకోట్లు పుట్టించినన్
ధరణీచక్రము భూరిపాంసుపటలధ్వాంతంబునం గప్పె భీ
కరపాషాణపురీషమూత్రఘనదుర్గంధాస్థిరక్తావళుల్
గురిసెన్ మేఘము లభ్రవీథిని మహాక్షోభక్రియాలోల మై. 690

వ. మఱియును. 691

చ. తవిలి విముక్తకేశపరిధానము లుగ్రకరాళదంతతా
లువులును రక్తలోచనములుం గలభూతపిశాచఢాకినీ
నివహము లంతరిక్షమున నిల్చి నిజాయుధపాణు లై మహో
రవముగ యక్షదైత్యచతురంగబలంబులఁ గూడి తోఁచినన్. 692

వ. అంత. 693

క. త్రిసవనపాదుం డగునా,బిసరుహనేత్రుండు లోకభీకర మగునా
యసురాధిపు మాయావిని.రసనకరం బైనశస్త్రరాజముఁ బనుపన్. 694

క. ఆచక్రభానుదీప్తి ధ, రాచక్రమునందు నిండి రయమున నమ్మా
యాచక్రము నడఁగించెను, నీచక్రముఁ డైనయామినీచరు నెదురన్. 695

వ. అంత నిక్కడ. 696

క. దితి దనవిభువాక్యంబుల, గతి దప్పద యనుచుఁ దలఁపఁగాఁ జన్నుల శో
ణితధార లొలికె రక్షః, పతి యగుకనకాక్షుపతనభావము దోఁపన్. 697

వ. అయ్యవసరంబున నసురవిభుండు దనచేసినమాయాశతంబులు గృతఘ్నునకుం గావించినయుపకారంబులుంబోలె హరిమీఁదఁ బని సేయక విఫలంబు లయినం బొలివోవనిబంటుతనంబునఁ బుండరీకాక్షుఁ జేరం జనుదెంచి బాహుయుగళంబు సాఁచి పూఁచి పొడిచి రక్షోవైరివక్షంబుఁ బీడించిన నయ్యధోక్షజుండు దప్పించుకొని తలంగినం జెలంగి దైత్యుండు నిష్ఠురం బగుముష్టిం బొడిచిన నసురాంతకుండు మిసిమింతుండు గాక రోషభీషణాకారంబున వాసవుండు వృత్రాసురుం దెగటార్చినచందంబున వజ్రి వజ్రసన్నిభం బగునఱచేతం [1]గఱకుటసురకటితటంబుఁ జటులగతి వ్రేసిన (నాహిరణ్యాక్షుండు దిర్దిరం దిరిగి యుదస్తలోచనుం డై సోలి యొట్టకేలకు నెదుర నిలువంబడె నంత.) 698

క. దిట చెడి లోఁబడె దైత్యుఁడు, సటికిన్ దంష్ట్రావిభిన్నశత్రుమహోర
స్తటికిన్ ఖరఖురపుటికిం, గటితటహతకమలజాండఘటికిం గిటికిన్. 699

వ. ఇట్లు లోఁబడిన. 700

1 గఱకు దనుజకటి.

మ. [1]దివి నింద్రాదులు సంతసింప హరి మొత్తెం గర్ణమూలంబునం
బవిసంకాశకఠోరహస్తమున శుంభద్భల్లీల మై వాన దా
నవలోకేశుఁ డుదస్తనేత్రుఁ డగుచు న్దైన్యంబు వాటిల్లఁగా
భువిమీఁదన్ వడిఁ గూలె మారుతహతోద్యన్మాలావనీజాకృతిన్. 701
క. బుడబుడ నెత్తురు గ్రక్కుచు, వెడరూపము దాల్చి గ్రుడ్లు వెలికుఱుక నిలం
బడి పండ్లు గీఁటుకొనుచును, విడిచెం బ్రాణములు దైత్యవీరుం డంతన్. 702
తే. పడినదనుజేశ్వరునిఁ జూచి పద్మసంభ, వాదిదివిజులు వెఱఁగంది రాత్మలందు
నితఁడు పొందుట యెట్లొకో యీయవస్థ, ననితలంచుచు మఱియు నిట్లనిరివరుస.
మ. వరయోగీంద్రులు యోగమార్గముల నెవ్వాని న్మనోవీథి సు
స్థిరతన్ లింగశరీరభంగమునకై చింతింతు రాపంకజో
దరుపాణ్యాహతిఁ దన్ముఖాంబురుహమున్ దర్శించుచుం జచ్చె దు
ర్భరి[2]తోత్తంసుఁడు దైత్యవల్లభుని[3]సౌభాగ్యంబు దా నెట్టిదో. 704
చ. సమమతి వీరు దైత్యకులశాసనుపారిషదుల్ మునీంద్రశా
పమున నికృష్టజన్మమునఁ బైకొని పుట్టియు నేఁడు విష్ణుచే
సమయుటఁ జేసి మీఁద నగుజన్మమునన్ జలజాక్షునిత్యవా
సమున వసింతు రెన్నఁటికిఁ జావును బుట్టువు లేవు వీరికిన్. 705
క. అని వెఱఁగందుచుఁ ద్రిసవన, తను పొందినయట్టివికచతామరసాక్షు
న్ననిమిషముని యోగిజనా, వనదక్షున్ దనుజకరటివరహర్యక్షున్. 706
వ. కనుంగొని. 707
చ. వనజదళాక్షు యీజగతి వారలమర్త్యము లీ నెఱింగి యీ
సునఁ బగఁ బుట్టనీదివిజసూదనుఁ జంపితి గాన యింక శో
భన మగు నంచు హస్తములు ఫాలములం గదియించి యందఱున్
వినమితులై నుతించిరి వివేకవిశాలునిఁ బుణ్యశీలునిన్. 708
వ. అంత. 709
చ. సవనవరాహమూర్తి సురశాత్రవుఁ ద్రుంచినమీఁద భారతీ
ధవముఖదేవతామునికదంబము దన్ను నుతించునట్టిసం
స్తవమున కాత్మలోనఁ బ్రమదంబునఁ బొంది సమగ్రమంగళో
త్సవము దలిర్ప నందఱఁ బ్రసాదవిలోకన మొప్పఁ జూచుచున్. 710
చ. అరిగె వికుంఠధామమున కమ్మహితోత్సవసూచకంబు గా
మొరసె సుపర్వదుందుభులమోఘములై ధరణీతలంబునం

---

1 'దివి నింద్రాదులు సంతసింప హరి యుద్రేకం బనేకంబుగాఁ, బవిసంకాశకఠోరహస్తమున శుంభద్భల్లీల మై వ్రేయ దానవ'—వ్రాఁతప్రతులు. 2 తోదాత్తుఁడు. 3 యీభాగ్యంబు.

గురిసెఁ బ్రసూనవృష్టి శిఖిగుండము లెల్లెడఁ దేజరిల్లె భా
స్కరశశిమండలంబులు నిరజద్ద్యుతితో వెలుఁగొందె నత్తఱిన్. 711

క. అని యీపుణ్యచరిత్రము, వనరుహసంభవుఁడు త్రిదివవాసులకుం జె
ప్పినయది మైత్రేయుఁడు విదురున కెఱిఁగించినవిధంబు రూఢము గాఁగన్.

క. శుకయోగి పరీక్షిత్తున, కకుటిలమతి నెఱుఁగఁ జెప్పె నని సూతుఁడు శౌ
నకముఖ్యులైనమునివరు,లకుఁ దెలియఁగఁ జెప్పె మఱియు లాలన మొప్పన్.

వ. ఇవ్విధంబున మైత్రేయుండు సెప్పిన విని విదురుండు సంతసిల్లె నని. 714

క. అనఘం బగునీచరితము, వినినఁ బఠించిన లభించు విశ్రుతకీర్తుల్
వనజోదరుపదభక్తియు, మునుకొని యిహపరసుసౌఖ్యములు జనములకున్.

వ. అని చెప్పి వెండియు సూతుండు మహర్షుల కిట్లనియె నట్లు పరీక్షిన్నరేంద్రుండు శుకయోగీంద్రుం గనుంగొని మునీంద్రా హిరణ్యాక్షవధానంతరంబున వసుంధర సమస్థితిం బొందినవిధంబును స్వాయంభువమనువుఁ బుట్టించినయనంతరంబున విరించి దిర్యగ్జాతిజంతుసృష్టినిమిత్తంబులైనమార్గంబు లెన్ని సృజించె మహాభాగవతోత్తముం డగు నవిదురుండు కృష్ణున కపకారంబు దలంచినపాపవర్తను లగుధృతరాష్ట్రపుత్త్రులం బాసి జనకుం డగుకృష్ణద్వైపాయనునకు సముం డగుచుఁ దనమనోవాక్కాయకర్మంబులు కృష్ణునందఁ జేర్చి భాగవతజనోపాసకుండై పుణ్యతీర్థసేవాసమాలబ్ధయశోవిగతకల్మషుం డగుచు మైత్రేయమహాముని నేమి ప్రశ్నంబు లడిగె నని యెల్లం దెలియ నానతిమ్మనిన రాజేంద్రునకు శుకయోగీంద్రుం డిట్లనియె. 716

సీ. విమలాత్ముఁడైనయవ్విదురుండు మైత్రేయ,మునివరుఁ జూచి యిట్లనియెఁ బ్రీతిఁ
జతురాత్మ సకలప్రజాపతి యైనట్టి, జలజగర్భుఁడు ప్రజాసర్గమందు
మును ప్రజాపతులను బుట్టించి వెండియుఁ, జిత్తమం దేమి సృజింపఁ దలఁచె
మును సృజించినయట్టిమునులు మరీచ్యాదు, లబ్జజునాదేశ మాత్మ నిలిపి
తే. యర్థి నెట్లు సృజించిరి యఖిలజగము, మెఱసి మఱివారు భార్యాసమేతు లగుచు
నేమి సృజియించి రది గాక కామినులను, బాసి యేమి సృజించి రాభద్రయశులు.

క. అందఱుఁ దమలో నైక్యముఁ, జెందినచో నేమి దగ సృజించిరి కరుణా
కందళితహృదయ యిన్నియుఁ, బొందుగ నెఱిఁగింపు మయ్య బుధనుత నాకున్.

—చతుర్ముఖుం డొనర్చు మహదాదిదేవతాగణసృష్టిం దెలుపుట.—

సీ. అనిన మునీంద్రుఁ డిట్లనియె జీవాదృష్ట,పరుఁడు మాయాయుక్తపురుషవరుఁడుఁ
గాలాత్మకుఁడు ననుకారణంబున నిర్వి,కారుఁడై నట్టిజగన్నివాసుఁ
డాదిజాతక్షోభుఁ డయ్యె నమ్మేటివ,లనను గుణత్రయంబును జనించె
నాగుణత్రయమునం దయ్యె మహత్తత్త్వ, మది రజోగుణహేతు వైనదాని
తే. యం దహంకార మొగిఁ ద్రిగుణాత్మకమునఁ

బొడమె మఱి దానివలనఁ బ్రభూత మయ్యెఁ
బంచతన్మాత్ర లందు సంభవము నొందె
భూతపంచక మీసృష్టిహేతు వగుచు. 719

వ. అవియును దమలోనఁ బ్రత్యేకంబ భువననిర్మాణకర్మంబునకు సమర్థంబులు గాక యన్నింటిసంఘాతంబునఁ బాంచభౌతికం బైనహిరణ్మయాండంబు సృజియించె నదియును జలాంతర్వర్తి యై వృద్ధిఁ బొందు చుండె నందు. 720

సీ. నారాయణాఖ్య నున్నతి నొప్పు బ్రహ్మంబు, సాహస్రదివ్యవర్షంబు లోలి
వసియించి యుండె నావాసుదేవునినాభి,యందు సహస్రసూర్యప్రదీప్తిఁ
దనరుచు సకలజీవనికాయయుత మగు,పంకజాతంబు సంభవము నొందెఁ
బరఁగంగ నందులో భగవదధిష్ఠితుం, డై స్వరా ట్టగుచతురాననుండు

తే. జనన మందెను దత్పద్మసంభవుండు, [1]నామరూపగుణాదిసంజ్ఞాసమేతుఁ
డగుచు నిర్మాణ మొనరించె నఖిలజగము, వనజజుండు నిజచ్ఛాయవలన మఱియు.

సీ. తామిస్రమును నంధతామిస్రమును దమ.మును మోహనము మహామోహనంబు
ననుపంచమోహరూపాత్మక మైనయ,విద్యఁ బుట్టించి యవ్వేధఁ దనకు
నది తమోమయదేహ మని మది రోసి త, త్తనువు విసర్జించె ధాత్రముక్త
దేహంబు సతతక్షుత్తృష్ణల కావాస,మును రాత్రిమయము నయ్యెను దలంప

తే. నందులో యక్షరక్షస్సులన జనింప, వారికప్పుడు క్షుత్తృషల్ వఱలఁ గొంద
ఱాచతుర్ముఖు భక్షింత మనిరి కొంద, ఱతని రక్షింత మని తగ నాడి రంత.

వ. ఇట్లు వలుకుచు భక్షించువార లయి ధాతసన్నిధికిం జనిన నతండు భయవిహ్వలుం డై యేను మీజనకుండను మీరలు మత్పుత్రులరు నన్ను హింసింపకుం డనుచు మా మాజక్షత రక్షత యనుశబ్దంబులు వలుకం దన్నిమిత్తంబున వారలకుం గ్రమంబున యక్షరక్షోనామంబులు ప్రకటంబు లయ్యె వెండియుం బ్రభావిభాసితం బైనయొక్కకాయంబు ధరియించి సత్త్వగుణగరిష్ఠులుం బ్రభావంతులు నగుసుపర్వులం బ్రముఖులంగా సృజియించి తత్ప్రభామయగాత్రవిసర్జనంబు సేసిన నది యహోరూపం బై దేవతాళికి నాశ్రయం బయ్యె మఱియు జఘనంబువలన నతిలోలుపు లైనయసురలం బుట్టింప వార (లతికాముకు లగుటం జేసియ)య్యజునిం జేరి మిథునకర్మం బపేక్షించిన విరించి నగుచు నిర్లజ్జులయినయసురులు దనవెంటం దగులం బఱచి ప్రపన్నార్తిహరుండును భక్తజనానురూపసందర్శనుండును నైననారాయణుం జేరి తత్పాదంబులకుం బ్రణమిల్లి యిట్లనియె.

క. రక్షింపుము రక్షింపు ము,పేక్షింపక వినుతనిఖిలబృందారక వి
శ్వక్షేమంకర విను మిటు, దక్షత నీయాజ్ఞ నేను దలనిడి వరుసన్. 724

తే. ఈప్రజాసృష్టికల్పనం బే నొనర్ప, నందుఁ బాపాత్ము లైనయీయసురు లిపుడు

---

1 నామధేయాభిరూపసంజ్ఞా.

నను రమింపఁగ డాయ వ॥చ్చినఁ గలంగి, యిటకు వచ్చితి ననుఁ గావు ॥మిద్ధచరిత.
వ. అదియునుం గాక లోకంబువారలకుం గ్లేశంబు లొనరింపం గ్లేశంబునం బొందిన వారలక్లేశంబు లపనయింపను నీవ కాక (యితరులు గలరే) యని స్తుతియించినఁ బ్రహ్మజుకార్పణ్యం బెఱుంగ నవధరించి వివిక్తాధ్యాత్మదర్శనుం డగుచుఁ గమలసంభవ భవఘ్నోరతనుత్యాగంబు సేయు మని యానతిచ్చిన నతండు నట్ల చేసె నంత నదియును. 726
సీ. నవ్యకాంచనరణ॥త్మణినూపురారావ, విలసితపాదార॥విందయుగళ
కాంచీకలాపసం॥కలితదుకూలవ, స్త్రస్ఫారపులిననితంబబింబ
రాజితాన్యోన్యక॥ర్కశపీనకరికుంభ, వృషకుచభారకం॥పితవలగ్న
మదిరారసాస్వాద॥మదవిఘూర్ణితచారు, సితనవవికచరా॥జీవనయన
తే. యపరపక్షాష్టమీశశాం॥కాభనిటల, మదవదలికులరుచిరోప॥మానచికుర
లలితచంపకకుసుమవి॥లాసనాస, హాసలీలావలోకన ॥ యబ్జపాణి. 727
క. అనఁ దగి సంధ్యారూపం, బున లలనారత్న మపుడు ॥ పుట్టిన దానిం
గనుఁగొని దానవు లుపగూ, హన మొగిఁ గావించి పలికి ॥ రందఱుఁ దమలోన్.
క. ఈసౌకుమార్య మీవయ, సీసౌందర్యక్రమంబు ॥ నీస్థైర్యంబు
న్నీ[1]సౌభాగ్యవిశేషము, నేసతులకుఁ గలదు చూడ ॥ నిది చిత్ర మగున్. 729
చ. అని వెఱఁ గంది యద్దనుజ ॥ లందఱు ని ట్లని రీతిలోదరిం
గని మన మంతనుండియును ॥ గామకవృత్తిఁ జరించు చుండఁగా
మనవెడ దీనిచిత్తమున ॥ మక్కువ లేమికి నేమిహేతువో
యని బహుభంగులం బలికి ॥ రాప్రమదాకృతి నైనసంధ్యతోన్. 730
వ. ఇ ట్లనిరి. 731
క. ఓకదళీస్తంభోరువ, యేకుల మేజాడదాన ॥ వెవ్వరిసుత వి
ట్లేకాంతంబున నిచ్చట, నేకారణమునఁ జరించె ॥ దెఱిఁగింపు తగన్. 732
క. భవదీయచారురూప, ప్రవిణలసత్పుణ్యభూమిఁ ॥ దగుమోహమునం
దవిలినదుర్భరులను మముఁ, గవయవు పుష్పాస్త్రబాధ ॥ ఘన మయ్యెఁ గదే.
వ. [2]అని యంత. 734
సీ. గురుకుచభారసం॥కుచితావలగ్నంబు, దనరారునాకాశ॥తలము గాఁగ
లలితపల్లవపాణి॥తలమునఁ జెన్నొందు, చెండు పతత్పతం॥గుండు గాఁగ
సలలితనీలపే॥శలపృథుధమ్మిల్ల,బంధంబు ఘనతమ ॥ పటలి గాఁగఁ
బ్రవిమలతరకాంతి॥భావవిలోకన,జాలంబు దారకా॥సమితి గాఁగఁ
తే. గడఁగి మైపూఁత సాంధ్యరా॥గంబు గాఁగ
నంగనాకృతి నొప్పుసం॥ధ్యావధూటిఁ

1 సౌబగు నీవిశేషము. 2. మఱియుఁ దదీయసౌందర్యం బుగ్గడింప నలవి కాక చింతించుచు.

గదిసి మనముల మోహంబు । గడలుకొనఁగ
నసురు లందఱుఁ గూడి యి । ట్లనిరి మఱియు. 735

క. వెలయఁగఁ బద్మం బేక, స్థలముననే యొప్పుఁ గాని । త్వత్పదపద్మం
బిల బహుగతుల ననేక,స్థలములఁ దనరారుఁ గాదె । తరుణాబ్జముఖీ. 736

క. అని దనుజులు దమమనముల, ననురాగము లుప్పతిల్ల । నందఱు నాసం
ధ్యను బట్టికొనిరి వనజా,సనుఁ డప్పుడు హృదయమందు । సంతస మందెన్.

క. సరసిజభవుఁ డయ్యెడఁ దన, కర మాఘ్రాణింప నపుడు । గంధర్వులు న
ప్సరసలుఁ బుట్టిరి ధాతయుఁ, బరువడి నా త్మీయతనువుఁ । బాసిన నదియున్.738

వ. చంద్రికారూపంబైనఁ దద్గాత్రంబు (విశ్వావసుపురోగము లగు) గంధర్వాప్సరో గణంబులు గైకొనిరి వెండియుం గమలగర్భుండు దందో్ద్రాదజృంభికానిద్రా రూపం బైనశరీరంబు దాల్చి పిశాచగుహ్యకసిద్ధభూతగణంబులం బుట్టించిన వారలు దిగంబరులు ముక్తకేశులు నయినం జూచి ధాత లోచనంబులు ముకు ళించి తద్గాత్రంబు విసర్జనంబు గావించిన నది వారలు గైకొనిరి వెండియు నజుండు దన్ను నన్నవంతునిఁ గాఁ జింతించి యదృశ్యదేహుం డగుచుం బితృ సాధ్యగణంబులం బుట్టించిన వారలు దమ్ముఁ బుట్టించినయదృశ్యశరీరంబునకుం గార్యం బగుదేవభాగంబుఁ గైకొనినం దత్కారణంబునం బితృసాధ్యగణంబుల నుద్దేశించి శ్రాద్ధంబుల హవ్యకవ్యంబు లాచరింతురు మఱియును. 739

సీ. సజ్జనస్తుత విను । చతురతఁ బంకజా,సనుఁడు దిరోధానశక్తివలన
నరసిద్ధవిబుధకిన్నరులను బుట్టించి, తవిలి వారికిఁ దిరోధాననామ
ధేయ మైనట్టియా । దేహంబు నిచ్చెను, వెండియు భారతీవిభుఁడు దనకుఁ
బ్రతిబింబ మగుశరీరమునఁ గిన్నరులఁ గిం,పురుషులఁ బుట్టింపఁ । బూని వారు

తే. ధాతృప్రతిబింబదేహముల్ । దాల్చివరుస,నిద్దఱిద్దఱు గవగూడి । యింపులొదవ
బ్రహ్మపర మైనగీతముల్ । వాడుచుండి, రంతఁ బంకజసంభవుఁ । డాత్మలోన.

క. తనసృష్టి వృద్ధి లేమికిఁ, గనలుచు శయనించి చింతఁ । గరచరణాదుల్
గొనకొని కదలింపఁగ రా, లినరోమము లుగ్రకుండలివ్రజ మయ్యెన్. 741

క. వనజజుఁడు దన్నుఁ గృతకృ,త్యునిఁ గా భావించి యాత్మఁ । దుష్టి వహింపన్
మనమున నిఖిలజగత్పా,వను లగు[1]మనులం ద్రిలోకవరుల సృజించెన్. 742

సీ. పుట్టించి వారికిఁ । బురుషరూపం బైన, తనదేహ మిచ్చినఁ । దగిలి వారు
గనుఁగొని మున్ను పుట్టినవారిఁ గూడి యా,వనజసంభవున కి । ట్లనిరి దేవ
యఖిలజగత్స్రష్ట । వైననీచేతఁ గా,వింపఁగఁబడినయీవితతసుకృత
[2]మాశ్చర్యకరము యజ్ఞాదిక్రియాకాండ, మీమనుసర్గ మం । దీడ్య మయ్యెఁ

1 బ్రహ్మణ్యముఖ్యవరుల. 2 మాశ్చర్యకర మయ్యె ♦ నందు యజ్ఞాదిక్రియాకాండ మిది నిశ్చ ♦యంబు నొందె.

తే. దగ్ధవిర్భాగములు మాకుఁ దవిలి జిహ్వ
లందు నాస్వాదనములు సేయంగఁ గలిగె
ననుచు మనముల హర్షంబు లతిశయిల్ల
వినుతి సేసిరి భారతీవిభుని మఱియు. 743

వ. వరతపోయోగవిద్యాసమాధియుక్తుం బగుచు ఋషివేషధరుండును హృషీకాత్ముం
డును నై ఋషిగణంబులం బుట్టించి సమాధియోగైశ్వర్యతపోవిద్యావిరక్తియుక్తం
బగు నాత్మీయశరీరాంశంబు వారికిం గ్రమంబున నొక్కొక్కనికి నిచ్చె నని మైత్రే
యుండు సెప్పిన విని విదురుండు పరమానందంబునం బొంది గోవిందుచరణార
విందంబులు డెందంబునం దలంచి వెండియు మైత్రేయునిం జూచి యిట్లనియె.

సీ. మునినాథ స్వాయంభువనుమనువంశంబు, పరమసమ్మతము దప్పదు తలంపఁ
గొనకొని తద్వంశమున మిథునక్రియఁ, జేసి ప్రజావృద్ధిఁ జెప్పితీవు
అదియును గాక స్వాయంభువమనువుకుఁ, బూని ప్రియవ్రతోత్తానపాదు
లనునందనులు గల రంటివి వారు స, ప్తద్వీపవతి యైనధాత్రి నెల్ల
తే. ధర్మమార్గంబు లేమియుఁ దప్పకుండ, ననఘులై యెట్లు పాలించి రయ్య వారి
చరిత మెల్లను సత్కృపానిరతబుద్ధి, నెఱుఁగ వినిపింపు నాకు మునీంద్రచంద్ర.

వ. అదియునుం గాక తన్మనుపుత్త్రియు యోగలక్షణసమేతయు నగు దేవహూతి యను
కన్యకారత్నంబును స్వాయంభువుండు గర్దమునకు నేవిధంబునం బెండ్లి చేసె నా
దేవహూతియందు మహాయోగి యయిన కర్దముండు ప్రజల నేలాగునం బుట్టించె
నదియునుం గాక కర్దముండు రుచి యనుకన్యను దక్షప్రజాపతికి నిచ్చె నని
చెప్పితి వారుచియందు నమ్మహాత్ముం డీసృష్టి నేలాగునం బుట్టించె నవి యన్ని
యుం దెలియ నానతీయవలయు నని యడిగిన విదురునకు మైత్రేయుం డిట్లనియె.

కర్దముఁడు భగవదనుజ్ఞ వడసి దేవహూతిని బెండ్లి యాడుట.

క. విను మనఘ కృతయుగంబున, మునినాథుం డయినకర్దముఁడు ప్రజల సృజిం
పను వనజసంభవుని చే,త నియుక్తుం డగుచు మది ముదము సంధిల్లన్. 747

తే. ధీరగుణుఁడు సరస్వతీతీరమందుఁ, దవిలి పదివేలదివ్యవత్సరము లోలిఁ
దపము సేయుచు నొకనాఁడు జపసమాధి, నుండి యేకాగ్రచిత్తుఁడై నిందువేడ్క.

క. వరదుఁ బ్రసన్ను మనోరథ, వరదానసుశీలు నమరవంద్యు రమేశుఁ
దురితవిదూరు సుదర్శన, కరుఁ బూజించిన నతండు కరుణాకరుఁడై. 749

వ. అంతరిక్షంబునం బ్రత్యక్షుం డైన. 750

సీ. తరణిసుధాకర[1]కిరణసమంచిత, సరసీరుహోత్పలస్రగ్విలాసుఁ
గంకణనూపురగ్రైవేయముద్రికా, హారకుండలకిరీటాభిరాముఁ
గమనీయసాగరకన్యకాకౌస్తుభ, మణిభూషణోద్భాసమానవక్షు

1 కిరణదరాంచిత.

సలలితదరహాసరుచంద్రికాధవళిత,చారుదర్పణవిరాజత్కపోలు
తే. శంఖచక్రగదాపద్మచారుహస్తు, నలికులాలకరుచిభాస్వదలికఫలకుఁ
బీతకౌశేయవాసుఁ గృపాతరంగి,తస్మితేక్షణుఁ బంకజోదరుని హరిని. 751
వ. మఱియు శబ్దబ్రహ్మశరీరవంతుండును సదాత్మకుండును జ్ఞానైకవేద్యుండును నైన తేయాంసవిన్యస్తచరణారవిందుండును నయినగోవిందుని గనుంగొని సంజాత హర్షలహరీపరవశుండును లబ్ధమనోరథుండును నగుచు సాష్టాంగదండప్రణామంబు లాచరించి తదనంతరంబ. 752
క. ముకుళితకరకమలుం డయి, యకుటిలసద్భక్తిపరవశాత్మకుఁ డగుచున్
వికచాంభోరుహలోచను,నకు ని ట్లనియెం దదానసనముఁ గనుఁగొనుచున్. 753
సీ. అజ్ఞాన సకలభూతాంతరాత్ముఁడ వనఁ, దనరు చుండెడిభవద్దర్శనంబుఁ
దలకొని సుకృతసత్ఫలభరితంబు లై,నట్టియ నేకజన్మానుసరణిఁ
బ్రకటయోగక్రియాభ్యాసనిరూఢు లై,నట్టియోగీశ్వరు లాత్మ నిచ్ఛ
యింతురు యోగీశ్వరేశ్వర నీ భవ,త్పాదారవిందసందర్శనంబు
తే. గంటి భవవార్ధిఁ గడవంగఁ గంటి మంటిఁ,గడఁగినాలోచనంబులకలిమి నేఁడు
తవిలి సఫలత నొందె మాధవ ముకుంద, చిరదయాకార నిత్యలక్ష్మీవిహార.
వ. అదియునుం గాక దేవా భవదీయమాయావిమోహితు లై హతమేధస్కు లై సంసారపారావారోత్తారకంబు లైనభవదీయపాదారవిందంబులు దుచ్ఛవృత్తికాము లయి సేవించి నిరయగతు లైనవారికిం దత్కామయోగ్యంబు లగు మనోరథంబుల నిత్తు వట్టికాము లైనవారి నిందించు నేనును (గృహమేధధేనువు నశేషమూలయుం) త్రివర్గకారణయు సమానశీలయు నయినభార్యం బరిణయంబుగా నపేక్షించి కల్పతరుమూల(సదృశ)ంబు లైనభవదీయపాదారవిందంబులు సేవించితి నయిన నొక్కవిశేషంబు గలదు విన్నవించెద నవధరింపుము బ్రహ్మాత్మకుండ వయినభవదీయచ్ఛందస్తంత్రీనిబద్ధు లై లోకులు కామహతు లై రంట నేనును వారల ననుసరించినవాఁడ నై కాలాత్మకుండ వై ననీకు నభిమతం బగునట్లుగాఁ గర్మమయం బైనభవదాజ్ఞాచక్రంబు ననుసరించుటకుఁ గాని మదీయకామంబు కొఱకుఁ గాదు భవదీయమాయావినిర్మితంబును ([1]గాలాత్మకభూరివేగసమాయుక్తంబును నక్షరంబును నైనబ్రహ్మంబునందు భ్రమణశీలంబును) నధిమాససమేతత్రయోదశమాసారంబును షష్ట్యుత్తరశతత్రయాహోరాత్రమయపర్వంబును బుతుషట్కసమాకలితనేమియుం జాతుర్మాస్యత్రయవిరాజితనాభియు నపరిమితక్షణలవాదిపరికల్పితపత్త్రశోభితంబునుం గాలాత్మకభూరివేగసమాయుక్తంబును నైనకాలచక్రంబు సకలజీవనికరాయుర్హరిసనతత్పరం బగుం గాని కామాభిభూతజనానుగతపశుప్రాయు లగులోకుల విడిచి భవపరితాపనివారణకారణం బయిన

1 'బ్రహ్మాత్మకంబును' అని వ్రాఁతప్రతులు.

భవదీయచరణాతపత్రచ్ఛాయాసమాశ్రయులై తావకీనగుణకథనసుధాస్వాదనరుచిరలహరీనిరసితసకలదేహధర్ములైన భగవద్భక్తజనాయుర్హరణసమర్థంబు గాకుండు నని వెండియు. 755

మ. అనఘా యొక్కఁడ వయ్యు నాత్మకృతమాయాజాతసత్త్వాదిశ
క్తిని కాయస్థితి నీజగజ్జననవృద్ధిక్షోభహేతుప్రభా
వనియూథంబగు దూర్ణనాభిగతి విశ్వస్తుత్య సర్వేశ నీ
ఘనలీలామహిమార్ణవంబుఁ గడవంగా వచ్చునే యేరికిన్. 756

వ. దేవా శబ్దాదివిషయసుఖకరం బగురూపంబు విస్తరింపం జేయు టెల్ల నస్మదనుగ్రహార్థంబు గాని నీకొఱకుం గాదా త్రిగుణమాయాపరివర్తితలోకతంత్రంబు గలిగి మదీయమనోరథసుధాప్రవర్షివైన నీకు నమస్కరించెద. 757

మ. అని యిబ్భంగి నుతించినన్ విని సరోజాక్షుండు మోదంబునన్
వినతానందనకంధరోపరిచరద్విభ్రాజమానాంగుఁడు
స్ననురాగస్మితచంద్రికాకలితశోభాలోకుఁడై మునీం
ద్రునిఁ గారుణ్య మెలర్పఁ జూచి పలికెన్ రోచిష్ణుఁడై వేల్పిడిన్. 758

క. మునివర యేకోరిక నీ, మనమునఁ గామించి నను సమంచితభక్తిన్
వెనుకనుఁ బూజించితి నీ, కనయము నాకోర్కి సఫలమయ్యెడుఁ జుమ్మీ. 759

వ. అని యాన తిచ్చి ప్రజాపతిపుత్త్రుండును సమ్రాట్టును నైనస్వాయంభువమనువు బ్రహ్మావర్తదేశంబునందు సప్తార్ణవమేఖలామండితమహీమండలంబుఁ బరిపాలించుచున్నవాఁ డమ్మహాత్ముం [1]డపరదివసంబున నింపులకు శతరూప యనుభార్యాసమేతుం డై భర్తృకామ యగుకూఁతుం దోడ్కొని భవదీయసన్నిధికిం జనుదెంచి నిను ననురూపవయశ్శీలసంకల్పగుణాకరుఁ డైనతనపుత్త్రిం బరిణయంబు గావించు భవదీయమనోరథంబు సిద్ధించు ననుం జిత్తంబున సంస్మరించుచుండు నమ్ముకన్య నిను వరించి భవద్వీర్యంబువలన నతిసౌందర్యవతు లగుకన్యకలం దొమ్మండ్రం గను నాకన్యకాసవకంబునందు మునీంద్రులు పుత్త్రోత్పాదనంబులు సేయంగలరు నీవు మదీయశాసనంబును ధరియించి మదర్పితాశేషకర్ముండ వగుచు నైకాంతికస్వాంతంబున భూతాభయదానదయాచరితజ్ఞాని వై నాయందు జగంబులు గల వనియు నీయందు నేఁ గల ననియు నెఱింగి సేవింపుము చరమకాలంబున ననుం బొందఁగలవు భవదీయవీర్యంబువలన నేను నీభార్యాగర్భంబుఁ బ్రవేశించి మత్కళాంశంబునఁ (బుత్త్రుండ నై) సంభవించి నీకుం దత్త్వసంహిత నుపన్యసింతు నని జనార్దనుండు గర్దమున కెఱింగించి యతండు గనుంగొను చుండ నంతర్హితుం డై. 760

చ. అతులసరస్వతీసరిదుదంచితబాలరసాలసాలశో

---

1 డ ట్లుండి యింపులకు.

ఖితతటతుంగరంగ మగు।బిందుసరంబు వినిర్గమించి యం
చితగరుడావరోహణము। సేసి తదీయగరుత్ప్రభూతరు
క్ప్రతతివిలక్షణక్రమవి।రాజితసామము వించు మోది యై. 761

చ. అరిగె వికుంఠధామమున। కంత సకామనుఁ డై నకర్దముం
డరయ విమోహి యై మనము।నందలిముందటవచ్చుకోరికల్
పిరిగొనుచుండఁ దత్క్షణమ। బిందుసరంబున కేఁగి యిందిరా
వరుఁ దలపోయు చుండె జన।వంద్యుఁడు భక్తినితాంతచిత్తుఁ డై. 762

వ. అంత స్వాయంభువుండు గనకరథారూఢుం డగుచు నిజభార్యాసమేతుఁ డై భర్తృ
వాంఛాపర యైనపుత్త్రికం దోడ్కొనుచు నిజతనూజకుం దగినవరు నన్వేషిం
చుచు భువనంబునం గలయం గ్రుమ్మరి యెందునుం గానక వచ్చి వచ్చి. 763

ఉ. ముందటఁ గాంచె నంత బుధ।ముఖ్యుఁడు విష్ణుఁడు గర్దమున్ దయా
నంద మెలర్పఁ జూడ నయ।నంబుల రాలినబాష్పముల్ ధరన్
బిందువు లై వెసం దొరఁగి। పేర్చి సరస్వతిఁ జుట్టి పాఱుటన్
బిందుసరోవరం బనెడి।పేరఁ దనర్చినపుణ్యతీర్థమున్. 764

ఉ. అందుఁ దమాల సాల వకు। ళార్జున నింబ కదంబ పాటలీ
చందన నారికేళ ఘన।సార శిరీష లవంగ లుంగ మా
కంద కుచందన క్రముక। కాంచన బిల్వ కపిత్థ మల్లికా
కుంద మధూక మంజులని।కుంజములం దనరారి వెండియున్. 765

క. పరిపక్వఫలభరానత, తరుశాఖానికరనివసి।తస్ఫుటవిహగో
త్కరబహుకోలాహలరవ, భరితదిగంతములు గలిగి। భవ్యం బగుచున్. 766

క, అతినిశితచంచుదళన, క్షతనిర్గతపక్వఫలర।సాస్వాదనమో
దితరాజశుకవచోర్థ, శ్రుతిఘోషము సెలఁగ శ్రవణ।సుఖదం బగుచున్. 767

క. లలితసహకారపల్లవ, కలితాస్వాదనకషాయ।కంఠవిరాజ
త్కలకంఠపంచమస్వర, కలనాదము లుల్లసిల్లఁ। గడు రమ్యము లై. 768

క. అతులతమాలమహీజ, ప్రతతిక్షణజాతజలద।పరిశంకాంగీ
కృతతాండవఖేలనవిల, సితపింఛవిభాసిబాల।శిఖిసేవ్యం బై. 769

క. కారండవ జలకుక్కుట, సారస బక చక్రవాక। షట్పద హంసాం
భోరుహ కైరవ నవక, హ్లార విరాజితసరో।రుహాకరయుత మై. 770

క. కరి పుండరీక వృక కా, సర శశ భల్లూక హరిణ। చమరీ హరి సూ
కర ఖడ్గ గవయ వలిముఖ, శరభ ప్రముఖోగ్ర వన్య।సత్త్వాశ్రయ మై. 771

వ. ఒప్పునప్పరమతాపసోత్తమునియాశ్రమంబుఁ గనుంగొని మితపరిజనంబులతో
డం జొచ్చి యందు. 772

సీ. అంచితబ్రహ్మచర్యవ్రతయోగ్య మై, విలసిల్లుఘనతపో।వృత్తిచేత

దేహంబు రుచిరసందీప్తమై చెలువొందఁ, గడుఁ గృశీభూతాత్మకాయుఁ డయ్యు
నలినోదరాలాపనవసుధాపూరంబు, శ్రోత్రాంజలులఁ ద్రావి చొక్కి యున్న
కతనఁ గృశీభూతకాయుండు గాక జటావల్కలాజినశ్రీ వెలుంగఁ
తే. కమలపత్రవిశాలనేత్రములు దనర, నలినసంస్కారసంచితానర్ఘ్యమాత్న
రత్నమును బోలియున్న కర్దమునిఁ జూచి, భక్తి నమ్మను వెరఁగందఁ తత్పాదములకు.
వ. ఇట్లు వందనంబు గావించినం గర్దముండు దనగృహంబునకు విందై చనుదెంచిన యమ్మనువు నాదరించి యర్ఘ్యపాద్యాదివిధులం బరితుష్టునిం గావించి పూర్వోక్తంబైనభగవదాదేశంబు సంస్మరించి స్వాయంభువున కిట్లనియె. 774
సీ. వరగుణాకర భగవద్భక్తియుక్తుఁడ, వైనత్వదీయపర్యటన మెల్ల
శిష్టపరిగ్రహదుష్టనిగ్రహములఁ, గొఱకుఁ గదా పుణ్యపురుష మఱియు
వనజహితాహితవహ్నిసమీరవై, వస్వతివార్ధిపవాసవాత్మ
కుఁడవు హరిస్వరూపుఁడవైననీకును, మానితభక్తి నమస్కరింతు
తే. ననఘ నీ విప్పుడే నేమి యఖిలలోక, జైత్ర మగు హేమమణిమయస్యందనంబు
నెక్కి కోదండపాణివై యుగ్రసైన్య,పదవిఘట్టనచే భూమిభాగ మగల. 775
మ. తరణింబోలెఁ జరింప కున్న ఘననిద్రం బొంది [1]యెందేని భూ
వర పద్మోదరకల్పితంబు లగునీవర్ణాశ్రమోదారవి
స్తరపాథోనిధిసేతుభూతమహిమాచారక్రియల్ దప్పి సం
కరమై చోరభయంబునన్ నిఖిలలోకంబుల్ నశించుం జుమీ. 776
వ. అని పలికి భవదాగమనంబునకు నిమిత్తం బెయ్యది యనవుడు సమాహితసకల నిత్యకర్మానుష్ఠానుం డైనమునీంద్రునకు స్వాయంభువుం డిట్లనియె. 777
క. సరసిజగర్భుఁడు దనచే, విరచిత మైనట్టివేదవితతుల నెల్లన్
ధర వెలయించుటకై బుధ,వర మిమ్ముం దనముఖంబువలన సృజించెన్. 778
క. దురితస్వరూపపాట,చ్చరపీడం బొందకుండ సకలక్షోణిం
బరిపాలించుటకై మము, నరవిందభవుండు భుజములందు సృజించెన్. 779
క. నెఱి నట్టిజలజభవునకుఁ, [2]గర మంతఃకరణగాత్రకము లై వరుసం
బరఁగిన బ్రహ్మక్షత్త్రము, లరయు రమాధీశ్వరునకు నవనీయంబుల్. 780
వ. కావున హరిస్వరూపుండ వైన దుర్దసమద్దర్శనుండ వయిన [3]నినుం గనుట మదీయ భాగ్యంబున సిద్ధించె భవత్పాదకంజకింజల్కపుంజరంజితం బైనమదీయమస్తకంబును దావకవచనసుధాపూరితంబు లైనశ్రవణంబులును మంగళాకరత్వంబున సాఫల్యంబునం బొందె నేను గృతార్థుండ నైతి దుహితృస్నేహదుఃఖపరిచ్ఛిన్నాంతఃకరణుండ(నై సకలదేశభ్రమణఖిన్నుండ) నయిననావిన్నపం బవధరింపు మని యిట్లనియె. 781

1 యొండేని. 2 'కరుణాంతఃకరణ. 3 భవద్దర్శనంబు మదీయ' వ్రా. ప్ర.

మ. వరయోగీశ్వర దేవహూతి యనుసీవామాక్షి మత్పుత్రి దా
వరలావణ్యగుణాఢ్యులన్ వినియు నెవ్వారిన్ మదిం గోర కా
తుర యై నారదుపంపునన్ మిము వరింతు న్నంచు నేతెంచె నీ
తరుణీభిక్షఁ బరిగ్రహింపుము శుభోదాత్తక్రియాలోలతన్. 782

క. అమలినగృహమేధికక, ర్మములకు ననురూపగుణవిరాజితశీల
క్రమములఁ దనరినతరుణిం, బ్రమదమున వరింపుమయ్య భవ్యచరిత్రా. 783

క. అనఘ విరక్తుల కైనం, దనయంత లభించుసౌఖ్యతతి వర్జింపం
జన దఁట కాముకులకు న, బ్బిన మానుము రే లభించుప్రియసౌఖ్యంబుల్. 784

క. వినుము ఫలారంభుఁడు గృప, ణుని నడిగినఁ దనయశంబును దగుమానం
బును జెడుఁ గావున నీవును, నెనయ వివాహేచ్ఛఁ దగులు[1] జెఱఁగి యిచటికిన్.

క. చనుదెంచితి మస్మత్ప్రా, ర్థనఁ గైకొని మత్తనూజఁ దగ వరియింపుం
డన ముని స్వాయంభువునిం, గనుఁగొని మరలంగఁ బలికెఁ గడుముద మొప్పన్.

సీ. అనఘ నీచేత ననన్యవత్తముగఁ బ్రతిష్ఠితం బైనయీ తీవఁబోఁడి
కమనీయరూపరేఖావిలాసంబుల, మానితలక్ష్మీసమాన యగుచు
నొకనాఁటిరాత్రియం దుడురాజచంద్రికా, ధవళితనిజసౌధతలమునందు
మహిత[2]హిరణ్మయమంజీరశోభిత, చరణ యై నిజసఖీసహిత యగుచుఁ

తే. గందుకక్రీడఁ జరియింపఁ గగనమందు, వరవిమానస్థుఁ డగుచు విశ్వావసుండు
నాఁగఁ దనరినగంధర్వనాయకుండు, తరుణిఁ జూచి విమోహి యై ధరణిఁ బడియె.

తే. పుండరీకాక్షు నెఱుఁగనిపురుషపశువు, లీతలోదరిఁ బొడగాన రేమి సెప్ప
నట్టి[3]కొమరాలు భాగ్యోదయమునఁ దాన, వచ్చి కామింప నొల్లనివాఁడు గలఁడె.

క. ఈకన్యారత్నమునకు, నాకును గుణరూపవర్తనంబులయెడ నా
లోకింప సమము గావునఁ, గైకొని వరియింతు విగతకల్మషవృత్తిన్. 789

క. విమలాత్మ దీని కొకసమ, యము గల దెఱిఁగింతు విను గుణాకర యగునీ
రమణికి నపత్యపర్యం, తము వర్తింపుదు గృహస్థధర్మక్రియలన్. 790

ఆ. అంతమీఁద విష్ణునాజ్ఞ యాదలఁ దాల్చి, శమదమాదియోగసరణిఁ బొంది
సన్న్యసించువాఁడ జలజనేత్రునివాక్య, కారణమునఁ జేసి ధీరచరిత. 791

క. శ్రీవిభునివలన నీలో, కావళి యుదయించుఁ బెరుఁగు నడఁగును విను రా
జీవభవాదుల కతఁడే, భూవర నిర్వాణహేతుభూతుం డరయన్. 792

వ. అది గావున నమ్మహాత్మునియాజ్ఞోల్లంఘనంబు సేయ రా దని కర్దముండు వలికిన విని స్వాయంభువుండు నిజభార్య యైనశతరూపతలంపును బుత్రి యైనదేవహూతిచిత్తంబును నెఱింగినవాఁడై మునిసమయంబున కియ్యకొని ప్రహృష్టహృదయుం డగుచు సమంచితగుణగణాఢ్యుం డయినకర్దమునకు దేవహూతిని విధ్యు

---

1 'జెఱఁ గేమిటకున్' వ్రా. ప్ర. 2 రణన్మణిమంజీర. 3 'కోమలి' వ్రా. ప్ర.

క్తప్రకారంబున వివాహంబు సేయించెఁ దదనంతరంబు శతరూపయును బారిబర్హ
సంజ్ఞికంబు లైనవివాహోచితదివ్యాంబరాభరణంబులు దేవహూతికర్దముల కొ
సంగె నివ్విధంబున నిజకులాచారసరణిం బరిణయంబు గావించి విగతచింతాభరుం
డై స్వాయంభువుండు దుహితృవియోగవ్యాకులితచిత్తుం డగుచుఁ గూఁతుం గౌఁగి
లించుకొని చుబుకంబుఁ బుడుకుచుఁ జెక్కిలి ముద్దుగొని శిరంబు మూర్కొని ప్రే
మాతిరేకంబున బాష్పధారాసిక్తమస్తకం జేసి తల్లీ పోయివచ్చెద నని చెప్పి కర్ద
మునిచేత నామంత్రితుం డై నిజభార్యాసమేతుం డై రథం బెక్కి సపరివారుండై.

చ. తరళతరంగవీచిసముదంచితబిందుసరస్సరస్వతీ
సరిదరవిందతుందిలలసత్తరుతీరనివాససన్ముని
శ్వరనికరాశ్రమాకలితసంపద లం గనుఁగొంచు వేడ్క ము
ప్పిరిగొన నేఁగె నాత్మపుటభేదనవిస్ఫుటమార్గవర్తి యై. 794

వ. ఇట్లు సని చని బ్రహ్మావర్తదేశంబునందు. 795

సీ. ఎందేనిఁ దొల్లి లక్ష్మీశుండు యజ్ఞసూ,కరమూర్తిఁ గైకొని సరభసమున
నొడలు జాడించినఁ బుడమిపై రాలిన,రోమజాలంబులు రుచిరహరిత
వర్ణ మై పొలుపారువరకుశకాశమ,యంబును యజ్ఞక్రియాకలాప
యోగ్యంబు నై చాల నొప్పారి బర్హిస్సు,సంభవించిన దాన సకలఋషులుఁ
తే. గ్రతువులొనరించితద్విష్ణుకారులైన,యసురులను ద్రుంచిరట్లు స్వాయంభువుండు
విష్ణుపరముగమఖముగావించి రుచిర,మేధఁ జెలువొందె నట్టియాతీయపురము.

క. డాయం జనఁ బురజనములు,పాయనములుదెచ్చి యిచ్చి బహుగతులనుతుల్
సేయఁగ మంగళతూర్యము,లాయతిగతి మొరయఁ జొచ్చె నంతఃపురమున్.

వ. ఇట్లు ప్రవేశించి తాపత్రయోపశామకం బగుభగవద్భక్తి వృద్ధిఁ బొందించుచుఁ
బుత్రమిత్రకళత్రసుహృద్బాంధవసహితుం డై పరమానందంబున. 798

మ. అతిభక్తిం బ్రతివాసరంబును హరివ్యాసంగుఁ డై మాధవాం
కితగంధర్వవిపంచికాకలితసంగీతప్రబంధానుమో
దితుఁ డై యిష్టవిభూతులందు ననురక్తిం జెంద కేప్రొద్దు న
చ్యుతసేవైకపరాయణుం డగుచు నస్తోకప్రభావోన్నతిన్. 799

మ. హరిపాదాంబురుహద్వయార్పితమతులస్యామోదముం గొంచుఁ ద
చ్చరితంబుల్ దలపోయుచుం బొగడుచుం జర్చించుచుర్ వించుఁ ద
త్పరిచర్యావ్యతిరిక్తసంసరణసద్ధర్మార్థకామంబులం
బరిభూతంబులఁ జేసి మోక్షపదసంప్రాప్తిక్రియారంభుఁ డై. 800

క. నిగమార్థగోచరుం డనఁ, దగుహరిచరితప్రసంగతత్పరచిత్తుం
డగునతనికి [1]మన్వంతర, మగుయామము లొగి నయాతయామములయ్యెన్.

---

1 'స్వాంతరగము, లగుయామము.

సీ. వెండియు నమ్మేటి విష్ణుమంగళకథా, కర్ణనధ్యానానురాగానుతులు
సలుపుచు దా స్వప్నజాగ్రత్సుషుప్తులఁ, దలఁగించి యాపుణ్యతముఁడు దాను
జక్రిదాసుఁడు గాన శారీరమానస,దివ్యమానుషభౌతికవ్యథలను
దగులక సన్మునీంద్రశ్రేణి[1]తోఁగూడఁ, దనరువర్ణాశ్రమధర్మగతులు
తే. దప్పకుండంగ నడపుచుఁ దగిలి సర్వ,భూతహితవృత్తి నతులవిఖ్యాతలీల
నేకసప్తతియుగము లస్తోకచరితుఁ, డగుచు వర్తించె సమ్మోద మతిశయిల్ల.
క. అని యమ్మనుచరితము విదు,రున కమ్మైత్రేయమునివరుఁడు దయతోడన్
వినిపించి కర్దమునికథ, దనరఁగ నెఱిఁగింతు నని ముదంబునఁ బలికెన్. 803

కర్దమప్రజాపతి యోగభావంబుచే విమానంబు గల్పించి భార్యతోఁ గూడఁ దాను విహరించుట.

వ. ఇట్లు స్వాయంభువుండు దేవహూతిం గర్దమునికి వివాహంబు సేసి మరలి చనినం దదనంతరంబ దేవహూతియుఁ బతిభక్తి గలిగి భవునికి భవాని పరిచర్య సేయు చందంబునఁ బతియ తనకు నేడుగడయుం గా నెఱింగి యమ్మునీంద్రునిచిత్తవృత్తి కోలఁది దినదినంబునకు భక్తితాత్పర్యస్నేహభయంబులు రెట్టింపం బ్రియశుశ్రూషణంబులు గావించుచు ననూనతేజోవిరాజిత యగుచుఁ గామక్రోధదంభలోభాదిగుణవిరహిత యై శరీరశుద్ధి వహించి చతురసౌహార్దస్నేహంబులు గలిగి పతియ దైవంబుగా భావించి మృదుమధురవచనరచన యై పతిభక్తి నేమఱక వర్తింప దైవయోగంబు నైనను దప్పింప సమర్థుం డైనకర్దముండు నిజసేవాయాసకృశీభూతదేహ యై యున్న దేవహూతిం గరుణాతరంగితాపాంగుం డై కనుంగొని మంజుభాషణంబుల నిట్లనియె. 804

ఉ. మానితధర్మమార్గమహిమస్ఫుటభూరితపస్సమాధివి
ద్యానిభృతాత్తయోగసముపార్జితవిష్ణుకటాక్షలబ్ధశో
భానఘదివ్యభోగబహుభద్రవితానము లస్మదీయసే
వానిరతిన్ లభించు ననివారణ నిత్తును దివ్యదృష్టియున్. 805
తే. నెలఁత తద్దివ్యదృష్టి నన్నియును నీవు, గానవచ్చు విలోకింపు కమలపత్త్ర
నయను బొమముడిమాత్రనాశమందు, నితరమగుతుచ్ఛభోగంబు లేమి సెప్ప.
సీ. అనుపమరాజ్యదర్పాంధచేతస్కులై, పాపవర్తను లైనపార్థివులకు
ధృతిఁ బొందరానియీదివ్యభోగంబులు, నీదుపాతివ్రత్యనిష్ఠఁ జేసి
సంప్రాప్తములు నయ్యె సమత భోగింపుము, [2]కార్యసిద్ధియు నగుఁగాక నీకు
ననుటయు నతివయు ననుపమయోగమా,యావిచక్షణశాలి యైనకర్ద
తే. మునిఁ గనుంగొని[3]విగతాధియును నపాంగ,కలితలజ్జానతాస్యపంకజయు నగుచు
వినయ[4]సౌహార్దములఁ జేసి విహ్వలంబు, లయినపలుకులఁ బతికి నిట్లనియెఁ బ్రీతి.

1‘ందగఁ’ఆ.ప్ర. 2‘కార్యసిద్ధ్యయ్యెడుఁగాక’వా.ప్ర. 3నిశ్చింతయును. 4‘ప్రణయములంజేసి’వా.ప్ర.

వ. అనఘా(య మోఘ)యోగమాయావిభుండవు[1]సమర్థుండవు నయిననీయందు నీయనుపమదివ్యభోగంబులు గలుగుట నిక్కం బని యెఱుంగుదు భవత్సంగతి నన్నియు నాకుం గలుగు నయినను దేవా నీ వానతిచ్చినసంతానపర్యంతం బైనశరీరసంగమసమయంబు చిత్తంబునం దలంచి భవదంగసంగమంబుం గృపసేసి మన్నింపుము భవదీయసంయోగవాంఛాపరతం గృశీభూతం బయిన యీ దేహం బేవిధంబున మజ్జనభోజనపానసుఖంబులం బరితుష్టిం బొందు నట్టిమన్మనోరథంబుం దీర్ప రతితంత్రం బగు కామశాస్త్రప్రకారం బుపశిక్షించి యందులకు నుచితంబులయిన వివిధాంబరాభరణమాల్యానులేపన మందిరారామ ప్రముఖనిఖిలవస్తువిస్తారంబు గావించి నన్నుం గరుణింపు మనిన నమ్మహాత్ముండు నిజయోగమాయాబలంబునం దత్క్షణంబ. 808

సీ. దివ్యమణిస్తంభదీప్తిం జెన్నొందుచు, మరకతస్థలములమహిమ దనర
వరవజ్రకుడ్యకవాటశోభితము లై, విద్రుమదేహళీవీథు లమరఁ
గోమ రొప్పు నవశాతకుంభకుంభములపై, హరినీలశకలవిస్ఫురణ మెఱయఁ
దగఁ బద్మరాగంపుమొగడలఁ జెలువొందు, వైదూర్యవలభులు వన్నెఁజూపఁ

తే. దరళతరధూతకేతుపతాక లొలయ, మంజుశింజత్సమంచితమధుపకలిత
సురుచిరాలంబమానప్రసూన[2]రాజి, మాలికల నొప్పు వివిధగృహాళి దనరి. 809

క. మఱియును దుకూలచీనాం, బరకౌశేయాదివివిధపటపరివృతమం
దిరసుభగాకారం బై, యరు దార విచిత్రపట్టికాలంకృత మై. 810

మ. లలితోద్యానవనాంతసంచరణలీలాలోలహంసాళికో
కిలపారావతచక్రవాకశుక[3]కేకివ్యూహమంచత్సము
త్కలికం గృత్రిమపక్షులన్ నిజవిహంగశ్రేణి యంచుం గుతూ
హలి యై పల్కుచు నాడుచుండుఁ బ్రతిశాఖారోహణవ్యాప్తులన్. 811

వ. వెండియు. 812

క. ఘనసౌధాంతరశయ్యా, సన కేళీగేహకృతకజగతీధరశో
భనచంద్రకాంతచారుభ, వనఫలభరితావనీజవంతము లగుచున్. 813

క. సకలర్తుశోభితంబును, సకలశుభావహము సకలసంపత్కరమున్
సకలోపభోగయోగ్యము, సకలేప్సితకామదంబు సదలంకృతమున్. 814

వ. అగుచు నొప్పుదివ్యవిమానంబుఁ గల్పించి తదీయసుషమావిశేషవిచిత్రంబులు నిర్మించినతానునుం దెలియం జాలనియద్భుతకర్మం బైనవిమానంబు దేవహూతికిం జూపినం జూచి **యమ్ముదియ** సంతసింప కుండుట యెఱింగి సర్వభూతా(ంతరా)శయాభిజ్ఞుండును సంతుష్టాంతరంగుండును నైనకర్దముం డిట్లనియె.

---

1 నధికుండవు 2 'మాలికములఁ దనరినవివిధగేహములఁగలిగి, 3 కేకీశారికానీకము' వ్రా.ప్ర.

తే. అతివ భగవత్కృతంబును నఖిలమంగ, ళాకరంబును నగు నీ జలాశయమునఁ
దవిలి క్రుంకిన జంతువితానములకుఁ, గామ్యఫలసిద్ధి సేకుఱుఁ గాన నీవు. 816

క. ఇజ్జలముల నతిభక్తిని, మజ్జన మొనరించి యీ విమానము వేడ్కన్
లజ్జావతి యెక్కవె యని, బుజ్జవ మొగిఁ దోఁపఁ గర్దముఁడు వల్కుటయున్.

వ. విని యా కువలయాక్షి పతిసేవాయాసమలినాంబరయు వేణీభూతశిరోజయు ధూళిధూసరి[1]తాతికృశీభూతాంగయు శబలస్తనయు నై భర్తృనియోగంబున సరస్వతీసలిలసంభూతజలచరాశ్రయం బగు బిందుసరోవరంబుఁ బ్రవేశించి తజ్జలంబులఁ గ్రుంకు లిడు సమయంబునఁ దద్వాఃపూరమధ్యంబున [2]సుచిరసూక్ష్మాంశుకధారిణులుఁ గిశోరవయఃపరిపాకశోభితలు నుత్పలగంధులు నగు కన్యాసహస్రంబులు దేవహూతిం గనుంగొని యి ట్లనిరి. 818

క. తరుణీ సంచితకర్మా, చరణల మగు మేము నీకు సమమలభక్తిం
బరిచర్య సేయ నేర్తుము, కరుణాకలితేక్షణములఁ గనుఁగొను మమ్మున్. 819

సీ. అని పల్కి డాసి యయ్యతివకు నభ్యంజ, నోద్వర్తనములు పెంపొనరఁ జేసి
మలయజకర్పూరమహితవాసితహేమ, కలశోదకంబుల జలక మార్చి
ధవళవస్త్రంబులఁ దడి యార్చి సర్వాంగ, ధూపంబు లొసఁగి కస్తూరి యలఁది
మంజుశింజన్మణిమంజీరకింకిణీ, కలరవాకలితమేఖలలు [3]పూన్చి

తే. కనకతాటంకముద్రికాకంకణాది, సముచితానర్ఘ్యహేమభూషణము లొసఁగి
భవ్యమాల్యానులేపనాంబరము లిచ్చి, షడ్రసోపేతవివిధాన్నసమితిఁ దనిపి.

వ. మఱియుఁ గనకపాత్రరచితంబు లగు నవకర్పూరనీరాజనంబులు నివాళించి రుచిరాసనంబునఁ గూర్చుండఁ బెట్టి దర్పణంబు సేతి కిచ్చినం దత్ప్రతిఫలితనిజదేహంబు గనుంగొని కర్దముని మనంబునం దలంచిన నతండునుం గన్యకాసహస్రంబును దత్క్షణంబునఁ దనసన్నిధి నుండుటం జూచి నిజభర్తృయోగమాయాప్రభావంబునకు నద్భుతంబు నొందె నంతఁ గర్దముండునుం గృతస్నాన యైన దేవహూతిం గనుంగొని వివాహంబునకు ముందట నే చందంబునం దనకు చుండె నా చందంబునం జెన్నొందుచుండుటకు నానందభరితుం డై భార్యాసహితంబుగఁ దత్కన్యకాసహస్రంబు గొలువ నిజవిమానారూఢుం డై తారాగణపరివృత రోహిణీయుక్తుం డగు సుధాకరుండునుం బోలె నొప్పుచుం దదనంతరంబ. 821

చ. చిరశుభమూర్తి యమ్ముని యశేషదిగీశవిహారయోగ్యమున్
సురుచిరమందగంధవహశోభితమున్ నికటప్రధాతుని
ర్ఝరసరిదంబుశీతలతుషారము నై తనరారు మేరుకం
దరమున కేఁగి దేవవనితాయుతుఁ డై నకుబేరుచాడ్పునన్. 822

1 'తనుచసమేతయు నై'. 2 'రుచిరమందిరావాసులు'. 3 'రత్నఖచితతాటంక' వ్రా.ప్ర.

వ. మఱియును. 823
మ. అమరోద్యానవనప్రదేశములు సర్వారామభూముల్ దళ
త్కుముదాంభోజవిభాసిమానససరస్కూలంబులున్ మంజుకుం
జములుం జైత్రరథంబు విస్ఫురితవిస్రంభంబునం జూచె న
య్యమునం గర్దమయోగి గామగవిమానారూఢుఁ డై చెచ్చెరన్. 824
వ. ఇవ్విధంబున సమస్తభూభాగంబును వాయువేగంబునం గలయం గ్రుమ్మరి నిఖిల వైమానికలోకంబు నతిశయించి (లోకంబులం జరించె) మోక్షదాయకుండును దీర్థపాదుండు నగు పుండరీకాక్షుని సన్నుతించి సేవించుపుణ్యాత్ములకుం బొందరానిపదార్థంబులు గలవే యిట్లు కర్దముండు దేవహూతికి నిఖిలధరాచక్రంబంతయుం జూపి మరల నిజనివాసంబునకుం జనుదెంచి కామకేళీవినోదార్థి కయై యున్నభార్య నుపలక్షించి రతిప్రసంగవ్యాసంగంబు గైకొని బహువిధంబులయిన యిష్టోపభోగంబుల బహువత్సరంబు లొక్కముహూర్తంబు గా జరపుచు నన్యోన్యసరసావలోకనంబుల సముచితాలింగనసంభాషణంబులం గాలనిరూపణంబు సేయ నేరక శతవత్సరంబులు గడపి తదనంతరంబ. 825
క. మునివరుఁ డొకనాఁ డిమ్ములఁ, దననిజదేహంబు నవవిధంబులు గావిం
చి నయంబునఁ దద్వీర్యముఁ, దనసతిగర్భమున నవవిధంబుగ నిలిపెన్. 826
క. అది కారణంబుగాఁ, బెంపొదవిన మునివలన [1]దేవహూతియుఁ గూఁతుల్
ముదమునఁ గనెఁ దొమ్మండ్రన్, ముదితయు మది సంతసించె మునివరుఁ డంతన్.
తే. సన్న్యసింపంగఁ గోరుట సతి యెఱింగి, యాత్మఁ బొడమినసంతాప మగ్గలింపఁ
జింత వాటిల్లఁ జెక్కిటఁ జేయి సేర్చి, పదమునను నేల వ్రాయుచుఁ బలికెఁ బతికి.
సీ. అనఘ సంతానపర్యంతంబుననుఁ గూడి, వర్తింతు ననుచుఁ బూర్వమునఁ బలికి
కూఁతుల నిచ్చితి కోమ రార నిప్పుడీ, తరుణులు పతులను దమకుఁ దార
యరసి వర్తింతురో యని భీతి నొందెదఁ, గావున నీపుత్రికలకుఁ దగిన
వరుల సంపాదించి పరిణయంబులు సేసి, తత్త్వసంహిత నాకుఁ దవిలి తెలుపు
తే. సుతునిఁ గృప సేసి ననుఁ గావు సుజనవినుత, యస్థసంసారదుఃఖంబు నపనయింప
నర్హుఁడవు నీవ కావె మోహమున నింత, కాల మూరక పోయె నేగతియు లేక.
చ. [2]ఉపరతి పుట్టె నైహికసుఖోపగతానుభవంబులందు మున్
చపలతఁ గామభోగరతిసంగముఁ గోరి మహాత్మ నిన్ను న
చ్చపుఁదలఁ పొప్పఁగా దెలియఁ జాలకయున్ వరియించుటన్ భవ
త్కృప ఫలియించె ముక్తి నినుఁ గేవలభక్తి భజింపఁ గల్గదే. 830
వ. అదియునుం గాక. 831

1 'దేవహూతికిఁ గూఁతు,ర్లుదయించిరి తొమ్మండ్రు,మ్ముదితయు' వ్రా. ప్ర. 2 'అపరతి పుట్టె నీయిహసుఖానుభవంబులయందు మున్నునేఁ జపలత' వ్రా. ప్ర.

చ. సమమతి నొప్పుసత్పురుష।సఖ్యము సద్గతికారణంబు నీ
చమతివిలోలదుష్పురుష।సఖ్యము దుర్గతిహేతు వంచుఁ జి
త్తమునఁ దలంచి యోగిజన।తానుత మిమ్ము భజింతుఁ బ్రాణిసం
గమమునఁ బుణ్యపాపములు । గ్రక్కొని పొందవె యెట్టివారలన్. 832

క. అని యిట్లు వేదనాభర,మున మునుకచుఁ బలుకఁ గర్ద।ముఁడు మనుపుత్రిం
గనుఁగొని సరసిజనయనువ,చనములు మది సంస్మరించి । సతి కిట్లనియెన్. 833

క. మనుసుత నీమది దుఃఖం,బునఁ బొందకు మచిరకాల।మున భగవంతుం
డనఘుం డక్షరుఁడు జనా,ర్దనుఁడు భవద్గర్భమందుఁ । దగ వసియించున్. 834

క. వరనియమవ్రతనిష్ఠా,చరణనియుక్తాంతరంగ।సమధిక వై సం
భరితతపోధనదాన,స్ఫురితశ్రద్ధానుభక్తి।పూర్వము గాఁగన్. 835

మ. హరి నారాయణుపాదపద్మములు స।మ్యగ్భక్తిఁ బూజింపు త
త్పురుషశ్రేష్ఠుఁడు మానసంబున భవ।త్పూజానుసంప్రీతుఁ డై
కర మర్థిం దరుణీశిరోమణి భవ।ద్గర్భస్థుఁ డై యుండి తాఁ
గరుణం జేయు భవన్మనోజనితశం।కాగ్రంథివిచ్ఛేదమున్. 836

దేవహూతిగర్భంబున విష్ణుండు కపిలాహ్వయుండు గాఁ బుట్టుట.

చ. అనవుడు దేవహూతి హృద।యంబున సంతస మంది యమ్మునీం
ద్రునివచనక్రమంబునఁ బ।రుసన్ భగవంతు ననంతుఁ బద్మలో
చను [1]హరి విష్ణు నర్చనము । సల్పుచు నుండఁగఁ గొన్నియబ్దముల్
చనునెడ దానవాంతకుఁడు । సమ్మతిఁ గార్దమ మైన తేజమున్. 837

క. ధరియించి యమ్మునీంద్రుని,తరుణీగర్భంబువలన । దనుజారి శమీ
తరుకోటరమున వైశ్వా,నరుఁ డుదయించినవిధంబు।నఁ జనియించెన్. 838

సీ. అయ్యవసరమున । నాకాశమున దేవ,తూర్యఘోషంబులు । దుములమయ్యె
నందితదేవతా।బృందంబు లందంద, కురిసిరి మందార।కుసుమవృష్టి
గంధర్వకిన్నర।గానంబు వీతెంచె, నప్సరోగణముల।యాట లొప్పె
వావిరి దిక్కులఁ । గావిరి విరిసెను, దవిలి వార్ధుల[2]కలం।తలును మానె

తే. సాధుజనములమనములు।సంతసిల్లె, హోమవహ్నులు ప్రభలఁ జె।న్నొంది వెలిఁగెఁ
గుసుమఫలభారముల నొ।ప్పెఁ గుజములెల్ల, సర్వసస్యాళిఁ జెన్నొందె।జగతియెల్ల.

వ. ఇట్టిమహోత్సవంబున దేవహూతికిం దత్త్వబోధంబుఁ గావించుకొఱకుఁ దదీయగర్భంబున నుదయించినపరబ్రహ్మస్వరూపుం డైననారాయణుని దర్శించుకొఱకు మరీచిప్రముఖమునిగణసమేతుం డై చతుర్ముఖుండు సనుదెంచి యమ్మహాత్ముని దర్శించి కర్దమదేవహూతులం గనుంగొని యిట్లనియె. 840

క. నుతచరితులార మీరలు, కృతకృత్యులు విష్ణుపూజఁ । గేవలభక్తిన్

---

1 'చరణాంబుజార్చనలు. 2 కలంకువులు' వ్రా. ప్ర.

మఱి నిష్కపటులరై చే, సితిరి తదర్చనఫలంబు సేకుఱె మీకున్. 841

క. శ్రితభయహరణుఁడు మునిజన, నుతచరితుఁడు పరుఁడు మీమనోరథసిద్ధిన్
వితతంబుగఁ గావించుటఁ, జతురత మీజన్మ మింక సఫలతఁ బొందెన్. 842

క. వినుఁడు సకాములరై హరి, ననుపమభక్తిన్ భజించు'నదె ముక్తికిఁ జా
లును మీపుణ్యం బేమని, కొనియాడఁగ వచ్చు నీతికోవిదులారా. 843

వ. అని వెండియుం గర్దమునిం గనుంగొని యిట్లను భవదీయతనూభవలఁ బ్రకట శీలవ్రతాచారసంపన్ను లైనమునివరేణ్యులకుం బెండ్లి సేయు మట్లయిన వారి వలనం బ్రజాసృష్టి బహువిధంబుల వృద్ధిం బొందు నని చెప్పి మఱియు నిట్లనియె.

చ. అనఘ భవత్సుతుండు సముదంచితతేజుఁడు నైనయిమ్మహా
త్ముని బరమేశు నీశు నజితు న్నవికారు నమేయు నచ్యుతు
న్ననఘుని నక్షరున్ హరి ననంతుని నీశునిఁగాఁ దలంపు మీ
ఘనుఁడు సమస్తచేతననికాయహృదీప్సితదాయి గావునన్. 845

సీ. మానితజ్ఞానవిజ్ఞానయోగంబులు, ననునుపాయంబుల నొనరఁ జేసి
యొలిమెఁ గర్మజీవుల నుద్ధరించుట,కొఱకు సమ్మహితాత్మకుఁడు సమగ్ర
హాటకరుచిజటాజూటుండు నుత్ఫుల్ల,పంకజనేత్రుండుఁ బద్మవజ్ర
హలకులిశాంకుశలలితరేఖాంకిత,చరణతలుండును సత్త్వగుణుఁడు

తే. నగుచు నిప్పుడు సరసీరుహాక్షి నీదు,గర్భమం దుదయించును ఘనుఁడు నీకుఁ
దత్త్వబోధంబుఁ గావించు దాన నీదు, హృదయమందలిసంశయ మెల్లఁ బాపు.

వ. మఱియును. 847

క. నుతి కెక్కె సిద్ధగణసే,వితుఁడై ఘనసాంఖ్యయోగవిలసితతత్త్వ
స్థితినిరతుఁ డగుచుఁ గపిలా,ఖ్యతఁ దనరి చరించు నీజగత్త్రయ మెల్లన్. 848

క. అని పలికి యమ్మరీచిం, గని యుద్వాహార్థ మునిచి కమలజుఁ డంతం
దనసందను లగునారద, సనకాదులఁ గూడి యాత్మసదనము కరిగెన్. 849

వ. అంత నాకర్దముండు కమలసంభవచోదితుం డగుచు యథోచితంబుగా నాత్మీయ దుహితల వివాహంబు సేయం దలంచి మరీచికిం గళ యనుకన్యకను నత్రికి ననసూయను నంగిరసునకు శ్రద్ధను బులస్త్యునకు హవిర్భువును బులహునకు గతిని గ్రతువునకుఁ గ్రియను భృగునకు ఖ్యాతిని వసిష్ఠునకు నరుంధతిని నథర్వునకు శాంతినిం గా[1] నిజకులాచారసరణిం బరిణయంబు గావించిన వారును గృతదారపరిగ్రహులును గర్దమకృతసంభావనాసంభావితులును నగుచు నతని చేత ననుజ్ఞాతులై జాయాసహితు లగుచు నిజాశ్రమభూములకుం జని రిట్లు వర్తింప యుగత్రయంబు సనుటయుం గర్దముండు (దేవోత్తముం డగువిష్ణుండు దనమందిరంబున నవతరించి వసించియుంటం) దనచిత్తంబున నెఱింగి వివిక్తస్థలం

---

1 'నాయాసమె చాలును' వ్రా. ప్ర.

బునకుం జని యచ్చటఁ గపిలునికి వందనం బాచరించి యి ట్లనియె. 850

సీ. చతురాత్మ వినుమాత్మ♦కృతములై నట్టియ, మంగళభూతక♦ర్మంబు లనెడి
దావాగ్నిశిఖలచే ♦ దందహ్యమాను లై, నట్టిజీవులు దుద ♦ ముట్ట లేక
పాయక సంసార♦బద్ధు లై యుందురు, [1]తద్భవహేతుభూ♦తంబు లయిన
సకలదేవతలుఁ [2]బ్రసన్నులు నగుదురు, బహుజన్మపరిచిత♦ప్రాప్తయోగ

తే. చిరసమాధితపోనిష్ఠ♦చే వివిక్త, దేశముల యోగిజనములు ♦ ధృతుల నేమ
హానుభావు విలోకింతు ♦ రట్టిదివ్య, పురుషరత్నంబ నాయింటఁ ♦ బుట్టితీవు. 851

వ. మఱియు సంసారచక్రపరిభ్రామ్యమాణుల మగుచు గ్రామ్యుల మయినమావర్త
నంబులును గణింపక మదీయగృహంబునం బూర్వంబునం బ్రతిశ్రుతంబులైన భవ
దీయవాక్యంబులు దప్పకుండ ననుగ్రహింప నుదయించితని వెండియు ని ట్లనియె.

క. తలపోయఁగ నప్రాకృత, బలయుక్తచతుర్భుజాది♦భవదవతారం
బులు నీ కనురూపము లై, పొలుపొందుం గాదె పరమ♦పురుష మహాత్మా. 853

వ. అదియునుం గాక. 854

క. అనయము భవదీయాశ్రిత, జనసంరక్షణముకొఱకు ♦ సమ్మతితోఁ దా
ల్చినమానవరూపంబులు, ననురూపము లయ్యెఁ గాదె ♦ హరి నీ కెపుడున్. 855

క. సుమహితతత్త్వజ్ఞానా, ర్థము విద్వజ్జనగణంబు ♦ దవిలి నమస్కా
రము లోలిఁ జేయు[3]పదపీ, ఠము గలనినుఁ బొగడ వశమె ♦ ఠవణిల్లంగన్. 856

సీ. సమధికషడ్గుణై♦శ్వర్యకారణుఁడవు, పరమేశ్వరుండవు ♦ ప్రకృతిపురుష
మహదహంకారత♦న్మాత్రతత్త్వోధక, హేతుకాలాత్మ వి♦ఖ్యాతధృతివి
జగదాత్మకుఁడవు చి♦చ్ఛక్తివి నాత్మీయ, జఠరనిక్షిప్తవి♦శ్వప్రపంచ
మును గలసర్వజ్ఞ♦మూర్తివి స్వచ్ఛంద, శక్తియుక్తుండవు ♦ సర్వసాక్షి

తే. వగుచుఁ గపిలాఖ్యఁ దనరారు♦నట్టినీకు, ననఘ మ్రొక్కెదఁ బుత్రుండ♦వగుచునీవు
నాకుఁ బుట్టినకతన ఋ♦ణత్రయంబు, వలనఁ బాసితి నిక్క మో♦వరద నేను.

తే. మానితవ్రతయోగస♦మాధినియతిఁ, జెంది భవదీయపాదార♦విందయుగము
డెందమునఁ జేర్చి శోకంబు♦లందుఁ దొలఁగి, సంచరించెద నంచిత♦స్థలములందు.

క. అని యిట్లు విన్నవించిన, మునిపుంగవుఁ డైనకర్ద♦మునివచనంబుల్
విని భగవంతుం డగున, య్యనఘుఁడు కపిలుండు వలికె ♦ నర్మిలి దోఁపన్. 859

సీ. నాచేతఁ బూర్వంబు♦నం బ్రతిశ్రుత మైన, వచనముల్ దప్పక ♦ వరమునీంద్ర
నీయింటఁ బుట్టితి ♦ నీమనిర్హేతుక, భూరిదయాగుణం♦బున నవాప్త
సకలకాముఁడ నేను ♦ సన్మునివేషంబు, ధరియించు టెల్ల నా♦కొఱకుఁ గాదు
విను మహాత్మకులైన♦మునులకుఁ బరమాత్మ, గురుసద్వివేకంబు ♦ నరసి చూపు

---

1 'బహుళకాలం బిట్లు వఱలు చుండ. 2 బ్రసన్నతనొందిరి. 3 పదయుగ్మము గల...గణు
తింపంగాన్' వ్రా. ప్ర.

తే. తత్త్వబోధంబుకొఱకును దాల్పఁబడిన, యంచితవ్యక్తమార్గ మైనట్టి దేహ
మని తలంపుము మత్పదధ్యానభక్తి, ధీపరాయణమహిమంబు దేజరిల్ల. 860

క. సమధికనిష్ఠం గృతయో, గమునన్ సన్న్యస్తసకలకర్ముఁడ వై మో
హముఁ బాసి భక్తిచే మో, క్షము[1]కై భజియింపు నను వికారరహితుఁడై. 861

క. ననుఁ బరమేశుఁ బరంజ్యో, తిని ననఘు ననంతు దేవదేవు సకలభూ
తనికాయగుహాశయు నా, ద్యుని నజు నాద్యంతశూన్యు దురితవిదూరున్. 862

క. తిరముగ భవదీయాంతః, కరణసరోజాతకర్ణికాతలమున సు
స్థిరుఁ జేసి యింద్రియంబుల, నిరసించి మనోంబకమున నెఱిఁ గను మనఘా.

వ. అ ట్లని. 864

క. తనరిన మోక్షము నొందెద, నని పలికినఁ గర్దముండు నమ్మునికులచం
ద్రుని వలగొని వందనములు, ఘనముగ నతిభక్తిఁ జేసి కౌతుక మలరన్.

క. మునిగణసేవిత మగువన, మునకుం జని యందు మానసమున నిస్సంగుం
డును వహ్నిరహితుఁ డనికే, తనుఁడును నాత్మైకశరణతత్పరుఁ డగుచున్. 866

వ. పరబ్రహ్మంబుఁ జిత్తంబున నిల్పి యహంకారంబు విడిచి మమత్వంబు నిరసించి దయాగుణంబునం జేసి సకలభూతంబులందు సమత్వంబు భజియించి శాంతశేముషీగరిష్ఠుం డగుచు నిస్తరంగం బగువార్ధిచందంబున ధీరుం డై నిఖలప్రపంచంబును వాసుదేవమయంబుఁగాఁ దలంచుచు భక్తియోగంబున భాగవతగతిఁ బొందె నని చెప్పి వెండియు మైత్రేయుండు విదురునిం గనుంగొని కర్దముండు వనంబునకుం జనిన యనంతరంబ మాతృవత్సలుం డయిన కపిలుండు బిందుసరంబున వసియించి యుండ దేవహూతి తత్త్వమార్గప్రవర్తకుం డయిన సుతునిం గనుంగొని బ్రహ్మవచనంబులు దలంచుచు ని ట్లనియె. 867

దేవహూతి పుత్త్రుం డైన కపిలునిచేఁ దత్త్వజ్ఞానంబు వడయుట.

క. అసదింద్రియ[2]ఘర్షణమున, వసుమతి నిర్విణ్ణ నగుచు వనరెడి నాకీ
యసదృశమోహతమోవిని, రసనం బనఘా త్వ ద్గో వెరవున ఘటించున్. 868

క. ఘనఘనసీరంధ్రతమః, పటలపరీవృతజగత్ప్రపంచమునకు నె
క్కటి లోచన మై మహితో, త్కటరుచి వెలుఁగుదువు భానుకై వడి ననఘా.

ఉ. భూరిమదీయమోహతమముం బెడఁబాప సమర్థు లన్య లె
వ్వారలు నీవ కాక నిరవద్య నిరంజన నిర్వికార సం
సారలతాలవిత్ర బుధసత్తమ సర్వశరణ్య ధర్మని
స్తారక సర్వలోకశుభదాయక నిత్యవిభూతినాయకా. 870

చ. నిను శరణంబు సొచ్చెద ననింద్యతపోనిధి నన్నుఁ గానవే
యని తను దేవహూతి వినయంబున సన్నుతి సేసి వేఁడిన

---

1. 'భజియింపుము వివిక్తకాననముంగున్' వ్రా. ప్ర. 2. మర్షణమున.

న్ననుపమసత్కృపాకలితుఁ డైన కపిలుం డనురాగ మొప్ప స
జ్జననిచయాపవర్గఫలసాధన మైన తగుతల్లి వాక్యమున్. 871

క. విని మందస్మితలలితా, ననకమలుం డగుచు నెమ్మనమునఁ బ్రమోదం
బనయంబుఁ గడలుకొన నిజ, జననికి ని ట్లనియెఁ బరమశాంతుం డగుచున్. 872

క. విను జీవునిచిత్తము దా, ఘనభవబంధాపవర్గకారణ మది యే
చినఁ ద్రిగుణాసక్తం బయి, నను సంసృతిబంధకారణం బగు మఱియున్. 873

తే. అదియు నారాయణాసక్త మయ్యె నేని, మోక్షకారణ మగు నని మునికులాబ్ధి
చంద్రుఁడన నొప్పుకపిలుండు జననితోడ, నర్థి వినఁ జెప్పి మఱియు ని ట్లనియెఁ బ్రీతి.

వ. మఱియుఁ జిత్తం బహంకారమమకారరూపాభిమానజాతంబు లగు (కామలోభాది) కలుషవ్రాతంబులచేత నెప్పుడు విముక్తం బై పరిశుద్ధం బగు నప్పుడు సుఖదుఃఖవివర్జితంబు (నేకరూపంబు) నై ప్రకృతికంటెఁ బరుండును బరమపురుషుండును నిర్భేదనుండును స్వయంజ్యోతియు సూక్ష్మస్వరూపుండును నితరవస్త్వంతరాపరిచ్ఛిన్నుండును నుదాసీనుండును నైనపరమాత్ముని దదీయమహోహతౌజస్కం బైనప్రపంచంబును (జ్ఞానవైరాగ్యభక్తియుక్తం బగుమనంబుచేఁ) బొడగాంచి యోగిజనులు పరతత్త్వసిద్ధికొఱకు నిఖిలాత్మకుం డైననారాయణునందు సంయుజ్యమానం బయినభక్తిభావంబువలన నుదయించినమార్గంబునకు నితరమార్గంబులు సరి గావండ్రు [1]విద్వాంసులు సంగం బింద్రియార్థాద్యసద్విషయంబుగ నొనరింపంబడి జీవునకు నశిథిలం బగుబంధంబునకుఁ గారణం బగు ననియు నదియె సద్విషయం బైన నంతఃకరణసంయమనహేతుభూతం బగుచు సాధుజనులకు ననర్గళమోక్షద్వారం బగుననియుఁ దెలియుదురు (సహనశీలురు) సమస్తశరీరధారులకు సుహృత్తులును బరమశాంతులును గారుణికులును నై పరిత్యక్తకర్మఫలస్వభావులును (విసృష్టస్వజనబంధుజనులును) నై మత్పదాశ్రయులును మద్గుణధ్యానపారీణులును మత్కథాప్రసంగసఫలితశ్రవణులును నగుచు (మదీయకథల నొడువుచు వినుచు) నుండుపరమభాగవతోత్తముల (నాధ్యాత్మికాది) తాపత్రయంబు దపింపఁ జేయం జాల దట్టిసర్వసంగవివర్జితు లగుపరమభాగవత (జనుల సంగం బపేక్షణీయం బది సకలదోషనివారకం బగు నట్టి) సత్సంగంబునను (సర్వప్రాణిహృత్కర్ణరసాయనంబు లగుమదీయకథాప్రసంగంబులు గలుగు) మద్గుణాకర్ణనంబునుం జేసి శీఘ్రంబుగఁ (గ్రమంబున) [2]గైవల్యమార్గదంబులగు శ్రద్ధాభక్తు లుదయించు (నదియునుంగాక) యేపురుషుం డైన నేమి మద్విరచితజగత్కల్పనాదివిహారచింతనంబున నుదయించినభక్తిం జేసి యింద్రియసుఖంబులవలన నుదృష్టశ్రు

1. 'ఇదియు విద్వాంసులు సత్సంగంబునుంగా నజరంబునుగా నంతఃకరణసంయమనపాశభూతంబునుంగా సాధుజనులకు ననర్గళమోక్షద్వారంబునుంగాఁ దెలియుదురు' వ్రా. ప్ర. 2 'గైవల్యమార్గదం బగుభక్తి యుదయించు' వ్రా. ప్ర.

తంబులై నయైహికాముష్మికంబులవలనను విముక్తుం డగుచుఁ జిత్తగ్రహణార్థంబు
ఋజువు లైనయోగమార్గంబులచే [1]సంయుక్తుం డగునట్టియోగి ప్రకృతిగుణ
సేవనంబుచేత వైరాగ్యగుణవిజృంభితం బైనజ్ఞానయోగంబుచేతను మదర్పిత
భక్తియోగంబుచేతను బ్రత్యగాత్మకుండ నైననన్ను నంతఃకరణనియుక్తునిం
గావించు నని చెప్పిన విని దేవహూతి కపిలున కి ట్లనియె. 875

క. ఏభక్తి భవద్గుణపర, మై భవపాపప్రణాశ మై ముక్తిశ్రీ
లాభము రయమునఁ జేయునొ, యాభక్తివిధంబుఁ దెలియ నానతి యీవే. 876

వ. అదియునుం గాక భవదుదితం బయినయోగంబును దదంగంబులును దద్గతత
త్త్వావబోధంబును సపాకల్యంబుగ మందబుద్ధి నైననాకు స్ఫుటంబుగాఁ దెలియ
నానతి మ్మనినఁ గపిలుం డి ట్లనియె. 877

సీ. జనయిత్రి విను మతిసకలపదార్థపరిజ్ఞానతత్త్వపారీణ మగుచు
నామ్నాయవిహితకర్మాచారములు గల్గి, తివుట మై వర్తించు దేవగణము
పూని నైసర్గికం బైననిర్హేతుక, మగుభగవత్సేవ దగిలి ముక్తి
కంటె గరిష్ఠంబు గావున నదియు భుక్తాన్నంబు జీర్ణంబు నందఁ జేయు

తే. దీప్తజఠరాగ్నిగతి లింగదేహనాశకంబు గావించు నదియును గాక విష్ణు
భక్తివైభవములఁ దేటపఱుతు వినుము, సద్గుణవ్రాత యోగలక్షణసమేత.

చ. అమలినభక్తిఁ గొందఱు మహాత్ములు మచ్చరణారవిందయు
గ్మము హృదయంబునన్ నిలిపి కౌతుకులై యితరేతరానులా
పముల మదీయదివ్యతనుపౌరుషముల్ గొనియాడుచుండి తో
షము మదిఁ గోర నొల్ల రనిశంబు మదర్పితసర్వకర్ములై. 879

సీ. పరికింపఁ గొందఱు భాగవతోత్తముల్, ఘనత కెక్కినపురాతనము లైన
చారుప్రసన్నవక్త్రారుణలోచనములు గల్గి వరదానకలితములుగఁ
దనరుమద్దివ్యావతారవైభవములు, మది నొప్పఁ దమయోగమహిమఁ జేసి
యనుభవించుచుఁ దదీయాలాపములు సంస్తుతించుచుఁ దివుటఁ దద్దివ్యవిలస

తే. దవయవోదారసుందరనవవిలాస, మందహాసమనోహరమధురవచన
రచనచే నపహృతమనఃప్రాణు లగుచు, నెలమి నుందురు నిశ్శ్రేయసేచ్ఛ లేక.

మ. కణఁకన్ వారలు వెండి మోక్షనిరపేక్షస్వాంతు లై యుండియు
న్నణిమాద్యష్టవిభూతిసేవితము నిత్యానందసంధాయియున్
గణనాతీతము నప్రమేయము సమగ్రశ్రీకమున్ సర్వల
క్షణయుక్తంబును నైనమోక్షపదవిం గైకొందు రత్యున్నతిన్. 881

వ. ఇట్లు పొంది. 882

1. 'యోగయుక్తుం డగుచుఁ బ్రకృతిగుణంబులఁ గైకొనక జ్ఞానవైరాగ్య...మదర్పితభక్తిం జేసియుఁ నలినాక్షుకుం డైననన్ను నంతఃకరణ' వ్రా. ప్ర.

క. తనరుదు రప్పుణ్యాత్ములు, జనయిత్రి మదీయకాలచక్రగ్రసనం
బును నొందక నిత్యం బగు, ననుపమసుఖవృత్తి నుండు రది యెట్లన్నన్. 883

మ. [1]సముఁడై స్నేహముచే సుతత్వమును విశ్వాసంబుచేతన్ సఖి
త్వముఁ జాలన్ హితవృత్తిచేతను సుహృత్త్వంబున్ సుమంత్రోపదే
శముచేతన్ నిజదేశికుం డనఁగ నిచ్చల్ ప్రోచుచు న్నిష్టదై
వము నై వారికిఁ గాలచక్రభయముల్ వారింపుచుం గావునన్. 884

వ. అని యిట్లు దెలుపుచు మఱియు నిట్లనియె. 885

చ. విను మది గాక యీభువి దివిం బలుమాఱుఁ జరించు నాత్మ దా
ధనపశుపుత్త్రమిత్త్రవనితారతిపైఁ దగులంబు మాని న
న్ననఘుని విశ్వతోముఖు ననన్యగతిన్ భజియించెనేని వా
నిని ఘనమృత్యురూపభవశరధి నేఁ దరియింపఁ జేయుదున్. 886

సీ. రూఢిఁ బ్రధానపూరుషనాయకుండను, భగవంతుఁడను జగత్ప్రభుఁడ నైన
నాకంటె నన్యులఁ గైకొని తగిలిన, యాత్మలు భవభయం బందు నెపుడుఁ
గావున నాయాజ్ఞఁ గడవంగ నోడుటఁ, జేసి వాయువు వీచు శిఖి వెలుంగు
నినుఁడు దపించుఁ దా నింద్రుండు వర్షించు, భయమంది మృత్యువు పరువువెట్టుఁ

తే. గాన విజ్ఞానవైరాగ్యకలిత మైన, భక్తియోగంబునం జేసి పరమపదము
కొఱకున యోగివరులు మచ్చరణభజను, లగుచుఁ జరియింపుదురు నిర్భయాత్ము

క. గురుభక్తిం జిత్తము సు,స్థిర మై విలసిల్లునంతపర్యంతము స లగుచు.
త్పురుషుల కిహలోకంబునఁ, జిరతరమోక్షోదయంబు సేకుఱు చుండున్. 888

క. అని యిట్లు సన్మునీంద్రుఁడు, జననికి హరిభక్తియోగసంగతి నెల్లన్
వినిపించి వెండియును ని, ట్లనియెన్ సమ్మోదచిత్తుఁ డగుచుఁ గడంకన్. 889

వ. అవ్వా యివ్విధంబున భక్తియోగప్రకారంబు సెప్పితి నింకఁ దత్త్వలక్షణంబు వేఱువేఱ యెఱింగింతు నే తత్త్వగుణంబుల నెఱింగినఁ బురుషులు ప్రకృతిగుణంబులవలన విముక్తు లగుదురు హృదయగ్రంథివిచ్ఛేదకంబు (నాత్మదర్శనరూపంబు) నగునాజ్ఞానం బాత్మకు నిశ్శ్రేయసకారణంబు గావున దాని నెఱింగింతు నంచు నాత్మకు స్వరూపం బెట్టి దనిన ననాదియుఁ బురుషుండును సత్త్వాదిగుణశూన్యుండును బ్రకృతిగుణవిలక్షణుండును బ్రత్యక్స్వరూపుండును స్వయంప్రకాశుండును నెవ్వం డెవ్వనితోడ నీవిశ్వంబు సమన్వితం బగు నతండు [2]గుణత్రయాత్మకత్వంబున వ్యక్తంబును భగవత్సంబంధియు నగు ప్రకృతియందు యదృచ్ఛచే లీలావశంబునం బ్రవేశించిన నా ప్రకృతి గుణత్రయమయం బై స్వరూపం బయిన ప్రజాసర్గంబుఁ జేయం గనుంగొని యప్పుడు మోహితుం డయి విజ్ఞానతిరోధానంబునం జేసి గుణత్రయాత్మకం బయిన ప్రకృత్యధ్యాసంబున నన్యోన్యమేళనం బగుటయు నంతం బ్రకృతి

---

1. సమతిఁ. 2 'దేవసంబంధియై గుణత్రయానూత్మ్యవస్థలఁ బ్రకృతియందు లీలావశ' వ్రా.ప్ర.

గుణంబుఁ దనయందు నారోపించుకొని క్రియమాణంబు లగుకార్యంబులవలనం
గర్తృత్వంబు గలిగి సంసారబద్ధుం డై పారతంత్ర్యంబు గలిగి యుండుఁ గర్తృ
త్వశూన్యుం డగునీశ్వరుండు సాక్షి యగుటంజేసి యాత్మకుం గార్యకారణకర్తృ
త్వంబులు ప్రకృత్యధీనంబు లనియు సుఖదుఃఖభోక్తృత్వంబులు ప్రకృతివిలక్ష
ణుం డగునపురుషుని వనియు నెఱుంగుదు రని చెప్పిన విని దేవహూతి గపి
లున కిట్లనియెఁ బురుషోత్తమా ప్రకృతిపురుషులు (సదసదాత్మకప్రపంచంబునకుఁ)
గారణభూతులు గావున వానిలక్షణంబు సదసద్వివేకపూర్వకంబుగా నానతిమ్మ
నిన భగవంతుం డైనకపిలుం డిట్లనియె. 890

క. క్రమమునఁ ద్రిగుణము నవ్య, క్తము నిత్యము సదసదాత్మకము మఱియుఁ బ్రధా
నము ననఁగాఁ బ్రకృతివిశేషము లదియు విశిష్ట మనిరి సద్విదు లెలమిన్. 891

వ. అందుఁ బ్రకృతి చతుర్వింశతితత్త్వాత్మకం బై యుండు నది యెట్లనినఁ బంచ
మహాభూతంబులును బంచతన్మాత్రలును జ్ఞానకర్మాత్మకంబు లయినత్వక్చక్షు
శ్శ్రోత్రజిహ్వాఘ్రాణంబులు వాక్పాణిపాదపాయూపస్థంబులు ననుదశేంద్రియం
బులును మనోబుద్ధిచిత్తాహంకారంబు లనునంతఃకరణచతుష్టయంబును నను
చతుర్వింశతితత్త్వాత్మకం బైనసగుణబ్రహ్మసంస్థానంబు సెప్పితి నిటమీఁద [1]గాలం
బనుపంచవింశతితత్త్వంబు సెప్పెద నది గొందఱు పురుషశబ్దవాచ్యం బైన
యీశ్వరునిపౌరుషంబు గాలశబ్దంబునఁ జెప్పంబడు నందు రందు నహంకార
మోహితుం డై (ప్రకృతి నొందుజీవుం డుభయంబుఁ జెందుఁ) బ్రకృతిగుణసా
మ్యంబునం జేసి వర్తించి నిర్విశేషుం డగుభగవంతునిచేష్టావిశేషంబు (దేనివలన
నుత్పన్నం బగు నదియ) కాలం బని చెప్పంబడు [2]నదియు జీవరాశ్యంతర్గతం బగు
టం జేసి పురుషుం డనియు వాని బహిర్భాగవ్యాప్తిం జేసి కాలం బనియుఁ జెప్పం
బడు నాత్మమాయం జేసి తత్త్వాంతర్గతుం డయినజీవునివలన క్షుభితం (బయి జగ
త్కారణం)బగుప్రకృతియందుఁ బరమపురుషుండు దనవీర్యంబు వెట్టిన నాప్రకృతి
హిరణ్మయం బైనమహత్తత్త్వంబు పుట్టించె నంత సకలప్రపంచ[3]బీజభూతుండును
లయవిక్షేపశూన్యుండును నగునీశ్వరుండు దనసూక్ష్మవిగ్రహంబునందు (నాత్మ
గతం బైన)మహదాదిప్రపంచంబుల [4]వెలిఁగించుచు స్వతేజోవిపత్తిం జేసి యాత్మ
ప్రస్వాపనంబు [5]సేయునట్టితమంబును గ్రసించె నని చెప్పి వెండియు నిట్లనియె. 892

క. దివ్య మగువాసుదేవా, దివ్యూహచతుష్టయంబు త్రిజగములందున్
సేవ్యం బని చెప్పం బడు, భవ్యగుణా దాని నెఱుఁగఁ బలికెద నీకున్. 893

సీ. సత్త్వప్రధాన మై స్వచ్ఛ మై శాంత మై, యూర్మిషట్కంబుల నోసరించి

---

1 'గాలపురుషుండు పంచవింశకుం డనంబడు. 2 నదియు నంతఃప్రదేశంబునఁ బురుషుం డనియు బహిఃప్రదేశంబునఁ గాలం బనియుఁ జెప్పంబడు. 3 కారణుండును. 4 జూచుచు స్వతేజో. 4 సేయు నది తమ స్సయ్యె నని చెప్పి వెండియు' వ్రా. ప్ర.

సురుచిరషాడ్గుణ్యపరిపూర్ణ మైనిత్య, మై భక్తజనసేవ్య మై తనర్చి
వల నొప్పుచుండునవ్వాసుదేవవ్యూహ, మంత మహత్తత్త్వ మందు నోలి
రూఢిఁ గ్రియాశక్తిరూపంబు గల్గున,హంకార ముత్పన్న మయ్యె నదియు

తే. సరవి వైకారికంబుఁ దైజసముఁ దామ
సంబు నా మూఁడుదెఱఁగుల జరగు నందుఁ
దనరు వైకారికము మనస్సునకు నింద్రి
యములకును గగనముఖభూతముల కరయ. 894

వ. అది దేవతారూపంబున నుండుఁ దైజసాహంకారంబు బుద్ధిప్రాణంబులుం గలిగి యుండుఁ దామసాహంకారం బింద్రియమేళనంబున నర్థమాత్రం బై యుండు మఱియును. 895

సీ. అట్టియహంకారమం దధిష్ఠించి సాహస్రఫణామండలాభిరాముఁ
డై తనరారుననంతుఁడు సంకర్షణుం డనఁ దగుపురుషుండు ఘనుఁడు
మహితభూతేంద్రియమానసమయుఁడు నై, కర్తృత్వకార్యత్వకారణత్వ
ప్రకటశాంతత్వఘోరత్వమూఢత్వాది, లక్షణలక్షితోల్లాసి యగుచు

తే. నుండు నమ్మేటి రెండవవ్యూహ మనఁగ, ఘనవికారంబుఁ బొందువైకారికంబు
వలనవినుము[1]మనస్తత్త్వ మెలమిఁబుట్టె,మఱియువైకారికంబునమూఁత వినుము.

వ. [2]సామాన్యచింతయు విశేషచింతయు ననం దగుసంకల్పవికల్పంబులం జేసి కామసంభవం బయ్యె నదియ యనిరుద్ధాఖ్యం బయినవ్యూహం బదియ హృషీకంబులకు నధీశ్వరం బయి సకలయోగీంద్రసేవ్యం బగుచు శరదిందీవరశ్యామం బయి యుండు వెండియుం దైజసంబువలన బుద్ధితత్త్వంబు పుట్టె దానిలక్షణంబులు ద్రవ్యప్రకాశకం బైనజ్ఞానంబును నింద్రియానుగ్రహంబును సంశయంబును మిథ్యాజ్ఞానంబును నిద్రయు నిశ్చయంబును స్మృతియు ననం దగి యుండు మఱియుఁ దైజసాహంకారంబువలన జ్ఞానేంద్రియకర్మేంద్రియంబులును గ్రియాజ్ఞానసాధనంబులును గలిగి యుండుఁ బ్రాణంబునకుం గ్రియాశక్తియు బుద్ధికి జ్ఞానశక్తియు నగుటం జేసి యింద్రియంబులకుఁ దైజసత్వంబు గలిగి యుండు భగవచ్ఛక్తిప్రేరితం బయినతామసాహంకారంబువలన శబ్దతన్మాత్రంబు పుట్టె దానివలన నాకాశంబును నాకాశంబువలన శ్రోత్రేంద్రియంబును బుట్టె శ్రోత్రంబు శబ్దగ్రాహి యయ్యె శబ్దం బర్థంబునకు నాశ్రయం బై శ్రోతకు [3]జ్ఞానజనకం బయ్యె మఱియు శబ్దతన్మాత్రంబువలన నాకాశం బయి యాయాకాశంబు భూతంబులకు బాహ్యాభ్యంతరంబుల నవకాశం బిచ్చుటయు నాత్మప్రాణేంద్రియాదులకు నాశ్రయం బగుటయు ననులక్షణంబులు గలిగి యుండుఁ [4]గాలగతిచే

1. తమస్తత్త్వ. 2. 'అది యెట్టు లంటేని సామాన్య... కామసంభవంబనంబడునెద్ది యనిరుద్ధా' అ. ప్ర. 3. జ్ఞాపకం బయ్యె. 4. నభశ్శబ్దతన్మాత్రంబువలన స్పర్శంబును.

వికారంబు నొందు శబ్దతన్మాత్రలక్షణం బగునభంబువలన స్పర్శంబును స్పర్శంబు
వలన వాయువును వాయువుచే స్పర్శగ్రాహి యై త్వగింద్రియంబును (బుట్టె)
మృదుత్వంబును గఠినత్వంబును శైత్యంబును నుష్ణత్వంబును ననునివి (స్పర్శంబు
నకు స్పర్శత్వం బని) చెప్పంబడు మఱియు వాయువునకుఁ జాలనంబును (పరస్పర
విభాగకరణంబును ద)న్మేళనంబును [1]ద్రవ్యశబ్దనేతృత్వంబును నగు నందు గంధ
వంతం బగుద్రవ్యంబును ఘ్రాణేంద్రియంబు నొందించుట ద్రవ్యనేతృత్వం
బు దూరస్థం బగుశబ్దంబును శ్రోత్రేంద్రియగ్రాహ్య మగున ట్లొనరించుట
శబ్దనేతృత్వంబు సర్వేంద్రియాత్మకత్వంబు నననవి లక్షణంబు లై యుండు
(దైవప్రేరితం బై) [2]స్పర్శతన్మాత్రగుణకం బగువాయువువలన రూపంబును దాని
వలనఁ దేజంబును బుట్టె (రూపంబు నేత్రేంద్రియగ్రాహకం బయ్యె) నేత్ర
గతం బయినరూపంబునకు నుపలంభకత్వంబును ద్రవ్యాకార[3]సమత్వంబును
ద్రవ్యంబునకు నుపసర్జనం బగుటయు ద్రవ్యపరిణామప్రతీతియు నివి రూప
వృత్తు లనంబడుఁ దైజసంబునకు సాధారణంబు లగుధర్మంబులు ద్యోతం
బనం బ్రకాశంబు పచనం బనఁ దండులాదులపాకంబు పిపాసానిమిత్తం బైన
పానంబు (క్షున్నిమిత్తకం బైన) యోదనంబు (హిమమర్దనం బగు) శోషణంబు
ననునివి వృత్తు లై యుండురూపతన్మాత్రంబువలన దైవచోదితం బై వికారంబు
నొందు తేజస్సువలన రసతన్మాత్రంబు పుట్టె రసతన్మాత్రంబువలన జలంబు పుట్టె
జిహ్వ యనురసనేంద్రియంబు రసగ్రాహకం బయ్యె నారసం బేకం బై యుండి
యు భూతవికారంబునం జేసి కషాయ తిక్త కట్వమ్ల మధు రాదిభేదంబుల ననేక
విధం బయ్యె వెండియు సాంసర్గికద్రవ్యవికారంబునం జేసి యార్ద్రం బగుటయు
ముద్ద గట్టుటయుఁ దృప్తిదాతృత్వంబును జీవనంబును దద్వైక్లబ్యనివర్తనంబును
మృదూకరణంబును దాపనివారణంబును గూపగతం బయినజలంబు దివియ మఱి
యు నుద్గమించుటయు ననునివి జలవృత్తు లనంబడు రసతన్మాత్రంబువలన దైవ
చోదితం బై వికారంబునం బొందినజలంబువలన గంధతన్మాత్రంబు పుట్టె దాని
వలనం బృథ్వియుఁ గలిగె ఘ్రాణంబు గంధగ్రాహకం బయ్యె నందు గంధం
(బేకం బయ్యు వ్యంజనాదిగతం బయి) హింగ్వాదినిమిత్తం బయిన (మిశ్రగంధం బను
కరంభంబును గృంజనాదిగతం బయిన) పూతిగంధంబును ఘనసారాదినిమిత్తం
బైనసుగంధంబును (శతపత్త్రాదిగతం బగుశాంతగంధంబును లశునాదిగతం
బైనయుగ్రగంధంబును బర్యుషితచిత్రాన్నాదిగతం బయినయామ్లగంధంబును
ద్రవ్యావయవవైషమ్యంబునం జేసి) య నేకవిధం బై యుండు నదియునుం గాక
ప్రతిమాదిరూపంబులం జేసి సాకారతాపాదనం బగుభావనంబును జలాదివిలక్షణ

---

1. ద్రవ్యసంబంధంబును ద్రవ్యశబ్దంబులకుం బ్రాపకత్వంబును సర్వేంద్రియవ్యాపకత్వంబు నను లక్షణంబు లై యుండు. 2 వాయుస్పర్శతన్మాత్రంబువలన రూపంబును. 3. సమర్థకత్వంబు.

త్రయాంతరనిరపేక్షం బయినస్థితియు జలాద్యాధారత యనుధారణంబునునాకాశాద్యవచ్ఛేదకత్వంబును సకలప్రాణిపుంస్త్వాభివ్యక్తీకరణంబును ననునివి పృథ్వీవృత్తు లనంబడు నని చెప్పి వెండియు నిట్లనియె నభో(సాధారణ)గుణ(శబ్ద)విశేష(గ్రాహక)ంబు శ్రోత్రంబును వాయ్వ(సాధారణ)గుణవిశేష(గ్రాహక)ంబు స్పర్శంబును దేజో౽(సాధారణ)గుణవిశేష(గ్రాహక)ంబుచక్షురింద్రియంబును నంభో౽(సాధారణ)గుణవిశేష(గ్రాహక)ంబురసనేంద్రియంబునుభూమ్య(సాధారణ)గుణవిశేష(గ్రాహక)ంబు ఘ్రాణేంద్రియంబు[1]ను నాకాశాదిగుణంబు లగుచు శబ్దాదికార్యంబు లగువాయ్వాదులందుఁ గారణాన్వయంబున నన్నిటికిం బృథ్వీసంబంధంబు గలుగుటం జేసి భూమియందు శబ్దస్పర్శరూపరసగంధంబులు గలుగుట మహదాదిపృథివ్యంతంబు లగునీయేడుతత్త్వంబులు పరస్పరమిళితంబులై భోగాయతనం బగుపురుషునిం గల్పింప సమర్థంబులై యున్నం జూచి (కాలాదృష్టసత్త్వాదులం గూడి) జగత్కారణుండును (త్రై)గుణ్యవిశిష్టుండును నశేషనియామకుండును నిరంజనాకారుండును నగు)సర్వేశ్వరుం డందుఁ బ్రవేశించు నంత నన్యోన్యక్షుభితంబులై మిళితంబులై నమహదాదులవలన నధిష్ఠాత్రుచేతనరహితం బగునొకయండంబు పుట్టె నందు. 897

సీ. గురుశక్తితో విరాట్పురుషుండు సంభవం, బయ్యె నయ్యండంబు నర్థిఁ బొదివి
యంబుముఖావరణంబు లొక్కొకటికి, దశగుణితంబులై తవిలి యావ
రణములై యుండును గ్రమమున లోకంబు,లకు మేలుకట్లపోలికఁ దనర్చు
పంకజోదరునిరూపము విలసించును, లోలత [2]జలములోఁ దేలు చున్న
తే. హేమమయమైనయండంబులో మహాను,భావుఁడభవుండుహరి దేవదేవుఁ డఖిల
జేత నారాయణుఁడు ప్రవేశించి యపుడు,విష్ణుపదభేదనంబు గావించి యందు.
సీ. కర మొప్పఁగా విరాట్పురుషుండు వెలుఁగొందు, నావిరాట్పురుషునియాననంబు
వలనను వాణియు వాణితో వహ్నియు, నాసంబువలనఁ [3]బ్రాణములఁ గూడి
ఘ్రాణేంద్రియం[4]బయ్యె ఘ్రాణంబువలనను, వాయువులును బ్రాణవాయువులును
నందు నక్షులు చక్షువందు సూర్యుండును, నం దభిధ్యానంబు నర్థిఁ జేయఁ
తే. గర్ణములు జాత మయ్యెఁ దత్కర్ణసమితి
వలన శ్రోత్రేంద్రియంబు దిక్కులును గలిగెఁ
[5]ద్వక్కుచే శ్మశ్రురోమవితానకములు
నోషధివ్రాతమును భవ మొందె మఱియు. 899
తే. దానివలనను మేఢ్రంబు గానఁబడియెఁ, బరఁగ రేతంబువలన నాపంబు పుట్టె

1. 'వాయ్వాదికార్యకారణంబు లగుటంజేసి శబ్దస్పర్శములు వాయుగతంబు లిన్నింటికిం బృథ్వీ... గంధంబులు గలుగుట నివి యన్నియు నసంహతంబులై యున్నం జూచి. 2 జలధిలో. 3 ఘ్రాణమును. 4 బులు రసధారణంబును. 5 ద్వక్కువలనను రోమవితానములును' వ్రా. ప్ర.

గుదమువలన నపానంబు నుదయమయ్యె, దానివలనను మృత్యువు నుదగ జనించె.

క. కరములవలనను బలమును, నిరవుగ నా రెంటివలన నింద్రుఁడుఁ బాదాం
బురుహంబులవలన గతియు, నరుదుగ నా రెంటివలన [1]హరియును గలిగెన్. 901

క. ఘననాడీపుంజమువల, నను రక్తము దానివలన నదులును నుదరం
బున నాఁకలియును దప్పియు, ననయము నా రెంటివలన నబ్ధులు పుట్టెన్. 902

క. వినుహృదయమువలనను మన, మును మనమునఁ దుహినకరుఁడు బుద్ధియుఁ జిత్తం
బున [2]బ్రహ్మయు క్షేత్రజ్ఞుం, డును గలిగిరి యవ్విరాజునం దధిపుం బూరుపతన్. 903

వ. ([3]మఱియు విరాట్పురుషునం దుదయించిన వ్యష్టిరూపంబు లగునాకాశాదిభూతంబులును శబ్దంబు మొద లగుభూతతన్మాత్రంబులును వాగాదీంద్రియజాతంబును దదధిదేవతలును దమంతన సమష్టిరూపుం డగుక్షేత్రజ్ఞుం బ్రవృత్తిప్రవర్తకుం జేయ నసమర్థంబు లయ్యె నెట్లనిన దేవాధిష్ఠితంబు లగునింద్రియంబులు దాము వేర్వేఱ యయ్యీశ్వరుం బ్రవృత్త్యున్ముఖుం జేయ నోపక క్రమంబునం దత్తదధిష్ఠానాదుల నొందె నందు నగ్ని వాగింద్రియంబుతోడ ముఖంబు నొంది ప్రవర్తించిన విరాట్కార్యం బగువ్యష్టిశరీరజాతం బనుత్పన్నం బయ్యె నంత నాసయు ఘ్రాణేంద్రియంబుతోడ వాయువుం గూడిన నట్టిద యయ్యె నాదిత్యుండు చక్షురింద్రియంబుతోడ నేత్రంబుల నొందిన వృథాభూతం బయ్యె దిగ్దేవతాకం బగుకర్ణంబు శ్రోత్రేంద్రియంబుతోఁ గూడిన విరాట్కార్య ప్రేరణాయోగ్యం బయ్యె నోషధులు రోమంబులం ద్వగింద్రియంబుఁ జెంద విఫలం బయ్యె నద్దైవం బగుమేఢ్రంబు రేతంబు నొందనఁ దత్కార్యకరణాదక్షం బయ్యెఁ బదంపడి గుదంబు మృత్యువుతోడ నపానేంద్రియంబుఁ జేరిన నది హైన్యంబు నొందె విష్ణుదేవతాకంబు లగుచరణంబులు గతితోఁ గూడిన ననీశ్వరంబు లయ్యెఁ బాణీంద్రియంబు లింద్రదైవతంబు లగుచు బలంబు నొందిన శక్తిహీనంబు లయ్యె మఱియు నాడులు ననదీకంబు లై లోహితంబు నొందిన నిరర్థకంబు లయ్యె నుదరంబు సింధువులతోడం జేరి క్షుత్పిపాసలం బొందిన వ్యర్థం బయ్యె హృదయంబు మనంబుతోడం జంద్రు నొందిన నూరక యుండె బుద్ధి బ్రహ్మాధిదైవతం బై హృదయంబు నొందిన నిష్ఫలం బయ్యెఁ జిత్తం బభిమానంబుతో రుద్రునిం జెందిన విరాట్కార్యజాతం బనుద్భూతం బయ్యె నంతఁ జైత్యుం డగుక్షేత్రజ్ఞుండు హృదయాధిష్ఠానంబు నొంది చిత్తంబుతోడం బ్రవేశించిన విరాట్పురుషుండు సలిలకార్యభూతబ్రహ్మాండంబు నొంది ప్రవృత్త్యున్ముఖుఁ డయ్యె సుప్తుం డగుపురుషునిం బ్రాణాదులు దమబలంబుచే భగవదప్రేరితంబు లగుచు నుత్థాపనాసమర్థంబు లగుచందంబున నగ్న్యాదులు స్వాధిష్ఠానభూతంబు లగునింద్రియంబులతోడ దేవాదిశరీరంబుల నొందియు

1 నాడియు. 2 నెగడిన క్షేత్ర. 3 ఇది వ్రాతప్రతుల నెల్ల లేదు.

నశక్తంబు లయ్యె నని) మఱియు[1] నవ్విరాట్పురుషుని ననవరతభక్తిం జేసి విరక్తులై
యాత్మలయందు వివేకంబు గలమహాత్ములు చింతింపుదు రనియుఁ బ్రకృతిపురుష
వివేకంబున మోక్షంబును బ్రకృతిసంబంధంబున సంసారంబును గలుగు నని
యుఁ జెప్పి మఱియు నిట్లనియె. 904

సీ. జననుత సత్త్వరజస్తమోగుణమయ, మైనప్రాకృతకార్య మగుశరీర వలనఁ
గతుఁ డయ్యుఁ బురుషుండు గడఁగి ప్రాకృతములు, నగుసుఖదుఃఖమోహములఁ
గర మనురక్తుండు గాఁడు వికారవి,హీనుఁడు త్రిగుణరహితుఁడు నగుచు
బలసి నిర్మలజలప్రతిబింబితుం డైన, దినకరుభంగి వర్తించునట్టి

తే. యాత్మ ప్రకృతిగుణంబులయందుఁ దగులు
వడి యహంకారమూఢుఁ డై తొడరి యేను
గడఁగి నిఖిలంబునకు నెల్లఁ గర్త నని ప్ర
సంగవశతను బ్రకృతిదోషములఁ బొంది. 905

క. సుర తిర్యఙ్మనుజ స్థా,వరరూపము లగుచుఁ గర్మవాసనచేతం
బర పైనమిశ్రయోనులఁ, దిరముగ జనియించి సంసృతిం గైకొని తాన్. 906

క. పూని చరించుచు విషయ,ధ్యానంబునఁ జేసి స్వాప్నికార్థాగమసం
ధానమురీతి నసత్పథ,మానసుఁ డగుచున్ భ్రమించు మతిలోలుం డై. 907

వ. అట్లు గావున. 908

తే. పూని మోక్షార్థి యగువాఁడు దీనిఁ దీవ్ర,భక్తియోగంబుచేత విరక్తిఁ బొంది
మనమువశముగఁ జేసియమనియమాది, యోగమార్గక్రియాభ్యాసయుక్తిఁ జేసి.

సీ. శ్రద్ధాగరిష్ఠుఁ డై సత్య మైనట్టిమ, ద్భావంబు మత్పాదసేవనంబు
వర్ణితమత్కథాకర్ణనంబును సర్వ, భూతసమత్వ మజాతవైర
మును బ్రహ్మచర్యంబు ఘనమౌన[2] మాదిగాఁ, గలనిజధర్మసంగతులఁ జేసి
సంతుష్టుఁడును మితాశనుఁడు నేకాంతియు, మననశీలుఁడు వీతమత్సరుండు

తే. నగుచు మిత్రత్వమునఁ గృపఁ దగిలి యాత్మ, కలితవిజ్ఞాన యై బంధకంబు లైన
ఘనశరీరపరిగ్రహోత్కంఠయందు, నాగ్రహముసేసి వర్తింపనగును మఱియు.

వ. జీవేశ్వరతత్త్వజ్ఞానంబునం జేసి నివృత్తం బయినబుద్ధి దదవస్థానంబునుం గలిగి
దూరీభూతేతరదర్శనుం డై జీవాత్మజ్ఞానంబునం జేసి చక్షురింద్రియంబున సూర్యు
ని దర్శించుచందంబున నాత్మనాయకుం డయిన శ్రీమన్నారాయణుని దర్శించి

---

1 'నమ్మహాత్ముని ననన్యభక్తిం జేసి విరక్తు లై యాత్మలందు వివేకంబు గలమహాత్ములు చింతింతు రని చెప్పి వెండియు నిట్లనియెఁ బ్రకృతిపురుషవివేకజ్ఞానంబున మోక్షం బెఱుంగుము ప్రకృతిసంబంధంబువలన నైనసంసారస్వరూపం బెఱింగించెద నాకర్ణింపుము' వా. ప్ర.

2 మును నాది,గాఁ గలధర్మసంగతులఁ జేసి.

[1]నిరుపాధికం బై మిథ్యాభూతం బగు నహంకారంబున సద్రూపంబుచేఁ బ్రకాశ
మానం బగుచుఁ బ్రధానకారణంబునకు నధిష్ఠానంబును గార్యంబునకుఁ జక్షు
వుం బోలెఁ బ్రకాశంబును సమస్తకార్యకారణానుస్యూతంబును బరిపూర్ణంబును
సర్వవ్యాపకంబును నగు బ్రహ్మంబును బొందు నని చెప్పి వెండియు ని ట్లనియె.

సీ. వినుమాత్మవేత్తకు విష్ణుస్వరూపంబు, నెఱుఁగంగఁబడు నది యె ట్లటన్న
గగనస్థుఁ డగుదినకరుకిరణచ్ఛాయ, జలముల గృహకుడ్యజాలకముల
వలనఁ దోఁచినప్రతిఫలితంబుచేత నూ, హింపఁగఁబడినయయ్యినునిపగిది
నద్ది మనోబుద్ధ్య[2]హంకరణత్రయ, నాడీప్రకాశములను నెఱుంగ
తే. వచ్చు నాత్మస్వరూపంబు వలఁతి గాఁగఁ, జిత్తమునఁ దోఁచు నంచితశ్రీఁ దనర్చి
యమ్మహామూర్తి సర్వభూతాంతరాత్ముఁ, డగుట నాత్మజ్ఞులకుఁ గాననగును మఱియు.

వ. జీవుండు సుషుప్త్యాద్యవస్థలయందుఁ బరమాత్మానుషక్తుం డైన భూతాదితత్త్వం
బులు లీనంబు లై ప్రకృతియందు వాసనామాత్రంబు గలిగి యకార్యకరణం
బులు గాకున్న సుషుప్తిసమయంబునం దాను నిస్తంద్రుం డగుచు నితరంబు
చేతఁ గప్పంబడినవాఁ డై పరమాత్మానుభవంబు సేయుచుండు నని చెప్పిన
విని దేవహూతి యి ట్లనియె. 913

సీ. విమలాత్మ యీపృథివికిని గంధమునకు, సలిలంబునకును రసంబునకును
నన్యోన్య మగు నవినాభావసంబంధ, మైనసంగతిఁ బ్రకృత్యాత్మలకును
సతతంబు నన్యోన్యసంబంధ మై యుండుఁ, బ్రకృతితో నయ్యాత్మ పాయు టెట్లు
దలపోయ నొకమాటు తత్త్వబోధముచేత, భవభయంబుల నెల్లఁ బాయు టెట్లు
తే. చచ్చి క్రమ్మఱఁ బుట్టనిజాడ యేది, యిన్నియుఁ దెలియ నానతి యిచ్చి నన్నుఁ
గరుణ రక్షింపవే దేవగణనిషేవ్య, భక్తలోకానుగంతవ్య పరమపురుష. 914

వ. అనిన భగవంతుం డి ట్లనియె నని వృత్తం బయిన స్వధర్మంబునను నిర్మలాంతఃకర
ణంబునను సునిశ్చితం బైన మద్భక్తియోగంబునను (సత్కథా)శ్రవణసంపాదితం
బైన వైరాగ్యంబునను (దృష్టప్రకృతిపురుషయాథాత్మ్యం బగుజ్ఞానంబునను బలి
ష్ఠంబయి కామానభిష్వంగం బగువిరక్తి వలనఁ) దపోయుక్తం బయిన యోగంబు
నను దీవ్రం బయినచిత్తైకాగ్రతం జేసి పురుషుని దగు ప్రకృతి దందహ్యమానం బై
తిరోధానంబునం బొందు నదియునుం గాక యరణిగతం బైన వహ్ని(చే నరణి
దహింపంబడుచందంబున) జ్ఞానంబునను దత్త్వదర్శనంబునునుం జేసి నిరంతరంబు
బలవంతంబును [3]దృష్టదోషంబును నగు ప్రకృతి జీవునిచేత భుక్తభోగ యై విడువం
బడు నని చెప్పి. 915

---

1 'విముక్తలింగశరీరుం డై స్వప్రకాశమానజ్ఞానంబు గలిగి సత్పురుషబాంధవుం డై శత్రుమిత్రసమదర్శనుం డైన యాత్మసమానాధికరహితుండును బ్రహ్మత్వాదిశబ్దవాచ్యుండును సమస్తపదార్థానుస్యూతుండును నగుచు సర్వేశ్వరుం బొందు నని వెండియు.' 2 'హంకారత్రితయనా, డీప్రకాశచేత ♦ లీల నెఱుఁగ' వ్రా. ప్ర. 3 'దృష్టదోషంబులం గలప్రకృతి' వ్రా. ప్ర.

క. విను ప్రకృతి నైజమహిమం, బునఁ దనలో నున్నయట్టిపురుషునకు మహే
శునకు నశుభవిస్ఫురణం, బనయముఁ గావింప జాల దది యెట్లనినన్. 916

చ. పురుషుఁడు నిద్రవోఁ గలలఁ బొందు ననర్థకముల్ ప్రబోధమం
దరయఁగ మిథ్య లై పురుషునందు ఘటింపనికైవడిం బరే
శ్వరునకు నాత్మనాథునకు సర్వశరీరికిఁ గర్తసాక్షికిం
బరువడిఁ బొంద వెన్నఁటికిఁ బ్రాకృతదోషము లంగనామణీ. 917

వ. అని వెండియు నిట్లనియె. 918

సీ. అధ్యాత్మతత్పరుం డగువాఁడు పెక్కుజన్మంబులఁ బెక్కుకాలంబులందు
బ్రహ్మపదప్రాప్తిపర్యంతమును బుట్టు, సర్వార్థవైరాగ్యశాలి యగుచుఁ
బూని నాభక్తులచే నుపదేశింపఁ, బడినవిజ్ఞానసంప్రాప్తిచేతఁ
బరఁగఁ బ్రబుద్ధుఁడై బహువారములు భూరి, మత్ప్రసాదప్రాప్తి మతిఁ దనర్చ

తే. నిజపరిజ్ఞానవిచ్ఛిన్ననిఖిలసంచ
యుండు నిర్ముక్తలింగదేహుండు నగుచు
ననఘయోగీంద్రహృద్ధ్యేయ మగుమదీయ
దివ్యధామంబు నొందు సందీప్తుఁ డగుచు. 919

వ. మఱియు నణిమాద్యష్టైశ్వర్యంబులు మోక్షంబున కంతరాయంబులు గావున వానియందు విగతసంగుండును మదీయచరణసరోజస్థితలలితాంతరంగుండును నగువాఁడు మృత్యుదేవత నపహసించి మోక్షంబునం బొందు నని చెప్పి వెండియు యోగలక్షణప్రకారంబు వినిపింతు విను మని భగవంతుం డైనకపిలుండు నృపాత్మజ కిట్లనియె. 920

క. ధీనిధు లయ్యును యోగవి, ధానంబునఁ జేసి మనము దగ విమలం బై
మానిత మగుమత్పదముం, బూనుదు రాయోగధర్మము న్నెఱిఁగింతున్. 921

వ. అది యెట్లనిన [1]శక్తికొలఁది స్వధర్మాచరణంబును శాస్త్రవినిషిద్ధధర్మకర్మంబులు మానుటయు దైవికం బై వచ్చినయర్థంబువలన సంతోషించుటయు మహాభాగవతశ్రీపాదారవిందార్చనంబును గ్రామ్యధర్మనివృత్తియు మోక్షధర్మంబులయందు రతియు మితం బై శుద్ధం బయినయాహారంబు సేవయు విజనం బయి నిర్బాధకం బయినస్థానంబున నుండుటయు హింసారాహిత్యంబును సత్యంబును నస్తేయంబును దన కెంతయర్థం బుపయోగించు నంతయర్థంబ స్వీకరించుటయు బ్రహ్మచర్యంబును దపశ్శౌచంబులును స్వాధ్యాయపఠనంబును బరమపురుషుం డైనసర్వేశ్వరునియర్చనంబును మౌనంబును నాసనజయంబును దానం జేసి స్థైర్యంబును [2]బ్రాణవాయుస్వవశీకరణంబును నింద్రియనిగ్రహరూపం బైనప్రత్యాహారం

1 'త్రైవర్గికకర్మంబులు మానుటయు' వ్రా. ప్ర. 2 ప్రాణజయంబును నింద్రియ.

బును మనంబుచే నింద్రియంబుల విషయంబులవలన మరలించి హృదయమందు నిలుపుటయు) దేహగతం బైనమూలాధారాదిస్థానంబులలో నొక్కస్థానంబునందు హృదయగతం బయినమనస్సుతోడం గూడఁ బ్రాణధారణంబును వైకుంఠుం డైనసర్వేశ్వరుండు ప్రవర్తించినదివ్యలీలాచరిత్రధ్యానంబును మానసైకాగ్రీకరణంబును) బరమాత్మ యగుపద్మనాభునిసమానాకారత యనుసమాధానంబునుం గావించి యివియునుం గాక తక్కిన వ్రతదానాదులం జేసి మనోదుష్టం బయినయసన్మార్గంబును బరిహరించి జితప్రాణుం డై మెల్లన యోజించి శుచి యైనదేశంబునం బ్రతిష్ఠించి విజితాసనుం డై యభ్యస్తకుశాజినచేలోత్తరాసనం బైనయాసనంబు సేసి ఋజుకాయుం డై [1]ప్రాణమార్గంబును గుంభకరేచకపూరకంబులం (గోశశోధనంబు) సేసి కుంభకపూరకంబులచేతం బ్రతికూలంబు గావించి చంచలం బయినచిత్తంబు సుస్థిరంబు గావించి తీవ్రం బయినయమంబునం బ్రతప్తం బయి [2]విగతసమస్తదోషం బగుచామీకరంబుకరణి విరజంబు సేసి జితమారుతుం డగుయోగికిం గ్రమ్మఱం బ్రాణాయామం బనుపావకునిచేత వాతపిత్తశ్లేష్మంబు లనుదోషంబుల భస్మీకరణంబు సేసి ధారణంబుచేతఁ గిల్బిషంబులను బ్రత్యాహారంబుచేత సంసర్గంబులను దహనంబు సేసి ధ్యానంబుచేత రాగంబుల సత్త్వాదిగుణంబులను నివారించి స్వనాసాగ్రావలోకనంబు సేయుచు. 922

సీ. దరదరవిందసుందరపత్త్రరుచిరాక్షు, సలలితశ్రీవత్సకలితవక్షు
నీలనీరదనీలనీలోత్పలశ్యాము, నళికులాలకమాలికాభిరాముఁ
గౌస్తుభరుచిరముక్తాహారయుతకంఠు, యోగిమానసపంకజోపకంఠు
సతతప్రసన్నసస్మితవదనాంభోజు, దినకరకోటిసందీప్తతేజు
తే. సలలితానర్ఘ్యరత్నకుండలకిరీట, హారకంకణకటకకేయూరముద్రి
కాతులాకోటిభూషు భక్తప్రపోషుఁ, గింకిణీయుతమేఖలాకీర్ణజఘను. 923

వ. మఱియు. 924

సీ. కంజాతకింజల్కపుంజ[3]గుంఠితపీత, కౌశేయవాసు జగన్నివాసు
శత్రుభీకరచక్రశంఖగదాపద్మ, విహితచతుర్బాహు విగతమోహు
నుతభక్తలోకమనోనేత్రవర్ధిష్ణు, లాలితసద్గుణాలంకరిష్ణు
వరకుమారకవయఃపరిపాకు సుశ్లోకు, సుందరాకారు యశోవిహారు
తే. సకలలోకనమస్కృతచరణకమలు, భక్తలోకపరిగ్రహప్రకటశీలు
దర్శనీయమనోరథదాయిఁ గీర్త, నీయతీర్థయశోమహనీయమూర్తి. 925

వ. వెండియు. 926

శ. [4]అనుపమగుణసంపూర్ణుని, ననఘుని సుస్థితుని గతుని నాసీను శయా

1 ప్రణవమార్గ. 2 విగతసమస్తదోషంబులం గలచామీకరం. 3 వ్రదుచిపీత. 4 అనుపమసంపూర్ణాంగుని.

ముని భక్తహృద్గుహాశయు, ముని సర్వేశ్వరు ననంతు నుతసచ్చరితున్. 927

మ. విమలంబై పరిశుద్ధమై తగుమనోవిజ్ఞానతత్త్వప్రబో
ధమతిన్ నిల్పి తదీయమూర్తివిభవధ్యానంబు గావించి చి
త్తము సర్వాంగవిమర్శనక్రియలకుం దార్కొల్పి ప్రత్యంగమున్
సుమహాధ్యానము సేయఁగా వలయుఁ బో శుద్ధాంతరంగంబునన్. 928

వ. అది యెట్టి దనిన. 929

సీ. హలకులిశాంకుశజలజధ్వజచ్ఛత్ర, లాలితలక్షణలక్షితములు
సలలితనఖచంద్రచంద్రికానిర్ధూత, భక్తమానసతమఃపటలములును
సురుచిరాంగుష్ఠనిష్ఠ్యూతగంగాతీర్థ, మండితహరజటామండలములు
నంచితధ్యానపారాయణజనభూరి, కలుషపర్వతదీప్తకులిశములును
తే. దాసలోకమనోరథదాయకములుఁ, జారుయోగిమనఃపద్మషట్పదములు
ననఁగఁ దనరినహరిచరణాబ్జములను, నిరుపమధ్యానమున మది నిలుపవలయు.

చ. కమలజుమాత యై సురనికాయసమంచితసేవ్యమాన యై
కమలదళాభనేత్రములు గల్గి హృదీశ్వరభక్తి నొప్పున
క్కమల నిజాంకపీఠమునఁ గైకొని యొత్తుపరేశుజానుయు
గ్మము హృదయారవిందమున మక్కువఁ జేర్చి భజింపఁగాఁ దగున్. 931

ఉ. చారువిహంగవల్లభభుజంబులమీఁద విరాజమానసు
శ్రీరుచి నుల్లసిల్లి యతసీకుసుమద్యుతిఁ జాల నొప్పువం
కేరుహనాభునూరువు లకిల్బిషభక్తి భజించి మానసాం
భోరుహమందు నిల్పఁ దగుఁ బో మునికోటికి నంగనామణీ. 932

క. పరిలంబితమృదుపీతాం, బర కాంచీగుణనినాదభరితం బగున
ప్పురుషోత్తమునినితంబముఁ, దరుణీ భజియింప వలయుఁ దద్దయుఁ బ్రీతిన్. 933

క. విను భువనాధారత్వం, బునఁ దగి విధిజననహేతుభూతం బగున
వ్వనజాతముచేఁ గడు మిం, చినహరినాభీసరస్సుఁ జింతింపఁ దగున్. 934

తే. దివ్యమరకతరత్నసందీప్తలలిత, కుచములను మౌక్తికావళీరుచులఁ దనరి
యిందిరాదేవిసదనమై యెసకమెసఁగు, వక్ష మాత్మనుదలపోయవలయుఁజుమ్ము.

మ. నిరతంబున్ భజియించుసజ్జనమనోనేత్రాభిరామైకసు
స్థిరదివ్యప్రభ గల్గుకౌస్తుభరుచిశ్లిష్టంబు నై యొప్పునా
వరయోగీశ్వరవంద్యమానుఁ డగుసర్వస్వామి లక్ష్మీశుకం
ధర మాత్మం గదియించి తద్గుణగణధ్యానంబు సేయం దగున్. 936

క. ఘనమందరగిరిపరివ, ర్తనికషోజ్జ్వలితకనకరత్నాంగదముల్
దనరార లోకపాలకు, లనఁ గలిగినబాహుశాఖలను దలఁపఁ దగున్. 937

వ. మఱియు విమతజనాసహ్యంబు లైనసహస్రారంబులు గలుగుసుదర్శనంబును

సరసిజోదరకరసరోరుహంబందు రాజహంసరుచిరం బయినపాంచజన్యంబును న
రాతిభటశోణితకర్దమలిప్తాంగం బై భగవత్ప్రీతికారిణి యగుకౌమోదకియును
బంధురసుగంధగంధానుబంధమంథరగంధవహాహూయమానపుష్పంధయఝుంకా
రనినదవిరాజితం బైనవైజయంతీవనమాలికయును జీవతత్త్వం బైనకౌస్తుభ
మణియును బ్రత్యేకంబ ధ్యానంబు సేయం దగు వెండియు భక్తసంరక్షణార్థం
బంగీకరించుదివ్యమంగళవిగ్రహంబున [1]కనురూపంబును మకరకుండలమణి
నిచయమండితముకురోపమాననిర్మలగండమండలంబును [2]సంతతశ్రీనివాసలోచన
పంకజకలితంబును లాలితభ్రూలతాజుష్టంబును మధుకరసమానరుచిచికురవిరా
జితంబును నైనముఖకమలంబు ధ్యానంబు గావింప వలయు మఱియు శరణాగ
తుల కభయప్రదంబు లగుచు నెగడుపాణిపంకేరుహంబుల మనంబునఁ దలఁప
వలయు. 938

క. గురుఘోరరూపకం బై, [3]పరఁగెడుతాపత్రయం బుపశమింపఁగ శ్రీ
హరిచేత నిసృష్టము లగు, కరుణాలోకములఁ దలఁపఁ గాఁ దగు బుద్ధిన్. 939

క. ఘనరుచి గలమందస్మిత, మున కనుగుణ మగుప్రసాదమును జిత్తమున
న్నునిచియు ధ్యానము సేయం, జను యోగిజనాళి కెపుడు సౌజన్యనిధీ. 940

తే. పూని సతతశుభ మై సట్టిభూజనముల, శోకబాష్పాంబుజలధిసంశోషకంబు
నత్యుదారతమము హరిహాస మెపుడుఁ, దలఁపఁగావలె నాత్మలోఁ దవిలివినుము.

సీ. మునులకు మకరకేతనునకు మోహనం, బైనస్వకీయమాయావిలాస
మున రచితం బైనభ్రూమండలంబును, మునిమనోహరసన్మోదమానుఁ
డగునీశ్వరునిమందహాసంబు నవపల్ల, వాధరకాంతిచే నరుణ మైన
మొల్లమొగ్గలకాంతి నుల్లసం బాడెడు. దంతపంక్తిని మదిఁ దలఁపవలయు

తే. వెలయ నీరీతి నన్నియు వేఱువేఱ, సంచితధ్యాననిర్మలస్థానములు గ
మనములోఁ గనుమని చెప్పి మఱియుఁ బలికె, దేవహూతికిఁ గపిలుండు దేటపడఁగ.

సీ. ఈప్రకారమున సర్వేశ్వరునందును, బ్రతిలబ్ధభావసంపన్నుఁ డగుచుఁ
జిరతరసద్భక్తిచేఁ బ్రవృద్ధం బైన, యతిమోదమునఁ బులకితశరీరుఁ
డగుచు మహోత్కంఠ నానందబాష్పముల్, జడిగొనఁ బరితోషజలధిఁ గ్రుంకి
భగవత్స్వరూప మై భవగుణగ్రాహక, [4]మగుచు మత్సంబంధ మనుకరించి

తే. సుమహిత[5]ధ్యానమునఁ బరంజ్యోతియందు
మనముఁ జాల నియోజించి మహిమఁ దనదు
మోక్షపద మాత్రలోన నపేక్ష సేయు
ననఘవర్తనుఁ డైనమహాత్ముఁ డెపుడు. 943

---

1 కనురూపం బైనవాసంబును. 2 సంతతశ్రీనివాసంబు లైన. 3 జరిగెడుతాపత్రయోపశమనార్థము. 4 మగు మత్ప్రబంధంబు ననుకరించి. 5 ధ్యేయమున.

వ. అది గావున ముక్తి నపేక్షించుమహాత్ముం డగువానిచిత్తంబు విముక్తం బైనభగ
వద్వ్యతిరిక్తాశ్రయంబు గలిగి విషయాంతరశూన్యం బై విరక్తిం బొందుటం జేసి
పురుషుండు శరీరభావంబుల ననన్యభావం బగునిర్వాణపదంబు సూక్ష్మం బగు
తేజంబు దనకంటె నధికం బగుతేజంబుతోడిసమానాకారంబు నగుచందంబు
నిచ్ఛగించు వెండియు. 944

సీ. పురుషుఁడు చరమమై భువి నన్యవిషయని,వృత్తమై తగ నివర్తించుచిత్త
వృత్త్యాదులను గల్గి వెలయంగ నాత్మీయ,మగుమహిమ సునిష్ఠుఁ డై లభించు
సుఖదుఃఖముల మనస్సునఁ దలంపక యహం,కారధర్మంబులుగాఁ దలంచి
యనయంబుసాక్షాత్కృతాత్మతత్త్వముగల్గు,నతఁడు జీవన్ముక్తుఁ డండ్రు బుధులు
తే. నతఁడు నేచందమున నుండు ననిన వినుము
తనశరీరంబు నిలుచుటయును జరించు
టయును గూర్చుండుటయు నిఁ కేమియు నెఱుంగ
కర్థి వర్తించు విను తల్లి యతఁడు మఱియు. 945

వ. మదిరాపానంబునం జేసి మత్తుం డగువాఁడు దనకుఁ బరిధానం బగునంబరంబు
మఱచి వర్తించుచందంబునఁ దనశరీరంబు దైవాధీనం బని నశ్వరం బని తలంచి
యాత్మతత్త్వనిష్ఠుం డై యుపేక్షించు నదియునుం గాక సమాధియోగంబునం
జేసి సాక్షాత్కృతాత్మతత్త్వంబు గలవాఁ డయి స్వాప్నికశరీరంబుచందంబున
యావత్కర్మఫలానుభవపర్యంతంబు పుత్రదారసమేతం బగుప్రపంచంబు నను
భవించి యటమీఁదఁ బుత్రదారాదిసంబంధంబువలనం బాసి వర్తించు. 946

సీ. సుతదారమిత్రానుజులకంటె మర్త్యుండు, భిన్నుఁ డై వర్తించుచున్నరీతి
విస్ఫులింగోల్ముకవిపులధూమములచే, హవ్యవాహనుఁడు వే యయినరీతి
వలనొప్ప దేహంబువలన నీజీవాత్మ, పరికింప భిన్నరూపమున నుండుఁ
దవిలి భూతేంద్రియాంతఃకరణంబుల, భాసిల్లుచున్నయాప్రకృతిరూప
తే. బ్రహ్మమున కాత్మ దాఁ బృథగ్భావ మగుచు
ద్రష్ట యయి బ్రహ్మసంజ్ఞచేఁ దనరుచుండు
నఖిలభూతప్రపంచంబులందుఁ దన్నుఁ
దవిలి తనయందు నఖిలభూతములఁ గనుచు. 947

వ. వెండియు. 948

సీ. వరుస ననన్యభావంబులఁ జేసి భూ, తావళియందుఁ దదాత్మకత్వ
మునఁ జూచునాత్మీయఘనతరోపాదాన,ములయందుఁ దవిలి యిమ్ములవెలుంగు
నిద్ధదివ్యజ్యోతి యేక మయ్యును బహు,భావంబులను దోఁచుప్రకృతిగతుఁడు
నగు చున్నయాత్మయుఁ బొగ డొందు దేవతి,ర్యఙ్మనుష్యస్థావరాదివివిధ
తే. యోనులను భిన్నభావంబు నొందుటయును, జాలఁ గల్గునిజగుణవైషమ్యమునను

భిన్నుఁడై వెల్గుఁగావునఁ జేర్చియదియు, దేహసంబంధి యగుచు వర్తించుచుండు.

క. భావింప సదసదాత్మక, మై వెలయుచు దుర్విభావ్య మగుచు స్వకీయం
బై వర్తించుచుఁ బ్రకృతిని, భావమునఁ దిరస్కరించు భవ్యస్ఫూర్తిన్. 950

వ. ఈయాత్మ నిజస్వరూపంబునం జేసి వర్తించు నని కపిలుం డెఱింగించిన విని దేవహూతి వెండియు నిట్లనియె మహాత్మా మహదాదిభూతంబులకుం బ్రకృతికినిఁ బురుషునకుం గల్గినపరస్పరవిలక్షణంబులను దత్స్వరూపంబులను నెఱింగించితి వింక నీప్రకారంబుల సాంఖ్యంబునందు నిరూపింపంబడునట్టిప్రకారంబును భక్తియోగమాహాత్మ్యంబును బురుషుండు భగవద్భక్తియోగంబునం జేసి సర్వలోకవిరక్తుం డగునట్టియోగంబును బ్రాణిలోకంబునకు సంసారం బనేకవిధం బయి యుండుఁ గావునఁ బరాపరుండ వై కాలస్వరూపి వైననీస్వరూపంబును నేనీవలనిభయంబునం జేసి జనులు పుణ్యకర్మంబులు సేయు చుండుదురు మిథ్యాభూతం బైనదేహంబునందు నాత్మాభిమానంబు సేయుచు మూఢుం డై కర్మంబులందు నాసక్తం బైనబుద్ధిం జేసి విభ్రాంతుం డగుచు సంసారస్వరూపం బగుమహాంధకారంబునందుఁ జిరకాలప్రసుప్తుం డైనజనునిఁ బ్రబోధించుకొఱకు యోగభాస్కరుండ వై యావిర్భవించినపుణ్యాత్ముండవు గావున నాకు నిన్నియుం దెలియ సవిస్తరంబుగా నానతియ్య వలయు ననిన దేవహూతికిఁ గపిలుం డిట్లనియె. 951

కపిలుండు దేవహూతికి భక్తియోగమును దెలియఁజేయుట.

క. నలినాయతాక్షి విను జన, ములఫలసంకల్పభేదమునఁ జేసి మదిం
గలభక్తియోగమహిమం, బలవడఁగ ననేకవిధము లనఁ దగు నవియున్. 952

వ. వివరించెదఁ దామసరాజససాత్త్వికాదిభేదంబులం ద్రివిధం బై యుండు నందుఁ దామసభక్తిప్రకారం బెట్టి దనిన. 953

తే. సతతహింసాతిదంభమాత్సర్యరూప, తమములను జేయుచును భేదదర్శి యగుచు
బరఁగ నాయందుఁ గావించు భక్తి దలఁపఁ, దామసం బనఁ దగువాఁడు దామసుండు.

క. ఘనవిషయప్రావీణ్యము, లను [1]సుమహైశ్వర్యయశములను బూజాద్య
ర్హాని నను నర్థి భజించుట, చను రాజసయోగ మనఁగ సౌజన్యనిధీ. 955

చ. అనుపమపాపకర్మపరిహారము కై భజనీయుఁ డైనశో
భనచరితుం డితం డనుచు భావమునం దలపోసి భక్తిచే
ననితరయోగ్యతన్ భగవదర్పణబుద్ధి నొనర్చి కర్మముల్
జనహితకారి యై నెగడ సాత్త్వికయోగ మనంగఁ జొప్పడున్. 956

చ. మనుసుతె మద్గుణశ్రవణమాత్ర లభించినయట్టిభక్తిచే
ననఘుఁడ సర్వశోభనగుణాశ్రయుఁడం బరమేశ్వరుండ నై
తనరిననన్నుఁ జెందినయుదాత్తమనోగతు లవ్యయంబు లై

---

1 మహదైశ్వర్యయశము.

వననిధిగామి యైనసురవాహినిఁ బోలె ఫలించు నిమ్ములన్. 957

క. హేయగుణరహితుఁ డనఁ గల నాయందుల భక్తిలక్షణముఁ దెలిపితి నఘ
బాయక నిర్హేతుక మై చేయు మదీయవ్రతైకచిరతరభక్తిన్. 958

వ. (నిష్కాము లయినమదీయభక్తులకు నట్టిభక్తియోగంబు) సాలోక్య (సార్ష్టి) సామీప్యసారూప్యసాయుజ్యంబులకు సాధనంబు గావున మహాత్ము లగువారు నిజమనోరథఫలదాయకంబు లయినను మదీయసేవావిరహితంబు లయినయితరకర్మంబు లాచరింప నొల్లరు దీని నాత్యంతికభక్తియోగం బని చెప్పుదురు సత్త్వరజస్తమోగుణవిహీనుం డయినజనుండు మత్సమానాకారతం బొందు నని చెప్పి మఱియు ని ట్లనియె. 959

సీ. నిత్యనైమిత్తికనిజధర్మమున గురు, శ్రద్ధాగరిష్ఠతఁ జతురపాంచ
రాత్రోక్తహరిసమారాధనక్రియలను, నిష్కామనంబున నెఱి మదీయ
విగ్రహదర్శనవినుతిపూజావంద, నధ్యానసంశ్రవణములఁ గర్త
సంగి గా కుండుట సజ్జనప్రకరాభి, మానంబు నొందుట హీనులందుఁ

తే. జాల ననుకంప సేయుట సములయందు, మైత్రి నెఱపుట యమనియమక్రియాది
యైనయోగంబుచేత నాధ్యాత్మికాధి, భౌతికాదులఁ దెలియుట పలుకుటయును.

వ. మఱియును. 961

క. హరిమంగళగుణకీర్తన, పరుఁ డవుటయు నార్జవమున భగవత్పరులం
గర మనురక్తి భజించుట, నిరహంకారమున నుంట నిశ్చలుఁ డగుటన్. 962

క. ఇవి మొదలు గాఁగఁ గలుగుభ, గవదుద్దేశాభిధర్మకలితుం డై వీ
నివలనఁ బరిశుద్ధగతిం, దవిలినమది గలుగుపుణ్యతముఁ డెయ్యెడలన్. 963

తే. గురుతరానేకకల్యాణగుణవిశిష్టుఁ, డనఁగ నొప్పిననినుఁ బొందు నండ గొనక
పవనవశమునఁ బువ్వులపరిమళంబు, ఘ్రాణమున నావరించినకరణి మెఱసి.

చ. అనిశము సర్వభూతహృదయాంబుజవర్తి యనం దనర్చునీ
శు నను నవజ్ఞ సేసి మనుజుం డొగి మత్ప్రతిమార్చనావిడం
బనమున మూఢుఁ డై యుచితభక్తిని నన్ను భజింపఁ డేని న
మ్మనుజుఁడు భస్మకుండమున మానక వేల్చినయట్టివాఁ డగున్. 965

సీ. అబ్జాక్షి నిఖిలభూతాంతరాత్ముఁడ నైన, నాయందు భూతగణంబునందు
నతిభేదదృష్టి మానవు లై సతతంబుఁ, బాయక వైరానుబంధనిరతు
లగువారిమనములఁ దగులదు శాంతి యెన్నఁటికైన నేను నాకుటిలజనుల
మానక యెప్పుడు సామాన్యాదికద్రవ్య, సమితిచే మత్పదార్చన మొనర్ప

తే. నర్థి నాచిత్తమున ముదంబంద కుండు, ననుచు నెఱిఁగించి మఱియు ని ట్లనియెఁ గరుణఁ
గలితసద్గుణజటిలుఁ డకల్మషిలుఁ డెలమిఁ, దల్లితోడ గుణవతీమతల్లితోడ. 966

సీ. తరళాక్షి విను మచేతనదేహములకంటెఁ, జేతనదేహముల్ శ్రేష్ఠ మందుఁ

బ్రాణవంతంబులై స్పర్శనజ్ఞానంబు, గలుగుచైతన్యవృక్షములకంటె
ఘనరసజ్ఞానసంకలితచేతను లుత్తములు రసజ్ఞానంబు గలుగువాని
కంటె గంధజ్ఞానకలితభృంగంబులు, గడు[1]నుత్తములు వానికంటె శబ్ద
తే. వేదు [2]లగునహుల్ శ్రేష్ఠమై వెలయు శబ్దవిదులకంటెను సద్రూపవేదులైన
వాయసాదులు శ్రేష్ఠముల్ వానికంటె, వరుస బహుపాదు లుత్తముల్ వానికంటె.
క. తలఁపఁ జతుష్పదు లధికులు, బలకొని మఱి వానికంటెఁ బాదద్వయముం
గలమనుజు లలఘుతము లి,మ్ముల వారలయందు వర్ణములు నా ల్గరయన్. 968
వ. అందు. 969
సీ. [3]తలఁప బ్రాహ్మణు లుత్తములు వారికంటెను, వేదవేత్తలు వేదవిదులకంటె
విలసితవేదార్థవిదులు వారలకంటె, సమధికశాస్త్రసంశయము మాన్పు
మీమాంసకులు మఱి మీమాంసకులకంటె, నిజధర్మవిజ్ఞాననిపుణు లరయ
వారికంటెను సంగవర్జితచిత్తులు, దగ వారికంటె సద్ధర్మపరులు
తే. ధార్మికులకంటె నుత్తమోత్తములు వినుము
మత్సమర్పితసకలధర్మస్వభావ
మహిమములు గల్గి యితరధర్మములు విడిచి
సమత వర్తించునప్పుణ్యతముఁడు ఘనుఁడు. 970
వ. అట్టివాని. 971
క. కని సకలభూతగణములు, మనమున నానందజలధిమగ్నము లగుచున్
ఘనబహుమానపురస్సర, మనయముఁ బాటిల్ల వినుతుఁ లర్థిం జేయున్. 972
వ. అంత నీశ్వరుండు జీవస్వరూపానుప్రవిష్టుండై యుండు నట్టిభగవంతుం జూచి
భక్తియోగంబున (నేని యోగంబున నేనిఁ) బురుషుండు పరమార్థం బొందుఁ
(బ్రకృతిపురుషాత్మకంబును దద్వ్యతిరిక్తంబును నైనదైవంబునై కర్మచేష్టితం
బగుచు నుండు) నదియ [4]భగవద్రూపం (బట్టిభగవద్రూపంబు భేదాస్పదం
బగుచు నద్భుతప్రభావంబు గలకాలం బనియుఁ జెప్పంబడు, నట్టికాలంబు మహ
దాదితత్త్వంబులకును మహత్తత్త్వాభిమాను లగుజీవులకును భయావహం
బగుటం జేసి సకలభూతంబులకు నాశ్రయం బయ్యును (నంతర్గతంబై)భూతంబుల
చేత భూతంబుల గ్రహించుచు యజ్ఞ(ఫల)ప్రదాత గావున వశీకృతభూతుండై
ప్రభుత్వంబు భజియించి విష్ణుండు ప్రకాశించుచుండు నతనికి మిత్రుండును
శత్రుండును బంధుండును లేఁ డట్టివిష్ణుండు సకలజనంబులయం దావేశించి యప్ర
మత్తుండై ప్రమత్తు లయినజనంబులకు సంహారకుండై యుండు నతనిభయంబు

1. "శ్రేష్ఠములు. 2.లగుచురు శ్రేష్ఠులై. 3.తలపోయ బ్రాహ్మ లుత్తములు వారలకంటె.
4. భగవద్రూపంబు ప్రకృతిపురుషకాలాత్మకంబై యుండు కాలస్వరూపం బాక్రూరూపంబై యుం
డు నట్టికాలంబు. 5. మమత్వాభి." వ్రా. ప్ర.

నంజేసి వాయువు వీచు సూర్యుండు దపియించు నింద్రుండు వర్షించు (నక్షత్రగ ణంబు వెలుంగుఁ) జంద్రుండు ప్రకాశించుఁ దత్తత్కాలంబుల వృక్షలతాదులో షధులతోడం గూడి పుష్పఫలభరితంబు లగు సరిత్తులు ప్రవహించు సముద్రం బులు మేరలు దప్పక యుండు నగ్ని ప్రజ్వలించు భూమి గిరులతోఁ గూడ బరు వునఁ గ్రుంగ వెఱచు నాకాశంబు సకలజనంబులకు నవకాశం బిచ్చు మహ త్తత్త్వంబు జగత్తునకు నంకురస్వరూపంబు గావున (సప్తావరణావృతం బగులో కం బను) స్వదేహంబు విస్తరింపం జేయు (గుణాభిమాను లగు బ్రహ్మాదులు సర్వే శ్వరునిచేత జగత్సర్గంబునందు నియోగింపంబడి ప్రతిదినంబు నయ్యైసర్గంబు సేయ నప్రమత్తులై యుండుదురు పిత్రాదులు పుత్త్రోత్పత్తిఁ జేయుదురు కా లుండు మృత్యుసహాయుం డై మారకుం డై యుండుఁ (జరాచరాత్మకం బగు సకలప్రపంచంబు భగవదధీనం బై యుండు) నని చెప్పి కపిలుండు వెండియు ని ట్లనియె. 973

క. నెఱి నిట్టినిఖిలలోకే, శ్వరునిపరాక్రమముఁ దెలియ సామర్థ్యం బె
వ్వరికిని గలుగదు మేఘము, గరువలివిక్రమముఁ దెలియఁ గా లేనిగతిన్. 974

క. మగువా విను సుఖహేతుక, మగునర్థము దొరకమికి మహాదుఃఖమునం
దగులుదు రిది యంతయు నా, భగవంతునియాజ్ఞఁ జేసి ప్రాణులు మఱియున్.

సీ. పూని యనిత్యంబు లైన గృహక్షేత్ర, పశుధనసుతవధూబాంధవాది
వివిధవస్తువులను ధ్రువముగా మది నమ్మి, వఱలుదుర్మతి యగువాఁడు జంతు
సంఘాత మగు దేహసంబంధమున నిల్చి, యర్థి నయ్యైయోనులందుఁ జొరఁగ
ననుగమించును వానియందు విరక్తుండు, గాక చరించు దుర్గతిగుఁ డైన

తే. దేహి యాత్మీయదేహంబు దివిరి వదల, లేక తన కది పరమసౌఖ్యాకరంబు
గాఁగ వర్తించునదియును గాక యతఁడు, దేవమాయావిమోహితభావుఁ డగుచు.

క. ఘన మగుతనయవధూపశు, ధనగృహరక్షణమునందుఁ దత్తిత్క్రియలన్
మనమునఁ దలపోయుచు దిన, దినముఁ దందహ్యమానదేహుం డగుచున్. 977

క. అతిమూఢహృదయుఁ డగుచు దు, రితకర్మారంభమునఁ జరించుచుఁ దరుణీ
కృతగోప్యభాషణములను, సుతకలసంభాషణములఁ జొక్కుచు మఱియున్.

క. విను మింద్రియపరవశుఁ డై, మునుకొని తత్కూటధర్మములు గలదుఃఖం
బనయము సుఖరూపంబు గ, మనమునఁ దలపోసి తదభిమానుం డగుచున్.

క. సతతముఁ దమతమసంపా, దిత మగునర్థములచేత ధృతిఁ బరులకుఁ గు
త్సితమతి హింసలు సేయుచు, నతిమూఢమనస్కుఁ డగుచు నాత్మజనములన్.

తే. పూని రక్షించుచును వారిభుక్తశేష
మనుభవించుచు నంత జీవనము వోకఁ
గడఁగి మఱి మఱి యపరార్థకాముఁ డగుచు

సత్త్వ మెడలి కుటుంబపోషణమునందు. 980

సీ. బలిమిసాలక మందభాగ్యుఁడై కుమతియై, పూనియప్పుడు క్రియాహీనుఁడగుచుఁ
దవిలి వృథాప్రయత్నంబులు సేయుచు, మూఢుఁడై కార్పణ్యమునఁ జరించు
నట్టియకించనుఁ డగువానిఁ జూచి త,ద్దారసుతాదు లాత్తలను వీఁడు
గడునశక్తుఁడు ప్రోవఁగాఁ జాలఁ డితఁ డని, నెగ్గింతు రర్థిఁ గృషీవలుండు
తే. బడుగుముసలెద్దు రోసినపగిది నంత
నతఁడు నేవెంటలను సుఖం బంద లేక
[1]తాను బోషించుజనులు దక్ దనరఁ బ్రోవ
బ్రదుకు ముదిమియు మిక్కిలి బాధపఱుప. 981

క. వెడరూపుఁ దాల్చి బాంధవు, లడలఁగ నిర్యాణమునకు నభిముఖుఁడై యి
ల్వెడలఁగఁ జాలక శునకము, వసువునఁ గుడుచుచును మేను వడవడ వడఁకన్.

సీ. అతిరోగపీడితుం డై మంద మగుజఠ,రాగ్నిచే మిగుల నల్పాశి యగుచు
మెఱసి వాయువుచేత మీఁదికి నెగసిన,కన్నులు కఫమునఁ గప్పఁబడిన
నాళంబులను గంఠనాళంబునను ఘుర,ఘుర మనుశబ్దంబు దొరయ బంధు
జనులమధ్యంబున శయనించి బహువిధ,ములఁ దన్నుఁ బిలువంగఁ బలుక లేక
తే. చటులతరకాలపాశవశంగతాత్ముఁ, డగుచు బిడ్డలఁ బెండ్లాము నరసి ప్రోచు
[2]చింత వికలము లైనహృషీకములును, గలిగి విజ్ఞానమును బాసి కష్టుఁడగుచు.

వ. అంత మరణావస్థం బొందుసమయంబున నతిభయంకరాకారులు నరభక్షణులు నగుయమదూత లిద్దఱు దనముందఱ నిలిచినం జూచి త్రస్తహృదయుండై శకృన్మూత్రంబులు విడుచుచు యమపాశబద్ధుండై శరీరంబువలన నిర్గమించి యాతనాశరీరంబు నవలంబించి (బలాత్కారంబున) దీర్ఘంబై దుర్గమం బగుమార్గంబును బొంది రాజ(భటులచే నీయమానుం డగుచు) దండనంబున కభిముఖుం డై [3]చనుభటునిచందంబునఁ జను చుండి. 984

చ. అనయము మూర్ఛ నొందు శునకావళిచేతను భక్ష్యమాణుఁడై
యనుపమకాలకింకరభయంకరతర్జనగర్జనంబులన్
మనము గలంగ దేహము సమస్తముఁ గంపము నొందఁ గాఁ బురా
తనభవపాపకర్మసముదాయముఁ జిత్తములోఁ దలంచుచున్. 985

సీ. అనుపమక్షుత్తృష్ణ లంతర్వ్యథలఁ జేయ, ఝంఝానిలజ్వాలజ్వలనచండ
భానుప్రదీప్తితప్తం బైనవాలుకా,మార్గానుగతతప్యమానగాత్రుఁ
డై వీఁపుఁ గశలచే నడువంగ వికలాంగుఁ,డగుచుమార్గమునందు నచటనచటఁ
జాలమూర్ఛిల్లు చాశ్రయశూన్యమగునీళ్ల, మునుఁగుచు లేచుచు మొనసి పాప

---

1 'కోరి తిరిసినవారల మాఱు తరిసి, బ్రదుకుచును ముది మిక్కిలి. 2 చిత్తము వికలమైనహృషీక' వ్రా.ప్ర. 3 'చనునపరాధిచందం' అ.ప్ర.

తే. రూప మయినతమముచే నిరూఢుఁ డగుచు
వెలయఁ దొంబదితొమ్మిది వేలయోజ
నములదూరంబు గలయమనగరమునకుఁ
బూని యమభటుల్ గొంపోవఁ బోవునంత. 986

వ. ఇట్లు మహాపాపాత్ముం డైనవాఁడు ముహూర్తత్రయకాలంబునను సామాన్య దోషి యగువాఁడు ముహూర్తద్వయంబునను నేఁగి యాతనం బొందు నందు.

క. పట్టుదురు కొఱవులను వడిఁ, బెట్టుదు రసిపత్త్రికలను బెనుమంటలయం
దొట్టుదు రొడళ్లు నలియఁగ, మట్టుదు రప్పాపచిత్తు మత్తుం బెలుచన్. 988

ఉ. ముంతురు తప్తతోయముల మొత్తుదు రుగ్రగదాసిధారలం
ద్రెంతురు పొట్టప్రేవులు వధింతురు మీఁద నిభేంద్రపంక్తి ఱొ
ప్పింతురు ఘోరభంగిఁ గఱపింతురు పాములచేత బిట్టు ద్రొ
బ్బింతురు మీఁద గుండ్లు దినిపింతురు దేహముఁ గోసి కండలన్. 989

వ. మఱియుఁ గుటుంబపోషణంబునఁ గుక్షింభరుం డగుచు నధర్మపరుం డై భూతద్రోహంబున నతిపాపుం డై నిరయంబునం బొంది నిజధనంబులు గోలుపడి మొఱవెట్టునాపన్నునిచందంబునం [1]బరస్పరసంబంధంబునఁ గల్పింపంబడినతమిస్రాంధతామిస్రరౌరవాదు లగునరకంబులం బడి తీవ్రంబు లయినబహుయాతనల ననుభవించి క్షీణపాపుం డై పునర్నరత్వంబునం బొందు నని చెప్పి వెండియు నిట్లనియె. 990

కపిలుండు దేవహూతికిఁ బిండోత్పత్తిక్రమంబుఁ దెలుపుట.

సీ. కైకొని మఱి పూర్వకర్మానుగుణమున, శశ్వత్ప్రకాశకుం డీశ్వరుండు
ఘటకుండు గావునఁ గర్మజ జీవుండు, దేహసంబంధంబుఁ దివిరి తాల్ప
దొరఁకొని పురుషరేతోబిందుసంబంధి, యై వధూగర్భంబునందుఁ జొచ్చి
కైకొని యొకరాత్రిఁ గలిలంబు పంచరాత్రముల బుద్బుదమును దశమదివస
తే. మందుఁ[2] గర్కంధువంతయై యంతమీఁదఁ, బేశియగునంతమీఁదటఁ బేర్చి యండ
కల్పమగు నొక్కనెలమస్తకమును మాస, యమళమైనను గరచరణములుఁ బొడము.

వ. మఱియు మాసత్రయంబున నఖరోమాస్థిచర్మంబులు లింగచ్ఛిద్రంబులును గలిగి నాలవమాసంబున సప్తధాతువులును బంచమమాసంబున క్షుత్తృష్ణలును గలిగి [3]షష్ఠమాసంబున మావిచేతం బొదువంబడి తల్లికుక్షిని దక్షిణభాగంబునం దిరుగుచు మాతృభుక్తాన్నపానంబులవలనఁ దృప్తిం బొందుచు నేధమానధాతువులు గల్గి జంతుసంకీర్ణం బగువిణ్మూత్రగర్తంబునందుఁ దిరుగుచుఁ గ్రిమిభక్షితశరీరుం డై మూర్ఛలం బొందుచుఁ దల్లి భక్షించినకటుతిక్తోష్ణలవణక్షారామ్లాద్యుల్బణంబు లైనరసంబులచేతఁ బరితప్తాంగుం డగుచు జరాయువునఁ గప్పంబడి

1 జరమం బగుతమిస్రాంధ. 2 గల్కంబు లై యుండునంత. 3 షాణ్మాసంబున 'వ్రా. ప్ర.

బహిఃప్రదేశంబునందు నాంత్రంబులచేత బద్ధుండై కుక్షియందు శిరంబు మోపి
కొని భుగ్నంబైనపృష్ఠగ్రీవోదరుండై (స్వాంగచలనంబునందు నసమర్థుం
డగుచుఁ) బంజరంబునం దుండుశకుంతంబుచందంబున నుండి దైవకృతం బైన
జ్ఞానంబునం బూర్వజన్మదుష్కర్మశతంబులం దలంచుచు దీర్ఘోచ్ఛ్వాసంబు సేయు
చు నేసుఖలేశంబునుం బొందక వర్తించు నంత నేడవ నెలయందు లబ్ధజ్ఞానుం
డై చేష్టలు గలిగి [1]విట్క్రిమిసోదరుండై యొక్కదిక్కున నుండక సంచరిం
చుచుం బ్రసూతిమారుతంబులచేత నతివేపితుం డగుచు యాచమానుండు
(దేహాత్మదర్శియుఁ బునర్గర్భవాసంబునకు భీతుండు నగుచు బంధనభూతం బగు
సప్తధాతువులచే బద్ధుం డై) కృతాంజలిపుటుండు దీనవదనుండు నై జీవుండు
దా నెవ్వనిచే నుదరంబున వసియింప నియమింపంబడె నట్టిసర్వేశ్వరుని నిట్లని
స్తుతియించు. 992

గర్భస్థుం డగుజీవుండు భగవంతుని స్తుతియించుట.

క. అనయమును భువనరక్షణమున కై స్వేచ్ఛానురూపమునఁ బుట్టెడివి
ష్ణుని భయవిరహిత మగుపద, వనజయుగం బర్థిఁ గొల్తు వారనిభక్తిన్. 993

వ. అదియునుం గాక పంచభూతవిరహితుం డయ్యుం బంచభూతవిరచితం బైనశరీ
రంబునందుఁ గప్పంబడి యింద్రియగుణార్థచిదాభాసజ్ఞానుం డైననేను. 994

సీ. ఎవ్వఁడు నిఖలభూతేంద్రియమయ మగు, మాయా[2]వలంబనమహితకర్మ
బద్ధుఁ డై వర్తించుపగిది దందహ్యమానం బగుజీవచిత్తంబునందు
నవికార మై శుద్ధ మై యఖండజ్ఞానమున నుండువానికి ముఖ్యచరితు
నకు నకుంఠితశౌర్యునకుఁ బరంజ్యోతికి, సర్వజ్ఞునకుఁ గృపాశాంతమతికిఁ
తే. గడఁగియుఁ బ్రకృతిపురుషులకంటెఁ బరముఁ, డగునవానికి మ్రొక్కెదనస్మదీయ
దుర్భరోదగ్రభీకరగర్భనరక, వేదనలఁ జూచి శాంతిఁ గావించుకొఱకు. 995

సీ. [3]అనవుడు సుతునకు జననియి ట్లనుఁ దగ, మహితాత్మ యెవ్వనిమాయచేత
ఘనమోహులై గుణకర్మనిమిత్తసాంసారికమార్గసంచారములను
ధృతి సెడి యలసి యేదిక్కు నెఱుంగక, హరిపదధ్యానంబు నాత్మ మఱచి
యుండువారలకు నేయుక్తియు నమ్మహాపురుషు ననుగ్రహబుద్ధి లేక
తే. తద్గుణధ్యానతన్మూర్తిదర్శనములు, గోచరించుట యెట్లు నాకును బ్రబోధ
కలితముగ నానతిమ్మన్నఁ గపిలుఁ డనియె, నంబతోడను సుగుణకదంబతోడ.

వ. అట్టియీశ్వరుండు గాలత్రయంబునందును జంగమస్థావరాంతర్యామి యగుటం
జేసి జీవకర్మమార్గంబులం బ్రవర్తించువారు తాపత్రయనివారణంబుకొఱకు భజి
యింతు రని చెప్పి మఱియు ని ట్లనియె. 997

క. జనయిత్రిగర్భమందుల, ఘనకృమివిణ్మూత్రరక్తగర్తములోనన్

1. విష్ఠాసోదరుం డై. 2. వలంబిత. 3. నావుడు సుతునకు దేవహూతి ట్లను.

మునుఁగుచు జఠరాగ్నిని దిన,దినమును దంతప్యమానదేహుం డగుచున్. 998

ఆ. దీనవదనుఁ డగుచు దేహి యీదేహంబు, వలన నిర్గమింపఁ దలఁచి చనిన
నెలల నెన్నికొనుచు నెలకొని గర్భంబు,వలన వెడలఁదోయువారు గలరె. 999

వ. అని తలంచుచు దీనరక్షకుం డయినపుండరీకాక్షుండు దన్ను గర్భనరకంబువలన విముక్తునిం జేయ నమ్మహాత్మునికిఁ బ్రత్యుపకారంబు సేయలేమికి నంజలిమాత్రంబు సేయం దగునట్టిజీవుండ నైననేను శమదమాదియుక్తుం డై నశరీరంబునందు విజ్ఞానదీపాంకురంబునం బురాణపురుషు నిరీక్షింతు నని మఱియు నిట్లనియె. 1000

సీ. [1]నెలకొని బహుదుఃఖములకు నాలయ మైన,యీగర్భనరకము నేను వెడలఁ
జాల బహిఃప్రదేశమునకు వచ్చిన, ననుపమదేవమాయావిమోహి
తాత్ముండ నై ఘోర మైనట్టిసంసార,చక్రమందును బరిభ్రమణశీలి
నై యుండ వలయుఁ దా నది గాక గర్భంబు,నం దుండుశోకంబు నపనయించి

తే. యాత్మ కనయంబు సారథి యైనయట్టి,రుచిరవిజ్ఞానమునఁ దమోరూప మైన
భూరిసంసారసాగరోత్తారణంబు, సేసి యీయాత్మ నరసి రక్షించుకొందు.

వ. మఱియును. 1002

చ. పరఁగుచు నున్నదుర్వ్యసనభాజన మై ఘనదుఃఖమూల మై
యరయఁగఁ బెక్కుతూంట్లు గల దై క్రిమిసంభవ మైనయట్టిదు
స్తరబహుగర్భవాసములసంగతి మాన్పుట కై భజించెదన్
సరసిజనాభభూరిభవసాగరతారకపాదపద్మముల్. 1003

క. అని కృతనిశ్చయుఁ డయి యే,చినవిమలజ్ఞాని యగుచు జీవుఁడు గర్భం
బున వెడల నొల్లకుండం,జనియెడునవమాసములును జన నట యంతన్. 1004

వ. దశమమాసంబున వాని నధోముఖుం గావించిన నుచ్ఛ్వాసనిశ్శ్వాసంబులు లేక ఘనదుఃఖభాజనుండు విగతజ్ఞానుండు [2]రక్తదిగ్ధాంగుండు నై విష్ఠాస్థక్రిమియుంబోలె నేలం బడి యేడ్చుచు [3]జ్ఞానహీనుం డై జడుండునుంబోలె నుండి యంత నిజభావానభిజ్ఞు లగునితరులవలన వృద్ధిం బొందుచు నభిమతార్థంబులం జెప్ప నేరక యనేకకీటసంకులం బయినపర్యంకంబునందు శయానుం డై యవయవంబులు గండూయమానంబు లైన గోఁక నేరక యాసనోత్థానగమనంబుల నశక్తుం డై తనశరీరచర్మంబు మశకమత్కుణమక్షికాదులు వొడువఁ (గ్రిములచే వ్యథంబడు క్రిమియుంబోలె) దోధూయమానుం డై రోదనంబు సేయుచు విగతజ్ఞానుం డై మెలంగుచు శైశవంబునం దత్తత్క్రియానుభవంబుఁ గావించి పౌగండవయోనురూపంబు లగునధ్యయనాదిదుఃఖంబు లనుభవించి తదనంతరంబ యౌవనంబు ప్రాప్తం బైన నభిమతార్థఫలప్రాప్తికి సాహసపూర్వంబు లగువృథాగ్రహంబులు సేయుచుఁ గాముకుం డై పంచమహాభూతారబ్ధం బగుదేహంబందుఁ బెక్కు

1 బలకొని; మునుకొని. 2 రక్తవిణ్మూత్రపంకిలుం డై నేలం. 3. నంతఁ బరులచే వృద్ధిం.

మాఱు లహంకారమమకారంబులం జేయుచుఁ దదర్థంబు లైనకర్మంబు లాచరిం
చుచు సంసారబద్ధుం డగుచు దుష్పురుషసంగమంబున శిశ్నోదరపరాయణుం డై
వర్తించుచు (నజ్ఞానంబునం జేసి వర్ధిష్యమాణరోషుం డగుచుఁ దత్ఫలంబు లగు
దుఃఖంబు లనుభవించుచుఁ గాముకుం డై నిజనాశంబునకు హేతువు లగుకర్మం
బులం బ్రవర్తించు) చుండు మఱియును. 1005

సీ. జనయిత్రి సత్యంబు శౌచంబు దయయును, ధృతియు మానంబు బుద్ధియును సిగ్గు
క్షమయును యశమును శమమును దమమును, మొదలుగాఁ గలగుణంబులు నశిం
జనుల కసత్సంగమున నని యెఱింగించి, వెండియు నిట్లను వినుము మూఢ [చు
హృదయులు శాంతివిహీనులు దేహాత్మబుద్ధులు సంగనామోహపాశ
తే. బద్ధకేళీమృగంబులపగిదిఁ దగిలి, పరవశస్వాంతముల శోచ్యభావు లైన
వారిసంగతి విడువంగవలయు నందు, సంగనాసంగమము దోష మండ్రు గాన.

వ. దీని కొక్కయితిహాసంబు గలదు దొల్లి యొక్కనాఁడు ప్రజాపతి దనకూఁతు
రయినభారతి (మృగీరూపధారిణియై యుండఁ) జూచి తదీయరూపరేఖావిలాసం
బులకు నోటువడి వివశీకృతాంతరంగుండును విగతత్రపుండును నై [1]తానును
మృగరూపంబు నొంది తదనుధావనంబు హేయం బని తలంపక ప్రవర్తించెం
గావున సంగనాసంగమంబు వలన (దస్మదీయనాభికమలసంజాతచతుర్ముఖనిర్మిత
మరీచ్యాద్యుద్భూతకశ్యపాదికల్పితదేవమనుష్యాదులందు) నామాయాబలంబు
నం గామినీజనమధ్యంబున విఖండితమనస్కుండు గాకుండఁ బుండరీకాక్షుం డైన
నారాయణఋషికిం దక్క నన్యులకు నెవ్వరికిం దీర దని వెండియు నిట్లనియె.

తే. రూఢి నామాయ గామినీరూపమునను
బురుషులకు నెల్ల మోహంబుఁ బొందఁ జేయుఁ
గాన పురుషులు సతులసంగంబు మాని
యోగవృత్తిఁ జరించుచు నుండవలయు. 1008

క. ధీరతతో మత్పదసరసీరుహసేవానురక్తిఁ జెందినవారల్
నారీసంగము నిరయద్వారము గా మనములందుఁ దలఁపుదు రెప్పుడున్. 1009

క. హరిమాయావిరచిత మై, తరుణీరూపంబుఁ దాల్చి ధరఁ బర్వినబం
ధురతృణపరివృతకూపము, కరణి నదియు మృత్యురూపకం బగు మఱియున్.

చ. ధనపశుపుత్రమిత్రవనితాగృహకారణభూత మైనయీ
తనువున నున్నజీవుఁడు పరిదంపడి యెట్టిశరీర మెత్తిన
న్ననుగత మైనకర్మఫల మందక పోవఁగ రాదు మిన్నుఁ బ్రాఁ
కిన భువిఁ దూఱినన్ దిశలఁ [2]గీల్కొని యెచ్చట నైన డాఁగినన్. 1011

వ. అట్టి (పురుషరూపంబు నొందిన) జీవుండు నిరంతరస్త్రీసంగంబుచే విత్తాపత్యగృహాది

1 తాను గారానిపని సేసెం గావున. 2 గ్రుమ్మరిన స్థలమైన.

ప్రదం బగుస్త్రీత్వంబు నొందు నీక్రమంబున నంగనారూపుం డగుజీవుండు మన్మాయచేఁ బురుషరూపంబు నొంది ధనాదిప్రదుం డగుభర్తను నాత్మబంధకారణం బగుమృత్యువునుగ నెఱుంగ వలయు మఱియు జీవోపాధిభూతం బగులింగదేహంబుచే స్వావాసభూతలోకంబుననుండి లోకాంతరంబు నొందుచుం బ్రారబ్ధకర్మఫలంబుల ననుభవించుచు మరలఁ గర్మాదులం దాసక్తుండగుచు (మృగయుండు గాననంబున ననుకూలసుఖప్రదుం డైనను మృగంబునకు మృత్యువగుచందంబున జీవుండు) భూతేంద్రియమనోమయం బైనదేహంబు గలిగియుండు నట్టిదేహనిరోధంబె మరణంబు నావిర్భావంబె జన్మంబునుం గాన సకలవస్తువిషయజ్ఞానంబు గలుగుటకు జీవునకు సాధనంబు చక్షురింద్రియంబ కావున ద్రష్టృదర్శనీయయోగ్యతాప్రకారంబున (జీవునకు జన్మమరణంబులు లేవు గావున) భయకార్పణ్యంబులు విడిచి సంభ్రమంబు మాని [1]జీవప్రకారంబు జ్ఞానంబునం దెలిసి ధీరుం డై ముక్తసంగుం డగుచు యోగవైరాగ్యయుక్తం బైన సమ్యగ్జ్ఞానంబున మాయావిరచితం బైనలోకంబున (దేహాదులం దాసక్తి మాని) వర్తింప వలయు నని చెప్పి వెండియు ని ట్లనియె. 1012

సీ. గృహమందు వర్తించు గృహమేధు లగువారు, మహితధర్మార్థకామములకొఱకు
సంప్రీతు లగుచుఁ దత్సాధనానుష్ఠాన, నిరతు లై వేదనిర్ణీత[2]భూరి
భగవత్సధర్మతద్భక్తిపరాఙ్ముఖు, లై దేవగణముల ననుదినంబు
భజియించుచును భక్తిఁ బైతృకకర్మముల్, సేయుచు నెప్పుడు శిష్టచరితు
తే. లగుచుఁ దగ దేవపితృసువ్రతాఢ్యు లయిన
కామ్యచిత్తులు ధూమాదిగతులఁ జంద్ర
లోకమును జెంది పుణ్యంబు లుప్త మయిన
మరలి వత్తురు భువికి జన్మంబు నొంద. 1013

వ. అదియునుం గాక. 1014

తే. ప్రవిమలానంతభోగితల్పంబునందు, యోగనిద్రాళు వై హరి యున్నవేళ
నఖిలలోకంబులను విలయంబు నొందు, నట్టిసర్వేశ్వరునిఁ గూర్చి యలఘుమతు[లు.

మ. పరికింపన్ [3]నిజభక్తియుక్తిగరిమం బాటిల్లుపంకేరుహో
దరవిన్యస్తసమస్తధర్మముల శాంతస్వాంతు లై సంగముం
బరివర్జించి విశుద్ధచిత్తు లగుచుం బంకేజపత్రేక్షణే
తరధర్మైకనివృత్తు లై సతతముం దైత్యారిఁ జింతించుచున్. 1016

సీ. మఱియు నహంకారమమకారశూన్యు లై, యర్థి వర్తించుచు నర్చిరాది
మార్గగతుండును మహనీయచరితుండు, విశ్వతోముఖుఁడును విమలయశుఁడు

1 జగత్ప్రకారంబు. 2 మైన, యలభగవద్ధర్మములకుఁ బరా. 3 నిజవర్మధర్మగరిమం.

జగదుద్భవస్థాన౯సంహారకారణుం, డవ్యయుం డజుఁడుఁ బ౯రాపరుండుఁ
బురుషోత్తముఁడు నవ౯పుండరీకాక్షుండు, నైనసర్వేశ్వరు౯నందుఁ బొంది
తే. మాని తాపునరావృత్తి౯మార్గ మయిన, ప్రవిమలానందతేజోవి౯రాజమాన
దివ్యపదమునసుఖయించు౯ధీరమతులు, మరలిరా రెన్నఁటికిని జ౯న్మములఁబొంద.

వ. మఱియుఁ (బరమేశ్వరదృష్టిచే హిరణ్యగర్భు నుపాసించువారు సత్యలోకంబున ద్విపరార్థావసానం బగుప్రళయంబుదనుకఁ బరుం డగుచతురాననుం బరమాత్మరూపంబున ధ్యానంబు సేయుచు నుండి) పృథివ్యప్తేజోవాయ్వాకాశమానసేంద్రియ(శబ్దాది)భూతాదులతోడం గూడ (లోకంబును) బ్రకృతియందు లీనంబు సేయ సర్వేశ్వరుండు సకలసంహర్తయగుసమయంబున గతాభిమానంబులు గలిగి బ్రహ్మలోకవాసు లగునాత్మలు బ్రహ్మతోడం గూడి [1]పరమానందరూపుండును సర్వోత్కృష్టుండును నగుపురాణపురుషుం బొందుదురు గావున నీవు సర్వభూతహృదయపద్మనివాసుండును [2]శ్రుతానుభావుండును నిష్కళంకుండును నిరంజనుండును నిర్ద్వంద్వుండును నగుపురుషుని భావంబుచే శరణంబు నొందు మని చెప్పి మఱియు ని ట్లనియె. 1018

మ. సకలస్థావరజంగమప్రతతికిం ౯ జర్చింపఁ దా నాద్యుఁ డై
యకలంకశ్రుతిగర్భుఁడుం బరముఁడు ౯ నైనట్టియాశుండు సే
వకయోగీంద్రకుమారసిద్ధమునిదే౯వశ్రేణి యోగప్రవ
ర్తక మై తన్ను భజింపఁ జూపు సగుణ౯బ్రహ్మంబు లీలాగతిన్. 1019

సీ. అట్టిసర్వేశ్వరుం ౯ డయ్యు యుకాలంబు, లందును దద్గుణ౯వ్యతికరమున
జనియించు చుండు నీ౯చాడ్పున ఋషిదేవ,గణములు దమతమ౯కర్మనిర్మి
[3]తైశ్వర్యపారమే౯ష్ఠ్యములందుఁబురుషత్వ,మునఁబొందియధికార౯ములువహించి
వర్తించి క్రమ్మఱ ౯ వత్తురు మఱికొంద, ఱారూఢకర్మాను౯సార మైన
తే. మనములను జాలఁ గలిగి ధ౯ర్మములయందు, శ్రద్ధతోఁ గూడి యప్రతి౯షిద్ధ మైన
నిత్యనైమిత్తికాచార౯నిపుణు లగుచుఁ, దగి రజోగుణకలితచి౯త్తములు గలిగి.

వ. సకాము లై యింద్రియజయంబు లేక పితృగణంబుల నెల్లప్పుడుఁ బూజించుచు గృహంబులయందు వర్తించి హరిపరాఙ్ముఖు లగువారు త్రైవర్గికపురుషు లని చెప్పంబడుదురు. 1021

[4]చ. వినుతగుణోత్తరుండు నురు౯విక్రముఁ డైనహరిక భజించి త

---

1 'యమృతరూపుం డగుపురాణ. 2 మహానుభావుని శరణం' వ్రా. ప్ర. 3 తము లైనయైశ్వర్యశమ లగుపురుషులఁ బొంది యయ్యధికార. 4 చ. వినుతగుణోత్తరుండు నురువిక్రముఁడు న్నగు నట్టివిష్ణుకీ, ర్తనరుచిరామృతంబు ప్రమదంబునఁ గ్రోలుటమాని దుష్కథల్, విని ముద మందువారలు వివేకవిహీనత నూరఁబంది యా, త్మను మధురాజ్యభక్ష్యములు మాని పురీషము మెక్కు చాడ్పునన్. అని వ్రా. ప్ర.

న్మనవలసత్కథామృతము మానుగఁ గ్రోలుట మాని దుష్కథల్
విని ముద మందు చుందురు వివేకవిహీనత నూరఁబంది యా
త్మను మధురాజ్యభక్ష్యములు మాని పురీషము గోరుచాడ్పునన్. 1022

చ. అలవడ ధూమమార్గగతు లై పితృలోకముఁ బొంది పుణ్యముం
బొలసినవారు [1]ద్రొంటితమ పుత్రులకుం దగఁ దాము పుట్టి వి
హ్వలమతి గర్భగోళపతనాదిపరేతధరాగతాంత మై
వెలసినకర్మ మిం దనుభవింతురు గావున నీవు భామినీ. 1023

క. విను సర్వభావములఁ బర,ముని ననఘు ననంతు నీశుఁ బురుషోత్తముని
న్ననయము భజియింపుము ముద,మునఁ బునరావృత్తి లేనిముక్తి లభించున్.

వ. అని చెప్పి వెండియు నిట్లనియె (భగవంతుం డగువాసుదేవునియందుం బ్రయుక్తం బగుభక్తియోగంబు బ్రహ్మసాక్షాత్కారసాధనంబు లగువైరాగ్యజ్ఞానంబులం జేయు)నట్టిభగవద్భక్తియుక్తం బైనచిత్తం (బింద్రియవృత్తులచే సమంబు లగు) నర్థంబులందు వైషమ్యంబును బ్రియాప్రియంబులను లేక నిస్సంగంబు సమదర్శనంబు హేయోపాదేయవిరహితంబు నై యారూఢం బైనయాత్మపదంబు (నాత్మచేఁ) జూచు చుండుఁ జ్ఞానపురుషుండును బరబ్రహ్మంబును బరమాత్ముండును నీశ్వరుండును నగుపరమపురుషుం డేకరూపంబు గలిగి (యుండియు) దృశ్యద్రష్ట్రకరణంబులచేతం బృథగ్భావంబును బొందుచుండు నిదియ యోగికి (సమగ్రం బగు)యోగంబునం జేసి ప్రాప్యం బగుఫలంబు గావున విషయవిముఖంబు లగు నింద్రియంబులచేత జ్ఞానరూపంబును హేయగుణరహితంబును నగుబ్రహ్మంబు మనోవిభ్రాంతిం జేసి [2]శబ్దాదిధర్మం బగునర్థరూపంబునం దోఁచు నది యెట్టు లర్థాకారంబునం దోఁచు నని యడిగితి వేని నహంకారంబు గుణరూపంబునం జేసి త్రివిధంబును భూతరూపంబునం బంచవిధంబును నింద్రియరూపంబున నేకాదశవిధంబును నై యుండు జీవరూపుం డగువిరాట్పురుషుండు జీవవిగ్రహం బైన యండం బగుజగంబునం దోఁచు చుండు దీని శ్రద్ధాయుక్తం బయినభక్తిచేత యోగాభ్యాసంబునం జేసి సమాహితమనస్కుం డై నిస్సంగత్వంబున విరక్తుం డైనవాఁడు వొడగనుచుండు నది యంతయు బుధజనపూజనీయచరిత్రవు గావున నీకుం జెప్పితి సర్వయోగసంప్రాప్యుం డగునిర్గుణుండు భగవంతుం డని చెప్పిన జ్ఞానయోగంబును మదీయభక్తియోగంబును నను రెండు నొక్కటియ యింద్రియంబులు భిన్నరూపంబులు గావున నేకరూపం బయినయర్థం బనేకవిధంబు లగునట్ల యేకం బగుబ్రహ్మం బనేకవిధంబులుగఁ దోఁచు మఱియును. 1025

సీ. అంబ నారాయణుం డఖిలశాస్త్రములను, సమధికానుష్ఠితసవనతీర్థ
దర్శనజపతపోఽధ్యయనయోగక్రియా,దానకర్మంబులఁ గానఁబడఁడ

1 ద్రోచి-త్రోవ. 2 యథార్థాకారంబునం దోఁచు.

మేఁచినమనము బాహ్యేంద్రియంబుల గెల్చి, సకలకర్మత్యాగసరణి నొప్పి
తలకొని యాత్మతత్త్వజ్ఞానమున మించి, యుడుగక వైరాగ్యయుక్తిఁ దనరి
తే. మహితఫలసంగరహితధర్మమునఁ దనరు
నట్టిపురుషుండు దలపోయ నఖిలహేయ
గుణములను బాసి కల్యాణగుణవిశిష్టుఁ
డైనహరి నొందుఁ బరమాత్ము ననఘుఁ డగుచు. 1026

వ. అది గావున నీకుం జతుర్విధభక్తియోగప్రకారంబుఁ దేటపడ నెఱింగించితి నదియునుం గాక కామరూప యగుమదీయగతి జంతువులయందు నుత్పత్తివినాశరూపంబుల నుండు నవిద్యాకర్మనిర్మితంబు లైనజీవునిగతు లనేకప్రకారంబు లై యుండు నదియు జీవాత్మ వానియందుం బ్రవర్తించి యాత్మగతి యిట్టి దని యెఱుంగక యుండు నని చెప్పి మఱియు నిట్లనియె (నిట్టియతిరహస్యం బగు) సాంఖ్యయోగప్రకారంబు ఖలునకు నవినీతునకు జడునకు దురాచారునకు డాంబికునకు నింద్రియలోలునకుఁ [1]పుత్రదారాగారాద్యత్యంతాసక్తచిత్తునకు భగవద్భక్తిహీనునకు విష్ణుదాసులయందు ద్వేషపడువానికి నుపదేశింప వలవదు శ్రద్ధాసంపన్నుండును భక్తుండును వినీతుండును ననసూయుండును సర్వభూతమిత్రుండును శుశ్రూషాభిరతుండును బాహ్యార్థజాతవిరక్తుండును శాంతచిత్తుండును నిర్మత్సరుండును శుద్ధాత్ముండును మద్భక్తులయందుఁ బ్రేమ గలవాఁడును నన్యకాంతావిముఖుండును నిష్కాముండును నగునధికారికి నుపదేశింప నర్హంబగునీయుపాఖ్యానం బేపురుషుం డేనిఁ బతివ్రత యగునుత్తమాంగన యేని శ్రద్ధాభక్తులు గలిగి మదర్పితచిత్తంబునన్ వినఁ బఠియించు నట్టిపుణ్యాత్ములు మదీయదివ్యస్వరూపంబుఁ బ్రాపింతు రని చెప్పె నని మైత్రేయుండు విదురునకు వెండియు నిట్లనియె నీప్రకారంబునం గర్దమదయిత యైనదేవహూతి గపిలుని వచనంబులు విని నిర్ముక్తమోహపటల యగుచు సాష్టాంగదండప్రణామంబు లాచరించి తత్త్వవిషయాం(కితసాంఖ్యజ్ఞానప్రవర్తకం)బగుస్తోత్రంబు సేయ నుపక్రమించి కపిలున కిట్లనియె. 1027

సీ. అనయంబు విను మింద్రియార్థమనోమయం, బును భూతచయమయంబును నశేష
భూరిజగద్బీజభూతంబును గుణప్ర, వాహకారణమును వలను మెఱయ
[2]నారాయణాభిఖ్య నాఁ గలభవదీయ, దివ్యమంగళమూర్తి దేజరిల్లుఁ
జారుభవద్గర్భసంజాతుఁ డగునట్టి, కమలగర్భుండు సాక్షాత్కరిం[3]ప
తే. లేక మనమునఁ గనిరొ ననేకశక్తి, వర్గములు గల్గి సుగుణప్రవాహరూప
మంది విశ్వంబు దాల్చి సహస్రశక్తి, కలితుఁడై సర్వకార్యముల్ గలుగఁ జేయు.

1 'గృహక్షేత్రపుత్రదారాసక్తునకు. 2 నారాయణంబు ననంగల 3. చె నదియు నానావిధంబు లై యలరుశక్తి...కలిత మై సర్వ' వ్రా. ప్ర.

వ. అంత. 1029

తే. అతులభూరియుగాంతంబునందుఁ గపట,శిశువ వై యొంటి కుక్షినిక్షిప్తనిఖిల
భువననిలయుండవై మహాంభోధినడుమఁ, జారువటపత్త్రతల్పసంస్థాయి వగుచు.

తే. లీల నాత్మీయపాదాంగుళీవినిర్గ,తామృతము గ్రోలినట్టిమహాత్మ నీవు
గడఁగి నాపూర్వభాగ్యంబుకతన నిపుడు,పూని నాగర్భమున నేఁడుపుట్టితయ్య.

వ. అట్టిపరమాత్ముండ వయిననీవు. 1032

సీ. వరుస విగ్రహపారవశ్యంబునను జేసి, రఘురామ కృష్ణ వరాహ నార
సింహాదిమూర్తు లంచితలీల ధరియించి, దుష్టనిగ్రహమును శిష్టపాల
నమును గావించుచు నయమున సద్ధర్మ,నిరతచిత్తులకు వర్ణింపఁ దగిన
చతురాత్మతత్త్వవిజ్ఞానప్రదుండ వై, వర్తింతు వనఘ భవన్మహత్త్వ

తే. మజున కయినను వాక్ప్రవృత్తి నలవిగాదు, నిగమజాతంబు లయిన వర్తింపలేవ
యెఱిఁగి సంస్తుతిసేయ నే నెంతదాన, వినుతగుణశీల మాటలు వేయు నేల.

వ. అదియునుం గాక. 1034

క. ధీమహిత భవన్మంగళ,నామ స్మరణానుకీర్తనము గలహీనుల్
శ్రీమంతు లగుదు రగ్ని,ష్టోమాదిక్రత్వాళికంటె శుద్ధులు దలఁపన్. 1035

వ. అదియునుం గాక. 1036

క. నీనామస్తుతి శ్వపచుం, డైనను జిహ్వాగ్రమందు ననుసంధింపన్
వానికి సరి భూసురుఁడుం, గా నేరఁడు చిత్ర మిది జగంబుల నరయన్. 1037

ఉ. ఈవిధ మాత్మలం దెలిసి యెప్పుడు సజ్జనసంఘముల్ జగ
త్పావన మైననీగుణకథామృత మాత్మలఁ గ్రోలి సర్వతీ
ర్థావళిఁ గ్రుంకినట్టిఫల మందుదు రంచు సమస్తవేదముల్
వావిరిఁ బల్కుఁ గావునను వారలు ధన్యులు మాన్యు లుత్తముల్. 1038

వ. అది గావునఁ బరబ్రహ్మంబవును బరమపురుషుండవును బ్రత్యఙ్మనోవిభావ్యుండ
వును సమస్తజనపాపనివారకస్వయంప్రకాశుండవును వేదగర్భుండవును శ్రీమహా
విష్ణుండవును నగునీకు వందనంబు లాచరించెద నని స్తుతియించిన బరమపురు
షుండును మాతృవత్సలుండును నగుకపిలుండు గరుణారసార్ద్రహృదయకమలుం
డై జననికి ట్లనియె. 1039

తే. తవిలి సుఖరూపమును మోక్షదాయకంబు,నైనయీయోగమార్గ మేనంబ నీకు
నెఱుఁగ వివరించి చెప్పితి నిది దృఢంబు,గాఁగ భక్తి ననుష్ఠింపు కమలనయన.

క. జీవన్ముక్తి లభించుం, గావున నేమఱక తలఁపు కైకొని దీనిన్
వావిరి నొల్లనివారికిఁ, దావల మగు మృత్యుభయము దవ్వగు సుఖమున్.

క. అని యిట్లు దేవహూతికి, మన మలరఁగఁ గపిలుఁ డాత్మమార్గం బెల్లన్
వినిపించి చనియె నని విదు,రునకున్ మైత్రేయమునివరుం డెఱిఁగించెన్. 1042

వ. అట్లు కపిలుం డేఁగినఁ బిదప దేవహూతియుం బుత్త్రుండు సెప్పినయోగమార్గం
బున విజ్ఞానంబు గలిగి యుండియుం బెనిమిటి యైనకర్దమునిం దనయుం డైన
కపిలునిం బాసి వినష్టవత్సంబు గలగోవుచందంబునం దల్లడిల్లుచుఁ గపిలమహా
మునిం దలంచుచుం గర్దమతపస్సామర్థ్యరచితం బైనయట్టి. 1043

ఉ. మానితసౌరభప్రసవమంజులపక్వఫలప్రవాళభా
రానతచూతపోతవిటపాగ్రనికేతనరాజకీర[1]స
మ్మానిసుఖానులాపపరిమండితకర్దమతాపసాశ్రమో
ద్యానవనప్రదేశకమలాకరతీరనికుంజపుంజముల్. 1044

వ. వెండియు. 1045

సీ. అంచితస్ఫటికమయస్తంభదీప్తిచేఁ, గోమరారుమరకతకుడ్యములను
సజ్జాతివజ్రాలసజ్జాలరుచులచే, భాసిల్లునీలసోపానములను
దీపించుచంద్రకాంతోపలవేదుల, విద్రుమగేహళీవిలసితముల
హాటకరత్నకవాటశోభితముల, నలరినసౌధశాలాంగణముల

తే. వరపయఃఫేనపటలపాండురకరేంద్ర,దంతనిర్మితఖట్వాంగధవళపటవి
రచితశయ్యాళులను జతురంతయాన,కనకపీఠాదివస్తుసంఘముల నెల్ల. 1046

వ. మఱియు వికచకమలకుముదసౌగంధికబంధురసుగంధానుబంధిగంధవహశోభితం
బును నరవిందనిష్యందకందళితమరందరసపానమదవదిందిందిరసందోహఝం
కారసంకులంబును నై చెలువారుబావులుగలిగి పురందరసుందరీనందితం బైన
కర్దమాశ్రమంబుఁ బరిత్యజించి కుటిలంబు లైనకుంతలంబులు జటిలంబులుగా
ధరియించి సరస్వతీబిందుసరోవరంబులం ద్రిషవణస్నానంబు గావించుచు నుగ్ర
తపోభారంబునం గృశీభూతశరీర యై నిజకుమారుండును బ్రసన్నవదనుండును
గపిలనామధేయుండును నగునారాయణుని (సమస్తన్యస్తచింతలచే) ధ్యానంబుసే
యుచుఁ బ్రవాహరూపం బైనభక్తియోగంబునను నధికవైరాగ్యంబునను [2]యుక్తా
నుష్ఠానజాతం బైన బ్రహ్మాత్మాపాదకం బగుజ్ఞానంబునను విశుద్ధమనంబును గలిగి.

సీ. అనయంబునాత్మనాశ్రయకుఁడుసువిశ్వతో,ముఖుఁ డనంతుఁడు పరముఁడు నజుండు
చతురుండు నిజపరిజ్ఞానదీపాంకుర,మహిమనిరస్తసమస్తభూరి
మాయాంధకారుఁ డమేయుఁ డీశ్వరుఁ డగు,నాపరబ్రహ్మంబునం దవిరత
బద్ధతత్త్వజ్ఞానపరతచే నిర్ముక్త,జీవభావమున విశిష్టయోగ

తే. భవ్యసంప్రాప్తనిర్మలబ్రహ్మభావ,ములను గలిగి సమాధిచే నెలమి దనరు
నపునరావృత్తమగుత్రిగుణప్రధాన,తత్త్వముల నొప్పి సంతతోదారనియతి.

తే. కలలఁ దోఁచినవస్తుసంఘముల మేలు,కని కనుంగొనఁగా లేనిమనుజుపోల్కిఁ

---

[1] 'కేకీనికరానులాప పరికీర్తిత...తీరనికుంజ'. [2] 'బ్రహ్మజ్ఞానంబునను జ్ఞానహేతువు లైనయుక్తానుష్ఠానంబులను విశుద్ధ'. వ్రా. ప్ర.

బొలఁతి దనయాత్మమఱచి యిమ్ములసధూమ, మైనపావకుగతినుండె నంతలోన.

క. గురుయోగశక్తిచే నం, బరతలమున కెగసి సత్కృపామయుఁ డగునా
పరవాసుదేవుచరణాం, బురుహయుగన్యస్తచిత్తమును గల దగుచున్. 1050

వ. ఇట్లు కపిలోక్తమార్గంబున దేవహూతి శ్రీహరియందుఁ గలసె నయ్యంగనారత్నంబు మోక్షంబునకుం జనినక్షేత్రంబు సిద్ధిపదం బనుపేరం బరఁగి ప్రసిద్ధ వహించె నంత నక్కడఁ గపిలుండు దల్లిచేత ననుజ్ఞాతుం డై సిద్ధచారణగంధర్వాప్సరోమునినివహసంస్తూయమానుం డగుచు సముద్రునిచేత దత్తార్హణపూజానికేతనంబులు వడసి సాంఖ్యాచార్యాభిష్టుతం బగుయోగంబు నవలంబించి (లోకత్రయ)శాంతికొఱకు సమాహితుం డై (స్వపిత్రాశ్రమంబు విడిచి) యుదగ్భాగంబునకుం జనియె నని మైత్రేయమహాముని విదురున కిట్లనియెఁ దండ్రీ యీయుపాఖ్యానంబు నాకు గోచరించినరీతి నీకుం జెప్పితి నిది కపిలదేవహూతిసంవాదం బత్యంతపావనంబు గపిలప్రణీతంబు నయినయోగంబు దీనిం బరమభక్తియుక్తుం డై యెవ్వండు పఠించు నెవ్వండు విను నట్టిపుణ్యాత్ములు విగతపాపు లై గరుడధ్వజుం డైనపుండరీకాక్షుని శ్రీచరణారవిందంబులం బొందుదు రని మైత్రేయుండు విదురున కెఱిఁగించినవిధంబున శుకయోగీంద్రుండు పరీక్షిన్నరేంద్రునకుం జెప్పె నని సూతుండు శౌనకాదిమహామునులకు నీకథావృత్తాంతంబు సెప్పిన విని ప్రహృష్టహృదయు లై మునికులోత్తమా భవద్వాక్పూరం బగుభగవత్కథామృతంబులు గ్రోలుచుండ మామనంబులు దనివోవ దింకను దదువాతివృత్తాంతంబులు మాకు విశదంబులు గ వినిపింప నీవ యర్హుండ వని యడుగుటయు. 1051

చ. జనకసుతామనోవిమలసారసకోమలచంచరీక చం
దన శరదిందు కుందహర తార మరాళ పటీర చంద్రికా
వినుతయశోవిశాల రఘువీర దరస్మితపద్మపత్త్రలో
చన నిటలాంబకప్రకటచాపవిఖండన వంశమండనా. 1052

తరలము. పరమపావన విశ్వభావన బాంధవప్రకరావనా
శరధిశోషణ సత్యభాషణ సత్కృపామయభూషణా
దురితతారణ సృష్టికారణ దుష్టలోకవిదారణా
ధరణిపాలన ధర్మశీలన దైత్యమర్దనఖేలనా. 1053

మాలిని. దివిజగణశరణ్యా దీపితానంతపుణ్యా
ప్రవిమలగుణజాలా భక్తలోకానుపాలా
భవతిమిరదినేశా భానుకోటిప్రకాశా
కువలయహితకారీ ఘోరదైత్యప్రహారీ. 1054

గద్యము. ఇది శ్రీపరమేశ్వరకరుణాకలిత కవితావిచిత్ర కేసనమంత్రిపుత్ర సహజ

పాండిత్యపోతనామాత్యప్రణీతం బయిన శ్రీమహాభాగవతం బనుమహాపురాణంబు నందు విదురనీతియు విదురునితీర్థాభిగమనంబును యుద్ధవసందర్శనంబును గౌరవయాదవకృష్ణాదినిర్యాణంబును గంగాద్వారంబున విదురుండు మైత్రేయునిఁ గనుటయు విదురమైత్రేయసంవాదంబును జగదుత్పత్తిలక్షణంబును మహదాదులసంభవప్రకారంబును మహదాదులు నారాయణు నభినందించుటయు విరాడ్విగ్రహప్రకారంబును శ్రీమహాభాగవతభక్తికారణం బగుపద్మసంభవు జన్మప్రకారంబును బ్రహ్మతపంబును బరమేష్ఠికిఁ బుండరీకాక్షుండు ప్రత్యక్షం బగుటయు బ్రహ్మాకృతం బయినవిష్ణుస్తోత్రంబును గమలసంభవునిమానససర్గంబును బరమాణువులపుట్టువును భూర్భువస్సువరాదిలోకవిస్తారంబును గాలదివసమాసవత్సరాదినిర్ణయంబును నాయుఃపరిమాణంబును జతుర్యుగపరిమాణంబును బద్మసంభవుసృష్టిభేదనంబును సనకాదులజన్మంబును స్వాయంభువమనువుజన్మంబును శ్రీహరివరాహావతారంబును భూమ్యుద్ధరణంబును సూకరాకారుం డైనహరిని విధాత స్తుతియించుటయు దితికశ్యపసంవాదంబును గశ్యపుండు రుద్రునిం బ్రశంసించుటయుఁ గశ్యపువలన దితి గర్భంబు ధరించుటయుఁ దత్ప్రభావంబునకు వెఱచి దేవతలు బ్రహ్మసన్నిధికిం జని దితిగర్భప్రకారంబు విన్నవించుటయు సనకాదులు వైకుంఠంబున కరుగుటయు నందు జయవిజయుల కలిగి సనకాదులు శపించుటయు శ్రీహరిదర్శనంబును బ్రాహ్మణప్రశంసయు సనకాదులు హరిని నుతించుటయు హిరణ్యకశిపుహిరణ్యాక్షులజన్మప్రకారంబును హిరణ్యాక్షునిదిగ్విజయంబును సవనవరాహహిరణ్యాక్షులయుద్ధంబును బ్రహ్మస్తవంబును హిరణ్యాక్షవధయు నమరగణంబులు శ్రీహరి నభినందించుటయు హరి వరహావతారవిసర్జనంబు సేయుటయును దేవతిర్యఙ్మనుష్యాదులసంభవంబును గర్దమమహామునితపంబునకు సంతసించి శ్రీహరి ప్రత్యక్షం బగుటయుఁ గర్దముండు స్వాయంభువమనుపుత్త్రి యైనదేవహూతిం బరిణయం బగుటయు దేవహూతిపరిచర్యలకు సంతసిల్లి కర్దముండు నిజయోగకల్పితం బగువిమానంబునందు నిలిచి సహస్రదాసీపరివృత యైనదేవహూతిం గూడి భారతాదివర్షంబులు గలయం గ్రుమ్మరుటయు దేవహూతి గర్దమునివలనఁ గన్యకానవకంబును గపిలునిం గనుటయుఁ దత్కన్యకావివాహంబులును గర్దమునితపోయాత్రయుఁ గపిలదేవహూతిసంవాదంబును శబ్దాదిపంచతన్మాత్రలజన్మప్రకారంబును బ్రహ్మాండోత్పత్తియు విరాట్పురుషకర్మేంద్రియపరమాత్మప్రకారంబును బ్రకృతిపురుషవివేకంబును నారాయణునిసర్వాంగస్తోత్రంబును సాంఖ్యయోగంబును భక్తియోగంబును జీవున కైనగర్భసంభవప్రకారంబును జంద్రసూర్యమార్గంబును బితృమార్గంబును దేవహూతినిర్యాణంబును గపిలమహాముని దపంబునకుం జనుటయు ననుకథలం గలతృతీయస్కంధము. 1055.

ఓం తత్సద్బ్రహ్మార్పణమస్తు.

శ్రీరస్తు

శ్రీరామచన్ద్రాయ పరబ్రహ్మణే నమః.

శ్రీమదాంధ్రమహాభాగవతము

చతుర్థస్కంధము

విలసితధరణీతన
యావదనసరోజవాసరాధిప సితరా
జీవదళనయన నిఖిలధ
రావరనుతసుగుణధామ రాఘవరామా. 1

వ. మహనీయగుణగరిష్ఠు లగునమ్మునిశ్రేష్ఠులకు నిఖిలపురాణవ్యాఖ్యానవైఖరీసమేతుం
డైనసూతుం డిట్లనియె నట్లు ప్రాయోపవిష్టుం డైనపరీక్షిన్నరేంద్రునకు శుకయో
గీంద్రుం డిట్లనియె. 2

సీ. జననాథ విను విదురునకును మైత్రేయ,మునినాథచంద్రుఁ డిట్లనియె మఱియు
స్వాయంభువున కర్థి శతరూపవలనను, గూఁతులు మువ్వు రాకూతి దేవ
హూతి ప్రసూతులు నొనరఁ బ్రియవ్రతో,త్తానపాదులు ననుతనయయుగము
జనియింప నం దగ్రసంభవ యైనయా,కూతిని సుమహితభ్రాతృమతిని

తే. దనకు సంతానవిస్తారార్థంబు గాఁగఁ, బుత్రికాధర్మ మూఁది యాపువ్వుఁబోఁడిఁ
బ్రకటమూర్తి రుచిప్రజాపతికి నిచ్చె, మనువుముద మొంది శతరూప యనుమతింప.

వ. అట్లు వివాహం బైనరుచిప్రజాపతి బ్రహ్మవర్చస్వియుఁ బరిపూర్ణగుణుండును
గావునఁ జిత్తైకాగ్రతం జేసి యాకూతియందు శ్రీవిష్ణుండు యజ్ఞరూపధరుం డగు
పురుషుండుగను జగదీశ్వరి యగునాదిలక్ష్మి యమ్మహాత్మునకు నిత్యానపాయిని
గావునఁ దదంశంబున దక్షిణ యనుకన్యకారత్నంబుగను మిథునంబు సంభవించె
నందు స్వాయంభువుండు సంతుష్టాంతరంగుం డగుచుఁ బుత్రికాపుత్రుండును
వితతతేజోధనుండును శ్రీవిష్ణుమూర్తి(రూపుండును నగుయజ్ఞునిఁ) దనగృహంబు
నకుఁ దెచ్చి యునిచె రుచియుఁ గామగమన యైనదక్షిణ యనుకన్యకాలలామం
బును దనయొద్దన నిలిపె నంత సకలమంత్రాధిదేవత యగుశ్రీయజ్ఞుండు (దనుఁ
బతిఁగం గోరెడు) దక్షిణ యనుకన్యకం బరిణయం బయ్యె వార లాదిమిథునంబు

గావున నది నిషిద్ధంబు గాకుండె నని చెప్పి మైత్రేయుండు వెండియు నిట్లనియె.

క. ధీమహిత యంత వారల, యామాఖ్యలు గలుగు దేవతావళి గడఁకన్
వేమఱు [1]నభినందించుచు, నామిఘనమువలనఁ బుట్టె నతిబలయుతమై. 5

వ. వారు తోషుండును బ్రతోషుండును సంతోషుండును భద్రుండును శాంతియు నిడస్పతియు నిధ్మ్ముంఘును గవియు విభుండును వహ్నియు సుదేవుండును రోచనుండును నన నన్నిద్దఱు సంభవించిరి (వారలు స్వాయంభువాంతరంబునం దుషితు లను దేవగణంబులై వెలసిరి మఱియు) మరీచిప్రముఖులైన మునీశ్వరులును యజ్ఞుండును దేవేంద్రుండును మహాతేజోరూపసంపన్ను లయిన ప్రియవ్రతోత్తానపాదులునుం గలిగి పుత్రపౌత్రనప్తృజనసంకీర్ణం బయి యామన్వంతరంబు (పాలితం బగుచు) వర్తిల్లె మనువు ద్వితీయపుత్రియైన దేవహూతిం గర్దమున కిచ్చి తద్వంశవిస్తారంబు గావించె నని మున్న యెఱింగించితి వెండియు నమ్మనువు మూఁడవదియైన ప్రసూతి యనుకన్యకను (బ్రహ్మపుత్రుం డగు) దక్షప్రజాపతికి నిచ్చె నాదక్షునకుఁ బ్రసూతివలన నుదయించిన ప్రజాపరంపరల చేత ముల్లోకంబులు విస్తృతంబు లయ్యె మఱియుఁ గర్దమపుత్రికాసముదయంబు బ్రహ్మర్షిభార్య లగుటం జేసి వారివలనం గలిగినసంతానపరంపరల వివరించెద. 6

కర్దమప్రజాపతిసంతతిని దెలుపుట.

సీ. ఘనుఁ డౌమరీచికిఁ గర్దమాత్మజ యగు, కళ యనునంగనవలనఁ గశ్య
పుం డనుకొడుకును బూర్ణిమ యనువాఁడు, బిడ్డయుఁ బుట్టిరి పేర్చి వారి
వలనఁ బుట్టినప్రజావళిపరంపరలచే, భువనంబు లెల్ల నాపూర్ణ మగుచు
జరగెను బూర్ణిమ జన్మాంతరంబున, హరిపదప్రక్షాళితాంబువులను

తే. గంగ యనుపేరఁ బుట్టె యక్కన్య దేవ, కుల్య యనుపేరఁ దగు నొక్కకూఁతు నఖల
విశ్వసంవ్యాపకుం డగు విరజుఁడ నెడి, తనయు నొక్కనిఁ గాంచె మోదంబుతోడ.

క. అనఘుం డత్రిమహాముని, యనసూయాదేవివలన నజహరిపురసూ
దనులకళాంశంబుల నం, దనులను మువ్వురను గనియెఁ దద్దయుఁ బ్రీతిన్. 8

క. అనవుడు విదురుఁడు మైత్రే, యునిఁ గనుఁగొని పలికె మునిజనోత్తమ జగతిన్
జననస్థితిలయకారణు, లన వెలసినపద్మగర్భహరిహరు లెలమిన్. 9

క. ఏమినిమిత్తం బత్రిమ, హామునిమందిరమునందు ననసూయకు ను
ద్దామగుణు లుదయమైరన, నామైత్రేయుండు పలికె నవ్విదురునితోన్. 10

సీ. సుచరిత్ర విను విధిచోదితుం డై యత్రి, దప మాచరింపఁ గాంతాసమేతుఁ
డయి ఋక్షనామకులాద్రితటంబున, ఘుమఘుమారావసంకులవిలోల
కల్లోలజాలసంకలితనిర్వింధ్యాన, దీజలపరిపుష్టరాజితప్ర

---

1. 'నభినందించిరి... సమరగణంబుల్' వ్రా. ప్ర.

సూనగుచ్ఛస్వచ్ఛమానితాశోకపలాశకాంతారస్థలమున కెలమి
తే. నరిగి యచ్చటనిర్ద్వంద్వుఁడగుచుఁ బ్రాణనియమమున నేకపదమున నిలిచి గాలిఁ
దివుటఁ గ్రోలి కృశీభూతదేహుఁడగుచుఁ, దపము గావించె దివ్యవత్సరశతంబు.
వ. ఇట్లతిఘోరంబైన తపంబు సేయుచుఁ దనచిత్తంబున. 12
క. ఏవిభుఁడు జగదధీశ్వరుఁ, డావిభుశరణంబు సొత్తు నతఁ డాత్మసమం
బై వెలసినసంతతిని ద,యావరమతి నిచ్చుఁ గాక యని తలఁచు నెడన్. 13
చ. మునుకొని యత్రిపోధనునిమూర్ధజమైనతపఃకృశానుచే
తను త్రిజగంబులుం గరఁగి తప్తములైనను జూచి పంకజా
సనమురశాసనత్రిపురశాసను లచ్చటి కేఁగి రప్సరో
జనసురసిద్ధసాధ్యమునిసన్నుతభూరియశోభిరాములై. 14
వ. అట్లు మునీంద్రునాశ్రమంబు డాయం జనునవసరంబున. 15
చ. అనఘతపోభిరాముఁ డగునత్రిమునీంద్రుఁడు గాంచెఁ దప్తకాం
చనఘనచంద్రికారుచిరచారుశరీరుల హంసనాగసూ
దనవృషభేంద్రవాహుల నుదారకమండలుచక్రశూలసా
ధనుల విరించివిష్ణుపురదాహుల వాక్కమలాంబికేశులన్. 16
వ. మఱియుఁ గృపావలోకనమందహాససుందరవదనారవిందంబులు గలమహాత్ముల
సందర్శించి యమందానందకందలితహృదయారవిందుండై సాష్టాంగదండ
ప్రణామంబు లాచరించి పుష్పాంజలి గావించి నిటలతటఘటితకరపుటుండై
దుర్నిరీక్షంబైనతత్తేజోవిశేషంబు దేఱి చూడం జాలక ముకుళితనేత్రుండై
తత్పరాయత్తచిత్తుండగుచు సర్వలోకగరిష్ఠంబులైనమృదుమధురగంభీరభాష
ణంబుల నిట్లని స్తుతియించె. 17
సీ. ప్రతికల్పమందు సర్వప్రపంచోద్భవస్థితివినాశంబులఁ జేయునట్టి
మహితమాయాగుణమయదేహములఁ బొల్చు, నజవాసుదేవశివాభిధాన
ములు గల్గుమీపాదజలజాతములకు నే, నతిభక్తి వందనం బాచరింతు
నఖిలచేతనమానసాగమ్యమన నొప్పు, మూర్తులు గల్గుమీమువ్వురందుఁ
తే. బరఁగ నాచేతఁ బిలువంగఁబడినధీరుఁ, డెవ్వఁ డొక్కరునిఁ బిల్వ నిపుడు మీరు
మువ్వు రేతెంచుటకు నాదుబుద్ధి విస్మయంబు గదిరెడిఁ జెప్పరే యనఘులార.
వ. అదియునుం గాక సంతానార్థంబు నానావిధపూజలు గావించి నాచిత్తంబున ధరి
యించినమహాత్ముం డొక్కరుండ యనిన నమ్మువ్వురు విబుధశ్రేష్ఠులు నతనిం
గనుంగొని సుధామధురంబు లయినవాక్యంబుల నిట్లనిరి. 19
క. విను మేము ముగుర మయ్యును, ననుపమమతిఁ దలఁప నేకమై యుందుము నీ
మనమందు నేమి గోరితి, వనయము నాకోర్కి సఫలమయ్యెడుఁ జుమ్మీ. 20
క. మామువ్వురయంశంబుల, ధీమంతులు సుతులు పుట్టి త్రిజగము లెల్లన్

నీమంగళగుణకీర్తిఁ, శ్రీమహితము సేయఁ గలరు సిద్ధము సుమ్మా. 21

క. అని మునిచంద్రుఁడు దనమన, మునఁ గామించినవరంబు బుధవరులు ముదం
బున నొసఁగి యతనిచేఁ బూ, జనములఁ బరితృప్తు లగుచుఁ జనిరి యథేచ్ఛన్.

ఉ. ఆసుచరిత్రదంపతు లుదంచితలీలఁ గనుంగొనంగ న
బ్జాసనునంశమందు నమృతాంశుఁడు [1]విష్ణుకళన్ సుయోగవి
ద్యాసుభగుండు దత్తుఁడుఁ బురాంతకుభూరికళాంశమందు దు
ర్వాసుఁడు నై జనించి రనవద్యపవిత్రచరిత్రు లిమ్ములన్. 23

క. అంగిరసుఁ డనెడుమునికిఁ గు, లాంగన యగుశ్రద్ధయందు సంచితసౌంద
ర్యాంగులు గూఁతులు నలువురు, మంగళవతు లుదయ మైరి మాన్యచరిత్రా.

క. వారు సినీవాలి యనఁ గు, హూరాకానుమతు లనఁగ నొప్పిరి మఱియుం
గోర సుతయుగము గలిగెను, స్వారోచిషమనువువేళ శస్త్రఖ్యాతిన్. 25

వ. వార లెవ్వ రనిన భగవంతుం డగునుచథ్యుండును బ్రహ్మనిష్ఠుం డగుబృహస్పతియు ననం బ్రసిద్ధి వహించిరి పులస్త్యుండు హవిర్భుక్కనునిజభార్యయందు నగస్త్యుని బుట్టించె నాయగస్త్యుండు జన్మాంతరంబున జఠరాగ్నిరూపం బై ప్రవర్తించె వెండియు నాపులస్త్యుండు విశ్రవసునిం గలిగించె నావిశ్రవసునకు నిలబిల యనుభార్యవలనం గుబేరుండును గైకసి యనుదానివలన రావణకుంభకర్ణవిభీషణులునుం బుట్టిరి పులహునకు గతి యనుభార్యవలనఁ గర్మశ్రేష్ఠుండును వరీయాంసుండును సహిష్ణుండును ననుమువ్వురు గొడుకులు జనియించిరి మఱియుఁ గ్రతువునకుఁ గ్రియ యనుభార్యయందు (బ్రహ్మతేజంబున జ్వలించుచున్న) షష్టిసహస్రసంఖ్యలు గలవాలఖిల్యు లనుమహర్షులు గలిగిరి వసిష్ఠుం డూర్జ యనుభార్యయందుఁ జిత్రకేతుండును సురోచియు విరజుండును మిత్రుండును నుల్బణుండును వసుభృద్ధ్యానుండును ద్యుమంతుండును ననుసప్తఋషులను భార్యాంతరంబున శక్తిప్రముఖపుత్రులనుం బుట్టించె నథర్వుం డనువానికిఁ జిత్తి యనుభార్యయందు ధృతవ్రతుండును నశ్వశిరస్కుండు నయినదధ్యంచుండు పుట్టె మహాత్ముం డగుభృగువు ఖ్యాతి యనుపత్నియందు ధాతయు విధాతయు నను పుత్రద్వయంబును భగవత్పరాయణ యగు శ్రీ యనుకన్యకం బుట్టించె నాధాతృవిధాతృలు మేరు వనువానికూఁతు లయినయాయతినియతు లనుభార్యల వలన మృకండప్రాణు లనుకొడుకులం బుట్టించి రందు మృకండునకు మార్కండేయుండును బ్రాణునకు వేదశిరుం డనుమునియుం బుట్టిరి భృగువునకు నుశన యనుకన్యయందుఁ గవి యనువాఁడు పుట్టె నిట్లు కర్దమదుహిత లయినకన్యకానవకంబువలనం గలిగినసంతానపరంపరలచేత సమస్తలోకంబులుఁ బరిపూర్ణంబు లయ్యె నట్టిసద్యఃపాపహరంబును శ్రేష్ఠతమంబును నైనకర్దమదౌహిత్రసంతాన

1. 'విష్ణుకళందుయోగ' వ్రా. ప్ర.

ప్రకారంబు శ్రద్ధాగరిష్ఠచిత్తుండ వగునీకుం జెప్పితి నింక దక్షప్రజాపతివంశం బెఱింగింతు వినుము. 26

—దక్షప్రజాపతిసంతతిని దెలియఁజేయుట.—

క. వనజజునివలన భవ మం,దిన యా దక్షప్రజాప।తికి మనునిజనం
దన యగుప్రసూతివలనను, నన ఘా పదియార్వు రుదయ। మందిరి కన్యల్. 27

వ. ఇట్లుదయించిన యక్కన్యకాషోడశంబునందు శ్రద్ధయు మైత్రియు దయయు శాంతియుఁ దుష్టియుఁ బుష్టియుఁ బ్రియయు నున్నతియు బుద్ధియు మేధయుఁ దితిక్షయు హ్రీయు మూర్తియు ననునామంబులు గలపదుమువ్వురను ధర్మరాజున కిచ్చె నొక్కకన్యక నగ్నిదేవునకును నొక్కతెం బితృదేవతలకును నొక్కతె (జన్మమరణాదినివర్తకుం డగు) నభవునకుం బెండ్లి సేసె నంత నాధర్మునిపత్నులయందు శ్రద్ధవలన శ్రుతంబును మైత్రివలనఁ బ్రసాదంబును దయవలన నభయంబును శాంతివలన సుఖంబును దుష్టివలన ముదంబును బుష్టివలన స్మయంబును గ్రియవలన యోగంబును నున్నతివలన దర్పంబును బుద్ధివలన నర్థంబును మేధవలన స్మృతియుఁ దితిక్షవలన క్షేమంబును హ్రీవలనఁ బ్రశ్రయంబును మూర్తివలన సకలకల్యాణగుణోత్పత్తిస్థానభూతు లగునరనారాయణు లనుఋషు లిద్దఱును సంభవించిరి వారలజన్మకాలంబున. 28

సీ. గంధవాహుఁడు మంద।గతి ననుకూలుఁ డై, వీచె నద్దిక్కులు। విశద మయ్యె
నఖిలలోకంబులు।నానందమునుబొందెఁ, దుములమై దేవదుం।దుభులు మొరసెఁ
గర మొప్ప జలధుల।కలఁక లడంగెను, మించినగతిఁ బ్ర।వహించె నదులు
గంధర్వకిన్నర।గానముల్ వీతెంచె, నప్సరోజనములా।స్యములు సెలఁగె

తే. సురలు గురియించి రందంద।విరులవాన, మునిజనంబులు సంతోష।మునఁ జెలంగి
వినుతు లొనరించి రవ్వేళ।విశ్వమెల్లఁ, బరమమంగళ మై యొప్పె।భవ్యచరిత.

వ. ఆసమయంబున బ్రహ్మాదిదేవతలమ్మహాత్ములకడకుఁ జనుదెంచి యిట్లని స్తుతియించిరి.

సీ. గగనమందులఁ దోఁచు।గంధర్వనగరాది, రూపభేదములట్లు। రూఢి మెఱసి
యేయాత్మయం దేని। నేపారుమాయచే, నీవిశ్వ మిట్లు ర।చింపఁ బడియె
నట్టియాత్మప్రకా।శార్థ మై మునిరూప,మున ధర్మగృహమునఁ। బుట్టినట్టి
పరమపురుష నీకుఁ। బ్రణమిల్లెద మదియుఁ, గాక యీసృష్టి దు।ష్కర్మవృత్తి

తే. జరగ నీ కుండుకొఱకు నై। సత్త్వగుణము,చే సృజించినమ మ్మిట్లు। శ్రీనివాస
మైనసరసీరుహప్రభ। నపహసించు, నీకృపాలోకనంబుల। నెమ్మిఁ జూడు. 31

క. అని యిట్లు దేవగణములు, వినుతింపఁ గృపాకటాక్ష।వీక్షణములచేఁ
గని వారు గంధమాదన,మున కేఁగిరి తండ్రిముదము। ముప్పిరిగొనఁగన్. 32

క. ధరణీభర ముడుపుట కా, నరనారాయణులు భువి జ।నన మనయము నొం
దిరి యర్జునకృష్ణాఖ్యలఁ, గురుయదువంశముల సత్త్వ।గుణయుతు లగుచున్. 33

వ. మఱియు నగ్నిదేవునకు దక్షపుత్త్రి యైనస్వాహాదేవి యనుభార్యయందు హుతభోజను లగుపావకుండును బవమానుండును శుచియు ననుమువ్వురు గొడుకులు గలిగిరి వారివలనం బంచచత్వారింశత్సంఖ్యలం గలయగ్ను లుత్పన్నంబు లయ్యె నిట్లు పితృపితామహయుక్తంబుగా నేకోనపంచాశత్సంఖ్యలు గలయగ్నులు బ్రహ్మవాదులచే యజ్ఞకర్మంబులం దగ్నిదేవతాకంబు లైనయిష్టులు దత్తనామంబులచేతఁ జేయంబడు చుండు (నాయగ్ను లెవ్వ రనిన నగ్నిష్వాత్తులు బర్హిషదులు సౌమ్యులు పితలు నాజ్యపులు సాగ్నులు నిరగ్నులు నన నేనుదెఱంగు లై యుండురు దాక్షాయణి యగు స్వధ యనుధర్మపత్నియందు వారలవలన వయునయు ధారిణియు ననునిద్దఱు కన్య లుదయించి జ్ఞానవిజ్ఞానపారగ లగుచు బ్రహ్మనిష్ఠ లయి పరఁగిరి) వెండియు. 34

ఈశ్వరునకును దక్షప్రజాపతికిని విరోధము సంభవించుట.

సీ. దక్షప్రజాపతి తనయ యాభవునిభార్య యనఁగాఁ దగుసతి యనులతాంగి
సతతంబుఁ బతిభక్తి సలుపు చుండియుఁ దనూజాతలాభము నందఁజాలదయ్యె
భర్గుని దెసఁ జాలఁ బ్రతికూలుఁ డైనట్టి, తమతండ్రి మీఁదిరోషమునఁ జేసి
వల నేది తా ముగ్ధవలె నిజయోగమార్గంబున నాత్మదేహంబు విడిచె
తే. నని మునీంద్రుండు వినిపింప నమ్మహాత్ముఁ, డైనవిదురుండుమనమున నద్భుతంబు
గదురఁదత్కథవిన వేడ్కగడలుకొనఁగ,మునివరేణ్యునిఁజూచి యిట్లనియెమఱియు.
సీ. చతురాత్త దుహితృవత్సలుఁ డైనదక్షుండు, దనకూఁతు సతి ననాదరము సేసి
యనయంబు నఖిలచరాచరగురుఁడు ని, ర్వైరుండు శాంతవిగ్రహుఁడుఘనుఁడు
జగముల కెల్లను జర్చింప దేవుండు, నంచితాత్మారాముఁ డలఘుమూర్తి
[1]శీలవంతులలోన శ్రేష్ఠుండు నగునట్టి,భవునందు విద్వేషపడుట కేమి
తే. కారణము సతి దా నేమికారణమున, విడువరానట్టిప్రాణముల్ విడిచెమఱియు
శ్వశురజామాతృవిద్వేషసరణి నాకుఁ, దెలియ నానతియిమ్ము సుధీవిధేయ. 36
క. అని యడిగిన నవ్విదురునిఁ, గనుఁగొని మైత్రేయుఁ డనియెఁ గౌతుక మొప్పన్
విను మనఘ తొల్లి బ్రహ్మలు, జననుతముగఁ జేయునట్టిసత్త్రముఁ జూడన్. 37
చ. సరసిజగర్భయోగిజనశర్వసుపర్వమునీంద్రహవ్యభు
క్పరమఋషిప్రజాపతులు భక్తిమెయిం జనుదెంచి యుండ [2]నం
తరణిసమానతేజుఁ డగుదక్షుఁడు వచ్చినఁ దత్సదస్యులుం
దర మిడి లేచి రప్పుడు పితామహభర్గులు దక్క నందఱున్. 38
క. చనుదెంచిన యాదక్షుఁడు, వనజజునకు మ్రొక్కి భక్తివశులై సభ్యుల్
దన కిచ్చినపూజలు గై, కొని యర్హాసనమునందుఁ గూర్చుండి తగన్. 39
తే. తన్నుఁ బొడగని సభ్యు లందఱును లేవ, నాసనము దిగనట్టిపురహరువలను

1. శీలవ్రతులలోన. 2 'నత్తఱిఁ దరుణార్కతేజుఁ' వ్రా. ప్ర.

గన్నుఁగొనలను విస్ఫులింగములు సెదరఁ, జూచి యిట్లను రోషవిస్ఫురణ మెఱయ.
తే. (వినుఁడు మీ రలు రోదమానవిబుధమునిహుతాశనాదిసురోత్తములార మోహ
మత్సరోక్తులు గావు నా మాట లనుచు, వారి కం దఱ కా పురవైరిఁ జూపి.) 41
సీ. పరికింప నితఁడు దిక్పాల¹యశోహాని, కరుఁ డీక్రియాశూన్యపరుని చేతఁ
గర మొప్ప సజ్జనాచరితమార్గము దూషి, తం బయ్యె నెన్న గతత్రపుండు
మహితసావిత్రీసమానను సాధ్వి న, స్మత్తనూజను మృగశాబనేత్ర
ననలభాస్వురబంధుజనసమక్షమున మ, ర్కటలోచనుఁడు గరగ్రహణ మర్థిఁ
తే. జేసి తా శిష్యభావంబుఁ జెందుటార్తఁ, దలఁచి ప్రత్యుద్గతాభివందనము లెలమి
నడప కుండిన మానసీ నన్నుఁ గన్న, నోరిమాటకుఁ దన కేమి గోరవోయె. 42
సీ. *అనయంబు లుప్తక్రియాకలాపుఁడు మాన, హీనుఁడు మర్యాద లేనివాఁడు
మత్తప్రచారుఁ డున్మత్తప్రియుఁడు దిగం, బరుఁడు భూతప్రేతపరివృతుండు
దామసప్రమథభూతములకు నాథుఁడు, భూతిలిప్తుండు దస్థిభూషణుండు
నష్టశౌచుండు నున్మదనాథుఁడును దుష్ట, హృదయుఁ డుగ్రుఁడును బరేతభూని
తే. కేతనుఁడు వితతస్రస్తకేశుఁ డశుచి, యయినతన కొక్క శివనామమను ప్రవాద
గలిగెఁ గాని యశివుఁ డనిగాన కెఱిఁగి, యెఱిఁగి వేదంబు శూద్రున కిచ్చినట్లు.
వ. ఇతనికి నస్మత్తనూజను విధివత్ప్రకారంబున నిచ్చితి. 44
క. అని యిట్టులు ప్రతికూలవ, చనములు దక్షుండు వలికి శపియింతును శ
ర్వుని నని జలములు గొని కర, మున నిలిచి యిటు లనె రోషమున ననఘాత్మా.
క. ఇతఁ డింద్రోపేంద్రపరీ, వృతుఁ డై మఖసమయమున హవిర్భాగము దే
వతలం గూడఁగ మహితని, యతిఁ బొందక యుండుఁ గాక యని శపియించెన్.
వ. ఇట్లు దక్షుండు వల్కిన గర్హితవాక్యంబులు వినిందితంబు లగుం గాని యాథార్థ్యంబున వాస్తవంబు లగుచు భగవంతుం డగు రుద్రునందు ననిందితంబు లై స్తుతిరూపంబుల నొప్పెఁ దదనంతరంబ రుద్రునకు శాపం బిచ్చినకారణంబున దక్షుండు సదస్యముఖ్యులచే నకృత్యం బని) నిషేధింపంబడి ప్రవృద్ధం బయిన క్రోధంబుతోడ నిజనివాసంబునకుం జనియె నంత గిరిశానుచరాగ్రసరుం డగు నందికేశ్వరుండు దక్షుండు నిటలాక్షుని శపియించిన శాపంబు నతనిపల్కిన యసద్వాక్యంబులును విని కోపారుణితలోచనుం డై యిట్లను నీదక్షుండు మర్త్యశరీరంబు శ్రేష్ఠంబుగాఁ దలఁచి యప్రతిద్రోహి యైన భగవంతునందు భేదదర్శి యై యపరాధంబుఁ గావించె నిట్టిమూఢాత్ముండు దత్త్వవిముఖుం డగు మఱియుం గూట

1 కవరయశో, హానికరుఁడు క్రియాహీనుచేత. *42 వ 43వ పద్యములకు నడుమ 'ఇట్లను చున్నసమయంబున, క. శివు దక్షుఁడు నిందించుతె, గువకు శిర మూఁచె రుచి భృగుఁడు కనుగీఁటెం. గవకవ నగియెను బూషుఁడు, దివిజులు ఋత్విజులు ననుమతిఁ వినుచుండన్. వ. అంత దక్షుండు. మఱియును,' అని యధికపాఠ మొకప్రతిని గానిపించుచున్నది.

ధర్మంబు(లయిననివాసంబు)లగ్రామ్యసుఖకాంక్షులం జేసి సక్తుండై యర్థవాదంబు లయిన వేదంబులచేత నష్టమనీషం గలిగి కర్మతంత్రంబు విస్తృతంబు సేయు వెండియు దేహాదికంబు లుపాదేయంబులుగాఁ దలఁచుచు బుద్ధిచేత నాత్మతత్త్వంబు మఱచి వర్తించుచుఁ బశుప్రాయుండై స్త్రీకాముండు నగు నదియునుం గాక దక్షుం డచిరకాలంబున మేషముఖుం డగు నని మఱియు. 47

మ. అనయంబుం దనమానసంబున నవిద్యన్ ముఖ్యతత్త్వంబు గాఁ
గని గౌరీశుఁ దిరస్కరించినయసత్కర్మాత్ము నీదక్షుని
న్ననువర్తించినవాఁడు సంసరణకర్మారంభుఁడై నిచ్చలున్
జననం బందుచుఁ జచ్చుచున్ మరల నోజం బుట్టుచున్ వర్తిలున్. 48

వ. అదియునుం గాక యాహారద్వేషులైనద్విజు లర్థవాదబహుళంబులైనవేద వాక్యంబులవలన మధుగంధసమంబైనచిత్తక్షోభంబుచేత విమోహితమనస్కులయి కర్మాసక్తు లగుదురు మఱియును భక్ష్యాభక్ష్యవిచారశూన్యులై దేహాది పోషణంబుకొఱకు ధరియింపఁబడినవిద్యాతపోవ్రతంబులు గలవారలై ధన దేహేంద్రియంబులయందుఁ బ్రీతిం బొంది యాచకులై విహరింతు రని నందికేశ్వరుండు బ్రాహ్మణజనంబుల శపియించినవచనంబులు విని భృగుమహాముని మరల శపియింపం బూని యిట్లనియె. 49

తే. వసుధ నెవ్వారు ధూర్జటివ్రతులు వారు, వారికనుకూలురగుదు రెవ్వారువారు
నట్టిసచ్ఛాస్త్రపరిపంథులైనవారు, నవనిఁ బాషండు లయ్యెదరని శపించె. 50

సీ. సకలవర్ణాశ్రమాచారహేతువు లోక,మునకు మంగళమార్గమును సనాత
నముఁ బూర్వఋషిసమ్మతము జనార్దనమూల,మును నిత్యమును శుద్ధమును బరంబు
[1]నార్యపథానుగంబగు వేదమును విప్ర,గణము నిందించినకారణమున
నీశివదీక్షయం దేని మధ్యమపూజ్యుఁ, డై భూతపతి దైవమగుచు నుండు

తే. నందు మీరలు భస్మజటాస్థిధార,ణములఁ దగి మూఢబుద్ధులు నష్టశౌచు
లై నశింతురు పాషండు లగుచు ననుచు, శాప మొనరించె నాద్విజసత్తముండు.

వ. ఇట్లన్యోన్యంబును శాపంబులం బొందియు భగవదనుగ్రహంబు గలవార లగుటం జేసి నాశంబు నొందరై రట్టియెడ విమనస్కుండగుచు ననుచరసమేతుండై భవుండు సనియె నంత. 52

సీ. అనఘాత్మ యే యజ్ఞమందు సర్వశ్రేష్ఠుఁ, డగుహరి సంపూజ్యుఁడై వెలుంగు
నట్టియజ్ఞంబు సమ్యగ్విధానమున స,హస్రవత్సరములు నజుఁ డొనర్చెఁ
గర మొప్ప నమరగంగాయమునాసంగ,మావనిఁ గలుగు ప్రయాగయందు
నవభృథస్నానంబు లతిభక్తిఁ గావించి, గతకల్మషాత్ములై ఘనత కెక్కి

తే. [2]తగ నిజాశ్రమభూములఁ దలఁచి వార,లందఱును వేడ్కతోఁ జనిరనుచువిదురు

---

1. నార్యపథంబును నగు. 2. తమతమాశ్రమ.

నకును మైత్రేయుండను మునినాయకుండు, నెఱుఁగ వినిపించి వెండియు నిట్టులనియె.

దక్షప్రజాపతియజ్ఞమునకు దాక్షాయణి వోఁ గోరుట.

వ. అంత శ్వశురుండగు దక్షునకు జామాత యైన భర్గునకు నన్యోన్యవిరోధంబు వెరుఁగు చుండ నతిచిరం బగు కాలం బరిగె నంత దక్షుండు రుద్రవిహీనంబగు యాగంబు లేనిది యైనను శర్వుతోడి పూర్వవిరోధంబునను బరమేష్ఠికృతం బైన సకలప్రజాపతివిభుత్వగర్వంబుననుం జేసి బ్రహ్మనిష్ఠు లగు నీశ్వరాదుల ధిక్కరించి యరుద్రకంబుగా వాజపేయసవనంబు గావించి తదనంతరంబ బృహస్పతిసవననామకం బైన మఖంబు సేయ నుపక్రమించిన నచ్చటికిం గ్రమంబున. 54

చ. కర మనురక్తి నమ్మఖము గన్గొను వేడుక దొంగలింపఁగాఁ
బరమముని ప్రజాపతిసురపర్వమహర్షి వరుల్ సభార్యులై
పరువడి వచ్చి యందఱు శుభస్థితి దీవన లిచ్చి దక్షుచేఁ
బొరిఁ బొరి నచ్చటన్ విహితపూజల నొంది[1]రి సమ్మదంబునన్. 55

తే. దక్షతనయ సతీదేవి దవిలి యాత్మసదనమున నుండి జనకుని సవనమహిమ
గగనచరులు నుతింప నాకలకలంబు, విని కుతూహలిని యయి విస్వ్వదిఁ జూడ.

వ. అయ్యవసరంబునఁ దదుత్సవదర్శనకుతూహలులై సర్వదిక్కులవారును జనుచుండి రాసమయంబున. 57

సీ. తనరారు నవరత్న తాటంకరోచులు, చెక్కుటద్దములతోఁ జెలిమి సేయ
మహనీయ తపనీయమయ పదకద్యుతు, లంసభాగంబుల నావరింప
నంచిత చీనిచీనాంబర ప్రభలతో, మేఖలాకాంతులు మేల మాడఁ
జంచలాచంచల చారువిలోచన, ప్రభలు నల్దిక్కులఁ బ్రబ్బికొనఁగ

తే. మించు వేడుక భర్తృసమేత లగుచు, మానితము లైన దివ్యవిమానయాన
లగుచు నాకాశపథమున నరుగుచున్న, ఖచరగంధర్వకిన్నరాంగనలఁ జూచి. 58

క. సతి దనపతి యగు నాపశుపతిఁ జూచి సముత్సుకతను భాషించి ప్రజా
పతి మీమామ మఖము సువ్రతమతి నొనరించుచున్నవాఁ డఁట వింటే. 59

క. కావున నయ్యజ్ఞమునకు, నీవిబుధగణంబు లర్థి నేఁగెద రదె వో
దేవ మన మిప్పు డిచటికిఁ, బోవలె నను వేడ్క నాకుఁ బుట్టెడు నభవా. 60

క. ఆయజ్ఞముఁ గనుఁగొనఁగా, నాయనుజలు భక్తిఁ బ్రాణనాథులతోడం
బాయక వత్తురు మనముం, బోయిన నే వారి నచటఁ బొడగనఁ గల్గున్. 61

క. జనకుని మఖమున కర్థిం, జని నీతోఁ బారిబర్హసంజ్ఞికతఁ గడుం
దనరిన భూషణములఁ గైకొన వేడ్క జనించె నీశ కుజనవినాశా. 62

క. నాతోడను స్నేహము గల, మాతను దత్సోదరీసమాజము ఋషిసం
ఘాతకృతమఖసమంచిత, కేతువుఁ గన వేడ్క గగనకేశ జనించెన్. 63

---

1 వసించి రిమ్ములన్.

వ. అదియునుం గాక దేవా మహాశ్చర్యకరం బై గుణత్రయాత్మకం బగు ప్రపంచంబు భవదీయమాయావినిర్మితం బగుటం జేసి నీకు నాశ్చర్యకరంబు గా దయినను భవదీయతత్త్వం బెఱుంగంజాలక కామినీస్వభావంబు గలిగి కృపణురాల నై మదీయజన్మభూమిఁ గనుంగొన నిచ్ఛగించితి నని వెండియు నిట్లనియె. 64

చ. ముదమునఁ దన్మఖోద్భవవి-భూతిఁ గనుంగొన నన్యకామినుల్
పసుపులు గట్టి భూషణవి-భాసిత లై నిజనాథయుక్త లై
మదకలహంసపాండురస-మంచితదివ్యవిమానయాన లై
యదె చనుచున్నవారు గను-మభ్రపథంబున నీలకంధరా. 65

క. అనఘా విను లోకంబుల, జనకుని గేహమునఁ గలుగు-సకలసుఖంబుల్
తనయలు సని సంప్రీతిం, గనుఁగొన కేరీతి నిలుచుఁ-గాయము లభవా. 66

క. అనయముఁ బిలువక యుండం, జన ననుచిత మంటి వేని-జనకగురుసుహృ
జ్జననాయకగేహములకుఁ, జను చుందురు పిలువ కున్న-సజ్జను లనఘా. 67

వ. అని మఱియు నిట్లనియె దేవా నాయందుఁ బ్రసన్నుండ వై మదీయమనోరథంబు దీర్చ నర్హుండవు సమధికజ్ఞానంబు గలనీచేత నేను భవదీయదేహంబునం దర్ధంబున ధరియింపంబడితి నట్టినన్ను ననుగ్రహింప వలయు నని ప్రార్థించిన మందస్మితవదనారవిందుం డగుచు [1]జగత్స్రష్టలసమక్షంబున దక్షుండు త న్నాడిన మర్మభేదంబు లైనకుహకవాక్యసాయకంబులం దలంచుచు నిట్లనియె. 68

సీ. కల్యాణి నీమాట-గడు నొప్పు బంధువుల్, పిలువ కుండినను సం-ప్రీతిఁ జనుదు
[2]రంటి విదియు లెస్స-యైనను దేహాభి,మానమదమున న-మర్షమునను
గడఁగి యారోపిత-ఘనకోపదృష్టులు, గారేనిఁ బోఁ దగుఁ-గాని వినుము
వినుతవిద్యాతపో-విత్తవయోరూప,కులములు సుజనుల-కును గుణంబు

తే. లివియ కుజనులయెడ దోష-హేతుకంబు,లై వివేకంబు సెఱుచు మ-హాత్ము లైన
వారిమాహాత్మ్య మాత్మ గ-ర్వమునఁ జేసి, జడులు సొడగానఁజాలరు-జలజనేత్ర.

క. విను మట్టికుటిలు లగుదు,ర్జనులగృహంబులకు బంధు-సరణిని బోవం
జనదు వినీతుల కది గడు, ననుచిత మైనట్లు యుండు-నది యెట్లనినన్. 70

ఆ. కుటిలబుద్ధు లయిన-కుజనులయిండ్లకు, నార్యు లేఁగ వా ర-నాదరమున
బొమలు ముడివడంగ-భూరిరోషాత్ము లై, చూతు రదియుఁగాక-సుదతి వినుము.

చ. సమదరిపుప్రయుక్తపటు-సాయకజర్జరితాంగుఁ డయ్యు దుః
ఖము[3]ను బొఱంగి నిద్రఁ గను-గాని కృశింపఁడు మానవుండు నో
యుమ విను మిష్టబాంధవదు-రుక్తులు మర్మము లంట నాటఁ జి
త్తమున నహర్నిశంబుఁ బరి-తాపము నొంది కృశించు నెప్పుడున్. 72

క. విను లోకోత్కృష్టుఁడు ద,క్షునికిఁ దనూభవలలోనఁ-గూరిమిసుత వై

---

1 బ్రహ్మలసమక్షు. 2 నంటి. 3 నఁ గడంగి.

నను నాసంబంధంబున, జనకునిచేఁ బూజ వడయఁగఁ జాలవు తరుణీ. 73

వ. అది యెట్లతనిచేత భవత్సంబంధవశంబునం జేసి పూజఁ బడయలేమికి నతనికి నీకు విరోధంబునకు హేతు వెట్టి దని యంటి వేని. 74

మ. నిరహంకారనిరస్తపాపసుజనానిందోల్లసత్కీర్తిఁ గొం
దఱు కామించి యశక్తులై మనములన్ దందహ్యమానేంద్రియా
తురులై యూరక మచ్చరింతురు మహాత్ముం డీశ్వరుం డైనయా
హరితో బద్ధవిరోధముం దొడరుదైత్యశ్రేణిచందంబునన్. 75

వ. అదియునుం గాక నీ వతనికిం బ్రత్యుత్థానాభివందనంబులు గావింప కుండుటం జేసి తిరస్కృతుండ నైతి వంటి వేని లోకంబున జను లన్యోన్యంబును బ్రత్యుత్థానాభివందనంబులు గావింతు రదియ ప్రాజ్ఞు లయినవారు సర్వభూతాంతర్యామి యైనపరమపురుషుండు నిత్యపరిపూర్ణుండు గావునఁ గాయికవ్యాపారం బయుక్తం బని తదుద్దేశంబుగా మనంబునంద నమస్కారాదికంబులు గావింతురుగాని దేహాభిమానంబులు గలుగుపురుషులందుఁ గావింపరు గాన యేనును వాసుదేవశబ్దవాచ్యుండు శుద్ధసత్త్వమయుండు నంతఃకరణంబునందు నావరణవిరహితుండు నై ప్రకాశించువాసుదేవునకు నెల్లప్పుడు నమస్కరించు చుండుదు నిట్లనపరాధి నైన నన్నుఁ బూర్వంబున బ్రహ్మలు సేయుసత్త్రంబునందు దురుక్తులం జేసి పరాభవించి మద్ద్వేషి యైనదక్షుండు భవజ్జనకుం డైన నతఁడును దదనువర్తు లయినవారలును జూడఁ దగరు గావున మద్వచనాతిక్రమంబునం జేసి యరిగితి వేని నచట నీకుఁ బరాభవంబు సంప్రాప్తం బగు లోకంబున బంధుజనంబులవలనఁ బూజ వడయక తిరస్కారంబు వొందుట చచ్చుటయ కాదే యని పలికి మఱియు నభవుండు పొమ్మని యనుజ్ఞ యిచ్చిన నచ్చట నవమానంబునం జేసి యశుభం బగు ననియు నిచ్చటఁ బొమ్మనక నివారించిన మనోవేదన యగు ననియు మనంబున దలపోయుచు నూరకుండె నంత. 76

సీ. సతి సుహృద్దర్శనేచ్ఛాప్రతికూలదుఃఖస్వాంత యగుచు నంగములు వడఁక
నందంద తొరఁగెడు నశ్రుపూరంబులు, గండభాగంబులఁ గడలుకొనఁగ
నున్నతస్తనమండలోపరిహారముల్, వేఁడినిట్టూర్పుల వెచ్చఁ గంద
నతిశోకరోషాకులాత్యంతదోధూయమాన మై హృదయంబు మలఁగుచుండ
తే. మఱియుఁ గుపితాక్షి యై స్వసమానరహితు, నాత్మదేహంబు సగమిచ్చినట్టిభవుని
విడిచి మూఢాత్మ యగుచు నవ్వేలఁది సనియె, జనకుఁ జూచెడువేడుక సందడింప.

వ. ఇట్లతిశీఘ్రగమనంబున. 78

సీ. మానిని చనుచుండఁ గ మణిమన్మదాదిసహస్రసంఖ్యాతరుద్రానుచరులు
యక్షులు నిర్భయులై వృషభేంద్రుని, ముందిడికొనుచు సమ్ముదిత దాల్చి
కందుకాంబుజశారికాతాళవృంతదర్పణధవళాతపత్రప్రసూన

మాలికాసౌవర్ణమణివిభూషణఘన,సారకస్తూరికాచందనాది
తే. వస్తువులు గొంచు నేఁగి శర్వాణిఁ గదిసి, శంఖదుందుభివేణునిస్వనము లొప్ప
మానితం బైనవృషభేంద్రయానఁ జేసి, యజ్ఞభూమార్గులై యర్థి నరిగి యరిగి.
వ. ముందట. 80
చ. మనమున మోద మందుచు నుమారమణీమణి గాంచెఁ జారుమృ
త్కనకకుశాజినాయసనికాయవినిర్మితపాత్రసీమము
న్ననుపమవేదఘోషసుమహత్పశుబంధనకర్మభూమమున్
మునివిబుధాభిరామము సముజ్జ్వలహోమము యజ్ఞధామమున్. 81
వ. ఇట్లు గనుంగొని యజ్ఞశాలం బ్రవేశించిన. 82
క. చనుదెంచినయమ్మగువను, జననియు సోదరులుఁ దక్క సభఁ గలజను లె
ల్లను దక్షువలనిభయమున, ననయము నపు డాదరింప రైరి మహాత్మా. 83
క. నెఱిఁ దల్లియుఁ బినతల్లులు, బరిరంభణ మాచరింపఁ బరితోషాశ్రుల్
దొరఁగఁగ డగ్గుత్తికతో, సరసిజముఖసేమ మరయ సతియును నంతన్. 84
క. జనకుం డవమానించుట,యును సోదరు లర్థిఁ దనకు నుచితక్రియఁ జే
సినపూజల నందక శో,భన మరసిన మాఱుమాట వలుకక యుండెన్. 85
వ. ఇట్లు తండ్రిచే నాదరింపంబడని దై విభుం డైనయీశ్వరునందు నాహ్వానక్రియాశూన్యత్వరూపం బైనతిరస్కారంబును నరుద్రభాగం బైన యజ్ఞంబునుం గనుంగొని నిజరోషానలంబున లోకంబులు భస్మంబు సేయం బూనిన తెఱంగున నుద్రేకించి రుద్రవిద్వేషియుఁ గ్రతుకర్మాభ్యాసగర్విష్ఠుండు నగుదక్షుని వధియింతు మనుచు లేచిన భూతగణంబుల నివారించి రోషవ్యక్తభాషణంబుల నిట్లనియె లోకంబున శరీరధారు లైనజీవులకుఁ బ్రియాత్మకుం డైనయీశ్వరునకుఁ బ్రియాప్రియులును నధికులును లే రట్టిసకలకారణుండును నిర్మత్సరుండును నైనరుద్రునందు నీవు దక్క నెవ్వండు ప్రతికూలం బాచరించు నదియునుం గాక మిముబోఁటివారలు పరులవలనిగుణంబులందు దుర్గుణంబులన యాపాదింతురు మఱియుం గొందఱు మధ్యస్థు లైనవారలు పరులదుర్గుణంబులయందు దోషంబుల నాపాదింపరు గొందఱు సాధువర్తనంబు గలవారలు పరులదోషంబుల నైన గుణంబుల కా ననుగ్రహింతురు మఱియుం గొంద ఱుత్తమోత్తములు పరులయందు దోషంబుల నాపాదింపక తుచ్ఛగుణంబులు గలిగినను సద్గుణంబులుగాఁ గైకొందు రట్టిమహోత్తములయందు నీవు పాపబుద్ధి గల్పించితి వని వెండియు నిట్లను మహాత్ము లగువారలపాదధూళిచే నిరస్తప్రభావు లై జడస్వభావంబు గలదేహంబు నాత్మ యని పల్కుకుజను లగువారు మహోత్తముల నిందించుట కార్యంబు గా దదియు వారి కనుచితం బగు నని వెండియు నిట్లనియె. 86
సీ. అనయంబు శివ యనునక్షరద్వయ మర్థి, వాక్కునఁ బలుకు భావమునఁ దలఁప

సర్వజీవులపాపసంఘముల్ సెడు నట్టి,మహితాత్మునందు నమంగళుండ
వగునీవు విద్వేషి వగుట కాశ్చర్యంబు, నందెద వినుము నీ వదియుఁ గాక
చర్చింప నెవ్వనిచరణపద్మంబుల, నరసి బ్రహ్మానంద మనుమరంద
తే. మతులభక్తిని తమహృదయంబు లనెడి,తుమ్మెదలచేతఁ గ్రోలి సంతుష్టచిత్తు
లగుదు రత్యంతవిజ్ఞాను లట్టిదేవు,నందు ద్రోహంబు సేసి తే మందు నిన్ను.
క. మఱియును నమ్మహితాత్ముని,చరణసరోజాతయుగము సకలజగంబుల్
నెఱిఁ [1]గొలువఁ గోరుకోర్కులు, దర మిడి వర్షించు నతనిఁ దగునే తెగడన్.
చ. పరఁగఁ జితాస్థిభస్మనృకపాలజటాధరుఁడుం బరేతభూ
చరుఁడు పిశాచయుక్తుఁ డని శర్వు నమంగళుఁ గాఁ దలంప రె
వ్వరు నొకఁ డీవు దక్క మఱి వాక్పతిముఖ్యులు నమ్మహాత్ముస
చ్చరణసరోజరేణువులు సమ్మతిఁ దాల్తురు మస్తకంబులన్. 89
చ. నెలకొని ధర్మపాలనవినిర్మలు భర్గుఁ దిరస్కరించున
క్కలుషునిజిహ్వఁ గోయఁ దగు గా కటు సేయఁగ నోపఁ డేనిఁ దాఁ
బొలియుట యొప్పు రెంటికిఁ బ్రభుత్వము సాలమిఁ గర్ణరంధ్రముల్
బలువుగ మూసికొంచుఁ జనఁ బాడి యటండురు ధర్మవర్తనుల్. 90
వ. అది గావున. 91
మ. జనుఁ డజ్ఞానమునన్ భుజించినజుగుప్సం బైనయన్నంబు స
య్యన వెళ్లించి పవిత్రుఁ డైనగతి దుష్టాత్ముండ వై యీశ్వరున్
ఘను నిందించిననీతనూభవ యనం గా నోర్వ నీహేయభా
జన మైనట్టిశరీరమున్ విడిచి భాస్వచ్ఛుద్ధి వాటిల్లెడన్. 92
వ. అదియునుం గాక దేవతల కాకాశగమనంబును మనుష్యులకు భూతలగమనం
బును స్వాభావికంబు లయినట్లు ప్రవృత్తినివృత్తిలక్షణకర్మంబులు రాగవైరా
గ్యాధికారంబులు గా వేదంబులు విధించుటంజేసి రాగయుక్తు లై కర్మతంత్రు
లయినసంసారులకు వైరాగ్యయుక్తు లయి యాత్మారాము లయినయోగిజనులకు
విధినిషేధరూపంబు లయినవైదికకర్మంబులు గలుగుటయు లేకుండుటయు
నైజంబు లగుటంజేసి స్వధర్మనిష్ఠుం డగువాని నిందింపం జన దాయుభయకర్మ
శూన్యుండు బ్రహ్మభూతుండు నగునసదాశివునిఁ గ్రియాశూన్యుం డని నిందిం
చుట పాపం బగుఁ దండ్రీ సంకల్పమాత్రప్రభవంబు లగుటంజేసి మహాయోగి
జనసేవ్యంబు లయినయస్మదీయంబు లగునణిమాద్యష్టైశ్వర్యంబులు నీకు సంభ
వింపవు భవదీయంబు లగునైశ్వర్యంబులు ధూమమార్గప్రవృత్తు లై యాగాన్న
భోక్త లైనవారిచేత యజ్ఞశాలయందె చాల నుతింపంబడి యుండుఁగాన నీమనం

1 గోరినకోరికలను.

బున నే నధికసంపన్నుండ ననియుఁ జితాభస్మాస్థిధారణుం డైనరుద్రుండు దరి-
ద్రుం డనియును గర్వింపం జన దని వెండియు ని ట్లనియె. 93

ఉ. నీలగళాపరాధి యగునీకుఁ దనూభవ నోట చాలదా
చాలుఁ గుమర్త్య నీదుతనుజాత నన్ మది సిగ్గు వుట్టెడి
న్నేల ధరన్ మహాత్ములకు నెగ్గొనరించెడివారిజన్మముల్
గాలుపనే తలంప జనకా కుటిలాత్మక యెన్ని చూడఁగన్. 94

చ. వరవృషకేతనుండు భగవంతుఁడు నైనహరుండు నన్ను నా
దరపరిహాసవాక్యముల దక్షతనూభవ యంచుఁ బిల్వ నేఁ
బురపురఁ బొక్కుచున్ ముదముఁ బొందక నర్మవచఃస్మితంబులం
దొఱఁగుదు నీతనూజ నను సమ్ముఖముకంటెను జచ్చు టొప్పగున్. 95

వ. అని యిట్లు యజ్ఞసభామధ్యంబునం బ్రతికూలుం డగుదక్షు నుద్దేశించి పలికి కామక్రోధాదిశత్రువిఘాతిని యగుసతీదేవి యుదఙ్ముఖ యయి జలంబుల నాచమనంబు సేసి శుచి యై మౌనంబు ధరియించి జితాసన యై భూమియం దాసీన యగుచు యోగమార్గంబునం జేసి శరీరత్యాగంబు సేయం దలంచి. 96

సీ. వరుసఁ బ్రాణాపానవాయునిరోధంబు, గావించి వాని నేకముగ నాభి
తలమునఁ జేర్చి యంతట నుదానము దాఁక, [1]నెగయించి బుద్ధితో హృదయపద్మ
మున నిల్పి వాని మెల్లన కంఠమార్గము,నను మఱిభ్రూమధ్యమున వసింపఁ
జేసి శివాంఘ్రిరాజీవచింతనముచే, నాథునిఁ దక్క నన్యంబుఁ జూడ

తే. కమ్మహాత్మునియంకపీఠమ్మునందు, నాదరంబున నుండుదేహంబు దక్షు
వలనిదోషంబునను విడువంగఁ దలఁచి, తాల్చెఁ దనువున ననిలాగ్నిధారణములు.

వ. ఇట్లు ధరియించి గతకల్మషం బైనదేహంబు గలసతీదేవి నిజయోగసమాధిజనితం బయినవహ్నిచేఁ దత్క్షణంబ దగ్ధ యయ్యె నంత. 98

క. అది గనుఁగొని హాహారవ, మొదవఁగ ని ట్లనిరి మానవులుఁ ద్రిదశులు నీ
మదిరాక్షి యకట దేహము, వదలెఁ గదా దక్షుతోడివైరముకతనన్. 99

వ. మఱియు ని ట్లనిరి. 100

సీ. సకలచరాచరజనకుఁ డైనట్టియీ, దక్షుండు దనకూర్మితనయ మాన
వతి పూజనీయ యీసతి దనచే నవ,మానంబు నొంది సమక్షమందుఁ
గాయంబుఁ దొఱఁగంగఁ గనుఁగొనుచున్నవాఁ, డిట్టిదౌరాత్మ్య మెందేనిఁ గలదె
యనుచుఁ జిత్తంబుల నాశ్చర్యములఁ బొంది, రదియునుఁ గాక యిట్లనిరి యిట్టి

తే. దుష్టచిత్తుండు బ్రహ్మబంధుండు నయిన,యీతఁ డనయంబుఁ దానపఖ్యాతిఁ బొందు
నిందఁ బడి మీఁద దుర్గతిఁ జెందుఁ గాక,యనుచు జనములు వలుకున య్యవసరమున.

క. దేహము విడిచినసతిఁ గని, బాహాబల మొప్ప రుద్రపార్షదులును ద

1 గదియించి.

ద్రోహిం ద్రుంచుటకై యు,త్సాహంబున లేచి రసిగదాపాణులునై. 102

క. ఆరవ మపు డీక్షించి మ,హారోషముతోడ భృగుమహాముని క్రతుసం
హారకమారక మగునభి,చారకహోమం బొనర్చె సరభసవృత్తిన్. 103

వ. ఇట్లు దక్షిణాగ్నియందు వేల్చిన నందుఁ దపం బొనర్చి సోమలోకంబున నుండు సహస్రసంఖ్యలు గలఋభునామధేయులైన దేవత లుదయించి బ్రహ్మతేజంబునం జేసి దివ్యవిమానులై యుల్ముకంబులు సాధనంబులుగా ధరియించి రుద్రపార్షదులయిన ప్రమథగుహ్యకగణంబులఁ బాఱంద్రోలిన వారును బరాజితులైరి తదనంతరంబ నారదువలన నభవుండు దండ్రిచే ననత్కృతురా లగుటం జేసి భవాని పంచత్వంబు నొందుటయుం బ్రమథగణంబులు ఋభునామకదేవతలచేఁ బరాజితు లగుటయు విని. 104

శా. ఆద్యుం డుగ్రుఁడు నీలకంఠుఁ డిభదైత్యారాతి దష్టోష్ఠుఁడై
మాద్యద్భూరిమృగేంద్రఘోషమున భీమప్రక్రియన్ నవ్వుచున్
విద్యుద్వహ్నిశిఖాసముచ్చయరుచిన్ వెల్గొందుచంచజ్జటన్
సద్యఃక్రోధముతోడఁ బుచ్చి వయిచెన్ క్ష్మాచక్రమధ్యంబునన్. 105

వ. ఇట్లు వెఱికివైచినరుద్రునిజటయందు. 106

శివుఁడు వీరభద్రునిచే దక్షయజ్ఞంబు ధ్వంసంబు సేయించుట.

సీ. అభ్రంలిహాదభ్రవిభ్రమాభ్రభ్రమ, కృష్ణీలదీర్ఘశరీర మమరఁ
బ్రజ్వలజ్వలనదీప్తజ్వాలికాజాల, జాజ్వల్యమానకేశములు మెఱయఁ
జండదిగ్వేదండశుండాభదోర్దండ, సాహస్రధృతహేతిసంఘ మొప్ప
వీక్షణత్రయలోకవీక్షణద్యుతిలోక, వీక్షణతతిదుర్నిరీక్షముగను

తే. గ్రకచకఠినకరాళదంష్ట్రలు వెలుంగ, ఘనకపాలాస్థివనమాలికలును దనర
నఖిలలోకభయంకరుఁడగుచు వీర,భద్రుఁ డుదయించె మాఱటరుద్రుఁడగుచు.

తే. వీరభద్రుండు విహతవిద్వేషిభద్రుఁ, డగుచుఁ దనవేయిచేతులు మొగిచి వినయ
మెసఁగ నేనేమి సేయుదు నెఱుఁగనాకు, నానతిమ్మన నతని కయ్యభవుఁ డనియె.

చ. గురుభుజశౌర్య భూరిరణకోవిద మద్భటకోటి కెల్ల నీ
వరయ వరూథినీవరుఁడవై చని యజ్ఞము గూడ దక్షునిం
[1]బరిపరిసేసి ద్రుంపు మట బ్రాహ్మణతేజ మజేయ మంటి వే
నరిది మదంశసంభవుఁడవై తగునీకు నసాధ్య మెయ్యెడన్. 109

వ. అని కుపితచిత్తుండై యాజ్ఞాపించిన నట్ల కాక యని. 110

చ. అనఘుఁడు రుద్రుఁ జేరి ముదమారఁ బ్రదక్షిణ మాచరించి వీ
డ్కొని యనివార్యవేగమునఁ గుంభిని గ్రక్కదలన్ ఝళంఝళ
ధ్వని మణినూపురంబులు పదంబుల మ్రోయఁగ భీషణప్రభన్

1 బరువడిఁ ద్రుంపు మీ వచట.

దనరఁ గృతాంతకాంతకశితస్ఫుటశూలముఁ బూని చెచ్చెరన్. 111

చ. సరభసవృత్తి న ట్లరుగుసైన్యపదాహతపాదధూళిధూ
సరితకుబేరదిక్తటము సభ్యులు దక్షుఁడుఁ జూచి యెట్టిభీ
కరతమ మంచనం దమము గాదు రజఃపటలం బటంచు ని
వ్వెఱపడి పల్కి రాత్మల వివేకవిహీనతఁ బొంది వెండియున్. 112

సీ. ఈధూళి పుట్టుట కెయ్యది హేతువో, విలయసమీరమా పొలయ దిపుడు
ప్రాచీనబర్హి ధరాపతి మహితోగ్ర, శాసనుఁ డిపుడు రాజ్యంబు సేయఁ
జోరసంఘములకు రా రాదు మఱి గోగ,ణాళిరాకకు సమయంబు గాదు
కావున నిప్పుడు కల్పావసానంబు, గాఁ బోలుఁ గా దటు గాక యున్న
తే. నిట్టియాత్మప్రతికరజ మెందేనిఁ గలదె, యనుచు మనముల భయమంది రచటిజనులు
సురలు దక్షుఁడు నంతఁ బ్రసూతిముఖ్య, లయినభూసురకాంత లిట్లనిరి మఱియు.

క. తనకూఁతులు సూడఁగ నిజ,తనయను సతి ననపరాధఁ దగ వఱి యి ట్లె
గ్గొనరించినయాదక్షుని, ఘనపాపవిపాక మిదియుఁ గాఁ దగు ననుచున్. 114

వ. అని వెండియు ని ట్లనిరి కుపితాత్ముం డైనదక్షుండు దనకూఁతుతోడి విరోధంబు సాలక జగత్సంహారకారణుం డయినరుద్రునిం గ్రోధింపం జేసె నమ్మహాత్ముం డెంతటివాఁ డంటేనిం బ్రళయకాలంబున. 115

సీ. సుమహితనిశితత్రిశూలాగ్ర[1]సంప్రోత, నిఖిలదిక్కరిరాజనివహుఁ డగుచుఁ
జలదోగ్రనిష్ఠురస్తనితగంభీరాట్ట,హాసనిర్భిన్నాఖిలాశుఁ డగుచు
భూరికరాళవిస్ఫారదంష్ట్రాహతి, పతితతారాగణప్రచయుఁ డగుచు
వివిధహేతివ్రాతవిపులప్రభాపుంజ,మండితచండదోర్దండుఁ డగుచు
తే. వికటరోషభయంకరభ్రుకుటిదుర్ని,రీక్షదుస్సహతేజోమహిమఁ దనర్చి
ఘనవికీర్ణజటాబంధకలితుఁ డగుచు, నఖిలసంహారకారణుఁ డయి నటించు. 116

తే. అట్టిదేవునిఁ ద్రిపురసంహారకరుని, జంద్రశేఖరు సద్గుణసాంద్రు నభవు
మనము రోషింపఁ జేసిన మంగళములఁ, బొంద వచ్చునె పద్మగర్భునకు నైన.

వ. అని యివ్విధంబున భయవిహ్వలలోచన లై పలుకుచున్నసమయంబున మహాత్ముం డైనదక్షునకు భయావహంబు లై సహస్రసంఖ్యాతంబు లైనమహోత్పాతంబులు భూనభోంతరంబులఁ గానంబడుచుండె నాసమయంబున రుద్రానుచరులు నానావిధసాధనంబులు ధరియించి కపిలపీతవర్ణంబులు గలిగి వామనాకారులు మకరోదరాననులు నై యజ్ఞశాలాప్రదేశంబునం బరువులు వెట్టుచుఁ గదియం జనుదెంచి దక్షాధ్వరవాటంబులు విటతాటంబులు సేయుచుం గొందఱు ప్రాగ్వంశంబును గొందఱు పత్నీశాలయుఁ గొందఱు సదస్యశాలయుఁ గొందఱాగ్నీధ్రశాలయుఁ గొందఱు యజమానశాలయుఁ గొందఱు మహానసగృహం

---

1 కుంఠిత.

బును విధ్వంసంబులు గావించిరి మఱియుఁ గొందఱు యజ్ఞపాత్రంబుల నగ్ను లనుం జెఱిచిరి వెండియుఁ గొందఱు హోమాగ్ను లార్చిరి పదంపడి కొందఱు హోమకుండంబులయందు మూత్రంబులు విడిచిరి గొంద ఱుత్తరవేదికామేఖ లలు ద్రెంచిరి గొందఱు మునుల బాధించిరి గొందఱు తత్పత్నుల వెఱపించిరి మఱికొందఱు దేవతానిరోధంబుఁ గావించి రంత మణిమంతుండు భృగువును వీరభద్రుండు దక్షునిఁ జండీశుండు పూషుని నందీశ్వరుఁడు భగునిఁ బట్టి రివ్విధంబున సదస్యదేవర్త్విక్సికాయంబుల శిలల ఱువ్వియు జానువులఁ బొడిచియు నఱచేతుల నడిచియుఁ గూర్పరంబులఁ బొడిచియు వివిధబాధలు వఱిచిన వారు కాందిశీకు లై యెక్కడెక్క డేనియుం జనిరి మఱియును. 118

క. మును దక్షుఁ డభవుఁ బలుకఁగఁ, గను గీఁటినభగునిఁ బట్టి కన్నులు పెకలిం
చెను నందీశ్వరుఁ డచ్చటి,జనములు హాహారవముల సందడిఁ బెట్టన్. 119

తే. కుపితుఁ డై నాఁడు భవుని దక్షుఁడు శపింపఁ, బరిహసించినపూషునిపండ్లు డుల్లఁ
గొట్టె బలభద్రుఁ డాకళింగునిరదంబు. లెలమి డులిచినపగిదిఁ జండీశ్వరుండు.

క. తగ వేది దక్షుఁ డాసభ, నగచాపుఁ దిరస్కరించునాఁ డట శ్మశ్రుల్
నగుచుం జూపుట నాభృగు,పగకై శ్మశ్రువులు వీరభద్రుఁడు వెఱికెన్. 121

సీ. అతులదర్పోద్ధతుం డై వీరభద్రుండు, గైకొని దక్షువక్షంబుఁ ద్రొక్కి
ఘనసితధారాసిఁ గొని మేను వొడిచియు, మంత్రసమన్వితమహితశస్త్ర
జాలావినిర్భిన్నచర్మంబు గలదక్షుఁ, జంపఁగా లేక విస్మయము నొంది
తద్వధోపాయంబు దనచిత్తమునఁ జూచి, కంఠనిష్పీడనగతిఁ దలంచి

తే. మస్తకముద్రుంచి యంచితామర్షణమున,దక్షిణానలమున వేల్చెఁదదనుచరులు
హర్షమునఁబొంద నచటిబ్రాహ్మణజనంబు,లాత్తలనుజాలదుఃఖంబులందుచుండ.

వ. ఇట్లు వీరభద్రుండు దక్షునియాగంబు విధ్వంసంబుగావించి నిజనివాసం బైనకైలా సంబునకుఁ జనియె నయ్యవసరంబున. 123

దేవతలు వీరభద్రాదులచేఁ బరాజితు లై బ్రహ్మతో విన్నవించుట.

చ. హరభటకోటిచేత నిశితాసి గదా కరవాల శూల ము
ద్గరముస లాదిసాధనవిదారితజర్జరితాఖిలాంగు లై
సురలు భయాకులాత్ము లగుచుఁ సరసీరుహగర్భుఁ జేరి త
చ్చరణసరోరుహంబులకు సమ్మతిఁ జాఁగిలి మ్రొక్కి నమ్రు లై. 124

క. తము ధూర్జటిసైనికు లగు,ప్రమథులు దయ మాని పెలుచ బాధించుట స
ర్వముఁ జెప్పి రనుచు మైత్రే,యమునీంద్రుఁడు విదురుతోడ ననియె మఱియున్.

తే. ఇంతయును మున్న మనమున నెఱిఁగి యున్న
కతన విశ్వాత్మకుండును గమలలోచ
నుండు నన నొప్పునారాయణుండు నజుఁడుఁ

జూడ రారైరి మున్ను దక్షునిమఖంబు. 126

వ. అని చెప్పి సురలిట్లు విన్నవించినఁ జతుర్ముఖుండు వారల కిట్లనియె. 127

క. ఘనతేజోనిధి పురుషుం, డనయంబుఁ గృతాపరాధుఁ - డయినను దా మ
ల్లన ప్రతికారముఁ గావిం, చినజనులకు లోకమందు - సేమము గలదే. 128

వ. అని మఱియు నిట్లనియె. 129

క. క్రతుభాగార్హుం డగుపశు, పతి నీశ్వరు సభవు శర్వు - భర్గుని దూఱి
కృతయజ్ఞభాగుఁ జేసిన, యతిదోషులు దుష్టమతులు - సగుమీ రింకన్. 130

సీ. పూని యే దేవుని - బొమముడిమాత్రన, లోకపాలకులును - లోకములును
నాశ మొందుదు రట్టి - యీశుండు ఘనదురు, క్తాస్త్రనికాయవి - ద్ధాంతరంగుఁ
డును బ్రియావిరహితుం - డును నైనవాఁ డమ్మ, హాత్ముని ద్రిపురసం - హారకరుని
మఖపునస్సంధాన - మతి నపేక్షించు మీ, రలు సేరి శుద్ధాంత - రంగు లగుచు

తే. భక్తినిష్ఠలఁ దత్పాద - పద్మయుగళ, ఘనపరిగ్రహపూర్వంబు - గాఁగ నతని
శరణ మొందుఁ డతండు ప్ర - సన్నుఁ డయినఁ, దివిరి మీకోర్కి సిద్ధించు - దివిజులార.

వ. అని మఱియు నిట్లనియె నద్దేవుని డాయం జన వెఱతు (మని తలంపకుం) డతనిఁ జేరునుపాయం బెఱింగింపు మంటి రేని నేను నింద్రుండును మునులును మీరలును (మఱియు దేహధారు లెవ్వరేని) నమ్మహాత్మునిస్వరూపంబు నతనిబలపరాక్రమంబులకొలందియు నెఱుంగఁ జాల మతండు స్వతంత్రుండు గావునఁ దదుపాయం బెఱింగింప నెవ్వఁడు సమర్థుం (డగు నయిన నిపుడు భక్తపరాధీనుండును శరణాగతరక్షకుండు నగునీశునిఁ జేరం బోవుద) మని వినం బలికి పద్మసంభవుండును దేవపితృగణప్రజాపతులం గూడి కైలాసాభిముఖుం డై చని చని. 132

ఉ. భాసురలీలఁ గాంచిరి సు - పర్వులు భక్తజనైకమానసో
ల్లాసముఁ గిన్నరీజనవి - లాసము నిత్యవిభూతిమంగళా
వాసము సిద్ధగుహ్యకని - వాసముఁ జారువిరాజమానకై
లాసము గాంతినిర్జితకు - లక్షితిభృత్సుమహద్విభాసమున్. 133

సీ. ధాతువిచిత్రితో - దాత్తరత్న[1]వ్రజ, గుగ్విభాసితతుంగ - శృంగములును
గిన్నరగంధర్వ - కింపురుషాప్సరో, జననికరాకీర్ణ - సానువులును
మానితనిఖిలవై - మానికమిథునస, ద్విహరణైకశుభప్ర - దేశములును
గమనీయనవమల్లి - కాసుమనోవల్లి, కామతల్లీలస - త్కందరములు

తే. సమరసిద్ధాంగనాశోభి - తాశ్రమములు, విబుధజనయోగ్యసంపన్ని - వేశములును
గలిగి బహువిధపుణ్యభో - గములనొప్పు, వినుతసుకృతములకుదండ - వెండికొండ.

వ. అది మఱియును మందార పారిజాత సరళ తమాల సాల తాల తక్కోల కోవిదార శిరీషార్జున చూత కదంబ నింబ నీప నాగ పున్నాగ చంపక పాటలాశోక

---

1 'ప్రభాసంగతోజ్జ్వలతుంగ' అ. ప్ర.

వకుళ కుంద కురవక కన కామ్ర శతపత్త్రి కింశుక కైలా లవంగ మాలతీ మధూక మల్లికా పనస మాధవీ కుట జోదుంబ రాశ్వత్థ ప్లక్ష వట హింగుళ భూర్జ పూగ జంబూ ఖర్జూ రామ్రాతక ప్రియాళు నారికే ళేంగుద వేణు కీచక ముఖర తరుశోభితంబును గలకంఠ కాలకంఠ కలవింక రాజకీర మత్తమధుకరనానావిహంగకోలాహలనినదబధిరీభూతదిగ్దంతరాళంబును సింహ తరక్షు శల్య గవయ శరభ శాఖామృగ వరాహ వ్యాఘ్ర కుర్కుర రురు మహిష వృక సారంగ ప్రముఖవన్యసత్త్వసమాశ్రయవిరాజితంబును గదళీషండసమావృతమండిత కమల కల్హార కైరవకలిత పులినతల లలితకమలాకర విహరమాణ కలహంస కారండవ సారస చక్రవాక బక జలకుక్కుటాదిజలవిహంగకులకూజితసంకులంబును సలిలకేళీవిహరమాణ సతీరమణీరమణీయ కుచమండలవిలిప్తమృగమదమిళితహరిచందనగంధసుగంధజలపూరితగంగాతరంగిణీసమావృతంబును నైన కైలాసపర్వతంబు వొడగని యరవిందసంభవపురందరాదిదేవగణంబు లత్యద్భుతానందంబులం బొంది ముందటఁ దారహీర హేమమయవిమానసంకులంబును బుణ్యజనమానినీశోభితంబును నైన యలకాపురంబుఁ గడచి తత్పురోబాహ్య(ప్రదేశ)ంబునం దీర్థపాదుం డైన పుండరీకాక్షు పాదారవిందరజఃపావనంబును రతికేళీవ్యాసంగపరిశ్రమనివారకసలిలకేళీవిలోల దేవకామినీపీనవక్షోజవిలిప్తకుంకుమపంకసంగతపిశంగవర్ణవారిపూరవిలసితంబును నైన నందాలకనందాభిధానంబులు గలనదీద్వితయంబు దాఁటి తత్పురోభాగంబున వనగజసంఘృష్టమలయజ(పరిమిళిత)మలయపవనాస్వాదనముహుర్ముహురున్మథితమానసపుణ్యజనకామినీకదంబంబును వైడూర్యసోపానసమంచితకనకోత్పలవాపీవిభాసితంబును గింపురుషసంచారయోగ్యంబును నగుసౌగంధికవనసమీపంబునందు. 135

—బ్రహ్మాదులు దక్షిణామూర్తి రూపుం డగునీశ్వరుని స్తుతించుట.—

సీ. ఉజ్జ్వలం బగు శతయోజనంబులపొడవును బంచసప్తతియోజనముల
పఱపును గల్గి నేఁకప్పునఁ దఱుగని నీడ శోభిల్ల నిర్ణిత మగుచుఁ
బర్ణశాఖాసమాకీర్ణ మై మాణిక్య,ములఁ బోలఁ గలఫలములఁ దనర్చి
కమనీయసిద్ధయోగక్రియామయ మయి, యనఘముముక్షుజనాశ్రయమును
తే. భూరిసంసారతాపనివారకమును, నగుచుఁ దగురాజ మనఁగఁ బెం పగ్గలించి
భక్తజనులకునిచ్చలుఁ బ్రమద మెసఁగ, వలయుసంపద లందునావటమువటము.
వ. ఆవృక్షమూలతలంబున. 137

సీ. ఇద్ధసనందాదిసిద్ధసంసేవితు, శాంతవిగ్రహుని వాత్సల్యగుణునిఁ
గమనీయలోకమంగళదాయకుని శివు, విశ్వబంధుని జగద్వినుతయశుని
గుహ్యకసాధ్యరక్షోయక్షనాథకు, బేరసేవితుని దుర్వారబలుని
నుదితవిద్యాతపోయోగయుక్తుని బాల,చంద్రభూషణుని మునీంద్రనుతునిఁ

తే. దాపసాభీష్టకరు భస్మదండలింగ, ఘనజటాజినధరుని భక్తప్రసన్ను
వితతసంధ్యాభ్రరుచివిడంబితవినూత్న,రక్తవర్ణు సనాతను బ్రహ్మమయుని. 138

వ. మఱియును. 139

సీ. అంచితవామపాదాంభోరుహము దక్షి, ణోరుతలంబున నొయ్య నునిచి
సవ్యజానువుమీఁద భవ్యబాహువు సాఁచి, వలపలిముంజేత సలలితాక్ష
మాలిక ధరియించి మహనీయతర్కము,ద్రాయుక్తుఁ డగుచుఁ జిత్తంబులోన
నవ్యయం బయినబ్రహ్మానందకలితస,మాధినిష్ఠుఁడు వీతమత్సరుండు
తే. యోగపట్టాభిరాముఁ డై యుచితవృత్తి, రోషసంగతిఁబాసి కూర్చున్నజముని
యనువుననుదర్భరచితబృస్యాసనమున, నున్నమునిముఖ్యసంచితయోగనిరతు.

క. అలఘుని నభవుని యోగీం,ద్రులు వినుచుండంగ నారదునితోఁ బ్రియభా
షలు జరపుచున్నరుద్రుని, సలలితపన్నగవిభూషు సజ్జనపోషున్. 141

క. కని లోకపాలురును ముని, జనులును సద్భక్తి నతనిచరణంబులకున్
వినతు లయి రప్పు డబ్జా,సనుఁ గని యయ్యభవుఁ డధికసంభ్రమ మొప్పన్.

క. అనఘ మహోత్తముఁ డగువా,మనుఁ డాకశ్యపున కొగి నమస్కారము సే
సినగతి నజునకు నభివం,దన మొగిఁ గావించె హరుఁడు దద్దయుఁ బ్రీతిన్. 143

తే. అంత రుద్రానువర్తను లైనసిద్ధ, *దేవమహాఋషిజనము లర్థిని బయోజ
గర్భునకు మ్రొక్కి రంతనా కమలభవుఁడు, శర్వుఁ గనిపల్కె మందహాసంబుతోడ.

తే. జగములకు నెల్ల యోనిబీజంబు లైన, శక్తిశివకారణుండ వై జగతి నిర్వి
కారతత్త్వంబ వగునిన్నుఁ గడఁగి విశ్వ,నాథుఁగా నెఱిఁగెదనామనమున నభవ.

తే. సమత నది గాక తావకాంశంబు లైన,శక్తిశివరూపములఁ గ్రీడ సలుపు దూర్ణ
నాభిగతి విశ్వజననవినాశవృద్ధి, హేతుభూతుండ వగుచుందు వీశ రుద్ర.

సీ. అనఘ లోకంబునయందు వర్ణాశ్రమ,సేతువు లనఁగఁ బ్రఖ్యాతి నొంది
బలసి మహాజనపరిగృహీతంబు లై, యఖిలధర్మార్థదాయకము లైన
వేదంబులను మఱి వృద్ధి నొందించుట,కొఱకు నై నీవ దక్షుని నిమిత్త
మాత్రునిఁ జేసి యజ్ఞముఖముఁ గావించితి, వటు గాన శుభమూర్తి వై ననీవు
తే. గడఁగి జగముల మంగళకర్ము లయిన,వారి ముక్తి నమంగళాచారు లయిన
వారి నరకంబు నొందింతు భూరిమహిమ, భక్తజనపోష రాజితఫణివిభూష.

వ. అట్లగుటం దత్కర్మంబు లోకానోకనికి విపర్యాసంబు నొందుటకుఁ గారణం
బెయ్యదియో భవదీయరోషంబు హేతు వని తలంచితి నేనిఁ ద్వదీయపాదార
విందభజను లై సమస్తభూతంబులయందు నిన్నుం గనుంగొనుచు భూతంబుల
నాత్మకు వేఱుగాఁ జూడక వర్తించుమహాత్ములయందు నజ్ఞు లైనవారియందుం
బోలె రోషంబు దలఁచు వారయ దఁట నీకుఁ గ్రోధంబు గలదే యని. 148

* 'దేవమహాఋషి' యనియే. వ్రాఁతప్రతులు.

సీ. మఱి భేదబుద్ధిఁ గర్మప్రవర్తనముల, మదయుతు లయి దుష్టహృదయులగుచుఁ
బరవిభవాసహ్యభవమనోవ్యాధులఁ, దగిలి [1]మర్మాత్మభేదకము లయిన
బహుదురుక్తులచేతఁ బరులఁ బీడించుచు, నుండుమూఢులను దైవోపహతులఁ
గాఁ దలపోసి యక్కపటచిత్తులకు నీ, వంటిసత్పురుషు లేవలన నైన
తే. హింసఁ గావింప కుంద్రు సమిద్ధచరిత, నీలలోహిత మహితగుణాలవాల
లోకపాలనకలిత గంగాకలాప, హర జగన్నుతచారిత్ర యదియుఁ గాక. 149
సీ. అమర సమస్తదేశములందు నఖిలకా, లములందుఁ దలఁప [2]దుర్లంఘ్యమహిముఁ
డగుపద్మనాభుమాయామోహితాత్మకు, లై భేదదర్శను లైనవారి
వలనను ద్రోహంబు గలిగిన నైనను, నది దైవకృత మని యన్యదుఃఖ
ముల కోర్వలేక సత్పురుషుఁడు దయసేయుఁ, గాని హింసింపఁడు గాన నీవు
తే. నచ్యుతునిమాయమోహము నందకుంటఁ, జేసి సర్వజ్ఞుఁడవుమాయచేత మోహి
తాత్ములై కర్మవర్తను లయినవారి, వలన ద్రోహంబు గలిగిన వలయుఁ బ్రోవ.
వ. అది గావున యజ్ఞభాగార్హుండ వయిననీకు సవనభాగంబు సమర్పింపనికతన నీచేత విధ్వస్తం బయి పరిసమాప్తి నొందనిదక్షాధ్వరంబు మరల నుద్ధరించి దక్షునిఁ బునర్జీవితుం జేయుము భగునినేత్రంబులును (భృగుమునిశ్మశ్రువులును) బూషునిదంతంబులును గృపసేయుము భగ్నాంగు లయినదేవఋత్విజ్నికాయంబులకు నారోగ్యంబు గావింపు మీమఖావశిష్టంబు యజ్ఞపరిపూర్తిహేతుభూతం బయినభవదీయభాగం బగుం గాక. 151

శివుఁడు బ్రహ్మాదులచేఁ బ్రార్థితుఁ డై దక్షాదుల ననుగ్రహించుట.

చ. అని చతురాననుండు వినయంబున వేఁడిన నిందుమౌళి స
య్యనఁ బరితుష్టిఁ బొంది దరహాసమునం గృప దొంగలింప ని
ట్లను హరిమాయచేత ననయంబును బామరు లైనవారు సే
సినయపరాధదోషములు చిత్తములోఁ గణియింప నెన్నఁడున్. 152
వ. అట్లయ్యుండి. 153
క. బలియుర దండింపను దుర్బలులను రక్షింప ధర్మపద్ధతి యగుటం
గలుషాత్ములయపరాధము, గొలఁదిని దండించుచుండు గొనకొని యేనున్. 154
వ. అని దగ్ధశీర్షుండయినదక్షుం డజముఖుం డగు భగుండు బర్హిస్సంబంధభాగంబులు గలిగి మిత్రనామధేయచక్షుస్సునం బొడగాంచుఁ బూషుండు పిష్టభుక్కగు (చు యజమానదంతంబులచే భక్షించు) దేవతలు (యజ్ఞావశిష్టంబు నా కొసంగుటం జేసి) సర్వావయవపూర్ణులై వర్తింతురు ఖండితాంగు లైనయధ్వర్యుఋత్విగాదిజనంబు లశ్విదేవతలబాహువులచేతను బూషునిహస్తంబులచేతను లబ్ధబాహుహస్తులై జీవింతురు భృగువు బస్తశ్మశ్రువులు గలిగి వర్తించు నని శివుం డానతిచ్చిన

1 పరాత్మభే. 2 దుర్లంఘనీయ మగు.

సమస్తభూతంబులు సంతుష్టాంతరంగంబు లై తండ్రీ తండ్రీ యని సాధువాదం
బుల నభినందించి రంత (నాశంభుని యామంత్రణంబు వడసి) సునాసీరప్రముఖు
లగు దేవతలు (ఋషులతోడం గూడి రా) నజుండును రుద్రునిం బురస్కరించు
కొని దక్షాధ్వరవాటంబునకుం జని రచ్చట. 155

క. శర్వునియోగక్రమమున, సర్వావయవములుఁ గలిగి సన్మునిఋత్వి
గ్గీర్వాణముఖ్యు లొప్పిరి, పూర్వతనుశ్రీల నార్యభూషణ యంతన్. 156

క. విను దక్షు సంత మేషము, ఖునిఁ జేసిన నిద్ర మేలుకొని లేచినపో
ల్కిన నిలిచె దక్షుఁ డభవుఁడు, గనుఁగొనుచుండంగ నాత్మఁ గౌతుక మొప్పన్.

వ. ఇట్లు లేచి నిలిచి ముందఱ నున్న శివునిం గనుంగొనినమాత్రన శరత్కాలంబున
నకల్మషం బైనసరస్సునుంబోలెఁ బూర్వరుద్రవిద్వేషజనితంబు లైనకల్మషం
బులం బాసి నిర్మలుం డై యభవుని నుతియింపం దొడంగి మృతిఁ బొందినసతీ
తనయం దలంచి యనురాగోత్కంఠల బాష్పపూరితలోచనుండును గద్గదకంఠుం
డు నై పలుకం జాలక యెట్టకేలకు దుఃఖంబు సంస్తంభించికొని ప్రేమాతిరేక
విహ్వలుం డగుచు సర్వేశ్వరుం డగు హరున కిట్లనియె. 158

క. విను నీ కపరాధుఁడ నగు, నను దండించు టిది దండనము గాదు మది
న్నను రక్షించుటగా మన,మునఁ దలఁతును దేవ యభవ పురహర రుద్రా. 159

సీ. అనఘాత్మ తగ నీవు నబ్జాంభుండును, బరికింప బ్రాహ్మణాభాసు లయిన
వారలయెడల నెవ్వాలన నుపేక్షింప, రట దృఢవ్రతచర్య నైనవారి
యెడ నీ కుపేక్ష యెక్కడిది సర్గాదిని, నామ్నాయసంప్రదాయప్రవర్త
నము నెఱింగించుట కమరవిద్యాతపో,వ్రతపరాయణు లైన బ్రాహ్మణులను

తే. వరుసఁ బుట్టించితివి కాన వారి నెపుడుఁ, గల దండంబుఁ బూని గోపాలకుండు
బలసి గోవుల రక్షించుపగిది నీవు, నరసి రక్షించుచుందు గదయ్య రుద్ర. 160

సీ. తలపోయ నవిదితతత్త్వవిజ్ఞానుండ, నైననాచేత సభాంతరమున
నతిదురుక్తాంబకక్షతుఁడవయ్యును మత్కృ,తాపరాధము హృదయంబునందుఁ
దలఁపక సుజననిందాదోషమున నధో,గతిఁ బొందు చున్నముష్కృత్తు నన్నుఁ
గరుణఁ గాచిననీకుఁ గడఁగి ప్రత్యుపకార, మొసఁగి కావింప నేర నెంతవాఁడ

తే. నుతచరిత్ర భవత్పరానుగ్రహాను,రూపకార్యంబుచేత నిరూఢ మైన
తుష్టి నీచిత్తమందు నొందుదువుగాక, క్షుద్రసంహార కరణాసముద్ర రుద్ర.

వ. అని యిట్లు రుద్రక్షమాపణంబు గావించి పద్మసంభవుచేత ననుజ్ఞాతుం డై
దక్షుం డుపాధ్యాయఋత్విగ్గణసమేతుం డగుచుఁ గ్రతుకర్మంబు నిర్వర్తించు
సమయంబున బ్రాహ్మణజనంబులు యజ్ఞంబులు నిర్విఘ్నంబు లై సాగుటకుఁ బ్ర
మథాదివీరసంసర్గకృతదోషనివృత్త్యర్థంబుగా విష్ణుదేవతాకంబును ద్రికపాలపు
రోడాశద్రవ్యకంబును నైనకర్మంబుఁ గావింప నుపాత్తహవిష్యుం డగు భృగువు

తోడం గూడి నిర్మలాంతఃకరణుం డగుచు దక్షుండు ద్రవ్యత్యాగంబు గావింపఁ బ్రసన్నుం డై సర్వేశ్వరుండు. 162

దక్షాధ్వరంబునకు వచ్చిన నారాయణుని దక్షాదులు నుతించుట.

సీ. మానితశ్యామాయమానశరీరదీ, ధితులు సద్దిక్కుల దీటుకొనఁగఁ
గాంచనమేఖలాకాంతులతోడఁ గా, శేయచేలద్యుతుల్ సెలిమి సేయ
లక్ష్మీసమాయుక్తలలితవక్షంబున, వైజయంతీప్రభల్ వన్నె సూప
హాటకరత్నకిరీటకోటిప్రభల్, బాలార్కరుచులతో మేల మాడ
తే. లలితనీలాభ్రరుచిఁ గుంతలములు దనరఁ, బ్రవిమలాత్మీయదేహజప్రభ సరోజ
భవభవామరముఖ్యులప్రభలు మాప, నఖిలలోకైకగురుఁడు నారాయణుండు.

చ. సలలితశంఖ చక్ర జలజాత గదా శర చాప ఖడ్గని
ర్మలరుచులన్ సువర్ణరుచిరమన్మణికంకణముద్రికాప్రభా
వలులును దేజరిల్ల భుజవర్గ మనర్గళకాంతియుక్త మై
విలసితకర్ణికారపృథివీరుహముం బురుడింపఁ బట్టుగన్. 164

క. సరసోదారసమంచిత, దరహాసవిలోకనములఁ దగ లోకములం
బరితోషము నొందించుచుఁ, బరమోత్సవ మొప్ప విశ్వబంధుం డగుచున్. 165

చ. మఱియును రాజహంసరుచిమద్భ్రమణీకృతతాలవృంతచా
మర లిరువంకలన్ దివిజమానిను లీయ సుధామరీచివి
స్ఫురితసితాతపత్రరుచిపుంజము దిక్కులఁ బిక్కటిల్లఁగాఁ
గరివరదుండు వచ్చె సుభగస్తుతివర్ణసుపర్ణయానుఁ డై. 166

చ. ఘనరుచి నట్లు వచ్చినవికారవిదూరు ముకుందుఁ జూచి బో
రన నరవిందనందనపురందరచంద్రకళాధరామృతా
శనముఖు లర్థి లేచి యతిసంభ్రమ మొప్ప నమో నమో దయా
వననిధయో యటంచు ననివారణ మ్రొక్కిరి భక్తియుక్తు లై. 167

వ. అట్లు కృతప్రణాము లై నయనంతరంబ. 168

ఉ. ఆసలినాయతాత్మునియనంతపరాక్రమదుర్నిరీక్ష్యతే
జోనిహతస్వతేజు లగుచున్ నుతి సేయ నశక్తు లై భయ
గ్లాని వహించి బాష్పములు గ్రమ్మఁగ గద్గదకంఠు లై తనుల్
మానుపడంగ నవ్విభుని మన్ననఁ గైకొని యట్టకేలకున్. 169

వ. నిటలతటఘటితకరపుటు లై యమ్మహాత్మునియపారమహిమం బెఱింగి నుతియింప శక్తులు గాక యుండియు భక్తానుగ్రహపరిగ్రహుం డగుటం జేసి తమతమ మతులకు గోచరించినకొలంది నుతియింపఁ దొడంగి రందు (గృహీతంబు లగు పూజాద్యుపచారంబులు గలిగి బ్రహ్మాదులకు జనకుండును సునందనందాదిపరమ భాగవతజనసేవితుండును యజ్ఞేశ్వరుండు నగుభగవంతుని శరణ్యునిం గాఁ దలం

చి) దక్షుం డిట్లనియె దేవా నీవు స్వస్వరూపంబునం దున్నయప్పు (డుపరతంబులు గాని) రాగాద్యఖిలబుద్ధ్యవస్థలచే విముక్తుండవును నద్వితీయుండవును జిద్రూపకుండవును భయరహితుండవును నై మాయం దిరస్కరించి మఱియు నామాయ ననుసరించి నటనకొఱకు లీలామానుషరూపంబుల నంగీకరించి స్వతంత్రుండ వయ్యును మాయాపరతంత్రుండ వై రాగాదియుక్తుండునుంబోలె రామకృష్ణాద్యవతారంబులఁ గానంబడు చుందువు గావున నీలోకంబులకు నీవ యీశ్వరుండ వనియు నితరులైన బ్రహ్మరుద్రాదులు భవన్మాయావిభూతు లగుటం జేసి లోకంబులకు నీశ్వరులు గా రనియును భేదదృష్టి గలనన్ను రక్షింపు మీవిశ్వకారణు లైనఘాలలోచనుండును బ్రహ్మయు దిక్పాలురును సకలచరాచరజంతుసంతానములును నీవ గానిది లేశంబు లే దని విన్నవించినం దదనంతరంబ ఋత్విగ్గనంబు లి ట్లనిరి. 170

సీ. వామదేవుని శాప వశమునఁ జేసి కర్మానువర్తులము మే మైనకతన
బలసి వేదప్రతిపాద్యధర్మోపలక్ష్యం బైనయట్టిమఖంబునందు
దీపింప నింద్రాది దేవతాకలితరూపవ్యాజమునఁ బొంది పరఁగునిన్ను
యజ్ఞస్వరూపుండ వని కాని కేవల నిష్కించనుండవు నిర్మలుఁడవు
తే. నరయ ననవద్యమూర్తివి నైననీను లలితతత్త్వస్వరూపంబుఁ దెలియఁ జాల
మయ్య మాధవ గోవింద హరి ముకుంద చిన్మయాకార నిత్యలక్ష్మీవిహార.
వ. సదస్యు లి ట్లనిరి. 172

సీ. శోకదావాగ్నిశిఖాకులితంబు ఘనక్లేశఘనదుర్గదుర్గమంబు
దండధరక్రూరకుండలిక్లిష్టంబు పాపకర్మవ్యాఘ్రపరివృతంబు
గురుసుఖదుఃఖకాకోలపూరితగర్త మగుచు ననాశ్రయ మైనయట్టి
సంసారమార్గసంచారు లై మృగతృష్ణికలఁ బోలువిషయసంఘము నహమ్మ
తే. మేతిహేతుకదేహనికేతనములు నయి మహాభారవహు లైనయట్టిమూఢ
జనము లేనాఁట మీపదాబ్జములు గానఁ జాలువారలు భక్తప్రసన్న దేవ. 173
వ. రుద్రుం డిట్లనియె. 174

చ. వరద నిరీహ యోగిజనవర్గసుపూజిత నీపదాబ్జముల్
నిరతము నంతరంగమున నిల్పి [1]సమగ్రభవత్పరిగ్రహ
స్ఫురణఁ దనర్చునన్ను నతిమూఢులు సంతతము న్నమంగళా
[2]చరణుఁ డటంచుఁ బల్కు నది సన్మతి నే గణియింప నచ్యుతా. 175
వ. భృగుం డిట్లనియె. 176

మ. అరవిందోదర తావకీనఘనమాయామోహితస్వాంతు లై
పరమం బైనభవన్మహామహిమముం బాటించి కానంగ నో

1 'భవత్పదను(గ్రహాదికస్ఫురణఁ. 2 చరణు... బల్కఁగ భవన్మతి నే గణి.' అ. ప్ర.

పరు బ్రహ్మాదిశరీరధారులును నో। పద్మాక్ష భక్తార్తిసం
హరణాలోకన నన్నుఁ గావఁ దగు ని।త్యానందసంధాయి వై. 177

వ. బ్రహ్మ యి ట్లనియె. 178

సీ. సమధికజ్ఞానార్థ।సత్త్వాదిగుణముల, కాశ్రయభూత మై।నట్టిపురుషుఁ
డగ్రపదార్థభే।దగ్రాహకము లైన, చక్షురింద్రియముల। సరవిఁ జూడఁ
గలుగునీరూపంబు। గాదు మాయామయం, బగునసద్వ్యతిరిక్త। మైనయట్టి
నిరుపమాకారంబు। నీకు విలక్షణ, మై యుండు ననుచు నే। నాత్మఁ దలఁతు
తే. నిర్వికార నిరంజన। నిష్కళంక, నిరతిశయ నిష్క్రియారంభ। నిర్మలాత్మ
విశ్వసంపాద్య నిరవద్య। వేదవేద్య, ప్రవిమలానంద సంసార।భయవిదూర. 179

వ. ఇంద్రుం డి ట్లనియె. 180

మ. దితిసంతానవినాశసాధనసము।ద్దీప్తాష్టబాహాసమ
న్వితమై యోగిమనోనురాగకరమై। వెల్గొందునీదేహ మా
యత మైనట్టిప్రపంచముంబలెను మి।థ్యాభూతముం గామి శా
శ్వతముం గా మదిలోఁ దలంతు హరి దే।వా దైవచూడామణీ. 181

వ. ఋత్విక్పత్ను లి ట్లనిరి. 182

చ. కడఁగి భవత్పదార్చనకుఁ। గా నిటు దక్షునిచే రచింపఁ గాఁ
బడి శితికంఠరోషమునఁ। భస్మము నొంది పరేతభూమి యై
చెడి కడుశాంతమేధమునఁ। జెన్నటి యున్నమఖంబుఁ జూడు మే
ర్పడ జలజాభ నేత్రములఁ। బావన మై విలసిల్లు నచ్యుతా. 183

వ. ఋషు లి ట్లనిరి. 184

మ. అనఘా మాధవ నీవ మావలెనె క।ర్మారంభి వై యుండియున్
విను తత్కర్మఫలంబు పొంద వితరుల్। విశ్వంబునన్ భూతికై
యనయంబున్ భజియించునిందిర మిము। న్నర్థించి యే తేరఁ గై
కొన వే మందుము నీచరిత్రమునకున్। గోవింద పద్మోదరా. 185

వ. సిద్ధు లి ట్లనిరి. 186

చ. హరి భవదుఃఖభీషణద।వానలదగ్ధతృషార్తమన్మనో
ద్విరదము శోభనంబును బ।విత్రము నైనభవత్కథాసుధా
సరిదవగాహనంబునను। సంసృతితాపము వాసి క్రమ్మఱం
దిరుగదు బ్రహ్మముం గనిన।ధీరునిభంగిఁ బయోరుహోదరా. 187

వ. యజమాని యగుప్రసూతి యి ట్లనియె. 188

చ. కరచరణాదికాంగములు। గల్గియు మస్తము లేనిమొండెముం
బరువడి నొప్పకున్నగతిఁ। బంకజలోచన నీవు లేనియ
ధ్వరము ప్రయాజులం గలిగి। తద్దయు నొప్పక యున్నదయ్యా యో

హరి యిటు నీదురాక శుభ। మయ్యె రమాధిప మమ్ముఁ గావవే. 189
వ. లోకపాలకు లిట్లనిరి. 190
సీ. దేవాదిదేవ యీ।దృశ్యరూపం బగు, సుమహితవిశ్వంబుఁ। జూచు ప్రత్య
గాత్మభూతుండ వై।నట్టినీ[1]వు నసత్ప్ర,కాశరూపంబు లై। కలుగుమామ
కేంద్రియంబులచేత। నీశ్వర నీమాయ, నొందించి పంచభూ।తోపలక్షి
తం బగు దేహవి।ధంబునఁ గానంగఁ, బడుదువు గాని యే।ర్పడినశుద్ధ
తే. సత్త్వగుణయుక్తమైనభా।స్వత్స్వరూప,ధరుఁడవై కానఁబడవు గా।పరమపురుష
యవ్యయానంద గోవింద। యట్లు గాన, యెనయమాజీవనము నిఁక।నేమి సెలవు.
వ. యోగీశ్వరు లిట్లనిరి. 192
సీ. విశ్వాత్మ నీయందు। వేఱుగా జీవులఁ, గనఁ డెవ్వఁ డట వాని।కంటెఁ బ్రియుఁడు
నీకు లేఁ డయినను। నిఖిలవిశ్వోద్భవ,స్థితివిలయంబుల।కతన దైవ
సంగతి నిర్భిన్న।సత్త్వాదిగుణవిశి,ష్టాత్మీయమాయచే। నజభవాది
వివిధభేదము లొందు।దువు స్వస్వరూపంబు,నం దుండుదువు విని।హతవిమోహి
తే. వగుచు నుందువుగద ని న్న।నన్యభక్తి, భృత్యభావంబుదాల్చి సం।ప్రీతిఁగొల్చు
మమ్ము రక్షింపవే కృపా।మయ రమేశ, పుండరీకాక్ష సంతత।భువనరక్ష. 193
వ. ప్రజాపతు లిట్లనిరి. 194
చ. హరి భవదీయతత్త్వము స।మంచితభక్తి నెఱుంగ నేను నా
సరసిజసంభవాదులును। జాలము సత్త్వగుణాశ్రయుండవుఁ
బరుఁడవు నిర్గుణుండవును। బ్రహ్మము ము న్నగునీకు నెప్డు నిం
దఱముఁ జతుర్విధార్థఫల।దాయక మ్రొక్కెద మాదరింపవే. 195
వ. అగ్నిదేవుం డిట్లనియె. 196
మ. హవరక్షాచరణుండ వై నెగడుచు। న్నయ్యగ్నిహోత్రాదిపం
చవిధంబుల్ మఱి మంత్రపంచక[2]సుపూ।జ్యాయోగ్యము న్నైనయా
హవరూపం బగునీకు మ్రొక్కెదను నీ।యాజ్ఞం భువిం హవ్యముల్
సవనవ్రాతములం వహింతు హరి యు।ష్మత్తేజముం బూనుచున్. 197
వ. దేవత లిట్లనిరి. 198
మ. మును కల్పాంతమునందుఁ గుక్షి నఖిలం।బుం దాఁచి యేకాకి వై
జనలోకోపరిలోకవాసులును యు।ష్మత్తత్త్వమార్గంబు చిం
తనముం జేయఁ బయోధియందు నహిరా।ట్తల్పంబునం బవ్వళిం
చిన [3]నీరూపము నేఁడు సూపితివి ల।క్ష్మీనాథ దేవోత్తమా. 199
వ. గంధర్వు లిట్లనిరి. 200

---

1 విదె యసత్ప్రకాశరూప మై। పరఁగుమామ. 2 'సుస్పష్టంబై తగం బొల్చు నాహవ' అ. ప్ర. 3 'నీరూపముఁ జూడఁ గంటి మిదె రాజీవాక్ష సర్వాత్మకా' వ్రా. ప్ర.

మ. హరపంకేజభవామరాలియు మరీచ్యాదిప్రజానాథులు
న్నరవిందాక్ష రమాహృదీశ భవదీయాంశాంశసంభూతులై
పరఁగం దావకలీలకై నెగడు నీ బ్రహ్మాండము న్నట్టియీ
శ్వర నీకే మతిభక్తి మ్రొక్కెదము దేవా దేవచూడామణీ. 201

మ. [1]భవదంశాంశజు లీమరీచిముఖరుల్ బ్రహ్మామరేంద్రాద్రిజా
ధవముఖ్యుల్ దివిషద్గణంబుఁ బరమాత్మా నీకు విశ్వంబు ను
త్సవలీలాకరకందుకోపమము నాథా వేదశాఖాశిఖా
స్తవనీయాంఘ్రికి నీ కొనర్తుము నమస్కారంబు లశ్రాంతమున్. 202

వ. విద్యాధరు లిట్లనిరి. 203

సీ. నలినాక్ష విను భవన్మాయావశంబున, దేహంబు దాల్చి తద్దేహమందు
నాత్మ నహమ్మమేత్యభిమానమునఁ బొంది, పుత్రజాయాగృహక్షేత్రబంధు
ధనపశుముఖవస్తుతతులసంయోగవి,యోగదుఃఖంబుల నొందుచుండు
ధృతివిహీనుఁడు నసద్విషయలాలసుఁడును, నతిదుష్టమతియు నైనట్టివాఁడు

తే. దవిలి భవదీయగుణసత్కథావిలోలుఁ, డయ్యెనేనియు నాత్మమోహంబువలనఁ
బాసి వర్తించువిజ్ఞానపరతఁ దగిలి, చిరదయాకార యిందిరాచిత్తచోర. 204

వ. బ్రాహ్మణజనంబు లిట్లనిరి దేవా యీక్రతువును హవ్యంబును నగ్నియు మంత్రంబులును సమిద్దర్భపాత్రంబులును సదస్యులును ఋత్విక్కులును దంపతులును దేవతలును నగ్నిహోత్రంబులును స్వధయు సోమంబును ధరియించి దంష్ట్రాదండంబున వారణేంద్రంబు నళినంబు ధరియించుచందంబున రసాతలగతయైనభూమి నెత్తితి వట్టియోగిజనస్తుత్యుండవును మఖరూపకుండవును నైననీవు పరిభ్రష్టకర్ములమై కాంక్షించుమాకుం బ్రసన్నుండ వగుము భవదీయనామకీర్తనంబుల సకలయజ్ఞవిఘ్నంబులు నాశంబు నొందు నట్టినీకు నమస్కరింతుము. 205

క. అని తన్ను సకలజనములు, వినుతించిన హరి భవుండు విఘ్నము గావిం
చినయాదక్షునియజ్ఞము, ఘనముగఁ జెల్లించెఁ గొఱంత గాకుండంగన్. 206

క. సకలాత్ముఁడు దా నగుటను, సకలహవిర్భోక్త యయ్యు జలజాక్షుండుం
స్వకీయభాగమునను న,య్యకలంకుఁడు తృప్తిఁ బొంది యనె దక్షునితోన్. 207

వ. అనఘా కారణభూతుండను నీశ్వరుండను ద్రష్టయును స్వయంప్రకాశకుండును నైననేను గుణమయం బయినయాత్మీయమాయం బ్రవేశించి జననవృద్ధివిలయంబులకు హేతుభూతంబు లగుతత్తత్క్రియోచితంబు లైనబ్రహ్మరుద్రాది నామభేదంబుల నొందుచుండుదు నట్టియద్వితీయబ్రహ్మరూపకుండ నైననాయందు నజభవాదులును భూతగణంబులను మూఢుం డగువాఁడు వేఱుగాఁ జూచు

1 ఇది యొకానొకప్రతిని జూపట్టెడి.

మద్భక్తుం డగువాఁడు శరీరంబునకుఁ గరచరణాదులు వేఱుగాఁ దలంపనిచందం
బున నాయందు భూతజాలంబు భిన్నంబుగాఁ దలంపఁడు గావున మామువ్వు
రయందు నెవ్వండు వేఱుసేయ కుండు వాఁడు కృతార్థుం డని యానతిచ్చిన
దక్షుండును. 208

క. విను విష్ణుదేవతాకం, [1]బనఁగాఁ ద్రికపాలకలిత - మగునాయాగం
బునఁ దగ నవ్విష్ణునిపద, వనజంబులు పూజ సేసి - వారనిభక్తిన్. 209

వ. మఱియును. 210

సీ. అంగప్రధానక్రియాగంబులను జేసి, యమరుల రుద్రుని - నర్థిఁ బూజ
సేసి విశిష్టేష్టశిష్టభాగమున ను,దవసానకర్మంబుఁ - దవిలి తీర్చి
దాను బుత్విక్కులుఁ - దగ సోమపాను లై, యవభృథస్నానంబు - లాచరించి
కడఁక నవాప్తసకలఫలకాముఁ డై, తనరుదక్షునిఁ జూచి - ధర్మబుద్ధి

తే. గలిగి సుఖవృత్తి జీవింతు - గాక యనుచుఁ
బలికి దివిజులు మునులును - బ్రాహ్మణులును
జనిరి నిజమందిరముల కా - జలజనయన
భవులు వేంచేసి రాత్మీయ - భవనములకు. 211

వ. అంత దాక్షాయణి యయినసతీదేవి పూర్వకళేబరంబు విడిచి హిమవంతునకు
మేనకయందు జనియించి ప్రలయకాలంబునం బ్రసుప్తం బయినశక్తి సృష్టికాలం
బున నీశ్వరునిఁ బొందుచందంబునఁ బూర్వదయితుం డగురుద్రుని వరియించె
నని దక్షాధ్వరధ్వంసకుం డగురుద్రునిచరిత్రంబు బృహస్పతి శిష్యుం డయిన
యుద్ధవునకు నెఱింగించె నతండు నాకుం జెప్ప నేను నీకుం జెప్పితి నని మైత్రే
యుండు వెండియు విదురున కి ట్లనియె. 212

క. ఈయాఖ్యానముఁ జదివిన, ధీయుతు లై వినినయట్టి - ధృతిమంతులకు
న్నాయుఃకీర్తులు గలుగును, బాయును దురితములు దొలఁగు - భవబంధంబుల్.

వ. అని వెండియు ని ట్లనియె. 214

క. విను సనకాదులు నారదుఁ,[2]డును హంసుఁడు నరుణియు బుభుఁ - డుయతియుఁ గమలా
సనజులు నైష్ఠికు లని కే,తను లగుటం జాఁగ వయ్యెఁ - దద్వంశంబుల్. 215

వ. మఱియు నధర్మునకు మృష యనుభార్యయందు దంభుండును మాయ యను
కామినియుం బుట్టి రధర్మసంతానం బగుట వారిరువురును మిథునం బైన వారిని
సంతానహీనుం డగునిరృతి గైకొనియె నాదంపతులకు లోభుండును నికృతి యను
సతియునుం గలిగి మిథునం బై రి నామిథునంబునకుఁ గ్రోధుండు హింస యను
నంగనయుం బుట్టి మిథునం బై రి నామిథునంబునకుఁ గలియు దురుక్తి యనునతి

1 'బును ద్రికపాలపురోడాశమును నగుయాగం' వ్రా. ప్ర. 2 'డును నరుణియు యతియు బుభువుఁడును నజానకు నం, దనులును' వ్రా. ప్ర.

వయు జన్మించి దాంపత్యంబు గైకొని రాదంపతులకు భయమృత్యువు లను మిథునంబు గలిగె దానివలన యాతనయు నిరయంబునుం బుట్టిరి వీరలు సంసారహేతు వగునధర్మతరుశాఖ లయి నెగడిరి వీని శ్రేయస్కాముం డగుజనుం డీపస్నాత్రంబు ననువర్తింపం జన దివ్విధంబున బ్రతిసర్గంబును సంగ్రహంబున వినిపించితి నిప్పుణ్యకథ నెవ్వండేని ముమ్మాటు వినిన నతండు నిష్పాపుం డగు నని చెప్పి మఱియు ని ట్లనియె. 216

ధ్రువోపాఖ్యానము.

క. విను నిఖిలభువనపరిపా, లనమునకై చంద్రధరకళాకలితుం డై
వనజజునకు స్వాయంభువ,మను వపు డుదయించెఁ గీర్తిమంతుం డగుచున్. 217

తే. రూఢి నమ్మనువుకు శతరూపవలన, భూనుతు లగు ప్రియవ్రతోత్తానపాదు
లనఁగ నిద్దఱు పుత్త్రులైరందులోన, భవ్యచారిత్రుఁ డుత్తానపాదునకును. 218

క. వినుము సునీతియు సురుచియు, ననుభార్యలు గలరు వారియందును ధ్రువునిం
గనినసునీతియు నప్రియ,యును సురుచియుఁ బ్రియయు నగుచు నున్నట్టియెడన్.

సీ. ఒకనాఁడు సుఖలీల నుత్తానపాదుండు, నెఱిఁ బ్రియురాలైనసురుచి కన్న
కొడుకు నుత్తముఁ దనతొడలపై నిడికొని, యుపలాలనము సేయుచున్నవేళ
నర్థిఁ దదారోహణాపేక్షితుం డైన,ధ్రువునిఁ గనుంగొని తివుట నాద
రింప కుండుటకు గర్వించి యాసురుచియు, సవతిబిడ్డం డైనధ్రువునిఁ జూచి

తే. తండ్రితొడ నెక్కవేడుక దగిలెనేని, బూని నాగర్భమున నాఁడ పుట్టకన్య
గర్భమునఁ బుట్టికోరినఁ గలదె నేఁడు,జనకుతొడయెక్కుభాగ్యంబు సవతికొడుక.

క. అది గాన నీ వధోక్షజు,పదపద్మము లాశ్రయింపు పాయక హరి నా
యుదరమునఁ బుట్టనిచ్చును, వదలక యట్లయిన ముదము వఱలెడి నీకున్. 221

క. అని యీరీతి నసహ్యవ,చనములు పినతల్లి యపుడు జనకుఁడు వినఁగాఁ
దను నాడినదుర్భాషా,ఘనశరములు మనము నాటి కాఱియఁ బెట్టన్. 222

క. తను నట్లుపేక్ష సేసిన, జనకునికడఁ బాసి దుఃఖజలనిధిలోనన్
మునుఁగుచును దండతాడిత,ఘనభుజగముఁబోలె రోషకలితుం డగుచున్. 223

క. ఘనరోదనంబు సేయుచుఁ, గనుఁగవలను శోకబాష్పకణములు దొరఁగన్
జననికడ కేఁగుటయు నిజ,తనయునిఁ గని యాసునీతి దద్దయుఁ బ్రేమన్. 224

వ. తొడలపై నిడికొని. 225

క. కర మనురక్తిని మోము ని,విరి తద్వృత్తాంత మెల్ల వెలఁదులు నంతః
పురవాసులుఁ జెప్పిన విని, పఱపుగ నిట్టూర్పు లెసఁగ బాష్పాకుల యై. 226

తే. సవతి యాడినమాటలు సారెఁ దలఁచి,కొనుచుఁ బేర్చినదుఃఖాగ్నిఁ గుందుచుండె
దావపావకశిఖలచేఁ దగిలి కాంతి,వితతిఁ గందినమాధవీలతికవోలె. 227

వ. అంత నాసునీతి బాలకునిం జూచి తండ్రి దుఃఖింపకు మని యి ట్లనియె. 228

క. అనఘా యీదుఃఖమునకుఁ, బనిలే దన్యులకు సొలయ । బలవంతంబై
తనపూర్వజన్మదుష్కృత, ఘనకర్మము వెంట నంటఁ । గా నెవ్వలనన్. 229

వ. కావున. 230

క. పెనిమిటిచేతను బెండ్లా, మని కాదు నికృష్టదాసి । యనియును బిలువం
గను జాలనిదుర్భగురా, లనఁ గలనాకుక్షి నుదయ । మందినకతనన్. 231

క. నిను నాడినయాసురుచివ, చనములు సత్యంబు లగును । సర్వశరణ్యుం
డనఁ గలహరిచరణంబులు, గను జనకునియంక మెక్కఁ । గాఁ దలఁతేనిన్. 232

వ. కావునం బినతల్లి యైనయాసురుచియాదేశంబున నధోక్షజు నాశ్రయింపు మని
వెండియు ని ట్లనియె. 233

సీ. పరికింప నవిశ్వ । పరిపాలనమునకై, యర్థి గుణవ్యక్తుఁ । డైనయట్టి
నారాయణునిపాద । నలినముల్ సేవించి, తగ బ్రహ్మ బ్రహ్మప । దంబు నొందె
ఘనుఁడు మీతాత యా । మనువు సర్వాంతర, యామిత్వ మగునేక । మైనదృష్టిఁ
జేసి యాగముల య । జించి తా భూమసు, ఖములను దివ్యసు । ఖమున మోక్ష
తే. సుఖములనుబొందెనట్టియ । చ్యుతునిఁ బగుని, వితతయోగీంద్రనికరసం । వేష్యమాణ
చరణసరసిజయుగళు శ । శ్వత్ప్రకాశు, భక్తవత్సలు విశ్వసం । పాద్యు హరిని. 234

వ. మఱియును. 235

క. [1]కరసరసీజగృహీతాం, బురుహాయు నరవిందగర్భ । ముఖగీర్వాణుల్
పరికింపం గలలక్ష్మీ, తరుణీమణిచేత వెదకఁ । దగుపరమేశున్. 236

—ధ్రువుండు నారదోపదేశంబు వడసి తపంబు సేయుట.—

వ. నిజధర్మపరిశోభితం బైనయేకాగ్రచిత్తంబున నిలిపి సేవింపు మమ్మహాత్మునికంటె నీదుఃఖం బపనయించువాఁ డన్యుం డొక్కరుండు గలండే యని పలికినఁ బరమార్థప్రాప్తిహేతుకంబు లైనతల్లివాక్యంబులు విని తన్నుఁ దాన నియమించుకొని పురంబు వెడలి చనునవసరంబున నారదుం డత్తద్వృత్తాంతం బెఱింగి యచ్చటికిం జనుదెంచి యతనిచికీర్షితంబు దెలిసి పాపనాశకరం బైనతనకరతలంబున నాధ్రువునిశిరం బంటి మానసభంగంబునకు సహింపనిక్షత్త్రియులప్రభావం బద్భుతంబు గదా బాలకుం డయ్యుఁ బినతల్లి యాడినదురుక్తులు చిత్తంబునం బెట్టి చనుచున్నవాఁ డని మనంబున నాశ్చర్యంబు నొంది (యోబాలక సకలసంపత్సమృద్ధం బగుమందిరంబు దిగడి యొంటి యెందు నేఁగెదవు స్వజనకృతం బగు నవమానంబుచే నిను సంతప్తుంగాఁ దలంచెద ననిన ధ్రువుం డి ట్లనియె సపత్నీమాతృవాగిషుక్షతం బగువ్రణంబు భగవద్ధ్యానయోగరసాయనంబున మాపి కొందు ననిన విని) ధ్రువునికి నారదుం డి ట్లనియె. 237

క. విను పుత్త్రక బాలుఁడ వై, యనయంబును గ్రీడలందు । నాసక్తమనం

1 కరకమలగృహీతలీలాం.

బునఁ దిరిగెడునిక్కాలం, బున నీ కవమానమానములు లే వెందున్. 238

తే. కాన మనమునఁ దద్వివేకంబు నీకుఁ, గలిగె నేనియు సంతోషకలితు లయిన
పురుషు లాత్మీయకర్మవిస్ఫురణఁజేసి,వితతసుఖదుఃఖము లనుభవింతు రెపుడు.

వ. కావున వివేకంబు గలపురుషుండు దనకుం బ్రాప్తంబు లగుసుఖదుఃఖంబులు దైవవశంబులుగాఁ దలంచి తావన్మాత్రంబునం బరితుష్టుం డగు నీవును దల్లి చెప్పినయోగమార్గప్రకారంబున సర్వేశ్వరానుగ్రహంబునం బొందెద నంటివేని.

సీ. అనఘాత్మ యోగీంద్రు లనయంబు ధరఁ బెక్కు,జన్మంబులందు నిస్సంగ మైన
మతిని బ్రయోగసమాధినిష్ఠలఁజేసి, యైనను దెలియ లే రతనిమార్గ
మదిగాన యతఁడుదురారాధ్యుఁ డగు నీవు, నుడుగుము నిష్ఫలోద్యోగమిపుడు
గాక నిశ్శ్రేయసకాముఁడ వగుదేనిఁ, దండ్రి వర్తించుతత్కాలమందుఁ

తే. బూని సుఖదుఃఖములు రెంటిలోన నెద్ది, దైవవశమునఁ జేకుఱు దానఁజేసి
డెందమునఁజాలసంతుష్టిఁబొందువాఁడు, విమలవిజ్ఞాని యన ధర వెలయుచుండు.

వ. మఱియు గుణాఢ్యుం డగువానిం జూచి సంతోషించుచు నాభాసుం డగువానిం జూచి కరుణించుచు సమానునియెడ మైత్రి సలుపుచు వర్తించుచున్నవాఁడు తాపత్రయాదికంబులం దొఱంగు నని నారదుండు పలికిన విని ధ్రువుం డిట్లని యె ననఘా యీశమంబు సుఖదుఃఖహతాత్ము లగుపురుషులకు దుర్గమం బని కృపాయత్తుండ వై నీచేత వినంబడె నట్లయినం బరభయంకరం బగుక్షాత్త్రస్వభావంబు నొందినయవినీతుండ నగు నేను సురుచిదురుక్తిబాణవినిర్భిన్నహృదయుండ నగుట మదీయచిత్తంబున శాంతి నిలువదు కావునం ద్రిభువనోత్కృష్టంబు ననన్యాధిష్ఠితంబు నగుపదంబునంబొంద నిచ్ఛయించిననాకు సాధుమార్గంబు నెఱింగింపుము నీవు భగవంతుం డగునజునియూరువువలన జనించి వీణావాదనకుశలుండ వై జగద్ధితార్థంబు సూర్యుండునుంబోలె వర్తింతు వనిన విని. 242

క. నారదుఁ డిట్లను ననఘ కు,మారక విను నిన్ను మోక్షమార్గంబునకుం
బ్రేరేచినవాఁ డిప్పుడు, ధీరజనోత్తముఁడు వాసుదేవుం డగుటన్. 243

వ. నీవు నమ్మహాత్మునిపదధ్యానప్రవణచిత్తుండ వై భజియింపుము. 244

క. పురుషుఁడు దవిలి చతుర్విధ, పురుషార్థశ్రేయ మాత్మఁ బొందెద ననినన్
ధరఁ దత్ప్రాప్తికి హేతువు, హరిపదయుగళంబు దక్క నన్యము గలదే. 245

వ. కావున. 246

క. వరయమునానదితటమున, హరిసాన్నిధ్యంబు శుచియు నతిపుణ్యము నై
పరఁగినమధువనమునకును, సరసగుణా చనుము మేలు సమకుఱు నచటన్. 247

క. ఆయమునాతటినీశుభ,తోయములం గ్రుంకి నిష్ఠతో నచ్చట నా
రాయణునకును నమస్కృతు, లాయతమతిఁ జేసి చేయు యమనియమములన్.

వ. మఱియు (బాలుండ వగుటంజేసి వేదాధ్యయనాద్యుచితకర్మానర్హుండ వయ్యు

నుచితంబు లగు) కుశాజినంబులం జేసి స్వస్తికప్రముఖాసనంబులం గల్పించికొని
త్రివృత్ప్రాణాయామంబులచేతం బ్రాణేంద్రియమనోమయంబు లనుచాంచల్యదో
షంబులం బ్రత్యాహరించి స్థిరం బయినచిత్తంబున. 249

సీ. ఆశ్రితసత్ప్రసాదాభిముఖుండును, నిద్ధప్రసన్నాననేక్షణుండు
సురుచిరనాసుండు సుభ్రూయుగుండును, సుకపోలతలుఁడును సుందరుండు
హరినీలసంశోభితాంగుండుఁ దరుణుండు, నరుణావలోకనోష్ఠాధరుండుఁ
గరుణాసముద్రుండుఁ బురుషార్థనిధియును, బ్రణతాశ్రయుండు శోభనకరుండు

తే. లలితశ్రీవత్సలక్షణలక్షితుండు, సర్వలోకశరణ్యుండు సర్వసాక్షి
పురుషలక్షణయుక్తుండుఁ బుణ్యశాలి, యసితమేఘనిభశ్యాముఁ డవ్యయుండు.

వ. మఱియును. 251

సీ. హారకిరీటకేయూరకంకణఘన, భూషణుం డాశ్రితపోషణుండు
లాలితకాంచీకలాపశోభితకటి, మండలుం డంచితకుండలుండు
మహనీయకౌస్తుభమణికీలితాచ్ఛగ్రై, వేయకుం డానందదాయకుండు
సలలితఘనశంఖచక్రగదాపద్మ, హస్తుండు భువనప్రశస్తుఁ డజుఁడుఁ

తే. గమ్రసౌరభవనమాలికాధరుండు, హతవిమోహుండు నవ్యపీతాంబరుండు
లలితకాంచననూపురాలంకృతుండు, నిరతిశయసద్గుణుఁడు దర్శనీయతముఁడు.

క. సరసమనోలోచనము, త్కరుఁడు సుహృత్పద్మకర్ణికానివసితవి
స్ఫురదురునఖమణిశోభిత, చరణసరోజాతుఁ డతులశాంతుఁడు ఘనుఁడున్. 253

వ. అయినపురుషోత్తముం బూజించుచు హృదయగతుండును సానురాగవిలోకనుం
డును వరదశ్రేష్ఠుండును నగునారాయణు నేకాగ్రచిత్తంబునం ధ్యానంబు సే
యుచుఁ బరమనివృత్తిమార్గంబున ధ్యానంబు సేయంబడ్డపురుషోత్తమునిదివ్య
మంగళస్వరూపంబు చిత్తంబునం దగిలిన మరల మగుడ నేర దదియునుం గాక
యేమంత్రం జేసి సప్తవాసరంబులు పఠియించిన ఖేచరులం గనుఁగొనుసామ
ర్థ్యంబు గలుగు నట్టిప్రణవయుక్తం బగుద్వాదశాక్షరకలితంబును దేశకాలవి
భాగవేది యగుబుధానుష్ఠితంబును నయినవాసుదేవమంత్రంబునం జేసి. 254

సీ. దూర్వాంకురంబుల దూర్వాంకురశ్యాము, జలజంబులను జారుజలజనయనుఁ
దులసీదళంబులఁ దులసికాదాముని, మాల్యంబులను సునైర్మల్యచరితుఁ
బత్త్రంబులను బక్షిపత్త్రునిఁ గడు వన్య, మూలంబులను నాదిమూలఘనుని
నంచితభూర్జత్వగాదిని ర్మితవివి, ధాంబరంబులను బీతాంబరునిని

తే. దనరుభక్తిని మృచ్ఛిలాదారురచిత, రూపములయందుఁ గాని నిర్బాధ మైన
సలిలములయందుఁ గాని సుస్థలములందుఁ, గానిపూజింపవలయు నక్కమలనాభు.

క. ధృతచిత్తుఁడు శాంతుండు ని, యతపరిభాషణుఁడు సుమహితాచారుఁడు వ
ర్ణితహరిమంగళగుణుఁడును, మితవన్యాశనుఁడు నగుచు మెలఁగుచు మఱియున్.

వ. ఉత్తమశ్లోకుం డగుపుండరీకాక్షుండు నిజమాయాస్వేచ్ఛావతారచరితంబుల చేత నచింత్యంబుగా నెద్ది సేయు నద్దియ హృదయగతంబుగా ధ్యానంబు సేయం దగు మఱియుం గార్యబుద్ధిం జేసి సేయంబడుపూజావిశేషంబులు వాసుదేవ మంత్రంబున సర్వేశ్వరునికి సమర్పింప వలయు నిట్లు మనోవాక్కాయకర్మంబులచేత మనోగతం బగునట్లుగా భక్తియుక్తంబు లయినపూజలచేతం బూజింపంబడి సర్వేశ్వరుండు మాయాభిభూతులు గాక సేవించుపురుషులకు ధర్మాది పురుషార్థంబులలోన నభిమతార్థంబు నిచ్చు విరక్తుం డగువాఁడు నిరంతరభావం బయినభక్తియోగంబునం జేసి మోక్షంబుకొఱకు భజియించు నని చెప్పిన విని ధ్రువుండు నారదునకుం బ్రదక్షిణపూర్వకంబుగా నమస్కరించి (మహర్షిజన సేవ్యంబై సకలసిద్ధుల నొసంగుచు) భగవత్పాదసరోజాలంకృతంబైనమధు వనంబునకుం జనియె నంత. 257

తే. పద్మభవసూనుఁ డుత్తానపాదుకడకు, నరిగి యారాజుచే వివిధార్చనముల
నంది సంప్రీతుఁడై యుచితాసనమున, నెలమిఁ గూర్చుండి యాతనివలనుసూచి.

వ. ఇట్లనియె. 259

క. భూనాయక నీ విపుడా, గ్లానాస్యుఁడ వగుచుఁ జాల మదిలోఁ జింతం
బూనుట కేమికతం బన, నానారదుతోడ నాతఁ డనియెన్ మరలన్. 260

క. మునివర వివేకశాలియు, ననఘుఁడునై దేండ్లబాలుఁ డస్మత్ప్రియనం
దనుఁ డదయుఁడ నగునాచే,తను బరిభవ మొంది చనియెఁ దల్లియుఁ దానున్.

మ. చని యుగ్రాటవిఁ జొచ్చి యచ్చటఁ బరిశ్రాంతుండు క్షుత్పీడితుం
డును నామ్లానముఖాంబుజుండు ననఘుండున్ బాలుఁడు నైననమ
త్తనయున్ ఘోరవృకాహిభల్లముఖసత్త్వశ్రేణి నిర్జించెనో
యని దుఃఖించెద నాదుచిత్తమున నార్యస్తుత్య యిట్లాటకున్. 262

తే. అట్టియుత్తమబాలు నయంకపీఠ,మందుఁ గూర్చుండ నీక నిరాకరించి
యంగనాసక్తచిత్తుండ నైనయట్టి,నాదు దౌరాత్మ్య మిది మునినాథచంద్ర.

ఉ. నా విని నారదుండు నరనాథున కిట్లను నీకుమారుఁ డా
దేవకిరీటరత్నరుచిదీపితపాదసరోజుఁ డైన రా
జీవదళాక్షురక్షితుఁ డశేషజగత్పరికీర్తనీయకీ
ర్తివిభవప్రశస్తసుచరిత్రుఁడు వానికి దుఃఖ మేటికిన్. 264

ఉ. కావున నమ్మహాత్ముఁడు సుకర్మముచేత సమస్తలోకపా
లావళి కందరానిసముదంచితనిత్యపదంబునం బ్రభు
శ్రీ విలసిల్లఁ జెందుఁ దులసీదళదాము భజించి యాజగ
త్పావనుఁ డైననీసుతుప్రభావ మెఱుంగవు నీవు భూవరా. 265

వ, అదియునుం గాక. 266

క. నీకీర్తియు జగములయం, దాకల్పము నొందఁ జేయు నంచితగుణర
త్నాకరుఁ డిట కేతెంచును, శోకింపకు మతనిఁగూర్చి సుభగచరిత్రా. 267
క. అని నారదుండు వలికిన, విని మనమున విశ్వసించి విభుఁడును బ్రియనం
దనుఁ జింతించుచు నాదర, మునఁ జూడం డయ్యె రాజ్యమును బూజ్యముగన్.
వ. అంత నక్కడ నాధ్రువుండు. 269
క. చని ముందటఁ గనుఁగొనె మధు, వనమును మునియోగిదేవవర్ణితగుణపా
వనమును దుర్భవజలదప, వనమును నిఖిలైకపుణ్యవరభవనంబున్. 270
వ. అట్లు గని డాయం జని యమునానదిం గృతస్నానుండై నియతుండును సమాహితచిత్తుండును నై సర్వేశ్వరుని ధ్యానంబు సేయుచుం [1]ద్రిరాత్రత్రిరాత్రంబుల కొక్కమాఱు కృతకపిత్థబదరీఫలపారణుం డగుచు దేహస్థితి ననుసరించి యొక్కమాసంబు హరిం బూజించి యంతనుండి యాఱేసిదినంబుల కొక్కపరి కృతజీర్ణతృణపర్ణాహారుం డగుచు రెండవమాసంబున విష్ణుసమారాధనంబు సేసి యంతనుండి నవరాత్రంబుల కొకమాఱు ఉదకభక్షణంబు సేయుచు మూఁడవమాసంబున మాధవు నర్చించి యంతనుండి ద్వాదశదినంబుల కొకతోయంబు వాయుభక్షణుం డగుచు (జితశ్వాసుం డై) నాలవమాసంబునం బుండరీకాక్షుని భజియించి యంతనుండి మనంబున (నలయక నిరుచ్ఛ్వాసుం డై యేకపదంబున నిలిచి పరమాత్మం జింతించుచు) నచేతనం బైన స్థాణువుంబోలె నైదవమాసంబును జరపె నంత. 271
సీ. సకలభూతేంద్రియాశయ మగుహృదయంబు, నందు విషయములఁ జెంద నీక
మహదాదితత్త్వసమాజమ్ములకును నా, ధారభూతమును బ్రధానపూరు
షేశ్వరుఁ డైనట్టిశాశ్వతబ్రహ్మంబుఁ, దన హృదయపద్మమున నిలిపి
హరిరూపమునకంటె నన్యంబు నెఱుఁగక, చిత్త మవ్విభునందుఁ జేర్చియున్న
తే. కతనమ్ముల్లోకములుసాలఁ గంపమొందె, వెండియును బేర్చియయ్యర్భకుండుధరణి
నొక్కపాదంబు చేర్చి నిల్చున్నవేళఁ, బేర్చి యబ్బాలునంగుష్ఠపీడఁ జేసి. 272
తే. వసుమతీతల మర్ధము వంగఁ ద్రొచ్చె, భూరిమదదుర్నివారణవారణేంద్ర
మెడమఁ గుడి నొరగఁగ నడుగడుగునకును, జలన మగునుదధిస్థితకలమువోలె.
చ. అతఁడు ననన్యదృష్టిని జరాచరదేహశరీరధారణా
స్థితి గలయీశునందుఁ దనజీవితముం ఘటియింపఁ జేసి యే
కతఁ గనఁ దన్నిరోధమునఁ గైకొని కంపము నొందె నిశ్వసుం
డతఁడు చలింప నిజ్జగము లన్నియుఁ జంచల మయ్యె భూవరా. 274
క. ఆలోకభయంకర మగు, నాలోకమహావిపద్విశాలోకను లై
యాలోకపాలు రందఱు, నాలోకశరణ్యుఁ గాన నరిగిరి భీతిన్. 275

---

1 ద్రిరాత్రోపవాసంబులఁ గృత.

వ. అట్లరిగి నారాయణు నుద్దేశించి కృతప్రణాములై కరంబులు ముకుళించుకొని యిట్లనిరి. 276

చ. హరి పరమాత్మ కేశవ చరాచరభూతశరీరధారి వై
పరఁగుదు వీవు నిట్టులుగఁ బ్రాణనిరోధము లెందు మున్ను నే
మెఱుఁగ మనాథనాథ జగదీశ్వర సర్వశరణ్య నీపదాం
బురుహము లర్థిమై శరణు వొందెద మార్తి హరించి కావవే. 277

వ. అని దేవతలు విన్నవించిన నీశ్వరుండు వారల కిట్లనియె నుత్తానపాదుం డను వానితనయుండు విశ్వరూపుఁడ నయిన నాయందుఁ దనచిత్తం బైక్యముసేసి తపంబు గావించుచుండ దానంజేసి భవదీయప్రాణనిరోధం బయ్యె నట్టిదురత్యయం బైనతపంబు నివర్తింపఁజేసెద వెఱవక మీమీనివాసంబులకుం జనుం డని యానతిచ్చిన నా దేవతలు నిర్భయాత్ములై యీశ్వరునకుం బ్రణామంబు లాచరించి త్రివిష్టపంబునకుం జనిరి తదనంతరంబ. 278

సీ. హరి యీశ్వరుండు విహంగకులేశ్వరయానుఁడై నిజభృత్యుఁ డైన ధ్రువుని
గనుఁగొను వేడుక జనియింప నామధువనమున కప్పుడు సని ధ్రువుండు
పరువడి యోగవిపాకతీవ్రం బైన, బుద్ధిచే నిజమనోంబురుహముకుళ
మందుఁ దటిత్ప్రభాయతమూర్తి యటఁ దిరో,ధానంబునను బొంది తత్క్షణంబ

తే. తనపురోభాగమందు నిల్చినను బూర్వ
సమధికజ్ఞాననయనగోచరసమగ్ర
మూర్తిఁ గనుఁగొని సంభ్రమక్రమమునను సమ్మ
దాశ్రువులు రాలఁ బులకీకృతాంగుఁ డగుచు. 279

సాక్షాత్కరించిన భగవంతుని ధ్రువుండు స్తుతించుట.

తే. నయనముల విభుమూర్తిఁ బానంబు సేయు
పగిదిఁ దనముఖమునను జుంబనము సేయు
లీలఁ దగిలి భుజముల నాలింగనంబు
సేయుగతి దండవన్నమస్కృతు లొనర్చె. 280

వ. ఇట్లు దండప్రణామంబు లాచరించి కృతాంజలియై స్తోత్రంబుసేయ నిశ్చయించి స్తుతిక్రియాకరణసమర్థుండు గాకయున్నధ్రువునకును [1]సమస్తభూతంబులకు నంతర్యామి యైనయీశ్వరుం డాతనితలం పెఱింగి వేదమయం బయినతనశంఖంబుచేత నబ్బాలునికపోలతలం బంటిన జీవేశ్వరనిర్ణయజ్ఞుండును భక్తిభావనిష్ఠుండును నగుధ్రువుండు నిఖిలలోకవిఖ్యాతకీర్తి గలయీశ్వరుని (భగవత్ప్రతిపాదితంబు లగుచు) [1]వేదాత్మకంబు లైనతనవాక్కుల నిట్లని స్తుతియించె దేవా నిఖిలశక్తిధరుండవు నంతఃప్రవిష్టుండవు నైననీవు లీనంబు లైనమదీయవాక్కులం బ్రా

1 తనవేదస్వరూపంబు లైన.

ణేంద్రియంబులం గరచరణశ్రవణత్వగాదులను జిచ్ఛక్తిచేఁ గృపంజేసి జీవింపం
జేసినభగవంతుండవును బరమపురుషుండవును నైననీకు నమస్కరింతు నీ వొక్క
రుండ వయ్యు మహదాద్యం బైనయీయశేషవిశ్వంబు మాయాఖ్యం బయిన
యాత్మీయశక్తిచేతం (గల్పించి యందుం) బ్రవేశించి యింద్రియంబులం[1]దు
వసించుచుఁ దత్తద్దేవతారూపంబులచే నానాప్రకారంబుల దారువులం దున్న
వహ్నిచందంబునం బ్రకాశింతు వదియునుం గాక. 281

చ. వరమతి నార్తబాంధవ భవద్ఘనబోధసమేతుఁడై భవ
చ్చరణముఁ బొందినట్టివిధి సర్గము సుప్తజనుండు బోధమం
దరయఁగఁ జూచురీతిఁ గను నట్టిముముక్షుశరణ్య మైననీ
చరణములం గృతజ్ఞుఁ డగు సజ్జనుఁ డెట్లు దలంప కుండెడున్. 282

సీ. మహితాత్మ మఱిజన్మమరణప్రణాశన, హేతుభూతుండవు నిద్ధకల్ప
తరువవు నగునిన్నుఁ దగ నెవ్వరే నేమి, పూని నీమాయావిమోహితాత్ము
లగుచు ధర్మార్థకామాదులకొఱకుఁ [2]దా, మర్చించుచును ద్రిగుణాభ మైన
దేహోపభోగ్య మై దీపించుసుఖముల, నెనయంగ మదిలోన నెంతు రట్టి

తే. విషయసంబంధజన్య మై వెలయుసుఖము, వారికి నిరయమందును వఱలు దేవ
భూరిసంసారతాపనివారగుణక. ధామ్మృతాపూర్ణ యీశ మాధవ ముకుంద.

మ. అరవిందోదర తావకీనచరణధ్యానానురాగోల్లస
చ్చరితాకర్ణనజాతభూరిసుఖముల్ స్వానందకబ్రహ్మమం
దరయన్ లే వఁట దండభృద్భటవిఘూర్ణనాకీర్ణ లై కూలునా
సురలోకస్థులఁ జెప్ప నేల సుజనస్తోమైకచింతామణీ. 284

చ. హరి భజనీయమార్గనియతాత్మకు లై భవదీయరూప మై
వఱలినభక్తియుక్తు లగు వారలసంగతిఁ గల్గఁ జేయు స
త్పురుషసునంగతిన్ వ్యసనదుర్భరసాగర మప్రయత్నతన్
సరసభవత్కథామృతరసంబున మత్తుఁడ నై తరించెదన్. 285

చ. నిరతముఁ దావకీనభజనీయపదాబ్జసుగంధలుబ్ధు లె
వ్వరిమదిఁ బొందఁగాఁ గలుగు వారలు తప్పిరియమర్త్యదేహము
న్నరయఁ దదీయదారతనయాదిసుహృద్గృహబంధువర్గముల్
మఱతురు విశ్వతోముఖ రమాహృదయేశ ముకుంద మాధవా. 286

సీ. పరమాత్మ మర్త్యసుపర్వతిర్యఙ్మృగ, దితిజసరీసృపద్విజగణాది
సంవ్యాప్తమును సదసద్విశేషంబును, గైకొని మహదాదికారణంబు
నైనవిరాడ్విగ్రహంబు నే నెఱుఁగుదుఁ, గాని తక్కనుమంగళము నైన
సంతతసుమహితైశ్వర్యరూపంబును, భూరిశబ్దాదివ్యాపారశూన్య

1 జేష్టింపం జేయుచు దారువులందు. 2 గా భజియించుచును గుణప్రభవ మైన.

తే. మైన బ్రహ్మస్వరూప మే నాత్మ నెఱుఁగఁ, బ్రవిమలాకార సంసారభయవిదూర
పరమమునిగేయ సంతతభాగధేయ, నలిననేత్ర రమాలలనాకళత్ర. 287

సీ. సర్వేశ కల్పాంతసమయంబునందు నీ,యఖిలప్రపంచంబు నాహరించి
యనయంబు శేషసహాయుండ వై శేష,పర్యంకతలమునఁ బవ్వళించి
యోగనిద్రారతి నుండి నాభీసింధు,జస్వర్ణలోకకంజాతకర్ణి
కందుఁ జతుర్ముఖు నమరఁ బుట్టించుచు, రుచి నొప్పు బ్రహ్మస్వరూపి వైన

తే. నీకు మ్రొక్కెద నత్యంతనియమ మొప్ప, భవ్యచారిత్ర పంకజపత్త్రనేత్ర
చిరశుభాకార నిత్యలక్ష్మీవిహార, యవ్యయానంద గోవింద హరి ముకుంద. 288

వ. అట్లు యోగనిద్రాపరవశుండ వయ్యును జీవులకంటె నత్యంతవిలక్షణుండ వై యుండుదు వది యె ట్లనిన బుద్ధ్యవస్థాభేదంబున నఖండితం బయినస్వశక్తిం జేసి చూచులోకపాలననిమిత్తంబు యజ్ఞాధిష్ఠాతవు గావున నీవు నిత్యముక్తుండవును బరిశుద్ధుండవును జిద్రూపకుండవును నాత్మవును గూటస్థుండవును(నాదిపురుషుండవును భగవంతుండవును)గుణత్రయాధీశ్వరుండవును నైవర్తింతువు భాగ్యహీనుం డైనజీవునియందు నీగుణంబులుగలుగ వేసర్వేశ్వరునందే నేమి విరుద్ధగతు లై వివిధ శక్తియుక్తంబు లైన యవిద్యాదు లానుపూర్వ్యంబునం జేసి ప్రలీనంబు లగుచుండు నట్టివిశ్వకారణంబు నేకంబు ననంతంబు నాద్యంబు నానందమాత్రంబు నవికారంబు నగు బ్రహ్మంబునకు నమస్కరించెద మఱియు దేవా నీవు సర్వవిధ ఫలం బని చింతించునిష్కాము లయినవారికి రాజ్యాదికామితంబులఁ గోనఁ బరమార్థం బయిన ఫలంబు సర్వార్థరూపుండ వైన భవదీయపాదపద్మసేవనం బ యిట్లు నిశ్చితం బయినను సకాము లైనదీనులను గోవు వత్సంబును స్తన్యపానంబు సేయించుచు వృకాదిభయంబువలన రక్షించుచందంబునం గామప్రదుండ వై సంసారభయంబువలనం బాపుదు వని యిట్లు సత్యసంకల్పుండును సుజ్ఞానియు నయినధ్రువునిచేత వినుతింపంబడి భృత్యానురక్తుం డైనభగవంతుండు సంతుష్టాంతరంగుం డై యి ట్లనియె. 289

క. ధీరవ్రత రాజన్యకు,మారక నీహృదయమందు మసలినకార్యం
బారూఢిగా నెఱుంగుదు, నారయ నది వొంద రాని దైనను నిత్తున్. 290

వ. అది యెట్టి దనిన నెం దేని మేధియందుఁ బరిభ్రామ్యమాణగోచక్రంబునుంబోలె గ్రహనక్షత్రతారాగణజ్యోతిశ్చక్రంబు నక్షత్రరూపంబు లయినధర్మాగ్నికశ్యపశుక్రులును సప్తఋషులును దారకాసమేతు లై ప్రదక్షిణంబు దిరుగుచుండు నట్టి దురాపంబును ననన్యాధిష్ఠితంబును లోకత్రయప్రళయకాలంబునందు నశ్వరంబు గాక ప్రకాశమానంబును న యినధ్రువక్షితి యనుపదంబు ముందట నిరువదియాఱువేలేండ్లు సనం బ్రాపింతువు తత్పదప్రాప్తిపర్యంతంబు భవదీయజనకుండు వనవాసగతుం డైనం దద్రాజ్యంబు పూజ్యంబుగా ధర్మమార్గంబున జితేం

ద్రియుండ వై చేయుదువు భవదనుజుం డగునుత్తముండు మృగయార్థంబు వనం
బునకుం జని మృతుం డగుఁ దదన్వేషణార్థంబు తదాహితచిత్తయై తన్మాతయు
వనంబునకుం జని యందు దావదహననిమగ్న యగు వెండియు. 291

సీ. అనఘాత్మ మఱి నీవు యజ్ఞరూపుం డనఁ, దగునన్ను సంపూర్ణదక్షిణంబు
లగుమఖంబులచేత నర్చించి సత్యంబు, లగునిహసౌఖ్యంబు లనుభవించి
యంత్యకాలమున న న్నాత్మఁ దలంచుచు, మఱి సర్వలోకనమస్కృతమును
మహిఁ బునరావృత్తిరహితంబు సప్తర్షి,మండలోన్నత మగునామామకీన

తే. పదము దగఁ బొందఁ గల వని పరమపురుషుఁ
డతనియభిలషితార్థంబు లర్థి నిచ్చి
యతఁడు గనుఁగొను చుండంగ నాత్మపురికి
గరుడగమనుఁడు వేంచేసెఁ గౌతుకమున. 292

తే. అంత ధ్రువుఁడును బంకేరుహాక్షపాద,కమలసేవోపపాదితఘనమనోర
థములఁ దనరియుఁ దనమచిత్తంబులోన, దుష్టిఁ బొందక చనియె విశిష్టచరిత.

క. అని మైత్రేయుఁడు ధ్రువుఁ డ,ట్లనయము హరిచేఁ గృతార్థుఁడై నవిధం బె
ల్లను వినిపించిన విదురుఁడు, విని మునివరుఁ జూచి పలికె వినయం బెసఁగన్.

క. మునినాయక విను కాముక,జనదుష్ప్రాపంబు విష్ణుచరణాంబురుహా
ర్చనమునిజనసంప్రాప్యము, నన గలపంకేరుహాక్షునవ్యయపదమున్. 295

వ. పెక్కుజన్మంబులం గాని పొంద రానిపదంబు దా నొక్కజన్మంబుననే పొంది
యుం దనమనంబునం దప్రాప్తమనోరథుండ నని పురుషార్థవేది యైనధ్రువుం
డెట్లు దలంచె ననిన మైత్రేయుం డి ట్లనియె. 296

తే. అనఘ పినతల్లి దన్నుఁ బల్కినదురుక్త
బాణవిద్ధాత్ముఁ డగుచుఁ దద్భాషణములు
చిత్తమందుఁ దలంచుటం జేసి ముక్తి
గోరమికి నాత్మలో వగ గూరుచుండె. 297

వ. అంత నాధ్రువుండు. 298

చ. అనఘ జితేంద్రియుల్ సుమహితాత్ములు నైనసనందనాదు లెం
దనయము నైకజన్మసముపార్జితయోగసమాధిఁ జేసి య
వ్వనిచరణారవిందములు వారనిభక్తి నెఱుంగు చుందు రా
ఘనుఁ బరమేశు నీశు నవికారు నమేయు నజయ్యు నాద్యునిన్. 299

వ. ఏను షణ్మాసంబులు భజియించి తత్పాదపద్మచ్ఛాయం బ్రాపించియు భేదదర్శ
నుండ నైతి నక్కటా యిట్టిభాగ్యహీనుండ నైనయేను భవనాశకుం డైనయ
తనిం బొడగనియు నశ్వరంబు లైనకామ్యంబు లడిగితి నిట్టినాదౌరాత్మ్యం బెం
దేనిం గలదే తమపదంబులకంటె నున్నతపదంబునం బొందుదునో యని సహిం

పం జాలనియీదేవతలచేత మదీయమతి గలుషితం బయ్యెం గాక నాఁడు నారదుం డాడినమాట తథ్యంబయ్యె నతనివాక్యంబు లంగీకరింపక యే నసత్తముండనై స్వప్నావస్థలం బొందినవాఁడు దైవికం బైనమాయం జెంది భిన్నదర్శనుం డగుచందంబున నద్వితీయుండ నైనను భ్రాతృ యనుశత్రువుచేఁ బ్రాప్తం బైన దుఃఖంబు నొంది జగదాత్మకుండును సుప్రసాదుండును భవనాశకుండును నైన యీశ్వరు నారాధించి తత్ప్రసాదంబు వడసియు నాయుర్విహీనుం డైనరోగికిం బ్రయోగించునౌషధంబుంబోలె నిరర్థకంబు లై నశ్వరంబు లైనయీకామితంబులు గోరితి నని వెండియు. 300

మ. ధనహీనుండు నృపాలుఁ జేరి [1]మిగులన్ ధాటిన్ ఫలీకార మి
మ్మని యర్థించినరీతి ముక్తిఫలదుం డైనట్టిపంకేజలో
చనుఁడే చాలఁ బ్రసన్నుఁ డైన నతనిన్ సాంసారికం బర్థిఁ గో
రిననావంటివిమూఢమానసులు ధాత్రిం గల్గిరే యెవ్వరున్. 301

ధ్రువుండు మరలఁ దనపురంబునకు వచ్చుట.

సీ. అని యిట్లు చింతించె ననుచు నమ్మైత్రేయ,ముని విదురునకు నిట్లనియెఁ దండ్రి
కమనీయహరిపాదకమలరజోభిసం,స్కృతశరీరులును యాదృచ్ఛికముగ
సంప్రాప్త మగుదాన సంతుష్టచిత్తు లై, వఱలుచు నుండుమీవంటివారు
తగ భగవత్పాదదాస్యంబు దక్కంగ, నితరపదార్థమే యెడఁదలంపు
తే. మఱచియును గోరనొల్లరు మనుచరిత్ర, తవిలి యిట్లు హరిప్రసాదంబు నొంది
మరల వచ్చుచు నున్నకుమారువార్తఁ, జారుచే విని యుత్తానచరణుఁ డంత.
వ. మనమ్మున నిట్లని తలంచె. 303

క. చచ్చినవారలు క్రమ్మఱ, వచ్చుటయే కాక యిట్టివార్తలు గలవే
నిచ్చలు నమంగళుఁడ నగు, నిచ్చట మఱి నాకు శుభము లేల ఘటించున్.
క. అని విశ్వసింప కుండియు, మనమున నానారదుఁడు కుమారుఁడు వేగం
బున రాఁగలఁ డనుచును బలి,కినపలుకులు దలఁచి నమ్మి కృతకృత్యుం డై.
క. తనసుతునిరాక సెప్పిన,ఘనునకు ధనములును మౌక్తికపుహారములున్
మన మలర నిచ్చి తనయునిఁ, గనుఁగొనుసంతోష మాత్మఁ గడలుకొనంగన్.
సీ. వలను మీఱినసైంధవంబులఁ బూన్చిన,కనకరథంబు నుత్కంఠ నెక్కి
బ్రాహ్మణకులవృద్ధబంధుజనామాత్య,పరివృతుం డగుచు విస్ఫురణ మెఱసి
బ్రహ్మనిర్ఘోషతూర్యస్వనశంఖకా,హళవేణురవము లందంద చెలఁగ
శిబిక లెక్కియు విభూషిత లై సునీతి సు,రుచు లుత్తముండు నారూఢి నడవ
తే. గరిమ దీపింప నతిశీఘ్రగమనమొప్ప, నాత్మనగరంబు వెలువడి యరుగు చుండి
బలసి నగరోపవనసమీపంబునందు, వచ్చుధ్రువుఁ గని మేదినీశ్వరుఁడు నంత.

1 'యదుకన్ దార్కొన్నచోఁ దేశ మిమ్మని' వ్రా. ప్ర.

చ. అరదము డిగ్గి ప్రేమ దొలఁకాడ ససంభ్రముఁడై రమామనో
హరుచరణారవిందయుగళార్చననిర్దళితాఖిలాఘు నీ
శ్వరకరుణావలోకనసుజాతసమగ్రమనోరథున్ సుతుం
గర మనురక్తిఁ డాసి పులకల్ నన లొత్తఁ బ్రమోదితాత్ముఁడై. 308

తే. బిగియఁ గౌఁగిటఁ జేర్చి నెమ్మొగము నివిరి, శిరము మూర్కొని చుబుకంబుఁ జేతఁ బుణికి
యవ్యయానందబాష్పధారాభిషిక్తుఁ, జేసి యాశీర్వదింప నా చిరయశుండు.

క. జనకునియాశీర్వచనము, లనయముఁ గైకొని ప్రమోదియై తత్పదముల్
దనఫాలతలము సోఁకఁగ, వినతులు గావించి భక్తివిహ్వలుఁ డగుచున్. 310

తే. అంత నాసజ్జనాగ్రణి యైనధ్రువుఁడు, దల్లులకు భక్తి వినతులు దగ నొనర్చె
సురుచి మ్రొక్కిన యర్భకుఁ జూచి యెత్తి, నగుమొగంబున నాలింగనంబు సేసి.

సీ. కరమొప్ప నానందగద్గదస్వరమున, జీవింపు మనుచు నాశీర్వదించె
భగవంతుఁ డెవ్వనిపై మైత్రి వాటించు, సత్కృపానిరతఁ బ్రసన్నుఁ డగుచు
నతనికిఁ దమయంత ననుకూలమై యుండు, సర్వభూతంబులు సమతఁ బేర్చి
మహిఁ దలపోయ నిమ్నప్రదేశములకు, ననయంబుఁ జేరుతోయములపగిదిఁ

తే. గాన ఘను నమ్మహాత్ముని గారవించె, సురుచి పూర్వంబుఁ దలఁపక సుజనచరిత
విష్ణుభక్తులు ధరను బవిత్రు లగుట, వారి కలుగరు ధరణి నెవ్వారు మఱియు.

వ. కావున నుత్తముండును ధ్రువుండును బ్రేమవిహ్వలు లగుచు నన్యోన్యాలింగితులై పులకాంకురాలంకృతశరీరులై యానందబాష్పంబుల నొప్పి రంత సునీతియుఁ దనప్రాణంబులకంటెం బ్రియం బగుసుతు నుపగూహనంబు సేసి తదవయవస్పర్శనంబుచేత నానందంబు నొంది విగతశోక యయ్యె నప్పుడు సంతోషబాష్పధారాసిక్తంబులై చనుఁబాలునుం గురిసె నంత. 313

సీ. అప్పుడు సంతోష ముప్పతిల్లఁగఁ బౌర, జనము లాధ్రువుతల్లి నెనయఁ జూచి
తొడరినభవదీయదుఃఖనాశకుఁ డైన, యిట్టితనూజుఁ డెం దేనిఁ బెద్ద
కాలంబు క్రిందటఁ గడఁగి నష్టుం డైన, వాఁ డిప్డు నీభాగ్యవశముచేతఁ
బ్రతిలబ్ధుఁ డయ్యె ని తఁడు భూమండల, మెల్లను రక్షించు నిద్ధమహిమఁ

తే. గమలలోచనుఁ జింతించుఘనులు లోక, దుర్జయం బైన యట్టిమృత్యువును గెల్తు
రట్టిప్రణతార్తిహరుఁ డైనయబ్జనాభుఁ, డర్థి నీచేతఁ బూజితుం డగుట నిజము.

వ. అని ప్రశంసించి రట్లు పౌరజనంబులచేత నుపలాల్యమానుండును (సంస్తూయమానుండును) నగుచు నుత్తానపాదుం డుత్తమసమేతంబుగా ధ్రువుని గజారూఢునిం జేసి ప్రహృష్టాంతరంగుం డగుచుఁ బురాభిముఖుం డై చనుదెంచి. 315

సీ. స్వర్ణపరిచ్ఛదస్వచ్ఛకుడ్యద్వార, రాజితగోపురాట్టాలకంబు
ఫలపుష్పమంజరీకలితరంభాస్తంభ, పూగపోతాదివిభూషితంబు
ఘనసారకస్తూరికాగంధజలబంధు, రాసిక్తవిపణిమార్గాంచితంబు

మానితనవరత్నమయరంగవల్లివి, రాజితప్రతిగృహప్రాంగణంబు
తే. శుభనదీజలకుంభసంశోభితంబు, తండులస్వర్ణలాజాక్షతప్రసూన
ఫల[1]బలివ్రాతకలితవిభ్రాజితంబు, నగుచు సర్వతోలంకృతమైనపురము. 316
వ. ప్రవేశించి రాజమార్గంబునఁ జనుదెంచునప్పుడు. 317
మ. హరిమధ్యల్ పురకామినీజనులు సౌధాగ్రంబులందుండి భా
స్వరసిద్ధార్థఫలాక్షతప్రసవదూర్వావ్రాతదధ్యంబువుల్
గరవల్లీమణిహేమకంకణఝణత్కారంబు శోభిల్లఁ జ
ల్లిరి యాభాగవతోత్తమోత్తమునిపై లీలాప్రమేయంబుగన్. 318
వ. ఇట్లు వాత్సల్యంబునం జల్లుచు సత్యవాక్యంబుల దీవించుచు సువర్ణపాత్రరచిత మణిదీపనీరాజనంబుల నివాళింపం (బౌరజానపదమిత్రామాత్యబంధుజనపరివృతుం డై) చనుదెంచి. 319
సీ. కాంచనమయమరకతకుడ్యమణిపరి, చ్ఛదవిరాజిస్వచ్ఛసౌధములను
వరసుధాఫేనపాండురసుక్షపరికరో, దాత్తసమంచితతల్పములను
[2]సురతరుశోభితశుకపికమిథునాళి, గానవిభాసితోద్యానములను
సుమహితవైదూర్యసోపానవిమలశో, భితజలపూర్ణవాపీచయముల
తే. వికచకహ్లారదరదరవిందకైర, వప్రదీపితబకచక్రవాకరాజ
హంససారసకారండవాదిజలవి, హంగనినదాభిరామపద్మాకరముల. 320
వ. మఱియును. 321
తే. చారుబహువిధవస్తువిస్తార మొప్ప
నంగనాయుక్త మగుచుఁ బెంపగ్గలించి
యర్థిఁ దనరారుజనకుగృహంబు సొచ్చె
నెలమిఁ ద్రిదివంబు సొచ్చు దేవేంద్రుపగిది. 322
వ. ఇట్లు ప్రవేశించిన రాజర్షి యైనయుత్తానపాదుండు సుతునియాశ్చర్యకరం బైన ప్రభావంబు వినియుం జూచియు మనంబున విస్మయంబు నొంది ప్రజానురక్తుండును బ్రజాసమ్మతుండును నవయౌవనపరిపూర్ణుండును నైనధ్రువుని రాజ్యాభిషిక్తుం జేసి వృద్ధవయస్కుం డైనతన్నుఁ దాన యెఱింగి యాత్మగతిఁ బొంద నిశ్చయించి విరక్తుం డై వనంబునకుం జనియె నంత నాధ్రువుండు శింశుమారప్రజాపతికూఁతు రైనభ్రమి యనుదాని వివాహం బై దానివలనఁ గల్పవత్సరు లను నిద్దఱు గొడుకులం బడసి వెండియు వాయుపుత్రి యైనయిల యనుభార్యయందు నుత్కలనామకుం డైనకొడుకు నతిమనోహర యైనకన్యా(రత్నంబు)నుం గనియె నంతఁ దద్భ్రాత యైనయుత్తముండు వివాహంబు లేకుండి మృగయార్థంబు వనంబున కరిగి హిమవంతంబున యక్షునిచేత హతుం డయ్యె నతనితల్లియుఁ దద్దుః

1 పరివ్రాత. 2 సురతప్రశోభిత.

ఖంబున వనంబున కేఁగునెడ గహనదహనుచేత మృతిం బొందె ధ్రువుండు భ్రా
తృమరణంబు విని శోకవ్యాకులితచిత్తుండై జైత్రం బగురథం బెక్కి యుత్తరా
భిముఖుం డై చని హిమవద్ద్రోణియందు భూతగణసేవితంబును గుహ్యకసంకులం
బును నైనయలకాపురంబు వొడగని యమ్మహాబాహుండు. 323

ధ్రువుండు కుబేరానుచరులైనగుహ్యకులతో యుద్ధము సేయుట.

మ. ఘనశౌర్యోన్నతితోడ సర్వకకుబాకాశంబులందుం బ్రతి
ధ్వను లోలిన్ నిగుడంగ శంఖము మహోద్యల్లీలఁ బూరింపఁ ద
న్నినదంబున్ విని యక్షకాంతలు భయోద్విగ్నాత్మ లై రుగ్రసా
ధను లై యక్షభటుల్ పురిన్ వెడలి రుత్సాహంబు సంధిల్లఁగన్. 324

వ. ఇట్లు వెడలి యాధ్రువునిం దాఁకిన. 325

చ. కరము మహారథుండు భుజగర్వపరాక్రమశాలియున్ దను
ర్ధరుఁడును నైనయాధ్రువుఁడు దన్ను నెదిర్చినయక్షకోటిఁ జె
చ్చెరఁ బదుమూఁడువేల నొకచీరికిఁ గైకొన కొక్కపెట్ట భీ
కరముగ మూఁడుమూఁడుశితకాండములం దగ గ్రువ్వ నేసినన్. 326

ఉ. వారు లలాటముల్ వగిలి వారక సోలియుఁ దేఱి యమ్మహో
దారుపరాక్రమప్రకటధైర్యముఁ దత్కరలాఘవంబుఁ బ
ల్మాఱు నుతించుచుం గుపితమానసు లై పదతాడితప్రదు
ష్టోరగకోటివోలెఁ జటులోగ్రభయంకరరోషమూర్తు లై. 327

ఉ. ఆరథికోత్తముం దొడరి యందఱు నొక్కటఁ జుట్టుముట్టి యా
రాఱుశిలీముఖంబులను సంగములం బగిలించి వెండి వి
స్ఫారగదా శర క్షురిక పట్టిస తోమర శూల ఖడ్గముల్
సారథియుక్తుఁ డైనరథసత్తముపైఁ గురియించి రేపునన్. 328

వ. అట్లు గురియించిన నతండు. 329

క. పెంపఱి యుండెను ధారా,సంపాతచ్ఛన్న మైనశైలముభంగిన్
గుంపులు గొని యాకసమునఁ, గంపించుచు నపుడు సిద్ధగణములు వరుసన్.

క. హాహాకారము లెసఁగఁగ, నోహో యీరీతి ధ్రువపయోరుహహితుఁ డు
త్సాహము సెడి యిటు దైత్యస,మూహార్ణవమందు నేఁడు మునిఁగెనె యకటా.

వ. అని చింతించునవసరంబున. 332

క. తా మాతని గెలిచితి మని, యామనుజాశనులు వలుక నట నీహార
స్తోమము సమయించుమహో,ద్దాముం డగుసూర్యుఁ బోలి తద్దయుఁ దోఁచెన్

వ. అట్లు దోఁచిన. 334

మ. అరిదుఃఖావహ మైనకార్ముకము శౌర్యస్ఫూర్తితోఁ దాల్చి భీ
కరబాణావళిఁ బింజఁ బింజ గఱవంగా నేసి ఝంఝానిలుం

దురుమేఘావళిఁ బాఱఁ దోలుగతి నత్యుగ్రాహితక్రూరబం
ధురశస్త్రావళి రూపు మాపె విలసద్దోర్లీల సంధిల్లఁగన్. 335

చ. మఱియును నమ్మహాత్ముఁ డసమానబలుండు మహోగ్రబాణముల్
గఱి గఱిఁ దాఁక నేసి భుజగర్వ మెలర్ప విరోధివర్మముల్
పఱిపఱి సేసి యంగములు । భంగము నొందఁగఁ జేసె వ్రేల్మిడిన్
[1]గిఱికొని పర్వతంబుల నొగిం దెగఁ గొట్టెమునింద్రుకై వడిన్. 336

వ. అయ్యవసరంబున. 337

చ. అలఘుచరిత్రుఁ డమ్మనుకులాగ్రణిచే వికలాంగు లైనవా
రలసకిరీటకుండలవిరాజితమస్తకకోటిచే సము
జ్జ్వలమణికంకణాంగదలసద్భుజవర్గముచేత సంగర
స్థల మతిరమ్య మై తనరె । సంచితవీరమనోహరాకృతిన్. 338

వ. అంత హతశేషులు. 339

క. వరబలుఁ డగుమనుమనుమని, శరసంభిన్నాంగు లగుచు । సమరవిముఖు లై
[2]హరిరాజముఁ గని పఱచిన, కరిబృందముఁబోలెఁ జనిరి । కళవళపడుచున్. 340

క. అప్పుడు రాక్షసమాయలు, గప్పిన ధ్రువుఁ డసురవరుల । కార్యం బెఱుఁగం
జొప్పడక వారిఁ బొడగని, దెప్పర మగుటయును సారథిం గని యంతన్. 341

క. తలపోయఁగ భువి మాయా, వులకృత్యం బెఱుఁగ నెవ్వ । రోపుదు రనుచుం
బలుకుచుఁ దత్పురిఁ జొరఁగాఁ, దలఁపఁగ నది గానరాక । తద్దయు మానెన్.

వ. అట్లు పురంబున కరుగుట మాని చిత్రరథుం డైనయాధ్రువుండు సప్రయత్నుం
డయ్యును [3]బరప్రతియోగశంకితుం డై యుండె నయ్యెడ మహాజలధిఘోషంబు
ననుకరించుశబ్దంబు వినంబడె నంత సకలదిక్తటంబుల వాయుజనితం బయినరజః
పటలంబు దోఁచెఁ దత్క్షణంబ యాకాశంబున విస్ఫురత్తటిత్ప్రభాకలితగర్జారవ
యుక్తంబు లగుమేఘంబు లమోఘంబు లై భయంకరాకారంబు లై తోఁచె నంత.

మ. అనయంబున్ ధ్రువుమీఁద దైత్యకృతమాయాజాల మట్లేచి బో
రన మస్తిష్కపురీషమూత్రపలదుర్గంధాస్థిమేదశ్శరా
సన నిస్త్రింశ శ రాసి తోమర గదా । చక్ర త్రిశూ లాదిసా
ధనభూభృద్భుజగావళిం గురిసె దుర్దండక్రియాలోలతన్. 344

వ. మఱియు మత్తగజసింహవ్యాఘ్రసమూహంబులును నూర్మి భయంకరం బై సర్వ
తఃప్లవనం బయినసముద్రంబును గానంబడియె వెండియుం గల్పాంత(ంబునందుం
బోలె) భీషణం బై నమహాహ్రదంబునుం దోఁచె నివ్విధంబున నానావిధంబులు
ననేకంబులును నవిరళభయంకరంబులు నయినయసురమాయలు గ్రూరప్రవర్తను

1. 'గిఱిగొనఁ బర్వతంబులఁ బఱిగిల్చుమహాశనికోటిరూపునన్' వ్రా. ప్ర. 2 'హరియక్షముఁ గని' వ్రా. ప్ర. 3 'బరోద్యోగశంకితు' వ్రా. ప్ర.

లగుయక్షులచేత సృజ్యమానంబు లై యడరె నాసమయంబున. 345

క. అనయంబును నయ్యక్షుల, ఘనమాయ నెఱింగి మునినికాయము వరుసన్
మనుమనుమని మను మను మని, మనమునఁ దలఁచుచును దత్సమక్షంబునకున్.

వ. చనుదెంచి యాధ్రువునిం గని యిట్లనిరి. 347

సీ. అనఘాత్త లోకు లెవ్వనిదివ్యనామంబు, సమత నాకర్ణించి సంస్మరించి
దుస్తరంబైన మృత్యువునైన సుఖవృత్తిఁ, దరియింతు రట్టియాశ్వరుఁడు పరుఁడు
భగవంతుఁడును శార్ఙ్గపాణియు భక్తజ, నార్తిహారుండును నైనవిభుఁడు
భవదీయవిమతులఁ బరిమార్చుఁ గా కని, పలికిన మునులసంభాషణములు

తే. విని కృతాచమనుఁ డయి మా విభునిపాద
కమలముఁ దలంచి రిపుభయంకరమహోగ్ర
కలితనారాయణాస్త్రంబుఁ గార్ముకమునఁ
బూనఁ దడవఁ దదీయసంధానమునను. 348

తే. కడఁగి గుహ్యకమాయాంధకారమపుడు, వెరవు సెడి దవ్వుదవ్వుల విరిసి పోయె
విమల మైనవివేకోదయమునఁ జేసి, సమయు రాగాదికంబులసరణి నంత. 349

మ. వరనారాయణబాణరాడ్జనితదుర్వారప్రభాహేమపుం
ఖరుచిస్ఫారమరాళరాజసితపక్షక్రూరధారారణ
చ్ఛురసాహస్రము లోలి భీషణవిపక్షశ్రేణిపై వ్రాలె భీ
కరరావంబునఁ గానఁ జొచ్చుశిఖిసంఘాతంబుచందంబునన్. 350

వ. అట్లేసిన. 351

చ. ఖరనిశితప్రదీప్తఘనకాండపరంపరవృష్టిచేఁ బొరిం
బొరి వికలాంగు లై యడరి పుణ్యజనుల్ పృథుహేతిపాణు లై
గరుడునిఁ జూచి భూరిభుజగప్రకరంబు లెదిర్చి పేర్చి చె
చ్చెర నడతెంచుచందమునఁ జిత్రరథుం బలు పూని తాఁకినన్. 352

ఉ. వారలఁ జండతీవ్రశరవర్గముచేత నికృత్తపాదజం
ఘోరుశిరోధరాంబకకరోదరకర్ణులఁ జేసి యోగిపం
కేరుహమిత్రమండల[1]సత్కృద్భిద నెట్టిపదంబుఁ జెందు నా
భూరిపదంబునం బెలుచఁ బొందఁగఁ బంపె భుజావిజృంభి యై. 353

వ. ఇవ్విధంబున నాచిత్రరథు(ండగుధ్రువు)నిచేత నిహన్యమానులును నిరపరాధులును నయినగుహ్యకులం జూచి యతనిపితామహుండై నస్వాయంభువుండు [2]ఋషిగణపరివృతుండై చనుదెంచి ధ్రువునిం జూచి యిట్లనియె వత్సా నిరపరాధులైన యీపుణ్యజనుల నెట్టిరోషంబున వధియించితి యిట్టి[3]నిరయహేతు వైనరోషంబు సాలుఁ భ్రాతృవత్సల భ్రాతృవధాభితప్తుండ వై కావించునీయత్నం బుడుగు మని.

1 'నికృత్తత నేమిపదంబు' వ్రా. ప్ర. 2 ఋచిసమేతుం డై. 3 నిరహేతు వైనరోష' వ్రా. ప్ర.

క. అనఘా మనుకులమున కిది, యనుచితకర్మంబ యొకనిన్కై పెక్కండ్రి
ట్లని మొనఁ ద్రుంగిరి యిది నీ, కనయంబును వలవ దుడుగున్మయ్యా కుమారా.

వ. అదియునుం గాక దేహాభిమానంబునం బశుప్రాయు లై భూతహింస గావించుట హృషీకేశానువర్తు లయినసాధువులకుం దగదు నీవు సర్వభూతంబుల నాత్మభావంబునఁ (దలంచి) సర్వభూతావాసుండును దురారాధ్యుండును నైనవిష్ణునిపదంబులం బూజించి తత్పరమపదంబునం బొందితి వట్టిభగవంతునిహృదయంబున (ననుధ్యాతుండవు) భాగవతులచిత్తంబులకును (సమ్మతుండవు మఱియు) సాధువర్తనుండవన నొప్పునీ వీపాపకర్మం బెట్లు సేయ సమకట్టితి వేపురుషుం డైన నేమి మహాత్ములయందుఁ దితిక్షయు సములయందు మైత్రియు హీనులయందుఁ గృపయు నితరంబు లగుసమస్తజంతువులయందు సమత్వంబును గలిగి వర్తించువానియందు సర్వాత్మకుం డైనభగవంతుండు ప్రసన్నుం డగు నతండు ప్రసన్నుండయిన వాఁడు ప్రకృతిగుణంబులం బాసి లింగశరీరభంగంబు గావించి బ్రహ్మానందంబునం బొందు నదియునుం గాక కార్యకారణసంఘాతరూపం బయిన విశ్వంబయస్కాంతసన్నిధానంబు గలిగినలోహంబుచందంబున నేసర్వేశ్వరుండు నిమిత్తమాత్రంబుగాఁ బరిభ్రమించు నట్టియీశ్వరునిమాయాగుణవ్యతికరంబున నారబ్ధంబు లయినపంచభూతంబులచేత యోషిత్పురు(షవ్యవాయంబువలన యోషిత్పురు)షాదిరూప(సంభూతి యగు నివ్విధంబునఁ ద)త్సర్గంబుఁ దత్సంస్థానంబుఁ దల్లయంబు నగుచు నుండు నిట్లు దుర్విభావ్యం బైనకాలశక్తిం జేసి గుణక్షోభంబున విభజ్యమానవీర్యుండు ననంతుండు ననాదియు నై జనంబులచేత జనంబులం బుట్టించు చుండుటం జేసి జగదాదికరుండును మృత్యుహేతువు లగుజనంబుల లయంబు నొందించుటం జేసి యంతకరుం[1]డును ననాది యగుటం జేసి యవ్యయుండును నైనభగవంతుండు జగత్కారణుం డగుటంగావున నీసృష్టిపాలనవిలయంబులం గర్త గానివాఁడునుంబలెఁ జేయుచుండు నిట్లు మృత్యురూపుండును బరుండును సమవర్తియు నైనయీశ్వరునికి స్వపక్షపరపక్షంబులు లేవతనికిఁ గర్మాధీనంబు లయినభూతసంఘంబును మహావాయువు ననుసరించురజంబులచాడ్పున (నస్వాతంత్రంబు లగుచు) ననువర్తించునతండును (జంతుచ)యాయురుపచయాపచయకరణంబులం దస్పృష్టుండును (నగు జీవుండు) కర్మబద్ధుం డగు(టం జేసి కర్మంబ) వానికి నాయురుపచయాపచయంబులం జేయుచుండు మఱియు (సర్వజగత్కర్మసాక్షి యగు)సర్వేశ్వరుని. 356

క. కొందఱు కర్మం బందురు, కొందఱు స్వాభావ్య మండ్రున్ కొందఱు కాలం
బందురు కొందఱు దైవం, బందురు కొంద ఱోగిఁ గామన్ మండ్రు మహాత్మా.

వ. ఇట్లు లవ్యక్తరూపుండును నప్రమేయుండును నానాశక్త్యుదయహేతుభూతుం

1 డు నై యవ్యయుం డైనభగ.

డును నైనభగవంతుండు సేయుకార్యంబులు బ్రహ్మరుద్రాదు లెఱుంగ రఁట యతనితత్త్వంబు నెవ్వ రెఱుంగ నోపుదు [1]రాభగవంతుండు సృష్టిస్థితిలయంబులు సేయు చుండియు ననహంకారుం డగుట గుణకర్మంబులం బొరయఁడు సర్వభూతాత్ముండును సర్వభూతనియంతయు సర్వభూతభావనుండు నైనభగవంతుండు తనమాయతోడఁ గూడి భూతసృష్టిస్థితిసంహారంబులు సేయుచుండుఁ గావునఁ బుత్రా యీ ట్లుత్పత్తిస్థితిలయంబులకు దైవంబు కారణం బై యుండ నీధనదానుచరులు భవదీయభ్రాతృహంత లగుదు రే యదియునుంగాక యీప్రజాపతులు విశ్వసృణ్నామంబుల నియంత్రితు లై ముకుఁద్రాళ్లు వెట్టినపశువులుంబోలె నెవ్వనియాజ్ఞాధీనకృత్యులై వర్తింతు రట్టిదుష్టజనమృత్యువును సుజనామృతస్వరూపుండును సర్వాత్మకుండును జగత్పరాయణుండును నైనయీశ్వరుని సర్వప్రకారంబుల శరణంబుఁ బొందు మదియునుం గాక. 358

సీ. అనఘాత్మ నీవు పంచాబ్దవయస్కుండ, వై పినతల్లి నిన్నాడినట్టి
మాటల నిర్భిన్నమర్ముండ వగుచును, జనయిత్రి దిగనాడి వనము కేఁగి
తపమునఁ జేసి యచ్ఛపుభక్తి నీశ్వరుఁ, బూజించి మహితవిభూతి మెఱసి
రమణఁ ద్రిలోకోత్తరం బైనపదమును, బొందితి వది గాన భూరిభేద
తే. రూప మైనప్రపంచంబు రూఢి నేను,హాత్మునందుఁ బ్రతీత మై యలరు నట్టి
యగుణుఁ డద్వితీయుండును నక్షరుండు, నైనయీశ్వరుఁ బరమాత్ము ననుదినంబు.
సీ. కైకొని శుద్ధంబు గతమత్సరంబును, నమలంబు నగుహృదయంబునందు
పొలవ కన్వేషించుచును బ్రత్యగాత్ముండు, భగవంతుఁడును బరబ్రహ్మమయుఁడు
నానందమాత్రుండు నవ్యయుఁ డుపపన్న, సకలవీర్యుండును సగుణుఁ డజుఁడు
నయిన సర్వేశ్వరునం దుత్తమం బైన, సద్భక్తిఁ జేయుచు సమత నొప్పి
తే. రూఢి సోహమ్మ మేతిప్రరూఢ మగుచు, ఘనత కెక్కువవిద్య యన గ్రంధి నీవు
త్రెంచివైచితి కావున ధీవరేణ్య, సర్వశుభహాని యైనరోషంబు వలదు. 360
క. విను రోషహృదయుచేతను, ననయము లోకము నశించు నౌషధములచే
ఘనరోగములు నశించిన, యనువున నది గాన రోష మడఁపు మహాత్మా. 361
తే. అనఘ నీదుసహోదరహంత లనుచుఁ, బెనఁచి యీపుణ్యజనులఁ జంపితి కడంగి
పరఁగ నిదియె సదాశివభ్రాత యైన, యర్థవిభునకు నపరాధ మయ్యెఁ గాన.
క. నతినుతులచేత నీ విపు, డతనిఁ బ్రసన్నునిఁగ జేయు మని మనువు దయా
మతిఁ జెప్పి ధ్రువునిచే స,త్కృతుఁ డై నయ మొప్పఁ జనియె ఋషియుక్తుండై.
వ. అంత. 364

---

2 'భూతాత్మకుండు భూతేశుండు భూతభావనుండు సర్వేశ్వరుండుఁ బరాపరుండు నగునీశుండు మాయాయుక్తుం డై స్వశక్తిచే సృష్టిస్థితిలయంబులం జేయు నయిన నహంకారంబునం జేసి గుణకర్మంబులచే నస్పృశ్యుం డగుచు వర్తించు నదియునుం గాక' అ. ప్ర.

తే. యక్షచారణసిద్ధవిద్యాధరాది,జనగణస్తూయమానుఁడై ధనదుఁ డంతఁ
బుణ్యజనవైశసనివృత్తు భూరిరోష,రహితుఁ డైనట్టిధ్రువునిఁ జేరంగ వచ్చె.

సీ. చనుదెంచి వెసఁ గృతాంజలియైనధ్రువుఁ జూచి, తివుట నిట్లనియె క్షత్త్రియకుమార
తగ భవదీయపితామహాదేశంబు, నను దుస్త్యజంబైనఘనవిరోధ
ముడిగితి వటు గాన యొనరంగ నిపుడు నీ,యందుఁ బ్రసన్నుండ నైతి భూత
జననలయంబుల కనయంబుఁ గాలంబె, కర్తయై వర్తించుఁ గాన యుష్మ

తే. దనుజుఁ జంపినవార లీయక్షవరులు, గారు తలపోయ నీయక్షగణము నిట్లు
నెఱి వధించినవాఁడవు నీవు గావు, వినుతగుణశీల మాటలు వేయు నేల. 366

వ. అదియునుం గాక యేబుద్ధిం జేసి కర్తృసంబంధదుఃఖా(దిక)ంబులు దేహాత్మానుసంధానంబునం జేసి సంభవించు నట్టియహంత్వమ్మనునపార్థజ్ఞానంబు స్వప్నమందుం బోలెఁ బురుషునకుం దోఁచు నది గావున సర్వభూతాత్మవిగ్రహుండును నధోక్షజుండును భవచ్ఛేదకుండును భజనీయపాదారవిందుండును ననంతామేయశక్తియుక్తుండును గుణమయాత్మమాయావిరహితుండును నైనయీశ్వరుని సేవింపుము నీకు భద్రం బయ్యెడు భవదీయమనోగతం బైనవరంబుఁ గోరుము నీ వంబుజనాభపాదారవిందసేవనంబుఁ దిరంబుగఁ జేయుదు వని యెఱుంగుదు ననిన రాజరాజుచేత నట్లు మహామతియు భాగవతోత్తముండు నైనధ్రువుండు ప్రేరేపింపంబడి యేహరిస్మరణంబుచేత నప్రయత్నంబున దురత్యయం బైనయజ్ఞానంబుఁ దరియింతు రట్టిహరిస్మరణం (బచలితం బగున ట్లొసంగు మని యడిగిన నట్ల కాక యని) యంగీకరించి యంతం గుబేరుండు సంప్రీతచిత్తుం డగుచు ధ్రువునికి శ్రీహరిస్మరణం బట్లుపదేశించి యంతర్ధానంబు నొందె నంత ధ్రువుండు (యక్షకిన్నరకింపురుషగణసంస్తూయమానవైభవుం డగుచు) నాత్మీయపురంబునకు మరలి చనుదెంచె నంత. 367

సీ. గణుతింప భూరిదక్షిణలచేఁ గడు నొప్పు, యజ్ఞముల్ సేయ నయ్యజ్ఞవిభుఁడు
ద్రవ్యక్రియాదేవతాఫలరూపస,త్కర్మఫలప్రదాతయును నైన
పురుషోత్తముని నర్థిఁ బూజించి మఱియు స,ర్వోపాధివర్జితుఁ డుత్తముండు
సర్వాత్మకుఁడు నగుజలజాక్షునందుఁ దీ,వ్రం బై ప్రవాహరూపంబు నైన

తే. భక్తి సలుపుచు నఖిలప్రపంచమందు, నలరఁ దనయందు నున్నమహాత్ము హరిని
జిదచిదానందమయునిలక్ష్మీవరుఁ బరము, నీశ్వరేశ్వరుఁ బొడగనె సిద్ధచరిత.

వ. ఇట్లు సుశీలసంపన్నుండును బ్రహ్మణ్యుండును ధర్మసేతురక్షకుండును దీనవత్సలుండు నయి యవని పాలించుధ్రువుండు దన్నుఁ బ్రజలు దండ్రి యని తలంప నిరువదియాఱువేలేండ్లు భోగంబులచేతం బుణ్యక్షయంబును నభోగంబు లైనయాగాదులచేత నశుభక్షయంబునుం జేయుచు బహుకాలంబు దనుకఁ ద్రివర్గసాధనంబుగా రాజ్యంబు సేసి కొడుకునకుఁ బట్టంబు గట్టి యచలితేంద్రియుండై య

విద్యారచితస్వప్నగంధర్వనగరోపమం బయిన దేహాదికం బగువిశ్వంబు భగవన్మాయారచితం బని యాత్మం దలంచుచు వెండియు. 369

చ. మనునిభుఁ డంత భృత్యజన మంత్రిపురోహితబంధుమిత్రనం
దనపశువిత్తరత్నవని తాగృహరమ్యవిహారశైలవా
రినిధిపరీతభూతలహ రిద్విపముఖ్యపదార్థజాలముల్
ఘనమతిచే ననిత్యములు గాఁ దలపోసి విరక్తచిత్తుఁ డై. 370

సీ. పురము వెల్వడి చని పుణ్యభూబదరికా, ఘనవిశాలానదీ కలితమంగ
ళాంబుపూరంబుల నసురక్తిమైఁ గ్రుంకి, కమనీయపరిశుద్ధ కరణుఁ డగుచుఁ
బద్మాసనస్థుఁ డై పవనుని బంధించి, నెలకొని ముకుళిత నేత్రుఁ డగుచు
హరిరూపవైభవ ధ్యానంబు సేయుచు, భగవంతు నచ్యుతుఁ బద్మనేత్రు
తే. నందు సతతంబు నిశ్చల మైనయట్టి
భక్తిఁ బ్రవహింపఁ జేయుచుఁ బరమమోద
బాష్పధారాభిషిక్తుండు భవ్యయశుఁడుఁ
బులకితాంగుండు నగుచు నిర్మలుఁ దనర్చి. 371

వ. మఱియు విగతక్లేశుండును ముక్తలింగుండునునై ధ్రువుండు తన్నుఁ దా మఱచి యుండుసమయంబున దశదిక్కుల నుద్యద్రాకానిశానాయకుండునుంబోలె వెలింగించుచు నాకాశంబుననుండి యొక్కవిమానంబు ననుదేర నందు దేవశ్రేష్ఠులును జతుర్భుజులును రక్తాంబుజేక్షణులును శ్యామవర్ణులును గదాధరులును సువాసులును గిరీటహారాంగదకుండలధరులును గౌమారవయస్కులును నుత్తమశ్లోకకింకరులు నయినవారల నిద్దఱం గని సంభ్రమంబున లేచి మధుసూదనునామంబులు సంస్మరించుచు వారల భగవత్కింకరులం గాఁ దలంచి దండప్రణామంబు లాచరించినం గృష్ణపాదారవిందవిన్యస్తచిత్తుండుఁ గృతాంజలియు వినమితకంధరుండు నైనధ్రువునిం గనుంగొని పుష్కరనాభభక్తులైన సునందనందులు ప్రీతియుక్తులై మందస్మితు లగుచు ని ట్లనిరి. 372

ఉ. ఓనృప నీకు భద్రమగు నొప్పగు చున్నమదీయవాక్యముల్
వీనులయందుఁ జొన్పుము వివేకముతో నయిదేండ్లనాఁడు మే
ధానిధివై యొనర్చినయు దాత్తతపోవ్రతనిష్ఠచేతఁ దే
జోనయశాలి యైనమధుసూదనుఁ దృప్తి వహింపఁ జేయవే. 373

ఆ. అట్టిశార్ఙ్గపాణి యఖిలజగద్భర్త, దేవదేవుఁ డతులదివ్యమూర్తి
[1]మమ్ముఁ బనుప మేము మాధవపదమున, కర్థి నిన్నుఁ గొనుచు నరుగుటకును.

వ. వచ్చితిమి యేపదంబునేని సూరిజనంబులు (సర్వోత్తమంబని) పొందుదురు దేనిఁ జంద్రదివాకరగ్రహనక్షత్రతారాగణంబులు ప్రదక్షిణంబుగాఁ దిరుగు చుండు

1 పార్షదులము మేము ♦ భగవత్పదంబున.

(మఱియు నీదుపితరులచేతను నన్యులచేతను ననధిష్ఠితంబును జగద్వంద్యంబును భక్తజనార్తి([1]దుర్జయంబును నయినవిష్ణుపదంబుం బొందుదువు రమ్మిదె విమానశ్రేష్ఠం బుత్తమశ్లోకజనమౌళిమణి యైనశ్రీహరి పుత్తెంచె దీని నెక్క నర్హుండ వనిన నుడుక్రమప్రియుం డయినధ్రువుండు తన్మధురవాక్యంబులు విని కృతాభిషిక్తుం డయి యచ్చటిమునులకుఁ బ్రణమిల్లి తదాశీర్వాదంబులు గైకొని విమానంబునకుం బ్రదక్షిణార్చనంబులు గావించి హరిపార్షదు లైనసునందనందులకు వందనం బాచరించి భగవద్రూపవిన్యస్తచక్షురంతఃకరణాదికుం డగుచు విమానాధిరోహణంబు గావించుటకు హిరణ్మయరూపంబు ధరియించె నప్పుడు. 375

క. సురదుందుభిపణవానక, మురజాదులు మొరసె విరులముసురు గురిసెఁ గి
న్నరగంధర్వులపాటలు, భరితము లై చెలఁగె నప్పుడు భవ్యచరిత్రా. 376

వ. అట్టిసమయంబున ధ్రువుండు దుర్గమం బగుత్రివిష్టపంబునకు నేఁగువాఁ డగుచు దీన యగుజనని దిగనాడి యెట్లు వోవుదు నని చింతించువానిం బార్షదు లవలోకించి యగ్రభాగంబున విమానారూఢ యై యేఁగుచున్నజననిం జూపిన సంతుష్టాంతరంగుం డగుచు. 377

క. జనని సునీతిని మున్నిడి, కొని యతులవిమాన మెక్కి గొనకొని విబుధుల్
దనమీఁదఁ బుష్పవర్షము, లనయముఁ గురియింప ధ్రువుఁడు హర్షముతోడన్.

క. చని చని వెస గ్రహమండల, మును ద్రైలోక్యంబు సప్తమునిమండలముం
ఘనుఁ డుత్తరించి యవ్వలఁ, దనరెడుహరిపదము నొందెఁ దద్దయుఁ బ్రీతిన్.

వ. అది మఱియు నిజకాంతిచేతం ద్రిలోకంబులం బ్రకాశింపం జేయుచు నిర్దయాగమ్యంబును శాంతులు సమదర్శనులు శుద్ధులు సర్వభూతానురంజనులు నచ్యుతభక్తబాంధవులు నయినభద్రాచారులకు సుగమ్యంబును నయి గంభీరవేగంబు ననిమిషంబు నగుజ్యోతిశ్చక్రంబు సమాహితం బై గోగణంబు మేధియందుం బోలె నెందుఁ బరిభ్రమించు చుండు నట్టియచ్యుతపదంబునం బొంది విష్ణుపరాయణుం డైనధ్రువుండు త్రిలోకచూడామణి యై యొప్పు చుండె నప్పుడు భగవంతుం డైననారదుండు ధ్రువునిమహిమం గనుంగొని ప్రచేతస్సత్త్రంబునందు వీణ వాయించుచు. 380

సీ. పతియె దైవంబుగా భావంబులోపలఁ, దలఁచుసునీతి నందనుతపఃప్ర
భా[2]వము క్రియ ధర్మభవ్యనిష్ఠలఁ బొందఁ, జాలరు బ్రహ్మర్షి జనము లనిన
క్షత్త్రియకులు నెన్నఁగా నేల యెవ్వఁడు, పంచసంవత్సరప్రాయమునను
సురుచిమర్మోక్త్యుగ్రశరభిన్నహృదయుఁ డై, మద్వాక్యహితబోధమతిఁ దనర్చి
తే. వనమునకు నేఁగి హరిభక్తివశత నొంది, యజితుఁ డగుహరి తనవశుఁ డై చరింప
జేసి వెసఁ దత్పదంబును జెందె నట్టి, హరిపదంబును బొంద నెవ్వారికిఁ దరము.

---

1 నట్టిదుర్జయంబును. 2. భగవద్ధర్మ.

క. అని పాడె ననుచు విదురున, కనఘుఁడు మైత్రేయుఁ డనియె నంచితభక్తిన్
వినుతోద్దామయశస్కుం, డనఁ గల యా ధ్రువునిచరిత మార్యస్తుత్యా. 382

సీ. మహితసత్పురుషసమ్మతమును ధన్యంబు, స్వర్గప్రదంబు యశస్కరంబు
నాయుష్కరంబుఁ బుణ్యప్రదాయకమును, మంగళకర మఘమర్షణంబు
సౌమనస్యముఁ బ్రశంసాయోగ్యమును బాప, హరమును ధ్రువపదప్రాపకంబు
నై యొప్పునీయుపాఖ్యానంబుఁ దగ నీకు, నెఱిఁగించితిని దీని నెవ్వఁ డేనిఁ

తే. దివుట శ్రద్ధాగరిష్ఠుఁ డై తీర్థపాద
చరణసరసీరుహద్వయాశ్రయుఁడు నైన
భవ్యచరితు[1] దినాంతప్రభాతవేళ
నలఘుమతిఁ బూర్ణిమామావాస్యలందు మఱియు. 383

తే. ద్వాదశిని బద్మబాంధవవాసరమున, శ్రవణనక్షత్రమున దినక్షయమునందుఁ
బరఁగ సంక్రమణవ్యతీపాతలందు, సఫల భక్తిని వినునట్టిసజ్జనులకు. 384

వ. క్లేశనాశంబును మహాప్రకాశంబును నైనభగవద్భక్తియు శీలాదిగుణంబులును గలుగు మఱియుఁ దేజఃకామునకుఁ దేజంబును మనఃకామునకు మనంబును నిష్కామునకుఁ దత్త్వవిజ్ఞానంబును గలుగు దీని వినిపించువారికి దేవతానుగ్రహంబు గలుగు నిట్టియుపాఖ్యానంబు నీ కెఱింగించితి నని మైత్రేయుండు విదురునకుఁ జెప్పినక్రమంబున శుకయోగి పరీక్షిత్తున కెఱింగించిన తెఱంగు సూతుండు శౌనకాదులకు వినిపించి వెండియు ని ట్లనియె నట్లు సెప్పినమైత్రేయునిం గని విదురుం డి ట్లనియె. 385

సీ. అనఘాత్మ నారదమునిపతి ధ్రువచరి, త్రము ప్రచేతసులసత్త్రంబునందు
నర్థిమైఁ గీర్తించె నంటి ప్రచేతసు, లన నెవ్వరెవ్వరితనయు లెట్టి
వంశజుల్ సత్త్ర మెవ్వలనను జేసి ర, ధ్వరమందు నిజకులధర్మశీలు
రగుప్రచేతసులచే యజియింపఁబడునట్టి, యజ్ఞపూరుషుఁ డగు నచ్యుతాంఘ్రి

తే. భక్తియుక్తుఁడు విదితసద్భాగవతుఁడు, దివిరి హరిపాదసేవావిధిప్రయుక్త
దేవదర్శనుఁ డగునట్టిదివ్యయోగి, నారదుం డెట్లు గొనియాడె శౌరికథలు.

క. నా కిపు డెఱిఁగింపుము సు, శ్లోకునిచరితామృతంబు శ్రోత్రాంజలులం
బై కొని జుఱ్ఱియుఁ దనివిం, గైకొన కున్నది మనంబు గుణోపేతా. 387

క. అని యడిగిన విదురునిఁ గనుఁ, గొని మైత్రేయుండు పలికె గొనకొని ధ్రువుఁడుర్
వనమునకుఁ జనిన నాతని, తనయుం డగునుత్కలుండు యనఘుం డై. 388

సీ. చతురుఁ డాజన్మప్రశాంతుండు నిస్సంగుఁ, డును సమదర్శనుండును ఘనుండు
నై యాత్మయందు లోకావళి లోకంబు, లందు నాత్మను జూచు చనఘమైన
యనుపమయోగక్రియాపావకాదగ్ధ, కర్మమలాశయకలనఁ బేర్చి

---

1. ‘డు సాయంప్రాతలందు’ వ్రా. ప్ర.

జడునికైవడిఁ జీకుచందంబునను మూఁగపగిది నున్మత్తునిభంగిఁ జెవిటి

తే. వడువునను గానఁబడుచు సర్వజ్ఞుఁ డై ప్ర, శాంతకీలహుతాశనుసరణిఁ బొల్చి
సతతశాంతంబు సంచితజ్ఞానమయము, నైన బ్రహ్మస్వరూపంబు నాత్మఁదలఁచి.

క. తనకంటె నితర మొకటెఱుఁగనికతమున సార్వభౌమకశ్రీఁ బొందన్
మనమునఁ గోరక యుండుటఁ, గని కులవృద్ధులును మంత్రిగణములు నంతన్.

వ. అతని నున్మత్తునింగాఁ దెలిసి తదనుజుం డైన వత్సరునికిఁ బట్టంబు గట్టి రావత్సరునికి సర్వర్థి యనుభార్యయందుఁ బుష్పార్ణుండును జంద్రకేతుండును నిషుండును నూర్జుండును వసువును జయుండును నన నార్వురుతనయులు గలిగి రందుఁ బుష్పార్ణుం డనువానికిఁ బ్రభయు దోషయు ననునిద్దఱు భార్య లై రందుఁ బ్రభ యనుదానికిం బ్రాతర్మధ్యందినసాయంబు లనుసుతత్రయంబును దోష యనుదానికిం బ్రదోషనిశీథవ్యుష్టు లనువారు ముగ్గురును బుట్టి రందు వ్యుష్టుఁ డనువానికిఁ బుష్కరిణి యనుపత్నియందు సర్వతేజుం డనుసుతుండు పుట్టె వానికి నాకూతి యనుమహిషివలనఁ జక్షుస్సంజ్ఞుం డయినమనువు జనియించె వానికి నడ్వల యనుభార్యయందుఁ బురువును గుత్సుండును ద్రితుండును ద్యుమ్నుండును సత్యవంతుండును ఋతుండును వ్రతుండును నగ్నిష్టోముండును నతిరాత్రుండును సుద్యుమ్నుండును శిబియును నుల్ముకుండును ననుపన్నిద్దఱు తనయులు గలిగి రందు నుల్ముకునికిఁ బుష్కరిణి యనుదానివలన నంగుండును సుమనసుండును ఖ్యాతియుఁ గ్రతువును నంగిరసుండును గయుండును సత్యవంతుండును ననునార్వురు గొడుకులు పుట్టి రందు నంగునికి సునీథ యనుధర్మపత్నివలన వేనుం డనుపుత్త్రుం డుదయించిన. 391

మ. క్షితినాథోత్తముఁ డాత్మనందనునిదుశ్శీలంబు వీక్షించి దుః
ఖితుఁ డై యొంటిగఁ దప్పురిన్ వెడలి యేఁగెన్ వేగ మొందేనిఁ ద
ద్గతి వీక్షించి మునీశ్వరుల్ గుపితు లై దంభోళిసంకాశవా
క్యతతిన్ జావ శపింప వాఁ డపుడు పీఁకం గూలె నమ్మేదినిన్. 392

సీ. కైకొని యప్పుడు లోకం బరాజక మైనఁ, బ్రజలు దస్కరపీడఁ బల్లటిల్ల
గనుఁగొని దుఃఖించి మునులు గతాసుఁ డై, పడినవేనునివలపలిభుజంబు
నర్థి మథంప నారాయణాంశంబున, నాదిరాజన నొప్పునట్టిపృథుఁడు
జనియించె ననవుఁడు విని విదురుఁడు మునిఁ, గనుఁగొని పలికె నోయనఘచరిత

తే. సాధువు సుశీలనిధియును సజ్జనుండు, నలఘుబ్రహ్మణ్యుఁడును నైనయట్టియంగ
ధరణివిభునకు దుష్టసంతాన మెట్లు, గలిగె నయ్యంగపతి దేమికారణమున.

వ. విమనస్కుం డగుచుఁ బురంబు విడిచె ధర్మకోవిదు లైనమునులు దండవ్రతధరుండును రాజు నగువేనునియందు నేపాపంబు నిరూపించి బ్రహ్మదండం బొనర్చిరది యునుంగాక లోకంబున రాజులు లోకపాలతేజోధరులుఁ (బ్రజాపాలనాసక్తులుఁ)

గావునఁ గల్మషంబు గలిగినం బ్రజలచేత [1]నవజ్ఞానర్హు లై యుందురు గావున
నా వేనుని చరిత్రంబు శ్రద్ధాగరిష్ఠుండు భక్తుండు నైననాకుం బరాపరవిదగ్రేస
రుండ వయిననీ వెఱింగింప నర్హుండ వనిన మైత్రేయుం డతని కి ట్లనియె. 393

అంగపుత్రుం డగు వేనుని చరిత్రము.

సీ. అనఘాత్మ రాజర్షి యైనట్టియయ్యంగ, మేదినీవిభుఁ డశ్వమేధమఖము
గావింప ఋత్విఙ్నికాయంబుచేత నాహూత మయ్యును సురవ్రాత మంత
నాత్మహవిర్భాగ మందరా కుండిన, నప్పుడు ఋత్విక్కు లద్భుతంబు
నందుచు యజమానుఁ డైనయయ్యంగమహీవరుఁ జూచి రాజేంద్ర యిట్లు
తే. త్రిదశు లిదె పిల్వఁబడియు సంప్రీతి నాత్మ
భాగములఁ బొంద రా రైరి భవ్యచరిత
యేమి హేతువొ యిది మాకు నెఱుఁగఁబడదు
కనఁగ హోమంబు దుష్టంబు గాదు మఱియు. 394

వ. శ్రద్ధాయుక్తు లై దృఢవ్రతు లైనయీబ్రహ్మవాదులచేత సంప్రయుక్తంబు లైన
యీచ్ఛందస్సులు వీర్యవంతంబు లయి యున్నయవి యిందు దేవతాపరాధం
బణుమాత్రం బయిన నెఱుంగ మిట్టిచోటం గర్మసాక్షు లయిన దేవతలు స్వకీయ
భాగంబు లంగీకరింపకుండుటకుఁ గతం బెయ్యదియో యనిన నయ్యంగుండు
దుఃఖితస్వాంతుం డై తన్నిమిత్తంబు సదస్యుల నడుగం దలంచి వారలయను
మతిం బడసి మౌనంబు మాని యి ట్లనియె. 395

ఆ. అనఘచరితులార యాహూతు లయ్యును, సర్వగణము లాత్మభాగములను
స్వీకరింప రేను జేసినయపరాధ, మెట్టి దనిన వార లిట్టు లనిరి. 396

క. నరనాథా యిది యిప్పుడు, వొరసినదుష్కృతము గాదు పూర్వభవమునం
బరఁగినదురితం బిది యా, దరమున నెఱిఁగింతు మింత ధన్యచరిత్రా. 397

క. నీ వింతవాఁడ వయ్యును, భూవర సంతానలాభమును బొందమి నా
దేవతలు యాగభాగము, లీవేళ భుజింప రైరి యిందుకు నీవున్. 398

తే. పుత్రకామేష్టిఁ గావించి పుత్రుఁ బడయు, మట్లు సేసిన దేవత లాత్మభాగ
మఱి నంగీకరింతు రయ్యజ్ఞపురుషు, హరి భజించిన సకలకార్యములుఁ గలుగు.

వ. అనిన నాతండు సంతానార్థంబు శిపివిష్టదేవతాకం బయినపురోడాశంబుచే హో
మంబు గావించినం దదీయహోమకుండంబునందు హేమమాల్యాంబరాభరణుం
డయినపురుషుండు హిరణ్మయపాత్రంబున స్నిగ్ధపాయసంబు గొనుచు నుదయిం
చిన నప్పుడు విప్రానుమతంబున నారాజు దత్పాయసంబు నంజలిచే గ్రహించి
సంతోషయుక్తుం డగుచు భార్య కొసంగె నంత. 400

చ. కమలదళాక్షి పాయసము గౌతుక మొప్ప భుజించి భర్తృసం

---

1 నవధ్యు లై యుందురు.

గమమునఁ జేసి తత్తరుణామ ♦ గర్భముఁ దాల్చి కుమారుఁ గాంచె న
క్కొమరుఁడు నంత మాతృజనక ♦ కుం డగుమృత్యువుఁ బోలి తా నధ
ర్మమునఁ జరించు చుండె గుణ ♦ మండన వేనుఁ డనంగ నిచ్చలున్. 401

చ. ఎనయఁగ బాల్యమందుఁ దన ♦ యీడుకుమారులఁ గ్రీడఁబోలె నె
మ్మనమున భీతి లేక కృప ♦ మాలి పశుప్రకరంబు నొంచుపో
ల్కిని నరికట్టి చంపుచును ♦ గిల్బిషలుబ్ధకవృత్తిమై శరా
సనశరముల్ ధరించి మృగ ♦ జాతి నసాధుగతిన్ వధించుచున్. 402

వ. ఇట్లు మాతామహదోషంబునం బాపప్రవర్తనుం డై చరియించుకొడుకుం జూచి యంగుండు వివిధశాసనంబుల దండించియు నతనిదుశ్చేష్టితంబులు మానుపం జాలక దుఃఖితాత్ముం డై మనంబున. 403

క. అనయము నిట్టికుపుత్రునిఁ, గని పరితాపంబుఁ బొందుకంటెను ధరణి
న్ననపత్యుం డగు టొప్పును, వనజాక్షు భజించునట్టివాఁ డగువాఁడున్. 404

వ. అని వెండియు నిట్లనియె. 405

సీ. జనులకు దుష్పుత్రకునిచేత నపకీర్తి, యు నధర్మమును సర్వజనవిరోధ
మును మనోవ్యథయును ♦ ననయంబుఁ బ్రాపించు, నట్టికుపుత్రు మోహమున విడువఁ
జాలక బహుమాన♦సంగతిఁ గను నెవ్వఁ, డతనిగేహంబు దుఃఖాలయంబు
నగు నని మఱియు ని ♦ ట్లను మనుజుండు శోక,కస్థాన మగుపుత్రుకతనఁ జేసి

తే. యనుపమక్లేశభాజనం ♦ బయినగృహము
విడుచుఁ గావున నిట్టివి ♦ వేకహీనుఁ
డగుకుపుత్రు సుపుత్రుఁగా ♦ నాత్మఁ దలఁతు
ననుచు నారాజు బహుదుఃఖితాత్ముఁ డగుచు. 406

క. తగుసుమహైశ్వర్యోదయ, మగుగృహమును బ్రజల నిద్ర ♦ నందినభార్యన్
దిగవిడిచి యెక్కడేనియు, జగతీశుఁడు సనె నిశీథ♦సమయమునందున్. 407

వ. అంతఁ దద్వృత్తాంతం బంతయు సుహృద్బాంధవపురోహితామాత్యప్రభృతు లయినప్రజ లెఱింగి దుఃఖించుచున్నసమయంబున భూమియం దెల్ల యెడలఁ దదన్వేషణం బాచరించి గూఢుం డయినపరమపురుషునిం గాన లేనికుయోగి చందంబున నారాజుం బొడగాన లేక విఫలోద్యోగు లయి మగిడి పురంబునకు వచ్చిరి తదనంతరంబ. 408

సీ. సమధిక బ్రహ్మనిష్ఠాతిగరిష్ఠు లౌ, భృగ్వాదిమౌనీంద్ర♦బృంద మపుడు
[1]లోకావనైకావ♦లోకనోత్సుకు లైన, జనులు స్వరక్షక♦జనవిభుండు
లేమిఁ బశుప్రాయు ♦ లై మెలంగుటఁ గని, యంత వేనునిమాత ♦ యగుసునీథ
యనుమతి నఖిలప్ర♦జావళి కప్రియుం, డైన నవ్వేనుఁ బ♦ట్టాభిషిక్తుఁ

1 లై కొని లోకర♦క్షకు నెల్ల నీలోక,జనరక్షకుం డగు♦జనవిభుండు.

తే. జేసి రంతట మహి నుగ్రశాసనుఁ డగు, వేనుఁ బట్టంబు గట్టుట విని సమస్త
[1]తస్కరులు సర్వభీతిచేఁ దలఁగుమూషికములకై వడి నడఁగిరి గహనములను.
వ. అంత నతండు. 410

చ. పటువడి నష్టలోకపరిపాలకముఖ్యవిభూతియుక్తుఁ డై
పరఁగి నృపాసనంబున విభాసితుఁ డౌట స్వభావసిద్ధ మై
వఱలుమహావలేపమున వారక సంతతమాననీయస
త్పురుషుల నెల్ల నెంచుఁ బరిభూతులఁ జేయుచు నుండె నిచ్చలున్. 411

చ. మఱియు నతండు భూగగనమార్గములం దొకవేళ నొక్కఁడు
న్నరదము నెక్కి క్రుమ్మరు నిరంకుశవృత్తిఁ జరించు మత్తసిం
ధురవిభుపోల్కి సత్పురుషదూషితవర్తన నొప్పుచున్ నిరం
తరసుజనాపరాధకృతతత్పరమానసుఁ డై క్రమంబునన్. 412

క. దివ్యులు వెఱఁగందఁగఁ బృథ్వీవ్యోమము లగల భేరి వ్రేయించె నయ
ష్టవ్య మదాతవ్య మహో,తవ్యం విప్రా యనుచు నుదాత్తధ్వనులన్. 413

క. అని యిట్టులు భేరీరవమునఁ జేసి సమస్తధర్మములు వారింపన్
మును లవినీతుం డగు వేనునిదుశ్చరితంబు జనమనోభయ మగుటన్. 414

తే. కని కృపాయత్తు లగుచు నిట్లనిరి యిట్టి
రాజచోరభయంబు లీభూజనులను
బలసి యిరువంకలను బాధవఱుపఁ జొచ్చె
దారువందులవహ్ని చందమునఁ బెలుచ. 415

చ. అరయ నరాజకం బగుమహాభయముం దొలఁగింపఁ గోరి యి
ట్లెఱుఁగక యీయనర్హుని మహీపతిఁ జేసినయట్టిదోషముం
బరువడిఁ జెంద దుగ్ధచయపానమునం బరివృద్ధి నొందున
య్యురగముభీతి పోషకుని నొందినరీతి ననర్హహేతు వై. 416

వ. అదియునుం గాక. 417

క. మునుకొని సునీథగర్భంబున జనియించియు స్వభావమున దుర్జనుఁ డై
యెనయఁ బ్రజాపాలనమునకును బాల్పడి ప్రజల మన్నిగొనఁ జొచ్చెఁ గదే.

వ. అదిగాన యీ వేనుండు పూర్వంబున జ్ఞానసంపన్నులచేత రాజుగాఁ జేయంబడియెఁ
గావున నిట్టివాని మన మంగళమును గోరి ప్రార్థించితిమి లోకరక్షణార్థం బగు
టఁ దద్దోషంబు మనల స్పృశింపదు సమీచీనోక్తులం జేసి పిలిచి ననునయింప వాని
గ్రహింపకుండెనేని మున్న లోకధిక్కారాగ్నిసందగ్ధుం డగువీని మన తేజోమ
హాగ్నిచేత భస్మీభూతుం జేయుద మని యాలోచించి గూఢమన్యులగుచు వేను
నిం గదియం జని యతని కిట్లనిరి. 419

---

1 జనులు మార్జాలమును గని ♦ చనెడిమూషికములకై వడి నడచిరి ♦ గహనములను.

క. నరపాలక నీ కాయువు, సిరియును బలమును యశంబుఁ జేకుఱు వృద్ధిం
బొరయుదు గాకనుచు మనో,హరముగ నాశీర్వదించి యతివినయమునన్. 420

వ. ఇట్లనిరి నరేంద్రా యే మొక్కటి విన్నవించెద మవధరింపుము పురుషులకు వాఙ్మనఃకాయవృత్తులవలన నాచరించుధర్మంబు సమస్తలోకంబులను విశోకంబులం జేయు ననంగు లయినవారికి మోక్షంబు నిచ్చు నట్టిధర్మంబు ప్రజలకు క్షేమ కారణంబు గావున నీయందుఁ జెడకుండుం గాక యని పలికి మఱియు ధర్మంబు నాశంబునొందిన నైశ్వర్యంబువలన మోసపోవుటచే రాజు విడువంబడు నని చెప్పి వెండియు నిట్లనిరి దుష్టచిత్తులగునమాత్యులవలనను దస్కరులవలనను బ్రజలు నాశంబు నొందకుండ రక్షించుచు యథాన్యాయంబుగ వారలచేఁ గరంబు గొనుచు నుండుమహీపతి యిహపరసౌఖ్యంబుల నందు నదియునుం గాక యెవ్వనిరాష్ట్రంబున నేపురంబున యజ్ఞేశ్వరుం డయినపురుషోత్తముండు నిజవర్ణాశ్రమోచితం బయినధర్మంబు గలవారిచేత యజియింపంబడు నట్టినిజశాసనవర్తి యగురాజువలన సర్వభూతభావనుండును మహాభాగుండును భగవంతుండును నగుసర్వేశ్వరుండు సంతుష్టుండగు నట్టిసకలజగదీశ్వరుం డైనసర్వేశ్వరుండు సంతోషించిన రాష్ట్రాధిపతికి సర్వసౌఖ్యంబులుఁ బ్రాపించు లోకపాలకు లగువారు సర్వేశ్వరునికొఱకు బలిప్రదానంబులు సేయుదురు సమస్తలోకదేవతాయజ్ఞాదిసంగ్రహుండును వేదమయుండును ద్రవ్యమయుండును దపోమయుండు నగునారాయణుని విచిత్రంబు లైనయజ్ఞంబులచేత యజనంబు సేసిన నీకు నభయం బగు మోక్షంబునుం గలుగుం గావున నీరాజ్యంబున మఖంబులు సేయుమని యాజ్ఞాపింపుము నీదేశంబునఁ జేయంబడినయజ్ఞంబులచేత హరికళాయుక్తంబు లగుదేవగణంబులు స్విష్టంబు లై తుష్టంబు లగుచు భవదీయవాంఛితార్థంబుల నిత్తురు గావున దేవతాతిరస్కారంబు నీకు యుక్తంబు గాదు వేదచోదితంబు లగుధర్మంబులం దాసక్తుండవు గ మ్మనిన వేనుం డిట్లనియె. 421

క. మునులార మీర లిప్పుడు, నను నీగతిఁ బడుచుఁదనమునం బలికితి రై
నను నది యధర్మ మందుల, నెనయఁగ ధర్మ మనఁ గలదె యెచ్చటనైనన్.

వ. అదియునుం గాక. 423

చ. ఎనయఁగ జారకామిని నిజేశుని ముచ్చిలి జారపూరుషుం
దనపతి గాఁ దలంచుగతిఁ దద్దయు మూఢమనస్కు లై తన
ర్చిననరపాలరూపము ధరించినయీశ్వరు నన్నెఱుంగ క
న్యుని భజియింప మీ రిహపరోన్నతసౌఖ్యము లంద రెన్నఁడున్. 424

వ. అని మఱియు నిట్లనియె యజ్ఞపురుషుం డన నెవ్వం డెవ్వనియందు మీకు భక్తిస్నేహంబు లుదయించె భర్తృస్నేహవిదూరము లైనకుయోషిద్గణంబులు జారునందుఁ జేయుభక్తిచందంబునఁ బలికెద రదియునుం గాక. 425

క. హరి హర హిరణ్యగర్భ, స్వరధీశ్వర వహ్ని శమన । జలధిపతి మరు
న్నరవాహన శశి భూ రవి, సురముఖ్యులు నృపశరీర।సూచకు లగుటన్. 426

క. పరికించి నను భజింపఁడు, ధరణీశుఁడు సర్వదేవ।తామయుఁ డగు మ
త్సర ముడుగుఁడు నాకంటెను, బురుషుఁడు మఱియెవ్వఁ డగ్ర।పూజార్హుఁడిలన్.

వ. అది గాన మీరు నాయందు బలివిధానంబులు సేయుం డని పాపకర్ముండు నస
త్ప్రవర్తకుండు విపరీతజ్ఞానుండు నష్టమంగళుండు నగు వేనుండు పండితమాని య
గుచుం బలికి మునులవచనంబులు నిరాకరించి యూరకున్న నమ్మునులు భగ్నమ
నోరథులై తమలో ని ట్లని రీదారుణకర్ముం డయినపాతకుండు హతుం డగుం
గాక వీఁడు జీవించెనేని వీనిచేత నీజగంబులు భస్మంబులు గాఁగల విది నిశ్చితంబు
దుర్వృత్తుం డగువీఁడు మహారాజసింహాసనంబున కర్హుండు గాఁడు వీఁడు మున్ను
నేసర్వేశ్వరుననుగ్రహంబున నిట్టివిభూతియుక్తుం డయ్యె నట్టియజ్ఞపతి యైనశ్రీ
మహావిష్ణుని నిందించుచున్నవాఁడు గావున నిర్లజ్జుండైన హరినిందకుని హననంబు
సేయ వలయు నని మును లుద్యోగించి యాత్మప్రకాశితం బైనక్రోధంబునం జేసి
హుంకారమాత్రంబున నాయీశ్వరనిందాహతుం డగు వేనునిం బొలియం జేసి
రంత. 428

క. అరసి సునీథయు శోకా,తుర యై తనసుతుఁడు దనువుఁ । దొఱఁగినఁ దదనం
తరమునను యోగశక్తిం, బరువడి నిజరాజ్య మరసి । పరిపాలించెన్. 429

వ. అంత నొక్కనాఁడు. 430

సీ. మునివరేణ్యులు భక్తి । దనర సరస్వతీ,సలిలంబులను గృత।స్నాను లగుచు
మునుకొని తత్తీర।మున నగ్నిహోత్రముల్, విలసిల్ల నియతిఁ గా।వించి యచటఁ
దవిలి సత్పురుషక।థావిశేషంబులు, సలుపుచు నుండంగ । సకలలోక
భయదంబు లగుమహో।త్పాతముల్ వొడఁచిన,మసలి లోకంబు ల।మంగళములు
తే. వొరయకుండెడుఁ గాకనిర్।బుద్ధిలోనఁ, దలఁచుచుండఁగఁ బెలుచ ను।దగ్రమగుచు
సర్వదిశలను బాంసువ।ర్షంబు గురిసెఁ, దస్కరులు సర్వజనులవి।త్తములు గొనిరి.

వ. ఇట్టిలోకోపద్రవం బెఱింగి జననాథుం డుపరతుం డగుటం జేసి జనపదంబు లరాజ
కంబులై యన్యోన్యహింసల నొందుచుం దస్కరబాధితంబు లగుచునుండుట యె
ఱింగియుఁ దన్నివారణంబునకు సమర్థు లయ్యును జోరాదిబాధలం గనుంగొనుచు
మునులు వారింపక యుండిరి మఱియు సమదర్శనుండు శాంతుండు మననశీలుం
డు నగుబ్రాహ్మణుండు దీనుల నుపేక్షించిన నతనితపంబు భిన్నభాండగతం బయిన
క్షీరంబుచందంబున క్షయించుం గావున నంగవసుధాధీశవంశోద్భవులు హరిపదా
శ్రయు లగుటం జేసియు నమోఘసత్త్వనిష్ఠు లగుటం జేసియు వీరలవంశంబు వి
చ్ఛిత్తి నొందింప ననర్హంబు గాన స్థాపనీయం బగు నని నిశ్చయించి మృతుం
డైన వేనునికళేబరంబు డగ్గఱ వచ్చి తదూరుమథనంబు గావింప నందు. 432

సీ. ఘనకాకకృష్ణసంకాశవర్ణుండును, హ్రస్వావయవుఁడు మహాహనుండు
హ్రస్వబాహుండును హ్రస్వపాదుండును, నిమ్ననాసాగ్రుండు నెఱయురక్త
నయనుండుఁ దామ్రవర్ణశ్మశ్రుకేశుండు, నతిదీనవదనుండు నైనయట్టి
యొక్కనిషాదకుండుదయించి యేమి సేయుదు నని పలుకుచు నున్నఁ జూచి
తే. వరమునులు నిషీద యనుచుఁ బలుకుటయును
దాస వాఁడు నిషాదాభిధానుఁ డయ్యె
నతనివంశ్యులు గిరికాననాళి వేను
కల్మషముఁ దెల్పుచుండిరి కడఁగి మఱియు. 433
క. అనయము ననపత్యుం డగు,మనుజేంద్రునిబాహు లంత మథియించిన నం
దనఘం బగునొకమిథునము, జనియించెను సకలజనులు సమ్మద మందన్. 434
వ. అందు లోకరక్షణార్థంబు గా నారాయణాంశంబున నొక్కపురుషుండును హరికి
నిత్యానపాయిని యగు లక్ష్మీకళాకలిత (యై గుణంబు లనుభూషణంబులకు నలం
కారప్రదాత్రి)యగుకామినియు జనియించె నందుఁబృథుశ్రవుండును బృథుయ
శుండు నగుట నతండు పృథుచక్రవర్తి యనుపేరం బ్రసిద్ధుం డయ్యె నయ్యంగన
యు నర్చి యనునామంబునం దనరుచు నతని వరియించె నాసమయంబున. 435
సీ. అందంద కురియించి రమరులు మునినాథ,వితతి మోదం బంద విరులవానఁ
బరమానురక్తి శుంభల్లీలఁ జూపట్టె, సురపతివీట నచ్చరలయాట
కర్ణరసాయనక్రమముగ వీతెంచెఁ, బఱపైన తేటికిన్నరులపాట
యనిమిషకరహతం బై చాలఁ జెలఁగెను, విభవోత్సవంబు దుందుభిరవంబు
తే. మునినుతి సెలంగె [1]శిఖిగుండముల వెలింగె, నంత నచటికి సరసీరుహాసనుండు
గరుడగంధర్వదేవతాగణముతోడ, నర్థిఁ జనుదెంచె సమ్మోద మతిశయిల్ల.
వ. అంత. 437
కవిరాజవిరాజితము. అరయఁగ వైన్యునిదక్షిణహస్తమునందు రమారమణీయమనో
హరలలితాయుధ[2]చిహ్నము లంఘ్రులయందు సమగ్రహలాంకుశభా
స్వరకులిశధ్వజచాపసరోరుహశంఖవిరాజితరేఖలు వి
స్ఫురగతి నొప్పఁ బితామహముఖ్యులు నూచి సవిస్మయులైరి తగన్. 438
వ. (ఇతండు నారాయణాంశసంభూతుండు నితనియంగన రమాంశసంభూతయుం గా
నోపుదు రని తలంచి) యయ్యవసరంబున బ్రహ్మవాదు లగుబ్రాహ్మణోత్తము లత
నికి విధ్యుక్తప్రకారంబున రాజ్యాభిషేకంబు గావించిరి తదనంతరంబ. 439
క. సరిదంభోనిధిఖగమృగ,ధరణీసురవర్త్మపర్వతప్రముఖము లై
పరఁగినభూతశ్రేణులు, నరవరునకుఁ దగ నుపాయనము లిచ్చె నొగిన్. 440
తే. సమధికఖ్యాతి నాపృథుచక్రవర్తి

---

1 రవిచంద్రములు వెలింగె. 2 చిహ్నాలు పాదములందు.

దేవి యగునర్చితోఁ గూడ దివ్యవస్త్ర
గంధమాల్యవిభూషణకలితుఁ డగుచుఁ
బావకుఁడుఁబోలె సత్ప్రభాభాసి యయ్యె. 441

సీ. రాజరా జాపృథుఘరాజుకు హేమమ,యం బైనవీరవరాసనంబు
జలపతి జలకణస్రావకం బగుపూర్ణ,చంద్రసన్నిభసితచ్ఛత్త్రికమును
బవమానుఁ డతులశోభన మగువాలవ్య,జనసమంచితసితచామరములు
ధర్ముండు నిర్మలోద్యత్కీర్తిమయ మగు, మహనీయనవపుష్పమాలికయును
తే. జంభవైరి కిరీటంబు శమనుఁ డఖిల,జననియామకదండంబు జలజభవుఁడు
నిగమమయకవచంబు వాణీలలామ, స్వచ్ఛమగునవ్యహారము సమత నిచ్చె.
సీ. దామోదరుండు సుదర్శనచక్రంబు, నవ్యాహతైశ్వర్య మబ్జపాణి
చంద్రార్ధధరుఁ డర్ధచంద్రరేఖాంకిత, కమనీయకోశసంకలితఖడ్గ
మంబిక శతచంద్రమనుఫలకముఁ జంద్రుఁ, డమృతమయశ్వేతహయచయంబు
ద్వష్ట రూపాశ్రయోదాత్తరథంబును, భానుండు ఘృణిమయబాణములను
తే. [1]శిఖియు నజగోవిషాణసంచితమహాజ,గవ మనం దగుచాపంబు నవని దేవి
యోగమయ మైనపాదుకాయుగము గగన,చరులు గీతంబు లిచ్చిరి సంతసమున.
వ. వెండియుం బ్రతిదివసంబు నాకాశంబు పుష్పంబులు గురియింప మహర్షులు సత్యంబు లైనయాశీర్వచనంబులు సలుప సముద్రుండు శంఖంబును నదంబులు పర్వతంబులు నదులును రథమార్గంబు నొసంగెఁ దదనంతరంబ సూతమాగధ వందిజనంబులు దన్ను నుతియించినం బ్రతాపశాలి యగువైన్యుండు మందస్మితసుందరవదనారవిందుం డై చతురవచనుం డగుచు మేఘగంభీరభాషణంబుల వారల కి ట్లనియె. 444
సీ. వందిమాగధసూతవరులార నాయందుఁ, గమనీయగుణములు గలిగె నేని
నర్హంబు నుతిసేయ నవి లేవు నాయందు, నది గాన మీనుతి వ్యర్థమయ్యె
నిటమీఁద గుణములు నేపారి యుండిన, నపుడు నుతించెద రంటి రేని
చతురభాషణు లైనసభ్యులు నుత్తమ,శ్లోకునిగుణములు లోకభూప్ర
తే. సిద్ధములు గాన సన్నుతి సేయుఁ [2]డజుని, నతనిబహువిధభావంబు లభినుతింప
నలవిగాకయె యుండుసురదియుఁ గాక, చతురమతులార మాగధజనములార.
వ. మఱియు మహాత్ములగుణంబులు దనయందు సంభావితంబులు సేయుసామర్థ్యంబులు గలిగిన నందు మహాత్ములగుణంబులు ప్రసిద్ధంబులు గావునం దత్సమంబుగా నెట్లు నుతింప వచ్చు నెవ్వం డే నొకండు శాస్త్రాభ్యాసంబునం దనకు విద్యాతపోయోగగుణంబులు గలుగు నని పలికిన వానిం జూచి సభ్యులు పరిహసింతు రది కుమతి యగువాఁ డెఱుంగిం డదియునుం గాక. 446

---

1 శిఖి యజాగోవి. 2 వేళ, లందు సర్వార్చ్యవంబుల...నలవి గా దని.

క. అతిపరిశుద్ధులు లజ్జాన్వితు లగునట్టిసభ్యనికరము లాత్మ
స్తుతిపరనిందల దోషము, లతిహేయము లని తలంతు రాత్మల నెపుడున్. 447
క. వందిజనంబులు లోకము,లందును బరిశిష్టకర్ము లగుభూపతులన్
నందించు టవశ్యం బై,నం దగదు నుతింప శిశుజనంబులపగిదిన్. 448
క. అని సూతవందిమాగధ,జను లానరనాయకునివచనములు వినియున్
మునిచోదితు లై క్రమ్మఱ, ననురాగము లుప్పతిల్ల నమ్మనుజేంద్రున్. 449
వ. అమృతోపమానంబు లయినమధురవాక్యంబుల ని ట్లనిరి. 450
క. వేనాంగసంభవుండవు, శ్రీనాథకళాంశజుఁడవు చిరతరగుణస
మ్మానార్హుండ వతర్కిత, మైనభవన్మహిమఁ బొగడ నలవియె మాకున్. 451
క. అని వెండియు ని ట్లని రై,నను నొకమార్గంబు గలదు నందింప భవ
ద్ఘనచరితామృతపానం,బునఁ జేసియు మునులవచనములఁ జేసి తగన్. 452
వ. శ్లాఘ్యంబు లైనభవదీయచరిత్రంబుల స్తోత్రంబులు సేసెద మని యి ట్లనిరి. 453
సీ. ఈవైన్యుఁ డఖిలలోకావలి ధర్మాను,వర్తనముల నెప్డు వఱలఁ జేసి
ఘనధర్మమార్గవర్తనులతోఁ దుల్యుఁ డై, ధర్మసేతువుఁ బ్రీతిఁ దగిలి ప్రోచు
ధరను శాత్రవులను దండించు నష్టది, క్పాలకావయవసంకలితుఁ డగుచు
నయ్యయికాలంబులందు భాషణదాన,ములఁ బ్రజారంజనములఁ దనర్చు
తే. [1]సవనసద్వృష్టికరణాదిసక్తుఁ డగుట
నుభయలోకంబులకుఁ బ్రీతి నొదవఁ జేయు
న్యాయమార్గంబునను భూజనాళిధనముఁ
బుచ్చుకొని యిచ్చు సూర్యుఁడుఁబోలె నితఁడు. 454
వ. మఱియును. 455
సీ. సర్వభూతములకు సముఁడు[2]ను బర్యాతి,క్రమమున లోకాపరాధములను
నతిశాంతసంయుక్తుఁ డై సహించుచునార్తు, లగువారియెడఁ గృపాయత్తుఁ డగుచు
నరరూపు దాల్చినహరిమూర్తి గావున, నింద్రుండు వర్షించి యెల్లప్రజల
రక్షించుగతిఁ దాను రక్షించు నమృతాంశు,సన్నిభవదనాబ్జసస్మితాను
తే. రాగమిళితావలోకనరాజిఁ జేసి, సకలజనులకు సంప్రీతి సంభవింపఁ
జేయు సంతతమును గూఢచిత్తుఁ డగుచు, శత్రువరుల కగమ్యుఁ డై సంచరించు.
వ. అని వెండియుఁ బ్రవేశనిర్గమశూన్యమార్గనిగూఢకార్యుండును నపరిమితమహత్త్వా
దిగుణగణైకధాముండును సముద్రునిభంగి గంభీరచిత్తుండును సుగుప్తవిత్తుం
డును వరుణుండునుంబోలె సంవృతాత్ముండును శాత్రవాసహ్యప్రతాపయుక్తుం
డును దురాసదుండును సమీపవర్తి యయ్యును దూరస్థునిభంగి వర్తించుచు
వేనారణిజనితహుతాశనుండు గావున హుతాశనుచందంబున నన్యదుస్స్పర్శనుఁ

1 'సవనకరణాదికాచారసమితిచేత' వ్రా. ప్ర. 2 నై క్రమ మతిక్రమమున.

డును నై చారులవలన సకలప్రాణిబాహ్యాభ్యంతరకర్మంబులం దెలియుచు (దేహ
ధారులకు నాత్మభూతుండై సూత్రాత్మకుండైన) వాయువుభంగి వర్తించుచు
నాత్మస్తుతిపరనిందలవలన నుదాసీనుండగుచు (ధర్మపథంబున వర్తించుచు) నా
త్మీయసుహృద్బంధువులవలనం దప్పు గలిగినను దండించుచు నాత్మశత్రువుల
నైన నదండ్యుల దండింపక ధర్మమార్గగతుండగుచుఁ దనయాజ్ఞాచక్రం బప్రతి
హతంబగుచు మానసాచలపర్యంతంబు వర్తింప సూర్యుండు నిజకిరణంబులచేత
నెంతపర్యంతంబు భూమిం బ్రకాశింపం జేయు నంతపర్యంతంబు నిజగుణంబులచేత
లోకంబుల రంజిల్లంజేయు నదియునుంగాక ప్రకృతిరంజకంబులైన గుణంబులచేత
దృఢవ్రతుండును సత్యసంధుండును బ్రహ్మణ్యుండును సర్వభూతశరణ్యుండును
వృద్ధసేవకుండును మానప్రదుండును దీనవత్సలుండును బరవనితామాతృభావ
నుండును దనపత్ని నర్ధశరీరంబుగాఁ దలంచువాఁడును నగుచుం బ్రజలయెడఁ
దండ్రివలెఁ బ్రీతి సేయుచు రక్షించుచుండు మఱియును. 457

సీ. తలపోయ బ్రహ్మవి।ద్యానిష్ఠజనముల, కనయంబుఁ గింకరుం।డైనవాఁడు
నఖిలశరీరగుఁ।డాప్తసుహృజ్జన, తానందకరుఁడన।నలరువాఁడు
సంసారఘనకర్మ।సంగహీనులయందు, సంగసంప్రీతుఁడై।జరగువాఁడు
దుర్మార్గమనుజసం।ద్రోహంబునకు నుగ్ర,దండధరుం డనఁ।దనరువాఁడుఁ

తే. బ్రకృతిపురుషకావేశుఁడై।పరఁగువాఁడు
భగవదవతారయుక్తుఁడై।నెగడువాఁడు
నగుచు వర్తించు సమ్మోద।మతిశయిల్లఁ
జాగుతరమూర్తి యారాజ।చక్రవర్తి. 458

వ. మఱియుం (బృథ్వీశుండుఁ) గూటస్థుండుఁ బరమాత్మయు బ్రహ్మకళారూపుండు
నగువాఁడును నై యుదయించెం గావున నితనియందు నవిద్యారచితంబైన
భేదంబు నిరర్థకం బగు నని పెద్ద లగువారలు చూతు రని మఱియు నిట్లనియె.

సీ. ఉదయాద్రిపర్యంత।ముర్వీతలం బేక,వీరుఁడై రక్షించి।వెలయునీతఁ
డొకనాఁడు విజయయా।త్రోత్సవం బేపార, సన్నద్ధుఁడై మణి।స్యందనంబు
నెక్కి చాపముఁ బూని।దిక్కుల సూర్యుని,పగిదిని శత్రుభూ।పాలతమము
విరియింతు నని చాల।వెలుఁగొందుచును ధరా,చక్రప్రదక్షిణ।శాలి యగుచుఁ

తే. దిరుగునెడ సర్వదిక్పాల।వరసమేత, పార్థివోత్తమనికర ము।పాయనంబు
లిచ్చి తనుఁ జక్రపాణిని।నెనయునాది, ధరణివిభుఁ డని నుతియించి।తలఁతు రెదల.

క. ఈనృపతి ధరాచక్రము, ధేనువు గాఁ జేసి పిదుకు।ధృతి నఖిలపదా
ర్థానీకము విబుధులు స,న్మానింపఁగఁ బ్రజకు జీవ।నప్రదుఁ డగుచున్. 461

చ. అమరవరేణ్యుఁ బోలి యన।యంబును నీతఁడు గోత్రభేదన

త్వమునఁ జెలంగుచున్న జగవప్రదరాసనశింజినీనినా
దమున విరోధిభూపతులు దల్లడ మంద నసహ్యసింహవి
క్రమమున సంచరించు నని కౌతుక మొప్పఁగఁ బల్కి వెండియున్. 462

వ. ఇట్లనిరి. 463

చ. సకలదిగంతరాళములఁ జారుయశోనిధి యశ్వమేధముల్
ప్రకటముగా [1]శతంబు దగఁ బావన మైనసరస్వతీతటీ
నికటధరిత్రిఁ జేయుతఱి నేర్పున నంతిమయాగమందుఁ గొం
జక మఖసాధనాశ్వమును జంభవిరోధి హరించు నుద్ధతిన్. 464

సీ. ఒకనాఁడు నిజమందిరోపాంతవనమునకుఁ, జని యందు సద్గుణశాలి యైన
ఘనుని సనత్కుమారునిఁ గాంచి యమ్ముని,వరు బ్రహ్మతనయుఁగా నెఱిఁగి భక్తి
బూజించి [2]విజ్ఞానమును బొందు నచ్చటి, బ్రహ్మవేత్తలు మునిప్రవరులవల
మానితలబ్ధవిజ్ఞాను లై వర్తింతు, రిమ్మహారాజు మహితలంబు

తే. నందు విశ్రుతవిక్రముఁ డైనయట్టి,తనకథావళి భూప్రజాతతి నుతింప
నక్కడక్కడవినుచు శౌర్యమున నఖిల, దిక్కులను గెల్చి వర్తించు ధీరయశుఁడు.

వ. ఇట్లు విపాటితవిరోధిశల్యుండు సురాసురజేగీయమాననిజవైభవుండు నై ధరా చక్రంబున కీతండు రాజయ్యెడి నని యివ్విధంబున స్తోత్రంబు సేసినవందిమాగధసూతజనంబులం బృథుచక్రవర్తి పూజించి మఱియుం బ్రాహ్మణభృత్యామాత్యపురోహితపౌరజానపద తైలికతాంబూలికనియోజ్యప్రముఖాశేషజనంబులం దత్తదుచితక్రియలం బూజించె నని మైత్రేయుండు సెప్పిన విని విదురుం డిట్లనియె. 466

—పృథుచక్రవర్తి గోరూపిణి యగుభూమివలన నోషధులఁ బిదుకుట.—

సీ. ఏమినిమిత్త మై భూమి [3]గోరూపిణి, యయ్యె దానికి వత్స మయ్యె నెద్ది
గొనకొని దోహదమునకు నర్హం బైన,పాత్ర మెయ్యది దలఁపంగ దోగ్ధ
యైనయాపృథు వేపదార్థముల్ పిదికెను, బరికింప నవని స్వభావమునను
విషమ మై యుండియు వెలయంగ నేరీతి, సమగతిఁ [4]జెందెను జంభవైరి

తే. క్రతుహయంబును గొనిపోవఁ గార్య మెద్ది, ధీరనిధి యాతఁడు సనత్కుమారువలనఁ
గలితవిజ్ఞానుఁ డగుచు నేగతిని బొందె,ననఘచారిత్ర మైత్రేయ యదియుఁ గాక.

వ. మఱియుఁ (బరబ్రహ్మంబును) భగవంతుండును బుణ్యశ్రవణకీర్తనుండును సర్వనియామకుండును నగుకృష్ణుని యవతారాంతరాశ్రయం బగుదివ్యకథలను భగవంతుం డైనపుండరీకాక్షుండు పృథ్వవతారంబు ధరియించి గోరూపిణి యగు

1 'నొనర్చుటకు భారతి సన్నిధనుండి వెండియు న్నకుటిలభక్తిఁ దత్సవన మాదర మొప్పఁగఁ జేయుచుండఁ గొంజక' వ్రా. ప్ర. 2 తత్ఫలములఁ బొందు. 3 'గోరూపయై వఱలెడు దానికి వత్స మెద్ది' వ్రా. ప్ర 4. జేఁపెను.

పృథివిం బిదికినది మొద లగుకథలన్నియు నీకు నధోక్షజునకు దాసుండ నయిన నాకు నెఱింగింపు మనిన వాసుదేవకథాసంప్రీతచేతస్కుం డగువిదురుం బ్రశంసించి మైత్రేయుం డి ట్లనియె నట్లు బ్రాహ్మణజనంబులచేత రాజ్యంబునం దభిషిక్తుం డగుచు సకలప్రజాపాలననియుక్తుం డై పృథుఁడు రాజ్యంబు సేయుచుండు నంత (నీరస యగుధరిత్రియం దన్నరహితు లగుచుం) బ్రజలు క్షుత్పీడాక్షీణదేహు లై వైన్యునిం జూచి యి ట్లనిరి. 468

క. అరయఁగ నేము బుభుక్షా,పరిపీడం బడితి మయ్య । పైకొని తరుకో
టరజనితవహ్నిచేతను, దరికొనువృక్షములుఁబోలె । ధరణీనాథా. 469

క. శరణశరణ్యుఁడ వగునీను, శరణము వేఁడెదము మాకు । సత్కృప నన్నం
బరసి కృప సేసి పోషింపుము, నరనాయక యనుచుఁ బ్రజలు । నతులై పలుకన్.

క. విని దానికి నదుపాయము, జననాయకుఁ డాత్మఁ దలఁచి । సక్రోధుం డై
ధనువున బాణముఁ దొడిగెను, ఘనరౌద్రుం డైనత్రిపుర । ఘస్నుగుపగిదిన్. 471

వ. ఇట్లు దొడిగిన. 472

క. మహిపతి నప్పుడు గనుఁగొని,[1]మహి గోరూపమునఁ గంప్య । మానయు నగుచున్
గుహకుం డగులుబ్ధకుఁ గని, గహనంబునఁ బాఱుహరిణి । కై వడిఁ బాఱెన్. 473

వ. ఇట్లు ధరణి పాఱిన నతండు కుపితారుణేక్షణుం డై వెంటం దగిలి నలుదిక్కులను విదిక్కులను భూభాగనభోభాగంబుల నెక్కడఁ జనియె నక్కడికి వెనుతగిలి యుద్యతాయుధుం డై చనుచుండ నవ్వైన్యునిం [2]గని మృత్యుగ్రస్తు లగు ప్రజలచందంబున ననన్యశరణ్యా యై యతిభయంబునఁ బరితప్యమానహృదయ యగుచు వైన్యా ధర్మవత్సలుండవును నాపన్నరక్షకుండవును మహాత్ముండవును సకలప్రాణిపరిపాలనావస్థితుండవును నయిననీ వీదీనయుం బాపరహితయుం గామినియు నగునన్ను వధియింపం బూని యేల వెనుతగులు చున్నవాఁడవు (ధర్మతత్త్వం బెఱుంగువారు) సతీజనులు కృతాపరాధు లైనం దీనవత్సలతం జేసి వధింప రని పలికి మఱియు నాధరణీదేవి పృథుచక్రవర్తి కి ట్లనియె. 474

క. జననాథచంద్ర యీభూ,జనకోటికి యానపాత్ర । సదృశస్థితితో
ఘనదృఢశరీర నగుచును, ననయము నాధారభూత । నగుచుఁ జరింతున్. 475

తే. ఇట్టినన్నుఁ గృపామతి । యెడలి యిటు వి,పాటనము సేసి త్రుంచెదు । ప్రజలు నీట
మునుఁగ కుండంగ నేరీతి । ననఘచరిత, యరసి రక్షింతు వన నతం । డవని కనియె.

వ. ధరిత్రీ మదీయాజ్ఞోల్లంఘనంబు సేయుచున్నదాన వదియునుం గాక నీవు యజ్ఞంబులందు హవిర్భాగంబుల ననుభవించుచు ధాన్యాదికంబుల విస్తరింపం జేయక గోరూపంబు ధరియించి యనయంబుఁ దృణభక్షణంబు సేయుచుఁ బాలం బిదు

1 మహివలయము కంపమానమానస. 2 'మృత్యుసమునిఁగా భావించి విత్రాసంబు నొందుచుండ నాసమయంబునఁ గంపమానహృదయ యై వసుంధర యి ట్లనియె వైన్యా'.

కక నీయంద యడంచికొంటివి నీయం దున్నయోషధీబీజంబులు బ్రహ్మచేతం
బూర్వంబునందె కల్పింపంబడినయవి వానిని నీదేహంబునంద యడంచికొని
యిప్పు డీయక మూఢహృదయవు మందమతివియు నై యపరాధంబు సేసినదు
రాత్మురాల వగునిను నాబాణంబులచే జర్జరీభూతశరీరం జేసి వధియించి నీమేని
మాంసంబునం జేసి క్షుద్బాధితులు దీనులు నగునీప్రజలయార్తి నివారించెద నీవు
కామిని నంటివి స్త్రీపురుషనపుంసకులలో నెవ్వ రేని భూతదయ లేక స్వమాత్ర
పోషకు లగుచు నిరనుక్రోశంబుగ భూతద్రోహు లై వర్తింతురు వారిని రాజు
లు వధించినఁ వధంబు గాదు గాన దానఁ బాపంబు వొరయదు నీవు కామిని
వైనను దుర్మదవు స్తబ్ధవు నగుచు మాయాగోరూపంబునం బాఱి పోవు చున్న
నిన్నుఁ దిలలంతలఖండంబులు సేసి నాయోగమహిమం బ్రాణికోటి నుద్ధరించెద
నని పలికి రోషభీషణాకారంబు ధరియించి దండధరునివడువున వర్తించుపృథునిం
జూచి వడంకుచు మేదిని ప్రాంజలి యై యి ట్లని నుతియింపం దొడంగె. 477

క. ఓనాథ పరమపురుషుఁడ, వై నిజమాయాగుణంబు § లందినకతనన్
నానావిధదేహములం, బూనుదు సగుణుండ వగుచు § బుధనుతచరితా. 478

వ. అట్టినీవు. 479

క. నను సకలజీవతతికిని, మును నీ వాధారభూత § ముగ నిర్మింపన్
విను నాయందుఁ జతుర్విధ,ఘనభూతవిసర్గ మర్థిఁ § గైకొన వలసెన్. 480

వ. అ ట్లయి యుండ. 481

క. నను నుద్యతాయుధుఁడ వై, మనుజేంద్ర వధింపఁ బూని § మసలెదు నీకం
టెను నన్యుని నెవ్వని నే, ఘనముగ శరణంబు సొత్తుఁ § గరుణాభరణా. 482

వ. అదియునుం గాక. 483

సీ. అనఘ స్వకీయంబు § నై యతర్కితము నై, మహిమ నొప్పినభవ § న్మాయచేత
సకలచరాచర § సర్గంబు నిర్మించి, ధర్మార్థపరుఁడ వై § తనరు దీశ
నవిక్రమము నవ § నీరజలోచన, సకలలోకులకు దు § ర్జయము దలఁపఁ
దగు నట్టినీవు స్వ § తంత్రుఁడ వగుటను, బ్రహ్మఁ బుట్టించి యా § బ్రహ్మచేత

తే. సకలజగములఁ జేయింతు § సమతఁ బేర్చి
యేక మయ్యు మహాత్మ § యనేకవిధము
లగుచు వెలుఁగొందు చుందు వీ § యఖిలమందుఁ
జారుతరమూర్తి యోపృథు § చక్రవర్తి. 484

వ. మఱియు మహాభూతేంద్రియకారకచేతనాహంకారంబు లనుశక్తులం జేసి యీ
జగంబుల కుత్పత్తిస్థితివిలయంబులఁ గావించుచు సముత్కటవిశుద్ధశక్తులు గల
పురుషునకు నమస్కరించెద నట్టిపరమపురుషుండ వయిననీవు నిజనిర్మితంబును
భూతేంద్రియాంతఃకరణాత్మకంబును నైనయీవిశ్వంబు సంస్థాపింపం బూని. 485

సీ. ఆదివరాహంబ | వై యారసాతల,గత నైన నన్ను [1]నర్కటికతోడ
నుద్ధరించితి వట్టి | యుదకాగ్రభాగంబు, నం దర్థి నున్న నే | ననెడినావ
యం దున్ననిఖిలప్రజావళి రక్షింపఁ, గోరి యీపృథురూపధారి వైతి
వట్టిభూభరణుండ | వైననీ విపుడు ప,యోనిమిత్తంబుగా | నుగ్రచరుఁడ
తే. వగుచు నన్ను వధించెద | ననుచు బుద్ధిఁ, దలఁచుచున్నాఁడ విది విచిత్రంబుగాదె
విశ్వసంపాద్య నిరవద్య | వేదవేద్య, భవ్యగుణసాంద్ర వైన్యభూపాలచంద్ర.
వ. కావున నీశ్వరగుణసర్గరూపం బైనమాయావిమోహితాంతఃకరణుల మైనమా వంటివారలచేత హరిభక్తులచేష్టితం బెఱుంగఁబడ దన్న హరిచేష్టితం బెట్లెఱుంగఁబడు నట్టిజితేంద్రియయశస్కు లయినవారలకు నమస్కరింతు నను చు నివ్విధంబునం గోపప్రస్ఫురితాధరుం డైనపృథుని నభినుతించి ధైర్యం బవ లంబించి వెండియు నిట్లనియె. 487
క. విమలాత్మ నాకు నభయము, సమకూరెడునట్లు గాఁగ | సన్మతి నీక్రో
ధము నుపశమించి కరుణం,పుము నావిన్నపము వినుము | పురుషనిధానా. 488
క. ధర విసులు గంగ కుండఁగ, సరసగతిం బూవుఁదేనెఁ | జవి గొనునిందిం
దిరవిభు కైవడి బుధుఁ డగు,పురుషుఁడు సారాంశ మాత్మఁ | బూని గ్రహించున్.
సీ. వినవయ్య తత్త్వదర్శను లైనయట్టిస,న్మునులచే నైహికాముష్మికంబు
లైనఫలప్రాప్తి | కర్థి కృష్యాద్యగ్ని,హోత్రాద్యుపాయంబు | లుర్విమీఁద
దృష్టంబులును నాచరితములు నగుచుఁ దా, నెనయఁ దగునుపాయ | మెవ్వఁడాచ
రించును వాఁడు ప్రాపించుఁ దత్ఫలమును, విద్వాంసుఁ డైనను | వెలయ దీని
తే. నాదరింపక తనయంత | నాచరించె, నేని నాయాసమే యగుఁ | గాని తత్ఫ
లమునఁ బొందఁడు బహుళకాలమున కైన,వినుతగుణశీల మాటలు | వేయు నేల.
వ. అని మఱియు మహి యి ట్లనియె. 491
చ. జలరుహగర్భుచేత మును | చాల సృజింపఁగఁ బడ్డయోషధుల్
కలుషమతిన్ ధృతవ్రతులు | గానియసజ్జనభుజ్యమాన మై
[2]వెలయుటఁ జూచి యేనృపతి | వీరులు మాన్పమిఁ జోరబాధలన్
బలుమఱుఁ బొందుచు న్నపరిపాలిత నై కృశియించి వెండియున్. 492
క. అనుపమమఖకర్మక్రియ, లనయము లే కుంట నే న | నాదృత నగుచున్
జననాయక యీలోకము, ఘనచోరీభూత మగుటఁ | గనుఁగొని యంతన్. 493
క. సవనాదిసిద్ధికొఱకై, తవిలి తదీయౌషధీవితతులను ధరణీ
ధవ నే నపుడు గ్రసించితి, నవియును నాయందు జీర్ణ | మయ్యెఁ గడంకన్.
క. విను వాని నొకయుపాయం,బునఁ గ్రమ్మఱఁ బడయ వచ్చు | భూవరచంద్రా
విను మది యెఱిఁగించెద నీ,కును వత్సలురాల నగుట | గురుతరచరితా. 495

1 [illegible] 2 [illegible]

క. అనయము నాకొకవత్సము, ననురూపసుదోహనమ్ము ననురూపకదో
గ్ధను గల్పింపుమ యట్లయి,నను నీభూతముల కవనినాయక దానన్. 496

క. పరఁగ నభీప్సితములు బల,కరములు నగునన్నదుగ్ధకలితము లగుభా
సురకామంబులఁ బిదికెద, నరనాయకచంద్ర వినుము నావచనంబుల్. 497

చ. మనుజవరేణ్య యేను విషమస్థలి నై యిపు డున్నదానఁ గా
వున జలదాగమోదితపయోనివహంబు తదాగమంబు వో
యినను దదంబువుల్ పుడమి నింకక యంతట నిల్చునట్లు గా
మనునిభ నన్ను నిప్పుడు సమస్థలి నై పెను పొందఁ జేయవే. 498

క. అని యివ్విధమున నాభూ,వనితామణి వలుకుమధురవచనంబులు దా
విని యనురాగము దనమన,మునఁ గడలుకొనంగ రాజముఖ్యుం డంతన్. 499

చ. మనువును [1]దూడఁ జేసి గరిమన్ నిజపాణితలంబు లీల దో
హనముగఁ జేసి యందు సకలౌషధులం బిదికెం గ్రమంబునం
దనరఁగఁ దద్విధంబునను దత్పృథువత్సల యైనభూమియం
దనయము వారువారును బ్రియం బగుకోర్కులు వొంది రున్నతిన్. 500

సీ. బలసి ఋషుల్ బృహస్పతిని వత్సంబు గా, నర్థించి తమయింద్రియంబులందు
నంచితచ్ఛందోమయక్షీరమును దేవ,తలు సురరాజవత్సకము గాఁగఁ
గనకపాత్రమునందుఁ దనరునోజోబల,[2]వీర్యామృతంబు నై వెలయుపయసు
దైత్యదానవులు దైత్యశ్రేష్ఠుఁ డగుగుణ,శాలిఁ బ్రహ్లాదు వత్సంబుఁ జేసి

తే. ఘనసురాసవరూపదుగ్ధంబు వరుస, నప్సరోజనగంధర్వు లలరి యపుడు
[3]దనర విశ్వావసువు వత్సముగఁ జేసి, పద్మమయనిర్మితం బైనపాత్రమందు.

వ. మాధుర్యసౌందర్యసహితగాంధర్వక్షీరంబును బితృదేవతలుసూర్యవత్సకంబుగా
నామపాత్రంబునందుఁ గవ్యం బనుదుగ్ధంబును సిద్ధులు గపిలవత్సకంబుగా నాకా
శపాత్రమందు సంకల్పనామాపాణిమాదిసిద్ధి యనుక్షీరంబును విద్యాధరాదులు
తద్వత్సకంబును దత్పాత్రకంబునుం గా ఖేచరత్వాదివ్యాపారరూపక్షీరంబును
గింపురుషాదులు మయవత్సకంబుగా నాత్మపాత్రంబున సంకల్పమాత్ర ప్రభవంబు
నంతర్ధానాద్భుతాత్మ[4]సంబంధియు నగుమాయ యనుక్షీరంబును యక్షరక్షో
భూతపిశాచంబులు భూతేశవత్సకంబుగాఁ గపాలపాత్రంబుగా రుధిరాసవం బను
దుగ్ధంబును నహిదందశూకసర్పనాగంబులు దక్షకవత్సంబు బిలపాత్రంబునుం
గా విషరూపక్షీరంబును బశువులు గోవృషవత్సకంబుగ నరణ్యపాత్రంబునందుఁ
దృణం బనుక్షీరంబును గ్రవ్యాదమృగంబులు మృగేంద్రవత్సకంబును నాత్మకళే
బరపాత్రకంబునుంగాఁ గ్రవ్యం బనుదుగ్ధంబును విహంగంబులు సువర్ణవత్సకంబు

1 వత్సఁ. 2 వీర్యస్వరూప మై. 3 వలను మెఱయు విశ్వావసు వత్సఁ జేసి. 4 సంబంధిని యగుబుద్ధి యనుక్షీరంబు.

గా నిజకాయపాత్రంబులందుఁ గీటకఫలాదికం బనుదుగ్ధంబును వనస్పతులు వట వత్సకంబుగా భిన్నరోహరూపపయస్సును గిరులు హిమవద్వత్సకంబుగా నిజసాను పాత్రలయందు నానాధాతువు లనుదుగ్ధంబునుంగా నివ్విధంబున సమస్తచరాచర వర్గంబు స్వముఖ్యవత్సకంబు స్వస్వపాత్రకంబునుం గా భిన్నరూపంబు లైనక్షీరం బులఁ బిదికె నని చెప్పి మఱియును. 502

క. క్రమమున నిటు పృథ్వ్యాదులు, దమతమకామితము లనఁగఁ దగుభిన్నక్షీ
రము దోహనవత్సకభే,దమునం దగఁ బిదికి రంత ధరణీధవుఁడున్. 503

తే. సముచితానందమునుబొందిసర్వకామ,దుఘయనందగుభూమినిదుహితఁగాఁగఁ
గోరి కైకొని నిజధనుఃకోటిచేత, భూరిగిరికూటములఁ జూర్ణములు గఁ జేసి.

తే. చండకోదండలీల భూమండలంబు, సమతలంబు గఁ జేసి శశ్వత్ప్రసిద్ధి
నొంది యవ్విభుఁ డీలోకమందు నెల్ల, ప్రజకుఁ దండ్రియు జీవనప్రదుఁడునగుచు.

తే. అక్కడక్కడఁ బూర్వంబునందు లేని, గ్రామపట్టణదుర్గఖర్వటపుళింద
ఘోటశబరాలయప్రజవాటఘోష,వివిధనిలయము లర్థిఁ గావించె నంత. 506

క. వారును భయవిరహితు లై, బోరనఁ దత్తన్నివాసములయందు సుఖ
శ్రీసుచి నొప్పుచు నుండిరి, వారక యాపృథునిఁ బొగడి వశమె ధరిత్రిన్.

సీ. అని చెప్పి మునినాథుఁ డైన మైత్రేయుఁ డ,వ్విదురున కిట్లను వేడ్కతోడ
ననఘాత్మ రాజర్షి యైనవైన్యుం డశ్వ,మేధశతంబు సన్మేధతోడఁ
గావింతు నని దీక్ష గైకొని ప్రతినిష్ఠఁ, దివిరి బ్రహ్మావర్తదేశమందు
నలరుమనుక్షేత్రమందు సరస్వతీ,నదిపొంతఁ దా మహోన్నతి నొనర్చు

తే. నవసకర్మక్రియకు నతిశయవిశేష
ఫలము గలిగెడి నని బుద్ధిఁ దలఁచి యచట
వసుసఁ గావించునతిశతక్రతుమహోత్స
వము సహింపక యుండె నయ్యమరవిభుఁడు. 508

—పృథుచక్రవర్తి యశ్వమేధంబున నింద్రుం డశ్వము నపహరించుట.—

సీ. అట్టియధ్వరకర్మమందు సాక్షాద్భగ.వంతుఁడు, హరి రమేశ్వరుఁడు లోక
గురుఁడును సర్వాత్మకుండును విభుఁడును, నీరజభవభవాన్వితుఁడు లోక
పాలకనిఖిలసుపరీవానుగుండును, యజ్ఞాంగుఁ డఖిలాధ్వరాదివిభుఁడు
గంధర్వ ముని సిద్ధగణ సాధ్య విద్యాధ, రాప్సరో దైత్య గుహ్యాళి దాన

తే. వాదిజేగీయమానుఁ డత్యలఘుయశుఁడు, ప్రకటనందసునందాదిపార్షదుండు
కపిలనారదసనకాదిప్రముఖ్య,మహితయోగీంద్రసంస్తూయమానుఁ డజుఁడు.

వ. మఱియుం బరమభాగవతసేవితుండును నారాయణాంశప్రభవుండును నైనపృథు చక్రవర్తికి భూమి హవిరాదికోర్కి యయ్యును సర్వకామదుఘయై సమస్తపదా ర్థంబులం బిదుకుచుండె మఱియుఁ దరువులు ఘనతరాకారంబులు గలిగి మకరం

దస్రావు లగుచు నిక్షుద్రాక్షాదిరసంబులును దధిక్షీరాజ్యతక్రపానకాదికంబులును
వర్షింప నవియెల్ల నదులు వహించె సముద్రంబులు హీరాదిరత్నవిశేషంబుల నీ
నుచుండెఁ బర్వతంబులు భక్ష్యభోజ్యలేహ్యచోష్యంబు లనుచతుర్విధాన్నంబులు
గురియుచుండె లోకపాలసమేతు లైనసకలజనంబులు నుపాయనంబులు దెచ్చి
యిచ్చుచుండి రిట్టిపరిపూర్ణవిభవాభిరాముం డై యధోక్షజసేవాపరాయణుం
డగుపృథుచక్రవర్తి యేకోనశతాశ్వమేధంబులు సన్మేధంబునం గావించి నూఱవ
యాగంబునందు యజ్ఞపతి యైనపుండరీకాక్షుని యజించుచుండం దదీయపర
మోత్సవంబు సహింపం జాలక. 510

క. అమరేంద్రుఁడు ఘనరోషా,గ్రముఁ డై పాషండవేష కలితతిరోభా
వమునం దన్మఖపశువుం, గ్రమ మేది హరించి చనియె గగనంబునకున్. 511

వ. అట్లు సనునప్పుడు. 512

క. అనఘుం డగునత్రిమహా,మునిచోదితుఁ డగుచుఁ బృథునిపుత్త్రుఁడు బాణా
సనతూణీరధరుం డై, యనిమిషపతివెనుకఁ జనియె నతిదర్పమునన్. 513

వ. అట్లు సని చని ముందట. 514

సీ. యజ్ఞసాధనపశుహారణుని వధియించు,ధర్మంబునందు నధర్మ మనెడి
బుద్ధిఁ బుట్టఁగఁ జేయ భూరిమాయావేష,ధారి యై యరుగుసుత్రాముఁ గదిసి
నిలు నిలు మని యార్చి విలుగుణధ్వని సేసి, ఘనజటాభస్మాస్థికలిత మగున
మూర్తిఁ గనుంగొని మూర్తీభవించిన, ధర్మంబ కా బుద్ధిఁ దలఁచి యమర

తే. నాయకునిమీఁద సాయకమేయఁ జాల,కున్నఁ గనుఁగొని యత్త్రివిద్వన్నుతుండు
వైన్యజున కనె వాసవువలను సూపి, మనములోపల రోషంబు మల్లడింప.

క. విను మితఁడు యజ్ఞహంతయు, ననిమిషనికరాధముండు నగునింద్రుఁడు గా
వున నితని జయింపుము నీ, వని ముమ్మా ఱుచ్చరింప నవ్వైన్యజుఁడున్. 516

మ. వినువీథిం జను దేవవల్లభుని నవ్వీరుండు క్రోధాంతరం
గనిరూఢిన్ మృగరాట్కిశోరము మహాగంధద్విపేంద్రంబుమీఁ
దను లంఘించువిధంబునం బడిన నాతం డశ్వచౌర్యైకసా
ధనరూపంబుఁ దదశ్వమున్ విడిచి యంతర్ధానముం బొందినన్. 517

క. వీరుఁడు పృథుభూపాలకు,మారుఁడు నిజయజ్ఞపశువు మరలం గొని దు
ర్వారబలుఁ డగుచు జనకుని,భూరిసవనవాటపుణ్యభూమికి వచ్చెన్. 518

వ. అయ్యవసరంబున నచ్చటనున్నపరమర్షిపుంగవు లతనియద్భుతకర్మంబు గనుం
గొని యాశ్చర్యంబు నొంది యతనికి జితాశ్వుం డనునన్వర్థనామంబు వెట్టి
యున్నసమయంబున. 519

చ. మఱియును దేవతాపతి తమఃపటలంబు జనింపఁ జేసి యె
వ్వరుఁ దనుఁ గానకుండ ననివారణఁ గాంచనపాశబద్ధ మై

సురుచిరయూపదారుపరిశోభిత మైనహయంబుఁ గొంచుఁ జె
చ్చెర వినువీధి నేఁగఁగ ఋషిప్రవరుం డగునత్రి సెప్పినన్. 520

క. విని పృథుభూవరతనయుఁడు, ఘనబలమునఁ జని కపాలఖట్వాంగము లో
లిని ధరియించి రయంబునఁ, జనునింద్రునిఁ గాంచి నొంపఁ జాలక యంతన్.

ఉ. క్రమ్మఱ నత్రిచేఁ దెలుపఁ గాఁ బడి వైన్యతనూభవుండు రో
షమ్మునఁ దోఁకఁ ద్రొక్కినభుజంగమపుంగవుఁ బోలి యుగ్రుఁ డై
య మ్మరిఁ బోసినం గని సురాధిపుఁ డెప్పటియట్లఁ బాఱె న
శ్వమ్మును రూపమున్ విడిచి చాలఁ దిరోహితుఁ డై రయంబునన్. 522

వ. అట్లు సనినం బశువుం గొని మరలి యవ్వీరోత్తముండు పితృయజ్ఞశాలకుం జను
దెంచె నంత. 523

సీ. హరిహయుం డధ్వరహయహరణార్థ మై, మించి కైకొని విసర్జించినట్టి
భూరియమంగళీభూతమాయారూప,ములను [1]ధరించిరి మూఢజనులు
పాషండచిహ్నముల్ పరఁగుట వారలు, జగతిపై నగ్నవేషములు గలుగు
జైనులు భూరికాషాయవస్త్రంబులు, ధరియించుబౌద్ధులుఁ దగ జటాస్థి

తే. భస్మధారులు నయినకాపాలికులును, ననఁగ వెలసిరి లోకంబులందుఁ జాలఁ
దలఁప ధర్మోపమం బనఁ దగుసధర్మ,మందు నభిరతి వొడమినయజ్ఞజనులు.

వ. తదీయచిహ్నంబులు పారంపర్యంబు గా ధరియింపం దొడంగిరి తద్వృత్తాంతంబు
భగవంతుం డయినపృథుచక్రవర్తి యెఱింగి కుపితుం డై యుద్యతకార్ముకుం
డగుచు నింద్రునిమీఁద బాణంబు నేయ నుద్యమించిన ఋత్విక్కులు శక్రవధో
ద్యుక్తుం డసహ్యరంహుం డయినపృథుచక్రవర్తిం గనుంగొని యి ట్లనిరి.

క. జననాయక యజ్ఞములం, దనుపమవిధిచోదితంబు లనఁ దగుపశుబం
ధనహింస[2]ల కా కితరుల, ఘనదీక్షితునకు వధింపఁ గా దండ్రు బుధుల్. 526

వ. కావున నీ విపు డింద్రవధోద్యోగం బుపసంహరింపుము భవదీయధర్మవిరోధి
యైనయట్టి యింద్రుని. 527

క. జనపాల వీర్యవంతము, లనఁ దగుమంత్రములచేత నాహ్వానము సే
సిన నతఁ డిచటికి వచ్చును, జనుదెంచినయమరవిభుని సరభసత దగన్. 528

క. ధృతి సెదరఁ బట్టి శిఖి కా,హుతిఁ గా వేల్చెదము దాన నుర్వీవర నీ
వితతమహోహతవీర్యో,న్నతుఁ డై చెడి పోవు నమరనాథుం డంతన్. 529

వ. అని పృథుని వారించి ఋత్విగ్జనంబులు గుపితస్వాంతు లై హస్తంబుల స్రుక్స్రు
వంబులు ధరియించి వేల్చుసమయంబునం జతుర్ముఖుం డరుదెంచి ఋత్విజులం
గనుంగొని యి ట్లనియె యజ్ఞంబులందు యజింపంబడుదేవత లెవ్వనియంశంబు
లెవ్వండు యజ్ఞనామకం బగుభగవదంశం బగు నట్టి యింద్రుండు మీచేత వధా

1 జనించిరి. 2 యా కాని పరుల.

ర్ష్వాండు గాఁ డితండు భగవదంశసంభవుం డగుట నీయజ్ఞకర్మవిధ్వంసనేచ్ఛుం డయి కావించుధర్మవ్యతికరంబులు నూచు చుండ వలయుం గాని ప్రతీకారంబులు కర్తవ్యంబులు గావు పృథుకీర్తి యగునీపృథునకు నేకోనశతం బగునధ్వర ప్రయోగఫలంబు సిద్ధించుం గాక యని పృథుచక్రవర్తి కిట్లనియె. 530

సీ. మనుజేంద్ర మోక్షధర్మము నెఱింగిననీకు, సవనముల్ సేయుట చాలు వినుము
నేవిధంబున నైన దేవేంద్రు మనమునఁ, గైకొని రోషంబు గదురకుండ
వర్తింప వలయును వాసవుండును నీవుఁ, బూని సుశ్లోకులు గాన మీకు
మంగళం బగుఁ గాక మానవనాథ నీ, చిత్తంబులోపలఁ జింతఁ దొఱఁగి
తే. మించిమద్వాక్యముల నాదరించివినుము, దైవహతమగుయజ్ఞంబుఁదగిలిచేయు
కొఱకు భవదీయచిత్తంబు గుంది రోష, కలుషితం బైన నజ్ఞానకలిత మగును.

వ. భవదీయయజ్ఞహననార్థం బశ్వహరణుం డైనయింద్రుండు దేవతలలోన దురాగ్రహుం డగుటం జేసి యతనిచేత నిర్మింపంబడి చిత్తాకర్షకంబు లైనయీపాషండధర్మంబులచేత ధర్మవ్యతికరంబు గలుగుం గాన యీయజ్ఞంబు చాలింపు మని మఱియు నిట్లనియె. 532

సీ. అది గాక వినుము వేనాపచారంబునఁ, బూని విలుప్తంబు లైనయట్టి
యలఘునానాసమయానుధర్మంబులఁ, బరిపాలనము సేయఁ బరఁగి వేను
దేహంబువలనను దివిరి జనించి యు,న్నాఁడవు నారాయణాంశజుఁడవు
గావున నీనరకలితలోకంబునఁ, బుట్టినతెఱఁగు నిబుద్ధిఁ దలఁచి
తే. యెవరిచే నేమిటికి సృజియింపఁబడితి, వట్టియాబ్రహ్మసంకల్ప మవనినాథ
తప్ప కుండంగఁ జాలింపు ధర్మగతిని, జారుశుభమూర్తి యోపృథుచక్రవర్తి.

వ. అని మఱియు నిట్లనియె నుపధర్మమాతయుం బ్రచండపాషండమార్గంబు నైన యీయింద్రకృతం బగుమాయను జయింపు మని వనజసంభవుం డాన తిచ్చినం బృథుచక్రవర్తియుఁ దదాజ్ఞాపితుం డై దేవేంద్రునితోడ బద్ధసఖ్యుం డయ్యె నంత నవభృథానంతరంబున. 534

చ. సుకుచిరలబ్ధదక్షిణలసొంపునఁ బొంపిరి వోయి భూసురుల్
వరుసను బెక్కుదీవన లవారణ నిచ్చిరి సర్వదేవతల్
భరితముదంతరంగములఁ బాయనివేడ్క వరంబు లిచ్చి రా
నరవరుఁ డైనవైన్యునకు నందితకీర్తికిఁ బుణ్యమూర్తికిన్. 535

వ. అంత సచ్చటిజనంబు లిట్లనిరి. 536

తే. అనఘ నీచేత నాదృతు లైరి సర్వ,జనులు మఱి దానమానోపచారములను
బితృకదేవర్షిమానవవితతి పూజ, నొంది యంచితమోదంబు నొంద నయ్య.

నారాయణుండు పృథుచక్రవర్తి ననుగ్రహించుట.

వ. అని పలుకుసమయంబున యజ్ఞభోక్తయు యజ్ఞవిభుండును భగవంతుండు నైన

సర్వేశ్వరుం డింద్రసమేతుం డై యచ్చటికిం జనుదెంచి యాపృథున కి ట్లనియె.

క. జనవర భవదీయం బై, జననుత మగునశ్వమేధశతమున కిపు డీ
యనిమిషపతి భంగము సే,సినకతన క్షమాపణంబు సేసెడిఁ గంటే. 539

వ. కావున నితని క్షమింపుము సత్పురుషు లగువారు దేహాభిమానులు గా కుండుటం జేసి భూతంబులయెడ ద్రోహం బాచరింప రట్లగుటం జేసి నీవంటిమహాత్ములు దేవమాయామోహితు లై పరోపతాపంబులు సేసి రేని దీర్ఘతరం బైనవృద్ధజనసేవ వ్యర్థంబు గాదె యదియునుం గాక యీశరీరం బవిద్యాకామకర్మంబులచేత నారబ్ధం బని తెలిసినభూతద్రోహి గానిపరమజ్ఞాని యీదేహంబునందు ననుషక్తుండు గాకుండుట సహజం బన దేహోత్పాదితంబు లైనగృహదారాదులయందు మమత్వంబు లేకుండుటం జెప్ప నేల యిట్టిదేహంబునం దున్నయాత్మ యేకంబును శుద్ధస్వరూపంబును స్వయంజ్యోతియు నిర్గుణంబును గుణాశ్రయంబును వ్యాప్యవ్యాపకంబును నసంవృతంబును సాక్షిభూతంబును నిరాత్మంబును నగు దీని దేహంబుకంటె వేఱుగా నెవ్వండు దెలియు వాఁడు మత్పరుం డగుటం జేసి దేహధారి యై యుండియుఁ దద్గుణంబులం బొరయక వర్తించు మఱియు నెవ్వండేని స్వధర్మాచారపరుండును నిష్కాముండును శ్రద్ధాయుక్తుండు నై నన్నెల్లప్పుడు భజియించు నట్టివానిమనంబు క్రమంబునఁ బ్రసన్నం బగు నట్లు ప్రసన్నమనస్కుండును ద్రిగుణాతీతుండును సమ్యగ్దర్శనుండును నై నయతండు మదీయసమవస్థానరూపశాంతి నొందు నదియ కైవల్యపదం బనం బడుఁ గూటస్థం బైన యీయాత్మ యుదాసీనభూతం బై నను దీనిఁ ద్రవ్యజ్ఞానక్రియామనంబులకు నీశ్వరుం గా నెవ్వండు దెలియు వాఁడు భవంబు నొందకుండు నీసంసారంబు ద్రవ్యక్రియాకారకచేతనాత్మకం బగుటం జేసి ప్రభిన్నదేహోపాధికంబు గావునఁ బ్రాప్తంబు లైనసమాపత్సంపదలయందు మత్పరు లైనమహాత్ములు వికారంబు నొందరు గావున నీవు సుఖదుఃఖంబులయందు సమచిత్తుండవును సమానోత్తమమధ్యమాధముండవును జితేంద్రియాశయుండవును నై వినిష్పాదితాఖిలామాత్యాదిసంయుతుండ వై యఖిలలోకరక్షణంబు సేయు మని వెండియు ని ట్లనియె. 540

సీ. పార్థివోత్తములకుఁ బ్రజల రక్షించుట, పరమధర్మం బగు నరవరేణ్య
ధరణీశులకుఁ బ్రజాపరిపాలనంబునఁ, బూని లోకులు సేయుపుణ్యమందు
షష్ఠాంశ మర్థిని సంప్రాప్త మగు నట్లు, ప్రజలఁ బ్రోవనిరాజు ప్రజలచేత
నపహృతసత్పుణ్యుఁ డై వారు గావించు,ఘనపాపఫలముఁ దా ననుభవించుఁ

తే. గాన నీవును విప్రవరానుమతము, సాంప్రదాయికవిధము నై జరగుధర్మ
మహిమఁ జేపట్టి యర్థకామములఁ జెందు,సమత నమ్మూఁటియందు నాసక్తి లేక.

వ. ఇవ్విధంబున. 542

క. జనులకు ననురక్తుండ వై, జననాయక నీవు ధరణి సమచిత్తుండ వై

యనయముఁ బరిపాలించిన, సనకాదులఁ గాంతు వాత్మసదనమునందున్. 543

వ. అని వెండియు నిట్లని యాన తిచ్చె. 544

సీ. భూవర యోగతపోమఖంబులచేతఁ, గైకొని సులభుండఁ గాని యేను
సమచిత్తులైనసజ్జనులచిత్తంబుల, వర్తించుచుండెడివాఁడ నగుటఁ
జేసి తావకశమశీలవిమత్సర, [1]కీర్తనముల వశీకృతుఁడ నైతి
నే నీకు నొకవరం బిచ్చెద వేఁడుము, నావుడు విని మేదినీవరుండు

తే. లోకగురుఁ డైనయప్పుండరీకనయనుఁ, డాన తిచ్చినమృదులలితామృతోప
మానవాక్యములాత్మీయమస్తకమునఁ, దాల్చి సమ్మోదితాత్ముఁ డై ధరణివిభుఁడు.

క. తనపాదములకు భక్తిన్, వినతుం డై యాత్మకర్మవితతికి లజ్జం
దనరుచు నున్నసురేంద్రునిఁ, గనుఁగొని సత్ప్రేమ మొదవఁ గౌఁగిటఁ జేర్చెన్.

వ. ఇట్లు గౌఁగిటం జేర్చి గతద్వేషుం డై యున్నయనంతరంబ. 547

మ. భగవంతుండును విశ్వరూపకుఁడు నై భాసిల్లునవ్విష్ణుఁ డా
జగతీనాథకృతార్చనానతులచే సంప్రీతచేతస్కుఁడున్
నిగృహీతాంఘ్రిసరోరుహద్వయుఁడు నై నిల్చెం బ్రయాణాభిము
ఖ్యగరిష్ఠాత్మకుఁ డయ్యు నాపృథునిపైఁ గారుణ్య మేపారఁగన్. 548

వ. ఇట్లు దనమీఁదియనుగ్రహంబునం జేసి విలంబితుం డగుటయు నయ్యాదిరాజ న్యుం డైనపృథుచక్రవర్తి యమ్ముకుందసందర్శనానందబాష్పజలబిందుసందోహ కందళితనయనారవిందుం డై యవ్విభుమూర్తిం గనుంగొని కనుంగొన లేక గద్గ దకంఠుం డై పలుకలేక యుండియు నెట్టకేలకుఁ దనహృదయంబున నద్దేవుని నుప గూహనంబు గావించి తన్మూర్తి ధరియించి కన్నులం దొరఁగునానందబాష్పం బులు దుడిచికొని విలోకనంబు సేయుచు నతృప్తదృగ్గోచరుండును గరుడస్కంధ విన్యస్తహస్తుండును వసుధాతలస్థితపాదకమలుండును నై యొప్పునద్దివ్యపురుషున కిట్లనియె. 549

క. వరదా యీశ్వర నిను సత్పురుషుఁడు దేహాభిమాన[2]భోగములకు నీ
వర మెట్లు గోరు నిహసుఖ, వరములు నారకుల కైన వఱలవె చెపుమా. 550

చ. ఘన మగు దేవ యీవరము గాదు మహాత్మక వాగ్వినిర్గతం
బనఁ దగు తావకీనచరణాంబుజచారుమరందరూప మై
తనరినకీర్తియున్ విని ముదంబును బొందఁగ లేనిమోక్ష మై
నను మదిఁ గోర నొల్ల నఘనాశ రమేశ సరోజలోచనా. 551

క. అది గాన పద్మలోచన. సదమలభవదీయఘనయశము వినుటకు నై
పదివేలచెవులు కృప ని, మ్మిదియే నా కభిమతంబు నగును ముకుందా. 552

చ. అనఘ మహాత్మ వాగ్గళిత మైనభవత్పదపంకజాతసం

1 గుణములచే. 2 భోగ్యం బగునీవర.

జనితసుధాకణానిలవ|శంబున విస్మృతతత్త్వమార్గవ
ర్తను లగుదుష్టయోనులకుఁ | గ్రమ్మఱఁ దత్త్వముఁ జూపఁ జాలుఁ గా
వున నిది దక్క నన్యవర | మొల్లఁ బయోరుహపత్త్రలోచనా. 553

సీ. వినుతమంగళయశో|విభవ సర్వేశ్వర, యిందిర గుణసంగ్ర|హేచ్ఛఁ జేసి
యే నీదుశివతరం|బైనసత్కీర్తిని, నర్థిమై వరియించె | నట్టికీర్తి
చతురసత్పురుషసం|గతము గల్గుచు నుండ, ధృతి నెవ్వఁడేని యా|దృచ్ఛికమునఁ
జేసియు నొకమాటు | చెవులార విన్నవాఁ, డనయంబును గుణజ్ఞుఁ | డయ్యె నేని
తే. విరతి నేరీతిఁ బొందును | ధరణిఁ బశువుఁ, దక్కఁ దక్కినతజ్జ్ఞుండు | దనుజభేది
గాన యుత్సుకమతి నైన|నేను లక్ష్మి,కరణి నిన్ను భజింతు నో|పరమపురుష.

వ. ఇట్లు భవదీయసేవాతత్పరుల మైనయిందిరయు నేను నేకపదార్థాభిలాషం జేసి స్పర్ధమానుల మగు చున్నమాయిద్దఱకును బర్యాయసేవం జేసి కలహంబు లేకుండ నిట్లు గాక భవదీయచరణసరోరుహసేవాసక్తమనోవిస్తారుల మగుటం జేసి యేన యేన మున్ను భజియింతు ననుతలంపులం గలహం బయిననుం గా నిమ్ము దేవా యని వెండియు నిట్లనియె. 555

సీ. జగదీశ దేవ యు|ష్మత్పదకైంకర్య,పరతఁ దనర్చుసా|గరతనూజ
కృత్యంబునందు స|కల్పితబుద్ధి నేఁ, బ్రీతిఁ గోరుట జగ|న్మాత యైన
యారమాసతితోడ | వైర మవశ్యంబుఁ, గల్గు నైనను దయా|కార నీవు
దీనవత్సలుఁడవు | గాన స్వల్పంబును, నధికంబు సేయుదు | వట్లు గాన
తే. భవ్యచరిత నిజస్వరూ|పంబునందు, నభిరతుఁడ వైననీవు స | న్నాదరించు
పగిది నిందిర నాదరిం|పవు మహాత్మ, భక్తజనలోకమందార | భవవిదూర. 556

వ. ఇట్లగుటం జేసి సత్పురుషు లైనవారలు నిరస్తమాయాగుణసముదయంబు గల నిన్ను భజియింతురు వారలు భవత్పాదానుస్మరణరూపం బయినప్రయోజనంబు దక్క నితరప్రయోజనంబుల నెఱుంగరు దేవా సేవకజనంబులను వరంబులు వేఁడు మని జగద్విమోహనంబు లైనవాక్యంబులు పలుకుదు వట్టిభవదీయవాక్యతంత్రీనిబద్ధులు లోకులు గా కుండి రేని ఫలకాములై కర్మంబుల నెట్లు లాచరింతు రీశా భవదీయమాయావిమోహితు లై జను లేమికారణంబున నీకంటె నితరంబులఁ గోరుచుందు రిట్లగుటం జేసి తండ్రి దనంతన బాలహితం బాచరించు నట్లు మాకు నీవ హితాచరణం బాచరింప నర్హుండ వని పలికిన నాదిరాజర్షి యైన పృథుచక్రవర్తియర్థవంతంబు లయినవచనంబులు విని విశ్వద్రష్ట యగునారాయణుండు సంతుష్టాంతరంగుం డై యిట్లనియె మహారాజా దైవప్రేరితుండ వై నాయెడ నిట్టిబుద్ధి గలుగుటం జేసి యచలాచలంబగుభక్తివాఁడము దానిచే దుస్తరం బగుమదీయమాయం దరింతువు నీవు నాచే నాదిష్టం బగుకృత్యం బప్రమత్తుండ

వగుచు నాచరించిన సకలశుభంబులం బొందుదువు మదీయభక్తజనంబులు స్వ ర్గాపవర్గనరకంబులం దుల్యంబులు గా నవలోకింతురు గావున నీయధ్యవసాయం బు నట్టిదియ మఱియు మదీయాదేశంబున దుస్త్యజం బగురోషంబును ద్యజించి నాయెడ భక్తిసలిపితివి గాన యిదియె నాకుఁ బరమహర్షదం బగు నని యభినం దించి యనుగ్రహించి యతండు గావించుపూజలు గయికొని గమనోన్ముఖుం డయ్యె నయ్యవసరంబున. 557

సీ. నర సిద్ధ చారణ । సుర ముని గంధర్వ, కిన్నర పితృ సాధ్య । పన్నగులును
నఖిలజనంబులు । హరిపార్శ్వవర్తులు, నానందమగ్నాంగు । లగుచు వేడ్క
యజ్ఞేశచింతనుం । డైనయాపృథుపుచే, సత్కారములఁ బొంది । సమ్మదమునఁ
జనిరి నిజాధివా । సములకు భగవంతుఁ, డైననారాయణుం । డచ్యుతుండు

తే. తగ నుపాధ్యాయసహితుఁ డై । తనరుపృథుని
విమలమతు లయి చూచుచు । నమరవరులు
దన్ను జయజయకలితశ । బ్దములఁ బొగడ
జనియె నప్పుడు వైకుంఠ । సదనమునకు. 558

వ. అంతఁ బృథుచక్రవర్తియు నింద్రియాగోచరుం డయ్యును దర్శితాత్ముండును దేవ దేవుండును నయినవాసుదేవునకు నమస్కరించి నిజపురంబునకుం జనుదెంచుసమ యంబున మౌక్తికకుసుమమాలికాదుకూలస్వర్ణతోరణాలంకృతంబును లలితసు గంధధూపవిలసితంబును రత్నమయరంగవల్లికావిరాజితంబును ఫలపుష్పలాజా క్షతదీపమాలికాస్తంభపూగపోతాభిరామప్రతిగృహప్రాంగణంబును మృగమద ఘనసారచందనాగరువాఃపూరసంసిక్తరథ్యావళీవిభాసితంబును దరుపల్లవాభి శోభితంబును నైనపురంబుఁ బ్రవేశించి రాజమార్గంబునం జనుదేర మండిత రత్నకుండలమణిమరీచులు గండఫలకంబులం దాండవంబులు సలుపం బురకామి నులు గనకపాత్రవిరచితంబు లయినయశేషమంగళనీరాజనంబుల నివాళింప శం ఖదుందుభిప్రముఖతూర్యఘోషంబులును ఋత్విజ్నికాయాశీర్వచనంబులును జె లంగ వందిమాగధజనసంస్తూయమానుం డగుచు విగతగర్వుం డై యంతఃపు రంబుం బ్రవేశించి యనంతరంబ. 559

సీ. సమధికమతిఁ బౌర । జనజానపదులచే, దనరారువివిధపూ । జనము లొంది
రాజు సంతుష్టాంత । రంగుండుఁ బ్రియవర, ప్రదుఁడు నై వారల । బహువిధములఁ
బూజించె నివ్విధం । బున మహత్తరము లై, నట్టికర్మంబుల । నాచరించు
చును నిరవద్యచే । ష్టుం డై మహత్తముఁ, డన నొప్పునాపృథు । మనుజవిభుఁడు

తే. మించి భూమండలంబుఁ బా । లించి విశద, యశము సర్వధరాచక్ర । మందు నిలిపి
చారుశుభమూర్తి రాజన్య । చక్రవర్తి, పరమమోదమునఁ బరమ । పదమునొందె.

క. అని మైత్రేయమహాముని, యనఘుఁడు విదురునకుఁ జెప్పె । నని శుకుఁ డభిమ

న్యనిసుతునకుఁ జెప్పిన తెఱఁ, గని సూతుఁడు సెప్పె శౌనకాదులతోడన్.

పృథుచక్రవర్తి సభాసదులకు సద్ధర్మము నుపదేశించి బ్రాహ్మణప్రశంస సేయుట.

వ. అ ట్లెఱింగించి వెండియు ని ట్లనియె నివ్విధంబున నాదిరాజన్యుం డైనపృథుచక్రవర్తియశేషగుణవిజృంభితంబును నిర్దోషంబును సత్పురుషసత్కృతంబును నగు యశంబును బ్రకటంబుగాఁ జేయం జాలుమైత్రేయునిం జూచి మహాభాగవతుం డైనవిదురుం డి ట్లనియె. 562

సీ. మునినాథ విను పృథుజనపాలచంద్రుండు, సాబ గొప్ప మేదినీసురులచేత
రాజ్యాభిషేకసంపూజ్యుఁ డై దేవతా,గణముచే లబ్ధార్హగుణుఁడు నగుచు
వైష్ణవతేజంబు వల నొప్ప ధరియించి, యర్థి నేయేకర్మ మాచరించె
నది నాకు నెఱిఁగింపు మనఘ మూర్త భూమి యే,రూఢి గవాకృతిరూఢ యెవని
తే. విక్రమోద్దీప్తమై యొప్పి వెలయునట్టి, కర్మమున నిష్ఠ రాజన్యగణము బ్రదుకు
నట్టిపృథుకీర్తి ధరలోన నతివివేకి, దవిలి యెవ్వఁడు విన కుండు ధన్యచరిత.
క. నావుడు విని మైత్రేయుం, డావిదురునిఁ జూచి పలికె నతివినయమునం
బావనచరితుఁడు పృథుఁడు ధ, రావరనుతుఁ డలఘుయశుఁడు ప్రమదం బలరన్.
సీ. రంగదుత్తుంగతరంగగంగాయము,నామధ్యమందు నున్నతి వసించి
కైకొని ప్రారబ్ధకర్మక్షయార్థమై, యఖిలపుణ్యంబుల ననుభవించు
చును సర్వదేశంబులను దనయాజ్ఞ య,ప్రతిహతసత్ప్రతాపమునఁ జెల్లఁ
బూని సప్తద్వీపములకుఁ దా నొక్కఁడ, వైష్ణవభూసురావలికిఁ దక్కఁ
తే. దక్కఁ గల్గినప్రజకెల్ల దండధరునిఁ, బోలి వర్తించుచును గొంతకాల మరుగఁ
దవిలి యొకనాఁడు దీర్ఘసత్త్రంబు సేయ, నర్థిఁ గైకొని దీక్షితుం డయ్యె నందు.
తే. రాజఋషి దేవఋషి పితృబ్రహ్మఋషులు, జనపతినిచేత విహితపూజనములొంది
సమధికైశ్వర్యగతి నున్నసమయమునను, జిరశుభాకారుఁ డారాజశేఖరుండు.
సీ. ఉన్నతోన్నతుఁడు సముత్తుంగభుజుఁడు స,న్మహనీయతరశోభమానముఖుఁడుఁ
జారుసంఫుల్లకంజాతనేత్రుఁడు సు,నాసాపుటుండు మందస్మితుండు
వక్రసూక్ష్మస్నిగ్ధవరనీలకేశుండుఁ, గమనీయరుచికంబుకంధరుండు
సుభగవిశాలవక్షుండును ద్రివళిశో,భితమధ్యభాగుండుఁ బృథునితంబ
తే. మండలుండు నావర్తసమాననాభి
వివరుఁడును గాంచనస్తంభవిలసదూరు
రాజితుండును నరుణచరణుఁడు లలిత
నవదుకూలోత్తరీయుఁ డున్నతయశుండు. 567

వ. మఱియు నియమనిమిత్తంబునం బరిత్యక్తభూషణుం డగుటం జేసి వ్యక్తాశేషగాత్రశ్రీకుండును గృష్ణాజినధరుండును శ్రీమంతుండును గుశహస్తుండును గృతోచితుండును శిశిరస్నిగ్ధతారాక్షుండును నైనపృథుచక్రవర్తి సభామధ్యంబునం

దారాగణమధ్యవిభాసితుండును సకలజనాహ్లాదకరుండును నగుసుధాకరుండునుం బోలె వెలుంగుచు లేచి నిలుచుండి సదస్యసంతోషదాయకంబులును జిత్రపదవిరాజితంబులును బ్రసన్నంబులును బరిశుద్ధంబులును గంభీరార్థంబులును నవ్యాకులంబులును నైనభాషణంబుల నిట్లనియె. 568

క. వినుఁడీ సభ్యులు ధర్మము, ననయము నెఱుఁగంగఁ గోరునట్టిజనుఁడు దాఁ
దనతలఁపునఁ గలయర్థముఁ, జను నెఱిఁగింపంగ ధీరసత్పురుషులకున్. 569

సీ. ఏను నీలోకవితానంబు నెల్లను, శాసించి భూప్రజాసంతతులను
దత్తద్విహితవృత్తిదానంబులను జేసి, రక్షింప వివిధమర్యాదఁ దప్పి
పోకుండ నిలుపుటకై కమలజుచే ని, యోగింపఁబడితి నిట్లొనరి యుంట
నిట్టిప్రజాపాలనాద్యనుష్ఠానవ, శంబునఁ బ్రాక్కర్మసాక్షి యీశుఁ
తే. డెట్టివానికి సంతుష్టి నెసఁగుచుండు, నట్టివానికి నేలోకమందు బుధులు
గామదుఘములు నైనలోకములు నాకు, సరవిఁ గలుగు ననుష్ఠానపరుఁడనగుట.

వ. ఇట్లు ప్రజలను ధర్మంబులయందు ననుశాసింపక యర్థకాముండై వారివలననప్పనంబులు గొనెనేని వారలపాపంబు దనకుఁ బ్రాపింపం దేజోహీనుండై భూవిభుండు సెడుఁ గావునం బ్రజలు భూపతిహితార్థంబునకు స్వార్థంబునకు ననసూయారహితులై వాసుదేవార్పణబుద్ధిం జేసి ధర్మంబు నెప్పుడు నాచరింప వలయు నదియు నన్ను ననుగ్రహించుట యదియునుం గాక పితృదేవర్షితుల్యు లగుమీర లనుమోదించి కర్తయు ననుశాసకుండు ననుజ్ఞాతయు నగుననాకుఁ బరలోకంబున నేఫలంబు గలుగు నట్టిఫలంబునకు సదృశంబైన కర్మం బాచరింప వలయు నట్లయిన సంతోషంబు నొందుదు ననిన వారలారాజేంద్రున కిట్లనిరి. 571

క. జననాయక ప్రజ లిర వొం, దినధర్మము లెల్ల వాసుదేవార్పణబు
ద్ధిని జేయ వలయు నంటివి, యనయంబును వాసుదేవుఁ డనఁ గలఁడె మహిన్.

సీ. అన విని వారికి మనుజేశుఁ డను నర్హా, తములార వినుఁడయ్య తవిలి మీరు
యజ్ఞాధిపతి యైనయఖిలేశ్వరుఁడు గొన్ని, మతములఁ గలఁడు ధీమంతులార
యట్లైన మీరలు నందుకు విప్రతి, పత్తి గల్గుటను బ్రపన్న మరయఁ
గా దంటి రేని నాఘనునిచే రచితమై, కాంతిమంత మగుజగంబు గానఁ
తే. బడుచు నున్నది యిట్టిప్రపంచరచిత
కర్మవైచిత్ర్య మమ్మేటి గలుగ కున్న
నమర నది తదుక్తులుఁ బ్రపన్నములు గావు
గాన యవ్వాసుదేవుండు గలఁడు మఱియు. 573

వ. అదియునుం గాక యీజగద్వైచిత్ర్యంబు గర్త యైనయీశ్వరుండు లేకున్నం గర్మవశంబునం జేసి యుపపన్నం బగు నంటి రేని. 574

సీ. పూని ప్రియవ్రతోత్తానపాదధ్రువ, మనుల కస్మత్పితామహుఁ డనంగఁ
దగునంగ మేదినీధవునకు మఱియును, వినుతి కెక్కినపృథివీపతులకుఁ
బద్మసంభవభవప్రహ్లాదబలిచక్ర, వర్తిప్రముఖభాగవతుల కర్థి
వర్గసుస్వర్గాపవర్గంబులకు నను, గతకారణుం డన ఘనత కెక్కి
తే. హీను లగుమృత్యుదౌహిత్రుఁడైన వేన, ముఖదురాత్ములుధర్మవిమోహితులును
దక్కఁ దక్కినవారికిఁ దాఁ బ్రసన్న, వరదుఁడై యిచ్చు నభిమతావళుల నతఁడు.
వ. ఇట్టివిద్వదనుభవంబున భువనహితుం డగువాసుదేవుండు లేఁ డనుట యుప
పన్నంబు గా దదియునుం గాక. 576
ఉ. భూరితపోభిరామముని[1]పూజన మెవ్వనిపాదపద్మసే
వారతి వృద్ధిఁ బొంది యనివారణఁ బూర్వభవానుసారసం
సారమహోగ్రతాపము భృశంబుగఁ బాపఁగ నోపుఁ దత్పదాం
భోరుహజాతదేవనదిఁ బోలి యశేషమనోఘహారి యై. 577
వ. మఱియు.
చ. అనుపమభక్తి నెవ్వనిపదాంబుజమూలము మందిరంబు గా
ననయముఁ బొందువాఁడు నిహతాఖిలభూరిమనోమలుండు స
ద్వినుతవిరక్తిబోధధృతివీర్యవిశేష[2]సమన్వితుండు దా
ననఁ దగి భూరిసంసృతిమహోత్తరదుఃఖము నందఁ డెన్నఁడున్. 578
క. నారాయణుండు జగదాధారుం డగునీశ్వరుండు దలఁప నతనికిన్
లే రెందు సములు నధికులు, ధీరోత్తముఁ డతఁడు నద్వితీయుం డగుటన్. 579
వ. అదియునుం గాక. 580
ఉ. కర్మవశంబునన్ జగము గల్గును హెచ్చు నడంగు [3]నన్నచోఁ
గర్మముఁ బుద్ధిఁ జూడ జడకార్యము గాని ప్రపంచకల్పనా
కర్మమునందుఁ గర్త యనఁ గా విలసిల్లఁగఁ జాల దీజగ
త్కార్మికకార్యకారణము గావున నీశుఁడు విష్ణుఁ డారయన్. 581
వ. కావున మీర లవ్వాసుదేవుని నధికారానుసారంబున నిశ్చితార్థఫలసిద్ధి గలవార
లై మనోవాక్కాయకర్మంబుల నిష్కపటవృత్తిం దగిలి వినుతినతిపరిచర్యా
పూర్వకంబు గాఁ గామదుఘంబు లయినయతనిపాదపంకజంబులు భజియింపుం
డదియునుం గాక. 582
సీ. రూఢి నీశ్వరుఁడు స్వరూపంబునం జేసి, పూని విశుద్ధవిజ్ఞానఘనుఁడు
నగుణుండు నయినఁ దా నరయనికర్మమా, ర్గమునందు వ్రీహ్యాదిద్రవ్యములను
శుక్లాదిగుణము విస్ఫురదవఘాతాది, సత్క్రియలును మంత్రసంచయంబు
సంకల్పమును యాగసాధ్య మైనట్టియ, ఖండోపకారంబు ఘనపదార్థ

1 పూజ్యము లెవ్వని. 2 'మనీషలంతుఁడున్. 3 నందులో' వ్రా. ప్ర.

తే. శక్తియు మఱిజ్యోతిష్టోమసవనముఖ్య, నామత బహువిశేషగుణతను మెఱయు
నట్టియధ్వరరూప మై యఖిలజగము, నందు ననిశంబుఁ బ్రఖ్యాతి నొందుచుండు.

వ. అదియునుం గాక దారుసంస్థితం బైనయనలంబు తద్దారుగుణంబు లయిన దైర్ఘ్య వక్రత్వాదికంబుల ననుసరించుచందంబున నవ్యక్తంబు తత్క్షోభకం బయిన కాలంబును వాసనయు నదృష్టంబు ననుకారణంబులచేతం బుట్టినశరీరంబునందు విషయాకారం బయినబుద్ధి నొంది తద్విషయాభివ్యంగ్యం బైనయానందస్వరూపుం డగుచుఁ గ్రియాఫలంబునం బ్రసిద్ధి నొందు నని చెప్పి వెండియు నిట్లను మదీయజనంబు లిమ్మేదినీతలంబున దృఢవ్రతు లై యజ్ఞభుగీశ్వరుండును గురుండును నయినసర్వేశ్వరుని హరిని నిరంతరంబును స్వధర్మయోగంబునం బూజించుచున్నవారలు వారు న న్నాశ్చర్యకరంబు గా ననుగ్రహించువా రని హరిభక్తిరతు లైనమహాత్ముల నుతియించి వెండియు నిట్లనియె. 584

మ. వరసంపద్విభవప్రతాపసుమహైశ్వర్యంబులం బొల్చునీ
ధరణీనాథులతేజ మంచితతపోదాంతిక్షమావిద్యలం
గర మొప్పారు ధరాసుపర్వహరిభక్తశ్రేణులం దెప్పుడుఁ
ధరలోనం బ్రభవింప కుండు నని యద్ధాత్రీవిభుం డిట్లనున్. 585

చ. అరయఁగ నేధరామరపదాంబుజరేణువు లర్థిఁ దాల్చి య
ప్పరమపురాణపూరుషుఁడు బ్రాహ్మణదేవుఁడు నైనయట్టియీ
శ్వరుఁడు సదానపాయినిని సాగరకన్యను సర్వలోకవి
స్ఫురితపవిత్రకీర్తియును బొంది విభూతిఁ దనర్చెఁ గావునన్. 586

సీ. ఏవసుధామరసేవను జేసి య, శేషగుణాన్వితస్థితిఁ దనర్చు
సర్వేశ్వరుఁడు మఱిసంతుష్టుఁ డగు నట్టి, ధరణిదివిజులఁ దద్ధర్మపరులు
నలఘువినీతులు నై యవశ్యంబును, సేవింపరే ధరాదేవనిత్య
సేవచేఁ బురుషుఁడు చిరతరజ్ఞానవి, ద్యాభ్యాసి గా కున్న నైన నతఁడు

తే. వేగమున నంతరంగంబు విశద మగుటఁ, జేసి కైవల్యపదమును జెందునట్లు
గాన లోకులు భూదేవతానికరముఁ, దగిలి భజియింపవలయు నుదాత్తమతిని.

వ. మఱియు. 588

సీ. విజ్ఞానఘనుఁ డన వెలయునీశ్వరుఁడు త, త్త్వజ్ఞానయుతు లైనవారిచేత
దీపింప నింద్రాదిదేవతోద్దేశంబు, నను భూమిసురముఖంబున హుతంబు
లగుహవిస్సులఁ దృప్తి నందినగతి నచే, తన మైనయాహుతాశనముఖంబు
వలన వేల్చినహవిస్సులచేతఁ దృప్తుండు, గా కుండుఁ గావున లోకమందు

తే. నగ్నిముఖమున కంటె ధరామరేంద్ర, ముఖము పరిశుద్ధ మత్యంతముఖ్యమనఁగఁ
దనరు నదిగాన భూసురార్చనము సకల, జనులుఁ గావింపఁదగు నార్యజనములార.

వ. అదియునుం గాక. 590

సీ. ఏవేదమం దేని యీవిశ్వ మెల్లను, దర్పణప్రతిబింబితప్రభాస
నివహంబుకై వడిఁ దవిలి ప్రకాశించు, నట్టివిరజమును నవ్యయమును
నగుచు సనాతనం బగువేద మేధరా, దేవతాజన మనుదినముఁ దగిలి
మహితశ్రద్ధాతపోమంగళమౌనసం, యమసమాధులఁ బొలుపారు చుండి

తే. యర్థిసదసద్విచారులై యధికరింతు. రట్టివారల పదరజం బర్థిఁ దాల్చు
నలఘులకు సర్వపాపక్షయంబు నఖిల,సద్గుణావాప్తియును నగుఁ జతురులార.

వ. కావున నట్టివిప్రపాదసరోజరేణువు లేనును గిరీటంబున ధరియింతు నిట్లు బ్రాహ్మణభజనంబునం జేసి యవాప్తసకలగుణుండును శీలధనుండును గృతజ్ఞుండును శ్రద్ధాయుక్తుండును నైనమహాత్ము నఖిలసంపదలు ప్రాపించుం గావున గోబ్రాహ్మణకులంబును ననుచరసమేతుం డయినజనార్దనుండును నాయెడం బ్రసన్ను లయ్యెదరు గాక యని పలుకు చున్నపృథుచక్రవర్తిం గనుంగొని పితృదేవద్విజసత్పురుషులు సంతుష్టాంతరంగులై సాధువాదంబుల నభినందించి యి ట్లనిరి. 592

క. మనుజేంద్ర నీకతంబున, ననుపమఘనబ్రహ్మదండహతుఁ డత్యఘవ
ర్తనుఁడు నగునట్టివేనుం, డనయము నరకంబువలన నర్థిఁ దరించెన్. 593

వ. కావునం బుత్రేణ లోకాఞ్జయతి యను వేదవచనంబు నిశ్చయం బదియునుం
గాక. 594

చ. పురుషవరేణ్య హేమకశిపుండు రమాలలనేశునిందచే
నరకము నొందఁ గోరియు గుణజ్ఞుఁడు భాగవతుండు నైనయా
వరతనయప్రభావమున వాసికి నెక్కి విధూతపాపుఁడై
నిరయముఁ బొందఁ డయ్యె నతినిర్మలకీర్తిఁ [1]దనర్చెఁ గావునన్. 595

క. అని పలికి వీరవర్యం, డనఁ దగుపృథుశాశ్వతంబు లగుహాయనముల్
దనరఁగ జీవింతువు గా, కని తగ నాశీర్వదించి యభిమత మొప్పన్. 596

వ. వెండియు ని ట్లనిరి దేవా నీవు సకలలోకభర్త యగునారాయణునందు నిట్టిభక్తి వొడముటం జేసియు బ్రహ్మణ్యదేవుండు నుత్తమశ్లోకుండు నైనసర్వేశ్వరుని సత్కథాజాలంబు వ్యక్తంబు సేయు చున్ననీవు మాకు నాథుండ వగుటం జేసియు నేము ముకుందదాసుల మైతి మీభవదీయప్రజానుశాసనంబు ప్రజానురాగంబు గలకారుణ్యమూర్తులై నమహాత్ములకు స్వభావంబులు గావున నాశ్చర్యంబు గాదు దైవసంజ్ఞితంబు లగునకర్మంబులచేత వినష్టజ్ఞానుల మై పరిభ్రమించు మాదగుతమఃపారంబుఁ గంటి మేసర్వేశ్వరుండు బ్రాహ్మణజాతి నధిష్ఠించి క్షత్రియులను క్షత్రియజాతి నధిష్ఠించి బ్రాహ్మణులను నీయుభయంబు నధిష్ఠించి విశ్వంబును భరియించు నట్టివివృద్ధసత్త్వుండు సర్వరూపుండు మహాపురుషుండు

---

1 ధరించెఁ.

నైనపృథునకు నీశ్వరబుద్ధిం జేసి యేము నమస్కరింతు మనుసమయంబున. 597

పృథుచక్రవర్తియొద్దకు సనకాదు లరుగుదెంచుట.

క. వినువీధినుండి మెల్లన, జనుదెంచిరి బాలసూర్యసంకాశతనుల్
జనవినుతసిద్ధవర్యులు, సనకాదులు శేముషీవిచక్షణు లంతన్. 598

వ. ఇట్లు సనుదెంచి. 599

క. అనఘాత్ము లతిథిరూపం,బున రా గృహమేధి ప్రాణములు నుద్గతిచేం
దనరినం బ్రత్యుద్గతివం,దనముల [1]మరలం బ్రతిష్ఠితము లగు ననుచున్. 600

క. వినంబడువచనన్యాయం,బున నుద్గతము లగుప్రాణములం గ్రమ్మఱం బొం
దను గోరువాడునుంబలె, ననుచరయుత్విక్సదస్యుం డై పృథుం డంతన్. 601

తే. ఇంద్రియేశుండు గంధాదికేష్టగుణముం, గూర్చి యుద్గమనక్రియం గోరి చేయు
పగిదిం బృథుచక్రవర్తి సంభ్రమముతోడ,మహితభక్తిని బ్రత్యుద్గమంబుసేసె.

క. ఘనగౌరవమున నమ్ముని,జనచిత్తవశీకృతుండు సభ్యుండుం బ్రియుండున్
వినయానతకంధరుం డై, జనవరుం డాపరమయోగిచంద్రుల నెలమిన్. 603

సీ. పూని యర్హాసనాసీనులం గావించి, కర మర్థి విధివత్పురస్కారమునను
బూజించి తత్పదాంభోరుహక్షాళన,సలిలంబు లాత్మమస్తమునం దాల్చి
హాటకకలితసింహాసనాసీను లై, విహితాగ్నులను బోలి వెలుంగు చున్న
శర్వాగ్రజన్ముల సనకాదులను జూచి, యతులశ్రద్ధాసంయమాన్వితుండుం

తే. బరమసంప్రీతమతియు నై పలికె రాజు, గోరి యోమంగళాయనులార పూర్వ
భవమునం దెద్ది మంగళప్రదసుకర్మ, మేను జేసితి మిముం జూడ నిపుడు గలిగె.

వ. అని వెండియు. 605

క. భువి నెవ్వనియెడ విప్రులు, భవుండును విష్ణుండుం దదీయభక్తులును బ్రస
న్నవదను లగుదురు వానికి, భువి దివిని నసాధ్యకర్మములు లే వరయన్. 606

వ. అని మఱియు ననఘాత్ములారా లోకంబుల నీక్షించుచుం బర్యటనంబు సేయు
మిమ్ము సర్వదర్శనుం డయినయాత్మం గనుంగొనం జాలనిసర్వదృశ్యంబుచందం
బున నీలోకంబు గనుంగొనం జాలకుండు నట్టిమహాత్ముల రయినమీదర్శనంబునం
జేసి నేను ధన్యుండ నైతి నదియునుం గాక. 607

చ. అరయ ధరిత్రి నెవ్వనిగృహంబు మహార్హజనోపయోగ్యవి
స్ఫురితతృణాంబుభృత్యగృహభూముల సారెం దనర్చు నట్టిమం
దిరపతి పేద యైన జగతిం గడు ధన్యుం డటంచు గాన సు
స్థిరమతి మీరు వచ్చుట నశేషశుభంబుల నేను బొందెదన్. 608

వ. అదియునుం గాక. 609

చ. వరమతులార యెవ్వనినివాసముం [2]దీర్ఘపదాంతరంగు లై

---

1 మ. పునఃప్రతిష్ఠి. 2 దీర్ఘపదాంబుజాతు లై.

పరఁగినయట్టిభాగవతపాదజలంబులు సోఁక వేనిఁ ద
త్పురుషుఁడు భూరిసంపదలఁ బొంపిరిపోయిన నైన వానిమం
దిర మురగప్రకీర్ణజగతీజముఁ బోలు నటండ్రు కోవిదుల్. 610

వ. అని పలికి వెండియు నిట్లనియె. 611

సీ. పరమపావనులార బాల్యంబునందుండి, మానితశ్రద్ధాసమన్వితులును
గుణనిధుల్ ధైర్యయుక్తులు ముముక్షువులు నై, యధికవ్రతంబుల నాచరింతు
రట్టిపుణ్యుల భవదాగమనంబు స్వాగత మయ్యె సత్కృపాకలితులార
యనివారితవ్యసనార్ణవం బయినట్టి, భూరిదుర్లంఘ్యసంసారమందు

తే. [1]మతివిహీనస్వకీయకర్మములఁ జేసి, యడరి మగ్నుల మై యింద్రియార్థములనె
తివిరి పురుషార్థములుగాఁగఁ దెలియుమాకుఁ, గుశలమున్నదె లోకైకకుశలులార.

వ. మీర లాత్మారాము లగుటం జేసి మీయందుఁ గుశలాకుశలరూపంబు లయిన మతివృత్తులు సంభవింపవు గావున గుశలప్రశ్నం బుపపన్నంబు గాదు నేను కృతవిశ్వాసుండ నై సంతప్తు లయినవారలకు సుహృత్తు లైనమిమ్ము నాకు నీసంసారంబునందు నేమిట వేగంబె క్షేమంబు గలుగు నని యడిగెద నాత్మవంతులకు నాత్మయు నాత్మభావనుండు నయినయీశ్వరుండు భక్తానుగ్రహంబుకొఱకు నీలోకంబుల మీవంటిసిద్ధరూపంబున వర్తించుచుండు నని పలికినయతనిగంభీరార్థగౌరవంబులును శుభకరంబులును న్యాయసహితంబులును మితాక్షరంబులును శ్రోత్రప్రియంబులును నయినవచనంబులు విని సంప్రీతచేతస్కుండును మందస్మితుండును నై సనత్కుమారుం డిట్లనియె. 613

మ. ధరణీశోత్తమ సర్వభూతహితచేతస్కుండ వై ధర్మసు
స్థిరభాగ్యోదయశాలి వై యెసఁగునీచే సాధులోకోత్తరో
త్తరసంప్రశ్నము సేయఁగాఁబడె మహాత్మా సాధులోకైకస
చ్చరితంబుం దలపోయ నిట్టిద కదా చర్చింప లోకత్రయిన్. 614

తే. ధరణి సజ్జనసంగంబు దలఁప నుభయ, సమ్మతం బగువారలు సలుపునట్టి
సరససంభాషణప్రశ్నసరణి నిఖిల, జనములకు సుఖకర మగు జనవరేణ్య. 615

వ. అని యభినందించి మోక్షసాధనోపదేశకాముం డైనపృథుచక్రవర్తికి వెండియు నిట్లనియె. 616

సీ. ధరణీశ మధుసూదనుఁ డైనయట్టినా, రాయణులలితపాదారవింద
వరగుణధ్యానధీపరిణతత్వంబున, సకలాత్మమలవిమోచనము లైన
రతియును నిత్యవైరాగ్యంబు మొదలుగా, లోకోత్తముఁడ వైననీకుఁ గలవు
సమ్యగ్విచారశాస్త్రములందు జనులకు, సేమంబునకును నిశ్చితము లయిన

తే. యాత్మవ్యతిరిక్తవస్తువులందు వీత, రాగతఁ దలంప నిర్గుణబ్రహ్మ మయిన

1 మఱఁగి యెపుడు స్వకీయ.

యాత్మయందులరతియును ననఁగ నివియ, హేతువులు బుద్ధిఁ జింతింప సిద్ధచరిత.

వ. కావున శ్రద్ధయు భగవద్ధర్మచర్యయుఁ దద్విశేషజిజ్ఞాసయు నాధ్యాత్మికయోగ నిష్ఠయు యోగీశ్వరోపాస్తియుఁ బుణ్యోపాశ్రయుండును బుణ్యశ్రవణుండును నైననారాయణకథాలాపంబులు నర్థేంద్రియారాము లైనవారలతోడిసంగతుల యందు విరక్తియు వారల కభిమతంబు లైనయర్థకామంబులందు ననాకాంక్షయు సర్వేశ్వరునిగుణకీర్తనామృతపానంబు దక్క నితరపదార్థంబులందు వైరాగ్యంబు నొంది యాత్మారామత గలిగి విజనస్థలంబులందులనుచి గలుగుటయును నహింసయు శమాదిప్రధానవృత్తియు నాత్మహితానుసంధానంబును భగవత్కథాను స్మరణంబును నకామ్యంబు లయినయమనియమంబులును నితరభక్తిమార్గాగర్హ ణంబును యోగక్షేమార్థక్రియారాహిత్యంబును శీతోష్ణాదిద్వంద్వసహిష్ణుతయు భాగవతకర్ణాలంకారభూతం బగుభగవద్గుణాభిధానంబును వీనిచేత విజృంభమా ణం బయినభక్తియోగంబునం జేసి యనాత్మయందు ననంగంబును గార్యకారణ రూపం బగునిర్గుణబ్రహ్మంబునందు రతియును నెప్పుడు గలుగు నప్పుడ సదాచా ర్యానుగ్రహవంతుం డయినపురుషుండు బ్రహ్మనిష్ఠులతోడఁ జెలిమి సేయుచు నీష ణత్రయంబు వర్జించి ప్రకృతిం జేరక జ్ఞానవైరాగ్యవేగంబునం జేసి. 618

సీ. అనఘ సాక్షాత్కార మగుభక్తియోగాగ్నిఁ, గడఁగి జీవాధారకమును బంధ
భూతాత్మకంబు నై పొలుచుహృద్గ్రంథిని, బూని స్వకారణభూత మయిన
యరణి దహించుహుతాశనుకైవడి, నిర్దహించిన నిల్లు నెఱసి దగ్ధ
చిత్తుఁ డై ముక్తనిశ్శేషాత్మగుణుఁడు [1]స, ద్గురుఁడు నైనయతండు మిగుల

తే. నర్థిబాహ్యంబులయినఘటాదికములు, నాంతరము లైనసౌఖ్యదుఃఖాదికములు
ననువిభేదము లాత్మ[2]భేదనము లగుట, నయ్యుపాధివినాశంబు నందఁగలఁడు.

వ. అది యెట్లనిన. 620

చ. పురుషుఁడు నిద్రవోఁ గలలఁ బొందినయాత్మసుఖైకహేతు వై
పరఁగిన రాజభృత్యజనభావగుణంబులు సంప్రబోధమం
దరయఁగ మిథ్య యైనగతి నాంతరబాహ్యగుణప్రభేదముల్
పఱవడిఁ గాన కుండు జనపాలనశీలన నిత్యఖేలనా. 621

వ. మఱియును ద్రష్ట యైనయాత్మయు దృశ్యం బయినయింద్రియార్థంబు ననువీనికి నహంకారంబు సంబంధహేతు వగుటం జేసి యది యంతఃకరణంబునం గలుగు చుండు జాగ్రత్స్వప్నంబులయం దీభేదంబు గనుంగొను చుండు నిట్టియంతః కరణంబు లేనిది యగుసుషుప్తికాలంబునం బురుషుండు జలదర్పణాదినిమిత్తా భావం బగునప్పుడు బింబప్రతిబింబభేదంబు గనుంగొననిచందంబున దృశ్య భేదంబు గనుంగొన కుండుం గావున నంతఃకరణవిలయంబు నొందిన బాహ్యం

1 సహృదయుఁడు. 2 సాధనము లగుట.

తరభేదంబు గన కుండుట నిశ్చయం బని వెండియు ని ట్లనియె. 622

సీ. భువి విషయాకృష్టభూతంబు లయినయింద్రియములచేతను దివిరి మనము
దగ విషయాసక్తిఁ దగిలి యాంతర మైన, మహితవిచారసామర్థ్య మెల్ల
[1]శరకుశాది స్తంబజాలంబుహ్రదతోయ,ములు గ్రోలుగతిఁ గ్రమంబున హరించు
నీరీతి నంతర్విచారసామర్థ్యంబు, నపహృతం బయినఁ బూర్వాపరాను
తే. మేయసంధానురూపసంస్కృతి నశించు, నది నశించిన విజ్ఞాన మంతఁ దొలఁగు
నట్టివిజ్ఞాననాశంబు నార్యజనులు, స్వాత్మ కది సకలాపహ్నవం బటండ్రు. 623

వ. అదియునుం గాక యాత్మన స్తు కామాయ సర్వం ప్రియం భవతి యనువేద వచనంబునం జేసి విషయంబులకుం బ్రియతమత్వం బైనయాత్మోపాధికంబు నొంది యాత్మాపహ్నవంబునం బొటిల్లుస్వార్థనాశం బెద్ది గలుగు దానికంటె లోకంబున నధికం బైనస్వార్థనాశంబు లే దది యె ట్లనిన సర్వార్థనాశంబునకు స్థైర్యంబు నొందించునట్టియర్థకామాభిధ్యానంబునం దద్ధేతుకం బైనస్వార్థనాశంబునం బరోక్షాపరోక్షరూపజ్ఞానంబునం జేసి నశించుం గావున నాత్మాపహ్నవంబున కంటె నధికతరం బైనసర్వార్థనాశంబు లే దని వెండియు ని ట్లనియె. 624

సీ. అనఘ యీసంసార మతిశయంబునఁ దరి,యింపంగ మది నిశ్చయించువాఁడు
గైకొని ధర్మార్థకామమోక్షములకు, నతివిఘాతుక మెద్ది యట్టిదాని
వలన సంగము సేయ వలవ దాధర్మాను, లందుఁ ద్రివర్గంబు నంతకోగ్ర
భయయుతంబగుటను బరమమోక్షంబె ము,ఖ్యార్థ మై విలసిల్లు నంద్రు బుధులు
తేఁ భువి గుణవ్యతికరమునఁ బుట్టినట్టి, యబ్జజాతాదులకు నస్మదాదులకును
గాలవిధ్వంసితాఖిలక్రమము గల్గుఁ, గలుగ దెన్నఁడు సేమంబు గాని వినుము.

వ. కావున మోక్షంబె పరమపురుషార్థం బని చెప్పి వెండియు ని ట్లనియె నరేంద్రా దేహేంద్రియప్రాణబుద్ధ్యహంకారపరివృతంబు లయినయీస్థావరజంగమంబుల హృదయంబులందు వ్యాపకుండుఁ బ్రత్యక్షభూతుండుఁ బ్రత్యగ్రూపుండు భగవంతుండు నయినయీశ్వరుం డంతర్యామిరూపంబునం బ్రకాశించు చుండు నది నారాయణునిస్వరూపంబు గాఁ దెలియు మని వెండియు ని ట్లనియె. 626

ఉ. భూవర యామహాపురుషభూషణునందుల నీసమస్తవి
శ్వావళి లీలమై సదసదాత్మకభావము నొంది భూరిమా
యావిభవంబులం దగి సమగ్రవివేకనిరోధిస్రగ్ఘనా
శీవిషబుద్ధిఁ దోఁచుచు విశేషగతిన్ వెలుఁ గొందు నెప్పుడున్. 627

చ. సుమహితనిత్యముక్తపరిశుద్ధవిబుద్ధసుతత్త్వుఁ డై యుగు
క్రముఁ డభిభూతసత్ప్రకృతి[2]కర్మకళంకుఁడు నైనయట్టియు
త్తమచరితుం గృపాకరు నుదాత్తగుణోన్నతు నీశ్వరేశుఁ జి

---

1. శరకుశీరాదిజాలంబు. 2 కర్మకలంకుఁడును నైన.

త్తమునఁ దలంపు మయ్య జనతాపరిరక్షణ దుష్టశిక్షణా. 628
సీ. వసుమతీనాథ యెవ్వనిపాదపద్మప,లాశవిలాససల్లలితభక్తి
సంస్మరణంబుచే సజ్జనప్రకరంబు, ఘనకర్మసంచయగ్రథిత మగున
హంకార మనుహృదయగ్రంథిఁ జెఱుతురు, వివరింప నిట్లు నిర్విషయమతులు
మహి నిరుద్ధేంద్రియమార్గులు నైనట్టి,యతులకుఁ జేరంగ నలవి గాని
తే. యట్టిపరమేశుఁ గేశవు నాదిపురుషు, వాసుదేవుని భువనపావనచరిత్రు
నర్థి శరణంబు గాఁ దత్పదాంబుజములు, భక్తి సేవింపు గుణసాంద్ర పార్థివేంద్ర.
మ. అరిషడ్వర్గమహోర్మినక్రనికరవ్యాకీర్ణసంసారసా
గర మబ్జోదరకీర్తనాతరణిసాంగత్యంబునం బాసి తా
మరు దారంగ నఘాపహప్రకటయోగాదిక్రియాయుక్తిచేఁ
దరియింపన్ మదిఁ గోరువారలకు దుర్దాంతం బగుం గావునన్. 630
మ. ధరణీశోత్తమ నీవు కేవలసముద్యద్భక్తి ధీయుక్తివై
వరగోవిందపదారవిందయుగభాస్వన్నావ సంధించి దు
స్తరభూరివ్యసనాకరోల్లసితదుర్దాంతోగ్రగంభీరసం
సరణాంభోధిఁ దరింపవయ్య పరమోత్సాహంబు దీపింపఁగన్, 631
క. అని యీగతిఁ బంకరుహా,సనసుతుఁడును బ్రహ్మబోధశాలియు నగునా
ఘనయోగివల్లభునిచే,తను దెలియఁగఁబడిన బ్రహ్మతత్త్వుం డగుచున్. 632
క. జనపతి మునిఁ బొగడి ముదం,బున ని ట్లనుఁ బూర్వజన్మమున నే దీనా
వనుఁ డై నయీశ్వరునిచే,తను నిక్క మనుగ్రహింపఁ దగితి మునీంద్రా. 633
క. వినుఁ డట్టియనుగ్రహసా,ధనమున కై మీర లిపుడు దగ నిచ్చటికిం
జనుదెంచితిరి దయాళురు, ననఘులు భగవత్తములును నగుమీచేతన్. 634
సీ. నిరతంబు నాయందు నిష్పాదితము లగు, దేహసమేతమదీయరాజ్య
సర్వసంపదలును సద్ద్విజదత్తముల్, గావునఁ బ్రాణకాంతావిభూతి
మందిరసుతరాజ్యమహీబలకోశప,రిచ్ఛదంబుల నెల్ల ధృతిఁ దలంప
రాజుకు భృత్యుండు రాజకీయము లగు, తాంబూలముఖపదార్థములఁ జేసి
తే. రమణసంతర్పణోపచారములు నడుపు,గతిని వారల కవి నివేదితము లయ్యెఁ
గాన మీకుపచార మేగతి నొనర్తు, [2]నతులగుణసాంద్ర యోగికులాబ్ధిచంద్ర.
వ. అది యెట్లు బ్రాహ్మణాధీనం బంటి రేని సేనాధిపత్యరాజ్యదండనేతృత్వసర్వలో
కాధిపత్యంబులు వేదశాస్త్రవేది యైనబ్రాహ్మణునక కాని యితరులకు యోగ్యం
బులు గావు గావున బ్రాహ్మణులకు భోజనవసనదానంబులు స్వకీయంబు లై
యుండు క్షత్త్రియాదులకు బ్రాహ్మణానుగ్రహంబున నన్నమాత్రంబు దక్కం
దక్కినవస్తుస్వాతంత్ర్యంబు లేదు గావున మీకు గురుదక్షిణ నేమి సమర్పించు

1. నీపదార్చనమున. 2. నతులగుణసాంద్రులార మహాత్ములార.

వాఁడ నదియునుం గాక స్వాతంత్ర్యంబు గలిగిన నిట్టి యధ్యాత్మవిచారులు వేదాంతవేదులు నై భగవద్భక్తి నుపదేశించెడుమీవంటిపుణ్యాత్ములకుం బరిహాసాస్పదుండు దక్కఁ దక్కినవాఁ డెవ్వం డంజలిమాత్రంబు దక్కఁ దక్కిన ప్రత్యుపకారంబు సేయం దలంచు నది గావున దయాళువు లైనమీరలు స్వకృతోపచారంబులం జేసి సంతుష్టాంతరంగు లగుదురు గా కని పలుకు చున్నయాదిరాజయినపృథుచక్రవర్తిచేతఁ బూజితు లై యాత్మయోగనిష్ఠు లైనసనకాదులతనిస్వభావంబుఁ బ్రశంసించుచు సమస్తజనంబులుఁ జూచు చుండ నాకాశగమనంబునం జని రయ్యవసరంబున. 636

పృథుచక్రవర్తి జ్ఞానవైరాగ్యవంతుం డై ముక్తి నొందుట.

ఆ. విను మహాత్మముఖ్యుఁ డన నొప్పవైన్యుఁ డే,కాగ్రచిత్తుఁ డగుచు నాత్మనిష్ఠుఁ
డై నయట్టితను నవాప్తకాముని గాఁగ, బుద్ధిలోనఁ దలఁచె భూవరుండు. 637

వ. అంత. 638

సీ. కర్మంబులను యథాకాలదేశోచిత,బలవిత్తములు గాఁగఁ బరఁగుధర్మ
ములను బ్రహ్మార్పణబుద్ధిని జేసి క,ర్మాసక్తుఁ డగుచు సమాహితుండు
ప్రకృతికంటెను దన్నుఁ బరమైనయాత్మను, గర్మసంచయసాక్షిఁగాఁగ బుద్ధి
నర్థిఁ దలంచుచు నాచరించుచు నట్లు, మెఱసి సామ్రాజ్యలక్ష్మీసమేత
తే. మందిరోద్యానవనభూములందు రాజ్య
గరిమ వర్తింపఁగా నహంకారరహితుఁ
డగుచుఁ దనచిత్తమున నింద్రియార్థములను
దగులకయ యుండె సన్మహోదారుఁ డగుచు. 639

వ. ఇట్లధ్యాత్మయోగనిష్ఠుం డై కర్మంబుల నాచరించుచు నర్చి యనుభార్యయందు విజితాశ్వుండు ధూమ్రకేశుండు హర్యశ్వుండు ద్రవిణుండు వృకుండు ననునాత్మసము లైనపుత్రుల నేవురం గనియె నంత. 640

క. జనవినుత భూమివలనను, ధనముల మర్యాదఁ గొనుచు దాననిమిత్తం
బునఁ గ్రమ్మఱఁ దా నిచ్చుచు, దిననాయకుఁ బోలి వసుమతీపతి యొప్పెన్.

వ. అతండు మఱియు నగ్నిచందంబునం దేజోదుర్ధర్షుండును మహేంద్రునిపగిది దుర్జయుండును ధరణికరణి సతతక్షమాయుక్తుండును స్వర్గంబునుంబోలె నభీష్టదుండును బర్జన్యునిభాతిఁ గామితప్రవర్షణుండును సముద్రురీతి గాంభీర్యయుక్తుండును మేరువుపోలికి ధైర్యవంతుండును ధర్మరాజుకైవడి ననుశాసకుండును మహేంద్రునివిధంబున నైశ్వర్యవంతుండును గుబేరునిమాడ్కి ధనవంతుండును వరుణునిసరణి గుప్తార్థుండును సర్వాత్మకుం డగువాయువుచెలువున బలౌజస్తేజోయుక్తుండును రుద్రునిపగిది నసహ్యతేజుండును గందర్పునియనువున సౌందర్యవంతుండును మృగరాజునోజ నధికశౌర్యోపేతుండును మనువుననువున వాత్సల్య

యుక్తుండును నజునిచందంబునం బ్రభుత్వసమేతుండును బృహస్పతిగరిమ బ్రహ్మ
వాదియు సర్వేశ్వరునిజాడ జితేంద్రియుండును నై విష్వక్సేనానువర్తను లైన
గోగురువిప్రజనంబులందు భక్తి గలిగి లజ్జావినయశీలంబులందు బరోపకా
రంబునందును నిరుపముండై యివ్విధంబున సర్వలోకపాలకపృథగ్విధగుణంబుల
నన్నింటిని దా నొక్కరుండ ధరియించి. 642

క. అనఘాత్మక లోకత్రయమున సజ్జనకర్ణరంధ్రములఁ వినఁబడు నా
వినుతయశోమహనీయుఁడు, జనవినుతుం డైన రామచంద్రునిమాడ్కిన్. 643

చ. సరసవచోర్థసత్పురుషసంఘసమంచితగేయమానను
స్థిరవరకీర్తిపూరములఁ దిగ్గజకర్ణములందు నించి తా
నిరుపమసౌమ్యభాషణమనీషలచేతఁ బ్రజానురంజ నై
ధరణిని రాజనామమునఁ దాఁ దగు రెండవచంద్రుఁడో యనన్. 644

వ. మఱియు నమ్మహాత్ముండు విజ్ఞానియు వర్ధితాశేషసత్త్వానుసర్గుండును బ్రజాపాలకుం
డును స్థావరజంగమవృత్తిదాయకుండును సత్పురుషధర్మవర్తనుండును నిష్పాది
తేశ్వరాదేశికుండును నై నవృషభుం డొక్కనాఁడు దనవార్ధకంబు నీక్షించి నిజా
త్మజ [1]నాత్మజులయందు నిలిపి ప్రజలు చింతాతురచిత్తు లగుచుండ నిజభా
ర్యాసమేతుం డై యప్రతిహతనియమంబున వైఖానససమ్మతం బైనయుగ్రతపం
బునందుఁ బూర్వంబున దిగ్విజయప్రవృత్తుం డగుచందంబునం బ్రవృత్తుం డై
తపోవనంబునకుం జని యందు. 645

మత్తకోకిలము. కందమూలఫలాశి యై బహుకాల ముగ్రతప పరి
స్పందుఁ డై యటమీఁదటం దృణపర్ణభక్షణ సేసి యా
చంద మేది జలాశి యై నృపసత్తముం డది మాని తా
మందగంధవహాశి యయ్యెఁ గ్రమంబునన్ దృఢచిత్తుఁ డై. 646

వ. ఇట్లు వర్తించుచు. 647

సీ. మెండుగా మిటమిటమండు వేసవియందుఁ, దప్తపంచాగ్నిమధ్యమున నిలిచి
మానక జడి గొన్నవానకాలంబునఁ, బైఁ గోక వేయక బయట నిలిచి
జనులు హాహా యను చలివేళఁ గుత్తుక, బంటితోయములలోపల వసించి
శిశిరంబు సాల నర్దిశలఁ బర్విన వేళ, వెలయ భూశయనుఁ డై విశ్రమించి
తే. మహితనియతిఁ దితిక్షాసమన్వితుండు
నియతపరిభాషణుఁడు జితానిలుఁడు దాంతుఁ
డిద్ధమతి యీశ్వరార్పితబుద్ధి యనఘుఁ
డూర్ధ్వరేతస్కుఁడును నై క్రమోచితముగ. 648

వ. అతిఘోరం బగుతపం బాచరించె నివ్విధంబునం గ్రమానిరుద్ధం బయినత

---

1 నాత్మజులయందు నిలిపి జితాత్మునకుఁ బట్టంబు గట్టి ప్రజలు.

పంబున విధ్వస్తాశేషకర్మమలాశయుండును బ్రాణాయామంబులచే జితారిషడ్వర్గుండును ఛిన్నబంధనుండును నై పురుషశ్రేష్ఠుం డైనపృథుచక్రవర్తి భగవంతుం డైనసనత్కుమారుం డెఱింగించినయోగమార్గంబున సర్వేశ్వరభజనంబు గావించె నిట్లు భగవద్ధర్మపరుండును సాధువర్తనుండును శ్రద్ధాసమన్వితుండును నైన పృథునకు నారాయణునందు భక్తి యనన్యవిషయం బై ప్రవృద్ధ బయ్యె నివ్విధంబున. 649

క. నరలోకోత్తర భగవత్పరిచర్యారాధనమునఁ దతశుద్ధాంతః
కరణుం డగునాపృథునకు, సరసిరుహోదరుకథానుసంస్మరణమునన్. 650

క. పరిపూర్ణం బగుభక్తిని, గరిమ మనిశము సంశయాత్మకం బై చాలన్
వఱలినహృదయగ్రంథిని, నిరసించువిరక్తియుతమనీష జనించెన్. 651

వ. దానం జేసి యతండు సంఛిన్నదేహాత్మజ్ఞానుండు నధిగతాత్మస్వరూపుండు నై గదాగ్రజుం డయినశ్రీకృష్ణునికథాసక్తి నొంది సమస్తయోగసిద్ధులందు నిస్పృహుం డగుటను హృదయగ్రంథివిచ్ఛేదకం బయినజ్ఞానయోగంబును విడిచి యాత్మయం దాత్మయోగంబుఁ గావించి బ్రహ్మభూతుం డయి నిజకళేబరంబు విడువ నిశ్చయించి. 652

సీ. కోరి మడమలచే గుదపీడనము సేసి, పూని యుక్తాసనాసీనుఁ డగుచుఁ
దనరుమూలాధారముననుండి వాయువు, నొయ్యన నెగయించి యొనర నాభి
కలితంబు గావించి క్రమమున హృద్వత్స,కంఠశిరఃకోష్ఠకములఁ జేర్చి
కైకొని మూర్ధభాగమునకు నెగయించి, ప్రాణముల్ విడిచి యాపవనుఁ బవను
తే. నందు నాకాశ మాకాశమందుఁ దేజ,మందు దేజంబు నుదకంబునందు నుదక
మర్థిఁ గాయంబు మేదినియందుఁ గలిపెఁ, బూని వానియథోచితస్థానములుగ.

వ. మఱియు భూమి నుదకంబునందును నుదకంబును దేజమందుఁ దేజంబును వాయువున వాయువు నాకాశంబునందు నాకాశంబును మనంబున మనంబు నింద్రియంబుల నింద్రియతన్మాత్రల భూతాది యైనయహంకారంబునందు నహంకారంబు మహత్తత్త్వంబునందును గూర్చి యట్టిసర్వకార్యహేతుభూతం బైన మహత్తత్త్వంబును జీవోపాధిభూతం బయినప్రకృతియందుఁ గలిపి జీవభూతుం డయినపృథుండు జ్ఞానవైరాగ్యంబులచేత బ్రహ్మనిష్ఠుఁ డై మాయోపాధిం బాసి ముక్తుం డయ్యె నని చెప్పి వెండియు నిట్లనియె. 654

సీ. అంత నాపృథునిభార్యామణి యగునర్చి, పుడమిపై నడి నడుగిడినఁ గందు
సుకుమారపాదాబ్జసుందరీరత్నంబు, నతులపతివ్రత యగుటఁ జేసి
యాత్మేశకృతసువ్రతాచరణంబును, సుమహితభక్తిశుశ్రూషణమును
నాశ్లేష మగుదేహమాత్రయు ననుపీని, చేత మిక్కిలి కృశీభూతదేహ
తే. యయ్యుఁ బ్రియనాథకృతకరుణావలోక

కరతలస్పర్శనాదిసత్కారములను
నబల సుఖవృత్తిఁ జెంది యయ్యడవులందుఁ
గృశత మదిఁ దోఁప కుండఁ జరించునపుడు. 655

క. తనమనమున నేదుఃఖము, ననయంబు నెఱుంగనట్టియర్చి నిజాధీ
శునిప్రాణరహితదేహము, గనుఁగొని విలపించి విగతకౌతుక యగుచున్. 656

సీ. మానితమందరసానుప్రదేశంబు, నందుఁ జితారోపమర్థిఁ జేసి
లలితమహానదీసలిలసుస్నాన యై, కలితమహోదారకర్ముఁ డయిన
నాథున కుదకదానక్రియల్ గావించి, యతిభక్తి సురలకు నతు లొనర్చి
వహ్నికి ముమ్మాటు వలగొని పతిపాద, కమలయుగంబుఁ జిత్తమున నిలిపి

తే. వీరవరుఁ డైనపృథుపృథ్వీతలేశు, నందు ననుగమనము సేయునట్టిసాధ్వి
నర్చిఁ గనుఁగొని దేవభార్యాసహస్ర, మాత్తనాథులఁగూడి నెయ్యంబుతోడ.

క. పరమోత్కంఠను నమ్మం, దరగిరిసానుప్రదేశతలమున వరుసం
గురియించిరి నవసురభిత, వరమందార ప్రసూనవర్షము లంతన్. 658

క. తర మిడి యచ్చర లాడిరి, మొరయించిరి శంఖతూర్యములు దివిజులు వా
డిరి కిన్నరజనులు పర, స్పరనుతు లొనరించి రాసురపర్వాంగనలున్. 659

వ. మఱియు ని ట్లనిరి. 660

సీ. చర్చింప నిట్టియాశ్చర్య మెం దేనిని, గనుఁగొంటిరే యర్చి యనులతాంగి
ధన్యాత్మురాల్ గదా తనవిభుతోఁ గూడి, యిందిరారమణి యజ్ఞేశుఁ గూడి
వెనుచనుకై వడి ననుగమనము సేసె, నియ్యమ నిజహృదయేశుఁ డయిన
ఘను వైన్యు నూర్ధ్వలోకమ్మును బొందును, నేఁ డింతవట్టును నిశ్చితంబు

తే. పరమయోగీంద్రులకు దుర్విభావ్య మైన, దృఢసుకర్మమువలన నతిక్రమించి
వైన్యభూమీశు వెనుచనివరుసనూర్ధ్వ, [1]గామినియు నయ్యె నీ యింతి ఘనత నొంది.

వ. కాన పతివ్రతలకు నసాధ్యం బెందునుం గలదే యని మఱియును. 662

క. పరికింపఁగ నేమనుజుఁడు, హరిపదమును బొందఁ జేయునట్టివివేక
స్ఫురణం దనర్చు వానికిఁ, బరువడి నిలఁ బొంద రానిపదముం గలదే. 663

తే. అట్టియపవర్గసాధన మైనమనుజ, భావ మొందియు విషయసంబద్ధుఁ డగుచు
వసుధ నెవ్వాఁడు వర్తించు వాఁడు ధరణి, ననయము నిజాత్మవంచకుఁ డనఁగఁ బరఁగు.

క. అని వారలు దన్నర్థిని, వినుతింపఁగ నర్చి యాత్మవిభుఁ డగుపృథుఁ డొం
దిన యచ్యుతలోకంబున, ననుపమవిభవమును బొందె నని విదురునకున్. 665

క. మునివరుఁ డగుమైత్రేయుఁడు, వినయంబున నెఱుఁగఁ జెప్పి వెండియుఁ దగ ని
ట్లను నమ్మహానుభావుం, డనఘుఁడు భగవద్వరుండు నగుఁ బృథుఁ డనఘా. 666

క. ఏ నీ కిప్పుడు సెప్పితి, మానుగ నీపుణ్యకథను మహితశ్రద్ధా

---

1 గామి యగు చున్న దీయింతి ♦ గాన యిపుడు.

ధీనుం డై విస్ఫురదవ,ధానుం డై యెవ్వఁ డేనిఁ దనరినభక్తిన్. 667
క. వినినఁ బఠించిన వ్రాసిన, వినిపించిన వాఁడు పృథుఁడు విమలగతిం బొం
దిన క్రియ హరిపద మొందెడు, ననయము నిర్ధూతపాపుఁ డగుచు మహాత్మా.
సీ. బ్రాహ్మణుం డంచితభక్తిఁ బఠించిన, బ్రహ్మవర్చసము సంప్రాప్త మగును
క్షత్త్రియుం డర్థిమైఁ జదివిన విన్నను, జగతీవిభుత్వంబు సంభవించు
వైశ్యుండు విని ధనవంతుఁ డై యొప్పును, శూద్రుండు వినిన సుశ్లోకుఁ డగును
మఱియును భక్తి మున్మ్రాటు పఠించిన, విత్తవిహీనుండు విత్తపతియు
తే. నప్రసిద్ధుఁడు ప్రఖ్యాతయశుఁడుఁ బ్రజలు
లేనియధముఁడు వితతసంతానయుతుఁడు
మూర్ఖచిత్తుండు విజ్ఞానబోధమతియుఁ
నగుచు నుతి కెక్కుదురు మహిఁ దాత్మ మఱియు. 669
వ. ఈలోకంబునం బురుషులకు స్వస్త్యయనంబును నమంగళనివారణంబును ధనప్రదంబును యశస్కరంబును నాయుష్కరంబును స్వర్గదాయకంబులు గలిమలాపహంబును నైనయీపుణ్యచరిత్రంబు చతుర్విధపురుషార్థకాము లైనవారికిఁ జతుర్విధపురుషార్థకారణం బగుం గావున వినం దగు సంగ్రామాభిముఖుం డైనరాజీచరిత్రంబు ననుసంధించి విరోధి నెదిర్చిన నవ్విరోధి పృథునకుంబోలెఁ గప్పంబు లిచ్చు ముక్తాన్యసంగుండును భగవద్భక్తుండును నైనవాఁడు పుణ్యంబును వైన్యమాహాత్మ్యసూచకంబును నైనయీచరిత్రంబు వినుచుం బఠియించుచుం గృతమతి యై దినదినంబును నాదరంబునం బ్రకటంబు సేయువాఁడు భవసింధుపోతపాదుం డైనసర్వేశ్వరునియందు నచలం బయినభక్తి గలిగి పృథుచక్రవర్తి వొందినవిష్ణుపదంబుం బొందు నని యిప్పుణ్యచరిత్రంబు మైత్రేయుండు విదురున కెఱింగించి వెండియు ని ట్లనియె. 670
క. పృథునకు నర్చికిఁ బుట్టిన,పృథుకీర్తిధనుండు ఘనుఁడు పృథుతుల్యుం డై
[1]పృథుశౌర్యధైర్యధుర్యుఁడు, పృథివిన్ విజితాశ్వుఁ డొప్పెఁ బృథివీపతి యై.
క. (విను మంతర్ధానగతిం, దనరుసునాసీరువలనఁ దగ విజితాశ్వుం
డును మఱి యంతర్ధానుం, డనుపేరఁ బ్రసిద్ధుఁ డయ్యె నతిచతురుం డై).672
సీ. స్థిరమతి రాజ్యాభిషిక్తుఁ డై యమ్మేటి, సమమతి నయ్యనుజన్ము లైన
హర్యశ్వునకు సమాదరమునఁ దూర్పు ద,క్షిణదిశఁ దగ ధూమ్రకేశునకును
బరఁగంగ వృకునకుఁ బశ్చిమభాగంబు, ద్రవిణున కర్థి నుత్తరపుదిశను
గామ రొప్ప నలువురకును బంచి యిచ్చి స్వ,కాంత యైనట్టిశిఖండినికిని
తే. మనుజయోనిని జనియింపుఁ డనుచు మున్ను, పలికినట్టివసిష్ఠుశాపమునఁ జేసి
పూని త్రేతాగ్ను లతనికిఁ బుత్త్రు లగుచు, జనన మొందిరి సజ్జనస్తవ్యచరిత.

1 'పృథుశ్రవసుం డనుపేరను... విజితాశ్వుఁ డనెడిపేరం గడఁకన్' వ్రా. ప్ర.

వ. వారలు పావకుండుఁ బవమానుండు శుచియు ననునామంబుల మనుష్యయోనిం బుట్టియు నాత్మప్రభావంబునం గ్రమ్మఱ నగ్ను లయి చనిరి తదనంతరంబ. 674

క. అతఁడు నభస్వతి యనియెడి,ద్వితీయపత్నివలనను హవిర్ధానుఁడు నా
సుతుఁ గని విజితాశ్వుం డా,నతవిమతుఁడు రాజ్యవర్తనము దలపోయున్. 675

క. విమలాత్మ కరాదానము, దమశుల్కాదికము గరము దారుణ మని ధై
ర్యమునం దీర్ఘమఖవ్యా,జమునం దద్వర్తనంబు సమమతి విడిచెన్. 676

వ. ఇట్లు విడిచి. 677

క. అతఁ డాత్మదర్శనుం డయి, చతురతఁ బరమాత్ము హంసు సర్వేశ్వరుఁ ద
త్క్రతువున యజించి కుశలా,గ్భృతయోగసమాధముక్తిఁ బొందె మహాత్మా.

వ. అంత విజితాశ్వుండు పరలోకగతుం డయిన హవిర్ధానుండు హవిర్ధాని యను భార్యవలన బర్హిషదుండు గయుండు శుక్లుండు గృష్ణుండు సత్యుండు జితవ్రతుండు ననుపుత్త్రుల నార్వురం గాంచె నందు బర్హిషదుండు. 679

సీ. సంతతసవనదీక్షాశాలి యగుచు ధ,రాతలం బెల్లను గ్రతువులకును
విలసిల్లుయజనశాలలు వేలువేలు క,ల్పించి యజ్ఞములు గావించుచుండి
చిరకీర్తి యతఁడు ప్రాచీనాగ్రకుశలచే, క్షితితలం బెల్ల నాస్తృతము సేయ
వసుధయెల్లను యజ్ఞవాట మై విలసిల్ల, సత్క్రియాకాండనిష్ణాతుఁ డగుచు
తే. సుభగయోగసమాధినిష్ఠుఁడు ప్రజాప,తియగునని తన్ను జనము నుతింప వెలయు
[1]నట్టిఘనుఁడు హవిర్ధాని యఖిలజగతిఁ, బఱపె కుశలను బ్రాచీనబర్హి యయ్యె.

వ. మఱియు నతండు. 681

చ. అలవడ నేసతీమణి సమంచితలీల వివాహవేళ ను
త్కలికఁ బ్రదక్షిణంబు లిడఁగాఁ గని హవ్యవహుండు దొల్లి యి
మ్ముల శుకిఁ జూచి మోహమును బొందినరీతి విమోహి యయ్యె నా
లలితవినూత్నభూషణ యలంకృతచారుశుభాంగి వెండియున్. 682

చ. సురుచిరభంగి నాసతి కిశోరవయఃపరిపాక యై రణ
ద్వరమణిహేమనూపురరవంబు సెలంగఁగ నాడుచుం దివా
కరరుచిరేఖ నొప్పెసఁగఁ గాఁ గని నిర్జితు లైరి దేవకి
న్నరనరసిద్ధసాధ్యమునినాగనభశ్చరముఖ్యు లందఱున్. 683

వ. అట్టిసౌందర్యఖనియు సముద్రపుత్త్రియు నయినశతధృతి యనుకన్యం బ్రహ్మోదేశంబునం బాణిగ్రహణంబు సేసె నాశతధృతివలనం బ్రాచీనబర్హికిఁ బదుగురు గొడుకులు జనియించిరి వారలు తుల్యనామవ్రతులును ధర్మపారగులును నయిన ప్రచేతసులు ప్రజాసర్గంబునందుఁ దండ్రిచేత నాజ్ఞాపితు లయి తపంబు గావింప నర్ణవంబునకుం జనుసమయంబునం దన్మార్గంబునఁ బ్రసన్నుం డగుచు దృశ్యమా

1 'నట్టిసుతుఁడు హవిర్ధానుఁ డనెడి పేరఁ, బరఁగ జనియించెఁ బ్రాచీనబర్హి యనఁగ' వ్రా. ప్ర.

నుం డైనశ్రీరుద్రునిచేత నేది యుపదేశింపంబడె [1]దానివస్తుధ్యానపూజానియ
మంబునఁ దపంబు సేయు చుండఁ దపఃపతి యైననారాయణుం బదివేలదివ్యసం
వత్సరంబులు పూజించి రని చెప్పిన విని విదురుండు మైత్రేయున కిట్లనియె.

సీ. తాపసోత్తమ ప్రచేతసులకు నర్ణవ,మార్గంబునందు నాభర్గుతోడ
సంగ మెట్లయ్యెఁ బ్రసన్నుఁడై హరుఁ డెద్ది, తివుట వారల కుపదేశ మిచ్చె
జీవరాసులకు నాశివుతోడిసంగంబు, గడుదుర్లభం బీజగంబునందుఁ
జర్చింప నమ్మేటి సన్మునీంద్రులకును, సంచితధ్యానగోచరుఁడు గాని

తే. పుడమిఁ బ్రత్యక్షమునఁ గానఁబడఁడు మఱియు, నంచితాత్మసదారాముఁ డఖిలలోక
రక్షణార్థంబుగా విరూపాక్షుఁ డాత్మ,శక్తితోఁ గూడి జగతిపై సంచరించు.

రుద్రుండు ప్రచేతసులకు యోగాదేశ మనుస్తోత్రముం జెప్పుట.

క. కావున భగవంతుండును, దేవ స్తుతుఁ డయిన దేవదేవునిసంగం
బే వెరవున ఘటియించెనొ, యావిధ మంతయును దెలియ నానతి యీవే.

క. అనవుడు విదురున కమ్ముని,జననాయకుఁ డనియె నట్టిసాధుమనీషం
దనరు ప్రచేతసులును నిజ,జనకునిపరిభాషణములు సమ్మతితోడన్. 687

క. శిరసా వహించి ప్రాగ్దిశ, కరిగెడుసమయమున నెదుర నంబుధికంటెం
బఱ పగునొకసరసి మనో,హరనిర్మలసలిలపూర్ణ, యైనది మఱియున్. 688

సీ. రక్తోత్పలేందీవర ప్రఫుల్లాంభోజ,కమనీయకహ్లారకలిత మగుచుఁ
గంజాతకింజల్కపుంజవిక్షేపక,మందగంధానిలానంద మగుచు
రమణీయహంససారసచక్రవాకకా,రండవనినదాభిరామ మగుచు
వరమత్తమధుపసుస్వరమోహపల్లవాం,కురితలతాతరుభరిత మగుచు

తే. [2]సిద్ధచారణగంధర్వసేవ్య మగుచుఁ
బుణ్యముల కాలయం బయి పొలుపు మిగిలి
లలిత మై చూడ నొప్పగు లక్షణములఁ
బరఁగి శుచిలఘుమధురాంబుభవ్య మగుచు. 689

తే. [3]సజ్జనునిహృదయముఁ బోలి స్వచ్ఛమగుచు, హరిపదాకృతిదివిజవిహారమగుచు
ఘనునిసిరిభంగి సర్వజీవనము నగుచు, మానవతివృత్తిగతిని నిమ్నంబునగుచు.

తే. శశికరంబులఁ బోలె విశదము లగుచు
హరికథలఁ బోలి కల్మషహరము లగుచు

---

1 'దాని జపధ్యానపూజానియమంబుల సేవించుచు'. అ. ప్ర. 2 'భువనపాలననిర్మలస్ఫూర్తి మెఱసి, నిర్మలం బైనజీవనాన్వితము నగుచు, మహితయోగీంద్రసంవేద్యమాన మగుచు, లోకపావన మన నొప్పునొకసరస్సు' అని యొకప్రతి. 3 సజ్జనునిహృదయముఁ బోలె స్వచ్ఛ మగుచు, మత్స్యకచ్ఛపమకరసంపాది యగుచు, భేకదర్వీకరావళీభీమ మగుచు, నుదధినందన కనిశంబు నునికి యగుచు — అని పాఠాంతరము.

వహ్నులునుబోలె భువనపా । వనము లగుచుఁ
బొగడఁ దగునీరములచేఁ బ్రపూర్ణ మగుచు.) 691

వ. ఒప్పునట్టిసరోవరంబుఁ బొడగని యందు నొక్కదివ్యపురుషునిం గని రతండు. 692

మ. సమదశ్రీకమృదంగవేణుముఖభా । స్వన్నాద మై దివ్యమా
ర్గమనోరంజక మై తనర్చువిలస । ద్గాంధర్వగానంబు నె
య్యము సంధిల్లఁగ వించుఁ దన్మహిమ క । త్యాశ్చర్యముం బొంది వే
గమునం దత్కమలాకరంబు వెడలెం । గౌతూహలోల్లాసి యై. 693

వ. ఇట్లు వెడలి వచ్చిన. 694

మ. కని రాతాపసపుంగవుల్ దివిజలో । కశ్రేష్ఠునిం దప్తకాం
చనవర్ణున్ సనకాదియోగిజనభా । స్వద్ధ్యేయమానుం ద్రిలో
చను భక్తానుగుణానుగున్ సుమహితై । శ్వర్యున్ బ్రసాదాభిశో
భనవక్త్రున్ నిహతాఘకర్తృజనసం । పద్భద్రునిన్ రుద్రునిన్. 695

క. కని వారలు దమమనముల, ననురాగము నద్భుతంబు । ననయముఁ బొడమన్
వినయము దోఁపఁగఁ దత్పద,వనజములకు మ్రొక్కి భక్తి । వశగతు లగుచున్.

వ. భగవంతుండును (నఖిలధర్మ్ముండును గృపాళుండును) ధర్మవత్సలుండును (నఖిల పాపహారుండును) నయినహరుండు (ప్రీతుం డగుచుం) బ్రసన్నాంతఃకరణులు ధర్మజ్ఞులు శీలసంపన్నులు సంప్రీతులు నయినవారల కిట్లనియె. 697

సీ. వినుఁడు నృపాలనం । దనులార మీమదిఁ, గలతలం పెల్లను । గాన వచ్చె
మీకు భద్రం బగు । మీయెడ నే నను, గ్రహబుద్ధిచే నిటు । గానఁబడితిఁ
గైకొని యిపుడు సూ । క్ష్మముఁ ద్రిగుణాత్మక,ము నగునా ప్రకృతికం । టెను ధరణిని
బరఁగుజీవునికంటెఁ । బరుఁ డైనవాసుదే,వునిచరణాబ్జముల్ । దనరుభక్తి

తే. నర్థి నెవ్వారు భజియింతు । రట్టివారు
నాకుఁ బ్రియతముల్ వారికి । నయచరిత్రు
లార యేను బ్రియుండ నై । భూరిమహిమ
వెలయు చుండుదు నది గాక । వినుఁడు మీరు. 698

వ. స్వధర్మనిరతుం డైనపురుషుం డనేకజన్మాంతరసుకృతవిశేషంబులం జతుర్ముఖత్వంబు నొంది తదనంతరంబునం బుణ్యాతిరేకంబున నన్నుం బొంది యధికారాంతంబున నేనును దేవతాగణంబులును నవ్యాకృతం బైనయేహరిపదంబును బొందుదు మట్టిపదంబు భాగవతుండు దనంతనె పొందుం గావున మీరు భాగవతత్వంబు నొందియు నాకుం బ్రియంబు ఘటియింపుఁడు భాగవతజనంబులకు నాకంటె నధికప్రియుండు లేఁడు గాన వివిక్తంబును జప్యంబును బవిత్రంబును మంగళంబును నిశ్శ్రేయసకరంబును నైననావచనంబు నాకర్ణింపుఁడు సర్గాదిని బ్రహ్మ నిజనందనుల కెఱింగించినశ్రీహరిస్తోత్రంబు మీకు నెఱింగింతు

వినుం డది యెట్టి దనిన. 699

క. వనజాసనుఁ డాత్మజు లగు, సనకాదులఁ జూచి పలికె । సమ్మతితోడన్
వినుఁడు కుమారకులారా, వనజోదరుమంగళస్తవం బెఱిఁగింతున్. 700

వ. (అని హరినుద్దేశించి వారలు విన నిట్లనియె) నోయీశా యాత్మవేదులైనవారలకు భవదీయోత్కర్ష స్వానందలాభకరంబు గావున నట్టిస్వానందలాభంబు మాకుం గలుగ వలయు నీవు పరిపూర్ణానందస్వరూపుండ విట్టిసర్వాత్మకుండ వైననీకు నమస్కరింతు నని వెండియు నిట్లనియె. 701

సీ. పఙ్కజనాభాయ । సఙ్కర్షణాయ శా,న్తాయ విశ్వప్రబోధాయ భూత
సూక్ష్మేన్ద్రియాత్మనే । సూక్ష్మాయ వాసుదే,వాయ పూర్ణాయ పుణ్యాయ నిర్వి
కారాయ కర్మనిస్తారకాయ క్షేత్రపాలాయ త్రైలోక్యపాలకాయ
సోమరూపాయ తేజోబలాఢ్యాయ స్వ,యంజ్యోతిషే దురన్తాయ కర్మ
తే. సాధనాయ పురాపురుషాయ యజ్ఞ, రేతసే జీవతృప్తాయ । పృథ్వీరూప
కాయ లోకాయ నభసేఽన్తకాయ విశ్వ,యోనయే విష్ణవే జిష్ణవే నమోఽస్తు.

సీ. స్వర్గాపవర్గసుద్వారాయ సర్వర,సాత్మనే పరమహంసాయ [1]కర్మ
పాకాయ తదితరఫలరూపాకాయ కృ,ష్ణాయ ధర్మాత్మనే । సర్వశక్తి
యుక్తాయ ఘనసాఙ్ఖ్యయోగీశ్వరాయ హి,రణ్యవీర్యాయ రుద్రాయ శిష్ట
నాథాయ దుష్టవినాశాయ శూన్యప్ర,వృత్తాయ కర్మణే । మృత్యవే వి
తే. రాట్ఛరీరాయ నిఖిలధర్మాయ [2]వాగ్వి,భూతయే నివృత్తాయ సత్పుణ్యభూరి
వర్చసేఽఖిలధర్మదేవాయ చాత్మ,నే నిరుద్ధాయ నిభృతాత్మనే నమోఽస్తు.

తే. సర్వసత్త్వాయ దేవాయ । సన్నియామ,కాయ బహిరన్తరాత్మనే । కారణాత్మ
నే సమస్తార్థలిఙ్గాయ । [3]నిస్గుణాయ, వేధసే జితాత్మకసాధవే నమోఽస్తు.

వ. అని మఱియుఁ బ్రద్యుమ్నుండవును నంతరాత్మవును సమస్తశేషకారణుండవును జాతుర్హోత్రరూపుండవును నంతకుండవును సర్వజ్ఞుండవును జ్ఞానక్రియారూపుండవును నంతఃకరణవాసివియు నైననీకు నమస్కరింతు నని. 705

క. అనఘా దేవ భవత్పద,వనరుహసందర్శనేచ్ఛ । వఱలిన మాకున్
విను వైష్ణవసత్కృత మై, యెనయుభవద్దర్శనంబు । నీవె మహాత్మా. 706

వ. అది యెట్టి దనిన. 707

క. అనఘ సకలేంద్రియగుణాం,జనమును భక్తప్రియంబు । జలదశ్యామం
బును సౌందర్యసమగ్రము, ననుపమమును నిఖిలమంగళావహ మగుచున్. 708

వ. మఱియును. 709

---

1 ధర్మపాలాయ సద్గతిఫల' అ. ప్ర. 2 'భూతివర్చసే పితృదేవాయ వాగ్విభూత,యే నివృత్తాయ వరహృషీకేంద్రియాత్మ, నే నిరుద్ధాయ నిభృతాత్మనే నమస్తే' వ్రా. ప్ర. 3 నిర్వికల్పమేధసేహం కృతాత్మనే' వ్రా. ప్ర.

సీ. అళికులోపమలసదలకశోభిత మగు, నమృతాంశురేఖానిభాననమును
సమకర్ణదివ్యభూషాప్రభాకలితంబు, సుందరభ్రూనాసురుచిరంబు
సలలితకుందకుట్మల[1]సన్నిభద్విజ, పూరితస్నిగ్ధకపోలయుగము
పద్మపలాశశోభనలోచనంబును, మందస్మితాపాంగసుందరమును
తే. సస్మితాలోకసతతప్రసన్నముఖము, కంబుసుందరరుచిరమంగళగళంబు
హారమణికుండలప్రభాపూరకలిత, చారుమృగరాజసన్నిభస్కంధయుతము. 710

వ. వెండియు శంఖచక్రగదాపద్మకలితాయతబాహుచతుష్టయంబును వైజయంతీ వనమాలికాకౌస్తుభమణిశ్రీవిరాజితంబును నిత్యానపాయిని యయిన యిందిరాసుందరీరత్నపరిస్పదంబునం దనరి తిరస్కృతనికషోపలం బైన వక్షస్స్థలంబును నుచ్ఛ్వాసనిశ్వాసంబులం జంచలంబు లైన వళిత్రయరుచిరప్రకాశమానదళోదరంబును బూర్వవినిర్గతనిఖిలవిశ్వంబునుం బ్రవిష్టంబు సేయు రీతి నొందు సలిలావర్తసన్నిభగంభీరనాభివివరంబును బంకజకింజల్కవిభాసితదుకూలనిబద్ధ కనకమేఖలాకలాపశోభితశ్యామపృథునితంబబింబంబును నీలకదళీస్తంభరుచిరోరుయుగళంబును సమచారుజంఘంబును నిమ్నజానుయుగళంబును బద్మపత్త్రభాసురపాదద్వయంబును మదీయాంతరంగతమోనివారకనిర్మలచంద్రశకలసన్నిభ నఖంబును గిరీట కుండల గ్రైవేయ హార కేయూర వలయముద్రికామణినూపురాదివివిధభూషణభూషితంబును నిరస్తసమస్తనతజనసాధ్వసంబును భక్తజన మనోహరంబును సర్వమంగళాకరంబును నైన భగవద్దివ్యరూపంబుఁ దామసజన సన్మార్గపరిదర్శకుండ వైన నీవు మాకుఁ జూపి మమ్ముఁ గృతార్థులం జేయు మని వెండియు నిట్లనియె. 711

సీ. ఆత్మకుఁ బరిశుద్ధి నర్థించువారికి, ధ్యేయవస్తువు భవద్దివ్యమూర్తి
యంచితస్వర్గరాజ్యాభిషిక్తున కైన, సమధికస్పృహణీయతముఁడ వీవు
సద్భక్తియుతభక్తజనసులభుండవు, దుష్టాత్మలకుఁ గడు దుర్లభుండ
వాత్మదర్శనులకు నరయ గమ్యుండవు, నైన యర్థి విలసిల్లు దనఘచరిత
తే. యిట్టినిఖిలదురారాధ్య యీశు నిన్ను, నెఱయ సుజనుల కైన వర్ణింప రాదు
వఱల నెవ్వఁడు పూజించువాఁడు విమువఁ, జాలునే పద్మదళనేత్ర సచ్చరిత్ర.

చ. ఎనసినభక్తియోగమున నే భవదీయపదాబ్జమూలము
న్ననయముఁ బొందువాఁడు చటులాగ్రహభీషణవీర్యశౌర్యత
ర్జనములచే ననూనగతి సర్వజగంబులు సంహరించున
య్యనుపముఁ డైనకాలునిభయంబును బొందఁడు దాను గావునన్. 713

తే. ఇట్టినీపాదమూలంబు లెవ్వఁడేనిఁ, బొంది ధన్యాత్ముఁ డౌ నట్టిపుణ్యుఁ డొందు
మనములోపలఁ గోరునే మఱచియైన, నవ్యయానందగోవింద హరి ముకుంద.

1 నిభద్విజకంబు.

క. హరి నీభక్తులతోడను, నిరుపమగతిఁ జెలిమి సేయు నిమిషార్ధముతో
సరి గాదు మోక్ష మనిన న, చిరశుభ మగుమర్త్యసుఖముఁ జెప్పఁగ నేలా. 715
క. దురితవినాశకపదపం, కరుహ భవత్కీర్తితీర్థ కణచయబాహ్యాం
తరసేకధూతకల్మష, పురుషులు ధరమీఁదఁ దీర్థ భూతులు గారే. 716
వ. అట్టిభూతదయాసమేతులును రాగాదివిరహితచిత్తులును నార్జవాదిగుణయుక్తులు
ను నయినభాగవతజనులసంగంబు మాకుం గలుగఁజేయు మిదియ మ మ్మనుగ్ర
హించుట యని వెండియు ని ట్లనియె. 717
చ. సరసిజనాభ|సత్పురుష సంగసమంచితభక్తియోగవి
స్ఫురణ ననుగ్రహింపఁబడి శుద్ధము నొందినవానిచిత్తము
స్థిరబహి[1]రంగముం గనదు చెందదు భూరితమస్స్వరూపసం
సరణగుహాగతంబుఁ గనఁ జాలు భవన్మహనీయతత్త్వమున్. 718
వ. అది యెట్టి దనిన. 719
సీ. అరయంగ నేమిటియందు నీవిశ్వంబు, విదిత మై యుండు నీ విశ్వమందు
నేది ప్రకాశించు నెప్పుడు నట్టిస్వ, యంజ్యోతి నిత్యంబు నవ్యయంబు
నాకాశమును బోలి యవిరళవ్యాపక, మగునాత్మతత్త్వంబు నధికమహిమ
నమరుపరబ్రహ్మ మగు నని పల్కు ఘు, ట్లనియె నవిక్రియుం డైనవాఁడు
తే. నెవ్వఁ డాతఁడు దనయందు నెపుడు నాత్మ, కార్యకరణసమర్థంబు గానిభేద
బుద్ధిజనకంబు నాఁ దగు భూరిమాయఁ, జేసి విశ్వంబు సత్యంబు గా సృజించె.
ఆ. మరల మరలఁ బెక్కు మాఱు లీవిశ్వంబు, జననవృద్ధివిలయ సంగతులను
నందఁజేయుచుండు నట్టియీశ్వరుఁడ వై, తనరునిన్ను నాత్మ తత్త్వము గను.
వ. తెలియుదు మని వెండియు ని ట్లనియె యోగపరాయణు లగువారు శ్రద్ధాసమ
న్వితు లై క్రియాకలాపంబుల నంతఃకరణోపలక్షితం బైనభవదీయరూపంబు
యజింతురు వారు వేదాగమతత్త్వజ్ఞానులు నీ వాద్యుఁడవును ననాదియు నద్వి
తీయుండవును మాయాశక్తియుక్తుండవు నై విలసిల్లుచుండుదు వట్టిమాయా
శక్తిచేత. 722
సీ. చతురాత్మ సత్త్వరజ స్తమోగుణములు, వరుస జనించెను వానివలన
మహదహంకారతన్మాత్రనభోమరు, దనలజలావని మునిసుపర్వ
భూతగణాత్మక స్ఫురణ నీవిశ్వంబు, భిన్నరూపమున నుత్పన్న మయ్యె
దేవ యీగతి భవ దీయమాయను జేసి, హూఢిఁ జతుర్విధ రూప మైన
తే. పురము నాత్మాంశమునఁ జెందు పురుషుఁ డింద్రి
యములచే విషయసుఖము లనుభవించు
మహిని మధుమక్షికాకృత మధువుఁ బోలి

1 రర్థముం.

యతనిఁ బురవర్తి యగుజీవుఁ డండ్రు మఱియు. 723

వ. ఇట్టిజగత్సర్జకుండ వైననీవు. 724

క. భూతగణంబులచేత నె, భూతగణంబులను మేఘపుంజంబుల ని
ర్ధూతముగఁ జేయుననిలుని, భాతిని జరియింపఁ జేసి పౌరుష మొప్పన్. 725

తే. రూఢిఁ దత్త్వక్రియాలబ్ధరూపుఁడవును, సుమహితస్ఫురదమిత తేజుఁడవుఁ జండ
వేగుఁడవు నయి ఘనభుజావిపులమహిమ, విశ్వసంహార మర్థిఁ గావింతు వీశ.

వ. అది యెట్లనిన. 727

క. ఇతికర్తవ్యవిచారక, మతిచేత ననూనముగఁ బ్రమత్తంబును సం
చితవిషయలాలసము నూ, ర్జితలోభము నైనయట్టిసృష్టి గడంకన్. 728

తే. అప్రమత్తుండ వగుచుఁ బద్మాక్ష నీవు, మ్రింగుదువు చాలనాఁకట మ్రేఁగుచుండి
నాలుకలు గ్రోయుభూరిపన్నగమువాతఁ, బడినయెలుకను భక్షించుపగిది ననఘ.

చ. అనిశము నస్మదీయగురుఁ డైనసరోరుహసంభవుండు న
మ్మనువులు నాత్మసంశయము మాని భజించుభవత్పదాబ్జముల్
మనమున నిల్పి యుష్మదవమానమహావ్యథఁ జెందునట్టిస
జ్జనుఁడు పరిత్యజించు నె భుజంగమతల్పక భక్తకల్పకా. 730

క. కావున నాకును సూరిజ, నావళికిని సర్వసంశయంబులు వాపం
గావను బ్రోవను దగుగతి, నీ వని వినుతించినట్టియీ స్తవ మెలమిన్. 731

వ. రుద్రుండు ప్రచేతసుల కెఱింగించి వెండియు నిట్లనియెఁ బ్రచేతసులారా యిట్టి యోగాదేశనామకం బైనయీస్తోత్రంబు [1]బహువారావృత్తిచేఁ బఠించి మనంబున ధరియించి సమాహితచిత్తులై మీరందఱు నాదరంబున విశ్వాసయుక్తులును స్వధర్మాచారవంతులును భగవదర్పితాశయులును నై జపియించుచు సర్వభూతావస్థితుండు నాత్మారాముండు నైనసర్వేశ్వరుని [2]నుతించుచు ధ్యానంబు సేయుచుఁ బూజించు చుండుఁడు తొల్లి యీస్తోత్రంబు భగవంతుం డైనపద్మసంభవుండు (సిసృక్షు వగుచు) నాత్మజుల మైనమాకును (సృజియింప నిచ్ఛగించు) భృగ్వాదులకును నెఱింగించె నేము (నాభృగ్వాదులును) బ్రజాసర్గంబునందు బ్రహ్మాదిచోదితులమై యీస్తోత్రంబునం జేసి విధ్వస్తసమస్తతమోగుణుల మై వివిధప్రజాసర్గంబు గావించితిమి కావున నీస్తోత్రంబు నెల్లప్పుడు నేకాగ్రచిత్తుండును వాసుదేవపరాయణుండు నై యెవ్వండు జపియించు వాఁడు వేగంబ శ్రేయస్సును బొంది తదీయజ్ఞానప్లవంబున వ్యసనార్ణవరూపం బయినసంసారంబును సుఖతరంబుగఁ దరియించు నట్టిమదుపదిష్టం బయినయీహరిస్తవంబు నెవ్వండు సదువుచు దురారాధ్యుం డైనశ్రీహరిం బూజించు వాఁడు మదుక్తస్తోత్రగానసంతుష్టుండును శ్రేయస్సులకు నేకాశ్రయభూతుండును నగుశ్రీమన్నారాయణునివలన సమస్తాభీష్టం

---

1 'నాచార్యోపదేశంబునం బఠించి' వ్రా. ప్ర. 2 ధ్యానయుక్తంబుగాఁ బూజింపుఁడు.

బులం బొందు నెవ్వం డేనిఁ బ్రభాతంబున లేచి ప్రాంజలియు శ్రద్ధాసమన్వితుండు నై యీమంగళ స్తవరాజంబును వినును వినిపించును వాఁడు గర్మబంధ విముక్తుం డగు నని మఱియు ని ట్లనియె. 732

క. నరదేవతనయులారా, పురుషాధీశుండు పరమ।పురుషుఁడు నగునీ
శ్వరుసుస్తోత్రము మీ కే, నెఱిఁగించితి మీరు మదిని। నెడపనిభక్తిన్. 733

క. ఏకాగ్రచిత్తులును సు,శ్లోకులు నై జపము సేయు।చును ఘనతపముం
గైకొని చేసిన మీకును, జేకుఱు మహితేప్సితార్థ।సిద్ధి గడంకన్. 734

క. అని యీగతి నుపదేశం, బొనరించి సదాశివుండు। నొగి వారలచే
తను బూజితుఁ డై వారలు, గన నంతర్ధానుఁ డయ్యెఁ। గౌతుక మొప్పన్. 735

వ. అంత. 736

తే. తిపుట వారలు రుద్రోప।దిష్ట మైన, యచ్యుత స్తవము జపించు। చయుతసంఖ్య
వత్సరము లుగ్ర తపము దు।ర్వార వారి, మధ్యమునఁ జేయుచున్న స।మయమునందు.

నారదుండు ప్రాచీనబర్హికి జ్ఞానమార్గమును దెలియఁజేయుట.

వ. ఘనకర్మాసక్తచిత్తుం డై యున్న ప్రాచీనబర్హి కడకు నధ్యాత్మవేదియుం గృపాళువు నైన నారదుండు సనుదెంచి యారాజునకు జ్ఞానబోధంబు సేయుకొఱకు నతనితో ని ట్లనియె రాజా యీకర్మంబునం జేసి యెట్టిశ్రేయస్సు నభిలషించుచున్నవాఁడ వట్టియనిష్టనిరసనేష్టప్రాప్తికరంబు నయినశ్రేయం బీకర్మంబువలన లభింప దని నం బ్రాచీనబర్హి నారదున కి ట్లనియె. 738

సీ. అనఘ మునీంద్ర మ।హాభాగ యేను గ,ర్మాపవిద్ధజ్ఞాని। నగుచు మోక్ష
మెఱుఁగంగ లే నైతి। నిట్టినా కిప్పుడు, గడువిమలంబును। గర్మబంధ
నాశకంబును నగు।జ్ఞానోపదేశంబు, గావింపు మతిదయా।కార కూట
ధర్మంబు లగుగేహ।తతులందుఁ జెంది జా,యాతనూజాతధ।నాదికము లె

తే. భూరిపురుషార్థములుగాఁ। గబుద్ధిఁ దలఁచు,మతివిహీనుండు సంసార।మార్గములను
దగఁ బరిభ్రామ్యమాణుఁ డై। నొగిఁ మోక్ష,పదమునొందంగఁ జాలఁడు। భవ్యచ[రిత.

క. అనవుడు నతనికి నతఁడును, ననఘా యీయధ్వరంబు।లందును గృపమా
లినసీచే విశసింపం, బని కూలినపసుల వేల।సంఖ్యలఁ గనుమా. 740

వ. కావునం బశువ్రాతంబులు త్వదీయవైశసంబును స్మరించుచున్న వై లోహాయం త్రమయశృంగంబులచేత నెప్పుడు నీవు పరలోకంబు నొందెద వప్పుడ నిన్ను హింసింతు మని భవదీయమృతికి నెదురుచూచు చున్న విట్టిసంకటంబు నొందం గలనీకు నిస్తారకం బయినయొక్కయితిహాసంబు గల దెఱింగింతు విను మని యి ట్లనియె. 741

పురంజనోపాఖ్యానము.

సీ. భూమీశ వినవయ్య। పూర్వకాలమునఁ బు,రంజనుం డనునొక్క।రాజు గలఁడు

నతనికి విజ్ఞాతుఁ డను పేరఁ దగినవి,జ్ఞాతచేష్టితుఁ డగుసఖుఁడు గలఁడు
నాపురంజనుఁడు పురాన్వేషి యై ధరా,చక్రంబు గలయంగ సంచరించి
తన కనురూప మైన పెను పొందుపుర మెందు, వీక్షింపఁ జాలకవిమనుఁ డగుచు

తే. నేపురము లుర్విఁ బొడగనె నాపురములు
గామములఁ గోరుతనకు నకామములను
బొందుటకు వానిని ననర్హములు గఁ దనమ
నమునఁ దలఁచి యొకానొకనాఁ డతండు. 742

వ. చనుచున్నసమయంబున హిమవత్పర్వతదక్షిణసానువులందు. 743

సీ. వరనవద్వారకవాటగవాక్షతో,రణదేహళీగోపురముల నొప్పి
ప్రాకారయంత్రవప్రప్రతోళీపరి,ఖాట్టాలకోపవనాళిఁ దనరి
సౌవర్ణరౌప్యాయసఘనశృంగంబుల, రమణీయవివిధగేహముల మించి
రథ్యాసభాచత్వరధ్వజక్రీడాయ, తనసుచైత్యాపణతతిఁ దనర్చి

తే. మరకతస్ఫటికవిదూరమణివినూత్న,మౌక్తికాయుతఖచితహర్మ్యములు గలిగి
విద్రుమద్రుమవేదుల వెలయునొక్క,పురముఁ గనె భోగవతి కెనఁబోలుదాని.

వ. ఇట్లు గనుంగొని యనంతరంబ ముందటం బురబాహ్యాంతరంబున దివ్యద్రుమ
లతాకుంజపుంజంబును సమదనదద్విహంగమత్తమధుకరకులకోలాహలసంకులజ
లాశయశోభితంబును హిమనిర్ఝరబిందుసందోహపరిస్పందకందలితమందమలయ
మరుదుచ్చలితప్రవాళవిటపనళినీతటంబును బాంథజనమనోరంజనాహ్వానబుద్ధిజ
నకకలహంసరాజకీరకోకిలాలాపవిరాజమానంబును మునివ్రతనానావిధవనమృగ
వ్రాతబాధారహితంబును నైనపురబాహ్యోద్యానవనంబునందు యాదృచ్ఛికం
బుగ నేకైకశతనాయకం బైనయనుచరదశకంబును బంచమస్తకసర్పప్రతీ
హారుండును దోడ రాఁ జనుదెంచుచున్న భర్త్రన్వేషిణియుం గామరూపిణియు
నవోఢయు నయినయట్టి. 745

సీ. ఘనసమవిన్యస్తకర్ణకుండలరుచుల్, గండభాగంబుల నిండి పర్వఁ
దమ్మితేకులసిరిఁ దటమటింపఁగఁ జాలు, మెఱుఁగుఁగన్నులు దలఁ దిరిగి రాఁగ
జఘనసంకలితపిశంగసివిద్యుతి, కనకకాంచీరుచిఁ గరము పెనుపఁ
జరణసరోజభాసురచలన్నూపుర,ఝుణఝుణధ్వని నర్మసరణిఁ జూప

తే. లలితయౌవనలక్ష్మీవిలాసభాసు, రోదయవ్యంజితప్రభాయుక్తపీన
సమనిరంతరకుచకుట్మలముల వ్రీడఁ, జెంది పయ్యెదఁ గప్పుబాలేందుముఖిని.

వ. మఱియును బాలయు సుదతియు గజగామినియు నయినయొక్కప్రమదోత్తమఁ
గాంచి. 747

క. తర మిడి ప్రేమోద్గత నై, మరువిందులకొమరు నగుబోరములు గలతరుణీ
సరసాపాంగవిలోకన,శరపరివిద్ధాంగుఁ డగుచు జనవిభుఁ డనియెన్. 748

క. ఎవ్వరిదానవు జనకుం, డెవ్వాఁడు పే రేమి భృత్యు ♦ లీపదియొక రిం
డెవ్వరు సతు లెవ్వరు మఱి, యివ్వనమున నుండఁ గార్య ♦ మెద్ది మృగాక్షీ. 749
క. భవదీయపురస్సరుఁ డగు,పవనాశనుఁ డెవ్వఁ డతికృ ♦ పామతి నాకున్
వివరింపు మనుచు వెండియు, ధవళేక్షణఁ జూచి ధరణి ♦ ధవుఁ డిట్లనియెన్. 750
సీ. తరళాక్షి పతి యగు ♦ ధన్యు నన్వేషింపఁ, జరియించుహ్రీ యను ♦ సతివొ కాక
రుద్రు నన్వేషించు ♦ రుద్రాణివో కాక, బ్రహ్మను వెదకుభా ♦ రతివొ కాక
నారాయణుని భక్తిఁ ♦ గోరి యన్వేషించు, నిందిరవో కాక ♦ యెవ్వ రీవు
త్వత్పాదకామన ♦ త్వమునను సంప్రాప్త,సకలకాముం డగు ♦ సరసు నెట్టి
తే. వాని వెదకెదు తరుణి భ ♦ వత్కరాగ్ర,పద్మకోశం బ దెక్కడఁ ♦ బతిత మయ్యె
నాకు నెఱిఁగింపఁదగుదు వి ♦ వేకచరిత, యని నృపాలుఁడు మఱియుని ♦ ట్లనియె సతికి.
క. కర మొప్పఁగ నీ విటు భూ,చర వగుటను హ్రీవి శివవు ♦ శారదవును సా
గరకన్యవుఁ గాకుండుటఁ, దరుణీ పొడగంటి నని వి ♦ దంపడి పలికెన్. 752
సీ. మొనసి యదభ్రక ♦ రిష్ఠుఁడ నైననాచేత, నిపుడు పాలిత మైన ♦ యీపురంబు
సరసిజోదరునిభు ♦ జాపాలితోదాత్త,లలిత వైకుంఠ మ ♦ లంకరించు
నిందిరాసుందరి ♦ చందంబునను నీ వ,లంకరింపఁ గడంగు ♦ పంకజాక్షి
యది గాక తావకీ ♦ నాపాంగరుచి మోహి,తాంతరంగుండ నై ♦ నట్టినన్ను
తే. మహితసవ్రీడభావస ♦ న్మందహాస, చారువిభ్రమభ్రూలతా ♦ ప్రేరితుఁడుగఁ
దనరుభగవంతుఁడగునట్టి ♦ మనసిజుండు,పడఁతి యుడుగక పీడింపఁ ♦ దొడఁగెనిపుడు.
వ. కావున. 754
చ. తరుణి సుతారలోచనయు ♦ తంబును మంజుసుధాసమానభా
సురమృదువాక్యయుక్తమును ♦ శోభితకోమలలంబమానసుం
దరచికురాభిరామము ను ♦ దారము నైనభవన్ముఖాబ్జమున్
సురుచిరలీల నెత్తి ననుఁ ♦ జూడుము సిగ్గునఁ జెంద నేటికిన్. 755
వ. అని యివ్విధంబున నధీరుం డై పలుకుపురంజనుం జూచి యాప్రమదోత్తమ వీర మోహిత యై సస్మితానన యగుచు నానందంబు నొంది యిట్లనియె. 756
క. పురుషవర నాకు నీకును, గురువును నామమును గులముఁ ♦ గోరి యెఱుఁగ నీ
పురమున నుండుదుఁ గాకీ, పురమును నిర్మించినట్టి ♦ పురుషు నెఱుంగన్. 757
క. వీరలు నాసఖు లీలల,నారత్నము లార్యవినుత ♦ నాచెలు లీవృ
ద్ధోరగ మే నిద్రింపఁగ, ధీరత మేల్కాంచి పురము ♦ ధృతిఁ బాలించున్. 758
వ. అని వెండియు ని ట్లనియె. 759
సీ. మనుజనాయక నీవు ♦ మద్భాగ్యవశమున, నిటకు నేతెంచితి ♦ విపుడు నీకు
మంగళం బగు నీవు ♦ మహితేంద్రియగ్రామ,భోగ్యంబు లగుకామ ♦ పుంజములను
నర్థి సంపాదింతు ♦ వనఘాత్మ యీనవ, ద్వారప్రయుక్త మై ♦ తనరుపురము

[1]నీవు గైకొని యేలు నీకంటె దీనికి, నధిపుఁ డన్యుండు లేఁ డనఘ యిందు
తే. మదుపనీతము లైన కామములననుభ,[2]వింపఁగా సమాశత మధిరక్షింపు మెలమిఁ
గోరి నీకంటెఁ బ్రియులు నెవ్వారు నాకు, నరసి చూడంగ మనుజేంద్ర యదియుఁ గాక.

వ. మఱియు రతిజ్ఞానవిహీనుండు నకోవిదుండు నిహపరచింతాశూన్యుండుఁ బశుప్రాయుండుఁ ద్వదన్యుండునైనవాని నెవ్వని వరియింతు గృహస్థాశ్రమమందు ధర్మార్థకామమోక్షప్రజానందంబులును యశంబును [3]యతివేద్యంబులు గానిరజస్తమోవిహీనపుణ్యలోకంబులును గలుగుఁ బితృదేవర్షిమర్త్యభూపగణంబులకుం దనకు నీలోకంబున గృహస్థాశ్రమంబు సర్వక్షేమార్థం బయినయాశ్రమం బండ్రు గావున వదాన్యుండవు వీరవిఖ్యాతుండవుఁ బ్రియదర్శనుండవు స్వయంప్రాప్తుండవు నయి భోగిభోగసదృశభుజాదండంబులచే నొప్పుభవాదృశుం దగిలి మాదృశయగుకన్య వరియింపకుండునే యని వెండియు. 761

క. కరుణారసపరిపూర్ణ, స్ఫురితస్మితరుచివిలోకపుంజముచేతం
గర మర్థి దీనజనభయ, హరణుఁడ వై సంచరింపు మఖిలజగములన్. 762

క. అని యీగతిఁ బలికిన యా, వనజాక్షిఁ బురంజనుండు వరియించి ముదం
బున నన్యోన్యము మైత్రిం, దనరుచుఁ దత్పురము సొచ్చి ధన్యుం డగుచున్.

చ. శతసమకాల మప్పురి నజస్రము భూరిసమస్తసౌఖ్యసం
గతులఁ దనర్చి వందిజనగాయకసద్వినుతోరుగానమో
దితమతి నొప్పి సుందరసతీజనసేవితుఁ డై నృపాలకో
చితలలితస్థలంబుల వసించుచుఁ గ్రీడలు సల్పుచుండఁగన్. 764

క. నరనాథుఁడు లోకభయం, కరగతి వర్తించు గ్రీష్మకాలము దోఁపం
దరళలహరీ[4]మనోహర, వరహ్రదినిసలిలమందు వసియించెఁ దగన్. 765

వ. ఇట్లు వసియించి కతిపయదినంబు లరుగుసమయంబున. 766

సీ. అవనీశ్వరోత్తమ యప్పురంబున నాల్గు, వంకల నున్నగవఁకులు వినుము
తూర్పుదిక్కునను నైమను దక్షిణోత్తరం, బుల రెండుఁ బశ్చిమంబునను రెండుఁ
గాఁగ నాతొమ్మిదిగవఁకుల నుపరిదిక్కున నేఁడుఁ గ్రిందిదిక్కునను రెండు
నయి యుండు మఱి వానియందుఁ బృథగ్విధ, విషయగత్యర్థ మై వెలయు నీశ్వ
తే. రుం డొకం డరయఁ గలండు రూఢిఁ దత్పు, రంబుఁ బాలించునట్టి పురంజనుండు
నాపురద్వారనవకంబునందులోన, నర్థిఁ బ్రాగ్ద్వారపంచకమందు వరుస. 767

వ. ఖద్యోతయు నావిర్ముఖియు ననునామంబులు గలద్వారయుగంబున ద్యుమత్సఖుండై విభ్రాజితాఖ్యజనపదంబును బొందు వెండియు నళినియు నాళినియు

1 నందును వసియించి యనుదినంబును మన్మ, థోభీష్టనిరతమైఁ బ్రాభవమున; నందునా చెలులచే నభిమతకాముకుల్, నెమ్మి నరిందమ నీవుఁ గూరు. 2 వించుమను సమశత. 3 హృద్యంబులు గాని. 4 యుతమనో, హరశీతలసలిలహ్రదమునందు వసించెన్.

నను పేళ్లు గలవాకిళ్లు రెంటియందు నవధూతసఖుం డై సౌరభరూపంబు లయిన విషయంబులం బొందు మఱియు ముఖ్యానామకం బైనప్రధానప్రాగ్ద్వారంబున రసజ్ఞవిపణాన్వితుం డై యాపణబహూదనంబు లనువిషయంబుల నొందుఁ బిత్రూహూనామకం బయినదక్షిణద్వారంబున శ్రుతధరాన్వితుండై దక్షిణపాంచాలం బనురాష్ట్రంబు నొందు దేవహూనామకం బయిన యుత్తరపువాకిట శ్రుతధరాన్వితుం డై యుత్తరపాంచాలం బనురాష్ట్రంబు నొందు వెండియుం బడమటి వాకిళ్లు రెంటియందు నాసురీనామకం బైనవాకిట దుర్మదసమేతుం డై గ్రామకనామకంబైనవిషయంబును నిర్ఋతినామకం బయినవాకిటియందు లుబ్ధకయుక్తుం డై వైశసం బనువిషయంబు నొందు చుండు వెండియుం బురంజనుం డప్పురంబునం బౌరజనంబులందు నిర్వాగ్యశస్కురు లన నిద్ద అంధులు గలరు వారలచేత గమనకరణంబు లనుక్రియల నొందుచు నంతఃపురగతుం డగునప్పుడు విషూచీసమన్వితుం డై జాయాత్మజోద్భవంబు లైనమోహప్రసాదహర్షంబుల నొందు చుండు నవ్విధంబునం గర్మాసక్తుండుఁ గామాత్మకుండు నై బుద్ధి యను మహిషిచేత వంచితుం డయ్యె నక్కామినియు. 768

సీ. పానంబుసేసినఁ । దాను బానముసేయుఁ, గుడిచినఁ దానును । గుడుచు మఱియు
భక్షింపఁ దానును । భక్షించు నడచిన, నడచును నవ్విన । నవ్వు నేడ్వ
నేడుచుఁ బాడినఁ । బాడు విన్నను వినుఁ, జూచినఁ జూచుఁ గూ । ర్చున్న నుండు
దుఃఖింప దీనుఁ డై । దుఃఖించు నిలిచిన, నిలుచు నిద్రింపఁగ । నిద్ర వోవు
తే. ముట్టినను ముట్టు మూర్కొన్న । మూరుకొనును
బలుకఁ బలుకును బవళింపఁ । బవ్వళించు
హర్షమును బొంద నాత్మను । హర్షమొందు
మోదమును బొంద దానును । మోద మందు. 769

వ. ఇవ్విధంబున నతండు మహిషీవిప్రలబ్ధుండును వంచితస్వభావుండును నై పారవశ్యంబునం జేసి యజ్ఞుండును నితరేచ్ఛావిరహితుండును నై క్రీడామృగంబుచాడ్పున వర్తించుచు నాపురంబునఁ గాఁపురం బుండఁ గొన్నిదినంబుల కాపురంజనుండు ధనుర్ధరుం డై. 770

సీ. పంచాశ్వయుక్తంబు । పంచబంధనముఁ జక్రద్వితయమును యు । గద్వయంబు
నాశువేగంబు నే । కాక్షంబు కూబరద్వయముఁ [1]బతాకాత్రి । తయయుతంబు
నేకప్రగ్రహమును । నేకసారథికంబు, సప్తవరూథంబు । స్వర్ణభూష
మును బంచవిక్రమ । మును నేకనీడంబుఁ, బ్రకటపంచప్రహా । రణము నయిన
తే. రథము కాంచనరచితవ । ర్మము ధరించి, విలసదక్షయతూణీర । కలితుఁ డగుచుఁ
గడఁక దీపింప నెక్కి యే । కాదశప్రసంఖ్యసేనాసమేతుఁ డై । సరభసము గ.

1. 'ద్రితయపతాకయుతము' వ్రా. ప్ర.

వ. పురంబు వెడలి పంచప్రస్థం బనువనంబునకుం జని యందు విడువ రానిమహిషిని విడిచి మృగయాసక్తుం డై తృప్తుం డగుచు ధనుర్బాణంబులు ధరియించి సంచరించుచు నాసురవర్తనంబునం దగిలి ఘోరాత్ముండు నదయుండు నై నిశాతసాయకంబులచేత నమ్మృగవ్రాతంబులం బరిమార్చె రాజులకు మృగయావినోదంబు విహితానుష్ఠానం బగు చుండ నాసురవృత్తి యె ట్లయ్యె నని యంటి వేని నిది రాగప్రాప్తం బగుటను విహితంబు [1]గాదు వినుము శ్రాద్ధాదులం దే ప్రఖ్యాతశ్రాద్ధదివసంబులయం దే రా జైనవాఁడే మేధ్యంబు లయినపశువులనే వనంబునం దే యథోపయుక్తంబుగానే వధియింపం జను ననునియమమాత్రంబు గల దు గావున జ్ఞానియైనవిద్వాంసుండు యాచరింపండుగాక యాచరించినం గర్మానుష్ఠానజనితం బయినజ్ఞానంబునం జేసి యందుఁ బొరయం డట్లుగాక నియమోల్లంఘనంబునం గర్మాచరణుం డగువాఁ డభిమానంబు నొంది కర్మబద్ధుం డై గుణప్రవాహపతితుండును నష్టప్రజ్ఞుండును నై యథోగతిం గూలు ని ట్లగుటం జేసి సాధుజనులకు సర్వప్రకారంబుల నాసురవృత్తి మానం దగు నని వెండియు ని ట్లనియె నంతం బురంజనుం డవ్వనంబున. 772

క. వరచిత్రపక్షునిశిత, శరములచే శశ వరాహ చమరీ రురు కా
సర గవయ శల్య హరిణీ, కరి హరి వృక పుండరీక కపి ఖడ్గములన్. 773

వ. వధియించి మఱియును. 774

సీ. వరుస మేధ్యామేధ్యవనమృగంబుల[2]ఘృణ, నన దుస్సహక్రీడ సంహరించి
శ్రమయుక్తుఁ డై వేఁట సాలించి మరలి మం,దిరమున కర్థి నేతెంచి యందు
సముచితస్నానభోజనకృత్యములు దీర్చి, యతివిశ్రమమున శయానుఁడగుచుఁ
బరిమళమిళితధూపవ్రాతవాసిత,సర్వాంగుఁ డగుచు స్రక్చందనములు

తే. వివిధభూషణచేలముల్ వెలయఁ దాల్చి
తనమనోహారియందుఁ జిత్తంబు వెట్టి
తుష్టుఁడును హృష్టుఁడును మఱి దృష్టుఁ డై య
నన్యజాకృష్టచిత్తుండు నై రతిప్ర
సంగకౌతుక మాత్మను దొంగలింప. 775

వ. అంత స్వకీయప్రాణవల్లభ యగుమహిషియందు మనంబు నునిచిన నావరారోహాయు గృహమేధినియు నయినగృహిణిం గానక విమనస్కుం డై నిజాంతఃపుర కామినులం గనుంగొని యి ట్లనియె. 776

క. రామాజనసంఘములా,రా మానవతీలలామ రామామణి నా
రామకృప వడసి మెలఁగుదు,రా మానుగఁ గుశలమా పరామర్శింపన్. 777

ఉ. సారవివేకలార గృహసంపద [3]లీ యెడఁ బూర్వరీతిచే

---

1 'గాదయినను ప్రఖ్యాతతీర్థదివసంబులయం దే' వ్రా. ప్ర. 2. గృహాజనదుస్సహ. 3 లం దుఁ జు రాతన క్రియన్

నారయఁ గా రుచింపవు గృహస్థునకుం గృహమందు మాత గా
నీ రమణానుకూలరమణీమణి యై తన రారుభార్య గా
నీ రుచి నొంద కున్నఁ గన నేర్చునె తద్గృహమేధి సౌఖ్యముల్. 778

వ. అదియునుం గాక. 779

క. పొగ డొందుజనని గానీ, తగవున వర్తించునట్టిదయితయు కానీ
తగ నుండనిగృహమున నుం, టగుఁ జక్రవిహీనరథమునం దుం టరయన్.

వ. కావున. 781

చ. తలకొని నాకుఁ దాను సుపథంబునఁ బ్రజ్ఞ జనింపఁ జేసి సం
చలదురుదుర్భరవ్యసనసాగరమగ్నుఁడ నైననన్ను ని
శ్చలమతి నుద్ధరించి యనిశంబును మత్ప్రియ యైనభార్య యే
వలనఁ జరించు చున్న దనివారణ నా కెఱిఁగింపరే దయన్. 782

క. అనవుడు విని యక్కాంతలు, జనపతి కి ట్లనిరి రాజసత్తమ యిదిగోఁ
దనకొం గైనను బఱవు గ, నొనరింపక నేలఁ బొరలు చున్నది వగలన్. 783

తే. ఏమికతమున నున్నదో యెఱుఁగ మేము, నీవు సూడు మటన్న నాభూవరుండు
నేలఁబడి పొరలెడుభార్యఁ బోలఁజూచి, మనములో దుఃఖతాపంబు మల్లడింప.

వ. అంత. 785

ఆ. జలజనేత్ర ప్రణయసంజాతరోషభా, వమున నయినయట్టివక్రదృష్టి
జనవిభుండు సూచి యనునయకోవిదుఁ, డగుచు నప్పయోరుహాక్షిఁ జేరి. 786

క. పొలఁతుకఁ దనయుత్సంగం, బుల నిడి తత్పాదయుగళమును సంటుచు మం
జులమృదుభాషణముల నా, లలనామణిఁ జూచి పలికె లాలన మొప్పన్. 787

చ. రమణిరో భృత్యులందు నపరాధము గల్గిన నాయకుల్ స్వప
క్షముఁ దలపోసి యుగ్రతరశాసనముం దెగి చేయ రట్లు గా
క మనములోనికిన్కఁ దమకంబున నాజ్ఞ యొనర్చి రేని ని
క్కముగ ననుగ్రహించుటయ కాక తలంపఁగ నాజ్ఞ సేయు టే. 788

క. కమలానన బాంధవకృ, త్యముఁ దలఁపక రోషచిత్తుఁ డగుకుటిలాత్ముల్
సమదామర్షుఁడు నీకి, క్రమరహితుఁడు నైనబాలుఁ గా నెన్నఁ దగున్. 789

వ. అని వెండియు ని ట్లనియె సుదతీ హృదయేశ్వరి వై ననీవు. 790

మ. సరసోదారసుధారసోపమవచశ్చాతుర్యసౌభాగ్య మై
హరినీలోపమకోమలాలకయుతం బై విభ్రమభ్రూలతా
పరిజుష్టస్మితసద్విలోకనము నై భాసిల్లుయుష్మన్ముఖాం
బురుహంబుర్ భవదీయదాసునకుఁ బూఁబోఁడీ కృపం జూపవే. 791

క. ఏను వీరపత్ని నీయెడ, ననయంబును బ్రాహ్మణులును హరిభక్తులుఁ ద

క్కను నితరు లెగ్గు సేసిన, వనితా శిక్షింతు నెంతవారల నయినన్. 792

క. ఈముల్లోకములందును, నామనమున రోష మొదవినఁ భయరహితుం
డై మదిలోఁ బరితోషము, తో మెలఁగెడువానిఁ గానఁ దోయజనేత్రా. 793

సీ. ఇందీవరేక్షణ గో నెందు భవదీయ, తిలకవిరహితము మలినయుతము
హర్షశూన్యంబు మనోప్రకాశకము నై, యత్యమర్షయుతంబు నయినముఖము
గళితాశ్రుబిందుసంకలితసంచితశోభ, మానపీన స్తనమండలమును
రమణీయతాంబూలరాగవిహీన మై, నట్టిసుపక్వబింబాధరంబు

తే. గాంగ నిట్లుంట కిపు డేమికతము నాకు, నర్థి నెఱిఁగింపవే మృగవ్యసనమంది
యబల నీ కెఱిఁగింపక యరిగినట్టి, తప్పు సైరించి కావంగఁ దగుదు నేను.

క. వనితాజనపరవశుఁ డై, మనసిజశరబాధ్యమానమానసుఁ డగువా
నిని దగఁ గర్తవ్యార్థము, లను భజియింపక తొలంగు లలనలు గలరే. 795

వ. అనుచుం దదీయవిభ్రమవశంగతుం డై పలికిన విని. 796

క. కంజాతపత్త్రనేత్ర పు, రంజనుదెస రోష ముడిగి రమణీయశ్రీ
మంజులమృదూక్తుల మనము, రంజించుచుఁ బలికె సదనురాగ మెలర్పన్.

వ. అంత. 798

సీ. అమ్మహాదేవి నెయ్యంబున మంగళ, స్నాత యై మృదులవస్త్రంబు గట్టి
స్రక్చందనాదిభూషణములు ధరియించి, కమనీయమోహనాకార యగుచుఁ
బతికడ నిలిచిన నతఁడు సంతుష్టాంత, రంగుఁ డై యభ్యంతరమున నుండి
యన్యోన్యసరసగాఢాలింగనంబులు, గావించి గోప్యవాక్యములచేత

తే. నతఁడు ప్రమదాపరిగ్రహవ్యసనమునను
గడఁక నపకృష్టఘనవివేకంబు గలిగి
పగలు రే యని ప్రొద్దు లేర్పఱుప రాక
మొనసి యాయుర్వ్యయంబు దా నెఱుఁగఁ డయ్యె. 799

వ. మఱియు నతం డున్నద్ధమదుండును మహామనుండును సర్వాశయ్యాశయానుం
డును మహిషీభుజోపధానుండును నై యజ్ఞానాభిభూతుం డగుటం జేసి స్వరూప
భూతపరమపురుషార్థంబు నెఱుంగక నిజమహిషియె పరమపురుషార్థంబు గాఁ
దలంచుచు రమించుచుం గామకశ్మలచిత్తుం డైన నతనికి నవయౌవనం బైన
కాలంబు క్షణార్ధంబునుంబోలె గతం బయ్యె నంత. 800

క. విశదయశోజలనిధి యా, శశిముఖి యగుభార్యవలన సమ్మతి నేకా
దశశతపుత్త్రుల రణక, ర్కశదేహులఁ గాంచి కౌతుకంబున మఱియున్. 801

క. గురుశీలౌదార్యగుణో, త్తరలను సల్లలితగుణకదంబలఁ బ్రియలన్
వరకులపావనల దనో, త్తరశతదుహితలను గాంచెఁ దత్సతివలనన్. 802

వ. ఇట్లు పుత్త్రపుత్త్రికాజనంబులం గని యున్నంత. 803

క. విను మాతనియాయువులో,నను నర్ధం బరిగె నంత నరపతికులవ
ర్ధను లగుసుతులకుఁ బరిణయ, మొనరించెఁ సదృశ లయినసతులతోడన్.
క. నరనాథుఁ డాఁడుబిడ్డల,వరరూపవయోవిలాసవైభవములచేఁ
బరఁగిననిజతనయసదృశ,వరులకు సంప్రీతితో వివాహము చేసెన్. 805
వ. అట్లు వివాహంబులు గావించి యున్నసమయంబున. 806
క. విను తత్సుతు లొక్కొకనికి, ననయముఁ బాంచాలదేశమందులఁ బౌరం
జనకులవర్ధను లగుచుఁ, జనియించిరి నూర్వు రేసి శౌర్యబలాఢ్యుల్. 807
ఆ. అనఘ యట్టిరిక్థహారులు గేహకో,శానుజీవయుతులు నయినయట్టి
నందనాదులందుఁ జెందినమమత ని,బద్ధుఁ డయ్యె నంతఁ బార్థివుండు. 808
చ. తిర మగునిష్ఠతో నతఁడు దీక్షితుఁ డై పశుమారకంబులు
న్నరిది భయంకరంబులును నైనమఖంబులఁ బెక్కు సేసి యా
దరమున నీవునుంబలెను దత్తదనూనఫలాప్తికాముఁ డై
సురపితృభూతసంఘము నసూయఁ దనర్ప భజించె భూవరా. 809
వ. ఇట్లాత్మహితంబు లైనకర్మంబులయం దనవహితుండును గుణంబాసక్తమానసుండును నై యున్నయతనికి విరోధి యై ప్రియాంగనాజనంబులకు నప్రియం (బగుకాలంబు సంభవించినం) జండవేగవిఖ్యాతుం డనుగంధర్వాధీశుండు షష్ట్యుత్తరశతత్రయసంఖ్యాకు లైనగంధర్వులును నంగఱ గంధర్వీజనంబులును (సితాసితవర్ణంబులు గలిగి మిథునీభూతు లగుచు) ననుగమింపం జనుదెంచి (స్వపరిభ్రమణంబుచేతనే సర్వకామంబుల నిర్మితం బగు) నాపురంబు నిరోధించిన నప్పుడా చండవేగానుచరు లైనగంధర్వు లాపురంజనుపురంబు [1]వ్యాకులత్వంబునొందించుచు నపహరింప నుపక్రమించుసమయంబునఁ బురంజనపురాధ్యక్షుం డైనప్రజాగరుం డనువాఁడు వింశత్యుత్తరసప్తశతంబు లైనగంధర్వగంధర్వీజనంబుల నివారించి బలవంతుం డై సంవత్సరశతంబు యుద్ధంబు గావించి యొక్కరుం డయ్యు నప్పుక్కండ్రతో నిట్లు పోరి క్షీణుం డైనం బురంజనుండు దాన నిలిచి తత్పురంబున నల్పసుఖంబు లనుభవించుచుఁ బాంచాలదేశంబులందు నిజపార్షదులచేత నాసీతంబు లైనపదార్థంబుల నొందుచుం గామినిజనసమేతుం డై భయపర్యాలోచనంబు సేయ నేరక రాష్ట్రపురబాంధవసమేతుం డై యార్తి నొంది చింతాక్రాంతుం డై యుండె నంత. 810
క. అనయంబుఁ గాలపుత్త్రిక, యనునొకకామిని వరేచ్ఛ నఖిలజగంబుం
దనయంతఁ గలయఁ దిరుగుచుఁ, జని చని యొకనాఁడు రాజసత్తమ వింటే.
సీ. అనఘాత్మ రాజర్షి యైనయయాతికి,మారకుం డయినట్టిపూరుచేత
వరియింపఁగాఁ బడి వల నొప్ప నతనికి, వర మిచ్చి సౌభాగ్యవశత నొంది

1. 'ఁ బర్యాయంబున విశీర్ణత్వంబు నొందిం' వ్రా. ప్ర.

ప్రఖ్యాతి గనుట దుర్భగ యనుపేరను, బరఁగునకాంత నేపురుషవరుఁడు
వరియింపఁడయ్యె నాతరుణియు నొకనాఁడు, గరమొప్ప బ్రహ్మలోకముననుండి

తే. వసుధ కేతెంచి విను బృహద్వ్రతుఁడ నయిన
నన్ను వరియింపఁ గోరి మదనమునఁ గామ
శరవిమోహిత యై వేఁడఁ గరము నేను
సమ్మతింపక యున్న రోషమున నలిగి. 812

వ. ఇట్లను మునీంద్రా మదీయాశావిముఖుండ వైన నీకు నేకత్రావస్థానంబు లేక యుండుం గాక యని శపించి విహతసంకల్ప యై మదుపదేశంబునం జని యవనేశ్వరుండును భయనామకుండును నయినవానిం గదిసి యిట్లనియె. 813

క. అవనీపతి భయనామక, యవనకులాధీశ్వరుండ వగు నినుఁ బతిఁ గాఁ
దవిలి వరింపఁగ వచ్చితి, సవినయముగ వినుము భూతసంకల్పమునన్. 814

వ. కలుగు మత్కామితంబు వృథ గాదు లోకంబున వేదంబులందు దేయగ్రాహ్యరూపంబైనవస్తువు యాచ్యమానం బగుచుండ నెవ్వండీఁడెవ్వండిందు దీయమానం బగుచుండం గోరం డట్టివీర లిద్దఱును జడస్వభావు లని సత్పురుషులు శోకంబు నొందుదురు గావున నిన్ను భజియించుచున్న నన్నుం గరుణార్ద్రచిత్తుండ వై భరియింపు మిట్టియార్తానుకంపయుఁ బురుషధర్మం బని పలికిన నక్కాలపుత్రిక వచనంబులు విని యవనేశ్వరుండు దేవగుహ్యచికీర్షు వగుదానిం గనుంగొని మందస్మితవదనుం డగుచు నిట్లనియె. 815

క. విను తరుణి యాచ్యమానం, బనఁ దగు నీలోకమందు సత్యశుభవు స
జ్జనముల కసమ్మతవు నగు, నిను నభినందింప కుండ్రు నెటి నెవ్వారున్. 816

వ. కావున నేను జ్ఞానదృష్టిం జేసి నీకుం బతినిరూపణంబు సేసెద నది యెట్లనిన మదీయసేనాసాహాయ్యంబు వడసి ప్రజానాశం బొనరించునట్టినీ వవ్యక్తగతి వై కర్మనిర్మితం బైనలోకంబు ననుభవింపు మీ ప్రజ్వారుం డనువాఁడు నాకు సహోదరుండు నీవు మదీయభగినివి మీ రిద్దఱుం గూడి యీలోకంబునందు నవ్యక్తుండును భీమసైనికుండును నై యేను వర్తింతు ననిన నాభయనామకుం డయినయవనేశ్వరునిదిష్టకారు లై నసైనికులు ప్రజ్వారకాలకన్యాయుక్తు లై భూమండలంబెల్లఁ దిరుగుచు నొక్కనాఁ డతివేగంబున భౌమభోగాఢ్యంబును జరత్పన్నగపాలితంబును నయినపురంజనుపురంబు నావరించి యున్నంత స్వాభిభూతుం డయిన పురుషునకు నిస్సారత్వంబు గలిగించునట్టికాలకన్యక బలాత్కారంబున నాపురంజనుపురంబు ననుభవించె నట్లు కాలకన్యకోపభుజ్యమానం బైనపురంబు సర్వద్వారంబులందును సర్వతోధికంబు గా నయ్యవనులు ప్రవేశించి తత్పురంబు సమస్తంబును బీడింప నిట్లు పురంబు ప్రపీడ్యమానం బగుచుండ నభిమాని యైనపురంజనుండు. 817

సీ. అనఘ యెంతయు మమకారాకులచిత్తుఁ డై, బహువిధభూరితాపములఁ బొందె
ఘనకుటుంబియుఁ గాలకన్యోపగూఢుండు, నష్టసంపదుఁడు వినష్టమతియు
విషయార్తకుండును వినిహతైశ్వర్యుండుఁ, గృపణుండు సాలనకించనుండు
నగుపురంజనుఁడు శోకావిలభావుఁ డై, గంధర్వయవనసంఘములచేత
తే. నోజ సెడి వికలత నొందునైన జపురముఁ
దవిలి ప్రతికూలురును ననాదరణయుతులు
నయినపుత్రుల బౌత్రుల ననుచరులను
సచివపౌరోహితుల నిజసతిని జూచి. 818

వ. మఱియుం గాలకన్యాగ్రస్తుం డయినతన్నును నరిదూషితంబు లైనపాంచాలబలంబులనుం జూచి యపారచింత నొంది తత్ప్రతీకారంబు సేయ నెఱుంగక కాలకన్యాపహృతవీర్యంబు లయినం గామంబుల నభిలషించుచు దీనుండును విగతాత్మగతికుండును స్నేహంబునం జేసి పుత్రదారోపలాలనపరుండును నై కాలకన్యోపమర్దితంబును గంధర్వయవనాక్రాంతంబును నైనపురంబు విడువ నిచ్ఛ లేకయు విడువ నుపక్రమించె నప్పుడు. 819

క. అనఘా భయనామాగ్రజుఁ, డనఁ గల ప్రజ్వారుఁ డపుడ యరుదెంచి పురం
బును సకలంబును భయనామునికిం బ్రీతిగ దహించె మునుకొని యంతన్.

వ. అట్లు పురంబు దహ్యమానం బగుచుండఁ బౌరభృత్యవర్గాదిసమన్వితుండును గౌటుంబికుండును బుత్త్రాదిసమన్వితుండును యవనోపరుద్ధాలయుండును గాలకన్యాగ్రస్తుండును నయినపురంజనుం డప్పురంబునందుఁ బ్రజ్వారసంస్పృష్టుం డై యనుతాపంబు నొంది తత్పురపాలనంబునందు సమర్థుండు గాక పురుకృచ్ఛ్రగువేపథుం డయ్యుం దుండ నశక్తుం డయ్యె నంత. 821

క. దవశిఖియుతతరుకోటర, నివసితపన్నగముపగిది నిజపురి వెడలం
దివురుచు నతఁడు శిథిలదవ, యవుఁడును గంధర్వగణవిహతశౌర్యుండున్. 822

సీ. అయ్యుచాల ఘురఘురమనుశబ్దమడరంగ, మనమునఁ జింతానిమగ్నుఁ డగుచుఁ
గొడుకులఁ గోడండ్రఁ గూఁతుల నల్లుర, మనుమల నాప్తుల ననుచరాళి
ననయంబు నల్పమాత్రావశిష్టం బైన, గృహకోశనివహపరిచ్ఛదముల
మసలునహంకారమమకారములఁ జేసి, మతిహీనుఁ డగుచు నెమ్మనములోనఁ
తే. గడఁకఁ దలఁచుచు విప్రయోగమునఁ దాను, గటకటా యిట్లు నరలోకగతుఁడ నైన
యిట్టిభార్య యనాథ యైకయీకుమార, వరుల నేరీతిఁ బ్రోచునో యరసి యనుచు. 824

వ. మఱియు ని ట్లని తలంచు.

సీ. పడఁతి యే మును భుజింపక భుజింపదు నేను, నిద్రపోవక మఱి నిద్రపోదు
నేను నీళ్లాడక నీళ్లాడ నొల్లదు, పదరి యేఁ గోపింప భయము నొందు
భర్జించినను మాఱు పలుకక వా యోదు, బుద్ధిహీనుఁడ నైన బుద్ధి సెప్పు

లలి మీఱ నిట్టికళత్రంబుతో నేను, గడఁగి దేహాంతరగతుఁడ నైన

తే. ననయమును దాను బుత్త్రిణి యగుటఁ జేసి
యాత్తశోచిని యగుచు గృహస్థధర్మ
మాచరించుచు నుండునో యనుగమనము
సేయునో యని మనమునఁ జింత నొంది. 825

క. తనపుత్త్రులు దత్తనయులు, ననయముఁ దాఁ జనినయెడ నిరాశ్రయు లగుచున్
వననిధిమధ్యంబున నవి,సినకలముంబోలె నెట్లు జీవించెదరో. 826

క. అని యివ్విధమునఁ గృపణుని,యనువున ఘనదుఃఖవిహ్వలానర్హుం డ
య్యును దుఃఖించుపురంజను, ననయముఁ గొనిపోవ నిశ్చితాత్ముం డగుచున్.

క. చనుదెంచెను భయనామం, డనువాఁ డప్పుడు పురంజనాఖ్యుఁడు పెలుచన్
వినుతాత్మ పశువుభంగిని, మనము గలఁగ యవనసీయమానుం డయ్యెన్. 828

వ. అనుచరవర్గంబు భృశాతురులును దుఃఖితులు నై వెనుచనుచుండ నుపరుద్ధం బగుభుజంగమం బప్పురంబు నెపుడు వాసె నప్పు డాపురంబు పురంజనుం బాసి విశీర్ణంబై ప్రకృతిం బొందె బలవంతుం డయినయవనునిచేత బలాత్కారంబున వికృష్యమాణుం డైనపురంజనుండు దమఃపిహితుం డై పూర్వసుహృత్తగు సఖు నీశ్వరు నెఱుంగకుండె నంతం బరలోకగతుం డైనపురంజనుం గదిసి పూర్వంబున నదయుం డైనయతనిచేత హింసింపం బడినయజ్ఞపశువులు క్రోధోద్రేకంబునఁ గుఠారంబుల నతని నఱకె నివ్విధంబునఁ బ్రమదాసంగదోషదూషితుండును నపారతమోనిమగ్నుండును నష్టజ్ఞానుండును నయి పురంజనుం డనేక కాలంబు పరలోకంబున నార్తి ననుభవించి తద్భార్య యైనప్రమదోత్తమం జిత్తంబున నశ్రాంతంబును దలంచుచుండం దదీయసంస్మరణంబునం జేసి తరువాతిజన్మంబున విదర్భరాజగృహంబునం బ్రమదోత్తమ యై జన్మించె నంత.

సీ. అవనీశ వీర్యపణాత్త యైనట్టివై,దర్భిని మలయకేతనుఁ డనంగఁ
బరపురంజయుఁ డైనపాండ్యభూమీశుండు, దారుణసంగరస్థలమునందు
శక్తి ననేకరాజన్యుల నిర్జించి, పరిణయం బయ్యె నాగురుభుజుండు
నావిదర్భాత్మజయం దసితేక్షణ, యైనకూఁతును ద్రవిడాధినాథు

తే. లైనకొడుకుల నేడ్వుర సర్థిఁ గనియె, వారలకు నెల్ల నొక్కొక్క వరుస నర్బు
దార్బుదసుతులు సంజాతులైరి యతని,సుత ధృతవ్రత నాయగస్త్యుఁడు వరించె.

క. అతఁ డాకన్యకవలనను, జతురుం డై యిధ్మవాహజనకుఁ డగుదృఢ
చ్యుతుఁ డనుమునీంద్రుఁ గనియెను,మతి సంతవిరక్తుఁ డగుచుమలయధ్వజుఁడున్.

తే. క్ష్మాతలం బెల్ల నిజతనూజాతులకును, బంచి యిచ్చి సరోజాక్షపాదపంక
జార్చనాయత్తుఁ డగుచుఁ గులాద్రి కరుగ,నంత మదిరాక్షి సతియగునావిదర్భి.

తే. కడఁక గృహములు నఖిలభోగములు విడిచి
చంద్రు వెనుచనుచంద్రికచందమునను
భక్తి దళుకొత్తఁ బాండ్యభూపాలుఁ డయిన
మలయకేతను వెనుకొని మగువ సనియె. 833

వ. ఇట్లు ధర్మపత్ని వెంట రాఁ జని యందుఁ జంద్రవసాతామ్రపర్ణీవటోదక లను నదులపుణ్యజలంబుల సుస్నాతుం డయి ప్రక్షాళితబాహ్యాభ్యంతరమలుండును గందమూలఫలబీజపుష్పపర్ణతృణతోయాహారుండు నై కాయకర్శనం బైనతపం బాచరించుచు శీతోష్ణవర్షవాతంబులు క్షుత్పిపాసలుఁ బ్రియాప్రియంబులు సుఖదుఃఖంబులు ననుద్వంద్వంబులు సమదర్శనుం డై జయించి తపోవిద్యాయమనియమంబులం జేసి పక్వకషాయుం డై బ్రహ్మంబునందు నిజాత్మ ననుసంధించి విజితేంద్రియప్రాణచిత్తుం డై స్థాణువుంబోలె దివ్యవర్షశతంబు దపంబు సేసి భగవంతుం డయినవాసుదేవునియందుఁ బ్రీతి వహించుచు నన్యం బెఱుంగక వర్తించుచుఁ దన్ను స్వప్నమందు మమేదం శిరశ్ఛిన్న మిత్యాది ప్రతీతియందుంబోలె వ్యతిరిక్తునిఁ గా వ్యాపకునిఁ గా నంతఃకరణవృత్తిసాక్షినిం గా నెఱింగి. 834

సీ. సాక్షాత్కృతుండును సర్వేశ్వరుండును, భగవంతుఁడును గృపాపరుఁడు నైన
హరి యనులోకైకగురునిచే నుక్తమై, సర్వతోముఖమును స్వప్రకాశి
తము నగుమహితశుద్ధజ్ఞానదీపప్ర,భాతతిచేఁ బరబ్రహ్మమందుఁ
దన్నును దనయందుఁ దగఁ బరబ్రహ్మంబు, నెనయఁ గన్గొనుచు దగ్ధేంధనాగ్ని

తే. భంగి నీషణములఁ బెడఁబాసి భూరి,వ్యసననాగరసంస్కృతివలనఁ జాల
నుపరతుండయ్యె నామహితోన్నతుండు, నవనినాయక విను మప్పుడతనిభార్య.

క. పతివ్రత శీలసమం,చితవేణీభూతచికుర చీరాంబర సు
వ్రతచర్యాక్షామాంగి వి,గతదోష విదర్భరాజకన్యక యచటన్. 836

తే. కమలలోచన నిఖిలభోగములఁ బాఱఁగి, మలయకేతనుఁ బరమధర్మజ్ఞుఁ జేరి
నిరుపమైకపాతివ్రత్యనియమ మొప్ప, సాధ్వియై భక్తిఁ బరిచర్యసలుపుచుండె.

క. విమలమతి నిజేశుసమీ,పమునన్ సధూమరహిత[1]పవమానసఖా
గ్రమున వెలుఁగొందుకీలవి,ధమునఁ బ్రకాశించుచుండెఁ దద్దయు వేడ్కన్.

క. సతి దనప్రాణేశ్వరుఁ డుప,రతుఁ డగుట మనంబులో [2]నెఱుఁగకయు పూర్వ
స్థితి నుపచారక్రియ లం,చితమతిఁ గావింపఁ గలఁచి చిరతరభక్తిన్. 839

క. అనుపమసుస్థిరనియమా,సనుఁ డగునిజనాథు డాయఁ జని పూర్వగతిన్
వినమిత యై సతి తత్పద,వనజము లర్చించునపుడు వరుపాదములన్. 840

క. విను మూష్మత లేకున్నను, గని యూథభ్రష్టహరిణికైవడి సతి నె
మ్మనమున బెగడుచు దీనత, దనయంబును బంధురహిత యై శోకించెన్. 841

1 'వహ్నిపురోభాగమున. 2 నెఱుఁగకయు.' వా. ప్ర.

చ. అనయము నిట్లు శోకవిపులాశ్రుపయఃకణసిక్తమానిత
స్తనయుగ యై వియోగపరితాపమునన్ హృదయంబు మాఁడ శో
భనలలితాధరోష్ఠనవపల్లవము గందఁగ సుస్వరంబు గా
వనజదళాక్షి యేడ్చె ననివారణఁ దద్విపినాంతరంబునన్. 842

ఉ. హా నరనాథ హా సుమహితాత్మక హా గుణశాలి యింక నం
భోనిధిమేఖలాకలితభూతల మెల్లను నుగ్రచోరపీ
డానిరతిం గృశింప నకటా తగు నయ్యుపేక్ష సేయ శో
భానయశాలి నీవు పరిపాలన సేయుదు లెమ్ము భూవరా. 843

చ. అని విలపించుచున్ సరసిజాక్షి నిజేశపదారవిందముల్
దననిటలంబు సోఁకఁ బరితాపమునం బడి బిట్టు చాల రో
దన మొనరించుచుం గఠినదారువులం జితిఁ బేర్చి యందులోఁ
బెను పగుతత్కళేబరముఁ బెట్టి శిఖిం దరికొల్పి యుమ్ములన్. 844

క. తా ననుగమనము సేయం, బూనుటయును నంతలోనఁ బూర్వసఖుఁడు వి
జ్ఞానస్వరూపకుండును, నైన ధరాదివిజుఁ డొక్కఁ డబలం గనుచున్. 845

క. చనుదెంచి యత్తలోదరి, సునయోక్తుల ననునయించుచుం దగ ననియెన్
వనితా నీ వెవ్వతె వె,వ్వనిదాన [1]వితం డెవండు వగచెద వేలా. 846

క. అని యడిగి వెండియును ని, ట్లనియెను నీసృష్టిపూర్వమందును నీ వె
వ్వనితోడిసఖ్యసౌఖ్యం, బనయంబు న్ననుభవించి తట్టిసఖుండన్. 847

క. న న్నెఱుఁగు దేని మనమున, న న్నెఱుఁగక యున్న నైన నలినదళాక్షీ
నన్నుఁ బురాతనసఖుఁ గా, నెన్నం గలదాన నైన నెఱుఁగవె చెప్పుమా. 848

వ. కావున నీవును నేనునుం బూర్వంబునందు మానసనివాసుల మైనహంసల మై
యుండి గృహంబుఁ బాసి సహస్రవత్సరంబులు సఖుల మై వర్తించునంత నీవు
నన్నుం బాసి భామభోగరతుండ వై మనంబున నివాసంబు నిచ్ఛయించుచు మ
హీమండలంబు గలయం గ్రుమ్మరునప్పు డొక్కకామినీనిర్మితంబుం బంచారామం
బు నవద్వారసమేతంబు నేకపాలకంబుఁ ద్రికోష్ఠంబు షట్కులంబుఁ బంచవిప
ణంబుఁ బంచప్రకృతియు స్త్రీనాయకంబు నైనయొక్కపురంబు వొడఁగంటి వది
యెట్టి దనినం బంచారామంబు లనం బంచేంద్రియార్థంబులు నవద్వారంబు లన
నాసికాదిద్వారంబు లేకపాలకం బనం బ్రాణపాలనంబు త్రికోష్ఠంబు లనం దేజో
భిన్నంబులు షట్కులంబు లన నింద్రియసంగ్రహంబు విపణంబు లనం గర్మేంద్రి
యంబులు పంచప్రకృతి యనం బంచభూతంబులు ప్రకృతి యను కామిని యన
బుద్ధి యిట్టిపురంబునకుం బ్రవిష్టుం డైనపురుషుం డంగనాపరతంత్రుఁడు నజ్ఞుండు
నైననీవ యప్పురంబునం గామినీసంస్పృష్టుండ వై రమియించుచుఁ దత్సంగమం

1 వు నిట్లు పడినవాఁ డెవ్వఁ డిలన్.

బున నష్టస్మృతివై వైదర్భీజనసంభావితసుఖాభాసంబు లగుదుఃఖంబులచే నిట్టి
పాపిష్ఠం బైనదశం బొందితివి గావున. 849

సీ. నీవు వైదర్భివి గావు పీరుఁ డితండు, వివరింపఁగాఁ గాఁడు విభుఁడు నీకు
నోగి మున్ను పురమున నుపరుద్ధుఁ జేసిన,యాపురంజనపతి వరయఁ గావు
[1]మఱియు నీ వన్యసీమంతిని యనియును, జర్చింపఁగాఁ బూర్వజన్మమందుఁ
బురుషుండ ననియును బుద్ధిఁ దలంచుట, యరయంగ నీయుభయము నసత్య

తే. మింతయును మామకీనమై యెసఁగుమాయఁ
జేసి కల్పిత మయ్యెఁ జర్చింప మనము
పూర్వమున హంసలమ యని పూని యెఱుఁగఁ
బలికితిఁ దెలియ మనలరూపంబుఁ జూడు. 850

వ. ఏనే నీవు గాని యన్యుండవు గావు నీవే నేఁ గాని యన్యుండం గా నిట్లని యెఱుంగుము విద్వాంసులు మనయిద్దఱయందు నంతరంబు నీక్షింపరు పురుషుండు దన నొక్కనినె యాదర్శచక్షువులందు భిన్నరూపునిం గాఁ దలంచు చందంబున మనయిద్దఱకిని భేదంబు గలిగినయట్లు తోఁచు నని యివ్విధంబున నతం డతనిచేత నీవు పూర్వంబున మదీయసఖుండ వైనహంస వని తెలుపంబడి స్వస్థుం డై తద్వియోగనష్టం బైనజ్ఞానంబు గ్రమ్మఱం బొందె నని చెప్పి నారదుండు ప్రాచీనబర్హిం జూచి యీయధ్యాత్మతత్త్వంబు రాజకథామిషంబున నీకు నెఱింగించితి ననిన. 851

క. విని భూమీశుఁడు నారద,ముని కను భవదీయవచనములు సూరులు ద
క్కను గర్మమోహితుల మై, వనరెదు నే మెట్లు దెలియువారము చెపుమా.

వ. అనిన యోగీంద్రుండు రాజేంద్రున కిట్లనియె నరేంద్రా యేమికతంబున నాత్మచేత నేకద్విత్రిచతుష్పాదంబును బహుపాదంబును నపాదంబు నగుచుఁ బురంజనుదేహంబు ప్రకటం బగుచుండు నాకతంబునం బురంజనుండు పురుషుం డయ్యె నట్టిపురుషునకు నామక్రియాగుణంబుల విజ్ఞాయమానుండు గా కుండుటం జేసి యవిజ్ఞాతశబ్దంబునం జెప్పంబడుసఖుం డీశ్వరుండు పురుషుండు సాకల్యంబునం జేసి దేహపరిగ్రహంబు సేయ నిచ్ఛయించునప్పుడు నవద్వారకలితంబును ద్విహస్తచరణయుక్తంబును నయినపురం బేది గల దదియ లెస్స యని తలంచి యప్పురం బనుదేహంబునందుఁ బురుషుం డింద్రియంబులం జేసి గాఁ బుద్ధి నధిష్ఠించి విషయంబుల ననుభవించు నహంకారమమకారంబులకు నేబుద్ధితత్త్వంబు గారణం బగు నట్టిబుద్ధి ప్రమదోత్తమ యనంబడు దానికి సఖులు జ్ఞానకర్మకారణంబులైనయింద్రియగుణంబులు సఖీజనంబులు దదీయవృత్తులు పంచముఖోరగం బనం బంచవృత్తి యైనప్రాణంబు నేకాదశమహాభటు లన బృహద్బలుండు నుభ

---

1 నర్థి నీ విపుడు పరాంగన ననియును.

యేంద్రియనాయకుండు నైనమనంబు నవద్వారసమేతం బైనయప్పురంబు చుట్టి వచ్చినపాంచాలదేశంబు లనం బంచవిషయంబులు నవద్వారంబు లన నక్షినాసికాకర్ణముఖగుదశిశ్నంబులు నందు నక్షినాసాస్యంబు లైదునుం బ్రాగ్ద్వారపురస్కృతంబులు దక్షిణోత్తరకర్ణంబులు దక్షిణోత్తరద్వారంబులు గుదశిశ్నంబులు పశ్చిమద్వారంబు లందు [1]నేకస్థలనిర్మితంబు లయినఖద్యోతావిర్ముఖులు నేత్రంబులు విభ్రాజితం బన రూపంబు ద్యుమంతుం డనం జక్షురింద్రియంబు నళినీనాళిను లన నాసికాద్వారంబులు సౌరభం బన గంధంబు నవధూత యన ఘ్రాణేంద్రియంబు ముఖ్య యన నాస్యంబు విపణం బన వాక్కు రసజ్ఞుం డన రసం బాపణం బన వ్యవహారంబు బహూదనం బన వివిధాన్నంబు పితృహూ వన దక్షిణకర్ణంబు దేవహూ వన నుత్తరకర్ణంబు చండవేగుం డనం గాలోపలక్షికం బైనసంవత్సరంబు గంధర్వు లన దివంబులు గంధర్వీజనంబు లన రాత్రులు పరివర్తనం బన నాయుర్హరణంబు గాలకన్యక యన జర యవనేశ్వరుం డన మృత్యు వతనిసైనికు లన నాధివ్యాధులు ప్రజ్వారుం డనం బ్రాణిహింస యందు శీఘ్రవేగంబు గలిగి శీతోష్ణభేదంబులం ద్వివిధం బైనజ్వరంబు దక్షిణపాంచాలం బనంబితృలోకప్రాపకంబును బ్రవృత్తిరూపకంబును నైనశాస్త్రం బుత్తరపాంచాలం బన దేవలోకప్రాపకంబును నివృత్తిసంజ్ఞికంబు నయినశాస్త్రంబు శ్రుతధరుం డన శ్రోత్రంబు నాసురీనామకం బనం బశ్చాద్ద్వారం బైనమేఢ్రంబు గ్రామకం బన సురతసుఖంబు దుర్మదుం డన గుహ్యేంద్రియంబు నిరృతినామకం బైనపశ్చిమద్వారం బన గుదంబు వైశసం బన నరకంబు లుబ్ధకుం డనం బాయువు సంధు లన హస్తపాదంబు లంతఃపురం బన హృదయంబు విషూచి యన మనం బని వెండియు నిట్లనియె. 853

సీ. అనఘాత్త వినుము జాగరయాత్మజు [2]ననుగుణా, క్తం బగు మతి బుద్ధిరతి త్వ మర్థి
వెలయ నేగతి ర [3]వికృతి సేయంబడు, నేగతి తెఱంగుల ర నింద్రియములు
వికసించు నాయాయిరవిధమునఁ దద్గుణా, న్వితుఁడును వరుసఁ దరద్వృత్తులకును
ఘనుఁడు నుపద్రష్టరయును దగునాత్మయుఁ, దద్వృత్తులును బలారత్కారమునను

తే. ననుకరింపంగ నర్థిఁ జేరయంగఁ బడుట
ననయమును నాత్మమహిషిని ర ననుసరించు
టయు నెఱుఁగఁ జెప్పి యిట్టు లరనియెను మఱియు
జనవరేణ్యునితో యోగిరసత్తముండు. 854

వ. మఱియు నరదం బన దేహంబు దురంగంబు లన నింద్రియంబు లీషాద్వయం బన సంవత్సరంబునుం దత్కృతవయస్సును జక్రద్వయం బనం బుణ్యాపాకర్మ

1 'నేకత్రనిర్మితం' వ్రా. ప్ర. 2 'లన గుణత్రయ మగు మతి బుద్ధి. 3 వివరింపఁగాఁబడు' వ్రా. ప్ర. 4 'వికృతిని బొందు నావిధము' అ. ప్ర.

ద్వయంబు వేణుత్రయం బన గుణత్రయంబు పంచబంధురం బనం బంచప్రాణం
బులు రశ్మి యన మనంబు సారథి యన బుద్ధి రథికోపవేశస్థానం బన హృదయం
బు కూబరంబు లన శోకమోహంబులు పంచప్రహరణంబు లనం బంచేంద్రియా
ర్థప్రక్షేపంబు పంచవిక్రమం బనం గర్మేంద్రియంబులు సప్తవరూథంబు లన
ధాతువులు హైమోపస్కరం బన రజోగుణం బక్షయతూణీరం బన ననంత
వాసనాహంకారోపాధి యేకాదశచమూపతి యన నేకాదశేంద్రియం బైనమనం
బాసురీవృత్తి యనం బాహ్యవిక్రమంబు పంచేంద్రియంబులచేత మృగయావినో
దంబు[1] చండంబున హింసాదులం జేసి పంచవిషయంబు లనుభవించుటయ మృ
గయాచరణంబును గా నీప్రకారంబున నుండ జీవుండు దేహంబున స్వప్నసుషు
ప్తిజాగ్రదవస్థలయందు నాధ్యాత్మికాధిదైవికాధిభౌతికంబు లైనబహువిధదుః
ఖంబులం జేసి క్లేశంబుల ననుభవించుచు నజ్ఞానావృతుం డయి వర్షశతంబు నిర్గు
ణుం డయ్యును ప్రాణేంద్రియమనోధర్మంబులం దనయందు నధ్యవసించి కామల
వంబుల ధ్యానంబు సేయుచు నహంకారమమకారసహితంబు గాఁ గర్మాచరణం
బు సేయు చుండు. 855

క. పురుషుఁడు నిజప్రకాశతఁ, బరఁగియు నలఘుఁడుఁ బరుండు భగవంతుండున్
గురుఁడును నగునయ్యాత్మను, బరువడి నెఱుఁగంగ లేక ప్రకృతిగుణములన్.

క. విను మెపుడు దగులు నప్పుడ, యొనరంగ గుణాభిమానియును గర్మవశుం
డనఁ దగునాపురుషుఁడు దా, ఘన మగుత్రైగుణ్యకర్మకలితుం డగుచున్.

సీ. ధృతి నొప్పు చున్నసాత్త్వికకర్మమునను బ్ర, కాశభూయిష్ఠలోకముల భూరి
రాజసప్రకటకర్మమున దుఃఖోదర్క, లోలక్రియాయాసలోకములను
గైకొని తామసకర్మంబునను దమ, శ్శోకమోహోత్కటలోకములను
[2]బొందుచుఁ బుంస్త్రీనపుంసకమూర్తుల, దేవతిర్యఙ్మర్త్యభావములను

తే. గలుగుఁ గర్మానుగుణములు గాఁగ జగతిఁ, బుట్టి చచ్చుచుఁ గ్రమ్మఱఁ బుట్టు చిట్లు
దివిరి కామాశయుం డైనదేహి యొప్పు, నున్నతానతపదముల నొందుచుండు.

వ. అని మఱియు ని ట్లనియె. 859

మ. ఎనయన్ క్షుత్పరిపీడఁ గుంది శునకం బింటింటికిం బోవఁ బూ
నినఁ దద్దైవిక మైనదండహతి గానీ కాక చౌర్యాన్న మై
నను గానీ తగఁ బొందుచందమున నెన్నన్ దైవయోగంబు పెం
పున నీజీవుఁడు దాఁ బ్రియాప్రియములం బొందుం ద్రిలోకంబులన్. 860

చ. గొనకొని యట్టిదుఃఖములకుం బ్రతికారము మానవేంద్ర క
ల్గిన విను తత్ప్రతిక్రియ నరకించనవృత్తి జనుండు మస్తకం

---

1 'న నన్యాయంబునం జేసి' వ్రా. ప్ర. 2 'గడఁకనొందుచుఁ ద్రిలింగస్వరూపములను' వ్రా. ప్ర.

బాన నిడుమోపు మూఁపునను బూనినఁ దద్భరదుఃఖ మాత్మఁ బా
యనిగతి జీవుఁడుం ద్రివిధ మై తగుదుఃఖముఁ బాయఁ డెన్నఁడున్. 861

క. ఘనదుఃఖహేతుకర్మం,బును దత్ప్రతికారకర్మమును నన మాయా
జననము లగుటను బురుషుఁడు, గనుఁ గలలోఁ దోఁచినట్టికలచందమునన్.

వ. సవాసనోచ్ఛేదకంబు గా దని వెండియు ని ట్లనియె. 863

సీ. నరనాథ వినుము స్వప్నంబుచందంబున, నజ్ఞానవిలసితం బగుటఁ జేసి
తివిరి మిథ్యాభూతదేహాదికమునకు, నరయ నివర్తనాయాస మేటి
కని యంటి వేనియు నర్థంబు లేకున్న, నర్థి సోపాధికం బైనమనము
వాంఛతో స్వప్నము వర్తింపఁ బురుషునిఁ, బూని జాగ్రద్బోధచే నుపాధి

తే. చెడక స్వాప్నికసంసృతి విడువనట్లు, తత్త్వవిజ్ఞానమున నవిద్యానివృత్తి
దార దేహాదికనివృత్తి దగుల కున్నఁ, దివుట సంసృతి దా నివర్తింప కుండు.

చ. ఘనపురుషార్థభూత మనఁగాఁ దగు నాత్మకు నేనిమిత్త మై
యొనర ననర్థహేతు వన నూల్కొనుసంసృతి సంభవించిన
ట్లనయముఁ దన్నిమిత్తపరిహారక మర్థి జగద్గురుండు నాఁ
దనరినవాసుదేవపదతామరసస్ఫుటభక్తి యారయన్. 865

క. పూనినతద్భక్తి సమీ,చీనగతిం దెలియ ననఘ చిరవైరాగ్య
జ్ఞానకరం బగుభక్తిని, దానము గోవింద వరకథాశ్రయమ యగున్. 866

వ. కావున నది తత్కథాకర్ణనగాననిరతుండు విశ్వాససంయుక్తుండు నైనవానికి
సంభవించు మఱియును. 867

క. ధర సాధులు విమలాంతః,కరణులు భగవద్గుణానుకథనశ్రవణ
స్ఫురితస్వాంతులు ననఘులు, [1]వరధిషణులు నైనభాగవతజనులసభన్. 868

క. సరసోదారమహాత్మము,ఖరితము లగుమధువిరోధికమనీయగుణో
త్కరసురుచిరచరితామృత,పరిపూరితవాహినులను బరమప్రీతిన్. 869

క. మన మలరఁగ శ్రోత్రాంజలు,లను బానము సేయుపుణ్యులకు క్షుత్తృష్ణా
ఘనభయశోకవిమోహము, లనయంబును సోఁక కుండు నవనీనాథా. 870

వ. కావున నిట్టిభాగవతసహవాసంబు లేకయున్నఁ (దనంతన భగవద్భాగవతగుణాభి
వర్ణనకథానుచింతనాదులయందుం బ్రవర్తించిన) నాలస్యాదిదోషంబు లొంది
యీజీవలోకంబు సహజక్షుదాదికంబున నుపద్రుతం బై సర్వేశ్వరకథామృత
వాహినియందు రతిం జేయ దిది నిశ్చితం బని మఱియు ని ట్లనియె. 871

సీ. పద్మసంభవుఁడును భవుఁడును మనుకుల,సమితి దక్షాదిప్రజాపతులును
నైష్ఠికులై నసనకముఖ్యమునులుఁ బు,లస్త్యుండుభృగువుఁ బులహుఁడుఁ గ్రతువు
నత్రి మరీచియు నంగిరసుండు న,రుంధతీవిభుఁడును రూఢి మెఱయ

1 వరమతులు న్నయనభాగవతనిలయములన్.

బహుపుణ్యులై కడపలగాఁగఁ గల బ్రహ్మవాదులు నందఱు వాక్కులకును
తే. నెనయ నీశ్వరులై యుండియును సమగ్రమతిఁ దపోయోగవిద్యాసమాధివరవి
చారులై యుండియును సర్వసాక్షి యైన, యీశ్వరుని వెదకియుఁ గానరిద్ధచరిత.
వ. అది యెట్లంటేని. 873
మ. ఘనవిస్తార మపార మద్వయ మనంతగా నొప్పునీ వేదము
న్ననువర్తించుచు మంత్రయుక్తి వివిధంబై నట్టి దేవాఖ్యశో
భనసామర్థ్యముచేత నింద్రముఖరూపం బిష్టదైవంబు గాఁ
గని వేడ్కన్ భజియించువారలు గనంగా నేర్తురే యీశ్వరున్. 874
క. విను మాత్మభావితుం డన, నెనసినభగవంతుఁ డెప్పు డెవ్వనిఁ గరుణ
నన్నయము నను గ్రహించును, మనుజేశ్వర యపుడ వాఁడు మహితాత్మకుఁ డై.
క. ధీరత నీలోకవ్యవహారంబును వైదికంబు నసఁ దగుకర్మా
చారములందు వినిష్ఠిత, మై రూఢిఁ దనర్చుబుద్ధి నరిఁ విడుచున్. 876
సీ. కావున రాజేంద్ర నీవును బరమార్థ, [1]రూపంబు లగుచుఁ బ్రరోచమాన
ములును గర్ణప్రియంబులును నస్పష్టవ, స్తువులును నైనయీవివిధకర్మ
ములయందుఁ బురుషార్థబుద్ధి గావింపకు, మతిఘనస్వాంతులై నట్టివారు
పరఁగుజనార్దనప్రతిపాదకంబైన, శ్రుతి గర్మపర మని చూపుచుందు
తే. వారు వేదజ్ఞు లనఁ దగువారు గారు, రూఢి మఱి వారు నిత్యస్వరూపభూత
మైనయీయాత్మతత్త్వంబు నలరు వేద, కలితతాత్పర్యమని యాత్మఁ దెలియలేరు.
వ. కావునం బ్రాగగ్రంబులైన దర్భలచేత సకలక్షితిమండలాస్తరణంబు గావించి యహంకారయుక్తుండవు నవినీతుండవు నై పెక్కు పశువులఁ జంపనే కాని కర్మస్వరూపంబును విద్యాస్వరూపంబును నెఱుంగ వాక స్వవిద్యాస్వరూపంబు లెట్టి వనిన సర్వేశ్వరపరితోషకంబేది యదియ కర్మంబు గాన సర్వేశ్వరునియందు నేమిట మతి సంభవించు నదియ విద్య యతండే దేహులకు నాత్మయు నీశ్వరుండు నగుచుండుఁ గావునఁ బురుషులకు క్షేమకరంబైన యాశ్రయంబు దత్పాదమూలంబ యతండు ప్రియతముండును సేవ్యమానుండును నగుచుండ నణుమాత్రం బయిన దుఃఖంబు లేదట్టియీభగవత్స్వరూపం బెవ్వం డెఱుంగును వాఁడు విద్వాంసుండును గురుండును హరియు నని చెప్పి వెండియు ని ట్లనియె. 878
క. అవనీశ యీవిధంబున, భవదీయప్రశ్నములు పరిహృత మయ్యెం
దవిలి యిఁక నొక్కగోప్యము, వివరించెదఁ జిత్తగింపు విమలచరిత్రా. 879
సీ. లలి సుమనోవాటికలయందు నల్పప్ర, సూనమరందగంధానుమోద
సంచారియును మృగీసహితముఁ దన్నివే, శితచిత్తమును మధువ్రతనినాద
మేదురశ్రవణానుమోదితమును బురో, భాగచరన్నిజప్రాణహారి

[1] కలితంబు లగుచుఁ బ్రకాశమాన.

దీపితవృకగణాధిష్ఠితమును లుబ్ధకకుఠారఘనసాయకప్రభిన్న
తే. పృష్ఠభాగంబు నై [1]తగ నెదను మృత్యుభీతి వాటిల్ల నొందు దరిప్పింప వెరవు
గాన కడవిఁ జరించుమృగంబుపగిది, భూవరోత్తమ విను వయ్యపురుషుఁ డెపుడు.

వ. అంగనానివాసంబులయందు క్షుద్రతమం బగుకామ్యకర్మపరిపాకజనితం బైన జిహ్వోపస్థాదికామజనితసుఖలేశంబుల నన్వేషించుచుఁ గామినీయుక్తుండును దన్నివేశితమానసుండును సతిమనోహరవాంఛితవనితాజనాలాపశ్రవణతత్పర చిత్తుండును బ్రత్యక్షంబున నాయుర్హరణకారణాహోరాత్రాదికాలవిశేషగణనాపరుండును గాక పరోక్షంబునం గృతాంతశరనిర్భిన్నగాత్రుండును నగుచు నీజీవుండు విహరించుచుండుం గావున నీవు నీజీవుని [2]మృగచేష్టితంబుగా విచారించి శ్రోత్రాదులం దున్న [3]శబ్దాదులంబోలె బాహ్యవృత్తు [4]లగుశ్రోత్రస్త్రార్థాదిరూపకర్మంబులను హృదయంబునందు నియమించుచు సజ్జనయూథవార్తాసహితం బైనగృహాశ్రమంబు విడువుము సకలజీవాశ్రయుం డైనయీశ్వరుని భజియింపుమిట్లు సర్వతోవిరక్తుండవు గమ్మని నారదుండు వలికినం బ్రాచీనబర్హి యిట్లనియె.

క. మునివర భగవంతుండవు, ననుపమవిజ్ఞాననిధివి యనఘ దగునిచే
తను వివరింపంగాఁ దగి, యొనరినయీయాత్మతత్త్వ మిట నాచేతన్. 882

వ. శ్రుతంబును విచారితంబును నయ్యెఁ [5]గర్మనిష్ఠు లగునుపాధ్యాయు లైనవార లీయాత్మతత్త్వంబు నెఱుంగ రెఱింగి రేని నుపదేశింపరు గావునఁ దత్కృతం బయినమహాసంశయంబు నీచేత నివృత్తిం బయ్యె నని వెండియు నిట్లనియె.

సీ. అనఘాత్మ యేమిటియందు నీయింద్రియవృత్తులు దగఁ బ్రవర్తింప కుండు
టను జేసి బుధు లైన ఘనముగ మోహంబు, రట్టియరమునందు నాత్మ సంశ
యము గల్గుచున్నది యది యెట్టి దనినను, బురుషుఁ డేయే దేహముసను జేసి
కర్మముల్ సేసి తత్కార్యంబు నీలోక,మందునే విడిచి తా నన్యదేహ
తే. మరితో ఘటియించి లోకాంతరమునఁ
బొంది తత్కర్మఫలమును బొందు ననుచుఁ
బ్రకటముగ వేదవేత్తలు వలుకు చుందు
రన్న నది యెట్లు విను నుపపన్న మగును. 884

వ. అదియునుం గాక యాచరితం బైనకర్మంబు తత్క్షణంబ వినష్టం బగుటం జేసి దేహాంతరలోకాంతరభావి యైనఫలం బెట్లు సంభవించు ననినఁ బ్రాచీనబర్హికి నారదుం డిట్లనియె నరేంద్రా స్వప్నావస్థయందు లింగశరీరాధిష్ఠాత యైనజీవుండు జాగ్రద్దేహాభిమానంబు విడిచి తాదృశంబ కాని యతాదృశంబ కాని యైనశరీరాంతరంబు నొంది మనంబునందు సంస్కారరూపంబున నాహితం బైనక

1. మనంబునను 2. యొక్కమృగ. 3. నదులంబోలె. 4. లు ధరియించుచు నీచిత్తంబునందు నియ. 5 నిష్ఠోపదేష్ట లైనవారు.

నాచరించు నాలింగశరీరంబున లోకాంతరంబున దేహవిభేదంబు నొందక తత్ఫలం బనుభవించు నదియునుం గాక దానప్రతిగ్రహాదులయందు స్థూలదేహంబునకుం గర్తృత్వంబు గల దంటివేని నహంకారమమకారయుక్తుం డయినపురుషుండు మనంబునం జేసి యేయేదేహంబు పరిగ్రహించు నాయాదేహంబువ సిద్ధం బైన కర్మం బాజీవుం డనుభవించు నట్లు గాకున్నఁ గర్మంబు పునర్భవకారణం బగుట యుపపన్నంబు గాకుండుఁ గావున మనఃప్రధానం బైనలింగశరీరంబునకే కర్తృత్వం బుపపన్నం బగు నని వెండియు ని ట్లనియె. 885

క. క్షితి నుభయేంద్రియకర్మస్థితు లనుభవ మందఁబడిన చిత్తముపగిదిన్
ధృతిఁ జిత్తవృత్తులను లక్షిత మగుఁ దత్పూర్వదేహ కృతకర్మంబుల్. 886

వ. అది యె ట్లనిన నీదేహంబునం జేసి యేరూపంబు నేప్రకారంబున నెప్పుడెచ్చట నగు నది యననుభూతంబును నదృష్టంబును నశ్రుతంబును నై యుండు నట్టిది యొకానొకకాలంబున వాసనాశ్రయుం డయినపురుషునకుఁ (దదనుభవాదియుక్తం బగు) పూర్వదేహంబున ననుభూతంబును దృష్టంబును శ్రుతంబును నని విశ్వసింపు మీమనంబున ననుభూతార్థంబు గోచరింపఁ జాల దీమనంబె పురుషులకు శుభాశుభనిమిత్తంబు లైనపూర్వాపరదేహంబులం బ్రకాశింపం జేయుచుండు నీమనంబునందు నదృష్టంబు నశ్రుతంబు నైనయర్థంబు స్వప్నాదికమందుం దోఁచు నంటి వేని నది దేశకాలక్రియాశ్రయం బని తలంపం దగు నీసమస్తవిషయంబులుఁ గ్రమానురోధంబున మనంబునం జేసి భోగ్యంబు లగు నని మఱియు ని ట్లనియె. 887

చ. సుమహితశుద్ధసత్త్వగుణశోభితముల్ సరసీరుహోదరో
త్తమగుణచింతనాపరము ధన్యము నైనమనంబునందు భూ
రమణ సుధాంశునందు నుపరాగమునన్ దివిఁ దోఁచురాహుచం
దమునను గోచరం బగు నుదారత నీయఖిలప్రపంచమున్. 888

వ. అని వెండియు ని ట్లనియె లింగదేహమునకుఁ గర్తృత్వభోక్తృత్వంబులు స్థూలదేహద్వారకంబు లగుటం జేసి స్థూలదేహవినాశంబు గలుగఁ జీవునకుఁ గర్తృత్వభోక్తృత్వంబులు లే కుండుటం జేసి ముక్తి గలుగు నంటి వేని నీస్థూలదేహసంబంధంబు జీవునియందు బుద్ధిమనోమోహోత్థగుణవ్యూహరూపాదిలింగశరీరభంగపర్యంతంబు గలుగుచుండును సుషుప్తిమూర్ఛాదులయందు (నిష్టవియోగాదిదుఃఖమందు) నహంకారంబు గలిగి యుండు నది యింద్రియోపహతిం జేసి యమావాస్యయందలిచంద్రుండునుంబోలెఁ దరుణపురుషునకు గర్భబాల్యావస్థలయందు నింద్రియపౌష్కల్యంబు లేకుండుటం జేసి యేకాదశేంద్రియస్ఫురణసమర్థం బైనయహంకారంబు (గర్భాదులకుఁ) బ్రకాశింపనిచందంబునం దోఁపకుండుఁ గావున స్థూలదేహవిచ్ఛేదకంబు లే కుండుటం జేసి వస్తుభూతార్థంబు లే

కున్న నీసంసారంబు (విషయంబులయం దాసక్తుం డగుజీవునకు) స్వాప్నికానర్థాగమనంబునుంబోలె నివర్తింప దీతీరునం బంచతన్మాత్రాత్మకంబును (త్రిగుణాత్మకంబును) షోడశవికారయుక్తంబును నయినలింగశరీరంబు నధిష్ఠించి చేతనాయుక్తుం డైనజీవుం డని చెప్పంబడు మఱియును. 889

సీ. తివిరి యప్పురుషుండు దేహంబునను జేసి, యనయంబుఁ బెక్కు దేహాంతరముల
నంగీకరించుచు నవి విసర్జించుచు, సుఖదుఃఖభయమోహశోకములను
[1]బొలుపొందుతద్దేహములనె పొందుచు నుండు, నది యెట్టు లన్ననగ్రభాగ
తృణమూఁదిమఱిపూర్వతృణపరిత్యాగంబు, గావించుతృణజలూకయునుబోలె
ఆ. జీవుఁ డవనిఁ గొంత జీవించి మ్రియమాణుఁ, డగుచు నొందుదేహమర్థిఁ జెంది
కాని పూర్వ మైనకాయంబు విడువఁడు, గాన మనమె జన్మకారణంబు. 890

తరలము. నరవరోత్తమ యట్లు గాన మనంబె జీవుల కెల్ల సం
సరణకారణ మట్టికర్మవశంబునన్ సకలేంద్రియా
చరణుఁ డౌట నవిద్య గల్గును సంతతంబు నవిద్యచేఁ
బరఁగుటన్ బహుదేహకర్మనిబంధముల్ గలుగుం జుమీ. 891

చ. విను మది గాన భూవర యవిద్య లయించుట కై రమాపతిన్
ఘనజననస్థితిప్రళయకారణభూతుఁ బయోజపత్త్రలో
చనుఁ బరమేశు నీశ్వరుని సర్వజగంబుఁ దదాత్మకంబు గాఁ
గనుఁగొనుచుం దదీయపదకంజము లర్థి భజింపు మెప్పుడున్. 892

క. అని యీగతి భగవంతుం, డనఘుఁడు ఘనభాగవతుఁడు నగునారదుఁ డా
ఘనునకు జీవేశ్వరగతి, ఘనకృప నెఱిఁగించి సిద్ధగతిఁ జనినయెడన్. 893

సీ. రాజర్షి యైనట్టిప్రాచీనబర్హి దాఁ, దగఁ బ్రజాపాలనార్థంబు సుతుల
ధరకు నియోగించి [2]తపము సేయుటకు నై, కపిలాశ్రమంబున కపుడు వోయి
యచ్చట నియతి నేకాగ్రచిత్తుండును, ముక్తసంగుండును భూరిధైర్య
యుక్తుండు నగుచు సద్భక్తియోగంబున, ననఘ గోవిందపదారవింద
తే. చింతనామృతపానవిశేషచిత్తుఁ, డగుచు విధిరుద్రముఖ్యుల కంద రాని
యవ్యయానందమయపదమం దనప్పు, డనుచు మైత్రేయముని విదురునకుఁ జెప్పి.

వ. వెండియు నిట్లనియె నిట్లు ముకుందయశంబునం జేసి భువనపావనంబు మనశ్శుద్ధికరంబు సర్వోత్కృష్టఫలప్రదాయకంబు దేవర్షివర్యముఖవినిస్సృతంబు నైన యీయధ్యాత్మపారోక్ష్యంబు నెవ్వండు పఠియించు నెవ్వండు విను నట్టివారు లింగశరీరవిధూననంబు గావించి ముక్తసమస్తబంధు లయి (విదేహకైవల్యంబు నొంది) సంసారంబునందుఁ బరిభ్రమింప రనిన మైత్రేయునకు విదురుం డిట్లనియె. 895

---

1 'పురుషుండు తదేహ. 2 దాఁ దపోరూపంబుఁ, బూని కపిలాశ్రమమునకు నేఁగి' వ్రా.ప్ర.

క. మునినాథ [1]ప్రచేతసు లా, ఘన మగురుద్రోపదిష్టకమలోదరకీ
ర్తనమున నేగతిఁ బొందిరి, వనజాక్షుఁడు సంతసింప వా రనఘాత్మా. 896

ప్రచేతసులతపంబునకు భగవంతుండు మెచ్చి వరంబు లిచ్చుట.

తే. కడఁగి మఱి వారు యాదృచ్ఛికమునఁ జేసి, హరికి నిత్యప్రియుండగు హరునిఁ గాంచి
[2]యతనివలని యనుగ్రహ మంది మోక్ష, మందిరని చెప్పితది నిశ్చయంబు మఱియు.

క. హరిదర్శనపూర్వం బిహ, పరలోకములందు నానృపాలతనయు లం
దఱు నేఫలముల నందిరి, యెఱిఁగింపు మటన్న నమ్మునీంద్రుఁడు వలికెన్. 898

క. విను జనకాదేశము ముద, మునఁ దాల్చి నృపాత్మజులు సముద్రోదరమం
దనుపమజపయజ్ఞంబున, నొనరఁ దపం బూని ముదము నొందుచు నుండన్.

క. పదివేలేఁడులు నిష్ఠను, వదలక తప మాచరింప వారల కర్థిఁ
సదయాంతరంగుఁ డభయప్రదుఁడు సనాతనుఁడు నైనపద్మోదరుఁడున్. 900

క. అనుపమశాంతము లగునిజ, తనురశ్ములచే నృపాలతనయతపోవే
దనలు శమింపఁగఁ జేయుచు, ననయముఁ బ్రత్యక్షమయ్యె నచ్యుతుఁ డంతన్.

సీ. ఘనమేరుశృంగసంగతనీలమేఘంబు, నెఱి గరుడస్కంధనివసితుండు
కమనీయనిజదేహకాంతివిపాటితాభీలాఖిలాశాంతరాళతముఁడు
సుమహితాష్టాయుధసుమనోమునీశ్వర, సేవకపరిజనసేవితుండు
మండితకాంచనకుండలరుచిరోప, లాలితవదనకపోలతలుఁడు

తే. చారునవరత్నదివ్యకోటీరధరుఁడు, కౌస్తుభప్రవిలంబమంగళగళుండు
లలితపీతాంబరప్రభాలంకృతుండు, హారకేయూరవలయమంజీరయుతుఁడు.

క. లలితాయతాష్టభుజమం, డలమధ్యస్ఫురితరుచివిడంబితలక్ష్మీ
లలనాకాంతిస్పర్ధా, కలితలసద్వైజయంతికాశోభితుఁడున్. 903

క. సురగరుడయక్షకిన్నర, నిరుపమ జేగీయమాననిఖిలాశాసం
భరితయశోమహనీయ, స్ఫురణుం డగునప్పురాణపురుషుం డెలమిన్. 904

క. కరుణావలోకనంబుల, నిర వొంద నృపాలసుతుల నీక్షించి రమా
వరుఁ డంబుదగంభీరమ, ధురభాషలఁ బలికెఁ బ్రియముదూఁకొనుచుండన్. 905

తే. తాపసోత్తము లగుప్రచేతసులు వేడ్క, వినుఁడు మీరలు సౌహార్దమున నభిన్న
ధర్ములగుట భవత్సౌహృదమున కేను, జాలఁ బరితోష మందితి సమత నేఁడు.

క. అనయమును మీమనోరథ, మొనరింతు నెఱుంగఁ బలుకుఁ దుత్తము లగుమి
మ్మనుదినము నెవ్వఁడు సుఖశ, యనుఁడై మదిలోనఁ దలఁచు నానరుఁ డెపుడున్.

క. భ్రాతృజనసౌహృదంబును, భూతదయాగుణము విమలబుద్ధియు సుజన
ప్రీతియుఁ గల్గి సుఖించును, వీతసమస్తాఘుఁ డగుచు విశ్వములోనన్. 908

---

1 ప్రచేతస్కులు; 'ప్రచేతస్కులు' అనియే నారయప్రయోగము. 2 యతనిచే ననుగ్రహీతులై యందిరి మోక్ష.

వ. మఱియు రుద్రగీతం బయినమదీయస్తవం బెవ్వ రనుదినంబును స్తోత్రంబు సే
యుదురు వారల కభిమతవరంబులు శోభనకరం బగుప్రజ్ఞయు నిత్తు మీరలు
ముదన్వితు లై జనకాదేశం బంగీకరించుటం జేసి మీకీర్తి లోకంబుల విస్తరిల్లు
మీకు ననూనబ్రహ్మగుణుండు నాత్మసంతతిం జేసి లోకత్రయపరిపూర్ణగుణాకరుండు
నై నపుత్త్రుండు సంభవింపం గలండు కండుమహామునితపోవినాశార్థంబు గా నిం
ద్రప్రేషిత యగుప్రమ్లోచ యనునప్సరస గర్భంబు దాల్చి యమ్మునీంద్రుని
వీడ్కొని దివంబునకుం జనుసమయంబునం బ్రసూత యై తత్పుత్త్రిని వృక్షంబు
లందుం బెట్టి చనిన. 909

సీ. ఆశిశు వపుడు పేర్రాఁకలిచేఁ గుంది, వావిచ్చి బిట్టు వాపోవుచుండ
నాలించి యటకు రాజైనసోముఁడు వచ్చి, వల నొప్ప నవసుధావర్షి యైన
యాత్మీయతర్జని నర్థిఁ బానమ్ము సే, యింపంగఁ బెరిఁగి యయ్యిందువదనఁ
గన్య వరారోహఁ గడఁక మారిష యను, చెలువఁ బుత్త్రుండు ప్రాచీనబర్హి

తే. [1]యన్నృపునిచేఁ బ్రజావిసర్గావసరము
నందు వేడ్కఁ దదాదిష్టు లైనమీర
లందఱును నెయ్యమున వివాహంబు గండ్ర
యని సరోరుహనయనుఁ డిట్లనియె మఱియు. 910

వ. అనఘాత్ములారా యభిన్నధర్మశీలనాముల రయినమీకు నందఱకు నాసుమధ్య
యైనకన్య యభిన్నధర్మశీలయు భవదర్పితాశయయు నయినభార్య యగు మీర
లప్రతిహతతేజస్కుల రై దివ్యవర్షసహస్రంబులు భౌమదివ్యభోగంబులు మదను
గ్రహులై యనుభవించెద రంత నాయందుల భక్తిం జేసి నిర్మలాంతఃకరణు లై
యీభోగంబులు నిరయప్రాయంబులు గాఁ దలంచి మదీయస్థానంబు నొందెద
రని వెండియు ని ట్లనియె. 911

చ. అరయ గృహస్థు లయ్యును మదర్పితకర్ములు నస్మదీయసుం
దరచరితామృతశ్రవణతత్పరమానసయాతయాములున్
సరసగుణాఢ్యు లై తనరుసాధుల కీగృహముల్ దలంప దు
ష్కరభవబంధహేతువులు గావు నృపాత్మజులార యెన్నఁడున్. 912

వ. అది యె ట్లంటి రేని. 913

చ. అనుపమబ్రహ్మవాదు లగుసంచితయోగిజనానుగీయమా
ననిజకథాసముత్సుకుఁ డనం దగునేను [2]మదీయులం దనూ
తనముఁ గనుండుఁ గావున నుదారత వారికి నీగృహావళుల్
ఘనభవబంధహేతువులు గా విది యంతయు నిక్క మారయన్. 914

క. సరసుఁడ నగునను బొందిన, పురుషులు ఘనశోకమోహమోదంబులఁ బొం

---

1 'రాజుచేతఁ బ్రజావిసర్గంబునందుఁ, బూని వేడ్క. 2 దదీయులం.

దరుగావున [1]నెనయఁగను ద్రి,పురుషార్థీశ్వరుఁడ బ్రహ్మభూతుఁడ నగుదున్.915

వ. అని యిట్లు వలుకుచున్న పురుషార్థభాజనుం డగుజనార్దను దర్శించి తద్దర్శనవిధ్వస్తరజస్తమోగుణు లయిన ప్రచేతస్కులు. 916

చ. కరసరసీరుహంబు లెసఁకం బెసఁగఁ ముకుళించి గద్గద
స్వరములఁ జేసి యిట్లనిరి సర్వశరణ్యు నగణ్యు నిందిరా
వరు నజితు ననంతు ననవద్యచరిత్రుఁ బవిత్రు నచ్యుతుం
బగఁ బరమేశు నీశు భవబంధవిమోచనుఁ బద్మలోచనున్. 917

సీ. కేశవ సంతతక్లేశనాశనుఁడవు, కోరి మనోవాగగోచరుఁడవు
నిగమనోరథహేతుభూ[2]తోదార,గుణనాముఁడవు సత్త్వగుణుఁడ వఖల
విశ్వోద్భవస్థితివిలయమూర్తధారిత,విపులమాయాగుణవిగ్రహుఁడవు
మహితాఖిలేంద్రియమార్గనిరధిగత.మార్గుఁడ వతిశాంతమానసుఁడవు

తే. తవిలి సంసార[3]సారిమేధస్కుఁడవును, దేవదేవుఁడవును వాసుదేవుఁడవును
సర్వభూతనివాసివి సర్వసాక్షి, వైననీకు నమస్కార మయ్య కృష్ణ. 918

వ. మఱియును. 919

ఉ. తోయరుహోదరాయ భవదుఃఖహరాయ నమో నమః పరే
శాయ సరోజకేసరపిశంగవినిర్మలదివ్యవస్త్ర
స్త్రాయ పయోజసన్నిభపదాయ సరోరుహమాలికాయ కృ
ష్ణాయ పరాపరాయ సుగుణాయ సురారిహరాయ వేధసే. 920

వ. అని వినుతించి. 921

చ. కమలదళాక్ష దుఃఖలయకారణమై తగుతావకీనరూ
పము ననివార్యదుర్భరవిపద్గత దుఃఖము నొందువారికి నీ
సుమహితసత్కృపాగరిమఁ జూపుటకంటె ననుగ్రహంబు లో
కమునఁ దలంప నొండొకటి గల్గునె భక్తఫలప్రదాయకా. 922

ఉ. భూరిశివేతరాపహ విభుత్వసమేత మహోన్నతి దీనర
క్షారతి నొప్పనీవు చిరకాలమునం సుఖవృత్తి వీరు మా
వార లటంచు బుద్ధి ననవద్య తలంచినయంతమాత్రన
త్కారమె చాలు నట్లగుట గా కిటు సన్నిధి వైతి వీశ్వరా. 923

చ. అరయఁగ క్షుద్రభూతహృదయంబులయందుల నంతరాత్మ వై
తిరముగ నుండునీవు భవదీయపదాంబుజహృద్యమూర్చనా
పరమతు లైనమామకశుభప్రదభూరిమనోరథంబు లీ
వెఱుఁగవె భక్తలోకహృదభీప్సితదాయక ముక్తినాయకా. 924

సీ. అయినను విను సరోజాయతలోచన, తగుమోక్షమార్గప్రదర్శకుఁడవుఁ

---

1 నే నింద్రియ,పురు. 2 తాధార. 3 హారణచేతస్కుఁడవును.

బురుషార్థభూతవిస్తరుఁడవు నగునీవు, దగిలి ప్రసన్నుఁడ వగుట మాకు
నర్థి మనోభీష్ట మైనవరం బయ్యె, నైనను నాథ పరాపరుండ
వైనని న్నొకవరం బర్థింతు మనినను, భువిఁ దావకీనవిభూతు లెన్న
తే. నంత మెఱుఁగంగ రామి ననంతుఁ డనుచుఁ
బలుకుదురు నిన్ను నది గాన పరమపురుష
యేవరం బని కోరుదు మేము దప్పి
గొన్నబాలకుఁ డబ్ధినీ ళ్లెన్ని గ్రోలు. 925
వ. అదియునుం గాక. 926
ఉ. పూని భవత్పదాంబురుహమూలనివాసుల మైనమేము మే
ధానిధి నీవిలోకనముఁ దక్కఁగ నన్యముఁ గోర నేర్తు మే
మానితపారిజాతకుసుమస్ఫుటనవ్యమరందగంధశో
భానయశాలి యైనమధుపంబు భజించునె యన్యపుష్పముల్. 927
చ. హరి భవదీయమాయ ననయంబును జెందిననేము నిచ్చలుం
గర మనురక్తి నేటితుదగా భవకర్ములమై ధరిత్రిపైఁ
దిరుగుదు మంతదాఁక భవదీయజనంబులతోడిసంగతిన్
గురుమతి జన్మజన్మములకున్ సమకూరఁగఁ జేయు మాధవా. 928
మ. కమలాధీశ్వర తావకీనపదభక్తవ్రాతసంసర్గలే
శముతోడన్ సరిగాఁ దలంప మెలమిన్ స్వర్గాపవర్గాదిసౌ
ఖ్యము లన్నన్ విను మానుషంబు లగునీకామంబులం జెప్ప నే
ల మునిప్రస్తుతపాదపద్మ సుజనాలాపానుమోదాత్మకా. 929
వ. మఱియు భగవద్భక్తసంగంబులయందుఁ దృష్ణాప్రశమనంబు లైనమృష్టకథలు
చెప్పఁబడు(టచేత భూతంబుల)యందు వైరంబును లేకుండు నని. 930
చ. వనముల ముక్తసంగు లగువారు నుతింపఁ దనర్తు వీవు గా
వున నిలఁ బుణ్యతీర్థముల [1]నొప్పఁ బునీతము సేయఁ బూని య
ర్థిని బదచారులై ధరఁ జరించు భవత్పదభక్తసంగమం
బనుపమభూరిసంసృతి భయస్థునిబుద్ధి రుచింప కుండునే. 931
వ. కావున. 932
చ. వనరుహపత్త్రలోచన భవత్సఖుఁడైనసుధాంశుమౌళితో
డనిమిషమాత్రసంగతిఁ గడిందివ్రణంబును దుశ్చికిత్సము
న్ననుభవకుష్ఠరోగమునఁ గల్గిన వైద్యుఁడ వైననిన్ను నే
మనయముఁ జూడఁ గంటిమి కృతార్థుల మై తగ మంటి మీశ్వరా. 933
వ. దేవా మదీయస్వాధ్యాయాధ్యయనంబులును గురుప్రసాదంబును విప్రవృద్ధాను

1 'బోలఁ బవిత్రము' అ. ప్ర.

వర్తనంబును నార్యజననమస్కరణంబును సర్వభూతానసూయయు నన్నవిరహి
తంబుగా ననేకకాలం బుదకంబులయందు సుతప్తం బయినతపంబు సేయుటయు
విని యన్నియును బురాణపురుషుండ వైనభవదీయపరితోషంబుకొఱకు నగుం
గాక యని విన్నవించెద మని వెండియు నిట్లనిరి. 934

మ. మనుపద్మాసనధూర్జటిప్రముఖధీమంతుల్ తపోజ్ఞానస
త్త్వనిరూఢిం దగువారు నీమహిమముల్ వర్ణింపఁ బారం బెఱుం
గనివా రయ్యును నోపినంత వినుతుల్ గావింతు రట్లాట నే
మును నిన్నర్థి నుతింతు మీశ వరదా [1]బుద్ధ్యాదిమూలంబు గన్. 935

వ. అని మఱియు సముండవు నాదిపురుషుండవుఁ (బరుండవు బుద్ధుండవు వాసుదేవుం
డవు) సత్త్వమూర్తివియు భగవంతుండవు నైననీకు నమస్కరించెదము (అని
యిట్లు ప్రచేతసులచేత నుతింపంబడి శరణ్యావత్సలుం డగుహరి సంతుష్టాంతరంగుం
డై వారలకోరినయట్ల వరంబు లిచ్చిన). 936

తరలము. అనుచు నానృపనందనుల్ ముదమార సన్నుతిఁ జేయఁగాఁ
మనములోఁ బరితోష మంది రమాహృదీశుఁడు భక్తపా
లనకరుండు తదీయదర్శనలాలసాత్మకు లాత్మలం
దనివి సాలక చూడ నాత్మపదంబు కేఁగె రయంబునన్. 937

వ. తదనంతరంబ ప్రచేతసులు భగవదాజ్ఞ శిరంబుల ధరియించి సముద్రసలిలనిర్గతు
లయి. 938

క. భూరిసమున్నతినాక,ద్వారనిరోధంబు గాఁగఁ దగఁ బెరిఁగినయా
భూరుహసంపిహితాఖిల,ధారుణి నీక్షించి రాజతనయులు వరుసన్. 939

చ. ఘనకుపితాత్ములై విలయకాలభయంకరహవ్యవాహలో
చనుగతి నుగ్రులై ధరణిచక్రము నిర్వసుధారుహంబుగా
ననయముఁ జేయఁ బూనిన జనాధిపసూనులమోముదమ్ముల
న్ననలసమీరముల్ జననమంది కుజంబులఁ గాల్పఁ జొచ్చినన్. 940

క. నలినభవుఁ డామహీజ,ప్రళయముఁ గని వచ్చి ధరణిపాలతనూజా
తుల మధురోక్తుల నుపశాం,తులఁ గావించుచును నయముతోఁ బలికెన్.

వ. అట్లు పలికి వారల నుపశమితక్రోధులం జేసినయనంతరంబ. 942

సీ. అవశిష్టధరణీరుహంబులు భయ మంది, తివిరి చతుర్ముఖాదేశమునను
మారిష యనుసతీమణిఁ దమకూఁతును, నాప్రచేతసులకు నర్థి నిచ్చె
నానరపాలకసూనులు దక్షున, కరయంగ [2]మున్నీశ్వరాపరాధ
మునఁ బ్రాప్త మైనట్టిజనపాలజన్మంబు,నకుఁ గారణం బైననలినయన
తే. నాదరంబునఁ గమలజునాజ్ఞఁ జేసి, కడఁక దీపింప విధివత్ప్రకారమునను

1 బుద్ధ్యనుసారంబు గన్. 2 మును సజ్జనాపరాధ.

వరుస నందఱుఁ గూడి వివాహ మైరి, గడవ వచ్చునె దైవసంకల్ప మెందు.
క. కలదే జగతిం బదురు నృపుల కిల నొకభార్య యెందుఁ బొసఁగునె వినఁగా
నలినోదరఘనమాయా, కలితాద్భుతములకు నతులు గావింపఁ దగున్. 944

వ. అంతఁ జాక్షుషమన్వంతరంబున దైవచోదితుం డై యిష్టప్రజాసర్గంబు గావించుచుఁ బ్రసిద్ధుం డైన దక్షుండు పూర్వదేహంబు గాలవిద్రుతంబుగాఁ బ్రచేతసులకు నమ్మారిష యనుభార్యయందు సంభవించి నిజకాంతిం జేసి సమస్తతేజోధనుల తేజంబును బిహితంబుగాఁ జేయుచుఁ గర్మదాక్ష్యంబున దక్షుం డనునామంబు వహించి బ్రహ్మచేతం బ్రజాసర్గరక్షయందు నియోగింపఁబడి మరీచ్యాదులం దత్తద్వ్యాపారంబులందు నియోగించి యుండె నంత. 945

సీ. ఒనరఁ బ్రచేతస్కు లుత్పన్నవిజ్ఞాను, లగుచు వేగంబ నారాయణోక్తిఁ
దలఁచుచు నాత్మనందనుకడ నిజభార్య, నిడి వనవాసులై కడఁగి మున్ను
జాబాలి యనుమునీశ్వరునాశ్రమం బైన, భూరిపశ్చిమవార్ధితీరమునను
సర్వభూతాత్మవిజ్ఞానంబు గలయాత్మ, ఘనవిమర్శకృతసంకల్పులైరి
తే. యంత నచటికి సమ్మోద మతిశయిల్ల, నరసురాసురయక్షకిన్నరవరేణ్య
మానితోన్నతసంపూజ్యమానుఁ డైన, నారదుండు వివేకవిశారదుండు. 946

వ. చనుదెంచి నిర్జితప్రాణమనోవాగ్దర్శనులును జితాసనులును శాంతులును నసమానవిగ్రహులును నిర్మలం బైనపరబ్రహ్మంబునందు నియోజితం బైనయంతఃకరణంబు గలవారును నైనరాజనందనులకడ నిలిచిన. 947

క. చనుదెంచిననారదమునిఁ, గనుఁగొని నృపసుతులు లేచి కౌతుక మొప్పన్
వినమితులై సముచితపూ, జనములఁ బరితుష్టుఁ జేసి సద్వినయమునన్. 948

చ. అనఘ మునీంద్రచంద్ర భవదాగమనంబు సమస్తలోకశో
భన మగు నస్మదీయ మగుభాగ్యవశంబున నేఁడు విశ్వపా
వన నినుఁ జూడఁ గంటి మనివార్యభవద్భ్రమణంబు లోకలో
చనుగతివోలెఁ బ్రాణులకు సర్వభయాపహరంబు గావునన్. 949

వ. అని మఱియు ని ట్లనిరి. 950

సీ. అనఘాత్మ భగవంతు లైనకేశవవామ, దేవులచే నుపదిష్ట మైన
యాత్మతత్త్వంబు గృహస్థుల మగుమాకు, ననయంబు విస్మృతం బయ్యె నట్టి
కలితతత్త్వార్థప్రకాశకంబును భూరి, తరళసంసారాబ్ధితారణంబు
నైన కర మొప్పారునాత్మతత్త్వము నేఁడు, చిరదయామతిఁ బ్రకాశింపఁజేయు
తే. మని ప్రచేతస్కు లర్థిఁ బల్కినఁ జెలంగి, భగవదాయత్తచిత్తుండు భవ్యగుణుఁడు
నఖిలలోకవిహారుండు నైనయట్టి, నారదుఁడు వల్కె నారాకుమారులకును.

సీ. చర్చింప నరుల కేజన్మకర్మాయుర్మ, నోవచనంబుల దేవదేవుఁ
డఖిలవిశ్వాత్మకుం డైనగోవిందుండు, విలసిల్లుభక్తి సేవింపఁబడును

నవియు వో జన్మకర్మాయుర్మనోవచ,నములను ధరణి నెవ్వనిం గాం దగును
వనరుహనాభ సేవారహితము లైన,జననోపనయనదీక్షాకృతంబు
తే. లైనజన్మంబు లేల దీర్ఘాయు వేల, వేదచోదిత యగుకర్మవితతి యేల
జపతపశ్శ్రుతవాగ్విలాసంబు లేల, మహితనానావధానసామర్థ్య మేల. 952
వ. మఱియు హరివిరహితం బైనయింద్రియపాటవంబును నిపుణ మైనబుద్ధియుఁ
బ్రాణాయామాది యోగంబును దేహాదివ్యతిరిక్తాత్మజ్ఞానంబును సన్న్యాసాధ్య
యనంబులును దక్షిణవ్రతవైరాగ్యాదిశ్రేయస్సాధనంబులును నేల సర్వేశ్వరుం
డును సమస్తశ్రేయస్స్వరూపుండును సమస్తశ్రీ యోనవధిభూతుండును సర్వభూ
తావాసుండును సర్వభూతాత్మప్రముండును సర్వభూతప్రియుండును (సర్వవ్యా
పకుండునుం) గావున. 953
మ. కమలాక్షీశ్వరుఁ బూజ సేయుట సమగ్రప్రీతిఁ బ్రాణోపహా
రము సర్వేంద్రియతృప్తిహేతువును సర్వక్ష్మాజమూలాభిషే
కము శాఖాభుజపుష్టిదంబు నగురేఖన్ సర్వదేవార్హణ
క్రమ మై యొప్పు ధరావరేణ్యసుతులారా బుద్ధి నూహించినన్. 954
వ. అదియునుం గాక. 955
క. ఘను పగువర్షాకాలం, బున దిననాయకునివలనఁ బొడమినసలిలం
బనయముఁ గ్రమ్మఱ గ్రీష్మం,బున సూర్యునియందుఁ జెందుపోలిక మఱియున్.
క. ధరణిఁ జరాచరభూతము, లరయఁగ జనియించి యందె యడఁగినపగిదిన్
హరిచేఁ బుట్టినవిశ్వము, హరియందె లయంబు నొందు నది యెట్లన్నన్. 957
మ. [1]అసుదీప్తతమప్రభల్ మును నభంబం దొప్పఁగాఁ దోఁచి క్ర
మ్మఱ నీక్షింపఁగ నందె లేనిగతి బ్రహ్మాండంబు నీశక్తులుం
బరికింపం ద్రిగుణప్రవాహమున నుత్పన్నంబు లై క్రమ్మఱన్
విరతిం బొందుచు నుండుఁ గావున హరిన్ విష్ణున్ భజింపం దగున్. 958
వ. మఱియును సమస్తదేహులకు నాత్మయు (నిమిత్తభూతుండును) నద్వితీయుండును
శశ్వత్ప్రకాశుండును బ్రధానపురుషుండును స్వతేజోవిధ్వస్తగుణప్రవాహుం
డును (మానసబుద్ధిసుఖేచ్ఛాద్వేషాదివికల్పరహితుండును సగుణుండును దేహా
త్మభ్రమనివృత్త్యుపలభ్యుండును నాదిమధ్యాంతరహితుండును నిత్యానందస్వ
రూపుండును సర్వజ్ఞుండునుఁ) బరమేశ్వరుండును నైననారాయణు నభేదబుద్ధిం
జేసి భజింపుఁ డతండు సర్వభూతదయయు నెంతమాత్రంబు సంభవించు నంత
మాత్రంబున సంతుష్టుం డగుటయును సర్వేంద్రియోపశాంతియు ననుసీగుణంబు
లు గలిగినయెడ సంతుష్టుం డగు నని వెండియు నిట్లనియె. 959
చ. చతురత నట్టియీశ్వరుఁడు సజ్జనలోకనిరస్తసర్వకా

---

1 అరయ నభ్రభతమః ప్రకాశల నభం.

మితవిమలాంతరంగమున మిశ్రితభావనఁ జేసి సన్నిధా
పితుఁ డగుచుండు దయాకరగంభీరగుణంబులఁ జాల నొప్పి యా
శ్రితజనపారతంత్ర్యమును జేకొని పాయక యుండు నిచ్చలున్. 960

క. శ్రుతధనకులకర్మసము, న్నతమదములఁ జేసి సజ్జనప్రతతికి సం
తతమును నెగ్గొనరించుకు, మతు లర్థిం జేయుపూజ మతిఁ గొనఁ డెందున్.

వ. అది యెట్లనిన. 962

సీ. వల నొప్పఁ దను ననువర్తించు నిందిరా, కామినీమణిఁ దదాకాంక్షు లగుచు
ధృతి ననువర్తించు దేవేంద్రముఖ్యుల, నే ననువర్తింప కెప్పు డాత్మ
నిత్యస్వతంత్రుఁడు నిజభక్తవరదుఁడు, దీనవత్సలుఁడును నైనయట్టి
పురుషోత్తముని జగద్భర్తను సర్వేశ్వరు, నారాయణునిఁ జిదానందమయుని
తే. నజితు నచ్యుతుఁ బుండరీకాయతాక్షుఁ, దవిలి సేవింపకుండునే ధరఁ గృతజ్ఞుఁ
డైనపురుషుండు సమ్మోదితాత్ముఁ డగుచుఁ, జారుమతులార రాజకుమారులార.

వ. (అని మఱియు నిట్లనియె భవదీయవంశధుర్యుండుఁ జిత్రరథుండు నగు ధ్రువుండు సపత్నీమాతృవాగ్బాణభిన్నహృదయుం డై పంచవర్షార్భకుం డగుచుఁ దపోవనంబున కరుగునపుడు మార్గంబున నాచే నుపదిష్టం బైనక్రమంబున భగవంతుం డగుపుండరీకాక్షు నారాధించి యితరులచే నొంద రానిసర్వోత్తమం బగుపదంబు నొందెఁ గాన మీరును గురూపదేశక్రమంబున సర్వభూతాంతర్యామి యగు నీశ్వరు భవచ్ఛేదంబునకై భజియింపుఁడు.) 964

క. అని యివ్విధమున నారద, ముని రాజకుమారులకును ముదము దలిర్పన్
వనజోదరుసచ్చరితము, వినిపించి సరోజభవునివీటికిఁ జనియెన్. 965

వ. ఇట్లు నారదుండు చనినయనంతరంబ. 966

చ. నరవరనందనుల్ గడఁక నారదవక్త్రవినిర్గతంబు సుం
దరమును మంగళావహము ధన్యము లోకమలాపహంబు నై
పరఁగినవిష్ణుకీర్తి విని పాయక తత్పదపద్మచింతనా
నిరుపమభక్తిఁ జెంది హరినిత్యపదంబునఁ బొంది రున్నతిన్. 967

వ. అని మైత్రేయుండు విదురున కిట్లనియె మహాత్మా నీవు నన్నడిగినప్రచేతోనారదసంవాదరూపం బైనహరికీర్తనంబు మనుపుత్రుం డైనయుత్తానపాదునివంశప్రకారంబును జెప్పితి నని వెండియు నిట్లనియె నారదువలనం బ్రియవ్రతుం డాత్మవిజ్ఞానంబు నొంది [1]మహీమండలంబుఁ బరిపాలించి యనంతరంబునఁ బుత్రులకు రాజ్యంబుఁ బంచి యిచ్చి పరలోకగతుం డయ్యె ననిన. 968

క. విని విదురుం డాతాపసు, ఘనచరణము లాత్మమస్తకంబున మధుసూ
దనుచరణాంభోరుహములు, మనమునఁ దగఁ దాల్చి పలికె మైత్రేయునితోన్.

1 'మహీభోగానంతరమున' వ్రా. ప్ర.

క. మునినాథచంద్ర కరుణా,వననిధి నీచేత భక్త।వత్సలుఁ డగునా
వనజాక్షుతత్త్వ మెఱిఁగితి, నని తత్పదములకు వినతుఁ।డై వినయమునన్. 970

క. ఆమునిచే నామంత్రితుఁ, డై మనమున బంధుదర్శ।నాకాంక్షితుఁ డై
ధీమహితుఁ డై నవిదురుఁడు, సామజపురమునకుఁ జనియె। సమ్మద మొప్పన్.

క. అని శుకుఁడు పరీక్షిత్తున, కనుకంపం జెప్పె నీయు।పాఖ్యానంబుల్
వినువాఁ డై శ్వర్యాయు,ర్ధనకీర్తిస్వస్తిగతులఁ। దగఁ బ్రాపించున్. 972

క. అని శుకయోగి పరీక్షి,జ్జనపాలసుధాపయోధి।చంద్రున కర్థిన్
వినిపించినకథ మోదం,బున సూతుఁడు శౌనకాది।మునులకుఁ జెప్పెన్. 973

చ. సరసవచోవిలాసగుణ।సాగర సాగరమేఖలామహీ
భరణధురంధర ప్రకట।భవ్యభుజాభుజగేంద్ర రాజశే
ఖర ఖరదూషణప్రముఖ।గాఢతమపటలప్రచండభా
స్కర కఱకంఠకార్ముకవి।ఖండనఖేలన భక్తపాలనా. 974

క. శరవిదళితసారంగా, సరసదయాపాంగ భక్త।జలధితరంగా
దురితధ్వాంతపతంగా, వరజనకసుతాభిషంగ। వననిధిభంగా. 975

మాలిని. సురవిమతవిదారీ। సుందరీశంబరారీ, సరసవినుతసూరీ। సర్వలోకోపకారీ
నిరుపమగుణహారీ। నిర్మలానందకారీ, గురుసమరవిహారీ। ఘోరదైత్యప్రహారీ.

గద్యము. ఇది శ్రీపరమేశ్వరకరుణాకలితకవితావిచిత్ర కేసనమంత్రిపుత్ర సహజపాం
డిత్య పోతనామాత్యప్రణీతం బయిన శ్రీమహాభాగవతం బనుమహాపురాణంబు
నందు స్వాయంభువమనువునకు నాకూతిదేవహూతిప్రసూతిప్రియవ్రతోత్తాన
పాదులు జన్మించుటయు నందు నాకూతిని రుచిప్రజాపతికి నిచ్చుటయు నారుచి
ప్రజాపతికి నాకూతిదేవియందు శ్రీవిష్ణుమూర్త్యంశజుం డై నయజ్ఞుండును లక్ష్మీ
కళాంశజ యగుదక్షిణ యనుకన్యకయు నుద్భవించుటయు మనుపుత్త్రి యైనదేవ
హూతిని గర్దమున కిచ్చుటయుఁ బ్రసూతిం దక్షప్రజాపతి కిచ్చుటయు బ్రసూతి
దక్షులవలనం బ్రజాపరంపరలు గలుగుటయు మఱియుం గర్దమప్రజాపతి
పుత్త్రి కాసముదయంబును క్షత్త్రిబ్రహ్మగుల కిచ్చుటయుఁ గర్దమపుత్త్రి యైనకళ
వలన మరీచికిఁ గశ్యపుం డనుపుత్త్రుండును బూర్ణిమ యనుకూఁతునుం బుట్టు
టయును బూర్ణిమవలన గంగయు విరజుం డనెడుకుమారుండును జన్మించుట
యుఁ గశ్యపప్రజాపతివలన నయినప్రజాపరంపరలచే ముల్లోకంబు లాపూర్ణం
బు లగుటయు నత్త్రిమహామునితపంబును నతనికి హరిహరబ్రహ్మలు ప్రత్యక్షం
బగుటయు ననసూయాపాతివ్రత్యమాహాత్మ్యంబువలన ననసూయాత్రులకుం
ద్రిమూర్తులకళాంశజు లయినచంద్రదత్తాత్రేయదుర్వాసులజన్మంబును దత్తా
త్త్రజలజన్మంబును భృగువువలన ఖ్యాతి యనునంగనకు శ్రీమహాలక్ష్మి జన్మించు
టయును భృగుపౌత్త్రుం డయినమార్కండేయుజన్మంబును ధర్మునకు మూర్తివల

న నరనారాయణులు సంభవించుటయును సత్త్రయాగంబునందు దక్షుండు శివుని
నిందించుటయును దక్షాధ్వరధ్వంసంబును బ్రహ్మచేఁ బ్రార్థితుండై శివుండు దక్షా
దుల ననుగ్రహించుటయును దక్షాదికృతశ్రీహరిస్తవంబును శ్రీహరి ప్రసన్నుం
డై దక్షునియజ్ఞంబు సఫలంబుగా ననుగ్రహించుటయును సతీదేవి హిమవంతు
నకు జనించి హరునకుం బ్రాప్తించుటయు నుత్తానపాదునివృత్తాంతంబును ధ్రు
వోపాఖ్యానంబును ధ్రువుండు దండ్రిచేత నవమానితుండై నారదోపదేశం
బున మధువనంబునకుం జని తపంబు సేయుటయు హరి ప్రసన్నుండై యతని
మనోరథంబు లిచ్చుటయును నతండు మరలఁ బురంబునకు వచ్చుటయుఁ గుబే
రానుచరు లైనయక్షులతోడియుద్ధంబును ధ్రువుండు యజ్ఞంబులు సేయుచు
రాజ్యభోగంబులం దనిసి తనయు నుత్కలునిం బట్టంబు గట్టి హరియనుగ్రహం
బున ధ్రువక్షితిని నిలుచుటయు నుత్కలుండు వత్సరుం డనుతనసుతునిఁ బట్టం
బు గట్టి హరిం జేరుటయు వత్సరునివంశపరంపరయు నందు నంగునిసుతుండయిన
వేనుకళేబరంబున లక్ష్మీనారాయణులయంశంబున నర్చియుఁ బృథుండును జన్మిం
చుటయుఁ బృథుండు భూమిం గామధేనువురీతి నఖిలవస్తువులుం బిదుక నియ
మించి సమస్థలిం జేసి యింద్రుండు వశవర్తి యై యుండ బహుయజ్ఞంబులు
సేసిన నతనికి హరి ప్రత్యక్షం బగుటయు నధ్యాత్మప్రబోధంబును నింద్రుని
వలనఁ బాషండసంభవంబును నింద్రుని జయించినవిజితాశ్వుని నతనితమ్ములను
బృథివీపాలనంబునకు నిలిపి పృథుండు నర్చియుం బరమపదప్రాప్తు లగుటయు
వసిష్ఠుశాపంబున త్రేతాగ్నులు విజితాశ్వునికిఁ దనయు లై జనియించుటయుఁ
బృథునిపౌత్రుం డయినప్రాచీనబర్హి రాజ్యంబును నతనియజ్ఞంబు లసంఖ్యాతం
బు లైన నారదుండు మాన్పం దలంచి పురంజనుకథ నధ్యాత్మప్రపంచంబుగాఁ
దెలుపుటయుఁ బ్రాచీనబర్హిసుతు లయిన ప్రచేతసులు పదువురకు శ్రీమహాదేవుం
డు ప్రత్యక్షం బై హరిస్తవం బుపదేశించుటయుఁ బ్రచేతసులతపంబునకు మెచ్చి
హరి ప్రత్యక్షం బగుటయు వారికి మారిషవలన దక్షుండు పూర్వకాలంబున
శివవిద్వేషప్రయుక్తశాపంబునం బుత్రుం డై జనియించుటయును బ్రచేతసులు
ముక్తికిం జనుటయును విదురుండు మైత్రేయుని వీడ్కొని హస్తిపురంబున కరు
గుటయు ననుకథలు గలచతుర్థస్కంధము. 977

ఓం తత్స ద్బ్రహ్మార్పణ మస్తు.

ఆనందాశ్రమగ్రంథరత్నమాల.

శ్రీ

[illegible]-గుణాకలితానవద్య విద్యా [illegible]

సహజపాండిత్య

బమ్మెర పోతనామాత్య ప్రణీత

శ్రీమదాంధ్రమహాభాగవతము

పంచమ, షష్ఠ, సప్తమ, అష్టమ, నవమస్కంధములు

శ్రీ [illegible] - తేవప్పెరుమాళ్లయ్యగారిచే

వ్రాయబడిన

పాఠాంతరములతో

[illegible] - రామానుజయ్యగారిచే

[illegible]

[illegible]

ఆనందముద్రణాలయమునందు

ముద్రితము

[illegible] వెంకటకృష్ణమ సెట్టి [illegible]

[illegible]

[illegible]

ఎ. కణ్ణన్ శెట్టి అండ్ కంపెనీవారిచే

ప్రకటితము

286, చైనాబజారు రోడ్డు

1925.

B

విషయసూచిక

పంచమస్కంధము–ప్రథమాశ్వాసము.

పంచమస్కంధము – ద్వితీయాశ్వాసము.

షష్ఠస్కంధము

సప్తమస్కంధము.

ఉ. మూఁపున వామకుండలము • మోవి నొకించుక మోపునందముం
జూపెడునోరచూపు సొగ•సుంబొమ నొక్కట నిక్క గన్పడం
గ్రేపులు సొక్కఁ గల్పకము•క్రిందఁ ద్రిభంగిగ నిల్చి యంగులీ
వ్యాపితవంశపూర్తి యయి • వర్తిలుమోహనమూర్తిఁ గొల్చెదన్.

శ్రీరస్తు.

శ్రీరామచన్ద్రాయ పరబ్రహ్మణే నమః.

శ్రీమదాంధ్రమహాభాగవతము

పంచమస్కంధము.

ప్రథమాశ్వాసము.

శ్రీకర కరుణాసాగర
ప్రాకటలక్ష్మీకళత్ర ♦ భవ్యచరిత్రా
లోకాతీతగుణాశ్రయ
గోకులవిస్తార నంద♦గోపకుమారా. 1

వ. మహనీయగుణగరిష్ఠు లగునమ్మునిశ్రేష్ఠులకు నిఖిలపురాణవ్యాఖ్యానవైఖరీసమేతుం డైనసూతుం డి ట్లనియె. 2

క. భూనాథుఁ డుత్తరాత్మజుఁ, డైనపరీక్షిన్నరేంద్రుఁ ♦ డభిమన్యుసుతుం
డానంద మంది ఘనుసు, జ్ఞానుం డగుశుకునిఁ గాంచి ♦ సరసతఁ బలికెన్. 3

వ. మునీంద్రా పరమభాగవతుండు నాత్మారాముండు నైనప్రియవ్రతుండు గృహంబుననుండి యెట్లు రమించెఁ గర్మబంధంబు లయినపరాభవంబులు గలగృహంబులయందు ముక్తసంబంధు లైనపురుషులకు సంతోషంబు కానేర దుత్తమశ్లోకుం డైనపుండరీకాక్షునిపాదచ్ఛాయం జేసి నిర్వృతచిత్తు లయినమహాత్ములు కుటుంబంబునందు నిస్స్పృహత సేయుదురు గాన ప్రియవ్రతునికి సంసారంబునందుఁ దగులంబు గలుగు టెట్లు దారాగారసుతాదులందుఁ దగులంబు గలవానికి నెట్లు సిద్ధి గలుగు శ్రీహరియం దస్ఖలితమతి యెట్లు గలుగు నీసంశయంబుఁ దేటపఱుపుమని పరీక్షిన్నరేంద్రుఁ డడిగిన శుకయోగీంద్రుం డి ట్లనియె. 4

క. హరిచరణాంబుజమకరం, దరసావేశితమనస్కప్రకథానుం డగుస

---

1 'శ్రీసీతానయనోత్పల, శ్రీసతిసహజన్మ త్రిదశ♦సేవిత యాశా, వాసప్రకాశజయభా, సాసురపతిహరణ రామ♦చంద్రనృపాలా' 2 'సకలపురాణార్థజ్ఞానవిఖ్యాతుం డగుసూతుండు శౌనకాదిమహామునుల కి ట్లనియె' వ్రా.ప్ర.

త్పురుషుఁ డొకవేళ విఘ్నముఁ బొరసినఁ దనపూర్వమార్గమును విడువఁ డిలన్.

క. ధరణీవల్లభ వినుమా, నరవరుఁడు ప్రియవ్రతుండు నారదమునిస
చ్చరణోపసేవఁ జెందుచు, నరుదుగ నధ్యాత్మసత్త్రయాగంబందున్. 6

సీ. దీక్షితుం డై ధరిత్రీపాలనముఁ దండ్రి, పనిచిన సుజ్ఞానభంగ మనుచు
నంగీకరింపమి నంతయుఁ దెలిసి పద్మాసనుఁ డతనికి నతులరాజ్య
మందుల మిక్కిలియాసక్తిఁ బుట్టింతు, ననుచును దనచిత్తమందుఁ దలఁచి
తారకాపరివృతతారాధిపునిమాడ్కి, శ్రుతులతోఁ గూడి యచ్యుతవిభూతి

తే. హంసవాహనుఁ డగుచునింద్రాదులెల్లఁ, గదిసి సేవింప బ్రహ్మలోకమునసుండి
సన్మునీంద్రులు దన్నుఁ బ్రశంస సేయ, నల్లనల్లన యుడువీథి నరుగుదెంచె. 7

వ. మఱియు నాయాయిమార్గంబులయందు సిద్ధసాధ్యగంధర్వచారణగరుడకింపురుషు లిరుదెసల స్తోత్రంబులు సేయుచుండ గంధమాదనద్రోణులం బ్రకాశంబు నొందించుచుఁ జనుదెంచినపద్మాసనునకు నారదుండు స్వాయంభువప్రియవ్రతులతోఁ గూడి ముకుళితకరకమలుండై యెదురు చనుదెంచి సంస్తుతిస్తబకంబులం బూజించిరి విరించి సంతసించి ప్రియవ్రతునిం జూచి నవ్వుచు ని ట్లనియె. 8

క. హరి నాముఖమున నీకును, [1]గర మెఱిఁగింపంగఁ బనిచెఁ గావున నిదె సు
స్థిరమతి విను మంతయు శ్రీ,హరివాక్యము గా నెఱింగి యవనీనాథా. 9

తే. కోరి వేడ్కఁ నీవు నారదుండును నేను, నందఱమును నీశ్వరాజ్ఞఁ బూని
యుడుగ కెపుడుఁ జేయుచున్నవారము గాన, యతనియాజ్ఞఁ దప్ప నలవిగాదు.

వ. మఱియు శ్రీహరియాజ్ఞను జీవుండు తపోవిద్యలను యోగజ్ఞానదానార్థధర్మంబులను దనచేత నొరులచేతం దప్పింప సమర్థుండు గాఁ డుత్పత్తిస్థితినాశంబులకు శోకమోహభయసుఖదుఃఖంబులకు నీశ్వరాధీనుండ కాని జీవుండు స్వతంత్రుండు గాఁడు శ్రీహరి వాగ్రూపంబు లయిన శ్రుతులందు గుణత్రయం బనురజ్జువున బంధింపంబడినయస్మదాదులము ముకుఁద్రాటిచేఁ బశువు మనుష్యులకు వశం బయినచందంబున నీశ్వరాజ్ఞం బ్రవర్తించుచుందుము నరుండు సుఖదుఃఖానుభవంబులకు నీశ్వరాధీనుండు నేత్రంబులు గలవానిచేతఁ దివియంబడిన యంధుండునుంబోలె నీశ్వరుం డిచ్చినసుఖదుఃఖంబు లనుభవించుచున్నవారము స్వప్నంబునం గన్నపదార్థంబు మేల్కాంచి మిథ్యగాఁ దలఁచినకరణి మోక్షార్థి యైనసుజ్ఞానవంతుండు ప్రాప్తసుఖదుఃఖంబు లనుభవించుచు దేహారబ్ధకర్మంబులం బాయనొల్లఁడు వనవాసి యైనను జితేంద్రియుండు గాకుండెనేనిఁ (గామాదిసహితుం డగుటంజేసి) సంసారబంధంబులు సిద్ధించు గృహస్థాశ్రమంబందు జితేంద్రియుండై యాత్మజ్ఞానంబు గలపురుషునకు మోక్షంబు సిద్ధించు శత్రువుల గెలువ నిచ్ఛయించినపురుషుండు దుర్గం బాశ్రయించి శత్రువుల జయించిన

1 'నెఱిఁగింపఁ దలంచి నాకు నెఱిఁగించెను సు' వ్రా. ప్ర.

మాడ్కిని మోక్షార్థి యగుపురుషుండు గృహాశ్రయుం డగుచు శ్రీనారాయణ
చరణారవిందంబు లనుదుర్గం బాశ్రయించి యరిషడ్వర్గంబుల జయించు నీవును
ముక్తసంగుండవై యీశ్వరకల్పితంబు లగుభోగంబుల ననుభవించి ముక్తిం
జెందు మనినఁ బ్రియవ్రతుండు త్రిభువనగురుం డయినచతురాననువాక్యంబు
లవనతమస్తకుం డై బహుమానపూర్వకంబున నంగీకరించె నంత. 11

ఆ. సరసిజాసనుండు స్వాయంభువునిచేత, నధిక మైనపూజ లంది నార
దుండు నా ప్రియవ్రతుండును జూడంగఁ, జనియెఁ దనదుపూర్వసదనమునకు.

ఆ. సత్యసంధుఁ డైనస్వాయంభువుం డను, మనువు బ్రహ్మచేత మన్ననఁ దగ
నంది యంత నారదానుమతంబునఁ, దనదుసుతుని రాజ్యమునను నిలిపె. 13

వ. ఇట్లు స్వాయంభువమనువు భూచక్రపరిపాలనంబునకుం బ్రియవ్రతునిఁ బట్టంబు
గట్టి విషమంబు లగువిషయంబులవలన విముక్తుం డై వనంబునకుం జనియె నంత.

మ. ధరణీవల్లభుఁ డా ప్రియవ్రతుఁడు మోగం బందుచున్ లీల నీ
శ్వరవాక్యంబునఁ గర్మతంత్రపరుఁ డై సంగంబులం బాపు శ్రీ
హరిపాదాంబుజచింతనం దగిలి నిత్యానందముం బొంది దు
ర్భరరాగాదులఁ బాఱఁ దోలి ప్రజలం బాలించె సత్యవ్రతిన్. 15

వ. ఇట్లు ప్రియవ్రతుండు రాజ్యంబు సేయుచు విశ్వకర్మప్రజాపతిపుత్త్రిక యగు
బర్హిష్మతి (యనుదానిం బత్నిఁగాఁ బడసి యాసతి)వలన శీలవృత్తగుణరూపవీ
ర్యౌదార్యంబులం దనకు సమాను లైనయాగ్నీధ్రేధ్మజిహ్వయజ్ఞబాహుమహా
వీరహిరణ్యరేతోఘృతపృష్ఠసవనమేధాతిథివీతిహోత్రకవు లనునామంబులు గల
పుత్త్రదశకంబును నూర్జస్వతి యనునొక్కకన్యకను గాంచె నందుఁ గవిమహా
వీరసవనులు మువ్వురు బాలకు లయ్యు నూర్ధ్వరేతస్కు లై [1] బ్రహ్మవిద్యానిష్ణా
తు లై యుపశమనశీలు రగుచుం బారమహంస్యయోగం బాశ్రయించి సర్వ
జీవనికాయవాసుండు భవభీతజనశరణ్యుండు సర్వాంతర్యామియు భగవంతుండు
నగువాసుదేవునిచరణారవిందావిరతస్మరణానుగతపరమభక్తియోగానుభావంబు
న విశోధితాంతఃకరణు లగుచు నీశ్వరుతాదాత్మ్యంబు నొంది రంత. 16

సీ. వసుధేశ యా ప్రియవ్రతుఁ డొందుకాంతయం, దధికుల మన్వంతరాధిపతుల
మఱియు నుత్తముఁడు తామసుఁడు రైవతుఁ డను, సుతులను బుట్టించె సుమహి
మున్ను జన్మించినమువ్వురుపుత్త్రులు, నవ్యయపదవికి నరుగుటయును [తులను
నంతఁ బ్రియవ్రతుఁ డఖిలశాత్రవకోటిఁ, దనబాహుబలముచేతను జయించి

తే. యతఁడు బర్హిష్మతీకాంతయందుఁ బ్రీతి, గలిగి యౌవనలీలావిలాసహాస
హేలనాదులఁ జిత్తంబు గీలుపఱిచి, గతవివేకుఁడుఁ బోలె భోగములఁ బొందె.

---

1. ‘ బ్రహ్మవిద్యావాసనం జెంది పరమహంసయోగం బాశ్రయించి జీవాంతర్యామియగునీశ్వ
రుం బొంది రంత ’ వ్రా. ప్ర.

వ. ఇట్లు ప్రియవ్రతుం డేకాదశార్బుదపరివత్సరంబులు రాజ్యంబు సేసి యొక్కనాఁడు మేరునగప్రదక్షిణంబు సేయుసూర్యునకు నపరభాగంబునం బ్రవర్తించు నంధకారంబు నివర్తింపం బూని [1]భగవదుపాసనాజనితాతిపురుషప్రభావుం డై సవితృరథసదృక్షవేగంబు గలిగి తేజోమయం బైనరథంబు నారోహణంబు సేసి (రాత్రుల నెల్ల దివంబు లొనర్తు నని) సప్తరాత్రంబులు ద్వితీయతపనుండునుం బోలె నరదంబు వఱపుటయుఁ గని చతురాననుండు వారించె నారథనేమిమార్గంబులు సప్తసముద్రంబులును నామధ్యభూసంధులు సప్తద్వీపంబులు నయ్యె నందు.

సీ. వరుస జంబూప్లక్ష వరకుశక్రౌంచముల్, శాక శాల్మలులు పుష్కరము ననఁగ
నలరునాద్వీపంబులందు జంబూద్వీప, మొనరంగ లక్షయోజనము లయ్యె
నట యుత్తరోత్తరాయతసంఖ్యఁ దాద్వీప,ములమయి యొండొంటి కతిశయిల్లు
క్షారేక్షురససురాజ్యక్షీరదధ్యుద,కంబులు గలుగుసాగరము లేడు

తే. ద్వీపపరిమాణములు గల్గి విస్తరిల్లు, సంధిసంధిని బరిఖలచందమునను
గ్రమముదప్పక యొండొంటిఁ గలయకుండు, సకలజీవులకెల్ల నాశ్చర్యముగను.

వ. అట్టిద్వీపంబులందుఁ బరిపాలనంబునకుం బ్రియవ్రతుం డాత్మభవులు (నాత్మసమానశీలురు) నైనయాగ్నీధ్రేధ్మజిహ్వ యజ్ఞబాహు హిరణ్యరేతో ఘృతపృష్ఠ మేధాతిథి వీతిహోత్రుల (నొక్కొకని నొక్కొక్కద్వీపంబునకుం) బట్టంబు గట్టి యూర్జస్వతి యనుకన్యకను భార్గవున కిచ్చిన నాభార్గవునకు నూర్జస్వతియందు దేవయాని (యనుకన్యారత్నంబు జనించె) నట్టిబలపరాక్రమవంతుం డైన ప్రియవ్రతుండు విరక్తుం డై యొక్కనాఁడు నిజగురు వగునారదుని (చరణానుసేవానుపతితరాజ్యాదిప్రపంచసంసర్గంబు)ఁ దలంచి (దుఃఖించి) యి ట్లనియె. 20

సీ. అక్కట నేనింద్రియములచేఁ గట్టంగఁ, బడి యుండి యందులఁ బాయ లేక
యజ్ఞానవిరచితం బగువిషయము లను,నంధకూపంబున నడఁగియుండి
తరుణుల కే వినోదమృగంబ నై యుండి, యవి యెల్ల నే నొల్ల ననుచు రోసి
హరికృపచే నప్పు డబ్బినయాత్మవి,ద్యను గల్గి తనవెంట నరుగుదెంచు

తే. కొడుకులకు నెల్లరాజ్యము గుదుగుపఱిచి, తనదుపత్నుల దిగనాడి ధనమువిడిచి
హరివిహారంబు చిత్తంబునందు నిలిపి, పరఁగ నల్లన నారదపదవి కరిగె. 21

వ. ఇట్లు దనరథమార్గంబులు సప్తద్వీపసాగరంబులు గాఁ జేసి సూర్యునకుఁ బ్రతిసూర్యుం డై సరిద్గిరివనాదిచిహ్నములచేత (భూతనిర్వృతికొఱకుఁ బ్రతిద్వీపంబునకు నవధులు గల్పించి) ద్వీపవర్షనిర్ణయంబులం బుట్టించి పాతాళభూస్వర్గాదిసుఖంబులు నరకసమానంబులు గాఁ దలంచి విరక్తిం బొంది [2]నిరంతరభగవద్ధ్యానవిమలీకృతాశయుం డగుచు హరిభక్తిప్రియుం డైన ప్రియవ్రతునిచరిత్రంబు లీశ్వరునకుఁదక్క నన్యుల కెఱుంగఁదరంబు గా దతనిమహిమంబులు నేఁడునుం

1 భగవదుపాసనాప్రభావజనితవేగంబున. 2 'హరిధ్యానపరుం డైన ప్రియవ్రతునిచరిత్రంబు' ప్రా.ప్ర.

గొనియాడుచుండి రని శుకుండు మఱియు ని ట్లనియె. 22

క. హరిసేవ నాప్రియవ్రతుఁ, డరయఁగఁ గైవల్యపదవి నందుట యరుదే
ధరఁ జండాలుం డైనను, హరినామస్మరణఁ జెందు నవ్యయపదమున్. 23

వ. అని పలికి శుకుండు మఱియు ని ట్లనియె. 24

మ. జనకుం డిట్లు విరక్తుఁ డై [1]తను దదాజ్ఞం జేసి యాగ్నీధ్రుఁ డే
పున ధర్మప్రతిపాలనుం డగుచు జంబూద్వీపము న్నేలుచుం
దనసత్పుత్త్రులమాడ్కి నెల్లప్రజలం దాత్పర్యచిత్తంబునన్
ఘనతం బ్రోచె ననేకకాల మిలఁ బ్రఖ్యాతంబుగా భూవరా. 25

వ. ఇట్లాగ్నీధ్రుండు రాజ్యంబు సేయుచు నొక్కనాఁడు పుత్రకాముం డై మందరాద్రిసమీపంబున నఖిలోపచారంబుల నేకాగ్రచిత్తుం డై యర్చించినం గమలసంభవుండు సంతసిల్లి తనసమ్ముఖంబున సంగీతంబు సేయు పూర్వచిత్తి యను నప్సరోంగనం బంపుటయు నాయప్సరోంగన సనుదెంచి [2]రమణీయవివిధనిబిడవిటపివిటపసమాశ్లిష్టసమీపసువర్ణలతికారూఢస్థలవిహంగమమిథునోచ్చార్యమాణషడ్జాదిస్వరంబులచే బోధ్యమానసలిలకుక్కుటకారండవసారసకలహంసనాదవిచిత్రకూజితసంకులంబు లయిన నిర్మలోదకకమలాకరంబులు గల యాశ్రమోపవనంబునందు [3]విహరించుచు విలాసవిభ్రమగతివిశేషంబులం జలనంబు నొందు స్వర్ణచరణాభరణస్వనం బన్నరదేవకుమారుం డాలించి యోగసమాధిం జేసి ముకుళితనేత్రుం డై యుండి యల్లన కనువిచ్చి చూచి తనసమీపంబున మధుకరాంగనయుం బోలెఁ బుష్పాఘ్రాణంబు సేయుచు దేవమనుష్యులమనోనయనంబుల కాహ్లాదంబుఁ బుట్టించుచు నన్నగతివిహారవినయావలోకనసుస్వరావయవంబుల మన్మథశరపరంపరల నొందించుచు [4]ముఖకమలవిగళితామృతసమానహాసభాషణామోదమదాంధంబు లయిన మధుకరమిథునంబుల వంచించి శీఘ్రగమనంబునం జలించు కుచకచమేఖలలు గల దేవిం గనుంగొని చిత్తచలనంబు నొంది మన్మథపరవశుం డై జడునిచందంబున ని ట్లనియె. 26

క. సతి నీ వెవ్వతె వీపర్వతమున కేమేనిఁ గోరి వచ్చితి వనదే
వతవో శారదవో రతి,పతి పంచినమాయవో తపస్వామివో. 27

ఉ. అంగజుఁ డెక్కుడించినశరాసనముం దరియించి యంత నా
యంగజువెంట మానవమృగావళిఁ జూచుచు నున్నదానవో
రం గగునీదుచర్యలతెఱంగు నెఱుంగఁగ నాకుఁ బల్కు మా
యంగన నిన్నుఁ గన్గొనినయంత నసంగుఁడు సందడించెడున్. 28

---

1 తనతనాజ్ఞం జేసి. 2 'రమణీయవివిధశాఖానికరవిటపిసమీపసువర్ణలతారూఢస్థలవిహంగమమిథునసంచారంబును సలిలకుక్కుట...కలహంసాదిసంకులంబునుం గలనిర్మలో' వ్రా. ప్ర. 3 'మోదించుచుండ నన్నరదేవకుమా' వ్రా. ప్ర. 4 'ముఖకమల మదిరామోదమదాంధ' వ్రా. ప్ర.

క. పాలు పగు చున్న విలాసం, బులు గలయంగ జని బాణములఁ బోలెడి చం
చలసత్కటాక్షవీక్షణ, ముల నెవ్వని యింతి చిత్తమును గలఁచెదవే. 29

చ. చెదరఁగ వేదముల్ సదువు శిష్యులపైఁ దగఁ బుష్పవృష్టి స
మ్మదమున సంతలోఁ గురియు మాడ్కిని మన్మథనామగానముల్
సదివెడు శిష్యులో యనఁగ షట్పదపంక్తులు సేరి మ్రోయఁగాఁ
బడపడి మీఁద రాలుఁ గచభారము సందుల జాఱు క్రొవ్విరుల్. 30

క. [1]అందియలు డిండిమంబుల, చందమునం బాదపంకజంబులయందు
న్నందంద మ్రోయుచును నా, దంబునఁ దగిలి సందడించెడిఁ దరుణీ. 31

క. పాయక కదంబపుష్ప, చ్ఛాయం గలవస్త్రకాంతి సల్లెసుఁ గంటే
యూయెడ నితంబరోచులు, గాయుచు నెడ తెగక తెఱమి కప్పెడుఁ దన్వీ. 32

క. నిరతము నీతనుమధ్యము, గరము నుదుగ నరసి చూడఁ గానంబడ దీ
కరికుంభంబులఁ బోలెడి, గురుకుచముల నెట్లు నిలుపుకొంటి లతాంగీ. 33

క. పొంకము లగు కుచములపైఁ, గుంకుమపంకంబు సొంపుగొని వాసనలం
గ్రొంకక వెదచల్లెడు నీ, బింకంబగు చన్నుదోయి పెంపో సొంపో. 34

శా. ఏలోకంబుననుండి వచ్చితివి నీ విద్యోటికిన్ మున్ను నీ
వేలోకంబునఁ జెప్పఁ జూడ నెఱుఁగ న్నీసుందరాకారము
న్నీలాలిత్యము లీవినోదములు నీకీ ప్రొప్పునే కామినీ
భూలోకంబున కెట్లు వచ్చితివి నా పుణ్య భాగ్యంబుగన్. 35

క. హాసావలోకనంబుల, భాసిల్లెడునీముఖంబు పలుమఱు నిపుడే
యాసలు పుట్టింపఁగ నే, నాసగొనెద నిన్నుఁ జూచి యంబుజనేత్రా. 36

ఆ. [2]కందు లేనియిందుకళ మించి నెమ్మోము, కాంతియుక్త మగుచుఁ గానిపించెఁ
గాని విష్ణుకళయుఁ గాఁబోలు నని నామనంబునందుఁ దోఁచె నళిననేత్ర.

మ. పటుతాటంకరథాంగయుగ్మమునకున్ బల్మాఱు భీతిల్లుచున్
నటనం బందెడుగండమీనములతో నాసన్ననీలాలకో
త్కటభృంగావళితో ద్విజావళి లసత్కాంతిన్ విడంబించు మా
అటకాసారముఁబోలె నెమ్మొగము దా రంజిల్లు నత్యున్నతిన్. 38

చ. కరుపలిఁ బాయువస్త్రమును గట్ట నెఱుంగవు చూడ్కి దిక్కులం
బరపుమిఁ జంచరీకముల భాతిఁ జెలంగెడుఁ గంధరంబునం
బొరలెడు ముక్తకేశభరమున్ దుఱుమంగఁ దలంప విప్పడి
ట్లురుదుగ రత్నకందుకవిహారము సల్పెదు సంభ్రమంబునన్. 39

---

1 అందియలు టిట్టిభంబులు; అందియల వెలయురత్నము, లందంబుగ లలితపదములకు సుభగము లై, యందంద మ్రోయుచును నాదంబునఁ దగిలి సందడించుచు నున్నన్. 2 'కందు లేక యుండి కదా మంచి కెమ్మోవి.

వ. మఱియు నిట్లనుఁ దపోధను లగువారలతపంబులను నీరూపంబున నపహ్నవించి నడాన వీచక్కఁదనం బేమితపంబున సంపాదించితివి నాతోడం గూడి తపంబు సేయుము సంసారంబు వృద్ధిఁ బొందం జేయుము పద్మాసనుండు [1]నాకుం బ్రత్యక్షుం బై నిన్ను నిచ్చినవాఁడు గావున నిన్ను విడునం [2]జాలను నీసఖీజనంబులు [3]నావాక్యంబులకు ననుకూలింతురు గాక నీవు చనుచోటికి [4]నన్నుం దోడ్కొని చను మని స్త్రీలకు ననుకూలంబుగాఁ బలుక నేర్చినయాగ్నీధ్రుండు పెక్కుభంగులం బలికిన నాపూర్వచిత్తియు నతనియనునయవాక్యంబులకు సమ్మతించి వీరశ్రేష్ఠుం డగునారాజవర్యుని బుద్ధిరూపశీలౌదార్యవిద్యావయశ్శ్రీలచేఁ బరాధీనచిత్త యగుచు జంబూద్వీపాధిపతి యగునారాజశ్రేష్ఠునితోడం గూడి శతసహస్రసంవత్సరంబులు భూస్వర్గభోగంబు లనుభవించి యాపూర్వచిత్తివలన నాభి కింపురుష హరివర్షేలావృత రమ్యక హిరణ్మయ కురు భద్రాశ్వ కేతుమాలసంజ్ఞలు గలకుమారులఁ (బ్రతిసంవత్సరంబు నొక్కొక్కనిఁ గా) దొమ్మండ్రం గాంచె నంత నాపూర్వచిత్తి (యాయర్భకుల గృహంబుల విడిచి) యాగ్నీధ్రుం బాసి బ్రహ్మలోకంబునకుం జనిన నాయాగ్నీధ్రపుత్త్రులు మాతృసామర్థ్యంబునం జేసి [5]స్వభావంబున శరీరబలయుక్తు లగుచుఁ దండ్రిచేత ననుజ్ఞాతులై తమతమనామంబులఁ బ్రసిద్ధంబు లయిన జంబూద్వీపవర్షంబులం బాలించుచుండి రంత నాగ్నీధ్రుండు నాపూర్వచిత్తివలనం గామోపభోగంబులం దృప్తిం బొందక పూర్వచిత్తిం దలంచుచు [6]వేదోక్తంబు లగుకర్మంబులం జేసి (తత్సలోకంబగు) బ్రహ్మలోకంబునకుం జనియె నిట్లు దండ్రి పరలోకంబునకుం జనిన నాభిప్రముఖు (లగునాగ్నీధ్రకుమారు)లు దొమ్మండ్రును మేరుదేవియుఁ బ్రతిరూపయు నుగ్రదంష్ట్రియు లతయు రమ్యయు శ్యామయు నారియు భద్రయు దేవియు ననునామంబులు గల [7]మేరుపుత్త్రిక లగుతొమ్మండ్రుకన్యకలను వివాహంబై రంత. 40

భగవంతుం డగునారాయణుండు ఋషభావతార మెత్తుట.

ఆ. నరవరేణ్యుఁ డైన యానాభి సంతానార్థ, మంగనయును దాను నధికనియతిఁ
యజ్ఞపురుషుఁ డయిన యావాసుదేవుని, శ్రద్ధతోడఁ బూజ సరవిఁ జేసి. 41

వ. మఱియుం (బ్రవర్గ్యసంజ్ఞికంబు లగుకర్మంబులు శ్రద్ధావిశుద్ధద్రవ్య) దేశకాలమంత్రర్త్విగ్దక్షిణావిధానయోగంబులం బరమేశ్వరుని మెప్పించిన నెవ్వరికిం బ్రసన్నుండు గానిపుండరీకాక్షుండు భక్తవత్సలుం డై సురుచిరావయవంబులతో యజనశీలం బయినయాతనిహృదయంబునందుఁ బాయనిరూపంబు గలిగి [8]మనోనయనానందకరావయవంబులు గలతనస్వరూపం బాతనికిఁ జూపం దలంచి. 42

---

1 'మాకుం. 2 జాలము. 3 మావాక్య. 4 మమ్ముం. 5 సారూప్యంబునం జేసి వయోబలయుక్తు' వ్రా. ప్ర. 6 'వేదోక్తంబున జన్మంబు సేసి. 7 మేరుదేవిబిడ్డల వివాహ. 8 మనోనందకరం బైన తనస్వరూపంబు' వ్రా. ప్ర.

సీ. అంత నావిష్కృతకాంతచతుర్భుజం, బులును బీతాంబరంబును వెలుంగ
శ్రీవత్సకౌస్తుభశ్రీరమాచిహ్నంబు, లురమందు రమ్యమై యొరవుపడఁగ
శంఖచక్రగదాంబుజాతఖడ్గాదిది, వ్యాయుధంబులు సేతులందు మెఱయ
నతులితనవరత్నహాటకాంకితనూత్న, ఘనకిరీటద్యుతుల్ గడలుకొనఁగ
తే. గర్ణకుండలకటిసూత్రకనకరత్న, హారకేయూరవరనూపురాదిభూష
ణముల భూషితుండైన శ్రీనాయకుండు, దంపతులకప్పు డెదురఁ బ్రత్యక్షమయ్యె.
తే. ఇట్లు ప్రత్యక్షమయినపరమేశ్వరునిని, బెన్నిధానంబుఁ గనుఁగొన్నపేదమాడ్కి
హర్ష మొందిసబుత్వ్రక్కులవనతాస్యు, లగుచు నభినుతిసేసి రిట్లనుచు నపుడు.
క. పరిపూర్ణుఁడ వై యుండియు, మఱవక మాపూజ లెల్ల మన్నింతువు నీ
చరణారవిందసేవయు, ధరఁ బెద్దలు విధిచినట్టులు దగఁ జేసెద మా. 45
క. ఏ మిప్పుడు సేయుసంస్తుతి, నీమహిమ నెఱింగి కాదు నిరతముఁ బెద్దల్
దా మెది యుపదేశించిరొ, యామతముఁ బ్రస్తుతింతు మయ్య మహాత్మా. 46
వ. మఱియు నీవు సంసారాసక్తమతి [1] గలిగినవారికి వశ్యుండవు గావు ఈశ్వరుండవును ప్రకృతిపురుషవ్యతిరిక్తుండవును బరమపురుషుండవును నగు నిన్నుఁ బొందని ప్రపంచాంతర్గతంబు లయిననామరూపంబులు గలయస్మదాదులచేత నిరూపింప నశక్యం బగు సర్వజీవులం జెందినదురితసంఘంబుల నిరసించుస్వభావంబు గల నీయుత్తమగుణంబులయందు నేకదేశంబు గాని సర్వగుణనిరూపణంబు సేయ నెవ్వరికి శక్యంబు గా నేరదు నీభక్తులు మిక్కిలి భక్తిం జేసి సంస్తుతించుగద్గదాక్షరంబులను సలిలశుద్ధపల్లవతులసీదళదూర్వాంకురంబులును సంపాదించినపూజను సంతసిల్లెడినీకు బహువిధద్రవ్యసంపాదనంబు గలిగి విభవయుక్తంబు లయిన యశ్వమేధాదులును దృప్తికరంబులు గానేరవు స్వభావంబున సర్వకాలంబులందును సాక్షాత్కరించి యతిశయంబై వర్తించుచు నశేషపురుషార్థస్వరూపమవు పరమానందరూపమవు నైనవాఁడ వగుటం జేసి యజ్ఞాదులయందు నీకుఁ దృప్తిలేక యున్న నస్మదాదులకోరికల నాపాదించుకొఱకు యజ్ఞాదుల నొనరింతు మని మఱియు నిట్లనిరి. 47
క. బాలిశుల మగుచు మిక్కిలి, మే లెఱుఁగని మమ్ము నీవు క్షమించినదయచేఁ
బాలించి యిత్తు వెప్పుడుఁ, జాలఁగ నిహపరములందు సకలసుఖములున్. 48
ఆ. ఇపుడు మేము నీకు నిష్టంబు లగుపూజ, లాచరింప కున్న నైన నధిక
మయిననీకృపాకటాక్షవీక్షణములఁ, జక్కఁజూచి తగఁ బ్రసన్నుఁ డగుచు. 49
క. వర మీయఁ దలఁచి మమ్ముం, గరుణించితి గాక నిన్నుఁ గనుఁగొనుటకు నై
యరసి నుతింపఁగ మాకుం, దర మగునే వరద నీరదశ్యామాంగా. 50

---

1 గలిగి వశుండు గాని జీవుండు నీశ్వరుండవు నైనవారిస్వరూపంబు నిన్ను ముట్టి నీప్రపం... రూపంబుల నిరూపింప శక్యుండు గాఁడు.

వ. మఱియు నిస్సంగులై విశితజ్ఞానంబునం జేసి దోషరహితులై భగవత్స్వభావులు నాత్మారాములు నగుమునులకు స్తుతియింపఁదగినగుణంబులు గలవాఁడ వగుచుండియుఁ బ్రసన్నుండవు [1]స్ఖలనక్షుతపతనజృంభణాదిదురవస్థలందును జ్వరమరణాదిదుర్దశలందును (వివశుల మగుమాకుఁ) గల్మషనాశకరంబు లయినభవద్దివ్యనామంబులు మావచన[2]గోచరంబు లగుం గాక మఱియు నీరాజర్షి పుత్త్రకాముం డై నీతోడ సమానుం డయినకుమారునిం గోరి కామంబుల స్వర్గాపవర్గంబులు నీ నొసఁగినవనియుం బూజించి ధనకాముం డైనవాఁడు ధనవంతుని జేరి తుషమాత్రం బడిగినచందంబున మోక్షనాథుండ వైననీవలన సంతానంబు గోరుచున్నవాఁడు జయింప రానినీమాయచేత నెవ్వండు మోహంబు నొంది విషయాసక్తుండు గాక యుండు నరకాములము మదాంధులము నగుమేము నిన్ను నాహ్వానంబుసేసినయపరాధంబు (సర్వాత్మకుండ వగుటం జేసి సామ్యంబుచే) మన్నింపం దగుదువు మమ్ము దయఁజూడు మని ప్రణమిల్లిన సర్వేశ్వరుండు వర్షాధిపతి యగునాభిచేతను ఋత్విక్కులచేతను నమస్కృతుండు నై దయాకలితుం డగుచు నిట్లనియె. 51

క. మునులార నేఁడు వాక్యములను బ్రస్తుతి సేసి సర్వసులక్షణముల నా
కెన యగుపుత్త్రుని నిమ్మని, వినఁ బలికితి రిపుడు మిగుల వేడుకతోడన్. 52

క. [4]నాకాదిలోకములలో, నాకు సరివచ్చునట్టి నందను నేను నా
లోకింప నౌ గావున, నాకు సరి నేన కా మనమున నెఱుఁగుఁడీ. 53

వ. అదియునుం గాక భూసురోత్తములు నాముఖం బగుటం జేసి విప్రవాక్యంబు దప్పింపరాదు మీరాను నాయీడుకుమారు నడిగితిరిగావున నాభిపత్ని యగుమేరుదేవియందు నేన పుత్త్రుండ నై జనియించెద నని పలికి పరమేశ్వరుం [5]డాగ్నీధ్రియపత్ని యగుమేరుదేవి సూచుచుండ నాయజ్ఞంబున నంతర్ధానంబు నొంది యానాభిమీఁదిదయం జేసి (దిగంబరులును దపస్సులును జ్ఞానులును నూర్ధ్వరేతస్కులును నగునైష్ఠికులకు) యోగధర్మంబుల నెఱిఁగింపం దలంచి పుండరీకాక్షుండు నాభిపత్ని యగుమేరుదేవిగర్భాగారంబునం బ్రవేశించె నంత. 54

ఆ. మేరుదేవియందు మేరుధీరుండగు,హరి సమస్తలక్షణాన్వితుండు
శమదమాదిగుణవిశారదుం డుదయించె, సకలజనుల కపుడు సంతసముగ.55

ఆ. అతనికాంతియుక్త మయినదేహంబును, మహితబలపరాక్రమంబు వీర్య
మును దలంచి చూచి జనకుండు పేరిడె, సుతుని ఋషభుఁ డనుచు సొంపుతోడ.

క. ధరణీసురులును మంత్రులుఁ, బరివారము హితులుఁ బ్రజలు బాంధవులును సు
స్థిరమతి నాబాలకునిం, గర మనురాగమున రాజు గాఁ జూచిరిలన్. 57

---

1 స్వప్నాదిదురవస్థం. 2 బులకు గోచరంబులు గాకున్నను నీతోడ. 3 మునుల మగుమేము. 4 లోకాలోకములందును... నందనులను నెట్టూ కాంక్షింపరు. 5 డు హోమగుండంబునందు నంతర్ధానంబు.

క. పురుహూతుఁ డతనిమహిమలు, నరుగున విని చిత్తమునకు సహ్యము గామిం
బరికించి ఋషభుఁ డేలెడి, ధరణి ననావృష్టి మిగుల దట్టము సేసెన్. 58

ఆ. అది యెఱింగి ఋషభుఁ డంతట యోగమా, యాబలంబుకతన నఖిలరాజ్య
మందుఁ గురియఁజేసె నత్యంతసంపూర్ణ, వృష్టి దినదినంబు వృద్ధిఁ బొంద. 59

వ. ఇట్లు ఋషభుండు పురందరుండు సేయు [1]దౌష్ట్యంబునకు నవ్వి (యజనాభం బను) తనమండలంబు సుభిక్షంబుగాఁ జేసి నాభియుం దనకోరినచందంబునం బుత్రుంబు జనియించి వర్ధిల్లుటకు సంతసిల్లి తనచేత నంగీకరింపంబడునరలోకధర్మంబు గల పుండరీకాక్షునిమాయావిలసితంబునం జేసి బాలక నాతండ్రి యని మోహంబున నుపలాలించుచుఁ బ్రజానురాగంబున సర్వసమ్మతుం డయినపుత్రుని (సమయసేతురక్షణంబునకుఁ) బూజ్యం బయినరాజ్యంబునం దభిషిక్తుం జేసి భూసురులకుఁ బ్రధానవర్గంబునకు నప్పగించి మేరుదేవిం గూడి నరనారాయణస్థానం బయినబదరికాశ్రమంబునకుం జని యచ్చట మహాయోగసమాధిచే [2]నరనారాయణాఖ్యుండుఁ బురుషోత్తముండు నగువాసుదేవు నారాధించి క్షీణదేహుండై యానాభి హరితాదాత్మ్యంబు నొందె నంత. 60

చ. నరసత నేనృపాలకుని జన్మమునందును భూసురోత్తముల్
సరసిజనాభునిం దగఁ బ్రసన్నతఁ బెట్టిన నంతి మెచ్చి యీ
శ్వరుఁడు దనంత గర్భమున వచ్చి తనూభవుఁడై జనించె నా
నరపతి నాభికిన్ సరి యనం గగునే నరనాథ యన్యులన్. 61

వ. అంత. 62

సీ. భూవరుఁ డగుఋషభుఁడు దనరాజ్యంబుఁ, గర్మభూమిఁగ నాత్మఁ గాంచి జనుల
కందఱకును బ్రియం బగునట్లు కర్మతం, త్రంబెల్లఁ దెలుపంగఁ దలఁచి కర్మ
ములు సేయుటకు గురువులయొద్ద వేదంబు, సదివి వారలయనుజ్ఞను వహించి
శతమన్యుఁ డిచ్చినసతి జయంతీకన్యఁ, బరిణయం బై యట్టిపడఁతివలన

తే. భరతుఁ డాదిగ సుతుల నూర్వురను గాంచె, నట్టిభరతునిపేరను నవనితలము
పురవరాశ్రమగిరి[3]తరుపూర్ణ మగుచు, సమరి భారతవర్షనామమున మించె.

వ. ఆమహాభారతవర్షంబునందుఁ దమతమపేరం బరఁగుభూములకుం గుశావర్త నిలావర్త బ్రహ్మావర్త నార్యావర్త మలయకేతు భద్రసేన నిద్రస్పృగ్విదర్భ కీకటు లనుతొమ్మండ్రు కుమారులను [4]దక్కం గలతొంబండ్రు పుత్రులకుఁ బ్రధానులం జేసె నంతం గవి హరి నంతరిక్ష ప్రబుద్ధ పిప్పలాయ నావిర్హోత్ర ద్రమిళ చమస కరభాజను లనువారు దొమ్మండ్రును [5]భాగవతధర్మప్రకాశకులైరి (భగవన్మహిమోపబృంహితంబు లగు) వారలచరిత్రంబులు ముంద రెఱింగించెదఁ

---

1 దుర్బుద్ధికి. 2 నీశ్వరోపాస్తి సేయుచు క్షీణ. 3 కుంజపుంజ మగుచు. 4 రాజులుగాఁ జేసె.
5 భగవద్ధర్మంబు గలవారైరి.

దక్కినయెనుబదియిద్దఱుకుమారులు(పిత్రాదేశకరులు నతివినీతులు)మహాశ్రోత్రియులు యజ్ఞశీలురుఁ గర్మనిష్ఠులు నయినబ్రాహ్మణోత్తములైరి ఋషభుండు స్వతంత్రుండై సంసారధర్మంబులం బొరయక కేవలానందానుభవుం డయినయీశ్వరుండై యుండియుఁ బ్రాకృతుండునుంబోలెఁ (గాలానుగతంబు లగు) ధర్మంబుల నాచరించుచు(ధర్మప్రవర్తకులకు సముండును నుపశాంతుండును మైత్రుండును గారుణికుండును నై ధర్మార్థయశః ప్రజానందామృతావరోధంబుచే గృహస్థాశ్రమంబులం బ్రజల నియమించుచుఁ)గొంతకాలంబు నీతిమార్గంబు దప్పక ప్రజాపాలనంబు సేయుచు (వేదరహస్యంబు లగుసకలధర్మంబులు స్వవిదితంబు లయినను) బ్రాహ్మణోప[1]దేశపూర్వకంబుగా ద్రవ్యదేశకాలవయశ్శ్రద్ధర్త్విగ్వివిధోద్దేశోపచితంబులుగ నొక్కొక్క క్రతువును శతవారంబు యథావిధిగఁ జేసి సుఖం బుండె నంత.

క. జనవర ఋషభునిరాజ్యం,బున నైహికఫలముఁ గోరుపురుషుని నొకనిం
గనుఁగొన నెఱుంగ మెన్నఁడు, నిన తేజుం డతనిమహిమ లేమని చెప్పన్. 65

ఋషభుండు పుత్రులకు నీతి యుపదేశించుట.

సీ. ఆఋషభుండు రాజ్యంబు సేయుచు నుండి, యంతట నొక్కనాఁ డాత్మయందుఁ
దలపోసి భూలోకఫల మపేక్షింపక, మోహంబు దిగనాడి పుత్రులకును
దనరాజ్యమెల్ల నప్పనచేసి వెనువెంటఁ, గొడుకులు మంత్రులుఁ గొలిచి రాఁగ
నల్లన యరిగి బ్రహ్మావర్తదేశంబు, నందుల నపుడు మహాత్ము లయిన
తే. యట్టిమునిజనసమ్ముఖంబునకుఁ జేరి, తనదుపుత్రుల నందఱ దాయఁ బిలిచి
పరమపుణ్యుండు ఋషభుండు ప్రణయ మొప్ప, హర్ష మందుచు నప్పుడి ట్లనుచుఁ బ
ఆ. తనయులార వినుఁడు ధరలోనఁ బుట్టిన, పురుషులకును శునకములకు లేని[లికె.
కష్టములను దెచ్చుఁ గాన కామంబుల, వలన బుద్ధి సేయ వలదు మీరు. 67

చ. నరులకు నేతపంబున ననంతసుఖంబులు గల్గు చుండు శ్రీ
కరమతి నాతపంబుఁ దగఁ గైకొని చేసిన బ్రహ్మసౌఖ్య[2]ముం
దిరముగఁ గల్గు వృద్ధులను దీనులఁ బ్రోవుఁడు దుష్టవర్తనఁ
జరుగుచు నుండుకాముకులసంగతిఁ బోకుఁడు మీఁద మే లగున్. 68

వ. మఱియు (సంగనాసక్తు లగుకాముకులసంగంబు నిరయరూపం బయినసంసారం బగు మహత్సంగంబు మోక్షద్వారం బగు నట్టిమహాత్ము లెవ్వ రనిన) శత్రుమిత్రవివేకంబు లేక సమచిత్తులును శాంతులును (క్రోధరహితులును) సకలభూతదయాపరులును సాధువులును నగువారలు మహాత్ము లనం దగుదు రట్టిమహాత్ములు నాయందలిస్నేహంబె (ప్రయోజనంబుగాఁ) గలిగియుండుటం జేసి(విషయవార్తాప్రవృత్తు లగుకుజనులందుఁ) దమదేహగృహమిత్రదారాత్మజాదులందుఁ బ్రీతి లేక యుండుదురు విషయాసక్తుఁ డయినవాఁడు వ్యర్థకర్మంబులం జేయు నట్టిదు

1 దేశంబునఁ గ్రతుశతంబు సేసి సుఖం బుండె. 2 మం దిరవునఁ బొందు.

ష్కృతకర్మంబులం జేయువాఁ డెప్పుడును బాపకర్ముఁ డగుచుఁ (క్లేశకం బగు దేహంబు నొందు) చుండుఁ గావునఁ బాపమూలంబు లయిన కామంబులు గోరకుఁడీజ్ఞానం బెంతకాలంబు లేకయుండు నంతకాలంబు నాత్మతత్త్వం బెఱుం గ(ంబడ దాతత్త్వం బెఱుంగ) కుండుటం జేసి దేహికి దుఃఖం బధికం బై యుండు లింగదేహం బెంతదడ వుండు నంతదడవును మనంబు కర్మవశంబై జ్ఞానవంతంబు గాక యవిద్యం బాయ కుండు శరీరంబు గర్మమూలం బగుటవలనఁ గర్మంబులు సేయఁ జనదు (వాసుదేవుం డగు)నాయందుఁ బ్రీతి యెంతదడవు లేక యుండు నంతదడవును దేహధర్మంబులు బాధించు విద్వాంసుం డైనను దేహేంద్రియాదులయందుఁ బ్రీతిసేసిన(మిథునీభావసుఖప్రధానం బగు)గృహస్థాశ్రమంబు నంగీకరించి (స్వరూపస్మృతిశూన్యుం డై మూఢుం డగుచు) నందు సంసారతాపంబులఁ బొందుఁ బురుషుండు స్త్రీతోడం గూడి యేకీభావంబు నొం (దుట) ది(వకు హృదయగ్రంథి యై యుండు) నందు (జనునకు గృహక్షేత్రసుతాప్తవిత్తంబులందు నేను నాయది యనియెడిమోహంబు గలుగు నట్టిస్త్రీపురుషమిథునీభావంబుచే) సంతానంబు గలుగు నాసంతానకారణంబున గృహక్షేత్రవిత్తాదులు సంపాదింపంబడు నంత మోహం బధికం బగుటం జేసి మోక్షమార్గంబు దవ్వగు నిట్లు సంసారంబునం దుండియు మనంబున నెప్పుడు ముక్తిచింతం జేయు నప్పుడు సంసారంబునుం బాయు మోక్షోపాయంబులు పరమగురుండ నైన నాయందుల భక్తి సేయుటయు విగతతృష్ణయు ద్వంద్వతితిక్షయు [2] సర్వలోకంబులందుల జంతువ్యసనావగతియు [3] నీశ్వరవిషయజ్ఞానాపేక్షయుఁ (దపంబును) విగతేచ్ఛయు (మత్కృతికర్మంబులు) మత్కథలు వినుటయు నన్నె దైవంబు గా నెఱుంగుటయు నస్మద్గుణకీర్తనంబులును [4] నిర్వైరత్వసామ్యోపశమంబులును దేహాగేహంబులందు నాత్మబుద్ధివర్జనయు నధ్యాత్మయోగంబును నేకాంతసేవయుఁ [5] బ్రాణేంద్రియాత్మల గెలుచుటయుఁ గర్తవ్యాపరిత్యాగంబును సచ్ఛ్రద్ధయు బ్రహ్మచర్యంబును గర్తవ్యకృత్యంబులందుల నప్రమత్తుం డగుటయు వాఙ్నియమనంబును సర్వంబు నన్నకాఁ దలంచుటయు జ్ఞానంబును విజ్ఞానవిజృంభితం బైన యోగంబును (ధృత్యుద్యమంబును) సాత్త్వికంబును నాదిగాఁ గల తెఱంగులచేత లింగదేహంబు జయించి దేహి కుశలుం డగుచు నుండ వలయు. 69

ఆ. అరయఁ గర్మరూప మగున విద్యాజన్మ, మైన హృదయబంధ నాదిలతల
నప్రమత్తియోగ మను [6] మహాచ్ఛురికచేఁ, ద్రెంప వలయు నంతఁ ద్రెంపుతోడ.

ఆ. ఒనర నిట్లు యోగయుక్తుండు గురుఁ డైన, భూపుఁ డైన శిష్యపుత్రవరుల

---

1 కర్మంబులుం బాయకుండు. 2 సర్వజంతువ్యసననిరీక్షణంబును. 3 నీశ్వరసర్వనాపేక్షయు. 4 నిరహంకారంబును గర్మత్యాగేచ్ఛయు నధ్యాత్మ. 5 నాత్మజయంబును శ్రద్ధయు. 6 మహాసురియచే. 7 నరప తైన శిష్యవరుల నెల్ల.

యోగయుతులఁ జేయ నొప్పుగా వలయును, గర్మపరులఁ జేయఁ గాదు కాదు.

సీ. జను లెల్ల సర్వార్థఫలఁ జేసి యత్యంతమూఢులై యహంకారమును మమతంబు
లందును గోరుదు రల్పసౌఖ్యములకు, సన్యోన్యవైరంబు గల దిదుఃఖ నెంతి
ములఁ బొందుదురుగాన మునుకొని గురుఁడైన, నాఁడు మాయామోహవశుఁడు
జడుఁడును నైనట్టి జంతువునంపును, దయ గల్గి మిక్కిలి ధర్మబుద్ధిఁ

ఆ. గన్ను లున్నవాఁడు గాననివానికిఁ, ద్రోవఁ జూపినట్లు దెలియఁ బలికి
యతులమగుచు దివ్యమైనయామోక్షమార్గంబుఁ జూపవలయు రమణతోడ.

వ. మఱియుఁ బితృగురుజననీబంధుపతిదైవతంబులలో నెవ్వరైనను (సంసారరూప) మృత్యుపరిహారంబైన మోక్షమార్గంబుఁ జూప కుండిరేని వా రెవ్వరును హితులు గానేరరు నాదుశరీరంబు (దుర్విభావ్యంబు నాదుమనంబు) సత్త్వయుక్తంబును ధర్మసమేతంబును బాపరహితంబును నగుటం జేసి పెద్దలు నన్ను ఋషభుం డందురు గావున (శుద్ధసత్త్వమయంబైన) నాశరీరంబునం బుట్టినకుమారు లందఱును (సోదరుండును మహాత్ముండును నగ్రజుండును) నైనభరతు నన్నుఁగాఁ జూచి (యక్లిష్టబుద్ధిచే భజింపుం డదియ నాకు శుశ్రూషణంబు) ప్రజాపాలనంబు సేయుట మీకును బరమధర్మం బని మఱియు నిట్లనియె. 73

సీ. భూతజాలములందు భూజముల్ వర్యముల్, భూరుహములకంటె భోగికులము
భోగిసంతతికన్న [1]బోధవిష్ణులు బోధ, వన్యులకన్నను మనుజవరులు
వారికన్నను సిద్ధవిబుధగంధర్వులు, వారికన్నను సురల్ వారికన్న
నింద్రాదిదేవత లిందఱకన్నను, దక్షాదిసన్మునుల్ దలఁప నెక్కు-

తే. డంతకన్నను భర్గుఁ డాయభవుకన్నఁ, గమలభవుఁ డెక్కు డతనికంటెను విష్ణుఁ
డధికుఁ డాతఁడు విప్రుల నాదరించు, గాన విప్రుండు దైవంబు మానవులకు.

క. భూసురులకు సరిదైవం, బీసచరాచరములందు నెఱుఁగను నాకున్
భూసురులు గుడుచునప్పటి, యాసంతోషంబు [2]దోఁప నగ్నులయందున్. 75

సీ. మంగళంబైన బ్రహ్మస్వరూపంబును, వేదరూపంబు సనాదిరూప
మగుచున్ననాదుదేహము బ్రాహ్మణోత్తముల్, ధరియింతు రెప్పుడుఁ దత్త్వబుద్ధి
శమదమానుగ్రహసత్యతపస్తితిక్షలు గల్గువిప్రుండు సద్గురుండు
గాన మిక్కిలిభక్తి గల్గి యకించనులైన భూసురులదేహములవలన

తే. నందుచుండును నాదుదేహంబు గాఁగ, నెఱిఁగి [3]వరు లగువిప్రుల నెల్ల భక్తిఁ
బూజసేయుట యేనన్నుఁ బూజసేయు, టనుచు వినిపించి మఱియు నిట్లనుచుఁ బలికె.

క. ఈతెఱఁగు దెలిసి భూసుర, జాతిం బూజించునట్టిజనుఁడును మాయా
[4]తీతుండై నిక్కంబుగ, భూతలమున మోక్షమార్గమును [5]బొడగాంచున్. 77

1 బుద్ధిమంతులు బుద్ధిమంతులకన్నను. 2 లేదు యజ్ఞములందున్. 3 యేకాంతు లౌవిప్రవరుల నెల్ల. 4 పేతులు నై. 5 బొడగందుర్.

వ. ఇట్లు సదాచారు లగుకుమారులకు లోకప్రదర్శనార్థం బాచారంబు లుపదేశించి మహాత్ముండును బరమసుహృత్తును నగుభగవంతుండు ఋషభాపదేశంబునం గర్మత్యాగంబు సేసి (యుపశమశీలు రగు)మునులకు భక్తిజ్ఞానవైరాగ్యలక్షణంబులు గలపారమహంస్యధర్మం బుపదేశింపఁ గలవాఁ డగుచుఁ బుత్రశతంబునం దగ్రజుండును (బరమభాగవతుండును భగవజ్జనపరాయణుండును) నగుభరతుని (ధరణీపాలనంబునకుఁ) బట్టంబు గట్టి (తాను గృహంబునందె) దేహమాత్రావలంబనంబు సేసి దిగంబరుం డై యున్మత్తాకారుం డగుచుం (బ్రకీర్ణకేశుం డై) యగ్నుల నాత్మారోపణంబు సేసి బ్రహ్మావర్తదేశంబును బాసి జడాంధబధిరమూకపిశాచోన్మాదులుంబోలె నవధూతవేషంబు నొంది జనులకు మాఱు వలుకక మౌనవ్రతంబునం బుర గ్రామాకర జనప దారామ శిబిర వ్రజ ఘోష సార్థ గిరి వనాశ్రమాదులయందు వెంటఁ జనుదెంచు దుర్జనతర్జన తాడ నావమాన మేహన నిష్ఠీవన పాషాణ శకృ ద్రజః ప్రక్షేపణ పూతివాత దురుక్తులం బరిభూతుం డయ్యును గణనం బెట్టక వనమదేభంబు మక్షికాదికృతోపద్రవంబునుంబోలెఁ గైకొనక దేహాభిమానంబునం జిత్తచలనంబు నొందక యేకాకి యై చరియించుచుండె నతిసుకుమారంబు లగుకరచరణోరస్స్థలంబులు విపులంబు లగుబాహ్వంసకంఠవదనాద్యవయవవిన్యాసంబులుం గలిగి ప్రకృతిసుందరం బగుచు స్వాతిస్నిగ్ధదరహాసరుచిరముఖారవిందం బై నవనళినదళంబులం బోలి శిశిరకనీనికలం జెలువొంది యరుణాయతంబు లగునయన(ంబులచే నొప్పి యనన్యాధికంబు లగు) కపోలకర్ణకంఠనాసాగండ(ంబులచేఁ దేజరిల్లుచు) నిగూఢస్మితవదనవిభ్రమంబులం బ్రకాశించుతనదివ్యమంగళవిగ్రహంబుచేఁ బురకాంతలచిత్తంబుల [1]కత్యంతమోహంబు గలుగఁ జేయుచు. 78

ఆ. ధూళిచేత మిగుల [2]ధూసరితంబు లై, జడలు గట్టి కడుఁ బిశంగవర్ణ
ము నగుకేశపాశమును వెలిఁగించుచు, నితరు లెవరుఁ దన్ను నెఱుఁగకుండ.

క. అవధూతవేషమున ని, ట్లవనిన్ మలినంబు లైన యవయవములతోఁ
దవిలి చరించుచు నుండును, భువి భూతాక్రాంతుఁ డయిన పురుషునిమాడ్కిన్.

ఆ. జనుల కిట్లు యోగసంచార మెల్ల వి, రుద్ధ మనుచు నాత్మ [3]బుద్ధిఁ జూచి
యజగరంబుమాడ్కి నవనిపై నుండె బీ, భత్సకర్మమునకుఁ బాలుపడుచు. 81

వ. ఇట్లు బీభత్సరూపంబున వసుంధరం బడి యుండి యన్నంబు భుజించుచు నీరు ద్రావుచు మూత్రపురీషంబులు విడుచుచు నవి శరీరంబున నంటం బొరలుచుండు మఱియుఁ దత్పురీషసౌగంధ్యయుక్తం బగువాయువు దశదిశల దశయోజనపర్యంతంబు పరిమళింపఁ జేయుచుండ గోమృగకాకచర్యలం జరియించుచు భగవదంశం బైనఋషభుండు మహానందంబు ననుభవించుచుఁ దనయందు సర్వభూతాం

1 మన్మథశరపరంబులు. 2 ధూళిధూసరములతోఁ గుటిలంబు లై. 3 రోసి.

తర్యామి యగు వాసుదేవుని బ్రత్యక్షంబుగాఁ గనుంగొనుచు సిద్ధిం బొందిన
వైహాయసమనోజవపరకాయప్రవేశాంతర్ధానదూరగ్రహణశ్రవణాది యోగ
సిద్ధులు దమంతట వచ్చినం గైకొనక యుండె నని పలికిన శుకయోగీంద్రునకుం
బరీక్షిన్నరేంద్రుం డి ట్లనియె. 82

క. మునివర యోగజ్ఞానం,బునఁ జెఱుపం బడ్డకర్మములు గలపెద్దల్
గని యుండెడి యైశ్వర్యం,బును ఋషభుం డేటికి నొల్లక యుండెన్.

వ. అనిన శుకుం డి ట్లనియె. 84

మ. ధరణీవల్లభ నీదువాక్యములు తథ్యం బింతయుం దప్ప దె
ట్లరయన్ వన్యమృగంబు పట్టువడి తా నావేళ నాలుబ్ధకున్
ధర వంచించినమాడ్కి నింద్రియములన్ దండించి చిత్తంబు ని
ర్భరకామాదుల కాన నిచ్చుఁ గడు సంరంభంబుతోఁ గ్రమ్మఱన్. 85

క. చిరకాలతపము నైనను. హరియింపఁగ నోపుఁ జిత్తమని పెద్దలు న
మ్మరు జారులకున్ జారిణి,కరణిని నడరించు మనసు కామాదులకున్. 86

క. కామక్రోధాదికముల్, భూమీశ్వర కర్మబంధములు మఱియును జే
తోమూలము లగుటను ధా, రీమహితో మనసు నమ్మ రెప్పుడుఁ బెద్దల్. 86

సీ. అది గాన యెన్నఁడు నైశ్వర్యములను జే,పట్టఁ జూడఁడు లోకప్రభువ్యులైన
నారలచే నభివందనంబులు వొంది, వెలయంగ నవధూతవేషభాష
ణంబుల నెఱిఁగికొనఁగ నంబి భగవత్స్వ,రూపంబు గలిగి యా[1]రూపమందుఁ
బరమయోగధ్యానపరులకు నెల్ల దే,హత్యాగసమయంబు నంతలోనఁ

తే. జూపుచుండియు దేహంబుఁ బాపనిచ్చ,యుంచె నచ్చట దివ్యయోగీంద్రుఁ డాద్యుఁ
డతులదివ్యప్రకాశకుం డమరగురుఁడు,పరమపురుషుండు ఋషభుండు పార్థివేంద్ర.

వ. అంత (విముక్తలింగుండును భగవంతుండును నగుఋషభుండు మనంబునం దేహాభి
మానంబు విసర్జించి కులాలచక్రంబు కులాలునిచేత భ్రమియింపంబడి విసృష్టం
బయ్యును భ్రమియించుగతిం బ్రాచీనసంస్కారవిశేషం బగునభిమానాభాసం
బున దేహచలనాదికంబుల నొప్పియుండియు యోగమాయావాసనచే యుక్తుం
డయ్యె మఱియు నాఋషభుం డొక్కదినంబునం గొంకణవంకకుటంబు లను
దక్షిణకర్ణాటకదేశంబులకు యదృచ్ఛం జని కుటకాచలోపవనంబున నిజాస్య
కృతశిలాకబళుం డగుచు నున్మత్తునిచందంబున వికీర్ణకేశుండు దిగంబరుండు నై
సంచరింప వాయువేగవిధూతరేణుసంఘర్షణసంజాతం బగునుగ్రదావానలంబు
తద్వనంబు దహింప నందు దగ్ధుం డయ్యె నంత నతనికృత్యంబులు తద్దేశవాసు
లగుజనంబులు సెప్ప నర్హన్నామకుం డగుతద్రాష్ట్రాధిపతి విని నిజధర్మంబులం
బరిత్యజించి స్వదేశస్థులతోడం గూడి దా నాయాచారంబుల నంగీకరించి యధ

1 రూఢి నంతఁ.

ర్మబహుళం బగుకలియుగంబున భవితవ్యతచే విమోహితులై మనుజుల నస
మంజసం బగుపాషండమతాభినివేశులం జేసె; మఱియును గలియుగంబునం ద
ర్వాస్మతముల మనుజాధములు దేవమాయామోహితులై శాస్త్రోక్తశౌచాచారం
బులు విడిచి (నిజేచ్ఛంజేసి) దేవతానిందలు సేయుచు నస్నానానాచమనాశౌచకే
శోల్లుంఛనాదికాపవిత్రవ్రతంబులం జేయుచు [1]నధర్మబహుళం బగుకలియుగంబు
నం జెఱుపంబడ్డబుద్ధిధర్మంబులు గలిగి వేదబ్రాహ్మణయజ్ఞపురుషుల దూషించుచు
లోకంబులం[2]దమతమమతంబులకుం దామె సంతసిల్లుచు (నవేదమూలం బగుస్వే
చ్ఛంజేసి ప్రవర్తించి యంధపరంపరచే విశ్వాసంబుసేసి తమంతన) యంధతమ
సంబునం బడుచునుండుదు రీఋషభునియవతారంబు [3]రజోవ్యాప్తు లగుపురుషుల
కు మోక్షమార్గంబు నుపదేశించుటకు నయ్యె నదియునుంగాక [4]సప్తసముద్రపరి
వృతంబు లగునీభూద్వీపవర్షంబులందలిజనంబులు దివ్యావతారప్రతిపాదకంబు
శుద్ధంబు నగునెవ్వనికృత్యంబులు గీర్తింతురు మఱియు నెవ్వనియంశంబున నతి
కీర్తిమంతుం డగుప్రియవ్రతుండు గలిగె నంను జగదాద్యుం డగుపురాణపురు
షుం డవతారంబు నొంది కర్మహేతుకంబు గానిమోక్షధర్మంబు దెలిపె వెండి
యు నెవ్వండు యోగమాయాసిద్ధుల నసద్భూతంబు లగుటం జేసి నిరసించె నట్టి
ఋషభునితోడం దత్సిద్ధికృతప్రయత్నులగునితరయోగీశ్వరులు మనోరథంబున
నైన నెట్లు సరియగుదు రిట్లు సకలవేదలోకదేవబ్రాహ్మణులకు గోవులకుం బరమ
గురుండు భగవంతుండు నగుఋషభునిచరిత్రం బెవ్వరు వినిన దుశ్చరితంబులు
దొలంగు మంగళంబులు సిద్ధించు మిక్కిలి శ్రద్ధతో నెవ్వండు విన్నను వినిపించినను
హరిభక్తి దృఢంబగు నట్టిహరిభక్తితాత్పర్యమునం (బెద్దలు భాగవతులగుటం జేసి
సంప్రాప్తసర్వపురుషార్థులగుచు వివిధవృజినహేతుకం బగు) సంసారతాపంబును
బాసి [5]యవిరతంబుఁ దద్భక్తియోగామృతస్నానంబు సేసి పరమపురుషార్థం బ
యినమోక్షంబును జెందుదు రని సప్తద్వీపంబులవారు నేఁడునుం గొనియాడు
చుండుదురు. 89

ఆ. యాదవులకు మీకు నత్యంతికులగుచు, వైనకృష్ణుఁ [6]డెచట నైనఁ గలఁడు
కొలుచువారి కెల్ల సులభుఁ డై మోక్షంబు, నిచ్చుఁ జింతసేయ నేల నీకు. 90

---

1 నధర్మలక్షణంబులం గలిగి కలియుగ. 2 దంధపరంపరను దమతమ. 3 బ్రాహ్మణక్షత్రియు
లకు మోక్ష. 4 నతనియంశంబున సప్తద్వీపములందుఁ బ్రియవ్రతునియంశంబునకు సరిచెప్ప నలవి
గా దేవంశంబున శ్రీహరి యవతరించి మహాయోగధర్మప్రకాశంబు సేసె నాఋషభునిచరితంబు మ
నోరథంబున నైనఁ బొందలే రతండు యోగమాయను నిరసించి మాయాకల్పితసకలసిద్ధుల నసత్యంబు
గాఁ దలఁచె నిట్లు సర్వలోకపూజ్యు లైనదేవబ్రాహ్మణులకు. 5 హరికథామృతపానంబున నిర్వృతు
లై పరమపురుషార్థం బైనమోక్షంబు నపేక్షింప రని సప్తద్వీప —ఇట 'మోక్షంబు నపేక్షింప' ర
నుటకు 'తయైవ నిర్వృత్యా పరమా హ్యపవర్గ మాత్యంతికం పరమపురుషార్థ మపి నోపవాద్రియన్తే'
అని మూలము. 6 డెక్కడైనఁ.

సీ. నిత్యానుభూతి మా[1]నిజరూపలాభని,వృత్తమై తగుమహాతృష్ణ గలిగి
యతులితవిపులమాయారచితం బైన,లాభంబునకుఁ దగుకలంబు లేని
మతి గల్గి లోకుల కతివేడ్కఁ గరుణించి, యభయదానం బిచ్చి యందఱ కిల
[2]నవ్యయం బై దివ్యమై మహానంద మై, యత్యంతసేవ్య మై యతుల మైన
తే. తనదులోకంబు సూపంగఁ దగినయట్టి
మోక్షమార్గంబు నెఱిఁగించి ముక్తదేహుఁ
డగుచుఁ దాదాత్మ్య మొందెఁ బ్రత్యక్షవిష్ణు
వైనఋషభుండు జనుల కద్భుతము గ. 91

భరతోపాఖ్యానము

మ. భరతుం డంత ధరాతలంబుఁ గడఁకం బాలించుచున్ ధారుణీ
శరచంద్రుం డగువిశ్వరూపునకు మున్ సంజాత యై యుండి ని
ర్భరకాంతిన్ విలసిల్లుపంచజని పేరం గల్గుకాంతామణిం
గర మర్థిన్ ధరఁ బెండ్లి యాడె శుభలగ్నంబందు భూవల్లభా. 92
వ. ఇట్లు (వివాహితుండై) పాంచజనివలన నహంకారంబునం బంచతన్మాత్ర
లు జనించినతెఱంగున సుమతి రాష్ట్రభృత్సుదర్శనావరణ ధూమ్రకేతువు లను
నేవురు పుత్త్రులం బుట్టించె నట మున్నజనాభం బనుపేరం బరఁగువర్షంబు
భరతుండు పాలించుకతంబున భారతవర్షంబు నాఁ బరఁగె నంత. 93
క. భరతుఁడు పూర్వజు లేలిన, కరణిని గర్మముల నెల్లఁ గైకొని ప్రజలన్
హరికృపఁ బొందుచు నేలెను, ధరణీసురవరులు వొగడ ధరణీనాథా. 94
సీ. భగవంతుఁ డగుజగద్భర్తను [3]నల్పంబులు, నధికంబు లైనపెక్కధ్వరముల
దర్శపూర్ణిమలచేఁ దగను జాతుర్మాస్య, [4]ముల నగ్నిహోత్రములవలనఁ గడఁకఁ
బశుసోమములచేతఁ బలుమాఱుఁ బూజించి, వేదోక్త మైనయావిమలకర్మ
ములఁగల్గుధర్మంబుఁ బురుషోత్తమార్పణం,బుగఁ జేయుచును మఖంబులనుమంత్ర
తే. ములను బలికెడునాదైవములను శ్రీశు
నవయవంబులు గాఁ[5]గ భూధవుఁడు ప్రేమ
ననుదినంబును బాయక ఘనతఁ దలఁచి
యఖిలరాజ్యానుసంధానుఁ డగుచు నుండె. 95
క. ఈరీతిఁ గర్మసిద్ధుల, నారయ నత్యంతశుద్ధ మగుచిత్తముతో
నారాచపట్టి భరతుఁడు, ధారుణిఁ బాలించె నధికధర్మాత్ముఁ డై. 95
వ. మఱియు నాభరతుండు శ్రీవత్సకౌస్తుభవనమాలాలంకృతుండును సుదర్శనా
ద్యాయుధోపలక్షితుండును నిజభక్తజనహృదయారవిందనివాసుండును బరమ

1 నిజరూపుచేత నివృత్త. 2 నవ్యయంబును మహానందకరంబును, దివ్యంబు నత్యంతసేవ్యమైన.
3 నిగణనాధికము లైనపెక్కుమఖములచేత. 4 లగ్నిహోత్రములచే నతిథిజనముఁ. 5 మనంబందు.

పురుషుండును నైన వాసుదేవునియందు నధికభక్తి ననుదినంబును జేయుచు నేఁబదిలక్షల వేలేండ్లు రాజ్యంబు సేసి [1]పితృపితామహాగతం బగు ధనంబును యథార్హంబుగఁ బుత్రులకుఁ బంచి యిచ్చి బహువిధసంపదలు గలగృహంబును బాసి పులహాశ్రమంబున కరిగె నంత. 97

సీ. ఏయాశ్రమంబున నిందిరాధీశ్వరుఁ, డచ్చటివారల నాదరించి
ప్రత్యక్షమున వచ్చి పాయ కెప్పుడు నుండు, నట్టిరమ్యం బైన యాశ్రమమున
నిలిచి సాలగ్రామములు గల[2]గండకీ,నది యొందు నెంతయుఁ గదిసి యుండు
నచ్చోట నేకాకి యగుచును భరతుండు, బహువిధనవపుష్పపల్లవముల

తే. నతులతులసీదళంబుల నంబువులను, గందమూలాదిఫలములఁ గంజములను
ఘనత నర్పించి యిచ్చలుఁ దనివి లేక, సేవసేయుచు నుండె నా శ్రీశుఁ జేరి. 98

వ. దానంజేసి విగతవిషయాభిలాషుండై శమదమాదిగుణంబులు గలిగి యథేచ్ఛం జేసి యెడతెగక పరమపురుషునిపరిచర్యాభక్తిభరంబున శిథిలీకృతహృదయగ్రంథి గలిగి సంతోషాతిశయంబునం బులకితాంగుండును నానందబాష్పనిరుద్ధావలోకనయనుండు నగుచు నిజస్వామి యైన హరి(చరణారవిందానుధ్యాన)(పరిచిత)భక్తియోగంబునం బరమానందగంభీరహృదయం బను నమృతకాసారంబున నిమగ్నుం డగుచుఁ దా నపుడు పూజించుపూజ నెఱుంగక యుల్లభగవద్వ్రతంబు ధరియించి నిత్యస్నానపిశంగవర్ణంబులైన కుటిలకపిశవర్ణజటాకలాపంబులు గలిగి సూర్యమండలాంతర్గతుం డయిన పరమేశ్వరుని హిరణ్మయపురుషునింగాఁ దలంచుచు నిట్లనియె. 99

సీ. కర్మఫలంబులఁ [3]గడఁక నిచ్చుచు మనో, వ్యాపారమున నిట్టి యఖిలలోక
ములఁ జేసి యాలోకములకు నంతర్యామి, యగుచుఁ బ్రవేశించి యంతమీఁద
నానందరూప మైనట్టి బ్రహ్మముఁ గోరు, చున్న జీవుఁ డనయం బున్నయోగ
శక్తిచేఁ దగ ననిశంబుఁ బాలనసేయుచుండి యంతటను మార్తాండమధ్య

ఆ. వర్తి యగుచు నిట్లు[4]వఱలుచు జగముల,యందు నుండి ప్రకృతిఁ బొంద కంత
నతులదివ్యమూర్తి యైనయానందరూ. పమును శరణ మొందె భరతవిభుఁడు.

వ. అంత నాభరతుం డొక్కనాఁ[5]డా మహానదిం గృతాభిషేకుం డయి ముహూర్తత్రయం బంతర్జలంబులందుఁ బ్రణవోచ్చారణంబు సేయుచుండు సమయంబున నిర్భరగర్భిణి యగు నొక్కహరిణి జలార్థిని యై యొంటి జలాశయసమీపంబునకు వచ్చి జలపానంబు సేయు నెడ నాసమీపంబున మృగపతి గర్జించి లోకభయంకరంబుగ నాదంబు సేయ నాహరిణి స్వభావంబున భీత యగుటం జేసి బెగ్గడిలి

1 సామ్రాజ్యంబు పుత్రులకుం. 2 చక్రతీర్థంబుఁ జేయును బవిత్రంబుగాఁగ' వ్రా. ప్ర.
3 గడుసమర్పణ. 4 వ్యాగ్రూపమున నరు, లందు నుండి. 5 డాచక్రతీర్థంబునం.

(హరివిలోకనవ్యాకులచిత్తయై) దగ్గఱ నుఱిమి గర్జనంబునకు [1]వెఱఁగి యుపగతతృష యగుచు నది నుల్లంఘించు నెడ నధికభయంబునం జేసి యాగర్భంబు యోనిద్వారంబున గళితంబై జలంబులం బడియె నాహరిణి(యుల్లంఘనాదిభయంబునం జేసి) తత్తీరంబున (నుండు గిరిదరిం బడి) శరీరంబుఁ బాసె నంత నాహరిణపోతంబు జలంబులం దేలుచున్న భరతుండు గను విచ్చి చూచి కరుణార్ద్రచిత్తుండై (మృతజనని యగు నా)హరిణపోతంబును దా నాశ్రమంబునకుం గొనిపోయి మిక్కిలి ప్రీతి సేసి యుపలాలనంబు సేయుచుండఁ బోషణపాలనప్రీణనలాలనానుధ్యానంబుల భరతునకు నాత్మనియమంబులైన యమష్టాంగయోగంబులును [2]బరమపురుషపూజాపరిచర్యాదులు నొక్కొక్కటిగఁ గ్రమక్రమంబునం గొన్నిదినంబులకు సమస్తంబును నుత్సన్నం బయ్యె నంత. 101

క. ఘనతపము చలము మొదలుగ నును భరతుం డెఱుఁగ కాత్మయోగంబునఁ జ
య్యనఁ బాసె హరిణపోతముఁ, దనమదిలోఁ బ్రీతిఁ జేసి తప్పక కనుచున్. 102

ఉ. అక్కట తల్లిఁ బాసి హరిణార్భక మీపులు లేమిఁ జేసి నే
నిక్కను పేక యున్న నిటఁ దెచ్చితి నాదట నీమృగార్భకం
బెక్కుడు ప్రేమ సేసి చరియించుచు నున్నది నాదుసన్నిధిన్
మక్కువ చేసి నీవిఁ గడు నమ్మలలం దగఁ బ్రోతు నెంతయున్. 103

క. శరణని వచ్చినజంతువుఁ, గరుణం గను విచ్చి చూచి గాంచినఁ బుణ్యం
బరయఁగ నధికం బని ము, న్నెఱిఁగించిరి సన్మునీంద్రు లెల్లం బ్రేమన్. 104

వ. అని యిట్లు హరిణపోతంబుం దనయాశ్రమంబున [3]బత్త్యాసక్తం జేసి యాహరిణంబు నాటనుండి సమిత్కుశకుసుమఫలపలాశమూలోదకాహరణదేవపూజాజపాదుల యెడఁ దనయొద్దన యునిచికొనుచు వృకసాలావృకాదిక్రూరమృగంబులవలని భయంబున వనంబుల వెనువెంటం దిరుగుచు (నధికప్రణయభరితహృదయుం డగుచు నతిస్నేహంబునం జేసి కొంతసేపు స్కంధంబుల వహించుచు మఱి కొంతతడవు నురంబున నుత్సంగంబున నునిచికొని లాలించుచు సంతసంబు నొందు మఱియు నాభరతుండు నిత్యనైమిత్తికాదిక్రియాకలాపంబు నిర్వర్తించు నెడ నంత నంత లేచి హరిణకుణకంబుఁ జూచుచుఁ గించిత్స్వస్థహృదయుం డై దాని నాశీఃపరంపరల నభినందించుచుఁ జుంబనాదులం బ్రీతి సేయుచు) నతిమోహంబునం బెంచుచుండు నెడ. 105

చ. [4]గుఱుపులువాఱి బిట్టులికి క్రొమ్ములఁ జిమ్ముచు నంత నంత డ
గ్గఱుచును గాలు ద్రవ్వుచు నఖంబుల గీఱుచు గాసి సేయుచు
న్నొఱగుచు ధారుణీశ్వరుని యూరువులన్ శయనించి యంతలో

---

1 వెగసిపడిన గర్భంబు స్రవించి జలం. 2 జలనంబు నొంచె నంత' వ్రా. ప్ర. 3 కుం గొని చని స్నానసమి. 4 ఇది యచ్చుప్రతుల లేదు.

నఱకడ మెక్కుచుం బొదలి యాడుచు నాహరిణంబు లీలతోన్. 106

తే. గరిమ నీగతి మెల్లనక్కెరలు వొడిచి, చెలఁగి యాడంగ భరతుండు చిత్తమందు
సంతసిల్లుచునుండె నాశ్రమముఁ బాసి, హరిణడింభక మంతలో నుఱికి చనియె.

వ. భరతుం డంతం దన మృగశాబకంబు గానంబడమికి వ్యాకులితచిత్తుం డగుచు నష్టధనుండునుంబోలె నతిదీనుండై కరుణతోడం గూడి తద్విరహవిహ్వలమతియై దానిన తలంచుచు నతిశోకంబుతో మనంబున దుఃఖించి యిట్లనియె. 107

తే. హరిణపోతంబ నీకు వనాంతమందుఁ
గ్రూరమృగబాధ లేకుండఁ గోరుచుండఁ
దలఁగి పోయితె యనుచుఁ జిత్తంబునందు
రాజవృషభుండు భరతుఁ డారాట మందె. 108

తే. తల్లి చచ్చినహరిణపోతంబు వచ్చి, పుణహీనుండ నగునన్నుఁ బొంది పాసె
నేమి సేయుదు నే నింక నెట్లు గందుఁ, జేరి యే రీతిఁ గాంచి రక్షించుకొందు.

క. కట్టా యీయాశ్రమమునఁ, బుట్టినతృణవల్లి మేసి పొదలినహరిణం
బిట్టట్టుఁ దిరుగుచుండఁగఁ, బట్టి మృగేంద్రుండు గొట్టి బాధించెనొకో. 110

వ. ఇట్లు భరతుండు హరిణకుశలక్షేమంబు గోరుచు నెప్పుడు వచ్చి నన్ను సంతోషపఱచు నానాప్రకారంబులైన తనగతులచేత నన్ను నెప్పు డానందంబు నొందించు ధ్యానసమాధి నున్నప్పుడు నన్నుఁ గొమ్ముల గోఁకుచు నుండు నట్టివినోదంబు లెప్పుడు గనుఁగొందు దేవపూజాద్రవ్యంబులు ద్రొక్కి మూర్కొనినం గోపించి చూచినం గుమారుండునుంబోలె దూరంబున కరిగి నిలిచి మరల నేఁ బిలిచిన వెనుక నిలిచి యుండు నిట్టి మెలఁకువస్వభావంబులు గలుగుట యెట్లు లీభూదేవి యెంతతపంబు చేసినదియో యీహరిణపాదస్పర్శంబులం బవిత్రయైనభూమి స్వర్గాపవర్గకాములైన మునులకు యజ్ఞార్హ యగు నట్టిహరిణపోతంబు నెట్లు గనుఁగొందు నదియునుం గాక భగవంతుం డగుచంద్రుండు [1]మృగపతిభయంబున మృతజననియు స్వాశ్రమపరిభ్రష్టంబు నైన మృగశాబకంబును గొనిపోయి పెంచుచున్నవాఁడో మున్ను పుత్రవియోగతాపంబునం జంద్రకిరణంబులం బాపుదు నిపుడు హరిణపోతంబు దనశరీరస్పర్శంబు జేసి కళానిధికిరణంబులకన్న నధికం బగుచుం బుత్రవియోగతాపంబు నివర్తింపం జేసె నను చుం బెక్కుభంగుల హరిణనిమిత్తంబులైన మనోరథంబులచేతం బూర్వకర్మవశంబున యోగభ్రష్టుం డగుభరతుండు [2]భగవదారాధనంబువలన విభ్రంశితుం డగుచు నితరజాతిం బుట్టినహరిణపోతంబుమీఁది మోహం బగ్గలం బగుచుండ నుండె నని పలికి శుకయోగీంద్రుండు మఱియు నిట్లనియె. 111

సీ. జననాథ మున్ను మోక్షవిరోధ మని పాయఁ, గారానిపుత్త్రాదికంబు నెల్లఁ

---

1 'తనయాశ్రమంబునకుం గొనిపోయి. 2 హరిసేవం బాసి యితరజాతిం.

బాసి తపస్వి యై ǂ భరతుండు హరిణశా,బకపోషణంబునఁ ǂ బాలనముఁ
సటులాలన ప్రీణ ǂ నానుషంగంబుల, మూషికబిల మతి ǂ రోషమునను
సర్పంబు సొచ్చిన ǂ చందంబునను యోగ,విఘ్నంబు మిక్కిలి ǂ విస్తరిల్లెఁ
ఆ. గాన యెంతవాని ǂ కైనను గాలంబు, గడవ రామి నిక్కు ǂ గాక పోదు
పరమమునుల కైనఁ ǂ బాయవు కర్మంబు, లోరు లనఁగ నెంత ǂ నరవరేణ్య.

వ. ఇట్లు భరతుండు మృగవియోగతాపంబు నొందుచుండు నెడ నామృగశా
కంబు ననుదెంచిన సంతసిల్లుచుండె నంత నొక్కనాఁడు.

మ. భరతుం డుల్లసదంత్యకాలమున వేసం ǂ బ్రాణింపఁగా నప్పుడా
హరిణంబుం గనుభక్తిఁ [1]బుద్ధిగతి నత్యాసక్తి వీక్షింప నా
హరిణంబుం దనయాత్మలో నిలిపి దేహం బంతటం బాసి తా
హరిణీగర్భమునన్ జనించి హరిణం ǂ బై యొప్పెఁ బూర్వస్మృతిన్

వ. ఇట్లు భరతుండు హరిణీగర్భంబునం బుట్టియు భగవదారా
ధనమ్మృగత్వకారణంబుఁ దెలిసి కడుఁ దాపంబు నొందుచు ని

ఉ. రాజులు ప్రస్తుతింప సుర ǂ రాజసమానుఁడ నై తనూజులన్
రాజులఁ జేసి తాపసులు ǂ రాజఋషిం బ్రకటించుచుం బల్కఁగా
దేజము నొంది యీహరిణ ǂ దేహమునం దలిఁ బ్రీతిఁ జేసి నా
యోజ [2]చెడంగ నేఁ జెడితి ǂ యోగిజనంబులలోన బేల నై.

వ. ఇట్లు శ్రీహరి[3]శ్రవణమననసంకీర్తనారాధనానుసరణాభియోగం
శూన్యసకలయామం బగుకాలంబు గలనాఁడు పరిణామతిస్మరింపం
యోగవిఘ్నంబు ప్రాప్తం బయ్యె మోక్షదూరుండ నైతి నని (విగూఢుం
డగుచుఁ) దల్లిం బాసి క్రమ్మఱ (నుపశమశీల)మునిగణసేవితం బగు భ
క్షేత్రం బైన కాల (తరునిబిడతమ) గ్రామపర్వతసమీపపుల స్త్యపులహాశ్రమం
బులకుం (గాలంజరపర్వతంబునకుఁ) జనుదెంచి యందు మృగత్వావసానంబు
గోరుచు (సంగంబు విడిచి యేకాకి యగుచు) శుష్కపర్ణతృణవీరుదాహారుం డై
(మృగత్వనిమిత్తం బగునాసది)తీర్థంబునందు (నవసానంబు గోరుచుఁ దత్తీర్థోదక
క్లిన్నం బగుచు నుండు)శరీరంబు విడిచె నని శుకయోగీంద్రుండు పరీక్షిన్నరేం
ద్రునకు వినిపించి మఱియు నిట్లనియె. 117

భరతుండు హరిణత్వంబు విడచి బ్రాహ్మణుం డై జనించుట.

సీ. హరిణదేహముఁ బాసి ǂ యంత నాంగిరసా,న్వయుఁడు పవిత్రుఁడు ǂ వంశకరుఁడు
శమదమఘనతపః ǂ స్స్వాధ్యాయనిరతుండు, గుణగరిష్ఠుఁడు నీతి ǂ కోవిదుండు
నైనబ్రాహ్మణునకు ǂ నాత్మజుం డై పుట్టి, సంగంబువలనను ǂ జకితుఁ డగుచుఁ

---

1 'బుద్ధిగతి న్నాలించి వీక్షించుచున్. 2. సెడుండితిన్ ధరను' వ్రా. ప్ర. 3 'యారాధనానుస్మరణయోగంబులఁజేసి యెల్లకాలంబునుం గలనాఁడు.

కర్మబంధంబుల ఖండింపఁ జాలునీశ్వరుని నచ్యుతు నజు శ్రవణమనన [నిక
తే. ములను హరిచరణధ్యానములను విఘ్న, భయమునను జేసి మనమందుఁ బాయ
నిలిపి సంస్తుతి సేయుచు నిలిచియుండె, భరితయశుఁడైన భరతుండు పార్థివేంద్ర.
వ. ఇట్లాంగిరసుండు ప్రథమభార్యయందుఁ బుత్రనవకంబును గనిష్ఠభార్యయందు
స్త్రీపురుషుల నిద్దఱను గలుగంజేసిన నందుఁ బురుషుండు పరమభాగవతుండును
రాజర్షిప్రవరుండును నుత్సృష్టమృగశరీరుండునుం జరమశరీరంబునం బ్రాప్తవి
ప్రశరీరుండును నగుభరతుం డయ్యె నతం డజన్మంబున నన్యజనసంగంబు జన్మ
పరలకుఁ గారణం బని యత్యంతభయంబు నొంది కర్మబంధవిధ్వంసనశ్రవణ
మల శ్రీహరియనుగ్రహంబునం బూర్వజన్మపరంపరల సంస్మరించుచుఁ
ంబు నున్మత్తజడాంధబధిరరూపంబుల లోకులకుం జూపుచుండె నంత.
సుండు నాత్మజుని వాత్సల్యంబునం బెంచుచుం
ఖా గృహ్యకర్మములచేతఁ సంస్కృతుం జేసి పా
బున నిచ్చలుం గడఁక శౌచాచారముల్ సెప్పినన్
భాగవతుం డసమ్మతిని దత్కర్మంబులం గైకొనన్. 120
ణకుమారుండు గర్మంబులయందు నిచ్ఛ లేక యుండియును బిత్రా
ర్బంధంబునం (బితృసన్నిధియందె యసమీచీనంబుగా వ్యాహృతిప్రణవ
తం బగునట్లు) గాయత్రీమంత్రోపదేశంబు నొంది [4]చైత్రాదిచతుర్మాసం
సమవేతంబుగ వేదంబుల నధ్యయనంబు సేయుచుండె జనకుం డాత్మజుని
రంబుచే శిక్షింప వలయు ననులోకాచారంబు ననువర్తించి (యాత్మ
ుం డగునాత్మజునందు నభినివేశితచిత్తుం డగుచు శౌచాచమనాధ్యయన
వ్రతనియమగుర్వనలశుశ్రూషణాదికంబు లనభియుక్తంబు లయినం బుత్రుని
చే నొనరింపించుచు నప్రాప్తమనోరథుం డయ్యె నంత). 121
క. ఈరీతిని గొడుకున కాచారంబులు గఱపి చింత సద్గృహము నసం
సారి యగుచుండి విప్రుఁడు, బోరన దేహంబుఁ బాసి పోయెనమీఁదన్. 122
ఆ. తల్లి తండ్రితోడఁ దా నగ్నిఁ జొచ్చిన, సతినిమహిమ లెఱుఁగ కంతిలోన
సవతితల్లికొడుకు లవినీతు లగుచును, శాస్త్రవిద్య లతనిఁ జదువనీక. 123
వ. ఇట్లు బ్రాహ్మణకుమారుని సవతితల్లికొడుకులు వేదవిద్యలవలనం బాపి గృహక
ర్మంబుల నతని నియమించిన. 124
క. ధరణీసురోత్తముఁడు దా, నరుదుగఁ దమవారు సెప్పినవి యెల్లను నే
మఱ కందుఁ బ్రీతి సేయక, నిరతము గృహకర్మ మెల్ల నెఱపుచు నుండెన్. 125
వ. ఇట్లు గృహకర్మప్రవర్తనుం డగుచు (నుండ మూఢు లగుద్విపాత్పశువులచే

1 'డౌటను విప్రుఁ డాతనిని వాత్స. 2 గాఁ జపులాదికర్మములచేతం బ్రీతిఁ బుట్టించి. 3 డావి
ప్రసుతుండు గైకొనియె సత్కర్మంబులన్ భూవరా' 4 యనుష్ఠాతయై యధ్యయ. వ్రా. ప్ర.

నున్మత్త జడ బధిర యుని (మూకాయమానుం డగునపుడు తదనురూపంబు
లగు సంభాషణంబుల నొనర్చుచుఁ బరేచ్ఛాయదృచ్ఛలం జేసి విష్టివేతనయాచ్ఞా
దులవలన నియుక్తకర్మంబులం బ్రవర్తించుచు.) 126

తే. అతులమృష్టాన్న మైన శుష్కాన్న మైన
నెద్ది వెట్టిన జిహ్వకు హితవు గాన
తలఁచి భక్షించుఁ గాకొంచుఁ దలఁచి మిగులఁ
బ్రీతి సేయఁడు రుచులందుఁ బెంపుతోడ. 127

వ. మఱియు నావిప్రుం డాత్మ నిత్యానందసుఖలాభంబు గలిగి యిహసుఖదుఃఖంబుల
యందు దేహాభిమానంబు సేయక శీతోష్ణవాతవర్షాతపంబులకు నోడి పైచీర
గప్పక వృషభంబునుంబోలెఁ (బీనుండును గరినాంగుండును నగుచు) స్థండిలశాయి
యై [1]రజఃపటలంబునం గప్పంబడినదివ్యమాణిక్యంబునుంబోలె ననభివ్యక్తబ్ర
హ్మవర్చసుం డై మలినాంబరపరివీతకటితటుండును నతిమలినయజ్ఞోపవీతుండును నగు
టం జేసి యజ్ఞజనంబు లతండు బ్రాహ్మణాభాసుండు మందుండు నని పలుక సంచ
రించుచు (నొండెం గర్మమూలంబునం బరులవలన నాహారంబు గొనునపుడు) దమ
వారును నియమించినవ్యవసాయకర్మంబునందు [2]క్షేత్రవిహితసమవిషమన్యూ
నాధికంబుల నెఱుంగక ప్రవర్తిల్లుచు నూఁక తవుడు తెలికపిండి పొట్టు మాఁడు
ద్రబ్బెడ యాదిగాఁ గల ద్రవ్యంబులయందు నరుచి సేయక యమృతసమానం
బుగా భక్షించుచుం జేనికావలి యుండు నెడ నొక్కనాఁడు. 128

—✿ వృషలరాజభృత్యులు కాళిబలికి భరతునిఁ గొంపోవుట. ✿—

క. పురిలోన వృషలపతి దా, నరుదుగ సంతానకాముఁ డై వేడుకతోఁ
బురుషుం డగుపశువుఁ గాళికిఁ, దఱుముక గొనిపోవఁ బశువు దలఁగిన భృత్యుల్.

ఆ. అరసి కాన లేక యారాత్రి వీరాసనమునఁ జేనికాపు విమలబుద్ధి
నున్న విప్రయోగి నొయ్యన పొడగాంచి, పశువు మంచి దనుచుఁ బట్టి రతని.

క. ఆరీతిని భూసురవరు, నారయ నాకాళికాగృహమునకు భృత్యుల్
బోరనఁ గొనిచని సల్పిరి. చారుతరాభ్యంజనాదిసంస్కారంబుల్. 131

వ. ఇట్లభ్యంజనాదికృత్యంబులు దీర్చి నూతనవసనంబు గట్ట నిచ్చి గంధపుష్పాభ
రణాక్షతాలంకృతునిం జేసి మృష్టాన్నంబులు భుజియింపం బెట్టి ధూపదీప(మాల్య
లాజకిసలయాంకురఫలోపహారా)దులు సమర్పించి పంచమహావాద్యఘోషంబుల
తోడ నాపురుషపశువుం గాళికాదేవిసమ్ముఖంబున నాసీనుం గావించి రావృషల
పతి పురుషపశురక్తంబున భద్రకాళి సంతోషపెట్టం దలంచి కాళికామం

1 రజోనికరంబునఁ గప్పంబడినవాణియుంబోలె బ్రహ్మవిద్య గలిగి సర్వజనంబు లితండు నష్ట బ్రహ్మణ్యుండు మందుం డని పలుక. 2. వైషమ్యపక్షపాతంబు లెఱుంగక,

త్రాభిమంత్రితంబు (నతికరాళంబు) నైననఖడ్గం బంది (నిజాభీష్టసిద్ధికి) హింసింపం దలంచిన. 132

సీ. సర్వభూతములకు [1]సఖుఁడును బ్రహ్మభూతాత్ముఁడు నిర్వైరుఁడు నగు బ్రహ్మ సుతుని తేజం బంతఁ జూడ దుస్సహ మైన, భయ మంది వడఁకుచు భద్రకాళి క్రోధంబు మున్నాడఁగా నంత హుంకారంబు, నలువుచు నట్టహాసంబు సేసి పాపాత్మలును దాష్ట్యపరులును రాజస, తామసకర్మసంగతాను లగుచు

తే. విప్రవరు నెల్ల హింసించు వృషలపతిని, భృత్యవర్గంబుఁ దోడ్తోడఁ బృథ్విఁ గూల్చి యపుడు వృషలాధిపునిశిరమంది లీలఁ, బాడి యాడుచు నందంద క్రీడసలిపె.

క. ధరలోన నెవ్వ రేనియు, ధరణీసురవరుల కెగ్గు దలఁచిర యేనిన్ నరయఁగఁ దార చెడుదురు, హరి ధరణీసురవరేణ్యులం దుండుటచేన్. 134

వ. మఱియును. 135

ఉ. అచ్చట విప్రసూనుఁడు భయంబును గొంక యించుక లేక చంపఁగా వచ్చిన నామె యుండఁ గరవాలముఁ జేతను గేలియుండుఁ దా నచ్యుతధ్యానము మది హృదయంబునఁ బ్రస్ఫుటమౌచు నెంతయుం మచ్చికతోడ నిల్పి యనుమానము నొందక యుండె నెంతయున్. 136

వ. మఱియు నావిప్రసింహము చండికాగ్రహంబు వెలువడి క్రమ్మఱం జని కావలి యుండు నెడ. 137

సీ. అంతటఁ గొన్నాళ్ళకు యఖిలభూపాలనము సేయు సింధుసౌవీరపతి, నిక్షుమతీతీరమున నున్న కపిలమహామునిఁ గాంచి తత్త్వ విజ్ఞాన మెఱిఁగెడు వేడ్కతో నరిగి, కాంక్షఁ బరిగణము చేసి యరుగుచుండ నాలోన నాశిబికకు[2]కావళ్లు లేకుండ నా పుణ్యవిప్రునిఁ గాంచి తెచ్చి

తే. శిబిక మోపింత మీతనిచేత ననుచుఁ, బట్టి మూఁపునఁ బల్లకిఁ బెట్టి మోవు మనుచు మోపించువారిఁ ధర్మరాముఁ డతఁడు, శిబిక మూఁపున నిడి యుండుఁ గిలి లేక.

క. తనమనసుకోలఁది నెప్పుడు, మునుకొని యట్ల ప్రయత్నము నడవఁగ నా జనపతి విమ్మోన్నతి మై, చనుట రెట్టిఁగి శిబిక మోచుజనులకు నిట్లనెన్.

ఆ. మీరు లిప్పుడిచటఁ జేరి మిక్కిలి ప్రయత్నంబుతోడఁ దగిలి నడచుచుండ విషమ మగుచు గమనవేగంబు నను బాధఁ, బెట్టుచున్న దనిన బెస్త లనిరి.

వ. దేవా యీవిషమగమనంబు మావలన నైనది గాదు [3]నీతోరీయవాహకుండు సుఖగమనంబు గా [4]నడవ నేరండు వీనితోడ మేము నడవ నేర మనిన రహూగణుం డనునారాజు (పాసితవృద్ధజనుం డైనను బలాత్కారంబునం బుట్టినకోపంబునం) గోపించి విమర్శ దప్పి నీఱు గప్పినవిస్ఫులింగంబో లె నెఱుంగ రాని బ్రహ్మతేజంబు

---

1 'సముఁడు నెచ్చెలియును, నాబ్రహ్మఋషిసుతుం డైనవిప్ర. 2 కారోహకులు చేనికాపున్న. 3 దీవింతవాఁడు. 4 నడవం డనిన నారాజు' వ్రా. ప్ర.

గలబ్రాహ్మణునికిం గంటకంబుగా నిష్ఠురవాక్యంబుల నిట్లనియె. 141

చ. అలసితి వెంతయున్ ముసలి వాఁకట డస్సితి ¹వెన్ను మిక్కిలిం
బలుచని యున్న నీశిబిక భారము దూరము మోచి తేగవిక్
నిలిచెద వంచు భూవరుఁడు నిష్ఠురముల్ దగఁ బల్క నా యెడం
బలుకక మోసె నా శిబిక బ్రాహ్మణవర్యుఁడు పార్థివేశ్వరా. 142

వ. అప్పుడా విప్రవరుండు దనకుం గడపటిశరీరం బగు కళేబరంబునందు నహంకారమమకారంబులం బొంద నీక మిథ్యాజ్ఞానరహితుండై బ్రహ్మ²భూతుం డై మౌనవ్రతంబున నా శిబిక మోచు చున్నవిషమగమనంబుఁ జూచి యతికుపితుం డగుచు నా భూవరుండు వెండియు నిట్లనియె. 143

సీ. ఓరిదుర్మద వినవోరి జీవన్మృత, నా యాజ్ఞఁ దప్పించి నడచె దీవు
సివక్రమార్గంబు విప్పియు విడిపించి, నడపింతు నిన్ను సన్మార్గమందు
బలి రాజగర్వాంధుఁ డగుచు గుణత్రయంబుల వృద్ధిఁ బొందిన భూవరుం డ
బద్ధప్రలాపముల్ వల్కుచుండఁ జూచి, శమదమాదులచేఁ బ్రశాంతుఁ డగుచు
తే. జగతి బ్రహ్మస్వరూపకుఁ డై సకలభూతములకు నత్యంతహితుఁ డైన భూసురుండు
యోగివర్యన వెలియు సేకన్నరాజు. నంత వీక్షించి యల్ల నిట్లనుచుఁ బలికె.

భరతుండు రహూగణునిమాటలకుఁ బ్రత్యుత్తరంబు నిచ్చుట.

వ. నరేంద్రా నీవు సెప్పినది సత్యంబు భారంబు శరీరంబునకే కాని నాకుం గలుగ నేర దైన స్థౌల్యకార్శ్యంబులు వ్యాధులు నాధులు క్షుత్తృష్ణలు నిచ్ఛావిరోధభయంబులు జరామరణంబులు రోషనిద్రాజాగరణంబులు నహంకారమమకారమదశోషణాదులును దేహంబుతోడన జనియించుం గాని నాకుం గలుగ నేరవు జీవన్మృతుండ నేను కా(దాద్యంతంబులు గలుగుటం జేసి)యుండుటయందును గలిగియుండు స్వామిభృత్యసంబంధంబులు విధికృతంబు లగుచు వ్యవహారంబులం జేసి శరీరంబులకుం గలుగుం గాని జీవునికి లేకయుండు నదియునుం గాక రాజాభిమానంబున నీవు నన్నాజ్ఞాపించెద వేనిం బ్రమత్తుండ వైన నీకుం బూర్వస్వభావం బెట్లుండె నట్లు గా³క యే నేమి సేయుదు నెఱింగింపు మున్మత్త(మూకాంధ)జడులుం బోలె సహజస్వభావంబునం బొందిన నాయందు నీశిక్ష యేమి లాభంబుఁ బొందింప నేర్చు నదియునుం గాక స్తబ్ధుండు మత్తుండు నైన నాకు నీశిక్ష వ్యర్థం బగు నని పలికి యుపశమశీలుం డైన మునివరుండు పూర్వకర్మశేషంబునం గల్గు భారవాహకత్వంబుం దలంగం ద్రోయుటకు భారంబు వహించి శిబిక మోచుచుం జనునెడ నారాజవల్లభుండు దత్త్వజ్ఞానాపేక్షితుం డై చనియెడివాఁ డగుటం దనహృదయగ్రంథివిమోచకంబులును బహుయోగగ్రంథసమ్మతంబులును నగుబ్రాహ్మణవాక్యంబులు విని యాశిబిక దిగ్గన డిగ్గ నుఱికి యావిప్రునికి

1 మేను, 2 స్వరూపము గలిగి, 3 నెఱింగించెద నున్మత్త' వ్రా. ప్ర.

సాష్టాంగదండప్రణామంబు లాచరించి సర్వగర్వవర్జితుం డై ముకుళితహస్తుం
డగుచు ని ట్లనియె. 145

సీ. ధరణీసురులలోనఁ దలఁప నెవ్వఁడవు నీ, వవధూతవేషి వై యవనియందు
నేమిటికై చరియింపంగ వచ్చి తి,చట నొక్కఁడవు నొంటి సనుట నేఁడు
ననుఁ గృతార్థునిఁ జేయ ననుకూలుఁడగుచున్న, యట్టియాకపిలమహామునీంద్రుఁ
డవొ నీమహత్త్వంబు దవిలి విచారింప, నెఱుఁగక చేసితిఁ గరుణఁ జూడు
తే. తప్పు సైరింపు నే యమదండమునకు, హరునిశూలంబునకును వజ్రాయుధమున
కనలచంద్రార్కధనదశస్త్రాస్త్రములకు, వెఱవ విప్రుని కే మది వెఱచినట్లు.

వ. మఱియు నిస్సంగుండ వయి జడుండునుంబోలె నిగూఢవిజ్ఞానంబు గలిగి చరి
యించుచు నున్నవాఁడవు నీవచనంబులు యోగశాస్త్రసమానంబు లై వాఙ్మ
నసంబులకు నభేద్యంబు లయి యున్న వే (నవిష్ణుకళావతీర్ణుండు సాక్షాద్ధరియు
నగు)కపిలమహామునివలన బ్రహ్మవిద్య దెలియం గోరి చను చున్నవాఁడ నీవు
లోకనిరీక్షణార్థం బవ్యక్తలింగుండ వై చరియించుచున్నకపిలమహామునీంద్రుం
డవు గాఁ బోలుదువు మందుం డైనగృహస్థుండు యోగీశ్వరచరిత్రంబు లెట్లు
లెఱుంగ నేర్చుఁ గర్మవశంబున దృష్టంబై భ్రాంతి వహించుచు (నడచుచు)నున్న
యీయాశ్రమంబు నాకు(నుంబోలె) [1]నీకు నగు నని తోఁచుచున్న దది యె ట్లనిన
ఘటంబు లేక జలంబు దేరాని తెఱంగున లేనివి గలుగ నేరవు గావునం బ్రమాణ
మూలం బయినలోకవ్యవహారంబు సత్పథంబున సమ్మతం బై యుండుటం జేసి
నీ వాడువాక్యంబులు నాకు సమ్మతంబు గా నేర వని సింధుదేశాధీశ్వరుండు విని
పించిన నావిప్రుండు లోకవ్యవహారంబునకు నిత్యత్వం [2]బాపాధికం బగుం గాని
నిత్యంబు గా నేర దని దృష్టాంతనిదర్శనంబు గా ని ట్లనియె. 147

సీ. పావకశిఖలచే భాండంబు దాఁ దప్త, మగుఁ దప్తఘటముచే నందు నున్న
జలము తపించు నాజలముచేఁ దండులం,బులు తప్త మొంది యప్పుడు విశిష్ట
మైనయన్నం బగు నాచందమునను దా, దేహేంద్రియంబులఁ దెలివితోడ
నాశ్రయించుక యున్నయట్టిజీవునకు దే,హంబునఁ బ్రాణేంద్రియాదికమున
ఆ. జరుగు చుండు నిట్లు సంసారఘటశిక్ష, రక్షకుండు నయినరాజు దుష్ట
కర్మములకుఁ బాసి కంజాక్షపదసేవఁ, జేసె నేని భవముఁ జెంద కుండు. 148

ఆ. అనుచు ధారుణీసురాత్మజుఁ డీరీతిఁ, బలుకుటయును రాజు పరిణమించి
వినయవాక్యములను వినుతించి క్రమ్మఱఁ, బుణ్యుఁ డైనసింధుభూవరుండు.

వ. మహాత్మా నేను రాజ ననియెడియభిమానమదాంధుండ నై మహాత్ములం దిరస్క
రించిననన్నుఁ గరుణింపుము నీ వార్తబంధుండవు నీకృపాదృష్టిం జేసి మహాత్ముల
నవమానంబు సేసినదురితంబువలన విముక్తుండ నయ్యెద విశ్వసుహృత్త వైన

1 'నీయది యని తోఁచు. 2 బారోపితం బగుం' వ్రా. ప్ర.

నీకుం గోపంబు గలుగనేర దసమర్థు లయినమాబోఁటివారలు మహాజనావమానంబున శీఘ్రంబ నశింతురు గావున నీవు కృపాదృష్టి వయి నన్ను మన్నింపు మనిన నావిప్రుం డి ట్లనియె. 150

క. కడు వేడ్క నీ వవిద్వాం,సుఁడ వై యుండియును మిగులఁ జోద్యము విద్వాం
సుఁడుఁబోలెను బలికెద వి,స్పుడు మే లన వచ్చుఁ గొంత పురుషులలోనన్.

ఆ. పరఁగఁ బెద్ద లీప్రపంచ మంతయుఁ దథ్య, మనరు నీవు తథ్య మనుచుఁ బలికి
తెల్లు గాన నిన్ను నధికుండ వని పల్క, రాదు నాకుఁ జూడ రాజచంద్ర.152

సీ. యజ్ఞాదికములందు నామ్నాయములయందుఁ, దఱుచుగాఁ దత్త్వవాదంబు లేదు
స్వప్నంబునందుల సౌఖ్య మాకారంబు, నందుల నిత్య మై యంత లేని
యట్టిచందమున వేదాంతవాక్యంబులు, తత్త్వంబు నెఱిఁగించి తలఁగుఁ గాని
నిత్యంబు లై యుండ నేరవు పురుషుని,చిత్తంబు గుణములఁ జెంది యెంత

తే. కాల మునుమ మఱి యంతకాలమందు, నరయ విజ్ఞానకర్మేంద్రియములచేత
మరగి ధర్మంబులను నధర్మంబులట్లు, నగిలి పుట్టించుచుండు నత్యంతమహిమ.

వ. మఱియు ధర్మాధర్మవాసనాయుక్తంబు విషయానురక్తంబు నైనచిత్తంబు గుణప్రవాహంబులచేత వికారంబు నొంది దేవతిర్యఙ్మనుష్యరూపంబు లయినదేహంబులం బుట్టించుచుఁ గాలప్రాప్తంబు లైనసుఖదుఃఖతదుభయఫలంబుల ననుభవించుచు ననవరతంబు జీవునికిం బ్రత్యక్షం బగుచు స్థూలసూక్ష్మరూపంబుల నుండు స్వాంతంబు గుణరహితం బైన ముక్తకారణం బగు ఘృతవర్తులు గలదీపంబు సధూమశిఖలం బుట్టించు ఘృతవర్తులు నాశంబు నొందిన స్వరూపంబుఁ బొందు నీతెఱంగున మనంబు గుణకర్మానుబంధం బైన నిజన్మాదులం బుట్టించు గుణకర్మంబులం బాసె నేనిం బరతత్త్వంబు నొందు జ్ఞానేంద్రియంబు లేనును విషయంబులమీఁదఁ దోఁచు బుద్ధు లేనును నభిమానంబును ననునేకాదశవృత్తులం గూడినమనంబు జీవునికి నసంఖ్యంబు లయినజన్మంబులఁ బొందించు మనోవృత్తుల నతిక్రమించిన జీవుండు పరంజ్యోతి యైననారాయణస్వరూపంబుగా నెఱుంగుము స్థావరజంగమంబు లయినజీవులకుం బవనుండు ప్రాణం బై యున్నచందంబున నీశ్వరుండు సర్వభూతాంతర్యామి యగుచు జీవాత్మస్వరూపంబున నుండు జీవాత్ముండు జ్ఞానోదయంబు వంజేసి మాయ నెంతకాలంబు గెలువకుండు నంతకాలంబు ముక్తసంగుఁడు గాఁ డరిషడ్వర్గంబును జయించి పరతత్త్వంబు నెఱింగిన నీశ్వరుం డగుఁ జిత్తం బెంతకాలంబు విషయాసక్తం బగు నంతదడవు సంసారచక్రంబునందు సంచరించుం గావున మహావీరుం డైన నను దనకు శత్రు వైనమనంబు నప్రమత్తుం డయి యిచ్ఛావిహారంబున జరగనీక పరమగురుం డైన శ్రీహరిచరణోపాసనాస్త్రంబునం జిత్తంబు గెలిచినం బరతత్త్వంబు నొందు నని విప్రుండు వలికిన నతనిమహిమకు వెఱఁగంది బ్రాహ్మణు

నకు నమస్కారంబు సేయుచు భూవరుం డి ట్లనియె. 154

ఉ. కారణవిగ్రహంబు నుపకాయము నీయవధూతవేషమున్
భూరిధరామరత్వమును బూర్వసమాగమ మాత్మభావమున్
జారువిహారము న్నతులశాంతిగుణంబును గూఢవర్తనం
బారయఁ గల్గునీకు ననయంబును మ్రొక్కెదఁ బెక్కుభంగులన్. 155

మ. జ్వరితార్తుం డగురోగి కౌషధ మతీష్టం బైనచందంబునన్
¹ధరలో నాతపతప్తదేహి కతిశీతం బైనతోయంబునన్
గరిమం గోరినరీతి నెంతయు నహంకారాహిదష్టుండ నై
పరఁగన్ నాకును నీవచోమృతము దప్పన్ మందు వే యున్నదే. 156

ఆ. విప్రవర్య నేను వేడ్కతో నా సంశయంబు లెల్ల నిన్ను నడిగి తెలియఁ
దలఁచి యున్నవాఁడ దప్పక యెఱిఁగింపు, ముచితవృత్తిఁ దత్త్వయోగ మెల్ల.

వ. (అని యడిగిన యారాజునకు విప్రుం డి ట్లనియె.) 158

తే. కాన వచ్చినఫలములు కర్మమూల, మట్లఁ జేసియు సంసారమునఁ జిత్త
మెప్పుడు వర్తించుచుండెఁ గాన నెఱుఁగ లేవు, తత్త్వయోగంబు మిగుల నిత్యం బటంచు.

వ. ²మఱియు నీవసుంధర నున్నచరణంబులకు నెక్కుడు జంఘలామీఁద జానువు లాపొడవున నూరువు లందులకు నుపరిప్రదేశంబున మధ్యం బటమీఁద నురమందులకు నెక్కుడ కంఠం బటమీఁద స్కంధంబందుల దారువు దారువున శిబిక శిబికయందు రాజ ననియెడి యభిమానంబు గలిగి నీ వున్నవాఁడ విట్టిశోచ్యులయి కష్టదశం బొంది జనుల దయ లేక నిగ్రహించి నీవు ప్రజాపాలనంబు సేయుచున్నవాఁడ ననుగర్వంబున మావంటిమహాత్ములసభలలోనఁ బూజ్యుండవు గాక యున్నవాఁడ వీస్థావరజంగమంబులకు నివాసస్థానంబు వసుంధర యైనచందంబున సత్క్రియలచేత నెఱుఁగం ³దగినజగత్కారణం బైనతత్త్వంబు నెఱిఁగించెదఁ బరమాణుసముదయం బీధరిత్రి యైనచందంబున ⁴నవిద్యామనంబులచేతం గల్పితంబయినకృశస్థూలబృహదణుసదసజ్జీవాజీవద్రవ్యస్వభావాశయకాలనామబుద్ధిరూపం బైనమాయచే జగత్తు రెండవది యై కల్పింపంబడియె ⁵బాహ్యాభ్యంతరంబులం గలిగి స్వప్రకాశంబై భగవచ్ఛబ్దవాచ్యంబును విశుద్ధంబును బరమార్థంబును జ్ఞానరూపంబును నైనబ్రహ్మం బొక్కటియ సత్యంబు జగత్తసత్యం

---

1 న్నరయ న్నాతపతప్తదేహి గడుశైత్యం బైనతోయంబునన్. 2 అని యభ్యర్థించిన విప్రుం డి ట్లనియె మఱియు. వ్రాఁతప్రతుల 158-వ వచనము లేదు. 158-వ పద్యము రహూగణుఁ జెప్పినదిగాను నవ్వలివచనము విప్రునిదిగాను గనిపించుచున్నది. 3 వచ్చినవ్యవహారమూలంబు గలిగ నేని నెఱింగింపుము. 4 నవిద్యామయం బైనమనంబుచేతఁ. 5 బాహ్యాభ్యంతరపరిపూర్ణంబును శుద్ధజ్ఞానస్వరూపంబును బరమార్థంబు నేకంబును సత్యంబును బ్రత్యగ్రూపంబును భగవచ్ఛబ్దసంజ్ఞికంబు నైనశబ్దంబు వాసుదేవుం డని పెద్దలు వలుకుదు రని శూరసేనసింధుదేశాధీశుం డైనరాజున కెఱింగించి మఱియు.

బగు నని పలికి మఱియును. 160

సీ. ధరలోన బ్రహ్మంబుఁ దపమున దానంబు,లను గృహధర్మంబులను జలాగ్ని
సోమసూర్యులచేత శ్రుతులచే నైనను, బరమభాగవతుల పాదసేవఁ
బొందినమాడ్కిని బొందంగ రా దని, పలుకుదు రార్యులుఁ బరమమునులు
ఘనతపోబాహ్యసౌఖ్యములకు విముఖులు, నయిపట్టిపుణ్యులు హరిగుణాను
తే. మోదితాత్ములు నగుబుధపాదసేవ, ననుదినంబును జేసిన నంతమీఁద
మోక్షమార్గంబునకును బద్ధాత్మునందుఁ, బట్టు[1]వడియుండు నెప్పుడుఁ బరఁగ బుద్ధి.

వ. నరేంద్రా యేను బూర్వంబున భరతుం డను రాజను సర్వసంగపరిత్యాగంబు సేసి భగవదారాధనంబు సేయుచు మృగంబుతోడిస్నేహంబుకతన మృగంబ నై పుట్టియు నందును హరిభక్తి దప్పకుండినకతంబున నిప్పుడు మనుష్యుండ నై మనుష్యసంసర్గంబును బాసి యేకాకి నై చరియించుచున్నవాఁడ నరుండు వృద్ధసంసేవం జేసి సంసారమోహంబును బాసి హరిధ్యానకథలచే లబ్ధజ్ఞానుం డై పుండరీకాక్షునిం బూజించుచుం బరలోకంబునం బొందు నని పలికి విప్రుండు మఱియు ని ట్లనియె. 162

సీ. ధరణీశ మాయచే తను దాఁటగా రాని పదమునఁ బెట్టంగఁ బడ్డజపుఁ
జెలమిమై గుణకర్మములఁ జేయుచును లాభ, మాశించి తిరుగుచే హరిమాడ్కి
ఫల మపేక్షించుచుఁ బాయక జీవుండు, సంసారగగనసంచారి యగుచు
ననవరతము నుండు నామహావనమందుఁ, గామలోభాదితస్కరులు గూడి
తే. ధరణి విజితేంద్రియుఁడు గాని నరుని బట్టి, ధర్మమని యెడియామహాధనము నెల్ల
నరసి కొనిపోవుచుందు రనుదినంబుఁ, గాన సంసారమందు నాకాంక్ష వలదు.

క. అరయఁగ సంసారాటవిఁ, దరలక గోపుత్రమిత్రదారాదులఁ
[2]బరఁగుచు నుండెడువృకములు, పరువడి నరబస్తములను భక్షించు నెడిన్. 164

తరలము. మలసి సంసృతిఘోరకాననమందిరంబుల నెల్లచోఁ
జెలఁగి గుల్మలతాతృణాదులచేత గహ్వర మైనని
శ్చలనికుంజములందు దుర్జనసంజ్ఞలం గలమక్షికం
బులనిరోధము దన్ను సోఁకినఁ బొందు దుర్దశ నెప్పుడున్. 165

ఆ. మఱియు నీగృహస్థమార్గంబునం దెల్ల, విషయములను బొంది విశ్వ మెల్లఁ
గడఁకతోడ నిట్లు గంధర్వనగరంబుఁ, గాఁ దలంచి మిగుల మోద మందు.
ఆ. మరగి కాననమునఁ గొఱవిదయ్యముఁ గాంచి, యగ్నిఁ గోరి వెంట నరుగుమాడ్కిఁ
గాంచనంబు గోరి కలవారియిండ్లపంచలను దిరుగు నరుఁడు చలన మంది.
ఆ. బహుకుటుంబి యగుచు బహుధనాపేక్షచే, నెండమావులఁ గని యేఁగుమృగము

---

1 బుద్ధి నెప్పుడు భక్తి గలిగి. 2 బరఁగాడు-గోమాయువృకములు-మాయికవృకములు-పరువడి మానవునిఁ బట్టి భక్షించు.

కరణిఁ బ్రేమఁ జేసి గురువులు నాఁజుచు, నొక్కచోట నిలువకుండు నెపుడు.

ఆ. మఱియు నొక్కచోట మత్తుఁడై పవనర,జోహతాత్ముఁడగుచుఁ జూపు దప్పి
దిక్కెఱుంగ కొండుదిశ కేఁగుపురుషుని,కరణిఁ దిరుగు నరుఁడు నరవరేణ్య.

వ. మఱియు నొక్కచోట నులూకఝిల్లీస్వనంబులతోడ సమానంబు లయిన శత్రు
రాజతిరస్కారంబులకు దుఃఖపడుచు నొక్కచోట క్షుధార్దితుండై యపుణ్యఫల
వృక్షంబుల నాశించుమాడ్కిఁ బాపకర్ములు ద్రవ్యహీనులు నగువారి నాశ్ర
యించుచు నొక్కయెడం బిపాసాతురుండై జలహీనం బయిననదికిఁ జనినరీతి
నిహపరదూరుఁడై నపాషండుని సేవించుచు మఱియు నొక్కప్రదేశంబునం
దగ్నిచేతం దప్తుం డయినవాఁడు దావాగ్నిం జేరి వ్యథ నొందురీతి నన్నార్థి
యగుచు దాయాదులం జేరి దుఃఖించుచు మఱియు నొక్కచోటఁ బరబాధం జేసి
మున్ను గానక రాజ్యాభిలాషం బ్రాణసఖులైన పితృపుత్రభ్రాతృజ్యేష్ఠుల నైనను
వధియించుచు మఱియు శూరులచేతం గొట్టువడి సర్వధనంబును బోనాడి చింతా
పరవశుండై దుఃఖించుచు నున్నంత గంధర్వనగరప్రాయం బైన సంసారసుఖం
బు ననుభవించి మోదించుచు మఱియు నగారోహణంబు సేయునరుండు కంటక
పాషాణాదులవలనం బాధపీడితుం డగుచు దుఃఖించుచందంబున గృహాశ్రమో
చితమహానుష్ఠానంబునకు నుపక్రమించి వ్యసనకంటకశర్కరాపీడితుండై దుః
ఖించుచు నొక్కచోటం జఠరాగ్నిపీడితుండై కుటుంబంబుమీఁద నాగ్రహిం
చుచు వనంబున నజగరదష్టుండై నిర్ణిద్రుండైనచందంబున రాత్రి గృహాటవి
యందు నిద్రాపరవశుండై యెఱుంగక వర్తించుచు మఱియును వనంబునఁ
దృణచ్ఛన్నకూపపతితుం డగుచు సర్పదష్టుఁడైన తెఱంగున సంసారియై దుర్జనుల
చేత వ్యథితహృదయుం డగుచు నంధుండై యజ్ఞానాంధకూపంబునం బడుచు నొ
క్కయెడ జుంటితేనియకునై మక్షికాబాధ నత్యంతదుఃఖితుం డయినమాడ్కిని
సంసారకాముండై పరదారద్రవ్యాభిలాషి యగుచు భూపాలకులచేత నైనను
గృహపతిచేత నైనను దాడితుం డయి నరకంబునం బడుచు యౌవనంబున
సంపాదించిన ద్రవ్యంబులు పరులచేతం బోనాడినవిధంబున శీతవాతాద్యనేక
ప్రయాసలబ్ధం బైన ధనంబు వోనాడి సంసారి యతిచింతాక్రాంతుండై యుండు
మఱియును వనంబున లుబ్ధకులు సంసృష్టం బయినయల్పామిషంబునకు నన్యోన్య
వైషమ్యంబునం గలహించినవిధంబున సంసృష్టవ్యవహారులై యల్పద్రవ్యంబుల
కుం బోరాడుచుండు నని భూపాలునకు విప్రుండు సంసారాటవి తెఱం గెఱిం
గించి వెండియు నిట్లనియె. 170

ఆ. అల్పధనుఁడు విశ్రమస్థానములఁ దృప్తిఁ,బొందఁ గోరు లధనముఁ బొందఁ గోరి
యరిగి వారివలన నవమానములఁ బొంది, యధికమైన దుఃఖ మనుభవించు.

ఆ. అంతఁ గొంత యల్ల నన్యోన్యవిత్తాది,వినిమయమునఁ గడుఁ బ్రవృద్ధ మైన

వైరములను బొంది పోరాట నొందుదు, రాత్మచింత లేక యనుదినంబు.

సీ. సంసారమార్గసంచారుఁడై యధికప్రయాసంబునను గూర్చు నర్థములను
విహరించుచును గొంచు నిహలోకఫలములఁ, గోరుచు మోక్షంబుఁ గోర కంతఁ
జెడి పోవుచుందు రెప్పుడు గాని యందుకుఁ, గడపటి యోగంబుఁ గానలేరు
మానవంతులు నసమానశౌర్యులు నగు, నాహవ మిక్కిలి యొసఁగు వైరబుద్ధి

తే. నాహవంబున మడియుదు రంతె కాని, మోక్షమార్గంబు గానరు మూఢవృత్తి
ననుచు సంసారగహనవిహార మెల్లఁ, దెలిసి క్రమ్మఱ నవియె ధాత్రీసుహంస.

వ. మఱియుం గాలచక్రనియంత్రితుండై చక్రాయుధునిం గొల్వక కాకగృధ్రబక
సమానులైన పాషండులతోడి సఖ్యంబునం జేసి వారలచేత వంచితుండై బ్రాహ్మణ
కులంబునం జేసి శ్రౌతస్మార్తకర్మానుష్ఠాన[1]పరుండై విషయసుఖంబులందుం దగులము
నడి కాలంబు తుద నెఱుంగక వృక్షంబులుం బోలె నైహికార్థంబులయందుఁ దృ
ష్ణ గలిగి మైథుననిమిత్తంబు సుతదారాదులయందు స్నేహంబు సేయుచుఁ బధ
కుండు మాతంగంబులయందు భయంబున గీర్ఘనిమ్నరూపంబునం [2]బడిన తెఱం
గున సంసారమృత్యుగజభయంబున గిరికందరప్రాయం బగు నజ్ఞానతమంబు
నం బడుం గావున మాయచేత సంసారమార్గం బైన రాజభావంబు విడిచి సర్వ
భూతమైత్రి గలిగి జితేంద్రియుండ వై జ్ఞానాసిచే మార్గంబు గడపల గను మని
పలికిన భూపాలుం డిట్లనియె. 174

క. అక్కట మానుష[3]జన్మము, పెక్కువ దైయుండు నెపుడు భోగమతిం బెం
పెక్కిన యోగిసమాగమ, మక్కజముగఁ గలిగె నేని నఖిలాత్మలకున్. 175

క. ధరణీసురవర నీ శ్రీ, చరణాంబుజయుగళరేణుసంస్పర్శము నా
దురితంబు లడఁచె నింతట, హరిభక్తియు నంతకంత కధికం బయ్యెన్. 176

వ. మఱియు విప్రవరులయందు యోగీశ్వరు లవధూతవేషంబునం జరియించుచుం
దురు గావున విప్రులు పిన్నపెద్ద లనక యందఱకు నమస్కారం బని స్తుతియిం
చిన నా యోగీశ్వరుండును సింధుపతికిం గరుణాన్వితుం డగుచుం దత్త్వజ్ఞానం బు
పదేశించి యారాజుచేత వందితచరణుండై పూర్ణార్ణవంబునుం బోలె సంపూర్ణ
కరుణారసపూరపూరితస్వాంతుండై వసుంధరం జరియించుచుండె సింధుభూపతి

1 పరత్వంబున భగవదారాధనంబు సేయక విషయ. 2 బడుచుండి తత్కూపగతలతాగ్రహణంబున నాపద్విముక్తుం డైనచందంబున సంసారమయమృత్యుగజభయంబున గిరికందరప్రాయం బైన యజ్ఞానతమంబునం బడి కర్మవల్లు లవలంబించి పునర్భవంబు నొందు సంసారప్రవర్తకుండు గావున మాయచేత-ఇట 'కర్మవల్లీ మవలంబ్య తత ఆపదః కథం చిన్నరకాద్విముక్తః పునరప్యేవం సంసారాధ్వని వర్తమానః' అనుమూలమునకుఁ దెనుఁగు గానిపించుచున్నది. అచ్చుప్రతులందు శోధకులు దీనిని గబళించిరి కాఁబోలు. 3 జన్మం, బెక్కువ దైయుండుఁ జాలహితమతితోఁ బెం' ప్రా. ప్ర.

యును సుజనసమాగమంబున లబ్ధతత్త్వజ్ఞానుం డయి దేహాత్మభ్రమం బాసె
నని పలికిన శుకయోగీంద్రునకుం బరీక్షిన్నరేంద్రుం డిట్లనియె. 177

చ. అరయఁగ మక్షికంబు వినతాత్మజుఁ గూడఁగ లేనిరీతి యీ
భరతునిసచ్చరిత్రములు ప్రస్తుతి సేయఁగ నీవసుంధరన్
నరపతులెల్ల నోపరు మనంబున నైనను నెంచ నింక నా
భరతునిపుణ్యవర్తనముఁ బ్రస్తుతి సేయఁగ నాకు శక్యమే. 178

వ. నరేంద్రా భరతుండు సుతదారరాజ్యాదులను బూర్వకాలంబునంద విడిచి భగవత్పరుం డగుచు యజ్ఞరూపంబును ధర్మస్వరూపంబును సాంఖ్యయోగంబును బ్రకృతిపురుషస్వరూపంబును నైననారాయణునకు నమస్కారం బనుచు మృగరూపంబును బాసె నట్టిభరతునిచరిత్రం బెవ్వరు సెప్పిన నెవ్వరు వినిన నట్టివారలఁ బుండరీకాక్షుండు రక్షించు నాయురభివృద్ధి యగు ధనధాన్యసమృద్ధియు నగు చుండ స్వర్గోపభోగంబులం బొందుదు రని. 179

మ. [1]నరదేవాసురయక్షరాక్షసమునీంద్రప్రస్తుత్య దివ్యాంబరా
భరణాలంకృత భక్తవత్సల కృపాపారీణ వైకుంఠమం
దిర బృందావనభాసురప్రియ ధరిత్రీనాథ గోవింద శ్రీ
కర పుణ్యాకర వాసుదేవ త్రిజగత్కల్యాణ గోపాలకా. 180

క. పరమపదవాస దుష్కృతహర కరుణాకర మహాత్మ హతదితిసుత భా
సురగోపికామనోహర, సరసిజదళనేత్ర భక్తజననుతగాత్రా. 181

మాలిని. సరసహృదయవాసా చారులక్ష్మీవిలాసా
భరితశుభచరిత్రా భాస్కరాబ్జారినేత్రా
నిరుపమఘనగాత్రా నిర్మలజ్ఞానపాత్రా
గురుతరభవదూరా గోపికాచిత్తచోరా. 182

గద్యము. ఇది సకలసుకవిజనానందకర బొప్పనామాత్యపుత్ర గంగనార్యప్రణీతంబైన శ్రీమహాభాగవతపురాణంబునందుఁ బ్రియవ్రతునిసుజ్ఞానదీక్షయు బ్రహ్మదర్శనంబును నాగ్నీధ్రాదులజన్మంబును నుత్తమతామసరైవతులజన్మంబును బ్రియవ్రతుండు వనంబునకుం జనుటయు నాగ్నీధ్రుం డప్సరసం బరిగ్రహించుటయు వర్షాధిపతులజన్మంబును నాగ్నీధ్రుండు వనంబునకుం జనుటయు నాభిప్రముఖులరాజ్యంబును నాభియజ్ఞంబును ఋషభునిజన్మంబును ఋషభునిరాజ్యాభిషేకంబును భరతునిజన్మంబును ఋషభుండు దపంబునకుఁ జనుచు సుతులకు

1 ఈమాశ్వాసాంతగద్యపద్యములు పెక్కుప్రతులను గానిపింపవు. 179 వ గద్యమున 'బొందుదు రని' యన్నపిదప 'సకలపురాణార్థవిజ్ఞాతుం డగుసూతుం డిట్లనియె' నని యున్నది. కాన యీస్కంధ మేకాశ్వాసముగానే కొన్నిటఁ జూపట్టుచున్నది.

నతులజ్ఞానం బుపదేశించుటయు భరతుని పట్టాభిషేకంబును భరతుండు వనంబునకుం జనుటయు భరతుండు హరిణపోతంబునందలి ప్రీతిం జేసి హరిణగర్భంబున జనియించుటయు మరల విప్రసుతుండై జనియించుటయు విప్రుండు చండికాగృహంబున బ్రదికి వచ్చుటయు సింధుపతివిప్రసంవాదంబును ననుకథలు గల పంచమస్కంధంబునందుఁ బ్రథమాశ్వాసము. 183

ఓం తత్సద్బ్రహ్మార్పణ మస్తు.

శ్రీరస్తు.

శ్రీరామచన్ద్రాయ పరబ్రహ్మణే నమః.

శ్రీమదాంధ్రమహాభాగవతము

పంచమస్కంధము,

ద్వితీయాశ్వాసము.

క. శ్రీకాంతాహృదయప్రియ
లోకాలోకప్రచారలోకేశ్వర సు
శ్లోక భవభయనివారక
గోకులమందార నందగోపకుమారా. 1

వ. సకలపురాణార్థజ్ఞానవిఖ్యాతుం డగుసూతుం డిట్లనియె. 2

క. మునులార బాదరాయణి, యనఘాత్మకుఁ డైనయుత్తరాత్మజునకు స
ద్వినయోక్తి భరతుచరితము, వినిపించుచు మఱియు నిట్లు వినిపించెం దగన్.

ఆ. పార్థివేంద్ర యిట్లు భరతాత్మజుం డైన, సుమతి ధర్మవర్తనమునఁ దనర
నది యెఱిఁగి దుష్టులైన పాషండులు, దమమతంబు మిగులఁ దలఁచి పొగడి.

క. ధరణీవల్లభ వినునను. నిరతంబును బుద్ధదేవుని గొలిచినయా
తెఱఁగునఁ గొలిచెద మని భా,సురమతి బోధించి రపుడు సుమతిం బ్రీతిన్. 5

వ. ఇట్లు పాషండబోధితుం డైనసుమతికి వృద్ధసేనయందు దేవతాజిత్తనుపుత్త్రుండు జనించె వానికి దేవద్యుమ్నుం డనుసత్పుత్త్రుం డాసురియం దుదయించె నమ్మహాత్మునకు ధేనుమతియందుఁ బరమేష్ఠి జనియించె నాసత్యసంధునికి సువర్చలయందుఁ బ్రతీహుండు జనియించె నప్పరమపురుషుండు సకలజనులకు బ్రహ్మోపదేశంబు సేసి తాను శుద్ధాత్ముం డై హరినామస్మరణంబు సేయుచు [1]యజ్ఞకరణనిపుణు లగు ప్రతిహర్తృ ప్రస్తోతోద్గాతృ లనుసత్పుత్త్రత్రయంబుం గాంచె నాప్రతిహర్తకు స్తుతియందు [2]వ్యోమభూమనామకపుత్త్రద్వయం బుత్పన్నం బయ్యె నందు

---

1 సువర్చలాదేవకుల్యావికుత్సలయందు యజ్ఞకర్తలయిన. 2 ప్రతిభూముం డనుతనయుండయ్యె నాధైర్యవంతునకు ఋషికుల్యయం దుద్గీథి పుత్త్రుం డయ్యె నాధర్మాత్మునకు దేవకుల్యయందుఁ బ్రస్తావుండనువాఁడు జనన మందె నాప్రస్తావునకు వికుత్సయందు నతిపుణ్యుం డైనవిభుండు గలిగె నావిభునకు జరంతియందు హయశీర్షణుం డనువాఁడు పుట్టె నాపుణ్యాత్మునకు నాకూతియందు నక్తుం డనువాఁ డవరకుమారుం డయ్యె నాకీర్తిమంతునకు ధృతి యనువాఁడు మహాధీరుం డై పుట్టె నాధృతికి గయుం డనురాజవృషభుండు పుట్టె నంత.

భూమునకు ఋషికుల్యయందు నుద్గీథుం డనుసుతుండును జనించె నతనికి దేవకుల్య
యందుఁ బ్రస్తోత గలిగె నా ప్రస్తోతకు వరరుత్సయందు విభుం డనుతనయుం
డుద్భవించె నతనికి భారతియందుఁ బృథుషేణుం డుదయించె నతనికి నాకూతి
యందు నక్తుండు గలిగె నానక్తునకు రాజర్షిశ్రేష్ఠుం డగుగయుం డనుమహాకీర్తి
సంపన్నుం డుదయించె. 6

ఆ. అట్టిగయునివలన నఖిలజీవులఁ బ్రోవఁ దలఁచి నాత్త్వికప్రధాన మగుచు
యట్టిమేను దాల్చి యాత్మైకనిష్ఠానుఁ, డగుచు నుండె హరి ని జాంశమునను.

వ. (ఇట్టిమహనీయసుగుణాకరుం డగుగయునిగాథానువర్ణనంబు పురావిదు లగు
మహాత్ములచే నీతెఱంగున నుతింపంబడుచున్నది సావధానమనస్కుండ వై యాల
కింపు మని యి ట్లనియె.) 8

సీ. ధర్మమార్గంబున ధారుణీజనులను, బ్రేమతోఁ బోషణప్రేషణోప
లాలనశాసనలక్షణాదులఁ బ్రీతిఁ, బోషించుచును యజ్ఞములను యజ్ఞ
పురుషు నీశ్వరుఁ జిత్తమున నిల్పి సేవించి, స్వాంతమం దున్నయీశ్వరునిఁ గాంచి
యఖిలజనతతికి నానందము మొసఁగుచు, నిరభిమానతిమెయి నేల యేలె

ఆ. సత్యమందు మిగులసత్త్వయుతుండును, ధర్మమందు యజ్ఞకర్మమందు
గయుఁడు వసుధలోనఁ గంజాక్షుఁడే కాని, మానవుండు గాఁడు మానవేంద్ర.

వ. అట్టి(మహాపురుషగుణగణపరిపూర్ణుం డగు)గయునిక (దక్షకన్యక లగు)శ్రద్ధామై
త్రీదయాదులు దమయంతిని వచ్చి కోరిక లొసంగ నతని ప్రజలకు వసుంధర
కామధేను వై పిదుక వేదంబులు సకలకామంబుల నిచ్చుచుండ సంగరంబున
భంగంబు నొందినరాజు లప్పనంబు లొప్పనంబు సేయ విప్రులు ధర్మం బౌడున
పాలు పంచి యిడ నిరంతరసోమపానంబును శ్రద్ధాభక్తియోగంబులుఁ గలిగి
యొనర్చుయజ్ఞంబుల నింద్రాదిదేవతలు తృప్తు లై యజ్ఞఫలంబుల నొసంగ
బ్రహ్మాదితృణగుల్మలతాపర్యంతంబు సకలలోకంబులవారినిం దృప్తిం బొందిం
చుచు శ్రీహరిం దృప్తిఁ బొందించఁ జేయుచు గయుండు పెక్కుకాలంబు రాజ్యంబు
సేసె నట్టిగయునికి జయంతియందుఁ జిత్రరథస్వాత్యవరోధను లనుముగ్గురు
కొడుకులు పుట్టిరి వారిచిత్రరథునికి నూర్ణయందు సామ్రాట్టును వానికి నుత్కళి
యందు మరీచియు నామేటికి బిందుమతియందు బిందుమంతుండును నాబిందు
మంతునకు సరఘయందు మధువును మధువునకు సుమనస యనుదానియందు
వీరవ్రతుండును నావీరవ్రతునకు భోజయందు మన్యుప్రమన్యువు లనునిరువు
రును నందు మన్యువునకు సత్యయందు భువనుండును నతనికి దోషయందుఁ
ద్వష్టయు నాధర్మాత్మునకు విరోచనయందు విరజుం డనువాఁడును జనియించె
నంత విషూచియందు. 10

క. ఆవిరజున కుదయించిరి, భూవినుత జితారిలోక పుత్త్రశతంబుల్
ఆవల నొకకన్యకయును, నావేళ సమస్తజనులు హర్షం బందన్. 11

క. ఘనుఁడు ప్రియవ్రతువంశం,బునకుం దుదనై విరజుఁడు భూపతి వంశం
బును దా నలంకరించెను. విను మింద్రావరజుఁ డయిన విష్ణునిమాడ్కిన్. 12

క. అని పలికిన శుకయోగిం, గనుఁగొని యభిమన్యుసుతుఁడు గడు మోదముతో
వనజదళాక్షునిమహిమలు, విని సంతస మంది యనియె వేడుక మఱియున్. 13

వ. మునీంద్రా సూర్యరశ్మి యెంతదాఁకం బ్రవర్తిల్లు నక్షత్రయుక్తం బైనచంద్రకిరణంబు లెంతమేరఁ దిరుగు నంతదూరంబు ప్రియవ్రతునిరథనేమిఘట్టనలచేత సప్తద్వీపంబులును సప్తసముద్రంబులు నయ్యె నని పలికితివి నాద్వీపసముద్రంబుల పరిమాణంబులు సవిస్తరంబుగా నెఱింగింపుము గుణమయంబును స్థూలరూపంబును నయిన శ్రీహరిశరీరం బగునీలోకంబునందు నిలిపినచిత్తం బగుణంబును సూక్ష్మంబును నాత్మజ్యోతియు బ్రహ్మంబును నైనవాసుదేవునియందు నిల్చుం గావున ద్వీపవర్షాదివిస్తారంబు వినిపింపు మనిన శుకయోగీంద్రుం డిట్లనియె. 14

క. ధరణీవల్లభ విను శ్రీ,హరిమాయాగుణవిభూతు లగుజలనిధులం
బరఁగినదీవులు వర్షము, లరయంగాఁ గొలఁదివెట్ట నలవియె జగతిన్. 15

ఆ. తెలిసినంత నేను దెలిపెద సంక్షేప,మునను జిత్తగించి వినుము దెలియ
ననుచుఁ జెప్పఁదొడఁగె నభిమన్యుసుతునకు, [1]నింపుగాను శుకమునీంద్రుఁ డిట్లు.

— శుకయోగి యుపదేశరూపమునఁ జెప్పుభూగోళంబునిర్ణయము. —

వ. నరేంద్రా జంబూద్వీపంబు భూపద్మంబునకు మధ్యప్రదేశంబున లక్షయోజనంబులవెడల్పు నంతియ నిడుపునుం గలిగి కమలపత్త్రంబునంబోలె వర్తులాకారంబయి (నవసహస్రయోజనపరిమితాయామంబు గల)నవవర్షంబులు నష్టమర్యాదాగిరులునుం గలిగి విభక్తం బయి యుండు నందు మధ్యవర్షం బిలావృతవర్షం బగు నందు మధ్యమప్రదేశంబున సువర్ణమయం బయి. 17

క. భూపద్మమునకు మేరువు, దీపించుచుఁ గర్ణికాకృతిని బెంపగుచుం
బ్రాపై [2]కులగిరిరాజు గఁ, జూపట్టును సురగణాళి చోద్యం బందన్. 18

సీ. మఱియును నామేరుగిరి లక్షయోజనో,న్నత మగు చుండి [3]యానడిమిదిళము
విదిత మై పదియాఱువేలయోజనములు, నంతియ పాఁతు నై యతిశయిల్లు
నామీఁద విస్తార మరయ ముప్పదిరెండు,వేలయోజనముల వెలసి యుండు
నాగిరి కుత్తరంబందు నీలశ్వేత,శృంగపర్వతములు నింగి ముట్టి

ఆ. యుండు రెండువేలయోజనంబులదాఁకఁ, బఱపు గలిగి పూర్వపశ్చిమాయతంబు దక్షిణోత్తరంబును విస్తార, మగుచు మిగులరమ్య మై నరేంద్ర. 19

---

1 రమణతోడ బాదరాయణుండు. 2 యత్యున్నత మై. 3 యానడిమియిమ్ము.

వ. ఇట్లు పూర్వపశ్చిమంబులు లవణసాగరాంతంబు లై యున్నసీమాపర్వతంబుల యందు [1]నీలశ్వేతశృంగవత్పర్వతంబులు నిడివిని యథాక్రమంబుగ దశమాంశ న్యూనప్రమాణయోజనంబులు గలవిగా నుండు వీనిమధ్యప్రదేశంబున రమ్యక హిరణ్మయకురువర్షంబు లనునామంబులు గలవర్షంబు లుండు వానివిస్తారంబులు నవసహస్రయోజనంబులు గలిగి లవణసముద్రాంతంబు లై క్రమంబున నీలాదిపర్వతదీర్ఘపరిమాణంబుల నుండు నిలావృతవర్షంబునకు దక్షిణంబున నిషధహేమకూటహిమవత్పర్వతంబు లనుసీమాపర్వతంబులును బూర్వపశ్చిమంబులు నిడుపును దక్షిణోత్తరంబులు విశాలంబును నగుచు నానీలాదిపర్వతంబుల తీరున నుండు నాగిరులమధ్యప్రదేశంబున హరివర్ష కింపురుషవర్ష భారతవర్షంబు లనునామంబులు గలవర్షంబు లుండు నాయిలావృతవర్షంబునకుఁ బశ్చిమంబున మాల్యవత్పర్వతంబును బూర్వభాగంబున గంధమాదనంబును సీమాపర్వతంబులు పూర్వపశ్చిమంబులు నిడుపును దక్షిణోత్తరంబులు విశాలంబులు నగుచు నీలపర్వతనిషధపర్వతంబులం గదిసి ద్విసహస్రయోజనంబులవిస్తారంబై యుండు మాల్యవత్పర్వతంబు పశ్చిమసముద్రాంతంబై కేతుమాలవర్షంబును గంధమాదనపర్వతంబునకుఁ బూర్వభాగంబున సముద్రాంతం బగుచు భద్రాశ్వవర్షంబును మేరువునకుం దూర్పున మందరపర్వతంబును దక్షిణంబున మేరుమందరపర్వతంబులును బడమటిపార్శ్వంబుల నుత్తరమునం గుముదపర్వతంబులు ననునామంబులు గలిగి యయుతయోజనోన్నతంబు లయి మేరునగం బనుమధ్యోన్నతమేధిస్తంభంబునకుం జతుర్ముఖంబుల హ్రస్వస్తంభములుంబోలె నుండు నాచతుస్స్తంభంబులయందును బర్వతశిఖరంబుల వెలుఁగొందు కేతువులునుంబోలెఁ జూతజంబూకదంబన్యగ్రోధంబు లనువృక్షరాజంబులు గ్రమంబున నొండొంటికి నేకాదశశతయోజనాయతంబును శతయోజనవిస్తారంబును గలిగి యుండు మఱియు నాపర్వతశిఖరంబులం గ్రమంబునం బయోమధ్విక్షురసమ్మృష్టజలంబులు గలిగి శతయోజనవిస్తారంబు లయినసరోవరంబులు దేజరిల్లు నందు సుస్నాతు లగువారలకు యోగైశ్వర్యంబులు స్వభావంబునం గలుగు మఱియు నందన చైత్రరథ వైభ్రాజిక సర్వతోభద్రంబు లనునామంబులు గలదేవోద్యానంబు లాపర్వతశిఖరంబుల వెలుఁగొందుచుండు నందు దేవతాగణంబులు దేవాంగనలం గూడి గంధర్వులగీతనృత్యంబులు గనుంగొనుచు విహరింతు రంత. 20

ఉ. మందరపర్వతంబుతుది మామిడిపండ్లమృతోపమాన మై
మందరశైలశృంగసుసమానము లై గిరిమీఁద వ్రాల మా
కందఫలామృతంబు గలఁగంబడి జాఱి మహాప్రవాహ మై

---

1 నీలపర్వతంబు పొడవులోఁతు తొంబదివేలయోజనంబులు శ్వేతపర్వతం బెనుబదివేలు శృంగపర్వతంబు డెబ్బదివేలు వీనిమధ్య.

యుం ¹దరుణోదనామమున । నద్భుత మై విలసిల్లు నెంతయున్. 21

చ. కడుమధురంబునన్ సురభి।గంధముచే నరుణప్రకాశతన్
వడిగొని మందరాచలము । ప్రంతలచెంతల జాఱి యంతలోఁ
దొడిఁబడి నాయిలావృతముఁ । దోఁచుచు వింతగఁ బూర్వవాహి యై
యడరుతరంగసంతతుల । నందఱి నచ్చటఁ జేయు ధన్యులన్. 22

ఆ. ఆనదీజలంబు । లాడిన ²యచ్చటి,యంబికానుచరుల।యంగగంధ
మంది పవనుఁ డంత । మనుజేశ పదియోజ,నములు సుట్టుఁ బరిమ।ళముల నింపు.

ఆ. మేరుమందరముల।మీఁద జంబూఫలం,బులు మహాగజోప।ములు గ వ్రాలి
యవిసి యంతఁ ద్రగసామృతం బల్లన, యమ్మహానగంబు।నందుఁ బొడమి.24

క. అనుపమ మగుజంబూనది, యనుపేరను వెలసి లీల । నలుగుచు నంతన్
ఘనత నిలావృతవర్షముఁ,బనుపడఁ దడుపుచును ధరణిఁ । బ్రవహించుఁ దగన్.

ఉ. ఆనదినీటఁ దోఁగి పడు । ³నై యది మృత్తనిలార్కసంగతిం
బూని కిఁ ఫన్ విపాకమునఁ । బొందుచు శుద్ధసువర్ణజాతి జాం
బూనదనామ మొందు సుర।ముఖ్యుల కెల్లను భూషణార్హ మై
పానుగ వన్నె మించి కడు । మంచిది యై విలసిల్లు నెంతయున్. 26

వ. మఱియు సుపార్శ్వనగాగ్రంబు⁴నందుఁ బంచవ్యామపరీణాహబంధురంబు లగు నైదు మధుధారాప్రవాహంబులు పంచముఖంబుల వెడలి సుపార్శ్వనగశృంగంబులం బడి యిలావృతవర్షంబు పశ్చిమభాగంబుఁ దడుపుచుం బ్రవహించు నా తేనియ ననుభవించువారలముఖమారుతసుగంధంబు శతయోజనపర్యంతంబు పరిమళించు. 27

సీ. కుముదపర్వతశిఖా।గ్రమున నుత్పన్న మై, కనుపట్టువటతరు।స్కంధమునను
నుదయించునట్టిప।యోదధిఘృతమధు,గుడవిశిష్టాన్నంబు । లాదిక మైన
యంబరశయ్యాస।నాభరణాదివ, స్తువులఁ గోరికలు దీ।ర్చుచును గుముద
పర్వతాగ్రంబునఁ । బడి యిలావృతవర్ష,మున జనులకు నెల్ల।భోగ్యములను

ఆ. వదల కొసఁగు వారి । వళిపలితంబులు, దలఁగు దుష్టగంధ।ములును బాయు
మరణభయము ముదిమి।పొరయ దెన్నఁడును శీ,తోష్ణబాధ నెంద।కుండు నధిప.

ఆ. దేవదానవులును । దివ్యమునీంద్రగం,ధర్వు లాది గాఁగఁ । దగిలి యాశ్ర
యించి యుందు రాగి।రీంద్రమూలమునందు, హర్ష మంది ఘనవి।హారలీల.29

వ. నరేంద్రా ⁵కురంగ కురర కుసుంభ వైకంకత త్రికూట శిశిర పతంగ రుచక నిషధ

1 ‘దు రసోదనామమున. 2 వారలు, సుఖులు చటులపుణ్యశుభము వృద్ధిఁ, బొంది దివ్యగంధ మందెడు శతయోజనములఁ బరిమళించు రమణతోడ.’ వ్రా. ప్ర. 3 నందిన మేదిని యర్కదీప్త మై. 4 లలఁ గదంబకోటరంబుల వెడలిన మధుప్రవాహంబు లేనును సుపార్శ్వ. ఇట ‘మహాకదంబ స్సుపార్శ్వనిరూఢ స్తస్యకోటరే వినిస్సృతాః పంచమధుధారాః’ అని మూలము. 5 ఇట ‘కురంగ కురర

శితివాస కపిల శంఖాదు లయినపర్వతంబులు మేరుపర్వతకర్ణికకుఁ గేసరంబులై పరివేష్టించి యుండు నామహామేరునగంబునకుఁ బూర్వభాగంబున జఠరదేవకూటంబులును బశ్చిమంబునం బవనపారియాత్రంబులను పర్వతంబులు నాలుగు నొండొంటికి దక్షిణోత్తరంబుల నష్టాదశసహస్రయోజనంబులనిడుపును బూర్వపశ్చిమంబులు ద్విసహస్రయోజనంబులవెడల్పు నగుచును దక్షిణంబునఁ గైలాసకరవీరంబులు నుత్తరంబునఁ ద్రిశృంగమకరంబు లనుపర్వతంబులు నాలుగును బూర్వపశ్చిమంబుల నష్టాదశసహస్రయోజనంబులనిడుపును దక్షిణోత్తరంబుల ద్విసహస్రయోజనంబులవెడల్పు నగుచును నగ్నిపురుషునకుం బ్రదక్షిణం బగు చున్నపరిస్తరణంబులచందంబున మేరువునకుం బ్రదక్షిణంబుగా నష్టనగంబులు నిలిచి యుండు మేరుశిఖరంబున దశసహస్రయోజనంబులనిడుపు నంతియ విస్తారంబు నగుచు సువర్ణమయం బైన బ్రహ్మపురంబు దేజరిల్లుచుండు నాపట్టణంబునకు నష్టదిక్కులయందును లోకపాలురపురంబు లుండు. 30

క. పరమేష్ఠిపట్టణంబున, హరి మున్ను త్రివిక్రమణము సలుపఁగ సర్వే
శ్వరచరణాగ్రనఖాహతిఁ, బరువడి నూర్ధ్వాండ మంతఁ బగిలె నరేంద్రా. 31

వ. ఇట్లు చరణనఖస్పర్శం జేసి భేదింపంబడ్డ యూర్ధ్వకటాహవివరంబువలన నంతః ప్రవేశంబు సేయు చున్నబాహ్యజలధార శ్రీహరిపాదస్పర్శం జేయుచుఁ జనుదెంచి సకలలోకజనంబులదురితంబులు నాపుచు భగవత్పాది యను పేరం బరఁగి దీర్ఘకాలంబు స్వర్గంబున [1]విహరించుచు విష్ణుపదంబున నుత్తానపాదపుత్త్రుండును బరమభాగవతుండును నైన ధ్రువుండు దనకులదేవత యైన శ్రీహరిపాదోదకప్రభావంబుఁ బ్రతిదినంబును భక్తి నిలిపి యోగంబున నిమీలితనేత్రుండై యానందబాష్పంబులన్ రోమాంచితగాత్రుండై యత్యాదరంబున నేఁడును శిరంబున ధరియించు చున్నాఁ డతనికి నధోభాగంబున నుండుమండలాధిపతు లైనసప్తర్షులును హరిపాదోదకప్రభావంబు నెఱింగి తాము పొందుతపస్సిద్ధి యాకాశగంగాజలంబుల స్నాతు లగుటయే యని సర్వభూతాంతర్యామి యగునీశ్వరునియందు భక్తి సలిపి యితరపదార్థాపేక్ష సేయక మోక్షార్థి ముక్తిమార్గంబు బహుమానంబు సేయుతెఱంగున (బహుమానయుక్తంబు గాఁ) దమ జటాజూటంబులయందు నేఁడును ధరియించు చుండుదురు. 32

సీ. అంత నసంఖ్యంబు లైనదివ్యవిమాన, సంకులంబుల సువిశాల మైన
దేవమార్గంబునఁ దిగి వచ్చి చంద్రమం, డలముఁ దోఁచుచు మేరునగశిఖాగ్ర

కుసుంభ వైకంకత త్రికూట శిశిర పతంగ రుచక నిషధ శితివాస కపిల శంఖ వైదూర్య .. నారదాదయో మేరోః కర్ణికాయాః ఇవ 'కేసరాః' అని మూలము. దీని తెనుఁగచ్చుప్రతులం గానిపింపదు.

1. విహరింప నాకాశంబు విష్ణుపదం బనఁ బరఁగె నట్టివిష్ణుపదంబున.

మునను నా బ్రహ్మదేవుని పట్టణమునకు, వచ్చి యందులఁ జతుర్ద్వారములను
వరుసతో దీర్ఘప్రవాహంబు లగుచును, బ్రవహించి యమల ప్రభావములను

ఆ. నరుగు లవణసాగరాంతంబులు గ నాల్గు, మోములందు నాల్గునామములను
దన్నుఁ గన్నవారిఁ దనవారిఁ దోఁగిన, వారి కెల్ల నమృతవారి యగుచు. 33

వ. [1]ఇట్లు సీత యను పేర వినుతి నొందిన యమ్మహానదీప్రవాహంబు బ్రహ్మసదనపూర్వద్వారంబున వెడలి కేసరావలయంబుఁ దడుపుచు గంధమాదనాద్రికిం జని భద్రాశ్వవర్షంబుం బావనంబు సేయుచుఁ బూర్వలవణసాగరంబునం బ్రవేశించుఁ జక్షు వను పేరం దేజరిల్లెడు దీర్ఘప్రవాహంబు పశ్చిమద్వారంబున వెడలి మాల్యవత్పర్వతంబు నుత్తరించి కేతుమాలవర్షంబుం బవిత్రంబు సేయుచుఁ బశ్చిమలవణార్ణవంబునం గలయు భద్ర యను పేర వెలుఁగొందిన యతులప్రవాహం బుత్తరద్వారంబున వెడలి కుముద నీల శ్వేతాఖ్యపర్వతశిఖరంబులం గ్రమంబునఁ బ్రవహించుచు శృంగనగరంబునకుం జని మానసోత్తరంబు లగునుత్తరకురుభూములఁ బవిత్రంబు సేయుచు నుత్తరలవణసాగరంబుఁ జేరు నలకనంద యనం (బ్రఖ్యాతిఁ గాంచిన) యమ్మహానదీప్రవాహంబు బ్రహ్మసదనదక్షిణద్వారంబున వెడలి యత్యంతదుర్గమంబు లైన భూధరంబులఁ గడచి హేమకూటహిమకూటనగంబుల నుత్తరించి యతివేగంబునఁ గర్మక్షేత్రం బగు భారతవర్షంబుఁ బావనంబు సేయుచు దక్షిణలవణాంబుధిం గలయు నంత. 34

సీ. జగతిలో మేరు నాదిగఁ బర్వతములకుఁ, బుత్రిక లైనట్టి పుణ్యతీర్థ
ములు వేలసంఖ్యలు గలవు జంబూద్వీప, మందు భారతవర్ష మరయఁ గర్మ
భూమి దక్కిన వర్షముల దివంబున నుండి, భువికి వచ్చినవారు పుణ్యశేష
ములు భుజించుచు నుండు భూస్వర్గ మనఁ దగు, నావర్షముల నుండు నట్టివార

ఆ. లయుతసంఖ్యవత్సరాయువు లయుతమా, తంగబలులు దేవతాసమాను
లతులవజ్రదేహు లధికప్రమోదితు, లప్రమత్తు లార్యు లనఘు లధిప. 35

వ. మఱియు సురతసుఖానందంబున మోహంబు నైనం గైకొనక సకృత్ప్రసూతు లగుచు ననవరతంబును ద్రేతాయుగకాలంబు గలిగి ప్రవర్తింతు రీయష్టవర్షంబులయందు దేవతాగణంబులు ననుభృత్యవర్గంబు లత్యుపచారంబులు సేయుచుండ నెల్ల ఋతువులయందుం గిసలయకుసుమఫలభరితంబు లైన లతాదుల శోభితంబు లగు వనంబులు గల వర్షనిధిగిరిద్రోణులయందును జలకుక్కుటకారండవసారసవినోదంబులు గలిగి మత్తాళిఝంకృతిమనోహరంబు లై నానావిధంబు లయిన కొలంకులయందును దేవాంగనలకామోద్రేకజంబు లయినవిలాసహాసలీలావలోకనంబులం దివియంబడిన మనోదృష్టులు గలిగి విచిత్రవినోదంబులం

---

1 'ఇట్లమ్మహానదీప్రవాహంబువలన బ్రహ్మసదనంబు పూర్వద్వారంబున వెడలుసీతానది కేసరావలయంబు' వ్రా. ప్ర.

దగిలి యిచ్ఛావిహారంబులు సలుపు చుండుదురు. 36

క. ఈనవవర్షంబులయం, దానారాయణుఁడు వచ్చి యనవరతము లో
కానుగ్రహమునకై సు,జ్ఞానం బీఁ దలఁచి లీలఁ జరియించుఁ దగన్. 37

సీ. వసుధ నిలావృతవర్షాధిపతి యైన, పురహరుం డావర్షమున వసంబు
నందు నుండుటకు నాయంబికాశాప వ,శంబున నావనస్థలములందు
నెవ్వరు వచ్చిన నింతు లై యుందు రా,వనమందుఁ బార్వతి యనుదినంబు
సంగనాజనసహస్రార్బుదంబులతోడ, ససమలోచనుఁ గొల్చు సతులభక్తి

ఆ. నట్టిశివునిఁ గోరి యాయిలావృతవర్ష, ముసఁ జరించుజనులు మోదమునను
గదిసి తత్ప్రకాశకము లైనమంత్ర, తంత్రములఁ బూజ సేసి తలఁతు రెప్పుడు.

క. భద్రాశ్వవర్షమందుల, భద్రశ్రవుఁ డనెడిపేరఁ బరఁగుచుఁ దనసీ
యాద్రిసమధైర్యుఁ డగుచు స,ముద్రాంతం బైనజగతిఁ బోలుపుగ నేలున్.

క. అనరవరునకుఁ బ్రియతముఁ, డైనహయగ్రీవమూర్తి ననవరతంబున్
ధ్యానస్తోత్రజపానుష్ఠానాదులఁ బూజ సేసి సజ్జను లంతన్. 40

ఆ. తత్ప్రకాశకృత్ప్రధానమంత్రార్థసం,సిద్ధిఁ జేసి ముక్తిఁ జెంది రప్పు
డట్టివర్షమందు నాహయగ్రీవునిఁ, దలఁచి కొలిచి మిగులధన్యు లగుచు. 41

సీ. హరివర్షపతి యైననరహరి నవిశంబు, నం దున్నజనులు మహాత్ము లయిన
దైత్యదానవకులోత్తములు ప్రహ్లాదాది, వృద్ధులఁ గూడి సత్ప్రీతితోడ
సున్నాతులై భక్తిఁ జూచుచు నుందురు, రమ్యదుకూలాంబరములు దాల్చి
తత్ప్రకాశకమంత్రతంత్రజపస్తోత్ర, పరనసుధ్యానతత్పర ప్రధాన

తే. మైనసత్పూజలను జేసి యచలబుద్ధి, శ్రీనృసింహునిఁ జేరి పూజించి యతని
కరుణఁ బొందుచు నతులప్రకాశు లగుచు, భుక్తిముక్తులఁ గైకొందురు భూపవర్య.

వ. మఱియుఁ గేతుమాలవర్షంబునందు భగవంతుండు శ్రీదేవికి సంతోషంబు నొసం
గుటకుఁ గామదేవరూపంబున [1]నుండు నమ్మహాపురుషునియస్త్రతేజఃప్రకాశం
బునఁ బ్రజాపతిదుహిత లగురాత్ర్యధిదేవతలగర్భంబులు సంవత్సరాంతంబున
నిర్జీవంబు లై స్రవించు నాకామదేవుండును దనగతివిలాసలీలావిలోకనసుందర
భ్రూమండలసుభగవదనారవిందకాంతులం జేసి శ్రీరమాదేవిని రమింపం జేయు
[2]భగవన్మాయారూపిణి యగు శ్రీదేవియుఁ బ్రజాపతిపుత్రికలును బుత్రులు నైన
రాత్రులం బగళ్లం గూడి కామదేవుని స్తోత్రపరనపూజాధ్యానాదులం బూజిం
చు చుండు మఱియును. 43

1 'నుండుటయు నమ్మహాపురుషునిసుదర్శనప్రకాశితం జేసి ప్రజాపతిదుహితలును బుత్రులు నను నహోరాత్రాద్యధిపతులగర్భంబులు. 2 భగవంతునిమాయారూపం బగు శ్రీదేవియుఁ బ్రజాపతిపుత్రికలం గూడి'. వ్రా. ప్ర.

క. విమలమతిఁ జిత్తగింపుము, రమణీయం బైనవిమలరమ్యక మనువ
ర్షమునకు నధిదేవత దా, నమరంగా మత్స్యరూపుఁ డగుహరి దలఁపన్. 44

ఆ. అట్టివర్షమునకు నధిపతి యగుచున్న, మనువు పుత్రపౌత్రమంత్రివరులఁ
గూడి మత్స్యమైనకుంభినీధరుఁ జిత్తిఁ, మతులభక్తియుక్తి హత్తఁ గొలుచు. 45

ఆ. తత్ప్రకాశకృత్ప్రధానమంత్రస్తోత్ర, ములను ధర్మకర్మములను హోమ
ములను జనులు సేసి పుణ్యులై భుక్తిము, క్తులను బొందుచుందు రెలమితోడ.

క. వినుము హిరణ్మయవర్షం, బున శ్రీకూర్మావతారమును దాల్చినయా
వనజోదరుఁ డధిదేవత, యనఘుఁడు పితృపతి మహాత్ముఁ డర్యముఁడు నృపా.

క. ఆవర్షమందు నర్యముఁ, డావర్షజనంబు గూడి హరిఁ జిత్తములో
భావించి సంస్తవంబులు, [1]గావించుచు భుక్తిముక్తిఁ గాంతురు గడఁకన్. 48

క. ఉత్తరకురుభూములఁ దను, హత్తుకొని వరాహదేవుఁ డధిపతి యైనన్
సత్తుగ భూపతి యతనిం, జిత్తములో నిలిపి పూజ సేయుచు నుండున్. 49

క. ఆవర్షమందులను బ్రజ, లావిపులవరాహమూర్తి ననవరతంబున్
సేవించి కొలిచి సంస్తుతిఁ, గావించుచుఁ గాంతు రంతఁ గైవల్యంబున్. 50

క. అరయఁగ సీతాలక్ష్మణ, పరివృతుఁ డై వచ్చి రామభద్రుఁడు గడిమిం
బరఁగు నధిదేవతగఁ గిం, పురుషమహావర్షమునకు భూపవరేణ్యా. 51

ఆ. అట్టిరామభద్రు నంజనీసుతుఁడు గిం, పురుషగణముఁ గూడి పూజ సేసి
తత్ప్రకాశకప్రధానమంత్రస్తోత్ర, పఠనములను దగ నుపాస్తి సేయు. 52

సీ. భారతవర్షాధిపతి యైనబదరికా, శ్రమమున నున్ననారాయణుండు
భూనాథ యామహాత్ముని నారదాదులు, భారతవర్షంబు ప్రజలఁ బ్రేమఁ
బాయక చేరి యుపాస్తి సేయుచు సాంఖ్య, యోగంబు నుపదేశ ముచితవృత్తి
నంది యందఱును గృతార్థులై యట్టినా, రాయణదేవు నారాధనంబు

ఆ. సేసి యాత్మఁ జాలఁ జింతించి తత్ప్రకా, శకము లయినమంత్రసంస్తవములఁ
బూజ సేసి ముక్తిఁ బొందుచు నుండుదు, రచలమైనభక్తి ననుదినంబు. 53

క. భారతవర్షమునందుల, సారాంశము లైనపుణ్యశైలంబులు గం
భీరప్రవాహములు గల, వారయ నెఱిఁగింతు వాని నవనీనాథా. 54

వ. మలయపర్వతంబును మంగళప్రస్థంబును మైనాకంబును ద్రికూటంబును ఋష
భపర్వతంబును గూటరంబును గోల్లంబును సహ్యపర్వతంబును వేదగిరియును
ఋశ్యమూకపర్వతంబును శ్రీశైలంబును వేంకటాద్రియును మహేంద్రంబును
వారిధరంబును వింధ్యపర్వతంబును శుక్తిమత్పర్వతంబును ఋక్షగిరియును బారి

1 ఇట 48-వ పద్యమున ‘గావించుచు’ మొదలుకొని 50-వ పద్యమున ‘సంస్తుతి’ అను వఱకుఁ గలపాఠ మచ్చుప్రతులందుఁ గానిపింపదు. ఇందులకు ‘ఉత్తరేషు కురుషు భగవాన్ యజ్ఞపురుషః కృతవరాహరూపః...’ అని మూల మున్నది.

యాత్రంబును ద్రోణపర్వతంబును జిత్రకూటంబును గోవర్ధనాద్రియును రైవతకంబును గకుంభంబును నీలగిరియును గాకముఖంబును నింద్రకీలంబును రామగిరియును నాదిగాఁ గలపుణ్యపర్వతంబు లనేకంబులు గల వాపర్వతపుత్రిక లైనచంద్రవటయుఁ దామ్రపర్ణియు నవటోదయుఁ గృతమాలయు వైహాయసియుఁ గావేరియు వేణియుఁ బయస్వినియుఁ బయోదయు శర్కరావర్తయుఁ దుంగభద్రయుఁ గృష్ణవేణియు భీమరథియు గోదావరియు నిర్వింధ్యయుఁ బయోష్ణియుఁ దాపియు రేవానదియు శిలానదియు సురసయుఁ జర్మణ్వతియు వేదస్మృతియు ఋషికుల్యయుఁ ద్రిసమయుఁ గౌశికియు మందాకినియు యమునయు సరస్వతియుఁ దృషద్వతియు గోమతియు సరయువును భోగవతియు సుషమయు శతద్రువును జంద్రభాగయు మరుద్వృధయు వితస్తయు నసిక్నియు విశ్వయు నను నీమహానదులును సింధుశోణంబు లనునదంబులు నిట్టిమహాప్రవాహంబు లీభారతవర్షంబునఁ గల వందు సుస్నాతు లైనమానవులు ముక్తిం జెందుదురు మఱియు నీభారతవర్షంబున జన్మించినపురుషులు [1]శుక్లలోహితకృష్ణవర్ణరూపంబులగు త్రివిధకర్మంబులం జేసి క్రమంబుగ దేవమనుష్యనరకగతు లను(త్రివిధగతులం) బొందుదురు వినుము [2]రాగద్వేషాదిశూన్యుండు నవాఙ్మనసగోచరుండు ననాధారుండు నగుశ్రీవాసుదేవమూర్తియందుఁ జిత్తంబు నిలిపి భక్తియోగంబున నారాధించెడుమహాత్ములవిద్యాగ్రంధి దహనంబు గావించుటం జేసి పరమభాగవతోత్తములు పొందెడునుత్తమగతిం జెందుదురు గావున భారతవర్షంబు మిగుల నుత్తమం బని మహాపురుషు లిట్లు స్తుతించుచుండుదురు. 55

ఉ. భారతవర్షజంతువులభాగ్యము లేమని చెప్ప వచ్చు ని
భారతవర్షమందు హరి పల్మఱుఁ బుట్టుచు జీవకోటికిన్
ధీరతతోడఁ దత్త్వ ముపదేశము సేయుచుఁ జెల్మి సేయుచు
న్నారయ బాంధవాకృతిఁ గృతార్థులఁ జేయుచు నుండు నెంతయున్. 56

క. తనజన్మ[3]కర్మములనుం, గొనియాడెడివారి కెల్లఁ గోరిన [4]వెల్లం
దనియఁగ నొసఁగుచు మోక్షం, బనయముఁ గృపసేయుఁ గృష్ణుఁ డవనీనాథా.

వ. ఇట్లు భారతవర్షంబునందులజనంబులకు నెద్దియు నసాధ్యంబు లేదు నారాయణస్మరణంబు సకలదురితంబుల నడంచుఁ [5]దన్నామస్మరణరహితంబు లైనయజ్ఞతపోదానాదులు దురితంబుల నడంపలేవు బ్రహ్మకల్పాంతంబు బ్రతికెడియితరస్థానం

1 సాత్త్వికరాజసతామసకర్మంబులం జేసి. 2 బ్రహ్మవిద్యానిరతు లైనపురుషులు సాయుజ్యంబు నొందుదురు సర్వభూతాంతర్యామియు బ్రహ్మస్వరూపము నైనవాసుదేవునియందుల నిరతిశయభక్తియోగంబున నవిద్యను గెలిచి విష్ణులోకంబుఁ జెందుదురు. కావున నాభారతవర్షం బుత్తమం బగు. 3 కర్మఫలమును. 4 వరముల్. 5 గాని హరివిరహితంబు లయినయజ్ఞ.

బునం [1]బునర్జన్మభయంబున భీతిల్లుచు నుండుటకన్న భారతవర్షంబునందు క్షణమాత్రంబు మనంబున సర్వసంగపరిత్యాగంబు సేసినపురుషశ్రేష్ఠునకు శ్రీమన్నారాయణపదప్రాప్తి యతిసులభంబుగ సంభవించుం గావున నట్టియుత్తమంబగునీభారతవర్షంబె కోరుచుందురు మఱియు నెక్కడ వైకుంఠునికథావాసన లేకుండు నేదేశంబున సత్పురుషులైనపరమభాగవతులు లేకుండుదు రేభూమిని యజ్ఞేశ్వరునిమహోత్సవంబులు లేక యుండు నది సురేంద్రలోకంబైన నుండం దగదు జ్ఞానానుష్ఠానద్రవ్యకలాపంబులచేత మనుష్యజాతిం బొంది తపంబున ముక్తిం బొందకుండె నేని మృగంబులమాడ్కి నతండు దనకుం దానె బంధనంబు నొందు భారతవర్షంబునందుఁ బ్రజలచేత [2]శ్రద్ధాయుక్తంబుగా ననుష్ఠింపంబడినయజ్ఞంబులయందు వేల్వంబడుహవిస్సులను బెక్కునామంబులం బుండరీకాక్షుం డంది తనమీఁదిభక్తి యధికంబుగాఁ జేయు నట్టిభారతవర్షంబునందలి ప్రజలమీఁదం గరుణించి సర్వేశ్వరుం డిహంపరసౌఖ్యంబుల నొసంగుచుండు జంబూద్వీపంబున సగరాత్మజు లశ్వమేధాశ్వంబు నన్వేషింపం బూని భూఖననంబు సేయుటం జేసి స్వర్ణప్రస్థ చంద్రశుక్లావర్తన రమణక మందేహారుణ పాంచజన్య సింహళ లంకాద్వీపంబు లన నెనిమిదియుపద్వీపంబులు గలిగె. 58

సీ. లక్షయోజనముల • లవణాబ్ధిపరివృత, మగుచు జంబూద్వీప • మతిశయిల్లు
విను రెండులక్షల • విస్తృతము గను బ్లక్షద్వీప [3]ముండు నా • క్షీరసాగ
రముఁ జుట్టి యందుల • రమ్యమై యొప్పెడు, వృక్షంబు ప్లక్షంబు • విదితముగను
దనరు నాద్వీపంబు • దగు నామమహిమచే, మిగులఁ బ్లక్షం బన • మించి రహిని

ఆ. నందు సంచరించు • నట్టివారల కగ్ని, దేవుఁ [4]డమరు నాది • దేవతయుఁ గ
నందులోన నా ప్రి • యవ్రతపుత్రుండు. నిధ్మజిహ్వుఁ డగుమ • హీవరుండు. 59

వ. నరేంద్రా యాయిధ్మజిహ్వుం డా ప్లక్షద్వీపంబు [5]నేడువర్షంబులుగ విభజించి యందు నావర్షనామధారులుగా నుండుతనపుత్రులగు శివ యశస్య సుభద్ర శాంత క్షేమాభయామృతు లనియెడు నేడుగుర నేడువర్షంబుల కధిపతులం గావించి తపంబునకుం జనియె నావర్షంబులయందు మణికూట వజ్రకూట నింద్రసేన జ్యోతి

---

1 బొరలుజనులు పునర్జన్మభయంబున భీతిల్లు చుందురు. భారతవర్షంబునందు క్షణమాత్రంబేని మనంబునఁ గర్మరహితుం డైనవానికి మనోధైర్యంబున నామస్మరణ సేసిన ముక్తి లభించు నని భారతవర్షంబె కోరుచుందురు.

2 శ్రద్ధాయుక్తంబు లైనయజ్ఞంబులందు వేల్వంబడుహవిస్సులను బెక్కురూపంబులను బుండరీకాక్షునకు సమర్పణంబు సేయుపురుష నిహపరంబు లొసంగుచుఁ దనమీఁదిభక్తి. 3 ఇక్షుసాగరముఁ జుట్టి, యందుల రమ్యమై యమరు నేకాదశ,శతయోజనములయున్నతి వహించి, యాతరునామాంక మగుచు నవ్వలిది ప్లక్షద్వీప మనఁగఁ బ్రశస్త మయ్యె. 4 డతుల మైనదైవ మయ్యె. 5 నందుఁ దనపుత్రుల నామంబులు గల శివ యశస్య.

ష్మ ధూమ్రవర్ణ హిరణ్యగ్రీవ మేఘమాల లనునామంబులు గలసప్తకులపర్వ
తంబులును నరుణయు నృమణయు నాంగిరసయు సావిత్రియు సుప్రభాతయు ఋ
తంభరయు సత్యంభరయు నన సప్తమహానదులును నానదులయందు సుస్నాతు
లగుచు గతపాపులై హంసపతంగోర్ధ్వాయనసత్యాంగు లనునామంబులు గల
చాతుర్వర్ణ్యంబును గలిగి యుండు నందుఁ బురుషులు సహస్రవత్సరజీవులును దే
వతానములును దృష్టమాత్రంబునం [1]గ్లమస్వేదాగిరహితం బగుపతోత్పాద
నంబు గలవారి లగుచు వేదత్రయాత్మకుండును [2]స్వర్గద్వారభూతుండును భగవ
త్స్వరూపియు నగుసూర్యుని వేదత్రయమ్మున సేవింపుదురు ప్లక్షద్వీపం బాది గా
మీఁదటిద్వీపపంచకంబునందలిపురుషులకు నాయురింద్రియపటుత్వంబులును దే
జోబలంబులు దోడనె జనియించు చుండు. 58

క. ప్లక్షద్వీపము [3]ద్విగుణితలక్షేక్షురసాబ్ధి సుట్టి కరా విలసిల్లు
న్నిక్షురసోదద్విగుణం, బక్షయము గ శాల్మలీమహాద్వీప మిలన్. 59

వ. అందు [4]శాల్మలీవృక్షంబు ప్లక్షాయామం బై తేజరిల్లు నావృక్షరాజంబునకు
నధోభాగంబునం బతత్త్రిరాజుగా నుండుగరుత్మంతుండు నిలుకడగా వసించు నా
శాల్మలీవృక్షంబుపేర నాద్వీపంబు శాల్మలీద్వీపం బన విలసిల్లు నాద్వీపపతి యైన
(ప్రియవ్రతాత్మజుం డగు)యజ్ఞబాహువు దనపుత్రు లగుసురోచన సౌమనస్య
రమణక దేవబర్హ పారిబర్హాప్యాయ నాభిజ్ఞాతు లనియెడువారిపేర నేడువర్షం
బుల నేర్పఱిచి యావర్షంబులయం దేడ్వురఁ గుమారుల నభిషిక్తులం జేసె నావ
ర్షంబులయందు స్వరస శతశృంగ వామదేవ కుముద ముకుంద పుష్పవర్ష శత
శ్రుతు లనుపర్వతసప్తకంబును ననుమతియు సినీవాలియు సరస్వతియుఁ గుహు
వును రజనియు నందయు రాకయు ననుసప్తమహానదులును గల వందు శ్రుత
ధర విద్యాధర వసుంధ రేధ్మధరసంజ్ఞు లగునావర్షపురుషులు భగవత్స్వరూపుండు
వేదమయుండు నాత్మస్వరూపుండు నగుసోముని వేదమంత్రంబులచే నారాధింపు
దు రాద్వీపంబు లక్షచతుష్టయపరిమితయోజనవిస్తృతం బయినసురాసముద్రం
బుచే నావృతం బై తేజరిల్లు నందు. 60

సీ. భూనాథ యాసురాంభోధికిఁ జుట్టుగా, నుండుకుశద్వీప ముర్విమీఁదఁ
దోర మై తా ద్విచతుర్లక్షయోజనం,బులను విస్తార మై పొలుపు మిగుల
నందుఁ గుశస్తంభ మనిశంబు దేవతా,కల్పితం బై నట్టికాంతిచేత

---

1 గర్భోత్పత్తు లగుచు. 2 స్వర్గద్వారంబు నైనసూర్యభగవానుల వేదత్రయమ్మున. 3 దా ద్విర్లక్షే. 4 అట్టిశాల్మలీవృక్షం బేకాదశశతయోజనోన్నతంబున నుండు నాశాల్మలీవృక్షంబుపేర. 5 వేదమయుం డైనసోముని వేదాధ్వరంబులఁ గొలుచు శ్రుతధర... ధర్ము లనునామంబులు గలచాతుర్వర్ణ్యంబు గలిగి యుండు రాద్వీపంబుఁ దిరిగి ద్విచతుర్లక్షయోజనవిస్తారం బై సురాసముద్రం బుండు.

దిక్కులు వెలిఁగించు ద్వీపంబునకుఁ దన, పేరను సత్కీర్తి పెంపు సేయు
తే. నట్టిదీవికి నధిపతి యగుప్రియవ్ర,[1]తతనయుండు హిరణ్యరేతసుఁ డనంగ
నరెడిభూపతి తనసుతనామములను, వర్షములు సేసి సత్యాంతహర్షమునను.
వ. ఇట్లు [2]హిరణ్యరేతసుండు వసుదాన దృఢరుచి నాభిగుప్త సత్యవ్రత విప్ర వామ
దేవు లనునామంబులు గలపుత్రులనామంబుల సప్తవర్షంబులం గావించి యా
కుమారుల నందు నిలిపి తాను దపంబునకుం జనియె నావర్షంబులందు బభ్రు
చతుశ్శృంగ కపిల చిత్రకూట దేవానీ కోర్ధ్వరోమ ద్రవిణంబు లనునామంబు
లు గల సప్తగిరులును రసకుల్యయు మధుకుల్యయు శ్రుతవిందయు మిత్రవింద
యు దేవగర్భయు ఘృతచ్యుతయు మంత్రమాలయు ననుసప్తమహానదులును
గల వానిజలంబులఁ గృతమజ్జను లగుచు భగవంతుం డగుయజ్ఞపురుషునిఁ
[3]కుశలకోవిదాభియుక్తు లనుకులంబులు గలవర్షపురుషు లారాధించుచుందురు.
సీ. ఆకుశద్వీపంబు సరికట్టుకొని యుండు, నెనిమిదిలక్షలఘనఘృతాబ్ధి
యాఘృతనాగరం బవ్వల షోడశ,లక్షయోజనముల లలిత మగుచు
నుండుఁ గ్రౌంచద్వీప మూర్వీశ యందు మ,ధ్యప్రదేశంబున నట్టిదీవి
పేరుగాఁ దనపేరఁ బెద్దగాఁ జేసిన, క్రౌంచాద్రి గల దానిఁ గంబు మున్ను
ఆ. షణ్ముఖుండు దివ్యశరమున ఘననితం,బంబు దూయ నేయఁ బాలవెల్లి
గరిమఁ దడుపుచుండు వరుణుండు రక్షింప, నందు మిగులభయము నొందకుండె.
వ. నరేంద్రా యాక్రౌంచద్వీపపతి యగుఘృతపృష్ఠుం డను దనకుమారుల నాపేళ్లం గల
యామోద మధువహ మేఘపృష్ఠ సుదామ ఋషిజ్య లోహితార్ణ వనస్పతు లను
వర్షంబుల కభిషిక్తులం జేసి పరమకల్యాణగుణయుక్తుం డయిన శ్రీహరిచరణార
విందంబుల సేవించుచుం దపంబునకుం జనియె నావర్ణంబులయందు శుక్ల వర్ధమా
న భోజ నోపబర్హణానంద నందన సర్వతోభద్రంబు లనుసప్తసీమాపర్వతం
బులును నభయయు నమృతౌఘయు నార్యకయుఁ దీర్థవతియుఁ దృప్తిరూపయుఁ
బవిత్రవతియు శుక్లయు ననుసప్తనదులును గల వందులఁ బవిత్రోదకంబు లను
భవించుచు గురు ఋషభ ద్రవిణక దేవక సంజ్ఞలు గలిగి వరుణదేవుని నుదకాం
జలులం బూజించుచున్నచాతుర్వర్ణ్యులు గలిగి యుండును. 64
సీ. జగతీశ వినుము క్రౌంచద్వీపమును జుట్టి, యుండు షోడశలక్షయోజనముల
విస్తారమై పాలవెల్లి యందునను శా,కద్వీప మగుల ప్రకాశ మొందు
దండిమై ముప్పదిరెండులక్షలయోజ,నములవిస్తారమై యమరి యుండు
నందులశాకవృక్షామోద మాద్వీప,మును సుగంధంబునఁ బెనఁగఁ జేసి

1 'తాత్మజుండును బుణ్యుండు నగహిరణ్యరోముఁ డనువాఁడు పుత్రుల నామములను.
2 హిరణ్యరోముండు కుశద్వీపమునందు. 3 సేవించుకుశలకోవిదాభియుక్తకులక సంజ్ఞలు గలచాతు
ర్వర్ణ్యంబులు గలిగియుండును. వ్రా. ప్ర.

తే. [1]యంతఁ దనపేర నీవి ప్రఖ్యాత మగుటఁ, జేసి యందుల మిగులఁ బ్రసిద్ధి కెక్కె
నందు మేధాతిథియుఁ గర్త యగుచు నుండెఁ, దవిలి వేడుకఁ దనదు నందనులఁ జూచి.

వ. మఱియు నా ప్రియవ్రతపుత్రుం డగునమేధాతిథి దనపుత్రులపేరం గలపురోజవ మనోజవ వేపమాన ధూమ్రానీక చిత్రరథ బహురూప విశ్వచారంబు లనుసంజ్ఞలు గలసప్తవర్షంబులయందు వారలకుఁ బట్టంబు గట్టి శ్రీహరిపాదసేవ సేయుచుఁ దపోవనంబునకుం జనియె నాశాకద్వీపంబునందు నీశా నోరుశృంగ బలభద్ర శతకేసర సహస్రస్రోతో దేవపాల మహానస నామంబులు గలసీమాగిరులును నన ఘాయు రుభయస్పృష్ట్యపరాజిత పంచపదీ సహస్రస్రుతి నిజధృతు లను సప్తనదులును గల వానదీజలంబు లుపయోగించి [2]యచ్చటివారలు ప్రాణాయామంబు సేసి విధ్వస్తరజస్తమోగుణు లయి పరమసమాధిని వాయురూపం బైనభగవంతుని సేవింతురు ఋతవ్రత సత్యవ్రత దానవ్రత సువ్రత నామంబులు గల చాతుర్వర్ణ్యం బందుఁ గలిగి యుండు. 66

సీ. అట్టిశాకద్వీప । మరికట్టి తత్ప్రమాణంబున దధిసము । ద్రంబు వెలుఁగు
నందుకుఁ బరివృతం । బై యు పుష్కరద్వీప, మిలఁ జెలుష్టిల । తులవిశాల
[3]మమ్మహాద్వీపమం । దయుతకాంచనపత్ర, ములు గల్గి కమలగ । ర్భునకు వాస
సం బగుచుం గేరు । హం బుండు నాద్వీప, మధ్యంబునను నొక్క । మానసోత్త
ఆ. రం బనంగఁ బర్వ । తం బుండుఁ దనకుఁ బూ, ర్వాపరముల నుండు । నట్టివర్ష
ములకు రెంటి కెల్లు । నిలిచినమర్యాద, నగ మనంగఁ జాలఁ । బొగడ నెగడు. 67

వ. ఇట్లు దనకు లోపలివెలుపలివర్షంబులు రెంటికి మర్యాదాచలంబునుం బోలె నున్నమానసోత్తరపర్వతం బయుతయోజనవిస్తారంబును నంతియ యున్నత్యంబునుం గలిగియుండు నానగంబునకు నలుదిక్కులయందు నాలుగులోకపాలురపురంబు లుండు నామానసోత్తరపర్వతంబుమీఁద సూర్యరథచక్రంబు సంవత్సరాత్మకం బయి యహోరాత్రంబులయందు మేరుప్రదక్షిణంబు సేయు నందు నాపుష్కరద్వీపాధిపతి యగువీతిహోత్రుండు రమణక ధాతకి నామంబులు గలపుత్రుల నిరువుర వర్షద్వయంబునం దభిషిక్తులం జేసి తాను బూర్వజు లేఁగిన తెఱంగున భగవత్కర్మశీలుం డగుచుఁ దపంబునకుం జనియె నంత. 68

క. మనుజేశ్వర యావర్షంబున నప్పుడు సంచరించు । పురుషులు పద్మా
సనునిఁ దగఁ గర్మకారాధన సేయుదు రచలబుద్ధి । తాత్పర్యమునన్. 69

క. ధరణీవల్లభ విను పు[4]ష్కర మనుద్వీపమున లేరు । చాతుర్వర్ణ్యల్

1 'మీఱయు సొంపొందియుండుఁ బ్రఖ్యాత. 2 వాయురూపుఁ డైనభగవంతుని సేవించుచుం బ్రాణాయామంబునం జేసి విధ్వస్తరజస్తమోగుణంబులం గలిగి ఋతవ్రత .. చాతుర్వర్ణ్యులు గలిగియుందురు. 3 మమ్మహోదధియందు. 4 ష్కరదీవిం దలఁప లేరు ♦ చాతు.' వ్రా. ప్ర.

పరఁగఁగ [1]భేదము లేకే, నరసత సము లగుదు రందు । సకలజనములున్. 70

వ. మఱియుఁ [2]బుష్కరద్వీపంబు చతుష్షష్టిలక్షయోజనవిస్తారం బైనశుద్ధోదకసముద్రముద్రితం బగుచుండు నవ్వల లోకాలోకపర్వతం బుండు శుద్ధోదకసముద్రలోకాలోకపర్వతంబులనడుమ రెండుకోట్లయోజనవిస్తారం బయిననిర్జనభూమి దర్పణోదరసమానం బై (దేవతావాసయోగ్యంబుగా) నుండు(నాభూమిం జేరిన పదార్థంబు మరలఁ బొంద నశక్యంబుగా నుండు) నటమీఁద లోకాలోకపర్వతం బెనిమిదికోట్లయోజనంబులు సువర్ణభూమియు [3]సూర్యాదిధ్రువాంతంబు లగు జ్యోతిర్గణంబులమధ్యంబున నుండుటం జేసి లోకాలోకపర్వతం బనం దగి యుండుఁ బంచాశత్కోటి(యోజనవిస్తృతం బగు) భూమండల(మాన)ంబునకుఁ [4]దురీయాంశ ప్రమాణంబు గలయాలోకాలోకపర్వతంబుమీఁద నఖిలజగద్గురు వగు బ్రహ్మచేతఁ జతుర్దిశలయందే ఋషభపుష్కరచూడవామనాపరాజితసంజ్ఞలు గలదిగ్గజంబులు నాలుగును లోకరక్షణార్థంబు నిర్మితం బై యుండు మఱియును.

సీ. తనదువిభూతు లై । తనరిన యాదేవ,బృంద తేజశ్శౌర్యబృంహణార్థ
మై భగవంతుండు । నాదిదేవుండును, నైనజగద్గురుం । డచ్యుతుండు
సరి లేనిధర్మవిజ్ఞానవైరాగ్యాదు, లయినవిభూతుల । నలరి యున్న
యట్టివిష్వక్సేనుఁ । డాది గాఁ గెలుగుపార్షదులతోఁ గూడి ప్రశస్తమైన

తే. నిజవరాయుధదోర్దండనిత్యసత్త్వుఁ, డగుచు నాపర్వతంబుపై । నఖిలలోక
రక్షణార్థంబుకల్పపర్యంత మైన, యోగమాయావిరచితుఁడై । యొప్పుచుండు. 72

వ. ఇట్లు వివిధమంత్రగోపనార్థం బానగాగ్రంబున నున్నభగవంతుండు దక్క లోకాలోకపర్వతంబునకు నవ్వల నొరులకు సంచరింప నశక్యం బయి యుండు బ్రహ్మాండంబునకు సూర్యుండు మధ్యగతుం డై యుండు నాసూర్యునకు నుభయపక్షంబులయందు నిరువదేనుకోట్లయోజనపరిమాణంబున నండకటాహం బుండు నట్టిసూర్యునిచేత నాకాశదిక్స్వర్గాపవర్గంబులును నరకంబులును నిర్ణయింపం బడు దేవ తిర్యఙ్మనుష్య నాగ పక్షి తృణ గుల్మ లతాదిసర్వజీవులకును సూర్యుం డాత్మయగుచు నుండు. 73

క. కర మనురాగంబున నీ, ధరణీమండలముసంవిధానం బెల్ల
[5]న్నెఱిఁగించితి నింతియ కా, [6]దెఱిఁగించెద సర్గమాన । మెల్ల నరేంద్రా. 74

1 'నెక్కువతక్కువ, లెఱుఁగరు సము లగుచు నుందు రెల్ల జనంబుల్. 2 మఱియు నందలి జనంబులు సంకల్పసిద్ధులు నయుతాయుష్కులు నిత్యసత్త్వులగుచు దేవతలతోడ సంభాషణంబులు సలుపుచుందు రట్టిపుష్కరద్వీపంబు. 3 గలిగియుండు సూర్యాదిగ్రహతేజోంధతమోమధ్యంబున నుండుటంజేసి లోకాలోక. 4 చతుర్థభాగం బై యుండు నాపర్వతంబుమీఁద నఖిలజగద్గురు వగుబ్రహ్మచేత నిర్మితం బై ఋషభపుష్కర...లోకరక్షణార్థం బుండు మఱియును. 5 నరవర యెఱుఁగం జెప్పితి, మఱి వినిచెద వినుము దివ్యమానం బెల్లన్. 6 నెఱుఁగుము సర్గప్రమాణ మెల్ల.' వ్రా. ప్ర.

భగణవిషయము.

ఆ. కమలజాండమధ్యగతుఁ డైనసూర్యుండు, భరిత మైనయాతపంబుచేత
మూఁడులోకములను ముంచి తపింపంగఁ, జేసి కాంతి నొందఁ జేయుచుండు. 75

వ. అట్టిభాస్కరుం డుత్తరాయణ దక్షిణాయన విషువు లనునామంబులు గల మాంద్యతీవ్రసమానగతుల నారోహణావరోహణస్థానంబులయందు దీర్ఘహ్రస్వసమానంబులు గాఁ జేయు చుండు. 76

ఆ. మేషతులలయందు మిహిరుం డహోరాత్ర,మందుఁ దిరుగు సమవిహారములను
బరఁగఁగ వృషభాది పంచ[1]మాసముల నొ,క్కొక్క గడియ రాత్రి దక్కి నడచు.

ఆ. మించి వృశ్చికాది పంచ[2]మాసముల నొ,క్కొక్క గడియ రాత్రి నిక్కి నడచు
దినములందు నెల్ల దిగజాఱునొక్కొ,క్క,గడియ నెలకుఁ దత్ప్రకారమునను. 78

వ. మఱియు నివ్విధంబున దివసంబు లుత్తరాయణదక్షిణాయనంబుల వృద్ధిక్షయంబుల నొంద నొక్కయహోరాత్రంబున [3]నేకపంచాశదుత్తరనవకోటియోజనంబులపరిమాణంబు గలమానసోత్తరపర్వతంబున సూర్యరథంబు దిరుగు చుండు నామానసోత్తరపర్వతంబునందుఁ దూర్పున దేవధాని యనునింద్రపురంబును దక్షిణంబున సంయమని యనుయమనగరంబును బశ్చిమంబున నిమ్లోచని యను వరుణపట్టణంబును నుత్తరంబున విభావరి యనుసోమునిపుటభేదనంబును దేజరిల్లుచుండు నాపట్టణంబులయందు నుదయమధ్యాహ్నాస్తమయనిశీథంబు లనియెడు కాలభేదంబులను భూతప్రవృత్తినివృత్తినిమిత్తం బచ్చట జనులకుఁ బుట్టించుచుండు సూర్యుం డెప్పు డింద్రనగరంబుననుండి గమనించు నది యాదిగాఁ బదియేనుగడియలను రెండుకోట్లముప్పదియేడులక్షలడెబ్బదియైదు వేలయోజనంబులు నడచు నివ్విధంబున నింద్రయమవరుణపురంబులమీఁదఁ జంద్రాదిగ్రహనక్షత్రంబులం గూడి సంచరించుచుఁ బండ్రెండంచులు నాఱు[4]గమ్ములును మూఁడు [5]దోలులుం గలిగి సంవత్సరాత్మకం బయి యేకచక్రం బయినసూర్యునిరథంబు ముహూర్తమాత్రంబున ముప్పదినాలుగులక్షలు నెనమన్నూఱుయోజనంబులు సంచరించు. 79

సీ. ఇనురథంబున కున్న యిరుసొక్కటియు మేరు, శిఖరంబునందును జేరియుండు
నొనరఁ జక్రము మానసోత్తరపర్వతం,బందులఁ దిరిగెడు నారథంబు
[6]నిరుసున నున్నరెం డిరుసులు దగులంగఁ, బవనపాశంబుల బద్ధ మగుచు
ధ్రువమండలంబునం దుల నంటి యుండఁగా, సంచరించుచు నుండు సంతతంబు

తే. నట్టియరదంబు ముప్పది యాఱులక్షు, లందు నంటినకాఁడియు నన్నియోజ
నములవిస్తార మైతురంగములకంధ,రములఁ[7]దగులుచు వెలుఁగొందు రమణతోడ.

---

1 రాసులకు. 2 రాసులకు. 3 దొంబదికోట్లయెనుబరియొక్కలక్షలయోజనంబుల. 4 నెమ్ములును. 5 నాభులుం. 6 'నిరుసునందున నున్న యిరుసులు. 7 దగిలుండు మిగులంగ రమణ' వ్రా. ప్ర.

వ. ఆరథంబునకు గాయత్రీచ్ఛందం బాదిగా సప్తచ్ఛందంబులు నశ్వంబులై సంచరించు భానునకు నగ్రభాగంబున నరుణుండు నియుక్తుండై రథంబు గడపుచుండు వెండియు నంగుష్ఠపర్వమాత్రశరీరంబులు గలయఱువదివేలవాలఖిల్యాఖ్యులగుఋషివరులు సూర్యునిముందట సౌరసూక్తంబుల స్తుతియింప మఱియు ననేకమునులును గంధర్వకిన్నరకింపురుషనాగాప్సరఃపతంగాదులును నెలనెల వరుసక్రమంబున సేవింప దొమ్మిదికోట్లునేఁబదియొకలక్ష యోజనంబులపరిమాణంబు గల భూమండలంబునం (దొకక్షణంబున సూర్యుండు రెండువేలనేఁబదియోజనంబులు సంచరించుచు) నొకయహోరాత్రంబునందె యీభూమండలం బంతయు నంచరించు ననిన శుకయోగీంద్రునకుఁ బరీక్షిన్నరేంద్రుం డిట్లనియె. 81

క. మునివర మేరుధ్రువులకు, నొనరఁ బ్రదక్షిణము దిరుగుచుండెడు[1]నజుఁ డా
యినుఁ డభిముఖుఁడై రాసుల, కనుకూలత నేఁగు నంటి వది యెట్లొప్పున్.

క. అని పలికినభూవరునిం, గనుఁగొని శుకయోగి మిగులఁ గరుణాన్వితుఁడై
మనమున శ్రీహరిఁ దలఁచుచు, విను మని క్రమ్మఱఁగ నిట్లు వివరించెఁ దగన్.

వ. నరేంద్రా [2]యతివేగంబునఁ దిరుగుచుండుకులాలచక్రంబునందుఁ జక్రభ్రమణంబునకు వేఱైనగతి నొంది బంతి సాగి తిరిగెడుపిపీలికాదులచందమున నక్షత్రరాసులతోడం గూడినకాలచక్రంబు ధ్రువమేరువులం బ్రదక్షిణంబు దిరుగునప్పుడా కాలచక్రంబువెంట సంచరించుసూర్యాదిగ్రహంబులకు నక్షత్రాంతరంబులయందును రాశ్యంతరంబులయందును నునికి [3]గలుగుటంజేసి సూర్యాదిగ్రహంబులకుఁ జక్రగతిస్వగతులవలన గతిద్వయంబు గలుగుచుండు మఱియు నాసూర్యుం డాదినారాయణమూర్తి యగుచు లోకంబులయోగక్షేమంబులకు వేదత్రయాత్మకంబై కర్మసిద్ధినిమిత్తంబై [4]దేవర్షిగణంబులచేత వేదాంతార్థంబుల ననవరతంబు వితర్క్యమాణం బగుచున్నతనస్వరూపంబును ద్వాదశవిధంబులుగ విభజించి వసంతాదిఋతువుల [5]నాయాకాలవిశేషంబులయందుఁ గలుగఁ జేయుచుండు (నట్టిపరమపురుషునిమహిమ నీలోకంబున మహాత్ములగుపురుషులు దమతమవర్ణాశ్రమాచారములచొప్పున వేదోక్తప్రకారంబుగా భక్త్యతిశయంబున నారాధించుచు క్షేమంబు నొందుచుందు రట్టియాదినారాయణమూర్తి జ్యోతిశ్చక్రాంతర్వర్తియై స్వకీయతేజఃపుంజదీపితాఖిలజ్యోతిర్గణంబులు గలవాఁడై ద్వా

---

1 నాసూర్యునకును రాసుల కెదుర, యియ్యనుచందముఁ దేటపడఁగ ♦ నెఱింగింపు తగన్. 2 కులాలచక్రంబుతోడఁ దిరుగుపిపీలికాదులకు భ్రమణవేగంబున స్థానాంతరంబునం దునికి దోఁపనిచందంబున నక్షత్రరాసులతోడం గూడిన. 3 గోఁచమం గాని రాసికి నెదురు నడచుట లేదట్టిసూర్యుం డాదినారాయణ. 4 న తనస్వరూపంబు దేవర్షిగణంబులచేత ధ్యానంబు సేయంబడ్డ దగుచుండుఁ దనస్వరూపంబును ద్వాదశవిధంబులఁ బుట్టించు వసం. 5 నాకాశగతుండై ద్వాదశమాసంబుల ద్వాదశరాసుల ననుభవించు చుండు.

దశరాసులయందు నొక్కసంవత్సరంబున సంచరించుచుండు నట్టియాదిపురుషుని గమనవిశేషకాలంబును లోకు లయనఋతుమాసపక్షతిథ్యాదులచే వ్యవహరించుచుందురు మఱియు నప్పరమపురుషుం డారాసులయందు షష్ఠాంశసంచారంబు నొందినసమయంబును ఋతు వని వ్యవహరింపుదు రారాసులయందు నర్ధాంశసంచారమ్మున రాశిషట్కభోగం బొందినతఱి యయనం బని చెప్పుదురు సమగ్రంబుగా రాసులయందు సంచార మొందినయెడల నట్టికాలంబును సంవత్సరం బని నిర్ణయింపుదు రిట్టిసమగ్రరాశిసంచారంబునందు శీఘ్రగతి మందగతి సమగతు లనియెడుత్రివిధగతివిశేషంబులవలన వేఱువేఱునావత్సరంబును సంవత్సరంబు పరివత్సరం బిడావత్సరం బనువత్సరం బిద్వత్సరం బని పంచవిధంబులం జెప్పుదురు చంద్రుం డీ తెఱంగున నాసూర్యమండలంబుమీఁద లక్షయోజనంబులనుండి సంవత్సరపక్షరాశినక్షత్ర[1]భుక్తులు గ్రహించుచు నగ్రచారియై శీఘ్రగతిం జరించుచునంత వృద్ధిక్షయరూపంబున బిత్రుగణంబులకుఁ బూర్వాపరపక్షంబులచేత నహోరాత్రంబులఁ గలుగఁజేయుచు సకలజీవప్రాణంబై యొక్కనక్షత్రంబున ముప్పదిముహూర్తంబు లనుభవించుచు షోడశకళలు గలిగి మనోమయాన్నమయామృతమయదేహుం డై దేవపితృమనుష్యభూతపశుపక్షిసరీసృపవీరుత్ప్రభృతు లకుఁ బ్రాణాప్యాయనశీలుం డగుటం జేసి సర్వమయుం డనం బడు.

క. చందురునకు మీఁదై యుడుగణంబుల్ లక్షయోజనంబులఁ దారల్
గ్రందుకొని మేరుశైలం, బందిఁ బ్రదక్షిణము దిరుగు [2]నభిజద్భముతోన్. 85

సీ. అటమీఁదఁ దారల కన్నిటికిని పైనై రెండులక్షల శుక్రుఁ డుండి భాస్క
రునిముందు వెంబడిఁ గదనుసామ్యమ్ము దుశ్శీఘ్రసంచారములను భాస్కరునిమాడ్కి-
జరియించుచుండును జనులకు ననుకూలుఁడై వృష్టి నొసఁగుచు నంతనంతఁ
జతురత వృష్టివి[3]ఘ్నప్రకారకగ్రహశాంతి నొనరించువారల కొసఁగు శుభము
తే. లుండు నామీఁద బుధుఁడు దా రెండులక్ష,లనుజరించుచు రవిమండలంబుఁ బాసి
కానఁబడినను జనులకు క్షామడంబ,రాదిభయములఁ బుట్టించు ననిలమహిమ.

సీ. ధరణీతనూజుఁ డంతటిమీఁద రెండులక్షలనుండి మూఁడుపక్షముల నొక్క-
రాశి దాఁటుచునుండుఁ గ్రమమున ద్వాదశ,రాసులు భుజియించు రాజసమున
వక్రించి యైన నవక్రతి నైనను దఱుచుగాఁ బీడలు నరుల కొసఁగు
నంగారకునకును నటమీఁద రెండులక్షలయోజనంబులఁ ఘనత మించి
తే. యొక్కరాశినుండి యొక్కొక్కవత్సరం, బనుభవించుచుండు నమరగురుఁడు
వక్రమందు నైన వసుధామరులకును, శుభము నొసఁగు నెప్పుడు నభినవముగ.

---

2 ఋతువులు పుచ్చుకొనుచు నగ్ర.. బిత్రుదేవగణంబులకు భుక్తి నిచ్చుచు సకలజీవప్రాణుండై...... పశుపక్షిసస్యవనలతాగుల్మాదులకు. 2 నభిజిత్సహితమ్. 3 ప్రకంపగ్రహోపశాంతి, తొనరించుచును జను లకొసనుఁ డనఁగ.

ఆ. సురగురునకు మీఁదై భాస్కరసుతుఁ [1]డిరులక్షలను జగములకుఁ బీడల్
జరపుచుఁ ద్రింశన్మాసము, లరుదుగ నొక్కొక్కరాశియందు వసించున్. 88

క. ప్రాకటముగ రవిసుతునకు, నేకాదశలక్షలను మహీసురులకు నీ
లోకులకు మేలు గోరుచుఁ, జోకగ మునిసప్తకంబు సొంపు వహించున్. 89

క. మునిసప్తకమున [2]కెగువం, దనరుచు నామీఁదఁ ద్రియుతదశలక్షలఁ బెం
పున శింశుమారచక్రం, బనఁగా నిన్నిటికి నుపరి యగుచుండు నృపా. 90

సీ. [3]ఆశింశుమారాఖ్యమగుచక్రమున భాగవతుఁడైన ధ్రువుఁ డింద్రవరుణకశ్య
పప్రజాపతియమప్రముఖులతోఁ గూడి, బహుమానముగ విష్ణుపదముఁ జేరి
కణఁకనిచ్చలుఁ బ్రదక్షిణముగాఁ దిరుగుచుఁ, జెలఁగియుండును గల్పజీవియగుచు
ననఘుఁ డుత్తానపాదాత్మజుఁ డార్యుఁడు, నయినయాధ్రువునిమహత్త్వ మెల్లఁ
తే. దెలిసి వర్ణింప బ్రహ్మకు నలవి గాదు, నే నెఱిఁగినయంతయు నీకు మున్న
తెలియఁబలికితిఁ గ్రమ్మఱఁ దలఁచికొనుము, జితరిపువ్రాత శ్రీపరీక్షిన్నరేంద్ర.

వ. మఱియు నాధ్రువుండు కాలంబుచేత నిమిషమాత్రం బెడ లేక సంచరించుచు జ్యోతిర్గ్రహనక్షత్రంబులకు నీశ్వరునిచేత (ధాన్యాక్రమణంబునఁ బశువులకై నేర్పఱిచిన మేధిస్తంభంబు తెఱంగున) మేటి గాఁ గల్పింపంబడి ప్రకాశించుచుండు గగనంబునందు మేఘంబులును శ్యేనాదిపక్షులును వాయువశంబునం గర్మసారథులై చరించు తెఱంగున జ్యోతిర్గణంబులును బ్రకృతిపురుషయోగగృహీతాశులై కర్మనిమిత్తగతి గలిగి వసుంధరం బడ కుందురు. 92

క. పొందుగ జ్యోతిర్గణముల, సందఱు నాశింశుమారమందుల నుండం
గొందఱు దఱచుగఁ జెప్పుచు, నుందురు నెఱుఁగంగ విను మహోన్నతచరితా.

క. తలక్రిందై వట్రువయై, సలలిత మగుశింశుమారచక్రమునందుం
నెలకొని పుచ్ఛాగ్రంబున, నిలిచి ధ్రువుం డుండు నెపుడు నిర్మలచరితా. 94

వ. మఱియు నాశింశుమారచక్రపుచ్ఛంబునఁ బ్రజాపతియు నగ్నీంద్రధర్ములును బుచ్ఛమూలంబున ధాతృవిధాతలును గటిప్రదేశంబున ఋషిసప్తకంబును దక్షిణావర్తకుండలీభూతభూతశరీరంబునకు నుదగయననక్షత్రంబులును దక్షిణపార్శ్వంబున దక్షిణాయననక్షత్రంబులును బృష్ఠంబున దేవమార్గంబును నాకాశగంగయు నుత్తరభాగంబునఁ బునర్వసుపుష్యంబులును దక్షిణభాగంబున నార్ద్రాశ్లేషలును దక్షిణవామపాదంబుల నభిజిదుత్తరాషాఢలును దక్షిణవామనాసారంధ్రంబుల శ్రవణపూర్వాషాఢలును దక్షిణవామలోచనంబుల ధనిష్ఠామూలలును దక్షిణవామకర్ణంబుల మఘాద్యష్టనక్షత్రంబులును వామపార్శ్వంబునదక్షిణాయనంబును దక్షిణపార్శ్వంబునఁ గృత్తికాదినక్షత్రత్రయంబును నుత్తరాయణంబు

---

1 డిరులక్ష నుండి జగతికిఁ బీడల్. 2 కెక్కువఁ, దనరుచు శ్రీవిష్ణుపదము దశలక్షల. 3 ఆశింశుమారాఖ్యమగుండి శ్రీభాగ.

ను వామదక్షిణస్కంధంబుల శతభిషగ్జ్యేష్ఠలును నుత్తరహనువున నగస్త్యుండును
నపరహనువున యముండును (ముఖంబున నంగారకుండును గుహ్యంబున శనై
శ్చరుండును మేఢ్రంబున బృహస్పతియును వక్షంబున నాదిత్యుండును నాభిని
శుక్రుండును మనంబునఁ జంద్రుండును స్తనంబుల నాశ్వినులును బ్రాణాపానం
బుల బుధుండును) గళంబున రాహువును సర్వాంగంబులఁ గేతుగ్రహంబును
రోమంబులఁ దారలును నుండు [1]నది సర్వదేవతామయం బైనపుండరీకాక్షుని
దివ్యదేహంబు ధ్రువునింగా నెఱుంగుము. 95

సీ. ఇట్టిదివ్యశరీర మెవ్వఁడు ప్రతిదినంబందు సంధ్యాకాల [2]మతులభక్తి
మనమందు నిలిపి మోక్షమఱక మిక్కిలి ప్రయత్నంబున నియతుఁడై తత్త్వబుద్ధి
మౌనవ్రతంబునఁ బూని వీక్షించుచు, నీసంస్తవనంబు దా నెంతొ ప్రేమ [గు
జపియించికడుఁ బ్రశస్తమును[3]మునీంద్రసేవ్యమునుజ్యోతిస్స్వరూపమున వెలుఁ
ఆ. విపులశింశుమారవిగ్రహంబునకు వందనము వందనంబు లనుచు నిలిచి
సన్నుతించె నేని సకలార్థసిద్ధులఁ బొందు మీఁద ముక్తిఁ జెందు నధిప. 96

క. ఇనమండలంబునకుఁ గ్రిందను దశసాహస్రయోజనంబుల స్వర్భా
నునిమండలంబు గ్రహమై, ఘనముగ నపసవ్యమార్గగతి నుండు నృపా. 97

క. అసురాధముఁ డగురాహువు, బిసరుహసంభవునివరము పెంపున నెంతో
పస యగునమరత్వంబున, నసమానం బైనగ్రహవిహారముఁ బొందెన్. 98

సీ. జననాథ రాహువుజన్మకర్మంబులు, వినిపింతు ముందఱ విస్తరించి
యయుతయోజనవిస్తృతార్కమండలము ద్విషట్సహస్రవిశాలచంద్రమండ
లముఁ బర్వకాలంబులను ద్రయోదశసహస్రవిశాల మై [4]మీఁద రాహువుగప్పు
నది సూచి యుపరాగ మనుచును బలుకుదు, రెల్లవారును స్వధర్మేచ్ఛు లగుచు
ఆ. నంతలోన నినశశాంకమండలములఁ, గరుణఁ బ్రోవఁ దలఁచి హరి సుదర్శ
నంబుఁ బుచ్చు ననుభయంబున నైదాఱు, గడియలకును రాహు [5]నడిఁకితొలఁగు.

క. నరవర యారాహువునకు, సరసతి నాక్రింద సిద్ధచారణవిద్యా
ధరు లయుతయోజనంబులఁ, దిరముగ వసియించి లీలఁ [6]దిరుగుదు రచటన్.

క. పరికింప సిద్ధవిద్యాధరులకుఁ బదివేలు క్రిందఁ దరలక యక్షుల్
మఱియును భూతప్రేతులుఁ, జరియింతురు రాక్షసులు పిశాచులు గొలువన్.

ఆ. వారి క్రిందఁ దగిలి వాయువశంబున, మలయుచుండు మేఘమండలంబు
మేఘమండలంబు మీఁద దగుచుండు భూమండలంబు క్రింద నుండు నధిప.

వ. అట్టిభూమండలంబు క్రింద [5]యోజనాయుతాంతరంబున నండకటాహాయామంబు

---

1 నిగ...ధ్రువంబుగా నెఱుంగుము. 2 ఋతులభుక్తి. 3 జ్యోతిస్స్వరూపంబును నై పరబ్ర హ్మమైన, విపుల...విగ్రహంబునకును,నధికవందనంబు లాచరించి, సన్నుతించెనేని. 4 రాహు జరిగి కప్పు, నది...మనుచుఁ బల్కుదు రెల్ల,వారును సద్ధర్మవర్తులగుచు. 5 విడిచి తలఁగు. 6 దిరుగు చునుందుర్. 5 లక్షయోజనంబులవిస్తారంబు గలిగి క్రమంబున.

గలిగి క్రమంబున నొండొంటికిం గ్రిందగుచు నతల వితల సుతల రసాతల తలాతల మహాతల పాతాళలోకంబు లుండు నట్టిబిలస్వర్గంబులయందు నుపరి స్వర్గంబున కధికం బైనకామోపభోగంబుల నైశ్వర్యానందంబులను సుసమృద్ధ వనోద్యానక్రీడావిహారస్థానంబుల (ననుభవించుచు) దైత్యదానవకాద్రవే యాదిదేవయోనులు నిత్యప్రముదితానురక్తులగుచుఁ గళత్రాపత్యసుహృ[1]ద్బంధు దాసీదాసపరిజనులతోఁ జేరుకొని మణిగణఖచితంబు లగునతిరమణీయగృహం బులయందు నీశ్వరునివలనం జేటు లేనికాయంబులు గలిగి వివిధమాయావిశేష వినిర్మితనూతనకేళీసదనవిహారణమండపవిచిత్రోద్యానాదులయందుఁ గేళీవినోదం బులు సలుపుచుఁ జరియింతు రంత. 103

సీ. అట్టిపాతాళంబులందును మయకల్పితము లగుస్ఫుటభేదనములయందు
బహురత్ననిర్మితప్రాకారభవనగోపురసభాచైత్యచత్వరవిశేష
ములయందు [2]నాసురాదులమిథునములచే, శుకపికశారికానికరసంకు
లముల శోభిల్లుకృత్రిమభూములనుగల,గృహములచే నలంకృతము లగుచుఁ

ఆ. గుసుమచయసుగంధికిసలయస్తబకసంతతులచేత [3]ఫలవితతులచేత
సతులసుచిరననలతాంగనాలింగిత.విటపములను గలుగువిభవములను. 104

వ. మఱియు మానసేంద్రియంబుల కానందకరంబు లైననానావిధజలవిహంగమ మిథునంబులు గలిగి నిర్మలజలపూరితంబు లై మత్స్యకులసంచారక్షుభితంబు లైన కుముదకువలయకల్హారలోహితశతపత్త్రాదికంబులఁ (దేజరిల్లెడుసరోవరంబులు గలయుద్యానవనంబులయందుఁ) గృతనికేతను లై [4]స్వర్గభూముల నతిశయిం చినవివిధవిహారంబులు గలిగి యహోరాత్రాదికాలవిభాగభయంబులు లేక మ హాహిప్రవరు లయినశేషాదులశిరోమణిరోచులచే [5]నంధకారోపద్రవంబు లేక యెల్లప్పుడు దివసాయమానంబుగా నుండు నాలోకంబునందు నఖిలజనులు దివ్యౌషధిరసరసాయనంబుల ననవరతంబు నన్నపానంబులుగా సేవించుటం జేసి యచ్చటివారలకు నాధివ్యాధులును వలితపలితంబులును జరారోగంబులును శరీరవైవర్ణ్యంబులును స్వేదదౌర్గంధ్యంబులును గలుగక పరమకల్యాణమూర్తు లగుచు హరిచక్రభయంబుదక్క నన్యం బగుమృత్యుభయంబు నొందక యుందు రదియునుం గాక. 105

---

1 దనుచరులం గలిగి గృహపతు లై. .గలిగి మాయావినోదు లగుచుఁ జరియిం. 2 నాగాసురులమిథునములచే. 3 నవనతంబు లైన,పాదపముల నొప్పు♦బహువనావళులచేఁ, బుణ్యనదులచేతఁ బొలుపు మిగిలి. 4 యనేకవిహారంబులు గలిగి నిర్మలజలపూరితంబు లగుచు మధుకరనికరవివిధస్వనంబుల రమణీయంబు లయినస్వర్గభూముల నతిశయించి యహోరాత్రాది. 5 సర్వతోధికం బైనతమంబు చెఱుపంబడుచుండు నందులపురుషులకు దివ్యౌషధంబులు రసాయనంబులుగా నాధివ్యాధులు... కల్యాణమూర్తు లగుచుందురు పాతాళపురవాసులకు హరిచక్రభయంబు దక్క నేవెంట నన్యభయం బు లేకుండు.

తే. అట్టిపాతాళలోకంబునందు విష్ణు, చక్ర మెప్పు డేనియుఁ బ్రవేశంబు నొందు
నప్పు డెల్లను దైత్యకులాంగనలకు, గర్భసంపద లందంద గరఁగు చుండు. 106

చ. అతలమునందు నమ్మయునియాత్మజుఁ డైనబలాసురుండు స
మ్మతిఁ జరియించు షణ్ణవతిమాయలఁ గూడి వినోద మందుచుం
గుతలములందు నేఁడు నొకకొందఱు నచ్చటివారుఁ బొంది సం
తతముఁ జరించు చుండుదురు దప్పక మోహనిబద్ధచిత్తులై. 107

వ. అట్టిబలునియావలింతలను స్వైరిణులు కామినులు పుంశ్చలు లను స్త్రీగణంబులు జనియించి రాకామినీజనంబులు పాతాళంబుఁ బ్రవేశించిన[1] పురుషునికి హాటకరసం బనియెడుసిద్ధరసఘుటిక నిచ్చి రససిద్ధునిం గావించి యతనియందు స్వవిలాసావలోకనానురాగస్మితసల్లాపోపగూహనాదుల నిచ్ఛావిహారంబులు సలుపుచుండ [2]నాపురుషుండు మదాంధుం డై తానె సిద్ధుండ ననియును నాగాయుతబలుండ ననియును దలంచి నానావిధరతిక్రీడలఁ బరమానందంబు నొందుచుండు. 108

సీ. హాటకేశ్వరుఁ డైనయంబికాధీశుండు, వితలంబునందుల వేడ్క నిలిచి
తనదుపార్షదభూతతతులతో [3]బ్రహ్మస,ర్గోపబృంహణమున నొక్కచోటఁ
బార్వతీసంభోగపరుఁ డగు చుండఁగా, వారలవీర్యంబువలనఁ బుట్టి
[4]నట్టిది హాటకి యనియెడినది యని,లాగ్నులు భక్షించి యందు నుమియ

తే. నదియు హాటక మనుపేర నతిశయిల్లి, వన్నె మీఱుచు శుద్ధసువర్ణ మయ్యె
నాసువర్ణంబు నాలోకమందు నున్న, జనుల కెల్లను వినుతభూషణము లయ్యె.

సీ. ఆక్రింద సుతలంబునందు మహాపుణ్యుఁ, డగువిరోచనపుత్త్రుఁ డైనయట్టి
బలిచక్రవర్తి యాపాకశాసనునకు, ముద మొసంగఁగఁ గోరి యదితిగర్భ
మున వామనాకృతిఁ బుట్టి యంతటఁ ద్రివి,క్రమరూపమునను లోకత్రయంబు
నాక్రమించినదానవారాతిచేత ముం, దటన యాఁచబడినయింద్రత్వ మిట్లు

ఆ. గలుగువాఁడు పుణ్యకీర్తసంధానుండు, [5]హరిపదాంబుజార్చనాభిలాషుఁ
డగుచు శ్రీరమేశు నారాధనము సేయు, చుండు నెపుడు నతిమహోత్సవమున.

వ. నరేంద్రా సకలభూతాంతర్యామియుఁ దీర్ఘభూతుండును నయినవాసుదేవునియందుఁ జిత్తంబు గలిగి యిచ్చినభూదానంబునకు సాక్షాత్కరించిన మోక్షంబు ఫలం బగుం గాని పాతాళస్వర్గరాజ్యంబులు ఫలంబులు గా నేర వయిన నెవ్వరికిని మోక్షంబు సాక్షాత్కృతంబు గా కుండుటం జేసి లోకప్రదర్శనార్థంబు పా

---

1 పురుషులందు స్వవిలాసావలోకన. 2 నాపురుషులు తామే యీశ్వరు లనియు సిద్ధు లనియు నాగాయుతబలు లనియుఁ దలంచి గర్వించి మదాంధులై యుందురు. 3 భూతసర్గోపబృంహణముకై. 4 హాటకి యనియెడునది యనిలాగ్నులు, భక్షించి యెంతయుఁ బాఱనుమియ. 5 హరిపదార్చనాభిలాషుఁ డగుచు, శ్రీరమేశుఁ బూజ సేయుచు నుండును, నొనర నెపుడు.

తాళస్వర్గరాజ్యంబుల నిచ్చె. తుతపతన ప్రస్ఖలనాదులందును వివశుండై నయెడల హరినామ స్మరణంబు సేయుపురుషుండు గర్మబంధంబువలన విముక్తుం డగుచు సుజ్ఞానంబునం బొందు నట్టివాసుదేవుం డాత్మజ్ఞానప్రమోషణంబు సేయు మాయామయంబు లైనభోగైశ్వర్యంబుల నెల్ల నెట్లొసంగు నన వలవదు భగవంతుండు యాచనసేసి సకలసంపదలం జేకొని శరీరమాత్రావశిష్టునిం జేసి వారుణపాశంబులం గట్టి విడిచినప్పుడు బలీంద్రుం డి ట్లనియె. 111

సీ. పరమేశ్వరునకు నెప్పటిపదార్థములందుఁ, దృష్ణ లేకుండుట ♦ దెలిసినాఁడ
నింద్రాదు లెల్ల నుపేంద్రునిఁ బ్రార్థించి, యడిగిరి గాని శ్రీహరికిఁ గోరి
కలు లేవు మిక్కిలిగంభీర మగుమహా, కాలస్వభావంబు ♦ గలుగుచుండు
నరయంగ మన్వంతరాధిపత్యమును లో, కత్రయంబును నెంత ♦ గాన తలఁప

ఆ. మత్పితామహుండు ♦ మానవంతుండు ప్ర, హ్లాదవిభునిఁ జూచి ♦ హర్ష మంది
యొద్దియైనఁ గోరు ♦ మిచ్చెద ననుటకు, నంతలోన నీశ్వరాజ్ఞఁ దెలిసి. 112

వ. ఇట్లు [1]కృతార్థుం డై పిత్ర్యం బయినరాజ్యంబు నొల్లక పరమేశ్వరదాస్యంబ కోరె నటు యా ప్రసాద చరిత్ర [2]కథనావసరమ్మున నితం డిక్కిని నీకును విశేషంబుగా నేపురుషుండు భగవదనుగ్రహంబుఁ బొంద నోపు నని పుండరీకాక్షుం డానతిచ్చిన వాక్యంబులు [3]వక్ష్యమాణగ్రంథంబున విస్తరించెద నా బలిచక్రవర్తిగృహద్వారంబున నఖిలలోకగురుం డయిన శ్రీమన్నారాయణుండు గదాపాణియును నిజజనానుకంపితుండును శంఖచక్రాద్యాయుధధరుండును నగుచు నేఁడు నున్నవాఁ డట్టిబలిద్వారంబున నున్నగరుడధ్వజుండు లోకంబుల గెలువ నిచ్ఛయించిన దశగ్రీవుం (డుల్లంఘితశాసనుండై ప్రవేశంబు గావింపఁ) దనపాదాంగుష్ఠంబున యోజనాయుతాయుతంబులం బాఱం జిమ్మె వినుము. 113

క. అసుతలమునకుఁ గ్రిందై, భాసిల్లుఁ దలాతలంబు ♦ ప్రభు [4]వందు మయుం
డ సురపురనిర్మాతగ, వాసిగఁ బొగ డొంది యేలు ♦ వసుధాధీశా. 114

చ. పురహరుచే రమేశ్వరుఁడు ♦ భూతహితార్థముగాఁ బురత్రయం
బరుదుగ నీఱు సేసె శరణాగతు నామయుఁ గాచి యెంతయుం
గరుణఁ దలాతలంబునకుఁ ♦ గర్తగ నిల్పిన నున్నవాఁడు శ్రీ
ధరునిసుదర్శనంబునకుఁ ♦ దప్పి విముక్తభయుండు గాఁ దగన్. 115

క. తలఁపఁగ నాక్రింద మహా, తలమునఁ గద్రూవధూటితనయులు సర్పం
బులు గలవు పెక్కుశిరములు, నలరంగాఁ గ్రోధవశగణావళి యనఁగన్. 116

వ. మఱియును గుహక తక్షక కాళియ సుషేణాది ప్రధాను లయినవార లతులశరీ

---

1 సర్వతోభయం బై సకలసంపదలు గలరాజ్యంబు. 2 ంబు ననుసరించి తమతండ్రి నాతని కన్నభగవదనుగ్రహంబు నెప్పుడు పొందనోపు నని. 3 ఉత్తరోత్తరంబుగా వినిపింతు. 4 వందులకు న్నా సురపురత్రయంబును, వాసిగ నిర్మించె మయుఁడు ♦ వసుధాధీశా.

రంబులు గలిగి యాదిపురుషునివాహనం బైన పతగరాజభయంబున [1]ననవరతం
బు నుద్వేజితు లగుచు స్వకళత్రాపత్యసుహృద్బాంధవసమేతు లయి యుండుదు
రా క్రింద రసాతలంబున దైత్యులు దానవులు నగునివాతకవచకాలకేయు లను
హిరణ్యపురనివాసు లగుదేవతాశత్రువులు మహాసాహసులును దేజోధికులును
నగుచు సకలలోకాధీశ్వరుం డైన శ్రీహరితేజంబునం బ్రతిహతు లై వల్మీకంబు
నందు నడంగి యున్నసర్పంబులచందంబున నింద్రదూత యగుసరమచేఁ జెప్పఁ
బడెడుమంత్రాత్మకవాక్యంబులకు భయంబు నొందు చుండుదురు. 117

క. ఇందుకులోద్భవ వినుమా, | క్రిందటిపాతాళమునను | గ్రీడించుచు నా
నందము నొందుచు నుండును, | సందడిఁ బడి నాగకులము | చతురతతోడన్. 118

వ. ఇట్లు వాసుకిప్రముఖు లైనశంఖ కుళిక మహాశంఖ శ్వేత ధనంజయ ధృతరాష్ట్ర
శంఖచూడ కంబళాశ్వతర దేవదత్తాదు లయినమహానాగపుంగవులు దీర్ఘమర్ష
ణంబున నైదు నేడు పది నూఱు వేయి శిరంబులు గలిగి ఫణామణికాంతులం
జేసి పాతాళతిమిరంబును బాపు చుండుదురు. 119

సీ. పాతాళలోకంబు | పాతువ శేషుండు, వెలయంగి ముప్పది | వేలయోజ
నంబులవెడలుపు | నను గోఁకఁ జుట్టగాఁ, జుట్టుక యుండు వి | ష్ణుని మహోగ్ర
మైనతాను శరీర | మైనయనంతాఖ్య, సంకర్షణుం డుండు | సంతతంబు
నట్టియనంతనా | మాభిధానునిమస్త, కమున సిద్ధార్థంబు | కరణి ధరణి

ఆ. [2]యంత నావిభుండు | సఖిలలోకంబుల, సంహరింపఁ గోరి | చండకోప
వశత సృజనఁ జేయు | నెరుస నేకాదశ, రుద్రమూర్తు లనెడు | రౌద్రమతుల. 120

ఆ. అట్టిరుద్రమూర్తు | లంగులత్రినేత్రులు, సఖిలశూలహస్తు | లగుచు నుందు
రందు నున్నఫణికు | లాధిపుల్ శేషుని, పాదపంకజముల | భక్తిఁ జేరి. 121

ఆ. నమ్రు లగుచు ననుది | నంబును మౌళిర, త్నములచేతఁ గపుము | దంబు నొంది
కోరికలు దలిర్ప | నీరాజనంబుల, నిచ్చుచుందు రెపుడు | మచ్చికలను. 122

వ. మఱియు నాసంకర్షణమూర్తిం జేరి నాగకన్యకలు కోరికలు గలవారై లగుచు
నొప్పెడిశరీరవిలాసంబులం జేసి యగరుచందనకుంకుమపంకంబు లనులేపనంబులు
సేయుచు సంకర్షణమూర్తిదర్శనస్పర్శనాదుల నుద్బోధితమకరధ్వజావేశితచిత్తం
బులు గలిగి చిఱునవ్వు లొలయ నధికాభిలాషం జేసి [3]స్మితావలోకనంబుల సవ్రీ
డిత లై యవలోకించు చుండ ననంతగుణంబులు గలయనంతదేవుఁ డుపసంహా
రింపంబడినక్రోధంబు గలిగి లోకంబులకు క్షేమంబు గోరుచు సురాసురసిద్ధ
గంధర్వవిద్యాధరమునిగణంబు లనవరతంబు ధ్యానంబు సేయ సంతతసంతో

---

1 జకితు లై స్వకళత్రభృత్యసుహృత్కుటుంబసమేతు లై 2 దేవియుండు | బ్రహ్మదేవునిఁ జెందిన, నందుఁ బ్రీతియు | మైన | నాగవిభుని, వలన నుదయు | మైన | వార లేకాదశ, రుద్రమూర్తు. 3 మదముదిత విఘూర్ణితారుణకరుణావలోకననయనవదనారవిందంబులను సంప్రీతిఁ జేయుచుండ ననంతగుణంబులు.

పాతి[1]శయంబున మ్రాఁగన్ను వెట్టుచు సలలితగీతవాద్యంబుల నానందంబు
నొందుచుఁ దనపరిజనంబుల నతిస్నేహంబున నవలోకించుచు నవతులసీగంధ
పుష్పరసామోదితమధురవ్రాతమధురగీతంబులు గలవైజయంతీవనమాలికల
ధరియించుచు నీలాంబరధరుండును హాలధరుండును నగుచు నితండు (మహేం
ద్రుండో) హరుండో యనుచు జనంబులు వలుకుచుండఁ గాంచనాంబరధరుండై
ముముక్షువులు ధ్యానంబులు సేయ [2]నధ్యాత్మవిద్యాయుక్తం బయినయానంద
హృదయగ్రంథిని భేదించునట్టిశేషుని స్వాయంభువుం డగునారదుండు తుంబురు
ప్రభృతు లగుఋషిశ్రేష్ఠులతోఁ జేరుకొని కమలాసనునిసభాస్థానంబునందు నిట్లు
స్తుతియించుచుండు. 123

సీ. ఓలిమై నెవ్వని * లీలావినోదముల్, జన్మసంరక్షణ * క్షయములకును
హేతువు లగుచుండు * నెవ్వనిచూపుల, జనియించె సత్త్వరజ * స్తమంబు
లెవ్వనిరూపంబు * లేకమై బహువిధం,బులను జగత్తులఁ * బొల్చుచుండు
నెవ్వనినామంబు * లెఱుఁగక తలచిన,యంతన దురితంబు * లడఁగుచుండు

తే. నట్టిసంకర్షణాఖ్యుండు * నవ్యయుండు, నైనశేషుని వినుతి సే * యంగఁ దరమె
తలఁప నెప్పుడు వాఙ్మనం * బులకు నింక, మూఁడులోకంబులందును * భూతతతికి.

ఆ. మఱియుఁ బెక్కుగతుల * మాబోఁటివారలఁ,బ్రోవఁదలఁచి శేష * మూర్తి సాత్త్వి
కస్వభావ మొందెఁ * గడఁకతో నట్టిశే,షునకు మ్రొక్కుచుందు * ననుదినంబు.

వ. మఱియు నాశేషుని నెవ్వం డని నాకస్మికంబుగ నయినను నార్తుం డగుచు నయి
నను స్మరించినమాత్రన యఖిలపాపంబులం బాసి సకలశ్రేయస్సులం బొందునట్టి
శేషునినే ముముక్షువు [3]లాశ్రయించి ధ్యానం బొనర్చి భవబంధనిర్ముక్తు లగుదు
రతనిఫణంబులయందు భూగోళం బణుమాత్రం బగుచు నుండు నతనిమహా
మహిమలు గణుతింప సహస్రజిహ్వలు గలపురుషుండైన నోపం డని [4]పలుకుచుం
దు రాయనంతుండు పాతాళంబున నుండి సకలలోకహితార్థంబు భూమిని ధరి
యించు నని లోకతిర్యఙ్మనుష్యగతులను లోకస్థితియును శుకయోగీంద్రుండు
వినిపించి యింక నేమి విన వలతు వెఱింగింపు మనినం బరీక్షిన్నరేంద్రుండు
శుకయోగీంద్రున కిట్లనియె. 126

క. మునివర లోకచరిత్రం, బనుపమము మహావిచిత్ర * మగునట్లుగ నా
కును వినిపించితి వంతయుఁ, బనుపడ నాచిత్తమందుఁ * బాయక నిలిచెన్. 127

వ. అనిన శుకయోగీంద్రుం డిట్లనియె. 128

ఆ. జంతుజాలములకు * శ్రద్ధలు త్రిగుణాత్మ,కములు గాన వారి * కర్మగతుల

---

1 శయవిలోకంబునఁ గ్రేఁగన్ను వెట్టుచు. 2 విద్యామయం బయిన హృదయగ్రంథిని భేదించు నట్టిశేషభగవంతుని బ్రహ్మదేవుండు తుంబురునారదాదులం గూడి బ్రహ్మలోకంబునందుండి యిట్లని స్తుతియించుచుండు. 3 లాశ్రయింతు రతనిఫణ. 4 యజుండు వలుకు నాయనంతుండు.

తారతమ్యములును గదగిలి యున్నియు [1]వివిధంబు లగుచు సంతతంబు నుండు.

వ. నరేంద్రా ప్రతిషిద్ధలక్షణం బగునధర్మం (బాచరించుపురుని శ్రద్ధ విపరీతంబుగాఁ బ్రవర్తిల్లు నట్టివానికిఁ గలిగెడికర్మఫలంబును విపరీతంబుగానె యుండుం గావున ననాద్యవిద్యాకామప్రవర్తనలవలనఁ బెక్కుతెఱఁగులఁ గలిగెడుకర్మగతుల సంగ్రహంబుగ) నెఱింగించెద ననిన (శుకునితోఁ బరీక్షి)న్నరేంద్రుం డి ట్లనియె.

ఆ. మునివరేణ్య నరకములు ముజ్జగంబుల యందొ యంతరాళమందొ వెలినొ
యదియుఁగాక [2]దేశమం దుండుభూప్రదేశములయందొ తెలుపు సంతసమున.

వ. అనిన శుకయోగీంద్రుం డి ట్లనియె. 132

శుకయోగి పరీక్షిత్తునకుఁ దెలిపెడినరకలోకవర్ణనము.

క. ఎడ తెగక ముజ్జగంబుల, కడపల నయ్యామ్యదిశను గదలక [3]నిలుచుం
గడుఘోరములుగ నరకము, లడరంగా నంతరాళమందుల నధిపా. 133

వ. మఱియును దక్షిణంబున నగ్నిష్వాత్తాదిపితరులు దమతమగోత్రజులకు (మేలు గలుగుటకొఱకు సత్యంబు లగు)నాశీర్వాదంబుల నొసంగు చుండుదు రచ్చటి పితృపతి యగుశమనుండు దనలోకంబునకుం జనుదెంచుజంతువులకర్మంబులకుం దగినఫలంబుల నిచ్చి శిక్షించుచునుండు నందుఁ దామిస్రంబును నంధతామిస్రంబును రౌరవంబును మహారౌరవంబును గుంభీపాకంబును గాలసూత్రంబును నసిపత్రవనంబును సూకరముఖంబును నంధకూపంబును గ్రిమిభోజనంబును సందంశంబును దప్తోర్మియు వజ్రకంటకశాల్మలియు వైతరణియుఁ బూయోదంబును బ్రాణరోధంబును విశసనంబును లాలాభక్షంబును సారమేయాదనంబును నవీచిరయంబును రేతఃపానంబును ననునేకవింశతిమహానరకంబులును మఱియును క్షారకర్దమంబును రక్షోగణభోజనంబును శూలప్రోతంబును దందశూకంబును నవటనిరోధనంబును బర్యావర్తనంబును సూచీముఖంబును ననసప్తవిధనరకంబులతోడం గూడి యష్టావింశతినరకంబులు గల వని కొందఱు నొడువుదు రందు.

క. పరపుత్రకళత్రంబులఁ, బరికింపక యపహరించుపాపాత్ముఁడు దు
ష్కరపాశబద్ధుఁడై యమ, పురుషులచే నధికబాధఁ బొందుచు నుండున్. 135

వ. మఱియు నివ్విధంబున బాధితుం డగుచుఁ దామిస్రనరకంబునం బడి యనశనాద్రిపాతనదండతాడనతర్జనాదిబాధలం జెంది కడుభయంబున మూర్ఛలం బొందు చుండు. 136

క. పరకాంత నెవ్వఁడేనియుఁ, [4]బురుషుం డుండంగ మొఱఁగి పొందిన యమకిం
కరు లతనిఁ బట్టి నడిఁ ద, త్తఱమునఁ బడవైతు రంధతామిస్రమునన్. 137

వ. నరేంద్రా యెవ్వఁడేనిం గుటుంబపోషణార్థంబు పరులకు ద్రోహంబు సేయు నాన

1 ద్రివిధంబు. 2 మఱియు నందులభూవిశేషములఁ దెలియఁ బలుకు. 3 నిలిచె, ప్పడుఁ బాయ కుండునరకము. 4 బురుషుఁడు దగ మోహమునను బొందిన... వడిగాఁ, దఱుముచుఁ బడవైతు.

రుండు రౌరవనరకంబునం బడు నెవ్వం (డిహలోకంబునందు స్వేచ్ఛావిహారం బున సంచరించుచుఁ బరోపద్రవపరాఙ్ముఖంబు లయి యుండు) పశుపక్షిమృగా దుల బాధించు నాయామృగంబులు రురురూపంబులఁ దాల్చి [1]యట్టిపాపజనుల నానావిధయాతనల బాధించుటం జేసి రౌరవమహారౌరవనరకంబు లనంబడు నెవ్వం డేని [2]దేహపోషణార్థంబు మూషికాదుల బిలనిరోధంబు సేసి వధించు నానిష్కరుణుం డైనపురుషునిం గుంభీపాకనరకంబులయందుఁ గలతప్తతైలం బులం బెక్కుబాధల నలయింతురు. 138

సీ. తల్లిదండ్రులకును | ధరణీసురులకును, నహితంబు సేసిన | యట్టివాఁడు
కాలసూత్రం బను | కడుఁదీవ్ర నరకంబు, నందును నందంద | యయుతయోజ
[3]నాయతపాత్రాదు | లందుల సూర్యుఁడా,మీఁదఁ గ్రిందను వహ్ని | మిగుల మండ
నత్యంతక్షుత్పిపా | సాదులచేతను, బాధితుం డగు చుండుఁ | బాయ కెపుడుఁ
ఆ. బరువు వెట్టుచున్నఁ | బడి యున్న నిలిచినఁ, గదల కున్నఁ జాల | నోదిఁగియున్న
బాధఁబొందుచుండుఁ | [4]బశురోమములలెక్క, వరుస నపరిమేయ | వత్సరములు.

వ. మఱియు వేదమార్గంబు విడిచి పాషండమార్గంబు లాదరించుపురుషుని నసిపత్త్ర వనంబునందు యమకింకరు[5]లు తఱట్ల నడుచుచుఁ బరిహసించుచుం దోలు నెడ నాయసిపత్త్రంబు లిరుగెలంకుల శరీరంబు ద్రెంచుచుండ నడుగడుగునకు బిట్టు మొఱవెట్టు చుండ బాధించు చుండుదురు. 140

క. దండింపఁ దగనివారల, దండించిన విప్రవరుల | తనువులు ముట్టన్
దండించిన దుర్మతుల, న్దండింతురు కాలసూత్ర | నరకములందున్. 141

ఆ. మఱియు నట్టిదుష్ట | మానవుఁ గింకరుల్, విఱిచి చెఱుకుఁగోల | విఱిచినట్లు
బాధపెట్టుచుండఁ | బడి మూర్ఛఁ జెందుచు, మొఱలువెట్టుచుండు | భూపవర్య.

వ. నరేంద్రా యెవ్వండేని నీశ్వరకల్పితవృత్తి గలజంతువుల హింసించు [6]నట్టివాని నంధకూపం బనునరకంబునం బడవైచిన నందు నతండు దొల్లి తాను జేసినభూత ద్రోహంబున నచ్చట వివిధక్రూరపక్షిమృగపశుసర్పమశకమత్కుణమక్షికాదుల చేత హింసం బొందుచు మహాంధకారంబునందు నిద్రానుభవసుఖలేశంబును లేక కుశరీరంబునందులజీవుండునుంబోలె మృతప్రాయుం డై యుండునంత. 143

క. తనకలిమి నెవ్వఁడేనిం, దనబాంధవవరులఁ గూడి | తగఁ గుడువక తా
నును వాయసంబు భక్షిం,చినమాడ్కిం దిన్నవాని | శీఘ్రమె యచటన్. 144

క. క్రిమిభోజన మనియెడినర,కమునం బడి క్రిములె కూడు | గాఁ గుడుచుచుఁ దాఁ
గ్రిమి యగుచు లక్షపరిమా,ణముఁగల క్రిమిగుండమందు | నాటుక యుండున్.

1 యట్టివాని బాధించుట. 2 పశు మృగాదులఁ బ్రాణనిరోధంబు సేసి 2 నాయసిపత్త్రాదు. 4 బశువురోమము లెన్ని, వరుస నన్ని వేలవత్సరములు. 5 లదరంట నడుచుచు. 6 నెడ వానికిం దన బుద్ధిబలంబునఁ బ్రతిహింస చితించు.

వ. మఱియు నీభూలోకంబున నెవ్వఁడేని [1]నవిపన్నుండై చౌర్యవృత్తిచే బ్రాహ్మ
ణాదులహిరణ్యరత్నాదిద్రవ్యంబు లపహరించినను బ్రాహ్మణుం డితరజాతివారల
హిరణ్యద్రవ్యంబపహరించినను నట్టిపురుషుని నగ్నివర్ణంబు లగు[2]నయఃపిండంబుల
నగ్నితప్తంబు లగుశూలంబుల నతనిశరీరంబునం దివియుచుండుదురు మఱియును
మదనాతురు లగుచు స్త్రీపురుషు లగమ్యాగమనంబు సేసిరేని నట్టివారిని యమ
లోకంబున [3]నతితీక్ష్ణకశాతాడితులం జేసి యగ్నిమయంబు లయినయుక్కుప్రతి
మల నాలింగనము సేయింతురు. 146

ఆ. [4]సర్వజంతుజాలసంగమ మొందెడు, వానిఁ బట్టి కట్టి వజ్రదంష్ట్రి
కములు గలుగునట్టిఘనతరశాల్మలీ, [5]తరువులందుఁ జేర్చి దంతు రెపుడు. 147

ఆ. పార్థివేంద్ర నరుఁడు పాషండదర్శనుఁ, డగుచు ధర్మమార్గ మడఁచె నేని
వాఁడు నరకమందు వైతరణీనది, నుడుగ కెపుడుఁ బొరలిపడుచు నుండు. 148

వ. మఱియు నట్టివైతరణీనదియందు జలగ్రాహంబులు దిగిచి భక్షింపం బ్రాణంబులు
నిర్గమింపఁ దనపాపంబు లుచ్చరించుచు విణ్మూత్రపూయశోణితకేశనఖాస్థిమేదో
మాంసవసాదులం దప్తుండగుచు నుండు విప్రుండు శూద్రకామినులం బొంది
శౌచాచారంబులం బాసి గతలజ్జుండై పశువుంబోలెఁ జరియించె నేని నతండు
నరకంబునం బొంది యందుఁ బూయవిణ్మూత్రలాలాశ్లేష్మపూర్ణార్ణవమందు
(ద్రొబ్బం)బడి యతిబీభత్సిత(ంబు లగునా)ద్రవ్యంబుల భుజియించుచుండు.

క. శునకములఁ బెంచి యెవ్వం, డనయంబును వేఁట సలిపి యాత్మార్థముగా
వనమృగములఁ జంపును నా, మనుజాధము నస్త్రములను మర్దింతు రొగిన్. 150

ఆ. జృంభణమున నరుఁడు డంభార్థమై పశు, వులను జంపి జన్నములను జేయు
వానిఁ బట్టి యమునివారలు గోయుచు, నుందు రెపుడు మిగుల నొందడిలుచు.

వ. కామమోహితుండై యెవ్వండేనిఁ దనభార్యచేతఁ గోశపానంబు సేయించు
నాపాపాత్ముని రేతోహ్రదంబునం ద్రోచి యారేతంబున పానంబు సేయింపు
దురు రాజపుత్రులైనను జోరులైనను ధనికులగ్రామంబుపైఁ బడి యందు గృహ
దాహంబు సేయువారలను విషాదులవలన నన్యులఁ జంపెడువారలను వజ్ర
దంష్ట్రిలు గలవింశత్యుత్తరసప్తశతశునకంబులెడ తెగక తిగిచి భక్షించుచుండు.

సీ. లంచంబుఁ గొని సాక్షి వంచించి యనృతంబు, పలికెడుపాపాత్ముఁ బట్టి కట్టి
యంతో మానక వీచి యనునరకమునందు, శతయోజనోన్నతశైలశిఖర
మునఁ దలక్రిందుగా నునిచి యధోముఖంబుగఁ బడ ద్రొబ్బిన బొబ్బలిడుచుఁ
గల్లోలములు లేనికమలాకరముఁబోలెఁ, జరరమై యున్నపాషాణమందుఁ

1 స్నేహబలోద్బద్ధుల ధరామరుల హిరణ్యాది. 2 నినుపతిండసంబుల శరీరంబుఁ బొలియు చుందురు. 3 నతితిగ్మంబులై తప్తంబు లయినయుక్కుప్రతిమల. 4 పర్వకాలమందుఁ బడఁతులఁ గిన, వానిఁ బట్టి కట్టి వజ్రకంటకములు. 5 దారువులను జేర్చు తర్తు రెపుడు.

తే. బడినయంతన దేహంబు పగిలి పెక్కు, తునుకలై పాసి యది గూడికొనుచునుండ
దండియాకులతను బొందుచుండుఁగాని, చావు లేకుండు నాదుష్టజంతువునకు. 153

ఆ. సోమయాజిభార్యఁ గామించి పొందిన, వానిఁ గపటమద్యపానసోమ
పాన మనుదినంబుఁ బానంబు సేయువి, క్షత్త్రియులను బట్టి సంభ్రమమున.

ఆ. ఱొమ్ముఁ ద్రొక్కి మోము ద్రిమ్మవట్టఁగ మోఁది, యనలముఖమునందు నగ్నివర్ణ
ముగను గాఁచి వక్త్రమున నిండఁగా నుక్కు, నీరు వోతు రేచి నిష్ఠురముగ.

వ. మఱియు నీచవర్ణుండు నిష్ఠ సలుపుచుఁ దపోదానవిద్యాచారంబులఁ బెద్దల కవమానంబు సేయువాఁడు క్షారకర్దమం బను నరకంబునందు నధోముఖుం డగుచు బాధలం బొందు స్త్రీపురుషు లెవ్వరేని శరీరరక్షణార్థంబు పశువుల మానవుల బలి యిచ్చిరేని వారల నిరయంబునందు యమకింకరులు సురియలం దునిమి తద్రక్తంబు పానంబు సేయుచుం బాడుచు నాడుచుందురు గ్రామారణ్యంబులయందు జంతువుల శూలప్రోతంబులం గావించి (హింసించుచు హర్షించు చున్న) వారలను శూలసూత్రం బనునరకంబునందు శూలప్రోతులం జేసిన క్షుత్పిపాసాపరవశు లగుచుండఁ గంకగృధ్రాదులు (దీక్ష్ణతుండాగ్రంబులం) దిగిచి భక్షించుచుండు మఱియు ధూర్తస్వభావంబున జంతుపీడనంబుఁ గావించెడుపాపాత్ములు దందశూకం బనునరకంబునందు నైవ నైదునేడుముఖంబులసర్పంబులు గఱచు చుండు. 156

ఆ. [1]ఏనయ దొడ్డిలోన నిండ్లలో నైనను, బశుపతంగహరిణపంక్తి నెల్లఁ
బట్టి హింస సేయుపాపాత్ము విషవహ్ని, ధూమశిఖల ద్రొబ్బుదురు నృపాల. 157

క. తినయింటికి వచ్చినమను, జుని సతిథిం గ్రోధదృష్టిఁ జూచినవానిం
గనుఁగవల వజ్రదంష్ట్రలఁ, దనరినయాకంకగృధ్రతతి భక్షించున్. 158

మ. ధనవంతుం డగుమానవుండు గడఁకన్ ధర్మోపకారంబులన్
ఘనతం జేయక యుండె నేని యమలోకంబందు సూచీముఖం
బనునాదుర్గతిఁ బట్టి త్రోచి యిది గాపై యున్నభూతం బట
న్నను పాశంబులఁ బట్టి కట్టి వడితో నొప్పింతు రత్యుగ్రులై. 159

ఆ. నరవరేణ్య యిట్టినరకముల్ యమలోక, మందుఁ గలవు మఱి సహస్రసంఖ్య
లందు శమనదూత లనిశంబు బాధింతు, రవని ధర్మదూరు లయినవారుల. 160

ఆ. ధర్మవంతు లెల్లఁ దప్పక స్వర్గంబు, నందు భోగసమితిఁ బొందు చుందు
రెలమిఁ బుణ్యపాపకముల శేషములవల్లఁ, బుట్టుచుందు రవనిఁ బుణ్యచరిత. 161

వ. నరేంద్రా మోక్షమార్గంబు మున్నె వినిపించితి నిప్పుడు నీ కెఱిగించిన వెల్లను బ్రహ్మాండకోశంబునం జతుర్దశకోశంబులు గల వని పురాణంబులు వలుకుచుండు నట్టి బ్రహ్మాండంబు శ్రీమన్నారాయణునిస్థూలశరీరం బగుటం జేసి బ్రహ్మాండం బెవ్వ

1 దొడ్లలోన నైనఁ దొడి నిండ్లలో నైన.

రు వర్ణింతు రెవ్వరు విందురు వారలకు సకలశ్రేయస్సులుం గలుగు నీశ్వరస్థూల శరీరంబుఁ దెలిసినవారికి శ్రద్ధాభక్తులం జేసి స్థూలదేహంబు నెఱుంగవచ్చు భూద్వీపవర్షసరిదద్రినభస్సముద్రపాతాళదిఙ్నరకతారాగణలోకసంస్థితంబయినసకల జీవనికాయంబై యద్భుతంబైన శ్రీహరిస్థూలశరీరప్రకారంబు వినిపించితి [1]నని.

చ. జలజభవాదిదేవమునిసన్నుత తీర్థపదాంబుజాత ని
ర్మలనవరత్ననూపురవిరాజిత కౌస్తుభభూషణాంగ యు
జ్జ్వలతులసీ[2]కురంగమదవాసనవాసితదివ్యదేహ [3]శ్రీ
నిలయశరీర కృష్ణ ధరణీధర భానుశశాంకలోచనా. 163

క. శ్రీతరుణీహృదయస్థిత, పాతకహర సర్వలోకపావన భువనా
తీతగుణాశ్రయ యతివి, ఖ్యాతసురార్చితపదాబ్జ కంసవిదారీ. 164

మత్తకోకిలము. దండితారిసమూహ భక్తనిధాన దానవిహార [4]మా
ర్తాండమండలమధ్యసంస్థితరత్నరూప గదాసికో
దండశంఖసుదర్శనాంక సుధాకరార్కసునేత్ర [5]భూ
మండలోద్ధరణార్తిపోషణ మత్తదైత్యనివారణా, 165

గద్యము. ఇది శ్రీసకలసుకవిజనానందకర బొప్పనామాత్యపుత్ర గంగనార్యప్రణీతంబైన శ్రీమద్భాగవతమహాపురాణంబునందు భరతాత్మజుండైన సుమతికి రాజ్యాభిషేకంబును పాషండదర్శనంబును సుమతిపుత్రజన్మవిస్తారంబును గయునిచరిత్రంబును గయునిసంస్తుతియు భూద్వీపవర్షసరిదద్రినభస్సముద్రపాతాళదిఙ్నరకతారాగణసంస్థితియు ననుకథలుగలపంచమస్కంధంబునందు ద్వితీయాశ్వాసము.

ఓం తత్సద్బ్రహ్మార్పణమస్తు.

---

1 సర్వంబును విష్ణుమయంబని తెలియుచు శ్రీహరిపాదారవిందంబులు నిరంతరంబును ధ్యానంబు సేయువారలు విష్ణుపదంబునం జెందంగలవారలు గావున నీవు పరమభాగవతుండవును నారాయణపారాయణుండవును గావున నీకు వినిపించితి నీపరమపావనంబైనకథాప్రపంచంబు వినునతండు విగతపాపుండై వైకుంఠంబున వసియించు నని శుకయోగీంద్రుండు పరీక్షిన్నరేంద్రునకుం జెప్పె నని సూతుండు శౌనకాదిమహామునులకుం జెప్పె నిట్లు' వ్రా. ప్ర. 2 మగంవనుడ. 3 'శ్రీనిలయ నిశాచరేంద్రఘననీరదమారుత రాఘవేశ్వరా' అనియు, 4 'మార్తాండవంశసుధాబ్ధిపూరసుధామయూఖ సదాశి' అనియు, 5 'భూమండలేశ నతార్తిపోషణ' అనియు నీమహాశ్వాసమునంత్యపద్యములును ఆదిపద్యముంబోలె రామాంకితముగాఁ జూపట్టెడి. మఱియు నీస్కంధపు రెండాశ్వాసములగద్యములును నేకగద్యముగాఁ గానిపించుచున్నవి.

శ్రీరస్తు.

శ్రీరామచన్ద్రాయ పరబ్రహ్మణే నమః.

శ్రీమదాంధ్రమహాభాగవతము

షష్ఠస్కంధము.

[1]వత్సాంకితకౌస్తుభస్ఫురితలక్ష్మీచారువక్షస్స్థల
శ్రీవిభ్రాజితు నీలవర్ణు శుభరాజీవాక్షుఁ గంజాతభూ
దేవేంద్రాదిసమస్తదేవమకుటోద్దీప్తోరురత్నప్రభా
న్యావిద్ధాంఘ్రిసరోజు నచ్యుతుఁ గృపాకారునాసుం బ్రశంసించెదన్. 1

ఉ. నిండుమతిం దలంతుఁ గమనీయభుజంగమరాజమండలీ
మండనుఁ జంద్రఖండపరిమండితమస్తకుఁ దారమల్లికా
పాండురవర్ణుఁ జండతరభండను హేమగిరీంద్రచారుకో
దండు మహేశు గంధగజదానవభంజను భక్తరంజనున్. 2

ఉ. హంసతురంగముం బరమహంసము సంచితదేవతావసం
తంసము నాగమాంతవిదితధ్రువపుణ్యరమావతంసముం
గంసజిఘాంసునంశమును గర్బురసూత్రసమావృతాంసముం
హింస నడంచు[2] బ్రహ్మము నహీనశుభంబులకై భజించెదన్. 3

ఉ. మోదకహస్తునిన్ సమదమూషకవాహను నేకదంతు లం
బోదరు నంబికాతనయు నూర్జితపుణ్యు గణేశు దేవతా
హ్లాదగరిష్ఠు దంతిముఖు నంచితభక్తఫలప్రదాయకున్
మోదముతోడ హస్తములు మోడ్చి భజించెద నిష్టసిద్ధికిన్. 4

ఉ. కల్లతనంబు గాక పొడగట్టినపూర్వపురీతి నేఁడు నా
యుల్లమునందు నుండుము సమున్నతతేజముతోడ భక్తి రం
జిల్లినచూపు గూడ విధిఁ జెందినప్రోడ బుధాళినీడ మా
తల్లి దయామతల్లి ప్రణతద్రుమకల్పకవల్లి భారతీ. 5

---

1 కొన్ని ప్రతుల నీపద్యమునకు మాఱుగా 'క. భూతనయాహృదయస్థిత, పాతకహర సర్వలోకపావన భువనా, తీతగుణాశ్రయ యతివి, ఖ్యాత సురార్చితపదాబ్జ కరుణానిలయా' అని యున్నది.
2 'నబ్జభవు నెల్లశుభం' వ్రా. ప్ర.

క. విలసత్కాంకణరవరవ, కలితం బగు నభయవరద కరముల బెరయం
జెలరేగి భక్తులకు సల, కలుషముల నయ సేయు జలధికన్యకఁ గొలుతున్. 6

క. కాళికి బహుసన్నుతలో, కాళికిఁ గమనీయవలయకరకలితకకం
కాళికిఁ దాపసమానస, కేళికి వందనము సేసి కీర్తింతు మదిన్. 7

వ. అని యిష్టదేవతాప్రార్థనంబు సేసి. 8

చ. పరమసమాధిధుర్యుఁ బహుపావనకర్మవిధేయు దేవతా
వరనరవంద్యు సద్విమలవాక్యు జనార్దనకీర్తనక్రియా
భరణసమగ్రు వేదచయపారగు భవ్యుఁ ద్రికాలవేది భా
సురమతిఁ గొల్చి గొప్ప బుధశోభితుఁ బుణ్యుఁ బరాశరాత్మజున్. 9

క. వ్యాసుని భగవత్పదసం, వాసుని నాగమపురాణవరవిష్ణుకథా
వాసుని నిర్మలకవితా, భ్యాసుని పదపద్మయుగము భావింతు మదిన్. 10

సీ. వరకవిత్వోద్రేకి వాల్మీకిఁ గొనియాడి, భాగవతార్థవైభవముఁ బలుకు
శుకవచోమంజులాలాపు శుకయోగిఁ బ్రార్థించి, జ్ఞానమయూఖలప్రతిభ రాజిలి
భాససౌమిల్లికభారవిమాఘుల, ఘనసుధామధురవాక్యములఁ దలఁచి
కాళిదాసుఁ గవీంద్రకల్పవృక్షముఁ గొల్చి, నన్నపాచార్యు వర్ణనలఁ బొగడి
తే. వెలయఁ దిక్కనసోమయాజుల భజించి, యెఱ్ఱనామాత్యు భాస్కరు నిచ్చఁ గొల్చి
సుకవిసోముని నాచనసోము నెఱిఁగి, కవిమనోనాథు శ్రీనాథు ఘనత మెచ్చి.

ఉ. ఎమ్మెలు సెప్ప నేల జగ మెన్నఁగఁ బన్నగరాజశాయికిన్
సొమ్ముగ వాక్యసంపదలు సూఱలు సేసిన నాఁటిభక్తులన్
సమ్మిన వాని భాగవతనైష్ఠికుఁడై తగువానిఁ బేర్మితో
బమ్మెరపోతరాజుఁ గవిపట్టపురాజుఁ దలంచి మ్రొక్కెదన్. 12

వ. అని సకలసుకవినికరంబులకు ముకుళితకరకమలుండనై. 13

ఉ. ఎయ్యది కర్మబంధముల నెల్ల హరించు విభూతికారణం
బెయ్యది సన్మునీంద్రులకు నెల్లఁ గవిత్వసమాశ్రయంబు మ
న్నెయ్యది సర్వమంత్రముల నేలిన దెయ్యది మోక్షలక్ష్మిరూ
పెయ్యది దానిఁ బల్కెద సుహృద్యము భాగవతాఖ్యమంత్రమున్. 14

వ. అని శ్రీమహాభాగవతపురాణంబునందు షష్ఠస్కంధం బాంధ్రభాష రచియిం
పం బూని యాకృతికిం బతిగా నద్దేవుండు గలం డని వితర్కించి నాకుం గవిత్వ
మహత్త్వంబు సంప్రాప్తం బగుకాలంబు దలంచి నారాయణుండె దైవం బని
యెఱింగి మనోరథంబు సఫలం బయ్యె నని యాకృతిఁ గృష్ణార్పణంబు చేసితి
నది యెట్లనిన నేను విద్యాభ్యాసంబునం దగిలి కొండుక నై యుండ నొక్క
నాఁడు దివంబున. 15

చ. కలితవిశేషవస్త్రములు గట్టి హిమాంబుసుగంధచందనం

బలఁది వినూత్నభూషణము లారఁగఁ దాల్చి వినోదలీల నిం
పులమృదుశయ్య నిద్రఁ దగఁ బొందినచోఁ గనుపట్టెఁ బల్మఱుం
దలమునఁ గ్రమ్ము క్రొమ్మెఱుఁగుతండము రూపున నిల్చుపోలికన్. 16

సీ. ఉరవడిఁ బ్రాగ్వీథి నుదయించుమార్తాండ, కోటిబింబచ్ఛాయ గూడినట్లు
హరిహరబ్రహ్మలయాత్మలలో నుబ్బి, కరుణ యొక్కట మూర్తి బెరసినట్లు
ఖరకరకరతీవ్రగతిని గరంగుచు, హేమాద్రి[1] చెంతఁ బెల్లగసినట్లు
ఫణిరాజఫణరాజిమణిగణవిస్ఫూర్తి, సుషిరంపువెలిఁ దలచూపినట్లు
తే. బుట్టిపడ్డట్లు కట్టెఱ్ఱ నూఁదినట్లు, తేజ మెసఁగంగ నావ్రాల దివ్యవాణి
పూని సాక్షాత్కరించి సంపూర్ణదృష్టిఁ, జూచి యిట్లనిపలికె మంజులముగాను.

ఉ. ఆటలుఁ బాటలుం జదువు లద్భుతముల్ విన నొప్పునాద్యముల్
సాటి దలంప రానిబలుసాములు మున్నగువిద్య లెల్ల నీ
కాటలుఁ బాట లయ్యె విను మన్నిటికిన్ మెఱుఁ గిడ్డభంగి నా
చాటునఁ జాటుకారపదసాధుకవిత్వముఁ జెప్పు మింపుగన్. 18

వ. అని యాన తిచ్చుజగన్మాతృకృపావలోకనసుశ్లోకుండ నైనే నొక్కశ్లోకంబు నాక్షణంబ నుడివితి నది యెట్టి దనిన. 19

శ్లో. హంసాయ సత్త్వనిలయాయ [2]సదాశ్రయాయ
నారాయణాయ నిఖిలాయ నిరాశ్రయాయ
సత్సంగ్రహాయ సగుణాయ సదీశ్వరాయ
సంపూర్ణపుణ్యఫలదాయ హరయే నమస్తే. 20

వ. ఈశ్లోకం బద్దేవి యంగీకరించె నంత మేలుకాంచి యానందభరితుండ నై నాఁట నుండి చంద్రానుగత యగుచంద్రికయుంబోలె నారాయణాంకితం బయినకవిత్వతత్త్వజ్ఞానంబు గోచరం బయ్యె దానికి ఫలంబుగా గోపికావల్లభుని నుల్లంబున నిడుకొని. 21

ఆ. పలుకఁ గలిగె మొదల భాగవతార్థంబు, భక్తగణ్యుఁ డయ్యె భాగ్యమొదవె
నమృతరసముఁ గోర నలరుచింతామణి, పాత్రసంభవించుభంగి నిపుడు. 22

ఆ. (భాగవతము దేటపఱుప నెవ్వఁడు సాలు, శుకుఁడుదక్క నరునిసఖుఁడుదక్క
బుద్ధిఁ దోఁచినంత బుధులచే విన్నంత, భక్తి నిగిడినంత పలుకువాఁడ.) 23

ఉ. పుట్టిననాఁటనుండియును బుట్టగ నెట్టియ దట్టు నైనఁ జే
పట్టి నుతింపఁ జిత్తము శుభం బగు మద్వరవాక్యసీమకుం
బట్టము గట్టినాఁడ హరిఁ బాయక తత్కథనామృతంబు నే
నుట్టిపడంగఁ జెప్పెదు బుధోత్తము లానుఁడు శ్రోత్రపద్ధతిన్. 24

వ. అని. 25

1 భాగ పెల్లగపి. 2 యనీశ్వరాయ.

సీ. శ్రీవత్సగోత్రుండు శివభక్తియుక్తుఁ డాపస్తంబసూత్రుఁ డపారగుణుఁడు
నేర్వారిశాసనుం డెఱ్ఱనప్రెగ్గడ, పుత్రుండు వీరన పుణ్యమూర్తి
కాత్మజుండగు నాదయామాత్యునకుఁ బోలమాంబకు నందను లమితయశులు
కసువనామాత్యుండు ఘనుఁడు వీరనమంత్రి, సింగధీమణియు సంచితగుణాఢ్యు
తే. లుద్భవించిరి తేజంబు లూర్జితముగ, సారిది మూర్తిత్రయంబన శుభకీర్తి
బరఁగి రందులఁ గసువనప్రభువునకును, ముమ్మడమ్మను సాధ్వి యిమ్ములను వెలసె.
ఉ. ఆడదు భర్తమాట కెదు రాడదు వచ్చినవారి వీడఁగా
నాడదు పెక్కుభాష లెడ నాడదు సాకిలి వెళ్లి కల్ల మా
టాడదు మిన్నకేని సుగుణావళి కందిర గాక నాఁటి యే
చేడియ లేదు సూరికులశేఖరుకస్వయ ముమ్మడమ్మకున్. 27
క. ఆకసువయమంత్రికిఁ బుణ్యాకల్పశుభాంగి ముమ్మడమ్మ మను స్న
న్యాకులచిత్తుల నిరువుర, శ్రీకరగుణగణులఁ బుణ్యశీలురఁ గాంచెన్. 28
క. అంగజసమలావణ్యశు, భాంగులు హరిదివ్యపదయుగాంబుజవిలస
ద్భృంగాయమానచిత్తులు, సింగయ తెలగయలు మంత్రిశేఖరు లనఁగన్. 29
క. అందగ్రజుండ శివపూ, జం దనరినవాఁడ విష్ణుచరితామృతని
ష్యందిపటువాగ్విలాసా, నందోచితమానసుండ నయకోవిదుఁడన్. 30
వ. కావునం గృష్ణపాదారవిందసందర్శనాదర్శతలాయమానచిత్తుండ నయి. 31

—❀ షష్ఠ్యంతములు. ❀—

క. శ్రీపతికి మత్పతికి నుత, గోపతికిఁ ద్రిలోకపతికి గురుజనబుధసం
తాపనివారణమతికిని, బ్రాపితసనకాదితతికి బహుతరధృతికిన్. 32
క. హరికి గురుకలుషకుంజర, హరికి బలాభీలహరికి సంగస్థితగ
హ్వరికి నరహరికి రక్షిత, కరికిఁ గరాగ్రస్థగిరికిఁ ఘనతరకరికిన్. 33
క. గుణికి సమాశ్రితచింతా, మణికి మహేంద్రాదిదివిజమండలచూడా
మణికిఁ బ్రకల్పితశయ్యా, ఫణికి నురోభాగకౌస్తుభప్రియమణికిన్. 34
క. కంసాసురసంహారున, కంసాంచితకర్ణకుండలాభరణునకున్
హింసాపరవరమస్తక, మాంసకరాళితగదాభిమతహస్తునకున్. 35
క. వరయోగిమానసాంతః, కరణసుధాంభోధిభావకల్లోలలస
త్పరతత్త్వశేషశాయికిఁ, జిరదాయికి సకలభక్తచింతామణికిన్. 36
వ. సమర్పితంబుగా నాయొనర్పం బూనినషష్ఠస్కంధంబునకుఁ గథాప్రారంభక్రమం
బెట్టిదనిన హరిచరణస్మరణపరిణామవినోదు లయిన శౌనకాదులకు నిఖిలపురాణేతి
హాసనిర్ణయవిఖ్యాతుం డైన సూతుం డిట్లనియె. 37
క. శ్రీరమణీరమణకథా, పారాయణచిత్తుఁ డగుచుఁ బలికెఁ బరీక్షి
ద్భూరమణుఁ డాదరంబున, సూరిజనానందసాంద్రు శుకయోగీంద్రున్. 38

సీ. షడ్గుణైశ్వర్యశాశ్వతమూర్తి వయినట్టి, మునినాథ దయతోడ ముక్తిపదము
మున్నుగా నేమార్గమున వినిపించితి, వారయ నపవర్గభూరిమహిమఁ
గ్రమయోగసంభవబ్రహ్మంబుతోఁ గూడ, ననుపొంద నగు ననివినుతికెక్క
మఱియు సత్త్వరజస్తమః ప్రభావంబులఁ గడిఁది యై యున్నట్టి కర్మచయము
తే. నప్పటప్పటి కడఁగనియట్టి ప్రకృతి, గలుగుపురుషునిభోగార్థఘటన దేహ
కారణారంభరూపమార్గంబు మొదలు, మాటిమాటికి నన్నియుఁ దేటపడఁగ.

వ. మఱియు ననేకపాపలక్షణంబు లగునానావిధనరకంబులును వాని కాద్యంతంబులును స్వాయంభువసంబంధి యగుమన్వంతరంబును బ్రియవ్రతోత్తానపాదుల వంశంబును దచ్చరిత్రంబును ద్వీపవర్షసముద్రాదినద్యుద్యానవనస్పతులును భూమండలసంస్థాపనంబును వానిపరిమాణంబును జ్యోతిశ్చక్రచలనప్రకారంబును విభుం డయినపరమేశ్వరుం డెవ్విధంబున నిర్మించె నావిధం బంతయు నెఱింగించినాఁడ విప్పుడు. 40

ఆ. కడిఁదివేదనలకుఁ గారణం బై యుండు, గుఱుతు లేనినరకకూపరాశి
పాలు గాక నరుఁడు బ్రదికెడుమార్గంబు, పరమపుణ్య తెలియఁ బలుకవయ్య. 41

వ. అనినం బరీక్షిన్నరేంద్రునకు శుకయోగీంద్రుం డిట్లనియె. 42

క. కట్టా త్రికరణ[1] మెఱుఁగక, పుట్టినదురితముల నపుడ పొలియింపనియా
కట్టిఁడి దేహం బుడిగిన, గొట్టాడును బిట్టు నరకకూపంబులలోన్. 43

ఉ. కావునఁ గాలకింకరవికారము గానకమున్న మృత్యుదు
[2]ర్భావనఁ జిత్తముల్ వెడఁగుపాటును జెందకమున్న మేనిలో
జీవము వెల్గుచుండఁ దనచెల్వము దప్పకమున్న పన్నుగాఁ
బావనచిత్తుఁ డై యఘముఁ బాయుతెఱం గొనరింపఁగాఁ దగున్. 44

క. కాలం బెడ గని పాపము, మూలముఁ జెఱుపంగ వలయు మును [3]రోగములం
దేలినదోషము నెఱుఁగుచు, వాలాయము దాని నడఁచువైద్యునిభంగిన్. 45

సీ. అనవుడు నాతని కనియె భూకాంతుండు, కనుకలి వినుకలి గలిగినట్టి
పాపము దనకు నొప్పని దని కని చాలఁ, బరితప్తుఁ డయ్యుఁ గ్రమ్మఱ నొనర్చు
మూఢాత్మునకు దోషమోచనం బెయ్యది, యారయ నెఱిఁగింపు మది యుఁగాక
కలుష మొక్కొకచోటఁ గావించు నొకచోటఁ, గావింపకుండుఁ దత్కర్మ మెఱిఁగి
ఆ. యిట్టిజనుఁడు పుణ్య మేరీతిఁ జేసిన, నది ఫలింప నేర దని తలంతు
సలిలమందు మేనిమలినంబు వోఁ గుండ, గజము గ్రుంకువెట్టుగతియుఁ బోలె.

వ. అనిన శుకుం డిట్లనియె. 47

క. కర్మము గర్మముచేతను, నిర్మూలము గాదు తెలియ నేరక తానే

1 'మలచేఁ బుట్టిన. 2 ర్భావన చిత్తముల్ బెగడుపాటుగఁ జేయకమున్న. 3 దేహములం దేలినరోగము నెఱుఁగుచు' వ్రా. ప్ర.

కర్మము సేసినఁ దత్ప్రతి, కర్మం బొనరింప వలయుఁ గలుషవిదూరా. 48

క. హితవు గలకుడుపు మఱి రు, గ్వితతులఁ బొడమంగ నీని విధమున నతిస
ద్వ్రతుఁ డైనవాఁడు [1]నిర్మల, మతిచే నఘరాశి నెల్ల మట్టము సేయున్. 49

చ. తపమున బ్రహ్మచర్యమున దానమునన్ శమసద్గమంబులన్
జపమున సత్యశౌచముల సన్నియమాదియమంబులం గృపా
నిపుణులు ధర్మవర్తనులు నిక్కము హృత్తనువాక్యజంపు పా
పపుగుది ద్రుంతు రగ్ని శతపర్వవనంబుల నేర్చుకైవడిన్. 50

వ. అదియునుం గాక. 51

ఉ. కొందఱు పుణ్యవర్తనులు గోపకుమారపదారవిందజా
సందమరందపానకలనారతషట్పదచిత్తు లౌచు గో
విందపరాయణుల్ విమలవేషులు దోష మడంతు రాత్మలం
జెందినభక్తిచేత రవి చేకొని మంచు నడంచుకైవడిన్. 52

క. హరిభక్తిచేతఁ గొందఱు, పరిమార్తురు మొదలు ముట్టఁ బాపంబుల ని
ష్ఠురతరకరముల సూర్యుం, డురుదుగఁ బెనుమంచుఁ బించ మడఁచినభంగిన్. 53

క. దంతిపురనాథ విను మొక, మంతన మెఱిఁగింతు శమదమంబులు నంహో
వంతు శుభవంతుఁ జేయవు, కంతునిగురుభక్తి ముక్తిఁ గలిగించుగతిన్. 54

సీ. హరికి సర్వముఁ బ్రాణ మర్పితంబుగఁ జేయు, వానికైవల్య మెవ్వానికి లేదు
వనజలోచనుభక్తవరుల సేవించిన, వానికైవల్య మెవ్వానికి లేదు
వైకుంఠనిర్మలవ్రతపరుం డైనట్టి, వానికైవల్య మెవ్వానికి లేదు
సరసిజోదరుకథాశ్రవణలోలుం డైన, వానికైవల్య మెవ్వానికి లేదు

తే. లేదు తపముల బ్రహ్మచర్యాదినియతి, శమదమాదుల సత్యశౌచముల దాన
ధర్మముఖముల సుస్థిరస్థాన మైన, వైష్ణవజ్ఞానజనితనిర్వాణపదము. 55

తే. అరయ నెన్నఁడుఁ జేటు లేనట్టిముక్తి, వర్త్మ మీలోకమందు నెవ్వరికిఁ గలదు
సాధులును బుణ్యశీలురు సజ్జనులును, హరిపరాయణతత్పరు లయినఁ గాక.

క. అరుదుగ సరహరిభక్తిం, బొరయనియాపురుషుసుకృతపుంజంబులు వే
మఱుఁ బుణ్యుఁ జేయ నేరవు, నరవర మధుఘటముఁ బెక్కు నదులుం బోలెన్.

చ. సతతముఁ గృష్ణపాదజలజంబులయందు మనంబు నిల్పుసు
వ్రతులుఁ దదీయశుద్ధగుణరాగులుఁ గాలునియుగ్రపాశసం
హతుల ధరించుతత్సుభటకోఘములం గలలోనఁ గాన రే
గతులను దుష్టకర్మములు గైకొని వారలఁ జెంద నేర్చునే. 58

వ. కావున నీయర్థంబునకుం బురాతనం బగునొక్కయితిహాసంబు గల దది విష్ణుదూ
తయమదూతసంవాదం బనంబడు దాని నెఱింగింతు నాకర్ణింపుము. 59

---

1 తాలిమి, కతమునఁ దత్త్వంబుకొఱకుఁ ♦ గల్పింపఁ జుమీ.

అజామిళోపాఖ్యానము.

సీ. నరనాథ వినుము కన్యాకుబ్జపురమునఁ, గలఁడు బ్రాహ్మణుఁ డజామిళుఁ డనంగఁ
బాతకుం డతులనిర్భాగ్యుం డవజ్ఞుండు, నష్టసదాచారి నష్టరతుఁడు
జూదంబులందు దుర్వాదంబులందును, శౌర్యంబునందు మత్సరము గలిగి
తొత్తాత్మపత్నిగా మత్తుఁడై వరియించి, కొడుకులఁ బదుగురఁ బడసి చాల
ఆ. మోహజలధిలోన మునిఁగి ముచ్చట దీఱ, బాలలాలనాదిలీలఁ దగిలి
పెద్దకాల మతఁడు పెంపార సుఖియించి, [1]ఫలిత మెల్ల వదలి పతితుఁ డయ్యె.
సీ. నిర్మలంబునఁ జాల నెఱయుచిత్తం బన, నల్లనివెండ్రుకల్ దెల్ల నయ్యెఁ
దగుమోహపాశబంధంబు జాఱినమాడ్కిఁ, బొదలినయంగముల్ వదలి వ్రేలె
నింద్రియంబులకోర్కు లిఁక నొల్ల ననుభంగి, నుడుగక తలచాల వడఁకఁ జొచ్చెఁ
దమకంబు ప్రాయంబుఁ దగిలిపోయినమాడ్కి, లోచనంబులచూడ్కి నీచమయ్యె
ఆ. వగరు పుట్టినంత బెగలె దంతంబులు, నుక్కసయును దగ్గుఁ బిక్కటిల్లె
శిరసు నొవ్వఁ దొడఁగెఁ జెదరె మనం బంతఁ, గడిఁది యైనముప్పుకాలమందు.
ఆ. ఎనయ నతని కెనుబదేనిమిదివర్షంబు, లంత నరుగుటయును భ్రాంతుఁ డగుచుఁ
గోరి పిన్నకొడుకు నారాయణాఖ్యుండు, బాలుఁ డగుట మిగుల భక్తిఁ జేసి.
క. తనసతియుఁ దానుఁ గూరిమి, మనమునఁ జెనఁగొనఁగ నక్కుమారుని ననిశం
బును ముద్దుసేయుచుండెను, జనవర వాత్సల్య మాత్మ సందడిగొనఁగన్. 63
క. బాలుని [2]ముగ్ధవచోంబుజు, ఫాలుని నిజజనకబంధుపరిణామకళా
శీలుని లోలతఁ గనుఁగొని, యాలరి బ్రాహ్మణుఁడు నందితాత్ముం డగుచున్. 64
క. అత్యంతపానభోజన, కృత్యంబులఁ బొత్తు [3]గలిగి క్రీడలఁ దత్సాం
గత్యంబు వదల కాగత, మృత్యువుఁ గన నేరఁ డయ్యె మిక్కిలిజడుఁడై. 65
తే. తెలియ కీరీతి నతఁడు వర్తించుచుండ, భయదమగుమృత్యుకాలంబు ప్రాప్తమైన
భూరివాత్సల్యవృత్తి నప్పుత్త్రుఁ [4]దలఁచి, యాత్మఁ బ్రలపించె నారాయణా యటంచు.
వ. అప్పుడు. 67
క. కింకరుల ధర్మరాజవ, శంకరుల దురంతపంకసమధికజననా
శంకరుల సకలలోకభ, యంకరులం గనియె నింద్రియాకులుఁ డగుచున్. 68
క. ఘాతుకుల దండదండిత, పాతకుల మహోగ్రకర్మభరనిష్కరుణా
జాతకులఁ బ్రేతనాయక, దూతకసంతతుల నతఁడు దూరమునందున్. 69
మ. కనియెన్ బ్రాహ్మణుఁ డంత్యకాలమున వీఁకన్ రోషనిష్ఠ్యూతులన్
ఘనపీనోష్ఠవికారవక్త్రవిలసద్గర్వోత్కటోపేతులన్
జనసంత్రాసకరోద్యతాయతసుపాశశ్రేణికాహేతులన్

1 'బలిత మెల్ల వదలి పలితుఁ డయ్యె. 2 నర్ధవచోంబుజా. 3 గలసి. 4 గూర్చి, యడరి పలవించు నారాయణాహ్వయునిని' వ్రా. ప్ర.

హననవ్యాప్తివిభీతులఁ మువ్వుర నాత్మనేతలఁ దూతలన్. 70

వ. [1]ఇట్లతివికృతతుండగండాభోగవిభాగవిషమవివృత్తనేత్రులు నతిపుష్టనిష్ఠురతను యష్టిసంవేష్టితమహోర్ధ్వరోములు నభ్యస్తసమస్తజీవాపహారణకరణప్రశస్త హస్తవిన్యస్తపాశధారులు నగుయమభటుల మువ్వురం గనుంగొని యజామిళుండు వికలేంద్రియుండును వికంపితప్రాణుండును వికృతిలోచనుండును విహ్వలాత్మకుండును నై. 71

క. దూరమున నాడుబాలుఁడు, బోరనఁ దనచిత్తసీమఁ బొడగట్టిన నో
నారాయణ నారాయణ, నారాయణ యనుచు నాత్మనందను నొడివెన్. 72

చ. మరణపువేళ నద్దనుజమర్దనుసంస్మరణంబు సేయఁ ద
త్పరిసరవర్తు లాత్మపరిపాలకునామము నాలకించి ని
ష్ఠురగతి నేఁగుదెంచి పొడసూపి యదల్చిరి కాలుదాసులఁ
ఖరతరభాషులఁ వికటకల్పితవేషుల దీర్ఘరోషులన్. 73

క. దాసీభర్త నజామిళ, భూసురుఁ దత్తనువువలనఁ బోరన వెలికిం
దీసినయమభటులను బోఁ, ద్రోసిరి శ్రీవాసనికూర్మిదూతలు కడిమిన్. 74

విష్ణుదూతయమదూతలసంవాదము.

వ. ఇట్లు విష్ణుదూతలవలన నిర్ధూతప్రయత్నులై యమదూత లి ట్లనిరి. 75

క. ఎవ్వరివారలు మీరలోఁ, జవ్వకుఁ గతి మేమి యిట్లు చిక్కినవానిం
గ్రొవ్వున విడిపించితి రిఁక, నవ్వులకో జమునిశాసనంబులు జగతిన్. 76

వ. అదియునుం గాక. 77

సీ. ఎవ్వరు మీ రయ్య యీభవ్యరూపముల్, కన్నుల కద్భుతక్రమ మొనర్చె
[2]దివిజులో భువిజులో దేవతాప్రవరులో, సిద్ధులో సాధ్యులో చెప్పరయ్య
దళితపాండురపద్మదళదీర్ఘనేత్రులు, వరపీతకౌశేయవాసు లరయ
గండమండలనటత్కుండలద్వయులును, బటుకిరీటప్రభాభాసితులును

తే. భూరిపుష్కరమాలికాచారువక్షు, లమితకోమలనవయౌవనాధికులును
బాహుకేయూరమణిగణభ్రాజమాన, ఘనచతుర్భుజు లభ్రసంకాశరుచులు. 78

క. ధనువులు నిషంగచయములుఁ, గనదంబుజశంఖచక్రఖడ్గగదాసా
ధనములు ధరియించినమీ, తనువులు లోకముల కద్భుతం బొనరించెన్. 79

క. శాంతంబు లయినమీతను, కాంతులు జగములను దిశలఁ గలిగినబహుళ
ధ్వాంతములఁ బాఱఁ దోలుచు, సంతస మొనరించె నిపుడు సర్వంకష మై.

వ. ఇట్లఖిలలోకానందకరకమ్రాకారులు నఖిలవిభ్రాజమానతేజోదుర్నిరీక్ష్యమాణులును నిఖిలధర్మపాలురును నగుమీరు ధర్మపాలపరిచారుల మమ్ము నడ్డపెట్టం గతం బేమి యనిన (వారు ధర్మరాజానుచరులు గా రనుతలంపున) మందస్మిత

---

1 ఇట్లతివికృతాకారులఁ గాలకింకరులం గనుంగొని. 2 దివ్యోపదివ్యులో.

కందళితముఖారవిందులయి గోవిందునికిం దువమందిరంబు(కావలి)వారలు వారి
వాహాగంభీరనిర్ఘోషపరిపోషణంబులైన విశేషభాషణంబుల నిట్లనిరి. 81

ఉ. మీరు పరేతనాయకుని మేలిమిదూతలటే నిఁ బల్కుఁడా
తోరపుఁబుణ్యలక్షణము దుష్కృతభావము దండకృత్యముం
బీరముతోడ నీతని కభీష్టనివాసముఁ బూని దండ్యులె
వ్వారలొ సర్వభూతములొ [1]వారొ కకొందఱు పాపకర్ములో. 82

వ. అనిన యమభటు లిట్లనిరి. 83

క. వేదప్రణిహితమే యను, మోదంబుగ ధర్మమయ్యె మున్ను తదన్యం
బేది యగు నది యధర్మం, బాదియు హరిరూపు వేదమని వినుకతనన్. 84

సీ. ఎవ్వనిచేఁ దనయిర వొందు త్రిగుణస్వ, భావమైనట్టి యీ ప్రాణిచయము
లనుగుణనామక్రియారూపములచేత, నేర్పడుగతిఁ దాన యెఱుఁగఁబడును
సర్యముం డనలంబు నాకాశమును బ్రభం, జనుఁడు గోచయమును శశధరుండు
సంధ్యలు దినములు శర్వరీచయములుఁ, గాలంబు వసుమతీజాలములును

తే. దేహధారికి సాక్షులై తెలుపుచుండు, దండనస్థానవిధము సద్ధర్మగతియుఁ
దగులుమీఱీ క్రమానురోధనము సేసి, యఖిలకర్ములు దండార్హు లరయ నెపుడు.

తే. కోరికర్మంబు నడపెడువారికెల్లఁ, గలితశుభములు నశుభముల్ గలుగుచుండు
నరయఁగా దేహి గుణసంగియైనయపుడె, పూని కర్మంబు సేయకమాన రాదు.

క. ప్రకృతిమునఁ దా నొనర్చిన, సుకృతము దుష్కృతము నెంత చూడఁగ నంతే
[2]వికృతి గని యనుభవించును, నకృతమతిం దత్ఫలంబు నతినిపుణుండై. 87

వ. మఱియు వినుండు జన్మంబు శాంతఘోరమూఢగుణంబులచేతనైనను (సుఖదుఃఖగుణంబులచేతనైనను) ధార్మికాదిగుణంబులచేతనైనను సకలభూతంబులుఁ ద్రైవిధ్యంబు నేప్రకారంబునం బొందు నాప్రకారంబున జన్మాంతరంబునం బొందుచుండు దేవుండైనయముండు సర్వజీవాంతర్యామియై ధర్మాధర్మయుక్తంబైనపూర్వరూపంబుల [3]విశేషరూపంబులచేతం జూచుచుండి వానికనురూపంబులఁ జింతించుచుండు నవిద్యోపాధి జీవుండు తమోగుణయుక్తుండై ప్రాచీనకర్మంబులచేత నేర్పడినవర్తమానదేహంబు నేనని తలంచుచుండి నష్టజన్మస్మృతి గలవాఁడై పూర్వాపరంబు లెఱుంగం జాలకుండు మఱియుఁ గర్మేంద్రియంబులచేతఁ గర్మంబులం జేయుచుండి జ్ఞానేంద్రియంబులచేతఁ దమోవిషయంబులైన శబ్దస్పర్శరూపరసగంధంబుల నెఱుంగుచుండి పదియాఱవది యైనమనంబుతోఁ గూడి పదియేడవవాఁడగుచుండి షోడశోపాధ్యంతర్గతుండై యొక్కరుండైన జీవుండు సర్వేంద్రియవిషయప్రతిసంధానంబుకొఱకు జ్ఞానేంద్రియకర్మేంద్రియమనోవిషయంబులఁ బొందుచుండి షోడశకళలు గలిగి లింగశరీరం బనం బరఁగి

1 వారక కొందఱు. 2 వికృతగతి ననుభ. 3 మనస్సుచేతం జూచుచుండి.

గుణత్రయకార్యం బనునిమిత్తంబున హర్షశోకభయంబుల నిచ్చుచున్నసంసారంబు ధరియించుచుండు విజితషడ్వర్గుం డైనదేహి కర్మంబు లొల్లనిబుద్ధి నెఱింగియు వినియుఁ గర్మంబులు సేయుచుండి తనసంచారకర్మంబునం జుట్టుకొన్న పసిరికాయపురుగునుంబోలె నిర్గమోపాయం బెఱుంగక నాశంబు నొందుచుండు వర్తమానవసంతాదికాలంబు భూతభావివసంతాదికాలయోగ్యం బైనపుష్పఫలాదులు తత్కాలజ్ఞాపకంబు లెట్లు సేయు నట్లు భూతభావిజన్మంబులకు ధర్మాధర్మంబులు నిదర్శనంబులు సేయుచుండు నొక్కనియందు నొకక్షణంబును గర్మంబు సేయకుండువాఁడు లేఁడు పూర్వసంస్కారంబులం గలగుణంబులచేతం బురుషుం డవశుండు గావున బలిమిఁ గర్మంబు సేయింపంబడుచుండు నవ్యక్తనిమిత్తంబు నొంది తదనురూపంబు లైనస్థూలసూక్ష్మశరీరంబులు మాతాపితృసదృశంబు లగుచుండు నిట్టివిపర్యయంబు పురుషునికిఁ బ్రకృతిసంగమంబునం గలుగుచుండు నాప్రకృతి పురాణపురుషుం డైనయప్పరమేశ్వరుని సేవించినం దలంగుచుండు. 88

సీ. కావున నితఁడు సత్కర్మవర్తనమున, భూదేవకులమునఁ బుట్టినాఁడు
దాంతుఁ డై శాంతుఁ డై ధర్మసంశీలుఁ డై, సకలవేదంబులఁ జదివినాఁడు
వినయంబు గురువుల నతిథులఁ బెద్దలఁ, జేరి శుశ్రూషలఁ జేసినాఁడు
సర్వభూతములకు సమబుద్ధి యై చాల, బహుమంత్రసిద్ధులఁ బడసినాఁడు
తే. సత్యభాషణనియమంబు జరపినాఁడు, నిత్యనైమిత్తికాదుల నెరపినాఁడు
దండిలోభాదిగుణములఁ దరపినాఁడు, మంచిగుణములు దనయందు మరపినాఁడు.

క. సతతాచారసమంచిత, మతి యై సుజ్ఞానమునకు మరగెడుతఱి నా
యతనికి నాతని కంగజ, మత మై నవయౌవనాగమం బెడసొచ్చెన్. 90

సీ. కడకంట యౌవనగర్వంబు వొడగట్టె, మదిలోన నుద్రేకమదము గొట్టెఁ
గడు మేనఁ గామవికారంబు దలచూపె, ముఖమునఁ జిఱునవ్వు మొలకలెత్తె
నతిపుష్టి నిష్ఠురం బయ్యె దేహం బెల్లఁ, గచభారమున నెఱకప్పు మెఱసెఁ
గటిభారమున నూరుకాండముల్ జిగి మీఱె, బాహుశాఖలు దీర్ఘభంగిఁ దోఁచె
ఆ. నురము విపుల మయ్యె నుల్లసద్వరకాంతి, పూర మంగకమునఁ బొందుపడియె
భూరితేజుఁ డయిన భూసురాన్వయునకు, నభినవైకయౌవనాగమమున. 91

క. హృదయమునఁ బొడముయౌవన, మదము వెలిం దోఁచుభంగి మానితరుచిఁ ద
ద్వదనమున నూఁగుమీసలు, వొదలుచుఁ గప్పడరి చూడఁ బొంకం బయ్యెన్.

వ. మఱియును. 93

క. తమ్మివిరిమీఁద వ్రాలిన, తుమ్మెదపంక్తియునుబోలెఁ దోఁచి పులీలం
గ్రమ్ముకొని విప్రతనయుని, నెమ్మొగమునఁ గానఁబడియె నెఱిమీసంబుల్.

వ. అంత ననంగబ్రహ్మతంత్రంబునకు వసంతుం డొనర్చునంకురార్పణారంభంబునుం

జోల్లలితకిసలయవిసరప్రసారభాసురబహుపాదపాదిపురోపవనపవనజవనప్రభా
వపరికంపితవిటవిటీజనహృదయప్రఫుల్లపల్లవభల్లంబును ననూనప్రసూననిర్భర
గర్భావిర్భూతసురభిపరాగపటలపటఘటితనభోమండలంబును నమందనిష్యంద
మరందబిందుసందోహకందళితచిత్తమత్తమధుపసంకులఝంకారముఖరితసకలదిశా
వలయంబును నిరంతరధారాళరసభరితపరిపక్వఫలానుభవప్రభవసమ్మోదవాద
శుకప్రముఖపతంగకోలాహంబును నై మధుమాసంబు సర్వజనమనోహరం
బును నై నిఖిలవనపాదపంబుల నలంకరించె నయ్యవసరంబున నజామిళుండు
పితృనిర్దేశంబునం గుశసమిత్పుష్పఫలార్థంబు వనంబున కరిగి తిరిగి వచ్చుసమ
యంబున నొక్కలతాభవనంబున. 95

క. బద్ధానురాగ యై స్మర,యుద్ధంబున కలరుబుద్ధి । నురుకామకళా
సిద్ధ యగువృషలితోఁ బ్రియ,వృద్ధిం దగఁ గూడి యున్న । విటు నొరుఁ గాంచెన్.

క. భటునిన్ రతిశాస్త్రకళా,ర్భటునిన్ వరయౌవనాను । భవమదవిభవో
ద్భటునిన్ సురతేచ్ఛాసం,ఘటునిన్ విగతాంబరోరు । కటునిన్ విటునిన్. 97

శా. హాలాఘూర్ణితనేత్రతో మదనతం । త్రారంభసంరంభతో
[1]ఖేలాపాలనయోగ్యభూవిభవతోఁ । గీర్ణాలకాజాలతో
హేలాలింగనభంగివేపవతితో । నిచ్ఛావతీ[2]మూర్తితోఁ
గేళిం దేలుచు నున్నవానిఁ గనెఁ బుం । ఖీభూతరోమాంచుఁ డై. 98

క. [3]కలికి వరుమదనకదనపుఁ,బలుకులకలకలము బెడఁగు । పడు మేఖలము
వ్వాలరవళిఁ దగిలి [4]గతిగొనఁ, గలకంఠి రతంబు సలుపు । గమకముఁ గనియెన్

క. [5]కవకవ నై పదనూపుర,రవరవ లాగుబ్బుకొన్న । రతిపతిగతులం
జివచివ నై విటుచెయ్వుల, రవళిన్ రతిసల్పురతుల । రవరవ గనియెన్. 100

చ. కురు లళికంబుపై నెగయఁ । గ్రొమ్ముడి వీడఁగ గుబ్బదోయిపై
సరములు చౌకళింపఁ గటి । సంగతి మేఖల తాళగింప స
త్కరవరకంకణావళులు । గర్జిలఁ గా నసియాడ మీఁదు గా
మరునివినోదముల్ సలిపె । మానిని యౌవనగర్వరేఖతోన్. 101

క. మవ్వపుసుకుమారాంగిని, జవ్వని నుపగూహనాది । సముచితరతులన్
నివ్వటిలుదానిఁ గని మది, నువ్విళ్లూరంగ మన్మ । థోద్దీపనుఁ డై. 102

తరలము. బహుళదృక్పరిపాకమోహని । బద్ధుఁ డౌచు మనంబులో
సహజకర్మము వేదశాస్త్రము । సాత్త్వికంబుఁ దలంచి త
న్నిహితచిత్తము వట్టి పట్టఁగ । నేరఁ డయ్యె సదా మనో
గహనమందు మరుండు పావకు । కై వడిం జరియింపఁగాన్. 103

---

1 ఖేలాపాటవకోటరీవిభవతో. 2 మూర్ఛ్నతో. 3 కలికివగమదన. 4 గిరిగొన; రతిగొన.
4 కవకవలై ...రవరవలై గుబ్బగొన్న.

శా. ఆలీలావతిగండపాళికలపై హాసప్రసాదంబుపై
నాలోలాలకపంక్తిపై నళికపై నాకర్ణదృగ్భాతిపై
హేలాపాదికుచద్వయోరుకటిపై నిచ్చల్ పిసాళింపఁగా
జాలిం బొందుచు నాత్మఁ గుందుచు మనోజాతానలోపేతుఁడై. 104

తే. మఱి కులాచారవర్తన [1]మాలుచేసి, పరఁగుపిత్రర్థములు దానిపాలు చేసి
సాధులక్షణగుణవృత్తిఁ జాలుచేసి. లోలలోచనపసఁ జెంది లోలుఁడయ్యె.

క. శ్యామఁ గుసుమాస్త్రఖేలన, కామఁ గులస్త్రీలలామఁ గమనీయగుణ
స్తోమ నిజభామ నొల్లక, [2]ధామమున నటించెఁ గ్రించుఁదన మెదఁ బొడమన్.

ఉ. బంధులఁ దిట్టి సజ్జనుల బాధలఁ బెట్టి యనాథకోటిఁ బెం
బందెలు సుట్టి యీరములు వట్టి పథంబులు గొట్టి దిట్టయై
నిందల కోర్చి సాధులకు నిందితుఁడై గడియించువిత్తమా
సుందరి కిచ్చి మచ్చికలు సొంపెదఁ గూర్చి వసించెఁ దత్కృపన్. 107

సీ. సముచితశ్రుతిచర్చఁ జర్చింప నొల్లక, సతికుచద్వయచర్చఁ జర్చసేయుఁ
దర్కకర్కశపారతర్కంబు గాదని, కలికితోఁ బ్రణయతర్కంబు సేయు
స్మృతిపదవాక్యసంగతి గాక తత్సతి, పదవాక్యసంగతి పరఁగఁ జేయు
నాటకాలంకారనైపుణం బుడిగి త,న్నాటకాలంకారపాటిఁ దిరుగుఁ

తే. బరఁగఁ జిరకాల మీరీతిఁ బాపనియతి, రమణ దాసీకుటుంబభారము వహించి
యదికుటుంబినిగాఁగఁ బాపాత్ముఁడగుచు. నశుచియునుదుష్టవర్తనుఁడై మెలంగె.

క. అటు గాన పాపకర్మునిఁ, గుటిలుని సుజనార్తు ధూర్తుఁ గ్రూరుని నే మా
వటమునఁ గొని పోఁగెద మం,తట దండమువలన నితఁడు ధన్యత నొందున్.

వ. ఇట్లు వలుకుచున్న యమదూతల వారించి నయకోవిదులైన భగవద్దూత లిట్లనిరి.

క. అవురా [3]ధర్మవివేక, ప్రవరులపస గానఁబడియెఁ బాపము పుణ్యో
ద్భవుల యదండ్యులదండన, వివరం బొనరింపఁబడియె [4]విధి యెఱుఁగమిచేన్.

చ. సములును సాధులున్ విహితశాసనులున్ సుదయాళురున్ శుభో
త్తములును నైనయట్టితలిదండ్రులు బిడ్డల కెగ్గు సేయుచోఁ
గ్రమ మఱి వార లెవ్వరికిఁ గైకొని కుయ్యిడఁ జాలువారు సం
భ్రమమతి మీమనంబులఁ దిరంబుగఁ జర్చ యొనర్చి చూడుఁడా. 112

ఆ. ఎఱుక గలుగునాతఁ డేది యొనర్చిన, నది యొనర్తు రితరులైనవార
లతఁడు సత్య మిట్టిదనె నేని లోకంబుఁ, దత్ప్రవర్తనమునఁ దగిలియుండు. 113

ఆ. నెమ్మిఁ దొడలమీఁదనిద్రించుచెలికాని, నమ్మఁదగినవాఁడు నయము విడిచి
ద్రోహబుద్ధిఁ జంపఁ దొడరునే యెందైనఁ, బ్రీతి లేక ధర్మదూతలార. 114

---

1 'మాటుసేసి' అ. ప్ర. 2 ధామంబు నడంచు క్రించు. 3 ధర్మవిలోకప్రవరులసభఁ గానఁ.
4 వృథ యగుసేతన్.

ఆ. చిత్త మెల్ల నిచ్చి చెలితనంబున వచ్చి, వచ్చి కలయ మెచ్చి నమ్మువానిఁ
గరుణ గలుగువాఁడు కడుసౌమ్యుఁ డగువాఁడు, చింతసేయ కెట్లు సెలుప నేర్చు.

వ. అదియునుం గాక. 116

ఉ. ఈతఁడు కోటిసంఖ్యలకు నెక్కు డుపుట్టువులందుఁ జెంది యా
యాతము లైనపాపనివహంబుల నన్నిటిఁ బాఱఁ ద్రోలి ప్ర
[1]ఖ్యాతమతిన్ మహామరణకాలమునన్ హరిపుణ్యనామసం
భూతసుధామయాద్భుతవిభూతికరాక్షరసంగ్రహంబునన్. 117

సీ. బ్రహ్మహత్యానేకపాపాటవుల కగ్ని, కీలలు హరినామకీర్తనములు
గురుతల్పకల్మషక్రూరసర్పములకుఁ, గేకులు హరినామకీర్తనములు
తపనీయచౌర్యాఘతమసంబునకు సూర్య,కిరణముల్ హరినామకీర్తనములు
మధుపానకిల్బిషమదనాగసమితికిఁ, గేసరుల్ హరినామకీర్తనములు

తే. మహితయోగోగ్రనిత్యసమాధివిధుల, నలరు బ్రహ్మాదిసురులకు నందరాని
భూరినిర్వాణసామ్రాజ్యభోగభాగ్య, ఖేలనంబులు హరినామకీర్తనములు. 118

సీ. ముక్తికాంతైకాంతమోహనకృత్యముల్, గేలిమై హరినామకీర్తనములు
సత్యలోకానందసౌభాగ్యయుక్తముల్, గేలిమై హరినామకీర్తనములు
మహితనిర్వాణసామ్రాజ్యాభిషిక్తముల్, గేలిమై హరినామకీర్తనములు
బహుకాలజనితతపఃఫలసారముల్, గేలిమై హరినామకీర్తనములు

తే. పుణ్యమూలంబు లనపాయపోషకంబు. లభిమతార్థంబు లజ్ఞానహరణకరము
లాగామాంతోపలబ్ధంబు లమృతసేవ,లార్థశుభములు హరినామకీర్తనములు.

క. కామంబు పుణ్యమార్గ,స్థేమంబు మునీంద్రసాంద్రచేతస్సరసీ
ధామంబు విష్ణునిర్మల,నామంబుఁ దలంచువాఁడు నాథుఁడు కాఁడే. 120

క. డెందంబు పుత్త్రువలనం, జెందిన దని తలఁప వలదు శ్రీపతిపేరే
చందములఁ బలుకఁ గలిగిన, నందకధరుఁ డందుఁ గలఁడు నాథుం డగుచున్.

ఆ. బిడ్డపేరు వెట్టి పిలుచుట విశ్రామ, కేళినైన మిగులఁ గేలి నయినఁ
బద్యగద్యగీతభావార్థములనైనఁ, గమలనయనుఁ దలఁపఁ గలుషహరము. 122

ఉ. కూలినచోటఁ గొట్టుపడి కుందినచోట మహాజ్వరాదులం
ద్రేలినచోట సర్పముఖపీడల నందినచోట నార్తులై
తూలినచోట విష్ణు భవదూరునిఁ బేర్కొని రేని మీఁద న
క్కాలుని [2]యాతనావితతిఁ గానరు పూనరు దుఃఖభారముల్. 123

సీ. అతిపాపములకు బ్రయత్నపూర్వకముగఁ, దనుపాపముల కమితంబు గాఁగ
సన్మునివరులచే [3]సంపాద్య మై యుండు, నిర్మలం బగుపాపనిష్కృతములు
గ్రమరూపమున నుపశమనంబు లగుఁ గాని, [4]తత్పాపచయములు దలఁప లేవు

1 ఖ్యాతమునన్. 2 యాతనంబులను. 3 సంపాద్య; సంప్రోక్త. 4 తత్క్షణంబున నవి తరుపలేవు.

సర్వకర్మంబుల సంహార మొనరించి, చిత్తంబునకుఁ దత్త్వసిద్ధి నొసఁగు

ఆ. నొసర నీశుసేవ యోగిమానససరో,వాసుసేవ హేమవాసుసేవ
వేదవేద్యుసేవ వేదాంతవిభుసేవ, పరమపురుషుపాదపద్మసేవ. 124

క. హరి నెఱుఁగనియాబాలుఁడు, హరిభక్తులతోడఁ గూడి హరి యనువాఁడున్
పరిశుద్ధుఁ డౌను దోషము లడఁచును, గరువలితో నగ్ని దృణముఁ గాల్చినభంగిన్. 125

ఉ. ఆరయ వీర్యవంత మగునౌషధ మెట్లు యదృచ్ఛఁ గొన్నఁ ద
చ్చారుగుణంబు రోగములఁ జయ్యనఁ బాపెడుమాడ్కిఁ బుణ్యవి
స్తారుని నంబుజోదరునిఁ బామరుఁ డెఱ్ఱుఁ డవజ్ఞఁ బల్కినన్
సారక తత్ప్రభావము ధ్రువంబుగ నాత్మగుణంబుఁ జూపదే. 126

క. ధృతి దప్పినతఱిని బురా,కృతమునఁ గా కెట్లు దోఁచుఁ గేశవుఁడు మదిన్
మితి లేనిజగముఁ దాల్చిన,యతఁ డొక్కనిమనములోన నడఁగెడువాఁడే. 127

మ. నిరతంబై నిరవద్యమై నిఖిలచిన్నిర్మాణమై నిత్యమై
నిరహంకారగుణాఢ్యమై నియమమై నిర్దోషమైనట్టి శ్రీ
హరినామస్మరణామృతం బితఁడు ప్రత్యక్షంబు సేవించెఁ దా
మరణాంతంబున నిట్టిసజ్జనునిధర్మం బేల వ్యర్థం బగున్. 128

వ. అని యిట్లు శ్రీమద్భగవద్దూతలు భాగవతధర్మంబు నిర్ణయించి [2]బ్రాహ్మణుని సత్వ
ఘోరం బయినయామ్యపాశబంధనిర్ముక్తునిం గావించి [3]యమభటులవలనియుడు
కు వాపి రంతి నాయమదూత (లంభగవద్దూతలసంభాషణ ప్రభావంబునఁ దమ
మనంబుల శాంతి నొంది భగవత్తత్త్వజిజ్ఞాసు లయి) చేయునది లేక (నిరాకృతు
లై) యమలోకంబునకుం జని పితృపతికి సర్వంబును నెఱింగించి రంత. 129

క. అతఁడును పాశచ్యుతుఁడై, గతభయుఁడై ప్రకృతి నొంది కడునుత్సవసం
గతిఁ జూచి మ్రొక్కి మదిలో, సతోలితముద మొదవి పొదలి హరిదాసులకున్.

ఆ. నిలిచి కేలు మొగిచి పలుక నుద్యోగించి, చెలఁగుచున్నలోనితలఁపు దెలిసి
చక్రధరునికూర్మిసహచరు లరిగి ర,దృశ్యు లగుచు దేవదేవుకడకు. 131

క. వేదత్రయసంపాద్యము, మోదంబు గుణాశ్రయంబు మొగి భగవద్ధ
ర్మాదేశం బగుతద్భట,వాదంబు నజామిళుండు వదలక వినుచున్. 132

క. శ్రీమన్నారాయణపద,తామరసధ్యానసలిలధౌతమహౌఘ
స్తోముండై సద్భక్తికి, ధామం బగుచుండెఁ దెలిసి తత్క్షణమాత్రన్. 133

క. బరవసమున నరికట్టిన, దురితంబులఁ దలఁచి తలఁచి [4]తుదిఁ దాపమునన్
హరి నీశు నాశ్రయించుచుఁ, బరితాపము నొంది పలికె బ్రాహ్మణుఁ డంతన్.

సీ. వృషలియం దనురాగవృద్ధి బిడ్డలఁ గని, కులము గోదావరిఁ గూలఁ ద్రోచి

1 హరిభక్తుఁడు భక్తితోడ హరియన రెండున్. 2 యీయర్థంబున మీకు సంశయంబు గలదేని మీరాజు నడుగఁ బొం డని పలికి బ్రాహ్మ. 3 మృత్యువువలనియెడరు వాపి. 4 దురు పెల్లొదవన్.

రచ్చల కెక్కి పెక్కురజ్జుసేఁతల సరి,వారిలోపలఁ దలవంపు చేసి
కట్టిఁడిముదుక నై కర్మబంధంబుల,పుట్ట నై నిందలఁ బ్రోవ నగుచుఁ
గరుణులరోఁతలఁ ద్రవ్వి భోగించిన.కడిఁదినాజన్మంబు గాలి వోయెఁ
ఆ. జదువు చట్టువడియె శాస్త్రంబు మన్నయ్యె, బుద్ధి పురువుమేసెఁ బుణ్యమడఁగె
నీతి మట్టువడియె నిర్మలజ్ఞానంబు. [1]ముట్ట నుడిగె బోధ మూరిఁ బోయె.
క. చిక్కనిచక్కనిచన్నుల,మక్కువయిల్లాలి విడిచి మాయలు గలయీ
వెక్కసపుమద్యపానపు,డొక్కపసం దగిలి దుర్విటుండ నై చెడితిన్. 136
ఉ. అక్కట ఘోరదుష్కృతమహానలకీలలు నన్ను ముట్టి పే
రుక్కడఁగింప కిట్లు ధృతి నుండఁగ నిచ్చె నహో దురాత్మునిన్
గ్రక్కునఁ దల్లిదండ్రుల నకల్మషచిత్తులఁ బెద్దలన్ మ ఱే
దిక్కును లేనివారిఁ బలు[2]త్రిక్కులఁ బెట్టుచుఁ బాఱఁ దోలితిన్. 137
క. అకృతజ్ఞుఁడ నై విడిచితిఁ, బ్రకృతిం గలబంధువులను బాల్యమునను దు
ర్వికృతిఁ బడ కుండఁ బెంచిన,సుకృతుల మజ్జనకవరుల శోభనకరులన్. 138
వ. అప్పుడు. 139
ఆ. పెక్కుపాతకముల భృశదారుణాంగు లైన,దొడ్డనరకమందుఁ బడ్డనన్ను
నాపదలఁ బాపి యరికట్టి రక్షించి, రిట్టిధర్మపురుషు లెందువారొ. 140
శా. చోద్యం బై కలవోలె నీక్షణమునం జూడంగఁ బ్రత్యక్ష మై
వేద్యం బయ్యెను నన్ను నీడ్చినమహావీరుల్ భృశోదగ్రలా
యుద్యోగంబులవారు పాశధరు లీయుత్సాహముల్ మాని సం
పాద్యానేకవికారరూపకుటిలప్రఖ్యాతు లెం దేఁగిరో. 141
ఉ. దారుణపాశబంధనవిధానములన్ నరకార్ణవంబులోఁ
గూరినవాని నన్నుఁ జెడ కుండ నొనర్చినపుణ్యమూర్తు లం
భోరుహనేత్రు లుజ్జ్వలనభోమణితేజులు లోచనోత్సవుల్
చారుదయాసమంచితవిచారులు నల్వురు నెందుఁ బోయిరో. 142
మ. నను రక్షించినపుణ్యవంతులు కనన్నాళీకపత్త్రాక్షు లం
జనసంకాశులు శంఖచక్రధరు లాజానూరుబాహుల్ స్మితా
నను లాలంబితకర్ణవేష్టనసువర్ణచ్ఛాయదివ్యాంబరుల్
ఘనకారుణ్యరసైకపూర్ణులు సమగ్రస్ఫూర్తి నెం దేఁగిరో. 143
వ. పాతకుండ నగునాకు నవ్విబుధోత్తమదర్శనంబు పురాకృతంబు లగుపుణ్యవిశే
షంబులం గాని దొరక నేరదు తత్సందర్శనం బాత్మకు నతిసుప్రసన్నం బయి
యొప్పె నట్లు గా కుండె నేనిఁ గలుషవర్తనంబున వృషలీభర్త నై యుండి మృ

1 ముట్ట సురిఁగె. 2 దీకులఁ.

తిఁ బొందుచున్న నాదుజిహ్వకు శ్రీమన్నారాయణనామగ్రహణంబు సంభవిం
ప నేరదు మఱియును. 144

ఆ. పాతకుండ జముఁడ బ్రహ్మఘాతుకుఁడను, మానలోభమోహ మత్సరుండ
నాకు నెట్లు దొరకు నారాయణానిదివ్య,నామవిమలకీర్తనంబు మదికి. 145

సీ. దారుణమోహాంధ కారపూరితుఁడను, హరివిస్మయస్మర ణార్హమతినె
పంచమహాతీవ్ర పాతకోపేతుఁడ, హరివిస్మయస్మర ణార్హమతినె
కౌటిల్యకితవవి కారపారీణుండ, హరివిస్మయస్మర ణార్హమతినె
యఖిలదుఃఖైకఘో రార్ణవమగ్నుండ, హరివిస్మయస్మర ణార్హమతినె

తే. నిందలకు నెల్ల నెలవైన నిర్గుణుండ, మందభాగ్యుండ నే నేడ మధువిదారి
దివ్యగుణనామకీర్తన తెఱఁగ దేడఁ,బూర్వసుకృతంబుగాకెట్లు పొందఁగలుగు.

వ. అని వితర్కించి. 147

మ. యతచిత్తేంద్రియమారుతుండ నగుచున్ యత్నం బొనర్చి హరి
వ్రతసంపత్తికిఁ బుణ్యవృత్తికిఁ బదా వాఙ్సోన్ముఖాసక్తికిన్
యుతనిర్వాణపదానురక్తికి సుఖాయోగ్యక్రియాశక్తికిన్
ధృతిలబ్ధోత్తమముక్తికిన్ సకలధాత్రీధుర్యసద్భక్తికిన్. 148

క. విడిచితి భవబంధంబుల, [1]నడఁచితి మాయావిమోహ మైంతమసంబు
న్నొడిచితి నరివర్గంబులఁ, గడచితి నాజన్మదుఃఖకర్మార్ణవమున్. 149

క. యోషిద్రూపంబున నను, [2]నేషణముఖగహ్వరమున నెగమ్రింగి కడున్
ద్వేషమున గోతి సేసిన, దోషద యగునాత్మమాయఁ దొలఁగం గంటిన్. 150

వ. అని యిట్లు వైష్ణవజ్ఞానదీపం బాత్మస్నేహంబునం దోఁచిన నాబ్రాహ్మణుండు.

మ. భగవద్ధర్మపరాయణోత్తములసంభాషైకమంత్రంబులన్
మిగులన్ జ్ఞానము వుట్ట మోహభవసంమిశ్రాత్మబంధంబులం
దెగ ఖండించి సబంధుమిత్రసుతపత్నీమోహవిశ్రాంతుఁడై
జగతీనాథు రమేశు కృష్ణునిదయైశ్వర్యంబులం గోరుచున్. 152

క. హరిభక్తులతో మాటలు, ధర నెన్నఁడుఁ జెడనిపుణ్యధనములమూటల్
వరముక్తికాంతతేటలు, నరిషడ్వర్గంబు చొరనియరు దగుకోటల్. 153

సీ. అనుచు నాబ్రాహ్మణుం డతితత్త్వవేది యై, భవబంధముల నెల్లఁ బాఱఁద్రోచి
మొనసి గంగాద్వారమున కేఁగి యచ్చటఁ, [3]బ్రబ్బిన దేవతా భవనమందు
నాసీనుఁడై యోగమాశ్రయించి చెలంగు, దేహేంద్రియాదుల తెరువువలనఁ
దనుఁ బాపుకొని పరతత్త్వంబుతోఁ గూర్చి, మానుగా యోగసమాధిచేత

ఆ. గుణగణంబుఁ బాసి [4]కొమ రొప్పినభగవ,దనుభవాత్మయందు నాత్మఁ గలిపి

---

1 'జడిసితి మాయావిమోహ♦సంతమసంబున్' వ్రా. ప్ర. 2 నేషణ...మ్రింగుచు బల్వేషమున.
3 పంబినదేవాల♦యంబునందు. 4 కొనుచును భగవంతుఁ డైనయాత్మ' వ్రా. ప్ర.

రమణిఁ దన్ను మొదల రక్షించినట్టియా, పురుషవరులఁ గాంచి పొసఁగ మ్రొక్కె.

వ. అట్లజామిళుండు యోగమార్గంబున దేహంబు విడిచి పుణ్యశరీరుం డై యగ్రభాగంబునం బ్రాగుపలబ్ధు లైన మహాపురుషకింకరులం గాంచి సముచిత[1]రోమాంచితచలచ్ఛటాపింజరితస్వేదబిందుసందోహమిషనిష్యందమహానందవల్లికామతల్లికాంకురసంకులపరిశోభితతనుండును హర్షనికర్షమాణమానసోద్యోగయోగప్రభావోత్సాహవిస్మయమందస్మితకందళితముఖారవిందకందళితుండును [2]నిఖిలజగజ్జేగీయమానాఖండశుభప్రదశుభాకారసందర్శనసమాసాదితకుతూహలమానసుండును నై ప్రణామంబు లాచరించుచు భాగీరథీతీరంబునఁ గళేబరంబు విడిచెం గావునఁ దత్క్షణంబ హరిపార్శ్వవర్తు లైన దాసవరులస్వరూపంబుఁ దాల్చి యావిష్ణుసేవకులతోడం గూడి (దివ్యమణిగణఖచితం బై) సువర్ణ(మయం బై నయనసమాన)విమానం బెక్కి సకలమహానందభోగభాగ్యానుభవాకుంఠితం బైన వైకుంఠనగరంబునకు శ్రీమన్నారాయణపదారవిందసేవాచరణపరిణామస్థితికిం జనియె నిట్లు విప్లావితసర్వధర్ముం డై నదాసీపతి గర్హితకర్మంబులచేతఁ బతితుండును హతవ్రతుండును నై నరకంబునం గూలుచుండి భగవన్నామగ్రహణంబున సద్యోముక్తుం డయ్యెఁ గావున. 155

క. కర్మంబు లెల్లఁ బాయును, మర్మము దెలుపంగ లేరు మధురిపుపేరే
పేర్మిఁ బఠించుటకంటెను, దుర్మదమునఁ జిత్త మెన్ని త్రోవలఁ జన్నన్. 156

ఉ. పాండవవంశపావన నృపాలక యీయితిహాస మెవ్వఁడే
నొండొకభక్తి లేక విను నోర్పు మెయిం బఠియించు నాతఁ డు
ద్దండితముక్తికామినికి దాసక మై దనుజారిలోకముం
దుండు మహావిభూతి యమదూతలచూడ్కి కగోచరాకృతిన్. 157

తే. అరయఁ బుత్త్రోపచారిత మైనవిష్ణు, నామ మవసానకాలంబునను భజించి
శార్ఙ్గినిలయంబుఁ జేరె నజామిళుండు, నిట్లు సద్భక్తిఁ బలికిన నేమి సెప్ప. 158

క. కోరినవారల కెల్లను, జేరువ కైవల్యపదము శ్రీవరుని మదిం
గోరనివారల కెల్లను, దూరము మోక్షాప్తి యెన్ని త్రోవల నైనన్. 159

వ. అనినం బరీక్షిన్నరేంద్రుం డిట్లనియె మునీంద్రా యాజ్ఞాభ్రష్టుం డై యమధర్మరాజు శ్రీవిష్ణునిర్దేశకులచే విహతు లైనభటులచేత వర్ణింపంబడిననారాయణదేవుని మహానుభావం బాకర్ణించి వారల కే మనియె మఱియు నెన్నఁ డేని యమదండంబు విఫలం బై పోయినతెఱంగు గల దేని వినవలయు నీసందేహంబుఁ బాప (మహాత్మా) నీవు దక్కఁ దక్కినవారలు చాల రని తలంచుచున్నవాఁడఁ జిత్తం

1 'రోమాంచచ్ఛటాజనితస్వేదకణసందోహ. 2 దళితలోచనోత్సవకరాకారసందర్శ్యమానభాశేయుండును నై ప్రణా' వ్రా. ప్ర.

బును బ్రసాదాయత్తంబుగా భవదీయవచనసుధాధారలం బ్రసాదింప వలయు
ననిన శుకుం డి ట్లనియె. 160

క. శ్రీకృష్ణభటులచేత ని, రాకృతులై యామ్యభటులు యమునకు నాత్మ
స్వీకృతవిప్రకథాక్రమ, మీక్రియ మఱి తెలిపి రది యెఱిఁగింతుఁ దగన్.

తే. చేరి [1]త్రైవిధ్యమున మించు జీవతతికిఁ, గర్మఫలములఁ దెలిపెడు కారణంబు
లగుచు శిక్షించువార లీయవనిమీఁద, దేవ యెందఱు గలరయ్య తెలియవలయు.

క. దక్షిణదిశాధినాయక, శిక్ష దగం జేయువారు క్షితిఁ బెక్కండ్రే
నిక్షయమును సక్షయమును. సాక్షాత్తు[2]గ నెందు రెండు సంపన్న మగున్. 163

తే. దట్టమైనట్టి కర్మబంధముల నెల్ల, నాజ్ఞవెట్టెడువారు పెక్కైనచోట
సకలశాస్త్రత్వ ముపచారమయ్యెఁ గాదె, శూరులైనట్టి మండలేశులకుఁ బోలె.

ఉ. కావున నీవ యొక్కఁడవ కర్తవు మూఁడుజగంబులందు సం
భావితభూతకోటిఁ బరిపాకవశంబున శిక్ష సేయఁగా
నీవరశాసనం బఖిలనిర్ణయమై తనరారుచుండె నేఁ
డీవలఁ గ్రమ్మఱంప మఱి యెవ్వఁడు శక్తుఁడు ధర్మపాలనా. 165

క. చండకరతనయ యొరులకు, దండధరత్వంబు గలదె తగ జగమున ను
ద్దండధరవృత్తి నొప్పిలి, దండింతువు నిన్ను దండధరుఁ డని పొగడన్. 166

సీ. ఇట్టి నీదండంబ యీమూఁడుజగములఁ, దగువమై నేఁడు వర్తిల్లుచుండ
మనుజలోకంబున మహితాద్భుతాకారు, సిద్ధుల మిగులఁ బ్రసిద్ధులైన
వారు నల్వురు వేగ వచ్చి వినాశంబు, భంగించి మమ్మంత చెంగఁ ద్రోలి
నీశాసనంబున నే మీడ్చికొని వచ్చు, క్రూరచిత్తునిఁ బుచ్చికొని యదల్చి

తే. పాశబంధంబు లీసునఁ బట్టి త్రెంచి, బలిమి మిగులంగ మమ్ము ను బాఱఁదోలి
యిచ్చఁ జనినారు వారు దా మెచటివార, లాదరమ్మున మాకు నేఁ డానతిమ్ము.

వ. అని రని మఱియు శుకుఁ డి ట్లనియె నట్లు దూతలు పరితాపసమేతులై పలికిన
దండధరుండు పుండరీకాక్షునిచరణకమలంబులు దనమానసంబున సన్నిహితంబు
లుగఁ జేసికొని వందనం బాచరించి పరమభక్తిపరుండై వారల కిట్లనియె. 168

సీ. కలఁడు మహాత్ముఁ డొక్కఁ[3]డతఁ డెందు, వెలికిఁ గానఁగరాక విశ్వమెల్ల
నతిలీలమై మహాద్భుతసమగ్రస్ఫూర్తి, నుండును గోక నూలున్న భంగి
దా మెనఁ బశువులు దగిలి యుండెడుమాడ్కి, నామసంకీర్తనస్థేమగతుల
విహరించు నెవ్వఁడు విలసితమత్ప్రాజ, లెవ్వనిపదముల నివ్వటిల్లుఁ

ఆ. గనుట మనుట చనుట గల్గు నెవ్వనిలీల, లందు లోక మెవనియందుఁ బొందు
నెన్నఁబడుచుఁ బుడమి నెవ్వనినామముల్, గర్మబంధనముల పేర్మి నడఁచు.

తరలము. వినుఁడు నేను మహేంద్రుఁ డప్పతి వీతిహోత్రుఁడు రాక్షసుం

---

1 త్రైవిధ్య మొనరించు. 2 సాక్షాత్తు మ ఱెవ్వ రందు. 3 డతనందు.

డనిలుఁ డర్కుఁడు చంద్రుఁడుం గమలాసనుండు మరుద్గణం
బును మహేశుఁడు రుద్రవర్గము భూరిసంయమిసిద్ధులున్
మొనసి కన్గొనఁ జాల రెవ్వనిమూర్తి విశ్రుతకీర్తి మై. 170

క. సత్త్వేతరగుణపాశవ,శత్త్వంబునఁ బొంద వీరు జలజాక్షునకై
కర్తృత్వంబు గాన నోపరు, సత్త్వప్రాధాన్యు లితరజనములతరమే. 171

చ. అభవు నమేయు నవ్యయు ననంతు ననారతుఁ బూని మేనిలో
నుభయము నై వెలుంగుపురుషోత్తముఁ గానరు చిత్తకర్మవా
గ్విభవగరిష్ఠులై వెదకి వీఁడె ప్రాణులు సర్వవస్తువుల్
శుభగతిఁ జూడ నేర్చి తనుఁ జూడఁగ నేరనికంటిపోలికన్. 172

చ. పరముని భక్తలోకపరిపాలనశీలుని దుష్టలోకసం
హారుని పతంగపుంగవవిహారునికింకరులైనదూత లామనో
హరులు సురేంద్రవందితులు నా హరిరూపగుణస్వభావులై
తిరుగుచు నుందు రెల్లెడల దిక్కులఁ దేజము పిక్కటిల్లఁగన్. 173

ఉ. లెక్కకు [1]నెక్కు వై కసటు లేనిమహాద్భుతతేజ మెల్లెడం
బిక్కటిలం జరింతు రతిభీమబలాఢ్యులు విష్ణుదూత లా
చక్రనిధర్మశాంతు లతిసాహసవంతులు దేవపూజితుల్
గ్రిక్కిఱి యీజగంబునను గేశవసేవకరక్షణార్థ మై. 174

క. నావలనను మీవలనను, దేవాసురగణమువలనఁ ద్రిజగంబులలో
సేవగలఁ బొంది కుండఁగఁ, గావం గలవారు పుడమిఁ గలవైష్ణవులన్. 175

క. భగవత్ప్రణీతహితధర్మం, బగపడ దెవ్వారిమతిక ననిమిషగరుడో
రగసిద్ధసాధ్యనరసుర,ఖగతాపసయక్షదివిజఖచరుల కైనన్. 176

క. ఎన్నఁడుఁ దెలియఁగ నేరరు, పన్నగపతిశాయితత్త్వభావము మేనం
గన్నులవేల్పును డాపలఁ, జన్నమరిసవేల్పు ముదుకచదువులవేల్పున్. 177

సీ. వరమహాద్భుత మొసవైష్ణవజ్ఞానంబుఁ, దిరముగా నెవ్వరు దెలియఁ గలరు
దేవాదిదేవుండు త్రిపురసంహరుఁ డొండెఁ, గమలసంభవుఁ డొండెఁ గార్తికేయ
కపిలనారదులొండెఁ గంగాత్మజుం డొండె, మనువొండె బలియొండె జనకుఁ డొండెఁ
బ్రహ్లాదుఁ డొండె నేర్పాటుగా శుకుఁ డొండె, భాసురతరమతి వ్యాసుఁ డొండెఁ
తే. గాక యన్యులతరమె యాలోకమందు, నీసుబోధంబు సద్బోధ మీపదార్థ
మిది సదానందచిన్మయ మీయగమ్య, మీవిశుద్ధంబు గుహ్యంబు నీశుభంబు.

క. ఈపన్నిద్దఱు దక్కఁగ, నోపరు తక్కొరులు దెలియ నుపనిషదుచిత
[2]శ్రీపతినామమహాద్భుత, దీపితభాగవతధర్మదివ్యక్రమమున్. 179

తే. ఏది జపియింప సమృతమై యొసఁగుచుండు, నేది సద్ధర్మపథమని [3]యెఱుఁగఁదగిన

1 మిక్కు టై. 2 శ్రీపరిణామమహా. 3 యన్నఁబడును.

దదియె సద్భక్తియోగంబు ♦ నలవరించు, మూర్తిమంతంబు దా హరికీర్తనంబు.
తే. కంటిరే మీరు సుతులార ♦ కమలనేత్రు, భవ్య మగు నామకీర్తన♦ఫలము నేఁడు
దవిలి మృత్యుపాశబంధములవలన, జాణతనమున విడివడె ♦ నజామిళుండు. 181
ఉ. ఏటికి జాలిఁ బొంద నరు ♦ లీ క్రియఁ గృష్ణునికీర్తనంబు పా
పాటవులన్ దహింపఁ గల ♦ దాటకు సందియ మేల యిప్పు డీ
తూఁటరి దోసకారి పెను♦దోషి యజామిళుఁ డంత మొందుచుం
బాటిగ విష్ణునామసుతుఁ ♦ బల్కుచుఁ గేవలముక్తిఁ గేఁగఁడే. 182
క. ఇంతయును దథ్య మని మది, నింతయుఁ దెలియంగ లేరు ♦ హీనాత్ములు దు
ర్దాంతతరఘటితమాయా, క్రాంతాత్యంతప్రకాశ♦గౌరవజడులై. 183
మంగళమహాశ్రీవృత్తము.
[1]ఈవిధమునన్ విబుధు ♦ లేకతమచిత్తముల ♦ నేకతము లేక హరి నిశ్చల్
భావమున నిల్పి తగు♦భాగవతయోగపరి♦పాకమున నొందుదురు వారిం
దే వలదు దండనగ♦తిం జనదు మాకు గుణి♦తింప నఘముల్ దలఁగు మీఁదన్
శ్రీవరునిచక్రము వి♦శేషగతిఁ గాచు సుర♦సేవితులు ముక్తిఁ గడుఁ బెద్దల్.
ఉ. ఎవ్వారు సిద్ధసాధ్యఖచ♦రేశలసత్పరిగీతగాథలం
దెవ్వారు ముక్తిభాగతల♦హేమమనోహరచంద్రశాలలం
దెవ్వారు శంఖచక్రగురు♦హేతిగదారుచిరోగ్రపాణు లా
మవ్వపురూపవంతు లస♦మానులు వో ధరలోని వైష్ణవుల్. 185
సీ. శ్రుత్యంతవిశ్రాంత♦సత్యానుక్రమణీయ, భగవత్ప్రసంగతుల్ ♦ భాగవతులు
సనకాదిమునియోగి♦జనసదానందైక, పరమభాగ్యోదయుల్ ♦ భాగవతులు
కృష్ణపదధ్యాన♦కేవలామృతపాన, పరిణామయుతులు శ్రీ♦భాగవతులు
బహుపాతకానీక♦పరిభవప్రక్రియా, పరుషోగ్రమూర్తులు ♦ భాగవతులు
తే. భావతత్త్వార్థవేదులు ♦ భాగవతులు, బ్రహ్మవాదానువాదులు ♦ భాగవతులు
సిరులు నొలఁకంగ నెన్నఁడుఁ♦జేటులేని, పదవి నొప్పారువారు వో ♦ భాగవతులు.
క. అది గాన విష్ణుభక్తులఁ, గదియఁగఁ జన వలదు మీరు ♦ కరివరదులస
త్పదపద్మవినతివిముఖులఁ, దుది నంటఁగఁ గట్టి తెండు ♦ ధూర్తులు వారల్.
సీ. ఏకసక్కమునకైన ♦ నిందిరారమణుని, బలుకంగ లేనిదు♦ర్భాషితులను
గలలోన నైన శ్రీ♦కాంతునిసత్పాద, కమలముల్ సూడని♦కర్మదృశుల

---

1 ఇది 'ఈవిధమునన్ విబుధు♦లేచి తమచిత్తముల♦ నేకతము లేక పర♦మేశు హరి నిశ్చల్, భావమున నిల్చి తగు♦భాగవతయోగపరి♦పక్వమున నొందుదురు♦పోలుపడి వారిం. దే వలదు దండ నగ♦తిం జనదు మాకు గణు♦తింప నఘముల్ దొలఁగు♦చెల్లముఁ మీఁదన్, శ్రీవరునిచక్రము వి♦శేషగతిఁ గాచు సుర♦సేవితులను క్తిఁ గడుఁ♦ జెందుదురు పెద్దల్' అని వ్రాఁతప్రతుల లయ్యగాహిగా నున్నది.

నవ్వుచు నైనఁ గృష్ణప్రశంసకుఁ జెవిఁ, [1]దార్ప నేరనిదుష్కథాప్రవణుల
యాత్రోత్సవంబుల నైన నీశునిగుడిఁ, ద్రోవఁ ద్రొక్కఁగ లేనిదుష్పదులను
ఆ. బరమభాగవతులపాదధూళిసమస్త, తీర్థసార మనుచుఁ దెలియ లేని
వారి వారివారి వారిఁ జేరినవారిఁ, దోలుతఁ గట్టి తెండు దూతలార. 188
ఆ. ఎల్లపాపములకు నిలైనయింటిలో, బద్ధతృష్ణు లగుచు బుద్ధి దలఁగి
పరమహంసకులము గుఱి దప్పి వర్తించు, ధూర్తజనులఁ దెండు దూతలార.
ఆ. అరయఁ దనదుజిహ్వ హరిపేరు నుడువదు, చిత్త మతనిపాదచింతఁ జనదు
తలఁపఁ దమకు ముక్తి తంగేటిజున్నకో, సకలవిష్ణుభక్తులకునుబోలె. 190
ఆ. పద్మనయనుమీఁదిభక్తియోగంబెల్ల, ముక్తియోగమనుచు మొదలెఱుంగు
వారి వారివారి వారిఁ జేరినవారి, త్రోవఁ దలఁప నలదు దూతలార. 191
వ. అని పలికె నని చెప్పి మఱియు శుకుం డిట్లనియె శ్రీకృష్ణనామకీర్తనంబు జగన్మంగళం బనియును [2](జగన్మోహనం బనియును) జగజ్జేగీయమానం బనియును నిఖిలపాపైకనిష్కృతి యనియును నిఖిలదుఃఖనివారణం బనియును నిఖిలదారిద్ర్యనిర్మూలనం బనియును నిఖిలమాయాగుణవిచ్ఛేదకం బనియును నుద్దామంబు లగు హరివీర్యంబుల నాకర్ణించువారలచిత్తంబు లతినిర్మలంబు లగుభంగిం దక్కిన వ్రతాచరణంబులం గా వనియును శ్రీకృష్ణపదపద్మంబులు హృత్పద్మంబుల నిలుపువార లన్యపాపకర్మంబు లగునవిద్యావ్యసనంబులం బొరయనేర రనియును నిజస్వామి యైన(యమ)ధర్మరాజుచేతఁ గీర్తింపంబడినభగవన్మహత్త్వంబు నాకర్ణించి విస్మితులై కాలకింకరులు నాఁటనుండియు వైష్ణవజనంబులం దేఱి చూడ వెఱతురు నరేంద్రా పరమగుహ్యం బగునీయితిహాసంబును బూర్వకాలంబున సకలవిజ్ఞానగోచరుం డైనకుంభసంభవుండు సకలదుఃఖవిలయంబును (సకలపుణ్యనిలయంబును) నైనమలయంబునఁ బురాణపురుషుం డైనపురుషోత్తము నారాధనంబు సేయు చుండి నా కెఱింగించె నని చెప్పిన విని విస్మయానందహృదయుం డై పరీక్షిజ్జనపాలుం డిట్లనియె. 192
క. స్వాయంభువమనువేళల, నోయయ్య సురాసురాండజోరగనర[3]వ
ర్గాయతసర్గము దెలిపితి, పాయక వినవలయుఁ దెలియఁ బలుకం గదవే. 193
క. ఉత్తరకొడు కిట్లడిగిన, నుత్తరమును నమ్మునీంద్రుఁ డుత్తమచేతో
వృత్తి ముద మంది పలికెను, దత్తఱపాటుడిగి వినుఁడు తాపసవర్యుల్. 194
సీ. పూని ప్రచేతసుపుత్రులు పదుగురు, ప్రాచీనబర్హిషప్రఖ్యఁ గలుగు
వారు మహాంభోధివలన వెల్వడి వచ్చి, తగ వృక్షవృత యైనధరణిఁ జూచి
మేదినీజములపై మిక్కిలి కోపించి, మదిలోన దీపితమన్యు లగుచు

---

1 జాలవేయనిదుష్కథాభిరతుల. 2 'జగజ్జయం బనియు జగచ్ఛరణ్యం బనియు జగచ్ఛ్లాఘ్యతం బనియు నిఖిలపాపైక. 3 సర్గాయతము గలిగె నంటివి.

వక్త్రంబులను మహావాయుసంయుతమైన, యనలంబుఁ గల్పించి యవనిజములఁ
తే. [2]బెల్లు వడఁ గాల్పఁ దొడఁగినఁ దల్లడిల్లి, వారికోపంబు వారించువాఁడపోలెఁ
బలికెఁ జందురుఁ డో మహాభాగులార, దీనమగువృక్షములమీఁద దెగుటదగునె.
తే. మొదల వర్ధిష్ణు లగుమిమ్ము సదయహృదయు
లగు ప్రజాపతు లనుచు సర్వాత్ముఁ డనియె
నట్టిమీరు ప్రజాసృష్టికైనవార
లీవనస్పతీతతుల దహింపఁ దగునె. 196
సీ. ఆదికాలంబున నా ప్రజాపతి[2]పతి, యైనలోకేశ్వరుం డచ్యుతుండు
పద్మనేత్రుఁడు వన[3]స్పతుల నోషధిముఖ్య, జాతంబు మిషము నూర్జంబుఁ గోరి
కల్పించె నందు ముఖ్యంబైనయన్నంబు, సచరంబు, లైనట్టి యపద మెల్లఁ
బాదచారులకును బాల్వట్టి యిరుగాళ్లు, చేతులు గలిగిన జీవతతికి
తే. [4]పాణు లోఁగిలేనియాచతుష్పాత్తులెల్ల, నన్నముగఁ బూనికావించె నగియుఁగాక
నామహాభాగుఁ డచ్యుతుఁ డాదరమున, మీకు ననఘాఖ్యవిఖ్యాతి జేకుఱిచె.
క. నిజముగ దేవాధీశ్వరుఁ, డజుఁడు ప్రజాసర్గమునకు ననఘుల మిమ్మున్
సృజియించె నిట్టివారికిఁ, గుజదహనము సేయ నెట్లు గోరిక వొడమెన్. 198
చ. సతత మహత్త్వసత్త్వగుణసత్పురుషస్మృతిఁ బొందరయ్య మీ
పితరులునుం బితామహులుఁ బెద్దలు నెన్నఁడుఁ బొందనట్టిదు
ష్కృతమతి యైనకోపమునఁ గిల్బిషభావము మానరయ్య సం
భృతకరుణావలోకమున భీతతరుప్రకరంబుఁ జూచుచున్. 199
ఉ. తప్పక [5]యర్భకావళికిఁ దల్లియుఁ దండ్రియు నేత్రపంక్తికిన్
ఱెప్పలు నాతికిం [6]బతియు ఱేఁడు ప్రజావలి కెల్ల నర్థికిం
బొప్ప గృహస్థు మూఢులకు నుత్తము లెన్న సమస్తబాంధవుల్
ముప్పునఁ గావ లేనికడు మూర్ఖులు గారు నిజాలచుట్టముల్ 200
సీ. అఖిలభూతముల దేహాంతస్థ మగునాత్మ, యీశుఁ డచ్యుతుఁ డని యెఱుఁగవలయు
నెఱిఁగి సర్వంబైన యిందిరారమణు లోచూపులఁ దనివిగాఁ జూడవలయుఁ
జూచినచిద్రూప శుద్ధాత్ము లగుమిమ్ము, నెనసినవేడ్కతో నిచ్చ మెచ్చు
మెచ్చినసర్వాత్ము మీ రెఱింగినచోటఁ, గోపగుణంబులఁ బాపవలయుఁ
ఆ. బాపి దగ్ధశేషపాదపజాలంబు, దియ్య మెసఁగ బ్రదుక నియ్యవలయు
ననఘులార మీర లస్మదీయప్రార్థ, నంబు పరఁగఁ జేకొనంగ వలయు. 201
క. ఇదె వృక్షసముద్భవ యగు, మదిరేక్షణ [7]నాప్సరసిఁ గుమారిక నిత్తున్
వదలక పత్నిఁగఁ జేకొని, ముద మందుఁడు పాదపములమోసము వాయన్.

---

1 'పొల్లు సెడ. 2 తండ్రియైన. 3 స్పతులను నోషధీజాతంబు. 4 బాహువులు లేనియాచతుష్పదుల నెల్ల. 5 యెల్లవారలకు. 6 బతి ♦ విరించి ప్రజాళికి భిక్షుకోటికిం. 7 నాప్సరీకుమారిక' వ్రా. ప్ర.

వ. అని యిట్లామంత్రణంబు సేసి మారిష యనుకన్యకను వారల కిచ్చి చంద్రుం డు సనియె నప్పుడు. 203

క. వారలు పర్యాయంబున, నీరేజముఖిన్ వరించి నెఱి రమియింపన్
ధీరుఁడు ప్రాచేతసుఁ డై, వారక దక్షుండు వుట్టె వనజజసముఁ డై. 204

క. ఎవ్వనిసంతానంబులు, నివ్వటిలెన్ వసుధ నెల్ల నెఱి నాకంబుం
డివ్వలన జగము లన్నిటఁ, బ్రవ్వ జలము నిలిపినట్లు ప్రజఁ బుట్టించెన్. 205

ఉ. వారని వేడ్కతో దుహితృవత్సలదక్షుఁడు దక్షుఁ డాత్మలోఁ
గోరి సృజించెఁ గొన్నిటి నకుంఠితవీర్యముచేతఁ గొన్నిటిన్
బోరన ఖేచరంబులను భూచరముఖ్యవనేచరంబులన్
నీరచరవ్రజంబు రజనీచరజాలదివాచరంబులన్. 206

క. నరసురగరుడోరగకిన్నరదానవయక్షపక్షినగవృక్షములం
దర మిడి సృష్టి యొనర్చెను, దిరముగ దక్షప్రజాపతి వితతకీర్తిన్. 207

క. బహువిధముల బహుముఖముల, బహురూపము లైన ప్రజల బహులోకములన్
బహుళముగఁ జేసి మదిలో, బహుమానము నొందఁడయ్యెఁ బ్రఖ్యాతముగన్.

తే. [1]ఆ ప్రజాసర్గబృంహితం బయినజగము
దక్షుఁ డీక్షించి మదిలోనఁ దాప మొంది
మఱియు జననంబు నొందించుమతము రోసి
పరమపురుషుని నాశ్రయింపంగఁ దలఁచె. 209

వ. ఇట్లు దక్షప్రజాపతి ప్రజాసర్గంబు సాలక చింతించి మంతనంబున లక్ష్మీకాంతుని సంతుష్టస్వాంతుం జేయువాఁ డై. 210

క. మోదంబై పరిదూషితఖేదం బై శాబరీగకిలికించితదృ
గ్భేదంబై బహుసౌఖ్యాస్పాదం బై యొప్పువింధ్యపాదంబునకున్. 211

వ. ఇట్లు వింధ్యపాదంబున కరిగి యం దఘమర్షణం బనుతీర్థంబు సర్వదురితహారం బయి యొప్పుదాని ననుసవనంబు సేవించి యతిఘోరం బైనతపంబు సేయుచు హరిం బ్రసన్నుం జేసి హంసగుహ్యం బను స్తవరాజంబున నిట్లని స్తుతియించె.

దక్షుఁడు స్తుతియించినహంసగుహ్యం బను స్తవరాజము.

తే. పరమునికి వందనము సేతుఁ బరిఢవించి
మున్నవితథానుభూతికి మ్రొక్కికొందు
మెఱయ గుణములఁ [2]దేలునిమిత్తమాత్ర
బంధు వైనట్టివానికిఁ బ్రణతి సేతు. 213

ఆ. తవిలి గుణములచేతఁ దత్త్వబుద్ధులచేత, నిగిడి కాన రానినెలవువాని
మొదలఁ దాన కలిగి ముక్తిమానావధి,రూపుఁ జెందువానిఁ బ్రాపుఁ గందు. 214

---

1 అంత సర్గంబు బృంహిత ♦ మైనఁ జూచి, దక్షుఁ డెంతయు మదిలోన. 2 తెలుప నిమిత్త.

ఆ. ఎల్లతనువులందు నిర వొంది తనతోడఁ, బొందుసేసినట్టి పొందుకాని
పొందువొందలేఁడు పురుషుండు [1]గుణము నా, గుణినిబోలునట్టి గుణి భజింతు.

ఉ. పూని మనంబునుం దనువు భూతములున్ మఱి యింద్రియంబులుం
బ్రాణములున్ వివేకగతిఁ బాయక యన్యముఁ దమ్ము నెమ్మెయిం
గానఁగనేర వాగుణనికాయములం బరికించునట్టిస
ర్వానుగతున్ సమస్తహితు నాదిమపూరుషు నాశ్రయించెదన్. 216

వ. మఱియు [2]ననేకవిధనామరూపనిరూప్యం బగుమనంబునకు దృష్టస్మృతులనాశంబువలనఁ గలిగెడు నుపరామం బగుసమాధియందుఁ గేవలజ్ఞానస్వరూపంబునఁ దోఁచునిర్మలప్రతీతిస్థానం బైనహంసస్వరూపికి నమస్కరింతుఁ దారువందు నతిగూఢం బైనవీతిహోత్రుని బుద్ధిచేతఁ బ్రకాశంబు నొందించుభంగి బుద్ధిమంతులు హృదంతరంబున సన్నివేశుం డయినపరమపురుషుని [3]నాత్మశక్తిత్రయంబుచేతం దేజరిల్లఁ జేయుదు రట్టిదేవునకు సకలమాయావిచ్ఛేదకం బయిననిర్వాణసుఖానుభవంబునం గూడి యుచ్చరింపం గొలంది గానిశక్తి గలవిశ్వరూపుండు నాకుం బ్రసన్నుం డగుం గాక వాగ్బుద్ధీంద్రియమానసంబులచేతం జెప్పను నిట్టిదని నిరూపింపను నలవి గాక యెవ్వనిగుణాభాసంబులు వర్తించు నెవ్వండు నిర్గుణుండు సర్వంబు నెవ్వనివలన నుత్పన్నం బగు నెవ్వనివలన స్థితిం బొందు నెవ్వనివలన లయం బగు నట్టిపరాపరంబులకుం బరమం బై యనన్యం బై (ప్రా)క్ప్రసిద్ధం బై యదియ బ్రహ్మం బై యాదికారణం బై యున్నతత్త్వంబు నాశ్రయింతు నెవ్వని ప్రభావంబు మాటలాడెడువారలకు వాదంబు సేయువారలకు వివాదస్థలంబు లగుచు నప్పటప్పటికి మోహంబు నొందించుచుండు నట్టి యనంతగుణంబులు గలమహాత్మునకు నతిభక్తిం బ్రణామంబు సేయుదు నస్తి నాస్తి యనువస్తుద్వయనిష్ఠలం గలిగి యొక్కటన యుండి విరుద్ధధర్మంబులుగఁ గనంబడునుపాసనాశాస్త్రసాంఖ్యశాస్త్రంబులకు సమం బై వీక్షింపఁదగినపరమంబు నాకు ననుకూలం బగుం గాక యెవ్వండు జగదనుగ్రహంబు కొఱకు జన్మకర్మంబులచేతి నామరూపంబు లెఱుంగంబడకుండియు నామరూపంబులు గలిగి తేజరిల్లు నట్టియనంతుం డయినభగవంతుండు ప్రసన్నుం డగుం గాక యెవ్వండు జనులకుఁ బురాకృతజ్ఞానపదంబులచేత నంతర్గతుం డై మేదినిం గలుగుగంధాదిగుణంబుల నాశ్రయించినవాయువుభంగి మెలంగుచుండు నాపరమేశ్వరుండు మదీయమనోరథంబు సఫలంబు సేయుం గాక యనుచు భక్తిపరవశుం డయి

---

1 'గుణకర్త, గుణముఁ బోలునట్టి. 2 నామరూపంబుల రూపవిభవంబునకు దృష్టిస్మృతిసంప్రమోషంబువలన నేప్రకారంబునఁ బొందరాక తమందులం గలసుజ్ఞానంబుచేత నేది యెఱుంగంబడుచుండు నట్టితేజోధామం బైనపరమహంసంబునకు నమస్కరింతు. 3 నాత్మశక్తు లైన నపద్రవ్యంబులచేత నశక్తిత్రయంబులచేతను దేజరిల్లు' వ్రా.ప్ర.

యుక్తివిశేషంబున స్తుతియించుచున్న దక్షునికి భక్తవత్సలుండైన శ్రీవత్సలాంఛనుండు ప్రాదుర్భావంబు నొందె నప్పుడు. 217

సీ. భర్మాచలేంద్ర ప్రపాతద్వయంబునఁ, గలిగిననీలంపుఁ గను లనంగ
మొనసి తార్క్ష్యునియురు మూఁపుపై నిడినట్టి, పదములకాంతులు పరిఢవింపఁ
జండదిఙ్మండల శుండాలకరముల, కైవడి నెనిమిది కరము లమరఁ
జక్రకోదండాసి శంఖనందకపాశ, చర్మగదాదుల సరవిఁ బూని

ఆ. నల్లమేను మెఱయ నగుమొగం బలరంగఁ, జల్లచూపు విబుధ సమితిఁ బ్రోవ
బసిఁడికాసెఁ బూని బహుభూషణకిరీట, కుండలములకాంతి మెండుకొనఁగ.

సీ. కుండలమణిదీప్త గండస్థలంబులు, పూర్ణేందురాగంబుఁ బొనుఁగుపఱుప
దివ్యకిరీటాంత దీప్తు లంబరరమా, సతికిఁ గౌసుంభవస్త్రంబు గాఁగ
వక్షస్స్థలంబుపై వనమాలమాలిక, శ్రీవత్సకౌస్తుభ శ్రీల నొఱయ
సింహాద్రిఁ బెనఁగొని నిలిచినవిద్యుల్ల, తలభాతిఁ గనకాంగదములు మెఱయ

ఆ. నఖిలలోకమోహనాకారయుక్తుఁడై, నారదాదిమునులు సేరి పొగడఁ
గదిసి సురలు గొలువ గంధర్వకిన్నర, సిద్ధగానరవము సెవుల నలర. 219

క. సర్వేశుఁడు సర్వాత్ముఁడు, సర్వగతుం డచ్యుతుండు సర్వమయుండై
సర్వంబుఁ జేరి కొలువఁగ, సర్వగుఁడై దక్షునకుఁ బ్రసన్నుం డయ్యెన్. 220

వ. ఇట్లు ప్రసన్నుం డయినసర్వేశ్వరుని సర్వంకషంబును మహైశ్చర్యధుర్యంబును నగు తేజరిల్లుదివ్యరూపంబుఁ గాంచి భయంబును హర్షంబును విస్మయంబును జిత్తంబున ముప్పిరిగొని చొప్పు దప్పింపం దెప్పిఱి కప్పరపాటునం బుడమిపై నిడుసాఁగిలం బడి దండప్రణామంబు లాచరించి కరకమలంబులు మొగిడ్చి సెలయేఁఱులంగొట్టునఁ గొట్టువడి యిట్టట్టుఁ బట్టుచాలక నిట్టవొడిచి మున్నీరు దన్ని నిలిచినపెన్నీరునుంబోలె సర్వాంగంబులుం దొంగలింపఁ జిత్తంబు నాత్మాయత్తంబు సేసి పిక్కటిల్లినసంతోషంబుచేత భగవంతుం బలుకను నత్యంతమంగళసందోహోపాదకంబు లైనతన్నామంబు లుగ్గడింపను నతినిర్మలంబు లయినతదీయకర్మంబులు దడవను విబుధహర్షకరంబు లైనతత్పౌరుషంబులు పొగడను నాత్మీయమనోరథంబు వాక్రువ్వను నోపక ప్రజాకాముండై యూరకున్న ప్రజాపతిం జూచి సర్వజీవదయాపరుండును సర్వసత్త్వహృదంతరస్థుండును సర్వజ్ఞుండునుం గావున నతనిభావంబు దెలిసి జగన్నాథుం డార్తపోషణంబు లైనభాషణంబుల ని ట్లనియె. 221

క. మెచ్చితిఁ బ్రాచేతస తప, మిచ్చట ఫలసిద్ధి యయ్యె నిట్లతిభక్తిన్
హెచ్చగుమద్భవవిభవము, నచ్చుపడం బొంద నెవ్వఁ డర్హుఁడు జగతిన్. 222

ఆ. తపము సాలు నింకఁ దగ భూతతతికి వి, భూతు లొనరుఁ గాక పొందుపడఁగ
నిదియ సుమ్ము మాకు నిచ్చలోఁ గలకోర్కి, పొసఁగ నీదువలనఁ బొందుపడియె.

వ. వినుము బ్రహ్మయు భర్గుండును బ్రజాపతులును మనువులును నింద్రులును నిఖిల భూతంబులకు భూతిహేతువు లయినమద్విభూతివిభవంబులు మఱియు నాకు (యమనియమాదిసహితసంధ్యావందనాదిరూపం బగు)తపంబు [1]హృదయంబు సాంగజపధ్యానరూపం బగువిద్య శరీరంబు ధ్యానాదివిషయవ్యాపారంబు గా నుండుభావనాదిశబ్దవాచ్యం బగుక్రియ యాకృతి క్రతుజాతంబు లంగంబులు ధర్మం బాత్మ దేవతలు ప్రాణంబులు నిగమంబు మత్స్వరూపంబు (జగదుత్పత్తికి నాదియందు నే నొక్కండన తేజరిల్లుచుంటి) బహిరంతరంబుల (వేఱొక్కటి) లేక (సుషుప్త్యవస్థయందు) సర్వంబు [2]లీనం బగుటం జేసి సంజ్ఞామాత్రుండును నవ్యక్తుండునుగా నుండుజీవునిభంగి నొక్కండన యుండుదు ననంతుండ నై యనంతగుణంబులు గలమాయాగుణంబువలన గుణవిగ్రహం బగు బ్రహ్మాండంబును నయోనిజుండు స్వయంభువు నగు బ్రహ్మయును నుదయించిరి మదీయవీర్యోపబృంహితుం డయి మహాదేవుం డగు నా బ్రహ్మ యసమర్థుండునుం బోలె నకృతార్థమ్మన్యమానమనస్కుండయి సృజింప నుద్యమించుతఱిఁ దపం బాచరింపు మని నాచేత బోధితుండై ఘోరం బైనతపం బాచరించి తొలుత సృష్టికర్తృత్వంబు వహించినమిమ్ము సృజియించె నంతఁ బంచజనప్రజాపతితనూజ యగునసిక్ని యనుపేరిట వినుతి నొందియున్నయిక్కన్యకను నీ కిచ్చితి దీనిం బత్నింగాఁ గైకొని మిథునవ్యవాయధర్మంబు గలవాఁడ వై మిథునవ్యవాయధర్మంబు గలయీనాతియందుఁ బ్రజాసర్గంబు నతివిపులంబుగఁ గావింపం గలవాఁడవు మఱియు నీకుఁ బిదప నిక్రమంబున నిఖిలప్రజలును మన్మాయామోహితు లయి మిథునవ్యవాయధర్మంబునఁ బ్రజావృద్ధి నొందించి మదారాధనపరులై యుండఁ గలవా రని పలికి విశ్వభావనుం డైనహరి స్వప్నోపలబ్ధార్థంబునుం బోలె నంతర్ధానంబు నొందె నప్పుడు దక్షుండు విష్ణుమాయోపబృంహితుం డై (పాంచజనియగు)నసిక్నియందు హర్యశ్వసంజ్ఞల (వినుతిఁ జెంది యున్నయయుతసంఖ్యాపరి

1. బ్రహ్మంబు శరీరంబు క్రియ యాకృతి. 2 'నేన నై యుండుదు నవ్యక్తంబు సంజ్ఞామాత్రంబు గలిగి యెఱుక సాలక నిద్రించువానిభంగి విశ్వంబువలన నేమియు బహిరంతరంబులు లేక యుండుదు ననంతుండ నై యనంతగుణంబులు గలనాగుణంబువలన గుణవిగ్రహంబుపుట్టె నావిగ్రహంబువలన నాద్యుండై స్వయంభు వైనయజుం డయ్యె మదీయవీర్యోపబృంహితుం డై మహాదేవుం డై క్యసర్గకర్మంబులయం దుద్యుక్తుం డై యఖిలంబును నన్నుఁ గాఁ దలంచె దారుణం బైనతపంబువలన నా కభిమతంబుగాఁ జేసి నవబ్రహ్మలై నమిమ్ము నేవిధిఁ బ్రభు వై సృజించె నట్టిపంచజనప్రజాపతికిదుహితయైన యసిక్ని యనంబడునిక్కన్యక నిచ్చితి దీనిం బత్నిగాఁ గైకొని మిథునవ్యవాయకర్మంబు గలిగి ప్రజాసర్గంబు గావింపుము మిథునవ్యవాయధర్మిణియందు భూతసంఘంబులు గలిగింప నిశ్చయించిననీవలన నుత్పన్నం బైనప్రజ లెల్లను మిథునీభూయంబు లై మదీయమాయచేతం బుట్టుచు మత్సేవాపరు లగుదురు గాక యని పలికి విశ్వభావనుం డైనహరి' ప్రా. ప్ర.

గణితు లైన పుత్త్రులం దశసహస్రంబులం బుట్టించె నప్పు డాధర్మశీలు లైన దాక్షాయణులు పితృనిర్దేశంబునం బ్రజాసర్గంబుకొఱకుం దపంబు సేయువా రై పశ్చిమదిశకుం జని యచ్చట నారాయణసరస్సనం బరఁగు తీర్థరాజం బై సింధుసముద్రసంగమంబున నొప్పుచుండి సమస్తదేవమునిసిద్ధగణసేవితం బై దర్శనస్పర్శనాలోకనమాత్రంబున నిర్ధూతకల్మషులను నిశ్చలధర్మపరులను నిర్మలచిత్తులనుం జేయు చున్నయప్పుణ్యతీర్థంబున నవగాహనంబు సేసి నిర్మలాంతరంగు లై పరమహంసధర్మంబునందునుత్పన్నమతు లై ప్రజాసర్గంబుకొఱకుం దండ్రియను మతంబున నుగ్రతపంబు సేయుచుండ వారికడకు నారదుండు వచ్చి యిట్లనియె.

సీ. మీ రతిమూఢులు మీఁదటిగతి గాన, రెన్నంగఁ బసిబిడ్డ లన్నలార
పుడమి దా నెంత తని కడఁ బరికింపరు, ప్రజలఁ బుట్టింప నే ప్రతిభ గలదు
అట్లైన నొక్కమహాత్ముఁడు పురుషుండు, బహురూపములు గల భామయొక తె
[1]పుంశ్చలి గర్తంబుఁ బురణింప నుభయప్రవాహంబు గలనది వఱలఁ గదల

ఆ. నంచ యొకటి యిరువ దైదింటిమహిమలఁ, గలిగి యుండు తెరువు గాన రాక
వజ్రనిబిడ మగుచు వరుసఁ దనంతన, తిరుగుఁ [2]గాష్ఠబిలము దేటపడఁగ.

క. వినుఁ డందుల ననురూపము, నను బొందఁగ నెఱుఁగ కాత్మ నాత్మగురూక్తిం
గొనసాగించెద మను మి, మ్మన నేమియు లేదు మూఢు లని తెలిసి తగన్. 226

వ. అని నారదుండు బోధించిన హర్యశ్వులు సహజబుద్ధిచేత నారదవాక్యంబులఁ దమలో ని ట్లని వితర్కించిరి. 227

తే. సారిది క్షేత్రజ్ఞుఁ డన నతిసూక్ష్మబుద్ధి, నరయ నజ్ఞానబంధనం బగుచు లింగ
దేహ మన నద్ది గల దది దెలియకున్నఁ, గల దె మోక్షంబు దుష్కర్మగతులచేత.

తే. కలఁడు జగ దేక సన్నుత కారణుండు, స్వామి భగవంతుఁ డభవుండు స్వాశ్రయుండు
పరముఁ డాతనిఁ జూడక బ్రహ్మకైనఁ, గలుగు నే ముక్తిపదము దుష్కర్మగతుల.

ఆ. పురుషుఁ డెట్టు లేనిఁ బూని బిలస్వర్గ, గతుఁడుఁ బోలె వర్తకంబు మాను
నట్టి బ్రహ్మ మెఱుఁగ నయ్యుకు స్వర్భోగ, కర్మగతుల నేమి గానఁబడును. 230

శా. తన్నిష్ఠాగతి లేనివానికి నసత్కర్మప్రచారంబుచే
ము న్నే మయ్యెడి నాత్మబుద్ధిగుణసమ్మోహంబునం దోఁచుచున్
వన్నెల్ వెట్టుక వింతబాగులతతిన్ వర్తించు దౌర్గుణ్యసం
పన్నశ్రీయునుబోలె నెల్లగతులం బ్రఖ్యాత మై యుండఁగన్. 231

సీ. అను బొంద సృష్టి నవ్యయముగఁ జేయుచుఁ, బ్రచుర ప్రవాహసంపతిత మైన
నెఱయఁ గూలం బను నిర్గమస్థానంబు,నందు వేగము గల క్రందుమాయఁ
[3]గదలి యహంకారగతివశంబునఁ జాల, వివశుఁ డై బోధకు విపరి యైన
వానికి నీరీతి వలవంత కర్మప్రచారంబులను మీఁదఁ జక్క నైన

1. పుంశ్చలీభర్తయు...వఱలుగడల. 2. రాష్ట్రిబిలము. 3 గడఁగి......విముఖుఁ డైనవానికి.

ఆ. జన్మమరణముఖ్యజాడ్యంబుతోఁ బాసి, నిఖిలసౌఖ్యపదవి నెఱసి క్రమ
మార్గ మైనయట్టిమహనీయధామంబుఁ, జిత్తమార నెట్లు సేరఁ గలఁడు.
తే. దానిసంసర్గగుణములు దప్పి నడచు,కుచ్ఛితపుభార్యఁ జేకొన్నకుమతివోలెఁ
దివిరి సుఖదుఃఖములఁ గూడి తిరిగి జీవ,రూప మెఱుఁగనివారికిఁ బ్రాపు గలదె.
మత్తకోకిలము. పంచవింశతితత్త్వరాశి కపారదర్పణ మయ్యుఁ దాఁ
గొంచె మై పురుషుండు తత్త్వముఁ గోరి పట్టఁగ నేరకే
మంచుఁ గించుఁ దలంచు[1]వార మమార్గకర్మము సేయఁగా
మంచిలోకము వారి కేటికి మానుగా సమకూరెడిన్. 234
క. బంధానుమోక్షణక్రమ, సంధానైశ్వర్యధుర్యశాస్త్రసమగ్ర
గ్రంథంబు మాను చిద్రూ,పాంధునకును గర్మగతుల నగునే శుభముల్.
మత్తకోకిలము. చూడ నీజగ మంతయున్ వెసఁ జుట్టి పట్టుక లీల నే
జోడు లేక రయంబునం [2]గుడిసుట్టునట్టిస్వతంత్రముం
గూడి యుండినకాలచక్రముఁ గోరి చూడనివారి కే
జాడఁ గల్గును గర్మసంగతిఁ జారుమోక్షపదం బిలన్. 236
ఆ. జన్మహేతు వైనజనకుని క్లేశంబు, తనకుఁ జేయ రాని దనుచుఁ దెలిసి
గుణమయప్రవృత్తి ఘోరాధ్వనిశ్వాస,నిరతుఁ డగుచుఁ జేయ నేరఁ డతఁడు.
వ. అని తమలో విచారించి యాకుమారు లప్పుడు. 238
సీ. వినవయ్య భూపాల మునివరేణ్యునిమాట, లనువొందఁ దలపోసి వినయ మలర
పలుగొని యతనికి వందనంబు లొనర్చి, తిరిగి యెన్నఁడు రానితెరువు వట్టి
చయ్యన నేఁగిరి [3]సహజసత్త్వబ్రహ్మ, మయ మైనపంకజనయనుపాద
పద్మమరందంబు పానంబు సేయుచు, మత్తిల్లి నిలిచినమానసాళి
ఆ. పరిణమింప విష్ణుఁ బాడుచుఁ దత్కీర్తి, సరణి మ్రోయుమహతి సంఘటించి
నారదుండు గుణవిశారదుం డెందేనిఁ, జనియెఁ దన్ను జగము సన్నుతింప.
క. అప్పుడు దక్షుఁడు దనయులు, దప్పు మహాపథము గనుటఁ దగ నారదుఁడే
చెప్పినఁ గప్పినశోకము, ముప్పిరిగొని చిత్తవృత్తి మూరింబోవన్. 240
చ. అడలుచు నున్న వచ్చి కమలాసనుఁ డూఱడిలంగఁ బల్కి మఱిన్
పడసినలీలఁ బుత్త్రుల నపారగుణాఢ్యులఁ గాంచు చున్న నా
[4]పడఁతుకయందుఁ బల్వురను బన్నుగఁ దా శబళాశ్వసంజ్ఞులన్
బెడఁ గగువారిఁ బుణ్యములఁ బేర్చినవారి సహస్రసంఖ్యులన్. 241
క. పుట్టించిన జనకునిమదిఁ, బుట్టినతలఁ పెఱిఁగి వారు పూనికఁ బ్రజలం
బుట్టించువ్రతముఁ గైకొని, గట్టిగఁ దప మాచరింపఁగాఁ జనిరి వెసన్. 242

1 'వాఁడు కదర్థ్యకర్మము' అ.ప్ర. 2 'సుడిసుట్టు. 3 'సహజస్వరబ్రహ్మ, భాసితకాశేయ వాసు పాద. 4 'పడఁతుకవల్లఁ గ్రమ్మఱను బల్వురఁ దా శబళాశ్వసంజ్ఞులన్' వ్రా.ప్ర.

వ. ఇట్లు శబళాశ్వులు ప్రజాసర్గంబుకొఱకుఁ దండ్రిపంపునం దపంబు సేయువారై యేతీర్థంబు తీర్థరాజం బై సకలతీర్థఫలంబుల నాలోకనమాత్రంబున ననుగ్రహించుచు సకలపాపంబుల నిగ్రహించు నేతీర్థప్రభావంబున నగ్రజన్ములు ఫలసిద్ధిం బొందుదు రట్టినారాయణసరస్సనుపుణ్యతీర్థంబునకుం జని తదుపస్పర్శమాత్రంబున విధూత[1]మలాశయు లై. 243

శా. బ్రహ్మేంద్రాదులు నంద నేరనిపర బ్రహ్మంబుఁ జింతించుచున్
బ్రహ్మానందముఁ బొంది జిహ్వికల పై బ్రహ్మణ్యమంత్రంబులన్
బ్రహ్మలోకనవాంఛతో నిలుపుచున్ బ్రహ్మం బితం డంచు మున్
బ్రహ్మజ్ఞానగురున్ హరిం [2]దపమునం బాటించి రబ్బాలకుల్. 244

సీ. ఏకపాదాంగుష్ఠ మిలమీఁద నవరించి, నిశ్చలకాయు లై నిక్కి నిలిచి
కరములు గీలించి సరవి మీఁదికి నెత్తి, గుఱుతుగాఁ బెనుబయల్ గుట్టి పట్టి
నిడివిగాఁ గ్రూర మై నిగిడినచూడ్కులఁ, గడుఁదీవ్రభానునిఁ బొడిచి పట్టి
వడిఁగొంతకాలంబు వాయువు భక్షించి, యంతినుండియు నిరాహారు లగుచు
ఆ. సకలలోకములకు సంహారకరమును, బేర్చి దేవతలకు భీతికరముఁ
గాఁగ ఘోరతపముఁ గావింపఁ దొడఁగిరి, మహితచిత్తు లక్కుమారవరులు.

— ❀ నారదుఁడు శబళాశ్వులకు నివృత్తిమార్గంబు నుపదేశించుట. ❀ —

వ. ఇట్లతిభయంకరం బైనతపంబు సేయుచు నెడ తెగక భగవన్మంత్రంబులు నొడువుచుఁ బ్రజాసర్గకాము లై యున్నయచ్చిన్నిబాలురకడకు నారదుండు సనుదెంచి పూర్వవిధంబునం బలుకుచు నిట్లనియె భాతృవత్సలులై యున్నమీరలు వేదాంతసారం బొలుకుచున్ననావచనంబు లాదరించి తోఁబుట్టువులు సనినమార్గంబునఁ జనుం డెవ్వఁ డేని దనయగ్రజులు సన్నమార్గంబునం దానునుం దప్పక వర్తించె నేని యట్టివానిని విశేషధర్మం బెఱింగినవాఁ డండ్రు సతతంబును బుణ్యబంధువు లైన[4]దేవతలం గూడి సుఖం బుండుఁ డని పల్కి నారదుండు సనియె వారలును సర్వకర్మంబులయందు నిర్మోహితు లై పరమపదంబునకు నాస్పదంబు లయిన దేవర్షివాక్యంబుల నాశ్రయించి. 246

ఉ. అప్పుడు లజ్జతోడ శబళాశ్వులు పూర్వజు లేఁగినట్టియా
చొప్పున నెన్నఁడుం దిరిగి చూడనిత్రోవ విశేషపద్ధతిం
దప్పక పోయి రయ్య గుణధాములు నేఁడును మళ్ల రేమి నేఁ
జెప్పెదఁ గాక రాక కడసేరినరాత్రులఁ బోలి భూవరా. 247

క. దక్షున కాకాలంబున, లక్షిత మై యుండెఁ బెక్కులాగుల నుత్పా
తక్షోభంబులు వానికి, రూక్షవ్యథ నొంది యాపురుషనాశంబున్. 248

---

1 కల్మషు లై. 2 దలఁపులం. 3 బొందుగా భానుని. 4. బంధుం డై దేవతలం గూడి సుఖం బుండు నని పల్కి.

క. నారదకృత మని యెఱిఁగి మహారోషముతోడ నేఁగి యాతనిఁ గని దుః
ఖారూఢచిత్తుఁడై మది, నూఱడిలం దెరువు లేక యుగ్రుం డగుచున్. 249

ఆ. మోము జేవుఱింప ముడివడ బొమ్మలు, చూపువెంట మంట సుడిగొనంగఁ
బెదవు లదరఁ బండ్లు పెటపెటఁ గొఱుకుచు, దక్షుఁ డాగ్రహించి తపసిఁ బలికె.

చ. నెఱయఁగ సాధురూపమున నీ వతిబాలుర కాత్మజాలికిం
గఱకున భిక్షుమార్గ మగు కందువ సెప్పితి వేల ధూర్తవై
మఱుఁగక యుండ వచ్చునె కుమారుల [1]సిదురితంబు వొంద ని
న్నొఱలఁగఁ ద్రోతు నాదుసమదోగ్రమహాగ్రహశాపవహ్నులన్. 251

దక్షుండు నారదుని శపియించి ప్రజాసర్గం బొనరించుట.

వ. అది యెట్లం టేని దేవర్షిపితృఋణంబులు దీర్పక [2]మీమాంసితకర్మంబులు గల బాలురకు బుద్ధిఁ జెఱిచి వారలకు నుభయలోకంబుల శ్రేయోహాని నొనర్చితి విట్టిపాపంబున భాగవతోత్తములలో లజ్జాహీనుండ వై యశోహానిఁ బొంది చరింతువు గాక సకలభూతంబులును గ్రహంబులును దారకంబులును నిన్నుం దఱిపట్టునఁ గలహంకారి వని తలంపుదురు గాక యతికుతూహలంబున నీచేత స్నేహపాశనికృంతనం బైన మిత్రభేదంబె కాని తదుపశమనంబు గా కుండెడు నింతనుండియుఁ బురుషుండు విషయతీక్ష్ణత్వంబు లనుభవింపక కాని తెలియకుండెడు జ్ఞానంబు తనంతనె కాని యొరులచే బోధింపంబడి తెలియరాకుండెడి నిరంతరంబును జరియించు నీకు నేలోకంబునను నునికిపట్టు లేకుండుం గాక యని నిర్దయుండై శాపం బిచ్చె నంత నారదుండు తదుక్తవిధవాక్యంబుల కలుగక యట్ల కాకని

---

1 కీ దురితంబు నేఁడు నిన్నురలఁగఁ ద్రోతు. ఇందులకు 'మీమాంసితకర్మణాం। విఘాతశ్శ్రేయసః పాపలోకయో రుభయోః కృతః॥ ఏవం త్వం నిరనుక్రోశో బాలానాం మతిభిద్ధరేః। పార్షదమధ్యే చరసి యశోహాని రపత్రపః॥ నను భాగవతా నిత్యం భూతానుగ్రహకాతరాః। ఋతే త్వాం సౌహృదఘ్నం వై వైరంకర మవైరిణామ్॥ నేత్థం పుంసో విరాగస్స్యాత్ త్వయా కేవలినా మృషా। మన్యసే యద్యుపశమం స్నేహపాశనికృంతనం॥ నానుభూయ నజానాతి పుమాన్ విషయతీక్ష్ణతాం। నిర్విద్యతే స్వయం తస్మాన్న తథా భిన్నధీః పరైః॥ అని మూలము. ఇందు 'నను భాగవతా నిత్యం భూతానుగ్రహకాతరాః' అనుటకు 'నను... భూతానిగ్రహతారకాః' అని పాఠము గ్రహించి కవి తెనిఁగించియుండునని తోఁచెడిని.

ఇది యట్లుండ నచ్చుప్రతులందు కర్మవిచారంబు సేయనిబాలురమనంబులకు నైహికేచ్ఛలయందు వైరాగ్యంబు గలుగం జేసి నివృత్తిమార్గం బుపదేశించి వారలకు నుభయలోకములయందుఁ జెందఁగల శ్రేయోహాని నొనర్చితి విట్టిపాతకంబున భాగవతోత్తములతో లజ్జాహీనుండ వై యశోహానిం బొంది చరింపుదు గాక నిరపరాధులై వైరంబు లేని నాపుత్త్రులపట్ల ద్రోహకృత్యం బొనర్చిన నీవు దప్పఁ దక్కిన భాగవతోత్తములు సకలభూతానుగ్రహపరవశులు గావున నిరంతరంబును లోకసంచారి వైన నీకు' అని యున్నది. ఈపాఠమున 'భూతానుగ్రహతారకాః' అనుదానినిసరిగాఁ దెనిఁగించుటయొకటి తప్ప మూలములోఁ దక్కిన 'మన్యసే యద్యుపశమమ్' ఇత్యాదిపాఠమునకుఁ దెనుఁగు గానిపింపదు. వ్రాఁతప్రతులం దిందులకుఁ దెనుఁగు గానిపించెడిని గాన యదియె గ్రంథమునఁ జేర్పఁబడియె.

సమ్మతించి చనియె నిట్టిశాంతభావం బెవ్వనివలనం గలుగు నతండు సర్వాతీతుం
డయిన సర్వేశ్వరుం డనంబడు మఱియు దక్షుండు దనమనోరథంబు విఫలం బగు
టం జేసి యతిదుఃఖితమనస్కుం డై పొగులు చున్నం బితామహుండు సనుదెంచి
మఱియుం బ్రజాసర్గోపాయం బెఱింగించిన నా ప్రజాపతి ప్రియభామ యైనయసిక్ని
యందుం బితృవత్సల లైన కూఁతుల నఱువదుండ్రం బుట్టించి వారిలో ధర్మునకుం
బదుగురను గశ్యపునకుం బదుమువ్వురను జంద్రునకు నిరువదేడ్వురను భూతున
కు నాంగిరసునకుం గృశాశ్వునకు నిద్దఱేసిచొప్పున నార్వురను దార్క్ష్యుం డను
నామాంతరంబుఁ దాల్చినకశ్యపు నకు (మరలం గడమ) నలువురను నీక్రమం
బున నిచ్చె వారినామంబు లాకర్ణింపుము. 252

ఆ. ఎట్టిపుణ్యవతులొకొ యీచేడియలు సెప్ప, నవతు లేనియట్టి సవతు లయ్యుఁ
గడుపు వడసి రెట్టికొ కడుపునఁ బుట్టిరో, కడిఁది త్రిజగమెల్లఁ గొగడుపు గాఁగ. 253

వ. వార లెవ్వరనిన భానువు లంబయుఁ గకుప్పు జామియు విశ్వయు సాధ్యయు మరుత్వ
తియు వసువు ముహూర్తయు సంకల్పయు ననంబడుగురు ధర్మునకుఁ బత్ను లై కొడు
కులం బడసిరి వార లెవ్వరంటేని భానువునకు [1]వేదఋషభుండు పుట్టె నతనికి నింద్రసే
నుండుదయించె లంబకు విద్యోతుండు గలిగె నతనికి స్తనయిత్నువు లనువారు పుట్టిరి
కకుబ్దేవికి సంకటుండు పుట్టె సంకటునకుం గీటకుండు పుట్టెఁ గీటకునకు దుర్గాభి
మానిను లయిన దేవతలు జన్మించిరి జామిదేవికి [2]దుర్గభూముల కధిష్ఠాన దేవ
తలు జనియించిరి వారికి స్వర్గుండును నందియు జన్మించిరి విశ్వ యనుదానికి విశ్వే
దేవగణంబు జనియించె వార లపుత్రకు లనంబరఁగిరి సాధ్య యనుదానికి సాధ్య
గణంబులు పుట్టె వానికి నర్థసిద్ధి యనువాఁడు పుట్టె మరుత్వతి యనుదానికి మరు
త్వంతుండు జయంతుం డనువార లుదయించి రందు జయంతుండు వాసుదేవాం
శజుం డై నయుపేంద్రుం డనం బడి వినుతి నొందె ముహూర్త యనుదానికి సకల
భూతంబులకు నాయాకాలంబులం గలిగెడు నాయాఫలాఫలంబుల నిచ్చుమౌ
హూర్తికు లనియెడు దేవగణంబులు పుట్టిరి సంకల్ప యనుదానికి సంకల్పుం డుద
యించె నా సంకల్పునకుఁ గాముండు జనియించె వసు వనుదానికి ద్రోణుండును
ప్రాణుండును ధ్రువుండును నర్కుండును నగ్నియు దోషుండును వస్తువును విభా
వసువును నన నెనమండ్రు వసువు లుదయంబు నొంది రందు ద్రోణునకు నభి
మతి యనుభార్యయందు హర్షశోకభయాదులు పుట్టిరి ప్రాణునకు భార్య యైన
యూర్జస్వతియందు సహుండును నాయువును బురోజవుండును ననువారు గలిగిరి

---

1 వేదుండును ఋషభుండును నింద్రసేనుండు నను మువ్వురు పుట్టిరి. ఇందులకు 'భానోస్తు వేద ఋషభ ఇంద్రసేన స్తతో నృప' అనుమూలమును 'భానోస్తు వేదో ఋషభ, ఇంద్రసేన స్తతో నృప' అని గ్రహించి కవి తెనిఁగించె నని తోఁచుచున్నది. 2 దుర్గంబులు పుట్టె.

ధ్రువునకు భార్య యగుధరణియందు [1]వివిధంబు లగుపురంబులుపుట్టె నర్కునికి భార్య యగువాసనయందుఁ దర్షాదు లుదయించి రగ్నికి భార్య యైనవసుధారయందు ద్రవిణకాదులు పుట్టిరి మఱియుఁ గృత్తికలకు స్కందుండు (గలిగె నాస్కందునకు) విశాఖాదు లుదయించిరి దోషునకు శర్వరి యనుభార్యయందు హరికళ శింశుమారుం డుదయించె వస్తువునకు నాంగిరసయందు విశ్వకర్మ యనుశిల్పాచార్యుం డుదయం బందె నావిశ్వకర్మకు నాకృతి యనుసతియందుఁ జాక్షుషుం డనుమనువు జనియించె నామనువువలన విశ్వేలు సాధ్యు లనువారలు పుట్టిరి విభావసునకు నుష యనుభార్యయందు వ్యుష్టియు రోచియు నాతపుండును జనించి రందు నాతపునికిఁ బంచయాముం డనుదివసాభిమానదేవత జనియించె శంకరాంశజుం డయినభూతునకు సురూప యనుభార్యయందుఁ గోట్లసంఖ్య లైనరుద్రగణంబు లుదయించిరి మఱియు రైవతుండు నజుండు భవుండు భీముండు వాముండు నుగ్రుండువృషాకపియు నజైకపాత్తు నహిర్బుధ్న్యుండు బహురూపుండు మహాంతుండు ననువారలును రుద్రపారిషదులును నతిభయంకరు లయినప్రేతులును వినాయకులును బుట్టి రంగిరసుం డనుప్రజాపతికి స్వధ యనుభార్యయందుఁ బితృగణంబులు పుట్టిరి సతి యనుభార్యకు నధర్వవేదాభిమానిదేవతలు పుట్టిరి కృశాశ్వునకు నర్చి యనుభార్యయందు ధూమ్రకేశుం డనుపుత్త్రుం డుదయించె వేదశిరునకు ధిషణ యనుభార్యయందు దేవలుండును వయునుండును మనువునుం బుట్టిరి తార్క్ష్యునకు వినత కద్రువ పతంగి యామిని యన నలువురు భార్య లందుఁ బతంగికిఁ బక్షులు పుట్టె యామినికి శలభంబులు పుట్టె వినతకు సాక్షాత్కరించిన యజ్ఞాధిపతికి వాహనం బయినగరుడుండును సూర్యునకు సారథి యైనయనూరుండును జనియించిరి కద్రువకుఁ బెక్కు తెఱంగు లగుభుజంగమంబులు పుట్టెఁ జంద్రునకుఁ గృత్తికాదినక్షత్త్రంబులుభార్య లైనను వారలయందుఁ జంద్రుండు రోహిణియందు మాత్రము మోహితుం డగుటం జేసి దక్షశాపంబున క్షయరోగగ్రస్తుండై సంతానంబు వడయ నేరఁ డయ్యె నంత దక్షప్రసాదంబున క్షయపీడితంబు లగుషోడశకళల మరలం బొందె మఱియును. 254

సీ. కామితప్రదుఁ డైనకశ్యపుకౌఁగిట, ముచ్చట దీర్తు రే యముద్దరాండ్రు
రఖిలలోకములకు నవ్వ లై జగ మెల్లఁ, బూజింప నుందు రే పువ్వుఁబోండ్లు
బలియు రై పుత్త్రులు పౌత్త్రులు త్రిజగంబు, లేలంగఁ జూతు రే యిందుముఖులు
ముంగొంగుపసిఁడి యై మూల్గుపుణ్యాంబుల, విఱ్ఱవీఁగుదు రెట్టి వింతరాండ్రు
తే. వారి కలగంపకడుపుల [2]నేరుపఱుప, నరిది బిడ్డలఁ బడసిన బిరుదుసతుల
నామములు నన్వయంబులు నీమనంబు, పూనఁ జెప్పెదు వినవయ్య మానవేంద్ర.

---

1 'ఇందులకు 'ధరణీహ్యసూతవివిధాః పురాః' అని మూలము. పురాః = పురాణి' అనివ్యాఖ్యానము. దీనికి 'వివిధులగు పురుషు లనువారు. జనించిరి' అని ఆ. ప్ర. 2 'ఏరుపఱచు' అని యాకవిప్రయోగము.

తరలము. [1]అదితియున్ దితి గాష్ఠయున్ దను వయ్యరిష్టయుఁ దామ్రయు
న్నదనఁ గ్రోధవశాఖ్యయున్ సురసాఖ్యయున్ సురభిన్ మునిన్
మొదలుగాఁ దిమియు న్నిశాఖ్య సుముఖ్య యాసర మాదిగా
ముదిత లెన్నఁగఁ గన్నసంతతి ముజ్జగంబుల భూవరా. 256

సీ. చాలంగఁ దిమికిని జలచరంబులు పుట్టె, [2]శ్వాపదంబులు పుట్టె సరమయందు
సురభికి మహిషాదిసురభులు జనియించెఁ, దామ్రకు శ్యేనగృధ్రములు గలిగె
మునికి నప్సరసలమూఁకలు జనియించె, నిళ గనె భూరుహములను గ్రోధ
[3]వశ కుద్భవిల్లె దుర్వారసర్పంబులు, సరి యాతుధానులు సురస కరయ

తే. నుప్పతిల్లిరి గంధర్వులొక్కమొగి న,రిష్టకు సుతుల్ దనువునకుఁ ద్రిదశరిపులు
పదియునెనమండ్రు నైనట్టివిదితబలులు, వారినామాన్వయంబులఁగోరివినుము.

వ. ద్విమూర్ధుండును శంబరుండును నరిష్టుండును హయగ్రీవుండును విభావసుండును నయోముఖుండును శంకుశిరుండును స్వర్భానుండును గపిలుండును నరుణియుఁ బులోముండును వృషపర్వుండును నేకచక్రుండును ననుతాపకుండును ధూమ్రకేశుండును విరూపాక్షుండును దుర్జయుం డగువిప్రచిత్తియు ననువారలు వీరలలోన స్వర్భానునకు సుప్రభ యనుకన్యక పుట్టె దాని నముచి వివాహంబయ్యె వృషపర్వునకు శర్మిష్ఠ యనుకూఁతురు పుట్టె దాని నహుషపుత్త్రుం డైనయయాతి పెండ్లి యయ్యె వైశ్వానరునకు నుపదానవి హయశిరస పులోమ కాలక యను నలువురుపుత్త్రిక లుదయించి రందు నుపదానవి హిరణ్యాక్షునకుం బత్ని యయ్యె హయశిరసను గ్రతువు వివాహం బయ్యె పులోమకాలక లనునిరువురను గశ్యపప్రజాపతి చతుర్ముఖునివాక్యంబునఁ గైకొనియె నాయిరువురకును సమరకోవిదు లయినదానవులు పౌలోమకాలకేయు లనం బుట్టిరి మఱియు నాయిరువురకు నఱువదివేలరాక్షసులు జన్మించిరి వారు యజ్ఞకర్మంబులకు విఘాతుకులై వర్తింప వారి నింద్రునకుం బ్రియంబుగా నీపితామహుం డగునర్జునుండు వధించె మఱియు విప్రచిత్తి సింహిక యనుదానియందు రాహుప్రముఖంబుగాఁ గలకేతుశతంబును బడసె వారలు గ్రహత్వంబుఁ గైకొనిరి మఱియుం బురాణపురుషుం డైన శ్రీమన్నారాయణుండు దనయంశంబునఁ బరమభాగ్యవతి యయినయదితి గర్భంబున నుదయించె నాయదితివంశంబునువిదితంబుగా వినిపించెద సావధానుం

---

1 ఈతరలమునకు మాఱుగా 'అదితియు దితియుఁ గాష్ఠయు నరిష్ఠయు సారసయు నిళయు మునియుఁ గ్రోధవశయుఁ దామ్రయు సురభియు సరమయునన బదుమువ్వురు గల రందు' అని వచనమే వ్రాఁతప్రతులఁ గానిపించెడి. 2 'మఱి శ్వాపదులు సరమకును బ్రజలు' అ.ప్ర. 3 'వశకు సర్పములు దుర్వారాసురులు సార,సకును గంధర్వులు సతి కరిష్ట, కలరుఁ గాష్టకుఁ బంచశఫాదు లుద్భ,వించెఁ ద్రిదశారివర్గ మావిర్భవించె, దనువు కఱువదియొక్కరుదారబలులు' వ్రా.ప్ర. ఇందు 'అఱువదియొక్కరు' అనుటకు 'సుతాదనో రేకషష్టిః' అని మూలము.

డవయి వినుము వివస్వంతుండును నర్యముండును బూషుండును ద్వష్టయు సవితయు భగుండును ధాతయు విధాతయు వరుణుండును మిత్రుండును శక్రుండును నురుక్రముండును ననుమనువులు జన్మించి రందు వివస్వంతునకు శ్రాద్ధదేవుం డనుమనువు సంజ్ఞాదేవియందు నుదయించె మఱియు యముండు యమియు ననునిరువురు మిథునంబుగా నుదయంబు నొందిరి వెండియు నాసంజ్ఞాదేవి బడబారూపంబు నొంది యశ్వీదేవతలం గనియె ఛాయాదేవియందు శనైశ్చరుండును సావర్ణి యనుమనువును దపతి యనుకన్యయుం బుట్టె రాతపతిని సంవరణుండు వరియించె నర్యమునకు మాతృక యనుపత్నియందుఁ జర్షణు లుదయించిరి వారి మూలంబున మనుష్యజాతి యీలోకంబున స్థిరంబుగా నుండునట్లు బ్రహ్మదేవునిచేఁ గల్పింపంబడెఁ బూషుండు భర్గునిఁ జూచి దంతంబులు వివృతంబులుగా నగిన నతండు క్రోధించి దంతంబు లూడ నడిచిన నాఁటనుండియు భగ్నదంతుం డయి యనపత్యుం డయి పిష్టాదులు భక్షించుచుండెఁ ద్వష్టకు దైత్యానుజ యైనరచన యనుకన్యకకు నధికబలాఢ్యుం డగువిశ్వరూపుండు పుట్టె నంత నాదేవతలు బృహస్పతి గోపించి తలంగి పోయినం దమకు నావిశ్వరూపుని నాచార్యునింగా వరియించి రని చెప్పిన విని శుకయోగీంద్రునకుం బరీక్షిన్నరేంద్రుం డి ట్లనియె.

సీ. అరయంగ యోగీంద్ర యద్భుతం బయ్యెడు, సురలపై నేటికి సురగురుండు
గోపించె నెంతయు గురుభావమున దేవ,తల కేమియాపదఁ దలఁగఁ జేసె
నెఱిఁగింపు మనవుడు నింద్రుండు త్రిభువనై,శ్వర్యమదంబున సత్పథంబు
గానక వసురుద్రగణములు నాదిత్య,[1]మరుదశ్విదేవాదిమండలములు
తే. సిద్ధచారణగంధర్వజిహ్మగాది,సురులు మునులును రంభాదిసుందరాంగు
లాడఁబాడంగవినుతిసేయంగఁగొలువ, మొక్క భద్రాసనంబుననుక్కుమీఱి.
సీ. నిండుపున్నమనాఁడు గండరించినచంద్ర,మండల శ్రీతోడ మాఱు మలయు
భద్రవిద్యోతాతపత్రంబు గ్రాలంగ, మిన్నేటితరఁగల మేలుకొలుపఁ
గలితదివ్యాంగనాకరతలచాతుర్య, చామరశ్రేణులు జాడపడఁగఁ
జింతామణిస్ఫుటకాంతిరత్నానేక,ఘటితసింహాసనాగ్రంబునందు
తే. నూరుపీఠంబుపై శచి యుండ నుండి, వరుస దిక్పాలకాదిదేవతలు గొలువ
సాటిసెప్పంగరానిరాజసముతోడ, నింద్రుఁ డొప్పారె వైభవసాంద్రుఁడగుచు.
వ. అప్పుడు. 261
క. గురుతరధర్మక్రియ నయ,గురుఁడు మరున్మంత్రవిషయగురుఁడు వచశ్శ్రీ
గురుఁడు సమస్తసురావలి,గురుఁడు గురుం డరుగుదెంచెఁ గొల్వునకు నృపా.
చ. అమితతపఃప్రభావుఁ గరుణాత్ముని గీష్పతిఁ జూచి రాజ్యదు
ర్దమమదరేఖ నింద్రుఁడు వృథా తనగద్దియ లేవ కుండె నె

1. మరుదశ్వినీఋషిమండలములు.

య్యమున నెదుర్కొనం జనక యాసన మీయక గౌరవోపచా
రములఁ బ్రసన్నుఁ జేయక నిరంబుగ దివ్యసభాంతరంబునన్. 263

క. అప్పుడు మహేంద్రుఁ గన్నులఁ, గప్పినసురరాజ్యపదవికారంబునకుం
జప్పుడు సేయక గృహమున, కప్పుణ్యుఁడు దిరిగి పోయె నతిఖిన్నుం డై. 264

చ. ఎఱుఁగమిఁ జేసినట్టిగురుహేళన మంత నెఱింగి యింద్రుఁ డ
చ్చెరువడి భీతి నొంది యతిచింతితుఁ డై తలపోసి పల్కె న
ప్పరమపవిత్రు లోకనుతభవ్యచరిత్రు విశేషపాదపం
కరుహముఁ బూజ సేయక యకర్మముఁ జేసితి నప్రబుద్ధి నై. 265

క. త్రిభువనవిభవమదంబున, సభలో మద్గురువునకుఁ బ్రసన్నునకు లస
త్ప్రభువునకు నెగ్గు సేసితి, శుభములు దొలఁగంగ నే నసురభావమునన్. 266

ఆ. [1]పారమేష్ఠ్య మయినపదవి నొందినభూపు, లెట్టివారి కైన లేవ వలదు
విబుధు లిట్లు సెప్పువిధ మెన్న వారలు, ధర్మవేత్త లనుచుఁ దలఁపఁబడరు.

ఆ. కుపథవర్తు లగుచుఁ గుత్సితదుర్వచో, నిపుణు లయినవారు [2]నియతి విడిచి
తొలఁగ లేక తా రధోగతిఁ బడుదురు, తప్ప లేక రాతితెప్పభంగి. 268

ఉ. కావున లోకవందితుని కార్యవిచారునియింటి కేఁగి త
త్పావనపాదపద్మములపై మకుటంబు ఘటిల్ల మ్రొక్కి త
త్సేవ యొనర్చి చిత్తము [3]వశించి ప్రసన్నునిఁ జేతు నంచు న
ద్దేవవిభుండు వోయె నతితీవ్రగతిన్ గురుధామసీమకున్. 269

సీ. ఈరీతిఁ దనయింటి కేతెంచు దేవతా, పతిరాక యాబృహస్పతి యెఱింగి
యధ్యాత్మమాయచే నడఁగి యదృశ్యుఁ డై, పోయె నప్పుడు దేవపుంగవుండు
సకలంబుఁ బరికించి జాడఁ గానక గురుఁ, జింతించి తలపోసి చిన్నఁబోయెఁ
బోయినవిధ మెల్ల దాయలు రాక్షస, వీరులు వేగులవారివలనఁ

తే. దెలిసి మిక్కిలితమలోనఁ దెలివినొంది, యందఱునుగూడి భార్గవు నాశ్రయించి
తత్కృపాదృష్టిఁ దమశక్తి దట్ట మైన, దేవతలమీఁదిదాడికిఁ దెరువువెట్టి. 270

దానవులు దేవతలతో యుద్ధము సేసి దేవతల నోడించుట.

క. ధూర్తులు సమస్తకిల్బిష, మూర్తులు వరధర్మకర్మ[4]ముంచితమార్గా
వర్తులు దుర్ణయనిర్మిత, కీర్తులు దానవులు సనిరి గీర్వాణులపై. 271

స్రగ్ధర. దండిం గోదండకాండోద్ధతరథహయవేదండతండంబుతోడన్
దం డెత్తెన్ మెండుగా నద్దనుజనికరముల్ [5]దైవవర్గంబుమీఁదం

1 'పారమేష్ఠ్య మైన♦పదవి నొందినవారు, లెస్స వారి కెదురు♦లేవ రనుచు, విబుధజనులవలన ♦వినఁబడె నేనియు, నదియ పరమధర్మ♦మంద్రు మొదల' వ్రా. ప్ర. 2 'నిడివి దెలిసి' అ. ప్ర. 3 'వశించు' 'చేతును' అని కవిప్రయోగములు. 4 'మోచిత' కు 'ముంచిత' అని కవి ప్రయోగించినాఁడు. 5 'దైవతాకోటిమీఁదన్' వ్రా. ప్ర.

జండబ్రహ్మాండభేదోద్యచ్ఛ్రియజయరవముల్ సర్వదిక్క్షోభగా ను
ద్దండప్రఖ్యాతలీలం దలపడిరి సురల్ దర్పులై వారితోడన్. 272

చ. మదమున దేవదానవులు మచ్చరులై కడుఁ బిచ్చలించి సం
పదలకుఁ గోరి పోరునెడ భార్గవమంత్రకళావిశేషులై
[1]యదరులు వాఁడిశస్త్రముల నార్చి మహాసురు లేర్చి యేసి పెం
గుదులుగఁ గ్రువ్వ దేవతలు కోల్తల కోర్వక పాఱి రయ్యెడన్. 273

ఆ. దనుజవీరు లేయు దారుణదివ్యాస్త్ర, దళితదేహు లగుచుఁ దలలు వీడ
నోడి పాఱి రద్భుతోపేతబలులైన, త్రిదశవరులు బిట్టు దిట్టినట్లు. 274

క. ఒకమొగము గాక దివిజులు, తికమక గొని వైరు లెల్ల దీకొని తమ్మున్
[2]బకపక నగ నకనక లై, లుకలుకఁ బరువెత్తి రోడి లోఁగొనుభీతిన్. 275

చ. దనుజులగర్వరేఖయును దానవవీరులయంపజోకయున్
మనుజవిశేషభోజనులమచ్చరికంబు నిశాటకోటిమే
చినబలశౌర్యముం దమకు సిగ్గును హాని మహాభయంబు ని
ర్గుణతను జేయునమ్మలికఁ గోల్తల కోర్వక పాఱి రార్తులై. 276

క. అమరులు విసృష్టదారుణ, సమరులు శరభిన్నదేహసంతాపగుణ
భ్రమరులు దైత్యకిరాతక, చమరులు కమలజునికడకుఁ జనిరి భయార్తిన్. 277

ఉ. ధాతకు దేవతావిభవధాతకుఁ బుణ్యజనానురాగసం
ధాతకు సర్వలోకహితదాతకు వైదికధర్మమార్గని
ర్ణేతకు నుల్లసద్విభవనేతకు సర్వజగజ్జయాంగజ
భ్రాతకుఁ బుణ్యయోగిజనభావవిజేతకు మ్రొక్కి రయ్యెడన్. 278

క. అఖండలుండు మొదలుగ, లేఖానీకముల బ్రహ్మ లేనగవున ని
త్యాఖండసత్కృపారస, శేఖరవాక్యముల వారిసేదలు దేర్చెన్. 279

వ. ఇట్లు బ్రహ్మదేవుండు దేవేంద్రప్రముఖు లయినదేవతల కనుకంపాతిశయవిభ
వంబున నభయం బొసంగి యిట్లనియె. 280

ఉ. నెట్టన పాపకర్మమున నేరమిఁ జేసితి రేమి సెప్ప మీ
పుట్టిననాఁటనుండియును బుద్ధులు సెప్పి జగంబు లేలఁగాఁ
బట్టముఁ గట్టి పెంచినకృపానిధి బ్రహ్మకళావిధిజ్ఞుఁ జే
పట్టక గుట్టు జాఱి సిరిపట్టునఁ దొట్టినపొట్టక్రొవ్వునన్. 281

వ. బ్రహ్మిష్ఠుండైన బ్రాహ్మణు నాచార్యుంగాఁ గొనక గురుద్రోహంబు సేసితిరి తద్దో
షం బిపుడు మీకుఁ జేసేత శత్రుకృతం బై యనుభవింపం జేసె నతిబలవంతు
లయినమిమ్ము [3]నతితీక్ష్ణు లయినరాక్షసులు జయించుట దమయాచార్యుండైనశు

1 'యెదురులు... నేయ మహాసురు లేచియేసి... కోర్వక వీఁగి రయ్యెడన్' అ. ప్ర. 2 బికపిక
లై నకనక లై' అ. ప్ర. 3 నతితీక్ష్ణబలు లయినరాక్షసులు.

త్రు నారాధించి తన్మంత్రప్రభావంబునఁ బునర్లబ్ధవీర్యులై యిప్పుడు మదీయం
బయిననిలయంబు నాక్రమింపం గలవారునై మదోద్రేకంబున నెదురులేక వర్తి
ల్లుచున్నరక్షోనాయకులకుం ద్రిదివంబుఁ గొనుట తృణప్రాయం బభేద్యమంత్ర
బలంబు గలభార్గవునకు వారు శిష్యు లగుటం జేసి విప్రగోవిందగవేశ్వరానుగ్ర
హంబు గలవారలకుఁ దక్కం దక్కినరాజుల కరిష్టం బగుం గావున మీ రిప్పుడు
త్వష్ట యనుమనుపుత్రుం డగువిశ్వరూపుం డనుముని నిశ్చలతపోమహత్త్వసత్త్వ
స్వభావుం డతని నారాధించిన మీకు నభీష్టార్థంబుల నతండు సంఘటించు నట్టి
దుర్దశల నైన నడంచు నని చెప్పిన దిక్పాలకాదులు డెందంబులు డిందుపడి కమల
గర్భుని వీడ్కొని విశ్వరూపుకడకుం జని యి ట్లనిరి. 282

తే. అన్న మే లగు నీకు ని ట్లన్నఁ గోరి
వచ్చినారము భవదీయవసమునకును
దండ్రులకు నేఁడు సమయోచితంబులైన
కోర్కు లొడఁగూడఁ జేసి చేకొమ్ము యశము. 283

క. సుతులకుఁ బితృశుశ్రూషణ, మతిపుణ్యము సేయు చుండు టాత్మజులు గుణో
న్నతి బ్రహ్మచారు లేనియు మతిలో గురుసేవకన్న మఱియుం గలదే. 284

వ. అదియునుం గాక. 285

సీ. అరయ నాచార్యుండు పరతత్త్వరూపంబు, దండ్రి దలంపఁగ ధాతరూపు
రూపింప భ్రాత మరుత్పతిరూపంబు, దెలియంగఁ దల్లి భూదేవిరూపు
భగిని [1]కరుణారూపు భావంబు ధర్మస్వ, రూపంబు దా నర్థిరూపు మొదల
నభ్యాగతుఁడు మున్న యగ్నిదేవునిరూపు, సర్వభూతములుఁ గేశవునిరూపు

ఆ. గాన తండ్రి వేగ కడు నార్తు లగుపిత్రు,జనుల మైనమమ్ముఁ జల్లఁ జూచి
పరభయంబు వాపి నిరుపమం బగుతపో,మహిమచేత మెఱసి మనుపవయ్య.

వ. ఇట్టి బ్రహ్మిష్ఠుండ వైన నిన్నాచార్యునింగా వరియించి భవదీయతేజోవిశేషంబు
చేత వైరివీరులం బరిమార్చెద మాత్మీయార్థం బయినయవిష్ఠపాదాభివందనంబు
నిందితంబు గా దని వేదవాక్యంబు గలదు గావున నీకు నమస్కరించు చున్న
దేవవరులం గైకొని పౌరోహిత్యంబు సేయు మనినం బ్రహసితవదనుం డై య
మ్మునీశ్వరుం డి ట్లనియె. 287

తే. బ్రహ్మతేజంబు వోయెడి ప్రార్థనంబు, ధర్మగుణగర్హితం బని తా నెఱింగి
సొరిదినను బోటితపసి యీసురలచేతఁ, బ్రకటమధురోక్తి నేటికిఁ బలుకఁబడియె.

వ. విశేషించియు. 289

క. గురుధనముఁ గూర్ప నేటికి, గురుశిక్షం దగిలి మంత్రకోవిదులై స
ద్గురుధర్మనిరతు లేనియు, గురువులకును శిష్యవరులె కూర్చినధనముల్. 290

సీ. అరయ నకించను లైనట్టివారికిఁ, బంబినట్టిశిలోంఛనంబె ధనము

దానిచే నిర్వర్తితప్రియసాధుసత్క్రియ గలవార లై ప్రీతి నుందు
రది గాన సద్గర్హితాచార మైనయాచార్యత్వ మిపుడు మీశాసనమునఁ
గైకొంటి గురువుల కామంబు ప్రాణార్థవంచనములు లేక వడి నొనర్తు
ఆ. ననుచు విశ్వరూపుఁ డనియెడిముని ప్రతిజ్ఞోక్తిఁ బలికి వారి నూఱడించి
మహితమైనతత్సమాధిచే గురుభావ, మమరఁ జేసె దేవసమితి కపుడు.
క. భార్గవవిద్యాగుప్తస్వర్గశ్రీద్విగుణదనుజసమధికసంప
ద్వర్గముల విష్ణుమాయాదుర్గగతిఁ దెచ్చి యింద్రునకు నిచ్చె నృపా. 292
క. ఏవిద్యచేత రక్షితుఁ, డై వజ్రి దురంబులోన నసురులఁ ద్రుంచెన్
భావింప నట్టివిద్యను, శ్రీవరమాయామతంబుఁ జెప్పను హరికిన్. 293
ఉ. నావుడుఁ బాండవాన్వయుఁడు నమ్మునిభక్తజగన్నివాసు రా
జీవదళాక్షుఁ గృష్ణుఁ దనచిత్తమునన్ భజియించి పల్కె నో
దేవగణార్చితాంఘ్రియుగ దివ్యమునీశ్వర విశ్వరూపుఁ డ
ప్పావన మైనవిద్య సురపాలున కేక్రియ నిచ్చెఁ జెప్పవే. 294
ఉ. ఎందును రక్షితుం డగుచు నింద్రుఁడు లీలయుపోలె వైరిసే
నం దునుమాడి దేవతలు నమ్మి సుఖింపఁగ నిష్టసంపదం
జెంది సమస్తలోకములఁ జేకొని యేలె మునీంద్ర దాని నే
విందు సుఖంబుఁ గందు నిఁక వీనులు సంతస మందఁ బల్కవే. 295

—శ్రీమన్నారాయణకవచప్రారంభము.—

క. వరనారాయణకవచము, పరిశీకరవజ్రకవచ మాశ్రితసంప
త్పరిణామకరసువచము, పురుహూతున కెట్లు మౌని బోధించెఁ దగన్. 296
వ. అనినం బరీక్షిజ్జనపాలునకు మునినాథుం డిట్లనియె. 297
సీ. వినవయ్య నరనాథ మునినాథుఁ డింద్రున, కను వొందె నారాయణాఖ్య మైన
కవచంబు విజయసంకల్పంబు నద్రమే, యస్వాస్థ్యహరంబు మహాఫలంబు
మంత్రగోప్యము హరిమాయావిశేషంబు, సాంగతతోడ నెఱుంగఁ జేసె
దాని నే వినిపింతుఁ బూని తదేకాగ్రచిత్తంబుతోడుతఁ జిత్తగింపు
తే. మొనర ధౌతాంఘ్రిపాణియై యుత్తరంబు, ముఖముగా నుత్తమాసనమున వసించి
కృతనిజాంగకరన్యాస మతిశయిల్ల, మహితనారాయణాఖ్యవర్మము నొనర్చె.
వ. ఇట్లు నారాయణకవచంబు ఘటియించి పాదంబులను జానువులను నూరువులను
నుదరంబునను హృదయంబునను నురంబునను ముఖంబునను శిరంబునను ని
ట్లష్టాంగంబులం బ్రణవపూర్వకం బైనయష్టాక్షరీమంత్రరాజంబు న్యాసంబు సేసి
(ద్వాదశాక్షరవిద్యలచేతం గరన్యాసంబు సేసి)మంత్రమూర్తియై[2]భగవచ్ఛబ్దవా

1 'భగవచ్ఛబ్దవాచ్యం బగుషట్ఛక్తిసంయుతుండగుచు విద్యామూర్తియునైన నప్పరమేశ్వరునందు భావించి, శ్రీనారాయణకవచాఖ్య' వ్రా.ప్ర.

చ్యంబైన(ప్రణవాదియకారాంత మగుమహామంత్రంబుచేత నంగుళ్యంగుష్ఠపర్వ సంధులయం దుపన్యసించి మఱియు హృదయంబున నోంకారంబు వికారంబు మూర్ధంబున షకారంబు భ్రూమధ్యంబునందు ణకారంబు శిఖయందు వేకారంబు నేత్రంబులయందు నకారంబు సర్వసంధులయందు మఱియు నస్త్రము నుద్దేశించి మకారంబు నుపన్యసించెనేని మంత్రమూర్తి యగు మఱియును నస్త్రాయఫట్టనుమంత్రంబున దిగ్బంధనంబు సేసి పరమేశ్వరునిం దనభావంబున నిల్పి విద్యామూర్తియుఁ దపోమూర్తియు నగుషట్ఛక్తిసంయుతం బయిననారాయణ కవచాఖ్య మైనమంత్రరాజంబు నిట్లని పఠియించె. 299

చ. గరుడునిమూఁపుపైఁ బదయుగంబు ఘటిల్లఁగ శంఖచక్రవ
ర్తరుచిరశార్ఙ్గఖడ్గశరరాజితపాశగదాదిసాధనో
త్కరనికరంబు లాత్తకరకంజములన్ ధరియించి భూతిసం
భరితమహాష్టబాహుఁడు కృపామతితో ననుఁ గాచుఁ గావుతన్. 300

ఆ. [1]ప్రకటమకరవరుణపాశంబులందుల, జలములందు నెందుఁ బొలియ కుండఁ
గాచుఁ గాక నన్ను ఘనుఁ డొక్కఁ డైనట్టి,మత్స్యమూర్తి విద్యమానకీర్తి.

క. వటుఁడు సమాశ్రితమాయా,నటుఁడు బలిప్రబలశోభన ప్రతిఘటనో
ద్భటుఁడు త్రివిక్రమదేవుఁడు, [2]చటులస్థలమందు నన్ను సంరక్షించున్. 302

చ. అడవుల సంకటస్థలుల నాజముఖంబుల నగ్నికీలలం
దెడరుల నెల్ల నాకు నుతికెక్కఁగ దిక్కగుఁ గాక శ్రీనృసిం
హుఁడు [3]సురశత్రుయూథపవధోగ్రుఁడు విస్ఫురితాట్టహాసవ
క్త్రుఁడు ఘనదంష్ట్రపావకవిధూతదిగంతరుఁ డప్రమేయుఁ డై. 303

చ. అరయఁగ నెల్లలోకములు నంకిలి నొంద మహార్ణవంబులో
[4]నొరగి నిమగ్న మైనధర నుద్ధతిఁ గొమ్మున నెత్తినట్టియా
కిరిపతి [5]యగ్నికల్పుఁ డురుఖేలుఁడు నూర్జితమేదినీమనో
హరుఁడు గృపావిధేయుఁడు పథాధ్వములన్ ననుఁ గాచుఁ గావుతన్. 304

క. రాముఁడు రాజకులైకవి,రాముఁడు భృగుసత్కులాభిరాముఁడు [6]సుగుణ
స్తోముఁడు నను రక్షించును, [7]శ్రీమహితోన్నతుఁడు నద్రిశిఖరములందున్.

సీ. తాటక మర్దించి తపసిజన్నముఁ గాచి, హరువిల్లు విఱిచి ధైర్యమున మెఱసి
ప్రబలు లైనట్టివిరాధకబంధోగ్ర,ఖరదూషణాదిరాక్షసులఁ దునిమి
వానరవిభు నేలి వాలిఁ గూలఁగ నేసి, జలరాశిగర్వంబుఁ జక్కఁ జేసి
సేతువు బంధించి చేరి రావణకుంభ,కర్ణాదివీరులఁ గడిమిఁ ద్రుంచి

తే. యలవిభీషణు లంకకు నధిపుఁ జేసి

---

1 'వరుస జలధికూప♦వరుణపాశములందు. 2 'చటులస్థలివలన. 3 కనకాక్షురాక్షసవధో. 4 నురుతరమగ్న మైనధర. 5 యజ్ఞకర్ముఁ డురుఖేలనుఁ డూర్జిత. 6 శాంతి. 7 శ్రీమహితోన్నతుల నద్రి' వ్రా. ప్ర.

భూమిసుతఁ గూడి సాకేతపురమునందు
రాజ్యసుఖములు గైకొన్న రామవిభుఁడు
వరుస ననుఁ బ్రోచు చుండుఁ బ్రవాసగతుల. 306

వ. మఱియు నఖిలప్రమాదంబు లైనయభిచారకర్మంబులవలన నారాయణుండును గర్వంబువలన నరుండును యోగభ్రంశంబువలన యోగనాథుం డయినదత్తాత్రేయుండును కర్మబంధంబులవలన గణేశుం డైనకపిలుండును గామదేవునివలన సనత్కుమారుండును మార్గంబుల (దేవహేళనంబు సేయుట)వలన శ్రీహయగ్రీవమూర్తియును దేవతానమస్కారతిరస్కారదేవపూజాచ్ఛిద్రంబులవలన నారదుండును నశేషనిరయంబులవలనఁ గూర్మంబును నపథ్యంబువలన భగవంతుం డైనధన్వంతరియును ద్వంద్వంబువలన నిర్జితాత్ముం డైనఋషభుండును జనాపవాదంబువలన నగ్నిదేవుండును [1]జననమరణాదులం గలుగఁజేయుకర్మంబులవలన బలభద్రుండును గాలంబువలన యముండును సర్పగణంబులవలన శేషుండును నప్రబోధంబువలన ద్వైపాయనుండును బాషండసమూహంబులవలన బుద్ధదేవుండును [2]శనైశ్చరునివలనఁ గల్కియు నై ధర్మరక్షణపరుం డయినమహావతారుండు నన్ను రక్షించుం గాతఁ బ్రాహ్ణమధ్యాహ్నపరాహ్ణసాయంకాలంబులను బ్రదోషార్ధరాత్రాపరరాత్రప్రత్యూషానుసంధ్యాప్రభాతంబులను గదాద్యాయుధంబుల ధరియించి కేశవ నారాయణ గోవింద విష్ణు మధుసంహార త్రివిక్రమ వామన హృషీకేశ పద్మనాభ శ్రీవత్సధామ సర్వేశ్వరేశ జనార్దన విశ్వేశ్వర కాలమూర్తులనునామరూపంబులుగలదేవుండు నన్ను రక్షించుంగాక ప్రళయకాలానలాతితీక్ష్ణసంభ్రమభ్రమణనిర్వక్రవిక్రమవశీకృతదనుజచక్రం బైనసుదర్శనపుణ్యనామచక్రంబ మహావాయుప్రేరితుం డై హుతాశనుండు నీరసతృణాటవుల భస్మీభూతంబు సేయుభంగి భగవత్ప్రయుక్తంబ వై మద్వైరిసైన్యంబుల దగ్ధంబు గావింపుము జగత్సంహారకాలపటుఘటితచటులమహోత్పాతగర్జారవతర్జనదశదిశాభివర్జితఘనఘనాంతరనిష్ఠ్యూతనిష్ఠుర కోటిశతకోటిసంస్పర్శస్ఫురద్విస్ఫులింగనిర్గమానర్గళభుగభుగాయమానమూర్తివిస్ఫూర్తి నారాయణకరకమలవర్తిగదాయుధోత్తమ మదీయవైరితండోపతండంబుల భండనంబునం జండగతిం బిండిగాఁ జండికాకూశ్మాండవైనాయకరక్షోభూతగ్రహంబులు చూర్ణంబులు గాఁ గొండొకవినోదంబు సలుపుము [3]దరేంద్రంబ వైనపాంచజన్యంబ సర్వలోకజిష్ణుం డైనశ్రీకృష్ణుని నిఖిలపుణ్యైకసదనవదననిష్ఠ్యూతనిశ్శ్వాసా[4]ధరవేణుపరిపూరితంబ వై యున్మత్తభూతప్రేతపిశాచవిప్రగ్రహాదిక్రూర[5]దుర్గ్రహంబులు విద్రావణంబులుగా నస్మత్పరవీరమండలంబులగుండియలతోఁ దదీయమానినీదుర్భ

1 నంతకాకృతిం జేయుభూతంబులవలన బలభద్రుండును. 2 కలివలన. 3 దరేంద్రుండ. 4 ధర్వణపూరితం. 5 దృగ్గణంబులు.

గర్భంబులు గర్భస్థార్భకనిర్భేదంబులుగా నవియ బ్రహ్మాండభాండభీకరం బయిన
భూరినాదంబున మోదింపు మతితీవ్రధారాదళితనిశాటకోటికఠోరకంఠకరాళర
క్తధారాంధౌతమలీమసవిసరంబ వైననందకమహాసి శేఖరంబ జగదీశ ప్రేరితంబ
వై మద్విద్వేషివిషమవ్యూహంబుల మెండుగడికండలుగఁ జెండి చెండాడుము
నిష్కళంకనిరాతంకనిశ్శంకసాంద్ర చంద్రమండలపరిమండితసర్వాంగరక్షణవిచ
క్షణధర్మనిరతంబ వయిన[1]చర్మంబ దుర్మదమద్వైరిలోకభీకరాలోకంబులను
సమాకులనిబిడనీరంధ్రనిష్ఠురతమఃపటలపరిఘటనం (బులం) గుటిలపఱుపు
ము నిఖిలపాపగ్రహంబులవలనను సకలనరమృగసర్పక్రోడభూతాదులవలనను
నగుభయంబులు భగవన్నామరూపయానదివ్యాస్త్రంబులవలనం బొంద కుండుఁ
గాక బృహద్రథంతరాదిసామంబులచేత స్తోత్రంబు సేయంబడు చున్నఖగేంద్రుం
డు (రక్షణదక్షుం డై) నన్ను రక్షించుఁ (గాక) శ్రీహరినామరూపవాహనదివ్యా
యుధపారిషదోత్తమప్రముఖంబు లస్మదీయబుద్ధీంద్రియమనఃప్రాణంబుల సంర
క్షించు భగవంతుం డయిన శేషుండు సర్వోపద్రవంబుల నాశంబు సేయు జగ
దైక్యభావం బయినధ్యానంబు గలవానికి వికల్పరహితుం [2]డై భూషణాయుధ
లింగాఖ్య లగుశక్తులం దనమాయచేత ధరియించి [3]తేజరిల్లు చుండులక్ష్మీకాం
తుండు వికల్పవిగ్రహంబులవలస నన్ను రక్షించుఁగాక లోకభయంకరాట్టహాస
భాసురవదనగహ్వరుం డగుచు సమస్తతేజోహరణధురీణతేజఃపుంజసంజాతదివ్యనృ
సింహావతారుం డగునప్పరమేశ్వరుండు సర్వదిగ్భాగంబులవలన సమస్తబహిరం
తరంబులవలన నన్ను రక్షించు చుండుఁ(గాత) మని నారాయణాత్మకకవచప్ర
భావం బితిహాసరూపంబున [4]నింద్రుండు దెలిసికొని ధ్యానంబు సేసి తద్విద్యాధా
రణమహిమవలన నరాతుల నిర్జించెం గావున నెవ్వ రేని నిర్మలాత్ము లగువార
లేతద్విద్యాధారణు లై యనుదినంబును బరియించిన నతిఘోరరణంబుల నత్యు
త్కటసంకటంబులను సర్వగ్రహనిగ్రహకర్మమారణకర్మాది[5]దుష్కర్మజన్యక్లే
శంబులను వదలి యవ్యాకులమనస్కు లై విజయంబు నొందుదురు మఱియును
సర్వరోగంబులకు నగమ్యశరీరు లై సుఖంబు నొందుదు రదియునుం గాక. 307

సీ. అతిభక్తిఁ గౌశికుం డను బ్రాహ్మణుఁడు దొల్లి, యీవిద్యధరియించి యెలమి మించి
మరుభూమియందు నిర్మలచిత్తుఁ డై యోగ,ధారణంబున బిట్టు తనువు విడిచె
దానిపై నొకఁడు గంధర్వవరేణ్యుండు, చిత్రరథాఖ్యుఁ డజేయుఁ డొంటి
చదలఁ జనంగఁ దచ్ఛాయ తదస్థిపైఁ, గదిసిన నాతఁడు గళవళించి
ఆ. యువిదపిండుతోడ నవవిమానముతోడఁ, దనదువిద్యతోడ ధరణిఁ ద్రెళ్లి

1 'ధర్మంబ. 2 డయ్యు నప్పరమేశ్వరుండు భూషణాయుధచిహ్నిత మైనశక్తిం. 3 విశేష విగ్రహంబు గలలక్ష్మీకాంతుండు నన్ను రక్షించు. 4 మునీంద్రుండు వ్యాఖ్యానంబుసేసి యింద్రున కుపదేశించిన నతండు తద్విద్యా. 5 దుష్కర్మంబులకు నతిభయంకరు లై విజయంబు. వ్రా. ప్ర.

తివిచి లేవ లేక తికమక గుడువంగ, వాలఖిల్యమౌని వానిఁ జూచి. 308

క. నారాయణకవచసమా, ధారణపుణ్యాప్తి దీని దగ్గఱ నీకుం
గూరెడిని విష్ణుభక్తుల, వారక చేరంగ నెట్టివారికిఁ దరమే. 309

ఇంద్రవజ్రము. సంధించి నీయంగ సంధులెల్లన్, బంధించి తన్మంత్రబలంబుపేర్మి
న్నందంబు మాన్పింపఁ దదన్యమేదీ, సింధుప్రవాహోన్నతి[1] చేతఁ దీరున్. 310

వ. కావున నీ విప్పుడీపుణ్యాశల్యంబులు భక్తియుక్తుండవై కొనిపోయి ప్రాఙ్ముఖంబు
నఁ బ్రవహించెడుసరస్వతీజలంబుల [2]నిక్షేపణంబుసేసి కృతస్నానుండవై యాచ
మనంబు సేసిన నీసర్వాంగబంధనంబు లుడుగు ననిన నతం డట్లచేసి తనవిమానం
బెక్కి నిజస్థానంబున కరిగెం గావున. 311

క. అనుదినము దీని నెవ్వరు, విని రేనిఁ బఠించి రేని విస్మయ మొదవన్
ఘనభూతజాల మెల్లను, మునుకొని వారలను గాంచి మ్రొక్కుచు నుండున్.

ఆ. విశ్వరూపువలన నైశ్వర్యకర మైన, యిట్టివిద్యఁ దాల్చి యింద్రుఁ డపుడు
మూఁడులోకములకు మూఁడైన నట్టిశ్రీ, ననుభవించి మించె నధికమహిమ.

సీ. భూపాల యావిశ్వరూపున కరుదైన, తలలు మూఁడను నొండఁ గలిగియుండు
నారిది సురాపానసోమపానంబులు, [3]నన్నాద మనఁగను నమరవరుల
తోఁ గూడి భుజియించి తూకొని వారితో, యజ్ఞభాగంబు ప్రత్యక్ష మొంది
కైకొను చుండి మఱప్కర్ముఁ డై యాయజ్ఞ, భాగంబు రాక్షసప్రవరులకును

ఆ. ఇల్లిమీఁదఁ గలుగుతాత్పర్యవశమున, దివిజవరుల మొఱఁగి తెచ్చి యిచ్చు
నది యెఱింగి యింద్రుఁ డతిభీతచిత్తుఁ డై, తనకుఁ గానియతనితలలు ద్రుంచె.

క. భూసురుఁ డనక మహాత్మా, గ్రేసరుఁ డన కతఁడు పూర్వకృతకర్మగతిన్
వేసరఁ డనక మహేంద్రుఁడు, భూసురుతల లపుడు రోషమునఁ దెగ నడిచెన్.

వ. ఇట్లయ్యింద్రుండు క్రోధంబు సహింపం జాలక విశ్వరూపుతలలు ఖడ్గంబునం దెగ
నడిచిన సోమపానంబు సేయుశిరంబు గసెంజలం బయ్యె సురాపానంబు సేయు
శిరంబు గలవింకం బయ్యె నన్నంబు భక్షించుశిరంబు తిత్తిరి యయ్యె నిట్లు
త్రివిధపక్షిస్వరూపంబు దాల్చి బ్రహ్మహత్య యేతెంచి యింద్రునిఁ జుట్టుకొని
తమ్ముఁ బరిగ్రహింపు మని నిర్బంధింప నపు డింద్రుం డతిభీతచిత్తుండై త్రిలోక
నాయకుం డైనన్ దానిం దప్పించుకొనం జాలక యంజలి యొగ్గి యమ్మహాదో
షంబుఁ గైకొని తద్దోషం బొక్కసంవత్సరం బనుభవించి యంతం బాపుకొను
వాఁ డై భూజలవృక్షస్త్రీలం బ్రార్థించి మద్దురితంబు చతుర్విధంబులం బుచ్చికొ
నుండనిన భూమి తనయందుఁ జేయంబడినఖాతంబు తనంతన పూఁడునట్టివరంబును
జలంబు సర్వంబు దనయందుఁ బ్రక్షాళితం బైనం బావనం బగునట్టివరంబును
వృక్షంబులు ఛేదింపంబడి పునఃప్రరోహంబు గలుగువరంబును స్త్రీ లెల్లపుడుం

1 జేర్పఁ దీరున్. 2 వైచి కృత. 3 నన్నంబు మొదలుగా.

దమకుఁ గామసుఖంబు గలుగునట్టివరంబును గోరిన నతం డట్ల కా నోసంగిన నత
నిదుష్కృతంబు ధరణి [1]యూరిణవిధంబునను నుదకంబు బుద్బుదఫేనరూపంబు
నను మహీరుహంబులు నిర్యాసభావంబునను నింతులు రజోవికారంబునను
నిట్లు చతుర్భాగంబులం బంచికొని రంత. 316

మ. హతపుత్రుం డగువిశ్వరూపజనకుం డాత్వష్ట దుఃఖాయతో
ద్ధతరోషానలదహ్యమానుఁ డగుచుం దా నింద్రుపై మారణ
క్రతుహోమం బొనరింప నందుఁ బొడమెం గల్పాంతకాకారవి
స్ఫురతకీలావలనిష్ఠురేక్షణగుణక్షుభ్యత్త్రిలోకోగ్రుఁ డై. [చుఁ

సీ. యుగముద్రుంగెడునాఁడు జగములువొలియించు,నంతకుమూర్తిపై నింతయగు
బలుపునుబొడవును బ్రతిదినంబును నొక్క,శరపాత మంగంబు విరివిగొనుచుఁ
గడుదగ్ధశైలసంకాశదేహమునందుఁ, గరము సంధ్యారాగ కాంతి బెరయ
మునుగాఁక రాగిచేఁ గనుమించుమించులఁ,గఱకుమీసలుకచాగ్రములు మెఱయఁ
తే. జండమధ్యాహ్నమార్తాండమండలోగ్ర,చటులనిష్ఠురలోచనాంచలవిఘాత
దశదిశాభాగుఁ డుజ్జ్వలతరకరాళ,భిదురసునిశితదంష్ట్రోరువదనగుహుఁడు. 318

ఉ. నింగికి నేలకుం బొడవు నిచ్చలమై శిఖలందుఁ బర్వను
త్తుంగతరాగ్నిజాలములఁ దొట్రిలుచుర్ గ్రహపంక్తి జాఱ ని
స్సంగకరాళశాతఘనసద్ఘృణిమండలచండశూల ము
ప్పొంగుచుఁ గేల లీలఁ గొని భూమి చలింపఁగ సోలి యాడుచున్. 319

సీ. వదలక విరివిగా వదనంబుఁ దెఱచుచు, నాకాశ మంతయు నప్పళించుఁ
గడనాల్క నిగిడించి గ్రహతారకంబుల, నయ మెల్ల దిగజాఱ నాకి విడుచు
నలవోకయునుబోలె నట్టహాసము సేసి, మెఱసి లోకము లెల్ల మ్రింగఁ జూచుఁ
దనరుదిగ్దంతిదంతములు సెక్కులు వాఱ, నుగ్రదంష్ట్రలు ద్రిప్పు నుక్కుమిగిలి
తే. త్వష్టబలితంపుఁదపమునఁ బుట్టినొంది,యఖిలలోకంబు లెల్లఁ దా నాక్రమించి
వృత్రనామాఖ్యదేవతాశత్రుఁ డగుచు, దారుణాకారుఁ డఖిలదుర్దముఁడు మెఱసె.

మత్తకోకిలము. అట్టివృత్రునిమీఁద దేవత లల్కతోఁ బెనుమూఁకలై
చుట్టి ముట్టి మహాస్త్రవిద్యలు సూపి యేపున నేయ నా
గొట్టువీరుఁడు వార లేసినక్రూరశస్త్రము లన్నియుం
జుట్టి పట్టుక మ్రింగి శూరత జోక నార్చె మహోగ్రుఁ డై. 321

క. భక్షితదివ్యాస్త్రుం డగు,రక్షోనాయకుని నమరరాజప్రముఖుల్
వీక్షింప వెఱచి పఱచిరి, రక్షకుఁ జింతించికొనుచు రయ మొప్పారన్. 322

వ. ఇట్లు సర్వసాధనంబుల(తోడ సాధుజనంబుల) వృత్రాసురుండు మ్రింగిన నచ్చెరు
వడి చేయునది లేక తత్తేజోవిశేషవిభవంబునకు భయంబు నొంది కందినడెం

1 'నెఱియ లూషరక్షేత్రంబులవిధంబున' అ. ప్ర.

దంబునం గుందుచుం బురందరప్రముఖు లార్తరక్షకుం డగుపుండరీకాక్షునకుం
గుయ్యిడువార లై. 323

లయగ్రాహి. వీఁడు కడుదుర్దముఁడు । వాఁడిమనకైదువులు
। వోఁడి చెడఁగా మెసవి । యీఁడు గన కున్నాఁ
డేడ బ్రదు కింకఁ బెనుఁ।గీఁడు వొడమెన్ మనకుఁ
। దోఁడుపడ నొక్కరుఁడు । లేఁడు హరి దక్కన్
వేఁడుద ము శ్రీధరునిఁ । గూడుదము సద్భటులఁ
। బాడుదము గీతముల । జోఁడుపడ సంతన్
వీఁడు చెడుత్రోవ దయ।తోఁడ నెఱిఁగించు ఘనుఁ
। డోఁడక సురాలయము । పాడువడ దింకన్. 324

క. అని తలపోయుచుఁ దమలో, మునుకుచుఁ దికమకలు గొనుచు । మురరిపుసభకున్
గునుకుచుఁ గునుకుచు నేఁగిరి, ఘనరాక్షసుఁ గన్నకన్నుఁ।గవ బెగ్గిలఁగన్. 325

వ. ఇట్లు భయార్తు లై యమర్త్యవ్రాతంబు సని చని ముందట నభంగభంగ
రంగదుత్తుంగడిండీరమండలసముద్దండాడంబరవిడంబితనారాయణనిరంతరకీర్తిలతా
కుసుమగుచ్ఛస్వచ్ఛంబును ననవరతగోవిందచరణారవిందసేవాసమాకులకలిత
ఫలితమహాపుణ్యఫలాయమానసముద్దీపితావర్తవర్తితదక్షిణావర్తరుచిరశంఖమం
డలమండితంబును నతినిష్ఠురకరినపారీనపృథురోమరాజీవశకులతిమితిమింగిలకర్క
టకమకరకచ్ఛపమకరనక్రవక్రగ్రహాగ్రహణ ఘుమఘుమాయమానదారుణ
గమనవిషమితవిషమతరంగఘట్టనఘట్టితసముద్ధూతశీకరనికరనీరంధ్రతారకితతా
రాపథంబును మహోచ్ఛ్రయశిలోచ్చయశిఖరాగ్ర ప్రవహితదుగ్ధనిర్ఝరసమ్మా
ర్జితపురాణపురుషవిశుద్ధశుద్ధాంతవిహారణధురీణవసుధాధౌతధావళ్యధగద్ధగాయ
మానరమ్యహర్మ్యనిర్మాణకర్మంబును నతిపవిత్రగుణవిచిత్రనిజకళత్రప్రేమా
నందసందర్శితముకుందపరిస్రవదంతరంగకరుణారస పరిమిళితభావబంధురవిద్రు
మవల్లీమతల్లికాంకురశోభితంబును బ్రసిద్ధసిద్ధరసాంబువాహసంగమసముత్థితగంభీ
రఘోషపరిపూరితసకలరోదోంతరాళంబును సముద్రమేఖలాంఖలప్రదేశ విలసిత
నవీనదుకూలాయమానంబును హరిహరప్రముఖ దేవతానిచయపరిలబ్ధామృత
మహైశ్వర్యదానధౌరేయమహానిధానంబును వైకుంఠపురపౌరవార మనోహర
కామ్యఫలఫలితమందార పారిజాత సంతాన కల్పవృక్ష హరిచందన ఘనవనాను
కూలకూలంబును నై యొప్పుచుఁ గుబేరుభాండాగారంబునుంబోలెఁ బద్మమహాపద్మ
శంఖమకరకచ్ఛపముకుందకుందనీలవరసమగ్రం బై విష్ణుకరకమలంబునుంబోలె
సుదర్శనావర్తప్రగల్భం బై కైలాసమహీధరంబునుంబోలె నమృతకళాస్థాన
శేఖరపదార్పణం బై యింద్రవైభవంబునుంబోలెఁ గల్పవృక్షకామధేనుచిం
తామణిజనితవిశేషం బై సుగ్రీవసైన్యంబునుంబోలె నపరిమితనిబిడహరిసంచా

రంబై నారాయణోదరంబునుంబోలె నిఖిలభువనభారభరణసమర్థంబై శంకరు
జటాజూటంబునుంబోలె గంగాతరంగిణీసమాశ్రయంబై బ్రహ్మలోకంబునుంబో
లెఁ బరమహంసకులసేవ్యంబై పాతాళలోకంబునుంబోలె ననంతభోగిభోగయో
గ్యంబై నందనవనంబునుంబోలె నైరావతీమాధవీరంభాదిసంజననకారణంబై
సౌదామినీనికరంబునుంబోలె నభ్రంకషంబై విష్ణునామకీర్తనంబునుంబోలె ని
ర్మలస్వభావంబై క్రతుశతగతుండునుంబోలె హరిపదభాజనంబై యొప్పుచున్న
దుగ్ధవారాశిఁ జూసి శ్వేతద్వీపంబు దర్శించి యందు సకలదిక్పాలకాదిదేవతలు
దేవదేవు నాశ్రయించి యిట్లని స్తుతియించి రంత. 326

సీ. పంచమహాభూతపరినిర్మితం బైన, ముజ్జగంబుల కెల్ల నొజ్జ యైన
బ్రహ్మయు నేమును బరఁగ [1]నంపెలుఁ గూడి, యెవ్వనికై పూజ లిత్తు మెపుడు
నట్టిసర్వేశ్వరుం డాగమవినుతుండు, సర్వాత్మకుఁడు [2]మాకు శరణ మగును
అతిపూర్ణకాము నహంకారదూరుని, సముని శాంతునిఁ గృపాస్పదుని గురుని
తే. మాని యన్యుని సేవింపఁ బూనునట్టి, కపటశీలుని నతిపాపకర్మబుద్ధి
శునకవాలంబు వట్టుక ఘనతరాబ్ధిఁ, దరియఁ జూచుటగాదె తాఁ దామసమున.

చ. ఉదకమయంబునన్ వసుధ నోడగఁ జేసి తెనర్చుకొమ్మునన్
వదలక యంటఁ గట్టి మనువల్లభుఁ గాచినమత్స్యమూర్తి స
మ్మదమున మమ్ముఁ బ్రోచు ననుమానము మానఁగ వృత్రుచేతియా
పద నొలఁగించి నేఁడు సురపాలురపాలిటిభాగ్యదైవ మై. 328

మత్తకోకిలము. రంతు సేయుచు వాతధూతకరాళభంగురభంగదు
ర్దాంతసంతతసాగరోదకతల్ప మొంది వసించుధా
తంతవానిని బొడ్డుఁదమ్మిన యూఁచి కాచిననేర్పరిం
తంతనాఁ డనరానియొంటరి యాదరించు మముం గృపన్. 329

తే. దేవతల మైన మే మిట్టిదేవదేవు, సర్వలోకశరణ్యుని శరణు చొచ్చి
బలితమైనట్టివీనియాపదలఁ బాసి, మీఁటి శుభములఁ జేకొనువార మిపుడు.

వ. ఇట్లు స్తుతియించుచున్న దేవతలకు భక్తవత్సలుం డైనవైకుంఠుండు ప్రసన్నుం
డయ్యె నప్పుడు. 331

సీ. తగుశంఖచక్రగదాధరుం డగువాని, శ్రీవత్సకౌస్తుభశ్రీలవానిఁ
గమనీయమాణిక్యఘనకిరీటమువాని, దివ్యవిభూషణదీప్తివాని
మండితకోటీరకుండలంబులవాని, సిరి యురఃస్థలమునఁ జెలఁగువానిఁ
దనుఁ బోలుసేవకతండంబు గలవాని, జిలుఁగైనపచ్చనివలువవానిఁ
ఆ. దెల్లదమ్మివిరులఁ దెగడుకన్నులవాని, నవసుధాద్రవంపునవ్వువానిఁ
గనియె వేల్పుపిండు కప్పరపాటుతోఁ, గన్నులందు నున్నకళవు దీఱ. 332

---

1 తక్కినవారు. 2 మమ్ముఁ జాలఁ బ్రోచు.

సీ. తనసేవకులలోనఁ దడఁబడురూపంబు, శ్రీవత్సకౌస్తుభశ్రీలఁ దెలుప
వికచాబ్జములతోడ వీడ్వడుకన్నుల,కడలుదైవాఱెడుకరుణఁ దెలుప
నెల్లలోకములకు నిల్లైనభాగ్యంబుఁ, గాఁపురం బుండెడుకమల దెలుప
మూఁడుమూర్తులకును మొదలైనతేజంబు, తాఁతఁ బుట్టించినతమ్మి దెలుప
ఆ. బుద్ధిఁ బోల్పరానిపుణ్యంబుఁ దత్పాద,కమలజనితమైనగంగ దెలుప
నప్రమేయుఁ డభవుఁ డవ్యక్తుఁ డవ్యయుఁ, డాదిపురుషుఁ డఖిలమోదిఁ యొప్పె.
వ. ఇట్లు జగన్మోహనాకారుం డయిననారాయణునికృపావలోకనాహ్లాదచకితస్వభావచరితులై సాష్టాంగదండప్రణామంబు లాచరించి ఫాలభాగపరికలితకరకమలులై యి ట్లనిరి. 334
ఆ. దుర్గమంబు లయినస్వర్గాదిఫలములఁ, బుట్టఁ జేయఁ జాలునట్టిగుణము
గలిగి మెలఁగుచున్నఘనుఁడవై నట్టినీ, కరయ మ్రొక్కువార మాదిపురుష.
సీ. దండంబు యోగీంద్రమండలనుతునకు, దండంబు శార్ఙ్గకోదండునకును
దండంబు మండితకుండలద్వయునకు, దండంబు నిష్ఠురభండనునకు
దండంబు మత్తవేదండరక్షకునకు, దండంబు రాక్షసఖండనునకు
దండంబు పూర్ణేందుమండలముఖునకు, దండంబు తేజఃప్రచండునకును
తే. దండ మద్భుతపుణ్యప్రధానునకును, దండ ముత్తమవైకుంఠధామునకును
దండ మాశ్రితరక్షణతత్పరునకు, దండ మురుభోగినాయకతల్పునకును. 336
ఉ. చిక్కిరి దేవతావరులు చిందఱవందఱ లైరి ఖేచరుల్
స్రుక్కిరి సాధ్యసంఘములు సోలిరి పన్నగు లాజిభూమిలో
మ్రక్కిరి దివ్యకోటి గడు మ్రగ్గిరి యక్షులు వృత్రుచేత నీ
చిక్కినవారి నైన దయ సేయుము నొవ్వక యుండ నోహరీ. 337
క. మొదలాఁటినరక్కసులకు, మొదలై మా కాపదలకు మూలం బగుచుం
దుద మొదలు లేనిరక్కసు, తుదిఁ జూపఁ గదయ్య తుదకుఁ దుది యైనహరీ.
తే. అకట దిక్కుల కెల్ల దిక్కైన మాకు, నొక్కదిక్కును లేదు కాలూఁద నైన
దిక్కు గావయ్య నేఁడు మాదిక్కుఁ జూచి, దిక్కు లే కున్నవారలదిక్కు నీవ.
క. నీదిక్కు గానివారికి, నేదిక్కును లేదు వెదక యిహపరములకున్
మోదింపఁ దలఁచువారికి, నీదిక్కే దిక్కు సుమ్ము నీరజనాభా. 340
తే. అరయ మాతేజములతోడ నాయుధములు
మ్రింగి భువనత్రయంబును మ్రింగుచున్న
భీకరాకారు వృత్రునిఁ బీఁచ మడఁచి
యెల్లభంగుల మాబన్న మీఁగు మభవ. 341
ఆ. పరమపురుష దుఃఖభంజన పరమేశ, భక్తవరద కృష్ణ భవవిదూర
జలరుహాక్ష నిన్ను శరణంబు వేఁడెద, మభయ మిచ్చి కావవయ్య మమ్ము.

వ. [1]నమస్తే భగవన్నారాయణ వాసుదేవ యాదిపురుష మహానుభావ పరమమంగళ పరమకల్యాణ దేవ పరమకారుణికు లయినపరమహంస లగుపరివ్రాజకులచేత నాచరితంబు లగుపరమసమాధిభేదంబులఁ బరిభావితపరిస్ఫుటం బయినపరమహంసధర్మంబుచేత నుద్ఘాటితం బగుతమఃకవాటద్వారంబున నపావృతం బయిన యాత్మలోకంబున నుపలబ్ధమాత్రుండ వై నిజసుఖానుభవుండ వై యున్ననీ వాత్మసమవేతంబు లై యుపేక్షింపంబడనియీశరీరంబులకు నుత్పత్తిస్థితిలయకారణుండ వై యుండుదువు గుణసర్గపతితుండ వై యపరిమితగుణగణంబును గల నీవు దేవదత్తునిమాడ్కిఁ బారతంత్ర్యంబున స్వకృతంబు లైనకుశలాకుశలఫలంబుల ననుభవింతువు షడ్గుణైశ్వర్యసంపన్నుండ వైననీ వాత్మారామస్వభావుండవయి యపరిమితగుణగణంబులు గలిగి యీశ్వరాహ్వయానవగాహ్యమాహాత్మ్యంబందు నర్వాచీనవికల్పవితర్కవిచారప్రమాణాభాసంబు లగుతర్కశాస్త్రంబులఁ గర్కశంబు లయినప్రజ్ఞలు గలిగి దురవగ్రహవాదు లైనవిద్వాంసులవివాదావసరంబులయందు నుపరతంబు లగున స్తినాస్తీత్యాదివాక్యంబుల సమస్తమాయామయుండ వై నిజమాయచేతఁ గానంబడక యుక్తిగోచరుండ వై సమవిషమరూపంబులఁ బ్రవర్తింతువు దేవా రజ్జుఖండంబునందు సర్పభ్రాంతి గలుగునట్లుండు ద్రవ్యంబున ద్రవ్యాంతరభ్రాంతి గలుగుచుండు సర్వేశ్వర సర్వజగత్కారణరూపంబ వైననీవు సర్వభూతప్రత్యగాత్మ వగుటం జేసి సర్వగుణావభాసోపలక్షితుండ వై కానంబడుచుందువు లోకేశ్వరా భవన్మహిమను మహామృతసముద్రవిప్రుడసకృత్పానమాత్రంబున సంతుష్టచిత్తు లై నిరంతరసుఖంబున విస్మారితదృష్టశ్రుతవిషయసుఖలేశాభాసు లైనపరమభాగవతులు భవచ్చరణకమలసేవా

1 ఇందులకు 'మఱియును భగవన్నారాయణ... భేదంబులఁ బరిస్ఫుటం బయినపరమహంసధర్మంబుచేత ననువాదితం బగుపరమకపాటద్వారంబయిన నావృతం బయినయాత్మలోకంబున... సమవేతంబు లై యుపేక్షింపంబడనిశరీరంబులకు... గుణసర్గభావితుండ వై .. బారతంత్ర్యంబున నచ్చినకుశలఫలంబులు ననుభవించి చింతింతువు షడ్గుణైశ్వర్యసంపన్నుండ వైననీ వాత్మారాముండ వయి యుందువు గుణసర్గభావితుండ వయి యపరిమితగుణగణంబు లర్వాచీనవితర్కవిచారప్రమాణభావంబు లగు తర్కశాస్త్రంబులఁ గర్కశంబు లైనప్రజ్ఞ గలిగి దురాగ్రహవాదు లైనవిద్వాంసుల వివాదానుసరణంబులయందు... గోచరుండ వై సమస్తవిషయరూపంబులఁ బ్రవర్తింతువు. దేవా రజ్జువునందు సర్పభ్రాంతిగలుగునట్లు ద్రవ్యాంతరంబులచేత బ్రహ్మంబయిననీయందుఁ బ్రపంచభ్రాంతిగలిగెడి ననియిట్లతిమనోహరచతురవచనంబులు' అచ్చుప్రతి. ఈపాఠము 'ఓంనమస్తే అస్తుభగవన్నారాయణాయ...' అనుమూలమునకు అనుగుణము కామిచేతను వ్రాతప్రతులపాఠ మనుగుణ మగుటంబట్టియు, రెండవపాఠమే గ్రంథమునఁ గూర్పంబడియె మఱియు మూలమునందు 'సఏవహి పున స్సర్వవస్తుషు వస్తుస్వరూప స్సర్వేశ్వర స్సకలజగత్కారణ...' మొదలుకొని 'గ్రస్తానియేనన కృష్ణతేజాంస్యస్త్రాణియుధా నిచ' అనువఱకుఁ గలగొప్పగ్రంథమునకు వ్రాతప్రతులందే తెనుఁగు గానిపించుచున్నది కాని యచ్చుప్రతులఁ గానిపింపదు.

ధర్మంబు విడువరు త్రిభువనాత్మభవన త్రివిక్రమ త్రినయన త్రిలోకమనోహ
రానుభావ భవదీయంబైన విభూతిభేదంబులైన దనుజాదులకు ననుపక్రమస
మయం బెఱింగి నిజమాయాబలంబున సురనరమృగజలచరాదిరూపంబులు ధరి
యించి తదీయావతారంబుల ననురూపంబైనవిధంబున శిక్షింతువు భక్తవత్స
లా భవన్ముఖకమలనిర్గతమధురవచనామృతకళావిశేషంబుల నిజదాసుల మైన
మాహృదయతాపం బడంగింపుము జగదుత్పత్తిస్థితిలయకారణప్రధానదివ్య
మాయావినోదవర్తివై సర్వజీవనికాయంబులకు బాహ్యాభ్యంతరంబులయందు
బ్రహ్మప్రత్యగాత్మస్వరూపప్రధానరూపంబుల దేశకాలదేహావస్థానవిశేషంబులం
దదుపాదానానుభవంబులు గలిగి సర్వప్రత్యయసాక్షివై సాక్షాత్పరబ్రహ్మస్వరూ
పుండవై యుండెడినీకు నేమని విన్నవించువారము జగదాశ్రయంబై వివిధవృజిన
సంసారపరిశ్రమోపశమనం బైనభవదీయదివ్యచరణశతపలాశచ్ఛాయ నాశ్ర
యించెద మని పెక్కువిధంబుల వినుతించి యిట్లనిరి. 343

క. తేజంబు నాయువును వి,భ్రాజితదివ్యాయుధములుఁ బరువడి వృత్రుం
డాజిముఖంబున మ్రింగెను, మాజయ మిం కెందుఁ జెప్పుమా జగదీశా. 344

వ. అని యిట్లతిమనోహరంబులైనవచనంబుల భక్తిపరవశులయి వినుతిసేయు
చున్న దేవతలం జూచి యప్పరమేశ్వరుం డమృతప్రాయంబు లగుగంభీరభాషణం
బుల నిట్లనియె. 345

క. మదుపస్థానం బగుమీ, సదమలసుజ్ఞానమునకు సంతోషమునం
బొదలె మదిఁ బ్రీతి నొందితి, వదలక నాభక్తి వాడమి వ్యర్థం బగునే. 346

వ. మఱియును బ్రీతుండ నైననాయందు భక్తులకుం బొందరానియర్థంబు లేదు
విశేషించి నాయందు నేకాంతమతి యైనతత్త్వవిదుం డన్యంబులం గోరకుండు
గుణంబులయందుం దత్త్వజ్ఞానగోచరుం డైనవాఁడు విషయనివృత్తచిత్తుం డై
సంసారమార్గంబు నిచ్ఛింపండు కావున మీకు శుభం బయ్యెడు దధీచి యను
ఋషిసత్తముండు గలం డతనిశరీరంబు[1]మద్విద్యాతిశయమహత్త్వంబునను దే
జోవిశేషంబునను సారవంతం బై యున్న య దతని నడిగి తచ్ఛరీరంబుఁ బుచ్చి
కొనుం డతండు పూర్వకాలంబున నశ్వి దేవతలకు నశ్వశిరోనామం[2]బను బ్రహ్మస్వ
రూపం బగునిష్కళంకం బయినవిద్య యుపదేశించిన వారలు జీవన్ముక్తత్వంబు
నొందిరి మఱియుఁ ద్వష్టృపుత్త్రుం డయినవిశ్వరూపునకు మదాత్మకం బయినయ
భేద్యకవచంబు నిచ్చెఁ గావున నతం డతివదాన్యుం డశ్వి దేవతలచేత యాచింపం
బడి దేహంబు వంచింపక మీ కిచ్చు నతనిశల్యంబులు విశ్వకర్మనిర్మితంబు లై
శతధారలు గలయాయుధశ్రేష్ఠం బయి మత్తేజోపబృంహితం బయి వృత్రాసుర

1. మద్విద్యాతిశయంబునను సద్వ్రతాతిశయంబునను దేజోమహత్త్వంబునను సారం బై యున్నయది. 2 బను నిష్కళంకం బైనబ్రహ్మవిద్య.

శిరోహరణకారణం బయి యుండు దానం జేసి మీరు పునర్లబ్ధతేజోస్త్రాయుధసంపదలు గలిగి వెలింగెదరు విశేషించియు మద్భక్తవరు లయినవార లేలోకంబుల నెవ్వరికి నజయ్యులు కావున మీకు భద్రం బయ్యెడు మని యాదేశించి భూతిభావనుం డైనభగవంతుండు వారల కదృశ్యుం డయ్యె నప్పుడు దేవతలు దధీచిమునికడకుం జని యశ్వులం బురస్కరించుకొని యి ట్లనిరి. 347

ఆ. దేహి సుఖము గోరి దేహంబు ఘటియించు, దేహి విడువ లేఁడు దేహ మెపుడు
దేహి యస్మదీయదేహంబుకొఱకునై, దేహ మీఁ గదయ్య దేవతలకు. 348

ఉ. ఎక్కడ నెల్లలోకముల నెవ్వరుఁ గోరనికోర్కి నేఁడు మా
తెక్కలిపాటు కై తివిరి దేహము వేఁడఁగ వచ్చినార మే
మెక్కడఁ దీవ్రకర్మగతి యెక్కడ దైవకృతంబు గాక యీ
[1]రొక్కపుదాన మీవరుస రోయక వేఁడుదురే జగంబులన్. 349

క. నీచగతి యెల్లభంగుల, యాచన యని తెలిసి తగని దడుగుదు రేనీ
యాచకవర్గములోపల, [2]నీచకు లనఁబడరె యెంతనేర్పరు లైనన్. 350

క. అడుగంగ రానివస్తువు, లడుగరు బతిమాలి యెట్టియర్థులు నిను నే
మడిగితిమి దేహ మెల్లను, గడు నడిగెడువారి కేడ కరుణ మహాత్మా. 351

ఉ. నావుడు నాదధీచియు మనంబున సంతస మంది నవ్వి సం
భావితవాక్యపద్ధతులఁ బల్కుచు ని ట్లనెఁ బేర్మితోడ నో
దేవతలార ప్రాణులకుఁ దెక్కలిమృత్యుభయంబు పూను టే
భావములం దలంపరు కృపామతి నెన్నఁడు మీమనంబులన్. 352

ఆ. ఎలమిఁ బ్రదుక నిచ్చయించినవారికి, దేహ మెల్లభంగిఁ దీపు గాదె
యచ్యుతుండు వచ్చి యర్థించె నేనియుఁ, దన్ను నిచ్చునట్టిదాత గలఁడె. 353

వ. అదియునుం గాక. 354

సీ. అర్థంబు వేఁడెడు నర్థులు గలరు గా, కంగంబు వేఁడెడియర్థి గలఁడె
తగుకోరికల నిచ్చుదానశీలుఁడు గాక, దనదేహ మీనేర్చుదాత గలఁడె
యీ నేర్చువాఁడు ద న్నిచ్చిన రోయక, చంపెడునట్టియాచకుఁడు గలఁడె
చంపియుఁ బోవక శల్యంబు లన్నియు, నేటి పంచుకపోవువారు గలరె

ఆ. రమణ లోక మెల్ల రక్షించువారికి, హింస సేయుబుద్ధి యెట్టు వొడమె
బ్రాంతి యైనయట్టిప్రాణంబుపైఁ దీపు, తమకుఁబోలె నెదిరిఁ దలఁప వలదె.

వ. అనిన దేవత లి ట్లనిరి. 356

తే. సర్వభూతదయాపరస్వాంతులకును, బుణ్యవర్తను లగుమిమ్ముబోఁటివారి
కమితసత్కీర్తికాముల కలఘుమతుల, కియ్యరానిపదార్థంబు లెవ్వి గలవు.

ఆ. అడుగరానిసొమ్ము నడుగ రా దని మానఁ, డడుగువానిమాట లడుగ నేల

---

1 చక్కనిదాన 'మీ' నొకఁడు చాలునె. 2 నీచకయాచకము గాదె నిర్ణయమతికిన్.

భ్రాంతి నడుగుచోటఁ బ్రాణంబు లేనియు, నిచ్చువాఁడు దాఁపఁ డిచ్చుఁగాని.
వ. అని పరసంకటంబు దలంపక నిలింపులు (గార్యపరతఁ సవినయ) వాక్యపరంపరలఁ బ్రార్థించిన నతండు దరహసితభాసితవదనుం డై యఖిలలోకధర్మం బెఱింగియు నొక్కింతకాలంబు ప్రతివాక్యం బిచ్చితి దీని సహింపం దగుదురు మీయట్టివార లకుం బ్రియం బగునేని నెవ్వఁడైన విడువం దగినశరీరంబు విడుచుట యేమిదుర్లభం బధ్రువం బైనయీశరీరంబుచేతం గీర్తిసుకృతంబుల నెవ్వం డార్జింపకుండు నతండు పాషాణాదులకంటె నతికష్టుండు మీయట్టిపుణ్యశ్లోకులచేత నాశింపంబడినయీశరీరం బప్రమేయధర్మార్జితం బే దేహంబుచేత నేనియు సకలభూతంబులు శోకానుభవంబున శోకించు హర్షానుభవంబున హర్షించు నట్టి మహాకష్టదైన్యాకరం బైనయీశరీరంబు కాకశునకసృగాలాదులపాలు గాకుండ మే లయ్యె నని నిశ్చితాత్ముండయి దధీచి దత్త్వావలోకనంబుచేత నిరసితబంధనుం డై బుద్ధీంద్రియమానసంబులతోఁగూడినక్షేత్రజ్ఞునిఁ బరబ్రహ్మస్వరూపం బైన భగవంతునందు నేకీభూతంబుసేసి యోగజ్ఞానంబున శరీరంబువిడిచె నప్పు డింద్రుం డతనిశల్యంబుల విశ్వకర్మనిర్మితం బై నిశితశతధారాసమావృతం బై వెలుంగు వజ్రాయుధంబుఁ గైకొని భగవత్తేజోపబృంహితుం డయి యైరావతారూఢుం డై సకల దేవోత్తమగరుడగంధర్వఖచరకిన్నరకింపురుషసిద్ధవిద్యాధరపరిసేవితుం డై సకలమునిజనంబులు వినుతింపఁ ద్రిలోకహర్షకారి యై (భగవదనుగ్రహసంప్రాప్తమహోత్సాహవికసితవదనారవిందుం డై) వృత్రాసురుపై నడచె నప్పుడు.

ఉ. వృత్రుఁడు మానవాన్వయపవిత్రుఁడు లోకజిఘాంసకక్రియా
సూత్రుఁడు విగ్రహగ్రహణసుస్థిరవాక్యవివేకమానచా
రిత్రుఁడు దేవతోరగదరీకృతవక్త్రుఁడు రోషదూషితా
మిత్రుఁడు శత్రురాకఁ గని మిక్కిలి యైనయుగాంతకాకృతిన్. 360

క. మెండు గలదనుజనాయక,మండలములు గొల్వ నడచె మహితోద్ధతి వే
దండములనడుమఁ జనునడ,గొండయునుంబోలె నిబిడకోపోద్ధతుఁ డై. 361

క. కాలగళుఁ డడరి కడువడిఁ, గాలునిపైఁ గవయుమాడ్కి ఖరతరరవసం
[1]చాలితపూర్వదిగంతరుఁ, డై లీల మహేంద్రుమీఁద నతఁ డరిగె నృపా. 362

వ. ఇట్లు రుద్రగణంబులు మరుద్గణంబులు నాదిత్యగణంబులు నశ్విదేవతలుఁ బితృదేవతలు విశ్వేదేవులు నహ్ని యమ నైరృతి వరుణ వాయు కుబేరేశానాదులు సిద్ధసాధ్యకిన్నరకింపురుషగరుడగంధర్వఖేచరప్రముఖంబు లగునింద్రసైన్యంబులతోడ నముచియు శంబరుండును ననర్వుండును ద్విమూర్ధుండును వృషభుండును నంబరుండును హయగ్రీవుండును శంకుశిరుండును విప్రచిత్తియు నయోముఖుండును బులోముండును వృషపర్వుండును హేతియుఁ బ్రహేతియు నుత్కటుండు

1. చారిత సర్వదిగం... నడరె నృపాలా.

ను ధూమ్రకేశుండును విరూపాక్షుండును గపిలుండును విభావసుండును నిల్వ
లుండును బల్వలుండును దందశూకుండును వృషధ్వజుండును గాలనాభుండును
మహానాభుండును భూతసంతాపనుండును వృకుండును సుమాలియు మాలియు
ము న్నగు దైతేయదానవయక్షరాక్షసా గ్యసంఖ్యంబు లగువృత్రాసురబలంబు
లంతంతం దలపడి సమరంబు సేసె రప్పుడు. 363

చ. అసురులకున్ సురావలికి నయ్యె మహారణ మప్పు డొండొరుల్
ముసల గదాసి కుంత శర ముద్గర తోమర భిందిపాల ప
ట్టిసపటుశూలచక్రముల రేవలు సూపి యదల్చి యార్చుచున్
మసలక కప్పి రస్త్రముల మార్కొని మంటలు మింట నంటఁగన్. 364

క. ఒండొరులఁ గడవ నేసిన, కాండము లాకాశపథముఁ గప్పి మహోల్కా
[1]దండంబు లోలసి నిష్ఠుర, భండనముఖ మొప్పెఁ జూడఁ బ్రళయోచిత మై.

చ. సురవరు లేయుబాణములు సూడ్కి కగోచర మై నభస్స్థలం
బఱిముఱిఁ గప్పి [2]రేసి దివసాంతముఁ జేసినలీల నాసురే
శ్వరబల[3]యూథవీరులును సాయకపంక్తులచేత నాని రూ
పఱ [4]శతధూళిఁ జేసి పఱ పైనతమం బొనరించి యార్చుచున్. 366

చ. సమరమదాంధు లై సురనిశాచరవీరులు సైనికాంఘ్రిసం
క్రమితమహీపరాగములు గ్రమ్మిన నుమ్మలికంపుఁజీఁకటుల్
దమకనుదోయి కడ్డముగఁ దార్కొనినం జల మూఁది పోరి రా
క్రమితనిజాంతరంగపరిఘట్టితరోషమహాగ్ని పెంపునన్. 367

క. అతిగళితరక్తధారా,క్షతములతోఁ గానఁబడిరి సైనికులు మహో
ద్ధతరోషవహ్నికీలలు, వితతం బై పిక్కటిల్లి వెడలెడిభంగిన్. 368

సీ. రవణించుశింజినీటంకారరవములు, భటసింహనాదంబుఁ బరిఢవింప
భీషణోత్తమహయహేషావిఘోషంబు, కరిబృంహితస్ఫూర్తిఁ గ్రందుకొలుప
సమర[5]నిశ్శంకాంకశంఖనినాదంబు, నేమిస్వనంబుల నిహ్నవింపఁ
దుముల మై చెలఁగెడుదుందుభిధ్వానంబు, లట్టహాసంబుల నాక్రమింప

తే. ఘటితశస్త్రాస్త్రనిష్ఠురఘట్ట[6]నోత్థ,ఖరకరోరువిస్ఫులింగంబు లడరి
దివ్యకోటీరమణిఘృణి ధిక్కరింప, సమర మొనరించి రసురులు నమరవరులు.

వ. ఇట్లు ప్రళయసంరంభవిజృంభితసముత్తుంగరంగత్తరంగితభైరవారావనిష్ఠ్యూతని
ష్ఠురమహార్ణవంబునుంబోలె యుగాంతసంక్రాంతఝంఝాపవనపరికంపితదీర్ఘ
నిర్ఘాతనిబిడనిష్ఠురనీరదంబులుంబోలె నుభయసైన్యంబులుం గలసి సంకులసమ
రంబునలుపుసమయంబున యుగాంతకృతాంతసకలప్రాణిసంహారకారణలీలయుం

1. దండములువోనినిష్ఠుర. 2 లేని. 3 యోధవీరులును. 4 శరధూళితోడఁ బఱపైన. 5 నిస్సా
ణాంక. 6 నోగ్ర, ఖరకరకరోరు.

బోటెఁబడాతిరాహుత్తగజారోహకరథికమహారథికవీరు లొండొరులు చండగతిం
గాండంబులు పఱపుచు గదలం జదుపుచుఁ గత్తులఁ గత్తళంబులఁ జినుఁగం బొడు
చుచు నడిదంబుల నడుచుచుఁ గుంతంబులం గ్రుచ్చుచుఁ గుఠారంబుల వ్రచ్చుచు
ముసలంబుల మోఁదుచు ముద్గరంబులం బాఁదుచుఁ జక్రంబులం ద్రుంచుచు
సబళంబుల నొంచుచు సురియల మెఱుముచు శూలంబులఁ దుఱుముచు వాజుల
కుఱికియు వాలంబుల నఱికియుఁ దొడలు తుండించియుఁ దొండంబులు ఖండిం
చియు మెడ లెడయించియు మెదళ్లు గెడయించియు నడుములు ద్రుంచియు నా
సికలు ద్రెంచియుః బదంబుల విఱిచియుఁ బార్శ్వంబులం జఱచియు గజంబులఁ
బఱపియు గాత్రంబుల నుఱిపియుఁ గుంభంబులఁ బగిలించియుఁ గొమ్ములఁ బెక
లించియు హస్తంబులఁ దుండించియు నంగంబులఁ జించియు రథంబుల నలియిం
చియు రథికులం బొలియించియు సారథులం జంపియు సైంధవంబుల దంపియు
శిరంబుల నొగిలించియు సీసకంబు లగిలించియు ఛత్త్రంబుల నుఱుమాడియుఁ జామ
రంబులం దుఱుమాడియు సైన్యంబులఁ జదిపియు సాహసుల మెదిపియు (నడు
ములు ద్రుంచియు మఱియును) బరస్పరగుణవిచ్ఛేదనంబును నన్యోన్యకోదండఖం
డనపటుత్వంబును నుభయసైంధవధ్వజసారథిరథికరథవికలనంబును నొండొరుల
పాదజానుజంఘాహస్తమస్తకనిర్దళనంబును రక్తమాంసమేదఃపంకసంకలితసమ
రాంగణంబును నై యతిఘోరభంగిం బెనంగి రప్పుడు. 370

చ. సముజయముఙ్ సమాపజయసామ్యపరిశ్రమముఙ్ సహాపవి
క్రమము సమాస్త్రశస్త్రబలగర్వము నైకడుఘోరభంగి నా
నముచిహరాగ్రసైన్యగణనాథులతోడ నిశాచరేశ్వరో
త్తములు సురంబు సేసి రొగిఁ దార్కొని వృత్రుబలంబు ప్రాపునన్. 371

వ. అప్పుడు. 372

లయగ్రాహి.

మొత్తముగఁ బొఱుపెను నెత్తురుమహానదులఁ దత్తఱముతో నుఱికి కుత్తుకలు మోపం
జిత్తముల నుబ్బి వెస నెత్తుకొనుభూతముల సత్తుగ నిశాకినులు జొత్తిలెడిమాంసం
బుత్తిలముతో మెసఁగి నృత్తములు సేయుమద మత్తఘనడాకినులు నృత్తగతిఁ బ్రేవుల్
బత్తరములందిగిచి మొత్తమెదడుల్లొనసి గుత్తిగొనుచుండ భయవృత్తిఁ గల నొప్పెన్.

వ. ఇట్లు దేవదానవులు నర్మదాతీరంబునఁ గృతయుగంబునం దలపడి త్రేతాయు
గంబు సొచ్చునంతకాలంబుఁ బోరు దారుణంబుగాఁ జేయు చుండ నంత వృత్రా
సురుభుజబలంబు పెంపునఁ దెంపుసేసి కంపింపక నిలింపులపై రక్కసులగుంపులు
సొంపుపెంపు చూపి మహావృక్షపాషాణగిరిశిఖరంబులు వర్షించిన. 374

మ. గిరిపాషాణమహీజముల్ గురియఁగా గీర్వాణు లన్నింటి ని

ష్ఠురనారాచపరంపరల్ వఱపుచుం జూర్ణంబుఁ [1]గావింప ని
ర్భరలీలం దమచేయుసత్త్వములు దోర్భంగంబులై పోవఁగాఁ
దెరలన్ రాక్షసయోధవీరులు మదోద్రేకంబు సంఛిన్నమై. 375

క. ప్రచురముగ రాక్షసావళి, ఖచరులపై నేయునిబిడకాండావళి దు
ర్వచనుఁ డెడనాడుమాటలు, సుచరిత్రునియందుఁబోలెఁ జొరవయ్యె నృపా.

వ. అప్పుడు. 377

వనమయూరము.

అంత సురలేయునిబిడాస్త్రములపాలై, పంతములుదక్కి హతపౌరుషముతో ని
శ్చింతగతి రక్కసులు సిగ్గుడిగి భూమిన్, గంతుగొని పాఱి రపకారపరులార్వన్.

క. కొండలఁ బోలెడురక్కసు, లొండొరులం గడవఁ బాఱి [2]రుక్కఱి పటుకో
దండముఖసాధనంబులు, భండనమున వైచి దివిజపతు లార్వంగన్. 379

వ. ఇట్లు సమరతలంబు నాసి తన ప్రాపు దూసి తీసి పఱచుచుండు దండనాయకులం
జూచి యకుటిలమతిం బకపక నగి వృత్రాసురుం డిట్లనియె. 380

ఉ. క్షుల్లకవృత్తి మీ కగునె శూరుల కిమ్మెయిఁ గీర్తిభోగముల్
గొల్లగఁ జేయుచావు మదిఁ గోరినవారల [3]కేను గల్గ నీ
తల్లడ మంది యీసమరధర్మము మాని తలంగఁ బాడియే
మల్లుఁడు దుర్దమప్రధనమత్తుఁడు వృత్రుని ప్రాపెఱుంగరే. 381

క. చావు ధ్రువమైన ప్రాణికిఁ, జావులు రెం డరసికొనుఁడు సమరమునందున్
భావింప యోగమందును, జావంగా లేనిచెడుగుచావుం జావే. 382

వ. అని వాసుదేవతేజోవిశేషవిశేషితుండై దవానలకీలలంబోలె వెలుఁగుచు వెఱచి
వెన్నిచ్చి పఱచునసురుల వెనుకొని తఱుముసురవీరులం జూచి హుంకరించి
స్వర్గానుభవంబున నిచ్చలేకుండెనేని మదవలోకనస్పర్శనమాత్రంబు ముందర
నిలుతురు గాక యని యేచి కల్పాంతాసల్పఘనఘనాటోపంబునుంబోలెఁ గఠోర
కంఠహుంకారభర్జనంబులన్ గర్జిల్లుచుఁ బ్రళయకాలపవనపరిభాసితమహాశిఖిశి
ఖావళులఁ దృణీకరించుకుటిలావలోకనంబుల నాలోకించుచుం గాలపరిపక్వలీలా
లోలుం డయినశూలిపోలిక నాభీలమూర్తియై సకలజీవభారభరణదుర్భరభగ్న
బ్రహ్మాండభాండమహాధ్వానంబుగా నాస్ఫోటించిన. 383

ఉ. కూడె జగంబు లన్నియును గ్రుంకిరి సూర్యసుధాంశు లద్రు లూ
టాడె నభస్స్థలం బగిలె నంబుధు లింకె నుడుగ్రహాళిఫ
ట్లూడె వడిన్ దిశల్ వగిలె నుర్వర క్రుంగె నజాండభాండ మ
ల్లాడె విధాత బెగ్గడిలె నార్చుచు వృత్రుఁడు బొబ్బ వెట్టినన్. 384

1. గావించి నిర్భర...సత్త్వములతో భంగంబులై ... దెరలెన్ 2 రుక్కఱపటు. 3 కైనఁ గల్గునే.

లయగ్రాహి.

కూలిరి వియచ్చరులు సోలిరి దిశాధిపులు వ్రాలిరమరవ్రజము దూలిరురగేంద్రుల్
[1]ప్రేలిరి మరుత్తులెద జాలిగొని రాశ్వినులు కాలుడిగి రుద్రులవలీలఁ బడి రార్తిన్
వ్రేలిరి దినేశ్వరులు కీలెడలినట్లు సురజాలములు పెన్నిదురపాలగుచు ధారా
భీలగతితోడఁ దమకేలిధనువుల్ విడిచి నేలఁ బడి మూర్ఛలను దేలిరి మహాత్మా.

వ. ఇట్లు కఠోరకంఠనాదం బొనర్చిన నశనిపాతంబునం గూలు ప్రాణిచయంబుభంగి సంగంబు లెఱుంగక రణరంగంబునం బడి బిట్టు మూర్ఛిల్లిన దివిజరాజసైన్యంబుల వృత్రాసురుండు సంగరరంగదుర్దముండై మహీవలయంబు పదాహతుల గజగజ వడంక నిశితశూలంబు గేల నంకించుచు మదించిన భద్రమాతంగంబు కమలవనంబు చొచ్చి మట్టి మల్లాడువిధంబున నిమీలితాక్షుండయి తనపదతలంబుల రూపంబులు మాయం జమురుచు వెక్కసంబుగఁ గ్రీడించువానిం గని వజ్రి వజ్ర(శతోపమ)నిష్ఠురగదాదండం బాభీలభంగిఁ బ్రళయకాలమార్తాండచండపరివేషఘోరంబుగాఁ ద్రిప్పి వైచిన. 386

మ. అది మింటం బెనుమంట లంటఁ బఱపై యాభీలవేగంబునం
గదియన్ వచ్చిన లీల వామకరసంక్రాంతంబు గావించి బె
ట్టిదుఁడై చేరి సురారి దానిఁ గొని కారన్యోఘాతంబులం
జదియన్ మోఁదె గజేంద్రమస్తకము నుత్సాహైకసాహాయ్యుఁడై. 387

ఆ. అగ్గజంబు గులిశహతిఁ గూలుకులమహీధ్రంబుఁ బోలె రక్తధార లురుల
మస్తకంబు వగిలి మద మఱి జిఱజిఱఁ, దిరిగి భీతితోడఁ దెరలి పఱచె. 388

ఉత్సాహము. గజము దెరలి దాని కొఱలి కంప మొంది పాఱఁగా
భజన నింద్రుఁ డంకుశమునఁ బట్టి బిట్టు నిల్పుచుం
నిజసుధా[2]రసైకపాననిర్ణయార్ద్రకరమునన్
ఋజుత మీఱ నిమిరె నదియు [3]రీతి మెఱసి క్రమ్మఱన్. 389

వ. ఇవ్విధంబున నైరావతంబును సేద దేర్చుచు నెదుర నిలుచున్న భిదురపాణిం గని తోఁబుట్టువుఁ జంపిన తెంపుఁ దలంచి మోహశోకంబుల విపర్యాసంబుగా నవ్వుచు నాహవకామ్యార్థియై వృత్రుండిట్లనియె. 390

శా. నాకుం బెద్దన నీకు సద్గురువు దీనవ్రాతరక్షున్ శుభా
లోకుం జంపితి విప్రు పాపమతివై లోభంబుతో నియ్యెడన్
లోకుల్ నవ్వఁగ మద్భుజాపటిమకున్ లోనైతి వీశూలమం
దాకంపింపఁగ నిన్ను గ్రుచ్చి ఋణముక్తాత్ముండనై పేర్చెదన్. 391

---

1 (ప్రేలిరి దివౌకసులు కాలుడిగి రుగ్రులవలీలఁ బడి రశ్వినులు జాలిగొని రార్తిన్. 2 (సార్ద్రహస్తనిభృతమైనకరమునన్ 3. రూఢిఁ జెలిసి క్రమ్మఱన్,

క. ఎట్టితులు వయినఁ గానీ, నెట్టన తన బ్రదుకుకొఱకు § నీవలె గురువుం
జుట్టమును బున్యు బ్రాహ్మణుఁ, బట్టి వధింపంగఁ గలఁడె § పశువుం బోలెన్. 392

చ. దయయును సత్యముం విడిచి § ధర్మము మాని యశంబుఁ బాసి శ్రీ
జయములఁ బాఱఁ దోలి పురుషత్వము గానక లోకనిందితా
హ్వాయుఁ డగువానిచావునకు § నార్యులు గుందుదురే సృగాలముల్
ప్రియమున నంటునే శవముఁ § [1]బ్రేలక చేరునె కంకగృధ్రముల్. 393

క. నిక్క మగుపాపములచేఁ, జిక్కితివి నిశాతశూలశిఖరాగ్రమునన్
మ్రక్కించి నీదుమాంసము, కుక్కలు నక్కలును బెఱికికొని తినఁజేతున్. 394

ఉ. దీకొని నీకు నేఁ డిచట § దిక్కని వచ్చినవారు గల్గి రే
నేకమతిం బిశాచముల § కెల్లను దృష్టిగ మన్నిశాతశూ
లైకమహాగ్నికీలల న § నేకవిధంబుల సోమయాజి నై
మేఁకలఁ జేసి వ్రేల్చెద న § మేయమగోద్ధతి వ్రాలి యియ్యనిన్. 395

క. కాక ననుఁ గులిశధారల. దీకొని నిర్జింపఁ గలిగి § తేనియు భూతో
ద్రేకంబు సేసి శూరుల, ప్రాకటపదపద్మధూళి § [2]భాగం బగుదున్. 396

వ. అని మఱియు వాసుదేవకృపాలబ్ధదుర్నిరీక్ష్యుం డైన వజ్రహస్తునిం గని యిట్లనియె.

సీ. సందియం బేటికి § జంభారి వేవేగ, భిదురంబు వ్రేయు మా § భీలభంగి
నతిలోభి నడిగిన § యర్థరాశియుఁ బోలెఁ, గడపకు మిది వృధ § గాదు సుమ్ము
మురమర్దనుని తేజ § మున నాదధీచి వి, ద్యాతిశయంబున § నధిక మయిన
యది గాన హరిచే ని § యంత్రితోన్నతుఁడ వై, గెలువుము శత్రుని § గీ టడంచి

ఆ. యెందుఁ గలఁడు విష్ణుఁ § డందు జయశ్రీలు, వొందుగాఁగ వచ్చి § పొందుచుండుఁ
గాన భక్తవరదుఁ § గమలాక్షు సర్వేశు, పదములందు మనముఁ § బదిలపఱుతు.

వ. ఇపుడు వజ్రధారలం ద్రెంపంబడినవిషయభోగంబులు గలవాఁడ నయి శరీరంబు విడిచి భగవద్ధామంబు నొందెద నారాయణునిదాసుండ నైననాకు స్వర్గమర్త్యపాతాళంబులం గలసంపద్భోగంబులు [3]నిచ్ఛగింపంబడవు త్రైవర్గికాయాసరహితం బయినమహైశ్వర్యంబు ప్రసాదించుం గావున ననుపమేయం బయిన భగవత్ప్రసాదం బన్యుల కగోచరం బద్దేవునిపాదైకమూలంబుగా నుండుదాసులకు దాసానుదాసుండ నగు చున్నవాఁడ నని యప్పరమేశ్వరు నుద్దేశించి. 399

చ. అరయఁగ భక్తపాలనము § లైన [4]భవద్గుణజాల మాత్మ సం
స్మరణము సేయ వాక్కు నిను § సన్నుతి సేయ శరీర మెల్లఁ గిం
కరపరివృత్తి సేయ మదిఁ § గాంక్ష యొనర్చెదఁ గాని యొల్ల నే
నరిది ధ్రువోన్నతస్థలము § [5]నబ్జజుపట్టణ మింద్రభోగమున్. 400

---

1. ప్రేలఁగ; వ్రేలఁగ 2. భరియింతుఁ దలన్. 3. నిచ్ఛయింపఁబడు 4. భవచ్చరితంబు లాత్మ.
5. నబ్జజుపట్టము నింద్ర.

ఉ. ఆఁకలి గొన్న క్రేపులు రయంబున నీఁకలు రాని పక్షులున్
దీకొని తల్లికిన్ మఱి విదేశగతుం డగు భర్త కంగజ
వ్యాకులచిత్త యైన సవరాలును దత్తఱ మందు భంగి నో
శ్రీకర పంకజాక్ష నినుఁ జేరఁగ నా మది గోరెడుం గదే. 401

క. [1]నాకును సఖ్యము పుణ్యశ్లోకులతోఁ గాని తత్త్వశూన్యులు సంసా
[2]రైకవిమోహులతోడం, గాకుండ నొనర్పు మయ్య కంజదళాక్షా. 402

వ. అని పలుకుచు. 403

మహాస్రగ్ధర. హరిపై సర్వాత్ముపై సత్యగణితగుణుపై నంతరంగంబు పర్వన్
సరిమే నుప్పొంగఁ జావున్ జయమును సరిగా సంతసం బందుచున్ భీ
కరుఁడై కాలాగ్నివోలెం గనలుచుఁ గవిసెన్ గర్వదుర్వారుఁడై దు
ర్భరలీలన్ భూమి గంపింపఁగ దిశ లదురన్ భండనోద్దండవృత్తిన్. 404

క. దొరఁకొని ప్రళయోదకమున, హరిపైఁ గైటభుఁడు గవియు నహంకారమునన్
సురనాథుమీఁద వృత్రా, సురుఁడు మహోద్వృత్తి నడచె శూలాయుధుఁడై.

శా. కల్పాంతాగ్నియుఁబోలె నుల్క లెగయం గాఁ ద్రిప్పుచున్ దీన [3]నో
యల్పా చావు మటంచు శూలము రయం బారంగఁ బైవైచినం
బోల్పం గోటిరవిప్రకాశత దివిం బోవంగ వీక్షించి యా
[4]వేల్పుల్ వాంగఁగ వజ్రధారఁ దునిమెన్ విన్నాణ మొప్పారఁగన్. 406

ఆ. శూల మప్పు డతఁడు సురక్కక ఖండించి, పూని తోన కదిసి భుజముఁ ద్రుంచె
నసుర గనలి యేకహస్తుఁడై పరిఘంబు, గొని మహేంద్రుఁ గిట్టి హనువు లడిచె.

వ. ఇట్లు ప్రళయకాలభీషణపరివేషవేష్టంబు గా రోషంబునం బరిఘంబుఁ ద్రిప్పి కు
ప్పించి గజకుంభస్థలంబు భగ్నంబు సేసి యింద్రుహనుప్రదేశంబును నిష్ఠురాహతి
నొంచిన. 408

క. గజము మద ముడిగి తిరుగుచు, గుజగుజనై గీఁకవెట్టఁ గులిశము నేలన్
భజన చెడి విడిచె నింద్రుఁడు, గజిబిజితో బెగడె నసుర కడిమి జగంబుల్. 409

క. గరుడుఁడు పొదివిన సర్పము, కరణిన్ వృత్రాసురేంద్రు కడిమికి లోనై
తిరుగుడు వడ్డ హరిం గని, పురపుర నాహా యటంచుఁ బొగిలిరి దివిజుల్. 410

వ. అప్పుడు. 411

ఆ. గజముపాటు సూచి కడుదీనగతిఁ జూచి, పవి కరంబు జాఱి పడుటఁ జూచి
యుద్ధధర్మ మెఱిఁగి యున్న వృత్రునిఁ జూచి, సిగ్గుతోడ వజ్రి శిరము వాంచె.

వ. ఇట్లు యుద్ధరంగంబున శత్రుసన్నిధిం గరంబు జాఱిపడిన వజ్రంబుఁ బుచ్చికొనక
నివ్వెఱపడి లజ్జించి యున్న పాకశాసనుం జూచి వృత్రుం డిట్లనియె. 413

క. దురమునఁ గైదువు వైచిన, శరణన్నను వైరిజనులఁ జంపము మది ని

---

1. మాకీసఖ్యము. 2. రైకసమూహులతోడను. 3. నోరల్పా. 4. వేల్పుప్పొంగుచు.

వ్రేఁటు గంద నేల కులిశము, కర మరుదుగఁ బుచ్చికొనుము కాచితి నింద్రా.

సీ. వజ్రంబుఁ గైకొని వైరి నిర్జింపు మి, ట్లడలంగ వేళ గా దమరనాథ.
యెనయ దేహాధీను లైన[1]మూర్తుల కెల్ల, నీశు లక్ష్మీశు సర్వేశుఁ బాసి
కడ తేఱు జయములు గల్గునె యెం దైనఁ, దలపోసి చూడుమా తత్త్వబుద్ధి
[2] నిలోకపాలకు లెవ్వనివశగతి, వలఁ బడ్డపక్షులవర్తనమునఁ

తే. జిక్కి చేష్టలు సేయుచుఁ [3]జింత గాంతు, రట్టిమృత్యుబలంబుల నాత్మజయము
తమది గాఁ గోరి యజ్ఞానతంత్రు లగుచుఁ, గమలలోచనులీలావికారములను.

తే. మెఱయ యంత్రమయం బైనమృగముభంగి, దారునిర్మిత మైనట్టితరణిపోల్కి
శక్ర యెఱుఁగుమ యీభూతజాలమెల్ల, ధవళపంకేరుహాక్షుతంత్రములుగాఁగ.

వ. మఱియు భూతంబులచేతను నింద్రియంబులచేతను నవశుం డైనపురుషుండు ప్రకృతిచేత వేఱు సేయంబడినయాత్మ పరమేశ్వరానుగ్రహంబు వాసి సుఖియించుచుండు నవిద్వాంసుం డైనవాఁ డనవరతంబుఁ దన్ను స్వతంత్రుంగాఁ దలంచుచుండు భూతంబులవలన భూతంబులు పుట్టుచుండు నాభూతంబులు భూతంబులచేత భక్షింపంబడుచుండుఁ బురుషున కాయువు శ్రీయును గీర్తియు నైశ్వర్యంబును మొద లయినవి యనుభవింప నెంతగాలంబు ప్రాప్తం బంతగాలంబు నివసించు నాప్రాప్తంబు దీఱినఁ బురుషుండు జాలిం బొందిన నవి యుండకపోవుచుండుం గావున (గుణంబును నవగుణంబునుఁ) గీర్త్యపకీర్తులును జయాపజయంబులును సుఖదుఃఖంబులును [5]జావుబ్రదుకులును సమంబు లయి కలుగుచుండు నజ్ఞాని యైనవానికి సత్త్వరజస్తమోగుణంబులు గలిగి యుండు నట్టివానికి గుణమయంబు లైనయింద్రియాదు లె యాత్మ యని తోఁచుచుండుం గావున వాఁ డాగుణంబులచేత బద్ధుం డగు నాగుణంబులకు సాక్షిమాత్రుం బగుశరీరంబు వే అని యెవ్వఁ డెఱుంగనోపు వాఁ డాగుణంబులచేత బద్ధుండు గాఁడు గావున గుణంబులును గుణియును భోక్తయును భోగ్యంబును జయంబును నపజయంబును హర్తయును హార్యంబును నుత్పత్తిస్థితిలయకర్త యై సర్వోత్కృష్టుం డైనయప్పరమేశ్వరుండె కాని యన్యంబు లే దిప్పు డొక్కహస్తంబు నాయుధం

---

1. 'భూర్తుల కెల్ల 2. నీలోకచయమెల్ల నెవ్వని 3. జింత సేతు, 4. మృతిమర్త్యబలంబును నాత్మ.
6. భూతేంద్రియాంతఃకరణంబులును బ్రకృతి పురుషుండు నైనభగవంతునియనుగ్రహంబు లేమి స్వర్గాదులయందు సమర్థంబులు గావు ప్రకృతిచేత వశుం డైనపురుషుండు సుఖదుఃఖంబుల ననవరతం బనుభవించుచునుండి తన్ను స్వతంత్రుని గాఁ దలఁచుచుండుఁ గాని స్వతంత్రుండు గాఁడు స్వతంత్రుం డైన యీశ్వరుండు భూతంబులవలన భూతంబులఁ బుట్టించుచుండు నాభూతంబులు భూతంబుల భక్షించుచుండుఁ బురుషునకు' వ్రా. ప్ర. 5 'మృత్యుజీవితంబులును ననుద్వంద్వంబులకు సముండు గావలయు సత్త్వరజస్తమంబులు ప్రకృతిగుణంబు లాగుణంబులకు సాక్షిమాత్రం బైనయాత్మ నెవ్వఁ డెఱుంగనోపు వాఁ డాగుణంబులచేత' అని కొన్నిప్రతులు.

బునుం బోయినను భవత్ప్రాణాపహరణ(ంబునకు) సమర్థుండ నగు చున్న నన్నుం జూడు మని (వృత్రాసురుండు) మఱియు ని ట్లనియె. 417

తే. వాహనంబులు సారెలు వాఁడిశరము, లూర్జితాంకుశము లసువులె యొడ్డనములు
గాఁగఁ బోరెడునీద్యూతకర్మమందు, నెనఁగు జయమునుఁ బరాజయ మెవ్వఁ డెఱుఁగు.

చ. అనవుడు వృత్రుమాటలకు నద్భుత మంది సురేంద్రుఁ డెంతయుం
దనమదిఁ గుత్సితం బుడిగి దైవముగా నతనిం దలంచి కై
కొనియెఁ గరంబుఁ గ్రిం దిగువఁ గూలినవజ్రము సప్పుడాత్మలోఁ
దనరె జగంబు లన్నియు ముదంబునఁ బొందిరి ఖేచరావళుల్. 419

క. రాహుగ్రహవక్త్రగుహా, గేహాంతము వాసి వచ్చు కిరణావళి స
ద్బాహుళ్య మొప్ప వెలిఁగెడు, నాహరిదశ్వుండుఁ బోలె హరి యొప్పె నృపా.

వ. ఇట్లు కరకలితవజ్రాయుధరుజ్మండలమండితదిజ్మండలుం డయి జంభారి గంభీరవాక్యంబుల విస్మయమందస్మితముఖారవిందుం డయి వృత్రున కి ట్లనియె. 421

క. ఓదానవేంద్ర నీమతి, వేదాంతముఁ బోలెఁ దత్త్వవిజ్ఞానకళా
మోదము నీ వతిభక్తుఁడ, వాదిమపురుషునకుఁ బతికి నజ్ఞాతునకున్. 422

ఉ. లోకము లెల్ల నిండి తనలోనుగ సర్వముఁ జేసి ప్రాణులన్
గీడులఁ బెట్టి యెల్లెడలఁ గీడ్పులు సూపెడివిష్ణుమాయ నేఁ
డేకమతిం గలంచి తిది గేల మహాసురరూపు మాని సు
శ్లోకుఁ బురాణపూరుషుని శోభనమూర్తి ధరింపు మింపునన్. 423

ఉ. ఏనియమంబు సల్పితివొ యెట్టిమహాతప మాచరించితో
పూని రజోగుణాభిరతిఁ బొందినసీమతి శాంతిదాంతిస
న్మానసమానసానుభవమత్త[1]మరాళుని లోకభావన
మ్మాను నమేయు నాదనుజమర్దనుభక్తి పొసంగ నెంతయున్. 424

క. నారాయణరూపామృత, పారావారమునఁ [2]దేలుభక్తుఁడు దా భూ
దారకరఖాతకోదక, పూరంబుల నేల తృప్తిఁ బొందు మహాత్మా. 425

వ. అని పలుకుసురేంద్రు నుపలక్షించి వృత్రాసురుం డాయోధనదుర్మర్షణసంఘర్షమాణమానసుం డై వైరిం బురికొల్పుకొని వామహస్తంబునం బరిఘంబుఁ ద్రిప్పుచు నుప్పరంబునకుం గుప్పించుచు బ్రహ్మాండకర్పరంబు నిష్ఠురభైరవారావంబునం బగిలించుచు సముత్తుంగమత్తమాతంగ(పుంగవ)ంబు [3]వృషభంబుపైఁ గవియుభంగి సురవృషభుపేరురం బుపలక్షించి భీషణాశనినిపాతవేగంబునం గొట్టిన నింద్రుండు కులిశధార నప్పరిఘంబుఁ దునిమి తోడన శేషఫణావిశేషభాసురం

1 'మరాళుఁ డగోషభావన, మ్మానుఁ డమేయుఁ డాదనుజ.' ల. ప్ర. 2 'నోనరు పటుభక్తియుతే, యూరిత్తఖాదకోదక.' 3 సింగంబుపై.

బయినబాహుదండంబు ఖండించె నప్పుడు వృత్రుండు భిన్నబాహుద్వయమూ
లుం డై రక్తధారావలిం దొఁగుచు వజ్రిచేతఁ బక్షహతం బై దివంబుననుండి
జాఱు చున్నకులపర్వతంబునుంబోలెఁ జూపట్టి ప్రళయకాలసంహారనిటలచ్ఛట
చ్ఛటార్భటకఠోరకీలాభీలాగ్నిసమానక్రూరకుటిలనిరీక్షణదుర్నిరీక్ష్యుం డయి భూ
మిం గ్రిందిదాడను నాకాశంబు మీఁదిదాడను హత్తించి నభోమండలంబు
నుంబోలెఁ దుది మొదలెఱుంగ రాక వికృతంబుగా వక్త్రంబు దెఱచి మంద
రమథనమధ్యమానవిషధరజనితవిషవిషమజిహ్వాభీలం బగునాలుక నభంబు
నాకుచుఁ గాలసంహారకారణుం డయినకాలునిభుజాదండమండితం బగుకాల
దండంబునుం బోనిదంష్ట్రలచేత జగత్త్రయంబును మ్రింగెడువాఁడునుంబోలె
నతిమాత్రమహాకాయుం డయి పర్వతంబులం దలఁగ మీఁటుచు నడగొండ
యుంబోలె నభోభాగభూభాగంబుల నాక్రమించి యప్పుడు. 426

ఉ. కాలమునాఁటిమృత్యువుముఖంబునఁబోలెను విస్ఫులింగముల్
గ్రాలఁగ దేవసంఘములు కంపము నొంద జగంబు లెల్ల నా
హాలులితారవం బెసఁగ నభ్రగజంబును నాయుధంబుతో
నాలుకఁ జుట్టిపట్టి సురనాథుని మ్రింగె మహాద్భుతాకృతిన్. 427

ఆ. లోక మెల్ల నపుడు చీకాకుపడెఁ దమం, బడరె నుడుగణంబు లవనిఁబడియె
[1]సోనవాన గురిసె సూర్యచంద్రాగ్నుల,రశ్ము లడఁగె దిశలు రభస మయ్యె.

వ. అప్పుడు. 429

ఉ. కందఁడు భీతిఁ గుందఁడు ప్రకంపము నొందఁడు పెద్దనిద్దురం
జెందఁడు తత్తఱింపఁడు విశేషముఁ దప్పఁడు వైష్ణవీజయా
నందపరైకవిద్యను మనంబునఁ దాల్చుచు నుండెఁ గాని సం
క్రందనుఁ డానిశాచరునిగర్భములో హరిరక్షితాంగుఁ డై. 430

వ. ఇట్లు కవచరూపశ్రీనారాయణకృపా[2]పాలితుం డై యోగబలంబున బలభేది య
తనియుదరంబు వజ్రాయుధంబున భేదించి యైరావణసహితుం డై వెడలి యతని
కంధరంబు తెగ నడువ వజ్రంబుఁ బ్రయోగించిన నతినిష్ఠురవేగంబున వృత్ర
హరణార్థంబుగం దిరుగుచు సూర్యాదిగ్రహనక్షత్రంబులకు దక్షిణోత్తరగతి
రూపంబయినసంవత్సరసంధియందు నహోరాత్రమధ్యంబున వృత్రుశిరంబు ప
ర్వతశిఖరంబునుంబోలెఁ ద్రుంచి కూలం ద్రోచె నప్పుడు. 431

మ. మొరసెన్ దుందుభు లంబరంబునఁ గడున్ మోదించి గంధర్వులున్
సురలున్ సాధ్యులు సిద్ధులున్ మునివరుల్ సొంపార వృత్రఘ్ను భీ
కరతేజోవిభవప్రకాశకరవిఖ్యాతైకమంత్రంబులం

---

1 'రక్తవృష్టి గురిసె రవిచంద్రదహనుల, ప్రభలు మాసె దిశలు భస్మ మయ్యె' వ్రా. ప్ర.
2 దంశితుం డై,

దిర మొప్పం బఱియించుచుం గురిసి రెం ǂ తేఁ గ్రొత్తపూసోనలన్ 432

ఆ. ఏమి సెప్ప నప్పు ǂ డింద్రారితనువున, నొక్కదివ్యతేజ ǂ ముబ్బి వెడలి
లోక మెల్లఁ జూడ ǂ [1]లోకులు సూడ నీ,లోక మరసి విష్ణుǂలోను సొచ్చె. 433

వ. ఇట్లు లోకభీకరుం డై వృత్రాసురుండు గూలిన నఖిలలోకంబులుఁ [2]బరితాపంబు లుడిగి సుస్థితిం బొందె దేవర్షిపితృగణంబులు (దానవులతోడం) గూడి యింద్రునకుం జెప్పక తమతమస్థానంబునకుం జని రనిన విని పరీక్షిన్నరేంద్రుండు శుకయోగీంద్రున కిట్లనియె. 434

ఆ. ఏమి కారణమున ǂ నింద్రుతోఁ బలుకక, సురలు వోయి రట్టిǂసురగణంబు
లెందుచేత సుఖముఁ ǂ జెందిరి వజ్రికిఁ, జేటు గలుగు టెట్లు ǂ సెప్పవయ్య. 435

వ. అనిన శుకుం డిట్లనియె వృత్రపరాక్రమచకితు లయినఖిలదేవతలును మహర్షిగణంబులును మున్ను వృత్రవధార్థం బింద్రునిం బ్రార్థించిన నతండు బ్రహ్మహత్యకుం జాలక తొల్లి విశ్వరూపునిం జంపినపాపంబు స్త్రీలయందును భూమియందును జలంబులందును ద్రుమంబులందును విభజించి పెట్టితి నిపు డీహత్య యేమిటం బాపుకొనువాఁడ నా కశక్యం బనిన మహర్షు లశ్వమేధయజ్ఞంబు సేయించి యజ్ఞపురుషుం డయిన శ్రీనారాయణదేవుని సంతుష్టునిం జేసి యీహత్యం బాపం గలవారము స్వభావంబున బ్రాహ్మణపితృగోమాతృసజ్జనహంత లైనవార లేదేవునిం గీర్తించి శుద్ధాత్ము లగుదు రద్దేవుని నశ్వమేధమహామఖంబున శ్రద్ధాన్వితుండ వై మాచేత ననుష్ఠితుం డై సేవించిన నీకు ఖలుం డైనయిద్దురాత్మునిహింసించినహత్య యేమి సేయం గల దని యొడంబఱిచిన నింద్రుండు వల్లె యని యవ్విధంబున మా ర్తునిం బరిమార్చి బ్రహ్మహత్యం బొంది యప్పాపంబు భరియింప నోపక దుర్దశం బొందె నప్పుడు. 436

సీ. పాపంపుఁజండాలǂరూపంబు గలదాని, ముదిమిచే నొడ లెల్లఁ ǂ గదలుదాని
క్షయకుష్ఠరోగసంǂచయకృతం బగుదాని, నురురక్తపూరంబు ǂ దొరఁగుదాని
నరసినవెండ్రుకల్ ǂ బెరసినతలదాని, నటఁ బోకు పో కుండు ǂ మనెడుదానిఁ
గదురుకంపునఁ బ్రేవు ǂ లదరఁ జేసెడుదానిఁ, దా నెందుఁ బాఱినఁǂ దఱుముదాని
ఆ. నాగుణంబు లెల్ల ǂ భోగింప కేరీతి, నగుగ నెంతవాఁడ ǂ వనెడుదాని
బిట్టు దిరిగి చూచి ǂ భీతిల్లి సిగ్గుతో, దేవనాయకుండు ǂ దెగచి పఱచె. 437

వ. ఇట్లతివికృతత్వంబుతో బ్రహ్మహత్య వెనుతగుల నింద్రుండు నభోభాగభూభాగదిగ్భాగంబు లెల్లం దిరిగి చొరం దెరువు లేక దీర్ఘనిర్ఘా[3]తాటోపనిశ్వాసదూషితుం డై యీశాన్యభాగంబునకుం బఱచి యద్దెస నమేయపుణ్యాగణ్యం బయిన మానససరస్సునం బ్రవేశించి యం దొక్కకమలనాళంబు సొచ్చి యందుఁ దంతువులం గలసి రూపంబు లేక యలబ్ధభోగుం డై బ్రహ్మహత్యావిమోచనంబుఁ

1. లోకంబు సూడని, లోక మరిగి విష్ణు. 2. బరితోషంబు నొందె. 3. తోపమనిశ్వాస.

చింతించికొనుచు సహస్రవర్షంబు లుండె నాచండాలియు నది పరమేశ్వరదిగ్భాగం బగుటం జేసి యందుం జోర రాక కాచి యుండె నంతకాలంబుఁ ద్రిదివంబున నహుషుండు విద్యాబలతపోబలయోగబలంబులం బాలించుచుండి సంపదైశ్వర్యమదాంధుం డై యింద్రపత్నిం గోరి యింద్రుండు వచ్చునందాఁక నాకుం బత్నివి గమ్మనిన నాశచీదేవి బృహస్పతిప్రేరితయై బ్రహ్మర్షివాహ్యశిబిక నెక్కి వచ్చి నన్ను భోగింపు మనిన నతం డట్లచేసి కుంభసంభవశాపహతుం డై యజగరయోనియందుఁ బుట్టె నంతి నింద్రుండు బ్రహ్మర్షిగణోపహూతుం డై త్రిదివంబునకు వచ్చె నంతిగాలంబు నారాయణచరణారవిందధ్యానపరుం డై చింతించుచుఁ దద్దిశాధినాయకుం డై నశంకరుచేత రక్షితుం డై యుండుటం జేసి తద్దోషబలంబు దఱిఁగి సహస్రాక్షుం బీడింప లే దయ్యె నప్పు డింద్రుండు నిజైశ్వర్యంబునుం బొంది బ్రహ్మర్షిపరివృతుం డై మహాపురుషారాధనంబు సేసి హయమేధాధ్వరంబునకు దీక్షఁ గైకొని బ్రహ్మవాదులచేత యజింపఁబడుచున్నవాఁ డయి సర్వదేవతామయుం డై ననారాయణుం బరితృప్తుం జేసి మంచు విరియించుమార్గాంశునిచందంబునఁ ద్వాష్ట్రవధరూపపాపంబు నాశంబు నొందించి సకలదివిజయక్షగంధర్వసిద్ధమునిజనసంస్తూయమానుం డయి త్రిభువనైశ్వర్యభోగభాగ్యంబులం గయికొనియె నప్పుడు. 438

చ. సతతమరీచిముఖ్యముని । సంఘముచేత యథోచితంబుగాఁ
గృతఘనవాజిమేధమునఁ । [1]గేశవు నీశుఁ బురాణపూరుషున్
హితు జగదీశు యజ్ఞపతి । [2]నిష్టఫలప్రదు నంతరంగసం
గతు భజియించి వజ్రి గత । కల్మషుఁ డై నెగడెన్ మహీశ్వరా. 439

సీ. మఱియుఁ బుట్టింపంగ । మనసు వెట్టినయట్టి, క్రూరకర్మాంభోధి । కుంభజుండు
అంగారములు సేయ । నాహుతిఁ గన నోపు, బహుపాపకానన । పావకుండు
కందక దిగమ్రింగి । కట్టునఁ ద్రేఁపంగఁ, గల్మషగరళగం । గాధరుండు.
ఘనగుహాంతరములఁ । గాలూన నియ్యని, కలుషదుస్తరతమో । గ్రహవిధుండు
ఆ. సకలముక్తిలోక । సామ్రాజ్యసమధిక, సహజభోగభాగ్య । సంగ్రహైక
కారణాప్రమేయ, కంజాక్షసర్వేశ, కేశవాదినామ । కీర్తనంబు. 440

సీ. అఖిలదుఃఖైకసం । హారకారణమును, నఖిలార్థసంచయా । హ్లాదకరము
విమలభక్త్యుద్రేక । విభవసందర్శనం, బనుపమభక్తవ । ర్ణనరతంబు
విబుధర్షభానేక । విజయసంయుక్తంబు, గ్రస్తామరేంద్రమో । క్షక్రమంబు
బ్రహ్మహత్యానేక । [3]పాపాబ్ధితారణ, కారణసజ్జన । కాంక్షితంబు
తే. నైనయీయితిహాసంబు । నధికభక్తి, వినినఁ జదివిన [4]వాఁడికి । ననుదినంబు

---

1. 'గీర్తితుఁ డైనపురాణ. 2. నీశు రమేశు నిజాంతరంగ' వ్రా. ప్ర. 3. 'పాపనిస్తరణంబు, గమనీయసజ్జనకాంక్షితంబు. 2 వ్రాసిన... నాయురారోగ్యభాగ్యభోగాభివృద్ధి... గల్గుననఘ' అ. ప్ర.

నాయురారోగ్యకరము జయాభివృద్ధి, కర్మనాశము సుగతియుఁ గల్గుచుండు.
సీ. నావుడు యోగీంద్ర నామనం బీవృత్రు, వివరంబు నీచేత విన్నమొదలు
కడు నద్భుతంబునఁ గళవళం బందెడుఁ, గోఱలు రజస్తమోగుణములందు
వర్తించునీపాపవర్తికి నేరీతి, మాధవపదభక్తి మది వసించె
సత్త్వస్వభావులై సమబుద్ధులై తపో, నియమప్రయత్నులై నిష్ఠచేత
తే. నిర్మలాత్మకులైనట్టిధర్మపరుల, కమరులకుఁ బుణ్యమునులకు నంబుజాక్షు
భూరికైవల్యసంప్రాప్తిమూలమైన, భక్తి వీనికిఁ బోలె నేర్పాటు గాదు. 441
సీ. [1]భూస్థలిఁ గల రేణువులకన్న దట్టమై, కడు నొప్పు జీవసంఘములు గలవు
ఆజీవములలోన నరయ ధర్మాయత్తమతి వసించినవారు మనుజజాతి
యామనుష్యులలోనఁ గామంబుఁ బెడఁబాసి, మోక్షార్థులగువారు మొదల నరిది
మోక్షమార్గం బాత్తమూలంబుగా నుండు, వారిలో ముక్తులు లేరు తఱచు
తే. ముక్తులైనట్టివారిలో యుక్తిఁ దలఁపఁ, జాలదుర్లభుఁ డమితప్రశాంతిపరుఁడు
పరమసుజ్ఞాననిరతుండు భద్రగుణుఁడు, రమణ శ్రీవాసుదేవపరాయణుండు.
తే. సకలలోకాపకారి దుస్సంగతుండు, వృత్రుఁ డేక్రియ సుజ్ఞానవేది యయ్యె
సమరమునఁ బౌరుషంబుచే నమరవిభుని, నెట్లు మెప్పించె నీవి నాకెఱుఁగఁ జెపుమ.

చిత్రకేతూపాఖ్యానము.

వ. అని పరీక్షిన్నరేంద్రుండు శుకయోగీంద్రు నడిగె నని సూతుండు శౌనకాదిమునులకుం జెప్పి మఱియు నిట్లనియె నట్లు గజపురవల్లభుండు సంప్రశ్నంబు సేసిన బాదరాయణి హరిస్మరణశ్రద్ధాపరుం డయి యిట్లనియెఁ దొల్లి కృష్ణద్వైపాయన నారద దేవల మహర్షులు నాకెఱింగించినయితిహాసంబు గలదు దాని నెఱింగించెద సావధానుండవై యాకర్ణింపుము. 444
చ. అమితవిభూతిఁ జాల నమరాధిపుఁ బోలుచు శూరసేనదే
శములకు భర్తయై ప్రజలు సంతస మందఁగ సార్వభౌముఁడై
క్షమ దన కెల్లకాలమును గామదుహంబుగఁ జిత్రకేతునా
మమునఁ బ్రసిద్ధి కెక్కె గుణమండనుఁ డంచితకీర్తికాముఁడై. 445
సీ. మానితతారుణ్యమద[2]నతురంగులు, కందర్పవిజయైకఖడ్గలతలు
మదనసమ్మోహనమంత్రాధిదేవతల్, పంచశిలీముఖుబందికత్తె
లసమాస్త్రుఁ డఖిలంబు నడకించుబొమ్మలు, నాత్మసంభవునికట్టాయితములు
పుండ్రేక్షుకోదండుభూరితేజంబులు, శంబరవిద్వేషిసాహసములు
తే. నాఁగఁ గ్రాలుపారునొకకోటినలినముఖులు, దనకుఁ బత్నులుగాఁగ నత్యంతవిమల
కీర్తివైభవస్వర్గవర్తి యగుచు, జగతిఁ బాలించుచుండె నాజనవిభుండు. 446
తే. కడిమి వేవేలుభార్యలు గలిగి యుండి, పరఁగ సంతతి యొకరందుఁ బడయలేక

1 'ఊర్వరఁ గలరేణువుల' 2 మదనాంగులు' వ్రా. ప్ర.

చిత్తమునఁ జాలఁ బాయని చింత వొడమి, బడలఁ జొచ్చెను వేసవి మడువుఁ బోలె.

ఉ. రూపము సత్ప్రతాపము మరుత్పతిభోగము యౌవనంబు సం
దీపితచారువర్తనము దిగ్విజయంబును సత్యముఁ జగ
ద్వ్యాపితకీర్తియుఁ సతులు వైభవముఖ్యము లెల్ల మాన్పఁగా
నోపక యుండె నా నృపతి నొందిన సంతతి లేని దుఃఖమున్. 448

వ. ఇట్లు సంతతి లేక యతిదుఃఖమానసుం డయిన యా నరేంద్రుని మందిరంబున కంగి
రసమహాముని వచ్చి యతనిచేత నతిథిసత్కారంబులు వడసి కుశలం బడిగి రా
జ్యంబు భవదధీనంబ కదా పృథివ్యప్తేజోవాయ్వాకాశమహదహంకారంబు లని
యెడియెడింటిచేత రక్షింపంబడ్డ జీవుండునుం బోలె నమాత్యజనపదదుర్గద్రవిణ
సంచయదండమిత్రంబు లనెడి సప్తప్రకృతులచేత రక్షితుండ వై ప్రకృతిపురు
షులయందు భారంబు వెట్టి రాజ్యసుఖంబు లనుభవింతువు గదా మఱియు దార
ప్రజామాత్యభృత్యమంత్రిపౌరజానపదభూపాలురు నీకు వశవర్తులు గదా సర్వం
బునుం గలిగి సార్వభౌముండ వైన నీవదనంబు విన్నఁదనంబు గలిగి యున్న
యది కతం బేమి యనిన నా మునిప్రవరునకు నతం డిట్లనియె మీ తపోబలంబున
మీకు నెఱుంగరాక యున్నయదియుం గలదే యని తల వంచి యూరకున్న నతని
యభిప్రాయం బెఱింగి యా భగవంతుం [1]డైన యంగిరసుండు దయాళుండై పుత్ర
కామేష్టి వేల్చి యజ్ఞశేషం బతనియగ్రమహిషి యయిన కృతద్యుతి కిచ్చి నీకుం
బుత్రుండు గలిగెడి నతనివలన సుఖదుఃఖంబు లనుభవింపంగల వని చెప్పి యమ్మ
హాత్ముండు సనియె నా కృతద్యుతి యను దేవి గర్భంబు ధరియించి నవమాసావ
సానంబునం గుమారునిం గనియె నా కాలంబున రాజును సమస్తభృత్యా
మాత్యజనంబులుఁ బరమానందంబుఁ బొంది రపుడు చిత్రకేతుండు కృతస్నానుం
డై సకలభూషణభూషితుం డై సుతునకు జాతకర్మంబు నిర్వర్తించి బ్రాహ్మణులకు
నపరిమితహిరణ్యరజతదానంబులు వస్త్రాభరణంబులును గ్రామంబులును గజం
బులును వాహనంబులును ధేనువులును నాఱేసి యర్బుదంబుల(ద్రవ్యంబును) దా
నంబు సేసి ప్రాణిసముదయంబునకుం బర్జన్యుండునుం బోలెం దక్కినవారలకు నిష్ట
కామంబులు వర్షించి పరమానందహృదయుం డై యుండెఁ గుమారుండును మా
తృపితృబంధుజనంబులకు సంతోషంబు సేయుచు దినదినప్రవర్ధమానుం డై పెరుఁ
గు చుండె నంతం బుత్రమోహంబునం గృతద్యుతియందు బద్ధానురాగుం డై
మహీధవుండు వర్తించుచుండం దక్కినభార్యలు సంతానసంతోషవికలలై యీ
మోహంబునకుం గారణంబు పుత్రుండ యని యీర్ష్యం జేసి దారుణచిత్తలై
కుమారునకు విషంబుఁ బెట్టించిన సుఖనిద్రితుండునుం బోలె బాలుండు మృతిఁ
బొందె నప్పుడు వేగుటయు దాది బోధింపం జని యా కుమారునివికృతాకారం

1 డైన బ్రహ్మపుత్రుండు.

బుఁ జూచి విస్మయశోకభయార్తయై పుడమిం బడి యాక్రందించె నప్పుడు.

తరలము. పుడమి నిట్టకనిల్వునం బడి పొక్కుచుం గడుదీన యై
యడఁకు వేమియు లేనివాక్కుల నావు రంచు విలాపమం
[1]దెదరు దోఁప భృశాతురోన్నతి నేడ్చినన్ విని భీతితోఁ
గడుపు బి ట్టవియంగ భూపతికాంత గ్రక్కున నేఁగుచున్. 450

ఆ. బాలుఁ డొక్కరుండు పరిణామశీలుండు, వంశకర్త తపసివరమువలనఁ
బుట్టి మిన్న కట్లు వాలిసి యున్నట్టియా, కొడుకుఁ జూచి తల్లి యడలఁ జొచ్చె.

ఉ. కుంకుమరాగరమ్యకుచకుంభములం గడుఁ గజ్జలంబుతోఁ
బంకిల మైనబాష్పములపాల్పడ మజ్జన మాచరించుచుం
గంకణపాణిపల్లవయుగంబున వక్షము మోఁదికొంచు నా
పంకరుహాక్షి యేడ్చెఁ బరిభావితపంచమసుస్వరంబునన్. 452

క. ఆయార్తరవమునకు భూ,నాయకుఁడు భయంబు నొంది నయ ముడిగి సుతున్
డాయఁగ వేగంబునఁ జని, పాయనిమోహంబుతోడ బాలునిమీఁదన్. 453

స్రగ్విణి. వ్రాలి యోపుత్ర నీవార్త దంభోళియై, కూలఁగా వ్రేయ కిఁకొద్దినన్నేటికిన్
జాలి నొందించె నాజాడ యుం కెట్టిదో, తూలుమీతల్లికిన్ దుఃఖ మెల్లాఁడునో.

వ. అని తల మొల యెఱుంగక పలవించుచు భృత్యామాత్యబంధుజనంబులం గూడి యడలుచు నున్నయారాజుదుఃఖం బెఱింగి యంగిరసుండు నారదునితోడం గూడి చనుదెంచి మృతుం డైనపుత్త్రునిపదతలంబున మృతుండునుంబోలెఁ బడియున్న యారాజుం గనుంగొని యి ట్లనియె. 455

సీ. నీకు వీఁ డెవ్వఁడు నీ వెవ్వనికి శోక,సంతాప మందెదు సార్వభౌమ
పుత్త్రమిత్త్రాదులు పూర్వజన్మంబుల, నెవ్వనివారలో యెఱుఁగఁ గలరె
మొదల నదీవేగమున నాడ కాడకు, సికతంబు గూడుచుఁ జెదరు చుండు
నారీతిఁ బ్రాణుల కతికాలగతిచేతఁ, బుట్టుట చచ్చుట పొసఁగు చుండుఁ

ఆ. గాన భూతములకుఁ గలుగు భూతంబులు, మమతతోడ విష్ణుమాయఁ జేసి
దీని కడల నేల ధృతిఁ దూలఁగా నేల, బుద్ధిఁ దలఁప వలదె భూతసృష్టి. 456

వ. మఱియు నేము నీవును దక్కినవారలును బ్రవర్తమానకాలంబునం గలిగినజన్మంబు నొంది మృత్యువువలన విరామంబు నొందం గలవార మై యిపుడ లేక పోవుదుము చావుపుట్టువులకు నిక్కువంబు లే దీశ్వరుండు దనమాయచేత భూతజాలంబులవలన భూతంబులం బుట్టించు వాని నాభూతంబులచేతన రక్షించు వాని నాభూతంబులచేతన హరించు స్వతంత్రుంబు లేనితనసృష్టిచేత బాలుండునుం బోలె నపేక్ష లేక యుండు దేహి యైనపితృదేహంబుచేత దేహి యైనపుత్త్రదేహంబు మాతృదేహంబువలనం గలుగు చుండు నాప్రకారంబున బీజంబువలన

1 దెడఁదఁ దోఁప-దెడము లేక.

బీజంబు పుట్టుచుండ దేహికి నివి శాశ్వతంబై జరుగుచునుండుఁ బూర్వకాలంబున
[1]సామాన్యవిశేషంబులు సన్మాత్రంబైన వస్తువులం దేవిధంబునం గల్పింపంబడియె
నా ప్రకారంబున దేహంబునకు జీవునకు నన్యోన్యవిభాగంబు (పూర్వకాలంబున)
నజ్ఞానకల్పితం బయ్యె [2]జన్మఫలంబులను జూచుచున్నవారికి దహనక్రియల నగ్ని
పెక్కురూపంబులం గానంబడుభంగి నొక్కండైనజీవుండు పెక్కుభంగుల వెలుం
గుచుండు నివి యన్నియు నాత్మజ్ఞానంబు సాలక దేహి దేహసంయోగంబు
స్వప్నంబునందు భయావహంబైన ప్రయోజనంబు నడపుచుండి మేల్కాంచి
యాస్వప్నార్థంబైన ప్రయోజనంబు తనది గాదని యెఱుంగుభంగి జీవుండే తా
నని జ్ఞానగోచరుండైనవాఁ డెఱుంగుం గావున నన్నియును మనోమాత్రంబని
తెలిసి మోహతమంబు వాసి భగవంతుండైనవాసుదేవునియందుఁ జిత్తంబు
నెట్టి నిర్మలాత్మకుండ వగు మని బోధించినఁ జిత్రకేతుండు లేచి వారల కిట్లనియె.

సీ. యతివేషములు పూని ǁ యతిగూఢగతి నిందు. నే చరించినట్టిమీ ǁ రెవ్వరయ్య
కడఁగి [3]నన్ బోలినǁగ్రామ్యబుద్ధుల నెల్ల, బోధింప వచ్చినǁపుణ్యమతులొ
రమణఁ గుమారనాǁరద [4]ఋషభాదులొ, దేవలాసితు లనుǁధీరమతులొ
వ్యాస వసిష్ఠ [5]దుǁర్వాసో మృకండుజ, గౌతమ శుక రామǁకపిలమునులొ
తే. యాజ్ఞవల్క్యుండుఁ దరణియు ǁ నారుణియును, జ్యవనరోమశు లాసురిǁజాతుకర్ణ
దత్త మైత్రేయ వరభరǁద్వాజబోధ్య, పంచశిఖులొ పరాశరǁ ప్రభృతిమునులొ.

క. వీరలలో నెవ్వరు సుర, చారణగంధర్వసిద్ధǁసంఘంబులలో
వారలొ యీసుజ్ఞానము, కారణ మై యెవరియందుఁ ǁ గలదు తలంపన్. 459

క. పొందుగ గ్రామ్యపశుత్వముఁ, బొంది మహాశోకతమత ǁ బ్రుంగిననాకున్
ముందఱ దివ్యజ్ఞానముఁ, జెందించినవారి మిమ్ముఁ ǁ జెప్పుఁడు తెలియన్. 460

వ. అనిన నంగిరసుం డిట్లనియె నేను బుత్రకాంక్షి వైననీకుఁ బుత్త్రుం బ్రసాదిం
చినయంగిరసుండ నితండు బ్రహ్మపుత్త్రుం డయిననారదభగవంతుండు దుస్తరం
బైనపుత్త్రశోకంబున మగ్నుండ వైననిను ననుగ్రహించి పరమజ్ఞానం బుపదే
శింప వచ్చితిమి నీదుఃఖం బెఱింగి పుత్త్రు నిచ్చితిమేనిఁ బుత్త్రవంతు లైననారితా
పంబు నీచేత ననుభవింపంబడు నీ ప్రకారంబున లోకంబున సతులును గృహం
బులును సంపదలును శబ్దాదు లయినవిషయంబులును రాజ్యవైభవంబును జంచ
లంబులు మఱియు రాజ్యంబును భూమియును బలంబును ధనంబును భృత్యా
మాత్యసుహృజ్జనంబులును మొదలైనవి శోకమోహభయపీడితులం జేయుచుం
డుఁగాని సుఖంబుల నీ నేరవు గంధర్వనగరంబునుంబోలె స్వప్నలబ్ధమనోరథంబు

1 'జాతివ్యక్తివిభాగంబులఁ దన్మాత్రంబు లైన. 2 దారువికారంబు లైన దీర్ఘత్వవక్రత్వాదు లగ్నియందుఁ గానంబడుభంగి నసద్ధర్మంబు లయిననానాత్వంబును క్షయవృద్ధులును గ్రియాఫలంబుం జూచుచున్నయాత్మయందుఁ గానంబడు. 3 నన్బోఁలైన. 4 శివాంగీరసదేవలా. 5 దుర్వాసమార్కండేయ.

నుంబోలె నర్థంబును బాసి కానంబడుచు మనోభవంబు లయినయర్థంబులంగూడి స్వార్థంబు లై కానంబడనేరవు కర్మంబులచేత ధ్యానంబులు సేయుచుండు [1]మనంబులు నానాకర్మంబు లగుచు నుండు నీదేహి దేహంబు ద్రవ్యజ్ఞానక్రియాత్మకంబై దేహికి వివిధక్లేశసంతాపంబులం జేయుచుండుం గావున నీవు నిర్మలం బయిన మనంబుచేత నాత్మగతి [2]వెదకి ధ్రువం బయినపదవి నొందు మనియె నప్పుడు నారదుం డిట్లనియె నుపనిషద్గోప్యం బగు నేనిచ్చుమంత్రం బెవ్వండేని సప్తరాత్రంబులు పఠియించు నతండు సంకర్షణుం డైనభగవంతునిం జూచు నెవ్వనిపాదమూలంబు సర్వాశ్రయం బై యుండు నట్టి శ్రీమన్నారాయణునిపాదంబులు సేవించి యీమోహంబు వదలి యతిశీఘ్రంబున నుత్తమపదంబు నొందు మిప్పు డిక్కుమారునకును నీకును బ్రయోజనంబు గల దేనిం జూడు మని నారదుండు మృతబాలునికళేబరంబుం జూచి యోజీవుండ నీకు శుభం బయ్యెడు మిందుఁ బ్రవేశించి మీతల్లిదండ్రుల బంధుజనులం జూచి వీరలదుఃఖంబు లార్చి యీకళేబరంబునందుఁ బ్రవేశించి యాయుశ్శేషంబు ననుభవించి పితృధనం బైనరాజ్యాసనంబునఁ గూర్చుండు మనిన నబ్బాలుం డిట్లనియె. 461

తే. కర్మవశమున నెందు సుఖంబు లేక, దేవతిర్యఙ్నృయోనులఁ । దిరుగునాకు
వెలయ నేజన్మమందునో । వీరు తల్లిదండ్రు లయినారు చెప్పవే । తాపసేంద్ర.

తే. బాంధవజ్ఞాతిసుతులును । బగతు రాప్తవరు లుదాసీనమధ్యస్థ । వర్గములును
సరవి[3]గనుచుండు రొక్కొక్క । జన్మమునను, నెఱయఁ బ్రాణికి నొకవావి । నిజము గలదె.

తే. రత్నములు హేమములు నను । రాగలీల
నమ్మకంబుల నీవల । నావల నగు
భంగి నరులందు జీవుండు । ప్రాప్తుఁ డగుచు
నెలమిఁ దిరుగుచు నుండుఁ దా । నెందుఁ జెడఁడు. 464

సీ. ఒక్కఁడై నిత్యుఁడై । యెక్కుడుఁ గడలేక, పొరిది జన్మాదుల । శూన్యుఁ డగుచు
సర్వంబునం దుండి । సర్వంబుఁ దనయందు, నుండంగ సర్వాశ్ర । యుం డనంగ
సూక్ష్మమై స్థూలమై । సూక్ష్మాధికములకు, సామ్యమై స్వప్రకా । శమున వెలిఁగి
యఖిలంబుఁ జూచుచు । నఖిలప్రభావుఁడై, యఖిలంబు దనయంద । యడఁచికొనుచు

తే. నాత్మమాయాగుణంబుల । నాత్మమయము
గాఁగ విశ్వంబుఁ దనసృష్టి । [4]ఘనతఁ జెందఁ
జేయు చుండును సర్వసం । జీవనుండు
రమణ విశ్వాత్ముఁ డయిననా । రాయణుండు. 465

క. సతు లెవ్వరు సుతు లెవ్వరు, పతు లెవ్వరు మిత్రశత్రు । బంధుప్రియసం

1 మనంబునను-నానాకర్మంబులు గలుగుచుండు-నాకరంబులగుచుండు. 2 వెదకి ద్వైతభ్రాంతి విడిచి ధ్రువం బయిన. 3 నగుచుంగు-దగుచుందు. 4 ఘటననొంద.

గతు లెవ్వరు సర్వాత్మక, గతుఁడై గుణసాక్షి యైన ఘనుఁ డొక్కనికిన్. 466

చిత్రకేతుండు తపం బాచరించి భగవత్ప్రసాదంబు నొందుట.

వ. మఱియు సుఖదుఃఖంబులం బొందక సర్వోదాసీనుండై పరమాత్మయై యుండు నప్పరమేశ్వరరూపుండు నయిన నాకును మీకు నెక్కడి సంబంధంబు మీకు దుఃఖంబునకుం బని లేదని పలికి యాజీవుండు వోయినం జిత్రకేతుండును బంధువులు నతివిస్మితచిత్తులై శోకంబులు విడిచి మోహంబులం బాసి యమునానదియందు నక్కుమారునకు నుత్తరకర్మంబులు[1] నిర్వర్తించిరి. చిత్రకేతుండు గాఢపంకంబునం బడి వెడలిన యేనుంగునుం బోలె గృహాంధకూపంబునందుండి వెడలి కాళిందీనదికిం బోయి యందు విధిపూర్వంబుగఁ గృతస్నానుండై మౌనంబుతోడ నారదునకు నమస్కరించిన నతండు ప్రసన్నుండై భగవన్మంత్రంబు విధిపూర్వకంబుగా నతనికి నుపదేశించి యంగిరసుతోడం గూడి బ్రహ్మలోకంబునకుం జనియెఁ; జిత్రకేతుండును నారదోపదేశమార్గంబున నిరాహారుండై సమాధినియతుండై నారాయణరూపం బయిన యావిద్య నారాధించి సప్తరాత్రాంతంబున నప్రతిహతం బయిన విద్యాధరాధిపత్యంబును భాస్వద్రత్నదివ్యవిమానంబునుం బడసి నారాయణానుగ్రహంబునుం బొంది మనోగమనంబున ద్రిజగంబులం జరియించుచుండఁ గొన్నిదినంబులకు నొక్కచోట. 467

సీ. తారహారపటీరధవళదేహమువాని, రమణీయనీలాంబరంబువాని
మణికిరీటస్ఫురన్మస్తకంబులవానిఁ, గంకణకేయూరకరమువానిఁ
గర్బురమయదీప్తకటిసూత్రములవానిఁ, దరళయజ్ఞోపవీతములవానిఁ
నతిసుప్రసన్నవక్త్రాంబుజంబులవానిఁ, నరుణవివృత్తనేత్రములవాని

ఆ. సిద్ధమండలంబు సేవింపఁ బుణ్యప్ర, సిద్ధి నెలసినట్టి సిద్ధచరితుఁ
బద్మలోచనునకుఁ బాదపీఠం బైన, ఘనునిఁ బన్నగేంద్రుఁ గాంచె నతఁడు.

ఆ. కన్నమాత్ర నతఁడు కల్మషంబులఁ బాసి, విమలచిత్తుఁ డగుచు విశదభక్తి
నిట్టరోమములకుఁ బట్టగు చానంద, బాష్పనేత్రుఁ డగుచుఁ బ్రణుతి సేసె.

క. సంతోషాశ్రులచేత న, నంతునిఁ బరిషిక్తుఁ జేసి యతఁడు ప్రమోదం
బెంతయు నరికట్టిన నొక, కొంతయుఁ బలుకంగ లేక కొండొకవడికిన్. 470

చ. మది నొకయింతమాత్రము సమంబుగఁ జేయుచు బాహ్యవర్తనం
గదిసిన యింద్రియంబుల [2]నొకంతకుఁ దెచ్చి వచోవిలాసముల్
గుదురుగఁ ద్రోచి తత్త్వమునఁ గూర్చుచు [3]శాశ్వతవిగ్రహంబు నా
సదయుఁ బ్రశాంతు లోకగురు సన్నుతి సేయఁ దొడంగె నిమ్ములన్. 471

---

1 నిర్వర్తించి రాభూపాలుభార్యలు బాలహత్యాదోషంబు బ్రాహ్మణోత్తమనిరూపితవ్రతంబున నివర్తించి రంత. 2 వికారము మాన్చి. 3 సాత్వతవిగ్రహంబు.

క. అజితుఁడ వై భక్తులచే, విజితుఁడ [1]వైనాఁడ విపుడు § వేడుక వారల్
విజితులు నీచేఁ గోర్కులు, భజియింపనివారు నిన్నుఁ § బడయుదురె హరీ. 472

ఉ. నీవిభవంబు లీజగము § నిండుట యుండుట నాశ మొందుటల్
నీవిమలాంశజాతములు § నెమ్మి జగంబు సృజించువార లో
దేవ భవద్గుణాంబుధుల § తీరముఁ గానక యాశ బుద్ధితో
వావిరిఁ జర్చ సేయుదురు § వారికి వారలు దొడ్డవార లై. 473

క. పరమాణువు మొదలు గఁ గొని, పరమము తుది గాఁగ మధ్య § పరికీర్తనచే
స్థిరుఁడవు త్రయావినుఁడ వై, సరి సత్యాద్యంతమధ్య § సద్భావగతి వై. 474

తే. ఉర్వి మొదలైనయేడు నొం § డొకటికంటె, దశగుణాధికమై యుండు § దాని నండ
కోశమందురజాండంబు § కోటులెవ్వ, నందు నణుమాత్రమగుననం § తాఖ్యుఁడతఁడు.

వ. మఱియు నొక్కచోట విషయతృష్ణాపరు లైననరపశువులు పరతత్త్వంబ వైన నిన్ను మాని యైశ్వర్యకాము లై తక్కినదేవతల భజియింపుదురు వా రిచ్చుసంపదలు రాజకులంబునుంబోలె వారలం గూడి నాశంబునం బొందు చుండు విషయకాము లేని నిన్ను సేవించి రేని వేఁచినవిత్తనంబునుంబోలె దేహాంతరోత్పత్తి నొందకుండుదురు నిర్గుణుండ వై (జ్ఞానవిజ్ఞానరూపంబు నొందియున్ననిన్ను గుణసమేతునింగా జ్ఞానులు భావింపుదురు) నీభజనం బేరూపున నయిన మోక్షంబు ప్రసాదించు జితిమతి వైననీవు భాగవతధర్మం బే ప్రకారంబున నిర్ణయించితి వా ప్రకారంబున సర్వోత్కృష్టుండ వయిననిన్ను సనత్కుమారాదులు మోక్షంబు కొఱకు సేవించు చున్నా రీభాగవతధర్మంబునందు జ్ఞానహీనుం డొక్కండును లేఁ డన్యకామ్యధర్మంబులందు విషమబుద్ధిచేత నేను నీవు నాకు నీకు నని [2]నచియించు చున్నవాఁ డధర్మనిరతుం డై క్షయించు చుండు స్థావరజంగమప్రాణిసమూహంబునందు సమం బైనభాగవతధర్మంబుల వర్తించు చున్నమనుజునికి భవద్దర్శనంబువలనఁ బాపంబు క్షయించుట యేమిచిత్రం బిపుడు భవత్పాదావలోకనంబున నిరస్తాశయమలుండ నైతి మూఢుండ నయిననాకుఁ బూర్వకాలంబున నారదుం డనుగ్రహించి భగవద్ధర్మంబు దయసేసె నది నేఁడు నాకు వరదుండ వైననీకతంబున దృష్టం బయ్యె ఖద్యోతంబులచేత సూర్యుండు గోచరుండు గానిమాడ్కి జగదాత్మకుండ వైననీమహత్త్వంబు మనుజులచేత నాచరింపంబడి ప్రసిద్ధం బైనది గా దుత్పత్తిస్థితిలయకారణుండ వై భగవంతుండ వైననీకు నమస్కరించెద నని మఱియును. 476

తే. అరయ బ్రహ్మాదులెవ్వని § ననునయించి, భక్తియుక్తుల భయమునఁ § బ్రస్తుతింతు
రవని యెవ్వనితలమీఁద § నావగింజఁ, బోలు నావేయుశిరముల § భోఁగిఁ గొల్తు.

---

1 'వై యుంటి విపుడు వేడుకతోడన్, విజితాత్ములగుచుఁ గోర్కులు. భజియింపనివారు నిన్నుఁ బడయుదురు హరీ. 2 రచియింపఁబడుచున్న.

క. ఈవిధమున వినుతింపఁగ, నావిద్యాధరులభర్త § కనియె ననంతుం
డావిమలబుద్ధి నీదగు, ధీవిభవంబునకు మెచ్చి § తిం బ్రియ మారన్. 478

ఆ. అరయ నారదుండు § నంగిరసుండును, దత్త్వ మొసఁగినారు § దానికతన
నన్నుఁ జూడఁ గల్గె § నాభక్తిమదిఁ గల్గె, నా పథంబు నీకు § నమ్మఁ గలిగె. 479

సీ. పూని నారూపంబు § భూతజాలంబులు, భూతభావనుఁడ నేఁ § బొందువడఁగ
బ్రహ్మంబు మఱియు శ § బ్దబ్రహ్మమును శాశ్వ, తంబైన తనువులు § దగిలె నాకు
నఖిలలోకములందు § ననుగతంబై యుండు, లోకంబు నాయందు § జోకఁజెందు
నుభయంబు నాయందు § నభిగతంబై యుండు, నఖిలీనమగుదుని § య్యుభయమందు

తే. వెలయ నిద్రించువాఁడాత్మ § విశ్వమెల్లఁ, జూచి మేల్కాంచి తా నొక్క § చోటివానిఁ
గా వివేకించుమాడ్కి నీ § [1]జీవితేశ, మాయ దిగనాడి పరమధ § ర్మంబుఁ దెలియు.

ఆ. నిద్ర పోవువేళ § నిరతుఁడై దేహి దా, నెట్టిగుణముచేత § నింద్రియములఁ
గడచినట్టిసుఖము § గను నట్టిబ్రహ్మంబుఁ, గడిమి మెఱయ నన్నుఁ § గా నెఱుంగు.

ఆ. స్వప్నమందు నెల్లు § సంచారమొనరించు, మేలుకాంచి [2]దృష్ట § మోలి నెఱుఁగు
నుభయ మెఱుఁగునట్టి § యుత్తమజ్ఞానంబు, తత్త్వ మట్టిదైన § తెలఁపు నేను.

సీ. అరయంగ నెవ్వని § కలవిగానట్టియీ, సలలితమానుష § జాతిఁ బుట్టి
యాత్మతత్త్వజ్ఞాన § హేతుఁడైనవానికిఁ, గలుగునె యెందు సు § ఖంబొకింత
వెలయఁ బ్రవృత్తిని § వృత్తిమార్గంబుల, సుఖములు దుఃఖంబు § సొరిదిఁ దెలిసి
పనిచెడిసంకల్ప § ఫలమూలమునఁ బాలు, కడు సుఖదుఃఖమో § క్షములకొఱకు

ఆ. దంపతిక్రియామ § తంబు వర్తింతురు, దాన మోక్ష మేల § దక్కియుండు
నఖిలదుఃఖహేతు § వయినయాకర్మంబు, నెఱిఁగి నన్నుఁ దలఁప § రిచ్చలోన.

వ. మఱియు విజ్ఞానాభిమానులయినమనుష్యులకు నతిసూక్ష్మంబయినయాత్మగతి
నిజస్థానత్రయలక్షణంబునఁ జతుర్థాంశంబు నెఱింగి యైహికాముష్మికవిషయం
బులచేతను [3]వివేకబలంబులచేతను నియుక్తుండై జ్ఞానవిజ్ఞానసంతృప్తుండైనపురు
షుండు నాకు భక్తుండగు నీవిధంబులు గలవారలు యోగనైపుణబుద్ధి గలవా
రలు నైన స్వార్థంబయినయాత్మచేతం బరమాత్మను దెలియుచుందురు నీవు నీక్ర
మంబున మద్భక్తిశ్రద్ధాపరుండవై విజ్ఞానసంపన్నంబులైనవాక్కులచేత నన్ను
స్తోత్రంబు సేసి ముక్తుండవైతి వని యాశేషభగవంతుండు విద్యాధరపతి యైన
చిత్రకేతుం బలికి యతని కదృశ్యుండై పోయె నేదిక్కున సర్వాత్మకుండైనయన
నంతుం డంతర్ధానంబు నొందె నాదిక్కునకు విద్యాధరభర్త నమస్కరించి గగ
నచరుండై చని లక్షలసంఖ్యలైనదివ్యవర్షంబు లవ్యాహతబలేంద్రియుండై
పరమయోగిపురుషులును దివ్యమునీంద్రులును సిద్ధచారణగంధర్వులును వినుతి
సేయం గులద్రోణాదిశైలంబులను రమ్యప్రదేశంబులను సంకల్పసిద్ధప్రదేశంబు

1 జీవదేశ. 2 దృష్ట మెల్ల. 3 నిర్ముక్తులై జ్ఞానవిజ్ఞాన.

లను వినోదించుచు శ్రీనారాయణకర్త్రం బగుదివ్యవిమానంబునందుఁ జరియించుచు నుండి. 484

శా. ఆడించున్ హరిదివ్యనాటకగుణవ్యాపారనృత్యంబులం
బాడించున్ జలజాతనేత్రబిరుదప్రఖ్యాతగీతంబులం
గూడించున్ సతతంబు జిహ్వలతుదిన్ గోవిందనామావళుల్
[1] క్రీడం గిన్నరయక్షకామినులచేఁ గృష్ణార్పితస్వాంతుఁ డై. 485

సీ. వాసించు నాత్మఁ బో వైష్ణవజ్ఞానంబు, నాశించు భాగవతార్చనంబు
భూషించు నేప్రొద్దుఁ బుండరీకాక్షుని, భాషించు హరికథాప్రౌఢి మెఱసి
ఘోషించు హరినామగుణనికాయంబులు, పోషించుఁ బరతత్త్వబోధ మరసి
సేవించు శ్రీకృష్ణసేవకానీకంబు, సుఖమునఁ జేయు నీశునకు బలులు
తే. పాడుఁ బాడించు వైకుంఠభర్తనటన,రూపవర్తనగుణనామదీపితోరు
గీతజాతప్రబంధసంగీతవిధులఁ, గేశవప్రీతి గాఁ జిత్రకేతుఁ డపుడు. 486

—చిత్రకేతుం డీశ్వరధక్కారంబున గౌరిచే శాప మొందుట.—

మ. హరిఁ గీర్తించుచు నల్లనల్ల మదిలో నబ్జాక్షు [2]సేవించుచుం
బరమానందము నొందుచున్ జగములం బ్రఖ్యాతి వర్తించుచున్
సురరాజోపమమూర్తి యక్షగణముల్ సొంపార విద్యాధరా
ప్సరసల్ గొల్వఁగఁ బాడఁగా సితగిరిప్రాంతంబున న్నేఁగుచున్. 487

శా. ఆవిద్యాధరభర్త గాంచె హరనీహారామృతాహాసమున్
శ్రీవిభ్రాజితమున్ నిరస్తగిరిజాసేవాగతాయాసమున్
దేవానీకవికాసమున్ శుభమహాదేవాంఘ్రిసంవాసమున్
భూవిఖ్యాతవిలాసముం ద్రిభువనీపూతంబుఁ గైలాసమున్. 488

క. ఆరజతభూధరంబున, నీరేజభవామరాదినికరము గొల్వం
బేరోలగమున నుండిన, గౌరీయుతుఁ డయినహరునిఁ గనియె నరేంద్రా. 489

సీ. తననిజరూప [3]మింతయు నున్కి దెలియక, వాదంబు సేసెడు వేదరవముఁ
గరుణావలోకనాకాంక్షితులై యున్న, బ్రహ్మాదిసనకసంప్రణుతిరవము
సారశివానందసల్లాపముల నొప్పు, ప్రమథగణాళియార్భటరవంబు
డమరుమృదంగాదిథమథమధ్వనితోడి, పటుభృంగినాట్యవిస్ఫారరవము
తే. మానుగాఁ జామరలు వీచుమాతృకాది, కామినీజనమహితకంకణరవంబు
మెండుఁజెలఁగంగఁగన్నులపండువయ్యెఁ, గొండరాచూలి పెనిమిటినిండుకొల్వు.

వ. ఇట్లు బ్రహ్మాదిసురనికరసేవితుం డై యూరుపీఠంబున నున్నభవానిం గౌఁగిటం జేర్చికొని యొడ్డోలగంబున నున్నపరమేశ్వరుం జూచి చిత్రకేతుండు పకపక నగి యద్దేవి విను చుండ ని ట్లనియె. 491

1 క్రీడించున్ నరయక్ష. 2 వీక్షించుచుం. 3 మింతిం తని.

సీ. కోమ రొప్పఁగా లోక § గురుఁడును గడలేని, ధర్మస్వరూపంబుఁ § దాన యగుచు
జడలు ధరించియు § సరిలేనితపమునఁ, బొడవైనయీయోగి § పుంగవులును
బ్రహ్మవాదులుఁ గొల్వ § భాసిల్లుకొల్వులో, మిథునరూపంబున § మెలఁతతోడఁ
బ్రాకృతుండునుబోలె § బద్ధానురాగుఁడై, లాలితుం డయ్యె ని § ర్లజ్జత నిట
ఆ. సకలప్రకృతిపురుషుఁ § [1]డైనఁ దా నేకాంత, మందు సతులతోడ § నలరుఁ గాని
యిట్లు ధర్మసభల § నింతులతోఁ గూడి, పరిఢవింపలేఁడు § భ్రాంతి నొంది. 492
క. అన విని సర్వేశ్వరుఁ డా, తని నేమియు ననక నవ్వి § తత్సభవారల్
గనుఁగొన నూరక యుండెను, మనుజేశ్వర యీశుధైర్య § మహి మెట్టిదియో.
వ. ఇట్లు దనపూర్వకర్మశేషంబున నింద్రియజయుండ నని పుట్టినయహంకారంబున
జగద్గురువుం బెక్కుప్రల్లదంబు లాడుచున్న చిత్రకేతుం జూచి భవాని యిట్లనియె.
క. మముబోఁటిలజ్జ లుడిగిన, కుమతులకుం గర్త యగుచుఁ § గోపింపంగా
నమితాజ్ఞానిపుణుం డగు, శమనుండా వీఁడు నేఁడు § జగముల కెల్లన్. 495
క. భృగునారదకపిలాదులు, నిగమాంతజ్ఞులును యోగ § నిర్ణయనిపుణుల్
త్రిగుణాతీతు మహేశ్వరు, నగ రెన్నఁడు వారు ధర్మ § నయ మెఱుఁగ రొకో.
సీ. ఎవ్వనిపదపద్మ § మింద్రాదిదివిబుధుల, చూడాగ్రపంక్తుల § నీడఁ జూచు
నెవ్వనితత్త్వం బ § దెనయంగ బ్రహ్మాది, యోగిమానసపంక్తి § నోల లాడు
నెవ్వనిరూపంబు § నేర్పాటు గానక, వేదంబు లందంద § వాద మడుచు
నెవ్వనికారుణ్య § మీలోకముల నెల్లఁ, దనిపి యెంతయు ధన్య § తములఁ జేయు
తే. నట్టిసర్వేశుఁ బాపసం § హారు ధీరు, శాశ్వతైశ్వర్యు నాత్మసం § సారు నీశు
నెగ్గు వల్కినపాపాత్ముఁ § డెల్లభంగి, దండనార్హుండు గా కెట్లు § దలఁగఁగలఁడు.
తే. నిఖిలలోకాశ్రయంబు స § న్నిహితసుఖము, సకలభద్రైకమూలంబు § సాధుసేవ్య
మైనకంజాక్షుపాదప § ద్మార్చనంబు, ననుచరింపంగ ఖలుఁడు వీఁ § డర్హుఁ డగునె.
వ. కావున నోరిదురాత్మక యీపాపంబునం బాపస్వరూపం బైనరాక్షసయోనిం బు
ట్టు మని శపియించి యింతనుండి మహాత్ములకు నవజ్ఞ సేయ కుండు మని పలికినఁ
జిత్రకేతుండు విమానంబు డిగ్గి వచ్చి యద్దేవికి దండప్రణామంబు లాచరించి
కరకమలంబులు దోయిలించి యి ట్లనియె నోజగన్మాతా భవచ్ఛాపవాక్యంబు
లట్లకై కొంటిఁ బ్రాచీనకర్మంబులం బ్రాప్తంబైనసంసారచక్రంబుచేత నజ్ఞానమో
హితులై తిరుగుచున్నజంతువులకు సుఖదుఃఖంబులు నైజంబులై ప్రవర్తిల్లు
చుండు నిందులకుఁ బరతంత్రులైనవా రాత్మపరసుఖదుఃఖంబులకు నెవ్వరు కర్త
లీగుణంబులనిమిత్తమై శాపానుగ్రహంబులును స్వర్గనరకంబులును సుఖదుఃఖం
బులును సమంబులు భగవంతుం డొక్కండ తనమాయచేత జగంబు సృజియిం
చుచుండు వారివారికి బంధాదిరాగంబులు గలుగం జేయుచుఁ దాను వానికి లోను

1 డైనను నేకాంతసీమ సతులతోడఁ జెలఁగుఁగాని.

గాక నిష్కళంకుం డై యుండు నీవిధంబునం బుట్టుచున్న నరునకుం బత్నీబంధుశత్రుమిత్రోదాసీనత్వంబు లెక్కడివి వారివారికర్మవశంబునం బరమేశ్వరుండు గల్పించుచు సర్వంబునందు సర్వసముం డై యుండునప్పరమేశ్వరునకు సుఖదుఃఖంబులచేత రాగంబు లేదు రాగానుబంధం బైనరోషంబును లేదతనిమాయాగుణవిసర్గంబు జంతువులకు సుఖదుఃఖంబులను బంధమోక్షంబులను గల్పించుచుండుం గావున నీకు నమస్కరించుచున్న నన్ను ననుగ్రహింపుము శాపభయశంకితుండం గాను జగన్మాత వైననిన్నుఁ బలికినదోషంబునకు శంకించుచున్నవాఁడ నని దండప్రణామంబు లాచరించి పార్వతీపరమేశ్వరులం బ్రసన్నులం జేసి తనవిమానం బెక్కి చనియె నప్పుడు పరమేశ్వరుండు బ్రహ్మాదిదేవర్షిదైత్యదానవప్రమథగణంబులు వినుచుండఁ బార్వతికి ని ట్లనియె నీకు నిప్పుడు దృష్టం బయ్యెఁ గదా నారాయణదాసదాసానుచరులనిస్పృహాభావంబు హరితుల్యార్థదర్శను లై నిస్పృహు లైనభాగవతులకు స్వర్గాపవర్గనరకభేదభావంబులు లేవు ప్రాణులకు దేహసంయోగంబువలన నారాయణలీలం జేసి యుండి ద్వంద్వాదిసుఖదుఃఖంబులాత్మయందు నజ్ఞానంబున భేదంబు సేయంబడియె నిట్టివిపర్యయంబులు భగవంతుండయిన వాసుదేవునిభక్తి గలవారిం జెందవు మఱియును. 499

ఉ. నేనుఁ గుమారనారదులు నీరజగర్భుఁడు దేవసం
మానితయోగివర్యమునిమండలి మున్నగువా
దానవవిద్విడంశజనితంబుల మయ్యుఁ దదీయ
గానఁగ నేర మీశు ఘనగర్వమునం దలపో

క. ఆతనికిం బ్రియుఁ డప్రియుఁ, డే తెఱువున లేఁ
భూతములకాత్మ యగుటయు, భూతప్రియుఁ

ఆ. అరయఁ జిత్రకేతుఁ డతిశాంతుఁ డతిలోక
నితని నేమి సెప్ప నీశుండ నగు నేను, నువి

క. కావున భగవద్భక్తుల, భావమునకు విస్మయ
ధీవిభవశాంతచిత్తులు, పావనపరతత్త్వనిపు

వ. అనిన విని యద్రినందన విస్మయంబు మాని
గవతుం డయినచిత్రకేతుం డద్దేవికిం బ్ర
మరల శపింపక యతిశాంతరూపంబునఁ ద
సాధులక్షణంబులు నారాయణపరాయణు
గలుగ నేర్చునే యట్లు శాపహతుం డయిః
దక్షిణాగ్నియందు దానవయోనిం బుట్టి
భగవజ్జ్ఞానపరిణతుం డయ్యెం గావున.

సీ. నరనాథ యీవృత్ర సనకు రాక్షసాకృతి, కలిగినయీపూర్వ కారణంబు
చిరపుణ్యుఁ డయినట్టి చిత్రకేతుమహాను,భావంబు భక్తితోఁ బరఁగ విన్న
చదివినవారికి సకలదుష్కర్మముల్, శిథిలంబు లై కడుఁ జెదరి పోవు
సకలవైభవములు సమకూరుఁ దమయంతఁ, గోల్కొడుకోర్కులతోడఁగూడి
ఆ. నిర్మలాత్ము లగుచు నిత్యసత్యజ్ఞాన, నిరతు లగుచు విగతదురితు లగుచు
బంధుమిత్రపుత్రపౌత్రాదులను గూడి, యనుభవించు చుందు రధికసుఖము.

—సవితృవంశప్రవచనాదికథ.—

సీ. వినవయ్య నరనాథ విశదంబుగాఁ ద్వష్టృ,వంశంబు సెప్పితి వానివెనుక
సవితృండు పృశ్నియు సావిత్రి వ్యాహృతి, యనుభార్యలందు నిం పారు వేడ్క
నగ్నిహోత్రంబుల నరయంగఁ బశుసోమ,పంచయజ్ఞంబులఁ బరఁగఁ గనియె
భగుఁడు సిద్ధిక యను భార్యకుమహిమాను,భవులవిభవులఁ దాఁ బడసె మువురఁ
ఆ. దనయ నొకతెఁ గాంచెఁ దదనంతరమున నా,తరళనేత్ర [1]సద్వ్రతస్వధామ
పుణ్యశీల సుగుణపూరితచారిత్ర, యఖిలలోకపూజ్య యాశిషాఖ్య. 506
వ. మఱియు ధాతకుఁ గల కుహూ సినీవాలీ రా కానుమతు లనియెడునలువురుభార్య
లలోఁ గుహూదేవి సాయ మనునుతుని గాంచె సినీవాలి దర్శాఖ్యుని బడసె
... నిఁ గాంచె ననుమతి పూర్ణిమాఖ్యునిఁ గనె విధాత క్రియ యను
...లం గనియె వరుణునకుఁ జర్షి యనుభార్యయందుఁ
...ం డయినభృగువును వల్మీకంబునం జనియించిన
...వరుణులకు నూర్వసియందు రేత ఉద్గమం బైన
...ం జేయ నందు నగస్త్యుఁడును వసిష్ఠుండును జని
... రేవతియందు నుత్సర్గసంభవు లైనయరిష్టయుఁ
...యించిరి శక్రునకుఁ బౌలోమియందు జయంతబు
...వామనుం డయినయురుక్రమదేవునకుఁ గీర్తియ
...దు పుట్టె నాబృహచ్ఛ్లోకునకు సౌభగాదులు పుట్టిరి
...నకశ్యపప్రజాపతికి నదితియందు శ్రీమన్నారా
... వెనుక వివరించెద దితిసుతు లైనదైతేయుల
...శంబునం దైనను ప్రహ్లాదబలులు పరమభాగవ
...లసిరి దితికొడుకులు హిరణ్యకశిపుహిరణ్యాక్షు
...కశిపునకు జంభాసురతనయ యైనదత్తకుఁ బ్ర
...లుగురుగొడుకులును సింహిక యనుకన్యకయు
...నియించె నారాహువుశిరం బమృతపానంబు సే
...సంహ్లాదునకు గతి యనుభార్యయందుఁ బంచ

[1] ...గారిత్రను, దనర శగ్నియ నెడు దాని నతఁడు' వ్రా. ప్ర.

జనుండు పుట్టె హ్లాదునకు ధమని యనుభార్యయందు వాతాపిల్వలులు పుట్టిరి వారల నగస్త్యుండు భక్షించె ననుహ్లాదునకు సూర్మి యనుభార్యయందు బాష్కలమహిషులు గలిగిరి ప్రహ్లాదునకు దేవి యనుభార్యయందు విరోచనుండు పుట్టె నతనికి బలి జన్మించె నాబలికి నశన యనుభార్యయందు బాణుండు జ్యేష్ఠుండుగా నూర్వురు గొడుకులు పుట్టి రాబలిప్రభావంబు వెనుక వివరించెద బాణాసురుండు పరమేశ్వరు నారాధించి ప్రమథగణంబులకు ముఖ్యుం డయ్యె మఱియు నాదితిసంతానంబు లగుమరుత్తు లేకోనపంచాశత్సంఖ్య గలవార లందఱు ననపత్యులై యింద్రుతోఁ గూడి దేవత్వంబు నొందిరనిన విని పరీక్షిన్నరేంద్రుండు శుకయోగీంద్రున కిట్లనియె. 507

ఆ. ఏమికారణమున నింద్రునికిని మరు, చ్చయము నాప్త మగుచు శాంతి నొంది
యరయఁ దత్సమానమగుచు వర్తించెను, దీని వినఁగ వలయుఁ దెలుపవయ్య.

వ. అనిన శుకుం డిట్లనియె. 509

సీ. నరనాథ విను తననందను లందఱు, నమరేంద్రుచే హతు లగుచు నుండఁ
గోపశోకంబులఁ గ్రుళ్లుచుఁ దనలోన, మండుచు దితి చాల మఱుఁగఁ దొడఁగె
భ్రాతృహంతకుఁ డతిపాతకుం డీయింద్రుఁ, జంపక నా కేల సొంపు గలుగు
వీని భస్మము సేయువానిఁ గా నొకసుతుఁ, బడసెద నని చాల భర్తఁ గోరి

ఆ. ప్రియముసేయఁ దొడఁగెఁ బెక్కుభావంబుల, భాషణముల నధికపోషణములఁ
భక్తియుక్తిచేతఁ బరిచర్యగతిచేత, నుతులచేత నతులరతులచేత. 510

చ. కలికికటాక్షవీక్షణవికారములన్ హృదయానురాగసం
కలితవిశేషవాఙ్మధురగర్జనలన్ లలితాననేందుమం
డలపరిశోభితామృతవిడంబితసస్మితసుప్రసన్నతా
ఫలరుచిరప్రధానముల భామిని భర్తమనంబు లోఁగొనెన్. 511

తే. అఖిల మెఱిఁగినకశ్యపునంతవాని, హితవు తల కెక్కురతులసంగతులచేతి
నవశుఁ గావించె వ్రేల్మిడి నబ్జవదన, పతుల భ్రమియింప నేరనిసతులుఁ గలరె.

క. ఏతలఁ బెఱుఁగక నిలిచిన, భూతంబులఁ జూచి ధాత పురుషులమనముల్
భీతి గొలుపంగ యువతి, వ్రాతంబు సృజించెఁ బతులు వారల కరుదే. 513

వ. ఇట్లు నిజసతిచేత నుపలాలితుండై కశ్యపప్రజాపతి యాసతికిం బరమప్రీతుండై యిట్లనియె నోతన్వీ నీకుఁ బ్రసన్నుండ నైతి వరంబు గోరు మిచ్చెద నాథుండు ప్రసన్నుండైన స్త్రీలకుం గోరిక సంభవించుట కేమి గొఱంత సతికిం బతియె దైవంబు సర్వభూతంబులమానసంబులకు వాసుదేవుండె భర్త నామరూపకల్పితులైనసకలదేవతామూర్తులచేతను బురుషులచేతను భర్తృరూపధరుం డయినభగవంతుండు సేవింపంబడుచుండు విశేషించి స్త్రీలచేతఁ బతిరూపంబున భజియింపంబడుఁగావునం బతివ్రతలైనసుందరులు శ్రేయస్కాములై యేకచిత్తంబుననాత్మేశ్వ

రుం డయినయప్పరమేశ్వరుని భర్తృభావంబున సేవించుచుండుదు రేనును నీ కీ
భావంబున వరదుండ నైతి దుశ్శీల లయినవనితలకుం బొందరా నివరంబు నీ
కిచ్చెద వేఁడు మనిన నాకశ్యపునకు దితి యి ట్లనియె. 514

ఆ. వరము గోర నాకు వరదుండ వేనియు, నింద్రుఁ ద్రుంచునట్టి యుద్ధబలుని
నమితతేజుఁ దనయు నమరత్వసంప్రాప్తు, నొందఁ జెడనివాని నిమ్ము నాథ.

వ. అనవుడు. 516

క. ఉట్టిపడునట్టివర మీ, కట్టిఁడి నన్నెట్లు వేఁడెఁ గటకట యనుచు\న్
మిట్టిపడి యతఁడు మదిలోఁ, బుట్టినతల్లడముతోడఁ బొక్కుచు నాత్మ\న్. 517

చ. ప్రకృతిని గర్మపాశముల బద్ధుఁడ నైతిఁ గ దయ్య నేఁడు నే
వికటసతీస్వరూపమున వేఁదుఱు గొల్పినమాయ నింద్రియా
ధికమతి నైనవాఁడు దన తెంపునఁ జిత్తము వెచ్చపెట్టి పా
తకములఁ గూల కున్నె నను దైవము నవ్వదె లోలితాత్మునిన్. 518

సీ. ఖండశర్కరతోడఁ గలహించుపలుకులుఁ, బద్మవిలాస మేర్పఱచుమోముఁ
దుహినాంశుకళలతోఁ దులఁదూఁగుచెయ్వులుఁ, జెమటఁ గ్రొన్నెత్తురుఁ జేయుమేను
నిలు వెల్లఁ గరఁగించునేర్పుల యింపులు, పువ్వుల కరుదైన ప్రోది సేఁత
తమకంబు రెట్టించుతరితీపుతలఁపులు, నెనసినమదిలోని యిచ్చగింత

ఆ. గలిగి కలువ నున్న కాలాహిపోలికిఁ, జెలఁగు చున్న సతుల చిత్తవృత్తిఁ
దెలియ వశమె యెంత ధృతి గలవారికి, నాక కాదు నిఖిల లోకములకు. 519

ఆ. కోరి సతుల కెల్లఁ గూర్చువా రెవ్వరు, పతుల నైన సుతుల హితుల నైన
బలిమిఁ జేసి యైనఁ బరహస్తమున నైన, హింస సేతు రాత్మహితముకొఱకు.

వ. అని చింతించి దీనికి నే మని ప్రతివాక్యం బిచ్చువాఁడ మద్వచనం బెందు నమో
ఘంబు త్రిలోకపరిపాలనశీలుం డయినభిదురపాణి వధ్యాఘ్యుండె యేను దీనికి
నైనది యొకటి గల్పించెద నని దితిం జూచి యోతనుమధ్య నీకు నట్ల దేవ
బాంధవుం డయిన యింద్రహంత యగుపుత్త్రుండు గలిగెడు నొక్కసంవత్సరం బీ
వ్రతంబు నాచరింపుము దాని ప్రకారం బెల్ల నేను జెప్పెద విను మెల్ల జీవుల
వలన హింసాభావంబు లేక యతిధ్వనివాక్యంబు లుడిగి కోపంబు మాని య
నృతంబులు వలుకక నఖరోమచ్ఛేదనంబు సేయక యస్థికపాలాదు లయినయ
మంగళంబుల నంటక జలంబులు సొచ్చి కాని ఘటోదకకూపోదకంబుల స్నా
నంబు సేయక దుర్జనసంభాషణంబు వర్జించి కట్టినకోకను ముడిచినపువ్వులను
గ్రమ్మఱ ధరియింపక భోజనంబులయందు నుచ్ఛిష్టాన్నంబును జండికాని వేదితా
న్నంబును (గోశునకమార్జారకంకక్రిమి)పిపీలికాదివిదూషితాన్నంబును సామి
షాన్నంబును వృషలాహితాన్నంబును ననునీపంచవిధనిషిద్ధాన్నంబులు వర్జించి
దోయిట నీళ్లు ద్రావక సంధ్యాకాలంబుల ముక్తకేశి గాక మితభాషిణి వై

యలంకారవిహీనగాక వెలుపలందిరుగక పాదప్రక్షాళనంబు సేసికొని కాని శయ
నింపక యార్ద్రపాద యై పవ్వళింపక పశ్చిమశిరస్కయయ్యును నగ్నయయ్యును
సంధ్యాకాలంబుల నిద్రింపక నిత్యంబును ధౌతవస్త్రంబులు గట్టి శుచి యై సర్వ
మంగళసంయుక్త యై ప్రాతఃకాలంబునఁ దూర్పుమొగం బై లక్ష్మీనారాయణుల
నారాధించి యావాహనార్ఘ్యపాద్యోపస్పర్శనసుస్నానవాసఉపవీతభూషణపుష్ప
ధూపదీపోపహారాద్యుపచారంబులనర్చించిహవిశ్శేషంబుద్వాదశాహుతులవేల్పిం
చి దండప్రణామంబు లాచరించి భగవన్మంత్రంబును దశవారంబు లనుసంధించి
స్తోత్రంబు సేసి గంధపుష్పాక్షతంబుల ముత్తైదువలం బూజించి పతిని సేవించి పు
త్రుం గుక్షిగతుంగా భావించి యివ్విధంబున మార్గశీర్షశుద్ధప్రతిపదారంభంబుగా
నొక్క సంవత్సరంబు సలిపి యాద్వాదశమాసాంత్యదివసంబున విధ్యుక్తంబుగా
నుద్యాపనంబు సేయ వలయు నీ పుంసవనం బనియెడివ్రతంబు ద్వాదశమా
సపర్యంతం బేమఱక సల్పిన నీవు గోరినకుమారుండు గలిగెడు ననిన దితి యా
వ్రతంబుతోడనె గర్భంబు ధరియించి వ్రతంబు సలుపుచు నుండ నింద్రుండు
మాత్రభిప్రాయం బెఱింగి యాయమ్మ నహరహంబును రహస్యంబున సేవించుచు
వ్రతంబునకుం దగినపుష్పఫలసమిత్కుశపత్త్రాంకురంబులు మొద లగునవస్తు
వితతిం ద్రికాలంబులం దెచ్చియిచ్చుచుఁ బుండరీకంబు హరిణికిం బొంచి యున్న
భంగిఁ దచ్ఛిద్రభంగంబునకై కాచి శుశ్రూష సేయుచు నాయమ్మగర్భంబు ధరియిం
చిన తేజోవిశేషంబునకు దిగులుగుడుచుచుఁ గృశించుచు నుండె నొక్కనాఁడు.

సీ. వామాక్షి యనుదిన§వ్రతధారణోన్నత, పరిచర్యవిధులచే § బడలి యలసి
యొంటి సంధ్యావేళ § నుచ్ఛిష్ట యై పద, ప్రక్షాళనాదులఁ § బాసి మఱచి
తనకర్మమోహంబు§దవిలి నిద్రింపంగ, నింద్రుండు సయ్యన § నెడరు గాంచి
యోగమాయాబలో§ద్యుక్తుఁడై రమాయింతి, యుదరంబుఁజొరబడి§యుగ్రుఁడగుచు

తే. దివిరి దేదీప్యమాన మై § తేజరిల్లు
నర్భకుని వజ్రధారల § నడిచె నేడు
దునుకలు గ వాఁడు దునిసియుఁ § దునుక దునుక
చెడక యొక్కొక్క బాలుఁడై § చెలఁగు చున్న. 522

క. వా రేడ్వ రగుచుఁ గుయ్యిడ, నో రేడ్వకుఁ డనుచుఁ ద్రుంచె§నొక్కొక్కని నా
శూరుం డేడేసి దునుక, గా రయమున వారు సెడక§ఖండితు లయ్యున్. 523

క. ఖండము లన్నియు నందఱుఁ, జండాంశుసమప్రకాశ§శాశ్వతు లగుచున్
మెండుకొని నిల్చి యని రా, ఖండలునకుఁ గరుణ వుట్టి§గతి మతిఁ దోఁపన్. 524

వ. అందఱు ముకుళితకరకమలు లై నీకుం దోడంబుట్టువులము మమ్ము హింసింపం
బని లేదు నీకుం బారిషదులమై మరుద్గణముల మై నిన్ను సేవించెదము మమ్ము ర
క్షింపు మనిన నారాయణప్రసాదంబునం జెడనిమరుద్గణంబులపలుకులకుం గృపా

ఘుండై యింద్రుండు వారల సహోదరులం గాఁ గైకొని మఱి హింసింపకమానె నశ్వత్థామశరాగ్నివలన నారాయణరక్షితుండ వయిననీవునుంబోలెఁ గులిశధారలశకలంబు లయినకుమారుం డన్నిరూపంబులై సంవత్సరంబునకు నొక్కింతకడమగా హరిం బూజించిన నుద్భవించినవారు గావున నింద్రుతోడం గూడ నేకోనపంచాశద్దేవత లయినమరుద్గణంబులు దితిగర్భంబు వెలువడి రంత దితి మేల్కాంచి యనల్పప్రకాశులై యింద్రుతోడంగూడి వెలుంగుచున్నకుమారులం జూచి సంతోషింపక యింద్రుం జూచి నీకు మృత్యురూపం బయినపుత్త్రుం గోరి దుస్తరం బయినవ్రతంబు సలిపితి సంకల్పించినపుత్త్రుం డొక్కరుం డీ సప్తసప్తసంఖ్య గల కుమారు లగుట కేమికతంబు నీ వెఱింగినభంగిన తథ్యంబు పలుకు మనిన నింద్రుం డి ట్లనియెఁ దల్లీ భవద్వ్రతంబుఁ జింతించి సమయవిచ్ఛేదనంబున గర్భంబుఁ జొచ్చి పాపచిత్తుండ నై వజ్రధారల గర్భంబు విదళనంబు సేసిన నాశకలంబులు సెడక మహాశ్చర్యంబు గా నివ్విధంబునం గుమారకు లైరి మహాపురుషపూజాసంసిద్ధి కార్యానుషంగి గా కుండునే భగవదారాధనంబు గోరికలఁ బాసి యెవ్వరు గావింతురు వా రిహపరంబుల సర్వార్థకుశలు లగుదు రమ్మహాపురుషవ్రతసముత్పన్నతేజంబు నడంప నెవ్వం డోపుఁ గావున దుర్మదంబున బాలిశస్వభావుండ నై దోషంబు సేసిననాదౌర్జన్యకర్మంబు సహింపఁ దల్లికన్న నెవ్వరు సమర్థులు పాపాత్ముండ నగునన్నుం గావుము నేను వీరలతోడివాఁడ నని నిష్కపటంబుగాఁ బ్రార్థించిన నద్దేవి యట్లు కాక యని శాంతచిత్త యయ్యె నింద్రుండును వారలం గూడి త్రిదివంబునకుం బోయి సోమపానహవిర్భాగంబులు వారలకుం బంచి పెట్టి కూడి సుఖం బుండె నని చెప్పి పరీక్షిన్నరేంద్రునకు శుకయోగీంద్రుండు వెండియు ని ట్లనియె. 525

క. హరి వరదుఁ డయినవ్రత మఁట, హరియంశజు లగుచు నెగడునమరులజన్మ
స్ఫురణం బఁట పరియించిన, నరయఁగ నురుదీర్ఘకర్మహర మగు టరుదే. 526

వ. అని విష్ణుకథాశ్రవణకుతూహలాయమానమానసులైన శౌనకాదిమహామునులకు సూతుండు సెప్పె నని శుకయోగీంద్రుండు పరీక్షిన్నరేంద్రునకుఁ జెప్పెననుటయు.

క. రాజీవరాజపూజ్య, శ్రీజితగోపీకటాక్ష సేవాంతరవి
భ్రాజితమూర్తి మదోద్ధత, రాజకులోత్సాహ [1]రామ రాజాఖ్యనిధీ. 528

తరలము. మురవిదారణ ముఖ్యకారణ మూలతత్త్వవిచారణా
దురితతారణ దుఃఖవారణ దుర్మదాసురమారణా
గిరివిహారణ కీర్తిపూరణ కీర్తనీయమహారణా
ధరణిధారణ ధర్మతారణ తాపసస్తుతిపారణా. 529

---

1 గుణవిరామాఖ్యనిధీ; సుగుణరామాఖ్యహారీ.

తోటకము. కరుణాకర శ్రీకర కంబుకరా, శరణాగతసంగతజాడ్యహరా
పరిరక్షితశిక్షితభక్తమురా, కరిరాజశుభప్రదకాంతిధరా. 530

గద్యము. ఇది శ్రీసకలసుకవిజనమిత్ర శ్రీవత్సగోత్రపవిత్ర కసువయామాత్యపుత్ర బుధజనప్రసంగానుషంగ సింగయనామధేయప్రణీతం బైన శ్రీమహాభాగవత పురాణంబునందు నజామిళోపాఖ్యానంబును బ్రచేతసులం జంద్రుం డామంత్రణంబుసేయుటయు దక్షోత్పత్తియుఁ బ్రజాసర్గంబును దక్షుండు శ్రీహరింగూర్చి తపంబు సేయుటయు నతనికి నప్పరమేశ్వరుండు ప్రత్యక్షం బగుటయు హర్యశ్వశబళాశ్వులజన్మంబును వారలకు నారదుండు బోధించుటయు నారదువచనప్రకారంబున వారు మోక్షంబు నొందుటయుఁ దద్వృత్తాంతంబు నారదువలన విని దక్షుండు దుఃఖాక్రాంతుం డగుటయుఁ దదనంతరంబ బ్రహ్మవరంబున దక్షుండు శబళాశ్వసంజ్ఞుల సహస్రసంఖ్యాకు లగుపుత్రులం గాంచుటయును సృష్టినిర్మాణేచ్ఛానిమిత్తంబున దక్షుపంపున వార లగ్రజన్ములు సిద్ధిం బొందినతీర్థరాజం బైన నారాయణసరస్సునకుం జనుటయు వారికి నారదభగవంతుండు బ్రహ్మజ్ఞానంబు నుపదేశించుటయు వారు పూర్వజు లేగినప్రకారంబున మోక్షంబు నొందుటయుఁ దద్వృత్తాంతంబును దక్షుండు దివ్యజ్ఞానంబున నెఱింగి నారదోపదిష్టంబని తెలిసి నారదుని శపియించుటయు నారదుండు దక్షుశాపంబు ప్రతిగ్రహించుటయు దక్షునకు మరల బ్రహ్మవరంబున సృష్టివిస్తారంబుకొఱకుఁ గూఁతు లఱువండ్రు జనియించుటయు నందుఁ గశ్యపునకు నిచ్చినపదుమువ్వురవలన సకలలోకంబులు నిండుటయు దేవాసుర నర తిర్యఙ్మృగ ఖగాదులజన్మంబులును దేవేంద్రతిరస్కారంబున బృహస్పతి యధ్యాత్మమాయచేతం గానరాకుండుటయుఁ దద్వృత్తాంతంబు రాక్షసులు విని శుక్రోపదిష్టు లై దేవతలపై నెత్తి వచ్చుటయు దేవాసురయుద్ధంబును నాచార్యతిరస్కారంబున దివిజరాజపలాయనంబును బలాయమాను లైన దేవతలు బ్రహ్మసన్నిధికిం జనుటయును బ్రహ్మవాక్యంబునఁ ద్వష్టృకుమారుం డయినవిశ్వరూపు నాచార్యునిం గా దేవతలు వరించుటయును విశ్వరూపుప్రసాదంబున నింద్రుండు నారాయణవర్మం బను మంత్రకవచంబు ధరియించి రాక్షసుల జయించుటయుఁ బరోక్షంబున రాక్షసులకు ననుకూలుం డయినవిశ్వరూపు నింద్రుండు వధించుటయు విశ్వరూపవధానంతరంబున నింద్రునకు బ్రహ్మహత్య సంప్రాప్తం బయిన నింద్రుండు స్త్రీభూజలద్రుమంబులయందుఁ బంచి పెట్టుటయు విశ్వరూపుండు హతుం డగుటకుఁ ద్వష్ట గోపించి యింద్రవధార్థంబు మారణహోమంబు సేయ వృత్రాసురుండు జనించుటయు వృత్రాసురయుద్ధంబునఁ బరాజితు లై యింద్రసహితు లయినదేవతలు శ్వేతద్వీపంబునకుం జనుటయు నందు శ్రీహరి ప్రసన్నుం డయి దధీచివలన భిదురంబు గైకొన నుపదేశించుటయు నింద్రుండు వజ్రాయుధంబున

వృత్రుని సంహరించుటయు నింద్రుండు బ్రహ్మహత్యాపీడితుం డయి మానససరస్సు ప్రవేశించుటయును నహుషుండు శతాశ్వమేధంబులం జేసి యింద్రాధిపత్యంబు వడయుటయు నహుషుం డగస్త్యశాపంబున సురరాజ్యచ్యుతుం డై యజగరయోనిం బుట్టుటయు నింద్రాగమనంబును నశ్వమేధంబును నింద్రుండు మరలఁ ద్రిలోకాధిపత్యంబు వడయుటయును జిత్రకేతూపాఖ్యానంబును మరుద్గణంబులజన్మప్రకారంబును ననుకథలం గలషష్ఠస్కంధము.

ఓం తత్సద్బ్రహ్మార్పణమస్తు.

శ్రీ ర స్తు.

శ్రీరామచన్ద్రాయ పరబ్రహ్మణే నమః.

శ్రీమదాంధ్రమహాభాగవతము

సప్తమస్కంధము.

మద్విఖ్యాతిలతా
క్రామితగోత్రాంతరాళ కమనీయమహా
జీమూతతులితదేహా
శ్యామలరుచిజాల రామచంద్రనృపాలా. 1

వ. మహనీయగుణగరిష్ఠు లగునమ్మునిశ్రేష్ఠులకు నిఖిలపురాణవ్యాఖ్యానవైఖరీసమేతుం డయినసూతుం డి ట్లనియె నట్లు ప్రాయోపవిష్టుం డయినపరీక్షిన్నరేంద్రుండు శుకయోగీంద్రు నవలోకించి. 2

సీ. సర్వభూతములకు సముఁడు నచ్చెలి ప్రియుం, డైనవైకుంఠుఁ డనంతుఁ డాద్యుఁ
డింద్రునికొఱకు దైత్యేంద్రుల నేటికి, విషమునికైవడి వెదకి చంపె
నసురులఁ జంపంగ సమరులచేఁ దన, కయ్యెడిలాభ మిం తైనఁ గలదె
నిర్వాణనాథుండు నిర్గుణుం డగుతన, కసురులవలనిభయంబుఁ బగయుఁ
ఆ. గలుగ నేర వట్టిఘనుఁడు దైత్యులఁ జంపి, సురలఁ గాచుచునికి చోద్య మనుచు
సంశయంబు నాకు జనియించె మునినాథ. ప్రజ్ఞ మెఱసి తెలియఁ బలుకవయ్య.

వ. అనిన శుకుం డి ట్లనియె. 4

శా. నీసంప్రశ్నము వర్ణనీయము గదా నిక్కంబు రాజేంద్ర ల
క్ష్మీసంభావ్యునిసచ్చరిత్రము మహాచిత్రంబు చింతింపఁ ద
ద్దాసాఖ్యానము లొప్పు విష్ణుచరణధ్యానప్రధానంబు లై
శ్రీసంధానము లై మునీశ్వరవచోజేగీయమానంబు లై. 5

క. చిత్రంబులు త్రైలోక్యప, విత్రంబులు భవలతాలవిత్రంబులు స
న్మిత్రంబులు మునిజనవన, చైత్రంబులు విష్ణుదేవుచారిత్రంబుల్. 6

వ. నరేంద్రా కృష్ణద్వైపాయనునకు నమస్కరించి హరికథనంబులు సెప్పెద వినుము వ్యక్తుండు గాక గుణంబులు లేక ప్రకృతిం జెందక భవంబుల నొందక పరమేశ్వరుండు దనమాయవలన నయినగుణంబుల నావేశించి బాధ్యబాధకత్వం

బుల నొందు నతండు గుణరహితుండు సత్త్వరజస్తమంబులు ప్రకృతిగుణంబు లాగుణంబులకు నొక్కొక్క కాలంబున హానివృద్ధులు గల వాయీశ్వరుండు సత్త్వంబున దేవఋషులను రజోగుణంబున నసురులను దమోగుణంబున యక్షరక్షోగణంబులను విభజించె సూర్యుండు పెక్కెడలం గానంబడియు నొక్కరుం డయినతెఱంగునం దద్విభుండును సర్వగతుం డయ్యును భిన్నుండు గాఁడు తత్త్వవిదు లయినపెద్దలు దమలోనం బరమాత్మస్వరూపంబున నున్న యీశ్వరు నవ్విధంబున నెఱుంగుదురు జీవాత్మకుం బరుం డైనసర్వమయుండు దనమాయచేత రజంబును విశ్వంబు సృజియింపం గోరి సత్త్వంబును గ్రీడింపం గోరి తమంబును నిద్రింపం గోరి యుత్పాదించి చరమైనకాలంబును సృజియించు నాకాలంబున సర్వదర్శనుం డయినయీశ్వరుండును గాలాహ్వయుండును నై హరి సత్త్వగుణం బయినదేవానీకంబునకు వృద్ధియు రజస్తమోగుణు లయిన రాక్షసులకు హానియుం జేయుచుండు. 7

క. జననాయక యీయర్థము, ఘనయశుం డగుధర్మజునకుం గ్రతుకాలమునన్
మును నారదుండు సెప్పెను, వినిపించెద వినుము చెవులు విమలత నొందన్.

వ. మున్ను ధర్మరాజు సేయురాజసూయయాగంబున బాలుం డైనశిశుపాలుండు హరిని నిందించి నిశితనిర్వక్రచక్రధారాదళితమస్తకుం డయి తేజోరూపంబున వచ్చి హరిదేహంబు సొచ్చినం జూచి వెఱఁగుపడి ధర్మజుండు సభలో నున్న నారదునిం జూచి యి ట్లనియె. 9

ఆ. ఎట్టివారి కైన నేకాంతులకు నైన, వచ్చి చొరఁగ రానివాసుదేవు
తత్త్వమందుఁ జేదిధరణీశుఁ డహితుఁ డై, యె ట్లు సొచ్చె మునివరేణ్య నేఁడు.

ఉ. వేనుఁడు మాధవుం దెగడి విప్రులు దిట్టిన భగ్నుఁ డై తమో
లీనుఁడు గాఁడె తొల్లి మదలిప్తుఁడు చైద్యుఁడు పిన్ననాఁటనుం
డేనియు మాధవున్ వినసహింపఁడు భక్తి వహింపఁ డట్టివాఁ
డేనిబిడప్రభావమున నీపరమేశ్వరునందుఁ జొచ్చెనో. 11

మ. హరి సాధింతు హరిన్ గ్రసింతు హరిఁ బ్రాణాంతంబు నొందింతుఁ దా
హరికిన్ వైరి నటంచు వీఁడు పటురోషాయత్తుఁ డై యెప్పుడుం
దిరుగుం బ్రువ్వదు నోరు ప్రీలి పడదున్ దేహంబు దాహంబుతో
నరకప్రాప్తియు నొందఁ డేక్రియ జగన్నాథుం బ్రవేశించెనో. 12

వ. అదియునుం గాక దంతవక్త్రుండును వీఁడును నిరంతరంబు గోవిందు నింద సేయుదురు నిఖిలజనులు సందర్శింప నేఁడు వీనికి విష్ణుసాయుజ్యంబు గలుగుట కేమి హేతువు వినిపింపుము పవనచలితదీపశిఖయునుంబోలె నాహృదయంబు సంచలించుచున్న దనిన ధర్మనందనునకు నారదుం డి ట్లనియె దూషణభూషణతిరస్కారంబులు శరీరంబునకుం గాని పరమాత్మకు లేవు శరీరాభిమానంబునం జేసి

దండవాక్పారుష్యంబులు హింస యై తోఁచు తెఱంగున నేను నాయది యని
యెడు వైషమ్యంబును భూతంబులకు శరీరంబునందు సంభవించు నభిమానంబు
బంధంబు నిరభిమానుం డై వధించినను వధంబు గాదు కర్తృత్వ మొల్లని
వానికి హింసయు సిద్ధింపదు సర్వభూతాత్మకుం డైనయీశ్వరునికి వైషమ్యంబు
లేదు గావున. 13

ఆ. అలుక నైనఁ జెలిమి నైనఁ గామంబున, నైన బాంధవమున నైన భీతి
నైనఁ దగిలి తలఁప నఖిలాత్ముఁ డగుహరిఁ, జేర వచ్చు వేఱు సేయఁ డతఁడు.

క. వైరానుబంధనంబునఁ, జేరినచందమున విష్ణుఁ జిరతరభక్తిం
జేరఁగ రా దని తోఁచును, నారాయణభక్తియుక్తి నాచిత్తమునన్. 15

క. కీటకముఁ దెచ్చి భ్రమరము, పాటవమున బంభ్రమింప భ్రాంతం బై త
త్కీటకము భ్రమరరూపముఁ, బాటించి వహించుఁ గాదె భయయోగమునన్.

వ. ఇవ్విధంబున. 17

శా. కామోత్కంఠత గోపికల్ భయమునం గంసుండు వైరక్రియా
సామగ్రిన్ శిశుపాలముఖ్యనృపతుల్ సంబంధు లై వృష్ణులుం
బ్రేమన్ మీరలు భక్తి నేము నిదె చక్రిం గంటి మె ట్లైన ను
ద్దామధ్యానగరిష్ఠుఁ డైనహరిఁ జెందన్ వచ్చు ధాత్రీశ్వరా. 18

శ్రీహరిద్వారపాలకులకు సనకాదులవలన శాపంబు గల్గుట.

వ. మఱియుం బెక్కండ్రు కామద్వేషభయస్నేహసేవాతిరేకంబులఁ జిత్తంబు హరి
పరాయత్తంబుగాఁ జేసి తద్గతిం జెందిరి హరి నుద్దేశించి క్రోధాదు లైనగానింటి
లోపల నొక్కటి యైన వెన్నునికి లేనినిమిత్తంబున నతండు వ్యర్థుం డయ్యె మీ
తల్లిచెలియలికొడుకు లయినశిశుపాలదంతవక్త్రులు దొల్లి విష్ణుమందిరద్వార
పాలకులు విప్రశాపంబునఁ బదభ్రష్టు లై భూతలంబునన్ జన్మించి రనిన విని
యుధిష్ఠిరుండు నారదున కి ట్లనియె. 19

మ. అలుగం గారణ మేమి విప్రులకు ము న్నావిప్రు లెవ్వారు ని
శ్చలు లేకాంతులు నిర్జితేంద్రియులు నిస్సంసారు లీశానువ
ర్తులు వైకుంఠపురీనివాసు లను విందున్ వారి కెబ్బంగి నీ
ఖలజన్మంబుబు వచ్చె నారద వినం గౌతూహలం బయ్యెడిన్. 20

వ. అనిన నారదుం డి ట్లనియె నొక్కనాఁడు బ్రహ్మమానసపుత్త్రు లైనసనకసనంద
నాదులు దైవయోగంబున భువనత్రయంబునందును సంచరించుచు నైదాఱేం
డ్లప్రాయంపుబాలకులభావంబున దిగంబరు లయి హరిమందిరంబునకు వచ్చి
చొచ్చునెడ మొగసాల నున్నపురుషు లిరువురు వారలం జూచి. 21

క. డింభకుల ననర్గళవి, స్రంభకుల రమాధినాథసల్లాపసుఖా

రంభకుల ముక్తమానస, దంభకులం జొరఁగ నీక తఱిమి రధీశా. 22

క. వారించినతమకంబున, వా రించుక నిలువ లేక వడిఁ దిట్టిరి దౌ
వారికుల నసురయోని న, వారితులై పుట్టుఁ డనుచు వసుధాధీశా. 23

వ. మఱియు నాపిన్నపెద్దలు వారలం జూచి మీర లీయెడ నుండ నర్హులు గారు నారాయణచరణమూలంబు విడిచి రజస్తమోగుణులై రాక్షసయోనిం బుట్టుం డని శపియించిన వారు నాశాపవశంబునఁ బదభ్రష్టులై కూలుచు మొఱలిడిన నమ్మహాత్ములు దయాళువులై క్రమ్మఱం గరుణించి మూఁడుజన్మంబులకు వైరంబున భగవత్సన్నిధానంబు గలిగెడు మని నిర్దేశించి చని రివ్విధంబున శాపహతులై హరిపార్శ్వచరులైనపురుషు లిరువురు హిరణ్యకశిపు హిరణ్యాక్షు లన దితికి జన్మించి రందుఁ గనిష్ఠుం డైనహిరణ్యాక్షుని హరి వరాహరూపంబున సంహరించె నగ్రజుం డయినహిరణ్యకశిపుండు నరసింహమూర్తి యయినశ్రీహరిచేత విదళితుం డయ్యె నతనికొడుకు ప్రహ్లాదుండు దండ్రిచేత హింసితుం డయ్యును నారాయణపరాయణుం డై శాశ్వతుం డయ్యె రెండవ భవంబునఁ గైకేశి యనురాక్షసికి రావణకుంభకర్ణు లయి సంభవించిన విశ్వంభరుండు రఘుకులంబున రాఘవుం డయి యవతరించి వారల వధియించె నమ్మహాత్మునిపరాక్రమంబులు మార్కండేయఋషివలన నెఱింగెదవు తృతీయజన్మంబున మీతల్లిచెలియలికి శిశుపాలదంతవక్త్రు లన నుద్భవించి. 24

శా. వక్రం బింతయు లేక పాయనిమహావైరంబునన్ నిత్యజా
తక్రోధస్మరణంబులన్ విదళితోద్యత్పాపసంఘాతులై
చక్రచ్ఛిన్నశిరస్కులై మునివచశ్శాపావధిప్రాప్తులై
చక్రిం జెందిరి వారు పార్శ్వచరులై సారూప్యభావంబునన్. 25

వ. అనిన విని ధర్మనందనుం డి ట్లనియె. 26

క. బాలున్ హరిపదచింతా, శీలున్ సుగుణాలవాలు శ్రీమన్మేధా
జాలున్ సంతోషింపక, యేలా శిక్షించె రాక్షసేంద్రుం డనఘా. 27

క. పరిభూతవ్యధనంబులు, నిరుపమసంసారజలధినిర్మథనంబుల్
నరకేసరికథనంబులు, పరిరక్షితదేవయక్షఫణిమిథునంబుల్. 28

వ. మునీంద్రా వినిపింపు మనిన నారదుం డి ట్లనియెఁ గమలోదరుచేతం దన సహోదరుండు హతుం డయ్యె నని విని హిరణ్యకశిపుండు రోషశోకదందహ్యమానమానసుం డయి ఘూర్ణిల్లుచు నాభీలదావదహనజ్వాలాకరాళంబు లయినవిలోకనజాలంబుల గగనంబునం బొగ లెగయ నిరీక్షించుచుఁ దటిల్లతాంకురసంకాశధగద్ధగితదంతసందష్టదశనచ్ఛదుండును నదభ్రభయంకరభ్రుకుటితఫాలభాగుండును నిరంతరాశాంతదురంతవైరవేగుండును నై మహాప్రభాజాలజటాలం బగుశూలంబుఁ గేల నందుకొని సభామండపంబున నిలువంబడి

త్రిమస్తక త్రిలోచన శకుని శంబర శతబాహు నముచి హయగ్రీవ పులోమ విప్ర
చిత్తిప్రముఖులైన దైత్యదానవుల నాలోకించి యిట్లనియె. 29

శా. నాకుం దమ్ముఁడు మీకు నెచ్చెలి రణన్యాయైకదక్షుండు బా
హాకుంఠీకృతదేవయక్షుఁడు హిరణ్యాక్షుండు వానిన్ మహా
సౌకర్యాంగము దాల్చి దానవవధూసౌకర్యముల్ నీఱు గా
వైకుంఠుండు వధించి పోయె నఁట యీవార్తాస్థితిన్ వింటిరే. 30

చ. వనముల నుండుఁ జొచ్చు మునివర్గములోపల ఘోణి గాఁడు సం
జనన మెఱుంగఁ డెవ్వరును జాడ యొకింతయు లేదు తన్నుఁ జూ
సిన మఱి డాయు [1]వెంటఁబడి చిక్కక చిక్కఁడు వీని నొక్కకీ
లున మన మెల్ల లోఁబడక లోఁబడఁ బట్టికొనంగ వచ్చునే. 31

సీ. భుజశక్తి నాతోడఁ బోరాడ శంకించి, మున్నీట మునిఁగిన మునుఁగుఁ గాక
యలయించి పెనఁగు నా యచలసంభ్రమమున, [2]కెఱఁగి వెన్నిచ్చిన నిచ్చుఁ గాక
జగడంబు సైఁపక సౌకర్యకాంక్షియై, గుల క్రింద నీఁగిన నీఁగుఁ గాక
క్రోధించి యటు గాక క్రొంత పౌరుషమున, హరిభంగి నడరిన నడరుఁ గాక

ఆ. కఱకుశూలధారఁ గంఠంబు విదళించి, వాని శోణితమున వాఁడి మెఱసి
మత్సహోదరునకు మహిఁ దర్పణము సేసి, మెఱసి వత్తు మీకు మేలు దెత్తు.

క. ఖండితమూలద్రుమముల, యెండినవిటపముల భంగి నితఁడు పడిన నా
ఖండలముఖ్యులు పడుదురు, భండనమున నితఁడు దమకుఁ బ్రాణము లగుటన్.

సీ. పొండు దానవులార భూసురక్షేత్రసం, గత యైనభూమికి గములు గట్టి
మఖతపస్స్వాధ్యాయ మౌనవ్రతస్థుల, వెదకి ఖండింపుఁడు విష్ణుఁ డనఁగ
నన్యుఁ డొక్కఁడు లేఁడు యజ్ఞంబు వేదంబు, నతఁడె భూదేవక్రియాదిమూల
మతఁడె దేవర్షిపితృాదిలోకములకు, ధర్మాదులకు మహాధార మతఁడె

తే. యే స్థలంబుల గోభూసురేంద్ర వేద, వర్ణధర్మాశ్రమంబులు వరుస నుండు
నా స్థలంబుల కెల్ల మీ రరిగి చెఱిచి, దగ్ధములు సేసి రండు మీ దర్ప మొప్ప.

వ. అని యిట్లు నిర్దేశించిన దివిజమర్దను నిర్దేశంబులు శిరంబుల ధరియించి రక్క
సులు పెక్కండ్రు భూతలంబునకుం జని. 35

సీ. గ్రామ పుర క్షేత్ర ఖర్వాట ఖేట ఘో, షారామ నగ రాశ్రమాదికములు
గాలిచి కొలఁకులు గలఁచి ప్రాకారగో, పుర సేతువులు ద్రవ్వి పుణ్యభూజ
చయములు ఖండించి సౌధ ప్రపా గేహ, పర్ణశాలాదులు పాడు చేసి
సాధుగోబ్రాహ్మణసంఘుంబులకు హింస, గావించి వేదమార్గములు సెఱిచి

ఆ. కుతల మెల్ల నిట్లు కోలాహలంబుగా, దైత్యు లాచరింపఁ దల్లడించి
నష్టమూర్తు లగుచు నాకలోకము మాని, యడవులందుఁ జొచ్చి రమరవరులు.

---

1 వెంటఁబడఁ జిక్కఁడు స్రుక్కఁడు. 2 కెడలి.

వ. అంత హిరణ్యకశిపుండు దుఃఖితుం డై మృతుం డయినసోదరునకు నుదకప్రదానాదికార్యంబు లాచరించి యతనిబిడ్డల శకుని శంబర కాలనాభ మహోత్కచ ప్రముఖుల నూఱడించి వారలతల్లితోఁ గూడ హిరణ్యాక్షునిభార్యల నందఱ రావించి తమతల్లి యైనదితి నవలోకించి యి ట్లనియె. 37

శా. నీరాగారనివిష్టపాంథులక్రియన్ నిక్కంబు సంసారసం
చారుల్ వత్తురు గూడి విత్తురు సదా సంగంబు లే దొక్కచో
శూరుల్ వోయెడిత్రోవఁ బోయెను భవత్సూనుండు దల్లీ మహా
శూరుం డాతఁడు తద్వియోగమునకున్ శోకింప నీ కేటికిన్. 38

సీ. సర్వజ్ఞుఁ డీశుండు సర్వాత్ముఁ డవ్యయుం, డమలుండు సత్యుఁ డనంతుఁ డాఢ్యుఁ
డాత్మరూపంబున నశ్రాంతమును దన, మాయాప్రవర్తనమహిమవలన
గుణములఁ గల్పించి గుణసంగమంబున, లింగశరీరంబు లీలఁ దాల్చి
కంపితజలములోఁ గదలెడి క్రియఁ దోఁచు, పాదపంబులభంగి భ్రామ్యమాణ

ఆ. చక్షువుల ధరిత్రి చలిత యై కానంగఁ, బడినభంగి వికలభావరహితుఁ
డాత్మమయుఁడు గంపితాంతరంగంబునఁ, గదలినట్లు తోఁచుఁ గదల కుండు.

బాలవేషము దాల్చినయముండు దెలిపెడుసుయజ్ఞోపాఖ్యానము.

వ. అవ్వా యివ్విధంబున లక్షణవంతుండు గానియీశ్వరుండు లక్షితుం డై కర్మసంసరణంబున యోగవియోగంబుల నొందించు సంభవవినాశశోకవివేకావివేకచింతాస్మరణంబులు వివిధంబు లీయర్థంబునకుఁ బెద్దలు ప్రేతబంధుయమసంవాదం బనునితిహాసంబు నుదాహరింతురు వినుండు చెప్పెద నుశీనరదేశంబునందు సుయజ్ఞుం డనురాజు గలం డతండు శత్రువులచేత యుద్ధంబున నిహతుం డయి యున్నయెడ. 40

సీ. చిరిఁగినబహురత్నచిత్రవర్మముతోడ, రాలినభూషణరాజితోడ
భీకరబాణనిర్భిన్నవక్షముతోడఁ, దఱచు గాఱెడుశోణితంబుతోడఁ
గీర్ణ మై జాఱినకేశబంధముతోడ, రయరోషదష్టాధరంబుతోడ
నిమిషహీనంబైననేత్రయుగ్మముతోడ, భూరజోయుతముఖాంబుజముతోడఁ

ఆ. దునిసి పడినదీర్ఘదోర్దండములతోడ, జీవరహితుఁ డగునుశీనరేంద్రుఁ
జుట్టి బంధుజనులు సొరిది నుండఁగ భయాక్రాంత లగుచు నతనికాంత లెల్ల.

శా. స్రస్తాకంపితకేశబంధములతో సంఛిన్నహారాళితో
హస్తాబ్జంబులు సాఁచి మోఁదికొనుచున్ హా నాథ యంచున్ బహు
ప్రస్తావోక్తులతోడ నేడ్చిరి వగం బ్రాణేశుపాదంబుపై
నస్తోకస్తనకుంకుమారుణవికీర్ణాస్రంబు వర్షించుచున్. 42

మ. అనఘా నిన్ను నుశీనరప్రజల కత్యానందసంధాయిఁ గా

మును నిర్మించిన బ్రహ్మ నిర్దయత [1]నున్మూలించెనే వీరికిం
దనయశ్రేణికి మాకు దిక్కు గలదే | ధాత్రీశ నీబోటికిం
జనునే పాసి చనంగ [2]భ్రాతృజనులన్ | సన్మిత్రులం [3]బుత్రులన్. 43

మ. జనలోకేశ్వర నిన్నుఁ బాసిననిమేషంబుల్ మహాబ్దంబు లై
చను లోకాంతరగామి వై మరల కీ|చందంబునన్ నీవు వో
యిన మే మెట్లు చరింతు మొల్లము గదా | యీలోకవృత్తంబు నేఁ
డనలజ్వాలలఁ జొచ్చి వచ్చెదము నీ|యంఘ్రిద్వయిం జూడఁగన్. 44

వ. అని యిట్లు రాజభార్య లారాజశవంబు డగ్గఱి విలపింపం బ్రొద్దు గ్రుంకెడుసమయంబున వారలవిలాపంబులు విని బ్రాహ్మణబాలకుం డై యముండు సనుదెంచి ప్రేతబంధువులం జూచి యి ట్లనియె. 45

ఉ. మచ్చిక వీరి కెల్ల బహు|మాత్రముఁ జోద్యము దేహి వుట్టుచుం
జచ్చుచు నుంటఁ జూచెదరు | చావక మానెడువారిభంగి ని
చ్చచ్చినవాని కేడ్చెదరు | చావున కొల్లక దాఁగ వచ్చునే
యెచ్చటఁ బుట్టె [4]నచ్చటికి | నేఁగుట నైజము ప్రాణికోటికిన్. 46

క. జననీజనకులఁ బాసియు, ఘనవృకములబాధ పడక | గడుఁబెన్నల మై
మనియెద మెవ్వఁడు గర్భం,బున [5]మును వోషించె వాఁడె | పోషకుఁ డడవిన్.

క. ఎవ్వఁడు సృజించుఁ బ్రాణుల, నెవ్వఁడు రక్షించుఁ ద్రుంచు | నెవ్వఁ డనంతుం
డెవ్వఁడు విభుఁ డెవ్వఁడు నాఁ, డివ్విధమున [6]మనుచుఁ బెనుచు | హేలాంతుఁ డై.

ఆ. ధనము వీథిఁ బడిన | దైవవశంబున, నుండుఁ బోవు మూలల | నున్న నైన
నడవి రక్ష లేని|యబలుండు వర్ధిల్లు, రక్షితుండు మందిరమునఁ జచ్చు. 49

క. కలుగును మఱి లేకుండును, గలభూతము లెల్లఁ గాల|కర్మవశము లై
నిలువఁబడుఁ బ్రకృతిఁ దద్గుణ,కలితుఁడు గాఁ డాత్మయయుఁ డ|గమ్యుఁడు దలఁపన్.

సీ. పాంచభౌతిక మైన|భవనంబు దేహంబు, పురుషుండు దీనిలోఁ | బూర్వకర్మ
వశమున నొకవేళ | వర్తించు దీపించుఁ, దఱి యైన నొకవేళఁ | దలఁగి పోవుఁ
జెడెనేని దేహంబు | సెడుఁ గాని పురుషుండు, సెడఁ డాతనికి నింత|సేటు లేదు
పురుషునికిని దేహ|పుజంబునకు వేఱు, గాని యేకత్వంబు | గానరాదు

ఆ. దారువుల వెలుంగు|దహనునికై వడిఁ, గాయములఁ జరించు|గాలిభంగి
నాళలీన మైన|నభముచాడ్పున వేఱు, దెలియవలయు దేహి|దేహములకు. 51

వ. అని మఱియు ని ట్లనియె. 52

సీ. భూపాలకుఁడు నిద్ర|వోయెడి [7]నొం డేమి, విలపింప నేటికి | వెఱ్ఱులార
యెవ్వఁడు భాషించు | నెవ్వఁ డాకర్ణించు, నట్టివాఁ డెన్నఁడో | యరిగినాఁడు

---

1 'నున్మూలింప నీవీటికిం. 2 భ్రాతజనులన్ - నాత్మజనులన్. 3 భృత్యులన్. 4 నయ్యెడల నేఁగుట. 5 మముఁ బోషించు. 6 మనుపుఁ- బెనుపు-ఒనుపు. 7 నో యేమి' వ్రా. ప్ర.

ప్రాణభూతుం డై పవనుఁ డాకర్ణింప, భాషింప నేరఁడు ప్రాణిదేహ
ములకు వేత్త యై తాన ముఖ్యుఁ డై యింద్రియ,వంతుఁడై జీవుండు వలను మెఱయఁ
ఆ. ప్రాభవమున భూతపంచకేంద్రియమనో,లింగదేహములను లీలఁ గూడు
విడుచు నన్యుఁ డొకఁడు విభుఁడు దీనికి మీఁరు, వొగుల నేల వగలఁ బొరల నేల.
క. ఎందాఁక నాత్మ దేహము, నొందెడు నందాఁకఁ గర్మయోగము లటపైఁ
జెందవు మాయాయోగ, స్పందితులై రిత్త జాలిఁ బడ నేమిటికిన్. 54
మ. చెలులుం దల్లులు దండ్రు లాత్మజులు సంసేవ్యుల్ సతుల్ చారుని
ర్మలగేహంబు లటంచుఁ గూర్తురు మహామాయాగుణభ్రాంతులై
కలలోఁ గాంచినయోగముల్ నిజము లే కర్మానుబంధంబులం
గలుగున్ సంగము లేక మానుఁ బదపం గర్మాంతకాలంబునన్. 55
వ. మఱియు మాయాగుణప్రపంచంబు నెఱింగెడు తత్త్వజ్ఞులు నిత్యానిత్యంబులం గూర్చి సుఖదుఃఖంబులం జెంద రజ్ఞులు గొందఱు యోగవియోగంబులకు సుఖదుఃఖంబుల నొందుదురు తొల్లి యొక్క మహాగహనంబున విహంగంబులకు నంతకభూతుం డైన యెఱుకు గలఁ డతం డొక్కనాఁడు ప్రభాతంబున లేచి వాఁటం బైన వేఁటతమకంబున. 56
క. వల లురులు జిగురుఁగండెలుఁ, జలిదియుఁ బక్కెంబు ధనువుశరములుఁ గొనుచుం
బులుఁగులఁ బట్టెడు వేడుక, యలుఁగులు వెడలంగఁ గదలి యడవికిఁ జనియెన్.
వ. ఇ ట్లడవికిం జని తత్ప్రదేశంబునందు. 58
క. కట్టలుకఁ దడుకుచాటునఁ, బిట్టల నురిగోలఁ దిగిచి బిఱుసున ఱెక్కల్
వట్టి విఱిచి చిక్కములోఁ, బెట్టుచు విహరించె లోకభీకరలీలన్. 59
వ. మఱియు నానావిధంబు లగుశకుంతంబుల నంతంబు నొందించుచు సకలపక్షిసంహార[1]సంరబ్ధకుం డైన లుబ్ధకుండు దనముందటఁ గాలచోదితం బై సంచరించుచున్నకుళింగపక్షిమిథునంబు గనుంగొని యందుఁ గుళింగి నురిం దిగిచి నొక్కి చిక్కంబులో వైచినం జూచి దుఃఖించి కుళింగపక్షి యి ట్లనియె. 60
చ. అడవులమేఁత మేసి మన మన్యుల కెన్నఁడు నెగ్గు సేయ కి
క్కడ విహరింప నేఁ డకట కట్టిఁడి బ్రహ్మ కిరాతుచేతిలోఁ
బడు మని వ్రాసెనే నుదుటఁ బాపపుదైవముకంటె కింతయొ
క్కుడుబరు వయ్యెనే బ్రదుకు గోమలి యే మన నేర్తుఁ జెల్లరే. 61
క. ఒకమాటు మనల నందఱఁ, బ్రకటించి కిరాతువలలఁ బడఁ జేయక ని
న్నొకతిన్ వలఁ బడఁ జేసిన, [2]వికటీకృతదక్షమైన విధి నే మందున్. 62
ఉ. ఱెక్కలు రావు పిల్లలకు ఱేపటనుండియు మేఁత గానమిం
బొక్కెడుఁ గూఁటిలో నెగసి పోవఁగ నేరవు మున్ను తల్లి యీ

1 లబ్ధకుం డైన. 2 వికలీకృతపక్షుఁ డైన.

దిక్కున నుండి వచ్చునని త్రిప్పుచు చూడ్కుల నిక్కి నిక్కి న
ల్దిక్కులుఁ జూచుచున్న పతి దీనత నెట్లు భరింతు నక్కటా. 63

వ. అని యివ్విధంబున. 64

క. కుంఠితనాదముతోడను, గంఠము శోషింప వగచు ఖగమును హననో
త్కంఠుండై నకిరాతుఁడు, కుంఠితగతి చేసె నొక్క కోలం గూలన్. 65

క. కాలము వచ్చిన శబరుని, కోలను ధరఁ గూలె ఖగము ఘోషముతోడం
గాలము డాసిన నేలం, గూలక పోవశమె యెట్టి గుణవంతులకున్. 66

ఉ. కావున మీరు చచ్చుతఱిఁ గానరు చచ్చి ధరిత్రిఁ బద్ధధా
త్రీవిభుదేహముం గదిసి దీనత నేడువ నేల పొందు చిం
తావతులార వత్సరశతంబుల కైన నిజేశుచక్కికిం
బోవుట దుర్లభంబు మృతిఁ బొందినవారలు సేర వత్తురే. 67

వ. అని యిట్లు కపటబాలకుండై క్రీడించుచున్న యమునియుపలాలనాలాపంబులు విని సుయజ్ఞునిబంధువులెల్ల వెఱఁగుపడి సర్వప్రపంచంబు నిత్యంబు గాదని తలంచి శోకింపక సుయజ్ఞునికి సాంపరాయికకృత్యంబులు సేసి చని రంత నంతకుం డంతర్హితుం డయ్యె నని చెప్పి హిరణ్యకశిపుండు దనతల్లిని దమ్మునిభార్యలం జూచి యి ట్లనియె. 68

క. పరు లెవ్వరు దా మెవ్వరు, పరికింపఁగ నేక మగుట భావింపు త
త్పరమజ్ఞానము లేమిని, బరులును దా మనుచుఁ గోచుఁ బ్రాణుల కెల్లన్.

వ. అని తెలియం బలికిన హిరణ్యకశిపునివచనంబులు విని దితి కోడండ్రునుం దానును శోకంబు మాని తత్త్వవిలోకనంబు గలిగి లోకాంతరగతుండైన కొడుకునకు వగవక చనియె నని చెప్పి నారదుండు ధర్మనందనున కి ట్లనియె. 70

క. అజరామరభావంబును, ద్రిజగద్రాజ్యంబు నప్రతిద్వంద్వము గో
ర్వ్యాజితాఖిలశాత్రవమును, గజరిపుబలమును హిరణ్యకశిపుఁడు గోరెన్. 71

వ. ఇట్లు గోరి మందరాచలద్రోణికిం జని యందుఁ గాలిపెనువ్రేల నేల నిలువంబడి యూర్ధ్వబాహుండయి మిన్ను చూచుచు నాఁడిమయూఖంబులతోడి ప్రళయకాలభానుండునుంబోలె దీర్ఘజటారుణప్రభాజాలంబులతోడ నెవ్వరికిం దేఱి చూడ రాక పరమదారుణం బైనతపంబు సేయుచుండె నిర్జరులు నిజస్థానంబుల నుండి రంత. 72

మ. అదరెం గుంభిని సాద్రియై కలఁగె నేడంభోనిధుల్ దారకల్
సెదరెన్ సగ్రహసంఘలై దిశలు విచ్ఛిన్నాంతలై మండెఁ బె
ల్లదరెన్ గుండెలు జంతుసంహతికి నుగ్రాచారదైత్యేంద్రమూ
ర్ధదిశోద్ధూతసధూమహేతిపటలోదంచత్తపోవహ్నిచేన్. 73

వ. ఇట్లు త్రైలోక్యసంతాపకరం బైనదైత్యరాజతపోవిజృంభణంబు సైరింపక నిలిం

పులు నాకంబు విడిచి బ్రహ్మలోకంబునకుం జని లోకేశ్వరుం డయినబ్రహ్మకు
వినతు లయి యి ట్లని విన్నవించిరి. 74

క. దితికొడుకుతపమువేఁడిమి, నతితప్తుల మైతి మింక । నలజడి నమరా
వతి నుండ వెఱతు మెయ్యది, గతి మాకును దేవదేవ । కారుణ్యనిధీ. 75

మ. శంకాలేశము లేదు దేవ త్రిజగత్సంహారమున్ దేవతా
సంకోచంబును వేదశాస్త్రపదవీసంక్షేపమున్ [1]లేక యే
నంకన్ లేవ నటంచు దుస్సహతపోవ్యావృత్తి చిత్తంబులో
సంకల్పించె నిశాచరుండు ప్రతిసంస్కారంబు చింతింపవే. 76

శా. నీ వేరీతిఁ దపోబలంబున జగన్నిర్మాణమున్ జేసి యీ
[2]దేవాధీశులకంటె నెక్కుడుసిరిం । దీపించి తిబ్భంగిఁ దా
నీవిశ్వంబుఁ దపస్సమాధిమహిమన్ । హింసించి వే ఱొక్కవి
శ్వావిర్భావకరత్వశక్తి మదిలో । నర్థించినాఁ డీశ్వరా. 77

వ. అదియునుం గాక కాలాత్మకు లగుజీవాత్మల కనిత్యత్వంబు గలుగుటంజేసి తపో
యోగసమాధిబలంబునం దనకు నిత్యత్వంబు సంపాదింతు నని తలంచినాఁ డవి
మఱియు ని ట్లనిరి. 78

మ. భవదీయం బగునున్నతోన్నతమహాబ్రహ్మైకపీఠంబు సం
స్తవనీయం బగుభూతియున్ విజయమున్ । సౌఖ్యంబు సంతోషమున్
భువనశ్రీశికి నిచ్చు దైత్యునితపస్స్ఫూర్తిన్ నివారించి యో
భువనాధీశ్వర కావవే భువనముల్ । పూర్ణప్రసాదంబునన్. 79

—బ్రహ్మదేవుండు హిరణ్యకశిపునకు వరంబు లిచ్చుట.—

వ. అని దేవతలు విన్నవించిన స్వయంభూతుండును భగవంతుండును నైననలువమొ
గంబులపోఁడ భృగుదక్షాదులతోడ మందరపర్వతంబునకు వచ్చి యందు నియ
మయుక్తుండును బిపీలికాహృతమేదోమాంసచర్మరక్తుండును వల్మీకతృణవేణు
పటలపరిచ్ఛన్నుండును మహాతపఃప్రభావసంపన్నుండును నై నీరంధ్రనిబిడనీరద
నికరనివిష్టనీరజబంధుండునుంబోలె నివసించి యున్న నిర్జరారాతిం జూచి వెఱఁ
గుపడి నగుచు ని ట్లనియె. 80

మత్తకోకిలము. ఓసురారికులేంద్ర నీక్రియ । నుగ్రమైనతపంబు మున్
చేసి చూపినవారు లే రిఁకఁ । జేయువారును లేరు నే
నీసమాధికి మెచ్చితిన్ విను । నీయభీష్టము లిత్తు నా
యాస మేటికి లెమ్ము లెమ్ము మహాత్మ కోరుము కోరికల్. 81

శా. దంశవ్రాతములుం బిపీలికలు మేదఃక్రవ్యరక్తంబులన్
సంకీర్ణంబులు నేసి పట్టి తినఁగా । శల్యావశిష్టుండ వై

1 గాక. 2 దేవానీకముకంటె.

దంశచ్ఛన్నతృణావళీయుతమహావల్మీకమం దింద్రియ
భ్రంశం బింతయు లేక నీకు నిలువం బ్రాణంబు [1]లెట్లుండెనో. 82

ఉ. ఉత్సుకతన్ జలాన్నముల నొల్లక యీక్రియ నూఱుదివ్యసం
వత్సరముల్ శరీరమున వాయువులన్ నిలుపంగ వచ్చునే
యుత్సవ మయ్యెఁ జూచి మము నుగ్రతపంబున గెల్చి తీవు నే
వత్సలతన్ నినుం గదియ వచ్చితిఁ గోరిక లెల్ల నిచ్చెదన్. 83

వ. అని పలికి వనమక్షికాపిపీలికాభక్షితం బైన రక్షోవిభుని దేహంబుమీఁదం గమండలుజలంబులు ప్రోక్షించిన నద్దానవేంద్రుండు గమలాసనకరకమలకమనీయకనకమయదివ్యామోఘకమండలునిర్గతనిర్మలనీరధారాబిందుసందోహసంసిక్తసకలాంగుం డయి తపంబు చాలించి సాంద్రకీచకసంఘాతసంఛాదితవామలూరుమధ్యంబు వెలువడి మహాప్రభావబలసౌందర్యతారుణ్యసహితుండును వజ్రసంకాశదేహుండును దప్తసువర్ణవర్ణుండును నై నీరసేంధననికరనిర్గతవహ్నియునుంబోలె వెలుంగుచుం జనుదెంచి. 84

మ. దివిజానీకవిరోధి మ్రొక్కెఁ గని వాగ్దేవీమనోనేతకున్
సవిశేషోత్సవసంవిధాతకు నమత్సంత్రాతకున్ సత్తపో
నివహాభీష్టవరప్రదాతకు జగన్నిర్మాతకున్ ధాతకున్
వివిధప్రాణిలలాటలేఖనమహావిద్యానుసంధాతకున్. 85

వ. ఇట్లు దైత్యేశ్వరుండు దివి నున్నహంసవాహనునకు ధరణీతలంబున దండప్రణామంబు లాచరించి సంతోషబాష్పసలిలసంవర్ధితపులకాంకురుం డై యంజలి సేసి కంజగర్భునిమీఁద దృష్టి యిడి గద్గదస్వరంబున నిట్లని వినుతించె. 86

సీ. కల్పాంతమున నంధకారసంవృత మైన, జగము నెవ్వఁడు దనసంప్రకాశ
మున వెలిఁగించుచు మూఁడుభంగుల రజస్సత్త్వతమోగుణసహితుఁ డగుచుఁ
గల్పించు రక్షించుఁ గడపటఁ బరిహరించు, నెవ్వఁ డాద్యుఁడు సర్వహేతు వగుచు
శోభితుం డై స్వయంజ్యోతి యై యొక్కట, విలసిల్లు నెవ్వఁడు విభుత మెఱసి

ఆ. సమయ మయిన మానసప్రాణబుద్ధీంద్రియములతోడ నెవ్వఁ డలఘుమహిమ
నడరు నట్టిసచ్చిదానందమయునకు, మహితభక్తి నే నమస్కరింతు. 87

వ. దేవా నీవు ముఖ్యప్రాణం బగుటం జేసి ప్రజాపతివి మనోబుద్ధిచిత్తేంద్రియంబులకు నధీశ్వరుండవు మహాభూతగణంబులకు నాధారభూతుండవు త్రయీతనువునం గ్రతువులు విస్తరింతువు సకలవిద్యలు నీతనువు సర్వార్థసాధకులకు సాధనీయుండ వాత్మనిష్ఠాగరిష్ఠులకు ధ్యేయం బగునాత్మవు కాలమయుండ వై జనులకు నాయుర్నాశంబు సేయుదువు జ్ఞానవిజ్ఞానమూర్తి వాద్యంతరహితుండ వంతరాత్మవు మూఁడుమూర్తులకు మూలం బగుపరమాత్మవు జీవలో

1 లెట్లోర్చెనో.

కంబునకు జీవాత్మవు సర్వంబును నీవ నీవు గానిది లేశంబును లేదు వ్యక్తుం
డవు గాక పరమాత్మ వై పురాణపురుషుండ వై యనంతుండ వైననీవు ప్రాణేం
ద్రియమనోబుద్ధిగుణంబుల నంగీకరించి పరమేష్ఠిపదవిశేషంబున నిలిచి స్థూల
శరీరంబునం జేసి యింతయుం బ్రపంచింతువు భగవంతుండ వైననీకు మ్రొక్కెద
నని మఱియు నిట్లనియె. 88

క. కోరినవారలకోర్కులు, నేరుపుతో నిచ్చి మనుప నీక్రియ నన్యుల్
నేరరు కరుణాకర నేఁ, గోరెద నిను నిచ్చె దేనిఁ గోరిక లభవా. 89

శా. గాలిం గుంభిని నగ్ని నంబువుల నాకాశస్థలిన్ దిక్కులన్
రేలన్ ఘస్రములం దమఃప్రభల భూరిగ్రాహరక్షోమృగ
వ్యాళాదిత్యనరాదిజంతుకలహావ్యాప్తిన్ సమస్తాస్త్రశ
స్త్రాళిన్ మృత్యువు లేనిజీవనము లోకాధీశ యిప్పింపవే. 90

వ. అని మఱియు రణంబులందుఁ దన కెదురు లేనిశౌర్యంబును లోకపాలుర నతిక్ర
మించుమహిమయును భువనత్రయజయంబును హిరణ్యకశిపుండు గోరిన నతని
తపంబునకు సంతోషించి దుర్లభంబు లయినవరంబు లన్నియు నిచ్చి కరుణించి
విరించి యిట్లనియె. 91

శా. అన్నా కశ్యపపుత్త్ర దుర్లభము లీయర్థంబు లెవ్వారికిన్
మున్నెవ్వారలుఁ గోర రీవరములన్ మోదించితిన్ నీయెడన్
నన్నుం గోరిన వెల్ల నిచ్చితిఁ బ్రవీణత్వంబుతో బుద్ధిసం
పన్నత్వంబున నుండుమీ సుమతి వై భద్రైకశీలుండ వై. 92

వ. అని యిట్లమోఘంబు లయినవరంబు లిచ్చి దితినందనుచేతం బూజితుం డై
యరవిందసంభవుండు బృందారకసందోహవంద్యమానుం డగుచు నిజమందిరం
బునకుం జనియె నివ్విధమ్మున నిలింపారాతి వరపరంపరలు సంపాదించుకొని. 93

క. సోదరుఁ జంపినపగకై, యాదర మించుకయు లేక యసురేంద్రుఁడు గం
జోదరుపై వైరము దు, ర్వాదరతుం డగుచుఁ జేసె మనుజాధీశా. 94

సీ. ఒకనాఁడు గంధర్వయూథంబుఁ బరిమార్చు. దివిజుల నొకనాఁడు దెరలఁదోలు
భుజగుల నొకనాఁడు భోగంబులకుఁ బాపు, గ్రహముల నొకనాఁడు గట్టివైచు
నొకనాఁడు యక్షుల నుగ్రత దండించు, నొకనాఁడు విహగుల నొడిసిపట్టు
నొకనాఁడు సిద్ధుల నోడించి బంధించు, మనుజుల నొకనాఁడు మద మడంచుఁ

తే. గడిమి నొకనాఁడు కిన్నరఖచరసాధ్య, చారణప్రేతభూతపిశాచవన్య
సత్త్వవిద్యాధరాదులసంహరించు, దితితనూజుండు దుస్సహతేజుఁ డగుచు. 95

క. అట్టళ్లతోడఁ గోటలఁ, గట్టలుకం గూలఁ ద్రోచి క్రవ్యాదులతోఁ
జుట్టు విడిసి దిక్పాలుర, పట్టణములు గొనియె నతఁడు బలమున నధిపా. 96

క. కృశ లై సంప్రాపితదు,ర్దశ లై సర్వంకషోగ్రదైతేయాజ్ఞా

వశలై నిశలును దివములు, దిశ లెల్లను గట్టువడియె దీనత ననఘా. 97

వ. మఱియు నద్దానవేంద్రుండు విద్రుమసోపానంబులును మరకతమణిమయప్రదేశంబులును వైదూర్యరత్నస్తంభసముదయంబులును జంద్రకాంతసన్నిభస్ఫటికసంఘటితకుడ్యంబులును బద్మరాగపీఠకనకకవాటగేహాళీవిటంకవాతాయనంబులును విలంబమానముక్తాఫలదామవితానశోభితధవళపర్యంకంబులును వివిధవిచిత్రవిహారంబులును నిరంతరసురభికుసుమఫలభరితపాదపమహోద్యానంబులును హేమారవిందసౌగంధికబంధురసరోవరంబులును రమణీయరత్నప్రాసాదవిశేషంబులును మనోహరపరిమళశీతలమందమారుతంబులును మృదుమధురనినదకీరకోకిలకులకోలాహలంబులును గలిగి విశ్వకర్మనిర్మితంబై త్రైలోక్యరాజ్యలక్ష్మీశోభితంబైన మహేంద్రభవనంబు సొచ్చి. 98

మ. దితిపుత్త్రుండు జగత్త్రయైకవిభుఁడై దేవేంద్రసింహాసనో
ద్ధతుఁడై యుండ హరాచ్యుతాంబుజభవుల్ దప్పించి భీతిన్ సమా
గతులై తక్కనయక్షకిన్నరమరుద్గంధర్వసిద్ధాదు లా
నతులై కానిక లిచ్చి కొల్తు రతనిన్ నానాప్రకారంబులన్. 99

శా. ఏదిక్పాలురఁ జూచి నేఁ డలిగెనో యేదేవు బంధించునో
యేదిగ్భాగముమీఁద దాడి చనునో యేప్రాణులం జంపునో
యీదైత్యేశ్వరుఁ డంచు నొండొరులు దా రింద్రాదు లాస్థానభూ
వేదిన్ మెల్లన నిక్కి చూతురు భయావిర్భూతరోమాంచులై. 100

సీ. కోలాహలము మాని కొలువుండుఁడీ సురలార, తలఁగి దీవింపుఁడీ తపసులార
ఫణు లెత్తకుఁడు నిక్కి పన్నగేంద్రములార, ప్రణతులై సనుఁడి దిక్పాలురార
గానంబు సేయుఁడీ గంధర్వవరులార, సందడిఁ బడకుఁడీ సాధ్యులార
యాడుఁడీ నృత్యంబు లప్సరోజనులార, చేరిక మ్రొక్కుఁడీ సిద్ధులార

తే. శుద్ధకర్పూరవాసితసురభిమధుర, భవ్యనూతనమైరేయపానజనిత
సుఖవిలీనత నమరారి సొక్కినాఁడు, శాంతి లే దంట్రు నిచ్చలుఁ జారు లధిప.

శా. లీలోద్యానలతానివాసములలో లీలావతీయుక్తుఁడై
హాలాపానవిసర్ధమానమదలోలావృత్తతామ్రాక్షుఁడై
కేళిం దేలఁగ నేనుఁ దుంబురుఁడు సంగీతప్రసంగంబులన్
[1]వాలాయంబుఁ గరంగఁ జేయుదుము దేవద్వేషి నుర్వీశ్వరా. 102

క. యాగములు బుధులు ధరణీ, భాగములం జేయు చుండఁ బఱతెంచి హవి
ర్భాగములు దాన కైకొనుఁ, జాగింపఁడు దైత్యుఁ డమరసంఘంబునకున్. 103

సీ. సకలమహాద్వీపసహితవిశ్వంభరా, స్థలిని దున్నక పండు సస్యచయము
గామధేన్వాదులకరణి సర్వులు గోరు, కోర్కులు గగనంబు గురియు చుండు

1 వాలాయించి.

వననిధు లేడును వాహినీసంఘాత, మును వీచులను రత్నములు వహించు
నుర్వీరుహంబులు నుగ్గలతాజాలంబు, నఖిలర్తుగుణముల నతిశయిల్లు
తే. నంబుసంపూరితద్రోణు లగుచు నొప్పఁ, బర్వతంబులు సర్వదిక్పాలవివిధ
గుణములెల్లనుదానకై కొనుచు దైత్యవిభుఁడు త్రైలోక్యరాజ్యసంవృద్ధినుండ.

వ. ఇట్లు సకలదిక్కులు నిర్జించి లోకైకనాయకుం డై తనయిచ్ఛాప్రకారంబున నింద్రియసుఖంబు లనుభవించుచుం దనియక శాస్త్రమార్గంబు నతిక్రమించి విరించివరజనితదుర్వారగర్వాతిరేకంబున సుపర్వారాతి యైశ్వర్యవంతుం డై పెద్దకాలంబు రాజ్యంబు సేయునెడ. 105

ఉ. ఎన్నఁడు మాకు దిక్కు గల దెన్నఁడు దైత్యునిబాధ మాను మే
మెన్నఁడు వృద్ధిఁ బొందఁ గల మెవ్వరు రక్షకు లంచు దేవతా
కిన్నరసిద్ధసాధ్యమునిఖేచరనాయకు లాశ్రయించి రా
పన్నగతల్పు భూరిభవబంధవిమోచనుఁ బద్మలోచనున్. 106

వ. ఇట్లు దానవేంద్రునియుగ్రదండంబునకు వెఱచి యనన్యశరణ్యులై రహస్యంబున నందఱుం గూడికొని. 107

ఉ. ఎక్కడ నున్నవాఁడు జగదీశ్వరుఁ డాత్మమయుండు మాధవుం
డెక్కడ కేఁగి శాంతులు మునీశులు భిక్షులు రారు క్రమ్మఱం
దిక్కుల నెల్ల నెక్కుడుతుదిం బొర దిక్కగు నట్టిదిక్కుకై
మ్రొక్కెద మేము హస్తయుగముల్ ముకుళించి మదీయరక్షకున్. 108

వ. అని మఱియు నాహారనిద్రలు మాని చిత్తంబులు పరాయత్తంబులు గా నీక సమాహితబుద్ధులై భగవంతుండును మహాపురుషుండును మహాత్ముండును విశుద్ధజ్ఞానానంతమయుండును నైన హృషీకేశునకు నమస్కరించుచున్నయెడ మేఘరవసమానగంభీరనినదంబున దిశలు మ్రోయించుచు సాధులకు నభయంబు గావించుచు దృశ్యమానుండు గాక పరమేశ్వరుం డైన హరి యిట్లనియె. 109

మ. భయముం జెందకుఁ డయ్య నిర్జరవరుల్ భద్రంబు మీ కయ్యెడున్
జయముల్ లాభము భూతసంతతికి మత్సందర్శనప్రాప్తి న
వ్యయ మై చేరు నెఱుంగుఁడుఁ దితిసుతవ్యాపారభాషావిప
ర్యయముల్ గాలము గూడఁ జంపెదఁ జనుం డందాఁక మీ త్రోవలన్. 110

ఆ. శుద్ధసాధులందు సురలందు శ్రుతులందు, గోవులందు విప్రకోటియందు
ధర్మపదవియందుఁ దగిలి నాయందు వాఁ, డెన్నఁడలుగు నాఁడె హింసనొందు.

క. కన్నకొడుకు శమదమసం, పన్నుఁడు నిర్వైరుఁ డనక ప్రహ్లాదుని వాఁ
డెన్నఁడు రోషంబున నా, పన్నత నొందించు నాఁడె పట్టి వధింతున్. 112

శా. వేధోదత్తవరప్రసాదగరిమన్ వీఁ డింతవాఁ డై మముం
బాధం బెట్టుచు నున్నవాఁ డని మదిన్ భావింతు భావించి నే

సాధింపం దఱి గాదు గావునఁ గదుర్ సైరించితిన్ మీఁదటన్
సాధింతున్ సురలార నేఁడు సనుఁడా శంకింప మీ కేటికిన్. 113

వ. అని యిట్లు దనుజమర్దనుండు నిర్దేశించిన నిలింపులు గుంపులు గొని మొక్కి
రక్కసుండు మ్రుక్కుట నిక్కం బని తమతమదిక్కులకుం జనిరి హిరణ్యకశిపు
నకు విచిత్రచరిత్రులు నలువురు పుత్రు లుద్భవించి రందు. 114

ప్రహ్లాదచరిత్రము.

సీ. తనయందు నఖిలభూతములందు నొకభంగి, సమహితత్వంబున జరగువాఁడు
పెద్దలఁ బొడగన్న భృత్యునికైవడిఁ, జేరి నమస్కృతుల్ సేయువాఁడు
కన్నుదోయికి నన్యకాంత లడ్డంబైన, మాతృభావన సేసి మరలువాఁడు
తల్లిదండ్రులభంగి ధర్మవత్సలతను, దీనులఁ గావఁ జింతించువాఁడు

తే. సములయెడ సోదరస్థితి జరపువాఁడు, దైవతము లంచు గురువులఁ దలఁచువాఁడు
లీలలందును బొంకులు లేనివాఁడు, లలితమర్యాదుఁ డైనప్రహ్లాదుఁ డధిప. 11

వ. మఱియును. 116

సీ. ఆకారజన్మవిద్యాఢ్యవరిష్ఠుఁ డై, గర్వసంస్తంభసంగతుఁడు గాఁడు
వివిధమహానేకవిషయసంపన్నుఁ డై, పంచేంద్రియములచేఁ బట్టువడఁడు
భవ్యవయోబలప్రాభవోపేతుఁ డై, కామరోషాదులఁ గ్రందుకొనఁడు
కామినీప్రముఖభోగము లెన్ని గలిగిన, వ్యసనసంసక్తి నావంకఁ బోఁడు

ఆ. విశ్వమందుఁ గన్నవిన్నయర్థములందు, వస్తుదృష్టిఁ జేసి వాంఛ యుడఁడు
ధరణినాథ దైత్యతనయుండు హరిపరతంత్రుఁ డై హతాన్యతంత్రుఁ డగుచు.

ఆ. సద్గుణంబు లెల్ల సంఘంబు లై వచ్చి, యసురరాజతనయునందు నిలిచి
పాసి చనవు విష్ణుఁ బాయనివిధమున, నేఁడుఁ దగిలియుండు నిర్మలాత్మ.

మ. పగవారైన సురేంద్రులున్ సభలలోఁ బ్రహ్లాదసంకాశులన్
సుగుణోపేతుల నెందు నే మెఱుఁగ మంచున్ వృత్తబంధంబులం
బొగడం జొత్తురు సత్కవీంద్రులక్రియన్ భూనాథ మీఁబోఁటిస
ద్భగవద్భక్తులు దైత్యరాజతనయుం గాటించి కీర్తింప రే. 119

క. గుణనిధి యగుప్రహ్లాదుని, గుణము లనేకములు గలవు గురుకాలమునన్
గణుతింప నశక్యంబులు, ఫణిపతికి బృహస్పతికిని భాషాపతికిన్. 120

వ. ఇట్లు సద్గుణగరిష్ఠుం డయినప్రహ్లాదుని భగవంతుం డయినవాసుదేవునియందు
సహజసంవర్ధమాననిరంతరధ్యానరతుం డై. 121

సీ. శ్రీవల్లభుఁడు దన్నుఁ జేరినయట్లైనఁ, జెలికాండ్ర నెవ్వారిఁ జేర మఱచు
నసురారి దనమ్రోల నాడినయట్లైన, నసురబాలురతోడ నాడ మఱచు

భక్తవత్సలుఁడు సంభాషించినట్లైనఁ, బరభాషలకు మాఱు పలుక మఱచు
సురవంద్యుఁ దనలోనఁ జూచినయట్లైనఁ, జొక్కి సమస్తంబుఁ జూడ మఱచు
తే. హరిపదాంభోజయుగచింతనామృతమున, నంతరంగంబు నిండినట్లైన నతఁడు
నిత్యపరిపూర్ణుఁడగుచు నన్నియును మఱచి, జడతలేకయునుండును జడునిభంగి.

శా. పానీయంబులు ద్రావుచుం గుడుచుచున్ భాషించుచున్ హాసలీ
లానిద్రాదులు సేయుచుం దిరుగుచున్ లక్షించుచున్ సంతత
శ్రీనారాయణ పాదపద్మయుగళీచింతామృ[1]తాస్వాదసం
ధానుండై మఱచెన్ సురారిసుతుఁ డేతద్విశ్వమున్ భూవరా. 123

సీ. వైకుంఠచింతావివర్జితచేష్టుఁడై, యొక్కఁడు నేడుచు నొక్కచోట
నశ్రాంతహరిభావనారూఢచిత్తుఁడై, యుద్ధతుఁడై పాడు నొక్కచోట
విష్ణుఁ [2]డింతియకాని వేఱొండు లేఁ డని, యొత్తిలి నగుచుండు నొక్కచోట
నలినాక్షుఁ డనునిధానముఁ గంటి నే నని, యుబ్బి గంతులువైచు నొక్కచోటఁ
ఆ. బలుకు నొక్కచోటఁ బరమేశు గేశవుఁ, బ్రణయహర్షజనితబాష్పసలిల
మిళితపులకుఁడై నిమీలితనేత్రుఁడై, యొక్కచోట నిలిచి యూరకుండు.

వ. ఇట్లు పూర్వజన్మపరమభాగవతసంసర్గసమాగతంబైన ముకుందచరణారవిందసేవాతిరేకంబున నఖర్వనిర్వాణభావంబు విస్తరించుచు నప్పటప్పటికి దుర్జనసంసర్గనిమిత్తంబునం దనచిత్తం బన్యాయత్తంబు గాసీక నిజాయత్తంబు సేయుచు నప్రమత్తుండును సంసారనివృత్తుండును బుధజనవిధేయుండును మహాభాగధేయుండును సుగుణమణిగణగరిష్ఠుండును బరమభాగవతశ్రేష్ఠుండును గర్మబంధలతాలవిత్రుండును (బవిత్రుండును) నైనపుత్రునియందు విరోధించి సురవిరోధి యనుకంప లేక చంపం బంపె నని పలికిన నారదునకు ధర్మజుం డిట్లనియె. 125

శా. పుత్రుల్ నేర్చిన నేరకున్న జనకుల్ పోషింతు రెల్లప్పుడున్
మిత్రత్వంబున బుద్ధి సెప్పి దురితోన్మేషంబు వారింతు రే
శత్రుత్వంబుఁ దలంప రెట్టియెడ నాసౌజన్యరత్నాకరుం
బుత్రున్ లోకపవిత్రుఁ దండ్రి నెగులుం బొందింప నెట్లోర్చెనో. 126

ఉ. బాలుఁ బ్రభావిశాలు హరిపాదపయోరుహచింతనక్రియా
లోలుఁ గృపాళు సాధుగురులోకపదానతఫాలు నిర్మల
శ్రీలు సమస్తసభ్యనుతశీలు విఖండితమోహవల్లికా
జాలు నదేల తండ్రి వడిఁ జంపఁగఁ బంపె మునీంద్ర చెప్పవే. 127

వ. అనిన నారదుం డిట్లనియె. 128

1 తానూన-తద్ధ్యాన-సం. 2 డింతయుఁ గాని.

శా. లభ్యం[1]బైనసురాధిరాజపదమున్ లక్షింపఁ డశ్రాంతమున్
సభ్యత్వంబున నున్నవాఁ డబలుఁడై జాడ్యంబుతో వీఁడు వి
ద్యాభ్యాసంబునఁ గాని తీవ్రమతి గాఁ డంచున్ విచారించి దై
త్యేభ్యుం డొక్కదినంబునం బ్రియసుతున్ వీక్షించి సోత్కంఠుఁడై. 129

క. చదువనివాఁ డజ్ఞుం డగుఁ, జదివిన సదసద్వివేకచతురత గలుగుం
జదువఁగ వలయును జనులకుఁ, జదివించెద నార్యులొద్దఁ జదువుము తండ్రీ.

వ. అని పలికి యసురలోకపురోహితుండును (భగవంతుండును) నయినశుక్రాచార్య
కొడుకులఁ బ్రచండవితర్కులఁ జండామర్కుల రావించి సత్కరించి యిట్లనియె.

శా. అంధప్రక్రియ [2]నున్నవాఁడు వలుకం డస్మత్ప్రతాపక్రియా
గంధం బించుక లేదు మీరు గురువుల్ గారుణ్యచిత్తుల్ మనో
బంధుల్ మాన్యులు మాకుఁ బెద్దలు మముం బాటించి యీబాలకున్
గ్రంథంబుల్ సదివించి నీతికుశలుం గావించి రక్షింపరే. 132

వ. అని పలికిన వారలకుఁ బ్రహ్లాదు నప్పగించి తోడ్కొని పొం డనిన వారును
దనుజరాజకుమారునిం గొనిపోయి యతనికి సవయస్కు లగుసహశ్రోతల
నసురకుమారులం గొందఱం గూర్చి. 133

ఉ. అంచితభక్తితోడ దనుజాధిపగేహసమీపముం బ్రవే
శించి సురారిరాజసుతుఁ జేకొని శుక్రకుమారకుల్ పఠిం
పించిరి పారయోగ్యములు పెక్కులు శాస్త్రము లాకుమారుఁ డా
లించి పఠించె నన్నియుఁ జలింపనివైష్ణవభక్తిపూర్ణుఁడై. 134

క. ఏపగిది వారు సెప్పిన, నాపగిదిం జదువుఁ గాని యట్టిట్టని యా
క్షేపింపఁడు దా నన్నియు, రూపించిన మిథ్య లని నిరూఢమనీషన్. 135

శా. అంతం గొన్నిదినంబు లేఁగిన సురేంద్రారాతి శంకాన్విత
స్వాంతుం డై నిజనందనున్ గురువు లేజాడం బఠింపించిరో
భ్రాంతుం డేమి పఠించెనో పిలిచి సంభాషించి విద్యాపరి
శ్రాంతిం జూచెదఁ గాక నేఁ డని మహాసౌధాంతరాసీనుఁడై. 136

ఉ. మోదముతోడ దైత్యకులముఖ్యుఁడు రమ్మని చీరఁ బంచెఁ బ్ర
హ్లాదకుమారకున్ భవమహార్ణవతారకుఁ గామరోషలో
భాదివిరోధివర్గపరిహారకుఁ గేశవచింతనామృతా
స్వాద[3]కరోరకుం గలుషజాలమహోగ్రవనీకుఠారకున్. 137

వ. ఇట్లు చారులచేత నాహూయమానుం డై ప్రహ్లాదుండు సనుదెంచిన. 138

శా. ఉత్సాహప్రభుమంత్రశక్తియుతమై యుద్యోగ మారూఢసం
విత్సంపన్నుఁడవై తివే చదివితే వేదంబులున్ శాస్త్రముల్

1 బైనసురారిరాజ్యపదమున్. 2 నుండువాఁడు; నుండుఁగాని. 3 చకోరకుం.

వత్సా! రమ్మని చేరఁ జీరి కొడుకున్ వాత్సల్యసంపూర్ణుఁడై
యుత్సంగాగ్రముఁ జేర్చి దానవవిభుం డుత్కంఠ దీపింపఁగన్. 139

క. అనుదినసంతోషణములు, జనితశ్రమతాపదుఃఖసంశోషణముల్
తనయులసంభాషణములు, జనకులకుం గర్ణయుగళసద్భూషణముల్. 140

వ. అని మఱియుఁ బుత్త్రా! నీ కెయ్యది భద్రంబై యున్నది సెప్పు మనినఁ గన్న తండ్రికిఁ బ్రియనందనుం డిట్లనియె. 141

ఉ. ఎల్లశరీరధారులకు నిల్లనుచీఁకటినూతిలోపలం
ద్రెళ్ళక మీరు మే మనుమతిభ్రమణంబున భిన్నులై ప్రవ
ర్తిల్లక సర్వముఁ సతిని దివ్యకళామయ మంచు విష్ణునం
దుల్లముఁ జేర్చి తా రడవి నుండుట మేలు నిశాచరాగ్రణీ. 142

వ. అని కుమారకుం డాడినప్రతిపక్షానురూపంబు లయినసల్లాపంబులు విని దానవేంద్రుండు నగుచు నిట్లనియె. 143

క. ఎట్టాడిన నట్టాడుదు, [1]రిట్టట్టని పలుక నెఱుఁగ రితరుల శిశువుల్
దట్టించి యెవ్వ రేమని, పట్టించిరొ బాలకునకుఁ బరపక్షంబుల్. 144

శా. నాకుం జూడఁగఁ జోద్య మయ్యెడిఁ గదా నాతండ్రి యీబుద్ధి దా
నీకున్ లోపలఁ దోఁచెనో పరులు దుర్ణీతుల్ పఠింపించిరో
యేకాంతంబున భార్గవుల్ వలికిరో యీదానవశ్రేణికిన్
వైకుంఠుండు కృతాపరాధుఁ డతనిన్ వర్ణింప నీ కేటికిన్. 145

మ. సురలం దోలుటయో సురాధిపతులన్ స్రుక్కించుటో సిద్ధులం
బరివేధించుటయో మునిప్రవరులన్ బాధించుటో యక్షకి
న్నరగంధర్వవిహంగనాగపతులన్ నాశంబు నొందించుటో
హరి యంచున్ గిరి యంచు నేల చెడ మోహాంధుండ వై పుత్త్రకా. 146

వ. అనినఁ దండ్రిమాటలకుఁ బురోహితు నిరీక్షించి ప్రహ్లాదుం డిట్లనియె మోహనిర్మూలనంబు సేసి యెవ్వనియందుఁ దత్పరు లయి యెఱుక గలపురుషులకుం బరులు దా రనియెడుమాయాకృతం బయినయసద్గ్రాహంబు గానంబడ దట్టిపరమేశ్వరునకు నమస్కరించెద. 147

శా. అజ్ఞుల్ గొందఱు నేము దా రనుచు మాయం జెంది సర్వాత్మకుం
[2]బ్రజ్ఞాలభ్యు దురన్వయక్రమములన్ భాషింపఁగా నేర రా
జిజ్ఞాసాపథమందు మూఢులు గదా చింతింప బ్రహ్మాదివే
దజ్ఞుల్ తత్పరమాత్ము విష్ణు నితరుల్ దర్శింపఁగా నేర్తురే. 148

తే. ఇను మయస్కాంతసన్నిధి నెట్లు భ్రాంత,మగు హృషీకేశుసన్నిధి నావిధమునఁ

---

1 రిట్టిట్టని మాఱు పలుక నెఱుఁగరు - రిట్టిట్టని పలుక నెఱుఁగ రెల్ల-శిశువు. 2 బ్రజ్ఞాలబ్ధ దురన్వయక్రమములన్.

గరఁగుచున్నది దైవయోగమునఁ జేసి, బ్రాహ్మణోత్తమచిత్తంబు భ్రాంతమగుచు.

సీ. మందారమకరందమాధుర్యమునఁ దేలు, మధుపంబు వోవునే మదనములకు
నిర్మలమందాకినీవీచికలఁ దూఁగు, రాయంచ సనునె తరంగిణులకు
లలితరసాలపల్లవఖాది యై చొక్కు, కోయిల సేరునే కుటజములకుఁ
బూర్ణేందుచంద్రికాస్ఫురితచకోరక, మరుగునే సాంద్రనీహారములకు

తే. నంబుజోదరదివ్యపాదారవింద, చింతనామృతపానవిశేషమత్త
చిత్త మేరీతి నితరంబుఁ జేర నేర్చు, వినుతగుణశీల మాటలు వేయు నేల.

వ. అనిన విని రోషించి రాజసేవకుం డైనపురోహితుండు ప్రహ్లాదుం జూచి తిర
స్కరించి యి ట్లనియె. 151

ఉ. పంచశరద్వయస్కుఁడవు బాలుఁడ వించుక గాని లేవు భా
షించెదు తర్కవాక్యములు సెప్పినశాస్త్రములోనియర్థ మొ
క్కించుక యైనఁ జెప్ప వసురేంద్రునిముందట మాకు నోడలల్
వంచుకొనంగఁ జేసితివి వైరివిభూషణ వంశదూషణా. 152

చ. తనయుఁడు గాఁడు శాత్రవుఁడు దానవభర్తకు వీఁడు దైత్యచం
దనవనమందుఁ గంటకయుతక్షితిజాతిముభంగిఁ బుట్టినాఁ
డనవరతంబు రాక్షసకులాంతకుఁ బ్రస్తుతి సేయుచుండు దం
డనమునఁ గాని శిక్షలకు డాయఁడు వట్టఁడు కొట్టుఁ డుద్ధతిన్. 153

క. ఈపాపనిఁ జదివింతుము, నీపాదము లాన యింక నిపుణతతోడం
గోపింతుము దండింతుము, కోపింపకు మయ్య దనుజకుంజర వింటే. 154

వ. అని మఱియు నారాచపాపనికి వివిధోపాయంబులం బురోహితుండు వెఱపుఁ
జూపుచు రాజసన్నిధిం బాపి తోడుకొని పోయి యేకాంతంబున. 155

క. భార్గవనందనుఁ డతనికి, మార్గము సెడ కుండఁ గొక్కమాఱులు నిచ్చల్
వర్గత్రితయము సెప్పె న,నర్గళ మగుమతివిశేష మమర నరేంద్రా. 156

వ. మఱియు గురుండు శిష్యునకు సామదానభేదదండోపాయంబు లన్నియు నెఱిం
గించి నీతికోవిదుం డయ్యె నని నమ్మి నిశ్చయించి తల్లికి నెఱింగించి తల్లిచేత
నలంకృతుం డయినకులదీపకు నవలోకించి. 157

ఉ. త్రిప్పకు మన్న మామతము దీర్ఘము లైనత్రివర్గపారముల్
దప్పకు మన్న నేఁడు మనదైత్యవరేణ్యునిమ్రోల నేము మున్
చెప్పిననీతిఁ గాని మఱి సెప్పకు మన్న [1]విరోధినీతులన్
విప్పకు మన్న దుష్ట మగువిష్ణుచరిత్రకథార్థజాలముల్. 158

వ. అని బుజ్జగించి దానవేశ్వరునిసన్నిధికిం దోడి తెచ్చిన.

సీ. అడుగడ్గునకు మాధవానుచింతనసుధా, మాధుర్యమున మేను మఱ

1 'విరోధిశాస్త్రముల్' అ. ప్ర.

సంభోజగర్భాదు ♦ లభ్యసింపఁగ లేని, హరిభక్తిపుంభావ ♦ మైనవాని
మాంతృగర్భము సొచ్చి ♦ మన్నది మొదలుగాఁ, జిత్తమచ్యుతుమీఁదఁ ♦ జేర్చువాని
సంకించి తనలోన ♦ నఖిలప్రపంచంబు, శ్రీవిష్ణుమయ మని ♦ చెలఁగువాని
తే. వినయకారుణ్యబుద్ధివి♦వేకలక్ష, ణాదిగుణముల కాటప ♦ట్టయినవాని [మనుచు,
శిష్యు బుధలోకసంభావ్యుఁ♦జేరి గురుఁడు, ముందఱికిఁ ద్రోచ్చి తండ్రికి ♦ మ్రొక్కు-
క. శిక్షించితి మన్యము లగు, పక్షంబులు మాని నీతి♦పారగుఁ డయ్యో
రక్షోవంశాధీశ్వర, వీక్షింపుము నీకుమారు♦విద్యాబలమున్. 161

వ. అని పలికిన శుక్రకుమారకువచనంబు లాకర్ణించి దానవేంద్రుండు దనకు దండ ప్రణామంబు చేసి నిలుచున్న కొడుకును దీవించి బాహుదండంబు సాఁచి దిగ్గనన్ డగ్గఱం దిగిచి గాఢాలింగనంబు సేసి తనతొడలమీఁద నిడుకొని చుంచు దువ్వి చిబుకంబుఁ బుడికి చెక్కిలి ముద్దుగొని శిరంబు మూర్కొని ప్రేమాతిరేకసంజనితబాష్పసలిలబిందుసందోహంబుల నతనివదనారవిందంబు దడుపుచు మందమధురాలాపంబుల ని ట్లనియె. 162

శా. చోద్యం బయ్యెడి నింతకాల మరిగెన్ ♦ శోధించి యే మేమి సం
[1]వేద్యాంశంబులు చెప్పిరో గురువు లే♦వెంటం [2]బఠింపించిరో
విద్యాసార మెఱుంగఁ గోరెదఁ భవ♦ద్విజ్ఞాతశాస్త్రంబులోఁ
బద్యం బొక్కటి సెప్పి సార్థముగఁ దా♦త్పర్యంబు భాషింపుమా. 163

శా. నిన్నున్ మెచ్చరు నీతిపారమహిమన్ ♦ నీతోడిదైత్యార్భకుల్
గన్నా రన్నియుఁ జెప్పనేర్తురు గదా ♦ గ్రంథార్థముల్ దక్షు లై
యున్నా రెన్నఁడు నిన్ను నీతివిదుఁ డే ♦ దండించునే మహానాంధతో
నున్నాఁడన్ ననుఁ గన్నతండ్రి భవదీ♦యోత్కర్షముం జూపవే. 164

వ. అనినం (గన్నతండ్రికిఁ బ్రియనందనుం డయిన) ప్రహ్లాదుం డి ట్లనియె. 165

క. చదివించిరి నను గురువులు, చదివితి ధర్మార్థముఖర♦శాస్త్రంబులు నేఁ
జదివినవి గలవు పెక్కులు, చదువులలో మర్మ మెల్లఁ♦జదివితిఁ దండ్రీ. 166

మ. తనుహృద్భాషల సఖ్యమున్ శ్రవణమున్ ♦ దాసత్వమున్ వందనా
ర్చనముల్ సేవయు నాత్మలో నెఱుకయున్ ♦ సంకీర్తనల్ చింతనం
బను నీతొమ్మిదిభక్తిమార్గముల సర్వాత్మున్ హరిన్ నమ్మి స
జ్జనుఁ డై యుండుట భద్ర మంచుఁ దలఁతున్ ♦ సత్యంబు దైత్యోత్తమా. 167

శా. అంధేందూదయముల్ మహాబధిరశం♦ఖారావముల్ మూకస
ద్గ్రంథాఖ్యాపనముల్ నపుంసకవధూ♦కాంక్షల్ కృతఘ్నావలీ
తే. ఇనుత్వంబులు భస్మహవ్యములు లు♦బ్ధద్రవ్యముల్ క్రోడస
ద్గంధాల్ హరిభక్తివర్జితులరి♦క్తవ్యర్థసంసారముల్. 168

1 రెట్టి దురన్వయక్రమములులు. 2 వితర్కించిరో.

సీ. కమలాక్షు నర్చించు। కరములు కరములు, శ్రీనాథు వర్ణించు। జిహ్వ జిహ్వ
సురరక్షకునిఁ జూచు। చూడ్కులు చూడ్కులు, శేషశాయికి మ్రొక్కు। శిరము
విష్ణు నాకర్ణించు। వీనులు వీనులు, మధువైరిఁ దవిలిన। మనము మనము [శిరము
భగవంతు వలగొను। పదములు పదములు, పురుషోత్తమునిమీఁది। బుద్ధి బుద్ధి
తే. దేవదేవునిఁ జింతించు। దినము దినము, చక్రహస్తునిఁ బ్రకటించు। చదువు చదువు
కుంభినీధవుఁ జెప్పెడి। గురుఁడు గురుఁడు, తండ్రి హరిఁ జేరుమనియెడి। తండ్రి తండ్రి.

సీ. కంజాక్షునకుఁ గాని। కాయంబు కాయమే, పవనకుంభితచర్మ। భస్త్రి గాక
వైకుంఠుఁ బొగడని। వక్త్రంబు వక్త్రమే, ఢమఢమధ్వనితోడి। ఢక్క గాక
హరిపూజనము లేని। హస్తంబు హస్తమే, తరుశాఖనిర్మిత। దర్వి గాక
కమలేశుఁ జూడని। కన్నులు కన్నులే, తనుకుడ్యజాలరం। ధ్రములు గాక
ఆ. చక్రిచింత లేని। జన్మంబు జన్మమే, తరళసలిలబుద్బు। దంబు గాక
విష్ణుభక్తి లేని। విబుధుండు విబుధుఁడే, పాదయుగముతోడి। పశువు గాక. 170

సీ. సంసారజీమూత। సంఘంబు విచ్చునే, చక్రిదాస్యప్రభం। జనము లేక
తాపత్రయాభీల। దావాగ్ను లాఱునే, విష్ణుసేవామృత। వృష్టి లేక
సర్వంకషాఘౌఘ। జలరాసు లింకునే, హరిమనీషాబడ। బాగ్ని లేక
ఘనవిపద్గాఢాంధ। కారంబు లడఁగునే, పద్మాక్షునుతిరవి। ప్రభలు లేక
తే. నిరుపమాపునరావృత్తి। నిష్కళంక, ముక్తినిధిఁ గానవచ్చునే। ముఖ్యమైన
శార్ఙ్గకోదండచింతనాం। జనము లేక, తామరసగర్భునకు నైన। దానవేంద్ర. 171

వ. అని యివ్విధంబున వెఱపు మఱపు నెఱుంగక యులుకు సెడి పలికెడి కొడుకు నుడువులు సెవులకు ములుకులక్రియ నాఁటవినఁ గోపు లడరం గములుచు నదరిపడి గురుసుతునిం గనుంగొని విమతకథనంబులు గఱపెనాఁడ వని దానవేంద్రుం డిట్లనియె. 172

చ. పటుతరనీతిశాస్త్రచయ। పారగుఁ జేసెద నంచుఁ జాలు నీ
వటు గొనిపోయి వానికి న। నర్థము లైనవిరోధిశాస్త్రముల్
కుటిలతఁ జెప్పినాఁడవు భృ। గుప్రవరుండ వటంచు నమ్మితిం
గటకట బ్రాహ్మణాకృతివి। గాక యథార్థపు బ్రాహ్మణుండవే. 173

క. [1]ధర్మేతరవర్తనులును, దుర్మిత్రులు నైనజనుల। దురితము లొందుర్
మర్మములు గలఁచి కల్మష, కర్మల రోగములు వొందు। కైవడి విప్రా. 174

వ. అనిన రాజునకుఁ బురోహితుం డిట్లనియె. 175

ఉ. తప్పులు లేవు మావలన। దానవనాథ విరోధిశాస్త్రముల్
సెప్పము క్రూరులై పరులుఁ। జెప్పరు మీచరణంబులాన సు

1 ధర్మేతరులు నధర్ములు.

మ్మెప్పుడు మీకుమారునకు నింతయు నైజమనీష యెవ్వరుం
జెప్పెడిపాటి గాదు ప్రతిచింతఁ దలంపుము నేర్పుకైవడిన్. 176

క. మిత్రులము పురోహితులము, పాత్రుల మే మదియుఁ గాక భార్గవులము నీ
పుత్రుని నిటువలెఁ జేయఁగ, శత్రులమే దైత్యజలధిచంద్రమ వింటే. 177

వ. అనిన గురునందనుం గోపింపక దైత్యవల్లభుండు గొడుకు నవలోకించి యిట్లనియె.

క. ఒజ్జలు సెప్పనియీమతి, మజ్జాతుఁడ వైననీకు మఱి యెవ్వరిచే
నుజ్జాత మయ్యె బాలక, తజ్జనులం బేరుకొనుము తగ నామ్రోలన్. 179

వ. అనినఁ దండ్రికిఁ బ్రహ్లాదుం డిట్లనియె. 180

ఉ. అచ్చపుఁజీఁకటిం బడి గృహవ్రతులై విషయప్రవిష్టులై
చచ్చుచుఁ బుట్టుచున్ మరలఁ జర్వితచర్వణులైనవారికిం
జెచ్చెరఁ బుట్టునే పరులు సెప్పిన నైన నిజేచ్ఛ నైన నే
మిచ్చిన నైనఁ గానలకు నేగిన నైన హరిప్రబోధముల్. 181

ఉ. కాననివాని నూఁతగొని కాననివాఁడు విశిష్టవస్తువుల్
గాననిభంగిఁ గర్మములు గైకొని కొందఱు కర్మబద్ధులై
కానరు విష్ణుఁ గొందఱటఁ గందు రకించనవైష్ణవాంఘ్రిసం
స్థానరజోభిషిక్తు లగు సంహృతకర్ములు దానవేశ్వరా. 182

శా. శోధింపం బడె సర్వశాస్త్రములు రక్షోనాథ వేదోక్తికిన్
గాధల్ మాధవశేముషీతరణిసాంగత్యంబుసం గాక దు
ర్మేధన్ దాఁటఁగ వచ్చునే సుతవధూమీనోగ్రనానాఘమద
క్రోధోర్మిల్లోలవిశాలసంసృతిమహాఘోరామితాంభోనిధిన్. 183

వ. అని పలికినకొడుకును ధిక్కరించి మక్కువ సేయక రక్కసులఱేఁడు దనతొడల
పై నుండనీక గొబ్బున దిగద్రొబ్బి నిబ్బరంబు లగుకోపతాపంబులు దీపింప
వేఁడిచూపుల మింట మంట లెగయ మంత్రులం జూచి యిట్లనియె. 184

శా. క్రీడం బై పినతండ్రిఁ జంపె నని తాఁ గ్రోధించి చిత్తంబులో
1పీడం జేయఁడు బంటుభంగి హరికిన్ విద్వేషికిన్ భక్తుఁడై
యోడం డక్కట ప్రాణవాయువులు వీఁ డొప్పించుచున్నాఁడు నా
తోడన్ వైరము వట్టె నిట్టిజనకద్రోహిన్ మహిం గంటిరే. 185

వ. అని రాక్షసవీరుల నీక్షించి యిట్లనియె. 186

—హిరణ్యకశిపుండు ప్రహ్లాదుని వివిధోపాయంబుల హింసించుట.—

శా. పంచాబ్దంబులవాఁడు తండ్రి నగు నాపక్షంబు నిందించి య
త్కించిద్భీతియు లేక విష్ణు నహితుం గీర్తించుచున్నాఁడు వ
ల్దంచుం జెప్పిన మానఁ డంగమునఁ బుత్రాకారతన్ వ్యాధి జ

1 వ్రీడం. 2 గనుంగొంటిరే.

న్నించెన్ వీని వధించి రండు దనుజుల్ § మీమీపటుత్వంబులన్. 187

శా. అంగవ్రాతములోఁ జికిత్సకుఁడు దు§ష్టాంగంబు ఖండించి శే
షాంగశ్రేణికి రక్ష సేయుక్రియ నీ§యజ్ఞుం గులద్రోహి దు
స్సంగుం గేశవపక్షపాతి నధముం § జంపించి వీరవ్రతో
త్తుంగఖ్యాతిఁ జరించెదన్ గులము ని§ర్దోషంబు గావించెదన్. 188

క. హంతవ్యుఁడు రక్షింపను, మంతవ్యుఁడు గాఁడు యముని§మందిరమునకున్
గంతవ్యుఁడు వధమున కుప,రంతవ్యుం డనక చంపి § రం డీపడుచున్. 189

వ. అని దానవేంద్రుం డానతిచ్చిన వాఁడికోఱలు గలరక్కసులు పెక్కండ్రు శూల
హస్తులై వక్త్రంబులు దెఱచికొని యుబ్బి బొబ్బ లిడుచు ధూమసహితదావ
దహనంబునుంబోలెఁ దామ్రసంకాశంబు లయిన కేశంబులు మెఱయ భేదన
వాదనచ్ఛేదనంబులు సేయుచు. 190

ఉ. బాలుఁడు రాచబిడ్డఁడు కృ§పాళుఁడు సాధుఁడు లోకమాన్యసం
శీలుఁడు వీఁ డవధ్యుఁ డని § చిక్కక స్రుక్కక క్రూరచిత్తులై
శూలములం దదంగముల § సుస్థిరులై ప్రహరించి రుగ్రవా
చాలత నందఱున్ దివిజ§శత్రుఁడు వల్దనఁ డయ్యె భూవరా. 191

చ. పలువురు దానవుల్ పొడువ § బాలునిదేహము లేశమాత్రము
[1]న్నొలియదు లోపలన్ రుధిర § ముబ్బదు కందదు శల్యసంఘముల్
సలియదు దృష్టివైభవము § నష్టము గాదు ముఖేందుకాంతియుం
బొలియదు నూతనశ్రమము § పుట్టదు [2]పట్టదు దీనభావమున్. 192

ఉ. తన్ను నిశాచరుల్ పొడువ § దైత్యకుమారుఁడు మాటిమాటి కో
పన్నగశాయి యోదనుజ§భంజన యోజగదీశ యోమహా
పన్నశరణ్య యోనిఖిల§[3]పావన యంచు నుతించుఁ గాని తాఁ
గన్నుల నీరు దేఁడు భయ§కంపసమేతుఁడు గాఁడు భూవరా. 193

ఉ. పాఱఁడు లేచి దిక్కులకు § బాహువు లొడ్డఁడు బంధురాజిలోఁ
దూఱఁడు ఘోరకృత్య మని § దూఱఁడు తండ్రిని మిత్రవర్గముం
జీరఁడు మాతృసంఘము వ§సించుసువర్ణగృహంబులోనికిం
దాఱఁడు కావరే యనఁడు § తాపము నొందఁడు కంటగింపఁడున్. 194

వ. ఇట్లు సర్వాత్మకం బై యిట్టి దట్టి దని నిర్దేశింప రానిపరబ్రహ్మంబు దాన యై
యమ్మహావిష్ణునియందుఁ జిత్తంబుఁ జేర్చి తన్మయుం డయి పరమానందంబుసం
బొంది యున్నప్రహ్లాదునియందు రాక్షసేంద్రుండు దనకింకరులచేతం జేయించు
చున్నమారణకర్మంబులు పాపకర్మునియందుఁ బ్రయుక్తంబు లైనసత్కారంబు
లుంబోలె విఫలంబు లగుటం జూచి. 195

1 న్నలియదు. 2 మోమున దీనభావమున్. 3 భావన.

ఉ. శూలములన్ నిశాచరులు స్రుక్కక దేహము నిగ్రహింపఁగా
బాలుఁడు నేలపైఁ బడఁడు పాఱఁడు చావఁడు తండ్రి నైన నా
పాలికి వచ్చి చక్రధరుపక్షము మానితి నంచుఁ బాదముల్
ఫాలము సోఁక మ్రొక్కఁ డనపాయత నొందుట కేమి హేతువో. 196

వ. అని శంకించుచు. 197

సీ. ఒకమాటు దిక్కుంభియూథంబుఁ దెప్పించి, కెరలి డింభకునిఁ ద్రొక్కింపఁబంపు
నొకమాటు విషభీకరోరగశ్రేణులఁ, గడువడి నర్భకుఁ గఱవఁ బంపు
నొకమాటు హేతిసంఘోగ్రానలములోన, విసరి కుమారుని వ్రేయఁ బంపు
నొకమాటు కూలంకషోల్లోలజలధిలో, మొత్తించి శాబకు ముంపఁ బంపు
ఆ. విషముఁ బెట్టఁ బంపు విదళింపఁగాఁ బంపు, దొడ్డకొండచఱులఁ ద్రోయఁబంపుఁ
బట్టి కట్టఁ బంపు బాధింపఁగాఁ బంపు, బాలుఁ గినిసి దనుజపాలుఁ డధిప.

సీ. ఒకవేళ నభిచారహోమంబు సేయించు, నొకవేళ నెండల నుండఁ బంచు
నొకవేళ వానల నుపహతి నొందించు, నొకవేళ రంధ్రంబు లుక్కఁబట్టు
నొకవేళఁ దనమాయ నొడవించి బెగడించు, నొకవేళ మంచున నొంటి నిలుపు
నొకవేళఁ బెనుగాలి కున్ముఖుఁ గావించు, నొకవేళఁ బాతించు నుర్వియందు
తే. నీరు నన్నంబు నిడనీక నిగ్రహించుఁ
గశల నడిపించు నుఱ్ఱించు గండశిలలఁ
గదల వ్రేయించు సేయించు ఘనశరములఁ
గొడుకు నొకవేళ నమరారి క్రోధి యగుచు. 199

వ. మఱియు ననేకమారణోపాయంబులఁ బాపరహితుం డైన పాపనిరూపు మాప లేక యేకాంతంబున దురంతచింతాపరిశ్రాంతుం డయి రాక్షసేంద్రుండు దన మనంబున. 200

ఉ. ముంచితి వార్ధులన్ గదల మొత్తితి శైలతటంబులందుఁ ద్రో
బ్బించితి శస్త్రరాజిఁ బొడిపించితి మీఁద నిభేంద్రపంక్తి ద్రొ
ప్పించితి ధిక్కరించితి శపించితి ఘోరదవాగ్నులందుఁ ద్రో
యించితిఁ బెక్కుపాట్ల నలయించితిఁ జావఁ డి దేమి చిత్రమో. 201

చ. ఎఱుఁగఁడు జీవనోపధము లెవ్వరు భర్తలు లేరు బాధలం
దరలఁడు నైజతేజమునఁ దథ్యము జాడ్యము లేదు మిక్కిలిన్
మెఱయుచు నున్నవాఁ డొకనిమేషము దైన్యము నొందఁ డింక నే
తెఱఁగునఁ ద్రుంతు వేసరితి దివ్యము వీనిప్రభావ మెట్టిదో. 202

వ. అదియునుం గాక తొల్లి శునశ్శేపుం డనుమునికుమారుండు దండ్రిచేత యాగపశుత్వంబునకు దత్తుం డయి తండ్రి తనకు నపకారి యని తలంపక బ్రదికిన చందంబున. 203

క. ఆగ్రహమున నేఁ జేసిన, నిగ్రహములు పరులతోడ నెఱి నొకనాఁడున్
విగ్రహము లనుచుఁ బలుకఁడ, నుగ్రహములుగా స్మరించు నొవ్వఁడు మదిలోన్.

వ. కావున వీఁడు మహాప్రభావసంపన్నుండు వీని కెందును భయంబు లేదు వీనితోడివిరోధంబునం దనకు మృత్యువు సిద్ధించు నని నిర్ణయించి చిన్నఁబోయి ఖిన్నుండై ప్రసన్నుండు గాక క్రిందు సూచుచు విషణ్ణుండై చింతనంబు సేయుచున్న రాజునకు మంతనంబునఁ జండామర్కు లిట్లనిరి. 205

శా. శుభ్రఖ్యాతివి నీప్రతాపము మహాశ్చోద్యంబు దైత్యేంద్ర నీ
భ్రూయుగ్మవిజృంభణంబున దిగీశవ్రాతముం బోరులన్
విభ్రాంతంబుగఁ జేసి యేలితి గదా విశ్వంబు వీఁ డెంత యీ
దభ్రోద్రిక్తుల్ గుణదోషహేతువులు చింతింపం బొంద నీ కేటికిన్. 206

శా. వక్రుండై సజనుండు వృద్ధగురుసేవం జేసి మేధాసమో
పక్రాంతిన్ విలసిల్లు మీఁదట వయఃపాకంబుతో బాలకున్
శక్రద్వేషణబద్ధుఁ జేయుము మదిం జాలింపు మీరోషమున్
శుక్రాచార్యులు వచ్చునంత కితఁడున్ సుశ్రీయుతుం డయ్యెడున్. 207

వ. అని గురుపుత్రులు పలికిన రాక్షసేశ్వరుండు గృహస్థులైనరాజులకు నుపదేశింపఁ దగినధర్మార్థకామంబులు ప్రహ్లాదునకు నుపదేశింపుం డని యనుజ్ఞ సేసిన వారు నతనికిఁ ద్రివర్గంబు నుపదేశించిన నతండు రాగద్వేషంబులచేత విషయాసక్తులైనవారలకు గ్రాహ్యంబులైనధర్మార్థకామంబులుఁ దనకు నగ్రాహ్యంబు లనియును వ్యవహారప్రసిద్ధికొఱకైనభేదంబు గాని యాత్మభేదంబు లే దనియును ననర్థంబులయం దర్థకల్పన సేయుట దిగ్భ్రమం బనియును నిశ్చయించి గురూపదిష్టశాస్త్రంబులు మంచి వని తలంపక గురువులు దమగృహస్థకర్మానుష్ఠానంబులకుం బోయినసమయంబున. 208

క. ఆటలకుఁ దన్ను రమ్మని, పాటించి నిశాటసుతులు భాషించిన దో
షాటకులేంద్రకుమారుఁడు, పాటవమున వారిఁ [1]జేరి ప్రజ్ఞాన్వితుఁడై. 209

క. చెప్పఁ డొకచదువు మంచిది, చెప్పెడిఁ దగులములు సెవులు సింద ఱగొనఁగాఁ
జెప్పెడు మనయెడ నొజ్జలు, సెప్పెద నొకచదువు వినుఁడు చిత్తము లలరన్.

వ. అని రాజకుమారుండు గావునఁ గరుణించి సంగడికాండ్రతోడ నగియెడిచందంబునఁ గ్రీడలాడుచు సమానవయస్కులైనదైత్యకుమారుల కెల్ల నేకాంతంబున ని ట్లనియె. 211

ఉ. బాలకులార రండు మనప్రాయపుబాలురు కొంద ఱుర్విపైఁ
గూలుట గంటిరే గురుఁడు కూర్చిరుఁ డనర్థచయంబునందు దు
శ్శీలత నర్థకల్పనముఁ [2]జేసెడి గ్రాహ్యము గాదు శాస్త్రముల్

1. జేర. 2 జెప్పెడి.

మే లెఱిఁగించెదఁ ♦ వినిన మీకు నిరంతరభద్ర మయ్యెడిన్. 212

వ. వినుండు సకలజన్మంబులందును ధర్మార్థాచరణకారణం బయినమానుషజన్మంబు దుర్లభం బందుఁ బురుషత్వంబు దుర్గమం బదియు శతవర్షపరిమితం బైనజీవిత కాలంబున నియతం బై యుండు నందు సగ మంధకారబంధురం బయి రాత్రి రూపంబున నిద్రాదివ్యవహారంబుల నిరర్థకం బయి చనుఁ జిక్కినపంచాశ ద్వత్సరంబులందును బాల్య కైశోర కౌమారాదివయోవిశేషంబుల వింశతి హాయనంబులు గడచుఁ గడమముప్పదియబ్దంబులు నింద్రియంబులచేతఁ బట్టు వడి దురవగాహంబు లయినకామక్రోధలోభమోహమదమత్సరంబు లను పాశంబులం గట్టువడి విడివడ సమర్థుండు గాక ప్రాణంబులకంటె మధురాయ మాణ మైనతృష్ణకు లో నై భృత్యతస్కరవణిక్కర్మంబులఁ బ్రాణహాని యైన నంగీకరించి పరార్థంబుల నర్థించుచు రహస్యసంభోగచాతుర్యసౌందర్యవిశేషం బుల ధైర్యవల్లికాలవిత్రంబు లయినకళత్రంబులను మహనీయమంజులమధురా లాపంబులు గలిగి వశు లయినశిశువులను శీలవయోరూపధన్య లగుకన్యలను వినయవివేకవిద్యాలంకారు లయినకుమారులను గామితఫలప్రదాత లగుభ్రాత లను మమత్వప్రేమదైన్యజనకు లయినజననీజనకులను సకలసౌజన్యసింధువు లయినబంధువులను ధనకనకవస్తువాహనసుందరంబు లయినమందిరంబులను సుక రంబు లైనపశుభృత్యనికరంబులను వంశపరంపరాయత్తంబు లయినవిత్తంబు లను వర్జింప లేక సంసారంబు నిర్జించునుపాయంబుఁ గానక తంతువర్గంబున నిర్గమద్వారశూన్యం బయినమందిరంబుఁ జేరి చుట్టువడి వెడలెడిపాటవంబు సాలక తగులువడుకీటకంబుచందంబున గృహస్థుండు స్వయంకృతకర్మబద్ధుం డై శిశ్నో దరాదిసుఖంబులఁ బ్రమత్తుం డయి నిజకుటుంబపోషణపారవశ్యంబున విరక్తి మార్గంబుఁ దెలియ నేరక స్వకీయపరకీయభిన్నభావంబున నంధకారంబునం బ్రవే శించుం గావునఁ గౌమారసమయంబున మనీషాగరిష్ఠుం డై పరమభాగవతధర్మం బు ననుష్ఠింప వలయు దుఃఖంబులు వాంఛితంబులు గాక చేకుఱుభంగి సుఖంబు లును గాలానుసారంబు లై లబ్ధంబు లగుం గావున వృథాప్రయాసంబున నాయు ర్వ్యయంబు సేయం జనదు హరిభజనంబున మోక్షంబు సిద్ధించు విష్ణుండు సర్వ భూతంబులకు నాత్మేశ్వరుండు ప్రియుండు ముముక్షు వైనదేహికి దేహావసాన పర్యంతంబు నారాయణచరణారవిందసేవనంబు గర్తవ్యంబు. 213

సీ. కంటిరే మనవారు ♦ ఘనులు గృహస్థు లై, విఫలు లై కైకొన్న ♦ వెఱ్ఱితనము
భద్రాఢ్యు లై యుండి ♦ పాయరు సంసార, పద్ధతి నూరక ♦ పట్టువడిరి
కలయోనులం దెల్ల ♦ గర్భాద్యవస్థలఁ, బురుషుండు దేహి యై ♦ పుట్టుచుండుఁ
ద న్నెఱుంగఁడు కర్మ ♦ తంత్రుఁ డై కడపట, ముట్టఁడు భవశత ♦ ములకు నయిన
ఆ. దీన శుభము లేదు ♦ దివ్యకీర్తియు లేదు, జగతిఁ బుట్టి పుట్టి ♦ చచ్చి చచ్చి

పొరల నేల మనకుఁ బుట్టని చావని, త్రోవ వెదకికొనుట దొడ్డబుద్ధి. 214

శా. హాలాపానవిజృంభమాణమదగర్వాతీతదేహోల్లస
ద్బాలాలోకనశృంఖలానిచయసంబద్ధాత్ముఁడై లేశమున్
వేలానిస్సరణంబు గానక మహావిద్వాంసుఁడుం గామినీ
హేలాకృష్టకురంగశాబక మగున్ హీనస్థితిన్ వింటిరే. 215

ఆ. విషయసక్తులైన విబుధాహితులతోడి, మనికి వలదు ముక్తిమార్గవాంఛ
నాదిదేవు విష్ణు నాశ్రయింపుఁడు ముక్త, సంగజనులఁ గూడి శైశవమున.

వ. కావున విషయంబులఁ జిక్కుపడిన రక్కసులకు హరిభజనంబు శక్యంబు గాదు రమ్య మయ్యును బహుతరప్రయాసగమ్య మని తలంచితి రేనిఁ జెప్పెద సర్వభూతాత్మకుం డై సర్వదిక్కాలసిద్ధుం డై బ్రహ్మ కడపలగాఁ గలచరాచరస్థూలసూక్ష్మజీవసంఘంబులందును నభోవాయుకుంభినీసలిలతేజంబు లనియెడుమహాభూతంబులయందును భూతవికారంబు లయినఘటపటాదులయందును గుణసామ్యం బయినప్రధానమందును గుణవ్యతికరం బైనమహత్తత్త్వాదియందును రజస్సత్త్వతమోగుణంబులయందును భగవంతుం డవ్యయుం డీశ్వరుండు పరమాత్మ పరబ్రహ్మ మనియెడువాచకశబ్దంబులు గల్గి కేవలానుభవానందస్వరూపకుండు నవికల్పితుండు ననిర్దేశ్యుండు నయినపరమేశ్వరుండు త్రిగుణాత్మకం బైనతనదివ్యమాయచేత నంతర్హితైశ్వర్యుం డై వ్యాప్యవ్యాపకరూపంబులం జేసి దృశ్యుండును ద్రష్టయు భోగ్యుండును భోక్తయు నయి నిర్దేశింపం దగి వికల్పితుం డై యుండుఁ దత్కారణంబున నాసురభావంబు విడిచి సర్వభూతంబులందును దయాసుహృద్భావంబులు గర్తవ్యంబులు దయా(సుహృద్భావంబులు) గల్గిన నధోక్షజుండు సంతసించు ననంతుం డాద్యుండు హరి సంతసించిన నలభ్యం బెయ్యదియు లేదు జనార్దనచరణసరసీరుహయుగళస్మరణసుధారసపానపరవశుల మైతిమేని మనకు దైవవశంబున నకాంక్షితంబు లై సిద్ధించుధర్మార్థకామంబులుఁ గాంక్షితం బై సిద్ధించుమోక్షంబును నేల త్రివర్గంబును నాత్మవిద్యయుం దర్కదండనీతిజీవికాదు లన్నియుఁ ద్రైగుణ్యవిషయంబు లైనవేదంబులవలనం బ్రతిపాద్యంబులు నిస్త్రైగుణ్యలక్షణంబునం బరమపురుషుం డైనహరికి నాత్మసమర్పణ[illegible] సేయుట మేలు పరమాత్మతత్త్వజ్ఞానోదయంబునం జేసి స్వపరభా[illegible] పురుషుండు యోగావధూతత్వంబున నాత్మవికల్పభేదంబునం గలలో[illegible] షంబులభంగిం దథ్యం బనక మిథ్య యని తలంచు నని మఱియుఁ [illegible] డి ట్లనియె.

మ. నరుఁడుం దానును మైత్రితో మెలఁగుచున్ నారాయణుం డింతఁ
వరుసన్ నారదసంయమీశ్వరునకున్ వ్యాఖ్యానముం జేసె మా
హరిభక్తాంఘ్రిపరాగశుద్ధతను లేకాంతుల్ మహాకించనుల్

పరతత్త్వజ్ఞులు గాని నేరరు మదిఁ ✽ భావింప [1]సిజ్ఞానమున్. 218

వ. తొల్లి నేను దివ్యదృష్టి గలనారదమహామునివలన సవిశేషం బయినయీజ్ఞానం
బును బరమభాగవతధర్మంబును వింటి ననిన వెఱఁగుపడి దైత్యబాలకు లద్దనుజ
రాజకుమారున కి ట్లనిరి. 219

ఉ. మంటిమి గూడి భార్గవకు✽మారకులొద్ద ననేకశాస్త్రముల్
వింటిమి లేఁడు సద్గురుఁడు ✽ వేఱొకఁ డెన్నఁడు రాజశాల ము
క్కంటికి నైన రాదు సొరఁ ✽ గా వెలికిం జన రాదు నీకు ని
ష్కంటకవృత్తి నెవ్వఁడు ప్ర✽గల్భుఁడు సెప్పె గుణాఢ్య చెప్పుమా. 220

క. సేవింతుము ని న్నెప్పుడు, భావింతుము రాజ వనుచు ✽ బహుమానములం
గావింతుము తెలియము నీ, కీవింతమతిప్రకాశ ✽ మేక్రియఁ గలిగెన్. 221

వ. అని యిట్లు దైత్యనందనులు దన్నడిగినఁ బరమభాగవతకులాలంకారుం డైన
ప్రహ్లాదుండు నగి తనకుఁ బూర్వంబునందు వినంబడిననారదుమాటలు దలంచి
యి ట్లనియె. 222

శా. అక్షీణోగ్రతపంబు మందరముపై ✽ నర్థించి మాతండ్రి శు
ద్ధక్షాంతిం జని యుండఁ జీమగమిచే ✽ తన్ భోగిచందంబునన్
భక్షింపంబడెఁ బూర్వపాపములచేఁ ✽ బాపాత్మకుం డంచు ము
రక్షస్సంఘముమీఁద నిర్జరులు సం✽రంభించి యుద్ధాగ్రులై. 223

శా. ప్రస్థానోచితభేరిభాంకృతులతోఁ ✽ బాకారియుం దారు శౌ
ర్యస్థైర్యంబుల నేఁగుదెంచినఁ దదీ✽యాటోపవిభ్రాంతులై
స్వస్థేమల్ దిగ నాడి పుత్రధనయో✽షామిత్రసంపత్కళా 224
ప్రస్థానంబులు డించి పాఱి రసురుల్ ✽ ప్రాణావనోద్యుక్తులై.

మత్తకోకిలము. ప్రల్లదంబున వేల్పు లుద్ధతిఁ ✽ బాఱి రాజనివాసముం
గొల్లవెట్టి సమస్తవిత్తముఁ ✽ గ్రూరతం గొని పోవఁగా
నిల్లు సొచ్చి విశంకుఁడై యమ✽రేశ్వరుం డదలించి మా
తల్లిఁ దాఁ జెఱపట్టె సిగ్గునఁ ✽ దప్త యై విలపింపఁగాన్. 225

సురేంద్రుండు మాతల్లిం జెఱగొని పోవు చుండ నమ్ముగుద కురరి యను
గుక్రియ మొఱ లిడినఁ దెరువున దైవయోగంబున నారదుండు పొడగని
నియె. 226

ాధినాధ సుర✽సత్తమ వేల్పులలోన మిక్కిలిన్
మూర్తివి సు✽నీతివి మానినిఁ బట్ట నేల యీ
రన్ విడువు ✽ కల్మషమానసురాలు గాదు నీ

దుర్భరరోషముఁ నిలుపు దుర్జయుఁ డైననిలింపవైరిపై. 227

వ. అనిన వేల్పుఁదపసికి వేయిగన్నులు గలగఱువ యిట్లనియె. 228

ఉ. అంతనిధాన మైనదివిజాధిపువీర్యము దీనికుక్షి న
త్యంతసమృద్ధి నొందెడి మహాత్మక కావునఁ దత్ప్రసూతిప
ర్యంతము బద్ధఁ జేసి జనితార్భకు వజ్రముధారఁ ద్రుంచి ని
శ్చింతుఁడ నై తుదిన్ విడుతు సిద్ధము దానవరాజవల్లభన్. 229

వ. అని పలికిన వేల్పుఱేనికిం దపసి యిట్లనియె. 230

శా. నిర్భీకుండు ప్రశస్తభాగవతుఁ డున్నిద్రుండు జన్మాంతరా
విర్భూతాచ్యుతపాదభక్తిమహిమావిష్టుండు దైత్యాంగనా
గర్భస్థుం డగుబాలకుండు బహుసంగ్రామాద్యుపాయంబులన్
దుర్భావంబునఁ బొంది చావఁడు భవద్దోర్దండవిభ్రాంతుఁ డై. 231

వ. అని దేవముని నిర్దేశించిన నతనివచనంబులు మన్నించి తానును హరిభక్తుండు గావున దేవేంద్రుండు భక్తిభావంబున మాయవ్వను విడిచి వలగొని సురలోకంబునకుం జనియె మునీంద్రుండును మజ్జననియందుఁ బుత్త్రికాభావంబు సేసి యూఱడించి నిజాశ్రమంబునకుం గొనిపోయి నీవు పతివ్రతవు నియుదరంబునఁ బరమభాగవతుం డయినప్రాణి యున్నవాఁడు తపోమహత్త్వంబునం గృతార్థుం డై నీపెనిమిటి రాఁ గలం డందాఁక నీ విక్కడ నుండు మనిన సమ్మతించి.

శా. యోషారత్నము నాథదైవత విశాలోద్యోగ మాతల్లి ని
ర్దోషమ్యంబున నాథురాక మదిలో వాంఛించి నిర్దోష యై
యాపద్భీతియు లేక గర్భపరిరక్షేచ్ఛన్ విచారించి శు
శ్రూషల్ సేయుచు నుండె నారదునకున్ సువ్యక్తశీలంబునన్. 233

వ. ఇట్లు దనకుఁ బరిచర్య సేయుచున్నదైత్యరాజకుటుంబినికి నాశ్రితరక్షావిశారదుం డైననారదుండు నిజసామర్థ్యంబున నభయం బిచ్చి గర్భస్థుండ నైననన్ను నుద్దేశించి ధర్మతత్త్వంబును నిర్మలజ్ఞానంబును నుపదేశించిన నమ్ముద్దియ దద్దయుం బెద్దకాలంబునాఁటివినికి గావున నాఁడుది యగుటం జేసి పరిపాటి దప్పి నూటి లేక మఱచె నారదుండు నాయెడఁ గృప గలనిమిత్తంబున. 234

క. వెల్లిగొని నాఁటనుండియు, నుల్లసితం బైనదైవయోగంబున శో
భిల్లెడు మునిమత మంతయు, నుల్లంబున మఱపు పుట్ట దొకనాఁ డైనన్. 235

ఆ. వినుఁడు నాదుపలుకు విశ్వసించితి రేని, సతుల కయిన బాలజనుల కయినఁ
దెలియ వచ్చు మేలు దేహాద్యహంకార,దళననిపుణ మైనతపసిమతము. 236

వ. అని నారదోక్తప్రకారంబున బాలకులకుఁ బ్రహ్లాదుం డిట్లనియె నీశ్వరమూర్తి యైనకాలంబునం జేసి వృక్షంబు గలుగుచుండ ఫలంబునకు జన్మసంస్థానవర్ధనాపక్షీణత్వపరిపాకనాశంబులు ప్రాప్తంబు లయినతెఱంగున దేహంబులకుం గాని

షడ్భావవికారంబు లాత్మకు లే వాత్మ నిత్యుండు క్షయరహితుండు శుద్ధుండు క్షేత్రజ్ఞుండు గగనాదులకు నాశ్రయుండుఁ గ్రియాశూన్యుండు స్వప్రకాశుండు సృష్టిహేతువు వ్యాపకుండు నిస్సంగుండుఁ బరిపూర్ణుండు నొక్కఁడు నని వివేకసమర్థంబు లగునాత్మలక్షణంబులు పండ్రెండు నెఱుంగుచు దేహాదులందు మోహజనకంబు లగునహంకారమమకారంబులు విడిచి పసిండిగనులు గలనేలవున విభ్రాజమానకనకలేశంబు లైనపాషాణాదులందుఁ బుటంబు వెట్టి వహ్నియోగంబునఁ గరంగ నూఁది హేమకారకుండు పాటవంబున హాటకంబుఁ బడయుభంగి నాత్మకృతకార్యకారణంబుల నెఱింగెడినేర్పరి దేహంబునం దాత్మసిద్ధికొఱకు నయినయుపాయంబునం జేసి బ్రహ్మభావంబుఁ బడయు మూలప్రకృతియు మహదహంకారంబులును బంచతన్మాత్రంబులు నివి యెనిమిదియుం బ్రకృతు లనియును రజస్సత్త్వతమంబులు మూఁడును బ్రకృతిగుణంబు లనియును గర్మేంద్రియంబు లయినవాక్పాణిపాదపాయూపస్థంబులును జ్ఞానేంద్రియంబు లైనశ్రవణనయనరసనాత్వగ్ఘ్రాణంబులును మనంబును మహీసలిలతేజోవాయుగగనంబులును నివి పదాఱును వికారంబు లనియును గపిలాదిపూర్వాచార్యులచేతఁ జెప్పంబడియె సాక్షిత్వంబున నీయిరువదేడింటిని నాత్మ గూడి యుండుఁ బెక్కింటికూఁటువ దేహ మదియు జంగమస్థావరరూపంబుల రెండువిధంబు లయ్యె మూలప్రకృతి మొదలగునవర్గంబునకు వేఱై మణిగణంబులం జొచ్చి యున్నసూత్రంబుచందంబున నాత్మ యిన్నింటియందునుం జొచ్చి దీపించు నాత్మకు జన్మస్థితిలయంబులు గల వంచు మిథ్యాతత్పరులు గాక వివేకశుద్ధ మైన మనంబునం జేసి విచారించి దేహంబునం దాత్మ వెదక వలయు నాత్మకు నవస్థలు గలయట్లుండుఁ గాని యవస్థలు లేవు జాగరణస్వప్నసుషుప్తులనువృత్తు లెవ్వనిచేత నెఱుంగంబడు నతం డాత్మ యండ్రు కుసుమధర్మంబు లయినగంధంబులచేత గంధాశ్రయుం డయినవాయువు నెఱింగెడుభంగిం ద్రిగుణాత్మకంబు లయి కర్మజన్యంబు లయినబుద్ధిభేదంబుల నాత్మ నెఱుంగం దగు నని చెప్పి. 237

సీ. సంసార మిది బుద్ధి సాధ్యము గుణకర్మ, గణబద్ధ మజ్ఞాన కారణంబు
గలవంటి దింతియ కాని నిక్కము గాదు, సర్వార్థములు మన స్సంభవములు
స్వప్నజాగరములు సమములు గుణశూన్యుఁ, డగుపరమునికి గు ణాశ్రయమున
భవవినాశంబులు వాటిల్లినట్లుండుఁ, బట్టి చూచిన లేవు బాలురార

తే. కడఁగి త్రిగుణాత్మకము లైన కర్మములకు, జనకమైవచ్చునజ్ఞాన సముదయమును
ఘనతరజ్ఞానవహ్నిచేఁ గాల్చి పుచ్చి, కర్మవిరహితు లై హరిఁ గనుట మేలు.

వ. అది గావున గురుశుశ్రూషయు సర్వలాభసమర్పణంబును సాధుజనసంగమంబును నీశ్వరప్రతిమాసమారాధనంబును హరికథాతత్పరత్వంబును వాసుదేవునియం

దలిప్రేమయు నారాయణగుణకర్మకథానామకీర్తనంబును వైకుంఠచరణకమల
ధ్యానంబును విశ్వంభరమూర్తివిలోకనపూజనంబును మొదలయినవిజ్ఞానవై
రాగ్యలాభసాధనంబులైనభాగవతధర్మంబులపై రతి గలిగి సర్వభూతంబుల
యందు నీశ్వరుండు భగవంతుం డాత్మ గలం డని సమ్మానంబు సేయుచుఁ గామ
క్రోధలోభమోహమదమత్సరంబులఁ గెలిచి యింద్రియవర్గంబును బంధించి
భక్తి సేయుచుండ నీశ్వరుం డయినవిష్ణుదేవునియందలిగతి సిద్ధించు. 239

సీ. దనుజారిలీలావతారంబులందలి, శౌర్యకర్మంబులు సద్గుణములు
విని భక్తుఁ డగువాఁడు వేడ్కతోఁ బులకించి, కన్నుల హర్షాశ్రుకణములొలుక
గద్గదస్వరముతోఁ గమలాక్ష వైకుంఠ, వరద నారాయణ వాసుదేవ
యనుచుఁ గ్రొత్తిలిపాడు నాడు నాక్రోశించు, నగుఁ జింతనము సేయు నతియొనర్చు

తే. మరులుకొనియుండుఁ దనలోన మాటలాడు, వెల్లిపోఁకినపురుషునివృత్తిఁ దిరుగు
బంధములఁ బాసి యజ్ఞానపటలిఁ గాల్చి, విష్ణుఁ బ్రాపించుఁ దుదిభక్తి వినతుఁ డగుచు.

వ. కావున రాగాదియుక్తమనస్కుం డయినశరీరికి సంసారచక్రనివర్తకం బయిన
హరిచింతనంబు బ్రహ్మమందలినిర్వాణసుఖం బెట్టిదట్టి గని బుధులు దెలియు
దురు హరిభజనంబు దుర్గమంబు గాదు హరి సకలప్రాణిహృదయంబులయందు
నంతర్యామియై యాకాశంబుభంగి నుండు విషయార్జనంబుల నయ్యెడిది లేదు
నిమిషభంగురప్రాణు లయినమర్త్యులకు మమతాస్పదంబులును జాచలంబు
లును నైనపుత్రమిత్రకళత్రపశుభృత్యబలబంధురాజ్యకోశమణిమందిరమంత్రి
మాతంగమహాప్రముఖవిభవంబులు నిరర్థకంబులు యాగప్రముఖపుణ్యలబ్ధంబు
లైనస్వర్గాదిలోకభోగంబులు పుణ్యానుభవక్షీణంబులు గాని నిత్యంబులు గావు
నరుండు విద్వాంసుండ నని యభిమానించి కర్మంబు లాచరించి యమోఘంబు
లగునవిపరీతఫలంబుల నొందుఁ గర్మంబులు గోరక చేయ వలయుఁ గోరి చేసిన
దుఃఖంబులు ప్రాప్తించుఁ బురుషుండు దేహంబుకొఱకు భోగంబుల నపేక్షించు
దేహంబు నిత్యంబు గాదు తోడ రాదు మృతం బయిన దేహమును శునకాదులు
భక్షించు దేహి గర్మంబు లాచరించి కర్మబద్ధుం డై క్రమ్మఱం గర్మానుకూలం
బయిన దేహంబుఁ దాల్చు నజ్ఞానంబునం జేసి పురుషుండు గర్మదేహంబుల విస్త
రించు నజ్ఞానతంత్రంబులు ధర్మార్థకామంబులు జ్ఞానలభ్యంబు మోక్షంబు
మోక్షప్రదాత యగుహరి సకలభూతంబులకు నాత్మేశ్వరుండు ప్రియుండు దన
చేత నయినమహాభూతంబులతోడ జీవసంజ్ఞితుం డయి యుండు నిష్కాము లై
హృదయగతుం డయినహరిని నిజభక్తిని భజింప వలయు. 241

క. దానవదైత్యభుజంగమ,మానవగంధర్వసురసమాజములో ల
క్ష్మీనాథుచరణకమల,ధ్యానంబున నెవ్వఁ డయిన ధన్యత నొందున్. 242

క. చిక్కఁడు వ్రతములఁ గ్రతువులఁ, జిక్కఁడు దానముల శౌచశీలతపములం

జిక్కఁడు యుక్తిని భక్తిని, జిక్కినక్రియ నచ్యుతుండు సిద్ధము సుండీ. 243
క. చాలదు భూదేవత్వము, చాలదు దేవత్వ మధికశాంతత్వంబుం
జాలదు హరి మెప్పింప వి, శాలోద్యములార భక్తి సాలినభంగిన్. 244
ఆ. దనుజభుజగయక్షదైత్యమృగాభీర, సుందరీవిహంగశూద్రశబరు
లైనఁ బాపజీవులైన ముక్తికిఁ బోదు, రఖిలజగము విష్ణుఁ డనుచుఁ దలఁచి.
క. గురువులు దమకును లోఁబడు, తెరువులు సెప్పెదరు విష్ణుదివ్యపదవికిం
దెరువులు సెప్పరు చీఁకటిఁ, బరువులు వెట్టంగ నేల బాలకులారా. 246
క. తండ్రెల్లపుస్తకంబులు, నిండాచార్యునకు మరల నేకతమునకున్
రండు విశేషము సెప్పెదఁ, బొండొల్లనివారు కర్మపుంజముపాలై. 247
క. ఆడుదము మనము హరి రతిఁ, బాడుదమే ప్రొద్దు విష్ణుభద్రయశంబుల్
వీడుదము దనుజసంగతిఁ, గూడుదము ముకుందభక్తకోటిన్ సూటిన్. 248
క. విత్తము సంసృతిపటలము, వృత్తము కామాదివైరివర్గంబుల నేఁ
డిత్తము చిత్తము హరికిని, నొత్తము నిర్వాణపదము శుభ మగు మనకున్.
వ. అని యిట్లు ప్రహ్లాదుండు రహస్యంబున నవ్వేళల రాక్షసకుమారులకు నప
వర్గమార్గం బెఱింగించిన వారును గురుశిక్షితంబు లైనచదువులు సాలించి నా
రాయణభక్తిచిత్తంబులం గీలించి యుండుటం జూచి వారలయేకాంతభావంబు
దెలిసి వెఱచి వచ్చి శుక్రనందనుండు శక్రవైరి కిట్లనియె. 250
శా. రక్షోబాలుర నెల్ల నీకొడుకు సేరం జీరి లోలోన నా
శిక్షామార్గము లెల్లఁ గల్ల లని యాక్షేపించి తా సంగతిన్
మోక్షాయత్తులఁ జేసినాఁడు మనకున్ మోసంబు వాటిల్లె నీ
దక్షత్వంబునఁ జక్కఁ జేయ వలయున్ దైతేయవంశాగ్రణీ. 251
క. ఉల్లసితవిష్ణుకథనము, లెల్లప్పుడు మాకుఁ జెప్పఁ డీగురుఁ డని న
న్నుల్లంఘించి కుమారకు, లొల్లరు చదువంగ దానవోత్తమ వింటే. 252
క. ఉడుగఁడు మధురిపుకథనము, విడివడి జడుపగిదిఁ దిరుగు వికసనమున నే
నొడివిననొడువులు నొడువఁడు, దుడుకనిఁ జదివింప మాకు దుర్లభ మధిపా.
క. చొక్కపురక్కసికులమున, వెక్కగు జన్మించినాఁడు [2]విష్ణునియందున్
నిక్కపుమక్కువ విడువం, డెక్కడిసుతుఁ గంటి రాక్షసేశ్వర వెట్రిన్. 254
వ. అని యిట్లు గురుసుతుండు సెప్పినఁ గొడుకువలనివిరోధవ్యవహారంబులు గర్ణరం
ధ్రంబుల ఖడ్గప్రహారంబు లయి సోఁకిన బిట్టు మిట్టిపడి పాదాహతం బైనభుజం
గంబుభంగిఁ బవనప్రేరితం బైనదవానలంబుచందంబున దండతాడితం బయిన
కంఠీరవంబుకైవడి భీషణరోషరసావేశజాజ్వల్యమానచిత్తుండును బుత్ర[3]సంహా
రోద్యోగాయత్తుండును గంపమానగాత్రుండును నరుణీకృతనేత్రుండును నై

1 విష్ణుదివ్యపదము నత్తెరువులు సెప్పరు. 2 విష్ణునితోడన్. 3 మరణాయత్తుండు,

కొడుకును రప్పించి సమ్మానకృత్యంబులు దప్పించి నిర్దయుం డై యశనిసంకాశ
భాషణంబుల నదల్చుచు. 255

శా. సూనున్ శాంతగుణప్రధాను నతిసంశుద్ధాంచితజ్ఞాను స
జ్జ్ఞానారణ్యకృశాను నంజలిపుటీసంభ్రాజమానున్ సదా
శ్రీనారాయణపాదపద్మయుగళీచింతామృతాస్వాదనా
ధీనున్ ధిక్కరణంబు సేసి పలికెన్ దేవాహితుం డుగ్రతన్. 256

సీ. అస్మదీయం బగు నాదేశమునఁ గాని, మిక్కిలి రవి మింట మెఱయ వెఱచు
నన్నికాలములందు ననుకూలుఁ డై కాని, విద్వేషి యై గాలి వీవ వెఱచు
మత్ప్రతాపానలమందీకృతార్చి యై, విచ్చలవిడి నగ్ని వెలుఁగ వెఱచు
నతిశాత మైననాయాజ్ఞ నుల్లంఘించి, శమనుండు ప్రాణులఁ జంప వెఱచు

తే. నింద్రుఁ డాదల నామ్రోల నెత్త వెఱచు, నమరకిన్నరగంధర్వయక్షవిహగ
నాగవిద్యాధరావలి నాకు వెఱచు, నేల వెఱవవు పలువ నీ కేది దిక్కు.

శా. ప్రజ్ఞావంతులు లోకపాలకులు శుంభద్ద్వేషు లయ్యున్ మదీ
యాజ్ఞాభంగము సేయ నోడుదురు రోషాపాంగదృష్టిన్ వివే
కజ్ఞానచ్యుతి మై జగత్త్రితయముం గంపించు నిట్టిచో
నాజ్ఞోల్లంఘన మెట్లు సేసితివి సాహంకారతన్ దుర్మతీ. 258

శా. కంఠక్షోభము గాఁగ నొత్తిలి మహాగాఢంబుగా డింభ వై
కుంఠుం జెప్పెదు దుర్జయుం డనుచు వైకుంఠుండు వీరవ్రతో
త్కంఠాబంధురుఁ డేని నే నసురులన్ ఖండింప దండింపఁగాఁ
గుంఠీభూతుఁడు గాక రా వలదె మద్ఘోరాహవక్షోణికిన్. 259

శా. ఆచార్యోక్తము గాక బాలురకు మోహాసక్తిఁ బుట్టించి నీ
వాచాలత్వముఁ జూపి విష్ణు నహితున్ వర్ణించి మద్దైత్యవం
శాచారంబులు నీఱు సేసితివి మూర్ఖాత్ముం గులద్రోహి నిన్
నీచుం జంపుట మేలు చంపి కులమున్ నిర్దోషముం జేసెదన్. 260

క. దిక్కులు గెలిచితి నన్నియు, దిక్కెవ్వఁడు నీకు దేవేంద్రాదుల్
దిక్కులరాజులు వే ఱొక, దిక్కెఱుఁగక కొలుతు రితఁడె దిక్కని నన్నున్.

క. బలవంతుఁడ నే జగముల, బలములతోఁ జనక వీరభావమున మహా
బలుల జయించితి నెవ్వని, బలమున నాడెదవు నాకుఁ బ్రతివీరుఁడ వై. 262

వ. అనినఁ దండ్రికి మెల్లన వినయంబునఁ గొడుకిట్లనియె. 263

క. బలయుతులకు దుర్బలులకు, బల మెవ్వఁడు నీకు నాకు బ్రహ్మాదులకున్
బల మెవ్వఁడు ప్రాణులకును, బల మెవ్వం డట్టివిభుఁడు బల మసురేంద్రా.

క. దిక్కులు గాలముతో నే, దిక్కున లేకుండుఁ గలుగుఁ దిక్కులమొదలై
దిక్కు గలలేనివారికి, [1]దిక్కెవ్వఁడువాఁడు నాకు దిక్కు మహాత్మా. 265

సీ. కాలరూపంబులఁ గ్రమవిశేషంబుల, నలఘుగుణాశ్రయుం డయినవిభుఁడు
సత్త్వబలేంద్రియసహజప్రభావాత్ముఁ, డై వినోదంబున నఖిలజగము
గల్పించు రక్షించు ఖండించు నవ్యయుం, డన్నిరూపములందు నతఁడు గలఁడు
చిత్తంబు సమముగాఁ జేయుము మార్గంబుఁ, దప్పి వర్తించుచిత్తంబుకంటె

తే. వైరు లెవ్వరు చిత్తంబు వైరి గాక, చిత్తమును నీకు వశముగాఁ జేయవయ్య
మదయుతాసురభావంబు మానవయ్య, యయ్య నీమ్రోల మేలాడరయ్య జనులు.

ఉ. లోకము లన్నియుం గడియలోన జయించినవాఁడ వింద్రియా
నీకముఁ జిత్తముం గెలువ నేరవు నిన్ను నిబద్ధుఁ జేయు నీ
భీకరశత్రు లార్వురఁ బ్రభిన్నులఁ జేసినఁ బ్రాణికోటిలో
నీకు విరోధి లేఁ డొకఁడు నేర్పునఁ జూడుము దానవేశ్వరా. 267

క. పాలింపుము శేముషి ను,న్మూలింపుము కర్మబంధముల సమదృష్టిం
జాలింపుము సంసారముఁ, గీలింపుము హృదయమందుఁ గేశవభక్తిన్. 268

వ. అనినఁ బరమభాగవతశేఖరునకు దోషాచరశేఖరుం డిట్లనియె. 269

క. చంపినఁ జచ్చెద ననుచును, గంపింపక యోరి పలుచ కఠినోక్తుల నన్
గుంపించెదు చావునకుం. దెంపరివై వదరువాని తెఱఁగునఁ గుమతీ. 270

శా. నాతోడం బ్రతిభాష లాడెదు జగన్నాథుండ నాకంటె నీ
భూతశ్రేణికి రాజు లేఁ డొకఁడు సంపూర్ణప్రభావుం డమ
ద్భ్రాతం జంపిన మున్ను నే వెదకితిం బల్మాఱు నారాయణుం
డేతద్విశ్వములోన లేఁడు మఱి వాఁ డెం దుండురా దుర్మతీ. 271

క. ఎక్కడఁ గలఁ డే క్రియ నే. చక్కటి వర్తించు నెట్టిజాడను వచ్చుం
జక్కడుతు నిన్ను విష్ణుని, బెక్కులు ప్రేలెదవు వానిభృత్యునిపగిదిన్. 272

వ. అనిన హరికింకరుండు శంకింపక హర్షపులకాంకురసంకలితవిగ్రహుం డై యాగ్రహంబు లేక హృదయంబున హరిం దలంచి నమస్కరించి బాలవర్తనంబున నర్తనంబు సేయుచు నిట్లనియె. 273

మ. కలఁ డంభోధిఁ గలండు గాలిఁ గలఁ డాకాశంబునం గుంభినిం
గలఁ డగ్నిన్ దిశలం బగళ్ల నిశలన్ ఖద్యోతచంద్రాత్మలం
గలఁ డోంకారమునం ద్రిమూర్తులఁ ద్రిలింగవ్యక్తులం దంతటం
గలఁ డీశుండు గలండు తండ్రి వెదకం గా నేల యీయాయెడన్. 274

క. ఇందుఁ గలఁ డందు లేఁ డని, సందేహము వలదు చక్రి సర్వోపగతుం
డెందెందు వెదకి చూచిన, నందందే కలఁడు దానవాగ్రణి వింటే. 275

---

1 దిక్కెయ్యది యదియు నాకు దిక్కు. 2 మనుసందేహము లేదు.

వ. అని యివ్విధంబున. 276

మ. హరి సర్వాకృతులం గలం డనుచుఁ బ్రహ్లాదుండు భాషింప స
త్వరుఁడై యెందును లేఁడు లేఁ డని సుతున్ దైత్యుండు దర్జింప శ్రీ
నరసింహాకృతి నుండె నచ్యుతుఁడు నానాజంగమస్థావరో
త్కరగర్భంబుల నన్ని దేశముల నుద్దండప్రభావంబునన్. 277

వ. అయ్యవసరంబున దానవేంద్రుండు. 278

క. డింభక సర్వస్థలముల, నంభోరుహనేత్రుఁ డుండు ననుచు మిగుల సం
రంభంబునఁ బలికెద వీ, స్తంభంబునఁ జూపఁ గలవె చక్రిన్ గ్రక్కన్. 279

క. స్తంభమునఁ జూపవేనిం, గుంభిని నీశిరముఁ ద్రుంచి కూల్పఁగ రక్షా
రంభమున వచ్చి హరి వి, స్రంభంబున నడ్డపడఁగ శక్తుం డగునే. 280

వ. అనిన భక్తవత్సలునిభక్తుం డిట్లనియె. 281

శా. అంభోజాసనుఁ డాది గాఁగఁ దృణపర్యంతంబు విశ్వాత్ముఁడై
సంభావంబున నుండుఁ బ్రోడ విపుల స్తంభంబునం దుండఁడే
స్తంభాంతర్గతుఁ డయ్యు నుండుటకు నే సందేహమున్ లేదు ని
ర్దంభత్వంబున నేఁడు గానఁబడుఁ బ్రత్యక్షస్వరూపంబునన్. 282

వ. అనిన విని కరాళించి గ్రద్దన లేచి గద్దియ డిగ్గి నుఱికి (యొఱఁ బెట్టిన) ఖడ్గంబు (వెఱి
కి) కేలనమర్చి జళిపించుచు మహాభాగవతశిఖామణి యైన ప్రహ్లాదుని ధిక్కరించుచు.

మ. వినరా డింభక మూఢచిత్త గరిమన్ విష్ణుండు విశ్వాత్మకుం
డని భాషించెద వైన నిందుఁ గలఁడే యంచున్ మహోద్రేకియై
దనుజేంద్రుం డట చేత వ్రేసెను మహోదగ్రప్రభాశుంభమున్
జనదృగ్భీషణదంభమున్ హరిజనుస్సంరంభమున్ స్తంభమున్. 284

శ్రీహరి నరసింహరూపంబున స్తంభంబునం దావిర్భవించుట.

వ. ఇట్లు దానవేంద్రుండు పరిగృహ్యమాణవైరుండును వైరానుబంధజాజ్వల్యమాన
రోషానలుండును రోషానలజంఘన్యమానవిజ్ఞానవినయుండును వినయగాంభీర్యధై
ర్యజేగీయమానహృదయుండును హృదయచాంచల్యమానతామసుండును దామ
సగుణచంక్రమ్యమాణసైర్యుండును నై విస్రంభంబున హుంకరించి బాలుని ధిక్క
రించి హరి నిందుఁ జూపు మని కనత్కనకమణిమయకంకణ క్రేంకారశబ్దపూర్వకం
బుగా దిగ్దంతిదంతభేదనపాటవప్రశస్తం బగుహస్తంబున సభామండపస్తంభంబు
వ్రేసిన వ్రేటుతోడన దశదిశలను మిడుంగురులు సెదరం జిటిలి పెటిలి పడి బం
భజ్యమానం బగు నమ్మహాస్తంభంబువలనఁ బ్రళయవేళాసంభూతసప్తస్కంధబంధుర
సమీరణసంఘటితఘోరరజోఘుష్యమాణ మహావలాహకవర్గనిర్గత నిబిడనిష్ఠుర

దుస్సహనిర్ఘాతసంఘనిర్ఘోషనికాశంబు లైనచటచ్ఛటస్ఫుటస్ఫుటధ్వనిప్రముఖభయంకరారావపుంజంబులు జంజన్యమానంబు లయి యెగసి యాకాశకుహరాంతరాళంబు నిరవకాశంబు సేసి నిండినం బట్టు సాలక దోధూయమానహృదయంబు లయి పరవశంబు లైనపితామహమహేంద్రవరుణవాయుశిఖిముఖరచరాచరజంతుజాలంబులతోడ బ్రహ్మాండకటాహంబు వగిలి పరిస్ఫోటితంబుగాఁ బ్రఫుల్లపద్మయుగళసంకాశ భాస్వర చక్ర చాప హల కులిశ జలచర రేఖాంకితచారుచరణతలుండును జరణచంక్రమణఘనవినమితవిశ్వవిశ్వంభరాభారధౌరేయ దిక్కుంభి కుంభీనస కుంభినీధర కూర్మకుల శేఖరుండును జలరాశిజాతశుండాలశుండాదండమండిత (ప్రకాండ ప్రచండ) మహోరు స్తంభయుగళుండును ఘణఘణాయమానమణి(కింకిణీగణముఖరిత) మేఖలావలయవలయిత పీతాంబరశోభితకటిప్రదేశుండును నిర్దరనిమ్నగావర్తవర్తులకమలాకరగంభీరనాభివివరుండును (ముష్టిపరిమేయవినుత)తనుతరస్నిగ్ధమధ్యుండును గులాచలసానుభాగసదృశకర్కశవిశాలవక్షుండును దుర్జనదనుజభటధైర్యలతికాలవిత్రాయమాణరక్షోరాజ వక్షోభాగవిశంకట క్షేత్రవిలేఖనచంగ లాంగలాయమాన ప్రతాపజ్వలనజ్వాలాయమానశరణాగతనయనచకోరచంద్రరేఖాయమాణవజ్రాయుధప్రతిమాన భాసమాననిశాత(ఖరతరముఖ)నఖరుండును శంఖచక్రగదాఖడ్గకుంతతోమర ప్రముఖ నానాయుధ మహిత మహోత్తుంగ మహీధరశృంగసన్నిభ వీరసాగరవేలాయమాన మాలికావిరాజమాన నిరర్గళానేకశతభుజార్గళుండును మంజుమంజరమణిపుంజరంజితమంజులహార కేయూర కంకణకిరీటమకరకుండలాదిభూషణభూషితుండును త్రివళీయుతశిఖరిశిఖరాభపరిణద్ధబంధురకంధరుండును బ్రకంపనకంపితపారిజాతపాదపల్లవప్రతీకాశకోపావేశసంచలితాధరుండును శరత్కాలమేఘజాలమధ్యధగద్ధగాయమానతటిల్లతాసమానదేదీప్యమాన దంష్ట్రాంకురుండును గల్పాంతకాలసకలభువనగ్రసనవిలసనవిజృంభమాణసప్తజిహ్వాజిహ్వాతులితతరలతరాయమాణవిభ్రాజమానజిహ్వుండును మేరుమందరమహాగుహాంతరాళవిస్తారవిపులవక్త్రనాసికారంధ్రుండును నాసికారంధ్రనిస్సరన్నిబిడనిశ్వాసనికరసంఘట్టనసంక్షోభితసంతప్యమానసప్తసాగరుండును బూర్వపర్వతవిద్యోతమానఖద్యోతమండలసదృశసమంచితలోచనుండును లోచనాంచలసముత్కీర్యమాణవిఃగోలకీలాభీలవిస్ఫులింగవితానరోరుధ్యమాన తారకాగ్రహమండలుండును శక్రచాపసురుచిరాదభ్రమహాభ్రూలతాబంధబంధురభయంకరవదనుండును ఘనతరగండశైలతుల్యకమనీయగండభాగుండును సంధ్యారాగరక్తధారాధరమాలికాప్రతిమమహాభ్రంకషతంతన్యమానపటుతరసటాజాలుండును సటాజాలసంచాలనసంజాతవాతడోలాయమానవైమానికవిమానుండును నిష్కంపితశంఖవరమహోర్ధ్వకర్ణుండును మంథదండాయమానమందరవసుంధరాధరపరి

భ్రమణ వేగసముత్పద్యమాన వియన్మండలమండితసుధారాశికల్లోల శీకరాకార
భాసుర కేసరుండును బర్వాఖర్వశిశిరకిరణమయూఖగౌరతనూరుహుండును నిజ
గర్జానినదనిర్దళిత కుముద సుప్రతీక వామ నైరావణ సార్వభౌమ ప్రముఖదిగిభ
రాజకర్ణకోటరుండును ధవళధరాధరదీర్ఘదురవలోకనీయదేహుండును దేహ
ప్రభాపటలనిర్మథ్యమానపరిపంథియాతుధాననికురుంబగర్వాంధకారుండును బ్ర
హ్లాదహిరణ్యకశిపురంజనభంజననిమిత్తాంతరంగబహిరంగజేగీయమానకరుణావీర
రససంయుతుండును మహాప్రభావుండును నయినశ్రీనృసింహదేవుం డావిర్భవిం
చినం గనుంగొని. 285

క. నరమూర్తి [1]గాదు కేవల,హరిమూర్తియుఁ [2]గాదు మానవాకారముఁ గే
సరియాకారము నున్నది, హరిమాయారచిత మగు యథార్థము సూడన్.

ఉ. తెంపున గాలుఁ [3]దాఁడినను ధీరత సర్వగతత్వముం బ్రతి
ష్ఠింపఁ దలంచి యిందు నరసింహశరీరముఁ దాల్చి చక్రి శి
క్షింపఁగ వచ్చినాఁడు హరిచే మృతి యంచుఁ దలంతు నైన నా
సొంపును బెంపు నందఱును జూడఁ జరింతు హరింతు శత్రువున్. 287

నృసింహమూర్తి హిరణ్యకశిపుతోఁ బోరి వధించుట.

వ. అని మెత్తంబడినచిత్తంబున గద యెత్తికొని తత్తఱంబున నార్చుచు నకుంఠిత
కంఠీరవంబు డగ్గఱుగంధసింధురంబుచందంబున నక్తంచరకుంజరుండు నరసింహ
దేవున కెదురు నడచి తదీయదివ్యతేజోజాలసన్నికర్షంబునం జేసి దవానలంబు
డగ్గఱినఖద్యోతంబునుంబోలెఁ (గర్తవ్యాకర్తవ్యంబులు దెలియక) నిర్గతప్రభుం
డయి యుండె నప్పుడు. 288

మ. ప్రకటంబై ప్రళయావసానమున మున్ బ్రహ్మాండభాండావన
ధకమై యున్నతమిస్రముం జగము నుత్పాదించుచోఁ ద్రావి సా
త్త్వికతేజోనిధి యైనవిష్ణు నెడ నుద్దీపించు నే నష్టమై
వికలంబై చెడుఁ గాక తామసులప్రావీణ్యంబు రాజోత్తమా. 289

వ. అంత నద్దానవేంద్రుండు మహోగ్రదండం బగుగదాదండంబు గిరగిరం ద్రిప్పి నర
మృగేంద్రుని వ్రేసిన నతండు దర్పంబున సర్పంబు నొడిసిపట్టుసర్పపరిపంథి నే
ర్పున దితిపట్టిం బట్టికొనిన మిట్టిపడి దట్టించి బిట్టుకట్టలుక నయ్యసురవరుండు
దృఢబలంబున నిట్టట్టు జడిసి పట్టు దప్పించుకొని విడివడి దిటవు దప్పక
కుప్పించి యుప్పరం బెగసి విహంగకులరాజచరణనిర్గళితభుజంగంబు తెఱంగునం
దలంగ నుఱికి తనభుజాటోపంబున నరకంఠీరవుండు గుంఠితుం డయ్యెడి నని
తలంచి కలంగక చెలంగుచుఁ దన్ను నిబిడనీరదనికరంబులమాటున నిలింపులు
గుంపులు గొని డాఁగి మూఁగి క్రమ్మఱ నాత్మీయజీవనశంకాకళంకితు లై మంత

1 గాఁడు, 2 గాఁడు, 3 'దాఁడినసుధీరత' అ. ప్ర.

నంబులఁ జింతనంబులు సేయుచు నిరీక్షింప నక్షీణసమరదక్షతావిశేషం బుప
లక్షించి ఖడ్గవర్మంబులు ధరియించి భూనభోభాగంబుల వివిధవిచిత్రలంఘన
లాఘవంబులం బరిభ్రమణభేదంబులం గరాళవదనుం డయి యంతరాళంబునఁ
దిరుగుసాళువపుడేగచందంబున సంచరించిన సహింపక. 290

సీ. పంచాననోద్ధూత పావకజ్వాలలు, భూనభోంతర మెల్లఁ బూరితముగ
దంష్ట్రాంకురాభీల ధగధగాయితదీప్తి, నసురేంద్రునేత్రము లంధములుగఁ
గంటకసన్నిభోత్కటకేసరాహతి, నభ్రసంఘము భిన్నమై చలింపఁ
బ్రళయాభ్రచంచలాప్రతిమభాస్వరములై, ఖరనఖరోచులు గ్రమ్ముదేర
తే. సటలు జళిపించి గర్జించి సంభ్రమించి, దృష్టిసారించి రోమలు బంధించి కెరలి
జిహ్వ యాడించి లంఘించి చేతనొడిసి, పట్టె నరసింహుఁ డాదితిపట్టి నధిప.
క. సరకు గొనక లీలాగతి, నురగేంద్రుఁడు మూషికంబు నొడసినపగిదిన్
నరకేసరి దను నొడిసిన, సురవిమతుఁడు ప్రాణభీతి సుడివడియె నృపా. 292
క. సురరాజవైరి లోఁబడెఁ, బరిభావితసాధుభక్తపటలాంహునకున్
నరసింహునకు నుదంచ, త్ఖరతరజిహ్వునకు దగ్రఘనరంహునకున్. 293
వ. అంత. 294
మ. విహగేంద్రుం డహిఁ ద్రుంచుకైవడి మహోద్వృత్తిన్ నృసింహుండు సా
గ్రహుఁడై యూరువులందుఁ జేర్చి నఖసంఘాతంబులన్ వ్రచ్చె దు
స్సహు దంభోళికఠోరదేహు నచలోత్సాహున్ మహాసాహు ని
ద్రహుతాశాంతకభీకరున్ ఘనకరున్ దైత్యాన్వయశ్రీకరున్. 295
శా. చించున్ హృత్కమలంబు శోణితము వర్షించున్ ధరామండలిం
ద్రెంచుం గర్కశనాడికావళులు భేదించున్ మహావక్షముం
ద్రుంచున్ మాంసము సూక్ష్మఖండములుగా దుష్టాసురున్ వ్రచ్చి ద
ర్పించుం బ్రేవులు కంఠమాలికలుగాఁ గల్పించు నాభాసియై. 296
సీ. వక్షఃకవాటంబు వ్రక్కలు సేయుచోఁ, ఘనకుఠారంబుల కరణి నొప్పు
గంభీరహృదయపంకజము భేదించుచోఁ, గుద్దాలములభంగిఁ గొమరు మిగులు
ధమనీవితానంబు దవిలి ఖండించుచోఁ, బటులవిత్రంబుల పగిది మెఱయు
జఠరవిశాలాంత్రజాలంబుఁ ద్రెంచుచోఁ, గ్రకచసంఘంబుల గరిమఁ జూపు
తే. నంకగతుఁడైన దైత్యుని నాగ్రహమున, శస్త్రచయముల నొంపక సంహరించి
యమరు నరసింహు నఖరంబు లతివిచిత్ర, సమరముఖరంబులై యుండె జనవరేణ్య.
క. స్ఫురితవిబుధజనముఖములు, పరివిదళితదనుజనివహపతితనుముఖముల్.
గురురుచిజితశిఖిశిఖములు, నరహరిఖరనఖము లమరు నతజనసఖముల్. 298
వ. ఇట్లు కేవలపురుషరూపంబును మృగరూపంబునుం గాని నరసింహరూపంబున
రేయునుం బవలునుం గాని సంధ్యాసమయంబున నంతరంగంబును బహిరంగం

బునుం గానిసభాద్వారంబున గగనంబును భూమియునుం గానియూరుమధ్యం బునఁ బ్రాణసహితంబులును బ్రాణరహితంబులునుం గానినఖంబులం ద్రైలోక్య జనహృదయభల్లుం డయినదైత్యమల్లుని వధియించి మహాదహనకీలాభీలదర్శనుం డును గరాళవదనుండును లేలిహానభీషణజిహ్వుండును శోణితపంకాంకితకేసరుం డును నై ప్రేవులు కంఠమాలికలుగ ధరించి కుంభికుంభవిదళనంబు సేసి చను దెంచుపంచాననంబునుంబోలె దనుజకుంజరహృదయకమలవిదళనంబు సేసి తదీ యరక్తసిక్తంబు లైననఖంబులు సంధ్యారాగరక్తచంద్రరేఖలచెలువు వహింప సహింపక లేచి తనకట్టెదుర నాయుధంబు లెత్తుకొని తత్తఱంబున రణంబు నకు నురవణించురక్కసులం బెక్కుసహస్రంబులం జక్రాదినిర్వక్రసాధనం బుల నొక్కనిం జిక్కకుండం జక్కడిచె నివ్విధంబున. 299

శా. రక్షోవీరుల నెల్లఁ ద్రుంచి రణసంరంభంబు సాలించి దృ
ష్టిక్షేపంబు భయంకరంబు గ సభాసింహాసనారూఢుఁ డై
యక్షీణాగ్రహుఁ డై నృసింహుఁడు కరాళాస్యంబుతో నొప్పఁ ద
ద్వీక్షింపం బలికింప నోడి యితరుల్ విభ్రాంతు లై రాఁగఁగన్. 300

క. సురచారణవిద్యాధర, గరుడోరగయక్షసిద్ధగణములలో నొ
క్కరుఁ డైన డాయ వెఱచును, నరహరి నయ్యవసరమున నరలోకేశా. 301

క. తర్షంబుల నరసింహుని, హర్షంబులఁ జూచి నిర్జరాంగనలు మహో
త్కర్షంబులఁ గుసుమంబుల, వర్షంబులు గురిసి రుత్సవంబుల నధిపా. 302

వ. మఱియు నయ్యవసరంబున మింట ననేకదేవతావిమానంబులును గంధర్వ గానంబులును నప్సరోగణనర్తనసంవిధానంబులును దివ్యకాహళభేరీపటహమురజాదిధ్వానంబులును బ్రకాశమానంబు లయ్యె సునందకుముదాదు లయినహరి పార్శ్వచరులును విరించి మహేశ్వర మహేంద్రపురస్సరు లగుత్రిదశ కిన్నర కింపురుష పన్నగ సిద్ధ గరుడ గంధర్వ చారణ విద్యాధరాదులును బ్రజాపతులును నరకంఠీరవదర్శనోత్కంఠు లయి చనుదెంచి. 303

—బ్రహ్మాదిదేవతలు శ్రీనృసింహదేవుని వేఱువేఱ స్తుతించుట.—

క. కరకమలయుగళకీలిత, శిరు లై డగ్గఱక భక్తిఁ జేసిరి బహుసం
సరణాబ్ధితరికి నఖరికి, నరభోజనహస్తిహరికి నరకేసరికిన్. 304

వ. ఆసమయంబున దేవత లందఱు వేఱువేఱ వినుతించి రందుఁ గమలాసనుం డిట్లనియె. 305

మ. ఘనలీలాగుణచాతురిన్ భువనముల్ గల్పించి రక్షించి భే
దనముం జేయుదురంతశక్తికి ననంతజ్యోతికిం జిత్రవీ
ర్యునికిన్ నిత్యపవిత్రకర్మునికి నే నుత్కంఠతో నవ్యయా

త్మునికిన్ వందన మాచరించెదఁ గృపాముఖ్యప్రసాదార్థి నై. 306

వ. రుద్రుం డి ట్లనియె. 307

చ. అమరవరేణ్య మీఁదట సహస్రయుగాంతమునాఁడు గాని కో
పమునకు వేళ గాదు సురబాధకుఁ డైనతమస్వినీచరున్
సమరమునన్ వధించితివి చాలుఁ దదాత్మజుఁ డైనవీఁడు స
ద్విమలుఁడు నీకు భక్తుఁడు పవిత్రుఁడు గావుము భక్తవత్సలా. 308

వ. ఇంద్రుం డి ట్లనియె. 309

సీ. ప్రాణిసంఘములహృత్పద్మమధ్యంబుల, నివసించి భాసిల్లు నీవ యెఱుఁగు
దింతకాలము దానవేశ్వరుచే బాధ, పడి చిక్కి యున్నయాపన్నజనుల
రక్షించితివి మము రాక్షసుఁ జంపితి, క్రతుహవ్యములు మాకుఁ గలిగె మరల
మంటిమి నీసేవ మరగినవారలు, కైవల్యవిభవంబు కాంక్ష సేయ
ఆ. రితరసుఖము లెల్ల నిచ్ఛయింపఁగ నేల, యస్థిరంబు లివి యనంతభక్తిఁ
గొలువ నిమ్ము నిన్ను ఘోరదైత్యానీక,చిత్తభయదరంహ శ్రీనృసింహ.

వ. ఋషు లి ట్లనిరి. 311

మ. భవదీయాదరలీల లోకముల నుత్పాదించి రక్షింప నేఁ
డవి దైత్యేశునిచేత భేదితము లై హ్రస్వంబు లై యుండ నీ
యవినీతున్ నరసింహరూపమున సంహారంబు నొందించి వే
దవిధిం గ్రమ్మఱ నుద్ధరించితి గదా ధర్మానుసంధాయి వై. 312

వ. పితృదేవత లి ట్లనిరి. 313

శా. చండక్రోధముతో దైత్యుఁడు వడిన్ శ్రాద్ధంబులన్ మత్సుతుల్
పిండంబుల్ సతిలోదకంబులు గ నర్పింపంగ మా కీక యు
ద్దండత్వంబునఁ దాన కైకొను మహోదగ్రుండు వీఁ డిక్కడన్
ఖండింపంబడె నీనఖంబుల నుతుల్ గావింతు మాత్మేశ్వరా. 314

వ. సిద్ధు లి ట్లనిరి. 315

క. క్రుద్ధుం డై యణిమాదిక,సిద్ధులు గైకొనినదైత్యుఁ జీరితివి మహా
యోద్ధవు నీకృప మాకును, సిద్ధులు మరలంగఁ గలిగె శ్రీనరసింహా. 316

వ. విద్యాధరు లి ట్లనిరి. 317

క. దానవునిఁ జంపి యంత,ర్ధానాదికవిద్య లెల్ల దయతో మరలం
గా నిచ్చితివి విచిత్రము, నీనిరుపమవైభవంబు నిజము నృసింహా. 318

వ. భుజంగు లి ట్లనిరి. 319

క. రత్నములను మత్కాంతా,రత్నంబులఁ బుచ్చికొన్నరక్కసునురమున్
యత్నమున వ్రచ్చివైచితి, పత్నులు రత్నములుఁ గలిగి బ్రదికితి మీశా. 320

వ. మనువు లిట్లనిరి. 321

క. దుర్ణయుని దైత్యుఁ బొరిగొని, వర్ణాశ్రమధర్మ[1]సేతువర్గము మరలం
బూర్ణము సేసితి వే మని, వర్ణింతుము గొలిచి బ్రదుకువారము దేవా. 322

వ. ప్రజాపతు లిట్లనిరి. 323

మ. ప్రజలం జేయుటకై సృజించితి మముం బాటించి దైత్యాజ్ఞచేఁ
బ్రజలం జేయక యింతకాలము మహాభారంబుతో నుంటి మీ
కుజనుం డక్షముఁ జీరి చంపితివి సంకోచంబు లే కెల్లచోఁ
బ్రజలం జేయుచు నుండువారము జగద్భద్రాయమాణోదయా. 324

వ. గంధర్వు లిట్లనిరి. 325

క. ఆడుదుము రేయుఁ బగలుం, బాడుదుము నిశాటునొద్ద బాధించు దయం
జూడఁడు నీచే జమునిం, గూడె మహాపాతకునకుఁ గుశలము గలదే. 326

వ. చారణు లిట్లనిరి. 327

క. భువనజనహృదయభల్లుఁడు, దివిజేంద్రవిరోధి నేఁడు దెగె నీచేతన్
భవరోగనివర్తక మగు, భవదంఘ్రియుగంబుఁ జేరి బ్రదికెద మీశా. 328

వ. యక్షు లిట్లనిరి. 329

ఉ. భ్రంశము లేనినీభటుల భంగవిముక్తుల మమ్ము నెక్కి ని
స్సంశయవృత్తి దిక్కులఁ బ్రచారము సేయుచు నుండు వీఁడు ని
స్త్రింశముతోడ వీనిఁ గడతేర్చితి వాదయు మానె నోచతు
ర్వింశతితత్త్వశాసక త్రివిష్టపముఖ్యజగన్నివాసకా. 330

వ. కింపురుషు లిట్లనిరి. 331

క. పురుషోత్తమ నేరము కిం,పురుషుల మల్పులము నిన్ను భాషింపఁగ దు
ష్పురుషుఁ సకలసుజనహృ,త్పరుషుం జంపితివి జగము బ్రదికె నధీశా. 332

వ. వైతాళికు లిట్లనిరి. 333

క. త్రిభువనశత్రుఁడు వడియెను, సభలందును మఖములందు జగదీశ్వర నీ
శుభగీతములు పఠించుచు, నభయుల మై సంచరింతు మార్తశరణ్యా. 334

వ. కిన్నరు లిట్లనిరి. 335

క. ధర్మము దలఁపఁడు లఘుతర,కర్మము సేయించు మమ్ముఁ గలుషాత్మకు దు
ష్కర్మునిఁ జంపితి వున్నత,శర్ములమై నీదుభక్తి సలిపెదము హరీ. 336

వ. విష్ణుసేవకు లిట్లనిరి. 337

ఉ. సంచితవిప్రశాపమునఁ జండనిశాచరుఁడై నవీని శి
క్షించుట కీడు గాదు కృప సేసితి వీశ్వర భక్తితోడ సే
వించుటకంటె వైరమున వేగమ చేరఁగ వచ్చు నిన్ను నీ

---

1 మెల్ల ఫలముగ మరలం.

యంచితనారసింహతను । వద్భుత మాపదఁ బాసి రందఱున్. 338

వ. ఇట్లు బ్రహ్మరుద్రేంద్రసిద్ధసాధ్యపురస్సరు లైనదేవముఖ్యు లందఱు నెడ గలిగి యనేకప్రకారంబుల వినుతించి రోషసంరంభవిజృంభమాణుం డయిననరసింహ దేవునిడగ్గఱఁ జేర వెఱచి లక్ష్మీదేవిం బిలిచి యి ట్లనిరి. 339

క. హరికిం బట్టపుదేవివి, హరిసేవానిపుణమతివి । హరిగతివి సదా
హరిరతివి నీవు సని నర,హరిరోషము డింపవమ్మ । హరివరమధ్యా. 340

వ. అనిన నియ్యకొని మహోత్కంఠతోడ నాకలకంఠకంఠి నరకంఠీరవునియుప కంఠంబునకుం జని. 341

సీ. ప్రళయార్కబింబంబు।పగిది నున్నదిగాని, నెమ్మోము పూర్ణేందు।నిభము గాదు
శిఖిశిఖాసంఘంబు।చెలువు సూపెడుఁ గాని, చూడ్కి ప్రసాదభా।సురము గాదు
వీరరౌద్రాద్భుతా।వేశ మొప్పెడుఁ గాని, భూరికృపారస।స్ఫూర్తి గాదు
భయదదంష్ట్రాంకుర।ప్రభలు గప్పెడుఁ గాని, దరహసితాంబుజా।తంబు గాదు

తే. కఠిననఖరనృసింహవి।గ్రహము గాని, కామినీజనసులభవి।గ్రహము గాదు
విన్నదియుఁగాదు తొల్లి నే।విష్ణువలనఁ, గన్నదియుఁగాదు భీషణా।కారమనుచు.

క. పలికెద నని గమకము గొనుఁ, బలికినఁ గడు నలుగు విభుఁడు।ప్రతివచనములం
బలుకఁ డనినిలుచు శశిముఖి,బలువిడి హృదయమునఁజనవు।భయమునుగదురన్.

వ. ఇట్లు నరహరిరూపంబు వారిజనివాసిని వీక్షించి శంకించి శాంతుం డైనవెనుక డగ్గఱెద నని చింతించు చున్నవారిజసంభవుం డద్దేవునిరోషంబు నివారింప నితరుల కలవి గా దని ప్రహ్లాదుం జీరి యి ట్లనియె. 344

క. తీండ్ర మగురోషమున మీ, తండ్రి నిమిత్తమునఁ జక్రి । దారుణమూర్తిన్
వేండ్రము విడువఁడు మెల్లన, తండ్రీ శీతలునిఁ జేసి । దయసేయఁగదే. 345

వ. అనిన నౌఁగాక యని మహాభాగవతశేఖరుం డయినబాలకుండు గరకమలంబులు ముకుళించి మందగమనంబున నమందవినయవివేకంబుల నరసింహదేవునిసన్నిధి కిం జని సాష్టాంగదండప్రణామంబు సేసిన భక్తపరాధీనుం డగునయ్యీశ్వరుం డాలోకించి కరుణాయత్తచిత్తుం డై. 346

ఉ. ప్రాభవ మొప్ప నుత్కటకృ।పామతి యై కదియంగఁ జీరి సం
శోభితదృష్టిసంఘములఁ । జూచుచు బాలునిమౌళియందు లో
కాభినుతుండు వెట్టె నసు।రాంతకుఁ డుద్భటకాలసర్పభీ
తాభయదానశస్తము న।నర్గళమంగళహేతుహస్తమున్. 347

వ. ఇట్లు హరికరస్పర్శనంబున భయవిరహితుండును బ్రహ్మజ్ఞానసహితుండును బుల కితదేహుండును సముత్పన్నసంతోషబాష్పసలిలధారాసమూహుండును బ్రే మాతిశయగద్గదభాషణుండును వినయవివేకభూషణుండును నేకాగ్రచితుండును

భక్తిపరాయత్తుండును నయి యద్దేవునిచరణకమలంబులు దనహృదయంబున
నిలిపికొని కరకమలంబులు ముకుళించి యిట్లని వినుతించె. 348

—ప్రహ్లాదుఁడు నరసింహమూర్తిని స్తుతించుట.—

మ. అమరుల్ సిద్ధులు సంయమీశ్వరులు బ్రహ్మాదుల్ సతాత్పర్యచి
త్తములన్ నిన్ను బహుప్రకారముల నిత్యంబున్ విచారించి పా
రము ముట్టన్ నుతి సేయ నోపరఁట నే - రక్షస్తనూజుండ గ
ర్వమదోద్రిక్తుఁడ బాలుఁడన్ జడమతిన్ - వర్ణింప శక్తుండనే. 349

మ. తపమున్ వంశముఁ దేజమున్ శ్రుతము సౌందర్యంబు నుద్యోగమున్
నిపుణత్వంబుఁ బ్రతాపపౌరుషములున్ - నిష్ఠాబలప్రజ్ఞలున్
జపయోగంబులుఁ జాల వీశ్వర భవత్సంతుష్టికై దంతియూ
థపుఁ జందంబున భక్తి సేయ వలయుం - దాత్పర్యసంయుక్తుఁడై. 350

మ. అమలజ్ఞానత దానధర్మరతి సత్యక్షాంతినిర్మత్సర
త్వములన్ యజ్ఞతపోనసూయలఁ గడున్ - దర్పించుధాత్రీసురో
త్తముకంటెన్ శ్వపచుండు ముఖ్యుఁడు మనోర్థప్రాణవాక్కర్మముల్
సమతన్ నిన్ను నయించె నేని నిజవంశశ్రీకరుం డౌఁ దుదిన్. 351

సీ. అజ్ఞుండు సేసినయపరాధములను జే, పట్టఁ డీశ్వరుఁడు కృపాళుఁ డగుటఁ
జేపట్టు నొకచోట - సిద్ధ మీశ్వరునకు, నర్థంబు లే కున్న - నతఁడు పూర్ణుఁ
డైన నర్థము లీశ్వరార్పణంబులు గాఁగఁ, జేయుట ధర్మంబు - సేసె నేని
నద్దంబుఁ జూచిన - నళికలలామంబు, ప్రతిబింబితం బగుపగిది మరల
తే. నర్థములు దోఁచుఁ గావున - నధికబుద్ధి, భక్తి సేయంగవలయును - భక్తిఁ గాని
మెచ్చఁ డర్థంబులొసఁగెడు - మేరలందుఁ, బరమకరుణుండు హరి భక్తబాంధవుండు.

క. కావున నల్పుఁడ సంస్తుతిఁ, గావించెద వెఱపు లేక - కలనేరుపునన్
నీవర్ణనమున ముక్తికిఁ, బోవు నవిద్యను జయించి - పురుషుఁ డనంతా. 353

సీ. సత్త్వాకరుఁడ వైన సర్వేశ నీయాజ్ఞ, శిరముల నిడుకొని - చేయువారు
బ్రహ్మాదు లమరులు - భయ మందుచున్నారు, నీభీషణాకృతి - నేఁడు సూచి
కోపంబు మాను నీరుచిరవిగ్రహములు, కల్యాణకరములు - గాని భీతి
కరములు గావు లోకములకు వృశ్చిక, పన్నగంబులభంగి - భయముఁ జేయు
తే. నసుర మర్దించితివి సాధుహర్ష మయ్యె, నవతరించినపని దీఱె - నలుక యేల
కలుషహారివి సంతోషకారి వనుచు, నిన్నుఁ దలఁతురు లోకులు - నిర్మలాత్మ.

మ. ఖరదంష్ట్రాభ్రుకుటీసటానఖయు నుగ్రధ్వానయున్ రక్తకే
సరయున్ దీర్ఘతరాంత్రమాలికయు భాస్వన్నేత్రయు నైననీ
నరసింహాకృతిఁ జూచి నే వెఱవఁ బూర్ణక్రూరదుర్వారదు
ర్భరసంసారదవాగ్నికిన్ వెఱతు నీపాదాశ్రయుం జేయవే. 355

వ. దేవా సకలయోనులందును సుఖవియోగదుఃఖసంయోగసంజనితం బైనశోకానలంబున దందహ్యమానుండ నై దుఃఖనివారకంబు గాని దేహాద్యభిమానంబున మోహితుండనై పరిభ్రమించుచున్నయేను నాకుం బ్రియుండవు సఖుండవుఁ బరదేవతవు నైననీ వగుబ్రహ్మగీతంబు లయినలీలావతారకథావిశేషంబులఁ బఠియించుచు రాగాదినిర్ముక్తుండ నై దుఃఖపుంజంబులఁ దరియించి భవదీయచరణకమలస్మరణసేవానిపుణు లైనభక్తులం జేరి యుండెద బాలునిఁ దల్లిదండ్రులును రోగిని వైద్యదత్తం బయినయౌషధంబును సముద్రంబున మునింగెడివాని నావయును దక్కొరులు రక్షింప నేరని తెఱంగున సంసారతాపసంతప్యమానుం డై నీచేత నుపేక్షితుం డయినవాని నుద్ధరింప నీవుదక్క నన్యుండు సమర్థుండుగాఁడు జగంబుల[1] నెవ్వం డేమికృత్యంబు నెవ్వనిచేతం బ్రేరితుం డై యేయింద్రియంబులం జేసియే మిటికొఱకు నెవ్వనికి సంబంధి యై యేస్థలంబున నేసమయంబునం దేమిరూపంబున నేగుణంబున నపరం బయినజనకాదిభావంబున నుత్పాదించి పరం బయినబ్రహ్మాదిభావంబున రూపాంతరంబు నొందించు నట్టివివిధప్రకారంబు లన్నియు నిత్యముక్తుండవు రక్షకుండవు నైననీవ నీయంశం బైనపురుషునికి నీయనుగ్రహంబునఁ గాలంబుచేతం బ్రేరిత యై కర్మమయంబును బలయుతంబును బ్రధానలింగంబును నైనమనంబును నీమాయ సృజియించు నవిద్యార్పితవికారంబును వేదోక్తకర్మప్రధానంబును సంసారచక్రాత్మకం బైనయీమనమును నిన్ను సేవింపక నియమించి తరియింప నొక్కండును సమర్థుండు లేఁడు [1]విజ్ఞాననిర్జితబుద్ధిగుణుండవు నీవు నీవలన వశీకృతకార్యసాధనశక్తి యైనకాలంబు మాయతోడం గూడ షోడశవికారయుక్తం బయినసంసారచక్రంబుఁ జేయు చుండు సంసారదావదహనతంతప్యమానుండ నగునన్ను రక్షింపుము. 356

సీ. జనులు దిక్పాలుర సంపదాయుర్విభ,వములు గోరుదురు భవ్యంబు లనుచు
నవి యంత రోషహాసవిజృంభితం బైన, మాతండ్రిబొమముడి మహిమఁ జేసి
విహతంబు లగు నట్టి వీరుండు నీచేత, నిమిషమాత్రంబున నేఁడు మడిసెఁ
గావున ధ్రువములు గావు బ్రహ్మాదుల, శ్రీవిభవంబులు జీవితములుఁ

తే. గాలరూపకుఁ డగునురుక్రమునిచేత, విదళితము లగు నిలువవు వేయు నేల
యితరమేనొల్ల నీమీఁదియెఱుకగొంత, గలిగియున్నది గొలుతుఁ గింకరుఁడ నగుచు.

మత్తకోకిలము. ఎండమావులవంటిభద్రము లెల్ల సార్థము లంచు మ
ర్త్యుండు రోగనిధానదేహముతో విరక్తుఁడు గాక యు
ద్దండమన్మథవహ్ని నెప్పుడుఁ దప్తుఁ డై యొకనాఁడుఁ జే
రండు పారము దుష్టసౌఖ్యపరంపరాక్రమణంబునన్. 358

---

1 ఈవాక్యము మూలవిరుద్ధము. 'విజ్ఞా...గుణుండవు వశీ...కాలంబ వగునీవు మాయతోడం గూడి...చక్రంబునఁ బరిభ్రమించుచున్ననన్ను రక్షింపుము' అని మూలము.

ఉ. శ్రీమహిళామహేశసరసీరుహగర్భుల కైన నీమహో
ద్దామకరంబుచే నభయదానము సేయవు నేను బాలుఁడం
దామసవంశసంభవుఁడ దైత్యుఁడ నుగ్రరజోగుణుండ ని
న్నీమదయం గరాంబుజము శీర్షముఁ జేర్చుట చోద్య మీశ్వరా. 359

వ. మహాత్మా సుజను లయినబ్రహ్మాదులందును దుర్జను లైనమాయందును సేవాను
రూపంబుగం బక్షాపక్షంబులు లేక కల్పవృక్షంబుచందంబునం ఫలప్రదానంబు
సేయుదువు కందర్పసమేతం బగుసంసారకూపంబునం గూలుచున్నమూఢజను
లం గూడి కూలెడినేను భవదీయభృత్యుం డగునారదునియనుగ్రహంబునం
జేసి నీకృపకుఁ బాత్రుండ నైతి నన్ను రక్షించి మజ్జనకుని వధియించుట నా
యందలఁ బక్షపాతంబు గాదు దుష్టదనుజసంహారంబును శిష్టభృత్యమునిజన
రక్షాప్రకారంబును నీకు నైజగుణంబులు విశ్వంబు నీవ గుణాత్మకం బయిన
విశ్వంబు సృజియించి యందుం బ్రవేశించి హేతుభూతగుణయుక్తుండ వై రక్షక
సంహారకాదినానారూపంబుల నుండుదువు సదసత్కారణకార్యాత్మకం బయిన
విశ్వంబునకుం బరమకారణంబు నీవ నీమాయచేత వీఁడు దా ననియెడిబుద్ధి
వికల్పంబు దోఁచుఁ గాని నీకంటె నొం డెద్దియు లేదు బీజంబునందు వస్తుమా
త్రభూతసౌక్ష్మ్యంబును వృక్షంబునందు నీలత్వాదివర్ణంబునుం గలుగుతెఱం
గున విశ్వంబునకు నీయంద జన్మస్థితిప్రకాశనాశంబులుం గలుగు నీచేత నయిన
విశ్వంబు నీయంద నిలుపుకొని తొల్లి ప్రళయకాలపారావారంబునఁ బన్నగేంద్ర
పర్యంకంబునఁ గ్రియారహితుండ వై నిజసుఖానుభవంబు సేయుచు నిద్రితుని
భంగి యోగనిమీలితలోచనుండ వై మెలంగుచుఁ గొంతకాలంబునకు నిజకాల
శక్తిచేతం బ్రేరితంబు లై ప్రకృతిధర్మంబు లయినసత్త్వాదిగుణంబుల నంగీకరించి
సమాధి సాలించి విలసించుచున్ననీనాభియందు వటబీజంబువలన నుద్భవించు
వటంబుతెఱంగున నొక్కకమలంబు సంభవించె నట్టికమలంబువలన నాల్గు
మోములబ్రహ్మ జన్మించి దిశలు వీక్షించి కమలంబునకు నొం డయినరూపంబు
లేకుండుటఁ జింతించి జలాంతరాళంబుఁ బ్రవేశించి జలంబులందు నూఱు
దివ్యవత్సరంబులు వెదకి తనజన్మంబునకు నుపాదానకారణం బైననిన్ను దర్శింప
సమర్థుండు గాక మగిడి కమలంబుకడకుం జని విస్మయంబు నొంది చిరకాలం
బు నిర్భరతపంబు సేసి పృథివియందు గంధంబు గనుచందంబునఁ దనయందు
నానాసహస్రవదనశిరోనయననాసాకర్ణవక్త్రభుజకరచరణుండును బహువిధా
భరణుండును మాయాకలితుండును మహాలక్షణలక్షితుండును నిజప్రకాశదూ
రీకృతతముండును బురుషోత్తముండును నయిననిన్ను దర్శించె నయ్యవసరంబున.

క. ఘోటకవదనుఁడ వై మధు, కైటభులం ద్రుంచి నిగమగణముల నెల్లం
బాటించి యజున కిచ్చిన, కూటస్థుఁడ వీశ్వరుఁడవు కోవిదవంద్యా. 361

వ. ఇవ్విధంబునఁ గృతత్రేతాద్వాపరంబు లనుమూఁడుయుగంబులందును దిర్యఙ్మానవమునిజలచరాకారంబుల నవతరించి లోకంబుల నుద్ధరించుచు ధరించుచు హరించుచు యుగానుకూలధర్మంబులఁ బ్రతిష్ఠించుచు నుండుదువు దేవా యవధరింపుము. 362

సీ. కామహర్షాదిసంఘటితమై చిత్తంబు, భవదీయచింతనపదవి సారదు
మధురాదిరసముల మరగి చొక్కుచు జిహ్వ, నీవర్ణనమునకు నిగుడ నీదు
సుందరీముఖములఁ జూడఁ గోరెడిచూడ్కి, తావకాకృతులపైఁ దగులువడదు
వివిధదుర్భాషలు విన గోరువీనులు, వినవు యుష్మత్కథావిరచనములు

తే. ఘ్రాణ మురవడిఁ దిరుగు దుర్గంధములకుఁ
దనివు గొలుపదు వైష్ణవధర్మములకు
నడఁగి యుండవు కర్మేంద్రియములు పురుషుఁ
గలఁచు నవతులు గృహమేధిఁ గలఁచునట్లు. 363

వ. ఇవ్విధంబున నింద్రియంబులచేతఁ జిక్కువడి స్వకీయపరకీయశరీరంబులందు మిత్రామిత్రభావంబులు సేయుచు జన్మమరణంబుల నొందుచు సంసారవైతరణీనిమగ్నం బయినలోకంబు నుద్ధరించుట లోకసంభవస్థితిలయకారణుండ వైన నీకుం గర్తవ్యంబు భవదీయసేవకుల మయినమాయందుఁ బ్రియభక్తు లయిన వారల నుద్ధరింపుము. 364

మ. భగవద్దివ్యగుణానువర్తనసుధాప్రాప్తైకచిత్తుండ నై
బెగడన్ సంసరణోగ్రవైతరణికిన్ భిన్నాత్ము లై తావకీ
యగుణస్తోత్రపరాఙ్ముఖత్వమున మాయాసౌఖ్యభావంబులన్
సుగతిం గాననిమూఢులం గని మదిన్ శోకింతు సర్వేశ్వరా. 365

వ. దేవా మునీంద్రులు నిజవిముక్తికాము లయి విజనస్థలంబులం దపంబు లాచరింతురు కాముకత్వంబు నొల్లరు విశ్వంబున వీరికి నీకంటె నొండు శరణంబు లేదు గావున నిన్ను సేవించెదరు కొందఱు కాముకులు గరద్వయకండూతిచేతం దనియనిచందంబునఁ దుచ్ఛం (బయి పశుపక్షిక్రిమికీటసామాన్యం బయిన) మైథునాదిగృహమేధిసుఖంబులం దనియక కడపట నతిదుఃఖవంతు లగుదురు నీప్రసాదంబు గలసుగుణుండు నిష్కాముం డయి యుండు మౌనవ్రతజపతపశ్శ్రుతాధ్యయనంబులును నిజధర్మవ్యాఖ్యానవిజనస్థలనివాససమాధులును మోక్షహేతువు లగు నయిన నివి పదియు నింద్రియజయంబు లేనివారికి భోగార్థంబు లయి విక్రయించువారికి జీవనోపాయంబు లయియుండు డాంబికులకును వార్తాకరంబు లయినఫలంబులు గావు భక్తి లేక భవదీయజ్ఞానంబు లేదు రూపరహితుండ వైననీకు బీజాంకురంబులకైవడిఁ గారణకార్యంబు లయిన సదసద్రూపంబులు

రెండును బ్రకాశమానంబు ల
మంతులు మథనంబున దారువు
గందురు పంచభూతతన్మాత్రంబ
ద్వహంకారచిత్తంబులును నీవ
లయి జన్మమరణంబుల నొందువి
వైనని న్నెఱుంగరు తత్త్వజ్ఞు ల
బులు మాని వేదాంతప్రతిపాద్యుం
వింతు రది గావున.

సీ. నీగృహాంగణభూమి నిటలంబు మో
నీమంగళస్తవనికరవర్ణంబులు, ప
నీయధీనములుగా నిఖిలకృత్యంబ
నీపదాంబుజముల నిర్మలహృద

తే. నిన్నుఁ జెవులార వినఁడేని నీకు
యోగి యైనఁ దపోవ్రతయోగి

వ. కావున భవదీయదాస్యయోగంబ
వర్ణనంబులకు మెచ్చి నిర్గుణుం

శా. సంతోషించితి నీచరిత్రమునకుఁ
యంతర్వాంఛితలాభ మెల్లఁ గ
జింతం బొందకు భక్తకామదుఁడ
జంతుశ్రేణికి నన్నుఁ జూచినఁ బు

ఆ. సకలభావములను సాధులు వి
గోర్కు లిమ్మటంచుఁ గోరుదు

వ. అని పరమేశ్వరుండు ప్రహ్లాదు
వంచించి యిట్లానతిచ్చిన
గామంబు భక్తియోగంబునకు
మొదలు కామాద్యనుభవాసక్తి
సారబీజంబులును హృదయబంధ
కుండ నై నేమంబుకొఱకు నేమఁ
బులును మనశ్శరీరధైర్యంబుల
లక్ష్మీసత్త్వతేజోవిశేషంబులును
లయి రాజుల సేవింతురు రాజులు
బు లోసంగుదు రవ్విధంబు గా

---

1 'ఆత్మకామాసక్తుండ నై యుండఁడు'

ద వేనిఁ గామంబులు వృద్ధిఁ బొం
డిచినపురుషుండు నీతోడ సమాన
త్తమ యని ప్రణవపూర్వకంబుగా
371

లు నాయందుఁ గోర నొల్ల
సాగి మన్వంతరసమయ మొల్ల
ణబుద్ధి నాకథలు వినుము
న్ను, యజ్ఞేశు నీశ్వరు నాత్మ నిలిపి
మాచరింపు మీశ్వరార్పణముగ
, పాపసంచయములు పాయు నిన్ను.
రంబు విడిచి త్రైలోక్యవిరాజమా
పూరితదశదిశంబును నఘనయశంబు
వినుము. 373
, నియుదారగీతనికరములను
బంధచయముఁ గడచిపోవు. 374
375

వు సంపుటఁ జేసి నిగ్రహమున
రుఁ బరము నిన్నెఱుఁగ లేక
రములు సేసె నతఁడు నేఁడు
వునఁ బాపసంఘంబువలనఁ
రము వేఁడెద నా కిమ్ము వనజనేత్ర
ల్మషవల్లికాపటులవిత్ర. 376
377

ండ్రి త్రిస్సప్తపూ
రించు విజ్ఞానదీ
నోదించు దే
త్యంబు త్రైలోక్యోత్తమా. 378
వాంఛలు మాని యెవ్వ రయిన
ద్భక్తు లగుదురు మత్పరులకు
దద, వేదచోదిత మైనవిధముతోడఁ
త్రేతకార్యములు సంప్రీతిఁ జేయు
మున నిర్ణలదేహంబై నవ్యామహిమ

నపగతాఖిలకల్మషుఁ ¦ డై తనర్చి, పుణ్యలోకంబులకు నేఁగుఁ ¦ బుణ్యచరిత.

వ. అని యిట్లు నరసింహదేవుం డానతిచ్చిన హిరణ్యకశిపునకుం బ్రహ్లాదుండు పరలోకక్రియలు సేసి భూసురోత్తములచేత నభిషిక్తుం డయ్యె నయ్యెడం బ్రసాదసంపూర్ణముఖుం డైన శ్రీనృసింహదేవునిం జూచి దేవతాప్రముఖసహితుం డైన బ్రహ్మదేవుం డిట్లనియె. 380

సీ. దేవదేవాఖిల¦దేవేశ భూతభావన వీఁడు నాచేత ¦ వరము వడసి
మత్సృష్టజనులచే ¦ మరణంబు నొందక, మత్తుఁ డై సకల¦ధర్మములుఁ జెఱచి
నేఁడు భాగ్యంబున ¦ నీచేత హతుఁ డయ్యెఁ, గల్యాణ మమరె లో¦కముల కెల్ల
బాలు నీతని మహా¦భాగవతశ్రేష్ఠు, బ్రదికించితివి మృత్యు¦భయముఁ బాపి

తే. వరము గృప సేసితివి మేలు ¦ వారిజాక్ష, నీనృసింహావతారంబు ¦ నిష్ఠతోడఁ
దగిలి చింతించువారలు ¦ దండధరుని, బాధ నొందరు మృత్యువు¦బారిఁ బడరు.

వ. అనిన నరసింహదేవుం డిట్లనియె. 382

క. మన్నించి దేవశత్రుల, కెన్నఁడు నిటువంటివరము ¦ లీకుము పాపో
త్పన్నులకు వరము లిచ్చుట, పన్నగముల కమృత మిడుట ¦ పంకజగర్భా. 383

వ. అని యిట్లానతిచ్చి బ్రహ్మాదిదేవతాసమూహంబుచేఁ బూజితుం డై భగవంతుం డైన శ్రీనృసింహదేవుండు దిరోహితుం డయ్యెఁ బ్రహ్లాదుండును శూలికిఁ బ్రణమిల్లి తమ్మిచూలికి వందనంబులు సేసి ప్రజాపతులకు మ్రొక్కి భగవత్కళ లైన దేవతలకు నమస్కరించినం జూచి బ్రహ్మదేవుండు శుక్రాదిమునీంద్రసహితుం డై దైత్యదానవరాజ్యంబునకుం బ్రహ్లాదుం [1]బట్టంబు గట్టి యతనిచేతఁ బూజితుం డై దీవించె నంత నీశానాదినిఖిలదేవతలు వివిధంబు లగునాశీర్వాదంబులచేత నా ప్రహ్లాదునిఁ గృతార్థుం జేసి తమ్మిచూలిని ముందట నిడుకొని నిజస్థానంబులకుఁ జని రిట్లు విష్ణుదేవుండు నిజపార్శ్వచరు లిరువురు బ్రాహ్మణశాపంబునం జేసి ప్రథమజన్మంబున దితిపుత్త్రు లైనహిరణ్యాక్షహిరణ్యకశిపులను వరాహనారసింహరూపంబుల నవతరించి వధియించె ద్వితీయభవంబున రాక్షసజన్మంబు దాల్చినరావణకుంభకర్ణులను శ్రీరామరూపంబున సంహరించెఁ దృతీయజన్మంబున శిశుపాలదంతవక్త్రు లనుపేరులం బ్రసిద్ధి నొందినవారలను శ్రీకృష్ణరూపంబున ఖండించె నివ్విధంబున మూఁడుజన్మంబుల గాఢవైరానుబంధంబున నిరంతరసంభావితధ్యాను లై వారలు హరినిందాదిపాపవిముక్తు లై హరిం గదిసి రని చెప్పి నారదుం డిట్లనియె. 384

ఉ. శ్రీరమణీయ మైననర¦సింహవిహారము నింద్రశత్రుసం
హారముఁ బుణ్యభాగవతుఁ ¦ డైననిశాచరనాథపుత్త్రుసం
చారము నెవ్వఁ డైన సవి¦చారత విన్నఁ బఠించిన న్శుభా

---

1 ‘బట్టంబు గట్టె నతనిచేతం బ్రతిపూజితు లై దీవించి బ్రహ్మాదులు నిజస్థానంబులకుం జనిరి’ వ్రా. ప్ర.

కారముతోడ నేభయముఁ । గల్గనిలోకముఁ జెందు భూవరా. 385

మ. జలజాతప్రభవాదులున్ మనములోఁ । జర్చించి భాషావళిం
బలుకన్ లేనిజనార్దనాహ్వయపర । బ్రహ్మంబు నీయింటిలోఁ
జెలి యై మేనమఱంది యై సచివుఁ డై । చిత్తప్రియుం డై మహా
ఫలసంధాయకుఁ డై చరించు టది నీ । భాగ్యంబు రాజోత్తమా. 386

త్రిపురాసురసంహారము.

క. బహుమాయుఁ డైనమయుచే, విహతం బగుహరునియశము । విఖ్యాతజయా
వహముగ నీభగవంతుఁడు, మహితాత్ముఁడు మున్నొనర్చె । మనుజవరేణ్యా.

వ. అనిన ధర్మనందనుం డి ట్లనియె. 388

క. ఏకర్మంబున విభుఁ డగు, శ్రీకంఠునియశము మయుని । చే నుడివడియెన్
వైకుంఠుఁ డెవ్విధంబునఁ, గైకొని తత్కీర్తి చక్కఁ । గా నొనరించెన్. 389

వ. అనిన నారదుం డి ట్లనియె. 390

క. చక్రాయుధబలయుతు లగు, శక్రాదుల కోహటించి । శ్రమమున నసురుల్
సాక్రోశంబున నరిగిరి, విక్రమములు మాని మయుని । వెనుకకు నధిపా. 391

వ. ఇట్లు రక్కసులు దనవెనుకఁ జొచ్చిన మాయానిలయుండును దుర్ణయుండును నైనమయుండు దనవిద్యాబలంబున నయోరజతసువర్ణమయంబు లై యెవ్వరికిని లక్షింప రానిగమనాగమనంబులును వితర్కింప రానికర్కశపరిచ్ఛదంబులును గలిగినత్రిపురంబుల నిర్మించి యిచ్చిన నక్తంచరులందఱు నందుం బ్రవేశించి కామసంచారు లై పూర్వవైరంబుఁ దలంచి సనాయకానీకంబు లయిన లోకంబుల నస్తోకంబు లయిననిజబలాతిరేకంబున శోకంబు నొందించిన. 392

క. లోకాధినాథు లెల్లను, శోకాతురు లగుచు శరణముఁ । జొచ్చిరి దుష్టా
నీకవిదళనాకుంఠున్, శ్రీకంఠున్ భువనభరణ । చిత్తోత్కంఠున్. 393

వ. ఇట్లు సకలలోకేశ్వరుం డగుమహేశ్వరుం జేరి లోకపాలకులు ప్రణతు లై పూజించి కరకమలంబులు ముకుళించి. 394

క. త్రిపురాలయు లగుదానవు, లపరాజితు లగుచు మాకు । నశ్రాంతంబున్
వపురాదిపీడఁ జేసెద, రపరాధికులను వధింపు । మగజాధీశా. 395

క. దీనులము గాక యుష్మద, ధీనుల మై యుండు మేము । దేవాహితదో
ర్లీనుల మైనారము బల, హీనుల మగుమమ్ముఁ గావు । మీశాన శివా. 396

వ. అనిన భక్తవత్సలుం డగుపరమేశ్వరుండు శరణాగతు లైనగీర్వాణుల వెఱవకుం డని దుర్వారబలంబున బాణాసనంబుఁ గేల నందికొని యొక్కదివ్యబాణంబు సంధించి త్రిపురంబులపయి నేసిన మార్తాండమండలంబున వెలువడు మయూఖజాలంబులచందంబునఁ దద్బాణంబువలన దేదీప్యమానంబు లై యనేక

బాణసహస్రంబు [1]లుప్పతిల్లి కకుప్పులు నిండి మండి తెప్పలుగాఁ గుప్పలుగొని
త్రిపురంబులఁ గప్పె నప్పుడు తద్బాణపావకహేతిసందోహదందహ్యమాను లై
గతాసు లైనత్రిపురనివాసులం దెచ్చి మహాయోగి యైనమయుండు సిద్ధరస
కూపంబున వైచిన. 397

క. సిద్ధామృతరసమహిమను, శుద్ధమహావజ్రతుల్య । శోభితతను లై
వృద్ధిం బొందిరి దానవు, లుద్ధతనిర్ఘాతపావ । కోపము లగుచున్. 398

క. కూపామృతరససిద్ధిని, దీపితు లై నిలిచి యున్న । దేవాహితులన్
రూపించి చింత నొందెడు, గోపధ్వజుఁ జూచి చక్రి । కుహనాన్వితుఁ డై. 399

శా. ఉత్సాహంబున నొక్కపాఁడిమొద వై । యూధంబు ఘూర్ణించుచున్
వత్సం బై తనవెంట బ్రహ్మ నడవన్ । వైకుంఠుఁ డేతెంచి యు
ద్యత్సత్త్వంబునఁ గూపమధ్యరసముం । ద్రావెన్ విలోకించుచుం
దత్సౌభాగ్యనిమగ్ను లై మఱచి రా । దైత్యుల్ నివారింపఁగన్. 400

వ. ఇట్లు విష్ణుండు మోహనాకారంబున ధేను వయి వచ్చి త్రిపురమధ్యకూపామృ
తరసంబు ద్రావిన నెఱింగి శోకాకులచిత్తు లయినరసకూపపాలకులం జూచి మ
హాయోగి యైనమయుండు వెఱఁగుపడి దైవగతిం జింతించి శోకింపక యిట్లనియె.

ఆ. అమరు లైన దనుజు । లైనను నరు లైన, నెంతనిపుణు లైన । నెవ్వ రైన
దైవికార్థచయముఁ । దప్పింపఁగా లేరు, వలదు దనుజులార । వగవ మనకు.

వ. అని పలికె నంత విష్ణుండు నైజంబు లైనధర్మజ్ఞానవిద్యాతపోవిరక్తిసమృద్ధిక్రియా
శక్తివిశేషంబుల శంభునికిఁ బ్రాధాన్యంబు సమర్పించి రథసూతకేతువర్మబాణా
సనప్రముఖసంగ్రామసాధనంబులు సేసినం గైకొని. 403

మ. శరి యై కార్ముకి యై మహాకవచి యై । సన్నాహి యై వాహి యై
సరథుం డై సనియంత యై సబలుఁ డై । సత్కేతనచ్ఛత్రిఁ డై
పరమేశుం డొకబాణమున్ విడిచెఁ ద । ద్బాణానలజ్వాలలం
బురముల్ గాలె ఛటచ్ఛటధ్వని నభో । భూమధ్యముల్ నిండఁగన్. 404

వ. ఇట్లు హరుండు మరవగాహంబు లైనత్రిపురంబుల నభిజిన్ముహూర్తంబున భస్మం
బు సేసి కూల్చిన నమరగరుడగంధర్వసిద్ధసాధ్యయక్షవల్లభులు వీక్షించి జయ
జయశబ్దంబులు సేయుచుఁ గుసుమవర్షంబులు వర్షించిరి ప్రజలు హర్షిం
చిరి బ్రహ్మాదులు గీర్తించి రప్సరసలు నర్తించిరి దివ్యకాహళదుందుభిరవంబు
లును మునిజనోత్సవంబులును బ్రచురంబు లయ్యె నిట్లు విశ్వజనీనం బగు
త్రిపురాసురసంహారంబున నఖిలలోకులును సంతసిల్లి యుండ నయ్యవసరంబున.

ఆ. తృణకణములభంగిఁ । ద్రిపురంబులఁ దహించి, పరముఁ డవ్యయుండు । భద్రయశుఁడు
శివుఁడు పద్మజాది । జేగీయమానుఁ డై, నిజనివాసమునకు । నెమ్మిఁ జనియె. 406

---

1 'లు సంభవించి భూనభోంతరాళంబులు నిండి' అ. ప్ర.

వ. ఇట్లు నిజమాయావిశేషంబున మర్త్యలోకంబున విడంబించుచున్న విష్ణునిపరా
క్రమవిధానంబులు మునిజనవంద్యమానంబు లై సకలలోకకల్యాణప్రదానంబు
లై యుండు ననిన విని నారదునకు ధర్మనందనుం డి ట్లనియె. 407

—— నారదుండు ధర్మరాజునకు వర్ణాశ్రమధర్మంబులు దెలుపుట. ——

సీ. అనఘాత్మ సకలవర్ణాశ్రమాచారసమ్మతధర్మ మెయ్యది మానవులకు
నేధర్మమున నరుం డిద్ధవిజ్ఞానము, భక్తియుఁ బ్రాపించుఁ బద్మజునకు
సాక్షాత్సుతుండవు సర్వజ్ఞుఁడవు నీవు, నెఱుఁగరానిది ధర్మ మింత లేదు
నారాయణపరాయణస్వాంతు లనఘులు, శాంతులు సదయులు సాధువృత్తి

ఆ. మెఱయుచున్న ఘనులు మీవంటివా రెద్ది, పరమధర్మమనుచు భక్తిఁదలఁతు
రట్టిధర్మరూప మఖిలంబు నెఱిఁగింపు, వినఁగ నిచ్చ గలదు విమలచరిత. 408

వ. అనిన నారదుండు ధర్మరాజుం జూచి దాక్షాయణియందు నిజాంశంబున నవ
తరించి భువనశోభనంబుకొఱకు బదరికాశ్రమంబునఁ దపోనిరతుం డయి యు
న్న నారాయణునివలన సనాతనధర్మంబు వింటి నది సెప్పెద సకలవర్ణం
బులజనులకు సత్యంబును దయయును నుపవాసాదితపంబును శౌచంబును సైర
ణయు సదసద్వివేకంబును మనోనియమంబును బహిరింద్రియజయంబును హిం
స లేమియు బ్రహ్మచర్యంబును దానంబును యథోచితజపంబును సంతోషం
బును మార్దవంబును సమదర్శనంబును మహాజనసేవయు గ్రామ్యంబు లయిన
కోరికలు మానుటయు నిష్ఫలక్రియలు విడుచుటయు మితభాషిత్వంబును
దేహంబు గానితన్ను వెదకికొనుటయు నన్నోదకంబులు ప్రాణులకుం బంచి
యిచ్చుటయుఁ బ్రాణులందు దేవతాబుద్ధియు నాత్మబుద్ధిం జేయుటయు శ్రీనా
రాయణచరణస్మరణకీర్తనశ్రవణసేవార్చననమస్కారదాస్యాత్మసమర్పణసఖ్యం
బు లనియెడి త్రింశల్లక్షణంబులు గలుగ వలయు నందు సత్కులాచారుం డయి
మంత్రవంతంబు లై నగర్భాధానాదిసంస్కారంబు లవిచ్ఛిన్నంబులు గాఁ గల
వాఁడు ద్విజుండు ద్విజునకు యజనయాజనాధ్యయనాధ్యాపనదానప్రతిగ్రహంబు
లనుషట్కర్మంబులు విహితంబులు రాజునకుఁ బ్రతిగ్రహవ్యతిరిక్తంబు లయిన
యజనాదికర్మంబు లయిదును బ్రజాపాలనంబును బ్రాహ్మణులు గానివారివలన
దండశుల్కాదులు గొనుటయు విహితకర్మంబులు వైశ్యునికిఁ గృషివాణిజ్యగో
రక్షణాదికర్మంబులును బ్రాహ్మణకులానుసరణంబును విహితంబులు శూద్రునకు
ద్విజశుశ్రూష సేయ వలయు. 409

సీ. విను కర్షణాదికవృత్తికంటెను మేలు, యాచింప నొల్లనియట్టివృత్తి
ప్రాప్తంబుఁగై కొని బ్రదుకుకంటెను లెస్స, యనుదినంబును ధాన్యమడిగికొనుట
యాయావరముకంటె నధికకళ్యాణంబు, పఱిగయెన్నులధాన్యభక్షణంబు

శిలవృత్తికంటెను । శ్రేయ మాపణములఁ, బడ్డగింజలు దిని । బ్రదుకుఁ గనుట
ఆ. యెడరుచోట నృపతి । కీనాల్గువృత్తులుఁ, దగుఁ బ్రతిగ్రహంబు । దగదు తలఁప
నాపదవసరముల । నధముఁ డెక్కువజాతి,వృత్తి నున్న దోష । విధము గాదు.

వ. వినుము శిలవృత్తియు నుంఛవృత్తియు ఋత మనియు నయాచితవృత్తి యమృత మనియు యాయావరవృత్తి మృతమనియుఁ గర్షకవృత్తి ప్రమృత మనియు నెన్నుదు రట్టివృత్తు లెఱింగి జీవించుట మేలు వాణిజ్యంబు సత్యానృత మనియు శ్వవృత్తి నీచసేవ యనియుఁ బలుకుదురు సర్వవేదమయుండు బ్రాహ్మణుండు సర్వదేవమయుండు క్షత్రియుండు బ్రాహ్మణక్షత్రియులకు నీచసేవనంబు గర్తవ్యంబు గాదు. 411

క. దమమును శౌచముఁ దపమును, శమమును మార్దవముఁ గృపయు । సత్యజ్ఞాన
క్షమలును హరిభక్తియు హ, ర్షము నిజలక్షణము లగ్ర । జాతికి నధిపా. 412

ఉ. శౌర్యము దానశీలముఁ బ్ర । సాదము నాత్మజయంబుఁ దేజముం
ధైర్యము దేవభక్తియును । ధర్మము నర్థముఁ గామముం బుధా
చార్యముకుంద సేవలును । సత్కృతియుం బరితోషణంబు స
ద్వీర్యము రక్షణంబుఁ బృథ । వీవరశేఖర రాజచిహ్నముల్. 413

క. ధర్మార్థకామవాంఛయు, నిర్మలగురుదేవవిప్ర । నివహార్చనముల్
నిర్మదభావముఁ బ్రమదము, శర్మకరత్వమును వైశ్య । జనలక్షణముల్. 414

ఉ. స్తేయము లేనివృత్తియు శు । చిత్వము సన్నతియుం నిజేశులం
మాయలు లేక డాయుటయు । మంత్రము సెప్పక పంచయజ్ఞముల్
సేయుటయుం ధరామరుల । సేవయు గోవులరక్షణంబు న
న్యాయము లేమియుం మనుజ । నాథ యెఱుంగుము శూద్రధర్మముల్. 415

సీ. నిలయము వాటించి । నిర్మలదేహి యై, శృంగార మేర్పడఁ । జేయవలయు
సత్యప్రియాలాప । చతుర యై ప్రాణేశు, చిత్తంబు ప్రేమ రం । జింప వలయు
దాక్షిణ్యసంతోష । ధర్మమేధాదుల, దైవత మని ప్రియుఁ । దలఁప వలయు
నాథుఁ డేపద్ధతి । నడచు నాపద్ధతి, నడచి తద్బంధుల । నడప వలయు
ఆ. మార్దవమునఁ బతికి । మజ్జనభోజన, శయనపానరతులు । జరప వలయు
విభుఁడు పతితుఁ డైన । వెలఁది పాతివ్రత్య,మహిమఁ బుణ్యుఁ జేసి । మనుప వలయు.

క. తరుణి దనప్రాణవల్లభు, హరిభావముగా భజించి । యతఁడును దానుం
సిరికైవడి వర్తించును, హరిలోకమునందు సంత । తానందమునన్. 417

క. ఉపవాసంబులు వ్రతములుఁ, దపములు వే లేల భర్త । దైవత మని ని
ష్కపటతఁ గొల్చిన సాధ్వికి, నృపవర దుర్లభము లేదు । నిఖిలజగములన్. 418

వ. మఱియు సంకరజాతు లయినరజక చర్మకారక నట బురుడక కైవర్తక మ్లేచ్ఛ భిల్లు లనునంత్యజాతు లేడ్వురకును జండాల పుల్కస మాతంగజాతులకును

నాయాంకులాగతంబు లయినవృత్తులఁ జౌర్యహింసాదులు వర్జించి సంచరింప వలయు మానవులకుఁ బ్రతియుగంబున నైసర్గికంబు లైనధర్మంబులు రెండు లోకంబులందును సుఖకరంబు లని వేదవిదు లైనపెద్దలు సెప్పుదురు కాలుకా లున మున్నెడుక్షేత్రంబు లావు సెడు నందుఁ జల్లినబీజంబులు నిస్తేజంబు లై యుండి లెస్సగ నంకురింపవు నిరంతరఘృతధారావర్షంబున దహనునకు దాహకత్వంబు లేక శాంతిం జెందు నందు వేల్చినహవ్యంబులు ఫలింపవు తద్విధంబున ననవరతకామానుసంధానంబునఁ గామోన్ముఖం బైనచిత్తంబు కామం బులం దనిసి నిష్కామం బై విరక్తి నొందుం గావున సత్త్వస్వభావంబుతోడ నెప్పుడుఁ దప్పక నిజవంశాచారవిహితధర్మంబున వర్తించునరుండు మెల్లన స్వాభావికకర్మపరత్వంబు విడిచి ముక్తి నొందు జాతిమాత్రంబునఁ బురుషునికి వర్ణంబు నిర్దేశింపం బని లేదు శమదమాదివర్ణలక్షణవ్యవహారంబులఁ గన వలయు నని మఱియు నారదుం డి ట్లనియె. 419

క. క్రమమున వర్ణంబులచి,హ్నము లెల్లను జెప్పఁబడియె నాశ్రమములధ ర్మము లెఱిఁగించెద నన్నియు, సమదాహితహృదయశూల సద్యమలశీలా. 420

వ. వినుము బ్రహ్మచారి మౌంజీకౌపీనయజ్ఞోపవీతకృష్ణాజినపలాశదండకమండలు ధరుండును సంస్కారహీనశిరోరుహుండును దర్భహస్తుండును శీలప్రశస్తుం డును మౌనియు నై త్రిసంధ్యంబును బ్రహ్మగాయత్రి జపియించుచు సాయం ప్రాతరవసరంబుల నర్కపావకగురుదేవతోపాసనంబులు సేయుచు గురుమందిరం బునకుం జని దాసునిచందంబున భక్తివినయసౌమనస్యంబులు గలిగి వేదంబులు సదువుచు నధ్యయనోపక్రమావసానంబుల గురుచరణంబులకు నమస్కరించుచు రేపు మాపును విహితగృహంబుల భిక్షించి భైక్షంబు గురువునకు నివేదించి య నుజ్ఞ గొని మితభోజనంబు గావించుచు నర్థకాలంబుల నుపవసించుచు నంగన లందు నంగనాసక్తులందుం బ్రయోజనమాత్రభాషణంబు లొనర్చుచు గురు పరాంగనలవలన నభ్యంగనకేశప్రసాధనశరీరమర్దనమజ్జనరహస్యయోగంబులు వర్జించుచు గృహంబున నుండక జితేంద్రియత్వంబున సత్యభాషణుం డయి సంచరింపవలయు. 421

ఆ. పొలఁతి దావవహ్ని పురుషుఁ డాజ్యఘటంబు, కరఁగ కుండ రాదు కదిసె నేని బ్రహ్మ యైనఁ గూఁతుఁ బట్టక మానఁడు, వడుగు కింతిపొత్తు వలదు వలదు.

వ. వినుము స్వరూపసాక్షాత్కారంబున దేహ బహిరింద్రియాదికం బయినయింత యు నాభాసమాత్రంబుగా నిశ్చయించి యెందాఁక జీవుండు స్వతంత్రుం డయిన యీశ్వరుండు గాకుండు నంతదడవు సంగన యిది పురుషుండ నే ననియెడిభేదబు ద్ధిమానుట కర్తవ్యంబు గాదు బ్రహ్మచారియతిగృహస్థులం దెవ్వఁ డైనఁ జిత్తంబు

పరిపక్వంబు గాక యద్వైతానుసంధానంబు సేసిన మూఢుం డగుం గావున
రహస్యంబునఁ బుత్త్రిక నైనం డాయ కుండ వలయు. 423

చ. శిరమున మేన సంస్కృతులు సేయక చందనభూషణాద్యలం—
కరణము లెల్ల మాని ఋతుకాలములన్ నిజభార్యఁ బొందుచుం
దరుణులఁ జూడఁ బాఱక ధృతవ్రతుఁ డై మధుమాంసవర్జి యై
గురుతరవృత్తితో మెలఁగుఁ గోవిదుఁ డొక్కగృహస్థు భూవరా. 424

వ. మఱియు ద్విజుండు గృహస్థుం డై గురువులవలన నుపనిషదంగసహితం బైన వేదత్రయంబును బఠియించి నిజాధికారానుసారంబుగ నర్థవిచారంబు సేసి తన బలంబుకొలంది గురువులకు నభీష్టంబు లొసంగి గృహంబున నొండె వనంబున నొండె నైష్ఠికత్వంబు నాశ్రయించి యొండెఁ బ్రాణులతోడ జీవించుచు గురువునందు నగ్నియందు నాత్మయందు సర్వభూతంబులందు నచ్యుతదర్శనంబు సేయుచు నింద్రియవ్యసనాదిమగ్నుండు గాక యెఱుకగలిగి వర్తించుచు బ్రహ్మంబు నొందు.

క. వినుము వనప్రస్థునకున్, మునికథితము లైననియమములు గల వాచొ
ప్పున వనగతుఁ డై మెలఁగెడి, ఘనుఁడు మహర్లోకమునకు గమనించు నృపా.

వ. అటమీఁద గృహస్థాశ్రమంబు విడిచి వనంబునకుం జని దున్నక పండెడినీవారాదికంబు లగ్నిపక్వంబు సేసి యొండె నామంబులు సేసి యొండె నర్కపక్వంబు లైనఫలాదు లొండె భక్షించుచు వన్యాహారంబుల నిత్యకృత్యంబు లయినచరుపురోడాశంబు లొనర్చుచుఁ బ్రతిదినంబును బూర్వసంచితంబులు పరిత్యజించి నూతనద్రవ్యంబులు సంగ్రహించుచు నగ్నికొఱకుఁ బర్ణశాల యైనఁ బర్వతకందరం బయిన నాశ్రయించుచు హిమ వాయు వహ్ని వర్షాతపంబులకు సహించుచు నఖశ్మశ్రుకేశతనూరుహంబులు ప్రసాధితంబులు సేయక జటిలుం డై వసియించుచు దండాజినకమండలువల్కలపరిచ్ఛదంబులు ధరియించి పండ్రెం డైన నెనిమి దైన నాలు గైన రెం డైన నొకవత్సరం బయినఁ దపఃప్రయాసంబున బుద్ధినాశంబు గా కుండ ముని యై చరించుచు దైవవశంబున జరారోగంబుల చేతఁ జిక్కి నిజధర్మానుష్ఠానసమర్థుండు గానిసమయంబున నిరశనవ్రతుం డయి యగ్నుల నాత్మారోపణంబు సేసి సన్న్యసించి యాకాశంబునందు శరీరరంధ్రంబులును గాలియందు నిశ్శ్వాసంబును దేజంబులోపల నూష్మంబును జలంబుల రసంబును ధరణియందు శల్యమాంసప్రముఖంబులును వహ్నియందు వక్తవ్యంబుతోడ వాక్కును నింద్రునియందు శిల్పంబుతోడఁ గరంబులును విష్ణునియందు గతితోడఁ బదంబులును బ్రజాపతియందు రతితోడ నుపస్థంబును మృత్యువందు విసర్గంబుతోడఁ బాయువును దిక్కులందు శబ్దంబుతోడ శ్రోత్రంబును వాయువందు స్పర్శంబుతోడఁ ద్వక్కును సూర్యునియందు రూపంబుతోడఁ

జక్షువులును సలిలంబులందుఁ బ్రచేతస్సహిత యయినజిహ్వయు క్షితియందు గంధసహితం బయినఘ్రాణంబును జంద్రునియందు మనోరథంబులతోడ మనం బును గవి యైనబ్రహ్మయందు బోధంబుతోడ బుద్ధియు రుద్రునియం దహంకా రంబుతోడ మమత్వంబును క్షేత్రజ్ఞునియందు సత్త్వంబుతోడఁ జిత్తంబును బరంబునందు గుణంబులతోడ వైకారికంబును డిందించి యటమీఁదఁ బృథివిని జలంబునందు జలంబును దేజంబునందుఁ దేజంబును వాయువునందు వాయువును గగనంబునందు గగనంబును నహంకారతత్త్వంబునందు నహంకారంబును మహ తత్త్వంబునందు మహత్తత్త్వంబును బ్రకృతియందుఁ బ్రకృతిని నక్షరుం డైనపర మాత్మయందు లయంబు నొందించి చిన్మాత్రావశేషితుం డయినక్షేత్రజ్ఞుని నక్ష రత్వంబున నెఱింగి ద్వయరహితుం డై దగ్ధకాష్ఠుం డైనవహ్నిచందంబునఁ బర మాత్మ యైననిర్వికారబ్రహ్మంబునందు లీనుండు గా వలయు. 427

క. అనఘ వనప్రస్థుం డై, చని తద్ధర్మంబు లిట్లు సలుపుచు మఱియున్
మనె నేని సన్న్యసింపం, జను నటమీఁదటను ముక్తసంగత్వమునన్. 428

వ. ఇట్లు వానప్రస్థాశ్రమంబు జరపి సన్న్యసించి దేహమాత్రావశిష్టుండును నిర పేక్షుండును భిక్షుండును నిరాశ్రయుండును నాత్మారాముండును సర్వభూత సముండును శాంతుండును సమచిత్తుండును నారాయణపరాయణుండును నై కౌ పీనంబునకు నాచ్ఛాదకమాత్రం బైనవస్త్రంబు ధరియించి దండాదివ్యతిరిక్తం బులు విసర్జించి యాత్మపరంబులు గానిశాస్త్రంబులు వర్జించి గ్రహనక్షత్రాది విద్యల నభ్యసింపక భేదవాదంబు లైనతర్కంబులు దర్కింపక యెందును బక్షీక రింపక శిష్యులకు గ్రంథంబులు వంచించి యుపన్యసింపక బహువిద్యల జీవింపక మఠాదివ్యాపారంబుల నుల్లసిల్లక పెక్కుదినంబు లొక్కయెడ వసియింపక యూరూర నొక్కొక్కరాత్రి నిలుచుచుఁ గార్యకారణవ్యతిరిక్తం బైనపరమాత్మ యందు విశ్వంబు దర్శించుచు సదసన్మయం బైనవిశ్వంబునందుఁ బరబ్రహ్మం బయినయాత్మ నవలోకించుచు జాగరణస్వప్నసంధిసమయంబుల నాత్మ నిరీక్ష ణంబు సేయుచు నాత్మకు బంధమోక్షణంబులు మాయామాత్రంబులు గాని వస్తుప్రకారంబున లేవనియును దేహంబునకు జీవితంబు ధ్రువంబు గా దనియును మృత్యువు ధ్రువం బనియు నెఱుంగుచు భూతదేహంబులసంభవనాశంబులకు మూలం బయినకాలంబుఁ బ్రతీక్షించుచు నివ్విధంబున జ్ఞానోత్పత్తిపర్యంతంబుఁ జరియించి యటమీఁద విజ్ఞానవిశేషంబు సంభవించినఁ బరమహంసుం డై దండా దిచిహ్నంబులు ధరియించి యొండె ధరియింపక యొండె బహిరంగవ్యక్త చిహ్నుండు గాక యంతరంగవ్యక్తం బైనయాత్మానుసంధానంబు గలిగి మనీషి యై బాహ్యానుసంధానాభావంబున మనుష్యులకుఁ దనవలన నున్మత్తబాల మూకుల తెఱంగుఁ జూపు చుండ వలయును. 429

—ప్రహ్లాదాజగరసంవాదము.—

క. మునివల్లభుఁ డజగరుఁ డను, సునయుండు హిరణ్యకశిపుసూనుండును ము
న్నొనరించినసంవాదము, విను మీయర్థంబునందు వెలయు నరేంద్రా. 430

వ. తొల్లి భగవత్ప్రియుం డయినప్రహ్లాదుండు గతిపయామాత్యసమేతుం డయి లౌకికతత్త్వంబు నెఱింగెడికొఱకు లోకంబుల సంచరించుచు నొక్కనాఁడు కావేరీతీరంబున సహ్యపర్వతతటంబున ధూళిధూసరితంబు లయినకరచరణాద్యవయవంబులతోడ గూఢం బైననిర్మలతేజంబుతోఁ గర్మాకారవచోలింగవర్ణాశ్రమాదుల నెవ్వరికి నెఱుంగఁ బడక నేల నిద్రించుచు నజగరవ్రతధరుం డైన మునిం గని డాయం జని విధివత్ప్రకారంబున నర్చించి మునిచరణంబులకు శిరంబు మోపి మ్రొక్కి యతనిచరిత్రంబు దెలియ నిచ్ఛయించి యి ట్లనియె. 431

సీ. భూమి నుద్యోగి వై భోగి వై యుండెడి, నరునికై వడి మునినాథ నీవు
ఘనశరీరము దాల్చి కదలవు చిత్రము, ద్యమయుక్తునకుఁ గాని ధనము లేదు
ధనవంతునకుఁ గాని తగుభోగములు లేవు, భోగికిఁ గాని సంపూర్ణ మైన
తనువు లే దుద్యోగధనభోగములు లేక, నేల నూరక పడి నిద్ర వోవు

ఆ. నీకు నెట్లు గలిగె నిరుపమదేహంబు, సముఁడ వార్యుఁడవు విశారదుఁడవు
బుద్ధినిధివి జనులఁ బొగడవు దెగడవు, నిద్ర ప్రతిదినంబు నిలుపనేల. 432

వ. అని యిట్లు ప్రహ్లాదుం డడిగిన వికసితముఖుండయి మునీంద్రుండు దదీయమధురాలాపసుధారసప్రవాహంబులు గర్ణంబులఁ బరిపూర్ణంబు లైన నతని నవలోకించి యి ట్లనియె. 433

సీ. అంతరంగికదృష్టి నంతయు నెఱుఁగుదు, వార్యసమ్మతుఁడ వీ వసురవర్య
విశ్వజంతువులప్రవృత్తినివృత్తిల, క్షణములు నియెఱుంగనివి లేవు
భగవంతుఁ డగుహరి పాయక నీమనో, వీధి రాజిల్లుచు వెలుఁగుతేని
క్రమమున బహుళాంధకారంబుఁ బరిమార్చుఁ, బరమసాత్త్వికుఁడవు భద్రబుద్ధి

ఆ. వైననీవు నన్ను నడిగెదు గావున, విన్నధర్మ మెల్ల విస్తరింతు
నిన్నుఁ జూడఁ గలిగె నీతోడిమాటల, నాత్మశుద్ధి గలిగె ననఘచరిత. 434

వ. వినుము ప్రవాహకారిణి యై విషయంబులచేతం బూరింప రానితృష్ణచేతం బడి కర్మంబులఁ బరిభ్రామ్యమాణుండ నై నేను నానావిధయోనులందుఁ బ్రవేశించుచు వెడలుచు నెట్టకేలకు మనుష్యదేహంబు ధరియించి యందు ధర్మంబున స్వర్గద్వారంబును నధర్మంబున శునకసూకరాదితిర్యగ్జంతుయోనిద్వారంబుల నొందిక్రమ్మఱ మనుష్యుండై పుట్టవలయు నని వివేకించి సుఖరక్షణదుఃఖమోక్షణంబులకొఱకు ధర్మంబు సేయుదంపతులవ్యవహారంబు గని సర్వక్రియానివృత్తి గలిగినజీవుండు స్వతంత్రుం డై ప్రకాశించు నని నిర్ణయించి భోగంబులు

మనోరథజాతమాత్రంబులు గాని శాశ్వతంబులు గావని పరీక్షించి నివృత్తుం డనై యుద్యోగంబు లేక నిద్రించుచుఁ బ్రారబ్ధభోగంబుల ననుభవించుచు నుండుదు నివ్విధంబునఁ దనకు సుఖరూపం బైనపురుషార్థంబు దనయందుఁ గలుగుట యెఱుంగక పురుషుండు శైవాలజాలనిరుద్ధంబు లైనశుద్ధజలంబుల విడిచి యెండమావులు జలంబు లని పాఱెడుమూఢునివడువున సత్యంబు గాని ద్వైతంబుఁ జొచ్చి ఘోరసంసారచక్రపరిభ్రాంతుం డై యుండు దైవతంత్రంబు లైనదేహాదులచేత నాత్మకు సుఖంబును దుఃఖనాశంబునుం గోరుచు నిరీశుం డైన వానిప్రారంభంబులు నిష్ఫలంబు లగు నదియునుం గాక మర్త్యునకు ధనంబు ప్రాప్తం బయిన నది దుఃఖకరంబు గాని సుఖకరంబు గాదు లోభవంతు లయిన ధనవంతులు నిద్రాహారంబులు లేక రాజ చోర యాచక శత్రుమిత్రాదిసర్వస్థలంబు లందును శంకించుచు దానభోగంబులు మఱచి యుందుదురు ప్రాణార్థవంతు లకు భయంబు నిత్యంబు శోకమోహభయక్రోధరాగశ్రమాదులు వాంఛా మూలంబులు వాంఛ లేకుండ వలయును. 435

మ. సరఘుల్ గూర్చినతేనె మానవులకుం ✽ సంప్రాప్త మైనట్లు లో
భరతుల్ గూడ్చినవిత్తముల్ పరులకుం ✽ బ్రాపించుఁ బ్రాప్తాశి యై
తిరుగం బోనిమహోరగంబు బ్రదుకుం ✽ దీర్ఘాంగ మై యుండియుం
జిరకాలం బగునానివర్తనము నేఁ ✽ జింతించి యేకాంతి నై. 436

క. అజగరమును జంటేఁగయుు, నిజగురువులుగాఁ దలంచి ✽ నిశ్చింతుఁడ నై
విజనస్థలిఁ గర్మంబుల, గజిబిజి లేకున్నవాఁడ ✽ గారవవృత్తిన్. 437

సీ. అజినవల్కలదుకూ✽లాంబరంబులు గట్టి, యైనఁ గట్టక యైన ✽ నలరు చుందు
నాందోళికారథ✽హయనాగముల నెక్కి, యైన నెక్కక యైన ✽ నరుగు చుందుఁ
గర్పూరచందన✽కస్తూరికాలేప, మైన భూరజ మైన ✽ నలఁదికొందు
భర్మశయ్యల నైనఁ ✽ బర్ణశిలాతృణ, భస్మంబులం దైనఁ ✽ బండుచుందు

ఆ. మానయుక్త మైన ✽ మానహీనం బైనఁ, దీయ నైన మిగులఁ ✽ దిక్త మైనఁ
గుడుతు సగుణ మైన ✽ గుణవర్జితం బైన, నల్ప మైనఁ జాల ✽ నధిక మైన. 438

క. లే దని యెవ్వరి నడుగను, రా దని చింతింపఁ బరులు ✽ రప్పించినచోఁ
గా దని యెద్దియు మానను, ఖేదము మోదమును లేక ✽ క్రీడింతు మదిన్.

క. నిందింపఁ బరుల నెన్నఁడు, వందింప ననేకపీడ ✽ వచ్చిన మది నా
క్రందింప విభవముల కా,నందింపఁ బ్రకామవర్త✽నంబున నధిపా. 440

వ. ఇట్లు గోరికలు లేక యొక్కసమయంబున దిగంబరుఁడనై పిశాచంబుచందంబున నుండుచుఁ బెక్కుదినంబులం గోలెఁ బెనుఁబాపవర్తనంబుఁ గైకొని నిమీలితలోచనత్వంబున నేకాంతభావంబున విష్ణునియందుఁ జేర్చి వికల్పంబు భేదగ్రాహకచిత్తవృత్తులఁ జిత్తంబు నర్థరూపవిభ్రమంబు గలమనంబునందు మనంబును నహం

కారంబునందు నహంకారంబును మాయయందు మాయను నాత్మానుభూతియం
దు లయింబు నొందించి సత్యంబు దర్శించుచు విరక్తినొంది స్వానుభవంబున
నాత్మస్థితుండ నై యుండుదు నీవు భగవత్పరుండవు గావున రహస్యంబై నపరమ
హంసధర్మంబు (స్వానుభవగోచరంబై నతెఱంగున నీకు హృద్గోచరం బగునట్లు)
చెప్పితి ననిన విని. 441

క. ఘను నజగరమునివల్లభు, దనుజేంద్రుఁడు పూజసేసి § తగ వీడ్కొని నె
మ్మనమున సంతోషించుచుఁ, జనియెఁ నిజగేహమునకు § శశికులతిలకా. 442

వ. అనిన యుధిష్ఠిరుం డి ట్లనియె. 443

క. ననుబోఁటిజడగృహస్థుఁడు, మునివల్లభ యిట్టిపదవి § మోదంబున నే
యనువునఁ జెందును వేగమ, వినిపింపుము నేఁడు నాకు § విజ్ఞాననిధీ. 444

వ. అనిన నారదుం డి ట్లనియె గృహస్థుం డయినవాఁడు వాసుదేవార్పణంబుగా
గృహోచితక్రియ లనుసంధించుచు మహామునుల సేవించి వారలవలన నారా
యణదివ్యావతారకథాకర్ణనంబు సేయుచు నయ్యైవిహితకాలంబుల శాంత
జనులం గూడి మెలంగుచుఁ బుత్రమిత్రకళత్రాదిసంగంబులు గలలవంటి వని
యెఱుంగుచు లోపల నాసక్తి లేక సక్తునికైవడి వెలుపలఁ బురుషకారంబు
లొనర్చుచుఁ దగులంబు లేక విత్తంబు లిచ్చి జనక సుత సోదర సఖ జ్ఞాతిజనుల
చిత్తంబులు సమ్మదాయత్తంబులు గావించుచు ధనధాన్యనిధానదైవలబ్ధంబుల
వలన నభిమానంబు మాని యనుభవించుచు గృహక్షేత్రంబులఁ జొచ్చి యుదర
పూరణమాత్రంబు దొంగిలినవాని దండింపక భుజగమృగమూషికమర్కట
మక్షికాఖరోష్ట్రంబుల హింసింపక పుత్రులభంగి నీక్షించుచు దేశకాలదైవం
బులకొలందిని ధర్మార్థకామంబులఁ బ్రవర్తించుచు శునకపతిత చండాలాదులకైన
భోజ్యపదార్థంబులు దగినభంగి నిచ్చుచు నిజవృత్తిలబ్ధంబు లగునశనాదులచేత
దేవఋషిపితృభూతమానవుల సంతర్పించుచుఁ బంచమహాయజ్ఞావశేషంబుల
నంతర్యామిపురుషయజనంబును నాత్మజీవనోపాయంబును సమర్థించుచు నుండ
వలయు. 445

ఆ. జనకగురుల నైనఁ § జంపు నర్థమునకై, ప్రాణ మైన విడుచు § భార్యకొఱకు
నట్టిభార్యఁ బురుషుఁ § డతిథిశుశ్రూష సేయించి గెలుచు నజితు § నీశు నైన.

ఆ. పరముఁ డీశ్వరుండు § బ్రాహ్మణముఖమున, నాహరించి తుష్టుఁ § డయినభంగి
నగ్నిముఖమునందు § హవ్యరాసులు గొని,యైనఁ దుష్టి నొందఁ § డనఘచరిత.

వ. కావున గృహస్థుండు బ్రాహ్మణులందును దేవతలందును మర్త్యపశుప్రముఖ
జాతులందును నంతర్యామియు బ్రాహ్మణాననుండును నైనక్షేత్రజ్ఞునందు నయ్యై
కోరికలు సమర్పించి సంతర్పణంబు సేయ వలయు భాద్రపదంబునఁ గృష్ణ
పక్షంబునందును దక్షిణోత్తరాయణంబులందును రేయుంబగలు సమ మైనకా

లంబులందును వ్యతీపాతంబులందును దినక్షయంబులందును సూర్యచంద్ర
గ్రహణంబులందును శ్రవణద్వాదశియందును వైశాఖశుక్లతృతీయయందును
గార్తికశుక్లనవమియందును హేమంతశిశిరంబులలోని నాలు గష్టకలందును
మాఘశుక్లసప్తమియందును మాసనక్షత్రంబులతోడం గూడినపున్నమలందును
ద్వాదశితోడం గూడినయుత్తరాత్రయశ్రవణానూరాధలందును నుత్తరాత్రయ
సహితంబు లయినయేకాదశులయందును జన్మనక్షత్రయుక్తదివసంబులందును
మఱియుఁ బ్రశస్తకాలంబులందును జననీజనకబంధుజనులకు శ్రాద్ధంబులును జప
హోమస్నానవ్రతంబులును దేవబ్రాహ్మణసమారాధనంబులును నాచరింప
వలయు భార్యకుఁ బుంసవనాదికంబును నపత్యంబునకు జాతకర్మాదికంబును
దనకు యజ్ఞదీక్షాదికంబును బ్రేతజనులకు దహనాదికంబును మృతదివసంబున
సాంవత్సరికంబును జరప వలయు. 448

మ. విను మే దేశములన్ దయాగుణతపోవిద్యాన్వితం బైనవి
ప్రనికాయంబు వసించు నేస్థలములన్ భాగీరథీముఖ్యవా
హిను లుండున్ హరిపూజ లెయ్యెడల భూయిష్ఠప్రకారంబులం
దనరున్ భూవర యట్టిచోటులఁ దగున్ ధర్మంబులం జేయఁగన్. 449

క. హరియందు జగములుండును, హరిరూపము సాధుపాత్ర మం దుండు శివం
కర మగుపాత్రము గలిగిన, నరయఁగ నది పుణ్యదేశ మనఘచరిత్రా. 450

వ. మఱియుఁ గురుక్షేత్రంబును గయాశీర్షంబును బ్రయాగంబును బులహాశ్ర
మంబును నైమిశంబును ఫాల్గునంబును సేతువును బ్రభాసంబును గుశస్థలి
యును వారణాసియు మధురాపురియును బంపాబిందుసరోవరంబులును నారా
యణాశ్రమంబును సీతారామాశ్రమంబును మహేంద్రమలయాదు లైన
కులాచలంబులును హరిప్రతిమార్చనప్రదేశంబులును (హరిసేవాపరు లైనపరమ
భాగవతులు వసించెడుపుణ్యక్షేత్రంబులును) శుభకాముం డైనవాఁడు సేవింప
వలయు. 451

ఆ. భూవరేంద్ర యిట్టిపుణ్యప్రదేశంబు,లందు నరుఁడు సేయునట్టిధర్మ
మల్ప మైన నది సహస్రగుణాధిక,ఫలము నిచ్చు హరికృపావశమున. 452

వ. వినుము చరాచరం బయినవిశ్వ మంతయు విష్ణుమయం బగుటం జేసి పాత్రనిర్ణ
యనిపుణు లైనవిద్వాంసులు నారాయణుండు ముఖ్యపాత్రం బని పలుకుదురు
దేవఋషులును బ్రహ్మపుత్త్రు లైనసనకాదులును నుండ భవదీయరాజసూయం
బున నగ్రపూజకు హరి సమ్మతుం డయ్యె ననేకజంతుసంఘాతసంకీర్ణం బైన
బ్రహ్మాండపాదపంబునకు నారాయణుండు మూలంబు దన్నిమిత్తంబు నారా
యణసంతర్పణంబు సకలజంతుసంతర్పణం బని యెఱుంగుము ఋషినరతిర్యగ
మరశరీరంబులు పురంబులు వానియందుఁ దారతమ్యంబులతోడ జీవరూపం

బున భగవంతుం డయినహరి వర్తించుటం జేసి పురుషుం డనఁ బ్రసిద్ధుం డయ్యె నందుఁ దిర్యగ్జాతులకంటె నధికత్వంబు పురుషునియందు విలసిల్లుటం జేసి పురుషుండు పాత్రంబు పురుషులలోన హరితను వైనవేదంబును ధరించుచు సంతోషవిద్యాతపోగరిష్ఠుం డైనబ్రాహ్మణుండు పాత్రంబు బ్రాహ్మణులలోన నాత్మజ్ఞానపరిపూర్ణుం డయినయోగి ముఖ్యపాత్రం బని పలుకుదురు పరస్పరపాత్రంబులకు సహింపనిమనుష్యులకుఁ బూజనార్థంబుగాఁ ద్రేతాయుగంబునందు హరిప్రతిమలు గల్పింపంబడియెఁ గొందఱు ప్రతిమార్చనంబు సేయుదురు పాత్రపురుషద్వేషు లైనవారలకు నట్టిప్రతిమార్చనంబు ముఖ్యార్థప్రదంబు గాదు మందాధికారులకుఁ బ్రతిమార్చనంబు పురుషార్థప్రదం బగును. 453

ఆ. అఖిలలోకములకు • హరి దైవతము సూడ, హరికి దైవతము ధ • రాధినాథ
పదపరాగలేశ • పంక్తిచేఁ ద్రైలోక్య, పావనంబు సేయు • బ్రాహ్మణుండు. 454

వ. అట్టి బ్రాహ్మణజనులందుఁ గర్మనిష్ఠులుఁ దపోనిష్ఠులు వేదశాస్త్రనిష్ఠులు జ్ఞానయోగనిష్ఠులు నై కొందఱు వర్తింతు రందు జ్ఞాననిష్ఠునికి ననంతఫలకామి యైనగృహస్థుండు పితృజనుల నుద్దేశించి కవ్యంబులును దేవతల నుద్దేశించి హవ్యంబులును బెట్టుట ముఖ్యంబు దైవకార్యంబునకు నిరువుర నైన నొకరి నైనఁ బితృకార్యంబునకు ముగ్గుర నైన నొకరి నైన భోజనంబు సేయింప వలయు ధనవంతుని కైనను శ్రాద్ధవిస్తారంబు గర్తవ్యంబు గాదు దేశకాలప్రాప్తకందమూలఫలాదికం బయినహరినైవేద్యంబున విధిచోదితప్రకారంబుగా శ్రద్ధతోడఁ బాత్రంబునందుఁ బెట్టినయన్నంబు గామదం బయి యక్షయఫలకారి యగు ధర్మతత్త్వవేది యైనవాఁడు శ్రాద్ధంబులందు మాంసప్రదానంబు సేయక భక్షింపక చరింపవలయుఁ గందమూలాదిదానంబున నయ్యెడిఫలంబు పశుహింసనంబున సంభవింపదు ప్రాణిహింస సేయక వర్తించుటకంటె మిక్కిలి ధర్మంబు లేదు యజ్ఞవిదు లై నిష్కాము లయినప్రోడలు బాహ్యకర్మంబులు విడిచి యాత్మజ్ఞానదీపంబులందుఁ గర్మమయంబు లయినయజ్ఞంబుల నాచరింతురు.

క. పశువులఁ బొరిగొని మఖములు, విశదములుగఁ జేయుబుధుని • వీక్షించి తమున్
విశసనము సేయునో యని, క్రశిమన్ బెగ డొందు భూత • గణము నరేంద్రా.

వ. అది గావున ధర్మవేది యయినవాఁడు దైవప్రాప్తంబు లయినకందమూలాదికంబులచేత నిత్యనైమిత్తికక్రియలఁ జేయ వలయు నిజధర్మబాధకం బయినధర్మంబును బరధర్మప్రేరితం బయినధర్మంబును నాభాసధర్మంబును బాషండధర్మంబును గపటధర్మంబును ధర్మజ్ఞుం డయినవాఁడు మానవలయు నైసర్గికధర్మంబు దురితశాంతిసమర్థం బగు నిర్ధనుండు ధర్మార్థంబు యాత్ర సేయుచు నైన ధనంబు గోర వలవదు జీవనోపాయంబునకు నిట్టట్టుఁ దిరుగక కార్పణ్యంబు లేక జీవించుచు మహాసర్పంబు తెఱంగున సంతోషంబున నాత్మారాముండై యెద్ది

యుం గోరక బ్రదికెడిసుగుణునికిం గలసుఖంబు గామలోభంబుల దశదిశలం
బరిధావనంబుసేయువానికి సిద్ధింపదు పాదరక్షలు గలవానికి శర్కరాకంటకాదుల
వలనభయంబు లేక మెలంగ నలవడుభంగిఁ గామంబులవలన నివృత్తి గలవానికి
నెల్లకాలంబును భద్రం బగునుపస్థమునకును జిహ్వాదైన్యంబునకును బురుషుండు
గృహపాలకశునకంబుకై వడి సంచరించుచు సంతుష్టి లేక చెడు సంతోషి గాని
విప్రునివిద్యాతపోవిభవయశంబులు నిరర్థకంబు లగు నింద్రియలోలత్వంబున
విజ్ఞానంబు నశించు సకలభూలోకభోగంబులు భోగించియు దిగ్విజయంబు సేసి
యు బుభుక్షాపిపాసలవలనఁ గామపారంబును హింసవలనఁ గ్రోధపారంబును
జేరుట దుర్లభంబు సంకల్పవర్జనంబునఁ గామంబును గామవర్జనంబునఁ గ్రోధం
బును నర్థానర్థదర్శనంబున లోభంబును నద్వైతానుసంధానంబున భయం
బును నాత్మానాత్మవివేకంబున శోకమోహంబులును సాత్త్వికసేవనంబున
దంభంబును మౌనంబున యోగాంతరాయంబును శరీరవాంఛ లేమిని హింస
యు హితాచరణంబున భూతజం బయినదుఃఖంబును సమాధిబలంబున దైవిక
వ్యథయుఁ బ్రాణాయామాదికంబున మన్మథవ్యథయు సాత్త్వికాహారంబుల నిద్ర
యు సత్త్వగుణంబున రజస్తమంబులును నుపశమంబున సత్త్వంబును గురు
భజనకుశలుఁ డై (శీలంబున) జయింపవలయు. 457

క. హరిమహిమ దనకుఁ జెప్పిన, గురువున్ నరుఁ డనుచుఁ దలఁచి కుంఠితభక్తిం
దిరుగుపురుషుశ్రమ మెల్లను, గరిశౌచముక్రియ నిరర్థకం బగు నధిపా. 458

ఉ. ఈవనజాతనేత్రుఁ బరమేశు మహాత్ముఁ బ్రధానపూరుషున్
దేవవరేణ్యు సజ్జనవిధేయు ననంతుఁ బురాణయోగిసం
సేవితపాదపద్ముఁ దమచిత్తములన్ నరుఁ డంచు లోకు లి
చ్ఛావిధిఁ జూచు చుందురు సన్మతి లేక నరేంద్రచంద్రమా. 459

వ. వినుము షడింద్రియంబులలోన నొకటియందుఁ దత్పరు లై యిచ్ఛాపూరణ
విధానంబులఁ జరితార్థుల మైతి మనువారలు ధారణాధ్యానసమాధియోగం
బుల సాధింప లేరు కృషిప్రముఖంబులు సంసారసాధనంబులు గాని మోక్షసా
ధనంబులు గావు కుటుంబసంగంబునఁ జిత్తవిక్షేపం బగుఁ జిత్తవిజయప్రయత్నం
బున సన్న్యసించి సంగంబు వర్జించి మితం బయినభిక్షాన్నంబు భక్షించుచు
శుద్ధవివిక్తసమప్రదేశంబున నొక్కరుండు నాసీనుం డై సుస్థిరత్వంబునఁ బ్రణ
వోచ్చారణంబు సేయుచు రేచకపూరకకుంభకంబులఁ బ్రాణాపానంబుల నిరో
ధించి కామహతం బయినచిత్తంబునఁ బరిభ్రమణంబు మాని కామవిసర్జనంబు
సేసి మరలునంతకు నిజనాసాగ్రనిరీక్షణంబు సేయుచు నిర్విఘ్నంబున యోగా
భ్యాసంబు సేయువానిచిత్తంబు గాష్ఠరహితం బయినవహ్నితెఱంగున శాంతిం
జెందుఁ గామాదులచేత వేధింపంబడక ప్రశాంతసమస్తవృత్తం బయినచిత్తంబు

బ్రహ్మసుఖసమ్మర్శనంబున లీనం బై మఱియు నెగయ నేరదు. 460

మ. ధరణీదేవుఁడు సన్న్యసించి యతి యై ధర్మార్థకామంబులం
బరివర్జించి పునర్విలంబమునఁ దత్ప్రారంభి యౌ నేని లో
భరతిం గ్రక్కినకూడు మంచి దనుచుం భక్షించి జీవించుదు
ర్నరుచందంబున హాస్యజీవనుఁ డగుం దా నానాప్రకారంబులన్. 461

క. మలమునఁ గ్రిమియును బడుక్రియ, నిలఁ బడునొడ లాత్మ గాదు హేయం బనుచుం
దలఁతురు తజ్జ్ఞులు వొగడుదు, రలసత నొడ లాత్మ యనుచు నజ్ఞు లిలేశా.

ఆ. వ్రతము మానఁ దగదు వడుగుఁ గుఱ్ఱనికిని, గ్రియలు మానఁ దగదు గృహగతునికిఁ
దపసి కూర నుండఁ దగదు సన్న్యాసికిఁ, దరుణితోడిపొత్తు దగదు తగదు.

సీ. రథము మే నెల్ల సారథి బుద్ధి యింద్రియగణము గుఱ్ఱములు పగ్గములు మనము
ప్రాణాదిదశవిధపవనంబు లిరుసు ధర్మాధర్మగతులు రథాంగకములు
బహుళతరం బైన బంధంబు చిత్తంబు, శబ్దాదికములు సంచారభూము
లభిమానసంయుతుం డయినజీవుఁడు రథి, ఘనతర ప్రణవంబు కార్ముకంబు

తే. శుద్ధజీవుండు బాణంబు శుభదమైన, బ్రహ్మ మంచితలక్ష్యంబు పరులు రాగ
భయమదద్వేషశోకలోభప్రమోహ, మానమత్సరముఖములు మానవేంద్ర.

వ. ఇట్లు మనుష్యశరీరరూపం బయినరథంబు దనవశంబు సేసికొని మహాభాగవత
చరణకమలసేవానిశితం బయినవిజ్ఞానఖడ్గంబు ధరియించి శ్రీమన్నారాయణకరు
ణావలోకనబలంబున రాగాదిశత్రునిర్మూలనంబు గావించి ప్రణవబాణాసనంబున
శుద్ధజీవశరంబును సంధించి బ్రహ్మ మనియెడిగుఱియందుఁ బడ వేసి యహంకార
రథికుండు రథకత్వంబు మాని నిజానందంబున నుండ వలయు నట్టివిశేషంబు
సంభవింపనిసమయంబున బహిర్ముఖంబు లయినయింద్రియఘోటకంబులు బుద్ధి
సారథిసహితంబు లై స్వాభిమానరథికుని ప్రమత్తత్వంబు దెలిసి ప్రవృత్తిమార్గం
బు నొందించి విషయశత్రుమధ్యంబునం గూల్చిన. 465

ఆ. విషయశత్రు లెల్ల విక్రాంతితోడ సా, రథిసమేతుఁ డయినరథికుఁ బట్టి
యుగ్రతిమిరమృత్యుయుత మగుసంసార, కూపమధ్యమందుఁ గూల్తు రధిప.

వ. వినుము వైదికకర్మంబు ప్రవృత్తంబును నివృత్తంబును నన రెండుదెఱంగు లయ్యె
నందుఁ బ్రవృత్తంబునఁ బునరావర్తనంబును నివృత్తంబున మోక్షంబును సిద్ధిం
చుఁ బ్రవృత్తకర్మంబులోన నిష్టాపూర్తంబు లన రెండుమార్గంబులు గల వందు
హింసాద్రవ్యమయకామ్యరూపంబు లయినదర్శ పూర్ణమాస పశు సోమయాగ
వైశ్వదేవ బలిహరణప్రముఖంబు లైనయాగాదికంబు లిష్టంబులు దేవతాలయ
వన కూప తటాకప్రముఖంబులు పూర్తంబులు ప్రవృత్తకర్మంబున దేహంబు
విడిచి దేహాంతరారంభంబు నొందుదేహి హృదయాగ్రంబు వెలుంగ వాని

తోడ నింద్రియంబులం గూడి భూతసూక్ష్మయుక్తుం డై ధూమదక్షిణాయన కృష్ణపక్షరాత్రి దర్శంబులవలన సోమలోకంబుఁ జేరి భోగావసానంబున విలీన దేహుం డై వృష్టిద్వారంబునఁ గ్రమంబున నోషధిలతాన్నశుక్లరూపంబులం బ్రాపించి భూమియందు జన్మించు నిది పునర్భవరూపం బయినపితృమార్గంబు నివృత్తకర్మనిష్ఠుం డయినవాఁడు జ్ఞానదీప్తంబు లయినయింద్రియంబులందుఁ గ్రియాయజ్ఞంబుల యజించి యింద్రియంబుల దర్శనాదిసంకల్పమూలం బయిన మనంబునందు వికారయుక్తం బయినమనంబును వాక్కునందు విద్యావిలక్షణ యయినవాక్కును వర్ణసముదాయంబునందు వర్ణసముదాయంబును నకారాది స్వరత్రయాత్మకం బయినయోంకారంబునందు నోంకారంబును బిందువందు బిందువును నాదంబునందు నాదంబును బ్రాణంబునందుఁ బ్రాణంబును బ్రహ్మ మందు నిలుప వలయును దేవమార్గం బయినయుత్తరాయణ శుక్లపక్ష దివా ప్రాహ్ణ పూర్ణిమా రాకలవలన సూర్యద్వారంబున బ్రహ్మలోకంబునందుఁ జేరి భోగావసానంబున స్థూలోపాధి యైనవిశ్వుం డై స్థూలంబును సూక్ష్మంబునందు లయించి సూక్ష్మోపాధి యైనతైజసుండై సూక్ష్మంబును గారణంబునందు లయించి కారణోపాధి యైనప్రాజ్ఞుం డై కారణంబును సాక్షిస్వరూపంబునందు లయించి తుర్యుండై సూక్ష్మలయంబునందు శుద్ధాత్ముండై యివ్విధంబున ముక్తుండగును.

ఆ. అమరనిర్మితంబు లై యొప్పుపితృదేవ,సరణు లెవ్వఁ డెఱుఁగు శాస్త్రదృష్టి
నట్టివాఁడు దేహి యై మోహమున నొందఁ, డతిశయించి బుద్ధి నవనినాథ.

వ. వినుము దేహాదులకుఁ గారణత్వంబున నాదియందును నవధిత్వంబున నంతమందును గలుగుచు బహిరంగంబున భోగ్యంబును నంతరంగంబున భోక్తయుఁ బరంబు నపరంబును జ్ఞానంబును జ్ఞేయంబును వచనంబును వాచ్యమును నప్రకాశమును బ్రకాశంబును నై నవస్తువునకు వేఱొండు లేదు ప్రతిబింబాదికంబు వస్తుత్వంబునం జేసి వికల్పితంబై తలంపంబడుభంగి నైంద్రియకంబై నసర్వంబును నర్థత్వంబున వికల్పితం బయి తోఁచుం గాని పరమార్థంబు గాదు దేహాదికంబులు మిథ్యాత్మకంబులు వానికి హేతువు లయినక్షితిప్రముఖంబులకును మిథ్యాత్వం బగుట సిద్ధంబు పరమాత్మకు నవిద్యచేత నెంతదడవు వికల్పంబు దోఁచు నంతదడవును భ్రమంబునుం దోఁచు నవిద్యానివృత్తి యైన సర్వంబును మిథ్య యని శాస్త్రవిధినిషేధంబులు కలలోపల మేలు గన్నతెఱం గగు భావాద్వైతక్రియాద్వైతద్రవ్యాద్వైతంబులు మూఁడు గల వందుఁ బటతంతు న్యాయంబునఁ గార్యకారణంబులందు వస్త్వైకత్వాలోచనంబు సేసి వికల్పంబు లే దని భావించుట భావాద్వైతంబు మనోవాక్కాయకృతంబు లైనసర్వకర్మంబులను ఫలభేదంబు సేయక పరబ్రహ్మార్పణంబు సేయుట క్రియాద్వైతంబు పుత్రమిత్రకళత్రాదిసర్వప్రాణులకుం దనకును దేహంబునకుం

బంచభూతాత్మకత్వంబున భోక్త యొక్కండనుపరమార్థత్వంబున నర్థకామం
బులయెడ నైక్యదృష్టిఁ జేయుట ద్రవ్యాద్వైతంబు నేర్పున నాత్మతత్త్వానుభవం
బున నద్వైతత్రయంబును విలోకించి వస్తుభేదబుద్ధియుఁ గర్మభేదబుద్ధియు స్వ
కీయపరకీయబుద్ధియు స్వప్నంబులుగాఁ దలంచి ముని యైనవాఁడు మాన వలయు.

క. వాదములు వేయు నేటికి, వేదోక్తవిధిం జరించు విబుధుఁడు గృహమం
దాదరమున నారాయణ, పాదంబులు గొలిచి ముక్తిపదమున కేఁగున్. 470

శా. భూపాలోత్తమ మీరు భక్తిగరిమస్ఫూర్తిన్ సరోజేక్షణ
శ్రీపాదాంబుజయుగ్మమున్ నియతులై సేవించి కాదే మహో
గ్రాపత్సంఘములోనఁ జిక్కక సమస్తాశాంతనిర్జేతలై
నేపారంగ మఖంబు సేసితివి దేవేంద్రప్రభావంబునన్. 471

—నారదునిపూర్వజన్మవృత్తాంతము.—

వ. వినుము పోయినమహాకల్పంబునందు గంధర్వులలోన నుపబర్హణుం డనుపేర
గంధర్వుండ నైననేను సౌందర్యమాధుర్యగాంభీర్యాదిగుణంబుల సుందరులకుఁ
బ్రియుండనై క్రీడించుచు నొక్కనాఁడు విశ్వస్రష్టలైన బ్రహ్మలు దేవసత్త్రి
మనియెడియాగంబులోన నారాయణకథలు గానంబు సేయుకొఱకు నప్సరో
జనులను గంధర్వులనుం జీరిన. 472

ఆ. క్రతువులోని కేఁగు గంధర్వగణముతోఁ, గలసి పోయి విష్ణుగాథ లచటఁ
గొన్ని పాడి సతులఁ గూడి మోహితుఁడనై, తలఁగి చనితి నంత ధరణినాథ.

క. వారిజగంధులపొత్తున, వారిం గైకొనక తలఁగి వచ్చిన బుద్ధిన్
వా రెఱిఁగి శాప మిచ్చిరి, వారింపఁగ రానిరోషవశమున నధిపా. 474

ఆ. పంకజాక్షు నచటఁ బాడక కామినీ, గణముఁ గూడి చనిన కల్మషమున
దగ్ధకాంతి వగుచు ధరణీతలంబున, శూద్రజాతిసతికి సుతుఁడ వగుము. 475

వ. అని యిట్లు విశ్వస్రష్టలు శపించిన నొక్కబ్రాహ్మణదాసికిఁ బుత్త్రుండనై జన్మిం
చి యందు బ్రహ్మవాదు లయినపెద్దలకు శుశ్రూష సేసినభాగ్యంబున నిమ్మహా
కల్పంబునందు బ్రహ్మపుత్త్రుండనై జన్మించితి. 476

ఆ. కౌశలమున మోక్షగతికి గృహస్థుఁడే, ధర్మ మాచరించి తగిలి పోవు
నట్టిధర్మ మెల్ల నతివిశదంబు గాఁ, బలుకఁబడియె నీకు భవ్యచరిత. 477

మ. అఖిలాధారుఁ డజాదిదుర్లభుఁడు బ్రహ్మం బైనవిష్ణుండు నీ
మఖమం దర్చితుఁడై నివాసగతుఁడై మర్త్యాకృతిన్ సేవ్యుఁడై
సఖుఁడై చారకుఁడై మనోదయితుఁడై సంబంధియై మంత్రియై
సుఖదుం డయ్యె భవన్మహామహిమ దాఁ జోద్యంబు ధాత్రీశ్వరా. 478

వ. అని యిట్లు నారదుండు సెప్పినవృత్తాంతం బంతయు విని ధర్మనందనుండు ప్రేమ
విహ్వలుం డై వాసుదేవునిం బూజించె వాసుదేవధర్మనందనులచేతఁ బూ

జితుండై నారదమునియు దేవమార్గంబునం జనియె నని శుకయోగీంద్రుండు
పాండవపౌత్రునకుం జెప్పె నని సూతుండు శౌనకాదులకుం జెప్పిన. 479

క. రాజీవసదృశలోచన, రాజీవభవాదిదేవ ॥ రాజివినుత వి
భ్రాజితకీర్తిలతావృత, రాజీవభవాండభాండ ॥ రఘుకులతిలకా. 480

మాలిని. ధరణిదుహితృరంతా ॥ ధర్మమార్గానుగంతా
నిరుపమనయవంతా ॥ నిర్జరారాతిహంతా
గురుబుధసుఖకర్తా ॥ కుంభినీచక్రభర్తా
సురభయపరిహర్తా ॥ సూరిచేతోవిహర్తా. 481

గద్యము. ఇది శ్రీపరమేశ్వరకరుణాకలితకవితావిచిత్ర కేసనమంత్రిపుత్రసహజపాం
డిత్య పోతనామాత్యప్రణీతం బయిన శ్రీమహాభాగవతం బనుమహాపురాణం
బునందు ధర్మనందనునకు నారదుండు హిరణ్యాక్షహిరణ్యకశిపుల పూర్వజన్మవృ
త్తాంతంబు సెప్పుటయు హిరణ్యకశిపుదితిసంవాదంబును సుయజ్ఞోపాఖ్యానం
బును యమసల్లాపంబును బ్రహ్మవరలాభగరిత్వం బైనహిరణ్యకశిపుచరిత్రం
బును ప్రహ్లాదవిద్యాభ్యాసకథయును ప్రహ్లాదహిరణ్యకశిపులసంవాదంబును
బ్రహ్లాదువచనంబు ప్రతిష్ఠింప హరి నరసింహరూపంబున నావిర్భవించి హిరణ్య
కశిపుని సంహరించి ప్రహ్లాదునకు నభయం బిచ్చి నిఖిలదేవతానివహప్రహ్లాదాది
స్తూయమానుం డై తిరోహితుం డగుటయుఁ ద్రిపురాసురవృత్తాంతంబును
నీశ్వరుండు ద్రిపురంబుల దహించుటయు వర్ణాశ్రమధర్మవివరణంబును బ్రహ్లా
దాజగరసంవాదంబును స్వధర్మప్రవర్తకుఁ డగుగృహస్థుండు ముక్తుం డగుమా
ర్గంబు నారదుండు ధర్మజునకుఁ దెలుపుటయు నారదునిపూర్వజన్మవృత్తాంతం
బును ననుకథలం గలసప్తమస్కంధము. 482

ఓం తత్సద్బ్రహ్మార్పణమస్తు.

శ్రీరస్తు.

శ్రీరామచన్ద్రాయ పరబ్రహ్మణే నమః.

శ్రీమదాంధ్రమహాభాగవతము.

అష్టమస్కంధము.

—❖—

క. శ్రీమన్నామ పయోద
శ్యామ ధరాభృల్లలామ । జగదభిరామా
రామాజనకామ మహో
ద్దామ గుణస్తోమధామ । దశరథరామా. 1

వ. మహనీయగుణగరిష్ఠు లగునమ్మునిశ్రేష్ఠులకు నిఖిలపురాణవ్యాఖ్యానవైఖరీసమేతుం డైనసూతుం డిట్లనియె నట్లు ప్రాయోపవిష్టుం డైనపరీక్షిన్నరేంద్రుండు శుకయోగీంద్రుం గనుంగొని. 2

క. వినఁబడియెను స్వాయంభువ,మనువంశము వర్ణధర్మ।మర్యాదలతో
మనుజులకనుజుల వేల్పుల, జననంబులు సృష్టి యెల్ల । జనియించుటయున్. 3

ఉ. ఏమనుకాలమందు హరి । యీశ్వరుఁ డేటికి సంభవించె నే
మేమి యొనర్చె నమ్మనువు । లే రతఁ డే క్రియఁ జేయుచున్నవాఁ
డేమి నటించు మీఁఁద గత । మెయ్యది సజ్జను లైనవారు ము
న్నే మని చెప్పుచుందురు మునీశ్వర నా కెఱిఁగింపవే దయన్. 4

వ. అనిన శుకుం డిట్లనియె. 5

క. ఈకల్పంబున మనువులు, ప్రాకటముగ నార్వు రైరి । పదునలువురలో
లోకములజనులపుట్టువు, లాకథితము లయ్యె వరుస । నఖిలము నృపా. 6

వ. ప్రథమమను వైనస్వాయంభువునకు నాకూతిదేవహూతు లనునిద్దఱుకూఁతులు గలరు వారికిఁ గ్రమంబునఁ గపిలయజ్ఞనామంబుల లోకంబులకు ధర్మజ్ఞానబోధంబు సేయుకొఱకు హరి పుత్రత్వంబు నొందె నందుఁ గపిలునిచరిత్రంబు మున్న చెప్పంబడియె యజ్ఞునిచరిత్రంబు సెప్పెద వినుము. 7

మ. శతరూపాపతి గామభోగవిరతిన్ । సంత్యక్తభూభారుఁ డై
సతియుం దాను[1]ను గాన కేఁగి శతవర్షంబుల్ సునందానదిన్
వ్రతి యై యేకపదస్థుఁ డై నియతుఁ డై । [2]వాచంయమస్ఫూర్తితో
గతదోషుండు దపంబు సేసె భువనఖ్యాతంబుగా భూవరా. 8

---

1 వనంబు కేఁగి. 2 వాక్సంయమ.

వ. ఇట్లు తపంబు సేయుచు స్వాయంభువమనువు దనమనంబులోన. 9

సీ. సృష్టిచే నెవ్వఁడు § [1]చేతనపడ కుండు, సృష్టి యెవ్వనిచేఁత § చే జనించు
జగములు నిద్రింప § జాగరూకత నొంది, యెవ్వఁడు బ్రహ్మాండ § మెఱుఁగుచుండు
నాత్మ కాధారంబు § నఖిలంబు నెవ్వఁడే, నెవ్వనినిజధనం § బింతవట్టుఁ
బొడగాన రా కుండుఁ § బొడగను నెవ్వఁడే, నెవ్వనిదృష్టికి § నెదురు లేదు

ఆ. జననవృద్ధివిలయ § సంగతిఁ జెందక, యెవ్వఁ డెడఁ గూడు § నెల్ల యెడలఁ
సన్మహత్త్వతత్త్వ § సంజ్ఞ నెవ్వఁడు దాన, విశ్వరూపుఁ డనగ § విస్తరిల్లు. 10

వ. అని మఱియు నిరహంకృతుండును నిర్గతబుద్ధుండును నిరాశియుఁ బరిపూర్ణుండును
ననన్యప్రేరితుండును నృశిక్షాపరుండును నిజమార్గసంస్థితుండును నిఖిలధర్మ
భావనుండును నైనపరమేశ్వరునకు నమస్కరించెద నని యుపనిషదర్థంబులు
పలుకుచున్నమనువుం గనుంగొని. 11

క. రక్కసులు దినఁగఁ గడఁగిన, వెక్కసముగ యజ్ఞనామ § విష్ణుఁడు వారిం
జక్కడిచెఁ జక్రధారల, మిక్కుటముగ వేల్పు లెల్ల § మే లని పొగడన్. 12

వ. ఇది ప్రథమమన్వంతరం బింక ద్వితీయమన్వంతరంబు వినుము. 13

సీ. స్వారోచిషుం డన § సప్తార్చిబిడ్డఁడు, మనువు వానికి నాద్యు § మత్సుషేణ
రోచిష్మదాదు లా § రూఢపుత్త్రులు ధాత్రి, నేలిరి రోచనుఁ § డింద్రుఁ డయ్యె
నధికులు తుషితాదు § లమరు లూర్జస్తంబ,ముఖ్యులాధ్యులు సప్త § మునులు వాఁడు
వేదశిరుం డను § విప్రుని దయితకుఁ, దుషితకుఁ బుత్త్రుఁ డై § తోయజాక్షుఁ

ఆ. డవతరించెను విభుఁ § డన నశీత్యష్టస, హస్రమును లనఘు § లఖిలనాథు
ఘను లనుగ్రహింపఁ § గౌమారక బ్రహ్మ,చారియగుచు నతఁడు § సలిపె వ్రతము.

వ. తదనంతరంబ. 15

సీ. మనువుమూఁడవవాఁడు § మనుజేంద్రయుత్తముం,డనఁ బ్రియవ్రతునకు § నాత్మజుండు
పాలించె నిల యెల్లఁ § బవనసృంజయయజ్ఞ,హోత్రాదు లాతని § పుత్త్రు లధిక
గుణులు వసిష్ఠుని § కొడుకులు ప్రమదాదు, లైరి సప్తర్షులు § నమరవిభుఁడు
సత్యజిత్తనువాఁడు § సత్యభద్రాద్యులు, సురలు ధర్మునికిని § సూనృతకును

ఆ. బుట్టి సత్యనియతిఁ § బురుషోత్తముఁడు సత్య,సేనుఁ డనఁగ దుష్ట § శీలయుతుల
దనుజయక్షపతుల § దండించె సత్యజి, న్మిత్రుఁ డగుచు జగము § మే లనంగ.

—గజేంద్రమోక్షణకథాప్రారంభము.—

వ. చతుర్థమనువుకాల(ప్రసంగ)ంబు వివరించెద. 17

సీ. మానవాధీశ్వర § మనువు నాలవవాఁడు, తామసుం డనఁగ ను § త్తమునిభ్రాత
పృథివీపతులు కేతు § వృషనరఖ్యాత్యాదు, లతనిపుత్త్రులు పద్గు § రధికబలులు
సత్యకహరివీర § సంజ్ఞులు వేల్పులు, త్రిశిఖనామమువాఁడు § దేవవిభుఁడు

1 చేపడకుండును.

మునులుజ్యోతిర్వ్యోమకముఖ్యులుహరిపుట్టె,హరిమేధునకుఁబ్రీతిహరిణియందు.
ఆ. గ్రాహబద్ధుఁ డయినగజరాజు విడిపించి, ప్రాణభయమువలనఁ బాపి కాచె
హరి దయాసముద్రుఁ డఖిలలోకేశ్వరుఁ, డనిన శుకునిఁ జూచి యవనివిభుఁడు.
క. నీరాటవనాటములకుఁ, బోరాటం బెట్లు గలిగెఁ బురుషోత్తముచే
నారాట మెట్లు మానెను, ఘోరాటవిలోనిభద్రకుంజరమునకున్. 19
క. మునినాథ యీకథాస్థితి, వినిపింపుము వినఁగ నాకు వేడుక పుట్టెన్
వినియెడఁ గర్ణేంద్రియముల, కనుఁబండువు సేయ మనముఁ బ్రీతిం బొందన్.
క. ఏకథలయందుఁ బుణ్య, శ్లోకుఁడు హరి సెప్పఁబడును సూరిజనముచే
నాకథలు పుణ్యకథ లని, యాకర్ణింపుదురు పెద్ద లతిహర్షమునన్. 21
వ. ఇవ్విధంబునఁ బ్రాయోపవిష్టుం డైనపరీక్షిన్నరేంద్రుండు బాదరాయణి నడిగె
నని చెప్పి సభాసదు లయినమునుల నవలోకించి సూతుండు పరమహర్షసమే
తుం డై చెప్పె నట్లు శుకుండు రాజున కిట్లనియె. 22
సీ. రాజేంద్ర విను సుధారాశిలో నొకపర్వ,తము త్రికూటం బనఁ దనరుచుండు
యోజనాయుత మగునున్నతత్వంబును, నంతియ వెడలుపు నతిశయిల్లుఁ
గాంచనాయస్సారకలధౌతమయములై, మూఁడుశృంగంబులు మొనసియుండుఁ
దటశృంగబహురత్నధాతుచిత్రితములై, దిశలు భూనభములుఁ దేజరిల్లు
తే. భూరిభూజలతాకుంజపుంజములును, మ్రోసిపఱతెంచుసెలయేటిమొత్తములును
మరగితిరిగెడుదివ్యవిమానములును, జలములఁ గ్రీడించుకిన్నరచయముఁ గలిగి.
వ. అది మఱియును మాతులుంగ లవంగ లుంగ చూత కేతకీ భల్లాత కామ్రాతక
సరళ పనస బదరీ వకుళ వంజుళ వట కుటజ కుంద కురవక కురంటక కోవిదార
ఖర్జూర నారికేళ సిందువార చందన పిచుమంద మందార జంబూ జంబీర
మాధవీ మధూక తాల తక్కోల తమాల హింతాల రసాల సాల ప్రియాళు
బిల్వామలక క్రముక కదంబ కరవీర కదళీ కపిత్థ కాంచన కందరాళ శిరీష
శింశుపాశోక పలాశ నాగ పున్నాగ చంపక శతపత్త్రి మరువక మల్లికామతల్లికా
ప్రముఖనిరంతరవసంతసమయసౌభాగ్యసంపదంకురిత | పల్లవిత కోరకిత కుసుమిత
ఫలితలలితవిటపవిటపివీరున్నివహాలంకృతంబును| మణివాలుకానేకవిమలపులిన
తరంగిణీసంగతవిచిత్ర(విద్రుమ) లతామహోద్యానశుకపికనికరనిశితసమంచితచం
చూపుటనిర్దళితశాఖిశాఖాంతర పరిపక్వఫలరంధ్రప్రవర్షితరసప్రవాహ బహుళం
బును| కనకమయసలిలకాసారకాంచనకుముదకహ్లారకమలపరిమళమిళితకబళా
హారసంతతాంగీకారభారపరిశ్రాంతకాంతాసమాలింగితకుమార మత్తమధుకర
విటసముదయసమీపసంచారసముదంచిత శకుంత కలహంస కారండవ జల
కుక్కుట చక్రవాక బక బలాక కోయష్టికముఖరజలవిహంగప్రసరవివిధకోలా
హలబధిరీభూతభూనభోంతరాళంబును| తుహినకరకాంతమరకత కమలరాగ వజ్ర

వైడూర్య (నీలగోమేధిక పుష్యరాగ మనోహర) కనక కలధౌతమయానేకశిఖర తటదరీవిహరమాణ విద్యాధర విబుధ సిద్ధ చారణ గరుడ గంధర్వ కిన్నర కింపురుషమిథునసంతతసరససల్లాపసంగీతప్రసంగమంగళాయతనంబును గంధగజ గవయ గండభేరుండ ఖడ్గకంఠీరవ శరభ శార్దూల శశ చమర శల్య భల్ల సారంగ సాలావృక వరాహ మహిష మర్కట మహోరగ మార్జాలాదినిఖిలమృగ నాథసమూహ సమరసన్నాహసంరంభసంచకితశరణాగతశమకింకరంబు నై యొప్పునప్పర్వతసమీపంబునందు. 24

క. భిల్లీ భిల్ల లులాయక, భల్లుక ఫణి ఖడ్గ గవయ § వలిముఖ చమరీ
ఝిల్లీ హరి శరభక కిటి, మల్లాద్భుత కాక ఘూక § మయ మగునడవిన్. 25

శా. అన్యాలోకనభీకరంబులు జితా § శానేకపానీకముల్
వన్యేభంబులు గొన్ని మత్తతను లై § వప్రిజ్యావిహారాగతో
దన్యత్వంబున భూరిభూధరదరీ § ద్వారంబులం దుండి సౌ
జన్యక్రీడల నీరుగాలి పడి కా § సారావగాహార్థ మై. 26

ఆ. అంధకార మెల్ల § నద్రిగుహాంతర, వీథులందుఁ బగలు § వెఱచి డాఁగి
యెడరు వేచి సంధ్య § నినుఁడు వృద్ధతనున్న, వెడలెననఁగ గుహలు § వెడలెఁ గరులు.

క. తలఁగవు కొండల కైనను, మలఁగవు సింగముల కైన § మార్కొను కడిమిం
గలఁగవు పిడుగుల కైనను, నిల బలసంపన్నవృత్తి § నేనుఁగుగున్నల్. 28

సీ. పులులమొత్తంబులు § పొదరిండ్లలోఁ దూఱు, ఘోరభల్లూకముల్ § గుహలుసొచ్చు
భూదారములు నేల § బొఱియలలో డాఁగు, హరిదంతముల కేఁగు § హరిణచయము
మడువులఁ జొరఁ బాఱు § మహిషసంఘంబులు, గండశైలంబుల కేఁగు § హరిణచయము
వల్మీకములు సొచ్చు § వనభుజంగంబులు, నీలకంఠంబులు § నింగి కెగయు

తే. వెఱచి చమరీమృగంబులు § విసరు వాల, చామరంబుల విహరణ § శ్రమము వాయ
భయదపరిహేల విహరించు § భద్రకరుల, గాలి వాఱినమాత్రాన § జాలిఁ బొంది.

క. మదగజదానామోదము, గదలనితమకములఁ దావి § కడుపులు నిండం
బొదలుచుఁ దుమ్మెదకొదమల, కదుపులు[1] జుంజు మ్మటంచు § గానము సేసెన్. 30

క. తేఁటి యొకటి యొరుప్రియకును, మాటికిమాటికిని నాగ § మదజలగంధం
బేటి కని తన్నుఁ బొందెడి, బోటికి నందిచ్చు నిండు § బోటుఁదనమునన్. 31

క. అంగీకృతరంగన్మా, తంగీమదగంధ మగుచుఁ § దద్దయు వేడ్కన్
సంగీతవిశేషంబుల, భృంగీగణ మొప్పె వ్రాను § పెట్టెడిమాడ్కిన్. 32

క. వల్లభలు వాఱి మునుపడ, వల్లభ మని ముసరిరేని § వారణదానం
బొల్లక మధుకరవల్లభు, లుల్లంబులఁ బొంది రెల్ల § యుల్లాసంబుల్. 33

వ. అప్పుడు. 34

---

1 ఝుం ఝు మ్మటంచు.

మ. కలభంబుల్ సెరలాడుఁ బల్వలము లాఘ్రాణించి మట్టాడుచున్
ఫలభూజంబులు రాయుచుం జివురుజొంపంబుల్ వడిన్ మేయుచుం
బులులం గాఱెనుపోతులన్ మృగములం బోనీక శిక్షించుచుం
గొలఁకుల్ సొచ్చి కలంచుచున్ గిరులపై గొబ్బిళ్లు గోరాడుచున్. 35

క. తుండంబుల మదజలవృత, గండంబులఁ గుంభములను ఘట్టన సేయం
గొండలు దలక్రిందై పడు, బెండుపడున్ దిశలు సూచి బెగడున్ జగముల్.

క. ఎక్కడఁ జూచిన లెక్కకు, నెక్కువ యై యడవి నడచు నిభయూథములో
నొక్కకరినాథుఁ డెడతెగి, చిక్కె నొకక రేణుకోటి సేవింపంగన్. 37

వ. ఇట్లు వెనుక ముందట నడుమ నుభయపార్శ్వంబులఁ దృషార్దితంబు లై యగు
గుదెంచునేనుంగుగములం గానక తెఱంగు తప్పి తొలంగుడుపడి యాశ్వారా
యత్తం బైనచిత్తంబు సంవిత్తంబు గాఁ గుండుటం జేసి తానును దనకరేణుసము
దయంబును నొక్కతెరు వై పోవుచు. 38

సీ. పల్వలంబుల లేఁతపచ్చిక మచ్చికఁ, జెలుల కందిచ్చు నచ్చికము లేక
నివురుజొంపములఁ గ్రొవ్వేలయుపూఁగొమ్మలఁ, బ్రాణవల్లభలకుఁ బాలువెట్టు
ఘనదానశీతలకర్ణతాళంబుల, నయితలచెమ టార్చుఁ దనువు లరసి
మృదువుగాఁ గొమ్ములమెల్లన గళములు, నివురుచుఁ బ్రియలతో [1]నెఱపువలపు

తే. పెఱుఁదుచక్కట్ల డగ్గఱిప్రేమతోడ, డాసి మూర్కొనిదివికిఁ దొండంబుసాఁచు
వెద వివేకించుఁ గ్రీడించు విశ్రమించు, మత్తమాతంగమల్లంబు మహిమతోడ.

సీ. తనకుంభములపూర్ణతకు డిగ్గి యువతుల, కుచములు పయ్యెదకొంగు లీఁగఁ
దనయానగంభీరతకుఁ జాల కబలల, యానంబు లందెల నండగోనఁగఁ
దనకరశ్రీఁ గని తలఁకి బాలలచిఱు, దొడలు మేఖలదీప్తిఁ దోడు పిలువఁ
దనదంతరుచి కోడి తరుణులనగవులు, ముఖచంద్రదీప్తుల ముసుఁగు దిగువఁ

తే. దనదులావణ్యరూపంబుఁ దలఁచి చూడ, నంజనాభ్రముకపిలాదిహరిదిభేంద్ర
దయితలందఱుఁ దనవెంటఁ దగిలినడవఁ, గుంభివిభుఁడొప్పె నొప్పులకుప్పవోలె.

వ. మఱియు నానాగహనవిహారణమహిమతో మదగజేంద్రంబు మార్గంబుఁ దప్పి
పిపాసాపరాయత్తచిత్తంబున మత్తకరేణువులమొత్తంబునుం దానునుం జనిచని.

మ. అట కాంచెం గరిణీవిభుండు నవఫుల్లాంభోజకహ్లారమున్
నటదిందీవరవారముం గమరమీనగ్రాహదుర్వారమున్
వట హింతాల రసాల సాల సుమనోవల్లీకుటీతీరముం
జటులోద్ధూతమరాళచక్రబకసంచారంబుఁ గాసారమున్. 42

వ. ఇట్లనన్యపురుషసంచారం బై నిష్కళంకం బై నయప్పంకజాకరంబుఁ బొడగని.

---

1 'నెలవు గఱపు' అ. ప్ర.

వైడూర్య (నీలగోమేధిక పుష్యరాగ మనోహర)కనక కలధౌతమయానేకశిఖర తటదరీవిహరమాణ విద్యాధర విబుధ సిద్ధ చారణ గరుడ గంధర్వ కిన్నర కింపురుషమిథునసంతతసరససల్లాపసంగీతప్రసంగమంగళాయతనంబును గంధగజ గవయ గండభేరుండ ఖడ్గకంఠీరవ శరభ శార్దూల శశ చమర శల్య భల్ల సారంగ సాలావృక వరాహ మహిష మర్కట మహోరగ మార్జాలాదినిఖిలమృగ నాథసమూహ సమరసన్నాహసంరంభసంచకితశరణాగతశమనకింకరంబు నై యొప్పునప్పర్వతసమీపంబునందు. 24

క. భిల్లీ భిల్ల లులాయక, భల్లుక ఫణి ఖడ్గ గవయ § వలిముఖ చమరీ
ఝిల్లీ హరి శరభక కిటి, మల్లాద్భుత కాక ఘూక§మయ మగునడవిన్. 25

శా. అన్యాలోకనభీకరంబులు జితానేకశ్వాపానీకముల్
వన్యేభంబులు గొన్ని మత్తతను లై § వ్రజ్యావిహారాగతో
దన్యత్వంబున భూరిభూధరదరీ§ద్వారంబులం దుండి సౌ
జన్యక్రీడల నీరుగాలి పడి కాసారావగాహార్థ మై. 26

ఆ. అంధకారి మెల్ల § నద్రిగుహాంతర, వీథులందుఁ బగలు § వెఱచి డాఁగి
యెడరు వేచి సంధ్య§నినుఁడు వృద్ధతనున్న, వెడ లెననఁగ గుహలు§వెడ లెఁ గరులు.

క. తలఁగవు కొండల కైనను, మలఁగవు సింగముల కైన § మార్కొనుకడిమిం
గలఁగవు పిడుగుల కైనను, నిల బలసంపన్నవృత్తి § నేనుఁగుగున్నల్. 28

సీ. పులులమొత్తంబులు§పొదరిండ్లలోఁ దూఱు, ఘోరభల్లూకముల్ §గుహలుసొచ్చు
భూదారములు నేల§బొఱియలలో డాఁగు, హరిదంతముల కేఁగు§హరిణచయము
మడువులఁ జొరఁబాఱు§మహిషసంఘంబులు, గండశైలంబుల కేఁగు§హరిణచయము
వల్మీకములు సొచ్చు § వనభుజంగంబులు, నీలకంఠంబులు § నింగి కెగయు
తే. వెఱచి చమరీమృగంబులు § విసరు వాల, చామరంబుల విహరణ§శ్రమము వాయ
భయదపరిహేల విహరించు § భద్రకరుల, గాలి వాఱినమాత్రాన § జాలిఁ బొంది.

క. మదగజదానామోదము, గదలనితమకములఁ ద్రావి § కడుపులు నిండం
బొదలుచుఁ దుమ్మెదకొదమల, కదుపులు[1] జుంజు మ్మటంచు § గానము సేసెన్. 30

క. తేఁటి యొకటి యొరుప్రియకును, మాటికిమాటికిని నాగ§మదజలగంధం
బేటి కని తన్నుఁ బొందెడి, బోటికి నందిచ్చు నిండు§బోటుఁదనమునన్. 31

క. అంగీకృతరంగన్మా, తంగీమదగంధ మగుచుఁ § దద్దయు వేడ్కన్
సంగీతవిశేషంబుల, భృంగీగణ మొప్పె మ్రాను § పెట్టెడిమాడ్కిన్. 32

క. వల్లభలు వాఱి మునుపడ, వల్లభ మని ముసరి రేని § వారణదానం
బొల్లక మధుకరవల్లభు, లుల్లంబులఁ బొంది రెల్ల§యుల్లాసంబుల్. 33

వ. అప్పుడు. 34

1 ఝుం ఝు మ్మటంచు.

మ. కలభంబుల్ సెరలాడుఁ బల్వలము లోఁ § ఘూర్ణించి మట్టాడుచున్
ఫలభూజంబులు రాయుచుం జివురుజొం § పంబుల్ వడిన్ మేయుచుం
బులులం గాఱెనుపోతులన్ మృగములం § బోనీక శిక్షించుచుం
గొలఁకుల్ సొచ్చి కలంచుచున్ గిరులపైఁ § గొబ్బిళ్లు గోరాడుచున్. 35

క. తుండంబుల మదజలవృత, గండంబులఁ గుంభములను § ఘట్టన సేయం
గొండలు దలక్రిందై పడు, బెండుపడున్ దిశలు సూచి § బెగడున్ జగముల్.

క. ఎక్కడఁ జూచిన లెక్కకు, నెక్కువ యై యడవి నడచు § నిభయూథములో
నొక్కకరినాథుఁ డెడ తెగి, చిక్కె నొకక రేణుకోటి § సేవింపంగన్. 37

వ. ఇట్లు వెనుక ముందట నడుమ నుభయపార్శ్వంబులఁ దృప్తార్థితంబు లై యరుగుదెంచు నేనుంగుగములం గానక తెఱంగు తప్పి తొలంగుడుపడి యాశ్వరాయత్తం బై నచిత్తంబు సంవిత్తంబు గా కుండుటం జేసి తానును దనక రేణుసముదయంబును నొక్కతెరు వై పోవుచు. 38

సీ. పల్వలంబుల లేఁత § పచ్చిక మచ్చికఁ, జెలుల కందిచ్చు న § చ్చికము లేక
నివురుజొంపములఁ గ్రొ § వ్వెలయు పూఁగొమ్మలఁ, బ్రాణవల్లభలకుఁ § బాలువెట్టు
ఘనదానశీతల § కర్ణతాళంబుల, నయితల చెమ టార్చుఁ § దనువు లరసి
మృదువుగాఁ గొమ్ముల § మెల్లన గళములు, నివురుచుఁ బ్రియలతో § [1] నెఱపువలపు

తే. పెఱుఁదుచక్కట్ల డగ్గఱి § ప్రేమతోడ, డాసి మూరొక్కనిదివికిఁ దొం § డంబు సాఁచు
వెద వివేకించుఁ గ్రీడించు § విశ్రమించు, మత్తమాతంగమల్లంబు § మహిమతోడ.

సీ. తనకుంభములపూర్ణ § తకు డిగ్గి యువతుల, కుచములు పయ్యెదఁ § గొంగు లీఁగఁ
దనయానగంభీర § తకుఁ జాల కబలల, యానంబు లందెల § నండగొనఁగఁ
దనకరశ్రీఁ గని § తలఁకి బాలలచిఱు, దొడలు మేఖలదీప్తిఁ § దోడు పిలువఁ
దనదంతరుచి కోడి § తరుణులనగవులు, ముఖచంద్రదీప్తుల § ముసుఁగు దిగువఁ

తే. దనదులావణ్యరూపంబుఁ § దలఁచి చూడ, నంజనాభ్రముకపిలాది § హరిదిభేంద్ర
దయితలం దఱుఁ దనవెంటఁ § దగిలి నడవఁ, గుంభివిభుఁ డొప్పె నొప్పుల § కుప్ప వోలె.

వ. మఱియు నానాగహనవిహారణమహిమతో మదగజేంద్రంబు మార్గంబుఁ దప్పి పిపాసాపరాయత్తచిత్తంబున మత్తకరేణువులమొత్తంబునుం దానునుం జనిచని.

మ. అట కాంచెం గరిణీవిభుండు నవఫు § ల్లాంభోజకహ్లారమున్
నటదిందీవరవారముం గమరమీ § నగ్రాహదుర్వారమున్
వట హింతాల రసాల సాల సుమనో § వల్లీకుటీతీరముం
జటులోద్ధూతమరాళచక్రబకసం § చారంబుఁ గాసారమున్. 42

వ. ఇట్లనన్యపురుషసంచారం బై నిష్కళంకం బై నయప్పంకజాకరంబుఁ బొడగని.

1 ‘సెలవు గఱపు’ అ. ప్ర.

సీ. తోయజగంధంబు దోఁగినచల్లని, మెల్లనిగాడ్పుల మేను లలరఁ
గమలనాళాహార విమలవాక్కలహంస, రవములు సెవులపండువులు సేయ
ఫుల్లదిందీవరాంభోరుహామోదంబు, ఘ్రాణరంధ్రంబుల గారవింప
నిర్మలకల్లోలనిర్గతాసారంబు, వదనగహ్వరముల వాడు దేర్పఁ
తే. ద్రిజగదభినవసౌభాగ్య దీప్త మైన, విభవ మీక్షణములకును విందు సేయ
నరిగి పంచేంద్రియవ్యవహారములను, మఱచి మత్తేభయూథంబు మడుఁగు సొచ్చె.
క. తొండంబులఁ బూరించుచు, గండంబులఁ జల్లుకొనుచు గళగళరవముల్
మెండుకొన వలుఁదకడుపులు, నిండఁగ వేదండకోటి నీటిం ద్రావెన్. 45
వ. అప్పుడు. 46
మ. ఇభలోకేంద్రుఁడు హస్తరంధ్రముల నీ రెక్కించి పూరించి చం
డభమార్గంబున కెత్తి నిక్కి వడి నుద్గాడించి పింజింప నా
రభటిన్ నీరములోనఁ బె ల్లెగసి నక్రగ్రాహపాఠీనముల్
నభమం దాడెడుమీనకర్కటముల న్బట్టెన్ సురల్ మ్రాన్పడన్. 47
వ. మఱియు నగ్గజేంద్రంబు నిరర్గళవిహారంబున. 48
సీ. కరిణీకరోద్ధూతకంకణచ్ఛటలఁ దోఁగి, సెలయేటినీలాద్రిచెలువుఁ దెగడు
హస్తినీహస్తవిన్యస్తపద్మంబుల, వేయిగన్నులవానివెరవు సూపుఁ
గలభీసముత్కీర్ణకహ్లారరజమునఁ, గనకాచలేంద్రంబు ఘనతఁ దాల్చుఁ
గుంజరీపరిచితకుముదకాండంబుల, ఫణిరాజమండనప్రభ వహించు
ఆ. మదకరేణుముక్తమౌక్తికశుక్తుల, మెఱుఁగుమొగిలుతోడ మేలమాడు
నెదురు లేనికరిమ నిభరాజమల్లంబు, వనజగేహకేళి వ్రాలునపుడు. 49
వ. మఱియు నాసరోవరలక్ష్మి మదగజేంద్రవివిధవిహారవ్యాకులితనూతనలక్ష్మీవిభవ యై యనంగవిద్యానిరూఢపల్లవప్రబంధపరికంపితశరీరాలంకార యగుకుసుమకోమలియునుంబోలె వ్యాకీర్ణచికురమత్తమధుకరనికరయు విగతరసవదనకమలయు నిజస్థానచలితకుచరథాంగయుగళయు లంపటితజఘనపులినతలయు నై యుండె నంత. 50
సీ. భుగభుగాయితభూరిబుద్బుదచ్ఛటలతోఁ, గదలుచో దివికి భంగంబు లెగయ
భువనభయంకరఫూత్కారరవమున, ఘోరనక్రగ్రాహకోటి బెగడ
వాలవిక్షేపదుర్వారఝంఝానిల, వశమున ఘుమఘుమావర్త మడరఁ
గల్లోలజాలసంఘట్టనంబులఁ దటీ, తరులమూలంబు లై ధరణిఁ గూల
తే. సరసిలోనుండి పొడగని సంభ్రమించి, యుదరి కుప్పించి లంఘించి హుంకరించి
భానుఁ గబళించి పట్టుస్వర్భానుపగిది, నొక్కమకరేంద్రుఁ డిభరాజు నొడిసిపట్టె.
క. వడిఁ దప్పించి కరీంద్రుఁడు, నిడుదకరం బెత్తి వ్రేయ నీరాటంబుం
బొడ వడఁగినట్లు జలములఁ, బడి కడువడిఁ బట్టెఁ బూర్వపదయుగళంబున్. 52

చ. పదములఁ బట్టినం దలఁకు బాటొకయింతయు లేక శూరతన్
మదగజవల్లభుండు ధృతిమంతుఁడు దంతయుగాంతఘట్టనం
జెదరఁగ జిమ్మె నమ్మకరి చిప్పలు పాదులు దప్ప నొప్పఱన్
వదలి జలగ్రహంబు కరివాలము మూలముఁ జీరెఁ గోఱలన్, 53

క. కరిఁ దిగుచు మకరి సరసికిఁ, గరి దరికిని మకరిఁ దిగుచుఁ గరకరి బెరయం
గరికి మకరి మకరికిఁ గరి, భర మనుచును నతలకుతలభటు లరుదుపడన్. 54

వ. ఇట్లు కరిమకరంబులు రెండును నొండొండ సముద్దండదండంబులై తలపడి నిఖిలలోకాలోకనభీకరంబులై యన్యోన్యవిజయశ్రీవశీకరంబులై సంక్షోభితకమలాకరంబులై హరిహరియును గిరిగిరియునుం దాఁకి పిఱుతివియక పెనంగు చెలంగున నీరాటంబయిన పోరాటంబునం బట్టుచు వెలికి లోనికిం దిగుచుచుఁ గొలంకు గలంకం బొందఁ గడువడి నిట్టట్టుఁబడి తడఁబడి బుడబుడానుకారంబులై బుగులుబుగుల్లను చప్పుళ్లతో నురువులు గట్టుచు జలంబు లుప్పరం బెగయం జప్పరించుచుఁ దప్పక వదనగహ్వరంబుల నప్పళించుచు నిశితనితాంతదురంతదంతకుంతంబుల నింతింతలుతునియ లయి నప్పళంబునం బునుకచిప్పలు గుముల్లుదప్పి రక్తంబులు గ్రమ్ముదేర హుమ్మని యెక్కుమ్మడిం జిమ్ముచు నితరేతరసమాకర్షణంబులం గదలక పదంబుల మొదలిపట్టు వదలక కుదురై వర్తించుచుఁ బరిభ్రమణవేగంబున జలంబులం దిరుగుచు మకరకమఠకర్కటగండకమండూకాది సలిలనిలయంబుల ప్రాణంబులు క్షీణంబులుగా నొండొంటిం [3]దాఁకురభసంబున నిక్కలువడ మ్రక్కం ద్రొక్కుచు మెండుచెడి బెండుపడి నాఁచుగుల్లసిప్పతండంబులఁ బరస్పరతాడనంబులకు నడ్డంబుగా నొడ్డుచు నోలమాస గొనక గెలుపుఁ దలంపులు బెట్టిదంబులై రెట్టింప నహోరాత్రంబులుం బోలెఁ గ్రమక్రమవిజృంభమాణంబులై బహుకాలకలహవిహారంబులై నిర్గతనిద్రాహారంబులై యవక్రపరాక్రమఘోరంబులై పోరుచున్న సమయంబున. 55

క. జవమును జలమును బలమును, వివిధములు గఁ బోరు కరటి వీరతకు భువిన్
దివి మకరమీనకర్కట, నివహము లొక్కటన మిత్రనిలయముఁ బొందెన్. 56

శా. ఆటోపంబునఁ జిమ్ము. నొమ్మగల వజ్రాభీలదంతంబులం
దాటించున్ మెడఁ గట్టి బిట్టు హరిదోర్దండాభశుండాహతిన్
నీటన్ మాటికి మాటికిం దిగువఁగా నీరాటము న్నీటిపో
రాట [4]నోటమిపాటుఁ జూపుట కరిన్యాటంబు వాచాటమై. 57

వ. అప్పుడు. 58

ఆ. మకరితోడఁ బోరు మాతంగవిభుని నొ, క్కరుని డించి పోవఁ గాళ్లు రాక
కరి చూచుచుండెఁ గుంజరీయూథంబు, మగలు దగులుగారె మగువలకును.

1 గోఱులన్. 2 మనఁగా నతలకుతలపతు లరుదుపడన్. 3 దాఁకుచు. 4 ంబోటమిపాటు.

వ. అంత. 60

ఆ. జీవనంబు దనకు § జీవనం బై యుంట, నలవుఁ జలము నంత § కంత కెక్కె
మకర మొప్పె డస్సె § మత్తేభమల్లంబు, బహుళపక్షశీత § భానుపగిది. 61

మ. ఉఱుకుం గుంభయుగంబుపై హరిక్రియన్ § హుమ్మంచుఁ బాదంబులన్
[1] నెఱయం గంఠము వెన్ను దన్ను నెగయు § న్హేలాగతిన్ వాలముం
జఱచున్ నుగ్గుగఁ దాఁకు ముంచు మునుఁగున్ § శల్యంబులున్ దంతముల్
విఱుగన్ వ్రేయుచుఁ బొంచి పొంచి కదియున్ § వేదండయూథోత్తమున్. 62

మ. పొడగానంబడ కుండ డాఁగు వెలికిం § [2]బోవంగఁ దా నడ్డమై
పొడిసూపుం జరణంబులం బెనఁగొనుం § బోరాక రారాక బె
గ్గడిలం గూలఁగఁ దాఁచు లేచుతఱి ను§ద్ఘాటించు లంఘించు బ
ల్విడిఁ జీరుం దలఁగున్ మలంగు నొడియున్ § వేధించుఁ గ్రోధించుచున్. 63

వ. ఇట్లు విస్మితనక్రచక్రంబయి నిర్వక్రవిక్రమంబున నల్పహృదయజ్ఞానదీపంబు నతి
క్రమించుమహామాయాంధకారంబునుం బోలె నంతకంతకు నుత్సాహకలహ
సన్నాహబహువిధజలావగాహం బయినగ్రాహంబు మహాసాహసంబున. 64

శా. పాదద్వంద్వము నేల మోపి పవనున్ § బంధించి పంచేంద్రియో
న్మాదంబుం బరిమార్చి బుద్ధిలతికన్ § మారాకు [4]హత్తించి ని
ష్ఖేదబ్రహ్మపదావలంబనరతిం § గ్రీడించుయోగీంద్రుమ
ర్యాదన్ నక్ర[5]ము విక్రమించెఁ గరిపా§దాక్రాంతినిర్వక్రమై. 65

ఆ. వనగజంబు నెగచు § వనచారిఁ బొడగని, వనగజంబు కాన § వజ్రిగజము
వెల్లనై సురేంద్రు § వేచి సుధాంధులు, పట్టఁ బట్ట నీక § బయలు ప్రాఁకె. 66

ఉ. ఊహ గలంగి జీవనపు§టోలమునం బడి పోరుచున్ మహా
మోహలతానిబద్ధపద§మున్ విడిపించుకొనంగ లేక సం
దేహముఁ బొందు దేహిక్రియ § దీనదశన్ గజ ముండె భీషణ
గ్రాహదురంతదంతపరి§ఘట్టితపాదఖురాగ్రశల్యమై. 67

వ. ఇవ్విధంబున. 68

క. అలయక సొలయక వేసట, నొలయక కరి మకరితోడ § నుద్దండత రా
త్రులు సంధ్యలు దివసంబులు, సలిపెం బోరొక్క వేయి § సంవత్సరముల్. 69

మ. పృథుశక్తిన్ గజ మాజలగ్రహముతోఁ § బెక్కేండ్లు పోరాడి సం
శిథిలం బై తనలావు వైరిబలముం § జింతించి మిథ్యామనో
రథ మిం కేటికి దీని గెల్వ సరిఁ బో§రం జాల రా దంచు న
వ్యథమై యిట్లనుఁ బూర్వపుణ్యఫలది§వ్యజ్ఞానసంపత్తితోన్. 70

---

1 దిరుగుం. 2 బోఁ బోవఁగా. 3 దూఁటు. 4 లొత్తించి. 5 మతిక్రమించె.

శా. ఏరూపంబున దీని గెల్తు నిట మీఁద § ¹దేవెంటఁ జింతింతు నె
వ్వారిం జీరుదు నెవ్వ రడ్డ మిఁక ని§వ్వారిప్రచారోత్తముల్
వారింపం దగువారి లెవ్వ రఖిల§వ్యాపారపారాయణుల్
లేరే మ్రొక్కెద దిక్కుమాలిన మొ రా§లింపం బ్రపుణ్యాత్మకుల్. 71

శా. నానానేకపయూథముల్ వనములో§నం బెద్దకాలంబు స
న్మానింపన్ దశలక్షకోటికరిణీ§నాథుండ నై యుండి మ
ద్దానాంభఃపరిపుష్టచందనలతాం§తచ్ఛాయలం దుండ లే
కీనీరాశ ని టేల వచ్చితి భయం§ బెట్లో కదే యీశ్వరా. 72

ఉ. ఎవ్వనిచే జనించు జగ§ మెవ్వనిలోపల నుండు లీన మై
యెవ్వనియందు డిందుఁ బర§మేశ్వరుఁ డెవ్వఁడు మూలకారణం
బెవ్వఁ డనాదిమధ్యలయుఁ § డెవ్వఁడు సర్వముఁ దాన యైనవాఁ
డెవ్వఁడు వాని నాత్మభవు § నీశ్వరు నే శరణంబు వేఁడెదన్. 73

క. ఒకపరి జగములు వెలి నిడి, యొకపరి లోపలికిఁ గొనుచు § నుభయముఁ దా నై
సకలార్థసాక్షి యగున, య్యకలంకుని నాత్మమూలు § నర్థిఁ దలంతున్. 74

క. లోకంబులు లోకేశులు, లోకస్థులుఁ దెగినఁ దుది న§లోకం బగుపెం
జీఁకటి కవ్వల నెవ్వం, డేకాకృతి వెలుఁగు నతని § నే సేవింతున్. 75

క. నర్తకునిభంగిఁ బెక్కగు, మూర్తులతో నెవ్వఁ డాడు § మునులు దివిజులుం
గీర్తింప నేర రెవ్వని, వర్తన మొరు లెఱుఁగ రట్టి§వాని నుతింతున్. 76

ఆ. ముక్తసంగు లైన§మునులు దిదృక్షులు, సర్వభూతహితులు § సాధుచిత్తు
లసదృశవ్రతాఢ్యు § లై కొల్తు రెవ్వని, దివ్యపదము వాఁడు § దిక్కు నాకు. 77

సీ. భవము దోషంబు రూ§పంబుఁ గర్మంబు నా, హ్వయమును గుణము నె§వ్వనికి లేక
జగములఁ గలిగించు§సమయించుకొఱకు నై, నిజమాయ నెవ్వఁడి§న్నియును దాల్చు
²నాపరేశునకు న§నంతశక్తికి బ్రహ్మ, కిద్ధరూపికి రూప§హీనునకును
జిత్రచారునికి సా§క్షికి నాత్మరుచికిని, బరమాత్మునకుఁ బర§బ్రహ్మమునకు
ఆ. మాటల నెఱుకల § మనములఁ జేరంగఁ, గాని శుచికి సత్త్వ§గమ్యుఁ డగుచు
నిపుణుఁ డైనవాని§నిష్కర్మతకు మెచ్చు, వాని కే నొనర్తు § వందనములు. 78

సీ. శాంతున కపవర్గ§సౌఖ్యసంవేదికి, నిర్వాణభర్తకు § నిర్విశేషు
నకు ఘోరునకు గూఢు§నకు గుణధర్మికి, సౌమ్యున కధికవి§జ్ఞానమయున
కఖిలేంద్రియద్రష్ట § కధ్యక్షునకు బహు, క్షేత్రజ్ఞునకు దయా§సింధుమతికి
మూలప్రకృతి కాత్మ§మూలున కఖిలేంద్రి, యజ్ఞాపకునకు దుః§ఖాంతకృతికి
ఆ. నెఱి నసత్య మనెడి§నీడతో వెలుఁగుచు, నుండు నేకటికి మ§హోత్తరునకు
నిఖిలకారణునకు § నిష్కారణునకు న, మస్కరింతు నన్ను § మనుచుకొఱకు. 79

1 దేవేల్పుఁ. 2 నాపర మేశునకనంత.

క. యోగాగ్నిదగ్ధకర్ములు, యోగీశ్వరు లేమహాత్ము ~ నొం డెఱుఁగక స
ద్యోగవిభావితమనముల, బాగుగ వీక్షింతు రట్టి ~ పరము భజింతున్. 80

సీ. సర్వాగమామ్నాయ ~ జలధికి నపవర్గ, మయునికి నుత్తమ ~ మందిరునకు
సకలగుణారణి ~ చ్ఛన్నబోధాగ్నికిఁ, దనయంత రాజిల్లు ~ ధన్యమతికి
గుణలయోద్దీపిత ~ గురుమానసునకు సం, వర్తితకర్మని ~ ర్వర్తితునకు
దిశ లేనినాబోఁటి ~ పశువులపాపంబు, లడఁచువానికి సమ ~ స్తాంతరాత్ముఁ
ఆ. డై వెలుంగువాని ~ కచ్ఛిన్నునకు భగ, వంతునకుఁ దనూజ ~ పశుని వేశ
దారసక్తు లయిన ~ వారి కందఁగ రాని, వాని కాచరింతు ~ వందనములు. 81

వ. మఱియును. 82

సీ. వరధర్మకామార్థ ~ వర్జితకాము లై, విబుధు లెవ్వాని సే ~ వించి యిష్ట
గతిఁ బొందుదురు చేరి ~ కాంక్షించువారి క, వ్యయదేహ మిచ్చు నె ~ వ్వాఁడు కరుణ
ముక్తాత్ము లెవ్వని ~ మునుకొని చింతింతు, రానందవార్ధిమ ~ గ్నాంతరంగు
లేకాంతు లెవ్వని ~ నేమియుఁ గోరక, భద్రచరిత్రంబుఁ ~ బాడుచుందు
ఆ. రామహేశు నాద్యు ~ నవ్యక్తు నధ్యాత్మ, యోగగమ్యుఁ బూర్ణు ~ నున్నతాత్ము
బ్రహ్మ మయినవానిఁ ~ బరము నతీంద్రియు, నీశు [1]స్థూలు సూక్ష్ము ~ నే భజింతు.

వ. అని మఱియు నిట్లని వితర్కించె. 84

సీ. పావకుం డర్చుల ~ భానుండు దీప్తుల, నెబ్భంగి నిగిడింతు ~ రెట్లడంతు
రాక్రియ నాత్మక ~ రావళిచేత బ్ర, హ్మాదుల వేల్పుల ~ నఖిలజంతు
గణముల జగముల ~ ఘననామరూపభే, దములతో మెఱయించి ~ తగ నడంచు
నెవ్వాఁడు మనము బు ~ ద్ధీంద్రియంబులుఁ దాన, యై గుణసంప్ర ~ వాహంబు నెఱపు
తే. స్త్రీనపుంసకపురుషమూ ~ ర్తియును గాక, తిర్యగమరనరాదిమూ ~ ర్తియును గాక
కర్మగుణభేదసదసత్ప్ర ~ కాశి గాక, వెనుక నన్నియుఁ దా నగు ~ విభుఁ దలంతు.

క. కలఁ డందురు దీనులయెడఁ, గలఁ డందురు పరమయోగి ~ గణములపాలం
గలఁ డందు రన్నిదిశలను, గలఁడు కలం డనెడువాఁడు ~ గలఁడో లేఁడో. 86

సీ. కలుగఁడే నాపాలి ~ కలిమి సందేహింపఁ, గలిమి లేములు లేక ~ కలుగువాఁడు
నా కడ్డపడరాఁడె ~ నలినసాధువులచేఁ, బడినసాధుల కడ్డ ~ పడెడువాఁడు
చూడఁడే నాపాటుఁ ~ జూపులఁ జూడక, [2]చూచువారలఁ గృపఁ ~ జూచువాఁడు
లీలతో నామొ ~ ఱాలింపఁడే మొఱఁగుల, మొఱ లెఱుంగుచుఁ దన్ను ~ మొఱఁగు
తే. అఖిలరూపముల్ దనరూప ~ మైనవాఁడు [వాఁడు
[3]ఆదిమధ్యాంతములు లేక ~ యడరువాఁడు
భక్తజనములదీనుల ~ పాలివాఁడు
వినఁడె చూడఁడె తలఁపఁడె ~ వేగ రాఁడె. 87

1 దూరు సూక్ష్ము. 2 చూచెడువారలఁ జూచు. 3 ప్రథమమధ్యాంతములు గానఁబడనివాఁడు.

క. విశ్వకరు విశ్వదూరుని విశ్వాత్ముని విశ్వవేద్యు విశ్వు నవిశ్వున్
శాశ్వతు నజు బ్రహ్మ ప్రభు, నీశ్వరునిం బరమపురుషు నే భజియింతున్. 88

వ. అని పలికి తనమనంబున నగ్గజేంద్రుం డీశ్వరసన్నిధానంబు గల్పించుకొని
(యి ట్లనియె.) 89

శా. లా వొక్కింతయు లేదు ధైర్యము విలోలం బయ్యెఁ బ్రాణంబులున్
ఠావుల్ దప్పెను మూర్ఛ వచ్చెఁ దనువున్ డస్సెన్ శ్రమం బయ్యెడిన్
నీవే తప్ప నితఃపరం బెఱుఁగ మన్నింపం దగున్ దీనునిన్
రావే యీశ్వర కావవే వరద సంరక్షింపు భద్రాత్మకా. 90

క. విను దఁట జీవులమాటలు, చను దఁట చనరానిచోట్ల శరణార్థుల కో
యను దఁట పిలిచిన సర్వముఁ, గను దఁట సందేహ మయ్యెఁ గరుణావార్ధీ. 91

ఉ. ఓకమలాప్త యోవరద యోప్రతిపక్షవిపక్షదూర కు
య్యోకవియోగివంద్యసుగుణోత్తమ యోశరణాగతామరా
నోకహ యోమునీశ్వరమనోహర యోవిమలప్రభావ రా
వే కరుణింపవే తలఁపవే [1]శరణార్థిని నన్నుఁ గావవే. 92

వ. అని పలికి మఱియు నరక్షితరక్షకుం డైనయీశ్వరుం డాపన్నుం డైననన్నుఁ
గాచుఁ గాక యని నింగి నిక్కి చూచుచు నిట్టూర్పులు నిగిడించుచు బయ లాల
కించుచు నగ్గజేంద్రుండు మొఱ సేయుచున్నసమయంబున. 93

ఆ. విశ్వమయత లేమి వినియు నూరక యుండి, రంబుజాసనాదు లడ్డపడక
విశ్వమయుఁడు విభుఁడు విష్ణుండు జిష్ణుండు, భక్తియుతున కడ్డపడఁ దలంచె. 94

మ. అల వైకుంఠపురంబులో నగరిలో నామూలసౌధంబుదా
పల మందారవనాంతరామృతసరఃప్రాంతేందుకాంతోపలో
త్పలపర్యంకరమావినోది యగునాపన్నప్రసన్నుండు వి
హ్వలనాగేంద్రము పాహి పాహి యనఁ గుయ్యాలించి సంరంభి యై. 95

మ. సిరికిం జెప్పఁడు శంఖచక్రయుగముం జేదోయి సంధింపఁ డే
పరివారంబునుజీరఁ డభ్రగపతిం [2]బన్నింపఁ డాకర్ణికాం
తరధమ్మిల్లముఁ జక్కనొత్తఁడు వివాదప్రోత్థితశ్రీకుచో
పరిచేలాంచల మైన వీడఁడు గజప్రాణావనోత్సాహి యై. 96

వ. ఇట్లు భక్తజనపాలనపరాయణుండును నిఖిలజంతుహృదయారవిందసదాయ
నుండును నగునారాయణుండు కరికులేంద్రవిజ్ఞాపితనానావిధదీనాలాపంబు లా
కర్ణించి లక్ష్మీకాంతావినోదంబులం దనివి సాలించి సంభ్రమించి దిశలు
నిరీక్షించి గజేంద్రరక్షాపరత్వంబు నంగీకరించి నిజపరికరంబు మరల నవధరించి
గగనంబున కుద్గమించి వేంచేయునప్పుడు. 97

1. వినవే శరణార్థిఁ గావవే. 2 బల్లింపఁ.

మ. తనవెంటన్ సిరి లచ్చి వెంటనవరోధవ్రాతమున్ దానివె
న్కను బక్షీంద్రుఁడు వానిపొంతను ధనుఃకౌమోదకీశంఖచ
క్రనికాయంబును నారదుండు ధ్వజినీకాంతుండు రా వచ్చి రో
య్యన వైకుంఠపురంబునం గలుగువా రాబాలగోపాలమున్. 98

వ. తదనంతరంబ ముఖారవిందమకరందబిందుసందోహపరిష్యందమానానందేందిందిర యగునయ్యిందిరాదేవి గోవిందకరారవిందసమాకృష్యమాణసంవ్యానచేలాంచల యయి పోవుచు. 99

మ. తనవేంచేయుపదంబుఁ జేర్చఁ డనాథస్త్రీజనాలాపముల్
వినెనో ముచ్చులు ముచ్చిలించిరొ ఖలుల్ వేదప్రపంచంబులన్
దనుజానీకము దేవతానగరిపైఁ దండెత్తెనో భక్తులం
గని చక్రాయుధుఁ డేఁడీ చూపుఁ డని ధిక్కారించిరో దుర్జనుల్. 100

వ. అని వితర్కించుచు. 101

శా. తాటంకాచలనంబుతో భుజనటద్ధమ్మిల్లబంధంబుతో
శాటీముక్తకుచంబుతో నదృఢచంచత్కాంచితో శీర్ణలా
లాటాలేపముతో మనోహరకరాలగ్నోత్తరీయంబుతోఁ
గోటీందుప్రభతో నురోజభరసంకోచద్విలగ్నంబుతోన్. 102

క. అడిగెద నని కడు వడిఁ జను, నడిగినఁ దను మగుడ నుడువఁడని నడ యుడుగున్
వెడవెడ సిడిముడి తడఁబడ, నడు గిడు నడు గిడదు జడిమ నడుగిడు నెడలన్. 103

సీ. నిటలాలకము లంట నివుర జుంజుమ్మని, ముఖసరోజము నిండ మూసఁగుఁ దేంట్లు
నళులఁ జోపఁగఁ జిల్కలల్ల నల్లన చేరి, యోష్ఠబింబద్యుతు లొడియ నుఱుకు
శుకములఁ దోలఁ జక్షుర్మీనములకు మం, దాకినీపాఠీనతతులోక మెసఁగు
మీనపంక్తుల దాఁట మెయిదీఁగెతో రాయ, శంపాలతలు మింట సరణిఁగట్టు

ఆ. శంపలను జయింపఁ జక్రవాకంబులు, కుచయుగంబుఁ దాఁకి క్రొవ్వు సూపు
మెలఁత మొగులుపిఱుఁదు మెఱుఁగుఁదీవయుఁబోలె, జలదవర్ణు వెనుక జరుగునపుడు.

మ. వినువీథిన్ జనుదేరఁ గాంచి రమరుల్ విష్ణున్ సురారాతిజీ
వనసంపత్తినిరాకరిష్ణుఁ గరుణావర్ధిష్ణు యోగీంద్రహృ
ద్వనవర్తిష్ణు సహిష్ణు భక్తజనబృందప్రాభవాలంకరి
ష్ణు నవోఢోల్లసదిందిరాపరిచరిష్ణున్ జిష్ణు రోచిష్ణునిన్. 105

వ. ఇట్లు వొడగని. 106

మ. చనుదెంచెన్ ఘనుఁ డల్లవాఁడె హరిపజ్జం గంటిరే లక్ష్మి శం
ఖనినాదం బదె చక్ర మల్లదె భుజంగధ్వంసియున్ వాఁడె క్ర
న్నన యేతెంచె నటంచు వేల్పులు నమోనారాయణాయేతిని
స్వనులై మ్రొక్కిరి మింట హస్తిదురవస్థావక్రికిం జక్రికిన్. 107

వ. అయ్యవసరంబునఁ గుంజరేంద్రపాలనపారవశ్యంబున దేవతానమస్కారంబు లంగీకరింపక మనస్సమానసంచారుం డై పోయి పోయి కొంతదూరంబున శింశుమారచక్రంబునుంబోలె గురుమకరకులీరమీనమిథునం బై కిన్నరేంద్రుని భాండాగారంబునుంబోలె స్వచ్ఛవరకచ్ఛపం బై భాగ్యవంతునిభాగధేయంబునుంబోలె సరాగజీవనం బై వైకుంఠపురంబునుంబోలె శంఖచక్రకమలాలంకృతం బై సంసారప్రకరంబునుంబోలె ద్వంద్వసంకులపంకసంకీర్ణం బై యొప్పు నప్పంకజాకరంబుఁ బొడగని. 108

మ. కరుణాసింధుఁడు శౌరి వారిచరముం ఖండింపఁగాఁ బంపె స
త్వరితాకంపితభూమిచక్రము మహోద్యద్విస్ఫులింగచ్ఛటా
పరిభూతాంబరశుక్రముం బహువిధబ్రహ్మాండభాండచ్ఛటాం
తరనిర్వక్రముఁ బాలితాఖిలసుధాంధశ్చక్రముం జక్రమున్. 109

వ. ఇట్లు పంచిన. 110

శా. అంభోజాకరమధ్యనూతననళిన్యాలింగనక్రీడనా
రంభుం డైన వెలుంగుఱేనిచెలు వారన్ వచ్చి నీటన్ గుభుల్
గుంభధ్వానముతోఁ గలంకువ కలంకం బొందఁగాఁ జొచ్చి దు
ష్టాంభోవర్తి వసించుచక్కటికి డాయం బోయి హృద్వేగ మై. 111

శా. భీమం బై తలఁ ద్రుంచి ప్రాణములఁ బాపెం జక్ర మాశుక్రియన్
హేమక్ష్మాధరదేహముం జకితవన్యేభేంద్రసందోహముం
గామక్రోధనగేహముం గరటిరక్తస్రావగాహంబు ని
స్సీమోత్సాహము వీతదాహము జయశ్రీమోహముం గ్రాహమున్. 112

వ. ఇట్లు నిమిషస్పర్శనంబున సుదర్శనంబు మకరితలఁ ద్రుంచునవసరంబున. 113

క. మకర మొకటి రవిఁ జొచ్చెను, మకరము మఱి యొకటి ధనదుమాటున డాఁగెన్
మకరాలయమునఁ దిరిగెడు, మకరంబులు కూర్మరాజుమఱువున కరిగెన్. 114

మ. తమముం బాసినరోహిణీవిభుక్రియన్ దర్పించి సంసారదుః
ఖము వీడ్కొన్నవిరక్తచిత్తునిగతిన్ గ్రాహంబుపట్టూడ్చి పా
దము లల్లార్చి కరేణుకావిభుఁడు సౌందర్యంబుతో నొప్పె సం
భ్రమదాశాకరిణీకరోజ్ఝితసుధాంభస్స్నానవిశ్రాంతుఁ డై. 115

శా. పూరించెన్ హరి పాంచజన్యముఁ గృపాంభోరాశిసౌజన్యమున్
భూరిధ్వానచలాచలీకృతమహాభూతప్రచైతన్యమున్
సారోదారశితప్రభాచకితపర్జన్యాదిరాజన్యమున్
దూరీభూతవిపన్నదైన్యమును నిర్ధూతద్విషత్సైన్యమున్. 116

మ. మొరసెన్ నిర్జరదుందుభుల్ జలరుహామోదంబు లై వాయువుల్
దిరిగెం బువ్వులవానజల్లు గురిసెన్ దేవాంగనాలాస్యము

ల్వారఁగాన్ దిక్కులయందు జీవజయశ§బ్దధ్వానముల్ నిండె సా
గర ముప్పొంగెఁ దరంగచుంబితనభో§గంగాముఖాంభోజ మై. 117

క. నిడుద యగుకేల గజమును, మడువున వెడలంగఁ దిగిచి § మదజలరేఖల్
దుడుచుచు మెల్లన పుడుకుచు, నుడిపెన్ విష్ణుండు దుఃఖ § మూర్వీనాథా. 118

క. శ్రీహరికరసంస్పర్శను, దేహము దాహంబు మాని § ధృతిఁ గరిణీసం
దోహంబుఁ దాను గజపతి, మోహనఘీంకారశబ్ద§ములతో నొప్పెన్. 119

క. కరముల మెల్లన నివురుచుఁ, గర మనురాగమున నొరసి § కలయంబడుచుం
గరి హరికతమున బ్రదికెనఁ, గరపీడనఁ మాచరించెఁ § గరిణులు మరలన్. 120

సీ. జననాథ దేవల§శాపవిముక్తుఁ డై, పటుతరగ్రాహరూ§పంబు మాని
ఘనుఁడు హూహూనామ§గంధర్వుఁ డప్పుడు, దనతొంటినిర్మల§తనువుఁ దాల్చి
హరికి నవ్యయునకు § నతిభక్తితో మ్రొక్కి, తవిలి కీర్తించి గీ§తములు వాడి
యాదేవుకృప నొంది § యందంద మఱియును, వినతశిరస్కుఁ డై § వేడ్కతోడ

ఆ. దళితపాపుఁ డగుచుఁ § దనలోకమున కేఁగె, నపుడు శౌరి గేల § నంటి తడవ
హస్తిలోకనాథుఁ§డజ్ఞానరహితుఁ డై, విష్ణురూపుఁ డగుచు § వెలుఁగుచుండె.

మ. అవనీనాథ గజేంద్రుఁ డామకరితో § నాలంబు గావించె మున్
ద్రవిళాధీశుఁ డతండు పుణ్యతముఁ డిం§ద్రద్యుమ్ననాముండు వై
ష్ణవముఖ్యుండు గృహీతమౌనియతిన్ § సర్వాత్ము నారాయణున్
సవిశేషంబుగఁ బూజ సేసెను మహా§శైలాగ్రభాగంబునన్. 122

మ. ఒకనాఁ డానృపుఁ డచ్యుతున్ మనములో § నూహించుచున్ మౌని యై
యకలంకస్థితి నున్నచోఁ గలశజుం § డచ్చోటికిన్ వచ్చి లే
వక పూజింపక యున్నవానిఁ గని న§వ్యక్రోధుఁ డై మూఢలు
బ్ధ కరీంద్రోత్తమయోనిఁ బుట్టు మని శా§పం బిచ్చె భూవల్లభా. 123

క. మునిపతి నవమానించిన, ఘనుఁ డింద్రద్యుమ్నవిభుఁడు § గుంజరయోనిం
జననం బందెను విప్రులఁ, గని యవమానింపఁ దగదు § ఘనపుణ్యులకున్. 124

క. కరినాథుఁ డయ్యె నాతఁడు, కరు లైరి భటాదు లెల్ల § గజ మై యుండిన్
హరిచరణసేవకతమునఁ, గరివరునకు నధికముక్తి § గలిగె మహాత్మా. 125

ఆ. కర్మతంత్రుఁ డగుచుఁ § గమలాక్షుఁ గొల్చుచు, నుభయనియతవృత్తి§నుండుచుండఁ
జెడును గర్మ మెల్ల § శిథిల మై మెల్లన, ప్రబల మగుచు విష్ణు§భక్తి సెడదు. 126

క. చెడుఁ గరులు హరులు ధనములుఁ, జెడుదురు నిజసతులు సుతులుఁ§జెడు చెనఁటులకుం
జెడక మను నెఱసుగుణులకుఁ, జెడని పదార్థములు విష్ణు§సేవానిరతుల్. 127

వ. అప్పుడు జగజ్జనకుం డగునప్పరమేశ్వరుండు దరహసితముఖకమల యగున
క్కమల కిట్లనియె. 128

క. బాలా నా వెనువెంటను, హేలన్ వినువీథినుండి యేతెంచుచు నీ
చేలాంచలంబుఁ బట్టుట, కాలో నే మంటి నన్ను నంభోజముఖీ. 129

క. ఎఱుఁగుదు తెఱవా యెప్పుడు, మఱవను సకలంబు నన్ను మఱచినయెడలన్
మఱతునని యెఱిఁగి మొఱఁగక, మఱవక మొఱ యిడిర యేని మఱియుస్వ్యాములన్.

వ. అని పలికిన నరవిందమందిర (యగు నయ్యిందిరాదేవి) మందస్మితచంద్రికా
సుందరవదనారవింద యగుచు ముకుందున కిట్లనియె. 131

క. దేవా దేవర యడుగులు, భావంబున నిలిపి కొలుచు పని నా పని గా
కో వల్లభ యే మనియెద, నీ వెంటను వచ్చు చుంటి నిఖిలాధిపతీ. 132

క. దీనులకు య్యాలింపను, దీనుల రక్షింప మేలు దీవనఁ బొందన్
దీనావన నీకొప్పును, దీనపరాధీన దేవ దేవ మహేశా. 133

వ. అని మఱియును సముచితసంభాషణంబుల నంకించు చున్న యప్పరమవైష్ణవీ
రత్నంబును సాదరసరససల్లాపమందహాసపూర్వకంబుగా నాలింగనంబు గావించి
సపరివారుండై గరుడగంధర్వసిద్ధవిబుధగణజేగీయమానుండై (గరుడారూఢుం
డగుచు) హరి నిజసదనంబునకుం జనియె నని చెప్పి శుకయోగీంద్రుం డిట్లనియె.

సీ. నరనాథ నీకు నాచేత వివరింపఁబడిన యీకృష్ణానుభావ మైన
గజరాజమోక్షణకథ వినువారికి, యశము లిచ్చును గల్మషాపహంబు
దుస్స్వప్ననాశంబు దుఃఖసంహారంబుఁ. బ్రొద్దున మేల్కాంచి పూతవృత్తి
నిత్యంబుఁ బఠియించు నిర్మలాత్మకులైన, విప్రులకును బహువిభవ మమరు

తే. సంపదలు గల్గుఁ బీడలు శాంతిఁ బొందు
సుఖము సిద్ధించు వర్ధిల్లు శోభనములు
మోక్ష మఱచేతిదై యుండు ముదము సేరు
ననుచు విష్ణుండు ప్రీతుఁడై యానతిచ్చె. 135

వ. అని మఱియు నప్పరమేశ్వరుం డిట్లని యానతిచ్చె నెవ్వరేనియు నపరరా
త్రాంతంబున మేల్కాంచి సమాహితమనస్కు లయి నన్నును నిన్నును నీసరోవరం
బును శ్వేతద్వీపంబును నాకుం బ్రియంబైన సుధాసాగరంబును హేమనగంబును
నిగ్గిరికందరకాననంబులను వేత్రకీచకవేణులతాగుల్మసురపాదపంబులను నేనును
బ్రహ్మయు ఫాలలోచనుండును నివసించి యుండునక్కొండశిఖరంబులను గౌ
మోదకీకౌస్తుభ సుదర్శన పాంచజన్యంబులను శ్రీదేవిని శేష గరుడ వాసుకి ప్ర
హ్లాదనారదులను మత్స్యకూర్మవరాహాద్యవతారంబులను దదవతారకృతకార్యం
బులను సూర్యసోమపావకులను బ్రణవంబును ధర్మతపస్సత్యంబులను వేదంబును
వేదాంగంబులను శాస్త్రంబులను గోభూసురసాధుపతివ్రతాజనంబులను జంద్రకా
శ్యపజయాసముదయంబును గౌరీ గంగా సరస్వతీ కాళిందీ సునందాప్రముఖపు
ణ్యతరంగిణీనిచయంబును నమరులను నమరతరువులను నైరావతంబును నమృతం

బును ధ్రువుని బ్రహ్మర్షినివహంబును బుణ్యశ్లోకు లగు నమానవులను సమాహిత
చిత్తులై తలంతురు వారలకుఁ బ్రాణావసానకాలంబున మదీయం బగువిమలగతి
నిత్తు నని హృషీకేశుండు నిర్గమించి శంఖంబు పూరించి (సకలామరవందితచరణార
విందుండై) విహగపరివృఢవాహనుండై వేంచేసె విబుధానీకంబు సంతోషించె
నని చెప్పి శుకుండు రాజున కిట్లనియె. 136

క. గజరాజమోక్షణంబును, నిజముగఁ బఠియించునట్టి నియతాత్ములకున్
గజరాజవరదుఁ డిచ్చును, గజతురగస్యందనములుఁ గైవల్యంబున్. 137

క. తామసుతమ్ముఁడు రైవత, నామకుఁడై వెలసె మనువు నలువురమీఁదన్
భూమికిఁ బ్రతివింధ్యార్జున, నామాదులు నృపులు మనువునందనులు నృపా.

సీ. మునులు హిరణ్యరోముఁడు నూర్ధ్వబాహుండు, వేదశీర్షుం డనువీరు మొదలు
నమరులు భూతరయాదులు శుభ్రుని, పత్ని వికుంఠాఖ్య పరమసాధ్వి
యాయిద్దఱకుఁ బుత్త్రుఁడై తనకళలతో, వైకుంఠుఁ డనఁ బుట్టి నారిజాక్షుఁ
డవనిపై వైకుంఠ మనియెడిలోకంబుఁ, గల్పించె నెల్లలోకములు మ్రొక్క

తే. రమ యెదుర్కొలు సేకొనె రాజముఖ్య, తదనుభావంబు గుణములు దలఁపనరుద
యీధరారేణుపటలంబు నెఱుఁగవచ్చుఁ, గాని రా దయ్య హరిగుణగణముసంఖ్య.

వ. తదనంతరంబు. 140

సీ. చక్షుస్తనూజుండు చాక్షుషుం డనువీరుఁ, డాఱవమను వయ్యె నవనినాథ
భూమీశ్వరులు పురుపురుషసుద్యుమ్నాదు, లాతనినందను లమరవిభుఁడు
మంత్రద్యుమాఖ్యుఁ డమర్త్యు లాప్యాదికు, లాహవిష్మద్వీరకాదిమునులు
మును లందు విభుఁడు సంభూతికి వైరాజు, నకుఁ బుట్టి యజితుండు నాఁగ నొప్పె

ఆ. నతఁడ కాఁడె కూర్మమై మందరాగంబు, నుదధిజలములోన నుండి మోచె
నతఁడ చువ్వె దివిజు లర్థింప నమృతాబ్ధిఁ, ద్రచ్చి యిచ్చె నాసుధారసంబు.

క్షీరసాగరమథనకథాప్రారంభము.

వ. అని పలికినం బరీక్షిన్నరేంద్రుండు మునీంద్రున కిట్లనియె. 142

మ. విను ము న్నేటికిఁ ద్రచ్చె పాలకడలిన్ విష్ణుండు కూర్మాకృతిన్
వనధిం జొచ్చి యదెట్లు మోచె బలుగవ్వం బైననగంబు దే
వనికాయం బమృతంబు నెట్లు వడసెన్ వారాశి నేమేమి సం
జనితం బయ్యె మునీంద్ర చోద్యము గదా సర్వంబుఁ జెప్పం గదే. 143

క. అప్పటనుండి బుధోత్తమ, చెప్పెదు భగవత్కథావిశేషంబులు నా
కెప్పుడుఁ దనివి జనింపదు, సెప్పఁ గదే చెవులు నిండ శ్రీహరికృతముల్. 144

వ. అని మఱియు నడుగంబడినవాఁడై యతని నభినందించి హరిప్రసంగంబు సెప్ప
నుపక్రమించె నని సూతుండు ద్విజుల కిట్లనియె నట్లు శుకుండు రాజుం జూచి.

క. కసిమసఁగి యసురవిసరము, లసిలతికల సురల నెగవ § నసువులు వెడలం
బసఁ జెడిరి పడిరి కెడసిరి, యసమసమరవిలసనముల § ననువెడలి నృపా. 146

క. సురపతివరుణాదులతోఁ, సురముఖ్యులు గొంద ఱరిగి § సురశైలముపైఁ
సురనుతుఁ డగునజుఁ గని యా,సురదుష్కృతిఁ జెప్పి రపుడు § సొలయుచు నతులై.

క. దుర్వాసుశాపవశమున, నిర్వీర్యత జగము లెల్ల § నిశ్శ్రీకము లై
పర్వతరిపుతోఁ గూడ న,పర్వము లయి యుండె హతసు § పర్వావళు లై. 148

వ. అప్పుడు. 149

ఆ. నెలవు వెడలి వచ్చి § నిస్తేజు లైనట్టి, వేల్పుగములఁ జూచి § వేల్పుఁబెద్ద
పరమపురుషుఁ దలఁచి § ప్రణతుఁడై సంఫుల్ల, పద్మనయనుఁ డగుచుఁ § బలికెఁ దెలియ.

క. ఏనును మీరును గాలము, మానవతిర్యగ్లతాద్రు § మస్వేదజముల్
మానుగ నెవ్వనికళలము, వానికి మ్రొక్కుదము గాక § వగవఁగ నేలా. 151

క. వధ్యుండు రక్షణీయుఁడు, సాధ్యుఁడు మాన్యుఁ డని లేక § సర్గత్రాణా
వధ్యాదు లొనర్చునతం, డాధ్యంతవిధానమునకు § నధ్యక్షుఁడు మనకున్. 152

క. వరదునిఁ బరము జగద్గురుఁ, గరుణాపరతంత్రు మనము § గనుఁగొన దుఃఖ
జ్వరములు సెడు నని సురలకు, సరసిజజని చెప్పి యజితు § సదనంబునకున్. 153

వ. తానును దేవతాసమూహంబును సత్వరయంబునం జని వినయంబునఁ గానం
బడనియవ్విభు నుద్దేశించి దైవికంబు లగువచనంబుల నియతేంద్రియుం డై
యి ట్లని స్తుతియించె. 154

సీ. ఎవ్వనిమాయకు § నింతయు మోహించుఁ, దఱిమి యెవ్వనిమాయ § దాఁటరాదు
తనమాయ నెవ్వఁ డింతయు గెల్చినట్టివాఁ, డెవ్వనిఁ బొడగాన § రెట్టిమునులు
సర్వభూతములకు § సమవృత్తి నెవ్వఁడు, చరియించుఁ దనచేత § జనిత మయిన
ధరణి పాదములు చి § త్తము సోముఁ డగ్ని ము,ఖంబుగన్నులుసోమ § కమలహితులు
తే. చెవులు దిక్కులు రేతంబు § సింధుజలము
మూఁడుమూర్తులపుట్టిల్లు § మొదలినెలవు
గర్భ మఖిలంబు మూర్ధంబు § గగన మగుచు
మలయు నెవ్వఁడు వాని న § మస్కరింతు. 155

వ. మఱియు నెవ్వనిబలంబున మహేంద్రుండును బ్రసాదంబున దేవతలును గోపం
బున రుద్రుండును బరుషంబున విరించియు నింద్రియంబులవలన వేదంబులును
మునులును మేఢ్రంబునఁ బ్రజాపతియును వక్షంబున లక్ష్మియు ఛాయవలనఁ బితృ
దేవతలును స్తనంబులవలన ధర్మంబును బృష్ఠంబువలన నధర్మంబును శిరంబు
వలన నాకంబును విహాసంబువలన నప్సరోజనంబులును ముఖంబువలన విప్రులు
ను గుహ్యం బైన బ్రహ్మంబును భుజంబులవలన రాజులును బలంబును నూరువుల
వలన వైశ్యులును నైపుణ్యంబును బదంబులవలన శూద్రులును నవేదంబును

నధరంబున లోభంబును నుపరిరదచ్ఛదంబువలనఁ బ్రీతియు నాసాపుటంబు వలన ద్యుతియు స్పర్శంబునఁ గామంబును భ్రూయుగళంబున యమంబును బక్ష్మంబునఁ గాలంబును సంభవించె నెవ్వనియోగమాయాజనితంబులు ద్రవ్యవయఃకర్మగుణవిశేషంబులు చతుర్విధభూతసర్గం బెవ్వనియాత్మతంత్రం బెవ్వనివలన సిద్ధించి లోకంబులును లోకపాలురుఁ బ్రదుకుచుందురు పెరుఁగుచుందురు దివిజులకు నాయువు నంధంబు బలంబు నై నగంబులకు నీశుం డై ప్రజలకుఁ బ్రజనుం డై (ప్రజావన)క్రియాకాండనిమిత్తసంభవుం డగుజాతవేదుం డై యంతస్సముద్రంబున ధాతుసంఘాతంబులం [1]బ్రపంచించుచు బ్రహ్మమయుం డై ముక్తికి ద్వారం బై యమృతమృత్యుస్వరూపుం డై చరాచరప్రాణులకుఁ బ్రాణం బై యోజస్సహోబలవాయురూపంబు లై నప్రాణేంద్రియాత్మాసుశరీరకేతనుం డై పరమవిభూతి యగునప్పరమేశ్వరుండు మాకుం బ్రసన్నుం డగుం గాక యని మఱియును. 156

క. మొదల జల మిడిన భూజము, దుది నడుమను జల్లఁదనము । దొరకొనువాడ్కిన్
మొదలను హరికిని మ్రొక్కిన, ముద మొందుదు మెల్ల వేల్పు । మూఁకలు నేనున్.

క. ఆపన్ను లగుదిదృక్షుల, కోపుణ్య భవన్ముఖాబ్జ । మొయ్యన తఱితోఁ
బ్రాపింపఁ జేయు సంపద, నోపరమదయానివాస । యుజ్జ్వలతేజా. 158

వ. అని యిట్లు దేవగణసమేతుం డై యనేకవిధంబులం గీర్తించుచు నున్న పరమేష్ఠి యందుఁ గరుణించి దయాగరిష్ఠుం డగువిశ్వగర్భుం డావిర్భవించె. 159

మ. ఒకవేయర్కులు గూడి గట్టి[2]కరు పై । యుద్యత్ప్రభాభూతితో
నొకరూపై చనుదెంచుమాడ్కి హరి దా । నొప్పారె నావేలుపుల్
వికలాలోకను లై విషణ్ణమతు లై । విభ్రాంతు లై మ్రోలఁ గా
నక శంకించిరి కొంతప్రొద్దు విభుఁ గా । నం బోలునే వారికిన్. 160

వ. అప్పుడు. 161

సీ. హారకిరీటకే । యూరకుండలపాద, కటకకాంచీలతా । కంకణాది
కౌస్తుభోపేతంబుఁ । గౌమోదకీశంఖ, చక్రశరాసన । సంయుతంబు
మరకతశ్యామంబు । సరసిజనేత్రంబుఁ, గర్ణాభరణకాంతి । గండయుగముఁ
గలితకాంచనవర్ణ । కౌశేయవస్త్రంబు, శ్రీవనమాలికా । సేవితంబు

ఆ. నై మనోహరంబు । నై దివ్యసౌభాగ్య, మైనయతనిరూపు । హర్ష మెసఁగఁ
జూచి బ్రహ్మహరుఁడు । సురలును దానును, బొంగినమ్రుఁ డగుచుఁ । బొగడఁ దొడఁగె.

క. జననస్థితిలయదూరుని, మునినుతు నిర్వాణసుఖస । ముద్రుని సుగుణుం
దనుతనునిఁ బృథులపృథులుని, ననఘాత్ము మహానుభావు । నభినందింతున్. 163

1 బచరించుచు బ్రహ్మ. 2 కదుపై.

క. పురుషోత్తమ నీరూపము, పరమశ్రేయంబు భువనపంక్తుల కెల్లన్
స్థిరమై దిక యోగంబున, వరుసను మాయందు గానవచ్చెను మాకున్. 164

క. మొదలును నీలోఁ దోఁచెను, దుదియును నటఁ దోఁచె నడుము దోఁచెను నీవే
మొదలునడుముదుది సృష్టికి, గదియఁగ ఘటమునకుమన్ను గతియగుమాడ్కిన్.

క. నీమాయచేత విశ్వము, వేమాఱు సృజింతు వనుచు విష్ణుఁడ వనుచున్
ధీమంతులు గుణపదవిని, నేమంబున నగుణుఁ డైననినుఁ గాంతు రొగిన్. 166

ఆ. అన్న మవనియందు నమృతంబు గోవుల,యందు వహ్నిసమిధలందు నరులు
యోగవశతఁ బొందునోజను బుద్ధిచే, నగుణు నిన్నుఁ గాంతు రాత్మఘనులు.

మత్తకోకిలము. పట్టు లేక బహుప్రకారవిపన్నచిత్తుల మైతి మే
మెట్టకేలకు నిన్నుఁ గంటి మభీప్సితార్థ[1]ము నంచుఁ బె
న్వెట్ట యైనదవానలంబున వేఁగు నేనుఁగు మొత్తముల్
నిట్టవేర్చినగంగలోపల నీరు గాంచినచాడ్పునన్. 168

మత్తకోకిలము. నీకు నే మని విన్నవింతుము నీవు సర్వమయుండ వై
లోక మెల్లను నిండి యుండఁగ లోకలోచన నీపదా
లోకనంబు శుభంబు మాకును లోకపాలకు లేను నీ
నాకవాసులు నీవ వహ్నిఁ దనర్చు కేతుతతిక్రియన్. 169

వ. అని కమలసంభవప్రముఖులు వినుతి సేసి రని చెప్పి నరేంద్రునకు శుకుం డిట్లనియె.

శా. ఈరీతిం జతురాననాదినుతుఁ డై యా పారజీమూతగం
భీరం బైనరవంబునం బలికె సంప్రీతాత్ముఁ డై యీశ్వరుం
డారోమాంచితకాయులన్ నవవిముక్తాపాయులం బ్రేయులం
బ్రారబ్ధోగ్రమహార్ణవోన్మథనసాంభానల్పులన్ వేల్పులన్. 171

క. ఓనలువ యోసురేశ్వర, యోనిటలతటాక్ష యోసురోత్తములారా
దానవులతోడ నిప్పుడు, మానుగఁ బోరామి గలిగి మను టొప్పున్. 172

వ. అది యెట్లంటి రేని. 173

క. ఎప్పుడు దనకును సత్త్వము, సొప్పడు నందాఁక రిపులఁ జూచియుఁ దనమైఁ
గప్పికొని యుండవలయును, నొప్పుగ నహి మూషికమున కొదిఁగినభంగిన్.

క. అమృతోత్పాదనయత్నము, విమృష్టమతిఁ జేయు టొప్పు వేల్పులు వినుఁడీ
యమృతంబుఁ ద్రావి జంతువు, లమృతగతిన్ బ్రతుకుచుండు నాయుర్వృద్ధిన్.

సీ. పాలమున్నీటిలోపల సర్వతృణలతౌ,షధములు దెప్పించి చాల వైచి
మందరశైలంబు మంథానముగఁ జేసి, తనర వాసుకిఁ దరిత్రాడు సేసి
నాసహాయంబున నలి నిందఱును మీరు, తరువుఁడు వేగ మతంద్రు లగుచు
ఫలము మీఁదయ్యెడు బహుళదుఃఖంబులఁ, బడుదురు దైత్యులు పాపమతులు

1 ము వచ్చుఁ.

ఆ. అలసతేమి లేక యఖిలార్థములుఁ గల్గు, విషధిలోన గొంక విషము పుట్టు
గలఁగి వెఱవ వలదు కామరోషంబులు, వస్తుచయమునందు వలదు చేయ

వ. అని యాదేశించి. 177

క. అంతాదిరహితుఁ డచ్యుతుఁ, డంతర్ధానంబు నొందె నజఫాలాక్షుల్
సంతోషంబునఁ దమతమ, కాంతాలయములకుఁ జనిరి గౌరవ మొప్పన్. 178

క. కయ్యంబు సేయ నొల్లక, నెయ్యంబున నతులు వెట్టి నిర్జరనికరం
బియ్యప్పనములు వెట్టుచుఁ, దియ్యంబునఁ గొల్చె బలిని దేవద్వేషిన్. 179

క. పస సెడి తనకును వశమై, సుసరపుగతిఁ గొల్చుచున్న సురసంఘములన్
గసిమసఁగి చంపఁ బూనిన, నసురుల వారించె బలియు నతినయయుక్తిన్. 180

వ. అట్లు వారించి వైరోచని రాక్షససముదయంబున కిట్లనియె. 181

క. పగవారు శరణు చొచ్చిన, మగతనములు నెఱపఁ దగునె మగవారలకుం
దగుసమయ మెఱుఁగ వలదే, మగఁటిమిఁ బాటింప వల దమర్త్యులతోడన్.

వ. అని పలికి కొలువుకూటంబున సురనికరపరివృతుం డై నిఖిలలోకరాజ్యలక్ష్మీసహితుం డై యఖిలవిబుధవీరవిజయాహంకారనిజాలంకారుం డై సుఖంబునం గొలువున్నవిరోచననందనుం గని శచీవిభుండు దమసచివుండునుంబోలె సాంత్వనవచనంబుల శాంతిం బొందించి పురుషోత్తమశిక్షితుం డై ననీతిమార్గంబున శంబరునికిం బ్రియంబు సెప్పి యరిష్టనేమి ననునయించి త్రిపురవాసు లగుదానవుల నాడంబఱిచి జంభునిసమ్మతంబు సేకొని హయగ్రీవునివిగ్రహంబు మాన్చి నముచితారకబాణాదులతోడ సఖ్యంబు నెఱపి విప్రచిత్తికిం బొత్తు హత్తించి శకుని విరోచన ప్రహేతులకుం బోరామి సూపి మయ మాలి సుమాలి ప్రముఖులకు మైత్రి యెఱింగించి కుంభనికుంభులకు సౌజన్యంబు గైకొలిపి పౌలోమకాలకేయనివాతకవచాదులయెడ బాంధవంబు ప్రకటించి వజ్రదంష్ట్రికి [1]వశుం డై యితరదానవదైత్యసమూహంబువలన నతిస్నేహంబు సంపాదించి మనకు నక్కసెలియండ్రబిడ్డలకు నొడ్డారంబు లేమిటికి నేకకార్యపరత్వంబున నడ్డంబు లేక బ్రదుకుద మన్యోన్యవిరోధంబు లేల తొల్లి యన్యోన్యవిరోధంబున నలంగితి మిది మొదలు దనుజదివిజసముదయంబులకు రాజు విరోచననందనుండ మన మందఱ మతనిపంపు సేయం గలవార ముభయకులంబును వర్ధిల్లునట్టియుపాయం బెఱింగింతు నని యమృతజలధిమథనప్రారంభకథనంబు దెలియం జెప్పె నట్లు సురాసురయూథంబులు బలిబలారాతిప్రముఖంబు లై పరమోద్యోగంబున సుధాసంపాదనాయత్తచిత్తు లై యైకమత్యంబు నొంది యమందగమనంబున మందరనగంబునకుం జని 183

1 వశ్యుం డై.

సీ. వాసవవర్గకి వాఁడిగాఁ బఱచిన,కుద్దాలముఖములఁ గొంత ద్రవ్వి
ముసలాగ్రములు సొన్పి మొదలిపాఁ దగలించి, దీర్ఘపాశంబుల ద్రిండు సుట్టి
పెకలించి బాహులఁ బీడించి కదలించి, పెల్లార్చి తమతమపేరు వాడి
పెట్టికి మీఁదికి నెత్తి పృథులహస్తంబులఁ, దలల భుజంబులఁ దరల కుండ
తే. నాని మెల్లన కుఱుదప్పటడుగు లిడుచు, భారమధికంబు[1] మఱవక పట్టుఁడనుచు
మందరాగంబుఁ దెచ్చి రమందగతిని, దేవదైత్యులు జలరాశి తెరువు వట్టి.
క. మందరము మోవ నోపమి, నందఱుఁ బైఁ బడియె నదియు నతిచోద్యముగాఁ
గొందఱు నేలం గలిసిరి, గొందఱు నుగ్గయిరి చనిరి కొందఱు భీతిన్. 185
క. ఏలా హరికడ కేఁగితి, మేలా దొరఁ గొంటి మథికి హేలన శైలో
న్మూలనము సేసి తెచ్చితి, మేలా పెక్కండ్రు మడిసి రేలా నడుమన్. 186
క. ఏటికి మముఁ బని పంచెను, నేటికిఁ దమబోఁటివారి కింతలు పను లిం
కేటికి రాఁడు రమేశ్వరుఁ, డేటి కుపేక్షించె మఱవ నేటికి మనలన్. 187
వ. అని కులకుధరపతనజన్యం బగుదైన్యంబు సహింప నోపక పలవించు చున్నదివిజ దితిజులభయంబు మనంబున నెఱింగి సకలవ్యాపకుం డగుహరి తత్సమీపంబున.
మ. గరుడారోహకుఁడై గదాధరుఁడై కారుణ్యసంయుక్తుఁడై
హరికోటిప్రభతో నొహో [2]వెఱవకుం డంచుం బ్రదీపించి త
ద్గిరిఁ గేలన్ నవకుందకందుకముమాడ్కిం బట్టి క్రీడించుచు
న్గరుడాలోకసుధన్ సురాసురులప్రాణంబుల్ సమర్థించుచున్. 189
క. వారలు గొలువఁగ హరియును, వారాన్నిధి కరుగు మనఁగ వసుధాధరమున్
వారిజనయనునిఁ గొంచు న,వారితగతిఁ జనియె విహగవల్లభుఁ డలుతన్. 190
క. చని జలరాశితటంబున, వనజాక్షుని గిరిని డించి వందనములు స
ద్వినుతులు సేసి ఖగేంద్రుఁడు, పనివినియెను భక్తి నాత్మభవనంబునకున్. 191
వ. అప్పుడు. 192
సీ. భూనాథ వినవయ్య భోగీంద్రు వాసుకిఁ, బిలిపించి యతనికిఁ బ్రియము సెప్పి
ఫలభాగ మీ నొడఁబడి సమ్మతునిఁ జేసి, మెల్లన చేతుల మేను నివిరి
నీవ కా కెవ్వరు నేర్తు రీపని కియ్య,కొ మ్మని యతనికై కోలు వడసి
కవ్వంపుఁగొండ నిష్కంటకంబుగఁ జేసి, [3]ఘూర్ణించి యతనిభోగంబుఁ జుట్టి
ఆ. కడఁగి యమృతజలధిఁ గలశంబుఁ గావించి, త్రచ్చునచ్చలమునఁ దలఁపులమర
నగ్రవస్త్రకేశభారులై యారెండు, గములవారు తరువఁ గదిసి రచట. 193
వ. తదనంతరంబ. 194
క. హరియును దేవానీకము, నురగేంద్రునితలలు పట్ట నుద్యోగింపన్
హరిమాయాపరవశులై, సురవిమతులు గూడి పలుకఁ జొచ్చిరి కడిమిన్. 195

1. 'మఱుఁడీ. 2 వెఱుఁడీ' వ్రా. ప్ర. 3 గర్జించునతని.

మత్తకోకిలము. స్వచ్ఛ మైనఫణంబు మీరలు సక్కఁ బట్టి మథింపఁగాఁ
బుచ్ఛ మేటికి మాకుఁ బట్టఁగఁ బూరుషత్వము గల్గి మే
మచ్ఛ మైనతపోబలాఢ్యయశోన్వయంబులవార మై
[1]యిచ్ఛయింతుమె తుచ్ఛవృత్తికి నిందు మాకు ఫణాగ్రముల్. 196

వ. అని పలుకుదనుజులం జూచి. 197

క. విస్మయముఁ బొంది దానవ,ఘస్మరుఁ డహిఫణము విడువఁ గైకొని యసురుల్
సస్మితముఖు లై యార్చి ర,విస్మరతఁ గొనిరి సురలు వీఁకం దోఁకన్. 198

వ. ఇట్లు సమాకర్షణస్థానభాగనిర్ణయంబు లేర్పఱుచుకొని దేవతలు పుచ్ఛంబును బూర్వదేవతలు ఫణంబులుం బట్టి పయోరాశిమధ్యంబునం బర్వతంబు వెట్టి పరమాయత్తచిత్తు లై యమృతార్థంబు త్రచ్చుచున్నసమయంబున. 199

క. విడువిడుఁ డని ఫణి పలుకఁగఁ, గడుభరమున మొదలఁ గుదురుగలుగమి [2]గడవై
బుడబుడరవమున నఖిలము, వడవడ వడఁకఁగ మహాద్రి వనధి మునింగెన్. 200

ఉ. గౌరవ మైనభారమునఁ గవ్వపుఁగొండ ధరింప లేక దో
స్సారవిహీను లై యుభయసైనికులుం గడుసిగ్గుతో నకూ
పారతటంబునం బడిరి పౌరుషముం జెడి పాండవేయ యె
వ్వారికి నేరఁ బోలు బలవంతపుదైవము నాక్రమింపఁగన్. 201

క. వననిధిజలములలోపల, మునిఁగెడిగిరిఁ జూచి దుఃఖమునఁ జింతాబ్ధిన్
మునిఁగెడివేల్పులఁ గనుఁగొని, వనజాక్షుఁడు వార్ధినడుమ వారలు సూడన్.

కూర్మావతారకథాప్రారంభము.

సీ. సవర నై లక్షయోజనములవెడలుపై, కడుఁగఠోరము నై నకర్పరమును
నద నై నబ్రహ్మాండ మైన నాహరించు, ఘనతరం బగుముఖగహ్వరంబు
సకలచరాచరజంతురాసుల నెల్ల, మ్రింగి లోఁగొనునట్టి మేటికడుపు
విశ్వంబుపై వేఱువిశ్వంబు పైఁబడ్డ, నాఁగినఁ గదలనియట్టికాళ్లు

తే. వెలికి లోనికిఁ జనుదెంచువిపులతుండ, మంబుజంబులఁ బోలెడునక్షియుగము
సుందరంబుగ విష్ణుండు సురలతోడి,కూర్మి సెలువొంద నొకమహాకూర్మ మయ్యె.

మ. కమఠం బై జలరాశిఁ జొచ్చి లఘుముక్తాశుక్తిచందంబునన్
సమదద్రీంద్రము నెత్తె వాసుకిమహానాగంబుతో లీలతో
నమరేంద్రాదులు మాళికంపములతో నౌ నౌఁ గదే బాపురే
కమలాక్షా శర ణంచు భూదిశలు నాకాశంబునున్ మ్రోయఁగన్. 204

వ. ఇవ్విధంబున. 205

క. తరిగొండ్రలోన నొకఁ డఁట, తరిగడవకుఁ గుదురు నాఁకత్రాఁ డఁట చేరుల్
దరిగవ్వంబును దా నఁట, హరిహరి హరిచిత్రలీల హరియే యెఱుఁగున్. 206

---

1. 'ఇచ్ఛయింతుము' అనియే పోతనప్రయోగము. 2 కడఁగై.

ఆ. జలధిఁ గడవ సేయ । శైలంబుఁ గవ్వంబు, సేయ భోగిఁ ద్రాడు । సేయఁ దరువ
సిరియుసుధయుఁబడయ । శ్రీవల్లభుఁడుదక్క, నొరుఁడుశక్తిమంతుఁ । డొకఁడుగలఁడె.

ఆ. గొల్లవారి బ్రదుకు । గొఱఁత తన వచ్చునె, గొల్లరీతిఁ బాల । గుప్పఁ ద్రచ్చి
గొల్ల లైరి సురలు । గొల్లయ్యె విష్ణుండు, సేటు లేనిమందు । సిరియుఁ గనిరి.

వ. ఇట్లు సురాసురయూథంబులు హరిసనాథంబు లయి కవచంబులు నెట్టబులు
వెట్టికొని పుట్టంబులు పిరిచుట్లు సుట్టికొని కరంబులు గరంబుల నప్పళించుచు
భుజంబులు భుజంబుల నొరయించుచు లెండు లెండు దరువఁదొడంగుఁడు (రండని
యమందగతిం) బెరుఁగుఁ ద్రచ్చుమందగొల్లలచందంబున మహార్ణవమధ్యంబున
మంథాయమానమందరమహీధరవిలగ్నభోగిభోగాద్యంతంబులం గరంబులం దె
మల్చుచుఁ బెనుబొబ్బలం బ్రహ్మాండ[1]కుడ్యంబు నిబ్బరం బయి గుబ్బగు బ్బని
యురులఁ గొండకవ్వంబుగ్రిత్తి జిఱజిఱం దిరుగు వేగంబున ఘటచ్ఛటాయమా
నంబు లయి బుగులుబుగుల్లనుచప్పుళ్లుప్పరం బెగసి లెక్కకు మిక్కిలిచుక్కల
క్రొమ్మలచెక్కుల నిక్కలువడుమిసిమిగలమీఁదిమీఁగడపాలతేటనిగ్గుఁదుంపరలప
రంపరలవలన నిజకరక్రమక్రమాకర్షణపరిభ్రాంతఫణిఫణాగర్భసముద్భూతనిర్భ
రవిషకీలికీలాజాలంబుల నప్పటప్పటికి నుప్పతిల్లి నడప్పిం గొండొక మందగతిం
జెందక యకూపారవేలాతటకుటజకుసుమగుచ్ఛపిచ్ఛిలస్వచ్ఛమకరందసుగంధ
గంధవహంబులం గ్రొంజెమటనీటిపెనువఱదగము లొడళ్ల నిగుర నొం
డొరులం బరిహసించుచుఁ బేఁగనాడి విలసించుచు మేలుమే లని యగ్గించుచుఁ
(గాదు కాదని భంగించుచు) నిచ్చ మెచ్చనిమచ్చరంబులవలన వనధివలమాన
వైశాఖవసుంధరాధరపరివర్తనసముజ్జనితఘుమఘుమారావంబును మథనగుణా
యమానమహాహీంద్రముఖముహుర్ముహురుచ్చరితభూరిఘోరఫూత్కారఘోషం
బును కులకుధరపరిక్షేపణక్షోభితసముల్లంఘితసమాకులితంబు లై వెఱ
చఱచి గుబురుగుబురు లై యొరలుకమఠకర్కటకాకోదరమకరతిమితిమింగిలమ
రాళచక్రవాకబలాకభేకసారసానీకంబులమొఱలునుం గూడికొని ముప్పిరిగొని
దనుజదివిజభటాట్టహాసతర్జనగర్జనధ్వనులు వలుపురి యై మొత్తిన శైలన దిశదిగం
తభిత్తులును బేఁ బెత్తి పెల్ల డుల్లం ద్రుళ్లుచుఁ గిసురు పొడుచుచు నొకఁ డొకని
కంటె వడియునుం [2]గడపునుం గలుగఁ ద్రచ్చుచుఁ బంతంబు లిచ్చుచు సుధాజన
నంబుఁ జింతించుచు నూతనపదార్థంబులకు నెదుళ్లు సూచుచు నెంతదడవు ద్రిత్తు
మని హరి నడుగుచు నెడపడనితమకంబుల నంతకంతకు మురువుడింపక త్రచ్చు
సమయంబున. 209

1 కటాహంబు. 2 దడవునుం.

క. అప్పాలవెల్లిలోపల, నప్పటి కప్పటికి మందరాగము దిరుగం
జప్పుడు నిండె నజాండము, సెప్పెడి దేమజునిచెవులు సిందఱగొనియెన్. 210

వ. అంత నప్పయోరాశిమధ్యంబున. 211

క. ఎడమఁ గుడి మునుప దిరుగుచుఁ, గుడి నెడమను వెనుకఁ దిరుగు కులగిరి గడలిం
గడ లెడల సురలు నసురులుఁ, దొడితొడి ఫణిఫణము మొదలుఁ దుదియును దిగువన్.

క. వడిగొని కులగిరిఁ దిరుగఁగ, జడనిధి ఖగమకరకమరఝషఫణిగణముల్
సుడివడఁ దడఁబడుఁ గెలఁకులఁ, బడు భయపడి నెగసి బయలఁబడు నురలిపడున్.

క. అమరాసురకరవిపరి, భ్రమణధరాధరవరేంద్రబంభ్రమణము దాఁ
గమఠేంద్రువీఁపుఁదీఁటను, శమియింపఁగఁ జాల దయ్యె జగతీనాథా. 214

వ. తదనంతరంబ. 215

క. ఆలోలజలధిలోపల, నాలో నహి విడిచి సురలు నసురలుఁ బఱవం
గీలాకోలాహల మై, హాలాహలవిషము పుట్టె నవనీనాథా. 216

వ. అదియునుం బ్రళయకాలాభీలఫాలలోచనలోచనానలశతంబుచందంబున సమందంబై విలయదహనసహస్రంబుకై వడి వడి యై కడపటిపట్టపగలింటివెలుంగుల లక్షతెఱంగున దుర్లక్షితం బై తుదిరేయి వెలింగిన మొగిలుగములవలనం బడు బలుపిడుగులవడువున బెడిదం బై పంచభూతంబులుం దేజోరూపంబు లైనచాడ్పున దుస్సహం బై భుగభుగాయమానంబు లైనపొగలును జిటచిటాయమానంబు లైనవిస్ఫులింగంబులును ధగధగాయమానంబు లైనయెఱమంటలును గలిగి మహార్ణవమధ్యంబువ మందరనగం బమంథరంబుగం దిరుగునెడ జనియించి పటాపటాయమానం బై నింగికి నుప్పొంగి దిశలకుం దీఁగలు సాఁగి బయల్లు ప్రబ్బికొని తరఁగవ్రాంపుఁగొండ నండగొనక నిగిడి కడలినలుగడలకుం బఱచి దరుల కుఱికి సురాసురసముదయంబులం దరికొని గిరివరగుహాగహ్వరంబుల సుడివడక కులశిఖరిశిఖరంబుల నెరగలివడి గహనంబుల దహించి కుంజమంజరీపుంజంబుల భస్మంబుసేసి జనపదంబు లేర్చి నదీనదంబు లెరియించి దిక్కుంభికుంభంబులు నిక్కలువడ నిక్కి తరణితారామండలంబులపై మిట్టించి మహర్లోకంబు నంటుకొని యుపరిలోకంబునకు మాఱుగొన లిడి సుడివడి ముసరుకొని బ్రహ్మాండగోళంబు సిటిలిపడం దాఁటి పాతాళాదిలోకంబులకు వేళ్లువాఱి సర్వలోకాధికం బై శక్యంబు గాక యెక్కడఁ జూచినం దానయై కురంగంబుక్రియం గ్రేళ్లుఱుకుచు భుజంగంబువిధంబున నొడియుచు సింగంబుభంగి లంఘించుచు విహంగంబుపగిది నెగయుచు మాతంగంబుపోలికి నిలువంబడుచు నిట్లు హాలాహలదహనంబు జగంబులం గోలాహలంబు సేయుచున్నసమయంబున మెలంగ మిడుకం జాలక నీఱైన దేవతలును నేలం గూలినరక్కసులును దుల్లినతారకంబులును గీటడంగినకిన్నరమిథునంబులును గమరినగంధర్వవిమానంబులును జీకాకుపడినసిద్ధచయంబులు

ను జిక్కువడినగ్రహంబులును [1]జిందఱవందఱ లయినవర్ణాశ్రమంబులును నిగిరి పోయిననదులును నింకినసముద్రంబులును గాలినకాననంబులును బొగిలినపురంబులును బొనుఁగుపడినపురుషులును బొక్కిపడినపుణ్యాంగనాజనంబులును బగిలిపడినపర్వతంబులును భస్మంబు లైనప్రాణిసంఘంబులును వేఁగినలోకంబులును వివశ లైనదిశలును నొడ్డగెడవు లైనభూజచయంబులును నఱవఱ లైనభూములును నై యకాలవిలయకాలం బై తోఁచుచున్నసమయంబున. 216

క. ఒడ్డారించి విషంబున, కడ్డము చనుదెంచి కావ ✱ నధికులు లేమిన్
గొడ్డేటి మ్రంది రా లన, బిడ్డన నెడ లేక జనులు ✱ పృథ్వీనాథా. 217

వ. అప్పుడు. 218

మ. చని కైలాసముఁ జొచ్చి శంకరునివా ✱ సద్వారముం జేరి యా
సున దౌవారికు లడ్డపెట్టఁ దల మం ✱ చుం జొచ్చి కుయ్యో మొఱ్ఱో
విను మాలింపుము చిత్తగింపుము దయన్ ✱ వీక్షింపు మం చంబుజా
సనముఖ్యుల్ గని రార్తరక్షణకళా ✱ సంరంభునిన్ శంభునిన్. 219

క. వారలు దీనత వచ్చుటఁ, గూరిమితో నెఱిఁగి దక్షు ✱ కూఁతురుఁ దానుం
బేరోలగమున నుండి ద, యారతుఁ డై చంద్రజూటుఁ ✱ [2]డవసర మిచ్చెన్.

వ. అప్పుడు భోగిభూషణునకు సాష్టాంగదండప్రణామంబు గావించి ప్రజాపతిముఖ్యు లి ట్లని స్తుతియించిరి. 221

సీ. భూతాత్మ భూతేశ ✱ భూతభావనరూప, దేవ మహాదేవ ✱ దేవవంద్య
యీలోకముల కెల్ల ✱ నీశ్వరుండవు నీవ, బంధమోక్షములకుఁ ✱ బ్రభుఁడ వీవ
యార్తశరణ్యుండ ✱ వగుగురుండవు నిన్నుఁ, గోరి భజింతురు ✱ కుశలమతులు
సకలసృష్టిస్థితి ✱ సంహారకర్త వై, బ్రహ్మవిష్ణుశివాఖ్యఁ ✱ బరఁగు దీవు

ఆ. పరమగుహ్య మయిన ✱ బ్రహ్మంబు సదసత్త, మంబు నీవ శక్తి ✱ మయుఁడ వీవ
శబ్దయోని వీవ ✱ జగదంతరాత్మవు, నీవ ప్రాణ మరయ ✱ నిఖిలమునకు. 223

క. నీయంద సంభవించును, నీయంద వసించి యుండు ✱ నిఖిలజగములున్
నీయంద లయముఁ బొందును, నీయుదరము సర్వభూత ✱ నిలయము రుద్రా. 224

సీ. అగ్ని ముఖంబు పరాపరాత్మక మాత్మ, కాలంబు గతి రత్న ✱ గర్భ పదము
శ్వసనంబు నీయూర్పు ✱ రసన జలేశుండు, దిశలు గర్ణంబులు ✱ దివము నాభి
సూర్యుండు గన్నులు ✱ శుక్లంబు సలిలంబు, జఠరంబు జలధులు ✱ సదలు శిరము
సర్వౌషధులు రోమ ✱ చయములు శల్యంబు, లద్రులు మానస ✱ మమృతకరుఁడు

తే. ఛందములు ధాతువులు ధర్మ ✱ సమితి హృదయ
మాస్యపంచక ముపనిష ✱ దాహ్వయంబు

---

1 వరుస లెడలినవర్ణా. 2 డవసరమించెన్.

నయి నసిరూపు పరతత్త్వమై శివాఖ్య
మై స్వయంజ్యోతి వై యొప్పు నాద్య మగుచు. 225

క. కొందఱు గలఁ డందురు నినుఁ, గొందఱు లేఁడందు రతఁడు గుణిగాఁ డనుచుం
గొందఱు గలఁ డని లేఁ డని, కొందల మందుదురు నిన్నుఁ గూర్చి మహేశా.

సీ. తలఁపఁ బ్రాణేంద్రియ ద్రవ్యగుణస్వభావుఁడవు కాల క్రతువులును నీవ
సత్యంబు ధర్మ మక్షరము ఋతంబును, నీవ ముఖ్యుండవు నిఖిలమునకు
ఛందోమయుఁడవు సత్త్వరజస్తమశ్చక్షుండ వై యుందు సర్వరూప
కామపురాధ్వర కాలగరాదిభూత [1]ద్రోహభయము చోద్యంబు గాదు

తే. లీల లోచనవహ్నిస్ఫులింగశిఖల, నంతకాదులఁ గాల్చిన యట్టి నీకు
రాజఖండావతంస పురాణపురుష, దీనరక్షక కరుణాత్మ దేవదేవ. 227

ఆ. మూఁడుమూర్తులకును మూఁడులోకములకు
మూఁడుకాలములకు మూల మగుచు
భేద మగుచుఁ దుది నభేద మై యొప్పారు
బ్రహ్మ మనఁగ నీవ ఫాలనయన. 228

క. సదసత్తత్త్వపరావర, సదనం బగు నిన్నుఁ బొగడ జలజభవాదుల్
పెదవులు గదలుప వెఱతురు, వదలక నినుఁ బొగడ నెంత వారము రుద్రా.

మత్తకోకిలము. బాహుశక్తి సురాసురుల్ సని పాలవెల్లి మథింప హా
లాహలంబు జనించె నేరి కలంఘ్య మై భువనంబు గో
లాహలంబుగఁ జేసి చిచ్చును లాగముం గొని ప్రాణిసం
దోహముల్ బ్రదికింపవే దయ దొంగలింపఁగ నీశ్వరా. 230

క. లంపటము నివారింపను, సంపదఁ గృపసేసి జయము సంపాదింపం
జంపెడివారి హరింపను, సొంపారఁగ నీక చెల్లు సోమార్ధధరా. 231

క. నీకంటె నొండెఱుంగము, నీకంటెం బరులు గావ నేరరు జగముల్
నీకంటె నొడయఁ డెవ్వఁడు, లోకంబుల కెల్ల నిఖిలలోకస్తుత్యా. 232

వ. అని మఱియు నభినందించుచున్న ప్రజాపతిముఖ్యులం గని సకలభూతసముం
డగు నద్దేవదేవుండు దన ప్రియసతి కిట్లనియె. 233

శివుండు దేవప్రార్థితుం డై హాలాహలమును పానము సేయుట.

క. కంటే జగములదుఃఖము, వింటే జలజనితవిషము వేఁడిమి ప్రభు వై
యుంటకు నార్తులయాపద, గెంటించుట ఫలము దానఁ గీర్తి మృగాక్షీ. 234

క. ప్రాణేచ్ఛ వచ్చి చొచ్చిన, ప్రాణుల రక్షింప వలయుఁ బ్రభువుల కెల్లం
బ్రాణుల కిత్తురు సాధులు, ప్రాణంబులు నిమిషభంగురము లని మగువా. 235

1 ద్రోహిచయము.

క. పరహితము సేయ నెవ్వఁడు, పరమహితుం డగును భూతపంచకమునకుం
బరహితమె పరమధర్మము, పరహితునకు నెదురు లేదు పర్వేందుముఖీ. 236

క. హరి మది నానందించిన, హరిణాక్షీ జగంబు లెల్ల నానందించున్
హరియును జగములు మెచ్చఁగ, గరళము వారించు టొప్పఁ గమలదళాక్షీ.

క. శిక్షింతు హాలహలమును, భక్షింతును మధురసూక్ష్మఫల[1]రసము క్రియన్
రక్షింతుఁ బ్రాణికోట్లను, వీక్షింపుము నీవు నేఁడు వికచాబ్జముఖీ. 238

వ. అని పలికిన ప్రాణవల్లభునకు వల్లభ దేవా దేవరచిత్తంబుకొలంది నవధరింతు
గాక యని పలికె ననిన నరేంద్రుం డిట్లనియె. 239

మ. అమరన్ లోకహితార్థ మంచు నభవుం డౌఁ గాక యం చాడెఁ బో
యమకుల్ భీతిని మ్రింగవే యనిరి వో యంభోజగర్భాదులుం
[2]దమ కేమీ హర లెమ్ము లె మ్మనిరి వో తాఁ జూచి కన్గంట న
య్యుమ ప్రాణేశ్వరు నెట్లు మ్రింగు మనె నయ్యుగ్రానలజ్వాలలన్. 240

వ. అనిన శుకుం డిట్లనియె. 241

క. మ్రింగెడువాఁడు విభుం డని, మ్రింగెడిదియు గరళ మనియు మే లని ప్రజకున్
మ్రింగు మనె సర్వమంగళ, మంగళసూత్రంబు నెంత మది నమ్మినదో. 242

మ. తనచుట్టున్ సురసంఘముల్ జయజయధ్వానంబులన్ బొబ్బిడన్
ఘనగంభీరరవంబుతో శివుఁడు లోకద్రోహి హుం పోకు ర
మ్మని కెంగేలఁ దెమల్చి కూర్చి కడిగా నంకించి జంబూఫలం
బని సర్వంకషమున్ మహావిషము నాహారించె హేలాగతిన్. 243

వ. అయ్యవిరళ(మహా)గరళదహనపానసమయంబున. 244

మ. కదలం బాఱవు పాఁపపేరు లొడలన్ ఘర్మాంబుజాలంబు పు
ట్టదు నేత్రంబుల కెఱ్ఱ రాదు నిజజూటాగ్రేందుఁడుం గందఁడున్
వదనాంభోజము వాడ దావిషము నాహ్వానించుచో డాయుచోఁ
బదిలుం డై కడి సేయుచోఁ దిగుచుచో భక్షించుచో మ్రింగుచోన్. 245

క. ఉదరము లోకంబులకును, సదనం బగు టెఱిఁగి శివుఁడు చఱులవిషాగ్నిం
గుదురుకొనఁ గంఠబిలమునఁ, బదిలంబుగ నిలిపె సూక్ష్మఫల[3]రసము క్రియన్.

క. మెచ్చిన మచ్చిక గలిగిన, నిచ్చిన నీ వచ్చుఁ గాక యిచ్చ నొరులకుం
జిచ్చుఁ గడిగొనఁగ వచ్చునె, చిచ్చఱచూపచ్చుపడిన శివునకుఁ దక్కన్. 247

ఆ. హరుఁడు గళమునందు హాలాహలము వెట్టఁ, గప్పుగలిగి తొడవు కరణి నొప్పె
సాధురక్షణంబు సజ్జనులకు నెన్న, భూషణంబు గాదె భూవరేంద్ర. 248

వ. తదనంతరంబ. 249

---

1 ముక్రియన్ జే గక్షింతు. 2 'దము గావన్' అ. ప్ర. 3 గతి నధిపా.

క. గరళంబుఁ గంఠబిలమున, హరుఁడు ధరించుటకు మెచ్చి ✽ యౌరా నా ననుచున్
హరియు విరించియు నుమయును,సురనాథుఁడుఁ బొగడి రంత ✽ సుస్థిరమతితోన్.

క. హాలాహలభక్షణకథ, హేలాగతి నైన విన్న ✽ నెలమిం బఠింపన్
వ్యాళానలవృశ్చికముల, పాలై చెడ రెట్టిజనులు ✽ భయవిరహితులై. 251

వ. మఱియు నారత్నాకరంబు సురాసురులు ద్రచ్చునెడ. 252

—✿ పాలకడలిం దరుచునెడ నైరావతాదులు జనించుట. ✿—

క. తెల్లనిమేనును నమృతము, జిల్లున జల్లించుపొదుఁగు ✽ శితశృంగములుం
బెల్లుగ నర్థులకోర్కులు, వెల్లిగొలుపు మొదవు పాల ✽ వెల్లిం బుట్టెన్. 253

ఆ. అగ్నిహోత్రి యనుచు ✽ నాసురభిని దేవ,మునులు పుచ్చికొనిరి ✽ మున్న యడిగి
విబుధసంఘములకు ✽ వెరవుతో నధ్వర, హవులు వెట్టుకొఱకు ✽ నవనినాథ. 254

వ. మఱియు నాజలరాశియందు. 255

క. సచ్చంద్రపాండురంబై, యుచ్చైశ్శ్రవ మనఁగఁ దురగ ✽ మొగి జనియించెం
బుచ్చికొనియె బలిదైత్యుం, డిచ్చగొనం డయ్యె నింద్రుఁ ✽ డీశ్వరశిక్షన్. 256

క. ఒఱ పగునురమును బిఱుఁదును, నెఱిదోఁకయు ముఖము సిరియుఁ ✽ నిర్మలఖురముల్
కుఱుచచెవులుఁ దెలిగన్నులుఁ, దఱ చగుకందంబుఁ జూడఁ ✽ దగు నాహరికిన్.

వ. అంత నప్పాలకుప్పయందు. 258

క. దంతచతుష్టాహతి శైలాంతంబులు విఱిగి పడఁగ ✽ నవదాతరుచ్యా
త్యాంతం బగునైరావణ, దంతావళ ముద్భవించె ✽ ధరణీనాథా. 259

క. తడ లేనినడపువడి గల, యొడలును బెనునిడుదకరము ✽ నురుకుంభములున్
బెడఁగై యువతులమురిపపు, నడపులకున్ మూలగురు వ ✽ నన్ గజ మొప్పెన్.

వ. మఱియు నత్తరంగిణీవల్లభు మథించునయ్యెడ. 261

ఆ. ఎల్లఋతువులందు ✽ నెలరారి పరువమై, యింద్రువిరులతోఁట ✽ కేపు దెచ్చి
కోరి వచ్చువారి ✽ కోర్కుల నీనెడు, వేల్పుమ్రాను పాల ✽ వెల్లిఁ బుట్టె. 262

వ. మఱియునుం గొండకవ్వంబునం గడలి గిలకరింప నప్సరోజనంబు జనించె నంత.

క. క్రొక్కారుమెఱుఁగుమేనులుఁ, గ్రిక్కిఱిసినచన్నుఁగవలుఁ ✽ గ్రిస్సిననడుముల్
పిక్కటిలి యున్నతుఱుములుఁ, జక్కనిచూపులును దివిజ ✽ సతులకు నొప్పెన్.

వ. వెండియు నారత్నాకరంబునందు (సుధాకరుం డుద్భవించి విరించియనుమతంబునఁ దనయథాస్థానంబునం బ్రవర్తించుచుండె నంత.) 265

క. తొలుకారుమెఱుఁగుక్రైవడిఁ, దళతళ మని మేను మెఱవ ✽ ధగధగ మనుచుం
గలుముల నీనెడుచూపులఁ, జెలువంబుల మొదలిటెంకి ✽ సిరి పుట్టె నృపా. 266

సీ. పాలమున్నీటిలోపలిమీఁదిమీఁగడ, మిసిమి[1] జిడ్డునఁ జేసి ✽ మేను వడసి
క్రొక్కారుమెఱుఁగుల ✽ కొనల క్రొత్తళుకుల, మేనిచే గలనిగ్గు ✽ మెఱుఁగు సేసి

---

1 జిడ్డఱసేసి,

నాఁటినాఁటికి బోదఁ ƒ గొనవలెఁ గంపుఁదీవల, నునుఁబోద నెయ్యంబు ƒ నూలుకొలిపి
క్రొవ్వారుకెందమ్మి ƒ కొలఁకునఁ బ్రొద్దునఁ, బొలసినవలపులఁ ƒ బోలిది వెట్టి
తే. పసిఁడిచంపకదామంబు ƒ బాగుఁ గూర్చి, వాలుక్రొన్నెల[1] చెలువున ƒ వాఁడి దీర్చి
జాణతనమునఁ జేతుల ƒ జడ్డు విడిచి, నలువ యీకొమ్మ నొగిఁ జేసె ƒ నాఁడు నేఁడు.
క. కెంపారెడునధరంబును, జంపారెడినడుము నతికి ƒ శంపారుచులన్
సొంపారుమోముఁ గన్నులుఁ, బెంపారుచు నొప్పు గొప్ప ƒ పిఱుఁదును గుచముల్.
వ. అని జనులు పొగడుచుండ. 269

సీ. తరుణికి మంగళ ƒ స్నానంబు సేయింత, మని పెట్టె నింద్రుఁ డ ƒ నర్ఘ మైన
మణిమయపీఠంబు ƒ మంగళవతు లైన, వేలుపుగరితలు ƒ విమలతోయ
పూర్ణంబు లై యున్న ƒ పుణ్యాహకలశంబు, లిడిరి పల్లవముల ƒ నిచ్చె భూమి
గడిమి గోవులు పంచ ƒ గవ్యంబులను నిచ్చె, మలసి వసంతుండు ƒ మధు వొసంగె
తే. మునులు కల్పంబుఁ జెప్పిరి ƒ మొగిలుగములు, పణవగోముఖకాహళ ƒ పటహమురజ
శంఖవల్లకీవేణుని ƒ స్స్వనము లిచ్చెఁ, బాడి రాడిరి గంధర్వ ƒ పతులు సతులు. 270
క. పండితసూక్తులతోడుతఁ, దుండంబులు సాఁచి తీర్థ ƒ తోయము లెల్లం
గుండముల ముంచి దిగ్వే,దండంబులు జలక మార్చెఁ ƒ దరుణీమణికిన్. 271
సీ. కట్టంగఁ బచ్చని ƒ పట్టుఁబుట్టపుదోయి, ముదితకుఁ దెచ్చి స ƒ ముద్రుఁ డిచ్చెఁ
మత్తాళినికరంబు ƒ మధు వాన మూఁగిన, వైజయంతీమాల ƒ వరుణుఁ డిచ్చెఁ
గాంచనకేయూర ƒ కంకణకింకిణీ, కటకాదులను విశ్వ ƒ కర్మ యిచ్చె
భారతి యొకమంచి ƒ తారహారము నిచ్చెఁ, బాణిపద్మము నిచ్చెఁ ƒ బద్మభవుఁడు
ఆ. కుండలివ్రజంబు ƒ కుండలముల నిచ్చె, శ్రుతులు భద్ర మైన ƒ నుతులు సేసె
నెల్లలోకములకు ƒ నేలికసాని వై, బ్రదికె దనుచు దిశలు ƒ పలికె నధిప. 272
వ. మఱియును. 273

సీ. పలుకుల నమృతంబు ƒ సిలుక నెవ్వానితో, భాషించె వాఁడెపో ƒ బ్రహ్మ యనఁగ
నెలయించి కెంగేల ƒ నెవ్వని వరియించె, వాఁడె లోకములకు ƒ వల్లభుండు
మొయిదీఁగె నెవ్వని ƒ మేనితోఁ గదియించె, వాఁడె పో పరమస ƒ ర్వజ్ఞమూర్తి
నెలఁతుక యెప్పుడు ƒ నివసించె నేయింట, నాయిల్లు పరమగు ƒ నమృతపదము
ఆ. నింతిచూపు వాఱె ƒ నెచ్చోటి కచ్చోటు, జిష్ణుధనదధర్మ ƒ జీవితంబు
గొమ్మపిన్నసగవు ƒ గురుతరదుఃఖని, వారణంబు సృష్టి ƒ కారణంబు. 274
వ. మఱియు నక్కొమ్మ నెమ్మనంబున. 275
సీ. భావించి యొకమాఱు ƒ బ్రహ్మాండ మంతయు, నాటలబొమ్మరి ƒ ల్లని తలంచుఁ
బోలించి యొకమాఱు ƒ భువనంబు లన్నియుఁ, దనయింటిలోఁదొంతు ƒ లని తలంచుఁ

1 చెన్నువ.

బాటించి యొకమాటు బ్రహ్మాది[1]సురులను, దనయింటిలో బొమ్మలని తలంచు
గొనకొని యొకమాటు కుంభినీచక్రంబు, నలవడ బొమ్మపీఁటని తలంచు
తే. సొలసి యొక్కమాటు సూర్యేందురోచుల, నచటిదీపకళిక లని తలంచు
భామ యొక్కమాటు భారతీదుర్గల, నాత్మసఖు లటంచు నాదరించు. 276

వ. తదనంతరంబ. 277

ఆ. చంచరీకనికరఝుంకారనినదంబు, దనరునుత్పలములదండఁ బట్టి
మేఘకోటినడిమిమెఱుఁగుఁబుత్తడిమాడ్కి, సురలనడుమ నిల్చె సుందరాంగి.

క. ఆకన్నులు నాచన్నులు, నాకురు లాపిఱుఁదు నడుము నాముఖ మానన
వ్యాకారముఁ గని వేల్పులు, సీకాకునఁ బడిరి కలఁగి శ్రీహరి దక్కన్. 279

వ. అట్లు నిలిచి దశదిశలం బరివేష్టించి యున్నయసురరక్షస్సిద్ధసాధ్యదివిజగరుడగం
ధర్వచారణప్రముఖనిఖిలయూథంబులం గనుంగొని యప్పురాణపౌరుషకన్య
కారత్నంబు దనమనంబున నిట్లని వితర్కించె. 280

సీ. ఐదువ నై యుండ నలవడ దొకచోట, నొకచోట సవతితో నోర్వరాదు
తగ నొకచోట సంతతవైభవంబు గా, దొకచోట వేడిమి నుండఁ బోల
దొకచోటఁ గరుణ లే దొక్కింత వెదకిన, నొకచోట డగ్గఱియుంట బెట్ట
నెఱయంగ నొకచోట నిలుకడ సాలదు, చర్చింప నొకచోట జడత గలదు

ఆ. కొన్నిచోట్లు కామగుణగరిష్ఠంబులు, క్రోధసంయుతములు గొన్నియెడలు
గొన్ని మోహలోభకుంఠితంబులు గొన్ని, ప్రమదమత్సరానుభావకములు.

వ. అని సకలసత్పురుషజననవర్తనంబులు మానసించి పరిహరించి. 282

సీ. అమర ముత్తైదువ నై యుండవచ్చును, వరుసకు సవతు లెవ్వరును లేరు
వెలయంగ నశ్రాంతవిభవ మీతనియిల్లు, శృంగారచందనశీతలుండు
గలఁగఁ డెన్నఁడు శుద్ధకారుణ్యమయమూర్తి, విమలుండు గదిసి సేవింప వచ్చు
నెఱి నాడి తిరుగఁడు నిలుకడ గలవాఁడు, సకలకార్యములందు జడత లేదు

ఆ. సాధురక్షకుండు షడ్వర్గరహితుండు. నాథుఁ డయ్యెనేని నడప నోపు
నితఁడె భర్త యనుచు నింతి సరోజాక్షుఁ, బుష్పదామకమునఁ బూజ సేసె.

క. ఇందీవరదామమున ముకుందునిఁ బూజించి తనకుఁ గూడి వసింపన్
మందిరముగఁ దద్వక్షము, నందంద సలజ్జదృష్టి నాలోకించెన్. 284

ఆ. మోహరుచులవలన ముద్దియ దల యెత్తు, సిగ్గువలన బాల శిరము వంచు
నింతి వెఱఁగువలన నెత్తదు వంపదు, తనదుముఖము ప్రాణదయితుఁ జూచి.

క. హరి సూచిన సిరి సూడదు, సిరి సూచిన హరియుఁ జూడ సిగ్గునఁ బొందున్
హరియును సిరియును దమలో, సరిఁ జూపులఁ జూడ మరుఁడు సందడి వెట్టెన్.

---

1 జంతువు లనువందులో బొమ్మ.

చ. జగములతండ్రి యై తనరు శౌరి జగంబులతల్లి నిందిరం
దగ నురమందుఁ దాల్చె నటఁ దత్కరుణారసదృష్టిచేఁ బ్రజల్
మగుడఁగఁ దొంటిభంగి నతిమంగళసాధ్వపతిత్వసంపదన్
నెగడినలోకముల్ గని రనేకశుభంబులఁ బొంది రత్తఱిన్. 287

వ. (అట మున్న యబ్ధిరాజు తనయందు నున్నయమూల్యం బయిన కౌస్తుభంబు పేరిటి యనర్ఘమణిరాజంబు నయ్యంబుజాక్షునకు సమర్పించిన దానిం దనవక్షఃస్థలంబున ధరియించె నప్పుడయ్యాదిలక్ష్మియు శ్రీవత్సకౌస్తుభవైజయంతీవనమాలికాతారహారాద్యలంకృతం బైనపుండరీకాక్షువక్షఃస్థలంబున వసియించె నయ్యవసరంబున.) 288

శా. మ్రోసెన్ శంఖమృదంగవేణువిపముల్ మున్నాడి పంజికటుల్
వాసెన్ నర్తనగానలీలల సురల్ భాసిల్లి రాస్యల్ జగ
ద్వ్యాసుల్ విష్ణుని బ్రహ్మరుద్రముఖరుల్ దల్లింగమంత్రంబులం
బ్రాసక్తిన్ వినుతించి రుల్లసితపుష్పశ్రేణి వర్షించుచున్. 289

క. ఆపాలవెల్లికూఁతురు, తీపులచూపులను దోఁగి తిలకించి ప్రజల్
చేపట్టిరి సంపదలను, ప్రాపించెను మేలు జగము బ్రదికె నరేంద్రా. 290

క. పాలేటిరాచకన్నియ, మేలారెడుచూపు లేక [1]మిడుమిడు కంచుం
జాలిం బురపురఁ బొక్కుచుఁ, దూలిరి రక్కసులు కీడు దోఁచిన నధిపా. 291

క. వారిధిఁ దరువఁగ నంతట, వారుణి యను నొక్క కన్య వచ్చిన నసురుల్
వారిజలోచనుసమ్మతి, వారై కైకొనిరి దాని వారిజనేత్రన్. 292

వ. మఱియుఁ దరువం దరువ నప్పయోరాశియందు. 293

సీ. తరుణుండు దీర్ఘదోర్దండుండు కంబుకంధరుఁడు పీతాంబరధారి స్రగ్వి
లాసితభూషణాలంకృతుం డరుణాక్షుఁ, డున్నతోరస్కుఁ డత్యుత్తముండు
నిలకుంచితకేశనివహుండు జలధర, శ్యాముండు మృగరాజసత్త్వశాలి
మణికుండలుఁడు రత్నమంజీరుఁ డచ్యుతు, నంశాంశసంభవుం డమలమూర్తి

ఆ. భూరియాగభాగభోక్త ధన్వంతరి, యనఁగ నమృతకలశహస్తుఁ డగుచు
నిఖలవైద్యశాస్త్రనిపుణుఁ డాయుర్వేది, వేల్పువెజ్జు గడలి వెడలి వచ్చె. 294

వ. తదనంతరంబ. 295

ఆ. అతనిచేత నున్నయమృతకుంభము సూచి, కెరలు వొడిచి సురలఁ గికురువెట్టి
పుచ్చికొనిరి యసురపుంగవు లెల్లను, మాఱు లేనిబలిమి మానవేంద్ర. 296

వ. వెండియు. 297

ఆ. చావు లేనిమందు చక్కఁగ మన కబ్బె, ననుచుఁ గడవ నసురు లాఁచికొనిన
వెఱచిసురలుహరికి మొఱలువెట్టిరి సుధా,పూర్ణఘటము వోయెఁ బోయె ననుచు.

---

1. మిడుక మిడుకుచుం.

—శ్రీవిష్ణుమూర్తి మోహినీస్వరూపంబు నొందుట.—

వ. ఇట్లు శరణాగతులైన వేల్పులదైన్యంబు వొడగని భృత్యజనకాముదుం డగునప్పర
మేశ్వరుండు మీరలు దుఃఖింపవలవ దేను నామాయాబలంబునం జేసి మీయ
ర్థంబు మరల సాధించెద నని పలికెఁ దత్సమయంబున నయ్యమృతపూరంబు నేమ
త్రాఁపుదు మని తమకించుదైత్యదానవజనంబులలోపల నమంగళం బగుకలి సంభ
వించినకతంబునఁ బ్రబలు లగురక్కసులు విలోకించి సత్త్రయాగంబు(నందు నడ
చు) చందంబునఁ దుల్యప్రయాసహేతువు లగుసురలును సుధాభాగంబున కర్హు
లగుదురు గావునఁ బంచి కుడుచుట కర్తవ్యం బిది సనాతనం బగుధర్మం బగుటం
జేసి యియ్యమృతకుంభంబు విడువుం డని దుర్బలు లగునిశాచరుల(జాతిమత్సరు
లై తమవారల) వారించుచున్నసమయంబున. 299

ఆ. ఒకనిచేత నుండ నొకఁడు బలిష్ఠుఁడై, పుచ్చికొనిన వానిఁ బొదుగఁ బట్టి
యంతకంటె నధికుఁ డమృతకుంభము నెత్తికొంచుఁ బాఱెఁ బరులు గుయ్యిడంగ.

వ. అంత. 300

సీ. మెత్తనియడుగులు మెఱుఁగారుజానువు, లరఁటికంబములఁ గోలైనతొడలు
ఘన మగుజఘనంబుఁ గడు లేఁతనడుమును, బల్లవారుణకాంతిపాణియుగముఁ
గడుగొడ్డపాలిండ్లుఁ గంబుకంఠంబును, బింబాధరముఁ జంద్రబింబముఖముఁ
దెలిగన్నుఁగవయును నలికుంతలంబులు, బాలేందుసన్నిభఫాలతలము
తే. నమరఁ గుండలకేయూరహారకంక, ణాదులే పారమంజీరనాద మొప్ప
[1]నల్లనవ్వులఁ బద్మదళాక్షుఁ డసుర, పతుల నడఁగింప నాఁడురూపంబు దాల్చె.

వ. అయ్యవసరంబున జగన్మోహనాకారంబున. 303

సీ. పాలిండ్లపై నున్నపయ్యెద జాఱించు, జాఱించి మెల్లనఁ జక్క నొత్తుఁ
[2]దళ్కుదళ్కనుగండఫలకంబు లొలయించు, నొలయించి కెంగేల నుజ్జగించుఁ
గడుమెఱుంగులు[3]వాఱు కడకన్ను లల్లార్చు, నల్లార్చి ఱెప్పల నండగొలుపు
సవరనిదరహాసచంద్రికఁ జిలికించుఁ, జిలికించి కెమ్మోవిఁ జిక్కుపఱచు
తే. దళితధమ్మిల్లకుసుమగంధమ్ము నెఱపుఁ, గంకణాదిఝణంకృతుల్ గడలుకొలుపు
నొడలికాంతులు పట్టు లే కులుకఁబాఱు, [4]సన్నవలిపెంపుఁబయ్యెద సాకళింప.

వ. ఇవ్విధంబున నక్కపటయువతీరత్నంబు జగన్మోహనదేవతయునుం బోలె నెమ్మొ
గంబుతావికి మత్తిల్లినతేటిమొత్తంబులఁ గెలిచి చిగురుజొంపంబుల నెడ
గలుగ జడియుచు మురియుచుండ రాక్షసవరులు గనుంగొని. 305

సీ. ఔఁగదే లావణ్య, మౌఁగదే మాధుర్య, మౌఁగదే సతి నవయౌవనాంగి
యెటనుండి వచ్చితి వే మిచ్చగించెదు, నీనామ మెయ్యది నీరజాక్షి

1 నల్ల నగుచుఁ. 2 దళు దళుక్కున గండ. 3 వాఱఁ గడ. 4 సన్నవలిపెంబు వెలువడి.

యమరగంధర్వవి§ద్యాధరచారణ,మనుజకన్యలకు నీ§మహిమ గలదె
ప్రాణచిత్తేంద్రియ§పరిణామదాయి వై, నిర్మించెఁ బో విధి § నిన్నుఁ గరుణ
తే. వనిత కశ్యపుసంతతి§వార మేము, ధాత్రితలము [1]కృతసమయత్న§పౌరుషులము
జ్ఞాతులకు మాకు నేకార్థ§సంగతులకుఁ, బాలు దేఱనియర్థంబు§పంచియిమ్ము. 306
క. సభ వై యుండెద మిందఱ, మభయంబున వచ్చుకొలఁది § నమృతంబునుని
విభరాజగమన తప్పక, విభజింపు విపక్షపక్ష§విరహితమతి వై. 307
వ. అని నిమంత్రించు దైత్యులం గని మాయాయువతీరూపుం డగుహరి తనవాఁడి
వాలుఁజూపుటంపఱవలన వారల తాలుముల నగలించి చిఱునగవు లెగయ మొగ
మెత్తి యి ట్లనియె. 308
క. సుందరు లగుపురుషులఁ గని, పొందెడునాయందు [2]నిజము § పుట్టునె మీకున్
బృందారకరిపులారా, చెందరు కామినుల విశ్వ§సింపరు పెద్దల్. 309
క. పలుకులు మధురసధారలు, దలఁపులు నానాప్రకార§దావానలముల్
సెలుములు సాలావృకములు, సెలువల సమ్మోటలు వేద§సిద్ధాంతము లే. 310
క. నా నేర్చుకొలఁది మీకును, మానుగ విభజించి యిత్తు § మానుఁడు శంకం
గా నిం డనవుడు నిచ్చిరి, దానవు లమృతంపుఁగడవఁ § దరుణీమణికిన్. 311
క. ఆశాంతాలోకనములు, నాశీతలభాషణములు § నాలాలితముల్
రాశిపరంపర లగుచుం, బాశము లై వారినోళ్లు § బంధించె నృపా. 312
వ. ఇట్లు సుధాకలశంబు కేల నందికొని మందస్మితభాషణంబుల సుందరీరూపుం
డగుముకుందుండు మేలు గీడనక యేను బంచి(యిచ్చి)న తెఱంగున నంగీకరించుట
కర్తవ్యం బనవుడు నగుం గాక యని సురాసురదైత్యదానవసమూహం బుపవ
సించి కృతస్నాను లై హోమంబు లాచరించి విప్రులకు గోభూహిరణ్యాది
దానంబులు సేసి తదాశీఃప్రవచనంబులు గైకొని ధవళపరిధాను లై గంధ
మాల్యధూపదీపాలంకృతం బగుకనకరత్నశాలామధ్యంబునఁ బ్రాగగ్రకుశపీఠంబు
లం బూర్వదిశాభిముఖు లై పంక్తులు గొని యున్నసమయంబున. 313
క. శ్రోణీభరకుచయుగభర, వేణీభరములను డస్సి § వివిధాభరణ
శ్రేణి యయి యువిద వచ్చెను, బాణిసరోజమున నమృత§భాండముఁ గొంచున్.
క. భాసురకుండలభాసిత, నాసాముఖకర్ణగండ§నయనాంచల యై
శ్రీసతి యగుసతిఁ గని దే, వాసురయూధంబు మోహ§మందె నరేంద్రా. 315
వ. అప్పుడు. 316
క. అసురుల కమృతము వోయుట, వోసఁగదు పాములకుఁ బాలు§వోసినమాడ్కిన్
దోసఁ గగు నంచును వేఱొక, దెసఁ గూర్చుండంగఁ బెట్టె § దేవహితులన్. 317
వ. ఇట్లు రెండుపంక్తులుగా నేర్పరించి. 318

1 'సురలకు నిద్ధపౌరు' అ. ప్ర. 2 బుద్ధి.

సీ. వేగిరపడకుఁడీ వినుఁడు దానవులార, తడవుసేయక వత్తు దైత్యులార
యటు సక్కఁ గూర్చుండుఁ డని కన్ను లల్లార్చి, చనుఁగవపయ్యెద జాఱఁదిగిచి
[1]వదినెమఱందుల వావులు కల్పించి, మర్మంబు లెడలించి మఱుఁగు సేసి
మెల్లనినగవుల మేనులు మఱపించి, కడుజాణమాటలఁ గాకుపఱిచి
ఆ. యసురవరుల నెల్ల నడకించి సురలను, దడవు సేయ వలదు ద్రావుఁ డనుచు
వచ్చుకోలఁది నమృతవారి విభాగించెఁ, దరుణి దివిజు లెల్లఁ దనిసి పొగడ.

వ. అయ్యవసరంబున. 320

సీ. మనకు వేల్పులకును మందట లేకుండఁ, బంచి పెట్టెద నని పడఁతి పూనెఁ
దా నేల తప్పును దప్పదు తరళాక్షి, గాక రమ్మనుచు వేగంబ చీర
మఱుమాటలాడదో మఱి చూడకుండునో, చనుఁగవఁ గప్పునో చాలు ననుచు
నొండెడ కేఁగునో యొక్కింత సొలయునో, మనయెడఁ గందునో మగువ యనుచు
ఆ. నెలఁతచూడ్కిగముల నీరై కరంగుచుఁ
బ్రణయభంగభీతిఁ బద్ధు లగుచు
నూర కుండ్రి గాని యువిద తే తెమ్మని
యడుగఁ జాలరైరి యసురవరులు. 321

వ. అప్పుడు. 322

మ. అమరవ్రాతములోనఁ జొచ్చి దివిజుండై రాహు పీయూషపా
నము సేయం గని చంద్రభాస్కరులు సన్నల్ సేయ నారాయణుం
డమరారాతిశిరంబు చక్రహతిఁ దున్నాడెన్ సుధాసిక్తమై
యమరత్వంబును జెందె మూర్ధము దదీయాంగంబు నేలం బడెన్. 323

ఆ. అజుఁడు వానిశిరము నంబరవీథిని, గ్రహము సేసి పెట్టి గారవించె
వాఁడు పర్వములను వైరంబు దప్పక, భానుచంద్రములను బట్టుచుండు.

క. ఒకబొట్టుఁ జిక్కకుండఁగ, సకలసుధారసము నమర[2]సంఘంబులకుం
బ్రకటించి పోసి హరి దన, సుకరాకృతిఁ దాల్చె నసురసుభటులు బెగడన్.

మ. అమరుల్ రక్కసులుం బ్రయాసబలసత్త్వార్థాభిమానంబులన్
సములై లబ్ధవికల్పులైరి యమరుల్ సంశ్రేయముం బొంది ర
య్యమరారుల్ బహుదుఃఖముల్ గనిరి తా మత్యంతదోర్గర్వులై
కమలాక్షున్ శరణంబు వేఁడనిజనుల్ గల్యాణసంయుక్తులే. 326

దేవాసురయుద్ధము

క. దానవు లమృతము ద్రావం, బూని పయోరాశిఁ ద్రచ్చి పొగిలినమాడ్కిన్
శ్రీనాథపరాఙ్ముఖు లగు, హీనులు వొందంగఁ జాల రిష్టార్థంబుల్. 327

క. శోధించి జలధి నమృతము, సాధించి నిలింపవైరిచక్షుర్గతులన్

1 'వదినెమఱందలి' అ. ప్ర. 2 సంఘము కల్లం.

రోధించి సురల కిడి హరి, బోధించి ఖగేంద్రు నెక్కి § పోయె నరేంద్రా, 328

క. శుద్ధముగ సురల కమృతము, సిద్ధించిన నసురవరులు § సిడిముడిపడుచుం
గ్రుద్ధులు నానాయుధస,న్నద్ధులు నయి యుద్ధమునకు § నడచిరి బలిమిన్. 329

క. ధన్యులు వైరోచనిశత,మన్యుప్రముఖులు మదాభి§మానులు దమలో
నన్యోన్యరణము బాహా, సిన్యాసంబులను జేర్చి § చేసిరి కడిమిన్. 330

మ. అరుదై కామగమై మయాసురకృతం § బై లోకితాలోక్యమై
వరశస్త్రాస్త్రసమేతమై తరళమై § వైహాయసంబై మహా
సురయోధాన్వితమైనయానమున సంక్షోభిల్లెఁ బూర్ణేందుసు
స్థిరకాంతిఁ బలి చామరధ్వజచమూ§దీప్రస్థితిఁ ముందటన్. 331

వ. మఱియు నముచి శంబర బాణ ద్విమూర్ధ కాలనాభ శకుని జంభాయోముఖ ప్రహేతి హేతి భూతసంత్రాస హయగ్రీవ కపి ఇల్వ లోత్కల మేఘదుందుభి మయ త్రిపురాధిప విప్రచిత్తి విరోచన వజ్రదంష్ట్ర తారకారి ష్టారిష్టనేమి శుంభ నిశుంభ శంకుశిరఃప్రముఖులును బౌలోమ కాలేయులును నివాతకవచప్రభృతులును దక్కనదండయోధులునుం గూడికొని యరదంబులం దురగంబుల మాతంగంబుల హరిణంబుల హరి కిరి శరభ మహిష గవయ ఖడ్గ గండభేరుండ చమరీ జంబుక శార్దూల గో వృషాదిమృగంబులను గంక గృధ్ర కాక కుక్కుట బక శ్యేన హంసాదివిహంగంబులను దిమి తిమింగిలాదిజలచరంబులను నరులను నసురసురనికరవికృతవిగ్రహరూపంబు లగుజంతువులను నారోహించి తమకు నడియాలంబు లగుగొడుగులు పడగలు జోడుఁగైదువులు పక్కెరలు బొమిడికంబులు మొద లగుపోటుము ట్లాయితంబుగఁ గైకొని వేఱువేఱ మొన లై విరోచననందనుం డగుబలిముందట నిలువంబడిరి దేవేంద్రుండును నైరావతారూఢుండై వైశ్వానరవరుణవాయుదండధరాద్యనేకనిర్జరవాహినీసందోహంబును దాను నెదురుపడి పిఱుతివియక మోహరించె నట్లు సంరంభసన్నాహసముత్సాహంబుల రెండుదెఱంగులవారునుం బోరాడువేడుకల మీఁ టగుమాటల సందడించుచున్నసమయంబున. 332

సీ. వజ్రదంష్ట్రాంచిత§వ్యజనంబులును బర్హ,చామరంబులు సిత§చ్ఛత్త్రములును
జిత్రవర్ణధ్వజ§చేలంబులును వాత,చలితోత్తరోష్ణీష§జాలములును
జప్పళ్ళ నెసఁగుభూ§షణకంకణంబులుఁ, జండాంశురోచుల§శస్త్రములును
వివిధఖేటకములు § వీరమాలికలును, బాణపూర్ణము లైన§తూణములును

ఆ. నిండి పెచ్చు రేఁగి § నిర్జరాసురవీర, సైన్యయుగ్మకంబు § సాల నొప్పె
గ్రాహతతులతోడఁ § గలహంబునకు వచ్చు, సాగరములభంగి § జనవరేణ్య.

క. భేరీభాంకారంబులు, వారణఘీంకారములును § వరహరిహేషల్
భూరిరథనేమిరవములు, ఘోరము లై పెల్లగించెఁ § గులశైలములన్. 334

వ. ఇవ్విధంబున నుభయబలంబులును మోహరించి బలియు నింద్రుండును దారకుండును గుహుండును హేతియు వరుణుండును బ్రహేతియు మిత్రుండును గాలనాభుండును యముండును మయుండును విశ్వకర్మయు శంబరుండును ద్వష్టయు విరోచనుండును సవితయు నముచియుఁ బరాజితుండును వృషపర్వుండును నశ్వి దేవతలును బలిసుతబాణాదిపుత్రశతంబును సూర్యుండును రాహువును సోముండును బులోముండును ననిలుండును శుంభనిశుంభులును భద్రకాళీదేవియు జంభుండును వృషాకపియును మహిషుండు విభావసుండును నిల్వలవాతాపులును బ్రహ్మపుత్రులును దుర్మర్షణుండునుఁ గామదేవుండును నుత్కలుండును మాతృకాగణంబును శుక్రుండును బృహస్పతియు నరకుండును శనైశ్చరుండును నివాతకవచులు మరుత్తులును గాలేయులును వసువులు నమరులును బౌలోములును [1]విశ్వేదేవగణంబును గ్రోధవశులును రుద్రులును నివ్విధంబునం గలసి పెనంగి ద్వంద్వయుద్ధంబు సేయుచు మఱియు రథికులు రథికులను పదాతులు పదాతులను (వాహనారూఢులు వాహనారూఢులనుం) దాఁకి సింహనాదంబులు సేయుచు నట్టహాసంబు లిచ్చుచు నాహ్వానంబు లొనంగుచు నన్యోన్యతిరస్కారంబులు సేయుచు బాహునాదంబుల విజృంభించుచుఁ బెనుబొబ్బల నుబ్బి రేఁగుచు హుంకరించుచు నహంకరించుచు ధనుర్గుణంబులఁ డంకరించుచు శరంబుల నాటించుచుఁ బరశువుల నఱకుచుఁ జక్రంబులం జెక్కుచు శక్తులం దునుముచుఁ గశలం బెట్టుచుఁ గుఠారంబులఁ బొడుచుచు గదల నడుచుచుఁ(గరంబులఁ బొడుచుచుఁ) గరవాలంబుల వ్రేయుచుఁ బట్టిసంబుల నొంచుచుఁ బ్రాసంబులం ద్రెంచుచుఁ బాశంబులం గట్టుచుఁ బరిఘంబుల మొత్తుచు ముసలంబుల మోఁదుచు ముద్గరంబులఁ జళిపించుచు ముష్టివలయంబుల ఘట్టించుచుఁ దోమరంబుల నుఱుముచు శూలంబులఁ జిమ్ముచు నఖంబులం జీరుచుఁ దరుశైలంబుల ఱువ్వుచు నుల్ముకంబులం జూఁడుచు నిట్లు బహువిధంబులం గలహవిహారంబులు సలుపు నవసరంబున భిన్నంబు లైన శిరంబులును విచ్ఛిన్నంబు లైన కపాలంబులును వికలంబు లైన కపోలంబులును జిక్కువడిన కేశబంధంబులును భగ్నంబు లైన దంతంబులును గృత్తంబు లైన భుజంబులును ఖండితంబు లైన కరంబులును విదళితంబు లైన మధ్యంబులును వివృతంబు లైన వదనబింబంబులును వికలంబు లైన నయనంబులును వికీర్ణంబు లయిన కర్ణంబులును విశీర్ణంబు లైన నాసికలును విఱిగి పడిన యూరుదేశంబులును విసంధు లయిన పదంబులును జిరిఁగిన కంకటంబులును రాలిన భూషణంబులును వ్రాలిన కేతనంబులును గూలిన ఛత్త్రంబులును మ్రొగ్గిన గజంబులును నుగ్గయిన రథంబులును నుఱుమైన హయంబులును జింద

1 సక్రోధవశు లైన రుద్రవిశ్వేదేవతలును గ్రోధవశు లై తక్కిన రక్కసులును దక్కిన సురలను దాఁకి

ఱవందఱ లైనభటసమూహంబులును నోరలేడుగొఱప్రాణంబులును నుబ్బి యా
డెడుభూతంబులును బాఱెడురక్తప్రవాహంబులును గట్టలు గొన్నమాంసంబు
లును నెగసి తిరిగెడికబంధంబులును గలకలంబులు సేయుకంకగృధ్రాదివిహంగం
బులు నయి యొప్పునప్పో రతిఘోరం బయ్యె నప్పుడు. 335

శా. నాకాధీశుఁ బదింట మూఁట గజమున్ నాల్గింట గుఱ్ఱంబులన్
ఏకాస్త్రంబున సారథిం జొనిపె దైత్యేంద్రుండు దా నావియ
ల్లోకాధీశుఁడు ద్రుంచి యన్నిటిని దోడ్తో నన్నిభల్లంబులన్
రా కుండన్ [1]రిపువర్గముం దునిమె గీర్వాణారి యగ్గింపఁగన్. 336

సీ. తనతూపు లన్నియుఁ దర మిడి శక్రుండు, నఱికిన జోదువిన్ననువు మెఱసి
బలి మహాశక్తి చేఁ బట్టిన నదియును, నతఁడు ఖండించె నత్యద్భుతముగ
మఱి ప్రాసశూలతోమరములు గైకొన్నఁ, దోడ్తోడ నవియును దునిమి వైచె
నంతటఁ బోక యెయ్యది వాఁడు సారించెఁ, దోడరి తా నదియును దుమురుసేసె

ఆ. అసురభర్త విరథుఁడై పోయి పగఱకుఁ, గానఁబడక వివిధకపటవృత్తి
నేర్పు మెఱసి మాయ నిర్మించె మింటను, వేల్పుగములు గూడి వెఱఁగుపడఁగ.

వ. ఇట్లు దానవేంద్రునిమాయావిశేషవిధానంబున సురానీకంబుపైఁ బర్వతంబులు
వడియె దావాగ్నిదందహ్యమానతరువర్షంబులు గురిసె సటంకశిఖరనికరశిలా
సారంబులు గప్పె మహోరగదందశూకంబులు గఱచె వృశ్చికంబులు మీ
ఱె వరాహవ్యాఘ్రసింహంబులు గదిసి విదళింపన్ దొరఁకొనియె వనగజంబులు
మట్టి మల్లాడం జొచ్చె శూలహస్తులు దిగంబరులు నై రండు రం డని బలురక్క
సులు శతసహస్రసంఖ్యలు భేదనచ్ఛేదనభాషణంబు లాడం దొడంగిరి వికృత
వదనులు గదాదండధారులు నాలంబితకేశభారులు విపాశులు నై యనేకరా
క్షసవీరులు పోనీకు పోనీకుఁడు తునుము తునుముం డని వెనుతగిలిరి పరుషగం
భీరనిర్ఘాతసమేతంబు లయినజీమూతసంఘాతంబులు (వాతాహతంబులై)
యుప్పతిల్లిన నిప్పులకుప్పలు మంటలప్రోవులుం గురిసె మహాపవనవిజృంభితం
బైనకార్చిచ్చు ప్రళయానలంబుచందంబునం దరికొనియెఁ బ్రచండఝంఝానిల
ప్రేరితసముత్తుంగతరంగావర్తభీషణం బయినమహార్ణవంబు సెలియలికట్ట దాఁటి
వెల్లివిరిసిన ట్లయి యుండె నాసమయంబునం బ్రళయకాలంబునుంబోలె మిన్ను
మన్నును రేయుం బగలు నెఱుంగ రా దయ్యె నయ్యవసరంబున. 338

క. ఆయసురేంద్రునిబహుతర, మాయాజాలంబులకును మా ఱెఱుఁగక వ
జ్రాయుధముఖరాదిత్యుల, పాయంబునఁ బొంది చిక్కువడిరి నరేంద్రా. 339

వ. అప్పుడు. 340

క. ఇయ్యసురులచేఁ జిక్కితి, మెయ్యది వెర వెందుఁ జొత్తు మిటు వొలయుఁ గదే

1 రిపుసర్వముం దునుము నిర్వాణార్థభంగిన్ వెసన్.

యయ్యో దేవ జనార్దన, కుయ్యో కుయ్యో యటంచుఁ § గూయిడి రమరుల్.
వ. అయ్యెడ. 342
మ. విహగేంద్రాశ్వనిరూఢుఁ డై మణిరమా§విభ్రాజితోరస్కుఁ డై
బహుశస్త్రాస్త్రమహాభుజాకలితుఁ డై § భాస్వత్కిరీటాదిదు
స్సహుఁ డై నవ్యపిశంగవస్త్రధరుఁ డై § సంఫుల్లపద్మాక్షుఁ డై
విహితాలంకృతితోడ మాధవుఁడు దా § వేంచేసె నచ్చోటికిన్. 343
చ. అసురులమాయ లన్నియును § నబ్జదళాక్షుఁడు వచ్చినంతటన్
గసిబిస లై నిరర్థమయి § గ్రక్కునఁ బోయెను నిద్ర నొంది సం
తసమున మేలుకొన్నగతిఁ § దాల్చి చెలంగిరి వేల్పు లందఱుం
బస సెడ కేల యుండు హరి§పాదపరిష్కృతి సేయ నాపదల్. 344
వ. అయ్యెడ. 345
ఆ. కాలనేమిఘోర§కంఠీరవము నెక్కి, తార్క్ష్యశిరము శూల§ధారఁ బొడువ
నతనిపోటుముట్టు § హరి గేల నంకించి, దానఁ జావఁ బొడిచె § దానవునిని. 346
క. పదపడి మాలిసుమాలులు, బెదరించినఁ దలలు ద్రుంచెఁ § బృథుచక్రహతిన్
గదఁ గొని గరుడుని ఱెక్కలు, సెదరించినమాల్యవంతు§శిరమున్ వ్రేసెన్. 347
వ. ఇట్లు పరమపురుషుం డగుహరికరుణాపరత్వంబునం బ్రత్యుపలబ్ధమనస్కు లై వరుణవాయువాసవప్రముఖులు పూర్వంబున నెవ్వ రెవ్వరితోఁ గయ్యంబు సేయుదురు వారు వారలం దలపడి నొప్పించి రయ్యవసరంబున. 348
క. బాహుబలంబున నింద్రుఁడు, సాహసమున బలిని గెలువ § సమకట్టి సము
త్సాహమున వజ్ర మెత్తిన, హాహానినదంబు సేసి § రఖిలజనములున్. 349
వ. ఇట్లు సముద్యతభిదురహస్తుం డై యింద్రుండు దనపురోభాగంబునం బరాక్రమించు చున్నవిరోచననందను నుపలక్షించి యి ట్లనియె. 350
మ. జగతిన్ వైరి మొఱంగి గెల్చుట యిసీ § శౌర్యంబె ధైర్యంబె తా
మగవాఁ డయ్యును దన్నుఁ దా నెఱిఁగి సా§మర్థ్యంబునుం గల్గియున్
బగవానిం గని డాఁగనేని మెయి సూ§పం జాలఁ డేనిం గటా
నగరే బంధులు దిట్టరే బుధులు గ§న్యల్ గూర్తురే దానవా. 351
శా. మాయల్ సేయఁగ రాదు పో నగవులే § మాతోడిపోరాటముల్
దాయా చిక్కితి వ్రక్కలించెద వడిన్ § దంభోళిధారాహతిన్
నీయిష్టార్థము లెల్లఁ జూడుము వెసన్ § నీవారలం గూడుకో
నీయాటోపము నిర్జరేంద్రుఁ డడఁచున్ § నేఁ డాజిలో దుర్మతీ. 352
వ. అని యుపాలంభించిన విని విరోచననందనుం డి ట్లనియె. 353
శా. నీవే పోటరివే సురేంద్ర జగతిన్ § నీ కేల గెల్పోటముల్
లేవే యెవ్వరిపాలఁ బోయినవి మే § ల్గీడుల్ విరించాదులుం

ద్రోవం జాలుదు రెవ్విధానమున సం§తోషింప శోకింప నా
దైవం బేమి కరస్థలామలకమే § దర్పోక్తులుం బాడియే. 354

ఆ. జయము లపజయములు § సంపద లాపద, లనిలచలితదీపి§కాంచలములు
చంద్రకళలు మేఘ§చయములు దరఁగలు, మెఱుఁగు లమరవర్య § మిట్టిపడకు.

వ. అని యిట్లాక్షేపించి. 356

క. వీరుఁడు దానవనాథుఁడు, నారసముల నింద్రు మేన § నాటించి మహా
ఘోరాయుధకల్పము లగు, శూరాలాపములు సెవులఁ § జొనిపెన్ మఱియున్.

వ. ఇట్లు తథ్యవాది యైన బలిచే నిరాకృతుం డై. 358

క. శత్రువునాక్షేపంబునఁ, దోత్త్రాహతగజముభంగిఁ § ద్రుళ్లుచు బలి నా
వృత్త్రారి వీచి వైచిన, గోత్త్రాకృతి యతఁడు నేలఁ § గూలె నరేంద్రా. 359

వ. అప్పుడు. 360

క. చెలికానిపాటు గనుఁగొని, బలిసఖుఁ డగుజంభుఁ డతుల§గాహాశక్తిం
జెలితనము సాల నెఱపుచు, నిలు నిలు మని వీఁకఁ దాఁకె § నిర్జరనాథున్. 361

క. పంచాననవాహనుఁ డై, చంచద్గద జంభుఁ డెత్తి § శైలారిని దాఁ
కించి సురేభంబును నొ, ప్పించి విజృంభించి యార్చి § పేర్చెం గడిమిన్. 362

క. వీఁక సెడి ఘనగదాహతిఁ, దోఁకయుఁ గదలింప లేక § దుస్సహపీడన్
మ్రోఁకరిలఁ బడియె నేలను, సోఁ కోర్వక దిగ్గజంబు § సుడిసుడిగొంచున్. 363

వ. అయ్యెడ. 364

క. సారథి వేయుహయంబుల, తే రాయితపఱిచి తేర § దేవేంద్రుఁడు దా
నారోహించెను దైత్యుఁ డు,దారత మాతలిని శూల§ధారం బొడిచెన్. 365

ఆ. శూలనిహతి నొంది § స్రుక్కక యార్చిన, సూతు వెఱకు మంచు § సురవిభుండు
వానిశిరముఁ దునిమె § వజ్రఘాతంబున, దైత్యసేన లెల్లఁ § దల్లడిల్ల. 366

చ. చని సురనాథుచేఁ గలన § జంభుఁడు సచ్చుట నారదుండు సె
ప్పిన విని వానిభ్రాతలు గ§భీరబలాధికుఁ డాబలుండు పా
కనముచు లాపురందరునిఁ § గాంచి ఖరోక్తులఁ దూల నాడుచున్
ఘనజలధారలన్ నగముఁ § గప్పినచాడ్పునఁ గప్పి రమ్ములన్. 367

సీ. విబుధలోకేంద్రుని § వేయుగుఱ్ఱంబుల, నన్నికోలల బలుఁ§డదర నేసె
నిన్నూట మాతలి § నిన్నూట రథమును, నారీతి నింద్రు ప్ర§త్యంగకమును
వేధించెఁ బాకుండు § వింట వాఁడ స్త్రంబు, లేయుట దొడుగుట§యెఱుఁగరాదు
కనకపుంఖంబుల§కాండంబు లొక పది, గ్నేనింట నముచియు § నేసి యార్చె

ఆ. బలిమి నిట్లు ముగురు § పగవాని రథసూత, సహితు ముంచి రస్త్ర§జాలములను
వనజలోకసఖుని § వానకాలంబున, మొగిలుగములు మునుఁగ § ముంచునట్లు.

వ. అయ్యవసరంబున. 369

మ. అమరారాతులబాణజాలములపాలై పోయితే చెల్లరే
యమరాధీశ్వర యంచు ఖిన్నతరులై యంభోధిలోఁ జంచల
త్వమునం గ్రుంకువణిగ్జనంబులక్రియన్ దైత్యాధిపవ్యూహమ
ధ్యమునం జిక్కిరి వేల్పు లందఱు విపద్ధ్వానంబులం జేయుచున్. 370

వ. అంత. 371

శా. ఓహో దేవతలార కుయ్యిడకుఁ డే నున్నాఁడ నం[1]చంబుభృ
ద్వాహుం డాశరబద్ధపంజరము సంతం జించి తేజంబునన్
వాహోపేతరథంబుతోడ వెలికిన్ వచ్చెన్ నిశాంతోల్లస
న్మాహాత్మ్యంబునఁ దూర్పునం బొడుచునామార్తాండుచందంబునన్. 372

వ. ఇట్లు వెలువడి. 373

చ. విఱిగినసేనఁ గాంచి సురవీరుఁ డోహో యని బిట్టు చీరి క్ర
మ్మఱఁ బురికొల్పి పాకబలమస్తకముల్ నిశితాస్త్రధారలన్
నెఱసినతీక్ష్ణవజ్రమున నేలకు వ్రాల్చెను వానిచుట్టముల్
వెఱచిరితచ్చమూపతులు విహ్వలులై చెడి పాఱి రార్తితోన్. 374

వ. అప్పుడు నముచి నిలువంబడి. 375

మ. తనచుట్టంబులఁ జంపె వీఁ డనుచు నుద్యత్క్రోధశోకాత్ముఁడై
కనకాంతంబును నశ్మసారమయమున్ ఘంటాసమేతంబునై
జనదృగ్దుస్సహమైనశూలము నొగిన్ సారించి వైచెన్ సురేం
ద్రునిపై దీ హతుండ వౌ దని మృగేంద్రుం బోలి గర్జించుచున్. 376

శా. ఆకాశంబున వచ్చుశూలమును జంభారాతి ఖండించి నా
నాకాండంబుల వానికంఠము దెగ న్దంభోళియున్ వైచె న
స్తోకేంద్రాయుధమున్ సురారిగళమున్ ద్రుంపంగ లే దయ్యె వాఁ
డాకంపింపక నిల్చె దేవవిభుఁ డత్యాశ్చర్యముం బొందఁగన్. 377

వ. ఇట్లు నిలిచి యున్ననముచిం గనుంగొని వజ్రంబు ప్రతిహతం బగుటకు శంకించి బలభేది దనమనంబున. 378

సీ. కొండలఱెక్కలు ఖండించి వైచుచో, వజ్ర మెన్నఁడు నింత వాఁడి సెడదు
వృత్రాసురాదుల విదళించుచో నిది, దిరుగ దెన్నఁడు పనిఁ దీర్చి కాని
యింద్రుండఁ గానొకో యేను దంభోళియుఁ, గాదొకో యిది ప్రయోగంబు సెడెనొ
దనుజాధముఁడు మొనతాఁకుఁ దప్పించెనో, భిదురంబు నేఁ డేల బెండుపడియె

ఆ. ననుచు వజ్రి వగవ నార్ద్రశుష్కంబులఁ, జావ కుండఁ దపము సలిపె నీతఁ
డితర మెద్ది యైన నింద్ర ప్రయోగింపు, వైళ మనుచు దివ్యవాణి వలికె. 379

వ. ఇట్లాదేశించినదివ్యవాణిపలుకు లాకర్ణించి (పురందరుండు) 380

1 చుం బృహద్బాహుం.

ఆ. ఆత్మబుద్ధిఁ దలఁచి యార్ద్రంబు శుష్కంబు, గానిసాధనంబు ఫేన మనుచు
నది యమర్చి దాన నమరులు మెచ్చంగ, నముచిశిరముఁ ద్రుంచె నాకవిభుఁడు.

వ. అయ్యవసరంబున. 382

సీ. పురుహూతు నగ్గించి పుష్పాంజలులు సేసి, మునులు దీవించిరి ముదముతోడ
గంధర్వముఖ్యులు ఘనుఁడు విశ్వావసుఁ, డును బరావసుఁడు నింపెనయఁ బాడి
రమరాంగనాజను లాడిరి దేవతా, దుందుభులును మ్రోసె దురములోన
వాయ్వగ్నిసమవర్తి వరుణాదులును బ్రతి, ద్వంద్వుల గెల్చి రుద్దండవృత్తి

తే. నల్పమృగముల సింహంబు లట్ల తోలి, యమరవర్యులు దనుజుల నదఁటు వాయ
నజుఁడు పుత్తేర నారదుం డరుగుదెంచె, దైత్యహరణంబు వారింప ధరణినాథ.

వ. వచ్చి సురలకు నారదుం డిట్లనియె. 384

శా. సిద్ధించెన్ సురలార మీ కమృతముల్ శ్రీనాథసంప్రాప్తులై
వృద్ధిం బొందితి రెల్లవారలును విద్వేషుల్ మృతిం బొంది రీ
యుద్ధం బేటికి నింకఁ జాలుఁ బని లే దోహో పురే యంచు సం
బద్ధాలాపము లాడి మాన్చె సురలం బాండవ్యవంశాగ్రణీ. 385

వ. ఇట్లు నారదవచననియుక్తులై రాక్షసులతోడిసంగ్రామంబు సాలించి సకలదేవముఖ్యులును ద్రివిష్టపంబునకుం జనిరి హతశేషులైనదైత్యదానవులు విషణ్ణులై నబలిం దోడ్కొని పశ్చిమశిఖరిశిఖరంబుఁ జేరిరి విధ్వంసమానకంధరులై వినష్టదేహు లగుయామినీచరుల నెల్లను శుక్రుండు మృతసంజీవని యైనతనవిద్య పెంపునం జేసి బ్రదికించె బలియును భార్గవానుగ్రహంబున విగతశరీరవేదనుండై పరాజితుం డయ్యును లోకకాలవిచక్షణుం డగుటం జేసి దుఃఖపడక యుండె నని చెప్పి రాజునకు శుకుం డిట్లనియె. 386

సీ. కైలాసగిరిమీఁద ఖండేందుభూషణుం, డొకనాడు గొలువున నున్నవేళ
నంగనయై విష్ణుఁ డసురుల వంచించి, సురలకు నమృతంబు సూఱలిడుట
విని దేవియును దాను వృషభేంద్రగమనుఁడై, కడువేడ్క భూతసంఘములు గొలువ
మధుసూదనుం డున్నమందిరంబున కేఁగి, పురుషోత్తమునిచేతఁ బూజ వడసి

తే. తానుఁ గూర్చుండి పూజించె దనుజవైరిఁ, గుశలమే మీకు మాకును గుశలమనుచు
మధురభాషల హరిమీఁద మైత్రి నెఱపి, హరుఁడు పద్మాక్షుఁ జూచి యి ట్లనియెఁ బ్రీతి.

సీ. దేవ జగన్మయ దేవేశ జగదీశ, కాలజగద్వ్యాపక స్వరూప
యఖిలభావములకు నాత్మయు హేతువు, నైనయీశ్వరుఁడ వాద్యంతములకు
మధ్యంబు బహియును మఱి లోపలయు లేక, పూర్ణమై యమృతమై భూరిసత్య
మానందచిన్మాత్ర మవికార మాద్య మ, నన్య మశోకంబు నగుణ మఖిల

తే. సంభవస్థితిలయమూల దంభకంబు, నైనబ్రహ్మంబు నీవ నీయంఘ్రియుగము
నుభయసంగవిసృష్టులై యున్నమునులు, గోరి కైవల్యకాములై కొల్తు రెపుడు.

సీ. భావించి కొందఱు | బ్రహ్మంబు నీ వని, తలపోసి కొందఱు | ధర్మ మనియుఁ
జర్చించి కొందఱు | సదసదీశ్వరుఁ డని, సరవిఁ గొందఱు శ | క్తిసహితుఁ డనియుఁ
జింతించి కొందఱు | చిరతరుం డవ్యయుఁ, డాత్మతంత్రుఁడు పరుం | డధికుఁ డనియుఁ
దొడరి యూహింతురు | తుది నద్వయద్వయ, సదసద్విశిష్టసం | శ్రయుఁడ వీవ
తే. తలఁప నొక్కింత వస్తుభే | దంబు గలదె, కంకణాదులుఁ బసిఁడి యొ | క్కటియ కాదె
కడలు పెక్కైన వార్ధి యొ | క్కటియ కాదె, భేద మంచును నినువి క | ల్పింపవలదు.
సీ. యద్విలాసము మరీ | చ్యాదు లెఱుంగరు, నెన్నఁడుఁ జెడకుండు | నేను నెఱుఁగ
యన్మాయ నంధు లై | యమరాసురాదులు, వనరెద రఁట యున్న | వార లెంత
యేరూపమునఁ బొంద | కేపారుదువు నీవు, రూపి వై సకలంబు | రూపు సేయ
రక్షింపఁ జెఱుపఁ గా | రణ మైన సచరాచ, రాఖ్య మై విలసిల్లు | దంబరమున
తే. ననిలుఁ డేరీతి విహరించు | నట్ల నీవు, గలసి వర్తింతు సర్వాత్మ | కత్వ మొప్ప
జగములకు నెల్ల బంధమో | క్షములు నీవ, నీవ సర్వంబు దలపోయ | నీరజాక్ష.
మ. ఘనతన్ నీ మగపోఁడుముల్ పలుమఱుం | గన్నారమున్ వేమఱున్
నిను విన్నారముఁ జూడ మెన్నఁడును మున్ | నీ యాఁడుఁజందంబు మో
హిని వై దైత్యులఁ గన్నుఁ బ్రామి యమృతం | బింద్రాది దేవాళి కి
చ్చిన నీరూపముఁ జూపుమా కుతుకముం | జిత్తంబునం బుట్టెడిన్. 391
క. మగవాఁడ వయ్యు జగములఁ, దగులం జిక్కులను బెట్టు | దంటకు నీకున్
మగువతనంబున జగములఁ, దగులము పొందింప [1]నెంత | దడవు ముకుందా. 392
వ. అని పలుకుచున్న శూలపాణిచే నపేక్షితుం డై విష్ణుండు భావగంభీరం బగు నవ్వు
నివ్వటిల్ల నవ్వామదేవున కిట్లనియె. 393
శా. శ్రీకంఠా నిను నీవ నేమఱకుమీ | చిత్తంబు రంజించెదన్
నాకద్వేషుల డాఁగురించుటకు నై | నాఁ డేను గైకొన్న కాం
తాకారంబు జగన్నిమజ్జనము నీ | కై చూచెదేఁ జూపెదం
గైకో నర్హము లందు కాముకులు సం | కల్పప్రభూతాత్మముల్. 394

హరి దనమోహినీరూపంబుచే నీశ్వరుని మోహింపఁ జేయుట.

వ. అని పలికి కమలలోచనుం డంతర్హితుం డయ్యె నయ్యుమాసహితుం డయిన
భవుండు విష్ణుం డెట్టు వోయెనో యెందుఁ జొచ్చెనో యని దశదిశలం గలయ
నవలోకించుచుండం దనపురోభాగంబున. 395
సీ. ఒకయెలదోఁటలో | నొకవీథి నొకనీడఁ, గుచకుంభములమీఁది | కొంగు దలఁగఁ
గబరికాబంధంబు | గంపింప నుదుటిపైఁ, జికురజాలంబులు | సిక్కువడఁగ
ననుమాన మై మధ్య | మల్లాడఁ జెక్కులఁ, గర్ణకుండలకాంతి | గంతు లిడఁగ
నారోహభరమున | నడుగులు దడఁబడ, దృగ్దీప్తిసంఘంబు | దిశలఁ గప్ప

1 గొంతదడవె.

తే. వామకరమున జాఱినవలువఁ బట్టి, కనకనూపురయుగళంబు గల్లనంగఁ
గంకణంబులఝణఝణత్కార మెసఁగ, బంతిచే నాడుప్రాయంపుఁబడంతిఁ గనియె.

వ. కని మున్ను మగువ మఱఁగి సగ మయినమగవాఁ డమ్మగువవయోరూపగుణ
విలాసంబులు దన్ను నూరింపం గనుఱెప్ప వ్రేయక తప్పక చూచి మెత్తనయిన
చిత్తంబున. 397

శా. ఈకాంతాజనరత్న మెవ్వరిదొకో యీయీడురూపంబు ము
న్నేకల్పంబులయందుఁ గాన మజుఁ డీయింతిన్ సృజింపంగఁ దా
లే కుం డెల్ల నిజంబు వల్లభత నీలీలావతిం జేరఁగా
నేకాంతుండు గలండొ క్రీడలకు నాకీయింతి సిద్ధించునే. 398

వ. అని మఱియుం జెఱకువిలుతుని మెఱవడిఁ దరపిన నెఱబిరుదు వెఱంగుపడం దెఱవ
దుఱిమికొనినతుఱుముబిగిముడి వదలి కదలి భుజముల మెడల నొడల నదిరి చెదరి
నకురులు నొసలిమృగమదతిలకంపుటసలు మసలిన విసవిస నగుమొగము మెఱుం
గులు దశదిశలం బసలుకొలుపఁ జిఱునగవు మెఱయ నునుఁజెమటం దడంబడి
పులకరములు కులకరములు గొన హృదయానందకందం బగుకందుకంబు గరార
విందంబునం దమర్చి యక్కునం జేర్చి చెక్కున హత్తించి చుబుకంబు మోపి చూ
చుకంబులం గదియించి నఖంబుల మీటుచు మెల్ల(మెల్లన)గెల్లాడుకర(కమలం
బుల) కనకమణివలయంబులు ఝణఝణ యనం గుచకలశంబు లొండొంటి
నొరయ నెడమఁ గుడిం దడంబడఁ గ్రమ్మున నెగురఁ జిమ్ముచు నెగురఁజిమ్మి తన
కుఁ దానె కొన్ని చిన్ని పన్నిదంబులు సేసికొని బడుగునడుము బెడఁకి వడవడ వడం
క నఱితిసరులు గలయంబడఁ దిరుగుచు (తిరుగునెడఁ) బెనఁకువలుగొనఁ జెవులతొ
డవులరుచులు [1]గటముల నటనములు సలుపఁ బవిరితిరిగియొడియుచు నొడిసి కెలం
కులకున్ జడియుచు జడిసి జడనుపడక వలువ నెలవెడలి దిగంబడం[2]గటిస్థలంబునఁ
గాంచీకనకమణికింకిణులు మొరయఁ జరణకటకమ్ములు గల్లుగల్లుమనం గరకంక
ణమణిగణములు మెఱయ వెనుకొని యుఱికి పట్టుచుఁ బట్టి పుడమిం బడవైచి
పాటువెంటన మింటికెగసి కెంటక కరంబునం గరంబు దిరం బయి పలుమఱు మగ
ల నడుచుచు నెగయు నెడం దిగంబడుతఱిని నీలంపుమెఱుంగునిగ్గుసోగపగ్గంబుల
వలలు వైచి రాఁ దిగిచినపగిది వెనుకొనంగ విలోకనజాలంబులు నిగిడించుచు మగి
డించుచుఁ గరలాఘవంబున నొకటి పది నూఱు వేయి సేసి నేర్పు వాటించుచు
నరుణచరణకమలరుచుల నుదయశిఖరిశిఖరతరణికరణి సేయుచు ముఖచంద్రచం
ద్రికలం జంద్రమండలంబులు గావించుచు నెడనెడ నురోజదుర్గనిర్గతచేలాంచలం
బుఁ జక్కనొత్తుచుఁ గపోలపాలికాలోలఘర్మజలబిందుబృందంబుల నఖాంకు
రంబుల నోసరించుచు నధరబింబఫలభ్రాంతిసమాగతరాజకీరంబులం జోపుచు

1 గటీరముల. 2 గటిగుణంబు మొరయ.

ముఖసరోజపరిమళాసక్తమత్తమధుకరంబుల నివారించుచు మందగమనాభ్యాస కుతూహలాయత్తమరాళయుగళంబులకుం దలంగుచు విలాసవీక్షణానందితమయూరమిథునంబులకు నెడగలుగుచుఁ బొదరిండ్ల[1]యిఱ్ఱములకుం బోక మలంగుచు సరసకిసలయాస్వాదకాముకకలకంఠదంపతులకు దూరించుచుఁ దీఁగయుయ్యెలల నూఁగుచు మాధవీమండపంబు లెక్కుచుఁ గుసుమరేణుపటలంబులగుబ్బళ్లు వ్రాఁకుచు మకరందస్యందబిందుబృందంబు నుత్తరించుచుఁ గృతకశైలంబులఁ బొడసూపుచు నున్నతకేతకీస్తంభంబుల నొరగుచుఁ బుష్పదళఖచితవాతాయనంబులం దొంగిచూచుచుఁ గమలకాండపాలికల నాలంబించుచుఁ జంపకదేహళీమధ్యంబుల నిలువంబడుచుఁ గదళికాపత్త్రికవాటంబుల నుద్ఘాటించుచుఁ బరాగనిర్మితసాలభంజికానివహంబుల నాగరించుచు మణికుట్టిమంబుల మురియుచుఁ జంద్రకాంతవేదికల నొలయుచు రత్నపంజరశారికానివహంబులకుం జదువులు సెప్పుచుఁ గోరినక్రియం జూచుచుఁ జూచినక్రియ మెచ్చుచు మెచ్చినక్రియ వెఱఁగుపడుచు వెఱఁగుపడినక్రియ మఱచుచు మఱవక యేకాంతం బగుసవ్వనాంతంబున ననంతవిభ్రమంబుల జగన్మోహిని యై విహరించుచు నున్నసమయంబున.

ఆ. వాలుఁగంటివాఁడి । వాలారుఁజూపుల, శూలి ధైర్య మెల్లఁ । గొలుపోయి
తఱలి యెఱుక లేక । మఱచె గుణంబుల, నాలి మఱచె నిజగ । ణాలి మఱచె.

వ. అప్పుడు. 401

ఆ. ఎగుర వైచి పట్ట । నెడలేమిఁ జేదప్పి, వ్రాలుబంతిఁ గొనఁగ । వచ్చునెడను
బడఁతివలువ వీడి । పడియె మారుతహతిఁ, జంద్రధరునిమనము । సంచలింప.

మ. రుచిరాపాంగిని వస్త్రబంధనపరన్ । రోమాంచవిభ్రాజితం
గుచభారానమితం గరద్వయపుటీ । గూఢీకృతాంగిం జల
త్కాంచబంధం గని మన్మథాతురత నా । కంపించి శంభుండు ల
జ్జ చలింపం దనకాంత సూడఁ గదిసెం । జంద్రాస్య కేల్దమ్మికిన్. 403

ఆ. పదము సేర వచ్చు । ఫాలాక్షుఁ బొడగని, చీర వీడి పడిన । సిగ్గుతోడ
మగువ నగుచుఁ దరుల । మాటున డాఁగెను, వేల్పుఱేఁడు నబల । వెంటఁ బడియె.

మ. ప్రబలోద్యత్కరిణిం గరీంద్రుఁడు రమింపన్ । వచ్చులీలన్ శివుం
డబలా పోకుము పోకవే యనుచు డా । యం బాఱి కెంగేలఁ ద
త్కబరీబంధము వట్టి సంభ్రమముతోఁ । గౌఁగిళ్ల నోలార్చి సం
త[2]బహిఃప్రక్రియ నెట్టకేనిఁ గదియం । దద్బాహునిర్ముక్త యై. 405

సీ. వీడి వెన్నున నాడు । వేణీభరంబుతో, జఘనభారాగత । శ్రాంతితోడ
మాయావధూటియై । మరలిచూచుచుఁ బాఱు, విష్ణు నద్భుతకర్మ । వెంటఁ దగిలి
యీశాను మరల జ । యించె మరుం డనఁ, గరిణి వెన్నుకరి । కరణిఁ దాల్చి

1 యిఱుములకుం. 2 బహుప్రక్రియ.

కొండలు నేఱులుఁ గొలఁకులు వనములు, హరుఁడు దాఁటి చనంగ నమ్మహాత్ము

తే. నిర్మలామోఘరేతంబు నేలమీఁదఁ, బడినచో నెల్ల వెండియుఁ బసిఁడియయ్యె
ధరణివీర్యంబుపడఁ దన్నుఁ దా నెఱింగి, దేవమాయాజడత్వంబుఁ దెలిసె హరుఁడు.

క. జగదాత్మకుఁ డగుశంభుఁడు, మగిడెను హరి నెఱిఁగి తనదుమాహాత్మ్యమునన్
విగతత్రపుఁడై నిలిచెను, మగువతనం బుడిగి హరియు మగవాఁడయ్యెన్. 407

ఆ. కాముఁ గెలువవచ్చుఁ గాలారి గావచ్చు, మృత్యుజయముగలిగి మెఱయవచ్చు
నాఁడువారిచూపుటంపఱ గెలువంగ, వశము గాదు త్రిపురవైరి కైన. 408

వ. ఇట్లు పురుషాకారంబు వహించినహరి హరున కిట్లనియె. 409

సీ. నిఖలదేవోత్తమ నీ వొక్కరుఁడ దక్క, నెవ్వఁడు నామాయ నెఱుఁగ నేర్చు
మానిని యైననామాయచే మునుఁగక, ధృతిమోహితుండ వై తెలిసితీవు
కాలరూపంబునఁ గాలంబుతోడ నా, యందును నీమాయ యధివసించు
నీమాయ నన్ను జయింప నేరదు నిజ, మకృతాత్ములకు నెల్ల ననుపలభ్య

తే. నేఁడు నీనిష్ఠపెంపున నిలిచి తనుచు, సత్కరించిన సఖ్యంబు సాల నెఱపి
దక్షసుతయునుగణములుఁ దన్నుఁ గొలువ, భవుఁడు విచ్చేసెఁ దగ నిజభవనమునకు.

శా. పారావారము దచ్చుచో గిరిసముద్ధారార్థమై కచ్ఛపా
కారుం డైన రమేశువర్తనము నాకర్ణింపఁ గీర్తింప సం
సారాంభోనిధిలో మునుంగక జనుల్ సంశ్రేయముం బొంది వి
స్తారోదారసుఖంబుఁ జెందుదురు తథ్యం బెంతయున్ భూవరా. 411

మ. ఎలమిన్ దైత్యుల నాఁడురూపమున మోహింపించి పీయూషముం
జలితాపన్నులకున్ సురోత్తములకుం జక్కన్ విభాగించి ని
ర్మలరేఖల్ విలసిల్లు శ్రీవిభునిఁ దన్మాయావధూరూపముం
దలఁతున్ మ్రొక్కుదు నాత్మలోన దురితధ్వాంతోగ్రదీపంబుగన్. 412

వ. అని చెప్పి శుకుం డిట్లనియె. 413

తే. నరవరాధీశ యిప్పుడు నడచుచున్న, వాఁడు సప్తమమనువు వైవస్వతుండు
శ్రాద్ధదేవుండు నందురు జనులు వానిఁ, బదురు నందను లతనికిఁ బ్రకటబలులు.

వ. వార లిక్ష్వాకుండును నభగుండును ధృష్టుండును శర్యాతియు నరిష్యంతుండును నాభాగుండును దిష్టుండును గరూశకుండును బృషధ్రుండును వసుమంతుండును ననువారు పదుగురురాజులు పురందరుం డనువాఁ డింద్రుం డాదిత్యమరుదశ్వివసురుద్రసంజ్ఞలు గలవారు దేవతలు గౌతమకశ్యపాత్రివిశ్వామిత్రజమదగ్నిభరద్వాజవసిష్ఠు లనువారు సప్తర్షు లయి యున్నవా రందుఁ గశ్యపున కదితిగర్భంబున విష్ణుండు వామనరూపుం డై జనియించి యింద్రావరజుం డయ్యె నిప్పుడేడుమన్వంతరంబులు సెప్పంబడియె రాఁ గలమన్వంతరంబులును (శ్రీహరిపరాక్రమంబునుం) జెప్పంబడియెడు(దత్తావధానుండ వై) విను మని శుకుం డిట్లనియె.

సీ. జననాథ సంజ్ఞయుఁ ఛాయయు ననువారు, గల రర్కునకు విశ్వకర్మతనయ
లిరువురు వల్లభ లిట మున్న చెప్పితిఁ, బరఁగుఁ దృతీయయు బడబ యనఁగ
సంజ్ఞకు యముఁడును శ్రాద్ధదేవుండును, యమునయుఁ బుట్టిరి హర్ష మెసఁగ
ఛాయకుఁ దపతియు సావర్ణియును శనైశ్చరుఁడును గలిగిరి సంవరణుఁడు
తే. దపతి నాలిఁగఁ గైకోనెఁ దా వరించి, యశ్వియుగళంబు బడబకు నవతరించె
వచ్చునష్టమవసువు సావర్ణి వాఁడు, తపము సేయుచు నున్నాఁడు ధరణినాథ.
క. ఒకపరి సూచిన నుండియు, నొకపరి సూడంగ లేక యుండుసిరులకై
యొకనొకనిచేటు వేళకు, నొకఁ డొక్కఁడు మనువుఁ గాచి యుండు నరేంద్రా.

వ. సూర్యసావర్ణి మన్వంతరంబున నతనితనయులు నిర్మోహవిరజస్కాద్యులు రాజులును సుతపోవిరజోమృతప్రభు లనువారు దేవతలును గాఁ గలరు గాలవుండును దీప్తిమంతుండును పరశురాముండును ద్రోణపుత్త్రుం డగునశ్వత్థామయుఁ గృపుండును మజ్జనకుం డగుబాదరాయణుండును ఋశ్యశృంగుండును సప్తఋషు లయ్యెదరు వార లిప్పుడు సమతమయోగబలంబుల నిజాశ్రమమండలంబులం జరియించు చున్నవారు విరోచననందనుం డగుబలి యింద్రుం డయ్యెడు నని చెప్పి శుకుం డిట్లనియె. 418

సీ. బలి మున్ను నాకంబు బలిమిమైఁ జేకొన్న, వామనుండై హరి వచ్చి వేఁడఁ
బాదత్రయం బిచ్చి భగవన్నిబద్ధుఁడై, సురమందిరముకంటె సుభగ మైన
సుతలలోకంబున సుస్థితి నున్నాఁడు, [1]వెత లేక యటమీఁద వేదగుహికి
నానరస్వతికిఁ దా నట సార్వభౌముండు, నాఁ బ్రభు వయి హరి నాకవిభునిఁ
ఆ. బదవిహీనుఁ జేసి బలిఁ దెచ్చి నిలుపును, బలియు నిర్జరేంద్రపదము నొందు
నింద్రపదము హరికి నిచ్చినకతమున, దానఫలము సెడదు ధరణినాథ. 419

వ. అట మీఁదటికాలంబున వరుణనందనుం డగుదక్షసావర్ణి తొమ్మిదవమను వయ్యెడు నతనికొడుకులు ధృతకేతుదీప్తకేతుప్రముఖులు రాజులును బరమరీచిగర్గాదులు నిర్జరులును నద్భుతుం డనువాఁ డింద్రుండును ద్యుతిమత్ప్రభృతు లగువారలు ఋషులును నయ్యెద రందు. 420

ఆ. దనుజహరణుఁ డంబుధార కాయుష్మంతు, నకు జనించి రక్షణంబు సేయ
మూఁడులోకములను మోదంబుతో నేలు, నద్భుతాఖ్యనొప్పు నమరవిభుఁడు.

వ. మఱియు నుపశ్లోకసుతుం డగు బ్రహ్మసావర్ణి దశమమను వయ్యెడిఁ దత్పుత్త్రులు భూరిషేణాదులు భూపతులును హవిష్మత్ప్రముఖులు మునులును శంభుం డనువాఁ డింద్రుండును విబుద్ధాద్యులు నిర్జరులును నయ్యెద రందు. 422

ఆ. విశ్వసృజునియింట విభుఁడు విషూచికి, సంభవించు నంశసహితుఁ డగుచుఁ
జెలిమి శంభుతోడఁ జేయువిష్వక్సేనుఁ, డనఁగ జగముఁ గాచు నవనినాథ.

1 తెఱఁ గొప్పనటమీఁద దేవగుహికి.

వ. మఱియుం దదాగమిష్యత్కాలంబున ధర్మసావర్ణి పదునొకండవమను వయ్యెడి మనుతనూజులు సత్యధర్మాదులు పదుండ్రు ధరణిపతులును విహంగమకామగమన నిర్వాణరుచు లనువారు సురలును వైధృతుం డనువాఁ డింద్రుండును నరుణాదులు ఋషులును నయ్యెద రందు. 424

ఆ. అంబుజాతనేత్రుఁ డాసూర్యసూనుఁ డై, ధర్మసేతు వనఁగఁ దగ జనించి
వైభవాఢ్యుఁ డగుచు వైధృతుఁ [1]డలరంగఁ, గరుణఁ ద్రిజగములను గావఁగలఁడు.

వ. మఱియుఁ దద్భవిష్యత్సమయంబున భద్రసావర్ణి పండ్రెండవమను వయ్యెడి నతనినందనులు దేవవదుపదేవదేవశ్రేష్ఠాదులు వసుధాధిపతులును ఋతుధాముం డనువాఁ డింద్రుండును హరితాదులు వేల్పులును దపోమూర్తితపాగ్నీధ్రగాదులు ఋషులును నయ్యెద రందు. 426

ఆ. జలజలోచనుండు సత్యతపస్సూనృ, తలకు సంభవించుఁ దనయుఁ డగుచు
ధరణిఁ గాచు నంచితస్వధామాఖ్యుఁ డై, మనువు సంతసింప మానవేంద్ర.

వ. మఱియుం దదేష్యత్కాలంబున నాత్మవంతుం డగుదేవసావర్ణి పదుమూఁడవ మను వయ్యెడి మనుకుమారకులు చిత్రసేనవిచిత్రాదులు జగతీనాయకులును సుకర్మసుత్రామసంజ్ఞలు గలవారు బృందారకులును దివస్పతి యనువాఁ డింద్రుండును నిర్మోహతత్త్వదర్శాద్యులు ఋషులును నయ్యెద రందు. 428

ఆ. ధరణి దేవహోత దయితకు బృహతికి, యోగవిభుఁడు నాఁగ నుద్భవించి
వనజనేత్రుఁ డాదివస్పతి కెంతయు, సౌఖ్య మాచరించు జగతినాథ. 429

వ. మఱియు నట వచ్చుకాలంబున నింద్రసావర్ణి పదునాలవమను వయ్యెడి మనునందనులు గంభీరవస్త్వాదులు రాజులును బవిత్రచాక్షుషు లనువారు దేవగణంబులును శుచి యనువాఁ డింద్రుండును నగ్నిబాహుశుచిశుక్రమాగధాదులు ఋషులును నయ్యెద రందు. 430

తే. తనర సత్రాయణునకు వితానయందు, భవమునొందెడిహరిబృహద్భానుఁ డనఁగ
విస్తరించుఁ గ్రియాతంతువిసరములును, నాకవాసులు ముద మంద నరవరేణ్య.

క. జగతీశ త్రికాలములను, బొగ డొందుమను ప్రకారములు సెప్పఁబడెం
దగఁ బదునలువురుమనువులుఁ, దెగ యుగములు వేయు నడవ దివ మజునకగున్.

వ. అనినఁ బరీక్షిన్నరేంద్రుండు శుకయోగీంద్రున కిట్లనియె. 433

ఆ. ఈపదంబు లందు నీమనుప్రముఖుల, నెవ్వ రనుచు వార లేమికతన
నధికవిభవు లైరి హరి యేల జనియించె, నెఱుఁగఁ బలుక

వ. అనినం బారాశర్యకుమారుం డిట్లనియె.

సీ. మనువులుమునులును మనుసుతు లింద్రులు, నమరు
యాజ్ఞాదు లందఱు హరిపౌరుషాకృతు, లామనువులు

1 తేలంగ.

జగముల నడపుదు రొగి నాల్గుయుగముల, కడపటఁ గాలసంగ్రస్త మైన
నిగమచయంబును నిజతపోబలముల, మరలఁ గాంతురు ఋషివరులు దొంటి
తే. పగిది ధర్మంబు నాలుగుపాదములును, గలిగి వర్తిల్లు మనువులు కమలనేత్రు
నాజ్ఞఁ దిరుగుదు రేలుదు రవనిపతులు, జగతి భాగించి తమతమసమయములను.

వ. మఱియుం బ్రాప్తు లయినవారల నింద్రపదంబులను (బహుప్రకారంబుల దేవపదంబులను) హరి ప్రతిష్ఠించుచుండు వారలు విహితకర్మంబుల జగత్త్రయంబునుం బరిపాలింతురు లోకంబులు సువృష్టు లై యుండు. 437

సీ. యోగీశరూపుఁ డై యోగంబుఁ జూపుచు, మౌనిరూపమునఁ గర్మంబు దాల్చు
సర్గంబు సేయుఁ బ్రజాపతిరూపుఁ డై, యింద్రుఁ డై దైత్యుల నే పడంచు
జ్ఞానంబు నెఱిఁగించుఁ జతురసిద్ధాకృతిఁ, గాలరూపమునఁ బాకంబు సేయు
నానావిధాకారనామగుణంబులఁ, గర్మలోచనులకుఁ గలఁడు లేఁడు
ఆ. చనినరూపములను జనురూపముల నింకఁ, జనఁగ నున్నరూపచయము నతఁడు
వివిధుఁ డై యనేకవృత్తుల వెలిఁగించు, విష్ణుఁ డవ్యయుండు విమలచరిత.

— వామనచరిత్రకథాప్రారంభము. —

వ. అనిన భూవరుం డి ట్లనియె. 439

మ. బలి నంభోరుహనేత్రుఁ డేమికొఱకై పాదత్రయిన్ వేఁడె ని
శ్చలుఁడున్ బూర్ణుఁడు లబ్ధకాముఁడు రమాసంపన్నుఁ [1]డై తాఁ బర
స్థలికిన్ దీనునిమాడ్కి నేల చనియెం దప్పేమియున్ లేక ని
ష్కలుషున్ బంధన మేల చేసెను వినం గౌతూహలం బయ్యెడిన్. 440

వ. అనిన మునినందనుం డి ట్లనియె. 441

సీ. పురుహూతుచే నొచ్చి పోయి భార్గవులచే, బలి యెట్టకేలకు బ్రదికి వారి
చిత్తంబు రాఁ గొల్చి శిష్యుఁ డై వర్తింప, వారు నాతనిభక్తివలన మెచ్చి
విశ్వజిద్యాగంబు విధితోడఁ జేయింప, భవ్యకాంచనపట్టబద్ధరథము
నర్కవాజులఁ బోలుహరులఁ గంఠీరవ,ధ్వజము మహాదివ్యధనువుఁ బూర్ణ
తే. తూణయుగళంబుఁ గవచంబుఁ దొలుతహోమ, పావకుం డిచ్చె నమ్లానపద్మమాలఁ
[2]గలుషహరుఁ డగుతనతాతకరుణ నొసఁగె, సోమసంకాశశంఖంబు శుక్రుఁ డిచ్చె.

వ. ఇవ్విధంబున. 443

...రియుఁ గృపాణియుఁ, దూణియు ధన్వియును స్రగ్వి తురగియు దేహ
...విమత, ప్రాణియు మణికనకవలయపాణియు నగుచున్. 444
...ం దనిపి తద్భద్రోక్తులం బొంది పె
...దేవతల నంతర్భక్తిఁ బూజించి ని
...రి నమ్రశిరుఁ డై రాజద్రథారూఢుఁ డై.

...మలజుం డిచ్చె నతనికిఁ గరుణతోడ.

వెలిఁగెన్ దానవభర్త శైలశిఖరోద్యద్వేల్లద్దవాగ్నిప్రభన్. 445

క. దండితమృత్యుకృతాంతులు, ఖండితసురసిద్ధసాధ్యగంధర్వాదుల్
పిండితదిశులమరాహిత, దండాధీశ్వరులు సములు దన్నుం గొలువన్. 446

క. చూపుల గగనము మ్రింగుచు, నేపున దివి భువియు నాతలీతల సేయన్
రూపించుచు దనుజేంద్రుఁడు, ప్రాపించెను దివిజనగరపథము నరేంద్రా. 447

వ. ఇట్లు బలవంతుం డగుబలి సురేంద్రుని సాధింప సమకట్టి దండగమనంబు సేసి నిడుదపయనంబులం జని చని. 448

మ. కనియెం బుణ్యజనాకమున్ విగతరోగస్వప్నపీడాస్సుఖా
దనసంశోకముఁ బుష్పపల్లవఫలోద్దామద్రుమానీకమున్
స్వనితోద్ధూతపతాకముం బ్రవిచరద్దైవమానికానీకమున్
ఘనగంగాసలిలైకమున్ మఘవయుక్తశ్రీకమున్ నాకమున్. 449

వ. కని రక్కసులఱేఁడు వెక్కసంబై చాల్పుగల వేల్పుల నెలవులం దఱియం జొచ్చి చెచ్చెర ముందటికిం జనిచని ముందట నెడపడక మొన మోసి యిగురుచు చిగురు తలిరాకుజొంపంబు నన మొగుడుమొగ్గ యరవిరి నెఱవిరి గుత్తి పిందె పూఁప దోరగాయ పండు గెలకతండంబుల వ్రేఁగు లాఁగ లేక మూఁగి వీఁగి వ్రేఁక లగు మ్రాఁకులప్రోకలకుఁ బేఁట లగు పెందోఁటలును దోఁటల గాటంబులై నివ్వటిల్లుమవ్వంపుఁ గ్రొవ్విరులకుఁ గవలు విప్పక కసిమసలు గలిగి ముసరి కొసరి పూని పోని తేనియలాని విసరు గొని మసకు కవిసి క్రొవ్వి [2]రిమ్మగొని జుమ్ము జుమ్మనుచు జంజాటించు తేఁటిదాఁటులును దాఁటువడక నాటుకొని పూవిడుచుకూడి జోడువీడక క్రొమ్మావులకమ్మనికొమ్మల నిమ్ములముసరి మిసిమి గలకిసలయమ్ములువాసంగ మెసంగి కిసరువడక కసరు సెడి బిట్టురట్టడితనంబు లలమి మిం... కరాళించుకో... లలమొత్తంబులును మొత్తంబులై చిత్తంబుల నా... లగుతన... నొయ్యనఁ దియ్యని పండ్లకుఁ గ్రయ్యంబడి ...చయం... బులుగాఁ గొని వాసి కెక్కి పలుబాస ...ాడ... లును గీరంబులకు సరి గడచి మింట నంట నెగసి ...ట్ట... నెట్టుకొని నెలవుల వ్రాలుచు నింపు గలరవమ్ములు గ... రవమ్ము[2]లలరం దొలంకులకొలంకుల కెలంకులఁ గడం... దొమ్మిసేసి యెలదమ్మితూఁడుల వాఁడులగుచంచువుల లికలఁకలం బడుచు నలబలంబులు సేయుకలహంస నముల వికవిక నగుచుం బస గలిగి మినమిన మెఱ దిరమ్ములచందమ్ములుగ నందమ్ము లగుకొలఁ వడవడ వడంకుచు నల్లిబిల్లులు గొని సాఁగినతీఁ

1 రిమ్మలుగొని. 2 లమరం దలఁకొని కొలంకుల.

ములు సెడి వలువిరులకమ్మవలపుల వేఁగునం దూఁగలేక యీడిగిలంబడుగాడ్పు
లును గాడ్పులవలన నెగసి గగనమున విరిసి పలువన్నెలం జెన్నగు మేలుకట్టుఁబు
ట్టంబుల తెఱంగున దట్టంబు లగునకుసుమపరాగంబులును బరాగంబుల సరా
గంబు లగువాఁగు వ్రంతల చెంతల గుంపులుగొని గఱికిజొంపంబుల లంపులు దిని మం
పులుగొని పెల్లు నెమగ్లు వెట్టుచు నోదుఁగుల పొదుగులు గదల వాడలవాడల జాడ
లం బరుగులిడు దూడల క్రీడల వేడుకలం గూడుకొని యిండ్లవాకిండ్లకుం జేరి పౌరు
లకోరికల కనుసారిక లగుచు నమృతంబు గురియు కామధేనువులును గామధేనువు
లకు నిలువనీడ లగుచు నడిగినజనమ్ములకు ధనమ్ములు ఘనమ్ముగఁ బుడుకుకల్ప
తరువులును గల్పతరువుల పల్లవమంజరులఁ గుంజరులకు విఱిచి యిచ్చుచు మచ్చిక
లకలిమి నిచ్చమెచ్చుచుఁ గృతకగిరులచఱుల సిరులనడరుపడఁతులనడలకు గురువు
లగుచు మెఱయు మురువుల నొత్తరించు మత్తేభంబులును నిభంబుల సరస నొరసి
కొని వరుసఁ బరుసఁదనము లెడలి సుకరము లగు మకరతోరణస్తంభంబులు
ను దోరణస్తంభంబుల చేరువ నిలిచి చెఱకువిలుతుం డొఱవెఱకిన బెడిదములగు
నవకంపు మెఱుఁగుం జిగురుటడిదముల తెఱంగున నిలుకడసంపదలు గలుగు శంపల
సొంపునం గరచరణాదిశాఖలు గల చంద్రరేఖల పోఁడిమిని వాహిని గల మోహినీ
విద్యల గ్రద్దనఁ జూపులకుం దీపు లొదవించుచు మర్మకర్మంబుల వశంబు లరయు
యశంబులు గలిగి యసమానంబు లగు పిసూనంబు లెక్కి చచ్చివచ్చిన సచ్చరిత్రు
లకుం జెచ్చెర నెమరుచని తూకొని తోకొనిపోవు రంభాదికుంభికుంభకుచలకల
కలంబులును గలహంసకారండవకోకసారసబృందసుందరసుందరియు నిందీవ
రారవిందనందదిందిందిరయు నభంగయు సభంగయు నగు గంగ నింగికిం బొంగె
నోయని మిగ దిగులుపడఁ బొగడ్తల కెక్కినయగడ్తలును నగడ్తల మిన్నేటి
సూటిచల్లులాటల [illegible] టువలు గొనుచు నేచిన
ారవనితాసుప్రాజితవిరాజితదేహాళిపాటవంబు లగు
టవేదికాఘటితమణిగణకిరణోదారంబు లగు నిం
ను గంభీరవిమలకమలరాగపాలికావాలికావారంబు లగు
ద్వారదేశంబులచావిళ్లం గావళ్లుండి పొద్దు వోక
య్యంబులు నెయ్యంబులం జెప్పికొనుచున్నయస్త్ర
నయినమహాద్వారపాలకవీరులును వీరరపజలధి
శుద్ధస్ఫటికబద్ధమహోత్తాలసోపానసుకుమారంబులును
ప్రంబులు నగు వప్రంబులును వప్రోపరివజ్రకుడ్య
మకరకిరణముఖరంబు లగు సాలశిఖరంబులును
బులును ధారకారమణిశిలాకతోరంబు లగు

ఆ. నిదురరాత్మకునకు నెవ్వఁడు దోడయ్యె, నింక వీని గెల్వ నేది త్రోవ
యేమి సేయువార మెక్కుడుమగఁటిమి, నెదురు మోహరింప నెవ్వఁ డోపు.

క. మ్రింగెడు నాకాశంబును, బొంగెడు నమరాద్రికంటెఁ బొడవై వీఁడున్
మ్రింగెడుఁ గాలాంతకు క్రియ, భంగించును మరలఁబడ్డఁ బంకజగర్భున్. 456

క. ఈ రాదు రాజ్య మెల్లను, బో రాదు రణంబు సేయఁ బోయితిమేనిన్
రా రాదు దనుజుచేతను, జారాదిట మీఁద నేమి జాడ మహాత్మా. 457

వ. అనిన సురరాజునకు సురాచార్యుం డిట్లనియె. 458

సీ. వినవయ్య దేవేంద్ర వీనికి సంపద, బ్రహ్మవాదులు భృగుప్రవరు లర్థి
నిచ్చిరి రాక్షసు నెదుర సంచారింప, హరి యీశ్వరుఁడు దక్క నన్యజనులు
నీవును నీసముల్ నీకంటె ఘనులును, జాలరు రాజ్యంబు సాలు నీకు
విడిచి పోవుట నీతి విబుధనివాసంబు, విమతులు నలఁగెడు వేళ సూచి

తే. మరలి మఱునాఁడు వచ్చుట మామతంబు, విప్రబలమున వీనికి వృద్ధి వచ్చె
వారిఁ గ్రక్కొన కిటమీఁద వాఁడి సెడును, దలఁగుమందాఁక రిపుపేరు దడవవలదు.

క. పరు గెలువ వలయు నొండెను, సరిఁ బోరఁగ వలయు నొండెఁ జావలెనొండెన్
సరిగెలుపు మృతియు దొరకమి, సరసంబుగ మున్న తొలఁగి చనవలెనొండెన్.

వ. అనినఁ గార్యకాలప్రదర్శి యగు బృహస్పతివచనంబులు విని కామరూపులై దివి
జులు త్రివిష్టపంబు విడిచి తమతమపొందుపట్లకుం జనిరి బలియునుం బ్రతిభట
వివర్జిత యగు దేవధాని [1]నధిష్ఠించి జగత్త్రయంబునుం దనవశంబు సేసికొని విశ్వ
విజయుం డై పెద్దకాలంబు రాజ్యంబు సేయు చుండె శిష్యవత్సలు లగు భృగ్వా
దు లతనిచేత శతాశ్వమేధంబులు సేయించిరి తత్కాలంబున. 461

శా. అర్థుల్ వేఁడరు దాతలుం జెడరు సత్కార్యారంభముల్ పండుఁ బ్ర
త్యర్థుల్ లేరు మహోత్సవంబులను దేవాగారముల్ పొల్చుఁ బూ
ర్ణార్థుల్ విప్రులు వర్షముల్ గురియుఁ గాలార్హంబు లై ధాత్రికిన్
సార్థం బయ్యె వసుంధరాత్వ మసురేంద్రాధీశు రాజ్యంబునన్. 462

వ. అంత. 463

సీ. తనతనూజులప్రోలు దనుజులు గొనుటయు, వేల్పులెల్లను డాఁగ వెడలుటయును
భావించి సురమాత పరితాపమునఁ బొంది, వగ ననాథాకృతి వనరు చుండ
నాయమ్మపెనిమిటి యగు కశ్యపబ్రహ్మ, మఱి యొకనాఁడు సమాధి మాని
తనకుటుంబిని యున్నధామంబునకు నేఁగి, నాతిచే విహితార్చనములు వడసి

ఆ. వంది వ్రాలి కుంది వాడినయిల్లాలి, వదనవారిజంబు వడువుఁ జూచి
చేరఁ దిగిచి మగువ చిబుకంబు పుడుకుచు, వారిజాక్షి యేల వగచె దనుచు.

వ. అమ్మహాత్ముం డిట్లనియె. 465

1 ప్రతిష్ఠించి.

మ. తెలవా విప్రులు పూర్ణులే జరగునే § దేవార్చనాచారముల్
తఱితో వేలుతురే గృహస్థులు సుతుల్ § ధర్మానుసంధానులే
నెఱి నభ్యాగతకోటి కన్న మిడుదే § నీరంబునుం బోయుదే
మఱి లేకస్థుల దాసులన్ సుజనులన్ § మన్నింపుదే పైదలీ. 466

ఆ. అన్న మైనఁ దక్ర § మైనఁ దోయం బైన, శాక మైనఁ దనకు § జరగుకొలఁది
నతిథిజనుల కడ్డ § మాడక యిడరేని, లేమ వారు కలిగి § లేనివారు. 467

వ. మఱియు. 468

ఆ. నెలఁత విష్ణునకును § నిఖిలదేవాత్మున, కాననంబు శిఖియు § నవనిసురులు
వారుదనియఁ దనియు § వనజాతలోచనుఁ, డతఁడు దనియ జగము § లన్ని దనియు.

క. బిడ్డలు వెఱతురె నీ కొఱ, గొడ్డంబులు సేయ కెల్ల § కోడండ్రును మా
ఱొడ్డారింపక నడతురె, యెడ్డము గా కున్నదే మృ § గేక్షణ యింటన్. 470

వ. అని పలికినం బతికి సతి యి ట్లనియె. 471

ఉ. ప్రేమ యొకింత లేక దితి § బిడ్డలు బిడ్డలబిడ్డలున్ మహా
భీమబలాఢ్యులై తన § బిడ్డల నందఱఁ దోలి సాహసా
క్రామితవైరు లయ్యు నమ § రావతి నేలుచు నున్నవారు నీ
కే మని విన్నవింతు హృద § యేశ్వర మేలు దలంచి చూడవే. 472

క. అక్కాచెల్లం డ్రయ్యును, దక్కఁడు నాతోడిపోరు § దానును దితియున్
రక్కసులు సురల మొత్తఁగ, నక్కట వల దనదు చూచు § నానాననుచున్.

సీ. ఎండక న్నెఱుఁగని § యింద్రునియిల్లాలు, పలుపంచలును జాలిఁ § బడియె నేఁడు
త్రిభువనసామ్రాజ్య § విభవంబుఁ గోల్పోయి, దేవేంద్రుఁ డడవులఁ § దిరిగె నేఁడు
గలిమి గారాబుబి § డ్డలు జయంతాదులు, శబరార్భకులవెంటఁ § జనిరి నేఁడు
నమరుల కాధార § మగునమరావతి, యసురుల కాటప § ట్టయ్యె నేఁడు

ఆ. బలి జగముల నెల్ల § బలియుచు నున్నాఁడు, వాని గెలువ రాదు § వాసవునకు
యాగభాగ మెల్ల § నతఁ డాహరించును, గడఁగి సురల కొక్క § కడియు నీఁడు.

క. ప్రజలకు నెల్లను సముఁడవు, ప్రజలను గడు పారఁ గన్న § బ్రహ్మవు నయ్యుం
బ్రజలందు దుష్టమతులను, నిజముగ శిక్షింప వలదె § నీవు మహాత్మా. 475

మ. సురలన్ సభ్యుల నార్తులన్ [1]విరథులన్ § శోకంబు వారించి ని
ర్జరధానిన్ నిలువంగ రాత్రిచరులన్ § శాసింప సత్కార్య మీ
వెర బవేరీతి ఘటిల్లు నట్టిక్రమమున్ § వేగంబ చింతింపవే
కరుణాలోక[2]సుధార్ఝురిం దనుపవే § కల్యాణసంధాయకా. 476

వ. అనిన మనోవల్లభపలుకు లాకర్ణించి ముహూర్తమాత్రంబు చింతించి విజ్ఞాన దృష్టి నవలంబించి భావికాలకార్యంబు విచారించి కశ్యపబ్రహ్మ యి ట్లనియె.

1 విరతులన్. 2 'సుధాంబుధిం' వ్రా. ప్ర.

జనకుం డెవ్వఁడు జాతుఁ డెవ్వఁడు జనిస్థానంబు లెచ్చోటు సం
జననం బెయ్యది మేను లేకోలఁది సంసారంబు లేరూపముల్
వినుమా యింతయు విష్ణుమాయ దలఁపన్ వే తేమియున్ లేదు మో
హనిబంధంబు నిధాన మింతటికి జాయా విన్నఁబో నేటికిన్. 478

వ. అగు నయిననుం గాలోచితకార్యంబు సెప్పెద. 479

మ. భగవంతుం బరముం జనార్దనుఁ గృపాపారీణు సర్వాత్మకున్
జగదీశున్ హరి సేవ సేయు మతఁడున్ సాంగత్యముం బొంది నీ
కగునిష్టార్థము లెల్ల నిచ్చు నిఖిలార్థావాప్తి సేకూరెడిన్
భగవత్సేవలఁ బొంద రాదె బహుసౌభాగ్యంబులం బ్రేయసీ. 480

వ. అనిన గృహస్థునకు గృహిణి యి ట్లనియె. 481

క. నారాయణుఁ బరమేశ్వరు, నేరీతిఁ దలంతు మంత్ర మెయ్యది విహితా
చారంబు లేప్రకారము, లారాధనకాల మెద్ది యానతి యీవే. 482

వ. అనినం (గశ్యప) ప్రజాపతి సతికిఁ బయోభక్షణం బను వ్రతం బుపదేశించి తత్కా
లంబును దన్మంత్రంబును దద్విధానంబును దదుపవాసదానభోజనప్రకారంబు
లును నెఱింగించిన నదితియును ఫాల్గునమాసంబున శుక్లపక్షంబునఁ బ్రథమదివ
సంబునన్ దొరఁకొని పండ్రెండుదినంబులు హరిసమర్పణంబుగా వ్రతంబు సేసి
వ్రతాంతంబున నియత యై యున్నయెడఁ జతుర్బాహుండును బీతవాసుండును
శంఖచక్రగదాధరుండును నై నేత్రం(బులకు)గోచరుం డైన నారాయణదేవుం(డు
ప్రత్యక్షం బైనం) గనుంగొని. 483

క. కన్నులసంతోషాశ్రులు, చన్నులపైఁ బఱవఁ బులకజాలము లెసఁగన్
సన్నతులును సన్నుతులును, నున్నతకుచఁ జేసె నిటలయుక్తాంజలి యై. 484

క. చూపుల శ్రీపతిరూపము, నాపోవక త్రావి త్రావి హర్షోద్గత యై
వాపుచ్చి మందమధురా, లాపంబులఁ బొగడె నదితి లక్ష్మీనాథున్. 485

సీ. యజ్ఞేశ విశ్వంభ రాచ్యుత శ్రవణమం,గళనామధేయ లోకస్వరూప
యాపన్నభక్తజనార్తివిఖండన, దీనలోకాధార తీర్థపాద
విశ్వోద్భవస్థితివిలయకారణభూత, [1]సంతతానంద శశ్వద్విలాస
యాయువు దేహంబు ననుపమలక్ష్మియు, వసుధయు దివముఁ ద్రివర్గములును

తే. వైదికజ్ఞానమును ముక్తి వైరిజయము, నిన్నుఁ గొలువనినరులకు నెఱయఁ గలదె
వినుతమందార గుణహార వేదసార, ప్రణతవత్సల పద్మాక్ష పరమపురుష.

ఆ. అసురవరులు సురల నదలించి బెదరించి, నాక మేలు చున్ననాఁటనుండి
కన్నకడుపు గాన కంటఁ గూరుకు రాదు, కడుపుఁ బొక్కు మాన్పి కావవయ్య.

వ. అనిన విని దరహాసితవదనుం డయి యాశ్రితకామధేను వయ్యప్పరమేశ్వరుం

1 సంతతైశ్వర్య.

డి ట్లనియె. 488

శా. నీకోడండ్రును నీకుమారవరులున్ నీనాథుఁడున్ నీవు సం
శ్లోకింపన్ సతులుం బతుల్ మిగుల సంమోదింప రాత్రించరుల్
శోకింపన్ భవదీయగర్భమునఁ దేజోమూర్తి జన్మించెదన్
నాకున్ వేడుక పుట్టు నీసుతుఁడ నై నర్తించి వర్తింపఁగాన్. 489

మ. బలిమిన్ దైత్యులఁ జంప రాదు వినయోపాయంబునం గాని సం
చలనం బొందకు నేను నీనియతికిన్ సద్భక్తికిన్ మెచ్చితిన్
బలివిద్వేషణుఁడున్ నిలింపగణముం బౌలోమియున్ మెచ్చ దై
త్యులరాజ్యంబు హరింతు నింద్రునికి నిత్తున్ దుఃఖ మిం కేటికిన్. 490

క. నీరమణుని సేవింపుము, నారూపము మానసించి నలి నీగర్భా
గారంబు వచ్చి చొచ్చెద, గారామునఁ బెంప వమ్మ కరుణన్ నన్నున్. 491

క. ఏలింతు దివము సురలను, బాలింతు మహేంద్రయువతిభాగ్యశ్రీలం
దూలింతు దానవుల ని, ర్మూలింతు రిపుప్రియాంగముల భూషణముల్. 492

వ. అని యిట్లు భక్తజనపరతంత్రుం డగుపురాణపురుషుం డాన తిచ్చి తిరోహితుం
డయ్యె నయ్యదితియుఁ గృతకృత్య యై సంతోషంబునఁ దనమనోవల్లభుం డగు
కశ్యపు నాశ్రయించి సేవించు చుండె నంత నొక్కదినంబున. 493

ఆ. ఘనసమాధినుండి కశ్యపుఁ డచ్యుతు, నంశ మాత్మ నోలయ నదితియందుఁ
దనదువీర్య మధికతరము సేర్చెను గాలి, శిఖిని దారువందుఁ జేర్చినట్లు. 494

వ. ఇట్లు కశ్యపచిరతరతపస్సంభృతవీర్యప్రతిష్ఠగర్భ యై సురలతల్లి యుల్లంబున
నుల్లసిల్లుచు నుండె నంత. 495

క. చలచల నై పిదపిద నై, [1]గలలం బై కరుడు గట్టి గళనాళముతోఁ
దల యేర్పడి గర్భం బై, నెలమసలం జీరచిక్కి నెలఁతకు నధిపా. 496

క. నెలఁతకుఁ జూలై నెల రెన్నెల లై మఱి మూఁడు నాల్గు నెల లై వరుసన్
నెల లంత కంత కెక్కఁగ, నెలలును డగ్గఱియె నసురనిర్మూలతకున్. 497

క. మహితతరమేఘమాలా, విహితాయుతచండభానుబింబప్రభతో
విహితాంగంబులఁ గశ్యపు, గృహిణీగర్భమున శిశువు గ్రీడించె నృపా. 498

క. తనకడుపున నొకయిఱుమునఁ, గొనకొని జగములును నిముడుకొనుపెనుముదుకం
డనిమిషులజనని కడుపునఁ, దనుగతిఁ గడు నడఁగి ముడిఁగి తనరెడు బెడఁగై.

వ. అంత సకాంతాతిలకంబు క్రమక్రమంబున. 500

మ. నిలిపెన్ జెప్పల బృందిమన్ విశదిమన్ నేత్రంబులం జూచుకం
బుల నాఁకాళిమ మేఖలం [2]ద్రఢిమ నెమ్మోము మారఁగాఁ బాండిమ
న్బలిమిం జన్నుల శ్రోణిపాళిఁ [3]బ్రథిమ స్మధ్యంబునన్ బృంహిమ

1 కలకల మై. 2 గ్రశిమన్ 3 గరిమన్,

న్లలితాత్మకన్ లక్షిమన్ మహామహిమ మెఱసన్ గర్భదుర్వార యై. 501

క. పెట్టుదురు నుదుట భూతిని, బొట్టిడుదురు మేనఁ బట్టుఁ బుట్టపుదోయిం
బెట్టుదురు వేల్పులమ్మకుఁ, గట్టుదురు సురక్ష పడఁతి గర్భంబునకున్. 502

వ. ఇవ్విధంబున. 503

తే. విశ్వగర్భుఁడు దనగర్భ వివరమందుఁ, బూఁటపూఁటకుఁ బూర్ణుఁడై పొటకరింప
వ్రేఁకచూలాలితనమున వేల్పుఁబెద్ద, పొలఁతి మెల్లన నిల్లాడఁ బ్రొద్దు లయ్యె.

వ. తదనంతరంబునం జతురాననుం డరుగుదెంచి యదితిగర్భపరిభ్రమవిభ్రముం
డగునప్పరమేశ్వరు నుద్దేశించి యిట్లని స్తుతియించె. 505

సీ. త్రిజగజ్జయోన్నత దేవ యురుక్రమ, పృథులాత్మ శిపివిష్ట పృశ్నిగర్భ
ప్రీత త్రిణాభ త్రిపృష్ఠ జగంబుల, కాద్యంతమధ్యంబు లరయ నీవ
జంగమస్థావర జననాది హేతువు, నీవ కాలంబ వై నిఖిల మాత్మ
లోపల ధరియింతు లోనిజంతుల నెల్ల, స్రోతంబులోఁ గొని సుందరత[illegible]

తే. బ్రహ్మలకు నెల్ల సంభవభవన మీవ, దివమునకుఁ బాసి దుర్దశ దిక్కులేక
శోకవార్ధి మునింగిన సురల కెల్లఁ, దేల నాధార మగు చున్న తెప్ప వీవ.

క. విచ్చేయు మదితిగర్భము, చెచ్చెర వెలువడి మహాత్మ చిరకాలంబున్
విచ్చలవిడి లే కమరులు, ముచ్చటపడి యున్నవారు ముద మందింపన్. 507

వామనమూర్త్యావిర్భావఘట్టము.

వ. అని యిట్లు కమలసంభవుండు వినుతి సేయునయ్యవసరంబున. 508

మ. రవి మధ్యాహ్నమునం జరింప గ్రహతారాచంద్రభ
శ్రవణద్వాదశి నాఁడు శ్రోణ నభిజిత్సంజ్ఞాతలగ్నంబునన్
భువనాధీశుఁడు పుట్టె వామనగతిం బుణ్యవ్రతోపేతకున్
దివిజాధీశ్వరుమాతకుం బరమపాతివ్రత్యవిఖ్యాతకున్. 509

వ. మఱియు నద్దేవుండు శంఖచక్రగదాకమలకలితచతుర్భుజుండు[illegible]పిశంగవర్ణవ
స్త్రిండును మకరకుండలమండితగండభాగుండును శ్రీవత్స[illegible]ను నలిన
చక్షుండును నిరంతరశ్రీవిరాజితరోలంబకదంబవిలంబితవన[illegible]పరిష్కృ
తుండును కనకకంకణకాంచీకిరీటవలయాంగదనూపురాలంకృత[illegible]మనీయ
కంఠకౌస్తుభాభరణుండును నిఖిలజనమనోహరుండును నై య[illegible]నసమ
యంబున. 510

శా. చింతం బాసిరి యక్షతార్క్ష్యసుమనస్సిద్ధోరగాధీశ్వరుల్
సంతోషించిరి సాధ్యచారణమునీశ బ్రహ్మవిద్యాధరుల్
గాంతిం జెందిరి భానుచంద్రములు రంగద్గీతవాద్యంబులన్
గంతుల్ వైచిరి మింటఁ గింపురుషులున్ గంధర్[illegible] 511

క. దిక్కులకావిరి వాసెను, నెక్కుడునిర్మలత నొందె [illegible]ఘుల్

విదుఁ డబ్జాక్షుఁడు సూక్ష్మరూపమున నా । వేశించె నిశ్శ్వాసరం
ధ్రదిశన్ దైత్యహృదంతరాళమునఁ బ్ర । త్యక్షక్రియాభీరుఁ డై. 561

వ. అంత నద్దైత్యవల్లభుండు వైష్ణవాలయంబు సొచ్చి వెదకి హరిం గానక కోపంబు మానక మిన్ను మన్ను నన్వేషించి త్రిదివంబున నరసి దిశలం బరికించి భూవివ బులు వీక్షించి సముద్రంబులు వెదకి పురంబులు శోధించి వనంబులు విమర్శిం పాతాళంబు పరికించి జగంబున నదృష్టశత్రుం డై మార్గణంబు సాలించి ి ట్లనియె. 562

డియ నోపును, దగఁడేనియు నెదురుపడఁడె । దేహధరులకుం
గలమీఁదను, బగ గొనఁ దగ దనుచు నుడిగెఁ । బ్రాభవశక్తిన్.
మహలుం డతనిగుణంబు లనేకంబులు గల వవి యట్లుండనిమ్ము.
,హూతాదులు దన్ను వేఁడ । నొగిఁ గొనుఁ డనుచున్
పు, నేతన్మాత్రుఁడవె నీవు । నీలోకమునన్. 565
ోలితి విం ద్రాదిసురులఁ । దొల్లిటివారిం
ి పిశాచరాక్షసుల రక్షింపన్. 566

567

లకును యాచకులకు । భూమిసురులకున్
బుల ... ధనగేహంబుల్. 568
... త్రిభువనేశుం డనుచు
ఁ బెట్టు మనుచు । [1]సం...ము సేయన్.
మేర యిమ్ము సొమ్ము । మేర యొల్లఁ
ానకుతుకసాంద్ర । దానవేంద్ర. 570
ట్లనియె. 571
త్యగతులు వృద్ధసమ్మతంబు
, దాతపెంపుసొంపుఁ । దలఁప వలదె.

573

ంఛించితో వాజులన్
। [2]వీక్షించి కాంక్షించితో
ంబు లీపాటి గా
ల్పంబు నీ నేర్చునే. 574
కలొత్తి గృహమేధికి మేధావి యి ట్లనియె.
నా । కున్ ముంజియో దండమో

వడుగం డెక్కడ భూమి యెక్కడ కరుల్ వామాత్యు లశ్వంబు లె
క్కడ నిత్యోచితకర్మ మెక్కడ మదాకాంక్షామితం బై నమూఁ
డడుగుల్ మేరయ త్రోవ కిచ్చు టది బ్రహ్మాండంబు నాపాలికిన్. 576

వ. అదియునుం గాక. 577

క. వ్యాప్తిం బొందక వగవక, ప్రాప్తం బగు లేశ మైనఁ బదివే లనుచుం
దృప్తిం జెందనిమనుజుఁడు, సప్తద్వీపముల నయినఁ జక్కంబడునే. 578

శా. ఆశాపాశము దాఁ గడున్ నిడుపు లే దంతంబు రాజేంద్ర వా
రాశిప్రావృతమేదినీవలయసామ్రాజ్యంబు సేకూరియున్
గాసిం బొందిరి గాక వైన్యగయభూకాంతాదులు న్నర్థకా
మాశన్ బాయఁగ నేర్చిరే మును నిజాశాంతంబులం జూచిరే. 579

సీ. సంతుష్టుఁ డీమూఁడుజగములఁ బూజ్యుండు, సంతోషి కెప్పుడు జరగుసుఖము
సంతోషి గాకుంట సంసారహేతువు, సంతసంబున ముక్తిసతియు దొరకుఁ
బూఁటపూఁటకు జగంబుల యదృచ్ఛాలాభ, తుష్టిని దేజంబు దోన పెరుఁగుఁ
బరితోషహీనతఁ బ్రభ సెడిపోవును, జలధార ననలంబు సమయునట్లు

ఆ. నీవు రాజ వనుచు నిఖిలంబు నడుగుట, దగవు గాదు నాకుఁ దగినకొలఁది
యేను వేఁడికొనినయీపదత్రయమును, జాల దనక యిమ్ము చాలుఁ జాలు.

వ. అని యిట్లు పలుకుచున్నఖర్వునకు నుర్వీదానంబు సేయం దలంచి కరకలిత
సలిలకలశుం డై నయవ్వితరణగుణముఖరునిం గని నిజవిచారయుక్తదనుజరాజ్య
చక్రుం డగుశుక్రుం డిట్లనియె. 581

సీ. దనుజేంద్ర యీతఁడు ధరణీసురుఁడు గాఁడు, దేవకార్యంబు సాధించుకొఱకు
హరి విష్ణుఁ డవ్యయుం డదితిగర్భంబునఁ, గశ్యపసూనుఁ డై కలిగినాఁడు
ఎఱుఁగ వీతనికోర్కి నిచ్చెద నంటివి, దైత్యసంతతి కుపద్రవము వచ్చె
నీలక్ష్మిఁ దేజంబు స్థావు నైశ్వర్యంబు, వంచించి యిచ్చుఁ దా వాసవునకు

ఆ. మొనసి జగములెల్ల మూఁడుపాదంబుల, నఖిలకాయుఁ డగుచు నాక్రమించు
సర్వధనము విష్ణుసంసర్జనము సేసి, బడుగుపగిది నెట్లు బ్రదికె దీవు. 582

క. ఒక్కపదంబున భూమియు, నొక్కటఁ ద్రిదివంబుఁ ద్రొక్కి యున్నతమూర్తిన్
దిక్కులు గగనముఁ దా నై, వెక్కన మై యున్న నెందు వెడలెదు చెపుమా.

సీ. ఇచ్చెద నని పల్కి యీకున్న నరకంబుఁ, ద్రోవ నీవును సమర్థుఁడవు గావ
యేదానమున నాశ మేతెంచు నదియును, దానంబు గా దండ్రు తత్త్వవిదులు
దానంబుయజ్ఞంబుఁ దపముఁ గర్మంబును, దా విత్తవంతుఁ డై తలఁపవలయుఁ
దనయింటఁ గలసర్వధనమును నైదుభాగములుగా విభజించి కామమునకు

ఆ. నర్థమునకు ధర్మయశముల కాశ్రిత, బృందములకు సమతఁ బెట్టునట్టి
పురుషుఁ డిందు నందుఁ బూర్ణుఁడై మోదించుఁ, దన్ను మాని చేఁత దగవు గాదు,

వ. అదియునుం గాక యీయర్థంబునందు బహ్వృచగీతార్థంబు గల దొక్కటి సావధానుండవై యాకర్ణింపుము. 585

సీ. [1]అంగీకరించిన నఖిలంబుఁ బోవుచో, ననృతంబు గాదు లే దనిన నధిప
యాత్మవృక్షము మూల మనృతంబు నిశ్చయ మనృతమూలము గల్గ నాత్మ సెడదు
పుష్పఫలములాత్మభూజంబునకు సత్య, మామ్రాను బ్రదుకమి నదియుఁ జెడును
ఫలపుష్పములు లేక పస సెడి వృక్షంబు, మూలంబుతో వృద్ధిఁ బొందుఁ గాదె
తే. చేటుఁ గొఱఁతయు లఘిమయుఁ జెందకుండ
నిచ్చుపురుషుండు సెడకుండు నిద్ధచరిత
కాక యంచితసత్యసంగతి నటంచు
నిజధనం బర్థి కిచ్చిన నీకు లేదు. 586

ఆ. సర్వ మయినచోట సర్వధనంబులు, నడుగ లే దటంచు ననృత మాడఁ
జెనఁటిపంద నేమి సెప్పఁ బ్రాణముతోడి, శవము వాఁడు వానిజన్మ మేల. 587

వ. మఱియు నిం దొక్కవిశేషంబు గలదు వివరించెద. 588

ఆ. వారిజాక్షులందు వైవాహికములందుఁ, బ్రాణవిత్తమానభంగమందుఁ
జకితగోకులాగ్రజన్మరక్షణమందు, బొంక వచ్చు నఘము వొంద దధిప. 589

మ. కులమున్ రాజ్యముఁ దేజమున్ నిలుపు మీకుబ్జుండు విశ్వంభరుం
డలఁతిం బోఁడు త్రివిక్రమస్ఫురణవాఁడై నిండు బ్రహ్మాండమున్
గలఁడే మాన్ప నొకండు నాఁ పలుకు లాకర్ణింపు కర్ణంబులన్
వల దీదానము గీనముం బనుపుమా వర్ణిన్ వదాన్యోత్తమా. 590

వ. అని యిట్లు హితంబు వలుకుచున్నకులాచార్యునకు క్షణమాత్రనిమీలితలోచనుండయి యశస్వి యిట్లనియె. 591

సీ. నిజ మానతిచ్చితి నీవు మహాత్మక, మహితగృహస్థధర్మంబు నిదియ
యర్థంబుఁ గామంబు యశమును వృత్తియు, నెయ్యది ప్రార్థింప నిత్తు ననియు
నర్థలోభంబున నర్థిఁ బొమ్మను టెట్లు, పలికి లే దనుకంటెఁ బాప మెద్ది
యెట్టిదుష్కర్ముని నే భరించెదఁ గాని, సత్యహీనుని మోవఁ జాల ననుచుఁ
తే. బలుకదే తొల్లి భూదేవి బ్రహ్మతోడ; సమరమం దడ్డు తిరుగక చచ్చుకంటెఁ
బలికి బొంకక నిజమునఁ బరఁగుకంటె, మానధనులకు భద్రంబు మఱియుఁ గలదె.

క. ధాత్రిని హాలికునకును సు, క్షేత్రము బీజము[2]లు నొకటఁ జేకుఱుభంగిం
[3]జిత్రముగ దాత కీవియుఁ, బాత్రము సమకూరునట్టి భాగ్యము గలదే. 593

శా. కారే రాజులు రాజ్యముల్ గలుగవే గర్వోన్నతిం బొందరే
వారేరీ సిరి మూటఁ గట్టికొని పోవం జాలిరే భూమిపైఁ
బేరైనం గలదే శిబిప్రముఖులుం బ్రీతిన్ యశఃకాములై

1 అంగీకరించెద నన్న సత్యం బైన. 2 ల నలుకఁ. 3 జిత్రంబుగ రాజునకును.

యీరే కోర్కులు వారలన్ మఱచిరే యిక్కాలముల్ భార్గవా. 594
క. ఉడుగని క్రతువులఁ దపములఁ, బొడగనఁ జనవట్టిపొడవు పొడవునఁ గుఱుచై
యడిగెడి నఁట ననుబోఁటికి, నిడ రాదె మహానుభావ యిష్టార్థంబుల్. 595
శా. ఆదిన్ శ్రీసతి కొప్పుపైఁ దనువుపై నంసోత్తరీయంబుపైఁ
బాదాబ్జంబులపైఁ గపోలతటిపైఁ బాలిండ్లపై నూత్నమ
ర్యాదం జెందు కరంబు గ్రిందగుట మీఁదై నా కరంబుంట మేల్
గాదే రాజ్యము గీజ్యముల్ సతతమే కాయంబు నాపాయమే. 596
మ. నిరయం బైన నిబంధ మైన ధరణీనిర్మూలనం బైన దు
ర్మరణం బైనఁ గులాంత మైన నిజముం బ్రాణిమ్ము కానిమ్ము పో
హరి యైనన్ హరుఁ డైన నీరజభవుం డభ్యాగతుం డైన నాఁ
దిరుగన్ నేరదు నాదుజిహ్వ వినుమా ధీవర్య వే యేటికిన్. 597
ఆ. నొడివినంతవట్టు నుసలక యిచ్చుచో, నేల కట్టు విష్ణుఁ డేటిమాట
గట్టెనేనిఁ దాన కరుణించి విడుచును, విడువ కుండనిమ్ము విమలచరిత. 598
క. మేరువు దలక్రిందైనను, బారావారంబు లింకఁ బాఱిన లోలో
ధారుణి రజమై పోయినఁ, దారాధ్వము [1]బద్ధమైనఁ దప్పక యిత్తున్. 599
మత్తకోకిలము. ఎన్నఁడుం బరు వేఁడఁ బోఁ డట [2]యేకలం బఁట కన్నవా
రన్నదమ్ములు నైన లే రఁట యన్నివిద్యలమూలగో
ష్ఠి న్నెఱింగినప్రోడగుజ్జఁట చేతు లొగ్గి వసింప నీ
చిన్నిపాపనిఁ ద్రోసి పుచ్చఁగఁ జిత్త మొత్తదు సత్తమా. 600
వ. అని యిట్లు సత్యపదవీప్రమాణతత్పరుండును వితరణకుతూహలసత్వరుండును విమలయశస్కుండును దృఢమనస్కుండును నియతసత్యసంధుండును నర్థిజనకమలబంధుండును నైనబలిం జూచి శుక్రుండు గోపించి మదీయశాసనం బతిక్రమించుటం జేసి శీఘ్రకాలంబునఁ బదభ్రష్టుండవు గ మ్మని శాపం బిచ్చె బలియును గురుశాపతప్తుం డయ్యు [3]నసృతమార్గంబున కభిముఖుండు గా కుండె నప్పుడు. 601
ఆ. బ్రదుక వచ్చుఁ గాక బహుబంధనము లైన, వచ్చుఁ గాక లేమి వచ్చుఁ గాక
జీవధనము లైనఁ జెడుఁగాక పడుఁ గాక, మాటఁ దిరుగ లేరు మానధనులు.
వ. (అయ్యవసరంబున.) 603
ఆ. దనుజలోకనాథుదయిత వింధ్యావళి, రాజవదన మదమరాళగమన
వటునికాళ్లు గడుగ వరహేమఘటమున, జలము దెచ్చె భర్తృకంబు మేరగాదె
వ. అయ్యవసరంబునఁ గపటవటునకు నర్ధాన వేంద్రుం డిట్లనియె. వారినేఁడువలదు.
క. రమ్మా! నూతనవస్త్రోత్తమ, లెమ్మా నీవాంఛితంబు లే దన 640

1. బద్ధవి... 2 యేకతం బఁట. 3 నూనృత...కభిము

దెమ్మా యడుగుల నీరు రా, నిమ్మా కడుగంగవలయు నేటికిఁ దడయన్. 606

వ. అనిన విని. 607

మ. బలిదైత్యేంద్రకరద్వయీకృతజలప్రక్షాళనవ్యాప్తికిన్
జలజాతాక్షుఁడు నాఁచె యోగిసుమనస్సంప్రార్థితశ్రీదముం
గలితానమ్రరమాలలాటపదవీకస్తూరికాశాదమున్
నలినామోదము రత్ననూపురితనానావేదముం బాదమున్. 608

క. సురలోకసముద్ధరణము, నిరతశ్రీకరణ మఖిలనిగమాంతాలం
కరణము భవసంహరణము, హరిచరణము నీటఁ గడిగె నసురోత్తముఁడున్.

వ. ఇట్లు ధరణీసురదక్షిణచరణప్రక్షాళనంబు సేసి వామపాదంబు గడిగి తత్పావన
జలంబు శిరంబునం జల్లుకొని వార్చి దేశకాలాదిపరిగణనంబు సేసి. 610

శా. విప్రాయ ప్రకటవ్రతాయ భవతే విష్ణుస్వరూపాయ వే
దప్రామాణ్య[1]విదే త్రిపాదధరణిం దాస్యామి యంచుం బ్రియా
క్షిప్రుం డై దనుజేశ్వరుండు వడుగుం జే సాఁచి పూజించి బ్ర
హ్మప్రీతమ్మని దార వోసె భువనం బాశ్చర్యముం బొందఁగన్. 611

(వ. తత్కాలంబున. 612

ఆ. నీరధారఁ బడఁగ నీక యడ్డంబుగాఁ, గలశరంధ్రి మాఁపఁ గాను దెలిసి
హరియుఁ గావ్యనేత్ర మటఁ గుశాగ్రంబున, నడువ నేకనేత్రుఁ డయ్యె నతఁడు.

వ. అంత.) 614

మ. అమరారాతికరాక్షతోజ్ఝితపవిత్రాంభఃకణశ్రేణికిం
గమలాధీశ్వరుఁ డొడ్డె ఖండితదివౌకస్స్వామిజిహ్మస్తముం
గమలాకర్షణసుప్రశస్తము రమాకాంతాకుచోపాస్తమున్
విమలశ్రీకుచశాతచూచుకతటీవిన్యస్తమున్ హస్తమున్. 615

క. మునిజననియమాధారను, జనితాసురయువతినేత్రజలకణధారన్
దనుజేంద్రనిరాధారను, వనజాక్షుఁడు గొనియె బలివివర్జితధారన్. 616

ఆ. కమలనాభు నెఱిఁగి కాలంబు [illegible]ంబు
నెఱిఁగి శుక్రుమాట లెఱిఁగి నాశ
మెఱిఁగి పాత్ర మనుచు నిచ్చె దానము బలి
మహి వదాన్యుఁ డొరుఁడు మఱియుఁ గలఁడె. 617

క. బలి సేసినదానమునకు, నలినాక్షుఁడు నిఖిలభూతనాయకుఁ డగుటం
జుని దశదిక్కులు, బళిబళి యని పొగడె భూతపంచక మనఘా. 618

యిచ్చునతఁడును, నతికాంతుఁ బరిగ్రహించునతఁడును దురిత
ంవత్సరములు, శతమఖలోకమునఁ గ్రీడ [illegible]లుపుదు రెలమిన్.

వ. అట్లు గావున నేదానంబును భూదానంబునకు సదృశంబు గానేరదు గావున వసుంధరాదానం బిచ్చితి వుభయలోకంబులం గీర్తిసుకృతంబులు పడయు మని పలికి యమ్మాయావటుం డిట్లనియె. 620

క. ఇది యేమి వేఁడి తని నీ, మది వగవక ధార వోయుమా సత్యము పెం
పొదవఁగఁ గోరినయర్థం, బిది యిచ్చుట ముజ్జగంబు లిచ్చుట మాకున్. 621

వ. అని పలికినవటునిపలుకులకు హర్షనిర్భరచేతస్కుండై వైరోచనుండు. 622

ఆ. పుట్టి నేర్చుకొనెనో పుట్టక నేర్చెనో, చిట్టిబుద్ధు లిట్టిపొట్టివడుగు
పొట్ట నున్న వెల్ల బూమెలు నని నవ్వి, యెలమి ధరణిదాన మిచ్చె నపుడు.

వామనమూర్తి విశ్వరూపము నొంది విజృంభించుట.

ఆ. గ్రహమునీంద్రసిద్ధగంధర్వకిన్నర, యక్షపక్షిదేవతాహిపతులు
పొగడి రతని పెంపుఁ బుష్పవర్షంబులు, గురిసె దేవతూర్యకోటి మొరసె.

వ. ఇట్లు ధారాప్రతిగ్రహంబు సేసి. 625

శా. ఇంతింతై వటుఁ డింతయై మఱియుఁ దా నింతై నభోవీథిపై
నంతై తోయదమండలాగ్రమున కల్లంతై ప్రభారాశిపై
నంతై చంద్రుని కంతయై ధ్రువునిపై నంతై మహర్వాటిపై
నంతై సత్యపదోన్నతుం డగుచు బ్రహ్మాండాంతసంవర్ధియై. 626

మ. రవిబింబం బుపమింపఁ బాత్ర మగుఛత్త్రంబై శిరోరత్నమై
శ్రవణాలంకృతియై గళాభరణమై సౌవర్ణకేయూరమై
ఛ[illegible]ంకణమై కటిస్థలి నుదంచద్ఘంటయై నూపుర
ప్ర[illegible] దా బ్రహ్మాండముల్ నిండుచోన్. 627

వ. ఇట్ల[illegible]విశ్వరూపంబు ధరియించిన భువియును
నభంబును దివంబును దిశలును [illegible]ంబులును సముద్రంబులు[illegible]
ఖిలభూతనివహంబులుం దాన [illegible]
నకుం బాడ.వై భువర్లోకంబు[illegible]
ర్లోకంబు దాఁటి జనోలోక[illegible]
కంబుకంటె నౌన్నత్యంబు[illegible]
కుండ నిండి (మహాదేహమ్ము[illegible]
మహియును జంఘుల మ[illegible]
నూరువుల నింద్రసేన[illegible]

బురందరాదిదేవతలును గర్ణంబుల దిశలును శిరంబున నాకంబును శిరోజంబుల మేఘంబులును నాసాపుటంబున వాయువును నయనంబుల సూర్యుండును వదనంబున వహ్నియు వాణి నఖిలచ్ఛందస్సముదయంబును రసజ్ఞను జలేశుండును భ్రూయుగళంబున విధినిషేధంబులును ఱెప్పల నహోరాత్రంబులును లలాటంబున మన్యువును నధరంబున లోభంబును స్పర్శంబునఁ గామంబును రేతంబున జలంబును బృష్ఠంబున నధర్మంబును గ్రమణంబుల యజ్ఞంబులును ఛాయల మృత్యువును నగవులవలన ననేకమాయావిశేషంబులును రోమంబుల నోషధులును నాడీప్రదేశంబుల నదులును నఖంబుల శిలలును బుద్ధి నజుండును బ్రాణంబుల దేవర్షిగణంబులును గాత్రంబున జంగమస్థావరజంతుసంఘంబులును గలవాఁ డయ్యె జలధరనినదశంఖశార్ఙ్గసుదర్శనగదాదండఖడ్గాక్షయబాణతూణీరవిభ్రాజితుండును మకరకుండలకిరీటకేయూరహారకటకకంకణకౌస్తుభమణిమేఖలాంబరవనమాలికావిరాజితుండును సునంద నంద జయ విజయప్రముఖపరిచరవాహినీసందోహపరివృతుండును నమేయతేజోవిలసితుండును నై బ్రహ్మాండంబు దనమేనికప్పౌఱంగున నుండ విజృంభించి. 628

మ. ఒకపాదంబున భూమిఁ గప్పి దివి వేఱొంటన్ నిరోధించి యొం
డొకటన్ మీఁదిజగంబు లెల్లఁ దాఁడి నొండొంటన్ విలంఘించి ప
ట్టక బ్రహ్మాండకటాహముం [1]బెటిలి [2]వేఁడ్రం బై పగుల్ గాన రా
నోకఁ డై వాగ్దృగలభ్యుఁ డై హరివిభుం డొప్పారె విశ్వాకృతిన్. 629

ఆ. ఒకపదంబు క్రిందఁ నుర్వి పద్మము నంటె, కొన [illegible]
నొకటిమీఁదఁ దమ్మికొదిఁగిన తేఁటి నా [illegible] మున.
తత్సమయంబున. 631

[illegible] నఖరచంద్రచంద్రికలను
దివసకరునిరుచుల దివియభంగి.
[illegible] రంబులు సేయుఘనులు రాజు
[illegible] ంద్రు లచట నెపుడు
[illegible] న్నయనియమేతిహాసధర్మ
[illegible] యును గలుగునట్టి
[illegible] మొక్కి రధికభక్తిఁ
[illegible] నేఁడు [illegible] చు.

వినువీధిం [1] బ్రవహించె దేవనది నా విశ్వాత్మకీర్తిప్రభన్. 634

వ. తత్సమయంబున. 635

సీ. యోగమార్గంబున నూహించి బహువిధ, పుష్పదామంబులఁ బూజ సేసి
దివ్యగంధంబులు దెచ్చి సమర్పించి, ధూపదీపములఁ దోడ్తోడ నిచ్చి
భూరిలాజాక్షతంబులు సల్లి ఫలములు, గానిక లిచ్చి రాగమునఁ బొంది
శంఖాదిరవములు జయఘోషములుఁ జేసి, కరుణాంబునిధి త్రివిక్రమ యటంచు

ఆ. బ్రహ్మ మొదలు లోకపాలురు గొనియాడి, రెల్లదిశల వనచరేశ్వరుండు
జాంబవంతుఁ డరిగి చాటె భేరిధ్వని, వెలయఁజేసి విష్ణువిజయ మనుచు. 636

క. అన్నిజగంబులఁ దానై, యున్నజగన్నాథుఁ జూడ నొగి భావింపం
గన్నందక మన మందక, సన్నుతులం జేసి రపుడు సభ్యులు బలియున్. 637

వ. అంత నయ్యాన పూర్వాకారంబున నున్నవామనునిం గని పదత్రయవ్యాజంబున నితండు సకలమహీమండలంబు నాక్రమించెఁ గపటవటురూపతిరోహితుం (డగు విష్ణుం) డని యెఱుంగక మనదానవేంద్రుండు సత్యసంధుండు గావున మాట దిరుగక యిచ్చెనతనివలన నేరంబు లే దీకుబ్జుం (డప్రతిహత తేజఃప్రభావంబున) [2] సజ్జకంబుగా నిజ్జగంబులం బరిగ్రహించి పర్జన్యాదులకు విసర్జనంబు సేయం దలంచి యున్నవాఁ డీపాపునిం దూఱి పాఱ నీక నిర్జించుట కర్జం బని తర్జనంబులును గర్జనంబులును జేయుచు వజ్రాయుధాదిమరుజ్జేత లగు హేతిప్రహేతివిప్రచిత్తి ముఖ్యు లయినరక్కసులు పెక్కండ్రు పొక్కి మిగిలి యుద్ధంబునకు సన్నద్ధులై పరశుపట్టిసభల్లాదిసాధనంబులు ధరియించి కసిమసంగి ముసరికొని దశదిశలం బ్రసరించినం జూచి హరిపరిచరులు సునంద నంద జయ జయంతవిజయప్రబలోద్బల కుముద కుముదాక్ష తార్క్ష్య పుష్పదంత విష్వక్సేన శ్రుతదేవ సాత్వతప్రముఖు లగుదండనాథు లయుతవేదండసముద్దండబలులు దమతమయూథంబుల నాయుధంబులతోడం గూర్చుకొని దానవానీకంబులఁ బరలోకంబున కనుచువారలై వారల నెదుర్కొని కదనంబునకుఁ బరవసంబు సేయు చున్నం గనుంగొని శుక్రశాపంబుఁ దలంచి దనుజవల్లభుం డి ట్లనియె. 638

సీ. రాక్షసోత్తములార రండు పోరాడక, కాలంబు గాదిది కలహమునకు
సర్వభూతములకు సంపదాపదలకుఁ, బ్రభు వైనదైవంబుఁ బరిభవింప
మన మోపుదుమె తొల్లి మనకు రాజ్యంబును, సురలకు నాశంబు సొరిది నిచ్చి
విపరీతముగఁ జేయు వేల్పు నే మందము, మనపాలిభాగ్యంబు మహిమ గాక

తే. వె[illegible] పలుమాఱుఁ బాఱెడి విష్ణుభటులు, మిమ్ము నెగచుట దైవంబు మేరగాదె
మనకు [illegible]దైవంబు మంచిదగును, నాఁడు గెలుతము పగవారి నేఁడువలదు.

వ. అదియు[illegible] 640

1 ప్రభవించె [illegible] జ్జంబుగా' వ్రా. ప్ర.

క. బలుదుర్గంబులు సచివులు, బలములు మంత్రౌషధములు § బహుకోశముషియుం
గలిగియు సామోపాయం, బులఁ గాల మెఱింగి నృపుఁడు § పోరుట యొప్పున్.

వ. అట్లు గావున రణంబున శత్రులకిప్పు డెదురు మోహరించుట కార్యంబు గాదు మనకు నుఱ వగుకాలంబున జయింతము నలంగక తొలంగుం డనినఁ గలంగి భాగవతభటపలాయితులై చిక్కి రక్కసులు రసాతలంబునకుం జని రంత హృదయం బెఱింగి తార్క్ష్యనందనుండు యాగసుత్యాహంబున వారుణపాశంబుల నసురవల్లభుని బంధించె నరేంద్ర. 642

క. బాహులుఁ బదములుఁ గట్టిన, శ్రీహరికృప గాక యేమి § సేయుదు నని సం
దేహింపక బలి నిలిచెను, హాహారవ మెసఁగె దశది§గంతములందున్. 643

క. సంపద సెడియును దైన్యముఁ, గంపంబును లేక తొంటి§కంటెను బెంపుం
దెంపును నెఱుకయు ధైర్యము, వంపని సురవైరిఁ జూచి § వటుఁ డిట్లనియెన్.

సీ. దానము త్రిపదభూ§తల మిత్తు నంటివి, [1]తరుణచంద్రార్కు లెం§దాఁక నుండు
రంతభూమియు నొక్క§యడుగయ్యె నాకును, స్వర్లోకమును నొక్క§చరణమయ్యె
నన్ను నీసొమ్ము రెం§డడుగులఁ గలసెను, గడమపాదమునకుఁ § గలదె చోటు
నిచ్చెద నన్నర్థ § మీని దురాత్ముండు, నిరయంబుఁ బొందుట § నిజముగాదె

తే. కాన దుర్గతికిని గొంత§కాల మరుగు, కాక యిచ్చెద వేని వే§గంబ నాకు
నిపుడు మూఁడవపదమున§కిమ్ముఁ జూపు, బ్రాహ్మణాధీనములు దో§వ బ్రహ్మవశమె.

వ. అని యిట్లు వామనుండు వలుక సత్యభంగసందేహవిషదిగ్ధశల్యనికృత్తహృదయుం డయ్యును విష్ణుండు గాక వైరోచని ప్రసన్నవదనంబుతోడఁ జిన్నిపొడవడుగున కిట్లనియె. 646

ఆ. సూనృతంబు గాని § నుడియదు నాజిహ్వ, బొంకఁ జాల నాకు § బొంకు లేదు
నీతృతీయపదము § నిజము నాశిరమున, నెలవు సేసి పెట్టు § నిర్మలాత్మ. 647

ఆ. నిరయమునకుఁ బ్రాప్త§నిగ్రహంబునకును, బదవిహీనతకును § బంధనమున
కర్థభంగమునకు § నావ్యసనమునకు, వెఱవ దేవ బొంక § వెఱచినట్లు. 648

వ. అదియునుం గాక. 649

సీ. తల్లిదండ్రులు నన్న§దమ్ములుఁ జెలికాండ్రు, గురువులు శిక్షింపఁ § గొఱంతవడునె
పిదప మే లగుఁగాక § పృథుమదాంధులకును, దానవులకు మాకుఁ § దఱచి యెఱింగి
విభ్రంశచక్షువు § వెలయ నిచ్చుటఁ జేసి, గురువులలో నాది§గురువ వీవ
నీవు బంధించిన § నిగ్రహమో లజ్జ,యో నష్టియో బాధ§యో తలంప

తే. నిన్ను నెదిరించి పోరాడి § నిర్జరారు
లాదియోగీంద్రు లందెడు§నట్టి టెంకి
నందరే తొల్లి పెక్కండ్రు § హర్షమూర్తి

1 'ధరణిఁ జంద్రా. 2 నీసొమ్ము సకలంబు నేఁడు రెండడుగులు.' అ. ప్ర[redacted]ద్ధచిత్తుం డయ్యు.

త్రిదశగణముఁ గన్న యదితి గానుపు దీఱఁ, జిన్ని మేటివడుగుఁ గ[illegible]
వ. ఇట్లు దేవేంద్రుండు వామనభుజపాలితం బగు త్రిభువనసామ్రాజ్యవిభవ[illegible]ల
నంగీకరించె నప్పుడు బ్రహ్మయు శర్వుండును గుమారుండును భృగు[illegible]
లయినమునులును బితృదేవతలును దక్షాదిప్రజాపతులును సిద్ధులును వై[illegible]
కులును మఱియుం దక్కినవారలు నద్భుతప్రకారుం డైనవిష్ణుని ప్రచారంబుల
నాశ్చర్యంబు నొందుచుఁ బ్రశంసించుచు నాడుచుం బాడుచుఁ దమతమనివా
సంబులకుం జని రని చెప్పి శుకుం డిట్లనియె. 690

తే. మనుజనాథ త్రివిక్రముమహిమఁ గొలఁది, యెఱుఁగఁ దర్కింప లెక్కింప నెవ్వఁ డోపుఁ
గుంభినీరేణుకణములు గుఱుతు వెట్టు, వాఁడు నేరఁడు దక్కిన వారివశమె.

క. అద్భుతవర్తనుఁ డగుహరి, సద్భావిత మైనవిమల చరితము వినువాఁ
డుద్భటవిక్రముఁ డై తుది, నుద్భాసితలీలఁ బొందు నుత్తమగతులన్. 692

తే. తగిలి మానుషపైతృక దైవకర్మ, వేళలందుఁ ద్రివిక్రమ విక్రమంబు
లెక్కడెక్కడఁ గీర్తింతు రెవ్వ రేనిఁ, బొందుదురు నిత్యసౌఖ్యంబు భూవరేంద్ర.

మ. [1]జడుఁ డై నాకము గోలుపోవుసురలం జంభారినిం బ్రోవఁగా
వడుఁ గై భూమిఁ బదత్రయం బిడుట కై వైరోచనిన్ వేఁడి రెం
డడుగుల్ సాఁచి త్రివిక్రమస్ఫురణ బ్రహ్మాండంబుఁ దా నిండుచుం
గడు మోదంబున నుండువామనున కేకాలంబునన్ మ్రొక్కెదన్. 694

మత్స్యావతారకథాప్రారంభము.

వ. అని యిట్లు శుకుండు రాజునకు వామనావతారచరితంబు సెప్పె నని సూతుండు
మునులకుం జెప్పిన విని వార లతని కి ట్లనిరి. 695

సీ. విమలాత్మ వినమాకు వేడ్కయయ్యెడి మున్ను, హరిమత్స్యమైనవృత్తాంత మెల్లఁ
గర్మబద్ధునిభంగి ఘనుఁ డీశ్వరుఁడు లోక,నిందితం బై తమో [2]నిలయ మైన
మీనరూపము నేల మే లని ధరియించె, నెక్కడ వర్తించె నేమి సేసె
నాద్యమై వెలయున య్యవతారమునకు నె,య్యది కారణంబు గార్యాంశ మెట్లు

ఆ. నీవు దగుదు మాకు నిఖిలంబు నెఱిఁగింపఁ, దెలియఁ జెప్పవయ్య దేవదేవు
చరిత మఖిలలోక సౌభాగ్యకరణంబు, గాదె విస్తరింపు క్రమముతోడ. 696

వ. అని మునిజనంబులు సూతు నడిగిన నతం (డి ట్లనియె) మీర లడిగినయీయర్థం
బుఁ బరీక్షిన్నరేంద్రుం డడిగిన భగవంతుం డగు బాదరాయణి యి ట్లనియె. 697

సీ. విభుఁ డీశ్వరుఁడు వేద విప్రగోసురసాధు,ధర్మార్థములఁ గావఁ దనువుఁ దాల్చి
గాలిచందంబున ఘనరూపములయందుఁ, దనురూపములయందుఁ దగిలియుండు
నెక్కుడ దక్కువ లెన్నఁడు నొందక, నిర్గుణత్వంబున నెఱయుఘనుఁడు
గురుతయుఁ గొఱఁతయు గుణసంగతి వహించు, మనుజేశ చోద్యమే మత్స్యమగుట

1. ఈపద్య మొకానొకప్రతియందుఁ గనుపట్టెడి. 2. నియత మైన.

తే. విన... పోయినకల్పాంతవేళఁ దొల్లి, ద్రవిళదేశపురాజు సత్యవ్రతుండు
...వుచు హరిఁగూర్చి నిష్ఠతోడఁ, దపముఁగావించెనొక యేటితటమునందు.

...యు నొక్కనాఁ డమ్మేదినీకాంతుండు కృతమాలిక యను నేటిపొంత హరిసమర్పణంబుగా జలతర్పణంబు సేయుచున్న సమయంబున నారాజుదోసిట నొక్కమీనుపిల్ల దవిలి వచ్చిన నులికిపడి మరలం దరంగిణీజలంబునందు శకులశాబకంబు విడిచె నట్లు విడివడి నీటిలోనుండి జలచరపోతంబు భూతిలేశ్వరున కిట్లనియె.

మత్తకోకిలము. పాటు వచ్చినజ్ఞాతిఘాతులు పాపజాతిఝషంబు లీ
యేటఁ గొండొకమీనుపిల్లల నేఁటి పట్టి హరింప ని
చ్చోట నుండక నీదుదోసిలి జొచ్చి వచ్చిననన్ను ని
ట్టేటఁ ద్రోవఁగఁ బాడిగా కృప యింత లేక దయానిధీ. 700

ఆ. వలలు దారు నింక వచ్చి జాలరివేఁట, కాలు లేలు గలఁచి కార వెట్టి
మిడికి పోవ నీక మెడఁ బట్టుకొనియెద, రప్పు డెందుఁ జొత్తు ననఘచరిత.

క. భక్షించు నొండె ఝషములు, శిక్షింతురు ధూర్తులొండెఁ జెడ కుండఁగ నన్
రక్షింపు దీనవత్సల, ప్రక్షీణులఁ గాచుకంటె భాగ్యము గలదే. 702

వ. అనిన విని కరుణాకరుం డగునవ్విభుండు మెల్లన యమ్మీనడింభకంబును గమండలు(జలంబు)నం బెట్టి తననెలవునకుం గొనిపోయె నదియు నొక్కరాత్రంబునం గుండిక నిండి తనకు నుండ నిమ్ము చాలక రాజున కిట్లనియె. 703

క. ఉండ నిది గొంచె మెంతయు, నొండొకటం దెమ్ము భూవరోత్తమ యనుచుఁ
గండకముఁ దెచ్చి విడిచెను, మండలపతి కలశసలిలమధ్యమున నృపా. 704

వ. అదియును ముహూర్తమాత్రంబునకు మూఁడుచేతులనిడుపై యుదంచనంబు నిండి పట్టు లేక వేఱొండు దెమ్మనవుడు నారాచపట్టి కరుణాగుణంబునకు నాటపట్టు గావున గండకంబు నొండొక్కచిఱుతమడుఁగున నునిచె నదియు నాసరోవర(జల)ంబునకు సగ్గలంబై తనకు సంచరింప నది గొంచెం బని పలికినం బుడమితేఁడు మంచివాఁ డగుటం జేసి యాకంచరంబు నుదంచితజలాస్పదంబైన హ్రదంబునందు నిడియె నదియు నాజలాశయంబునకు నధికంబై పెరుఁగ నిమ్ము చాల దని చెప్పికొనిన నప్పుణ్యుం డొప్పిడినడవడిం దప్పనివాఁడై నకతంబున నమ్మహామీనంబును మహార్ణవంబున విడిచె నదియును మకరాకరంబునం బడి రాజున కిట్లనుఁ బెనుమొసళ్లు ముసరికొని కసిమసంగి మ్రింగెడి నింతకాలంబు నడపి కడపట దిగవిడువకు వెడలఁ దిగువు మని యెలుంగింప నన్నీటిపొడవునకుం బుడమితేఁడు దెలిసి యిట్లనియె. 705

సీ. ఒకదినంబున శతయోజనమాత్రము, విస్తరించెదు నీవు వినము చూడ
మిటువంటిఝషముల నెన్నఁడు నెఱుఁగము, మీనజాతుల కిట్టిమేను గలదె
యేమిటి కెవ్వఁడ వేల త్రిప్పించెదు, కరుణ నాపన్నులఁ గావ వేఁడి

యంభశ్చరం బైనహరివి నే నెఱిఁగితి, నవ్యయ నారాయణాభిధాన

తే. జననసంస్థితిసంహారచతురచిత్త, దీనులకు భక్తులకు మాకు దిక్కు నీవ
నీదులీలావతారంబు లఖిలభూత, భూతిహేతువు మ్రొక్కెదఁ బురుషవర్య.

క. ఇతరులము [1]గాము చిత్సంగతులము మాపాల నీవు గలిగితి భక్త
స్థితుఁడ వగునిన్ను నెప్పుడు, నతి సేసినవాని కేల నాశము గలుగున్. 707

క. శ్రీలలనాకుచవీథిని, గేళీపరతంత్రబుద్ధిఁ గ్రీడించుసుఖా
లోలుఁడవు దామసాకృతి, నేలా మత్స్యంబ వైతి వెఱిఁగింపు హరీ. 708

వ. అని పలుకుసత్యవ్రతమహారాజునకు నయ్యుగాంతకడపటఁ బ్రళయసమయసము
ద్రంబున నేకాంతజనప్రియుం డయి విహరింప నిచ్ఛయించుమీనరూపధరుం
డైనహరి యిట్లనియె. 709

సీ. ఇట మీఁద నీరాత్రి కేడవదినమునఁ, బద్మగర్భున కొక్కపగలు నిండు
భూర్భువాదికజగంబులు మూఁడు విలయాబ్ధిలోన మునుంగు నాలోనఁ బెద్ద
నావ సేరఁగ వచ్చు నాపంపుపెంపున, దానిపై నోషధితతులు బీజ
రాసులు నిడి పయోరాశిలో విహరింపఁ, గలవు సప్తర్షులుఁ గలిసి తిరుగ

ఆ. మ్రోలఁ గాన రాక ముంచుపెంజీఁకటి, [2]మినుకుచుండు మునులమేనివెలుఁగు
దోలఁకుచుండు జలధి దోధూయమానమై, నావ దేలుచుండు నరవరేణ్య.

వ. మఱియు నన్నావ మున్నీటికరళ్లకు లోనుగాకుండ నిరుగెలంకుల వెనుక ముం
దట నేమఱకుండఁ బెన్నెఱు లగునాగులన్ జడియుచుఁ బొడువ వచ్చినజల
గ్రహంబుల నోడియుచు సంచరించెద నొక్కపెనుఁబాము చేరువ (నాయను
మతిం) బొడసూపెడు దానం జేసి సుడిగాడ్పులకతంబున నావ [3]వడిందిరుగంబడ
కుండ నాకొమ్మునతుదిం బదిలముగా లంకించి నీకును దపసులకును నలజడి సెంద
కుండ మున్నీట నిప్పాటం దమ్మిచూలిరేయి వేగునంతకు మెలంగెద నది కారణం
బుగా జలచరరూపంబుఁ గయికొంటి మఱియునుం బ్రయోజనంబు గలదు నామ
హిమ పరబ్రహ్మం బని తెలియుము నిన్ను ననుగ్రహించితి నని సత్యవ్రతుండు
సూడ హరి దిరోహితుం డయ్యె నయ్యవసరంబున. 711

ఆ. మత్స్యరూపమైనమాధవునడుగులు, దలఁచికొనుచు రాచతపసి యొక్క
దర్భశయ్యఁ దూర్పు దలగడగాఁ బండి, కాచి యుండె నాఁటికాలమునకు.

వ. అంతఁ గల్పాంతంబు డాసిన. 713

క. ఉల్లసితమేఘపంక్తులు, జల్లించి మహోగ్రవృష్టి జడిగొని కురియన్
వెల్లి విరిసి జలరాసులు, సెల్లెలికట్టలకు దాఁటి [4]సీమల ముంచెన్. 714

వ. తదనంతరంబ. 715

తే. మున్నుపోయినకల్పాంతమున నరేంద్ర, బ్రాహ్మమనఁగ నైమిత్తికప్రళయమైన

1 మిడుకుచుండు. 2. కదాచిత్సంగతులము. 3 దిరుగుడు వడకుండ. 4 జీవుల.

నింగిపై ¹నిట్టతోలఁకుము న్నిటిలోనఁ, గూలె భూతాళి జగముల కోలఁదు లెడలి.

వ. అంత నమ్మహారాత్రియందు. 717

మ. నెఱి నెల్లప్పుడు నిల్చి ప్రాణిచయమున్ నిర్మించి నిర్మించి వీ
పిఱియన్ నిల్గుచు నావులించుచు నజుం డేసృష్టియున్ మాని మే
నొఱగన్ ఱెప్పలు మూసి కేల్ దలగడై యుండంగ నిద్రించుచున్
గుఱువెట్టం దొడఁగెం గలల్ గనుచు నిర్ఘోషించుచున్ భూవరా. 718

ఆ. అలసి సొలసి నిదుర నందినపరమేష్ఠి, ముఖమునందు వెడలె మొదలిశ్రుతుల
నపహరించె నొకహయగ్రీవుఁడను దైత్య, భటుఁడు దొంగఁదొడరఁ బరులవశమె.

క. చదువులు దనచేపడినం, జదువుచుఁ బెన్ బయల నుండ శంకించి వడిం
జదువులముదుకఁడు గూరుకఁ, జదువులతస్కరుఁడు సొచ్చె జలనిధికడుపున్.

వ. ఇట్లు వేదంబులు దొంగిలి దొంగరక్కసుండు మున్నీట మునింగిన వాని
జయింప వలసియు మ్రానుదీఁగెల విత్తనంబుల ²పొత్తరలు పెన్నీట నాని చెడ
కుండ నునుప వలసియు నెల్లకార్యంబులకుం గావలి యగునా పురుషోత్తముం
డప్పను గేఁచుచొఱుఁగలయందు. 721

క. కుఱుగఱులు వలుఁదమీసలు, చిఱుదోఁకయుఁ బసిఁడియొడలు సిరిగలపొడలున్
నెఱిమొగము నొక్కకొమ్మును, మిఱుచూపులుఁ గలిగి యొక్కమీనంబయ్యెన్.

వ. అట్లు లక్షయోజనాయతం బయినపారీనంబై విశ్వంభరుండు జలధి సొచ్చి. 723

సీ. ఒకమాటు జలజంతుయూథంబుతోఁ గూడు
నొకమాటు దరులకు నుఱికి వచ్చు
నొకమాటు మింటికి నుదరి యుల్లంఘించు
నొకమాటు లోపల నొదిఁగి యుండు
నొకమాటు వారాశి నోడలు ముంపమిఁ జూచు
నొకమాటు బ్రహ్మాండ మొరయఁ దలఁచు
నొకమాటు ఝషకోటి నొడిసి యాహారించు
నొకమాటు జలముల నుమిసివైచు

తే. గఱులు సారించు మీసల గడలు నివురుఁ
బొడలు మెఱపించుఁ గన్నుల పొలప మార్చు
నోడలు జళిపించుఁ దళుకున నోలయుమీన
వేషి పెన్నీట నిగమగవేషి యగుచు. 724

వ. అంతకు మున్న సత్యవ్రతుండు మహార్ణవంబులు మహీవలయంబు ముంచునవ
సరంబున భక్తపరాధీనుం డగుహరిం దలంచుచు నుండ నారాయణప్రేరితయై
యొక్కనావ వచ్చినం గనుంగొని. 725

1 మెట్టి; దొట్టి. 2 పొత్తంబులు.

మ. చని సత్యవ్రతమేదినీవిభుఁడు నోజం బూని మ్రాన్దీఁగవి
త్తనముల్ పెక్కులు నావపై నిడి హరిధ్యానంబుతో దానిపై
మునిసంఘంబులు దాను నెక్కి వెఱతో మున్నీటిలోఁ దేలుచుం
గనియెన్ ముందట భక్తలోకహృదలంకర్మీణమున్ మీనమున్. 726

వ. కని జలచరేంద్రునికొమ్మున నొక్కపెనుఁబాఁపత్రాట నన్నావఁ గట్టి సంతసించి
డెందంబు నివురుకొని తపస్వులుం దాను నారాచపెద్ద మీనాకారుం డగువేల్పు
తేని నిట్లని పొగడె నపుడు. 727

మ. తమలోఁ బుట్టునవిద్య గప్పికొనుడుం దన్మూలసంసారవి
భ్రములై కొండఱు దేలుచుం గలఁగుచున్ బల్వెంటలన్ దైవయో
గమునం దేవరమేశుఁ గొల్చి ఘనులై కైవల్యసంప్రాప్తులై
ప్రమదం బందుదు రట్టినీవు కరుణం బాలింపు మమ్మీశ్వరా. 728

ఉ. కన్నులు లేనివాఁడు మఱి కాననివానికిఁ ద్రోవఁ జూపఁగాఁ
జన్న తెఱంగు మూఢున కసన్మతి దా గురుఁ డౌట సూర్యుఁడే
కన్నులు గాఁగ భూతములఁ గాంచుచు నుండు రమేశ మాకు ను
ద్యన్నయమూర్తివై గురువవై యలసద్గతిజాడఁ జూపవే. 729

క. ఇంగలముతోడిసంగతి, బంగారము వన్నెగలుగుభంగిని త్వత్సే
వాంగీకృతులయఘంబులు, భంగంబులఁ బొందు ముక్తి ప్రాపించు హరీ. 730

క. హృదయేశ నీప్రసన్నత, పదివేలవపాలిలేశభాగము కతసం
ద్రిదశేంద్రత్వము గల దఁట, తుది నిను మెప్పింప నేది దొరకదు శ్రీశా. 731

క. పెఱవాఁడు గురుఁ డటంచును, గొఱగానిపదంబు సూపఁ గుజనుం డగు నీ
నెఱత్రోవ నడవ నేర్చిన, గఱగొఱ లేకున్నపదము గలుగు దయాబ్ధీ. 732

మ. చెలివై చుట్టమవై మనస్స్థితుఁడవై చిన్మూర్తివై యాత్మవై
వలనై కోర్కులపంటవై విభుఁడవై వర్తిల్లుని న్నొల్లకే
పలువెంటం బడి లోక మక్కట వృథాబద్ధాశమై పోయెడిన్
నిలువన్ నేర్చునె హేమరాశిఁ గనియున్ నిర్భాగ్యుఁ డంభశ్శయా. 733

ఆ. నీరరాశిలోన నిజకర్మబద్ధమై, యుచితనిద్రఁ బొంది యున్నలోక
మేమహాత్ముచేత నెప్పటి మేల్కాంచు, నట్టినీవు గురుఁడ వగుట మాకు. 734

క. ఆలింపుము విన్నప మిదె, వేలుపుగమి తేని నిన్ను వేఁడికొనియెదన్
నాలోనిచిక్కు మానిచి, నీలోనికిఁ గొంచుఁ బొమ్ము నిఖిలాధీశా. 735

వ. అని యిట్లు సత్యవ్రతుండు పలికిన సంతసించి మత్స్యరూపంబున మహాసముద్రం
బున విహరించుహరి పురాణపురుషుం డగుటం జేసి సాంఖ్యయోగక్రియాసహిత
యగుపురాణసంహిత నుపదేశించె నమ్మహారాజు మునిసమేతుం డై భగవన్నిగ
దితంబై సనాతనం బగుబ్రహ్మస్వరూపంబు విని కృతాత్ముం డయ్యె నతం డిమ్మహా

కల్పంబున వివస్వంతుం డనంబరఁగినసూర్యునకు శ్రాద్ధదేవుం డన జన్మించి శ్రీహరి
కృపావశంబున నేడవమను వయ్యె నంత నవ్విధంబునం బెనురేయి నిండునంతకు
సంచరించి జలచరాకారుం డగునారాయణుండు దన్నిశాంతసమయంబున. 736

మ. ఉఱ కంభోనిధి రోసి వేదములకుయ్యున్ దైన్యముం జూచి వే
గఱు లల్లార్చి ముఖంబు సాఁచి బలువీఁకం దోఁక సారించి మే
న్మెఱయన్ దాడలు దీటి మీన లదరన్ మీనాకృతిన్ విష్ణుఁ డ
క్కఱటిం దాఁకి వధించె ముష్టిదళితగ్రావున్ హయగ్రీవునిన్. 737

వ. అంతం బ్రళయావసానసమయంబున. 738

సీ. ఎప్పుడు వేగునం చెదురుసూచుచునుండు, మునులడెందంబులు ముదముఁ బొందఁ
దెలివితోఁ బ్రక్కనిద్రించుభారతి లేచి, యొరపయ్యెదఁ జక్కనొత్తికొనఁగ
మలిన మై పెనురేయి మ్రక్కిన తేజంబు, దొంటిచందంబునఁ దొంగలింపఁ
బ్రాణులసంచితభాగధేయంబులు, గన్నులకొలుకులఁ గానఁబడఁగ

తే. నవయవంబులు గదలించి యావులించి
నిదురఁ దెప్పిటి మేల్కాంచి నీల్గి మలఁగి
యొడలు విఱుచుచుఁ గనుఁగవ లుసుముకొనుచు
ధాత గూర్చుండె సృష్టిసంధాత యగుచు. 739

వ. అయ్యవసరంబున. 740

ఆ. వాసవారిఁ జంపి వానిచేఁ బడియున్న, వేదకోటిచిక్కు విచ్చి తెచ్చి
నిదుర మాని యున్ననీరజాసనునకు, నిచ్చెఁ గరుణ విష్ణుఁ డీశ్వరుండు. 741

క. జలగుహనాభునికొఱకై, జలతర్పణ మాచరించి సత్యవ్రతుఁ డా
జలధి బ్రదికి మను వయ్యెను, జలజాక్షునిఁ గొలువ లేని సంపద గలదే. 742

ఆ. జనవిభుండు దపసి సత్యవ్రతుండును, మత్స్యరూపి యైనమాధవుండు
సంచరించినట్టిసదమలాఖ్యానంబు, వినినవాఁడు బంధవిరహితుండు. 743

క. హరిజలచరావతారముఁ, బరువడిఁ బ్రతిదినము జదువఁ బరమపదంబున్
నరుఁ డొందు వానికోర్కులు, ధరణీశ్వర సిద్ధిఁ బొందుఁ దథ్యము సుమ్మీ.

మ. ప్రళయాంభోనిధిలోన మేన్మఱచి నిద్రం జెందువాణీశుమో
ములవేదంబులు గొన్నదైత్యుని మృతిం బొందించి సత్యవ్రతుం
డలరన్ బ్రహ్మము మాటలం దెలిపి సర్వాధారుఁ డై మీన మై
జలధిం గ్రుంకుచుఁ దేలుచున్ మెలఁగురాజన్మాత్రికిన్ మ్రొక్కెదన్. 745

వ. అని చెప్పి. 746

క. రాజేంద్రదైత్యదానవ, రాజమహాగహనదహన రాజస్తుత్యా
రాజావతంస మానిత, రాజధరార్చితగుణాఢ్య [1]రాఘవరామా. 747

---

1 రాజార్కనిభా.

మాలిని. దివిజరిపువిదారీ దేవలోకోపకారీ
భువనభరనివారీ పుణ్యరక్షానుసారీ
ప్రవిమలశుభమూర్తీ బంధుపోషప్రవర్తీ
ధవళబహుళకీర్తీ ధర్మనిత్యానువర్తీ. 748

గద్యము. ఇది శ్రీపరమేశ్వరకరుణాకలితకవితావిచిత్ర కేసనమంత్రిపుత్ర సహజ పాండిత్య పోతనామాత్యప్రణీతం బయినశ్రీమహాభాగవతపురాణం బనుమహా ప్రబంధంబునందు స్వాయంభువ స్వారోచి షోత్తమ తామసమనువులచరిత్రం బును గరిమకరంబులయుద్ధంబును గజేంద్రరక్షణంబును రైవతచాక్షుషమను వులవర్తనంబును సముద్రమథనంబును గూర్మావతారంబును గరళభక్షణం బును నమృతాదిసంభవంబును దేవాసురకలహంబును హరి గపటకామినీ రూపంబున నసురుల వంచించి దేవతల కమృతంబు వోయుటయు రాక్షసవధం బును హరిహరసల్లాపంబును హరికపటకామినీరూపవిభ్రమణంబును వైవస్వత సూర్యసావర్ణి దక్షసావర్ణి బ్రహ్మసావర్ణి భద్రసావర్ణి దేవసావర్ణీంద్రసావర్ణి మనువులవృత్తాంతంబులును బలియుద్ధయాత్రయును స్వర్గవర్ణనంబును దేవపలా యనంబును వామనావతారంబును శుక్రబలిసంవాదంబును త్రివిక్రమవిస్ఫు రణంబును రాక్షసులసుతలగమనంబును సత్యవ్రతోపాఖ్యానంబును మీనావ తారంబును ననుకథలు గలయష్టమస్కంధము. 749

ఓం తత్సద్బ్రహ్మార్పణమస్తు.

శ్రీరస్తు.

శ్రీరామచన్ద్రాయ పరబ్రహ్మణే నమః.

శ్రీమదాంధ్రమహాభాగవతము.

నవమస్కంధము.

శ్రీరాజిత మునిపూజిత
వారిధిగర్వాతిరేకవారణబాణా
సూరిత్రాణమహోజ్జ్వల
సారయశస్సాంద్ర రామచంద్రనరేంద్రా. 1

వ. మహనీయగుణగరిష్ఠు లగునమ్మునిశ్రేష్ఠులకు నిఖిలపురాణవ్యాఖ్యానవైఖరీసమే
తుం డయినసూతుం డిట్లనియె నట్లు ప్రాయోపవిష్టుం డయినపరీక్షిన్నరేంద్రుం
డు శుకయోగీంద్రుం గనుంగొని. 2

సీ. మనువులనడవళ్లు మర్యాదలును వింటి, మన్వంతరంబుల మాధవుండు
దిరిగినజాడలు దెలిసె సత్యవ్రతుఁ, డనురాజు ద్రవిళదేశాధిపుండు
పోయినకల్పాంతమున విష్ణు సేవించి, విజ్ఞానమునఁ బొంది వెలుఁగుతేని
కతఁడు వైవస్వతుండై పుట్టి మను వయ్యె, నతనికి నిక్ష్వాకుఁ డాది గాఁగఁ
తే. బదురు గొడుకులు గల రంటి పరఁగ వారి,వంశ మేరీతి వర్తిల్లె వారిలోనఁ
జనినవారిని జనువారిఁ, జననివారిఁ, జెప్పవే వ్యాసనందన చిత్తగించి. 3

క. చెవులార నేఁడు వినియెద, రవివంశమునందుఁ గలుగురాజులకీర్తుల్
వివరింపు వరుసతోడను, భువిఁ బుణ్యులకీర్తి వినినఁ బుణ్యము గాదే. 4

వ. అనినం బరాశరమునిమనుమం డిట్లనియె. 5

ఆ. వినుము మనువుకులము వేయినూటేండ్లును, బరఁగ విస్తరించి పలుక రాదు
నాకుఁ దోఁచినంత నరనాథ వేగంబ, యెఱుకపడఁగ నీకు నేర్పరింతు. 6

క. ఎక్కువదక్కువపొడవుల, కెక్కటి పొడ వయినపురుషుఁ డింతయుఁ జెడఁ దా
నొక్కఁడుఁ గల్పాంతంబున, నక్కజమై యుండి విశ్వ మంతయు నిల్పెన్. 7

సీ. భూమీశ యమ్మహాపురుషునినాభిమ,ధ్యమున బంగారుఁగెందమ్మి మొలచె
నాతమ్మిపూవులో నటమీఁదఁ దనయంత, నాలుగుమోముల నలువ పుట్టె

నా బ్రహ్మమనమున నట మరీచి జనించెఁ, గశ్యపుం డతనికిఁ గలిగె నంత
నా కశ్యపునికి దక్షాత్మజ కదితికిఁ, గొమరుఁడై చీఁకటిగొంగ వొడమె
తే. జలజబంధుని పెండ్లాము సంజ్ఞయందు
శ్రాద్ధదేవుండు మనువు సంజాతుఁ డయ్యె
మనువునకు శ్రద్ధ యనియెడి మగువయందుఁ
బదురు గొడుకులు గలిగిరి భద్రయశులు. 8

వ. వార లిక్ష్వాకుండును నృగుండును శర్యాతియు దిష్టుండును ధృష్టుండును గరూశకుండును నరిష్యంతుండును బృషధ్రుండును నభగుండును గవియు నన నెగడి రట మున్న మనువు గొడుకులు లేనివాఁడై మిత్రావరుణుల నుద్దేశించి.
సీ. మనువు బిడ్డలు పుట్ట మఖ మాచరించుచో, నతని భార్యయు హోత నాశ్రయించి
కూఁతురు పుట్ట నాకుం జేయు మని పల్క, వరభక్తితోఁ బయోవ్రతము సలిపె
నా సతి సెప్పిన ట్లధ్వర్యుఁడును [1]హోత, నగుఁ గాక వేలువు మనుచుఁ బలికె
హవి నందుకొని కూఁతు రయ్యెడు మని వషట్కారంబు సెప్పుచుఁ గదిసి వేల్వ
తే. హోత పెడచేత నిల యను నువిద వుట్టె, దానిఁ బొడగని మనువు సంతాపమంది
కొడుకు మేల్ గాక యేటికిఁ గూఁతు రకట, చెప్పవే యని పోయె వసిష్ఠుకడకు.
వ. చని యిట్లనియె. 11

క. అనఘా కొడుకులకొఱకై, యియ్యాగము నియనుజ్ఞ నేఁ జేయం గా
నియ్యాఁడు దేల పుట్టెను, మీయంతలవారి కొండుమేరలుఁ గలవే. 12
వ. అదియునుం గాక మీరు బ్రహ్మవాదులరు మంత్రవాదులరు వేదవాదులరుఁ బాపంబు లందకుండం జేయువార లిది యేమి యనవుడు మాతాత వసిష్ఠుండు హోతృవ్యభిచారం బెఱింగి మనువున కిట్లనియె. 13
తే. అధిప సంకల్పవైషమ్య మగుటఁ జేసి, హోతకల్లఁదనంబున నువిద గలిగె
నైనఁ గలిగింతు నీకుఁ బ్రియాత్మజునిని, నీవు మెచ్చంగఁ జూడు నా నేర్పుబలిమి.
వ. అని పలికి (భగవంతుం డగు) వసిష్ఠుండు (కీర్తితత్పరుండు గావున) మనువు కొమరాలి మగతనంబు కొఱకు నేకచిత్తంబున నాదిపురుషుం డగు హరిం బొగడిన నప్పరమేశ్వరుండు మెచ్చి తపసి కోరినవరం బిచ్చె నది నిమిత్తంబుగా నిలాకన్యక సుద్యుమ్నుం డను కుమారుం డయి రాజ్యంబు సేయుచు. 15
సీ. ప్రొద్దు వో కొకనాఁడు పోయి పేరడవుల, వెంట వేఁటాడెడి వేడ్కతోడఁ
గొందఱు భృత్యులు గూడి రా సైంధవ, మయిన గుఱ్ఱము నెక్కి యడవి కేఁగి
బలువిల్లుఁ గోర్వాఁడి బాణంబులును దాల్చి, పెనుమెకంబుల వెంటఁ బిఱుసుతోడ
నుత్తరదిశకు మహోగ్రుఁడై చనిచని, మేరువుపొంతఁ గుమారవనముఁ

1 కూఁతు రగుఁ గాక.

తే. [1]జేరె నందు మహేశుండు | శివయు నెపుడు
రతి సలుపు చుందు రందుఁ జొ|రంగఁ బోవ
నాఁడు దయ్యేను రాజు రా|జానుచరులుఁ
బడఁతు లైరి తిదశ్వంబు | బడబ యయ్యె. 16

వ. ఇట్లు మగతనంబు సెడి మగువ లై యొండొరుల మొగంబులు సూచి [2]మఱుఁగు
చుండి రనిన విని శుకునకు రా జిట్లనియె. 17

ఆ. రాజుఁ దోడివారు | రమణు లై రంటివి, కాంత లగుట కేమి|కారణంబు
[3]నిట్టి దేశ మెఱుఁగ | మెన్నఁ డాకథ యెల్ల, వేడ్క దీర నాకు | విస్తరింపు. 18

వ. అదియునుం గాక. 19

ఆ. మగువతనము మాని | మగవాఁడు గా వచ్చుఁ, గాక పేరుఁ బెంపు | గాసిగాఁగ
మగతనంబు మాని | మగువ గా వచ్చునె, మానవంతుఁ డైన|మానవునకు. 20

వ. అని యడిగిన నర్జునపౌత్రునకు వ్యాసపుత్త్రుం డిట్లనియె. 21

సీ. పురవైరి కొకనాఁడు | పాదసూపు వేడుకఁ, దద్దయు దిక్కుల|తమము లెల్లఁ
దమతమ వెలుఁగులు | దగిలి గొందులు సారఁ, గొందఱు ఋషులు|గొలిచి రాఁగఁ
బ్రాణేశుతొడలపై | భామిల్లునంబిక, వారలఁ జూచి మై | వలువ లేమి
సిగ్గు పుట్టిన లేచి | చీరఁ గట్టినఁ జూచి, దేవియు దేవుండు | దీర్ఘలీల
తే. నొంటి దమలోనఁ గ్రీడించు | చున్నవారు
మనకు సమయంబు గా దని | మరలి మునులు
నరుఁడు నారాయణుండు న|నారతంబు
మెలఁగుచోటికి నడచిరి | మేదినీశ. 22

వ. అది కారణంబుగా భగవంతుం డగుశివుండు దనప్రియురాలి వేడుకలకొఱకు. 23

క. [4]ఈనెల వెవ్వఁడు సొచ్చిన, మానిని యగు ననినతొంటి|మాటకతమునన్
మానవుఁడు మగువపోఁడిమి, మానక పేరడవులందు | మఱియుం దిరిగెన్. 24

వ. ఇట్లు చెలికత్తియల మొత్తంబులుం దానును నారాచపూబోఁడి వాఁడిచూపుల నాఁడుపోఁడిమి నెఱపుచు దైవయోగంబున సోమసుతుండును భగవంతుండును నగుబుధునియాశ్రమంబు సేరి మెలంగు చున్న యెడ. 25

ఆ. రాజుకొడుకుఁ జూచె | రాజీవదళనేత్ర, రాజవదనఁ జూచె | రాజుపట్టి
దొంగకాముఁ డంత|దొందడిఁ జిగురాకు,వాలు వెఱికి యుఱికి | వారి మోఁదె.

వ. ఇట్లు పూవుంగ్రొదువులు గలనెఱబిరుదుచిగురుటడిదంబు మొనకు నోహటించి వార లిరువురుం బైపడి వేడుకలకుం జొచ్చిన వారలకుం బురూరవుం డను కుమారుండు పుట్టె నివ్విధంబున. 27

1 'చేరె నప్పేళ శంభుండు శివయుఁ దాను, నందుఁ గ్రీడింపఁ జొచ్చినయంతమాత్ర, నాఁట దయ్యెను'—వ్రా. ప్ర. 2 నగుచు. 3 నిట్టి దే మెఱుంగ. 4 ఈసే లెవ్వఁడు.

ఆ. మనుసుతుండు ఘనుఁడు | మగనాలితనమునఁ, గొడుకుఁ గాంచి విసివి | కుంది కుంది
చింతఁ బొంది గురు వ | సిష్ఠుని భావించె, నతనితలఁపుతోన | యతఁడు వచ్చె.

వ. వచ్చి సుద్యుమ్నుండు మగవాఁ డగుకొఱకు నమ్మునిపుంగవుండు శంకరు నారాధింప నీశ్వరుండును దపసిప్రయాసంబునకు మెచ్చి యి ట్లనియె. 29

మ. తన మున్నాడినమాటయున్ నిజముగాఁ | దన్మౌనికిం బ్రీతిగా
[1]మనుజుండున్ నెల వో నెలం బురుషుఁ డై | మాసాంతరం బైనఁ గా
మిని యై యీగతి వీడుపా టమర భూ | మిం దాన రక్షించుఁ బో
మ్మనినన్ వచ్చె వసిష్ఠుఁ డామనుసుతుం | డారీతి రాజ్యస్థుఁ డై. 30

ఆ. మగువ యగుచు మరల | మగవాఁడు నగుచును, నవనిఁ | గొంతకాల మాతఁ డేలెఁ
బ్రజలు సంతసింప | బాహుబలముతోడ, గురునికరుణఁ జేసి | కువలయేశ. 31

వ. ఆతనికి నుత్కలుండును గయుండును విమలుండును ననుకొడుకులు మువ్వురు గలిగి ధర్మపరు లై యుత్తరాపథంబునకు రాజు లయిరిసుద్యుమ్నుండు ముదుసలి యై ప్రతిష్ఠానపురంబు విడిచి పురూరవునకు భూమి యిచ్చి వనంబునకుం జనియె నివ్విధంబున. 32

సీ. కొడుకుసుద్యుమ్నుండు | ఘోరాటవుల కేఁగ, వందుచు మనువు వై | వస్వతుండు
దనకు బిడ్డలు గల్గఁ | దప మాచరించెను, హరిఁ గూర్చి నూఱేండ్లు | యమునలోన
హరియును నిక్ష్వాకుఁ | డాదిగాఁ బదురు పుత్రుల నిచ్చె మనువుతో | దొరయువారి
నందులోనఁ బృషధ్రుఁ | డను వాఁడు గురునాజ్ఞ, విమలధర్మంబుగా | వెలయఁ బూని
తే. పసులకదుపులఁ గాచుచు | బలుమొగిల్లు, వచ్చి నడురేయి బోరున | వాన గురియ
మందవిడియించి చుట్టు నే | మఱక యుండె, నడవిమెకములు సొరకుండ | నరసికొనుచు.

వ. (అంత.) 34

క. ప్రబ్బికొనిన పంజీఁకటి, నిబ్బరముగ నడిఁకి నడిఁకి | నింగికి వడితో
గొబ్బున నెగసి తటాలున, బెబ్బులి మందావుఁ బట్టెఁ | [2]బెలుకుతి యఱవన్.

క. ఉల్లములు గలఁగి మొదవుల, వెల్లువ లన్నియును లేచి | విచ్చలవిడితోఁ
జెల్లాచెద రై పాఱెను, బెల్లుగ నంభా యటంచు | బెబ్బులిగాలిన్. 36

వ. అయ్యవసరంబున. 37

శా. ఆపెంజీఁకటి మ్రోల గాన కడిదం | బంకించి శార్దూల మం
చావుల్లావుశిరంబుఁ ద్రుంచి తెగదో | యంచుం బులిన్ వెండియున్
వాపోవం దెగ వ్రేసి భూవరుఁడు దో | ర్వర్ ఖడ్గరక్తంబు చేం
బై పైఁ గీఱుచు వచ్చి చూచెఁ దల ద్రె | వ్వంబడ్డయద్ధేనువున్. 38

వ. చూచి దుఃఖితుం డై యున్నపృషధ్రునిం గని కులగురుం (డగువసిష్ఠుండు) కోపించి నీవు రాజత్వంబునకుఁ బాసి యీయపరాధంబున శూద్రుండవు గ మ్మని

1. 'మనుజేంద్రుండు నెలన్ నెలం' అ. ప్ర. 2. 'బెంబడి నఱవన్' వ్రా. ప్ర.

శపియించె నతండును గృతాంజలి యై తనకులాచార్యునివలన మఱలం గైకోలు వడసి యతనియనుమతంబున. 39

సీ. అఖిలాత్ముఁ డగు చున్న హరియందుఁ బరునందు, భక్తితోఁ జాలఁ దత్పరతఁ జేసి
యూర్ధ్వరేతస్కుఁ డై యున్న ప్రాణుల కెల్ల, నాప్తుఁ డై సర్వేంద్రియములు గెల్చి
సంగంబునకుఁ బాసి శాంతుఁ డై యపరిగ్రహుండు నై కోరక యుండి తనకు
వచ్చినయదియ జీవనము గావించుచుఁ, దనుఁ దాన నిలుపుచు ధన్యబుద్ధి

తే. జడుని తెఱఁగున నంధునిచందమునను
జెవిటిభంగిని మహి నెల్లఁ జెల్లఁ దిరిగి
యడవులకు నేఁగి కార్చిచ్చునందుఁ జొచ్చి
చిక్కి నియతుఁ డై బ్రహ్మంబుఁ జెందె నతఁడు. 40

క. కవి యనుకడపటికొమరుఁడు, భవనము రాజ్యంబు విడిచి బంధులతో నేఁ
గి వనమునఁ బరమపురుషునిఁ, బ్రవిమలమతిఁ దలఁచితలఁచి పరముం బొందెన్.

వ. మఱియుఁ గరూశుం డనుమానవునివలనం గొందఱు కారూశులు క్షత్త్రియులు గలిగి ధర్మంబుతోడ ప్రియంబున బ్రహ్మణ్యు లై యుత్తరాపథంబునకు రాజు లైరి ధృష్టునివలన ధార్ష్టం బనువంశంబు గలిగి భూతలంబున బ్రాహ్మణం బై నెగడె నృగునివంశంబున సుమతి పుట్టె నతనికి భూతజ్యోతి పుట్టె నతనికి వసువు జనించె వసువునకుం బ్రతీకుండు గలిగెఁ బ్రతీకునికి నోఘవంతుండు జనించె నతని కూఁతు నోఘవతి యనుదాని సుదర్శనుండు వివాహం బయ్యె నరిష్యంతుం డనుమనుపుత్త్రునికిఁ జిత్రసేనుం డావిభునకు దక్షుం డాపుణ్యునకు మీఢ్వాంసుం డాసుజనునికి శర్వ్యాం డమ్మహాత్మునికి నింద్రసేనుం డారాజునకు వీతిహోత్రుం డాసుమతికి సత్యశ్రవుం డాఘనునికి నురుశ్రవుం డావీరునకు దేవదత్తుం డాపండితునకు నగ్నివేశుండు సుతు లయి జనియించి రయ్యగ్నివేశుండు గానీనుం డన నెగడి జాతకర్ణుం డనుమహర్షి యై వెలసె నతనివలన నాగ్నివేశ్యాయనంబు నాఁ బరఁగు బ్రహ్మకులంబు గలిగె నివ్విధంబున. 42

క. తెలుపంబడె నరిష్యంతుని, కుల మెల్లను నీకు దిష్టకులమును వరుసం
దెలిపెద రాజేంద్రోత్తమ, తెలియుము సర్వంబు నీకు దేటపడంగన్. 43

వ. దిష్టునికొడుకు నాభాగుం డనువాఁడు కర్మవశంబున వైశ్యత్వంబు నొందె నానాభాగునికి భలంధనుండు గలిగె నతనికి వత్సప్రీతియు వత్సప్రీతికిఁ బ్రాంశువు నతనికిఁ బ్రమతియుఁ బ్రమతికి ఖమిత్రుండు ఖమిత్రునికిఁ జాక్షుషుండు నతనికి వివింశతియు వివింశతికి రంభుండు రంభునికి ధార్మికుం డైనఖనినేత్రుండు నతనికిఁ గరంధనుండుఁ గరంధనున కవిక్షిత్తు నాయవిక్షిత్తునకు మరుత్తుండు జనియించి రామరుత్తుండు చక్రవర్తి యయ్యె నతనిచరిత్రంబు వినుము. 44

సీ. [1]అంగిరస్సుతుఁడు మహాయోగి సంవర్తుఁ, డతనియాగమునకు § యాజకుండు
దిరిగి యుండెడివారు § మరుదాఖ్యగణము లొ, ప్పారువిశ్వేదేవు § లచటిసభ్యు
లధికదక్షిణల బ్రాహ్మణకోటిఁ దనిపెను, సోమపానంబున § సురవరుండు
మత్తిల్లె బంగారుమయము గావించెను, యాగవస్తువు లెల్ల § నధికనియతి
తే. నామరుత్తుఁడు సేసినయట్టిభంగి, ధీరభావంబుఁ జాగంబుఁ § దెంపుఁ గలిగి
మఖముసేసినవారిని § మఱియు నెఱుఁగ, మెల్లలోకములందు న § రేంద్రముఖ్య.

వ. ఆమరుత్తునకు దముండును దమునకు రాజవర్ధనుండును రాజవర్ధనునకు సుధృతియు సుధృతికి సౌధృతేయుండును సౌధృతేయునకు గేవలుండును గేవలునకు బంధుమంతుండును నతనికి వేదవంతుండును వేదవంతునికి బంధుండును బంధునకు దృణబిందుండును సంభవించి రంత. 46

క. అచ్చరకన్య యలంబుస, గ్రచ్చుఱఁ దృణబిందుఁ జూచి § కామించి తుదిం
బచ్చవిలుతుపువుటమ్ముల, ముచ్చిచ్చున వెచ్చి పొందె § మోహాతుర యై. 47

వ. ఆదంపతులకు నిలబిల యనుకూఁతురు జన్మించె నాకొమ్మను విశ్రవసుండు వొంది దన నైలబిలుం డనం గుబేరుండు పుట్టె మఱియు నాతృణబిందునకు విశాలుండును శూన్యబంధుండును ధూమ్రకేతుండును నను వారు మువ్వురుగొడుకులు గలిగి రందు విశాలుండు వంశవర్ధనుం డై వైశాలి యనునగరంబు నిర్మించె నా రాజునకు హేమచంద్రుం డానరేంద్రునకు ధూమ్రాక్షుం డాపుడమిఱేనికి సహదేవుం డాబలిష్ఠునకుఁ గృశాశ్వుం డతనికి సోమదత్తుండు జనించె నతండు. 48

ఆ. అమరవిభుఁడు మెచ్చ § నశ్వమేధము సేసి, భూరిపుణ్యగతికిఁ § బోయె నెలమి
సోమదత్తుకొడుకు § సుమతికి జనమేజ, యుం డనంగఁ గొమరుఁ § డుప్పతిల్లె. 49

వ. వీరలు వైశాలురనం బరఁగి తృణబిందునికీర్తివహించి రాజ్యంబు సేసిరి మఱియును.

సీ. శర్యాతి యనురాజు § జనియించె బ్రహ్మప,రుం [2]డై నమనువుకు § రూఢితోడ
నతఁ డంగిరునిసత్త్రమందు రెండవనాఁటి, విహితకర్మము లెల్ల § వెలయఁ జెప్పె
నతనికూఁతురు సుక § న్యక యనుపేరిటి, వనజాక్షి తండ్రితో § వనము కేఁగి
చ్యవనాశ్రమముఁ జేరి § సఖులును దానును, ఫలపుష్పములుగోయఁ § బాఱఁదిరిగి
ఆ. యొక్కపుట్టలోన § నొప్పారుజోతుల, రెంటిఁ గాంచి వాఁడి § ముంటఁ బొడిచెఁ
గన్య ముగుద మఱచి § ఖద్యోతయుగ మంచు, దైవవశముకతనఁ § దమకియగుచు.

క. జ్యోతుల ముంటం బొడిచిన, వాతుల నెత్తురులు గురిసె § వసుధేశభట
వ్రాతముల కెల్ల నచ్చట, నాతఱి మలమూత్రబంధ § మయ్యె నరేంద్రా. 52

వ. వారలం జూచి రాజర్షి యగుశర్యాతి విస్మితుం డై మీర లియ్యాశ్రమంబున నకృత్యంబు సేయ నోపుదు రది కారణంబు గా మీ కీనిరోధంబు సిద్ధించె నని పలుకునవసరంబునఁ దండ్రికి సుకన్య కయిట్లనియె. 53

---

1. అంగీరసుండు. 2 డు నై మన్నన రూఢి. వ్రా. ప్ర.

తే. అయ్య యీపుట్టచేరువ నాడి యాడి, యిందులో రెండుజోతుల నేను గాంచి
కంటకంబునఁ బొడువ రక్తంబు గురిసె, నేవిధంబునఁ గురిసెనో యెఱుఁగ మీవు.

వ. అనిన విని శర్యాతి భీతుండై కూతుం దోడ్కొని వల్మీకంబుకడకుం జని యందు
లోఁ దపంబు సేయుచున్న చ్యవనమునిం గని తన నేర్పున నతనివలనఁ బ్రసన్నత
వడసి తపసిచిత్తంబు నెఱింగి తనపుత్త్రిక నిచ్చి యెట్టకేలకుఁ బ్రదికినవాఁడై
మునీశ్వరుని వీడ్కొని పురంబునకుం జనియె నంత. 55

ఆ. పరమకోపుఁ డయిన భార్గవుఁ బతిఁ జేరి, మిగులఁ బనులయెడల మెచ్చుఁ దిరిగి
యతనిపర్ణశాల నా సుకన్యక యను, మగువ గొన్ని యేండ్లు మనువు మనియె.

వ. అంత నొక్కనాఁ డయ్యాశ్రమంబునకు వేల్పువెజ్జు లైన నాసత్యు లిద్దఱు వచ్చిన
వారలం బూజించి తనముదిమి సూపి చ్యవనుం డి ట్లనియె మీకు మున్ను యాగ
భాగంబుల లేని సోమపానంబు నేను గల్పించి యిచ్చెద సోమపానసమయంబునఁ
బానపాత్రంబు మీకు నందిచ్చెద నాముదిమి మానుపుం డని యి ట్లనియె. 57

క. నవకం బగుప్రాయంబున, జవరాండ్రు గరంగఁ జేయుచక్కఁదనంబున్
శివకరముగఁ గృప సేయుఁడు, దివిజాధిపవైద్యులార దీవింతు మిమున్. 58

వ. అనిన నశ్వి దేవతలు సంతోషించి సిద్ధనిర్మితం బయిన యీమడుఁగున మునుఁగు
మని పలికి. 59

సీ. ముసలితాపసుఁ బట్టి మొగి నెత్తుకొని పోయి, ముగురు నామడుఁగున మునిఁగి లేచి
వనితాజనుల నెల్ల వలపించువార లై, సుందరమూర్తు లై సుభగు లగుచుఁ
గమలమాలికలతోఁ గనకకుండలముల, తో మంచిచీరలతోడఁ దుల్యు
లై పూర్యతేజస్కు లై యున్నవారల, ముగ్వురఁ బొడగాంచి ముగుద బాల
తే. యిందుఁ బెనిమిటి వీఁ డని యెఱుఁగ లేక, గరిత గావున నిజనాథుఁ గానఁ గోరి
సుభగమతులార నానాథుఁ జూపుఁ డనుచు, [1]నశ్వి దేవతలకప్పు డయ్యబల మ్రొక్కె.

వ. వార లాపతివ్రత [2]నిజమరితనంబునకు మెచ్చి వయోరూపసంపన్నుం డయిన
చ్యవనుం జూపి దంపతుల వీడ్కొని విమానారూఢు లై వేలుపులప్రోలికిం జనిరంత.

సీ. యాగంబు సేయంగ నర్థించి శర్యాతి, చ్యవనమునీంద్రు నాశ్రమముకడకుఁ
గూఁతు నల్లునిఁ దోడుకొని పోవు వేడుక, వచ్చి పుత్త్రికకుఁ బార్శ్వంబునందు
సూర్యతేజంబున సొంపారువరుఁ గని, వీఁ డెవ్వఁడో దీనివిభుఁడు గాఁడు
చెల్లరే యని పుత్త్రి సేసినప్రియములు, మ్రొక్కులు నొల్లక మోము వాంచి
తే. మాఱుమాటాడ దీవింప మనసు రోసి, చ్యవనుఁ డధికుండు మునిజనసత్తముండు
భువనసన్నుతుఁ డతఁ డెందుఁ బోయెనొ తఁ, డెట్లు వంచింపఁబడియె వీఁ డెవ్వఁ డబల.

మ. తగవే ధర్మమె శీలమే కులజ వై దప్పన్ వినోదింప నా
జగదారాధ్యునిఁ బుణ్యశీలుఁ దపసిన్ సాధ్వీమనస్సమ్మతున్

---

1 'నశ్వినీదేవతల కయ్యబల. 2 నిజగరితతనంబునకు' వ్రా. ప్ర.

మగనిఁ బాసి భుజంగుఁ బొందఁ దగునే మానంబు వాటింపఁగాఁ
దగదే దుర్గతిఁ ద్రోచితే కఠిన వై తండ్రిం బతిం గూఁతురా. 63

ఆ. ప్రమదనయన మగఁడు ప్రాయంపువాఁ డైనఁ, గాపువెట్టి కొంతఁ గావనేర్చుఁ
[1]గడఁగి ముసలితపసి గావంగ నేర్చునే, యువతి ముదుకఁ గూర్పనొప్పదెందు.

వ. అని పలికిన నప్పరమపతివ్రతాలలామంబు చిఱునగవు సెక్కుటద్దంబులఁ జిడిముడి
పడఁ దండ్రి కిట్లనియె. 65

క. నీయల్లుఁ డితఁడు భార్గవుఁ, డయ్యా జారుండు గాఁడు హర్షముతోడన్
నెయ్యంబు సల్పు మంచును, దొయ్యలి సర్వంబుఁ దండ్రితో వినిపించెన్. 66

వ. అంత శర్యాతియు నప్రమత్తుం డై కూఁతుం గౌఁగిలించుకొని గారవంబున నయి
దువవు గ మ్మని దీవించె (నంత భార్యాసహితుం డై) చ్యవనుండు (నని) తనమా
మకు యాగంబు సేయించి యొక్కపాత్రంబున సోమభాగంబుఁ బట్టి నిజతపో
బలంబున నశ్విదేవతల కర్పించినం జూచి. 67

క. కోపముతోడను వాసవుఁ, డేపున ముని వైవ వజ్ర మెత్తిన మరలం
దాపసుఁడు వజ్రిభుజమున, నాపవి నిలిపెన్ జగంబు లాశ్చర్యపడన్. 68

వ. ఇవ్విధంబున నశ్విదేవత లిద్దఱు వైద్యు లై సోమభాగంబు లేనివా రయ్యుఁ జ్య
వనుసామర్థ్యంబునఁ బ్రాప్తభాగు లయి చనిరి శర్యాతికి నుత్తానబర్హియు నాన
ర్తుండును భూరిషేణుండు నను మువ్వురు గొడుకులు గలిగి రందు. 69

సీ. ఆనర్తునకు రైవతాహ్వయుం డుదయించె, నతఁడు కుశస్థలి యనుపురంబు
నీరధిలోపల నిర్మించి యందులో, నానర్తముఖవిషయంబు లేలెఁ
గనియెఁ గకుద్మిముఖ్యుం డైననందన, శతము రైవతుఁడు విశాలయశుఁడు
దనకూఁతు రేవతి ధాత ముందటఁ బెట్టి, తగువరు నడిగెడితలఁపుతోడఁ

తే. గన్యఁ దోడ్కొని బ్రహ్మలోకమున కేఁగి, యచట గంధర్వకిన్నరు లజునిమ్రోల
నాటపాటలు సలుపఁగ నవసరంబు, గాక నిలుచుండె నతఁ డొక్కక్షణముతడవు.

వ. అంత నవసరం బయిన నజునికి నమస్కరించి రైవతుండు రేవతిం జూపి యిట్లనియె.

ఆ. చాల ముద్దరాలు జవరాలుఁ గోమరాలు, నీశుభాత్మురాలి కెవ్వఁ డొక్కొ
మగఁడు సెప్పు మనిన మదిఁ జూచి పకపక, నవ్వె భూమిపతికి నలువ పలికె.

సీ. మనుజేశ దీని కై మదిలోనఁ దలఁచిన, వార లెల్లను గాలవశతఁ జనిరి
వారలబిడ్డల వారలమనుమల, వారలగోత్రంబువారి నైన
వినము మేదినిలోన వెలయ నీవచ్చిన, యీలోన నిరువదియేడుమాఱు
లొండొండ నాలుగుయుగములుఁ జనియె నీ, వటుగాన ధరణికి నరుగు మిపుడు

తే. దేవదేవుండు హరి బలదేవుఁ డనఁగ, భూమిభారంబు వారింపఁ బుట్టినాఁడు
సకలభూతాత్మకుఁడు నిజాంశంబుతోడ, యువతిమణి నిమ్ము జనమణి కున్నతాత్మ.

---

1 'గపతిముసలి' వ్రా. ప్ర.

వ. అని యానతిచ్చినబ్రహ్మకు నమస్కరించి భూలోకంబునకుఁ (జనుదెంచి) సోదర స్వజనహీనం బగుతననగరంబున కారాజు వచ్చి బలభద్రుం గాంచి రేవతీకన్య నతని కిచ్చి నారాయణాశ్రమం బగుబదరికావనంబునకు నియమంబునఁ దపంబు సేయం జనియె. 74

క. నభగుఁ డనుమానవునకును, శుభమతి నాభాగుఁ డనఁగ సుతుఁ డుదయించెం
బ్రభు లై కవి యనుతలఁపున, విభజించిరి భ్రాత లతని కీకుండ ధనముల్. 75

వ. అంత నాభాగుండు బ్రహ్మచారి యై తనతోడంబుట్టువులను ధనంబుపా లడిగిన వారలు దండ్రిచెప్పినక్రమంబున నిచ్చెద మనిన నాభాగుండు తండ్రి యగునభగు కడకుం జని విభాగంబు సేయు మని పలికిన నతం డిందు నంగిరసులు మేధగల వార లయ్యును సత్త్రయాగంబు సేయుచు నాఱవదినంబున సర్వకర్మంబులు దోఁపక మూఢు లయ్యెదరు వారలకు నీవు వైశ్వదేవసూక్తంబులు రెం డెఱింగించినఁ గవి యనం బ్రసిద్ధి కెక్కెదవు దానంజేసి వారు కృతకృత్యు లై స్వర్గంబునకుఁ బోవుచు సత్త్రపరిశేషం బైనధనంబు నీ కిచ్చెద రని పలికినం దండ్రి వీడ్కొని నాభాగుండు సని యట్లు సేసిన నంగిరసులు సత్త్రపరిశేషధనంబు లతని కిచ్చి నాకంబునకుం జని రంత. 76

క. అంగిరసు లిచ్చుపైఁడికి, మంగళమతిఁ జేరునృపుని మానిచి యొకఁ డు
త్తుంగుఁడు [1]కృష్ణాంగుఁడు దగ, ముంగల నిలుచుండి విత్తముం జేకొనియెన్.

వ. వానిం జూచి మానవుండు దనకు మును లిచ్చుటంజేసి తనధనం బని పలికిన నమ్మహాపురుషుండు మీతండ్రి సెప్పినక్రమం బకర్తవ్యం బనిన నాభాగుండు నభగు నడిగిన నతండు యజ్ఞమందిరగతం బై యుచ్ఛిష్టం బగుధనంబు దొల్లి మునులు రుద్రున కిచ్చి రది గారణంబుగా నాదేవుండు సర్వధనంబునకు స్వామిం డనిన విని వచ్చి మానవుండు మహాదేవునకు నమస్కరించి దేవా యీధనంబు నీయధీనం బని మాతండ్రి నాకుం జెప్పె నే నపరాధంబు సేసితి సహింపు మనవుడు భక్తవత్సలుం డగునమ్మహాపురుషుండు నభగుసత్యవచనంబునకు నాభాగునినిజంబునకు మెచ్చి నీవు దప్పక పలికితివి కావున సత్త్రపరిశేషం బగు ధనంబు నీకు నిచ్చితి నని పలికి యంతర్దర్శిత్వంబును సనాతనం బగుబ్రహ్మజ్ఞానంబును నుపదేశించి తిరోహితుం డయ్యె నివ్విధంబున. 78

క. భువిలో నాభాగునికథ, తవిలి మతిఁ రేపు మాపుఁ దలఁచినమాత్రిం
గవి యగు మంత్రజ్ఞుం డగుఁ, బ్రవిమలగతిఁ బొందు నరుఁడు భద్రాత్మకుఁడై.

వ. అంత నాభాగునకు నంబరీషుండు జనియించె నతనియందు జగదప్రతిహతం బైన బ్రాహ్మణశాపంబు నిరర్థకం బయ్యె ననిన విని యేమికారణంబున దురంతం బైన బ్రహ్మదండంబువలన నతండు విడువంబడియె ననిన నప్పుడమి తేనికి శుకుం డిట్లనియె.

1 'జలదనిభాంగుఁడు' వ్రా. ప్ర.

అంబరీషోపాఖ్యానము.

శా. సప్తద్వీపవిశాలభూభరము దోస్స్తంభంబునం బూన్చి సం
ప్రాప్తశ్రీయుతుఁ డై మహావిభవసంపచ్చాతురిం గల్గి దు
ర్వ్యాప్తిం జెందక వైష్ణవార్చనలమేరం గాలముం బుచ్చుచున్
సుప్తిం బొందక యొప్పె సద్గుణగరిష్ఠుం డంబరీషుం డిలన్. 81

సీ. చిత్తంబు మధురిపుశ్రీపాదములయంద, పలుకులు హరిగుణపఠనమంద
కరములు విష్ణుమందిరమార్జనములంద, చెవులు మాధవకథాశ్రవణమంద
చూపులు గోవిందరూపవీక్షణమంద, శిరము కేశవనమస్కృతులయంద
పదము లీశ్వరగేహపరిసర్పణములంద, కామంబు చక్రికైంకర్యమంద

తే. సంగ మచ్యుతజనతనుసంగమంద, ఘ్రాణ మసురారిభక్తాంఘ్రికమలమంద
రసన దులసీదళములంద రతులు పుణ్య,సంగతులయంద యా రాజచంద్రమునకు.

వ. మఱియు నమ్మహీవిభుండు. 83

సీ. ఘనవైభవంబునఁ గల్మషదూరుఁ డై, యజ్ఞేశు నీశు నబ్జాక్షుఁ గూర్చి
మొనసి వసిష్ఠాదిమునివల్లభులతోడఁ, దగిలి సరస్వతీతటమునందు
మేధతో బహువాజిమేధంబు లొనరించె, గణుతింప రానిదక్షిణలు వెట్టి
సమలోష్టహేముఁ డై సర్వకర్మంబులు, హరిపరంబులుగాఁగ నవని యేలె

ఆ. విష్ణుభక్తులందు విష్ణువునందుఁ గ,లంక యెడల మనసు లంకె వెట్టి
విహితరాజ్యవృత్తి విడువనివాఁడునై, యతఁడు రాచతపసి యనఁగ నొప్పె.

వ. వెండియు నమ్మహాభాగవతుండు. 85

క. హరి యని సంభావించును, హరి యని దర్శించు నంటు నాఘ్రాణించున్
హరి యని రుచిగొనఁ దలఁచును, హరి హరి యను నంబరీషు నలవియె పొగడన్.

వ. ఇట్లు పుణ్యచిత్తుండు నీశ్వరాయత్తుండు నై యధికరాజ్యంబు సేయుచున్న సమ
యంబున. 87

ఆ. అతని కిహ మానె హారులందుఁ గరులందు, ధనములందుఁ గేలివనములందుఁ
బుత్త్రులందు బంధుమిత్త్రులయందును, బురమునందు నంతిపురమునందు. 88

వ. అంతఁ గొంతకాలంబున కమ్మేదినీకాంతుండు సంసారంబువలనితగులంబు విడిచి
నిర్మలుం డై యేకాంతంబున భక్తిపరవశుం డయి యుండ నా రాచతపసికి భక్త
లోకవత్సలుం డగు పురుషోత్తముండు ప్రతిభటశిక్షణంబును నిజజనరక్షణంబును
నిఖిలజగదవక్రంబును నగుచక్రంబు నిచ్చి చనియె నంత. 89

క. తనతోడినీడకై వడి, ననురూపగుణాఢ్య యైనయాత్మమహిషితో
జనవిభుఁడు ద్వాదశీవ్రత, మొనరఁగ హరిఁ గూర్చి చేసె నొకయేఁ డధిపా.

వ. ఇట్లు వ్రతంబు సేసి యావ్రతాంతంబునం గార్తికమాసంబున మూఁడురాత్రు
లుపవసించి కాళిందీజలంబుల స్నాతుం డయి మధువనంబున మహాభిషేకవి

ధానంబున విహితపరికరసంపన్నుండయి హరి నభిషేకంబు సేసి మనోహరంబు
లయినగంధాక్షతంబులు సమర్పించి యభినవామోదంబులైనపుష్పంబులం
బూజించి తదనంతరంబ. 91

శా. పాలేత్రై [1]పఱవంగ డగ్గఱుచు లేఁ బ్రాయంబులై రూపము
ల్మేలై ధూర్తలు గాక వెండిగొరిజల్ హేమోరుశృంగంబులుం
గ్రాలం గ్రేపులయట్టు నాకుచును రంగచ్ఛాయలై యున్నయం
దాలన్ న్యర్బుదషట్కమిచ్చె విభుఁ డుద్యద్వేదికశ్రేణికిన్. 92

క. పెక్కండ్రువిప్రవరులకు, గ్రక్కున నతిభక్తితోడఁ గడుపులు నిండం
జొక్కపుటన్నం బిడి విభుఁ, డొక్కెడఁ బారణము సేయ నుద్యోగించెన్. 93

వ. అయ్యవసరంబున. 94

క. భాసురనిగమపదోప,న్యాసుఁడు సుతపోవిలాసుఁ డనుపమయోగా
భ్యాసుఁడు రవిభాసుఁడు దు,ర్వాసుఁ డతిథి యయ్యెఁ దన్నివాసంబునకున్. 95

వ. (అట్లతిథి యై వచ్చిన)నమ్మునివల్లభునకుఁ బ్రత్యుత్థానంబు సేసి కూర్చుండ గద్దియ
యిడి పాదంబులు గడిగి పూజించి సేమం బరసి తనయింట నన్నంబు గుడువు మని
నమస్కరించిన నమ్మహాత్ముండు సంతసించి భోజనంబునకు నంగీకరించి నిర్మలంబు
లగుకాళిందీజలంబులం బరమధ్యానంబు సేయుచు మునింగి లేచి రాక తడవు
సేసిన ముహూర్తార్ధావశిష్ట యగుద్వాదశియందుఁ బారణ సేయ వలయుటఁ
జింతించి బ్రాహ్మణాతిక్రమదోషంబునకు శంకించి విద్వజ్జనంబుల రావించి
వారల నుద్దేశించి. 96

క. ముని నీరు సొచ్చి వెడలఁడు, చనియెడుద్వాదశియు నింతఁ జనియెను నిలో
నన పారణసేయ వలయు, [2]వినిపింపుం డర్హధర్మవిధ మెట్టిదియో. 97

వ. అని పలుకురాజునకు బుధజను లిట్లనిరి. 98

ఆ. అతిథి వోయి రామి నధిప యీద్వాదశి, పారణంబు మానఁ బాడి గాదు
గుడువ కుంట గాదు కుడుచుటయును గాదు, సలిలభక్షణంబు సమ్మతంబు.

వ. అని ధర్మసందేహంబు వాపిన నారాజర్షిశ్రేష్ఠుండును మనంబున హరిం దలంచి
నీరపారణంబు సేసి జలంబుల మునింగినతపసిరాక కెదురుచూచు చున్నసమ
యంబున. 100

సీ. యమునలోఁ గృతకృత్యుఁడై వచ్చి రాజుచే, సేవితుండై రాజుచేష్టితంబు
బుద్ధిలో నూహించి బొమముడిమొగముతో, నదరెడిమేనితో నాగ్రహించి
రెట్టించి యాఁకలి గొట్టుమి ట్టాడంగ, నీసంపదున్మత్తు నీనృశంసు
నీదురహంకారు నిండఁ గంటిరే, విష్ణుభక్తుఁడు గాఁడు వీఁడు నన్నుఁ
తే. గుడువరమ్మనిమునుముట్టఁ గుడిచినాఁడు, ధర్మభంగంబు సేసి దుష్కర్ముఁ డయ్యె

1 'ప్రవహింప నంగిరుచులుం బ్రాయం' అ. ప్ర. 2 'వినుఁ డర్హం బైనధర్మ' వ్రా. ప్ర.

నయిన నిప్పుడ చూపెద్ద । నన్ని దిశల, నేను గోపింప మాన్పువా । డెవ్వఁ డనుచు.

చ. పెట పెటఁ బండ్లు గీఁటుచును । భీకరుఁ డై కనుఁ గ్రేవ నిప్పుకల్
పొటపొట రాల గండములు । పొంగ మునీంద్రుఁడు హుంకరించుచున్
జట మొద లంటఁగాఁ బెఱికి । చక్కన దానన కృత్య నాయుధో
త్కట[1]వలమానహస్తయుతఁ । గా నొనరించి నయించె రాజుపైన్. 102

వ. (అంత.) 103

క. కాలానలసన్నిభ యై, శూలాయుధహస్త యగుచు । సుఱసుఱ స్రుక్కన్
నేలఁ బదంబులఁ ద్రొక్కుచు, వాలి మహాకృత్య మనుజ । వల్లభుఁ జేరెన్. 104

ఆ. ఆ ప్రకార మెఱిఁగి । హరి విశ్వరూపుండు, వెఱ్ఱితపసి సేయు । వేడబంబుఁ
జక్కఁబెట్టు మనుచుఁ । జక్రంబుఁ బంచిన, వచ్చె నదియుఁ బ్రళయ । వహ్నిపగిది.

వ. వచ్చి ముని సేసిన కృత్యను దహించి తనివి సనక మునివెంటం బడిన మునియును
మేరుగుహ సొచ్చిన నదియు నురగంబు వెనుకొను దవానలంబు తెఱంగునఁ దోస
చొచ్చి మఱియును. 106

మ. భువిఁ దూఱెన్ భువిఁ దూఱు నబ్ధిఁ జొర నబ్ధుల్ సొచ్చు నుద్వేగి యై
దివిఁ బ్రాఁకెన్ దివిఁ బ్రాఁకు దిక్కులకుఁ బో । దిగ్వీథులం బోవుఁ జి
క్కి వెసం గ్రుంగినఁ గ్రుంగు నిల్వ నిలుచుం । గేడింపఁ గేడించు నొ
క్కవడిన్ దాపసు వెంట నంటి హరిచ । క్రం బన్యదుర్వక్ర మై. 107

శా. ఏలోకంబున కైన వెంటఁ బడి తో । నేతెంచు చక్రానల
జ్వాలల్ మానుపువారు లేమిఁ జని దే । వజ్యేష్ఠు [2]లోకేశు వాఁ
డాలోకించి విధాత విశ్వజనన । వ్యాపారపారీణ రే
ఖాలీలేక్షణ చూడవే కరుణఁ జ । క్రంబున్ నివారింపవే. 108

వ. అనిన బ్రహ్మ యిట్లనియె. 109

మ. కర మర్థిన్ ద్విపరార్ధసంజ్ఞ గలయా । కాలంబుఁ గాలాత్ముఁ డై
సొరిదిన్ నిండఁగఁ జేసి లోకములు నా । చోటున్ విభుం డెవ్వఁడో
పరిపూర్తిన్ గనుఁగ్రేవఁ గెంపు గొలుపన్ । భస్మంబు లై పోవు నా
హరిచక్రానలకీల కన్యుఁ డొకరుం । డడ్డంబు గా నేర్చునే. 110

ఆ. ఏను భవుఁడు దక్షుఁ । డింద్రాదులును బ్రజా, పతులు భృగుఁడు భూత । పతులు శిరము
లందుఁ దాల్తు మతని । యాజ్ఞ జగద్ధితం, బంచు భూరికార్య । [3]మతుల మనుచు.

వ. కావున సుదర్శననివారణంబునకు నోప నని పలికిన సంచలించి దుర్వాసుండు
కైలాసంబునకుం జనుదెంచి శర్వు నాలోకించి చక్రిచక్రానుసారంబు తెఱంగె
ఱింగించిన నమ్మహాదేవుం డిట్లనియె. 112

సీ. వినవయ్య తండ్రి యే । విశ్వేశ్వరునియందుఁ, జతురాస్యజీవకో । శములు పెక్కు

1 'వరశూలహస్తయుత' అ. ప్ర. 2 బ్రహ్మన్ బుధుం డాలో. 3 హతుల మగుచు.

వేలసంఖ్యలు గూడి వేళతో నిబ్భంగి, నగుచుండుఁ జనుచుండు నదియుఁగాక
యెవ్వానిచే భ్రాంతి నే మందు చున్నార, మేను దేవలుఁ డసురేంద్రసుతుఁడు
నారదుఁ డజుఁడు సనత్కుమారుఁడు ధర్ముఁ, డాకపిలుఁడు మరీచ్యాదు లన్య

ఆ. పారవిదులు సిద్ధపతులు నెవ్వనిమాయ, నెఱుఁగలేము దాని నింత వడుదు
మట్టినిఖిలనాథునాయుధశ్రేష్ఠంబుఁ, దొలఁగఁజేయ మాకు దుర్లభంబు. 113

వ. మునీంద్రా! నీవు నమ్మహాత్మునిశరణంబు వేఁడు మఱెండు మేలు సేయం గలవాఁ
డని పలికిన నీశ్వరునివలన నిరాశుండై దుర్వాసుండు వైకుంఠనగరంబునకుం జని.

శా. ఆవైకుంఠములోనిభర్మమణిసౌధాగ్రంబుపైఁ లచ్చి దాఁ
గ్రీవన్ మెల్లన నర్మభాషణములం గ్రీడించుపుణ్యున్ హరిన్
దేవాధీశ్వరుఁ గాంచి యోవరద యోదేవేశ యోభక్తర
క్షావిద్యాపరతంత్ర మానుపఁగదే చక్రానలజ్వాలలన్. 115

ఉ. నీమహిమార్ణవంబుతుది నిక్కముగా నెఱుఁగంగ లేక నీ
ప్రేమకు నచ్చుదాసులకుఁ గ్రించుతనంబున నెగ్గు సేసితిన్
నామఱపున్ సహింపు మట నారకుఁడైన మనంబులో భవ
న్నామము చింత సేసిన ననంతసుఖస్థితి నొందకుండునే. 116

వ. అని పలికి పాదకమలంబులకు మ్రొక్కి లేవక యున్నదుర్వాసునిం గని హరి
యి ట్లనియె. 117

చ. చలమున బుద్ధిమంతు లగుసాధులు నాహృదయంబు లీల దొం
గిలి కొని పోవు చుండుదు రకిల్బిషభక్తిలతాచయంబులన్
నిలువఁగఁ బట్టి కట్టుదురు నేరుపుతో మదకుంభికైవడిన్
వలలకుఁ జిక్కి భక్తజనవత్సలతం జను చుండుఁ దాపసా. 118

ఆ. నాకు మేలు గోర నాభక్తులక కాని, భక్తజనుల కేన పరమగతియు .
భక్తుఁ డెందు జనినఁ బఱతెంతు వెనువెంట, గోవువెంటఁ దగులుకోడెభంగి.

వ. అదియునుం గాక. 120

ఆ. తనువు మనువు విడిచి తనయులఁ జుట్టాల, నాలి విడిచి సంపదాలి విడిచి
నన్నకాని యన్య మెన్నఁడు నెఱుఁగని, వారి విడువ నెట్టివారి నైన. 121

క. పంచేంద్రియముల తెరువుల, వంచించి మనంబులందు వరమతులు ప్రతి
ష్ఠించి వహింతురు నన్నును, మంచిపతిం బుణ్యసతులు మరగించు క్రియన్.

క. సాధులహృదయము నాయది, సాధులహృదయంబు నేను జగముల నెల్లన్
సాధుల నేన యెఱుంగుదు, సాధు లెఱుంగుదురు నాదుచరితము విప్రా. 123

ఆ. ధారుణీసురులకుఁ దపము విద్యయు రెండు, ముక్తిసేయు చుండు ముదముతోడ
దుర్వినీతు లగుచు దుర్జను లగువారి, కివియుఁ గీడు సేయ కేల యుండు. 124

క. నా తేజము సాధులలో, నాతతమై యుండు వారి నలఁచుజనులకున్

హేతిక్రియ భీతి నిచ్చుం, జేతోమోహంబుఁ జెఱుచు § సిద్ధము సుమ్మా. 125
క. అదె పో బ్రాహ్మణ నీకును, సదయుఁడు నాభాగసుతుఁడు § జనవినుతగుణా
స్పదుఁ డిచ్చు నభయ మాతని, మది సంతసపఱిచి వేఁడు § మా శరణంబున్.
మ. అని శ్రీవల్లభుఁ డానతిచ్చిన మహో § ద్యచ్చక్రకీలావళీ
జనితాయాసుఁడు నిర్వికాసుఁ డుదిత § శ్వాసుండు దుర్వాసుఁ డ
ల్లన యేతెంచి సుభక్తిఁ గాంచెఁ గరుణా § లావణ్యవేషున్ విదో
షు నయోదారమనీషు మంజుమితభా § షు న్నంబరీషున్ వెసన్. 127
వ. కని దుఃఖితుం డయి యమ్మహీవల్లభుపాదంబులు వట్టి విడువ కున్న నానరేంద్ర
చంద్రుండు చరణస్పర్శనంబునకు నోడుచుఁ గరుణారసపీడితహృదయుం డయి
హరిచక్రంబు నిట్లని స్తుతియించె. 128
సీ. నీవ పావకుఁడవు § నీవ సూర్యుండవు, నీవ చంద్రుండవు § నీవ జలము
నీవ నేలయు నింగి § నీవ సమీరంబు, నీవ భూతేంద్రియ § నికరములును
నీవ బ్రహ్మంబును § నీవ సత్యంబును, నీవ యజ్ఞంబును § నీవ ఫలము
నీవ లోకేశులు § నీవ సర్వాత్మయు, నీవ కాలంబును § నీవ జగము
తే. నీవ బహుయజ్ఞభోజివి § నీవ నిత్య, మూలతేజంబు నీకు నే § మ్రొక్కువాఁడ
నీరజాక్షుండు చాల మ § న్నించునట్టి, శస్త్రముఖ్యమ కావవే § చాలు మునిని.
మ. హరిచే నీవు విసృష్టమై చనఁగ ము § న్నాలించి నీధారలన్
ధరణిన్ వ్రాలుట నిక్క మంచు మునుపే § దైత్యేంద్రమధ్యంబులో
శిరముల్ పాదములున్ భుజోరుయుగముల్ § చేతుల్ నిజాంగంబు లం
దురులం బ్రాణసమీరముల్ వెడలు నీ § యుద్ధంబులం జక్రమా. 130
ఆ. కలఁగి నిద్ర వోవఁ § గలలోన వచ్చిన, నిన్నుఁ జూచి దీర్ఘ § నిద్ర వోదు
రసురవరులు శయ్య § లం దున్నసతులు ప్ర, భాతమందు లేచి § పలవరింప. 131
ఉ. చీకటిఁ బాపుచున్ వెలుఁగు § సేయుచు సజ్జనకోటి నెల్ల స
శ్రీకులఁ జేయు నీరుచులు § సెల్వుగ ధర్మసమేతలై నినున్
వాకున నిట్టి దట్టి దని § వర్ణన సేయ విధాత నేరఁ డ
[1] స్తోకము నీదురూపు గల § దుం దుది లేదు పరాత్పరాద్యమై. 132
ఆ. కమలలోచనుండు § ఖలుల శిక్షింపఁగఁ, బాలు సేయ నీవు § పాలు వడితి
వైన నింకఁ జాలు § నాపన్నుఁడై యున్న, తపసిఁ గావు మీవు § ధర్మవృత్తి.
వ. అని వినుతించి చేఁదమ్మిదోయి నొసలం బొసంగించి యిట్లనియె. 134
ఆ. ఏ నమస్కరింతు § నింద్రశాత్రవధూమ, కేతువునకు ధర్మ § సేతువునకు
విమలరూపమునకు § విశ్వగోపమునకుఁ, జక్రమునకు గుప్త § శక్రమునకు. 135
వ. అని మఱియు నిట్లనియె. 136

---

1 స్తోకము నీమహామహిమ ♦ దోషనివారి పరాపరాద్యమున్. అ. ప్ర.

ఆ. విహితధర్మమందు ౹ విహరింతునేనియు, నిష్ట మైనద్రవ్య ౹ మిత్తునేని
ధరణిసురుఁడు మాకు ౹ దైవతం బగునేని, విప్రునకు శుభంబు ౹ వెలయుఁ గాక.

క. అఖిలగుణాశ్రయుఁ డగుహరి, సుఖి యై నాకొలువువలనఁ ౹ జొక్కెడి నేనిన్
నిఖిలాత్మమయుం డగుటను, సుఖ మందుం గాక భూమి౹సురుఁ డివ్వేళన్. 138

వ. అని యివ్విధంబునం బొగడుపుడమితేనివలన మన్నించి తపసిని దాహంబు నొందింపక రక్కసులగొంగచక్రంబు తిరిగి చనియె నంత దుర్వాసుండు శాంతిం బొంది మెల్లనిమేలిమాటల నారాజున్ దీవించి యి ట్లనియె. 139

మ. నరనాథోత్తమ మేలు సేసితి కదా ౹ నాతప్పు మన్నించి శ్రీ
హరిపాదాబ్జము లింత ముట్టఁ గొలుతే ౹ యాశ్చర్య మా నెన్నఁ జో
నరుఁ డంద్రే నినుబోఁటిసాధునకుఁ దా ౹ నై యిచ్చుటల్ గాచుటల్
సొరిదిన్ నైజగుణంబు లై సరస వ౹చ్చుం గాదె మిత్రాకృతిన్. 140

వ. అదియునుం గాక. 141

మ. ఒకమా రెవ్వనిపేరు కర్ణములలో ౹ నొయ్యార మై సోఁకినన్
సకలాఘంబులు పల్లటించి తొలఁగున్ ౹ సంభ్రాంతితో నట్టిస
త్సుకరున్ మంగళతీర్థపాదు హరి వి౹ష్ణున్ దేవదేవేశుఁ దా
రకలంకస్థితిఁ గొల్చుభక్తులకు లే ౹ దడ్డంబు రాజాగ్రణీ. 142

మత్తకోకిలము. తప్పు లోఁగొని చక్రపావక౹దాహముం బెడఁబాపి తొ
నొప్పు నొప్పు భవద్దయారస ౹ మోనరేశ్వర ప్రాణముల్
సెప్పువున్ మును వోయి క్రమ్మఱఁ ౹ జేరె ధన్యుఁడ నైతి నీ
కెప్పుడున్ శుభ మేను గోరెద ౹ నింకఁ బోయెద భూవరా. 143

క. అనినవిని రాజముఖ్యుఁడు, మునివల్లభుపాదములకు ౹ మ్రొక్కి కడున్ మ
న్నన సేసి యిష్టభోజన, మనువుగఁ బెట్టించెఁ దృప్తుఁ ౹ డయ్యె నతండున్.

వ. మఱియు నమ్మునీంద్రుం డి ట్లనియె. 145

శా. కంటిన్ నేఁటికి నిన్ను నీవచనముల్ ౹ కర్ణద్వయిం బ్రీతిగా
వింటి న్నన్నముఁ గొంటి నీగృహమునన్ ౹ వేడ్కన్ ఫలం బబ్బె నే
మంటిం బోయెద నీచరిత్ర మమరుల్ ౹ మర్త్యుల్ సుఖాసీను లై
మింటన్ మేదిని సన్నుతింపఁ గల రీ౹మీఁదన్ నరేంద్రాగ్రణీ. 146

వ. అని చెప్పి దుర్వాసుం డంబరీషుని దీవించి కీర్తించి మింటితెరువున బ్రహ్మలోకంబునకుం జనియె మునీశ్వరుండు వచ్చి మగుడం జనువేళకు నొక్కవత్సరంబు నిండి వ్రతంబు పరిపూర్ణం బయ్యె నైన. 147

ఆ. అవనిసురుఁడు గుడువ ౹ నతిపవిత్రం బైన, వంటకంబు భూమి౹వరుఁడు గుడిచెఁ
దపసి నెగులుమాన్పఁ౹దా నెంతవాఁ డను, హరికృపామహత్త్వ౹మనుచుఁ దలఁచి.

వ. మఱియును, 149

క. హరిఁ గొల్చుచుండువారికిఁ, బరమేష్ఠిపదంబుమొదలు [1]పదభోగంబుల్
నరకసమము లనుతలఁపున, ధరణీరాజ్యంబుతోడి తగులము మానెన్. 150

వ. ఇట్లు విరక్తుండై. 151

ఆ. తనకు సదృశులైన తనయుల రావించి, ధరణిభరము వారిఁ దాల్పఁ బంచి
కాననంబు సొచ్చెఁ గామాదివిజయుఁడై, నరవిభుండు హరిసనాథుఁ డగుచు.

క. ఈయంబరీషుచరితముఁ, దీయంబున విన్నఁ జదువఁ ధీసంపన్నుం
డై యుండును భోగపరుం, డై యుండును నరుఁడు పుణ్యుఁడై యుండు నృపా.

వ. విను మయ్యంబరీషునకు విరూపుండును (కేతుమంతుండును శంభుండును నను వారు ముగ్గురు గొడుకు లందుఁ గేతుమంతుండును శంభుండును హరిం గూర్చి తపంబు సేయువారై వనంబునకుం జనిరి) విరూపునికిఁ బృషదశ్వుండును బృషదశ్వునకు రథీతరుండును గలిగి రమ్మహాత్మునికి సంతతి లేకున్న నంగిరసుఁ డను మునీంద్రుం డతనిభార్యయందు బ్రహ్మతేజోనిధు లయినకొడుకులం గనియె. వారలు రథీతరగోత్రులు నాంగిరసు లనుబ్రాహ్మణులునై యితరులందు ముఖ్యు లయి ప్రవర్తిల్లి రని చెప్పి శుకుం డిట్లనియె. 154

ఇక్ష్వాకువంశానుక్రమము.

క. ఒకనాఁడు మనువు దుమ్మిన, వికలుఁడు గా కతనిఘ్రాణవివరము వెంటం
బ్రకటయశుం డిక్ష్వాకుం, డకలంకుఁడు పుట్టె రవికులాధీశుం డై. 155

సీ. ఇక్ష్వాకునకుఁ బుత్రు లెలమిఁ బుట్టిరి నూర్వు, రమర వికుక్షియు నిమియు దండ
కుండు నాతనిపెద్దకొడుకులు ముగ్గు రా, ర్యావర్తమందు హిమాచలంబు
వింధ్యాద్రిమధ్య ముర్వీమండలము గొంత, యేలిరి యిరువదియేవు రొక్క
పొందున నాతూర్పుభూమి పాలించిరి, యందఱు పడమటి కధిపు లైరి

తే. యున్ననలువదియేడ్వురు నుత్తరోర్వి, దక్షిణోర్వియుఁ గాచిరి తండ్రియంత
నష్టకాశ్రాద్ధ మొనరింతు ననుచు నగ్ర, సుతు వికుక్షి నిరీక్షించి శుద్ధమైన
మాంసఖండంబు దెమ్మన మహితయశుఁడు. 156

మ. అగుఁ గాకంచు వికుక్షి వేట సని ఘోరారణ్యభూమిం దగన్
మృగసంఘంబులఁ జంపి బిట్టలసి తా మే నొల్లఁబో నాఁకటన్
సగమై యొక్కశశంబుఁ బట్టి తిని శేషం బైనమాంసంబు శీ
ఘ్రగతిం దండ్రికిఁ దెచ్చి యిచ్చె నకలంకస్ఫూర్తి వర్తిల్లఁగాన్. 157

తరలము. కులగురుండు వసిష్ఠుఁ డంత వికుక్షి కుందెలు దింట లో
పల నెఱింగి యనర్హ మెంగిలి పైతృకం బొనరింపఁగా
వలను వీఁడు దురాత్మకుం డన వానితండ్రియు వానిఁ జెం
తలఁ జరింపఁగ నీక దేశము దాఁటి పో నడిచెన్ వడిన్. 158

1 ఫలభోగంబుల్.

ఆ. కొడుకుఁ వెడలఁ గొట్టి గుణవంతుఁ డిక్ష్వాకుఁ, డావసిష్ఠుఁ డేమి యానతిచ్చె
నదియుఁ జేసి యోగియై వనంబునఁ గళే, బరము విడిచి ముక్తిపదము నొందె.

చ. జనకుఁడు ముక్తి కేఁగ నయశాలి వికుక్షి శశాదుఁ డంచు భూ
జనులు నుతింప నీధరణిచక్ర మశేషము నేలి యాగముల్
గొనకొని చేసెఁ బ్రీతి హరిఁ గూర్చి పురంజయుఁ బుత్త్రుఁ గాంచెఁ బే
ర్కొనియె సురేంద్రవాహుఁడుఁ గకుత్స్థుఁడు నంచును వాని లోకముల్. 160

సీ. కృతయుగాంతంబున దితిసుతామరులకు, రణ మయ్యె నందులో రాక్షసులకు
నమరవల్లభుఁ డోడి హరితోడఁ జెప్పిన, జలజనేత్రుఁడు పురంజయునియందు
వచ్చి నే నుండెద వాసవ వృషభంబ, వై మోవు మని పల్కె నమరవిభుఁడు
గోరాజమూర్తిఁ గకుత్ప్రదేశంబున, నాపురంజయు మోచె నంత నతఁడు

తే. విష్ణుతేజంబు దనయందు విస్తరింప, దివ్యచాపంబు చేఁ బట్టి దీర్ఘనిశిత
బాణములఁ బూని వేల్పులు ప్రస్తుతింప, నంతఁ గాలాగ్నిచాడ్పున ననికి నడచె.

చ. నడచి శరావళిన్ దనుజనాథులమేనులు నించి కంఠముల్
దొడిఁదొడిఁ ద్రుంచి కాలుపురిత్రోవకుఁ గొందఱఁ బుచ్చి కొందఱన్
వడి నురగాలయంబున నివాసము సేయఁగఁ దోలి యంత నూ
ఱడక నిశాచరేంద్రులపురంబులు గాల్చెఁ బురంజయాఖ్యతన్. 162

వ. ఇవ్విధంబున శశాదపుత్త్రుండు రాక్షసులపురంబులు జయించినకతనం బురంజయుండును వృషభరూపుం డైనయింద్రుండు వాహనం బగుటం జేసి యింద్రవాహనుండును నతనిమూఁపురం బెక్కి రణంబు సేసినకారణంబున గకుత్స్థుండును నన నీమూఁడునామంబులం బ్రసిద్ధి కెక్కి దైత్యులధనంబుల నింద్రున కిచ్చె నప్పురంజయునిపుత్త్రుం డనేనసుం డతనిపుత్త్రుండు పృథుండు వానికొడుకు విశ్వగంధుండు వానినందనుండు చంద్రుండు వానిసుతుండు యువనాశ్వుండు వాని తనూభవుండు శవస్తుం డతండు శావస్తినామనగరంబు నిర్మించె వానితనయుండు బృహదశ్వుండు వానికిఁ గువలయాశ్వుండు జనించె [1]నానరేంద్రచంద్రుండు. 163

క. లావు మెఱసి యిరువదియొక, వేవురు నందనులుఁ దాను వీరుఁ డతఁడు భూ
దేవుఁ డుదంకుఁడు వనుప దు, రావహుఁ డై చంపె ధుంధు నమరాబంధున్.

వ. అది కారణంబుగా ధుంధుమారుం డన నెగడె నయ్యసురముఖానలంబునఁ గువలయాశ్వకుమారు లందఱు భస్మంబై రందు దృఢాశ్వుండును గపిలాశ్వుండును భద్రాశ్వుఁడును ననువారలు ముగ్గురు సిక్కి రందు దృఢాశ్వునకు హర్యశ్వుండును హర్యశ్వునకు నికుంభుండును నికుంభునకు బర్హిణాశ్వుండును బర్హిణాశ్వు

1. 'నానరేంద్రచంద్రుఁ డేకవింశతిసహస్రసంఖ్యు లగుపుత్రులతోడఁ గూడి యుదంకునకుఁ బ్రియార్థంబుగా ధుంధు వనురాక్షసుని వధియించె నది గారణంబుగాధుంధుమారుం డన' వ్రా. ప్ర.

నకుఁ గృతాశ్వుండును గృతాశ్వునకు సేనజిత్తును సేనజిత్తునకు యువనాశ్వుం
డును జనించి రయ్యువనాశ్వుండు గొడుకులు లేక నూర్వురు భార్యలుం దానును
నిర్వేదపడి యుండ నారాజునకు మునులు గృప చేసి యింద్రునిఁ గూర్చి సంతతి
కొఱకు నైంద్రయాగంబు సేయించి రందు. 165

సీ. భూమీశుభార్యకు § బుత్రలాభమునకై, పోయుతలంపున § భూమిసురులు
జలములు మంత్రించి § జలకలశము దాఁచి, నియమంబుతోఁ గూడి § నిద్రవోవ
ధరణీశ్వరుఁడు పేరు§దప్పితో నారాత్రి, ధృతి లేక యజ్ఞమం§దిరముఁ జొచ్చి
యానీరు ద్రావిన § నంత మేల్కనివార, లెవ్వఁడు ద్రావె నీ § రెందుఁ బోయె
ఆ. ననుచు రాజు ద్రావు§టంతయు భావించి, యెఱిఁగి చోద్యమంది § యీశ్వరాజ్ఞ
యెవ్వఁడోపుఁ గడవ § నీశ్వరునకు నమస్కార మనుచు నేది§కార్య మనుచు.

వ. వారలు దుఃఖించుచుండు నంతఁ గొంతదడవునకు యువనాశ్వునికడుపు వ్రక్క
లించుకొని చక్రవర్తిచిహ్నంబులు గలకుమారుండు జన్మించి తల్లి లేనికతంబు
నఁ గడుపునకు లేక యేడ్చుచుండ నింద్రుండు వచ్చి శిశువునకు నాఁకలి దీఱు
కొఱకు వానినోరం [1]దనదేశిని నిడినం ద్రావినకతంబున వానిపేరు మాంధాత
యని నిర్దేశించి చనియె నివ్విధంబున. 167

ఆ. కడుపు వగుల ముద్దు§కొడుకు జన్మించినఁ, దీఱఁ డయ్యెఁ దండ్రి § దేవవిప్ర
కరుణ యట్లకాదె § కడిఁదిదైవములావు, గలుగువాఁడు బ్రదుకుఁ§గాక చెడునె.

వ. ఇట్లు బ్రదికి యున్నయువనాశ్వుండు గొంతకాలంబునకుఁ దపంబు సేసి సిద్ధిం
బొందె నంత. 169

సీ. పడమటఁ బొడమెడు§బాలచంద్రునిమాడ్కిఁ, §బూఁటపూఁటకువృద్ధిఁ§బొందెబాలుఁ
డల్లన పరిపూర్ణ§యౌవనారూఢుఁ డై, రావణాదిరిపుల § రాజవరుల
దండించి తనుఁ ద్రస§దస్యుఁ డంచు సురేంద్రుఁ, డంకింప శూరుఁ డై § యఖిలదేవ
మయు నతీంద్రియు విష్ణు § మాధవు ధర్మాత్ము, నజుని యజ్ఞాధీశు § నాత్మఁ గూర్చి
తే. చేసెఁ గ్రతువులు భూరిద§క్షిణల నిచ్చి, ద్రవ్యయజమానవిధిమంత్ర§ధర్మయజ్ఞ
కాలఋత్విక్ప్రదేశము§ఖ్యంబు లెల్ల, విష్ణురూపంబు లనుచు భా§వించి యతఁడు.

క. [2]బలిమి నడంచుచు నరులం, జలివెలుఁగున్ వేఁడివెలుఁగుఁ § జనుచోటెల్లన్
జలరుహనయనునికరుణను, జెలువుగ మాంధాత యేలె § సిరి నిండారన్. 171

వ. అంత నారాజునకు శశిబిందునికూఁతు రగుబిందుమతియందుఁ బురుకుత్సుండు
నంబరీషుండును ముచుకుందుండును ననువారు ముగ్గురు గొడుకులు నేఁబండ్రు
గూఁతులును జనియించి పెరుఁగుచున్నయెడ. 172

సీ. యమునాజలములోన § నధికుఁడు సౌభరి, తపము సేయుచు జల§స్థలమునందుఁ
బిల్లలుఁ దనప్రాణ§వల్లభయును గూడి, మెలఁగ నానందించు§మీనరాజుఁ

1. బొటనవ్రే లిడినం. 2. బలిమి నిల యేఁడుకొఱఁగులు.

గనుఁగొని సంసారకాంక్షి యై మాంధాత, నొకకన్య నడుగ నృపోత్తముండు
దరుణి నిత్తును స్వయంవరమునఁ జేకొను, మనవుడు ననుఁ జూచి యౌవనాంగి

ఆ. నేల ముసలిఁ గోరు నిట్టట్టు వడఁకెడి, వాఁడఁ జాల నరసినాఁడ నొడల
జిగియు బిగియు లేనిశిథిలుండఁ గరఁగింప, బాలఁ దిగిచికొనునుపాయ మెట్లు.

వ. అదియునుం గాక. 174

ఆ. బాల పువ్వుఁబోఁడి ప్రాయంపువానిని, జెన్నువాని ధనముఁ జేర్చువాని
మరగెనేనిఁగొంత మరగుఁ గా కెదిరిఁ ద, న్నెఱిఁగి ముసలితపసి నేల మరగు.

వ. అని విచారించి సౌభరి దనతపోబలంబునం జేసి ముసలితనంబు విడిచి యెలప్రా
యంపుఁగొమరుం డయి యలంకరించికొని ముందట నిలువంబడిన మాంధాత
యుఁ గన్నియలనగరు గాచికొని యున్నవారికి సెలవు సేసిన వా రమ్మునీంద్రుని
నారాజపుత్త్రిక లున్నయెడకుం గొనిపోయి చూపిన. 176

ఉ. కోమలులార వీఁడు నలకూబరుఁడో మరుఁడో జయంతుఁడో
యేమఱి వచ్చె వీనిఁ దడ వేల వరింతుము నేమ నేమ యం
చామునినాథుఁ జూచి చలితాత్మిక లై సొరిదిన్ వరించి రా
భామిను లందఱుం గుసుమబాణుఁడు గీ యని ఘంట వ్రేయఁగన్. 177

వ. ఇట్లు రాజకన్యకల నందఱం జేకొని సౌభరి నిజతపఃప్రభావంబున ననేకలీలా
వినోదంబులఁ గల్పించి.

సీ. గృహరాజములయందుఁ [1]కృతకాచలములందుఁ, గలువలు విలసిల్లుకొలఁకులందుఁ
గలకంఠశుభమధుకరనినాదములచే, వర్ణనీయము లైనవనములందు
మణివేదికలయందుఁ మహనీయపర్యంక, పీఠలీలాశైలబిలములందు
శృంగారవతు లగుచెలువలు పలువురు, తనపంపు సేయ సుస్థలములందు

తే. వస్త్రమాల్యానులేపసువర్ణహార, భూరిసంపద నిష్టాన్నభోజి యగుచుఁ
బూఁటపూఁటకు నొకవింతపోలుపుఁ దాల్చి, రాజకన్యల నందఱ రతులఁ దేల్చె.

క. పెక్కండ్రు రాజముఖులకు, నొక్కఁడు మగఁడయ్యుఁ దనియకుండె మునీంద్రుం
డెక్కుడుఘృతధారలచే, నక్కజ మై తృప్తి లేనియనలునిభంగిన్. 180

వ. ఇవ్విధంబున. 181

క. ఆరామంబున మునివరుఁ, డారామలతోడ బహువిహారాములఁ దై
[2]హారాములఁ దనకిట్టటు, హారాములు సేసి కొన్నిప్రొద్దులు వుచ్చెన్. 182

వ. అంత నొక్కనాఁడు మాంధాతృమేదినీవల్లభుండు మునీశ్వరుం డెందుఁ బోయెఁ
గూఁతు లెక్కడ నలజడి పడు చున్నవారలో యని తలంచి వెదక వచ్చి యొక్క
మహాగహనంబున మణిమయసౌధంబులం జక్రవర్తియుంబోలెఁ గ్రీడించు చున్న
తాపసరాజుం గని సంతసించి వెఱఁగువడి మన్ననలం బొంది మెల్లన కూఁతు

1 'కేళిగృహములందుఁ గుసుమవల్లరులందు' వ్రా. ప్ర. 2 'గారాముల' అ. ప్ర.

లం బొడఁగని సత్కరించి యిట్లనియె. 183

క. నాతోడులార మీపతి, మీతోడిద పనులయెడల । మేలే యనుచున్
నాతోడిద నాతోడిద, తాతా మే లనుచు ననిరి । తరుమృగులు వరుసన్. 184

వ. అంతఁ గొంతకాలంబునకు బహుభార్యాచర్యుం డగుసౌభరి యేకాంతంబునఁ దన్నుఁ దాన చింతించుకొని మీనమిథునసంగదోషంబునం గాఁపురంబు దనకు నగపడుట యెఱింగి పశ్చాత్తాపంబున నిట్లనియె. 185

మ. ఉపవాసంబుల డయ్యుటో విషయసం।యోగంబు వర్జించుటో
తపముం బూని చరించుటో హరిపద।ధ్యానంబునన్ నిల్చుటో
యపలాపంబున నేల పొందితి హతం। బయ్యెం దపం బెల్లనీ
కపటస్త్రీపరిరంభముల్ మునులకుం। గైవల్యసంసిద్ధులే. 186

చ. ముని నఁట తత్త్వవేది నఁట । మోక్షమ కాని సుఖంబు లెవ్వియుం
జన వఁట కాంత లేఁబ దఁట । సౌధచయం బఁట వాసదేశముం
దనయులు నైదువే లఁట ని।దానము మీనకుటుంబి సౌఖ్యముం
గను టఁట చెల్ల రే నగవు । గాక మహాత్ములు సూచి మెత్తు రే. 187

ఆ. తపముసేయువాఁడు । దత్త్వజ్ఞుఁడగువాఁడు, నెలమి మోక్ష మిచ్ఛ।యించువాఁడు
నేకతంబు విడిచి । నేర్పడ నేరఁడు, కాఁపురంబు సేయుఁ । గఱటితపసి. 188

వ. అని దుఃఖించి తన్నుం దాన నిందించుకొని తన వేడబంబు [1]వివేకించుచు నిహపరసాధకుం డై కాఁపురంబు విడిచి సతులుం దానును వానప్రస్థధర్మంబున నడవికిం జని ఘోరతపంబు సేసి శరీరంబు గుదియించి యగ్నిసహితుం డై పరబ్రహ్మంబు సొచ్చె నంత. 189

క. మునిపతి వనమున కరిగిన, వనితలుఁ దో నరిగి ప్రాణ।వల్లభుగతికిం
జనిరి వెనుతవిల విడువక, యనలము సన శిఖలు నిలువ । కరిగినభంగిన్. 190

వ. అంత మాంధాతపెద్దకొడుకగు నంబరీషునిం దత్పితామహుం డగుయువనాశ్వుండు దనకుఁ బుత్త్రుండుగా వలయు నని కోరి పుచ్చుకొనియె నయ్యంబరీషునకు యౌవనాశ్వుం డతనికి హారితుండు జనియించి రది కారణంబుగా నంబరీషయౌవనాశ్వహారితులు మాంధాతృగోత్త్రంబునకుఁ బ్రవరు లైరి మాంధాతరెండవకొడుకు పురుకుత్సు నురగలోకంబునకుఁ గొనిపోయి నాగకుమారులు దమచెలియలి నర్మద యనుకన్యకను వివాహంబు చేసిరి పురుకుత్సుం డక్కడ ననేకగంధర్వనాథుల వధించి తననాగలోకసంచరణంబు దలంచువారికి నురగభయంబు లేకుండ వరంబు వడసి తిరిగి వచ్చె నాపురుకుత్సునకుఁ ద్రసదస్యుండుఁ ద్రసదస్యునకు ననరణ్యుండు నాయనరణ్యునకు హర్యశ్వుండు హర్యశ్వునకు నరుణుండు నరుణునకుఁ ద్రిబంధనుండుఁ ద్రిబంధనునకు సత్యవ్రతుండును

1 ప్రపంచంబు సేయుచు.

జన్మించి రాసత్యవ్రతుండ త్రిశంకుం డనం బరఁగె నతండు. 191

సీ. గురుశాపవశమునఁ । గూలి చండాలుఁడై, యనఘాత్ముఁ గౌశికు । నాశ్రయించి
యతనిలావున దివి । జాలయంబున కేఁగ, మన్నింప కమరులు । మరలఁ ద్రోయఁ
దలక్రిందుగాఁ బడి । దైన్యంబుతో రాఁగఁ, గౌశికుఁ డెప్పటి । ఘనత మెఱసి
నిలిపె నాకసమున । నేఁడు నున్నాఁడు త్రి,శంకుఁ డాతఁడు హరి । శ్చంద్రుఁ గనియె

తే. నాహరిశ్చంద్రుఁ గౌశికుఁ । డర్థిఁ జేరి
యాగదక్షిణామిషమున । సఖిలధనముఁ
గొల్లగొని మీఁదఁ గులహీనుఁ । గొలువఁ బెట్ట
బొంక కలజడిఁ బొందె నా । భూవరుండు. 192

వ. ఇట్లు విశ్వామిత్రుండు హరిశ్చంద్రు నెగులుపఱచుట విని వసిష్ఠుండు విశ్వామిత్రుని [1]గృధ్రమ్మవు గమ్మని శపించె విశ్వామిత్రుండును వసిష్ఠుని బకంబవు గమ్మని శపించెఁ బక్షిరూపు లయ్యును (వైరంబు మానక) యయ్యిరువురును యుద్ధంబు సేసి రంత హరిశ్చంద్రుండు పుత్రులు లేక న్నారదునుపదేశంబున (వరుణోపాసనంబు నతిభక్తితోఁ జేయ నా) వరుణు(ండు ప్రత్యక్షుం బైన నత)నికి మ్రొక్కి యిట్లనియె.

ఆ. వరుణదేవ నాకు । వరవీరగుణముల, కొడుకు పుట్టెనేనిఁ । గొడుకుఁ బట్టి
పశువుఁ జేసి నీవు । పరిణమింపఁగ వేల్తుఁ, గొడుకు నీఁ గదయ్య । కొసరు లేక.

వ. అని పలికినం గుమారుండు గలిగెడు మని వరం బిచ్చి వరుణుండు సనియె నంత హరిశ్చంద్రునకు వరుణప్రసాదంబున రోహితుం డనుకుమారుండు జన్మించె వరుణుండును హరిశ్చంద్రకుమారు నుద్దేశించి. 195

సీ. పురిటిలోపల వచ్చి । పుత్రు వేలువు మన్నఁ, బురుడువోయినఁగాని । పొసఁగ దనియెఁ
బలురాకమును వచ్చి । బాలు వేలువు మన్నఁ, బండ్లు లేకుంట న । భావ్యుఁ డనియెఁ
బండ్లు రాఁ జూచి డిం । భకుని వేలువు మన్నఁ, బడిపండ్లు రామి న । భావ్యుఁ డనియెఁ
బడిపండ్లు వొడమినఁ । గొడుకు వేలువు మన్నఁ, బోరుల కొదవక । పోల దనియెఁ

ఆ. దొడరి యిట్లు కొడుకు । తోడి మోహంబునఁ, బొద్దు లెడపు చుండఁ । బుత్రుఁ డపుడు
దండ్రి తలఁపుకొలఁదిఁ । దనలోనఁ జింతించి, యింట నుండ కడవి । కేఁగె వెఱచి.

వ. ఇట్లు వనంబునకుం జని శరశరాసనధరుం డయి రోహితుండు దిరుగుచుండి వరుణగ్రస్తుం డై హరిశ్చంద్రుండు [2]మహోదరవ్యాధిచేఁ బీడితుండుగా నుండుట విని పురంబునకుం దిరిగి రా గమకింప నింద్రుండు ముసలితపసి యై వచ్చి యిట్లనియె. 197

ఆ. పుణ్యభూము లరుగు । పుణ్యతీర్థంబులఁ, గ్రుంకు పుణ్యజనులఁ । గోరి చూడు
పుణ్యకథలు వినుము । భూపాలనందన, మేలు గలుగు నింటి । మేర వలదు. 198

వ. అని యిట్లు మగిడించినం దిరిగి చని రోహితుం డొక్కయేఁ డవ్వనంబునం దిరిగి

---

1. 'నా శేలవు'. 2. బరికడుపుతో - బరగడుపుతో నుంట విని.

క్రమ్మఱఁ జనుదేర నింద్రుండు వచ్చి తొంటియట్ల నివారించె నివ్విధంబున. 199

సీ. ఐదేండ్లు మరలించె • నమరేంద్రుఁ డాబాలు, నాఱవయేఁడు వాఁ • డడవిఁ బుచ్చి
యింటికి వచ్చుచు • నెలమి నజీగర్తు, మధ్యమపుత్త్రు స • న్మాన్యచరితు
ఘను శునశ్శేఫునిఁ • గొని యాగపశువుగ, నాహరిశ్చంద్రుఁ డ • న్నాతఁ డిచ్చెఁ
బురుషమేధము సేసి • భూపాలవర్యుఁడు, వరుణాదినిఖిలదే • వతలఁ దనిపె

తే. హోత కౌశికుఁ డధ్వర్యుఁ • డోనర భృగువు
బ్రహ్మ జమదగ్ని సామంబు • పాడువాఁడు
ముని వసిష్ఠుఁ డామఖమున • ముదముఁ బొంది
కనకరథ మిచ్చె నింద్రుఁ డా • మనుజపతికి. 200

వ. శునశ్శేఫుని ప్రభావంబు వెనుక వివరించెద నంత భార్యాసహితుం డైన హరిశ్చంద్రునివలనం బ్రీతుం డై విశ్వామిత్రుండు నిరస్తదోషుం డైన యతనికి ముఖ్యజ్ఞానంబు కృపసేసిన మనం బన్నమయంబు గావున మనంబున నన్నరూపిణ్యైన పృథివి నెఱింగి పృథివిని జలంబువలన (నడంచి) జలంబుఁ దేజంబువలన (నింకించి) తేజంబు వాయువువలనం జేరిచి వాయువు నాకాశంబునం గలిపి యాకసంబుఁ దామసాహంకారంబునందు లయంబు సేసి యహంకారత్రయంబు మహత్తత్త్వంబునందు డించి [1]పరతత్త్వంబునకు లోకంబులు సృజించెద నను తలంపైన మహత్తత్త్వంబునందు విషయాకారంబు నివర్తించి విషయవివర్జితం బైన మహత్తత్త్వంబుగా నెఱుంగుచు నయ్యెఱుకవలన సంసారహేతు వైన ప్రకృతిని భస్మంబు సేసి యయ్యెఱుకను నిర్వాణసుఖపారవశ్యంబునం బరిహరించి సకలబంధవిముక్తుం డై హరిశ్చంద్రుం డవాఙ్మనసగోచరం బయిననిజరూపంబుతో వెలుంగుచుండె నతనికుమారుం డగు లోహితునకు హరితుండు పుట్టె హరితునకుఁ జంపనామధేయుఁడు జనియించె నతండు తనపేరఁ జంపానగరంబు నిర్మించె నా చంపునికి సుదేవుండు సుదేవునికి విజయుండు విజయునకు రురుకుండు రురుకునకు వృకుండు వృకునకు బాహుకుండు జనించి రందు బాహుకుండు.

—•• సగరచక్రవర్తికథాప్రారంభము. ••—

సీ. దండించి పగవారు • దనభూమిఁ జేకొన్న, నంగనలును దాను • నడవి కేఁగి
యడవిలో ముసలి యై • యాతఁడు సచ్చిన, నాతనిభార్య దా • ననుగమింపఁ
గదియుచో నా స్త్రీకి • గర్భంబు గలుగుట, యౌర్వమునీశ్వరుఁ • డాత్మ నెఱిఁగి
వారించె నంత న • వ్వనజాక్షి సవతులు, సూలు నిండారినఁ • జూడఁ జాల

తే. కర్థి నన్నంబు గుడుచుచో • నందుఁ గలిపి
విషము వెట్టిరి పెట్టిన • విరిసి పడక
గరముతోఁ గూడ సగరుండు • ఘనుఁడు పుట్టి

1 తనకుఁ దలం పైన.

వరయశస్స్ఫూర్తితోఁ జక్రవర్తి యయ్యె. 202

శా. చండస్ఫూర్తి నతండు తండ్రిపగకై సంగ్రామరంగంబులం
జెండెన్ హైహయబర్బరాదుల వధించెం దాళజంఘాదులం
ముండీభూతులుగా నిరంబరులు గా మూర్తుల్ సబీభత్సులై
యుండం జేసె నిజారులన్ సగరనామోర్వీవిభుం డల్పుఁడే. 203

క. ఖగరాజరుచులు గలయిల, పగరాజుల నడఁచి యేలె బాహాశక్తి
న్నగరాజధీరు శూరున్, సగరున్ హతవిమతనగరుఁ జను వినుతింపన్. 204

సీ. ఔర్వుండు సెప్పంగ నఖిలవేదాత్మకు, హరి నీశు సమ్మతు ననంతుఁ గూర్చి
వాజిమేధంబులు వసుధేశ్వరుఁడు సేసె, నం దొక్క మఖముసహాయము విడువ
నగభేది గొనిపోయి నాగలోకంబునఁ, గపిలుని చేరువఁ గట్టి తొలఁగె
నంత గుఱ్ఱముఁ గాన కారాజు దనపుత్ర, నివహంబు దిశలకు నెమకఁ బంప

తే. వారు నిల యేడుదీవుల వరుస వెదకి, మఖతురంగంబు లేకున్న మగిడి రాక
ప్రాభవంబున దోర్దండబలము మెఱసి, త్రొచ్చి కోరాడి త్రవ్విరి కుతల మెల్ల.

వ. ఇట్లు సుమతికొడుకులు నేలం ద్రవ్వి పాతాళంబునం దూర్పుముట్టియున్నయుత్తర
భాగంబునం గపిలమహామునిపొంత నున్నతురంగంబుఁ గని. 206

చ. ఎఱిఁగితి మద్దిరయ్య తడ వేటికి గుఱ్ఱపుదొంగ బంటు నీ
జఱభునిఁ బట్టి చంపుఁ డతిసాధుమునీంద్రుఁడపోలె నేత్రము
ల్దెఱవక [1]బాకినోరు మెదలింపక బైసుక [2]పట్టె నంచు న
య్యాఱువదివేవురున్ నిజకరాయుధముల్ జళిపించి డాయుచోన్. 207

చ. కపిలుఁడు నేత్రముల్ దెఱవఁ గాఁ దమమేనుల మంట పుట్టి తా
రపగతధైర్యులై పడి యఘూళికతంబున మూఢచిత్తులై
నృపసుతు లందఱున్ ధరణి నీఱయి రక్కట మంద సాధులం
దపసుల గాసిఁ బెట్టెడి మదస్ఫురితాత్ములు నిల్వ నేర్తురే. 208

సీ. కొందఱు కపిలునికోపానలంబున, మ్రందిరి సగరకుమారు లనుచు
నందు రాముని శాంతుఁ డానందమయమూర్తి, తొడరి కోపించునే [3]దువ్వ నేలఁ
గాక జన్మించునే గగనస్థలంబున, నే సాంఖ్యమతమున సిద్ధమతులు
భవసముద్రము మృత్యుపదమును లంఘింతు, రాబుద్ధిఁ జేయుపరాత్మభూతుఁ

తే. డఖిలబోధకుఁ డతనికి నరసి చూడ, సఖు లమిత్రులు నెవ్వరు సగరసుతులు
దాము దమచేయు నేరమిఁ దనువులందు, ననలకీలలు పుట్టి నీఱైరి గాక. 209

వ. మఱియు సగరుండు కేశినియందుఁ గన్నపుత్త్రుం డసమంజసుం డనువాఁడు సమం
జసగుణంబులు లేక పూర్వజన్మంబున యోగీశ్వరుం డై యుండి సంగదోషంబు
వలన యోగభ్రష్టుం డయి సగరునకు జన్మించి జాతిస్మరజ్ఞానంబు గలిగి లోకం

1 సాక్కి నోరు. 2 పెట్టె. 3 దూర నేల,

బువారలకుఁ దమవారలకు నప్రియం బగువర్తనంబునం దిరుగుచు నొక్కనాఁడు.

చ. వరుస నయోధ్యలోనఁ గల✽వారల నాడెడుపిన్నవాండ్ర నా
సరయువులోన వైచి జన✽సంఘముఁ దండ్రియు బిట్టు దిట్ట నా
డురుమతిఁ గొన్నిప్రొద్దులకు ✽ యోగబలంబునఁ జేసి బాలురం
దిరిగి పురంబులోపలికిఁ ✽ దెచ్చిన నివ్వెఱఁ గంది రందఱున్. 211

వ. (అయ్యసమంజసునికొడు కంశుమంతుం డనువాఁడు వినీతుం డయి తనయొద్దఁ బనులు సేయుచుండు) నంత సగరుం డమ్మనుమని నంశుమంతు నశ్వంబు వెదకి తెమ్మని పంచిన నతండు దనతండ్రులచొప్పునం జని వారలు ద్రవ్వినమహాఖాతంబు సొచ్చి యందు భస్మరాసులపొంత నున్నహయంబుఁ గని యాసమీపంబునం దున్నకపిలాఖ్యుం డగువిష్ణుదేవునికి దండప్రణామంబు సేసి యి ట్లని స్తుతియించె. 212

సీ. మతి సిక్కఁ బట్టి స✽మాధిగౌరవమున. వ్రాలియుఁ దనకు న✽వ్వల వెలుంగు
నినుఁ గానఁ డొకనాఁడు ✽ నిన్నెఱుంగునె బ్రహ్మ, యజునిమనంబున✽నవయవముల
బుద్ధి జన్మించిన✽భూరిజంతువులందు, హీనుల మైనమా✽కెఱుఁగ వశమె
తమములోన నీవుండఁ ✽ దా మెఱుంగగు నిన్ను, గుణములఁ జూతురు✽గుణములైనఁ

తే. గాన రొకవేళఁ జీఁకటి ✽ గందు రాత్మ
లందుఁ దెలియరు వెలుపల ✽ నమరుబొందు
లరయుదుర దేహధారు ల✽త్యంధు లగుచుఁ
గడిఁదినీమాయ నెన్నఁడుఁ ✽ గడవ లేక. 213

వ. అని వినుతి సేయుచు గుఱ్ఱంబుమనవి సెప్పక తనతండ్రులు నీఱగుటం దడవక మ్రొక్కి నిలుచున్నయంశుమంతునికిఁ గరుణావిపులుం డగుకపిలుం డిట్లనియె.

క. గుఱ్ఱముఁ గొనిపో [1]బుద్ధుల, కుఱ్ఱఁడ మీతాతయొద్ద✽కుఁ నీతండ్రుల్
వెఱ్ఱులు నీఱై రదె యీ, మిఱ్ఱున గంగాజలంబు ✽ మెలఁగ శుభ మగున్

వ. అని పల్కిన నమస్కరించి తురంగంబుఁ గొని వచ్చి యాసగరుని కిచ్చిన సగరుం డా పశువువలన జన్నంబుకడమ నిండించి యంశుమంతునకు రాజ్యం బిచ్చి ముక్తబంధనుం డై యౌర్వుండు సెప్పినమార్గంబున నుత్తమగతికిం జనియె నంత.

క. జనకులు మ్రగ్గినచోటికి, ననిమిషనదిఁ దెత్తు ననుచు ✽ నటవీస్థలికిం
జని తపము సేయఁ జాలక, మనమున వగ లొలయ నంశు✽మంతుఁడు దీఱెన్.

క. ఆతనికొడుకు దిలీపుఁడు, భూతలమున గంగ దెచ్చి ✽ పొందించుట కై
ప్రీతిం దపంబు సేయుచు, భాతిం దే లేక కాల✽పరవశుఁ డయ్యెన్. 214

క. అతనిసుతుండు భగీరథుఁ, డతితప మొనరించి కనియె ✽ నమృతాపాంగన్

1 ముద్దుల.

సుతరంగా ముఖవనరుహా, రతిభృంగా శివజటాగ్రరంగా గంగన్. 219

వ. కని నమస్కరించిన గంగ కృప చేసి వరంబు వేఁడు మనిన నారాచపట్టి యిట్లనియె. 220

క. మా వారిభస్మరాసుల, నీ వారిం గలిపికొనుము నెఱి మా వారల్
నీ వారిఁ గలయ నాకము, మా వారికిఁ గలుగు నిది ప్రమాణము తల్లీ. 221

ఇంద్ర. చెల్లన్ మదిన్ నిన్ను భజింతు గంగన్, ఫుల్లత్తరంగన్ బహుపుణ్యసంగం
గల్లోలలక్ష్మీజితకాశమల్లిం, దల్లిన్ సుధీకల్పలతామతల్లిన్. 222

వ. అని వినుతి సేయుచున్న రాజకుమారునకు లోకపావని యిట్లనియె. 223

మ. వినువీధిం బఱతెంచి నేలఁ బడు నావేగంబునన్ నిల్వ నో
పినవాఁ డెవ్వఁడు మేదినీతలము నే భేదించి పాతాళముం
జనుదున్ వచ్చితి నేని నాజలములన్ సంస్నాతులై మానవుల్
ననుఁ బొందించునఘవ్రజం బెచట నే నాశంబుఁ బొందించెదన్. 224

వ. అది కారణంబుగా విచారించెద నని పలుకుచున్న లోకమాతకు రాజన్యవర్యుం
డగు భగీరథుం డిట్లనియె. 225

మ. పరతత్త్వజ్ఞులు శాంతచిత్తులు తపఃపారీణు లార్యుల్ ఘనుల్
పురుషశ్రేష్ఠులు వచ్చి తల్లి భవదంభోగాహముల్ సేయఁ గా
నరసంఘాఘము నిన్నుఁ బొందునె జగన్నాథుండు నానాఘసం
హరుఁ డావిష్ణుఁడు వారిచిత్తములఁ దానై యుంట మందాకినీ. 226

మ. తనలో నిన్నిజగంబులుం గలుగుటం దా నిన్నిటం గల్గుటన్
జననీ తంతువులందుఁ జీర గలయాచందంబునన్ విశ్వభా
వనుఁ డై యొప్పుశివుఁడు గాక మఱి నీవారిన్ నివారింప నే
ర్చినవా రెవ్వరు నిన్ ధరించుకొఱకై శ్రీకంఠునిం గొల్చెదన్. 227

వ. అని యెఱింగించి వీడ్కొని చని భగీరథుండు మహేశ్వరు నుద్దేశించి గ్రక్కనఁ
దపంబు సేసిన. 228

ఆ. భక్తవత్సలుండు ఫాలాక్షుఁ డాభగీ, రథుని మెచ్చి నిజశిరంబునందు
శౌరిపాదపూతసలిల యై దివి నుండి, ధరకు వచ్చుగంగఁ దాల్చె నపుడు.

—శ్రీపరమేశ్వరజటానిర్గతగంగాప్రవాహమహిమానువర్ణనము.—

వ. ఇట్లమ్మహానదీప్రవాహంబు పురారాతిజటాజూటరంధ్రంబులవలన వెలువడి నిరర్గళాయమానం బై నేలకు జల్లించి నెఱసి నిండి పెల్లు వెల్లిగొని పెచ్చుపెరిఁగి విచ్చలవిడిం గ్రేపువెంబడి నుఱక క్రేళ్ళుఱుకుప్రాయంపుఁగామధేనువుచందంబున ముందఱికి నిగుడుచు ముద్దుఁజందురుతోడి నెయ్యంబునఁ గ్రయ్య నడరి చొప్పుదప్పక సాఁగి చనుదెంచుసుధార్ణవంబు కై వడిఁ బెంపు గలిగి మహేశ్వరువదనగహ్వరంబువలన నోంకారంబుపిఱుంద వెలువడుశబ్దబ్రహ్మంబుభంగి సదభ్రవిభ్ర

మం బై యమ్మహీపాలతిలకంబు తెరువు వెంట నంటి వచ్చుచు వెలియేనుంగు తొం
డంబుల ననుకరించి పఱచు వఱద మొగంబులును వఱద మొగంబుల పిఱుంద నం
దంద క్రందుకొని పొడచూపి తొలంగు బాలశారదా కుచకుంభంబుల పగిది కగ్గ
లం బైన బుగ్గలును బుగ్గల సంగడంబునం బారిజాతకుసుమ స్తబకంబులం దెగడు
వెలినురువులును వెలినురువుల చెంగట నర్ధోదిత కర్పూర తరుకిసలయంబు చక్కం
దనము గేలిగొను సుళ్లును సుళ్ల కెలంకుల ధవళజలధర రేఖాకారంబుల బాగు మె
చ్చని నిడుద యేఱులును నేఱులం గలసి వాయువశంబున నొండొంటిం దాఁకి
బిట్టు మిట్టించి మీఁది కెగయు నురితభంగంబు లైన భంగంబులును భంగంబుల
కొనల ఛిన్నభిన్నంబు లై కుప్పించి యుప్పరం బెగసి ముత్తియంపు వలలవడువు
న మల్లికాదామంబుల బెడంగునఁ గర్పూర ఖండంబుల చెలువున నిందుశకలంబుల
తేజంబునఁ దారకానికరంబుల పోలుపున మెఱయుచు ముక్తికన్యావశీకరంబు
లైన శీకరంబులునుం గలిగి మధ్యమలోక శ్రీకరం బై శ్రీకరంబు తెఱంగున విష్ణు
పదంబు ముట్టి విష్ణుపదంబు భాతి నుల్లసిత హంస రుచిరం బై రుచిర పక్షంబు రీతి
నతిశోభిత కువలయం బై కువలయంబు చెన్నున బహుజవనం బై జవనంబు లాగున
సుమనోవికాస ప్రధానం బై ప్రధానపర్వంబు పోలుపున ననేక చక్ర బక భీమ మహా
భంగ సుభద్రార్జున చరిత్రాభిరామం బై రాముచిత్రంబు మెలఁపునం దన వారిలోఁ
జొచ్చి వనోపాచరుల కభయప్రదానచణం బై ప్రదానచణవర్తనంబు భాతి
సముపాసిత మృత్యుంజయం బై మృత్యుంజయు రూపంబు పోలిక విభూతిసుకు
మారం బై కుమారచరిత్రంబు రేవను గ్రౌంచ ప్రముఖ విజయం బై విజయర
థంబు బాగిని హరిహనూమంధరం బై మంధరవిచారంబు గ్రద్దన మహారామ
గిరివనప్రవేశకామం బై కామకేతనంబు పెల్లున నుద్దీపితమకరం బై మకరకేతను
బాణంబుకై వడి నిలీనవరవాహినీకలిత శంబరం బై శంబరారాతి చిగురుగొంతం
బు సూటి నధ్వగవేదనాశమనం బై శమనదండంబు జాడ నిమ్నోన్నత సమవృ
త్తం బై వృత్తశాస్త్రంబు విధంబున వడి గలిగి సదాగురులఘు వాక్యచ్ఛటాపరి
గణితం బై గణితశాస్త్రంబు గోలఁదిని ఘనఘనమూలవర్గమూలసంకలితభిన్న
మిశ్రప్రకీర్ణఖాతభీష్మం బై భీష్మపర్వంబు పెంపున ననేకభగవద్గీతం బై గీతశా
స్త్రంబు నిలుకడను మహాసుషిరతనుఘననానాశబ్దం బై శబ్దశాస్త్రంబు మర్యాద
నచ్చువడి వళులు గలిగి మహాభాష్యరూపావతారవృత్తివృద్ధిగుణసమర్థం బై
యర్థశాస్త్రంబు మహిమను బహుప్రయోజనప్రమాణదృష్టాంతం బై దృష్టాం
తంబు తెఱంగున సర్వసామాన్యగుణవిశేషం బై శేషవ్యాపారంబు కరణిని సుస్థి
రోద్ధరణతత్పరం బై పరబ్రహ్మంబు గరిమ నతిక్రాంతానేకనిగమం బై నిగ
మంబు నడవడిని బ్రహ్మవర్ణపదక్రమసంగ్రహం బై గ్రహశాస్త్రంబు పరిపాటిని
గర్కటమీనమిథునమకరరాశిసుందరం బై సుందరీముఖంబు పోఁడిమిని నిర్మల

చంద్రకాంతం బై కాంతాధరంబు రుచిని శోణచ్ఛాయావిలాసం బై విలాస
వతికొప్పునొప్పునఁ గృష్ణనాగాధికం బై యధికమతికుశలవాదంబు సొంపున నపార
సరస్వతీవిజయవిభ్రమం బై విభ్రమవతిచనుదోయినటన (నిరంతరపయోవ్యా
ప్తాఖిలలోకజీవనప్రద)తుంగభద్రాత్రిరేఖాసలిలితం బై లలితవతినగవుమించున
నపహాసితచంద్రభాగధేయం బై భాగధేయవంతునివివాహంబులీల మహామేఖల
కన్యకావిస్తారం బై తారకెంగేలియొడికంబున నాక్రాంతసూర్యతనయం బై సూ
ర్యతనయుశరవర్షంబు పోలిక భీమరథ్యాటోపవారణం బై వారణంబు పరుసునం
బుష్కరోన్నతసంరంభం బై రంభకెమ్మోవిడాలున సురసాతిశయదశం బై
దశరథతనయుబొమముడిచాడ్పున సింధుగర్వప్రభంజనం బై ప్రభంజనతనయు
గదపెట్టుమాడ్కిని సమీపగతదుశ్శాసనదుర్మర్షనివారకం బై వారకన్యకముం జే
తిగతిని ముహుర్ముహురుచ్చలితకంకణాలంకృతం బై కృతయుగంబునోజ నపం
కం బై పంకజాసనుముఖంబుకొఱపునఁ బ్రభూతముఖ్యవర్ణం బై వర్ణగుణి
తంబు తెఱకువను బహుదీర్ఘబిందువిసర్గం బై సర్గబంధకావ్యంబు విన్ననువున
గంభీరభావమధురం బై మధురాపురంబు సొబగున మహానందనందనం బై నందన
వనంబు పొందున విహారమాణకౌశికం బై కౌశికహయంబు రీతి సుదర్శనధ్రువం బై
ధ్రువుతలంపుక్రియం [1]గ్రియాపరిశీలితవిశ్వంభరం బై విశ్వంభరునిశంఖంబురూపున
దక్షిణావర్తోత్తరం బై యుత్తరావిరాటంబుచందంబునఁ బ్రముదితనరం బై నర
సింహునఖరంబులభాతి నాశ్రితప్రహ్లాదగుణవిభవప్రదానం బై దానకాండంబు
సిరిం గామధేనుకల్పలతాద్యభినవం బై నవసూతికాకుచంబు పేర్మిని నిరంతర
పయోవర్ధనం బై ధనదునిలయంబుపోలికను సంభృతమకరపద్మమహాపద్మకచ్ఛప
బై కచ్ఛపకర్పరంబు బలిమిని బతితశైలసముద్ధరణం బై ధరణీధరంబుసాటి నుత్తుం
గతటముఖ్యం బై ముఖ్యవరాహంబుగమనిక నున్నతక్షమం బై క్షమాసుర
హస్తంబుగరగరికను సత్పవిత్రమనోభిరామం బై రామచంద్రుబాణంబుకడింది
నభ్యాగతఖరదూషణమదాపహరణముఖరం బై ముఖరరామకుఠారంబురీతిని
భూభృన్మూలచ్ఛేదనప్రబలం బై బలరామహలంబుభాతిని బ్రతికూలసన్నికర్షణ
ప్రబుద్ధం బై బుద్ధదేవుని మేనియొఱపున నభినూతరక్షోదారమనోహరం బై
హారతాండవంబు మేర నుల్లసితానిమిషం బై యనిమిషావతారంబుకీర్తిని శ్రుతి
మంగళప్రదం బై ప్రదాతయాగిసాటి నర్థపరంపరావామనం బై వామనచరణ
రేఖను బలివంశవ్యపనయం బై నయశాస్త్రంబుమార్గంబున సామభేదమాయో
పాయచతురం బై చతురాననాండంబుభావంబున నపరిమితభువనజంతుజాలసే
వ్యమానం బై మానిని యన లోఁతు సూపక గరిత యన నడిచప్పుడు లేక ముగుద
యన బయలుపడక ప్రమద యన గ్రయ్యం బాయుచుఁ బతివ్రత యన నిట్టట్టుఁ జనక

1 సుపరిశీలితవిశ్వం బై.

తల్లి యన నెవ్వి యైన లోఁగొనుచు దైవం బన భక్తమనోరథంబు లిచ్చుచు నంతకంతకు గుఱి గడచి యవాఙ్మనసగోచరం బై ప్రవహించి. 230

మ. జగతీనాథురథంబుపజ్జ బహుదేశంబుల్ వడిఁ దాఁటి త
త్సగరక్ష్మాపకుమారభస్మములమీఁదం ముంచి పాఱ మహ
న్నగరావాసము వారు పొందిరి నవీనశ్రీలతో గంగసొ
రుగతిం గాక మహోదురంతసుజనద్రోహానలం బాయునే. 231

మ. హరు మెప్పించి మహాతపోనియతుఁడై యాకాశగంగానదిన్
ధరకుం దెచ్చి నితాంతకీర్తిలతికాస్తంభంబుగా నవ్యసు
స్థిరలీలం బితృకృత్య మంతయు నొనర్చెన్ వారితానేకదు
స్తరవంశవ్యసనుం డాభగీరథుఁడు సత్యశ్రీకరుం డల్పుఁడే. 232

క. హరిఁ దమమనములలో నిడి, పరిపాదాంభోజజనిత యైననదిన్ సు
స్థిరులై క్రుంకి మునీంద్రులు, హరిఁ గలిసిరి త్రిగుణరహితులై యవ్వేళన్.

వ. అంత నాభగీరథునకు శ్రుతుండును శ్రుతునకు నాభావరుండును నాభావరునకు సింధుద్వీపుండును సింధుద్వీపునికి నయుతాయువును నయుతాయువునకు ఋతుపర్ణుండును జనియించె నతండు. 234

ఆ. నయవిశాలబుద్ధి నలచక్రవర్తితోఁ, సంగడీఁడై తనము సాలఁ జేసి
యక్షహృదయ మతని కభ్యస్తముగ నిచ్చి, యశ్వవిద్య నేర్చె నతనివలన.

వ. ఆఋతుపర్ణునకు సర్వకాముండును సర్వకామునకు మదయంతీవల్లభుండైన సుదాసుండును బుట్టె నారాజశేఖరుని మిత్రసహుండును గల్మాషపాదుండు నని చెప్పుదు రాభూవరుండు వసిష్ఠునిశాపంబున రాక్షసుం డయి నిజకర్మంబున ననపత్యుం డయ్యె ననిన విని పరీక్షిన్నరేంద్రుం డేమికారణంబున సుదాసునకు గురుశాపంబు ప్రాప్తం బయ్యె నని యడిగిన శుకుం డిట్లనియె. 236

సీ. ఆసుదాసుఁడు వేటకై వనంబున కేఁగి, గర్వించి యొక్కరక్కసునిఁ జంపి
వానితోఁ బుట్టినవానిఁ బోవిడిచిన, వాఁడును దనతోడివానిచావు
వోనీక కపటి యై భూపాలుగృహమున, నడశాలతనమున నర్థిఁ గొలిచి
యుండ వసిష్ఠున కుర్వీశుఁ డొక్కనాఁ, డన్నంబు సేయంగ నతనిఁ బనుప

తే. వాఁడు మానవమాంసంబువండి తెచ్చి, మునికివడ్డింపఁగోపించిముని నరేంద్రుఁ
బిలిచిమనుజామిషంబును బెట్టితనుచు, నలుకతోరాక్షసుఁడవుగమ్మనిశపించె.

వ. ఇట్లు శపియించి పదంపడి రాక్షసుండు వండి తెచ్చుటయు సుదాసుం డెఱుంగమియుఁ దనమనంబున నెఱింగి వసిష్ఠుండు పండ్రెండేండ్లు రక్కసుండ వయి యుండు మని నియమించె నయ్యవసరంబున. 238

మ. గురువుం మాఱు శపింతు నంచు జలముల్ గోపంబుతో దోయిటన్

1 తెప్పించి తనుచు.

నరనాథుండు ధరింపఁ దత్సతి పతి న్వారింప మిన్నుం దిశల్
ధరయుం జీవమయంబ కా నిఖిలముం దాఁ జూచి చల్లెం ధరా
వరుఁ డాత్మీయపదంబులం గరపుటీవాఃపూరముం బొక్కుచున్. 239

వ. ఇట్లు మిత్రసహుండు గావునఁ గళత్రానుకూలుం డై శపియింప నొల్లక సుదాసుండు రాక్షసభావంబునం బొంది కల్మాషవర్ణంబు లయినపాదంబులతోడ నడవులం దిరుగుచు. 240

క. ఆఁకట మలమల మాఁడుచు, వీఁక నతం డడవిఁ దిరుగుచు విప్రమిథునముం
దాఁకి తటాలున విప్రునిఁ, గూఁకటి చేఁ బట్టి మ్రింగఁ గొనిపోవుతఱిన్. 241

వ. అంత నా బ్రాహ్మణుని పండ్లము మోఁదికొనుచుం బెగ్గడిల్లి డగ్గుత్తికతోఁ బతికి నడ్డంబు వచ్చి యేడ్చుచు రాచరక్కసున కిట్లనియె. 242

క. మానుషదేహము గలుగుట, భూనాయక దుర్లభంబు పుట్టినమీఁదన్
దానముఁ బరోపకారము, భూనుతకీర్తియును వలదె పురుషున కెందున్. 243

మ. రవివంశాగ్రణి వై సమస్తధరణీరాజ్యానుసంధాత వై
భువనస్తుత్యుఁడ వై పరార్థరతి వై పుణ్యానుకూలుండ వై
వివరం బేమియు లేక నా పెనిమిటిన్ విప్రుం దపశ్శీలు స
త్ప్రవరున్ బ్రహ్మవిదున్ [1]జగన్నుతగుణున్ భక్షింపఁగాఁ బాడిగే. 244

శా. తండ్రీ మీకు దినేశవంశజులకున్ దైవం బగున్ బ్రాహ్మణుం
డం డ్రామాటలు లేవె భూమిసురగోహత్యాభిలాషంబు గై
కొండ్రే మీయటువంటినాథువులు రక్షోభావ మి ట్లేల మీ
తండ్రిం దాతలఁ బూర్వులం గలఁపవే ధర్మంబునం బోఁ గదే. 245

శా. అన్నా చెల్లెల నయ్యెదన్ విడువు నీ కన్నంబు వెట్టింతు నా
ప్రాణాధున్ ద్విజు [2]గంగిరుట్టి నకటా హింసింప నేలయ్య నీ
వెన్నం డింతులతోడఁ బుట్టవె నిజం బి ట్టైన ముం ముట్ట నా
పన్నన్ నన్ను శిరంబు ద్రుంచి మఱి మత్ప్రాణేశు భక్షింపవే. 246

క. అని కరుణ పుట్ట నాడుచు, వనితామణి పలవరింప వసుధాదేవుం
దినియె నతఁడు పులి పశువుం, దినుక్రియ శాపంబుకతన ధీరహితుం డై.

వ. అంత నా బ్రాహ్మణి గోపించి కామాతుర నయిన నాదు పెనిమిటిని భక్షించితివి గావున నీవు నెలంతలం బొందఁ జేరినవేళ మరణంబుఁ బొందు మని కల్మాషపాదుని శపించి పతిశల్యంబులతోడ నగ్నిప్రవేశంబు సేసి సుగతికిం జనియె నంతఁ బండ్రెండేండ్లు సనిన నా రాజు మునిశాపనిర్ముక్తుం డై. 248

ఆ. రతులకొఱకు నాలి రావింప నదియును, బెదరి విప్రసతి శపించు టెఱిఁగి

1 'జగజ్జనసమున్'. 2. ధర్మవర్తి' వ్రా. ప్ర.

మగని నడ్డపెట్టి మైథునకర్మంబు, మాన్చె నతులగోష్ఠి మానె నతఁడు. 249

క. అది కారణముగఁ బుత్రా, భ్యుదయము లేదా సుదాసభూపాలునకుం
దదనుమతి నవ్వసిష్ఠుఁడు, మదయంతికిఁ గడుపు సేసె మదనక్రీడన్. 250

వ. ఇట్లు సుదాసునిభార్య యగుమదయంతి వసిష్ఠువలన గర్భిణి యై యేడేండ్లు గర్భంబు మోసి నీల్గాడ సంకటపడుచున్న వసిష్ఠుండు నాఁడి [1]యగుసశ్మంబున నాగర్భంబుఁ జీరిన నశ్మకుం డనుకుమారుండు పుట్టె (నతనికి మూలకుండు పుట్టె) నతండు. 251

క. వీరుఁ డగుపరశురాముఁడు, ఘోరకుఠారమున నృపులఁ గూలుచు వేళన్
నారీజనములు దాఁచిన, నారీకవచుం డనంగ నలినుతి కెక్కెన్. 252

వ. ఆనారీకవచుండు నిర్మూలం బయినరవివంశంబునకు మూలం బగుటం జేసి మూలకుం డనం బరఁగె నామూలకునకు [2]విశ్వసహుండు పుట్టె విశ్వసహునకు ఖట్వాంగుండు పుట్టి చక్రవర్తి యయ్యె నతండు. 253

సీ. అమరులు వేఁడిన నసురనాథులఁ జంపి, త్రిదశులతోఁ దన బ్రదుకు కాల
మెంతని యడిగిన నిదె నిండుచున్నది, తడవు లే దేమైన నడుగు మనిన
వరములు గోరక వరవిమానం బెక్కి, తనపురి కేఁగి తత్త్వబుద్ధిఁ
బరమేశ్వరునియందు భావంబుఁ గీలించి, కులదైవతద్విజకులముకంటె

తే. నంగనాప్రాణరాజ్యపుత్రాదు లెల్లఁ
గావు ప్రియములు ధర్మంబు గడచి నాదు
మతి ప్రవర్తింప దెన్నఁడు మది నెఱుంగ
నన్య మాయీశ్వరునిఁ దక్క ననుచు మఱియు. 254

మ. ఇలమీఁదన్ బ్రదుకేల వేల్పులవరం బేలా ధనం బేల చం
చలగంధర్వపురీవిడంబనము లైశ్వర్యంబు లేలా జగం
బులఁ బుట్టించుతలంపునం బ్రకృతితోఁ బొత్తై తుదిం బాసి ని
ర్మల మై వాఙ్మనసామితం బగుపరబ్రహ్మంబు నేఁ జెందెదన్. 255

వ. అని నిశ్చయించి. 256

మ. కలసెన్ సంగము లెల్లఁ బాసి నియతిన్ ఖట్వాంగుఁ డశ్రాంతమై
కల దయ్యున్ మఱి మీఁద లే దనెడిదై కల్యాణమై యాత్మలోఁ
దలఁపం బల్కఁగ రానిదై పరమమై తత్త్వజ్ఞు లూహించి హృ
జ్జలజాతంబుల వాసుదేవుఁ డని సంస్థాపించునాబ్రహ్మమున్. 257

వ. అట్టిఖట్వాంగుపుత్త్రుండు దీర్ఘబాహుండు దీర్ఘబాహునకు రఘువు రఘువునకుఁ బృథుశ్రవుండుఁ బృథుశ్రవునకు నజుండు నజునకు దశరథుండును బుట్టి రానిశర

---

1. యగుఱాతి నయ్యంగనగర్భంబు. 2. దశరథుం డనుకుమారుండు పుట్టె నతనికి నైబలుండును నతనికి విశ్వసహుండు.

ఘునకు సురప్రార్థితుం డై పరబ్రహ్మమయుం డైన హరి నాల్గువిధంబు లై శ్రీరామ లక్ష్మణభరతశత్రుఘ్ననామంబుల నిజాంశసంభూతుం డై జన్మించెఁ దచ్చరిత్రంబు వాల్మీకిప్రముఖు లైన మునులచేత వర్ణితం [1]బైనది యైనను జెప్పెద సావధాన మనస్కుండ వై యాకర్ణింపుము. 258

—శ్రీరామ చరిత్రము.—

మ. అమరేంద్రాశకుఁ బూర్ణచంద్రుఁ డుదితుం డైనట్లు నారాయణాం
శమునం బుట్టె మదాంధరావణశిరస్సంఘాతసంఛేదన
క్రమశోద్దాముఁడు రాముఁ డాగరితకుం గౌసల్యకున్ సన్నుతా
సమనైర్మల్యకతుల్యకంచితజనుస్సంసారసాఫల్యకున్. 259

మ. సవరక్షార్థము దండ్రి వంపఁ జని విశ్వామిత్రుఁడుం దోడ రా
నవలీలం దునుమాడె రాముఁ డదయుం డై బాలుఁ డై కుంతల
చ్ఛవిసంపజ్జితహాటకం గపటభాషావిస్ఫురన్నాటకన్
జనభిన్నార్యమఘోటకం గరవిరాజత్ఖేటకం దాటకన్. 260

క. గాఢమునఁ గౌశికమఖ, మా రాముఁడు గాచి దైత్యు నధికు సుబాహున్
ఘోరాజిం ద్రుంచి తోలెను, మారీచున్ నీచుఁ గపటమంజులరోచున్. 261

మ. ఒకముచ్చాలు గదల్చి తెచ్చినలలాటోగ్రాక్షుచాపంబు బా
లకరీంద్రంబు సులీలమైఁ జెఱకుఁగోలం ద్రుంచుచందంబునన్
సకలోర్వీశులు సూడఁగా విఱిచె దోశ్శక్తిన్ విదేహక్షమా
పకగేహంబున సీతకై గుణమణిప్రస్ఫీతకై లీలతోన్. 262

క. భూతలనాథుఁడు రాముఁడు, ప్రీతుం డై పెండ్లి యాడెఁ బృథుగుణమణిసం
ఘాతన్ భాగ్యోపేతన్, సీతన్ ముఖకాంతివిజితసితఖద్యోతన్. 263

క. రాముఁడు నిజబాహుబల, స్థేమంబున భంగపఱిచె దీర్ఘకుఠారో
ద్దామున్ విదళీకృతనృప, భామున్ రణరంగభీము భార్గవరామున్. 264

క. దశరథుఁడు మున్న కైకకు, వశుఁ డై తా నిచ్చినట్టివరముకతన వా
గ్దశ చెడక యడవి కనిచెను, దశముఖముఖకమలతుహినధామున్ రామున్.

క. జనకుఁడు పనిచిన మే లని, జనకజయును లక్ష్మణుండు సంసేవింపన్
జనపతి రాముఁడు విడిచెను, జనపాలారాధ్య ద్విషదసాధ్య నయోధ్యన్. 266

క. భరతున్ నిజపదసేవా, నిరతున్ రాజ్యమున నునిచి నృపమణి యెక్కెన్
సురుచిరరుచిపరిభావిత. గురుగోత్రాచలముఁ జిత్రకూటాచలమున్. 267

ఉ. పుణ్యుఁడు రామచంద్రుఁ డట వోయి ముదంబునఁ గాంచె దండకా
రణ్యముఁ దాపసోత్తమశరణ్యము నుద్ధతబర్హిబర్హలా
వణ్యము గౌతమీవిమలవాఃకణపర్యటనప్రభూతసా

1. 'వినంబడుచుండు నాకర్ణింపుము' వ్రా. ప్ర.

ద్గణ్యము నుల్లసత్తరునికుంజవరేణ్యము నగ్రగణ్యమున్. 268

సీ. ఆవనంబున రాముఁ డనుజసమేతుఁడై, సతితోడ నొకపర్ణశాల నుండ
రావణుచెలియలు రతిఁ గోరి వచ్చిన, మొగి లక్ష్మణుఁడు దానిముక్కుఁ గోయ
నది విని ఖరదూషణాదులు పదునాల్గు, వేలు వచ్చిన రామవిభుఁడు గలన
బాణానలంబున భస్మంబు గావింప, జనకనందనమేనిచక్కఁదనము
తే. విని దశగ్రీవుఁ డంగజవివశుఁ డగుచు
నర్థిఁ బంచినఁ బసిఁడిఱ్ఱి యై నటించు
నీచు మారీచు రాముఁడు నెఱి వధించె
నంతలో సీతఁ గొనిపోయె నసురవిభుఁడు. 269

ఉ. ఆయసురేశ్వరుండు వడి నంబరవీథి నిరాతనూజ న
న్యాయము సేసి నిష్కరుణుఁడై కొనిపోవఁగ నడ్డమైన ఘో
రాయతహేతిఁ ద్రుంచె ననహాయత రామనరేంద్రకార్యద
త్తాయువుఁ బక్షవేగపరిహాసితవాయువు నజ్జటాయువున్. 270

వ. అంత నారామచంద్రుండు లక్ష్మణసహితుండై సీత వెదక నరుదెంచి నిజకార్యనిహతుండైన జటాయువునకుఁ బరలోకక్రియలు గావించి ఋశ్యమూకంబునకుఁ జని.

క. నిగ్రహము నీకు వల దిఁక, నగ్రజు వాలిన్ వధింతు నని నియమముతో
నగ్రచరుఁ గాఁగ నేలెను, సుగ్రీవుం జరణఘాతచూర్ణగ్రావున్. 272

క. లీలన్ రామవిభుం డొక, కోలం గూలంగఁ జేసె గురునయశాలిన్
శీలిన్ సేవితశూలిన్, మాలిన్ వాలిన్ దశాస్యమానోన్మూలిన్. 273

క. ఇలమీఁదఁ సీత వెదకఁగ, నలఘుఁడు రాఘవుఁడు పనిచె హనుమంతు నతి
చ్ఛలవంతున్ మతిమంతున్, బలవంతున్ శౌర్యవంతుఁ బ్రాభవవంతున్. 274

క. [1]అలవాఁటుకలిమి మారుతి, లలితామితలాఘవమున లంఘించెను శై
వలినీగణసంబంధిన్, జలపూరితధరణిగగనసంధిం గంధిన్. 275

వ. ఇట్లు సముద్రంబు దాఁటి సీతం గని హనుమంతుండు దిరిగి చనుదెంచుచు నక్షకుమారాదుల వధియించి. 276

క. సముదగ్రత ననిలసుతుం, డమరాహితదత్తవాలహస్తాగ్నుల భ
స్మము సేసె నిరాతంకన్, సమదాసురసుభటవిగతశంకన్ లంకన్. 277

వ. ఇట్లు లంకాదహనంబు సేసి వచ్చి వాయుజుండు సీతాకథనంబు సెప్పిన విని రామచంద్రుండు వనచరనాథయూథంబులుం దానును జని చని. 278

శా. ఆరాజేంద్రుఁడు గాంచె భూరివిధరత్నాగారముల్ మీనకుం
భీరగ్రాహకఠోరముల్ విపులగంభీరంబు నభ్రభ్రమ
ద్ఘోరాన్యోన్యవిభగ్నభంగభవనిర్ఘోషచ్ఛటాంభఃకణ

1 'అలవాటు గలిగి' వ్రా. ప్ర.

ప్రారుద్ధాంబరపారముఁ లవణపారావారముఁ జేరువన్. 279

వ. కని తనకుఁ ద్రోవ యిమ్మని వేఁడిన నదియు మార్గంబు సూపక మిన్నందిన
నారాచపట్టి రెట్టించినకోపంబున. 280

క. మెల్లనినగవున నయనము, లల్లార్చి శరంబు విల్లు । నందినమాత్రన్
గుల్లలు నాఁచులుఁ జిప్పలుఁ, బెల్లలునై జలధి పెద్ద । బీడై యుండెన్. 281

వ. ఇట్లు విపన్నుం డగుసముద్రుండు నదులతోఁ గూడి మూర్తిమంతుం డయి చను
దెంచి రామచంద్రునిచరణంబులు శరణంబుఁ జొచ్చి యిట్లని స్తుతియించె. 282

శా. ఓకాకుత్స్థకులేశ యోగుణనిధీ । యోదీనమందార నే
నీకోపంబున కెంతవాఁడ [1]జడధిన్ । నీ వేమి భూరాజవే
లోకాధీశుఁడ వాదినాయకుఁడ వీ । లోకంబు లెల్లప్పుడున్
నీకుక్షిం బ్రభవించు నుండు నడఁగున్ । నిక్కంబు సర్వాత్మకా. 283

క. ధాతల రజమున దేవ, వ్రాతము సత్త్వమున భూత । రాశిఁ దమమునన్
జాతులఁగా నొనరించుగు, ణాతీతుఁడ వీవు గుణగ । ణాలంకారా. 284

క. కట్టుము సేతువు లంకం, జుట్టుము నీబాణశిఖల । సురవైరితలల్
గొట్టుము నేలం బడఁ జే, పట్టుము నీయబల నధిక । భాగ్యప్రబలన్. 285

ఆ. హరికి మామ నగుదు । నట మీఁద శ్రీదేవి, తండ్రి నూర కేల । [2]తాగడింపఁ
గట్టఁ గట్టి దాఁటు । కమలాప్తకులచంద్ర, నీయశోలతలకు । నెలవు గాఁగ. 286

వ. అని విన్నవించిన రామచంద్రుండు సముద్రునిం బూర్వప్రకారంబున నుండు
పొమ్మని వీడుకొల్పె నంత. 287

క. ఘనశైలంబులుఁ దరువులు, ఘనజవమునఁ బెఱికి తెచ్చి । కపికులనాథుల్
ఘనవనరాశిం గట్టిరి, ఘనవాహప్రముఖదివిజ । గణము నుతింపన్. 288

వ. ఇట్లు సముద్రంబు దాఁటి రామచంద్రుండు రావణుతమ్ముం డైనవిభీషణుండు శర
ణంబు వేఁడిన నభయం బిచ్చి కూడుకొని లంకకుఁ జని విడిసి వేడెపెట్టించి
లగ్గలు పట్టించిన. 289

సీ. ప్రాకారములు ద్రవ్వి । పరిఖలు పూడిచి, కోటకొమ్మలు నేలఁ । గూలఁ ద్రోచి
వప్రంబు లగలించి । వాకిళ్లు వెకలించి, తలుపులు విఱిచి యం । త్రములు సెఱిచి
ఘనవిటంకంబులు । [3]ఖండించి గోపురం,బులు విప్పి వీథుల । పొందుఁ జెఱిచి
మకరతోరణములు । మహిఁ గూల్చి కేతనం,బులు సించి సోపాన । ములు గదల్చి

ఆ. గృహములెల్ల వ్రచ్చి । గృహరాజముల గ్రచ్చి, ధర్మకుంభచయము । పాఱవైచి
కరులు గొలను సొచ్చి । కలఁచినకైవడిఁ, గపులు లంకఁ జొచ్చి । కలఁచి రపుడు.

వ. అంత నయ్యసురేంద్రుండు వంచినఁ గుంభ నికుంభ ధూమ్రాక్ష విరూపాక్ష సురాం

1 జడుఁడన్. 2 'తాకడింప' వ్రా. ప్ర. 3 'ఖండించి పడవైచి' గోపురంబులు నేలఁ గూలఁ దన్ని. అ. ప్ర.

తిక నరాంతిక దుర్ముఖ ప్రహస్త మహాకాయ ప్రముఖు లగు దనుజవీరులు శరశరా
సనతోమరగదాఖడ్గశూలభిందిపాలపరశు పట్టిసప్రాసముసలాదిసాధనంబులు ధరి
యించి మాతంగతురంగస్యందనసందోహంబుతో బవరంబు సేయ సుగ్రీవ
పవనతనయ పనస గజ గవయ గంధమాదన నీలాంగద కుముద జాంబవదాదు
లారక్కసుల నెక్కటికయ్యంబులందు దరుగిరికరపదాఘాతంబుల నుక్కడంచి
త్రుంచి రంత. 291

క. ఆయెడ లక్ష్మణుఁ డుజ్జ్వల, నాయకములఁ ద్రుంచె శైలసమకాయు సురా
జేయు ననర్గళమాయో, పాయున్ నయగుణవిధేయు నయ్యతికాయున్. 292

ఆ. రామచంద్రవిభుఁడు రణమున ఖండించె, మేటికడిమి నీలమేఘవర్ణు
బాహుశక్తిపూర్ణుఁ బటుసింహనాదసం, కుచితదిగిభకర్ణుఁ గుంభకర్ణు. 293

క. అలవున లక్ష్మణుఁ డాజి, స్థలిఁ గూల్చెన్ మేఘనాదుఁ జటులాహ్లాదున్
బలభేదిజయవినోదున్, బలజనితసుపర్వసుభటభావవిషాదున్. 294

వ. అంత. 295

క. తనవా రందఱు మ్రగ్గిన, ననిమిషపతివైరి పుష్పకారూఢుం డై
యనికి నడచి రామునితో, ఘనరౌద్రముతోడ సంపకయ్యము సేసెన్. 296

వ. అయ్యవసరంబున. 297

క. సురపతిపంపున మాతలి, గురుతర మగుదివ్యరథము గొని వచ్చిన నా
ధరణీవల్లభుఁ డెక్కెను, ఖరకరుఁ డుదయాద్రి నెక్కు కైవడి దోఁపన్. 298

వ. ఇట్లు దివ్యరథారూఢుం డయి రామచంద్రుండు రావణున కిట్లనియె. 299

మ. చపలత్వంబున డాఁగి హేమమృగమున్ సంప్రీతిఁ బుత్తెంచుటో
కపటబ్రాహ్మణమూర్తి వై యబల నాకాంతారమధ్యంబునం
జపలాపించుటయో మదీయశితదివ్యామోఘబాణాగ్నిసం
తపనం బేగతి నోర్చువాఁడవు దురంతం బెంతయున్ రావణా. 300

క. నీచేసినపాపములకు, నీచాత్మక యముఁడు వలదు నేఁ డిట నానా
రాచములఁ [1]ద్రుంచి వైచెద, ఖేచరభూచరులు గూడి క్రీడం జూడన్. 301

వ. అని పలికి. 302

మ. బలువింటన్ గుణటంకృతంబు నిగుడన్ బ్రహ్మాండభీమంబుగాఁ
బ్రళయోగ్రానలసన్నిభం బగుమహాబాణంబు సంధించి రా
జలలాముం డగురాముఁ డేసె ఖరభాషాశ్రావణున్ దేవతా
బలవిద్రావణు వైరిదారజనగర్భస్రావణున్ రావణున్. 303

క. దశరథసూనుం డేసిన, విశిఖము హృదయంబుఁ దూఱ వివశాంగుం డై
దశకంధరుండు గూలెను, దశవదనంబులను రక్తధారలు దొరఁగన్. 304

1. 'నాజ్ఞ సేసెద' వ్రా. ప్ర.

వ. అంత నారావణుండు దెగుట విని. 305

సీ. కొప్పులు బిగి వీడి కుసుమమాలికలతోఁ, నంసభాగంబుల నావరింప
సేసముత్తియములు సెదరఁ గర్ణిక లూడఁ, గంఠహారంబులు గ్రందుకొనఁగ
వదనపంకజములు వాడి వాతెఱ లెండఁ, గన్నీళ్లవఱఁగ లంగములు గడుప
సన్నపునడుములు జవ్వాడఁ గాలిండ్లు, [2]బరువులు నడుములఁ బ్రబ్బికొనఁగ
ఆ. నెత్తి మోఁదికొనుచు నెఱిఁ బయ్యెదలు జాఱ, నట్టునిట్టుఁ దప్పటడుగు లిడుచు
నసురసతులు వచ్చి రట భూతవేతాళ, సదనమునకు ఘోరకదనమునకు. 306

వ. ఇట్లు వచ్చి తమతమనాథులం గని శోకించి రందు మందోదరి రావణుం జూచి
యి ట్లని విలపించె. 307

ఉ. హా దనుజేంద్ర హా సురగణాంతక హా హృదయేశ నిర్జరేం
ద్రాదుల గెల్చి నీవు కుసుమాస్త్రునికోలల కోర్వలేక సో
న్మాదము గాన్ రఘుప్రవరుమానిని నేటికిఁ దెచ్చి తప్పు లేఁ
గా దని చెప్పినన్ వినక కాలవశంబునఁ బొందితక్కటా. 308

ఆ. ఎండఁగాయ వెఱచు నినుఁడు వెన్నెలఁగాయ, వెఱచు విధుఁడు గాలి వీవ వెఱచు
లంకమీఁద నిట్టి లంకాపురికి మాకు, నధిప విధవభావ మడరె నేఁడు. 309

క. దురితముఁ దలఁపరు గానరు, జరుగుదు రెట్లైన నిమిషసౌఖ్యంబులకై
పరవనితాసక్తులకును, బరధనరక్తులకు నిహముఁ బరముం గలదే 310

వ. అని విలపింప నంతి విభీషణుండు రామచంద్రునిపంపు వడసి రావణునకు దహ
నాదిక్రియలు గావించె నంత రఘువేంద్రుండు నశోకవనంబున కేఁగి శింశుపా
తరుసమీపంబునందు. 311

శా. దైతేయప్రమదాపరీత పతిభీతన్ గ్రంధబంధాలక
వ్రాతన్ నిశ్శ్వసనానిలాశ్రుకణజీవంజీవదారామభూ
జాతన్ శుష్కకపోలకీలితజరజ్ఞాతం బ్రపూతం గృశీ
భూతం బ్రాణసమేత సీతఁ గనియెన్ భూమీశుఁ డాముందటన్. 312

వ. కని రామచంద్రుండును దాపంబు నొంది భార్యవలన దోషంబు లేకుండుట
వహ్నిముఖంబునం బ్రకటంబు సేసి దేవతలపంపున దేవిం జేకొని. 313

ఉ. శోషితదానవుండు నృపసోముఁడు రాముఁడు రాక్షసేంద్రతా
శేషవిభూతిఁ గల్పసమజీవివి గ మ్మని నిల్పె నర్థిసం
తోషణుఁ బాపశోషణు సదూషణు శశ్వదరోషణున్ మితా
భాషణు నార్యపోషణుఁ గృపాగుణభూషణు నవ్విభీషణున్. 314

వ. ఇట్లు విభీషణసంస్థాపనుం డై రామచంద్రుండు సీతాలక్ష్మణసమేతుం డై సుగ్రీవ
హనుమదాదులం గూడికొని పుష్పకారూఢుం డై వేల్పులు గురియుపువ్వుల

2. 'బరువులు దనువుల' వ్రా. ప్ర.

సోనలం దడియుచుఁ దొల్లి వచ్చిన తెరువుజాడలు సీతకు నెఱింగించుచు మరలి
నందిగ్రామంబునకు వచ్చె నయ్యవసరంబున. 315

ఆ. రామచంద్రవిభునిరాక వీనుల విని, భరతుఁ డుత్సహించి పాదుకలను
మోచికొనుచు వచ్చి ముదముతోఁ బురజను, లెల్లఁ గొలువ నన్నకెదురువచ్చె.

వ. వచ్చి పాదుకల ముందట నిడికొని యెడ నెడ సాష్టాంగదండప్రణామంబులు
సేయుచు మెల్లమెల్లన డాసి రామచంద్రునిపాదంబులు దననొసలం గదియించి
తచ్చరణరేణువులు దుడిచి శిరంబునం జల్లికొని తనవి సనక మఱియు నప్పదక
మలంబు లక్కునఁ జెక్కున నొత్తికొనుచు సంతసంపుఁగన్నీటం గడిగి సేమంబు
లరయుచుండె నంత సీతాలక్ష్మణసహితుండై విభుండును దన కెదురు వచ్చిన
బ్రాహ్మణజనంబులకు నమస్కరించి తక్కినవారలచేత మన్ననలు వొంది వారల
మన్నించె నయ్యవసరంబున. 317

చ. నృపవర పెక్కునాళ్లఁ గొలె [1]నిన్ గన కుండినయట్టి నేఁడు మా
తపములు పండె నిందఱము ధన్యుల మైతి మటంచుఁ బుట్టముల్
చపలతఁ ద్రిప్పి పువ్వులవసంతము లాడుచుఁ బాడుచున్ గత
త్రపు లయి చూడుచుం బ్రజలు దద్దయుఁ బండుగు సేసి రెల్లెడన్. 318

సీ. కవ గూడి యిరుదెసఁ గపిరాజు రాక్షస,రాజు నొక్కటఁ జామరములు వీవ
హనుమంతుఁ డతిధవళాతపత్రముఁ బట్టఁ, బావాలు భరతుండు భక్తిఁ దేర
శత్రుఘ్నుఁ డమ్ములుఁ జాపంబుఁ గొనిరాఁగ, సౌమిత్రి భృత్యుఁడై చనవుసూప
జలపాత్ర చేఁ బట్టి జనకజ గూడిరాఁ, గాంచనఖడ్గ మంగదుఁడు మోవఁ

ఆ. [2]బసిఁడి కేడె మర్థి భల్లూకపతి మోచి
కొలువఁ బుష్పకంబు వెలయ నెక్కి
గ్రహము లెల్లఁ గొలువఁ గడు నొప్పుసంపూర్ణ
చంద్రుపగిది రామచంద్రుఁ డొప్పె. 319

వ. ఇట్లు పుష్పకారూఢుండై కపిబలంబులు సేరి కొలువ శ్రీరాముఁ డయోధ్య
కుం జనియె నంతకు మున్న యప్పురంబునందు. 320

సీ. వీథులు నున్నఁ గావించి తోయంబులు, సల్లి రంభాస్తంభచయము నిలిపి
పట్టుఁజీరలు సుట్టి బహుతోరణంబులుఁ, గలువడంబులు మేలుకట్లుఁ గట్టి
వేదిక లలికించి వివిధరత్నంబుల, మ్రుగ్గులు పలుచందములుగఁ బెట్టి
కలయ గోడల రామకథ లెల్ల వ్రాయించి, ప్రాసాదముల దేవభవనములను

తే. గోపురంబుల బంగారుకుండ లెత్తి, యెల్ల వాకిండ్లఁ గానిక లేర్పరించి
జనులు గై సేసి తూర్యఘోషములతోడ, నెదురునడ తెంచి రారాఘవేంద్రుకడకు.

క. సమదగజదానధారల, దుమదుమ లై యున్న పెద్దత్రోవలతోడన్

---

1 'నిన్నుఁ గనుంగొనఁ గల్గె నేఁడు. 2 బసిఁడిజోడుఁ బట్టి. వ్రా. ప్ర.

రమణీయ మయ్యె నప్పురి, రముఁడు వచ్చినఁ గరంగు రమణీయపోలెన్. 322
ఆ. రామచంద్రవిభుని రాకఁ దూర్యములతో, రథగజాశ్వసుభట రాజితోడ
నమరెఁ బురము చంద్రుఁ డగుదేర ఘూర్ణిల్లు, జంతుభంగమిళిత జలధి భంగి.
వ. ఇట్లొప్పు చున్నయప్పురంబు ప్రవేశించి రాజమార్గంబున రామచంద్రుం డరుగు
చున్న సమయంబున. 324
మ. ఇతఁడే రాముఁ డెందుఁ డియ్యబల కాఁ యింద్రారి ఖండించె న
ల్లతఁడే లక్ష్మణుఁ డాతఁడే కపివరుం డాపొంతవాఁడే మరు
త్సుతుఁ డాచెంగట నావిభీషణుఁ డటం చుం జేతులం జూపుచుఁ
సతు లెల్లం బరికించి చూచిరి పురీసౌధాగ్రభాగంబులన్. 325
వ. ఇట్లు సమస్తజనంబులు చూచుచుండ (రామచంద్రుండు) రాజమార్గంబునం
జని చని. 326
సీ. పటికంపుగోడలఁ బవడంపునాకండ్ల, నీలంపుటరుఁగుల నెఱయ నొప్పి
కమనీయవైడూర్య కస్తంభచయముల, [1]మకరతోరణముల మహిత మగుచుఁ
బడగల మాణిక్య బద్ధచేలంబులఁ, జిగురుతోరణముల జెలువు మీఱి
పుష్పదామకములఁ భూరి[2]వాసనముల, బహుతరధూపదీపముల మెఱసి
తే. మాఱువేల్పుల భంగిని మలయుచున్న, సతులుఁ బురుషులు నెప్పుడు నందడింప
గుఱుతు లిడ రానిధనముల కుప్ప లున్న, రాజసదనంబునకు వచ్చె రామవిభుఁడు.
వ. ఇట్లు వచ్చి. 328
ఉ. తల్లుల కెల్ల మ్రొక్కి తమ తల్లికి వందన మాచరించి య
ల్లల్ల బుధాళికిన్ వినతుఁ డై చెలికాండ్రను దమ్ములం బ్రసం
పుల్లతఁ గౌఁగిలించుకొని భూవరుఁ డోలిఁ గృపారసంబు రం
జిల్లఁగఁ జాల మన్నన లొనేసె నమాత్యులఁ బూర్వభృత్యులన్. 329
వ. తత్సమయంబునఁ దల్లులు. 330
చ. కొడుకులఁ బెంకోడలును గొబ్బున మ్రొక్కిన నెత్తి చేతులం
బుడుకుచు మోములుం గలలు బోరన ముద్దులు గొంచు నవ్వుచుం
దొడలకు వారి రాఁ దిగిచి తోఁగఁగఁ జేసిరి నేత్రధారలన్
వెడలిన ప్రాణముల్ దగఁ బ్రవిష్టము లయ్యె నటంచు నుబ్బుచున్. 331
వ. అంత వసిష్ఠుం డరుగుదెంచి శ్రీరామచంద్రు నిజటాబంధంబు విడిపించి కులవృద్ధు
లుం దానును సమంత్రకరణంబుగ దేవేంద్రుని మంగళస్నానంబు సేయించు బృహ
స్పతిచందంబున సముద్రనదీజలంబుల నభిషేకంబు సేయించె రఘువరుండును సీ
తాసమేతుం డై జలకంబు లాడి మంచిపుట్టంబులు గట్టికొని కమ్మనిపువ్వులుదుఱిమి
సుగంధంబు లలందికొని తొడవులు దొడిగికొని తనకు భరతుండు సమర్పించిన

---

1. మరకతభూమముల్. 2. 'వాసనము' అనియే పోతనప్రయోగము.

రాజసింహాసనంబునం గూర్చుండి యతని మన్నించి కౌసల్యకుఁ బ్రియంబు సే
యుచు (జగత్ప్రాజ్యంబుగ) రాజ్యంబు సేయు చుండె నప్పుడు. 332

సీ. కలఁగు టెల్లను మానెఁ । జలధు లేడింటికి, జలనంబు మానె భూ । చక్రమునకు
జాగరూకత మానె । జలజలోచనునకు, దీనభావము మానె । దిక్పతులకు
మాసి యుండుట మానె । మార్తాండవిధులకుఁ, గావిరి మానె ది । క్తటములకును
నుడికి పోవుట మానె । నుర్వీరుహంబుల, కడఁగుట మానెఁ ద్రే । తాగ్నులకును

ఆ. గడిఁది వ్రేఁగు మానెఁ । గరిగిరికిటినాగ, కమఠములకుఁ బ్రజల । కలఁక మానె
రామచంద్రవిభుఁడు । రాజేంద్రరత్నంబు, ధరణిభరణరేఖఁ । దాల్చునపుడు.

వ. మఱియును. 334

సీ. పొలఁతుల వాలుఁజూ । పులయందుఁ జాంచల్య, మబలల నడుముల । యందె లేమి
కాంతాలకములందె । కౌటిల్యసంచార, మతివల నడపుల । యందె జడిమ
ముగుదల పరిరంభ । ములయందె పీడన, మంగనాకుచముల । యందె పోరు
పడఁతుల రతులందె । బంధసద్భావంబు, సతులఁ గాయుటలందె । సంజ్వరంబు

తే. ప్రియులు ప్రియురాండ్ర మనముల । బెరసి తాఁపు
లంద చౌర్యంబు వల్లభు । లాత్మసతుల
నాఁగి క్రొమ్ముళ్లు వట్టుటం । దక్రమంబు
రఘువరేణ్యుఁడు పాలించు । రాజ్యమందు. 335

క. తండ్రిక్రియ రామచంద్రుఁడు, తండ్రుల మఱపించి ప్రజలఁ । దా రక్షింపం
దండ్రుల నంగలు మఱచిరి, తండ్రి గదా రామధరణి । దయితుం డనుచున్.

వ. మఱియు నారామచంద్రుండు రాజర్షిచరితుండును నిజధర్మనిరతుండును నేక
పత్నీవ్రతుండును సర్వలోకసమ్మతుండును నగుచు ధర్మవిరోధనంబు గా కుండఁ
గోరిక లనుభవించుచుఁ ద్రేతాయుగం బైనఁ గృతయుగధర్మంబుఁ గావించుచు
బాలమరణంబు (మొద లగునరిష్టంబులు ప్రజలకుఁ) గలుగ కుండ రాజ్యంబు
సేయు చుండె నయ్యెడ. 337

ఆ. సిగ్గు వడుట గల్గి । సింగారమును గల్గి, భక్తి గల్గి చాల । భయముఁ గలిగి
నయముఁ బ్రియముఁ గల్గి । నరనాథుచిత్తంబు, సీత దనకు వశము । సేసికొనియె.

వ. అనిన విని రాజిట్లనియె. 339

ఆ. భార్యజనులయందు । బంధువులందును, బ్రజలయందు రాజ । భావ మొంది
యెట్లు [illegible] నాథు । వేశ్వరుం డీశ్వరుఁ, గూర్చి క్రతువు లేల । గోరి చేసె. 340

వ. అనిన [illegible] నియె. 341

సీ. భగవ[illegible] ామ । భద్రుండు ప్రీతితో, దేవోత్తముని సర్వ । దేవమయునిఁ
ఘన [illegible] యధ్వరములు సేసెను, హోతకుఁ దూరుపు । నుత్తరంబు
సా [illegible] శమనదిగ్భాగంబు, బ్రహ్మకుఁ గ్రమమునఁ । బడమ రెల్ల

నధ్వర్యునకు శేష । మాచార్యునకు నిచ్చి, సొమ్ములఁ బంచి భూ । సురుల కొసఁగి
తే. తనదురెండుపుట్టంబులుఁ । దనకు నయిన, మొలఁతమంగళసూత్రంబు । మినుకుఁదక్క
వినతుఁడై యుండె నారాము । వితరణంబు, పాండవోత్తమ యే మని । పలుకవచ్చు.
వ. అంత నారామచంద్రునిదానశీలత్వంబునకు మెచ్చి విప్రవరులు దమతమభూ
ములు మరల నిచ్చి యి ట్లనిరి. 343
ఆ. ధరణి వలదు మాకుఁ । దపసుల కేల నీ, వఖిలలోకగురుఁడ । వైనహరివి
మామనంబులందు । మలయుచీఁకటిఁ గావు, భవదుదారగుచులఁ । బార్థివేంద్ర.
వ. అని పలికి బ్రహ్మణ్యదేవుం డైనరామచంద్రుని వినయోక్తులం బూజించి ము
నులు సని రిట్లు పెద్దకాలంబు రాజ్యంబు సేసి రాఘవేంద్రుం డొక్కదినంబున.
సీ. వసుధపైఁ బుట్టెడు । వార్త లాకర్ణించు,కొఱకు నై రాముండు । గూఢవృత్తి
నడురేయి దిరుగుచో । నాగరజనులలో, నొక్కఁడు దనసతి । యొప్ప కున్న
నోరునింటఁ గాఁపురం । బున్నచంచలురాలిఁ, బాయంగలేక చే । పట్ట నేమి
తా వెఱ్ఱి యగురామ । ధరణీశ్వరుండనే, బేల పొమ్మనుమాట । బిట్టు పలుక
ఆ. నాలకించి మఱియు । నామాట చారుల,వలన జగములోనఁ । గలుగఁ దెలిసి
సీత నిద్ర వోవఁ । జెప్పక వాల్మీకి,పర్ణశాలఁ బెట్టఁ । బనిచె రాత్రి. 346
వ. అంత సీతయు గర్భిణి గావునఁ గుశలవు లనియెడికొడుకులం గనియె వారికి
వాల్మీకి జాతకర్మంబు లొనరించె లక్ష్మణునకు నంగదుండును జంద్రకేతుండును
భరతునకుఁ దక్షుండును బుష్కలుండును శత్రుఘ్నునకు సుబాహుండును
శ్రుతసేనుండును సంభవించి రయ్యెడ. 347
క. బంధురబలుఁ డగుభరతుఁడు, గంధర్వచయంబుఁ ద్రుంచి । కనకాదుల స
ద్బంధునకు నన్న కిచ్చెను, బంధువులును మాతృజనులుఁ । బ్రజలుః మెచ్చన్.
ఆ. మధువనంబులోన । మధునందనుం డగు, లవణుఁ జంపి భుజబ । లంబు మెఱసి
మధుపురంబు సేసె । మధుభాషి శత్రుఘ్నుఁ, డన్నరామచంద్రుఁ । డౌ ననంగ.
వ. అంతఁ గొంతకాలంబునకు రామచంద్రునికొమారు లయినకుశలవు లిద్దఱును
వాల్మీకివలన వేదాదివిద్యలయందు నేర్పరు లై పెక్కుసభల [1]సతానంబుగా
రామకథాశ్లోకంబులు వాడుచు నొక్కనాఁడు రాఘవేంద్రునియజ్ఞశాలకుం జని.
మత్తకోకిలము. వట్టిమ్రాఁకులు పల్లవింప న । వారి యై మధుధార -
నుట్టఁ బాడిన నారిపాటకు । నుర్వరాధిపుఁడుః బ్రజల్
బిట్టు సంతస మంది రయ్యెఁడ । బ్రీతిఁ గన్నులబాష్పముల్
దొట్ట నొదల లూఁచి వారల । తోడిమక్కువ పుట్టఁగాన్. 351
వ. అంత నారామచంద్రుండు కుమారుల కిట్లనియె. 352

1 సుతానకంబుగా,

ఆ. చిన్నియన్నలార శీతాంశుముఖులార, నళినదళవిశాలనయనులార
మధురభాషులార మహిమీఁద నెవ్వరు, దల్లిదండ్రి మీకు ధన్యులార. 353

వ. అనిన వార లేము వాల్మీకి[1]పౌత్రులము రాఘవేశ్వరునియాగంబు సూడ వచ్చితి మనవుడు మెల్లన నగి యల్లిప్పుడు మీతండ్రి నెఱింగెద రుండుం డని యొక్క నివాసంబునకు సత్కరించి పనిచె మఱునాఁడు సీతం దోడ్కొని కుశలవుల ముందట నిడుకొని వాల్మీకి వచ్చి రఘుపుంగవునిం గని (యనేకప్రకారంబుల వినుతించి) యి ట్లనియె. 354

ఆ. సీత [2]ముగ్ధరాలు చిత్తవాక్కర్మంబు,లందు సత్యమూర్తి యమలచరిత
పుణ్యసాధ్వి విడువఁ బోలదు చేకొను, రవికులాబ్ధిచంద్ర రామచంద్ర. 355

వ. అని (వాల్మీకి) పలుక రామచంద్రుండు పుత్రార్థి యై విచారింపఁ గుశలవులను వాల్మీకి నొప్పగించి రామచంద్రచరణధ్యానంబు సేయుచు నిరాశ యై సీత భూవివరంబు సొచ్చె నయ్యెడ. 356

మ. ముదితా యేటికిఁ గ్రుంకితీవు మనలో మోహంబు చింతింపవే
వదనాంభోజము సూపవే మృదువునిర్వాక్యంబు విన్పింపవే
తుది సేయం దగ దంచు నీశ్వరుఁడు నై దుఃఖించె భూపాలుఁ డా
పద గాదే ప్రియురాలిఁ బాసినతఱిన్ భావింప నెవ్వారికిన్. 357

వ. అని వగచి రామచంద్రుండు బ్రహ్మచర్యంబు ధరియించి పదుమూఁడువేలయేం డ్లెడ తెగకుండ నగ్నిహోత్రంబులు సెల్లించి తా నీశ్వరుండు గావునఁ దన మొదలినెలవునకుం జనియె నివ్విధంబున. 358

ఆ. ఆదిదేవుఁ డైన యారామచంద్రుని, కబ్ధి గట్టు టెంత యసురకోటిఁ
జంపు టెంత కపుల సాహాయ్య మది యెంత, సురలకొఱకుఁ గ్రీడ సూపెఁ గాక.

చ. వశుఁడ గ మ్రొక్కెదన్ లవణవార్ధివిజృంభణతానివర్తికిన్
దశదిగధీశమౌళిమణిదర్పణమండితదివ్యకీర్తికిన్
దశశతభానుమూర్తికి సుధారుచిభాషికి సాధుపోషికిన్
దశరథరాజుపట్టికిని దైత్యపతిం బొరిగొన్న జెట్టికిన్. 360

ఉ. నల్లనివాఁడు పద్మనయనంబులవాఁడు మహాశుగంబులున్
విల్లును దాల్చువాఁడు గడు విప్పగువక్షమువాఁడు మేలు పైఁ
జల్లెడువాఁడు నిక్కినభుజంబులవాఁడు యశంబు దిక్కులం
జల్లెడువాఁడు నైన రఘుసత్తముఁ డిచ్చుత మా కభీష్టముల్. 361

ఆ. రామచంద్రుతోడ రాకలఁ బోకలఁ, గదిసి తిరుగువారుఁ గన్నవారు
నంటికొన్నవారు [3]నాకోసలప్రజ, లరిగి రాదియోగు లరుగుగతికి. 362

---

1 శిష్యులము. 2 'ముద్దరాలు' అ. ప్ర. 3 నాకన్నప్రజలుఁ దా, రరిగి.

క. మంతనములు సద్గతులకుఁ, బొంతనములు ఘనము లైనపుణ్యముల కిదా
నీంతనపూర్వమహాఘుని, కృంతనములు రామనామకృతిచింతనముల్. 363

వ. ఆరామచంద్రునకుఁ గుశుండును గుశునకు నతిథియు నతిథికి నిషధుండును నిష
ధునకు నభుండును నభునికిఁ బుండరీకుండును బుండరీకునకు క్షేమధన్వుండును
క్షేమధన్వునకు దేవానీకుండును దేవానీకునకు నహీనుండును నహీనునకుఁ బా
రియాత్రుండును బారియాత్రునకు బలుండును బలునకుఁ జలుండును జలునకు
నర్కసంభవుం డగువజ్రనాభుండును వజ్రనాభునకు శంఖణుండును శంఖణునకు
విధృతియు విధృతికి హిరణ్యనాభుండును జనియించి రతండు జైమినిశిష్యుండైన
యాజ్ఞవల్క్యమునివలన నధ్యాత్మయోగంబు నేర్చి హృదయకలుషంబులం బాసి
యోగచర్యుం డయ్యె నాహిరణ్యనాభునకుఁ బుష్యుండును బుష్యునకు ధ్రువసంధి
యు ధ్రువసంధికి సుదర్శనుండును సుదర్శనునకు నగ్నివర్ణుండును నగ్నివర్ణునకు
శీఘ్రుండును శీఘ్రునకు మరు వనురాజశ్రేష్ఠుండును బుట్టి రారాజయోగి సిద్ధుం
డయి కలాపగ్రామంబున నున్నవాఁడు కలియుగాంతంబున నష్టం బయ్యెడుసూర్య
వంశంబుఁ గ్రమ్మఱఁ బుట్టింపం గలవాఁ డామరువునకుఁ బ్రశుశ్రుకుండును నా ప్ర
శుశ్రుకునకు సంధియు నతనికి నమర్షణుండును నాయమర్షణునికి మహస్వంతుం
డును నామహస్వంతునకు విశ్వసాహ్యుండును నావిశ్వసాహ్యునకు బృహద్బ
లుండును జనియించి రాబృహద్బలుఁడు భారతయుద్ధంబున (మీతండ్రి యగు
నభిమన్యునిచేత) హతుం డయ్యె వినుము. 364

భవిష్యద్రాజేతిహాసము.

తే. పరఁగ నిక్ష్వాకుఁడును బృహద్బలుఁడు మొదలు
నుదయుఁ గాఁ గలరాజులఁ దోడుతోడ
నెఱుఁగఁ జెప్పితి నీవారి నింక మీఁదఁ
బుట్టఁ గలవారిఁ జెప్పెద భూవరేంద్ర. 365

వ. ఆబృహద్బలునకు బృహద్రణుండును బృహద్రణునకు నురుక్షతుండును నాత
నికి వత్సప్రీతుండును వత్సప్రీతునకుఁ బ్రతివ్యోముండును బ్రతివ్యోమునకు
భానుండును భానునకు సహదేవుండును సహదేవునకు బృహదశ్వుఁడును బృ
హదశ్వునకు భానుమంతుండును భానుమంతునకుఁ బ్రతీకాశ్వుండును బ్రతీకా
శ్వునకు సుప్రతీకుండును సుప్రతీకునకు మేరుదేవుండును మేరుదేవునకు సుతక్ష
త్రుండును సుతక్షత్రునకు ఋక్షకుండును ఋక్షకునకు నంతరిక్షుండును నంత
రిక్షునకు సుతపుండును సుతపునకు నమిత్రజిత్తును నతనికి బృహద్వాజియు నత
నికి బర్హియు బర్హికి ధనంజయుండును ధనంజయునకు రణంజయుండును నతనికి
సృంజయుండును సృంజయునకు శాక్యుండును శాక్యునకు శుద్ధాదుండును శుద్ధా
దునకు లాంగలుండును లాంగలునకుఁ బ్రసేనజిత్తును నతనికి క్షుద్రకుండును క్షుద్ర

కునకు ఋణకుండును ఋణకునకు సురథుండును సురథునకు సుమిత్రుండును
బుట్టుదురు సుమిత్రునియనంతరకాలంబున సూర్యవంశంబు మఱి సాఁగదు వీరలు
బృహద్బలునినుండి క్రమంబునం బుట్టం గలవార లని చెప్పి శుకుం డిట్లనియె.

సీ. ధన్యుఁ డాయిక్ష్వాకుతనయుఁ డౌనిమి యాఁగ, మాచరింపఁగఁ గోరి యావసిష్ఠు
నార్త్విజ్యమునకుఁ దా నర్థింపఁ గని యాతఁ, డింద్రునిమఖము సేయింప నియ్య
కొనినాఁడ మఱి వత్తుఁ గొదవ లేదన వచ్చి, సంసార మెంతయుఁ జంచలంబు
కాలయాపన మేల క్రతువు సేసెద నని, యన్యఋత్విక్కుల నతఁడు గూర్చి

తే. సేయ నింద్రునిమఖ మంతఁ జెల్లఁ జేసి, గురుఁడు సనుదెంచి శిష్యుపైఁ గోపమెత్తి
యోరి నావచ్చునందాఁక నుండవనుచు, నతని దేహంబు పడుఁగాత మని శపించె.

వ. ఇట్లు వసిష్ఠుండు శపించిన నిమియును వసిష్ఠుని దేహంబు పడుఁ గాక యని మ
రల శపియింప నవ్వసిష్ఠుండు మిత్రావరుణులవలనఁ గడపట నూర్వశికి జన్మించె
గురుశాపంబున బ్రహ్మజ్ఞాని యైననిమి విగతదేహుం డైన నతని దేహంబు మునీ
శ్వరులు గంధ[1]వస్తువులం బొదివి (దాఁచి) దొరఁకొన్న సత్త్రయాగంబు సెల్లిం
చిరి యాగంబుకడపట దేవగణంబులు మెచ్చి వచ్చిన వారలకు నిమిదేహంబు
సూపి బ్రదుకం జేయుం డనవుడు వారలు నిమిప్రాణంబు వచ్చుం గాక యని
పలికిన నిమి దనదేహంబు సార నొల్లక యి ట్లనియె. 368

మ. అతిమోహాకులితంబు సాంద్రమమతాహంకారమూలంబు సం
తతనానాసుఖదుఃఖపీడిత మనిత్యం బిట్టిదేహంబునం
కృతి నా కేటికి మీనజీవనముభంగిన్ భీతిబాహుళ్య మం
చితరుల్ పెద్దలు దీనిఁ జేకొనరు సర్వేశున్ హరిం గొల్చుచున్. 369

వ. అని పలికిన నిమిమాటలు క్రమ్మఱింప నేరక శరీరులు గన్నులు దెఱచినప్పుడును
మూసినప్పుడును నిమి గాన వచ్చుం గాక యని పల్కి దేవతలు చని రంత.

ఆ. పెద్దలైనమునులు పృథివీస్థలికి రాజు, లేమిఁ జూచి నిమికళేబరంబు
దరువ నొకడు పుట్టెఁ దనయుండు వానిని, జనకుఁ డనుచుఁ బలికె జగము లెల్ల.

వ. మఱియు నతండు విగతదేహుండు గావున వైదేహుం డనియు మథనజాతుండు
గావున మిథులుం డనియు ననం బరఁగె నమ్మిథులుని చేత నిర్మితం బయినది మిథిలా
నగరంబు నాఁ బరఁగె నాజనకునకు నుదావసుండును నుదావసునకు నందివర్ధనుం
డును నందివర్ధనునకు సుకేతుండును సుకేతునకు దేవరాతుండును దేవరాతు
నకు బృహద్రథుండును బుట్టి రాతనికి మహావీర్యుండును నతనికి సుధృతియు
నతనికి ధృష్టకేతుండును నతనికి హర్యశ్వుండును నతనికి మరువును నతనికిఁ బ్రతీం
ధకుండును నతనికిఁ గృతరయుండును నతనికి దేవమీఢుండును నతనికి విధృతుం
డును నతనికి మహాధృతియు నతనికిఁ గీర్తిరాతుండును నతనికి మహారోముండును

1 పుష్పంబులం,

నతనికి స్వర్ణరోముండును నతనికి హ్రస్వరోముండును నతనికి సీరధ్వజుండును బుట్టిరి. 372

ఆ. అతఁడు మఖము సేయ నవని దున్నింపంగ, లాంగలంబుకొనను లక్షణాంగి
సీత జాత యయ్యె సీరధ్వజుం డని, దానఁ జెప్పఁబడియె ధన్యుఁ డతఁడు.

వ. ఆసీరధ్వజునకుఁ గుశధ్వజుండును గుశధ్వజునకు ధర్మధ్వజుండును ధర్మధ్వజునకుఁ గృతధ్వజ మితధ్వజు లనువా రిద్దఱుఁ బుట్టి రందుఁ గృతధ్వజునకుఁ గేశిధ్వజుం డుదయించె నతండు తన్నుఁ దా నెఱింగెడివిద్యయందు నేర్పరి యయ్యె మితధ్వజునకు ఖాండిక్యుం డనువాఁడు జన్మించి తండ్రివలన నెఱుక గలవాఁ డై కర్మతంత్రంబు నేర్చి కేశిధ్వజునివలన భీతుం డై యేఁగె ఖాండిక్యునకు భానుమంతుండును భానుమంతునకు శతద్యుమ్నుండును శతద్యుమ్నునికి శుచియు శుచికి సనద్వాజుండు సనద్వాజునకు నూర్ధ్వకేతుండును నూర్ధ్వకేతునకు నజుండును నజునకుఁ గురుజిత్తును గురుజిత్తునకు నరిష్టనేమియు నరిష్టనేమికి శ్రుతాయువును శ్రుతాయువునకుఁ బార్శ్వకుండును బార్శ్వకునకుఁ జిత్రరథుండును జిత్రరథునకు క్షేమాపియు క్షేమాపికి హేమరథుండును హేమరథునకు సత్యరథుండును సత్యరథునకు నుపగురుండును నుపగురునకు నగ్నిదేవుప్రసాదంబున నుపగుర్వుండును నుపగుర్వునకు సావనుండును సావనునకు సువర్చసుండును గల్గి రతండె సుభూషణుం డని వినంబడు నాసుభూషణునకు జయుండును జయునకు విజయుండును విజయునకు ధృతుండును ధృతునకు ననఘుండును ననఘునకు వీతిహవ్యుండును వీతిహవ్యునకు ధృతియు ధృతికి బహుళాశ్వుండును బహుళాశ్వునకుఁ గృతియుఁ గృతికి మహావశియును జన్మించిరి వీరలు మైథిలు లగురాజు లని చెప్పంబడుదురు యోగీశ్వరప్రసాదంబున గృహస్థు లై యుండియు బంధనిర్ముక్తు లై యాత్మజ్ఞానంబు గలిగి నిరంతరబ్రహ్మానుసంధానంబు సేయుచు నుండుదు రని పలికి శుకయోగీంద్రుం డి ట్లనియె. 374

చంద్రవంశ్యు లగురాజులయితిహాసము.

ఆ. చంద్రగౌర మైన చంద్రవంశమునందుఁ, జంద్రకీర్తితోడ జనితు లైన
యట్టిపుణ్యమతుల నైళాదిరాజుల, నింక వినుము మానవేంద్రచంద్ర. 375

సీ. ఒకవేయితలలతో నుండుజగన్నాథు, బొడ్డుఁదమ్మిని బ్రహ్మ పుట్టె మొదల
నతనికి గుణముల నతనిఁ బోలినదక్షుఁ, డగునత్రి సంజాతుఁ డయ్యె నత్రి
కడగంటిచూడ్కులఁ గలువలసంగడీఁ, డుదయించి విప్రుల కోషధులకు
[1]నమరఁ దారాతతి కజునిపంపున నాథుఁ, డై యుండి రాజసూయంబు చేసి

తే. మూఁడులోకములను గెల్చి మోఱకమున
జని బృహస్పతిపెండ్లాముఁ జారుమూర్తిఁ

---

1. నంబుగర్భములకు నజుని,

దార నిలు సొచ్చి కొనిపోయి § తన్ను గురుఁడు
వేఁడునందాఁక నయ్యింతి § విడువఁ డయ్యె. 376

వ. అంత వేల్పులతో రక్కసులకుఁ గయ్యం బయ్యె బృహస్పతితోడివైరంబునం జేసి రాక్షసులుం దానును శుక్రుండు చంద్రునిం జేపట్టె సురాచార్యునిం బోఁ దోలిన హరుండు భూతగణసమేతుం డై [1]తనగురుపుత్రుం డైనబృహస్పతిం జేపట్టె దేవేంద్రుండు సురగణంబులుం దానును బృహస్పతికి నడ్డంబు వచ్చె నయ్యవసరంబున బృహస్పతిభార్యానిమిత్తంబున రణంబున సురాసురవినాశం బయ్యె నాలోన బృహస్పతితండ్రి యగునంగిరసుండు సెప్పిన విని బ్రహ్మదేవుండు వచ్చి చంద్రునిం దిట్టి గర్భిణి యైనతారను మరల నిప్పించినం జూచి బృహస్పతి దాని కిట్లనియె. 377

ఉ. సిగ్గొకయింత లేక వెల § చేడియ కై వడి ధర్మకీర్తులన్
బొగ్గులు సేసి జారు శశిఁ § బొంది కటా కడు పేల సేసికొం
టెగ్గు దలంపఁగా వలదె § యిప్పుడు గర్భము దించుకొమ్ము నిన్
మ్రగ్గఁగఁ జేసెదం జెనఁటి § మానవతుల్ నినుఁ జూచి మెత్తురే. 378

వ. అని కోపించు చుండ నాచెలువకుఁ బసిండిచాయ[2]మేను గలకుఱ్ఱండు పుట్టె వానిం జూచి మోహంబు సేసి బృహస్పతి దనకొడు కనియునుం జంద్రుండు దనకన్నవాఁ డనియును జగడించి రప్పుడు. 379

ఆ. వారివాదు సూచి § వారింపఁగా వచ్చి, గోర్వరింప లేక § యెల్లమునులు
నమరవరుల నడుమ § నావేఁడుకలకత్త, యెఱుఁగుఁ గాని యితరు § లెఱుఁగ రనిరి.

వ. ఆపలుకులు విని సిగ్గుపడి యున్నతారం జూచి చిన్నికొడు కి ట్లనియె. 381

క. ఇలువరుస చెడఁగ బంధులు, దల వంపఁగ మగఁడు రోయఁ § దల్లీ కట్టా
వెలి నేల నన్నుఁ గంటివి, కలిగించినవాఁడు శీత § కరుఁడో గురుఁడో. 382

వ. అని పలుకు చున్నకొడుకునకు మఱుమాట లాడ నేరక యూరక యున్నతార నేకాంతంబునకుం జీరి (మంతనంబున) బ్రహ్మ యి ట్లనియె. 383

మ. చెలువా నీయెలసిగ్గు వాపి గురుఁడో § శీతాంశుఁడో యెవ్వఁ డీ
లలితాకారుఁ గుమారుఁ గన్నయతఁ డే§లా దాఁప నీపాటు నీ
తలనే పుట్టెనె వెచ్చ నూర్పకుము కాం§తల్ గాముకల్ గారె మా
టల నిం దేమియుఁ బోవ దొండొరులతో § డం జెప్ప విన్పింపవే. 384

వ. అని పలికిన బ్రహ్మకు నెదురు మాటాడ వెఱచి మంతనంబున నయ్యింతి చంద్రునికిం గన్నదాన ననవుడు నాబాలకునకు బుధుం డని పేరు వెట్టి చంద్రున కిచ్చి బ్రహ్మ సనియె నంత. 385

ఆ. బుద్ధిమంతుఁ డయిన § బుధుఁడు పుత్రుం డైన, మేను వెంచి రాజు § మిన్ను ముట్టె

1 యతని నిమిడికొనియె. 2 మేనితో నొక్కకుమారుండు.' వ్రా. ప్ర.

బుద్ధి గలసుతుండు పుట్టినచోఁ దండ్రి, మిన్ను ముట్ట కేల మిన్నకుండు. 386

వ. ఆబుధునకుఁ దొల్లి చెప్పినయిళాకన్యకవలనఁ బురూరవుండు పుట్టె నాపురూరవు(నకుం గల)శౌర్యసౌందర్యగాంభీర్యాదిగుణంబులు నారదునివలన నింద్రసభలోన నూర్వశి విని మిత్రావరుణశాపంబున మనుష్యస్త్రీరూపంబు దాల్చి భూలోకంబునకు వచ్చి యప్పురూరవుముందట నిలువంబడి. 387

తరలము. సరసిజాక్షు మృగేంద్రమధ్యు విశాలవక్షు మహాభుజున్
సురుచిరాననచంద్రమండలశోభితున్ సుకుమారు నా
పురుషవర్యుఁ బురూరవుం గని పువ్వుటంపఱజోదుచేఁ
దొరఁగుక్రొవ్విరితూపులన్ మది దొందడించినభ్రాంతితోన్. 388

వ. ఊర్వశి నిలుచున్నంత. 389

ఉ. భావజుదీమమో మొగులుఁ బాసి వెలుంగుమెఱుంగొ మోహినీ
దేవతయో [1]సభోరమయొ దీనికర గ్రహణంబు లేనిచో
జీవన మేటి కంచు మరుచేఁ జిగురాకడిదమ్ము జిమ్ములం
దా వడఁకెం బురూరవుఁడు దామరపాకుజలంబుకైవడిన్. 390

వ. ఇట్లా రాచపట్టి చెఱకువింటివానిదాడికి నోపువడి యెట్టకేలకు నిలుకడఁ దెచ్చికొని సైరణ నచ్చెలువ కిట్లనియె. 391

ఉ. ఎక్కడనుండి రాక మన కిద్దఱకుం దగు నీకు దక్కితిన్
మ్రుక్కడి వచ్చె నే యలరుములుక్కులవాఁ డడిదంబుఁ ద్రిప్పె నే
దిక్కునెఱుంగ నోయబల దేహము దేహముఁ గేలుఁ గేల నీ
చెక్కునఁ జెక్కు మోపి తగుచెయ్వుల నన్ను విపన్నుఁ గావవే. 392

వ. అనినం బోఁడిచేడియ యిట్లనియె. 393

మ. ఇవె నాకూర్చుతగళ్లు రెండు గగ నీ వెల్లప్పుడుం గాచె దే
ని వివస్త్రుండవు గాక నాయెడ సదా నీ వుండు దేనిన్ విశే
షవిలాసాధిక నీకు [2]నాఘృతము భక్ష్యం బయ్యెనేనిన్ మనో
జవినోదంబుల నిన్నుఁ దేల్తు నగునే చంద్రాన్వయగ్రామణీ. 394

వ. అని పలికిన వేల్పులవెలయాలి ప్రతినమాటల కియ్యకొని తనమనంబున. 395

క. మంచి దఁట రూపునన్ రతి, నంచిత యఁట దేవగణిక యఁట మరుచేతన్
సంచలితచిత్తనైతె కా,మించిన దఁట యింతకంటె మేలుం గలదే. 396

వ. అని నిశ్చయించుకొని. 397

ఆ. రాజు రాజముఖిని రతిఁ దేల్చె బంగారు, మేడలందుఁ దరులనీడలందు
[3]డోలలందు రత్నశాలలందును దమ్మి,కొలఁకులందు గిరులకెలఁకులందు. 398

వ. అంత నయ్యిద్దఱుం దగులంబు నెలకొని. 399

1 నభోమణియొ. 2. నాఘృతము పక్షం బయ్యె. 3 దోఁటలందు రత్నకూటంబులందును, గొలఁకు,

క. ఒకదిక్కు గాని చనఁబో, రొకచోటను గాని నిలిచి యుండరు దమలో
నొకటియు గాని తలంపరు, నొకనిమిషముఁ బాయ లేరు నువిదయు విభుఁడున్.
క. దయ్యె మెఱుంగుల్ వారల, నెయ్యంబులు మక్కువలును ¹నిజమరితనముల్
²వియ్యములును నెడసందిని, బయ్యెదకొంగడ్డ మైనఁ బ్రాణము వెడలున్. 401
వ. ఇట్లూర్వశియుం బురూరవుండు నొండొరువులవలని మక్కువలు చెక్కులొత్తం బగళ్లు రేలు నెల్లెడల విహరింప నొక్కనాఁడు దేవలోకంబున దేవేంద్రుండు గొలువుండి తనకొలువున నూర్వశి లేకుండుటం జూచి. 402
క. ఇన్నిదినంబులవలె నా, యున్నసభామధ్యవేది యూర్వశి లేమిన్
విన్నఁదనంబున నున్నది, వన్నె దఱఁగి యున్నపసిఁడివడువున ననుచున్. 403
వ. ఇంద్రుండు గంధర్వులం బనిచిన వారు నడురేయి నని చీఁకటి నూర్వశి పెంచుచున్న మేడికలం బట్టిన నవి రెండును మొఱ వెట్టిన వాని మొఱ విని రతిఖిన్నుం డై మేను మఱచి కూరుకుచున్న పురూరవు కౌఁగిట నుండి యూర్వశి యిట్లనియె. 404
మ. అదె నాబిడ్డలఁ బట్టి దొంగలు మహాహంకారు లై కొంచు ను
న్నదు లై పోయెద రడ్డపాటునకు సామర్థ్యంబునన్ హీనుఁ డై
కదలం డీమగపంద కూరుకుగతిం గన్మూసి గుర్పెట్టెడిం
బ్రిదులం జాలఁడు నాదుకౌఁగిలియు సంభీతాత్ముఁ డై చెల్లరే. 405
క. ³పగతురు దొంగలు నేఁపఁగ, మగఁటిమి వాటింప లేక మగతన మెడలన్
మగువలకౌఁగిట నడఁగెడు, మగవాఁడగుకంటె మగఁడు మగువగుఁ గొప్పున్.
ఆ. అధముఁ డైనవాని కాలగుకంటె సత్యాధికునింట దాసి యగుట మేలు
హీనుఁ బొంది యోని హింసింపఁగా నేల, యువతిజనుల కూరకుంట లెస్స.
క. ⁴ఏటిది నీరాచతికం, బాఁటది మొఱవెట్టఁ బశువు లాతురపడ నో
యాఁట దని లేచి దొంగల, గీఁటవు వెడలంగ శవముక్రియ నుండె దిదే.
క. వినియు వినవు రణభీరువు, మనుజాధము నిదురపోతు మందుని నకటా
నినుఁ జక్రవర్తిఁ జేసిన, వనజాసనుకంటె వెఱ్ఱివాఁడును గలఁడే. 409
వ. అని పెక్కుభంగుల నయ్యింతి పరుసనిపలుకు లనుకఱకువాలమ్ములు సెవులఁ జొనుప నారాజశేఖరుం డంకుశంబుపోట్ల నదరుమదగజంబునందంబునఁ జీర మఱచి దిగంబరుం డై లేచి వాలు కేల నంకించి యానడురేయి దొంగల నఱికి వైచి మేషంబుల విడిపించుకొని తిరిగి వచ్చునెడ. 410

---

1 'నిజగరితనముల్' అనియే వ్రా. ప్ర. 3 'దియ్యాకు లౌనెడ సుందరి, పయ్యెద' వ్రా. ప్ర. 3 పగతురు దొంగల రేఁపఁగ ..మగతన మెల్లన్ ... కౌఁగిటఁ జూపెడుమగవాఁడు, 4 ఏటికి నీరాచతికము, బోటులు మొఱవెట్టఁ బశువు బోరన నఱికెడి-నో, యేటి పని లేచి దొంగల- వేఁటల నిడ్చెడి దొంగల- గీటడఁచవు వెడలి శవముక్రియ నుండె దిదే.

ఆ. చీర లేనిమగనిఁ జెలువ దా నీక్షించి, కన్ను మొఱఁగి పోవఁ గాన కతఁడు
వెఱ్ఱివానిభంగి వివశుఁడై పడి లేచి, పొరలి తెరలి స్రుక్కి సొక్కి పడియె.

వ. మఱియుఁ బురూరవుండు మదనాతురుండై వెదకుచు సరస్వతీనదీతీరంబునం జెలికత్తెలతోఁ గూడియున్న యూర్వశిం గని వికసితముఖ(కమలుం)డై యిట్లనియె.

మ. తనుమధ్యా యిటు మేల వచ్చి తకటా ధర్మంబె శర్మంబె మున్
మనలో [1]నుంకుగ నాడికొన్న పలుకుల్ మర్యాదలుం దప్పెనే
నిను నేఁ బాసినయంతనుండి తనువున్ నేలం బడం బాఱెడిం
దిను [2]గృధ్రాదులు దీని మున్న కరుణాదృష్టిన్ విలోకింపవే. 413

వ. అనిన నూర్వశి యిట్లనియె. 414

క. మగువలకు నింత [3]లోఁగెదు, మగవాఁడవె నీవు పశువుమాడ్కిన్ వగవం
దగవే మానుషపశువును, మృగములుఁ గని రోయుఁ గాక మే లని తినునే.

వ. అదియునుం గాక. 416

మ. తలఁపుల్ చిచ్చులు మాట లుజ్జ్వలసుధాధారల్ విభుం డైనవు
వ్విలుతుర్ మెచ్చర యన్యులన్ వలతు రేవిశ్వాసమున్ లేదు క్రూ
రలు తోడుం బతి నైనఁ జంపుదు రధర్మల్ నిర్దయల్ చంచలల్
వెలయాం డ్రెక్కడ వారి వేడబము లావేదాంతసూత్రంబులే. 417

ఉ. ఇంకొక యేఁడు వోయిన నరేశ్వర యాతలి రేయి నీవు నా
లంకెకు వచ్చె దాత్మజుల లక్షణవంతులఁ గాంచె దేమియుం
గొంకక పొమ్ము నావుడును గొమ్మను గర్భిణిఁ గాఁ దలంచుచున్
శంక యొకింత లేక నృపసత్తముఁ డల్లన పోయె వీటికిన్. 418

వ. ఇట్లు మరలి చని తనపురంబున నొక్కయేఁ డుండి పిదప నూర్వశికడ కేఁగి యొక్క రేయి పురూరవుం డయ్యింతికడ నున్న నావెలందియు గంధర్వవరుల వేఁడికొనుము నన్నిచ్చెద రనవుడు నతండు గంధర్వవరులం బ్రార్థించిన వారలతండు వొగడుటకు మెచ్చి యగ్నిస్థాలి నిచ్చిన నయ్యగ్నిస్థాలి నూర్వశిం గాఁ దలంచుచు దానితో నడవిం దిరుగుచుండి యొక్కనాఁ డది యూర్వశి గా దగ్నిస్థాలి యని యెఱింగి వనంబున దిగవిడిచి యింటికిఁ జనుదెంచి నిత్యంబు రాత్రి దానిన చింతించుచుండఁ ద్రేతాయుగంబు సొచ్చిన నారాజుచిత్తంబునఁ గర్మబోధంబు లయి వేదంబులు మూఁడుమార్గంబులం దోఁచిన నాభూవరుండు స్థాలికడకుం జని యందు శమీగర్భజాతం బైన యశ్వత్థంబుఁ (జూచి యాయశ్వత్థంబు) చేత నరణులు రెండు గావించి ముందటియరణి దానును వెనుకటియరణి యూర్వశియును రెంటినడుమ నున్నకాష్ఠంబు పుత్రుండు నని మంత్రంబు సెప్పుచుం ద్రచ్చుచుండ జాతవేదుం డనునగ్ని సంభవించి విహితారాధన

1 నుంకువ లాడికొన్న. 2 నుగ్రంపుమృగాళి దీనుఁ. 3 లోఁగెదు.

సంస్కారంబునంజేసి యాహవనీయాదిరూపంబుల మూఁట నెగడి పురూరవునిపు
త్త్రుం డని కల్పింపంబడియె నాయగ్ని పురూరవునిఁ బుణ్యలోకంబునకుఁ బనుపం
గారణం బగుటంజేసి. 419

క. ఆయగ్నిచేఁ బురూరవుఁ, డాయజ్ఞేశ్వరు ననంతు హరి వేదమయున్
శ్రీయుతుఁ గూర్చి యజించెను, నాయుతుఁ డూర్వశిఁ గనంగ నరిగెడుకోర్కెన్.

ఉ. ఒక్కఁడ వహ్ని వేల్పు పురుషోత్తముఁ డొక్కఁడ సర్వవాఙ్మయం
బొక్కఁడ వేదమా ప్రణవ మొక్కఁడ వర్ణము గొల్లి త్రేతను
డెక్కటి మాన్చి మూఁడుగను నేర్పఱచెం దనబుద్ధిపెంపుచేఁ
జక్కఁగ నాపురూరవుఁ డశేషకృతులకున్ సులభంబు లయ్యె గన్. 421

వ. ఇట్లు వేదవిభాగంబు గల్పించి యాగంబు సేసి పురూరవుం డూర్వశి యున్నగంధ
ర్వలోకంబునకుం జనియె నతనికి నూర్వశిగర్భంబున నాయువు శ్రుతాయువు
సత్యాయువు రయుండు జయుండు విజయుం డన నార్గురు పుత్త్రులు గలిగి రందు
శ్రుతాయువునకు వసుమంతుండును సత్యాయువునకు శ్రుతంజయుండును రయు
నకు శ్రుతుండు నేకుం డన నిరువురును జయునకు నమితుండును విజయునకు
భీముండును జనించి రాభీమునకుఁ గాంచనుండు కాంచనునకు హోత్రకుండు
హోత్రకునకు గంగాప్రవాహంబు పుక్కిటం బట్టినజహ్నుండు జహ్నునకుఁ
బూరుండు పూరునకు బాలకుండు బాలకునకు నజకుం డజకునకుఁ గుశుండు
కుశునకుఁ గుశాంబుండు ధూర్తయుండు వసువు కుశనాభుం డన నలువురును
సంభవించి రందుఁ గుశాంబునకు గాధి యనువాఁడు గలిగె నాగాధి రాజ్యంబు
సేయుచుండ. 422

సీ. సత్యవతిని గాధిజాతను గన్యను, విప్రుఁడు ఋచికుండు వేఁడికొనిన
గాధియు సుత కీడు గాఁ డని తెల్లని, నవకంపుమేనులు నల్లచెవులు
గలగుఱ్ఱములు వేయి కన్యకు నుంకువ, యిచ్చినఁ గూఁతు నే నిత్తు ననిన
వసుధామరుండును వరుణునికడ కేఁగి, హరులఁ దెచ్చినఁ గూఁతు నాతఁ డిచ్చె

ఆ. నామహాత్మ్యుసతియు నత్తయుఁ గొడుకులఁ, గోరి యడుగ నియ్యకొని యతండు
విప్రరాజమంత్రవితతుల వేల్పించి, చరువు సేసి క్రుంక నరిగె నదికి. 423

వ. అయ్యెడం దల్లి యడిగిన సత్యవతి బ్రహ్మమంత్రంబులఁ దనకు వేల్పించినచరువు
దల్లి కిచ్చి క్షాత్త్రమంత్రంబు(లం దల్లికి వేల్పించిన)చరువు దా నందికొని యుండ
నాముని సనుదెంచి చరువు వీడ్వడుట యెఱింగి భార్య కిట్లనియె. 424

ఆ. తల్లిచరువు నీవు దాల్చి నీచరు వేల, తల్లిపాల నిడితి తరళనేత్ర
కొమ్మ యింక నీకుఁ గ్రూరుఁడు పుట్టు మీ, యమ్మ బ్రహ్మవిదుని ననఘుఁ గాంచు.

వ. అనిన నయ్యింతి వెఱచి మ్రొక్కి వినయంబు లాడినం బ్రసన్నుం డై నీకొడుకు
సాధు వై నీమనుమండు క్రూరుం డగుం గాక యని ఋచికుం డనుగ్రహించిన

నా సత్యవతికి జమదగ్ని సంభవించె సత్యవతియుం గౌశికీనది యై లోకపావని యై
ప్రవహించె నా జమదగ్నియు రేణుపుకూఁతు రయిన రేణుకను వివాహం బై
వసుమదాదికుమారులం గనియె నందు. 426

క. పురుషోత్తమునంశంబున, ధర జమదగ్నికి జనించి ధన్యుఁడు రాముం
డిరువదియొకమారు నృపతుల, శిరములఁ జక్కాడెఁ దనదుచేగొడ్డంటన్. 427

వ. అనిన విని భూవరుండు శుకున కిట్లనియె. 428

పరశురాముని చరిత్రము.

ఉ. ఏటికిఁ జంపె రాముఁ డవనీశుల వేమఱు వారియందుఁ ద
ప్పేటిది విప్రుఁ డయ్యు నతఁ డేటికి రాజసతామసంబులన్
వాటముఁ బొందె భూభరము వారిత మా టది యేవిధంబు నా
మాటకు మానిచంద్ర మఱుమాట ప్రకాశము గాఁగఁ జెప్పవే. 429

వ. అనిన శుకుం డిట్లనియె. 430

సీ. హైహయాధీశ్వరుం డర్జునుం డనువాఁడు, ధరణీశ్వరులలోనఁ దగినవాఁడు
పురుషోత్తమాంశాంశుఁ బుణ్యు దత్తాత్రేయు, నారాధనము సేసి యతనివలనఁ
బరిపంథిజయమును బాహుసహస్రంబు, నణిమాదిగుణములు యశము బలము
యోగీశ్వరత్వంబు నోజయుఁ దేజంబుఁ, జెడనియింద్రియములు సిరియుఁ బడసి

తే. గాలికైవడి సకలలోకంబులందుఁ, దనకుఁ బోరాని రారాని తలము లేక
యెట్టిచో నైనఁ దనయాజ్ఞ యేపుమిగుల, ధరణి వెలుఁగొందె వినువీధిఁ దరణిమాడ్కి.

మ. ఒకనాఁ డామనుజేంద్రుఁ డంగనలతో నుద్దాముఁ డై వీట నుం
డక రేవానది కేఁగి యందుఁ దెలిసీకటం జల్లుపో రాడి దీ
ర్ఘకరాబ్జంబుల నానదీజలములం గట్టన్ వడిన్ నీరు మో
లకుఁ బెల్లుబ్బి రణాగతుం డయినయాలంకేశుపైఁ దొట్టఁగన్. 432

వ. ఇట్లు దిగ్విజయార్థంబు వచ్చినరావణుం డా రాజుచేకట్టం దొట్టిన యేటినీటికి
సహింపక రోషంబునం బోటరియుంబోలె నమ్మేటిమగనితోడి పోటునకుం దొడ
రినఁ బాటింపకఁ దనబాహుపాటవంబున. 433

క. వీఁకమెయి నతఁడు రావణుఁ, గూఁకటు లగలించి పట్టికొని మోఁకాలం
దాఁకించి కోఁతికైవడి, నాఁకం బెట్టించెఁ గింకరావళిచేతన్. 434

వ. అంత నర్జునుండు మాహిష్మతీపురంబున కేతెంచి. 435

క. ఆ రాజేంద్రుఁడు రావణు, నోరీ యిట మీఁదఁ నూరకుండుము జగతిన్
వీరుఁడ ననకుము కాచితిఁ, బోరా యని సిగ్గు పఱిచి పుచ్చెన్ మరలన్. 436

వ. అంత. 437

సీ. ధరణీశుఁ డొకనాఁడు దైవయోగంబున, వేఁటకై కాంతారవీధి కేఁగి
తిరిగి వేఁటల శ్రాంతదేహుఁడై జమదగ్ని, మునియాశ్రమముఁ జేరి మ్రొక్కి నిలువ

నామునీంద్రుఁడు రాజు నర్ఘితోఁ [1]బూజించి, యారాజునకు రాజు ననుచరులకుఁ
ఘనహోమధేనువుఁ దడయక రప్పించి, యిష్టాన్నములు గురియింపఁ దడవు
తే. గుడిచి కూర్చుండి మొదవుపైఁ గోర్కెఁ జేసి
[2]సంపద య దేల యీయావు చాలుఁగాక
యిట్టిగోవుల నెన్నండు నెఱుఁగ మనుచుఁ
బట్టి తెం డని తనయొద్దిభటులఁ బనిచె. 438
వ. పంచిన వారలు దర్పంబునం జని. 439
క. క్రేపుం బాపకుఁ డంచును, హా పీడం బడితి ననుచు సంభా యనుమం
జూ పోపరు నృపు లంచును, నాపోవన్ మొదవుఁ గొనుచు వచ్చిరి పురికిన్.
వ. (అంత నర్జునుండు మాహిష్మతీపురంబునకు) వచ్చునెడ రాముం డాశ్రమంబున
కేతెంచి తద్వృత్తాంతం బంతయు విని. 441
ఆ. అద్దిరయ్య యింట నన్నంబు గుడిచి మా, యయ్య వల దనంగ నాక్రమించి
క్రొవ్వి రాజు మొదవు గొనిపోయినాఁడఁట, యేను రాముఁ డౌట యెఱుఁగఁ
వ. అని పలికి. [డొకో.
శా. ప్రళయాగ్నిచ్ఛటభంగిఁ గుంభి విదళింపం గాలుసింహాకృతిం
వెలుచన్ రాముఁ డిలేశువెంట నడచెం బృథ్వీతలం బెల్ల నా
కులమై క్రుంగఁ గురారియై కవచియై కోదండియై కాండియై
ఫలియై సాహసియై మృగాజినమనోజ్ఞశ్రోణియై తూణియై. 444
వ. చని మాహిష్మతీపురద్వారంబుఁ జేరి నిలుచున్నసమయంబున. 445
మ. కనియెన్ ముందటఁ గార్తవీర్యుఁడు సమిత్కాముం బ్రకామున్ శరా
సనతూణీరకుఠారభీము నతిరోషప్రోచ్ఛలద్భ్రూయుగా
ననేత్రాంచలసీము నైణపటనానామాలికోద్దాము నూ
తనసంరంభనరేంద్రదారశుభసూత్రత్రాసమునిన్ రామునిన్. 446
వ. కని కోపించి. 447
ఉ. బాలుఁడు వెఱ్ఱిబ్రాహ్మణుఁడు బ్రాహ్మణుకై వడి నుంట మాని భూ
పాలురతోడ భూరిబలభవ్యులతోడ భయంబు దక్కి క
య్యాలకు వచ్చినాఁడు మనయం దిఁకఁ బాపము లేదు లెండు లెం
డేల సహింప భూసురుని నేయుఁడు వ్రేయుఁడు గూల్పుఁ డిమ్మహిన్. 448
వ. అని యదలించి దండనాయకులఁ బురికొల్పిన వారు రథకరిహరిపదాతిసమూ
హంబులతో లెక్కకుం బదినే డక్షౌహిణు లై యెదురునడచి శరచక్రగదాఖడ్గ
భిందిపాలశూలప్రముఖసాధనంబుల నొప్పించిన నవ్విప్రవరుండు గన్నులకొలు
కుల నిప్పులు గుప్పలుగొన రెట్టించినకట్టల్క మిట్టిపడ యజ్ఞోపవీతంబు సక్కనిడి

1 దీవించి. 2 సంప దేటికి నీయావు.

కొనికరాళించి బిట్టు దట్టించి కఠోరం బగుకుఠారంబు సారించి మూఁకలపైఁ గుఱికి [1]తాలకరిమొగంబునం గ్రొచ్చెలికపట్టునం జెట్టులు గొట్టుకృషీవలుని తెఱంగునఁ బదంబులు ద్రెంచుచు నసంటికంబంబులఁ దెగనఱకు నారామకారుని పగిది మధ్యంబులఁ ద్రుంచుచుఁ దాళఫలంబులు రాల్చువృక్షారోహకునికైవడి శిరంబులు ద్రుంచుచు మృగంబుల వండం జెండించుసూపకారునిభంగి నవయవంబులం జెక్కుచు నంతటం దనివి సనక విలయకాలకీలికీలిని మంట లుమియుచు విల్లందికొని యెల్లెడం బిడుగులసోనలు గురియుబలుమొగిళ్లవడువున నప్రమాణంబు లగుబాణంబులం బఱపి సుభటసైన్యంబుల దైన్యంబు నొందించుచు (నడ్డంబు లేనియూర్జ్వటంబులు గలబాణవర్గఘృతంబులతో) రాహుతులం గోపానలంబున కాహుతులు సేయుచు తురంగంబుల నిరంగంబులఁ గావించుచు రథంబుల శ్లథంబులఁగా నొనర్చుచు ద్విరదంబుల నరదంబులై పఱవం దోలుచు నివ్విధంబున సేనల నంపవానల ముంచి రూపుమాపిన. 449

క. మత్తిల్లి భూతజాలము, చిత్తంబులఁ జొక్కి వేడ్కఁ జిందులు వాఱన్
జొత్తిల్లి సమిత్తలమున, నెత్తురుమేఘంబు పలలనికరం బయ్యెన్. 450

వ. అయ్యవసరంబున. 451

క. మేలీ బ్రాహ్మణుఁ డొక్కఁడు, నేలం బడఁ గూల్చె సైన్యనిచయము నెల్లన్
బాలార్ప నేల యీతనిఁ, దూలించెదఁ గాక నాదుదోర్బలమువడిన్. 452

వ. అని పలికి. 453

మ. ఒకయేనూఱుకరంబులన్ ధనువు లత్యుల్లాసియై తాల్చి వే
ఱొకయేనూట గుణధ్వనుల్ నిగుడ శాతోగ్రాస్త్రముల్ గూర్చి వి
ప్రకుఠారంబును నిన్నుఁ గూల్తు ననుచున్ భర్జించి పుంఖానుపుం
ఖకఠోరంబుగ నేసి యార్చె జయరేఖాధామునిన్ రామునిన్. 454

క. వడిఁ దూపు లేయ గుడుసులు, పడి కార్ముకపంచశతము పరఁగ విభుఁడు సొం
పడరెం బరివేషచయముల, నడుమ ఖరద్యుతుల వెలయునలినాప్తుక్రియన్.

వ. ఇట్లుగ్గునుండు బాణవిలాసంబు సూపిన. 456

మ. ధరణీదేవుఁడు రాముఁ డాఢ్యుఁడు జగద్ధానుష్కరత్నంబు దు
ష్కరచాపం బొక టెక్కువెట్టి శరముల్ సంధించి పెల్లేసి భూ
వరుకోదండము లొక్క[2]మాటు దునిమెన్ వాఁ డంతటం బోక వే
తరువుల్ ఉవ్వఁ గుఠారధార నఱకెం దద్బాహుసందోహమున్. 457

క. కరములు దునిసిన నతనికి, శిర మొక్కటి చిక్కె శైలశిఖరముభంగిం
బరశువున నదియుఁ ద్రుంచెను, బరసూదనుఁ డైనఘనుఁడు భార్గవుఁడు వడిన్.

ఆ. తండ్రి వడిన నతని తనయులు పదివేలు, దలఁగిపోయి రతనిఁ దాఁక లేక

1 డోలాయిడి మొగంబునం. 2 చూడ్కి.

పరభయంకరుం డగు ǂ భార్గవుం డంత నా, గోవుఁ గ్రేపుతోడఁ ǂ గూడఁ దెచ్చె.

వ. ఇట్లు హోమధేనువు మరలం దెచ్చి యిచ్చి తనపరాక్రమంబు దండ్రి కెఱింగిం
చి తోఁబుట్టువులకు సవర్ణంబుగాఁ జెప్పిన జమదగ్ని రాముస కిట్లనియె. 460

క. కలవేల్పు లెల్లఁ దమతమ, చెలువంబులు దెచ్చి రాజుఁ ǂ జేయుదు రకటా
బలువేల్పు రాజు వాసిం. జలమున ని ట్లేల పోయి ǂ చంపితి పుత్రా. 461

క. తాలిమి మనకును ధర్మము, తాలిమి [1]మూలంబు మనకు ǂ ధన్యత్వమునం
దాలిమి గల దని యీశుం, డేలించును బ్రహ్మపదము ǂ నెల్లన్ మనలన్. 462

క. క్షమ గలిగిన సిరి గలుగును, క్షమ గలిగిన వాణి గలుగు ǂ సౌరప్రభయున్
క్షమ గలుగఁ దోన కలుగును, క్షమ గలిగిన మెచ్చు శౌరి ǂ సదయుఁడు దండ్రీ.

క. పట్టపురాజును జంపుట, గట్టలుకన్ విప్రుఁ జంపు ǂ కంటెను బాపం
బట్టి ట్టనకుము నీ వీ, చెట్ట సెడం దీర్థసేవ ǂ సేయుము తనయా. 464

క. అని తన్నుఁ దండ్రి పనిచినఁ, బని పూని ప్రసాద మనుచు ǂ భార్గవుఁడు రయం
బున నొకయేఁడు ప్రయాణము, సని తీర్థము లెల్ల నాడి ǂ చనుదెంచె నృపా.

ఉ. ఆయెడ నొక్కనాఁడు సలి ǂ లార్థము రేణుక గంగలోనికిం
బోయి ప్రవాహమధ్యమునఁ ǂ బొల్పుగ నచ్చరలేమపిండుతోఁ
దోయవిహారముల్ సలుపు ǂ దుర్లభుఁ జిత్రరథున్ సరోజమా
లాయుతుఁ జూచు చుండెఁ బతి ǂ యాజ్ఞ దలంపక కొంతప్రేమతోన్. 466

వ. ఇట్లు గంధర్వవల్లభునిం జూచుకారణంబునం దడసి. 467

ఉ. అక్కట వచ్చి పెద్దతడ ǂ వయ్యెడి హోమమువేళ దప్ప నే
నిక్కడ నేల యుంటి ముని ǂ నెట్లు మనునో యని భీతచిత్తయై
గ్రక్కునఁ దోయకుంభము శి ǂ రస్థలమం దిడి తెచ్చి యిచ్చి వే
మ్రొక్కి కరంబు మోడ్చి పతి ǂ ముందట నల్లన నిల్చె నల్కుచున్. 468

వ. అప్పుడు. 469

క. చిత్తమున భార్య దడసిన, వృత్తాంతం బెఱిఁగి తపసి ǂ వేగమ సుతులన్
మత్తం దీనిం జావఁగ, మొత్తుం డన మొత్తి రైరి ǂ మునుకుచు వారల్. 470

క. కొడుకులు పెండ్లముఁ జంపమి, గొడుకులఁ బెండ్లాముఁ జంప ǂ గురుఁ [2]డానతియీ
నడుగులకు నెఱఁగి రాముం, డడు గిడకుండంగఁ ద్రుంచె ǂ నన్నలఁ దల్లిన్. 471

శా. తల్లిన్ భ్రాతల నెల్లఁ జంపు మనుచోఁ ǂ దాఁ జంపి రా కున్నఁ బెం
పెల్లం బోవ శపించుఁ దండ్రి తనపం ǂ పేఁ జేయుడున్ మెచ్చి నా
తల్లిన్ భ్రాతల నిచ్చు నిక్కము తపో ǂ ధన్యాత్మకుం డంచు వే
తల్లిన్ భ్రాతలఁ జంపె భార్గవుఁడు లే ǂ దా చంపఁ జే యాఁడు నే. 472

వ. ఇవ్విధంబున. 473

---

1 'మూల మగు ధర్మతత్త్వంబులకుం' వ్రా. ప్ర. 2. డొసఁగినఁ దా.

క. అడ్డము సెప్పక కడపటి, బిడ్డఁడు రాముండు సుతుల § బెండ్లము నచటన్
గొడ్డంటం దెగ నడిచిన, జడ్డనఁ దల యూఁచి మెచ్చె § జమదగ్ని మదిన్.

క. మెచ్చినతండ్రిని గనుఁగొని, చెచ్చెర నీపడినవారి § జీవంబులు నీ
విచ్చితి నను మని మ్రొక్కిన, నిచ్చెన్ వారలును లేచి § రెప్పటిభంగిన్. 475

ఆ. పడినవారి మరల § బ్రదికింప నోపును, జనకుఁ డనుచుఁ జంపె § జామదగ్న్యుఁ
డతఁడు సంపె ననుచు § నన్నలఁ దల్లిని, జనకునాజ్ఞ యైనఁ § జంపఁ దగదు.

వ. అంత. 477

సీ. పరశురాముని కోడి § పరుగులు వెట్టిన, యర్జునుపుత్రకు § లాత్మయందుఁ
దండ్రి మ్రిగ్గుటకు సంతప్తులై వ్రేగుచు, నింతట నంతట § నెడరు వేచి
తిరిగి చూడుచు నొక్క § దివసమం దారాముఁ, డడవి కన్నలతోడ § నరుగఁ బిదపఁ
బగఁ దీర్పఁ దఱి యని § పఱతెంచి హోమాల, యంబున సర్వేశు § నాత్మ నునిచి

తే. నిరుపమధ్యానసుఖవృత్తి § నిలిచియున్న, పుణ్యు జమదగ్ని నందఱుఁ § బొదుగఁ బట్టి
కుదులకుండంగఁ దలఁ ద్రుంచి § కొనుచుఁ జనిరి, యడ్డమే తెంచి రేణుక § యడిచికొనఁగ.

వ. మఱియును. 479

మ. జనకుం జంపినవైరముం దలఁచి రం § జన్యాత్మజుల్ నేఁడు మీ
జనకుం జంపిరి రామ రామ రిపులన్ § శాసింతు రమ్మంచు న
మ్మునిపై వ్రాలి లతాంగి మోఁదికొనియెన్ § ముయ్యేడుమాఱుల్ రయం
బున రాముం డరుదెంచి యెన్నికొన నా § పూర్ణాపదాక్రాంత యై. 480

వ. అప్పుడు తల్లిమొఱ విని జమదగ్నికుమారులు వచ్చి యిట్లని విలపించిరి. 481

క. వాకిలి వెడలవు కొడుకులు, రా కుండఁగ నట్టినీవు § రాజసుతులచేఁ
జీకాకు నొంది పోవఁగ, నీకాళ్లెట్లాడెఁ దండ్రి § నిర్జరపురికిన్. 482

వ. అని విలపించు చున్నయన్నలం జూచి (రాముం డిట్లనియె). 483

ఉ. ఏడువ నేల తండ్రితెను § వేమఱు కుండుఁడు తోడులార నే
నూఁ డిదె తీర్తు నంచుఁ బర § శుద్యుతిభీముఁడు రాముఁ డుగ్రుఁడై
యోడక యర్జునాత్మభవు § లున్నపురంబున కేఁగి వారు గో
డాడఁగఁ బట్టి చంపె వడి § నర్జునజాతుల బ్రహ్మఘాతులన్. 484

క. ఖండించి రిపులశిరములు, గొండలు గాఁ బ్రోఁగు లిడియె § గురురక్తనదుల్
నిండికొని పాఱ నుబ్బుచు, భండనమున [1]విప్రరిపులు § భయ మంద నృపా.

వ. మఱియు నంతటఁ బోక. 486

ఆ. అయ్యపగకు రాముఁ § డలయక రాజుల, నిరువదొక్కమాఱు § నరసి. చంపె
జగతిమీఁద రాజ § శబ్దంబు లేకుండ, నూఁడు దీర్ప లేని § సుతుఁడు సుతుఁడె.

వ. మఱియు నారాముండు [2]శమంతపంచకంబున రాజరక్తంబులం దొమ్మిదిమడుఁ

1. విపులనృపులు. 2. 'రాజరక్తంబుల శమంతపంచకం బన నేడుమడుఁగులు' వ్రా. ప్ర.

గులు గావించి తండ్రిశిరంబు దెచ్చి శరీరంబుతో సంధించి సర్వదేవమయుం
డగుదేవుండు దాన కావునఁ దన్ను నుద్దేశించి యాగంబు సేసి హోతకుం
దూర్పును బ్రహ్మకు దక్షిణభాగంబును నధ్వర్యునకుఁ బడమటిదిక్కును నుద్గా
తృనకు నుత్తరదిశయు నున్నవారల కవాంతరదిశలును నుపద్రష్ట యైనకశ్యపున
కు నార్యావర్తం బనుమధ్యభూమియు సదస్యులకుం దక్కినయెడలును గలయ
నిచ్చి బ్రహ్మనది యైనసరస్వతియం దవభృథస్నానంబు సేసి కల్మషంబులం
బాసి మేఘవిముక్తుం డయినసూర్యుండునుంబోలె నొప్పుచుండె నంత. 488

క. ఆఢ్యుఁ డగుపుత్త్రువలనను, భ్రాతృతనుం డగుచుఁ దపము | బలిమిని మింటన్
సప్తర్షిమండలంబున, సప్తముఁ డై వెలుఁగుచుండె | జమదగ్ని నృపా. 489

క. ఆజమదగ్నితనూజుఁడు, రాజీవాక్షుండు ఘనుఁడు | రాముఁ డధికుఁ డై
యోజను సప్తఋషులలో, రాజిల్లెడు మీఁదిమనువు | రా నవ్వేళన్. 490

ఆ. శాంతచిత్తుఁ డగుచు | సంగవిముక్తుఁ డై, భవ్యుఁ డై మహేంద్ర | పర్వతమున
నున్నవాఁడు రాముఁ | డోజతో గంధర్వ, సిద్ధవరులు నుతులు | సేయుచుండ.

క. భగవంతుఁడు హరి యీక్రియ, భృగుకులమునఁ బుట్టి యెల్ల | పృథివీపతులన్
జగతీభారము వాయఁగఁ, బగగొని పలుమాఱుఁ జంపె | బవరమున నృపా.

వ. అంత గాధికి నగ్నితేజుం డగువిశ్వామిత్త్రుండు జన్మించి తపోబలంబున రాజ
ధర్మంబు దిగనాడి బ్రహ్మర్షి యై నూర్వురుకొడుకులం గనియె నయ్యెడ భృగుకుల
జాతుం డయినయజీగర్తునికొడుకు శునశ్శేపుండు దల్లిదండ్రులచేత హరిశ్చం
ద్రునియాగపశుత్వంబునకు నమ్మఁబడి బ్రహ్మణుల వినుతి సేయుచు మెప్పించి
దేవతలచేత బంధవిముక్తుం డయిన వానియందుఁ గృప గలిగి చేపట్టుకొని
విశ్వామిత్త్రుండు పుత్త్రుల కిట్లనియె. 493

క. కన్నులఁ గంటిరె వీనిని, మన్నన కొమరుండు నాకు | మఱువమీఁలో
నన్నన్న యనుచు నీతని, మన్నింపుం డనినఁ జూచి | మసంయుతు లై. 494

క. ఇతఁ డన్నఁట మా కఁట కట, కృతకృత్యుల మయితి మనుచు | గేలియొనర్పన్
సుతులన్ మ్లేచ్ఛులు గం డని, ధృతి లేక శపించెఁ దపసి | తిరుగుడువడఁగన్.

వ. అయ్యెడ నతనిశాపంబునకు వెఱచి యానూర్వురయందు మధ్యముం డయిన
మధుచ్ఛందుం డేఁబండ్రు దమ్ములుం దానును నమస్కరించి తండ్రీ నీచెప్పిన
తెఱంగున శునశ్శేపుండు మా కన్న యని మన్నింపంగలవార మనవుడు సంత
సించి మంత్రదర్శి యైనశునశ్శేపుని వారలయందుఁ బెద్దఁ జేసి మధుచ్ఛందున
కిట్లనియె. 496

ఆ. పాడి సెడక వీఁడె | నేఁడు మీకతమునఁ, గొడుకు గలిగె నాకుఁ | గొడుకులార
కడుపులార మీరు | కొడుకులఁ గనుఁ డింకఁ, బ్రీతితోడ దేవ | రాతుఁ గూడి.

వ. అని పలికె నట్లు శునశ్శేపుండు దేవతలచేత విడివడుటం జేసి దేవరాతుం డయ్యె

మధుచ్ఛందుండు మొదలయినయేఁబండ్రు నాదేవరాతునకుఁ దమ్ము లైరి పెద్ద లయినయష్టకహారీతజయంతసుమదాదు లేఁబండ్రును వేఱై చని రీక్రమంబున విశ్వామిత్రుకొడుకులు రెండువిధంబు లయిన ప్రవరాంతరంబు గలిగె నని చెప్పి శుకుం డిట్లనియె నాపురూరవుకొడు కగునాయువునకు నహుషుండును క్షత్త్రవృద్ధుండును రజియును రంభుండును ననేనసుండును ననువారు పుట్టి రందు క్షత్త్రవృద్ధునకుఁ గుమారుం డగుసుహోత్రునకుఁ గాశ్యుండుఁ గుశుఁడు గృత్సమదుండు నన ముగ్గురు సంభవించి రాగృత్సమదునకు శునకుండును శునకునకు శౌనకుండును నమ్మహాత్మునికి బహ్వృచప్రవరుండును జన్మించి రాబహ్వృచప్రవరుండు దపోనియతుండై చనియెఁ గాశ్యునకుఁ గాశియుఁ గాశికి రాష్ట్రుండును రాష్ట్రునకు దీర్ఘతపుండును జనియించిరి. 498

క. ఆదీర్ఘతపుని కధికుఁడు, శ్రీదయితాంశమునఁ బుట్టి సేవ్యుం డాయు
ర్వేదజ్ఞుఁడు ధన్వంతరి, ఖేదంబులు వాయు నతనిఁ గీర్తన సేయన్. 499

వ. (వాసుదేవాంశసంభూతుం డగు) నాధన్వంతరి యజ్ఞభాగంబున కర్హుం డతనికిఁ గేతుమంతుండుఁ గేతుమంతునకు భీమరథుండు నతనికి దివోదాసుం డనం బరఁగుద్యుమంతుండు నుదయించి రాద్యుమంతునకుఁ బ్రతర్దనుండు జన్మించె నాప్రతర్దనుండు శత్రుజితుండును ఋతధ్వజుండు నని చెప్పంబడె నాతనికిఁ గువలయాశ్వుండు సంభవించె. 500

ఆ. వసుమతీశ విను కువలయాశ్వభూభర్త, లలితపుణ్యుఁ డను నలర్కుఁ గనియె
నాతఁ డేలె నేల నఱువదియాఱువే, లేండ్లు వానిభంగి నేలఁ డొకఁడు. 501

వ. అయ్యలర్కునకు సన్నతియును నతనికి సునీతుండును నతనికి సుకేతనుండును నతనికి ధర్మకేతువును నతనికి సత్యకేతువును నాతనికి ధృష్టకేతువును నాధృష్టకేతువునకు సుకుమారుండును సుకుమారునకు వీతిహోత్రుండును వీతిహోత్రునకు భర్గుండును భర్గునకు భార్గభూమియు జనియించిరి. 502

ఆ. వాఁడు తుదయుఁ గాశ్యవసుమతీశుం డాది, యైనవారు కాశు లనఁగ నెగడి
రవనిమీఁద వారలా క్షత్త్రవృద్ధుని, వంశజాతు లగుచు వంశవర్య. 503

వ. మఱియు క్షత్త్రవృద్ధునికి †రెండవకొడు కగు (కుశునికిఁ బ్రీతియును వానికి సంజయుండును సంజయునికి జయుండును జయునికిఁ గృతుండును గృతునికి హర్యధ్వనుండును హర్యధ్వునకు సహదేవుండును సహదేవునికి భీముండును భీమునకు జయత్సేనుండును జయత్సేనునకు సంకృతియు సంకృతికి జయుండును జయునికి క్షత్త్రధర్ముండును బుట్టిరి వీరలు క్షత్త్రవృద్ధాన్వయులు) రంభునికి రభసుండును రభసునికి గంభీరుండును గంభీరునికిఁ గృతుండును గల్గె నాకృతునికి బ్రహ్మకులం

† ఈకుండలీకరణములోనిపాఠము 498-వ వచనమున 'ముగ్గురు సంభవించిరి' అనుటకుఁ బిదప వ్రాఁతప్రతులం జూపట్టెడి.

బు పుట్టె నయ్యేనేనునకు శుద్ధుండును శుద్ధునకు శుచియు శుచికి బ్రహ్మసారథి యైన త్రికకుత్తును జనించి రతనికి శాంతరజుండు పుట్టె నతండు విజ్ఞానవంతుండుం గృతకృత్యుండు విరక్తుండు నయ్యె. 504

సీ. రజి యనువానికి । రాజేంద్ర యేనూఱు, గొడుకులు గలిగిరి । ఘోరబలులు
వేల్పు లెల్లను వచ్చి । వేఁడిన నారజి, దైత్యులఁ జెక్కాడి । ధరణిఁ గూల్చి
నాకంబు దేవేంద్రు।నకు నిచ్చె నిచ్చిన, రజికాళ్ల కెఱఁగి సు।రప్రభుండు
వెండియు నతనికి । విబుధగేహము నిచ్చి, సంతోషబుద్ధి న।ర్చన మొనర్చె

ఆ. నంత నారజి మృతుఁ।డైన నతనిపుత్రు, లమరవిభుఁడు తమ్ము । నడిగికొనిన
నీక యింద్రలోక । మేలిరి యాగభా,గములు పుచ్చికొనిరి । గర్వ మంది. 505

క. వేలుపులఱేఁడు గురుచే, వేలిమి వేల్పించి బలిమి । వెలయఁగ నిజదం
భోళిని రజిసుతులను ని,ర్మూలము గావించి నాక।ముం గైకొనియెన్. 506

వ. అది యట్లుండె నహుషునకు యతియు యయాతియు సంయాతియు నాయాతియు వియతియుఁ గృతియు నన నార్గురుగొడుకులు దేహికి నింద్రియంబుల చందంబున సంభవించి రందుఁ బెద్దకొడుకగు యతికి రాజ్యం బిచ్చిన నతండు విరక్తుం డై. 507

క. రాజ్యంబు పాపమూలము, రాజ్యముతో నొడ లెఱుంగ । రాదు సుమతియుం
రాజ్యమునఁ బూజ్య నెఱుఁగఁడు, రాజ్యము గీజ్యమ్ము ముక్తి।రతునకు నేలా.

వ. అని పలికి నాఁడు రాజ్యంబునకుం బాసి చనియె. 509

క. ఆనహుషుఁడు మఖశతమును, మానుగ నొనరించి యింద్ర।మానినిఁ గవయం
బూని మునీంద్రులు మోచిన, యానముపై నుండి కూలె । నహియై నేలన్. 510

ఉ. అన్నయుఁ దండ్రియుం జన య।యాతి మహీపతి యై చతుర్దిశల్
ప్రన్ననఁ గావఁ దమ్ములకుఁ । బాలిడి శుక్రునికూఁతురుం సుసం
పన్న గుణాభిరామ వృష।పర్వునికూఁతురు నోలి నాండ్రు గా
సన్నయశాలి యై ధరణి।చక్రధురంధరుఁ డయ్యెఁ బేర్మితోన్. 511

వ. అనిన విని పరీక్షిన్నరేంద్రుం డిట్లనియె. 512

—యయాతిచరిత్రము.—

ఆ. పార్థివుఁడు యయాతి । బ్రహ్మర్షి భార్గవుఁ, డల్లుఁ డగుట మామ।యగుట యెట్లు
రాజు రాచకూఁతు । రతిసేయఁ దగుఁ గాక, విప్రకన్య నొంద।విహిత మగునె.

వ. అనిన శుకుం డిట్లనియె. 514

సీ. దనుజేంద్రుకూఁతురు । తరళాక్షి శర్మిష్ఠ, పురమున నొకనాఁడు । ప్రొద్దు వోక
వేవురుబోటులు । వెంట రా గురుసుత, యగు దేవయానితో । నాట మరగి
పూచినయెలదోఁట।పొంత జొంపము గొన్న, క్రొమ్మావినీడల । కొలఁకుఁ జేరి
యందుఁదమ్ములతేనె।లానిచొక్కుచుమ్రోయు, నళులఝుంకృతులకు।నదిరిపడుచు

ఆ. వలువ లూడ్చి కొలఁకు ♦ వడిఁ జొచ్చి తమలోనఁ, బెల్లు రేఁగి నీటఁ ♦ జల్లులాడ
నంది నెక్కి మౌళి ♦ నిందురోచులు పర్వ, శూలి వచ్చెఁ గొండ♦చూలితోడ.

చ. మలహరుఁ జూచి సిగ్గుపడి ♦ మానిను లందఱు సంభ్రమంబునన్
వలువలు గట్టుచో ♦ దనుజ♦వల్లభుకూఁతురు దేవయానిదౌ
వ్వలువ ధరించి ముంగటికి ♦ వచ్చినఁ జూచి యెఱిం గెఱింగి నా
వలు విడి యెట్లు గట్టికొన ♦ వచ్చును దాసికి నంచుఁ దిట్టుచున్. 516

వ. దేవయాని యి ట్లనియె. 517

శా. ఆలోకేశుముఖంబునం గలిగె బ్రా♦హ్మణ్యంబు బ్రహ్మంబు నా
మే లై వైదికమార్గముల్ దెలుపుచున్ ♦ మి న్నంది యుండున్ మహా
శీలుర్ భార్గవు లందు శుక్రుఁడు ¹సుధీ♦సేవ్యుండు నే వానికిం
జూలన్ నావలు వెట్లు గట్టితివి ర♦క్షోజాత వై చేటికా. 518

క. మహిమవతు లైనభూసుర,మహిళలవి త్తమ్ములు పఱ♦మగువల కగునే
మహిఁ బసిఁడికొలుసు లిడినన్, విహితములే కుక్కలకు హ♦విర్భాగంబుల్.

క. మీతండ్రి మాకు శిష్యుఁడు, మాతండ్రి గురుండు గొంత♦మాత్రం బైనం
బ్రీతిం గావింపక పరి,భూతం జేయుదువె తులువ♦పోఁడిమిఁ జెనఁటీ. 520

వ. అని భర్జించుచున్న దేవయానిపలుకులు విని కరాళించి మోఁగుచున్న భుజంగి చందంబున నిట్టూర్పులు నిగిడించి పదవులు ²గొఱుకుచు శర్మిష్ఠ యి ట్లనియె.

శా. భిక్షుం డై తమతండ్రి మాజనకునిన్ ♦ భిక్షించి యుండంగ సం
రక్షింపం దుది నింత యై మఱపుతో ♦ రాజప్రసూతాకృతి
న్రక్షోరాజతనూజతో సుగుణతో ♦ నాతో సమం బాడెడిం
గుక్షిస్ఫోటము గాఁగ దీనిఁ జెలులీ♦కూపంబునం ద్రోవరే. 522

వ. అని పలికి. 523

ఆ. బోటిపిండుచేతఁ ♦ బొదువంగఁ బట్టించి, రాజసమున దైత్య♦రాజతనయ
దొడరి దేవయానిఁ ♦ ద్రోపించె వలు వీక, క్రుంకి నూతిలోనఁ ♦ ³గుతిలకొనఁగ.

వ. ఇట్లు సేసి శర్మిష్ఠ వోయినవెనుక యయాతిభూపాలుండు వేఁటమార్గంబున నడవిం దిరుగుచు దైవయోగంబున నాదేవయాని యున్ననూయి సేరం జనుదెంచి యందు. 525

క. బంధువుల నెల్లఁ జీరుచు, ⁴నంధుజలామగ్నమధ్య ♦ యై వగచుచు ని
ర్బంధమునఁ జిక్కి పీడా, సింధువున మునింగి యున్న ♦ చేడియఁ గనియెన్. 526

వ. కనుంగొని. 527

—✿ దేవయాని యయాతిని వరించుట. ✿—

శా. సప్తాంభోనిధిమేఖలావృతమహా♦సర్వంసహాకన్యకా

1 మహా. 2 విఱుచుచు, 3 గుదిలకొనఁగ, 4 నంధుజలామగ్ననగ్న యై.

ప్రాప్తోద్యద్వరదక్షదక్షిణకర ప్రాలంబముం జేసి ప్రో
త్థిష్ఠం జేసె యయాతి గట్టుకొనఁ బై చేలంబు మున్నిచ్చి ప
ర్యాప్తస్వేదజలాంగి నాళిసముదాయస్వర్గవిన్ భార్గవిన్. 528

వ. ఇట్లు నూయి వెడలించిన రాజునకు రాజవదన యిట్లనియె. 529

మ. ననుఁ బాణిగ్రహణంబు నర్చితి కదా నాథ త్వరన్ నీవ దై
వనియోగం [1]బిది తప్ప దప్పురుషతా వాక్యంబు సిద్ధంబు సౌ
ఖ్యనివాసున్ నినుఁ జేరునాఁటది పరుం గాంక్షింపఁ గా నేర్చునే
వనజం బానెడి తేఁటి యన్యకుసుమావాసం బపేక్షించునే. 530

వ. అదియునుం గాక. 531

సీ. సుగుణాఢ్య విను నేను శుక్రునికూఁతుర, దేవయానిని దొల్లి దేవమంత్రి
తనయుండు కచుఁడు మాతండ్రిచేత మృతసంజీవనిఁ దా నభ్యసించు వేళ
నతనిఁ గామించిన నతఁ డొల్ల ననవుడు, నతఁడు నేర్చినవిద్య యడఁగి పోవ
నే శపించిన నాతఁడెఱిఁగి నా భర్త బ్రాహ్మణుఁడు గాకుండెడు మని శపించె

తే. నది నిమిత్తంబు నాకు బ్రాహ్మణుఁడు గాఁడు
ప్రాణనాథుఁడ వీ వని పడఁతి వలుకఁ
దనదుహృదయంబు నెలఁతపైఁ దగులువడినఁ
దమక మొకయింతయును లేక తలఁచి చూచి. 532

మత్తకోకిలము. దైవయోగము గాక విప్రసుతన్ వరించున నామనం
బేవిధంబున నీశ్వరాజ్ఞయు నిట్టి దంచు వరించె ధా
త్రీవరుండును దేవయానిని ధీరబుద్ధులకున్ మనో
భావ మొక్కటిగా ప్రమాణ మభావ్యభావ్యపరీక్షకున్. 533

వ. ఇట్లు వరించి యయాతి సనినవెనుక దేవయాని శుక్రునికడకుం జని శర్మిష్ఠ సేసిన
వృత్తాంతం బంతయుం జెప్ప కన్నీరు మున్నీరుగా వగచిన. 534

క. క్రూరాత్ములమందిరములఁ, గౌరోహిత్యంబుకంటె పాపం బిసుఁ
సారముకంటె శిలల్ దినీ, యూరక కాపోతవృత్తి నుండుట యొప్పున్. 535

వ. అని వృషపర్వుకడ నుండుట నిందించుచు శుక్రుండు కూఁతుం దోడ్కొని
పురంబు వెడలి చన నయ్యసురవల్లభుం డెఱింగి శుక్రునివలనం దేవతల గెలువఁ
దలంచి తెరువున కడ్డంబు వచ్చి పాదంబులపైఁ బడి ప్రార్థించి ప్రసన్నుం జేసిన
నాకోపంబు మాని శుక్రుండు శిష్యున కిట్లనియె. 536

తరలము. చెలులు వేవురుఁ దాను నీసుత చేటికై వడి నాసుతం
గొలువఁ బెట్టినఁ దీఱుఁ గోపము గొల్వఁ బెట్టెద వేని నీ
వెలఁదిఁ దోకొని వత్తు నావుడు వేగ రమ్మని భార్గవిం

1 బిది పౌరుషంబునకు నావాక్యంబు.

గొలువఁ బెట్టె సురారివర్యుఁడు । గూఁతు నెచ్చెలిపిండుతోన్. 537

మ. చల మింకే లని తన్నుఁ దండ్రి వనుపన్ । శర్మిష్ఠ సన్నిష్ఠతో
జలజాతాస్యలు సద్వయస్యలు సహ । స్రంబు న్నిజస్త్రీంబుఁ ద
న్నలమన్ దాసి సుదాసి యయ్యెఁ బగ వా । యన్ [1]భూరికోపానలా
కలితగ్లానికి దేవయానికి మహా । గర్వోద్యమస్థానికిన్. 538

వ. అంత. 539

ఉ. ఆతత మైన వేడ్కఁ దను । జాధిపమంత్రి సురారినందనో
పేతఁ దనూభవం బిలిచి । పెండ్లి యొనర్చె మహావిభూతికిం
బ్రీతి మహోగ్రజాతికి న । భీతికి సాధువినీతికిన్ సిత
ఖ్యాతికి భిన్నదుష్కలహ । కార్యభియాతికి నయ్యయాతికిన్. 540

వ. ఇట్లు యయాతికి దేవయాని నిచ్చి శుక్రుండు శర్మిష్ఠాసంగమంబు సేయకు మని యతని నియమించి పనిచినపిమ్మట దేవయానియు నయ్యయాతివలన యదుతుర్వసు లనుకుమారులం గనియె నొక్కరేయి సెఱంగు మాసి దేవయాని వెలుపల నున్నయెడ శర్మిష్ఠ యెడరు వేచి యేకాంతంబున యయాతికడకుం జని చెఱకువింటిజోదుపువ్వుటంపఱ కోహటించి తనతలంపు సెప్పిన. 541

—శుక్రాచార్యులు యయాతికి శాపం బొసంగుట.—

ఉ. ఆజవరాలిఁ జూచి మన । మాఁపఁగఁ లేక [2]మనోభవార్తుఁడై
యాజనభర్త మున్ను కవి । యాడినమాట దలంచి యైనఁ దే
తోజసుఖంబులం దనిపెఁ । గోరివఁగి వచ్చునె దైవయోగముల్
రా జఁట సద్రహస్య మఁట । రాజకుమారిని మాన నేర్చునే. 542

వ. ఇట్లు యయాతివలన శర్మిష్ఠ గర్భం బై క్రమంబున ద్రుహ్యుండు ననువుఁ బూరువు నన ముువ్వురుతనయులం గాంచె నంత దేవయాని తద్వృత్తాంతం బంతయు నెఱింగి కోపించి శుక్రుకడకుం జని క్రోధమూర్ఛిత యై యున్నసమయంబున యయాతి వెంటం జని యి ట్లనియె. 543

ఆ. మామ కేల చెప్ప । మా మా సరోజాక్షి, దనుజతనుజఁ బొంది । తప్పు వడితిఁ
గామినయిననన్నుఁ । గరుణింపు పతిమాట, [3]తండ్రి కెఱుఁగఁ జెప్పఁ । దగవె సతికి.

వ. అని పలికి పాదంబుల కెఱఁగిన నయ్యింతి యొడంబడక యుండె నంత నది యెఱింగి శుక్రుం డి ట్లనియె. 545

క. నామాటఁ ద్రోచి దానవ, భామను బొందితివి ధరణి । పాలక తగవే
యేమాట యేది రూపము, కాముకులకు లోలుపులకుఁ । గలవే నిజముల్. 546

వ. అని పలికి నిన్ను వనితాజనహేయం బయినముదిమి వొందెడు మని శపియించిన

1 'వీతచేతస్సమాకలితగ్లానికి' వ్రా. ప్ర. 2 తనూభవార్థి యై. 3 తల్లిదండ్రి మోపఁ దగునె అని పాఠాంతరము.

యయాతి యిట్లనియె. 547

క. మామా నాపైఁ గోపము, మామా నిపుత్త్రియందు మానవు నాకుం
గామోపభోగవాంఛలు, ప్రేమమున రమించి ముదిమిఁ బిదపం దాల్తున్. 548

వ. అని పలికి యనుజ్ఞ గొని (దేవయానిం దోడ్కొని పురంబునకుం జని) పెద్దకొడుకగు యదువుం బిలిచి యయాతి యిట్లనియె. 549

శా. నీతల్లిం గనినట్టిశుక్రువలనన్ నేఁ డీజరం బొందితిన్
నాతండ్రీ యదునామధేయ సదయా నావృద్ధతం దాల్పవే
నీతారుణ్యము నాకు నీవె తనివో నిండారఁ గొన్నేండ్లు నేఁ
జేతోజాతసుఖంబులం దిరిగెదన్ శృంగారినై పుత్త్రకా. 550

వ. అనిన విని తండ్రికి యదుం డిట్లనియె. 551

శా. కాంతాహేయము బంధునింద్యము దురాకండూతిమిశ్రంబు హృ
చ్చింతామూలము పీనసాన్వితము ప్రస్వేదవళీకంపన
శ్రాంతిస్ఫోటకయుక్త మీముదిమి వాంఛం దాల్చి నానాసుఖ
ప్రాంతం బైనవయోనిధాన మిది యయ్యా తేర యీ వచ్చునే. 552

వ. అని యదుండు దోడం బడకున్న యయాతి దుర్వసుద్రుహ్యానుల నడిగిన వారును యదువు పలికినట్ల పలికినఁ గడగొట్టుకొమరుం డైనపూరువున కిట్లనియె. 553

ఉ. పన్నవు గాని నీవు కడుఁ బెద్దవు బుద్ధులయందు రమ్ము నా
యన్న మదాజ్ఞ దాఁటవు గదన్న వినీతుఁడ వైననీవు నీ
యన్నలు సెప్పినట్లు పరిహారము సెప్పకు మన్న నాజరన్
మన్ననఁ దాల్చి నీతరుణి[1]మం బొనగూర్పుము నాకుఁ బుత్త్రకా. 554

వ. అనిన విని గురుభక్తిగుణాధారుం డయినపూరుం డిట్లనియె. 555

శా. అయ్యా యన్నిటు వేఁడ నేల భవదీయాజ్ఞాసముల్లంఘనం
బయ్యుండం బరిహారముల్ నొడువ నే నన్యాయినే నీజరన్
నెయ్యం బొప్పఁగఁ దాల్చి నాతరుణతన్ నీ కిచ్చెదం బంపనం
గ్రయ్యం బాటెడిపుత్త్రకుండు క్రిమిసంకాశుండు గా కుండునే. 556

వ. అదియునుం గాక. 557

క. మునివృత్తి డయ్యె నేటికి, జనపాలక సుగతిఁ గోరుసత్పురుషులకుం
దనకన్నతండ్రి సెప్పిన, పని సేసిన సుగతి గొంగుపసిఁడియ కాదే. 558

క. పనుపక చేయుదు రధికులు, పనిచిన మధ్యములు వొందుపఱతురు తండ్రుల్
పని చెప్పి కోరి పనిచిన, ననిశము మాఱాడుపుత్త్రు లధములు దండ్రీ. 559

వ. అని పలికి పూరుండు ముదిమి సేకొని తనలేఁబ్రాయంబు యయాతి కిచ్చె నయ్యయాతియుం దరుణుం డై. 560

1. 'మంబు రయంబున నిమ్ము పుత్త్రకా' వ్రా. ప్ర.

శా. ఏడుం ద్వీపము లేడువాడలు గ సర్వోర్వీతలం బెల్లఁ బె
న్వాడై [1]పోఁడిగ నేలుచుం బ్రజల నన్వేషించి రక్షించుచుం
దోడన్ భార్గవి రా మనోజసుఖసంతోషంబులం దేలుచుం
గ్రీడించెన్ నియతేంద్రియుం డగుచు [2]నాక్రీడాతిరేకంబులన్. 561

క. మర్మంబుల నతిసాధ్వీ, ధర్మంబుల దేవయాని దనప్రాణేశున్
నర్మముల మనోవాక్తను, కర్మంబుల నొండు లేక కడు మెప్పించెన్. 562

శా. ఆకాశంబున మేఘబృందము ఘనం బై సన్న మై దీర్ఘ మై
యేకం బై బహురూప మై యడఁగున ట్లీదేవుగర్భంబులో
లోకశ్రేణి జనించుచున్ మెలఁగుచున్ లోపించు నాదేవు సు
శ్రీకాంతున్ హరిఁ గూర్చి యాగములు సేసెన్ నాహుషుం డిమ్ములన్. 563

వ. మఱియును. 564

మ. చెలికాండ్రన్ భటులన్ రథమ్ములఁ గరిశ్రేణిం దురంగంబులం
గలలోఁ గన్నధనాళితో సమములం గాఁ జూచుచున్ భార్యతోఁ
బలువేడ్కన్ మనోజభోగలహరీపర్యాప్తుఁ డై తెలియున్
బలుతృష్ణం గడఁ గాన కింద్రియమహాబంధంబులన్ సుక్కుచున్. 565

వ. ఒక్కదినంబున నాత్మజ్ఞానంబునం జేసి కాంతానిమిత్తంబున దనమోసపోవుట యెఱింగి యయాతి (యతివిషాదంబు నొంది) దేవయాని కిట్లనియె. 566

— యయాతి దేవయానికి బస్తోపాఖ్యాన మనెడివ్యాజంబు దెలుపుట. —

క. మనచారిత్రమువంటిది, విను మితిహాసంబు గలదు వృద్ధజనములున్
[3]మునులును మెత్తురు నివును, మనమున నంగీకరింపు మంజులవాణీ. 567

వ. అది యెట్టి దనిన. 568

సీ. అజ మొకం డడవిలో నసఁగుచు దాఁ గర్మ, ఫలమున నూతిలోపలికి జాఱి
లోఁగడభాగ నాలోకించి కామి యై, కొమ్మున దరిఁ గొంత గాలఁ ద్రోచి
వెడలింప నచ్ఛాగ విభునిఁ గాఁగోరిన, నగుఁగాక యని తాను నదియుఁ దిరుగ
[4]నెన్ని యానిని దన్ను నెంత కామించిన, నన్నిటికిని భర్త యై తనర్చి
తే. వాని నేప్రొద్దు రతులకు వశలఁ జేసి, సారిదిఁ గ్రీడించి క్రీడించి చొక్కిచొక్కి
కాముఁ డనియెడిదుస్సహగ్రహముకతనఁ, జిత్త మేమఱి మత్తిల్లి చెల్లఁ జిక్కి.

క. వెడవింటివానిచిగురా, కడిదపువేఁట్లకు లోఁగి ? యతిమోహితుఁ డై
విడువక సతులం దగిలెదు, జడునకు నెక్కడివి బుద్ధిచాతుర్యంబుల్. 570

వ. అంత నచ్ఛాగంబు దనపదపం దగిలినఛాగీనివహంబులోపలం జూడ నొప్పెడి ఛాగియందుఁ దగిలి క్రీడింపం గని నూతిలోపలం బడి వెలువడినఛాగి తనపతి

---

1 లోనుగ. 2 'సత్కీర్తిన్ విజృంభించుచున్' ప్రా. ప్ర. 3 మును మన్నింతురు. 4 నజరేని యన్నిచ నంతఁ.

వలని నెయ్యంబు లేకుండుటకు విన్ననై తనమనంబున. 571

క. పలికినఁ బలుకులు వలుకఁడు, కలయఁడు నవకాంతఁ జూచి § కడుసంచలుఁడై
నిలిచినచోటన్ నిలువఁడు, నిలు వెల్లను గల్ల కామి § నిజమరి గలఁడే. 572

వ. అని పలికి విడిచి చనిన నయ్యజవల్లభుండు సురతపరతంత్రుండై మిసిమిసి యను శబ్దంబు సేయుచుఁ దచ్ఛాగి వెంటం జని యొడంబఱుపం జాలకుండె నంత దానికిఁ గర్త యైన బ్రాహ్మణుండు రోషంబున రతిసమర్థంబు గాకుండ నల్లాడుచుండ ఛాగివిభువృషణంబులు ద్రెంచి వేసిన నచ్ఛాగంబు గ్రిందఁబడి వేఁడుకొనినఁ బ్రయోజనంబు వోడగని యోగవిదుండు గావున బ్రాహ్మణోత్తముండు గ్రమ్మఱ నయ్యజవృషణంబులు సంధించిన. 573

క. వృషణములు మరలఁ గలిగిన, సుషుండై ఛాగివిభుఁడు § సుందరితోడన్
విషయసుఖంబులఁ బొందుచుఁ, దృషితుఁడు గనఁడయ్యెఁ బెక్కు § దివసము లయ్యున్.

వ. అని యివ్విధంబున యయాతి దేవయానికి నిజవృత్తాంతంబు గథారూపంబున నెఱింగించి యి ట్లనియె. 575

మ. అబలా నీనిబిడాతిదుర్జయసల § జ్జాపాంగభల్లంబులం
బ్రబలంబై నమనంబు భగ్నము గ నా § ప్రావీణ్యముం గోలుపో
యి బలిష్ఠుం డగుకామువారిఁ బడి నే § నిట్లోర్తునే బందిక
త్తెబడిం బాపవుఁ దృష్ణ [1]యిప్పు డకటా § దీర్ఘాకృతిన్ రొప్పెడిన్. 576

క. అదలదు ప్రాణము లదలినఁ, గదలదు సర్వాంగకములుఁ § గదలుచు నుండన్
వదలదు బిగువులు వదలినఁ, దుది లేదీతృష్ణ దీనిఁ § ద్రుంపఁగ వలయున్.

క. వెయ్యేం డ్లయ్యెను నీతోఁ, గ్రయ్యంబడి యున్నవాఁడఁ § గామసుఖములం
ద్రుయ్య దొకయించు కైనన్, న్నయ్యది కొన లిడియెఁ దృష్ణ § నవపద్మముఖీ.

క. ముదిసెను దంతావళియును, ముదిసెను గేశములు దనువు § ముదిసెం గనకున్
ముదియనివి రెండు సిక్కెను, బ్రతికెడితీపియును విషయ § పటుస్పృహయున్.

క. కడ లేదాశాలతకుం, గడఁ జూడఁగ నేరరాదు § కడఁ గని రేనిం
గడుముదమున సంసారము, కడఁ గందురు తత్త్వవిదులు § కమలదళాక్షీ. 580

క. మండనహాటకపశువే, దండాశ్వవధూదుకూల § ధాన్యమ్ములు పె
క్కుండియు నాశాపాశము, ఖండింపఁగ లేవు మఱియుఁ § గడమయ చుమ్మీ.

క. కామోపభోగసుఖములు, వేమాఱును బురుషుఁ డనుభ § వించుచు నున్నం
గామంబు శాంతిఁ బొందునె, ధూమధ్వజుఁ డాజ్యవృష్టిఁ § ద్రుంగుడువకునే.

ఆ. అక్క తల్లి చెల్లె § లాత్మజ యెక్కిన, పాను పెక్కఁ జనదు § పద్మనయన
[2]పరమయోగి కైన § బలిమిని నింద్రియ,గ్రామ మధికపీడఁ § గలుగఁ జేయు. 583

---

1 'యక్కటకటా బొందెడిన్. 2 పరమయోగి కైన బలిమాలు నింద్రియ, గ్రామ మధిక మడఁచి కట్టరాగు' ప్రా. ప్ర.

క. వెంగలివిత్తయి తిరుగుచుఁ, గంగారై చెడక ముక్తిఁ గాంక్షించునతం
డంగనలతోడ విడువని, సంగడములు వదల వలయు జలజాతముఖీ. 584

వ. అది గావున నేఁడుమొదలు తృష్ణాఖండనంబు సేసి నిర్విషయుండ నయి యహంకారంబు విడిచి మృగంబులం గలసి వనంబున సంచరించెదఁ బరబ్రహ్మంబునందుఁ జిత్తంబు సేర్చెద బ్రహ్మనిష్ఠ మనుష్యులకు నాశానివారిణి యగుటం జేసి యే నందుఁ దత్పరుండ నై యాహారనిద్రాదియోగంబులం బరిహరించెద నాత్మవిదుండ నై సంసారనాశంబులఁ దలంచినవాఁడె విద్వాంసుం డని పలికి పూరునియౌవనం బతని కిచ్చి ముదిమి దాను గైకొని విగతలోభుం డై నిజభుజశక్తిపాలితం బగుభూమండలంబు విభాగించి ద్రుహ్యునకుఁ బూర్వభాగంబును యదువునకు దక్షిణభాగంబును దుర్వసునకుఁ బ్రదీచీభాగంబును ననువునకు నుదీచీభాగంబును సంరక్షింపుం డని యిచ్చి వారలసమక్షంబున. 585

క. నాలుగుచెఱఁగులనేలయుఁ, బాలింపుం డనుచు నగ్రభవులను బంచెన్
భూలోకమేలు మనుచును, బాలాగ్ర్యుదారుఁ బూరుఁ బట్టము గట్టెన్. 586

వ. ఇట్లు పూరునకు రాజ్యం బిచ్చి పెక్కువర్షంబులందు ననుభూతంబు లయిన యింద్రియసుఖంబులు వర్జించి. 587

క. మిక్కిలి సుజ్ఞానంబునఁ, జక్కఁగ [1]దెగ నడిచి వైరిషడ్వర్గంబున్
ఱెక్కలు వచ్చినవిహగము, గ్రక్కున నీడంబు విడుచుకరణి నుదితుఁ డై. 588

క. కారుణికోత్తముఁ డగుహరి, కారుణ్యముకతన నతఁడు ఘనుఁ డై గెలిచెం
గ్రూరము లగువిషయంబుల, నూరక గెలువంగ శక్యుఁ డొక్కఁడుఁ గలఁడే. 589

వ. మఱియు నిర్మూలితసకలసంగుం డై సత్త్వరజస్తమోగుణంబుల దిగనాడి నిర్మలుం బయి పరమం బయినవాసుదేవాభిధానబ్రహ్మంబునందు యాయతిభూపాలుండు స్వతస్సిద్ధ యయినభాగవతగతిం జెందె నంత. 590

సీ. ప్రాణేశుఁ డాడినపలుకులు నగవులు, గాఁ జూడ కంతరంగమున నిలిపి
పథికు లై పోవుచుఁ బానీయశాలల, జల్లగా నుండెడిజనులయట్ల
సంసారమునఁ గర్మసంబంధు లై వచ్చి, యాలుబిడ్డలు మగం డనుచుఁ గూడి
యుండుట గాని సంయోగంబు నిత్యంబు, గా దీశమాయాప్రకల్పితంబు
తే. దీని విడుచుట దగ వని తెగువ మెఱసి, నిద్ర సాలించి మేల్కొన్ననేర్పు సాలఁ
గలిగి భార్గవి సర్వసంగములవిడిచి, హరిపరాధీన యై ముక్తిఁ గరిగె నధిప.

వ. అని యిట్లు యయాతిచరితంబు సెప్పి భగవంతుండును సర్వభూతనివాసుండును శాంతుండును వేదమయుండును నైనవాసుదేవునికి నమస్కరించెద నని శుకుం డిట్లనియె. 592

క. భారత నీవు జనించిన, పూరునివంశంబునందుఁ బుట్టినవారిం

1 దిగవిడిచి,

జారుయశోలంకారుల, ధీరుల వినిపింతు నధిక । తేజోధనులన్. 593

వ. పూరునకు జనమేజయుండు జనమేజయునకుఁ బ్రాచిన్వాంసుండు నాప్రాచిన్వాంసునకుఁ బ్రవిరోధనమన్యువు నతనికిఁ జారువుఁ బుట్టె నాచారువునకు సుద్యువు సుద్యువునకు బహుగతుండును బహుగతునకు శర్యాతియు శర్యాతికి సంయాతియు సంయాతికి రౌద్రాశ్వుండును రౌద్రాశ్వునకు ఘృతాచి యను నచ్చరలేమయందు ఋతేపువుఁ గక్షేపువు స్థలేపువుఁ గృతేపువు జలేపువు సన్నతేపువు ధర్మేపువు సత్యేపువు వ్రతేపువు వనేపువు ననువారు జగదాత్మభూతుం డైన ప్రాణునకు నింద్రియంబులచందంబునఁ బదుగురు గొడుకులు జన్మించి రందు ఋతేపువునకు సంతిసారుండును నంతిసారునకు సుమతియు ధ్రువుండు నప్రతిరథుండు నన ముగ్వురు పుట్టి రందు నప్రతిరథునికిఁ గణ్వుండును గణ్వునికి మేధాతిథియు నతనికి బ్రస్కందుండు మొదలగు బ్రాహ్మణజాతులును జన్మించి రాసుమతికి రైభ్యుండు పుట్టె రైభ్యునకు దుష్యంతుండు పుట్టె. 594

క. పారావారపరీతో, దారధరాభారదక్ష । దక్షిణహస్త
శ్రీ రాజిల్లఁగ నొకనాఁ, డారాజేంద్రుండు వేఁట । యం దభిరతుఁ డై. 595

క. గండకకంఠీరవభే, రుండశశవ్యాళకోల । గోహిమరురువే
దండవ్యాఘ్రమృగాదన, చండశరభశల్యభల్ల । చమరాటవులన్. 596

క. చప్పుడు సేయుచు మృగముల, రొప్పుచు నీరములయందు । రోయుచు వలలం
ద్రిప్పుకొని పడఁగఁ జోపుచుఁ, దప్పక వ్రేయుచును వేఁట । తమకం బొప్పన్.

క. మృగయూథంబులవెంటను, మృగలాంఛనసన్నిభుండు । మృగయాతురుఁ డై
మృగయులు గొందఱు గొలువఁగ, మృగరాజపరాక్రమంబు । మెఱయుచు వచ్చెన్.

వ. ఇట్లు వచ్చి వచ్చి దైవయోగంబునఁ గణ్వమహామునితపోవనంబు సేరం జని.

సీ. ఉరుతర శ్రాంతాహి । యుగళంబులకుఁ బింఛ,ముల విసరెడి కేకి । ముఖ్యములను
[1]గరిణి లొల్లనికుంభి । కలభంబులకు మేఁత, లిడుచు ముద్దాడుమృ । గేంద్రములను
ఘనమృగాదనములు । గాపుగా లేళ్లతో, రతులు సాగించుసా । రంగములను
నునుపుగా హోమధే । నువులకంఠంబులు, దువ్వుచు నాడుశా । ర్దూలములను

తే. దారి కలహించు[2]నుందురు । దంపతులకు, మైత్రి లంకించుమార్జాల । మల్లములను
మతిని జాతివైరంబులు । మాని యిట్లు,గలసి క్రీడించుమృగముల । గాంచె నతఁడు.

క. ఇత్తెఱఁగున మృగజాతుల, పొత్తులు నే మెఱుఁగ మనుచు । భూవల్లభుఁడుం
జిత్తములోపల నాముని, సత్తముసద్వృత్తమునకు । సంతసపడుచున్. 601

క. హల్లకబిసగుహసరసీ, కల్లోలోత్ఫుల్లయూథి । కాగిరిమల్లీ
మల్లీమరువకకురవక, సల్లలితానిలమువలన । సంతుష్టుం డై. 602

వ. దుష్యంతుండు వచ్చునవసరంబున. 603

---

1 'గరుణతో మదయుక్తకలభం' అ. ప్ర. 2 మూషిక.

క. ఇం దిందిరాళిసుందరి, యిందిందిరచికుర యున్న § యిందింద శుభం
బిం దిందువంశ యనుక్రియ, నిందీవరవీథి త్రోసె § నిందిందిరముల్. 604

క. మాకందద్రుశిఖరములు, మాకందము లగుటఁ జేసి § మాకందంబుల్
మా కందము లనుకై వడి, మాకందాగ్రములఁ బికసమాజము లులిసెన్. 605

వ. అంత. 606

క. ఇం దుష్యంతున్కణ్వమునికిని, వందన మొనరించి తిరిగి § వచ్చెద ననుచుం
బొందుగ [1]ననుచరులను దా, నందఱ నందంద నిలిపి § యటఁ జని త్రోవలన్.

శా. ఆకణ్వాశ్రమమందు నీరజనివా§సాంతప్రదేశంబునన్
మాకందంబులనీడఁ గల్పలతికా§మధ్యంబునన్ మంజరం
భాకాండాంచితశాలలోఁ గుసుమసం§పన్నస్థలిం జూచె నా
భూకాంతుండు శకుంతలన్ [2]నవవన§భ్రూపర్యటత్కుంతలన్. 608

క. దట్టపుఁదుఱుమును మీఁదికి, మిట్టించిన చన్నుఁగవయు § మిఱుమిఱుచూడ్కుల్
నెట్టడుగనడుముఁ దేనియ, లుట్టెడుమోవియును మనము § నూరింపంగన్. 609

వ. అంత నారాజకుమారుం డలకటమ్ములవిలుకానివెడవింట ఘణఘణాయమాన
లయి త్రోయుఘంటలకుం బంటించి తనమనంబున. 610

శా. వన్యాహారములన్ జితేంద్రియత నా§వాసించునాకణ్వుఁ డీ
కన్యారత్నము నేగతిం గనియెడిం § గా దీకురంగాక్షి రా
జన్యాపత్యము గాఁగ నోపు నభిలా§షం బయ్యెఁ గా దేని నే
యన్యాయక్రియలందుఁ బౌరవుల కి§ట్లాశించునే చిత్తముల్. 611

క. అడిగిన నృపసుతఁ గా నని, నొడివెడినో కదే మనంబు § నొవ్వ నని విభుం
డుడురాజవదన నడుగఁగఁ, [3]దడుమునఁ బడికొంతప్రొద్దు § దడఁబడఁ జొచ్చెన్.

వ. మఱియు నెట్టకేలకుఁ దనచిత్తసంచారంబు సత్యంబు గాఁ దలంచి యిట్లనియె.

క. భూపాలకకన్యక వని, నీపయిఁ జిత్తంబు నాకు § నివా రేరీ
నీపే రెవ్వరు విర్జన, భూపర్యటనంబు దగవె § పూర్ణేందుముఖీ. 614

వ. అని పలుకుచున్నరాజకుమారునివదనచంద్రికారసంబు నేత్రచకోరంబులవలనం
ద్రావుచు నయ్యువిద విభ్రాంత యయి యున్నసమయంబున. 615

క. కంరేకాలునిచేతం, గుంరితుఁ డగు టెట్లు మరుఁడు § కుసుమాస్త్రంబుల్
లుంరించి గుణనినాదము, రంరమ్మన బాల నేసె § రవరవ గదురన్. 616

వ. ఇట్లు వలరాజువాఁడిక్రొవ్విరిగోలలవేఁడిమిఁ దాలిమిపోఁడిమి సెడి యావాలుఁ
గంటి యిట్లనియె. 617

మ. అనివార్యప్రభ మున్ను మేనకయు వి§శ్వామిత్రభూభర్తయుం
గని తా మేనక డించి పోయె నడవిం § గణ్వుండు నన్నింతగా

1 'నన్నుల మాన్యుల' వ్రా. ప్ర. 2'నవవనటద్భూపర్యటత్కుంతలన్' అ. ప్ర. 3 దడుమన యొక.

మనిచెన్ సర్వము నామునీంద్రుఁ డెఱుఁగున్ । మద్భాగధేయంబునన్
నినుఁ గంటిం బిదపం గృతార్థ నగుదున్ । నేఁ జీవనాంతంబునన్. 618

క. నీవారము ప్రజ లేమును, నీవారము ప్రాజ గొనుము । నిలువుము నీవున్
నీవారును మాయింటను, నీవారాన్నంబు [1]గొనుఁడు । నేఁడు నరేంద్రా. 619

వ. అని పలికిన దుష్యంతుండు మెచ్చి మచ్చికంటియిచ్చ యెఱింగి యిట్లనియె.

ఆ. రాజతనయ వగుదు । రాజీవదళనేత్ర, మాట నిజము లోని । మాటు లేదు
తనకు సదృశుఁ డగు నిన । తరుణునిఁ గైకొంట, రాజసుతకుఁ దగవు । రాజవదన.

వ. అని మఱియుఁ దియ్యని నెయ్యంపుం బలుకులవలన నయ్యువిద నియ్యకొలిపి. 622

క. బంధురయశుఁడు జగన్నుత, సంధుఁడు దుష్యంతుఁ డుచిత । సమయజ్ఞుం డై
గంధగజగమన నప్పుడు, గాంధర్వవిధిన్ వరించె । గహనాంతమునన్. 623

— భరతుని చరిత్రము. —

వ. ఇవ్విధంబున నమోఘవీర్యుం డగు నారాచపట్టి నపసిరాచూలికిఁ జూలు నెక్కొలిపి మఱునాఁడు తనవీటికిం జనియె నయ్యింతియుం గొంతకాలంబునకుఁ గొడుకుం గనినఁ గణ్వమునీంద్రుం డారాచపట్టికి జాతకర్మాదిమంగళాచారంబు లొనర్చె నాడింభకుండును దినదినంబునకు బాలచంద్రుండునుం బోలె నెదుగుచు. 624

క. కుంఠితుఁడు గాక వాఁడు, త్కంఠం దనపిన్ననాఁడె । కణ్వవనచర
త్కంఠీరవముఖ్యంబుల, [2]కంఠములం బట్టి యడుచుఁ । గట్టున్ విడుచున్. 625

వ. అంత నా కణ్వమునీంద్రుండు బాలకుం జూచి శకుంతల కిట్లనియె. 626

ఉ. పట్టపురాజు నీమగఁడు । పాపఁడు నంతను నెక్కుడన్నిటం
బట్టపుదేవి వై గఱువ । [3]బాగున నుండక పాఱువారితో
[4]గట్టువనంబులో నవయఁ । గాఁ బని లే దిటఁ గదలి పోఁ గదే
పుట్టినయిండ్ల మానినులు । పోరచి గా ననిశంబు నుందురే. 627

వ. అని పలికిన. 628

క. ఆపిన్నవాని నతుల, వ్యాపారు నుదారు వైష్ణ । వాంశోద్భవునిం
జూపెద నంచు శకుంతల, భూపాలునికడకు వచ్చెఁ । బుత్త్రునిఁ గొనుచున్. 629

వ. వచ్చి దుష్యంతుం డున్న సభామండపంబునకుం జని నిలిచి యున్నయెడ. 630

మ. వలకేల న్నరుచక్ర రేఖయుఁ బద । ద్వంద్వంబునం బద్మరే
ఖలు నొప్పారఁగ విందు వచ్చినరమా । కాంతుండు నాఁ గాంతి న
గ్గల మై యున్నకుమారు మారసదృశా । కారున్ విలోకించి తాఁ
బలుకం డయ్యె విభుం డెఱింగి సతి వి । భ్రాంతాత్మ యై వందురన్. 631

వ. ఆసమయంబున. 632

---

1. గుడువు. 2 వెంగారించుం గలంచు విడుచుం గట్టున్. 3 భావన. 4 టట్టు వనంబులందు నభయం బని,

మ. అదె నీవల్లభ వాఁడు నీసుతుఁడు భార్యాపుత్త్రులం బాత్రులన్
వదలం గా దలనాఁటికణ్వవనికావైవాహికారంభముల్
మది నూహింపు శకుంతలావచనముల్ మాన్యంబుతో భూవరేం
ద్ర దయం జేకొను మంచు మ్రోసెను వియద్వాణీవధూగీతముల్. 633

వ. ఇట్లశరీరవాణి సర్వభూతంబులకుం దేటపడ భరింపు మని పలికిన నాకుమారుండు భరతుం డయ్యె నంత నారాజు రాజవదన నంగీకరించి తనూభవుం జేకొని కొంత కాలంబు రాజ్యంబు సేసి పరలోకంబునకుం జనియెఁ దదనంతరంబ. 634

క. రెండవహరిక్రియ ధరణీ, మండలభారంబు నిజసమంచితబాహా
దండమున నిలిపి తనకును, భండనమున నెదురు లేక భరతుం డొప్పెన్. 635

వ. మఱియు నాదౌష్యంతి యమునాతటంబున దీర్ఘతముండు పురోహితుండు గా నెబ్బదియెనిమిదియును గంగాతీరంబున నేఁబదేనుం గా నిట్లు నూటముప్పదిమూఁ డశ్వమేధయాగంబులు సదక్షిణంబులు గా నొనర్చి దేవేంద్రవిభవంబున నతిశయించి పదుమూఁడువేలు నెనుబదినాలుగింటికిఁ దుదిపేరు ద్వంద్వం బనం బరఁగు నట్టివేయుద్వంద్వంబులపాఁడిమొదవులఁ గ్రేపులతోడ నలంకారసహితలం జేసి వేవురు బ్రాహ్మణుల కిచ్చి మష్కారతీర్థకూలంబున విప్రముఖ్యులకుం బుణ్యదినంబునఁ గనకభూషణశోభితంబు లగు ధవళదంతంబులు గలనల్లనివేనుంగులం బదునాలుగులక్షల నొసంగె దిగ్విజయకాలంబున శకశబరబర్బరకపకిరాతకహూణమ్లేచ్ఛదేశంబులరాజులం బీఁచం బడంచి రసాతలంబున రాక్షసకారాగృహంబులం దున్నవేల్పులగరితలం బెక్కండ్ర విడిపించి తెచ్చి వారలవల్లభులం గూర్చెఁ ద్రిపురదానవుల జయించి నిర్జరుల నిజమందిరంబుల నునిచె నతనిరాజ్యంబున గగనధరణీతలంబులు ప్రజలు గోరినకోరిక లిచ్చుచుండె నివ్విధంబున. 636

ఆ. సత్యచరితమందుఁ జలమందు బలమందు, భాగ్యమందు లోకపతులకంటె
నెక్కుడై నపేర్మి నిరువదియేడువే, లేండ్లు ధరణి భరతుఁ డేలె నధిప. 637

క. అర్థపతికంటెఁ గలిమిఁ గృ, తార్థుం డై యతులశౌర్యమలవడియు నతం
డర్థములను బ్రాణములను, వ్యర్థము లని తలఁచి శాంతుఁ డయ్యె నరేంద్రా.

క. భరతునిభార్యలు మువ్వురు, వరుసం బుత్త్రకులఁ గాంచి వల్లభుతోడన్
సరి గా రని తోఁడ్తోఁడను, శిరములు దునుమాడి రాత్మశిశువుల నధిపా. 639

వ. ఇట్లు విదర్భరాజపుత్త్రికలు శిశువులం జంపిన భరతుం డపుత్త్రకుం డై మరుత్స్తోమం బను యాగంబు పుత్త్రార్థి యై చేసి దేవతల మెప్పించె నయ్యవసరంబున.

సీ. అన్నయిల్లాలిఁ జూలాలిని మమతాఖ్యఁ, జూచి బృహస్పతి సురతమునకుఁ
దొరఁకొని పైపడ్డఁ దొల్లి గర్భంబున, నున్నబాలుఁడు భయం బొదవి వలదు
తగ దని మొఱసేయఁ దమకంబుతో వాని, నంధుండ వగు మన్న నలిగి వాఁడు

యోనిలోపలివీర్య । మురలఁ దన్నిన నేలఁ, బడి బిడ్డఁడై యున్నఁ । బాయలేక
ఆ. నితనిఁ బెంపుకొఱకు । నిరువురు జన్మించి, రనుచు వెలయఁజేయు । మనిన మమతఁ
బెంపఁజాల నీవ । పెంపు భరింపు మీ, ద్వాజు ననుచుఁ జనియె । దాని విడిచి.

వ. ఇట్లు చథ్యునిభార్య యగుమమతయు బృహస్పతియు శిశువుం గని ద్వాజుఁడైన వీని నీవ నీవ భరింపు మని వదినెమఱఁదులు దమలో నొండొరువులం బలికినకారణంబున వాఁడు భరద్వాజుం డయ్యె గర్భస్థుం డయినవాఁడు బృహస్పతి శాపంబున దీర్ఘతముం డయ్యె నంత నాబృహస్పతియు మమతయు (నుదయించిన)వాని విడిచి నిజేచ్ఛం జనిన మరుత్తులు వానిం బోషించి పుత్రార్థి యయినభరతున కిచ్చి రతండు వానిం జేకొనియె వితథం బయినభరతవంశంబునకు నాభరద్వాజుండు వంశకర్త యగుటం జేసి వితథుం డనం బరఁగె నావితథునికి మన్యువు మన్యువునకు బృహత్క్షత్త్ర జయ మహావీర్య నర గర్గు లనువా రేగురు సంభవించి రందు నరునికి సంకృతి సంకృతికి గురుండు రంతిదేవుం డన నిరువురు జన్మించి రందు. 642

రంతిదేవుని చరిత్రము.

సీ. రాజవంశోత్తమ । రంతిదేవునికీర్తి, [1]నేల చెప్పఁగ విను । మింపు నందు
నారాజు దనసంచి । తార్థంబు లన్నియు, నెడపక దీనుల । కిచ్చి యిచ్చి
సకుటుంబుఁడై ధైర్య । సంయుతుండై పేద, యై కూడు నీరు లే । కధమవృత్తి
నెందేని నలువది । యెనిమిదిదివసముల్, చరియింప నొకదిన । సంబు రేపు
ఆ. నెయ్యి పాయసంబు । నీరును గలిగిన, బహుకుటుంబభార । భయముతోడ
నలసి నీరువట్టు । నాఁకలియును మిక్కి, లొగవఁ జూచి కుడువ । నుత్సహించె.

వ. అయ్యవసరంబున. 644

సీ. అతిథిభూసురుఁ డొక్కఁ । డాహార మడిగినఁ, గడపక ప్రియముతో । గారవించి
హరిసమర్పణ మంచు । నన్నంబులో సగ, మిచ్చిన భుజియించి । చనఁగ నాతఁ
డంతలో నొకశూద్రుఁ । డశనార్థియై వచ్చి, పొడసూప లే కనఁ । బోక తనకు
నున్నయన్నములోన । నొకభాగ మిచ్చిన, సంతుష్టుఁడై వాఁడు । సనిన వెనుక
ఆ. కుక్కగమియుఁ దాను । నొక్కఁడే తేర నా, యన్నశేష మిచ్చి । సన్నయంబు
లాడి మ్రొక్కి పంప । నోడక చండాలుఁ, డొక్కఁ డరుగుదెంచి । చక్క నిలిచి.

వ. రాజున కిట్లనియె. 646

క. హీనుఁడఁ జండాలుండను, మానవకులనాథ దప్పి । మానదు నవలం
బోనేర నీకుఁ జిక్కిన, పానీయము నాకుఁ బోసి । బ్రతికింపఁగదే. 647

వ. అనిన వానిదీనాలాపంబులకుఁ గరుణించి రా జిట్లనియె. 648

ఉ. అన్నము లేదు కొన్నిమధు । రాంబువు లున్నవి త్రావు మన్న [2]రా

1 'యొఱమిఁ జెప్పఁగఁబడు నిందు నందు' వ్రా. ప్ర. 2. 'ర మ్మన్న' అ. ప్ర.

వన్న శరీరధారులకు నాపద వచ్చిన వారియాపదల్
గ్రన్నన మాన్చి వారికి సుఖంబులు సేయుటకన్న నొండుమే
లున్నదె నాకు దిక్కు పురుషోత్తముఁ డొక్కఁడ చుమ్ము పుల్కసా. 649

వ. అని పలికి. 650

మ. బలవంతం బగునీరువట్టున నిజప్రాణాంత మై యున్నచో
నలయం డేమియు వీనిహృజ్జ్వరము నాయాసంబు ఖేదంబు నా
జలదానంబున నేఁడు మాను ననుచున్ సర్వేశ్వరాధీనుఁ డై
జలముం బోసెను రంతిదేవుఁడు దయం జండాలపాత్రంబునన్. 651

వ. తదనంతరంబ బ్రహ్మాదిదేవతలు సంతోషించి రంతిదేవునికి మేలు సేయం దలంచి నిజాకారంబులతో ముంగట నిలువంబడి యారాజధైర్యపరీక్షార్థంబు దమ చేసినవృషలాదిరూప యగువిష్ణుమాయ నెఱింగించిన నాసరేంద్రుం డందఱకు నమస్కరించి. 652

క. వారల నేమియు నడుగక, నారాయణభక్తి దనమనంబున వెలుఁగన్
ధీరుం డతఁడు మాయా, పారజ్ఞుం డగుచుఁ బరమపదమునఁ బొందెన్. 653

క. ఆరాజర్షిని గొలిచిన, వా రెల్లఁ దదీయయోగవైభవమున శ్రీ
నారాయణచింతను లై, చేరిరి యోగీశు లగుచు సిద్ధపదంబున్. 654

వ. ఇట్లు రంతిదేవుండు విజ్ఞానగర్భిణి యగుభక్తివలనఁ బరమపదంబునకుం జనియె నంత గర్గునకు శిని జన్మించె శినికి గార్గ్యుండు గలిగె నాతనినుండి బ్రాహ్మణకులం బయ్యె మహావీర్యునికి సురక్షయుండును సురక్షయునకుఁ ద్రయ్యారుణియుఁ గవియుఁ బుష్కరారుణియు నను మువ్వురు సంభవించిరి వారును బ్రాహ్మణు లయి చనిరి బ్రహ్మక్షత్త్రునికి సుహోత్రుండు సుహోత్రునకు హస్తియు జనించి రాహస్తి దనపేర హస్తినాపురంబు నిర్మించె నాహస్తికి నజమీఢుండును ద్విమీఢుండును బురుమీఢుండును నన మువ్వురు జనియించి రం దజమీఢునివంశంబునం బ్రియమేధాదులు గొందఱు పుట్టి బ్రాహ్మణు లయి చనిరయ్యజమీఢునికి బృహదిషువు నతనిపుత్త్రుండు బృహద్ధనువు నతనికి బృహత్కాయుండు నతనికి జయద్రథుండు నతనికి విశ్వజిత్తు విశ్వజిత్తునకు సేనజిత్తు సేనజిత్తునకు రుచిరాశ్వుండు దృఢహనువుఁ గాశ్యుండు వత్సుండు నన నలుగురు జనించి రందు రుచిరాశ్వునకుఁ బ్రాజ్ఞుండు నతనికిఁ బృథుసేనుండును బృథుసేనునికిఁ బారుండును వానికి నీపుండును నీపునికి నూర్వురు గొడుకులును బుట్టిరి మఱియును. 655

ఆ. శుకునికూఁతు రైనసుందరి సత్కృతిఁ, బొంది వేడ్క నీపభూవిభుండు
విమలయోగవిత్తు విజ్ఞానదీపితో, దారచిత్తు బ్రహ్మదత్తుఁ గనియె. 656

వ. ఆబ్రహ్మదత్తుండు జైగిషవ్యోపదేశంబున యోగతంత్రంబునం జేసి[1] గోదేవి యను భార్యవలన విష్వక్సేనుం డనుకుమారునిం గనియె విష్వక్సేనునకు నుదక్సేనుండు నుదక్సేనునకు భల్లాదుండు వీరలు బార్హదిషవు లనురాజు లైరి ద్విమీఢునకు యమీనరుండు యమీనరునికిఁ గృతిమంతుండు గృతిమంతునికి సత్యధృతి సత్యధృతికి దృఢనేమి దృఢనేమికి సుపార్శ్వకృత్తు సుపార్శ్వకృత్తునకు సుపార్శ్వుండు సుపార్శ్వునకు సుమతి సుమతికి సన్నతిమంతుండు సన్నతిమంతునికొడుకు కృతి యనువాఁడు హిరణ్యనాభునివలన యోగమార్గం బెఱింగి శోకమోహంబులు విడిచి తూర్పుదేశంబున సామసంహిత పఠియించె నతనికి నుగ్రాయుధుండు నుగ్రాయుధునకు క్షేమ్యుండు క్షేమ్యునకు సువీరుండు సువీరునకుఁ బురంజయుండు బురంజయునకు బహురథుండు జన్మించిరి హస్తికొడుకు పురుమీఢునికి సంతతి లేదయ్యె నయ్యజమీఢునికి నళిని యనుభార్యయందు నీలుండు నీలునికి శాంతియు శాంతికి సుశాంతియు సుశాంతికిఁ బురుజుండుఁ బురుజునికి నర్కుండు నర్కునికి భర్మ్యాశ్వుండు భర్మ్యాశ్వునకు ముద్గల యవీనర బృహదిషు కాంపిల్య సృంజయు లనువా రేవురుం బుట్టిరి. 657

క. మించినభర్మ్యాశ్వుఁడు సుత, పంచకమును జూచి విషయపంచకమును వ
ర్జించితిఁ దలమని పల్కినఁ, బాంచాలురు నాఁగ సుతులు పరఁగిరి ధరణిన్.

వ. అంత ముద్గలునినుండి బ్రాహ్మణకులం బై ముద్గలగోత్రంబు నానెగడె భర్మ్యాశ్వపుత్రుం డైనయాముద్గలునికి దివోదాసుండు నహల్య యనుకన్యకయునుం బుట్టి రహల్యయందు గౌతమునికి శతానందుండు పుట్టె శతానందునికి ధనుర్వేదవిశారదుం డయినసత్యధృతి పుట్టె నతం డొకనాఁడు వనంబున నూర్వశిం గనిన నతనికి రేతఃపాతం బై తద్వీర్యంబు శరస్తంబంబునం బడి మిథునం బయ్యె నాసమయంబున. 659

క. చపలరతి శంతనుం డను, నృపవరుఁ డడవికిని వేఁటకై నెపమునఁ జనుచుం
గృపతో శిశుయుగముం గని, కృపియుఁ గృపుం డనుచుఁ దెచ్చి గృహమునఁ బెంచెన్.

వ. ఆకృపి ద్రోణునకు భార్య యయ్యె దివోదాసునకు మిత్రాయువు మిత్రాయువునకుఁ జ్యవనుఁడుఁ జ్యవనునకు సుదాసుండు సుదాసునకు సహదేవుండు సహదేవునకు సోమకుండు సోమకునకు సుజన్మకృత్తు సుజన్మకృతునకు నూర్వురుగొడుకులుం గలిగిరి వారిలో జంతు వనువాఁడు జ్యేష్ఠుండు కడచూలు పృషతుండు పృషతునకు ద్రుపదుండు ద్రుపదునకు ధృష్టద్యుమ్నాదు లయినకొడుకులును ద్రౌపది యనుకూఁతురుం గలిగిరి ధృష్టద్యుమ్నునకు ధృష్టకేతువు పుట్టె వీరలు పాంచాలరాజు లని యెఱుంగుము మఱియు నయ్యజమీఢునికొడుకు ఋక్షుండు ఋక్షునకు సంవరణుం డా సంవరణుండు తపతి యనియెడిసూర్యకన్యయందుఁ

1 సరస్వతివలన.

గురువుం గనియె నాకురువుపేరం గురుక్షేత్రం బయ్యె నాకురువునకుఁ బరీక్షిత్తు
సుధనువు జహ్నువు నిషధుండు ననువారు నలువురు పుట్టి రందుఁ బరీక్షిత్తు
కొడుకులు లేక చనియె సుధనువునకు సుహోత్రుం డతనికిఁ జ్యవనుండు చ్యవ
నునకుఁ గృతి కృతికి వసువు వసువునకు బృహద్రథకుసుంభమత్స్యప్రత్యగ్ర
చేదిపాదులు పుట్టి రందు బృహద్రథునకుఁ గుశాగ్రుండు కుశాగ్రునికి ఋష
భుండు ఋషభునికి సత్యహితుండు సత్యహితునికిఁ బుష్పవంతుండు పుష్పవం
తునకు జహ్ను వనువాఁడు మఱియును. 661

సీ. ఆబృహద్రథునకు నన్యభార్యాగర్భ, మున రెండు తునుకలు జనించెఁ
దునుకలు గని తల్లి త్రోలంగ వైచిన, సంధించె నొకటిగా జర యనంగ
నొకదైత్యకాంత వాఁ డొప్పె జరాసంధుఁ, డన గిరివ్రజపుర మాతఁ డేలె
నతనికి సహదేవుఁ డతనికి సోమాపి, తనయుఁ డాతనికి శ్రుతశ్రవుండు

తే. జహ్నుపుత్త్రుండు సురథుండు జనవరేణ్య, యతనికొడుకు విదూరథుఁ డతనిపట్టి
సార్వభౌముండు వానికి సంభవుండు, విను జయత్సేనుఁ డనువాఁడు విమలకీర్తి.

వ. ఆజయత్సేనునికి రథికుండు రథికునకు నయుతాయువు నయుతాయువునకుఁ గ్రోధ
నుండుఁ గ్రోధనునకు దేవాతిథియు దేవాతిథికి ఋక్షుండు ఋక్షునికి భీమసేనుండు
వానికిఁ బ్రతీపుండుఁ బ్రతీపునకు దేవాపి శంతను బాహ్లికు లన మువ్వురు గొడు
కులు పుట్టి రంత. 663

సీ. దేవాపి రాజ్యంబు దీర్ప నొల్లక వనం, బున కేఁగెఁ దమ్ముండు పూర్వజన్మ
మందు మహాభిషుఁ డనియెడువాఁడు శంతనుఁ డయ్యె వాఁడె యీధాత్రి నెల్ల
నేలుచుఁ గరముల నే వృద్ధు ముట్టిన, వాఁ డెల్ల నిండుజవ్వనము నొందు
నతఁడు శాంతిప్రాప్తుఁ డై యున్న దానఁ బం, డ్రెండేండ్లు వజ్రి వర్షింప కున్న

ఆ. వృష్టి లేనిచోట విప్రుల నడిగిన, నన్న యుండఁ దమ్ముఁ డగ్నిహోత్ర-
దారసంగ్రహంబు దాల్చినఁ బరివేత్త, యగుఁ గాన నీవ యతఁడ వైతి. 664

వ. అదికారణంబుగా నన్న యుండఁ దమ్ముండు రాజ్యార్హుండు గాఁడు నీవు పరివే
త్తవు మీయన్నకు రాజ్యం బిచ్చిన ననావృష్టిదోషంబు సెడు నని బ్రాహ్మణులు
పల్కిన శంతనుండు వనంబునకుం జని దేవాపికిఁ బ్రియంబు సెప్పి రాజ్యంబు
సేకొమ్మని పల్కె నంతకు మున్న [1]వానితండ్రి దేవాపిని రాజ్యంబున కర్హుం జే
యం దలంచి విప్రులం బిలిచిన నావిప్రులు పాషండమతవాక్యంబులు దేవాపికి
నుపదేశించిన దేవాపి వేదంబుల నిందించిన పాషండుండును దేవదూషకుండును
నయ్యెం గావున దేవాపికి రాజ్యంబు లే దని బ్రాహ్మణులు సెప్పిన శంతనుండు
మగిడి వచ్చి రాజ్యంబుఁ జేకొనియె నంత వర్షంబును గురిసె నివ్విధంబున. 665

క. దేవాపి కలాపపురం, బావాసము గాఁగ యోగి యై యున్నాఁడు

---

1 వానిమంత్రి దేవాపిని బాషండునిం జేసి.

ర్వ్వర కలి నష్టం బగు, నైవాత్మకకులము మీఁద సంస్థాపించున్. 666

వ. బాహ్లీకుం డనువానికి సోమదత్తుండు పుట్టె సోమదత్తునకు భూరియు భూరిశ్ర
వసుఁడును శలుండు ననువారు మువ్వురు పుట్టిరి. 667

క. భాతిగ శంతనునకు గం, గాతటినికి వైష్ణవాగ్రగణ్యుఁడు ఘోరా
రాతినయననీలోత్పల, భీతికరగ్రీష్ముఁ డైనభీష్ముఁడు పుట్టెన్. 668

ఆ. పరశురాముతోడఁ బ్రతిఘటించి జయింప, నన్యు నొకని నెఱుఁగమతనిఁ దక్క
వీరయూథపతి వివేకధర్మజ్ఞుండు, వేల్పుటేటిపట్టి విమలయశుఁడు. 669

వ. ఆశంతనునకు దాశకన్యక (యైనసత్యవతి)యందుఁ జిత్రాంగదవిచిత్రవీర్యులు పుట్టి
రందుఁ జిత్రాంగదుండు గంధర్వులచే నిహతుం డయ్యె మఱియును. 670

ఉ. సత్యవతీవధూటి మును శంతనుపెండ్లము గానినాఁడు సాం
గత్యమునం బరాశరుఁడు గర్భము సేసిన బాదరాయణుం
డత్యుదితుండు శ్రీహరికళాంశజుఁ డై [1]ప్రభవించె నిత్యముల్
సత్యము లైనవేదముల సాంగములన్ విభజింప దక్షుఁ డై. 671

ఆ. బాదరాయణుండు భగవంతుఁ డనఘుండు, పరమగుహ్య మైనభాగవతము
నందనుండ నయిననాకుఁ జెప్పెను శిష్యజనుల మొఱఁగి యేను జదువుకొంటి.

వ. ఆవిచిత్రవీర్యునికిఁ గాశిరాజకూఁతుల నంబికాంబాలికల భీష్ముండు బలాత్కారం
బునఁ దెచ్చి వివాహంబు సేసిన విచిత్రవీర్యుండు వారలం దగిలి మనోజరాగ
మత్తుం డై చిరకాలంబు నానావిధక్రీడల విహరించుచు రాజయక్ష్మపీడితుం డై
మృతుం డయ్యె నంత. 673

క. అతనిసతులవలన సుతుల, సుత కను మని తల్లి వనుప సారిదిం గనియెఁ
ధృతరాష్ట్రపాండువిదురుల, నుతచరితుఁడు బాదరాయణుండు నరేంద్రా. 674

వ. అందు ధృతరాష్ట్రునికి గాంధారియందు దుర్యోధనాదు లగుకొడుకులు నూర్వు
రును దుశ్శల యనుకన్యకయును జన్మించిరి మృగశాపభయంబునం జేసి భార్యం
బొంద వెఱచినపాండునకుఁ గుంతీదేవియందు ధర్మానిలేంద్రుల ప్రసాదంబున యు
ధిష్ఠిరభీమార్జును లనుమువ్వురును మాద్రిదేవివలన నాసత్యప్రసాదంబున నకుల
సహదేవు లనువారిద్దఱును గా నేవురు పుట్టి రయ్యేవురకును ద్రుపదరాజపుత్త్రి యైన
ద్రౌపదియందుఁ గ్రమంబునం బ్రతివింధ్యుండును శ్రుతసేనుండును శ్రుతకీర్తియు
శతానీకుండును శ్రుతకర్ముండును నన నేవురు పుట్టిరి. మఱియు యుధిష్ఠిరునకుఁ
బౌరవతియందు దేవకుండును భీమసేనునికి హిడింబయందు ఘటోత్కచుండును
గాళియందు సర్వగతుండును సహదేవునికి విజయయందు సుహోత్రుండును
నకులునకు రేణుమతియందు నిరమిత్రుండును నర్జునునకు నులూపి యనునాగక

1 'జనియించెఁ జోరహృద్దైత్యకరావకృష్టమిళితస్థితవేదవిభాగదక్షుఁ డై' వ్రా. ప్ర.

న్యకయందు నిరావంతుండును మణలూరుపతిపుత్రి యయిన చిత్రాంగదయందు బభ్రువాహనుండును సుభద్రయందు (శౌర్యధైర్యతేజోవిభవంబుల నఖిలరాజనికరంబునం బ్రఖ్యాతుం డైన) యభిమన్యుండును జన్మించి రందు బభ్రువాహనుం డర్జునుని యోగంబున మాతామహుని గోత్రంబునకు వంశకర్త యయ్యె. 675

ఉ. అన్యసుపూజ్య నీజనకుఁ డైన యభిమన్యుఁడు భూవరేంద్రమూ
ర్ధన్యుఁడు ధన్యమార్గణకదంబవిదారితవైరివీరరా
జన్యుఁడు జన్యభీతకురుసైన్యుఁడు సైన్యసమూహనాథదృ
ఙ్మాన్యుఁడు మాన్యకీర్తిమహిమం దనరెం గురువంశకర్తయై. 676

వ. ఆయభిమన్యునకు నుత్తరయందు నీవు జన్మించితివి. 677

క. ద్రోణసుతుతూపువేఁడిమిఁ, బ్రాణంబులఁ బాసి హరికృపాదర్శనసం
త్రాణంబున బ్రదికితె కా, క్షోణీశ్వర మున్ను నీశిశుత్వమువేళన్. 678

వ. నీకుమారులు జనమేజయశ్రుతసేనభీమసేనోగ్రసేను లనునల్వురు వీరలయందు.

ఆ. నీవు తక్షకాహినిహతుండ వని విని, సకలసర్పలోకసంహృతముగ
సర్పయాగ మింక జనమేజయుఁడు సేయఁ, గలఁడు పూర్వరోషకలితుఁ డగుచు.

వ. మఱియు నతండు సర్వధరణీమండలంబును జయించి కావషేయుండు పురోహితుండు గా నశ్వమేధంబు సేయంగలవాఁడు వానికి శతానీకుండు జనియించి యాజ్ఞవల్క్యునితోడ వేదంబులు పఠించి కృపాచార్యునివలన విలువిద్య నేర్చి శౌనకునివలన నాత్మజ్ఞానంబుఁ బడయంగలవాఁ డాశతానీకునికి సహస్రానీకుండు వానికి నశ్వమేధజుం డశ్వమేధజునికి నాసీమకృష్ణుం డాసీమకృష్ణునకు నిచకుం (డానిచకుండు గజాహ్వయంబు నదిచే హృతంబు గాఁ గౌశాంబియందు వసియించు) నాతనికి నుప్తుం డుప్తునికిఁ జిత్రరథుండు చిత్రరథునకు శుచిరథుండు శుచిరథునికి వృష్టిమంతుండు వృష్టిమంతునికి సుషేణుండు సుషేణునికి సుపీతుండు సుపీతునికి నృచక్షువు నృచక్షువునకు సుఖానిలుండు సుఖానిలునికిఁ బరిప్లవుండు బరిప్లవునకు మేధావి మేధావికి సునయుండు సునయునికి నృపంజయుండు నృపంజయునికి దూర్వుండు దూర్వునికి నిమి నిమికి బృహద్రథుండు బృహద్రథునకు సుదాసుండు సుదాసునికి శతానీకుండు శతానీకునకు దుర్దమనుండు దుర్దమనునికి విహీనరుండు విహీనరునికి దండపాణి దండపాణికి మితుండు మితునకు క్షేమకుండు క్షేమకునకు బ్రహ్మక్షత్త్రిండు [1]వాఁడు నిర్వంశుం డై దేవర్షిసత్కృతుం డై కలియుగంబునందుఁ జనం గలవాఁడు. 681

క. జగతి నిటమీఁదఁ బుట్టెడు, మగధాధీశ్వరుల నిఖిలమనుజేశ్వరులన్
నిగమాంతవిదులఁ జెప్పెద, సుగుణాలంకార ధీర సుభగవిచారా. 682

వ. జరాసంధపుత్త్రుం డైన సహదేవునికి మార్జాలి మార్జాలికి శ్రుతశ్రవుండు శ్రుత

---

1 వానివలన వంశంబు సాఁగ దయ్యె మఱియు,

శ్రవునకు నయుతాయువు నయుతాయువునకు నిరమిత్రుండు నిరమిత్రునకు సున
క్షత్రుండు సునక్షత్రునికి బృహత్సేనుండు బృహత్సేనునికిఁ గర్మజిత్తు గర్మజిత్తు
నకు శ్రుతంజయుండు శ్రుతంజయునకు విప్రుండు విప్రునకు శుచి శుచికి క్షే
ముండు క్షేమునికి సువ్రతుండు సువ్రతునకు ధర్మనేత్రుండు ధర్మనేత్రునకు
శ్రుతుండు శ్రుతునకు దృఢసేనుండు దృఢసేనునికి సుమతి సుమతికి సుబలుండు
సుబలునకు సునీతుండు సునీతునకు సత్యజిత్తు సత్యజిత్తునకు విశ్వజిత్తు విశ్వజిత్తు
నకుఁ బురంజయుండును జన్మించెద రని చెప్పి మఱియు ని ట్లనియె. 683

ఆ. వినుము మగధదేశ విభులు జరాసంధ, [1]ప్రముఖధరణిపతులు ప్రబలయశులు
వీరు కలియుగమున వేయేండ్లలోపలఁ, బుట్టి గిట్టఁ గలరు భూవరేంద్ర. 684

వ. యయాతికొడుకు అనువునకు సభానరుండుఁ జక్షువుఁ బరోక్షుండు ననువారు ము
గ్గురు పుట్టి రందు సభానరునికిఁ గాలనాథుండు గాలనాథునకు సృంజయుండు
సృంజయునకుఁ బురంజయుండుఁ బురంజయునకు జనమేజయుండు జనమేజయు
నకు మహాశాలుండు మహాశాలునికి మహామనసుండు మహామనసునకు నుశీన
రుండు తితిక్షు వన నిరువురు జన్మించి రందు నుశీనరునకు శిబివనక్రమిదర్పు లనం
నలువురు జన్మించి రందు శిబికి వృషదర్భ సువీర మద్ర కేకయులు నలువురు
పుట్టిరి తితిక్షునకు రుశద్రథుండు రుశద్రథునకు హేముండు హేమునకు సుత
పుండు సుతపునకు బలియుఁ బుట్టె నాబలికి నంగవంగకళింగసింహపుండ్రాం
ధ్రు లనుపేళ్లు గలవా రార్వురు కుమారులు పుట్టిరి వారలు దూర్పుదేశంబున
కు రాజు లయి దేశంబులకుఁ దమతమనామధేయంబు లిడి యేలిరి సువీరునకు
సత్యరథుండు సత్యరథునికి దివిరథుండు దివిరథునికి ధర్మరథుండు ధర్మరథునకుఁ
జిత్రరథుండుఁ బుట్టె నాచిత్రరథుండు రోమపాదుండు నాఁ బరఁగె. 685

క. సంతతి లేనికతంబునఁ, జింతించుచు నుండ నతనిఁ జెలికాఁ డగుధీ
మంతుఁడు దశరథుఁ డతనికి, సంతతిగా నిచ్చె నాత్మజను శాంతాఖ్యన్. 686

వ. అంత రోమపాదుండు దనకూఁతురు శాంత యని కైకొని మెలంగుచుండ నా
రాజు రాజ్యంబునఁ గొంతకాలంబు వర్షంబు లేమికిం జింతించి విభాండకసుతుం
డైనఋశ్యశృంగుండు వచ్చిన వర్షంబు గురియు నని పెద్దలవలన నెఱింగి. 687

క. ఆరాజు ఋశ్యశృంగుని, ఘోరతపోనియముఁ దెచ్చుకొఱకై పనిచెన్
వారసతుల నేర్పుల ను, దారస్తనభారభీరుతరమధ్యలన్. 688

వ. వారును జని. 689

ఆ. కాంతలార మెకము గన్నది మొదలుగా, నాఁడువారి నెఱుఁగఁ డడవిలోన
గోఁచి బిగియఁగట్టుకొనినయావడుగని, మత్తికాని రతికి మరపవలయు. 690

వ. అని పలుకుచు. 691

---

1 ధరణిపతులు బాహుదర్పయుతులు.

క. ఆడుచుఁ జెవులకు నింపుగఁ, బాడుచు నాలోకనిశితబాణౌఘములన్
వీడుచు డగ్గఱ నోడుచుఁ, జేడియ లా తపసివడుగుఁ జేరిరి కలఁపన్. 692

వ. అయ్యవసరంబున వారలం జూచి. 693

సీ. మిళితాళినీలధమ్మిల్లభారంబులు, చారుజటావిశేషంబు లనియు
భర్మాంచలోజ్జ్వలప్రభదుకూలంబులు, తతిచర్మవస్త్రభేదంబు లనియు
బహురత్నకీలితభాసురదామంబు, లధికరుద్రాక్షమాలాదు లనియు
మలయజమృగనాభిమహితలేపంబులు, బహువిధభూతిలేపంబు లనియు
తే. మధురగానంబు శ్రుతియుక్తమంత్రజాతు, లనియు వీణాలుదండంబు లనియు సతుల
మూర్తులెన్నఁడు నెఱుఁగని ముగుదతపసి, వారిఁ దాపసులని యెదురు వచ్చి మ్రొక్కె.

వ. ఇట్లు వచ్చి మ్రొక్కిన ఋశ్యశృంగుం జూచి నగుచు డగ్గఱి. 695

సీ. సేమమే యని సతుల్ సేతుల గ్రుచ్చి కర్కశకుచంబులు మోవఁ గౌఁగిలించి
చిరతపోనియతి డస్సితి గదా యని మోముఁ గందువయును నాభిఁ గలయఁ బుడికి
క్రొత్తదీవన లివి గొను మని వీనుల, బొంత నాలుకలఁ జప్పుళ్లు చేసి
మావనంబుల పండ్లు మంచివి తిను మని, పెక్కులడ్డంబులు ప్రీతి నొసఁగి
ఆ. నూతనాజినంబు నును పిది మే లని, గోఁచి విడిచి మృదుదుకూల మిచ్చి
మౌని మరగఁ జేసి మా పర్ణశాలకుఁ, బోద మనుచుఁ గొంచుఁ బోయి రతని.

వ. ఇట్లు హరిణీసుతుండు కాంతాకటాక్షపాశబద్ధుండై వారలవెంటం జని రోమ
పాదుకడకుం బోయిన నతండు దన ప్రియనందన యైన శాంత నిచ్చి పురంబున ను
నిచికొనియె నమ్మునీశ్వరుండు వచ్చిన (వర్షప్రతిబంధదోషంబు సెడి) వర్షంబు
గురిసె నంత. 697

ఆ. ఆ నృపాలచంద్రుఁ డనపత్యుఁడై యుండ, నెఱిఁగి మునికులేంద్రుఁ డింద్రుఁ గూర్చి
యిష్టి చేసి సుతుల నిచ్చె నాతనికృపఁ, బంక్తిరథుఁడు పిదపఁ బడసె సుతుల.

వ. ఆ రోమపాదునకుఁ జతురంగుండును జతురంగునకుఁ బృథులాక్షుండును బృథు
లాక్షునికి బృహద్రథుండు బృహత్కర్ముండు బృహద్భానుండు ననువారు ము
వ్వురు పుట్టి రందు బృహద్రథునకు బృహన్మనసుఁడు బృహన్మనసునకు జయద్ర
థుండు జయద్రథునకు విజయుండు విజయునకు సంభూతి యనుభార్యయందు
ధృతియు నాధృతికి ధృతవ్రతుండు ధృతివ్రతునకు సత్యకర్ముండు సత్యకర్మునకు
నతిరథుండును జన్మించిరి. 699

ఆ. కుంతి పిన్ననాఁడు గోరి సూర్యునిఁ బొంద, బిడ్డఁ డుదితుఁ డైనఁ బెట్టెఁ బెట్టి
గంగనీట విడువఁ గని యతిరథుఁ డంత, గర్ణుఁ డనుచుఁ గొడుకు గారవించె.

వ. ఇట్లతిరథునకుఁ గానీనుండై నకర్ణుఁడు కొడుకయ్యెఁ గర్ణునకు వృషసేనుండు పుట్టె

---

1 తే. చర్మవస్త్రము వదలించి చర్మకాంతి, మించి చెలఁగు పీతాంబర మిచ్చి వెసను, మనము
పొక్కంగ నతనిఁ జేకొనఁగ వారి, మఱుఁగునకుఁ జేరు నతఁడు వే మరగి వారి.

నయ్యయాతికొడుకై నద్రుహ్యునకు బభ్రుసేతువు బభ్రుసేతువునకు నారబ్ధుండు నార
బ్ధునకు గాంధారుండు గాంధారునకు ఘర్మ్ముండు ఘర్మ్మునకు ఘృతుండు ఘృతునకు
దుర్మదుండు దుర్మదునకుఁ బ్రచేతసుండు బ్రచేతసునకు నూర్గురు పుట్టి మ్లేచ్ఛపతు
లయి యుదగ్దిశ నాశ్రయించిరి తుర్వసునకు వహ్ని వహ్నికి భర్గుండు భర్గునకు
భానుమంతుండు భానుమంతునకుఁ ద్రిసానువుఁ ద్రిసానువునకుఁ గరంధముండును
గరంధమునకు మరుత్తుండు నతనికి యయాతిశాపంబున సంతతి లే దయ్యె
వినుము. 701

యదువంశచరిత్రము.

చ. అనఘ యయాతి పెద్దకొడు కైన యదుక్షితిపాలువంశమున్
విననఁ బఠించినన్ నరుఁడు వెండియుఁ బుట్టఁడు ముక్తిఁ బొందు న
య్యనుపమమూర్తి విష్ణుఁడు నరాకృతిఁ బొంది జనించెఁ గావునన్
వినుము నరేంద్ర నీకు నది వీనులపండువు గాఁగఁ జెప్పెదన్. 702

వ. యదువునకు సహస్రజిత్తుఁ గ్రోష్టువు నలుండు రిపుండు ననువారు నలువురు సం
భవించి రందుఁ బెద్దకొడు కైన సహస్రజిత్తునకు శతజిత్తు గలిగె నాశతజిత్తునకు
మహాహయ వేణుహయ హైహయు లనువారు మువ్వురు జనించి రందు హైహ
యునకు ధర్మ్ముండు ధర్మ్మునకు నేత్రుండు నేత్రునకుఁ గుంతి గుంతికి మహిష్మంతుం
డు మహిష్మంతునికి భద్రసేనుండు భద్రసేనునకు దుర్మదుండు దుర్మదునికి ధని
కుండు ధనికునికిఁ గృతవీర్య కృతాగ్ని కృతకర్మ కృతౌజు లను నలుగురు సంభ
వించి రందుఁ గృతవీర్యునికి నర్జునుండు జనియించె నతండు మహాబుద్ధిబలంబున.

సీ. హరికళాసంజాతుఁ డైనదత్తాత్రేయు, సేవించి సద్యోగసిద్ధిఁ బడసి
బహుయజ్ఞదానతపంబులు గావించి, సకలదిక్కులు గెల్చి జయముతోడ
సతతంబు హరినామసంకీర్తనము సేసి. ధనముల నమ్మ కుదారవృత్తి
నెనుబదియేను వేలేండ్లు భూచక్రంబు, [1]ఘనకీర్తిఁ దనపేరు గాఁగ నేలె

ఆ. ముదిమి లేక తరుణమూర్తియై యురుకీర్తి, నమరెఁ గార్తవీర్యుఁ[2]డనఁగ విభుఁడు
నిజము వానిభంగి నేల యేలినయట్టి, రాజు నెఱుఁగ మెందు రాజముఖ్య.

వ. అయ్యర్జునునకుం గలవేవురుగొడుకులం బరశురాముని బారికిం దప్పి జయధ్వ
జుండు శూరసేనుండు వృషభుండు మధువు నూర్జితుండు ననువారేవురు బ్రదికిరి
జయధ్వజునకుఁ దాళజంఘుండును దాళజంఘునకు నౌర్వముని తేజంబున నూ
ర్వురు గొడుకులును గలిగి రందుఁ బ్రథముండు వీతిహోత్రుండు మధువునకు
వృష్ణుండు వృష్ణునకుఁ బుత్రశతంబు పుట్టె నావంశంబువారు మాధవులును బ్ర
థముండు వృష్ణి గాన వృష్ణులు యాదవులు ననం బరఁగిరి యదువురెండవపుత్త్రుం
డైన క్రోష్టువునకు వృజినవంతుండు వృజినవంతునకు శ్వాహితుఁడు శ్వాహితు

1 గలవెల్ల. 2 డర్జునుండు.

నకు భేరుశేకుండు భేరుశేకునకుఁ జిత్రరథుండు చిత్రరథునకు శశిబిందుండుఁ
బుట్టిరి. 705

మ. కృశమధ్యల్ పదివేవు [1]రంగనలతోఁ గ్రీడం బ్రమోదింప స
త్కుశలుం డై పదివేలలక్షలు సుపుత్రుల్ భక్తి సేయం జతు
ర్దశరత్నుండును యోగి నాఁ బరఁగి సప్తద్వీపరాజేంద్రుఁ డై
శశిబిందుం డురుకీర్తిమంతుఁ డమరెన్ సత్కాంతిపూర్ణేందుఁ డై. 706

వ. అతనికొడుకులమొత్తంబునకు ముఖ్యు లయినయార్వురలోఁ బృథుశ్రవుం డను
వానికి ధర్ముండు పుట్టె ధర్మునకు నుశనుండు పుట్టి నూఱశ్వమేధంబులు సేసె
నయ్యుశనునకు రుచికుండు పుట్టె నారుచికునకుఁ బురుజిత్తు రుక్ముండు రుక్మే
షువుఁ బృథువు జ్యామఘుండు ననువా రేవురు పుట్టి రందు జ్యామఘుండు. 707

సీ. తొల్లి కొల్పడు శైబ్యతోడి ప్రేమంబున, ననపత్యుఁ డయ్యును నన్యభార్యఁ
గైకొన కొకకొంత కాలంబునకుఁ బోయి, పగవారియింటను బలిమిఁ బట్టి
యొకకన్యఁ దేరిపై నునిచి తోడ్తేరంగ, జననాథుఁ గన్యను శైబ్య సూచి
కోపించి మానవకుహక యీపడుచును, దెచ్చి యే నుండెడి తేరిమీఁదఁ

ఆ. బెట్టినాఁడ వనుచు బిఱుసులు [2]పలుకంగ, నతఁడు పలికె నంత నతివతోడ
నాకుఁ గోడ లింత నమ్ము మీలలితాంగి, సవతి గాదు నీకు సత్య మనుచు.

వ. అయ్యవసరంబున శైబ్య కొడుకుం గాంచు నని యెఱింగి విశ్వేదేవతలును బితృ
దేవతలును సంతసించిరి వారలప్రసాదంబున నంత. 709

క. [3]తనసవతి మొఱఁగి పెనిమిటి, తనుఁ బొందిన శైబ్య మఱి విదర్భునిఁ గనియెం
దనయుఁ గని జ్యామఘుండును, దన తెచ్చినకన్యఁ దెచ్చి తనయున కిచ్చెన్.

వ. ఆకన్యకయందు విదర్భునకుఁ గుశుండును గ్రథుండును రోమపాదుండునుం బుట్టి
రారోమపాదునకు బభ్రువు బభ్రువునకు విభువు విభువునకుఁ గృతి గృతికి నుశి
కుం డుశికునకుఁ జేది చేదికిఁ జైద్యాదులు పుట్టిరి క్రథునకుఁ గుంతి గుంతికి ధృష్టి
ధృష్టికి నిర్వృతి నిర్వృతికి దశార్హుండు దశార్హునకు వ్యోముండు వ్యోము
నకు జీమూతుండు జీమూతునకు వికృతి వికృతికి భీమరథుండు భీమరథునకు
నవరథుండు నవరథునకు దశరథుండు దశరథునకు శకుని శకునికిఁ గుంతి గుంతికి
దేవరాతుండు దేవరాతునకు దేవక్షత్రుండు దేవక్షత్రునకు మధువు మధువున
కుఁ గురువశుండు గురువశునకు ననువు ననువునకుఁ బురుహోత్రుం డతనికి నం
శు వతనికి సాత్వతుండు సాత్వతునకు భజమానుండును భజియును దివ్యుం
డును వృష్ణియు దేవావృధుండును నందకుండును మహాభోజుండును నన నేడ్గురు
పుట్టి రందు భజమానునకుఁ బ్రథమభార్యయందు నిమ్రోచికంకణవృష్ణులు

---

1 'రంగనలునుం గ్రీడింప మోదించుతత్కుశలుం. 2 పలుకుచు గొడ్డునీఁగఁ గాంతుఁ గొడుకు
నాకుఁ గోడలయ్యె నమ్ము మీలలితాంగి, సవతిగాదు వినుము సత్యమనియె. 3 తనచలువలంతి పెనిమిటి.'

ముప్పురును రెండవభార్యయందు శతజిత్తు సహస్రజిత్తు నయుతజిత్తు నన ముప్పు
రును బుట్టి రందు దేవాపృధునికి బభ్రువు వీర లిరువుర ప్రభావంబులఁ బెద్దలు
శ్లోకరూపంబునఁ బఠియింతు రట్టి శ్లోకార్థం బెట్టి దనిన. 711

తే. వినుము దూరంబునం దేమి వినుచు [1]నుండు
మదియ చూతుము డగ్గఱి నరుగుదేర
నరులలో బభ్రుకంటె నున్నతుఁడు లేఁడు
యోజ దేవాపృధున కెన యొరుఁడు గలఁడె. 712

క. పదునాలుగువేవురు నఱు, వదియేవురు నరులు ముక్తి వడసిరి బభ్రుం
డుదితుఁడు దేవాపృధుఁడును, బదపడి యోగంబుఁ దెలియఁ బలికినకతనన్.

వ. మహాభోజుం డతిధార్మికుండు వానివంశంబువారు భోజు లని పలుకంబడిరి
వృష్ణికి సుమిత్రుండు యుధాజిత్తును జన్మించి రందు యుధాజిత్తునకు శినియు
ననమిత్రుండును జనించి రనమిత్రునికి నిమ్నుండు నిమ్నునికి సత్రాజితుండుఁ బ్రసే
నుండు నన నిరువురు పుట్టిరి మఱియు ననమిత్రునికి శిని యనునాఁడు వేఱొ
కండు గలఁ డతనిపుత్రుండు సత్యకుండును నతనికి యుయుధానుం డనం బరఁగిన
సాత్యకియు నాసాత్యకికి జయుండును జయునకుఁ గుణియు నాకుణికి యుగంధరుం
డునుం బుట్టిరి మఱియు ననమిత్రునకుఁ బృశ్ని యనువేఱొకకొడుకు గలఁడు వా
నికి శ్వఫల్కచిత్రకులు గలిగి రందు శ్వఫల్కునకు గాందినియం దక్రూరుండును
నసంగుండును సారమేయుండును మృదుకుండును మృదువచ్ఛివుండును వర్మ
దృక్కును ధృష్టవర్మ్ముండును క్షత్త్రోపేక్షుండును నరిమర్దనుండును శత్రుఘ్నుం
డును గంధమాదనుండును బ్రతిబాహువును ననువారు పన్నిద్దఱు గొడుకులును
సుచారు వనుకన్యకయు జనించిరి వారియం దక్రూరునికి దేవలుండు ననుపదేవుం
డునుం బుట్టిరి మఱియుఁ జిత్రునకుఁ బృథుండును విదూరథుండును మొదలుగాఁ
గలవారు పెక్కండ్రు వృష్ణివంశజాతు లైరి భజమానుండు కుకురుఁడు శుచి
కంబళబర్హిషుండు నన నలువు రంధకునకుఁ బుట్టిరి కుకురునికి వృష్ణి వృష్ణికి విలో
మతనయుండు విలోమతయునికిఁ గపోతరోముండు కపోతరోమునికిఁ దుంబురుస
ఖుం డై నయనువును ననువునకు దుందుభి దుందుభికి దవిద్యోతుండు దవిద్యోతు
నకుఁ బునర్వసువు నతనికి నాహుకుం డనుకుమారుండు నాహుకికి యనుకన్యయుం
గలిగి రాయాహుకునికి దేవకుం డుగ్రసేనుండు నన నిరువురు జనించి రందు దేవ
కునికి దేవలుం డనుపదేవుండు సుదేవుండు దేవవర్ధనుం డన నలుగురు గలిగిరి
వారలకు ధృతదేవయు శాంతిదేవయు నుపదేవయు శ్రీదేవయు దేవరక్షితయు
సహదేవయు దేవకియు ననఁ బరఁగినకూఁతు లేడ్వురు గలిగిరి వినుము. 714

క. అసదృశలలితాకారలఁ, గిసలయకరతలల దేవకీముఖ్యల నా

[1] నుండు నదియ చూచుచు డగ్గఱి నరుగుదెంచి,

బిసరుహనయనల నందఱ, వసుదేవుఁడు పెండ్లియాడె ◊ వసుధాధీశా. 715

వ. ఉగ్రసేనునకుఁ గంసుండును న్యగ్రోధుండును సునామకుండును గహ్వుండును శంకుండును సుభువును రాష్ట్రపాలుండును విసృష్టుండును దుష్టిమంతుండును నను గలవారు దొమ్మండ్రు కొడుకులును గంసయుఁ గంసవతియు సురాభువును రాష్ట్రపాలికయు ననుకూఁతులుం బుట్టిరి వారు వసుదేవానుజభార్యలైరి భజమానునికి విడూరథుండును విడూరథునికి శినియు నతనికి భోజుండు భోజునికి హృదికుండునుం గలిగి రందు హృదికునికి దేవమీఢుండు శతధనువు కృతవర్మయు ననుకొడుకులు గలిగి రా దేవమీఢుండు శూరుండు నన బడు శూరునికి మారిష యనుభార్యయందు వసుదేవుండును దేవభాగుండును దేవశ్రవుండును నానకుండును సృంజయుండును శ్యామకుండును గంకుండును నసీకుండును వత్సకుండును వృకుండును ననువారు పదుగురు గొడుకులును బృథయు శ్రుతదేవయు శ్రుతకీర్తియు శ్రుతశ్రవసయు రాజాధిదేవియు ననుకూఁతు లేవురును బుట్టి రందు. 716

వసుదేవునివంశక్రమానువర్ణనము.

ఉ. ధీనయశాలి యైనవసు ◊ దేవుఁడు పుట్టినవెంట మింటిపై
నానకదుందుభుల్ మొరసె ◊ నచ్యుతుఁ డీతనికిం దనూజుఁడై
మానుగఁ బుట్టు నంచు గరి ◊ మంబున దేవత లుబ్బ రాజపం
చానన తన్నిమిత్తమున ◊ నానకదుందుభి యయ్యె వాఁ డిలన్. 717

క. తనచెలికాఁ డగుకుంతికిఁ, దనయులు లేకున్నఁ గాంచి ◊ తనతనయఁ బృథం
దనయఁగ నిమ్మన శూరుఁడు, దనయందులమైత్రి నిచ్చె ◊ ధరణీనాథా. 718

వ. అయ్యింతి కుంతిభోజునింటం బెరుఁగు చుండ నొకనాఁడు దుర్వాసుం డరుగుదెంచిన నమ్మహాత్మునకుఁ గొన్నిదినంబులు [1]పరిచర్యలు సేసి వేల్పులం జేరం జీరువిద్యం బడసి యావిద్యలా వెఱుంగ నొక్కనాఁ డేకాంతంబున వెలుంగుఱేని నాకర్షించిన నాదేవుండు వచ్చినం జూచి వెఱఁగుపడి యి ట్లనియె. 719

క. మంత్రపరీక్షార్థం బభి, మంత్రించితిఁ గాని దేవ ◊ మదనక్రీడా
తంత్రంబుఁ గోరి చీరను, మంత్రించినతప్పు సైఁచి ◊ మరలు దినేశా. 720

వ. అనిన నయ్యువిదకుఁ బద్మినీవల్లభుం డి ట్లనియె. 721

మ. తెఱవా [2]నీపలు కట్ల యౌ ననదు లే ◊ దేవోత్తమాహ్వానముల్
మొఱఁగం బోలునె వేల్పులం బడయుటల్ ◊ మోఘంబులే నీకు నీ
తఱి గర్భం బగుఁ బుత్రుఁడుం గలుగు నీ ◊ తారుణ్యముం బూజ్య మౌ
వెఱవం గార్యము లేదు సిగ్గు దగునే ◊ వ్రీడావినమ్రాననా. 722

చ. అని తగ నియ్యకోల్పి లలి ◊ తాంగికి గర్భము సేసి మింటికిం

1 'భక్తిం జేసి. 2 నీప్రతిమాగృహాటనములే' వ్రా. ప్ర.

జనియె దినేశ్వరుం డపుడు సక్కని రెండవసూర్యుఁడో యనం
దనరెడుపుత్త్రుఁ గాంచి కృప దప్పి జగజ్జనవాదభీత యై
తనయుని [1]నేటిలో విడిచి తాఁ నరిగెం బృథ దండ్రియింటికిన్. 723

వ. అయ్యువిదను నీప్రపితామహుం డైనపాండురాజు వివాహం బయ్యె నయ్యంగన కుఁ బాండురాజువలన ధర్మజభీమార్జునులు వుట్టి రంత నమ్ముగుదచెల్లె లగుశ్రుతదేవ యనుదానిం గారూషకుం డైనవృద్ధశర్మ పెండ్లియాడె నయ్యిద్దఱకు మునిశాపంబున దంతవక్త్రుఁ డనుదానవుండు జన్మించె దానితోఁడంబుట్టు వగుశ్రుతకీర్తిని గేకయరా జైనధృష్టకేతుండు వరించె నాదంపతులకుఁ బ్రతర్దనాదు లేవురు వుట్టిరి దానిభగిని యైనరాజాధిదేవిని జయత్సేనుండు పరిణయం బయ్యె నామిథునంబునకు విందానువిందులు సంభవించిరి దానితోఁబుట్టు శ్రుతశ్రవసను జేదిదేశాధిపతి యైనదమఘోషుండు పరిగ్రహించె నాయుగళంబునకు శిశుపాలుం డుదయించె వసుదేవునితమ్ముఁ డైనదేవభాగునికిఁ గంసయందుఁ జిత్రకేతు బృహద్బలు లిరువురు జనించిరి వానిభార్య యగు దేవశ్రవుం డనువానికిఁ గంసవతియందు వీరుండును నిషుమంతుండును నుప్పతిల్లిరి వానిసోదరుం డయిన కంకునికిఁ గంక యనుదానికి బకుండు సత్యజిత్తుఁ బురుజిత్తు ననువా రుద్భవిల్లిరి వానిసహజన్ముం డయినసృంజయునికి రాష్ట్రపాలియందు వృషదుర్మర్షణాదు లావిర్భవించిరి వానియనుజాతుం డయినశ్యామకునకు సురభూమియందు హరికేశహిరణ్యాక్షులు ప్రభవించిరి వానితమ్ముం డైనవత్సుండు మిశ్రకేశి యను నప్సరసయందు వృకాదిసుతులం గనియె వానియవరజుం డైనవృకుండు దూర్వాక్షియందుఁ దక్షపుష్కరసాళ్వాదుల నుత్పాదించె వానిజఘన్యజుం డయినయనీకుండు సుదామని యనుదానియందు సుమిత్రార్జునకపాలాదు లయినకొడుకులం బడసె వానియవీయుం డైనయానకుండు గర్ణికయందు ఋతధామజయులం గాంచె వసుదేవునివలన రోహిణియందు బలుండును గదుండును సారణుండును విపులుండును ధ్రువుండును గృతాదులును బౌరవియందు సుభద్రుండును భద్రబాహుండును దుర్మదుండును భద్రుండును భూతాదులుం గూడఁ బన్నిద్దఱును మదిరయందు నందోపనందకృతకశ్రుతశూరాదులును గౌసల్యయందుఁ గేశియు రోచనయందు హస్తహేమాంగాదులును నిళయందు యదుముఖ్యు లయినయురువల్కలాదులును ధృతదేవయందుఁ ద్రిపృష్ఠుండును శాంతిదేవయందుఁ బ్రశ్రమప్రశ్రితాదులును నుపదేవయందుఁ గల్పవృష్ట్యాదులు పదుండ్రును శ్రీదేవయందు వసుహంససుధన్వాదు లార్గురును దేవరక్షితయందు గదాదులు దొమ్మండ్రును సహదేవయందుఁ బురూథశ్రుతముఖ్యాదు లెనమండ్రును దేవకియందుఁ గీర్తిమంతుండును సుషేణుండును భద్రసేనుండును ఋజువును సమదనుండును భద్రుం

[1] నీటఁ బో.

డును సంకర్షణుండును ననువా రేడ్వురును బుట్టిరి మఱియును. 724

క. దుష్టజననిగ్రహంబును, శిష్టప్రతిపాలనంబు § సేయుఁగొఱకు నై
యష్టమగర్భమున గుణో,త్కృష్టుఁడు దేవకికి విష్ణు § దేవుఁడు పుట్టెన్. 725

ఆ. విష్ణుఁ డుదితుఁ డైన § వెనుక నా దేవకి, భద్రమూర్తి యగుచు § భద్రఁ గనియె
నాగుణాఢ్య [1]ముత్త § వగు నీకు నగ్జను, § దయిత యగుటఁ జేసి § ధరణినాథ. 726

క. ఎప్పుడు ధర్మక్షయ మగు, నెప్పుడు పాపంబు వొడము § నీలోకములో
నప్పుడు విశ్వేశుఁడు హరి, దప్పక విభుఁ డయ్యుఁ దన్నుఁ § దా సృజియించున్.

క. తనమాయ లేక పరునకు, ఘనునకు నీశ్వరున కాత్మ § కర్తకు హరికిన్
జననములకుఁ గర్మములకు, మనుజేశ్వర కారణంబు § మఱియును గలదే. 728

క. తలఁపఁగ నెవ్వనిమాయా, విలసనములు జననవృద్ధి § విలయంబులకుం
గలిమి కనుగ్రహమోక్షం, బులకును జీవులకు మూల § ములు నా నెగడున్.

సీ. అట్టిసర్వేశుని § కరయంగ జన్మాది, పరతంత్రభావ మె § ప్పాటఁ గలదు
రాజలాంఛనముల § రాక్షసవల్లభు, లక్షౌహిణీశు లై § యవనిఁ బుట్టి
జనుల బాధింపంగ § శాసించుకొఱకు నై, సంకర్షణునితోడ § జనన మంది
యమరులమనముల § కైన లెక్కింపంగ, రాకుండునట్టిక § ర్మములఁ జేసి

తే. కలియుగంబున జన్మింపఁ § గలుగు నరుల, దుఃఖశోకతమంబును § దొలఁగ జడిసి
నేలవ్రేఁ గెల్ల వారించి § నిఖిలదిశల, విమలకీర్తులు వెదచల్లి § వెలసె శౌరి. 730

సీ. జనకునిగృహమున § జన్మించి మందలోఁ, బెరిఁగి శత్రుల నెల్లఁ § బీఁచ మడఁచి
పెక్కండ్రుభార్యలఁ § బెండ్లియై సుతశతం,బులఁ గాంచి తను నాది § పురుషుఁ గూర్చి
క్రతువులు పెక్కులు § గావించి పాండవ, కౌరవులకు నంతఁ § గలహ మయిన
నందఱ సమయించి § యర్జును గెలిపించి, యుద్ధవునకుఁ దత్త్వ § మొప్పఁ జెప్పి

ఆ. మగధపాండవసృంజయ § మధుదశార్హ, భోజవృష్ణ్యంధకాదిసం § పూజ్యుఁ డగుచు
నుర్విభరము నివారించి § యుండ నొల్ల, కా మహామూర్తి నిజమూర్తి § యందుఁ బొం

క. మంగళహరికీర్తి మహా, గంగామృత మించు కైనఁ § గర్ణాంజలులన్ [దె.
సంగతము సేసి రేనిఁ గొ, లంగును గర్మంబు [2]లావి § లం బగుచు నృపా. 732

క. వనజాక్షునిమందస్మిత, ఘనకుండలదీప్తిగండ § కలితాననమున్
వనితలుఁ బురుషులుఁ జూచుచు, ననిమిషభావంబు లేమి § కలయుదు రధిపా.

చ. నగుమొగమున్ సుమధ్యమును § నల్లనిదేహము లచ్చికాటప
ట్టగునురమున్ మహాభుజము § లంచితకుండలకర్ణముల్ మదే
భగతియు నీలవేణియుఁ గృ § పారసదృష్టియుఁ గల్గువెన్నుఁ డి
మ్ముగఁ బొడసూపుఁగాతఁ గను § మూసినయప్పుడు విచ్చినప్పుడున్. 734

వ. అని చెప్పి. 735

---

1 ముత్తమగు. 2 ప్రవిమలం బగుచు.

క. జనకసుతాహృచ్చోరా, జనకవచోలబ్ధవిపినశైలవిహారా
జనకామితమందారా, జనకాదిమహీశ్వరాతిశయసంచారా. 736

మాలిని. జగదవనవిహారీ శత్రులోకప్రహారీ
సుగుణవనవిహారీ సుందరీమానహారీ
విగతకలుషపోషీ వీరవిద్యాభిలాషీ
స్వగురుహృదయతోషీ సర్వదాసత్యభాషీ. 737

గద్యము. ఇది శ్రీపరమేశ్వరకరుణాకలితకవితావిచిత్ర కేసనమంత్రిపుత్ర సహజపాండిత్య పోతనామాత్యప్రణీతం బయిన శ్రీమహాభాగవతం బనుమహాపురాణంబునందు సూర్యవంశారంభంబును వైవస్వతమనువుజన్మంబును హైమచంద్రకథనంబును సుద్యుమ్నాదిమనుసూనులచరిత్రంబును మరుత్త తృణబిందు శర్యాతి కకుద్మి సగర నాభాగప్రముఖులచరిత్రంబులును నంబరీషునియందుఁ బ్రయోగింపం బడినదుర్వాసునికృత్య నిరర్థక యగుటయు నిక్ష్వాకు వికుక్షి మాంధాతృ పురుకుత్స హరిశ్చంద్ర సగర భగీరథప్రముఖులచరిత్రంబులును భాగీరథీప్రవాహవర్ణనంబును గల్మాషపాద ఖట్వాంగప్రముఖులవృత్తాంతంబును శ్రీరామచంద్రకథనంబును దదీయవంశపరంపరాగణనంబును నిమికథయును జంద్రవంశారంభంబును బుధపురూరవులకథయును జమదగ్ని పరశురాములవృత్తాంతంబును విశ్వామిత్ర నహుష యయాతి పూరు దుష్యంత భరత రంతిదేవ పాంచాల బృహద్రథ శంతను భీష్మ పాండవ కౌరవప్రముఖులవృత్తాంతంబును ఋశ్యశృంగవ్రతభంగంబును ద్రుహ్యానుతుర్వసులవంశంబును యదు కార్తవీర్య శశిబిందు జామదగ్న్యాదులచరిత్రంబును శ్రీకృష్ణావతారకథాసూచనంబును ననుకథలు గలనవమస్కంధము. 738

ఓం తత్సద్బ్రహ్మార్పణ మస్తు.

ఆనందాశ్రమ గ్రంథరత్నమాల

శ్రీ పరమేశ్వరకరుణాకలితాసవద్యకవిత్వవిద్యావినుతానుపమసాహిత్య
సహజపాండిత్య
బమ్మెర పోతనామాత్య ప్రణీత

శ్రీమదాంధ్ర
మహాభాగవతము

మూడు సంపుటములలో 3-వ వాల్యూము
(దశమ, ఏకాదశ, ద్వాదశ స్కంధములు గలది)

కీ. శే. తంజనగరము - తేవప్పెరుమాళ్లయ్యగారి
పాఠాంతరములతో
శ్రీయుత వేదము - లక్ష్మీనారాయణశాస్త్రిగారిచే
పరిశోధింపఁబడినది

మద్రాసు వేమూరు - వేంకటకృష్ణమ్మసెట్టి అండ్ సన్సుచే
ప్రకటింపఁబడుచుండినది.

సోల్ ప్రొప్రయిటర్సు :
రామా అండ్ కో.,
పబ్లిషర్సు,
హెడ్డాఫీసు :— ఏలూరు,
బ్రాంచెస్ :- గుంటూరు - రాజమండ్రి.

విషయసూచిక

దశమస్కంధము - పూర్వము

విషయసూచిక

విషయము.		పుట.

దశమస్కంధము — ఉత్తరభాగము.

విషయసూచిక

విషయసూచిక

శ్రీరస్తు.

శ్రీరామచన్ద్రాయ పరబ్రహ్మణే నమః.

శ్రీమదాంధ్రమహాభాగవతము.

దశమస్కంధము – పూర్వభాగము.

కంఠచాపఖండన
పాకారిప్రముఖవినుత । భండనవిలస
త్కాకుత్స్థవంశమండన
రాకేందుయశోవిశాల । రామనృపాలా. 1

వ. మహనీయగుణగరిష్ఠులగు నమ్మునిశ్రేష్ఠులకు నిఖిలపురాణవ్యాఖ్యానవైఖరీ సమేతుండయినసూతుం డిట్లనియె నట్లుపరీక్షిన్నరేంద్రుండు శుకయోగీంద్రుం గనుంగొని.

క. తెలిపితివి సోమసూర్యుల, కులవిస్తారంబు వారి । కులము ధరిత్రీ
తలనడవళ్లనువింటిమి, కలరూపము లెల్ల మాకుఁ । గడు వెలుఁగులుగాన్. 3

క. శీలము గలయదుకులమున, నేలా పుట్టెను మహాత్ముఁ । డీశుఁడు విష్ణుం
డేలీల మెలఁగె నేయే, వేళల నేమేమి సేసె । వివరింపు తగన్. 4

క. భవమునకు మందు చిత్త, శ్రవణానందము ముముక్షు । జనపదము హరి
స్తవము పశుఘ్నుఁడు దక్కను, జెవులకుఁ దనివయ్యె ననెడి । చెనఁటియుఁ గలఁడే.

క. మా పెద్దలు మును వేల్పులు, నోపనిభీష్మాదికురుకు । లోత్తమసేనా
కూపార[1]ము నేకోలము, ప్రాపున లంఘించి రొక్క । బాలపదముగాన్. 6

క. మాయమ్మకుక్షి గురుసుత, సాయకపీడితుఁడ నైన । జడు నన్నును గాం
తేయకురుకులము[2] మొదలుగ, [3]నాయుత్తముఁ డాత్తచక్రుఁ । డై రక్షించెన్. 7

ఆ. కలసి పురుషమూర్తి । కాలరూపములను, లోకజనులవెలిని । లోన నుండి
జన్మమృత్యువులను । సంసారముక్తుల, నిచ్చునతనిచరిత । మెల్లఁ జెపుమ. 8

సీ. ఊహించి రాముఁడు । రోహిణీకొడుకంచు, నప్పుడు యోగీంద్ర । చెప్పితీవు
దేవకికడుపున । నేవెరవున నాతఁ, డుండెను దేహంబు । నొండు లేక

1. 'మేకలము పేను, ప్రాపున' వ్రా. ప్ర. 2. 'నిలుపఁగ' అ. ప్ర. 3. 'నేయుత్తముఁ డాత్తచక్రుఁడెడ రక్షించెన్.'

తనతండ్రి యిలు వాసి వనజాక్షుఁ డేరీతి, మందకుఁ బోయె నే మందిరమున
నుండి యెయ్యది సేయుచుండెను దనమేన, మామ కంసుని నేల నామమడఁచె
ఆ. ఎన్ని యేండ్లు మనియె నిలమీఁద మనుజుఁడై, యెందఱైరి భార్య లెట్లు మెలఁగె
మఱియు నేమి సేసె మాధవుచారిత్ర, మెంత గలదు నాకు నేర్పరింపు. 9
వ. అని మఱియు నిట్లనియె. 10
ఆ. నీముఖాంబుజాత నిర్ముక్తహరికథా, మృతముఁ ద్రావఁ ద్రావ మేను వొదలె
వంత మానె నీరు వట్టు నాఁకలియును, మార మవ్వ్య మనము తొంగలించె.
వ. అని పలుకుచున్న రాజుమాటలు విని వైయాసి యిట్లనియె. 12
క. [1]విష్ణుకథారతుఁ డగునరు, విష్ణుకథల్ సెప్పునరుని వినుచుండునరున్
విష్ణుకథాసంప్రశ్నము, విష్ణుపదీజలముభంగి విమలులఁ జేయున్. 13
సీ. రాజేంద్ర విను తొల్లి రాజలాంఛనముల, వేలసంఖ్యల దైత్య విభులు దన్ను
నాక్రమించిన భార మోఁగఁ జాలక భూమి, గోరూపయై బ్రహ్మఁ జేరఁబోయి
కన్నీరు మున్నీరుగా రోదనము సేయఁ, గరుణతో భావించి కమలభవుఁడు
ధరణి నూఱడఁ బల్కి ధాత్రియు వేల్పులుఁ గదలి రా విష్ణునిఁ గాన నేఁగి
తే. పురుషసూక్తంబుఁ జదివి యద్భుతసమాధి
నుండి యొకమాట విని వారిజోద్భవుండు
వినుఁడు వేల్పులు ధరయు నే విన్నయట్టి
పలుకు వివరింతు నని ప్రీతిఁ బలికెఁ దెలియ. 14
క. యాదవకులమున నమరులు, మేదినిపైఁ బుట్టఁ జనుఁడు మీ యంశములన్
శ్రీదయితుఁడు వసుదేవున, కాదరమునఁ బుట్టి భార మంతయుఁ బాపున్.
క. హరిపూజార్థము పుట్టుఁడు, సురకన్యలు భూమియందు సుందరతనులై
హరికగ్రజుఁడై శేషుఁడు, హరికళతోఁ బుట్టుఁ దత్ప్రియారంభుండై. 16
ఆ. ఈ ప్రపంచ మెల్ల నేమాయచే మోహి, తాత్మ మగుచు నుండు నట్టిమాయ
కమలనాభునాజ్ఞఁ గార్యార్థమై నిజాం, శంబుతోడఁ బుట్టు జగతియందు. 17
వ. అని యిట్లు వేల్పుల నియ్యకొలిపి పుడమిముద్దియ నొడంబఱిచి తమ్మిచూలి దన మొదలినెలవునకుం జనియె నంత యదువిభుం డయిన శూరసేనుం డనువాఁడు మధురాపురంబు దనకు రాజధానిగా మాథురంబులు శూరసేనంబులు ననియెడు దేశంబు లేలెం బూర్వకాలంబున. 18
క. ఏ మధురయందుఁ బ్రియమున, శ్రీమన్నారాయణుండు చెలఁగు నిత్యం
బా మధుర సకలయాదవ, భూమీశుల కెల్ల మొదలిపురి యయ్యె నృపా. 19
సీ. ఆ శూరసేనున కాత్మజుం డగువసుదేవుఁ డాపురి నొక్క దినమునందు
దేవకిఁ బెండ్లియై దేవకియునుఁ దానుఁ, గడువేడ్క రథ మెక్కి కదలువేళ

---

[1] క. విష్ణుకథారతి గలిగిన, విష్ణుకథల్ సెప్పువాన్ని విన్న నడిగినన్, విష్ణుకథాసంప్రశ్నము.

నుగ్రసేనునిపుత్రుఁ § డుల్లాసి కంసుండు, చెల్లెలు మఱఁదియు § నుల్లసిల్ల
హరులపగ్గములఁ జే § నంది రొప్పఁ దొడంగె, ముందట భేరులు § మురజములును

ఆ. శంఖపటహములును § జడిగొని మ్రోయంగఁ, గూఁతుఁ దోడివేడ్క § గొనలుసాఁగ
దేవకుండు సుతకు § దేవకీదేవికి, నరణ మీఁ దలంచి § యాదరించి. 20

వ. సార్థంబు లయిననరథంబుల వేయునెనమన్నూటిని గనకదామసముత్తుంగంబు లయిన మాతంగంబుల నన్నూటిని బదివేలతురంగంబులను విలాసవతు లయిన దాసీజనంబుల నిన్నూటిని నిచ్చి యనిచినం గదలి వరవధూయుగళంబు దెరువునం జనుసమయంబున. 21

క. పగ్గములు వదలి వేగిర, మగ్గలముగ రథముఁ గడపు § నా కంసుఁడు లో
[1]బెగ్గిలి యెగ్గని తలఁపఁగ, దిగ్గన నశరీరవాణి § దివి నిట్లనియెన్. 22

క. తుష్ట యగుభగిని మెచ్చఁగ, నిష్టుఁడ వై రథము గడపె § దెఱుఁగవు మీఁదన్
శిష్ట యగునీతలోదరి, యష్టమగర్భంబు నిన్ను § హరియించుఁ జుమీ. 23

వ. అని యిట్లాకాశవాణి పలికిన నులికిపడి భోజకులనాయకుం డైన పాపుండు కంసుండు సంచలదంసుం డై యడిదంబు బెడిదంబు గాఁ (బెఱికి) జళిపించి దెప్పరంబుగ ననుజకొప్పుఁ బట్టి కప్పరపాటున నొప్పఱం దిగిచి యొడిసిపట్టి తోఁబుట్టు వని తలంపక తెంపుసేసి తెగవ్రేయ గమకించుసమయంబున వసుదేవుండు డగ్గఱి. 24

క. ఆ పాపచిత్తు మత్తుం, గోపాగ్నిశిఖానువృత్తుఁ § గొనకొని తనస
ల్లాపామృతధారావి, క్షేపంబునఁ గొంతశాంతుఁ § జేయుచుఁ బలికెన్. 25

ఉ. అన్నవు నీవు చెల్లెలికి § నక్కట మాఁడలు చీర లిచ్చుటో
మన్నన సేయుటో మధుర § మంజులభాషల నాదరించుటో
మిన్నులమ్రోఁత లే నిజము § మే లని చంపకు మన్న మాని గా
వన్న సహింపు మన్న తగ § దన్న వధింపకు మన్న వేఁడెదన్. 26

వ. అదియునుం గాక. 27

మ. చెలియల్ గన్నియ ముద్దరా లబల నీ § సేమంబ చింతించు ని
ర్మల దీనిన్ బయ లాడుమాటలకు నై § మర్యాదఁ బోఁ దట్టి స
త్కులజాతుండవు పుణ్యమూర్తి వకటా § కోపంబు పాపంబు నె
చ్చెలి నోహో తెగ వ్రేయఁ బాడి యగునే § చింతింపు భోజేశ్వరా. 28

సీ. మేనితోడన పుట్టు § మృత్యువు జనులకు, నెల్లి నేఁ డైన నూ § ఱేండ్ల కైనఁ
దెల్లంబు మృత్యువు § దేహంబు పంచత్వ, మొందఁ గర్మావశుం § డై శరీరి
మాఱుదేహము నొందు § మఱితొంటిదేహంబుఁ, బాయును దనపూర్వ § భాగ మెత్తి
వేఱొంటిపైఁ బెట్టి § వెనుకభాగం బెత్తి, గమనించు తృణజలూ § కయును బోలె

1. బెగ్గిల నెగ్గని తలఁపక.

ఆ. వెంట వచ్చుకర్మ § విసరంబు మును మేలు, గన్నవేళ నరుఁడు § గన్నవిన్న
తలఁపఁబడినకార్య తంత్రంబు కలలోనఁ, బొడితోఁడఁ గానఁబడినయట్లు. 29

క. తనతోఁటికర్మరాశికి, ననుచరమై బహువికార § మై మనసు వడిం
జనునింద్రియముల తెరువులఁ, దనువులు పెక్కైనఁ జెడవు § తనకర్మంబుల్. 30

ఆ. జలఘటాదులందుఁ § జంద్రసూర్యాదులు, గానఁబడుచు గాలిఁ § గదలుభంగి
నాత్మకర్మనిర్మి § తాంగంబులను బ్రాణి, గదలుచుండు రాగ § కలితుఁ డగుచు.

క. కర్మములు మేలు నిచ్చును, గర్మంబులు గీడు నిచ్చుఁ § గర్తలు దనకుం
గర్మములు బ్రహ్మకైనను, గర్తగుఁడై పరులఁ దడవఁ § గా నేమిటికిన్. 32

క. కావునఁ బరులకు హింసలు, గావింపఁగ వలదు తనకుఁ § గల్యాణము గా
భావించి పరుల నొంచినఁ, బోవునె తత్ఫలము పిదపఁ § బొందక యున్నే. 33

మత్తకోకిలము. వావిఁ జెల్లెలు గాని [1]కూఁతురు § వంటి దుత్తమురాలు సం
భావనీయచరిత్ర భీరువు § బాల నూత్నవివాహ సు
శ్రీవిలాసిని దీనకంపిత § చిత్త దీనిని మ్రొక్కెదం
గావవే కరుణామయాత్మక § కంస మానవవల్లభా. 34

వ. అని మఱియు సామభేదంబు లగుపలుకులు పలికిన వినియు వాఁడు వేఁడి చూపుల రాలునిప్పులు గుప్పలుగొన ననుకంప లేక తెంపు సేసి చంపకగంధిం జంపఁజూచుట యెఱింగి మొఱంగెడి తెఱంగు విచారించి తనలో నిట్లనియె.

క. ఎందును గాలము నిజ మని, పందతనంబునను బుద్ధిఁ § బాయక ఘనులై
యెందాఁక బుద్ధి నెగడెడి, నందాఁకఁ జరింప వలయు § నాత్మబలమునన్. 36

వ. అని నిశ్చయించి. 37

సీ. ఆపన్నురాలైన § యంగన రక్షించి, సుతుల నిచ్చెద నంట § శుభము నేఁడు
మీఁ దెవ్వఁ డెఱుఁగును § మొలఁత ప్రాణంబుతోఁ, బిలిచినమఱునాఁడు § నేరరాదె
సుతులు పుట్టిరయేని § సుతులకు మృత్యువు, వాలాయమై వెంట § వచ్చెనేని
బ్రహ్మచేతను వీఁడు § పాటేమియును లేక, యుండునే సదుపాయ § మొకటి లేదె

తే. పొంతమ్రాఁకులఁ గాల్చక § పోయివహ్ని, యొగసి దవ్వులవాస ద § హించుభంగిఁ
గర్మవశమున భవమృతి § కారణంబు, దూరగతిఁ బొందు నిది యేల § తొట్రుపడఁగ.

క. కొడుకుల నిచ్చెద నని సతి, విడిపించుట నీతి వీఁడు § విడిచినమీఁదం
గొడుకులు పుట్టినఁ గార్యము, దడఁబడదే నాటి కొక్క § దైవము లేదే. 39

క. ఎనిమిదవచూలు వీనిం, దునుమాడెడి నంచు మింటఁ § దోరపుఁబలుకుల్
వినఁబడియె నేల తప్పును, వనితను విడిపించు టొప్పు § వైళం బనుచున్. 40

క. ఖిన్నన్నిపలుకులు వలుకుచుఁ, గ్రన్నన తగఁ బూజ చేసి § కంసు నృశంసున్
మన్నించి చిత్తమెరియఁ బ్రసన్నాననుఁడగుచుఁ బలికె § శౌరి నయమునన్. 41

---

1. 'పుత్త్రిక' ఆ. ప్ర.

క. లలనకుఁ బుట్టిన కొమరుని, వలనం దెగ దనుచు నగరి ♦ వాణి వలికె నం
చలిగెదవే మృగాక్షికిఁ, గలకొడుకులఁ జంప నిత్తుఁ ♦ గ్రమమున నీకున్. 42

వ. అని యిట్లు వలికిన విని కంసుండు కంపితావతంసుండై సంతసించి గుణగ్రాహిత్వంబు గైకొని కొండొక మందు చెలియలి మందల విడిచి చనియె వసుదేవుఁడును డెండంబున నానందంబునొందియుండె నంతఁ గొంతకాలంబు చనిన సమయంబున.

క. విడువక కంసునియొగ్గులఁ, బడి దేవకి నిఖిలదేవ ♦ భావము నన కే
ర్పడ నేట నొకనిలెక్కను, గొడుకుల నెనమండ్ర నొక్క ♦ కూఁతుం గనియెన్.

వ. అందు. 45

ఆ. సుదతి మున్ను గన్న ♦ సుతుఁ గీర్తిమంతునిఁ, బుట్టుతడవ కంస ♦ భూవరునకుఁ
దెచ్చి యిచ్చెఁ జాల ♦ ధృతి గల్గి వసుదేవుఁ, డాసపడక సత్య ♦ మందు నిలిచి. 46

క. పలికినపలుకులు దిరుగక, సొలయుక వంచనము లేక ♦ సుతుల రిపునకుం
గలఁగక యిచ్చినధీరుఁ, డిల వసుదేవుండు దక్క ♦ నితరుఁడు గలఁడే. 47

ఆ. మానవేంద్ర సత్య ♦ మహితకి నష్ట మెయ్య, దెఱుఁగ నేర్పువాని ♦ కిష్ట మెయ్య
దీశభక్తిరతుని ♦ కే దాఁప దెయ్యది, రోయక తేగువాని ♦ కేది కీడు. 48

వ. ఇట్లు సత్యంబు దప్పక కొడుకు నొప్పించిన వసుదేవునిపలుకులకు లుకడకు మెచ్చి కంసుం డిట్లనియె 49

ఆ. కొడుకు నీవు మరలఁ ♦ గొనిపొమ్ము వసుదేవ. వెఱపు లేదు నాకు ♦ వీనివలన
నల్గవీకి భవ ♦ దష్టముపుత్రుండు, మృత్యు వట వధింతు ♦ మీఁద నతని. 50

వ. అనిన నానకదుందుభి నందనుం గొని చనియు నానందంబు నొందక దుష్టస్వభావుండగు బావపలుకులు వినియు నులుకుచుండె నంత. 51

సీ. ఒకనాఁడు నారదుం ♦ డొయ్యన కంసుని, యింటికి జనుదెంచి ♦ యేకతమున
మందలోపల నున్న ♦ నందాదులును వారి, భార్యలుఁ బుత్త్రులు ♦ బాంధవులును
దేవకి మొదలగు ♦ తెఱవలు వసుదేవుఁ, డాదిగాఁ గలసర్వ ♦ యాదవులును
సురలుగాని నిజంబు ♦ నరులు గారని చెప్పి, కంసుండ నీవు రక్కసుండ వనియు

ఆ. దేవమయుఁడు చక్రి ♦ దేవకీదేవికిఁ, బుత్త్రుఁడై జనించి ♦ భూతలంబు
నెఱుపఁ బుట్టినట్టి ♦ చెనటిదైత్యుల నెల్లఁ, జంపుననుచుఁ జెప్పి ♦ చనియె దివికి. 52

క. నారదుమాటలు విని పె, ల్లారాటముఁ బొంది యదుల ♦ ననిమిషు లనియున్
నారాయణచక్రఖడ్గవి, దారితుఁ డగుకాలనేమి ♦ దా ననియు మదిన్. 53

మ. కలఁగం బాఱి మఱిందిఁ జెల్లెలి నుద ♦ గ్రక్రోధుఁడై పట్టి బ
ద్ధులఁ గావించి హరిం దలంచి వెసఁ దో ♦ డ్తో వారు గన్నట్టి పు
త్త్రులఁ జంపెన్ గుణు నుగ్రసేను [1]యనుఁ ద ♦ ద్భోజాంధకాధీశు ని

1. సచల ♦ ద్భోజాంధకాధీశు.

ర్మలుఁ బట్టెం గడు వాలి యేలెఁ జల మా ‡ రణ శూరసేనంబులన్. 54

ఆ. తల్లిఁ దండ్రి నైనఁ ‡ దమ్ముల నన్నల, సఖుల నైన బంధు ‡ జనుల నైన
రాజ్యకాంక్షఁ జేసి ‡ రాజులు సంపుదు, రవనిఁ దఱచు జీవి ‡ తార్థు లగుచు. 55

వ. మఱియు బాణ భౌమ మాగధ మహాశన కేశి ధేనుక బక ప్రలంబ తృణావర్త
చాణూర ముష్టి కారిష్ట ద్వివిద పూతనాదిసహాయసమేతుం డై కంసుండు గద
నంబున మదంబు లడంచిన వదనంబులు వంచికొని సదనంబులు విడిచి యదవులై
యదువులు పదవులు వదలి నిషధకురుకోసల విదేహ విదర్భకేకయ పాంచాల
సాల్వ[1] దేశంబులు సొచ్చిరి మచ్చరంబులు విడిచి కొందఱు కంసునిం గొలిచి
నిలిచి రంత. 56

క. తోడ్తోడఁ గంసుఁడు దేవకి, కొడుకుల నార్వుర వధింప ‡ గుఱు శేషాఖ్యం
బొడ వగుహరిరుచి యాపతి, కడుపున నేడవదియైన ‡ గర్భం బయ్యెన్. 57

వ. అయ్యవసరంబున విశ్వరూపుం డగుహరి దన్ను నమ్మినయదువులకుఁ గంసుని
వలన భయంబు గలుగు నని యెఱింగి యోగమాయాదేవి కిట్లనియె. 58

సీ. గోపికాజనములు ‡ గోపాలకులు నున్న, పసులమందకుఁ బొమ్ము ‡ భద్ర నీవు
వసుదేవుభార్యలు ‡ వరుసఁ గంసునిచేత, నాఁకలఁ బడి యుండ ‡ నందుఁ జోరక
తలఁగి రోహిణి యను ‡ తరళాక్షి నందగో, కులమందు నున్నది ‡ గుణగణాఢ్య
దేవకికడుపున ‡ దీపించు శేషాఖ్య, మైన నా తేజ మీ ‡ వమరఁ బుచ్చి

ఆ. నేర్పు మెఱసి రోహి ‡ ణీదేవికడుపునఁ, జొనుపు దేవకికిని ‡ సుతుఁడ నగుదు
నంశభాగయుతుఁడ ‡ నై యశోదకు నందు, పొలఁతి కంత మీఁదఁ ‡ బుట్టెదీవు. 59

క. నానావిధసంపదలకుఁ, దానక మై సర్వకామ ‡ దాయిని వగు నీ
మానవులు భక్తిఁ గొలుతురు, కానికలును బలులు నిచ్చి ‡ [2]కల్యాణమయీ. 60

వ. మఱియు నిన్ను మానవులు దుర్గ భద్రకాళి విజయ వైష్ణవి కుముద చండిక
కృష్ణ మాధవి కన్యక మాయ నారాయణి యీశాన శారద యంబిక యను
పదునాలుగునామంబులం గొనియాడుచు రయ్యైస్థానంబులయం దని యెఱింగించి
సర్వేశ్వరుం డగుహరి పొమ్మని యాన తిచ్చిన మహాప్రసాదం బని యయ్యోగ
నిద్ర యయ్యకొని మ్రొక్కి చయ్యన నియ్యల కయ్యెడ వాసి వచ్చి. 61

తే. దేవకీదేవికడుపులోఁ ‡ దేజరిల్లు, దీప్తగర్భంబు మెల్లన ‡ తిరిగి యోగ
నిద్ర రోహిణికడుపున ‡ నిలిపి చనియెఁ, కడుపు దిగెనంచుఁ బౌరులు ‡ గలఁగఁబడఁగ.

వ. అంత. 63

ఆ. బలము మిగులఁగలుగ ‡ బలభద్రుఁడన లోక, రమణుఁ డగుటఁ జేసి ‡ రాముఁ డనఁగ
సతికిఁ బుట్టె గర్భ ‡ సంకర్షణమున సం, కర్షణుం డనంగ ‡ ఘనుఁడు సుతుఁడు. 64

వ. తదనంతరంబ.

---

1. రాజులం గొలిచిరి. 2. కల్యాణముగన్.

క. ఆనకదుందుభిమనమున, శ్రీనాథుం డంశభాగ § శిష్టతేజోరాగా
భానురుచి నతఁడు వెలిఁగినఁ, గానఁగఁ బట్టయ్యె భూత § గణములకు నృపా. 66

ఉ. ఆ వసుదేవుఁ డంత దన § యం దఖిలాత్మక మూర్తి భూతముం
భావనరేఖయుఁ భువన § భద్రము నై వెలుఁగొందు చున్న ల
క్ష్మీవిభుతేజ మచ్చుపడఁ § జేర్చినఁ దాల్చి నవీనకాంతితో
దేవకి యొప్పెఁ బూర్వ యగు § దిక్సతి చంద్రునిఁ దాల్చుకైవడిన్. 67

వ. అనిన విని తరువాతివృత్తాంతం బెట్లయ్యె నని రా జడిగిన శుకుం డిట్లనియె.

క. గురుతరముగఁ దనకడుపున, సరసిజగర్భాండభాండ § చయములు గల యా
హరి దేవకికడుపున భూ, భరణార్థము వృద్ధిఁ బొందె § బాలార్కు క్రియన్. 69

వ. అంత. 70

సీ. విమతులమోములు § వెలవెలఁబాఱంగ, విమలాస్యమోము వె § ల్వెలుకఁబాఱె
మలయువైరులకీర్తి § మాసి సల్లన గాఁగ, నాతిచూచుకములు § నల్ల నయ్యె
దుష్టాలయంబుల § ధూమరేఖలు పుట్ట, లేమయూరున రోమ § [1]లేఖ మెఱసె
నరిమానసముల కా § హారవాంఛలు దప్ప, వనజాక్షి కాహార § వాంఛ దప్పె

తే. శ్రమము సంధిల్లె రిపులకు § శ్రమను గదుర
జడత వాటిల్లె శత్రులు § జడనుపడఁగ
మన్ను రుచి మయ్యెఁ బగతురు § మన్ను సొరఁగ
వెలఁదియుదరంబులో హరి § వృద్ధిఁ బొంద. 71

వ. మఱియును. 72

సీ. సలిల మాయొలనాఁగ § జఠరార్భకునిఁ గానఁ, జనినకైవడి ఘర్మ § సలిల మొప్పె
నోగిఁదేజమూయింతి § యుదరడింభకుఁగొల్వఁ, గదిసినక్రియ దేహ § కాంతిమెఱసె
బవనుఁ డాకొమ్మగ § ర్భస్థుని సేవింప, [2]నోలసె నామిక్కిలి § యూర్పు లమరెఁ
గుంభిని యాలేమ § కుక్షిగు సర్పింపఁ, జొచ్చుభంగిని మంటి § చోరవ దనరె

ఆ. గగన మిందువదన § కడుపులో బాలుసే,వలకు రూపు మెఱసి § వచ్చినట్లు
బయలువంటినడుము § బహుళ మయ్యెను బంచ, భూతమయుఁడు లోనఁ § బొదల
[సతికి.

వ. తదనంతరంబ.

సీ. అతివకాంచీగుణం § బల్లన బిగియంగ, వైరివధూగుణ § వ్రజము వదలె
మెల్లన తన్వంగి § మెయిదీవ మెఱుఁగెక్క, దుష్టాంగనాతను § ద్యుతు లడంగె
నాతి కల్లన భూష § ణములు పల్వాలుక గాఁ, బరసతీభూషణ § పంక్తు లెడలెఁ
గలకంఠి కొయ్యన § గర్భంబు దొడ్డు గాఁ, బరిపంథిదారగ § ర్భములు పగిలెఁ

తే బాలఁతి కంతంత సిగ్గాడఁ § బ్రొద్దు లెదుగ, నహితవల్లభ లైదువ § లై తనర్చు
ప్రొద్దులన్నియుఁ గ్రమమునఁ § బోవఁదొడఁగె, నువిదకడుపుననసురారి § యుంటఁజేసి.

---

1. రేఖ. 2. సేవించునోజతో మిక్కిలి.

వ. ఇవ్విధంబున. 76

ఆ. జ్ఞానఖలునిలోని శారదయును బోలె, ఘటములోని దీపకళిక వోలె
భ్రాత యింట నాఁకబడి యుండె దేవకీ, కాంత విశ్వగర్భుఁ గర్భ యగుచు. 77

వ. అంత నక్కాంతాతిలకంబు నెమ్మొగంబు తెలివియు మేని మెఱుంగును మెలంగెడి
సొబగునుం జూచి వెఱఁగుపడి బెఱచు వెఱచుచుఁ గంసుండు తనలో నిట్లనియె. 78

క. కన్నులకుఁ జూడ బరువై, యున్నది యెలనాఁగగర్భ ముల్లము గలఁగెన్
ము న్నెన్నఁడు నిట్లుండదు, వెన్నుఁడు సొర నోపు గర్భ వివరములోనన్. 79

ఉ. ఏమి దలంచువాఁడ నిఁక నెయ్యది కార్యము నాఁడు నాఁటికిం
గామినిచూలు పెం పెసఁగెఁ గర్భిణిఁ జెల్లెలి నాఁడుఁబేద న
నే మని చంపువాఁడఁ దగవే లని చంపితి నేని శ్రీయు ను
ద్దామయశంబు నాయువును ధర్మమునుం జెడిపోవకుండునే. 80

క. వాని మెఱుంగనిక్రూరుని, జీవన్మృతుఁ డనుచు నిందఁ జేయుదు రతఁడుం
బోవును నరకమునకు దు, ర్భావముతో బ్రదుకు టొక్క బ్రదుకే తలఁపన్. 81

వ. అని నిశ్చయించి క్రౌర్యంబు విడిచి ధైర్యంబు నొంది గాంభీర్యంబు వాటించి
శౌర్యంబు ప్రకటించికొనుచు దగ్గఱం జెలియలిం జంప నగ్గలిక యెగ్గని యుగ్గ
డించి నూఁకి మానియుం బోలె నూరకుండె వెండియు. 82

ఆ. పాపరాశి దొడ్డ పగ పుట్టెనిక నెట్టు, లిందుముఖికిఁ జక్రి యెప్పుడు వుట్టుఁ
బుట్టినపుడె పట్టి పురిటింటిలోఁ దెగఁ, జూతు ననుచు నెదురు సూచుచుండె.

వ. మఱియు వైరానుబంధంబున నన్యానుసంధానంబు మఱచి యతండు. 84

క. తిరుగుచుఁ గుడుచుచుఁ ద్రావుచు, నరుగుచుఁ గూర్చుండి లేచు చనవరతంబున్
హరిఁ దలఁచి తలఁచి జగమును, హరిమయమని చూచెఁ గంసుఁ డఱిముఱి యలుకన్.

వ. వెండియు. 86

సీ. శ్రవణరంధ్రముల నే శబ్దంబు వినఁబడె, నది హరిపలుకని యాలకించు
నక్షిమార్గమున నెయ్యది సూపఁబడె నది, హరిమూర్తి గా నోపు నంచుఁ జూచు
దిరుగుచో దేహంబుఁ దృణమైనఁ జోఁకిన, హరికరాఘాతమో యనుచుఁ గదియుఁ
గంధంబు లేమైన ఘ్రాణంబు సోఁకిన, హరిమాలికాగంధ మనుచు నదరుఁ

ఆ. బలుకు లెవ్వియైనఁ బలుకుచో హరిపేరు, పలుకఁబడియె ననుచుఁ బ్రమసి పలుకుఁ
దలఁపు లెట్టివైనఁ దలఁచి యా తలఁపులు, హరితలంపు లనుచు నలుగఁ దలఁచు.

వ. అయ్యవసరంబున ననుచరసమేతులైన దేవతలును నారదాదిమునులునుం గూడి
నడవ నలువయును ముక్కంటియు నక్కడకు వచ్చి దేవకీదేవిగర్భార్భకుండై
యున్నపురుషోత్తము నిట్లని స్తుతియించిరి. 88

బ్రహ్మాదిదేవతలు దేవకీగర్భస్థుం డగు శ్రీకృష్ణుని స్తుతించుట.

సీ. సత్యవ్రతుని సత్య సంప్రాప్తిసాధనుఁ, గాలత్రయమునందుఁ గలుగువాని

భూతంబు లైదును బుట్టుచోటగువాని, నైదుభూతంబులం దమరువాని
నైదుభూతంబులు నడఁగిన పిమ్మటఁ, బరఁగు వానిని సత్యభాషణంబు
సమదర్శనంబును జలిపెడువానిని, నిన్నాశ్రయింతుము నీయధీన

ఆ. మాయచేత నెఱుక మాలినవారలు, పెక్కుగతుల నిన్నుఁ బేరుకొందు
రెఱుఁగ నేర్చువిబుధు లేకచిత్తంబున, నిఖిలమూర్తులెల్ల నీవ యండ్రు. 89

వ. అదియునుం గాక. [మూఁడు వేళ్లు

సీ. ప్రకృతి యొక్కటి పాదు ఫలములు సుఖదుఃఖ, ములు రెండు గుణములు
తగురసంబులు నాల్గు ధర్మార్థముఖరంబు, లెఱిఁగెడి విధము లైదింద్రియంబు
లాఱు స్వభావంబు లాశోకమోహాదు, లూర్ములు ధాతువు లొక్కయేడు
పైపొర లెనిమిది ప్రంగలు భూతంబు, లైదు బుద్ధియు మనోహంకృతులును

తే. రంధ్రములు దొమ్మిదియుఁ గోటరములు ప్రాణ, పత్త్రదశకంబు జీవేశపక్షియుగముఁ
గలుగు సంసారవృక్షంబు గలుగఁ జేయుఁ, గావ నడఁగింప రాజవొక్కరుఁడ వీవ.

క. నీదెసఁ జమచిత్తను లిడి, యేదెసలకుఁ బోక కడతు రెఱుక గలుగువా
రాఁదూడయడుగుక్రియ నీ, పాదం బనునావకతన భవసాగరమున్. 92

ఆ. మంచివారికెల్ల మంగళప్రద మయ్యుఁ, గల్లరులకు మేలు గానియట్టి
తనువులెన్నియైనఁ దాల్చి లోకములకు, నేమ మెల్లఁ బ్రొద్దుఁ జేయుదీవు. 93

క. ఎఱిఁగినవారల మనుచును, గొఱమాలిన యెఱుక లెఱిఁగి కొందఱు నీపే
రెఱిఁగియుఁ దలఁపఁగ నొల్లక, పఱతు రధోగతుల జాడఁ బద్మదళాక్షా. 94

క. నీవారై నీదెసఁ దమ, భావంబులు నిలిపి ఘనుల భయవిరహితులై
యే విఘ్నంబులఁ జెందక, [1]నీవఱలెడిమేటిచోట నెగడుదు రీశా. 95

క. నిను నాలుగాశ్రమంబుల, జనములు సేవింప నఖిల జగముల సత్త్వం
బును శుద్ధంబును శ్రేయం, బును నగుగాత్రంబు నీవు వొందుదువు హరీ. 96

సీ. నలినాక్ష సత్త్వగుణంబు నీగాత్రంబు, గాదేని విజ్ఞాన కలిత మగుచు
నజ్ఞానభేదకం బగు టెట్లు గుణముల, యందుల వెలుఁగ నీ వనుమతింపఁ
బడుదువు సత్త్వరూపంబు సేవింపంగ, సాక్షాత్కరింతువు సాక్షి వగుచు
వాఙ్మానసముల కవ్వలి దైనమార్గంబు, గలుగు నీగుణజన్మకర్మరహిత

తే. మైనరూపును బేరు నత్యనఘబుద్ధు
లెఱుఁగుదురు [2]నిన్నుఁ గొల్వ నూహించుకొనుచు
వినుచుఁ దలఁచుచుఁ బొగడుచు వెలయువాఁడు
భవము నొందఁడు నీపాద భక్తుఁ డగుచు. 97

క. ధరణీభారము వాసెను, బురుషోత్తమ యీశ నీదు పుట్టువున భవ
చ్చరణాంబుజముల ప్రాపున, ధరణియు నాకసముఁ గాంచెఁ బదము నీకరుణన్. 98

1. నీ పరయఁగ మేటి. 2. గొల్చి వాని నూహించు.

ఉ. పుట్టువు లేనినీ కభవ § పుట్టుట క్రీడయ కాక పుట్టుచే
యెట్టనుఁడుఁ భవాదిదశ § లెల్లను జీవులయం దవిద్య దాఁ
జుట్టుచు నుండుఁ గాని నినుఁ § జుట్టినదింబలెఁ బొంత నుండియుం
జుట్టఁగ [1]లేమిఁ దత్క్రియలఁ § జొక్కనియొక్కటిఁ గంటి మీశ్వరా. 99

మ. గురుపాఠీనమ వై జలగ్రహమవై § [2]కోలంబ వై శ్రీనృకే
సరివై భిక్షుఁడ వై హయాననుఁడ వై § క్ష్మాదేవతాభర్త వై
ధరణీనాథుఁడ వై దయాగుణగణో § దారుండ వై లోకముల్
పరిరక్షించిననీకు మ్రొక్కెద మిలా § భారంబు వారింపవే. 100

క. [3]ముచ్చిరి యున్నది లోకము, నిచ్చలుఁ గంసాదిఖలులు § నిర్దయు లేఁగాఁ
మచ్చిగఁ గావఁగ వలయును, విచ్చేయుము తల్లికడుపు § వెడలి ముకుందా. 101

వ. అని విన్నవించి దేవకీదేవిం గనుంగొని. 102

మత్తకోకిలము. తల్లి నీయుదరంబులోనఁ బ్ర § ధానపూరుషుఁ డున్నవాఁ
డెల్లి పుట్టెడిఁ గంసుచే భయ § మింత లేదు నిజంబు మా
కెల్లవారికి భద్ర మయ్యెడు § నింక నీకడు పెప్పుడుం
జల్ల గావలె యాదవావళి § సంతసంబునఁ బొందఁగన్. 103

వ. అని యివ్విధంబున హరిం బొగడి దేవకీదేవిని దీవించి దేవతలు దేవతల త్రోవ నీశానబ్రహ్మల మున్నిడుకొని చనిరంత. 104

శ్రీకృష్ణావతారఘట్టము.

క. పంకజముఖి నీళ్లాడను, సంకటపడ ఖలులమాన § సంబుల నెల్లన్
సంకటము దోఁచె మెల్లన, సంకటములు లేమి దోఁచె § సత్పురుషులకున్. 105

సీ. స్వచ్ఛంబులై పొంగె § జలరాశు లేడును, గలఘోషణముల మే§ఘంబు లుఱిమె
గ్రహతారకలతోడ § గగనంబు రాజిల్లె, దిక్కులు మిక్కిలి § తెలివిఁ దాల్చెఁ
గమ్మనిచల్లని § గాలి మెల్లన వీచె, హోమానలంబు సె § న్నొంది వెలిగెఁ
గొలఁకుల కమలాళి § కులములై సిరి నొప్పెఁ, బ్రవిమలతోయలై § పాఱెనదులు
తే. వరపురగ్రామఘోషమై § వసుధయొప్పె, విహగరవపుష్పఫలముల § వెలసె వనము
లలరుసోనలు గురిసి ర § య్యమరవరులు, దేవదేవుని దేవకీ § దేవి గనఁగ. 106

క. పాడిరి గంధర్వోత్తము, లాడిరి రంభాదికాంత § లానందమునం
గూడిరి సిద్ధులు భయముల, వీడిరి చారణులు మొరసె § వేల్పులభేరుల్ 107

వ. అయ్యవసరంబున. 108

క. సుతుఁ గనె దేవకి నడురే, యతిశుభగతిఁ దారలును గ్ర§హంబులు నుండన్
దితిసుతనిరాకరిష్ణున్, శ్రితవదనాలంకరిష్ణు § జిష్ణున్ [4]విష్ణున్. 109

క. వెన్నుని నతిప్రసన్నునిఁ, గ్రన్నన గని మెఱుఁగుఁబోఁడి § గడు నొప్పారెం

---

1. లేదు; లేని. 2. క్రోడంబ వై. 3. ముచ్చిరి. 4. కృష్ణున్.

బున్నమనాఁడు కళానిధిఁ, గన్నమహేంద్రాశ చెలువు గలిగి నరేంద్రా. 110

వ. అప్పుడు. 111

సీ. జలధర దేహు నా జానుచతుర్బాహు, సరసీరుహాక్షు వి శాలవక్షుఁ
జారుగదాశంఖ చక్రపద్మవిలాసుఁ, గంఠకౌస్తుభమణి కాంతిభాసుఁ
గమనీయకటిసూత్ర కంకణకేయూరు, శ్రీవత్సలాంఛనాం చితవిహారు
నురుకుండల ప్రభా యుతకుంతలలలాటు, వైడూర్యమణిగణ వరకిరీటు

తే. బాలుఁ బూర్ణేందురుచిజాలు భక్తలోక, పాలు సుగుణాలవాలుఁ గృ పావిశాలుఁ
జూచి [1]తిలకించి పులకించి చోద్యమంది, యుబ్బి చెలరేఁగి వసుదేవుఁ డుత్సహించె.

క. స్నానము సేయఁగ రామిని, నానందరసాబ్ధిమగ్నుఁ డై విప్రులకున్
ధేనువులం బదివేలను, మానసమున ధారవోసె మఱి యిచ్చుటకున్. 113

వ. మఱియు వసుదేవుండు. 114

క. ఈ పురిటియింటి కుడ్య, ద్దీపంబును బోలెఁ జాల దీపించె నిజం
బీ పాపఁడు నలుమొగముల, యా పాపనిఁ గనినమేటి యగు నని భక్తిన్. 115

ఆ. చాఁగి మ్రొక్కి లేచి సరగున నొసలిపైఁ, గేలుదమ్మిదోయిఁ గీలుకొలిపి
పాపఁ డనక వెఱక పాపనిమొదలింటి, పోక లెల్లఁ దలఁచి పొగడఁ దొడఁగె.

క. ఏ నిన్ను నఖిలదర్శను, జ్ఞానానందస్వరూపు సంతతు నపరా
ధీనుని మాయాదూరుని, సూనునిఁ గాఁ గంటి నిట్టి చోద్యము గలదే. 117

క. అచ్చుగ నీమాయను మును, చెచ్చెరఁ ద్రిగుణాత్మకముగఁ జేసినజగముల్
సొచ్చినక్రియఁ జొరకుందువు, చొచ్చుటయును లేదు లేదు చొరకుండుటయున్.

సీ. అది యెట్లనిన మహ దాదులఁ బోలెఁ, దై వేఱువేఱయి యన్నివిధము
లగుసూక్ష్మభూతంబు లమర షోడశవికా, రములతోఁ గూడి వి రాట్టనంగఁ
బరమాత్మునకు నీకుఁ బఱపైన మేను సం, పాదించి యందులోఁ బడయుఁ బడక
యుండు సృష్టికి మొదల నున్న కారణమున, వానికి లోని భ వంబు గలుగ

ఆ. దట్లు బుద్ధి నెఱుఁగ నను వైనలాగునఁ, గలుగు నింద్రియముల కడన యుండి
వానిపట్టు లేక వరుస జగంబులఁ, గలసి యుండి యైనఁ గలయ వెపుడు. 119

క. సర్వము నీలోనిదిగా, సర్వాత్ముఁడ వాత్మవస్తు సంపన్నుఁడ వై
సర్వమయుండ వగు నీకును, సర్వేశ్వర లేవు లోను [1]సంధులు వెలియున్. 120

ఆ. ఆత్మవలనఁ గలిగి యమరుదేహములు, నాత్మకంటె వేఱు లవి యటంచుఁ
దలఁచువాఁడు మూఢ తముఁడు గావున నీశ, విశ్వమెల్ల నీవ వేఱు లేదు. 121

వ. అదియునుం గాక. 122

సీ. గుణము వికారంబుఁ గోరికయును లేని, నీవలన జగంబు నెఱి జనించుఁ
బ్రబ్బు లేదగు నంచుఁ బలుకుట దప్పుగా, దీశుండ వై బ్రహ్మ మీవ యైన

1, సందులు.

నినుఁ గొల్చుగుణములు నీయాశ్రితులు నేఁడు, భటులశౌర్యంబులు పతికి వచ్చు
పగిది నీగుణములు బాగులు నీ వని, తోఁచును నీమాయతోడఁ గూడి
ఆ. నీవు రక్తధవళనీలవర్ణంబుల, జగము సేయఁ గావ సమయఁ జూడఁ
దనలు దట్లు నేఁడు దైత్యుల దండింపఁ, బృథివిఁ గావ నవతరించి తీశ. 123
శా. మింటన్ మ్రోసిన మ్రోఁత [1]దాలిమిని లో మంత్రింప మున్ నీవు నా
యింటం బుట్టెద వంచుఁ గంసుఁడు దోషేన్ ! హింసించె నీయన్నలం
గంటం గూరుకుఁ డేఁడు నీయుదయ మీ క్ష్మారాజనుల్ సెప్పఁగా
బంటింపం డెదు రేఁగుదెంచు వడి నీపై నేఁడు సన్నద్ధుఁడై. 124

దేవకీదేవి స్వామిని స్తుతించుట.

వ. అను చుండ దేవకీదేవి మహాపురుషలక్షణుండును విచక్షణుండును సుకుమారుండును నైనకుమారునిం గని కంసువలని వెఱపున శుచిస్మితయై యిట్లనియె. 125
సీ. అట్టిట్టి దనరాని దై మొదలై నిండు, కొన్నదై వెలుఁగుచు గుణము లేని
దై యొక్కచందంబు దై కలదై నిర్వి, శేషమై క్రియ లేక చెప్ప రాని
దేరూప మని శ్రుతు లెప్పుడు నొడివెడి, నారూప మగుచు న ధ్యాత్మదీప
మై బ్రహ్మ రెండవ యర్థంబుతుది జగం, బులు నశింపఁగఁ బెద్ద భూతగణము
ఆ. సూక్ష్మభూతమందుఁ జొరఁగ నాభూతంబు
ప్రకృతిలోనఁ జొరఁగఁ బ్రకృతి వోయి
వ్యక్తమందుఁ జొరఁగ వ్యక్త మడంగను
శేషసంజ్ఞ నీవు సెలువ మగుదు. 126
ఉ. విశ్వము లీలఁ ద్రిప్పుచు న విద్యకుఁ జుట్టము వైననీకుఁ దా
శాశ్వత మైనకాల మిది సర్వము వేడబ మందు రట్టి వి
శ్వేశ్వర మేలుకుప్ప నిను నెవ్వఁడు గోరి భజించు వాఁడ పో
శాశ్వతలక్ష్మిమృత్యుజయ సౌఖ్యయుతుం డభయుండు మాధవా. 127
మత్తకోకిలము. ఒంటి నిల్చి పురాణయోగులు యోగమార్గనిరూఢులై
కంటి మందురు కాని నిక్కము కానరీభవదాకృతిం
గంటి భద్రముఁ గంటి మాంసపుఁ గన్నులం గనఁ బోల దీ
తొంటి రూపుఁ దొలంగఁ బెట్టుము తోయజేక్షణ మ్రొక్కెదన్. 128
ఆ. విలయకాలమందు విశ్వంబు నీపెద్ద, కడుపులోన డాఁచు కడిమిమేటి
నటుఁడ వీవు నేఁడు నాగర్భజుఁడ వౌట, పరమపురుష వేడబంబుగాదె. 129
తరలము. నలినలోచన నీవు నిక్కము నాకుఁ బుట్టెద వంచు నీ
ఖలుఁడు గంసుఁడు పెద్దకాలము కారయింట నడంచె దు
ర్మలినచిత్తుని నాజ్ఞ సేయుము మమ్ముఃగావుము భీతులన్

1. దాను విని లో మంత్రించి మున్.

నులుసు లేక ఫలించె నోఁచిన । నోము లెల్లను నీవ యైె. 130

దేవకీవసుదేవులపూర్వజన్మముల వృత్తాంతము.

వ. అని యిట్లు దేవకీదేవి విన్నవించిన నీశ్వరుం డిట్లనియె నవ్వా నీవు దొల్లి
స్వాయంభువమన్వంతరంబునఁ బృశ్ని యనుపరమపతివ్రతవు వసుదేవుండును
సుతపుం డను ప్రజాపతి మీ రిరువురును సృష్టికాలంబున బ్రహ్మాపంపునం బెంపున
నింద్రియంబుల జయించి తెంపున వానగాలియెండమంచులకు సైరించి యే
కలముల రయి యాకలములు దిని యేకలంకంబును లేక వేంద్రంబుగఁ బండ్రెండు
వేలదివ్యవర్షంబులు దపంబులు సేసిననెపంబున మీరూపంబులు మెఱయ
నోజ నాజపంబులు సేసి డాసి పేర్చి యర్చింప మీకు నాకుం గలరూపుఁ జూపి
యేను దిరంబు లగువరంబులు వేఁడుం డనిన మీరు నామాయం బాయని
మోహంబున బిడ్డలు లేని దొడ్డయడ్డంబున దుర్గమం బగునపవర్గంబు గోరక
నాయీడుకొడుకు నడిగిన మెచ్చి యట్ల వరం బిచ్చి మీ కేను బృశ్నిగర్భుం
డనునర్భకుండ నయితి మఱియును. 131

క. అదితియుఁ గశ్యపుఁ డనఁగా, విదితుల రగుమీకుఁ గుఱుచ । వేషంబున నే
నుదయించితి వామనుఁ డనఁ, ద్రిదశేంద్రానుజుఁడ నై ద్వి । తీయభవమునన్. 132

క. ఇప్పుడు మూఁడవభవమునఁ, దప్పక మీ కిరువురకును । దనయుఁడ నైతిం
జెప్పితిఁ బూర్వము మీయం; దెప్పటికిని లేదు జన్మ । మిటపై నాకున్. 133

క. నందనుఁ డనియుం బరమా, నందం బగు బ్రహ్మ మనియు । ననుఁ దలఁచుచు నా
పెందెరువు నొందెదరు నా, యందులప్రేమమున భవము । నందరు మీరల్. 134

వ. అని యిట్లు పలికి యీశ్వరుం డా రూపంబు విడిచి. 135

క. తెప్ప లిడక తలిదండ్రులు, దప్పక తనుఁ జూడ మాయఁ దనరి లలితుఁ డై
యప్పు డటు గన్నపాపని, యొప్పుల వేషుకలు సేసె । నొకకొన్ని నృపా. 136

వ. అంత వసుదేవుండు దనకుం జేయవలసినపను లీశ్వరుం డైన, హరివలన నెఱిం
గినవాఁడు గావున. 137

క. ఆ పురిటియిల్లు వెలువడి, పాపనిఁ దరలించుకొనుచుఁ । బఱచెద ననుచున్
రూపింప నందుభార్యకుఁ, బాప యగుచు యోగమాయ । ప్రభవించె నృపా.

వ. ఆ సమయంబున. 139

క. బిడ్డనిఁ గరముల ఱొమ్మున, నడ్డంబుగఁ బట్టి పదము । లల్లన యిడుచున్
జడ్డనఁ గావలివారల, యొడ్డు గడచి పురుటిసాల । యొయ్యన వెడలెన్. 140

వ. అంత నట. 141

క. నందునిసతికి యశోదకుఁ, బొందుగ హరియోగమాయ । పుట్టిన మాయా
స్పందమున నొక్క యెఱుఁగమి, గ్రందుకొనియె నూరివారిఁ । గావలివారిన్. 142

వ. అప్పుడు సప్పుడు గాకుండఁ దప్పుటడుగు లిడుచు నినుపగొలుసుల మెలుసు

వడినతాళంబులు మహోత్తాలుం డయినబిడ్డనికి నడ్డంబు గాక కీ లూడి వీడి పడ నరళంబులు విరళంబు లయిన సరళంబు లగుమొగసాలలం గడచి పాప ఱేఁడు వాకిండ్లు మరల మూయుచుఁ బడగ లెడ గలుగ విప్పి కప్పి వేచి కాచికొని వెంటనంటి రాఁగఁ దూఁగి నడచు నెడ. 143

క. ఆ శౌరికిఁ దెరు వొసఁగెఁ బ్ర, కాశోద్ధతతుంగభంగ § కలితధరాశా
కాశ యగుయమున మును సీ, తేశునకుఁ బయోధి త్రోవ § యిచ్చినభంగిన్. 144

వ. ఇట్లు యమునదాఁటి తూఁటిచని నందునిమందం జేరి యం దమందనిద్రం బొంది యొడ ళ్లెఱుంగనిగొల్లలం దెలుప నొల్లక నిత్యప్రసాద యగుయశోద శయ్యనొయ్యన చిన్నినల్లనయ్య నునిచి చయ్యన నయ్యవ్వకూఁతు నెత్తుకొని మరల నింటికిఁ బంటెంపక వచ్చి యచ్చిఱుతపాపను దేవకిప్రక్కం జక్కనిడి. 145

క. పదముల సంకెల లిడుకొని, మదిఁ దలఁకుచు శూరసుతుఁడు § మందుఁడపోలెన్
బెదరు గలరీతి దేహము, గదలించుచు నొదిఁగియుండె § గఱువతనమునన్.

క. వనజాక్షునిఁ దెచ్చుటయును, దనసుతఁ గొనిపోవుటయును § దా నెఱుఁగక మూఁ
గిననిద్రఁ జొక్కి యుండెను, వనజాక్షి యశోద రేయి § వసుధాధీశా. 147

సీ. అంత బాలిక యావు § రని యేడ్చుచిఱుచప్పు, డాలించి [1]వేకన § నాఁకయింటి
కావలివారు మే § ల్కని చూచి తలుపుల, తాళముల్ తోఁటవి § ధమున నుండఁ
దెలిసి చక్కన వచ్చి § దేవకి నీల్గాడె, రమ్ము ర మ్మని భోజ § రాజుతోడఁ
జెప్పిన నాతఁడు § సిడిముడిపాటుతోఁ, దల్పంబుపై లేచి § త త్తఱమున

తే. వెండ్రుకలు వీడఁ బైచీర § వ్రేలి యాడఁ, దాల్మి కీలూడ రోషాగ్ని § దర్పమాడ
భూరివైరంబుతోఁ గూడఁ § బురిటియింటి, జాడ నేతెంచి యాపాపఁ § జంపఁ గదియ.

వ. దేవకీదేవి యడ్డంబు వచ్చి యి ట్లనియె. 149

ఉ. అన్న శమింపు మన్న తగ § దల్లుఁడు గాఁ డిది మేనకోడ లౌ
మన్నన సేయు మన్న విను § మానినిఁ జంపుట రాచపాడి గా
దన్న సుకీర్తి వై మనఁ గ § దన్న మహాత్ములు వోవుత్రోవఁ బో
వన్న భవత్సహోదరిఁ గ § దన్న నినున్ శరణంబు వేఁడెదన్. 150

క. కట్టా యార్గురుకొడుకులఁ, బట్టి వధించితివి యాఁడుఁ § బడుచిది కోడల్
నెట్టన చంపఁగ వలెనే, కట్టిఁడివి గ దన్న యన్న § కరుణింపఁ గదే. 151

క. పుత్త్రుఁడు నీబ్రతుకునకును, శత్త్రుం డని వింటి గాన § సమయింపఁ దగుం
బుత్త్రులకు నోమనేనియుఁ, బుత్త్రీదానంబు సేసి § పుణ్యముఁ గనవే. 152

వ. అని పయ్యెదఁ జక్క నలవరించుకొనుచుఁ బలవరించుచు భ్రాంతిపడి కూఁతున్ గ్రక్కున నక్కునం జక్క హత్తుకొని చెక్కు చెక్కున మోపి చయ్యన నుత్తరీయాంచలంబున సంచలతం గప్పి చప్పుడు గాఁ గుయ్యిడ నయ్యెడం గ్రయ్యంబడి

1. వేగము; వేగన.

వాఁడు పోఁడిమి సెడఁ దోఁబుట్టువుం దిట్టి చిట్టిపట్టి [1]నావురని వాపురింపఁ గావరంబున నడుగు లొడిసి తిగిచి వడి బెడిసిపడం బడమిపయిం బడ వైచిన నబ్బాలయు నేలం బడక లీల నెగసి నవ్యదివ్యమాలికాచేలమణిజాలగంధాలంకారమనోహారిణియు గదాశంఖచక్రచర్మశరచాపాసిశూలధారిణియు నై యెనిమిది కరంబులం గరం బొప్పుచు సిద్ధచారణకిన్నరగరుడగంధర్వాది వైమానికులు గానికలిచ్చి పొగడ నెగడుచు నచ్చరలయాటపాటలకు మెచ్చుచు మింట నుండి (కంటఁ బడి) కంటువడక కంసున కిట్లనియె. 153

ఉ. తెంపరివై పొరిం బొరిని దేవకిబిడ్డలఁ జిన్నికుఱ్ఱలం
జంపితి వంత నైన నుప శాంతి వహింపక తాలిమీఁద నో
ప్పించితి విస్ఫురో యిదియు బీరమె నాసరసన్ జనించి నీ
జంపెడివీరుఁ డొక్కెడ సత్కృతి నొందెడువాఁడు దుర్మతీ. 154

వ. అని పలికి. 155

క. మహనీయగుణాస్పద యై, మహిలో నాదేవి జనము మన్నింపంగా
బహునామనివాసంబుల, బహునామములం జరించె భద్రాత్మిక యై. 156

వ. అంత నాబోటి పలికినపలుకులు ములుకు లై చెవులఁ జిలికిన నులికిపడి జులుకు గదిరినమనంబున ఘనంబుగ వెఱఁ గంది కంది కుందెడు దేవకీవసుదేవుల రావించి యాదరంబున సంభావించి చేరి వారితో నిట్లనియె. 157

ఉ. పాపుఁడ బాలఘాతుకుఁడ బంధువిరక్తుఁడ దుష్టచిత్తుఁడం
గోపనుఁడం జరన్మృతుఁడఁ గ్రూరుఁడ బ్రాహ్మణహంతభంగి మీ
పాపలఁ జంపితిం బయలి పల్కులు నమ్మితి సాధులార నా
పాపము లుగ్గడింపక కృపాపరు లై కనరే శమింపరే. 158

ఉ. ఒక్కెడఁ బ్రాణు లందఱు నిజోచితకర్మము లోలిఁ ద్రిప్పఁగా
నొక్కొకచో [2]యోనులం బొదమి యొక్కొకత్రోవల రాకపోకలం
జిక్కులఁ బొందుచుం దుదలు సేరరు సంసృతితోడఁ బాయరే
నెక్కడిహంత మీశిశువు లెక్కడిమాన్యులు చూఱ నేటికిన్. 159

క. పగతురఁ జెఱిచితి ననియును, బగతురచేఁ జెడితి ననియు బాలుఁడు దలఁచుం
బగసెలుములు లేవాత్మకుఁ, బగసెలుములకీలు కర్మబంధము సుండీ. 160

వ. అని పలికి కన్నీరు నించి వగచి వెఱచుచు దేవకీవసుదేవులపాదంబులఁ బట్టుకొని సంకిలియలు విప్పించి మిక్కిలియక్కఱ గలవాక్యంబుల నైక్యంబు నెఱపిన హరుసు బరితప్తుం డైనకంసునిం జూచి రోషంబును బాసి రంత నావసుదేవుండు బావ కిట్లనియె. 161

శా. బావా నీవచనంబు నిక్కము సుమీ ప్రాణుల్ గతజ్ఞాను లై

1. హోవు రని నావురింప. 2. మేనులొం.

నీవే నంచును లోభమోహమదభీ నిర్మిత్రతామోద శో
కావేశంబుల నొందరుం బొడవు తే రై కారాకారు లై సర్వ రూ
పావిష్టుం డగునీశ్వరుం దెలియ లే రన్యోన్య విభ్రాంతులై 162

వ. అని యిట్లు ప్రపన్ను లైనదేవకీవసుదేవులయనుజ్ఞ వడసి కంసుం డింటికిం జని యారేయి గడపి మఱునాఁడు గద్దనం బ్రొద్దునఁ దనకుఁ బరతంత్రు లగుమంత్రుల రావించి యోగనిద్రవలనం దా వినినవృత్తాంతం బంతయు మంతనంబున నెఱింగించిన నపుడు వార లతని కిట్లనిరి. 163

క. ఇట్టయినఁ దడయ నేటికిఁ, బట్టణములఁ బల్లెలందు బల్లెల నెల్లం
బుట్టెడి పెరిఁగెడి శిశువులఁ, బట్టి వధించెదము మమ్ముఁ బంపు మధీశా. 164

మ. భవదీయోజ్జ్వలబాహుచాపవిలస ద్బాణావళీభగ్ను లై
దివిజాధీశ్వరు లేక్రియం జనిరో యే దేశంబులన్ డాఁగిరో
శివుఁడుం జొచ్చిరొ బ్రహ్మఁ జెందిరొ హరిన్ సేవించిరో హానివృ
త్తివనాంతఁబుల నిల్చిరో మనకు శో ధింపం దగున్ వల్లభా. 165

క. నొచ్చిరి శాత్రవు లనుచును, విచ్చలవిడిఁ దిరుగ వలదు వివిధాకృతులన్
మ్రుచ్చిలి వత్తురు వారలు, సచ్చినయందాఁక మఱవఁ జన దధిపునకున్. 166

క. ఒత్తికొనుచు రానీఁజన, దెత్తినరోగముల రిపుల నింద్రియముల ను
త్పత్తిసమయములఁ జెఱుపక, మెత్తన గారాదు రాదు మీఁద జయింపన్.

మ. అమరశ్రేణికి నెల్లఁ జక్రి ముఖరుం డాచక్రి ధర్మంబునం
దమరున్ గోవులు భూమిదేవులుఁ దితి క్షామ్నాయకారుణ్యస
త్యములున్ యాగతపోదమంబులును శ్ర ద్ధాశాంతులున్ విష్ణు దే
హము లిన్నింటిని సంహరించిన నతం డంతంబునం బొందెడిన్. 168

వ. కావున. 169

ఉ. చంపుదుమే నిలింపులను జంకెల నుంకెలఁ దాపసావలిం
బంపుదుమే కృతాంతకుని పాలికిఁ గ్రేపులతోడ గోవులం
ద్రుంపుదుమే ధరామరులఁ దోలుదుమే నిగమంబులన్ విదా
రింపుదుమే వసుంధర హ రింపుదుమే జననాథ పంపుమా. 170

వ. అని పలుకుమంత్రులమంత్రంబుల నిమంత్రితుం డై బ్రాహ్మణనిరోధంబు నిషేధం బని తలంపక కాలపాశబద్ధుం డై విప్రాదిసాధుమానవులఁ జంప దానవులం బంపి యంతిపురంబునకుం జనియె నంతరంబ యారక్కసులు వెక్కసంబు లగు మొక్కలంబుల సజ్జనులసజ్జలం బడి తర్జనభర్జనాదిదౌర్జన్యంబులం జేసి నిర్జించి పాపంబు లార్జించిరి. 171

ఆ. వెదకి వెదకి దైత్య వీరులు సాధుల, నడఁప నారిబలము లడఁగి పోయె
యశము సరియు ధర్మ మాయువు భద్రంబు, లార్యహింస సేయ నడఁగుఁగాదె.

వ. అంత మందలో నందుండు నందనుండు పుట్టుట యెఱింగి మహానందంబున నెఱవాదు లగు వేదవిదులం బిలిపించి జలకంబు లాడి శుచియై శృంగారించుకొని స్వస్తిపుణ్యాహవాచనంబులు సదివించి జాతకర్మంబులు సేయించి పితృదేవతల నర్చించి క్రేపులతోడం గూడఁ గైసేసిన పాఁడిమొదవుల రెండులక్షలను గనక కలశమణివసనవిశాలంబు లైన తిలశైలంబు లేడింటిని భూదేవతల కిచ్చిన. 173

క. ఈ యాభీరకుమారుఁడు, శ్రీయుతుఁడై వీరవైరి జేతయునై దీ
ర్ఘాయుష్మంతుం డగు నని, పాయక దీవించి రపుడు బ్రాహ్మణజనముల్. 174

క. దుందుభులు మొరసె గాయక, సందోహము వాడె సూత సముదాయముతో
వందిజనులు గీర్తించిరి, క్రందుగ వీతెంచె భద్ర కాహళరవముల్. 175

క. పల్లవతోరణరాంగిక, వల్లీధ్వజలాజధూప వాసనములతో
సల్లలితము లై యొప్పెను, వల్లవవల్లభులయిండ్లు వాకిం డ్లెల్లన్. 176

క. పసుపులు నూనెలు నలఁదినఁ, బసఁ దనరి సువర్ణబర్హి బర్హాప్రభతోఁ
బసిమి గలిగి వెలుఁగొందుచుఁ, బసు లన్నియు మందలందుఁ బ్రసరించె నృపా.

క. క్రేళ్ళుఱికి మసలె లేఁగలు, మల్లడిగొని అంకె లిడియె మదవృషభంబుల్
పెల్లుగ మొదవులపొదుఁగులఁ, జల్లించెం బాలు బాలు సంభవవేళన్. 178

క. ఆరఁగఁ జదివెడిపొగడెడి, వారికి విద్యలను బ్రదుకు వారికి లేమిం
జేరినవారికి నెల్లను, గోరక మును నందుఁ డిచ్చె గోధనచయముల్. 179

వ. ఆ సమయంబున. 180

క. కంచుకములుఁ దలచుట్లును, గాంచనభూషాంబరములుఁ గడు మెఱయఁగ నే
తెంచిరి గోపకు లందఱు. మంచిపదార్థములు గొనుచు మాధవుఁ జూడన్. 181

క. ఏతెంచి చూచి చెలఁగుచు, నేతులఁ బెరుఁగులను బాల నీళ్లను వెన్నం
బ్రీతి వసంతము లాడిరి, యేతరు లై సరసభాష లెసఁగన్ గొల్లల్. 182

వ. తదనంతరంబ. 183

ఆ. ఏమినోముఫలమొ యింతప్రొద్దొకవార్త, వింటి మబలలార వీను లలర
మనయశోద చిన్ని మగవానిఁ గనె నట, చూచి వత్తమమ్మ సుదతులార. 184

వ. అని యొండొరుల లేపికొని గోపిక లోపికలు లేనిచిత్తంబు నెత్తినత్తఱంబు లువ్వెత్తుకొన నుదారంబు లగుశృంగారములతో నిండ్లు వెలువడి. 185

క. జడగతులును బలుపిఱుఁదులుఁ, బిడికెఁడునడుములును వలుఁ బిగిచనుఁగవలుం
వెడఁదనయనములు సిరి దడఁ, బడుమొగములు భ్రమరచికురభరములు నమరన్.

ఉ. వేడుకతోడఁ గ్రొమ్ముడులు వీడఁ గుచోపరిహారరేఖ ల
ల్లాడఁ గపోలపాలికల హాటకపత్త్రరుచుల్ వినోదనం
బాడఁ బటాంచలంబు లసియాడఁగఁ జేరి యశోదయింటికిం
జేడియ లేఁగి చూచి రొగి జిష్ణుని విష్ణునిఁ జిన్నికృష్ణునిన్. 187

వ. చూచి సంతసించి తెచ్చినకానిక లిచ్చి. 188

తే. పాపనికి నూనెఁ దల యంటి § పసుపుఁ బూసి
బోరు కాడించి హరిరక్ష § పొ మ్మటంచు
జలము లొకకొన్ని చుట్టి రాఁ § జల్లి తొట్ల
నునిచి దీవించి పాడి ర § య్యువిద లెల్ల. 189

క. జోజో కమలదళేక్షణ, జోజో మృగరాజమధ్య § జోజో కృష్ణా
జోజో పల్లవకరపద, జోజో పూర్ణేందువదన § జోజో యనుచున్. 190

వ. ఇవ్విధంబున. 191

క. పలుదోయంబుల జగముల, బలుదోయములందు ముంచి § భాసిల్లెడియా
పలుదోయగాఁడు వల్లవ, లలనాకరతోయములఁ జె § లంగుచుఁ దడియున్. 192

క. లోకములు నిదురవోవఁగ, జోకొట్టుచు నిదురవోని § సుభగుఁడు రమణుల్
జోకొట్టిపాడ నిదురం, గైకొను క్రియ నూరకుండెఁ § గను దెఱవకయున్. 193

సీ. ఏ బామఁ గలుగక § యేపారు [1]గట్టికిఁ, బసులకాపరియింట § బాము గలిగె
నే కర్మములు లేక § యొనయు [2]చక్కటికిని, జాతకర్మంబులు § సంభవించె
నే తల్లిచనుఁబాలు § నెఱుఁగనిప్రోడ య, శోదచన్నులపాల § చొరవ నెఱిఁగె
నే హానివృద్ధులు § నెఱుఁగనిబ్రహ్మంబు, పొదిఁగిటలో వృద్ధిఁ § బొందఁజొచ్చె

ఆ. నే తపముల నైన § నెలమిఁ బండని పంట, వల్లవీజనముల § వాడఁ బండె
నేచదువుల నైన § నిట్టిట్టి దనరాని, యర్థ మవయవముల § నంద మొందె. 194

మ. చెయువుల్ సేయుతఱిఁ విధాతకరణిం § జెన్నొందు సంతోషదృ
ష్టియుతుం డై నగుచుఁ జనార్దనునిమా § డ్కిం బొల్చు రోషించి యు
న్నయెడన్ రుద్రునిభంగి నొప్పును సుఖా § నందంబునం బొంది త
న్మయుఁ డై బ్రహ్మముభాతి బాలుఁ డమరు § న్బాహుళ్యబాల్యంబునన్. 195

వ. అయ్యవసరంబున. 196

ఆ. కొడుకుఁ గన్నవేడ్క § గొనసాగ రోహిణిఁ, జీరఁ బంచి చిత్ర § చేలములను
మండనముల నిచ్చి § మన్నించె నందుఁ డా, యంబుజాక్షి ప్రీత § యై చరింప. 197

వ. అది మొదలుగ మొదవులకదుపులు బొదువులు కలిగియుండె నంత నందుండు గోపకుల ననేకుల గోకులరక్షకు దక్షు లైనవారిని నియమించి మధురకుం జని కంసునికి నేఁటేఁటం బెట్టెడియరిం బెట్టి వీడ్కొని వసుదేవునికడకుం జని యథోచితంబుగ దర్శించిన. 198

క. నందునిఁగనుఁగొని ప్రాణముఁ, బొందినబొందియునుబోలెఁ § బొలుపారుచు నా
నందాశ్రులు గడకన్నులఁ, గ్రందుకొనం గేలు సాఁచి § కౌఁగిటఁ జేర్చెన్. 199

వ. మఱియుఁ గౌఁగిలించుకొని సుఖాసీనునిం జేసి వసుదేవుండు దనకొడుకువలని

1. 'మేటికి. 2. నెక్కటికిని.' అ. ప్ర.

ప్రీతి దీపింప నందున కిట్లనియె. 200

క. సంతతి లేదనియెడుఘన, చింతనముల నరసి ముదిసి ✽ చిక్కితి నీకున్
సంతతి గలిగెను భాగ్యము, సంతతిహీనునకు సౌఖ్య ✽ సంతతి గలదే. 201

క. పొడగంటి నిన్ను బ్రదికితిఁ, గడచితి నాపదల నింకఁ ✽ గార్యంబుల నే
యెడమడుగు లేని నెచ్చెలిఁ, బొడగాంచుట చచ్చి మరలఁ ✽ బుట్టుట గాదే. 202

క. పలుపాటులఁ బడుజనులకు, నిల నొకచో నుండఁ గలదె ✽ యేఱులవెంటం
గలిసి చనుమ్రాఁకు లన్నియు, బలువెంటలఁ బోవుఁగాక ✽ పాయక యున్నే. 203

మ. బలురోగంబుల నొంద కున్నవె పసుల్ ✽ పాలిచ్చునే ధేనువుల్
గొలఁకుల్ వాఁగులు వారిపూరితములే ✽ గోష్ఠప్రదేశంబులం
బులులున్ [1]దుప్ప్రలు సంచరింపవు గదా ✽ పొల్పారునే ఘోషముల్
కలవే పచ్చనిపూరిజొంపములు త ✽ త్కాంతారభాగంబులన్. 204

క. తనపుత్త్రమిత్త్రముఖరులఁ, దనుపక చూడకయు వారు ✽ దఱిఁగి నశింపన్
మనుచు గృహమేధియాశ్రమమునను నుండెడివాని కొక్క ✽ మోదముఁ గలదే.

క. నీకాంతయొద్ద నీవును, నీకాంతయు గారవింప ✽ నినుఁ దండ్రిఁగ నా
లోకించుచు నీమందను, నాకొడుకున్నాఁడె [2]నంద ✽ నందాన్వితుఁడై. 206

వ. అనిన నందుం డిట్లనియె. 207

శా. నీకున్ దేవకికిన్ జనించినసుతా ✽ నీకంబుఁ దోడ్తోడ ము
న్నీకంసుండు వధించె మీసుతఁ దుది ✽ న్నిర్మూలింపఁ జేఁ దప్పి తా
నాకాశంబున కేఁగె బాల యది దై ✽ వాధీన మాపద్దశన్
శోకం బందు నె తజ్జ్ఞుఁ డూఱడుము [3]నా ✽ సూనుండె నీసూనుఁడున్. 208

వ. అనిన వసుదేవుం డిట్లనియె. 209

క. జనపతి కరి యిడితివి మముఁ, గనుఁగొంటివి మేము నిన్నుఁ ✽ గంటిమి మేల
య్యెను బొమ్మింకను గోకులమునను నుత్పాతములు దోఁచె ✽ మునుకొనవలయున్.

కంసునిపంపునఁ బూతన యనురాక్షసి వ్రేపల్లెకుఁ జనుదెంచుట.

వ. అని పలికి వసుదేవుండు నందాదు లయినవల్లవుల వీడ్కొలిపిన వారలు గొబ్బున వసి గలగిబ్బలం బూనినశకటంబులు ప్రకటంబులుగ నెక్కి తమపల్లెత్రోవం బట్టి చని రానందుండు ప్రతీతంబు లైనయుత్పాతంబులు ముందటఁ బొడగని శౌరి దనతో నన్నపలుకులు దప్ప వనుచుఁ దలంచుచు వచ్చుచుండె నంత. 211

సీ. కంసుపంపున బాల ✽ ఘాతిని పూతన, పల్లెల మందలఁ ✽ బట్టణముల
నిల నెల్లచో బాల ✽ హింసఁ గావించుచుఁ, జనుచు నెవ్వరిపేరు ✽ శ్రవణవీథిఁ
బడినయంతన సర్వ ✽ భయనివారణ మగు, నట్టిదైత్యాంతకుం ✽ డవతరించి

1. దుప్పులు. 2. వాఁడు నందాన్వితుఁడై. 3. నాసూనుండు నీసూనుఁడే.

యున్ననందునిపల్లె కొకనాఁడు ఖేచరి,యై వచ్చి యందు మా యాప్రయుక్తిఁ
తే. గామరూపిణి యై చొచ్చి కానకుండ, నరిగి యిల్లిల్లుఁ దప్పక యరసికొనుచు
నందగృహమున బాలునినాద మొకటి,విని ప్రమోదించి సుందరీవేష యగుచు.

మత్తకోకిలము. క్రాలుకన్నులు గుబ్బచన్నులుఁ గందు వొందనిచందురుం
బోలుమోమును గల్గు లేదను బుద్ధిఁ దూఱనికౌను నే
రాళమైనపిఱుందుఁ బల్లవ రాగపాదకరంబులుం
జాల దొడ్డగుకొప్పు నొప్పఁగ సర్వమోహనమూర్తితోన్. 213

మానిని. కాంచనకుండల కాంతులు గండయు గంబునఁ గ్రేళ్ళుఱు కన్ జడపై
మించిన మల్లెల మేలిమితావులు మెచ్చి మదాళులు మింటను రా
నంచితకంకణ హారరుచుల్ సెలు వారఁగఁ బైవలు వంచల నిం
చించుక జాఱఁగ నిందునిభానన యేఁగెఁ గుమారుని యింటికినై. 214

వ. ఆ సమయంబున. 215

మ. సిరి మమ్మున్ బ్రదుకంగఁ జూచుకొఱకై శృంగారవేషంబుతో
నరుదే నోపు నటంచు గోపికలు జిహ్వాల్ రాక మోహించి త
త్పరలై చూడ లతాంగి వోయి కనియెం బర్యంకమధ్యంబునం
బరుభస్మానలతేజు దుర్జనవధ ప్రారంభకున్ డింభకున్. 216

వ. కని కదియ వచ్చుసమయంబున. 217

శా. ఆ లోకేశ్వరుఁ డాచరాచరవిభుం డాబాలగోపాలుఁ డా
బాలధ్వంసిని గొంటు గంటిడె వెసన్ బాలెంత చందంబునం
బాలిండ్లన్ విసమూని వచ్చుట మదిన్ భావించి లో నవ్వుచున్
గాలుం గేలు నెఱుంగకున్నకరణిం గన్మోడ్చి గుర్వెట్టఁగన్. 218

క. ఆ పాపజాతి సుందరి, యాపాపనిపాన్పుఁ జేర నరిగి కరములన్
లేపి చనుంగవ శిశువున్, మోపుచు ముద్దాడి శిరము మూర్కొని పలికెన్.

క. చను నీకుఁ గుడుపఁ జాలెడి, చనువారలు లేరు నీవు చన వలె ననుచుం
జను గుడిపి మీఁదఁ [1]నిలుకడఁ, జనుదాన ననంగ వేడ్కఁ జనుఁ జను గుడుపన్.

క. నా చనుఁబా లొకగ్రుక్కెఁడుం, డో చిన్నికుమార త్రావు మెయ్యాన పిదపన్
నీచెలువ మెఱుఁగ వచ్చును, నాచెలువము సఫల మగును నలినదళాక్షా. 221

వ. అని బాలు నుద్దేశించి ముద్దాడెడిభంగి మాట లాడెడిచేడియం జూచి. 222

మ. వనితా ముట్టకు మమ్ము చన్నుగుడుపన్ వద్దమ్మ నీచన్ను మా
తనయుం డొల్లఁడు వాసి పొమ్మని యశోదారోహిణుల్ సీరఁ గై
కొన కీర్తించుచు మాయఁ బన్ని పిలుచం గోశంబులో [2]వాలుమె
ల్పున రాజిల్లుచు మాటమెత్తఁదనమున్ లోవాఁడియు న్నేర్పడన్. 223

1. నీకడ. 2. ‹ బాలు చిల్లున రాఁ జిమ్ముచు.

వ. కదిసి కలికిపలుకులు వలుకుచు నులుకు సెడి జళుకు సొరక యొసుర నిదుర గదిరిన ఫణిని ఫణి యని యెఱుంగక గుణమతిం దిగుచు జడమతి వెడంగునఁ గఱటిజఱభి తెఱవ (వెరవునం జనుదెంచి) పఱపునడుమ నొఱపు గలిగి మెఱయుచుఁ గన్నుం గవ దెఱవక వెఱపు మఱపు నెఱుంగక కొమరు మిగులుచిఱుతకొమరునిం దిగిచి తొడలనడుమ నిడుకొని యొడలు నివురుచు నెడ నెడ మమతం గడలుకొలుపుచు నాఁకొన్నచిన్నియన్న చన్నుగుడువు మని చన్నిచ్చుసమయంబున. 224

సీ. మేలొన్న తెఱఁగున § మెల్లన కను విచ్చి, క్రీఁగంటఁ జూచుచుఁ § [1]గిదికి నీల్గి
యావులించుచుఁ జేతు § లాదరంబునఁ జూచి, యొదిఁగిలి యాఁకొన్న § యోజనూఁది
బిగిచన్నుఁగవఁ గేలఁ § బీడించి కబళించి, గ్రుక్క గ్రుక్కకు గుటు § గుటుకుమనుచు
నొకరెండుగ్రుక్కల § నువిదప్రాణంబులు, సైతము మేనిలో § సత్త్వ మెల్లఁ
తే. ద్రావె నదియును గుండెలు § దల్లడిల్లఁ, జిమ్ముఁదిరుగుచు నిలువక § శిరము వ్రాల
నితరబాలురక్రియ వాఁడ § వీవు గావు, చన్ను విడువుము విడువుము § చాలు ననుచు.

క. నిబ్బరపుదప్పి మంటలు, ప్రబ్బిన ధృతి లేక నేత్ర § పదహస్తంబుల్
గొబ్బున వివృతములు గ నా, గు[2]బ్బాగు బ్బయినకూఁతఁ § గూలె నేలన్.

మ. అదరెం గొండలతోడ భూమి గ్రహతా § రానీకముల్ మింటిపై
బెదరెన్ దిక్కుల మాఱుమ్రోఁత లెసఁగెన్ § భీతిల్లి లోకంబులుం
గదలం బాఱెను వజ్రభిన్నగిరిరే § ఖం బూర్వదేహంబుతోఁ
ద్రిదశధ్వంసిని గూలి కుయ్యిడిన త § ద్దీర్ఘోరుఘోషంబునన్. 227

క. అప్పుడు దెప్పర నగునా, చప్పుడు హృదయములఁ జొచ్చి § సదడి వెట్టన్
ముప్పిరిగొని పడి రెఱుకలు, దప్పి ధరన్ గొల్ల లెల్లఁ § దల్లడపడుచున్. 228

క. ఆ జఱభిరండ రక్కసి, నైజశరీరంబు నేల § నలియం బడినన్
యోజనమున్నరమేర ధ, రాజంబులు నుగ్గు లయ్యె § రాజవరేణ్యా. 229

సీ. దారుణలాంగల § దండదంతంబులు, నగగహ్వరముఁ బోలు § నాసికయును
గండశైలాకృతి § గలకుచయుగమును, విరిసి తూలెడిపల్ల § వెండ్రుకలును
జీకటినూతులఁ § జెనయునేత్రంబులుఁ, బెనుదిబ్బఁ బోలెడి § పెద్దపిఱుఁదు
[3]జాఁగుకట్టలఁ బోలు § చరణహస్తంబులు, నింకినచెఱువుతో § నెనయుకడుపుఁ
తే. గలిగి షట్క్రోశదీర్ఘమై § కదిసిచూడ, భయద మగుదాని ఘనకళే § బరముఁ జూచి
గోపగోపీజనంబులు § [4]గుంపుగూడి, బెగడు చుండిరి మనముల § బెదరుగదిరి. 230

వ. ఇవ్విధంబున. 231

క. [5]ఆ తఱిఁ గుడువఁగ నడచెన్, నూతనఫుల్లాబ్జలోచ § నుఁడు హరి మృత్యు
ద్యోతనఁ గృతమునిసముదయ, యాతనఁ బూతన నెఱింగి § యాతనలీలన్. 232

క. విషధరరిపుగమనునికిని, విషగళసఖునికిని విమల § విషశయనునికిన్

1. గిదిసి. 2. బ్బాగు బ్బయినపూఁత. 3. జాఁగువెన్నెల. 4. గుండుగాలి. 5. ఆతుర గుడువఁగ

విషభవభవజనకునికిని, విషకుచచనువిషముఁ గొనుట విషమే తలఁపన్. 233

వ. అంతనా గోపకాంతలు దెలిసి రోహిణియశోదలం గూడుకొని బెగ్గడిలక డగ్గఱి.

శా. నేలం గూలినదానిపెన్నురముపై నిర్భీతిఁ గ్రీడింప నో
బాలా రత్నని మూఁపుఁ జిమ్ముకొని సంస్పర్శించి యూరాఘ్ర్యసుల్
గోలాంగూలముఁ ద్రిప్పి గోపురజముల్ గోమూత్రముం జల్లి త
ద్బాలాంగంబుల గోమయం బలఁది రా పండ్రెండు నామంబులన్. 235

వ. మఱియు నంతటం దనియక గోపిక లాచమనంబులు సేసి దక్షులయి మును పుగాఁ దమకు రక్షాకరం బగుబీజన్యాసంబు సేసికొని చిన్నియన్న నీయడుగు లజుండును జానువు లనిలుండును దొడలు యజ్ఞుండును గటితలం బచ్యుతుండును గడుపు హయాస్యుండును హృదయంబు కేశవుండును నుర మీశుండును గంఠం బినుండును భుజంబులు చతుర్భుజుండును ముఖం బురుక్రముండును శిరం బీశ్వరుండును రక్షింతురు ముందు చక్రియు వెనుక గదాధరుం డైన హరియుఁ బార్శ్వంబుల ధనుర్ధరుం డైనమధువైరియు నసిధరుం డగునజనుండును గోణంబుల శంఖచక్రగదాధరుండైన యురుగాయుండును మీఁద నుపేంద్రుండును గ్రింద తార్క్ష్యుండును నంతటను హలధరుం డగుపురుషుండును గాతురు నీయింద్రియంబుల హృషీకేశుండును బ్రాణంబుల నారాయణుండును జిత్తంబును శ్వేతద్వీపపతియును మనంబును యోగీశ్వరుం డైనకపిలుండును బుద్ధిని బృశ్నిగర్భుండును నహంకారంబును భగవంతుం డైనపరుండును బాలనంబు సేయుదురు నీవు క్రీడించునెడ గోవిందుండును శయనించుతఱి మాధవుండును నడచువేళ వైకుంఠుండును గూర్చున్నసమయంబున శ్రీపతియును గుడుచు కాలంబున సర్వభక్షకుం డైనయజ్ఞభుజుండును నేమఱ కుందురు నిన్నుఁ బేర్కొనిన దుస్స్వప్నవృద్ధ బాలగ్రహంబులు కూశ్మాండ డాకినీ యాతుధానులును భూత ప్రేత యక్ష రాక్షస పిశాచ వినాయకులును గోటరా రేవతులును జ్యేష్ఠాపూతనలును మాతృకాదిగణంబులును నశియింతురు నీయందుఁ బ్రాణేంద్రియశరీరనిరోధంబు లయినయున్మాదంబులును నపస్మారంబులును మహోత్పాతంబులును బొంద కుండుం గావుత మని రక్ష సేసి దీవించి రంత. 236

క. ఆ పెద్దవేడబంబుల, పాపనికిని జన్ను గుడిపి పానుపుపై సం
స్థాపించి కప్పి కూరుకు, మోపాపఁడ యని యశోద యొయ్యన పాడెన్. 237

వ. అంత నందుండు మొద లయినగోపకులు మథురనుండి వచ్చి రక్కసిమేను గని వెఱఁగుపడి మున్న వసుదేవుం డుత్పాతంబు లెఱింగి చెప్పె నతండు మహాయోగి యని పొగడి కఠోరం బగుపూతనయొడలు కుఠారంబుల నఱికి తమ కుటీరంబులకు దవ్వగువటారంబున దహనంబు సంగ్రహించి దహించి రంత.

ఆ. పొగిలి [1]పొగిలి కాలు ✽ చుగువదేహంబున, నగరుపరిమళములు ✽ పొగలు వెడలె
దేహకల్మషములు ✽ శ్రీహరిముఖమునఁ, ద్రావఁబడుటఁజేసి ✽ భూవరేంద్ర. 239

క. హరి దనమీఁదం బదములు, గరములు నిడి చన్నుఁ గుడిచి ✽ కదిసినమాత్రన్
హరిజననిపగిదిఁ బరగతి, కరిగెను దురితములఁ బాసి ✽ యసురాంగనయున్. 240

క. వెన్నుని కొకపరి విష మగు, చన్నిచ్చినబాలహంత్రి ✽ చనె నఁట దివికిన్
వెన్నుఁ గని పెంచి భక్తిం, జన్నిచ్చినసతికి మఱియు ✽ జన్మము గలదే. 241

క. హరిఁ గని చన్నులు గుడిపెడి, తరుణులు ప్రాపించుగతులు ✽ దడవన్ వశమే
హరి యారగించుటకుఁ బా, ల్గురిసినధేనువులు ముక్తి ✽ కొనలఁ జరించున్. 242

క. ఆ పూతనమెయిగంధము, గోపాలు రెఱింగి యిట్టి ✽ కువనితయొడలం
దీపాటిస్వాదుగంధము, ప్రాపించునె యనుచుఁ జనిరి ✽ పల్లెకు నధిపా. 243

వ. అంత నందుండు పరమానందంబున నింటికిం జని వ్రేతలచేత రక్కసిచేత లన్నియు నెఱింగి వెఱంగుపడి పాపని లేపి శిరంబు మూర్కొని ముద్దాడి ముదంబున నుండె నని చెప్పిన విని పరీక్షిన్నరేంద్రుం డి ట్లనియె. 244

క. ఏ యే యవతారంబుల, నే యే కర్మములు సేసె ✽ నీశుఁడు హరి భ
ద్రాయతనము లన్నియు వినఁ, బాయదు చిత్తంబు సెవులు ✽ పండువు లయ్యెన్ 245

క. ఉరుసంసారపయోనిధి, తరణంబులుఁ బాపపుంజ ✽ దరణంబులు శ్రీ
కరణంబులు ముక్తిసమా,చరణంబులు బాలకృష్ణు ✽ సంస్మరణంబుల్. 246

వ. అటు తరువాత బాలకృష్ణుం డేమి సేసె నాయందుఁ గృప గల దేనిం జెప్పవే యని యడిగిన రాజునకు శుకుం డి ట్లనియె. 247

బాలకృష్ణుండు శకటమును దనపాదమునఁ గూలఁ దన్నుట.

సీ. బాలకుం [2]డొ్ెదికిలఁ ✽ బడ నేర్చె నని జన్మ,నక్షత్రమం దొక ✽ నాఁడు నందు
పొలఁతి వేడుక బోరుక ✽ వోయ వ్రేతలఁ జీరి, వాదిత్రగీతార ✽ వంబు సెలఁగ
విప్రులతోఁ గూడ ✽ వేదమంత్రంబుల, నభిషేచనాదిక ✽ మాచరించి
వారిదీవన లొంది ✽ వారికి మొదవులు. నన్నంబుఁ జీరలు ✽ నడిగినట్టు

ఆ. లిచ్చి బాలుఁ దియ్య ✽ మెసఁగఁ బానుపు సేర్చి, నిదురవుచ్చి గోప ✽ నివహమునకు
గోపికలకుఁ బూజఁ ✽ గొమరారఁ జేయుచు,జనని కొడుకు మఱచె ✽ సంభ్రమమున.

వ. ఆ సమయంబున. 249

క. నిదురించిన శిశు వాఁకొని, కిదుకుచుఁ జను గోరి కెరలి ✽ కిసలయవిలస
న్మృదుచక్రచాపరేఖా, స్పదపదమునఁ దన్నె నొక్క ✽ బండిన్ దండిన్. 250

క. శకటము హరి దన్నిన దివిఁ, బ్రకటంబై యెగసి యిరుసు ✽ భరమునఁ గండ్లున్
వికటంబుగ నేలం బడె, నకటా యని గోపబృంద ✽ మాశ్చర్యపడన్. 251

వ. అప్పుడం దున్నసరసపదార్థంబులు వ్యర్థంబులై నేలం గూలుటం జూచి యశో

1. కాలుచున్న. 2. డొ్ెదికిలి.

దానందముఖ్యు లైనగోపగోపికాజనంబులు పనులు మఱచి పబ్బంబులు మాని యుబ్బు సెడి (వెఱపులు ఘనంబులు గ) మనంబులందు. 252

క. మిన్నున కూరక యెగయదు, తన్న సమర్థుండు గాఁడు । తల్పగతుం డీ
చిన్నికుమారుఁడు దే రే, విన్ననువున నెగసె దీని । విధ [1]మెట్టి దయో. 253

వ. అని వితర్కించుసమయంబున. 254

క. బాలకుఁ డాఁకొని యేడ్చుచుఁ, గా లెత్తినఁ దాఁకి యెగసెఁ । గాని శకట మే
మూలమున నెగయ దని య, బ్బాలునికడ నాడు చుండి । పలికిరి శిశువుల్.

వ. శిశువులపలుకులు విని. 256

శా. బాలుం డెక్కడ బండి యెక్కడ నభో । భాగంబుపైఁ బెం పఱం
గాలం దన్నుట యెక్క [2]డాటపడుచుల్ । గల్లాడి రీజడ్డుఁబ
ల్కేలోకంబున నైనఁ జెప్పఁబడునే । యేచందమో కాని యం
చాలాపించుచు వ్రేలు వ్రేతలుఁ బ్రభూ । తాశ్చర్యు లై రందఱున్. 257

వ. అప్పు డాబాలునిరోదనంబు విని యశోద పఱతెంచి. 258

ఆ. అలసితివి గదన్న । యాఁకొంటివి గదన్న, మంచియన్న యేడ్వ । మాను మన్న
చన్ను గుడువు మన్న । సంతసపడు మన్న, యనుచుఁ జన్నుగుడిపె । నర్భకునకు.

వ. అంత నబ్బాలునిమీఁద బాలగ్రహంబు సోఁకవు గదా యని శంకించి గోపకు లనేకు లనేకబలివిధానంబులు సేసిరి బ్రాహ్మణులు దధికుశాక్షతంబుల హోమంబు లాచరించిరి ఋగ్యజుస్సామమంత్రంబుల నభిషేచనంబులు సేయించి స్వస్తి పుణ్యాహవాచనంబులు సదివించి కొడుకున కభ్యుదయార్థంబు నందుం డలంకరించినపాఁడిమొదవుల విద్వజ్జనంబుల కిచ్చి వారలయాశీర్వాదంబులు గైకొని ప్రమోదించుచుండె నని చెప్పి శుకుం డిట్లనియె. 260

క. కొడుకు నొకనాఁడు దొడపై, నిడుకొని ముద్దాడి తల్లి । యెలమి నివురుచోఁ
గడుదొడ్డకొండశిఖరము, వడువున వ్రేఁగయ్యె నతఁడు । వసుధాధీశా. 261

తృణావర్తుఁ డనురాక్షసుఁడు సుడిగాలి యై కృష్ణు నెత్తుకొని పోవుట.

క. బరు వైనకొడుకు మోవను, వెరవిఁడి యిలమీఁదఁ బెట్టి । వెఱచి జనని దా
ధరఁ గావఁ బుట్టినమహాపురుషుఁడు గాఁబోలు ననుచు । బుద్ధిఁ దలఁచెన్. 262

వ. అప్పుడు. 263

క. ఖరుఁ డగుకంసునిపంపున, నరిగి తృణావర్తుఁ డవని । కవచాటము గా
సురగరువలి యై బిసబిస, నరు దరు దన మొసరి విసరి । హరిఁ గొనిపోయెన్.

క. సుడి యెఱుఁగనిహరి సుడిగొన, సుడిగాలి తెఱంగురక్క । సుండు విసరెడియా
సుడిగాలి ధూళి గన్నుల, సుడిసిన గోపకులు బెగడి । సుడివడి రధిపా. 265

వ. మఱియు నవ్వాలయపవనదనుజుండు విలయపవనుని తెఱంగున గసిమసఁగి మొసరి

1. మెట్టిదియో. 2. డాలపడుచుల్.

మసరు గవిసి విసరెడి సురకరువలిం బొడమిన పుడమిరజంబు వడి నెగసి గగనమున నెఱసి తరణికిరణములకు మఱుంగువడిన నిబిడ మగు బెడిదంపుఁదిమిరమున దశదిశలు నెఱుంగఁబడక గోకులం బాకులత నొంద నొండొరుల నెఱుంగక బెండుపడు చున్నజనంబులమనంబుల ఘనం బగుభయంబు రయంబునం జెంద నదభ్రపరిభ్రమణశబ్దంబున దిగంతంబులు సెవుడుపడి పరిభ్రాంతంబులుగ నొక్కముహూర్తమాత్రంబున భువనభయంకరత్వంబు దోఁచె నాసమయంబున. 266

ఉ. పాపనిఁ జూడఁ గానక వి ‡ పద్దశ నొంది కలంగి తల్లి యో
పాపఁడ బాలసూర్యనిభ ‡ బాలశిరోమణి నేఁడు గాలికిం
జేపడి పోయితే యనుచుఁ ‡ జీరుచు దైవముఁ జాల దూఱుచుం
దాపము నొంది నెవ్వగల ‡ దయ్యుచుఁ గ్రుయ్యుచు బిట్టు గూయుచున్. 267

క. సుడిగాలి వచ్చి నిన్నుం, సుడిగొని కొనిపోవ మింట ‡ సుడిసుడి గొనుచున్
బెడఁ గడరెడినాముద్దుల, కొడుకా యే మంటి వనుచు ‡ ఘోరం బనుచున్. 268

ఉ. ఇక్కడఁ బెట్టితిం దనయుఁ ‡ డిక్కడ నాడుచు నుండె గాలి దా
నెక్కడఁ నుండి వచ్చె శిశు ‡ వెక్కడిమార్గము వట్టి పోయె నే
నెక్కడఁ జొత్తు నంచుఁ గమ ‡ లేక్షణ గ్రేపుఁ దొఱంగి ఖిన్న యై
పొక్కుచు వ్రాలుగోవుక్రియ ‡ భూస్థలి వ్రాలె దురంతచింత యై. 269

క. ఆ పాపని కై పొగులుచు, నాపాపనితల్లిఁ జూచి ‡ యారటపడుచున్
గోపాలసతులు బాష్పజ,లాపూరితనయన లేడ్చి ‡ రార్తిం బడుచున్. 270

శా. ఆలోఁ జక్రసమీరదైత్యుఁడు మహా ‡ హంకారుఁడై మింటికిన్
బాలుం దాఁ గొనిపోయి పోయి తుదిఁ ద ‡ ద్భారంబు మోవన్ బల
శ్రీ లేమిం బరిశాంతవేగుఁ డగుచుం ‡ జేష్టింపఁగా లేక ము
న్నీలా గర్భకుఁ జూడ నంచు నిటమీఁ ‡ దె ట్లంచుఁ జింతింపఁగన్. 271

వ. (అట్లు దనుజుండు చింతించు చున్నసమయంబున.) 272

క. బాలద్విరదకరంబులఁ, బోలెడికరములను దనుజు ‡ బొండుగ బిగియం
గీలించి వ్రేలఁబడియెను, బాలుఁ డొకకొండభంగి ‡ బరు వై యధిపా. 273

క. మెడ బిగియఁ బట్టుకొని డిగఁ, బడియెడిబాలకునిచేతఁ ‡ బర్వతనిభుచే
విడివడఁజాలక వాఁ డురిఁ, బడి బెగడెడుఖగముభంగి‡భయముం బొందెన్. 274

క. హరికరతలపీడనమునఁ, బరవశుఁ డై యాలమీఁద ‡ భగ్నాంగకుఁ డై
సురవైరిభటుఁడు గూలెను, బురభంజనుకోలఁ గూలు‡పురముం బోలెన్. 275

వ. అంత గోపకాంత లంతయుం గని రోదనంబులు మాని సమ్మోదంబున విక్కవిరిసి రక్కసునియురువున మురువు గలిగి బరువు లేక వ్రేలుబాలుం గొనివచ్చి ముచ్చిరు చున్నతల్లి కిచ్చి రప్పుడు గోపగోపికాజనంబు లందఱుఁ దమలో ని ట్లనిరి. 276

క. రక్షణము లేక సాధుఁడు, రక్షితుఁ డగు సమతఁజేసి § రాయిడులందున్
రక్షణములు వెయి గలిగిన, శిక్షితుఁ డగు ఖలుఁడు పాపశీలత్వమునన్. 277

మ. గతజన్మంబుల[1]నేమి నోఁచితిమొ యీ § గర్భంబు లేమేమి సే
సితిమో యెవ్వరి కేమి పెట్టితిమొ యే § చింతారతిం బ్రొద్దు పు
చ్చితిమో సత్యము లేమి పల్కితిమొ యే § సిద్ధప్రదేశంబుఁ ద్రొ
క్కితిమో యిప్పుడు సూడఁ గంటి మిచటం § గృష్ణార్భకున్ నిర్భయున్. 278

వ. అని పలికి రంత నందుండు మున్ను దనకు వసుదేవుండు సెప్పినమాటలకు
వెఱఁగుపడుచుండె మఱియును. 279

సీ. జననాథ యొకనాఁడు § చన్ను సేఁపినఁ దల్లి, చిన్నముద్దులకృష్ణుఁ § జేరఁ దిగిచి
యెత్తి పెందొడలపై § నిడికొని ముద్దాడి, చన్నిచ్చి నెమ్మోము § సక్క నివిరి
యల్లనినగవుతో § నావులించినబాలు, వదనగహ్వరమున § వారినిధులు
దిశలు భూమియు వన § ద్వీపశైలంబులు, నేఱులు గాలియు § నినుఁడు శశియు

ఆ. దహనుఁ డాకసంబుఁ § దారలు గ్రహములు, నఖిలలోకములుఁ జ § రాచరంబు
లైనభూతగణము § లన్నియు నుండుటఁ, జూచి కన్ను మోడ్చి § చోద్యపడియె.

వ. అంత నొక్కనాఁడు వసుదేవుపంపున యాదవపురోహితుం డైనగర్గుండు మం
దకుం జనుదెంచిన నందుం డతనిఁ గనుంగొని లేచి నిలిచి కృతాంజలి యై. 281

క. కోరి భజించెను నందుఁడు, సారగుణాచారమార్గు § సత్సంసర్గు
న్నారాధితభర్గున్ మతి,దూరితషడ్వర్గుఁ గుజన § దుర్గున్ గర్గున్. 282

వ. మఱియుఁ దగినసత్కారంబులు సేసి యిట్లనియె. 283

క. ఊరక రారు మహాత్ములు, వారధములయిండ్లకడకు § వచ్చుట లెల్లం
గారణము మంగళములకు, నీరాక శుభంబు మాకు § నిజము మహాత్మా. 284

శా. జ్యోతిశ్శాస్త్రుల కెల్ల మేటరివి తే § జోమూర్తి వాశాంత వి
ఖ్యాతస్ఫూర్తివి బ్రహ్మబోధనుఁడ వా § కర్ణింపు నాపల్కు ని
ర్ణీతుం డైనగురుండు మానవులకు § న్విప్రోత్తముం డండ్రు నీ
చాతుర్యంబున నీ కుమారులకు సం § స్కారంబు సేయం గదే. 285

వ. అని రామకృష్ణులం జూపిన గర్గుండు మున్ను కంసునిచేత వ్రేటువడి దివి కెగసి
పోయిన తెఱవ సెప్పిన తెఱంగు దేటపఱచి దేవకీదేవికొడుకని కృష్ణునిఁ గంసుండు
దలంచుం గావున రహస్యంబున సంస్కారంబు సేయుట కార్యం బని నందాను
మతంబున రోహిణీకుమారు నుద్దేశించి. 286

క. జనులు రమియింపఁ దిరిగెడి, యనువుకలిమి రాముఁ డనియు § యదుసంకర్షం
బున సంకర్షణుఁ డనియును, ఘనబలమున బలుఁడు ననియు § గణుతించె నృపా,

వ. మఱియుం గృష్ణు నుద్దేశించి తొల్లి యీశిశువు ధవళారుణపీతవర్ణుం డై యిప్పుడు

1. నెందుఁ బుట్టితిమొ.

నల్ల నైనకతంబునఁ గృష్ణుం డయ్యె వసుదేవునకు నొక్కెడ జన్మించినకారణం
బున వాసుదేవుం డయ్యె నీపాపనికి గుణరూపకర్మంబు లనేకంబులు గలుగుటం
జేసి నామంబు లనేకంబు లగు నీశాబకునివలన మీరు దుఃఖంబులఁ దరియిం
తు రీయర్భకునిచేత దుర్జనశిక్షణంబును సజ్జనరక్షణంబును నగు నీకుమారుండు
నారాయణసమానుం డని చెప్పి తనగృహమ్మున కమ్మునీశ్వరుండు సనియె
నందుఁడును బరమానందంబున నుండె నంత. 288

శ్రీకృష్ణబలరాముల జలక్రీడాభివర్ణనము.

సీ. జానుభాగముల హ¦స్తమ్ములు వీడ్వడ, నిడుచు దిగ్గనఁ బోదు¦రింత నంత
నవ్వాలపయ్యెద¦[1]లంద జవ్వాడుదు, రాలక్రేపులతోఁక¦లలమి పట్టి
విడువ నేరక వాని¦వెనువెంట జరగుదు, రప్పంకముల దుడు¦[2]కడరఁ జొత్తు
రెత్తి చన్నిచ్చుచో¦నిరుదెసఁ బాలిండ్లు, చేతులఁ బుడుకుచుఁ¦జేఁపు గలుగ
తే. దూఁటుదురు గ్రుక్క గ్రుక్కకుఁ¦దోర మగుదు
రాడుదురు ముద్దుపలుకు ల¦వ్యక్తములు గఁ
గరము లంఘ్రులు నల్లార్చి¦కదలుపుదురు
రామకృష్ణులు శైశవ¦రతులఁ దగిలి. 289

క. తడ వాడిరి బలకృష్ణులు, దడ వాడిరి వారిఁ జూచి¦తగ రంభాదుల్
దడవాడి రరులు భయమునఁ, దడ వాడిరి మంతనములఁ¦దపసులు వేడ్కన్.

సీ. తల లెత్తి మెల్లన¦తడవి యాడెడువేళఁ, బన్నగాధీశుల¦పదిగఁ దాల్తు
రంగసమ్మృష్టపం¦కాంగరాగంబుల, నేనుఁగుగున్నల¦యొత్తు వత్తు
రసమంబు లైనజ¦వాతిరేకమ్ముల, సింగంపుఁగొదమల¦సిరి వహింతు
రాననంబులఁ గాంతు¦లంతంత కెక్కంగ, బాలార్కచంద్రుల¦పగిదిఁ దోఁతు
తే. రెలమిఁ దల్లులచన్నుఁబా¦లెల్లఁ ద్రావి, పరమయోగోద్భవామృత¦పానలీల
సోలిమెఱుఁగనియోగుల¦సొంపు గందు, రాకుమారులు జనమనో¦హారు లగుచు.

వ. అందు. 292

క. చూడనివారల నెప్పుడుఁ, జూడక లోకములు మూఁడు¦చూపులఁ దిరుగం
జూడఁగ నేర్చినబాలక, చూడామణి జనుల నెఱిఁగి¦చూడఁగ నేర్చెన్. 293

క. నగవుల నవిద్యపోఁడిమి, నగుఁబాటుగఁ జేయ నేర్చు¦నగవరి యంతన్
నగుమొగముతోడ మెల్లన, నగుమొగములసతులఁ జూచి¦నగ నేర్చె నృపా.

క. అవ్వల నెఱుఁగక ముప్పుర, యవ్వల వెలుఁ గొందుపరముఁ¦డర్భకుఁ డై యా
యవ్వలకు సంతసంబుగ, నవ్వా యవ్వా యనంగ¦నల్లన నేర్చెన్. 295

క. అడుగులు వే గలిగియు రెం, డడుగులనే మన్ను మిన్ను¦నలమిన బాలుం
డడుగిడ దొరఁకొనె శాత్రవు, లడుగులు [3]సడుగులును వదలి¦యడు గవనిఁ బడన్.

---

1. లంటి. 2. కసువఁ జొత్తు. 3. వడుగులును - నుడుగులును.

వ. మఱియును. 297

సీ. తనువున నంటిన ధరణీపరాగంబు, పూసిన [1]నెఱిభూతి పూఁత గాఁగ
ముందఱ వెలుఁగొందు ముక్తాలలామంబు, తొగలసంగడికాని తునుక గాఁగ
ఫాలభాగంబుపైఁ బరఁగు [2]కావిరిబొట్టు, కాముని గెల్చిన కన్ను గాఁగ
కంఠమాలికలోని ఘననీలరత్నంబు, కమనీయ మగు మెడకప్పు గాఁగ

ఆ. హారవల్లు లురగహారవల్లులు గాఁగ, బాలలీలఁ బ్రౌఢబాలకుండు
శివునిపగిది నొప్పె శివునికిఁ దనకును, వేఱు లేమిఁ దెల్పు వెరవు నట్లు. 298

క. ఆపాపలవిహరణములు, దీపులు పుట్టింప మఱగి తేకువ లేకా
గోపాలసతులు మక్కువ, నేపనులును మఱచి యుండి రీక్షణపరలై. 299

వ. ఆ సమయంబున బాలకులతల్లులు గోరుగోఱగొమ్ములు గలజంతువులవలన నేమఱక జలదహనకంటకాదులయెడ మోసపోక బాలసంరక్షణంబు సేయుచు నుల్లంబుల మొల్లంబు లైనప్రేమంబు లభిరామంబులుగా విహరించుచుండి రంత.

క. తనయీడుగోపబాలురు, దనుఁ గొలువఁగ రాముఁ గూడి తనువు గలుగుచుం
దనుగమనంబునఁ గృష్ణుఁడు, తనుమధ్యలు మెచ్చ నీల తనురుచిఁ దనరెన్. 301

వ. మఱియు నాకుమారుండు దినదినంబునకు సంచారసంభాషణదక్షుం డై. 302

ఉ. చప్పుడు సేయకుండు మని జంకె యొనర్చిన నల్గి పోవఁగా
నప్పుడు బార సాఁచి తను నప్పలు విందులు వచ్చి రంచు న
వ్వొప్పఁగఁ జీరుతల్లిదెస కొత్తిలి కృష్ణుఁడు రంతు సేయుచు
న్నిప్పటి వచ్చి చన్గుడుచు నిం పొలయన్ మొలగంట మ్రోయఁగన్ 303

క. వల్లవగృహనవనీతము, లెల్లను భక్షించి వచ్చి యెఱుఁగనిభంగిం
దల్లి గదిసి [3]చిట్టాడుచు, నల్లన చనుఁబువ్వఁ బెట్టు మవ్వా యనుచున్. 304

వ. మఱియు గోపకుమారులం గూడికొని కృష్ణుఁడు. 305

సీ. గోవల్లభుఁడ నేను గోవులు మీ రని, వడి ఱంకె వైచుచు వంగి యాడు
రాజ నే భటులు మీరలు రండు రం డని, ప్రాభవంబునఁ బెక్కు పనులు పనుచు
నేఁ దస్కరుండ మీ రింటివా రని నిద్ర, పుచ్చి సొమ్ములు గొని పోయి డాఁగు
నే సూత్రధారి మీ రిందఱు బహురూపు, లని చెలంగుచు నాట లాడఁబెట్టు

తే. మూల లుఱుకును డాఁగురు మూఁత లాడు
నుయ్యెలల నూఁగుఁ జేబంతు లొనర వైచుఁ
జాఱుజీరలఁ జిఱుతల సాటి నిగుడు
శౌరి బాలురతో నాఁడు సమయమందు. 306

వ. మఱియు నాకుమారశేఖరుండు గపటశైశవంబున దొంగజాడలం గ్రీడింప గోపిక లోపికలు లేక యశోదకడకు వచ్చి యి ట్లనిరి. 307

---

1. 'నెఱిపూఁతభూతి గాఁగ'. 2. 'కావలి బొట్టు' వ్రా. ప్ర. 3. జట్టాడుచు.

గోపికలు శ్రీకృష్ణునిదుడుకుఁజేఁతల యశోదాదేవితోఁ జెప్పుట.

క. బాలురకుఁ బాలు లేవని, బాలెంతలు మొఱలు వెట్టఁ బకపక నగి యీ
బాలుం డాలము సేయుచు, నాలకుఁ గ్రేపులను విడిచె నంభోజాక్షీ. 308

క. పడఁతీ నీబిడ్డఁడు మా, కడవలలో నున్నమంచి కాఁగినపాలా
పడుచులకుఁ బోసి చిక్కిన, కడవలఁ బోనడిచె నాజ్ఞ గలదో లేదో. 309

క. మీపాపఁడు మాగృహముల, నాపోవఁగఁ బాలు ద్రావ నగపడ కున్నం
గోపించి పిన్నపడుచుల, వాపోవఁగఁ జిమ్ముకొనుచు వచ్చెం దల్లీ. 310

*మత్తకోకిలము. పుట్టి పుట్టఁడు నేఁడు దొంగిలఁ బోయి మాయిలు సొచ్చి తా
నుట్టి యందక ఱోళ్లఁ బీఁటలు నొక్క ప్రోవిడి యెక్కి చే
వెట్టఁ జాలక కుండ క్రిం దొక పెద్దతూఁ టొనరించి మీ
పట్టి మీఁగడ పాలు చేరలఁ బట్టి త్రావెఁ దలోదరీ. 311

క. ఆడం జని వీరలపెరుఁ, గోడక నీసుతుఁడు ద్రావి యొకయించుక తాఁ
గోడలిమూఁతిం దుడిచినఁ, గోడలు ముచ్చనుచు నత్త గొట్టె లతాంగీ. 312

క. వారిల్లు సొచ్చి కడవలఁ, దోరం బగునెయ్యి ద్రావి తుది నాకడవల్
వీరింట నీసుతుం డిడ, వారికి వీరికిని దొడ్డ వాదయ్యె సతీ. 313

క. వేలుపు లఱె నాకం బెను, వేలుపు మఱి యెవ్వ రనుచు వికవిక నగి మా
వేలుపులగోడపై నో, హేలావతి నీతనూజుఁ డెంగిలిఁ జేసెన్. 314

క. వెన్నఁ దినఁగఁ బొడగని మా, పిన్నది యడ్డంబు వచ్చి పిఱిఁదికిఁ ద్రోవం
జ న్నొడిసి పట్టి చీరెను, జిన్నికుమారుండె యితఁడు శీతాంశుముఖీ. 315

క. ఇమ్మగువ దన్ను వాకిటఁ, గ్రుమ్మరుచోఁ జీరి నిలిపి కొని పే రడుగం
గెమ్మోవిఁ గఱచి వడిఁ జనె, నమ్మా యీముద్దుఁగుఱ్ఱఁ డల్పుఁడె చెపుమా. 316

క. చేబంతి దప్పి పడె నని, ప్రాబల్యముతోడ వచ్చి భవనమువెనుకన్
మాబిడ్డ జలక మాడఁగ, నీబిడ్డఁడు వలువ దెచ్చె నెలఁతుక తగునే. 317

క. ఇచ్చెలువఁ జూచి ముచ్చిలి, యచ్చుగ నుఱికించుకొనుచు నరిగెద నాతో
వచ్చెదవా యని యన్నాఁ, డిచ్చిఱుతఁడు సుదతి చిత్ర మిట్టిది గలదే. 318

క. కొడుకులు లే రని యొకసతి, గడు వగవఁగఁ దన్ను మగనిఁ గాఁ గైకొనినం
గొడుకులు గలిగెద రని పై, పడినాఁడది రవ్వ శిశువు పనులే తల్లీ. 319

క. తలఁగినదానం దల మనఁ, దలఁగక యీచెలికి నాన తలయెత్తఁగ నీ
తలఁగినచో టెయ్యది యని, తల యూఁచెన్ నీసుతుండు దగవె మృగాక్షీ. 320

క. వ్రాలఁగ వచ్చిన నీసతి, చూలాలం దలఁగు మనుడుఁ జూ లగుటకు నే
మూలంబు సెప్పు మనె నీ, బాలుఁడు సెప్పుదురె సతులు పర్వేందుముఖీ. 321

క. మగువా నీకొమరుఁడు మా, మగవా రటు వోవఁ జూచి మంతనమునకుం
దగఁ జీరి పొంద నడిగెను, జగముల మున్నిట్టిశిశువు సదువంబడెనే. 322

ఆ. నమ్మి నిదురవోవ నాపట్టిచుంచు మా, లేఁగతోఁకతోడ లీలఁ గట్టి
వీథులందుఁ దోలె వెలఁది నీకొమరుండు, రాచబిడ్డఁ డైన నవ్వ మేలె. 323

క. నాపట్టిపొట్ట నిండఁగఁ, బైపడి నీపట్టి వెన్న బానెం డిడినాఁ
డూపిరి వెడలదు వానిం, జూపెద నే మైన నీవ చుమ్ము లతాంగీ. 324

క. తెఱవ యొకతె నిద్రింపఁగ, [1]నెఱిగట్టినవలువ వీడ్చి నే టగు తేలుం
గఱపించి నీకుమారుఁడు, వెఱచుచు నది [2]పఱవ నగియె విహితమె సాధ్వీ. 325

క. నాకొడుకును నాకోడలు, నేకతమున బెనఁగఁ బాము నీతఁడు వైవం
గోక లెఱుఁగక పాఱినఁ, గూఁక లిడెన్ నీసుతుండు గుణమె గుణాఢ్యా. 326

ఆ. తరుణి యొకతె పెరుఁగు ద్రచ్చుచోఁ దుదివంగి, వెన్నఁబుచ్చునోదిఁగి వెనుకఁ గదిసి
మగువ నీసుతుండు మగపోఁడుములు సేయఁ, జాఁగినాఁడు తగదె చక్కఁ జేయ.

సీ. కలకంఠి మావాడ గరితల మెల్ల నీ, పట్టి రాఁ గలఁ డని పాలు పెరుఁగు
లిండ్లలోపల నిడి యే మెల్లఁ దనత్రోవఁ, జూచుచో నెప్పుడు సొచ్చినాఁడొ
తలుపులు ముద్రలుఁ దాళంబులును బెట్టి, యున్న చందంబున నున్న వరయ
నొకయింటిలోనాడు నొకయింటిలోఁ బాడు, నొకయింటిలో నవ్వు నొకటఁ దిట్టు

ఆ. నొకట వెక్కిరించు నొక్కొక్కచో మృగ, పక్షి ఘోషణములు పరఁగఁ జేయు
నిట్లు సేసి వెనుక నెక్కడఁ బోవునో, కానరాఁడు రిత్త కడవ లుండు. 328

క. కడు లచ్చి గలిగె నేనిం, గుడుతురు గట్టుదురు గాక కొడుకుల నగుచున్
బడుగులవాడలపైఁ బడ, విడుతురె రాకాంత లెందు విమలేందుముఖీ. 329

క. ఓయమ్మ నీకుమారుఁడు, మా యిండ్లను బాలుఁ బెరుగు మన నీఁ డమ్మా
పోయెద మెక్కడి కైనను, మాయన్నలసురభులాన మంజులవాణీ. 330

వ. అని మఱియు ననేకవిధంబు లైన బాలకృష్ణునివినోదంబులు దమయుంపుఁ జేయు
ప్రసాదంబు లని యెఱుంగక దూఱుచున్న గోపికలకు యశోద యిట్లనియె. 331

క. చన్ను విడిచి యిట్టటు చనఁ, డెన్నఁడుఁ బొరుగిండ్లత్రోవ లెఱుఁగఁడు నేఁడుం
గన్నులు దెఱవనిమా యీ, చిన్నికుమారకుని నవ్వ సేయం దగునే. 332

తే. అన్య మెఱుఁగఁడు తనయంత నాడుచుండు, మంచివాఁ డితఁ డెగ్గులు మానరమ్మ
రామలార త్రిలోకాభిరామలార, తల్లులార గుణవతీమతల్లులార. 333

వ. అని వారల నోడంబఱిచి పంపి కొడుకుం గోపింపం జాలక యుండె నిట్లు. 334

మృద్భక్షణవిశ్వరూపప్రదర్శనాద్యభివర్ణనము.

ఉ. కాంతలు దల్లితోఁ దనవికారము లెల్ల గణింప భీతుఁ డై
శాంతునిసొంపునం బరమసాధునిపెంపున గోలమాడ్కి వి
భ్రాంతుని కైవడిన్ జడుని భంగిఁ గుమారకుఁ డూరకుండె నే

1. నెఱిఁ గట్టినవలువ. 2. యఱవ.

వింతయు లేక తల్లికుచ § [1]వేదిక నౌదల మోపి యాడుచున్. 335

వ. అంత నొక్కనాఁడు బలభద్రప్రముఖు లైనగోపకుమారులు వెన్నుండు మన్ను
దినె నని చెప్పిన యశోద బాలునికేలు వట్టికొని యి ట్లనియె. 336

క. మ న్నేటికి భక్షించెదు, మన్నియమము లేల నీవు § మన్నింపవు మీ
యన్నయు సఖులును జెప్పెద, రన్నా మ న్నేల మఱి ప § దార్థము లేదే. 337

వ. అని పలికిన ముగుదతల్లికి [2]నెఱవాదిదంట యైనకొడు కి ట్లనియె. 338

శా. అమ్మా మన్ను దినంగ నే శిశువనో § యాఁకొంటినో వెఱ్ఱినో
నమ్మం జూడకు వీరిమాటలు మదిన్ § స న్నీవు గొట్టంగఁ దా
రిమ్మార్గంబు ఘటించి చెప్పెదరు కా § దేనిన్ మదీయాస్యగం
ధ మ్మాఘ్రాణము సేసి నావచనముల్ § దప్పైన దండింపవే. 339

వ. అని పలికి నెయ్యంబున నయ్యవ్వ నియ్యకొలిపి క్రీడామనుజబాలకుం డైన
యీశ్వరుండు తననోరు దెఱచి ముఖంబుఁ జూపిన. 340

క. ఆ లలితాంగి గనుంగొనె, బాలునిముఖమందు జలధి § పర్వతవనభూ
గోళ శిఖి తరణి శశి ది, క్పాలాది కరండ మైన § బ్రహ్మాండంబున్. 341

వ. కనుంగొని. 342

మ. కలయో వైష్ణవమాయయో యితరసం § కల్పార్థమో సత్యమో
తలఁపన్ నేరక యున్నదాననొ యశో § దాదేవిఁ గానో పర
స్థలమో బాలకుఁ డెంత యీతనిముఖ § స్థం బై యజాండంబు ప్ర
జ్వల మై యుండుట కేమి హేతువొ మహా § శ్చర్యంబు చింతింపఁగన్. 343

ఆ. బాలమాత్రుఁ [3]డైన § బాలునిముఖమందు, విశ్వ మెల్ల నెట్లు § వెలసియుండు
బాలుభంగి నితఁడు § భాసిల్లుఁ గాని స, ర్వాత్ముఁ డాదివిష్ణుఁ § డగుట నిజము.

వ. అని నిశ్చయించి. 345

ఆ. ఏ మహాత్మువలన § నీవిశ్వ మంతయుఁ, గానఁబడిన బుద్ధి § కంప మయ్యె
నా మహాత్ము నితని § నఖిలలోకాధారు, నార్తు లెల్లఁ బాయ § నాశ్రయింతు.

క. నామగఁడు నేను గోవులు, నీమందయు గోపజనులు § నిబ్బాలుని నె
మ్మోమున నున్నవిధము గని, యేమఱితిమి గాని యీశుఁ § డీతఁడు మాకున్.

వ. అని తన్నుఁ బరమేశ్వరుం డని తలంచుచున్న యశోదయందు నాకృష్ణుండు
వైష్ణవమాయం బొందించిన. 348

క. జడనుపడి యెఱుక సెడి యా, పడఁతుక సర్వాత్ముఁ డనుచుఁ § బలుకక యతనిం
గొడుకని తొడపై నిడుకొని, కడువేడుకతోడ మమత § గావించె నృపా. 349

వ. అనిన విని రాజి ట్లనియె. 350

1. వీథిక. 2. నెఱదంట. 3. 'డగుసలీలుని' అ. ప్ర. 4. నీమందల సఖులుఁ బతులు.

ఆ. జగదధీశ్వరునకుఁ § [1]జన్నిచ్చుతల్లిగా, నేమి నోము నోఁచె § నీయశోద
వుత్త్రుఁ డనుచు నతనిఁ బోషించుతండ్రిగా, నందుఁ డేమి సేసె § నందితాత్మ.
క. ప్రబ్బినభక్తిని హరిపైఁ, గబ్బంబులు సెప్పి కవులు § కైవల్యశ్రీ
కబ్బుదు రట హరిపోషణ, మబ్బినతలిదండ్రు లెచటి § కబ్బుదురో తుదిన్.
వ. అనిన విని రాజయోగికి శుకయోగి యి ట్లనియె. 353

నందయశోదలపూర్వజన్మవృత్తాంతము.

సీ. అవనీశ విను ద్రోణుఁ § డనువాఁడు వసువుల, యందు ముఖ్యుఁడు ధర § యతనిభార్య
వారి నిద్దఱ బ్రహ్మ § వసుధపై జన్మింపుఁ, డంచుఁ బంచిన వార § లతనిఁ జూచి
విశ్వేశ్వరుం డైన § విష్ణుసేవారతి, మా కిచ్చి తేనియు § మహి జనింతు
మనవుడు నట్ల కా § కనియె వేల్పులపెద్ద, యాద్రోణుఁ డీనందుఁ § డై జనించె
ఆ. ధర యశోద యయ్యె § దనుజేంద్రవైరియుఁ, గమలగర్భుమాట § గారవించి
తల్లిదండ్రు లనుచుఁ § దగ వారి మన్నించె, నధికభక్తి వారు § నలరి రిట్లు.
వ. అంత నొక్కనాఁడు దనయింటిపాప లందఱు నన్యోపనులందుఁ బంపువడి పోయిన నందసుందరి సంరంభంబునం దరికంబంబుకడకుదురున నొక్కదధికుంభంబు వెట్టి మిసిమి గలమీఁగడ పెరుఁగు గూడం బోసి వీఁక నాఁకత్రాడు కవ్వంబున నలవరించి.

యశోద దధిభాండవికలనాదులు సేసినకృష్ణునిఁ బట్టుకొనుట.

సీ. కరకమలారుణ § కాంతిఁ గవ్వపుఁద్రాడు, పవడంపునునుఁదీవ § పగిది మెఱయఁ
గ్రమముతో రజ్జు వా § కర్షింపఁ బాలిండ్లు, వీడ్వడి యొండొంటి § వీఁక నొత్తఁ
గుచకుంభములమీఁది § కొంగు జాఱఁగఁ జిక్కు, వడుచు హారావళి § బయలుపడఁగఁ
బొడమిన చెమటతోఁ § బొల్పారు నెమ్మోము, మంచు పైపడినప § ద్మంబుఁ దెగడఁ
తే. గౌను నులియంగఁ గంకణ § క్వణన మెసఁగఁ
దుఱుము బిగ వీడఁ గర్ణికా § ద్యుతులు మెఱయ
బాలు నంకించి పాడెడి § పాటవలనఁ
దరువు లిగు రొత్తఁ బెరుఁ గింతి § దరువఁ జొచ్చె. 356
వ. ఆ సమయంబున. 357
క. సుడియుచు వ్రాలుచుఁ గిదుకుచుఁ, సడి గొట్టుచు నమ్మ రమ్ము § చన్నిమ్మనుచున్
వెడ వెడ గంతులు వైచుచుఁ, గడవఁ గదిసి బాలకుండు § కవ్వముఁ బట్టెన్.
క. కవ్వముఁ బట్టిన ప్రియసుతు, నవ్వనరూహనేత్ర దిగిచి § యంకతలమునన్
నవ్వుచు నిడుకొని కూఁకటి, దువ్వుచుఁ జన్నిచ్చె నతఁడు § దూఁటుచుఁ గుడిచెన్.
మ. కడుపారం జనుఁబాలు ద్రావనిసుతుం § గంజాక్షి పీఠంబుపై
నిడి పొంగారెడిపాలు డించుటకు [2]నై § యేఁగంగఁ దద్బాలుఁ డే

1. జనియించుతల్లిగా. 2. బోయెం జూచి.

క్కఁడు గోపంబున వాఁడిఱాత దధిమ § త్కుంభంబు వోఁ గొట్టి తెం
పడరం గుంభములోనివెన్నఁ దినె మి § థ్యాసంకులద్వ్యాప్తుఁడై. 360

వ. అంత నాలోలలోచన పాలు డించి వచ్చి వికలంబు లయినదధికుంభశకలం
బులఁ బొడగని తుంటకొడుకు వెన్న దింట యెఱింగి నగుచు [1]నాగలబికానిం
గానక చని చని. 361

ఆ. వికచకమలనేత్ర § వే ఱొకయింటిలో, వెలయ ఱోలు దిరుగ § వేసి యెక్కి
యుట్టిమీఁదివెన్న § నులుకుచు నొకకోఁతి,పాలు సేయుచున్న § బాలుఁ గనియె.

మ. కని చేతన్ సెలగోల వట్టికొనుచుం § గా నిమ్ము గా నిమ్ము రా
తనయా యెవ్వరియందుఁ జిక్కుపడ నే § దండంబునుం గాన నే
వినివారంబునఁ బొంద నేవెఱపు నే § విభ్రాంతియుం జెంద ము
న్ననియో నీ విటు నన్నుఁ గైకొనమి నేఁ § డారీతి సిద్ధించునే. 303

వ. అని [2]యదలించుచుఁ గొడుకునడవడిం దలంచి తనుమధ్య దనమనంబున. 364

సీ. బాలుఁ డీతం డని § భావింతు నందునా, యేపెద్దలును నేర § రీక్రమంబు
వెఱ పెఱుంగుటకునై § వెఱపింతు నందునా, కలిగి లే దొక్కఁడు § గానిలేఁడు
వెఱపుతో నాబుద్ధి § వినిపింతు నందునా, తనఁ దాన యై [3]బుద్ధిఁ § దప్ప కుండు
నొం డెఱుంగక యింట § నుండెడి నందునా, చొచ్చిచూడని దొక § చోటు లేదు

ఆ. తన్ను నెవ్వరైనఁ § దలపోయఁ బాఱెడి, యోజ లేదు భీతి § యొకటి యెఱుఁగఁ
డెలమి నూర కుండఁ § డెక్కసక్కెము లాడుఁ, బట్టి శాస్తిసేయు § భంగి యెట్లు.

వ. అని వితర్కించి. 366

క. లాలనమున బహుదోషము, లోలిం బ్రాపించుఁ దాడ § నోపాయములం
జాల గుణంబులు గలుగును, బాలురకును దాడనంబ § పథ్యం బరయన్. 367

వ. అని నిశ్చయించి కేల నున్నకోల జళిపించి బాలా నిలు నిలు మని బగ్గుబగ్గున
నదల్పుచుఁ దల్లి దగ్గఱిన బెగ్గడిలినచందంబున నగ్గలిక సెడి ఱోలు డిగ్గ నుఱికి.

క. గజ్జెలు గల్లని మ్రోయఁగ, నజ్జలు ద్రొక్కుటలు మాని § యతిజవమున యో
షిజ్జనములు నగఁ దల్లియుఁ, బజ్జం జను దేర నతఁడు § పరు విడె నధిపా. 369

వ. అప్పుడు. 370

మ. స్తనభారంబున డస్సి క్రుస్సి [4]యసదై § జవ్వాడుమధ్యంబుతో
జనితస్వేదముతోఁ జలత్కబరితో § స్రస్తోత్తరీయంబుతో
వనజాతేక్షణ గూడఁబాఱి యెయిదెన్ § వారించుచున్ వాకిటన్
ఘనయోగీంద్రమనంబులున్ వెనుకొనం § గా లేనిలీలారతున్. 371

వ. ఇట్లు గూడం జని. 372

సీ. స్తంభాదికంబులు § దనకు నడ్డం బైన, నిట్టట్టు సని పట్ట § నీనివాని

1. నాకలభి_నాకలభ_కాని. 2. మందలించుచు_మూదలించుచు. 3. తుది. 4. యసు డె.

నీతప్పు సైరింపు ॥ మింక దొంగిలఁ బోవ, నే నని మునుముట్ట ॥ నేర్చువానిఁ
గాటుక నెఱయంగఁ ॥ గన్నులు నులుముచు, వెడలు కన్నీటితో ॥ వెగచువాని
నేదెస వచ్చునో యిదియని పలుమాఱు, [1]సురఁగుచక్కటిఁ బాఱఁజూచువానిఁ
ఆ. గూడఁ బాఱి పట్టు ॥ కొని వెఱపించుచుఁ, జిన్ని వెన్నదొంగ ॥ చిక్కెననుచు
నలిగి కొట్టఁ జేతు ॥ లాడక పూఁబోఁడి, కరుణతోడ బాలుఁ ॥ గట్టఁ దలఁచి. 374

వ. ఇట్లనియె.

క. మీ రెవ్వరు శ్రీకృష్ణులు, గారా యెన్నఁడును వెన్నఁ ॥ గాన రఁట కదా
చోరత్వం బించుకయును, నేర రఁట ధరిత్రి నిట్టి ॥ నియతులు గలరే. 375

క. [2]పట్టాసపడక నిన్నుం, బట్టెద మని చలముగొనినఁ ॥ బట్టుట బెట్టే
పట్టువడ వండ్రు పట్టీ, పట్టుకొనఁగ నాకుఁ గాక ॥ పరులకు వశమే 376

క. ఎక్కడనైనను దిరిగెద, వొక్కయెడన్ గుణము గలిగి ॥ యుండవు నియమం
బెక్కడిది నీకు మఱచినఁ, జక్కనఁ బోయెదవు పెక్కుజాడలఁ బుత్రా. 377

సీ. తోయంబు లివి యని ॥ తొలఁగవు చొచ్చెదు, తలఁచెదు గట్టినఁ ॥ దరల నెత్త
మంటితో నాటలు ॥ మానవు కోరాడె, దున్నత స్తంభంబు ॥ లూఁచఁ బోయె
దన్యుల నల్పంబు ॥ లడుగంగఁ బాఱెదు, రాచవేటలఁ జాల ॥ నవ్వ దెచ్చె
దలయవు నీళ్లకు ॥ నడ్డంబు గట్టెదు, ముసలివై హరివృత్తి ॥ మొనయఁజూచె
ఆ. దంబరంబు మొలకు ॥ నడుగవు తిరిగెద, వింకఁ గల్కితనము ॥ లేల పుత్ర
నిన్ను వంప వ్రాల్ప ॥ నే నేర ననియె నీ, విట్లు క్రిందు మీఁదు ॥ నెఱుఁగ కునికి.

ఉలూఖలబంధనయమళార్జునభంజనాద్యభివర్ణనము.

వ. అని మర్మంబు లెత్తి పలికి. 379

క. ఆలలన గట్టె ఱోలన్, లీలన్ నవనీతచౌర్య ॥ లీలుం బ్రియవా
గ్జాలుం బరివిస్మితగో, పాలున్ ముక్తాలలామ ॥ ఫాలున్ బాలున్. 380

క. ఱోలను గట్టువడియు న,బ్బాలుఁడు విలసిల్లె భక్త ॥ పరతంత్రుండై
యాలానసన్నిబద్ధవి,శాలమదేభేంద్రకలభ ॥ సమరుచి నధిపా. 381

క. వెలిలోను మొదలుదుదినడుములు లేక జగంబుతుదియు ॥ మొదలున్ నడుమున్
వెలియును లోనగు నీశ్వరు, నలవడు నే కట్టఁ బ్రణతు ॥ రాల్ గా కున్నన్. 382

ఆ. పట్టి యొల్ల బోఁటి ॥ పట్టి యీతం డని, కట్టి తలఁపుతోడఁ ॥ గట్టెఁ గాక
పట్టికడుపు పెక్కు ॥ బ్రహ్మాండములు వట్టు, టెఱిఁగెనేనిఁ దల్లి ॥ యేలకట్టు. 383

క. చిక్కఁడు సిరికౌఁగిటిలోఁ, జిక్కఁడు సనకాదియోగి ॥ చిత్తాబ్జములం
జిక్కఁడు శ్రుతిలతికావలిఁ, జిక్కె నతఁడు లీలఁ దల్లి ॥ చేతన్ ఱోలన్. 384

వ. ఇట్లు గ్రద్దన నాముద్దియ ముద్దులకొడుకని యుదరంబు గట్టఁ జదురం బని

1. సొలయుచక్కటిఁ 'సురఁగుచుఁ గ్రేఁగంటఁ' అ. ప్ర. 2. 'పట్టినఁ బట్టువడనినినుఁ' అ. ప్ర.

చక్క నొక్కత్రాడు సుట్టిన నది రెం డంగుళంబులు గడమపడియె మఱియు
నొక్కబంధనంబు సంధించి వలగొనిన నంతియ కొఱంత యయ్యె వెండియు
నొక్కపాశంబు గూర్చి పరివేష్టించిన వెల్తి సూపె నిట్లు. 385

క. తజ్జనని లోఁగిటం గల, రజ్జుపరంపరలఁ గ్రమ్మఱన్ సుతుఁ గట్టన్
బొజ్జ దిరిగి రా దయ్యె జ, గజ్జాలము లున్నబొజ్జఁ గట్టన్ వశమే. 386

వ. అప్పు డాయవ్వయు గోపికలును వెఱఁగుపడిరి తదనంతరంబ. 387

ఆ. ఒడలఁ జెమట లెగయ నుత్తరీయము జాఱ, వీడియున్నతుఱుము విరులురాలఁ
గట్ట రానితన్నుఁ గట్టెద నని చింతఁ, గట్టుకొనినతల్లిఁ గరుణఁ జేసి. 388

క. బంధవిమోచనుఁ డీశుఁడు, బాధింపఁ బెనంగుజననిఁ బాలార్చి సుహృ
ద్బంధుఁడు గావున జననీ, బంధంబునఁ గట్టువడియెఁ బాటింప నృపా. 389

క. సంగడిఁ దిరిగెడుశంభుఁడు, సంగాశ్రయ మైనసిరియు నాత్మజుఁడై యు
త్సంగెడిపద్మజుఁడును గో, పాంగనక్రియఁ గరుణ వడయ రక్షితేశ్వరు చేన్. 390

క. జ్ఞానులచే మానులచే, దానులచే యోగసంవి ధానులచేతం
బూని నిబద్ధుం డగునే, శ్రీనాథుఁడు భక్తియుతుల చేతం బోలెన్. 391

వ. అంత నయ్యశోద యింటికడం బనులవెంటం దిరుగఁ గృష్ణుండు దొల్లి నారదు
శాపంబున నిరుమద్దులై యున్ననలకూబరమణిగ్రీవులను గుహ్యకుల నిద్దఱంగని
యోలిక్షుకొని చనియెనని చెప్పిన శుకయోగివరునకు భూవరుం డి ట్లనియె. 392

క. నారదుఁ డేల శపించెను, వా రావృక్షత్వమునకు వచ్చినపనికిం
గారణ మెయ్యది యోగికు, లారాధ్య యెఱుంగఁ జెప్పు మయ్య వినియెదన్.

వ. అనిన శుకుం డి ట్లనియె మున్ను కుబేరునికొడుకు లిరువురు శంకరకింకరు లై
యహంకరించి వెండికొండమీఁద విరులతోఁటలం బాడెడిచేడియలం గూడి
కొని కరేణుసంగతంబు లైనయేనుంగులభంగి సురంగంబు లైనమందాకినీ
తరంగంబులం గ్రీడింప నారదుండు వచ్చిన నచ్చెలువలు సెచ్చెర వలువలు
ధరియించిరి మదిరాపానపరవశులు గావున వార లిరువురు వివస్త్రు లై మెలంగు
చున్న నా మునీశ్వరుండు చూచి శపియించువాఁ డై ప్రతీతంబుగా నొక్క
గీతంబువాడె వినుము. 394

శా. సంపన్నుం డొరుఁ గాన లేఁడు తనువుల్ సంసారముల్ నమ్మి హిం
సింపం జూచు దరిద్రుఁ డెత్తువడి శుష్కీభూతుఁ డై యొక్క హిం
సింపం డన్యుల నాత్మకుల్ సములుగాఁ జింతించు న ట్లౌటఁ ద
త్సంపన్నాంధున కంజనంబు వినుమీ దారిద్ర్య మూహింపఁగన్. 395

వ. అని గీతంబు వాడి తనమనంబున. 396

క. కలవానిసుతుల మనుచును, గలకంఠులతోడఁ గూడి కానరు పరులం
గలలో నైనను వీరికిఁ, గలక్రొవ్వడఁగించి బుధులఁ గలుపుట యొప్పున్. 397

వ. అని చింతించి విజ్ఞానవిశారదుం డగునారదుండు నలకూబరమణిగ్రీవులం జూచి
మీరలు శ్రీమదాంధులరు గావున భూలోకంబున నర్జునతరువు లై నూఱుదివ్య
వర్షంబు లుండుం డటమీఁద గోవిందచరణారవింద పరిస్పందంబున. 398

క. ముక్తుల రై నారాయణ, భక్తుల రై పరమసాధు ♦ భావశ్రీసం
సక్తుల రై సురలోక, వ్యక్తుల రయ్యెదరు నాదు ♦ వాక్యముకతనన్. 399

వ. అని యిట్లు వలికి నారదుండు నారాయణాశ్రమంబునకుం జనియె వారిరువురును
సంగడిమద్దు లైరి పరమభాగవతుం డైననారదుమాటలు వీటింబుచ్చక పాటించి.

క. ముద్దులతక్కరిబిడ్డఁడు, మద్దులఁ గూల్పంగఁ దలఁచి ♦ మసలక తా నా
మద్దికవ యున్నచోటికి, గ్రద్దన ఱో లీడ్చుకొనుచుఁ ♦ గడఁకం జనియెన్. 401

వ. చని [1]యాయూర్జితమహాబలుండు నిజోదరదామ సమాకృష్యమాణతిర్యగ్భవదు
లూఖలుం డై యారెండుమ్రాఁకులనడుమం జొచ్చి ముందటికి నిగుడుచు. 402

క. బాలుఁడు ఱో లడ్డము దివ, మూలంబులు వెకలి విటప ♦ ములు విఱిగి మహా
భీలధ్వనిఁ గూలెను శా, పాలస్యవివర్జనములు ♦ యమళార్జునముల్. 403

వ. ఇట్లు నిర్మూలంబు లయి పడినసాలంబులలోనుండి కీలికీలలు వెల్వడుపోలికి
నెక్కుడుతేజంబున దిక్కులు పిక్కటిల్లం బ్రసిద్ధు లైనసిద్ధు లిద్దఱు వెడలి
వచ్చి ప్రబుద్ధు లై భక్తలోకపాలకుం డైనబాలకునకు మ్రొక్కి లేచి కర
కమలంబులు మొగిచి యి ట్లనిరి. 404

క. బాలుఁడవె నీవు పరుఁడ వ,నాలంబుఁడ వధిక యోగి ♦ వాద్యుఁడవు తను
స్థూలాకృతి యగువిశ్వము, నీలీలారూప మండ్రు ♦ నిపుణులు కృష్ణా. 405

సీ. ఎల్లభూతంబుల ♦ కింద్రియాహంకృతి,ప్రాణంబులకు నధి ♦ పతివి నీవ
ప్రకృతియుఁ బ్రకృతిసం ♦ భవమహత్తును నీవ, వీని కన్నిటికిని ♦ విభుఁడ వీవ
ప్రాకృతగుణవికా ♦ రములఁ బొందక పూర్వ,సిద్ధుఁడ వగునిన్నుఁ ♦ జింత సేయ
గుణవృతుం డోపునే ♦ గుణహీన నీయంద, కలగుణంబుల నీవ ♦ కప్పఁబడుదు

తే. మొదల నెవ్వనియవతారకములు శరీరు,లందు సరిదొడ్డు లేనివీర్యములఁ దనువు
లడర జన్మించి వారలక్రియందుఁ జిక్క, వట్టిపరమేశ మ్రొక్కెద ♦ మయ్య నీకు.

క. భువనములు సేయఁ గావఁగ, నవతీర్ణుఁడ వైతి కాదె ♦ యఖిలేశ్వర యో
గివరేణ్య విశ్వమంగళ, కవిసన్నుత వాసుదేవ ♦ కల్యాణనిధీ. 407

ఉపేంద్రవజ్రము. తపస్వివాక్యంబులు ♦ దప్ప వయ్యెన్
నెపంబునం గంటిమి ♦ నిన్నుఁ జూడం
దపంబు లొప్పెన్ మముఁ ♦ దావకీయ
ప్రపన్నులం జేయుము ♦ భక్తమిత్రా. 408

నీపద్యావళు లాలకించుచెవులున్ ♦ ని న్నాడువాక్యంబులున్

---

1. యావిజితమహా.

నీపేరం బనిసేయుహస్తయుగముల్ | నీమూర్తిపైఁ జూపులున్
నీపాదంబులపొంత మ్రొక్కుశిరముల్ | నీసేవపైఁ జిత్తముల్
నీపైబుద్ధులు మాకు నిమ్ము కరుణన్ | నీరేజపత్త్రేక్షణా. 409

వ. అని యిట్లు కీర్తించి నమస్కరించినగుహ్యకులం జూచి నగుచు నులూఖలబద్ధుండైనహరి యిట్లనియె. 410

క. తమతమధర్మము దప్పక, సము లై నను నమ్మి తిరుగు | సభ్యులకును బం
ధము ననుఁ జూచిన విరియును, గమలాప్తుఁడు వొడమ విరియు|ఘనతమము క్రియన్.

క. కారుణ్యమానసుం డగు, నారదువచనమునఁ జేసి | ననుఁ బొడగనుటన్
మీరు ప్రబుద్ధుల రైతిరి, చేరున్ నామీఁదితలఁపు | సిద్ధము మీకున్. 412

వ. అని యీశ్వరుండు మీరు మీ నెలవులకుం బొం డని యాన తిచ్చిన మహాప్రసాదం బని వలగొని పెక్కు మ్రొక్కు లిడి వీడుకొని నలకూబరమణిగ్రీవు లుత్తరభాగంబున కరిగి రంత నందాదు లయినగోపాలకులు నిర్మూలంబు లయి పడినసాలంబులచప్పుడు పిడుగుచప్పు డని శంకించి వచ్చి చూచి. 413

క. ఈ పాదపములు గూలఁగ, నీపాపఁ డులూఖలమున | నిటు బద్ధుం డై
యేపగిది బ్రదికెఁ గంటిరె, వాపోవఁడు వెఱవఁ డెట్టి | వాఁడో యితఁడున్. 414

ఆ. పిడుగు వడుట గాదు | పెనుగాలి విసరదు, ఖండితంబు లగుట | గానరాదు
బాలుఁ డితఁడు వట్టి | పడఁ ద్రోవఁ జాలఁడుఁ, దరువు లేల కూలె | ధరణిమీఁద.

వ. అని పెక్కండ్రు పెక్కువిధంబుల నుత్పాతంబులు గావలయు నని శంకింప నక్కడ నున్న బాలకు లిట్లనిరి. 416

క. నందునికొమరుఁడు వినుఁడీ, నందున ముసు దూఱి ఱోలు | సరి నడ్డముగా
ముందటి కీడ్చిన మద్దులు, గ్రందుకొనం గూలె జనులఁ | గంటి మివురన్. 417

వ. అని యిట్లు పలికిన బాలకాలాపంబులు విని (కొందఱు) మిథ్యారూపంబు లని (రి) కొందఱు (నానావిధంబుల) సందేహించి రంత నందుండు వికసితముఖారవిందుం డగుచుఁ బట్టికట్టు విడిచె నట్టియెడఁ దన తెఱం గెవ్వరు నెఱుంగకుండ వలె నని రవరకుమారుండు. 418

ఉ. పాడున్ మందునిభంగి గోపవనితల్ | పాణిధ్వనుల్ సేయఁగా
నాడున్ జంత్రముకైవడిం బరవశుం | డై హస్తముల్ ద్రిప్పుచుం
జూడన్ నేరనివానిభంగి [1]జనులం | జూచున్ నగున్ బాలురం
గూడుం బెద్ద''పంపు సేయఁ జను డాఁ | గున్ [2]మట్టిఁ జిట్టాడుచున్. 419

క. చుం చెదుగుఁ బాలు [3]పుడిసెఁ డు, దంచితముగఁ ద్రావు మనుచుఁ|ద్రావి జననితోఁ
జుం చెదుగ దనుచు లీలా, చుంచుం డై యతఁడు చుంచుఁ | జూపు నరేంద్రా.

క. సెలగోల వట్టుకొని జల, కలశములో నీడఁ జూచి | కలశగతుం డై

1. నడచుం. 2. దూఁగుఁ జిట్టాడుచున్. 3. గుడిసెఁ డు.

సెలగోలఁ బాపఁ డొకఁ డదె, తలఁచెన్ ననుఁ గొట్ట ననుచుఁ దల్లికిఁ జెప్పెన్.

క. భిక్షులు వచ్చెద రేడ్చిన, భిక్షాపాత్రమున వైచి [1]బెగడించి నినున్
శిక్షించెద రని చెప్పిన, భిక్షులఁ గని తల్లి నొదిఁగి భీతిల్లు నృపా. 422

నందాదులు బృందావనంబునకు నరుగుదెంచుట.

వ. ఇట్లు కృష్ణుండు బహువిధంబులఁ గపటబాలలీలల వినోదింప బృహద్వనంబున నందాదు లైనగోపవృద్ధులు మహోత్పాతంబు లగుటయు వానివలన బాలుం డుత్తరించుటయుఁ జూచి యేకాంతంబున నొక్కనాఁడు విచారింప నుపనందుం డను వృద్ధగోపకుండు దనయెఱుక మెఱసి యి ట్లనియె. 423

ఉ. ఇక్కడ నుందు రే మనుజు లీమనకృష్ణుని కెగ్గు సేయఁ గా
[2]రక్కసురాలు చన్నొసఁగె రాలపయిన్ సుడిగాలి వైచెఁ బైఁ
గ్రిక్కిఱియం దరుల్ వడియెఁ గేశవుసత్కృపఁ దప్పెఁ జాలు నేఁ
డెక్కడ కైనఁ బోవలయు నిం కిట గోపకులార వింటిరే. 424

క. కసవు గల దిరవు పసులకు, లసదద్రినదీమహీజ లతికావలిపెం
పెసఁగును గాఁపురమునకును, బొసఁగును బృందావనంబు పోదఁ డచ్చటికిన్.

వ. అని పలుకునుపనందునిపలుకుల కార్యు లైనగోపకు లిదియ కార్యంబుమందల యని కొందల మందక యాలమందల నమంద గమనంబున ముందర నడవం బనిచి పిఱుందం గ్రందుకొన కుండ బాలవృద్ధనారు లెక్కిన తేరులు సాగించి తారు తనుత్రాణతూణబాణధరు లై విండ్లఁ బట్టుకొని నడవ బండ్లవెనుకం గొమ్ము లిమ్ములం బూరించుచు నవార్యంబు లగుతూర్యరవంబుల నాగ్యపురోహితసమేతు లై వేఁపుకలు కొనలు నిగుడ మొన తేర్పఱచుకొని పావనం బగుబృందావనంబునకుం జని రప్పుడు. 426

తరలము. పసుపులాడి యురోజకుంకుమ పంకశోభిత లై లస
ద్వసన లై కచభారచంపక దామ లై సులలామ లై
పసిఁడిమాడలకాంతు లుబ్బులఁ బర్వఁ దేరులమీఁదఁ బెం
పెసఁగఁ బాడిరి వ్రేత లాహరి హేల లింపగు నేలలన్. 427

వ. అప్పుడు రోహిణీయశోద లేకరథంబునఁ బరిపూర్ణమనోరథ లై రామకృష్ణుల ముందట నిడుకొని వారలవినోదంబులకుఁ బ్రమోదంబు నొందుచుం జని రిట్లు గోపకులు బృందావనంబు సొచ్చి యం దర్ధచంద్రాకారంబుగ శకటసందోహంబు నిలిపి మందల విడియించి వసియించిరి. 428

క. చెందిరి బలమాధవు లభినందించుచుఁ బరమపావ నముదంచితకా
ళిందీసంజీవనమున్, బృందావనమున్ మునీంద్ర బృందావనమున్. 489

వ. ఇట్లు బృందావనంబుఁ జెంది యందుఁ గొంతకాలంబునకు రామకృష్ణులు సమాన

1. బిగియించి, 2. రక్కసరాలు,

వయస్కులైనగోపబాలకులం గూడికొని వేడుక లాడుకొన దూడలఁ
గాచుచు ననేకక్రీడలకుం జొచ్చి. 430

సీ. వేణువు లూఁదుచు ✽ వివిధరూపములతోఁ, గంతులు వైతురు ✽ కౌతుకమున
గురుకంబళాదుల ✽ గోవృషంబులఁ బన్ని, పరవృషభము లని ✽ ప్రతిఘటింతు
రల్లులు దట్టించి ✽ యంఘ్రులగజ్జెలు, మొరయఁ దన్నుదు రోలి ✽ ముమ్మరముగఁ
బన్నిదంబులు వైచి ✽ ఫలమంజరులు గూల్చి, వ్రేటులాడుదురు ప్ర ✽ వీణ్య మొప్ప

తే. వన్యజంతుచయంబుల ✽ వానివాని, వదురు వదరుచు వంచించి ✽ పట్టఁ బోదు
రంబుజాకరములఁ జల్లులాడఁ జనుదు, రాకుమారులు బాల్యవి ✽ హారు లగుచు.

క. పోరుదురు గికురు వొడుచుచుఁ, దూఱుదురు భయంబు లేక ✽ తోరపుటిరవుల్
జాఱుదురు ఘనశిలాతటి, మీఱుదు రెన్నంగ రాని ✽ మెలఁకువల నృపా. 432

వ. అంత నొక్కనాఁడు యమునాతీరంబున నాకుమారులు గోపకుమారులుం దారుఁ
గ్రేపుల మేప నొక్కరక్కసుండు క్రేపురూపున వచ్చి వారల హింసింపందలంచి.

వత్సాసురబకాసురులవధము

క. క్రేపులయఱ్ఱులు నాకుచుఁ, గ్రేపులలో నిదియె మంచి ✽ క్రే పనఁగఁ గడుం
జూపట్టి భక్తసంగతిఁ, గ్రేపై చనువానిమ్రోలఁ ✽ గ్రేపై తిరిగెన్. 434

వ. వాని నెఱింగి కృష్ణుండు రామునకుం జెప్పి. 435

చ. ఇది యొకమంచిలేఁగ వినుఁ ✽ డెంతయు నొప్పెడి నంచు దాని త
త్పదములుఁ దోఁకయుఁ బిగియఁ ✽ బట్టి చెలంగి వెలంగ మ్రానితోఁ
జదియఁగ నొక్కపెట్టు గొని ✽ చంపెఁ గుమారుఁడు లేఁగరక్కసుం
గుదులుకొనంగ బాలకులు ✽ గో యని యార్వ నఖర్వలీలతోన్. 436

వ. ఇట్లు రక్కసుండు వ్రేటువడి విశాలం బగుసాలంబుతో నేలం గూలె నప్పుడు.

క. గొంగడు లెగురఁగ వైచుచుఁ, జంగున దాఁటుచును జెలఁగి ✽ చప్పట లిడుచుం
బొంగుచుఁ గృష్ణునిఁ బొగడుచుఁ, ద్రుంగినరక్కసునిఁ జూచి ✽ త్రుళ్లిరి కొమరుల్.

వ. ఆ సమయంబున వేలుపులు విరులవానలు గురియించి రిట్లు. 439

క. వత్సములపగిది జగముల, వత్సలతన్ మనుపఁ జూచు ✽ వాఁడై యుండన్
వత్సముల మేపు చుండియు, వత్సాసురుఁ జంపె భక్త ✽ వత్సలుఁ డధిపా. 440

వ. మఱియు నొక్కనాఁడు రేపకడ గోపకుమారులు క్రేపులం గొంచు నడవికిం
జని యెండం బడి మెండుకొనినదప్పిని బెండువడినతమతమ లేఁగకదుపుల నేర్ప
రించి (నిలువరించుకొని) కలంకంబు లేనియొక్కకొలంకున నీరు ద్రావించి
తారును జలపానంబు సేసి వచ్చునెడ నందు. 441

క. అకలంకులు బాలురు గని, రకుటిలదంభోళిహతసి ✽ తాద్రిశిఖరరూ
పకమున్ హరిహింసారం,భకమున్ బకమున్ విశాల ✽ భయదాంబకమున్.

వ. కని దానియొడలిపొడవునకు వెఱఁగుపడి చూచు చుండ. 443

ఆ. ఎల్లపసులు మాసి ǂ యేకాగ్రచిత్తుఁడై, మౌనివృత్తి నితర ǂ మమత విడిచి
వనములోన నిలిచి ǂ వనజాక్షుపై దృష్టిఁ, జేర్చి బకుఁడు దపసి ǂ చెలువుఁ దాల్చె.

వ. ఇవ్విధంబున నొదుఁగు వెట్టుకొనియుండి. 445

ఉ. చంచువు దీటి పక్షములు ǂ జల్లున విచ్చి పదంబు లెత్తి కు
ప్పించి నభంబుపై కెగసి ǂ భీషణఘోషణవక్త్రుఁడై విజృం
భించి గరుత్సమీరమున ǂ భిన్నములై తరు లోలిఁ గూలఁగా
మించి బకాసురుం డొడిసి ǂ మ్రింగె సహిష్ణునిఁ జిన్ని కృష్ణునిన్. 446

క. సంగడి లోకము లన్నియు, మ్రింగుచుఁ గ్రక్కుచును బయల ǂ మెలఁగించుచు ను
ప్పొంగెడు వేడుకకాఁడటు, మ్రింగుడు వడె బకునిచేత ǂ మీఁ దెఱిఁగి నృపా.

క. దనుజుఁడు మ్రింగినఁ గృష్ణునిఁ, గనలేక బలాదిబాల ǂ క ప్రముఖు లచే
తను లై వెఱఁ గందిరి చ,య్యనఁ బ్రాణము లేనియింద్రి ǂ యంబులభంగిన్. 448

వ. ఇట్లు మ్రింగుడు వడి లోనికిం జనక. 449

శా. కంఠోపాంతము దొడలన్ మెఱుముచుం ǂ గాలాగ్ని చందంబునం
కుంఠీభూతుఁడు గాక వేండ్ర మగునా ǂ గోపాలబాలున్ జయో
త్కంఠున్ బ్రహ్మగురున్ మహామహిముఁ జ ǂ క్కన్ మ్రింగ రాదంచు [1]సో
ల్లుంఠం బాడుచు వాఁడు గ్రక్కె వెడలన్ ǂ లోకం బశోకంబు గన్. 450

క. క్రక్కి మహాఘోషముతోఁ, జక్కనఁ దనుఁబొడువరాఁగఁ ǂ జంచులు రెండున్
స్రుక్కఁగఁబట్టి తృణము క్రియ, గ్రక్కున హరి సీరెబకునిఁ ǂ గలహోత్సుకునిన్.

వ. అప్పు డానందనందనునిమీఁద వేలుపులు సాలుపులుగా నందనమల్లికాది కుసుమవర్షంబులు హర్షంబునం గురియించిరి దేవవాద్యంబులు మొరసె రామాది గోపకుమారులు ప్రాణంబులతోఁ గూడినయింద్రియంబులుంబోలె గ్రమ్మఱఁ గృష్ణునిం గని రమ్మని కౌఁగిలించుకొని కృష్ణసహితు లయి లేఁగదాఁటుల మరల దాఁటించుకొని మందగమనంబున మంద కరిగిరి వారలచేత నావృత్తాంతం బంతయు విని వెఱఁగుపడి గోపగోపికాజనంబులు. 452

క. ఆపదలమీఁద నాపద, లీపాపనిఁ జెంది తొలఁగె ǂ నీయర్భకునిం
బైపడినఖలులు దహనునిఁ, బైపడుశలభములపగిదిఁ ǂ బడిరి ధరిత్రిన్. 453

వ. అని పలికిరి మఱియు నారామకృష్ణులు క్రేపులం గాచుతఱి. 454

సీ. కపుల మై జలరాశిఁ ǂ గట్టుదమా యని, కట్టుదు రడ్డంబు ǂ గాలువలకు
మునులు మై తపములు ǂ మొనయుదమా యని, మౌను లైయుందురు ǂ మాటలేక
గంధర్వవరుల మై ǂ గానవిద్యలు మీఱఁ, బాడుదమా యని ǂ పాడఁ జొత్తు
రప్సరోజనుల మై ǂ యాడుదమా యని, యాఁడురూపులఁ దాల్చి ǂ యాడఁ జనుదు
ఆ. రమరదైత్యవరుల ǂ మై యబ్ధిఁ ద్రత్తమా, యని సరోవగముల ǂ యందు హస్త

1. 'సోల్లుంఠం' అనియే వ్రా. ప్ర.

దండచయముఁ ద్రిప్పితగఁ దిరుగుచు తమయీడు, కొమరు లనుచరింపఁగ గొమరుమిగిలి.

శ్రీకృష్ణుఁడు గోపకులతోఁ బంతిచల్దులు గుడువ వనమున కేఁగుట.

వ. అంత నొక్కనాఁడు రామకృష్ణులు కాంతారంబున బంతిచలుదులు గుడువ నుద్యోగించి ప్రొద్దున లేచి గద్దనం దమయింటిలేఁగకదుపులఁ గదలించి సురంగంబు లగుశృంగంబులు పూరించిన విని మేలుకని సంరంభంబున గోపడింభకులు చలిది కావడులు మూఁపుల వహించి సజ్జంబు లగుకజ్జంబులు గట్టికొని పదత్రాణవేత్రదండధరు లై లెక్కలకు వెక్కసం బైనతమతమక్రేపుకదుపులం జప్పుడించి రొప్పుకొనుచుఁ గాననంబు సొచ్చి కాంచనమణిపుంజగుంజాదిభూషణభూషితు లయ్యును ఫలకుసుమకోరకపల్లవవల్లరులు దొడవులుగా సడికొని కొమ్ము లిమ్ముగఁ మ్రోయించుచు వేణువులు పూరించుచుఁ దుమ్మెదలం గూడి పాడుచు మయూరంబులతోడం గూడి యాడుచుఁ బికంబులం గలసి కూయుచు శుకంబులఁ జేరి రొదలుసేయుచుఁ బులుఁగులనీడం బాఱుచుఁ బొదరిండ్లం దూఱుచు సరాళంబు లగువాఁగులు గడచుచు మరాళంబులచెంత నడచుచు బకమ్ములం గని నిలుచుచు [1]సారసంబులం జోపి యలంచుచు నదీజలంబులం దోఁగుచుఁ దీవయుయ్యేలల నూఁగుచుఁ బల్లంబులఁ డాఁగుచు దూరంబుల కేఁగుచుఁ గపులసంగడిఁ దరువు లెక్కుచు ఫలంబుల మెక్కుచు రసంబులకుఁ జొక్కుచు నింగికి నిక్కుచు నీడలు సూచి నవ్వుచుఁ గయ్యంబులకుం గాలు ద్రవ్వుచుఁ జెలంగుచు మెలంగుచు వ్రాలుచు సోలుచు బహుప్రకారంబుల శరీరవికారంబులు సేయుచు మఱియును. 456

క. ఒకనొకని చల్దికావడి, నొకఁ డొకఁ డడకించి దాఁచు । నొకఁ డొకఁ డది వే
ఱొకనొకని మొఱఁగికొని చన, నొకఁ డొకఁ డది దెచ్చి । యిచ్చు నుర్వీనాథా.

క. ఒక్కఁడు ము న్నేమఱి చన, నొక్కఁడు బలుబొబ్బ వెట్టు । లులికిపడఁగ వే
ఱొక్కఁడు మిట్టితటాలున, నొక్కనికనుదోయి మూయు । నొక్కఁడు నగఁగన్.

క. తీపు గలకజ్జ మన్యుఁడు, గోపింపఁగ నొడిసి పుచ్చు । కొని పో వాఁడుం
బై పడి యడుగఁగ నొక్కఁడు, క్రేపులలో నిట్టు నట్టుఁ । గికురించు నృపా. 459

క. వనజాక్షుఁడు ము న్నరిగిన, మునుపడ నే నేనె యతని । ముట్టెద ననుచుం
జని మును ముట్టనివానిన్, మును ముట్టినవాఁడు నవ్వు । మొనసి నరేంద్రా. 460

వ. ఇవ్విధంబున. 461

ఉ. ఎన్నఁడు నైన యోగివిభు । లెవ్వనిపాదపరాగ మింతయుం
గన్నులఁ గాన రట్టిహరిఁ । గౌఁగిటఁ జేర్చుచుఁ జెట్టఁ బట్టుచుం
దన్నుచు గ్రుద్దుచున్ నగుచుఁ । దద్దయుఁ బైపడి కూడి యాడుచున్
మన్నన సేయు వల్లవకు । మారులభాగ్యము లింత యొప్పునే. 462

1. గాసారంబులం జొచ్చి కలంచుచు.

క. విందులకును బ్రహ్మసుఖా,నందం బై భక్తగణము నకు దైవత మై
మందులకు బాలుఁ డగుహరి,పొందుఁ గనిరి గొల్ల లిట్టి పుణ్యులు గలరే. 463

వ. అని పలికి (శుకయోగీంద్రుండు మఱియు ని ట్లనియె.) 464

క. అమరు లమృతపానంబున, నమరినవా రయ్యు నే ని శాటునిపంచ
త్వమునకు నెదుళ్లుసూతురు, తము నమ్మక యట్టియఘుఁడు దర్పోద్ధతుఁడై. 465

క. బకునికిఁ దమ్ముఁడు గావున, బకమరణము దెలిసి కంసు పంపున గోపా
లకబాలురతోఁ గూడను, బకవైరిని ద్రుంతు ననుచుఁ బటురోషమునన్. 466

క. బాలురప్రాణంబులు గో,పాలురకు మదగ్రజాతు ప్రాణము మా తీ
బాలురఁ జంపిన నంతియు, చాలును గోపాలు రెల్ల సమసినవారల్. 467

వ. అని నిశ్చయించి యోజనంబునిడుపును మహాపర్వతంబుపొడవును గొండతుదల మీఱినకోఱలును మిన్ను దన్ని పన్నిననల్లమొగిళ్లపెల్లు గలపెదవులును బిలంబులకు నగ్గలం బైనయిగుళ్లసందులును నంధకారబంధురం బైనవదనాంతరాళంబును దావానలజ్వాలాభీలం బైనదృష్టిజాలంబును వేఁడిమికి నివాసంబు లైన (యుచ్ఛ్వాస)నిశ్శ్వాసంబులును మెఱయ నేల నాలుకలు వఱచుకొని ఘోరం బగునజగరాకారంబున. 468

క. జాపిరము లేక యిప్పుడు, గ్రేపుల గోపాలసుతులఁ గృష్ణుని [1]తోడన్
గీపెట్టఁగ మ్రింగెద నని, పాపపురక్కసుఁడు త్రోవఁ బడి యుండె నృపా. 469

వ. ఆ సమయంబున. 470

మ. ఒకవన్యాజగరేంద్ర మల్లదె గిరింద్రోత్సేధ మై దావపా
వకకీలాపరుషప్రచండతరనిశ్శ్వాసంబుతో ఘోర వ
హ్నికరాళాతతజిహ్వతోడ మనలన్ హింసింప నీక్షించుచున్
వికటం బై పడి దాఁగి యున్నది పురోవీథిం గనుంగొంటిరే. 471

వ. అని యొండొరులకుం జూపుచు. 472

మ. బకునిం జంపినకృష్ణుఁ డుండ మనకుం బా మంచుఁ [2]జింతింప నే
టికి రా పోదము దాఁటి కాక యది కౌటిల్యంబుతో మ్రింగుడున్
బకువెంటం జనుఁ గృష్ణుచేత ననుచుం బద్మాక్షు నీక్షించి యు
త్సుకు లై చేతులు వ్రేసికొంచు నగుచున్ దుర్వారు లై పోవఁగన్. 473

వ. వారలం జూచి హరి దనమనంబున. 474

ఉ. అర్భకు లెల్లఁ బాము దివిజాంతకుఁ డౌట యెఱుంగ రక్కటా
నిర్భయు లై యెదుర్కొనిరి నేఁ గల నంచు విమూఢు లంచు నా
విర్భవదాగ్రహాత్మమున వెన్నగులం దమలేఁగపిండుతో
దుర్భరఘోరసర్పఘన తుండబిలాంతముఁ జొచ్చి రందఱున్. 475

1, తొడరం, 2, శంకింప.

వ. అయ్యవసరంబున. 476

శా. వేల్పుల్ సూచి భయంబు నొంద గ్రసనా ‡ వేశంబుతో నుజ్జ్వల
త్కల్పాంతోజ్జ్వలమానజిహ్వాదహనా ‡ కారంబుతో మ్రింగె న
స్వల్పాహీంద్రము మాధవార్పితమనో ‡ వ్యాపారసంచారుల
నల్పాకారుల శిక్యభారులఁ గుమా ‡ రాభీరులన్ ధీరులన్. 477

వ. ఇట్లు పెనుఁబాముచేత మ్రింగుడువడుసంగడికాండ్రగమిం జూచి కృష్ణుండు. 478

ఉ. పడుచులు లేఁగలుం గలసి ‡ పైకొని వత్తురు తొల్లి కృష్ణ మా
కొడుకు లదేల రారనుచు ‡ గోపిక లెల్లను బల్క నేక్రియన్
నొడివెద నేఁడు పన్నగము ‡ నోరికి వీరికి నొక్కలంకె గా
నొడఁబడ నేల చేసె విధి ‡ యోడక సేయుఁ గదయ్య క్రౌర్యముల్. 479

వ. అని తలపోసి నిఖిలలోచనుండును నిజాశ్రితనిగ్రహమోచనుండును నైనతమ్మి
కంటిమింటితెరువరులు మొఱలిడరక్కసు లుక్కు మిగుల వెక్కసం బగునజగరం
(బయి యున్నయన్నరభోజను) కుత్తుకకుఁ [1]బొత్తుగొని మొత్తంబు వెంటనంటం
జని తమ్మునందఱఁ జిందఱవందఱసేసి మ్రింగనగ్గలించునజగరంబుకంఠద్వారంబున
సమీరంబు వెడలకుండఁ దనశరీరంబు పెంచి గ్రద్దన మిద్దె సటిచిన ట్లుండ. 480

క. ఊపిరి వెడలక కడుపున, వా పొదవినఁ బాముప్రాణ ‡ వాతంబులు సం
తాపించి శిరము వ్రక్కలు, వాపికొనుచు వెడలి చనియెఁ ‡ బటుఘోషముతోన్.

శా. క్రూరవ్యాళవిశాలకుక్షిగతులన్ ‡ గోవత్ససంఘంబుతోఁ
గారుణ్యామృత[2]వృష్టిచేత బ్రదుకం ‡ గాఁ జూచి వత్సంబులున్
వారుం దాను దదాస్యవీధి మగుడన్ ‡ వచ్చెన్ ఘనోన్ముక్తుఁ డై
తారానీకముతోడ నొప్పెసఁగునా ‡ తారేశుచందంబునన్. 482

ఆ. అమరవరులకొఱకుఁ ‡ గమలజాండం బెల్ల, బలిఁ దిరస్కరించి ‡ బలియువడుగు
గోపసుతులకొఱకుఁ ‡ బాపఁబెనుఁబాము, గళము దూఁటుగట్ట ‡ బలియకున్నె.

ఉ. ఆ పెనుఁబాముమేన నొక ‡ యద్భుత మైనవెలుంగు దిక్తటో
ద్దీపక మై వడిన్ వెడలి ‡ దేవపథంబునఁ దేజరిల్లుచుం
గ్రేపులు బాలురున్ బెదరఁ ‡ గృష్ణునిదేహము వచ్చి చొచ్చె నా
పాపఁడు సొచ్చి ప్రాణములఁ ‡ బాసినయంతన శుద్ధసత్త్వమై. 484

క. తనరూపాకమాటయినను, మనమున నిడికొనినఁ బాప ‡ మయుఁ దనగతికిన్
గొని చను హరి దనుః మ్రింగినఁ దనుజునిఁ గొనిపోవకున్నె ‡ తనలోపలికిన్. 485

వ. తదవసరంబున సురలు గుసుమవర్షంబులు గురియించిరి మునులు హర్షించిరి రం
భాదు లాడిరి గంధర్వులు పాడిరి మేఘంబులు మృదంగంబులభంగి ఘోషించె
సిద్ధగణంబులు జయజయభాషణంబుల భాషించె నంత. 486

---

1. బొత్తుగాని. 2. దృష్టిచేత.

శా. ఆ వాద్యంబులు నా మహాజయరవం । బా పాట లా యాటలుం
దేవజ్యేష్ఠుఁడు పద్మజుండు విని ప్రీ । తిం భూమి కేతెంచి నేఁ
డీ వత్సార్భకులం భుజంగము వడిం । హింసింప నీబాలకుం
డే వెంటం బ్రదికించె మే లనుచు నూ । హించెం గడుం నివ్వెఱన్. 487

వ. అంత నయ్యజగరచర్మంబు గొన్నిదినంబుల కెండి పెద్దగాలంబు గోపాలబాలురకుం గేళీబిలం బై యుండె నిట్లు కౌమారవిహారంబున నైదవయేటఁ గృష్ణుం డఘాసురునిం దెగఁజూచుటయుఁ దమ్ముం గాచుటయు నాఱవయేటి (నైన పౌగండ) వృత్తాంతం బని చిత్తంబుల గోపకుమారులు దలంచుచుందు రని చెప్పిన నప్పుడమిఱేఁ డప్పరమయోగీంద్రున కిట్లనియె. 488

సీ. అయిదేండ్లు కౌమార । మటమీఁద నైదేండ్లు, పౌగండమని యెడు । ప్రాయమందు
నయిదేండ్లవాఁ డైన । యబ్జాక్షుచరితంబు, పౌగండ మని గోప । బాలు రెల్లఁ
దలఁతు రంటివి యెట్లు । దలఁతురు వారలు, నిరుడు సేసినపని । నేఁటి దనఁగ
వచ్చునే యిది నాకు । వరుసతో నెఱిఁగింపు, [1]మనవుడు యతిచంద్రుఁ । డైనశుకుఁడు

ఆ. యోగదృష్టిఁ జూచి । యొక్కింత భావించి, వినుము రాజవర్య । వినయధుర్య
పరమగుహ్య మనుచుఁ । బలుకుదు రార్యులు, శిష్యజనుల కీవు । సేయుతలఁపు.

క. ప్రియురాలివలనివార్తలు, ప్రియజనులకు నెల్లప్రొద్దుఁ । బ్రియ మగుభంగిం
బ్రియుఁ డగుహరిచరితంబులు, ప్రియభక్తుల కెల్లయెడలఁ । బ్రియములు గావే.

వ. అని పలికి యోగీంద్రుండు రాజేంద్రున కిట్లనియె నట్లఘాసురుమొగంబువలనం గడచనిన లేఁగకాపరులం బ్రదికించి వారును దానునుం జని చని. 491

మ. కనియెం గృష్ణుఁడు సాధునీరము మహా । గంభీరముం బద్మకో
కనదాస్వాదవినోదమోదమదభృం । గద్వంద్వఝంకారముం
ఘనకల్లోలలతావితానవిహర । త్కాదంబకోలాహల
స్వనవిస్ఫారము మందవాయుజకణా । సారంబుఁ గాసారమున్. 492

గోపాలబాలురు కృష్ణునితోఁ గూడి చల్దు లారగించుట.

వ. కని తమ్మికంటి తమ్ములయింటిసొబగునకు నిచ్చ మెచ్చుచుఁ జెచ్చెర గాలి నోలిం గదలెడుకరళ్ల తుంపురులజల్లు పెల్లున నొడళ్లు గగురుపొడువఁ గొలంకుఁగెలంకులఁ గాయవండులగెలల వ్రేఁగున వీఁగి పట్టు గలచెట్టుఁదుటుముసీడల నొప్పుచున్న యిసుకతిప్పలవిప్పు సూచి వేడుక పిచ్చలింప నెచ్చెలుల కిట్లనియె. 493

శా. ఎండం మ్రగ్గితి రాఁకటం బడితి రిం । కేలా విలంబింపఁగా
రం డో బాలకులార చల్దిఁ గుడువం । రమ్యస్థలం బిక్కడీ
దండం లేఁగలు నీరు ద్రావి యిసు వం । దం బచ్చికల్ మేయుచుం
దండం బై విహరించుచుండఁగ సమం । దప్రీతి [2]భక్షింతమే. 494

1. మనుడు నతీంద్రియుఁ డైన. 2. 'భుంజింతమే' ప్రా. ప్ర.

వ. అనిన నగుఁగాక యని వత్సంబుల నుత్సాహంబున నిర్మలంబు లగుజలంబులు ద్రావించి పచ్చికల మొల్లంబులుగల పల్లంబుల నిలిపి చొక్కంబు లగుచల్దుల చిక్కంబుల సక్కడించి. 495

మ. జలజాంతస్థితకర్ణికం దిరిగి రా సంఘంబు లై యున్నతే
కులచందంబునఁ గృష్ణునిం దిరిగి రాఁ గూర్చుండి వీక్షించుచున్
శిలలుం బల్లవముల్ దృణంబులు లతల్ చిక్కంబులుం బువ్వు లా
కులు కంచంబులు గా భుజించి రచటన్ గోపార్భకుల్ భూవరా. 496

సీ. మాటిమాటికి వ్రేలు మడిచి యూరించుచు
నూరుఁగాయలు దిను చుండు నొక్కఁ
డొకనికంచములోని దోడిసి చయ్యన మ్రింగి
చూడు లే దని నోరు సూపు నొక్కఁ
డేగు రార్గురచల్దు లెలమిఁ బన్నిద మాడి
కూర్కొని కూర్కొని కుడుచు నొక్కఁ
[1]డిన్నియుఁ దగఁ బంచి యిడుట నెచ్చెలితన
మనుచు బంతెనగుండు లాడు నొకఁడు

ఆ. కృష్ణుఁ జూడు మనుచుఁ గికురించి పరుమ్రోల
మేలిభక్ష్యరాశి మెసఁగు నొకఁడు
నవ్వు నొకఁడు సఖుల నవ్వించు నొక్కఁడు
ముచ్చటాడు నొకఁడు మురియు నొకఁడు. 497

వ. అయ్యవసరంబున. 498

సీ. కడుపున దిండుగాఁ గట్టినవలువలో, లాలితవంశనాళంబుఁ జొనిపి
విమలశృంగంబును వేత్రదండంబును, జాఱి రానీక డాచంక నిఱికి
మీఁగడ పెరుఁగున మేళవించినచల్ది, ముద్దడాపలిచేత మొనయ నునిచి
చెలరేఁగి కొసరి తెచ్చినయూరుఁగాయలు, వ్రేళ్లసందుల నెల్ల వెలయ నిఱికి

ఆ. సంగడీలనడుమఁ జక్కనఁ గూర్చుండి, నర్మభాషణముల నగవు నెఱపి
యాగభోక్త కృష్ణుఁ డమరులు వెఱఁగంద, శైశవంబు నెఱపి చల్దిగుడిచె.

వ. ఇట్లు కృష్ణసహితు లయినగోపకుమారులు చల్దులు గుడుచునెడఁ గ్రేపులు మేపు లకుం జొచ్చి పచ్చనిగఱికి జొంపంబులగుంపుల కుఱికి లంపులు మేయుచుఘోరం బగునరణ్యంబునడుమఁ దోరం బగుదూరంబు సనిన వానిం గానక వెఱచుచున్న గోపడింభకులకు సంభోజనయనుం డి ట్లనియె. 500

మ. వినుఁడో బాలకులార క్రేపు లటవీవీథిన్ మహాఘోరముం
జనియెం గోమల ఘాస ఖాదన రతోత్సాహంబుతో నెందుఁ బో

1. డిన్నియు బొమ్మంచు లిడుట.

యెనో యే మయ్యెనో క్రూరజంతువులచే । నేయాపదఁ బొందెనో
కని తెత్తుం గుడువుండు చల్దిఁ గొఱఁతల్ । గాకుండ మీరుండుఁడున్. 501

వ. అని చెప్పి. 502

బ్రహ్మ గోవత్సములను గోపబాలకుల నంతర్ధానంబు సేయుట.

శా. కర్ణాలంబితకాకపక్షములతో । గ్రైవేయహారాళితో
స్వర్ణాభాసితవేత్రదండకముతో । సత్పింఛదామంబుతోఁ
బూర్ణోత్సాహముతో ధృతాన్నకబళో । త్ఫుల్లాబ్జహస్తంబుతోఁ
దూర్ణత్వంబున నేఁగె లేఁగలకునై । దూరాటవీవీథికిన్. 503

వ. ఇట్లేఁగుచు. 504

క. ఇచ్చోఁ బచ్చిక మేసిన, విచ్చోఁ ద్రావినవి తోయ । మేఁగిన విచ్చో
నిచ్చోట మంద గొన్నవి, యిచ్చోఁ బాసినవి జాడ । యిదె యదె యనుచున్. 505

క. కంజదళాక్షుఁడు వెదకెను, గొంజక లేఁగల నపార । గురుతృణవనికా
పుంజంబుల భీకరమృగ, కుంజంబులఁ దరుల గిరులఁ । గొలఁకుల నదులన్. 506

వ. అంత. 507

శా. బాలుం డై యితఁ డాయఘాసురుని ద్రుం । పన్ బాలురం గ్రేపుల
న్నేలీలన్ బ్రదికించె నొక్కొ భువి నూ । హింపం గడుం జోద్య మం
చాలో నంబుజసంభవుండు సని మా । యాబాలు శుంభద్బలం
బాలోకింపఁ దలంచి డాఁచె నొకచో । నాలేఁగలన్ బాలురన్. 508

వ. ఆ సమయంబున దూడలు వోయినజాడ యెఱుంగక తప్పి యప్పద్మలోచనుం డెప్ప
టికొలంకుకడకు వచ్చి యచ్చోట నెచ్చెలులం గానక వారిం జీరి లే కుంటు
నిశ్చయించి గోవిందుండు విశ్వవిదుండు గావున నిది విరించి మోహం గని యెఱింగి
తిరిగి పోవుచు. 509

శా. వంచింపం బని లేదు బ్రహ్మ కిచటన్ । వత్సంబులన్ బాలురన్
వంచింపన్ గనుఁ బ్రామి తన్ను మరలన్ । వంచించు టాశ్చర్యమే
వంచింపన్ [1]మన కేల తెచ్చుటకునై । వర్ధించు బ్రహ్మాండము
ల్వంచింపన్ మరలింప నేర్చుహరి లీ । లన్ మందహాసాస్యుఁ డై. 510

క. గోపాలసుతులు లే రని, గోపికలకుఁ జెప్ప నేల । గోపాలకులన్
గోపికలు నలర బాలుర, క్రేపులరూపముల నేఁ జ । రించెద ననుచున్. 511

మ. కరముల్ పాదములున్ శిరంబు లవల । గ్నంబుల్ ముఖంబుల్ భుజాం
తరముల్ ముక్కులుఁ గన్నులున్ శ్రవణముల్ । దంతాదులున్ దండకాం
బరసగ్వేణువిషాణభూషణవయో । భాషాగుణాఖ్యానత
త్పరతల్ వీడ్వడ కుండఁ దాల్చె విభుఁ డా । వత్సార్భకాకారముల్. 512

1. జన దింకఁ [illegible] యగున్.

క. రూపంబు లెల్ల నగుచును, రూపకుఁ డిటు బాలవత్స ॥ రూపంబులతో
నే పారు టేమి చోద్యము, రూపింపఁగ నతని కితర ॥ రూపము గలదే. 513

క. మరలుపు మనియెడు కర్తయు, మరలించుకుమారకులును ॥ మరలెడిక్రేపుల్
పరికింపఁ దాన యై హరి, మరలం జనె లీలతోడ ॥ మందకు నధిపా. 514

వ. ఇట్లు బాలవత్సరూపంబుల విహరించుచు మందకు వచ్చి వారివారిదొడ్ల నయ్యై వత్సంబుల మందఱికందువల నిలిపి తత్తద్బాలరూపంబుల నందఱిగృహంబులం బ్రవేశించి వేణునాదంబులు సేసిన. 515

చ. కొడుకుల వేణునాదములు ॥ గొబ్బున వీనులకుం బ్రియంబులై
ముడివడ లేచి యెత్తికొని ॥ మూర్కొని తల్లులు కౌఁగిలించుచుం
జడిగొనఁ జేఁపు వచ్చి తమ ॥ చన్నులయందు సుధాసమంబులై
వెడలెడిపాలు నిండుకొను ॥ వేడుక నిచ్చిరి తత్సుతాళికిన్. 516

వ. మఱియుఁ దల్లులుల్లంబులఁ బెల్లుగ వెల్లిగొనినవేడుకలం దమనందనులకు నలుంగు లిడి మజ్జనంబులు గావించి గంధంబు లలంది తొడవులు దొడిగి నిటలఫలకంబుల రక్షాతిలకంబులు వెట్టి సకలపదార్థసంపన్నంబు లయినయన్నంబు లొసంగి సన్నములు గానిమన్ననలు సేసిరి 517

క. ఏతల్లుల కేబాలకు, లేతెఱఁగునఁ దిరిగి ప్రీతి ॥ నెసఁగింతురు ము
న్నాతల్లుల కాబాలకు, లాతెఱఁగునఁ బ్రీతిఁ జేసి ॥ రవనీనాథా. 518

వ. ఆ సమయంబున. 519

ఉ. పాయనివేడ్కతో నునికి ॥ పట్టులకుం జని గోవు లెల్ల నం
భా యని చీరి హుమ్మనుచుఁ ॥ బైకొని మూర్కొని పంచితిల్లి పె
ల్లైయతిరేక మైపొదుఁగు ॥ లం దెడ లేక స్రవించు చున్నపా
లాయెడ నాకుచుం గ్రుక్కు ॥ లై యొసఁగెం నిజవత్సకోటికిన్. 520

క. ప్రేతలకును గోవులకును, మాతృత్వము సాలఁ గలిగె ॥ మఱి మాధవుపై
మాత లని హరియు నిర్మల,కౌతూహల మొప్పఁ దిరిగెఁ ॥ గడుబాల్యమునన్.

ఆ. ఘోషజనుల కెల్లఁ ॥ గుఱ్ఱలపై వేడ్క, పూఁటపూఁట కెలమిఁ ॥ బొటకరించె
నిచ్చ క్రొత్త యగుచు ॥ నీరజాక్షునిమీఁద, వేడ్కదమకుఁ దొల్లి ॥ వెలసినట్లు.

వ. ఇట్లు కృష్ణుండు బాలవత్సరూపంబులు దాల్చి తన్నుఁ దాన రక్షించుకొనుచు మందను వనంబున నమందమహిమంబున నొక్క యేఁడు క్రీడించె నాయేఁటికి నైదాఱుదివసంబులు కడమపడి యుండ నం దొక్కనాఁడు బలభద్రుండును దానును వనంబునకుం జని మంద చేరువ లేఁగల మేప నతిదూరంబునం గోవర్ధనశైలశిఖరంబున ఘాసంబులు గ్రాసంబులు గొను చున్నగోవు లా లేఁగలం గని. 523

చ. ముదమున హుంకరించుచును ॥ మూఁపులపై మెడ లెత్తి [1]చాఁచుచుం

1. వైచుచుం ; వచ్చుచుం.

బదములు నాల్గు రెం డయిన ‡ బాగునఁ గూడఁగఁ బెట్టి దాఁటుచున్
వదనములన్ విశాలతర ‡ వాలములన్ వడి నెత్తి పాఱి యా
మొదవులు సన్నులం గుడిపె ‡ మూఁతుల మ్రింగెడిభంగి నాకుచున్. 524

వ. అంత నాగోపకులు గోవుల వారింప నలవి గాక దిగ్గన నలుకతోడిసిగ్గు లగ్గలంబుగ దుర్గమమార్గంబున వాని వెంట నంటి వచ్చి లేఁగల మేపు చున్నకొడుకులం గని. 525

ఉ. అయ్యలఁ గంటి మంచుఁ బుల ‡ కాంకురముల్ వెలయంగఁ గుఱ్ఱలం
జయ్యన డాసి యెత్తుకొని ‡ సంతస మందుచుఁ గౌఁగిలించి తా
రయ్యెడ నౌదలల్ మనము ‡ లారఁగ మూర్కొని ముద్దుసేయుచున్
దయ్య మెఱుంగు గోపకులు ‡ దగ్గయి నుబ్బిరి నిబ్బరంబునన్. 526

వ. ఇట్లు బాలకాలింగనంబుల నానందబాష్పపూరితనయను లై గోపకులు గోవుల వెలుచుకొని తలంగి చన వారలం జూచి బలభద్రుండు దనలో నిట్లని తలంచె.

సీ. చన్ను మానినయట్టి ‡ శాబకశ్రేణిపై, గోగణంబులకును ‡ గోపకులకు
నిబ్భంగి వాత్సల్య ‡ మెబ్భంగి నుదయించె, హరిఁ దొల్లి మన్నించు ‡ నట్లు వీరు
మన్నించుచున్నారు ‡ మమతఁ జేయుచుఁ బ్రీతి, నంబుజాక్షునిఁ గన్న ‡ యట్లనాకుఁ
బ్రేమ మయ్యెడిడింభకబృందంబుఁ గనుఁగొన్న, నిది మహాద్భుత మొందు ‡ నెఱుఁగ [రాదు
తే. మనుజదైవతదానవ ‡ మాయ యొక్కొ
కాక నాభర్త యగు చున్న ‡ కమలనయను
మాయయో కాక యితరుల ‡ మాయ నన్నుఁ
గలఁప నోపదు విభుమాయ ‡ గాఁగ నోపు. 528

క. అని మున్ను ముగ్ధుఁ డయ్యును, దనయందులదివ్యదృష్టిఁ ‡ దప్పక బుద్ధిం
దనచెలికాండ్రను క్రేపుల, వనజాక్షుం డనుచుఁ జూచె ‡ వసుధాధీశా. 529

వ. ఇట్లు విజ్ఞానదృష్టిం జూచి యెఱింగియు నమ్మక (బలదేవుండు గొందలంపడుచుఁ) గృష్ణుం జూచి మహాత్మా తొల్లి యెల్లక్రేపులును ఋషులయంశం బనియును గోపబాలకులు వేల్పులయంశంబు లనియును దోఁచు (చుండు) నిపుడు వత్సబాలకసందోహంబు సందేహంబు లేక నీవ యని తోఁచు చున్న దిది యేమి యని యడిగిన నన్నకు నున్నరూపు వెన్నుండు మన్ననసేసి క్రన్నన యెఱిగించె నతండు నెఱింగె నివ్విధంబున హరి బాలవత్సంబులు దాన యై సంచరించినయేఁడు విరించికిఁ దనమానంబున నొక్క త్రుటిమాత్రం బయిన విరించి చనుదెంచి వత్సబాలకుం డైనకృష్ణబాలకుం జూచి వెఱంగుపడి యిట్లని వితర్కించె. 530

శా. మందం గల్గుసవత్సబాలకులు నా ‡ మాయాగుహాసుప్తు లై
యెందుం బోవరు లేవ రిప్పుడును వే ‡ ఱే చేయ నా కన్యు లొం

డెందుఁ లేరు విధాత నేఁ బరులు వీ । రెవ్వార లె ట్లై రొకో
యెం దే తెంచిరొ కృష్ణుతో మెలఁగువా । రేఁ డయ్యెఁడిఁ నేఁటికిన్. 531

మత్తకోకిలము. బ్రహ్మపంపునఁ గాని పుట్టదు । ప్రాణిసంతతి యెప్పుడున్
బ్రహ్మ నొక్కఁడఁ గాని వే ఱొక । బ్రహ్మ లేఁడు సృజింపఁగా
బ్రహ్మ నేను సృజింప నొండొక । బాలవత్సకదంబ మే
బ్రహ్మమందు జనించె [1]నొక్కట । బ్రహ్మ మా నది చూడఁగాన్. 532

వ. అని యిట్లు సకలంబును సుకరంబుగ నెఱ వెఱింగెడి నెఱవాదిముదుక యెఱుక గలప్రోఁడ వెఱంగుపడి గ్రద్దనఁ బెద్దప్రొద్దు దద్దయుం దలపోసి కర్జంబుమందల యెఱుంగక కొందలంపడుచు నాందోళనంబున 533

క. మోహము లేక జగంబుల, మోహింపఁగఁ జేయ నేర్చు । మొనసినవిష్ణున్
మోహింపించెద ననియెడు, మోహమున విధాత దాన । మోహితుఁ డయ్యెన్.

తే. పగలు ఖద్యోతరుచి చెడు । పగిది రాత్రి, మంచు చీఁకటి లీనమై । మాయుమాడ్కి
విష్ణుపై నన్యమాయలు । విశద మగునె, చెడి నిజేశులగరిమంబుఁ । జెఱుచుఁగాక.

వ. మఱియును. 536

క. పుట్టితి బుద్ధి యెఱింగితిఁ బుట్టించితి జగము సగము । వోయెం బ్రాయం
బిట్టివి నూతనసృష్టులు, వుట్టుట లే దార యిట్టి । బూమెలు భూమిన్. 537

వ. అని యిట్లు దలవాకిట వాణి గలపోఁడిమి వాఁడిమి కెక్కిన నలుమొగంబులతక్కరిగొంటు పెనుదంట పలువెంట లయినమనంబున వితర్కించి విచారించు నెడ నతండు గనుంగొను చుండ నబ్బాలకులు మేఘశ్యాములును హారకుండలకేయూరకిరీటవనమాలికాభిరాములును శ్రీవత్స మంగళాంగద నూపుర కనక కటక కంకణ కటిఘటిత కాంచీగుణోద్దాములును నాపాదమస్తకతులసీదళదాములును విలసదంగుళీయకస్తోములును శంకచక్రగదాకమలహస్తులును జతుర్భుజప్రశస్తులును బీతకౌశేయవాసులును జంద్రికాధవళహాసులును గరుణాకటాక్షవీక్షణవిలాసులును రవికోటిభాసులును ననంతసచ్చిదానందరూపమహితులును (నణిమాదిగుణోపేతులును) విజాతీయసంభేదరహితులును (శ్రీమన్నారాయణప్రతిమానవిగ్రహస్వరూపులును) నయి తమకుఁ బరతంత్రు లగుచు నృత్తగీతాదిసేవావిశేషంబులకుం జొచ్చి మెలంగుచు మూర్తిమంతంబు లయిన బ్రహ్మాదిచరాచరంబులు నణిమాదిసిద్ధులును మాయాప్రముఖంబు లైనశక్తులును మహదాదిచతుర్వింశతితత్త్వంబులును గుణక్షోభకాలపరిణామహేతుసంస్కారకామకర్మగుణంబులును సేవింప వేదాంతవిమల కైన నెఱుంగ రాని తెఱంగున మెఱయుచుఁ గానంబడిన వారలం గనుంగొని. 538

1. నొకడు బ్రహ్మ మైనది చూడఁగాన్.

ఉ. బాలురఁ గాంచి నా మదికిఁ బాసినవారిని మున్ను వారి నేఁ
బోలఁగఁ జూచునంతటన భూరిసిరర్గళదుర్గమప్రభా
జాలముతోడఁ జూపులకు జాలమిఁ దెచ్చుచు నున్నవార లే
మూలమొ మార్గ మెయ్యదియొ మోసము వచ్చెఁ గదే విధాతకున్. 539

వ. అని సకలేంద్రియంబులకు వెక్కసం బయిన స్రుక్కి. 540

ఉ. ఏ పరమేశు తేజమున నీ సచరాచర మైనలోక ము
ద్దీపిత మయ్యె నట్టివిభు తేజముఁ గన్నులఁ జక్కఁ జూడఁగా
నోపక పారవశ్యమును నొందుచు సంస్తిమితాఖిలేంద్రియుం
డై పరమేష్ఠి మై మఱచె నప్పుడు చిత్రపురూపు కైవడిన్. 541

వ. ఇట్లు మాయాతీతుండును వేదాంతవిజ్ఞానదుర్లభుండును స్వప్రకాశానందుండును
నైనతనబాహుళ్యంబుఁ జూపి నివ్వెఱపడినబ్రహ్మం గని యీశ్వరుండు. 542

శా. బాలుం డై చతురాననుండు తనయీ బ్రహ్మాభిమానంబునన్
లోలుం డై మతి దప్పి నామహిమ యాలోకింప నేతెంచెఁ దా
నాలోకింపఁగ నెంతవాఁ డనుచు మాయాజాలముల్ విప్పి త
ల్లీలారూపము లెల్లఁ దాఁచె నటఁ గేళీ చాతురీ ధుర్యుఁ డై. 543

వ. అంతలోన నజీవుండు సజీవుం డైన తెఱంగున నెనమిదికన్నులు గలవేలుపుగమి
కాఁడు తేఱి తెప్పిఱి కాలుఁ గేలుఁ గదలించి చెచ్చెరం గన్నులు విచ్చి చూడ
సమర్థుం డై ముందటఁ గని వెనుకఁ జూచి దివి విలోకించి దిక్కులు వీక్షించి
యెల్లయెడలం గలయ దర్శించి తనపురోభాగంబున హరి సంచరించుటం జేసి జాతి
వైరంబులు లేనినరపక్షిమృగాదులకు నాటపట్టయి సిరి గలిగి కామక్రోధాది
రహితులకు జీవనం బైనబృందావనంబుం బొడగాంచి యందు. 544

సీ. తన కన్యములు లేక తనరారి యమ్మూర్తి, విభుఁ డయ్యుఁ గ్రేపుల వెదకువాని
నఖిలజ్ఞుఁ డై యొక్కఁ డయ్యు నజ్ఞాకృతిఁ, జెలికాండ్రఁ బెక్కండ్రఁ జీరువాని
బహిరంతరాద్యంతభావశూన్యుం డయ్యు, నంతంత నడుగుచొ ప్పరయువాని
గురుగభీరుం డయ్యు గురువులు వాఱుచు, నట్టిట్టుఁ గొత్తర లాడువాని

ఆ. జాతిరహితుఁ డయ్యుఁ జతురగోపార్భక, భావ మెల్ల నచ్చు పడినమేటి
చెలువువాని హస్తశీతాన్నకబళంబు, వానిఁ గాంచె నపుడు వాణిమగఁడు. 545

వ. కని సంభ్రమించి విరించి రాయంచ డిగ్గ నుఱికి కనకదండసుకుమారం బైనశరీ
రంబుతోడ నేలం జాఁగిలంబడి మణిగణసుప్రకాశంబు లైనతనకిరీటశిఖరప్రదే
శంబు లాకుమారుని పాదపద్మంబులు మోవ మ్రొక్కి తోరంబు లగునానంద
బాష్పజలపూరంబుల నడుగులు గడిగి మఱియును. 546

క. అడుగులపైఁ బడుఁ లేచుం, బడుఁ గ్రమ్మఱ లేచు నిట్లు భక్తిన్ మును తాఁ
బొడగనిన పెంపుఁ దలఁచును, దుడుకనిమహిమాబ్ధి నజుఁ డుదుకడిచె నృపా.

వ. అంత మెల్లన లేచి నిలుచుండి నయనారవిందంబులు దెఱచి గోవిందుని సందర్శించి చతుర్ముఖుండు ముఖంబులు వంచి కృతాంజలి యై దిగ్గన డగ్గుత్తిక యిడుచు నేకచిత్తంబునఁ (జతుర్ముఖంబుల) నిట్లని స్తుతియించె. 548

సీ. శంపాలతికతోడి § జలదంబు కైవడి, మెఱుఁగుటొల్లియతోడి § మేనివానిఁ
గమనీయమృదులాన్న § కబళవేత్రవిషాణ,వేణుచిహ్నంబుల § వెలయువానిఁ
గుంజావినిర్మిత § కుండలంబులవాని, శిఖిపింఛవేష్టిత § శిరమువాని
వనపుష్పమాలికా § వ్రాతకంఠమువాని, నళినకోమలచర § ణములవానిఁ

ఆ. గరుణ గడలుకొనిన § కడగంటివాని గో,పాలబాలుభంగిఁ § బరఁగువాని
నగుమొగంబువాని § ననుఁ గన్నతండ్రిని, నిను భజింతు మ్రొక్కి § నీరజాక్ష.

మ. నను మన్నించి భవజ్జనంబులకు నా § నందంబు నించించునీ
తనురూపం బిదె నామనంబున కచిం § త్యం బయ్యె నీయుల్లస
ద్ఘనవిశ్వాకృతి నెవ్వఁ డోపు నెఱుఁగం § గైవల్య మై యొప్పు నా
త్మనివేద్యం బగునీదువైభవముచం § దం బెట్టిదో యీశ్వరా. 550

క. విజ్ఞానవిధము లెఱుఁగక, తజ్ఞులు నీవార్తఁ జెప్పఁ § దనువాఙ్మనముల్
యజ్ఞేశ నీకు నిచ్చిన, యజ్ఞులు నినుఁ బట్టి గెలుతు § రజితుండ వైనన్. 551

క. శ్రేయములు గురియుభక్తిని, జేయక కేవలము బోధ § సిద్ధికిఁ దపముం
జేయుట విఫలము [1]పొల్లున, నాయము నేకుఱునె తలఁప § నధికం బైనన్. 552

క. నిజముగ నిన్నెఱుఁగఁగ మును, నిజవాంఛలు నిన్నుఁ జేర్చి § నీకథ వినుచున్
నిజకర్మలబ్ధభక్తిన్, సుజనులు నీమొదలిటెంకిఁ § జొచ్చి రధీశా. 553

సీ. విక్రియాశూన్య మై § విషయత్వమును లేని, దగుచు నాత్మాకార § మై తనర్చు
[2]నంతఃకరణ మొక్క § యధికసాక్షాత్కార, విజ్ఞానమునఁబట్టి § వే ఱొరులకు
నెఱుఁగంగ రాని దై § యే పారి యుండుటఁ, జేసి నీ నిర్గుణ § శ్రీవిభూతి
బహిరంగవీథులఁ బాఱక తిరము లై, యమలంబు లగునింద్రి § యములచేత

ఆ. నెట్టకేల కైన § నెఱుఁగంగ నగుఁ గాని, గుణవిలాసి వగుచుఁ § గోమరు మిగులు
నీగుణవ్రజంబు § నేర రా దెఱుఁగంగ, నొక్కమితము లేక § యుంట నీశ. 554

క. తారాతుషారశీకర, భూరజముల కైన లెక్క § బుధు లిడుదురు భూ
భారావతీర్ణకరుఁ డగు, నీరమ్యగుణంబు లెన్న § నేర రగణ్యా. 555

శా. ఏవేళం గృపఁ జూచు నెన్నఁడొకొ హారి § స్వాత్మీంతు నం చాత్ముఁ డై
నీవెంటం బడి తొంటికర్మచయముల్ § నిర్మూలముం జేయుచున్
నీవాఁ డై తనువాఙ్మనోగతుల ని § న్సేవించువిన్నాణి యో
కైవల్యాధిప లక్ష్మి నుద్దవడిఁ దాఁ § గైకొన్నవాఁ డీశ్వరా. 556

---

1. బొల్లం బాయము. 2. నంతఃకరణ మొక్కఁ డధిక.

ఉ. మాయలు కల్గువారలను మాయలఁ బెట్టెడిప్రోడ నిన్ను నా
మాయఁ గలంచి నీమహిమ మానముఁ జూచెద నంచు నేరమిం
జేయఁగఁ బూనితిం గరుణ సేయుము కావుము యోగిరాజవా
గ్గేయ దవాగ్నిఁ దజ్జనిత కీలము గెల్చి వెలుంగ నేర్చునే. 557

సీ. సర్వేశ నే రజో జనితుండ మూఢుండ, ప్రభుఁడ నే నని వెట్టి ప్రల్లదమున
గర్వించినాఁడను గర్వాంధకారాంధ, నయనుండఁ గృపఁ జూడు నను బ్రధాన
మహదహంకృతినభో మరుదగ్నిజలభూమి, పరివేష్టితాండకుంభంబులోన
నేడుజేనలమేన నెనయు నే నెక్కడ, నీదృగ్విధాండంబు లేరికైన

తే. సంఖ్యచేయంగరానివి సంతతంబు, నోలిఁ బరమాణువులభంగి నొడలిరోమ
వివరములయందు వర్తించువిపులభాతి, నెనయు చున్ననీ వెక్కడ నెంత కెంత.

తరలము. కడుపులోపల నున్నపాపఁడు గాలఁ దన్నినఁ గిన్కతో
నడువఁ బోలునె క్రాఁగి తల్లికి నాది సన్నము దొడ్డు నై
యడఁగి కారణకార్యరూపము నైనయీసకలంబు నీ
కడుపులోనిది గాదె పాపఁడఁ గాక యే మఱి యెవ్వఁడన్. 559

క. భూరిలయజలధినిద్రిత, నారాయణనాభికమల నాళమున నజుం
డారయఁ బుట్టె ననుట నిజ, మో రాజీవాక్ష పుట్టె నోటు తలంపన్. 560

సీ. నళినాక్ష నీ వాది నారాయణుండవు, జలము నారము జీవ చయము నార
మందు నీ వుంట నీ యందు దవి యుంటను, నారాయణుం డను నామ మయ్యె
సకలభూతములకు సాక్షి వధీశుండ, వబ్ధి నిద్రించు నా రాయణుండ
నీమూర్తి యది నీకు నిజమూర్తి యనరాదు, నలిననాళముత్రోవ నడచిమున్న

తే. కడఁగి నూఱేండ్లు వెదకి నేఁ గాన నయితి, నేకదేశస్థుఁడవు గావ నేకరుచివి
జగములోనుందు నీలోన జగములుండు, నరుదు నీమాయ నెట్లైన నగుచునుండు.

మ. విను మాయీశ్వర వెల్పలన్ వెలుఁగు నీ విశ్వంబు నీమాయ గా
క నిజం బైన యశోద యెట్లు గనియెం గన్నార నీకుక్షిలోఁ
గనెఁ బో క్రమ్మఱఁ గాంచెనే భవదపాంగశ్రీఁ బ్రపంచంబు చ
క్కన లో నా వెలి [1]యాను లోను వెలియుం గాదే దదన్యం బగున్. 562

మ. ఒకఁడై యుంటివి బాలవత్సములలో నొప్పారితీ వంతటన్
సకలోపాసితు లౌ చతుర్భుజులు నై సంప్రీతి నేఁ గొల్వఁగాఁ
బ్రకటశ్రీ గలవాఁడ వైతివి మఱిన్ బ్రహ్మాండముల్ సూపి యొ
ల్లక యిట్లొక్కఁడ వైతి నీవివిధలీలత్వంబుఁ గంటిం గదే. 563

క. ఎఱిఁగినవారికిఁ దోఁతువు, నెఱిఁ బ్రకృతిం జేరి జగము నిర్మింపఁగ నా
తెఱఁగున రక్షింపఁగ నీ, తెఱఁగునఁ బ్రహరింప రుద్రు తెఱఁగున నీశా. 564

1. యాఁ గదా తలఁప నిక్కంబె తదన్యం బగున్.

వ. అదియునుం గాక. 565

క. జలచరమృగసురమునినర, కులముల జన్మించి తీవు § కుజనులఁ జెఱుపం
జెలిమిని సుజనుల మనుపను, దలపోయఁగ రాదు నీవి § ధంబు లనంతా. 566

ఆ. [1]మబ్బుగొలిపి యోగ § మాయ [2]నిద్రించిన, యోపరాత్మభూమ § యోగిరాజ
యేతెఱంగు లెన్ని § యెంత యెచ్చోట నీ, హేల లెవ్వఁ డెఱుఁగు § నీశ్వరేశ.

సీ. అది గాన నిజరూప § మనరాదు కలవంటి, దై బహువిధదుఃఖ § మై విహీన
సంజ్ఞాన మై యున్న § జగము సత్సుఖబోధ,తనుఁడ వై తుది లేక § తనరు నీదు
మాయచేఁ బుట్టుచు § మనుచు లేకుండుచు, నున్నచందంబున § నుండుచుండు
నొకఁడ వాత్ముఁడ విత § రోపాధిశూన్యుండ, వాద్యుండ నమృతుండ § వక్షరుండ

ఆ. వద్వయుండవును స్వ § యంజ్యోతి వాపూర్ణుఁ,డవు పురాణపురుషుఁ § డవు నితాంత
సౌఖ్యనిధివి నిత్య § సత్యమూర్తివి నిరం,జనుఁడ వీవు దలఁపఁ § జనునె నిన్ను. 568

వ. దేవా యిట్టినీవు జీవాత్మస్వరూపుండవును సకలాత్మలకు నాత్మయైనపరమాత్మస్వరూపకుఁడవు నని యెవ్వ రెఱుంగుదురు వారు గదా గురు వనియెడుదినకరుని వలనఁ బ్రాప్తం బైనయుపనిషదర్థజ్ఞానం బను సునేత్రంబునం జేసి సంసారమిథ్యాసాగరంబుఁ దరించినచందంబున నుండుదురు రజ్జువందు రజ్జు వని యెఱింగెడి యెఱుక లేకుండ నయ్యెఱుంగమి నది సర్పరూపం బయి తోఁచినపిదప నెఱింగిన వారివలన రజ్జువు రజ్జువని యెఱుంగు చుండ సర్పరూపంబు లేకుండుకైవడి నాత్మ యప్పరమాత్మ యని యెవ్వ రెఱుంగరు వారి కయ్యెఱుంగమివలన సకలప్రపంచంబు గలిగి తోఁచు నాత్మ యప్పరమాత్మ యని యెవ్వ రెఱుంగుదురు వారి కయ్యెఱుకవలనఁ బ్రపంచంబు లేకుండు నజ్ఞానసంభావితనామకంబు లైనసంసారబంధమోక్షంబులు జ్ఞానవిజ్ఞానంబులలోనివి గావు కావున సవిత్రున కహోరాత్రంబులు లేనితెఱంగునఁ బరిపూర్ణజ్ఞానమూర్తియగు నాత్మయందు నజ్ఞానంబు లేమిని బంధంబును సుజ్ఞానంబు లేమిని మోక్షంబును లే వాత్మవైన నిన్ను దేహాదికం బని తలంచియు దేహాదికంబు నిన్నుఁగాఁ దలంచియు నాత్మ వెలి నుండునంచు మూఢులు మూఢత్వంబున వెదకు చుందురు వారిమూఢత్వంబుఁ జెప్పనేల బుద్ధిమంతు లై పరతత్త్వంబు గానిజడంబును నిషేధించు చున్న సత్పురుషులు తమ తమ శరీరంబులయందు నిన్నరయు చుందు రది గావున. 569

శా. దేవా నీచరణప్రసాదకణల § బ్ధిం గాక లే కున్న నోం
డే వెంటం జను నీమహామహిమ నూ § హింపంగ నెవ్వారికిన్
నీవా రై చనువారిలో నొకఁడ నై § నిన్ గొల్చు భాగ్యంబు నా
కీవే యిప్పటిజన్మమం దయిన నోం § డెం డైన నోయీశ్వరా. 570

తరలము. క్రతుశతంబులఁ బూర్ణకుక్షివి § కానిసీ విటు క్రేపులున్

---

1. మంపు. 2. గ్రీడింప దయో పరా.

సుతులు నై చనుఁబాలు ద్రావుచుఁ § జొక్కి యాడుచుఁ గౌతుక
స్థితిఁ జరింపఁగఁ దల్లు లై విల § సిల్లుగోవుల గోపికా
సతులధన్యత లెట్లు సెప్పఁగఁ § జాలువాఁడఁ గృపానిధీ. 571

క. పరిపూర్ణంబుఁ బురాణముఁ, బరమానందంబు నైన § బ్రహ్మమె చెలికాఁ
డరు దరుదు నంద ఘోష, స్థిరజనములభాగ్యరేఖ § చింతింపంగన్. 572

సీ. ఏకాదశేంద్రియా § ధీశులు చంద్రాదు, లేను ఫాలాక్షుండు § నిట్లు గూడఁ
బదుమువ్వురము నెడ§పడక నింద్రియపాత్ర, ముల నీపదాంభోజ§ముల మరంద
మమృతంబుగాఁ ద్రావి§యమరనేకేంద్రి, యాభిమానుల మయ్యు§నతికృతార్థ
భావుల మైతిమి § పరఁగ సర్వేంద్రియ, వ్యాప్తులు నీమీఁద § వ్రాల్చి తిరుగు
తే. గోపగోపికాజనముల § గురువిశిష్ట, భాగ్యసంపదఁ దలపోయఁ § బ్రస్తుతింప
నలవి గా దెవ్వరికి నైన § నంబుజాక్ష, భక్తవత్సలసర్వేశ § పరమపురుష. 573

శా. ఏలా బ్రహ్మపదంబు వేదములకున్ § వీక్షింపఁగా రానిని
న్నీలోకంబున నీవనాంతరమునం § దీమందలోఁ గృష్ణ యం
చాలాపాదిసమస్తభావములు నీ § యందే సమర్పించునీ
వ్రేలం దొక్కనిపాదరేణువులు పై § వేష్టించినం జాలదే. 574

మ. నిను హింసించినపూతనాదులకు మున్ § నీమేటిసంకేత మి
చ్చిననీకుం బురదారపుత్త్రగృహగో § స్త్రీప్రాణదేహాదు లె
ల్లను వంచింపక యిచ్చుగోపకులకున్ § లక్షింప నే మిచ్చెదో
యని సందేహము దోఁచు చున్నది ప్రప § న్నానీకచింతామణీ. 575

క. దేహము కారాగేహము, మోహము నిగళంబు రాగ § ముఖరములు రిపు
వ్యూహములు భక్తితో ని, న్నూహింపనియంతదడవు § నోకమలాక్షా. 576

ఆ. ఆశ్రయించుజనుల § కానందసందోహ, మీఁ దలంచి వివిధ § హేలతోడ
నప్రపంచకుండ§వయ్యుఁ బ్రపంచంబు, వెలయఁజేయు దీవు§విశ్వమూర్తి. 577

క. ఎఱిఁగినవారి యెఱుంగమి, యెఱుఁగమె బహుభాష లేల § యీశ్వర నీపెం
పెఱుఁగ మనోవాక్కులకున్, గుఱిసేయం గొలఁది గాదు § గుణరత్ననిధీ. 578

క. సర్వము నీవ యెఱుంగుదు, సర్వవిలోకనుఁడ వీవ § జగదధిపతివిన్
సర్వాపరాధు నను నో, సర్వేశ యనుగ్రహింపు § చనియెద నింకన్. 579

క. జిష్ణు నిశాటవిపాటన, వృష్ణికులాంభోజసూర్య § విప్రామరగో
వైష్ణవసాగరహిమకర, తృష్ణాపాషండధర్మ § గృహదావాగ్నీ. 580

వ. దేవా నీకుఁ గల్పపర్యంతంబు నమస్కరించెద నని యివ్విధంబున సంస్తుతించి
ముమ్మాఱు వలగొని పాదంబులపైఁ బడి వీడ్కొని బ్రహ్మ దన నెలవునకుం జనియె
నతని మన్నించి భగవంతుఁ డైనహరి తొల్లి చెడి తిరిగి వచ్చినవత్సబాలకులం
గ్రమ్మఱం గైకొని పులినంబుకడఁ జేర్చె నిట్లు. 581

క. క్రించుఁదనంబున విధి, దము, వంచించినయేఁడు గోప § వరనందను లో
క్కించుకకాలంబు గ నీ,క్షించిరి రాజేంద్ర బాల § కృష్ణునిమాయన్. 582

ఆ. ఏమహాత్ముమాయ § నీవిశ్వ మంతయు, మోహితాత్మక మయి § మునిఁగియుండు
నట్టివిష్ణుమాయ § నర్భకు లొక్కయేఁ, డెఱుఁగ కుండి రనుట § యేమివెఱఁగు.

వ. అప్పుడు. 584

మ. చెలికాఁడా చనుదెంచితే యిచటికిన్ § సేమంబునం గ్రేపులున్
నెలవుల్ సేరె నరణ్యభూమివలనన్ § నీవచ్చునందాఁకఁ జ
ల్దులు పేరించుక యెవ్వరుం గుడువ రా § లోకింపు రమ్మంచు నా
జలజాక్షుండు నగన్ భుజించి రచటన్ § సంభాషలన్ డింభకుల్. 585

వ. ఇట్లు బాలకులతోడఁ జల్ది గుడిచి వారలకు నజగరచర్మంబు చూపుచు వనంబున
నుండి తిరిగి. 586

పంచచామరము. ప్రసూనపింఛమాలికాప్ర § భావిచిత్రితాంగుఁడుం
బ్రసిద్ధశృంగవేణునాద § పాశబద్ధ[1]లోకుఁడుం
బ్రసన్నగోపబాలగీత § బాహువీర్యుఁ డయ్యు ను
ల్లసించి యేఁగె [2]గోపకుల్ సె § లంగి చూడ మందకున్. 587

వ. ఆ సమయంబున. 588

క. పెనుఁబాము దమ్ము మ్రింగిన, మననందసుతుండు పాము § మర్దించి మమున్
మనిచె నరణ్యములోపల, నని ఘోషించిరి కుమారు § లాఘోషములోన్. 589

వ. అనిన విని నరేంద్రుం డిట్లనియె. 590

క. కని మనిచి యెత్తి పెంచిన, తనుజన్ములకంటె నంద § తనయుం డాఘో
షనివాసులకు మనోరం,జనుఁ డెట్లయ్యెను బుధేంద్ర § చను నెఱిఁగింపన్. 591

వ. అనిన శుకుం డిట్లనియె. 592

సీ. అఖిలజంతువులకు § నాత్మ [3]వల్లభుఁ డైన,భంగి బిడ్డలు నిండ్లుఁ § బసిఁడి మొదలు
వస్తువు లెవ్వియు § వల్లభంబులు గావు, సకలాత్మకుం డైన § జలజనేత్రుఁ
డఖిలజంతువులకు § నాత్మ గావున ఘోష,వాసుల కెల్లను § వల్లభత్వ
మున మిక్కిలొప్పెను § మూఁడులోకములకు; హితముసేయఁగ జల § జేక్షణుండు

ఆ. మాయతోడమూర్తి § మంతుఁడై యొప్పారుఁ, గలఁ డతండు నిఖిల § గణములందు
భవతిధాతు వెట్లు § భావార్థ మై సర్వ, ధాతుగణమునందుఁ § దనరు నట్లు.

క. శ్రీపతిపద మనునావను, బ్రాపించి భవాబ్ధి వత్స § పదముగ ధీరుల్
రూపించి దాఁటి చేరుదు, రాపత్పరరహితు లగుచు § నమృతపదంబున్. 594

ఆ. అఘునిఁ జంపి కృష్ణుఁ § డాప్తులుఁ దానును, జల్ది గుడిచి జలజ § సంభవునకుఁ
జిద్విలాస మైన § చెలువు చూపినకథఁ, జదువ వినినఁ గోర్కి § సంభవించు. 595

1. లోలుఁడుం. 2. గోపికల్. 3. వల్లభ మైన.

వ. అని చెప్పి మఱియు వ్యాసనందనుం డి ట్లనియె. 596

క. రాగంబున బలకృష్ణులు, పౌగండవయస్కు లగుచుఁ ♦ బశుపాలకతా
యోగంబున బృందావన, భాగంబునఁ గాచి రంతఁ ♦ బశువుల నధిపా. 597

వ. అయ్యెడఁ గృష్ణుం డొక్కనాఁడు రేపకడ లేచి వేణువు పూరించి బలభద్ర సహితుం డై గోపకుమారులు దన్ను బహువారంబులు గైవారంబులు సేయ మ్రోల నాలకదుపుల నిడికొని నిరంతర ఫలకిసలయకుసుమంబులను గుసుమ మకరందనిష్యందపానానందదిందిందిరకదంబంబును గదంబాదినానాతరులతా గుల్మసంకులంబును గులవిరోధరహితమృగపక్షిభరితంబును భరితసరస్సరోరుహ పరిమళమిళితపవనంబును నయినవనంబుఁ గని యందు వేడుకం గ్రీడింప నిచ్ఛయించి వెన్నుం డన్న కి ట్లనియె. 598

శా. శాఖాపుష్పఫలప్రభారనత లై ♦ చర్చించి యోదేవ మా
శాఖత్వంబు హరింపు మంచు శుకభా ♦ షన్ నీ కెఱింగించుచున్
శాఖాహస్తములం బ్రసూనఫలముల్ ♦ సక్కన్ సమర్పించుచున్
శాఖిశ్రేణులు నీపదాబ్జముల కో ♦ జన్ మ్రొక్కెడిం జూచితే. 599

సీ. నిఖిలపావన మైననీకీర్తిఁ బాడుచు, నీతుమ్మెదలు వెంట ♦ నేఁగుదెంచె
నడవిలో గూఢుండ ♦ వై నయీశుఁడ, వని మునిగణంబు
నీలాంబరముతోడి ♦ నీవు జీమూతమ; వని నీలకంఠంబు ♦ లాడఁ దొడఁగెఁ
బ్రియముతోఁ జూచుగోపికలచందంబున, నినుఁ జూచె నదె హరి ♦ ణీచయంబు

ఆ. నీవు విందవనుచు ♦ నిర్మలసూక్తులు, వలుకు చున్న విచటఁ ♦ బరభృతములు
నేఁడు విపినచరులు ♦ నీవు విచ్చేసిన, ధన్యు లైరి గాదె ♦ తలఁచి చూడ. 600

సీ. నీపాదములు సోఁకి ♦ నేఁడు వీరుత్తృణ,పుంజంబుతో భూమి ♦ పుణ్య యయ్యె
నీనఖంబులు దాఁకి ♦ నేఁడు నానాలతా,తరుసంఘములు గృతా ♦ ర్థంబు లయ్యె
నీకృపాదృష్టిచే ♦ నేఁడు నదీశైల, ఖగమృగంబులు దివ్య ♦ కాంతిఁ జెందె
నీపెన్నురము మోవ ♦ నేఁడు గోపాంగనా,జనములపుట్టువు ♦ సఫల మయ్యె

ఆ. నని యరణ్యభూమి ♦ నంకించి పసులను, మిత్రజనులుఁ దాను ♦ మేపు చుండి
నలినలోచనుండు ♦ నదులందు గిరులందు, సంతసంబు మెఱయ ♦ సంచరించె.

వ. మఱియు నయ్యీశ్వరుండు. 602

సీ. ఒకచోట మత్తాళి ♦ యూథంబు జుమ్మని, మ్రోయంగ జుమ్మని ♦ మ్రోయుచుండు
నొకచోటఁ గలహంస ♦ యూథంబు గూడి కేం,కృతులు సేయంగఁ గేం ♦ కృతులు సేయు
నొకచోట మదకేకి ♦ యూథంబు లాడంగ, హస్తాబ్జములు ద్రిప్పి ♦ యాడఁదొడఁగు
నొకచోట వనగజ ♦ యూథంబు నడవంగ, నయముతో మెల్లన ♦ నడవఁజొచ్చు

ఆ. గ్రౌంచచక్రముఖర ♦ ఖగము లొక్కొకచోటఁ, బలుక వానియట్ల ♦ పలుకుఁ గదిసి
పులులసింహములను ♦ బొడగని యొక్కచోఁ, బఱచుమృగములందుఁ ♦ బఱచుఁ గూడి.

వ. మఱియును. 604

సీ. రా పూర్ణచంద్రిక ƒ రా గౌతమీగంగ, రమ్ము భగీరథ ƒ రాజతనయ
రా సుధాజలరాశి ƒ రా మేఘమాలిక, రమ్ము చింతామణి ƒ రమ్ము సురభి
రా మనోహారిణి ƒ రా సర్వమంగళ, రా భారతీదేవి ƒ రా ధరిత్రి
రా శ్రీమహాలక్ష్మి ƒ రా మందమారుతి, రమ్ము మందాకిని ƒ రా శుభాంగి.

ఆ. యనుచు మఱియుఁగలుగు ƒ నాఖ్యలు గలగోవు, లడవిలోన దూర ƒ మందు మేయ
ఘనగభీరభాషఁ ƒ గడు నొప్పఁ జీరు నా, భీరజనులు వొగడఁ ƒ బెంపునెగడ. 605

క. కాంతారవిహారమ్ముల, శ్రాంతుండై గోపకాంక ƒ [1]శయుఁ డగునన్నన్
సంతుష్టిఁ బొందఁ జేయు ని, రంతరకరచరణమర్ద ƒ నాదుల నధిపా. 606

క. పాడుచు నాడుచు మందట, లాడుచు నొండొరులఁ దాఁకు ƒ నాప్తులఁ గని [2]బి
ట్టాడుచుఁ జేతులు వ్రేయుచుఁ, గ్రీడింతురునగుచు బలుఁడుఁ ƒ గృష్ణుఁడు నొకచోన్.

వ. ఇవ్విధంబున. 608

సీ. వేదాంతవీథుల ƒ విహరించువిన్నాణి, విహరించుఁ గాంతార ƒ వీథులందు
ఫణిరాజశయ్యపైఁ ƒ బవళించుసుఖభోగి, పల్లవశయ్యలఁ ƒ బవ్వళించు
గురుయోగిమానస ƒ గుహలఁ గ్రుమ్మరుమేటి, గ్రుమ్మరు నద్రీంద్ర ƒ గుహలలోనఁ
గమలతోడఁ బెనంగి ƒ కడు డయ్యుచతురుఁ డా, భీరజనులతోడఁ ƒ బెనఁగిడయ్యు

ఆ. నఖిలలోకములకు ƒ నాశ్రయుం డగుధీరుఁ, డలసి తరులనీడ ƒ నాశ్రయించు
యాగభాగచయము ƒ లాహరించుమహాత్ముఁ, డడవిలోనిఫలము ƒ లాహరించు.

వ. ఆ సమయంబున. 610

సీ. అలసినచోఁ గొండ ƒ ఱతిమోదమునవీఁవు, లెక్కించుకొని పోదు ƒ రేవుమెఱసి
సొలసి నిద్రించిన ƒ చో నూరుతల్పంబు, లిడుదురు కొందఱు ƒ హితవు గలిగి
చెమరించియున్నచోఁ ƒ జిగురుటాకులఁ గొండ, ఱొయ్యన విసదురు ƒ రుత్సహించి
దవ్వేఁగి నిలుచుచోఁ ƒ దడయక కొందఱు, పదము లొత్తుదు రతి ƒ బాంధవమున

ఆ. గోపవరులు మఱియుఁ ƒ గొందఱు ప్రియమున, మాధవునకుఁ బెక్కు ƒ మార్గములను
బనులు సేసి రెల్ల ƒ భవములఁ జేసిన, పాపసంచయములు ƒ భస్మములుగ. 611

వ. అయ్యవసరంబున శ్రీదామనామధేయుం డైనగోపాలకుండు రాను కేశవులం
జూచి యిట్లనియె. 612

గార్ధభాకారుం డైనధేనుకాసురుని బలభద్రుఁడు వధించుట.

క. దూరంబునఁ దాలతరు, స్ఫారం బగువనము గలదు ƒ పతితానుపత
ద్భూరిఫలసహిత మది యే, ధీరులు సొర వెఱతు రందు ƒ ధేనుకుఁ డుంటన్. 613

వ. ఆ ధేనుకాసురుండు మహాశూరుండును ఖరాకారుండును నై సమానసత్త్వసమే
తు లైనజ్ఞాతులుం దానును మనుష్యులం బట్టి భక్షించుచుండు నయ్యెడఁ బరి

1. శయనుం డగుచున్. 2. చిట్టాడుచు,

మహోపేతంబు లైననూతనఫలవ్రాతంబు లసంఖ్యాతంబులు గలవు వినుఁడు. 614

క. ఫలగంధము నాసాపుట, ములవెంటం జొచ్చి చిత్త § ములఁ గొనిపోయెన్
ఫలముల నమలింపుఁడు మము, బలియురకును మీఁకు దైత్య § భటు లడ్డంబే. 615

వ. అని పలికిన చెలికానిపలుకు లాదరించి విని నగి వారునుం దారును మహోత్తా
లం బగుతాలవనంబునకుం జని యుండు. 616

క. తత్తఱమున బలభద్రుఁడు, తత్తాలానోకహములఁ § దనభుజబలసం
పత్తిఁ గదల్చుచు గ్రక్కున, మత్తేభముభంగిఁ బండ్లు § మహిపై రాల్చెన్. 617

వ. అప్పుడు పండ్లు రాల్చినచప్పుడు సెవులకు దెప్పరం బయిన నదిరిపడి రిపుమర్దన
కుతుకంబున గార్దభాసురుండు. 618

మ. పదవిక్షేపములన్ సవృక్షధరణీ § భాగంబు గంపింపఁ గా
రదముల్ దీడుచుఁ గత్తిరించినచెవుల్ § రాజిల్ల వాలంబు భీ
తిద మై [1]తూల ఖరారవంబున సము § ద్దీపించి గోపాలకుల్
బెదరన్ రామునిఱొమ్ముఁ దన్నె వెనుకై § బీరంబు దోరంబు గన్. 619

క. మఱియును దనుజుఁడు రామునిఁ, గఱవఁగ గమకించి తెఱపి § గానక యతనిం
జుఱచుఱఁజూచుచుఁ [2]శౌర్యము, పఱివోవఁగ నింత నంతఁ § బదములఁ దన్నెన్.

వ. అంత బలభద్రుండు రౌద్రాకారంబున గర్దభాసురుపదంబులు నాలుగు నొక్క
కేల నంటం బట్టి బెట్టు దట్టించి త్రిప్పి విగతజీవునిం జేసి. 621

మ. ఒకతాలాగ్రముఁ దాఁక వైవ నది కం § పోద్రిక్తమై త్రెవ్వి వే
ఱొకతాలాగ్రముపైఁ బడ న్నదియు న § య్యుగ్రాహతిన్ నిల్వకొం
డొకతాలాగ్రముపైఁ బడన్ విఱిగి యి § ట్లొండొంటిపైఁ దాలవృ
క్షకముల్ గూలెఁ బ్రచండమారుతము దాఁ § కం గూలుచందంబునన్. 622

ఉ. తంతువులందుఁ జేలమువి § ధంబున నేపరమేశుమూర్తి యం
దింతయుఁ బుట్టు నట్టిజగ § దీశుఁ డనంతుఁడు దైత్యమాత్రు ని
ట్లంతము సేయు టెంతపని § యద్భుతమే విను మంతలోన వాఁ
డంతముఁ బొందు టెల్లఁ గని § యాతనిబంధులు గార్దభంబు లై. 623

క. బలకృష్ణులపైఁ గవిసిన, బలయుర ఖరదైత్యభటులఁ § బశ్చిమపాదం
బులు వట్టి తాలశిఖరం, బుల కెగురఁగ వైచి వారు § ఘోరిగొని రధిపా. 624

వ. అప్పుడు. 625

క. ఆలమున నోలిఁ గూలిన, తాలద్రుమఖండదైత్య § తనుఖండములన్
గీలిత మై ధర జలధర, మాలావృత మైనమింటి § మాడ్కిన్ వెలిఁగెన్. 626

క. ధేనుకవనమున నమలిరి, మానవు లావేళఁ దాటి § మ్రాఁకులఫలముల్
ధేనువులు మేసెఁ గసవులు, ధేనుకహారభర్తకామ § ధేనువుగలుగన్. 627

1. తూలఁగఁ గావరంబున. 2. గార్యము.

వ. ఆ సమయంబున సురలు విరులవానలు గురియించి దుందుభులు మ్రోయించి రంతఁ గమలలోచనుండు గోపజనజేగీయమానవర్తనుండై యన్నయుం దానును గోగణంబుల వెలుచుకొని మందకుం జనియె నయ్యెడ. 628

ఉ. గోపదరేణుసంకలిత | కుంతలబద్ధమయూరపింఛు ను
ద్దీపితమందహాసశుభ | దృష్టిలసన్ముఖు వన్యపుష్పమా
లాపరిపూర్ణు గోపజన | లాలితవేణురవాభిరాము నా
గోపకుమారునిం గనిరి | గోపసతుల్ నయనోత్సవంబు గన్. 629

ఆ. కమలనయనువదన | కమలమరందంబుఁ, దవిలి నయనషట్ప | దములవలనఁ
ద్రావి దినవియోగ | తాపంబు మానిరి, గోపకాంత లెల్లఁ | గోర్కు లలర. 630

వ. ఇట్లు గోపికలు సాదరంబునం జూడ వ్రీడాహాసవినయంబులం జూచుచుఁ గ్రీడాగరిష్ఠుం డయిన ప్రోడ గోష్ఠంబు ప్రవేశించె నంత రోహిణీయశోదలు . గుఱ్ఱల వలనిమచ్చికలు పిచ్చలింప నిచ్చకు వచ్చిన ట్లయ్యైవేళల దీవించిరి వారును మజ్జనోద్వర్తనాదు లంగీకరించి సురభికుసుమగంధంబులు గైకొని రుచిరచేలంబులు గట్టుకొని రసోపపన్నంబు లయినయన్నంబులు గుడిచి తృప్తులై మంజులశయ్యల సుప్తు లయి యుండి రందు.

శ్రీకృష్ణుఁడు కాళియమర్దనము గావించుట.

సీ. ఒకనాఁడు బలభద్రుఁ | డొక్కఁడు రాకుండ, గోపాలకులుఁ దానుఁ | గూడి కృష్ణుఁ
డడవికిఁ జని యెండ | నాగోవులను గోపకులు నీరువట్టునఁ | గుంది డస్సి
కాళిందిలో విష | కలితతోయముఁ ద్రావి, ప్రాణానిలంబులు | వాసి పడిన
యోగీశ్వరేశుండు | యోగివంద్యుఁడు గృష్ణుఁ, డీక్షణామృతధార | లెలమిఁ గురిసి
ఆ. పసుల గోపకులను | బ్రతికించె మలరంగ, వారు తమకుఁ గృష్ణుఁ | వలన మరల
బ్రతుకు గలిగె నంచు | భావించి సంతుష్ట,మానసములఁ జనిరి మానవేంద్ర.

క. కాళియఫణిదూషిత యగు, గాళిందిఁ బవిత్రఁ జేయఁ | గా నుత్సుకుఁడై
కాళిందీజలవర్ణుఁడు, కాళియ వెడలంగ నడిచెఁ | గౌరవముఖ్యా. 633

వ. అనిన నయ్యగాధజలంబువలన మాధవుం డెట్టినేర్పున సర్పంబుదర్పంబు మాపి వెడలించె నందుఁ బెద్దకాలం బావ్యాళం బేల యుండె నెఱింగింపుము. 634

క. తోఱ్ఱులఁ గాచిన నందుని, కుఱ్ఱనిచరితామృతంబు | గొనకొని చెవులన్
జుఱ్ఱఁగఁ దనివి గల్గునె, వెఱ్ఱుల కయినను దలంప | విప్రవరేణ్యా. 635

వ. అనిన శుకుం డిట్లనియె. 636

సీ. మానవేశ్వర యొక్క | మడుఁగు కాళిందిలోఁ, గల దది యెప్పుడుఁ | గాళియాహి
విషవహ్నిశిఖలచే | వేఁచుచుండును మీఁదఁ, బఱ తెంచినంతన | పక్షు లైనఁ
బడి మ్రగ్గు నందుఁ ద | ద్భంగశీకరయుక్త, పవనంబు సోఁకినఁ | బ్రాణు లెవ్వి
యైన నప్పుడ చచ్చు | నట్టియామడుఁగులో, నుదకంబు పొంగుచు | నుడుకుచుండఁ

తే. చూచి వెఱఁ గంది కుజనులఁ జుఱుకుఁ జేయ
నవతరించినబలువీరుఁ డాగ్రహించి
భుజగవిషవహ్నిదోషంబు పోలియఁ జేసి
సుజలఁ గావించి యానదిఁ జూతు ననుచు. 637

వ. కృతనిశ్చయుండై పూర్వజన్మభాగ్యంబునం దనచరణసంస్పర్శంబునకు యోగ్యం బైతత్సమీపంబున విశాలవిటపశాఖాకదంబంబుతో నున్నకదంబభూజంబు నెక్కి.

మ. [1]కటిచేలంబు బిగించి పింఛమునఁ జక్కం గొప్పు [2]బంధించి దో
స్తటసంస్ఫాలన మాచరించి చరణద్వంద్వంబుఁ గీలించి త
త్కుటశాఖాగ్రమునుండి యుఱికెఁ గోపాలసింహంబు ది
క్తటముల్ మ్రోయ హ్రదంబులో గుభగుభధ్వానం బనూనంబుగన్. 639

ఉ. భూరిమహాప్రతాపపరిపూర్ణభయంకరగోపబాలకం
ఠీరవపాతవేగవికటీకృతదుర్విషభీషణోర్మిసం
పూరితమై వడిం గలఁగి పొంగి ధనుశ్శతమాత్రభాగవి
స్తారము నొంగె నమ్మడుఁగు తప్తపయఃకణబుద్బుదోగ్రమై. 640

శా. పాఠీనాకృతిఁ దోయరాశినడుమన్ భాసిల్లు మున్నాద్యుఁడై
కాఠిన్యక్రియ నీఁదునేర్పు దనకుం గల్మిన్ భుజంగేంద్రహృ
త్పీఠాగ్రంబున రోమవహ్ని లెగయన్ భీమంబుగా నీఁదె ను
ల్లోలోత్తుంగతరంగ మై మడుఁగు దుర్లోక్యంబు గా బాహులన్. 641

వ. ఆ సమయంబున. 642

శా. బాలుం డొక్కఁడు వీఁడు నామడుఁగు విభ్రాంతోచ్చలత్కీర్ణక
ల్లోలం బై కలఁగం జరించె నిట నేలో నుంటఁ జూడండు మ
త్కీలాభీలవిశాలదుస్సహవిషాగ్నిజ్వాలలన్ భస్మ మై
కూలం జేసెద నేఁడు లోకులకు నాకోపంబు దీపింపఁగన్. 643

వ. అని తలంచి విజృంభించి. 644

ఉ. ఘోరవిషానలప్రభలు గొబ్బునఁ గ్రమ్మఁగ సర్పసైన్యవి
స్ఫారుఁడు గాలియోరగుఁడు వాఁటి వడిం గఱచెం బయోధరా
కారుఁ బయోవిహారు భయకంపవిదూరు మహాగభీరు నా
భీరకుమారు వీరు నవపీతశుభాంబరధారు ధీరునిన్. 645

క. కఱచి పిఱుతివక మఱియును, వెఱవక నిజవదనజనితవిషదహనశిఖల్
మెఱయఁ దననిడుదయొడలను, నెఱిహరిఁ బెనఁగొనియె భుజగనివహాపతివడిన్.

వ. ఇట్లు భోగిభోగపరివేష్టితుం డై చేష్టలు లేనివాని తెఱంగునఁ గానంబడుచున్న ప్రాణసఖునిం గనుంగొని తత్ప్రభావంబు లెఱుంగక తత్సమర్పితధనదారమనో

1. కటికసూత్రంబు, 2. సంధించి.

రథమానసులు గావున. 647

చ. అదె మనకృష్ణునిం గఱచి $ యంతటఁ బోక భుజంగమంబు దు
ర్మదమున మేనఁ జుట్టికొని $ మానక యున్నది యింక నేమి సే
యుద మెటఁ జొత్త మేపురుషు $ లోపుదు రీయహి నడ్డపెట్ట నె
య్యది సదుపాయ మంచుఁ బడి $ రార్తరవంబులఁ దూలి గోపకుల్. 648

క. గోపకుమారకశేఖరు, నేపున సర్పంబు గఱచు $ టీక్షించి వగన్
మేపులకుఁ దొలఁగి గోవులు, వాపోవుచు నుండె వృషభ $ వత్సంబులతోన్. 649

క. భూతలము వడఁకె నుల్కా, పాతంబులు మింటఁ గానఁ $ బడె ఘోషములో
వ్రేతలకును గోపకసం, ఘాతముల[1]కు నదరెఁ గీడు $ కన్ను లిలేశా. 650

వ. అంత నాదుర్నిమిత్తంబులు వొడగని బెగడు గదిరినచిత్తంబుల నుత్తలపడుచు మంద నున్న నందయశోదాదు లైనగోపగోపికాజనంబులు హరిదళసరి యెఱుంగక గోపాలగోగణపరివృతుం డైనకృష్ణుం డెక్కడ నైనం జిక్కనోపు నని పొక్కుచుం బెక్కువ లయినమక్కువలు చెక్కు లొత్త నొక్కపెట్ట బాలవృద్ధసమేతు లై మహాఘోషంబున నాఘోషంబు వెలువడి. 651

క. వా రిబ్బంగి నెఱుంగని, వా రై హరిఁ జూడఁ బోవ $ వడిగొని నగుచున్
వారింపఁ డయ్యె రాముఁడు, వారిని హరిలా వెఱుంగు $ వాఁడయ్యు నృపా.

వ. అంతలోన వారునుం దానును గాంతారమార్గంబు వట్టి పోవుచు నెడనెడ గోపగోవృందంబులసందుల నింత నంత నక్కడక్కడ యవాంకుశహలకమలకులిశచక్రచాపకేతనాదిరేఖాలంకృతంబు లై మార్గాభరణంబు లైన హరిచరణంబులం జూడఁ గని చొప్పు దప్పక చని దుర్ఘటం బయినయమునాతటంబు సేరి వారి మధ్యంబున నితరుల కసాధ్యం బయినసర్పంబుచేతఁ గాటువడి దర్పంబు సూపక భోగిభోగపరివృతుం డైనకృష్ణునిఁ గృష్ణకృష్ణేతివిలాపంబులఁ దాపంబులం బొందుచుఁ [2]దత్కాలంబునం బ్రతికూలం బయ్యె ననుచు దైవంబుదిట్టు గోపకులును గోపకులం గలిసి మేఁత లుడిగి తెప్ప లిడక కృష్ణునిం దప్పక చూచుచు నొరలుచున్నగోవులనుం గని రందు గోపికలు యశోదం బట్టుకొని విలపించుచుఁ గృష్ణు నుద్దేశించి యి ట్లనిరి. 653

సీ. ఎదురువచ్చినఁ జాల $ నెదురుగాఁ జనుదెంతు, వెదురువచ్చిన నేఁడ $ దేల రావు
చూచినఁ గృపతోడఁ $ జూచుచుందువు నీవు, సూచినఁ గను విచ్చి $ చూడ వేల
డాసిన నఱలేక $ డాయంగ వత్తువు, డాసిన నేటికి $ డాయ విచటఁ
జీరిన నో యని $ చెలరేఁగి పలుకుదు, విది యేమి సీరిన $ నెఱుఁగ కుంట

ఆ. తలఁపు సేయునంతఁ $ దలపోయు చుందువు, తలఁపు సేయ నేఁడు $ దలఁప వకట
యనుచు భక్తివివశ $ లాడెడికైవడి, వ్రేత లెల్ల నాడి $ వివశ లైరి. 654

1. 'కదరె వలవడ' అ. ప్ర. 2. దత్కాలంబున.

వ. ఆ సమయంబున నందయశోదాదులు హరిం జూచి యధికం బైనశోకంబున ని ట్లనిరి. 655

క. విషకుచయుగ యగురక్కసి, విషకుచదుగ్ధంబు ద్రావి । విషవిజయుండ వై
విషరుహలోచన యద్భుత, విషయుం డగునీకు సర్ప । విష మెక్కంగదే. 656

క. కట్టా క్రూరభుజంగము, గట్టలుకన్ నిన్నుఁ గఱవఁ । గరిపించితివో
తిట్టితివో పాపువిధిఁ, బట్టి మముం దలఁచి కాఁకఁ । బలవించితివో. 657

క. పన్నగము మమ్ముఁ గఱవక, ని న్నేటికిఁ గఱచెఁ గుఱ్ఱ । నెమ్మి గలిగి నీ
వున్నను మము రక్షింతువు, నిన్నున్ రక్షింప నేము । నేరము తండ్రీ. 658

ఉ. చూడ వ దేమి గారవపుఁ । జూపుల మమ్ము సఖాలితోడ మా
టాడ వ దేమి నర్మముగ । నందెలు పాదములందు మ్రోయ నేఁ
డాడ వ దేమి నర్తనము । లవ్వల మ్రోలను గోపికావళిం
గూడ వ దేమి నవ్వులకు । గోపకుమారవరేణ్య చెప్పుమా. 659

సీ. శ్రవణరంధ్రంబులు । సఫలతఁ బొందంగ, నెలమి భాషించువా । రెవ్వ రింకఁ
గరచరణాదుల । కలిమి ధన్యత నొంద, నెగిరి పైఁ బ్రాఁకు । వా రెవ్వ రింక
నయనయుగ్మంబు లు । న్నతిఁ గృతార్థములుగా, నవ్వులు సూపువా । రెవ్వ రింక
జిహ్వలు గౌరవ । శ్రీఁ జేరఁ బాటల,యెడఁ [1]బలికించువా । రెవ్వ రింకఁ

ఆ. దండ్రి నీవు సర్ప । దష్టుండ వై యున్న, నిచట మాకుఁ బ్రభువు । లెవ్వ రింక
మరగి పాయ లేము । మాకు నీతోడిద, లోక మీవు లేని । లోక మేల. 660

వ. అని యొండొరులం బట్టుకొని విలపించుచుం గృష్ణునితోడన మడుఁగుఁ జొత్తము చత్త మనుచుఁ గృష్ణవిరహవేదనానలభారతప్తులై మడుఁగుఁ జొరఁ బాఱుచున్న వారలఁ గనుంగొని భగవంతుం డైన బలభద్రుండు మీరు మీఁదెఱుంగరు ధైర్యంబు విడుచుట కార్యంబు గాదు సహించి చూడుం డని వారిని వారించె.

క. తనుఁ గూర్చి యివ్విధంబున, వనితలు బిడ్డలును దారు । వాపోయెడి ఘో
షనివాసులఁ గని కృష్ణుఁడు, మనుజుని క్రియ నొకముహూర్తమాత్రము జరపెన్.

శా. అంతం గృష్ణుఁడు మేను వెంప భుజగుం । [2]డావృత్తులం బాసి తా
సంతప్తాయతభోగుఁ డై కఱచుటల్ । సాలించి నిట్టూర్పుతో
శ్రాంతుం డై తల లెత్తి దుర్విషము నా । సావీథులం గ్రమ్మ దు
శ్చింతన్ దిక్కులు సూచుచున్ దలఁగి ని । ల్చెన్ ధూమకాష్ఠాకృతిన్. 663

చ. వెఱ [3]మెర లేనియట్టిబలు । వీరుఁడు కృష్ణకుమారుఁ డొక్కచోఁ
జఱచి ఖగేంద్రుచందమునఁ జక్కన దాడలు వట్టి కన్నులం
జొఱచొఱ దుర్విషానలము । [4]జొబ్బిలు చుండఁగ నెత్తి లీలతో
జిఱజిఱఁ ద్రిప్పి వైచెఁ బరి । శోషితదర్పముఁ గ్రూరసర్పమున్. 664

1. బఱికించు. 2. డావృత్తతం. 3. మఱ. 4. 'స్రుక్కి-నుబ్బి-వధింపక-స్రవింపఁగ' వ్రా.ప్ర.

వ. ఇట్లు వేగంబున నాగంబు వీచి వైచి జగజెట్టి యైననందునిపట్టి రెట్టించినసంభ్రమంబున. 665

సీ. ఘనయమునానదీ | కల్లోలఘోషంబు సరసమృదంగ ఘో | షంబు గాఁగ
సాధుబృందావన | చరచంచరీకగా, నంబు గాయకసుగా | నంబు గాఁగఁ
గలహంససారస | కమనీయమంజుశ, బ్దంబులు దాళశ | బ్దములు గాఁగఁ
దివి నుండి వీక్షించు | దివిజగంధర్వాది, జనులు సభాసీన | జనులు గాఁగఁ
తే. బద్ధ రాగాదిరత్న ప్ర | భాసమాన, మహితకాళియఫణిఫణా | మండపమున
నళినలోచనవిఖ్యాతనర్తకుండు, నిత్యనైపుణ్యమునఁ బేర్చి | నృత్య మాడె. 666

శా. కుక్షిం లోకము లున్నగౌరవముతో | గోపాకృతి న్నున్నయా
రక్షోహంత వడిం మహాఫణిఫణా | రంగ ప్రదేశంబుపై
సక్షీణోద్ధతి నాడుచుం బాడుచుఁ జెలఁగుం | హాసంబుతోడం బద
ప్రక్షేపంబుల సేయుఁ గేళిగతులం | బ్రాణైక శేషంబు గన్. 667

క. ఘనతరసుమిరానంద, స్వనములతో సిద్ధసాధ్య | చారణగంధ
ర్వనిలింపమునిసతులు చ, య్యనఁ గురిసిరి విరులవాన | లాడెడుహరిపై. 668

వ. ఇట్లు దుష్టజనదండధరావతారుం డైనహరి వడి గలిగినపడగలమీఁదఁ దాండవంబు సలుప బెండువడి యొండొండ ముఖంబుల రక్తమాంసంబు లుమియుచుఁ గన్నుల విషంబు గ్రక్కుచు నుక్కు సెడి చిక్కి దిక్కులు సూచుచుం గంఠగతప్రాణుం డై ఫణీంద్రుండు తనమనంబున. 669

ఉ. వేలుపు లైన లావు సెడి | వేదనఁ బొందుచు నావిషానల
జ్వాలలు సోఁకినంతటన | చత్తురు నేఁ డిది యేమిచోద్య మా
భీలవిషాగ్ని హేతిచయ | పీడకు నోర్చియుఁ గ్రమ్మఱంగ నీ
బాలుఁడు మత్ఫణాశతము | భగ్నముగా వెసఁ ద్రొక్కి యాడెడున్. 670

క. ఈతఁడు సర్వచరాచర, భూతేశుం డైన పరమ | పురుషుఁడు సేవా
ప్రీతుఁడు హరి గాఁ దగు నని, భీతిం శరణంబు నొందె | బి ట్టలసి నృపా. 671

కాళియునిభార్యలైన నాగాంగనలు శ్రీకృష్ణుని నుతించుట.

వ. ఇట్లు క్రూరంబు లైనహరిచరణ ప్రహారంబులం బడగ లెడసి నొచ్చి చచ్చిన క్రియం బడి యున్నపతిం జూచి నాగకాంతలు దురంతం బైనచింతాభరంబున నివ్వటిల్లెడునెవ్వగల నొల్లంబోయి పల్లటిల్లిన యుల్లంబుల. 672

మ. కచబంధంబులు వీడ భూషణములు | కంపింపఁ గొందీఁగలుం
గుచయుగ్మంబుల వ్రేగునం గదలఁ బై | కొంగుల్ వడిం జీరఁగాఁ
బ్రచురభ్రాంతిఁ గలంగి ముందట రుద | ద్బాలావలిం గొంచు స్రు
క్కుచు భక్తిం జని కాంచి రాగుణమణిం | గోపాలచూడామణిన్. 673

వ. కని దండప్రణామంబు లాచరించి నిటలతటఘటితకరకమల లై యి ట్లనిరి. 674

క. క్రూరాత్ముల దండింపఁగ, ధారుణిపై నవతరించి । తన రేడిసీ కీ
క్రూరాత్ముని దండించుట, క్రూరత్వము గాదు సాధు । గుణము గుణాఢ్యా. 675

క. పగవారిసుతులయందును, బగ యించుక లేక సమతఁ । బరఁగెడినీకుం
బగ గలదె ఖలుల నడఁచుట, జగదవనముకొఱకుఁ గాక । జగదాధారా. 676

క. నిగ్రహమె మము విపాస్యుల, నుగ్రుల శిక్షించు టెల్ల । నూహింప మహా
నుగ్రహము గాక మా కీ, నిగ్రహము విపాస్యభావ । నిర్గతిఁ జేసెన్. 677

ఉ. ఎట్టితపంబు సేసె నొకొ । యెట్టిసుకర్మము లాచరించెనో
యెట్టినిజంబు వల్కె నొకొ । యీఫణి పూర్వభవంబునందు ము
న్నెట్టిమహానుభావులకు । నెన్నఁడుఁ జేరువ గానినీవు నేఁ
డిట్టివినోదలీలఁ దల । లెక్కి నటించెద వీఫణీంద్రుపై. 678

మ. బహుకాలంబు దపంబు సేసి వ్రతముల్ । పాటించి కామించినీ
మహనీయోజ్జ్వలపాద రేణుకణసం । స్ప ర్శాధికారంబు శ్రీ
మహిళారత్నము దొల్లి కాంచె నిదె నే । మం బేమియుఁ లేక యీ
యహి నీపాదయుగాహతిం బడసె నేఁ । డత్యద్భుతం బీశ్వరా. 679

ఉ. ఒల్లరు నిర్జరేంద్రపద । మొల్లరు బ్రహ్మపదంబు నొందఁగా
నొల్లరు చక్రవర్తిపద । మొల్లరు సర్వరసాధిపత్యము
న్నొల్లరు యోగసిద్ధి మఱి । యొండుభవంబుల నొందనీనినీ
సల్లలితాంఘ్రి రేణువుల । సంగతి నొందినధన్యు లెప్పుడున్. 680

క. ఘనసంసారాహతు లగు, జను లాకాంక్షింపఁ గడు స । శక్యం బగుశో
భనము సమక్షంబున నహి, గనియెం దామసుఁడు రోష । కలితుం డయ్యున్. 681

వ. దేవా సకలపురుషాంతర్యామిరూపత్వంబువలనఁ బరమపురుషుండ వయ్యును నప
రిచ్ఛిన్నత్వంబువలన మహాత్ముండ వయ్యును నాకాశాదిభూతసమాశ్రయత్వంబు
వలన భూతావాసుండ వయ్యును భూతమయత్వంబువలన భూతశబ్దవాచ్యుండ
వయ్యును గారణాతీతత్వంబువలనఁ బరమాత్ముండ వయ్యును జ్ఞానవిజ్ఞానపరిపూర్ణ
త్వంబు గలిగి నిర్గుణత్వనిర్వికారత్వంబులవలన బ్రహ్మంబ వయ్యును బ్రకృతిప్రవర్త
కత్వంబువలన ననంతశక్తి వై యప్రాకృతుండ వయ్యును గాలచక్రప్రవర్తకత్వం
బువలనఁ గాలుండ వయ్యును గాలశక్తిసమాశ్రయత్వంబువలనం గాలనాభుండ
వయ్యును సృష్టిజీవనసంహారాదిదర్శిత్వంబువలనం గాలావయవసాక్షి వయ్యును
నొప్పునీకు నమస్కరించెద మఱియును. 682

సీ. విశ్వంబు నీవ వైయు । విశ్వంబుఁ జూచుచు, విశ్వంబు సేయుచు । విశ్వమునకు
హేతువ వై పంచ । భూతమాత్రేంద్రియ, ములకు మనఃప్రాణ । బుద్ధిచిత్త
ముల కెల్ల నాత్మ వై । యొనసి గుణంబుల, నావృత మగుచు ని । జాంశభూత

మగునాత్మచయమున ✽ కనుభూతిసేయుచు, మూఁడహంకృతులచేఁ ✽ [1]మునుఁగువడక
తే. నెఱి ననంతుఁడ వై దర్శ ✽ నీయరుచివి, గాక సూక్ష్ముఁడ వై నిర్వి ✽ కారమహిమఁ
దనరి కూటస్థుఁ డన సమ ✽ స్తంబు నెఱుఁగు, నీకు మ్రొక్కెద మాలింపు ✽ నిర్మలాత్మ.

వ. మఱియుఁ గలండు లేఁడు సర్వంబు నెఱుంగు నించుక యెఱుంగు బద్ధుండు
విముక్తుం డొకండ నేకుండు నను నివి మొదలుగాఁ గలవాదంబులు మాయవలన
ననురోధింపుదురు గావున నానావాదానురోధకుండ వయ్యును నభిధానాభిధేయ
శక్తిభేదంబులవలన బహుప్రభావప్రతీతుండ వయ్యును జక్షురాది రూపంబుల
వలనఁ బ్రమాణరూపకుండ వయ్యును నిరపేక్షజ్ఞానంబు కలిమిం గవి వయ్యును
వేదమయనిశ్వాసత్వంబువలన శాస్త్రయోని వయ్యును సంకర్షణవాసుదేవ
ప్రద్యుమ్నానిరుద్ధ రూపంబులవలనఁ జతుర్మూర్తి వయ్యును భక్తజనపాలకుండ
వయ్యును నంతఃకరణ ప్రకాశకత్వంబు గలిగి సేవకజన ఫలప్రదానంబుకొఱకు
గుణాచ్ఛాదకుండ వయ్యును జిత్తాదివర్తనంబులఁ గానం దగినగుణంబులకు
సాక్షి వై యొరుల కెఱుంగరామి నగోచరుండ వయ్యును దర్కింప రానిపెంపు
వలన నవ్యాహతవిహారుండ వయ్యును సకలకార్యహేతు వయ్యు నంతఃకరణ
ప్రవర్తకత్వంబువలన హృషీకేశుండ వయ్యును సాధనవశంబు గాని యాత్మారా
మత్వంబువలన ముని వయ్యును స్థూలసూక్ష్మగతుల నెఱుంగుచు నెందుం
జెందక నీవు విశ్వంబు గాకయు విశ్వంబు నీవ యయ్యును విశ్వభావాభావసంద
ర్శనంబు సేయుచు విద్యావిద్యలకు హేతు వయిననీకుం బ్రణామంబు లాచరిం
చెద మవధరింపుము. 684

క. లోకజనిస్థితిలయములు, గైకొని చేయుదువు త్రిగుణ ✽ కలితుఁడ వై శా
లాకారమున నమోఘు, శ్రీకలితుఁడ వగుచు నిచ్చ ✽ సెందక యీశా. 685

క. నీశాంతలు గానితనువు, లీశా యీ మూఢజాతు ✽ లీసజ్జాతుల్
నీ శాంతతనువు లందుఁ బ్ర, కాశింతువు ధర్మహితము ✽ గా సుజనులలోన్. 686

ఉ. నేరము లెన్న నెక్కడివి ✽ నేము దలంచుతలంపులోపలన్
నేరుపు లున్నవే సుతుల ✽ నేరమిఁ దండ్రులు త్రోచి పుచ్చరే
నేరము సేయువారి ధర ✽ ణేపతు లొక్కొకమాటు గావరే
నేరముఁ గల్గుమద్విభుని ✽ నేఁ డిటుఁ గావఁ గదే కృపానిధీ. 687

శా. బాలుం డీతఁడు మంచివాఁ డనుచుఁ జె ✽ ప్పన్ రాము క్రూరుండు దు
శ్శీలుం డౌ నవు నైన నేము సుభగ ✽ శ్రీఁ బాసి వైధవ్యదు
ష్టాలంకారముఁ బొంద నోడెద మనా ✽ థాలాప మాలింపవే
చాలున్ నీపదతాండవంబు పతిభి ✽ క్షం బెట్టి రక్షింపవే. 688

ఉ. ఆకుల మయ్యె భోగ మిదె ✽ యూఁదల లన్నియు వ్రస్సెఁ బ్రాణముల్

1. మునుఁగఁబడక.

రాకలఁ బోకలన్ బొలిసె ♦ రాయిడి వెట్టక మాని జేసుపై
నీకరుణాకటాక్షములు ♦ నిల్పఁగదే తగ నో సమస్తలో
కైకశరణ్య యో యభయ ♦ కారణ యో కమలామనోహరా. 689

ఆ. మమ్ముఁ బెండ్లిసేయు ♦ మాప్రాణవల్లభు, ప్రాణ మిచ్చి కావు ♦ భక్తవరద
నీవు సేయుపెండ్లి ♦ నిత్యంబు భద్రంబు, పిన్ననాఁటిపెండ్లి పెండ్లిగాదు. 690

ఇంద్ర. నీయాన యెవ్వారిని ♦ నిగ్రహింపం, డాయుగ్రపాపాకృతి ♦ నందఁ డింకన్
నీయాజ్ఞలో నుండెడు ♦ నేఁటఁగోలెన్, మాయీశు ప్రాణంబులు ♦ మాకునీవే.

వ. అని యిట్లు తమపెనిమిటిఁబ్రదుకుఁ గోరెడి భుజగసతులయందు శరణాగతరక్షకుం డైనపుండరీకాక్షుండు గరుణించి చరణఘట్టనంబు సాలించి తలంగిన నెట్టకేలకుఁ బ్రాణేంద్రియంబుల మరలం బడసి చదిసి నలిసినతలలు సవరించుకొని [1]వగరుచుచు భుజగపతి జలజనయనునికి నంజలి సేసి మెల్లన యిట్లనియె. 692

చ. మలఁకలు మాప్రచారములు ♦ మాముఖముల్ విషవహ్నిఘోరముల్
ఖలులము రోషజాతులము ♦ గర్వుల మే మొకమంచివారమే
నలినదళాక్ష ప్రాణులకు ♦ నైజగుణంబులు మాన నేర్చునే
వెలయవె మావికారములు ♦ వింతలె మే లొనరించి తీశ్వరా. 693

సీ. వివిధభావాకార ♦ వీర్యబీజాశయ, జవయోనియుతముగా ♦ జగము లెల్ల
నీవచేసితి మున్న ♦ నే మాజగంబులో, సహజకోపనులము ♦ సర్పములము
దుర్వార మైననీ ♦ తోరంపుమాయ నే, మెఱిఁగి దాఁటెడుపని ♦ కెంతవార
మంతకుఁ గారణ ♦ మఖిలేశ్వరుండవు, సర్వజ్ఞుఁడవు నీవు ♦ జలజనయన
తే. మనిచెదేనిని మన్నించి ♦ మనుపు నన్ను, నిగ్రహించెదవేనిని ♦ నిగ్రహింపు
మింకసర్వేశ మాయిమ్ము♦లెందుఁగలవు, చిత్తమందున్న క్రమమునఁ♦జేయఁదగును.

క. నాపుణ్య మేమి సెప్పుదు, నీ పాదరజంబుఁ గంటి ♦ నే సనకాదుల్
నీపాదరజము గోరుదు, రేపదమం దున్న నైన ♦ నిఁక మేలు హరీ. 695

వ. అని విన్నవించినఁ గాళియుపలుకులు విన నవధరించి కారుణ్యమానసుం డయిన సర్వేశ్వరుం డతని కిట్లనియె. 696

క. గోవర్గముతో మనుజులు, ద్రావుదు రీమడుఁగునీరు ♦ దగ దిం దుండన్
నీవును నీబాంధవులును, నీవనితలు సుతులుఁ జనుఁడు ♦ నేఁ డంబుధికిన్. 697

క. నిను నే శాసించినకథ, మనమునఁ జింతించి రేపు ♦ మాపును గీర్తిం
చినమనుజులు మీ భయమున,విను మెన్నఁడుఁబొంద రెందు♦విషవిజయముతోన్.

చ. ఇది మొద లెవ్వరైన నరు ♦ లీ యమునాతటినీ హ్రదంబులో
వదలక తోఁగి నన్ను నుప ♦ వాసముతోడఁ దలంచి కొల్చుచుం
గదలక దేవతాదులకుఁ ♦ గా జలతర్పణ మాచరించినన్

1. వగరుపుచ్చుచు.

సదమలచిత్తులై దురిత | సంఘముఁ బాయుదు రాక్షణంబునన్. 699

ఆ. గరుడభీతి రమణ | కద్వీప మెల్ల కీ, మడువుఁ జొచ్చి తీవు | మత్పదాబ్జ
లాంఛనములు నీత | లల నుంటఁ జూచి యా,పక్షిరాజు నిన్నుఁ | బట్టఁ డింక. 700

వ. అని యిట్లు విచిత్రవిహారుం డైనగోపాలకృష్ణకుమారుం డాన తిచ్చిన నియ్యకొని చయ్యన నయ్యహీంద్రుండు దొయ్యలులుం దానును నెయ్యంబున నయ్యీశ్వరునకు నవ్యదివ్యాంబరాభరణరత్నమాలికానులేపనంబులు సమర్పించి తేఁటి తండంబులకు దండ యగునీలోత్పలంబులదండ యిచ్చిపుత్త్రమిత్రకళత్రసమేతుండై బహువారంబులు నైవారంబుసేసి వలగొని మ్రొక్కి లేచి వీడ్కొని రత్నాకరద్వీపంబునకుం జనియె నిట్లు. 701

క. వారిజలోచనుఁ డెవ్వరు; వారింపఁగ లేనిఫణిని | వాసత్వంబుల్
వారించిన యమున సుధా,వారిం బోలుపారె నెల్ల | వారికిఁ బ్రియ మై. 702

కాళియునిపూర్వకథ.

వ. అనిన విని మునీంద్రా యేకారణంబునఁ గాళియుండు భుజగనివాసం బయిన రమణకద్వీపంబు విడిచె నతం డొక్కరుండును గరుడున కేమి దప్పుఁ దలంచె నని నరవరుం డడిగిన మునివరుం డిట్లనియె. 703

సీ. సర్పభీరువు లైన | జను లెల్ల నెలనెల, సరసభక్ష్యములు వృ | క్షంబు మొదల
సర్పంబులకుఁ బెట్ట | సర్పంబులును మును, సర్పాంతకుఁడు దమ్ముఁ | జంపకుండఁ
బ్రతిమాసమును దమ | భాగభక్ష్యంబు లా, పక్షిరాజున కిచ్చి | బ్రదుకు చుండ
విషవీర్యదుర్మదా | విష్టుఁ డై కాళియుఁ, డహికులాంతకు[1]నిహ | లపహరించి

తే. యాక తనపాలిబలిభాగ | మెల్లఁ దినిన, విని ఖగేంద్రుఁడు కోపించి | వీనితలలు
నీఱి చెండాడి భోగంబు | చించివైచి,ప్రాణములఁ బాపి వచ్చెదఁ | బట్టి యనుచు.

క. అక్షీణకనకసన్నిభ,పక్షయుగోద్భూతఘోర | పవమానమహా
విక్షేపకంపితానే,కక్షోణిధరేంద్రుఁ డగుచు | గరుడుఁడు వచ్చెన్. 705

ఉ. వచ్చినసర్పవైరిఁ గని | వ్రాలక లేచి మహాఫణావళుల్
విచ్చి దృగంచలంబుల న | వీనవిషాగ్నికణంబు లొల్కఁగా
నుచ్చలదుగ్రజిహ్వలు మ | హోద్ధతిఁ ద్రిప్పుచు నూర్పులందుఁ గా
ర్చిచ్చెగయంగఁ బాఱి కఱ | చెన్ విహగేంద్రు నహీంద్రుఁ డుగ్రతన్. 706

క. కఱచినభుజగము రదములు, విఱుగఁగ వదనముల విషము | వెడలఁగ శిరముల్
పఱియలుగ నడిచె గరుడుఁడు, తఱిమి కనకరుచులు గలుగు | తనడాఁకెక్కన్. 707

వ. ఇట్లహికులారాతిచేత వ్రేటువడి వెఱచి పఱతెంచి కాళియుం డీ గభీరం బయిన మడుఁగుఁ జొచ్చె మఱియు నొక్కవిశేషంబు గలదు. 708

సీ. మున్ను సౌభరి యను | ముని యీహ్రదంబునఁ, దపము సేయుచునుండ | ధరణిలోన

1, ఁ జాలఁ నపహసించి,

నాఁకలిఁగొని పన్న § గాంతకుఁ డొకనాఁడు, సనుదెంచి యందుల § జలచరేంద్రు
నొడిసి భక్షించిన § నున్నమీనము లెల్ల, ఖిన్నంబు లై వగఁ § గ్రస్సి యున్న
జూచి యామునిరాజు § శోకించి కోపించి, గరుడుఁడు నేఁ డాది § గాఁగ నిందుఁ

తే. జొచ్చి మీనంబులను మ్రింగఁ § జూచె నేనిఁ
జచ్చుఁ గావుత మని యుగ్ర § శాప మిచ్చెఁ
గాళియుం డొక్కఁడా శాప § కథ యెఱుంగు
నితరభుజగంబు లెవ్వియు § నెఱుఁగ వధిప. 709

వ. అది కారణంబుగాఁ గాళియుం డీమడుఁగుఁ జొచ్చియున్న గోమనుజరక్షణార్థంబు
కృష్ణుం డతని వెడలించె నిట్లు దివ్యగంధాంబరసువర్ణమణిగణమాలికాలంకృతుం
డై మడుఁగు వెడలి వచ్చినమాధవుం గని ప్రాణలాభంబులం బొందినయింద్రియం
బులుంబోలె యశోదారోహిణీసమేత లయినగోపికలును నందసునందాదు లైన
గోపకులును మూర్ఛలం బాసి తేఱి తెప్పిఱి లేచి పరమానందంబునం బొందిరి
బలభద్రుండు తమ్ముని నాలింగనంబు సేసె నప్పుడు. 710

క. అంకెలు వైచె వృషభము ల, హంకారముతోడ లేఁగ § లట్టిట్టుఱికెన్
బొంకముల నొప్పె ధేనువు, లంకురితము లయ్యెఁ దరువు § లాహరిరాకన్. 711

క. నీసుతుఁ డహిచే విడివడె, నీసురుచిరభాగ్యమహిమ § నిశ్చల మనుచున్
[1]భూసురులు సతులుఁ దారును, భాసురవచనముల నందుఁ § బలికి రిలేశా. 712

శా. నిన్నా యుగ్రభుజంగమంబు గఱవన్ § నీ వాపదం బొందుచున్
న న్నేమంటి తనూజ యోడవు గదా § నాకూన నాతండ్రి రా
వన్నా యంచు శిరంబు మూర్కొని నిజాం § కాగ్రంబుపై నిల్పుచుం
గన్నీ రొల్కఁగఁ గౌఁగిలించెఁ దనయున్ § గారాముతోఁ దల్లి దాన్. 713

వ. ఇట్లు పరమసంతోషు లై ఘోషజను లారేయి కాళిందీతటంబున నాఁకలినీరు
వట్టుల డస్సి కృస్సి గోవులుం దారు నుండ నగణ్యం బగునయ్యరణ్యంబున నొక్క
దవానలంబు పుట్టి చుట్టు ముట్టికొని నడురేయి నిద్రితం బైనవ్రజంబుమీఁదఁ గది
సిన నదిరిపడి లేచి దందహ్యమానదేహు లయి సకలజనులును మాయామనుజ
బాలకుం డైనహరికి శరణాగతు లై యి ట్లనిరి. 714

గోగోపగోపికాసంఘమును గార్చిచ్చు చుట్టుకొనుట.

మ. అదె వచ్చెన్ దవవహ్ని ధూమకణకీ § లాభీలదుర్వార మై
యిదె కప్పెన్ మము నెల్లవారి నిట మీఁ § దేలాగు రక్షింపు నీ
పదపద్మంబుల కాని యొండెఱుఁగ మో § పద్మాక్ష యోకృష్ణ మొ
క్కెద మోరామ మహాపరాక్రమ దవా § గ్నిన్ వేగ వారింపవే. 715

క. నీపాదంబులు నమ్మిన, నాపద లెక్కడివి జనుల § కత్యుగ్రమహా

1. భూసురులును ఖేచరులును,

దీపితదావజ్వాలనము, పైఁబడ కుండెడివిధంబు § భావింపఁ గదే. 716

వ. అని ఘోషించుఘోషజనులం గరుణించి జగదీశ్వరుం డగు ననంతుం డనంతశక్తియుక్తుం డై గహనంబు నిండినదావదహనంబు పానంబు సేసిన విజయగానంబు దశదిశల నిగిడె నంతం గృష్ణుండు గోగణజ్ఞాతిసమేతుం డై మందయానంబున మందకు వచ్చె నిట్లు రామకేశవులు గోపాలబాలవేషంబులం గ్రీడించుసమయంబున. 717

గ్రీష్మర్తువర్ణనము.

సీ. దినము లంతంతకు § దీర్ఘంబు లై తోఁచె, దిననాథుఁ డుత్తర § దిశఁ జరించె
నాఁటినాఁటికి నెండ § నవ్య మై ఖర మయ్యె, వెచ్చనిగాడ్పులు § విసరఁ జొచ్చె
మేదినీరేణువుల్ § మింట సంకుల మయ్యె, నేఱులుఁ గొలఁకులు § నిగిరిపోయెఁ
బానీయశాలలఁ § బథికసంఘము నిల్చెఁ, జప్పరంబుల భోగి § చయము డాఁగెఁ

ఆ. దరులు లతలుఁ గుసుమ § దళములతో వాడె, మిథునకోటికి రతి § మెండు దోఁచె.
నఖిలజంతుభీష్మ § మైన గ్రీష్మమురాకఁ, గీలి యడవులందుఁ § గేలి సలిపె. 718

ఆ. వాఁడిరుచులు గలుగు § వానివేఁడిమి గ్రీష్మ, కాలమందు జగము § గలయఁబడియె
బ్రహ్మజనులకొఱకు § బ్రహ్మాండఘటమున, యుష్ణరసముఁ దెచ్చి § యునిచె ననఁగ.

వ. ఇట్లాభీలం బయిననిదాఘకాలంబు వర్తింప బృందావనంబు రామగోవిందమందిరం బైనకతంబున నిదాఘకాలలక్షణంబులం బాసి నిరంతరగిరినిపతితనిర్ఝరశీకరపరంపరాభాసితపల్లవితకుసుమితతరులతం బయ్యును దరులతాకుసుమపరిమళమిళితమృదులపవనం బయ్యును బవనచలితకమలకహ్లారసరోవరమహాగభీరనదీహ్రదం బయ్యును నదీహ్రదకల్లోలకంకణప్రభూతపంకం బయ్యును బంకసంజనితహరితాయమానతృణనికుంజం బయ్యును జనమనోరంజనం బై వసంతకాలలక్షణంబులు గలిగి లలితమృగపక్షిశోభితం బయి యొప్పుచుండె మఱియు నందు.

క. పికములకోలాహలమును, శుకసంఘముకలకలంబు § సుభగమయూర
ప్రకరముకేకారవ మళి, నికరమురొదయును జెలంగె § నెఱి నయ్యడవిన్. 721

క. ఆతతయమునాసరసీ, జాతతరంగాభిషిక్త § జలరుహగంధో
పేతానిల [1]మడఁచె నిదా, ఘాతతదావాగ్నిపీడ § నవ్వనమందున్. 722

వ. ఇట్లామనికందువ తెఱంగు గల్గి సుందరం బైనబృందావనంబునకు బలకృష్ణులు గోవుల రొప్పికొని చని గోపకులుం దారును నొండొరులతో నగుచుఁ దెగడుచుఁ జెలంగుచుఁ దలంగుచు జిఱజిఱం దిరుగుచుఁ దరులసందుల కరుగుచు దాఁగిలిమూఁత లాడుచు గీతంబులు వాడుచు వేణునాదంబులు ఘటియించుచు నటియించుచు గతులు దప్పినక్రియ నొఱగుచుఁ గుప్పల కుఱుకుచుఁ జప్పటలు గొట్టుచుఁ గందుకంబులఁ దట్టుచు నుప్పరం బెగసి దర్దురంబులచందంబున దాఁ

1. మడరంగ ని, రాతపదావాగ్ని యయ్యె ♦ నవ్వన మెల్లన్.

టుచు నామలకబిల్వాదిఫలంబుల మీటుచుఁ గుటవిటపంబులఁ గదల్చుచు మృగంబుల నదల్చుచుఁ బెరల రేఁపుచు మధుమక్షికలఁ జోఁపుచుఁ దేనియలు ద్రావుచు సొమ్ములు వోవుచు గురుశిష్యకల్పనంబులం బనులు సేయుచుఁ గాక పక్షధరు లై ముష్టియుద్ధంబులకు డాయుచుఁ బన్నిదంబులు సఱచుచుఁ బులుఁ గులభంగి నఱచుచు బహురూపంబులు వన్నుచు నెగిరి తన్నుచు సేవ్యసేవక మిత్త్రామిత్త్రభావంబులు వహించుచు నుత్సహించుచు మఱియు ననేకవిధంబులఁ గ్రీడించి రందు. 723

క. మాపాలికి బలకృష్ణులు, భూపాలకు లంచు నెగిరి ʃ బొబ్బ లిడుచు న
గోపాలురు మోతురు ప్రమ, దాపాదకు లగుచు వల్లి ʃ కాందోళికలన్. 724

క. గోపకు లందఱు నాడుచు, దీపింపఁగ రామవాసు ʃ దేవుల వెనుకం
బై పడి పాఠకగాయక, రూపంబులఁ బొగడుదురు ని ʃ రూఢాత్మకు లై. 725

క. ప్రీతిన్ గోపకు లందఱు, గీతంబులు వాడఁ దరుల ʃ క్రిందను నగుచుం
జేతులు ద్రిప్పుచు వెడ వెడ, పాతర లాడును యశోద ʃ పాపం డడవిన్. 726

మ. జలజాక్షుండును రాముఁడున్ నటనముల్ ʃ సల్పంగ గోపాలమూ
ర్తులతో వారలఁ గొల్చునిర్జరులు సం ʃ తోషించి వేణుస్వనం
బులు గావించుచుఁ గొమ్ము లూఁదుచు శిరం ʃ బుల్ ద్రిప్పుచుం బాడుచున్
వల నొప్పన్ వినుతించి రప్పుడు నటుల్ ʃ వర్ణించుచందంబునన్. 727

బలభద్రుండు ప్రలంబాసురుని వధించుట.

వ. ఇట్లు రామకృష్ణులు నదనదీతీరంబులఁ గొలంకులసమీపంబుల గిరులచేరువల సెలయేఱులకడల మడుఁగులపొదరులపొంతలఁ బసిమి గల కసవుజొంపంబులఁ బసుల మేపుచుండఁ బ్రలంబుం డనురక్కసుం డుక్కు మిగిలి గోపాల రూపంబున వచ్చి వారల హింస చేయం దలంచుచుండ నయ్యఖిలదర్శనుం డగు సుదర్శనధరుం డెఱింగియు నెఱుంగని తెఱంగున. 728

క. ఆరామునిసహజన్ముఁడు, రా ర మ్మని వానిఁ జీరి ʃ రాకం బోకన్
గారాము సేసి మెల్లన, పోరామి యొనర్చెఁ బిదపఁ ʃ బొరిగొనుకొఱకున్. 729

వ. ఇట్లు ప్రలంబునితోఁ జెలిమి సేయుచుఁ గృష్ణుండు గోపాలకులతో ని ట్లనియె. 730

ఆ. మనకుఁ బ్రొద్దువోదు ʃ మనమిందఱము రెండు, గములవారమగుచుఁ ʃ గందుకముల
శిలల గుఱులు సేసి ʃ చేరి క్రీడింతము, రండు వలయు జయ ప ʃ రాజయములు.

వ. అని యిట్లు వలికి తానును బలభద్రుండును బెన్నుద్దు లై యితరవల్లవు లెల్ల నుద్దించుకొని చిట్టుద్దు లై వచ్చినసమయంబున విభజించుకొని రెండుగము లై మార్గంబులందుఁ దృణదారుశిలాకల్పితంబు లగు గుఱు లొడ్డి కందుకశిలాది ప్రక్షేపణంబుల లక్ష్యంబులఁ దాఁక వైచి జయపరాజయనిర్ణయంబులు గైకొని వాహ్యవాహకలక్షణంబుల నిర్జితులు జేతల వహించి క్రీడించుచు బలరామునికి

వానిచందంబు రహస్యంబున నెఱింగించి పసుల వెల్పుచు భాండీరకం బను వటంబు సేరి రా (సమయంబునఁ) గ్రీడయందుఁ బిదప శ్రీదామనామధేయుం డైనగోపకుండు శ్రీకృష్ణుని వహించె భద్రసేనుండు వృషభు నెక్కించుకొనియె బలభద్రుండు ప్రలంబు నారోహించె నప్పుడు. 732

మ. వనజాక్షుఁ బలిమిం బలాఢ్యుఁడు దృణా § వర్తుండు మున్ మింటికిం
గొని పోఁ జాలక చిక్కినాఁ డితని నా § కుం బోవ రా దంచు నా
దనుజారిం గొనిపోఁ దలంపక వడిన్ § దైత్యేశుఁ డయ్యాటలోఁ
గొని పోయెన్ [1]గెఱ దాఁటి రాము నఖిల § క్రూర క్షమోద్దామునిన్. 733

వ. ఇట్లు క్రీడాకల్పితవాహనుం డైన ప్రలంబుండు బలభద్రునిం గొనిపోవుచు. 734

మ. గురుశైలేంద్రసమానభారుఁ డగునా § గోపాలకుం బోవ లే
క రయోద్రేకము మాని దైత్యుఁడు నరా § కారంబు సాలించి భీ
కరదైత్యాకృతి నేఁగె హేమకటకా § కల్పంబుతో రాముతో
మురు వొప్పంగ, దటిల్లతేందుయుతజీ § మూతంబు చందంబునన్. 735

ఉ. మోసము లేక వానిపెను § మూఁపున నుండుచు నాహలాయుధుం
డాసమయంబునం గనియె § హాటకరత్నకిరీటకుండలో
ద్భాసితము స్తరుం భ్రుకుటి § భాగురుదారుణనేత్రు నుగ్రదం
ష్ట్రాసహితుం బ్రలంబు నురు § శౌర్యవిలంబు మదావలంబునిన్. 736

వ. కని నక్తంచరుం డని యించుక శంకించి వెఱవక. 737

క. కడువడిఁ దను [2]దివికిం గొని, వడిఁ జనియెడు దనుజశిరము § వ్రయ్య హలధరుం
డడరి పటుచటులతర ముగు, పిడికిట వెస విసరి పొడిచె § బిఱుసున నలుకన్. 738

క. హలధరుబలుపిడికిటిహతిఁ, దల వగిలిన రుధిరజలము § దనువివరములం
దొలఁక మొఱ యిడుచు దనుజుఁడు, బలరిపుపవినిహాతనగము § పగిదింబడియెన్.

మత్తకోకిలము. మేలు మేలు గదయ్య రాముఁడు § మేటిరక్కసు నొక్కఁడుం
నేలఁ గూలిచె నొక్కపోటున § నేఁడు విస్మయ మంచు గో
పాలకుల్ గని చచ్చి వచ్చిన § భ్రాతఁ గన్నవిధంబునం
జాల దీవన లిచ్చి రాముని § సత్కరించిరి వేడుకన్. 740

క. బలవంతుఁ డగుప్రలంబుఁడు, బలుముష్టిం నిహతుఁ డైన § బ్రదికితి మనుచున్
బలసూదనాదిదివిజులు, బలుపైఁ గుసుమములవానఁ § బరఁగించి రొగిన్. 741

శ్రీకృష్ణుండు దావాగ్నిని మ్రింగి గోపకగోసంఘమును గాపాడుట.

వ. అట్లు గోపకులు క్రీడింప గోవు లంతంతఁ గాంతారంబున వింతకసవులు మేస వుచు మేఁతవడి నొండడవికి దూరంబు సని యందు దవదహానపవనసంస్పర్శంబు సైరింపక కంపించి దప్పి నొప్పు సెడి ఘోషించిన. 742

1. గెఱి. 2. దివిఁ గొనిచనియెడి...ఖగుల నెగిరి హల.

శా. ఆగోపాలకు లందఱుం బసులకు - న్యాలించి కౌమారకే
ళీగాఢత్వము మాని [1]గోఖురరదా - ళిచ్ఛిన్నఘాసంబుతో
బాగై యున్నపథంబునం జని దవా - పన్నంబు గా కుండ వే
వేగన్ గోగణమున్ మరల్చి రటవీ - వీథిన్ జవం బొప్పఁగన్. 743

క. జలధరగభీరరవమున, నలినదళాక్షుండు దమ్ము - నామాంకములం
బిలిచిన విని ప్రతిఘోషణ,ములు సేయుచుఁ బసులు దిరిగె - ముదమున నధిపా.

వ. అంత నవ్వనంబున దైవయోగంబునం గార్చిచ్చు పుట్టి బిట్టు విసరెడికరువలి వలన మిన్ను ముట్టం మిట్టిపడి గట్టు చెట్టనక దరికొని పట్టి కాలుచుఁ జుట్టుకొని (పరవం) గని పల్లటిల్లినయుల్లంబులతో వల్లవు లెల్లఁ దల్లడిల్లి సబలుం డైన హరికి మృత్యుభీతులరీతిం జక్క మ్రొక్కి యిట్లనిరి. 745

క. అభ్రంకషధూమాయిత, విభ్రాంతమహాస్ఫులింగ - విసరోగ్రశిఖా
విభ్రష్టదగ్ధలోకా,దభ్రం బై వచ్చెఁ జూడు - దవశిఖి కృష్ణా. 746

శా. నీచుట్టాలకు నాపదల్ గలుగునే - నే మెల్ల నీవార మ
న్యాచారంబు లెఱుంగ మీశుఁడవు మా - కాభీలదావాగ్ని నేఁ
డే చందంబున నింక దాఁటుదుము మ - మ్మీక్షించి రక్షింప వ
న్నా చంద్రాభ విపన్నులన్ శిఖివితా - నచ్ఛన్నులన్ ఖిన్నులన్. 747

వ. అని మఱియును. 748

ఉ. బంధుజనంబుచేత నిటు - ప్రార్థితుఁ డై హరి విశ్వరూపుఁడో
బంధువులార మీనయన - పంకజముల్ ముకుళింపుఁ డగ్ని నీ
సంధి నడంతు నే ననినఁ - జక్కన వారలు నట్ల చేయుడున్
బంధురదావపావకముఁ - బట్టి ముఖంబునఁ ద్రావె లీలతోన్. 749

వ. ఇట్లు నిజయోగవైభవంబున దావదహనంబు పానంబు సేసి నిమిషమాత్రంబున గోపకుల నందఱ భాండీరకవటవిటపిసమీపంబునకుం దెచ్చి విడిచిన వారు వికసితనయనకమలు లయి కృష్ణునియోగమాయాప్రభావంబున నెరగలిచిచ్చుమ్రగ్గ నని యగ్గించుచుఁ దమమనంబులందు. 750

క. కార్చి చ్చార్చుపటుత్వము, నేర్చునె నరుఁ డొకఁడు శౌరి - నేఁ డీడె కార్చి
చ్చార్చి మనల రక్షింపఁగ, నేర్చె నితం డజుఁడొ హరియొ - నిటలాక్షుండో.

వ. అని వితర్కించి రంతఁ గృష్ణుండు సాయాహ్నసమయంబున రామసహితుం డై వంశనాళంబు పూరించుచు గోపగణజేగీయమానుం డై గోష్ఠంబు ప్రవేశించె నప్పుడు. 752

క. కమలాక్షుఁ డొద్ద నుండని, నిమిషము యుగశతము గాఁగ - నెగడినగోప
ప్రమదలు సంభ్రమమున నా,కమలాక్షునిఁ జూచి ముదము - గైకొని రధిపా.

1. గోఖురపుటాళి.

వ. ఆ సమయంబున గోపకు లిండ్లకడ నున్నవృద్ధకాంతాజనంబులకు రామకృష్ణుల చిత్రచరిత్రంబులు సెప్పిన విని వారు వారిని గార్యార్థులై వచ్చిన వియచ్చరవరు లని తలంచి రంత. 754

వర్షర్తువర్ణనము

సీ. పూర్వవాయువులు ప్ర§భూతంబులై వీచెఁ, బడమట నింద్రచా§పంబు దోఁచెఁ
బరివేషయుక్తమై§భానుమండల మొప్పె, మెఱపు లుత్తరదిశ§మెఱవఁదొడఁగె
దక్షిణగాములై § తనరె మేఘంబులు, జలచరానీకంబు § సంతసించెఁ
జాతకంబులపిపా § సలు కడపలఁ జేరెఁ, గాంతారవహ్నుల § గర్వ మడఁగె

ఆ. నిజకరాళివలన § నీరజబంధుండు, దొల్లి పుచ్చుకొన్న § తోయ మెల్ల
మరల నిచ్చుచుండె § మహికర్షకానంద,కంద మైనవాన § కందువందు. 755

క. వర్షాకాలభుజంగుఁడు, హర్షముతో నిడిన నవన § ఖాంకము లని యు
త్కర్షింప భూమిసతిపైఁ, గర్షకహాలరేఖ లమరె § గహనాంతమునన్. 756

క. చెలువుఁడు ప్రావృట్కాలుఁడు, పొలసినఁ బులకించుభూమి § పులకము లనఁగా
మొలచి తల లెత్తి నిక్కుచు, సలలితగతి జాలు వాఱె § సస్యము లధిపా. 757

వ. మఱియుఁ జటులపవనచలితంబులై పన్ని మిన్ను దన్ని లెక్కకు మిక్కిలి యై తెక్కులు గలనీలగిరులసిరుల మీఱి కాఱుకొని తెఱపిపడక నిబిడంబులై శిశిరకిరణతరణిమండలంబులచొప్పు దప్పించి విప్పు గలిగి చదలు గప్పుకొనిన (లీలంగ్రాలు) నీలమేఘంబులును మేఘవిముక్తంబు లయి జలదసమయవిటుండు సరసగతి ధరణిసతియురువున దర్పించి నేర్పున సమర్పించుకర్పూరఖండంబులవడువునఁ బుడమిం బడుకరకలును గరకానుగతంబులై యసితభోగిభోగంబులబాగున నీలమణిమాలికావిశేషంబులవిధంబున నెడపడక పడుసలిలధారలును ధారాధరవిగళితవిమలసలిలంబులం దోఁగుచు మదజలాభిషిక్తమత్తమాతంగంబుల సొబగున నుండుకొండలును గొండలతుదలనుండి గండశైలంబులపైఁ బడి వికీర్యమాణంబు లగుగిరినిర్ఝరంబులశీకరంబులును శీకరపరంపరలచొదుకులు మదుకులు గొనినఁ బిదపిద నగుచుఁ జిదుకుచిదుకు మను రొంపులును రొంపులు గ్రొచ్చి క్రచ్చఱ నుచ్చలితంబులై పఱచువఱదలును వఱదలవలన మొదలికదలి పాఱెడియేఱులును నేఱులవెంట గఱులు త్రిప్పుచు గములు గొని క్రొన్నీటి కెదురునడచు మీనంబులును మీననయనల మేనులమెఱుంగు సొంపుపెంపు సైరింపక కంపించి తిరిగి సురిఁగి చనియెడికరణి మేఘమధ్యంబులం బొలసి మలసి నిలువక మరలి చనుక్రొమ్మెఱుంగులు మెఱుంగులపగిది మగువలు పురుషులం దగిలి నిలువ రని జనుల కెఱుంగ నలువ మొఱ యిడినతెఱంగున మొరయు నుఱుములును నుఱుముల కులికిపడక కికురుపొడుచుచుఁ బింఛెంబులు గొంచెంబులు సేయక విప్పి దెప్పరంబుగ రొప్పుచు నర్తనంబులు సలుపుమయూరంబు

లును మయూరఘోషంబులు భీషణంబులై చెవులు సోఁకిన ననూనంబులైనమా
నంబుల నాసలు సెడి యొండొరులకుఁ గ్రిందుపడి క్రందుకొనువిరహిజనులును
జనులకు మాపు రే పని నిరూపింపరాక మాలతీకుసుమవిసరవికసనవిధి తావసా
నంబు లగుదుర్దినంబులునుం దినావసానసమయంబున మినుకు మినుకు మని మెఱ
చుచుం దిరుగుఖద్యోతంబులును ఖద్యోతసందర్శనంబు గోరుచు నుడుగక
విడువక కురియుజడిం బడి వలిగొని వడఁకుచు నశేషయత్నంబులు వర్జించి
ఖర్జూర జంబూ ఫలభక్షణంబుల దేహసంరక్షణంబు నాచరించువనచరులును
వనచరానందకారిణు లై వారరమణులరుచి ననవరతభుజగసమేత లగుకేత
కులును కేతకీకదంబయూథికాకుటజకుసుమపరిమళమిళితంబు లగువిపినమా
ర్గంబులును మార్గనిరోధంబు లగుచుం బెరిఁగి రసికంబు లై పసరు దొలం
కుచు [1]హారిన్మణికిరణపుంజంబులభంగి రంజిల్లి తొంగలించుచు జొంపంబులు
గొనినకసవులును గసవులు మెసవి మిసమిసం దనువులు మెఱవ వలుఁదపొదుఁ
గులబరువులం గదలక నిలిచి నెమ రమర నిడుధేనువులును గలిగి ధేనువ్రజంబు
లైవడిఁ బయఃకణమనోహరం బై హారకరంబుభంగిఁ బరిపూర్ణసారంగభాసురం
బై సురగిరిచెలువున హరిశరాసనవిభీషణం బై విభీషణహృదయంబుపోలికం బ్రక
టితహరిశబ్దవైభవం బై భవపూజనంబుచందంబున సంద్రగోపాదివిభవజనకంబై
జనకయాగంబుభాతి సీతాప్రకరణాలంకృతం బై కృతయుగంబుసొంపున బహు
వర్షంబు నై వర్షాగమంబు [2]చెలు వొందె నప్పుడు. 758

క. వాడక వ్రాలక తెవులులఁ, గూడక తగ నల్ల[3]గెఱలు ♦ గొని నవకము లై
చూడఁగ భద్రము లగుచును, వీడెఁ సస్యంబు లిడుమ ♦ వీడెం బ్రజకున్. 759

క. జీవనము సాలఁ గలిగియుఁ, గావరమున మిట్టిపడని ♦ ఘనునిక్రియ నదీ
జీవనములు సొర జలనిధి, ప్రావృట్కాలమున డిందు ♦ పడి యుండె నృపా. 760

శా. ఆ వర్షాగమమందు గోవుల నర ♦ ణ్యాంతంబులన్ మేపుచున్
గోవిందుండు ప్రలంబవైరియుతుఁడై ♦ గోపాలవర్గంబుతోఁ
బ్రావీణ్యంబునఁ గందమూలఫలముల్ ♦ భక్షించుచున్ మంజుల
గ్రావాగ్రంబులఁ బ్రీతిఁ జల్ది గుడిచెం ♦ గాసారతీరంబులన్. 761

వ. ఆ సమయంబున. 762

సీ. విశ్వమోహన మైన ♦ వేణునినాదంబు, సరసగంభీరగ ♦ ర్జనము గాఁగ
మహనీయనిర్మల ♦ మందహాసద్యుతి, లలితసౌదామనీ ♦ లతిక గాఁగఁ
దలచుట్టు బాగుగఁ ♦ దనరుపింఛపుదండ, శైలభేదనశరా ♦ సనము గాఁగఁ
గరుణాకటాక్షవీ ♦ క్షణసుధావర్షంబు, సలిలధారాప్రవ ♦ ర్షంబు గాఁగఁ
తే. జాడ నేతెంచుగోపాల ♦ జనమునీంద్ర, చాతకంబులదురవస్థ ♦ సక్కఁజేసి

1. 'పద్మరాగమణి' వ్రా. ప్ర. 2. వచ్చె నప్పుడు. 3. నల్లనిరులు_నల్లయిరులు.

కృష్ణమేఘంబు బహుతరకీర్తి నొప్పె, విమలబృందావనాకాశవీథియందు. 763

క. గోవుల వృషవత్సంబుల, వావిరిఁ బూజించి పిదప వర్షాకాల
శ్రీవనితను బూజించెను, శ్రీవల్లభుఁ డయ్యుగోప శేఖరు డధిపా 764

వ. ఇట్లు కృష్ణుండు విహితవిహారంబుల వర్షాకాలంబు పుచ్చె నంత. 765

శరదృతువర్ణనము.

క. జొంపములు గొనియె వనములు, రొంపులిగిరె నెమిలిగములు రొద లుడిగెనదుల్
పెంపులకుఁ బాసె నుఱుములు, శంపలసంపదలు మానె శారదవేళన్. 766

వ. మఱియు జీవనంబులు విడిచి విమలజ్ఞానవశంబున విముక్తు లగు పురుషరత్నంబులఁ జెన్నున [1]నన్ను వదలి మిన్ను విడిచి వాయువశంబు లై వెల్లివిరిసి చనుమేఘంబులును మేఘపటలరహితంబును గలశభవమునిసహితంబును నై విజ్ఞానదీపవిలసితం బగుయోగిహృదయంబుచందంబున శుభం బయిన నభంబును నభంబునసీలదుకూలవితానసంయుక్తముక్తాఫలంబులవడువున నెగడునుడుగణంబులును నుడుగణమయూఖంబు క్రొవ్వు లువ్వెత్తుగొని నివ్వటిల్లుచు బ్రహ్మాండకరండకర్పూరఖండాయమానంబు లగుచంద్రకిరణంబులును జంద్రకిరణసంస్పర్శనంబున సగర్భంబు లై భూమికి దుర్భరంబు లగుచు నిండి పండి హాలికకరనిశితలవిత్రధారాసంరంభంబుఁ దలంచి తల్లడిల్లి వెలువెలుకం బాఱుచుఁ దల్లి యగువిశ్వంభరకు మును గలుగ ప్రణతంబు లై వడంకుచు నెఱుఁగ మొఱ యిడుచున్న పెంపున సంపన్నంబు లయినయెన్నులవ్రేఁగున వ్రాలి గాలిం దూలుచు మర్మరధ్వనుల సారస్యంబు లగుకలమాదిసస్యంబులును సస్యకమంజరీపుంజంబులఁ గొంజకచంచువులఁ ద్రుంచి కబళించి పిల్లపెంటితండంబులం గూడి కడుపులు నిండ మెక్కి విక్కవిరిసి చొక్కుచుఁ ద్రిక్కులు గొని మహోత్తుంగసమంచితమంచప్రదేశంబు లెక్కి సంచరించుచు వెన్నులకావలి యున్నయన్నులకెమ్మోవులు బింబఫలంబు లని కఱచి తత్కరాస్ఫాలనంబుల నులికిపడి యెగసి చనుశుకనికరంబులకలకలంబులును గలహంసకోకసారసకోలాహలమండితంబు లై నీఁడి నిర్మలజలంబులు గలజలాశయంబులును జలాశయంబులజలంబు లనుదినంబు నిగుర గృహంబుల బ్రదుకుదినంబులు సనుట యెఱుంగనిమనుజులగమనికం దిరుగుజలచరంబులును జలచరహృదయంబుల బెదరు గదుర డొంకి యింకిననదులును నదులందుఁ గర్పూరమండపంబుల తెఱంగున మణికుట్టిమంబులమాడ్కిని సౌధసోపానమార్గంబులజాడను విలోకితంబు లగునూతనసైకతంబులును సైకతప్రదేశంబుల నుదయవేళల నిత్యకర్మానుష్ఠాననిరతు లగుమునులును మునికన్యకాకరకలశసలిలాభిషిక్తమూలంబు లగుతపోవనబాలరసాలసాలంబులును సాలవిటపివాసంతికాకుంజపుంజంబులతఱుచున నిఱుముకొని దినకరకిరణంబులకుం గరువలికిం

1. నన్నువ-పన్ను-వదలి.

జొర వెరవుపడనివనమ్ములునువనమ్ములం దరులకొమ్మల నాకలములు నేకలములై మెసంగి మసరుకవిసి క్రొవ్వి కొమ్ములకొనల నూటి నేటిదరులు త్రవ్వి చిమ్మి కుమ్మి కోరాడెడివనగజంబులును గజకుంభకనకకుంభరుచిరకుచభారభీరుమధ్య సమంచిత లగుచెంచితలును జెంచితలకూర్మిరమ్ము లగుపాఱమ్ముల సారమ్ములు సెడి ఖేదమ్మునఁ బాడమ్ములు దొట్రువడఁ బెనుగాదమ్ములం బడు వరాహపుండరీకంబులును బుండరీకకుందకుముదకురంటకాదికుసుమమకరందంబులు గ్రోలి తేలి సోలి వాలి మహాహంకృతుల ఝుంకృతులు సేయు తేఁటికదుపులును గదుపులం గలయక యొడ గలిగి మదమున నదనుపద నెఱింగి మదనమార్గణప్రేరితంబులై పెంటితుటుముల వెంటనంటం జని యొండొంటి గెంటించుచుఁ దగుల నెక్కి గర్భంబులు నెక్కొలుపుమృగవృషభరాజంబులును గలిగి రాజరాజగృహంబు పగిది విలసితకుందపద్మసౌభాగ్యంబై భాగ్యహీనుకర్ణ రేఖగతి నశ్రుతసీలకంఠశబ్దంబై శబ్దశాస్త్రవేదిహృదయంబుభాగున విశ్వప్రకాశాభిరామంబై రామసంగ్రామంబుకైవడి బాణాసనాలంకృతంబై కృతాంతహృదయంబు కరణి నపంకంబై పంకజాసనుగేహంబుసొంపున రాజహంసవిరాజమానంబై మానధనునిచరిత్రంబుసొబగున నకల్మషజీవనంబై వననిధిపోలుపున సమ్మిళిత భూభృద్వాహినీసంకులంబై కులవధూరత్నంబుచెలువున నదృష్టపయోధరంబై ధరణికిం దొడ వగుచు శరత్కాలంబు వచ్చె నంత. 767

క. వాజులనీరాజనములు, రాజులజయగమనములును ‡ రాజితలక్ష్మీ
పూజలు దేవోత్సవములు, రాజిల్లెను జగతియందు ‡ రాజకులేంద్రా. 768

క. చేగ గలచెఱకువింటను, బాగుగ నీలోత్పలంబు ‡ బాణంబు గ సం
యోగంబు సేసి మదనుఁడు, వేగిరమున విరహిజనుల ‡ వేఁటాడించెన్. 769

వ. ఇట్లు భాసురంబు లయినశరద్వాసరంబుల గోవిందుండు గోబృందసమేతుండై బృందావనంబునఁ బసులఁ బొసంగ మేపుచు. 770

సీ. కర్ణావతంసిత ‡ కర్ణికారప్రభ, గండభాగద్యుతిఁ ‡ గడలుగొలుప
భువనమోహన మైన ‡ భ్రూవిలాసంబుతో, వామభాగానత ‡ వదన మొప్ప
నపసవ్యకరమృదు ‡ లాంగుళీచాతురి, షడ్జధ్వనికి మర్మ ‡ సరణిఁ జూప
డాకాలిమీఁద న ‡ డ్డము సాఁచి నిల్పిన, పదనఖద్యుతి భూమిఁ ‡ బ్రబ్బికొనఁగ

తే. మూలిపింఛముఁ గంఠదాముమును మెఱయ, విలసితగ్రామముగనొక్క ‡ వేణువందు
బ్రహ్మగాంధర్వగీతంబు ‡ పరఁగఁజేసెఁ, జతురనటమూర్తిగోపాల ‡ చక్రవర్తి. 771

వ. ఇట్లు హరి వేణునాదంబు పూరించిన మారవికారహేతు వగుతద్గీతం బాలించి సిగ్గులు సాలించి మక్కువలు సెక్కు లొత్త గోపిక లోపికలు లేక తమతమ పొత్తుకత్తెలుం దారును దత్తఱంబునఁ బదుగురు నేగురుఁ దుటుములు గొని జిలిబిలిముచ్చటలకుం జొచ్చి తమలోన. 772

మ. శ్రవణోదంచితకర్ణికారకముతోఁ § స్వర్ణాభచేలంబుతో
నవతంసాయిత కేకిపింఛకముతో § నంభోజదామంబుతో
స్వవశుం డై మధురామృతముచే § వంశంబుఁ బూరించుచు
న్నవిదా మాధవుఁ డాలవెంట వనముం § దొప్పారెడిం జూచితే. 773

శా. రావే సుందరి యేమె బోటి వినవే § రాజీవనేత్రుండు బృం
దావీథిం దగ వేణు వూఁదుచు లస § త్సవ్యానతాస్యంబుతో
భ్రూవిన్యాసము లంగుళీక్రమములుం § బొల్పార షడ్జంబు గాఁ
గావించెన్ నటుభంగి [1]బ్రహ్మ మగుత § ద్గాంధర్వసంగీతమున్. 774

క. తలఁకెను గొబ్బునఁ జిత్తము, నలినాక్షునిమధురవేణు § నాదము నావీ
నులు [2]సోఁకినంతమాత్రన, చెలియా యిఁక [3]నెట్లు వెరవు § చింతింపఁగదే. 775

క. నాతోడ వెఱవ వలదే, నాతోడనె కొనుచుఁ బోయి § నలినదళాక్షున్
నీతోడుతఁ బలికించెద, నీతోడిజనంబు మెచ్చ § నీతోడు సుమీ. 776

వ. అని పెక్కుభంగుల నొకరొకర్తు నుద్దేశించి పలుకుచు గోపసుందరులు బృందావనంబునకు గోవిందున కెదురు చని పరమానందంబున నతనిం దమమనంబులఁ బ్రతిపదంబును నాలింగనంబు సేసినవార లగుచు రామకృష్ణుల నుద్దేశించి. 777

మ. నవగోస్థానకరంగమందుఁ బరమా § నందంబుతోఁ జాతప
ల్లవనీలోత్పలపింఛపద్మదళమా § లావస్త్రసంపన్ను లై
కవ లై వేణువు లూఁదుచున్ బహునటా § కారంబులం గేళితాం
డవముల్ సేసెద రీకుమారకులు వే § డ్కం గామినుల్ గంటిరే. 778

క. ఓచెలువలార వినుఁడీ, వాచాశతకంబు లేల § వర్ణింపంగా
లోచనములకలిమికి ఫల, మీ చెలువురఁ జూడఁ గలుగు § టింతియ సుండీ. 779

వ. అని పలికి రందుఁ గొందఱు గోవిందు నుద్దేశించి. 780

మ. ఒనరన్ వ్రేఁతల కించు కేనియును లే § కుండంగ గోపాలకృ
ష్ణునికెమ్మోవిసుధారసంబు గొనుచుం § జోద్యంబుగా మ్రోయుచుం
దనపర్వంబులు నేత్రపర్వములు గా § దర్పించెఁ బూర్వంబునన్
వనితా యెట్టితపంబు సేసె నొకొ యీ § వంశంబు వంశంబులోన్. 781

మ. ముదితా యేతటినీపయఃకణములన్ § మున్ వేణు వింతయ్యె నా
నది సత్పుత్త్రునిఁ గన్నతల్లిపగిదిన్ § నందంబుతో నేఁడు స
మ్మదహంసధ్వని పాటగా వికచప § ద్మశ్రేణి రోమాంచ మై
యొదవం దుంగతరంగహ స్తనటనో § ద్యోగంబు గావింపదే. 782

క. నలినోదరుభక్తునిఁ గని, కులజులు నందాశ్రుజలము § గురియుపగిది మ్రాఁ
కులు పూఁదేనియ లొలికెడు, నలినాక్షునిచేతివంశ § నాళము మ్రోఁతన్. 783

---

1. బ్రహ్మముగ. 2. సోఁకినంత వినవే - సోఁకిన మాయన్నల. 3. నేటివెఱవు.

శా. నామోసంబున కెద్ది మేర వినవే నాపూర్వజన్మంబునన్
లేమా నోమును నోముచో నకట కాళిందీతటిన్ వేణు వై
భూమిం బుట్టెద నంచుఁ గోరఁ దగదే బోధిల్లి యట్లైన నీ
బామం దిప్పుడు మాధవాధరసుధాపానంబు గల్గుం గదే. 784

క. కాళిందీకూలంబున, నాళీ యీ నందసుతుని యధరామృతముం
గ్రోలెడివేణువ నగునో, మేలాగున నోమ వచ్చు నెఱిఁగింపఁ గదే. 785

క. వనితా కృష్ణుఁడు నల్లని,ఘన మనియున్ వేణురవము గర్జన మనియున్
మనమునఁ దలంచి రొప్పుచు, ననవరతము నెమలితుటుము లాడెడిఁ గంటే.786

క. గిరిచరమిథునము లోలిం, బరికింపఁగఁ గృష్ణపాద పద్మాంకిత మై
సురరాజునగరికంటెను, ధరణీ బృందావనంబు దద్దయు నొప్పెన్. 787

మ. అమరేంద్రాంగన లాకసంబున విమానారూఢ లై పోవుచుం
గమలాక్షున్ శుభమూర్తిఁ గాంచి మురళీగానంబు లందంద క
ర్ణములన్ నిల్పుచు మేఖలల్ వదలఁగా నాథాంకమధ్యంబులం
బ్రమదా వ్రాలిరి చూచితే వివశ లై పంచాశుగభ్రాంత లై. 788

ఉ. కానల నుండుచున్ సరసగానవివేకవిహీనజాతు లై
వీనుల నేఁడు కృష్ణముఖవేణురవామృతధార సోఁకినన్
మేనులు మేఁతలున్ మఱచి మెత్తనిచూడ్కి మృగీమృగావళుల్
మానిని చూడ వమ్మ బహుమానము చేసెఁ గృతార్థచిత్తలై. 789

ఉ. తల్లులచన్నుఁబాలు మును త్రావుతఱిం దమకర్ణవీథులన్
వల్లభ మైనమాధవుని వంశరవామృతధార సొచ్చినం
ద్రుళ్లక పాలు రాఁ దివిక దూఁటక మానక కృష్ణుమీఁద దృ
గ్వల్లులు సేర్చి నిల్చె నదె వత్సము లంగసలార కంటిరే. 790

మ. మమతన్ మోములు మీఁది కెత్తుకొని రోమంథంబు సాలించి హృ
త్కమలాగ్రంబులఁ గృష్ణు నిల్పి మురళీగానామృతశ్రేణి క
ర్ణములం గ్రోలుచు మేఁత మాని గళితానందాశ్రులై చిత్రరూ
పము లై గోవులు సూచు చున్న వవిగో పద్మాక్షి వీక్షించితే. 791

మ. జగతీజంబులశాఖ లెక్కి మురళీశబ్దామృతస్యందమున్
మిగులన్ వీనులఁ ద్రావి ప్రేఁగువడి నెమ్మిం గృష్ణరూపంబు చి
త్తగ మై యుండఁగ నడ్డపెట్టుక్రియ నేత్రంబుల్ దగన్ మూసి యీ
ఖగముల్ సొక్కెడిఁ జూచితే మునిజనాకారంబులం గామినీ. 792

మ. క్రమ మొప్పన్ నదు లెల్ల వంశరవ మాకర్ణించి సంజాతమో
హములన్ మన్మథసాయకక్షతవిశాలావర్త లై హంసవా

క్యములం జీరె తరంగహస్తముల నా § కర్షించి పద్మోపహా
రములం గృష్ణపదార్చనంబు సలిపెన్ § రామా విలోకించితే. 793

ఆ. వనిత నేఁడు కృష్ణు § వంశనినాదంబు, విని పయోధరంబు విరులు గురిసి
తనశరీర మెల్ల § ధవళాతపత్రంబుఁ, జేసి మింట నీడఁ § జేసెఁ గంటె. 794

క. మంచిఫలంబులు హరిచే, నించి కరాలంబనముల § నెగడుచు నిదె క్రీ
డించెద రంగన చూడుము, [1]చెంచితలా బింఛపత్ర § చేలాంచితలన్. 795

క. ఉల్లసితకుచభరంబున, నల్లాడెడినడుముతోడ § నలరులదండల్
భిల్లి యొకతె హరి కిచ్చెను, హల్లోహలకలిత యగుచు § నంగన కంటే. 796

క. గిరు లెల్ల జలము లయ్యెం, దరు లెల్లను బల్లవించె § ధరణిగగనభూ
చరు లెల్లను జొక్కిరి హరి, మురళీరవామృతము సోఁక § ముద్దియ కంటే. 797

మ. బలకృష్ణాంఘ్రిసరోజసంగమముచే § భాసిల్లుచున్ ధన్య మై
ఫలపుష్పంబులఁ గానికల్ గురిసి సం § భావించి మి న్నందుచున్
జలఘాసంబుల గోవులం దనిపి చం § చద్భ్రాజరోమాంచ మై
వెలసెం జూడఁగఁ దమ్మ యీగిరి పురో § వీథిన్ సరోజాననా. 798

వ. అని యిట్లు బృందావనవిహారి యైనగోవిందుని సందర్శించి పంచబాణభల్ల భగ్న
హృదయ లయి వల్లవకాంత లేకాంతంబులఁ జింతించుచుఁ దత్పరతంత్ర లయి
యుండి రంత. 799

హేమంతఋతువర్ణనము.

క. శ్రీమంతికా స్రగంచిత, సీమంతవతీకుచోష్ణ § జితశీతభయ
శ్రీమంతం బయి గొబ్బున, హేమంతము దోఁచె మదనుఁ § డేఁచె విరహులన్.

క. ఉత్తరపుగాలి విసరె వి,యత్తలమునఁ దుహినకిరణుఁ § డహితుం డయ్యెం
బొత్తు జరిగె మిథునములకు, నెత్తమ్ములు దఱిఁగె హిమము § నెలకొనియె నృపా.

క. అహములు సన్నము లయ్యెను, దహనము హిత వయ్యె దీర్ఘ § దశ లయ్యె నిశల్
బహుశీతోపేతం బయి, యుహుహూ యని వడఁకె లోక § ముర్వీనాథా. 802

క. అన్నులచన్నులదండ వి,పన్నులు గా కెల్లవారు § బ్రదికిరి గా కీ
చన్నులు మీఱిన వలి నా,పన్నులు గాకుండఁ దరమె § బ్రహ్మాదులకున్. 803

ఆ. పొడుపుఁగొండమీఁదఁ § బొడుచుట మొదలుగాఁ, బరువువెట్టియినుఁడు § పశ్చిమాద్రి
మఱుఁగుఁజొచ్చెఁగాక § మసలినఁ జలిచేతఁ, జిక్కఁ జిక్కననఁగఁ § జిక్కకున్నె.

క. చెంగల్వ[2]విరులగంధము, మంగళముగఁ గ్రోలుచున్న § మధుపము లొప్పె
న్నంగజవహ్నులపై ను, ప్పొంగి విజృంభించుపొగల § పోలిక నధిపా. 805

ఆ. శంభుకంట నొకటి § జలరాశి నొక్కటి, మఱియు నొకటి మనుజ § మందిరముల
నొదిఁగెఁగాక మెఱసి § యున్నమూఁడగ్నులు, చలికి నోడి భక్తి § సలుపకున్నె.

1. 'చెంచెత_చెంచిత' వ్రా. ప్ర. 2. విరిమరందము.

శా.(ఈహేమంతమురాకఁ జూచి రమణీ § హేలాపరీరంభస
త్సాహాయ్యంబునఁ గాని దీని గెలువన్ § శక్యంబు గా దంచుఁ దా
రూహాపోహవిధిం ద్రిమూర్తులు సతీ § యుక్తాంగు లైనారు గా
కోహో వార లదేమి సంతతవధూ § యోగంబు రాఁగందురే. 807

క. ఈహేమంతమురాకకు, శ్రీహరి యొక్కింత వడఁకి § చింతింపంగా
నోహో వెఱవకు మని తా, మాహరికిని శ్రీకుచంబు § లభయం బిచ్చెన్.)

వ. ఇట్లు నితాంతం బగుహేమంతంబున మొదలినెలతొలిదినంబునందు నందుని మందం గలగోపకుమారికలు రేపకడ లేచి చని కాళిందీజలంబులం దోఁగి జలతీరంబున నిసుమునం గాత్యాయనీరూపంబుఁ జేసి సురభికుసుమగంధంబు లిడి ధూపదీపంబు లిచ్చి బహువిధోపహారంబులు సమర్పించి. 809

క. ఓకాత్యాయని భగవతి, నీకున్ మ్రొక్కెదము నేము § నే డనుకంపన్
మా కిందఱకును వైళమ, శ్రీకృష్ణుఁడు మగఁడు గాఁగఁ § జేయుము తల్లీ. 810

క. ఓతల్లి మాకుఁ గృష్ణుఁడు, చేతోవిభుఁ డైననాఁడు § చెలువల మెల్లన్
నేతివసంతము లాడుచు, జాతర సేసెదము భక్తి § చాతురితోడన్. 811

వ. అని నమస్కరించి హవిష్యంబులు గుడుచుచు నివ్విధంబున మాసవ్రతంబు సలిపి రం దొక్కనాఁడు. 812

గోపికావస్త్రాపహరణము.

మ. రమణుల్ ప్రొద్దున మేలుకాంచి సఖులన్ § రం డంచు నాత్మీయనా
మములం జీరి కుచద్వయీభరములన్ § మధ్యంబు లల్లాడఁగాఁ
బ్రమదోద్దామగజేంద్రయాన లగుచుం § బద్మాక్షునిం బాడుచున్
యమునాతీరముఁ జేరఁ బోయిరి గృహీ § తాన్యోన్యహస్తాబ్జ లై. 813

వ. ఇట్లానదీతీరంబు సేరం జని గజగమనలు విజనప్రదేశంబున వలువలు విడిచి యిడి మది శంకిలక లంకె లై క్రుంకు లిడఁ జలంబుల జలంబులు సొచ్చి. 814

క. వారిజలోచనుఁ బాడుచు, వారిజలోచనలు వారి § వారికి వేడ్కన్
వారివిహారము సలిపిరి, వారివిహారములు జగతి § వారికిఁ గలవే. 815

వ. ఆ సమయంబున. 816

క. తోయజనయనలు యమునా,తోయములం దుంట యెఱిఁగి § దూరగుఁ డయ్యుం
దోయజనయనుఁడు హరి తన, తోయముగోపకులు దానుఁ § దోఁ తెంచె నృపా.

తరలము. [1]కదలకుం డని తోడివారలఁ § గన్ను సన్నల నిల్పుచుం
బదము లొయ్యన నేలఁ బెట్టుచుఁ § బద్మనేత్రుఁడు మౌని యై
పొదలమాటున నల్ల నల్లన § పొంచి పొంచి నతాంగుఁ డై
యుదను గోరుచు డాసి వ్రేతల § యంబరంబులు దొంగిలెన్. 818

1. కదల కుండఁగఁ దోడి.

వ. ఇట్లు దొంగిలి. 819

శా. ఉద్యద్గంధగజేంద్రగౌరవముతో యోషాంబరంబుల్ విభుం
డాద్యుం డర్భకుభంగి నర్భకులతో హాసార్థి యై కొంచుఁ ద
న్నద్యంభఃకణశీతవాతజనితా నందంబుతో నెక్కెఁ దా
సద్యోముక్తదురంతపాదపజను స్సంతాపముం నీపమున్. 820

వ. అప్పు డయ్యింతు లి ట్లనిరి. 821

క. మామావలువలు ముట్టకు, మామా కొనిపోకు పోకు మన్నింపు తగన్
మామాన మేల కొనియెదు, మామానసహరణ మేల మానుము కృష్ణా.

సీ. బహుజీవనముతోడ భాసిల్లి యుండుటో, గోత్రంబు నిల్పుటో కూర్మితోడ
మహి నుద్ధరించుటో మనుజసింహంబవై, ప్రజలఁ గాచుటొ కాక బలిఁ దెరల్చి
పిన్న వై యుండియుఁ బెంపు వహించుటో, రాజుల గెల్చుటో రణములందు
గురునాజ్ఞ సేయుటో గుణనిధి వై బల, ప్రఖ్యాతిఁ జూపుటో భద్రలీల

ఆ. బుధులు మెచ్చ భువిఁ బ్రబుద్ధత మెఱయుటో, కల్కితనము సేయ ఘనత గలదె
వావి లేదు వారి వారు నావా రని, యెఱుఁగ వలదె వలువ లిమ్ము కృష్ణ. 823

క. కొంటివి మాహృదయంబులు, గొంటివి మానంబు లజ్జఁ గొంటివి వలువల్
గొంటి విఁక నెట్లు సేసెదొ, కొంటెవు గద నిన్ను నెఱిఁగి కొంటిమి కృష్ణా. 824

సీ. రాజసంబున నీవు రంజిల్లు టెఱుఁగమే, చెలరేఁగి వింతలు సేయు చుండ
సత్త్వసంపద గల్గి జరుగుటఁ దలఁపమే, సిరి గల్గి యన్యులఁ జెనకు చుండ
గురుతరశక్తియు క్తుఁడ వౌటఁ జూడమే, తామసంబున నగ్గు దలఁచు చుండ
నొకభంగితో నుండ కుంటఁ జింతింపమే, మాయావివై మాఱుమలయు చుండ

ఆ. నేమిజాడవాఁడ వేపాటి గలవాఁడ, వేగుణంబు నెఱుఁగ వెల్లయెడల
నోదిఁగి యుండ నేర వోరంతప్రొద్దును, బటము లీఁ గదయ్య పద్మనయన.

క. రాజుల నెఱుఁగవు బలిమిని, [1]రాజిల్లెదు చీర లీవు రమణుల మింకన్
రాజున కెఱిఁగించెద మో, రాజీవదళాక్ష నీవు రాజవె ధరకున్. 826

వ. అని పలికిన కన్నియలపలుకులు విని మందహాససుందరవదనారవిందుం డై గోపాలబాలకులకరంబులం గరంబులు వ్రేసి యమ్ముదియల నుద్దేశించి నెఱవాది చతురుం డి ట్లనియె. 827

శా. రామల్ [2]రాజులతోడ నీపనికి నా రంభింతురే మీక్రియన్
మోహా లేమియు లేక దూఱెదరు మీ మోసంబు చింతింప రం
భోమధ్యంబున నుండి వెల్వడి వెసం బూర్ణేందుబింబాననల్
మీమీచీరలు వచ్చి పుచ్చుకొనుఁడా మీ కిచ్చెదం జెచ్చెరన్. 828

వ. అనిన నమ్మానవతు లొండొరులమొగంబులు సూచి నగుచు మర్మంబులు నాటు

1. రాజిల్లెదు-చీర లీవు. 2. రాములతోడ నీపనికిఁ గా రాగింతురే-గా రావింతురే-రారావత్తురే.

నమ్మాటలకు మగుడం బలుక సిగ్గు వడుచు నగ్గలం బయినచలిని వలిగొని కంఠ
ప్రమాణజలంబులం దుండి డోలాయమానమానస లై యి ట్లనిరి. 829

క. మావలువ [1]లాగడంబున, నీ వేటికిఁ బుచ్చుకొంటి § నీ వల్పుఁడవే
నీ వెఱుఁగని దే మున్నది, నీ విందఱిలోన ధర్మ § నిరతుఁడవు గదే. 830

శా. ఇంతుల్ తోయము లాడుచుండ మగవా § రేతెంతురే వచ్చిరా
యింతల్ సేయుదురే కృపారహితు లై § యేలోకమం దైన నీ
వింతల్ నీతలఁ బుట్టెఁ గాక మఱి యే § వీ కృష్ణ యోచెల్ల నీ
చెంతన్ దాసుల మై చరించెదము మా § చేలంబు లిప్పింపవే. 831

క. వచ్చెదము నీవు పిలిచిన, నిచ్చెద మే మైన నీకు § నెటు సొరు మనినం
జొచ్చెదము నేఁడు వస్త్రము, లిచ్చి మముం గరుణతోడ § నేలుము కృష్ణా.

వ. అనిన దరహసితవదనుం డై హరి యి ట్లనియె. 833

క. ఏతరుణుఁడు మగఁ డగుటకు, మీతపములు సెప్పఁ డింక § మీయానలు సుం
డీ తప్పిన నీకూరిమి, మీతలల నె పుట్టె నోటు § మేదిని లేదే. 834

క. ఎవ్వనిఁ గని మోహించితి, రెవ్వఁడు మీమానధనము § లెల్ల హరించెన్
నివ్వటిలు మీకుఁ గూరిమి, యెవ్వనిపైఁ బలుక రాదె § యే నన్యుఁడనే. 835

వ. అనిన విని సుందరు లన్యోన్యసందర్శనంబులు సేయుచు హృదయారవిందంబు
లందుఁ గందర్పుండు సందడింప నగుచు నిరుత్తర లయి యున్న లోకోత్తరుం
డి ట్లనియె. 836

క. నాయింటికి దాసుల రై, నాయాజ్ఞ వహించి మీరు § నడచెద రేనిన్
మీయంబరంబు లిచ్చెదఁ, దోయంబులు వెడలి రండు § తొయ్యలులారా. 837

వ. అనిన విని హరిమధ్యలు చలికి వెఱచి సలిలమధ్యంబున నిలువ నోపక. 838

క. కొందఱు వెడలుద మందురు, కొందఱు వెడలుటయు సిగ్గుఁ § గొను గోవిందుం
డందురు కొందఱు దమలోఁ, గొందల మందుదురు వడఁకు § గొని మనుజేంద్రా.

వ. మఱియు నెట్టకేలకుఁ జిత్తంబులు గట్టిపఱచుకొని తనుమధ్యలు తోయమధ్యంబు
వెలువడి. 840

క. చంచత్పల్లవకోమల, కాంచననవరత్నఘటిత § కంకణరుచిరో
దంచితకరసంఛాదిత,పంచాయుధగేహ లగుచుఁ § బడఁతులు వరుసన్. 841

వ. చని ప్రౌఢ లైనసుందరుల ముందట నిడుకొని మందగమనలు మందహాసంబుతోడ
నెదుర నిలిచిన నరవిందనయనుం డి ట్లనియె. 842

సీ. శృంగారవతులార § సిగ్గేల మిముఁ గూడి, పిన్ననాఁటనుగోలెఁ § బెరిఁగినాఁడ
నెఱుఁగనే మీలోన § నెప్పుడు నున్నాఁడ, నేను జూడనిమర్మ § మెద్ది గలదు
వ్రతనిష్ఠ లై యుండి § వలువలు గట్టక, నీరు సొత్తురె మీరు § నియతి దప్పి

1, 'లు లాఘవమున' వ్రా. ప్ర.

కాత్యాయనీదేవిఁ § గల్ల సేయుట గాక, యీరీతి నోమువా § రెందుఁ గలరు
ఆ. వ్రతఫలంబు మీరు § వలచినఁ [1]జక్కన, నింతు లెల్లఁ జేతు § లెత్తి మ్రొక్కి
చేరి పుచ్చుకొనుఁడు § చీరలు సిగ్గు వో, నాడ నేల యెగ్గు § లాడ నేల. 843
వ. అనిన విని మానవతులు దమలోన. 844
మ. వ్రతముల్ సేయుచు నొక్కమాటయిన నె § వ్వారిన్ విచారించినన్
వ్రతభంగంబులు మాను నట్టివరదున్ § వామాక్షు లీక్షించియున్
గతచేలాప్లవనంబు నేఁడు వ్రతభం § గం బంచు శంకించి ఫా
లతటన్యస్తకరాబ్జలై సరసలీ § లన్ మ్రొక్కి రట్లందఱున్. 845
క. బాలలకు హాస్తకీలిత, ఫాలలకు నితాంతశీత § పవనాగమనా
లోలలకు నంబరములు గృ,పాలుఁడు హరి యిచ్చె భక్త § పాలుం డగుటన్. 846
ఆ. చీర లపహరించి § సిగ్గులు విడిపించి, పరిహసించి యైనఁ § బరఁగ మనకు
ఘనుఁడు నోముకొలఁత § గాకుండ మ్రొక్కించె, ననుచు హరినుతించి § రబలలెల్ల.
క. ఉల్లములు నొవ్వ నాడినఁ, గల్లలు సేసినను నగినఁ § గలఁచిన నైనన్
వల్లభులు సేయుకృత్యము, వల్లభలకు నెగ్గు కాదు § వల్లభ మధిపా. 848
వ. ఇట్లు హరి వలువ లిచ్చినం గట్టుకొని సతు లతనియందు బద్ధానురాగ లయ్యుఁ
జలింపక తెప్ప లిడక తప్పక చూడ నాప్రోడ యెఱింగి చేరి వారి కిట్లనియె. 849
సీ. లక్షణవతులార § లజ్జించి చెప్పరు, గాని మీమర్మముల్ § గానఁబడియె
ననుఁ గొల్వఁ జింతించి § నారు నాచేతను, సత్యంబు మీనోము § సఫల మగును
గామితార్థంబుల § కలిమిఁ జెప్పఁగ నేల, ననుఁ గొల్వ ముక్తికి § నడవ వచ్చుఁ
గడమ కూడఁగ నంబి § కాదేవి నోమంగ, నటమీఁద రాత్రులు § యందు మీకు
ఆ. నన్నుఁ బొందఁగల్గు § నమ్మి పొండని హరి, వల్క నింతు లెల్ల § భ్రాంతిఁ జనిరి
తపము పండె ననుచుఁ § దత్పదాంబుజములు, మానసించుకొనుచు § మందకడకు.

మునిభార్య లన్నముఁ దీసికొని వచ్చి శ్రీకృష్ణుని నారగింపఁ జేయుట.

వ. ఇట్లు గోపకన్యకలందుఁ బ్రసన్నుండై గోవిందుండు బృందావనంబు దాఁటి దూ
రంబున ధేనువుల మేపుచుండఁ జండకిరణుని యెండం బడి దండి చెడి తరులదండ
నండ గొనుచు నాతపత్రాకారంబులై నీడలు సేయుచున్న వృక్షంబుల నీక్షించి
కృష్ణబలశ్రీరామదేవ ప్రశస్తవిశాలార్జున ప్రముఖులకుం దక్కినగోపకు లి ట్లనిరి.
మ. అపకారంబులు సేయ వెవ్వరికి నే § కాంశంబులం దుండు నా
తపశీతానిలవర్ష వారణములై § త్వగ్గంధనిర్యాసభ
స్మపలాశాగ్రమరందమూలకుసుమ § చ్ఛాయాఫలశ్రేణిచే
నుపకారంబులు సేయు నర్థులకు నీ § యుర్వీజముల్ గంటిరే. 852
వ. అని చిగురాకు పువ్వు గాయ పండుతండంబుల వ్రేఁగున వీఁగినతరువులనడిమి

1. జయ్యన - దయ్యెడు.

తెరువులం బసులదాఁటుల దాఁటించి యమునకుం జని వెడఁదమడుగుల మెల్లన
చల్లనినీరు ద్రావించి తత్సమీపంబున మేపుచు వల్లవు లెల్ల మూఁకలు గొని
యాఁకలి గొంటి మని విన్నవించినఁ దనకు భక్తురాం డ్రగువిప్రభార్యలవలనం
బ్రసన్నుఁ డై వారలం జూచి రామసహితుం డైనహరి యిట్లనియె. 853

సీ. వల్లవులార యీ ♦ వనమున విప్రులు, బ్రహ్మవాదులు దేవ ♦ భవనమునకు
నరుగుట కాంగిర ♦ సాహ్వయసత్త్రంబు, సలుపుచు నున్నారు ♦ సనుఁడు మీరు
మానామములు సెప్పి ♦ మైత్రితో నడిగిన, నన్నంబు వెట్టెద ♦ రనుచుఁ బలుక
వారలు చని విప్ర ♦ వరుల కెల్లను మ్రొక్కి, పసుల మేపుచు బల ♦ భద్రకృష్ణు
తే. లలసి పుత్తెంచి రిట మమ్ము ♦ నన్న మడుగ, ధర్మవిదులార యర్థిప్ర ♦ దాతలార
పెట్టుఁడన్నంబు శ్రాంతులఁ ♦ బిలిచి తెచ్చి, పెట్టుదురుగాదె మిముబోఁటి ♦ పెద్దలెల్ల.

క. ఘనదీక్షితునకు నైనం, జనుఁ గుడువఁగఁ బశువధంబు ♦ సౌత్రామణియుం
జనినవెనుక దోషము లే, దనఘాత్మకులార పెట్టుఁ ♦ డన్నము మాకున్. 855

వ. అని గోపకులు పలికిన. 856

మ. క్రతువున్ మంత్రముఁ దంత్రమున్ ధనములుం ♦ గాలంబు దేశంబు దే
వతయున్ ధర్మము నన్యముల్ దలఁప నే ♦ వాఁ డట్టిసర్వేశ్వరున్
మతి నూహింపక గోపబాలుఁ డనుచున్ ♦ మందస్థితిం జూచి దు
ర్మతు లై యన్నము లేదు లే దనిరి స ♦ మ్మానక్రియాశూన్యు లై. 857

వ. అంత గోపకులు నిరాశు లై వచ్చి యెఱింగించిన హరి లౌకికానుసారి యగుచు
మీ రయ్యార్యుల నడుగక వారిభార్యలకు మా రాకఁ జెప్పుం డన్నంబు వెట్టెద
రని పంచిన వారలు చని బ్రాహ్మణసతుల దర్శించి నమస్కరించి సంపూజితు
లై యిట్లనిరి. 858

క. గోవుల మేపుచు నాఁకొని, గోవిందుం డన్న మడిగి ♦ కొని రండని మ
మ్మీవేళం బుత్తెంచెను, ధీవిలసితలార రండు ♦ తెం డన్నంబుల్. 859

వ. అనిన విని గోవిందసందర్శనకుతూహల లై ధరణీసురసుందరులు సంభ్రమానం
దంబులు డెందంబుల సందడింప భక్ష్య భోజ్య లేహ్య చోష్య పానీయభేదంబు
లుం గలిగి సంస్కారసంపన్నంబు లైన యన్నంబులు కుంభంబుల నిడికొని సం
రంభంబుల సముద్రంబునకు నడచునదుల తెఱంగున. 860

క. బిడ్డలు మగలును భ్రాతలు, నడ్డము చని వల దనంగ ♦ నటు దలఁ డని మా
ఱొడ్డుచు జగదీశ్వరునకు, జడ్డన నన్నంబు గొనుచుఁ ♦ జని రాసుదతుల్. 861

వ. చని యమునాసమీపంబున నవపల్లవాతిరేకంబును విగతవనచరశోకంబును
నైనయశోకంబుక్రింద నిర్మలస్థలంబున. 862

సీ. ఒకచెలికానిపై ♦ నొకచేయి సాఁచి వే,ఱొకచేత లీలాబ్జ ♦ మూఁచువానిఁ
గొప్పున కందని ♦ కొన్నికుంతలములు, సెక్కుల నృత్యంబు ♦ సేయువానిఁ

గుఱుచచుంగులు వ్రచ్చి ‡ కొమ రారఁ గట్టిన, పసిఁడివన్నియ గల ‡ పటమువాని
నొదలఁ దిరిగి రా ‡ నలవడఁ జుట్టిన, దట్టంపుఁబింఛెపు ‡ దండవాని
తే. రాజితోత్పలకర్ణపూ ‡ రములవాని, మహితపల్లవపుష్పదా ‡ మములవాని
భువనమోహనతటవేష ‡ భూతివానిఁ, గనిరి కాంతలు కన్నుల ‡ కఱవు దీఱ. 863
క. కని లోచనరంధ్రంబుల, మును మిడి హరిలలితరూప ‡ మును లోఁగొని నె
మ్మనములఁ బరిరంభించిరి, తనుమధ్యలు హృదయజనిత ‡ తాపము వాయన్. 864
వ. ఇవ్విధంబున. 865
క. వారితసర్వస్పృహలై, వా రందఱుఁ దన్నుఁ జూడ ‡ వచ్చుట మదిలో
వారిజనయనుఁడు వొడగని, వారికి ని ట్లనియె నగి య ‡ వారితదృష్టిన్. 866
శా. కాంతారత్నములార మీగృహములం ‡ గల్యాణమే యేమి గా
వింతుర్ మీ రిటు రండు మమ్ము నిచటన్ ‡ వీక్షింప నేతెంచి నా
రెంతేవేడుకతో నెఱుంగుదుము ని ‡ ర్హేతుస్థితిన్ నన్ను ధీ
మంతుల్ మీక్రియఁ జేరి కందురు గదా ‡ మత్సేవలన్ సర్వమున్. 867
వ. కావున గృహస్థులైన మీపతులు మిమ్ముం గూడి క్రతువు నిర్విఘ్నంబుగా సమా
ప్తించెదరు మీరు యాగవాటంబునకుం జనుం డనిన విప్రభార్య లి ట్లనిరి. 868
మ. తగునే మాధవ యిట్టివాఁడిపలుకుల్ ‡ ధర్మంబులే మాయెడన్
మగలున్ బిడ్డలు సోదరుల్ జనకులున్ ‡ మమ్మున్ నివారింప మ
చ్చిగ నీయంఘ్రులు సేరినార మట వోఁ ‡ జేకొందురే వార లా
పగిదే మొల్లము కింకరీజనులఁగా ‡ భావించి రక్షింపవే. 869
వ. అనిన జగదీశ్వరుండు. 870
సీ. నాసమీపమున నున్నా రంచు నలుగరు, బంధులు భ్రాతలు ‡ పతులు సుతులు
మిమ్ము దేవతలైన ‡ మెత్తు రంగనలార, నాదేహసంగంబు ‡ నరుల కెల్ల
సౌఖ్యానురాగసం ‡ జనకంబు గాదు ము, క్తిప్రదాయకము నా ‡ కీర్తనమున
దర్శనాకర్ణన ‡ ధ్యానంబులను గర్మ, బంధదేహంబులఁ ‡ బాసి మీరు
తే. మానసంబులు నాయందు ‡ మరగఁజేసి, నన్నుఁ జేరెద రటమీఁదఁ ‡ నమ్ముఁడనుచుఁ
బలికి వారలు దెచ్చిన ‡ భక్షణాదు, లాప్తవర్గంబుతో హరి ‡ యారగించె. 871
క. పరమేశ్వరార్పణంబుగఁ, బరజనులకు భిక్ష యిడినఁ ‡ బరమపదమునం
బరఁగెద రట తుది సాక్షా, త్పరమేశుఁడు భిక్ష సేయ ‡ ఫల మెట్టిదియో. 872
వ. ఇట్లు సర్వేశ్వరుం డయినహరికి భిక్షయిడి తమభార్యలతనివలనం గృతార్థ లగుట
యెఱింగి భూసురవరులు తమలో ని ట్లనిరి. 873
చ. కటకట మోసపోయితిమి ‡ కాంతలపాటియు బుద్ధి లేదు నేఁ
డిట హరిఁ గానఁ బో నెఱుఁగ ‡ మేము దురాత్ముల మేము కల్మషో
ద్భటులము విష్ణుమార్గముల ‡ ప్రాజ్ఞత లేల తపంబు లేల స

ర్యటనము లేల శీలములు § యాగముల్ మఱి యేల కాల్పనే. 874

క. జపహోమాధ్యయనంబులుఁ, దపములు వ్రతములును లేని § తరుణులు హరిస
త్కృపఁ బడసి రన్ని గలిగియుఁ, జపలతఁ బొందితిమి భక్తి § సలుపమి నకటా.

క. సురగురు లగుయోగీంద్రుల, నరుఁడుగ మోహితులఁ జేయు § హరిమాయ మనున్
నరగురుల మూఢవిప్రుల, నురవడి మోహితులఁ జేయు § నోపక యున్నే. 876

మ. క్రతువుల్ ధర్మము మంత్రతంత్రధనముల్ § కాలంబు దేశంబు దే
వతయున్ వహ్నులు మేదినీసురులు నె § వ్వాఁ డట్టిసర్వేశుఁ డీ
క్షితి రక్షింప జనించినాఁ డెఱుఁగ మా § శ్రీభర్తకుం గర్తకుం
గుతలోద్ధర్తకు మేము మ్రొక్కెదము ర § క్షోనాథసంహర్తకున్. 877

నందాదు లింద్రయాగము సేయ శ్రీకృష్ణునితో నాలోచించుట.

వ. అని మఱియు ననేకవిధంబులఁ బశ్చాత్తాపంబులం బొంది హరిం దలంచి శమింపు మని మ్రొక్కి బ్రాహ్మణులు కంసభీతు లయి బలకృష్ణసందర్శనంబు సేయం జన రై రంత నక్కడ నఖిలదర్శనుం డైనహరి యింద్రయాగంబు సేయం దలంచి తనకడకు వచ్చిననందాదిగోపవృద్ధులం గని నందున కి ట్లనియె. 878

సీ. యాగంబు సేయంగ § నర్థించి వచ్చితి, రీయాగమున ఫల § మేమి గలుగు
నెవ్వాఁడు దీనికి § నీశ్వరుం డధికారి, యెవ్వఁడు సాధన § మెంత వలయు
శాస్త్రీయమో జనా § చారమో కార్యంబు, వైరుల కెఱిఁగింప § వలదు గాని
యెఱిఁగెడిమిత్రుల § కెఱిఁగింపఁదగుఁ జేరి, యెఱిఁగి చేసినఁ గోర్కె § లెల్లఁ గలుగుఁ

ఆ. బగయుఁ జెలిమి లేక § పరఁగినమిముబోఁటి, మంచివారి కేల § మంతనంబు
తలఁపు లెల్ల మాకుఁ § దగ నెఱింగింపవే, తాత వాక్సుధాప్ర § దాత వగుచు.

వ. అని పలికినప్రౌఢకుమారునికిఁ దండ్రి యి ట్లనియె. 880

సీ. పర్జన్యుఁ డధికుండు § భగవంతుఁ డమరేంద్రుఁ, డతనికిఁ బ్రియమూర్తు § లగుచునున్న
మేఘబృందంబులు § మేదినీతలముపై, నతనిపంపున భూత § హర్షణము గ
జలములు గురియుఁ ద § జ్జలపూరములఁ దోఁగి, పండు సస్యంబు లా § పంట దమకు
ధర్మార్థకామప్ర § దాయకంబు గ లోకు, లెల్లను, బ్రదుకుదు § రింత యెఱిఁగి

తే. మేఘవిభుఁ డైనయింద్రుండు § మెచ్చుకొఱకు
నింద్రయాగము సేయుదు § రెల్లనృపులు
కామలోభభయద్వేష § కలితు లగుచుఁ
జేయ కుండిన నశుభంబు § సెందుఁ బుత్ర. 881

వ. అదియునుం గాక. 882

ఆ. మఖము సేయ వజ్రి § మది సంతసించును, వజ్రి సంతసింప § వాన గురియు
వాన గురియఁ గసవు § వసుమతిఁ బెరుఁగును, గసవు మేసి ధేను § గణము బ్రదుకు.

క. ధేనువులు బ్రదికె నేనియు, మానదు ఘన మైనపాఁడి § మందలఁ గలుగున్

మానుగను బాఁడి గలిగిన, మానవులును సురలుఁ దనిసి । మనుదురు పుత్రా.

వ. అని యిట్లు నొడివిన నందునివచనంబులు విని యింద్రునికిఁ గోపంబు దీపింప దనుజదమనుండు తండ్రి కి ట్లనియె. 885

క. కర్మమునఁ బుట్టు జంతువు, కర్మమునన వృద్ధిఁ బొందుఁ । గర్మమునఁ జెడుం
గర్మమె జనులకు దేవత, కర్మమె సుఖదుఃఖములకుఁ । గారణ మధిపా. 886

క. కర్మములకుఁ దగుఫలములు, కర్ములకు నిడంగ రాజు । గాని సదా ని
ష్కర్ముఁ డగునీశ్వరుండును, గర్మవిహీనునికి రాజు । గాఁడు మహాత్మా. 887

వ. కావునఁ గర్మానుయాతంబు లయినభూతంబులకుఁ బురుహూతునివలనిభీతి యేటికిఁ బురాతనసంస్కారంబులు గుప్పలు గొని కప్పినఁ గర్మంబులఁ దప్పించి పెంపు వడయ నప్పరమేశ్వరుండును నేరఁ డితరులం జెప్ప నేల సురాసురనరానీకంబులతోడిలోకంబు నిజసంస్కారవశంబై యంద డింది యున్నది సందేహంబు లేదు దేహి గర్మవశంబున గురుతనుదేహంబులం జొచ్చి వెడలు నొజ్జ వేలుపు నెచ్చెలి పగఱు చుట్టంబులు కర్మంబు జీవుండు కర్మంబుతోడన వర్తించు నతనికిఁ గర్మంబు దైవతంబు కర్మంబునం బ్రదుకుచు నితరసేవ సేయుట సతి పతి విడిచి జారుం జేరినచందం బగు విప్రుండు వైదికకర్మంబున మెలంగు నృపతి ధరణీపాలనంబున సంచరించు వైశ్యుండు వాణిజ్యకృషికుసీదగోరక్షణాదుల వర్తించు శూద్రుం డగ్రజన్ముల సేవించి బ్రదుకు సత్త్వరజస్తమోగుణంబు లుత్పత్తిస్థితిలయకారణంబు లందు రజంబున జగంబు జన్మించు రజోగుణప్రేరితంబు లయి మేఘంబులు వర్షించు వర్షంబునం బ్రజావృద్ధి యగు నింద్రుం డేమి సేయం గలవాఁ డదియునుం గాక. 888

శా. కోపింపం బని లేదు శక్రునికిఁ దాఁ । గోపించుఁ గా కేమి సం
క్షేపం బయ్యెడి దేమి పట్టణములుం । గేహంబులుం దేశముల్
వ్యాపారంబులు మీకుఁ బోయెడినె శై । లారణ్యభాగంబులం
గోపత్వంబున నుండుచుం మనకు సం । కోచింపఁగా నేటికిన్. 889

సీ. పసులకుఁ గొండకు । బ్రాహ్మణోత్తములకు, మఖము గావించుట । మంచిబుద్ధి
యింద్రయాగంబున । కే మేమి దెప్పింతు, రవి యెల్లఁ దెప్పింపుఁ । దరసిమీరు
పాయసంబులు సపూ । పములు సైదపుఁబిండి, వంటలుఁ బప్పును । వలయునట్టి
ఫలశాకములు వండఁ । బంపుఁడు హోమంబు, సేయుఁడు ధేనుద । క్షిణలనిచ్చి

తే. బహురసాన్నంబు వెట్టుఁడు । బ్రాహ్మణులకు
నచలు లై పూజ లొనరింపుఁ । డచలమునకు
నధమచండాలశునకసం । హతికిఁ దగిన
భక్ష్యములఁ దెండు కసవులు । పసుల కిండు. 890

శా. గంధాలంకరణాంబరావళులచేఁ । గై సేసి యిష్టాన్నముల్

బంధుశ్రేణియు మీరలుం గుడిచి నా ✽ భాషారతిన్ వేడుకల్
సంధిల్లన్ గిరి గో ద్విజానలనమ ✽ స్కారంబు గావింపుఁ డో
జం ధర్మం బని తోఁచెనేని జనకా ✽ జన్మంబు ధన్యం బగున్. 891

వ. అని మఱియు నిలింపపతిసొంపు దింపుతలంపున నిమ్ముఖంబు తనకు సమ్మతం బని గోవిందుండు పలికిన నందాదులు మేలు మే లని తద్వచనప్రకారంబునం బుణ్యాహవాచనంబులు సదివించి ధరణీసురులకు భోజనంబు లిడి పసులకుం గసవు లొసంగి రప్పుడు. 892

మ. సకలాభీరులు వీఁడె కృష్ణుఁ డన నై ✽ జం బైనరూపంబుతో
నకలంకస్థితి నుండి శైల మిదె మీ ✽ రర్చింప రం డంచుఁ దాఁ
నొక శైలాకృతిఁ దాల్చి గోపకులతో ✽ నొండొండ పూజించి గో
పకదత్తాన్నము లాహరించె విభుఁ డా ✽ ప్రత్యక్షశైలాకృతిన్. 893

మ. వినుఁడీ శైలము కామరూపి ఖలులన్ ✽ వేధించు నాజ్యాన్నముల్
మన మొప్పించిన నాహరించె మనలన్ ✽ మన్నించెఁ జిత్తంబులో
ననుకంపాతిశయంబు సేసె మనపై ✽ నంచున్ సగోపాలుఁ డై
వనజాక్షుండు నమస్కరించె గిరికిన్ ✽ వందారుమందారుఁ డై. 894

వ. ఇట్లు గోపకులు హరిసమేతు లై యగ్గిరికిం బూజనోపహారంబులు సమర్పించి గోధనంబులం బురస్కరించుకొని భూసురాశీర్వాదవచనంబులతో గిరికిం బ్రదక్షిణంబు సేసి రాసమయంబున. 895

క. గుబ్బములపరువు మెచ్చని, [1]నబ్బలఁ గట్టెసరథంబు ✽ నందప్రముఖుల్
గుబ్బలయార్పులు సెలఁగఁగఁ, దొబ్బులగమి వెంట నంటఁ ✽ దోలి రిలేశా. 896

క. పాటించి గానవిద్యా, పాటవమునఁ దేరు లెక్కి ✽ బహుతానములం
బాటలగంధులు కృష్ణునిఁ, బాటలఁ బాడిరి విరోధి ✽ పాటనుఁ డనుచున్. 897

క. కుండనిభాపీనంబులు, మండితవర్ణములు వివిధ ✽ మహితాకృతులున్
నిండినకడుపులుఁ గన్నుల, పండువులు గఁ బాఁడికుఱ్ఱి ✽ పదువులు జరిగెన్. 898

క. పొగ రెక్కినమూఁపురములుఁ, దెగ గలవాలములు శైల ✽ దేహంబులు భూ
గగనములు నిండుఱంకెలు, మిగుల మెఱయువృషభగణము ✽ మెల్లన నడచెన్.

వ. ఇట్లు పర్వతప్రదక్షిణంబు సేసి గోపకులు మాధవసమేతు లై మందకుం జని రంత మహేంద్రుం డంతయు నెఱింగి మహారోషంబునఁ బ్రళయప్రవర్తకంబు లగుసంవర్తక మేఘంబులం జీరి యి ట్లనియె. 900

మ. పెరుఁగుల్ నేతులు ద్రావి క్రొవ్వి భువి నా ✽ భీసల్ మదాభీరు లై
గిరిసంఘాతకఠోరపత్రిదళన ✽ క్రీడాసమారంభదు
ర్భరదంభోళిధరుం బురందరు ననుం ✽ బాటించి పూజింప క

1. నబ్బులఁ.

గ్గిరికిం బూజలు సేసి పోయి రిదె పో కృష్ణుండు ప్రేరేపఁగన్. 901

క. గురుదేవహీను బాలుని, గిరిభూజప్రముఖవాసుఁ గృష్ణు ననిశముం
బరిణామశీలుఁ గులగుణవిరహితుఁ జేపట్టి యిందు విడిచిరి గొల్లల్. 902

ఆ. విమలఘనతరాత్మ విజ్ఞానవిద్యచే, నిగుడ లేక యుడుప నిభము లగుచుఁ
గర్మమయము లైన క్రతువుల భవమహార్ణవము గడవఁ గోరినారు వీరు. 903

శా. ఉద్యత్సంపద నమ్మి నందతనయోద్యోగంబునన్ వెఱ్ఱులై
మద్యాగంబు విసర్జనీయ మని రీ మర్త్యుల్ వశిన్ మీరు మీ
విద్యుద్వల్లులఁ గప్పి గర్జనములన్ వేధించి గోవుల్ జనుల్
సద్యోమృత్యువుఁ బొంద జాల్ గురియుఁడీ శౌర్యం బవార్యంబు గన్. 904

క. మీ వెంట వత్తు నే నై, రావణనాగంబు నెక్కి రయ మొప్పంగా
దేవగణంబులతోడను, గోవిందునిమంద లెల్లఁ గొందల పెట్టన్. 905

వ. అని యిట్లు పలికి జంభవైరి సంరంభంబున దంభోళి జళిపించి బింకంబున శంకింపక కింకతోడ సంకలియ లూడ్పించిన మహానిలప్రేరితంబు లయి చని నందుని మందమీఁద నమోఘంబు లైన మేఘంబులు మహౌఘంబు లై పన్ని ప్రచండగతిం జండమరీచిమండలంబుఁ గప్పి దివి నిండి దిశ లావరించి రోదోంతరాళంబు నిరంతరనీరంధ్రనిబిడాంధకారబంధురంబుగ నిరోధించి బలిభంజనద్వితీయపాదపల్లవభగ్నం బైన బ్రహ్మాండభాండంబుచిల్లుల జల్లించి తొరఁగుబహిస్సముద్రసలిలనిర్ఝరంబులవడువున నెడ తెగక తోరంబు లైన నీరధారలం గురియుచు శిలల వర్షించుచుఁ బిడుగుల నువ్వుచు నుండ మిట్టుపల్లంబులు సమతలంబు లయి యేకార్ణవంబురూపు చూపిన నందు దుడుకడుచుచు నీఁదుచు విలయశిఖిశిఖాసన్నిభవిజృంభమాణవిద్యుల్లతావిలోకంబున రిమ్మలు గొని సొమ్మలు వోవుచున్న లేఁగలును లేఁగలకు మూఁతు లడ్డంబు లిడి ప్రళయభైరవభేరీభాంకారభీషణంబు లగు గర్జనఘోషణంబులఁ జెవుడుపడి చిందఱవందఱ లైన డెందంబులం గంది కుందివ్రాలుధేనువులును ధేనువుల వెనుక నిడుకొని దురంతకల్పాంత[1]కాలకీలికరాళకాలకంఠకరగదాఘాత ప్రభూతంబు లైన నిర్ఘాతపాతంబులకు భీతంబు లై నారికి మ్రొక్కి రక్ష రక్షేతిశబ్దంబులు సేయు కైవడి విషువనిజడిం బడి సైరింపక శిరంబులు వంచుకొని గద్గదకంఠంబుల నంభారవంబులు సేయువృషభంబులును వృషభాదిగోరక్షణంబు సేయుచు దుర్వారఘోరశిలాసారంబుల సారంబులు సెడి శరీరంబులు భారంబు లైన మ్రానుపడుగోపకులును గోపకులం బట్టుకొని దట్టం బయినవానకొట్టునం బెట్టువడి బడుగుపడుములు[2]నుసులువడ వడవడవడంకుచు గోవిందునిం జీరుగోపికలును గోపికాజనకఠినకుచకలశయుగళంబులమఱుంగునం దలలు గుట్టుగొని పరవశు లైనశిశువులు గలిగి మహాఘోషంబుతోడ

1. 'కేళివిలాస - కేళివిశాల - కాళకంఠ' వ్రా. ప్ర. 2. నులుసువడక.

నష్టం బైనఘోషంబుఁ జూచి ప్రబుద్ధు లైనగోపవృద్ధులు గొందఱు దీనజనరక్షకుం డైన పుండరీకాక్షునకు మ్రొక్కి యిట్లనిరి. 906

ఉ. అక్కట వానఁదోఁగి వ్రజ § మాకుల మయ్యెఁ గ దయ్య కృష్ణ నీ
వెక్కడ నుంటి వింతదడ § వేల సహించితి నీపదాబ్జముల్
దిక్కుగ నున్నగోపకులు § దీనత నొంద భయాపహారి వై
గ్రక్కునఁ గావ కిట్లునికి § కారుణికోత్తమ నీకుఁ బాడియే. 907

క. ఈ యుఱుములు నీమెఱుములు, నీయశనివిఘోషణములు § నీజలధారల్
నీయాన దొల్లి యెఱుఁగము, కూయాలింపం గదయ్య § గుణరత్ననిధీ. 908

క. వారి [1]బరు వయ్యె మందల, వారికి నీడె పరులు లేరు § వారింపం గా
వారిదపటలభయంబును, వారిరుహదళాక్ష నేఁడు § వారింపఁ గదే. 909

వ. అనిన విని సర్వజ్ఞుం డైనకృష్ణుం డంతయు నెఱింగి. 910

ఉ. తన్నొకయింత గైకొనరు § తప్పిరి యాగము చేసి రంచుఁ దా
మిన్నుననుండి గోపకుల § మీఁద శిలల్ గురియించు చున్నవాఁ
డున్నతనిర్జరేంద్రవిభ § వోన్నతగర్వనగాధిరూఢుఁ డై
కన్నులఁ గానఁ డింద్రుఁ డిటు § గర్వపరుం డొరుఁ గాన నేర్చునే. 911

క. దేవత లందఱు నన్నును, సేవింతురు రాజ్యమదముఁ § జెందరు చెఱుపం
గా వలదు మానభంగము, గావింపఁగ వలయు శాంతి § గలిగెడుకొఱకై. 912

వ. అని చింతించి శిలావర్షహతు లై శరణాగతు లైనఘోషజనుల రక్షించుట తగ వని సకలలోకరక్షకుం డయినవిచక్షణుండు. 913

చ. కలఁగకుఁడీ వధూజనులు § కంపము నొందకుఁడీ వ్రజేశ్వరుల్
తలఁగకుఁడీ కుమారకులు § తక్కినవారలు § తాలవానచే
నలఁగకుఁడీ పశువ్రజము § నక్కడ నక్కడ నిల్వ నీకుఁడీ
మెలపున మీకు నీశ్వరుఁడు § మే లొసఁగుం గరుణార్ద్రచిత్తుఁ డై. 914

వ. అని పలికి. 915

శ్రీకృష్ణుఁడు గోవర్ధనపర్వతము నెత్తుట.

క. కిరి యై ధర యెత్తినహరి, కరి సరసిజముకుళ మెత్తు § గతిఁ ద్రిభువనశం
కరకరుఁ డై గోవర్ధన, గిరి యెత్తెం జక్క నొక్క § కేల లీలన్. 916

క. దండివి బ్రహ్మాండంబులు, చెండుల క్రియఁ బట్టి యెగురఁ § జిమ్మెడుహరికిన్
గొండఁ బెకలించి యెత్తుట, కొండొకపని గాక యొక్క § కొండా తలఁపన్. 917

వ. ఇట్లు గిరి యెత్తి. 918

శా. బాలుం డాడుచు నాతపత్ర మని సం § భావించి పూగుత్తి కెం
గేలం దాల్చినలీల లేనగవుతోఁ § గృష్ణుండు దా సమ్మహా

---

1. బర వయ్యె.

౮4౩, శ్రీకృష్ణుఁడు గోవర్ధన పర్వతము నెత్తుట.

బులు పలికిరి సిద్ధసాధ్యగంధర్వవరులు విరులు గురియించిరి సురలు శంఖదుందు
భులు మొరయించిరి తుంబురుప్రముఖు లయిన గంధర్వులు పాడి రప్పుడు. 929

క. వల్లవకాంతలు దనకథ, లెల్లను బాడంగ నీర § జేక్షణుఁ డంతన్
వల్లవబలసంయుతుఁ డై, యొల్లన గోష్ఠంబు సేరె § నుర్వీనాథా. 930

వ. అయ్యవసరంబునఁ గృష్ణుచరిత్రంబులు దలంచి వెఱఁగుపడి గోపజనులు నందున
కిట్లనిరి. 931

సీ. కన్నులు దెఱవని § కడుఁజిన్నిపాపఁ డై, దానవిచనుఁబాలు § ద్రాగి చంపె
మూఁడవ నెలనాఁడు § ముద్దులబాలుఁ డై, కోపించి శకటంబుఁ § గూలఁ దన్నె
నేఁడాదికుఱ్ఱఁ డై § యెగసి తృణావర్తు, మెడఁ బట్టుకొని కూల్చి § మృతునిఁ జేసెఁ
దల్లి వెన్నలకు నై § తను ఱోలఁ గట్టినఁ, గొమరుఁ డై మద్దులు § గూల నీడ్చెఁ
తే. బసులఁ గ్రేపులఁ గాచుచు § బకుని జీరె, వెలఁగతో వత్సదైత్యుని § వ్రేసి గెడపె
సబలుఁ డై ఖరదైత్యుని § సంహరించె, నితఁడు కేవలమనుజుఁడే § యెంచిచూడ.

క. తెంపరి యై రామునిచేఁ, జంపించెఁ బ్రలంబు మ్రింగెఁ § జటులదవాగ్నిన్
సొంపు సెడఁ ద్రొక్కెఁ గాళియుఁ, ద్రుంపక కాళింది వెడలఁ § ద్రోలెన్ లీలన్.

క. ఏడేండ్లబాలుఁ డెక్కడఁ, గ్రీడం గరి దమ్మి యెత్తు § క్రియ నందఱముం
జూడ గిరి యెత్తు టెక్కడ, వేడుక నొకచేత నేఁడు § వెఱఁ గొఁ గాదే. 934

క. ఓ నంద గోపవల్లభ, నీనందనుఁ డాచరించు § నేర్పరితనముల్
మానవులకు శక్యంబులె, మానవమాత్రుండె నీ కు § మారుఁడు దండ్రీ. 935

వ. అనిన విని నందుండు వారలం జూచి మున్ను తనకు గర్గమహాముని చెప్పినసంకే
తంబు దెలిపి శంక లేదు కృష్ణుండు లోకరక్షకుం డయినపుండరీకాక్షుని నిజాం
శంబ యనుచు నంతరంగంబునం జింతింతు నని పలికిన వెఱఁగుపడి గోపకులు
గృష్ణుం డనంతుం డని పూజించి రంత. 936

మ. హరి గేలన్ గిరి యెత్తి వర్షజలవి § న్నాభీరగోరాజికిన్
శరణం బైనఁ ద్రిలోకరాజ్యమదముం § జాలించి నిర్గర్వుఁ డై
సురభిం గూడి బలారి వచ్చి కనియెన్ § సొంపేది దుష్టప్రజే
శ్వరదుర్మాననిరాకరిష్ణుఁ గరుణా § వర్ధిష్ణు శ్రీకృష్ణునిన్. 937

క. కని యింద్రుఁడు పూజించెను, దినకరసిభనిజకిరీట § దీధితిచేతన్
మునిహృదలంకరణంబులు, సునతోద్ధరణములు నంద § సుతుచరణంబుల్. 938

వ. ఇట్లు నమస్కరించి కరకమలంబులు ముకుళించి హరికి హరిహయుం డి ట్లనియె.

సీ. పరమ నీధామంబు § భాసురసత్త్వంబు, శాంతంబు హతరజ § స్తమము నిత్య
మధికతపోమయ § మట్లు గావున మాయ, నెగడెడిగుణములు § నీకు లేవు
గుణహీనుఁడవు గాన § గుణముల నయ్యెడి, లోభాదికములు నీ § లోనఁ జేర
వైన దుర్జననిగ్ర § హము శిష్టరక్షయుఁ, దగిలి చేయంగ దండ § ధారి వగుచు

తే. జగముభర్తవు గురుఁడవు జనకుఁడవును, జగదధీశుల మనుమానధనులు దలఁక
నిచ్చవుట్టినరూపంబు లీవు దాల్చి, హితము సేయుదు గాదె లోకేశ్వరేశ. 940

క. నావంటివెఱ్ఱివారిని, శ్రీవల్లభ నీవు శాస్తి సేసితి వేనిం
గావరము మాని పెద్దల, త్రోవన్ జరగుదురు బుద్ధి దోఁచిన నీశా. 941

క. ఒక్కొకలోకముఁ గాచుచు, నెక్కుడుగర్వమున నేమె యీశుల మనుచుం
జొక్కి ననుబోఁటివెఱ్ఱులు, నిక్కము నీమహిమఁ దెలియ నేర రనంతా. 942

ఆ. వాసుదేవ కృష్ణ వరద స్వతంత్ర విజ్ఞానమయ మహాత్మ సర్వపుణ్య
పురుష నిఖిలబీజ భూతాత్మక బ్రహ్మ, నీకు వందనంబు నిష్కలంక. 943

శా. నీసామర్థ్య మెఱుంగ మేఘములచే నిర్ఘోషముల్ భీషణా
గ్రాసారంబున ముంచితిన్ మఖము నాకై వల్లవుల్ సేయ రం
చో సర్వేశ భవన్మహత్త్వమున నా యుద్యోగ మిట్లయ్యె నీ
దాసున్ నన్నుఁ గృతాపరాధుఁ గరుణన్ దర్శింపవే మాధవా. 944

మ. నిను బ్రహ్మాదు లెఱుంగలేరు జడతా నిష్టుండ లోకత్రయా
వనదుర్మానగరిష్ఠుఁడన్ విపులదుర్వైదుష్యభూయిష్ఠుఁడన్
వినయత్యాగపరిష్కృతింగుజన గర్విశ్రేష్ఠుఁడన్ దేవ నీ
ఘనలీలావిభవంబు పెంపుఁ దెలియం గా నెవ్వఁడన్ సర్వగా. 945

వ. అనిన విని నగుచు జలధరగంభీర రవంబున శక్రునకుం జక్రి యిట్లనియె. 946

మ. అమరాధీశ్వర లక్ష్మిఁ దగిలి యిట్లంధుండవై యున్ననీ
సమదోద్రేకము ద్రుంచి నేచుటకు నీజన్నంబు దప్పించితిం
బ్రమదశ్రీకులు దండధారి నగుటన్ భావింప రెవ్వారి ని
క్కము రక్షింపఁ దలంతు వారి నధనుం గావింతు జంభాంతకా. 947

క. నాయాజ్ఞ సేయు చుండుము, నీయధికారంబునందు నిలువు సురేంద్ర
శ్రీయుతుఁడవై మదింపకు, శ్రేయంబులు గల్గుఁ బొమ్ము సితకరిగమనా. 948

వ. అని యిట్లు జిష్ణునిం బలుకు చున్న కృష్ణునికి మ్రొక్కి గోగణసమేత యయిన
కామధేనువు భక్తజనకామధేను వగు నయ్యీశ్వరున కిట్లనియె. 949

క. విశ్వేశ విశ్వభావన, విశ్వాత్మక యోగివంద్య విను నీచేతన్
శాశ్వతుల మైతి మిప్పుడు, శాశ్వతముగఁ గంటి మధిక సౌఖ్యంబు హరీ. 950

వ. దేవా మాకుం బరమదైవతంబ వింద్రుండవు భూసురగోసురసాధుసౌఖ్యంబుల
కొఱకు ని న్నింద్రునిం జేసి పట్టంబు గట్టు మని విరించి నియమించి పుత్తెంచె
నీవు భూతలభూరిభారనివారణంబు సేయ నవతరించినహరి వని పలికి యంత. 951

మ. సురభిక్షీరములన్ సురద్విపమహాశుండాలతానీతని
ర్జరగంగాంబువులన్ నిలింపజననీసన్మౌనిసంఘంబుతో
సురనాథుం డభిషిక్తుఁ జేసి పలికెన్ సొంపార గోవిందుఁ డం

చు రణాక్రాంతవిపక్షుఁ దోయజదళా క్షున్ సాధుసంరక్షణున్. 952

సీ. తుంబురునారదా దులు సిద్ధచారణ, గంధర్వులును హరి కథలు వాడి
రమరకాంతలు మింట నాడిరి వేల్పులు, గురియించి రంచిత కుసుమవృష్టి
జగములు మూఁడును సంతోషమునఁ బొందెఁ, గుఱ్ఱులచన్నులఁ గురిసెఁ బాలు
నవజలంబులతోడ నదు లెల్లఁ బ్రవహించెఁ నిఖిలవృక్షములు దేనియలు వడిసె
తే. సర్వలతికల ఫలపుష్పచయము లమరెఁ, బర్వతంబులు మణిగణప్రభల నొప్పెఁ
బ్రాణులకు నెల్లఁ దమలోని పగలు మానె, వాసుదేవునియభిషేక వాసరమున.

వ. ఇట్లు గోపగోగణపతిత్వంబునకు గోవిందు నభిషిక్తుం జేసివీడ్కొని పురందరుండు (దేవగణంబులతో దివంబున) కరిగె నంత. 954

శ్రీకృష్ణమూర్తి నందుని వరుణనగరమునుండి కొని తెచ్చుట.

సీ. నందుఁ డేకాదశి నాఁ డుపవాసంబు, సేసి శ్రీహరిపూజ సేసి దనుజ
వేళ యెఱుంగక వేగక మున్నర, ద్వాదశీస్నానంబు దగ నొనర్ప
యమునాజలము సొర[1]నం దొక్క దైత్యుండు, నందుని వరుణుని నగరమునకుఁ
గొనిపోవఁ దక్కిన గోపకు లందఱు, నందగోపకునిఁ గానక కలంగి
తే. రామకృష్ణులఁ బేర్కొని రవము సేయఁ
గృష్ణుఁ డీశుండు దమతండ్రిఁ గికురు వెట్టి
వరుణభృత్యుండు గొనిపోయి వరుణుఁ జేర్చు
టెఱిఁగి రయమున నచ్చోటి కేఁగె నధిప. 955

వ. అప్పుడు. 956

క. వచ్చినమాధవుఁ గనుఁగొని, చెచ్చెర వరుణుండు పూజ సేసి వినతుఁడై
యచ్చుగ ని ట్లని పలికెను, విచ్చేసితి దేవ నా నివేశంబునకున్. 957

ఉ. ఏవిభుపాదపద్మరతు లెన్నఁడు నెవ్వరుఁ బొంద లేని పెం
ద్రోవఁ జరింతు రట్టిబుధ తోషక నీ వగు దెంచుటం బ్రమా
దావృత మయ్యెఁ జిత్తము కృతార్థత నొందె మనోరథంబు నీ
సేవఁ బవిత్రభావమునఁ జెందె శరీరము నేఁడు మాధవా. 958

ఉ. ఏపరమేశ్వరున్ జగము లిన్నిటిఁ గప్పినమాయ గప్పఁగా
నోపక పారతంత్ర్యమున నుండు మహాత్మక యట్టినీకు ను
ద్దీపితభద్రమూర్తికి సుధీజనరక్షణవర్తికిం దనూ
తాపము వాయ మ్రొక్కెద సుధార తపోధన చక్రవర్తికిన్. 959

చ. ఎఱుఁగఁడు వీఁడు నాభటుఁ డొకించుక యైన మనంబులోపలం
దెలుకువ లేక నీజనకుఁ దెచ్చె దయం గొని పొమ్ము ద్రోహమున్
మఱవుము నన్ను నీభటుని మన్నన సేయుము [2]నీదు సైరణన్

1. 'సద్ద వరుణదూత' అ. ప్ర. 2. నీవు సైరణన్ వఱలుదు గాదె,

వఱలుదుఁ గాదె యోజనక § వత్సల నిర్మల భక్తవత్సలా. 960

వ. అని యిట్లు వలుకు చున్నవరుణునిం గరుణించి తండ్రిం దోడ్కొని హరి దిరిగి వచ్చెనంత నందుండు దన్ను వెన్నుండు వరుణనగరంబుననుండి విడిపించి తెచ్చిన వృత్తాంతం బంతయు బంధువులకెఱింగించిన వారలు కృష్ణుం డీశ్వరుం డనితలంచి రఖిలదర్శనుండయినయీశ్వరుండును వారలతలం పెఱింగి వారికోరిక సఫలంబు సేయుదు నని వారి నందఱ బ్రహ్మహ్రదంబున ముంచి యెత్తి. 961

ఆ. ప్రకృతి కామకర్మ § పరవశ మై యుచ్చ,నీచగతులఁ బొంది § నెఱయ భ్రమసి
తిరుగు చున్నజనము § తెలియ నేరదు నిజ,గతివిశేష మీజగంబునందు. 962

మ. అని చింతించి దయాళుఁ డైనహరి మా § యాదూర మై జ్యోతి యై
యనిరూప్యంబును సత్య మై [1]యెఱుక యై § యానంద మై బ్రహ్మ మై
యనఘాత్ముల్ గుణనాశమందుఁ గను ని § త్యాత్మీయలోకంబు గ్ర
క్కునఁ జూపెం గరుణార్ద్రచిత్తుఁ డగుచున్ § గోపాలకశ్రేణికిన్. 963

వ. ఇట్లు హరి ము న్నక్రూరుండు వొందినలోక మంతయుం (జూపి బ్రహ్మలోకంబు) సూపినం జూచి నందాదులు పరమానందంబునం బొంది వెఱఁగుపడి హంస స్వరూపకుం డైనకృష్ణునిం బొడగని పూజించి రంత. 964

చ. కలువలమేలికందువలు § [2]కామునికయ్యపుఁబాళిమాల్ విర
[3]క్తులు దలడించువేళలు చ § కోరకపంక్తులభోగకాలముల్
సెలువలు సైరణల్ విడిచి § చిక్కుతఱుల్ ఘనచంద్రచంద్రికా
జ్వలితదిశల్ శరన్నిశలు § జారకదుర్దశ లయ్యె నయ్యెడన్. 965

ఆ. కామతంత్రటీక § కలువలజోక కఁ, దర్పడాక విటుల § తాల్మిపోక
చకితచక్రవాక § సంప్రీతజనలోక, రాక వచ్చె మేలు § రాక యగుచు. 966

క. పతి దనకరములఁ గుంకుమ, సతిమొగమున నలఁదుభంగి § సముదయవేళాం
చితకరరాగమున నిశా, పతి రంజించెన్ నరేంద్ర § ప్రాక్సతిమొగమున్. 967

సీ. [4]విటసేనపై దండు § వెడలెడువలఱేని, గొల్లెనపై హేమ § కుంభ మనఁగఁ
గాముకధృతివల్లి § కలు ద్రెంప నెత్తిన,శంబరాంతకుచేతి § చక్ర మనఁగ
మారుండు పాంథుల § మానాటవులు గాల్పఁ, గూర్చిననిప్పుల § కుప్ప యనఁగ
విరహిమృగమ్ముల § వేఁటాడ మదనుండు, దెచ్చినమోహన § దీప మనఁగ

ఆ. వింతనునుపు గల్గి § వృత్త మై యరుణ మై, కాంతితోఁ జకోర§గణము లుబ్బఁ
బొడుపుఁగొండచక్కిఁ § బొడిచె రాకాచంద్ర,మండలంబు గగన § మండలమున.

శరద్రాత్రిం గాన మొనర్చుకృష్ణుసన్నిధికి గోపికలు వచ్చుట.

వ. ఇట్లు వొడిచి నవకుంకుమాంకితరమాముఖ[5]మండలంబునుంబోలె నఖండం బైన

---

1. యతులపై. 2. కామునికయ్యపుబాణముల్; కామశరాసవిముక్తబాణముల్. 3. కలుకురథాంగ సంప్రీతిచకోరకపంక్తులభోగకాలముల్ 4. విరహులపై. 5. ‘మండలమండితం బై యఖండం’ వ్రా. ప్ర.

చంద్రమండలంబుఁ బొడగని పుండరీకనయనుండు యమునాతటవనంబున జగన్మోహనంబు గా నొక్కగీతంబుఁ బాడిన విని పరాయత్తచిత్తలై తత్తఱంబున ప్రేంత లేపనులకుం జేతు లాడకయు గోవులకుం గ్రేపుల విడువకయు విడిచి విడిచియు నీడకయు నీడి యీడియు నీడినపాలు గాఁపకయుఁ గాఁచి కాఁచియుఁ గాఁగినపాలు డింపకయు డించి డించియు డించినపాలు బాలురకుం బోయకయుఁ బోసి పోసియుఁ బతులకుఁ బరిచర్యలు సేయకయుఁ జేసి చేసియు నశనంబులు గుడువకయుఁ గుడిచి కుడిచియుఁ గుసుమంబులు ముడువకయు ముడిచి ముడిచియుఁ దొడవులు దొడుగకయుఁ దొడిగి తొడిగియు గోష్ఠంబుపట్టుల నుండకయుఁ బాయసంబు నెఱయ వండకయు నయ్యైయెడల నిలువం బడకయుఁ గాటుకలు సూటి నిడకయుఁ గురులు సక్క నొత్తకయుఁ గుచంబుల గంధంబులు గలయ మెత్తకయుఁ బయ్యెదలు విప్పి కప్పకయు సఖులకుం జెప్పకయు సహోదరులు మగలు మామలు మఱందులు బిడ్డలు నడ్డంబు చని నివారింపం దలారింపకయు సంచలించి పంచభల్లునిభల్లంబుల మొల్లంపుజల్లుల పెల్లునం దల్లడిల్లి డిల్లపడి మొగిళ్లగమి వెలువడి యుల్లసించుతటిల్లతలపోఁడుస మందగమన లమందగమనంబుల మంద వెలువడి గోవిందసందర్శనంబునకుం జనిరప్పుడు. 969

మ. తరుణుల్ గొందఱు మూలగేహముల ను ద్దండించి రారాక త
ద్విరహాగ్నిం బరితాప మొందుచు మనో వీథిన్ విభున్ మాధవుం
బరిరంభంబులు సేసి జారుఁ డనుచున్ భావించియుం జొక్కి పొం
దిరి ముక్తిన్ గుణదేహముల్ విడిచి ప్రీ తిన్ బంధనిర్ముక్తలై. 970

వ. అనిన నరేంద్రుం డి ట్లనియె. 971

క. జారుఁ డని కాని కృష్ణుఁడు, భూరిపరబ్రహ్మ మనియు బుద్ధిఁ దలంపన్
నేరరు గుణమయదేహము, లేరీతిన్ విడిచి రింతు లెఱిఁగింపు శుకా. 972

వ. అనిన శుకుం డి ట్లనియె. 973

మ. మును నేఁ జెప్పితిఁ జక్రికిం బగతుఁడై మూఢుండు చైద్యుండు పెం
పునఁ గైవల్యపదంబు నొందెఁ బ్రియలై పొందంగ రా కున్న దే
యనఘుం డవ్యయుఁ డప్రమేయుఁ డగుణుం డై నట్టిగోవిందుమూ
ర్తి నరశ్రేణికి ముక్తిదాయిని సుమీ తెల్లంబు భూవల్లభా. 974

ఆ. బాంధవమున నైనఁ బగ నైన వగ నైన, భీతి నైనఁ బ్రాణ భీతి నయిన
భక్తినైన హరికిఁ బరతంత్రులైయుండు,జనులు మోక్షమునకుఁజనుదు రధిప.

వ. అటు గావునఁ బరమపురుషుండును నజుండును యోగీశ్వరేశ్వరుండును నైన హరిని సోఁకినస్థావరం బయిన ముక్తం బగు వెఱఁగుపడ నలవ దవ్విధంబున. 976

క. ఘనమధురగీతనినదము, విని వచ్చినగోపికలను వీక్షించి నయం

బున మేటి [1]సుగుడి నేర్పరి, తనవాగ్వైభవంబు మెఱయఁ దగ నిట్లనియెన్. 977

శా. మేలా [2]మీకు భయంబు పుట్టదు గదా మీమందకున్ సింహశా
ర్దూలానేకపముఖ్యముల్ దిరిగెడిన్ దూరంబు లేతెంతురే
యేలా వచ్చితి రీనిశాసమయమం దిచ్చోట వర్తింతురే
చాలుం జాలు లతాంగులార చనుఁడా సంప్రీతిఁ గోమందకున్. 978

శా. మీ రేతెంచినజాడఁ గానక వగన్ మీతల్లులుం దండ్రులున్
మీరామల్ మఱఁదుల్ తనూజులు గురుల్ మీసోదరుల్ బంధువుల్
మేరల్ మీఱిరె లేరు పోయి రనుచున్ మీఘోషభూభాగమం
దేరీతిం బరికించిరో తగవులే యీసాహసోద్యోగముల్. 979

చ. ఇలువడి సున్న సేసి హృద యేశుల [3]సిగ్గులు పుచ్చి యుత్తమా
మల నెరియించి సోదరుల మానము సూఱులు పుచ్చి తల్లిదం
డ్రులరుచి మాన్చి బంధులకు రోఁత యొనర్చుచు జారవాంఛలన్
వల నటి సత్కులాంగనలు వత్తురె లోకులు సూచి మెత్తురే. 980

సీ. ప్రాణేశుఁ డెఱిఁగిన బ్రాణంబునకుఁ దెగు, దండించు నెఱిఁగిన ధరణివిభుఁడు
మామ యెఱింగిన మను వెల్లఁ జెడిపోవుఁ దలవరి యెఱిఁగినఁ దగులు సేయుఁ
దలిదండ్రు లెఱిఁగినఁ దల లెత్త కుండుదు, రేరా లెఱింగిన నెత్తి పొడుచు
నాత్మజు లెఱిఁగిన నాదరింపరు చూచి, బంధువు లెఱిఁగిన బహి యొనర్తు

ఆ. రితరు లెఱిఁగి రేని నెంతయుఁ జుల్కఁగాఁ, జూతు రిందు నందు సుఖము లేదు
యశము లేదు నిర్భయానందమును లేదు, జారుఁ జేరఁ జనదు చారుముఖికి. 981

క. నడవడి గొఱగా కున్నను, బడు గైనఁ గురూపి యైనఁ బామరుఁ డైనన్
జడుఁ డైన రోగి యైనను, విడుచుట మర్యాద గాదు విభు నంగనకున్. 982

చ. ఇది యమునానదీజలస మేధితపాదపపల్లవప్రసూ
నదళవిరాజితం బగువ నంబు మనంబులు మేర దప్పెనో
[4]పొదఁ డటు నేడ్చుబిడ్డలకుఁ బోయుఁడు పాలు విడుండు లేఁగలన్
మొదవులకున్ నిజేశ్వరుల ముద్దియలార భజింపుఁ డొప్పుగన్. 983

చ. వనితలు నన్నుఁ గోరి యిట వచ్చితి రింతఁ గొఱంత లేదు మే
లొనరె సమస్తజంతువులు నోలిఁ బ్రియంబులు గావె నాకు నై
నను నిలువంగఁ బోలదు సనాతనధర్మము లాఁడువారికిం
బెనిమిటులన్ భజించుటలు [5]పెద్దలు సెప్పుచు నుందు రెల్లెడన్. 984

క. ధ్యానాకర్ణనదర్శన, గానంబుల నాతలంపు గలిగినఁ జాలుం
బూనెదరు కృతార్థత్వము, మానవతుల్ చనుఁడు మరలి మందిరములకున్.

వ. అనిన విని. 986

---

1. సుగుణి. 2. మీ కశుభంబు. 3. సిగ్గులఁ జంపి. 4. ‘పొదఁగిట’ అ. ప్ర. 5. పెద్దగఁ.

సీ. విరహాగ్నిశిఖలతో ♦ వెడలునిట్టూర్పుల, ముమ్మరంబునఁ గంది ♦ మోము లెండ
గన్నుల వెడలెడి ♦ కజ్జలధారలు, [1]కుచకుంకుమంబుల ♦ గ్రొచ్చి పాఱఁ
జెక్కులఁ జేర్చిన చేతులవేఁడిమి, మోముఁదమ్ములమేలి ♦ మారుపు డిందఁ
బోరిఁబోరిఁబుంఖాను ♦ పుంఖంబులై తాఁకు, మదనుకోలల ధైర్య మహిమ లెడల
తే. దుఃఖభరమున మాటలు ♦ దొట్రుపడఁగ, బ్రియములాడని ప్రియుఁ జూచి ♦ బెగ్గడిల్లి
చరణముల నేల వ్రాయుచు ♦ సంభ్రమమునఁ, గాంత లెల్లను వగల నా ♦ క్రాంతలగుచు. 988

వ. ఇట్లనిరి.

మ. అకటా నమ్మితి మేము క్రూరుఁ డస ని ♦ స్స్వర్గాంబె మా యిండ్లలో
సకలవ్యాప్తుల డించి నీపదసరో ♦ జాతంబు లర్చింపఁ జ
క్కఁగ యేతెంచితి మీఁశుఁ డాఢ్యుఁడు ముము ♦ తాసస్తులం గాచుపో
లికఁ గావం దగుఁ గావవే విమనమే ♦ లే కాంతలన్ భ్రాంతలన్. 989

మ. పతులన్ బిడ్డల బంధులన్ సతులకుం ♦ బాటించు టే ధర్మ ప
ద్ధతి యూ నంటివి దేహధారిణులకున్ ♦ ధర్మజ్ఞ చింతింపుమా
పతిపుత్రాదికనామమూర్తి వగుచున్ ♦ భాసిల్లు నీయందుఁ ద
త్పతిపుత్రాదికవాంఛలం జలిపి సం ♦ భావించు టన్యాయమే. 990

మత్తకోకిలము. నీపయిన్ రతి సేయుచుందురు ♦ నేర్పరుల్ సతతప్రియో
ద్దీపకుండవు గాన నెవ్వఁగ ♦ దెచ్చునాథసుతాదులం
జూప నేటికి మన్మహాశలు ♦ సుట్టి నీకడ నుండఁగాఁ
బాప నేల మదీయతాపముఁ ♦ [2]బాపఁ బోలుఁ గృపానిధీ. 991

సీ. నీపాదకమలంబు ♦ నెమ్మి డగ్గఱఁ గాని, తరలి పోవంగఁ బాదములు రావు
నీకరాబ్జంబులు ♦ నెఱి నంటి తివఁ గాని, తక్కినపనికి హస్తములు సోరవు
నీవాగమృతధార ♦ నిండఁ గ్రోలఁగఁ గాని, చెవు లన్యభాషలు ♦ సేరి వినవు
నీసుందరాకృతి ♦ నియతిఁ జూడఁగఁ గాని, చూడ వన్యంబులఁ ♦ జూడ్కి కనులు
ఆ. నిన్నుఁ గాని పలుక ♦ నేరవు మా జిహ్వ, లొల్ల ననుచుఁ బలుక ♦ నోడ వీవు
మా మనంబు లెల్ల ♦ మరపి దొంగిలితివి, యేమి సేయువార ♦ మింకఁ గృష్ణ. 992

చ. సిరికి నుదారచిహ్నములు ♦ సేయు భవచ్చరణారవిందముల్
సరసిజనేత్ర మాతపము ♦ సంపదఁ జేరితి మెట్టుకేలకున్
మరలఁగ లేము మా మగల ♦ మాటల నొల్లము పద్మగంధముల్
మరగిన తేఁటు లన్యకుసు ♦ మంబుల[3]కుం జన నిచ్ఛయించునే. 993

ఆ. పవతు లేక నీవి ♦ శాలవక్షస్స్థలిఁ, దొలసి తోడఁ గూడఁ ♦ దోయజాక్షు
మనువుమనుచు నెపుడు ♦ మా కాంత నీపాదకమలరజముఁ గోరుఁ ♦ గాదె కృష్ణ.

1. కుచకుట్మలంబుల ♦ గ్రుచ్చి పాఱ. 2. బాపవే_బాసితెము. 3. చెంతలఁ జేగ నేర్చునే.

ఉ. అత్తలు మామలున్ వగవ ✽ నాఁడిక కోఁడక నాథు[1]లున్ సుగా
యత్తులఁజేసి యిల్వరుస ✽ లాఱడిఁ బోవఁగ నీదునవ్వులున్
మెత్తనిమాటలున్ మరుఁడు ✽ మేల్కని యేఁచిన వచ్చినార మే
పొత్తుల నొల్ల మోపురుష ✽ భూషణ దాస్యము లిచ్చి కావవే. 995

మ. మగువల్ సిక్కరె తొల్లి వల్లభులకున్ ✽ మన్నించి తద్వల్లభుల్
మగపంతంబు దలంపరే తగులముల్ ✽ మాపాలనే పుట్టెనే
మగవా రాడెడుమాటలే తగవు నీ ✽ మాటల్ మనోజాగ్నిచేఁ
బొగులం జాలము కౌఁగిలింపుము మముం ✽ బుణ్యంబు పుణ్యాత్మకా. 996

ఉ. కుండలదీప్తగండమును ✽ గుంచితకుంతలఫాలమున్ సుధా
మండితపల్లవాధరము ✽ మంజులహాసవిలోకనంబు నై
యుండెడునీముఖంబుఁ గని ✽ యుండఁగ వచ్చునె మన్మథేక్షుకో
దండవిముక్తబాణముల ✽ దాసుల మయ్యెద మాదరింపవే. 997

సీ. నీయధరామృత ✽ నిర్ఝరంబుల నేఁడు, సేరి వాతెఱలపైఁ ✽ జిలుక కున్న
నీ విశాలాంచిత ✽ నిర్మలవక్షంబుఁ, గుచకుట్మలంబులఁ ✽ గూర్ప కున్న
నీరమ్యతరహస్త ✽ నీరజాతంబులు, చికురబంధంబులఁ ✽ జేర్ప కున్న
నీకృపాలోకన ✽ నివహంబు మెల్లన, నెమ్మొగంబులమీఁద ✽ నెఱప కున్న
ఆ. నీ నవీనమాన ✽ నీ యసల్లాపంబు, కర్ణరంధ్రదిశలఁ ✽ గప్ప కున్న
నెట్లు బ్రదుకువార ✽ మెంతఁ జేరెడువార, మధిపవిరఁగఁదగదేశయాఁడుకుయులు.

మ. భవదాలోకనహాసగీతజములై ✽ భాసిల్లు కామాగ్నులన్
భవదీయాధరపల్లవామృతముచేఁ ✽ బాపం దగుం బాపవే
ని వియోగానలహేతిసంహతులచే ✽ నీఱై భవచ్చింతలన్
భవదంఘ్రిద్వయవీథిఁ బొందెదము నీ ✽ పాదంబులానం బ్రియా. 999

క. తరుమృగఖగగోగణములు, కర మొప్పెడునిన్నుఁ గన్న ✽ గానము విన్నం
గరఁగి పులకించు నబలలు, గరఁగరె నినుఁ గన్న నీదు ✽ గానము విన్నన్. 1000

సీ. ఈపంచబాణాగ్ని ✽ నేవెంట నార్తుము, నీ మంజువాగ్వృష్టి ✽ నెగడదేని
నీమన్మథాంభోధి ✽ నేత్రోవఁ గడతుము, నీదృష్టి నావయై ✽ నిలువదేని
నీచిత్తజధ్వాంత ✽ మేజాడఁ జెఱుతుము, నీహాసచంద్రిక ✽ నిగుడదేని
నీదర్పకజ్వర ✽ మేభంగి నడఁతుము, నీనవాధరసుధ ✽ నింపవేని
ఆ. నెట్లు నిర్వహింతు ✽ మేలాగు మాలాగు, కరుణ సేయవేనిఁ ✽ గదియవేని
మరుఁడు నిర్దయుండు ✽ మన నిచ్చునే యశో, దాకుమార యువతి ✽ ధైర్యచోర.

క. అమరులఁ గాచినహరి క్రియఁ, గమలేక్షణ నీవు నేఁడు ✽ కరుణ నభయహ
స్తము మాయురముల శిరములఁ, బ్రమదంబున నిడుము మూర్ఛ ✽ పాల్పడకుండన్.

1. లల్పకాల స్వరాలం ద్రపాయత్తులఁ.

క. [1]కట్టా తలమునుకలు నై, దట్టపువిరహాబ్ధి తెరలు § తరుణుల నేఁపన్
నెట్టన్ దరిఁ జేర్ప వయ్యో, కట్టిఁడివి గదా కుమార § కరుణోదారా. 1003

వ. అని యిట్లు కుసుమశరునిశరపరంపరాపరవశ లై యోపికలు లేక పలికెడు గోపి
కలదీనాలాపంబులు విని నవ్వి యోగీశ్వరేశ్వరుం డయినకృష్ణుం డాత్మారాముం
డై వారలతో రమించె నప్పుడు. 1004

మ. కరుణాలోకనములం బటాంచలకచా § కర్షంబులన్ మేఖలా
కరబాహుస్తనమర్శనంబుల నఖాం § కవ్యాప్తులన్ నర్మవా
క్పరిరంభంబుల మంజులాధరసుధా § పానంబులం గాంతలం
గరఁగించెన్ రతికేళిఁ గృష్ణుఁడు గృపం § గందర్పుఁ బాలార్చుచున్. 1005

క. మక్కువ వికసితవదనలు, చక్కఁగఁ దనుఁ గొల్వ హాస § చంద్రికతోడన్
మిక్కిలి మెఱసెను గృష్ణుఁడు, చుక్కలగమినడిమిపూర్ణ § సోముసభంగిన్. 1006

ఆ. సతులు దన్నుఁ బాడ § సంప్రీతి నాడుచు, నఱుత నున్నస్రజ § యంతిఁగోడ
వనజలోచనుండు § వనభూషణుం డయ్యె, యువతిజనశతంబు § లోలిఁ గొలువ.

ఉ. చిక్కక యీశుఁ డై యెవరిఁ § జిక్కులఁ బెట్టెడిమాయలానికిం
జిక్కి కృతార్థ లై మనుని § చిక్కులఁ జొక్కి లతాంగు లుండఁగా
మక్కువ శాంతి సేయుటకు § మన్నన సేసి ప్రసన్నుఁ డౌటకుం
జక్కన నావిభుండు గుణ § శాలి దిరోహితుఁ డయ్యె నయ్యెడన్. 1008

వ. ఇట్లు హరి గనుమొఱంగి చనిన (తఱి)ం గానక (కరిం బాసి) తిరుగుకరిణులపెల్లున
నుల్లంబులు దల్లడిల్ల వల్లవకాంతలు తదీయగమనహాస లీలావిలాసవీక్షణవిహార
వచనరచనానురాగంబులం జిత్తంబులు గోల్పడి వివిధచేష్టలకుం బాల్పడి తదాత్మ
కత్వంబున నేన నేన కృష్ణుండ నని కృష్ణగుణావేశంబులం జరియించుచు. 1009

క. భూతములలోన వెలిఁ బ్రఖ్యాతుం డగునట్టివానిఁ § గాంతలు కాళిం
దీతీరవనాంతరముల, [2]బ్రాఁతిన్ వెదకంగఁ జనిరి § పాడుచు నధిపా. 1010

సీ. పున్నాగ కానవే § పున్నాగవందితుఁ, దిలకంబ కానవే § తిలకనిటలు
ఘనసార కానవే § ఘనసారశోభితు, బంధూక కానవే § బంధుమిత్రు
మన్మథ కానవే § మన్మథాకారుని, వంశంబ కానవే § వంశధరునిఁ
జందన కానవే § చందనశీతలుఁ, గుందంబ కానవే § కుందరదను

తే. నింద్రభూజమ కానవే § యింద్రవిభవుఁ, గువలవృక్షమ కానవే § కువలయేశుఁ
బ్రియకపాదప కానవే § ప్రియవిహారు, ననుచుఁ గృష్ణుని వెదకి ర § య్యబ్జముఖులు.

వ. మఱియును. 1012

ఉ. నల్లనివాఁడు పద్మనయ § నంబులవాఁడు కృపారసంబు పైఁ

1. క. కట్టా తలమునుకలు నై - తలమునుఁగుడు లై, దట్టపువిరహాగ్నిశిఖలు తరుణుల నేఁపన్, నెట్టుం-బలుకవు చూడవు. 2. భాతిన్.

జల్లెడువాఁడు మాళిపరి § సర్పితపింఛమువాఁడు నవ్వు రా
జిల్లెడుమోమువాఁ డొకఁడు § చెల్వలమానధనంబు, దెచ్చె నో
మల్లియలార మీ పొదల § మాటున లేఁడు గదమ్మ చెప్పరే. 1013

ఉ. అంగజు నైనఁ జూడ హృద § యంగముఁ డై కరఁగించువాఁడు శ్రీ
రంగదురంబువాఁడు మధు § రం బగు వేణురవంబువాఁడు మ
మ్మంగజుపువ్వుఁదూపులకు § సగ్గము సేసి లవంగ లుంగ నా
రంగములార మీకడకు § రాఁడు గదా [1]కృప నున్నఁ జూపరే. 1014

సీ. మానినీమన్మథు § మాధవుఁ గానరే, సలలితోదారవ § త్సకములార
సలలితోదారవ § త్సకవైరిఁ గానరే, సుందరోన్నతలతా § ర్జునములార
సుందరోన్నతలతా § ర్జునభంజిఁ గానరే, ఘనతరలసదశో § కంబులార
ఘనతరలసదశో § కస్ఫూర్తి, గానరే, నవ్యరుచిరకాంచ § నంబులార

ఆ. నవ్యరుచిరకాంచ § నకిరీటుఁ గానరే, గహనపదవికురవ § కంబులార
గహనపదవికురవ § కనివాసిఁ గానరే, గణికలార చారు § గణికలార. 1015

సీ. అదె నందనందనుం § డంతర్హితుం డయ్యెఁ, బాటలీతరులార § పట్టరమ్మ
హేలావతులఁ గృష్ణ § యేల పాసితి వని, మైలేయలతలార § యడుగరమ్మ
వనజాక్షుఁ డిచటికి § వచ్చి డాఁగఁడు గదా, చూతమంజరులార § చూడరమ్మ
మానినీమదనుతో § మారాక యెఱిఁగించి, మాధవీలతలార § మనుపరమ్మ

ఆ. జాతిసతులఁ బాయ § [2]నీతియే హరి కని, జాతులార దిశలఁ § జాటరమ్మ
కదళులార పోయి § కదలించి శిఖిపింఛ, [3]జూటుఁ దెచ్చి కరుణఁ § జూపరమ్మ.

క. హరిచరణములకుఁ బ్రియవై, హరి నిను మన్నింప భద్ర § మందెదు తులసీ
హరి నీదెస రాఁడు గదా, హరిచొ ప్పెఱిఁగించి శుభము § లందింపఁ గదే.

తే. పొగడఁదగువానిఁ గానరే § పొగడలార, యీడెఱుంగనివిభుఁ జూపుఁ § డీడలార
మొల్ల మగుకీర్తివాఁ డేడి § మొల్లలార, శుకనిగదితుని జెప్పఁడు కిం § శుకములార.

క. తరుణీకుచకుంకుమయుత, హరికంధరదామగంధ § మడరెడుఁ జూడ్కుల్
హరిఁ గనినపగిదిఁ దనరెడి, హరిణీ హరిజాడఁ బుణ్య § మయ్యెడిఁ జెపుమా.

క. కిటి యై కౌఁగిటఁ జేర్చెను, వటుఁ డై వర్ధిల్లి కొలిచె § వసిఁ గృష్ణుం డై
యిట పదచిహ్నము లిడెఁ గ్రిం, దటిబామున నేమి నోఁచి § తమ్మ ధరిత్రీ. 1020

వ. అనుచు [4]మదనోన్మాదచిత్తలై తదాత్మకత్వంబునఁ గృష్ణులీలల ననుకరించుచు.

సీ. పూతన నై యొక్క § పొలఁతి చరింపంగ, శౌరి నై యొకకాంత § చన్నుగుడుచు
బాలుఁ డై యొకభామ § పాలకు నేడ్చుచో, బండి నే నని లేమఁ § బాఱఁ దన్ను
సుడిగాలి నని యొక్క § సుందరి గొని పోవ, హరి నని వర్తించు § నబ్జముఖియు
బకుఁడ నే నని యొక్క § పడఁతి సంరంభింపఁ, బద్మాక్షుఁ డనుకొమ్మ § పరిభవించు

1. కృపణుండు సూపరే. 2. జాతియే. 3. చూడు. 4. నున్మత్తచిత్తలై.

ఆ. నెలమి రామకృష్ణు ✽ లింతు లిద్దఱు గాఁగ, గోవత్సగణము ✽ గొంద ఱగుదు
రసురవైరి ననుచు ✽ నబల యొక్కతె చీరుఁ, బసుల మనెడిసతుల ✽ భరతముఖ్య.

ఆ. లోక మెల్లఁ గుక్షి ✽ లోపల నున్నది, మాధవుండ నేను ✽ మాఱ వీవు
చూడుమనుచు నొక్క ✽ సుందరియొక తెకు, ముఖముఁ దెఱచి చూపు ✽ ముఖ్యచరిత.

క. వెన్నలు దొంగిలి తినియెడి, వెన్నుఁడ నని యొక తె నుడువ ✽ వేఱొక్కతె చే
సన్నల యశోద నంచును, గ్రన్నన కుసుమములదండఁ ✽ గట్టు నిలేశా. 1024

క. కాళియఫణి యిది వీరడు, కాళీయఫణిసతులు మ్రొక్కఁ ✽ గడఁగిరి నే గో
పాలకుమారుఁడ ననుచును, లీలాగతి నాడు నొక్క ✽ లేమ నరేంద్రా. 1025

క. తరుణులు గోపకు లందఱు, హరిమాయఁ డిదె వాన గురిసె ✽ హరి నే నని భా
సురచేలాంచల మొక్కతె, గిరి నెత్తెద ననుచు నెత్తుఁ ✽ గెంగేల నృపా. 1026

క. మీరలు గోపకు లే నను, రారిసి దావాగ్ని వచ్చె ✽ నటు నూడకుఁడీ
వారించెద నని యొక్కతె, నేరి బయల్ కబళనంబు ✽ సేయు నరేంద్రా. 1027

వ. ఇట్లు తన్మయత్వంబున గోపసుందరులు బృందావనంబునం గలతరులతాదుల హరి
నడుగుచు దుర్గమంబు లయినవిపినమార్గంబుల సరోజాతకేతనహలకులిశకలశాం
కుశాదిశుభలక్షణలక్షితంబు లయి మనోహరంబు లయినహరిచరణంబులచొప్పుఁ
గని తప్పక చెప్పికొనుచుఁ దమలో ని ట్లనిరి. 1028

సీ. కొమ్మకుఁ బువ్వులు ✽ గోసినాఁ డిక్కడ, మొనసి పాదాగ్రంబు ✽ మోపినాఁడు
సతి నెత్తుకొని వేడ్క ✽ జరిగినాఁ డిక్కడఁ, దృణములో లే దిదె ✽ తెఱవజాడ
ప్రియకు ధమ్మిల్లంబు ✽ వెట్టినాఁడిక్కడఁ, గూర్చున్న చొప్పదె ✽ కొమరుమిగులు
నింతికిఁ గెమ్మోవి ✽ యిచ్చినాఁ డిక్కడ, వెలఁది నిక్కినగతి ✽ విశద మయ్యె

ఆ. సుదతితోడ నీరు ✽ సొచ్చినాఁ డిక్కడఁ, జొచ్చి తా వెడలిన ✽ చోటు లమరెఁ
దరుణిఁ గాముకేళిఁ ✽ దనిపినాఁ డిక్కడ, ననఁగి పెనఁగి యున్న ✽ యంద మొప్పె.

వ. మఱియును. 1030

సీ. ఒకమెలనాఁగచే ✽ యూఁదినాఁ డిక్కడ, సరస నున్నవి నాల్గు ✽ చరణములును
నొకనీలవేణితో ✽ [1]నొదిఁగినాఁ డిక్కడ, మగజాడలో నిదె ✽ మగువజాడ
యొక లేమ మ్రొక్కిన ✽ [2]నురివినాఁడిక్కడ, రమణిమ్రొక్కినచొప్పు ✽ రమ్యమయ్యె
నొకయింతి కెదురుగా ✽ నొలసినాఁడిక్కడ, నన్యోన్యముఖములై ✽ యంఘ్రు లొప్పె

ఆ. నొకతె వెంటఁ దగుల ✽ నుండక యేఁగినాఁ, డడుగుమీఁదఁ దరుణి ✽ యడుగు లమరె
నబల లిరుగెలంకు ✽ లందు రాఁ దిరిగినాఁ, డాఱుపదము లున్న ✽ వమ్మ యిచట. 1031

సీ. ఈచరణంబులే ✽ యిందునిభానన, సనకాదిమునియోగ ✽ సరణి నొప్పు
నీపాదతలములే ✽ యెలనాఁగ శ్రుతివధూ, సీమంతవీథులఁ ✽ జెన్ను మిగులు
నీపదాబ్జంబులే ✽ యిభకులోత్తమయాన, పాలేటిరాచూలి ✽ పట్టుఁగొమ్మ

---

1. నొడిసినాఁ. 2. నుడిపినాఁ.

లీసుందరాంఘ్రులే ǂ యిందీవరేక్షణ, ముక్తికాంతామనో ǂ మోహనంబు
ఆ. లీయడుగులరజమె ǂ యింతి బ్రహ్మేశాది, దివిజవరులు మౌళి ǂ దిశలఁ దాల్తు
రనుచుఁగొందఱబల ǂ లబ్జాక్షుఁడేఁగిన, క్రమముఁ గనియు నతని ǂ గాన రైరి.
వ. అప్పుడు. 1033
సీ. [1]పతులదైన్యంబును ǂ భామలక్రౌర్యంబుఁ, జూపుచు విభుఁ డొక్క ǂ సుదతితోడ
విహరింప నది యెల్ల ǂ వెలఁదుల వర్జించి, నాయొద్ద నున్నాఁడు ǂ నాథుఁ డనుచు
గర్వించి రాజాలఁ ǂ గమలాక్షు మూఁపున, నిడుకొనుమనుడు న ǂ య్యీశ్వరుండు
మొఱఁగిపోయినఁ దాప ǂ మునఁ బొంది యోకృష్ణ, యొక్కడఁ జనితి ప్రా ǂ ణేశ రమణ
తే. నీకు వరవుడ నయ్యెద ǂ నిలువుమనుచు, వగవఁ గొందఱుకాంత లా ǂ వనితఁ జూచి
వరుఁడు మన్నింప గర్వించి ǂ వనజనేత్ర, చిక్కె నేఁడని వెఱఁగున ǂ జెందిరపుడు.
వ. మఱియును. 1035
సీ. ఈపొదరింటిలో ǂ నిందాఁకఁ గృష్ణుఁడు, నాతోడ మన్మథ ǂ నటన మాడె
నియ్యేల మగుచోట ǂ నిందాఁకఁ జెలువుండు, గాఢంబుగానన్నుఁ ǂ గౌగిలించె
నీమహీజమునీడ ǂ నిందాఁక సుభగుండు, చిట్టంటుచెయ్యేల ǂ సిగ్గు గొనియె
నీపువ్వులతపొంత ǂ నిందాఁక దయితుండు, నను డాసి యధరపా ǂ నంబు సేసె
ఆ. నీప్రసూనవేది ǂ నిందాఁక రమణుండు, కుసుమదామములను ǂ గొప్పుఁ దీర్చె
ననుచుఁ గొంద ఱతివ ǂ లంభోజ నయనుని, పూర్వలీలఁ దలఁచి ǂ పొగడి రధిప.
మ. అని యిబ్భంగి లతాంగు లందఱును బృం ǂ దారణ్యమం దీశ్వరున్
వనజాక్షుం బరికించి కానక విభున్ ǂ వర్ణించుచుం బాడుచున్
మనముల్ మాటలుఁ జేష్టలుం గ్రియలు న ǂ మ్మానాథుపైఁ జేర్చి వే
చని రయ్యామునసైకతాగ్రమునకున్ ǂ సంత్యక్తగేహేచ్ఛలై. 1037
వ. చని గోపికలు వారి నుద్దేశించి యి ట్లనిరి. 1038

గోపికాగీతలు.

క. నీవు జనించినకతమున, నోవల్లభ లక్ష్మి మంద ǂ నొప్పె నధిక మై
నీవెంటనె ప్రాణము లిడి, నీవా రరసెదరు చూపు ǂ నీరూపంబున్. 1039
క. శారదకమలోదరరుచి, చోరక మగుచూపువలన ǂ సుందర మమ్ముం
గోరి వెల యీనిదాసుల, ధీరత నొప్పించు టిది వ ǂ ధించుట గాదే. 1040
ఆ. విషజలంబువలన ǂ విషధరదానవి, వలన గాలివాన ǂ వలన వహ్ని
వలన నున్న వాని ǂ వలనను రక్షించి, కుసుమశరునిబారిఁ ǂ గూల్పఁ దగునె. 1041
ఉ. నీవు యశోదబిడ్డఁడవె ǂ నీరజనేత్ర సమస్తజంతుచే
తోవిదితాత్మ వీశుఁడవు ǂ తొల్లి విరించి తలంచి లోకర
క్షావిధ మాచరింపు మని ǂ సన్నుతి సేయఁగ [2]సత్కులంబునన్
భూవలయంబుఁ [3]గావ నిటు ǂ పుట్టితి గాదె మనోహరాకృతిన్. 1042

1. పతులధైర్యంబును. 2. సత్కులంబున౦ 3. నా గరుణఁ బుట్టితి.

ఆ. చరణసేవకులకు సంసారభయమును, బాపి శ్రీకరంబు పట్టు గలిగి
కామదాయి యైన కరసరోజంబు మా, మస్తకముల నునిచి మనుపు మీశ.

ఉ. గోవుల వెంటఁ ద్రిమ్మరుచుఁ గొల్చినవారల పాపసంఘముల్
ద్రోవఁగఁ జాలి శ్రీఁ దనరి దుష్టభుజంగఫణాలతాగ్రసం
భావిత మైన నీచరణపద్మము చన్నులమీఁద మోపి త
ద్భావజపుష్పభల్లభవబాధ హరింపు వరింపు మాధవా. 1044

క. బుధరంజనియును సూక్తయు, మధురయు నగు నీదువాణి మరగించెను నీ
యధరామృతసంసేవన, విధి నంగజతాప మెల్ల విడిపింపఁగదే. 1045

క. మగువలయెడ నీక్రౌర్యము, దగునే నిజభక్తభీతిదమనుఁడ వకటా
తగదు భవద్దాసులకును, నగుమొగముం జూపి కావు నళినదళాక్షా. 1046

మ. ఘనలక్ష్మీయుత మై విరక్తశుభద మై కామాదివిధ్వంసి యై
సనకాదిస్తుత మై నిరంతరతపస్సంతప్త పున్నాగజీ
వన మై యొప్పెడు నీకథామృతము ద్రావం గల్గునే భూరిదా
ననిరూఢత్వము లేనివారలకు మానారీమనోహారకా. 1047

క. నీనగవులు నీచూడ్కులు, నీనానావిహరణములు నీధ్యానంబుల్
నీనర్మాలాపంబులు, మానసముల నాఁటి నేఁడు మగుడవు కృష్ణా. 1048

ఆ. ఘోషభూమి వెడలి గోవుల మేపంగ, నీరజాభ మైన నీపదములు
గసవు శిలలుఁ దాఁకిఁ గడు నొచ్చునో యని, కలఁగు మా మనములు కమలనయన.

ఉ. మాపటివేళ నీవు వనమధ్యము వెల్వడి వచ్చి గోష్పద
ప్రాపితధూళిధూసరితభాసితకుంతల మై సరోరుహో
ద్దీపిత మైన నీమొగము ధీరజనోత్తమ మాకు వేడ్కతోఁ
జూపి మనంబులన్ మరునిఁ జూపుదు గాదె క్రమక్రమంబునన్. 1050

ఆ. భక్తకామదంబు బ్రహ్మసేవిత మిలా, మండనంబు దుఃఖమర్దనంబు
భద్రకరము నైన భవదంఘ్రియుగము మా, యురములందు రమణ యునుపఁదగదె.

ఆ. సురతవర్ధనంబు శోకాపహరణంబు, స్వరితవంశనాళసంగతంబు
నన్యరాగజయము నైన నీమధురాధ, రామృతమునఁ దాప మార్పు మీశ.

ఉ. నీ వడవిం బగల్ దిరుగ నీకుటిలాలకలాలితాస్య మి
చ్ఛావిధిఁ జూడ కున్న నిమిషంబులు మాకు యుగంబు లై చనుం
గావున రాత్రు లైన నినుఁ గన్నుల నెప్పుడుఁ జూడ కుండ ల
క్ష్మీవర ఱెప్ప లడ్డముగఁ జేసె నిదేల విధాత క్రూరుఁ డై. 1053

ఉ. అక్కట బంధులున్ మగలు నన్నలుఁ దమ్ములుఁ బుత్రకాదులున్
నెక్కొని రాత్రిఁ బోకుఁ డన నీమృదుగీతరవంబు వీనులన్

వెక్కసమైన వచ్చితిమి వేగమె మోహము నొంది [1]నాథ నీ
వెక్కడఁ బోయితో యెఱుఁగ మీ క్రియ నిర్దయుఁ డెందుఁ గల్గునే. 1054

తే. మదనుఁ డార్వంగ నీ వాఁడు మంతనములు, నవరసాలోకనంబగునగు మొగంబు
కమల కిరవైనమహితవక్షస్స్థలంబు, మామనంబుల లోఁగొని మరపెఁ గృష్ణ.

మ. అరవిందంబులకంటెఁ గోమలము లై యందంబు లై యున్ననీ
చరణంబుల్ కఠినంబు లై మొనయుమా చన్నుంగవల్ మోవఁగా
[2]నెరియం బోలు న టంచుఁ బొక్కుదుము నీ యాకర్కశారణ్యభూ
పరిసంచారము కృష్ణ నీప్రియలకుం బ్రాణవ్యథం జేయదే. 1056

క. కట్టా మన్మథుకోలలు, నెట్టన నెఱి నాట బెగడి నీపాదంబుల్
పట్టికొనఁగ వచ్చినమము, నట్టడవిని డించి పోవ న్యాయమె కృష్ణా. 1057

క. హృదయేశ్వర మాహృదయము, మృదుతరముగఁ జేసి తొల్లి మిక్కిలి కడ నీ
హృదయము కఠినము [3]చేసెను, మదీయసౌభాగ్య మిట్టిమందము గలదే. 1058

ఉ. క్రమ్మి నిశాచరుల్ సురనికాయములన్ వడిఁ దాఁకి వీఁక వా
లమ్ముల [4]తెట్టువల్ వఱప నడ్డము వచ్చి జయింతు వంద్రు ని
న్నమ్మినముగ్ధలన్ రహిత నాథల నక్కట నేఁడు రెండుమూఁ
డమ్ములయేటుకాఁ డెగవ నడ్డము రాఁ దగదే కృపానిధీ. 1059

క. [5]తియ్యవిలుకాఁడు డీకొని, వ్రయ్యలుగాఁ దూల నేసె వనితలమనముల్
వియ్యాన నింక నయినం, గుయ్యాలింపంగ దయ్య గోవింద హరీ. 1060

మ. అని యిట్లంగన లంచితస్వరముతో నంకించుచుం బాడుచుం
దను రావే యని చీరి యేడువ జగత్ప్రాణుండు త్రైలోక్యమో
హనుఁ డై మన్మథమన్మథుం డయి మనోజ్ఞాకారి యై హరి యై
ఘనపీతాంబరధారి యై పొడమెఁ దత్కాంతాసమీపంబునన్. 1061

క. వచ్చినవల్లభుఁ గనుఁగొని, విచ్చేసె నటంచు సతులు వికసితముఖు లై
యచ్చుగఁ బ్రాణము లొడలికి, వచ్చిన నిలుచుండునవయవంబులభంగిన్. 1062

సీ. అబల యొక్కతె భక్తి నంజలి గావించి, ప్రాణేశు కెంగేలు వట్టికొనియె
నింతి యొక్కతె జీవితేశ్వరుబాహువు, మూఁపున నిడికొని ముదము నొందె
వనిత యొక్కతె తనవల్లభుతాంబూల, చర్వితి మాత్మహస్తమునఁ దాల్చెఁ
బడఁతి యొక్కతె ప్రియు పదములు విరహాగ్ని, తప్తకుచంబులఁ దాపుకొనియె

ఆ. భామ యొకతె భ్రుకుటిబంధంబు గావించి, ప్రణయభంగరోష భాషణమున
దష్టదశన యగుచు దండించుకైవడి, వాఁడిచూడ్కిగముల వరునిఁ జూచె.

---

1. నార మీ వెక్కడ. 2. నిరియం; దిరియం. 3. చేసిన. 4. తెట్టువల్-దట్టముల్. 5. తీయ విలుకాఁడు డీకొని, పాయలుగాఁ దూఱ నేసె వనితలమనముల్, నీయాన యింక నైనం, గూయాలింపం గదయ్య గోవింద హరీ.

క. హరిముఖకమలముఁ జూచుచుఁ, దరుణి యొకర్తె తెప్ప లిడక ♦ తనియక యుండెన్
హరిపదకమలముఁ జూచుచు, మఱగి తనివి లేని సుజను ♦ మాడ్కి నరేంద్రా. 1064

ఉ. ఒక్కలతాంగి మాధవుని ♦ యుజ్జ్వలరూపముఁ జూడ్కితీవలం
జిక్కఁగఁ బట్టి హృద్గతముఁ ♦ జేసి వెలిం జన కుండ నేత్రముల్
గ్రక్కున మూసి మేనఁ బుల ♦ కంబులు గ్రమ్మఁగఁ గౌఁగిలించుచుం
జొక్కము లైన లోచవులఁ ♦ జొక్కుచు నుండెను యోగికైవడిన్. 1065

సీ. ఎలయించి ప్రాణేశ ♦ యెందుఁ బోయితివని, తోరంపుటలుకతో ♦ దూఱె నొకతె
జలజాక్ష ననుఁ బాసి ♦ చనఁగ నీపాదంబు, [1]లెట్లాడె ననివగ ♦ నెయిదె నొకతె
నాథ నీ వరిగిన ♦ నాప్రాణ మున్నది, కూర్మియే యిది యని ♦ కుందె నొకతె
యీశ్వర నను నిన్ను ♦ నిందాఁకఁ బాపెనే, పాపువిధి యని ♦ పలికె నొకతె

ఆ. తలఁగి పోవునట్టి ♦ తప్పేమి చేసితి, నధిప పలుకు ధర్మ ♦ మనియె నొకతె
యేమినోముఫల మొ ♦ హృదయేశ నీమోము, మరలఁ గంటి ననుచు ♦ మసలె నొకతె.

క. పలికినఁ బ్రతిజ్ఞ దప్పెడిఁ, బలికించినఁ గాని రమణుఁ ♦ బలుక ననుచుం
గలకంఠి యొకతె చెలితోఁ, బలుకుల నమృతములు గురియు ♦ పలుకులు వలికెన్.

క. పట్టినఁ గాని మనోవిభుఁ, బట్టఁ గదా యంచు నొక్క ♦ బాలిక సఖిచేఁ
పట్టుకొని చెప్పె ధైర్యము, పట్టెల్లను మరుని టెంకి ♦ పట్టుగ నధిపా. 1068

క. చెలువుఁడు సెప్పక పోయిన, సొలపున నొకముగ్ధ మున్ను ♦ చూడ ననుచు నా
దల వంచి యుండఁ జాలక, దల యెత్తును లోన మరుఁగు ♦ దల యెత్త నృపా.

వ. ఇవ్విధంబున. 1070

క. హరిసురుచిరలలితాకృతిఁ, దరుణులు గని ముక్తవిరహ ♦ తాపజ్వర లై
పరమోత్సవంబు సలిపిరి, పరమేశ్వరుఁ గనినముక్త ♦ బంధులభంగిన్. 1071

వ. అంత నశ్శాంతుండు కాంతాజనపరిక్రాంతుం డై వనాంతరంబున శక్తినికరసంయుక్తుం డైన పరమపురుషుండునుం బోలె వారలం దోడ్కొని మందారకుంద కుసుమపరిమళమిళిత పవమానమానిత మధుకరనికరఝుంకారసుకుమారంబును శరత్కాలచంద్రకిరణసందోహసందళితాంధకారంబును యమునాతరంగసంగత కోమలవాలుకాస్ఫారంబును నై యమలినం బైన పులినంబు ప్రవేశించె వారును విజ్ఞానకాండంబున నీశ్వరుం గని శ్రుతులు ప్రమోదంబునం గామానుబంధంబులు విడిచినవిధంబున హరిం గని విరహవేదనలు విడిచి పరిపూర్ణమనోరథ లై. 1072

క. పాఠీనయన లెల్ల న, కాఠిన్యపటాంచలములఁ ♦ గౌతుకములు హృ
త్పీఠముల సందడింపఁగఁ బీఠముఁ గల్పించి రంతఁ ♦ బ్రియునకు నధిపా. 1073

ఆ. పరమయోగిహృదయ ♦ [2]భద్రపీఠంబుల, నుండుమేటి వ్రజవ ♦ ధూత్తరీయ
పీఠమున వసించి ♦ పెంపారెఁ ద్రిభువన, [3]దేవలక్ష్మి మేనఁ ♦ దేజరిల్ల. 1074

1. లాడెనే యని వగ నడలె నొకతె. 2. పద్మపీఠంబుల. 3. దేవి-దేశ-లక్ష్మి.

మ. మదనోద్దీపకుఁ డైననాథునికి స ¦ మ్మానంబు గావించుచున్
ముదితల్ హాసవిలోకవిభ్రమములన్ ¦ మోదించుచుం జేరి త
త్పదముల్ హస్తతలంబులం బిసుకుచుం ¦ బై ముట్టుచున్ దూఱుచుం
జదురుల్ వల్కుచుఁ గూర్మి నిట్లనిరి యా ¦ మత్తోత్కపదీప్తాస్యలై. 1075

క. కొలిచినఁ గొలుతురుకొందఱు,గొలుతురు దమ్ముఁగొలువకున్నఁ¦గొందఱుపతులం
గొలిచినను గొలువ కున్నను, గొలువరు మఱికొంద ఱెలమి ¦ గోపకుమారా.

వ. అని తన్నుద్దేశించి రహస్యంబుగాఁ బలికినసుందరులపలుకులు విని గోపాల
సుందరుం డిట్లనియె. 1077

సీ. కొలిచినఁ గొలుతురు ¦ కొందఱు పశువుల,భజనముభంగిని ¦ ఫలముకొఱకు
నై సఖ్యధర్మము ¦ లందు సిద్ధింపవు, కొందఱు తండ్రుల ¦ గుణముఁ దాల్చి
దయ గలవారలు ¦ తగినసుహృత్తులు, గొలువనివారలఁ ¦ గొల్తు రెపుడు
ధర్మకామంబులు ¦ దనరంగఁ గొందఱు, కొలువనివారిని ¦ గొలుచువారిఁ

ఆ. గొలుచుతలఁపులేమిఁ ¦ గొలువ రాత్మారాము, లాప్తకాము లజ్ఞు ¦ లతికఠినులు
వారియందుఁ బిదపకవానిఁగాఁ జింతించి,యే లతాంగులార ¦ యిట్టు లనుట.

క. ఏ నిం దెవ్వఁడ నయినం, గా నంగనలార పరమ ¦ కారుణికుండన్
మానసబంధుఁడ నిత్య,ధ్యానము మీ కొసఁగ వలసి ¦ తలఁగితిఁ జుండీ. 1079

మ. నను సేవించుచు నున్నవారలకు నే ¦ నారూపముం జూపఁ జూ
చినఁ జాలించి మదించి వారు మఱి సన్ ¦ సేవింపరో యంచు ని
ర్ధనికుం డాత్తధనంబు సెడ్డ నెపుడుం ¦ దత్పారవశ్యంబుఁ దా
ల్చినభంగిన్ ననుఁ బాసి మత్ప్రియుఁడు దాఁ ¦ జింతించు నారూపమున్. 1080

తరలము. తగవు ధర్మము, జూడ నొల్లక ¦ తల్లిదండ్రుల బంధులన్
మగల బిడ్డలఁ బాసి వచ్చిన ¦ మన్నిమత్తల మిమ్ము నేఁ
దగదు పాసితిఁ దప్పు సైఁపుఁడు ¦ తద్వియోగభరంబునన్
వగలఁ బొందుచు మీర లాడిన ¦ వాక్యముల్ విను చుండితిన్. 1081

ఉ. పాయనిగేహశృంఖలలఁ ¦ బాసి నిరంతరమత్పరత్వముం
జేయుచు నున్నమీకుఁ బ్రతి ¦ సేయ యుగంబుల నైన నేర నన్
బాయక కొల్చుమానసము ¦ ప్రత్యుపకారముగాఁ దలంచి నా
పాయుటఁ దప్పుగాఁ గొనక ¦ భామినులార కృపన్ శమింపరే. 1082

క. చక్కఁగ హరి యిటు పలికిన,చక్కనివాక్యముల నతని ¦ సంగమమున లో
నిక్కినవియోగతాపము, లొక్కట విడిచిరి లతాంగు ¦ లుర్వీనాథా. 1083

రాసక్రీడాభివర్ణనము.

ఉ. ఆ సమయంబునన్ విభుఁ డ ¦ నంతుఁడు కృష్ణుఁడు చిత్రమూర్తి యై
చేసెను మండలభ్రమణ ¦ శీలపరస్పరబద్ధబాహుకాం

తానవిలాసముఁ బహువిధస్ఫురితాననహస్తపాదవి
న్యాసము రాసముం గృతవిధ యచ్చరనేత్రమనోవికాసమున్. 1084

వ. ఇట్లు బహుగతులం దిరుగ నేర్పుగ నగుహారి దర్పించి తనయిరుగెలంకుల నలం
కృత లయి కళంకరహితచంద్రవదన లిద్దఱు ముద్దియ లుద్దిగొని వీణ లందుకొని
(వీణలఁ) బ్రవీణలై సొంపుమెఱసి యింపుగ వాయించుచు నానందలహరీనిధానం
బగుగానంబు సేయ నవిరళంబై తరళంబు గాని వేడుక సరళం బగుమురళంబు
లీలం గేల నందుకొని మధురం బగునధరంబునం గదియించి మించి కామినీజన
కబరికాసౌగంధికగంధబంధురకరాంగుళీకిసలయంబులు యతిలయంబులం గూడి
వివరంబుగ మురళీవివరంబుల సారెంచి పూరించుచు సరి లేనిభంగిం ద్రిభంగి యై
కమలకర్ణికాకారంబున నడుమ నిలిచి మఱియు గోపసుందరు లెంద ఱందఱకు
నంద ఱయి సుందరుల కవలియెడలం దానును దన కవలియెడల సుందరులును
దేజరిల్ల నృత్తవిద్యామహార్ణవవేలావలయవలయితంబై విస్మితాఖండలంబైన రాస
మండలంబు గల్పించి వేల్పులు హర్షంబునం గుసుమవర్షంబులు గురియ నందుఁ
బ్రసూనమంజరీసహచరంబులైనచంచరీకంబులమించు ప్రకటించుచు సువర్ణమణి
మధ్యగంబులైనమహేంద్రనీలంబులతెఱంగు నెఱపుచుఁ గరిణీవిహారబంధురంబు
లైనసింధురంబులచెలువుఁ గైకొలుపుచుఁ బల్లవితకుసుమితలతానుకూలంబులైన
తమాలంబులసొబగు నెగడించుచు మెఱపుఁదీవల నెడనెడఁ బెడంగడరుసల్లమొగిళ్ల
పెల్లు సూపుచుఁ దరంగిణీసంగతంబు లయిసరోహణాచలశృంగంబులబాగు లాగిం
చుచు జగన్మోహనుండై యుండెడు రక్తకమలాభరణంబులును జంద్రశకలనిర్మలనఖర
సంస్ఫురణంబులును శ్రుతినితంబినీసీమంతవీథికాలంకరణంబులును (త్రిలోకరత్నా
కరణంబులును) సనకసనందనాదియోగీంద్రమానసాభరణంబులును నయినచర
ణంబులు గదియ నిడి సమస్థితి నంజలిపుటంబులం బుష్పంబు (లుల్లసిల్లఁ) జల్లి
సల్లలితకమలప్రశస్తంబు లయినహస్తంబులు వల్లవీజనులకంఠంబులపై నిడి తాను
గీతానుసారంబుగ విచిత్రపాదసంచారంబులు సలుపుచు వర్తులాకారరాసబంధం
బున నర్తనంబులం బ్రవర్తించి వెండియు వ్రేతలుం దానును శంఖ పద్మ వజ్ర
కందుక చతుర్ముఖ చక్రవాళ చతుర్భద్ర సౌభద్ర నాగ సంద్యావర్త కుండలీ
కిరణ ఖురరీబంధప్రముఖంబు లయినవిశేషరాసబంధంబులకుం జొచ్చి యేకపాద
సమపాద వినివర్తిత గతాగత వలితంబై శాఖమండలత్రిభంగిప్రముఖంబులైనతా
నకంబుల నిలుచుచుఁ గనకకింకిణీమంజులమంజీరశింజనంబులు జగజ్జనకర్ణరంజనంబు
లై చెలంగ ఘటితమర్దితపార్శ్వగప్రముఖంబులైన పాదకర్మభేదంబులు సేయుచు
సమపాదశకటవదనమతల్లీస్వస్తిప్రముఖంబులైనపార్థివచారివిశేషంబులును నప
క్రాంతడోలాపాదసూచీప్రముఖంబులైనవ్యోమచారివిశేషంబులనుం జూపుచు
సురేంద్రశాఖిశాఖామనోహరంబులును నపహసితదిక్కరీంద్రకరంబులును

860, రాసక్రీడాభి వర్ణనము.

లోకక్షేమంకరంబులును నగుకరంబులం దిరంబులగురత్నకటకంబుల మెఱుంగులు నింగిచెఱంగులం [1]దఱచుకొన నర్ధచంద్ర కర్తరీముఖ కపిత్థ కటకాముఖ శుకతుండ లాంగూల పద్మకోశ పతాక ప్రముఖంబు లైనస్వస్వభావసూచకనానావిధకరభావంబు లాచరించుచుఁ గటినిబద్ధసువర్ణవర్ణ చేలాంచలప్రభానికరంబులు సుకరంబులై దిశాంగనాముఖంబులకు హారిద్రాలేపనముద్రాలంకారంబు లొసంగుచు నాస్కందితభ్రమరశకటాసనప్రముఖంబు లైనజానుమండల భేదంబులును నలాతదండలాత లలిత విచిత్రప్రముఖంబు లైనదైవమండలంబులు నొనర్చుచుఁ గమనీయకంబుకంఠాభిరామంబులు నుద్దామతేజస్తోమంబులు నైననీలమౌక్తికవజ్రవైదూర్యదామంబులరుచు లిందిరకు మందిరంబు లయి సుందరంబులై నయురంబులం దిరుగుడువడి కలయంబడ [2]నంగాంతరవాహ్యాలకు ఛత్త్రప్రముఖంబు లైనభ్రమరీవిశేషంబుల విలసించుచు నిద్దంబులగుచెక్కుటద్దంబుల నుద్దవిడిం దద్దయుం బ్రభాసితచంద్రమండలంబు లగుకుండలంబుల మెఱుంగు మొత్తంబులు నృత్తంబు లొనరింపఁ గటిభ్రాంతదండరచితలలాటతిలకమయూరలలితచక్రమండల నికుంచితగంగావతరణప్రముఖంబు లైనకరణంబు లెఱింగించుచు వెలిదమ్మివిరులసిరులఁ జెన్నుమిగులుకన్నులవలన దీనజనదైన్యకర్కశంబు లైతనరుకటాక్షదర్శనజాలంబులు జాలంబు లై కామినీజననయనమీనంబుల నావరింప లలితకుంచితవికాసముకుళప్రముఖంబు లయినచూడ్కులం దేజరిల్లుచు ననేకపరిపూర్ణ చంద్రసౌభాగ్యసదనంబు లగువదనంబులఁ బ్రసన్నరాగంబులు ప్రకటించుచు నుదంచితపింఛమాలికా మయూఖంబులకాలశక్రచాపంబులసొంపుసంపాదింపనికుంచితాకుంచితకంపితాకంపితపరివాహితపరావృత్తప్రముఖంబు లైనశిరోభావంబులు నెఱపుచు మృగనాభితిలకంబులు గలనిటలఫలకంబులఁ జికురంబులు నికరంబులు గ నపరాజితసూచికావిద్ధపరిచ్ఛిన్నవిష్కంభరేచితప్రముఖంబు లగునంగహారంబుల విలసిల్లుచుఁ జరణకటికరకంఠరేచకంబు లాచరించుచు నొప్పెనప్పు డారాసంబు సంజనితసకలజనమానసోల్లాసకరం బై సుధార్ణవంబునుంబోలె నుజ్జ్వలరసాభిరామం బై రామరాజ్యంబునుంబోలె రాగపరిపూర్ణం బై పూర్ణచంద్రమండలంబునుం బోలెఁ గువలయానందం బై నందనవనంబునుంబోలె భ్రమరీవిరాజమానం బై మానధనునిచిత్తంబునుంబోలెఁ బ్రధాన[3]వృద్ధిసమర్థం బై సమర్థకవివిలసనంబునుం బోలె బహుప్రబంధభాసురం బై సురలోకంబునుంబోలె వసుదేవనందనవిశిష్టం బై శిష్టచరితంబునుంబోలె ధరణీగగనమండలసుందరం బై సుందరీరత్నంబునుం బోలె నంగహారమనోహారం బై హారవధూనిలయంబునుంబోలె ననేకచారిసుకుమారం బై సుకుమారవృత్తంబునుంబోలె నుద్దీపితవంశం బై యుండె నందు.

1. దఱుముకొన_దరులుగొన. 2. గాంతారబాహ్యాలకు. 3. 'వృత్తిసమ' అ. ప్ర.

చ. నడుములు వీఁగి యాడఁ జిఱు - నవ్వులు నివ్వటిలంగ హారముల్
సుడివడ మేఖలల్ వదలఁ - జూడ్కి మెఱుంగులు వర్వ ఘర్మముల్
వాడమఁ గురుల్ చలింప శ్రుతి - భ్రమణముల్ మెఱవన్ సకృష్ణలై
పడఁతుక లాడుచుం జెలఁగి - పాడిరి మేఘతటిల్లతాప్రభన్. 1086

క. అంకరహితేందువదనలు, పంకజలోచనునిఁ గూడి - పరఁగ నటింపం
గింకిణుల నూపురంబుల, కంకణముల మ్రోఁత లెసఁగెఁ - గర్ణోత్సవమై. 1087

క. హరిణీనయనలతోడను, హరి రాసక్రీడ సేయ - నంబరవీథిన్
సురనాథులు భార్యలతో, సొరిది విమానంబు లెక్కి - చూచి రిలేశా. 1088

క. కురిసెం బువ్వులవానలు, మొరసెన్ దుందుభులు మింట - ముదితలు దారున్
సరసన్ గంధర్వపతుల్, వరుసన్ హరిఁ బాడి రపుడు - వసుధాధీశా. 1089

క. రామలతోడను రాసము, రామానుజుఁ డాడఁ జూచి - రాగిల్లి మనో
రాములమీఁద వియచ్చర, రామలు మూర్ఛిల్లి పడిరి - రాజకులేంద్రా. 1090

క. తారాధిపనిభవదనలు, తారాధిపవంశ్యుఁ గూడి - తారు నటింపం
దారలు నిల్చి సుధాంశుఁడు, దారును వీక్షింప రేయి - దడవుగ జరగెన్. 1091

మ. యమునాకంకణచారియై వనజపు - ష్పామోదసంచారియై
రమణీఘర్మనివారియై మదవతీ - రాసశ్రమోత్తారియై
ప్రమదామానసనవ్యభవ్యసుఖసం - పత్కారియై చేరి యా
కమలాక్షుం డలరంగ గాలి విసరెం - గల్యాణభావంబుసన్. 1092

వ. అప్పుడు. 1093

చ. ప్రమద యొకర్తు మాధవుఁడు - పాడ విపంచి ధరించి కేల సం
భ్రమమునఁ దంత్రి మీటుచుఁ ది - రంబుగ [1]రాయము సేసి యొక్క రా
గము దగ నాలపించి సుభ - గస్వరజాతులు వేఱువేఱ కా
నమరఁగఁ బాడెఁ దన్ రమణుఁ - డౌ సన దారువు లంకురింపఁగన్. 1094

క. ఆడుచుఁ బాడుచు నం దొక, చేడియ మంజీరమంజు - శింజిత మమరం
గూడి హరికరము సనుఁగవ, పై డాయఁగఁ దిగిచె జఘన - భారాలసయై. 1095

క. చందనలిప్తం బై యర, విందామోదమున నొప్పు - విపులభుజము గో
విందుఁ డొకతరుణిమూఁపునఁ, బొందించిన నది దెమల్చి - పులకించె నృపా.

సీ. చెలువయొక్కతె చెక్కుఁ - జెక్కుతో మోపిన, విభుఁడు దాంబూలచ - ర్వితము వెట్టె
నాడుచు నొకలేమ - యలసినఁ బ్రాణేశుఁ, డున్నతదోస్స్తంభ - మూఁత సేసెఁ
జెమరించి యొకబాల - సేరినఁ గడఁగౌఁగఁ, జతురుఁడు కుచఘర్మ - జలము వాపె
నలకంబు లొకయింతి - కళికా[2]చిత్రకరేఖ, నంటినఁ బ్రియుఁడు వాక్యయుంగ దువ్వెఁ

1. రాయము. 2. నారులరేఖ.

ఆ. బడఁతి యొకతె పాట వాడి డస్సిన నధ,రామృతమున నాథుఁ డాదరించె
హరి మొక్కసతికి నఁసావృతం బైనఁ, గాంతుఁ డురముఁ జేర్చి కౌఁగిలించె.

క. హాసంబులఁ గరతలవి,న్యాసంబుల దర్శనముల నాలాపములన్
రాసశ్రాంతల నాహరి, సేసెన్ మన్ననలు కరుణ సేసి నరేంద్రా. 1098

క. హరితనుసంగసుఖంబునఁ, బరవశ లై వ్రేత లెల్లఁ బయ్యెదలు నిజాం
బరములు నెఱుఁగమి చోద్యమె, సురసతు లీక్షించి కరఁగి చొక్కిరి మింటన్.

వ. ఇట్లు భగవంతుం డైనకృష్ణుం డాత్మారాముం డయ్యును గోపసతు లెంద ఱంద
ఱకు నంద ఱై నిజప్రతిబింబంబులతోడం గ్రీడించుబాలుపోలిక రాసకేలి సలిపిన.

క. తగఁ గూడి యాడి మనముల, నగఁ జూచెం బలికె నంద నందనుఁ డనుచున్
మగువలు పెద్దఱికముతోఁ, బొగడిరి తమ పూర్వజన్మ పుణ్యశ్రేణిన్. 1101

జలక్రీడావర్ణనము

వ. ఇట్లు హరి రాసకేళి సాలించి కరకాంచిత లగుతటిల్లతలచెలువున ఘర్మసలిల రణాక్రాంత లగుకాంతలం గూడి జలక్రీడాకుతూహలుం డై యమునాజలంబులు సొర నందు ముందర సుందరులు సొచ్చి పదప్రమాణంబు జానుదఘ్నంబు కటిద్వయసమంబు మధ్యమాత్రంబు కుచంబులబంటి యని పలుకుచుం గుచనయననాభివివరకుంతలంబులు చక్రవాకజలచరావర్తశైవాలంబులచందంబున నందంబుగ నీడువొందిన యేఱు లని కళిందనందన గరంబులు సాఁచి పరిరంభంబులకు నారంభించుకైవడి నెదురు చనుదెంచి తాఁకుతరంగంబులకు నులుకుచు సారసంబులకుం గరంబులు సాఁచుచు మరాళంబులం జోపుచుఁ జెన్నుమిగిలినచన్నుల యొత్తు వత్తు మనునెపంబులం దపంబుల నీటఁ గావించునూటిని సంచరించుచక్రవాకంబులం దోలుచు నితాంతకాంతిసదనంబు లగు వదనంబులకు నోడి వ్రీడం జెంది కంది చందురుండు సలం బుడిగి జలంబునం బడి కంపించుకరణి నిజకరకంపితజలప్రతిఫలితుం డై కదలుచంద్రునిం గని మెచ్చి సోలుచు సలిలావగాహసమయసముచ్ఛలితవారిశీకరపరంపరలవలన మకరందపానమత్తమధుకరపక్షవిక్షేపణసంజాతవాతసముద్ధూతకుముదాదిపరాగపటలంబులం జేరుచు మోముఁదమ్ములకమ్మఁదనంబునకు మూఁగి జుమ్మురనుతుమ్మెదలకు వెఱచుచుఁ గరంబుల నీ రెగయం జఱచుచు నీలనీరదనిపతితపయోబిందు సందోహంబులం దడియుపువ్వుఁదీవియలబాగునఁ గృష్ణకరద్వయతోయంబులం బెక్కుతోయంబులు దడియుచుఁ గ్రందుకొని సుడియుచు నసమబాణునిపులుగడిగినకుసుమబాణంబులపగిది మేనులు మెఱయ సలిలావగాహనపరాయత్తచిత్త లగుచు మొత్తంబు లై సరసభాషణంబులం దుళ్లుచుఁ గరంబుల నీరు నించి హరిమీఁదం జల్లుచుఁ జల్లునెడం దడఁబడన్ దాఁటుచు దాఁటి చనక నిలువరించుచు వినోదింప హరియుం గరేణుకరవికీర్ణనీరధారాభిషిక్తం బగుశుండాలంబులీల నాభీరకామినీకరసముజ్ఝితజలాసారంబులం

దోఁగుచు వ్రజవధూజనహస్తప్రయుక్తకహ్లార కైరవ పరాగపటలంబువలన భూతి
భూషణుసిరి వహించుచు గోపికాజనపాణికిసలయసమున్ముక్తకమలదళంబులవలన
సహస్రనయనునిరూపుఁ జూపుచు గోపాలబాలికాకుచకలశకుంకుమపంకంబు
వలనఁ బ్రభాతబాలభానునిభంగి భాసిల్లుచు ఘోషయోషాకటాక్షవిక్షేపణం
బులవలన మధుపరివృతహరిచందనసౌందర్యంబు నొందుచు వల్లవీహాసరుచుల
వలనఁ జంద్రికాప్రభాభాసితనీలశైలంబు క్రియ నమరె నంత. 1102

మ. సతులుం దానును నీటిలో వెడలి భూ § షాగంధచేలాద్యలం
కృతుఁడై కుంభి కరేణుయూథములతోఁ § గ్రీడించుచందంబునన్
లతలందుం దరులందుఁ బుష్పమయలీ § లాశయ్యలందున్ సుఖో
న్నతుఁడై కృష్ణుఁడు క్రీడలం దనిపె నా § నారీలలామంబులన్. 1103

వ. ఇట్లు శరత్కాలంబున వెన్నుం డింద్రియస్ఖలనంబు సేయక గోపికలతోడ రమించె
నని చెప్పిన మునివరునకు భూవరుం డిట్లనియె. 1104

మత్తకోకిలము. ధర్మకర్తయు ధర్మభర్తయు § ధర్మమూర్తియు నైనస
త్కర్ముఁ డీశుఁడు ధర్మశిక్షయు § ధర్మరక్షయుఁ జేయఁ గా
నర్మిలిన్ ధరమీఁదఁ బుట్టి ప § రాంగనాజనసంగ మే
ధర్మమంచుఁ దలంచి చేసె ను § దాత్తమానస చెప్పుమా. 1105

వ. అనిన శుకుం డిట్లనియె. 1106

ఆ. సర్వభక్షకుఁ డగ్ని § సర్వంబు భక్షించి, దోషి గానిపగిది § దోష మైనఁ
జేసి దోషపదముఁ § జెందరు తేజస్వు, లగుటఁ జంద్రవాస § వాదు లధిప. 1107

క. ఈశ్వరుఁడు గానివాఁడు న,రేశ్వర పరకాంతఁ దలఁచి § యెట్లు బ్రదుకు గా
రీశ్వరుఁడు దక్క నన్యుఁడు, విశ్వభయదవిషము మ్రింగి § వెలయం గలఁడే.

క. సత్యము ప్రభువులవచనము, నిత్యముఁ దద్వచనవీథి § నిలుతురు పెద్దల్
సత్యాసత్యము గావున, సత్య మనుచుఁ జనరు వారి § చరితమున నృపా. 1109

మ. ఘను లై యెవ్వనిపాదపంకజపరా § గధ్యానసంప్రాప్తయో
గనిరూఢత్వముచే మునీంద్రులు మహా § కర్మంబులం బాసి బం
ధనిరోధంబులు లేక విచ్చలవిడిన్ § దర్పింతు రాదివ్యశో
భనుఁ డెట్లుండిన నుండెఁ గాక కలవే § బంధంబు లుర్వీశ్వరా. 1110

ఆ. గోపజనములందు § గోపికలందును, సకలజంతులందు § సంచరించు
నామహాత్మునకుఁ బరాంగన లెవ్వరు, సర్వమయుఁడు లీల § సలిపెఁ గాక. 1111

వ. అని చెప్పి శుకుం డిట్లనియె నంత బ్రాహ్మముహూర్తంబునం గృష్ణు వీడ్కొని
గోపిక లిచ్చ లేకయు నిండ్లకడ కేఁగినం గృష్ణమాయామోహితు లై గోపకులు
వారలం గోపింప నేర రై రివ్విధంబున. 1112

ఇంద్ర. గోపాలకృష్ణుండును § గోపకాంతల్, ప్రాపించి క్రీడించిన § భంగు లెల్లన్

రూపించి వర్ణించి న ౯ రుంచు హృత్సం,తాపంబులఁ బాయును ౯ దత్ప్రసక్తిన్.

సర్పరూపి యగుసుదర్శనుం డను గంధర్వుని శాపవిమోచనము.

వ. అంత నొక్కనాఁడు నందాదు లైనగోపకు లంబికావనంబునకు శకటంబు లెక్కి జాతరకుం జని సరస్వతీనదీజలంబుల స్నానంబులు సేసి యుమామహేశ్వరుల నర్చించి కానిక లిచ్చి బ్రాహ్మణులకు గోహిరణ్యవస్త్రాన్నదానంబు లొసంగి జలంబులఁ బ్రాశించి నియమంబున నుండ దైవయోగంబున నాఁకొని యొక్క మహోరగంబు నిదుర వోయిననందునిం గఱచి మ్రింగ నగ్గలింప నతండు కృష్ణ కృష్ణేతివచనంబులం దన్ను విడిపింపుమని మొఱ యిడిన విని. 1114

క. గోపకు లందఱు మేల్కొని, కోపముతోఁ బెద్దగుదెలఁ ౯ గొఱవుల మొత్తం
దాపము నొందియు వదలక, పాపపుఁబెనుఁబాము నందుఁ ౯ బట్టె నరేంద్రా. 1115

వ. అయ్యవసరంబునఁ గృష్ణుండు దర్పించి పాదతాడనంబు సేసి త్రొక్కిన సర్పంబు సర్పరూపంబు విడిచి విద్యాధరేంద్రరూపంబుఁ దాల్చి హరికి మ్రొక్కిన నతనికి హరి యి ట్లనియె. 1116

ఉ. మండితమూర్తితోఁ గనక ౯ మాలికతో శుభలక్షణుండ వై
యుండెడునీకుఁ గష్టపుమ ౯ హోరగదేహ మి దేల వచ్చె నె
వ్వండవు నామ మెయ్యది భ ౯ వంబున కెద్ది మిషంబు నాకు నొం
డొండ యెఱుంగఁ జెప్పుము బు ౯ ధోత్తమ నీపని చోద్య మయ్యెడిన్. 1117

వ. అనిన వాఁ డి ట్లనియె దేవా యేను సుదర్శనుం డనువిద్యాధరుండ విమానారూఢుండ నై రూపసంపద్గర్వంబులం జొక్కి దిక్కులం జరించుచు నొక్క యెడ నాంగిరసు లైనఋషులం గురూపు లైనవారలం గని నగిన వారును నీవు రూపసంపద్గర్వంబున మమ్ము నగితివి గావున మహాసర్పంబ వై యుండు మని శపించి పిదప నే వేఁడుకొనిన ని ట్లనిరి. 1118

చ. యదుకులమందు భక్తులభ ౯ యంబు హరించుటకుఁ జనార్దనుం
డుదయము నొంది యీయడవి ౯ కొక్కదినంబున రాఁ గలండు త
త్పదమున నీవు దన్నఁబడి ౯ పన్నగదేహముతోడఁ బాసి నీ
మొదలిటిమేను గాంచెదవు ౯ మూఢుఁడ పొ మ్మని రో దయానిధీ. 1119

మ. నినుఁ జింతించిన [1]నిన్నుఁ బేరుకొనినఁ ౯ నిర్మూల మై క్రుస్సి పా
పనికాయంబు వినష్ట మౌ నట భవ ౯ త్పాదంబు నామీఁదఁ బె
ట్టినఁ దద్బ్రాహ్మణశాపసంజనితకా ౯ ఠిల్యంబు దా నిల్చునే
వనజాతేక్షణ నేఁడు వాసె నురగ ౯ త్వం బెల్ల నేఁ బోయెదన్. 1120

వ. అని విన్నవించి హరికిఁ బ్రదక్షిణంబు వచ్చి మ్రొక్కి సుదర్శనుండు దివంబునకుం జనియె సర్పంబువలన నందుండు విముక్తుం డయ్యెఁ దత్ప్రకారంబు విని

1. విన్నఁ.

వెఱఁగుపడి గోపకులు దేవతామహోత్సవంబు సమాప్తించి కృష్ణకీర్తనంబు
సేయుచు మరల మందకుం జని రంత. 1121

కుబేరభటుం డగుశంఖచూడుం డను గుహ్యకుని సంహరించుట.

చ. మఱియొకనాఁటిరాత్రి బల § మాధవు లుజ్జ్వలవస్త్రమాలికా
ధరులును లేపనాభరణ § ధారులు నై చని మల్లికాదిపు
ష్పరసనిమగ్నమత్తమధు § పంబులగీతము వించుఁ సద్వనాం
తరమున వెన్నెలన్ వ్రజని § తంబిను లుండఁగఁ బాడి రింపుగన్. 1122

క. ఆ పాట సెవుల సోఁకిన, నేపాటియు దేహలతల § నెఱుఁగక దృగ్వా
చాపాటవములు సెడి పడి, రాపాటలగంధు లెల్ల § నటవీవీథిన్. 1123

వ. ఇట్లు సకలభూతసమ్మోహనంబు గాఁబాడుచు సిచ్ఛానువర్తనంబులం బ్రమత్తుల
చందంబున రామకృష్ణులు క్రీడింపఁ గుబేరభటుండు శంఖచూడుం డనువాఁడు
రామకృష్ణరక్షిత లగుగోపికలం దనయోగబలంబున నుత్తరపుదిక్కునకుం
గొనిపోవ నయ్యోషలు రామకృష్ణేతిభాషలం బులికి నగపడిన మొదవులక్రియ
మొఱ లిడిన విని. 1124

ఉ. గ్రద్దన సాలవృక్షములు § గైకొని బల్లిదు లన్నదమ్ములా
యిద్దఱుఁ గాలమృత్యువుల § యేపున వే చని రోడకుండుఁ డో
ముద్దియలార యంచుఁ దను § ముట్టినఁ జూచి కలంగి గుహ్యకుం
డుద్దవడిన్ నడిం బఱచె § నుత్తర మింతుల డించి భీతుఁ డై. 1125

వ. ఇట్లు గుహ్యకునిచేత విడివడిన గోపికల రక్షించుకొని యుండు మని బలభద్రునిం
బలికి. 1126

శా. ఓరీ గుహ్యక పోకు పోకు మని రో § షోద్రిక్తిన్ బకారాతి వాఁ
డేరూపంబున నెందుఁ జొచ్చె నట వో § యెం దోడఁ దా సేగి దు
ర్వారోదంచితముష్టి వానితలఁ ద్రె § వ్వం బెట్టి తద్వీరకో
టీరభ్రాజితరత్నముం గొనియె దం § డిన్ గోపికల్ సూడఁగన్. 1127

వ. ఇట్లు శంఖచూడునిం జంపి వానిశిరోరత్నంబు దెచ్చి బలభద్రుని కిచ్చి మెప్పించె
మఱియు నొక్కదినంబునం గృష్ణుండు వనంబునకుం జనిన నతనిలీలలు వాడుచు
నిండ్లకడఁ దద్విరహవేదనానలభరంబు సహింపక గోపికలు దమలో ని ట్లనిరి.

శా. భ్రూవిక్షేపముతోడ దాపలిభుజం § బుం జెక్కుఁ గీలించి కె
మ్మోవిన్ వేణువుఁ గూర్చి సుస్వరముగా § మ్రోయించుచున్ సంగుళీ
ప్రావీణ్యంబు విభుండు సూపఁ గని స § ప్రాణేశ లై యుండియున్
నీవీబంధము లూడఁ జొక్కుదురు వో § నింగిన్ నిలింపాంగనల్. 1129

మ. నవమాధుర్యము గల్గుకృష్ణుమురళీ § నాదామృతస్యందముల్
సెవులం జొచ్చి హృదంతరాళముల భా § సిల్లన్ సవత్సంబు లై

యువిదా మేపులకుం దొలంగి మృగగోత్రయూథంబు లుత్కంఠతో
దివికిం గంఠము లెత్తి లో వదలుఁ బో దేహేంద్రియవ్యాప్తులన్. 1130

శా. ఓ కంజేక్షణ కృష్ణుఁ డుజ్జ్వలితహాస్యోద్దాముఁ డై గానవి
ద్యాకౌతూహలితన్ మనోజ్ఞమురళీధ్వానంబు గావింపఁగా
నాకర్ణించి సశంప మై మొరయునీలాభ్రంబుగాఁ జూచుచుం
గేకారావము లిచ్చుచున్ మురియుఁ బో కేకీంద్రసంఘాతముల్. 1131

మ. లలనా యేటికిఁ దెల్ల వాఱె రవి యేలా తోఁచెఁ బూర్వాద్రిపైఁ
గలకాలంబు నహంబు గాక నిసిగాఁ గల్పింపఁ డా బ్రహ్మ దా
వలతేఁడుం గృప లేఁడు కీరములు దుర్వారంబు లెట్లో కదే
కలదే మాపటివేళయుం గలుగునే కంజాక్షుసంభోగముల్. 1132

ఉ. ఎప్పుడు ప్రొద్దు గ్రుంకు హరి యెప్పుడు గోవుల మేపి వచ్చునా
కెప్పుడు తన్ముఖాంబుజసమీక్షణ మబ్బు నతండు వచ్చి న
న్నెప్పుడు గారవించుఁ దుది యెప్పుడు మద్విరహాగ్ని రాశికిం
జెప్పఁ గదమ్మ బోఁటి మరుచేఁతల నుల్లము దల్లడిల్లెడిన్. 1133

మ. చెలియా కృష్ణుఁడు నన్నుఁ బాసి వనముం జేరంగ నవ్యేక్షణం
బులు నా కన్నియు నుండ నుండఁగ ఘనాపూర్ణంబు లై సాఁగి లో
పలఁ దోఁచుం బ్రహరంబు లై దినము లై పక్షస్వరూపంబు లై
నెల లై యబ్దము లై మహాయుగము లై నిండారుకల్పంబు లై. 1134

వ. అని మఱియుఁ గృష్ణవిరహదుఃఖంబున బహువిధంబులఁ బశ్చాత్తాపంబునం బొం
దుచు గోపిక లోపికలు లేక యెట్టకేలకు దివంబు గడపి దినాంతసమయంబునందు.

మ. అదె భానుం డపరాద్రిఁ జేరె నిదె సాయంకాల మేతెంచె న
ల్లదె గోపాదపరాగ మొప్పెసఁగె బృందారణ్యమార్గంబునం
దిదె వీతెంచె వృషేంద్రఘోషము ప్రియుం డేతెంచె రం డంచుఁ దా
మొదు రేతెంతురు మాపు కృష్ణునికి నయ్యింతుల్ పరిభ్రాంత లై. 1136

వ. ఇట్లు దన కెదురు వచ్చిన మచ్చిక నచ్చెలువల నచ్యుతుం డిచ్ఛానువర్తనంబుల
గారవించె నంత నొక్కనాఁడు. 1137

వృషభాసురసంహారము.

సీ. ఎవ్వనిమూఁపుర మీక్షించి మేఘంబు, లద్రిశృంగం బని యాశ్రయించు
నెవ్వనిఱంకె కర్ణేంద్రియంబులు సోఁక, గర్భపాతం బగు గర్భిణులకు
నెవ్వనిపదహతి నెగయుపరాగంబు, లంధకారారాతి నావరించు
నెవ్వఁడు గొమ్ముల నెదిరించి చిమ్మినఁ, బృథ్వీధరంబులు పెల్లగిల్లు
తే. నట్టి వృషభాసురేంద్రుఁ డహంకరించి, వాలలత యెత్తి పెనుఱంకె వైచి నేలఁ
గాలు ద్రవ్వుచు నిశితశృంగములు సాఁచి, మంద బెగడంగఁ గవిసె నమందుఁ డగుచు.

వ. ఇట్లు వృషభాకారంబున నరిష్టుండు హరికి నరిష్టంబు సేయం దలంచి పైకుఱికిన.

ఉ. క్రేపులు వాఱె గోవులకుఁ ǂ గ్రేపులు గోవులు గోవృషంబులం
బైపడె వత్సధేనువృష ǂ భంబులు గోపకులందుఁ జొచ్చె నా
గోపకు లావృషేంద్రములు ǂ గోవులు లేఁగలు విచ్చి పాఱఁ గా
గోపచమూవిభుండు గనె ǂ గోవృషదైత్యుఁడు వెంట నంటఁగన్. 1140

వ. ఇట్లు భయభ్రాంతులై కాంతలుం దారును గృష్ణ రక్షింపు రక్షింపు మనియెడు గోపకులకు నడ్డంబువచ్చి దీనజనరక్షకుం డైనపుండరీకాక్షుం డి ట్లనియె. 1141

ఉ. బాలుర నింతులం బసులఁ ǂ బాఱఁగఁ దోలుట బంటుపంతమే
చాలు వృషాసురేంద్ర బల ǂ సంపదఁ జూపఁగ నెల్లభోఁటిగో
పాలురమంద గాదు చనఁ ǂ బైపడితేనిఁ బ్రచండకృష్ణశా
ర్దూలము నేఁడు నీగళము ǂ ద్రుంపక చంపక పోవ నిచ్చునే. 1142

ఆ. అనుచు ధిక్కరించి ǂ హాస్తతలంబులఁ, జప్పుడించి నగుచు ǂ సఖునిమీఁదఁ
బన్నగేంద్రభయద ǂ బాహుదండము సాఁచి, దండి మెఱసి దనుజు ǂ దండ నిలిచె.

వ. అప్పుడు. 1144

చ. ఖురముల నేలఁ ద్రవ్వుచు న ǂ కుంఠితవాలసమీరణంబులన్
విరవిరఁ బోయి మేఘములు ǂ వివ్వవిషాణము లొడ్డికొంచు దు
స్తరతరమూర్తియై వృషభ ǂ దైత్యుఁడు గన్నుల నిప్పు లొల్కఁ గా
దురదుర వచ్చి తాఁకె రిపు ǂ దుర్మదమోచనుఁ బద్మలోచనున్. 1145

ఉ. యాదవకుంజరుండు వృష ǂ భాసురుకొమ్ములు రెండుఁ బట్టి య
ష్టాదశపాదమాత్రము గ ǂ జంబు గజంబును ద్రొబ్బకైవశీ
భేదిల ద్రొబ్బ నయ్యసుర ǂ బిమ్మిటి నొంది చెమర్చి మ్రొగ్గి దు
ర్మాదముతోడ డీకొనెఁ బ్ర ǂ మత్తవిమర్దను నా జనార్దనున్. 1146

ఆ. అంత గోపసింహుఁ ǂ డసురకొమ్ములు వట్టి, ధరణి ద్రొబ్బి త్రొక్కి ǂ దైత్యభటుల
కొమ్ము వీఁగ సురల ǂ కొమ్ము వర్ధిల వాని, కొమ్ము వెఱికి మొత్తి ǂ కూల్చె నధిప.

క. ఉక్కు సెడి రొఁజి నెత్తురు, ముక్కున వాతను స్రవింప ǂ మూత్ర శకృత్తుల్
మిక్కిలి విడుచుచుఁ బసరపు, రక్కసుఁ డని సమసెఁ బ్రజకు ǂ రాగం బమరన్.

వ. ఇట్లు వృషభాసురుం జంపిన నిలింపులు గుంపులు గొని విరులు వర్షింప గోపకులు హర్షింప గోపసతు లుత్కర్షింప బలభద్రుండును దానును గోవిందుండు పరమానందంబున మందకుం జనియె నంత. 1149

చ. ఘనుఁ డొకనాఁడు నారదుఁడు ǂ కంసునితోడ యశోద కూఁతుఁ దాఁ
గనుటయుఁ జక్రి దేవకికి ǂ గర్భజుఁ డౌటయు మున్ను రోహిణీ
తనయుఁడు రాముఁ డౌటయును ǂ దద్విభు లిద్దఱు మంద నున్నవా
ర్తనియు నెఱుఁగఁ జెప్పిన మ ǂ హోద్భుత మంచుఁ జలించి కిన్కతోన్. 1150

చ. కొడుకుల మందలోన నిడి § గొంటుతనంబున మోసవుచ్చె నీ
బడుగని: బట్టి చంపు టిది § భావ్య మటంచు: గృపాణపాణి యై
వడి వసుదేవునిం దునుమ § వచ్చినకంసుని: జూచి నారదుం
డుడుగుము చంప: బోల దని § యోడక మాన్చి పోయె నింటికిన్. 1151

వ. మఱియు నలుక దీఱక కంసుండు దేవకీవసుదేవుల లోహపాశబద్ధులం జేసి కేశి
యనువాని బిలిచి రామకేశవులం జంపు మని పంపి మంత్రిభటగజారోహ
చాణూరముష్టికసాల్వకోసలప్రముఖుల రావించి యి ట్లనియె. 1152

శా. ఎందుం గా న న్నెదిరించి పోరుటకు దే § వేంద్రాదులుం జాల రీ
బృందారణ్యముమంద నిప్పు డు మదా § భీరార్భకుల్ రామగో
విందుల్ వర్ధిలు చున్నవార:ట రణో § ర్విం గంసు మర్దింతు మం
చుం దర్పంబులు వల్కు చుందు ర:ట యా § చోద్యంబులం గంటిరే. 1153

క. పట్టణజనములు సూతురు, దట్టంబుగ మల్లరంగ § తలపార్శ్వములం
బెట్టింపు:డు తమకంబులు, పుట్టింపు:డు వీట మల్లు § పోరను మాటన్. 1154

శా. విన్నాణంబుల: బోర నేర్తురు మహా § వీర్యప్రతాపాదిసం
పన్నుల్ మీరలు మేటిమల్లగములం § బ్రఖ్యాతు లై పెంపుతో
మన్నా రాబలకృష్ణులం బెన:కువం § మర్దించి మత్ప్రీతి కా
పన్నుల్ గంతు పురీజనుల్ వొగడ నో § చాణూర యోముష్టికా. 1155

శా. రారా హ స్తిపకేంద్ర గండమదధా § రాగంధలోభాంధగం
భీరాళివ్రజ మైనమత్కువలయా § పీడద్విపేంద్రంబు మ
ద్ద్వారోదంచితదేహళీపరిసర § స్తంభంబు డాయంగ నా
భీరుల్ రా నదలించి డీకొలుపు నీ § బీరంబు తోరంబుగన్. 1156

క. పశువిశసనములు సేయు:డు, పశుపతికిం బ్రియము గా:గ § భావించి చతు
ర్దశినా:డు ధనుర్యాగము, విశదంబుగ: జేయ వలయు § విజయము కొఱకున్.

వ. అని తనవారి నందఱ పర్యుపాసులకు నియమించి యదుశ్రేష్ఠుం డగునక్రూరునిం
బిలిపించి చెట్ట పట్టికొని యి ట్లనియె. 1158

శా. అక్రూరత్వముతోడ నీవు మన:గా § నక్రూరనామంబు ని
ర్వక్రత్వంబున: జెల్లె మైత్రి సలుపం § వచ్చుం గా నినుం జేరి [1]ని
ర్వ్యాక్రోశుండవు మందలోన బలకృ § ష్ణాభీరు లస్మద్వినా
శక్రీడారతు లై చరింతు ర:ట యో § జం దెచ్చి యొప్పింపవే. 1159

ఆ. నాకు వెఱచి సురలు § నారాయణుని వేడి, కొనిన నత:డు వచ్చి § గోపకులము
నందు: గృష్ణమూర్తి § నానకదుందుభి, కుదితు: డయ్యె నన:గ § నొకటి వింటి.

వ. కావున నీవు గోపకులచేత నరులు గొని ధనుర్యాగంబు:జూడ రం డని వారలం

1. నీ వక్రోధుండవు.

దోడ్కొని రమ్ము వచ్చిన. 1161

శా. కోండల్ గూలఁగ ద్రొబ్బుకొమ్ములతుదిం ✽ గోపించి కోరాడుచో
దండిన్ దండి నధఃకరించునొకవే ✽ దండంబు నాయింట బ్ర
హ్మాండం బైనఁ గదల్ప నోపు బలకృ ✽ ష్ణాభీరులం బోరిలో
ఖండింపం దడ వెంత దాని కదియుం ✽ గాదేని నక్రూరకా. 1162

శా. చాణూరుండును ముష్టికుండును సభా ✽ సంఖ్యాతమల్లుల్ జగ
త్ప్రాణుల్ మెచ్చరు సత్త్వసంపదల బా ✽ హాబాహి సంగ్రామపా
రీణుల్ వారలు రామకృష్ణులబలో ✽ ద్రేకంబు సైరింతురే
క్షీణప్రాణులఁ జేసి చంపుదురు సూ ✽ సిద్ధంబు యుద్ధంబునన్. 1163

సీ. ఆరామకేశవు ✽ లంతరించిన వసు, దేవముఖ్యులఁ జంపి ✽ తెగువ మెఱసి
వృష్ణిభోజదశార్హ ✽ వీరులఁ దెగటార్చి, ముదుకఁడు రాజ్యకా ✽ ముకుఁడు ఖలుఁడు
నగునుగ్రసేను మా ✽ యయ్య గీటడఁగించి, పినతండ్రి దేవకుఁ ✽ బీఁచమడఁచి
మఱియు వైరుల నెల్ల ✽ మర్దించి నేజరా, సంధ నరక బాణ ✽ శంబరాది

ఆ. సఖులతోడ భూమి ✽ చక్రమేలెదఁ బొమ్ము, తెమ్ము వేగమ వసు ✽ దేవసుతుల
మఖముపేరు సెప్పి ✽ మంత్రభేదము సేయ, వలయుఁ బెంపఁ జనదు ✽ వైరిజనుల.

వ. అనిన నక్రూరుం డిట్లనియె. 1165

ఉ. పంపినఁ బోనివాఁడనె నృ ✽ పాలక మానవు లెన్నఁ దమ్ము నూ
హింపరు దైవయోగముల ✽ నించుక గానరు తోఁచినట్లు ని
ష్కంపగతిం జరింతు రది ✽ గా దన వచ్చునె యీశ్వరేచ్ఛఁ ద
ప్పింపఁగ రాదు నీపగతు ✽ బిడ్డలఁ దెచ్చెదఁ బోయి వచ్చెదన్. 1166

శ్రీకృష్ణుండు కేశివ్యోమాసురుల సంహరించుట.

వ. అని పలికి రథం బెక్కి యక్రూరుండు సనిన సకలజనులను వీడుకొలిపి కంసుం
డంతిపురంబునకుం జనియె నంతఁ గంసప్రేరితుం డై. 1167

సీ. ఖురపుటాహతిఁ దూలి ✽ కుంభినీచక్రంబు, ఫణిరాజఫణలకు ✽ బరువు సేయ
భీషణహేషావి ✽ భీషితు లై మింట, నమృతాంధు లొండొరు ✽ నండ గొనఁగఁ
జటులచంచలసటా ✽ చ్ఛటలగాడ్పుల మేఘ, ములు విమానములపై ✽ ముసుఁగుపడఁగ
వివృతాస్యగహ్వర ✽ విపులదంతంబులు, ప్రళయాగ్నికీలల ✽ పగిది మెఱయఁ

ఆ. గాలపాశలీల ✽ గా వాల మేపార, వాహ మగుచు గంధ ✽ వాహగతుల
విజితశక్రపాశి ✽ వీర్యపయోరాశి, కేశి వచ్చె మంద ✽ క్లేశ మంద. 1168

వ. మఱియును. 1169

క. భీషణఘోటకదానవ, హేషానిర్ఘోషభిన్న ✽ హృదయనిఖిలగో
యోషాపురుషార్భక మై, ఘోషము హరి సూడ దైన్య ✽ ఘోషం బయ్యెన్.

వ. ఆ సమయంబున, 1171

ఉ. పేదల ఘోషగోపకుల | బిట్టదలించుట వీరధర్మమా
కాదు వ్రజంబులో దనుజ | ఘస్మరుఁ డేఁ డని తన్ను రోయుక్ర
వ్యాదునిఁ జూచి గోపకుల | కడ్డము వచ్చి నిశాట యింకఁ బో
రా దని శౌరి సీరె మృగ | రాజుక్రియ న్నదిరించె దైత్యుఁడున్. 1172

ఆ. నిష్ఠురోగ్రసింహ | నినదంబుతో నింగి, మ్రింగుభంగి నోరు | మిగులఁ దెఱచి
కఱవ రాఁగ నతఁడు | గాటు దప్పించినఁ, దన్నె నెగసి తురగ | దానవుండు. 1173

ఉ. తన్నినతన్నునం బడక | దానవహంత సమీకరంత యై
కన్నులఁ గెంపుసెం పెనయ | గ్రక్కున ఘోటనిశాటుపాదముల్
వన్నె సెడంగఁ బట్టి వడి | వైచె ధనుశ్శతమాత్రదూరముం
బన్నగడింభముఁ విసరి | పాఱఁగ వైచు ఖగేంద్రుకైవడిన్. 1174

ఉ. వైచిన మ్రొగ్గి లేచి వెస | వాజినిశాటుఁడు హుంకరించి సం
కోచము లేక పైపడిన | గోపకులేంద్రుఁడు దిగ్గజేంద్రశుం
డాచటులప్రభాబలవి | డంబక మైనభుజార్గళంబు దో
షాచరునోటిలో నిడియెఁ | జండఫణిం గుహ నుంచుకైవడిన్. 1175

శా. దంభోళిప్రతిమానకర్కశమహో | ద్యద్వామదోఃస్తంభముం
శుంభల్లీల నఖారి వానిరదముల్ | చూర్ణంబులై రాలఁగా
గంభీరంబుగఁ గుక్షిలోఁ జొనిపి వీఁ | కం వృద్ధిఁ బొందించుడుం
గుంభించెం బవనంబు పిక్కటిలఁ ద | త్కుక్షిం నరేంద్రోత్తమా. 1176

క. వాయువు వెడలక నిలిచినఁ, గాయంబు సెమర్చఁ గన్నుఁ | గవ వెలి కుఱుకం
మాయ సెడి తన్నుకొనుచును, గూయుచు నశ్వాసురుండు | గూలెం నేలన్.

ఆ. ఘోటకాసురేంద్రు | కుక్షిలోఁ గృష్ణుని, బాహు వధిక మైనఁ | బట్టు లేమిఁ
బగిలి దోసపండు | పగిదిఁ దద్దేహంబు, వసుమతీశ రెండు | వ్రయ్య లయ్యె. 1178

క. నలినాక్షుఁడు లీలాగతి, విలయముఁ బొందించె నిట్లు | వీరావేశిం
బలలాశిం జగదభినవ,బలరాశిం విజితశక్ర | పాశిం గేశిన్. 1179

వ. ఆ సమయంబునం బుష్పవర్షంబులు గురియించి సురలు వినుతించి రంత హరి
భక్తివిశారదుం డైననారదుండు వచ్చి గోవిందుని సందర్శించి రహస్యంబున
ని ట్లనియె. 1180

సీ. జగతీశ యోగీశ | సర్వభూతాధార, సకలసంపూర్ణ యీ | శ్వర మహాత్మ
కాష్ఠగతజ్యోతి | కైవడి నిఖిలభూ,తములందు నొకఁడ వై | నీవు మాయఁ
సద్గూఢుఁడవు గుహా | శయుఁడవు సాక్షివి, నీయంతవాఁడ వై | నీవు మాయఁ
గూడి కల్పింతువు | గుణముల వానిచేఁ, బుట్టించి రక్షించి | పొలియఁ జేయు

ఆ. దీప్రపంచ మెల్ల | నిట్టినీ విప్పుడు, రాజమూర్తు లయిన | రాక్షసులను
సంహరించి భూమి | చక్రంబు రక్షింప, నవతరించినాఁడ వయ్య కృష్ణ. 1181

వ. దేవా నీచేత నింకఁ జాణూర ముష్టిక గజ కంస శంఖ యవన ముర నరక పౌండ్రక శిశుపాల దంతవక్త్ర సాల్వప్రముఖులు మడిసెదరు పారిజాతం బపహృతం బయ్యెడిని నృగుండు శాపవిముక్తుం డగు శమంతకమణిసంగ్రహం బగు మృతబ్రాహ్మణపుత్త్రప్రదానంబు సిద్ధించు నర్జునసారథి వై యనేకాక్షౌహిణీ బలంబుల వధియించెదవు మఱియును. 1182

శా. కృష్ణా నీ వొనరించు కార్యములు లె క్కింపన్ సమర్థుండె వ
ర్ధిష్ణుం డైన విధాత మూఁడుగుణముల్ దీపించు లోపించు రో
చిష్ణుత్వంబున నుండు నీవలన ని స్సీమంబు నీరూపు నిన్
విష్ణున్ జిష్ణు సహిష్ణు నీశు నమితున్ విశ్వేశ్వరున్ మ్రొక్కెదన్. 1183

వ. అని వినుతించి వీడుకొని నారదుం డరిగె నంత నొక్కనాఁడు కృష్ణసహితు లయి గోపకుమారు లడవికిం జని పసుల మేపుచు నొక్కకొండదండ నిలాయన క్రీడ సేసి రందు. 1184

క. కొందఱు గొఱియల మంచును, గొందఱు పాలకుల మంచుఁ గుటిలత్వమునం
గొందఱు దొంగల మనుచును, జెంది కుమారకులు గ్రీడ సేసిరి తమలోన్.

శా. ఆలో దొంగలలో మయాసురసుతుం డాద్యుండు వ్యోముండు గో
పాలుం డై చని మేషకల్పనలతో భాసిల్లి క్రీడించు త
ద్బాలవ్రాతము నెల్ల మెల్లన చతుః పంచావశిష్టంబుగా
శైలాంతర్గుహలోనికిం గొని చనెం జౌర్యం బవార్యంబు గన్. 1186

వ. ఇట్లు కొండగుహలోనఁ గ్రమక్రమంబున గోపకుమారుల నిడి యొక్కపెను ఱాతఁ దద్ద్వారంబు గప్పి యెప్పటియట్ల వచ్చిన. 1187

ఉ. వీరుఁడు మాధవుం డఖిల వేది నిశాచరభేది నవ్వుతో
నార నిశాట దొంగతన మచ్చుపడెన్ నెఱిదొంగ వౌదు వా
భీరుల నెల్ల శైలగుహఁ బెట్టితి చిక్కినవారిఁ బెట్ట రా
రార యటంచుఁ బట్టె మృగ రాజు వృకాఖ్యముఁ బట్టుకైవడిన్. 1188

ఉ. పంకజలోచనుం డొడిసి పట్టిన శైలనిభాసురాకృతిన్
బింకముతోడఁ బొంగి విడి పించుకొనంగ బలంబు లేమి లో
శంకిలి బిట్టు తన్నుకొనఁ జక్కన యారణభీము వ్యోమునిం
గొంకక కూల్చె నవ్విభుఁడు గో యని మింట సుపర్వు లార్వఁగన్. 1189

ఆ. ఘోరదనుజు నేలఁ గూల్చి పర్వతగుహా, ద్వార మున్న ఱాయి ద్రొయ్యఁ దన్ని
గుహఁ జరించుచున్న గోపాలకులఁ గొంచు, బల్లిదుండు [1]గొల్ల పల్లె కరిగె.

వ. అంత నారాత్రి మథురానగరంబున నక్రూరుండు వసియించి మఱునాఁడు రేపకడ (లేచి నిత్యకృత్యంబు లాచరించి) రథం బెక్కి కదలి నందగోపకులంబునకుం

1. గోపల్లి.

బోవుచుం దెరువునఁ దనలో ని ట్లనియె. 1191

కంసునిపంపున నక్రూరుండు బృందావనంబునకుం జనుదెంచుట.

ఉ. ఎట్టితపంబు సేయఁబడె । నెట్టిచరిత్రము లబ్ధ మయ్యెనో
యెట్టిధనంబు లర్థులకు । నీఁబడెనో తొలిబామునందు నా
యట్టివివేకహీనునకు । నాదిమునీంద్రులు యోగదృష్టులం
బట్టఁగ లేనియీశ్వరుని । బ్రహ్మమయున్ హరిఁ జూడఁ గల్గెడిన్. 1192

ఉ. సూరులు దొల్లి యేవిభుని । శోభితపాదనఖప్రభావళిం
జేరి భవాంధకారములఁ । జిక్కక దాఁటుదు రట్టిదేవరన్
వైరముతోడ నైనఁ బిలు । వన్ ననుఁ బంచి శుభంబు సేసె ని
ష్కారణ మైనప్రేమ నిదె । కంసునిఁ బోలుసఖుండు గల్గునే. 1193

మ. ఇతఁ డాకంసునిచేతఁ బంపువడి నన్ । హింసింప నేతెంచినాఁ
డతిదుష్టుం డని చూచునో సకలభూ । తాంతర్బహిర్మధ్యసం
గతుఁ డౌటం దలపోసి నన్ను సుజనుం । గాఁ జూచునో యెట్టియు
న్నతి గావించునొ యేక్రియం బలుకునో । నాభాగ్య మె ట్లున్నదో. 1194

వ. (అని మఱియును.) 1195

మ. అలకభ్రాజిత మై సుధాంశునిభ మై । హాసప్రభోద్దామ మై
జలజాక్షం బయి కర్ణకుండలవిరా । జద్గండ మై యున్నయా
జలజాతాక్షుముఖంబు సూడఁ గలుగున్ సత్యంబు వో నాకు నా
వలది క్కేఁగుచు నున్న వీవనమృగ । వ్రాతంబు లీత్రోవలన్. 1196

ఉ. మాపటివేళ నేను జని । మాధవుపాదసమీపమందు దం
డాపతితుండ నైన నతఁ । డాశుగకాలభుజంగవేగసం
తాపితభక్తలోకభయ । దారణ మైనకరాబ్జ మాదలన్
మోపి హసించి నా కభయ । ముం గృపతోడుత నీయ కుండునే. 1197

వ. అని మఱియు నక్రూరుం డనేకవిధంబుల గోవిందసందర్శనంబు గోరుచు నమంద
గమనంబున సుందరస్యందనారూఢుం డై చని చని. 1198

క. ముందటఁ గనె ఘనచందన, కుంద కుటజ తాల సాల । కురవక వట మా
కందన్ నందితబలగో,విందన్ వికచారుణార । విందన్ బృందన్. 1199

వ. కని బృందావనంబు దఱియంజొచ్చి యందు సాయంకాలంబున నడవికి నెఱి గల
మేఁతల వెంబడి దిగంబడి రాక చిక్కినకుఱ్ఱ కోడె పడ్డతండంబులం గానక పొద
ఱిఱుమఱు మిఱ్ఱు పల్లం బనక తూఱి పాఱి వెదకి (కానక) చీరెడుగోపకుల
యాహ్వానశబ్దంబు లాకర్ణించుచుఁ గోమలఘాసఖాదనకుతూహలంబులం జిక్కి
మక్కువం గ్రేపులం దలంచి తలారింపక తమకంబులం దమతమయంత నంభా
రవంబులు సేయుచు నూధంబులు స్రవింపఁ బరువు లిడుధేనువులును ధేనువులకు

నోసరించుచు సద్యోజాతంబు లగుతర్ణకంబుల వహించి నవసూతికలు వెనుతగులుటవలన దామహస్తలై చనువల్లవుల మెల్లన విలోకించుచు మందయిరుగెలంకులం గలంకరహితులై పులి చివంగి వేఁగి [1]లోనగువాలుమెకంబులమొత్తంబులవలన నప్రమత్తులయి కుఠారకుంతశరాసనప్రముఖాయుధంబులు ధరియించి కావలి తిరుగువ్రేలం గడచి నానావిధసరసతృణకబళఖాదనగరిష్ఠలై గోస్థానకంబులఁ బ్రవేశించి రోమంథలీలాలసలై యున్న ధేనువులును జన్నులు గుడిచి తల్లులవ్రాలఁబెల్లు రేఁగి క్రేళ్లుఱుకులేఁగలును వెదలైన మొదవులం బైకొని పరస్పరవిరుద్ధంబులై డీకొని కొమ్ముల యుద్ధంబులు సలుపువృషభంబులును నకుంఠితబలంబులం గంఠరజ్జువులం ద్రెంచుకొని పొద లుఱికి దాఁటి తల్లులం దూఁటి కుడుచుతఱిపిదూడల దట్టించి పట్టనోపక గ్రద్దనఁ బెద్దలం జీరుగోపకుమారులును గొడుకుల మగల మామల మఱందుల వంచించి పంచాయుధభల్లభగ్నహృదయలై గృహకృత్యంబులు మఱచి శంకిలక సంకేతస్థలంబులఁ గృష్ణాగమతత్పరలై యున్న గోపకామినులును గోష్ఠప్రదేశంబుల గోవులకుఁ గ్రేపుల విడిచి యొడ్డుచు మరలం గట్టుచు నీప్పుచుం గ్రీడించుగోపకులను గోఖురసముద్ధూతకరీషపరాగపటలంబులవలన నుల్లారి మలదులనైన ధేనుదోహనవేళావికీర్ణపయోబిందుసందోహపరంపరాసంపాదితపంకంబులును దోహనసమయగోపకరాకృష్టగోస్తననిర్గతంబు లయి కలశంబులందుఁ బడియెడు క్షీరధారల చప్పుళ్లును మహోత్సుకంఠసమ్మర్శనస్నిగ్ధంబులైన మందిరద్వారదారుస్తంభంబులపొంతల (నుండి యులికిపడి నలుదిక్కులు గనుంగొని) నూతనజనవిలోకనకుపితంబులై కరాళించుసారమేయంబులునుం గలిగి బలకృష్ణబాహుదండప్రాకారరక్షావిశేషభూషంబైన ఘోషంబుఁ బ్రవేశించి యందు. 1200

క. జలజాంకుశాదిరేఖలు, గలహరిపాదములచొప్పుఁ ǂ గని మోదముతోఁ
బులకించి రథము డిగి యు,త్కలికన్ సంతోషబాష్ప ǂ కలితాక్షుం డై. 1201

మ. కనె నక్రూరుఁడు పద్మనేత్రులను రం ǂ గద్గాత్రులన్ ధేనుదో
హనవాటీగతుల న్నలంకృతుల ను ǂ ద్యద్భాసులం బీతనీ
లనవీనోజ్జ్వలవాసులం గుసుమమా ǂ లాధారులన్ ధీరులన్
వనితాకాములఁ గృష్ణరాముల జగ ǂ ద్వంద్యక్రమోద్దాములన్. 1202

క. కని వారలపాదములకు, వినయంబున మ్రొక్కె భక్తి ǂ వివశుం డగుచుం
దనువునఁ బులకాంకురములు, మొనయఁగ నానందబాష్పములు జడిగురియన్.

వ. తదనంతరంబ. 1204

క. అక్రూరు లైనజనుల న,వక్రగతిం గాచుభక్త ǂ వత్సలుఁ డంత
న్నక్రూరుఁ గౌఁగిలించెను, జక్రాంకితహస్తతలముఁ ǂ జాఁచి నరేంద్రా. 1205

1. వాలపుమొత్తంబుల.

వ. మఱియు నక్రూరుండు బలభద్రునికిం బ్రణతుండైన నతండు గౌఁగిలించి చెట్టపట్టు
కొని కృష్ణసహితుండై గృహంబునకుం గొనిపోయి మే లడిగిన గద్దియ యిడిపాద
ప్రక్షాళనంబు సేసి మధుపర్కంబు సమర్పించి గోవు నిచ్చి సాదరంబున రసి
రసాన్నంబు వెట్టించి తాంబూలగంధమాల్యంబు లొసంగి నయ్యవసరంబున
నందుం (డుపవిష్టుం డైన)యక్రూరుని సత్కరించి యి ట్లనియె. 1206

క. చెలియలు మొఱ యిడ నల్లుర, ఖలుఁడై పొరిగొనినయట్టి § కంసుఁడు బ్రదుకం
గలదే మనికి దశార్హుల, కిలపై మీసేమ మింక § నే మని యడుగన్. 1207

వ. అని పలికె నంత నక్రూరుం డొకపర్యంకంబున సుఖోపవిష్టుం డై యుండ హరి
యి ట్లనియె. 1208

మ. శుభమే నీకుఁ బ్రమోదమే సఖులకుం § జుట్టాలకున్ సేమమే
యభయంబే ప్రజ కెల్ల గోత్రజుల కా § త్మానందమే మామ ము
క్తభయుండే వసుదేవదేవకులు త § త్కారాగృహంబందు మ
త్ప్రభవవ్యాజనిబద్ధు లై బ్రదికిరే § ప్రాణానిలోపేతు లై. 1209

మ. నెఱి నేఁ డిక్కడ నీవు రాఁగ వగతో § నీ తోడ నే మైన నా
కెఱుఁగం జెప్పు మటంచుఁ జెప్పరు గదా § యే మందు రావార్త యే
తెఱఁగున్ లే దని డస్సిరో వగచిరో § దీనత్వముం జెందిరో
వెఱతో నాతలిదండ్రు లెట్లు వడిరో § విన్పింపు మక్రూరకా. 1210

వ. మఱియు నీ వేమికారణంబున వచ్చి తని హరి యడిగిన నతండు కంసునికి నార
దుండు వచ్చి చెప్పినవైరానుబంధప్రకారంబును గంసుండు దేవకీవసుదేవుల వధి
యింపన్ గమకించి మానినతెఱంగును ధనుర్యాగంబుపేరు సెప్పి పుత్తెంచిన
ప్రకారంబును నెఱింగించిన రామకృష్ణులు నగి తమ్ముం బరివేష్టించిననందాది
గోపకులం జూచి కృష్ణుం డి ట్లనియె. 1211

శా. భూనాథుండు మఖంబుఁ జూడఁ బిలువం § బుత్తెంచినాఁ డవ్విభుం
గానం బోవలెఁ బాలునెయ్యివెరుఁగుల్ § గట్నంబులుం గానికల్
మీ నేర్పొప్పఁగఁ గూడఁబెట్టుఁడు తగన్ § మీమీనివాసంబులన్
యానంబుల్ గొని రండు పొందు మథురా § యాత్రాభిముఖ్యంబు గన్. 1212

వ. అని నియమించె నంత నక్రూరుండు మథురకు హరిం గొనిపోయెడి నని యెఱింగి
వ్రేతలు గలంగి. 1213

మ. హరినవ్వుల్ హరిమాటలున్ హరిమనో § [1]జ్ఞాలాపముల్ లీలలున్
హరివేడ్కల్ హరిమన్ననల్ హరికరా § బ్జాలంబనాహ్వానముల్
హరిణీలోచన లందఱున్ మఱి యుపా § యం బెట్లొకో యంచులో
నెరియన్ ముచ్చట లాడి రంత గములై § యేకాంతగేహంబులన్. 1214

1. జ్ఞాలోకముల్.

నోసరించుచు సద్యోజాతంబు లగుతర్ణకంబుల వహించి నవసూతికలు వెనుతగులుటవలన దామహస్తు లై చనువల్లవుల మెల్లన విలోకించుచు మందయిరుగెలంకులం గలంకరహితు లై పులి చివంగి వేఁగి [1]లోనగువాలుమెకంబులమొత్తంబులవలన నప్రమత్తులయి కుఠారకుంతశరాసనప్రముఖాయుధంబులు ధరియించి కావలి తిరుగువ్రేలం గడచి నానావిధసరసతృణకబళఖాదనగరిష్ఠ లై గోస్థానకంబులు ప్రవేశించి రోమంథలీలాలస లై యున్న ధేనువులును జన్నులు గుడిచి తల్లులమ్రోలఁబెల్లు రేఁగి క్రేళ్లుఱుకు లేఁగలును వెదలైన మొదవులం బైకొని పరస్పరవిరుద్ధంబు లై డీకొని కొమ్ముల యుద్ధంబులు సలుపువృషభంబులును నకుంఠితబలంబులం గంఠరజ్జువులం ద్రెంచుకొని పొద లుఱికి దాఁటి తల్లులం దూఁటి కుడుచుతఱిపిదూడల దట్టించి పట్టనోపక గ్రద్దనఁ బెద్దలం జీరుగోపకుమారులును గొడుకుల మగల మామల మఱందుల వంచించి పంచాయుధభల్లభగ్నహృదయ లై గృహకృత్యంబులు మఱచి శంకిలక సంకేతస్థలంబులఁ గృష్ణాగమతత్పర లై యున్న గోపకామినులును గోష్ఠప్రదేశంబుల గోవులకుఁ గ్రేపుల విడిచి యొడ్డుచు మరలం గట్టుచు నీచ్చుచుం గ్రీడించుగోపకులను గోఖురసముద్ధూతకరీషపరాగపటలంబులవలన నుల్లారి మలదుల నైన ధేనుదోహనవేళావికీర్ణపయోబిందుసందోహపరంపరాసంపాదితపంకంబులును దోహనసమయగోపకరాకృష్టగోస్తననిర్గతంబు లయి కలశంబులందుఁ బడియెడు క్షీరధారల చప్పుళ్లును మహోత్కకంఠసమ్మర్శనస్నిగ్ధంబు లైన మందిరద్వారదారుస్తంభంబులపొంతల (నుండి యులికిపడి నలుదిక్కులు గనుంగొని) నూతనజనవిలోకనకుపితంబు లై కరాళించుసారమేయంబులునుం గలిగి బలకృష్ణబాహుదండప్రాకారరక్షావిశేషభూషం బైన ఘోషంబుఁ బ్రవేశించి యందు. 1200

క. జలజాంకుశాదిరేఖలు, గలహరిపాదములచొప్పుఁ గని మోదముతోఁ
బులకించి రథము డిగి యు,త్కలికన్ సంతోషబాష్పకలితాక్షుం డై. 1201

మ. కనె నక్రూరుఁడు పద్మనేత్రులను రంగద్గాత్రులన్ ధేనుదో
హనవాటీగతుల న్నలంకృతుల నుద్యద్భాసులం బీతనీ
లనవీనోజ్జ్వలవాసులం గుసుమమాలాధారులన్ ధీరులన్
వనితాకాములఁ గృష్ణరాముల జగద్వంద్యక్రమోద్దాములన్. 1202

క. కని వారలపాదములకు, వినయంబున మ్రొక్కె భక్తివివశుం డగుచుం
దనువునఁ బులకాంకురములు, మొనయఁగ నానందబాష్పములు జడిగురియన్.

వ. తదనంతరంబ. 1204

క. అక్రూరు లైనజనుల న,వక్రగతిం గాచుభక్తవత్సలుఁ డంత
న్నక్రూరుఁ గౌఁగిలించెను, జక్రాంకితహస్తతలముఁ జాఁచి నరేంద్రా. 1205

1. వాలవుమొత్తంబుల.

వ. మఱియు నక్రూరుండు బలభద్రునికిం బ్రణతుండైన నతండు గౌఁగిలించి చెట్టపట్టు
కొని కృష్ణసహితుండై గృహంబునకుం గొనిపోయి మే లడిగిన గద్దియ యిడి పాద
ప్రక్షాళనంబు సేసి మధుపర్కంబు సమర్పించి గోవు నిచ్చి సాదరంబున రసీ
రసాన్నంబు వెట్టించి తాంబూలగంధమాల్యంబు లొసంగె నయ్యవసరంబున
నందుం (డుపవిష్టుండైన)యక్రూరుని సత్కరించి యి ట్లనియె. 1206

క. చెలియలు మొఱ యిడ నల్లుర, ఖలుఁడై పొరిగొనినయట్టి § కంసుఁడు బ్రదుకం
గలదే మనికి దశార్హుల, కిలపై మీ సేమ మింక § నే మని యడుగన్. 1207

వ. అని పలికె నంత నక్రూరుం డొకపర్యంకంబున సుఖోపవిష్టుండై యుండ హరి
యి ట్లనియె. 1208

మ. శుభమే నీకుఁ బ్రమోదమే సఖులకుం § జుట్టాలకున్ సేమమే
యభయంబే ప్రజ కెల్ల గోత్రజుల కా § త్మానందమే మామ ము
క్తభయుండే వసుదేవదేవకులు త § త్కారాగృహంబందు మ
త్ప్రభవవ్యాజనిబద్ధులై బ్రదికిరే § ప్రాణానిలోపేతులై. 1209

మ. నెఱి నేఁ డిక్కడ నీవు రాఁగ వగతో § నీతోడ నే మైన నా
కెఱుఁగం జెప్పు మటంచుఁ జెప్పరు గదా § యే మందు రావార్త యే
తెఱఁగున్ లే దని డస్సిరో వగచిరో § దీనత్వముం జెందిరో
వెఱతో నాతలిదండ్రు లెట్లు వడిరో § విన్పింపు మక్రూరకా. 1210

వ. మఱియు నీ వేమికారణంబున వచ్చి తని హరి యడిగిన నతండు కంసునికి నార
దుండు వచ్చి చెప్పినవైరానుబంధప్రకారంబును గంసుండు దేవకీవసుదేవుల వధి
యింపన్ గమకించి మానినతెఱంగును ధనుర్యాగంబుపేరు సెప్పి పుత్తెంచిన
ప్రకారంబును నెఱింగించిన రామకృష్ణులు నగి తమ్ముం బరివేష్టించిననందాది
గోపకులం జూచి కృష్ణుం డి ట్లనియె. 1211

శా. భూనాథుండు మఖంబుఁ జూడఁ బిలువం § బుత్తెంచినాఁ డవ్విభుం
గానం బోవలెఁ బాలునెయ్యి వెరుఁగుల్ § గట్నంబులుం గానికల్
మీ నేర్పొప్పఁగఁ గూడఁబెట్టుఁడు తగన్ § మీమీనివాసంబులన్
యానంబుల్ గొని రండు పోందు మథురా § యాత్రాభిముఖ్యంబు గన్. 1212

వ. అని నియమించె నంత నక్రూరుండు మథురకు హరిం గొనిపోయెడి నని యెఱింగి
వ్రేతలు గలంగి. 1213

మ. హరినవ్వుల్ హరిమాటలున్ హరిమనో § [1]జ్ఞాలాపనముల్ లీలలున్
హరివేడ్కల్ హరిమన్ననల్ హరికరా § బ్జాలంబనాహ్వానముల్
హరిణీలోచన లందఱున్ మఱి యుపా § యం బెట్లొకో యంచులో
నెరియన్ ముచ్చట లాడి రంత గములై § యేకాంతగేహంబులన్. 1214

1. జ్ఞాలోకముల్.

వ. మఱియుం దమలో నిట్లనిరి. 1215

ఉ. మేటిగృహస్థు బ్రహ్మ యని మిక్కిలి నమ్మితి మమ్ము జూడ నే
పాటియు లేదు మాకుఁ బరిపాలకుఁ డైనసరోజనేత్రు ని
చ్చోట వసింప నీక యొక చోటికిఁ బో విధియించి సిగ్గుబి
డ్డాటలు సేసె నీకుజనుఁ డక్కట భారతి కైనఁ జెప్పరే. 1216

వ. అని విధిం దూఱుచు మదనతాపాయత్తచిత్తలై. 1217

ఉ. రమ్మని చీరినంతన పురంబున కేఁగెడుఁ గాని నన్ను నీ
కొమ్మలు నమ్మినారు మరు కోలల కగ్గము సేసి పోవఁగా
ముమ్మర మైనతాపమున మ్రొగ్గుమరో యనఁ డంబుజాక్షుఁ డా
యమ్మలు గోపవృద్ధులుఁ బ్రయాణము వల్దన రైరి చెల్లరే. 1218

శా. అక్రూరుం డని పేరు వెట్టుకొని నేఁ డస్మన్మనోవల్లభుం
జక్రిన్ మాకడఁ బాపికొంచు నరుగం జర్చించి యేతెంచినాఁ
డక్రూరుం డట క్రూరుఁ డీతఁడు నిజం బక్రూరుఁ డౌనేని ని
ర్వక్రత్వంబునఁ గృష్ణుఁ బెట్టి తనత్రోవం బో విచారింపఁడే. 1219

ఉ. ఫుల్లసరోజలోచనలు పూర్ణసుధాంశుముఖుల్ పురాంగనల్
మెల్లనె యెల్లి పట్టణము మేడలనుండి సువర్ణలాజముల్
సల్లఁగ వారిఁ జూచి హరి సంగతి సేయఁ దలంచుఁ గాక ప్రే
పల్లె వసించుముద్దియలఁ బైపడ నేల తలంచు నక్కటా. 1220

క. పురసతులవిలోకనములు, సరసాలాపములు సర్మ సంభోగములున్
మరగి హరి మసల నొల్లఁడు, నరవరు లోయమ్మ నూతనప్రియులు గదే. 1221

క. పుట్టిన్నఁడు హరి నెఱుఁగని, పట్టణసుందరుల కితనిఁ బట్టిఁ జేసి కడున్
దట్టపువిరహాగ్నులకును, గట్టిఁడి దైవంబు ఘోషకాంతల వెదకెన్. 1222

మ. హరి నేలా కొనిపోయె దంచు మన మా యక్రూరుఁ బ్రార్థింతమా
హరిఁ బో నీకుఁడు నిల్పరే యనుచు నేఁ డర్చింతమా వేల్పులన్
హరిపాదంబుల కడ్డముల్ వడుదమా హా దైవమా యంచు నా
తరుణుల్ గొప్పలుఁ జీరలున్ మఱచి కందర్పజ్వరభ్రాంత లై. 1223

మ. ఉవిదల్ సిగ్గులు మాని కన్నవల నీరొండొండ వర్షింపఁగా
వివశత్వంబులతోఁ గపోలతటసంవిన్యస్తహస్తాబ్జ లై
పవనోద్ధూతలతాభ లై మముఁ గృపం బాటింపు గోవింద మా
ధవ దామోదర యంచు నేడ్చిరి సుజాతం బైనగీతంబులన్. 1224

వ. అంత మఱునాఁడు సూర్యోదయకాలంబునం గృష్ణుండు దనతోడఁ బయనం
బునకు గమకించి నడచుగోపికలను మరల వత్తు నని దూతికాముఖంబున నివ
ర్తించి శకటంబులందుఁ గానికలు గోరసంబు నిడికొని నందాదు లఘునగోప

కులు వెనుతగుల నక్రూరచోదితం బయినరథం బెక్కి మథురాభిముఖుం డై
చను సమయంబున. 1225

చ. అదె చను చున్నవాఁడు ప్రియుఁ డల్లదె తేరదె వైజయంతి య
ల్లదె రథఘోటకాంఘ్రిరజ మాదెస మార్గము చూడుఁ డంచు లో
నొదవెడిమక్కువన్ హరిర థోన్ముఖ లై గము లై వ్రజాంగనల్
గదలక [1]నిల్చి చూచి రటు గన్నుల కబ్బినయంతదూరమున్. 1226

వ. అంత నక్రూరరామసహితుం డై చని చని. 1227

క. అవలోకించెను గృష్ణుఁడు, ప్రవిమలకల్లోలపవన భాసితజన్య
న్నవసన్నపాపసైన్యం, గవిజనమాన్యం గళింద కన్యన్ ధన్యన్. 1228

వ. కని తత్కాళిందియందుఁ బరిక్షుణ్ణమణిగణసముజ్జ్వలంబు లగుజలంబులు ద్రావి
తరుసమూహసమీపంబున రామసహితుం డై కృష్ణుండు రథంబు ప్రవేశించె
నంత నక్రూరుండు వారలకు మ్రొక్కి వీడ్కొని కాళిందీహ్రదంబు సొచ్చి విధి
పూర్వకంబుగ వేదమంత్రంబుల జపించుచు. 1229

అక్రూరుండు యమునన్ రామకృష్ణుల దర్శించి నుతించుట.

ఉ. స్నానము సేసి చేసి నది చల్లనినీరను రామకృష్ణులన్
మానుగఁ జూచి వీరు రథ మధ్యమునన్ వసియించి యున్నవా
రీనదినీరిలోపలికి నెప్పుడు వచ్చి ర టంచు లేచి మే
ధానిధి సూచె వారిని ర థస్థుల భక్తమనోరథస్థులన్. 1230

వ. చూచి వెఱఁగుపడి. 1231

శా. కంటిన్ మున్న రథంబుపై జలములోఁ గంటిం దుదిం గ్రమ్మఱం
గంటిం దొంటిరథంబుమీఁద నిదె యీ కల్యాణచారిత్రు లే
వెంటం దోఁచిరి రెండుదిక్కుల మనో విభ్రాంతియో నీరిలో
నుం డాశ్చర్యము చూతు నంచు మఱియు న్స్నానించి మగ్నాంగుఁ డై.

ఉ. పోషితబాంధవుండు యదు పుంగవుఁ డాజలమందుఁ గాంచె స
ద్భాషుఁ సహస్రమస్తకవి భాసితభూషు [2]నహీశు భూమిభృ
ద్వేషుఁ గృపాభిలాషుఁ బ్రతి వీరచమూవిజిగీషు నిత్యసం
తోషు నరోషు నిర్దళిత దోషు ననేకవిశేషు శేషునిన్. 1233

వ. మఱియు నీలాంబరసంయుతుండును సిద్ధోరగాదిసన్నుతుండును నై యొప్పున
ప్పాఁపఱేనిం దప్పక కనుంగొని. 1234

సీ. ఆభోగిభోగప ర్యంకమధ్యంబున, వల నొప్పుపచ్చని వలువవాని
మేఘంబుపై నున్న మెఱుఁగుచందంబున, నురమున శ్రీదేవి యొప్పువాని
ముసరు తేఁటులు వివ్వ ముఖచతుష్కము గల, తనయుఁడాడెడిబొడ్డుఁ దమ్మివాని

1. నిక్కి...కన్నుల కద్భుత మైనదూరమున్. 2. మహీశ.

గదలినబహుపద క్రమవిశేషంబుల, వరము సూపెడినూపు రములవాని
ఆ. జలజగర్భరుద్ర సనకసనందన, [1]సద్ద్విజామర ప్రశస్యమాన
చరితుఁడైనవాని సౌందర్యఖని యైన,వాని నొక్కపురుష వర్యుఁగాంచె.

వ. మఱియును జారులక్షణలక్షితనఖపాదగుల్ఫజానుజంఘోరుకటినాభిమధ్యోదరుండును సాదరుండును శ్రీవత్సకౌస్తుభవనమాలికావిరాజితవిశాలవక్షుండును బుండరీకాక్షుండును శంఖచక్రగదాపద్మహస్తుండును సత్త్వగుణప్రశస్తుండును బ్రహ్మసూత్ర కటిసూత్రహార కేయూరకటక కంకణ కుండల కిరీటాదివిభూషణుండును భక్తజనపోషణుండును సుందరకపోలఫాలనాసాధరవదనకర్ణుండును నీలనీరదవర్ణుండును గంబుకంధరుండును గరుణాగుణబంధురుండును బ్రహ్లాద నారద సునంద నంద ప్రముఖసంభావితుండును శ్రీపుష్టితుష్టికీర్తికాంతీలోర్జావిద్యావిద్యాశక్తిమాయాది సేవితుండును నై యొప్పునప్పరమేశ్వరునకు మ్రొక్కి భక్తిసంభ్రమంబు లగ్గలంబులుగ గద్గదకంఠుం డై దిగ్గనం గరంబులు ముకుళించి యిట్లని వినుతించె. 1236

దండ. శ్రీమానినీమానచోరా శుభాకార వీరా జగద్ధేతుహేతుప్రకారా సమస్తంబు నస్తంగతంబై మహాలోలకల్లోలమాలాకులాభీలపాథోనిధిం గూలఁగా బాలకేళీగతిం దేలి నారాయణాఖ్యం బటుఖ్యాతి శోభిల్లునీనాభికంజంబులో లోకపుంజంబులం బన్నువిన్నాణియై మన్న[2]యాబమ్మ యుత్పన్నుఁ డయ్యెం గదా పావకాకాశవాతావనీవార్యహంకారమాయామహామానసాదుల్ హృషీకాదులున్ లోకముల్ లోకబీజంబులున్ నిత్యసందోహమై నీమహాదేహమం దుల్లసించున్ వసించున్ నశించున్ జడత్వంబు లేకాత్మ యై యొప్పునీయొప్పిదం బెల్ల నోచెల్ల చెల్లన్ విచారింపఁ దా రెంతవా రెంతవారైన మాయాదు లామాయతోఁ గూడి క్రీడించులోకానుసంధాత యాధాత సిగ్గేతయో నీకళారాశికిం గొంద ఱంభోజగర్భాదు లధ్యాత్మలందున్ నశేషాదిభూతంబులందున్ ననేకాధిదైవంబులందున్ సదాసాక్షి వై యుండు దంచుం దదంతర్గతజ్యోతి వీవుండ వంచుం ద్రయీపద్ధతిం గొంద ఱింద్రాదిదేవాభిధానంబులన్ నిక్కు దొక్కండ వంచున్ మఱిం గొంద ఱారాధకర్మంబులం ద్రుంచి సంసారముం ద్రెంచి సన్న్యస్తులై మించి విజ్ఞానచక్షుండ వంచున్ మఱిం బాంచరాత్రానుసారంబుగాఁ ద్వన్మయత్వంబుతోఁ గొంద ఱీవాత్మ వంచున్ మఱిం గొంద ఱావాసుదేవాదిభేదంబులన్ నల్వురై చెల్వు వాటింతు వంచున్ మఱిన్ నీవు నారాయణాఖ్యుండ వంచున్ శివాఖ్యుండ వంచున్ మఱిం బెక్కుమార్గంబులన్ నిన్ను నగ్గింతు రెగ్గేమి యేఱుల్ పయోరాశినే రాసులై కూడు క్రీడన్ విశేషంబు లెల్లన్ విశేషంబు

1. వందనీయుఁ డగుచు ♦ వఱలువానిఁ, జతురుఁ డైనవాని; వాసవామరాదివంద్యమాన. చరణుఁ డైనవాని. 2. 'యాబన్న' అనియే వ్రా. ప్ర.

లై డింది నీయం దనూనంబు లీనంబు లౌ నేకరాకేందుబింబంబు కుంభాంతరంభం
బులం బింబితంబైన వే యున్నదే యొన్న నేలా ఘటాంతర్గతాకాశముల్ దద్ఘటాం
తంబులం దేక మౌరేఖ లోకావధిన్ వీఁక నేపోకలం బోక యేకాకి వై యుండు
దీశా కృశానుండు నెమ్మోము భానుండు గన్నుల్ దిశల్ గర్ణముల్ భూమి
పాదంబు లంభోనిధుల్ గుక్షి శల్యంబు లద్రుల్ లతాసాలముల్ రోమముల్ గాలి
ప్రాణంబు బాహుల్ సురేంద్రుల్ ఘనంబుల్ గచంబుల్ నభోవీథి నాభిప్రదేశంబు
రేలుం బగళ్లున్ నిమేషంబు లంభోజగర్భుండు గుహ్యంబు వర్షంబు
వీర్యంబు నాకంబు మూర్ధంబు గా నేకమై యున్ననీమేనిదండం బయోజాత
గర్భాండముల్ మండితోదుంబరానోకహానేక [1]శాఖాఫలాపూరితా నంతజంతు
ప్రకాండంబులీలం బ్రసిద్ధోదరాశిస్థజంతుప్రకారంబుగా నిండి యుండున్ మహా
రూప నీరూపముల్ వెగ్గలం బుగ్గడింపన్ లయాంభోధిలో మీనుమేనన్ విరోధిన్
నిరోధించి సాధించి మున్ వేధకున్ వేదరాశిం బ్రసాదింపవే త్రుంపవే కైటభ
శ్రీమధుం జక్రి వై మొత్తవే యెత్తవే మందరాగంబు రాగంబుతోఁ గూర్మలీలా
పరిస్పంది వై పంది వై మేదినిన్ మీఁదికిం ద్రోచి దోషాచరుం గొమ్ములన్
నెమ్ములం జిమ్ముచున్ గ్రువ్వవే త్రవ్వవే ఘోరవైరిన్ నృసింహుండ వై దండి వై
దండివైరోచనిం జూచి యాచింపవే పెంపవే మేను బ్రహ్మాండము న్నిండఁ బాఱుండ
వై రాజకోటిన్ విపాటింపవే రాజవై రాజబింబాస్యకై దుర్మదారిన్ విదారింపవే
నొంపవే క్రూరులన్ వాసుదేవాదిరూపంబునన్ శుద్ధబుద్ధుండ వై వైరిదారాంత
రంగంబుల న్నంతరంగంబులుం గాఁ గరంగింపవే పెంపు దీపింపవే కల్కిమూర్తిం
బ్రవర్తించి నిన్నెన్న నే నెవ్వఁడన్ నన్ను మాయావిపన్నున్ విషణ్ణుం బ్రపన్నుం
బ్రసన్నుండ వై ఖిన్నతం బాపి మన్నింపవే పన్నగాధీశతల్పా కృపాకల్పవందారు
కల్పా నమస్తే నమస్తే నమస్తే నమః. 1237

మ. కలలం బోలెడి పుత్త్రమిత్త్రవనితా § గారాదిసంయోగముల్
[2]జలవాంఛారతి నెండమావులకు నా § సల్ సేయుచందంబునం
దలఁతున్ సత్యము లంచు మూఢుఁడ వృథా § తత్త్వజ్ఞుఁడన్ నాకు నీ
విలసత్పాదయుగంబు సూపి కరుణన్ § వీక్షింపు లక్ష్మీపతీ. 1238

వ. అని మఱియును వినుతింప నక్రూరునికి యమునాజలంబులలోన తన మొదలి మేను సూపి చాలించి నటునికైవడిన్ దిరోహితుం డైన నక్రూరుండు నీరు వెడలి వెఱఁగుపడుచు వచ్చి రథారోహణంబు సేసిన హరి యి ట్లనియె. 1239

క. జలములు చేరువ నున్నవి, తలపోయఁగ నీవు పోయి § తడ వయ్యె నదీ
జలముల నభమున ధరణిం, గలుగనిచోద్యములు నీకుఁ § గానంబడెనే. 1240

వ. అనిన నతం డి ట్లనియె. 1241

1. శాఖాశరజ్జంతుసంఘాతలీలన్నసంఖ్యాతముల్ నిండియుండన్. 2. 'జలధారల్ సరి నెండ' వ్రా. ప్ర.

క. నీలోన లేనిచోద్యము, లేలోకములందుఁ జెప్ప § రీశ్వర నీటన్
నేలన్ నింగిని నున్నవె, నీలోఁ జోద్యంబు లెల్ల § నెగడు మహాత్మా. 1242

వ. అని పలికి సాయంకాలంబునకు నక్రూరుండు మథురానగరంబు సేర రథంబు గడపె నంత నటమున్న చని నందాదులు పురోపవనంబున విడిసి యుండ వార లం గూడికొని కృష్ణుం డక్రూరునిం జూచి నీవు రథంబు గొనుచు నగరంబునకుం జనుము మేము వెనుక వచ్చెద మనిన నతం డి ట్లనియె. 1243

క. నాయింటికి విచ్చేయుము, నీయంఘ్రిసరోజరేణు § నికరము సోఁకన్
నాయిల్లు పవిత్రం బగు, శ్రీయుత నీభటునిఁ బెద్ద § సేయం దగదే. 1244

వ. అని మఱియుం బ్రార్థించిన హరి యి ట్లనియె. 1245

శ్రీకృష్ణమూర్తి మథురానగరప్రవేశము సేయుట.

క. యదుకులవిద్వేషణుఁ డై, మదమున వర్తించుకంసు § మర్దించి భవ
త్సదనంబుఁ జూడ వచ్చెదఁ, బోద యీస్యందనము గొనుచుఁ § బురమున కనఘా.

వ. అని పలికిన నక్రూరుండు పురంబునకుం జని రామకృష్ణులు వచ్చి రని కంసున కెఱింగించి తనగృహంబునకుం జనియె నంత నపరాహ్ణంబున బలభద్రగోపాల సహితుం డై కృష్ణుండు. 1247

మ. పరిఖల్ గోటలుఁ గొమ్మలుం బడగలుం § బ్రాసాదముల్ వీథులున్
హరులుం దేరులు వీరులున్ గజములున్ § హర్మ్యంబులున్ వాద్యముల్
తరుణుల్ ధాన్యములున్ ధనంబులు మహో § ద్యానంబులున్ దీర్ఘికల్
గర మాశ్చర్యరుచిం దనర్చుమథురం § గాంచెన్ విభుం డంతటన్. 1248

వ. కని యప్పురంబు ప్రవేశించి వచ్చుసమయంబున. 1249

ఉ. నందతపఃఫలంబు సుగు § ణంబులపుంజము గోపకామినీ
బృందమునోముపంట సిరి § వెంట దయాంబుధి యోగిబృందమున్
డెందములందుఁ గోరెడుక § డిందినిధానము సేరవచ్చె నో
సుందరులార రండు చని § చూతము కన్నులకోర్కి దీరఁగన్. 1250

వ. అని మఱియు గోవిందసందర్శనకుతూహలంబులఁ బౌరసుందరులు పరస్పరాహూయమాన లై భుంజాన లై భోజనభాజనంబులు దలంగఁ ద్రోచియు శయాన లై లేచియు నభ్యంజమాన లై జలంబు లాడకయు గురుజనశిక్ష్యమాణ లై యోడకయు గృహకార్యప్రవర్తమాన లై పరిభ్రమింపకయు రమణరమమాణ లై రమింపకయు శిశుజనబిభ్రాణ లై డించియు నలంకుర్వాణ లై యన్యోన్య వస్త్రాభరణమాల్యానులేపనంబులు వీడ్వడ ధరించియు నరిగి. 1251

క. వీటఁ గలచేడె లెల్లను, హాటకమణిఘటితతుంగ § హర్మ్యాగ్రములం
గూటువలు గొనుచుఁ జూచిరి, పాటించి విశాలవక్షుఁ § బద్మదళాక్షున్. 1252

సీ. వీఁడటే రక్కసి § [1]విగతజీవఁగఁ జన్నుఁ, బాలు ద్రావినమేటి § బాలకుండు
వీఁడటే నందుని § వెలఁదికి జగ మెల్ల, ముఖమందుఁ జూపిన § ముద్దులాఁడు
వీఁడటే మందలో § వెన్నలు దొంగిలి, దర్పించి మెక్కిన § దాఁపరీఁడు
వీఁడటే యెలయించి § వ్రేతలమానంబు, సూఱలాడినలోక § సుందరుండు
తే. వీఁడు లేకున్నపుర మట § వీస్థలంబు, వీనిఁ బొందనిజన్మంబు § విగతఫలము
వీనిఁ బలుకనివచనంబు§విహగరుతము, వీనిఁ జూడనిచూడ్కులు§వృథలువృథలు.

మ. చెలియా గోపిక లీకుమారతిలకుం § జింతించుచుం బాడుచుం
గలయం బల్కుచు నంటుచున్ నగుచు నా § కర్షించుచున్ హస్తగా
మలకక్రీడకుఁ దెచ్చి నిచ్చలును స § మ్మానంబులం బొందఁగాఁ
దొలుజన్మంబుల నేమి నోఁచిరొ కదే § దుర్గప్రదేశంబులన్. 1254

క. అని మఱియుఁ బౌరకాంతలు, మునుకొని హరిరూపు నేత్ర § ముల వెంటను లోఁ
గొని తాల్చిరి హృదయములను, జనితప్రమదమున వీరులు § సల్లుచు నధిపా.

వ. మఱియును. 1256

క. నానావిధగంధములుఁ బ్ర, సూనఫలాదులును హరిత § శుభలాజములుం
గానిక లిచ్చుచు విప్రులు, మానుగఁ బూజించి రాకు § మారోత్తములన్. 1257

వ. ఆసమయంబున నగరద్వారంబున నుండి వచ్చువాని నొక్కరజకుం గని హరి
యి ట్లనియె. 1258

శ్రీకృష్ణుండు రజకునిఁ జంపి వాయకసుదాము లొసంగుపూజల నంగీకరించి మే లొసంగుట.

ఉ. వింతల మై నరేశ్వరుని § వీటికి వచ్చితి మేము మాకు మా
మందలలోనఁ గట్టికొన § మంచిపటంబులు లేవు నీముడిన్
సుందరధౌతచేలములు § శోభిలుచున్నవి తెమ్ము నిమ్ము మే
లందెదు నిమ్ము రాజుదెస § నల్లర మోరజకాన్వయాగ్రణీ. 1259

వ. అనిన రోషించి వాఁ డి ట్లనియె. 1260

శా. ఎట్టెట్టా మనుజేంద్రుచేలములు మీ § కేఁ బాడియే మీరలుం
గట్టం బోలుదు రే పయోఘృతదధి§గ్రాసంబులన్ మత్తులై
యి ట్టాడం జనెఁ గాక గొల్లలకు మీ § కెబ్బంగి నో రాడెడిం
గట్టా ప్రాణముఁ గోలుపోయెదు సుమీ § కంసోద్ధతిన్ బాలకా. 1261

క. మారాజుసొమ్ముఁ గైకొన, నేరాజులు వెఱతు రింత § యెల్లిద మే నీ
కీరాజరాజగృహమున, నీరాజస మేల గొల్ల § యేఁగుము తలఁగన్. 1262

వ. అనిన విని రోషించి. 1263

క. ఘోర కరాగ్రతలంబున, ధీరుఁడు కృష్ణుండు శిరము § దెగిపడఁ బెట్టెం

1. 'విగతురాలుగ' వ్రా. ప్ర.

బారులగుండెలు వగులఁగ, వీరోద్రేకిఁ మదావి । వేకిం జాకిన్. 1264

వ. ఇట్లు భగ్నుండైనరజకునిం జూచి వానివారలు పటంబులు డించి వెఱచి పఱచిన రామకృష్ణులు వలసినవస్త్రంబులు ధరియించి కొన్ని గోపకుల కొసంగి చను చుండ. 1265

క. అంతట నొకవాయకుఁడా, క్రంతఁ వసుదేవసుతులఁ । గని బహువర్ణా
త్యంతమృదుపటాభరణము, లెంతయు సంతసముతోడ । నిచ్చెఁ మెచ్చన్. 1266

శా. కారుణ్యంబున వానిఁ గైకొని యలం । కారంబు గావించి శృ
గారోదంచితదిగ్గజేంద్రకలభా । కారంబులం బొల్చి రా
శూరుల్ మాధవుఁడంత వాయకునికు । శ్రావఁ మహాప్రీతుఁడై
సారూప్యంబును లక్ష్మియు న్నొసఁగె నై । శ్వర్యాదిసంధాయి యై. 1267

వ. అంత నారామకృష్ణులు సుదాముం డను మాలాకారుగృహంబునకుం జనిన నతండు గని లేచి గ్రక్కున మ్రొక్కి చక్కన యర్ఘ్యపాద్యాదికంబు లాచరించి సానుచరు లయినవారలకుఁ దాంబూలకుసుమగంధంబు లొసంగి యి ట్లనియె.

ఉ. పావన మయ్యె నాకులము । పండెఁ దపంబు గృహంబు లక్ష్మికిన్
సేవిత మయ్యె నిష్టములు । సేకుఱె విశ్వసిదానమూర్తు లై
భూవలయంబు గావ నిటు । వుట్టినమీరలు రాకఁ జేసి నే
నేవిధ మాచరింతుఁ బను । లెయ్యవి బంట నెఱుంగఁ జెప్పరే. 1269

వ. అని పలికి. 1270

క. దామోదరరాముల కు,ద్దామయశోహసితతుహిన । ధాములకు వధూ
కాములకుఁ దెచ్చి యిచ్చె సు,దాముఁడు ఘనసురభికుసుమ । దామము లధిపా.

క. వారును మాలికుఁ డిచ్చిన, భూరికుసుమధామములను । భూషితు లై నీ
కోరినవర మిచ్చెద మని, కారుణ్యము సేయ నతఁడు । గని యి ట్లనియెన్. 1272

క. నీపాదకమలసేవయు, నీపాదార్చకులతోడి । నెయ్యమును నితాం
తాపారభూతదయయును, దాపసమందార నాకు । దయసేయఁ గదే. 1273

వ. అని వేఁడికొనిన నిచ్చి మఱియు మాధవుఁ డమ్మాలికునకు బలాయుఃకాంతికీర్తి సంపద లొసంగి వానిగృహంబు వెడలి రాజవీథిం జని చని. 1274

క. ఆనలినాక్షుఁడు గాంచెను, నానాలేపములభాజ । నము సేకొనుచుం
బూని చనుదెంచుదానిని, నాననరుచినిచయవినమి । తాబ్జం గుబ్జన్. 1275

వ. కని యి ట్లనియె. 1276

క. ఎవ్వరిదానవు లేపము, లెవ్వరికిం గోరి కొనుచు । నేఁగెదు నీపే
రెవ్వ తె మా కి మ్మిన్నియు, నివ్వటిలెదు చక్క నగుచు । నీరజనేత్రా. 1277

వ. అనిన నయ్యబల యి ట్లనియె. 1278

ఉ. చక్కనివాఁడ వౌదు సర । సంబుల నొంపకు మెల్లవారికిం

జక్కఁదనంబు లెక్కడి వి § చారుశరీర త్రివక్ర యండ్రు నే
నిక్కము కంసుదాసిని వి § నిర్మలలేపనవిద్యదాన నన్
మిక్కిలి రాజు మెచ్చఁ దగ § మీరు విలేపనముల్ ధరింపరే. 1279

క. అని పలికి యాకుమారుల, తనువులు నగవులును వీక్షి § తమ్ములు మాటల్
దనచిత్తముఁ గరఁగించిన, ననులేపము లిచ్చె వారి § కబల ప్రియముతోన్.

సీ. ఇవ్విధంబునఁ గుబ్జ § యిచ్చిన లేపంబు, లన్నియుఁ దాను దే § హమున నలఁది
కొని ప్రసన్నతనొంది § కుబ్జమువ్వంకల, యొడలు సక్కఁగ నొత్తి § యునుపదలఁచి
తత్పదంబులమీఁదఁ § దనపదంబులు ద్రొక్కి, హస్తాంగుళద్వయ § మబలగవుద
క్రింద విప్పుగ నిడి § కృష్ణుఁడు మీఁదికి, నెత్తిన వక్రత § లెల్ల మాని

ఆ. చక్కనైనచిత్త § జన్మబాణము క్రియఁ, గొమరు మిగిలి పిఱుఁదు § గుచయుగంబు
సొంపు సేయఁ దరుణి § సుందరమూర్తియై, కమలనయనుఁ జూచి § కాంక్షతోడ.

క. వేంచేయుము నాయింటికిఁ, బంచశరాకార యనుచు § బైకొం గాక
ర్షించి హరిఁ దిగిచెఁ గామిని, పంచాశుగబాణజాల § భగ్నహృదయ యై. 1282

క. కామిని తిగిచినఁ గృష్ణుఁడు, రాముని వీక్షించి నగుచు § రాజానన మ
త్కామితముఁ దీర్చి పిదపన్, నీమందిరమునకు వత్తు § నేఁ డలుగకుమీ. 1283

వ. అని వీడుకొలిపి కృష్ణుండు విపణిమార్గంబునం జని చని తాంబూలమాలికా గంధంబులును బహువిధంబు లయినకానికలును బౌరు లిచ్చినఁ బరిగ్రహించుచు ధనుశ్శాల కరిగి యందు. 1284

క. సురరాజువింటికై వడి, గురుతర మై భూరివీర § గుప్తం బయి దు
స్తర మైనవిల్లు పొడగని, నరులు వల దనంగ బిట్టు § నగి వికసితుఁ డై. 1285

శా. బంధుల్ మేలన వామహస్తమునఁ జా § పం బెత్తి మౌర్వీలతా
సంధానం బొనరించి కొంచెపుఁదెగన్ § శబ్దించుచున్ ధీరతా
సింధుం డాహరి దాని ఖండితముగాఁ § జేసెన్ జనుల్ చూడఁగా
గంధేభంబు రసాలదండము నొగిన్ § ఖండించుచందంబునన్. 1286

క. కోదండభంగనిర్గత, నాదము వీనులకు భీష § ణం బయి యాశా
రోదోంతరములు నిండుచు, భేదించెన్ భోజవిభుని § బింకము నధిపా. 1287

వ. అప్పుడు. 1288

ఉ. అద్దిర రాచవిల్ విఱిచె § నర్భకుఁ డెంతయు శంక లేక నేఁ
డుద్దవిడిన్ సహింపఁ దగ § దుగ్రతఁ బట్టుద మంచుఁ గ్రుద్ధు లై
గ్రద్దన లేచి తద్ధనువు § కావలివా రరుదేర వారి న
య్యుద్దముఁ గూడి పట్టి మడి § యించిరి కార్ముకఖండహస్తు లై. 1289

వ. ఇట్లు రామకృష్ణులు మధురాపురంబున విహరించి వెడలి విడిదలకుం జని రంత,

సూర్యాస్తమయచంద్రోదయములవర్ణనము.

మ. గగనారణ్యచరాంధకారగజముం । గాలాహ్వయవ్యాధుఁ డ
చ్చుగఁ బట్టం గమకించి మ చ్చిడుటకై । చూతాంకురశ్రేణిచే
నొగిఁ గల్పించినకందుకం బనఁగ సూ । ర్యుం డంత వీక్షింపఁగాఁ
దగె మందప్రభతోడఁ బశ్చిమమహా । ధాత్రీధరేంద్రంబునన్. 1291

క. తరుణుం డగుశీతలకరు, మరగి వియల్లక్ష్మి దన్ను । మాని ముదుకఁడగు
ఖరకరుఁడు నని ద్రొబ్బిన,కరణిఁ రవి పశ్చిమాద్రి । కడఁ గ్రుంకె నృపా.

ఆ. కళలు గలుగుఁ గాక । కమల తోఁ దగుఁ గాక, శివునిమౌళిమీఁదఁ । జేరుఁ గాక
నన్యు నొల్లఁదపసుఁ । డైన మత్పతి యని, సాధ్విభంగిఁ గమల । జాతి మొగిడె.

క. సుందరసాయంసంధ్యా, వందనవిప్రార్ఘ్యతోయ । వజ్రహతోద్య
న్మందేహాసురరక్త, స్యందము క్రియఁ గెంపుసొంపె । సఁగె నపరదిశన్. 1294

ఆ. భూమి నిండి మింటఁ । బూర్ణమై కర్కట, మకరమీనరాశి । మహితమైన
హరియశస్సుధాబ్ధి । యందులతుంపురు, లనఁగఁ జుక్క లొప్పె । నాకసమున.

క. ఎల్లదిశలు నిండినశ్రీ, వల్లభుగుణమణుల బ్రహ్మ । వాసించుటకై
చల్లినమృగమద మనఁగా, వెల్లివిరిసెఁ దమము గగన । వీథుల నెల్లన్. 1296

క. ఆచీఁకటి వెనుతగిలినఁ, బ్రాచీదిశనుండి గంతుఁ । బరువున రవి భ
ర్మాచలముమలఁకత్రోవను, వే చనియెం గాక నిలిచి । వెలుఁగక యున్నే. 1297

ఉ. మీకును వైరి యెప్పుడును । మిక్కిలి మాకును వైరి రాజు దో
షాకరుఁ డింక వచ్చు జల । జాతములార మదీయబాలురం
జేకొనుఁ డంచు బాలకులఁ । జీఁకటి దాఁచినభంగిఁ జిక్కరా
రాక వసించెఁ దుమ్మెదలు । రాత్రి సరోరుహకుట్మలంబులన్. 1298

సీ. ప్రాచీదిశాంగనా । ఫాలతలంబున, దీపించుసిందూర । తిలక మనఁగ
దర్పించి విరహుల । ధైర్యవల్లులు ద్రెంప, దర్పకుం డెత్తిన । దాత్ర మనఁగ
నలిగి కాలకిరాతుఁ । డంధకారమృగంబు, ఖండింప మెఱయించు । ఖడ్గ మనఁగ
గగనతమాలవృ । క్షముతూర్పుకొమ్మను, లలిత మై మెఱయుప । ల్లవ మనంగఁ

ఆ. దొగలు సంతసిల్ల । దొంగలు భీతిల్లఁ, గడలి మిన్ను ముట్టి । కడలుకొనఁగఁ
బొడిచె శీతకరుఁడు । భూరిచకోరక, ప్రీతికరుఁడు జార । భీతికరుఁడు. 1299

క. దర్పితతారాధిపపరి, సర్పితకిరణౌఘమిళిత । సకలదిశం బై
యేర్పడి కమలభవాండము, గర్పూరపుఁగ్రోవిభంగిఁ గనుపట్టె నృపా. 1300

క. ఆరేయి గోపయుతులై, క్షీరాన్నము గుడిచి రామ । కృష్ణులు మదిఁ గం
సారంభ మెఱిఁగి యిష్టవి,హారంబుల నప్రమత్తు । లై యుండి రటన్. 1301

క. తనపురికి రామకృష్ణులు, సనుదెంచి నిజానుచరులఁ । జంపుటయు మహా
ధనువుఁ గదిసి విఱుచుటయును, విని కంసుఁడు నిద్రలేక । విహ్వలమతి యై.

సీ. కర్ణరంధ్రములు చేఁ ǂ గప్పిన లోపలి, ప్రాణఘోషము వినఁ ǂ బడక డిందెఁ
దోయాదికములందుఁ ǂ దొంగిచూచుచునుండఁ, దలగానరాదయ్యెఁ ǂ దనువుమీఁదఁ
గరశాఖనాసికా ǂ గ్రంబుపై నిడి చూడ, గ్రహతారకలు రెంటి ǂ గానఁబడియె
వెలుఁగున నిలుచుండి ǂ వీక్షింపఁగా మేని, నీడ సరంధ్ర మై ǂ నేలఁ దోఁచె
ఆ. నడుగుజాడ దృష్ట ǂ మూల లేదయ్యెను, దరువు లెల్ల హేమ ǂ తరువు లగుచు
మెఱచు చుండెఁ గాల ǂ మృత్యువు డగ్గఱి, బుద్ధి యెల్లఁ గలఁగె ǂ భోజపతికి.
క. గరళముఁ దినుటయుఁ బ్రేతముఁ, బరిరంభించుటయు నగ్న ǂ భావుఁ డవుటయున్
శిరమునఁ దైలము వడుటయు, ఖరపతి నెక్కుటయు నతఁడు ǂ కలలోఁ గనియెన్.
వ. మఱియు రక్తకుసుమమాలికాధరుం డై యొక్కండ నెక్కడనేనియుం జనుచున్న
వాఁడ నని కల గాంచి మరణహేతుకభ్రాంతిం జింతాక్రాంతుం డై నిద్రఁ జెందక
వేగించు చున్న సమయంబున. 1305

సూర్యోదయవర్ణనము.

క అరుణహరినఖరవిదళిత, గురుతిమిరేభేంద్రకుంభ ǂ కూటవినిర్ము
క్తరుధిరమౌక్తికముల క్రియ, సురపతిదిశఁ గెంపుతోడఁ ǂ జుక్కలు మెఱసెన్.
సీ. పౌలోమి దనబాలు ǂ పాన్పుపైఁ గనుపట్టఁ, బన్నినపవడంపు ǂ బంతి యనఁగ
నాయురర్థములవ్య ǂ యంబు లొత్తిలి చాటు, కాలజాంఘికుచేతి ǂ ఘంట యనఁగ
ఘనజంతుజీవిత ǂ కాలరాసుల విధి, కొలువ నెత్తిన హేమ ǂ కుంభ మనఁగఁ
బశ్చిమదిక్కాంత ǂ పరఁగఁ గై సేయుచోఁ, ముందట నిడుకొన్న ǂ ముకుర మనఁగఁ
తే. గోకతాపోపశమదివ్య ǂ ఘుటిక యనఁగఁ
బద్మినీకాంతనోముల ǂ ఫల మనంగ
మూఁడుమూర్తులసారంపు ǂ ముద్ద యనఁగ
మిహిరమండల ముదయాద్రి ǂ మీఁద నొప్పె. 1307
క. వచ్చెం జల్లనిగాడ్పులు, విచ్చెం గమలములు దమము ǂ విరిసి బిలంబుల్
చొచ్చెం బద్మమరందము, మెచ్చెం దుమ్మెదలు గ్రోలి ǂ మిహిరుఁడు వొడమన్.
క. సంకాశితోదయాచల, పంకజసఖకిరణరాగ ǂ పరిపూర్ణంబై
పంకేరుహగర్భాండము, కుంకుమసలిలంపుఁగ్రోవి ǂ కొమరున మెఱసెన్. 1309
వ. తదనంతరంబ. 1310
సీ. పాషాణవల్మీక ǂ పంకాదిరహితంబు, మృదులకాంచననిభ ǂ మృణ్మయంబు
గమనీయకస్తూరి ǂ కాజలసిక్తంబు, బద్ధచందనదారు ǂ పరివృతంబు
మహనీయకుసుమదా ǂ మధ్వజతోరణ, మండితోన్నతమంచ ǂ మధ్యమంబు
బ్రాహ్మణక్షత్త్రాది ǂ పౌరకోలాహలం, బశ్రాంతతూర్యత్ర ǂ యాంచితంబు
ఆ. నిర్మలంబు సమము ǂ నిష్కంటకంబు నై, పుణ్యపురుషుమనముఁ ǂ బోలి కంస
సైన్యతుంగ మగుచు ǂ సంతుష్టలోకాంత, రంగ మైనమల్ల ǂ రంగ మొప్పె. 1311

క. ఆమల్లరంగపరిసర, భూమిస్థితమంచమందు భోజేంద్రుఁడు మా
న్యామాత్యసంయుతుం డై, భూమీశులు గొలువ నుండెఁ బొంకుచు నధిపా.
మ. సకలాంభోనిధిమేఖలావహనముం జాలించి యేతెంచునా
గకులాగంబులభంగి నొప్పుచుఁ దగం గై సేసి చాణూరము
ష్టికకూటుల్ శలతోసలుల్ గురువులన్ సేవించుచున్ రంగధా
త్రికి నేతెంచిరి తూర్యఘోషముల నుద్రేకం బనేకంబుగన్. 1313
క. నందాదు లైనగోపకు, లందఱుఁ జని కానుకలు సమర్పించి నృపున్
సందర్శించి తదనుమతిఁ, జెంది మహామంచముల వసించిరి వరుసన్. 1314
వ. అంత రామకృష్ణులు నలంకృతు లై మల్లదుందుభినినదంబు విని సందర్శనకుతూహలంబున. 1315
క. ఓడక రంగద్వారము, జాడం జని వారు గనిరి సమదకువలయా
పీడంబున్ భిన్నపరా, క్రీడంబున్ బ్రమదకంట కితచూడంబున్. 1316
వ. కని తత్కరిపాలకశ్రేష్ఠుం డైనయంబష్ఠునికి మేఘనాదగంభీరభాషణంబుల రిపుభీషణుం డగుహరి యి ట్లనియె. 1317

శ్రీకృష్ణుండు కువలయాపీడ మనుగజంబును వధించుట.

శా. ఓరీ కుంజరపాల మాదెసకు నీ యుద్యన్మదేభేంద్రముం
బ్రేరేపం బనిలేదు త్రిప్పు మరలం బ్రేరేచినన్ నిన్ను గం
భీరోగ్రాశనితుల్యముష్టిహతులన్ భేదించి నేఁ డంతకుం
జేరం బుత్తు మహాత్తరద్విపముతో సిద్ధంబు యుద్ధంబునన్. 1318
వ. అని పలికి. 1319
ఉ. మించుగఁ గొప్పుఁ జక్క నిడి మెల్లన పచ్చనిచీరఁ గాసె బం
ధించి లలాటకుంతలతతిన్ మరలించుచు సంగరక్రియా
చుంచుతఁ జేర్చి బాలకుఁడు చూచుజనంబులు దన్ను బాపురే
యంచు నుతింప డగ్గఱియె హస్తజితాగము గంధనాగమున్. 1320
క. అంజక బాలకుఁ డనియును, గొంజక దయ మాలి రాజకుంజర యంతం
గుంజరమును డీకొలిపెను, గుంజరపాలకుఁడు గోపకుంజరుమీఁదన్. 1321
వ. మఱియు నయ్యనేకపం బనేకపాలకప్రేరితం బయి మహావాతసంఘాతసముద్ధూతం బగు విలయకాలకీలికేళిని బిట్టు మిట్టిపడి మృత్యుదేవతయెత్తునం గాలుపోలిక శమనునిగమనిక నెదిరి మదసలిలపరిమళలుబ్ధపరిభ్రమద్భ్రమరగాయకఝుంకృతు లహంకృతి సంపాదింపం గులకుంభినీధరగుహాకుంభగుంభనంబుగా ఘీంకరించి రోషభీషణ శేషభోగిభోగభయంకరం బగుకరంబున శౌరిం జీరి చీరికిం గొనక పట్టిన నట్టిట్టు గెంటి విధుంతుదవదనగహ్వరంబువలన విడివడి యుఱుకు తరణికరణి దర్పించి కుప్పించి పాదమధ్యంబునకు నసాధ్యుం డై దూఁటి దాఁటి

మాటుపడినం గ్రోధబంధురం బై సింధురంబు మహార్ణవమధ్యమంథాయమాన
మంథరమహీధరంబు కైవడి జిఱజిఱం దిరిగి కానక భయానకం బై గాలివెర
వునం గని పొంగి చెంగటం బ్రళయదండిదండప్రశస్తం బగుహస్తంబు వంచి
వంచించి చుట్టిపట్టి పడవ్రేయ గమకించినం జలింపక తెంపున హరి కరిపిఱింది
కుఱికి మహోరాహువాలవల్లి కాకర్షణోద్దీర్ణుం డగుసుపర్ణు తెఱంగున నెగిరి శుండా
లంబువాలంబు లీలం గేల నొడిసిపట్టి జళిపించి పంచవింశతిబాణాసనప్రమా
ణదూరంబు బీరంబునం ద్రిప్పివైవ నవ్వారణంబు దుర్నివారణం బై రణంబున
కోహటింపక సవ్యాపసవ్యపరిక్రమణంబుల నవక్రం బై కవిసిన నపసవ్యసవ్యక్ర
మంబులం దప్పించి రొప్పి [1]కుప్పించి యెదుర్కొనినఁ గర్కశుం డయి మేచకా
చలతుంగశృంగనిభం బగుకుంభికుంభంబుచక్కటి ప్రక్కలై చెక్కలెగయ
దురంతకల్పాంతజీమూతప్రభూతనిర్ఘాతనిష్ఠురం బగుముష్టి సారించి [2]యూఁచి
పొడిచినం దద్వికీర్ణపూర్ణరక్తసిక్తమౌక్తికంబులు వసుంధరకు సంధ్యారాగరక్త
తారకాచ్ఛన్నం బగుమిన్నుచెన్నలవరింప నిలువరింపక మ్రొగ్గి మోఁకరిలి మ్ర
గ్గక దిగ్గన నగ్గజంబు లేచి చూచి త్రోచి నడచి సంహారసమయసముద్రసంఘాత
సంభూతసముత్తుంగభంగసంఘటితం బగుకులాచలంబు క్రియఁ గ్రమ్మఱ నమ్మహో
భుజునిభుజాదండంబులవలన ఘట్టితం బై కట్టలుక ముట్టి నెట్టుకొన ముమ్మరంబుగం
గొమ్ములం జిమ్మిన నమ్మేటి చేసూటి మెఱసి హస్తాహస్తిసంగరంబునఁ గరం
బొప్పి దప్పిం బడక నొప్పించిన నకుంఠితకాలకంఠకఠోరభల్లభగ్నం బగుపురంబు
పగిది జలధిం జటులఝంఝానిలవికలం బగుకలంబు కైవడి నమ్మదకలంబు బలంబు
దక్కి చిక్కి స్రుక్కుపడి లోభికరంబునుంబోలె దానసలిలధారావిరహితం బై
విరహితలంపునుంబోలె నిరంతరచిత్రజాతనిగ్రహం బై గ్రహణకాలంబునుం
బోలెఁ బరాధీనఖరకరం బై ఖరకరోదయంబునుంబోలె భిన్నపుష్కరం బై
పుష్కరవైరివిలసనంబునుంబోలె నభాసితపద్మకం బై యున్నసమయంబున.

శా. కాలం ద్రొక్కి సలీలుఁ డై నగవుతోఁ § గంఠీరవేంద్రాకృతిం
గేలన్ భీషణదంతముల్ వెఱికి సంక్షీణంబుగా మొత్తి గో
పాలగ్రామణి వీరమౌళిమణి యై § ప్రాణంబులం బాపె నా
శైలేంద్రాభముఁ బ్రాణలోభము నుదం § చత్సారగంధేభమున్. 1323

వ. మఱియు దంతిదంతతాడనంబుల దంతావళపాలకులన్ హరించి తత్ప్రదేశంబు
వాసి. 1324

మ. కరిదంతంబులు మూఁపులందు మెఱయన్ § ఘర్మాంబువుల్ మోములన్
నెరయన్ గోపకు లంత నంత మలయన్ § నిత్యాహవస్థేము లా
హరిరాముల్ చనుదెంచి కాంచిరి మహో § గ్రాడంబరాపూరితా

1. కుప్పలుగ. 2. పూఁచి.

మరమర్త్యాదిజనాంతరంగము లస § న్మల్లావనీరంగమున్. 1325

సీ. మహితరౌద్రంబున § మల్లుర కశని యై, నరుల కద్భుతముగ § నాథుఁ డగుచు
శృంగారమునఁ బుర § స్త్రీలకుఁ గాముఁడై, నిజమృత్యు వై కంసు § నికి భయముగ
మూఢులు బీభత్స § మునఁ బొంద వికటుఁడై, తండ్రికి దయరాఁగఁ § దనయుఁ డగుచు
ఖలులకు విరసంబు § గా దండి యై గోప,కులకు హాస్యంబుగాఁ § గులజుఁ డగుచు
ఆ. బాంధవులకుఁ బ్రేమ § భాసిల్ల వేలుపై, శాంత మొనర యోగి § జనుల కెల్లఁ
బరమతత్త్వ మగుచు § భాసిల్లె బలునితో, మాధవుండు రంగ § మధ్యమందు.

వ. అప్పుడు. 1327

క. చచ్చినకుంభీంద్రంబును, వచ్చినబలమాధవులను § వరుసం గని తా
నొచ్చినచిత్తముతోడుతఁ, జెచ్చెరఁ గడు వెఱచె భోజ § సింహుం డధిపా. 1328

ఉ. ధీరుల వస్త్రమాల్యమణి § దీప్తవిభూషణధారులన్ నటా
కారుల సర్వలోకశుభ § కారుల మానవమానినీమనో
హారుల రంగభూతల వి § హారుల గోపకుమారులన్ మహా
వీరులఁ జూచి చూచి తని § విన్ దుదిముట్టక లోకు లందఱున్. 1329

ఉ. సన్నుతరామకృష్ణముఖ § చంద్రమయూఖసుధారసంబులం
గన్నులఁ ద్రావుచందమునఁ § గాంచుచు జిహ్వల నంటి చూచులీ
ల న్నుతి సేయుచుం గరము § లం బరిరంభము సేయుభంగి న
త్యున్నతిఁ జూపుచుం దగిలి § యుండొరుతోడ రహస్యభాషలన్ 1330

క. వసుదేవునివాసంబున, వసుధన్ రక్షింప వీరు § వైష్ణవతేజో
ల్లసనమునఁ బుట్టినారఁట, పసిబిడ్డ లనంగఁ జనదు § పరదేవతలన్. 1331

సీ. చంపె రక్కసిఁ బట్టి § చక్రవాకునిఁ గూల్చెఁ, బడద్రొబ్బె మద్దుల § బకునిఁ జీరె
నఘదైత్యుఁ బొరిగొనె § నడరివత్సకుఁ ద్రుంచె, గిరియెత్తి దేవేంద్రు § గ్రిందు పఱిచెఁ
గాళియు మర్దించె § గహనానలముఁ ద్రావెఁ, గేశి నంతకపురి § కేఁగ ననిచె
మయపుత్త్రుఁ బరిమార్చె § మఱియును దానవ,భటుల వారించి గో § పకులఁ గాచె
తే. గోపకాంతలమనముల § గోర్కెఁ దీర్చె, నీసరోరుహాలోచనుం § డీశుభాంగుఁ
డీ మహామహుఁ డీ దిగ్గ § జేంద్రనిభుఁడు, మనుజమాత్రుఁడె తలపోయ § మాధవుండు.

శ్రీకృష్ణబలరాములు చాణూరముష్టికులను వధించుట.

వ. అని పలుకుచుఁ బౌరజనులు చూచుచుండ రామకృష్ణులకుఁ జాణూరుం డి ట్లనియె.

మ. వనమార్గంబున గోపబాలకులతో § వత్సంబులన్ మేపుచున్
బెనఁగన్ మిక్కిలి నేర్చినా రనుచు నీ § పృథ్వీజనుల్ సెప్ప మా
మనుజేంద్రుం డిట మిమ్ముఁ జీరఁబనిచెన్ § మల్లాహవక్రీడకుం
జనదే కొంత పరాక్రమింప మనకున్ § సభ్యుల్ విలోకింపఁగన్. 1334

మ. జవసత్త్వంబులు మేలె సాము గలదే § సత్త్రాణమే మేను భూ

ప్రవరుం బోసన మిమ్మనంగ వలెనే పాలీ లభీష్టంబు లే
పవివో [1]కాక కృతాంతదండకమవో ఫాలాక్షునేత్రాగ్నివో
నవనీతంబులముద్దగాదు మెసఁగన్ నా ముష్టి గోపార్భకా. 1335

క. జనములు నేర్చినవిద్యలు, జననాథునికొఱకుఁ గాదె జననాథుఁడు నీ
జనములు మెచ్చఁగ యుద్ధం, బున మనముం గొంత ప్రొద్దు పుత్తమె కృష్ణా.

వ. అనిన విని హరి యిట్లనియె. 1337

ఉ. సాములు లేవు పిన్నలము సత్త్వము గల్గనరాదు మల్లసం
గ్రామవిశారదుల్ కులిశ కర్కశదేహులు మీరు మీకడ
న్నేము చరించు టెట్లు ధర నేపతి వేడ్కలు సేయువారముం
గాము వినోదముల్ సలుపఁ గా దనవచ్చునె యొక్కమాటికిన్. 1338

క. నీతోఁడుత నేఁ బెనఁగెద, బ్రీతిన్ ముష్టికునితోడఁ బెనఁగెడి బలుఁ డు
గ్రాతతమల్లాహవమున, భూతలనాథునికి మెచ్చుఁ బుట్టింతు సభన్. 1339

వ. అనిన విని రోషించి చాణూరుం డిట్లనియె. 1340

శా. నాతోఁ బోరఁగ నెంతవాఁడ విసిరో నాపాటియే నీవు వి
ఖ్యాతుండం గులజుండ సద్గుణుఁడ సత్కార్యస్వభావుండ నీ
కేతాదృగ్విభవంబు లెల్లఁ గలవే యీవీటఁ బోరాడుటల్
ప్రేతల్ చూఁడగఁ గుప్పిగంతు లిడుటే వీక్షింపు గోపార్భకా. 1341

శా. స్థాణున్ మెచ్చఁడు బ్రహ్మఁ గైకొనఁడు విష్వక్సేను నవ్వున్ జగ
త్ప్రాణున్ ర మ్మనఁ డీడు గాఁ డని మహాబాహాబలప్రౌఢి న
క్షీణుం డాజికి నెల్లి నేఁ డనఁడు వైచిత్రిన్ వినోదించు న
చ్చాణూరుం డొకగోపబాలు[2]పనికిన్ శక్తుండు గా కుండునే. 1342

క. ప్రల్లద మేటికి గోపక, బల్లిదుఁడను లోకమందుఁ బ్రఖ్యాతుఁడ నా
చల్లడముక్రిందఁ దూఱని, మల్లురు లే రెందు ధరణి మండలమందున్. 1343

సీ. చలమున నను డాసి జలరాశిఁ జొరరాదు, నిగిడి గోత్రముదండ నిలువరాదు
కేడించి కుంభిని క్రిందికిఁ బోరాదు, మనుజసింహుఁడ నని మలయ రాదు
చేరినఁ బడవైతుఁ జెయి సాఁపగా రాదు, బెరసి నాముందటఁ బెరుఁగరాదు
భూనాథహింసకుఁ బోరాదు నను మీఱి, శోధింతుఁ గానలఁ జొరఁగరాదు

ఆ. ప్రబలమూర్తి ననుచు భాసిల్లఁగారాదు, ధరఁ బ్రబుద్ధుఁడ నని తఱుమరాదు
కల్కితనము చూపి గర్వింపఁగారాదు, తరము గాదు కృష్ణ తలఁగుతలఁగు.

వ. అది గాక నీవు శ్రీహరి నంటేని. 1345

సీ. మహిమతో నుండంగ మథురాపురముగాని, పొలుపారు వైకుంఠ పురముగాదు
గర్వంబుతో నుండఁ గంసునిసభ గాని, సంసారరహితుల సభయుఁ గాదు

---

1. నీవు. 2, పనికిం.

ప్రకటించి వినఁగ నా బాహునాదము గాని, నారదువీణాస్వనంబు గాదు
చదురు లాడఁగ మల్లజనవిగ్రహముగాని, [1]రమతోడి ప్రణయవిగ్రహముగాదు
తే. వెలసి తిరుగంగ వేదాంతవీథి గాదు, పఱఁగిపోవంగ మునిమనోమూలగాదు
సాఁగి నడవంగ భక్తుల జాడ గాదు, శౌరి నామ్రోల నీ వెందుఁ జనియెదింక.
వ. అని పలికి. 1347
సీ. రోషాగ్నిధూమప్రరోహంబులైవడి, శిరమున సన్నపు సిక వెలుంగ
నాశామదేభేంద్రహస్తసన్నిభములై, బాహుదండంబులు భయదములుగ
లయసమయాంతకోల్లసితదంష్ట్రిలభంగిఁ, జాఁగినకోఱమీసములు మెఱయ
నల్లని తెగ గలనడగొండచాడ్పున, నాభీల నీల దేహంబు మెఱయఁ
ఆ. జరణహతుల ధరణి సంచలింపఁగ సభో, మండలంబు నిండ మల్లసఱచి
శౌరిదెసకు నడచెఁ జాణూరమల్లుండు, పౌరలోకహృదయభల్లుఁ డగుచు.
వ. ఇట్లగ్గలం బగునగ్గలిక డగ్గఱిన మల్లుసిం గని మెల్లన మొల్లం బగుబీరంబు వెల్లి
గొన వల్లవవల్లభుం డుల్లసిల్లి బాహునాదంబున రోదోంతరాళంబు పూరించి
మించి కవిసి యిట్లిద్దఱు నుద్దవిడి నున్నతవిషమంబు లగుఠాణ లిడి కరి కరియు
ను హరి హరియును గిరి గిరియునుం దాఁకువీఁకం దలపడి యితరేతరహేతిహింసి
తంబు లగుదవానలంబుల తెఱంగునఁ బరస్పరదీర్ఘనిర్ఘాతఘట్టితంబు లగుమహాభ్రం
బులవిభ్రమంబున నన్యోన్యతుంగతరంగతాడితంబు లగుకల్పాంతకాలసముద్రం
బులరౌద్రంబున నొండొరులముష్టిఘట్టనంబుల ఘట్టితశరీరులై దద్దరిలక (డగ్గఱి)
గ్రద్దన (నయ్యిద్దఱుం) దిరుగునెడ హరి సొచ్చి పేర్చి యార్చి జెట్టిం బట్టి పడఁ
దిగిచి పాదంబుల [2]జాడించి సముల్లాసంబున [3]నెసకంబునకు వచ్చిన మెచ్చి
(నొచ్చి) యచ్చపలుండు మీఱి మోర సారించి తెరలక పొరలం ద్రొబ్బిన
నబ్బలానుజుం డుబ్బి గొబ్బున మేను వర్ధిల్ల నర్ధాంగకంబున నుండి జానువుల నొ
త్తుచు నురవడిం గరవడంబుననున్న నా దుర్నయుండునుబాల మేలుమేలనిలీలం
గాలు సొర నిచ్చిత్రోచినంజూచియేచిఖేచరు లగ్గించి యుగ్గడింప నగ్గోపకుమా
రుండు పాటవంబుగను [4]రాటవంబునకుం జని వెన్నెక్కి-నిక్కిన నక్కంసభటుండు
[5]మదజలరేఖాబంధురం బగుగంధసింధురంబుచందంబునఁ బదంబును బదంబునం
గరంబును గరంబునం గ్రహించి (సహించి) (వహించి) నైపుణంబున లోపలం
దిరిగి యట్టిట్టు తప్పించిన (దిట్టతనంబునం) దిటవు దప్పక యప్పద్మలోచనుండు
[6]కేడించియేచి సమతలంబునవైచి ప్రచండంబగువానిపిచండంబు లాగించి కాలఁ
ధిక్కరించి డొక్కరంబు గొనిన నయ్యభ్యాసి సభ్యులు సన్నుతింపం గ్రమ్మఱించి
జడ్డనం గా లడ్డగించి రక్షించుకొనిన నారక్షోవైరి వానికటిచేలంబు పట్టి యెత్తి

1. రమణతో-రమణమహాప్రణయ. 2. జండించి. 3. సొనకంబునకు. 4. రాటంబునకుం.
5. మదగజరేఖ బంధురం బగుపదంబు పదంబునఁ బాపి కరంబు. 6. కిణింగించి సమ.

రొత్తి నడుమ రాగె యిసీ సందు వెట్టి నవ్వివ నవ్విరోధి కాలు కాలిలో నిడి వేధించి నిరోధించిన నిరోధంబుఁ బాసి [1]తిరిగి వసుదేవపుట్టి పట్టిసంబు గొని దట్టించిన నుబ్బరికచేసి చాణూరుండు హరికరంబు వట్టి హుమ్మని నెమ్మొగంబునం గాలిడి మీఁదైనం గేళిబాలకుండు కాలిం గాల నివారించి మీఁదై [2]నెగడి యుండ నీక దుర్వారబలంబున విదలించి లేచి గృహీతపరిపంథిచరణుం డై విపక్షుని వక్షంబు వజ్రివజ్రసన్నిభం బగుపిడికిటం బొడిచిన వాఁడు వాఁడి సెడక విజృంభించి యంభోరాశిమధ్యంబున దిరుగుశైలంబుపోలిక నేల జిఱజిఱం దిరిగి తన్నిన వెన్నుండు కుప్పించి యుప్పరం బెగసి మీఁద నుఱికిన నతండు కృష్ణపాదసంధిపరిక్షిప్తపాదుం డై యెగయించి వైచి సముత్థితుం డయ్యె నయ్యెడ. 1349

క. బలభద్రుఁడు ముష్టికుఁడును, బలములు మెఱయంగఁ జేసి ॥ బాహాబాహిం
బ్రళయాగ్నులక్రియఁ బోరిరి, వెలయఁగ బహువిధము లయిన ॥ విన్నాణములన్.

వ. ఇవ్విధంబున. 1351

క. వల్లవులు పెనఁగి రున్నత, గల్లులతో భిన్నదిగిభ ॥ కరవల్లులతో
మల్లులతో రిపుమానస, భల్లులతో భీతగోప ॥ పల్లులతోడన్. 1352

వ. ఆ సమయంబునఁ బౌరకాంతలు మూఁకలుగట్టి వెచ్చనూర్పుచు ముచ్చటలకుం జొచ్చి తమలో ని ట్లనిరి. 1353

ఉ. మంచికొమారులం గుసుమ ॥ మంజుళరీరులఁ దెచ్చి చెల్లరే
యంచితవజ్రసారులు మ ॥ హాద్రికఠోరులు నైనమల్లురం
గ్రించులఁ బెట్టి రాజు పెనఁ ॥ గించుచుఁ జూచుచు నున్నవాఁడు మే
లించుక లేదు మాను మనఁ ॥ డిట్టిదురాత్ముని యున్న వీంటిమే. 1354

క. చూచెదరు గాని సభికులు, నీ చిన్నికుమారకులకు ॥ నీ మల్లురకున్
ఓచెల్ల యీఁడు గా దని, సూచింపరు పతికిఁ దమకు ॥ శోకము గాదే. 1355

సీ. వేణునాళములు మై ॥ వెలసిన మాధవుం,డధరామృతము లిచ్చి ॥ యాదరించుఁ
బింఛదామముల మై ॥ పెరిఁగిన వెన్నుఁడు, మస్తకంబునఁ దాల్చి ॥ మైత్రి నెఱపుఁ
బీతాంబరముల మై ॥ బెరసిన గోవిందుఁ, డంసభాగమునఁ బా ॥ యక ధరించు
వైజయంతికల మై ॥ వాలినఁ గమలాక్షుఁ, డతికుతూహలమున ॥ నఱుత నునుచుఁ

తే. దనరుబృందావనంబునఁ ॥ దరుల మైనఁ, గృష్ణుఁ డానందమునఁ జేరి ॥ క్రీడసల్పు
నెట్టినోములనయిన ము ॥ న్నిట్టివిధము, లేల కామైతి మోయమ్మ ॥ యింక నెట్లు.

ఉ. పాపపుబ్రహ్మ గోపికల ॥ పల్లెలలోన సృజింపరాదె ము
న్నీపురిలోపలన్ మనల ॥ నేల సృజించె న మైన నిచ్చలుం
జేపడుఁ గాదె యీసుభగుఁ ॥ జెందెడిభాగ్యము సంతసంబు నీ

1. తిరిగిన. 2. నెగడి యెగ్గడి నుండియుండక.

గోపకుమారుఁ బొంద మును ƒ గోపకుమారిక లేమి నోఁచిరో. 1357

క. గోపాలకృష్ణుతోడను, గోపాలనవేళలందుఁ ƒ గూడి తిరుగునా
గోబాలు రెంతధన్యులో, గోపాలుర కైన నిట్టి ƒ గురురుచి కలదే. 1358

క. శ్రమజలకణసిక్తం బై, కమలదళేక్షణునివదన ƒ కమలము మెఱసెన్
హిమజలకణసిక్తం బై, కమనీయం బగుచు నున్న ƒ కమలముభంగిన్. 1359

ఆ. సభకుఁ బోవఁ జనదు ƒ సభవారిదోషంబు, నెఱిఁగి యూరకున్న ƒ నెఱుఁగకున్న
నెఱిఁగి యుండి యైన ƒ నిట్టట్టు పలికినఁ, బ్రాజ్ఞుఁ డైనఁ బొందుఁ ƒ బాపచయము.

వ. అని పెక్కండ్రు పెక్కువిధంబులం బలుకుచుండఁ దద్బాహుయుద్ధంబున. 1361

క. ధృతిచెడి లోఁబడె మల్లుం, డతులితభవజలధితరికి ƒ హతరిపుపురికిన్
జితకరికిన్ ధృతగిరికిన్, తతహారిరవభరితశిఖరి ƒ దరికిన్ హరికిన్. 1362

క. హరికిని లోఁబడి బెగడక, హరియురము మహోగ్రముష్టి ƒ నహితుఁడు పొడువన్
హరి కుసుమమాలికాహత,కరిభంగి బరాక్రమించెఁ ƒ [1]కలహోద్ధతుఁ డై. 1363

క. శౌరి నెఱిఁ జొచ్చి కరములు, క్రూరగతిన్ బట్టి త్రిప్పి ƒ కుంభిని వైచెన్
శూరుం గలహాగభీరున్, వీరుం జాణూరు ఘోరు ƒ వితతాకారున్. 1364

క. శోణితము నోర నొలుకఁగఁ, జాణూరుం డట్లు కృష్ణ ƒ సంభ్రామణసం
క్షీణుం డై క్షోణిం బడి, ప్రాణంబులు విడిచెఁ గంసు ƒ ప్రాణము గలఁగన్. 1365

క. బలభద్రుండును లోకులు, బలభద్రుం డనఁగఁ బెనఁగి ƒ బటుబాహుగతిన్
బలభేది మెచ్చఁ ద్రిప్పెను, బలవన్ముష్టికుని గంసు ƒ బలములు బెగడన్. 1366

ఆ. త్రిప్పి నేల వైవ ƒ దిగ్గన రక్తంబు, వదనగహ్వరమున ƒ వఱదవాఱ
ముష్టికుండు ఘోర ƒ ముష్టిసత్త్వము సెడి, కూలె గాలిఁ దరువు ƒ గూలినట్లు.

వ మఱియును. 1368

క. పాటవమున బలుపిడికిట, సూటిం బడఁ బొడిచె బలుఁడు ƒ [2]శోభితఘనబా
హాటోపనృపతికీటుం, గూటున్ వాచాటు నధిక ƒ ఘోరలలాటున్. 1369

వ. అంత నద్దనుజాంతకుండు చరణప్రహారణంబుల భిన్నమస్తకులం జేసి తోసలశలుల
నంతకాంతికంబున కనిచిన. 1370

క. వల్లవబాలకు లని మన, మల్లవరులు పెనఁగి నేఁడు ƒ మడిసిరి వీరల్
బల్లిదులు తలఁడు తలఁ డని, చెల్లాచెద రైరి పాఱి ƒ చిక్కనమల్లుర్. 1371

ఉ. మల్లురఁ జంపి గోపకస ƒ మాజములో మృగరాజురేఖ శో
భిల్లఁగఁ బాదపద్మములఁ ƒ బెల్లుగ నందెలు మ్రోయ వచ్చునా
వల్లవరాజనందనుల ƒ వారక చూచి మహీసురాదు ల
ల్లల్లన సంస్తుతించిరి ప్రి ƒ యంబుగఁ గంసుఁడు దక్క నందఱున్. 1372

1. గలుపోద్ధతుఁ డై. 2. శోభితబాహాస్ఫోటనతన్నృపకిరీటుం.

౬౭౩, శ్రీకృష్ణుండు కంసుని వధించుట.

శ్రీకృష్ణుండు కంసుని వధించుట.

వ. అంత సభాజనంబులకలకలంబు నివారించి మంత్రులం జూచి కంసుం డిట్లనియె.

ఉ. వల్లవబాలురన్ నగరి § వాకిటికిన్ వెడలంగ ద్రొబ్బుఁ డీ
గొల్లల ముట్టికోల్ గొనుఁడు § క్రూరుని నందునిఁ గట్టుఁ డుర్వికిం
దెల్లము గాఁగ నేఁడు వసు § దేవునిఁ జంపుఁడు తండ్రి గాఁడు వీఁ
డెల్లవిధంబులం బరుల § కిష్టుఁడు గావకుఁ డుగ్రసేనునిన్. 1374

వ. అని పలుకుసమయంబున. 1375

శా. జంఘాలత్వముతో నగోపరిచర § త్సారంగహింసేచ్ఛ ను
ల్లంఘింపన్ గమకించుసింహముక్రియన్ § లక్షించి పౌరప్రజా
సంఘాతంబులు తల్లడిల్ల హరి కం § సప్రాణహింసార్థి యై
లంఘించెం దమగంబుమీఁదికి రణో § ల్లాసంబు భాసిల్లఁగన్. 1376

క. తమగమున కెగురుయదుస, త్తమగణ్యునిఁ జూచి ఖడ్గ § ధరుఁ డై యెదిరెం
దమగమువారలు వీరో, త్తమగణవిభుఁ డనఁగఁ గంస § ధరణీపతియున్. 1377

శా. పక్షీంద్రుం డురగంబుఁ బట్టువిధ మొ § ప్పం గేశబంధంబు లోఁ
కక్షోభంబుగఁ బట్టి మౌళిమణు లా § కల్పాంతవేళాపత
న్నక్షత్రంబులభంగి రాల [1]రణసం § రంభంబు డిందించి రం
గక్షోణిం బడ ద్రొబ్బెఁ గృష్ణుఁడు వెసం § గంసున్ నృపోత్తంసునిన్. 1378

శా. మంచాగ్రంబున నుండి రంగధరణీ § మధ్యంబునం గూలి యే
సంచారంబును లేక చిక్కి జను లా § శ్చర్యంబునం బొందఁగా
బంచత్వంబును బొంది యున్నవిమతుం § బద్మాక్షుఁ డీడ్చెన్ వడిన్
బంచాస్యంబు గజంబు నీడ్చుపగిదిన్ § బాహాబలోల్లాసి యై. 1379

క. రోషప్రమోదనిద్రా, భాషాశనపానగతులఁ § బాయక చక్రిన్
[2]దోషగతిఁ జూచి యైన వి, [3]శేషగతిం గంసుఁ డతనిఁ § జెందె నరేంద్రా. 1380

వ. ఆ సమయంబున. 1381

క. గోపాలుఁ డొక్కఁ డద్దిర, భూపాలకుఁ జంపె వీనిఁ § బొదువుం డేత
ద్భూపాలస్యము లే లని, తాపాలఘురోషు లగుచు § దర్పోద్ధతు లై. 1382

శా. న్యగ్రోధుండును గహ్వుఁడున్ మొదలుగా § నానాయుధానీకసా
మగ్రిం గంసునిసోదరుల్ గవియుచున్ § మాద్యద్గజేంద్రాభుఁ డై
యుగ్రుం డై పరిఘాయుధోల్లసితుఁ డై § యొండొండ చెండాడి కా
లాగ్రక్షోణికిఁ బుచ్చె రాముఁడు గదీ § యస్థేముఁ డై వారలన్. 1383

వ. అయ్యవసరంబున. 1384

క. చేతులఁ దాళము లొత్తుచుఁ, జేతోమోదంబుతోడ § సిగముడి వీడం

---

1. రణసన్నాహంబు రెట్టింప. 2. దోషరతిఁ. 3. శేషరుచిం,

బాంతర లాడుచు మింటను, గీతము నారదుఁడు వాడెఁ ǂ గృష్ణా యనుచున్.

క. వారిజభవరుద్రాదులు, భూరికుసుమవృష్టిఁ గురిసి ǂ పొగడిరి కృష్ణున్
భేరులు మ్రోసెను నిర్జర,నారులు దివి నాడి రధికǂనటనముల నృపా. 1386

వ. అంతం గంసాదులకాంతలు భర్తృమరణదుఃఖాక్రాంత లై కరంబుల శిరంబులు మోఁదుకొనుచు నశ్రుసలిలధారాపరిషిక్తవదన లై సదనంబులు వెలువడి వచ్చి వీరశయ్యానిద్రితు లైనవిభులం గౌఁగిలించుకొని సుస్వరంబుల విలపించి రందుఁ గంసభార్య లి ట్లనిరి. 1387

సీ. గోపాలసింహంబు ǂ గోపించి వెల్వడి, నిను గజేంద్రముభంగి ǂ నేఁడు గూల్చె
యాదవేంద్రానిల ǂ మాభీలజవమున, నిను మహీజముమాడ్కి ǂ నేల వ్రాల్చె
వాసుదేవాంభోధిǂవారి యుద్వేల మై, నిను దీవి కైవడి ǂ నేఁడు ముంచె
దేవకీసుతవజ్రి ǂ దేవత లలరంగ, నినుఁ గొండక్రియ నేఁడు ǂ నిహతుఁ జేసె

తే. హా మనోనాథ హా వీర ǂ హా మహాత్మ
హా మహారాజ నీ విట్లు ǂ హతుఁడ వైన
మనుచు నున్నార మక్కట ǂ మమ్ముఁ బోలు
కఠినహృదయులు జగతిపైఁ ǂ గలరె యెందు. 1388

క. భూతముల కెగ్గు సేసిన, భూతంబులు నీకు నెగ్గు ǂ పుట్టించె వృథా
భూత మగుమనికి యెల్లను, భూతద్రోహికిని శుభము ǂ పొంద దధీశా. 1389

క. గోపాలకృష్ణుతోడను, భూపాలక మున్ను తొడరి ǂ పొలిసినవారిన్
నీపాల బుధులు సెప్పరె, కోపాలస్యములు విడిచి ǂ కొలువం దగదే. 1390

వ. అని విలపించు చున్నరాజవల్లభల నూరార్చి జగద్వల్లభుం డైనహరి కంసాదులకుం బరలోకసంస్కారంబులు సేయం బనిచి దేవకీవసుదేవులసంకలియలు విడిపించి బలభద్రసహితుం డై వారలకుం బ్రణామంబులు సేసిన. 1391

మ. కని లోకేశులు గాని వీరు కొడుకుల్ ǂ గా రంచుఁ జిత్తంబులన్
జనయిత్రీజనకుల్ విచారపరు లై ǂ శంకింపఁ గృష్ణుండు దా
జనసమ్మోహిని యైనమాయఁ దదభి ǂ జ్ఞానంబు వారించి యి
ట్లనియెన్ సాగ్రజుఁ డై మహావినతుఁ డై ǂ యానందసంధాయి యై. 1392

శ్రీకృష్ణుఁడు దేవకీవసుదేవులచెఱ మాన్పి యుగ్రసేనునికిఁ బట్టంబు గట్టుట.

సీ. మమ్ముఁ గంటిరి గాని ǂ మా బాల్యపౌగండ, కైశోరవయసులఁ ǂ గదిసి మీర
లెత్తుచు దించుచు ǂ నెలమి మన్నించుచు, నుందుసౌభాగ్యంబు ǂ నొంద రైతి
రాకాంక్ష గలిగియు ǂ నది దైవయోగంబు, తల్లిదండ్రులయొద్దఁ ǂ దనయు లుండి
యేయవసరమున ǂ నెబ్భంగి లాలితు, లగుచు వర్ధిల్లుదు ǂ రట్టిమహిమ

తే. మాకు నిన్నాళ్లు లే దయ్యె ǂ మఱియు వినుఁడు
నిఖిలపురుషార్థహేతు వై ǂ నెగడు చున్న

మేని కెవ్వార లాఢ్యులు § మీఱ కారె
యాఋణము దీర్ప నూఱేండ్ల § కైనఁ జనము. 1393

క. చెల్లుబడి గలిగి యెవ్వఁడు, తల్లికిఁ దండ్రికిని దేహ § ధనముల వృత్తుల్
చెల్లింపఁ డట్టికష్టుఁడు, ప్రల్లదుఁ డామీఁద నాత్మ § పలలాశి యగున్. 1394

క. జననీజనకుల వృద్ధులఁ, దనయుల గురువిప్రసాధు § దారాదుల నే
జనుఁడు ఘనుఁ డయ్యుఁ బ్రోవక, వనరును జీవన్మృతుండు § వాఁడు ధరిత్రిన్.

వ. అదియునుం గాక. 1396

శా. కారాశాలల మానిమిత్తము మిముం § గంసుండు గారింపఁగా
వారింపంగ సమర్థతల్ గలిగియున్ § వారింపఁగా రాక ని
ష్కారుణ్యాత్ముల మైనక్రూరుల మహా § కౌటిల్యసంచారులన్
సారాతిక్షములార మమ్ముఁ గొఱఁతల్ § సైరించి రక్షింపరే. 1397

వ. అని యిట్లు మాయామనుష్యుం డైనహరి పలికినపలుకులకు మోహితు లై వారల నంకపీఠంబుల నిడుకొని కౌఁగిలించుకొని (వారివదనంబులు) కన్నీటం దడుపుచుఁ బ్రేమపాశబద్ధు లై దేవకీవసుదేవు లూరకుండి రంత వాసుదేవుండు మాతామహుం డైన యుగ్రసేనుం జూచి. 1398

చ. అనఘ యయాతిశాపమున § యాదవవీరులకున్ నరేశ్వరా
సనమున నుండ రాదు నృప § సత్తమ రాజవు గమ్ము భూమి కే
నినుఁ గొలువంగ నిర్జరులు § నీ కరిఁ బెట్టుదు రన్యరాజులం
బనిగొను టెంత రమ్ము జన § పాలనశీలివి గమ్ము వేడ్కతోన్. 1399

వ. అని పలికి. 1400

క. మన్నించి రాజుఁ జేసెను, వెన్నుఁడు సత్యావధాను § విశ్రుతదానున్
సన్నుతమానున్ గదన, చ్ఛిన్నాహితసేను నుగ్ర § సేనున్ దీనున్. 1401

వ. తదనంతరంబ తొల్లి కంసభీతు లై విదేశంబులం గృశియించుచున్నయదువృష్ణిభోజమరుదశార్హకుకురాంధకప్రముఖు లగుసకలజ్ఞాతిసంబంధులను రావించి చిత్తంబు లలర విత్తంబు లిచ్చి వారివారినివాసంబుల నుండ నియోగించె నివ్విధంబున. 1402

క. మధుసూదనసత్కరుణా, మధురాలోకనవిముక్త § మానసభయు లై
మధురవచనములఁ దారును, మధురానగరంబు ప్రజలు § మనిరి నరేంద్రా. 1403

వ. అంత నొక్కనాఁడు సంకర్షణసహితుం డై నందునిం జీరి గోవిందుం డి ట్లనియె.

శా. తండ్రిం జూడము తల్లిఁ జూడము యశో § దాదేవియున్ నీవు మా
తండ్రిం దల్లియు నంచు నుండుదుము స § ద్ధర్మంబులం దొల్లి యే
తండ్రుల్ బిడ్డల నిట్లు పెంచిరి భవ § త్సౌజన్యభావంబులం
దండ్రీ యింతటివార మైతిమి గదా § తత్తద్వయోలీలలన్. 1405

ఉ. ఇక్కడ నున్న బాంధవుల । కెల్లను సౌఖ్యము సేసి వత్తు మే
మక్కడికిన్ మదీయులకు । నందఱకున్ వినిపింపు మయ్య నే
మెక్కడ నున్న మాకు మది । నెన్నఁడుఁ బాయవు మీ వ్రజంబులో
మక్కువతోడ మీరు కృప । మా కొనరించు క్రియావిశేషముల్. 1406

వ. అని పలికి వస్త్రభూషణాదు లొసంగి సాదరంబునం గౌఁగిలించుకొని గోవిం
దుం డనిచిన నందుండు ప్రణయవిహ్వలుం డై బాష్పజలపూరితలోచనుం
డగుచు వల్లవులుం దానును వ్రేపల్లెకుఁ జనియె నంత. 1407

క. గర్గాదిభూసురోత్తమ,వర్గముచే నుపనయనము । వసుదేవుఁడు స
న్మార్గంబునఁ జేయించెను, నిర్గర్వచరిత్రులకును । నిజపుత్త్రులకున్. 1408

క. ద్విజరాజత్వము నొందిరి, ద్విజరాజముఖాంబుజోప । దిష్టవ్రతు లై
ద్విజరాజత్వము నొందిరి, ద్విజరాజాదికజనంబు । దీవింపంగన్. 1409

వ. ఉపనయనానంతరంబున వసుదేవుండు బ్రాహ్మణులకు సదక్షిణంబు గా ననేక
గోహిరణ్యాదిదానంబు లొసంగి తొల్లి రామకృష్ణులజన్మసమయంబులందు నిజ
మనోదత్త లైనగోవుల నుచ్చరించి యిచ్చి కామితార్థంబుల నర్థులకుం బెట్టె
నిట్లు బ్రహ్మచారు లై. 1410

శా. ఉర్విన్ మానవు లెవ్వ రైన గురువా । క్యోద్యుక్తు లై కాని త
త్పూర్వార్యారంభము సేయఁ బోల దనుచున్ । బోధించుచందంబునన్
సర్వజ్ఞత్వముతో జగద్గురువు లై । సంపూర్ణు లై యుండియుం
గుర్వంగీకరణంబు సేయఁ జని రా । గోవిందుఁడున్ రాముఁడున్. 1411

వ. చని మహావైభవరాశి యైనకాశిం జేరి తత్తీరంబున నవంతీపురనివాసియు సకల
విద్యావిలాసియు నైనసాందీపని యనుబుధవర్యునిం గని యథోచితంబుగ దర్శించి
శుద్ధభావవర్తనంబుల భక్తి సేయు చుండ వారలవలన సంతుష్టుం డై. 1412

శా. వేదశ్రేణియు నంగకంబులు ధను । ర్వేదంబుఁ దంత్రంబు మ
న్వాదివ్యాహృతధర్మశాస్త్రములు ను । ద్యన్న్యాయముం దర్కవి
ద్యాదక్షత్వము రాజనీతియును ష । డ్ధప్రక్రియం జెప్పె నా
భూదేవాగ్రణి రామకృష్ణులకు సం । భూతప్రమోదంబునన్. 1413

క. అఱువదినాలుగువిద్యలు, నఱువదినాలుగుదినంబు । లందున వారల్
నెఱవాదు లైనకతమున, నెఱి [1]నొక్కొకనాఁటివినికి । నేర్చి రిలేశా. 1414

క. గురువులకు నెల్ల గురు లై, గురులఘుభావములు లేక । కోమ రొందుజగ
ద్గురులు త్రిలోకహితార్థము, గురుశిష్యన్యాయలీలఁ గొలిచిరి వేడ్కన్. 1415

వ. ఇట్లు కృతకృత్యు లైనశిష్యులం జూచి వారలమాహాత్మ్యంబునకు వెఱఁగుపడి
సభార్యుం డైనసాందీపని యి ట్లనియె. 1416

1. నొక్కొకమాటువినికి.

శా. అంభోరాశిఁ బ్రభాసతీర్థమున ము ǂ న్నస్మత్తనూసంభవుం
డంభోగాహము సేయుచున్ మునిఁగి లేఁడయ్యెం గృపాంభోనిధుల్
శుంభద్వీర్యులు మీరు మాగురునకుం ǂ జోద్యంబుగా శిష్యతన్
గాంభీర్యంబునఁ బుత్రదక్షిణ యిడం ǂ గర్తవ్య మూహింపరే. 1417

క. శిష్యులు బలాఢ్యులైన ని, శ్చేష్టస్థితి నొంది గురువు ǂ జీవించును ని
ర్ద్రావ్యగుణబలగరిష్ఠులు, శిష్యులరై గురునికోర్కి ǂ సేయం దగదే. 1418

వ. అనిన విని రామకృష్ణులు గుర్వర్థంబుగా దుర్వారరథారూఢులై రయంబునం
జని రౌద్రంబున సముద్రంబుఁ జేరి యి ట్లనిరి. 1419

క. సాగర సుబుద్ధితోడను, మాగురుపుత్రకుని దెమ్ము ǂ మా జూడిన నీ
వాగడ మవుదువు దుస్సహ, వేగరణాభీలనిశిత ǂ విశిఖాగ్నులకున్. 1420

వ. అనిన వారలకు జలరాశి యి ట్లనియె. 1421

ఉ. వంచన యింత లేదు యదు ǂ వల్లభులార ప్రభాసతీర్థమం
దంచితమూర్తి విప్రసుతుఁ ǂ డార్యుఁడు తోయము లాడు చుండ ను
త్సంచలితోర్మి యొక్కటి ప్ర ǂ చండగతిం గొనిపోయెఁ బోవఁగాఁ
బంచజనుండు మ్రింగె నతి ǂ భాసురశీలుని విప్ర బాలునిన్. 1422

వ. అని వానివసియించుచో టెఱింగించిన. 1423

శా. శంఖారావముతోడఁ బంచజనుఁడున్ ǂ శంకించి చిత్తంబులో
సంక్షున్నుండుగ వార్ధిఁ జొచ్చి దహన ǂ జ్వాలాభహేమోజ్జ్వల
త్పుంఖాస్త్రంబునఁ గూల్చి వానిజఠరం ǂ బున్ వ్రచ్చి గోవిందుఁ డ
ప్రేంఖచ్చిత్తుఁడు బాలుఁ గానక గురు ǂ ప్రేమోదితోద్యోగుఁ డై. 1424

క. దానవునిదేహజం బగు, మానితశంఖంబు గొనుచు ǂ మసలక బలుఁడుం
దో నేతేరఁగ రథి యై, దానవరిపుఁ డరిగె దండ ǂ ధరుపురికి నృపా. 1425

వ. చని సంయమనీనామనగరంబుఁ జేరి తద్ద్వారంబునఁ బ్రళయకాలమేఘగంభీర
నినదభీషణం బగుశంఖంబు పూరించిన విని వెఱఁగుపడి. 1426

శా. అస్మద్బాహుబలంబు గైకొనక శం ǂ ఖారావమున్ మానసా
పస్మారంబుగ నెవ్వఁ డొక్కొ నగర ǂ ప్రాంతంబునం జేసె మ
ద్విస్మేరావహరోషపావకునిచే ǂ విధ్వస్తుఁ డై వాఁడు దా
భస్మం బై చెడు నంచు నంతకుఁడు కో ǂ పప్రజ్వలన్మూర్తి యై. 1427

వ. వచ్చి రామకృష్ణులం గని వారు లీలామనుష్యు లయినవిష్ణుమూర్తు లని యెఱింగి
భక్తితోడ శుశ్రూష సేసి సర్వభూతమయుం డగుకృష్ణునకు నమస్కరించి యేమి
సేయుదు నానతి మ్మనిన నమ్మహాత్ముం డి ట్లనియె. 1428

క. చెప్పెద మాగురునందనుఁ, దప్పు గలుగఁ జూచి నీవు ǂ దండనమునకుం
దెప్పించినాఁడ వాతని, నొప్పింపుము మాకు వలయు ǂ నుత్తమచరితా. .1429

క. అనిన విని వీఁడె వీనిం, గొనిపొం డని భక్తితోడ § గురునందను ని
చ్చినఁ గృష్ణుఁడు వీడ్కొలిపెను, ఘనదుర్జనదమను మహిమ§గమనుఁ శమనున్.

వ. ఇట్లు జము నడిగి తెచ్చి రామకృష్ణులు సాందీపనికిం బుత్త్రుని సమర్పించి యింక
నేమి సేయ వలయు నాన తిం డనిన నతం డి ట్లనియె. 1431

క. గురునకుఁ గోరినదక్షిణఁ, గరుణన్ మున్నెవ్వఁ డిచ్చె § ఘనులార భవ
ద్గురునకుఁ గోరినదక్షిణఁ, దిరముగ నిచ్చితిరి మీరు § దీపితయశులై. 1432

క. కాలునివీటికిఁ జని మృత, బాలకుఁ దే నొరులవశమె § భవదీయకృపన్
మేలు దొరకొనియె మాకు వి,శాల మగుం గాత మీయ § శము లోకములన్.

వ. మహాత్ములారా యేను గృతార్థుండ నైతి నని దీవించిన సాందీపని వీడ్కొని
కృతకృత్యులై రామకృష్ణులు రథారోహణంబు సేసి మధురకుం జనుదెంచి
పాంచజన్యంబు పూరించినం గని నష్టధనంబులు గనినవారిభంగిం బ్రజలు ప్రమో
దించి రంత నొక్కనాఁ డేకాంతంబున. 1434

శ్రీకృష్ణుండు గోపకాంతలచెంతకు నుద్ధవునిఁ బంపుట.

శా. నాపైఁ జిత్తము లెప్పుడున్ నిలుపుచున్ § నా రాకఁ గాంక్షించుచున్
నాపేరాత్మల నావహించుచు వగన్ § నానాప్రకారంబులన్
గోపాలాంగన లెంతజాలిఁ బడిరో § కోపించిరో దూఱిరో
ప్రేపల్లెన్ [1]నిజధర్మ గేహములలో § విభ్రాంతచైతన్యలై. 1435

వ. అని చింతించి. 1436

క. సిద్ధవిచారు గభీరున్, వృద్ధవచోవర్ణనీయు § వృష్ణిప్రవరున్
బుద్ధినిధి నమరగురుసను, నుద్ధవునిం జూచి కృష్ణుఁ § డొయ్యన పలికెన్. 1437

శా. రమ్మా యుద్ధవ గోపకామినులు నా § రాకల్ నిరీక్షించుచున్
సమ్మోహంబున నన్నియున్ మఱచి యే § చందంబునం గుందిరో
తమ్మున్ నమ్మినవారి డిగ్గవిడువన్ § ధర్మంబు గా దండ్రు వే
పొమ్మా ప్రాణము లేక్రియన్ నిలిపిరో § ప్రోద్యద్వియోగాగ్నులన్. 1438

క. లౌకిక మొల్లక నన్నా,లోకించు ప్రపన్నులకును § లోఁబడి కరుణా
లోకనములఁ బోషింతును, నా కాశ్రితరక్షణములు § నైసర్గికముల్. 1439

క. సందేహము మానుం డర,విందాననలార మిమ్ము § విడువను వత్తున్
బృందావనమున కని హరి, సందేశము పంపె ననుము § సంకేతమునన్. 1440

వ. అని మందహాససుందరవదనారవిందుం డై కరంబు కరంబున నవలంబించి సరస
వచనంబు లాడుచు వీడుకొలిపిన నుద్ధవుండును రథారూఢుం డై సూర్యాస్తమ
యసమయంబునకు నందవ్రజంబు చేరి వనంబులనుండి వచ్చుగోవులచరణరేణు
వులం బ్రచ్ఛన్నరథుం డై చొచ్చి నందుమందిరంబు ప్రవేశించిన. 1441

1. నిజనర్మగేహములలో.

శా. ఆపుణ్యాత్ముని గౌఁగిలించుకొని నం § దాభీరుఁ డానంది యై
మాపాలింటికిఁ గృష్ణుఁ డీతఁ డనుచుం § మన్నించి పూజించి వాం
ఛాపూర్ణంబుగ మంజులాన్న మిడి మా § ర్గాయాసముం బాపి స
ల్లాపోత్సాహముతోడ ని ట్లనియె సం § లక్షించి మోదంబునన్. 1442

క. నామిత్త్రుఁడు వసుదేవుఁడు, సేమంబున నున్నవాఁడె § చెలువుగఁ బుత్త్రుల్
నేమంబున సేవింప ను, హామత్తుం డైనకంసుఁ § డడఁగినపిదపన్. 1443

శా. అన్నా భద్రమె తల్లిదండ్రుల మముం § బార్థించి చింతించునే
తన్నుం బాసినగోపగోపికల మి § త్త్రవ్రాతముం గోగణం
బు న్నిత్యంబు దలంచునే వననదీ § భూముల్ ప్రసంగించునే
వెన్నుం డెన్నఁడు వచ్చునయ్య యిట మా § వ్రేపల్లెకు న్నుద్ధవా. 1444

క. అంకిలి కలుగక మా కక, లంకేందునిపగిదిఁ గాంతి § లలితం బగుత
త్పంకజనయనుని నెమ్మొగ, మింక విలోకింపఁ గలదె § యీజన్మమునన్. 1445

క. అని హరి మున్నొనరించిన, పను లెల్లను జెప్పి చెప్పి § బాష్పాకులలో
చనుఁ డై డగ్గుత్తికతో, వినయంబున నుండె గోప § వీరుం డంతన్. 1446

క. పెనిమిటి బిడ్డనిగుణములు, వినుతింప యశోద ప్రేమ § విహ్వలమతి యై
చనుమొనలఁ బాలు గురియఁగఁ, గనుఁగొనలను జలములొలుకఁ § గా బెగ్గిలియెన్.

వ. ఇట్లు గోవిందసందర్శనాభావవిహ్వలు లైనయశోదానందులకు నుద్ధవుం డి
ట్లనియె. 1448

క. జననీజనకుల మిమ్ముం, గనుఁగొన శీఘ్రంబె వచ్చుఁ § గని భద్రంబుల్
వనజాక్షుం డొనరించును, మనమున వగపకుఁడు ధైర్య § మండనులారా. 1449

మ. బలుఁడుం గృష్ణుఁడు మర్త్యులే వసుమతీ § భారంబు వారింప వా
రలరూపంబులఁ బుట్టినాఁడు హరి ని § ర్వాణప్రభుం డెవ్వఁ డు
జ్జ్వలుఁ డై ప్రాణవియోగకాలమునఁ ద § త్సర్వేశుఁ జింతించు వాఁ
డలఘుశ్రేయముఁ బొందు బ్రహ్మమయుఁ డై § యచ్ఛాభుఁ డై నిత్యుఁ డై.

సీ. అట్టినారాయణుం § డఖిలాత్మభూతుండు, కారణమానవా § కారుఁ డైనఁ
జిత్తంబు లతనిపైఁ § జేర్చి సేవించితి, రతికృతార్థుల రైతి § రనవరతము
శోభిల్లు నింధన § జ్యోతిచందంబున, నఖిలభూతములందు § నతఁ డతనికి
జననీజనకదార § సఖపుత్త్రబాంధవ, శత్త్రుప్రియాప్రియ § జనులు లేరు

ఆ. జన్మకర్మములును § జన్మంబులును లేవు, శిష్టరక్షణంబు § సేయవలసి
గుణవిరహితుఁ డయ్యు § గుణి యయి సర్వర, క్షణవినాశకేళి § సలుపుచుండు.

వ. అని మఱియుఁ బెక్కువిధంబుల హరిప్రభావంబు లుపన్యసించుచు నారేయి
గడపి మఱునాఁడు దధిమథనశబ్దంబు లాకర్ణించుచు లేచి కృతానుష్ఠానుండై
యుద్ధవుం డొక్కరహస్యప్రదేశంబున నున్నసమయంబున, 1452

శా. రాజీవాక్షుఁడు సుందరాస్యుఁడు మహో ʒ రస్కుండు పీతాంబరుం
డాజానుస్థితబాహుఁ డంబురుహమా ʒ లాలంకృతుం డుల్లస
ద్రాజత్కుండలుఁ డొక్కవీరుఁ డిచటన్ ʒ రాజిల్లుచున్నాఁడు మా
రాజీవాక్షునిభంగి నంచుఁ గని రా ʒ రాజాన్వయుల్ గోపికల్. 1453

వ. కని లజ్జాసహితహాసవిలోకనంబులు ముఖంబులకుం జెలు వొసంగ నిట్లనిరి. 1454

భ్రమరగీతలు.

చ. ఎఱుఁగుదు మేము నిన్ను వన ʒ జేక్షణమిత్త్రుఁడ వీవు కూరిమిన్
మెఱయుచుఁ దల్లిదండ్రులకు ʒ మే లెఱిఁగింపఁ బ్రియుండు వంపఁగా
వఱలెడుభక్తి వచ్చితివి ʒ వారల నైన మనంబులోపలన్
మఱవఁడు మేలు శౌరి మఱి ʒ మాన్యులు రాజున కెవ్వరిచ్చటన్. 1455

క. మునివరు లైనను బంధుల, ఘనసఖ్యము విడువలేరు ʒ కాక విడువగే
సనిమిత్తసఖ్య మాఁకటి, పని దీఱిన నళులు విరులఁ ʒ [1]బాయునొ లేదో. 1456

చ. అని యిటు గోపికల్ వలుక ʒ నం దొకగోపిక కృష్ణపాదచిం
తనమునఁ జొక్కి చేరువను ʒ దైవవశంబునఁ గాంచె నుజ్జ్వల
త్సునిశితసద్వివేకముఁ బ్ర ʒ సూనమరందమదాతిరేకమున్
ఘనమృదునాదసంచలిత ʒ కాముకలోకముఁ జంచరీకమున్. 1457

వ. కని హరి తన్నుం బ్రార్థింపఁ బుత్తెంచినదూత యని కల్పించుకొని యుద్ధవునికి
నన్యాపదేశం బై యెఱుకపడ నయ్యళికిం దొయ్యలి యి ట్లనియె. 1458

మ. భ్రమరా దుర్జనమిత్త్ర ముట్టకుము మా ʒ పాదాబ్జముల్ నాగర
ప్రమదాళీకుచకుంకుమాంకితలస ʒ త్ప్రాణేశదామప్రసూ
నమరందారుణితాననుండ వగుటన్ ʒ నాథుండు మన్నించుఁగా
క మము న్నేఁపుచుఁ బౌరకాంతల [2]శుభా ʒ గారంబులన్ నిత్యమున్. 1459

మ. ఒకపువ్వందలి తేనె ద్రావి మధుపా ʒ యుత్సాహి వై నీవు వే
ఱొకటిం బొందెడుభంగి మ మ్మధరపీ ʒ యూషంబునం దేల్చి మా
యకలంకోజ్జ్వలయౌవనంబు గొని య ʒ న్యాసక్తుఁ డయ్యెన్ విభుం
డకటా యాతని కెట్లు దక్కె సిరి మి ʒ థ్యాకీర్తి నమ్మెం జుమీ. 1460

శా. భృంగా కృష్ణుఁడు మంచివాఁ డనుచు సం ʒ ప్రీతిం బ్రశంసించె దీ
సంగీతంబున నేము సొక్కుదుమె త ʒ చ్చారిత్రముల్ వింతలే
యంగీకారము గావు మాకుఁ బురకాం ʒ తాగ్రప్రదేశంబులన్
సంగీతం బొనరింపు వా రిడుదు రో ʒ జన్ నీకు నిష్టార్థముల్. 1461

మ. సమదాళీశ్వర చూఁకు ముజ్జ్వలితహా ʒ సభ్రూవిజృంభంబులన్
రమణీయుం డగుశౌరిచేఁ గరఁగరే ʒ రామల్ త్రిలోకంబులం

1. బాయకయున్నే. 2. సభాగారంబులం.

బ్రమదారత్నము లక్ష్మి యాతనిపదా ǂ బ్జాతంబు సేవింప ని
క్కము నే మెవ్వర మాకృపాజలధికిం ǂ గారుణ్యముం జేయఁగన్. 1462

శా. రోలంబేశ్వర నీకు దౌత్యము మహా ǂ రూఢంబు నీనేరుపుల్
సాలున్ మచ్చరణాబ్జముల్ విడువు మ ǂ స్మన్నాథపుత్త్రాదులన్
లీలం బాసి పరంబు డించి తనకున్ ǂ లీనత్వముం బొందుమ
మ్మేలా పాసె విభుండు ధార్మికులు ము ǂ న్నీచందముల్ మెత్తురే. 1463

శా. వాలిం జంపెను వేఁటకానిపగిదిన్ ǂ వంచించి దైత్యానుజన్
లోలం బట్టి విరూపఁ జేసెను బలిన్ ǂ లోభంబుతోఁ గట్టి యా
త్రైలోక్యంబు మొఱంగి పుచ్చుకొనియెన్ ǂ ధర్మజ్ఞుఁడే మాధవుం
డేలా షట్పద యెగ్గు మావలన నీ ǂ కెగ్గింపఁగా నేటికిన్. 1464

ఉ. పన్నగ మింటిపై కెగసి ǂ పాఱువిహంగము లైన వీనులం
ద న్నొకమాటు విన్న గృహ ǂ దారసుతాదులఁ బాపి విత్తసం
పన్నత డించి సంసరణ ǂ పద్ధతిఁ బాపెడువాఁడు నిత్యకాం
క్ష న్నెఱి నున్నమా బ్రతుకు ǂ సైఁచునె యేల మధువ్రతోత్తమా. 1465

మ. కమనీయం బగువేఁటకానిపకు రా ǂ కర్ణించి నిక్కంబుగాఁ
దమచిత్తంబులఁ జేర్చి చేరి హరిణుల్ ǂ తద్బాణనిర్భిన్న లై
యమితోగ్రవ్యథ నొందుభంగి హరిమా ǂ యాలాపముల్ నమ్మి దుః
ఖములం జెందితి మంగజాస్త్రజనితో ǂ గ్రశ్రాంతి నిందిందిరా. 1466

ఉ. బంధుల బిడ్డలన్ మగల ǂ భ్రాతలఁ దల్లులఁ దండ్రులన్ మనో
జాంధతఁజేసి డించి [1]శర ǂ ణందినమమ్ము వియోగదుర్దశా
సింధువులోనఁ ద్రోచి యిటు ǂ చేరక పోవుట పాడి గాదు పు
ష్పంధయ మీయధీశునకుఁ ǂ బాదములం బడి యొత్తి చెప్పవే. 1467

సీ. కాంచనరత్నసం ǂ ఘటితసౌధంబులే, మాకుటీరంబులు ǂ మాధవునకు
వివిధనరేంద్ర సే ǂ వితరాజధానియే, మాపల్లె యదువంశ ǂ మండనునకు
సురభిపాదపలతా ǂ శోభితారామమే, మాయరణ్యము సింహ ǂ మధ్యమునకుఁ
గమనీయలక్షణ ǂ గజతురంగంబులే, మాధేనువులు కంస ǂ మర్దనునకు

తే. రూపవిభ్రమనైపుణ ǂ రూఢ లైన
మగువలమె మేము మన్మథ ǂ మన్మథునకు
నేల చింతించు మముఁ గృష్ణుఁ ǂ డేల తలఁచుఁ
బృథివి నధిపులు నూతన ǂ ప్రియులు గారె. 1468

వ. అని మఱియు నిట్లనేకవిధంబులఁ గృష్ణసందర్శనలాలన లయి పలుకు చున్నగోపి
కలవచనంబులు విని యుద్ధవుండు మధురాలాపంబుల నూరార్చుచు నిట్లనియె.

---

1. 'తను నందిన' వ్రా. ప్ర.

మ. జపదానవ్రతహోమసంయమతప § స్స్వాధ్యాయముఖ్యంబులన్
నిపుణుల్ గోరియు నేవిభున్ మనములన్ § నిల్పంగలే రట్టిస
ద్విపులాకారునిపై మహామహిముపై § విశ్వేశుపై మీ కజ
స్రపటుధ్యానము లిట్లు నిల్చెనె భవ § చ్చారిత్రముల్ చిత్రముల్. 1470

క. నను మీకడకుం గృష్ణుఁడు, పని పంపెడువేళఁ బిలిచి § పలికినపలుకుల్
వినుఁ డన్నియు వివరించెద, వనజేక్షణలార మీరు § వగవకుఁ డింకన్. 1471

వ. అని హరివచనంబులు గా ని ట్లనియె. 1472

సీ. ఎల్లకార్యములకు § నేను బ్రధానకారణము గావున మీకు § రామలార
కలుగదు మద్వియోగము చరాచరరూపములలో మహాభూత § ములు వసించు
కరణి నుండుదు సర్వ § గతుఁడ నై నే మనఃప్రాణబుద్ధిగుణేంద్రి § యాశ్రయుండ
నాత్మయం దాత్మచే § నాత్మఁ బుట్టింతు రక్షింతును ద్రుంతు హృ § షీకభూత

తే. గుణగణాకార మాత్మకుఁ § గొమరు మిగులు
నిబిడమాయానుభవమున § నిత్యశుద్ధ
మాత్మ విజ్ఞానమయము నై § యమరు గుణముఁ
బ్రకృతికార్యమనోవృత్తిఁ § బట్టి పొందు. 1473

చ. కలఁ గని లేచి మున్ను గలఁ § గన్నసమస్తవిధంబుఁ గల్లగాఁ
దలఁచినభంగి మానసప § దార్థముచే నిఖిలేంద్రియార్థముల్
బలమునఁ గట్టి తజ్జ్ఞుఁడు ప్ర § పంచము లే దనుఁ దన్మనంబుఁ దా
రలయక కట్టుటన్ బుధుల § కవ్వల నొండొకభేద మున్నదే. 1474

ఆ. సాంఖ్యయోగనిగమ § సత్యతపోదమములు మనోనిరోధ § మును గడపల
గాఁగ నుండు జలధి § కడపలగాఁ గలనదులభంగి నళిన § నయనలార. 1475

మ. 'చెలువల్ దవ్వుల నున్నవల్లభులపైఁ § జిత్తంబులం గూర్తు రు
త్కలికం జేరువవారికంటె నదియుం § గా కెప్పుడున్ నన్ను మీ
రలు చింతించుచు నుండఁ గోరి యిటు దూ § రస్థత్వముం బొందితిం
దలఁకం బోలదు నన్నుఁ గూడెదరు ని § త్యధ్యానపారీణలై. 1476

వ. అని మీకుం జెప్పు మని కృష్ణుండు సెప్పె ననవుడు నుద్ధవునికిం గోపికలు సంతసించి యి ట్లనిరి. 1477

ఉ. ఇమ్ముల నున్నవాఁడె హరి § యిక్కడి కెన్నఁడు వచ్చు వచ్చి మా
యుమ్మలికంబు వాపునె ప్రి § యుం డిట వచ్చెద నన్న సైఁతు రే
యమ్మథురాపురీరమణు § లడ్డము వత్తురు గాక చెల్లరే
మమ్ము విధాత నిర్దయుఁడు § మన్మథవేదనపాలు సేసెనే. 1478

చ. మఱచునొకో మదిం దలఁచి § మాధవుఁ డాయమునాతటంబునం

దఱుచుగ దివ్యసౌరభల ❀ తాగృహసీమల నేము [1]డాఁగఁగా
మఱువుల నుండి నీడలకు ❀ మ మ్మెలయించి కలంచి దేహముల్
మఱచినఁ దేర్చి నూల్కొలిపి ❀ మన్మథలీలలఁ దేల్చుచందముల్. 1479

శా. నీతో నర్మగృహంబులం బలుకునే ❀ నే మెల్ల వంశోల్లస
ద్గీతభ్రాంతల మై కళిందతనయా ❀ తీరంబునం జేరినం
జేతోజాతసుఖంబులం దనిపి మా ❀ చిత్తస్థితుల్ చూడ లీ
లాతంత్రజ్ఞత దాఁగి మెల్లన మదా ❀ లాపంబు లాలించుటల్. 1480

క. ముచ్చటవేళలఁ జెప్పునె, యచ్చుగ మును నేము నోము ❀ నప్పుడు జలముల్
సొచ్చినమాచేలంబులు, ముచ్చిలి యిచ్చినవిధంబు ❀ మూలం బెల్లన్. 1481

శా. ఏకాంతంబున నీదుపై నొరగి తా ❀ నే మేని భాషించుచో
మాకాంతుండు వచించునే రవిసుతా ❀ మధ్యప్రదేశంబునన్
రాకాచంద్రమయూఖముల్ మెఱయఁగా ❀ రాసంబు మాతోడ నం
గీకారంబొనరించి బంధనియతిం ❀ గ్రీడించువిన్నాణముల్. 1482

సీ. తనుఁ బాసి యొక్కింత ❀ తడ వైన నిటమీఁద, నేలపై మేనులు ❀ నిలువ వనుము
నేలపై మేనులు ❀ నిలువక యటమున్న, ధైర్యంబు లొక్కటఁ ❀ దలఁగు ననుము
ధైర్యంబు లొక్కటఁ ❀ దలఁగినపిమ్మటఁ, జిత్తంబు లిక్కడఁ ❀ జిక్క వనుము
చిత్తంబు లిక్కడఁ ❀ జిక్కక వచ్చినఁ, బ్రాణంబు లుండక ❀ పాయు ననుము

తే. ప్రాణములు వోవ మఱి వచ్చి ❀ ప్రాణవిభుఁడు, ప్రాణిరక్షకుఁడగు తన్ను ❀ బ్రాణు లెల్లఁ
జేరి మూరంగ మఱి యేమి ❀ సేయువాఁడు, వేగ విన్నప మొనరింప ❀ వే మహాత్మ.

క. తగులరె మగలను మగువలు, దగులదె తను మున్ను కమల ❀ దగవు విడిచియుం
దగిలినమగువల విడుచుట, దగుఁ దగ దని తగవు వలుకఁ ❀ దగుదువు హరికిన్.

సీ. విభుఁడు మా వ్రేపల్లె ❀ వీథుల నేతేరఁ, జూతుమే యొకనాఁడు ❀ చూపు లలరఁ
బ్రభుఁడు మాతో నర్మ ❀ భాషలు భాషింప, విందుమే యొకనాఁడు ❀ వీను లలరఁ
దనువులు పులకింప ❀ దయితుండు డాసినఁ, గలుగునే యొకనాఁడు ❀ కౌఁగిలింపఁ
బ్రాణేశ మమ్మేల ❀ పాసితి వని దూఱ, దొరకునే యొకనాఁడు ❀ తొట్రుపడఁగ

తే. వచ్చునే హరి మే మున్న ❀ వనముఁ జూడఁ, దలఁచునే భర్త మా యింటి ❀ తగులు తెలియఁగఁ
దెచ్చునే విధి మన్నాథుఁ ❀ దిట్టువడక, యెఱుఁగఁ బలుకు మహాత్మ నీ ❀ కెఱుఁగ వచ్చు.

వ. అని దుఃఖార్ణవమగ్నం బయిన గోపకులంబు నుద్ధరింపుము రమానాథ యని గోపి కలు వగచి తదనంతరంబ మఱియు నుద్ధవనిగదితం బయిన కృష్ణసందేశంబు వలన విరహవేదనలు విడిచి యుద్ధవునిం బూజించి రిట్లు కృష్ణలీలావర్ణనలు సేయుచు వ్రేపల్లె నుద్ధవుండు గొన్ని నెల లుండి నందాదుల వీడ్కొని మరలి రథారూఢుం డై చని చని. 1486

1. దాఁగ నామఱుఁగుల.

క. సారమతిఁ బ్రణుతి సేయుచు, నారయ నుద్ధవుఁడు గాంచె § నఘసంహారిన్
హారి మధురానగరవి,హారి రిపుజనమదాప § హారిన్ శౌరిన్. 1487

వ. కని యథోచితంబుగా సంభాషించుచుఁ దనచేత నందాదులు పుత్తెంచినకానుకలు బలకృష్ణులకు నుగ్రసేనునికి వేఱువేఱ యిచ్చె నని చెప్పి శుకుండు పరీక్షి
న్నరేంద్రున కి ట్లనియె. 1488

కృష్ణుం డుద్ధవునితోఁ జేరఁబోని కుబ్జాగృహంబునకు నరుగుట.

మ. తను ము న్నంగజకేళిఁ గోరినలతా § తన్విన్ రతిక్రీడలం
దనుపం గోరి జనార్దనుం డరిగె ర § త్నస్వర్ణమాల్యానులే
పనభూషాంబరధూపదీపపరిదీ § ప్తం బై మనోజప్రదీ
పన మై యున్నతదీయగేహమునకుం § బంచేషుపంచేషుఁ డై. 1489

వ. ఇ ట్లరిగి తద్గేహమధ్యంబున. 1490

ఆ. కాముశరమువోలెఁ § గమలారికళవోలె, మెలఁగి యాడ నేర్చు § మెఱుపువోలె
నిఖిలభువనమోహినీదేవతయుఁబోలెఁ, జెలువు మెఱసియున్న § చెలువఁగనియె.

మ. హరి యేతెంచిన లేచి సంభ్రమముతో § నాళీసమూహంబుచే
సిరి యొప్పన్ విహితోపచారములు తాఁ § జేయించి సౌవర్ణసుం
దరతల్పస్థితుఁ జేసి యుద్ధవుని ను § ద్యత్ప్రీతిఁ బూజించి భా
సురపీఠంబున నుండ మంచు మది నౌ § త్సుక్యంబు శోభిల్లఁగన్. 1492

క. ఆళీనివహనివేదిత, మాలామృగనాభిపంక § మణిమయభూషా
చేలాలంకృత యగుచును, హేలావతి గోరె వనరు § హేక్షణుఁ గవయన్. 1493

క. లీలావతీకృతోల్లస, దేలాకర్పూరమిళిత § హితమధురమహా
హాలారసపానమద, శ్రీలాలిత యగుచు నబల § చేరెం గృష్ణున్. 1494

మ. సరసాలోకనవృష్టిపైఁ గురియుచున్ § సమ్యగ్వచోవైఖరిం
గరఁగం జేసి సువర్ణకంకణసమ § గ్రం బైనసైరంధ్రి కేల్
కరపద్మంబునఁ బట్టి తల్పమున కా § కర్షించి గంభీరతం
బరిరంభాదుల నాన వుచ్చి మరు సం § భావించుచున్ వేడుకన్. 1495

ఉ. జాతియుఁ గాలముం గళయు § సత్త్వము దేశము భావచేష్టలున్
ధాతువుఁ బ్రాయమున్ గుణము § దద్దశయున్ హృదయంబుఁ జూడ్కియుం
బ్రీతివిశేషముం దెలిసి § పెక్కువిధంబులఁ దొయ్యలిన్ మనో
జాతసుఖంబులం దనిపె § శౌరి వధూహృదయాపహారి యై. 1496

క. కరపద్మంబుల మాధవుఁ, గర మొప్పం గౌఁగిలించి § కామానలముం
గరభోరువు వర్జించెను, గరమరు దని తోడిశీత § కరముఖు లలరన్. 1497

మ. సనకాదుల్ తలపోసి కాననివిభున్ § సర్వప్రభున్ దుర్లభున్
మును దా నిచ్చిన యంగరాగసుకృతా § మోదంబునం గూడియున్

ఘననిర్వాణవిభూతి యి మ్మసక యా ౼ కంజాక్షి యేఁ బాయఁ జా
ల ననుం గొన్నిదినంబు లంగభవలీ ౼ లం దేల్పవే నావుడున్. 1498

ఆ. వనిత గోరుకొనిన ౼ వర మిచ్చి మన్నించి, యుద్ధవుండుఁ దాను ౼ నువిదయిల్లు
వెడలె శౌరి తియ్య ౼ విలుకాఁడు సురభితోఁ, దీఁగెయిల్లు వెడలు ౼ తెఱఁగు మెఱయ.

క. ఏవేదంబులఁ గానని, దేవోత్తముఁ గాంచి ము క్తి ౼ తెరు వడుగక రా
జీవేక్షణ రతి యడిగెను, భావింపఁ దదీయకర్మ ౼ ఫల మెట్టిదియో. 1500

క. కారుణ్యంబునఁ గృష్ణుఁడు, తారుణ్యము మెఱసి మదన ౼ తంత్రంబుల లీ
లారణ్యవీథిఁ దేల్చెను, సైరంధ్రిక్ విభవవిజిత ౼ శక్రపురంధ్రిన్. 1501

వ. తదనంతరంబ కృష్ణుం డుద్ధవరామసహితుం డై హస్తినాపురంబునకు నక్రూరునిం బనుపం దలంచి తద్గృహంబునకుం జనిన నతండు వారలం గని లేచి రామకృష్ణులకు నమస్కరించి యుద్ధవుం గౌఁగిలించుకొని వారి నందఱ యథావిధిం బూజించి హరిపాదంబులు తనతొడలమీఁద నిడుకొని యి ట్లనియె. 1502

క. అనుచరులుఁ దానుఁ గంసుఁడు, సనియెక్ నీచేత జముని ౼ సదనంబునకున్
ఘనులార మీబలంబున, నొనరఁగ యాదవులవంశ ౼ ముద్ధృత మయ్యెన్. 1503

వ. మహాత్ములారా మీరు విశ్వాదిపురుషులరు విశ్వకారణులరు విశ్వమయుల రగుట మీకుం గార్యకారణంబులు లే వవధరింపుము పరమేశ్వరా నీవు రజోగుణంబున నఖిలంబును సృజియించి కారణరూపంబునఁ దదనుప్రవిష్టుండ వై కృత దృష్టకార్యరూపప్రపంచాకారంబున దీపించు చుందువు కార్యరూపచరాచర దేహంబులకుం గారణంబు లైనభూప్రముఖంబు లనుగతంబు లై కార్యరూప దేహంబులు నై ప్రకాశించుచందంబున నొక్కండవు కారణరహితుండవు నాత్మతంత్రుండవు నై యుండియు విశ్వాకారంబునఁ బెక్కగుదువు సృష్టిస్థితిలయంబులం జేయు చుండియు విజ్ఞానమూర్తి వగుటం బరిభ్రాంతుం డైనజీవునిభంగి గుణకర్మబద్ధుండవు గావు. కావున సిద్ధంబు తన్నిమిత్తంబున బంధహేతువును సిద్ధింపదు. 1504

సీ. పరఁగ జీవుని నైన ౼ బంధమోక్షము లంట, వంటునే పరతత్త్వ ౼ మైననిన్ను
నంటునె యీశ దే ౼ హాద్యుపాధులు నని,ర్వచనీయములు గాన ౼ వరుస నీకు
జన్మంబు జన్మసం ౼ శ్రయఖేదమును లేవు, కావున బంధమో ౼ క్షములు లేవు
గణుతింప ని న్నులూ ౼ ఖలబద్ధుఁ డనుటయు, నహిముక్తుఁ డనుటయు ౼ నస్మదీయ

ఆ. బాలబుద్ధి గాదె ౼ పాషండముఖరమా,ర్గములచేత నీజ ౼ గద్ధితార్థ
మైనవేదమార్గ ౼ మడఁగి పో వచ్చిన, నవతరించి నిలుపు ౼ దంబుజాక్ష. 1505

క. ఆనీవు ధరణిభారము, మానిచి రక్కసుల నెల్ల ౼ మర్దించుట కై
యానకదుందుభియింటను, మానుగ జన్మించితివి స ౼ మంచితకీర్తిన్. 1506

మ. త్రిజగత్పావనపాదతోయములచే ౼ దీపించి వేదామర

ద్విజముఖ్యాకృతి వైననీవు కరుణన్ § విచ్చేయుటం జేసి మా
నిజగేహంబులు ధన్యతం దనరెడిన్ § నిన్నార్యు లర్చింపఁ గా
నజితత్వంబులు వారి కిత్తు వనుకం § బాయత్తచిత్తుండ వై. 1507

శా. ఏపుణ్యాతిశయప్రభావమున నో § యీజన్మమం దిక్కడన్
నీపాదంబులు గంటి నిన్నెఱిఁగితిన్ § నీవుం గృపాళుండ వై
నాపై నర్మిలిఁ జేసి మాన్పఁ దగవే § నానాధనాగారకాం
తాపుత్త్రాదులతోడిబంధనము భ § క్తవ్రాతచింతామణీ. 1508

వ. అని పలికిన నగుచు నక్రూరునికి మాటలవలన సంసారబంధం బగుమోహంబుఁ
గీలుకొలుపుచు హరి యి ట్లనియె. 1509

కృష్ణుం డక్రూరుని హస్తినాపురంబునకుఁ బంపుట.

క. బంధుండవు సద్యోహిత,సంధుండవు వావిఁ జూడ § జనకుఁడవు కృపా
సింధుండ వెల్లగుణముల, నంధుఁడవు గావు ప్రోవ § నర్హుఁడ వెందున్. 1510

చ. కొలుతురు మర్త్యు లిష్టములు § గోరి శిలామయదేవసంఘముల్
జలమయతీర్థసంఘమును § సంతతము న్నటు వారు గొల్వఁగా
వల దన రాదు గాక భగ § వత్పదభక్తుల రైనమీక్రియన్
సొలయక దేవతీర్థములు § చూచినయంత నె కోర్కు లిచ్చునే. 1511

వ. మహాత్మా పరమభాగవతుండ వైననీవు మా కభీష్టంబు లొనరింప నర్హుండవు
వినుము పాండురాజు పరలోకగతుం డైనఁ గుంతీసహితు లైనపాండవులు ధృత
రాష్ట్రశాసనంబున నేతెంచి కరిపురంబున నున్నవా రఁట నిజపుత్త్రమోహితుం
డగునయ్యంధనృపతి వారియందు సమత్వంబునం జరింపం డటు గావున. 1512

క. వారలు బంధులు గావున, వారలకును మే లొనర్చి § వా రలరంగా
వారింప వలయు దుస్థితి, వారిజరిపువంశ పొమ్ము § వారిం జూడన్. 1513

వ. అని పలికి సంకర్షణోద్ధవసహితుండై హరి నిజగృహంబునకుం జనుటయు నక్రూ
రుండు కౌరవరాజధాని యగుకరిపురి కరిగి యందు ధృతరాష్ట్రభీష్మవిదురబాహ్లిక
భారద్వాజగౌతమదుర్యోధనకర్ణాశ్వత్థామాదులం గుంతీసహితు లైనపాండవు
లం దక్కినబంధువులనుం గని యథోచితసత్కారంబుల నంది తద్వర్తనంబు
లెఱింగికొనుచుఁ గొన్నిదినంబు లుండ నొక్కనాఁడు విదురుండు విన నేకతంబున
నక్రూరునికిం గుంతి యి ట్లనియె. 1514

శా. అన్నా తల్లులుఁ దండ్రులున్ భగినులు § న్నల్లుండ్రు మద్భ్రాతలున్
నిన్నుం బొమ్మనువేళ నే మనిరి మా § నెవ్వాల్ విచారింతురే
యున్నారా సుఖయుక్తు లై మృగి వృక § వ్యూహంబులో నున్న రే
ఖ న్నే నిక్కడ నున్నదానఁ గుమనః § కౌరవ్యమధ్యంబునన్. 1515

మ. కలపించెన్ ఫణికోటిచే లతికలం § గట్టించి గంగానదిన్

నెఱిఁ ద్రోపించె విషాన్వితాన్న మొసఁగెన్ ‡ నిద్రారతిం జెంది యే
మఱి యుండం బొడిపించె నాయుధములన్ ‡ మత్పుత్త్రులం దేమియుం
గొఱ గాఁ డీధృతరాష్ట్రసూనుఁడు మహా ‡ క్రూరుండు కార్యంబులన్. 1516

మ. బలుఁడుం గృష్ణుఁడు నెన్నఁడైనఁ దమలో ‡ భాషించి మేనత్తబి
డ్డలకున్ మేలు దలంతురే వగపులన్ ‡ డయ్యెంగఁ బా లయ్యెనే
జలజాతాక్షుఁడు భక్తవత్సలుఁ డిలా ‡ చక్రంబు భాగించి యి
మ్ముల నిప్పించునె నాకుమారకులకున్ ‡ ముఖ్యప్రకారంబునన్. 1517

వ. అని పలికి కృష్ణునిఁ జిత్తంబున నిల్పి నమస్కరించి సంకీర్తనంబు సేసి సర్వాత్మక సర్వపాలక (పుండరీకాక్ష) శరణాగత నైననన్ను రక్షింపు మని వగచు చున్నకుంతికి నక్రూరుండు విదురసమేతుండై ప్రియవచనంబుల దుఃఖోపశమనంబు సేసి వీడ్కొని బంధుమిత్త్రమధ్యంబున సుఖోపవిష్టుండై యున్నధృతరాష్ట్రున కిట్లనియె.

ఉ. నీయనుజుండు పాండుధర ‡ ణీవిభుఁ డీల్గిన నీవు భూమి ధ
ర్మాయతబుద్ధి నేలుచుఁ బ్ర ‡ జావళిఁ గాచుచు గౌరవంబుతోఁ
బాయక లోకులందు సమ ‡ భావన చేసితివేనిఁ గీర్తియున్
శ్రేయముఁ గల్గు వే ఱొకటి ‡ సేసిన దుర్గతి గల్గు భూవరా. 1519

సీ. అవనీశ పాండవు ‡ లందు నీనందను, లందు సమానుండ ‡ వగుట బుద్ధి
యెవ్వనితో యోగ ‡ మిం దెవ్వనికి నిత్య, మంగనాగారపు ‡ త్త్రాదికముల
వలన నయ్యెడిదేమి ‡ వసుమతి నొకజంతు, వుదయింప నొకజంతు ‡ వుక్కడంగు
నొకఁడుపుణ్యముఁజెంద ‡ నొకఁడుపాపమునొందు, మీనజీవనభూత‡మిళితజలము

ఆ. తత్తనూజు లెట్లు ‡ ద్రావుదు రట్లు మూ,ఢాత్మువిత్త మెల్ల ‡ నపహరింతు
రహితులైనకొడుకు ‡ లటమీఁద మని యైనఁ, జచ్చియైనఁ దండ్రి ‡ జాడఁ జనరు.

క. కావున మూఢాత్ముఁడ వై, నీ వార్జించినధనంబు ‡ నీ పుత్త్రులు దు
ర్భావులు పుచ్చుకొనంగా, భూవర నిందితుఁడ వగుదు ‡ భూనాకములన్. 1521

శా. నిందం బొందకు మయ్య యాతనువు దా ‡ నిద్రాకళాదృష్ట మా
సందోహంబువిధంబు నిల్వదు సుమీ ‡ జాత్యంధతం బొందియున్
మందప్రజ్ఞత లేక చేసెదవు స ‡ మ్యగ్జ్ఞానచక్షుండ వై
సందేహింపక యిమ్ము పాండవులకున్ ‡ సర్వంసహాభాగమున్. 1522

వ. అనిన ధృతరాష్ట్రుం డిట్లనియె. 1523

సీ. నీమాట మంచిది ‡ నిశ్చయ మగు నైన, నస్థిరం బైన నా ‡ యంతరంగ
మందు నిల్వదు సుదా ‡ మాచలస్ఫటికశి, లాతలోద్యతతటి ‡ ల్లతికభంగి
నమృతంబు నొందియు ‡ నానందితుఁడు గాని, నరుమాడ్కి నేనునా‡నందమొంద
నీశ్వరాజ్ఞాపథ ‡ మెవ్వఁడు దప్పింప, నోపు విజ్ఞాని యై ‡ యుండి యైన

ఆ. విశ్వ మెల్లఁ జేసి ‡ విభజించి గుణముల, నెవ్వఁ డనుసరించె ‡ నెవ్వఁ డవని,

భార మెల్లఁ బాయఁ బ్రభవించె దేవకి, కెవ్వఁ డాత్మతంత్రుఁ డీశ్వరుండు.
వ. అట్టికృష్ణునకు నమస్కరించెదఁ దచ్చిత్తంబునం గలతెఱం గగు నని వీడ్కొలి
పిన నక్రూరుం డతనితలం పెఱింగి యిట్లనియె నీతలంపుఁ గనుంగొంటి నీ కిష్టం
బగునట్లు వర్తింపు మని పలికి మరలి మధురకుం జనుదెంచి తదీయవృత్తాం
తంబు రామకృష్ణుల కెఱింగించె నంతఁ గంసభార్య లగున స్తియుఁ బ్రాస్తియు
విధవ లై దుఃఖించుచుం దమతండ్రి యైనజరాసంధునగరంబునకుం జని. 1525

శా. వాండ్రున్ వీండ్రును రాజులే యనుచు గర్వోపాధితో యాదవుల్
వేండ్రం బైనబలంబుతో మధురకున్ వే వచ్చి నిష్కారణం
బాండ్రున్ బిడ్డలు బంధులున్ వగవఁ గంసాదిక్ష్మానాథులం
దండ్రిం జంపిరి కృష్ణుచేత నిటు వైధవ్యంబు వచ్చెం జుమీ. 1526

వ. అనిన విని ప్రళయకాలానలంబు తెఱంగున మండిపడి శోకరోషంబులు బంధు
రంబులుగా జరాసంధుం డిట్లనియె. 1527

శా. ఏమీ కంసునిఁ గృష్ణుఁడే రణములో హింసించె నోచెల్ల నా
సామర్థ్యంబు దలంపఁ డించుకయు మచ్చండప్రతాపానలో
ద్దామార్చుల్ వడి నేఁడు గాల్చు యదుసంతానాటవీవాటికన్
భూమిం గ్రుంగిన మింట దాఁగిన మహాంభోరాశిలోఁ జొచ్చినన్. 1528

క. యాదవవిరహిత యగుఁ బో, మేదిని నాచేత నేఁడు మీఁదుమిగిలి సం
పాదితబలు లై హరిరుద్రాదులు నింద్రాదు లెవ్వ రడ్డం బైనన్. 1529

జరాసంధుఁడు మథురమీఁద దండెత్తి వచ్చి కృష్ణునితో యుద్ధము సేయుట.

వ. అని పలికి సమరసన్నాహసంకులం బగుచిత్తంబునఁ గోపంబు దీపింప సంగరభేరి
వ్రేయించి కదలి. 1530

క. దక్షుం డై యిరువదిమూఁ, డక్షౌహిణు లైనబలము లనుగతములుగా
నాక్షణమ జరాసంధుఁడు, ప్రక్షోభముతోడ మథురపైఁ జనియె నృపా. 1531

క. గంధేభతురగరథభట, బంధురచరణోత్థితోగ్ర పాంసుపటలయోఁ
గాంధీభూతము లై దివి, మంథరగతి నడచె నపుడు మార్తాండహరుల్. 1532

వ. ఇట్లు చని నిరంతరకిసలయపత్త్రకోరకకుసుమఫలభారవినమితవృక్షవిలసితమహో
ద్యానంబును నుద్యానవనభాగవలమానజలోన్నయనదారుయంత్రలతానిబద్ధకలశ
విముక్తసలిలధారాశీకరపరంపరాసంపాదితవర్షాకాలంబును గాలకింకరసదృశవీర
భటరథతురగసామజసంకులంబును గులాచారధర్మప్రవీరపౌరజనభాసురంబును
సురాభేద్యమానమహోన్నతాట్టాలకయంత్రభయంకరప్రాకారచక్రంబును జక్ర
సారసహంసాదికలకలారావకలితసరోవరంబును సరోవరసంఫుల్లహల్లకకమలపరి
మళమిళితపవనవిరాజితంబును జితానేకమండలేశ్వరభూషణమణిగణరజోనివా
రితమదగజేంద్రదానజలప్రభూతపంకంబును బంకరహితయాదవేంద్రదత్తసువర్ణా

చలకల్పతరుకామధేనుసమ్మర్దితవిద్వజ్జననికేతనంబును గేతనసన్నిబద్ధ[1]చామరమ
యూరచాపశింజినీసినదపరిపూరితాభ్రంబునుసభ్రంలిహమహాప్రాసాదసౌధగవాక్ష
రంధ్రనిర్గతఘనసారధూపధూమపటలవిలోకనసంజనితజలధరభ్రాంతివిభ్రాంతశిఖండి
తాండవరుచిరంబును జిరతరానేక దేవాలయఘోఘుష్యమాణతూర్యనినదపరిభా
వితపారావారకల్లోల ఘోషంబును ఘోషకామినీప్రాణవల్లభబాహుదండపరిరక్షి
తంబు నై పరులకు నలక్షితం బైనమథురానగరంబు చేరి వేలాలంఘనంబు చేసి
వెల్లివిరిసినమహార్ణవంబు తెఱంగునఁ బట్టణంబునకు ముట్టడంబు చేసి చుట్టును
విడిసిన జరాసంధునివేలంబుఁ గనుంగొని వేలావిహుం డగుహరి తనమనంబున.

మ. ఐదున్నాలుగునాఱు రెండునిరుమూఁ - డక్షౌహిణుల్ సుట్టి సం
ఛాదించెం బుర మెల్ల మాగధునెడన్ - సామంబు దానంబు సం
భేదంబుం బని లేదు దండవిధి శో - భిల్లం బ్రయోగించి యీ
భూదేవీవరభార మెల్ల నుడుపం - బోలున్ జయోద్భాసి నై. 1534

క. ఏ నవతరించు టెల్లను, మానుగఁ జతురంతధరణి - మండలభరమున్
మానుపుకొఱకుం గాదే, పూనెద నిది మొదలు దగిలి - భూభర ముడుపన్.

ఆ. మగధనాథుఁ బోర - మడియింపఁ బోలదు
మడియ కున్న వీఁడు - మరలి మరలి
బలముఁగూర్చుకొనుచుఁ - బఱతెంచుఁ బఱతేరఁ
ద్రుంపవచ్చు నేల - దొసఁగు దోఱఁగ. 1536

వ. అని యిట్లు తలపోయుచున్నసమయంబున నభోభాగంబున నుండి మహాప్రభా
సమేతంబులును సపరిచ్ఛదసూతంబులును ననేకబాణబాణాసనచక్రాదివివిధా
యుధోపేతంబులు నయినరథంబులు రెండు మనోరథంబులు పల్లవింప దైవయో
గంబునఁ జేర వచ్చినం జూచి హరి సంకర్షణున కి ట్లనియె. 1537

శా. కంటే రామ రథంబు లాయుధములున్ - గాఢప్రకాశంబు లై
మింటన్ వచ్చెను వీనిఁ గైకొని సురల్ - మెచ్చన్ నృపశ్రేణులన్
బంటింపం బని లేదు చంపుము ధరా - భారంబు వారింపు మీ
వెంటన్ నీయవతారమున్ సఫల మా - వేవేగ లెమ్మాజికిన్. 1538

వ. అని పలికె. 1539

క. ఖరు లై దృఢకవచధను,శ్శరు లై యధిగతరథాను - చరు లై మదవ
త్కరు లై ఘనహరు లై బల,హరు లయ్యేడ నాజి కేఁగి - రతిభీకరు లై. 1540

వ. ఇట్లు సమరసన్నాహంబునం బురంబు వెడలి. 1541

ఉ. అన్యులు తల్లడిల్ల దను - జాంతకుఁ డొత్తె గభీరఘోషకా

---

1. చాపమయూరశింజినీ.

తిన్యమహాప్రభావవికటీకృతపద్మభవాండజంతుచై
తన్యముధన్యముం దివిజతాపసమాన్యముఁ బ్రీతభక్తరా
జన్యము భీతదుశ్చరితశాత్రవసైన్యముఁ బాంచజన్యమున్. 1542

క. సింధురభంజనపూరిత, బంధురతరశంఖనినదభారమున జరా
సంధునికిం గలసైన్యము, లంధము లై సంచలించె నాహవభూమిన్. 1543

వ. అయ్యవసరంబున మాగధుండు మాధవున కిట్లనియె. 1544

సీ. అదలించి రొప్పంగ నాలమందలు గావు, గంధగజేంద్రసంఘములు గాని
పరికించి వినఁగనం భారవంబులు గావు, వాజీంద్రహేషారవములు గాని
పదహతిఁ గూల్పంగఁ [1]బాఁతబండ్లివి గావు, నగసమానస్యందనములు గాని
ప్రియము లాడంగ నాభీరలోకము గాదు, కాలాభవైరివర్గంబు గాని
తే. యార్ప వనవహ్ని గాదు బాణాగ్ని గాని
మురియ బృందావనము గాదు మొనలు గాని
యమున గాదు నటింప ఘోరాజి గాని
పోరు నీ కేల గోపాల పొమ్ము పొమ్ము. 1545

మ. తరుణిం జంపుటయో బకుం గెడపుటో ధాత్రీజముల్ గూల్చుటో
ఖరముం ద్రుంచుటయో ఫణిం బఱపుటో గాలిన్ నిబంధించుటో
గిరి హస్తంబునఁ దాల్చుటో లయమహాగ్నిస్ఫారదుర్వారదు
ర్భరబాణాహతి నెట్లు నిల్చెదవు సప్రాణుండవై గోపకా. 1546

వ. అదియునుం గాక. 1547

సీ. గోపికావల్లకీఘోషణంబులు గావు, శింజినీరవములు చెవుడుపఱుచు
వల్లవీకరముక్తవారిధారలు గావు, శరవృష్టిధారలు చక్కుసేయు
ఘోషాంగనాపాంగకుటిలాహతులు గావు, నిశితాసినిహతులు నిగ్రహించు
నాభీరకామినీహస్తాబ్జములు గావు, ముష్టిఘాతంబులు మురువుడించు
తే. నల్లవ్రేపల్లె గాదు ఘోరావనీశ,మకరసంఘాతసంపూర్ణ మగధరాజ
వాహినీసాగరం బిది వనజనేత్ర, నెఱసి నిను దీవికైవడి నేఁడు ముంచు.

వ. అనిన శ్రీహరి యిట్లనియె. 1549

ఉ. పంతము లేల తొల్లి జనపాలురఁ బోరుల గెల్చినాఁడ వం
డ్రంతియ చాలదే బిరుదులాడుట బంటుతనంబు త్రోవయే
యింతటఁ దీఱెనే మగధ యేటికిఁ బేలెదు నీవ యేల క
ల్పాంతమహోగ్రపావకుని నైన హరింతు వరింతు సంపదన్. 1550

క. గోపాలుఁడ వని పలికితి, భూపాలక దీన నేమి పోరాడంగా
గోపాలమహీపాల,వ్యాపారాంతరము దెలియ వచ్చుం బిదపన్. 1551

1. 'బాటబండ్లను' వ్రా. ప్ర.

వ. అనిన రోషబంధురుండై జరాసంధుం డిట్లనియె. 1552

ఉ. బాలుఁడ వీవు కృష్ణ! బలభద్రునిఁ బంపు రణంబు సేయఁగో
పాలకబాలుతోడ జనపాలశిఖామణినైన మాగధుం
డాలము సేసె నంచు జను లాడెడిమాటకు సిగ్గు పుట్టెడిం
జాలుఁ దొలంగు దివ్యశరజాలుర మమ్ము జయింపవచ్చునే. 1553

వ. అనిన నగధరుం డిట్లనియె. 1554

క. పొగడుకొనుదురే శూరులు, మగఁటిమిఁ జూపుదురు గాక మాగధ నీకున్
మగతనము గలిగెనేనియుఁ, దగు మెఱయు వికత్థనములు దగ వీపోరన్. 1555

వ. అనిన రోషించి. 1556

చ. పవనుఁడు మేఘరేణువుల భానుకృశానులఁ గప్పుకైవడిన్
వివిధబలౌఘముం బనిచి వేగమ మాగధుఁ డావరించె భూ
మ్యవనచరిష్ణులన్ [1]గుణిమ తావనినాథనిరాకరిష్ణులన్
దివిషదలంకరిష్ణుల నతిస్థిరజిష్ణుల రామకృష్ణులన్. 1557

మ. హయహేషల్ గజబృంహితంబులు రథాంగారావముల్ శింజినీ
చయటంకారములున్ [2]వివర్ధితగదాచక్రాస్త్రనాదంబులున్
జయశబ్దంబులు భేరిభాంకృతులు నిస్సాణాదిఘోషంబులున్
భయదప్రక్రియ నొక్కపీఁక నెగసెన్ బ్రహ్మాండభేదంబుగన్. 1558

వ. మఱియు నయ్యెడ మాగధమాధవవాహినులు రెండు నొండొంటిం దాఁకి రౌ
ద్రంబున సంవర్తసమయసముద్రంబులభంగి నింగికిం బొంగి చెలంగి చలంబునం
దలపడి పోరునెడ మసరు కవిసి మహారణ్యంబులు వెలువడి మాఱొక్కనుమద
గజంబులమాడ్కిని మహోత్కంఠంబు లగుకంఠీరవంబుల తెఱంగున దుర్ల
భంబు లగుశరభంబులచాడ్పునం బ్రచండంబు లగుగండభేరుండంబులగమనికం
దమతమ మొనలకుం దలకడచి వీరరసంబు వివిధరూపంబు లైనవిధంబునం బదు
గురు నూర్వురు వేవురు గము లై కులకుధరగుహాంతరాళంబులు నిండ సింహ
నాదంబు లొనర్చుచు నార్చుచు నట్టహాసంబులు సేయుచు నరివీరుల రోయుచుఁ
బటహకాహళభేరీశంఖశబ్దంబులకు నుబ్బుచు గర్వంబునం బ్రబ్బుచు గదల వ్రే
యుచుఁ గాండంబుల నేయుచు ముద్గరంబుల నొత్తుచు ముసలంబుల మొత్తుచు
గుంతంబుల గ్రుచ్చి యెత్తుచుఁ గరవారంబులం ద్రెంచుచుఁ జక్రంబులం ద్రుం
చుచు శస్త్రంబులం దఱుగుచుఁ జిత్రంబుగఁ దిరుగుచుఁ బరిఘంబులం ద్రిప్పికొ
ట్టుచుఁ బ్రాసంబులం బెట్టుచు శూలంబులఁ జిమ్ముచు సురియలఁ గ్రుమ్ముచు బహు
భంగులఁ బరాక్రమించువీరభటులును నిబిడనీరంధ్రనేమినిర్ఘోషంబుల నాకాశంబు
నిరవకాశంబుగ ననర్గళచక్రమార్గంబులం బడుపదాతులు చదియ నరదంబులు

1. 'విమతమానవనాథ' ప్రా. ప్ర. 2. వివర్జితగదా.

దోలి వివిధాయుధప్రయోగంబుల వైరుల వ్రచ్చి చిందఱవందఱలాడు రథికులును
రథికశరపరంపరలఁ గంపింపక మహామోఘమేఘధారలకుఁ జలింపనిధరణీధరంబుల
చాడ్పున రథంబులకుం గవిసి కల్పాంతకాలదండిదండప్రచండంబులగు శుండాదం
డంబులు సాఁచిపూఁచికడనొగ లొడిసి తిగిచికుదిచి విఱిచి కూబరములు నుఱు
ములుగ జిఱజిఱం ద్రిప్పి వైచియు భటులఁ జటులగతిం బంతుల క్రియ నెగుర
వైచి దంతంబుల గ్రుచ్చియు ఘోటకంబుల వ్రచ్చియు విచ్చలవిడిం దిరుగుకరు
లును వజ్రవజ్రధారలకుం దప్పి [1]కకుప్పులకు నెగయుతెక్కలు గలగిరులసిరులం
బెక్కురలతోడ హేషారవభీషణంబు లై మనోజవంబు లగుతురంగంబులం బఱపి
తురంగపదపాంసుపటలప్రభూతబహుళాంధకారంబులు గరకలితకఠోరఖడ్గమరీచి
జాలంబుల నివారించుచు నానాప్రకారంబులం బ్రతివ్యూహంబులం జించి చెం
డాడురాహుత్తులుం గలిగి సంగ్రామంబు భీమం బయ్యె నందు. 1559

క. చెడురథములుఁ దెగుహారులును, బడుకరులును మడియుభటులుఁ బఱచురుధిరముల్
మఱియుతల లొఱగుతనువులు, పొడియగుతొడవులును మధురిపునిదెసఁ గలిగెన్.

క. భీతం బై హతసుభట, వ్రాతం బై భగ్నతురగ వారణరథసం
ఘాతం బై విజయశ్రీ, వీతం బై యసురబలంబు విఱిగె నరేంద్రా. 1561

శా. యోధాగ్రేసరుఁ డీహలాయుధుఁడు లోకోత్కృష్టబాహాబల
శ్రీధౌరేయుఁడు కృష్ణుఁ డిట్టిఘనులన్ జిత్రంబు నేఁ డిట్లు సం
రోధించెన్ బలముం దెరల్చె మగధేంద్రుం డంచు నీక్షించుచున్
సౌధాగ్రంబులఁ బౌరకాంతలు మహాసంతప్త లై రెంతయున్. 1562

వ. ఇట్లు తన మొనలు విఱిగిపాఱినం గనుంగొని సమరసంరంభంబున హరివిశ్వంభరా
భరణవేదండశుండాభంబు లగుబాహుదండంబులు పెంచి విజృంభించి బ్రహ్మాండ
కుహర (కుంభ) పరిస్ఫోటనం బగుపాంచజన్యనినదంబు నిబిడనిర్ఘాతశబ్దంబు గా
నుదంచితపింఛదామంబు సంక్రందనచాపంబు గాఁ బ్రశస్తహస్తలాఘవంబున
శరాకర్షణసంధానమోక్షణంబు లేర్పడక నిర్వక్రచక్రాకారంబుతోడ మార్తాండ
మండల ప్రభాప్రచండం బగుశార్ఙ్గకోదండంబు క్రొమ్మెఱుంగుగా దిగ్గజేంద్రకర్ణభీష
ణంబు లగుగుణఘోషణంబులు ఘుమఘుమారావదుస్సహంబు లయినగర్జనంబు
లుగా రథతురంగమరింఖాసముద్ధూతపరాగపటలపరంపరాసంపాదితపుంజీభూతం
బగుపెంజీఁకటి యిరులుగా నసమసమరసన్నాహచాతురీవిశేషంబులకుం జొక్కి
నిక్కి కరంబు లెత్తి నర్తనంబులం బ్రవర్తించు[2]నారదహస్తవిన్యాసంబులు లీలా
తాండవమండితమహోత్కంఠంబు లగునీలకంఠంబులు గా సుందరస్యందన
నేమిసంఘోషభీతు లయి కుంభికుంభంబులపై వ్రాలువీరులు మత్తమయూరకేకారవ

1. యుప్పరంబుల కెగయు – యుప్పర కెగయు. 2. నారదాదులు లీలా.

చకితులై యువతికుచకుంభములమీఁద వ్రాలెడుకాముకులుగా నానానరేంద్ర
రక్తపిపాసాపరవశంబులై వాచఱచు చున్నభూతవ్రాతంబులు వర్షవర్షేతినిస్వ
నంబు లొసంగుచాతకంబులు గా నభంగసంగరప్రేరకుం డగుహలాయుధుండు
వృష్టికారణంబగుమందసమీరణంబుగా ననల్పకల్పాంతకాలనీలవలాహకంబుభా
తిం (బరఁగుమేనిచాయతోడం దోయజనాభుం) డరాతిచతురంగదేహక్షేత్రం
బులం బుంఖానుపుంఖంబులుగ నసంఖ్యాతబహువిధదివ్యబాణవర్షంబులు గురియు
నెడ శస్త్రాస్త్రపరంపరాసంఘట్టనజనితంబు లగుమిడుఁగుఱులు వర్షాకాలవిహిత
విద్యోతమానఖద్యోతంబులును విశిఖవికీర్ణ (వీర) కోటీరఘటితపద్మరాగశకలంబు
లింద్రగోపంబులును మహితమార్గణవిదళితమత్తమాతంగకుంభమౌక్తికంబులు
వడగండ్లును జటులార్ధచంద్రశరచ్ఛిన్నచరణంబు లయి కృష్ణ కృష్ణ నిలు నిలు
మని పలుకుచుం గూలెడుమేనులు కృషీవలకరపరశుధారావిదళితమూలవిశాల
సాలంబులును భాసురభల్లభగ్నంబు లయినవదనగహ్వరంబులవలన డుల్లెడుదంత
పుంజంబులు మాలతీకుసుమమంజరులును నవ్యనారాచభిన్నదేహంబు లయి దిగ్గ
నఁ గ్రొగ్గండ్లవలన వెడలురక్తస్యందసందోహంబులతో సంచరింపక ప్రాణం
బులు విడుశుండాలంబులు సెలయేఱులతోడికొండలును గఠోరకాండఖండితంబు
లయినభుజాదండంబులతోడఁ గలసిపడినవజ్రమయకంఠికాభరణంబులుభోగిభోగ
సమేతకేతకీసుమంబులును బ్రళయార్ణవకల్లోలశబ్దసన్నిభంబు లయినభేరీరవంబు
లు భీకరభేకనికరారవంబులును దారుణేషువిలూనవాహవారణమనుజమస్తి
ష్కంబు రొంపియునై సొంపు మెఱయ నాభీలకీలాలప్రవాహంబులు ప్రవహించె
నందు భుజంబులు భుజంగంబులును గపాలంబులు కమఠంబులును శిరోజంబులు
శైవాలంబులును గరంబులు మీనంబులును హయంబులు నక్రంబులును గజం
బులు దీవులును ధవళచ్ఛత్రంబులు నురువులును జామరంబులు కలహంసంబు
లును భూషణరత్నరేణురాసులు పులినంబులునై యొప్పె నప్పుడు. 1563

లయవిభాతి. హసితహరినీలనిభ ‡ వసనము విశాలకటి
‡ నసమనయనాద్రిపరి ‡ లసిత మగుమేఘో
ల్లసనము వహింపఁ గర ‡ కిసలయము హేమమణి
‡ విసరవలయద్యుతులు ‡ దెసలతుదలం దుం
పెసలు గునియంగ సర ‡ భసమున బలుండు దర
‡ హసితము ముఖాబ్జమున ‡ నెసఁగ ఘనకాలా
యసమయమహోగ్రతర ‡ ముసలము వడిం విసరి
‡ కసిమసఁగి శత్రువుల ‡ నసువులకుఁ బాపెన్. 1564

లయవిభాతి. ప్రలయసమయాంతకుని ‡ చెలువునఁ గటాక్షముల

నలఘుచటులాగ్నికణములు చెదరఁ గోలా
హలముగ సువర్ణమణీవలయనిచయోజ్జ్వలిత
హలము వడిఁ జాఁచి శిరములు నురములు ని
ర్దలితములుగన్ శకలములుగ నొనరింపఁ గని
శెలుకుఱి జరాసుతుని బలము రణవీథిం
జలితదనుజావలికి బలికి భయభీతసుర
ఫలికిఁ ద్రిజగచ్ఛలికి హలికిఁ దలఁచెన్. 1565

శా. రోషోద్రేకకళాభయంకరమహారూపంబుతో నొక్కచే
నీషాదండము సాఁచి లాంగలము భూమీశోత్తమగ్రీవలన్
భూవల్ రాలఁ దగిల్చి రాఁదిగిచి సంపూర్ణోద్ధతిన్ రోఁకటన్
వేవంబుల్ సెడ మొత్తె రాముఁడు రణోర్విన్ నెత్తురుల్ జొత్తిలన్. 1566

క. హలిహలహృతకరికుంభస్థలముక్తాఫలము లోలిఁ దనరెఁ గృషికలాం
గలమార్గకీర్ణబీజావలికైవడి నద్భుతాహవక్షేత్రమునన్. 1567

క. తఱిమి హలి హలము విసరుచు
నెఱిఁ గదిసిన బెగడి విమతనికరము లెడలై
వెఱఁగుపడు నొదుఁగు నడఁగును
మఱుపడుఁ జెడు మడియుఁ బొరలు మరలుం దెరలున్. 1568

క. హరి తిగ్మగోశతంబుల, హరిదంతర మెల్లఁ గప్పు నాకృతిఁ గడిమిన్
హరి తిగ్మగోశతంబుల, హరిదంతర మెల్లఁ గప్పె నతిభీకరుఁడై. 1569

సీ. పదుగురేగురు దీర్ఘబాణముల్ గాఁడిన, గుదులు గ్రుచ్చినభంగిఁ గూలువారుఁ
దలలు ద్రెవ్విన మున్ను దారు వీక్షించిన, వారల నొప్పించి వ్రాలువారుఁ
బదములు దెగి పడ్డ బాహులఁ బోరి ని, ర్మూలితబాహు లై మ్రొగ్గువారు
క్షతముల రుధిరంబు జల్లింప నిర్ఘర, యుతశైలములభంగి నుండువారు

ఆ. భ్రాతృపుత్త్రమిత్త్ర బంధువుల్ వీఁగినఁ, నడ్డ మరుగుదెంచి యడఁగువారు
వాహనములు దెగిన వడి నన్యవాహనా, ధిష్ఠు లగుచు నెదిరి త్రెళ్ళువారు.

వ. మఱియును. 1571

శా. ఈకాయంబులఁ బాసినంతటనె మాకెగ్గేమి జేతృత్వమున్
నీకుం జెల్లదు కృష్ణ నిర్జరుల మైని న్నొత్తు మామీఁదటన్
వైకుంఠంబున నంచుఁ బల్కుక్రియ దుర్వారాస్త్రభిన్నాంగు లై
యాకంపింపక కొంద ఱాడుదురు గర్వాలాపముల్ కృష్ణునిన్. 1572

వ. ఇవ్విధంబున. 1573

క. జగతీశ యేమి చెప్పుదు, నగణితలయవార్ధిభయదమై మూఁగినయ
మ్మగధేంద్రబలము నెల్లను, దెగఁజూచిరి హరియు హలియు దీవ్రక్రీడన్

క. భువనభవస్థితివిలయము, లవలీలం జేయుహరికి । నరినాశన మెం
తవిషయ మైన మనుజుఁడై, భవ మొందుటఁజేసి పొగడఁ । బడియెం గృతులన్.

వ. ఆ సమయంబున. 1576

శా. అంహఃకర్ములు దల్లడిల్ల భయదా । హంకారుఁడై సీరి దో
రంహం బొప్ప హలాహతిన్ రథధనూ । రథ్యంబులం గూల్చి త
త్సంహారస్పృహఁ జొచ్చి పట్టెను జరా । సంధున్ మదాంధున్ మహా
సింహంబుం బ్రతిసింహముఖ్యము బల । శ్రీఁ బట్టునే ర్పేర్పడన్. 1577

వ. ఇట్లు పట్టుకొని. 1578

ఉ. కుంఠితు లై పరుల్ బెగడ । ఘోరబలుండు బలుండు వాని సో
ల్లుంఠము లాడుచున్ దిగిచి । లోకభయంకర మైనముష్టిచేఁ
గంఠగతాసుఁ జేసి తమ । కంబున మొత్తఁగ భూభరక్షయో
త్కంఠుఁడు చక్రి మీఁదెఱిఁగి । కార్యము గల్దని మాన్పె నిట్లనున్. 1579

శా. దుఃఖింపం బని లేదు పొమ్ము బలసం । దోహంబులం దెమ్ము చే
తఃఖేదం బెడలంగ రమ్ము రిపులం । దండింపు కాదేని భూ
స్వఃఖేలజ్జన మెల్ల మెచ్చ నృప నీ । శౌర్యోన్నతుల్ చూపి మే
దఃఖండంబులు భూతముల్ దినఁ దను । త్యాగంబు సేయం దగున్. 1580

వ. అని నగుచు విడిపించిన విడివడి చిడిముడికి నగ్గలం బయినసిగ్గున మ్రగ్గి నెమ్మొగంబు సూపక కోపకపటభావంబులు మనంబునం బెనఁగొనఁ దపంబు చేసి యైన వీరలం జయించెద నని పలాయితు లైనరాజులం గూడికొనుచు జరాసంధుండు తిరిగి చనియె సురలు కుసుమవర్షంబులు గురియ హలియు హరియును మధురానగరజనవందిమాగధజేగీయమానులై వీణావేణుమృదంగ శంఖదుందుభినినదంబు లాకర్ణించుచు మృగమదజలసిక్త విమలవీథికాశతంబును వివిధవిచిత్రకేతనాద్యలంకృతంబును సువర్ణమణిమయజయస్తంభనిబద్ధతోరణసంయుతంబును వేదనాదనినాదితంబును సంతుష్టజనసంకులగోపురంబు నైనపురంబుఁ బ్రవేశించి రందు.

ఉ. వెల్లువ లైనవైరినృప । వీరుల నెల్ల జయించి వీటికిన్
బల్లిదు లైనకృష్ణబల । భద్రులు వచ్చుచు నున్నవారు రం
డుల్లము లారఁ జూత మని । యున్నతసౌధము లెక్కి వారిపైఁ
బల్లవపుష్పలాజములు । పౌరపురంధ్రులు చల్లి రెల్లెడన్. 1582

వ. ఇట్లు పురంబు ప్రవేశించి యుద్ధప్రకారం బెల్ల నుగ్రసేనున కెఱింగించి కృష్ణుండిచ్ఛావిహారంబుల నుండె మఱియు మహామత్సరంబున నమ్మాగధుండు మహీమండలంబునం గలదుష్టమహీపతుల నెల్లం గూడికొని సప్తదశవారంబులు సప్తదశాక్షౌహిణీబలసమేతుండై మధురానగరంబుపై విడిసి మాధవభుజాప్రాకార రక్షితు లగుయాదవులతోడ నాలంబు సేసి నిర్మూలితబలుం డై పోయి క్రమ్మఱ

సప్తాదశయుద్ధంబునకు వచ్చునెడం గలహవిద్యావిశారదుండగు నారదుండు కాల
యవనుకడకుం జని యిట్లనియె. 1583

మ. యవనా నీవు సమస్తభూపతుల బాహాఖర్వగర్వోన్నతిం
బవనుం డభ్రములన్ హరించుపగిదిన్ భంజించియు న్నేల యా
దవులన్ గెల్వవు వారలన్ మఱచియో దర్పంబు లేకుండియో
యవివేకస్థితి నొందియో వెఱచియో హైన్యంబునం జెందియో. 1584

క. యాదవులలోన నొక్కఁడు, మేదినిపై సత్త్వరేఖ మెఱసి జరాసం
ధాదులఁ దూలం దోలెను, దాదృశుఁ డిల లేఁడు వినవె తత్కర్మంబుల్. 1585

వ. అనిన విని కాలయవనుం డిట్లనియె. 1586

శా. ఏమీ నారద నీవు చెప్పిననరుం డేరూపువాఁ డెంతవాఁ
డేమేరన్ విహరించు నెవ్వఁడు సఖుం డెం దుండు నేపాటివో
స్సామర్థ్యంబునఁ గయ్యముల్ సలుపు న స్మద్బాహుశౌర్యంబు సం
గ్రామక్షోణి భరించి నిల్వఁ గలఁడే గర్వాఢ్యుఁడే చెప్పుమా. 1587

వ. అనిన విని దేవముని యిట్లనియె. 1588

సీ. నీలజీమూతసన్నిభశరీరమువాఁడు, తామరసాభనేత్రములవాఁడు
పూర్ణేందుబింబంబుఁ బోలెడిమోమువాఁ, [1]డున్నతదీర్ఘబాహువులవాఁడు
శ్రీవత్సలాంఛనాంచితమహోరమువాఁడు, కౌస్తుభమణిపదకంబువాఁడు
శ్రీకరపీతకౌశేయచేలమువాఁడు, మకరకుండలదీప్తి మలయువాఁడు
తే. రాజ యింతింతవాఁ డనరానివాఁడు, మెఱసి దిక్కుల నెల్లను మెఱయువాఁడు
తెలిసి యేవేళలం దైనఁ దిరుగువాఁడు, పట్ట నేర్చినఁగాని లోఁ బడనివాఁడు.

వ. అని మఱియు నితరలక్షణంబులుం జెప్పిన విని సరకుసేయక. 1590

ఉ. యాదవుఁ డెంతవాఁడు ప్రళయాంతకుఁ డైన నెదిర్చి నేనియుం
గా దనఁ బోర మత్కలహకర్కశబాహుధనుర్విముక్తనా
నాదృఢహేమపుంఖకఠినజ్వలదస్త్రపరంపరాసము
త్పాదితవహ్నికీలముల భస్మము సేసెదఁ దాపసోత్తమా. 1591

వ. అని పలికి కాలయవనుండు మూఁడుకోట్లమ్లేచ్ఛవీరులం గూడుకొని శీఘ్రగమ
నంబున దాడివెడలి మథురాపురంబుమీఁద విడిసినం జూచి బలభద్రసహితుండై
కృష్ణుం డిట్లని వితర్కించె. 1592

సీ. యవనుండు పుర మెల్ల నావరించెను నేఁటి, యెల్లింటిలోపల నీనడుమను
మాగధుండును వచ్చి మనమీఁద విడియును, యవనమాగధులు మహాప్రబలులు
పురిరెండువంకలఁ బోరుదు రట్టిచో, నోపినభంగి నొక్కొక్కచోట
మనము యుద్ధముసేయ మఱియొక్కఁ డెడసొచ్చి, బంధుల నందఱఁ బట్టిచంపు

1. దున్నతఘనభుజ ♦ యుగమువాఁడు.

తే. నొండెఁ గొనిపోయి చెఱఁ బెట్టు ♦ నుగ్రకర్ముఁ
డైనమాగధుఁ డది గాన ♦ యరివరులకు
విడియఁ బోరాడఁగా రాని ♦ విషమభూమి
నొక్కదుర్గంబు సేసి యం ♦ దునుప వలయు. 1593

వ. అని వితర్కించి సముద్రు నడిగి సముద్రమధ్యంబునఁ బండ్రెండు యోజనంబుల నిడుపు నంతియ వెడల్పుం గలదుర్గప్రదేశంబు సంపాదించి తన్మధ్యంబునం గృష్ణుండు సర్వాశ్చర్యకరంబుగ నొక్కనగరంబు నిర్మింపు మని విశ్వకర్మం బంచిన.

ఆ. వరుణుపురముకంటె ♦ వాసవుపురికంటె, ధనదువీటికంటె ♦ దండధరుని
నగరికంటె బ్రహ్మ ♦ నగరంబుకంటెఁ బ్ర,స్ఫుటము గాఁగ నొక్క♦పురముఁ జేసె.

వ. అందు. 159

క. ఆకసముతోడిచూ లనఁ, బ్రాకారము పొడవు గలదు ♦ పాతాళమహా
లోకముకంటెను లోఁ తెం, తో కల దాపరిఖ యెఱుఁగ ♦ ద్వారక దాకరికిన్.

క. కోటయు మిన్నును దమలోఁ, బాటికి జగడింప నడ్డ ♦ పడి నిల్చినవా
చాటులరుచిఁ దారకములు, కూటువ లై కోటతుదలఁ ♦ గొమరారుఁ బురిన్.

శా. సాధుద్వారకవాటకుడ్యవలభి ♦ స్తంభార్గళాగేహళీ
వీథీవేదిగవాక్షచత్వరసభా ♦ వేశ్మప్రఘాణప్రపా
సౌధాట్టాలకసాలహర్మ్యవిశిఖా ♦ సోపానసంస్థానముల్
శ్రీధుర్యస్థితి నొప్పుఁ గాంచనమణి ♦ స్నిగ్ధంబు లై యప్పురిన్. 1599

క. కూడి గ్రహంబులు దిరుగఁగ, మేడలతుదినిలువులందు ♦ మెలఁగెడిబాలల్
క్రీడింపరు పురుషులతోఁ, వ్రీడం దద్వేళలందు ♦ వినుమా వీటన్. 1600

ఉ. ఆయతవజ్రనీలమణి ♦ హాటకనిర్మితహర్మ్యసౌధవా
తాయనరంధ్రనిర్గతసి ♦ తాభ్రమహాగరుధూపధూమముల్
తోయదపంక్తులో యనుచుఁ ♦ దుంగమహీరుహరమ్యశాఖలం
జేయుచు నుండఁ దాండవవి ♦ శేషము లప్పురిఁ గేకిసంఘముల్. 1601

ఆ. సరస నడచు చుండి ♦ సౌధాగ్రహేమకుం, భములలోన నినుఁడు ♦ ప్రతిఫలింప
నేర్పరింపలేక ♦ యినులు పెక్కండ్రంచుఁ, బ్రజలు చూచి చోద్య♦పడుదు రందు.

ఉ. శ్రీరమణీయగంధములఁ ♦ జెన్ను వహించుఁ బురీవనంబులం
గోరకజాలకస్తబక ♦ కుట్మలపుష్పమరందపూరవి
స్ఫారలతాప్రకాండవిట ♦ పచ్ఛదపల్లవవల్లరీశిఖా
సారపరాగమూలఫల ♦ సంభృతవృక్షలతావిశేషముల్. 1603

క. శ్రీకరములు జనహృదయవ, శీకరములు మందపవన ♦ శీర్ణమహాంభ
శ్శీకరములు హంసవిహం, గాకరములు నగరికువల ♦ యాబ్జాకరముల్. 1604

క. నవకుసుమామోదభరా, జవనము రతిఖిన్నదేహ ♦ జస్వేదాంభో

లవనము సమధిగతవనము, పవనము విహరించుఁ బౌర § భవనములందున్. 1605

క. బ్రహ్మత్వము లఘు వగు నని, బ్రహ్మయు బిరుదులకు వచ్చి § పట్టఁడు గా కా
బ్రహ్మాదికళలఁ దత్పురి, బ్రహ్మజనుల్ బ్రహ్మఁ జిక్కు § పఱుపరె చర్చన్. 1606

*క. నగరీభూసురకృతలస, దగణితమఖధూమపిహిత § మై కాక మహా
గగనము నీలం బగునే, మిగులఁగ బెడఁ గగునె గ్రహస § మృద్ధం బయ్యున్.

క. తిరుగరు పలు కర్థులకును § సురుఁగరు ధన మిత్తు రితర § సుదతీమణులన్
మరగరు రణమునఁ బిఱిఁదికి, నరుగరు రాజన్యతనయు § లానగరమునన్. 1608

క. రత్నాకర మై జలనిధి, రత్నము లీ నేర దేటి § రత్నాకరమో
రత్నములఁ గొనుదు రిత్తురు, రత్నాకరజయులు వైశ్య § రత్నములుపురిన్. 1609

క. తుంగంబులు కరహతగిరి, శృంగంబులు దానజలవ § శీకృతభృంగీ
భృంగంబులు పటుశైలస, మాంగంబులు నగరిమత్త § మాతంగంబుల్. 1610

క. ప్రియములు జితపవనమనో
రయములు కృతజయము లధిక § రమణీయగుణా
న్వయములు నతిశయములు ని
ర్భయములు హతరిపుచయములు § పట్టణహయముల్. 1611

క. పులులపగిదిఁ గంఠీరవ, ములక్రియ శలభములమాడ్కి § ముదితమదేభం
బులతెఱఁగున నానావిధ, కలహమహోద్భటులు భటులు § గల రాపీటన్.

క. ఆ వీట నుండువారికి, భావింపఁగ లేవు క్షుత్పి § పాసాదులు త
ద్గోవిందకృపావశమున, దేవప్రతిమాను లగుచు § దీపింతు రిలన్. 1613

సీ. ఆసక్తి కృష్ణము § ఖావలోకనమంద, హరిపాదసేవన § మంద చింత
వెఱపు నారాయణ § విముఖకార్యములంద, పారవశ్యము విష్ణు § భక్తియంద
బాష్పనిర్గతి చక్రి § పద్యసంస్తుతులంద, పక్షపాతము శార్ఙ్గి § భక్తులంద
లేమి గోవిందాన్య § లీలాచరణమంద, శ్రమము గోవిందపూ § జనములంద

తే. బంధ మచ్యుతేతరదుష్ట § పథములంద, జ్వరము మాధవవిరహితక్ష § ణములంద
మత్సరము లీశకైంకర్య § మతములంద, నరవరోత్తమ వినుము తన్నా § గరులకు.

వ. మఱియు నప్పురవరంబున హరికిం బారిజాతమహీజంబును సుధర్మ యనియెడి దేవసభయును దేవేంద్రుం డిచ్చె కర్ణైకదేశంబుల నలుపు గలిగి మనోజవంబులును శుక్లారుణవర్ణంబులు నైనతురంగముల వరుణుం డొసంగె మత్స్య కూర్మ పద్మ మహాపద్మ శంఖ ముకుంద కచ్ఛప నీలంబు లను నెనిమిదినిధులఁ గుబేరుండు సమర్పించె నిజాధికారసిద్ధికొఱకుఁ దక్కినలోకపాలకులును దొల్లి తమకు భగవత్కరుణాకటాక్షవీక్షణంబుల సంభవించినసర్వసంపదల మరల (నతిభక్తితో) సమర్పించి రివ్విధంబున. 1615

క. దర్పించి చేసి పురము స, మర్పించెను విశ్వకర్మ § మంగళగుణసం
తర్పితగహ్వారికిని గురు, దర్పితదుఃఖప్రవాహ § తరికిఁ హరికిన్. 1616

వ. ఇట్లు విశ్వకర్మనిర్మితంబైనద్వారకానగరంబునకు నిజయోగప్రభావంబున మథురాపురజనుల నందఱం జేర్చి బలభద్రున కెఱింగించి తదనుమతంబున నందనవనంబు నిర్గమించుపూర్వదిగ్గజంబు పెంపున మేరుగిరిగహ్వరంబు వెలువడుకంఠీరవంబు తెఱంగున హరిహయదిగంతరాళంబుననుదయించునంధకారపరిపంథి కైవడి మథురానగరంబు వెలువడి నిరాయుధుండై యెదురువచ్చుచున్నహరిం గని.

శ్రీకృష్ణుండు నిరాయుధుండై కాలయవనుఁడు వెంటనంటఁ బరుగెత్తుట.

మ. కరిసంఘంబులు లేవు రావు తురగౌ § ఘంబుల్ రథవ్రాతముల్
పరిసర్పింపవు రారు శూరులు ధను § ర్బాణాసిముఖ్యాయుధో
త్కరముం బట్టఁడు శక్రచాపయుతమే § ఘస్ఫూర్తితో మాలికా
ధరుఁ డొక్కం డదె నిర్గమించె నగర § ద్వారంబునం గంటిరే. 1618

శా. ఎన్నే నయ్యె దినంబు లీనగరిపై § నేతెంచి పోరాటకుం
ము న్నెవ్వండును రాఁడు వీఁ డొకఁడు ని § ర్ముక్తాయుధుం డేగుదెం
చె న్నన్నోర్వఁగనో ప్రియోక్తులకునో § శీఘ్రఁ గోరియో చూడుఁ డం
చు న్నాత్మీయజనంబుతోడ యవనే § శుం డిట్లు తర్కింపఁగన్. 1619

క. విభు లగుబ్రహ్మప్రముఖుల, కభిముఖుఁడై నడవ కుండు § నట్టిగుణాఢ్యుం
డిభరాజగమన మొప్పఁగ, నభిముఖుఁడై నడచెఁ గాల § యవనున కధిపా. 1620

వ. ఆసమయంబున నయ్యాదవేంద్రు నేర్పడం జూచి. 1621

మ. వనజాతాక్షుఁడు సింహమధ్యుఁడు రమా § వక్షుండు శ్రీవత్సలాం
ఛనుఁ డంభోధరదేహుఁ డిందుముఖుఁ డం § చద్దీర్ఘబాహుండు స
ద్వనమాలాంగదహారకంకణసము § ద్యత్కుండలుం డీతఁ డా
ముని సూచించినవీరుఁ డౌ ననుచు న § మ్మూఢుండు గాఢోద్ధతిన్. 1622

సీ. చటులవాలాభీల § సైంహికేయునిభంగి, లాలితేతరజటా § లతిక దూలఁ
బ్రళయావసరబృహ § ద్భానుహేతిద్యుతిఁ, బరుషారుణశ్మశ్రు § పటలి వ్రేలఁ
గాదంబినీచ్ఛన్న § కాంచనగిరిభాతిఁ, గవచసంవృతదీర్ఘ § కాయ మమర
వల్మీకసుప్తదు § ర్వారాహికైవడిఁ, గోశంబులో వాలు § కొమరు మిగుల

ఆ. నార్చి పేర్చి మించి § యశ్వంబు గదలించి, కమలసంభవాది § ఘనులకైనఁ
బట్ట రానిప్రోడఁ § బట్టెద నని జగ, దవనుఁ బట్టఁ గదిసె § యవనుఁ డధిప.

క. ఇటు దన్నుఁ బట్ట వచ్చినఁ, బటుతరజవరేఖ మెఱసి § పట్టువడక ది
క్తటము లదుర హరి వాఱెం, జటులగతిన్ వాఁడుఁ దోడఁ § జనుదేరంగన్.

వ. అప్పుడు కాలయవనుం డి ట్లనియె. 1625

మ. యదువంశోత్తమ పోకు పోకు రణ మీ § సర్వంబు కంసాదులం

గదనక్షోణి జయించి తీ వని సమి § త్కామంబునన్ వచ్చితిన్
విదితఖ్యాతులు వీటిఁబోవ నరికిన్ § వెన్నిచ్చి యిబ్భంగి నేఁ
గుదురే రాజులు రాజమాత్రుఁడవె వై § గుణ్యంబు వచ్చుం జుమీ. 1626

మ. బలిమిన్ మాధవ నేఁడు నిన్ను భువన § ప్రఖ్యాతిగాఁ బట్టుదున్
జలముల్ సొచ్చిన భూమి క్రిందఁ జనినన్ § శైలంబుపై నెక్కినన్
బలిదండన్ విలసించినన్ వికృతరూ § పంబుం బ్రవేశించినన్
జలధిం దాఁటిన నగ్రజన్మమాలికా § శ్వాటాకృతుల్ దాల్చినన్. 1627

వ. అదియునుం గాక. 1628

మ. శరముల్ దూఱవు మద్ధనుర్గుణలతా § శబ్దంబులో లేవు నా
హరిరింఖోద్ధతధూళి గప్ప దకటా § హాస్యుండ వై పాఱె దు
ర్వరపై నెక్కియుఁ బోరితో కదిసి మున్ § వాతాశితోఁ గేశితోఁ
గరితో మల్లురతో జరాతనయుతోఁ § గంసావనీనాథుతోన్. 1629

వ. అని పలుకుచుఁ గాలయవనుండు వెంట నరుగుదేర నరకుసేయక మందహాసంబు ముఖారవిందంబునకు సౌందర్యంబు నొసంగ వేగిరపడకు రమ్ము రమ్మనుచు హరియును. 1630

సీ. అదె యిదె లోఁబడె § నని పట్టవచ్చినఁ, గుప్పించి లంఘించుఁ § గొంతతడవు
పట్టరా దీతని § పరు వగ్గలం బని, భావింపఁగా సమీ § పమున నిలుచు
నడరి పార్శ్వంబుల § కడ్డంబు వచ్చినఁ, గేడించి యిట్టట్టు § గికురువెట్టు
వల్మీకతరుసరో § వరము లడ్డం బైన, సవ్యాపసవ్యసం § చరతఁ జూపుఁ
తే. బల్లముల డాఁగు దిబ్బల § బయలుపడును, నీడలకుఁబోవు నిఱుముల § నిగిడి తాఁకు
నన్నుఁబట్టెదనీవుమా § నవుఁడవనుచు, యవనుఁడెగువంగ బహుజగ § ద్దవనుఁడపుడు.

వ. మఱియును. 1632

సీ. సకలభూతవ్రాత § సంవాసుఁ డయ్యును, వనములు నగములు § వరుస దాఁటు
లోకోన్నతుండును § లోకచక్షుఁడు నయ్యు, మాటిమాటికి నిక్కి § మగిడిచూచుఁ
బక్షవిపక్షసం § బంధశూన్యుం డయ్యుఁ, దను విపక్షుఁడు వెంటఁ § దగులనిగుడు
విజయాపజయభావ § విరహితుం డయ్యుఁ దా, నపజయంబునఁ జెందిన § నట్లతోఁచు
ఆ. నభయభయవిహీనుఁ § డయ్యు భీతునిమాడ్కిఁ, గానఁబడును సర్వ § కాలరూపుఁ
డయ్యుఁ గాలచకితుఁ § డైనకైవడి వన, మాలి పఱచు వెఱవు § మాలి యధిప.

వ. ఇవ్విధంబున. 1634

క. దారితశాత్రవభవను న, పారమహావేగవిజిత § పవనున్ యవనున్
దూరము గొని చని కృష్ణుఁడు, ఘోరం బగు నొక్కశైల § గుహ వడిఁ జొచ్చెన్.

క. అదె లోఁబడె నిదె లోఁబడె, నదె యిదె పట్టెద నటంచు § నాశావశుఁ డై
యదుసింహునిపదపద్ధతి, వదలక గిరిగహ్వరంబు § వాఁడుం జొచ్చెన్. 1636

వ. ఇట్లు చొచ్చి మూఢహృదయంబునుంబోలెఁ దమఃపూర్ణంబయినగుహాంతరాళం
బున దీర్ఘతల్పనిద్రితుం డై గుఱువోడుచు చున్నయొక్కమహాపురుషునిం గని
శ్రీహరిగాఁ దలంచి. 1637

ఉ. ఆలము సేయ లేక పురు ʃ షాధమ దుర్లభకంటకద్రుమా
భీలమహాశిలాసహిత ʃ భీకరకుంజర ఖడ్గసింహశా
ర్దూలతరక్షుసంకలిత ʃ దుర్గపథంబునఁ బాఱు తెంచి యీ
శైలగుహన్ సనిద్రుక్రియఁ ʃ జాఁగి నటించినఁ బోవ నిత్తునే. 1638

క. ఎక్కడ నెవ్వారలకును, జిక్క వనుచు నారదుండు ʃ సెప్పెను నాకుం
జిక్కితి వెక్కడఁ బోయెదు, నిక్కముగా నిద్రవుత్తు ʃ ని న్నీక్షొండన్. 1639

ఆ. అనుచు యవనుఁ డట్టʃ హాసంబు గావించి, చటులకఠినకులిశ ʃ సదృశ మైన
పాద మెత్తి తన్నెఁ ʃ బాఱి తద్దేహంబు, నగగుహం బ్రతిస్వ ʃ నంబు నిగుడ.

ఉ. తన్నిన లేచి నీల్గి కనుఁ ʃ దమ్ములు మెల్లన విచ్చి లోపలన్
సన్నపుఁగిన్క వర్ధిల ది ʃ శల్ గని దృష్టిసమిద్ధవిగ్రహో
త్పన్నమహాగ్నికీలముల ʃ భస్మము సేసె నతండు సాయక
చ్ఛిన్నవిరోధికంఠవను ʃ శ్రీభవనున్ యవనున్ లఘుక్రియన్. 1641

వ. ఇట్లేకక్షణమాత్రంబున యవనుండు నీఱయ్యె ననిన విని రాజి ట్లనియె. 1642

ముచుకుందునిపూర్వకథాభివర్ణనము.

ఆ. ఎవ్వఁ డాతఁ డతని ʃ కెవ్వండు దండ్రి ఘో, రాద్రిగుహకు నేటి ʃ కతఁడు వచ్చి
నిద్రవోయె యవను ʃ నిటు గాల్ప నెట్లోపెఁ, దెలియఁ బలుకు నాకు ʃ ధీవరేణ్యా.

వ. అనినం బరీక్షిన్నరేంద్రునకు నతికుతూహలంబుతో శుకయోగివర్యుం డిట్లనియె
నిక్ష్వాకుకులసంభవుండు మాంధాతకొడుకు ముచుకుందుం డనురాజు రాక్షసభీతు
లైనవేల్పులం బెద్దకాలంబు సంరక్షించిన మెచ్చి వా రమరలోకరక్షకుం డైన
యారాజకుమారునికడఁ జేరి వరంబు వేఁడు మనిన వారలం గనుంగొని మోక్ష
పదం బడిగిన వార లతని కి ట్లనిరి. 1644

మ. జగతిన్ నిర్గతకంటకం బయినరా ʃ జ్యంబున్ విసర్జించి శూ
రగణాగ్రేసర పెద్దకాలము మమున్ ʃ రక్షించి తీలోన నీ
మగువల్ మిత్రులు బంధులున్ సుతులు సం ʃ బంధుల్ భువిన్ లేరు కా
లగతిం జెందిరి కాల మెవ్వరికి దు ʃ ర్లంఘ్యంబు దా నారయన్. 1645

క. కాలము ప్రబలులకును బలి, కాలాత్ముం డీశ్వరుం డ ʃ గణ్యుఁడు జనులం
గాలవశులఁ గాఁ జేయును, గాలము గడవంగ లేరు ʃ ఘను లెవ్వారున్. 1646

క. వర మిచ్చెద మర్థింపుము, ధరణీశ్వర మోక్షపదవి ʃ దక్కను మే మె
వ్వరమును విభులము గా మీ,శ్వరుఁ డగుహరి దక్క మోక్షసంగతిఁ జేయన్.

వ. అని పలికిన దేవతలకు నమస్కరించి ముచుకుందుండు నిద్రంగోరి దేవదత్తనిద్రా

వశుం డై పర్వతగుహాంతరాళంబున శయనించి యుండె యవనుండు నీ తైన
పిమ్మట వారి ముచుకుందునిముందఱ నిల్చిన. 1648

సీ. వనరుహాలోచను ƒ వైజయంతీదామ,శోభితు రాకేందు ƒ సుందరాస్యు
మకరకుండలకాంతి ƒ మహితగండస్థలుఁ, గౌస్తుభాలంకృతు ƒ ఘనశరీరు
శ్రీవత్సలాంఛనాం ƒ చితవక్షు మృగరాజ,మధ్యుఁ జతుర్బాహు ƒ మందహాసుఁ
గాంచనసన్నిభ ƒ కౌశేయవాసు గాం,భీర్యసౌందర్యశో ƒ భితుఁ బ్రసన్ను

ఆ. నమ్మహాత్ముఁ జూచి ƒ యాశ్చర్యమునఁ బొంది, తన్మనోజ్ఞదీప్తి ƒ తనకుఁ జూడ
నలవి గాక చకితుఁ ƒ డై యెట్టకేలకుఁ, బలికెఁ బ్రీతి నవని ƒ పాలకుండు. 1649

మ. శశివో యింద్రుఁడవో విభావసుఁడవో ƒ చండప్రభారాశివో
శశిచూడామణివో పితామహుఁడవో ƒ చక్రాంకహస్తుండవో
దిశలున్ భూమియు మిన్ను నిండె నిదె నీ ƒ తేజంబుఁ జూడంగ దు
ర్వశ మై యెవ్వఁడ వేల వచ్చి తిచటన్ ƒ వర్తించె దేకాకి వై. 1650

క. ఈయడవి విషమకంటక, భూయిష్ఠము ఘోరసత్త్వ ƒ పుంజాలభ్యం
బో యయ్య యెట్లు వచ్చితి, నీయడుగులు కమలపత్త్ర ƒ నిభములు సూడన్.

వ. మహాత్మా యేను నీశుశ్రూషణంబు సేయం గోరెద నీజన్మగోత్రంబు లే నెఱుంగ
నర్హుండ నేని నెఱింగింపుము నే నిక్ష్వాకువంశసంభవుండ మాంధాతృనందనుండ
ముచుకుందుం డనువాఁడ దేవహితార్థంబు చిరకాలజాగరశ్రాంతుండ నయి నిద్ర
నొంది యింద్రియసంచారంబులు మఱచి. 1652

శా. ఏ నిద్రించుచు నుండ నొక్కమనుజుం ƒ డేతెంచి దుష్కర్ముఁ డై
తా నీ తై చెడె నాత్మకిల్బిషమునన్ ƒ దర్పోగ్రుఁ డై యంతటన్
శ్రీనాథాకృతి వైననిన్నుఁ గని వీ ƒ క్షింప న్నశక్తుండ నై
దీనత్వంబునఁ జెందితిన్ ననుఁ గృపా ƒ దృష్టిన్ విలోకింపవే. 1653

వ. అనిన విని మేఘగంభీరభాషణంబుల హరి యి ట్లనియె. 1654

సీ. భూరజంబుల నైన ƒ భూనాథ యెన్నంగఁ, జనుఁ గాని నాగుణ ƒ జన్మకర్మ
నామంబు లెల్ల నె ƒ న్నంగ నెవ్వరుఁ జాల, రది యేల నాకును ƒ నలవి గాదు
నేలకు వ్రేఁ గైన ƒ నిఖిలరాక్షసులను, నిర్జించి ధర్మంబు ƒ నిలువఁ బెట్ట
బ్రహ్మచే మున్ను నేఁ ƒ బ్రార్థింపఁబడి వసు,దేవునింటను వాసు ƒ దేవుఁ డనఁగఁ

ఆ. గరుణ నవతరించి ƒ కంసాఖ్యుతో నున్న, కాలనేమిఁ జంపి ƒ ఖలుల మఱియుఁ
ద్రుంచుచున్నవాఁడఁ ƒ దొడరినీచూడ్కి నీ, తైనవాఁడు కాల ƒ యవనుఁ డనఘ.

వ. వినుము తొల్లియు నీవు నన్ను సేవించినకతంబున నిన్ననుగ్రహింప నీశైలగు
హకు నే తెంచితి నభీష్టంబు లయినవరంబు లడుగు మిచ్చెద మద్భక్తు లగుజను
లు గ్రమ్మఱ శోకంబున కర్హులు గా రనిన హరికి ముచుకుందుండు నమస్కరించి
నారాయణు దేవుం డగుట యెఱింగి యిరువదియెనిమిదవ మహాయుగంబునందు

నారాయణుం డవతరించు నని మున్ను గర్గుండుఁ జెప్పుటఁ దలంచి. 1656

ముచుకుందుఁడు శ్రీకృష్ణుని స్తోత్రము చేయుట.

క. నీమాయఁ జిక్కి పురుష,స్త్రీమూర్తికజనము నిన్ను § సేవింపదు వి
త్తామయగృహగత మై సుఖ, తామస మై కామవంచితం బయి యీశా. 1657

ఉ. పూని యనేక జన్మములఁ § బొంది తుదిం దనపుణ్యకర్మసం
తానము పేర్మిఁ గర్మవసు§ధాస్థలిఁ బుట్టి ప్రపూర్ణదేహుఁ డై
మానవుఁ డై గృహేచ్ఛఁ బశు§మందుఁ డజంబు తృణాభిలాషి యై
కానక పోయి నూఁతఁ బడు§కైవడి నీపదభక్తిహీనుఁ డై. 1658

క. తరుణీపుత్త్రధనాదుల, మరగి మహారాజ్యవిభవ§మదమత్తుఁడ నై
నరతనులుబ్ధుఁడ నగునా, కరయఁగ బహుకాల మీశ § యాఱడిఁబోయెన్. 1659

క. ఘటకుడ్యసన్నిభం బగు,చటులకళేబరముఁ జొచ్చి § జనపతి నంచుం
బటుచతురంగంబులతో, నిటు నటుఁ దిరుగుదును నిన్ను § నెఱుఁగక యీశా.

ఆ. వివిధకామభోగ§విషయలాలసు మత్తు, నప్రమత్తవృత్తి § నంతకుండ
వైననీవు వేళ § యరసి త్రుంతువు సర్ప, మొదిఁగి మూషికంబు § నొడియునట్లు.

క. నరవరసంజ్ఞిత మై రథ,కరిసేవిత మైనయొడలు § కాలగతిఁ భీ
కరమృగభక్షిత మై దు,స్తరవిట్క్రిమిభస్మసంజ్ఞి § తం బగు నీశా. 1662

ఆ. సకలదిశలు గెలిచి, సములు వర్ణింపంగఁ, జారుపీఠ మెక్కి § సార్వభౌముఁ
డైన సతులగృహము § లందుఁ గ్రీడాభోగ, వృత్తి నుండు నిన్ను § వెదకలేఁడు.

ఆ. మానసంబుఁ గట్టి § మహితభోగంబులు, మాని యింద్రియముల§మదము లడఁచి
తపము సేసి యింద్ర § తయ కోరుఁ గాని నీ, యమృతపదము గోరఁ § డజ్ఞుఁ డీశ.

సీ. సంసారి యై యున్న§జనునకు నీశ్వర, నీకృప యెప్పుడు § నెఱయఁ గల్గు
నప్పుడ బంధంబు § లన్నియుఁ దెగిపోవు,బంధమోక్షం బైనఁ § బ్రాప్త మగును
సత్సంగమంబు స § త్సంగమంబున నీదు,భక్తి సిద్ధించు నీ § భక్తివలన
సన్ముక్తి యగు నాకు § సత్సంగమముకంటె, మును రాజ్యబంధని § ర్మూలనంబు

తే. గలిగినది దేవ నీయను § గ్రహము గాదె
కృష్ణ నీసేవ గాని త § క్కినవి వలదు
ముక్తిసంధాయి వగునిన్ను § ముట్టఁ గొలిచి
యాత్మబంధంబు గోరునే § యార్యుఁ డెందు. 1665

వ. కావున రజస్తమస్సత్త్వగుణంబులయనుబంధంబు లగునైశ్వర్యశత్రుమరణధర్మాది
విశేషంబులు విడిచి యీశ్వరుండు విజ్ఞానఘనుండును నిరంజనుండును నిర్గు
ణుండును నద్వయుండును నైనపరమపురుషుని ని న్నాశ్రయించెదఁ జిరకాలంబు
కర్మఫలంబుచేత నార్తుండ నై క్రమ్మఱం దద్వాసనల సంతప్తుండ నై తృష్ణం
బాయక శత్రువు లైనయింద్రియంబు లాఱింటిని గెలువ లేనినాకు శాంతి

యొక్కెడిది విపన్నుండ నైన నన్ను నిర్భయుం జేసి రక్షింపు మనిన ముచుకుందునికి
హరి యి ట్లనియె. 1666

ఉ. మంచిది నీదుబుద్ధి నృప § మండన నీవు పరార్థ్య మెట్లు వ
ర్తించిన నైనఁ గోరికల § దిక్కునఁ జిక్కవు మేలు నిర్మలో
దంచితవృత్తి నన్ గొలుచు § ధన్యులబుద్ధులు నిట్లు నీకు ని
శ్చంచలభక్తి గల్గెడిని § సర్వము నేలుము మాన నేటికిన్. 1667

వ. నరేంద్రా నీవు తొల్లి క్షత్త్రధర్మంబున నిలిచి మృగయావినోదంబుల జంతువుల
వధియించినాఁడవు తపంబునఁ దత్కర్మవిముక్తుండ వై తర్వాతిజన్మంబున సర్వ
భూతసఖత్వంబు గలిగి బ్రాహ్మణశ్రేష్ఠుండ వై నన్నుం జేరెద వని వీడ్కొలిపిన
హరికిఁ బ్రదక్షిణంబు వచ్చి నమస్కరించి గుహ వెడలి సూక్ష్మప్రమాణదేహం
బులతో నున్నమనుష్యపశువృక్షలతాదులం గని కలియుగంబు ప్రాప్తం బగు నని
తలంచి యుత్తరాభిముఖుం డై తపోనిష్ఠుం డగుచు సంశయంబులు విడిచి
సంగంబులు పరిహరించి విష్ణునియందుఁ జిత్తంబుఁ జేర్చి గంధమాదనంబు ప్రవే
శించి మఱియు నరనారాయణనివాసం బైనబదరికాశ్రమంబు చేరి శాంతుం డై
హరి నారాధించు చుండె నిట్లు ముచుకుందుని వీడ్కొని. 1668

శా. అచ్ఛిద్రప్రకటప్రతాపరవిచే § నాశాంతరాళంబులం
బ్రచ్ఛాదించుచుఁ గ్రమ్మఱన్ మథురకుం § బద్మాక్షుఁ డేతెంచి వీ
డాచ్ఛాదించి మహానిరోధముగఁ జ § క్రాకార మై యున్నయా
మ్లేచ్ఛవ్రాతము నెల్లఁ ద్రుంచె రణభూ § మిం బెంపు సొంపారఁగన్. 1669

జరాసంధుండు ప్రవర్షణగిరిని దహించుట.

వ. ఇట్లు మ్లేచ్ఛులం బొరిగొని మఱియు నమ్మథురానగరంబునం గలధనంబు ద్వారకా
నగరంబునకుం బంచిన మనుష్యులు గొనిపోవు నెడ. 1670

సీ. ఘోటకసంఘాత § ఖురసమున్నిర్గత, ధూళి జీమూతసం § దోహముగను
మహనీయమదకల § మాతంగకటదాన, ధారలు కీలాల § ధారలుగను
నిరుపమస్యందన § నేమినిర్ఘోషంబు, దారుణగర్జిత § ధ్వానముగను
నిశితశస్త్రాస్త్రభ్రమా § నితదీర్ఘరోచులు, లలితసౌదామినీ § లతికలుగను
తే. శత్రురాజప్రతాపాగ్ని § శాంతముగను
వృష్టికాలము వచ్చున § వ్విధము దోఁప
నేఁగుదెంచె జరాసంధుఁ § డిరువదియును
మూఁడునక్షౌహిణులు దన్ను § మొనసి కొలువ. 1671

చ. ఇటు చనుదెంచి యున్న మగ § ధేశ్వరవాహినిఁ జూచి యుద్ధసం
ఘటనము మాని మానవుల § కైవడి భీరులభంగి నోడి ముం
ఘటితధన మెల్ల డించి మృదు § తామరసాభపదద్వయుల్ క్రియా

పటువులు రామకేశవులు పాఱిరి ఘోరవనాంతరంబులన్. 1672

వ. ఇట్లు పఱచు చున్నకృష్ణబలభద్రులం జూచి వారలప్రభావంబు లెఱుంగక పరిహాసించి. 1673

ఉ. ఓయదువీరులార రభసోద్ధతిఁ బాఱకుఁ డిట్లు పాఱినం
బోయెడువాఁడఁ గాను మిము భూమి నడంగిన మిన్ను ప్రాఁకినం
దోయధిఁ జొచ్చినం దగిలి త్రుంచెద నంచు సమస్తసేనతోఁ
బాయక వచ్చె వెంటఁ బడి బాహుబలాఢ్యుఁడు మాగధేశుఁడున్. 1674

వ. మఱియుం బలాయమానులై బహుయోజనంబులదూరంబు చని విశ్రాంతులై తమకు డాఁగ నెల వగు నని యింద్రుండు మిక్కిలి వర్షింపఁ బ్రవర్షణాఖ్యం బై పదునొకండుయోజనంబులపొడవును నంతియ వెడలుపును గలగిరి యెక్కి రంత. 1675

శా. ఆశైలేంద్రముఁ జుట్టి రా విడిసి రోషావిష్టుఁ డై మాగధో
ర్వీశుం డావసుదేవనందనులఁ దా వీక్షింపఁగా లేక త
న్నాశేచ్ఛన్ బిలసానుశృంగములఁ బూర్ణక్రోధుఁ డై కాష్ఠముల్
రాసుల్ గా నిడి చిచ్చు వెట్టఁ బనిచెన్ రౌద్రంబుతో భృత్యులన్. 1676

వ. ఇట్లు జరాసంధపరిజనప్రదీపితం బైనమహానలంబు దరికొనియె నందు. 1677

క. పొగలెగసెఁ బొగలతుదలను, మిగులుచు మిడుఁగుఱులు నిగిడె మిడుఁగుఱుగమి ము
న్నుగ బ్రహ్మాండము నిండెను, భగభగ మని మంట లొదవె భయదములగుచున్.

వ. మఱియు నమ్మహానలంబు బిలసానుశృంగవృక్షలతాకుంజపుంజంబుల దరికొని శిఖలు కిసలయంబులుగ విస్ఫులింగములు విరులుగ సముద్ధూతధూమపటలంబులు బంధురస్కంధశాఖావిసరంబులుగ ననోకహంబు లై వడి సభ్రంకషం బై ప్రబ్బి కఠోరసమీరణసమున్నతమహోల్కాజాలతిరోహితవియచ్చరవిమానంబును వివిధవిధూమవిస్ఫులింగవిలోకనప్రభూతనూతనతారకాభ్రాంతివిభ్రాంతగగనచరంబును సంతప్యమానసరోవరసలిలంబును విశాలజ్వాలాజాలజాజ్వల్యమానతక్కోలచందనాగరుకర్పూరధూమవాసనావాసితగగనకుహరంబును గరాళకలాజాలదందహ్యమానకీచకనికుంజపుంజసంజనిత చిటచిటారావపరిపూరితదిగంతరాళంబును భయంకరబహుళతరశిఖాభిద్యమానపాషాణఘోషణపరిమూర్ఛితప్రాణిలోకంబును సంతప్యమానశాఖిశాఖాంతరనిబిడనీడనిహితశాబకవియోగదుఃఖడోలాయమానవిహంగకులంబును మహాహేతిసందీప్యమానకటిసూత్రసంఘటితమయూరపింఛకుచకలశయుగళభారాలసశబరకామినీసమాశ్రితనిర్ఝరంబును దగ్ధానేకమృగమిథునంబు నై యేర్పనెడ. 1679

క. ఇల నేకాదశయోజన, ములపొడ వగుశైలశిఖరముననుండి వడిన్
బలకృష్ణులు రిపుబలముల, వెలి కుఱికిరి కానఁబడక విలసితలీలన్. 1680

వ. ఇట్లు శత్రువుల వంచించి యాదవేంద్రులు సముద్రపరిఖం బైనద్వారకానగరంబు నకుం జనిరి జరాసంధుండు వారలు దగ్ధులై రని తలంచుచు బలంబులుం దానును మగధదేశంబునకు మరలి చనియె నంత. 1681

రుక్మిణీకల్యాణకథాప్రారంభము.

క. ఆవనజగర్భుపంపున, రైవతుఁ డనురాజు దెచ్చి ‡ రామున కిచ్చెన్
రేవతి యనియెడుకన్యను, భూవర మును వింటి కాదె ‡ బుద్ధిం దెలియన్. 1682

వ. తదనంతరంబ. 1683

మ. ఖగనాథుం డమరేంద్రు గెల్చి సుధ ముం ‡ గైకొన్నచందంబునన్
జగతీనాథులఁ జైద్యపక్షచరులన్ ‡ సాళ్వాదులం గెల్చి భ
ద్రగుఁడై చక్రి వరించె భీష్మకసుతన్ ‡ రాజీవగంధిన్ రమా
భగవత్యంశభవన్ మహాగుణమణిన్ ‡ బాలామణిన్ రుక్మిణిన్. 1684

వ. అనిన రా జిట్లనియె మున్ను రాక్షసవివాహంబున స్వయంవరంబునకు వచ్చిన హరి రుక్మిణిం గొనిపోయె నని పలికితివి కృష్ణుం డొక్కరుం డెవ్విధంబున సాళ్వాదులం జయించి తనపురంబునకుం జనియె నదియునుం గాక. 1685

శా. కల్యాణాత్మక మైనవిష్ణుకథ లా ‡ కర్ణించుచున్ ముక్తవై
కల్యుం డెవ్వఁడు తృప్తుఁ డౌ నవి వినం ‡ గాఁ గ్రొత్త లౌ చుండు సా
కల్యం బేర్పడ భూసురోత్తమ యెఱుం ‡ గం బల్కవే రుక్మిణీ
కల్యాణంబు వినంగ నాకు మదిలోఁ ‡ గౌతూహలం బయ్యెడిన్. 1686

క. భూషణములు సెవులకు బుధ,తోషణము లనేకజన్మ ‡ దురితౌఘవిని
శ్శోషణములు మంగళతర,ఘోషణములు గరుడగమను‡గుణభాషణముల్. 1687

వ. అని రా జడిగిన శుకుం డి ట్లనియె. 1688

చ. వినుము విదర్భదేశమున ‡ వీరుఁడు కుండినభర్త భీష్మకుం
డనునొకదొడ్డరాజు గలఁ ‡ డాతని కేవురు పుత్త్రు లగ్రజుం
డనఘుఁడు రుక్మి నాఁ బరఁగు ‡ నందఱకుం గడగొట్టుచెల్లెలై
మనుజవరేణ్య పుట్టె నొక ‡ మానిని రుక్మిణి నాఁ బ్రసిద్ధయై. 1689

క. బాలేందురేఖ దోఁచిన, లాలిత యగునపరదిక్కు ‡ లాగున ధరణీ
పాలునిగేహము మెఱసెను, బాలిక జన్మించి యెదుగ ‡ భాసుర మగుచున్.

వ. మఱియు దినదినప్రవర్ధమాన యై. 1691

సీ. పేర్వేర బొమ్మల ‡ పెండ్లిండ్లు సేయుచు, నబలలతోడ వి ‡ య్యంబు లందు
గుజ్జెనగూళ్లను ‡ గొమరొప్ప వండించి, చెలులకుఁ బెట్టించుఁ ‡ జెలువు మెఱసి
రమణీయమందిరా‡రామదేశంబులఁ, బువ్వుఁదీఁగెలకును ‡ బ్రోది వెట్టు
సదమలమణిమయ‡సౌధభాగంబుల, లీలతో భర్త ‡ డోలికల నూఁగు
తే. బాలికలతోడఁ జెలరేఁగి ‡ బంతు లాడు, శారికాకీరపంక్తికిఁ ‡ జదువు సెప్పు

బర్హిసంఘములకుమురిపములుగఁజేయ, మదమరాళంబులకుఁజూపుసమందగతులు.

వ. అంత. 1693

సీ. దేవకీసుతుకోర్కి § తీఁగలు వీడంగ, వెలఁదికి మైదీఁగె § వీడఁ దొడఁగెఁ
గమలనాభునిచిత్త § కమలంబు వికసింపఁ, గాంతి నింతికి ముఖ § కమల మొప్పె
మధువిరోధికిలోన § మదనాగ్ని పొడసూపఁ, బొలఁతికిఁ జనుదోయి § పొడవునూపె
శౌరికి ధైర్యంబు § సన్న మై డయ్యంగ, జలజాక్షిమధ్యంబు § సన్న మయ్యె

ఆ. హరికిఁ బ్రేమబంధ § మధికంబు గాఁ గేశ, బంధ మధిక మగుచు § బాలకమరెఁ
బద్మనయనువలనఁ § బ్రమదంబు నిండార, నెలఁతయౌవనంబు § నిండి యుండె.

వ. ఇట్లు రుక్మి రుక్మధర రుక్మబాహు రుక్మకేశ రుక్మనేత్రు లనునేవురకుం జెలియ
లైనరుక్మిణీదేవి తనయొలప్రాయంబున. 1695

క. తనతండ్రిగేహమునకుం, జనుదెంచుచు నున్నయతిథి § జనులవలనఁ గృ
ష్ణునిరూపబలగుణాదులు, విని కృష్ణుఁడు దనకుఁ దగిన § విభుఁ డని తలఁచెన్.

క. ఆలలనరూపు బుద్ధియు, శీలము లక్షణము గుణముఁ § జింతించి తగన్
బాలారత్నముఁ దనకిల్లాలుగఁ జేకొంచు ననుచు § హరియుం దలఁచెన్. 1697

వ. అంత. 1698

ఉ. బంధువు లెల్లఁ గృష్ణునకు § బాలిక నిచ్చెద మంచు శేముషీ
సింధువు లైవిచారములు § సేయఁగ వారల నడ్డపెట్టి దు
స్సంధుఁడు రుక్మి కృష్ణునెడఁ § జాల విరోధముఁ జేసి మత్తపు
ష్పంధయవేణి నిత్తు శిశు § పాలున కంచుఁ దలంచె నంధుఁ డై. 1699

ఉ. అన్నతలంపు దా నెఱిఁగి § యన్నవనీరజగంధి లోన నా
పన్నత నొంది యాప్తుఁ డగు § బ్రాహ్మణు నొక్కనిఁ జీరి గర్వసం
ఛన్నుఁడు రుక్మి నేఁడు ననుఁ § జైద్యున కిచ్చెద నంచు నున్నవాఁ
డెన్నివిధంబులం జని బు § ధేశ్వర చక్రికి విన్నవింపనే. 1700

క. అయ్యా కొడుకువిచారము, లయ్యయు వారింపఁ జాలఁ § డటు గాకుండన్
నెయ్య మెఱిఁగించి చీరుము, చయ్యన నిజసేవకాను § సారిన్ శౌరిన్. 1701

వ. అని కొన్నిరహస్యవచనంబులు సెప్పిన విని బ్రాహ్మణుండు ద్వారకానగరంబు
నకుం జని ప్రతిహారులవలనఁ దనరాక యెఱింగించి యన్నగధరుం డున్ననగరు
ప్రవేశించి యందుఁ గనకాసనాసీనుం డయి యున్నపురుషోత్తముం గాంచి పెం
డ్లికొడుకవు గమ్మని దీవించిన ముసిముసినగవులు నగుచు బ్రహ్మణ్యదేవుం డైన
హరి తనగద్దియ దిగ్గన డిగ్గి బ్రాహ్మణుం గూర్చుండ నియోగించి తనకు దేవతలు
సేయుచందంబునం బూజలు సేసి సరసపదార్థసంపన్నం బైనయన్నంబుఁ బెట్టించి
రెట్టించిన ప్రియంబున నయంబున భూసురుం డైనభూసురుం జేరి లోకరక్షణ
ప్రశస్తం బయినహస్తంబున నతనియడుగులు పుడుకుచు మెల్లన నిట్లనియె. 1702

సీ. జగతీసురేశ్వర ƒ సంతోషచిత్తుండ, వై యున్ననీధర్మ ƒ మతిసులభము
వృద్ధసమ్మత మిది ƒ విత్తమెయ్యది యైనఁ, బ్రాపింప హర్షించు ƒ బ్రాహ్మణుండు
తనధర్మమున నుండు ƒ దరలఁ డాధర్మంబు, గోరిక లతనికిఁ ƒ గురియుచుండు
సంతోషి గాఁడేని ƒ శక్రుఁడైన నశించు, నిర్ధనుం డైనను ƒ నిద్రవోవు
ఆ. సంతసించె నేని ƒ సర్వభూతసుహృత్త, ములకుఁ బ్రాప్తలాభ ƒ ముదితమాన
సులకు శాంతులకును ƒ సుజనులకును గర్వ, హీనులకును వినతు ƒ లే నొనర్తు.

ఉ. ఎవ్వనిదేశమం దునికి ƒ యెవ్వనిచేఁ గుశలంబు గల్గు మీ
కెవ్వనిరాజ్యమందుఁ బ్రజ ƒ లెల్ల సుఖింతురు వాఁడు మత్ప్రియుం;
డివ్వసరాశిదుర్గమున ƒ కెట్లరుదెంచితి వయ్య నీవు నే
నవ్వలి గావు నీతలఁపు ƒ నం గలమే లొనరింతు ధీమణీ. 1704

వ. అని యిట్లు లీలాగృహీతశరీరుం డైనయప్పరమేశ్వరుం డడిగిన ధరణీసురవరుండత
నికి సవినయంబుగా ని ట్లనియె దేవా విదర్భదేశాధీశ్వరుం డైనభీష్మకుం డను
రాజు గలం డారాజకూఁతురు రుక్మిణి యనుకన్యాకామణి గల దయ్యిందువదన
నీకుం గైంకర్యంబు సేయం గోరి వివాహమంగళప్రశస్తం బయినయొక్కసందే
శంబు విన్నవింపు మని పుత్తెంచె నవధరింపుము. 1705

సీ. ఏనీగుణములు క ƒ ర్ణేంద్రియంబులు సోఁక, దేహతాపంబులు ƒ దీఱి పోవు
నేనీశుభాకార ƒ మీక్షింపఁ గన్నుల, కఖిలార్థలాభంబు ƒ గలుగుచుండు
నేనీచరణసేవ ƒ లేప్రొద్దు చేసిన, భువనోన్నతత్వంబుఁ ƒ బొందఁ గలుగు
నేనీలసన్నామ ƒ మేప్రొద్దు భక్తితోఁ, దడవిన బంధసం ƒ తతులు వాయు
తే. నట్టినీయందు నాచిత్త ƒ మనవరతము, నచ్చియున్నది నీయాన ƒ నాన లేదు
కరుణఁ జూడుము కంసారి ƒ ఖలవిదారి, శ్రీయుతాకార మానినీ ƒ చిత్తచోర.

శా. ధన్యుల్ లోకమనోభిరాముఁ గులవి ƒ ద్యారూపతారుణ్యసౌ
జన్యశ్రీబలదానశౌర్యకరుణా ƒ సంశోభితుల్ నిన్ను నే
కన్యల్ గోరరు కోరదే మును రమా ƒ కాంతాలలామంబు రా
జన్యానేకపసింహ నావలననే ƒ జన్మించెనే మోహముల్. 1707

ఉ. శ్రీయుతమూర్తి యోపురుష ƒ సింహమ సింహముపాలిసొమ్ము గో
మాయువు గోరుచందమున ƒ మత్తుఁడు చైద్యుఁడు నీపదాంబుజ
ధ్యాయిని యైననన్ను వడిఁ ƒ దాఁ గొనిపోయెద నంచు నున్నవాఁ
డాయధమాధముం డెఱుఁగఁ ƒ డద్భుత మైనభవత్ప్రతాపమున్. 1708

మ. వ్రతముల్ దేవగురుద్విజన్మబుధసే ƒ వల్ దానధర్మాదులున్
గతజన్మంబుల నీశ్వరున్ హరి జగ ƒ త్కల్యాణుఁ గాంక్షించిచే
సితినేనిన్ వసుదేవనందనుఁడు నా ƒ చిత్తేశుఁ డౌఁ గాక ని
ర్జితు లై పోదురు గాక సంగరములోఁ ƒ జేదీశముఖ్యాధముల్. 1709

ఉ. అంకిలి సెప్ప లేదు చతు § రంగబలంబులతోడ నల్లి యో
పంకజనాభ నీవు శిశు § పాలజరాసుతులన్ జయించి నా
వంకకు వచ్చి రాక్షసవి § వాహమునన్ భవదీయశౌర్యమే
యుంకువ సేసి కృష్ణ పురు § షోత్తమ చేకొని పొమ్ము వచ్చెదన్. 1710

సీ. లోపలిసౌధంబు § లోన వర్తింపంగఁ, దే వచ్చునే నిన్నుఁ § దెత్తు నేనిఁ
గావలివారలఁ § గలబంధువులఁ జంపి, కాని తేరా దని § కమలనయన
భావించి తేని ను § పాయంబు సెప్పెద, నాలింపు కులదేవ § యాత్రఁ జేసి
నగరంబు వెలువడి § నగజాతకును మ్రొక్కఁ, బెండ్లికి మునుపడఁ § బెండ్లికూఁతు
తే. నెలమి మావారు పంపుదు § రేను నట్లు, పురము వెలువడి యేతెంచి § భూతనాథు
సతికి మ్రొక్కంగ నీవు నా § సమయమందు, వచ్చికొని పొమ్ము నన్ను న § వార్యచరిత.

మ. ఘను లాత్మీయతమోనివృత్తికొఱకై § గౌరీశుమర్యాద నె
వ్వనిపాదాంబుజతోయమందు మునుఁగన్ § వాంఛింతు రే నట్టి నీ
యనుకంపన్ విలసింపనేని వ్రతచ § ర్యన్ నూఱుజన్మంబులన్
నినుఁ జింతించుచుఁ బ్రాణముల్ విడిచెదన్ § నిక్కంబు ప్రాణేశ్వరా. 1712

సీ. ప్రాణేశ నీమంజు § భాషలు విన లేని, కర్ణరంధ్రంబుల § కలిమి యేల
పురుషరత్నమ నీవు § భోగింపఁగా లేని, తనులతవలని సౌం § దర్య మేల
భువనమోహన నిన్నుఁ § బొడగానఁగా లేని, చక్షురింద్రియముల § సత్త్వ మేల
దయిత నీయధరామృ § తం బానఁగా లేని, జిహ్వకు ఫలరస § సిద్ధి యేల
ఆ. నీరజాతనయన § నీవనమాలికా,గంధ మబ్బలేని § ఘ్రాణ మేల
ధన్యచరిత నీకు § దాస్యంబు సేయని, జన్మ మేల యెన్ని § జన్మములకు. 1713

వ. అని యిట్లు రుక్మిణీదేవి పుత్తెంచినసందేశంబును రూపసౌందర్యాదివిశేషంబులును బ్రాహ్మణుండు హరికి విన్నవించి కర్తవ్యం బెద్ది సేయ నవధరింపు మని సవర్ణనంబుగా మఱియు ని ట్లనియె. 1714

సీ. పల్లవవైభవా § స్పదములు పదములు, కనకరంభాతిర § స్కారు లూరు
లరుణప్రభామనో § హరములు కరములు, కంబుసౌందర్యమం § గళము గళము
మహితభావాభావ § మధ్యంబు మధ్యంబు, చతురుత్సవదాయి § చన్నుదోయి
పరిహసితార్ధేందు § పటలంబు నిటలంబు, జితమత్తమధుకర § శ్రేణి వేణి
ఆ. భావజాశుగముల § ప్రాపులు చూపులు, కుసుమశరునివింటి § కొమలు బొమలు
చిత్తశోషణములు § చెలువభాషణములు, జలజనయనముఖము § చంద్రసఖము.

ఉ. ఆయెలనాఁగ నీకుఁ దగు § నంగనకుం దగు దీవు మాయుపా
ధ్యాయులయాన పెండ్లి యగుఁ § దప్పదు జాడ్యము లేల నీవు నీ
తోయమువారిఁ గూడుకొని § తోయరుహాననఁ దెత్తు గాని వి
చ్చేయుము శత్రులన్ నఱుము § సేయుము సేయుము శోభనం బిలన్. 1716

శ్రీకృష్ణుండు కుండిననగరంబునకు రథారూఢుం డై చనుట.

వ. అని యిట్లు పలికినబ్రాహ్మణునివలన విదర్భరాజతనయ పుత్తెంచినసందేశంబును రూపసౌందర్యాదివిశేషంబులును విన నవధరించి నిజకరంబున నతనికరంబు పట్టి నగుచు నయ్యాదవేంద్రుం డి ట్లనియె. 1717

ఉ. కన్నియమీఁద నాతలఁపు § గాఢము కూరుకు రాదు రేయి నా
కెన్నఁడు నావివాహము స § హింపక రుక్మి దలంచుకీడు నే
మున్నె యెఱుంగుదుం బరుల § మూఁక వధించి కుమారిఁ దెత్తు వి
ద్వన్నుత మ్రాను ద్రచ్చి నవ § వహ్నిశిఖన్ వడిఁ దెచ్చుకైవడిన్. 1718

క. వచ్చెద విదర్భభూమికిఁ, జొచ్చెద భీష్మకునిపురము § సురుచిరలీలం
దెచ్చెద బాలన్ వ్రేల్మిడి, వ్రచ్చెద నడ్డంబు రిపులు § వచ్చినఁ బోరన్. 1719

వ. అని పలికి రుక్మిణీదేవిపెండ్లినక్షత్రంబు దెలిసి తనపంపున రథసారథియైనదారుకుండు సైన్యసుగ్రీవమేఘపుష్పవలాహకంబు లనుతురంగంబులఁ బూన్చి రథ మాయత్తంబు సేసి తెచ్చిన నమోఘమనోరథుండై హరి దానును బ్రాహ్మణుండును రథారోహణంబు సేసి యేకరాత్రంబున నానర్తకదేశంబులు గడచి విదర్భదేశంబునకుం జనియె నందుఁ గుండినపురీశ్వరుం డైనభీష్మకుండు కొడుకునకు వశుండై కూఁతు శిశుపాలునకిత్తు నని శోభనోద్యోగంబులు సేయించె నప్పుడు.

సీ. రచ్చలు క్రంతలు § రాజమార్గంబులు, విపణిదేశంబులు § విశదములుగఁ
జేసిరి చందన § సిక్తతోయంబులు, గలయంగఁ జల్లిరి § కలువడములు
రమణీయవివిధతో § రణములుఁ గట్టిరి, సకలగృహంబులు § సక్కఁ జేసి
కర్పూరకుంకుమా § గరుధూపములు వెట్టి, రతివలు పురుషులు § నన్ని యెడల

ఆ. వివిధవస్త్రములను § వివిధమాల్యాభర, ణానులేపనముల § నమరి యుండి
రఖిలవాద్యములుమ§హా ప్రీతిమ్రోయించి,రుత్సవమున నగర § మొప్పి యుండె.

వ. అంత నాభీష్మకుండు విహితప్రకారంబునం బితృదేవతల నర్చించి బ్రాహ్మణులకు భోజనంబులు వెట్టించి మంగళాశీర్వచనంబులు సదివించి రుక్మిణీదేవి నభిషిక్తం జేసి వస్త్రయుగళభూషితం గావించి రత్నభూషణంబు లిడం జేసె ఋగ్యజుస్సామాథర్వణమంత్రంబుల మంగళాచారంబు లొనరించి భూసురులు రక్షాకరణంబు లాచరించిరి పురోహితుండు గ్రహాశాంతికొఱకు నిగమనిగదితన్యాయంబున హోమంబుఁ గావించె మఱియు నారాజు దంపతుల మేలుకొఱకుఁ దిలధేనుకలధౌతకనకచేలాదిదానంబులు ధరణీదేవతల కొసంగె నయ్యవసరంబున. 1722

మ. భటసంఘంబులతో రథావళులతో § భద్రేభయూథంబుతోఁ
బటువేగాన్వితఘోటకవ్రజముతో § బంధుప్రియశ్రేణితోఁ
గటుసంరంభముతో విదర్భతనయం § గైకొందు నంచున్ విశం
కటవృత్తిం జనుదెంచెఁ జైద్యుఁడు గడున్ § గర్వించి యప్పీటికిన్. 1723

ఉ. బంధులఁ గూడి కృష్ణబల । భద్రులు వచ్చినఁ బాఱఁ దోలి ని
ర్బంధరవృత్తిఁ జైద్యునికి । మానినిఁ గూర్చెద మంచు నుల్లస
త్సింధురవీరరథ్యరథ । సేనలతోఁ జనుదెంచి రా జరా
సంధుఁడు దంతవక్త్రుఁడును । సాల్వవిదూరకపౌండ్రకాదులున్. 1724

వ. మఱియు నానాదేశంబులరాజు లనేకు లేతెంచి రందు శిశుపాలు నెదుర్కొని పూజించి భీష్మకుం డొక్కనివేశంబున నతని విడియించె నంత నావృత్తాంతంబు విని. 1725

చ. హరి యొకఁ డేగినాఁడు మగ । ధాదులు చైద్యహితానుసారు లై
నరపతు లెంద ఱేనిఁ జని । నారు కుమారికఁ దెచ్చుచో టసం
గర మగుఁ దోడు గా వలయుఁ । గంసవిరోధికి నంచు వేగ దా
నరిగె హలాయుధుండు కమ । లాక్షునిజాడ ననేకసేనతోన్. 1726

క. ఆలోపల నేకతమున, నాలోలవిశాలనయన । యగురుక్మిణి త
న్నాలోకలోచనుఁడు హరి, యాలోకము సేసి కదియఁ । డని శంకిత యై. 1727

శా. లగ్నం బెల్లి వివాహముం గదిసె నే । లా రాఁడు గోవిందుఁ డు
ద్విగ్నం బయ్యెడి మానసంబు వినెనో । వృత్తాంతమున్ బ్రాహ్మణుం
డగ్నిద్యోతనుఁ డేటికిం దడసె నా । యత్నంబు సిద్ధించునో
భగ్నం బై చనునో విరించికృత మె । బ్భంగిం బ్రవర్తించునో. 1728

మ. ఘనుఁ డాభూసురుఁ డేగెనో నడుమ మా । ర్గశ్రాంతుఁ డై చిక్కెనో
విని కృష్ణుం డిది తప్పుగాఁ దలఁచెనో । విచ్చేసెనో యీశ్వరుం
డనుకూలింపఁ దలంచునో తలఁపఁడో । యార్యామహాదేవియున్
నను రక్షింప నెఱుంగునో యెఱుఁగదో । నాభాగ్య మె ట్లున్నదో. 1729

వ. అని వితర్కించుచు. 1730

ఉ. పోఁ డను బ్రాహ్మణుండు యదు । పుంగవువీటికి వాసుదేవుఁడున్
రాఁ డను నింకఁ బోయి హరి । ర మ్మని చీరెడియిష్టబంధుఁడున్
లేఁ డను రుక్మికిం దగవు । లే దిటఁ జైద్యున కిత్తు నంచు ను
న్నాఁ డను గౌరి కీశ్వరికి । నావలనం గృప లేదు నేఁ డనున్. 1731

ఉ. చెప్పదు తల్లికిం దలఁపుఁ । జిక్కు దిశల్ దరహాసచంద్రికం
గప్పదు వక్త్రతామరస । గంధసమాగతభృంగసంఘమున్
రొప్పదు నిద్రఁ గైకొనదు । రోజపరస్పరసక్తహారముల్
విప్పదు కృష్ణమార్గగత । వీక్షణపంక్తులు ద్రిప్ప దెప్పుడున్. 1732

చ. తుడువదు కన్నులన్ వెడలు । తోయకణంబులు కొప్పుఁ జక్కఁగా
ముడువదు నెచ్చెలిం గదిసి । ముచ్చటకుం జన దన్న మేమియుం

గుడువదు నీరముం గొనదు § కూరిమిఁ గీరముఁ జేరి పద్యముల్
నొడువదు వల్లకీగుణవి § నోదము సేయదు డాయ దన్యులన్. 1733

సీ. మృగనాభి యలఁదదు § మృగరాజమధ్యమ, జలముల నాడదు § జలజగంధి
ముకురంబు చూడదు § ముకురసన్నిభముఖి, పువ్వులు దుఱుమదు § పువ్వుఁబోఁడి
వనకేళిఁ గోరదు § వనజాతలోచన, హంసంబుఁ బెంపదు § హంసగమన
లతలఁ బోషింపదు § లతికాలలితదేహ, తొడవులు తొడువదు § తొడవుతొడవు

ఆ. తిలక మిడదు నుదుటఁ § దిలకినీతిలకంబు, కమలగృహముఁ జొరదు § కమలహస్త
గారవించి తన్నుఁ § గరుణఁ గైకొన వన, మాలి రాఁడు తగవు § మాలి యనుచు.

వ. మఱియును. 1735

మ. మలఁగున్ మెల్లనిగాలికిన్ బటురట § న్మత్తద్విరేఫాలికిం
దలఁగున్ గోయిలమ్రోఁతకై యలఁగు ను § ద్యత్కీరసంభాషలం
గలఁగున్ వెన్నెలవేఁడిమిన్ నలఁగు మా § కందాంకురచ్ఛాయకుం
దొలఁగుం గొమ్మ మనోభవానలశిఖా § దోదూయమానాంగి యై. 1736

వ. ఇట్లు హరిరాక కెదురుచూచుచు సకలప్రయోజనంబులయందును విరక్తయై మనోజానలంబునం బొగిలెడిమగువకు శుభంబుఁ జెప్పువిధంబున వామలోచన భుజంబు లదరె నంతఁ గృష్ణునియోగంబున వేగంబున బ్రాహ్మణుండు సనుదెంచిన నతనిముఖలక్షణం బుపలక్షించి యాకలకంఠి మహోత్కంఠతోడ నకుంఠిత యై మొగంబునం జిఱునగవు నిగుడ నెదురు సని నిలువంబడిన బ్రాహ్మణుం డిట్లనియె. 1737

ఉ. మెచ్చె భవద్గుణోన్నతి క § మేయధనావళు లిచ్చె నాకుఁ దా
వచ్చె సుదర్శనాయుధుఁడు § నాఁడె సురాసురు లెల్ల నడ్డ మై
వచ్చిన నైన రాక్షసవి § వాహమునం గొనిపోవు నిన్ను నీ
సచ్చరితంబు భాగ్యమును § సర్వము నేఁడు ఫలించెఁ గన్యకా. 1738

వ. అనిన వైదర్భి యి ట్లనియె. 1739

మ. జలజాతేక్షణుఁ దోడి తెచ్చితివి నా § సందేశముం జెప్పి నన్
నిలువంబెట్టితి నీకృపన్ బ్రతికితిన్ § నీయంతపుణ్యాత్మకుల్
గల రే దీనికి నీకుఁ బ్రత్యుపకృతిం § గావింప నే నేర నం
జలిఁ గావించెద భూసురాన్వయమణీ § సద్బంధుచింతామణీ. 1740

వ. అని నమస్కరించె నంత రామకృష్ణులు దనకూఁతువివాహంబునకు వచ్చుట విని తూర్యఘోషంబులతో నెదుర్కొని విధ్యుక్తప్రకారంబునం బూజించి మధుపర్కంబు లిచ్చి వివిధాంబరాభరణంబులు మొదలైనకానుక లొసంగి భీష్మకుండు బంధుజనసేనాసమేతులైనవారలకుఁ దూర్ణంబున సకలసంపత్పరిపూ

ర్ణంబు లైన నివేశంబులు కల్పించి విడియించె నిట్లు గూడినరాజుల కెల్లను వయో
వీర్యబలవిత్తంబు లెట్లట్ల కోరినపదార్థంబు లెల్ల నిప్పించి పూజించె నంత విదర్భ
పురంబు ప్రజలు హరిరాక విని వచ్చి చూచి నేత్రాంజలులం దదీయవదనకమల
పానంబు సేయుచు. 1741

మ. తగు నీచక్రి విదర్భరాజసుతకుం § దథ్యంబు వైదర్భియుం
దగు నీచక్రికి నింతమంచి దగునే § దాంపత్య మీయిద్దఱిం
దగులం గట్టిన బ్రహ్మ నేర్పరి గదా § దర్పాహతారాతి యై
మగఁ డౌఁ గావుతఁ జక్రి యీరమణికిన్ § మా పుణ్యమూలంబునన్. 1742

వ. అని పలికి రాసమయంబున. 1743

సీ. సన్నద్ధు లై బహు § శస్త్రసమేతు లై, బలసి చుట్టును వీర § భటులు గొలువ
ముందఱ నుపహార § ములు కానుకలు గొంచు, వర్గంబు లై వార § వనిత లేఁగఁ
బుష్పగంధాంబర § భూషణకలిత లై, పాడుచు భూసుర § భార్య లరుగఁ
బణవమర్దళశంఖ § పటహకాహళవేణు, భేరీధ్వనుల మిన్ను § పిక్కటిలఁగ

ఆ. దగిలి సఖులు గొలువఁ § దల్లులు బాంధవ,సతులుఁ దోడ రాఁగ § సవినయముగ
నగరు వెడలి నడచె నగజాతకును మ్రొక్క, బాల చికురపిహితఫాల యగుచు.

వ. మఱియు సూతమాగధవందిగాయకపాఠకజను లంతంత నభినందించుచుం జను
దేర మందగమనంబున ముకుంద చరణారవిందంబులు డెందంబునఁ దలంచుచు
నిందుధరసుందరీమందిరంబు చేరి సలిలధారాధౌతకరచరణారవింద యై వార్చి
శుచి యై గౌరీసమీపంబునకుం జని యెనంత ముత్తైదువలగు భూసురోత్తములభా
ర్యలు భవసహిత యైనభవానికి మజ్జనంబు గావించి గంధాక్షతంబు లిడి వస్త్ర
మాల్యభూషణాదుల నలంకరించి ధూపదీపంబు లొసంగి నానావిధోపహారం
బులు సమర్పించి కానుక లిచ్చి దీపమాలికల నివాళించి రుక్మిణీదేవిని మ్రొ
క్కించి రప్పుడు. 1745

[illegible] నామనంబున స § నాతను లైనయుమామహేశులన్
[illegible] బురాణదంపతుల § మేలు భజింతుఁ గదమ్మ మేటిపె
[illegible] పయోంబురాశివి గ § దమ్మ హరిం బతిఁ జేయు మమ్మ నిన్
నమ్మినవారి కెన్నఁడును § నాశము లేదు గదమ్మ యీశ్వరీ. 1746

వ. [illegible] గౌరీదేవికి మ్రొక్కి పతులతోడం గూడినబ్రాహ్మణభార్యలకు లవణాపూ
పంబులను దాంబూలకంఠసూత్రంబులును నిక్షుదండంబులు నిచ్చి రుక్మిణీదేవి
వారలం బూజించిన. 1774

ఆ. వార లుత్సహించి § వల నొప్ప దీవించి, సేస లిడిరి యువతి § శిరమునందు
సేస లెల్ల దాల్చి § శివవల్లభకు మ్రొక్కి, మౌననియతి మాని § మగువ వెడలె.

వ. ఇట్లు మేఘమధ్యంబు వెలువడి విలసించుక్రొక్కారుమెఱుంగు తెఱంగున మృగ

ధరమండలంబు నిర్గమించి చరించుమృగంబుచందంబునఁ గమలభవన ర్తకుం డె
త్తినజవనికయఁగు దెరలిపొడసూపిన మోహినీదేవతకైవడి దేవదానవసంఘాత
కరతలసవ్యాపసవ్యసమాకృష్యమాణ పన్న గేంద్ర పాశపరివలయితపర్యాయపరి
భ్రాంతమంథరాచలమంథానమథ్యమానఘూర్ణితఘుమఘుమాయిత మహార్ణవమ
ధ్యంబుననుండి చనుదెంచునిందిరాసుందరీవైభవంబున బహువిధప్రభాభాసమాన
యై యిందుధరగేహినీమందిరంబు వెలువడి మానసకాసారహేమకమలకాననవి
హారమాణమదమరాళంబుభంగి మందగమనంబునఁ గనకకలశయుగళసంకాశ
కర్కశపయోధరభారపరికంప్యమానమధ్య యై రత్నముద్రికాలంకృతం బైనకెం
గేల నొక్కసఖిలలామంబుకైదండ గొని రత్ననివహసమంచితకాంచనకర్ణపత్రమ
యూఖంబులు గండభాగంబుల న ర్తనంబులు సలుప నరవిందపరిమళకుతూహలా
వతీర్ణమ త్తమధుకరంబులమాడ్కి నరాళంబు లైనకుంతలజాలంబులు ముఖమం
డలంబునం గ్రందుకొన సుందరమందహాసరోచులు దిశలందు బాలచంద్రికా
సౌందర్యంబు నావహింప నధరబింబఫలారుణమరీచిమాలికలు రదనకుందకుట్మ
లంబుల కనురాగంబు సంపాదింప మనోజాతకేతనసన్నిభం బైనపయ్యెదకొంగు
దూఁగ సువర్ణమేఖలాఘటితమణికిరణపటలంబు లకాలశక్రచాపజనకంబు లై మెఱ
యఁ జెఱకువిలుతుం డోర వెఱికి వాఁడియిడి జళిపించిన ధగద్ధగాయమానంబు
లగుబాణంబులపగిది సురుచిరవిలోకననికరంబులు రాజవీరులహృదయంబులు
భేదింప శింజానమంజుమంజీరనినదంబులు చెవులపండువులు సేయఁ [illegible]దసంచా
రంబున హరిరాక కెదురుచూచుచు వీరమోహిని యై చనుదెంచుసమయంబున.

మ. అళినీలాలకఁ బూర్ణచంద్రముఖ నే § ణాక్షిం బ్రవాళాధరం
గలకంఠిన్ నవపల్లవాంఘ్రియుగళం § గంధేభకుంభ స్తనిం
బులినశ్రోణి నిభేంద్రయాన నరుణాం § భోజాతహ స్తన్ మహో
త్పలగంధిన్ మృగరాజమధ్యఁ గని వి § భ్రాంతాత్ము లై రందఱున్. 1750

వ. మఱియు నయ్యింతిదరహాసలజ్జావలోకనంబులం జి త్తంబు లేమఱి ధైర్యంబులు
దిగనాడి గాంభీర్యంబులు విడిచి గౌరవంబులు మఱచి చేష్టలు ప[illegible] గొఱ
ుక లుడిగి యాయుధంబులు దిగవైచి గజతురగరథారోహణంబులు సేయ
నేరక రాజు లెల్ల నేలకు వ్రాలి రా యేణీలోచన తనవామకరనఖంబుల నలకంబు
లు దలంగం ద్రోయుచు నుత్తరీయంబు చక్క నొత్తుచుఁ గడగంటిచూపులం
గ్రమంబున నారాజలోకంబు నాలోకించుచు. 1751

మ. కనియెన్ రుక్మిణి చంద్రమండలముఖుం § గంఠీరవేంద్రావల
గ్ను నవాంభోజదళాక్షుఁ జారుతరవ § క్షున్ మేఘసంకాశదే
హు నగారాతిగజేంద్రహ స్తనిభబా § హుం జక్రిఁ బీతాంబరున్
ఘనభూషాన్వితుఁ గంబుకంఠు విజయో § త్కంఠున్ జగన్మోహనున్. 1752

శ్రీకృష్ణుండు శత్రురాజులు చూచుచుండ రుక్మిణీదేవిని గొనిపోవుట.

వ. కని తదీయరూపవయోలావణ్యవైభవగాంభీర్యచాతుర్యతేజోవిశేషంబులకు సంతసించి మనోభవశరాక్రాంతయై రథారోహణంబు గోరు చున్నవరారోహం జూచి పరిపంథిరాజలోకంబు సూచుచుండ మందగమనంబున గంధసింధురంబులీలం జనుదెంచి ఫేరవంబులనడిమిభాగంబు గొని చనుకంఠీరవంబుకైవడి నిఖిలభూపాలగణంబుల గణింపక తృణీకరించి రాజకన్యకం దెచ్చి హరి తన రథంబుమీఁద నిడికొని భూనభోంతరాళంబులు నిండ శంఖంబు పూరించుచు బలభద్రుండు తోడ నడవ యాదవవాహినీపరివృతుండై ద్వారకానగరమార్గంబు వట్టి చనియె నంత జరాసంధవశు లయినరాజు లందఱు హరిపరాక్రమంబు విని సహింప నోపక. 1753

మ. ఘనసింహంబులకీర్తి నీచమృగముల్ గైకొన్న చందంబునన్
మనకీర్తుల్ గొని బాలఁ దోడ్కొనుచు నున్నాదంబుతో గోపకుల్
సనుచున్నా రదె శౌర్య మెన్నటికి మీ శస్త్రాస్త్రముల్ గాల్పనే
తనుమధ్యల్ విడిపింప మేని నగరే ధాత్రీజనుల్ క్రంతలన్. 1754

వ. అని యొండొరులం దెలుపుకొని రోషంబులు హృదయంబుల నిలుపుకొని సంరంభించి తనుత్రాణంబులు వహించి ధనురాదిసాధనంబులు ధరియించి పంతంబు లాడి తమతమచతురంగబలంబులం గూడికొని జరాసంధాదులు యదువీరుల వెంటనంటి తాఁకి నిలునిలుం డని ధిక్కరించి పలికి యుక్కుమిగిలి మహీధరంబులమీఁద సలిలధారలు గురియుధారాధరంబులచందంబున బాణవర్షంబులు గురిసిన యాదవసేనలం గల దండనాయకులు కోదండంబు లెక్కిడి గుణంబులు మ్రోయించి నిలువంబడి రప్పుడు. 1755

క. అరిబలభటసాయకముల, హరిబలములు గప్పఁబడిన నడరెడుభీతిన్
హరిమధ్య సిగ్గుతోడను, హరివదనముఁ జూచెఁ జకితహరిణేక్షణయై. 1756

వ. ఇట్లు చూచిన. 1757

క. చొచ్చెద రదె యదువీరులు, వ్రచ్చెద రరిసేన లెల్ల వైరులు వెలుచన్
నొచ్చెదరును విచ్చెదరును, జచ్చెదరును నేఁడు చూడు జలజాతాక్షీ. 1758

వ. అని రుక్మిణీదేవిని హరి యూఱడించె నంత బలభద్రప్రముఖు లైనయదువీరులు ప్రళయవేళల మిన్నునం బన్ని బలుపిడుగు లడరించుపెనుమొగుళులవడువున జరాసంధాదిపరిపంథిరాజచక్రంబుమీఁద నవక్రపరాక్రమంబున శిఖిశిఖాసంకాశనిశితశిలీముఖనారాచభల్లప్రముఖంబు లైనబహువిధబాణపరంపరలు గురియ నదియును విదళితమత్తమాతంగంబును విచ్ఛిన్నతురంగంబును విభిన్నరథవరూథంబును వినిహతపదాతియూథంబును విఖండితవాహవారణరథారోహణమస్తకంబును విశకలితవక్షోమధ్యకర్ణకంఠకపోలహస్తంబును విస్ఫోటిత

కపాలంబును వికీర్ణకేశజాలంబులును విపాటితచరణజానుజంఘంబును విదళిత
దంతసంఘంబును విపాటితవీరమంజీరకేయూరంబును విభ్రష్టకుండలకిరీటహా
రంబును విశ్రుతవీరాలాపంబును విదార్యమాణగదాకుంతతోమరఫరశుపట్టిస
ప్రాసకరవాలశూలచక్రచాపంబును వినిపాతితకేతనచ్ఛత్రచామరంబును విలూన
తనుత్రాణంబును విలీయమానఘోటకసంఘరింఖాసముద్ధూతధరణీపరాగంబును
వినష్టరథవేగంబును వినివారితసూతమాగధవందివాదంబును వికుంఠితహాయ
హేషాపటహభాంకార కరటిఘటాఘీంకార రథనేమిపటపటాత్కార తురగనాభి
ఘంటాఘణఘణాత్కార వీరహుంకార భూషణఝణఝణాత్కార నిస్సాణధణ
ధణాత్కార మణినూపురక్రేంకార కింకిణీకిణకిణాత్కార శింజినీటంకార భటపర
స్పరధిక్కారనాదంబును వినిర్భిద్యమానరాజసమూహంబును విద్యమానరక్త
ప్రవాహంబును విశ్రూయమాణభూతభేతాళకలకలంబును విజృంభమాణభైరవ
కాకగృధ్రకంకాదిసంకులంబును బ్రచలితకబంధంబును బ్రభూతపలలగంధంబును
బ్రదీపితమేదోమాంసరుధిరఖాదంబును బ్రవర్తితఢాకినీప్రమోదంబునునై యుండె
నప్పుడు. 1759

చ. మగిడి చలించి పాఱుచును । మాగధముఖ్యులు గూడి యొక్కచో
వగచుచు నాలిఁ గోల్పడిన । వాని క్రియం గడు వెచ్చ నూర్చుచున్
మొగమున దప్పి దేరఁ దమ । ముందఱఁ బొక్కుచు నున్నచైద్యుతో
బగతురచేతిలోఁ బడక । ప్రాణముతోఁ బ్రతి నున్నవాఁడవే. 1760

వ. అని మఱియును. 1761

ఆ. బ్రతుకవచ్చు నోడలఁ । బ్రాణంబు లుండిన, బ్రతుకు గలిగెనేని । భార్య గలదు
బ్రతికి తీవు భార్యఁ । బట్టు దయ్యె మెఱుంగు, వగవవలదు చైద్య । వలదు వలదు.

వ. వినుము దేహధారి స్వతంత్రుండు గాఁడు జంత్రగానిచేతిజంత్రపుబొమ్మకైవడి
నీశ్వరతంత్రపరాధీనుండై సుఖదుఃఖంబులందు వర్తనంబులు సలుపుఁ దొల్లి
యేను మథురాపురంబుమీఁదఁ బదియేడుమాఱులు పరాక్రమంబున విడిసి చక్రి
చేతం బరాజితబలచక్రుండనై కామపాలుచేతం బట్టువడి కృష్ణుండు కరుణసేసి
విడిపించిన వచ్చి క్రమ్మఱ నిరువదిమూఁడక్షౌహిణులం గూడిగొని పదునెనిమి
దవమాఱు దాడిసేసి శత్రులం దోలి విజయంబు సేకొంటి నిట్టిజయాపజయం
బులందు హర్షశోకంబుల నెన్నండునుం జెంద దైవయుక్తం బయినకాలంబునం
జేసి లోకంబులు పరిభ్రమించుచుండు నదియునుం గాక. 1763

మ. తమకుం గాలము మంచిదైన మనలం । ద్రైలోక్యవిఖ్యాతవి
క్రములన్ గెల్చిరి యాదవుల్ హరిభుజా । గర్వంబునన్ నేఁడు కా
లము మేలై చనుదెంచెనేని మనముం । లక్షించి విద్వేషులన్
సమరక్షోణి జయింత మింతపనికై । శంకింప నీ కేటికిన్. 1764

వ. అని యిట్లు జరాసంధుండు నతనియొద్దిరాజులును శిశుపాలునిపరితాపంబు నివారించి తమతమభూములకుం జనిరి శిశుపాలుండు ననుచరసేనాసమేతుండై తన నగరంబునకుం జనియె నంత రుక్మి యనువాఁడు కృష్ణుండు రాక్షసవివాహంబునం దనచెలియలిం గొనిపోవుటకు సహింపక యేకాక్షౌహిణీబలంబుతోడ సమరసన్నాహంబునం గృష్ణుని వెనుతవిలి పోవుచుం దనసారథితో ని ట్లనియె. 1765

ఉ. బల్లిదు నన్ను భీష్మజన ॥ పాలకుమారకుఁ బిన్నఁ జేసి నా
చెల్లెలి రుక్మిణిం గొనుచుఁ ॥ జిక్కనికిక్కువబంటువోలె నీ
గొల్లఁడు వోయెడిన్ రథముఁ ॥ గూడఁగఁ దోలుము తేజితోల్లస
ద్భల్లపరంపరన్ మదముఁ ॥ బాపెదఁ జూపెద నాప్రతాపమున్. 1766

వ. అని యిట్లు రుక్మి యనువాఁడు హరికొలంది యెఱుంగక సారథి నదలించి రథంబుఁ గూడం దోలించి గోపాలక వెన్నముచ్చ నిమిషమాత్రంబు నిలు నిలుమని తిరస్కరించి బలువింట నారి యెక్కించి మూఁడువాఁడితూపుల హరి నొప్పించి యి ట్లనియె. 1767

సీ. మాసరివాఁడవా ॥ మాపాపఁ గొనిపోవ, నేపాటి గలవాఁడ ॥ వేది వంశ
మెందు జన్మించితి ॥ వెక్కడఁ బెరిఁగితి, వెయ్యది నడవడి ॥ యెవ్వఁ డెఱుఁగు
మానహీనుఁడవీవు ॥ మర్యాదలును లేవు, మాయ గైకొనికాని ॥ మలయ రావు
నిజరూపమున శత్రు ॥ నివహంబుపైఁ బోవు, వసుధేశుఁడవు గావు ॥ వావి లేదు

ఆ. కొమ్మ నిమ్ము నీవు ॥ గుణరహితుండవు, విడువు విడువవేని ॥ విలయకాల
శిఖిశిఖాసమాన ॥ శితశిలీముఖముల, గర్వ మెల్లఁ గొందుఁ ॥ గలహమందు. 1768

వ. అని పలికిన నగధరుండు నగి యొక్క బాణంబున వానికోదండంబు ఖండించి యాఱుశరంబుల శరీరంబు దూఱ నేసి యెనిమిదివిశిఖంబుల రథ్యంబులం గూల్చి రెండమ్ముల సారథిం జంపి మూఁడువాఁడితూపులఁ గేతనంబుఁ దుంచి మఱియు నొక్కవిల్లందినం దునిమి వెండియు నొక్కధనువు పట్టిన విదళించి క్రమంబునం బరిఘపట్టిసశూలచర్మాసిశక్తితోమరంబులు ధరియించినం దునుకలు చేసి క్రమ్మఱ నాయుధంబు లెన్ని యెత్తిన నన్నియు శకలంబులు గావించె నంతటం దనివి సనక వాఁడు రథంబు డిగ్గి ఖడ్గహస్తుండై దవానలంబుపయింబడుమిడుత చందంబునం గదిసిన ఖడ్గకవచంబులు చూర్ణంబులు చేసి మెఱుంగులు చెదర నడిదంబు వెఱికి జళిపించి వానిశిరంబు తెగ వ్రేయ గమకించి నడచు చున్న నడ్డంబు వచ్చి రుక్మిణీదేవి హరిచరణారవిందంబులు పట్టుకొని యి ట్లనియె. 1769

మత్తకోకిలము. నిన్ను నీశ్వరు దేవదేవుని ॥ నిర్ణయింపఁగ లేక యో
సన్నుతామరకీర్తిశోభిత ॥ సర్వలోకశరణ్య మా
యన్న యీతఁడు నేఁడు నేసె మ ॥ హాపరాధము నీయెడన్
నన్ను మన్నన సేసి కావు మ ॥ నాథనాథ దయానిధీ. 1770

మత్తకోకిలము. కల్ల లే దని విన్నవించుట | గాదు వల్లభ యీతనిం
బ్రల్లదుం డెగఁ జూచి తేనియు | భాగ్యవంతుల మైతి మే
మల్లుఁ డయ్యె ముకుందుఁ డీశ్వరుఁ | డంచు మోదితు లైనమా
తల్లిదండ్రులు పుత్రశోకముఁ | దాల్చి చిక్కుదు రీశ్వరా. 1771

మ. అని డగ్గుత్తికతో మహాభయముతో | నాకంపితాంగంబుతో
వినతశ్రాంతముఖంబుతో స్రుతిచల | ద్వేణీకలాపంబుతోఁ
గనుదోయిన్ జడిగొన్నబాష్పములతోఁ | గన్యాలలామంబు మ్రొ
క్కిన రుక్మిం డెగ వ్రేయఁ బోక మగిడెం | గృష్ణుండు రోచిష్ణుఁడై. 1772

వ. ఇట్లు చంపక బావా రమ్మని చిఱునగవు నగుచు వానిం బట్టి బంధించి గడ్డంబును మీసంబును దలయును రేవులు వాఱఁ గొఱిగిన విరూపింజేసె నంత యదువీరులు పరసైన్యంబులం బారఁ దోలి తత్సమీపంబునకు వచ్చి రప్పుడు హతప్రాణుం డై కట్టువడి యున్నరుక్మింజూచి కరుణచేసి బలభద్రుండు బంధంబులు విడిచి హరి డగ్గఱి యి ట్లనియె. 1773

క. తల మనక భీష్మనందను,తలయును మూతియును గొఱుగఁ | దగవే బంధుం
దలయును మూతియు గొఱుగుట,తలఁ దఱుగుటకంటెఁ దుచ్ఛతరము మహాత్మా.

క. కొందఱు రిపు లని కీడును, గొందఱు హితు లనుచు మేలు | గూర్పవు నిజమీ
వందరయందును సముఁడవు, పొందఁగ నే లయ్యె విషమ | బుద్ధి ననంతా. 1775

వ. అని తర్జించి పలికి రుక్మిణీదేవి నుపలక్షించి యి ట్లనియె. 1776

సహోదరునిభంగమునకు ఖిన్న యగురుక్మిణీదేవిని బలభద్రుం డూఁరార్చుట.

శా. తోడంబుట్టినవానిభంగమునకున్ | దుఃఖించి మాకృష్ణు నె
గ్గాడం జూడకు మమ్ము పూర్వభవక | ర్మాధీన మై ప్రాణులం
గీడున్ మేలును జెందు లేఁ డొకఁడు శి | క్షింపంగ రక్షింప నీ
తోడంబుట్టువు కర్మశేషపరిభూ | తుం డయ్యె నేఁ డియ్యెడన్. 1777

క. చంపెడిదోషము గలిగినఁ, జంపఁ జనదు బంధుజనులఁ | జను విడువంగాఁ
జంపిన దోషము సిద్ధము, చంపను మఱి యేల మున్న | చచ్చినవానిన్. 1778

ఆ. బ్రహ్మచేత భూమి | పతుల కీధర్మంబు
కల్పితంబు రాజ్య | కాంక్షఁ జేసి
తోడిచూలు నయినఁ | దోడఁ బుట్టినవాఁడు
చంపు చుండుఁ గ్రూర | చరితుఁ డగుచు. 1779

క. భూమికి ధనధాన్యములకు, భామలకును మానములకుఁ | బ్రాభవములకుం
గామించి మీఁదు గానక, శ్రీమదమున మానధనులు | చెనకుదు రొరులన్.

వ. వినుము దేవమాయంజేసి దేహాభిమానులైనమానవులకుఁ బగవాఁడు బంధుం డుదాసీనుం డనుమోహంబు సిద్ధం బయి యుండు జలాదులయందుఁ జంద్రసూ

ర్యాదులను ఘటాదులందు గగనంబును వెక్కయి కానంబడుభంగి దేహాధా
రుల కందఱికి నాత్మ యొక్కండయ్యును వెక్కండై త్రోఁచు నాద్యంతంబులు
గలయీ దేహంబు ద్రవ్యప్రాణగుణాత్మకం బయి యాత్మయందు నవిద్యచేతఁ
గల్పితం బై దేహిని సంసారంబునం ద్రిప్పు సూర్యుండు తటస్థుఁ డై యుండఁ
బ్రకాశమానంబు లయినదృష్టిరూపంబులుం బోలె నాత్మ తటస్థుం డై యుండ
దేహేంద్రియంబులు ప్రకాశమానంబు లగు నాత్మకు వేఱొక్కటితోడ సం
యోగవియోగంబులు లేవు వృద్ధిక్షయంబులు చంద్రకళలకు గాని చంద్రునికి
లేనిక్రైవడి జన్మనాశంబులు దేహంబునకుం గాని యాత్మకుఁ గలుగ నేరవు
నిద్రవోయినవాఁ డాత్మను విషయఫలానుభోగంబు సేయించు తెఱంగున నెఱుక
లేనివాఁడు నిజముకానియర్థంబునందు ననుభవంబు నొందుచుండుఁగావున. 1781

క. అజ్ఞానజ మగుశోకము, విజ్ఞానవిలోకనమున ♦ విడువుము నీకుం
బ్రజ్ఞావతికిం దగునే, యజ్ఞానులభంగి వగవ ♦ నంభోజముఖీ. 1782

వ. ఇట్లు బలభద్రునిచేతఁ దెలుపంబడి రుక్మిణీదేవి దుఃఖంబు మాని యుండె నట
రుక్మి యనువాఁడును బ్రాణావశిష్టుం డై విడువంబడి తనవిరూపభావంబునకు
నెరియుచు హరిని గెలిచికాని కుండినపురంబు సొర నని ప్రతిజ్ఞ చేసి తత్పుర
సమీపంబున నుండె నివ్విధంబున. 1783

శ్రీకృష్ణుండు రుక్మిణీదేవిని పెండ్లియాడుట.

క. రాజీవలోచనుఁడు హరి, రాజసమూహముల గెలిచి ♦ రాజస మొప్పన్
రాజిత యగుతనపురికిని, రాజాననఁ దెచ్చె బంధు ♦ రాజి నుతింపన్. 1784

వ. అంత నయ్యాదవేంద్రునినగరంబు సమారబ్ధవివాహకృత్యంబును బ్రవర్తమాన
గీతవాద్యనృత్యంబును బ్రతిగృహాలంకృతవిలసితాశేష నరనారీవర్గంబును బరి
ణయమహోత్సవసమాహూయమానమహీపాలగజఘటాగండమండల దానసలిల
ధారాసిక్తమార్గంబును బ్రతిద్వారమంగళాచారసంఘటితక్రముకకదళికా కర్పూర
కుంకుమాగరుధూపదీపపరిపూర్ణకుంభంబును విభూషితసకలగృహవేదికాకవాట
గేహళీస్తంభంబును విచిత్రకుసుమాంబర రత్నతోరణ విరాజితంబును సముద్ధూత
కేతనవిభ్రాజితంబును నై యుండె నయ్యవసరంబున. 1785

మ. ధ్రువకీర్తిన్ హరి పెండ్లియాడె నిజచే ♦ తోహారిణిన్ మానవై
భవగాంభీర్యవిహారిణిన్ నిఖిలసం ♦ పత్కారిణిన్ సాధుబాం
ధవసత్కారిణిఁ బుణ్యచారిణి మహా ♦ దారిద్ర్యసంహారిణిన్
సువిభూషాంబరధారిణిన్ గుణవతీ ♦ చూడామణిన్ రుక్మిణిన్. 1786

క. సతులుం దారును బౌరులు, హితమతిఁ గానుకలు దెచ్చి ♦ యిచ్చిరి కరుణో
న్నతవర్ధిష్ణులకును మా, నితరోచిష్ణులకు రుక్మి ♦ ణీకృష్ణులకున్. 1787

క. హరి పెండ్లికిఁ గై సేయక, కురు సృంజయ యదు విదర్భ ♦ కుంతినరేంద్రుల్

పరమానందముఁ బొందిరి, ధరణీశులలోన గాథ § తాత్పర్యములన్. 1788

క. హరి యీ తెఱఁగున రుక్మిణి, నరుదుగఁ గొనివచ్చి పెండ్లి § యాడుట విని దు
ష్కరకృత్య మనుచు వెఱఁ గం,దిరి రాజులు రాజసుతులు § దిక్కుల నెల్లన్.

ఆ. అనఘు యాదిలక్ష్మి § యైనరుక్మిణితోడఁ గ్రీడ సలుపు చున్న § కృష్ణుఁ జూచి
పట్టణంబులోని § ప్రజ లుల్లసిల్లిరి, ప్రీతు లగుచు ముక్త § భీతు లగుచు. 1790

వ. అని చెప్పి. 1791

క. కువలయరక్షాతత్పర, కువలయదళనీలవర్ణ § కోమలదేహా
కువలయనాథశిరోమణి, కువలయజనవినుత విమల § గుణసంఘాతా. 1792

మాలిని. సరసిజనిభహస్తా § సర్వలోక ప్రశస్తా
నిరుపమశుభమూర్తీ § నిర్మలారూఢకీర్తీ
పరహృదయవిదారీ § భక్తలోకోపకారీ
గురుబుధజనతోషీ § ఘోరదైతేయశోషీ. 1793

గద్యము. ఇది శ్రీపరమేశ్వరకరుణాకలితకవితావిచిత్ర కేసనమంత్రిపుత్త్ర సహజపాండిత్య పోతనామాత్యప్రణీతం బైన శ్రీమహాభాగవతం బనుపురాణంబునందు దేవకీదేవివివాహంబును గగనవాణీశ్రవణంబును గంసోద్రేకంబును వసుదేవప్రార్థనంబును యోగమాయాప్రభావంబును బలభద్రుజన్మంబును బ్రహ్మాదిసురస్తోత్రంబును గృష్ణావతారంబును ఘోషప్రదేశంబును యోగనిద్రాచరితంబును నందపుత్త్రోత్సవంబును బూతనాసంహారంబును శకటభంజనంబును దృణావర్తుమరణంబును గర్గాగమనంబును నారాయణాది నామనిర్దేశంబును బాలక్రీడయును మృద్భక్షణంబును వాసుదేవ వదనగహ్వరవిలోక్యమానచరాచరసమస్తలోకవిలోకనంబును నవనీతచౌర్యంబును యశోదారోషంబును నులూఖలబంధనంబును నర్జునతరుయుగళనిపాతనంబును నలకూబరమణిగ్రీవుల శాపవిమోక్షణంబును బృందావనగమనంబును వత్సపాలనంబును వత్సాసురవధయును బకదనుజవిదారణంబును నఘాసురమరణంబును వత్సాపహరణంబును నూతనవత్సబాలకకల్పనంబును బ్రహ్మావినుతియు గోపాలనంబును గార్దభాసురదమనంబును గాళీయఫణిమర్దనంబును గరుడకాళీయనాగవిరోధకథనంబును బ్రలంబాసురహింసనంబును దవానలపానంబును వర్షర్తువర్ణనంబును శరత్కాలలక్షణంబును వేణువిలాసంబును హేమంతసమయసమాగమంబును గోపకన్యాచరితహవిష్యవ్రతంబును గాత్యాయనీసేవనంబును వల్లవీవస్త్రాపహరణంబును విప్రవనితాదత్తాన్న భోజనంబును నింద్రయాగనివారణంబును నందముకుందసంవాదంబును బర్వతభంజనంబును బాషాణసలిలవర్షంబును గోవర్ధనోద్ధరణంబును వరుణకింకరుండు నందునిం గొనిపోయిన హరి తెచ్చుటయును వేణుపూరణంబును గోపికాజనఘోషనిర్గమనంబును యమునాతీరవనవిహారణం

బును గృష్ణాంతర్ధానంబును ఘోషకామినీగణపరిదేవనంబును గోపికాన్వేష
ణంబును గోపికాగీతలును హరిప్రసన్నతయును రాసక్రీడనంబును జలకేళియును
సర్పరూపకుం డయినసుదర్శనవిద్యాధరుండు హరిచరణతాడనంబున నిజరూ
పంబు వడయుటయును శంఖచూడుం డనుగుహ్యకుని వధించుటయును వృష
భాసురవిదళనంబును నారదవచనంబున హరిజన్మకథ యెఱింగి కంసుండు దేవకీ
వసుదేవుల బద్ధులం జేయుటయును ఘోటకాసురుం డయినకేశి యనుదనుజుని
వధియించుటయును నారదస్తుతియును వ్యోమదానవమరణంబును నక్రూరగమ
నంబును నక్రూరరామకృష్ణులసల్లాపంబును ఘోషనిర్గమంబును యమునా
జలాంతరాళంబున నక్రూరుండు హరివిశ్వరూపంబు గాంచుటయు నక్రూరస్తవం
బును మథురానగరప్రవేశంబును రజకవధయును వాయకమాలాకారసన్మానం
బును గుబ్జాప్రసాదకరణంబును ధనుర్భంగంబును గంసుదుస్స్వప్నంబును గువ
లయాపీడపీడనంబును రంగస్థలప్రవేశంబును జాణూరముష్టికులవధయును గంస
వధయునువసుదేవదేవకీబంధమోక్షణంబును నుగ్రసేను రాజ్యస్థాపనంబునురామ
కృష్ణులు సాందీపునివలన విద్య లభ్యసించుటయును సంయమనీనగరగమనం
బును గురుపుత్త్రదానంబును నుద్ధవునిఘోషయాత్రయును భ్రమరగీతలును గుబ్జా
వాసగమనంబును గరినగరంబునకు నక్రూరుండు సని కుంతీదేవి నూరార్చు
టయుఁ గంసభార్యలగున స్తిప్రాస్తులు జరాసంధునకుం గంసుమరణం బెఱింగిం
చుటయు జరాసంధునిదండయాత్రయును మథురానగరనిరోధనంబును యుద్ధం
బున జరాసంధుండు సప్తదశవారంబులు పలాయితుం డగుటయును నారద
ప్రేరితుం డై కాలయవనుండు మథురపై దాడివెడలుటయును ద్వారకానగర
నిర్మాణంబును మథురాపురనివాసులం దనయోగబలంబున హరి ద్వారకా
నగరంబునకుం దెచ్చుటయును గాలయవనుండు హరివెంట జని గిరిగుహయందు
నిద్రితుం డైనముచుకుందునికోపదృష్టివలన నీఱగుటయును ముచుకుందుండు
హరిని సంస్తుతి చేసి తపంబునకుం జనుటయును జరాసంధుండు క్రమ్మఱ రామ
కృష్ణులపై నేతెంచుటయును బ్రవర్షణపర్వతారోహణంబును గిరిదహనంబును
గిరి డిగ్గ నుఱికి రామకృష్ణులు ద్వారకానగరంబునకుం జనుటయును రుక్మిణీ
జననంబును రుక్మిణీసందేశంబును వాసుదేవాగమనంబును రుక్మిణీగ్రహణం
బును రాజలోకపలాయనంబును రుక్మి యనువానిభంగంబును రుక్మిణీకల్యాణం
బును ననుకథలం గల దశమస్కంధంబునందుఁ బూర్వభాగము. 1794

ఓం తత్సత్ బ్రహ్మార్పణ మస్తు.

శ్రీ ర స్తు.

శ్రీరామచన్ద్రాయ పరబ్రహ్మణే నమః.

శ్రీమ దాంధ్రమహాభాగవతము.

దశమస్కంధము – ఉత్తరభాగము.

శ్రీకర పరిశోభితర
త్నాకర కమనీయగుణగణాకర కారు
ణ్యాకర భీకరశరధా
రాకంపితదానవేంద్ర రామనరేంద్రా. 1

వ. మహనీయగుణగరిష్ఠు లగునమ్ముని శ్రేష్ఠులకు నిఖిలపురాణవ్యాఖ్యానవైఖరీసమే
తుం డైనసూతుం డి ట్లనియె నట్లు ప్రాయోపవిష్టుం డైనపరీక్షిన్న రేంద్రుండు
రుక్మిణీపరిణయానంతరంబున నైనకథావృత్తాంతం బంతయు వినిపింపు మనిన
శుకయోగీంద్రుం డి ట్లనియె. 2

ఉ. తామరసాక్షునంశమున దర్పకుఁ డీశ్వరుకంటిమంటలం
దా మును దగ్ధుఁ డై పిదపఁ దత్పరమేశుని దేహలబ్ధికై
వేమఱు నిష్ఠఁ జేసి హరి వీర్యమునం బ్రభవించె రుక్మిణీ
కామినిగర్భమం దసుర ఖండనుమాఱటమూర్తియో యనన్. 3

వ. అంత నాడింభకుండు ప్రద్యుమ్నుం డనుపేర విఖ్యాతుం డయ్యె నాశిశువు
సూతికాగృహంబునం దల్లిపాదిగిట నుండం దనకు శత్రుం డని యెఱింగి శంబ
రుం డనురాక్షసుండు దనమాయాబలంబునం గామరూపి యై వచ్చి కొనిపోయి
సముద్రంబులో వైచి తనగృహంబునకుం జనియె నంత నాశాబకుండు జలధి
జలంబున దిగంబడ నొడిసి యొకమహామీనంబు మ్రింగె నందు. 4

క. జాలిఁ బడి పాఱుజలచర, జాలంబులఁ బోవనీక చని రోషాగ్ని
జ్వాలలు నిగుడఁగ నూరక, జాలంబులు వైచి పట్టు జాలరు లంతన్. 5

వ. సముద్రంబులోన నామీనంబును దత్సహచరంబు లై నమీనంబులనుం బట్టికొని
తెచ్చి శంబరునకుం గానుకఁగా నిచ్చిన నతండు వండి తెం డని మహానస
గృహంబునకుం బంచిన, 6

క. రాజనగరియడబాలలు, రాజీవముకడుపు వచ్చి ♦ రాజనిభాస్యున్
రాజశిశువుఁ గని చెప్పిరి, రాజీవదళాక్షి యైన ♦ రతికి నరేంద్రా. 7

వ. అంత నారదుండు వచ్చి బాలకునిజన్మంబును శంబరోద్యోగంబును మీనోదర ప్రవేశంబునుం జెప్పిన విని యారతి మాయావతి యనుపేర శంబరునియింటఁ బాతివ్రత్యంబు సలుపుచు దహనదగ్ధుం డయినతనపెనిమిటి శరీరధారణంబు సేయుట కెదురుచూచుచున్నయది గావున నయ్యర్భకుండు దర్పకుం డని తెలిసి మెల్లన పుత్త్రార్థిని యైనతెఱంగున శంబరునియనుమతి వడసి సూపకారుల యొద్ద నున్నపాపనిం దెచ్చి పోషించుచుండె నాకుమారుండును శీఘ్రకాలంబున నారూఢయౌవనుం డై. 8

క. సుందర మగుతనరూపము, సుందరు లోకమూఱు దేఱి ♦ చూచినఁ జాలున్
సౌందర్య మేమి చెప్పను, బొందెద మని డాయుబుద్ధిఁ ♦ బుట్టించు నృపా. 9

సీ. చక్కనివారల ♦ చక్కఁదనంబున, కుపమింప నెవ్వఁడు ♦ యోగ్యుఁ డయ్యె
[1]మిక్కిలితపమున ♦ మెఱయునంబికకు నై, శంకరు నెవ్వఁడు ♦ సగము సేసె
బ్రహ్మత్వమునఁ బొంది ♦ పరఁగువిధాతను, వాణికై యెవ్వఁడు ♦ వాఁడి చెఱిచె
వేయిడాఁగులతోడి ♦ విబుధలోకేశుని, మూర్తికి నెవ్వఁడు ♦ మూల మయ్యె

తే. మునులతాలిమి కెవ్వఁడు ♦ ములుసూపు, మగలమగువల నెవ్వండు ♦ మరులుకొలుపుఁ
గుసుమధనువున నెవ్వండు ♦ గొనువిజయము, చిగురువాలున నెవ్వండు ♦ చిక్కుపఱుచు.

వ. అని తన్ను లోకులు వినుతించుప్రభావంబులు గలిగి పద్మదళలోచనుండును బ్రలంబబాహుండును జగన్మోహనాకారుండు నైనపంచబాణునిం గని లజ్జాహాస గర్భితంబు లైనచూపులం జూచుచు మాయావతి సురతభ్రాంతిఁ జేసినం జూచి ప్రద్యుమ్నుం డి ట్లనియె. 11

మత్తకోకిలము. నాతనూభవుఁ డీతఁ డంచును ♦ నాన యించుక లేక యో
మాత నీ విది యేమి నేఁ డిటు ♦ మాతృభావము మాని సం
ప్రీతిఁ గామినిభంగిఁ జేసెదు ♦ పెక్కువిభ్రమముల్ మహో
ఖ్యాతవృత్తికి నీకు ధర్మము ♦ గాదు మోహము సేయఁగాన్. 12

వ. అనిన రతి యి ట్లనియె నీవు నారాయణనందనుండ వైనకందర్పుండవు పూర్వకాలంబున నేను నీకు భార్య నైనరతిని నీవు శిశు వై యుండునెడ నిర్దయుం డై దొంగిలి తల్లిం దొఱంగఁ జేసి శంబరుండు కొనివచ్చి నిన్ను నీరధిలో వైచిన నొక్కమీనంబు మ్రింగె మీనోదరంబు వెడలి తీవు మీఁదటికార్య మాకర్ణింపుము.

క. మాయావి వీఁడు దుర్మతి, మాయఁడు సంగరములం ద ♦ మర్త్యుల గెలుచున్
మాయికరణమున వీనిన్, మాయింపుము మోహనాది ♦ మాయలచేతన్. 14

మత్తకోకిలము. పాపకర్ముఁడు వీఁడు ని న్నిట ♦ పట్టి తెచ్చిన లేచి నా

1. మిక్కిలికను నూపి ♦ మెఱసినసూడుకై, శంకరు నెవ్వఁడు ♦ సగము సేసె.

పాప, డెక్కడఁ బోయెనో సుతుఁ ✽ బాపితే విధి యంచుఁ దాఁ
గ్రేపుఁ బాసినగోవుభంగిని ✽ ఖిన్న యై వడి గాఢసం
తాప యై నిను నోఁచి కాంచిన ✽ తల్లి కు య్యెడ కుండునే. 15

వ. అని పలికి మాయావతి మహానుభావుం డైనప్రద్యుమ్నునికి సర్వశత్రుమాయా
వినాశిని యయినమహామాయావిద్య నుపదేశించె నివ్విధంబున. 16

మ. గురుమాయారణవేది యై కవచి యై ✽ కోదండి యై బాణి యై
హరిజుం డోరినిశాట వైచితివి నాఁ ✽ డంభోనిధిన్ నన్ను ఘో
రరణాంభోనిధి వైతు నిన్ను నిదె వే ✽ ర మ్మంచుఁ జీరెన్ మనో
హరదివ్యాంబరు నుల్లసద్దనుజసే ✽ నాడంబరున్ శంబరున్. 17

చ. అదలిచి యిట్లు కృష్ణసుతుఁ ✽ డాడిననిష్ఠురభాషణంబులం
బదహత మై వడిం గవియు ✽ పన్నగరాజముఁ బోలి శంబరుం
డదరుచు లేచి వచ్చి గద ✽ నచ్యుతనందను వ్రేసె నుజ్జ్వల
ద్భిదురకఠోరఘోషసమ ✽ భీషణనాదము సేసి యార్చుచున్. 18

క. దనుజేంద్రుఁడు వ్రేసినగదఁ, దనగదచేఁ బాయ నడిచి ✽ దనుజులు బెదరన్
దనుజాంతకునికుమారుఁడు, దనుజేశునిమీఁద నార్చి ✽ తనగద వైచెన్. 19

వ. అంత నారక్కసుండు వెక్కసం బగురోసంబునఁ దనకుఁ దొల్లి మయుం డెఱిం
గించినదైతేయమాయ నాశ్రయించి మింటికి నెగసి పంచబాణునిపై బాణ
వర్షంబు గురిసిన నమ్మహారథుండు నొచ్చియు సంచలింపక మచ్చరంబున సర్వ
మాయావినాశిని యైనసాత్త్వికమాయం బ్రయోగించి దనుజునిబాణవృష్టిని
వారించె మఱియు వాఁడు భుజగగుహ్యకపిశాచమాయలు పన్ని నొప్పించిన
నన్నియుం దప్పించి. 20

క. దండధరమూర్తిఁ గైకొని, యొం డాడక చక్రిసూనుఁ ✽ డుగ్రతరాసిన్
ఖండించె శంబరునితలఁ, గుండలకోటీరమణులు ✽ కుంభిని రాలన్. 21

క. చిగురాకడిదపుధారను, జగములఁ బరవశము సేయు ✽ చలపాదికి దొ
డ్డగునుక్కడిదంబునఁ దన,పగతుం దెగ వ్రేయు టెంత ✽ పని చింతింపన్. 22

క. బెగడుచు నుండఁగ శంబరుఁ, దెగడుచుఁ బూవింటిజోదు ✽ ధీరగుణంబుల్
పొగడుచుఁ గురిసిరి ముదమున, నెగడుచుఁ గుసుమములు సురు ✽ నిర్జరు లధిపా.

రతీదేవి ప్రద్యుమ్నసహిత యై గగనమార్గంబున ద్వారకకుఁ బోవుట.

వ. ఇట్లు శంబరుని వధియించి విలసించు చున్నయించువిలుకానిం గొంచు నాకాశ
చారిణి యైనయారతీదేవి గగనపథంబుఁ బట్టి ద్వారకానగరోపరిభాగంబునకుం
జనుదెంచిన. 24

ఆ. మెఱుఁగుదీఁగెతోడి ✽ మేఘంబు కైవడి, సువిదతోడ మింట ✽ నుండి కదలి
యరుగుదెంచె మదనుఁ డంగనాశతములు, మెలఁగు చున్నలోని ✽ మేడకడకు. 25

మ. జలదశ్యాముఁ బ్రలంబబాహుయుగళుం | జంద్రాననున్ నీలసం
కులవక్రాలకుఁ బీతవాసు ఘనవ | క్షున్ సింహమధ్యున్ మహో
త్పలపత్త్రేక్షణు మందహాసలలితుం | బంచాయుధున్ నీరజా
క్షులు దా రేమఱిపాటు చూచి హరి యం | చుం డాఁగి రయ్యెయ్యెడన్. 26

క. కొందఱు హరి యగు నందురు, కొందఱు చిహ్నములు కొన్ని | కొన్ని హరికి లే
వందురు మెల్లనె తెలియుద, మందురు మఱఁ జూచి కొంద | ఱబలలు గుములై.

క. హరి యని వెనుచని పిదపన్, హరిఁ బోలెడువాఁడుగాని | హరి గాఁ డనుచున్
హరిమధ్య లల్లనల్లన, హరినందను డాయ వచ్చి | రాశ్చర్యమునన్. 28

ఉ. అన్నులు సేర వచ్చి మఱు | నందఱుఁ జూడఁగ దాను వచ్చి సం
పన్నగుణాభిరామ హరి | పట్టపుదేవి విదర్భపుత్త్రి క్రేఁ
గన్నుల నాకుమారకుని | కైవడి నేర్పడఁ జూచి బోఁటితోఁ
జన్నులు సేప నిట్లనియె | సంభ్రమదైన్యము లుల్లసిల్లఁగన్. 29

శా. ఈ కంజేక్షణుఁ డీ కుమారతిలకుం | డీయిందుబింబాననుం
డీ కంఠీరవమధ్యుఁ డిచ్చటికి నేఁ | డెం దుండి యేతెంచెనో
యీ కల్యాణునిఁ గన్నభాగ్యవతి ము | న్నేనోములన్ నోఁచెనో
యే కాంతామణియందు [1]వీఁగి కనెనో | యేకాంతుఁ డీకాంతునిన్. 30

శా. ఆలీ నాతొలుచూలిపాపనికి బో | ర్కాడించి నే సూతికా
శాలామధ్యవిశాలతల్పగత నై | చన్నిచ్చి నిద్రింప నా
బాలున్ నాచనుఁబాలకుం జెఱిచి యే | పాపాత్ము లేత్రోవ ము
న్నేలీలం గొనిపోయిరో శిశువుఁ దా | నేతల్లి రక్షించెనో. 31

క. కొడుకఁడు నాఁపొదిగిటిలోఁ, జెడి పోయిననాఁటనుండి | చెలియా తెలియం
బడ దేవార్తయు నతఁ డే,వడువున నెచ్చోట నిలిచి | వర్తించెడినో. 32

క. ఇందాఁక వాఁడు బ్రతికిన, సందేహము లేదు దేహ | చాతుర్యవయ
స్సౌందర్యంబులు లోకులు, వందింపఁగ నితనియంత | వాఁ డగుఁ జుమ్మీ. 33

మ. అతివా సిద్ధము నాఁటిబాలకున కీ | యాకార మీవర్ణ మీ
గతి యీహాసవిలోకనస్వరము లీ | గాంభీర్య మీకాంతి వీఁ
డతఁడే కాఁ దగు నున్నవారలకు నా | యాత్మేశుసారూప్యసం
గతి సిద్ధింపదు వీనియందు మిగులం | గౌతూహలం బయ్యెడిన్. 34

క. పొదలెడి ముదమునఁ జిత్తము, గదలెడి నాయెడమమూఁపు | గన్నులవెంటం
బ్రిదిలెడి నానందాశ్రులు, మెదలెడిఁ బాలిండ్లఁ బాలు | మే లయ్యెడినో. 35

వ. అని డోలాయమానమానస యై వితర్కించుచు. 36

క. తనయుఁడనినొడువఁ దలఁచును, దనయుఁడు [2]గాకున్న మిగులఁ | దఱిగొనిసవతుల్

1. వీనిఁ గనెనో యేకాంతుఁ డేకాంతతన్. 2. గాఁ డనిన మిగులఁ దఱిగొని యువతుల్.

తను నగియెద రని తలఁచు న,తనుసంశయ మలమికొనఁగఁ § దనుమధ్య మదిన్.

వ. ఇట్లు రుక్మిణీదేవి విచారించుచుండ లోపలినగరికాంతలవారివలన విని కృష్ణుండు దేవకీవసుదేవులం దోడ్కొని చనుదెంచి సర్వజ్ఞుం డయ్యు నేమియు వివరింపక యూరకుండె నంత నారదుండు చనుదెంచి శంబరుండు కుమారునిం గొనిపోవుట మొదలైనవార్త లెఱింగించిన. 38

క. చచ్చినబాలుఁడు గ్రమ్మఱ, వచ్చినక్రియ వచ్చెఁ బెక్కు § వర్షములకు నీ
సచ్చరితుఁ నేఁడు గంటిమి, చెచ్చెర ము న్నెట్టితపము § సేయంబడెనో. 39

వ. అని యంతఃపురకాంతలును దేవకీవసుదేవరామకృష్ణులును యథోచితక్రమంబున నాదంపతుల దివ్యాంబరాభరణాలంకృతుల సత్కరించి సంతోషించిరి రుక్మిణీదేవియు నందనుం గౌఁగిలించుకొని. 40

శా. అన్నా నా చనుఁ బాపి నిన్ను దనుజుం § డంభోనిధిన్ వైచెనే
యెన్నే వర్షము లయ్యెఁ బాసి సుత నీ § వేరీతి జీవించి తే
సన్నాహంబున శత్రు గెల్చితివో యా § శ్చర్యంబు సంధిల్లెడిన్
నిన్నుం గాంచితి నింతకాలమునకున్ § నే ధన్యతం జెందితిన్. 41

వ. అని కొడుకువలన సంతోషించి కోడలిగుణంబులు కైవారంబులు సేసి వినోదించుచుండె నంత ద్వారకానగరంబు ప్రజలు విని హర్షించి రందు. 42

క. సిరిపెనిమిటిపుత్త్రకుఁ డగు,మరుఁ గని హరిఁ జూచినట్ల § మాతలు దమలోఁ
గరఁగుదు రఁట పరకాంతలు, మరుఁ గని మోహాంధకార § మగ్నులుగారే. 43

వ. అని చెప్పి శుకుం డి ట్లనియె. 44

శ్రీకృష్ణుండు లోకాపవాదనివృత్తికొఱకు శమంతకమణి దెచ్చుట.

క. సత్రాజిత్తు నిశాచర,శత్రునకుం గీడు సేసి § సద్వినయముతోఁ
బుత్త్రి శమంతకమణియును, మైత్రిం గొని తెచ్చి యిచ్చె § మనుజాధీశా. 45

వ. అనిన విని రా జి ట్లనియె. 46

ఆ. శౌరి కేమితప్పు § సత్రాజితుఁడు సేసె, కూఁతు మణిని నేల § కోరి యిచ్చె
నతని కెట్లు గలిగె § నాశమంతకమణి, విప్రముఖ్య నాకు § విస్తరింపు. 47

వ. అనిన విని శుకయోగివర్యుం డి ట్లనియె సత్రాజిత్తనువాఁడు సూర్యునకు భక్తుండై చెలిమిసేయ నతనివలన సంతసించి సూర్యుండు శమంతకమణి నిచ్చె నామణి కంఠంబున ధరియించి సత్రాజితుండు భాస్కరునిభంగి భాసమానుండై ద్వారకానగరంబునకు వచ్చిన దూరంబున నతనిం జూచి జనులు మణిప్రభాపటలతేజోహృతదృష్టు లయి సూర్యుం డని శంకించి వచ్చి హరి కి ట్లనిరి. 48

క. నారాయణ దామోదర, నీరజదళనేత్ర చక్రి § నిఖిలేశ గదా
ధారణ గోవింద నమ,స్కారము యదుపుత్త్ర నిత్య § కల్యాణనిధీ. 49

మ. దివిజాధీశ్వరు లిచ్ఛయింతురు గదా § దేవేశ నిన్ జూడ యా

దవవంశంబున గూఢమూర్తివి జగ । త్త్రాణుండ వై యుండఁగా
భవదీయాకృతిఁ జూడ నేఁ డిదె రుచి । ప్రచ్ఛన్నదిగ్భాగుఁ డై
రవియో నీరజగర్భుఁడో యొకఁడు నే । రన్ వచ్చె మార్గంబునన్. 50

వ. అని యిట్లు పలికిన మూఢజనులం జూచి గోవిందుండు నగి మణిసమేతుం డైన సత్రాజితుండు గాని సూర్యుండు గాఁ డని పలికె నంత సత్రాజితుండు శ్రీయుతం బయి మంగళాచారసంచారం బైనతనగృహంబునకుం జని మహీసురులచేతనిజదేవతామందిరంబున నమ్మణిశ్రేష్ఠంబు ప్రవేశంబు సేయించె నదియును బ్రతిదినంబు నెనిమిదిబారువులసువర్ణంబు గలిగించు చుండు. 51

క. ఏరా జేలెడువసుమతి, నారత్నము పూజ్యమాన । మగు నక్కడ రో
గారిష్టసర్వమాయిక,మారీదుర్భిక్షభయము । మాను నరేంద్రా. 52

క. అమ్మణి యాదవవిభునకు, నిమ్మని హరి యడుగ నాతఁ । డీక ధనేచ్ఛం
బొమ్మని పలికెను జక్రికి, నిమ్మణి యీ కున్న మీఁద । నే మా ననుచున్. 53

వ. అంత. 54

చ. అడరెడువేడ్కఁ గంఠమున । నమ్మణిఁ దాల్చి ప్రసేనుఁ డొక్కనాఁ
డడవికి ఘోరవన్యమృగ । యారతి నేఁగిన వానిఁ జంపి పై
పడి మణిఁ గొంచు నొక్కహరి । పాఱఁగ దాని వధించి డాసి యే
ర్పడఁ గనె జాంబవంతుఁడు ప్ర । భాత్తదిగంతము నాశమంతమున్. 55

క. కని జాంబవంతుఁ డామణిఁ, గొనిపోయి సమీపశైల । గుహఁ జొచ్చి ముదం
బునఁ దనకూరిమిసుతకును, ఘనకేళీకందుకంబు । గాఁ జేసె నృపా. 56

వ. అంత సత్రాజితుండు తనసహోదరుం డైనప్రసేనునిం గానక దుఃఖించుచు. 57

మ. మణి కంఠంబునఁ దాల్చి నేఁ డడవిలో । మావాఁడు వర్తింపఁగా
మణికై పట్టి వధించినాఁడు హరికిన్ । మర్యాద లే దంచు దూ
షణముం జేయఁగ వానిదూషణము గం । సధ్వంసి యాలించి యే
వ్రణముల్ నాయెడ లేదు నింద గలిగెన్ । వారించు టేరీతియో. 58

వ. అని వితర్కించి. 59

మ. తనవా రెల్లఁ బ్రసేనుజాడఁ దెలుపం । దర్కించుచున్ వచ్చిత
ద్వనవీథిం గనె నేలఁ గూలినమహా । శ్వంబుం బ్రసేనుం బ్రసే
నుని హింసించినసింహమున్ మృగపతిన్ । నొప్పించి ఖండించి యేఁ
గినభల్లూకము సొచ్చి యున్నగుహయుం । గృష్ణుండు రోచిష్ణుఁ డై. 60

వ. కని తనవెంట వచ్చినప్రజల నెల్ల గుహాముఖంబున విడిచి సాహసంబున మహానుభావుం డైనహరి నిరంతరనిబిడాంధకారబంధురం బయి భయంకరం బై విశాలం బయినగుహాంతరాళంబు సొచ్చి చని యక్కడ నొక్కబాలిక కెదుర దర్శనీయ కేళికందుకంబుగా వ్రేలం గట్టఁబడినయమ్మణిశ్రేష్ఠంబుఁ గని హరియ్యు

హరింప నిశ్చయించి. 61

క. మెల్లనె పదము లిడుచు యదు, వల్లభుఁ డాశిశువుకడకు వచ్చిన గుండెల్
జల్లనఁగ జూచి కంపము, మొల్లంబుగ దానిదాది మొఱ వెట్టె నృపా. 62

వ. అంత నాధ్వని విని బలవంతుం డైనజాంబవంతుండు వచ్చి తనస్వామి యని కృష్ణు నెఱుంగక ప్రాకృతపురుషుం డని తలంచి కృష్ణునితో రణంబు సేసె నందు. 63

క. పలలములకుఁ బోరెడు డేగలక్రియ శస్త్రములఁ దరుల గరముల విజయే
చ్ఛల నిరువదియెనిమిదిదిన,ములు పోరిరి నగచరేంద్రముఖ్యుఁడు హరియున్.

క. అడిదములఁ దరులు విఱిగిన, బెడిదము లగుముగతనములఁ బిఱుతివక వడిం
బిడుగులవడువునఁ బడియెడి,పిడికిటిపోటులను గలన బెరసి రిరువురున్. 65

శా. స్పష్టాహంకృతు లుల్లసిల్ల హరియుం భల్లూకలోకేశుఁడుం
ముష్టాముష్టి నహర్నిశంబు జయస మ్మోహంబునం బోరుచోఁ
బుష్టిం బాసి ముకుందముష్టిహతులం బూర్ణశ్రమోపేతుఁ డై
పిష్టాంగోరుశరీరుఁ డై యతఁడు దా భీతాత్ముఁ డై యిట్లనున్. 66

వ. దేవా నిన్నుఁ బురాణపురుషు నధీశ్వరు విష్ణుం బ్రభవిష్ణు నెఱుంగుదుసర్వభూతంబులకుం బ్రాణప్రతాపధైర్యబలంబులు నీవ విశ్వంబునకు సర్గస్థితిలయంబు లెవ్వ రాచరింతురు వారికి సర్గస్థితిలయంబులఁ జేయునీశ్వరుండవు నీవ యాత్మకుం బరమాత్మ నీవ యని మఱియును. 67

సీ. బాణాగ్ని నెవ్వఁడు పఱపి పయోరాశి, నింకించి బంధించి యేపు మాపెఁ
బరఁగ నెవ్వఁడు ప్రతాపప్రభారాశిచే, దానవగర్వాంధ తమస మడఁచెఁ
గంజాతములు ద్రెంచుకరిభంగి నెవ్వఁడు, దశకంఠుకంఠబృందములు ద్రుంచెఁ
నాచంద్రసూర్యమై యమరు లంకారాజ్య,మునకు నెవ్వఁడు విభీషణుని నిలిపె

తే. నన్ను నేలినలోకాధినాథుఁ డెవ్వఁ, డంచితోదారకరుణారసాబ్ధి యెవ్వఁ
డాతఁడవు నీవ కావె మహాత్మ నేఁడు, మాఱుపడి యెగ్గు సేసితి మఱవవలయు.

వ. అని యిట్లు పరమభక్తుం డైనజాంబవంతుండు వినుతించిన నతనిశరీరనిగ్రహనివారణంబుగా భక్తవత్సలుం డైనహరి తనకరంబున నతనిమేను నిమిరి మేఘగంభీరభాషణంబుల ని ట్లనియె. 69

క. ఈమణి మాచేఁ బడె నని, తామసు లొనరించునింద దప్పెడుకొఱకై
నీమందిర మగుబిలమున, కే మరుదెంచితిమి భల్లుకేశ్వర వింటే. 70

వ. అనిన విని సంతసించి జాంబవంతుఁడు మణియునుం దనకూఁతు జాంబవతి యను కన్యకామణియునుం దెచ్చి హరికిఁ గానికగా సమర్పించె నటమున్న హరివెంట వచ్చినవారలు బిలంబువాకిటం బండ్రెండుదినంబులు హరిరాక యెదురుచూచి వేసరి వగచి పురంబునకుం జని రంత దేవకీవసుదేవులును రుక్మిణియును మిత్త్రబంధుజ్ఞాతిజనులును గుహ సొచ్చి కృష్ణుండు రాక చిక్కె నని శోకించి. 71

క. దుర్గమ మగుబిలమున హరి, నిర్గతుఁ డై చేరవలయు ♦ నేఁ డని పౌరుల్
వర్గము లై సేవించిరి, దుర్గం గృతకుశలమూర్తిఁ ♦ దోషితభర్గన్. 72

క. డోలాయితమానసు లై, జాలింబడి జనులు గొలువఁ ♦ జండిక వలికెన్
బాలామణితో మణితో, హేలాగతి వచ్చు నంబు ♦ జేక్షణుఁ డనుచున్. 73

క. యత్నము సఫలం బయిన స,పత్నసమూహములు బెగడఁ ♦ బద్మాక్షుం డా
రత్నముతోఁ గన్యాజన,రత్నముతోఁ బురికి వచ్చె ♦ రయమున నంతన్. 74

క. మృతుఁ డైనవాఁడు పునరా,గతుఁ డైన క్రియం దలంచి ♦ కన్యామణిసం
యుతుఁ డై వచ్చిన హరిఁ గని, వితతోత్సవ కౌతుకముల ♦ వెలసిరి పౌరుల్. 75

వ. ఇట్లు హరి తనపరాక్రమంబున జాంబవతీదేవిం బరిగ్రహించి రాజసభకు సత్రా
జిత్తుం బిలిపించి తద్వృత్తాంతం బంతయు నెఱింగించి సత్రాజిత్తునకు మణి నిచ్చె
నతండును సిగ్గుపడి మణిం బుచ్చుకొని పశ్చాత్తాపంబు నొందుచు బలవద్విరోధం
బునకు వెఱచుచు నింటికిం జని. 76

క. పాపాత్ములపాపములం, బాపంగా నోపునట్టి ♦ పద్మాక్షునిపైఁ
బాపము గల దని నొడివిన, పాపాత్మునిపాపమునకుఁ ♦ బారము గలదే. 77

మ. మితభాషిత్వము మాని యేల హరిపై ♦ మిథ్యాభియోగంబు చే
సితిఁ బాపాత్ముఁడ నర్థలోభుఁడను దు ♦ శ్చిత్తుండ మత్తుండ దు
ర్గతి నీదేహముఁ గాల్పనే దురిత మే ♦ మార్గంబునం బాయు నే
గతిఁ గంసారి ప్రసన్నుఁ డై మనుచు నన్ ♦ గారుణ్యభావంబునన్. 78

ఆ. మణిని గూతు నిచ్చి ♦ మాధవుపదములు, పట్టుకొంటి నేని ♦ బ్రతుకు గలదు
సంతసించు నతఁడు ♦ సదుపాయ మగు నిది, సత్య మితరవృత్తిఁ ♦ జక్కఁబడదు.

మ. అని యిబ్భంగి బహుప్రకారముల నే ♦ కాంతస్థుఁ డై యింటిలోఁ
దనబుద్ధిం బరికించి నీతి గని స ♦ త్రాజిత్తు సంప్రాప్తశో
భనుఁ డై యిచ్చె విపత్పయోధితరికిన్ ♦ భామామనోహారికిన్
దనుజాధీశవిదారికిన్ హరికిఁ గాం ♦ తారత్నమున్ రత్నమున్. 80

ఉ. తామరసాక్షుఁ డచ్యుతుఁ డు ♦ దారయశోనిధి పెండ్లియాడె నా
నామనుజేంద్రనందితగు ♦ ణస్థితిలక్షణసత్యభామ ను
ద్దామపతివ్రతాత్వనయ ♦ ధర్మవిచక్షణతాదయాయశః
కామను సత్యభామను ము ♦ ఖద్యుతినిర్జితసోమ నయ్యెడన్. 81

క. మణి యిచ్చినాఁడు వాసర,మణి నీకును మాకుఁ గలవు ♦ మణులు కుమారీ
మణి చాలు నంచుఁ గృష్ణుఁడు, మణి సత్రాజిత్తునకును ♦ మరలఁగ నిచ్చెన్. 82

వ. అంత నక్కడఁ గుంతీసహితు లయినపాండవులు లాక్షాగారంబున దగ్ధు లై రని
విని నిఖిలార్థదర్శనుం డయ్యును గృష్ణుండు బలభద్రసహితుం డై కరినగరం
బునకుం జని కృపవిదురగాంధారీభీష్మద్రోణులం గని దుఃఖోపశమనాలాపంబు

లాడు చుండె నయ్యెడ. 83

శతధన్వుఁడు సత్రాజిత్తుని జంపి మణి నపహరించుట.

సీ. జగతీశ వినవయ్య ! శతధన్వుఁ బొడగని, యక్రూరకృతవర్మ ! లాప్తవృత్తి
మన కిత్తు ననుచు స ! మ్మతిఁ జేసి తనకూఁతుఁ, బద్మాక్షునకు నిచ్చి ! పాడి దప్పె
ఖలుఁడు సత్రాజిత్తు ! గడఁక నేక్రియనైన, మణిపుచ్చుకొనుము నీ ! కిమ్మతము మెఱసి
యని తన్నుఁ బ్రేరేప ! నాశతధన్వుండు, పశువుఁ గటికివాఁడు ! పట్టి చంపు

ఆ. కరణి నిదురవోవఁ ! గడఁగి సత్రాజిత్తుఁ, బట్టి చంపి వాని ! భామ లెల్ల
మొఱలువెట్టలోభ ! మునఁజేసిమణిఁగొంచుఁ, జనియె నొక్కనాఁడు ! జనవరేణ్య.

వ. ఇట్లు హతుం డైన తండ్రిం గని శోకించి సత్యభామ యతనిం దైలద్రోణియం
దుఁ బెట్టించి హస్తిపురంబునకుం జని సర్వజ్ఞుం డైనహరికి సత్రాజిత్తుమరణంబు
విన్నవించిన హరియును బలభద్రుండు నీశ్వరు లయ్యును మనుష్యభావంబుల
విలపించి రంత బలభద్రసత్యభామాసమేతుం డై హరి ద్వారకానగరంబునకు
మరలి వచ్చి శతధన్వుం జంపెద నని తలంచిన నెఱింగి శతధన్వుండు ప్రాణభ
యంబునఁ గృతవర్మునింటికిం జని తనకు సహాయుండవు గ మ్మని పలికినం గృత
వర్మ యి ట్లనియె. 85

ఉ. అక్కట రామకృష్ణులు మ ! హాత్ములు వారల కెగ్గు సేయఁగా
నిక్కడ నెవ్వఁ డోపు విను ! మేర్పడఁ గంసుఁడు బంధుయుక్తుఁ డై
చిక్కఁడె మున్ను మాగధుఁడు ! సేనలతోఁ బదియేడుతోయముల్
దిక్కులఁ బాఱఁడే మనకు ! దృష్టము వారలలావు వింతయే. 86

వ. అని యుత్తరంబు చెప్పిన విని శతధన్వుం డక్రూరునింటికిం జని హరితోడిపగ
కుం దోడు గ మ్మని చీరిన నక్రూరుండు (హరిబలపరాక్రమ ధైర్యస్థైర్యంబు లుగ్గ
డించి మఱియు) ని ట్లనియె. 87

సీ. ఎవ్వఁడు విశ్వంబు ! నెల్ల సలీలుఁ డై, పుట్టించు రక్షించుఁ ! బొలియఁజేయు
నెవ్వనిచేష్టల ! నెఱుఁగరు బ్రహ్మాదు, లెవ్వనిమాయ మో ! హించు భువన
మేడేండ్లపాపఁ డై ! యేవిభుఁ డొకచేత, గోరక్షణమునకై ! కొండ నెత్తె
నెవ్వఁడు కూటస్థుఁ ! డీశ్వరుఁ డద్భుత,కర్ముఁ డనంతుండు ! గర్మసాక్షి

తే. యట్టిఘనునకు శౌరికి ! ననవరతము, మ్రొక్కెదము గాక విద్వేష ! మునకు నేము
వెఱతు మెల్లమునీ వొండు ! వెంటఁబొమ్ము, చాలుఁబదివేలువచ్చె నీ ! సఖ్యమునను.

వ. అని యి ట్లక్రూరుం డుత్తరంబు పలికిన నమ్మహామణి యక్రూరునొద్ద నునిచి
వెఱచి శతధన్వుండు తురగారూఢుం డై శతయోజనదూరంబు చనియె గరుడ
కేతనాలంకృతం బైన తేరెక్కి రామకృష్ణులు వెనుచని రంత నతండును మిథిలా
నగరంబుఁ జేరి తత్సమీపవనంబునందు. 89

చ. తురగము డిగ్గి తల్లడము తో శతధన్వుఁడు పాదచారియై
పఱు విడఁ బోకు పోకు మని పద్మదళాక్షుఁడు గూడఁ బాఱి భీ
కరగతి వానిమస్తకము ఖండితమై పడ వ్రేసెఁ జక్రముం
బరిహృతదైత్యచక్రముఁ బ్రభాచయమోదితదేవశక్రమున్. 90

వ. ఇట్లు హరి శతధన్వుని వధియించి వానివస్త్రంబులందు మణి వెదకి లే కుండుటఁ దెలిసి బలభద్రునికడకు వచ్చి శతధన్వుం డూరక హతుం డయ్యె మణి లే దనిన బలభద్రుం డి ట్లనియె. 91

సీ. ఆమణి శతధన్వుఁ డపహరించుట సిక్కు, మెవ్వరిచే దాఁప నిచ్చినాఁడొ
వేగమ నీ వేఁగి వెదకుము పురిలోన, వైదేహు దర్శింప వాంఛ గలదు
పోయి వచ్చెద నీవు పొమ్మని వీడ్కొని, మెల్లన రాముఁడు మిథిలఁ జొచ్చి
పోయిన జనకుండు పొడగని హర్షించి, యెంతయుఁ బ్రియముతో నెదురువచ్చి

తే. యర్ఘ్యపాద్యాదికృత్యంబు లాచరించి, యిచ్ఛయించినవస్తువు లెల్ల నిచ్చి
యుండుమనిభక్తిచేసిన నుండె ముసలి, కువలయేశ్వరమిథిలలోఁ గొన్నియేండ్లు.

వ. అంత దుర్యోధనుండు మిథిలానగరంబునకుం జనుదెంచి జనకరాజుచేత సన్మానితుండై. 93

క. చలమున గాంధారేయుఁడు, లలితగదాయుద్ధకౌశలము నేర్చెఁ దగన్
హలిచే నాశ్రితనిర్జర,ఫలిచేఁ ద్రైలోక్యవీరభటగణబలిచేన్. 94

వ. అట కృష్ణుండును ద్వారకానగరంబునకుం జని శతధన్వునిమరణంబును మణి లేకుండుటయును సత్యభామకుం జెప్పి సత్యభామాప్రియకరుండు గావున సత్రాజిత్తునకుం బరలోకక్రియలు సేయించె నక్రూరకృతవర్మలు శతధన్వుమరణంబు విని వెఱచి ద్వారకానగరంబు వెడలి బహుయోజనదూరభూమికిం జని రక్రూరుండు లేమింజేసి వానలు లేక మహోత్పాతంబులును శరీరమానసతాపంబులును ద్వారకానగరవాసులకు సంభవించిన నందులవృద్ధజనులు వెగడి హరి కి ట్లనిరి. 95

సీ. కమలాక్ష వినవయ్య కాశీశుఁ డేలెడి, కుంభిని వానలు గురియ కున్నఁ
గోరి శ్వఫల్కునిఁ గొనిపోయి యతనికిఁ, గాందిని యనియెడు కన్య నిచ్చి
కాశీవిభుండు సత్కారంబు సేసిన, వానలు గురిసె నా వసుధమీఁద
నాతనిపుత్త్రకుఁ డైనయక్రూరుండు, నంతటివాఁడు మహాతపస్వి

ఆ. మరలి వచ్చె నేని మాను నుత్పాతంబు, లెల్ల వాన గురియు నీస్థలమున
దేవ యతనిఁ దోడి తెప్పింపు మన్నింపు, మానవులయుఁ బీడ మానవులకు.

వ. అని పలుకు పెద్దలపలుకు లాకర్ణించి దూతలం బంపి కృష్ణుం డక్రూరుని రావించి పూజించి ప్రియకథలు కొన్ని సెప్పి సకలలోకజ్ఞుండు గావున మృదుమధురభాషణంబుల నతని కి ట్లనియె. 97

సీ. తా నేఁగుతఱి శతధన్వుండు మణిఁ దెచ్చి, నీయింటఁ బెట్టుట | నిజము దెలిసి
నాఁడ సత్రాజిత్తు | నకుఁ బుత్త్రకులు లేమి, నతనికిఁ గార్యంబు | లాచరించి
విత్తంబు ఋణమును | విభజించుకొనియెడ, రతనిపుత్త్రిక లెల్ల | నతఁడు పరుల
చేత దుర్మరణంబుఁ | జెందినాఁ డతనికై, సత్కర్మములు మీఁద | జరుపవలయు

ఆ. మణి గ్రహింపు మీవ | మాయన్న నను నమ్మఁ, డెలమి బంధుజనుల | కెల్లఁ జూపు
మయ్య నీగృహమున | హాటకవేదికా, సహితమఖము లమరు | సంతతమును.

వ. అని యిట్లు సామవచనంబులు హరి పలికిన నక్రూరుండు వస్త్రచ్ఛన్నం బైన మణిం దెచ్చి హరి కిచ్చిన. 99

ఉ. సంతస మంది బంధుజన | సన్నిధికిన్ హరి దెచ్చి చూపె న
శ్రాంతవిభాసమానఘృణి | జాలపలాయితభూనభోంతర
ధ్వాంతము హేమభారచయ | వర్షణవిస్మితదేవమానవ
స్వాంతముఁ గీర్తిపూరితది | శావలయాంతము నా శమంతమున్. 100

క. చక్రాయుధుఁ డీక్రియఁ దన, యక్రూరత్వంబు జనుల | కందఱకును ని
ర్వక్రముగఁ దెలిపి క్రమ్మఱ, నక్రూరుని కిచ్చె మణిఁ గృ | పాకలితుం డై. 101

క. ఘనుఁడు భగవంతుఁ డీశ్వరుఁ, డనఘుఁడు మణి దెచ్చి యిచ్చి | నట్టికథనముల్
వినినఁ బఠించినఁ దలఁచినఁ, జనులకు దుర్యశముఁ బాప | సంఘముఁ దలఁగున్. 102

శ్రీకృష్ణుం డింద్రప్రస్థపురంబున కరుగుట.

వ. అంత నొక్కనాఁడు పాండవులం జూడ నిశ్చయించి సాత్యకిప్రముఖయాదవులు గొలువఁ బురుషోత్తముం డింద్రప్రస్థపురంబునకుం జనినం బ్రాణంబుం గనిన యింద్రియంబులభంగి వా రఖిలేశ్వరుం డైనహరిం గని కౌఁగిలించుకొని కృష్ణుని దివ్యదేహసంగమంబున నిర్ధూతకల్మషు లై యనురాగహాసవిభాసితం బైనముకుందముఖారవిందంబు సందర్శించి యానందంబు నొందిరి గోవిందుండును యుధిష్ఠిరభీమసేనులచరణంబులకు నభివందనములు చేసి యర్జును నాలింగనంబున సత్కరించి నకులసహదేవులు మ్రొక్కిన గ్రుచ్చియెత్తి యుత్తమపీఠంబున నాసీనుం డై యుండె నప్పుడు. 103

క. చంచద్ఘనకుచభారా, కుంచిత యై క్రొత్తపెండ్లి | కూఁతు రగుట నిం
చించుక సిగ్గు జనింపఁగఁ, బాంచాలతనూజ మ్రొక్కెఁ | బద్మాక్షునకున్. 104

వ. అంత సాత్యకి పాండవులచేతం బూజితుం డై యొక్కపీఠంబున నాసీనుం డై యుండె దక్కినయనుచరులును వారిచేతఁ బూజితు లై కొలిచియుండిరి హరియుఁ గుంతీదేవికడకుం జని నమస్కరించి యిట్లనియె. 105

క. అత్తా కొడుకులుఁ గోడలుఁ, జిత్తానందముగఁ బనులు | సేయఁగ నాత్మా
యత్తానుగ వై యాజ్ఞాసత్తాదులు గలిగి మనుదె | సమ్మోదమునన్. 106

చ. అనవుడుఁ బ్రేమవిహ్వలత | నందుచు గద్గదభాషణంబులం

గనుఁగవ నశ్రుతోయములు § గ్రమ్మఁగ గుంతి సుయోధనుండు సే
సినయపకారముం దలఁచి § చెందిన దుఃఖము లెల్లఁ జెప్పి యా
దనుజవిరోధి కిట్లనియెఁ § దద్దయుఁ బెద్దఱికంబు సేయుచున్. 107

సీ. అన్న నీచుట్టాల § నరయుదు మఱవవు, నీవు పుత్తెంచిన § నెమ్మితోడ
మాయన్న యేతెంచి § మముఁ జూచిపోయెను, నిల్చి యున్నారము § నీబలమున
నాపిన్న వాండ్రకు § నాకు ది క్కెవ్వరు, నేఁ డాదిగా నింక § నీవ కాక
యఖిలజంతువుల కీ § వాత్మవు గావునఁ, బరులు నావా రని § భ్రాంతి సేయ

తే. వయ్య నాభాగ్య మెట్టిదో § యనవరతముఁ, జిత్తమున నుండి కరుణ మా § చిక్కు లెల్లఁ
బాపుచుందువు గాదె యో § పరమపుణ్య, యదుకుమారవరేణ్య బు § ధాగ్రగణ్య.

వ. అనిన యుధిష్ఠిరుం డిట్లనియె. 109

ఉ. పట్టఁగ లేరు నిన్నుఁ దమ § భావములందు సనందనాదు లే
పట్టున నైన నట్టిగుణ § భద్రచరిత్రుఁడ వీవు నేఁడు మా
చుట్టమ వంచు వచ్చెదవు § చూచెద వల్పుల మైనమమ్ము నే
మెట్టితపంబు సేసితి మ § ధీశ్వర పూర్వశరీరవేళలన్. 110

వ. అని ధర్మజుండు దన్నుఁ బ్రార్థించిన నింద్రప్రస్థపురంబు వారలకు నయనానందం
బు సేయుచు హరి కొన్నినెలలు వసియించి యుండె నం దొక్కనాఁడు. 111

మ. తురగశ్రేష్ఠము నెక్కి కంకటధను § స్తూణీశరోపేతుఁ డై
హరితోడన్ వనభూమి కేఁగి విజయుం § డాసక్తుఁ డై చంపె శం
బరశార్దూలతరక్షుశల్యచమరీ § భల్లూకగంధర్వకా
సరకంఠీరవఖడ్గకోలహరిణీ § సారంగముఖ్యంబులన్. 112

క. అచ్చోటఁ బవిత్రము లై, చచ్చినమృగరాజి నెల్ల § జననాథునకుం
దెచ్చి యొసంగిరి మెచ్చుగఁ, జెచ్చెర నరుఁ గొల్చియున్న § సేవకు లధిపా. 113

వ. అంత నర్జునుండు నీరువట్టున డస్సిన యమునకుం జని యమ్మహారథు లైననరనా
రాయణు లందు వార్చి జలంబులు ద్రావి యొకపులినప్రదేశంబున నుండి. 114

చ. ఉపగతు లైనయట్టిపురుషో § త్తమపార్థులు గాంచి రాపగా
విపులవిలోలనీలతర § వీచికలందు శిరోజభారరు
చ్యపహసితాళిమాలిక ను § దంచితబాలశశిప్రభాలికం
దపనుని బాలికన్ మదన § దర్పణతుల్యకపోలపాలికన్. 115

వ. కని యచ్యుతుండు పంచిన వివ్వచ్చుండు చని యాకన్య కిట్లనియె. 116

మ. సుదతీ యెవ్వరిదాన వేమికొఱ కి § చ్చోటం బ్రవర్తించె దె
య్యది నీనామము కోర్కి యెట్టిది వివా § హాకాంక్షతోఁ గూడె దో
నదికిన్ వచ్చినజాడ గానఁబడదే ధ § న్యం బయ్యె నీరాక నీ
యుదయాద్రిస్థితి నెల్లఁ జెప్పు మబలా § యుద్యత్కురంగేక్షణా. 117

వ. అనిన నర్జునునకుఁ గాళింది యి ట్లనియె. 118

మ. నరవీరోత్తమ యేను సూర్యునిసుతన్ నా పేరు కాళింది భా
స్కరసంకల్పితగేహమందు నదిలోఁ గంజాక్షు విష్ణుం బ్రభున్
వరుఁ గాఁ గోరితపంబు సేయుదు నొరున్ వాంఛింపఁ గృష్ణుండు వ
న్యరతిన్ వచ్చి వరించు నంచుఁ బలికెన్ నా తండ్రి నాతోడుతన్. 119

వ. అనిన విని ధనంజయుం డానీలవేణిపలుకులు హరికిం జెప్పిన విని సర్వజ్ఞుండగు హరియు హరిమధ్యను రథంబుమీఁద నిడుకొని ధర్మరాజుకడకుం జని వారలు గోరిన విశ్వకర్మను రావించి వారిపురం బతిచిత్రంబు సేయించె. 120

క. దేవేంద్రునిఖాండవమును, బావకునకు నీఁ దలంచి పార్థుని రథికుం
గావించి నూతుఁ డయ్యెను, గోవిందుఁడు మఱఁదితోడి కూరిమి వెలయన్. 121

వ. ఇట్లు నరనారాయణులు సహాయులుగా దహనుండు ఖాండవవనంబు దహించి సంతసించి విజయునకు నక్షయతూణీరంబులు నభేద్యకవచంబును గాండీవ మని యెడిబాణాసనంబును దివ్యరథంబును ధవళరథ్యంబులు నిచ్చె నందు. 122

ఉ. వాసవసూనుచేఁ దనకు వహ్నిశిఖాజనితోగ్రవేదనల్
పాసినఁ జేసి యొక్కసభ పార్థున కిచ్చె మయుండు ప్రీతుఁ డై
యాసభలోనఁ గాదె గమనాగమనంబులఁ గౌరవేంద్రుఁ డు
ల్లాసముఁ బాసి యుండుట జలస్థలనిర్ణయబుద్ధిహీనుఁ డై. 123

శ్రీకృష్ణుండు కాళింది మిత్రవింద నాగ్నజితి భద్ర లక్షణ యనువారలఁ బరిణయంబగుట.

వ. అంతం గృష్ణుండు ధర్మరాజప్రముఖుల వీడుకొని సాత్యకిప్రముఖసహచరులు గొలువ మగలి తనపురంబునకుం జనుదెంచి బంధుజనంబులకుఁ బరమానందంబు సేయుచు నొక్కపుణ్యదివసంబున శుభలగ్నంబునం గాళిందిం బెండ్లి యయ్యె మఱియు నవంతి దేశాధీశ్వరు లైనవిందానువిందులు దుర్యోధనునకు వశ్యు లై హరికి మేనత్త యైన రాజాధిదేవికూఁతు రైన తమ చెలియలివివాహంబు సేయ నుద్యోగించి స్వయంవరంబుఁ జాటించిన. 124

క. భూరమణులు సూడఁగ హరి, వీరతఁ జేకొనియె మిత్రవిందను నిత్యా
పూరితసుజనానందం, జారుచికురకాంతివిజితషట్పదబృందన్. 125

సీ. జననాథ వినుము కోసల దేశ మేలెడి, నగ్నజిత్తనునరనాథుఁ డొకఁడు
సుమతి ధార్మికుఁడు తత్సుత నాగ్నజితి యను, కన్యక గుణవతి గలదు దానిఁ
బెండ్లియాడుటకు నై పృథివీశు లేతెంచి, వాఁడికొమ్ములు గలవాని వీర
గంధంబు సోఁకినఁ గాలుద్రవ్వెడివాని, నతిమదమత్తంబు లైనవాని

తే. గోవృషంబుల నేడింటిఁ గూర్చి తిగిచి, బాహుబలమున నెవ్వఁడు పట్టి కట్టు
నతఁడు కన్యకుఁదగువరుఁ డనిన వానిఁ, బట్టఁ జాలక పోదురు ప్రజలు బెగడి.

వ. ఇట్లు గోవృషంబుల జయించినవాఁ డక్కన్యకు వరుం డనిన భగవంతుం డైన
హరి విని సేనాపరివృతుం డై కోసలపురంబునకుం జనినఁ గోసలాధీశ్వరుండు
హరి నెదుర్కొని యర్ఘ్యపాద్యాదివిధులం బూజించి పీఠంబు సమర్పించి ప్రతి
వందితుం డై యున్నయెడ. 127

క. ఆరాజకన్య ప్రియమున, నారాజీవాక్షు మోహనాకారుఁ ద్రిలో
కారాధితు మాధవుఁ దన, కారాధ్యుం డైననాథుఁ డని కోరె నృపా. 128

వ. మఱియు నక్కన్యకారత్నంబు తనమనంబున. 129

ఆ. విష్ణుఁ డవ్యయుండు విభుఁడు గావలె నని, నోఁచినట్టితొంటి నోముఫలము
సిద్ధ మయ్యె నేనిఁ జేకొనుఁ బో నన్నుఁ, జక్రధరుఁడు వైరిచక్రహరుఁడు.

మ. సిరియుం బద్మభవేశదిక్పతులు మున్ సేవించి యెవ్వాని శ్రీ
చరణాంభోజపరాగముల్ శిరములన్ సమ్యగ్గతిం దాల్తు రీ
ధరణీచక్రభరంబు వాపుటకు నుద్యత్కేళిమూర్తుల్ దయా
పరుఁ డై యెవ్వఁడు దాల్చె నట్టిహరి యెబ్భంగిం బ్రవర్తించునో. 131

వ. అని యిట్లు నాగ్నజితి విచారించు నెడఁ గృష్ణుం డారాజుం జూచి మేఘగంభీరని
నదంబున ని ట్లనియె. 132

క. [1]అన్యుల యాచింపరు రా,జన్యులు సౌజన్యకాంక్షఁ జనుదెంచితి మీ
కన్యక వేఁడెద నిమ్మా, కన్యాశుల్కాదుల మేము గాము నరేంద్రా. 133

వ. అనిన విని రాజి ట్లనియె. 134

శా. కన్యం జేకొన నిన్నిలోకముల నీ కంటెన్ ఘనుం డైనరా
జన్యుం డెవ్వఁడు నీగుణంబులకు నైశ్వర్యంబునం బొంది తా
నన్యారంభము మాని లక్ష్మి భవదీయాంగంబునన్ నిత్యయై
ధన్యత్వంబునఁ జెంది యున్నది గదా తాత్పర్యసంయుక్తయై. 135

శా. చంచద్గోవృషసప్తకంబుఁ గడిమిన్ సైరించి యెవ్వాఁడు భం
జించున్ వానికిఁ గూఁతు నిత్తు నని యేఁ జేరించితిన్ వైభవో
దంచద్దర్వులు వచ్చి రాజతనయుల్ తత్పాదశృంగాహతిం
గించిత్కాలము నోర్వ కేఁగుదు రనిం గేడించి భిన్నాంగు లై. 136

శా. ఉష్ణాంశుండు తమంబుఁ ద్రోలు క్రియ నీ వుగ్రాహవక్షోణిలోఁ
గృష్ణా వైరులఁ ద్రోలినాఁడవు రణక్రీడావిశేషంబులన్
నిష్ణాతుండవు సప్తగోవృషములన్ నేఁ డాజి భంజించి రో
చిష్ణుత్వంబున నీవు సేకొనుము మా శీతాంశుబింబాననన్. 137

వ. అని నగ్నజిత్తు దనకూఁతువివాహంబునకుం జేసినసమయంబు సెప్పిన విని 138

క. 1. ఏ నీపుత్త్రికఁ గోరి మ,హీనాయక వచ్చినాఁడ ♦ నిమ్ము కరుణ నా,మానవతి నాకు ననవుడు, దానవసంహరునితో న ♦ తం డి ట్లనియెన్.

చ. కనియె నఘారి వత్సబక § కంసవిదారి ఖలప్రహారి దా
ఘనతరకిల్బిషంబుల న § గణ్యభయంకరపౌరుషంబులన్
సునిశితశృంగనిర్దళిత § శూరసమూహముఖామిషంబులన్
హననగుణోన్మిషంబుల మ § హాపరుషంబున గోవృషంబులన్. 139

ఉ. చేలము చక్కఁ గట్టుకొని § చిత్రగతిన్ వడి నేడుమూర్తులై
బాలుఁడు దారురూపములఁ § బట్టెడికైవడిఁ బట్టి వీరశా
ర్దూలుఁడు గ్రుద్ది నేలఁ బడఁ § ద్రోచి మహోద్ధతిఁ గట్టి యీడ్చె భూ
పాలకు లెల్ల మెచ్చ వృష § భంబులఁ బర్వతసన్నిభంబులన్. 140

వ. ఇట్లు వృషభంబుల నన్నిటినిం గట్టి యీడ్చినం జూచి సంతసించి హరికి నగ్నజిత్తు నాగ్నజితి నిచ్చె విధివత్ప్రకారంబునం హరి బెండ్లియయ్యె నారాజసుందరులానందంబునం బొంది రాసమయంబున బ్రాహ్మణాశీర్వాదంబులును గీతపటహశంఖకాహళభేరీమృదంగనినదంబులును జెలంగె నంత నాకోసలేంద్రుండు దంపతుల రథారోహణంబు సేయించి పదివేలధేనువులును విచిత్రాంబరాభరణభూషిత లైన యువతులుమూఁడు వేలును దొమ్మిదివేలగజంబులును గజంబులకు శతగుణము లైనరథంబులును రథంబులక్షు శతగుణంబు లైనహయంబులును హయంబులకు శతగుణాధికం బైనభటసమూహంబును నిచ్చి పుత్తెంచిన వచ్చునప్పుడు. 141

ఉ. భూతి యెలర్పఁ గోసలుని § పుత్త్రికకై చనుదెంచి తొల్లియాఁ
బోతులచేత నోటువడి § పోయినభూపతు లెల్ల మాధవుం
డాతరుణిన్ వరించుట చ § రావలిచే విని త్రోవ సైన్యసం
ఘాతముతోడఁ దాఁకి రరి § గర్వవిమోచనుఁ బద్మలోచనున్. 142

ఉ. దండి నరాతు లెల్ల హరిఁ § దాఁకిన నడ్డము వచ్చి వీఁకతో
భండనభూమియందుఁ దన § బాంధవు లెల్లను సంతసింపఁగా
గాండివచాపముక్తవిశి § ఖంబుల వైరుల నెల్లఁ జంపె నా
ఖండలనందనుండు శశ § కంబుల సింహము చంపుకైవడిన్. 143

వ. ఇట్లు హరి నాగ్నజితిం బెండ్లియై యరణంబు పుచ్చుకొని ద్వారకానగరంబునకు వచ్చి సత్యభామతోడం గ్రీడించుచుండె మఱియును. 144

మ. జనవంద్యన్ శ్రుతకీర్తి సంధ్యఁ దరుణిన్ § సందర్శనక్షోణిపా
ద్యనుజన్ మేనమఱందలిన్ విమలలో § లాపాంగఁ గైకేయి ని
ద్ధనయోన్నిద్రఁ బ్రపూర్ణసద్గుణసము § ద్రన్ భద్ర నక్షుద్ర నా
వనతాత్ముఁడు పెండ్లియాడె నహిత § వ్రాతంబు భీతంబుగన్ 145

వ. మఱియును. 146

చ. అమరులఁ బాఱఁ దోలి భుజ § గాంతకుఁ డైనఖగేశ్వరుండు ము
న్నమృతముఁ దెచ్చుకైవడి మ § దాంధుల రాజుల నుక్కడంచి యా

కమలదళాయతేక్షణుఁడు ⁑ కైకొని తెచ్చెను మద్రకన్యకన్
సమదమృగేక్షణన్ సయవి ⁑ చక్షణ లక్షణఁ బుణ్యలక్షణన్. 147

వ. ఇట్లు హరికి రుక్మిణియు జాంబవతియు సత్యభామయుఁ గాళిందియు మిత్రవిందయు నాగ్నజితియు భద్రయు మద్రరాజనందన యైనలక్షణయు ననంగా నెనమండ్రు భార్యలెరి మఱియు నరకాసురుని వధియించి తన్నిరుద్ధకన్యల షోడశసహస్రసంఖ్యల రోహిణి మొదలైనవారిం బరిగ్రహించె ననిన విని. 148

క. ధరకుం బ్రియనందనుఁ డగు, నరకుని హరి యేల చంపె ⁑ నరకాసురుఁ డా
వరకుంతల లగుచామీా, కరకుంభ స్తనుల నేల ⁑ [1]కాఱియపెట్టెన్. 149

వ. అనిన నరేంద్రునకు మునీంద్రుం డి ట్లనియె నరకాసురునిచేత నదితికర్ణకుండలంబులును వరుణచ్ఛత్రంబును [2]మణిపర్వత మనియెడునమరాద్రిస్థానంబును గోలుపడుటయు నింద్రుం డు వచ్చి హరికి విన్నవించిన హరి నరకాసురవధార్థంబు గరుడవాహనారూఢుం డై చనుసమయంబున హరికి సత్యభామ యి ట్లనియె. 150

శ్రీకృష్ణుఁడు సత్యభామతోఁగూడ నరిగి నరకాసురుని వధించుట.

శా. దేవా నీవు నిశాటసంఘముల ను ⁑ ద్దీపించి చెండాడ నీ
ప్రావీణ్యంబులు సూడఁ గోరుదుఁ గదా ⁑ ప్రాణేశ మన్నించి న
న్నీ వెంటం గొనిపొమ్ము నేఁడు కరుణన్ ⁑ నేఁ జూచి యేతెంచి నీ
దేవీసంహతి కెల్లఁ జెప్పుదు భవ ⁑ ద్దీప్తప్రతాపోన్నతుల్. 151

వ. అనినఁ బ్రాణవల్లభకు వల్లభుం డి ట్లనియె. 152

సీ. సమదపుష్పంధయ ⁑ ఝుంకారములు కావు, భీషణకుంభీంద్ర ⁑ బృంహితములు
వాయునిర్గతపద్మ ⁑ వనరేణువులు గావు, తురగరింఖాముఖో ⁑ ద్ధూతరజము
లాకీర్ణ జలతరం ⁑ గాసారములుగావు, శత్రుధనుర్ముక్త ⁑ సాయకములు
కలహంసపారస ⁑ కాసారములు గావు, దనుజేంద్రసైన్యక ⁑ దంబకములు

తే. కమలకహ్లారకుసుమసం ⁑ ఘములు గావు, చటులరిపుశూలఖడ్గాది ⁑ సాధనములు
కన్య నీ వేడ రణరంగ ⁑ గమన మేఁడ, వత్తు వేగమ నిలువుము ⁑ వలదువలదు.

వ. అనినఁ బ్రియంబు జనియింప డగ్గఱి. 154

ఉ. దానవు లైన నేమి మఱి ⁑ దైత్యసమూహము లైన నేమి నీ
మానితబాహుదుర్గముల ⁑ మాటున నుండఁగ నేమి శంక నీ
తోఁ జనుదెంతు నంచుఁ గర ⁑ తోయజముల్ ముకుళించి మ్రొక్కిన
మ్మానిని దన్ను భర్తబహు ⁑ మానపురస్సరదృష్టిఁ జూడఁగన్. 155

వ. ఇట్లు తనకు మ్రొక్కినసత్యభామను గరకమలంబుల గ్రుచ్చి యెత్తి తోడ్కొని గరుడారూఢుం డై హరి గగనమార్గంబునం జని గిరిశస్త్రసలిలదహనపవనదుర్గమం బై మురాసురపాశపరివృతం బయినప్రాగ్జ్యోతిషపురంబు డగ్గఱి. 156

---

1. కారఁగఁబెట్టెన్. 2. గోలుపడుటయు నమరాచలంబు నెడుటయు.

మ. గదచేఁ బర్వతదుర్గముల్ శకలముల్ § గావించి సత్తేజిత
ప్రదరశ్రేణుల శస్త్రదుర్గచయముల్ § భంజించి చక్రాహతిం
జెదరన్ వాయుజలాగ్నిదుర్గముల ని § శ్శేషంబులం జేసి భీ
ప్రదుఁడై వాలునఁ ద్రుంచెఁ గృష్ణుఁడు ముర § ప్రచ్ఛన్నపాశంబులన్. 157

వ. మఱియును. 158

శా. ప్రాకారంబు గదాప్రహారముల ను § త్పాటించి యంత్రంబులన్
నాకారాతులమానసంబులును భి § న్నత్వంబు నొందంగ న
స్తోకాకారుఁడు శౌరి యొత్తె విలయో § ద్ధూతాభ్రనిర్ఘాతరే
ఖాకారిన్యముఁ బాంచజన్యమువిము § క్తప్రాణిచైతన్యమున్. 159

వ. అంత లయకాలకాలాభ్రగర్జనంబుపగిది నొప్పునమ్మహాధ్వని విని పంచశిరుండైనమురాసురుండు నిదుర సాలించి యావులించి నీల్గి లేచి జలంబులు వెడలి వచ్చి హరిం గని ప్రళయకాలకీలికైవడి మండుచు దుర్నిరీక్ష్యుం డై కరాళించుచుం దనపంచముఖంబులం బంచభూతమయం బయినలోకంబుల మ్రింగ నప్పళించుచందంబునం-గదిసి యాభీలకీలాజటాలం బగుశూలంబున గరుడుని వైచి భూనభోంతరంబులు నిండ నార్చుచు. 160

క. దురదురఁ బరు విడి బిరుసున, హరిహరి నిలునిలువు మనుచు § నసురయుఁగదిసెన్.
మురమురదివిజులహృదయము, మెరమెరయిదెయడఁగుననుచు § మెఱసెన్ హరియున్

వ. అప్పుడు. 162

క. గరుడునిపైఁ బడ వచ్చిన, మురశూలము నడుమ నొడిసి § ముత్తునియలుగాఁ
గరముల విఱిచి ముకుందుఁడు, మురముఖముల నిశితవిశిఖ § ములు వడిఁ జొనిపెన్.

మ. గద వ్రేసెన్ మురదానవుండు హరిపైఁ § గంసారియుం దద్గదన్
గదచేఁ ద్రుంచి సహస్రభాగములుగాఁ § గల్పించె నాలోన వాఁ
డెదురై హస్తము లెత్తికొంచు వడి రా § నీక్షించి లీలాసమ
గ్రదశన్ వానిశిరంబు లైదును వడిన్ § ఖండించెఁ జక్రాహతిన్. 164

వ. ఇట్లు శిరంబులు చక్రిచక్రధారాచ్ఛిన్నంబు లయిన వజ్రివజ్రధారాదళితశిఖరం బై కూలెడిశిఖరిచందంబున మురాసురుండు జలంబులందుఁ గూలిన వానిసూనులు జనకవధజనితశోకాతురు లై జనార్దను మర్దింతు మని రణకుర్దనంబునం దామ్రుండు నంతరిక్షుండు శ్రవణుండు విభావసుండు వసుండు నభస్వంతుండు నరుణుండు నన నేడ్వురుయోధులు సక్రోధు లై కాలాంతకచోదితం బైనప్రళయపవనసప్తకంబుభంగి నరకాసురప్రేరితు లై రయంబునఁ బీఠుం డనియెడుదండనాథుం బురస్కరించికొని పఱతెంచి హరిం దాఁకి శరశక్తిగదాఖడ్గకరవాలశూలాది సాధనంబులు ప్రయోగించిన. 165

ఉ. ఆదనుజేంద్రయోధవివి § ధాయుధసంఘము నెల్ల నుగ్రతన్

మేదినిఁ గూల నేయుచు స § మిద్ధనిరర్గళమార్గణాళిఁ గ్ర
వ్యాదకులాంతకుం డసుర § హస్తభుజాననకంఠజానుజం
ఘాదులఁ ద్రుంచి వైచెఁ దిల § లంతలు ఖండము లై యిలం బడన్. 166

వ. మఱియు హరిశరజాలచక్రనిహతు లయి తనవారలు మడియుటకు వెఱంగుపడి రోషించి గరుడగమనుని దూషించి తన్ను భూషించుకొని సరకు సేయక నరకుం డు వరకుండలప్రముఖాభరణభూషితుం డయి దానసలిలధారాసిక్తగండంబులు ను మహోద్దండశుండంబులు నైన వేదండతండంబులు నడువ వెడలి భండనంబు నకుం జని. 167

మ. బలవంతుండు ధరాసుతుండు గనె శుం § భద్రాజబింబోపరి
స్థలశంపాన్వితమేఘమో యన ఖగేం § ద్రస్కంధపీఠంబుపై
లలనారత్నముఁ గూడి సంగరకథా § లాపంబులన్ జేయును
జ్జ్వలనీలాంగుఁ గనన్నిషంగుఁ గుహనా § చంగున్ రణాభంగునిన్. 168

వ. కని కలహంబునకు నరకాసురుండు గమకింపం దమకింపక విలోకించి సంభ్రమంబున. 169

శా. వేణిన్ జొల్లెము వెట్టి సంఘటితనీ § వీబంధ యై భూషణ
శ్రేణిం దాల్చి ముఖేందుమండలమరీ § చీజాలముల్ పర్వఁగాఁ
బాణిం బయ్యెదఁ జక్కఁగాఁ దుఱిమి శుం § భద్వీరసంరంభ యై
యేణీలోచన లేచి నిల్చెఁ దన ప్రా § ణేశాగ్రభాగంబునన్. 170

సత్యభామ నరకాసురునితో యుద్ధంబు సేయుట.

క. జన్యంబున దనుజులదొ,ర్జన్యము లుడుపంగఁ గోరి § చనుదెంచినసౌ
జన్యవతిఁ జూచి యదురా,జన్యశ్రేష్ఠుండు సరస § సల్లాపములన్. 171

క. లేమా దనుజుల గెలువఁగ, లేమా నీ వేల కడఁగి § లేచితి విటు రా
లే మాను మాన వే నా, లే మావి ల్లందికొనుము § లీలం గేలన్. 172

వ. అని పలికి. 173

క. హరిణాక్షికి హరి యిచ్చెను, సురనికరోల్లాసనమును § శూరకఠోరా
సురసైన్యత్రాసనమును, బరగర్వనిరాసనమును § బాణాసనమున్. 174

శా. ఆ విల్లంది బలంబు నొంది తదగ § ణ్యానంత తేజోవిశే
షావిర్భూతమహాప్రతాపమున వీ § రాలోకదుర్లోక యై
తా వేగన్ సగుణంబుఁ జేసె ధనువుం § దన్వంగి దైత్యాంగనా
గ్రీవాసంఘము నిర్గుణంబుగ రణ § క్రీడామహోత్కంఠతోన్. 175

క. నారి మొరయించె రిపుసే, నారింఖనహేతు వైన § నాదము నిగుడన్
నారీమణి జలసంప, న్నారిభాదికము మూర్ఛ § నంద నరేంద్రా. 176

సీ. సౌవర్ణకంకణ § ఝణఝణానినదంబు, శింజినీరవముతోఁ § జెలిమి సేయఁ

దాటంకమణిగణ ధగధగదీప్తులు, గండమండలరుచిఁ గప్పికొనఁగ
ధవళతరాపాంగ ధళధళరోచులు, బాణజాలప్రభా పటలి నడఁప
శరపాతఘుమఘుమ శబ్దంబు పరిపంథి, సైనికకలకల స్వనము నుడుప
తే. వీరశృంగారభయరౌద్ర విస్మయములు
గలసి భామిని యయ్యెనో కాక యనఁగ
నిషువుఁ దొడుగుట దివుచుట యేయు టెల్ల
నెఱుఁగ రాకుండ నని సేసె నిందువదన. 177

మ. పరుఁ జూచుం బరుఁ జూచు నొంప నలరింపం బెం రోషరాగోదయా
విరతభ్రూకుటిమందహాసములతో వీరంబు శృంగారముం
జరగం గన్నులఁ గెంపు సొంపుఁ బరఁగం జండాస్త్రసందోహముం
సరసాలోకసమూహముం నెఱపుచుం జంద్రాస్య హేలాగతిన్. 178

మ. అలినీలాలక చూడ నొప్పెసఁగెఁ [1]బ్రత్యాలీఢపాదంబుతో
నలికస్వేదవికీర్ణ కాలకలతో నాకర్ణికానీతస
ల్లలితజ్యానఖపుంఖదీధితులతో లక్ష్యావలోకంబుతో
వలయాకారధనుర్విముక్తవిశిఖ వ్రాతాహతారాతియై. 179

సీ. బొమ్మపెండ్లిండ్లకుఁ బోనొల్ల ననుబాలః రణరంగమున కెట్లు రాఁ దలంచె
మగవారిఁ గనినఁ దా మఱుఁగుఁ జేరెడునింతి, పగవారి గెల్వ నే పగిదిఁ జూచెఁ
బసిఁడియుయ్యెల లెక్క భయ మందుభీరువు, ఖగపతిస్కంధ మే కడిఁది నెక్కె
సఖులకోలాహలస్వనము లోర్వనికన్య, పటహాభాంకృతుల కేభంగి నోర్చె
ఆ. నీలకంఠములకు నృత్యంబుఁ గఱపుచు, నలసి తలఁగి పోవునలరుఁబోఁడి
యేవిధమున నుండె నెలమి నాలీఢాది,మానములను రిపులమాన మడఁప. 180

సీ. వీణెఁ జక్కఁగఁ బట్ట వెర వెఱుంగనికొమ్మ, బాణాసనం బెట్లు పట్ట నేర్చె
మ్రాఁకునఁ దీఁగెఁ గూర్పంగ నేరనిలేమ, గుణము నే క్రియ ధనుఃకోటిఁ గూర్చె
సరవి ముత్యము గ్రువ్వఁ జాలని యబల యే,నిపుణత సంధించె నిశితశరముఁ
జిలుకకుఁ బద్యంబు చెప్ప నేరనితన్వి, యస్త్రమంత్రము లెన్నఁ డభ్యసించెఁ
ఆ. పలుకు మనినఁ బెక్కు పలుకనిముగుద యే, గతి నొనర్చె సింహగర్జనములు
ననఁగ మెఱసెఁ ద్రిజగ దభిరామ గుణధామ, చారుసత్యభామ సత్యభామ.

శా. జ్యావల్లీధ్వని గర్జనంబుగ సురల్ సారంగయూథంబుగా
నా విల్లింద్రశరాసనంబుగ సరోజాక్షుండు మేఘంబుగాఁ
దా విద్యుల్లతభంగి నింతి సురజిద్దావాగ్నిమగ్నంబుగాఁ
బ్రావృట్కాలము సేసె బాణచయ మంభశ్శీకరశ్రేణి గాన్. 182

సీ. రాకేందుబింబ మై రవిబింబ మై యొప్పు, నీరజాతేక్షణ నెమ్మొగంబు

1. ప్ర. త్యాలీఢమానంబుతో.

కందర్పకేతు వై § ఘనధూమకేతు వై, యలరుఁ బూఁబోఁడిచే § లాంచలంబు
భావజుపరిధి యై § ప్రళయార్కపరిధి యై, మఱియు నాకృష్ణమై § మెలఁతచాప
మమృతప్రవాహ మై § యనలసందోహ మై, తనరారు నింతిసం § దర్శనంబు

ఆ. హర్షదాయి యై మ § హారోషదాయి యై, పరఁగు ముద్దరాలి § బాణవృష్టి
హరికి నరికిఁ జూడ § నందంద శృంగార,వీరరసము లోలి § విస్తరిల్ల. 183

వ. ఇవ్విధంబున. 184

క. శంపాలతాభ బెడిదవు,టంపఱచే ఘోరదాన § వానీకంబుల్
పెం పఱి సన్నాహంబుల, సొం పఱి భూసుతునివెనుకఁ § జొచ్చె విచ్చెన్. 185

వ. అయ్యవసరంబునం గంససంహారి మనోహారిణిం జూచి సంతోషకారియుం గరు
ణారసావలోకనప్రసారియు మధురవచనసుధారసవిసారియుం దదీయసమరసన్నా
హనివారియు నై యి ట్లనియె. 186

క. కొమ్మా దానవనాథుని,కొమ్మా హావమునఁ దోలఁగె § గురువిజయముఁ గై
కొమ్మా మెచ్చితి నిచ్చెదఁ, గొమ్మాభరణములు నీవు § గోరిన వెల్లన్. 187

వ. అని పలికి సమ్మానరూపంబులును మోహనదీపంబులును దూరీకృతచిత్తవిక్షేపం
బులు నైనసల్లాపంబులం గళావతిం దద్దయు, బెద్దఱికంబు సేసి తత్కరకిసల
యోల్లసితబాణాసనంబు మరల నందుకొనియె నప్పుడు సురవైరి మురవైరి కి
ట్లనియె. 188

క. మగువ మగవారిముందఱ, మగతనములు సూప రణము § మానుట నీకున్
మగతనము గాదు దనుజులు, మగువలదెసఁ జనరు మగల § మగ లగుట హరీ.

వ. అనిన హరి యి ట్లనియె. 190

క. నరకా ఖండించెద మ,త్కరకాండాసనవిముక్త § ఘనశరముల భీ
కరకాయు నిన్ను సురకి,న్నరకాంతలు సూచి నేఁడు § నందం బొందన్. 191

వ. అని పలికి హరి నరకాసురయోధులమీఁద శతఘ్ని యనుదివ్యాస్త్రంబు ప్రయో
గించిన నొక్కవరుసను వార లందఱు మహావ్యథం జెందిరి మఱియును. 192

మ. శరవిచ్ఛిన్నతురంగ మై పటుగదా § సంభిన్నమాతంగ మై
యురుచక్రాహతవీరమధ్యపదబా § హుస్కంధముఖ్యాంగ మై
సురభిత్సైన్యము దైన్యముం బొరయుచున్ § శోషించి హైన్యంబుతో
హరిమ్రోలన్ నిలువంగ లేక పఱచెన్ § హాహానినాదంబులన్. 193

వ. అప్పుడు. 194

ఆ. మొనసి దనుజయోధ § ముఖ్యులు నిగిడించు, శస్త్రసముదయముల § జనవరేణ్యు
మురహరుండు వరుస § మూఁడేసికోలల, ఖండితంబు సేసెఁ § గదనమందు. 195

క. వెన్నుని సత్యను మోచుచుఁ, బన్నుగఁ బదనఖరచంచు § పక్షాహతులన్
భిన్నము లు సేసె గరుడుఁడు, పన్నినగజసముదయములఁ § బౌరవముఖ్యా. 196

వ. మఱియు విహగరాజపక్షవిక్షేపణసంజాతవాతంబు సైరింపం జాలక హతశేషం బైనసైన్యంబు పురంబు సొచ్చుటం జూచి నరకాసురుండు మున్ను వజ్రాయుధంబుం దిరస్కరించినతనచేతిశక్తిం గొని గరుడుని వైచె నతండును విరులదండవ్రేటునఁ జలింపనిమదోద్దండవేదండంబునుంబోలె విలసిల్లె నయ్యవసరంబున గజారూఢుం డై కలహారంగంబున. 197

మ. సమదేభేంద్రము నెక్కి భూమిసుతుఁ డా చక్రాయుధుం వైవ శూ
లము చేఁ బట్టినయంతలోన రుచిమాలాభిన్న ఘోరాసురో
త్తమచక్రం బగుచేతిచక్రమున దైత్యధ్వంసి ఖండించె ర
త్నమయోదగ్రవినూత్నకుండలసమేతం బైనతన్మూర్ధమున్. 198

శా. ఇల్లాలం గిటి వైనకాలమున మున్నే నంచు ఘోషింతు వో
తల్లీ విన్నుఁ దలంచి వైన నిచటం దన్నుం గృపం గావఁడే
చెల్లం బో తలఁ ద్రుంచె నంచు నిల నాక్షేపించుచందంబునం
ద్రెళ్లెం జప్పుడు గాఁగ భూమిసుతుఁడు న్దీప్తావక్షోణిపై. 199

క. కంటిమి నరకుఁడు వడఁగా, మంటిమి నేఁ డనుచు వెస నమర్త్యులు మునులుం
మింటం బువ్వులు గురియుచుఁ, బంటింపక పొగడి రోలిఁ బద్మదళాక్షున్. 200

వ. అంత భూదేవి వాసుదేవుని డగ్గఱ నేతెంచి జాంబూనదరత్నమండితం బైనకుండలంబులును వైజయంతి యనువనమాలయును వరుణదత్తం బైనసితచ్ఛత్రంబు నొక్కమహారత్నంబును సమర్పించి మ్రొక్కి భక్తితాత్పర్యములతోడం గరకమలంబులు ముకుళించి విబుధవందితుండును విశ్వేశ్వరుండును నైనదేవదేవుని నిట్లని వినుతించె. 201

భూదేవి శ్రీకృష్ణుని స్తుతించుట.

సీ. అంభోజనాభున కంభోజనేత్రున, కంభోజమాలాస మన్వితునకు
నంభోజపదున కనంతశక్తికి వాసు, దేవునకును దేవ దేవునకును
భక్తులు గోరిన భంగి నేరూ పైనఁ, బొందువానికి నాది పురుషునకును
నఖిలనిదాన మై యాపూర్ణవిజ్ఞానుఁ, డైనవానికిఁ బర మాత్మునకును

ఆ. ధాతఁ గన్న మేటి తండ్రికి నజునికి, నీకు వందనంబు నేనొనర్తు
నిఖిలభూతరూప నిరుపమ యూశాప,రాపరాత్మ మహిత యమితచరిత. 202

వ. దేవా నీవు లోకంబుల సృజియించుటకు రజోగుణంబును రక్షించుటకు సత్త్వగుణంబును సంహరించుటకుఁ దమోగుణంబును ధరియింతువు కాలమూర్తివి ప్రధానపూరుషుండవు పరుండవు నీవ నేనును హరియు వహ్నియు ననిలుండు నాకాశంబుఁ దన్మాత్రలు నింద్రియంబులును దేవతలును మనంబును గర్తయును మహత్తత్త్వంబును జరాచరం బైనవిశ్వంబును నద్వితీయుండ వై ననీయందు సంభవింతుము. 203

చ. దయ నిటు చూడుమా నరక § దైత్యునిబిడ్డఁడు వీఁడు నీదెసన్
భయమున నున్నవాఁడు గడు § బాలుఁ డనన్యశరణ్యుఁ డార్తుఁ డా
శ్రయరహితుండు తండ్రిక్రియ § శౌర్యము నేరఁడు నీపదాంబుజ
ద్వయిఁ బొడగాంచె భక్తపర § తంత్రసువీక్షణ దీనరక్షణా. 204

వ. అని యిట్లు భూదేవి భక్తితోడ హరికిం బ్రణమిల్లి వాక్కుసుమంబులం బూజించిన నర్చితుం డై భక్తవత్సలుం డయినపరమేశ్వరుండు నరకపుత్త్రుం డయిన భగదత్తున కభయం బిచ్చి సర్వసంపద లొసంగి నరకాసురగృహంబు ప్రవేశించి యందు. 205

శ్రీకృష్ణుఁడు పదాఱువేలకన్నియల వరించి దేవలోకమునకుఁ బోయి పారిజాతము దెచ్చుట.

ఉ. రాజకులావతంసుఁడు ప § రాజితకంసుఁడు సొచ్చి కాంచె ఘో
రాజుల రాజులం బటుశ § రాహతి నొంచి ధరాతనూజుఁడు
తేజితశక్తిఁ దొల్లి చెఱ § దెచ్చినవారిఁ బదాఱువేలధా
త్రీజనమాన్యలన్ గుణవ § తీవ్రతధన్యల రాజకన్యలన్. 206

మ. కని రారాజకుమారికల్ పరిమళ§త్కౌతూహలాక్రాంత లై
దనుజాధీశచమూవిదారు నతమం § దారున్ శుభాకారు నూ
తనశృంగారు వికారదూరు సుగుణో § దారున్ మృగీలోచనా
జనచేతోధనచోరు రత్నమకుట § స్ఫారున్ మనోహారునిన్. 207

వ. కని యతని సౌందర్యగాంభీర్యచాతుర్యాదిగుణంబులకు మోహించి తమకంబులు జనియింప ధైర్యంబులు సాలించి సిగ్గులు వర్జించి పంచశరసంచలితహృదయ లై దైవయోగంబునం బరాయత్తంబు లైనచిత్తంబుల నమ్మత్తకాశినులు దత్తఱంబున మనోజుం డుత్తలపెట్ట నతండు దమకుఁ బ్రాణవల్లభుం డని వరియించి.

ఉ. పాపపురక్కసుండు చెఱ § పట్టె నటంచుఁ దలంతు మెప్పుడుం
బాపుఁడు గాఁడు వీనికతఁ § బద్మదళాక్షునిఁ గంటి మమ్మ ము
న్నీపురుషోత్తముం గదియ § నేమివ్రతంబులు సేసినారమో
యీపరమేష్ఠి పుణ్యుఁడు గ § దమ్మ హరిన్ మముఁ గూర్చె నిచ్చటన్. 209

క. ఉన్నతి నీతఁడు గౌఁగిట, మన్నింపఁగ నింక బ్రదుకు§మానిని మనలో
ము న్నేమినోము నోఁచెనొ, సన్నుతమార్గముల విపిన§జలదుర్గములన్. 210

క. విన్నారమె యీచెలువముఁ, గన్నారమె యిట్టిశౌర్య§గాంభీర్యంబుల్
మన్నారమె యింతకాలము, గొన్నారమె యెన్నఁడయినఁ § గూరిమి సిక్కన్.

సీ. వనజాక్షి నేఁ గన్న § వైజయంతిక నైనఁ, గదసి వ్రేలుదుఁ గదా § కంఠమందు
బింబోష్ఠి నేఁ గన్నఁ § బీతాంబరమ నైన, మెఱసి యుండుదుఁ గదా § మేనునిండఁ
గన్నియ నే గన్నఁ § గౌస్తుభమణి నైన, నొప్పుచూపుదుఁ గదా § యురమునందు

బాలిక నేఁ గన్కొఁ § బాంచజన్యము నైన, మొనసి చొక్కుదుఁ గదా § మోవిఁ గ్రోలి

ఆ. పద్మగంధి నేను § బర్హ్మదామము నైనఁ, జిత్రరుచుల నుందు § శిరమునందు
నను చుఁ బెక్కుగతుల § నాడిరి కన్యలు, గములుగట్టి గరుడ § గమనుఁ జూచి

శా. భూనాథోత్తమకన్యకల్ వరుస నం § భోజాతనేత్రుండు న
న్నే నవ్వెం దగఁ జూచె డగ్గఱియె వ § ర్ణించెన్ వివేకించె స
న్మానించెం గరుణించెఁ బే రడిగె స § న్మార్గంబుతోఁ బెండ్లి యా
నే నే చక్రికి దేవి నంచుఁ దమలో § నిర్ణీత లై రందఱున్. 213

వ. ఇట్లు బహువిధంబులం దమతమమన్ననలకు నువ్విళ్లూరుకన్నియలం బదాఱు వేల ధవళాంబరాభరణమాల్యానులేపనంబు లొసంగి యందలంబుల నిడి వారలను నరకాసురభాండాగారంబునం గలనానావిధంబు లైనమహాధనంబులను రథంబులను దురంగంబులను ధవళంబు లై వేగవంతంబు లై యైరావతకులసంభవంబు లైనచతుర్దంతదంతావళంబులను ద్వారకానగరంబునకుం బనిచి దేవేంద్రునిపురంబునకుం జని యదితిదేవిమందిరంబు సొచ్చి యాపెద్దమ్మకు ముద్దునూపి మణికిరణపటలపరిభావితభానుమండలంబు లైనకుండలంబు లొసంగి శచీసమేతుం డైనమహేంద్రునిచేత సత్యభామతోడం బూజితుం డై పిదప సత్యభామ గోరిననందనవనంబు సొచ్చి. 214

మ. హరి కేలం బెకలించి తెచ్చి భుజగేం § ద్రారాతిపైఁ బెట్టె సుం
దరగంధానుగతభ్రమద్భ్రమరనా § దవ్యాప్తముం బల్లవాం
కురశాఖాఫలపర్ణపుష్పకలికా § గుచ్ఛాతికోపేతమున్
గిరిభిత్త్రాతముఁ బారిజాతముఁ ద్రిలో § కీయాచకాఖ్యాతమున్. 215

వ. ఇట్లు పారిజాతంబును హరించి యదువల్లభుండు వల్లభయుం దానును విహగవల్లభారూఢుం డయి చను చున్నసమయంబున. 216

సీ. నరకాసురునిబాధ § నలఁగి గోవిందుని, కడ కేఁగి తత్పాద § కమలములకుఁ
దనకిరీటము సోఁక § దండప్రణామముల్, గావింప నాచక్రి § కరుణ నేసి
చనుదెంచి భూసుతు § సమయించి తనవారిఁ, దన్ను రక్షించుట § దలఁప మఱచి
యింద్రుండు బృందార § కేంద్రత్వమదమునఁ, బద్మలోచన పోకు § పారిజాత

ఆ. తరువు విడువు మనుచుఁ § దాఁకె నడ్డమువచ్చి, తఱిమి సురలు నట్లు § తాఁకి రకట
యెఱుక వలదె నిర్జ § రేంద్రత గాల్పనే, సురలతామసమును § జూడ నరిది.217

వ ఇట్లు తనకు నొడ్డారించి యడ్డంబు వచ్చిన నిర్జరేంద్రాదుల నిర్జించి తనపురంబునకుం జని నిరంతరసురభికుసుమమకరందమాధురీ విశేషంబులకుఁ జొక్కి చిక్కక నాకలోకంబుననుండి వెంట నరుగుదెంచుతుమ్మెదలకు నెమ్మి దలంచు చున్న పారిజాతమ్ము నాశ్రితపారిజాతుండయినహరి మహాప్రేమాభిరామ యగుసత్యభామతోఁ గ్రీడించుమహోద్యానంబున సంస్థాపించి నరకాసురునియింటం దెచ్చిన

రాజకన్యక లెంద ఱందఱకు నన్నినివాసంబులు గల్పించి గృహోపకరణంబులు
సమర్పించి. 218

చ. అమితవిహారుఁ డీశ్వరుఁ డ‖ నంతుఁడు దా నొకనాఁడు మంచిల
గ్నమునఁ బదాఱువేలభవ‖ నంబులలోనఁ బదాఱువేలరూ
పములఁ బదాఱువేలనృప‖ బాలలఁ బ్రీతిఁ బదాఱువేలచం
దముల విభూతి నొందుచు య‖ థావిధితో వరియించె భూవరా. 219

ఉ. దానములందు సమ్మదవి‖ ధానములం దవలోకభాషణా
హ్వానములందు నొక్కక్రియ‖ నాలలితాంగుల కన్నిమూర్తులై
తా ననిశంబుఁ గానఁబడి‖ తక్కువ యెక్కువ లేక యుత్తమ
జ్ఞానగృహస్థధర్మమునఁ‖ జక్రి రమించెఁ బ్రపూర్ణకాముఁడై. 220

క. తరుణులు పెక్కండ్రయినను, బురుషుఁడు మన లేఁడు సవతి‖ పోరాటమునన్
హరిఁ దాఁ బదాఱువేవురు, తరుణులతో సమత మనియె‖ దక్షత్వమునన్. 221

శా. ఎన్నే భంగుల యోగమార్గముల బ్ర‖ హ్మేంద్రాదు లీక్షించుచున్
మున్నే దేవునిఁ జూడఁ గానక తుదిన్‖ మోహింతు రా మేటికే
విన్నాణంబుననో సతుల్ గృహిణులై‖ విఖ్యాతి సేవించి ర
చ్ఛిన్నాలోకనహాసభాషణరతి‖ శ్లేషానురాగంబులన్. 222

సీ. ఇంటికి వచ్చిన‖ నెదు రేఁగుదెంచుచు, నానీతవస్తువు‖ లందికొనుచు
సౌవర్ణమణిమయా‖ సనములు వెట్టుచుఁ, బదములు గడుగుచు‖ భక్తితోడ
సంవాసితస్నాన‖ జలము లం దిచ్చుచు, సద్గంధవస్త్రభూ‖ షణము లొసఁగి
యిష్టపదార్థంబు‖ లిడుచుఁ దాంబూలాదు, లొసఁగుచు విసరుచు‖ నోజమెఱసి
తే. శిరముదువ్వుచుశయ్యపైఁ‖ జెలువుమిగుల,నడుగులొత్తుచుదాసీస‖ హస్రయుక్త
లయ్యుఁ గొలిచిరి దాసులై‖ హరి నుదారుఁ, దారకాధిపవదనలు‖ దారుదగిలి.

శా. నన్నే పాయఁడు రాత్రులన్ దివములన్‖ నన్నే కృపం జెందెడిన్
నన్నే దొడ్డుగఁ జూచు వల్లభలలో‖ నాథుండు నాయింటనే
యున్నాఁ డంచుఁ బదాఱువేలు దమలో‖ నూహించి సేవించి రా
యన్నుల్ గాఢపతివ్రతాత్వపరిచ‖ ర్యాభక్తియోగంబులన్. 224

క. ఆ రామలతో నెప్పుడుఁ, బో రాములు చాల నెఱపి‖ పురుషోత్తముఁడున్
గారామునఁ దిరిగెను సా, ధారామలతాసరోవి‖ హారముల నృపా. 225

క. ఏదేవుఁడు జగముల ను, త్పాదించును మనుచుఁ జెఱుచుఁ‖ బ్రాభవమున మ
ర్యాదారక్షణమునకై, యాదేవుం డట్లు మెఱసె‖ యాదవులందున్. 226

శ్రీకృష్ణుఁడు కేళీగృహమునందు రుక్మిణీదేవితో విరసోక్తులాడుట.

వ. అంత నొక్కనాఁడు రుక్మిణీదేవి లోఁగిట మహేంద్రనీలమరకతాదిమణిస్తంభ
వలభివిటంకపటలదేహళీకవాటవిరాజమానంబును శాతకుంభకుడ్యగవాక్షవేదికా

సోపానంబును విలంబమానముక్తాఫల దామవిచిత్రకౌశేయవితానంబును వివిధ-
మణిదీపికావిసరవిభ్రాజమానంబును మధుకరకులకలితమల్లికాకుసుమ మాలికాభి
రామంబును జాలక రంధ్రవినిర్గతకర్పూరాగరుధూపధూమంబును వాతాయన
విప్రకీర్ణశిశిరకరకిరణస్తోమంబును పారిజాత వనామోదపరిమిళితపవన సుందరంబు
నయినలోపలిమందిరంబున శరచ్చంద్రచంద్రికాధవళపర్యంకమధ్యంబున జగ
దీశ్వరుం డయినహరి సుఖాసీనుం డై యుండ సఖీజనంబులుం దానును దగ్గఱి
కొలిచి యుండి. 227

సీ. కుచకుంభములమీఁది కుంకుమతోరాయు, హారంబులరుణాంబుకలగుచు మెఱయఁ
కరపల్లవము సాఁచి కదలింప సంగుళీ, యకకంకణప్రభ లావరింపఁ
గదలిచబహురత్న కలితనూపురముల, గంభీరనినదంబు గడలుకొనఁగఁ
గాంచనమణికర్ణి కామయూఖంబులు, గండపాలికలపై గంతు లిడఁగ

తే. గురులు నర్తింపఁ బయ్యెదకొంగు దూఁగ, బోటిచేనున్నచామరపుచ్చుకొనుచు
జీవితేశ్వరు రుక్మిణి చేర నరిగి, వేడ్క లిగురొత్త మెల్లన వీవఁ దొడఁగె. 228

వ. అప్పుడు. 229

మ. పతి యేరూపము దాల్చినం దదనురూపం బైనరూపంబుతో
సతి తా నుండెడునట్టిరూపవతి నా చంద్రాస్య నాలక్ష్మి నా
సుతనుఁ రుక్మిణి నా యనన్యమతి నా శుద్ధాంతరంగం గళా
చతురత్వంబున శౌరి యిట్లనియెఁ జంచన్మందహాసంబుతోన్. 230

మ. బలశౌర్యంబుల భోగమూర్తి కులరూపత్యాగసంపద్గుణం
బుల దిక్పాలురకంటెఁ జైద్యముఖరుల్ పూర్ణుల్ ఘనుల్ వారికిన్
నెలఁతా తల్లియుఁ దండ్రియున్ సహజుఁడున్ నిన్నిచ్చినం బోక యీ
బలవద్భీరుల వార్ధిలీనుల మముం బాటింప నీ కేటికిన్. 231

సీ. లోకులనడవడి లోనివారము గాము, పరులకు మాజాడ బయలుపడదు
బలమదోపేతులు పగగొంద్రు మాతోడ, రాజపీఠములకు రాము తలఁచు
శరణంబు మాకు నీ జలరాశి సతతంబు, నిష్కించనుల మేము నిధులు లేవు
కలవారు చుట్టాలు గారు నిష్కించన, జనబంధులము ముక్త సంగ్రహులము

ఆ. గూఢవర్తనులము గుణహీనులము భిక్షు, లైనవారిఁ గాని యాశ్రయింప
మిందుముఖులు దగుల రిటువంటిమముఁబోఁటి, వారి నేల దగుల వారిజాక్షి.

క. సిరియును వంశము రూపును, సరియైనవివాహసఖ్య సంబంధంబుల్
జరగును సరి గా కున్నను, జరగవు లోలాక్షి యెట్టి సంసారులకున్. 233

క. తగ దని యెఱుఁగవు మమ్ముం, దగిలితివి మృగాక్షి దీనఁ దప్పగు నీకుం
దగినమనుజేంద్రు నొక్కనిఁ, దగులుము గుణహీనజనులఁ దగునే తగులన్. 234

సీ. *సాల్వజరాసంధ § చైద్యాదిరాజులు, చెలఁగి నన్ వీక్షించి § మలయు చుండ
నది గాక రుక్మి నీ § యన్నయు గర్వించి, వీర్యమదాంధుఁడై § వెలయు చున్న
వారిగర్వంబులు § వారింపఁగాఁ గోరి, చెలువ నిన్నొడిచితె § చ్చితిమి గాని
కాంతాతనూజార్థ § కాముకులము గాము, కామమోహాదులఁ § గ్రందుకొనము

తే. విను ముదాసీనులము క్రియా § విరహితులము
పూర్ణులము మేము నిత్యాత్మ § బుద్ధితోడ
వెలుఁగు చుందుము గృహదీప § విధము మెఱసి
నవల తాతన్వి మాతోడ § నవయ వలదు. 235

వ. అని యిట్లు భగవంతుండైనహరి దన్నుఁ బాయక సేవించుటం బ్రియురాలను
బట్టంపుదేవి ననియెడిరుక్మిణిదర్పంబు నేర్పున నుపసంహరించి యూరకుండిన
నమ్మానవతి యప్రియంబులు నపూర్వంబులు నైనమనోవల్లభుమాటలు విని
దురంతంబైనచింతాభరంబున సంతాపంబు నొందుచు. 236

సీ. కాటుక నెఱయంగఁ § గన్నీరు వఱదలై, కుచకుంభయుగళకుం § కుమము దడియ
విడువక వెడలెడు § వేఁడినిట్టూర్పుల, లాలితాధరకిస § లయము గందఁ
జెలువంబు నెఱి దప్పి § చిన్నఁబోవుచు నున్న, వదనారవిందంబు § వాడు దోఁప
మూరు తాహతిఁ దూలు § మహితకల్పకవల్లి, వడువున మేన్ వడ § వడ వడంకఁ

తే. జిత్త మెరియంగఁ జెక్కిటఁ § జెయ్యి సేర్చి
కౌతుకం బేది పదతలా § గ్రమున నేల
వ్రాసి పెంపుచు మో మర § వాంచి వగలఁ
బొందె మవ్వంబు గందిన § పువ్వుఁ బోలి. 237

చ. అలికులవేణి తన్నుఁ బ్రియుఁ § డాడిన యప్రియభాష లిమ్మెయిన్
సొలవక కర్ణరంధ్రముల § సూదులు సొన్పినరీతి గాఁగ బె
బ్బులిరొద విన్నలేడిక్రియఁ § బొల్పఱి చేష్టలు దక్కి నేలపై
వల నఱి వ్రాలెఁ గీలెడలి § వ్రాలినపుత్తడిబొమ్మకైవడిన్. 238

వ. ఇట్లు వ్రాలిన. 239

మ. ప్రణతామ్నాయుఁడు కృష్ణుఁ డంతఁ గదిసెన్ § బాష్పావరుద్ధారుణే
క్షణ విస్రస్తవినూత్నభూషణ దురు § క్తక్రూరనారాచశో
షణ నాలింగితధారుణిన్ నిజకులా § చారైకసద్ధర్మచా
రిణి విశ్లేషిణి వీతతోషిణిఁ బురం § ధ్రీగ్రామణిన్ రుక్మిణిన్. 240

సీ. కని సంభ్రమంబునఁ § దనువునం దనువుగా, ననువునఁ జందనం § బల్ల నలఁది
కన్నీరు పన్నీటఁ § గడిగి కర్పూరంపుఁ, బలుకులు చెవులలోఁ § బాఱ నూఁది

* ఈ పద్యము నాలవపాదమునుండి వెలిగందల నారయగారికవిత్వ మని వ్రాఁతప్రతులలో వ్రాయఁబడి యున్నది.

కర మొప్పు ముత్యాలసరులచిక్కు డలించి, యురవుపైఁ బొందుగా నిరవుకొలిపి
తిలకంబు నునుఫాలఫలకంబుపైఁ దీర్చి, వదలినభూషణావలులు దొడిగి

తే. కమలదళచారుతాలవృంతముల విసరి
పొలుచుపయ్యెదఁ గుచములఁ బొందుపఱిచి
చిత్త మిగురొత్త నొయ్యన సేదఁ దేర్చి
బిగియఁ గౌఁగిటఁ జేర్చె నమ్మొగము నిమిరి. 241

తే. నెరులుగలమరునీలంపుటురులసిరుల, నరులుగొనఁ జాలి నరులనుమరులుగొలిపి
యురులుగెలిచినతుమ్మెదగములఁ దెగడు, కురుల నులిదీర్చి విరులిడికొప్పు వెట్టె.

క. మురసంహారుఁ డిందిందిర, గరుదనిలచలత్ప్రసూనకలికాంచితసుం
దరశయ్యఁ జేర్చె భీష్మక, వరపుత్త్రి నుతచరిత్ర వారిజనేత్రన్. 243

వ. ఇట్లు పానుపునం జేర్చి మృదుమధురభాషణంబుల ననునయించిన. 244

రుక్మిణీదేవి శ్రీకృష్ణలాలిత యై యతని స్తుతించుట.

క. పురుషోత్తముముఖకోమల, సరసిజ మయ్యిందువదన సవ్రీడాహా
సరుచిస్నిగ్ధాపాంగ, స్ఫురదవలోకనము లొలయఁ జూచి ట్లనియెన్. 245

క. మురహర దివసాగమదళ, దరవిందదళాక్ష తలఁప నది యట్టిద లే
నిరవధికవిమలతేజో, వరమూర్తివి భక్తలోకవత్సల యెందున్. 246

తే. సంచితజ్ఞానసుఖబలైశ్వర్యశక్తు, లాదిగాఁ గలసుగుణంబు లమరునీకు
నేను దగుదునె సర్వలోకేశ్వరేశ, లీల మై సచ్చిదానందశాలి వనఘ. 247

సీ. రూఢిమైఁ బ్రకృతిపూరుషకాలములకు నీ, శ్వరుఁడ వై భవదీయచారుదివ్య
లలితకళాకౌశలమున నభిరతుఁ డై, కడఁగునీరూప మెక్కడ మహాత్మ
సత్త్వాదిగుణసముచ్ఛ్రయయుక్తమూఢాత్మ, నయిన నే నెక్కడ ననఘచరిత
కోరి నీమంగళగుణభూతి దానంబు, సేయంగఁ బడు నని చెందుభీతి

తే. నంబునిధిమధ్యభాగమం దమృతఫేన, పటలపాండురనిభమూర్తి పన్నగేంద్ర
భోగశయ్యను బవ్వళింపుచును దనరు, నట్టియున్నతలీల దివ్యంబు దలఁప. 248

వ. శబ్దస్పర్శరూపరసగంధంబు లనియెడుగుణంబులచేతఁ బరిగ్రహింపఁబడినమంగళ
సుందరవిగ్రహుండ వై యజ్ఞానాంధకారనివారకం బైనరూపంబుఁ గైకొని భవ
దీయు లయినసేవకులకు ననుభావ్యుండ వైతి భవత్పాదారవిందమకరందరసాస్వా
దలోలాత్ము లైనయోగీంద్రుల కైనను భవన్మార్గంబు స్ఫుటంబుగా దట్లగుటం జేసి
యీమనుజపశువులకు దుర్విభావ్యం బగుట యేమి చెప్ప నిట్టియీశ్వరుండ వైన
నీకు నిచ్చ స్వతంత్రంబు గావున నదియును నా కధికంబు గావున నిన్ను నే
ననుసరింతు దేవా నీ వకించనుండ వై తేని బలిభోక్త లయినబ్రహ్మేంద్రాదు
లెవ్వనికొఱకు బలిసమర్పణంబు చేసిరి నీవు సమస్తపురుషార్థమయుండ వనియును
ఫలస్వరూపి వనియును నీయందలిప్రేమాతిశయంబులం జేసి విజ్ఞానదీపాంకురం

బున నిరస్తసమస్తదోషాంధకారులై యిహసౌఖ్యంబులు విడిచి సుమతులు భవదీయదాససంగంబు గోరు చుండుదు రట్లు సేయ నేరక నిజాధికారాంధకారమగ్ను లైనవారు భవత్తత్త్వంబు దెలిసి బలిప్రక్షేపణంబులు సేయం జాలక మూఢులై సంసారచక్రంబునం బరిభ్రమింతు రదియునుం గాక. 249

ఆ. వరమునీంద్రయోగివరసురకోటిచే, వర్ణితప్రభావవైభవంబు
గలిగి యఖిలచేతనులకు విజ్ఞానప్రదుండ వగుదు వభవ దురితదూర. 250

వ. దేవా భవదీయకుటిలభ్రూవిక్షేపోదీరితకాలవేగంబుచేత విధ్వస్తమంగళు లగు కమలభవభవపాకశాసనాదులం దిరస్కరించినట్టిమదీయచిత్తంబున. 251

చ. నిను వరియించినం బెలుచ నీరజలోచన శార్ఙ్గసాయకా
సననినదంబులన్ సకలశత్రుధరాపతులన్ జయించి బో
రనఁ బశుకోటిఁ దోలుమృగరాజు నిజాంశము భూరికీర్తిఁ గై
కొనినవిధంబునన్ నను నకుంఠితశౌరతఁ దెచ్చితీశ్వరా. 252

ఉ. అట్టినృపాలకీటముల నాజి నెదుర్పఁగ లేనివానియ
ట్లొట్టినభీతిమై నిటు పయోధిశరణ్యుఁడ వైతి వింతయున్
నెట్టన మాయ గాక యివి నిక్కములే భవదీయభక్తులై
నట్టినరేంద్రమౌళిమణు లంచితరాజఋషుల్ ముదంబునన్. 253

ఆ. వితతరాజ్యగరిమ విడిచి కాననముల, నాత్మలందు మీపదాబ్జయుగము
వలఁతి గాఁగ నిలిపి వాతాంబుపర్ణాశ,నోగ్రనియతు లగుచు నుండు రభవ.

మ. విమలజ్ఞాననిరూఢులైనజనముల్ వీక్షింప మీపాదకం
జమరందస్ఫుటదివ్యసౌరభము నాస్వాదించి నిర్వాణరూ
పము సత్పూరుషవాగుదీరితము శోభాశ్రీనివాసంబు నా
మిము సేవింపక మానవాధముని దుర్మేధాత్ము సేవింతురే. 255

వ. మఱియును దేవా భూలోకమునందును నిత్యనివాసంబునందును సకలప్రదేశంబులందును జగదీశ్వరుండ వయిననిన్ను నభిమతంబు లయినకామరూపంబులు గైకొనివరియింతు భవదీయచరణారవిందమకరందాస్వాదనచాతుర్యధుర్యభృంగి యైనకామిని యతిహేయం బైనత్వక్శ్మశ్రురోమనఖకేశంబులచేతఁ గప్పంబడి యంతర్గతం బయినమాంసాస్థిరక్తక్రిమివిట్కఫపిత్తవాతంబులు గలజీవచ్ఛవం బయిననరాధముని మూఢాత్మయై కామించునే యదియునుం గాక. 256

సీ. నీరదాగమమేఘనిర్యత్పయఃపాన,చాతకం బేఁగునే చౌటిపడెకుఁ
బరిపక్వమాకందఫలరసంబులు గ్రోలు,కీరంబు చనునె దుత్తూరములకు
ఘనరవాకర్ణనోత్కలికమయూరము, కోరునే కఠినఝిల్లీరవంబుఁ
గరికుంభపిశితసద్గ్రాసమోదితసింహ, మరుగునే శునకమాంసాభిలాషఁ

తే. బ్రవిమలాకారభవదీయ ‡ పాద పద్మ, యుగసమాశ్రయనైపుణోద్యోగచిత్త
మస్ము, జేరునె తన కుపాస్యంబుగాఁగ, భక్తమందార దుర్భవ ‡ భయవిదూర.

క. వాసవవందిత భవకమ,లాసన దివ్యప్రభాస ‡ భావలి కెపుడున్
నీసమధికచారిత్రక,థాసురుచిరగాన మవిత ‡ థం బయి చెల్లున్. 258

క. ధరణీనాథులు తమతమ,వరవనితామందిరముల ‡ వసియించుచు గో
ఖరమార్జాలంబుగతి, స్థిరబద్ధు లగుదురు నిన్నుఁ ‡ దెలియనికతనన్. 259

ఆ. జలజనాభ సకల ‡ జగదంతరాత్మ వై,నట్టిదేవ నీప ‡ దారవింద
యుగళి సానురాగ ‡ యుక్త మై నామదిఁ, గలుగునట్లు గాఁగ ‡ దలఁపు మనఘ.

ఆ. పృథురజోగుణప్ర ‡ వృద్ధ మైనట్టినీ,దృష్టిచేత నన్నుఁ ‡ దేఱకొనఁగఁ
జూచు టెల్లఁ బద్మ ‡ లోచన నామీఁది,ఘనదయార్ద్రదృష్టి ‡ గాఁ దలంతు. 261

వ. అదియునుం గాక మధుసూదనా నీవాక్యంబులు మిథ్యలు గావు తల్లివచనంబు కూఁతున కభిమతంబు గాదె యౌవనారూఢమదంబున స్వైరిణి యగుకామిని పురుషాంతరాసక్త యగుట విచారించి పరిజ్ఞాని యైనవాఁడు విడుచు నవివేకి యయినపురుషుం డింద్రియలోలుం డై రతిం దగిలి దాని విడువనేరక పరిగ్రహించి యుభయలోకచ్యుతుం డగు నట్లు గావున నీయెఱుంగనియర్థంబుగలదే యని విన్నవించిన రుక్మిణీదేవివచనంబులకుఁ గృష్ణుండు సంతసిల్లి యి ట్లనియె. 262

కృష్ణుండు రుక్మిణీదేవి నూఱడించుట.

చ. అలికులవేణి నవ్వులకు ‡ నాడినమాటల కింత నీమదిం
గలఁగఁగ నేల వేఁటలను ‡ గయ్యములన్ రతులందు నొవ్వఁగాఁ
బలికినమాట లెగ్గు లని ‡ పట్టుదురే భవదీయచిత్తముం
దెలియఁగఁ గోరి యేఁ బలికి ‡ తిన్ మదిలో నిటు గుంద నేటికిన్. 263

వ. అదియునుం గాక. 264

ఉ. కింకలు ముద్దుఁబల్కులును ‡ గెంపుఁగనుంగవ తియ్యమోవియున్
జంకెలు తేఱిచూపు లెక ‡ సక్కెములున్ నెలవంకబొమ్మలుం
గొంకక పీడ నాడుటలుఁ ‡ గూరిమియుం గలకాంతఁ గూడుటల్
అంకిలి లేక జన్మఫల ‡ మబ్బుట గాదె కురంగలోచనా. 265

వ. అని మఱియు ని ట్లనియె. 266

ఉ. నీవు పతివ్రతామణివి ‡ నిర్మలధర్మవివేకశీలస
ద్భావవు నీమనోగతులఁ ‡ బాయక యెప్పుడు నస్మదీయసం
సేవయ కాని యన్యము భ ‡ జింపవు పుట్టిననాఁటనుండి నీ
భావ మెఱింగి యుండినను ‡ బల్కినతప్పు సహింపు మానినీ. 267

వ. అని వెండియు ని ట్లనియె నీవాక్యంబులు శ్రవణసుఖంబులు గావించె నీవు వివిధంబు లైనకామంబులుఁ గోరితివేని నవి యన్నియును నాయంద యుండుటం

జేసి యేకాంతసేవాచతుర వైననీకు నవి యన్నియు నిత్యంబు లై యుండు నీ పాతివ్రత్యంబును నాయందలిస్నేహంబు నతివిశదంబులయ్యె నావాక్యంబులచేత భవదీయచిత్తంబు చంచలంబుగాక నాయందులబుద్ధిదృఢం బగుం గావున సకల సంపద్విలసితం బైనద్వారకానగరదివ్యమందిరంబులందు నీదుభాగ్యంబునం జేసి సంసారి నై వడి నీయందు బద్ధానురాగుండ నై వర్తింతుఁ దక్కనప్రాణేంద్రియ పరవశత్వంబున వికృతశరీరధారిణి యైనసతి నన్నుం జెందుట దుష్కరం బదియు నుంగాక మోక్షప్రదుండ నై ననన్నుఁ గామాతుర లైన యల్పమతులు వ్రతతపో మహిమలచేత దాంపత్యయోగంబు కై సేవింతు రదియంతయు నామాయావిజృం భితంబు దానం జేసి వారు మందభాగ్యలై నిరయంబు నొందుదు రట్లు గావున నీసమాన యైనకాంత యేకాంతలం దైనఁ గలదె నీవివాహకాలంబున ననేకరాజ న్యవర్యులఁ గైకొనక భవదీయమధురాలాపశ్రవణాసక్తుండ నయిననాసన్నిధికి నాశరీరం బితరయోగ్యంబు కాదునీకు శేషంబ నయియున్నదాన నని యేకాంతం బునం బ్రాహ్మణుం బుత్తెంచిన నేనును జనుదెంచి నీపరిణయవిషయంబున భవత్స హోదరుం బట్టివిరూపుం గావించిన నది గనుంగొనియు నాయందులవిప్రయోగ భయంబున నూరకుండితి వది గావున బహుప్రకారంబు లైన వర్తించునీసద్గుణం బులకు సంతసింతు నని యివ్విధంబున దేవకీసుతుండు నరలోకవిడంబనంబుగ గృహస్థునిభంగి నిజగృహకృత్యంబు లాచరించు చుండె నని శుకుండు మఱియు ని ట్లనియె. 268

క. అని యిట్లు కృష్ణుఁ డాడిన, వినయ వివేకానులాప వితతామృతసే
చనముదితహృదయ యై య,వ్వనితామణి వికచవదన వనరుహ యగుచున్.

క. నగ వామతించుచూపులు, నగధరు మొగమునను నిలిపి నయమునఁ గరముల్
మొగిచి వినుతించెఁ గృష్ణుం, ఖగవాహుం రుచిరదేహుఁ గలితోత్సాహున్.

చ. అతులవిరాజమానసుఖుఁ డై వివిధాంబరచారుభూషణ
ప్రతతులతోడఁ గోరినవ రంబులు దద్దయు నిచ్చెఁ గృష్ణుఁ డు
న్నతశుభమూర్తి దేవగణ నందితకీర్తి దయానువర్తి యై
యతిమృదువాణికిం గిసల యారుణపాణికి నీలవేణికిన్. 271

వ. ఇట్లు సన్మానించి కృష్ణుండు రుక్మిణియుం దానును దదనంతరంబ. 272

చ. ఎలమి ఘటింపఁగాఁ గలసి యాడెలనీడల మల్లికాలతా
వలిఁ గరవీరజాతివిర వాములవీథులఁ గమ్మదెమ్మెరల్
పొలయునవీనవాసములఁ బొన్నలఁ దిన్నెలఁ బచ్చరచ్చలం
గొలఁకులలేఁగెలంకులను గోరిక లీరిక లొత్తఁ గ్రొత్త లై. 273

క. ఆరామభూములందు వి,హారామలసౌఖ్యలీల నతిమోదముతో
నారామానుజుఁ డుండెను, నారామామణియుఁ దాను నభిరామముగన్. 274

వ. మఱియు ననేకవిధవిచిత్రమణివితానాభిశోభితప్రాసాదోపరిభాగంబులను లాలిత
నీలకంఠ కలకంఠ కలవింక శుక కలాలాపకలిత మకరందపానమదవదిందిందిరఝం
కారసంకులకమలకహ్లారసుధాసారనీహారపూరితకాసారతీరంబులను ధాతునిర్ఝర
రంజితసాను దేశగిరికుంజపుంజంబులను గృతకశైలంబులను గ్రీడాగృహంబులనుం
జెలంగి నందనందనుండు విదర్భరాజనందనం దగిలి కందర్పకేళీలోలాత్ముండయ్యె
ననంతరం బాసుందరీలలామంబువలనం బ్రద్యుమ్నుండు చారుధేష్ణుండు సుధేష్ణుం
డు సుచారువు చారుదేహుండు చారుగుప్తుండు భద్రచారువు చారుచంద్రుండు
విచారువు చారువు ననియెడుపదుగురుతనయులం బడసె నట్లు సత్యభామాజాం
బవతీనాగ్నజితీకాళిందీమాద్రీమిత్రవిందాభద్రలకు వేఱువేఱ పదుగురేసి భద్ర
మూర్తులైనకుమారు లుదయించి రివ్విధంబున మఱియును. 275

చ. అనఘ పదాఱువేలసతు । లందు జనించిరి వేఱువేఱ నా
దనదశకంబు తత్సుతవి । తానము గాంచి రనేకసూనుల
న్ననయఁగ నిట్లు పిల్లచెఱ । కీనినకై వడిఁ బుత్త్రపౌత్త్రవ
ర్ధనమున నొప్పెఁ గృష్ణుఁడు ము । దంబునఁ దామరతంపరై భువిన్. 276

తే. అట్లు యాదవవృష్ణిభో । జాంధకాది
నామధేయాంతరముల నె । న్నంగ నూట
యొక్కఁడై చాల వర్ధిల్లు । నక్కులంబు
నృపకుమారులఁ జదివించు । నేర్పు గలుగు. 277

తే గురుజనంబులువినుమూఁడు।కోట్లమీఁద, నెనుబదెనిమిదివేలపై । నెసఁగ నూర్వు
రన్నఁ దద్బాలకావలి । నెన్నఁదరమె, శూలికైనను దామర । చూలికైన. 278

వ. అందు గోవిందనందనుం డైనప్రద్యుమ్నునకు రుక్మికూఁతువలన ననిరుద్ధుండు
సంభవించె ననిన మునివరునకు భూవరుం డి ట్లనియె. 279

క. బవరమునఁ గృష్ణుచే ము, న్నవమానము నొంది రుక్మి । యచ్యుతు గెలువం
దివురుచుఁ దనసుత నరిసం,భవునకు నె ట్లిచ్చె నెఱుఁగఁ । బలుకు మునీంద్రా.

సీ. నావుఁడు శుకయోగి । నరనాయకోత్తమ, నీవు చెప్పినయట్ల । నెమ్మనమునఁ
బద్మాయతాక్షుచేఁ । బడినబన్నమునకుఁ, గనలుచు నుండియు । ననుజతోడి
నెయ్యంబునను భాగి । నేయున కిచ్చెను, గూఁతు నంచితపుష్ప । కోమలాంగిఁ
దనపూఁపు దప్పినఁ । దగవిదర్భేశుండు,విను మెఱిఁగింతుఁ దద్విధము దెలియఁ
తే. బరఁగ రుక్మవతీస్వయం । వరమున కొగి, నరుగుదెం దని భీష్మభూ।వరసుతుండు
వరుస రప్పించె రాజన్య।వరకుమార,వరుల ననువార్త కలరి యా।హారిసుతుండు.

చ. వరమణిభూషణప్రభల । వర్గ మనర్ఘళభంగిఁ బర్వఁ బ్ర
స్ఫురితరథాధిరోహణవి । భూతి దలిర్ప మనోహరైకసు

స్థిరశుభలీల నేఁగె యదు ✽ సింహకిశోరము రాజకన్యకా
పరిణయవైభవాగతనృ ✽ పాలకకోటికి రుక్మివీటికిన్. 282

చ. చని పురిఁ జొచ్చి వృష్ణికుల ✽ సత్తముఁ డచ్చట మూఁగి యున్నయ
మ్మనుజవరేణ్యనందనులు ✽ మానము తూలి భయాకులాత్ములై
చనఁగ ననేక చండతర ✽ సాయకసంపదఁ జూపి రుక్మినం
దనఁ గొనివచ్చి వేడ్క నిజ ✽ ధామము సొచ్చె నవార్యశౌర్యుఁడై. 283

వ. ఇట్లు తెచ్చి ప్రద్యుమ్నుండు హరిణనయనం బరిణయం బయినయనంతరంబ. 284

క. ధీరుఁడు కృతవర్మనిసుతు,మారుఁడు వరియించె రుచిర ✽ మండనయుత నం
భోరుహముఖి రుక్మిసుతం, జారుమతీకన్యఁ బ్రకట ✽ సజ్జనమాన్యన్. 285

తే. ప్రకటచరితుండు భీష్మభూ ✽ పాలసుతుఁడు
మనము మోదింపఁ దనకూర్మి ✽ మనుమరాలి
రుక్మలోచన నసమాన ✽ రుక్మకాంతిఁ
జెలిమి ననిరుద్ధునకుఁ బెండ్లి ✽ సేయునపుడు. 286

క. పొలుపుగ రత్నవిభూషో, జ్జ్వలులై శుభవేళ నవ్వి ✽ వాహార్థము ని
ర్మలబహువైభవశోభన,కలితవిదర్భావనీశ ✽ కటకంబునకున్. 287

చ. హరియును రుక్మిణీసతియు ✽ నాబలభద్రుఁడు శంబరారియున్
నరిమదభేది సాంబుఁడును ✽ నాదిగ రాజకుమారకోటి సిం
ధురరథవాజిసద్భటుల ✽ తోఁ జని యందు సమగ్రవైభవా
చరితవివాహయుక్తదివ ✽ సంబులు వేడుకఁ బుచ్చి యంతటన్. 288

క. ఒకనాఁడు యదుకుమారకు, లకలంకసమగ్రవైభ ✽ వాటోపమహో
త్సుకులై యుండఁగఁ జూపో,పక యొకసక్కెమున నవని ✽ పాలురు వరుసన్. 289

ఉ. ఎచ్చరికం గళింగధర ✽ ణీశుఁడు రుక్మి మొగంబు చూచి నీ
యొచ్చెము దీర్చుకో నిదియ ✽ యొప్పగు వేళ బలుండు జూదమం
దిచ్చ గలండు గాని పొలు ✽ పెక్కఁ ననేర్పరి గాఁడు గాన నీ
కిచ్చు నవశ్యమున్ జయము ✽ నీఁగుము తొల్లిటఁ బడ్డబన్నమున్. 290

క. అని పురికొల్పిన రుక్మియుఁ, దనచేటు తలంప లేక ✽ తాలాంకునితో
డను జూదమాడఁ దివిరెను, వనజాసనుకృతము గడచు వా ✽ రెవ్వ రిలన్. 291

వ. అంత. 292

క. కోరి విదర్భుఁడు కుటిలవి,హారుం డై పిలిచె జూద ✽ మాడ జితారిన్
హారిన్ సన్నుతసూరిన్, సీరిన్ రైవతసుతార్ద్ర ✽ చిత్తవిహారిన్. 293

ఆ. పూని మనము గొంత ✽ ప్రొద్దుపోకకు రామ, నెత్తమాడ నీవు ✽ నేర్తువనఁగ
వింటి మిపుడు కొంత ✽ వెల యొడ్డి యాడుద, మనిన బలుఁడు లెస్స ✽ యని చెలంగి.

క. మదిలోనిచలము డింపక, పది యిరువది నూఱు వేయి ✽ పదివే లిడె ప

న్నిదె మని యొడ్డుచు నాడిరి, మదమున నిద్దఱును దురభి । మానము పేర్మిన్. 295

ఉ. ఆడినయాట లెల్లను హ । లాయుధుఁ డోడుచు రుక్మి గెల్చుడుం
దోడినృపాలకోటి పరి । తోషముఁ జెందఁ గళింగభూవిభుం
డోడె బలుం డటంచుఁ బ్రహ । సోక్తుల నెంతయు రాముఁ జుల్కఁగా
నాడెను దంతపంక్తి వెలి । నైన కనుపట్టఁగ జాల నవ్వుచున్. 296

తే. బలుఁడు గోపించి యొకలక్ష । పణము సేసి
యాడి ప్రకటంబుగా జూద । మపుడు గెల్చె
గెల్చినను రుక్మి యిది యేను । గెల్చి యుండ
గెలుపు నీ దని కికురింప । నలవి యగునె. 297

క. అనవుడు హలధరుఁ డచ్చటి, జనపాలకసుతులఁ జూచి । సత్యము పలుకుం
డని యడిగిన వారలు రు, [1]క్మనిహితు లై పలుక రైరి । మొగమోటమునన్.

ఉ. అప్పటియట్ల యొడ్డి ముస । లాయుధుఁ డేపున నాడి జూదముం
జొప్పడ గెల్చి యీగెలుపు । చూడఁగ నాదియొ వానిదో జనుల్
తప్పక చెప్పుఁ డన్న విది । తధ్వనితో నశరీరవాణి తా
నిప్పటియాట రాముఁడె జ । యించె విదర్భుఁడె యోడె నావుడున్. 299

వ. విని సకలజనంబులు నద్భుతానందనిమగ్నమానసు లైరి కుటిలస్వభావు లయిన భూవరులు రుక్మిం గైకొల్పిన నతండు తనతొల్లింటిపరాభవంబు దలంచి యెదిరిం దన్ను నెఱుంగక బలాబలవివేకంబు సేయనేరక విధివశానుగతుం డై చలంబున బలునిం గని యిప్పటియాటయు నేన గెల్చి యుండ వృథాజల్పకల్పనుండవయి నీవు గెల్చితి నని పలికెద వక్షవిద్యానైపుణి గలభూపకుమారులతోఁ బసుల గాఁపరు లెత్తువత్తురే యని క్రొవ్వున నవ్వుచుం బలికిన నప్పలుకులు చెవులకు ములుకుల క్రియం దాఁకినఁ గోపోద్దీపితమానసుం డై పెటపెటఁ బండ్లు గొఱుకుచుం గన్నుల నిప్పు లుప్పతిల్లఁ గినుకం దోఁక ద్రొక్కినమహోరగంబునోజ రోఁజుచు దండతాడితం బయినపుండరీకంబులీల హుమ్మని మ్రోయుచుఁ బ్రచండబాహుదండంబులు సాఁచి పరిఘం బందుకొని పరిపంథియైన రుక్మిని నతని కనుకూలం బయినరాజలోకంబునుం బడలుపడ నడిచె నయ్యవసరంబున. 300

క. మును దంతపంక్తి వెలి గాఁ, దను నవ్వినయక్కళింగుఁ । దల వట్టి రయం
బునఁ బడఁదిగిచి వదన మే, పునఁ బెడచే వ్రేసిదంత । ములు వెస డులిచెన్. 301

క. అంతం బోవక రుక్మిని, దంతంబులు మున్ను డులిచి । తను వగలింప
న్నంతకుపురి కేఁగెను వాఁ, డెంతయు భయ మంది రాజు । లెల్లం గలఁగన్. 302

వ. అట్లు సేసి యయ్యాదవసింహం బసహ్యవిక్రమంబునం జెలంగె నంత. 303

క. భూవర పద్మాక్షుఁడు దన, బావ హతుం డగుట గనియుఁ । బలుకక యుండెన్

1. 'క్మనిహితు లై' వ్రా. ప్ర.

భావమున రుక్మిణీబల, దేవుల కే మనఁగ నెగ్గు § దేఱునొ యనుచున్. 304

వ. అంత నావిదర్భానగరంబు నిర్గమించి. 305

క. పరమానురాగరసనం, భరితాంతఃకరణు లగుచుఁ § బాటించి వధూ
వరులను రథమం దిడి హాల, ధరహరిరుక్మిణులఁ గొల్చి § తగ యదువీరుల్. 306

ఉ. మంగళతూర్యఘోషము ల § మందగతిం జెలఁగంగ మత్తమా
తంగతురంగసద్భటక § దంబముతోఁ జని కాంచి రంత నా
రంగలవంగలుంగవిచ § రన్మదభృంగసురంగనాదసం
సంగతరంగిణీకలిత § సంతతనిర్మల నాకుశస్థలిన్. 307

వ. ఇట్లు పురోపవనోపకంఠంబునకుఁ జని. 308

క. అందు వసించిరి నందిత, చందనమందారకుంద § చంద్రలసన్మా
కందములనీడ హృదయానందము సంధిలఁప నంద § నందనముఖ్యుల్. 309

వ. తదనంతరంబ పురప్రవేశంబు సేసి రని చెప్పి శుకయోగీంద్రుండు పరీక్షిన్నరేం
ద్రున కి ట్లనియె. 310

బాణాసురుం డీశ్వరప్రసాదంబు నొందుట.

తే. అనఘ బలినందనులు నూర్వు § రందులోన
నగ్రజాతుండు బాణుఁ డ § త్యుగ్రమూర్తి
చిరయశోహారి విహితపూ § జితపురారి
యహితతిమిరోష్ణకరుఁడు స § హస్రకరుఁడు. 311

క. బాణుఁడు విక్రమజితగీ, ర్వాణుఁడు సని కాంచె భక్తి § వశుఁడై సగణ
స్థాణుక్ సిరధిశాసను, బాణుక్ దాండవధురీణు § భక్తత్రాణున్. 312

క. కని యనురాగవికాసము, దనమనమునఁ గడలుకొనఁగ § ధరఁ జాఁగిలి వం
దన మాచరించి మోదము, దనరఁగఁ దాండవము సలుపు § తఱి నయ్యభవున్.

ఉ. సంచిత భూరిబాహుబల § సంపద పెంపున [1]నారజంబు వా
యిఁచి యనేకభంగుల ను § మేశుఁ ద్రిలోకశరణ్యు నాత్మ మె
చ్చించి ప్రమోది యై నిజవ § శీకృతనిశ్చలితాంతరంగుఁ గా
వించి తదాననాంబురుహ § వీక్షణుఁ డై తగ మ్రొక్కి యి ట్లనున్. 314

ఉ. శంకర భక్తమానసవ § శంకర దుష్టమదాసురేంద్రనా
శంకర పాండుసీలరుచి § శంకరవర్ణనిభాంగ భోగిరా
ట్కంకణ పార్వతీహృదయ § కైరవ కైరవమిత్ర యోగిహృ
త్పంకజపంకజాప్త జయ § తాండవఖేలన భక్తపాలనా. 315

వ. అని వినుతించి. 316

ఉ. దేవ మదీయవాంఛితము § తేటపడ న్నిటు విన్నవించెదన్

1. వావజంబు - వాజవంబు.

నీవును నద్రినందనయు § నెమ్మిని నాపురికోటవాకిటం
గావలియుండి నన్నుఁ గృపఁ § గావుము భక్తఫలప్రదాత యో
భావభవారి నీచరణ § పద్మము లెప్పుడు నాశ్రయించెదన్. 317

వ. అని యభ్యర్థించినం బ్రసన్నుం డై భక్తవత్సలుం డగుపురాంతకుండు గౌరీసమేతుం డై తారకాంతకాదిభూతగణంబులతోడ బాణనివాసం బగుశోణపురంబు వాకిటం గా వుండెఁ బదంపడి యొక్కనాఁ డబ్బలినందనుండు. 318

తే. దర్పమునఁబొంగిరుచిరమా§ర్తాండదీప్త, మండలముతోడమార్పడు§మహితశోణ
మణికిరీటము త్రిపురసం§హారునిపాద,వనజములు సోఁక మ్రొక్కి యి§ట్లనినుతించె.

సీ. దేవ జగన్నాథ § దేవేంద్రవందిత, వితతచారిత్ర సం § తతపవిత్ర
హాలాహలాహార § యహిరాజకేయూర, బాలేందుభూష స § ద్భక్తపోష
సర్వలోకాతీత § సద్గుణసంఘాత, పార్వతీహృదయేశ § భవవినాశ
రజతాచలస్థాన § గజచర్మపరిధాన, సురవైరివిధ్వస్త § శూలహస్త
తే. లోకనాయక సద్భక్త § లోకవరద, సురుచిరాకార మునిజన § స్తుతవిహార
భక్తజనమందిరాంగణ§పారిజాత, నిన్ను నెవ్వఁడు నుతిసేయ§నేర్చు నభవ. 320

వ. అని స్తుతియించి. 321

మ. అనిలో నిన్ను నెదిర్చి బాహుబలశౌ § ర్యస్ఫూర్తిఁ బోరాడఁ జా
లినవీరుం డొకఁ డైనఁ బందెమునకున్ § లేఁ డయ్యె భూమండలి
న్ననయంబున్ భవదీయదత్తకరసా § హస్రంబుకండూతి వా
యునుపాయంబును లేద యీభరము నె § ట్లోర్తు న్నుమానాయకా. 322

సీ. హుంకారకంకణ § క్రేంకారశింజినీ,టంకారనిర్ఘోష § సంకులంబు
చండదోర్దండభా § స్వత్ఖండలాగ్రప్ర,కాండఖండితరాజ § మండలంబు
శూలాహతక్షితో § ద్వేలకీలాలక,ల్లోలకేళీసమా § లోకనంబు
కుంభదున్నదకుంభి § కుంభస్థలధ్వంస,సంభూతశౌర్యవి § జృంభణంబు
తే. గలుగునుద్దామభీమసం § గ్రామకేళి, ఘనపరాక్రమవిక్రమ§క్రమము గాఁగ
జరప లేనట్టికరములు § కరము దుఃఖ,కరము లగుఁగాక సంతోష§కరము లగునె.

ఉ. కాన మదీయచండభుజ § గర్వపరాక్రమకేళికిన్ సముం
డీనిఖిలావనిం గలఁడె § యిందుకళాధర నీవు దక్కఁగా
నా నిటలాంబకుండు దను § జాధిపుమాటకుఁ జాల రోసి లో
నూనినరోషవార్ధి గడ § లొత్తఁగ నిట్లని పల్కె భూవరా. 324

క. విను మూఢహృదయ నీకే,తన మెప్పుడు కారణంబ § ధారుణిపైఁ గూ
లును నపుడ నీభుజావలి, తునియఁగ నాయంతవాని § తోడ ననిఁ గల్గున్. 325

వ. అని పలికిన నట్లు సంప్రాప్తమనోరథుం డై నిజభుజవినాశకార్యధురీణుం డగు బాణుండు సంతుష్టాంతరంగుం డగుచు నిజనివాసంబునకుం జని తన ప్రాణవల్ల

ఫలయుల్లంబులు పల్లవింపం జేయుచు నిజధ్వజనిపాతంబు నిరీక్షించు చుండెఁ
దదనంతరంబ. 326

సీ. ఆదానవేశ్వరు § సనుఁగుఁగూఁతురు నుషా,కన్య సచ్చరితసా § జన్యధన్య
రూపవిభ్రమకళా § రుచిరకోమలదేహ, యతనునారవబాణ § మనఁగఁ బరఁగు
సుందరీరత్నంబు § సిందునిభానన, యలినీలవేణి ప § ద్మాయతాక్షి
యొకనాఁడు రుచిరసౌ § ధోపరివేదికా, స్థలమున మృదుశయ్య § నెలమిఁ గూర్కి-
తే. మున్ను దనచౌల నెన్నఁడు § విన్నయతఁడుఁ
గన్నులారంగఁ దాఁ బొడ § గన్నయతఁడుఁ
గానియసమానరూపరే § ఖావిలాస
కలితు ననిరుద్ధు నర్థిలిఁ § గవసినటులు. 327

చ. కల గని యంత మేలుకని § కన్నులు బాష్పకణంబు లొల్కఁగాఁ
గలవలెఁ గాక నిశ్చయము § గాఁ గమనీయవిలాసవిభ్రమా
కలితతదీయరూపము ము § ఖంబున వ్రేలినయట్లు తోఁచినం
గళవళ మందుచుఁ బిగియఁ § గౌఁగిటిచే బయ లప్పళించుచున్. 328

వ. మఱియును. 329

చ. సరసమృదూక్తులుం గుసుమ § సాయకకేళియు శాటికాకచా
కరషణముల్ నఖక్రియలుఁ § గమ్రకపోలలలాటమేఖలా
కరకుచబాహుమూలములుఁ § గైకొనియుండుట లాదిగాఁ దలో
దరిమది గాఢ మై తగిలె § దర్పకుఁ డచ్చున నొత్తినట్ల మై. 330

సీ. కలికిచేష్టలు భావ § గర్భంబు లైనను, బ్రియుమీఁదికూరిమి § బయలుపఱుపఁ
బిదపిద నై లజ్జ § మదిఁ బద నిచ్చినఁ, జెలిమేనఁ బులకలు § చెక్కు లొత్త
మదనాగ్నిసంత ప్త § మానస యగుటకు, గురుకుచహారవ § ల్లరులు గందఁ
జిత్తంబు నాయకా § యత్తమై యుంటకు, మఱుమాట లాడంగ § మఱవుగదుర
తే. నతివమనమున సిగ్గు మో § హంబు భయముఁ
బొడమ నునుమంచు నెత్తమ్మిఁ § బొదువుమాడ్కిఁ
బ్రథమచింతాభరంబునఁ § బద్మనయన
కోరి తలచీర వాటింప § నేర దయ్యె. 331

వ. ఇట్లు విరహవేదనాదూయమానమానసయై యుండె నంత నెచ్చెలులు డాయం
జనుదెంచినం దన మొగంబునం బొడముమనోజవికారంబు మఱుపెట్టుచునప్పుడు.

చ. పొరిఁబొరిఁ బుచ్చునూర్పుగమిఁ § బుక్కిటనుంచి కుచాగ్రసీమపై
బెరసినసన్న లేఁజెమట § బిందువు లొయ్యన నార్చుఁ గన్నులం
దొరఁగెడుబాష్పపూరములు § దొంగలిఱెప్పల నాని చుక్కలం
దరుణులు రండు చూత మని § తా మొగ మెత్తును గూఢరాగ యై. 333

వ. ఇవ్విధంబునం జరియించు చుండె నట్టియెడ. 334

తే. అంతకంతకు సంతాప ♦ మతిశయించి
వలుఁదచన్నులు గన్నీటి ♦ వఱదఁ దడియఁ
జెలులదెసఁ జూడ జాల ల ♦ జ్జించి మొగము
వాంచి పలుకక యుండె న ♦ వ్వనరుహాక్షి. 335

వ. అంత. 336

తే. బలితనూభవుమంత్రి కుం♦భాండుతనయ, తన బహిఃప్రాణమిది యనఁ ♦ దనరునట్టి
కామినీమణి ముఖపద్మ ♦ కాంతివిజిత, శిశిరకరచారురుచిరేఖ ♦ చిత్రరేఖ. 337

వ. కదిసి యబ్బాల నుపలక్షించి. 338

తే. [1]భామినీమణి సొబగుని ♦ బయలవెదకు
విధమునను నాత్మవిభుఁ బాసి ♦ విహ్వలించు
వగను జేతికి లో నైన ♦ వానిఁ బాసి
భ్రాంతిఁ బొందినభావంబు ♦ ప్రకట మయ్యె. 339

తే. వనిత నాకన్న నెనరైన♦వారు నీకుఁ, గలుగనేర్తురె నీకోర్కెఁ ♦ దెలియఁ జెప్ప
కున్న మాయన్నతోడన్నఁ ♦ గన్నుఁగవను, వలరునునుసిగ్గుతో నగ♦వామతింప.

వ. ఇవ్విధంబునఁ జిత్రరేఖం గనుంగొని యి ట్లనియె. 341

చ. చెలి కలలోన నొక్కసర ♦ సీరుహనేత్రుఁడు హారరత్నకుం
డలకట కాంగుళీయక ర ♦ ణన్మణినూపురభూషణుండు ని
ర్మలకనకాంబరుండు సుకు ♦ మారతనుండు వినీలదేహుఁడు
జ్వలరుచినూతనప్రసవ ♦ సాయకుఁ డున్నతవక్షుఁ డెంతయున్. 342

చ. నను బిగియారఁ గౌఁగిట మ ♦ నం బలరారఁగఁ జేర్చి మోదముం
దనరఁగ నంచితాధరసు ♦ ధారస మిచ్చి మనోజకేళికిం
బనుపడఁ జేసి మంజుమృదు ♦ భాషలఁ దేలిచి యంతలోననే
చనియెను దుఃఖవార్ధిఁ బెలు ♦ చన్ ననుఁ ద్రోచి సరోరుహాననా. 343

వ. అనుచు నమ్మత్తకాశినిచిత్తంబు చిత్తజాయత్తం బయి తత్తఱంబున విరహానలం బుత్తలపెట్టఁ గన్నీరు మున్నీరు గా వగచుచు విన్న నయినవదనారవిందంబు వాంచి యూరకున్నఁ జిత్రరేఖ తనమనంబున నయ్యింతిసంతాపంబు చింతించి యి ట్లనియె. 344

చ. సరసిజనేత్ర యేటికి వి ♦ చారము నాకుఁ జలత్వ మేర్పడన్
నరసురయక్షకింపురుష ♦ నాగనభశ్చరసిద్ధసాధ్యకి
న్నరవరముఖ్యులం బటము ♦ నన్ లిఖియించినఁ జూచి నీమనో

---

1 తే. పడఁతి నీ విప్డు సొబగుని ♦ బయలవెదకు, విధమునను నాత్మవిభుఁ డని ♦ వేడ్కఁ బిలిచి, పూని చేతికి లో నైన♦వానిఁ బాసి, భ్రాంతి నొందినభావంబు ♦ ప్రకట మయ్యె. వ్రా. ప్ర.

హారుఁ గని వీఁడె పొమ్మనిన | నప్పుడె వానిని నీకుఁ దెచ్చెదన్. 345

వ. అని యొడంబఱిచి మిలమిలనిమించుతోడం బురుడించుచుధళధళమనుమెఱుంగులు దుఱంగలిగొనుపటంబు నావటంబు సేసి వజ్రంబున మేదించి పంచవన్నియలు వేఱువేఱ కనకరజితపాత్రంబుల నించి కేలం దూలిక ధరించి యొక్కవిజనస్థలం బునకుం జని ముల్లోకంబులం బేరు గలిగి వయోరూపసంపన్ను లయినపురుష ముఖ్యుల నన్వయగోత్రనామధేయంబులతోడ వ్రాసి యాయితం బయినయప్ప టంబు దనముందటఁ దెచ్చి పెట్టి యిప్పటంబునం దగులనివారులేరు వారిం జెప్పెద సావధానంబుగ నాకర్ణింపు మని యి ట్లనియె. 346

సీ. కమనీయసంగీత | కలితకోవిదులు కిం, పురుషగంధర్వకి | న్నరులు వీరె
సతతయావనయదృ | చ్ఛావిహారులు సిద్ధ, సాధ్యచారణనభ | శ్చరులు వీరె
ప్రవిమలసౌఖ్యసం | పద్వైభవులు సుధా, శనమరుద్యక్షరా | క్షసులు వీరె
నిరుపమరుచికళా | న్వితకామరూపు లై, పొగ డొందునట్టిప | న్నగులు వీరె

తే. చూడుమని నేర్పు దీపింపఁ | జూపుటయును, జిత్తము నిజమనోరథ|సిద్ధి వడయఁ
జాల కుండిన మధ్యమ|క్ష్మాతలాధి, పతులఁ జూపుచు వచ్చె న|ప్పద్మనయన. 347

ఉ. మాళవ కోంకణ ద్రవిడ | మత్స్య పుళింద కళింగ భోజ నే
పాళ విదేహ పాండ్య కురు | బర్బర సింధు యుగంధ రాంధ్ర బం
గాళ కరూశ టెంకణ త్రి | గర్త సుధేష్ణ మరాట లాటపాం
చాల నిషాద ఘూర్జరక | సాళ్వమహీశులు వీరె కోమలీ. 348

ఉ. సింధురవైరివిక్రముఁడు | శీతమయూఖమరాళికాపయ
స్సింధుపటీరనిర్మలవి | శేషయశోవిభవుండు శౌర్యద
ర్పాంధరిపుక్షితీశనిక | రాంధతమః పటలార్కుఁ డీ జరా
సంధునిఁ జూడు మాగధుని | సద్బృహదశ్వసుతుం గృశోదరీ. 349

మ. సకలోర్వీతలనాథసన్నుతుఁడు శ | శ్వద్భూరి బాహాబలా
ధికుఁడుగ్రాహవకోవిదుండు త్రిజగ | ద్విఖ్యాతచారిత్రకుం
డకలంకోజ్జ్వలదివ్యభూషుఁడు విద | ర్భాధీశ్వరుం డైనభీ
ష్మకభూపాలకుమారుఁ జూడు మితనిన్ | మత్తద్విరేఫాలకా. 350

ఉ. సంగరరంగనిర్దళిత | చండవిరోధివరూథినీశమా
తంగతురంగసద్భటర | థప్రకరైకభుజావిజృంభణా
భంగపరాక్రమప్రకట | భవ్యయశోమహనీయమూర్తి కా
ళింగుఁడు వీఁడె చూడు తర | ళీకృతచారుకురంగలోచనా. 351

మ. సుగుణాంభోనిధి ఫాలలోచను నుమే | శు న్నాత్మ మెప్పించి శ
క్తిగరిష్ఠం బగుశూలముం బడసె న | క్షీణప్రతాపోన్నతిన్
జగతిన్ మిక్కిలి మేటివీరుఁడు రణో | త్సాహుండు భూపాత్రుఁ డీ

భగదత్తుం గనుఁగొంటె పంకజముఖీ § ప్రాగ్జ్యోతిషాధీశ్వరున్. 352

మ. వికచాంభోరుహపత్త్రనేత్రుఁ డగుగో § విందుండు దాఁ బూనునం
దకచక్రాబ్జగదాదిచిహ్నములచే § తన్ వాసుదేవాఖ్య ను
త్సరుఁడై యెప్పుడు మచ్చరించు మదిఁ గృ § ష్ణుం డన్న నీమేటిపౌం
డ్రకుఁ గాశీశసఖుం గనుంగొనుము వే § డ్కం జంద్రబింబాననా. 353

మ. ద్విజశుశ్రూషయు సూనృతవ్రతము ను § ద్వృత్తిన్ భుజాగర్వమున్
విజయాటోపముఁ జూపనైపుణియుధీ § విస్ఫూర్తియుం గల్గునీ
రజనీనాథకుల ప్రదీపకుల నా § రం జూడు పద్మాక్షి ధ
ర్మజభీమార్జునమాద్రినందనుల సం § గ్రామైక పారీణులన్. 354

మ. బలిమిన్ సర్వనృపాలుర న్నదిమి క § ప్పంబుల్ దగం గొంచు ను
జ్జ్వలతేజోవిభవాతిరేకమున భా § స్వత్కీర్తి శోభిల్లఁగాఁ
బొలుపొందం దను రాజరాజన మహా § భూరిప్రతాపంబులుం
గలదుర్యోధనుఁ జూడు సోదరయుతుం § గంజాతపత్త్రేక్షణా. 355

వ. అని యివ్విధంబున ఛప్పన్నదేశాధీశు లగురాజలోకంబుల నెల్ల జూపుచు యదు
వంశసంభవు లైనశూరసేనవసుదేవోద్ధవాదులం జూపి మఱియును. 356

ఉ. శారదనీరదాబ్జఘన § సారసుధాకరకాశచంద్రికా
సారపటీరవర్ణు యదు § సత్తము నుత్తమనాయకుం బ్రమ
త్తారినృపాలకాననహు § తాశనమూర్తిఁ బ్రలంబదైత్యసం
హారునిఁ గామపాలుని హ § లాయుధుఁ జూడుము దైత్యనందనా. 357

సీ. కమనీయశుభగాత్రుఁ § గంజాతదళనేత్రు, వసుధాకళత్రుఁ బా § వనచరిత్రు
[1]సత్యసంకల్పు ని § శాచరోగ్రవికల్పు, నతపన్నగాకల్పు § నాగతల్పుఁ
గౌస్తుభమణిభూషు § గంభీరమృదుభాషు, శ్రితజనపోషు నం § చితవిశేషు
నీలనీరదకాయు § నిర్జితదైతేయు, ధృతపీతకౌశేయు § నతవిధేయు

తే. నఘమహాగదవైద్యు వే§దాంతవేద్యు, దివ్యమునిసన్నుతామోదుఁ§దీర్ఘపాదు
జిష్ణు వరసద్గుణాలంక§రిష్ణుఁ గృష్ణుఁ, జూడు దైతేయకులబాల § సుభగలీల. 358

చ. స్ఫురదళిశింజినీరవవి § భూషితపుష్పధనుర్విముక్తభా
స్వరనవచూతకోరకని § శాతశిలీముఖపాతభీతపం
కరుహభవాదిచేతనని § కాయు మనోజనిజాంశు రుక్మిణీ
వరసుతు రాజకీరపరి § వారుని మారునిఁ జూడు కోమలీ. 359

వ. ఇవ్విధంబునం జూపిన. 360

మ. వనితారత్నము కృష్ణనందనునిభా § వప్రౌఢిఁ దాఁ జూచి గ
ద్దన దన్మూర్తి వరించి చన్నసుగుణో § త్తంసంబ కా నాత్మలో

---

1. 'నగజాతిజల్పు నున్నతసత్యసంకల్పు' వ్రా. ప్ర.

ననుమానించి యనంతరంబ యనిరు ॥ ద్ధాఖ్యుఁ సరోజాక్షు నా
తనచేతోభవమూర్తిఁ జూచి మది సం ॥ తాపించుచు న్నిట్లనున్. 361

ఉ. ఇంతి మదీయమానధన ॥ మెల్ల హరించినముచ్చు నిమ్మెయిం
బంత మెలర్ప వ్రాసి పట ॥ భాగనిరూపితుఁ జేసినట్టినీ
యంతటిపుణ్యమూర్తిఁ గొని ॥ యాడఁగ నేర్తునె నీచరిత్రముల్
వింతలె నాకు నీమహిత ॥ వీరకులంబు బలంబుఁ జెప్పుమా. 362

చ. అనవుడుఁ జిత్రరేఖ జల ॥ జాక్షికి ని ట్లను నీకుమారకుం
డనఘుఁడు యాదవాన్వయసు ॥ ధాంబుధిపూర్ణసుధాకరుండు నాఁ
దనరినకృష్ణపౌత్రకుఁ డు ॥ దారచరిత్రుఁడు భూరిసింహసం
హననుఁ డరాతిసైన్యతిమి ॥ రార్కుఁడు పే రనిరుద్ధుఁ డంగనా. 363

వ. అని చెప్పి యే నతిత్వరితగతిం జని యక్కుమారరత్నంబుఁ దోడ్కొని వత్తు నంతకు సంతాపింపకుండుమని యాక్షణంబవియద్గమనంబునం జనిచని ముందట.

క. సరసిజముఖి కనుఁగొనె శుభ, భరితవిలోకనవిధూత ॥ భవవేదనమున్
బరసాధనమును సుకృత, స్ఫురణాపాదనముఁ గృష్ణు ॥ పుటభేదనమున్. 365

వ. కని డాయం జని తదీయసుషమావిశేషంబులకుం బరితోషంబు నొందుచుం గామినీచరణరణితమణి నూపురఝుణంఝుణధ్వనితమణి గోపురంబును నతివిభవ విజితగోపురంబును నగుద్వారకాపురంబు నిశాసమయంబునం బ్రచ్ఛన్నవేషంబునం జొచ్చి కనకకుంభకలితసౌధాగ్రంబున మణిదీపనిచయంబు ప్రకాశింపఁ జంద్రకాంతశిలాభవనంబున సుధాధామరుచినిచయంబు నపహసించుహంస తూలికాతల్పంబున నిజాంగనారతిశ్రమంబున నిద్రాసక్తుం డై యున్నయనిరుద్ధుం జేరి తనయోగవిద్యామహత్త్వంబున నతని నెత్తుకొని మనోవేగంబున శోణపురంబునకుఁ జని బాణాసురనందన యగునుషాసుందరితల్పంబునం దునిచి యి ట్లనియె. 366

క. వనజాక్షి చూడు నీవిభు, ననిమిషనగధీరు శూరు ॥ నభినవమారున్
వనధిగభీరు నుదారుని, ననిరుద్ధకుమారు విదళి ॥ తాహితవీరున్. 367

క. అనిన నుషాసతి దనమన, మున ననురాగిల్లి మేనఁ ॥ బులకాంకురముల్
మొనయఁగ నానందాశ్రులు, గనుఁగవ జడిగురియ ముఖవి ॥ కాస మెలర్పన్.

వ. ఇట్లు మనంబున నుత్సహించి చిత్రరేఖం గనుంగొని యయ్యింతి యి ట్లనియె.

సీ. అతివ నీసాంగత్య ॥ మనుభానురుచి నాకుఁ, గలుగుటఁ గామాంధ ॥ కారమడఁగెఁ
దరలాక్షి నీసఖ ॥ త్వం బనునావచేఁ, గడిఁది వియోగాబ్ధిఁ ॥ గడవఁ గంటి
నబల [1]నీయనుబంధ ॥ మనుసుధావృష్టిచేఁ, నంగజసంతాప ॥ మార్పఁ గంటి
వనిత నీచెలితనం ॥ బనురసాంజనముచేఁ, నామనోహరనిధా ॥ నంబుఁ గంటి

1. నీయనుబంధి యనుసుధా.

తే. గలలఁ దోఁచినరూపు గ్ర § క్కున లిఖించు
వారు నా నన్నుఁ దోడ్తెచ్చు § వారుఁ గలరె
నీటిలో జాడఁ బుట్టించు § నేర్పు నీక
కాక కల్గునె మూఁడులో § కములయందు. 370

వ. అని వినుతించి చిత్రరేఖను నిజమందిరంబునకుఁ బోవం బనిచినం జనియె నంత వింతజనుల కెవ్వరికిం బ్రవేశింప రానియంతఃపురసౌధాంతరంబున ననిరుద్ధుండు మేల్కని యయ్యింతిం గనుంగొని యప్పుడు. 371

క. సురుచిరమృదుతల్పంబునఁ, బరిరంభణసరసవచన § భావకళాచా
తురి మెఱసి రాకుమారుఁడు, తరుణీమణిఁ బొందె మదన § తంత్రజ్ఞుండై. 372

వ. ఇవ్విధంబున నతిమనోహరవిభవాభిరామంబు లగుదివ్యాంబ రాభరణమాల్యానులేపనంబులఁ గర్పూరతాంబూలంబుల వివిధాన్న పానంబుల సురుచిరమణిదీపనీరాజనంబుల సుగంధబంధురాగరుధూపంబుల నాటలఁ బాటల వీణావినోదంబులం బరితుష్టిం బొంది కన్యాకుమారకు లానందసాగరాంతర్నిమగ్నమానసు లై యుదయాస్తమయనిరూపణంబు సేయ నేరక ప్రాణంబు లొక్కటియైనతలంపులం గలసి యిష్టోపభోగంబుల సుఖియించు చుండి రంత. 373

క. ఆలోనన యతిచిర మగు, కాలము సుఖలీల జరగఁ § గా వరుస నుషా
బాలాలలామ కొయ్యనఁ, జూలేర్పడి గర్భ మొదవె § సురుచిరభంగిన్. 374

క. ఆ చిన్నె లంగజాలలు, చూచి భయాకులత నొంది § స్రుక్కుచుఁ దమలో
నోచెల్ల యెట్టులో యీ, రాచూలికిఁ జూలు నిలిచె § రా యిబ్భంగిన్. 375

క. అని గుజగుజవోవుచు ని, ప్పని దప్పక దనుజులోక § పాలునితోడన్
వినిపింప వలయు నని వే, చని బాణునిఁ జేరి మ్రొక్కి § సద్వినయమునన్.

క. మంతనమున దేవరక, న్యాంతఃపుర మేము గాచి § యరయుచు నుండన్
వింతజనములకుఁ జొరఁగ దు, రంతము విను పోతుటీఁగ § కైన సురారీ. 377

తే. ఇట్టిచోఁ గావలున్న మే § మెవ్వరమును, నేమికనుమాయరో కాని § యెఱుఁగ మధిప
నీకుమారిక గర్భంబు § నివ్వటిల్లి, యున్న దన్నను విని రోష § యుక్తుఁ డగుచు.

వ. అట్టియెడ దానవేంద్రుండు రోషభీషణాకారుం డై కటము లదర బొమలు ముడివడం గనుంగవల ననలకణంబు లుప్పతిల్ల సటలు వెఱికినం జటులగతి నెగయు సింగంబువిధంబున లంఘించుచు భీకరకరవాలంబు కేలం దాల్చి సముద్దండగతిం గన్యాసౌధాంతరంబునకుం జని. 379

బాణాసురుం డనిరుద్ధుని నాగపాశబద్ధునిఁ జేయుట.

సీ. కనియె శుభోపేతుఁ § గందర్పసంజాతు, మానితదేహు నా § జానుబాహు
మకరకుండలకర్ణు § మహితప్రభాపూర్ణుఁ, జిరయశోల్లాసుఁ గౌ § శేయవాసుఁ
గస్తూరికాలిప్తు § ఘనకాంతికుముదాప్తు, హారశోభితవక్షు § నంబుజాక్షు

యదువంశతిలకు మ । త్తాలినీలాలకు, నవపుష్పచాపుఁ బూ । ర్ణప్రతాపు
తే. నభినవాకారు నతువి । ద్యావిహారు, మహితగుణవృద్ధు మన్మథ । మంత్రసిద్ధుఁ
గలితపరిశుద్ధు నఖిలలో । కప్రసిద్ధుఁ, జతురు ననిరుద్ధు నంగనా । జననిరుద్ధు. 380

చ. కని కన లగ్గలింప సుర । కంటకుఁ డుద్ధతి సద్భటావళిం
గనుఁగొని యానరాధమునిఁ । గట్టుఁడు పట్టుఁడు కొట్టుఁ డన్న వా
రనుపమహేతిదీధితు ల । హార్పతి తేజము మాయఁ జేయ డా
సిన నృపశేఖరుండు మదిఁ । జేవయు లావును నేర్పు దర్పమున్. 381

చ. కలిగి మహోగ్రవృత్తిఁ బరి । ఘంబు కరంబున లీలఁ దాల్చి దో
ర్బలఘనవిక్రమప్రళయ । భైరవుభంగి విజృంభణక్రియా
కలన నెదిర్చి దానవని । కాయములోఁ దలపాటుఁ బోటునుం
జలము బలంబు ధైర్యమును । శౌర్యము వ్రేటును వాటుఁ జూపుచున్. 382

చ. పదములు బాహులుం దలలు । ప్రక్కలు సెక్కలు జానుయుగ్మముల్
రదములు కర్ణముల్ మెడ లు । రంబులు మూఁపులు వీఁపు లూరువుల్
చిదురుపలై ధరం దొరఁగఁ । జిందఱవందఱ సేయ సైనికుల్
కదనపరాఙ్ముఖక్రమముఁ । గైకొని పాఱిరి కాందిశీకులై. 383

వ. ఇవ్విధంబున సైన్యంబు దైన్యంబు నొంది వెఱచియుం బఱచియు విచ్చియుం జచ్చియుఁ గలంగియు నలంగియు విఱిగియు సురిఁగియుం జెదరియుం బెదరియుఁ జేవ దఱిఁగి నుఱుము లై తనమఱుఁగు సొచ్చిన బాణుండు శౌర్యధురీణుండును గోపోద్దీపితమానసుండు నై కదిసి యేసియు వ్రేసియుఁ బొడిచియు నడిచియు బెనంగి. 384

క. క్రుద్ధుం డై యహిపాశని,బద్ధుం గావించె నసుర । పాలుఁడు రణస
న్నద్ధున్ శరవిద్ధు నని,రుద్ధున్ మహితప్రబుద్ధు । రూపసమృద్ధున్. 385

వ. ఇట్లు కట్టి తెచ్చిన నుషాసతి శోకవ్యాకులితచిత్త యై యుండె నంత. 386

క. *నీలపటాంచిత యై సువి,శాలం బై వాయునిహతిఁ । జండధ్వని నా
భీల మగునతని కేతన, మాలోన నకారణంబ । యవనిం గూలెన్. 387

క. *అది చూచి దనుజపాలుఁడు, మదనాంతకుఁ డాడినట్టి । మాట నిజముగాఁ
గదనంబు కలుగు ననుచు, న్నెదురెదురే చూచు చుండె । నెంతయుఁబ్రీతిన్.

వ. అంత నక్కడ. 389

క. ద్వారకలో ననిరుద్ధకు,మారునిపోకకును యదుస । మాజము వగలం
గూరుచు నొకవార్తయు విన, నేరక చింతింప నాల్గు । నెల లరిగె నృపా. 390

వ. అయ్యవసరంబున. 391

1. నదవదలై; నఱుపులై, * ఈపద్యములు రెండును బెక్కుప్రతులందుఁ గానఁబడకున్నవి.

నారదునివలన ననిరుద్ధునివృత్తాంతమును విని కృష్ణుఁడు బాణాసురునిపై దండెత్తుట.

క. శారదకోమలనీరద,పారదరుచిదేహుఁ డతుల। భాగ్యోదయుఁ డా
నారదముని యేతెంచె న,పారదయామతి మురారి। భజనప్రీతిన్. 392

వ. అట్లు చనుదెంచినయద్దివ్యమునికి నిర్మలమణివినిర్మితసుధర్మాభ్యంతరంబున యదువృష్ణిభోజాంధకవీరులు గొలువం గొలువున్నకమలలోచనుండు ప్రత్యుత్థానంబు సేసి యర్ఘ్యపాద్యాదివిధులం బూజించి సముచితకనకాసనాసీనుం జేసిన నత్తాపసోత్తముండు పురుషోత్తము నుదాత్తతేజోనిధిం బొగడి యనిరుద్ధువృత్తాంతం బంతయుఁ దేటపడ నెఱింగించి యప్పుండరీకాక్షునిచేత నామంత్రణంబు వడసి యంతర్ధానంబు నొందెఁ దదనంతరంబ కృష్ణుండు శుభముహూర్తంబున దండయాత్రాభిముఖుం డై ప్రయాణభేరి వ్రేయించి బలంబుల వెడలింప బద్ధులవారిం బనిచి తానును గట్టాయితం బయ్యె నంత. 393

సీ. హారకిరీటకే। యూరకంకణకట,కాంగుళీయకనూపు। రాదివివిధ
భూషణప్రతతిచేఁ। బొలుపారి కరముల, ఘనగదాశంఖచ। క్రములు దనర
సురభిచందనలిప్త। సురచిరోరస్థలిఁ బ్రవిమలకౌస్తుభ। ప్రభలు నిగుడఁ
జెలువారుపీతకౌ। శేయచేలము గాసె, వలనుగా రింగులు। వాఱఁ గట్టి

తే. సైన్యసుగ్రీవమేఘపు। ష్పకవలాహ
కములఁ బూన్చినతేరాయి। తముగఁ జేసి
దారకుఁడు దేర నెక్క మో। దం బెలర్ప
భానుఁ డుదయాచలం బెక్కు। పగిది మెఱయ. 394

వ. ఇట్లు రథారోహణంబు సేసి భూసురాశీర్వచనపూతుండును మహితదూర్వాంకురాలంకృతుండును లలితపుణ్యాంగనాకరకిసలయకలితశుభాక్షతవిన్యాసభాసురమస్తకుండును మాగధమంజులగానానుమోదితుండును వందిజనసంకీర్తనానందితుండును బాఠకపఠనరవవికాసితహృదయుండును నయి వెడలునవసరంబున.

సీ. బలభద్రసాత్యకి। ప్రద్యుమ్నముఖయదు,వృష్ణిభోజాంధక। వీరవరులు
దుర్వారపరిపంథి। గర్వభేదనకళా,చతురబాహాబలో। త్సాహలీల
వారణస్యందన। వాజిసందోహంబు, సవరణ సేయించి। సంభ్రమమున
సముచితప్రస్థాన। చటులభేరీభూరి,ఘోష మంభోనిధి। ఘోష మడఁప

తే. ద్వాదశాక్షౌహిణీబలో। త్కరము లోలి,నడచెఁ గృష్ణునిరథము వె। న్నడిఁ జెలంగి
పృథులగతి మున్ను భగీరథు। రథము వెనుకఁ ననుగమించువియన్నది। ననుకరించి.

వ. ఇవ్విధంబునం గదలి కతిపయప్రయాణంబుల శోణపురంబు చేరం జని వేలాలంఘనంబు సేసి యదువీరు లంత. 397

మ. సరిదారామసరోవరోపవనయు। క్తస్థానముల్ మాపి వే

పరిఖల్ పూడిచి యంత్రముల్ దునిమి వ ప్రవ్రాతముల్ ద్రొబ్బి గో
పురముల్ గూలఁగఁ ద్రోచి సౌధభవనం బుల్ నూకి ప్రాకారముల్
ధరణిం గూల్చి కవాటముల్ విఱిచి రు ద్దండక్రియాలోలురై. 398

వ. ఇట్లనేకప్రకారంబుల గాసి చేసి పురంబు నిరోధించి పేర్చి యార్చినం జూచి యాగ్రహసమగ్రమూర్తియుంబోలెసమరసన్నాహసంరంభవిజృంభమాణుం డై బాణుండు సంగరభేరి వ్రేయించిన. 399

సీ. ఆచక్రవాళాచ లాచక్ర మంతయు, బరసి కుమ్మరసారె పగిదిఁ దిరిగె
ఘనఘోణిఖురకోటి ఘట్టితనదముల, కరణి నంభోనిధుల్ గలఁగి పొరలెఁ
గాలరుద్రాభీల కరశూలహతి రాలు, పిడుగులగతి నుడు బృంద మెడలెఁ
జటులానిలోద్ధూతశాల్మలీతూలంబు, చాడ్పున మేఘముల్ చదలఁ దూలె

తే. గిరులు వడఁకాడె దివి పెల్లగిల్లె సురల, గుండె లవిసె రసాతలక్షోభ మొదవె
దిక్కులురిసెవిమానముల్ దెరలిచెదరెఁ, గలఁగి గ్రహరాజచంద్రులగతులుదప్పె.

వ. అట్టిసమరసన్నాహంబునకుఁ గట్టాయితం బై మణిఖచితభర్మవర్మనిర్మలాంశు జాలంబులును శిరస్త్రాణకిరీటకోటిఘటితవినూత్నరత్నప్రభాపటలంబులును గనక కుండలగ్రైవేయహారకంకణతులాకోటి వివిధభూషణవ్రాత రుచినిచయంబులును బ్రచండబాహుదండసహస్రంబున వెలుంగు శరశరాసనశక్తిప్రాసతోమరగదా కుంతముసలముద్గరభిందిపాలకరవాల పట్టిసశూలక్షురికాపరశుపరిఘాదినిశాతహేతివ్రాతదీధితులును వియచ్చరకోటినేత్రంబులకు మిఱుమిట్లు గొలుపఁ గనకాచల శృంగసముత్తుంగం బగురథం బెక్కి యరాతివాహినీసందోహంబునకుం దుర్వ్యాం బైననిజసేనాసమూహంబు లిరుగడల నడవ బాణుండ క్షీణప్రతాపంబు దీపింప ననికి వెడలె నయ్యవసరంబున. 401

బాణాసురునకు సహాయభూతుం డగుశివునకుఁ గృష్ణునకు యుద్ధమగుట.

చ. వరదుఁ డుదారభక్తజన వత్సలుఁ డై నహరుండు బాణునిం
గర మనురక్తి నాత్మజుల కంటె దయామతిఁ జూచుఁ గాన దా
దుర మొనరించువేడ్కఁ బ్రమ థుల్ గుహుఁడుం నిజభూతకోటియుం
సరస భజింప నుజ్జ్వలని శాతభయంకరశూలహస్తుఁ డై. 402

సీ. ఖురపుటాహతి రేఁగు ధరణీపరాగంబు, పంకేరుహాప్తబిం బంబుఁ బొదువ
విపులవాలాటోపవిక్షేపజాతవా, తాహతి వారివా హములు విరియఁ
గుఱుచతిన్ననివాఁడి కొమ్ములఁ జిమ్మిన, బ్రహ్మాండభాండక ర్పరము వగుల
నలవోకవలె ఖణి ల్లని ఱంకె వైచిన, రోదసీకుహరంబు భేదిలంగ

తే. గళచలద్ఘర్మఘంటికా ఘణఘణప్ర, ఘోషమున దిక్తటంబు లాకులత నొంద
లీల నడతెంచుకలధౌతశైల మనఁగ, నుక్కుమిగిలినవృషభేంద్రు నెక్కి వెడలె.

వ. ఇట్లు వెడలి సమరసన్నాహసముల్లాసంబు మొగంబులకు వికాసంబు నాపాదింపం బ్రతిపక్షబలంబులతోడం దలపడిన ద్వంద్వయుద్ధం బయ్యె నప్పు డప్పురాతనయోధులయాయోధనంబుఁ జూచువేడ్కం జనుదెంచినసరసిజసంభవప్రముఖనిఖిలసురముని యక్షరాక్షస సిద్ధసాధ్యచారణగంధర్వకిన్నరకింపురుషగరుడోరగాదులు నిజవిమానారూఢు లై వియత్తలంబున నిలిచి రట్టియెడం గృష్ణుండును హరుండును మారుండును గుమారుండును గూపకర్ణకుంభాండులును గామపాలుండును బాణపుత్త్రుం డగుబలుండును సాంబుండును సాత్యకియును బాణుండును రథికులు రథికులును నాశ్వికులు నాశ్వికులును గజారోహకులు గజారోహకులును బదాతులుఁ బదాతులుం దలపడి యితరేతరహేతిసంఘట్టనంబుల మిడుంగుఱులు సెదరం బరస్పరాహ్వానబిరుదాంకితసింహనాదహుంకార శింజినీటంకార వారణఘీంకార వాజిహేషారవంబులను బటహకాహళభేరీమృదంగశంఖతూర్యఘోషంబులను బ్రహ్మాండకోటరంబు పరిస్ఫోటితం బయ్యె నయ్యవసరంబున. 404

చ. జలరుహనాభుఁ డార్చి నిజ ♦ శార్ఙ్గశరాసనముక్తసాయకా
వలి నిగిడించి నొంచెఁ బర ♦ వైరిపురోగములన్ రణక్రియా
కలితుల గుహ్యకప్రమథ ♦ కర్బురభూత పిశాచఢాకినీ
బలవదరాతియోధులను ♦ బమ్మెరపోయి కలంగి పాఱఁగన్. 405

వ. ఇ ట్లేసి యార్చినకుంభినీధరుభుజావిజృంభణసంరంభంబునకు సహింపక నిటలాంబకుం డనలకణంబు లుమియునిశితాంబకంబులం బీతాంబరుని నేసిన వాని నన్నింటి నడుమన ప్రతిబాణంబు లేసి చూర్ణంబులు సేసినం గనుంగొని మఱియును.

మ. అనలాక్షుండు త్రిలోకపూజ్య మగుబ్ర ♦ హ్మాస్త్రం బరిం బోసి యా
వనజాక్షుమీఁదఁ గ్రోధమహిమ ♦ వ్యాకీర్ణుఁ డై యేసె నే
సినఁ దద్దివ్యశరంబుచేతనె మర ♦ ల్చెం గృష్ణుఁ డత్యుద్ధతిన్
జనితాశ్చర్యరసాబ్ధిమగ్ను లగుచున్ ♦ శక్రాదు లగ్గింపఁగన్. 407

శా. వాయవ్యాస్త్రము పేంద్రుపై నలిగి దు ♦ ర్వారోద్ధతి న్నేయ దై
తేయధ్వంసియుఁ బార్వతాశుగముచేఁ ♦ దెంచెం గ్రతుధ్వంసి యా
గ్నేయాస్త్రం బడరించె సత్త్వగతి ల ♦ క్ష్మీనాథుపై దాని వే
మాయం జేసెను నైంద్రబాణమునఁ బ ♦ ద్మాక్షుండు లీలాగతిన్. 408

వ. మఱియును. 409

ఉ. పాయనికిన్కతో హరుఁడు ♦ పాశుపతాస్త్రము నారిఁ బోసినం
దోయరుహాయతాక్షుఁడును ♦ దోడన లోకభయంకరోగ్రనా
రాయణబాణరాజము ర ♦ యంబున నేసి మరల్చె దానిఁ జ

క్రాయుధుఁ డిత్తెఱంగునఁ బు । రారిశరావలి రూపుమాపినన్. 410

క. ఊహ కలంగియు విగతో,త్సాహుం డగుహరునిమీఁద । జలజాక్షుఁడు స
మ్మోహనశిలీముఖం బ,వ్యాహతజయశాలి యగుచు । నడరించె నృపా. 411

వ. అ ట్లేసిన. 412

క. జృంభణశరపాతముచే, శంభుఁడు నిజతనువు పరవ । శం బయి సోలన్
జృంభితుఁ డై ఘననిద్రా,రంభమున వృషేంద్రుమూఁపురముపై వ్రాలెన్. 413

వ. ఇట్లు వ్రాలినం జక్రపాణి పరబలంబుల నిశితబాణపరంపరలం దునిమియు నొక్క యెడం గృపాణంబులం గణికలు సేసియు నొక్కచోట గదాహతులం దుత్తు మురుగా మొత్తియు నివ్విధంబునఁ బీనుంగుఁబెంటలు గావించె నంత. 414

చ. తఱిమి మురాంతకాత్మజుఁ డు । దాత్తబలంబున బాహులేయుపైఁ
గరకరిఁ దాఁకి తీవ్రశిత । కాండపరంపర లేసి నొంపఁగా
నెఱఁకులు గాఁడి పైఁ దొరఁగు । నెత్తుటఁ జొత్తిలి వైరు లార్వఁ దాఁ
బఱచె మయూరవాహనముఁ । బైకొని తోలుచు నాజి భీతుఁ డై. 415

ఉ. పంబి రణక్షితిన్ శరవి । పాటితశాత్రవవీరుఁ డైనయా
సాంబుఁడు హేమపుంఖశిత । సాయకజాలము లేర్చి భూరి కో
పంబున నేసినన్ బెదరి । బాణతనూభవుఁ డోడి పాఱె శౌ
ర్యంబును బీరముం దగవు । నాఱడిఁ బోవ బలంబు లార్వఁగన్. 416

మ. వరబాహాబలశాలి యాహలి రణా । వష్టంభసంరంభవి
స్ఫురదుగ్రాశనితుల్య మైనముసలం । బుం బూన్చి వ్రేసెన్ బొరిం
బొరిఁ గుంభాండకకూపకర్ణులు శిరం । బుల్ వ్రస్సి మేదంబు నె
త్తురుఁ గర్ణంబుల వాతనుం దొరఁగ సం । ధుల్ వ్రీలి వే చావఁగన్. 417

వ. అట్టియెడ సైన్యంబు దైన్యంబు నొంది యనాథం బయి చెడి విఱిగి పాఱినం గని బాణుండు సాత్యకిం గేడించి ప్రళయాగ్నియుం బోలె విజృంభించి చెయి వీచి బలంబుల మరలం బురికొల్పి తానును ముంగలి యై నడచెనప్పుడుభయసైన్యంబు లన్యోన్యజయకాంక్షం దలపడుదక్షిణోత్తర సముద్రంబులరౌద్రంబున వీఁకం దాఁకినం బోరు ఘోరం బయ్యె నట్టియెడం గదల నడిచియుఁ గుఠారంబులఁ బొడిచి యు సురియలం గ్రుమ్మియు శూలంబులం జిమ్మియు శక్తుల నొంచియుఁ జక్రంబు లం ద్రుంచియు ముసలంబుల మొత్తియు ముద్గరంబుల నొత్తియుఁ గుంతంబుల గ్రుచ్చియుఁ బంతంబు లిచ్చియుఁ బరిఘంబుల నొంచియుఁ బట్టిసంబులం ద్రుంచియు శరంబుల నేసియుఁ గరవాలంబుల వ్రేసియు సత్రాసు లై పాసియు విత్రాసు లై డాసియుఁ బెనఁగినం దునిసినశిరంబులును దునుక లైనకరంబులును దెగినకాళ్లును ద్రెస్సినవ్రేళ్లును దుమురు లైనయెముకలును బ్రోవు లైనప్రేవులును నులిసిన మేనులును నలిసినజానువులును నొగిలినవర్మంబులును బగిలినచర్మంబులు

నువికలంబు లయినసకలావయవంబులును విశీర్ణంబు లయినకర్ణంబులును విచ్ఛి
న్నంబు లయిననయనంబులును వెడలురుధిరంబులును బడలుపడుబలంబులును
గొండలవడువునం బడుమాంసఖండంబులును వాచఱచుకొఱప్రాణంబులును
వ్రాలినతేరులును గూలినకరులును నొఱలినగుఱ్ఱంబులును దెరలిన కాలుబలంబు
లును గలిగి పలలఖాదనకుతూహలజనితమదాంధీభూతపిశాచఢాకినీభూతభేతాళ
సమాలోలకోలాహలభయంకరారావబధిరీకృతసకలదిశావకాశం బయి సంగ
రాంగణంబు భీషణం బయ్యె నయ్యవసరంబున. 418

చ. శరకుముదంబు లుల్లసిత § చామరఫేనము లాతపత్త్రభా
సురనవపుండరీకములు § శోణితతోయము లస్థిసైకతో
త్కరము భుజాభుజంగమని § కాయము కేశకలాపశైవల
స్ఫురణ రణాంగణం బమరెఁ § బూరితశోణనదంబుపోలికన్. 419

వ. అట్టియెడ బాణుండు కట్టలుకం గృష్ణునిపైఁ దనరథంబుఁ బఱపించి యఖర్వ
బాహాసహస్రదుర్వార గర్వాటోపప్రదీప్తుం డై కదిసి. 420

మ. ఒకయేనూరుకరంబులన్ ధనువు ల § త్యుగ్రాకృతిం దాల్చి త
క్కక యొక్కొక్కట సాయకద్వయము వేఁ § కం బూన్పునాలోన నం
దకహస్తుండు తదుగ్రచాపచయవి § ధ్వంసంబుఁ గావించి కొం
జక తత్సారథిఁ గూల నేసి రథముం § జక్కాడి శౌర్యోద్ధతిన్. 421

తే. ప్రళయజీమూతసంఘాత § భయదభూరి, భైరవారావముగ నొత్తెఁ § బాంచజన్య
మఖిలజనులు భయభ్రాంతు § లై చలింపఁ, గడఁగి నిర్భిన్న రాక్షసీ § గర్భముగను.

వ. అట్టియవక్రవిక్రమపరాక్రమంబునకు వెగడుపడి బాణుండు లేటమొగంబువడి
చేయునది లేక విన్ననయి యున్నయెడ. 423

సీ. అత్తఱిఁ గోటర § యనుబాణజనయిత్రి, సుతుఁ గాచుమతము స § న్మతిఁ దలంచి
వీడి శిరోజముల్ § వ్రేలంగ నిర్ముక్త, పరిధాన యై మురా § సురవిభేది
యెదుర నిల్చినఁ జూడ § మదిఁ జాల రోసి ప, రాఙ్ముఖుఁ డై యున్న § ననువు వేచి
తల్లడించుచు బాణుఁ § డుల్లంబు గలఁగంగఁ, దలచీర వీడి యా § దవులు నవ్వ

తే. నవ్యకాంచనమణిభూష § ణములు రాలఁ, బాదహతి నేలఁ గంపింపఁ § బాఱియాత్మ
పురము వడిఁ జొచ్చె నప్పుడు § భూతగణము, లాకులతతోడ నెక్కడే § నరుగుటయును.

క. శిరములు మూఁడును ఘనభీ,కరపదములు మూఁడు గలిగి § కనలి మహేశ
జ్వర మురుఘోరాకృతితో, నరుదేరఁగఁ జూచి కృష్ణుఁ § డల్లన నగుచున్.

చ. పరువడి వైష్ణవజ్వరముఁ § బంచిన నయ్యుభయజ్వరంబులున్
వెరవును లావుఁ జేవయును § వీరము బీరముఁ గల్గి ఘోరసం
గర మొనరింప నందు గర § కంఠకృతజ్వర ముగ్రవైష్ణవ
జ్వరమున కోడి పాఱె నని § వారణ వైష్ణవి వెంట నంటఁగన్. 426

తే. పాఱి యేదిక్కుఁ గానక ప్రాణభీతి
నెనసి యేడ్చుచు నా హృషీకేశపాద
కంజములఁ బడి నన్నుఁ గావు కావు మనుచు
నిటలతటఘటితాంజలిపుటయు నగుచు. 427

వ. ఇట్లు వినుతించె. 428

సీ. అవ్యయు ననఘు ననంతశక్తిని బరు, లైనట్టిబ్రహ్మరు ద్రామరేంద్ర
వరుల కీశ్వరుఁ డైన వాని సర్వాత్మకు, జ్ఞానస్వరూపు సమానరహితు
వరదుని జగదుద్భవస్థితి సంహార, హేతుభూతుని హృషీకేశు నభవు
బ్రహ్మచిహ్నంబు లై పరఁగుసుజ్ఞానశ, క్త్యాదుల నొప్పుబ్రహ్మంబు నిను
ఆ. నజు షడూర్మిరహితు నిజయోగమాయావి, మోహితాఖిలాత్ము ముఖ్యచరితు
మహితతేజు నాది మధ్యాంతహీనునిఁ, జిన్మయాత్ము నిను భజింతుఁ గృష్ణ.

వ. అదియునుం గాక లోకంబున దైవం బనేకప్రకారంబు లై యుండు నది యెట్టి దనినం గలాకాష్ఠాముహూర్తంబు లనం గలకాలంబును సుకృతదుష్కృతానుభవరూపంబు లైన జీవకర్మంబులును స్వభావంబును సత్త్వరజస్తమోగుణాత్మకం బైన ప్రకృతియును సుఖదుఃఖాశ్రయం బైనశరీరంబును జగజ్జంతునిర్వాహకం బైనప్రాణంబును సకలపదార్థపరిజ్ఞానకారణం బైనయంతఃకరణంబును మహదహంకారశబ్దస్పర్శరూపరసగంధతన్మాత్ర తత్కార్యభూతగగనపవనానలసలిలధరాదిపంచభూతంబులు నాదిగాఁ గల ప్రకృతివికారంబులును నన్నింటిసంఘాతంబును బీజాంకురన్యాయంబునం గార్యకారణరూపప్రవాహంబును నై జగత్కారణశంకితం బై యుండు నది యంతయు భవదీయమాయావిడంబనంబు గాని యున్నది కాదు తదీయమాయానివర్తకుండ వైననీవు నానావిధదివ్యావతారాదిలీలలం జేసి దేవగణంబులను సత్పురుషులను లోకనిర్మాణచణు లైనబ్రహ్మాదులను బరిరక్షించుచు లోకహింసాప్రవర్తకు లైనదుష్టమార్గగతులం గ్రూరాత్ముల హింసించు చుందువు విశ్వవిశ్వంభరాభారనివారణంబు సేయుటకుఁ గదా భవదీయదివ్యావతారప్రయోజనంబు గావున నిన్ను శరణంబు వేఁడెద. 430

సీ. శాంత మై మహితతీక్ష్ణసుదుస్సహం బై యు, దారమై వెలుఁగొందుతావకీన
భూరిభాస్వత్తేజమునఁ దాప మొందితిఁ, గడుఁ గృశించితి నన్నుఁ గరుణఁ జూడు
మితరదేవోపాస్తి రతి మాని నీ పాద, కమలముల్ సేవించు విమలబుద్ధి
యొందాక మదిఁ దోఁప దందాక నేకదా, ప్రాణులు నిఖిలతాపములఁ బడుట
తే. యవిరళానన్యగతికుల నరసి ప్రోచు, బిరుదు గలనీకు నన్నుఁ గాచు టరుదె దేవ
ప్రవిమలాకార సంసారభయవిదూర, భక్తజనపోషపరితోష పరమపురుష.

చ. అనినఁ బ్రసన్నుఁ డై హరి యనంతుఁడు దైత్యవిశేషి దాని కి

ట్లనియె మదీయసాధన మ § నన్యనివారణ మాట నీమదిం
గని నను నార్తిఁ జొచ్చితివి § కావున మజ్జ్వరతీవ్రదాహవే
దన నినుఁ బొంద దింకఁ బరి § తాపము దక్కుము నీమనంబునన్. 432

వ. అని మఱియు నప్పుండరీకాక్షుం డి ట్లను నెవ్వరేనియు నీయుభయజ్వరవివాదంబును నీవు మత్ప్రపత్తిం జొచ్చుటయుఁ జిత్తంబులం దలంతు రట్టిపుణ్యాత్ములు శీతోష్ణజ్వరాదితాపంబులం బొరయ రని యాన తిచ్చిన నమ్మాహేశ్వరజ్వరంబు పరమానందభరితహృదయం బయి యారథాంగపాణికి సాష్టాంగదండప్రణామం బాచరించి నిజేచ్ఛం జనియె నంత బాణాసురుండు నక్కడ. 433

బాణాసురుండు రెండవసారి యుద్ధమునకు వచ్చుట.

సీ. కమనీయకింకిణీ § ఘంటికాసాహస్ర, ఘణఘణాధ్వనిచేత § గగన మగల
నన్యజనాలోక § నాభీలతరలోగ, కాంచనధ్వజపతా § కలు వెలుంగఁ
బృథునేమిఘట్టనఁ § బృథివి కంపింపంగ, వల నొప్పఁ బటుజవాశ్వములఁబూన్చి
నట్టియున్నతరథం § బత్యుగ్రగతి నెక్కి, కరసహస్రమున భీ § కరతరాసి
తే. శరశరాసనముఖదివ్య § సాధనములు
దనరఁ జలమును బలము ను § త్కటము గాఁగ
హర్ష మిగురొత్తఁ గయ్యంపు § టాయితమునఁ
బురము వెలువడె బలిపుత్త్రుఁ § డురుజవమున. 434

క. చని రణభూమిని మధ్యం, దినమార్తాండప్రచండ § దీప్తాకృతితోఁ
దనరుచుఁ బరిపంథిబలేం, ధనదవశిఖ యైనకృష్ణుఁ § దాఁకెం బెలుచన్. 435

ఉ. తాఁకి భుజావిజృంభణము § దర్పము నేర్పును నేర్పడంగ నొ
క్కూకున వేయుచేతుల మ § హోగ్రశరావళి పింజ పింజతోఁ
దాఁకఁగ నేసినన్ మురవి § దారుఁడు తోడన తచ్ఛరావళి
న్నాఁక గొనంగఁ ద్రుంచె నిశి § తార్ధశశాంకశిలీముఖంబులన్. 436

వ. అంత. 437

చ. నుతనవపుండరీకనయ § నుం డన నొప్పుమురారి రోషఘూ
ర్ణితమహితారుణాబ్జదళ § నేత్రుఁడు చా నటు పంచె దైత్యుపై
దితిసుతకాననప్రకర § దీపితశుక్రము రక్షితాంచితా
శ్రితజనచక్రమున్ సతత § సేవితశక్రము దివ్యచక్రమున్. 438

వ. మఱియును బ్రచండమార్తాండమండల ప్రభావిడంబితంబును భీమణశతసహస్ర కోటిదంభోళినిబిడనిశితధారాసహస్ర ప్రభూతజ్వలనజ్వాలికాపాస్త సమస్తకుటిల పరిపంథిదుర్వార బాహాఖర్వగర్వాంధకారంబును సకలదిక్పాలదేవతాగణజేగీయమానంబును సమదదానవజనశోక కారణభయంకరదర్శనంబును సమంచిత సజ్జనలోకప్రియంకరస్పర్శనంబును నగుసుదర్శనం బసురాంతకప్రేరితం బై చని

యారామకారుండు కదళీకాకాండంబుల నేర్పుచందంబునం జేర్చి సమదవే
దండశుండాదండంబుల విడంబించుచుం గనకమణివలయకేయూరకంకణాలంకృ
తంబు నగుతదీయబాహాసహస్రంబుం గరచతుష్టయావశిష్టంబుగాం దునుము
నవసరంబున. 439

శివుండు బాణుని రక్షింప శ్రీకృష్ణుని స్తుతించుట.

తే. కాలకంఠుండు బాణుపైఁ గరుణ గలఁడు
గాన నఖిలాండపతిఁ గృష్ణుఁ గదియ వచ్చి
పురుషసూక్తంబు చదివి సంపుటకరాబ్జుఁ
డగుచుఁ బద్మాయతాక్షుని నిట్లని నుతించె. 440

వ. దేవా నీవు బ్రహ్మస్వరూపం బగుజ్యోతిర్మయుండవు నిఖిలవేదవేదాంతనిగూఢుం
డవు నిర్మలుండవు సమానాధికరహితుండవు సర్వవ్యాపకుండ వైననిన్ను నిర్మ
లాంతఃకరణు లైనవార లాకాశంబుపగిది నవలోకింతు రదియునుం గాక పం
చోపనిషన్మయం బయినభవదీయదివ్యమంగళమహావిగ్రహపరిగ్రహంబు సేయు
నెడ నాభియం దాకాశంబును ముఖంబునం గృశానుండును శిరంబున స్వర్గం
బును శ్రోత్రంబులను దిశలును నేత్రంబుల సూర్యుండును మనంబునఁ జంద్రుం
డును బాదంబుల వసుంధరయు నాత్మయం దహంకారంబును జఠరంబున జల
ధులును రేతంబున నంబువులును భుజంబుల నింద్రుండును రోమంబుల మేఘ
మహీరుహౌషధివ్రాతంబులును శిరోజంబుల బ్రహ్మలును జ్ఞానంబున సృష్టియు
నవాంతరప్రజాపతులు హృదయంబున ధర్మంబును గలిగి మహాపురుషుండ వై
లోకకల్పనంబుకొఱకు నీయకుంఠితతేజంబు గుప్తంబు సేసి జగదుద్భవంబుకొఱ
కుఁ గైకొన్న భవదీయదివ్యావతారవైభవం బెఱింగి నుతింప నెంతవారము నీవు
సకలచేతనాచేతననిచయంబులకు నాద్యుండవు నద్వితీయుండవు పురాణపురు
షుండవు సకలసృష్టిహేతుభూతుండవు నీశ్వరుండవు దినకరుండు కాదంబినీకదం
బావృతుం డగుచు భిన్నరూపుండై బహువిధచ్ఛాయలం దోఁచువిధంబున నీయ
ఘటితఘటనానిర్వాహకం బైన సంకల్పంబునఁ ద్రిగుణాతీతుండ వయ్యును సత్త్వా
దిగుణవిధానంబుల ననేకరూపుండ వై గుణవంతు లైనసత్పురుషులకుఁ దమో
నివారకం బైనదీపంబురూపంబునం బ్రకాశించుచుందువు భవదీయమాయా
విమోహితు లయినజీవులు పుత్త్రదారగృహక్షేత్రాదిసంసారరూపం బైనపాప
పారావారమహావర్తగర్తంబున మునుంగుచుం దేలుచుందురు దేవా భవదీయ
దివ్యరూపానుభవంబు సేయం జాలక యింద్రియపరతంత్రుం డై భవత్పాదసర
సీరుహంబులఁ జేర నెఱుంగనిమూఢాత్ముం డాత్మవంచకుం డనం బడు విపరీత
బుద్ధిం జేసి ప్రియుండ వైననిన్ను నొల్లక యింద్రియార్థానుభవంబు సేయుట
యమృతంబు మాని హాలాహలంబు సేవించుట గాదె జగదుదయపాలనలయ

లీలాహేతుండ వై శాంతుండ వయి సుహృజ్జనభాగధేయుండ వై సమానాధికవస్తు
శూన్యుండ వైననిన్ను నేనును బ్రహ్మాయును బరిణతాంతఃకరణు లైనమునిగణం
బులును భజియించు చుందుము మఱియును. 441

తే. అవ్యయుండ వనంతుండ ƒ వచ్యుతుండ
వాదిమధ్యాంతశూన్యుండ ƒ వఖిలధృతివి
నిఖిలమం దెల్ల వర్తింతు ƒ నీవు దగిలి
నిఖిల మెల్లను నీయంద ƒ నెగడుఁ గృష్ణ. 442

సీ. అని సన్నుతించిన ƒ హరి యాత్త మోదించి, మొగమునఁ జిఱునవ్వు ƒ మొలకలెత్త
లలితబాలేందుక ƒ ళామాళి కిట్లను, శంకర నీమాట ƒ సత్య మరయ
నేది నీ కిష్ట మై ƒ యొసఁగెదు దానిన, వేఁడుము నీ కిత్తు ƒ వీఁ డవధ్యుఁ
డది యెట్టి దనినఁ బ్ర ƒ హ్లాదుండు మద్భక్తుఁ, డతనికి వరము నీ ƒ యన్వయమున

తే. జనన మందినవారలఁ ƒ జంప ననుచుఁ, గడఁక మన్నించితిని నది ƒ కారణముగ
విశ్వవిశ్వంభరాభార ƒ విపులభూరి,బలభుజాగర్వ మడఁపంగ ƒ వలయుఁ గాన.

క. కరములు నాలుగు చిక్కెం, బరిమార్చితి వీఁడు నీదు ƒ భక్తుల కగ్రే
సరుఁ డై పొగ డొంది జరా,మరణాదిభయంబు దక్కి ƒ మను నిటమీఁదన్.

వ. అని యాన తిచ్చిన నంబికావరుండు సంతుష్టాంతరంగుం డయ్యె నబ్బలినందనుం
డట్లు రణరంగవేదిం గృష్ణదేవతాసన్నిధిం బ్రజ్వలితచక్రకృశానుశిఖాజాలంబు
లందు నిజబాహాసహస్రశాఖాసమిత్ప్రచయంబును దత్తతోద్వేలకీలాలమహి
తాజ్యధారాశతంబులను బరభయంకరవీరహుంకారమంత్రంబులతోడ వేల్చి పరి
శుద్ధిం బొంది విజ్ఞానదీపాంకురంబున భుజాఖర్వగర్వాంధకారంబు నివారించె
ననవరతపూజితస్థాణుం డగునబ్బాణుండు భుజవనవిచ్ఛేదజనితవిరూపితస్థాణుం
డయ్యెను దదీయవరదానకలితానందహృదయారవిందుం డగుచు గోవిందచర
ణారవిందంబులకుఁ బ్రణామంబు లాచరించి యనంతరంబ. 445

ఉషానిరుద్ధసహితుం డై కృష్ణుండు ద్వారకాపురంబున కరుగుట.

క. పురమున కేఁగి యుషాసుం,దరికిని ననిరుద్ధునకు ము ƒ దంబున భూషాం
బరదాసదాసికాజన,వరవస్తువితాన మొసఁగి ƒ వారనిభక్తిన్. 446

క. కనకరథంబున నిడికొని, ఘనవైభవ మొప్పఁ గన్య ƒ కాయుక్తముగా
ననిరుద్ధుని గోవిందుం, డనుమోదింపంగఁ దెచ్చి ƒ యర్పించె నృపా. 447

ఉ. అంత మురాంతకుండు త్రిపు ƒ రాంతకు వీడ్కొని బాణు నిల్పి య
త్యంతవిభూతిమై నిజబ ƒ లావలితోఁ జనుదేర నాయుషా
కాంతుఁడు మున్నుగాఁ బటహ ƒ కాహళతూర్యనినాదపూరితా
శాంతరుఁ డై వెసం జనియె ƒ నాత్మపురీముఖుఁ డై ముదంబునన్. 448

మ. కనియెం గోపకుమారశేఖరుఁడు రం ƒ గత్ఫుల్లరాజీవకో

కనదోత్తుంగతరంగసంగతలస త్కాసారకన్ భూరిశో
భననిత్యోన్నతసౌఖ్యభారకను శుం భద్వైభవోదారకన్
జనసంతాపనివారకన్ సుజనభా స్వత్తారకన్ ద్వారకన్. 449

వ. కని డాయం జని పురలక్ష్మి కృష్ణసందర్శనకుతూహల యై చేసన్నలం జీరు చందంబున నందంబు నొందునుద్ధూతతరళవిచిత్ర కేతుపతాకాభిశోభితంబును మహనీయమరకతతోరణమండితంబును గనకమణినిర్మిత గోపురసౌధప్రాసాద వీథికావిలసితంబును మౌక్తికవితానవిరచితమంగళరంగవల్లీవిరాజితంబును శోభనాకలితవిన్యస్తకదళికాస్తంభసురభికుసుమమాలికాతతాలంకృతంబును గుంకుమసలిలసిక్తవిపణిమార్గంబును శంఖదుందుభిభేరీమృదంగ పటహకాహళాది మంగళారావకలితంబును వందిమాగధసంగీతప్రసంగంబును నై యతిమనోహర విభవాభిరామం బైన యప్పురవరంబు సచివపురోహితసుహృద్బాంధవముఖ్యు లెదురుకొన భూసురాశీర్వాదంబులను బుణ్యాంగనాకరకలితలలితాక్షతలను గైకొనుచుం గామినీమణులు కర్పూరనీరాజనంబులు నివాళింపం బ్రవేశించి నిజమందిరంబున కేఁగి యప్పుండరీకాక్షుండు పరమానందంబున సుఖం బుండె నంత. 450

క. శ్రీకృష్ణునివిజయం బగు, నీకథఁ బఠియించువార లెప్పుడు జయముం
గైకొని యిహపరసౌఖ్యము, లాకల్పోన్నతి వహింతు రవనీనాథా. 451

క. అని చెప్పిన శుకయోగికి, జననాయకుఁ డనియెఁ గృష్ణ చరితము విన నా
మన మెపుడుఁ దనియ దింకను, వినవలతుం గరుణఁ జెప్ప వే మునినాథా.

వ. అనినం బరీక్షిన్నరేంద్రునకు శుకయోగీంద్రుం డి ట్లనియె. 453

నృగమహారాజుచరిత్రము.

సీ. ధరణీశ యొకనాఁడు హరితనూజులు రతీ, శ్వర సాంబ సారణ చారుభాను
లాదిగా యదుకుమా రావలి యుద్యాన, వనమున కతివైభ వమున నేఁగి
వల నొప్ప నిచ్ఛాను వర్తులై సుఖలీలఁ, జరియించి ఘనపిపా సలను జెంది
నెఱి దప్పి సలిల మ న్వేషించుచును వేగ, వచ్చుచో నొకచోట వారిరహిత

తే. కూపమును నందులో నొక కొండవోలె, విపుల మగు మేనియూసర వెల్లిఁ గాంచి
చిత్తముల విస్మయం బందిరత్తఱిమున, దాని వెడలించు వేడుకఁ దగులుటయును.

చ. పరు విడి పోయి తెచ్చి ఘన పాశచయంబుల నంటఁ గట్టి య
గ్గురుభుజు లందఱుం గదిసి హో యని యార్చుచు దాని నెమ్మెయిం
దరలఁగఁ దీయ లేక దగ దట్టముగా మది దుట్టగిల్ల నొం
డొరుఁ గడవంగ వే చని ప యోరుహనాభున కంతఁ జెప్పినన్. 455

చ. విని సరసీరుహాక్షుఁ డతి విస్మితుఁ డై జలశూన్యకూప మ
ల్లన కదియంగ నేఁగి కృక లాసము నొక్క తృణంబుఁబోలె గొ

బ్బున వెడలించె వామకర పద్మమున న్నది యంతలోనఁ గాం
చనరుచి మేనఁ గల్గుపురుషత్వముతోఁ బొడచూపి నిల్చినన్. 456

వ. చూచి కృష్ణుం డతనివృత్తాంతం బంతయు నెఱింగియు నక్కడిజనంబులుం గుమారవర్గంబును దెలియుకొఱకు నతనిచేతన తద్వృత్తాంతం బంతయు నెఱింగించువాఁ డై యి ట్లనియె. 457

చ. కనదురురత్నభూషణసుకాయుఁడ వై మహనీయమూర్తి వై
యనుపమకీర్తిశోభితుఁడ వై విలసిల్లుచు ధాత్రిమీఁదఁ బెం
పొనరిననీకు నేమిగతి నూసరవెల్లితనంబు చొప్పడెన్
విన నిది చోద్య మయ్యె సువివేకచరిత్ర యెఱుంగఁ జెప్పుమా. 458

క. అని యడిగిన మురరిపుపద, వనజంబులఁ దనకిరీటవరమణు లొరయన్
వినయమున మ్రొక్కి యి ట్లను, ఘనమోదముతోడ నిటలఘటితాంజలి యై.

తే. విశ్వసంవేద్య మహిత యీ విశ్వమందుఁ
బ్రకటముగ నీ వెఱుంగని దొకటి గలదె
యైన నాచేత విన నిష్ట మయ్యె నేని
నవధరింపుము వినిపింతు నంబుజాక్ష. 460

శా. ఏ నిక్ష్వాకుతనూజుఁడన్ నృగుఁడు నా నేపారుభూపాలుఁడన్
దీనవ్రాతము నర్థిఁ బ్రోచుచు ధరిత్రీనాయకుల్ గొల్చి స
న్మానింపం జతురంతభూభరణసామర్థ్యుండ నై సంతత
శ్రీ నిండారినవాఁడ నుల్లసితకీర్తిస్ఫూర్తి శోభిల్లఁగన్. 461

చ. పలుకులఁ దన్నుఁ దాఁ బొగడఁ బాతక మందు రటుండెఁ దారకా
వలి సికతావ్రజంబు హిమవారికణంబులు లెక్కపెట్టఁగా
నలవడుఁ గాని యేను వసుధామరకోటికి దాన మిచ్చు గో
వుల గణుతింప ధాతయును నోపఁడు మాధవ యేమి సెప్పుదున్. 462

వ. అదియునుం గాక. 463

చ. పొలుచుసువర్ణశృంగఖురముల్ దనరం దొలుచూలు లై సువ
త్సలు గలపాఁడియావుల ను దాత్తతపోవ్రతవేదపాఠముల్
గలిగి కుటుంబు లై విహితకర్మములం జరియించుపేద వి
ప్రులకు సదక్షిణంబుగ విభూతి దలిర్పఁగ నిత్తు నచ్యుతా. 464

వ. మఱియు న్యాయసముపార్జితవిత్తముల గోభూహిరణ్యరత్ననివాసరథహస్తివాజికన్యాసరస్వతీవస్త్రతిలకాంచనరజితశయ్యాదిబహువిధదానంబు లనూనంబులుగా ననేకంబులు సేసితిఁ బంచమహాయజ్ఞంబు లొనరించితి వాపీకూపతటాకవననిర్మాణంబులు సేయించితి నివ్విధంబునం జేయుచో నొక్కనాఁడు. 465

క. అనఘా మునుపడఁ గళ్యపుఁ, డనువిప్రున కే నకల్మషాత్ముఁడ నై యి

చ్చినగోవు దప్పి నామంద,దను గలసినం దెలియ లేక ॥ తగ నాగోవున్. 466

క. ఒండొకభూమీసురకుల,మండనునకు దాన మీయ ॥ మసలక యావి
ప్రుం డాగోవుం గొని చను, చుండఁగ మును ధారగొన్న ॥ యుర్వీసురుఁడున్. 467

క. మది రోష మొదవ దోవతి, వదలిన బిగియించికొనుచు ॥ వడిఁ గది సిది నా
మొదవు నడివీథి దొంగిలి, వదలక కొనిపోయె దిట్టి ॥ వారుం గలరే. 468

చ. అనవుడు నాతఁ డి ట్లనియె ॥ నాతనితో నిపు డేను దీని నీ
జనపతిచేత ధారగొని ॥ సాధుగతిం జన నీవ యంట యె
ట్లనిన నతండు నేనును ధ ॥ రాధిపుచే మును ధారగొన్నయా
వని వినిపింప నిద్దఱకు ॥ నయ్యె ననేకవివాద మచ్చటన్. 469

వ. ఇట్లు విప్రులిద్దఱుం దమలో నంతకంతకు మచ్చరంబునఁ బెచ్చుపెరిఁగి కలహించి నాయున్న యెడకుం జనుదెంచిరి మున్ను నాచేత గోదానంబు గొన్నబ్రాహ్మణుం డి ట్లనియె. 470

సీ. మనుజేంద్ర ప్రజ లధ ॥ ర్మప్రవర్తనముల, నడప కుండఁగ నాజ్ఞ ॥ నడపునీవు
మనమున నేధర్మ ॥ మని యాచరించితి, మును నాకు నిచ్చిన ॥ మొదవు దప్పి
వచ్చి నీమందలోఁ ॥ జొచ్చిన నిప్పు డీ,భూసురునకు ధార ॥ వోసి యిచ్చి
తగవు మాలితివి దా ॥ తవు నపహర్తవు, నైన ని న్నే మందు ॥ నవనినాథ

తే. యనినమాటలు చెవులు సోఁకినఁ గలంగి,భూసురోత్తమ యజ్ఞాన॥పూర్వకముగ
నిట్టిపాపంబు దొరసె నే॥నెఱిఁగి చేయఁ,గొనుము నీకిత్తు నొక లక్ష ॥ గోధనంబు.

క. అని మఱియును నవ్విప్రుని, సునయోక్తుల ననునయించు ॥ చును ని ట్లంటిఁ
ననుఁ గావు నరకకూపం,బునఁ బడఁగా జాలఁ బురుష ॥ పుంగవ యనుచున్.

తే. ఎంత వేఁడిన మచ్చరం॥బంత పెరిఁగి, మొదల నా కిచ్చినట్టియా॥మొదవె కాని
యెనయ నీరాజ్యమంతయు ॥ నిచ్చి తేని, నొల్ల నని విప్రుఁ డచ్చట॥నుండ కరిగె.

వ. అ ట్లతం డరిగిన నారెండవబ్రాహ్మణునిం బ్రార్థించిన నతండును జలంబు డింపక పదివే [1]లేఱి కోరినపాఁడిమొదవుల నిచ్చిననైనను దీనిన కాని యొల్ల నని నిలువక చనియె నంతఁ గాలపరిపక్వంబైన నన్ను దండధరకింకరులు గొనిపోయి వైవస్వతుముందఱం బెట్టిన నతండు నన్ను నుద్దేశించి యి ట్లనియె. 474

మ. మనుజేంద్రోత్తమ వంశపావన జగ ॥ న్మాన్యక్రియాచార నీ
ఘనదానక్రతుధర్మముల్ త్రిభువన ॥ ఖ్యాతంబులై చెల్లెడిఁ
మును దుష్కర్మఫలంబు నొంది పిదపం ॥ బుణ్యానుబంధంబులై
చనుసౌఖ్యంబులఁ బొందు పద్మజునియా ॥ జ్ఞం ద్రోవఁగా వచ్చునే. 475

వ. అని వేగంబునఁ ద్రొబ్బించిన నేను బుడమిం బడునపుడ యీనికృష్టం బయిన యూసరవెల్లిరూపంబుఁగైకొంటి నింతకాలంబు తద్దోషనిమిత్తంబున నిద్దురవస్థం

1. లు నెఱకొంటిపాఁడిమొదవుల.

పొందవలసెఁ బ్రాణులకుఁ బుణ్యాపాపంబు లనుభావ్యంబులు గాని యూరక పో
నేరవు నేఁడు సమస్తదురితనిస్తారకం బయినభవదీయపాదారవిందసందర్శనంబు
నం జేసి యీఘోరదుర్దశలం బాసి నిర్మలాత్మకుండ నైతి నని పునఃపునః ప్రణా
మంబు లాచరించి మఱియు ని ట్లనియె. 476

ఆ. కృష్ణ వాసుదేవ § కేశవ పరమాత్మ, యప్రమేయ వరద § హరి ముకుంద
నిన్నుఁ జూడఁ గంటి § నీకృపఁ గనుఁగొంటి, నఖిలసౌఖ్యపదవు § లందఁ గంటి.

వ. అని యనేకభంగులం గొనియాడి గోవిందునిపాదారవిందంబులు దనకిరీటంబు
సోఁకం బ్రణమిల్లి దేవా భవదీయపాదారవిందంబులు నాహృదయారవిందం
బునం బాయ కుండునట్లుగాఁ బ్రసాదింపవే యని తదనుజ్ఞాతుండై యచ్చటిజనం
బులు సూచి యద్భుతానందంబులం బొంద నతులతేజోవిరాజితదివ్యవిమానా
రూఢుం డై దివంబున కరిగె నంత నమ్మాధవుండు నచ్చట నున్నపార్థివోత్తము
లకు ధర్మబోధంబు గా ని ట్లనియె. 478

సీ. నరనాథకులకాన § నము దహించుటకును, నవనీసురులవిత్త § మగ్నికీల
జననాయకులనిజై § శ్వర్యాబ్ధి నింకింప, బ్రాహ్మణక్షేత్రంబు § బాడబంబు
పార్థివోత్తములసం § పచ్ఛైలములఁ గూల్ప, భూసురధనము దం § భోళిధార
జగతీవరులకీర్తి § చంద్రిక మాప విప్రోత్తముధనము సూ § ర్యోదయంబు
తే. విప్రతతిసొమ్ము కంటెను § విషము మేలు, గరళమునకును బ్రతికృతి § గలదుగాని
దాని మాన్పంగ భువి నౌష § ధములు లేవు, గాన బ్రహ్మస్వములు గొంట § గాదు పతికి.

క. ఎఱుఁగమి నైనను భూసుర,వరులధనం బపహరింప § వలవదు పతికిఁ
మఱపున ననలము ముట్టిన, దరికొని వెసఁ గాల్పకున్నె § తను వెరియంగన్.

వ. మఱియును దనధనంబు పరులచేతఁ గోల్పడినవిప్రుండు దుఃఖమున రోదనంబు
సేయ నురలినయశ్రుకణంబుల నవనిరేణువు లెన్ని తడియు నన్నివేలేండ్లు తదుపే
క్షాపరుం డైనపతి దారుణవేదనలు గలకుంభీపాకనరకంబులం బొందు మఱియు
నతనితోడఁ గ్రిందటఁ బదితరంబులవారును మీఁదటఁ బదితరంబులవారును
బొందుదురు స్వదత్తం బైనఁ బరదత్తం బైన నర్థలోభంబునం జేసి దుశ్శీలుం
డై (బ్రాహ్మణక్షేత్రసంభూతధాన్యధనాదికంబు) భుజించునప్పాపాత్ముం డఱు
వదివేలసంవత్సరంబులు మలకూపంబునం గ్రిమిరూపంబున వర్తించు న ట్లగుట
యెఱింగి విప్రుం డెంత తప్పు చేసిన నెన్ని కొట్టిన నెన్ని దిట్టిన నతని కెదురు
పలుకక వినయంబున వందనం బాచరించుపుణ్యాత్ములు నాదుపాలింటివా
రదియునుం గాక యేనును బ్రతిదినంబును భూసురుల నతివినయంబునఁ బూజిం
తు నిట్లు సేయక విపరీతవర్తను లైనతామసుల నేను వెదకి దండింతు నది గా
వున మీరలు బ్రాహ్మణజనంబులవలనం బరమభక్తి గలిగి మెలంగుం డని యాన
తిచ్చి యాదవప్రకరంబులు సేవింప నఖిలలోకశరణ్యుం డైనయప్పుండరీకా

ష్ణుండు నిజనివాసంబునకుం జనియె నని చెప్పి శుకుం డిట్లనియె. 481

క. ఈకథఁ జదివినవారలుఁ, గైకొని వినువారు విగత § కలుషాత్మకు లై
లౌకికసౌఖ్యము నొందుదు, రాకైవల్యంబుఁ గరత § లామలక మగున్. 482

బలరాముండు సుహృద్బంధుజనదర్శనార్థమై వ్రేపల్లెకుఁ బోవుట.

సీ. నరనాథ విను మొక § నాఁడు తాలాంకుండు, చుట్టాల బంధులఁ § జూచువేడ్క
సుందరకాంచన § స్యందనారూఢుఁ డై, భాసిల్లు చున్నవ్రే § పల్లె కరిగి
చిరకాలసంగత § స్నేహులై గోపగో, పాంగనానికర మా § లింగనములు
సముచితసత్కృతుల్ § సలుపఁ గైకొని మహో,త్సుకలీల నందయ § శోదలకును

తే. వందనం బాచరించిన § వారు మోద, మంది బిగియారఁ గౌఁగిళ్ళ§నొందఁ జేర్చి
సమతదీవించి యంకపీ§ఠమునఁ జేర్చి, శిరముమూర్కొనిచుబుకంబుఁ§గరము పుణికి.

వ. మఱియు నానందబాష్పధారాసిక్తకపోలయుగళంబులతోడం గుశల ప్రశ్నంబుగా
ని ట్లని రన్నా నీవును నీచిన్నితమ్ముం డగువెన్నుండును లెస్సయి యున్నవారె
మ మ్మెప్పుడు నరసి రక్షింప వలయు మాకు నేఁడుగడయు మీర కాక యొరులు
గలరే యని సముచితసంభాషణంబులం బ్రొద్దు పుచ్చు చుండునంత. 484

క. గోపాలవరులు ప్రమదం, బాపోవసిమది నివర్తి § తాఖిలగేహ
వ్యాపారు లగుచు హలధరు, శ్రీపాదంబులకు నతులు § సేసిరి వరుసన్. 485

క. సీరియు వారికిఁ గరుణో, దారుండై నడపె సముచి § తక్రియ లంతం
గోరి తనయీడుగోపకు, మారులఁ జేఁ జఱచి బలుఁడు § మందస్మితుఁ డై. 486

క. నిజసుందరదేహద్యుతి, రజతాచలరుచులఁ దెగడ § రాముఁడు వారల్
భజియింప నేఁగి యొకచో, విజనస్థలమున వసించి § విలసిల్లునెడన్. 487

కవి. చరణములం గనకస్ఫుటనూపుర § జాలము గల్లనుచుం జెలఁగం
గరములఁ గంకణముల్ మొరయన్ నలి § గౌ నసియాడఁ గుచాగ్రములన్
సరులు నటింపఁ గురుల్ గునియన్ విల § సన్మణికుండలకాంతులు వి
స్ఫురితకపోలములన్ బెరయన్ వ్రజ § సుందరు లంద ఱమందగతిన్. 488

కవి. చని బలభద్రుని శౌర్యసముద్రుని § సంచితపుణ్యు నగణ్యునిఁ జం
దనఘనసారపటీరతుషారసు § ధారుచికాయు విధేయు సుధా
శనరిపుఖండను సన్మణిమండను § సారవివేకు నశోకు మహా
త్మునిఁ గని గోపిక లోపిక లేక య § నుప్రభు ని ట్లని రుత్కలికన్. 489

చ. హలధర నీసహోదరుఁ డు § దంచితకంజవిలోచనుండు స
ల్లలితపురాంగనాజనవి § లాసవిహారసమగ్రసౌఖ్యముల్
గలిగి సుఖించునే మము నొ § కానొకవేళనయేని బుద్ధిలోఁ
దలఁచునొ నూతనప్రియలఁ § దార్కొని యేమియుఁ బల్కకుండునో. 490

క. జననీజనకుల ననుజులఁ, దనుజుల బంధువుల మిత్ర § తతుల విడిచి నే

మ్మనమున నొండు దలంపక, తను నమ్మినవారి విడువఁ § దగునే హరికిన్. 491

సీ. సలలితయామున § సైకతస్థలముల, నుండి మ మ్మే మని § యూఱడించె
విమలబృందావన § వీథి మాచుబుకముల్, పుడుకుచు నే మని § బుజ్జగించెఁ
బుష్పవాటికలలోఁ § బూలుచుమాకుచయుగ్మ, మంటుచు నే మని § యాదరించె
గాసారములపొంతఁ § గౌఁగిట మముఁ జేర్చి, నయ మొప్ప నే మని § సమ్మఁబలికె
తే. నన్నియు మఱచెఁగాఁబోలు § వెన్నుఁడాత్మఁ, గోరి తాఁజేయఁగా నైన § వారివిడుచు
నట్టికృష్ణుఁడు తము ఱట్టు § వెట్టు ననక, యేల నమ్మిరి పురసతుల్ § బేల లగుచు.

మ. అని యిబ్భంగి సరోజలోచనుతిన § ర్మాలాపముల్ నవ్వులు
న్ననుబంధుల్ పరిరంభణంబులు రతి § వ్యాసంగముల్ భావముల్
వినయంబుల్ సరసోక్తులుం దలఁచి యు § ద్విఘ్నారుచి త్తంబులన్
జనితానంగశరాగ్నిచేత దురవ § స్థం బొంది శోకించినన్. 493

వ. అంత బలభద్రుండు వారలమనంబులసంతాపంబులు వాయ నుపాయంబు లగు సరసచతురవచనంబులఁ గృష్ణునిసందేశంబులు చెప్పి విగతఖేదలం జేసి యచ్చట మాసద్వయంబు నిలిచి వసంతవాసరంబులు గడపుచుఁ గాళిందీతీరంబున.

సీ. మాకందజంబీర § మందార ఖర్జూర, ఘనసారశోభిత § వనములందు
నేలాలతాలోల § మాలతీమల్లికా, వల్లీమతల్లికా § వాటికలను
దరళతరంగశీ § కరసాధుశీతల, సైకతవేదికా § స్థలములందు
మకరందరసపాన § మదవదిందిందిర, పుంజరంజితమంజు § కుంజములను
తే. విమలరుచి గల్గుసానుదే § శములయందు, లలితశశికాంతఘనశిలా § తలములందు
లీల నిచ్ఛావిహారవి § లోలుఁ డగుచు, సుందరీజనములు గొల్వఁ § జూడ నొప్పె.

తే. అట్లు విహరింప వరుణుని § యాజ్ఞఁ జేసి, వారుణీదేవి మద్యభా § వంబు నొంది
నిఖిల తరుకోటరములందు § నిర్గమించి, మించువాసనచేత వా § సించె వనము.

వ. అట్టియెడ. 497

మ. కర మొప్పారునవీనవాసనల నా § ఘ్రాణించి గోపాలసుం
దరులుం దానును డాయ నేఁగి యతిమో § దం బొప్ప సేవించి యా
తరళాక్షుల్ మణిహేమకంకణఝణ § త్కారానుకారంబు లై
కరతాళంబులు మ్రోయఁ బాడుచును వే § డ్కన్నాడుచున్ సోలుచున్. 498

సీ. తనమీఁదిబిరుదాంకి § తము లైనగీతముల్, పాడుచు రా బ § లభద్రుఁ డంత
మహితకాదంబరీ § మధుపానమదవిహ్వ, లాక్షుండు లలితనీ § లాలకుండు
నాలోలనవపుష్ప § మాలికోరస్థలుఁ, డనుపమమణికుండ § లాంచితుండు
ప్రాలేయసంయుక్త § పద్మంబుగతి నొప్పు, సలలితాననఘర్మ § జలకణుండు
తే. నగుచు వనమధ్యమున సలి § లావగాహ, శీలుఁ డై జలకేళికిఁ § జేరి యమున
నిందు రమ్మని పిలువఁ గా § ళింది యతని, మత్తుఁడని సడ్డసేయక § మసలుటయును.

చ. ఘనకుపితాత్ముఁ డై యమునఁ గన్గొని రాముఁడు వల్కెఁ డాయఁ జీ
రినఁ జనుదేక తక్కితి వు రే నిను నిందఱుఁ జూడ మద్భుజా
సునిశితలాంగలాగ్రమున సొంపఱ నిప్పుడు నూఱుత్రోవ లై
చన వెసఁ జించి వైతు నని చండపరాక్రమ మొప్ప నుగ్రుఁ డై. 500

వ. అట్లు కట్టలుక రాముం డుద్దామం బగుబాహుబలంబున హలంబు సాఁచి య మ్మహావాహినిం దగిల్చి పెకలి రాఁ దిగిచిన నన్నది భయభ్రాంత యై సుందరీ రూపంబు గైకొని యతిరయంబునం జనుదెంచి యయ్యదువంశతిలకుం డగు హలధరుని పాదారవిందంబులకు వందనం బాచరించి యి ట్లనియె. 501

మ. బలరామా ఘనబాహ నీయతులశుంభద్విక్రమం బంగనల్
తెలియం జాలెడివారె యీయఖిలధాత్రీభారధౌరేయని
శ్చలసత్త్వుం డగుకుండలీశ్వరుఁ డనుం జర్చింప నీసత్కళా
కలితాంశప్రభవుండు నీగురుభుజాగర్వంబు సామాన్యమే. 502

చ. అని వినుతించి యేను భవదంఘ్రిసరోజము లాశ్రయించెదన్
ననుఁ గరుణింపు మన్న యదునందనుఁ డన్నదిఁ బూర్వమార్గ వై
చను మని కామినీనికరసంగతుఁ డై జలకేళి సల్పె నిం
పెనయఁ గరేణుకాయుతమదేభముచాడ్పున నమ్మహానదిన్. 503

తే. అంత జలకేళి సాలించి సంతసంబు, నందు చుండ వినీలవస్త్రాదిరత్న
మండనంబులుఁ గాంచనమాలికయును, దెచ్చిహలి కిచ్చి చనెనానదీలలామ.

క. అవి యెల్లఁ దాల్చి హలధరుఁ, డశిరశిగతి నొప్పి వల్లవాంగనలును దా
దివిజేంద్రుఁ బోలి మహితో,త్సవమున వర్తించు చుండె సౌఖ్యోన్నతుఁ డై.

క. అవనీశ యిట్లు హలమునఁ, దివిచినకాళిందివ్రయ్య దెలు పై నేఁడున్
భువి నుతి కెక్కెను రాముని, ప్రవిమలతర మైనబాహుబలసూచక మై. 506

వ. అంత బలభద్రుండు వ్రజసుందరీసమేతుం డై నందఘోషంబునం బరితోషం బొందు చుండె నంత నక్కడఁ గరూశాధిపతి యైనపౌండ్రకుండు తనదూతం బిలిచి యి ట్లనియె. 507

శ్రీకృష్ణుండు పౌండ్రకవాసుదేవునిమీఁద దండెత్తిపోయి వానిఁ జంపుట.

సీ. మనుజేశబలగర్వమున మదోన్మత్తుఁ డై, యవనిపై వాసుదేవాఖ్యఁ దనఁగ
నే నొక్కరుఁడఁ గాక యితరుల కీనామ, మలవడునే యని యదటు మిగిలి
తెగి హరి దా వాసుదేవుఁడ ననుకొను,నంట పోయి వలదను మనుచు దూతఁ
బద్మాయతాక్షుని పాలికిఁ బొమ్మన్న, నరిగి వాఁ డంబుజోదరుఁడు పెద్ద

తే. కొలువుఁ గైకొనియుండ సంకోచపడక, వినుము మారాజుమాటగా వనజనాభ
యవని రక్షింప వాసుదేవాఖ్య నొంది,నట్టియేనుండ సిగ్గువోదట్టి నీవు.

క. నాపేరును నాచిహ్నము, లేపున ధరియించి తిరిగె § దిది పంతమె యిం
తే పో మదిఁ బరికించిన, నేపంతం బెఱుంగు గొల్లఁ § డేమిట నైనన్. 509

ఆ. ఇంతనుండి యైన § నెదిరిఁ దన్నెఱిఁగి నా
చిన్నె లెల్ల విడిచి § చేరి కొలిచి
బ్రతుకు మనుము కాక § పంతంబు లాడెనా
యెదురు మనుము ఘోర § కదనమునకు . 510

క. అనుదుర్భావములు సభ్యులు, వినియొండొరు మొగముసూచి § విస్మితులగుచున్
జనులార యెట్టిక్రొత్తలు, వినఁబడియెడు నిచట లెస్స § వింటిరె యనఁగన్. 511

వ. అట్టియెడఁ గృష్ణుండు వాని కి ట్లనియె. 512

మ. వినరా మీనృపుఁ డన్న చిహ్నములు నే § వే వచ్చి ఘోరాజిలోఁ
దనమీఁదన్ వెస వైవఁ గంకముఖగృ § ధ్రవ్రాతముల్ మూఁగఁగా
ననిలో దర్పము దూలి కూలి వికలం § బై సారమేయాలికి
న్ననయంబున్ శరణంబ వయ్యె దను మే § నన్నట్లుగా వానితోన్. 513

క. అని యుద్రేకముగా నాఁడినమాటల కులికి వాఁడు § డెందము గలఁగం
జని తనయేలిక కంతయు, వినిపించెను నతనిమదికి § విరసము గదురన్. 514

వ. అంతఁ గృష్ణుండు దండయాత్రోత్సుకుం డై వివిధాయుధకలితంబును విచి
త్రకాంచనపతాకాకేతువిలసితంబును నగుసుందరస్యందనంబుఁ బటుజవతురం
గంబులం బూన్చి దారకుండు దెచ్చిన నెక్కి యతిత్వరితగతిం గాశికానగరంబున
కరిగినం బౌండ్రకుండును రణోత్సాహంబు దీపింప నక్షౌహిణీద్వితయంబుతో
డం బురంబు వెడలె నప్పు డతనిమిత్త్రుం డైనకాశీపతియును మూఁడక్షౌహి
ణులతోడం దోడుపడువాఁ డై వెడలె ని ట్లాప్తయుతుం డై వచ్చువాని. 515

సీ. చక్రగదాశంఖ § శార్ఙ్గాదిసాధనుఁ, గృత్రిమకౌస్తుభ § శ్రీవిలాసు
మకరకుండలహార § మంజీరకంకణ, మణిముద్రికావన § మాలికాంకుఁ
దరళవిచిత్రప § తంగపుంగవకేతుఁ, జెలు వొందుపీతకౌ § శేయవాసు
జవనాశ్వకలితకాం § చనరథారూఢుని, రణకుతూహలు లస § న్మణికిరీటు
తే. నాత్మసమవేషు రంగవి § హారకలిత
నటసమానునిఁ బౌండ్రభూ § నాథుఁ గాంచి
హర్ష మిగురొత్త నవ్వెఁ బ § ద్మాయతాక్షుఁ
డంత వాఁడును నుద్వృత్తుఁ § డగుచు నడరి. 516

క. పరిఘశరాసనపట్టిస, శరముద్గరముసలకుంత § చక్రగదాతో
మరభిండివాలశక్తి, క్షురికాసిప్రాసపరశు § శూలముల వెసన్. 517

చ. పరువడి నేచినన్ దనుజ § భంజనుఁ డంత యుగాంతకాలభీ

కరమహితోగ్రపావకుని § కైవడి నేచి విరోధిసాధనో
త్కరముల నొక్కటన్ శరని § కాయములన్ నిగిడించి త్రుంచి భా
స్వరగతి నొత్తె సంచలిత § శాత్రవసైన్యముఁ బాంచజన్యమున్. 518

ఉ. వారనియల్కతోఁ గినిసి § వారిజనాభుఁడు వారిసైన్యముల్
మారి మసంగినట్లు నుఱు § మాడినఁ బీనుఁగుఁబెంటలై వెసం
దేరులు వ్రాలె నశ్వములు § ద్రెళ్లె గజంబులు మ్రొగ్గెసద్భటుల్
ధారుణిఁ గూలి రిట్లు నెఱి § దప్పి చనన్ హతశేషసైన్యముల్. 519

వ. అట్టియెడ రుధిరప్రవాహంబులును మేదోమాంసపంకంబును నై సంగరాంగ
ణంబు ఘోరభంగి యయ్యె నయ్యవసరంబునం గయ్యంబునకుఁ గాలు ద్రవ్వ
నపౌండ్రకునిం గనుంగొని హరి సంబోధించి యిట్లనియె. 520

మ. మనుజేంద్రాధమ పౌండ్రభూపసుత నీ § మానంబు బీరంబు నేఁ
డనిలో మాపుదు నెద్దు క్రొవ్వి పెలుచ § న్నాఁబోతుపై ఱంకెవై
చినచందంబున దూతచేత నను నా § క్షేపించి వల్దన్న పే
రును జిహ్నంబులు నీపయిన్ విడుతు న § ర్చుల్ పర్వ నేఁ డాజిలోన్. 521

క. అది గాక నీదుశరణము, పదపడి యేఁ జొత్తు నీవు § బలవిక్రమసం
పద గలపోటరి వేనియుఁ, గదలక నిలు మనుచు నిశిత § కాండము లంతన్. 522

మ. చల మొప్పన్ నిగిడించి వానిరథముం § జక్కాడి తత్సారథిం
దలవే త్రుంచి హయంబులన్ నఱికి యు § ద్దండప్రతాపక్రియం
బ్రళయార్కప్రతిమానచక్రమున న § ప్పౌండ్రున్ వెసం ద్రుంప వాఁ
డిలఁ గూలెం గులిశాహతి న్నొరగు శై § లేంద్రాకృతిన్ భూవరా. 523

చ. మడవక కాశికావిభుని § మస్తక ముద్ధతిఁ ద్రుంచి బంతికై
వడి నది పింజ పింజ గఱ § వన్ విశిఖాళి నిగిడ్చి వానియే
లెడిపురిలోన వైచె నవ § లీల మురాంతకుఁ డిట్లు వైరులం
గడఁగి జయించి చిత్తమునఁ § గౌతుకముం జిగురొత్త నత్తఱిన్. 524

క. సురగంధర్వనభశ్చర, గరుడోరగసిద్ధసాధ్య § గణము నుతింపన్
మరలి చను దెంచి హరి నిజపురమున సుఖ ముండె నతివి § భూతి దలిర్పన్. 525

క. వనజోదరుచిహ్నంబులు, గొనకొని ధరియించి పౌండ్ర § కుఁడు మచ్చరియై
యనవరతము హరి దనతలఁపునఁ గలుగుటఁజేసి ము § క్తిఁ బొందె నరేంద్రా.

సీ. అక్కడఁ గాశిలో § నారాజుమందిరాంగణమునఁ గుండల § కలిత మగుచుఁ
బడి యున్నతలఁ జూచి § పౌరజనంబులు, దమరాజుతలయ కాఁ § దగ నెఱింగి
చెప్పిన నానృపు § జీవితేశ్వరులును, సుతులు బంధువులును § హితులుఁ గూడి
మొనసి హాహాకార § మున నేడ్చి రత్తఱిఁ, దత్తనూభవుఁడు సు § దక్షిణుండు
తే. వెలయఁ దండ్రికిఁ బరలోక § విధు లొనర్చి

జనకు నని లో వధించిన § చక్రపాణి
నడరి మర్దింపఁ దగునుపా § యంబు దలఁచి
చతురుఁ డగునట్టితనపురో § హితునిఁ బిలిచి. 527

క. అతఁడుం దానును జని పశు,పతిపదసరసిజములకును § బ్రమదముతో నా
నతుఁ డై యద్దేవుని బహు,గతులం బూజింప నతఁడు § కరుణాన్వితుఁ డై. 528

క. మెచ్చితి నేవర మైనను, నిచ్చెద నను వేఁడు మనిన § నీశ్వర నిన్నున్
నచ్చిన రక్షింతువు పొర,పొచ్చెము సేయక మహేశ § పురహర యభవా. 529

క. దేవా మజ్జనకుని వసు,దేవాత్మజుఁ డాజిలో వ § ధించెను నే నా
గోవిందుని నని లోపల, నేవిధమున గెలుతు నాన § తీవె పురారీ. 530

తే. అనిన శంకరుఁ డతనికి § ననియె ననఘ, నీవు ఋత్విజులును భూసు § రావళియును
బ్రీతి నభిచార మొనరింప § భూతయుక్తుఁ, డగుచు ననలుండు దీర్చు నీ § యభిమతంబు.

తే. అనిన నాచంద్రమౌళివా § క్యములభంగి, భూరినియమముతో నభి § చారహోమ
మొనరఁగావింప నగ్నియ § థోచితముగఁ, జెలఁగి దక్షిణవలమాన § శిఖల వెలిఁగె.

వ. అందుఁ దామ్రశ్మశ్రు కేశకలాపంబులును నశనిసంకాశంబు లైననిడుదకోఱలును
నిప్పు లుప్పతిల్లుచూడ్కులును ముడివడినబొమలును జేవురించినమొగంబును
గలిగి కృత్య యతిరౌద్రాకారంబునఁ బ్రజ్వరిల్లుచుఁ గుండంబు వెలువడియనుదిన
నిహన్యమానప్రాణిరక్తారుణమృత్యుకరవాలంబులీలం జూపట్టునాలుకను సెలవుల
నాకికొనుచు నగ్నికీలాభీలం బగుశూలంబు కేలం దాల్చి భువనకోలాహలంబుగా
నార్చుచు నుత్తాలతాల ప్రమాణ పాదద్వయహతులం దూలుపెంధూళి నింగి
మ్రింగ భూతంబులు సేవింప నగ్నవేష యై నిజవిలోచనసంజాతసముద్ధూతనిఖిల
భయంకరజ్వాలికాజాలంబుల దిశాజాలంబు నోలిం బ్రేల్చుచు నుద్వేగగమ
నంబున నగధరునగరంబున కరుగుదేరఁ బౌరజనంబులు భయాకులమానసు లై
దావదహనునిం గని పఱచువనమృగంబులచాడ్పునం బఱచి సుధర్మాభ్యంత
రంబున జూదం బాడుదామోదరుం గని రక్షరక్షేతిరవంబుల నార్తులయి కృష్ణ
కృష్ణ పెనుమంటలం బురంబు గాల్పం బ్రళయాగ్ని చనుదెంచె నన వారిం జూచి
యోడ కోడకుఁ డని భయంబు నివారించి సర్వరక్షకుం డైనపుండరీకాక్షుండు
జగదంతరాత్ముండు గావునఁ దద్వృత్తాంతం బంతయుఁ దనదివ్యచిత్తంబున
నెఱింగి కాశిరాజపుత్రప్రేరిత యైనయమ్మహాకృత్యను నిగ్రహింపం దలంచి నిజ
పార్శ్వవర్తి యై యున్నయద్దివ్యసాధనంబు గనుంగొని యప్పుడు. 533

సీ. భీమ మై బహుతీవ్ర § ధామ మై హతరిపు,స్తోమ మై సుమహితో § ద్దామ మగుచుఁ
జండ మై విజితమా § ర్తాండ మై పాలితా,జాండ మై విజయప్ర § కాండ మగుచు
దివ్య మై నిఖిలగం § తవ్య మై సుజనసం,భావ్య మైసద్భక్త § సేవ్య మగుచు
నిత్య మై నిగమసం § స్తుత్య మై వినమితా,దిత్య మై నిర్జిత § దైత్యమగుచు

తే. విలయసమయసముద్భూత విపులభాస్వ
దళికలోచనలోచనా నలసహస్ర
ఘటితపటుసటాజ్వాలికా జటిలసర్వ
భయదచక్రంబు కృత్యపైఁ బంపె శౌరి. 534

వ. అదియును బ్రళయవేళాసంభూతజీమూతసంఘాత ప్రభూత ఘుమఘుమాటోపనినదాధరీకృతమహోమస్సహకవాకవానిబిడనిస్వననిర్ఘోషపరిపూరిత బ్రహ్మాండకుహరంబును సభ్రంలిహకీలాసముత్కటపటుచిటచిటస్ఫుటస్ఫులద్విస్ఫులింగవిసరంబును సకలదేవతాగణజయజయశబ్దకలితంబును ననంతతేజోవిరాజితంబును నగుచుం గదిసినం బంటింపక కంటగించుకృత్తిని గెంటి వెంటనంటిన నది తనతొంటి రౌద్రంబు విడిచి మగిడి కాశీపురంబు సొచ్చి పౌరలోకంబు భయాకులతం బొంది వాపోవ రోషభీషణాకారంబుతో నప్పురంబు ఋత్విజ్జ్ఞ కాయయుతంబుగా సుదక్షిణుని దహించె నత్తఱిఁ జక్రంబును దన్నగరంబు సౌధప్రాకారగోపురాట్టాలకాది వివిధవస్తువాహననికరంబులతో భస్మంబు గావించి మరలి యమరులు వెఱఁగందఁ గమలలోచనపార్శ్వవర్తియై నిజప్రభాపుంజంబు వెలుఁగొందఁ గొల్చి యుండె నని చెప్పి మఱియు నిట్లనియె 535

క. మురరిపువిజయాంకిత మగు,చరితము సద్భక్తిఁ దగిలి చదివిన వినినన్
దురితములఁ బాసి జను లిహ,పరసౌఖ్యము లతనిచేతఁ బడయుదు రధిపా.

వ. అనిన శుకయోగికి రాజయోగి యి ట్లనియె. 537

బలరాముండు ద్వివిదుఁ డనువానరుని సంహరించుట.

క. బలభద్రుఁ డప్రమేయుం, డలఘుఁ డనంతుండు నతని యద్భుతకర్మం
బులు వినియుఁ దనియ దింకను, దెలియఁగ నా కాన తిమ్ము దివ్యమునీంద్రా.

వ. అనిన రాజునకు శుకుం డి ట్లనియె. 539

క. జననాయక విను సుగ్రీ,వునిసచివుఁడు మైందునకు స హోదరుఁ డనఁగా
వినుతికి నెక్కినద్వివిదుం, డనుప్లవగుఁడు నరకసఖ్యుఁ డతిదర్పితుఁ డై. 540

సీ. చెలికానిపగఁ దీర్పఁ దలఁచి కృష్ణుం డేలు,పురములు జనపదం బులు దహించి
సరిదుపవనసరో వరములు గోరాడి, మందలఁ గొందల మందఁ జేసి
ప్రాసాదములు ద్రొబ్బి పరిఘలు మాయించి, చతురంగబలముల సమయఁ జేసి
పురుషుల సతులను భూధరగుహాలలోఁ, బెట్టి వాకిలి గట్టి బిట్టు నొంచి

తే. ఫలితతరువులఁ ద్రుంచి సా ధుల నలంచి
కోట లగలించి పడుచుల నీట ముంచి
ధరణి నిబ్బంగిఁ బెక్కుబా ధల జలంబు
పరఁగఁ జేయుచు నొకనాఁడు ప్లవగవరుఁడు. 541

క. చతురమ్మృదుగీతరవ ము,న్నతి వీతెంచినఁ జెలంగి నగచరుఁ డారై

వతగిరికందరమునకా, యతగతిఁ జని యందు నెత్తమాడెడువానిన్. 542

చ. లలితవినీలవస్త్రుని విలాసవతీయుతుఁ జంద్రచంద్రికా
కలితమహోన్నతాంగు మణికాంచనదివ్యవిభూషణోన్నతున్
విలసితవారుణీసమదవిహ్వలలోచనుఁ గాంచె సీరని
ర్దళితరిపుక్షితీశనిజధామునిఁ రాముని గామపాలునిన్. 543

సీ. కనుఁగొని తత్పురోగమభూమిరుహశాఖ, లెక్కి యూఁచుచుఁ జాల వెక్కిరించుఁ
గికురించుచును బండ్లు గిల్చి చూపుచు వెసఁ, గొమ్మకొమ్మకు నుఱుకుచు నదల్చుఁ
దోఁక నూరక మేను సోఁకఁగ నులివెట్టు, వెడవెడ నాలుక వెడలఁబెట్టు
బరుల నఖంబుల గిరగిర గోఁకుచుఁ, బోరిఁబోరి ఫలములు గఱచి వైచు

తే. గోళ్లు తెగఁ గొర్కి యుమియును గుదము సూపు
బలసి మర్కటజాతి యిప్పగిదిఁ జూపఁ
గోపమున హలధరుఁ డొక గుండు వైవ
దానిఁ దప్పించుకొని ప్రల్లదమున నతని. 544

క. నగి యాసవకలశముఁ గొని, జగతీరుహశాఖ యెక్కి చాపలమున న
జ్జగతిపయి వైచెఁ దద్ఘట, మగలఁగ నది చూచి కోపమగ్గల మొదవన్. 545

వ. మఱియును. 546

క. సీరిని దనమనమున నొక, చీరికిఁ గైకొనక కదిసి చీరలు చింపన్
వారక కతఁడు భువి జనములఁ, గారించుట మాన్పఁ దలఁచి ఘనకుపితుం డై.

వ. ఇట్లు కోపోద్దీపితమానసుం డై కనుంగొని హలాయుధుం డప్పుడు. 548

చ. ముసలముఁ దీవ్రశాతహలముం ధరియించి సమస్తచేతన
గ్రసనమునాఁడు పొంగులయకాలునిభంగి నదల్చి నిల్వ నాఁ
డసదృశవిక్రమక్రమవిహార మెలర్ప సమీపభూజమున్
వెసఁ బెకలించి మస్తకము వ్రేసెఁ జలంబు బలంబుఁ జొప్పడన్. 549

వ. ఇట్లు వ్రేయ బలుం డప్పుడు. 550

చ. ఉరవడి దండతాడితమహోరగుభంగిఁ గడంగి వీరసా
గరమున నేచి హేమకటకంబుల నొప్పు సునందనామభీ
కరముసలంబునన్ ద్వివిదుకంఠము వ్రేసినఁ బొల్చె వాఁడు జే
గురు గలకొండచందమునఁ గో యని యార్చి సురల్ నుతింపఁగన్. 551

మత్తకోకిలము. అంత వాఁ డొకయింత మూర్ఛిలి యంతలోఁ దెలి వొంది దు
ర్దాంతభూరిభుజావిజృంభణుఁ డై మహీజముఁ బూన్చి దై
త్యాంతకాగ్రజు వ్రేసె వ్రేసిన నాగ్రహంబున దాని నిం
తింత లై ధర రాలఁ జేసె నహీనవిక్రమశాలి యై. 552

క. మఱియును ఝల ముడుగక వెసఁ, దరుచరుఁ డొకతరువు వ్రేయఁ దాలాంకుండా

తరువును దునిమిన వెంగేయుఁ దొరఁగించెఁ గుజంబు లతఁడు§వోఁ ద్రోఁ దునుమన్.

క. ఆచందంబున వనచరుఁ, జేచి మహీరుహచయంబు § లెల్లను హలిపైఁ
బైచి యవి శూన్య మగుటయుఁ, జూచి శిలావృష్టిఁ గురిసె § సుర లగ్గింపన్. 554

క. బలుఁ డవుడు తాలు ముమ్రై, యిల రాలఁగఁ జేసి యార్వ § నే వుడుగక యా
వలిముఖుఁడు తాలసన్నిభ,ము లయిన నిజబాహుదండ § ముల నుగ్రుం డై. 555

క. వడిఁ బిడుగువోనిపిడికిటఁ, బొడిచిన వడి సెడక బలుఁడు § ముసలము హలముం
విడిచి ప్లవంగునిమెడఁ గడు, వెడ వెడ బిగియించె గ్రుడ్లు § వెలి కుఱుకంగన్.

క. వదనములఁ జెవుల రుధిరము, మెదడును దొరఁగంగ వాఁడు § మేదినిమీఁదం
జదికిలఁ బడి యొకయింతయు, మెదలంగ మిడుకంగ లేక § మృతిఁబొందె నృపా.

తే. వానిపాటున కప్పుడు § వనసమేత
మగుచు నాశైలరాజ మ § ల్లల్ల నాడె
సురగణంబులు రాముపై § సురభికుసుమ
వృష్టిఁ గురియించి రతులసం § తుష్టి మెఱసి. 558

వ. ఇవ్విధంబున భువనకంటకుం డైనదుష్టశాఖామృగేంద్రుని వసుంధరకుం బలిసేసి సకలజనంబులు పరమానందకందళితహృదయారవిందు లై తన్ను నందింప నయ్యదునందనుండు నిజనగరంబున కరుగుదెంచె నని శుకుండు వెండియు నమ్మనుజపతి కిట్లనియె. 559

బలరాముండు హస్తినాపురమును గంగలోఁ ద్రోయఁ బూనుట.

సీ. కోరి సుయోధను § కూఁతురు సర్వల,క్షణములు గల్గి ల § క్షణ యనంగ .
మహి నొప్పుకన్యకా § మణి వివాహంబునఁ, జక్రహస్తునితనూ § జాతుఁ డైన
సాంబుండు బలసాహ§సమున నెత్తుక పోవఁ, గౌరవుల్ వీక్షించి § కడఁగి క్రొవ్వి
పడుచువాఁ డొకఁ డదె § బాలికఁ గొనిపోవు,చున్నాఁడు గైకొన § కుక్కు మిగిలి

తే. యిట్టిదుర్మదుఁ గయిముట్టి § పట్టి తెచ్చి
జనులు వెఱఁ గందఁ జెఱపట్టి § యునిచితేని
యదువులు మనల నేమి సే § యంగఁ గలరొ
యనుచు గురువృద్ధజనముల § యనుమతమున. 560

వ. ఇట్లు గడంగి యుద్ధసన్నద్ధు లై బలశౌర్యోపేతు లగుకర్ణశల్యభూరిశ్రవోయజ్ఞకేతుసుయోధనాదులు సమున్నతరథారూఢు లై కూడనరిగిన వారలం గనుంగొని జాంబవతీనందనుండు మందస్మితవదనారవిందుం డగుచు సింగంబుభంగి గర్జించుచు మణిదీప్తం బైనచాపంబుఁ బూని నిల్చిన వారును సాంబు నదల్చి నిలు నిలు మని. 561

తే. చండకోదండము క్తని § శాతవిశిఖ,జాల మందంద వఱపి యా § భీలముగను
నందనందననందన§స్యందనంబు, ముంచి రచలేంద్రమును ముంచు§మంచుపగిది,

వ. మఱియును. 563

శా. శౌర్యాటోపవిజృంభణంబుల సరో § జాతాక్షునూనుల్ సురా
హార్యస్థైర్యుని మీఱి నేయ నతఁ డు § ద్యద్భూరిబాహాబలా
వార్యుం డై శితసాయకాలి నవి మూ § యం జేసినన్ దేవతా
తూర్యంబుల్ దివి మ్రోసె నంత నతఁ డ § స్తోకప్రతాపోన్నతిన్. 564

వ. ఇట్లు గడంగి బాణజాలంబులు పరఁగించి యందఱు కన్నిరూపు లై రథరథ్య సూతధ్వజపతాకాతపత్త్రంబులు చూర్ణంబులు గావించి విరథులం జేసి వారల మెయిమఱువు లఱువుల్లు గావించి యొక్కొక్కనిఁ బెక్కుబాణంబుల నుచ్చి పో నేసిన వారలు శోణితదిగ్ధాంగు లై కుసుమితకింశుకంబులుంబోలె నుండి రంత.

ఉ. వార లనేకు లయ్యు బల § వంతులు నయ్యు మహోగ్రసంగరో
దారపరాక్రమప్రకట § దక్షులు నయ్యుఁ గుమారకుల్ జగ
ద్వీరుని నొక్కనిం జెనకి § వ్రేలును వంపఁగలేక సిగ్గునం
గూరినచింత నొండొరులఁ § గూడుచు విచ్చుచు వెచ్చ నూర్చుచున్. 566

వ. మగిడి సమరసన్నద్ధు లై సంరంభించి. 567

ఉ. అందఱు నొక్కపెట్ట దను § జాంతకనందనుఁ జుట్టు ముట్టి యం
దంద నిశాతసాయకచ § యంబుల ముంచి రథంబు నుగ్రలీ
లం దునుమాడి చాపము చ § లంబునఁ ద్రుంచి హయాలిఁ జంపి సూ
తుం దెగటార్చి యంత విర § థుం డగుచున్ వెసఁ జొచ్చి పట్టినన్. 668

తే. బాలకుఁడు చేయునది లేక § పట్టువడియెఁ
గౌరవులు తమమనములఁ § గౌతుకంబు
లొలయ సాంబునిఁ గన్యకా § యుక్తముగను
బురమునకుఁ దెచ్చి రతులవి § భూతి మెఱసి. 569

వ. అంత ద్వారకానగరంబున. 570

ఉ. జాంబవతీయువార్త యదు § జాతులు నారదయోగిచే సమ
స్తంబును విన్న వా రగుచు § సంగరకౌతుక ముప్పతిల్లఁ జి
త్తంబులఁ గౌరవాన్వయక § దంబము నొక్కట నుక్కడంచుకో
పంబున నుగ్రసేనజన § పాలుననుజ్ఞ సమానసైన్యముల్. 571

తే. కూడి నడవంగఁ గని వారి § తోడ బలుఁడు
ధార్తరాష్ట్రులు మనకు నెం § తయును డాసి
నట్టిబంధులు వారిపై § నిట్టియలుక
నెత్తి చను చుంట యిది నీతి § యే తలంప. 572

వ. అని వారల వారించి తత్క్షణంబ బంధుప్రియుం డైనబలరాముం డనలార్కసం

కాళిం బగుకాంచనరథం బెక్కి యనురక్తులైనభూసురులు నుద్ధవాదికులవృద్ధులును సేవింపం గరిపురంబునకుం జని తత్పురోపకంఠవనంబున సురభికుసుమఫలభరితతరుచ్ఛాయావిరచిత చంద్రకాంతశిలాతలంబునందు వసియించి మహితగ్రహమధ్యగతుం డై నపూర్ణచంద్రు ననుకరించి యుండె నంతఁ గార్యబోధనంబు సేయుటకై కౌరవులకడకుఁ బ్రబుద్ధుం డైనయుద్ధవునిం బనిచినం జనియతం డాంబికేయధనురాచార్యాపగాతనూభవ సుయోధనులకుం బ్రణమిల్లి వారిచేత నభినందితుం డై యిట్లనియె. 573

సీ. భూరియశోధను § లార తాలాంకుండు, చనుదెంచి నగరోప § వనమునందు
నున్నవాఁ డనిన వా § రుత్సాహమున బలుఁ, బొడగను వేడుక § బుద్ధిఁ దోఁపఁ
దనరారుకానుకల్ § గొనిచని యర్ఘ్యపా,ద్యాదిసత్కృతులు నెయ్యమునఁ జేసి
ధేనువు నిచ్చి స § న్మానించి యందఱు, నందంద వందనం § బాచరించి
తే. యుచితభంగిని నచటఁ గూ § ర్చున్నయెడను
గుశలమే మీకు మాకును § గుశల మనుచుఁ
బలికి రాముఁడు కురునర § పాలుఁ జూచి
యచటిజనములు వినఁగ ని § ట్లనియెఁ దెలియ. 574

ఉ. మానరనాథునాజ్ఞ నిజ § మస్తములన్ ధరియించి కౌరవుల్
మానుగఁ జేయుటొప్పగుఁ గు § మారకు నొక్కనిఁ బెక్కుయోధపుల్
పూనినలావుమై నెదిరి § పోర జయించుట మీఁది తప్పు త
ప్పైనను గాచె బాంధవహి § తాత్మకుఁ డై మనుజాధినాథుఁడున్. 575

క. అనుమాటలు విని కౌరవ,జననాయకుఁ డాత్మ నలిగి § చాలుఁ బురే యే
మనఁ గలదు కాలగతి చ,క్కన గాలం దొడుగుపాదు§కలు దల కెక్కెన్. 576

ఆ. మనము బంధువరుస § మన్నించుమన్ననఁ, గాదె రాజ్యభోగ § గరిమఁ బొదలి
వసుధఁ బేరు గలిగి § వాసికి నెక్కుట, దమకు ననుభవింపఁ § దగనియట్టి. 577

వ. సితచ్ఛత్రచామరశంఖకిరీటచిత్రశయ్యాసౌధసింహాసనంబులు గైకొంట మనమందెమేలంబునం గాదె యిట్టిచో సరివారునుంబోలె నూరక గర్వించుయదుకులులతోడిసంబంధసఖ్యంబులు చాలుఁ బాములకుఁ బాలు పోసి పెంచిన విషంబు దప్పునే మమ్ముం దమపంపు సేయు మనుట సిగ్గు లేకుంటఁ గాదె యదియునుం గాక దివ్యాస్త్రకోవిదు లైనగంగానందనగురుకురుకుమారకర్ణాది యోధులకు లోఁబడ్డవానిని మహేంద్రునకైనను విడిపింప వచ్చునే యహహా వృథాజల్పంబుల కేమిపని యని దుర్భాష లాడుచు దిగ్గన లేచి నిజమందిరంబునకుం జనియె నప్పుడు హలాయుధుం డమ్మాటల కదిరిపడి. 578

ఉ. కౌరవుఁ డాడి పోయినయ § గౌరవభాషల కాత్మఁ గిన్కయై
వారిఁగ నుల్లసత్ప్రళయ § భానునికైవడి మండి చండరో

పారుణితాంబకుం డగుచు యాదవవృద్ధులఁ జూచి పల్కెఁ బెం
పారినరాజ్యవైభవమదాంధులమాటలు మీరు వింటిరే. 579

తే. శ్రీమదాంధులు సామంబు చేతఁ జక్కఁ
బడుదురే యెందు బోయఁడు పసులఁ దోలు
పగిది నుగ్రభుజావిజృంభణసమగ్ర
సుమహితాటోప మనిలోనఁ జూప కున్న. 580

క. కౌరవుల సమయఁజేయు ను,దారత యదువీరవరులు దామోదరుఁడుం
రా రావల దని యచ్చట, వారించితిఁ గాదె బంధు వత్సలయుక్తిన్. 581

వ. అదియునుం గాక. 582

సీ. ఏదేవుభృత్యులై యింద్రాదిదిక్పాల,వరులు భజింతురు వరుసతోడ
నేదేవుమందిరం బేపారు దేవతా,తరుసభావిభవసుం దరతఁ జెంది
యేదేవుపదయుగం బెప్డు సేవించు, నఖిలజగన్మాత యైనలక్ష్మి
యేదేవుచారుస మిద్ధకళాంశసం,భవులము పద్మజభవులు నేను

తే. నట్టిదేవుండు దుష్టసంహారకుండు, హరి ముకుందుఁడు పంపునే యంగ నొప్పు
నుగ్రసేనునిరాజ్యసమగ్రగరిమ, యంతయును దార యిచ్చినదఁట తలంప. 583

చ. అదియును గాక యెవ్వనిపదాంబుజచారురజోవితాన మా
త్రిదివవరాదిదిక్పతికిరీటములందు నలంకరించు భూ
విదితపుఁదీర్థముం గడుఁ బవిత్రము సేయును నట్టికృష్ణుచేఁ
బొదలినరాజ్యచిహ్నములఁ బొందఁగ రాదఁట యేమిచోద్యమో. 584

క. తా మఁట తలఁపం దల లఁట, యే మఁట పాదుకల మఁట గణింపఁగ రాజ్య
శ్రీమదమున నిట్లాడిన,యీమనుజాధమునిమాట కే మనవచ్చున్. 585

వ. అని సక్రోధమానసుండై యప్పుడు. 586

క. ధారుణి నిటమీఁదట ని,ష్కౌరవముగఁ జేయ కున్నఁ గా దని యుగ్రా
కారుం డై బలభద్రుఁడు, సీరము వెసఁ బూన్చి లావుఁ జేవయు వెసఁగన్.

వ. ఇట్లు పూన్చి కౌరవరాజధాని యైనకరినగరంబుకడతల హలాగ్రంబును జొ
నిపి యప్పుటభేదనవిస్తారం బగుగడ్డ భుజాగర్వదుర్వారుం డై పెకలించి తిగిచి
గంగాప్రవాహంబునం బడఁ ద్రోయ గమకించిన నప్పుడు మహాజలమధ్యవిలో
లం బగునావచందంబున నన్నగరంబు వడవడ వడంకుచు గోపురవప్రప్రాకార
సౌధాట్టాలకతోరణధ్వజద్వారకవాటకుడ్యవీథియుతంబుగా నొడ్డగెడ వైనఁ
బౌరజనంబులు పుడమి నడుగు లిడంగ రాక తడంబడుచు నార్తులై కుయ్యిడు
చుండి రట్టియెడ నమ్మహోత్పాతంబులు గనుంగొని తాలాంకుండు కినుక వొడమి
కావించినయుపద్రవంబుగా నెఱింగి దానికిఁ బ్రతీకారంబు లేమిని గళవళంబున
భయాకులమానసులై పుత్త్రమిత్త్రకళత్త్రబంధుభృత్యపౌరజనసమేతంబుగా భీష్మ

దుర్యోధనాదికౌరవులు వేగంబున నతనిచరణంబుల శరణంబుగాఁ దలంచి
సాంబునిం గన్యకాయుక్తంబుగా ననేకమణిమయభూషణాంబరజాలంబులతోఁ
గొనివచ్చి దండప్రణామంబు లాచరించి కరకమలంబులు మొగిడ్చి యి ట్లనిరి.

క. రామ సమంచితముక్తా,దామ యశఃకామ ఘనసు। ధాధామ రుచి
స్తోమ జయసీమ జగదభి,రామ గుణోద్దామ నిఖిల। రాజలలామా. 589

క. నీమహిమ యెఱిఁగి పొగడఁగ, నే నెంతటివార మఖిల। నేతవు త్రిజగ
త్క్షేమంకరుఁడవు సుమతివి, తామసులము మమ్ముఁ గావఁ। దగు హలపాణీ. 590

క. భూచక్ర మెల్లఁ దాల్చిన,యాచక్రీశ్వరుఁడు తావ। కాంశుఁడు బలదే
వా చక్రికి నగ్రజుఁడవు, నీచక్రియ లుడుపఁ జెల్లు। నీకు జితారీ. 591

క. రక్షింపుము రక్షింపు ము,పేక్షింపక నమితనిఖిల। బృందారక ఘో
రక్షణదాచరవిమనిట,లాక్ష భయాతురుల మమ్ము। నరయుము మనంతా. 592

వ. మఱియును దేవా యీసచరాచరంబు లయినజగంబుల నీలీలావినోదంబులం
జేసి దుష్టజనమర్దనంబును శిష్టజనరక్షణంబునుం జేయుచు జగదుత్పత్తిస్థితిలయ
హేతు వైననీకు నమస్కరింతు మని వెండియు ని ట్లనిరి. 593

తే. అవ్యయుండవు సర్వభూ। తాత్మకుఁడవు, సర్వశక్తిధరుండవు। శాశ్వతుఁడవు
విశ్వకరుఁడవు గురుఁడవు। విమలమూర్తి,వయిననిన్నునుతింప బ్ర। హ్మకును దరమె.

చ. అని వినుతించినం బ్రముది। తాత్మకుఁ డై హలపాణి వారలం
గనుఁగొని మోడ కోడకుఁడు। కార్యగతిం దగి లిట్లు మీరు సే
సినయవినీతిచేత నిటు। సేసితి రింక భయంబు దక్కి పొం
డనిన సుయోధనుండు విన। యంబున నల్లునిఁ గూఁతునుం దగన్. 595

క. అనుపుచు నరణము దాసీ,జనముల వేయింటి లక్ష। సైంధవములఁ దా
నినుమడియేనుంగులఁ గాం,చనరథముల నాఱువేల। సమ్మతి నిచ్చెన్. 596

వ. ఇట్లిచ్చి యనిచిన బలభద్రుండు గొడుకునుం గోడలిం దోడ్కొనుచుఁ బరమా
నందంబు నొందుచు నక్కడక్కడిజనంబులు పదివేలవిధంబులం బొగడ నిజపురం
బున కరిగి యచ్చట యాదవులతోడఁ దాఁ గరిపురంబునకుం బోయినవిధంబును
వార లాడినదురాలాపంబులును దా నందులకై యొనర్చినప్రతీకారంబును నె
ఱింగించి సుఖం బుండె వారణపురంబు నేఁడును దక్షిణం బెగసి యుత్తరభా
గం బొకింతుక గంగకై క్రుంగి బలభద్రునిమాహాత్మ్యంబుఁ దెలుపు చున్న దని
యమ్మహాత్మునిభుజవీర్యం బవార్యం బని చెప్పి శుకయోగీంద్రుండు పరీక్షిన్నరేం
ద్రున కి ట్లనియె. 597

షోడశసహస్రస్త్రీసంగతుం డైనశ్రీకృష్ణునిమహిమ నారదుం డరయుట.

చ. నరవర యొక్కనాఁడు విను। నారదసంయమి మాధవుండు దా
నరకునిఁ ద్రుంచి వానిభవ। నంబున నున్న పదాఱువేలసుం

దరులను నొక్కమాటు ప్రమ ‡ దంబున నందఱ కన్నిరూపు లై
పరిణయ మయ్యె నా విని శు ‡ భస్థితిఁ దద్విభవంబుఁ జూడఁగన్. 598

వ. ఇట్లు తలంచి కృష్ణపరిపాలితం బగు నద్వారకానగరంబు డాయం జని ముందట.

సీ. శుకశారికాశిఖి ‡ పికకూజితప్రస, వాంచితోద్యానవ ‡ నౌఘములను
గలహంససారస ‡ కైరవకమలక, హ్లారశోభితకమ ‡ లాకరములఁ
గలమాదిసస్యసం ‡ కులవరేక్షుక్షేత్ర, భూరిలసన్నదీ ‡ తీరములను
గిరిసానుపతితని ‡ ర్ఝరకణసందోహ, సంతతహేమంత ‡ సమయములను

తే. గమలసంభవకాంచన ‡ కారరచిత, చిరతరైశ్వర్యనగరల ‡ క్ష్మీకరాబ్జ
ఘటితనవరత్నమయహేమ ‡ కటకమనఁగ, సొబగుమీఱినకోటయుఁ జూచె మౌని.

వ. మఱియును సముత్తుంగమణిసౌధగవాక్షరంధ్రనిర్గతనీరంధ్రఘనసారచందనాగరుధూపధూమపటలవిలోకనసంజనితపయోధరాభిశంకాంగీకృతతాండవకేళీవిలోలపురకామినీజనోపలాలిత నీలకంఠసముదయంబును జంద్రకాంతమణిస్ఫటికస్తంభసంభృతమరకతపద్మరాగ ఘటిత నవరత్నకాంచనప్రాసాదశిఖరాగ్రన్యస్తబహుశూర్యవిభ్రమకృదంచిత శాతకుంభకుంభ నిచయంబును సమస్త వస్తువిస్తారసమన్వితవైశ్యాగారవీథీవేదికాకలితంబును మహితాతపనివారణతరళవిచిత్ర కేతనాబద్ధమయూరశింజినీనినదపూరితాశాంతరిక్షంబును సరోజనాభపూతనాచేతనాపహారాది నూతనవిజయసందేశలిఖితస్వర్ణ వర్ణావళీవిభాసిత గోపురమణివిటంకప్రదేశంబును యాదవేంద్రదర్శనోత్సవాహూయమానసమాగతనానాదేశాధీశభూరివారణదానజలప్రభూతపంకనిరసనైకగతాగతజనసమ్మర్దకరకంకణకషణవికీర్యమాణరజఃపుంజంబును వినూత్నరత్నమయమంగళరంగవల్లీవిరాజితప్రతిగృహప్రాంగణంబును గుంకుమసలిలసిక్తవిపణిమార్గంబును వందిమాగధసంగీతమంగళారావవిలసితంబును భేరీమృదంగకాహళశంఖతూర్యరవాధరీకృతసాగరఘోషంబును నై యమరావతీపురంబునుంబోలె వసుదేవనందననివాసం బై యనలపుటభేదనంబునుంబోలెఁ గృష్ణమార్గసంచారపూతం బై సంయమనీనామనగరంబునుంబోలె హరితనూభవాభిరామం బయి నైరృతినిలయంబునుంబోలెఁ బుణ్యజనాకీర్ణం బయి వరుణనివాసంబునుంబోలె గోత్రరక్షణభువనప్రశస్తం బై ప్రభంజనపట్టణంబునుంబోలె మహాబలసమృద్ధం బై యలకాపురంబునుంబోలె ముకుందవరశంఖమకరాంకకలితం బయి రజతాచలంబునుంబోలె నుగ్రసేనాధిపార్యాలంకృతం బయి నిగమంబునుంబోలె వివిధవర్ణక్రమవిధ్యుక్తసంచారం బయి గ్రహమండలంబునుం బోలె గురుబుధకవిరాజమిత్రవిరాజితం బయి సంతతకల్యాణవేదియుంబోలె వైవాహికోపేతం బై బలిదానవకరతలంబునుం బోలె సంతతదానవారియుక్తం బై యొప్పు నప్పురంబు ప్రవేశించి యందు విశ్వకర్మనిర్మితం బైనయంతఃపురంబున నుండుషోడశసహస్రహర్మ్యంబులందు. 601

సీ. పటికంపుఁగంబముల్ ƒ పవడంపుఁబట్టెలు, మరకతరచితముల్ ƒ మదిర లమర
వైడూర్యమణిగణ ƒ వలభులఁ బద్మరా, గంబులమొగడుల ƒ కాంతు లొలయ
సజ్జాతివజ్రల ƒ సజ్జాలరుచులతో, భాసిల్లునీలసో ƒ పానములును
గరుడపచ్చలవిటం ƒ కములును ఘనరుచి, వెలసినశశికాంత ƒ వేదికలును

తే. వఱలుమౌక్తికఘటితక ƒ వాటములును, బ్రవిమలస్వర్ణమయసాల ƒ భంజికలును
మించుకలరవ మెసఁగఁ గ్రీ ƒ డించుమిథున, లీల నొప్పుకపోతపా ƒ లికలుఁగలిగి.

తే. చేటికానీకపదతులా ƒ కోటిమధుర, నినదభరిత మై రుచిరమా ƒ ణిక్యదీప
మాలికయుఁ గల్గి చూపట్టుఁ ƒ గ్రాలు నొక్క, జలజలోచననిజసౌధ ƒ తలమునందు.

తే. కనకకంకణఝుణఝుణ ƒ త్కారకలిత, చంద్రబింబాననాహస్త ƒ జలజఘటిత
చామరోద్ధూతమారుత ƒ చలితచికుర, పల్లవునిఁ గృష్ణు వల్లవీ ƒ పల్లవునిని. 604

వ. మఱియు హాటకనిష్కంబు లఱ్ఱులందు వెలుంగొందఁ గంచుకంబులు శిరోవేష్ట
నంబులుఁ గనకకుండలంబులు ధరియించి సంచరించుకంచుకులును సమానవ
యోరూపగుణవిలాసవిభ్రమకలిత లయినవిలాసినీసహస్రంబులును గొలువం గొ
లువున్నయప్పద్మలోచనుం గాంచనసింహాసనాసీనుం గాంచి నప్పుండరీకాక్షుం
డును నారదుం జూచి ప్రత్యుత్థానంబు సేసి యప్పుడు. 605

క. మునివరుపాదాంబుజములు, తనచారుకిరీటమణివి ƒ తానము సోఁక
వినమితుఁ డై నిజసింహా, సనమునఁ గూర్చుండఁ బెట్టి ƒ సద్వినయమునన్. 606

క. తనపాదకమలతీర్థం, బున లోకములం బవిత్ర ƒ ముగఁ జేయుపురా
తనమౌని లోకగురుఁ డ, మ్మునిపదతీర్థంబు మస్త ƒ మున ధరియించెన్. 607

వ. ఇట్లు బ్రహ్మణ్యదేవుండును నరసఖుండును నైననారాయణుం డశేషతీర్థోప
మానం బయినమునీంద్రపాదతీర్థంబు ధరియించినవాఁ డయి సుధాసారంబు
లైనమితభాషణంబుల నారదున కి ట్లనియె. 608

క. ఏపని వంచినఁ జేయుదుఁ, దాపసవర యనుడు నతఁడు ƒ దామోదర చి
ద్రూపక భవదవతార, వ్యాపారము దుష్టనిగ్ర ƒ హార్థము కాదే. 609

తే. అఖిలలోకైకపదవి ద ƒ యార్ద్రమతివి, విశ్వసంరక్షకుండవు ƒ శాశ్వతుఁడవు
వెలయ నేపనియైనఁ ƒ గావింతు ననుట, యార్తబంధుండ విది నీకు ƒ నద్భుతంబె.

తే. అబ్జసంభవహరదేవ ƒ తార్చనీయ, భూరిసంసారసాగరో ƒ త్తారణంబు
నవ్యయానందమోక్షదా ƒ యకము నైన, నీ పదధ్యాన మాత్మలో ƒ నిలువనీవె.

వ. అని యభ్యర్థించి యద్దేవునివలనం బ్రసన్నత వడసి తన్మందిరంబు వెడలి ముని
వరుం డమ్మహాత్మునియోగమాయాప్రభావంబు దెలియం గోరి వేఱొకచంద్ర
బింబాననాగేహంబునకుం జని యందు నెత్తమాడు చున్న పురుషోత్తము నుద్ధవ
యుతుం గని యద్భుతంబు నొందుచు నతనిచేత సత్కృతుం డై యచ్చోటు
వాసి చని. 612

క. మునివరుఁడు గాంచె నొండొక, వనజాయతనేత్రనిజని ✽ వాసంబున నం
దనయుతు జిష్ణు సహిష్ణున్, వినుతగుణాలంకరిష్ణు ✽ విష్ణుం గృష్ణున్. 613

క. నారదుఁ డట చని కనె నొక, వారిజముఖియింట నున్న ✽ వాని మురారిన్
హారిన్ దానవకులసం, హారిం గమలామనోవి ✽ హారిన్ శౌరిన్. 614

వ. ఇట్లు గనుంగొనుచుం జనుచుండ నొక్కయెడ నమ్మునీంద్రునకు ముకుందుండు ప్రత్యుత్థానంబుసేసి మునీంద్రా సంపూర్ణకాము లయినమిమ్ము నపూర్ణకాములమైన మే మేమిటఁ బరితృప్తి నొందఁ జేయం గలవారము భవదీయదర్శనంబున నిఖిల శోభనంబుల నందెద మని ప్రియపూర్వకంబుగాఁ బలికిన నానందనందనుమాటలకు నానందకందళితహృదయారవిందుండును మందస్మితసుందరవదనారవిందుండును నగుచు నారదుండు వెండియుం జని చని. 615

క. అనఘాత్ముఁడు గనుఁగొనె నొక, వనితామణిమందిరమున ✽ వనకేళీసం
జనితానందుని ననిమిష, వినమితచరణారుణార ✽ విందు ముకుందున్. 616

క. పరమేష్ఠిసుతుఁడు గనె నొక, తరుణీభవనంబునందుఁ ✽ దనుఁ దాన మనోం
బురుహమునఁ దలఁచు చుండెడి, నరకాసురదమనశూరు ✽ నందకుమారున్.

వ. మఱియునుం జని చని. 618

సీ. ఒకచోట నుచితసం ✽ ధ్యోపాసనాసక్తు, నొకచోటఁ బౌరాణి ✽ కోక్తికలితు
నొకచోట బంచయ ✽ జ్ఞోచితకర్ముని, నొకచోట నమృతోప ✽ యోగలోలు
నొకచోట మజ్జనో ✽ ద్యోగానుషక్తుని, నొకచోట దివ్యభూ ✽ షోజ్జ్వలాంగు
నొకచోట ధేనుదా ✽ నోత్కలితాత్ముని, నొకచోట నిజసుత ✽ ప్రకరయుక్తు
తే. నొక్కచోటను సంగీత ✽ యుక్తచిత్తు, నొక్కచోటను జలకేళి ✽ యుతవిహారు
నొక్కచోటను సన్మంచ ✽ కోపయుక్తు, నొక్కచోటను బలభద్ర ✽ యుక్తచరితు.

వ. మఱియును. 620

సీ. సకలార్థసంవేది ✽ యొకయింటిలోపలఁ, జెలితోడ ముచ్చటల్ ✽ సెప్పు చుండు
విపులయశోనిధి ✽ వేఱొక్కయింటిలో, సరసిజాననఁ గూడి ✽ సరస మాడుఁ
బుండరీకదళాక్షుఁ ✽ డొండొకయింటిలోఁ, దరుణికి హారవ ✽ ల్లరులు గ్రుచ్చుఁ
గరుణాపయోనిధి ✽ మఱియొకయింటిలోఁ, జెలిఁ గూడి విడియము ✽ సేయుచుండు
ఆ. వికచకమలనయనుఁ ✽ డొకయింటిలో నవ్వుఁ
బ్రవిమలాత్ముఁ డొకటఁ ✽ బాడు చుండు
యోగిజనవిధేయుఁ ✽ డొకయింట సుఖగోష్ఠి
సలుపు ననఘుఁ డొకటఁ ✽ జెలఁగు చుండు. 621

వ. ఇట్లు సూచుచుం జని చని. 622

క. చతురాననందనుఁ డం, చితమతిఁ జని కాంచె నొక్క ✽ చెలిగేహమునం

గ్రతుకర్మాచరణుని నా, శ్రితభయహరణున్ సురేంద్ర సేవితచరణున్. 623

క. వృత్రారిసుతునిఁ బరమప,విత్రుని నారదుఁడు గాంచె వేఱొకయింటం
బుత్రకపౌత్రకదుహితృక,ళత్రసమేతుని ననంతు లక్షణవంతున్. 624

క. సుందర మగునొకసుందరి,మందిరమునఁ బద్మభవసు మారుఁడు గాంచెన్
నందితనందున్ సుజనా,నందున్ గోవిందు నతిస నందు ముకుందున్. 625

క. జలజభవసుతుఁడు గనె నొక,నలినాక్షీనివాసమందు నతభద్రేభున్
జలదాభున్ గతలోభు, న్నలకాళిజితద్విరేఫు నంబుజనాభున్. 626

మ. ఒకయింటం గజవాజిరోహకుఁడు నై యొక్కింట భుంజానుఁ డై
సకలాత్ముండు పరుండు షోడశసహ స్రస్త్రీనివాసంబులం
దొకబోటింటను దప్ప కుండ నిజమా యోత్సాహుఁ డై యుండ న
య్యకలంకున్ వరదున్ మహాపురుషు బ్ర హ్మణ్యున్ నతాబ్జాసనున్. 627

క. అస్తోకచరితు నమితస,మస్తసుధాహారు వేద మస్తకతలవి
న్యస్తపదాంబుజయుగళు న,పాస్తశ్రితనిఖిలపాపుఁ బరము ననంతున్. 628

ఆ. పరమభాగవతుఁడు పరమేష్ఠితనయుండు, మనుజలీలఁ జెంది మహితసౌఖ్య
చిత్తుఁ డైనయాహృ షీకేశుయోగమా,యాప్రభావమునకు నాత్మ నలరి.

క. మాయురె హరి హరి వరద య,మేయగుణా యనుచు నాత్మ మెచ్చి మునీంద్రుం
డాయదునాయకు సుజనవి,ధేయుని కిట్లనియె దేవ త్రిజగములందున్. 630

క. నీమాయఁ దెలియువారలె, తామరసాసనసురేంద్ర తాపసు లైనన్
ధీమంతులు నీభక్తిసు,ధామాధుర్యమునఁ బొదలు ధన్యులు దక్కన్. 631

క. అని హర్షించుచు నీక నేఁ, బని వినియెద నిఖిలలోక పావనమును స
జ్జనహితము నైననీకీ,ర్తన మఖిలజగంబులందుఁ దగ నెఱిఁగింతున్. 632

క. అని తద్వచనసుధాసే,చనమున ముదితాత్ముఁ డగుచు సంయమి చిత్తం
బునఁ దన్మూర్తిం దగ నిడు,కొని చనియెను హరిచరిత్రైక కోవిదుఁ డగుచున్.

క. ఈపగిది లోకహితమతి, నాపరమేశ్వరుఁడు మాన వాకృతిఁ ద్రిజగ
ద్దీపితచారిత్రుఁడు బహురూ,పములం బొందె సుంద రుల నరనాథా. 634

చ. అని హరి యిట్లు షోడశస హస్రవధూమణులం బ్రియంబునన్
మనసిజకేళిఁ దేల్చినయ మానుషలీల సమగ్రభక్తితో
వినినఁ బఠించినం గలుగు విష్ణుపదాంబుజభక్తియున్ మహా
ధనపశుపుత్రమిత్రవని తాముఖసౌఖ్యములున్ నరేశ్వరా. 635

వ. అని చెప్పి యప్పారాశర్యనందనుం డభిమన్యునందనున కిట్లనియె నాని
శావసానంబునఁ బద్మబాంధవాగమనంబును గమలినీలోకంబునకు మునుకలుగ
నెఱింగించుచందంబునం గలహంససారసరథాంగముఖజలవిహంగంబులరవంబులు
సెలంగ నరుణోదయంబున మంగళపాఠక సంగీత మృదుమధురగాననినదం

బును లలితమృదంగవీణావేణునినాదంబును వీతేర మేలుకని తనచిత్తంబునఁ
జిదచిదానందమయుం బరమాత్ము నవ్యయు నవికారు నద్వితీయు నజితు ననంతు
నచ్యుతు నమేయు నాద్యు నాద్యంతవిహీనుఁ బరమబ్రహ్మంబు నైనతన్నుం
దా నొక్కింత చింతించి యనంతరంబ విరోధిరాజన్యనయనకహ్లారంబులు ముకు
ళింప భక్తజననయనకమలంబులు వికసింప నిరస్తనిఖిలదోషాంధకారుం డైన
గోవిందుండు మొగిచినలోచనసరోజంబులు వికసింపం జేయుచుఁ దల్పంబు డిగ్గి
చనుదెంచి యంత. 636

సీ. మలయజకర్పూర § సహితవాసితహేమ,కలశోదకంబుల § జలక మాడి
నవ్యలసన్మృదు § దివ్యవస్త్రంబులు, వల నొప్ప రింగులు § వాఱఁ గట్టి
మకరకుండలహార § మంజీరకేయూర,వలయాదిభూషణా § వలులు దాల్చి
ఘనసారకస్తూరి § కాహారిచందన,మిళితపంకము మేన § నలర నలఁది
తే. మహితసౌరభనవకుసు § మములు దుఱిమి
హాసఁగ రూపైనశృంగార § రస మనంగ
మూర్తిఁ గైకొన్నకరుణాస § ముద్ర మనఁగ
రమణ నొప్పుచు లలితద § ర్పణము చూచి. 637

తే. కడఁగి సారథి దెచ్చిన § కనకరథము, సత్యకసుతప్రియోద్ధవ § సహితుఁ డగుచు
నెక్కి నిజకాంతి దిక్కులఁ § బిక్కటిల్లఁ,బూర్వగిరిఁదోఁచుభానునిఁ § బోలి వెలిఁగె.

సీ. అభినవనిజమూర్తి § యంతఃపురాంగనా,నయనాబ్జములకు నా § నంద మొసఁగ
సలలితముఖచంద్ర § చంద్రికాతతి పౌర,జనచకోరముల కు § త్సవము సేయ
మహనీయకాంచన § మణిమయభూషణ,దీప్తులు దిక్కులఁ § దేజరిల్ల
నల్లనల్లన వచ్చి § యరదంబు వెస డిగ్గి, హలకులిశాంకుశ § జలజకలశ
తే. లలితరేఖలు ధరణి న § లంకరింప, నుద్ధవునికరతల మూని § యొయ్య నడచి
మహితగతి దేవతాసభా § మధ్యమునను, రుచిరసింహాసనమునఁ గూ § ర్చుండె నెలమి.

చ. అతివిభవంబునం దనరి § యాత్మతనుద్యుతి దేజరిల్లఁగా
హితులు పురోహితుల్ వసుమ § తీశులు మిత్త్రులు బాంధవుల్ బుధుల్
సుతులును మాగధుల్ కవులు § సూతులు మంత్రులు భృత్యులున్ శుభ
స్థితిఁ గొలువంగ నొప్పె నుడు § సేవితుఁ డైనసుధాంశుఁడో యనన్. 640

క. కరుణార్ద్రదృష్టిఁ బ్రజలం, బరిరక్షించుచు వివేక § భావకళాచా
తురి మెఱసి యిష్టగోష్ఠిం, బరమానందమున రాజ్య § భారకుఁ డగుచున్. 641

జరాసంధభీతు లయినరాజులపంపున విప్రుండు కృష్ణసన్నిధి కేతెంచుట.

వ. ఇవ్విధంబునం బ్రతిదివసంబును నుండునవసరంబున నొక్కనాఁ డపూర్వదర్శ
నుం డైనభూసురుం డొక్కరుండు సనుదెంచి సభామధ్యంబునం గొలు వున్న
ముకుందునిం బొడగని దండప్రణామం బాచరించి వినయంబునఁ గరంబులు

మొగిచి యిట్లనియె. 642

క. కంజవిలోచన దానవ, భంజన యోగీంద్రవిమల § భావలసద్బో
ధాంజన దీప్తినిదర్శన, రంజితశుభమూర్తి కృష్ణ § రాజీవాక్షా. 643

తే. అవధరింపు జరాసంధుఁ § డతులబలుఁడు, దనకు మ్రొక్కనిధారుణీ§ధవుల నెల్ల
వెదకి తెప్పించి యిరువది § వేల నాఁకఁ, బెట్టినాఁడు గిరివ్రజ § పట్టణమున. 644

తే. వారు పుత్తేర వచ్చిన § వాఁడ నేను, నరవరోత్తమ నృపులవి § న్నపము గాఁగ
విన్నవించెద నామాట § వినినమీఁద, ననఘ నీదయ వారిభా § గ్యంబుకోలఁది.

వ. అని ధరాధిపులవిన్నపంబుగా నిట్లనియె. 646

ఉ. వారిజనాభ భక్తజన § వత్సల దుష్టమదాసురేంద్ర సం
హార సరోరుహాసనపు § రారిముఖామరవంద్యపాదపం
కేరుహ సర్వలోకపరి § కీర్తితదివ్యమహాప్రభావ సం
సారవిదూర నందతను § జాత రమాహృదయేశమాధవా. 647

ఆ. ఆర్తజనుల మమ్ము § నరసి రక్షింపు మ,హాత్మ భక్తజనభ § యాపహరణ
నిన్ను మది నుతించి§నీకు మ్రొక్కెదమునీ, చరణయుగము మాకు§శరణ మనఘ.

క. బలియుర దండింపఁగ దు,ర్బలులను రక్షింప జగతి § పై నిజలీలా
కలితుఁడ వై యుగయుగమున, నలవడ నుదయింతు కాదె § యభవ యనంతా.

క. నీమదిఁ దోఁపనియర్థం, బీమేదినియందుఁ గలదె § యీశ్వర భక్త
స్తోమసురభూజ త్రిజగ, క్షేమంకర దీనరక్ష § సేయు మురారీ. 650

క. నీపంపు సేయ కుండఁగ, నాపద్మభవాదిసురల § కైనను వశమే
శ్రీపతి శరణాగతులం, జేపట్టి నిరోధ ముడుగఁ § జేయుము కృష్ణా. 651

క. అభవుఁడ వయ్యును జగతిం, బ్రభవించుట లీల గాక § భవ మందుటయే
ప్రభువులకుం బ్రభుఁడవు మముఁ, సభయాత్ముల నరసి కావఁ § జను నార్తిహరా.

క. కదనమున నీభుజావలి, కెదిరింపఁగ లేక పాఱఁ § డే విక్రమ సం
పద చెడఁగ జరాసంధుఁడు, పదునెనిమిదిమార్లు ధరణి § పాలురు నవ్వన్. 653

వ. ఇట్లు తనపడినబన్నములం దలంపక సింహంబు సమదదంతావళంబుల నరికట్టి
కారించుచందంబున మమ్ముం జెఱపట్టి బాధించు చున్నయప్పాపాత్ముని మర్దించి
కారాగృహబద్ధుల మగుమానిర్బంధంబులు వాపి సుతదారమిత్రవర్గంబులం
గూర్చి యనన్యశరణ్యుల మైనమమ్ము రక్షింపు మని విన్నవించి రని బ్రాహ్మణుండు
విన్నపంబు సేయునవసరంబున. 654

నారదుండు శ్రీకృష్ణునితో ధర్మజురాజసూయము సెలవేఱ్ఱు మని చెప్పుట.

సీ. శారదచంద్రికా § సారంగరుచితోడ, జడముడికెంపు చే § సఱచి నవ్వ
శరదంబుదావృత § సౌదామనీలతా,శోభఁ గాంచనకటి § సూత్ర మలర
లలితపూర్ణేందుమం § డలకలంకముగతి, మృదుమృగాజినరుచి § మించుఁ జూపఁ

గల్పశాఖాగ్రసం § గతపుష్పగుచ్ఛంబు,లీలఁ గేలను నక్ష § మాల యమర
తే. భూరిపుణ్యనదీతోయ § పూరితముగఁ, దగుకమండలు వొక్కహ § స్తమునఁదనర
వెల్లజన్నిద మలరఁ తత్ శో § భిల్ల వచ్చె, నారదుండు వివేకవి § శారదుండు. 655

క. చనుదెంచె నట్లు ముని నిజ,తనుకాంతుల నఖిలదిగ్వి § తానము వెలుఁగన్
వనజాప్తుఁ బోలి యయ్యదు,జనములుఁ గృష్ణుండు లేచి § సంప్రీతిమెయిన్.

క. వినయమున మ్రొక్కి కనకా,సనమునఁ గూర్చుండఁ బెట్టి § సముచితవివిధా
ర్చనములఁ దనిపి మురాంతకుఁ, డనియెన్ వినయంబు దోఁప § నమ్మునితోడన్.

తే. ఇప్పు డెందుండి వచ్చితి § విందులకును, నఖిలలోకైకసంచారి § వగుటఁజేసి
నీ యెఱుంగనియర్థంబు § నిఖిలమందు, నరయ లేదండ్రు మిమ్మొకఁ § డడుగవలయు.

తే. పాండునందను లిప్పు డే § పగిది నెచట
నున్నవారలొ యెఱిఁగింపు § మన్న మౌని
కరసరోజాతములు మోడ్చి § కడఁకతోడఁ
బలికెఁ గమలాక్షుఁ జూచి స § ద్భక్తి మెఱసి. 659

వ. దేవా విశ్వనిర్మాణకర్త వై మాయి వై సకలకార్యోత్పాదనాదిశక్తియుక్తుం డ వై పావకుండు దారువులందు నంతర్హిత ప్రకాశుం డై యున్నచందంబున వర్తించు చున్ననీదురత్యయం బయిన మాయాశతంబులఁ బెక్కుమాఱులు పొడగంటి నదియు నాకు నద్భుతంబు గా దదియునుం గాక నీసంకల్పంబున జగం బుద్భవం బై భవత్పరతంత్రంబు నగు నట్టినీ కిష్టం బైనవస్తువు సాధుతరంబుగాఁ దెలియ నెవ్వండు సమర్థుం డేపదార్థంబు ప్రమాణమూలంబునందోఁచు నదియు నులోకవిచక్షణుండ వైననీదురూపంబు మఱియును ముక్తిమార్గంబు నెఱుంగక సంసారపరవశు లైనజీవులమాయాంధకారంబు నివర్తింపఁ జేయ సమర్థం బగు నీదివ్యలీలావతారంబులం గలుగుకీర్తి యను ప్రదీపంబుఁ బ్రజ్వలింపఁ జేసి కృపసేయు దట్టినీకు నమస్కరించెద నది గావున నీ ప్రపంచంబున నీ యెఱుంగనియర్థం బును గలదే యని కృష్ణునకు నారదుం డి ట్లనియె. 660

సీ. అయినను వినిపింతు § నవధరింపుము దేవ, పాండుతనూజుండు § పారమేష్ఠ్య
కామానుమోది యై § కావింప నున్నాఁడు, రాజసూయమహాధ్వ § రంబు నిష్ఠ
రవణింప లోకవి § డంబనార్థము గాక, పరికింపఁ దన కాత్మ § బాంధవుఁడవు
భక్తవత్సలుఁడవు § పరమపూరుషుఁడవు, యజ్ఞరక్షకుఁడవు § యజ్ఞభోక్త
తే. వగుభవత్సేవ చాలదే, § సుగతి వడయ, నైన నీమేనబావ ధ § ర్మాత్మజుండు
అతనియజ్ఞంబు రక్షింప § నంబుజాక్ష, వలయు విచ్చేయుమ చటికి § వలను మెఱసి.

క. నీ పేరు వినిన నొడివినఁ, బాపంబులు దూలి పోవు § పద్మాక్ష జగ
ద్దీపక నీదర్శనమున, నేపార వెభక్తజనుల § కిహపరసుఖముల్. 662

మ. భవదీయోజ్జ్వలకీర్తి దిగ్వితతులన్ § భాసిల్లు యుష్మత్పదో

ద్భవనైర్మల్యజలంబు లుత్కలికఁ బా ‡ తాళంబునం బాఱుభో
గవతీనామమునం దనర్చి ధరణిం ‡ గంగానదీరూపమై
దివి మందాకిని యై జగత్త్రయమునం ‡ దీపించుఁ గాదే హరీ. 663

క. ఆ మఖవేళ సమస్తధ, రామండలిఁ గల్గుమేటి ‡ రాజులు మౌని
స్తోమంబును భవదీయమ, హామహిమముఁ జూచి సత్కృ ‡ తార్థతఁ బొందన్.

క. కలరని చెప్పిన నమ్ముని, పలుకులకు ముదంబు నొంది ‡ పంకజనాభుం
డెలనవ్వు మొగమునకుఁ జెలు, వొలయఁగఁ బాటించి యుద్ధ ‡ వున కిట్లనియెన్.

శ్రీకృష్ణుం డుద్ధవుని యాలోచనచొప్పున ధర్మరాజుపాలికిఁ బోవుట.

క. ఉద్ధవ మహితవివేకస, మిద్ధవచోవిభవ కార్య ‡ మేగతి నడచుం
వృద్ధవరానుమతంబుగ, బోద్ధవ్యము గాఁగఁ జెప్పు ‡ పురుషనిధానా. 666

తే. అనఘచారిత్ర నీవుమా ‡ యక్షియుగము, వంటివాఁడవు మనకు న ‡ వశ్యమగుచుఁ
జేయఁ దగినట్టికార్యంబుఁ ‡ జెప్పు నీవు, ఏమి పంచినఁ గావింతు ‡ నిద్ధచరిత.

వ. అని సర్వజ్ఞుం డైనహరి యజ్ఞుండువోలెఁ దన్ను నడిగినఁ బురుషోత్తమునిభాషణం బులకు మనంబున సంతసిల్లి యతనిపాదాంబుజంబులు దనమనంబున నిడికొని వృద్ధానుమతంబుగా నా యెఱింగినతెఱంగు విన్నవించెద నవధరింపుము దేవా దేవముని చెప్పినట్లు భవదీయభక్తుం డైనయుధిష్ఠిరుయాగపాలనంబు సేయం గైకొనుట కార్యం బదియునుం గాక నిఖిలదిగ్విజయమూలం బగురాజసూయ కృత్యంబునందు జరాసంధమర్దనంబును నతనిచేత బద్ధు లైనరాజులం గారా గృహవిముక్తులం గావించుటయుం జేకూరు నదియునుంగాక నాగాయుతసత్త్వుం డును శతాక్షౌహిణీబలాన్వితుండును నగుమాగధుని వధియింప మనప్రభంజన నందనుండు గాని యొండొరులు సమర్థులు గా రట్లగుట నతండు భూసురు లేమి గోరిన నయ్యర్థంబు వృథ సేయక యిచ్చుం గావునఁ గపటవిప్రవేషంబునం జని యాజరాసంధుని నాహవభిక్ష వేఁడి భవత్సన్నిధానంబున నప్పవమానతనయుం డతని వధియించునట్టికార్యంబు సేత బహుళార్థసాధనం బగు నని పలికిన విని నారదుండును యాదవజనంబులును సభికులునుం బొగడి రంత. 668

సీ. తరలవిచిత్రక ‡ స్థగితప్రభావలిఁ, దనరారుగరుడకే ‡ తనము వెలుఁగఁ
గాంచనచక్రసం ‡ ఘటితఘంటాఘణ, ఘణనినాదముల ది ‡ క్కరులు బెదర
సలలితమేఘపు ‡ ష్పకవలాహకసైన్య, సుగ్రీవతురగవి ‡ స్ఫురణ దనర
బాలసూర్యప్రభా ‡ భాసమానద్యుతి, దిగ్వితానంబుల ‡ దీటుకొనఁగ

తే. బ్రకటరుచి నొప్పుతేరు దా ‡ రుకుఁడు దేర
నెక్కి వెడలెడునపుడు పెం ‡ పెనయఁ జెలఁగె
శంఖకాహళపటహాని ‡ స్సాణడిండి

మాదిరవములు భరితది § గంతములుగ. 669

క. మనుజేశ్వరునకుఁ దాలాం, కునకును గురువృద్ధజనుల § కును జెప్పి ప్రియం
బున ననుపఁ గాంచనస్యం, దనసామజవాజిభటక § దంబము గొలువన్. 670

తే. వందిమాగధసూతకై § వారరవము, వసుమతీసురకోటిదీ § వనలమ్రోఁత
లనుగమింపంగ సతులు సౌ§ధాగ్రశిఖర, సీమలం దుండి ముత్యాల§సేసలొలుక.

క. లీలం జని కృష్ణుఁడు వా, హ్యాళిక నవకుసుమఫలభ § రానతశాఖా
లోలఘనసారసాలర, సాలవనస్థలములందుఁ § జతురత విడిసెన్. 672

వ. అట్టియెడ సరోజనాభుశుద్ధాంతంబున. 673

సీ. వికచమరందన § వీనసౌరభలస, న్మందారకుసుమదా § మములు దుఱిమి
చారుసుగంధక § స్తూరికాఘనసార, మిళితచందనపంక § మెలమి నలఁది
కనకకుండలరణ § త్కంకణనూపుర, ముద్రికాభూషణ § ములు ధరించి
యంచితముక్తాఫ § లాంచలమృదులది, వ్యాంబరములు చెలు § వారఁ గట్టి

తే. యర్ధచంద్రుని నెకసక్కె § మాడునట్టి, యలికఫలకలఁ దిలకము § లలరఁ దీర్చి
పెంపు దీపింప నుడురాజ§బింబముఖులు, నవచతుర్విధశృంగార § మవధరించి. 674

తే. జలజలోచనుకడకు ను § త్కలికతోడఁ, దనరుశిబికల నెక్కి నం§దనులుఁ దాముఁ
గదలిక నేతేరఁ బ్రతిహార§జనులు వేత్ర, కలితులై పౌరులను నెడ§గలుగ జడియ.

క. అసమాస్త్రుఁడు పులు గడిగిన, కుసుమాస్త్రములట హసించు § కోమలతనువుల్
మిసమిస మెఱవఁగ వేశ్యా,విసరము దాసీజనంబు § విభవ మెలర్పన్. 676

ఆ. హారుల వేసడములఁ § గరులను నెక్కి తో, నరుగుదేర బహు § విధాయుధములు
దాల్చి సుభటకోటి § తగిలి రా నంతఃపు, రాంగనలు సితాంబు§జాక్షుకడకు.

వ. వచ్చి రంత 678

క. నారదుని మాధవుఁడు స, త్కారంబున వీడుకొలుప § నతఁడును హృదయాం
భోరుహమునఁ గృష్ణునకును, వారక మ్రొక్కుచును వెస ది § వంబున కరిగెన్.

క. నరవరులకూతయును ముర, హరుచే నభయప్రదాన § మంది ధరిత్రీ
వరులకడ కేఁగి పద్మో, దరువచనము సెప్పి సమ్మ § దంబునఁ దేల్చెన్. 680

వ. అంతఁ గృష్ణుండు నిజకాంతాతనయబంధుసుహృజ్జనసమేతుండై కదలి చను
నెడ. 681

చ. కటపటరత్నకంబళని § కాయకుటీరము లుల్లసిల్ల ను
త్కటపటుచామరధ్వజప § తాకకిరీటసితాతపత్ర వి
స్ఫుటఘనహేతిదీధితి న § భోమణిఁ గప్పఁగఁ దూర్యఘోషముల్
చటులతిమింగిలోర్మిరవ § సాగరఘోషము నాక్రమింపఁగన్. 682

క. కరిహరిరథసుభటసము, త్కరములు సేవింప మురవి § దారుఁడు గడచెన్
సరిదుపవనదుర్గసరో, వరజనపదపురపుళింద § వనగోష్ఠములన్. 683

వ. ఇట్లు గడచి చనుచు నానర్తకసౌవీరమరుదేశంబులు దాఁటి యిందుమతిని దర్శించి దృషద్వతి నుత్తరించి సరస్వతీనది దాఁటి పాంచాలమత్స్యవిషయంబులు లోనుగాఁ గడచి యింద్రప్రస్థనగరంబు డాయం జని తత్పురోపకంఠవనంబున విడిసిన. 684

పాండవులు శ్రీకృష్ణుని నెదుర్కొని తోడ్కొని పోవుట.

క. హరిరాక యెఱిఁగి ధర్మజుఁ, డఱలేనిముదంబుతోడ ♦ ననుజులు బంధుల్
గురుజనసచివపురోహిత,పరిచారకకరిరథాశ్వ ♦ భటయుతుఁ డగుచున్. 685

క. చిందములు మొరయ గాయక,బృందంబులనుతులు సెవుల ♦ బెరయఁగ భక్తిన్
డెందము దగులఁగఁ బరమా,నందంబున హరి నెదుర్కొ♦నం జనుదెంచెన్. 686

వ. అట్లు చనుదెంచి ధర్మనందనుండు సమాగతుం డై సరోజనాభునిం బెద్దతడవు గాఢాలింగనంబు సేసి రోమాంచకంచుకితశరీరుం డై యానందబాష్పధారాసిక్తకపోలుం డై నిర్భరానందకందళితహృదయుం డై బాహ్యంబు మఱచి యుండె నప్పుడు హరిని వాయునందనవాసవతనూభవులు కౌఁగిటం జేర్చి సమ్మదంబు నొందిరి మాద్రేయులు దండప్రణామంబు లాచరించి రంతఁ బుండరీకాక్షుండు విప్రవృద్ధజనంబులకు నమస్కారంబులు సేసి వారలు గావించువివిధార్చనలం బరితుష్టుం డై కేకయసృంజయాదిభూవిభుల మన్నించి సూతమాగధాదుల కనేకపదార్థంబు లొసంగి చతురంగబలసమేతుం డై వివిధమణితోరణాదివిచిత్రాలంకృతంబు నతివైభవోపేతంబు నైనపురంబు ప్రవేశించి రాజమార్గంబునం జను చుండఁ బౌరకామిను లట్టియెడ. 687

సీ. కొఱనెలపైఁ దోఁచు ♦ నిరుల నాఁ జెలు వొంది
నొసలిపై గురులు తుం ♦ పెసలు గునియ
హాటకమణిమయ ♦ తాటంకరోచులు
గండభాగంబుల ♦ గంతు లిడఁగ
స్ఫురితవిద్రుమనిభా ♦ ధరబింబరుచితోడ
దరహాసచంద్రిక ♦ సరస మాడ
నొండొంటితో రాయు ♦ నుత్తుంగకుచకుంభ
ములు మొగంబులకును ♦ బుటము లెగయ
తే. బహుగుణములు వడఁకంగ ♦ నడుగు లిడఁగ
రవళిమట్టెలు మణినూపు ♦ రములు మొరయఁ
బొలుచుకచబంధములు భుజం ♦ బుల నటింపఁ
బయ్యెదలు వీడియాడ సం ♦ భ్రమముతోడ. 688

వ. ఇట్లు కృష్ణసందర్శనకుతూహలపరస్పరాహూయమాన లై గురుపతిసుతబంధుజనంబులు వారింప నతిక్రమించి సమున్నతభర్మహర్మ్యశిఖరాగ్రంబు లెక్కి-

కృష్ణుం జూచి తమలో ని ట్లనిరి. 689

సీ. విశ్వగర్భుండు నా | వెలయువేల్పులయశో,దానందులకుఁ బ్రియ | సూనుఁ డయ్యె
బ్రహ్మాదిసురులకు | భావింపఁగా రాని, బ్రహ్మంబు గోపా | లబాలుఁ డయ్యె
వేదశాస్త్రంబులు | వెదకి కానఁగ లేని, గట్టి వ్రేతలచేతఁ | గట్టువడియె
దివిజుల కమృతంబు | దవిలి యిచ్చినభక్త,సులభుఁడు నవనీత | చోరుఁ డయ్యె
తే. నెనయఁ గమలాసతికిఁ జిత్త|మీనివేల్పు,గొల్లయిల్లాండ్రయుల్లముల్ | పల్లవింపఁ
జేసె నని కామినులు సౌధ|శిఖరములను, గూడి తమలోన ముచ్చట|లాడి రధిప.

వ. మఱియును. 691

సీ. గోపాలబాలురఁ | గూడి యాడెడినాఁడు, వ్రేపల్లెలోపల | నేపు రేఁగి
చల్ల లమ్మఁగఁ బోవు | సతులకొంగులు వట్టి, మెఱుఁగుఁజెక్కిళ్లను | మీటిమీటి
కలికి యై ముద్దాడ| కౌఁగిటఁ జేర్చిన, పూఁబోఁడికుచములు | పుణికిపుణికి
పాయనియనురక్తి | డాయఁ జేరినయింతి, యధరసుధారసం | బాని యాని
తే. యురుసమాధిపరాష్ట్రాంగ | యోగయుక్తు, లైనయోగీశ్వరులు గాన | నట్టిజెట్టి
వల్లవీజననవకల్ప | వల్లి యయ్యె, ననుచుఁ బొగడిరి కృష్ణు న | య్యబ్జముఖులు.

మ. అని యిబ్భంగి సరోజలోచనలు సౌ | ధాగ్రంబులం దుండి య
వ్వనజాతాక్షునిదివ్యమూర్తిఁ దమభా | వంబందుఁ గీలించి సం
జనితానందరసాబ్ధిమగ్న లగుచున్ | సంప్రీతిఁ దద్భవ్యకీ
ర్తన లై చల్లిరి నవ్యలాజములు మం | దారప్రసూనావలుల్. 693

వ. తదనంతరంబ శోభనపదార్థంబులు గొనివచ్చి ధరామరధరావరవణిక్పుంగవులు దామోదరునకు కానుక లిచ్చిరి పుణ్యాంగనాజనంబులు పసిండిపళ్లెరంబులఁ గర్పూరనీరాజనంబులు నివాళింప నంతఃపురంబు సొత్తెంచె నంతం గుంతిభోజనందనయుం గృష్ణునిం గని పర్యంకంబు డిగ్గి కౌఁగిలింప నాయదువల్లభుండు మేనత్తకుం బ్రణామం బాచరించెఁ బాంచాలియు ముకుందునకు నభివందనం బొనరించి కుంతిపంపున గోవిందుభామిను లగురుక్మిణి మొదలగువారికి గంధాక్షతకుసుమతాంబూలంబు లిడి లలితదుకూలమణిభూషణంబులం బూజించె యుధిష్ఠిరుండును గమలనయనునివధూజనుల ననుగతబంధుమిత్రపుత్రసచివపురోహితపరిచారకసముదయంబుల నుచితంబు లగుస్థలంబుల విడియింప నియమించి దినదినంబు నభినవంబు లగువివిధోపచారంబులు గావించు చుండె. 694

క. హరియు యుధిష్ఠిరసముచిత,పరిచర్యల కాత్మ నలరి | పార్థుఁడు దానున్
సరసవిహారక్రియలను, సురుచిరగతిఁ గొన్ని నెలలు | సుఖ ముండె నృపా. 695

వ. అంత. 696

ధర్మరాజు శ్రీకృష్ణుననుమతంబున భీమాదుల దిగ్విజయంబునకుఁ బంపుట.

సీ. ధరణీశ యొకనాఁడు | ధర్మతనూజుండు, ప్రవిమలనిజసభా | భవనమందు

హితులు మంత్రులు పురో§హితులు సుసుతులును, మిత్త్రులు బంధువుల్ §క్షత్త్రవరులు
పరిచారకులు సూత § పాఠకకవిబుధ,వరులును మునులును § వరుసఁ గొలువఁ
జిరలీల నవరత్న§సింహాసనస్థుఁడై, కొలువుండి వినతుఁడై § నలిననాభు
తే. భువనరక్షణదక్షు న§ద్భుతచరిత్రు, యదుకులేశ్వరు మురదైత్య§మదవిభేది
నాప్తు నయవేదిఁ జతురుపా§యప్రవీణుఁ, జూచి యిట్లని పలికె న§స్తోత్రచరిత.
తే. అనఘచారిత్ర రాజసూ§యాధ్వరంబు, నెమ్మిఁ గావించువేడుక § నెమ్మనమున
నెనయుచున్నది యదినిర్వ§హింప నీవ, కాక నా కాత్మబంధువుల్ § గలరె యొరులు.
ఉ. ఎవ్వరు నీపదాంబుజము § లెప్పుడుఁ గొల్తురు భక్తినిష్ఠులై
యెవ్వరు నిన్నుఁ బ్రేమ నుతి § యింతురు భూరివివేకశాలులై
యవ్విమలాత్ము లందుదు రు§దంచితశోభననిత్యసౌఖ్యముల్
నివ్వటిలంగఁ గృష్ణ నిను § నేర్చి భజించిన రిత్త వోవునే. 699
వ. అనినఁ గృష్ణుండు ధర్మనందనున కిట్లనియె. 700
చ. నయగుణశాలి పాండునృప § నందన నీతలఁ పొప్పు నీక్రతు
క్రియ మునిదేవతాపితృసు § కృత్యము నైనిఖిలోగ్రశాత్రవ
క్షయమును బాంధవప్రియము § సంచితపుణ్యము నిత్యకీర్తియున్
జయము నొసంగు దీనిఁ గురు § సత్తమ వేగ యుపక్రమింపవే. 701
క. మనుచరిత నీసహోదరు, లనుపమదివ్యాస్త్రవేదు § లాహవభూమిం
జెనకిన వైరినృపాలురఁ, దునుమఁగఁ, జాలుదురు శౌర్య § దుర్దమభంగిన్. 702
క. గెలువుము విమతనృపాలుర, వెలయుము బుధవినుతమైన § విశ్రుతకీర్తిన్
నిలుపుము నిఖిలధరామం,డలిని భవచ్ఛాసనము దృ § ఢంబుగఁ జెల్లన్. 703
క. నీపంచు కార్య మొరులం, జూపక యేఁ జేయ నిన్ను § జుట్టనవ్రేలం
జూపఁగ వచ్చునె సకలధ,రాపతులకు నీకుఁ జేయ § రానిది గలదే. 704
వ. కావున. 705
క. విమలమతి నిట్టిమఖరా,జమునకుఁ దెప్పింప వలయు § సంభారంబుల్
సమకూర్పుము నీయనుజుల, సమదగతిం బంపు నిఖిల § శత్రుల గెల్వన్. 706
క. అనుమాటలు విని కుంతీ,తనయుఁడు మోదమును బొంది § తామరసాక్షున్
వినుతించి శౌర్యకలితుల, ననుజుల దెసఁ జూచి పలికె § హర్షముతోడన్. 707
క. సృంజయభూపాలకులును, గుంజరరథవాజిసుభట § కోటులు నినుఁ గొ
ల్వం జను మని సహదేవుని, నంజక పొమ్మనియె దక్షి § ణాశ జయింపన్. 708
క. ప్రకటచతుర్విధసేనా, ప్రకరంబులు గొలువఁ బంచెఁ § బడమటిదిశకున్
నకులున్ విదళితరిపుభూ,పకులున్ శౌర్యంబు మెఱసి § పార్థివముఖ్యా. 709
క. దుర్జనభంజను శౌర్యో,పార్జితవిజయప్రకాండు § నాహవనిపుణు
న్నర్జునమహితయశోనిధి, నర్జును నుత్తరపుదిశకు § ననిచె నరేంద్రా. 710

ఆ. మహితశౌర్యనిధులు § మత్స్యకేకయ మద్ర,భూతలేంద్రబలస § మేతముగను
దర్ప మొప్పఁ బంచెఁ § దూర్పుదిక్కునకు న,ద్దామనిహతవైరి § ధాము భీము.

చ. పనిచిన వార లేఁగి ఘన § బాహుపరాక్రమవిక్రమంబుల
న్ననుపమశౌర్యులైనచతు § రంతమహీశుల నోర్చి కప్పముల్
కనకవినూత్నరత్నతుర § గప్రముఖాఖిలవస్తుజాతముల్
గొని చనుదెంచి ధర్మజున § కుం బ్రణమిల్లి యుదాత్తచిత్తులై. 712

చ. తమతమపోయివచ్చినవి § ధంబులు భూపతులన్ జయించుటల్
క్రమమునఁ జెప్ప నందుల జ § రాతనయుం డరి వెట్టఁ డయ్యె నం
చమరవరేణ్యనందనుఁ డ § హంకృతి దక్కఁగ విన్నవించినన్
యమసుతుఁ డూరకుండె విక § లాత్మకుఁ డై విని యంతఁ గృష్ణుఁడున్. 713

తే. ధర్మనందనుఁ జూచి యు § త్కలికతోడఁ
బలికె మాగధుఁ బోరఁ జం § పఁగ నుపాయ
మొకటి గల దది సెప్పెద § నుద్ధవుండు
నాకుఁ జెప్పిన చందంబు § నయచరిత్ర. 714

చ. విను మగధేశ్వరుం డెపుడు § విప్రజనావళియందు భక్తియున్
వినయముఁ గల్గి యెద్దియును § వేఁడినచో వృథ సేయ కిచ్చుఁ గా
వునఁ దగ నర్జునుండు పవ § నోద్భవుఁ డేనును బ్రాహ్మణాకృతిం
జని రణభిక్ష వేఁడిన వ § శంవదుఁ డై యతఁ డిచ్చుఁ గోరికల్. 715

వ. అట్టియెడ. 716

శ్రీకృష్ణభీమార్జునులు జరాసంధుని వధింపఁ బోవుట.

తే. తవిలి యప్పుడు మల్లయుద్ధమున వానిఁ, బిలుకుమార్పింపవచ్చును § భీముచేత
ననిన ధర్మజుఁ డిది లెస్స § యనిన విప్ర,వేషములు దాల్చియరిగిరి § విశదయశులు.

వ. అట్లు కృష్ణభీమార్జునులు బ్రాహ్మణవేషంబులు దాల్చి త్రేతాగ్నులుంబోలెఁ దమ శరీరతేజోవిశేషంబులు వెలుంగ నతిత్వరితగతిం జని గిరివ్రజంబు సొచ్చి యందు నతిథిపూజలు శ్రద్ధాగరిష్ఠచిత్తుం డై కావించు చున్నజరాసంధునిం గనుంగొని యి ట్లనిరి. 718

క. ధరణీశ యతిథిపూజా,పరుఁడవు నీ వనుచు దిశలఁ § బలుకఁగ విని మే
మరుదెంచితిమి మదీప్సిత, మఱ సేయక యిమ్ము సువ్ర § తాచారనిధీ. 719

క. అతిథిజనంబుల భక్తిన్, సతతముఁ బూజించి యుచిత § సత్కారము లు
న్నతి నడపుసజ్జనులు శా,శ్వతకీర్తులు ధరణిఁ బడయుఁ § జాలుదు రనఘా. 720

క. పరికింపఁగ దేహం బ,స్థిర మని నిజబుద్ధిఁ దలఁచి § చిరతరకీర్తి
స్ఫురణం బ్రస్తుతి కెక్కని,పురుషుఁడు జీవన్మృతుండు § భూరివివేకా. 721

క. ధారుణిలోన వదాన్యుల, కీ రానిపదార్థ మొక్క § టేనియుఁ గలదే

కోరినఁ దనమేయెముకలు, ధీరుం డై యిచ్చె నని ద✽ధీచిని వినమే. 722

క. అడిగిన వృథ సేయక తన, యొడ లాఁకలిగొన్నయెఱుకు✽ కోగిరముగ నే
ర్పడ నిచ్చి కీర్తిఁ గనె నని, పుడమిఱేఁ మును వినమె యల క✽పోతము ననఘా.

క. ఆయింద్రాగ్నులు శ్యేనక, వాయసరూపములఁ దన్ను✽ వలఁతిగ వేఁడన్
ధీయుతుఁ డై మును శిబి తన, కాయము గోసిచ్చె నన జ✽గంబుల వినమే. 724

ఆ. ధీరమతులు రంతి✽ దేవహరిశ్చంద్ర, బలిశిలోంఛవృత్తి✽ బ్రాహ్మణులను
మున్ను సెప్ప వినమె✽ సన్నుతచరితులు, సన్న నైన నేఁడు✽ నున్నవారు. 725

వ. అనిన విని జరాసంధుండు వారలరూపంబులును మేఘగంభీరభాషణంబులును గుణకిణాంకంబులును మహాప్రభావంబులును జూచి తనమనంబున వీరలు బ్రాహ్మణవేషధారు లైనరాజేంద్రులు గా నోపుదు రని తలంచి యిమ్మహాత్ములు కోరినపదార్థంబ కాదు ప్రాణంబు లేనియు నిత్తు నదియునుం గాక తొల్లి బలీంద్రుండు విప్రవ్యాజంబున నడిగిన విష్ణుదేవునకు నాత్మపదభ్రష్టత్వం బెఱింగియు విచారింపక జగత్త్రయంబు నిచ్చి కీర్తిపరుఁ డయ్యె క్షత్రబంధుం డనువాఁడు బ్రాహ్మణార్థంబు నిజప్రాణపరిత్యాగంబు సేసి నిర్మలం బగుయశంబు వడసె నదిగావున ననిత్యం బైనకాయంబు విచారణీయంబు గాదు కీర్తి వడయుట లెస్స యని తలంచి యుదారుం డై కృష్ణార్జునభీములం గని యి ట్లనియె. 726

క. భూరిగుణులార మీమది, కోరిక యెఱిఁగింపుఁ డేమి✽ కోరిన నైనన్
ధీరత నొసఁగుటయే కా, దారయ నాశిరము ద్రుంచి✽ యైనను నిత్తున్. 727

ఉ. నావుడుఁ గృష్ణుఁ డమ్మగధ✽ నాథున కి ట్లను భూవరేణ్య నీ
భావము సూనృతవ్రతము✽ భస్థితిఁ జెందు టెఱుంగ వచ్చె మా
కీవల నాజిభిక్ష యితఁ✽ డింద్రతనూభవుఁ డే నుపేంద్రుఁడం
బావని యీతఁ డిం దొకనిఁ✽ బైకొని యొక్కటి పోరఁగాఁ దగున్. 728

చ. అన విని వాఁడు నవ్వి యహ✽హా విన వింతలు పుట్టె మున్ను న
న్నని మొన నోర్వఁ జాలక భ✽యంబునఁ బాఱితి పెక్కుమార్లు వం
చన మథురాపురిన్ విడిచి✽ సాగరమధ్యమునందుఁ డాఁగవే
వనరుహనాభ నీ బిరుదు✽ వాఁడితనంబును నాకు వింతయే. 729

క. ఇన్నేల సెప్ప మాయలఁ, బన్నినఁ బో విడువ గోప✽ బాలక బలసం
పన్నుని మాగధభూవరు, న న్నెఱుఁగవె తొల్లి నంద✽ నందన పోరన్. 730

ఉ. కాన రణోర్వి న న్నెదురఁ✽ గష్టము గానఁ దలంగు గోత్రభి
త్సూనుఁడు భూరిబాహుబల✽ దుర్దముఁ డయ్యును బిన్న యీమరు
త్సూనుఁడు మామకప్రకట✽ దోర్బలశక్తికిఁ జూడఁ దుల్యుఁ డౌ
వీని నెదుర్తు నంచుఁ జెయి✽ వీచె జరాసుతుఁ డుగ్రమూర్తియై. 731

క. కరువలిసుతునకు నొకభీ, కరగద నిప్పించి యొక్క✽ గదఁ దన కేలన్

ధరియించి నలువురును గ్ర, చ్చఱఁ బురివెలి కేఁగి యచట సమతలభూమిన్.

శ్రీకృష్ణసహాయుండగు భీముండు జరాసంధునితో యుద్ధము సేయుట.

సీ. పర్వతద్వంద్వంబు పాథోధియుగళంబు, మృగపతిద్వితయంబు వృషభయుగము
పావకద్వయము దం తావళియుగళంబు, దలపడువీఁక నుద్దండలీలఁ
గదిసి యన్యోన్యభీ కరగదాహతుల ను, గ్రంబుగ విస్ఫులిం గములు సెదరఁ
గెరలుచు సవ్యద క్షిణమండలభ్రమ, ణములను సింహాచం క్రమణములను

తే. గదిసి పాయుచుఁ బాసి డగ్గఱుచు మింటి
కెగసి క్రుంగుచుఁ గ్రుంగి వే యెగసి భూమి
పగుల నార్చి ఛటచ్ఛటో ద్భటమహోగ్ర
ఘనగదాఘట్టనధ్వని గగన మగల. 733

వ. పోరునంత. 734

మ. గద సారించి జరాతనూభవుఁడు హుం కారప్రఘోషంబులం
జద లల్లాడఁగఁ బాదఘట్టనములన్ సర్వంసహాభాగముం
గదలన్ వాయుజు వ్రేసె వ్రేయ నతఁడు గ్రక్రోధదీప్తాస్యుఁడై
యది దప్పించి విరోధిమస్తకము వ్రే యన్ వాఁడు వోఁ దట్టుచున్. 735

చ. మడవక భీమసేనుఁడును మాగధరాజుఁ గడంగి బెబ్బులుల్
విడివడులీల నొండొరుల వీఁపులు మూఁపులునుం బ్రకోష్ఠముల్
నడితల లూరుజానుజఘ నప్రకరంబులు బిట్టు వ్రయ్యఁగాఁ
బిడుగులఁ బోలు పెన్గదల బెట్టుగ వ్రేయుచుఁ బాయుచున్ వెసన్. 736

లయవిభాతి.

బెడ గడరఁ బెన్గదలు పొడిపొడిగఁ దాఁకఁ బెనుఁ
బిడుగు లవనిం దొరఁగ నుడుగణము రాలన్
మిడుఁగుఱులు పోరిఁ జదల నడర హరిదంతములు
వడఁక జడధుల్ గలఁగఁ బుడమి చలియింపన్
వెడచఱువ మొత్తియును దడఁబడఁగ నొత్తియును
నెడమగుడు లాఁచి తిరుగుడు వడఁగ వ్రేయన్
వడవడ వడంకుచును సుడివడక డాసి చల
ముడుగ కపు డొండొరులు వడి చెడక పోరన్. 737

వ. ఇవ్విధంబునం బోరుచుండ నొండొరులగదాదండంబులు దుమురులైనం బెండు వడక సమదదిగ్వేదండశుండాదండమండితప్రచండంబు లగుబాహుదండంబు లప్పళించి ముష్టియుద్ధంబునకు డగ్గఱి. 738

లయగ్రాహి.

కాల వెస డాఁచియును గీ లెడలఁ ద్రోచియును

✽దాలుములు మూలఁ బెడ ✽ కేల వడి వ్రేయఁ
ఫాలమును కక్షములు ✽ తాలువులు వక్షములు
✽వ్రీల నెముకల్ మెదడు ✽ నేలఁ దుము రై వే
రాల విపులక్షతవి ✽ లోల మగు నెత్తురులు
✽జాలుగొని యోడఁ బెనుఁ ✽ గాలువలుగం ఛే
తాలమదభూతములు ✽ ఖేలనలఁ జేతులను
✽దాళములు తట్టుచు స ✽ లీలగతి నాడన్. 739

ఉ. ప్రక్కలు చెక్కలై మెడలు ✽ పాణితలంబులచేఁ బగుల్చుచున్
ముక్కులు నొక్కులం జెవులు ✽ ముష్టిహతిన్ నలియంగ గ్రుద్దుచున్
డొక్కలుఁ బిక్కలున్ ఘనక ✽ ఠోరపదాహతి నొంచుచున్ నెఱుల్
దక్కక స్రుక్క గొండొరులఁ ✽ దార్కొని పేర్కొని పోరి రుగ్రతన్. 740

ఉ. హు మ్మని మ్రోఁగుచుం బెలుచ ✽ హుంకృతు లిచ్చుచుఁ బాసి డాసి కో
కో మ్మనుచు న్నొడళ్లగల ✽ గుల్ల లతిత్తులుగాఁ బదంబులం
గ్రమ్ముచు ముష్టిఘట్టనల ✽ స్రుక్కుచు నూర్పులు సందడింపఁగా
సొమ్ములు వోవుచుం దెలియు ✽ చున్ మదిఁ జేవయు లావుఁ జూపుచున్. 741

వ. ఇవ్విధంబున వజ్రివజ్రసన్నిభంబు లగునితరేతరముష్టిఘట్టనంబుల భిన్నాంగు లై రక్తసిక్తశరీరంబులతోడం బుష్పితాశోకంబులవీకను జేగుఱుఁగొండలచందంబునను జూపట్టి పోరు చుండఁ గృష్ణుండు జరాసంధునిజన్మమరణప్రకారంబు లాత్మ నెఱుంగుటం జేసి వాయుతనూభవున కలయిక లేక లావును జేవయుఁ గలుగునట్లుగాఁ దద్గాత్రంబునందుఁ దనదివ్యతేజంబు నిలిపి యరినిరసనోపాయం బూహించి సమీరనందనుండు నూచు చుండ నొక్కశాఖాగ్రంబు రెండుగాఁ జీరి వైచి వాని నట్ల చీరి చంపు మని సంజ్ఞగాఁ జూపిన నతండు నాకీలు దెలిసి యవక్రపరాక్రముం డై మాగధుం బడఁద్రోచి వానిపదంబు పదంబునఁ ద్రొక్కి బాహుయుగళంబున రెండవపదంబుఁ గదలకుండం బట్టిమస్తకపర్యంతంబుఁ బెళపెళ యనుచప్పుళ్లుప్పతిల్ల మత్తదంతావళంబు తాళవృక్షంబు చీరు చందంబునఁ బాదజానుజంఘోరుకటిమధ్యోదరాంసకర్ణనయనంబులు వేఱువేఱుభాగంబులుగా వ్రయ్యలు వాపి యార్చినఁ బౌరజనంబులు గనుంగొని భయాకులు లై హాహాకారంబులు సేసి రంత. 742

కారాగృహవిముక్తు లగురాజులు శ్రీకృష్ణుని నుతించుట.

క. అనిలజుని దేవపతినం,దనుఁడును బద్మాక్షుఁడును ను ✽ దారత నాలిం
గనములు సేసి పరాక్రమ,మున కద్భుత మంది మోద ✽ మునఁ బొగడి రొగిన్.

క. వనజాక్షుఁ డంత గరుణా,వననిధియును భక్తలోక ✽ వత్సలుఁడును గా
వున మాగధసుతు సహదే,వునిఁ బట్టము గట్టెఁ దన్మహోన్నతపదవిన్. 744

క. మగధాధినాథునకు ము, న్నగపడి చెఱసాలలను మహాదుఃఖములన్
నొగులుచుఁ దనపాదాంబుజ,యుగళముఁ జింతించు చున్న § యుర్వీశ్వరులన్.

వ. అయ్యవసరంబునఁ గృష్ణుండు దనదివ్యచిత్తంబున మఱవ నవధరింపక చెఱలు విడి
పించిన వారలు పెద్దకాలంబు కారాగృహంబులఁ బెక్కుబాధలం బడి కృశీభూత
శరీరు లగుటం జేసి రక్తమాంసశూన్యంబులై త్వగస్థిమాత్రావశిష్టంబులును ధూళి
ధూసరంబులు నైన దేహంబులు గలిగి కేశపాశంబులు మాసి జటాబంధంబు
లైన శిరంబులతో మలినవస్త్రులై చనుదెంచి యప్పుడు. 746

సీ. నవపద్మలోచను § భవబంధమోచను, భరితశుభాకారు § దురితహారుఁ
గంకణకేయూరుఁ § గాంచనమంజీరు, వివిధశోభితభూషు § విగతదోషుఁ
బన్నగాంతకవాహు § భక్తమహోత్సాహు, నతచంద్రజూటు ను § న్నతకిరీటు
హరినీలనిభకాయు § వరపీతకౌశేయుఁ, గటిసూత్రధారు జ § గద్విహారు

తే. హారవనమాలికామహి § తోరువక్షు, శంఖచక్రగదాపద్మ § శార్ఙ్గహస్తు
లలితశ్రీవత్సశోభిత § లక్షణాంగు, సుభగచారిత్రు దేవకీ § సుతునిఁ గాంచి. 747

చ. భరితముదాత్ములై విగత § బంధనులై నిజమస్తముల్ మురా
సురరిపుపాదపద్మములు § సోఁకఁగఁ జాఁగిలి మ్రొక్కి నమ్రులై
కరములు మోడ్చి యోపరమ § కారుణికోత్తమ సజ్జనార్తిసం
హరణ వివేకశీల మహి § తాశ్రితపోషణ పాపశోషణా. 748

ఆ. వరద పద్మనాభ § హరి కృష్ణ గోవింద, దాసదుఃఖనాశ § వాసుదేవ
యవ్యయాప్రమేయ § యనిశంబుఁ గావింతు, మిందిరేశ నీకు § వందనములు.

ఉ. ధీరవిచార మమ్ము భవ § దీయపదాశ్రయులన్ జరాసుతో
దారనిబంధనోగ్రపరి § తాపము నీకరుణావలోకనా
సారముచేత నార్చితివి § సజ్జనరక్షయు దుష్టశిక్షయు
న్నారయ నీకుఁ గార్యములు § యాదవవంశపయోధిచంద్రమా. 750

సీ. అవధరింపుము మాగ § ధాధీశ్వరుఁడు మాకుఁ, బరమబంధుఁడుగాని § పగఱగాఁడు
ప్రకటితరాజ్యులై § భవమదాంధీభూత, చేతస్కులము మమ్ముఁ § జెప్ప నేల
కమనీయజలతరం § గములకైవడి దీప, శిఖవోలెఁ జూడ న § స్థిరము లైన
గురుసంపదలు నమ్మి § పరసాధనక్రియా, గమ మేది తత్బాధ § కంబు లగుచుఁ

తే. బరఁగునన్యోన్యవైరాను § బంధములను
బ్రజలఁ గారించుచును దుష్ట § భావచిత్తు
లగుచు నాసన్నమృత్యుభ § యంబు దక్కి
మత్తులై తిరుగుదురు దు § ర్మనుజు లంత. 751

చ. కడపటిసేత నైహికసు § ఖంబులఁ గోల్పడి రిత్తకోర్కెవెం

బడిఁ బడి యెండమావులను § బాలిశు లై సలిలాశ డాయుచుం
జెడుమనుజుల్ భవాబ్ధిదరిఁ § జేరఁగ లేక నశింతు రట్టియా
యిడుమలఁ బొందఁ జాలము ర § మేశ త్రిలోకశరణ్య మాధవా. 752

ఉ. వేదవధూశిరోమహిత § వీథులఁ జాల నలంకరించుమీ
పాదసరోజయుగ్మము శు § భస్థితి మాహృదయంబులందు ని
త్యోదితభక్తిమైఁ దగిలి § యుండునుపాయ మెఱుంగఁ బల్కు దా
మోదర భక్తదుర్భవప § యోనిధితారణ సృష్టికారణా. 753

క. అని తను శరణము వేఁడిన, జననాథులవలను నూచి § సదమలభక్తా
వనచరితుఁడు పంకజలో,చనుఁ డిట్లను వారితోడ § సదయామతి యై. 754

చ. జనపతులార మీపలుకు § సత్యము రాజ్యమదాంధచిత్తు లై
ఘనముగ విప్రులం బ్రజలఁ § గాఱియఁ బెట్టుటఁజేసి కాదె వే
ననహుషరావణార్జునులు § నాశము నొందిరి కాన ధర్మపా
లనమునఁ గాక నిల్చునె శు § లంబు బలంబుఁ జిరాయురున్నతుల్. 755

వ. అది గావున మీమనంబుల దేహం బనిత్యంబుగాఁ దెలిసి. 756

ఉ. మీరలు ధర్మముం దగవు § మేరయుఁ దప్పక భూజనాళిఁ బెం
పారయ సౌఖ్యసంపదల § నందఁగఁ బ్రోచుచు భూరియజ్ఞముల్
గౌరవవృత్తి మత్పరము § గా నొనరించుచు మామకాంఘ్రిపం
కేరుహముల్ భజించుచు న § కిల్బిషు లై చరియింపుఁ డిమ్ములన్. 757

వ. అట్లయిన మీరలు బ్రహ్మసాయుజ్యప్రాప్తు లయ్యెదరు మదీయపాదారవిందంబులందుఁ జలింపనిభక్తియుఁ గలుగు నని యానతిచ్చి యారాజవరుల మంగళస్నానంబులు సేయించి వివిధ మణిభూషణమృదులాంబరమాల్యానులేపనంబులొసంగి భోజనతాంబూలంబులం బరితృప్తులం జేసి యున్నతరథాశ్వసామజాధిరూఢులం గావించి నిజరాజ్యంబులకుఁ బూజ్యులం జేసి యనిచిన. 758

క. నరవరు లీచందంబున, మురసంహరుచేత బంధ § మోక్షణు లై సు
స్థిరహర్షంబులతో నిజ,పురములకుం జనిరి శుభవి § భూతి దలిర్పన్. 759

క. హరిమంగళగుణకీర్తన, నిరతముఁ గావించుచును వి § నిర్మలమతు లై
గురుబంధు పుత్త్రజాయా, పరిజన మలరంగఁ గృష్ణుఁ § బద్మదళాక్షున్. 760

వ. బహుప్రకారంబులం బొగడుచుఁ దమతమ దేశంబులకుం జని. 761

క. నళినదళలోచనుఁడు దముఁ, దెలిపినసద్ధర్మపద్ధ § తిని దగవరు లై
యిలఁ బరిపాలించుచు సుఖ,ముల నుండిరి మహితనిజవిభుత్వము లలరన్. 762

వ. ఇట్లు కృష్ణుండు జరాసంధవధంబును రాజలోకంబునకు బంధమోక్షణంబును గావించి వాయునందనవాసవతనయులుం దానును జరాసంధతనయుం డగు సహదేవుండు సేయువివిధంబు లగుపూజలు గైకొని యతని నుండ నియమించి

యచ్చోటు గదలి కతిపయప్రయాణంబుల నింద్రప్రస్థపురంబునకుం జనుదెంచి తద్ద్వారప్రదేశంబున విజయశంఖంబులు పూరించినఁ బ్రతిపక్షభయదంబును బాంధవప్రమోదంబును నగు నమ్మహాఘోషంబు విని పౌరజనంబులు జరాతనయు మరణంబు నిశ్చయించి సంతసిల్లిరి వారిజాక్షుండును భీమసేనపార్థులతోఁ బురంబు ప్రవేశించి ధర్మనందనునకు వందనం బాచరించి తముపోయిన తెఱంగును నచ్చట జరాసంధుని వధియించిన ప్రకారంబును సవిస్తరంబుగా నెఱింగించిన నతండు విస్మయవికచలోచనంబుల నానందబాష్పంబులు గురియ నమ్మాధవు మాహాత్మ్యంబునకుం దమయందలి భక్తిస్నేహదయాదిగుణంబులకుం బరితోషంబు నొందుచుఁ గృష్ణునిం జూచి యిట్లనియె. 763

సీ. కమలాక్ష సర్వలో § కములకు గురుఁడ వై, తేజరిల్లెడుభవ § దీయమూర్తి
యంశాంశసంభవు § లగులోకపాలురు, నీయాజ్ఞఁ దల మోచి § నిఖిలభువన
పరిపాలనిపుణు లై § భాసిల్లుచున్న వా, రట్టినీ కొకనృపు § నాజ్ఞ సేయు
టరయ నీమాయ గా § కది నిక్కమే యేక,మై యద్వితీయ మై § యవ్యయంబు

తే. నైననీతేజమున కొక § హాని గలదె, చిన్మయాకార నీపాద § సేవకులకు
నాత్మపరభేదబుద్ధి యెం § దైనఁ గలదె, పుండరీకాక్ష గోవింద § భువనరక్ష. 764

ధర్మరాజు చేసెడురాజసూయంబునందు శ్రీకృష్ణుండు శిశుపాలుని వధించుట.

వ. అని గోవిందునిం బొగడి యద్దేవునమతంబునం గుంతీసుతాగ్రజుండు పరతత్త్వ విజ్ఞాను లైనధరణీసురులను ఋత్విజులం గా వరియించి. 765

సీ. సాత్యవతేయ క § శ్యప భరద్వా జోప,హూతి విశ్వామిత్ర § వీతిహోత్ర
మైత్రేయ పైల సు § మంతు మధుచ్ఛంద, గౌతమ సుమతి భా § ర్గవ వసిష్ఠ
వామదే వాకృత § వ్రణ కణ్వ జైమిని, ధౌమ్య పరాశ రా § థర్వ కవషు
లసిత వైశంపాయ § నాసురి భార్గవ, క్రతు వీరసేన గ § ర్గ త్రికవ్య

ఆ. ముఖ్యు లైనపరమ § మునులను గృపుని గాం,గేయకుంభజాంబి § కేయవిదుర
కురుకుమారబంధు § కులవృద్ధధారుణీ,సురనరేంద్రవైశ్య § శూద్రవరుల. 766

క. రప్పింప వారు హర్షము, లుప్పతిలఁగ నేఁగుదెంచి § యుచితక్రియలం
దప్పక కనుఁగొను చుండఁగ, నప్పుడు విధ్యుక్తనియతు § లై భూమిసురుల్. 767

ఆ. కడఁగి సవనభూమిఁ § గనకలాంగలముల, నర్థి దున్ని పాండ § వాగ్రజునకు
నచట దీక్ష సేసి § యంచితస్వర్ణమ,యోపకరణముల న § లోపముగను. 768

వ. ఇట్లు నియమంబున సముచితక్రియాకలాపంబులు నడపు చుండి రప్పుడు. 769

క. సకలావనీశు లిచ్చిన,యకలంకసువర్ణరత్న § హయధనవస్త్ర
ప్రకరంబులు మొద లగుకా,నుక లందుకొనక సుయోధ § నుని నియమించెన్.

సీ. అర్థిజాతము గోరి § నట్టివస్తువు లెల్లఁ, దగఁ బంచి యిడఁగ రా § ధాతనూజు

సరసాన్నపానాది § సకలపదార్థముల్, పాకముల్ సేయింపఁ § బవనతనయుఁ
బంకజోదరునొద్దఁ § బాయక పరిచర్య, దవిలి కావింప వా § సవతనూజు
సవననిమిత్తంబు § సంచితద్రవ్యంబు, పెంపుతో వేగ తె § ప్పింప నకులు

తే. దేవ గురు వృద్ధ ధాత్రీసు § రావలులను
నరసి పూజింప సహదేవు § నఖిలజనులఁ
బొలుచు మృష్టాన్నతతులఁ దృ § ప్తులను జేయ
ద్రౌపదిని నియోగించెను § ధర్మసుతుఁడు. 771

వ. అయ్యవసరంబున. 772

చ. హరి శిఖి దండపాణి నిక § షాత్మజ పాశి సమీర గుహ్యకే
శ్వర శశిమౌళి పంకరుహ § సంభవ చారణ సిద్ధ సాధ్య కి
న్నర గరుడోరగామరగ § ణంబులు వచ్చి మఖంబుఁ జూచి య
చ్చెరువడి తొల్లి యెవ్వరును § జేయుమఖంబులు నింత యొప్పునే. 773

క. అది గాక యిందిరావిభు,పదములు సేవించునట్టి § భాగ్యము గలుగం
దుదిఁ బడయ రానిబహుసం,పద లెవ్వియుఁ గలవె యనుచుఁ § బ్రస్తుతిసేయన్.

వ. అప్పుడు. 775

చ. అమరసమానులై తనరు § యాజకవర్గము లోలి రాజసూ
యమఖవిధానమంత్రముల § నగ్నిముఖంబుగఁ జేసి ధర్మజుం
గ్రమమున వేల్పింపఁ గ్రతు § రాజసమాప్తిదినంబునన్ నృపో
త్తముఁడు గడంగి యాజకస § దస్యగురుద్విజకోటిఁ బెంపునన్. 776

వ. పూజించునప్పుడం దగ్రపూజార్హు లెవ్వ రని యడిగిన సదస్యులు దమకుఁ దోఁచినవిధంబులం బలుక వారిభాషణంబులు వారించి వివేకశీలుండును జతురవచనకోవిదుండును నగుసహదేవుండు భగవంతుండును యదుకులసంభవుండును నైన శ్రీకృష్ణునిం జూపి యిమ్మహాత్ముని సంతుష్టుం జేసిన భువనంబు లన్నియుం బరితుష్టిం బొందు నని చెప్పి ధర్మజుం జూచి యి ట్లనియె. 777

ఉ. కాలము దేశముం గ్రతువుఁ § గర్మముఁ గర్తయు భోక్తయున్ జగ
జ్జాలము దైవమున్ గురువు § సాంఖ్యము మంత్రము నగ్ని యాహుతుల్
వేళలు విప్రులుం జనన § వృద్ధిలయంబుల హేతుభూతముల్
లీలలఁ దానయై తగ వె § లింగెడు నెక్కటి తేజ మీశుఁడున్. 778

చ. ఇతఁడె యితండు గన్నులొక § యించుక మోడ్చిన నీచరాచర
స్థితభువనంబు లన్నియు న § శించు నితం డవి విచ్చి చూచినన్
వితతము లై జనించుఁ బ్రభ § విష్ణుఁడు విష్ణుఁడు నైనయట్టియీ
క్రతుఫలదుండు గా కొరుఁ డొ § కం డెటు లర్హుఁడు శిష్టపూజకున్. 779

ఉ. ఈ పురుషోత్తమున్ జగద § ధీశు ననంతుని సర్వశక్తుఁ జ

ద్రాపకు నగ్రపూజఁ బరి § తోషితుఁ జేయ సమస్తలోకముల్
వే పరితుష్టిఁ బొందుఁ బృథి § వీవర కావున నీవు కృష్ణునిన్
శ్రీపతిఁ బూజసేయు మెడ § సేయక మాటలు వేయు నేటికిన్. 780

క. అని సహదేవుఁడు పలికిన, విని యచ్చటిజనులు మనుజ § విభులును ఋషులున్
మునుకొని మనముల మోదము, దనుకఁగ నిది లెస్స యనిరి § ధర్మజుఁ డంతన్

క. మునిజనమానసమధుకర, వనజాతము లైనయట్టి § వారిజదళలో
చనుపదయుగళప్రక్షా,ళన మొగిఁ గావించి తజ్జ § లంబులు భక్తిన్. 782

క. తానును గుంతియు ననుజులు, మానుగ ద్రుపదాత్మజయును § మస్తకములఁ జెం
పూనిననియతి ధరించి మ,హానందముఁ బొంది రతిశ § యప్రీతిమెయిన్. 783

క. చంచత్కాంచనరుచిరో,దంచితవస్త్రముల నూత § నార్కప్రభలన్
మించినరత్నములం బూ,జించెన్ ధర్మజుఁడు కృష్ణు § జిష్ణు సహిష్ణున్. 784

వ. ఇట్లు పూజించి యానందబాష్పజలబిందుకందళితనయనారవిందంబుల గోవిం
దునిసుందరాకారంబు దర్శింపఁ జాల కుండె నట్లు పూజితుం డై తేజరిల్లుపుండ
రీకాక్షు నిరీక్షించి హస్తంబులు నిజమస్తకంబుల ధరించి వినుతులు సేయుచు
నఖిలజనంబులు జయజయశబ్దంబు లిచ్చిరి దేవతలు వివిధతూర్యఘోషంబుల
తోడం బుష్పవర్షంబులు గురియించి రయ్యవసరంబున. 785

క. దమఘోషసుతుఁడు దద్విభ,వము సూచి సహింప కలుక § వట్రిలఁగాఁ బీ
ఠము డిగ్గి నిలిచి నిజహ,స్తము లెత్తి మనోభయంబు § దక్కినవాఁ డై. 786

వ. అప్పుండరీకాక్షుండు విను చుండ సభాసదులం జూచి యి ట్లనియె. 787

క. చాలుఁ బురే యహహా యీ,కాలము గడపంగ దురవ § గాహం బగు నీ
తేలా తప్పెను నేఁ డీ,బాలకువచనములచేతఁ § బ్రాజ్ఞులబుద్ధుల్. 788

వ. ఇట్లు తప్పిన తెఱం గె ట్లనినఁ బాత్రాపాత్రవివేకంబు సేయ నేర్చినవిజ్ఞాననిపుణులు
నున్నతసత్త్వగరిష్ఠులు బహువిధతపోవ్రతనియమశీలురు ననల్పతేజులు మహాదై
శ్వర్యకీర్తిధరులుఁ బరతత్త్వవేదులు నఖిలలోకపాలపూజితులు విగతపాపులుఁ
బరమయోగీంద్రులు నుండ వీరిం గైకొనక వివేకరహితు లై గోపాలబాలునిం
బూజ సేయుటకు నెట్లు సమ్మతించిరి పురోడాశంబు సృగాలంబున కర్హం బగునే
యదియునుం గాక. 789

సీ. గురుదేవశూన్యుండు § కులగోత్రరహితుండు, దలిదండ్రు లెవ్వరో § తడవఁ గాన
మప్పులఁ బొరలెడు § నాదిమధ్యావసా,నంబులం దరయ మా § నంబు లేదు
బహురూపి యై పెక్కు § భంగుల వర్తించు, వావివర్తనములు § వరుస లేవు
పరికింప విగతసం § బంధుండు దలపోయ, మానిమిత్తంబున § మాని సయ్యెఁ

తే. బరఁగ మున్ను యయాతిశా § పమునఁ జేసి, వాసి కెక్కద యీయదు § వంశమెల్ల
బ్రహ్మతేజంబు నెల్లఁ గో § ల్పడినయతఁడు, బ్రహ్మఋషిసేవ్యుఁ డగునె గో § పాలకుండు.

క. జారుఁడు జన్మావధియును, జోరుఁడు ముప్పోకలాఁడు సుమహితపూజా
చారక్రియలకు నర్హుఁడె, వారక యితఁ డనుచు నశుభ వాక్యస్ఫూర్తిన్. 791

చ. అని తను మాఱు నాడిన ము రాంతకుఁ డాశిశుపాలువాక్యముల్
విని మదిఁ జీరికిం గొనఁడు విశ్రుతఫేరవరావ మాత్మఁ గై
కొనని మృగేంద్రురీతి ముని కోటియు రాజులుఁ బద్మనాభు నా
డినయవినీతభాషలకు డెందమునం గడు వంత నొందుచున్. 792

ఉ. వీనులు మూసికొంచు విన విస్మయ మంచు ముకుంద మాధవ
శ్రీనిధి వీని నేగతికిఁ జేర్చెదొ యంచు దురాత్ముఁ దిట్టుచు
న్నానరనాథులున్ మునులు నచ్చట నిల్వక పోవఁ బాండుసం
తానము లప్రమేయబల దర్పమహోద్ధతరోషచిత్తులై. 793

వ. అప్పుడు కేకయసృంజయభూపతులుం దాము వివిధాయుధపాణులై యదల్చి
నిల్చిన వాఁడునుం బిఱుతివక యదల్చి పలుకయు వాలునుం గైకొని భుజాగర్వ
దుర్వారుం డై గోవిందునిఁ దదనువర్తులైనవారలం గుపితుం డై నిందింప నమ్ము
కుందుం డాగ్రహంబున లేచి తనకట్టెదుర నెదర్చి యున్న శిశుపాలుని రూక్షేక్ష
ణంబుల నీక్షించుచు నాక్షణంబ తన్మస్తకంబు నిశితధారాకరాళం బైనచక్రం
బున నవక్రపరాక్రముండై రుధిరంబు దొరఁగం దునుమ నమ్మహాకలకలం బాక
ర్ణించి చైద్యబలంబులును దదీయపక్షచరు లైన భూపతులును గనుకనిం బఱచి
రయ్యవసరంబున. 794

క. మునివరులును జనపతులును, గనుఁగొని వెఱఁ గందఁ జైద్యు గాత్రమునందుం
డనుపమతేజము వెలువడి, వనజోదరుదేహమందు వడిఁ జొచ్చె నృపా. 795

వ. అనిన మునివరునకు భూవరుం డి ట్లనియె. 796

క. కమలాక్షుని నిందించిన, దమఘోషతనూభవుండు దారుణమలకూ
పమునం బొందక యేక్రియ, సుమహితమతిఁ గృష్ణునందుఁ జొచ్చె మునీంద్రా

వ. అనిన శుకయోగి రాజయోగి కి ట్లనియె. 798

మ. మధుదైత్యాంతకుమీఁదిమత్సరమునన్ మత్తిల్లి జన్మత్రయా
వధి నేప్రొద్దుఁ దదీయరూపగుణది వ్యధ్యానపారీణధీ
నిధి యౌటన్ శిశుపాలభూవిభుఁడు దా నిర్ధూతసర్వాఘుఁ డై
విధిరుద్రాదుల కందరానిపదవిన్ వే పొందె నుర్వీశ్వరా. 799

వ. అంత ధర్మనందనుండు ఋత్విగ్గణంబులను సదస్యులను బహుదక్షిణలం దనిపి
వివిధార్చనలం బూజించి యవభృథస్నానక్రియాపరితోషంబున. 800

సీ. మురజమృదంగగో ముఖశంఖడిండిమ, పణవాదిరవములు బరమునిండఁ
గవిసూతమాగధ గాయకవందివై, తాళికవినుతులు దండ బెరయ
వితతమర్దళవేణు వీణారవంబుల, గతులకు నర్తకీ గతులు సెలఁగఁ

దరళవిచిత్రక ॥ ధ్వజపతాకాంకిత, స్యందనగజవాజి ॥ చయము లెక్కి

తే. సుతసహోదరహితపురో ॥ హితజనంబు, కటకకేయూరహారకం ॥ కణకిరీట
వస్త్రమాల్యానులేపన ॥ వ్రాతములను, విభవ మొప్పారఁ గై సేసి ॥ వెడలనంత.

వ. మఱియు యదుసృంజయకాంభోజకురుకేకయకోసల భూపాలముఖ్యులు చతుర్విధసేనాసమేతులై ధరణి కంపింప వెన్నడి నడతేర ఋత్విజ్నికాయంబును సదస్యులను బ్రహ్మఘోషంబు లొలయ మున్నిడికొని శోభమానానూనప్రభాభాసమానసువర్ణమయమాలికాదివ్యమణిహారంబులు కంఠంబునం దేజరిల్ల నున్నతజవాశ్వంబులం బూన్చినపుష్పరథంబు కళత్రసమేతుం డై యెక్కి యతిమనోహరవిభవాభిరాముం డై చనుదెంచు చుండె నప్పుడు వారాంగనాజనంబులు తమతమవారలం గూడికొని. 802

సీ. కనకాద్రిసానుసం ॥ గతకేకినులభాతిఁ, గ్రొమ్ముళ్లు వీఁపుల ॥ గునిసి యాడఁ
దరళతాటంకము ॥ క్తాఫలాంశుద్యుతుల్, చెక్కుటద్దములతోఁ ॥ జెలిమి సేయఁ
బొలసి యదృశ్యమై ॥ పోనిక్రొమ్మెఱుఁగుల, గతులఁ గటాక్షదీ ॥ ధితులు దనర
మించు పైనెగయ ఱోఁ ॥ కించుజక్కవ లనఁ, జన్నులు జిలుగుకం ॥ చెలలనఱుమ

తే. మహితకుచభారకంపిత ॥ మధ్య లగుచు
నర్థి మొలనూళ్లు మెఱయఁ బ ॥ య్యెదలు జీరఁ
గరసరోజాతకంకణ ॥ క్వణనములును
జరణనూపురఘోషముల్ ॥ సందడింప. 803

వ. మఱియు నయ్యిందువదన లందంద మందగమనంబునం జెందుఘర్మజలబిందుసందోహకందళితమందహాసచంద్రికాసుందరవదనారవిందంబులనిందిందిరరుచిరచికురబృందంబులు చిందఱవందఱలై సందడిగొన నమందానందహృదయలై సువర్ణశృంగసంగతంబులైనసంకుమదమలయజముఖసురభితోయంబులు సముదాయంబులై తమతోయంబులవారిపయిం జల్లుచుఁ జెందొవలఁ గెందలిరుల రచియించినచిమ్మనగ్రోవులం దావులు గలపూఁదేనియలు నించి వావులు దెలిపి తేవలు మీఱఁ గ్రేవల నుండి యిమ్ములం గని చిమ్ముచు మృగమదకుంకుమపంకంబును గొంకక బింకంబుల జంకెలొలయం బంకజసన్నిభంబు లగు మొగంబుల నేమఱించి చరుముచు నుల్లంబులు పల్లవింపం బెల్లడరి యందియలు గల్లుగల్లని మొరయఁ గ్రేళ్లుదాఁటుచుం జారుచంద్రికాసారఘనసారధూళిమిళితరజనీపరాగంబు రాగంబు రంజిల్లం గరంబులం బుచ్చికొని శిరంబులం జల్లుచుఁ జిత్తంబుల నమ్మత్తకాశినులవృత్తంబు లగుకుచంబుల కెత్తువత్తు మని బిత్తరించుపువ్వుగుత్తులం దత్తఱంబున వ్రేయుచుఁ బరిహసించుచు నన్యోన్యకరకిసలయకనకకరండభరితం బగుపన్నీటం జెంగావిజిలుఁగుఁబుట్టంబులు దట్టంబుగాఁ దోఁగి మర్మంబులు బయలుపడిన నగ్గలంబు లగుసిగ్గులకు నొప్పిదంబు లగుతమకనుఁజెప్ప

లడ్డంబు సేయుచుఁ బురుషులుం దాను నారామ లభిరామలీలారసోక్తు లెసఁయ నంతరంగంబుల సంతసంబునం బంతంబు లిచ్చుచు వసంతంబు లాడి రవ్వేళ సతులవిమానారూఢు లైనయింద్రపురంధ్రీజనంబులుంబోలె హాటకశిబిక లెక్కి నిజచేటికాజనంబులు సేవింపం జనుదెంచుభూకాంతకాంతాజనంబులు తమసర సంబులకు నర్హంబు లైనధరణీపాలవధూలలామంబు లాదరించుచెలులపైఁ దమ సఖీజనంబులం బురికొల్పి చల్లించుచు భావగర్భితంబు లగువారిచతురసర సోక్తుల మందహాసచంద్రికలు ముఖకమలలీలావిలాసలక్ష్మిం బొదిసేయం జని రివ్విధంబున నిజసామ్రాజ్యవిభవంబు ప్రాజ్యంబుగా నజాతశత్రుండు గంగా ప్రవాహంబున కరిగి యందు నిజవధూయుక్తుండై శాస్త్రోక్తప్రకారంబున నవ భృథస్నానం బాచరించె నాసమయంబున. 804

క. అనిమిషదుందుభిఘనని,స్వనములు వీతెంచెఁ బుష్ప ƒ వర్షము గురిసెన్
మునిదేవపితృమహీసుర,వినుతులరవ మెసఁగె నవుడు ƒ విమలచరిత్రా. 805

క. నరు లెట్టిపాపు లైనను, గర మర్థిని నెద్ది సేసి ƒ గతకల్మషు లై
చరియింతు రట్టియవభృథ, మరుదుగఁ గావించి రెలమి ƒ నఖిలజనంబుల్. 806

ఆ. అంత ధర్మతనయుఁ ƒ డభినవమృదులదు,కూలసురభికుసుమ ƒ మాలికాను
లేపనములు రత్న ƒ దీపితభూషణా,వళులు దాల్చివైభ ƒ వమున నొప్పె. 807

వ. అంతనవభృథస్నానానంతరంబున మరలి చనుదెంచి. 808

ఉ. పాండుతనూభవాగ్రజుఁడు ƒ పాండుయశోనిధి భాసమానమా
ర్తాండనిభుండు యాజకస ƒ దస్యమహీసురమిత్రబంధురా
ఖండలిఁ బూజ చేసి బుధ ƒ మాన్యచరిత్రుఁడు వారి కిచ్చె నొం
డొండ దుకూరలత్నకన ƒ కోజ్జ్వలభూషణముఖ్యవస్తువుల్. 809

వ. అట్లు నారాయణపరాయణు లై దేవసమానప్రకాశప్రభావంబుల సకలనరనారీ లోకంబు లనర్ఘ్యరత్నమయభూషణమాల్యానులేపనంబులు ధరియించి బరమా నందభరితాత్ము లై యొప్పి యుండి రంత. 810

చ. సునిశితభక్తిఁ దన్మఖముఁ ƒ జూడఁగ వచ్చినయట్టిదేవతా
మునిధరణీసురప్రకర ƒ భూవరవిజ్ఞనశూద్రకోటి య
జ్ఞనవరచంద్రుచే నుచిత ƒ సత్కృతులం బరితోషచిత్తు లై
వినయముతోడ ధర్మజుని ƒ వీడ్కొని పోవుచుఁ బెక్కుభంగులన్. 811

చ. హరిచరణాంబుజాతయుగ ƒ ళార్చకుఁ డై పెనుపొందుపాండుభూ
వరసుతురాజసూయమఖ ƒ వైభవముల్ నుతియించుచున్ సమా
దరమున నాత్మభూములకు ƒ దారత నేఁగిరి ధర్మసూనుఁడున్
సరసిజనేత్రుఁ దా ననుపఁ ƒ జాలక యుండు మటంచు వేఁడినన్. 812

వ. అట్లు పాండవాగ్రజుప్రార్థనం గైకొని దామోదరుండు సమస్తయాదవులను గుశ

స్థలికిఁ బోవం బనిచి కతిపయపరిజనంబులుం దానును నతనికిం బ్రియంబుగాఁ
దన్నగరంబునఁ బ్రమోదంబున నుండె నని చెప్పి మఱియు నిట్లనియె. 813

చ. జనవర పాండుభూపతను ✽ జాతుఁడు దుస్తర మామనోరథా
బ్ధిని సరసీరుహాక్షుఁ డను ✽ తెప్పకతంబున దాఁటి భూరిశో
భనయుతుఁ డై మనోరుజయుఁ ✽ బాసి ముదాత్మకుఁ డై వెలింగె న
వ్వనరుహనాభుదాసజన ✽ వర్యులకుం గలవే యసాధ్యముల్. 814

వ. అట్టియెడ. 815

ఆ. రాజసూయమఖవ ✽ రప్రభావమునకు
నఖిలజనులు మోద ✽ మంది రపుడు
కలుషమానసుండు ✽ కులపాంసనుఁడు సుయో
ధనుఁ డొకండు దక్క ✽ ధరణినాథ. 816

వ. అనిన విని శుకయోగీంద్రునకుఁ బరీక్షిన్నరేంద్రుం డిట్లనియె. 817

ఆ. అఖిలజనుల కెల్ల ✽ నానందజనక మై, యొనయుమఖము కురుకు ✽ లేశ్వరునకుఁ
గర మసహ్య మైన ✽ కారణ మెయ్యది, యెఱుఁగఁ బలుకు నాకు ✽ నిద్ధచరిత.

చ. అనిన మునీంద్రుఁ డిట్లను ధ ✽ రాధిపుతోఁ గురురాజు పాండునం
దనులదెస న్ననేకదురిత ✽ తంబులు నిచ్చలు సేయు చుండు నై
నను నొకనాఁడు పంకరుహ ✽ నాభదయాపరిలబ్ధభూరిశో
భనజితదేవదైత్యనర ✽ పాలక రాజ్యరమామహత్త్వ మై. 819

చ. వెలయుననూనసంపదల ✽ విశ్రుతకీర్తులు మిన్నుముట్టఁ బెం
పలరినపాండుభూవరసు ✽ తాగ్రజుఁ డంతిపురంబులోన ను
జ్జ్వలమణిభూషణాంశురుచి ✽ జాలము వర్వఁ బయోజనాభు ను
త్కలిక భజించుచుఁ ఘనసు ✽ ఖస్థితి భూరిమనోహరాకృతిన్. 820

వ. ఉండం గనుంగొని యదియునుంగాక యొక్కనాఁడు లలితాష్టమీశశాంకబింబం
బుల విడంబించుచు నింద్రనీలరుచినిచయంబు నపహసించుకుటిలకుంతలంబులు
నటనంబు సలుపం దనరునిటలఫలకంబులును బుష్పచాపుచాపంబురూపు సేపు
మాపుభ్రూయుగోపాంతంబు లై సౌదామనీదామరుచిస్తోమంబు లై కర్ణాంతసీ
మంబు లై యంజనంబులతోడ రంజిల్లునేత్రకంజంబులును నవమల్లికాముకుళ
విభాసితదంతమరీచికానిచయోద్దీపితమందహాసచంద్రికాధవళితంబులును ముకు
రోపమితంబులు నై కర్ణకుండలమణిమరీచిజాలంబులు బెరసి బహుప్రకారం
బులఁ బర్వం బొలుచుకపోలపాలికలును విలసితగ్రైవేయకముక్తాఫలహారనిచ
యంబుల కిమ్ముచూపక మిసమిసనిపసగలమెఱుంగులు గిఱిగొన మీఁటినం బగులు
ననం బొగడం దగి మొగంబులకుం బుటంబు లెగయునుత్తుంగపీనకుచభారం
బులవ్రేఁగు లాఁగ లేక తూఁగాడుచుం గరతలపరిమేయంబు లగుమధ్యభాగంబు

లును ఘనజఘనమండలావతీర్ణకాంచనకాంచీకలాపకింకిణీకలకలనినాదోల్లసితంబు
లగుకటిప్రదేశంబులును సల్లలితహల్లకపల్లవకాంతులమొల్లంబులఁ గొల్లలు గొని
యభిరామంబులై శోభిల్లుపదపాణితలంబులును నలసగతులం బదంబులం
దనరుమణినూపురంబులు గోపురంబులం బ్రతిస్వనంబు లొలయ మొరయ
నలరు చరణారవిందంబులును రత్నవలయకంకణాంగుళీయకాదివివిధభూషణ
ద్యుతినిచయంబు లుష్ణమరీచికరనిచయంబుల ధిక్కరింప వెలుంగుకరకంజంబు
లును మృగమదఘనసారహరిచందనాగరుకుంకుమపంకంబులభాసురంబు లగు
వాసనలు నాసారంధ్రంబులకు వెక్కసంబులై పొలయుసౌభాగ్యంబులుం గలిగి
చైతన్యంబు నొందినమాణిక్యపుబొమ్మలవిధంబున గగనమండలంబు నిర్గమించి
వసుధాతలంబున సంచరించు చంద్రరేఖలచెలువున శృంగారరసంబు మూర్తీభ
వించి జగంబుల మోహపఱచుమోహినీదేవతలచందంబున విలసించుమాధవ
వధూసహస్రంబులసంగతిని సౌదామనీలతయునుంబోలె నొప్పుచుండెడుద్రుపద
రాజనందనవిభవంబును రాజసూయమహాధ్వరోత్సవంబునం జూచి చిత్తం
బు త్తలపడ సుయోధనుండు సంతాపానలంబునం గ్రాఁగుచుండె నంత నొక్క
నాఁడు ధర్మనందనుండు నిర్మలం బగుసభాభవనంబునకుం జని. 821

సీ. సుతసహోదరపురో § హితబాంధవామాత్య,పరిచారభటకోటి § బలసి కొలువఁ
గలితమాగధమంజు § గానంబుఁ బాఠక,పఠనరవంబును § బ్రమద మొసఁగఁ
గంకణఝణఝణ § త్కారంబు శోభిల్ల, సరసిజాననలు చా § మరము లిడఁగ
మయవినిర్మితసభా § మధ్యంబునను భాస,మానసింహాసనా § సీనుఁ డగుచు

తే. నమరగణములు గొలువఁ బెం § పారునిమి
షేంద్రుకైవడి మెరసి యు § పేంద్రుఁ డలర
వరుసఁ గొలువున్నయత్తటి § దురభిమాని
క్రోధమాత్సర్యధనుఁడు సు § యోధనుండు. 822

ఉ. కాంచనరత్నభూషణని § కాయముఁ దాల్చి సముజ్జ్వలప్రభో
దంచితమూర్తి నొప్పి పణి § హారులు ముందటఁ గ్రందు వాయ వా
రింప సహోదరుల్ నృపవ § రేణ్యులు పార్శ్వములన్ భజింప నే
తెంచెను రాజసంబున యు § ధిష్ఠిరుపాలికి వైభవోన్నతిన్. 823

వ. అట్లు చనుదెంచి మయమాయామోహితం బైనసభాస్థలంబునందు. 824

క. సలిలములు లేనితావున, వలువలు వెస నెగయఁ దిగిచి § వారక తోయం
బులు గలచోటను జేలం,బులు దడియఁగఁ బడియె నిజవి § భుత్వము దఱుఁగన్.

క. ఆవిధ మంతయుఁ గనుఁగొని, పావని నవ్వుటయు నచటి § పార్థివులును గాం
తావలియును యమతనయుఁడు, వారిరఁ జేసన్నఁ దమ్ము § వారింపంగన్. 826

వ. దామోదరానుమోదితు లయి మహారవంబుగాఁ బరిహాసంబులు చేసిన సు

యోధనుండు లజ్జావనతవదనుం డై కుపితమానసుం డగుచు నయ్యెడ నిలువక
వెలువడి నిజపురంబున కరిగె నయ్యవసరంబున ధీవిశాలు రైనసభాసదు లగు
నచ్చటిజనంబులకోలాహలంబు సంకులం బైన నజాతశత్రుండు చిత్తంబున విన్న
నై యుండె నప్పుండరీకాక్షుండు భూభారనివారణకారణుం డగుటంజేసి దుర్యో
ధనునపహాసంబునకుం గా దనం డయ్యె నంత. 827

క. హరి ధర్మసుతుని వీడ్కొని, తరుణీహితబంధుజనక ॱ దంబము గొలువం
బరితోషమునఁ గుశస్థల,పురమునకుం జనియె మోద ॱ మున నరనాథా. 828

చ. జనవరబంధమోక్షణముఁ ॱ జైద్యవధంబును బాండురాజనం
దనమఖరక్షణంబును ను ॱ దారతఁ జేసినయట్టిదేవకీ
తనయుచరిత్రభాసురక ॱ థాపఠనాత్ములు గాంతు రిష్టశో
భనబహుపుత్త్రకీర్తులును ॱ భవ్యవివేకము విష్ణులోకమున్. 829

క. అని శుకయోగీంద్రుం డమ్మనుజేంద్రునిఁ జూచి పలికె ॱ మఱియును శ్రీకృ
ష్ణుని యద్భుతకర్మంబులు, వినిపింతుం జిత్తగింపు ॱ విమలచరిత్రా. 830

సాల్వుండు శివప్రసాదంబున సౌభకవిమానంబు వడసి ద్వారకాపురిపై దండెత్తుట.

సీ. వసుధేశ విను మును ॱ వైదర్భిపరిణయ, వేళ దుర్మదశిశు ॱ పాలభూమి
వరునకుఁ దోడ్పడ ॱ నరుదెంచి సైనికా, వలితోడఁ దొడరి దో ॱ ర్బలము దూలి
హరిచేత నిర్జితు ॱ లైనరాజులలోనఁ, జైద్యునిచెలికాఁడు ॱ సాల్వభూమి
పతి జరాసంధాది ॱ పార్థివప్రకరంబు, విన మత్సరానల ॱ విపుల శిఖల
తే. ధాత్రి నిటమీఁద వీతయా ॱ దవము గాఁగఁ
గడఁగి చేయుదు నని దురా ॱ గ్రహముతోడఁ
బంతములు వల్కి యట చని ॱ భరితనిష్ఠఁ
దంము గావింపఁ బూని సు ॱ స్థలమునందు. 831

క. ధృతి వదలక యుగ్రస్థితిఁ, బ్రతిదినమును బిడికెఁ డవని ॱ రజ మశనముగా
నతినియమముతో నాపశు,పతి శంకరు ఫాలనయను ॱ భర్గు నుమేశున్. 832

క. చెదరనినిజభక్తిని దత్పదపద్మము లాత్మ నిలిపి ॱ పాయక యొకయేఁ
డుదితక్రియ భజియించిన, మదనారియు వానిభక్తి ॱ మహిమకు వశుఁ డై. 833

క. బోరనఁ బ్రత్యక్షుం డై, కోరినవర మేమి యైనఁ ॱ గొసరక యిత్తుఁ
వారక వేఁడు మ టన్నను, నారాజతపోధనుండు ॱ హరునకుఁ బ్రీతిన్. 834

తే. వందనం బాచరించి యా ॱ నందవికచ,వదనుఁ డై నొస లంజలిఁ ॱ గదియఁ జేర్చి
శ్రితదయాకార నన్ను ర ॱ క్షించెదేని, నెఱుఁగ వినిపింతు వినుము మ ॱ దీప్సితంబు
తే. గరుడగంధర్వయక్షరా ॱ క్షససురేంద్ర,వరులచే సాధ్యపడక నా ॱ వలయు నెడల
నభ్రపథమునఁ దిరిగెడు ॱ నట్టిమహిత, వాహనము నాకు దయచేయు ॱ వరద యీశ.

వ. అని యభ్యర్థించినం బ్రసన్నుండై హరుండు వానికోర్కి కనురూపం బైన పురంబు నిర్మింప మయుని నియోగించిన నతండు నట్ల చేసెద నని కామగమ నంబును నతివిస్తృతంబునుగా లోహంబున నిర్మించి సౌభకం బనునామం బిడి సాల్వుని కిచ్చిన వాఁడును బరమానందంబుం బొంది తద్విమానారూఢుం డై యాదవులవలనిపూర్వవైరంబుఁ దలంచి దర్పాంధచేతస్కుం డై ద్వారకానగ రంబుపైఁ జని నిజసేనాసమేతంబుగాఁ దత్పురంబు నిరోధించి. 837

సీ. సరిదుపవనసరో § వరములు మాయించి, బావులు గలఁచి కూ § పములు చెఱిచి
కోటలు వెస వీట § తాటముల్ గావించి, పరిఖలు పూడ్చి వ § ప్రములు ద్రొబ్బి
యట్టళ్లు ధరఁగూల్చి § యంత్రముల్ దునుమాడి, కాంచనధ్వజపతా § కములు నఱికి
భాసురగోపుర § ప్రాసాదహర్మ్యంబు, శాలాంగణములు భ § స్మములు సేసి

తే. విమలకాంచనరత్నాది § వివిధవస్తు
కోటి నెల్లను నందంద § గొల్లవుచ్చి
ప్రజలఁ జెఱపట్టి దొరలను § భంగపెట్టి
తఱిమి యిబ్బంగిఁ బెక్కుబా § ధల నలంచి. 838

చ. మదమున నంతఁ బోవక వి § మానయుతంబుగ నభ్రవీథికిం
గొదకొని యేపుమై నెగసి § కొంకక శక్తి శిలామహీరుహ
ప్రదరము లోలిమైఁ గురిసి § బంధురభూమిపరాగశర్కరల్
వదలక చల్లుచుం బలయ § వాయువుచే దిశ లావరించుచున్. 839

వ. అట్టియెడ. 840

క. చటులపురత్రయదనుజో,త్కటదుస్తరబాధ్యమాన § ధారుణిగతి న
ప్పటుభేదన మెంతయు వి,స్ఫుటపీడం జెంది వగల § సుడివడు చుండన్. 841

చ. కని భగవంతుఁడుం రథిశి § ఖామణియు న్నగురాక్షిణేయుఁ డ
జ్జనముల నోడ కుండుఁ డని § సంగరకౌతుక మొప్ప దివ్యసా
ధనముల బూని సైనికక § దంబము గొల్వ ననూనమీనకే
తనరుచి గ్రాల నున్నత ర § థస్థితుఁ డై వెడలెం రణోర్వికిన్. 842

వ. అయ్యవసరంబున. 843

చ. సమధికబాహుశౌర్యజిత § చండవిరోధులు వెల్లి రున్నత
క్షమ గద భానువింద శుక § సాత్యకి సారణ చారుదేష్ణ సాం
బ మకరకేతనాత్మజ శ్వ § ఫల్కతనూభవ తత్సహోదర
ప్రముఖయదూత్తముల్ విమత § భంజను లై కృతవర్మ మున్నుగన్. 844

క. వారణవాజిస్యందన,వీరభటావలులు సనిరి § విశ్వము వడఁకం
ఘోరాకృతి వివిధాయుధ,భూరిద్యుతు లర్కబింబ § ముం గబళింపన్. 845

వ. చని యాగోవిందనందనస్యందనంబు బలసందోహంబునుం దలకడచి యదుసై

సైన్యంబులు సాల్వబలంబులతోడం దాఁకొని పెరయునప్పుడు దేవదానవ
సంకులసమరవిధంబునం దుములం బయ్యె నయ్యెడ. 846

మ. వితతజ్యాచయటంకృతుల్ మదజలా § విర్భూతశుండాలఘీం
కృతు లుద్యద్భటహుంకృతుల్ మహితభే § రీభాంకృతుల్ భీషణో
ద్ధతనిస్సాణధణంకృతుల్ ప్రకటయో § ధవ్రాతసాహంకృతుల్
కుతలంబున్ దివి నిండ మ్రోసె రిపుసం § క్షోభంబుగా భూవరా. 847

మ. హరిరింఖారథనేమిసద్భటపద § వ్యాఘట్టనోద్ధూతదు
స్తరధూళీపటల ప్రభూతనిబిడ § ధ్వాంత ప్రవిధ్వంసకృ
త్కరశాతాసిగదాదిహేతిరుచు లా § కాశంబు నిండన్ వియ
చ్చరదృక్కుల్ మిఱుమిట్లు గొల్ప సమరో § త్సాహంబు సంధిల్లఁగన్. 848

చ. తలకొని సైనికుల్ గవిసి § తాఁకొని పేర్కొని పాసి డాసి యం
కిలి గొన కెమ్ము లమ్ములఁ బ § గిల్చి నొగిల్చి తరేతరుల్ తలల్
నలియఁగ మొత్తి యొత్తి నయ § నంబుల నిప్పులు రాల లీల నొ
దలలు లలాటముల్ ఘనగ § దాహతి నొంచి కలంచి పోరఁగన్. 849

వ. అయ్యవసరంబునఁ బ్రద్యుమ్నుండు గనుంగొని. 850

మ. అనయంబుం గలుషించి సౌభపతిమా § యాకోట్లు చంచచ్ఛరా
సననిర్ముక్తనిశాతదివ్యమహితా § స్త్రశ్రేణిచేఁ దత్క్షణం
బున లీలాగతి నభ్రగుల్ మనములన్ § భూషింప మాయించె న
వ్వనజాతాప్తుఁడు భూరిసంతమసమున్ § వారించుచందంబునన్. 851

వ. మఱియును. 852

చ. అతిరథికోత్తముం డన ను § దంచితకాంచనపుంఖపంచవిం
శతివిశిఖంబుల న్నతని § సైనికపాలుని నొంచి యుగ్రుఁ డై
శతశతకోటికోటినిభ § సాయకముల్ వరఁగించి సాల్వభూ
పతికకుదంబు నొంచి లయ § భైరవుకైవడిఁ బేర్చి వెండియున్. 853

చ. పదిపదియమ్ములన్ మనుజ § పాలవరేణ్యుల నొంచి రోషముం
గదురఁగ మూఁడుమూఁడు శిత § కాండములన్ రథదంతి రాజులం
జదియఁగ సేసి యొక్కొక్కని § శాతశరంబున సైనికావలిన్
మదము లడంచి యి ట్లతఁ డ § మానుషలీలఁ బరాక్రమించినన్. 854

క. దుర్మానవహరునద్భుత,కర్మమునకు నుభయసైని § కప్రకరంబుల్
నిర్మలమతి నుతియించిరి, భర్మాచలధైర్యు విగత § భయుఁ బ్రద్యుమ్నున్. 855

వ. అయ్యవసరంబున. 856

ఉ. సాంబుని సాల్వభూవిభుఁడు § సాయకజాలము లేసి నొంచినన్
జాంబవతీతనూభవుఁడు § చాపము సజ్యము సేసి డాసి సా

ల్వాం బదియేనుబాణముల § నున్నతవక్షము గాఁడ నేసి తీ
క్ష్ణాంబకవింశతి న్నతని § సౌభక మల్లలనాడ నేసినన్. 857

చ. గదుఁడు మహోగ్రవృత్తి నిజ § కార్ముకనిర్గతవిస్ఫురద్విధుం
తుదవదనాభబాణవిత § తుల్ పరఁగించి విరోధిమస్త్రముల్
గుదులుగ గ్రుచ్చి యెత్తుచు న § కుంఠితవిక్రమకేళిలోలుఁ డై
చదల సురల్ నుతింప రథి § సత్తముఁ డొప్పె నరేంద్రచంద్రమా. 858

ఉ. సాత్యకి చండరోషమున § సాల్వమహీవరుభూరిసౌభసాం
గత్యచతుర్విధోగ్రబల § గాఢతమఃపటలంబు భాసురా
దిత్యమయూఖపుంజరుచి § తీవ్రశరంబుల మాపి సైనిక
స్తుత్యపరాక్రమప్రకట § దోర్బలుఁ డై విలసిల్లె భూవరా. 859

ఉత్సాహము. భానువిందుఁ డుద్ధతిన్ వి § పక్షపక్షసైన్యదు
ర్మానకాననానలోప § మానచండకాండసం
తాన మూన నేసి చూర్ణి § తంబు సేసెఁ జాపవి
ద్యానిరూఢి దేవతావి § తాన మిచ్చ మెచ్చఁగాన్. 860

ఉత్సాహము. చారుదేష్ణుఁ డాగ్రహించి § శత్రుభీషణోగ్రదో
స్సారదర్ప మేర్పడన్ ని § శాతబాణకోటిచే
దారుణప్రతాపసాల్వ § దండనాథమండలిన్
మారి రేఁగినట్లు పిల్కు § మార్చి పేర్చి యార్చినన్. 861

క. శుకుఁ డాయోధనవిజయో, త్సుకమతి బాహాబలంబు § సొప్పడ విశిఖ
ప్రకరంబులఁ దను శౌర్యా, ధికుఁ డన విద్వేషిబలత § తిం బరిమార్చెన్. 862

ఉ. సారణుఁ డేపుమైఁ గదిసి § శాత్రవవీరులు సంచలింప దో
స్సార మెలర్పఁ గుంతశర § శక్తిగదాక్షురికాదిహేతులన్
వారక వాజిదంతిరథ § వర్గములం దునుమాడి కాల్వురన్
వీరముతోడఁ బంపె జము § వీటికిఁ గాఁపుర ముగ్రమూర్తి యై. 863

క. అక్రూరుఁడుఁ దదనుజులు న, వక్రపరాక్రమము మెఱసి § వైరుల బాహా
విక్రమమున వధియించిరి, చక్రప్రాసాదివివిధ § సాధనములచేన్. 864

మ. కృతవర్మక్షితినాయకుండు విశిఖ § శ్రేణిం బ్రమత్తార్యధి
శ్రితవర్మంబులఁ జించి మేనుల శత § చ్ఛిద్రంబులం జేయ న
ద్భుతకర్మం బని సైనికుల్ వొగడ శ § త్రుల్ దూలుచో సంగర
క్షితిధర్మంబుఁ దలంచి కాచె రథిక § శ్రేష్ఠుండు భూమీశ్వరా. 865

వ. అయ్యవసరంబున సాల్వుండు కోపోద్దీపితమానసుం డై యుండ మాయావిడం
బకం బైన సౌభకం బప్పుడు. 866

సీ. ఒకమాటు నభమునఁ § బ్రకటంబుగాఁ దోఁచు, నొకమాటు ధరణిపై § నొయ్యనిలుచు

నొకమాటు శైలమ § స్తకమున వర్తించు, నొకపరి చరియించు § నుదధినడుమ
నొక్కతోయంబున § నొక్కటిరైమై యుండు, నొక్కెడఁ గనుఁగొనఁ § బెక్కులగును
నొకమాటుసాల్వసం § యుక్తమై పొడసూపు, నొకతోయమన్నియు § నుడిగితోచు
ఆ. నొక్కతేప కొఱవి § యుడుగక త్రిప్పినఁ గతి మహోగ్రవృత్తిఁ § గాన వచ్చు
మఱియుఁ బెక్కుగతుల § నరివరుల్ గలఁగంగఁ, దిరిగె సౌభకంబు § ధీవరేణ్య.
వ. ఇవ్విధంబున సౌభకంబు వర్తించుటం జేసి యదుసైన్యంబులచే దైన్యంబు నొందిన నిజసైన్యంబుల మరలం బురికొల్పి సాల్వుం డప్పుడు. 868
క. స్ఫురదనలాభశరంబులు, పొరిఁ బొరిఁ బుంఖానుపుంఖ § ములుగా నేయం
దెరలియు మరలియు మురిసియు, విరిసియుఁ బిఱుతివక పోరె § వెసయదుబలముల్.
క. అయ్యెడ మానము వదలక, డయ్యక మగపాడితో దృ § ఢంబుగఁ బోరన్
దయ్యె మెఱుంగు న్నెక్కటి, కయ్యం బపు డయ్యెఁ బేరు § గలయోధులకున్.
క. మును ప్రద్యుమ్నకుమారుని, ఘననిశితాస్త్రములచేతఁ § గడు నొచ్చినసా
ల్వునిమంతిరి ద్యుమనాముఁడు, సునిశితగద చే నమర్చి § సుమహితశక్తిన్. 871
చ. వెరవును లావుఁ జేవయును § వీరము బీరముఁ గల్గి డాసి యా
సరసిజనాభనందనువి § శాలభుజాంతరముం బగిల్చినన్
విరవిరఁబోయి మేను నిడు § వెండ్రుక వెట్టఁగఁ జేతిసాధనో
త్కరములు దేరిపై వదలి § కన్నులు మూయుచు మూర్ఛ నొందినన్. 872
ఆ. సమరధర్మవేది § సమధికనయవాది, దారకునిసుతుండు § ధైర్యయుతుఁడు
రథము దోలికొనుచు § రణభూమి వెడలి వే, చనియె మూర్ఛదేఱి § శంబరారి.
ఉ. సారథిఁ జూచి యి ట్లనియె § శాత్రవవీరులు సూచి నవ్వఁగా
దేరు రణక్షితిన్ వెడలఁ § దెచ్చితిఁ దెచ్చితిఁ దుర్యశంబు పం
కేరుహనాభుఁడున్ హలియు § గేలి గొనన్ యదువంశసంభవుల్
బీరము దప్పి యిప్పగిదిఁ § బెల్కుఱి పోవుదురే రణంబునన్. 874
వ. అనిన నతం డతని కి ట్లనియె. 875
క. రథి రిపుచే నొచ్చిన సా,రథియును సారథియు నొవ్వ § రథియును గావం
బృథుసమరధర్మ మిది య,వ్యథచిత్తుఁడ వగుచుఁ గడఁగు § వైరుల గెలువన్.
వ. అనిన విని. 877
ఉ. సంచితభూరిబాహుబల § శౌర్యుఁడు సారథిమాట కాత్మ మో
దించి రవిప్రకాండరుచి § దీపితచాపముఁ దాల్చి మార్వి సా
రించి గుణధ్వనిన్ మహద § రిప్రకరంబుల భీతి ముంచి తో
లించె రథంబు మేదిని చ § లింపఁగ నాద్యుమమీఁద నేర్పునన్. 878
వ. అట్లు డగ్గఱి. 879
చ. అరితను వప్టబాణముల § నాగ్రహవృత్తిఁ బగిల్చి నాల్గిటం

దురగములఁ వధించి యొక § తూపున సారథిఁ ద్రుంచి రెంట ని
ష్ఠురతర కేతుచాపములు § చూర్ణము చేసి యొకమ్మునఁ భయం
కరముగఁ ద్రుంచె నద్ద్యుమ్ని § కంఠ మకుంఠితవిక్రమోద్ధతిన్. 880

మ. కని సాంబప్రముఖాదియోధవరు లు § త్కంఠాత్ములై మీన కే
తను నగ్గించి సువర్ణపుంఖనిశితా § స్త్రశ్రేణి సంధించి సా
ల్వునిసైన్యావలిమ స్తముల్ వెరవు లా § వుఁ మీఱఁగా నొక్కయొ
త్తున వే త్రుంచిరి తాటిపండ్లు ధరఁ దో § డ్తో రాల్చుచందంబునన్. 881

వ. అట్టియెడ. 882

స్రగ్ధర. ఖురాలుఁ గుఱ్ఱంబు లేసుం § గులు ధరఁ గెడయుం § గుప్పలై నుగ్గునూచై
వ్రాలుఁ దేరుల్ పాతం బై § వడిఁ బహు సుభట § వ్రాతముల్ శోణితంబుల్
గ్రోలుఁ మాంసంబు నంజుం § గొఱుకు నెముకలఁ § గుంపులై సోలుచుఁ భే
తాళక్రవ్యాదభూతోత్కరములు జత లై § తాళముల్ దట్టి యాడున్. 883

వ. మఱియు నొక్కయెడ. 884

సీ. ఖండితశుండాల§గండముల్ నక్రముల్, భూరితుండంబులు § భుజగసమితి
పదతలంబులు కచ్ఛ§పంబులు దంతముల్, శుక్తులు కుంభని § ర్ముక్తమౌక్తి
కములు రత్నములు వా§లములు జలూకముల్, మెడలు భేకంబులు§మెదడురొంపి
ప్రేవులు పవడంపుఁ § దీవెలు నరములు, నాఁచు మజ్జంబు ఫే § నంబు లస్థి
ఆ. సైకతములు రక్త§చయము తోయంబులు,నొరగునెడలనొరలు§మొఱలు ఘనత
రంగరవముగా మ § తంగజాయోధన,స్థలము జలధిఁ, బోల్పఁ § దగె నరేంద్ర.

వ ఇవ్విధంబున యదుసాల్వబలంబులు చలంబునఁ బరస్పరజయకాంక్షలం దలపడి పోరుపూర్వపశ్చిమసముద్రంబులవడువున నిరువదియేడుదినంబు లతిఘోరంబుగాఁ బోరునెడ నింద్రప్రస్థపురంబున నుండి ద్వారకానగరంబునకు నగధరుండు చనుదేర ముందటం గానవచ్చుదుర్నిమిత్తంబులం గనుంగొని కృష్ణుండు దారుకునిం జూచి యి ట్లనియె. 886

శా. కంటే దారుక దుర్నిమిత్తము లనే § కంబుల్ మహాభీలముల్
మింటన్ మేదినిఁ దోఁచు చున్నయవి నె § మ్మిఁ ఖాండవప్రస్థ మే
నుంటం జైద్యహితక్షితీశ్వరులు మా § యోపాయులై మత్పురి
న్గెంటింపం జనుదేరఁ బోలుదురు పో § నీ తేరు వేగంబునన్. 887

వ. అని యతిత్వరితగతిం జనుదెంచి తత్పురంబు డగ్గఱి మహాబలపరాక్రమంబులం బ్రతిపక్షబలంబుతోడం దలపడి పోరుయదుబలంబులను నభోవీథి నభేద్యమాయావిడంబనంబునఁ బ్రతివీరు లెంతకాలంబునకు నేయుపాయంబునను సాధింపవలవి గానిసౌభకవిమానంబునం దున్నసాల్వునిం గని తద్విమానంబు డాయం దన తేరు దోల సారథిని నియమించి కదియం జనుమురాంతకుని వీక్షించి యదు

సైనికప్రకరంబులు పరమానందంబునం బొందిరి మృతప్రాయంబు లై యున్న సైన్యంబులఁ గనుంగొని సౌభకపతి విక్రమక్రియాకలాపుం డగుచు నురవడించి.

చ. మిడుఁగుఱు లెల్లెడం జెదర § మింటను మంటలు వర్వ ఘంటికా
ఘణఘణభూరినిస్వనని § కాయమునన్ హరిదంతరాళముల్
వణఁక మహోగ్రశక్తిఁ గొని § వారక దారకుమీఁద వైవ దా
రుణగతి నింగినుండి నిజ § రోచులతోఁ బడుచుక్క కైవడిన్. 889

క. వడిఁ జనుదేరఁగఁ గని యప్పుడు నగధరుఁ డలఁతిలీల § వోలెఁ దానిం
బొడిపొడియై ధరఁ దొరఁగఁగ, నడుమన వెసఁ ద్రుంచె నొక్క § నారాచమునన్.

చ. గురుభుజుఁ డంతఁ బోవక య § కుంఠితశూరత శత్రుసైన్యముల్
దెరలఁగ నుగ్రతం గొఱవిఁ § ద్రిప్పినకైవడి మంట దిర్దిరం
దిరుగుచు దుర్నిరీక్ష్య మగు § దీపితసౌభము సాల్వుఁ జండభా
స్కరకిరణాభఘోరశని § శాతశరంబులఁ గాఁడ నేసినన్. 891

చ. కడు వడి నల్గి వాఁడు నిజ § కార్ముకముం జలదస్వనంబుకై
వడి మొరయించుచుం జెడఁద § వాతిశరంబులఁ బద్మలోచను
న్నెడమభుజంబు గాఁడ వడి § నేసినఁ దెం పఱి చేతిశార్ఙ్గముం
విడిచె రథంబుపై గగన § వీథి సురల్ భయ మంది చూడఁగన్. 892

క. హాహా యని భూతావలు, లాహాకారములు సేయ § నంతట దేఱ
న్నామారిఁ గనుఁగొని యతఁ డుత్సాహంబునఁ బలికె బాహు§శౌర్యస్ఫూర్తిన్.

చ. నలినదళాక్ష మత్సఖుఁడు § నాఁ దగుచైద్యుఁడు గోరినట్టికో
మలి నవినీతిమైఁ దగవు § మాలి వరించితి వంతఁ బోక దో
ర్బలమున ధర్మనందనుస § భాస్థలి నేమఱి యున్నవాని న
చ్చలమునఁ జంపి తట్టికలు § మంబున నేఁడు రణాంగణంబునన్. 894

క. తల చెడి పాఱక బాహాబల మొప్పఁగ నాదుదృష్టి § పథమున ధృతితో
నిలిచిన నిష్ఠురవిశిఖార్చుల ముంచి మదీయసఖుని § నూ డిటు దీర్తున్. 895

చ. అనిన మురాంతకుండు దర § హాసము మోమునఁ దొంగలింప సా
ల్వునిఁ గని యోరి లావు బలు § వుం గలపోటరివోలెఁ బ్రేలె దే
మనినను బాటు సన్నిహిత § మాట యెఱుంగవు మూఢచిత్త పా
ప్మని గదఁ గేలఁ ద్రిప్పి యభి § యాతిని శత్రుని వ్రేసె నుద్ధతిన్. 896

వ. అట్లు వ్రేసిన. 897

క. పెనుమూర్ఛ నొంది వెస ముక్కున వాతను నెత్తు రొల్కఁ § గొంతవడికి నొ
య్యనఁ దెలిసి నిలువరింపక, చనె వాఁడు నదృశ్యుఁ డగుచు § సౌభముఁ దానున్.

వ. అయ్యవసరంబున. 899

తే. గగనమందుండి యొక్కఁడా ర్తుఁడగుచు వచ్చి, నందనందనుపాదార।విందములకు
వందనముచేసి యానక।దుందుభిని మ,హోగ్రుఁడై పట్టి తెచ్చె సా।ల్వుండు గడఁగి.
తే. దేవ మీ కెఱిఁగింప గాఁ। దివిరి యిటకు, దేవకీదేవి నన్నుఁ బు।త్తెంచె ననఁగ
విని సరోరుహనాభుండు।ఘనవిషాద, మగ్నుఁ డయ్యెను గురుమీఁది।మమతఁ జేసి.
క. నరగంధర్వసురాసుర,వరులకు నిర్జింపరాని। వాఁడు బలుం డే
మఱి కరయ హీనబలుచేఁ, బరికింపఁగ నెట్లు పట్టు।వడెనొకొ యనుచున్. 902
వ. మఱియును. 903
క. భావంబు గలఁగ నాహా, దైవకృతం బెవ్వరికిని। దప్పింపఁగ రా
దే విధి నైనను నని శో,కావిలమతిఁ బలుకు చున్న। నత్తఱి వాఁడున్. 904
వ. తనమాయాబలంబునఁ గ్రమ్మఱం దోఁచి కృతకవసుదేవునిం గల్పించి యతనిం బంధించి కొని తెచ్చి పుండరీకాక్షు నిరీక్షించు భవజ్జనకుండు వీఁడె యిప్పుడు నీవు గనుంగొన వీనితలఁ ద్రుంతు నింక నెవ్వనికిం గా మసియెను కావం గలశక్తిగల దేనియుం గావు మని దురాలాపంబు లాడుచు మృత్యుజిహ్వాకరాళం బైనకరవాలంబు గేలం బూని జళిపించుచు నమ్మాయావసుదేవునిశిరంబు దునిమి తనహస్తకంబు గొని వియద్వర్తియై చరియించుసౌభకవిమానంబు సొచ్చె నంత గోవిందుండు గొంతతడవు మనంబున ఘనం బగుశోకంబునఁ గుందు చుండి యాత్మసైనికులు దెలుపం దెలివొంది యది మయోదితం బైనసాల్వునిమాయోపాయం బని యెఱింగె నంతం దనకు వసుదేవుండు పట్టువడె నని చెప్పినదూతయు నమ్మాయాకళేబరంబును నాక్షణంబ విచిత్రంబుగా మాయం బై పోయె ననంతరంబ. 905
క. మును లపుడు గొంద ఱచటికిఁ, జనుదెంచి విమోహి యైన। జలజదలాక్షుం
గనుఁగొని సమధికభక్తిన్, వినయంబునఁ బలికి రంత। విష్ణున్ జిష్ణున్. 906
సీ. కమలాక్ష సర్వలో।కములందు సర్వమా,నవులు సంసారనా।నావిధైక
దుఃఖాబ్ధిమగ్నులై। తుదిఁ జేర నేరక, వికలత్వమునఁ బొందు।వేళ నిన్నుఁ
దలఁచి దుఃఖంబులఁ। దరియింతు రట్టిస,ద్గుణనిధి వై దేవ। కోటి కెల్లఁ
బట్టుఁగొమ్మై పర।బ్రహ్మాఖ్యఁ బొగ డొంది, పరమయోగీశ్వర।ప్రకరగూఢ
తే. పరచిదానందదివ్యరూ।పమున వెలుఁగు, దనఘ నీ వేడ నీచజ।న్మాత్మజనిత
ఘనభయస్నేహమోహశో।కంబు లేడ, ననుచు సంస్తుతిఁ జేసి వా।రరిగి రంత.
చ. హరి తనమీఁద ఘోరనిశి।తాశుగజాలము లేయుసాల్వభూ
వరు వధియింపఁ గోరి బహు।వారిదనిర్గతభూరివృష్టివి
స్ఫురణ నమానతీవ్రశర।పుంజములన్ గగనంబుఁ గప్పి క్ర
చ్చఱ రిపుమౌళిరత్నమును। జాపము వర్మముఁ ద్రుంచి వెండియున్. 908
మ. వితతక్రోధముతోడఁ గృష్ణుఁడు జగ।ద్విఖ్యాతశౌర్యక్రియో
ద్ధతశక్తిన్ వడిఁ ద్రిప్పి మింట మెఱుఁగుల్।దట్టంబుగాఁ బర్వ న్గ

గ్రతఁ జంచద్గద వైచి త్రుంచె వెసఁ జూ ర్ణంబై ధరన్ రాల నా
యతభూరిత్రిపురాభమున్ మహితమా యాశోభమున్ [1]సౌభమున్. 909

వ. అట్లు కృష్ణుం డమ్మయనిర్మితమాయావిమానంబు నిజగదాహతి నింతింతలు తునియ లై సముద్రమధ్యంబునం దొరంగం జేసిన సాల్వుండు కోఱలు వెఱికిన భుజంగంబుభంగి గం డడంగి విన్ననై విగతమాయాబలుం డయ్యును బోలి వోవనిబీరంబున వసుధాతలంబునకు డిగ్గి యాగ్రహంబున. 910

క. కరమునఁ బవినిభ మగుభీ,కరగద ధరియించి కదియఁ గాఁ జనుదేరన్
మురహరుఁ డుద్ధతి సాల్వుని,కరము గదాయుక్తముగను ఖండించె నృపా.

క. అంతం బోవక కినుక న,నంతుఁడు విలయార్కమండ లాయతరుచిదు
ర్దాంతం బగుచక్రంబు ని, తాంతంబుగఁ బూన్చి సాల్వధరణిపుమీఁదన్. 912

క. గురుశక్తి వైచి వెస భా,సురకుండలమకుటరత్న శోభిత మగుత
చ్ఛిరము వడిఁ ద్రుంచె నింద్రుఁడు, వరకులిశముచేత వృత్రువధియించుక్రియన్.

శ్రీకృష్ణుండు దంతవక్త్రుని సంహరించుట.

వ. ఇట్లు మాయావి యైనసాల్వుండును సౌభకంబును గృష్ణుచేతం బొలియుటఁ గనుంగొని నిజసఖు లగుసాల్వపౌండ్రకశిశుపాలురకుఁ బారలౌకికక్రియలు మైత్రిం గావించి దంతవక్త్రుం డతిభీషణాకారంబుతో నప్పుడు. 914

చ. పెటపెటఁ బండ్లు గీఁటుచును బెట్టుగ మ్రోయుచుఁ గన్నుఁగ్రేవలం
జిటచిట విస్ఫులింగములు చింద మహోద్ధతపాదఘట్టన
న్నట ఝుట యై ధరిత్రి వడఁ గాడ వడిన్ గద కేలఁ ద్రిప్పుచున్
మిటమిట మండువేసవిని మించుదివాకరుఁ బోలి యుగ్రతన్. 915

చ. వడిఁ జనుదేరఁ జూచి యదు వల్లభుఁ డుల్లము పల్లవింప న
ప్పుడు గదఁ గేలఁ బూని రథముఁ రయ మొప్పఁగ డిగ్గి యుగ్రతం
గడఁగి విరోధికి న్నెదురు గాఁ జన వాఁ డతినీచవర్తి యై
యడరుచు నట్టహాసముఖుఁ డై వలచే గదఁ ద్రిప్పుచున్ హరిన్. 916

వ. కనుంగొని పరిహాసోక్తులుగా ని ట్లనియె నీవు మదీయభాగ్యంబునం జేసి నేఁడు నాదృష్టిపథంబునకు గోచరుండ వైతివి మిత్రద్రోహి వైననిన్ను మాతులేయుం డ వని మన్నింపక దేహంబునందు వర్తించునుగ్రవ్యాధి నౌషధాదిక్రియల నివర్తింపం జేయుచికిత్సకునిచందంబున బంధురూపశాత్రవుండవు గావున నిన్ను దంభోళిసంరంభగంభీరం బైనమదీయగదాదండహతిం బరేతనివాసంబున కనిచి మున్ను నీచేత నిహతు లైననాదుసఖులఋణంబుఁ దీర్తు నని దుర్భాష లాడుచు డగ్గఱి. 917

1 తఱుచుగాఁ బ్రతులయందును భారతమునందును సౌంభ మనియే కానఁబడుచున్నది గాని మూలమునుబట్టియు నీప్రయోగమునుబట్టియు సౌభ మనియె చెప్పవలసియున్నది.

చ. పెనుగదఁ బూన్చి కృష్ణుతల ♦ బెట్టుగ మొత్తిన నంకుశాహతిం
గనలెడిగంధసింధురము ♦ కైవడి సింధురభంజనుండు పెం
పునఁ బవిభాసమానగదఁ ♦ బూని మహోగ్రతఁ ద్రిప్పి దంతవ
క్త్రునియురముం బగిల్చిన గు ♦ దుల్కొనుచుం రుధిరంబు గ్రక్కుచున్. 918

వ. తత్క్షణంబ పర్వతాకారం బగుదేహంబుతో నొఱలుచు నేలం గూలి కేశపాశం
బులు చిక్కువడం దన్నుకొనుచుఁ బ్రాణంబులు విడిచె నప్పుడు నిఖిలభూతం
బులు నాశ్చర్యంబు నొందఁ దద్గాత్రంబుననుండి యొక్కసూక్ష్మతేజంబు వెలు
వడి గోవిందునిదేహంబుఁ బ్రవేశించె నయ్యవసరంబున నగ్రజుమరణంబు గనుం
గొని కుపితుండై కనుంగవల నిప్పు లుప్పతిల్ల విదూరథుండు కాలానలజ్వాలా
భీలకరాళం బైనకరవాలంబును బలుకయుం గేలం దాల్చి దామోదరుదెసకుఁ
గవయుటయుం గనుంగొని. 919

చ. జలరుహలోచనుండు నిజ ♦ సాధన మై తనరారుచక్రముఁ
వలనుగఁ బూన్చి వైవ నది ♦ వారక వానిశిరంబు ద్రుంచె న
బ్బలియుఁడు సౌభసాల్వశిశు ♦ పాలసహోదరతత్సహోదరా
వలుల వధించి తత్కులము ♦ వారి ననేకులఁ ద్రుంచె నీగతిన్. 920

వ. అయ్యవసరంబున. 921

క. నరమునియోగిసురాసుర,గరుడోరగసిద్ధసాధ్య ♦ గంధర్వనభ
శ్చరకిన్నరకింపురుషులు, హరిమహిమ నుతించి రద్భు ♦ తానందములన్. 922

వ. మఱియు నప్సరోజనంబులు నృత్యంబులు సలుప వేల్పులు కుసుమవర్షంబులు
గురియ దేవతూర్యంబు లవార్యంబులై మొరయ యదువృష్ణిప్రవరులు సేవింపఁ
బరమానందంబునుం బొంది నిజవిజయాంకితంబు లైనగీతంబులు వందిజనంబులు
సంకీర్తనంబులు సేయ నతిమనోహరవిభవాభిరామంబును నూతనాలంకారం
బును నైనద్వారకానగరంబు శుభముహూర్తంబునం బ్రవేశింపం జనునెడ.

క. పురసతులు విరులు లాజలు, గురుసౌధాగ్రములనుండి ♦ కురియఁగ వికచాం
బురుహాక్షుం డంతఃపుర,వర మర్థిం జొచ్చి వైభ ♦ వం బలరారన్. 924

వ. ఇట్లు సని యోగీశ్వరేశ్వరుండును షడ్గుణైశ్వర్యసంపన్నుండును నిఖిలజగదీశ్వ
రుండును నైనపురుషోత్తముండు సుఖం బుండె నంత. 925

క. కౌరవపాండవపృథుసమ,రారంభ మెఱింగి తీర్థ ♦ యాత్ర నెపముగా
సీరాంకుఁ డుభయకులులకు, నారయ సముఁ డగుటఁ జేసి ♦ యరిగె నరేంద్రా.

బలరాముండు తీర్థయాత్రకుఁ జనుట.

వ. అట్లు చని మొదలం బ్రభాసతీర్థంబున నవగాహంబు సేసి యందు దేవర్షిపితృ
తర్పణంబులు సంప్రీతిం గావించి విమలతేజోధను లగుభూసురప్రవరులు దనతో
నరుగుదేరం గదలి చని క్రమంబున సరస్వతియు బిందుసరోవరంబును వజ్ర

తీర్థంబును విశాలానదియు సరయువును యమునయు జాహ్నవీతీర్థంబునుం
గనుంగొనుచు నచట నచట నవగాహన దేవర్షిపితృతర్పణ బ్రాహ్మణసంతర్ప
ణంబులను భూసురయుక్తుం డై నడపుచుం జని సకలలోకస్తుత్యంబును
నిఖిలమునిశరణ్యంబు నగు నైమిశారణ్యంబు సొచ్చి యందు దీర్ఘసత్త్రంబు నడపు
చున్న మునిజనంబులం గనుంగొనిన వారును బ్రత్యుత్థానంబు సేసి రామునకు
వినతు లై యాసనపూజావిధానంబులు గావించిన నతండును బ్రముదితమాన
సుం డగుచు సపరివారంబుగాఁ గూర్చున్న యెడ. 927

క. ఆనెఱిఁ దనుఁ గని ప్రత్యు,త్థాన నమస్కారవిధులు । దగ నడపక తెం
పూనిన పీఠముపై న్నా,సీనుం డగుసూతు శేము । పీవిఖ్యాతున్. 928

వ. కనుంగొని యతనిసమీపంబున నున్న విప్రవరులం జూచి రాముండు రోషించి
వీఁడు నన్నుఁ గని లేవకుండుటకు హేతు వెయ్యదియొకో యీ ప్రతిలోమజా
తుండు మునిగణసభాస్థలంబునం దా నొక్కముఖ్యుండపోలె దురభిమానంబున
శక్తిమనుమనివలనం గొన్ని కథలు గాథలు గఱచి విద్వద్గణ్యునివిధంబున విఱ్ఱ
వీఁగెడును నీచాత్ముం డభ్యసించువిద్య లెల్లను మనంబున విచారించి చూచిన మద
కారణంబులు గాని సత్త్వగుణగరిష్ఠంబులు గావు ధర్మసంరక్షణంబు సేయ నవ
తరించినమాకు నిట్టిదుష్టమర్దనం బవశ్యకర్తవ్యం బని తలంచి హస్తంబున
ధరించిన కుశాగ్రంబున నాసూతుని వధించిన నక్కడిమునీంద్రు లెల్ల హాహా
కారంబులతోడం దాలాంకునిం జూచి యి ట్లనిరి. 929

క. అనఘా యితనికి బ్రహ్మా,సన మే మిచ్చుటను నీవు । చను దే నితఁ డా
సనము దిగఁ డయ్యె నింతయు, మును నీమది నెఱుఁగనర్థ । ముం గలదె హలీ.

క. ఎఱిఁ గెఱిఁగి బ్రహ్మహత్యా,దురితంబున నీమనంబు । దూఁకొనెఁ బాపో
త్తరణప్రాయశ్చిత్తము, దొరఁకొని కావింపు మయ్య । దుర్జనహరణా. 931

వ. అదియునుం గాక పరమపావనుండ వై న నీవు ధర్మంబు దప్పిన నెవ్వరు మాన్పం
గలరు కావునఁ బ్రాయశ్చిత్తంబు గైకొని నడపకున్న ధర్మంబు నిలువదు అట్లు
గావున దీనికిం బ్రతీకారంబు పుట్టింపు మనిన నతండు వారలం గనుగొని తా
మసంబున నిట్టిపాపంబు సేయంబడియె దీనికి ముఖ్యపక్షంబునఁ బ్రతికృతి యొ
ఱింగింపుఁడు వీనికి నాయువును బహుసత్త్వంబును నొసంగిన మీ కిష్టం బగు నే
నట్లు నాయోగమాయచేఁ గావింతు నన నమ్మునులు నీయస్త్రమాహాత్మ్యంబు
నకు మృత్యువునకు మాకు నెవ్విధంబున వైకల్యంబు నొందకుండునట్లు గావింపు
మనిన నతం డండఱం జూచి యప్పుడు. 932

క. ధాత్రీవరసమధికచా,రిత్రుఁడు హలపాణి పలికె । ధృతి నాత్మా వై
పుత్త్రక నామాసి యనుప,విత్రశ్రుతివాక్యసరణి । విశదం బగుటన్. 933

క. ఈసూతసూనుఁ డిపుడు మ,హాసత్త్వము నాయువును నశనామయమును వి

ద్యాసామర్థ్యము గలిగి సుధీసత్తములార యాత్మకీర్తి విలసిల్లున్. 934

వ. అని నూతుం బునర్జీవితుంగాఁ జేసి మునులం జూచి యి ట్లనియె. 935

తే. ఏ నెఱుంగక చేసినయీయవజ్ఞ, శాంతి వొంద నేయది యభీష్టంబు మీకు
దానిఁ గావింతు ననిన మోదంబు నొంది, పలికిర త్తాపసులు హలపాణిఁ జూచి.

చ. హలధర యిల్వలుం డను సురారితనూజుఁడు పల్వలుండు నాఁ
గలఁ డొకదానవుండు బల గర్వమునం బ్రతిపర్వమందు న
చ్చలమున వచ్చి మాసవన శాలల మూత్రసురాస్రపూయవి
ట్పలలము లోలిమైఁ గురిసి పాడఱఁ జేయును యజ్ఞవాటముల్. 937

వ. కావున నాదుష్టదానవుం ద్రుంచుటయ మాకుం గరంబు సంతసం బగు నంత
మీఁద నీవు విమలచిత్తుండ వై భారతవర్షంబునం గలతీర్థంబులు ద్వాదశమా
సంబు లవగాహనంబు సేయు మ ట్లయిన సర్వపాపనిష్కృతి యగు నని పలుకు
నంతం బర్వసమాగమం బైన. 938

సీ. మునులు యజ్ఞక్రియో న్ముఖు లౌటఁ గనుఁగొని
పఱతెంచి యసుర తద్భవనములను
రక్తవిణ్మూత్రసు రామాంసజాలంబు
నించి హేయంబు గావించి పెలుచఁ
బెంధూళి జాలును బెల్లలు నుర లెడు
చక్రానిలము వీచి చదల నపుడు
కాటుకకొండసం గతిఁ బొల్పు మేను తా
మ్రశ్మశ్రుకేశస మాజములును

తే. నవ్యచర్మాంబరము భూరి నాసికయును
గఱకుమిడుగ్రుడ్లు నిప్పులు గ్రక్కుదృష్టి
వ్రేలుపెదవులు దీర్ఘక రాళజిహ్వ
కయును ముడివడ్డబొమలును గలుగువాని. 939

మహాస్రగ్ధర. కనియెం దాలాంకుఁ డుద్యత్కటచటులనటత్కాలదండాభశూలున్
జనరక్తాసిక్తతాలున్ సమధికసమరోత్సాహలోలుం గఠోరా
శనితుల్యోదగ్రదంష్ట్రాజనితశిఖికణాచ్ఛాదితాశాంతరాళున్
హననవ్యాపారశీలు న్నతిదృఢఘనమస్తాస్థిమాలుం గరాళున్. 940

ఉ. వెండియుఁ గ్రొమ్మెఱుంగు లుడువీథి వెలుంగఁగ నుల్లసద్గదా
దండముఁ గేలఁ ద్రిప్పుచు నుదారత రా బలభద్రుఁ డాసురో
ద్దండవిఘాతు లై ముసల దారుణలాంగలముల్ దలంప మా
ర్తాండనిభంబు లై యెదురఁ దత్క్షణమాత్రన తోఁచిన న్వెసన్. 941

వ. అట్లు సన్నిహితంబు లైన కార్యసాధనంబు లగునిజసాధనంబులు ధరియించి
యప్పుడు. 942

చ. గగనమునం జరించుసుర § కంటకుకంఠము చేతినాఁగటం
దగిలిచి రోఁక లెత్తి బెడి § దం బడరన్ నడునెత్తి మొత్తినన్
భుగభుగ నెత్తు రొల్క నిల § బోరగిలం బడె వజ్రధారచేఁ
దెగి ధరఁ గూలుభూరిజగ § తీధరముం బురుడింప బెట్టుగాన్. 943

వ. అట్లు పల్వలుండు మడిసిన. 944

క. మునివరులు రామపాలుని, వినుతించిరి వేయువేల § విధముల వృత్రుం
దునిమినయింద్రుని నమరులు, వినుతించినరీతి నపుడు § విమలచరిత్రా. 945

తే. అంత నభిషిక్తుఁ జేసి యత్యంతసురభి, మంజులామ్లానకంజాతమాలికయును
నంచితాభరణములు దివ్యాంబరములు, నర్థి నిచ్చినఁదాల్చి యాహలధరుండు.

క. దేవేంద్రుఁ బోలి యొప్పెను, ధీవిలసితుఁ డగుచు మునితతిన్ వీడ్కొని తన్
సేవించుచుఁ గతిపయవిప్రావలి చనుదేరఁ గౌశి § కాఖ్యంబునకున్. 947

వ. చని యమ్మహానదిం గృతస్నానుం డై యచ్చోటు వాసి సరయువునందుఁ గ్రుంకు లిడి ప్రయాగ నవగాహనంబు సేసి దేవర్షి పితృతర్పణంబు లాచరించి పులస్త్యాశ్రమంబు సొచ్చిగోమతిని దర్శించి గండకీనది నుత్తరించి విదళితభవపాశ యగు విపాశయందుఁ దోఁగి శోణనదంబున నాప్లావితుం డై గయ నాడి గంగాసాగర సంగమంబు దర్శించి మహేంద్రనగరంబున కరిగి. 948

క. రాముఁడు గనుఁగొనె భార్గవ, రామున్ రజనీశకులధ § రావరనగసు
త్రామున్ సన్నుతసుగుణస్తోముం గారుణ్యసీము § సుజనలలామున్. 949

ఆ. కని నమస్కరించి § కౌతుకం బలరార, నతని వీడుకొని హలాయుధుండు
గోమరు మిగిలిన సప్తగోదావరికి నేఁగి, యందుఁ దీర్థ మాడి § యచటు గదలి.

వ. వేణీపంపాసరస్సులం జూచి భీమనది కేఁగి యందుఁ గుమారస్వామిని దర్శించి శ్రీశైలంబునకుం జని వేంకటాచలంబు దర్శించి కామకోటిశక్తి నిరీక్షించి కాంచీపురంబుఁ గాంచి కావేరికిం జని యమ్మహావాహిని నవగాహనంబు సేసి. 951

స్రగ్ధర. సేవించెన్ రంగధామున్ § శ్రితనివహపయ § స్సింధుసంపూర్ణసోముం
గావేరీమధ్యసీమున్ § ఘనకలుషమహా § కాలకూటోగ్రభీమున్
దేవారిశ్రీవిరామున్ § దివిజవినుతసం § దీపితానంతరామున్
ధీవిజ్ఞానాభిరాముం § త్రిభువనవిలస § ద్దేవతాసార్వభౌమున్. 952

అచ్చోటు వాసి వృషభాద్రి నెక్కి హరిక్షేత్రంబు ద్రొక్కి మధురాపురంబున కరిగి సేతుబంధనంబు మెట్టి యచటం బదివేలపాఁడిమొదవుల భూసురుల కిచ్చి రామేశ్వరుని దర్శించి తామ్రపర్ణికిం జని మలయాచలం బెక్కి యగస్త్యునిం గని నమస్కరించి దక్షిణసముద్రంబు దర్శించి కన్యాఖ్యదుర్గాదేవి నుపాసించి పంచాప్సరసం బనుతీర్థంబున నాప్లవనం బాచరించి గోకర్ణంబున నిందుమౌళిని దర్శించి ద్వీపవతి యైనకామదేవిని వీక్షించి తాపిం బయోష్ణిని దర్శించి నిర్విం

ధ్యంబు గడచి దండకావనంబున కరిగి మాహిష్మతీపురంబున వసియించి మను
తీర్థం బాడి క్రమ్మఱం బ్రభాసతీర్థంబునకు వచ్చి యచ్చటిబ్రాహ్మణజనంబుల
వలనం బాండవధార్తరాష్ట్రులభండనంబునందు సకలరాజలోకంబు పరలోక
గతు లగుటయు వాయునందనసుయోధనులు గదాయుద్ధసన్నద్ధులై యుండు
టయు నెఱింగి వారల వారించుతలంపున నచ్చటికిం జని. 953

తే. ధర్మనందనుఁ దనకు వం ॥ దనము సేయు
కృష్ణు నరు మాద్రిసుతుల వీ ॥ క్షించి యేమి
పలుక కుగ్రగదాదండ ॥ పాణు లగుచుఁ
గ్రోధమునఁ బోరుభీమదు ॥ ర్యోధనులను. 954

వ. చూచి వారల డాయం జని యి ట్లనియె. 955

సీ. వీరపుంగవులార ॥ వినుఁడు మీలోపల, భూరిభుజాసత్త్వ ॥ మున నొకండు
ప్రకటితాభ్యాససం ॥ పద్విశేషంబున, నొక్కండు నధికుఁడై ॥ యుంటఁజేసి
సమబలు లటుగాన ॥ చర్చింపఁగా నిందు, జయ మొక్కనికి లేదు ॥ సమరమందుఁ
గాన యూరక పోరఁ ॥ గా నేల మీ కని, వారింప నన్యోన్య ॥ వైరములను

తే. నడరి తొల్లింటిదుర్భాష ॥ లాత్మలందుఁ
దలఁచి తద్భాషణము లప ॥ థ్యములు గాఁగ
మొక్కలంబునఁ బోర నా ॥ ముష్టికాసు
రారి వీక్షించి వీరిశు ॥ భాశుభములు. 956

వ. ఎట్లుగా వలయు నట్ల యయ్యెడుం గాక యని యచ్చోట నిలువక యుగ్రసే
నాదిబంధుప్రకరంబులు పరితోషంబున నెదుర్కొన ద్వారకాపురంబు సొచ్చి
యం దుండి మగిడి నైమిశారణ్యంబునకుం జని యందులమునిపుంగవు లనుమ
తింప నచ్చట నొక్కమఖంబు గావించి బహుదక్షిణ లొసంగి యంచితజ్ఞానపరి
పూర్ణు లగునట్లుగా వరం బిచ్చి రేవతియునుం దానును బంధుజ్ఞాతియుతంబుగా
నవభృథస్నానం బాచరించి తదనంతరంబ. 957

చ. విలసితవ్యచందనన ॥ వీనవిభూషణరత్నవస్త్రముల్
పొలుపుగఁ దాల్చి యంచితవి ॥ భూతిఁ దలిర్చెను బూర్ణచంద్రికా
కలితసుధాంశురేఖ నెస ॥ కం బెసఁగన్ నిజబంధులోచనో
త్పలచయ ముల్లసిల్లఁ బరి ॥ పాండురచారుయశోవిలాసుఁడై. 958

వ. ఇవ్విధంబున ననంతుండు నప్రమేయుండును మాయామానుషవిగ్రహుండును
నసంఖ్యబలశాలియు నైనబలదేవుం డతివైభవంబున నిజపురంబు ప్రవేశించి
సుఖం బుండె నని చెప్పి యి ట్లనియె. 959

కుచేలోపాఖ్యానము.

క. హలధరుఁ డమర్త్యచరితుం, డలఘుభుజాబలుఁ డొనర్చు ॥ నద్భుతకర్మం

బులు పెక్కు నాల్గుమోములు, గలమేటియు లెక్కవెట్టఁ § గలఁడె నరేంద్రా.

చ. అనిన మునీంద్రుఁ గన్గొని ధ § రాధిపుఁ డిట్లనుఁ బద్మపత్త్రలో
చనునియనంతవీర్యగుణ § సంపద వేమఱు విన్న నైననుం
దనియదు చిత్త మచ్యుతక § థావిభవం బొకమాటు వీనులన్
వినిన మనోజపుష్పశర § విద్ధుఁడు నైన విరామ మొందునే. 961

వ. అదియునుం గాక. 962

చ. హరి భజియించుహస్తములు § హస్తము లచ్యుతుఁ గోరి మ్రొక్కుత
చ్ఛిరము శిరంబు చక్రధరుఁ § జేరినచిత్తము చిత్త మిందిరా
వరుఁ గనుదృష్టి దృష్టి ముర § వైరి నుతించినవాణి వాణి య
త్షురుకథ లానుకర్ణములు § కర్ణము లై విలసిల్లుఁ బో భువిన్. 963

క. హరిపాదతీర్థసేవా,పరుఁ డై విలసిల్లునట్టి § భాగవతునివి
స్ఫురితాంగము లంగము లా,పరమేశ్వరు నెఱుఁగ నాకుఁ § బలుకు మునీంద్రా.

సీ. అనుడు వేదవ్యాస § తనయుఁ డాయభిమన్యు,తనయునిఁ జూచి యి§ట్లనియెఁ బ్రీతి
జనవర గోవింద§సఖుఁడు కుచేలుండు, నా నొప్పువిప్రుండు § మానధనుఁడు
విజ్ఞానరాగాది § విరహితస్వాంతుండు, శాంతుండు ధర్మవ § త్సలుఁడు ఘనుఁడు
విజితేంద్రియుఁడు బ్రహ్మ§వేత్త దారిద్ర్యంబు, బాధింప నొరులఁ గా § ర్పణ్యవృత్తి

తే. నడుగఁ బోవక తనకుఁ దా§నబ్బినట్టి, కాసు పదివేలనిక్కముల్ § గాఁ దలంచి
యాత్మ మోదించి పుత్త్రదా§రాభిరక్షి, యొకవిధంబున నడపుచు § నుండునంత.

సీ. లలితపతివ్రతా § తిలకంబు వంశాభి
జాత్య తద్భార్య దు § స్సహదరిద్ర
పీడచేఁ గడు నొచ్చి § పెదవులు దడుపుచు
శిశువు లాఁకటిచిచ్చు § చే[illegible]
మలమల మాఁడుచు § మానసం బెరియంగఁ
బట్టెఁడోరెము మాకుఁ § బెట్టు మనుచుఁ
పత్త్రభాజనధృత § పాణు లై తనుఁ జేరి
వేఁడిన వీనులు § నూఁడినట్ల

తే. యైన నొకనాఁడు వగచి ని § జాధినాథుఁ, జేరి యిట్లని పలికె నో § జీవితేశ
తట్టుముట్టాడునిట్టిపే§దఱికమిట్లు, నొంప దీని కుపాయ మూ§హింప వైతి.

వ. అని మఱియు నిట్లనియె. 967

తే. బాలసఖుఁ డైనయప్పద్మ§పత్త్రనేత్రుఁ, గాన నేఁగి దారిద్ర్యాంధ§కారమగ్ను
లైనమము నుద్ధరింపుమ§హాధికృపాక,టాక్షరవిదీప్తి వడసి మ§హాత్మ నీవు.

వ. మఱియును. 969

చ. వరదుఁడు సాధుభక్తజన § వత్సలుఁ డార్తశరణ్యుఁ డిందిరా

వరుఁడు దయాపయోధి భగ ♦ వంతుఁడు కృష్ణుఁడు దాఁ గుశస్థలీ
పురమున యాదవప్రకర ♦ ముల్ భజియింపఁగ నున్నవాఁడు నీ
వరిగిన నిన్నుఁ జూచి విభుఁ ♦ డప్పుడ యిచ్చు ననూనసంపదల్. 970

మ. కలలోనం దను మున్నెఱుంగనిమహా ♦ కష్టాత్ముఁ డైనట్టిదు
ర్బలుఁ డాపత్సమయంబునన్ నిజపదా ♦ బ్జాతంబు లుల్లంబులోఁ
దలఁప న్నంతన మెచ్చి యార్తిహరుఁ డై ♦ తన్నైన నిచ్చున్ సుని
శ్చలభక్తిన్ భజియించువారి కిడఁడే ♦ సంపద్విశేషోన్నతుల్. 971

క. అని చెప్పిన నమ్మానిని, సునయోక్తుల కలరి భూమి ♦ సురుఁ డాకృష్ణుం
గన నేఁగుట యిహపరసా, ధన మగునని మదిఁ దలంచి ♦ తనసతితోడన్. 972

తే. నీవు సెప్పినయట్ల రా ♦ జీవనేత్రు, పాదపద్మంబు లాశ్రయిం ♦ పంగఁ జనుట
పరమశోభన మాచక్ర ♦ పాణి కిపుడు, గాను కేమైనఁ గొంపోవఁ ♦ గలదె మనకు.

తే. అనిన నయ్యింతి యౌఁ గాక ♦ యనుచు విభుని
శిథిలవస్త్రంబుకొంగునఁ ♦ బృథుకతండు
లముల నొకకొన్ని ముడిచి నె ♦ య్యమున ననుపఁ
జనియె గోవిందదర్శనో ♦ త్సాహి యగుచు. 974

వ. అట్లు చనుచుం దనమనంబున. 975

సీ. ద్వారకానగరంబు ♦ నేరీతిఁ జొత్తును, భాసురాంతఃపుర ♦ వాసి యైన
యప్పుండరీకాక్షు ♦ నఖిలేశు నెబ్భంగి, దర్శింపఁ గలనొ త ♦ ద్ద్వారపాలు
రెక్కడివిప్రుఁడ ♦ విం దేల వచ్చెద, వని యడ్డపెట్టిరే ♦ నపుడు వారి
కేమైనఁ బరిదాన ♦ మిచ్చి చొచ్చెద నన్న, నూహింప నర్థశూ ♦ న్యుండ నేను

తే. నైన నాభాగ్య మతనిద ♦ యార్ద్రదృష్టి
గాక తలపోయఁగా నొండు ♦ గలదె యాతఁ
డేల నన్ను నుపేక్షించు ♦ నేటిమాట
లనుచు నా ద్వారకాపుర ♦ మతఁడు సొచ్చి. 976

వ. ఇట్లు ప్రవేశించి రాజమార్గంబునం జని చని కక్ష్యాంతరంబులు గడచి చని
ముందట. 977

సీ. విశద మై యొప్పుచో ♦ డశసహస్రాంగనా, కలితవిలాససం ♦ గతిఁ దనర్చి
మహనీయతపనీయ ♦ మణిమయగోపుర, ప్రాసాదసౌధహ ♦ ర్మ్యములు నూచి
మనముబ్రహ్మానంద ♦ మునఁబొందఁగడునుబ్బి, సంతోషబాష్పముల్ ♦ జడిగొనంగఁ
బ్రకట మై విలసిల్లు ♦ నొకవధూమణిమంది, రమున నింతులు చామ ♦ రములువీవఁ

తే. దనరుమృదుహంసతూలికా ♦ తల్పమందుఁ
దానుఁ బ్రియయును బహువినో ♦ దములఁ దనరి
మహితలావణ్యమన్మథ ♦ మన్మథుండు

ననఁగఁ జూపట్టుపుండరీ | కాయతాక్షు. 978

సీ. ఇందీవరశ్యాము | వందితసుత్రాముఁ, గరుణాలవాలు భా | సురకపోలుఁ
గౌస్తుభాలంకారుఁ | గామితమందారు, సురుచిరలావణ్యు | సురశరణ్యు
హర్యక్షనిభమధ్యు | నఖిలలోకారాధ్యు, ఘనచక్రహస్తు జ | గత్ప్రశస్తు
ఖగకులాధిపయానుఁ | గౌశేయపరిధానుఁ, బన్నగశయను న | బ్జాతనయను

తే. మకరకుండలసద్భాషు | మంజుభాషు
నిరుపమాకారు దుగ్ధసా | గరవిహారు
భూరిగుణసాంద్రు యదుకులాం | భోధిచంద్రు
విష్ణు రోచిష్ణు జిష్ణు స | హిష్ణుఁ గృష్ణు. 979

మ. కని డాయం జనునంతఁ గృష్ణుఁడు దళ | త్కంజాక్షుఁ డప్పేదవి
ప్రుని నశ్రాంతదరిద్రపీడితుఁ గృశీ | భూతాంగు జీర్ణాంబరుఁ
ఘనతృష్ణాతురచిత్తు హాస్యనిలయుఁ | ఖండోత్తరీయుం గుచే
లుని నల్లంతనె చూచి సంభ్రమవిలో | లుం డై దిగెం దల్పమున్. 980

క. కర మర్థి నెదురుగాఁ జని, పరిరంభణ మాచరించి | బంధుస్నేహ
స్ఫురణం దోడ్తెచ్చి సమా, దరమునఁ గూర్చుండఁ బెట్టెఁ | దనతల్పమునన్.

తే. అట్లు గూర్చుండఁబెట్టి నెయ్యమునఁ గనక, కలశసలిలంబుచేఁ గాళ్లు|గడిగిభక్తిఁ
దజ్జలంబులు దనదుమ | స్తమునఁ దాల్చి, లలితమృగమదఘనసార|మిళిత మైన.

తే. మలయజము మేన జొబ్బిల్ల | నలఁది యంత
శ్రమము వాయంగఁ దాళవృం | తమున విసరి
బంధురామోదకలితధూ | పంబు లొసఁగి
మించుమణిదీపముల నివా | ళించి మఱియు. 983

వ. సురభికుసుమమాలికలు సిగముడిం దుఱిమి కర్పూరమిళితతాంబూలంబు నిడి ధేనువు నొసంగి సాదరంబుగా స్వాగతం బడిగిన నప్పు డవ్విప్రుండు మేనం బులకాంకురంబు లంకురింప నానందబాష్పజలబిందుసందోహుం డయ్యె నట్టియెడం బద్మలోచనుండు మన్నించునంగనామణి యగురుక్మిణి కరకంకణరవంబు లోలయం జామరలు వీవఁ దజ్జాతవాతంబున ఘర్మసలిలంబు నివారించుచుండఁ జూచి శుద్ధాంతకాంతానివహంబులు తమమనంబుల నద్భుతం బంది యి ట్లనిరి.

ఉ. ఏమితపంబు సేసె నొకొ | యీ ధరణీదివిజోత్తముండు తొల్
బామున యోగివిస్ఫురదు | పాస్యకుఁ డై తనరారునీజగ
త్స్వామి రమాధినాథునిజ | తల్పమునం వసియించియున్నవాఁ
డీమహనీయమూర్తి కెన | యే మునిపుంగవు లెంతవారలున్. 985

వ. అదియునుం గాక. 986

చ. తనమృదుతల్పమందు వని | తామణి యైనరమాలలామపొం

చును నెడఁగా దలంపక య✽దుప్రవరుం డెదురేఁగి మోదముం
దనుకఁగ కౌఁగిలించి యుచి✽తక్రియలం బరితుష్టుఁ జేయుచున్
వినయమునన్ భజించె ధర✽ణీసురుఁ డెంతటిభాగ్యవంతుఁడో. 987

వ. అనునయ్యవసరంబున. 988

క. మురసంహారుఁడు కుచేలుని,కరము గరంబునఁ దెమల్చి✽కడఁకన్ మన మా
గురుగృహమున వర్తించిన,చరితము లని కొన్ని నుడివి✽చతురత మఱియున్.

సీ. బ్రాహ్మణోత్తమ వేద✽పాఠనలబ్ధద, క్షిణ గలచారువం✽శంబువలనఁ
బరిణయం బైనట్టి✽భార్య సుశీలవ, ర్తనములఁ దగ భవ✽త్సదృశ యగునె
తలఁప గృహక్షేత్ర✽ధనదారపుత్త్రాదు,లందు నీచిత్తంబు✽చెందకుంట
తోఁచుచున్నది యేను✽దుది లోకసంగ్రహా,ర్థంబు కర్మాచర✽ణంబు సేయు

తే. గతి మనంబులఁ గామమో✽హితులు గాక, యర్థిమై యుక్తకర్మంబు✽లాచరించి
ప్రకృతిసంబంధములువాసి✽భవ్యనిష్ఠఁ, దవిలియుందురుకొందఱు✽త్తములుభువిని.

వ. అని మఱియు ని ట్లనియె. 991

క. ఎఱుఁగుదువె మనము గురుమం,దిరమున వసియించి యతఁడు✽తెలుపఁగ వరుస
న్నెఱుఁగఁగ వలసినయర్థము, లెఱిఁగి పరిజ్ఞానమహిమ✽లెఱుఁగుట లెల్లన్.

వ. అని మఱియు గురుప్రశంస సేయం దలంచి యి ట్లనియె. 993

తే. తివిరి యజ్ఞానతిమిరప్ర✽దీప మగుచు
నవ్యయం బైన బ్రహ్మంబు✽ననుభవించు
భరితసత్త్వుండు సత్కర్మ✽నిరతుఁ డతుల
భూసురశ్రేష్ఠుఁ డనఘుండు✽బుధనుతుండు. 994

వ. అమ్మహాత్మునివలన సకలవర్ణాశ్రమంబులవారికి నేను విజ్ఞానప్రదుండ నగుగురుండ
నై యుండియు గురుభజనంబు పరమధర్మం బని యాచరించితి నది గావున.

క. భూసురుల కెల్ల ముఖ్యుఁడ, నై సకలకులాశ్రమంబు✽లందును నెపుడున్
ధీసుజ్ఞానప్రదుఁ డన, దేశికుఁ డన నొప్పుచుందు✽ధృతి నల్లెడలన్. 996

తే. అట్టివర్ణాశ్రమంబుల✽యందు సర్వ
కుశలు లగువారు నిఖిలైక✽గురుఁడ నైన
నాదువాక్యంబుచే భవా✽ర్ణవము వెలుచ
దాఁటుదురు మత్పదాంబుజ✽ధ్యానపరులు. 997

వ. అదియునుం గాక సకలభూతాత్మకుండ నైనయేను దపోవ్రతయజ్ఞదానశమద
మాదులచేత సంతసింపను గురుజనంబులఁ బరమభక్తి సేవించువారలం బరిణ
మింతు నని చెప్పి మఱియు మనము గురుమందిరంబున నున్నయెడ నొక్కనాఁడు
గురుపత్నినియుక్తుల మై యింధనార్థం బడవికిం జనిన నయ్యవసరంబున. 998

సీ. ఘుమఘుమారావసం✽కులఘోరజీమూత, పటలసంఛన్నాభ్ర✽భాగ మగుచుఁ

జటులఝంఝానిలో । త్కటసముద్ధూతనా, నావిధజంతుసం । తాన మగుచుఁ
జండదిగ్వేదండ । తుండనిభాఖండ, వారిధారాపూర్ణ । వసుధ యగుచు
విద్యోతమానోగ్ర । ఖద్యోతకిరణజి,ద్విద్యుద్ద్యుతిచ్ఛటా । విభవ మగుచు
తే. నడరి జడి గురియఁగ నినుఁ । డ స్తమింప, భూరినీరంధ్రనిబిడాంధ । కార మేచి
సూచికాభేద్య మై వస్తు । గోచరంబు, గానియ ట్లుండ మనము న । వ్వానఁ దడిసి.

తే. బయలు గొందియుఁ బెనుమిట్టు । పల్ల మంబు
రహితసహితస్థలంబు లే । ర్పఱుప రాక
యున్నయ త్తఱి మనము నొం । డొరులచేతు
లూఁతగాఁ గొని నడచుచు । నుండ నంత. 1000

క. బిసబిస నెప్పుడు సుడుగక, విసరెడివలిచేత వడఁకు । విడువక మనముం
బస చెడి మార్గముఁ గానక, మసలితి మంతటను నంశుమంతుఁడుఁ బొడిచెన్.

క. తెలతెలవాఱెడివేళం, గలకల మని పలికెఁ బక్షి । గణ మెల్లెడలన్
మిలమిల లని ప్రొద్దుపొడుపున, ధళధళ మనుమెఱుఁగు దిగ్వి । తానము నిండెన్.

క. అప్పుడు సాందీపుని మన,చొ ప్పరయుచు వచ్చి వాన । సోఁకునను వలిం
దెప్పిరిలుటఁ గని ఖేదం, బుప్పతిలం బలికె నకట । యోవటులారా. 1003

చ. కటకట యిట్లు మాకొఱకుఁ । గాఁ జనుదెంచి మహాటవిన్ సము
త్కటపరిపీడ నొందితిరి । గావున శిష్యులు మాఋణంబు నీఁ
గుట కిది కారణంబు సమ । కూరెడిఁ బో యిటమీఁద మీకు వి
స్ఫుటధనబంధుదారబహు । పుత్త్రవిభూతిజయాయురున్నతుల్. 1004

క. అని గారవించి యాయన, మనలం దోడ్కొనుచు నాత్మ । మందిరమునకుం
జనుదెంచుట లెల్లను నీ,మనమునఁ దలఁతే యటంచు । మఱియుం బలికెన్.

వ. అనఘా మన మధ్యయనంబు సేయుచు నన్యోన్యస్నేహవాత్సల్యంబులం జేయు
కృత్యంబులు మఱవవు గదా యని యని యొల్లం దలంచి యాషమాధవుమధు
రాలాపంబులు విని యతనిఁ గనుంగొని కుచేలుం డి ట్లనియె. 1006

క. వనజోదర గురుమందిర,మున మనము వసించునాఁడు । ముదమునఁ గావిం
పనిపను లెవ్వియుఁ గలవే, విను మవి య ట్లుండ నిమ్ము । విమలచరిత్రా. 1007

క. గురుమతిఁ దలఁపఁగ ద్విజగ,ద్గురుఁడ వనం దగిననీకు । గురుఁ డనఁగా నొం
డొరుఁ డెవ్వఁ డింతయును నీ, కరయంగ విడంబనంబ । యగుఁ గాదె హరీ.

వ. అని సాభిప్రాయంబుగాఁ బలికినపలుకులు విని సమస్తభావాభిజ్ఞుం డైనపుండరీ
కాక్షుండు మందస్మితసుందరవదనారవిందుం డగుచు నతనిం జూచి నీ విచ్చటికి
వచ్చునప్పుడు నాయందులభక్తిఁజేసి నాకు నుపాయనంబుగా నేమిపదార్థంబు
దెచ్చితి వప్పదార్థంబు లేశమాత్రం బైనఁ బదివేలుగా నంగీకరింతు నట్లు గాక
నీచవర్తనుం డై మద్భక్తిం దగులనిదుష్టాత్ముండు హేమాచలతుల్యం బైన

పదార్థంబు నొసంగిన నది నామనంబునకు సమ్మతంబు గాదు గావున. 1009

క. దళమైనఁ బుష్పమైనను, ఫలమైనను సలిలమైనఁ ‡ బాయనిభక్తిం
గొలిచినజను లర్పించిన, నెలమిన్ రుచిరాన్నముగనె ‡ యేను భుజింతున్. 1010

క. అని పద్మోదరుఁ డాడిన, వినయోక్తుల కాత్మ నలరి ‡ విప్రుఁడు దాఁ దె
చ్చినయటుకులు దగ నర్పింప,ను నేరక మోము వాంచి ‡ పలుకక యున్నన్.

వ. అవ్విప్రుండు చనుదెంచినకార్యంబు కృష్ణుండు దనదివ్యచిత్తంబున నెఱింగి యి
తండు పూర్వభవంబున నైశ్వర్యకాముం డై నన్ను సేవింపం డైన నిక్కుచేలుం
డు నిజకాంతాముఖోల్లాసంబుకొఱకు నాయొద్దకుఁ జనుదెంచినవాఁ డితనికి నిం
ద్రాదులకుం బడయ రానిబహువిధంబు లైనసంపద్విశేషంబు లీక్షణంబ యొడఁ
గూర్ప వలయు నని తలంచి యతండు జీర్ణవస్త్రంబుకొంగున ముడిచి తెచ్చిన
యటుకులముడియ గని యిది యేమి యని యెయ్యన నమ్ముడియఁ దనకర
కమలంబుల విడిచి యయ్యటుకులు గొన్ని పుచ్చికొని యివియ సకలలోకంబులను
నన్నును బరితృప్తిం బొందింపఁ జాలు నని యప్పుడు. 1012

క. మురహరుఁడు పిడికెఁడటుకులు, గర మొప్పఁగ నారగించి ‡ కౌతూహలి యై
మఱియును బిడికెఁడు గొనఁ ద,త్కర మప్పుడు వట్టె కమల ‡ కరకమలములన్.

క. సొంపారఁగ నితనికి బహు,సంపద లందింప నివియ ‡ చాలును నిఁక భ
క్షింపఁగ వలవదు త్రిజగ,త్సంపత్కర దేవదేవ ‡ సర్వాత్మ హరీ. 1014

వ. అని యిట్లు వారించె నక్కుచేలుండును నారాత్రి గోవిందుమందిరంబునఁ దనకు
హృదయానందకరంబు లగువివిధపదార్థంబు లనుభవించి మృదులశయ్యాతలం
బున నిద్రించి తనమనంబునం దన్ను సమధికస్వర్గభోగానుభవుం గాఁ దలంచు
చు మఱునాఁ డరుణోదయంబున మేల్కని కాలోచితకృత్యంబులు దీర్చి యిం
దిరారమణుండు దన్నుఁ గొంతద వ్వనిపి యామంత్రితుం జేయఁ జనుచు నంద
నందనసందర్శనానందలోలాత్ముం డై తనమనంబున ని ట్లనియె. 1015

క. నాపుణ్య మరయ నెట్టిదొ, యాపుణ్యనిధిం బ్రశాంచు ‡ నచ్యుతు నఖిల
వ్యాపకు బ్రహ్మణ్యునిఁ జి,ద్రూపకుఁ బురుషోత్తమునిఁ బ ‡ రుం గనుఁగొంటిన్.

సీ. పరికింపఁ గృపణస్వ ‡ భావుండ నైనట్టి,యే నేడ నిఖిలావ ‡ నీశ్వ రైన
యిందిరాదేవికి ‡ నెనయంగ నిత్యని,వాసుఁ డై యొప్పిన ‡ వాసుదేవుఁ
డేడ న న్నర్థిమైఁ ‡ దోడఁబుట్టినవాని,కై వడిఁ గౌఁగిటఁ ‡ గదియఁ జేర్చి
దైవంబుగా నన్ను ‡ భావించి నిజతల్పమున నుంచి సత్క్రియల్ ‡ పూని నడపి

తే. చారునిజవధూకరసరో ‡ జాతకలిత,చామరానిలమున గత ‡ శ్రమునిఁ జేసి
శ్రీకుచాలిప్తచందనాం‡చితకరాబ్జ,తలములను నడ్గు లొత్తె వ ‡ త్సలత మెఱసి.

వ. కావున. 1018

ఉ. శ్రీనిధి యిట్లు నన్నుఁ బచ ‡ రించి ఘనంబుగ విత్త మేమియు

న్నిని తెలుఁగు గానఁబడె | నెన్న దరిద్రుఁడు సంపదంధుఁడై
కానక తన్నుఁ జేరఁ డని | కాక శ్రితార్తిహరుండు సత్కృపాం
భోనిధి సర్వవస్తుపరి | పూర్ణునిగా ననుఁ జేయ కుండునే. 1019

వ. అని తనమనంబున వితర్కించుచు నిజపురంబునకుం జని చని ముందట. 1020

సీ. భానుచంద్రప్రభా | భాసమానస్వర్ణ,చంద్రకాంతోపల | సౌధములును
గలకంఠశుకనీల | కంఠసముత్కంఠ,మానితకూజితో | ద్యానములును
ఫుల్లసితాంభోజ | హల్లకకహ్లార,కైరవోల్లసితకా | సారములును
మణిమయకనకకం | కణముఖాభరణవి,భ్రాజితదాసదా | సీజనములుఁ
తే. గలిగి చెలు వొందుసదనంబు | గాంచు విస్మ
యమును బొందుచు నెట్టిపు | ణ్యాత్ముఁ డుండు
నిలయ మొకొ యపూర్వ మై | నెగడె మహిత
వైభవోన్నతలక్ష్మిని | వాస మగుచు. 1021

వ. అని తలపోయుచున్నయవసరంబున. 1022

తే. దివిజవనితలఁ బోలెడు | తెఱవ లపుడు, డాయనేతెంచి యిందువి | చ్చేయుఁడనుచు
విమలసంగీతనృత్యవా | ద్యములు సెలఁగ,గరిమఁదోడ్కొనిచనిరంతి | పురమునకును.

వ. ఇట్లు చనుదేర నతనిభార్యయైనసతీలలామంబు దనమనంబున నానందరసమగ్న యగుచు నప్పుడు. 1024

సీ. తనవిభురాక ముం | దటఁ గని మనమున, హర్షించి వైభవం | బలర మనుజ
కామినీరూపంబు | గైకొన్నయిందిరా,వనితచందంబునఁ | దనరు చున్న
కలకంఠి తనవాలుఁ | గన్నులక్రేవల, నానందబాష్పంబు | లంకురింప
నతనిపాదంబుల | కాత్మలో మ్రొక్కి భా,వంబున నాలింగ | నంబు సేసె
తే. నాధరాదేవుఁ డతులది | వ్యాంబరాభ,రణవిభూషిత లై రతి | రాజసాయ
కములగతి నొప్పుపరిచారి | కలు భజింప,లలితసౌభాగ్య యగునిజ | లలనఁ జూచి.

క. ఆనారీరత్నంబును, దానును ననురాగరసము | దళుకొత్తఁగ ని
త్యానందము నొందుచుఁ బెం, పూనినహరిలబ్ధవైభ | వోన్నతి మెఱయన్. 1026

సీ. కమనీయపద్మరా | గస్తంభకంబులుఁ, గొమరారుపటికంపుఁ | గుడ్యములును
మరకతనవరత్న | మయకవాటంబులుఁ, గీలితహరినీల | జాలకములు
దీపితచంద్రకాం | తోపలవేదులు, నంచితవివిధప | దార్థములును
దగుహంసతూలికా | తల్పంబులును హేమ,లాలితశయనస్థ | లములుఁ దనరు
తే. సమధికోత్తుంగభద్రపీ | ఠములసిరులు, మానితోన్నతచతురంత | యానములును
వలయుసద్వస్తుపరిపూర్ణ | వాటికలును,గలిగి చెలువొందుమందిరం | బెలమిఁజొచ్చి.

వ. సుఖంబున నుండునట్టియెడం దనకు మనోవికారంబులు వొడమ కుండ వర్తించుచు నిర్మలం బగుతనమనంబున నిట్లను నింతకాలం బత్యంతదురంతం బగుదారి

ద్ర్యదుఃఖార్ణవంబున మునింగి యున్ననాకుం గడపటఁ గలిగినవిధంబున నిప్పుడు.

ఆ. ఎన్నఁ గ్రొత్త లైన ॱ యిట్టిసంపదలు నా, కబ్బు టెల్ల హరిద ॱ యావలోక
నమునఁ జేసి కాదె ॱ నళినాక్షుసన్నిధి, కర్థి నగుచు నేను ॱ నరుగుటయును.

క. నను నావృత్తాంతంబును, దనమనమునఁ గనియు నేమి ॱ దడవక ననుఁ బొ
మ్మని యీసంపద లెల్లను, నొనరఁగ నొడఁగూర్చి నన్ను ॱ నొడయునిఁ జేసెన్.

వ. అట్టిపురుషోత్తముండు భక్తినిష్ఠు లైనసజ్జనులు లేశమాత్రం బగుపదార్థం బైన భక్తిపూర్వకంబుగా సమర్పించిన నదియ కోటిగుణితంబుగాఁ గైకొని మన్నించుటకు నిదియ దృష్టాంతంబు గాదె మలినదేహుండును జీర్ణాంబరుండు నని చిత్తంబున హేయంబుగాఁ బాటింపక నాచే నున్నయడుకు లాదరంబున నారగించి నన్నుం గృతార్థునిం జేయుట యతనినిర్హేతుకదయయ కాదె యట్టికారుణ్యసాగరుం డైనగోవిందునిచరణారవిందంబులయందులభక్తి ప్రతిభవంబును గలుగుం గాక యని యప్పుండరీకాక్షునియందులతాత్పర్యంబునం దగిలి పత్నీసమేతుం డై నిఖిలభోగంబులయందు నాసక్తిం బొరయక రాగాదివిరహితుండును నిర్వికారుండును నై యఖిలక్రియలందు ననంతునియనంతధ్యానసుధారసంబునం జొక్కుచు విగతబంధనుం డై యపవర్గప్రాప్తి నొందె మఱియును. 1031

ఆ. దేవదేవుఁ డఖిల ॱ భావజ్ఞుఁ డాశ్రిత, వరదుఁ డైనహరికి ॱ ధరణిసురులు
దైవతములు గాన ॱ ధారుణీదివిజుల, కంటె దైవ మొకఁడు ॱ గలదె భువిని.

క. మురహరుఁ డిట్లు కుచేలునిఁ, జరితార్థునిఁ జేసినట్టి ॱ చరితము వినుస
త్పురుషుల కిహపరసుఖములు, హరిభక్తియు యశముఁ గలుగు ॱ నవనీనాథా.

శ్రీకృష్ణుఁడు సకుటుంబముగా గ్రహణస్నానమునకుఁ బోవుట.

వ. అనిన మఱియుఁ బరాశరపౌత్రున కర్జునపౌత్రుం డి ట్లనియె. 1034

ఆ. దుష్టశిక్షణంబు ॱ దురితసంహారణంబు, శిష్టరక్షణంబు ॱ సేయఁ దలఁచి
భువిని మనుజుఁ డగుచుఁ ॱ బుట్టినశ్రీకృష్ణు, విమలచరిత మెల్ల ॱ విస్తరింపు.

వ. అనిన శుకుం డి ట్లనియె. 1036

సీ. ధరణీశ బలుఁడును ॱ సరసిజోదరుఁడు న, వోన్నతసుఖలీల ॱ నుండునంతఁ
జటులోగ్రకల్పాంత ॱ సమయమందునుబోలె, దృగసహ్య మై సము ॱ ద్దీప్తమగుచు
రాజిల్లుసూర్యోప ॱ రాగంబు చనుదెంచు, టెఱిఁగి భూజను లెల్ల ॱ వరుసఁ గదలి
మునుజమదగ్నిరా ॱ ముఁడు పూని ముయ్యేడు, మాఱులు ఘనబలో ॱ దారుఁ డగుచు

తే. నిజభుజాదండమండిత ॱ నిబిడనిశిత, చటులదంభోళిరుచిరభా ॱ స్వత్కుఠార
మహితధారావినిర్భిన్న ॱ మనుజపాల, దేహనిర్ముక్తరుధిరప్ర ॱ వాహములను. 1037

తే. ఏనుమడుగులు గావించె ॱ నెచట నేని, నట్టిపావనసుక్షేత్ర ॱ మగుశమంత
పంచకంబున కపుడు సం ॱ భ్రమముతోడఁ, జనిరి బలకృష్ణులును సంత ॱ సం బెలర్ప.

వ. ఇట్లు నిష్కర్ము లైనరామకృష్ణులు లోకధర్మానుపాలనప్రవర్తను లై ద్వారకా

నగర రక్షణంబునకుఁ బ్రద్యుమ్నగదసాంబసుచంద్రశుకసారణానిరుద్ధకృతవర్మాది
యోధవరుల నియమించి తాము నక్రూరవసుదేవోగ్రసేనాదిసకలయాదవులుం
గాంతాసమేతులై స్రక్చందనాభరణవస్త్రాదులు ధరియించి శోభనాకారంబుల
తోడం బుష్పకవిమానంబు లనం బొలుచునరదంబులను మేఘంబుల ననుకరించు
గజంబులను మనోవేగంబు లైనతురంగంబుల నెక్కి వియచ్చరులం బురుడించు
పురుషులు దమ్ము సేవింపం జని యప్పుణ్యతీర్థంబుల నవగాహనంబు సేసి యుప
వసించి యనంతరంబ. 1039

క. భూసురవరులకు ననుపమ, వాసోలంకారధేను § వసురత్నధరి
త్రీసుమహితవస్తువు లు, ల్లాసంబున దాన మిచ్చి § లాలితు లగుచున్. 1040

క. పునరవగాహనములు పెం, పొనరం గావించి బంధు § యుక్తముగా భో
జనకృత్యంబులు తీర్చి స, దనురాగము లుల్లసిల్ల § నచ్చోటఁ దగన్. 1041

క. ఘనశాఖాకీర్ణము లై, యినరశ్ములు దూఱ నీక § యొసకం బెసఁగన్
ననిచినపొన్నలనీడల, ననిచిన వేడుకల నంద § నందనముఖ్యుల్. 1042

క. తనరినపల్లవరుచిరా, సనముల నాసీను లగుచు § సత్సుఖగోష్ఠిం
బెనుపొందఁగ నట వసియిం, చినచోఁ దత్పుణ్యతీర్థ § సేవారతు లై. 1043

వ. మున్న చనుదెంచి యున్నమాత్స్యౌశీనరకోసలవిదర్భకురుసృంజయకాంభోజ
కేకయమద్రకుంత్యారట్టకేరళాదిభూపతులును మఱియుం దక్కినరాజవరులును
హితులును నందగోపాదిగోపాలురును గోపికాజనంబులును ధర్మరాజాను
గతు లై వచ్చినభీష్మద్రోణధృతరాష్ట్రగాంధారీకుంతీపాండవతద్దారనివహ సంజ
య విదురకృపకుంతిభోజవిరాటభీష్మకనగ్నజిద్ద్రుపద శైబ్యధృష్టకేతు కాశీరాజ
దమఘోషవిశాలాక్షమైథిలయుధామన్యుసుశర్మలును సపుత్త్రకుం డైనబాహ్లి
కుండును మొదలుగా ననేకులు నుగ్రసేనాదియాదవప్రకరంబులం బూజలం
దృప్తులం జేసిన వారునుం బ్రముదితాత్ము లై రయ్యెడ. 1044

క. ఆరాజులు గాంచిరి నిజ, నారీయుతు లగుచు నంగ § నాపరివారున్
ధీరున్ దానవకులసం, హారున్ గోపీమనోవి § హారు నుదారున్. 1045

వ. కని యమ్మాధవబలదేవులు సేయుసముచితపూజావిధానంబులఁ బరితృప్తు లై
యమ్ముకుందుసాన్నిధ్యంబు గలిగి తదీయసంపద్విభవాభిరాము లై విలసిల్లుచున్న
యుగ్రసేనాదియదువృష్ణిపుంగవులం జూచి వారలతోడ నారాజవరులు మాధ
వుండు విన ని ట్లనిరి. 1046

మ. మనశాస్త్రంబులు వాక్కులున్ మనములున్ § మాంగల్యముం బొంది పా
వన మై యొప్పెడు నేరమావిభునిభా § స్వత్పాదపంకేజసే
చనతోయంబుల నేమహాత్మునిపదా § బ్జాతంబు లెందేని సోఁ
కినచోఁ జెల్లను ముక్తిహేతు వగు నీ § కృష్ణుండె పో చూడఁగన్. 1047

చ. సనకసనందనాదిముని ✽ సత్తము లంచితయోగదృష్టిచేఁ
బనివడి యాత్మలన్ వెదకి ✽ పట్ట నగోచర మైనమూర్తి యి
ట్లనవరతంబు మాంసనయ ✽ నాంచలగోచరుఁ డయ్యె నట్టి యే
మన నగు వీరిపుణ్యమున ✽ కాదట నెట్టితపంబు సేసిరో. 1048

మ. నిరయస్వర్గము లాత్మఁ గైకొనక తా ✽ నిర్వాణమూర్తైనయీ
హరిఁ జూడన్ హరితోడఁ బల్క హరిమే ✽ నంటన్ హరిం బాడఁగాఁ
హరితో నేఁగ సహాసనాస్తరణశ ✽ య్యావాసు లై యుండఁగన్
హరిబంధుత్వసఖిత్వముల్ గలుగుభా ✽ గ్యం బెట్లు సిద్ధించెనో. 1049

తే. అనుచు యాదవవృష్ణిభో ✽ జాంధకులును
హరిదయాలబ్ధనిఖిలార్థు ✽ లగుచు నున్న
మనికిఁ దమచిత్తములఁ బలు ✽ మాఱు వొగడి
పరిణమించిరి యంత న ✽ ప్పాండుమహిషి. 1050

వ. అప్పుడు. 1051

క. తనసుతులకు గాంధారీ, తనయులు గావించునవకృ ✽ తంబుల కాత్మన్
ఘనముగ నెరియుచు నచ్చటఁ, గనుఁగొనె వసుదేవు విగత ✽ కల్మషభావున్.

వ. అట్లు గనుంగొని యతనితో ని ట్లనియె. 1053

క. ఓయన్న పాండుతనయులు, నీ యల్లుం డ్రడవులందు ✽ నెఱి మృగములలోఁ
బాయనియిడుమలఁ బడఁ గరు, ణాయత్తుల రగుచు మీర ✽ లరయఁగ వలదే.

వ. అని బహుప్రకారంబుల సంతాపించుచు మఱియు ని ట్లనియె. 1055

క. అతిబలవంతపువిధి దాఁ, బ్రతికూలం బైనఁ గలరె ✽ బంధువు లనుచున్
ధృతి గలఁగ బాష్పజలపూ,రితలోచన యగుసహోదరిం జూచి యనెన్. 1056

సీ. తల్లి నీ కేల సం ✽ తాపింప మనమునఁ, దలఁపక విధి నేల ✽ సొలసె దింత
యఖిలనియామకుం ✽ డగునీశ్వరుఁడు మాయ, యవనికాంతరుఁడైన ✽ యట్టిసూత్ర
ధారుని కైవడిఁ ✽ దగిలి నటింపఁగ, మనుజులు కీలుబొమ్మలు దలంపఁ
గావున విధిసేఁతఁ ✽ గడచి వర్తింపంగ, దేవతలకు నైనఁ ✽ దీఱ దట్లు

తే. క్రోధచిత్తుఁడు కంసుండు ✽ బాధపఱుప, నిలయములు దప్పి నే మడవులఁజరింప
ఘనకృపానిధి యీహరి ✽ గలుగఁబట్టి, కోరి మా కిండ్లు గ్రమ్మఱఁ ✽ జేరఁగలిగె.

వ. అని యాఱడిలం బలుకునవసరంబున. 1058

క. నందయశోదలు గోపక, బృందంబులు గోపికలును ✽ బిరిగొని పరమా
నందంబునఁ జనుదెంచిరి, మందరధరుఁ జూచువేడ్క ✽ మనములఁ బొడమన్.

వ. ఇట్లు సనుదెంచి. 1060

క. అతిచిరకాలసమాగతు, నతని నిరీక్షించి వృష్ణి ✽ యాదవభోజ
ప్రతతులు నెదురేఁగి సము, న్నతితో నాలింగనములు ✽ నడపిరి ఘరుసన్. 1061

క. వసుదేవుఁడు వారికి సం,తసమునఁ గావించె సముచి ✽ తక్రియ లంతన్
ముసలియు హరియును మ్రొక్కిరి, వెస నందయశోదలకును ✽ వినయం బెసఁగన్.

వ. అట్లు నమస్కృతులు సేసి యాలింగనంబులు గావించి నయనారవిందంబుల నానందబాష్పంబులు దొరఁగ నఱలేనిస్నేహంబులు చిత్తంబుల నత్తమిల్ల నేమి యుం బలుకకుండి రంత నయ్యశోదాదేవి రామకృష్ణుల నిజాంకపీఠంబుల నునిచి యక్కునం గదియం దిగిచి చెక్కులు ముద్దుగొని శిరంబులు మూర్కొని చిబుకంబులు పుడుకుచుఁ బునఃపునరాలింగనంబులు గావించి పరమానందంబునం బొందుచు నున్నంతఁ బదంపడి. 1063

చ. స్థిరమతితోడ రోహిణియు ✽ దేవకియుం దగ నందగోపసుం
దరిఁ గని కౌఁగిలించికొని ✽ తత్కృతు లెల్లఁ దలంచి యింతి నీ
వరుఁడును నీవు బంధుజన ✽ వత్సలతన్ మును చేయుసత్కృతుల్
మఱవఁగ వచ్చునే తలఁప ✽ మా కిఁక నెన్నఁటికిం దలోదరీ. 1064

క. జననం బందుట మొదలుగ, ఘనమోహముతోడఁ బెంచు ✽ కతమునఁ దమకున్
జననీజనకులు వీరని, మనములఁ దలపోయ లేరు ✽ మము నీతనయుల్. 1065

క. అంటినప్రేమను వీరిం, గంటికి ఱెప్పడ్డమైన ✽ గతిఁ బెంపఁగ మా
కంటెన్ నెనరౌటను మీ,యింటన్ వసియించి యుండి ✽ రిన్నిదినంబుల్. 1066

వ. అని యిట్లు ప్రియాలాపంబులు వలుకు చుండునవసరంబున గోపాలసుందరు లమందానందకందళితహృదయ లయి హృదయేశ్వరుం డైనగోవిందుండు చిరకాలసమాగతుం డగుటఁ జేసి యతనిం జూచుతలంపు లుల్లంబుల వెల్లిగొనం జేరి.

చ. నళినదళాక్షుఁ జూచి నయ ✽ నంబులు మోడ్వఁగఁ జాల కార్తలన్
వలచి తదీయమూర్తివిభ ✽ వంబు దలంచుచుఁ గౌఁగిలించుచుం
బులకలు మేన జాదుకొనఁ ✽ బొల్తులు చొక్కిరి బ్రహ్మముల్ మనం
బులఁ గని చొక్కు యోగిజన ✽ ముల్ బురుడింపఁగ మానవేశ్వరా. 1068

చ. పొలఁతులభావ మాత్మఁ గని ✽ పుల్లసరోరుహలోచనుండు వా
రల నవు డేకతంబునకు ✽ ర మ్మని తోకొని పోయి యందు న
ర్మిలిఁ బరిరంభణంబు నొన ✽ రించి లసద్దరహాసచంద్రికా
కలితకపోలుఁ డై పలికెఁ ✽ గాంతల భక్తిలతాంతచిత్తలన్. 1069

చ. వనజదళాక్షులార బల ✽ వద్రిపువర్గములన్ జయింపఁగాఁ
జని తడ వయ్యె దీనికి భృ ✽ శంబుగ మీమది నల్ల కుండుఁడీ
యనయము దైవ మిట్లు సచ ✽ రాచరజాలము నొక్కవేళఁ గూ
ర్చును నొకవేళఁ బాపును మ ✽ రుద్ధతతూలతృణంబులుం బలెన్. 1070

సీ. తరలాక్షులార మ ✽ ద్భక్తి చేతనులకుఁ, దనరుమోక్షానంద ✽ దాయకంబు
జపతపోవ్రతదాన ✽ సత్కర్మముల ముక్తి, గలుగంగ నేరదు ✽ గాన దలఁప

విధిశివసనకాది ✻ విమలచిత్తంబులఁ, బొడమునిభక్తి మీ ✻ బుద్ధులందు
జనియించె మీపూర్వ ✻ సంచితసౌభాగ్య, మెట్టిదో యది తుద ✻ ముట్టె నింక
తే. నటమటము గాదు మీకు నె✻న్నఁటికినైనఁ, గలుగనేరవు నిరయసం✻గతములైన
జన్మకర్మము లిటమీఁద ✻ మన్మనీష, సుమహితధ్యానలార యో ✻ రమణులార.
సీ. అఖిలభూతములకు ✻ ననయంబు నాదిమ,ధ్యాంతకాంతర్బహి✻ర్వ్యాప్తి నేన
ఘటపటాదికభూత✻కార్యంబులకు నుపా,దానకారణము లై ✻ తనరునట్టి
[1]గగనానిలానల✻కక్షోణులను భూత,పంచకం బైక్యత ✻ వడయుఁ గాదె
లోకంబులందుఁ బం✻చీకరణవ్యవ,స్థలచేత నట్టిభూ ✻ తములరీతి
తే. గగనముఖభూతతత్కా✻ర్య✻కారణములఁ, దగిలి యాధారహేతుభూ ✻ తంబనైన
నాకుఁ బర మన్య మొక్కఁడె✻న్నంగ లేదు,విమలమతులార మాటలు✻వేయునేల.
తే. అనినఁ దెలివొంది వారు దే✻హాభిమాన,ములు సమస్తంబు విడిచి యో✻నలిననాభ
నిఖిలజగదంతరాత్మ మా✻నితచరిత్ర, భక్తజనమందిరాంగణ ✻ పారిజాత. 1073
తే. ఘోరసంసారసాగరో ✻ త్తారణంబు, ధీయుతజ్ఞానయోగిహృ ✻ ద్ధ్యేయవస్తు
వగుచుఁ జెలువొందునీచర✻ణాంబుజాత,యుగళమునుమామనంబులఁ ✻ దగులనీవె.
క. అని వేఁడినఁ గృష్ణుఁడు ముని,వినుతుఁడు కరుణించి వల్ల ✻ వీజనములు కో
రినయట్ల యిచ్చెఁ గరుణా,వననిధి సద్భక్తలోక ✻ వత్సలుఁ డంతన్. 1075
చ. ధర్మతనూభవుం గని ప ✻ దంబులకున్ నతుఁ డై సపర్యలన్
నిర్మలభక్తిమై నడపి ✻ నీవును దమ్ములు బంధుకోటి స
త్కర్మచరిత్రు లై తగుసు ✻ ఖంబుల నొప్పుచు నున్నవారె నా
నర్మిలిఁ బాండవాగ్రజుఁడు ✻ నమ్మధుసూదనుతోడ ని ట్లనున్. 1076
క. సరసిజనాభ భవత్పద,సరసీరుహ మాశ్రయించు ✻ జను లతిసౌఖ్య
స్ఫురణం బొలుపారుచు భువిఁ, జరియింపరె భక్తపారి ✻ జాత మురారీ. 1077
వ. అదియునుం గాక. 1078
సీ. సుమహితస్వప్నసు✻షుప్తిజాగరములన్, మూఁడవస్థలఁ బాసి ✻ వాఁడి మిగిలి
వెలి నుండు లో నుండు ✻ విశ్వమైయుండువు, విశ్వంబు నీయందు✻ వెలుఁగుచుండు
భవదీయమహిమచేఁ ✻ బాటిల్లుభువనంబు, లుదయించునొకవేళ ✻ నుడిగిమడుఁగు
సంచితాఖండిత✻జ్ఞాని వై యొప్పుచు, నవిహతయోగమా ✻ యాత్మఁ దనరి
తే. దురితదూరులు నిత్యము✻క్తులకుఁ జెంద, నలవి యై పెంపు దీపింతు ✻ వంబుజాక్ష
ఘనకృపాకర నిఖిలవి✻కారదూర, నీకు మ్రొక్కెద సర్వలో ✻ కైకనాథ. 1079
క. అని వినుతించిన నచ్చటి,జనపాలకబంధుమిత్త్ర ✻ సకలజనంబుల్

---

1. రమణీయచక్రశరావవేమతురీవిధానంబు లెటువలెఁ దనరు నట్టు, లేనునామాయచే నెనయించి జగము లుత్పాదింపఁ బెంపఁ జంపంగఁ జాలి, ప్రకృతితోఁ గూడి యీజగత్పాలనమున, నుదయు ఘం దుదు నే యుగయుగమునందు.

విని యనురాగిల్లిరి నెమ్మనముల నానందజలధి । మగ్నులు నగుచున్. 1080

తే. అట్టియొప్పగువేళ నైశ్వర్యంబు మెఱసి, యొక్కచోటను సంతోష । యుక్తులగుచు
దానవాంతకసతులును । ద్రౌపదియును, గూడి తమలోన ముచ్చట । లాడుచుండి.

లక్షణ యను శ్రీకృష్ణునియష్టమభార్య ద్రౌపదీదేవికిఁ దనవివాహవృత్తాంతంబు దెలుపుట.

వ. అట్టియెడఁ గృష్ణకథావిశేషంబులు పరితోషంబున నుగ్గడించుచుఁ బ్రసంగవశంబున నారుక్మిణీదేవి మొదలగు శ్రీకృష్ణునిభార్యలం గనుంగొని పాంచాలి యిట్లనియె మిమ్ముఁ బుండరీకాక్షుండు వివాహం బయిన తెఱంగులు వినిపింపుం డనిన వారును దమపరిణయంబుల తెఱంగులు మున్ను నే నీకుం జెప్పినవిధంబున వినిపించి రందు సవిస్తరంబుగాఁ దెలియం బలుకనిమద్రరాజకన్యకావివాహవృత్తాంతం బామానిని పాంచాలికిం జెప్పినవిధంబు వినుమని శుకుండు పరీక్షిన్నరేంద్రున కిట్లనియె. 1082

సీ. పాంచాలితో మద్ర । పతిసుత యిట్లను, సంగీత విద్యావి । శారదుండు
నారదుచేతివీ । ణాస్వనకలిత మై,నట్టిగోవిందక । థామృతంబు
దవిలి యేఁగోలి చి । త్తము తన్మయత్వంబు, నొంది మోదించుచు । నుండునంత
దుహితృవత్సలుఁడు మ । ద్గురుఁడు దా నది విని,సదుపాయ మొక్కటి । మదిఁదలంచి

తే. చదల నెబ్భంగినైన గో । చరము గాక, వారిమధ్యములో నభి । వ్యాప్తిఁ దోఁచు
మత్స్యయంత్రంబు కల్పించి । మనుజు లెంత,వారికైనను దివ్వ మో । వంగ రాని.

తే. ధనువుఁ బవిచండనిష్ఠురా । స్త్రంబు నచట, నంచితం బైనగంధపు । ష్పాక్షతలను
బూజ గావించి యునిచి యే । పురుషుఁ డేని, నిద్ధబలమున నీచాప । మెక్కువెట్టి.

క. ఈసాయకంబు నారిం, బోసి వెసన్ మత్స్యయంత్ర । మున్ ధరఁ గూలన్
వేసినశౌర్యధురీణుఁడు, నాసుత వరియించు నని జ । నంబులు వినఁగన్. 1085

క. చాటించిన నవ్వార్తకు, బోటించినసంభ్రమముల । బాణాసనమౌ
ర్వీటంకారమహారవ,పాటితశాత్రవులు బాహు । బలసంపన్నుల్. 1086

క. సుందరతనులు తదుత్సవ,సందర్శనకుతుకు లమిత । సైన్యులు భూభృ
న్నందను లేతెంచిరి జన,నందితయశు లగుచు మద్ర । నగరంబునకున్. 1087

క. చనుదెంచిన వారికి మ,జ్జనకుఁడు వివిధార్చనములు । సమ్మతిఁ గావిం
చిన నాబాహుబలాఢ్యులు, ధనువుం జేరంగ నరిగి । ధైర్యస్ఫూర్తిన్. 1088

వ. ఇట్లు డగ్గఱి యద్ధనువుం గనుంగొని. 1089

ఉ. కొందఱు పూనలేక చనఁ । గొందఱు పూని కదల్పలేక పోఁ
గొంద ఱొకింత యెత్త నొక । కొందఱు మోపిడలేక దక్కఁగాఁ
గొంద ఱొకింత యెక్కిడుచుఁ । గోరి నృపాలకు లిట్లు సిగ్గునుం
జెంది తలంగి పోవుచును । జీ యిట కేఁగుట నీతి తప్పనన్. 1090

వ. అట్టియెడ. 1091

క. భీముఁడు రాధేయుఁడు ను, ద్దామగతి న్నెక్కు ద్రోచి ♦ తగ నమ్మీనం
బేమఱక తిరుగు చుంటయుఁ, దా మేమియు నెఱుఁగ లేక ♦ తలఁగినపిదపన్.

క. అమరేంద్రతనయుఁ డమ్మత్స్యము నేయ నుపాయ మెఱిఁగి ♦ తగ నేసియు మీ
నము ద్రుంప లేక సిగ్గున, విముఖుం డై చనియె నంత ♦ వికలుం డగుచున్.

వ. ఇట్లు సకలరాజకుమారులుం దమతమప్రయత్నంబులు విఫలంబు లైన ముఖారవిందంబులు ముకుళించి దైన్యంబున విన్ను నై చూచు చున్నయెడ. 1094

చ. సరసిజపత్రలోచనుఁడు ♦ చాపము సజ్యము సేసి యుల్లస
చ్ఛర మరిఁ బోసి కార్ముకవి ♦ శారదుఁ డై యలవోకవోలె ఖే
చర మగుమీనముం దునిమె ♦ సత్వరతన్ సురసిద్ధసాధ్యఖే
చరజయశబ్ద మొప్పఁ బెలు ♦ చం గురిసెం దివిఁ బుష్పవర్షముల్. 1095

వ. అయ్యవసరంబున నేను బరితుష్టాంతరంగ నై పరమానందవికచవదనారవింద నగుచు నిందిందిరసన్నిభంబు లగుచికురబృందంబులు విలసదలికఫలకంబునం దళుకు లొలుకుఘర్మజలకణంబులం గరంగుమృగమదతిలకంబుపుటసలున మసలుకొనినం గరకిసలయంబున నోసరించుచు మిసమిస మను మెఱుంగుగములు గిఱికొనునెఱిగొను వడవడ వడంక నప్పుడు మందగమనంబున. 1096

చ లలితపదాబ్జనూపురక ♦ లధ్వనితో దరహాసచంద్రికా
కలితకపోలపాలికలఁ ♦ గప్పుసువర్ణవినూత్నరత్నకుం
డలరుచులొప్పఁ గంకణరు ♦ ణంకృతు లిం పెస లార రంగభూ
తలమున కేఁగుదెంచి ముఖ ♦ తామరసం బవు డెత్తి చూచుచున్. 1097

చ. నరపతులం గనుంగొని మ ♦ నంబున వారిఁ దృణీకరించి మ
త్కరజలజాతదివ్యమణి ♦ కాంచనమాలిక నమ్మురారికం
ధరమున లీలమై నిడి ప ♦ దంపడి సవ్యమధూకదామ మా
హారికబరిం దగిల్చితి న ♦ యంబునఁ గన్నుల లజ్జ దేఱఁగన్. 1098

వ. అప్పుడు. 1099

చ. కొలఁదికి మీఱఁగా డమరు ♦ గోముఖడిండిమమడ్డుశంఖకా
హాళమురళీమృదంగపణ ♦ వానకదుందుభిఢక్కాకాంస్యమ
ర్దళముఱజారజాదివివి ♦ ధధ్వను లేపున భూనభోంతరం
బులఁ జెలఁగెన్ నటీనటన ♦ ముల్ దనరారె మనోహరాకృతిన్. 1100

వ. అంత. 1101

చ. అమరగణంబుఁ దోలి యుర ♦ గారి సుధాకలశంబుఁ గొన్నచం
దమున సమస్తశత్రువసు ♦ ధావరకోటిఁ దృణీకరించి య
క్కమలవిలోచనుండు ననుఁ ♦ గౌఁగిట నొప్పఁగఁ జేర్చి సింహాచం

క్రమణ మెలర్పఁ గొంచుఁ జనెఁ § గాంచనచారురథంబుమీఁదికిన్. 1102

వ. అట్లు రథారోహణంబు చేసిన. 1103

చ. తురగచతుష్కమున్ విమత § దుర్దమశూరతఁ బూన్చి దారుకుం
డరదము తోప్ప శత్రునిక § రాంధతమఃపటలప్రచండభా
స్కరరుచి నొప్పనట్టినిజ § కార్ముకయుక్తగుణప్రఘోషసం
భరితదిగంతరుం డగుచుఁ § బద్మదళాక్షుఁడు వోవు చుండఁగన్. 1104

వ. అట్టియెడ సకలరాజలోకంబును గృష్ణునివిభవంబునకుఁ జూపోపక యసంఖ్యాంబు
లగుమూఁకలుగట్టి యమ్మహాత్మునిమాహాత్మ్యంబు దెలియక దర్పాంధులై కడంగి.

ఉ. భావభవప్రసూనశర § బాధితమానసు లై సమస్తధా
త్రీవరనందనుల్ బలుపుఁ § దెంపును బెంపును సొంపు నేర్పడన్
దేవకిరీటరత్నరుచి § దీపితపాదసరోజుఁ డైనరా
జీవదళాక్షుఁ దాఁకిరి వి § శృంఖలవృత్తి నతిప్రయత్ను లై. 1106

వ. అంత. 1107

చ. సరసిజలోచనుండు నిజ § శార్ఙ్గశరాసనముక్తహేమపుం
ఖరుచిరశాతసాయకని § కాయములన్ రిపుకోటి నేసి సిం
ధురరిపువిక్రమప్రకట § దోర్బలుఁ డై విలసిల్లి యొత్తె దు
స్తరచలితాన్యసైన్యమును § సజ్జనమాన్యముఁ బాంచజన్యమున్. 1108

ఉ. ఆ తఱి భూరిబాహుబలు § లైనవిరోధినరేశ్వరుల్ మృగ
వ్రాతము లొక్కపెట్ట మృగ § రాజకిశోరముపై నెదిర్చిన
ట్లాతరు లై చతుర్విధస § మిద్ధబలంబులతోడఁ గూడి ని
ర్ధూతకళంకుఁ డైన నవ § తోయజనేత్రునిఁ జుట్టు ముట్టినన్. 1109

చ. అలిగి మురాంతకుండు గులి § శాభశరంబుల నూత్నరత్నకుం
డలములతో శిరంబులు ర § ణన్మణినూపురరాజితోఁ బదం
బులుఁ గటకాంగుళీయకవి § భూషణచాపశరాలితోడఁ జే
తులు నిలఁ గూలఁగా విజయ § దోహలి యై తునుమాడె వెండియున్. 1110

క. హతశేషులు చొక్కాకుల, గతిఁ దూల నిశాతపవన § కాండముల సము
ద్ధతి నేసి యోలి విజయో, న్నతుఁ డై నిజనగరి కేఁగె § నగధరుఁ డంతన్. 1111

వ. అట్లు మహితమంగళాలంకృతంబును నతిమనోహరవిభవాభిరామంబు నగుద్వా
రకానగరంబున కరుగుదెంచిన మజ్జనకుండును బ్రియంబునఁ దోడన చనుదెంచి.

చ. రణితవినూత్నరత్నరుచి § రస్ఫుటనూపురహారకర్ణభూ
షణకటకాంగుళీయకల § సత్పరిధానకిరీటతల్పవా
రణరథవాజిహేతినిక § రంబులనుం బరిచారికాతతిం

బ్రణుతగుణోత్తరుం డయిన ♦ పద్మదళాక్షున కిచ్చె నెమ్మితోన్. 1113

వ. ఇట్లు మహనీయతేజోనిధి యైనమాధవుదయాపరిలబ్ధనిఖిలవస్తువిస్తారుం డయ్యును నిజాధికారశుద్ధికొఱకు మరలం గన్యారత్నంబును వినూత్నరత్నవ్రాతంబును సమర్పించె నని భూసురవిసరంబులు వినుతింప మాతండ్రి యైనబృహత్సేనుండు నన్నును సమస్తవస్తువులను గృష్ణునకు సమర్పించి క్రమంబున సకలయాదవుల నుం బూజించి మరలి నిజపురంబునకుం జనియె నని చెప్పినఁ గుంతియు గాంధారియుఁ గృష్ణయు నఖిల నృపాలకాంతాజనంబును గోపికలుం దమతమ మనంబుల సర్వభూతాంతర్యామియు లీలామానుషవిగ్రహుండును నైనపుండరీకాక్షు చరణారవిందస్మరణానందపరవశ లై కృష్ణుం బ్రశంసించి రంత. 1114

నారదాదిమహర్షులు శ్రీకృష్ణదర్శనంబు చేసికొని వసుదేవునిచేఁ గ్రతువు చేయించుట.

చ. బలవదరాతిమర్దనులఁ ♦ బాండురనీలనిభప్రభాంగులం
గలితనిజాననాంబుజవి ♦ కాసజితాంచితపూర్ణచంద్రమం
డలులఁ బరేశులన్ నరవి ♦ డంబనులం గరుణాపయోధులన్
విలసదలంకరిష్ణుల న ♦ వీనసహిష్ణుల రామకృష్ణులన్. 1115

వ. సందర్శించుతలంపులఁదమహృదయారవిందంబులఁబ్రేమంబు సందడిగొన నప్పుడు.

ఉ. ధీరమతిన్ ద్వితత్రితక ♦ దేవల సాత్యవతేయ[1]కణ్వులున్
నారదగౌతమ చ్యవన ♦ నాకుజ గార్గ్య వసిష్ఠ గాలవాం
గీరసకశ్యపాసితసు ♦ కీర్తిమృకండుజకుంభసంభవాం
గీరులు యాజ్ఞవల్క్యమృగ ♦ శృంగముఖాఖిలతాపసోత్తముల్. 1117

వ. చనుదెంచినం గృష్ణుండు వారలకుఁ బ్రత్యుత్థానంబు సేసి వందనంబు లాచరించి వివిధార్చనలు గావించి యి ట్లనియె. 1118

సీ. సన్మునీశ్వరులార ♦ జన్మభాక్కుల మైన, మాకు నిచ్చోట స ♦ మ్మతిని దేవ
నికరదుష్ప్రాపులు ♦ నిరుపమయోగీంద్రు, లైనమీదర్శనం ♦ బబ్బెఁ గాదె
ధృతి మందభాగ్యు లిం ♦ ద్రియపరతంత్రులు, నైనమూఢాత్ముల ♦ కనఘులార
భవదీయదర్శన ♦ స్పర్శనచింతన, పాదార్చనలు దుర్ల ♦ భంబు లయ్యె

తే. నేఁడు మా కిట సులభ మై ♦ నెగడెఁ గాదె, జగతిపైఁ దీర్థభూతులు ♦ సాధుమతులు
మిమ్ము దర్శించుటయ చాలు ♦ నెమ్మితోడ, వేఱ తీర్థంబు లవనిపై ♦ వెదక నేల.

వ. అదియునుం గాక యుదకమయంబు లైనతీర్థంబులును మృచ్ఛిలామయంబు లైన దేవగణంబులును దీర్థ దేవతారూపంబులు గా కుండుట లే దయిన నవి చిరకాలసేవనార్చనలం గాని పావనంబులు సేయవు సత్పురుషులు దర్శనమా

1. కణ్వశ్రీనారదగౌతమాత్రిచ్యవనభృగురామవసిష్ఠ ... సంభవాంగీరవులస్త్వ యాజ్ఞవలికిసముఖాఖిల.

త్రంబునం బావనంబు సేయుదు రని వెండియు. 1120

సీ. ఆదిత్యచంద్రాగ్ని § మేదినీతారంబు, మారుతాకాశవా § ర్జనము లోలిఁ
బరికింపఁ దత్తదు § పాసనంబులఁ బునీ,తములు సేయఁగ సమ § ర్థములు గావు
సకలార్థగోచర § జ్ఞానంబు గలమహా,త్మకులు దారు ముహూర్త § మాత్రసేవఁ
జేసి పావనములు § సేయుదు రదియు న,ట్లుండె ధాతుత్రయ § యుక్తమైన

తే. కాయమం దాత్మబుద్ధియుఁ § గామినీకు
మారులందు స్వకీయాభి § మానములును
దివిరి జలమునఁ దీర్థబు § ద్ధియును జేయు
నట్టిమూఢుండు పశుమార్గుఁ § డనఁగఁ బరఁగు. 1121

వ. అని యివ్విధంబునం గృష్ణుం డాడినసాభిప్రాయంబు లగువాక్యంబులు విని యమ్మునీంద్రులు విభ్రాంతహృదయు లై యూర కుండి ముహూర్తమాత్రంబున కమ్మహాత్మునను గ్రహంబు వడసి మందస్మితముఖు లై యప్పుండరీకాక్షున కి ట్లనిరి దేవా నేమును దత్త్వవిదుత్తము లయినబ్రహ్మరుద్రాదులును భవదీయమాయావిమోహితుల మైయుందుము నిగూఢం బయిననీయిచ్ఛచేత మమ్ము ననుగ్రహించితివి భవదీయచరిత్రంబులు విచిత్రంబు లిమ్మేదిని యొక్కటి యయ్యును బహురూపంబులఁ గానంబడువిధంబున నీవు మొదలఁ గారణరూపంబు నేకం బయ్యును ననేకరూపంబులు గైకొని జగదుత్పత్తిస్థితిలయంబులకు హేతుభూతంబు నా నద్భుతకర్మంబులం దగిలి లీలావతారంబులు గైకొని దుష్టజననిగ్రహంబును శిష్టజనరక్షణంబును గావించుచుందు వదియునుం గాక వర్ణాశ్రమధర్మంబు లంగీకరించి పురుషరూపంబున వేదమార్గంబు విదితంబు సేసినబ్రహ్మరూపివి తపస్స్వాధ్యాయనియమంబులచేత నీహృదయంబు పరిశుద్ధంబు గావున బ్రహ్మస్వరూపం బైనవేదంబునందు వ్యక్తావ్యక్తస్వరూపంబు లేర్పడఁగా నుందువు గావున బ్రాహ్మణకులంబు నెల్ల బ్రహ్మకులాగ్రణి వై రక్షించినమహానుభావుండవు మాయాజననికాంతరితుండ వైననిన్ను నీభూపాలవర్గంబును నేమును దర్శింపం గంటిమి మాజన్మవిద్యాతపోమహిమలు సఫలంబు లయ్యె నీకు నమస్కరించెద మని బహువిధంబులఁ గృష్ణు నభినందించి యమ్మురాంతకుచేత నామంత్రణంబు వడసి తమతమనివాసంబులకుఁ బోవం దలంచునవసరంబున. 1122

సీ. అమ్మునీశ్వరులకు § నానకదుందుభి, యతిభక్తి వందనం § బాచరించి
తాపసోత్తములార § ధర్మతత్త్వజ్ఞులు, మన్నించి వినుఁడు నా § విన్నపంబు
సత్కర్మవితతిచే § సంచితకర్మచ,యంబు వాపెడునుపా § యంబు నాకు
ఘనదయామతిఁ జెప్పుఁ § డనిన నమ్మునివరుల్, భూవరుల్ విన వసు § దేవుఁ జూచి

తే. యెలమిఁ బలికిరి నిఖిలయ § జ్ఞేశుఁ డైన
కమలలోచనుఁ గూర్చి యా § గంబు సేయు

కర్మమునఁ బాయు నెట్టిది ముఖ్యమైన
నిదియె ధర్మంబు గాఁగ నీ మదిఁ దలంపు. 1123

వ. అదియునుంగాక. 1124

క. దేవర్షిపితృఋణంబులు, భూవరమఖవేదపాఠ పుత్త్రులచేతన్
వావిరి నీఁగనిపురుషుఁడు, పోవు నధోలోకమునకుఁ బుణ్యచ్యుతుఁడై. 1125

వ. అట్లగుటం జేసి నీవును. 1126

క. వరతనయాధ్యయనంబులఁ, దరియించితి ఋణయుగంబు దడయక ధరణీ
వరదేవఋణము సవనా,చరణుఁడవై యీఁగు టొప్పు సమ్మతితోడన్. 1127

క. అనవుడు నవ్వసుదేవుఁడు, మునివరులకు ననియె వినయమున మీరలు చె
ప్పినయట్ల మఖము సేసెద దినకరనిభులార మీరు దీర్పఁగ వలయున్. 1128

వ. అని యభ్యర్థించి యమ్మునీంద్రుల యాజకులఁగా వరించి యప్పుణ్యతీర్థోపాంతంబున మహేంద్రామితవైభవంబున నష్టాదశభార్యాసమేతుం డై దీక్షఁ గైకొని యమ్మహాధ్వరంబు వేదోపదిష్టవిధిం బరిసమాప్తించి ఋత్విజ్నికాయంబుల బహుదక్షిణలఁ దనిపి భార్యాసమేతుం డై యవభృథస్నానం బాచరించి వివిధమణివిభూషణవిచిత్రాంబరసురభికుసుమానులేపనంబులు ధరించి నిఖిలభూదేవమునిబంధురాజలోకంబుల నుచితసత్కారంబులఁ బ్రీతులం గావించిన వారును గృష్ణానుమతి నాత్మనివాసంబులకుం జని రందు. 1129

ఉ. ఆతఱి నుగ్రసేనవసు ధాధిపపంకజనాభముష్టికా
రాతులు దమ్ము నర్థి మధు రప్రియభాషల నిల్వ వేఁడినం
గౌతుక మాత్మ నివ్వటిలఁ గా వసియించిరి గోపగోపికా
వ్రాతముతోడ నచ్చట ధ రావర నందయశోద లిమ్ములన్. 1130

క. హరినయనముల హరిప్రియముల, హరిమధురాలాపములను హరికథల మనో
హరలీలఁ దగిలి నందుఁడు, నిరుపమగతి నచట మూఁడు నెల లుండె నృపా.

చ. జలరుహలోచనాదియదు సత్తము లందఱు నన్నిభంగులం
గలితవిభూషణాంబరని కాయము లిచ్చి బహూకరించి వీ
డ్కొలిపిన నందముఖ్యులు ము కుందపదాబ్జమరందపానస
ల్లలితనిజాత్మషట్పదము లై మరలించుచు నెట్టకేలకున్. 1132

వ. చని చని. 1133

ఆ. మరలి మరలి కృష్ణ మాధవ గోవింద, పద్మనాభ భక్త పారిజాత
దేవదేవ యనుచుఁ దివిరి చూచుచు మధు,రాభిముఖులు నగుచు నరిగి రంత.

క. క్రమమున నచ్చటఁ బ్రావృ,ట్సమయం బగుటయును బంధు జనయాదవవ
ర్గము లోలిఁ గొలువ సురగణ,నమితులు బలకృష్ణులాత్మ నగరంబునకున్. 1135

వ. వచ్చి సుఖం బుండు నంత. 1136

శ్రీకృష్ణబలభద్రులు మృతు లైన తమసహోదరులఁ దెచ్చి దేవకీదేవికిఁ గనఁబఱుచుట.

సీ. అవనీశ యొక్కనాఁ § డానకదుందుభి,భార్య పద్మాక్షుఁడు § బలుఁడుఁ దొల్లి
శరధిలోఁ జొచ్చిన § గురుతనూభవునిని, మరలంగఁ దెచ్చిన § మహిమ లెల్ల
జనములు దమలోన § సన్నుతుల్ సేయంగ, విని తనసుతులు దు § ర్వృత్తుఁ డైన
కంసుచే నిహతు లై § కాలునిపురి నున్న, వారి నందఱఁ జూడఁ § గోరి కృష్ణ
తే. బలులకడ కేఁగి కన్నుల § బాష్పకణము
లొలుక నోరామ రామ ని § త్యోన్నతాత్మ
పరమపావనమూర్తి యో § మురవిభేది
యిందిరానాథ యోగీశ్వ § రేశ కృష్ణ. 1137

క. ముర కంస చైద్య పౌండ్రక,నరక జరాతనయ యవన § నరనాయకులం
దురితాత్ములఁ బోరఁగొని భూ,భర ముడిపినయట్టి మేటి § బలులు దలంపన్. 1138

ఆ. జననవృద్ధివిలయ § సంగతి నిఖిలంబుఁ, బొందఁ జేయుపరమ § పురుషులార
మీకు లీల లౌట § మీ రని నమ్మిన,దాన నేను వినుఁ డు § దాసులార. 1139

వ. అని యనేకవిధంబుల వినుతించుచు నిట్లనియె మీరలు మహానుభావులరు మీరు తొల్లి యనేకకాలంబు చనినక్రిందట మృతుం డై దండధరుమందిరంబున నున్నగురుకుమారుని మీమహాప్రభావంబులు లోకంబులఁ బరిపూర్ణంబు లై ప్రకాశింప నక్కాలునిచెంతనుండి మగుడం దెచ్చి గురుదక్షిణగా నొసంగితి రివ్విధంబునం గంసునిచేత హతు లైనమత్పుత్త్రుల నందఱ మరలం దెచ్చి నామనంబున నున్నదుఃఖంబు నివారింప వలయు నని దేవకీదేవి ప్రార్థించినం దమతల్లి యాడినమృదుమధురవాక్యంబు లత్యాదరంబు నాదరించి యప్పుడు బలకృష్ణులు దమయోగమాయామహత్త్వంబున సుతలంబునకుం జని రట్టియెడ. 1140

మ. కని యెన్ దానవుఁ డింద్రసేనుఁడు దళ § త్కంజాక్షులన్ దక్షులన్
ఘనసారాంబుదవర్ణులన్ నిఖిలలో § కైకప్రభాపూర్ణులం
దనరారన్ హలచక్రపాణులను భ § క్తత్రాణులన్ నిత్యశో
భనవర్ధిష్ణుల రామకృష్ణుల జయ § భ్రాజిష్ణులన్ జిష్ణులన్. 1141

చ. కని హితకోటితో నెదురు § గాఁ జనుదెంచి మనోనురాగసం
జనితకుతూహలుం డగుచుఁ § జాఁగిలి మ్రొక్కి సమగ్రకాంచనా
సనముల నుంచి తచ్చరణ § సారససేచనసర్వలోకపా
వనసలిలంబు లౌదల ధ్రు § వంబుగఁ దాల్చి సుభక్తియుక్తుఁ డై. 1142

సీ. సురభికాలాగురు § హరిచందనైలాది, ధూపంబు లావిశ్వ § రూపకులకుఁ
గాంచనపాత్రసం § గతరత్నకర్పూర, దీపంబు లా జగ § ద్దీపకులకుఁ
ఛాయసూపాన్న § పక్వఫలాదిన్నై, వేద్యంబు లా వేద § వేద్యులకును

దనరువినూత్నర § త్నప్రభాభాసితా,భరణంబు లాదైత్య § హారణులకును

తే. మిలమిలని మించుతోఁ బొలు § పలరుబహువి
ధాంబరంబులు నీలపీ § తాంబరులకు
సలలితకుసుమమాలికా § మలయజాను
లేపనంబులు భూరిని § ర్లేపులకును. 1143

వ. సమర్పించి యప్పుండరీకాక్షునిచరణారవిందంబు లొత్తుచు నానందబాష్పపూరంబు తోరంబుగా రోమాంచకంచుకితశరీరుం డగుచుం గరకమలంబులు ఫాలభాగంబునం గదియించి యిట్లని వినుతించె. 1144

ఉ. ధీయుతుఁడై నమో భగవ § తే హరయే పరమాత్మనే ముకుం
దాయ సమస్తభక్తవర § దాయ నమః పురుషోత్తమాయ కృ
ష్ణాయ మునీంద్రవంద్యచర § ణాయ సురారిహరాయ సాంఖ్యయో
గాయ వినీలభాస్వదల § కాయ రథాంగధరాయ వేధసే. 1145

వ. అని యభినందించి యిట్లనియె. 1146

ఉ. రాజసతామసాత్ములకు § రాదు గదా నినుఁ గాన నవ్యపం
కేజదళాయతాక్ష ముని § గేయపవిత్రచరిత్ర విస్ఫుర
ద్రాజకళాధరాజసుర § రాజముఖామరమౌళిరత్నవి
భ్రాజితపాదపీఠ భవ § బంధవిమోచన పద్మలోచనా. 1147

ఉ. మది నూహింపఁగ యోగివర్యులు భవ § న్మాయాలతాబద్ధులై
యిద మిత్థమ్మన లేరు తామసులమై § యేపారుమాబోఁటిదు
ర్మదు లేరీతి నెఱుంగఁ జాలుదురు స § మ్యగ్జ్ఞానధీయుక్తి నీ
పదముల్ చేరెడిత్రోవఁ జూపి భవకూ § పంబుం దరింపింపవే. 1148

ఉ. వైరముచేతఁ జేదినృప § వర్గముఁ గామముచేత గోపికల్
మీఱినభక్తి నాశ్రితులు § మిమ్ము నహర్నిశమున్ మనంబులం
దాఁటఁగ నీకరూపగుణ § తత్పరులై మిముఁ బొందుకైవడిన్
భూరివివేకసత్త్వగుణ § ముల్ గలదేవత లంద నేర్తురే. 1149

క. కాన భవత్పదపద్మ,ధ్యానంబునఁ గాని శాస్త్ర § తత్త్వంబులచేఁ
గానరు శ్రుతిసంవేద్యుం, డైనభవత్పదముఁ జిన్మ § యాకార హరీ. 1150

వ. దేవా యేనరుం డైన నేమి శ్రద్ధాగరిష్ఠచిత్తుం డై నిన్ను సేవించునట్టిమహాత్ముండు విధిచోదితం బయినప్రమాణంబువలన విముక్తుం డై వర్తించు నట్లు గావున యోగీశ్వరేశ్వరుండ వైననీ వీక్షితవ్యుల మైనమమ్ము నిష్పాపులం జేయు మని నుతించి మఱియు నిట్లనియె. 1151

మత్తకోకిలము. కంటిఁగంటి భవాబ్ధి దాఁటఁగ § గంటి ముక్తినిధానమున్

గంటి నీకరుణావలోకముఁ § గంటిఁ బాపము వీడ ము
క్కంటి తామరచూలియుం బొడఁ § గాననట్టిమహాత్మ నా
యింటికిం జనుదెంచి తీశ్వర § యేఁ గృతార్థతఁ బొందితిన్. 1152

వ. దేవా యేను భవద్దాసుండ నేది వంచినం జేయుదు నిచ్చటికి మీరలు విజయంబు
చేసినకార్యం బానతీయ వలయు నని కరంబులు మొగిచి విన్నవించినం బుండ
రీకాక్షుం డతనివాక్యంబులకు సంతసిల్లి యి ట్లనియె. 1153

సీ. బలిదైత్య విను మున్ను § ప్రథమయుగంబున, నామరీచికి భార్య § యైనవర్ష
యనునింతివలన సం § దను లార్వు రుద్భవ, మైరి వా రొక్కనాఁ § డబ్జభవుఁడు
దనపుత్త్రిపై మోహ§మునఁ గూడి రతికేళి, యొనరింప మీఱి న § వ్వుటయుఁ గ్రోధ
మంది యాసురయోని§యందుఁ బుట్టుం డని, ఘనశాప మిచ్చె న§శ్వనజజుండు

తే. తన్నిమిత్తమునను వారు § దగిలి హేమ, కశిపునకుఁ బుట్టి రంత నా § కౌకసార్థ
మొదవ వీరలఁ దెచ్చి యు§యోగమాయ, యడరి దేవకిగర్భంబు § నందుఁ జొనుప.

క. దారఁ గొని కంసుఁడు దోడ్తోఁ, బొరిగొనెఁ దత్పుత్త్రశోక § మునఁ దనచిత్తం
బెరియఁగ దేవకి వారల, దరిసింపఁగఁ గోరి పనుపఁ § దగ నసురేంద్రా. 1155

క. వచ్చితిమి వారిఁ గ్రమ్మఱ, దెచ్చెద మని తల్లికోర్కిఁ § దీర్పఁగ నిపు డే
మిచ్చటి కివి నీకడఁ బొర, పొచ్చెము లే కున్నవారె § పో వీ రనఘా. 1156

క. వీరలఁ దోకొని యిపుడే, ధారుణికి న్నేఁగి జనని § తాపము వాపఁ
వీరలు నంతట శాపము, దీఱి మదీయప్రసాద § ధీయుతు లగుచున్. 1157

క. పొలుపుగ సుగతిం బొందఁగ, గల రని హరి యాన తిచ్చి § కగుణాన్వితుఁ డై
బలిచే ననుమతిఁ గొని వా, రలఁ దోకొని వచ్చె నిద్ధ § రామండలికిన్. 1158

వ. అట్లు వారలం దోడి తెచ్చి తల్లి కి ట్లనియె. 1159

క. కనుఁగొనుము వీరె నీనం, దను లని జనయిత్రికడ ము § దంబున వారి
న్నునిచిన నద్దేవకియును, ఘనపుత్త్రస్నేహమోహ § కలితాత్మక యై. 1160

క. చన్నులు దిగ్గనఁ జేపఁగఁ, గన్నుల నానందబాష్ప§కణములు దొరఁగం
గ్రన్నన కౌఁగిట నిడి నను, గన్నన్నలు వచ్చి రనుచుఁ § గౌతుక మొప్పన్.

వ. అట్లు కౌఁగిటం జేర్చి నిజాంకపీఠంబున నునిచి శిరంబులు మూర్కొని చిబుకంబు
లు పుణుకుచుం బ్రేమాతిశయంబున మేనఁ బులక లొలయం జన్నిచ్చిన వారును
వైష్ణవమాయామోహితు లై స్తన్యపానంబు సేయుచు భగవంతుం డయిన
రథాంగపాణియంగసంగంబున విగతకల్మషు లై విధిశాపసాగరంబు హరి
దయాకటాక్షం బనునావచేతం దరించి స్వరూపంబులు ధరించి కృష్ణునకుఁ దల్లి
దండ్రులకు వందనం బాచరించి గగనపథంబున నిజస్థానంబున కరిగి రంత. 1162

క. చచ్చినబాలురఁ గ్రమ్మఱఁ, దెచ్చుట గడుఁ జిత్ర మనుచు § దేవకి మదిలో
నచ్చెరువడి బుద్ధి యంతయు, నచ్చుపుహరిమాయ గాక § యని తలఁచె నృపా.

క. పరమాత్ముఁ డఖిలజగదీ,శ్వరుఁ డగుకృష్ణుండు సేయు ♦ సత్కృత్యంబుల్
పరికింప నెన్నఁ బెక్కులు, ధరణీవర యనిన రాజు ♦ దా ముని కనియెన్. 1164

సుభద్రాపరిణయము.

సీ. మునినాథ పార్థుండు ♦ వనజనాభునిసహో,దరి సుభద్రను నేవి ♦ ధమునఁ బెండ్లి
యయ్యెను నావిధం ♦ బంతయు నాకును, దెలియంగ నెఱిఁగింపు ♦ ధీవిశాల
యనవుడు నావ్యాస ♦ తనయుఁ డాతనిఁజూచి,వినవయ్యనృపదేవ ♦ విభునిసుతుఁడు
మును తీర్థయాత్రాస ♦ ముత్సుకుం డై చని, రమణఁ బ్రభాసతీ ♦ ర్థమున నుండి
తే. యాతలోదరితోడి నెయ్యంబుకలిమిఁ
జూడఁ గోరుచు రాముండు ♦ సుందరాంగిఁ
గొరవేంద్రున కీ సమ ♦ కట్టె ననుచుఁ
దనకు నెఱుఁగ రా నాపురం ♦ దరసుతుండు. 1165

వ. అట్లు సుభద్రాదర్శనోత్సాహంబు దనమనంబున సందడిగొనం ద్రిదండివేషంబు ధరించి ద్వారకాపురంబునకుం జనుదెంచి యప్పౌరజనంబులు భక్తిస్నేహంబుల ననిశంబుఁ బూజింపం దనమనోరథసిద్ధి యగునంతకుం గనుపెట్టుకొని వానకాలంబు చనునంతకు నప్పట్టణంబున నుండుసమయంబున. 1166

క. రాముఁడు తత్కపటాకృతిఁ, దా మదిఁ దెలియంగ లేక ♦ తగ నొకనాఁ డా
భూమీవర తాపసుఁ బో,రామిం గని యాత్తమంది ♦ రమునకుఁ దెచ్చెన్. 1167

ఆ. తెచ్చిభిక్ష సేయ ♦ దేవేంద్రతనయుండు, గుడుచుచుండి యచటఁ ♦ గోరిమెలఁగు
నసమబాణమోహ ♦ నాస్త్రంబు కై వడి, వీరమోహి నన వి ♦ హారలీల. 1168

వ. అట్లు సుభద్ర విహరించు చున్నసమయంబున. 1169

చ. జలరుహపత్త్రనేత్రునను ♦ సంభవ చారువధూలలామ స
ల్లలితవిహారవిభ్రమవి ♦ లాసము లాత్మకు విందు సేయ న
బ్బలరిపునందనుండు గని ♦ భావజసాయకబాధ్యమానవి
హ్వాలహృదయాబ్జుఁ డై నిలిపె ♦ న త్తరుణీమణియందుఁ జిత్తమున్. 1170

ఉ. ఆతరుణీశిరోమణియు ♦ నర్జును నర్జునచారుకీర్తివి
ఖ్యాతుని నింద్రనందను న ♦ కల్మషమానసుఁ గామినీమనో
జాతునిఁ జూచి పుష్పశర ♦ సాయకజర్జరితాంతరంగ యై
భీతిలి యుండె సిగ్గు మురి ♦ పెంబును మోహముఁ దేఱుచూపులన్. 1171

వ. అట్లన్నృపసత్తమమత్తకాశిను లొండొరులచిత్తంబులు చిత్తజాయత్తంబు లై కోర్కులు దత్తఱింపం దాల్ములు వీడి సిగ్గునం జిట్టుముట్టాడు చున్నయంత నొక్కనాఁడు దేవతామహోత్సవనిమిత్తం బత్తలోదరి పురంబువెలుపలికి నరుగుదెంచిన నర్జునుండు కృష్ణదేవకీవసుదేవులయనుమతంబు వడసి తానును దోడన చని యప్పుడు. 1172

సీ. సాంద్రశరచ్చంద్ర ॥ చంద్రికాస్ఫూర్తిచే, రాజిల్లుపూర్ణిమా ॥ రజనివోలెఁ
బూర్ణేందుబింబావ ॥ తీర్ణమై యిలమీఁద, భాసిల్లుహరిణడిం ॥ భంబువోలె
సులలితమేఘమం ॥ డలమునఁ బెడఁబాసి, వసుధఁ గ్రుమ్మఱుతటి ॥ ద్వల్లివోలె
మాణిక్యరచితస ॥ న్మహితచైతన్యంబు, వొందినపుత్తడి ॥ బొమ్మవోలె
తే. లలితవిభ్రమరుచికళా ॥ లక్షణములఁ, బొసఁగ రూపైనశృంగార ॥ రసమువోలె
నర్థిఁ జరియించుచున్నప ॥ ద్మాయతాక్షిఁ, బ్రకటసద్గుణభద్ర సు ॥ భద్రఁ జూచి.

వ. అప్పుడు డాయం జని యరదంబుపై నిడికొని పోవుచుండఁ గనుంగొని యదుబలంబులు మదంబున నంటం దాఁకిన నప్పు డయ్యాఖండలనందనుండు ప్రచండగాండివకోదండనిర్ముక్తకాండంబులం దూలించి యఖండబాహుదండవిజయప్రకాండుం డై ఖాండవప్రస్థపురంబున కరిగె నట బలభద్రుం డవ్వార్త విని విలయసమయసమీరసఖుని కైవడిం బటురోషభీషణాకారుం డై క్రోధించినం గని కృష్ణుం డాదిగాఁ గలబంధుజనంబు లతనిచరణంబులకుం బ్రణమిల్లి మృదుమధురభాషణంబుల ననునయించి యొడంబడునట్లుగా నాడిన నతండును సంతుష్టుం డయి మనంబునఁ గలంక దేఱి యప్పుడు. 1174

క. కరులం దేరుల నుత్తమ,హరులన్ మణిహేమభూష ॥ ణాంబరభృత్యో
త్కరదాసీకాజనంబుల, నరణంబుగ నిచ్చి పంపె ॥ ననుజకుఁ బ్రీతిన్. 1175

వ. ఇట్లు కృష్ణున కభిమతంబుగా నర్జునసుభద్రల కరణం బిచ్చి పంపె నని శుకయోగీంద్రుండు మఱియు నిట్లనియె. 1176

శ్రీకృష్ణుఁడు ఋషిసమేతుం డయి మిథిలానగరమునకుఁ బోవుట.

సీ. నరనాథ విను భువ ॥ నప్రసిద్ధంబుగ, దీపించునట్టివి ॥ దేహదేశ
మందు భూకాంతకు ॥ నాననదర్పణం, బనఁదనర్చినమిథి ॥ లనుపురమునఁ
గలఁడు శ్రీహరిపాద ॥ కంజాతభక్తుండు, గళితరాగాదివి ॥ కారుఁ డమల
చరితుఁ డక్రోధుండు ॥ శాంతుండు నిగమార్థ,కోవిదుం డగుశ్రు ॥ తదేవుఁ డనెడి
తే. భూసురోత్తముఁ డొకఁ డని ॥ చ్ఛాసమాగ,తంబు తుచ్ఛమైనహేమశై ॥ లంబుగాఁగఁ
దలఁచి పరితోషమందుచుఁ ॥ దనగృహస్థ,ధర్మములనుండె సముచిత ॥ కర్ముఁ డగుచు.

ఉ. ఆపురి నేలువాఁడు బహు ॥ ళాశ్వుఁడు నా నుతి కెక్కినట్టిధా
త్రీపతి యాధరాసురుని ॥ రీతిని నిష్కలుషాంతరంగుఁ డై
యేపనులందు ధర్మగతి ॥ నేమఱ కర్థిఁ జరించుచుండె ల
క్ష్మీపతి వారిపైఁ గరుణ ॥ సేసి ప్రసన్నముఖాంబుజాతుఁ డై. 1178

వ. అట్లు కృష్ణుండు వారలం జూచువేడ్క నిజస్యందనారూఢుం డయి నారదవామదేవాత్రి కృష్ణరామాసితారుణదివిజగురుకణ్వమైత్రేయచ్యవనులును నేనును మొదలైనమునులు ననుగమింపం జనుచుఁ దత్తద్దేశనివాసు లగునానర్తధన్వకురుజాంగలవంగమత్స్యపాంచాలకుంతిమధు కేకయకోసలాధిభూవరులు వివి

ధవస్తుప్రచయంబులు గానుక లిచ్చి సేవింప గ్రహమధ్యగతుం డై దీపించు
సూర్యునిం బోలి యప్పుండరీకాక్షుండు మంద స్మితసుందరవదనారవిందుం డ
గుచు వారలం గరుణార్ద్రదృష్టిం జూచి యోగక్షేమంబు లరసి సాదరభా
షణంబుల నాదరించుచుఁ గతిపయ ప్రయాణంబులం జని చని విదేహనగరంబు
డాయం జనుటయు నాబహుళాశ్వుండు నమ్మాధవురాక విని మనంబున హర్షిం
చుచు వివిధపదార్థంబులు కానుకలుగాఁ గొని తానును శ్రుతదేవుండును నెదు
రుగాఁ జనుదెంచి యప్పుడు. 1179

ఉ. ఆమునికోటికిన్ వినయ । మారఁగ వందన మాచరించి యా
తామరసాభలోచనుఁ డు । దారచరిత్రుఁడు పాపగోత్రసు
త్రాముఁడు భక్తలోకశుభ । దాయకుఁ డైన రమేశు సద్గుణ
స్తోమునిపాదపద్మములు । సోఁకఁగ మ్రొక్కి వినమ్రు లై తగన్. 1180

చ. కరములు మోడ్చి యో పరమ । కారుణికోత్తమ నీవు నీమునీ
శ్వరులును మద్గృహంబునకు । వచ్చి మముం గృప సేసి యిచ్చటం
గర మనురక్తిఁ బూజనలు । గైకొనుఁ డంచు నుతించి వేఁడ నా
హరి మనమందు వారివిన । యంబుల కెంతఁ బ్రమోద మందుచున్. 1181

చ. తిరముగ వారియిష్టములు । దీర్పఁ దలంచి మురాసురారి యొం
డొరుల నెఱుంగ కుండ ముని । యూథముఁ దానును నేఁగె వారిమం
దిరముల కేకకాలమున । ధీరత నాధరణీవరుండు వా
రిరుహదళాయతాక్షు ముని । బృందములం గనకాసనంబులన్. 1182

సీ. కూర్చుండ నియమించి । కొమరారుకాంచన,కలధౌతకలశోద । కములచేతఁ
బాదముల్ గడిగి త । త్పావనజలములు, దానును సతియు బాం । ధవజనంబుఁ
గర మర్థి నిజమ స్త । కంబుల ధరియించి, వివిధార్చనములు స । ద్విధి నొనర్చి
మణిభూషణాంబర । మాల్యానులేపన, రాజితధూపనీ । రాజనములు

తే. భక్తిఁ గావించి పరిమృష్ట । బహువిధాన్న,పాయసాపూపపరిపక్వ । ఫలము లోలి
నారగింపఁగఁజేసి క । ర్పూరమిళిత, లలితతాంబూలములు నెయ్యి । మలర నొసఁగె.

వ. ఇట్లు సమర్పించినయనంతరంబ యమ్మిథిలేశ్వరుం డైనజనకుండు పరమానందం
బును బొంది. 1184

చ. హరిపదపద్మయుగ్మము ని । జాంకతలంబునఁ జేర్చి యొత్తుచుం
బురుషవరేణ్య యీనిఖిల । భూతగణావలియాత్మలందు సు
స్థిరమతిఁ గర్మసాక్షివి సు । ధీవర నీపదభక్తకోటితో
నరయ నుమాధినాథచతు । రాస్యులుఁ బోల రటందు వెప్పుడున్. 1185

వ. అట్టిలోకవిదితం బయినభవద్వాక్యంబు నిక్కంబుగా భవదీయపాదారవిందంబు
లందు నొకానొకవేళ లేశమాత్రధ్యానంబు గలనాగృహంబున కకించనుం డని

చిత్తంబునం దలంపక భక్తవత్సలుండ వగుటం జేసి విజయంబు చేసితివి భవ
త్పాదపంకేరుహసేవారతిం దగిలినమహాత్ములు త్వద్ధ్యానంబు వదలం జాలుదురే
నిరంతరంబును శాంతచిత్తులై నిష్కించను లైనయోగీంద్రులకు నీవలనం గోరిక
గలవారలకు నిన్నైన నిత్తువు గదా యని వెండియు ని ట్లనియె.

తే. కృష్ణ పరమాత్మ యదుకుల క్షీరవార్ధి, పూర్ణచంద్రమ దేవకీ పుత్త్ర సుజన
వినుత నారాయణాచ్యుత వేదవేద్య, భక్తజనపోషపరితోష పరమపురుష.

ఉ. శ్రీపురుషోత్తమాఖ్య యదు సింహకిశోరక భక్తలోకర
క్షాపరతంత్ర నీవు ముని సంఘముఁ గొన్నిదినంబు లుండవే
నీపదపద్మ రేణువులు నెమ్మి మదీయగృహంబు సోఁకినం
దాపసవంద్య యే నిపుడ ధన్యుఁడ నయ్యెదఁ గాదె మాధవా. 1188

వ. అని యభ్యర్థించినం బ్రసన్నుండై యప్పుండరీకాక్షుండు నిమికులప్రదీపకుండైన
జనకచక్రవర్తిం గరుణించి యమ్మిథిలానగరంబునఁ బౌరజనంబులకు నున్నత
శోభనంబులు గావించుచుం గొన్నిదినంబు లుండె నంత. 1189

మ. శ్రుతదేవుండును మోదియై మునిజన స్తోమంబుతో నిందిరా
పతిఁ దోకొంచు నిజాలయంబునకు నొ ప్ప న్నేఁగి యచ్చోట స
మ్మతి దర్భాస్తరణంబుల న్నునిచి స మ్యగ్జ్ఞానపారీణుఁడై
సతియుం దాను బదాబ్జముల్ గడిగి చం చద్భక్తిఁ దత్తోయముల్. 1190

చ. శిరములఁ దాల్చి నవ్యతుల సీదళదామకుశప్రసూనవి
స్ఫురదరవిందమాలికలఁ బూజ లొనర్చి గృహాంధకూపసం
చరణుఁడ నైననాకడకుఁ జక్రి తనంతనె వచ్చునట్టు సు
స్థిరమతి నేతపంబు మును సేసితినో యని సంతసించుచున్. 1191

తే. మఱియుఁ దత్పాదతీర్థంబు మందిరమునఁ, గలయఁ జిలికించి సంప్రీతిఁ గడలుకొనఁగఁ
బత్త్రఫలపుష్పతోయముల్ భక్తి నొసఁగి, హారి మురాంతకుమూర్తి నిజాత్మ నిలిపి.

తే. మానితంబుగ విశ్వనిధానమూర్తి, యైనకృష్ణుండు తనయింట నారగించెఁ
దనమనోరథసిద్ధియుఁ దనకు నబ్బె, ననుచుఁ బైపుట్ట మల్లార్చి యాడుచుండె.

చ. తరుణియుఁ దానుఁ బుత్త్రులుఁ బదంపడి కృష్ణుభజించు చుండి త
చ్చరణము లంకపీఠమునఁ జాఁచిన మెల్లన నొత్తుచుం రమా
వరుఁ గని పల్కె భక్తజన వత్సల మామకభాగ్య మెట్టిదో
హరచతురాస్యులు న్నెఱుఁగ నట్టినినుం గనుఁగొంటి నెమ్మితోన్. 1194

క. మునియోగిమానసస్ఫుట,వనజంబుల నెల్లప్రొద్దు వర్తించుభవ
ద్ఘనదివ్యమూర్తి నాలో, చనగోచర మయ్యెఁ గాదె సర్వాత్మ హరీ. 1195

వ. దేవా నీసచ్చరిత్రంబులు కర్ణరసాయనంబులుగా నాకర్ణించుచు నీకుం బూజ
లొనర్చుచు నీచరణారవిందంబులకు వందనంబులు సేయుచు నీదివ్యనామసంకీర్త

నంబులు సేయుచుం దమశరీరంబులు భవదధీనంబులుగా మెలంగునిర్మలబోధా
త్ము లగువారిచిత్తంబు లనుదర్పణంబులం గానంబడుచుందువు కర్మవిక్షిప్తచిత్తు
లైనవారిహృదయంబుల నుండియు దూరగుండ వగుదు వని మఱియు నిట్లనియె.

సీ. నీకు మ్రొక్కెదఁ గృష్ణ ♦ నిగమాంతసంవేద్య, లోకరక్షక భక్త ♦ లోకవరద
నీపాదసేవన ♦ నిరతుని నన్ను నే, పనిఁ బంపె దాన తి ♦ మ్మనినఁ గృష్ణుఁ
డెలనవ్వు మోమునఁ ♦ జెలువొందనావిప్రు, కర మాత్మకరమునఁ ♦ గదియఁజేర్చి
పాటించి యతనితోఁ ♦ బలికెఁ దపశ్శక్తి, వఱలినయమ్ముని ♦ వర్యు లెపుడుఁ

తే. దమపదాంబుజరేణువి ♦ తానములను, దవిలి లోకంబులను బవి ♦ త్రంబు సేయు
వారు ననుఁగూడి యెప్పుడు ♦ వలయు నెడల, కరుగుదెంతురునీభాగ్య♦గరిమ నిటకు.

వ. చనుదెంచిరి పుణ్యస్థలంబులును విప్రులును దేవతలును సంస్పర్శనదర్శనార్చనం
బులం బ్రాణులను సమస్తకిల్బిషంబులం బాయం జేయుదు రదియునుం గాక బ్రా
హ్మణుండు జననమాత్రంబున జీవకోటియందు ఘనుం డై యుండు జపతపో
ధ్యానాధ్యయనాధ్యాత్మలం జతురుం డై మత్కలాశ్రయుం డయ్యెనేని నతం
డుత్తముం డై వెలుంగు నతనిం జెప్ప నేల యని వెండియు ని ట్లనియె. 1198

క. నామది విప్రులపైఁ గల, ప్రేమము నాతనువునందుఁ ♦ బెట్టనికతనన్
భూమీసురు లర్చ్యులు నీ, వీమునులం బూజ సేయు ♦ మిద్ధచరిత్రా. 1199

క. ఇదియే నా కిష్టము ననుఁ, బదివేలవిధంబు లొలయ ♦ భజియించుటగా
మది కిం పగు నటు గావున, వదలనిభక్తిన్ భజింపు ♦ వసుధామరులన్. 1200

క. అని సర్వలోకవిభుఁ డగు, వనజోదరుఁ డానతిచ్చు ♦ వాక్యంబులజా
డన భూమీసురుఁ డమ్ముని, జనులకు సద్భక్తిఁ బూజ ♦ సలిపెన్ వరుసన్. 1201

చ. ఎనయఁగఁ గృష్ణుఁ డంత మిథి ♦ లేశ్వరభూసురులం గృపావలో
కన మొలయ న్ననూనసుభ ♦ గస్థితిఁ బొందఁగఁ జేసి వారి వీ
డ్కొని రథ మెక్కి దివ్యముని ♦ కోటియుఁ దానును వచ్చెఁ గ్రమ్మఱన్
జనవర మోక్షదం బగు కు ♦ శస్థలికిం బ్రమదాంతరంగుఁడై. 1202

శ్రుతిగీతలను పరమతత్త్వార్థప్రతిపాదకమైన పురాతనేతిహాసము.

వ. అని చెప్పిన బాదరాయణికి నభిమన్యునందనుం డి ట్లనియె మునీంద్రా ఘటప
టాదివస్తుజాతంబుభంగి నిర్దేశింప నర్హంబు గాక సత్త్వాదిగుణశూన్యం బైన
బ్రహ్మంబునందు సత్త్వాదిగుణగోచరంబు లైనవేదంబు లేక్రమంబున వర్తిం
చు నట్టిచందంబు నా కెఱింగింపు మనిన భూవరునకు మునివరుం డి ట్లనియె
సకలచేతనాచేతనాంతర్యామి యైనసర్వేశ్వరుండు సర్వశబ్దవాచ్యుండు గావున
సకలజంతునివహంబులకు బుద్ధీంద్రియమనః ప్రాణశరీరంబులను సృజియించి చేత
నవర్గంబునకు జ్ఞానప్రదుం డగుం గావున సకలనిగమసమూహంబులును
దత్స్వరూపగుణ వైభవప్రతిపాదకంబులు గావున ముఖ్యం బై ప్రవర్తించు

శ్రుతిస్తోత్రం బుపనిషత్తుల్యంబు ననేకపూర్వఋషిపరంపరాయాతంబును నైన
దీనిని శ్రద్ధాయుక్తుండై యెవ్వం డనుసంధించు నతనికి మోక్షంబు సులభంబు
దీనికి నారాయణాఖ్యాతం బగునొక్కయుపాఖ్యానంబు గలదు వినిపింతు
వినుము భగవత్ప్రియుం డైననారదుం డొక్కనాఁడు నారాయణాశ్రమంబున
కుం జని ఋషిగణసమేతుం డైననారాయణఋషిం గనుంగొని నీవు న న్నడిగి
నట్ల యమ్మహాత్ముని నడిగిన నతండు ము న్నీయర్థంబు శ్వేతద్వీపవాసు లైన
సనకసనందనాదిదివ్యయోగీంద్రులు ప్రశ్నసలిపిన వారలకు సనందనుండు చెప్పిన
ప్రకారంబు నీ కెఱింగించెద నని చెప్పం దొడంగె శయానుం డైనరాజశ్రేష్ఠునిఁ
దత్పరాక్రమదక్షతాదిచిహ్నంబులను నుతియించువందిజనంబుచందంబున జగ
దవసానసమయంబున ననేకశక్తియుతుం డై యోగనిద్రావశుం డైనసర్వేశ్వ
రుని వేదంబులు స్తోత్రంబు సేయువిధంబు నారాయణుండు నారదునకుం జెప్పిన
తెఱంగున విను మని యి ట్లనియె. 1203

సీ. జయజయ హరి దేవ § సకలజంతువులకు, జ్ఞానప్రదుండవు § గాన వారి
వలన దోషంబులు § గలిగిన సుగుణసం, తానంబుగాఁ గొని § జ్ఞానశక్తి
ముఖ్యసద్గుణపరి § పూర్ణతఁజేసి మా, యాత్మవిశిష్టుండ § వగుచుఁ గార్య
కారణాత్మకుఁడ వై § కడఁగి చరించుచు, నున్ననీయందుఁ బ § యోరుహాక్ష
తే. తివిరి యామ్నాయములు ప్రవ § ర్తించుఁ గాన
ప్రకటత్రిగుణాత్మకం బైన § ప్రకృతితోడి
యోగ మింతయు మాన్పవే § యోగిమాన
సాంబుజాతమధువ్రత § యని నుతించి. 1204

వ. అదియునుం గాక. 1205

సీ. పరమవిజ్ఞానసం § పన్ను లైనట్టియో, గీంద్రులు మహితని § స్తంద్రలీలఁ
బరిదృశ్యమాన మై § భాసిల్లునిమ్మహీ, పర్వతముఖరప్ర § పంచ మెల్లఁ
బరఁగ బ్రహ్మస్వరూ § పము గాఁగఁ దెలియుదు, రెలమి నీవును జగ § ద్విలయవేళ
నవశిష్టుఁడవు గాన § యనఘ నీయందు నీ, విపులవిశ్వోదయ § విలయము లగు
తే. ఘటశరావాదులగుమృద్వి § కారములుమృ,దాత్మకం బైనయట్లుప § ద్మాయతాక్ష
తవిలి కారణరూపంబు, § దాల్చి లీలఁ, గడఁగునీయందు బుద్ధివా § క్కర్మములను.
క. అలవడఁ జేయుచు నుందురు, బలకొని యిలఁ బెట్టఁబడిన § పదవిన్యాసం
బులు పతనకారణము గా, నలవున సేవించుచును గృ § తార్థుల రగుటన్. 1207
క. లీలం బ్రాకృతపూరుష, కాలాదికనిఖిల మగుజ § గంబుల కెల్లన్
మాలిన్యనివారక మగు, నీలలితకథాసుధాబ్ధి § నిం గ్రుంకి తగన్. 1208
చ. భరితనిదాఘతప్తుఁ డగు § పాంథుఁడు శీతలవారిఁ గ్రుంకి దు
ష్కర మగుతాపముం దొరఁగు § కైవడి సంసరణోగ్రతాపము

న్వైరవునఁ బాయుచుండుదురు నిన్ను భజించుమహాత్మకుల్ జరా
మరణమనోగుణంబులఁ గ్రమంబునఁ బాయుట సెప్ప నేటికిన్. 1209

వ. అదియునుం గాక. 1210

సీ. అనయంబు దేహి ని త్యానిత్యసద్వ్యాల, క్షణమునఁ బంచకో శవ్యవస్థ
నభివృద్ధిఁ బొరయుచు నందులోపల నున్న, ప్రాణాన్నబుద్ధివి జ్ఞానమయము
లనుచతుష్కోశంబు లవ్వాల వెలుఁగొందు, నానందమయుఁడవు గాన దేవ
సురుచిరస్వప్రకా శుండవు నీపరి, గ్రహము గల్గుటఁజేసి కాదె ప్రకృతి

తే. మహదహంకారపంచత న్మాత్రగగన, పవన తేజోంబుభూభూత పంచకాది
కలితతత్త్వముల్ బ్రహ్మాండకార్యకరణ, మందు నెపుడు సమర్థంబులగుటఁజూడ.

క. కోరి శరీరులు భవదను, సారంబున నిహపరైక సౌఖ్యంబులఁ బెం
పారఁగ నందుచు నుందురు, ధీరజనోత్తము లనంగ దివిజారిహరా. 1212

ఆ. నిన్ను ననుసరింప నేరనికుజనులు, పవనపూర్ణచర్మ భస్త్రిసమితి
యోజఁ జేయు చుందు రుచ్ఛ్వాసనంబులు, బలసి యాత్మదేహభజను లగుచు.

సీ. దేవ కొందఱు సూక్ష్మ దృక్కులై నట్టిమ, హాత్మకు లుదరస్థుఁ డైనవహ్ని
గా మదిఁ దలఁతురు కైకొని మఱికొంద, ఱారుణు లనుపేర నమరుఋషులు
లీల సుషుమ్నానా డీమార్గగతుఁడ వై, హృత్పద్మదేశమునఁ జ రించుచున్న
రుచిరహారాకాశ రూపిగా భావింతు, రట్టిహృత్పద్మంబు నందు వెడలి

తే. వితతమూర్ధన్యనాడికా గతుల నోలి
బ్రహ్మరంధ్రంబుఁ బ్రాపించి పరమపురుష
సుమహితానందమయపరం జ్యోతిరూపి
వైననినుఁ బొంది మఱి పుట్ట రవనియందు. 1214

వ. మఱియు వివిధకాష్ఠాంతర్గతుం డయినవాయుసఖుండు తద్గతదోషంబునం బొర
యక నిత్యశుద్ధుం డై తరతమభావంబున వర్తించుచందంబున స్వసంకల్పకృతం
బు లయిన విచిత్రశరీరంబులందు నంతర్యామి వై ప్రవేశించి తత్తద్వైచిత్ర్యోని
గతం బైనహేయంబులం బొరయక సకలాత్మసమం బై యేకరసం బై బ్రహ్మం
బయిననిన్ను నైహికాముష్మికఫలసంగమంబు లేక విగతరజోగుణంబులు గలిగి
కొందఱు భజియించు చుండుదు రదియునుం గాక దేవా భవదీయసంకల్పాధీ
నంబు లయినశరీరంబులం బ్రవేశించి యున్నజీవసమూహంబు నీకు శేషం బని
తెలిసి కొందఱు భవనివారకం బయినశ్రీమత్త్వచ్చరణారవిందంబులు సేవించి
కృతార్థు లగుదురు మఱియును. 1215

సీ. అనఘ దుర్గమ మైనయాత్మతత్త్వంబుఁ, బ్రవర్తించుకొఱకు దివ్యంబు లైన
యంచితరామకృ ష్ణాద్యవతారముల్, భజియించి యున్ననీ భవ్యచరిత
మనుసుధాంభోనిధి నవగాహనము సేసి, విశ్రాంతచిత్తు లై వెలయు చుండి

మోక్షంబు బుద్ధి న । పేక్షింప నొల్లరు, మఱియుఁ గొందఱు భవ । చ్చరణపంక
ఆ. జములఁ దగిలి పుణ్య । కృతము లైనహంసల,వడువునొంది భాగ । వతజనముల
నొనరువారు ప్రకట । యోగిజనప్రాప్య, మైనముక్తిఁ గోర । రాత్మ లందు. 1216

ఉ. కొందఱు నీశరీరము ల । కుంఠితభక్తి భవద్వశంబు లై
చెందఁగ నీపదాబ్జములు । చేరి భజించుచుఁ దత్సుఖాత్ము లై
యుందురు కొంద ఱీతనువు । లోలి ధరించి భవత్పదాబ్జముల్
పొందుగఁ గొల్వ లేక నిలఁ । బుట్టుచుఁ జచ్చుచు నుందు రవ్యయా. 1217

చ. యమనియమాదియోగమహి । తాత్మకు లైనమునీంద్రులున్ విరో
ధమునఁ దలంచుచైద్యవసు । ధావరముఖ్యనృపుల్ ఫణీంద్రభో
గము లన నొప్పుబాహువులు । గల్గిననిన్ను భజించుగోపికల్
క్రమమున నేమునున్ సరియ । కామె భవత్కృప కంబుజోదరా. 1218

మ. అరవిందాక్ష భవత్స్వరూప మిలఁ బ్ర । త్యక్షంబునం గాన నె
వ్వరికిం బోలదు శాస్త్రగోచరుఁడ వై । వర్తింతు వీ సృష్టియుం
దర సద్రూపుఁడ వైననీవలననే । ధాత్రాద్యమర్త్యుల్ జనిం
చిరి ని న్నంతకు ము న్నెఱుంగఁ గలమే । చింతింప నే మచ్యుతా. 1219

వ. అట్టినిన్నుఁ బరమాణుకారణవాదు లైనకణ్వాగౌతమాదులును ప్రకృతికారణవాదు లయినసాంఖ్యులును దేహాత్మవాదు లయినబౌద్ధులును వివిధంబు లైనకుతర్కంబులచేతం బరస్పరవ్యాహతంబు లైనమతంబులు దమతమతర్కవాదంబుల సమర్థించుచు నిన్నుం దెలియ లేరు మహాభాగ్యవంతు లయినయోగీంద్రులకు నీవు ప్రత్యక్షం బైన నివి యన్నియు నసత్యంబు లని కానవచ్చు వెండియుఁ గొందఱు సచరాచరవస్తుజాతంబులకు నంతర్యామి వై సర్వంబును నీవ యగుటం దెలియ లేక నిత్యం బనియు ననిత్యం బనియును విపరీతబుద్ధిం దెలియుదురు గాని భవదీయదివ్యతత్త్వంబు నిక్కంబుగఁ దెలియఁ జాలరు కొందఱు జగచ్ఛరీరుండవు గాన జగద్రూపకుండ వైననిన్నుఁ గటకమకుటకర్ణికాదివివిధభూషణభేదంబులం గనకంబు నిజస్వరూపంబు విడువక వర్తించుచందంబున జగద్వికారానుగతుండ వయ్యును నిఖిలహేయప్రత్యనీకకల్యాణగుణాత్మకుండ వై యుందు వని యాత్మవిదు లయినవారు తెలియుదు రదియునుం గాక. 1220

మ. వనజాతాక్ష భవత్పదాబ్జయుగసే । వాసక్తు లైనట్టియ
జ్జనముల్ మృత్యుశిరంబుఁ దన్ని ఘనసం । సారాంబుధిన్ దాఁటి పా
వను లై లోకములుం బునీతములు గా । వర్తించుచున్ నిత్యశో
భన మై యొప్పెడిముక్తిఁ బొందుదురు శం । భద్వైభవోపేతు లై. 1221

మ. మిము సద్భక్తి భజింప నొల్ల కిల దు । ర్మేధం బ్రవర్తించునీ
చమతివ్రాతము నేర్పునం బసులఁ బా । శశ్రేణి బంధించుచం

దమునం బెక్కుగు గామరూపములచే § తగ వారి బంధించి దు
ర్గమసంసారపయోధిఁ ద్రోతువు దళ § త్కంజాతపత్త్రేక్షణా. 1222

వ. దేవా కర్మమూలంబు లయినపాణిపాదంబులు లేనివాఁడ వయ్యును స్వతంత్రుఁ డవు గావున బ్రహ్మాదులు భవత్పరతంత్రులై యుందురు స్థిరచరరూపంబులు గలచేతనకోటికి నీవు సర్వవిధనియంతవు గావున నీకృపావలోకనంబు గలవారికి మోక్షంబు కరస్థితం బయియుండు భవత్కృపావలోకనంబు లేనికష్టాత్ములు దుర్గతిం గూలుదు రట్టిజీవులు దేవతిర్యఙ్మనుష్యస్థావరాదిశరీరంబులు సొచ్చి యణురూపు లై యుందు రందును నీ వుందు వంతరాత్మ వగుచు మఱియును. 1223

క. మదిఁ దలపోయఁగ జలబుద్బుదములు ధరఁ బుట్టి పొలియుపోలిక గలయా
త్రిదశాదిదేహములలో, వదలక వర్తించునాత్మవర్గము నోలిన్. 1224

ఆ. ప్రళయవేళ నీవు § భరియింతు వంతకుఁ, గారణంబ వగుటఁ § గమలనాభ
భక్తపారిజాత § భవభూరితిమిరది, నేశ దుష్టదైత్య § నాశ కృష్ణ. 1225

చ. అనఘ జితేంద్రియస్ఫురణు § లయ్యును జంచలమైనమానసం
బనుతురగంబు బోధమహి § తాత్మవివేకపునూలిత్రాట న
ల్లన కుదియంగఁ బట్టను దశలంచుచు ముక్తి కుపాయలాభ మే
యనువున లేమికిఁ వగల § నందెడు నాత్మలు వో తలంపఁగన్. 1226

చ. గురుపదపంకజాతములు § గొల్వనివారలు వో మహాబ్ధిని
స్తరణకుఁ గర్ణధారరహి § తం బగునావను సంగ్రహించు బే
హారిగతి భూరిదుస్తరభ § వాంబుధిలోన మునుంగుచుందు రం
బురుహదళాక్ష నీవు పరి § పూర్ణుఁడవై తనరారఁగా నొగిన్. 1227

తే. పుత్త్రదారగృహక్షేత్ర § భూరివిషయ, ఘనసుఖాసక్తుఁ డగుచు నే § మనుజుఁడేని
నర్థిఁ జరియించువాఁడు భవాబ్ధిలోనఁ, జెంది యెన్నాళ్లకును దరిఁ § జేరలేఁడు.

సీ. జగతిపై బహుతీర్థ § సదనంబు లనఁ గల్గి, పుణ్యానువర్తన § స్ఫురితు లగుచుఁ
బాటించి నీయందు § బద్ధమత్సరములు, లేక భక్తామరా § నోకహాంబ
వగుభవత్పాదాబ్జ § యుగళంబు సేవించి, భవపాశముల నెల్లఁ § బాఱఁదోలి
సమమతులై యదృచ్ఛాలాభతుష్ట మేరు, సమముగాఁ గైకొని § సాధు లగుచు

తే. బాదతీర్థంబు గలమహా § భాగవతజ
నోత్తమోత్తము లైనట్టి § యోగివరుల
వార కెప్పుడు సేవించు § వాఁడు పొందుఁ
బ్రవిమలానందమయమోక్ష § పదము మఱియు. 1229

వ. సత్తైనప్రకృతివలన నుత్పన్నం బైనయీజగత్తు సత్తు గావలయు నది యె ట్లనినం గనకోత్పన్నంబు లైనభూషణంబులు కనకమయంబు లయి కానంబడుచుండం బున నని సాంఖ్యుండు పలికిన విని యద్వైతవాది యిట్లను నెయ్యది యుత్ప

న్నంబు గాదది సత్తును గాదనువ్యతిరేకవ్యాప్తినియమంబు నిత్యసత్యంబై
న బ్రహ్మంబునందుఁ దర్కహతంబగుఁ గావునం బ్రపంచంబు మిథ్య యని నిరూ
పించిన నా ప్రపంచంబు బ్రహ్మవిశేషణంబై కార్యకారణావస్థలు గలిగి యున్న
యంతమాత్రంబున మిథ్య గానేర దా ప్రపంచంబునకుఁ గార్యకారణావస్థలు
నిత్యంబులు గావున నవస్థాద్వయయుక్తం బయిన ప్రపంచంబు నిత్యం బనిన
వెండియు నద్వైతి యి ట్లను బహుగ్రంథప్రతిపాదితం బయిన జగన్మిథ్యాత్వంబు
లేమి యె ట్లనిన నదియునుం గర్మవశులైన జడుల నవిద్యాప్రతిపాదకం
బై కుతర్కసమేతంబైన భారతి యంధపరంపరావ్యవహారంబునం జేసి భ్రమి
యించుఁ గారణావస్థయందును బ్రహ్మవిశేషణంబైన సూక్ష్మరూపంబునఁ బ్రపం
చంబు సత్తై యుండు సత్యంబు బాధాయోగ్యంబు గావున నీకు శేషం బయి
యుండుఁ గావున నీవు దేహగతుండైన దేహియందు నంతర్యామి వయ్యుం
గర్మఫలంబులం బొరయక కర్మఫలభోక్తయైన జీవునకు సాక్షిభూతంబవై యుం
దు వట్టినిన్ను నజ్ఞులైన మానవులు నిజకంఠలగ్నం బయిన కంఠికామణి నిత్యసన్ని
హితంబై వెలుఁగుచుండినను గానక వర్తించు తెఱంగున హృదయపద్మమధ్యం
బున ననంత తేజోవిరాజమానుండవై ప్రకాశించు నిన్నుం దెలియ లేరు సకల
బ్రహ్మాండనాయకుండవైన నీయందు శ్రుతులు ముఖ్యవృత్తిం బ్రవర్తించు నని
శ్రుత్యధిదేవతలు నారాయణు నభినందించిన తెఱంగున సనందనుండు మహ
ర్షుల కెఱింగించిన ప్రకారం బని నారాయణర్షి నారదునకుం జెప్పిన నమ్మ
హాత్ముండు మజ్జనకుండైన వేదవ్యాసమునీంద్రునకు నుపన్యసించె నయ్యర్థంబు
నతండు నాకుం జెప్పినవిధంబున నీకుం జెప్పితి నీయుపాఖ్యానంబు సకల
వేదశాస్త్రపురాణేతిహాససారం బుపనిషత్తుల్యంబు దీనిఁ బఠించువారును విను
వారును విగతకల్మషులై యిహపరసౌఖ్యంబుల నొంది వర్తింతు రని చెప్పిన
శుకయోగీంద్రునకు రాజేంద్రుం డి ట్లనియె. 1230

పరీక్షిత్తునకు శుకయోగి విష్ణుసేవాప్రాశస్త్యంబు చెప్పుట.

మ. మునినాథోత్తమ దేవమానవులలో ముక్కంటి సేవించువా
రనయంబుం బహువస్తుసంపదల సౌఖ్యానందులై యుండ న
వ్వనజాతాక్షు రమామనోవిభుని శశ్వద్భక్తి సేవించుస
ద్ఘనపుణ్యుల్ గడుఁ బేద లౌ కతను జక్కన్ నా కెఱింగింపవే. 1231

సీ. నావుడు శుకయోగి నరనాథుఁ గనుఁగొని, విను మెఱింగింతుఁ దద్విధము దెలియ
ఘనశక్తిసహితుండు కాలకంధరుఁడు దా, వినుతగుణత్రయాన్వితుఁడు గాన
రాగాదియుక్తమై రాజిల్లుసంపద, లాతనిఁ గొలుచువా రందుచుందు
రచ్యుతుఁ బరము ననంతు గుణాతీతుఁ, బురుషోత్తముని నాదిపురుషు ననఘు
తే. నర్థి భజియించువారు రాగాదిరహితు, లగుచు దీపింతు రెంతయు ననఘచరిత

ధర్మనందనుఁ డశ్వమే § ధంబు సేసి, పిదప స్వాత్త్వికకథనముల్ § ప్రీతితోడ.

ఉ. నారదసంయమీంద్రువల § నట్ల వినుచుండి యనంతరంబ పం
కేరుహనాభుఁ జూచి యడి § గెం దగ నిప్పుడు నీవు నన్ను నిం
డారినభక్తిమై నడిగి § నట్ల యతండును మందహాసవి
స్ఫారకపోలుఁడై పలికెఁ § బాండుతనూభవుతోడఁ జెచ్చెరన్. 1233

సీ. వసుమతీనాథ యే § వ్వనిమీఁద నా కను, గ్రహబుద్ధి వొడము నా § ఘనునివిత్త
మంతయుఁ గ్రమమున § నపహరించినవాఁడు, ధనహీనుఁ డగుచు సం § తాపమంద
విడుతురు బంధు ల § వ్విధమున నొందిలి, మై చేయునది లేక § యఖిలకార్య
భారంబు లుడిగి మ § ద్భక్తులతో మైత్రి, నెఱపుచు విజ్ఞాన § నిరతుఁ డగుచుఁ

తే. బిదప వాఁడవ్యయానంద § పద్మమయాత్మఁ,బరఁగ శ్రీవిష్ణులోకసం § ప్రాప్తినొందు
గానమత్సేవమిగులదు § ష్కరమటంచు,వదలి భజియింతు రితరదే § వతల నెపుడు.

క. సేవింప వారు దమకుం, గావించినశోభనములు § గని నిజములుగా
భావించి వారి మఱతురు, భావములఁ గృతఘ్నవృత్తి § పని తమపనిగన్. 1235

క. మెలఁగుచు నుందురు దీనికిఁ, గల దొకయితిహాస మివుడు § గైకొని నీకుం
దెలియఁగఁ జెప్పెద దానన, యలవడు నీ వడుగు ప్రశ్న § కగునుత్తరమున్.

శివద్రోహంబు సేయం బూనినవృకాసురుండు విష్ణుమాయచే మడియుట.

క. శకుఁ డనుదైత్యునితనయుఁడు, వృకుఁ డనువాఁ డొకఁడు దుర్వి § వేకుఁడు సుజన
ప్రకరముల నలఁపఁ దెరువున, నొకనాఁ డొదిగుండి దివ్య § యోగిం గడఁకన్.

వ. కనుంగొని. 1238

క. కరములు ముకుళించి మునీ,శ్వర నారద లలితధీవి § శారద నన్నుం
గరుణించి యాన తీ శుభ,కరు లగుహరిహరహిరణ్య § గర్భులలోనన్. 1239

ఆ. కడఁగి కొలువ శీఘ్ర § కాలంబులోనన, యిష్టమైనవరము § లిచ్చునట్టి
దైవ మెవ్వఁ డనిన § దానవుఁ గనుఁగొని, మునివరుండు పలికె § ముదముతోడ.

వ. వినుము దుర్గుణసుగుణంబులలో నొక్కటి యెచ్చటం గలుగు నచ్చట నాక్ష
ణంబ కోపప్రసాదఫలంబులు చూపువాఁ డమ్ముప్పురయందు ఫాలలోచనుం డివ్వి
ధంబుఁ దెలిసినవారై బాణాసురదశకంధరులు సమగ్రభక్తియుక్తులై సేవించి
యసమానసామ్రాజ్యవైభవంబుల నొంది ప్రసిద్ధులై రట్లు గావున నీవు నమ్మ
హాత్ముని సేవింపు మతనివలన నభిమతఫలంబులు వేగంబ ప్రాప్తం బయ్యెడి నని
చెప్పిన నతం డాక్షణంబ. 1241

సీ. దీపించు కేదార § తీర్థంబునకు నేఁగి, యతిసాహసాత్మకుం § డయినయసుర
లోకముల్ వెఱఁ గంద § నాకాలకంధరు, వరదుని నంబికా § వరునిఁ గూర్చి
తనమేనికండ లు § ద్దండుఁడై ఖండించి, యగ్ని కాహుతులుగా § నలర వేల్చి
దర్పకారాతి ప్ర § త్యక్షంబు గా కున్న, జడియక సప్తవా § సరమునందుఁ

తే. బూని తత్తీర్థమునఁ గృతస్నానుఁ డగుచు, వెడలి మృత్యువుకోఱనాఁ § వెలయునట్టి
గండ్రగొడ్డంటఁ దనమస్తకంబు దునుము, కొనఁగఁ బూనిన నయ్యగ్ని § కుండమునను.

క. అరుదుగ వెలువడి రుద్రుఁడు, కరుణ దలిర్పంగ వాని § కర మాత్తకరాం
బురుహమునఁ బట్టి తెగువకుఁ, జొర వలవదు మెచ్చు వచ్చె § సుమహితచరితా.

క. నీమదిఁ బొడమిన కోరిక, లే మైనను వేఁడు మిపుడ § యిచ్చెద ననినం
దా మనమున సంతసపడి, యా మనుజాశనుఁడు హరుప § దాంబుజములకున్.

తే. వందనం బాచరించి యో § యిందుమకుట, ఫాలలోచన వరద మ § త్పాణితలము
నేను నెవ్వని తలమీఁద § నిడిన వాఁడు, మస్తకము నూఱువ్రయ్యలై § మడియనీవె.

క. అని వేఁడిన నమ్మాటలు, విని మదనారాతి నవ్వి § విబుధాహితుకో
రినవరముఁ దడయ కిచ్చిన, దనుజుఁడు తద్వరపరీక్షఁ § దాఁ జేయుటకున్.

వ. ఆక్షణంబ వరదానగర్వంబున నుద్వృత్తుం డై కడంగి. 1247

క. ఆహరు మస్తకమునఁ గడు, సాహసమునఁ జేయి వెట్ట § జడియక కదియ
న్నోహో తన మెచ్చులు దన, కాహా పై వచ్చె ననుచు § నభవుఁడు భీతిన్.

క. దనుజుఁడు దనవెనువెంటం, జనుదే ముల్లోకములును § సంత్రాసముఁ గై
కొని పాఱ సురలు మనములఁ, దనికిరి దానికిని బ్రతివి § ధానము లేమిన్. 1249

వ. అట్లు చని చని. 1250

సీ. నిరుపమానంద మై § నిఖిలలోకములకు, నవల నై యమృతప § దాఖ్యఁ దనరి
దినకరచంద్రదీ § ధితులకుఁ జొర రాక, సలలితసహజతే § జమున వెలుఁగు
సమధికం బగుశుద్ధ § సత్త్వగరిష్ఠ మై, కర మొప్పు యోగీంద్ర § గమ్య మగుచు
హరిపదధ్యానప § రాయణు లైనతద్దాసుల కలరుని § వాస మగుచుఁ

తే. బ్రవిమలానంత తేజోవి § రాజమాన, దివ్యమణిహేమకలితసం § దీప్తభవ్య
సౌధమండపతోరణ § స్తంభవిపుల, గోపురాదిభాసురము వై § కుంఠపురము. 1251

వ. కనుంగొని యమ్మహాస్థానంబు డాయం జనుటయు నప్పుండరీకాక్షుం డఖండ వై
భవంబునం గుండలీశ్వరభోగతల్పంబునం బరమానందకందళితహృదయారవిం
దుం డై యిందిరానయనచకోరకంబుల నిజమందహాససాంద్రచంద్రికావితతిం
దేల్చుచు నార్తభక్తజనరక్షణంబు పనిగా మెలంగుచు వివిధవినోదంబులం ద
గిలి యుండియు ఫాలలోచనుం డద్దనుజపాలునకుం దలంపక యిచ్చినవరంబు
తనతలమీఁద వచ్చినం గలంగి చనుదెంచుట తనదివ్యచిత్తంబున నెఱింగి య
క్కాలకంధరుని యవస్థ నివారింపం దలంచి యయ్యిందిరాదేవితోడి వినోదంబు
చాలించి యప్పుడు. 1252

సీ. తాపింఛరుచితోడఁ § దఱిస్తరించెడు మేనుఁ, బసిఁడిముంజియుఁ దగు § పట్టుగొడుగు
ధవళాంశురుచిజన్ని § దంబును దిన్నని, దండంబుఁ జేతఁ గ § మండలువును
బసుపుకోఁచియుఁ జిన్ని § పట్టెవర్ధనమును, రాజితం బైన మృ § గాజినంబుఁ

దూలాడుసిగయును § వ్రేలుమాఱటఁగోఁచి, వేలిమిబొట్టును § వ్రేళ్ల దర్భ
తే. దనరసందీప్తహవ్యవాహనసమాన, కాంతిఁజెలువొంది యద్భుతక్రమమెలర్పఁ
జతురగతి నప్డు వటుకవే § షంబు దాల్చి, వచ్చి యానీచదానవ § వరునిఁ జేరి.

వ. కైతవంబున నతనికి నమస్కరించి మృదుమధురభాషణంబుల ననునయించుచు నయ్యసురవరున కిట్లను నివ్విధంబున మార్గపరిశ్రాంతుండ వై యింతదూరం బేల చనుదెంచితి సకలసౌఖ్యకారణం బైనయీశరీరంబు నిరర్థకంబు చేసి వృథాయాసంబున దుఃఖపడుపం దగునే యిచ్చోటం గొంతతడవు విశ్రమింపు మీప్రయాసంబునకుఁ గతం బెయ్యది కపటహృదయుండవు గాక నీయధ్యవసాయం బెఱిఁగింపం దగు నేని నెఱింగింపు మని మృదుమధురంబుగాఁ బలికిన నమ్మహాత్మునిసుధారసతుల్యంబు లయిన వాక్యంబులు విని సంతసిల్లి యప్పిశితాశనుండు దనపూనినకార్యం బతని కెఱింగించిన. 1254

చ. హరి దరహాస మొప్పఁ బిశి § తాశనుఁ గన్గొని పల్కె దానవే
శ్వర మును దక్షుశాపమునఁ § జాలఁ బిశాచపతౌట నూనృత
స్ఫురణము మాలి సంతతము § బొంకుచు నుండుపురారిమాట నీ
వెఱుఁగక వెంట నేఁగఁ దగ § దీతనిచేఁతలు మాకు వింతలే. 1255

ఆ. నిజము పలికెనేని § నెఱిఁ దనతలమీఁద, నీకరంబు మోప § నీక తలఁగి
వచ్చునోటు నితని § వలనఁ బ్రత్యయమునఁ, దగుల నేమి గలదు § దనుజవర్య,

ఆ. [1]అశుచియగుచు నతని § నంటఁగఁ బనిగాదు, కాలుఁ జేయిఁ గడిగి § కడఁక వార్చి
యతనివెంట వేడ్క § నరుగుదువే నీవు, నవల నంటఁ దగును § నసురనాథ.

మ. అతిదుశ్శంకలు మాని పొ మ్మనిన దై § త్యారాతిమాయావిమో
హితుఁ డై విస్మృతి నొంది తామసముచే § నేపారి వాఁ డాత్మపా
ణితలంబుల్ దననెత్తి మోపికొని తా § నేలన్ వెసం గూలె వి
శ్రుతదంభోళిహతిన్ వడిం బడు[2]మహాశృంగక్షోణీధరంబో యనన్. 1258

వ. అట్లు తనతల నూఱు వ్రయ్య లై నేలం గూలినయసురం గని యప్పుడు. 1259

క. సుర లసురాంతకుమీఁదన్, వరమందారప్రసూన § వర్షము లోలిం
గురిసిరి తుములం బై దివి, మొరసెన్ సురదుందుభిప్ర § ముఖతూర్యంబుల్.

క. పాడిరి గంధర్వోత్తము, లాడిరి దివి నప్సరసలు § నన్యోన్యము లై
కూడిరి గ్రహములు భయముల, వీడిరి మునికోటు లంత § విమలచరిత్రా. 1261

క. మురహరుఁ డెలనవ్వొలయఁగఁ, బురహరుఁ దగఁ జూచి పలికె § భూతేశ్వర యీ
నరభోజనుండు నీ కి, త్తఱి నె గ్గొనరింపఁ దలఁచి § తానే పొలిసెన్. 1262

వ. అది యట్టిద కాదె యిజ్జగంబున నధికుం డయినవానికి నపకారంబు గావించిన

1. ఈపద్యము తాళపత్త్రప్రతులందుఁ గానిపింపలేదు. మూలమునందును దీని కాధారము లేదు. ఇట నావశ్యకమును గాదు. 2. గిరిశృంగంబుచందంబునన్.

మానవునకు శుభంబు గలుగునే యదియునుంగాక జగద్గురుండ వగునీ కవజ్ఞ
దలంచుకష్టాత్ముండు వాలియుటం జెప్పనేల యిట్టిదుష్టచిత్తులకిట్టివరంబు లిచ్చుట
కర్జంబు గా దని యప్పురాంతకు వీడ్కొలిపిన నతండు మురాంతకుని ననేకవిధం
బుల నభినందించి నిజమందిరంబునకు జనియె నని చెప్పి యి ట్లనియె. 1263

క. మానవనాయక యీయా, ఖ్యానంబుం జదువ వినిన § ఘనపుణ్యులు ని
త్యానందసౌఖ్యములు పెం, పూనుదు రటమీఁద ముక్తినొందుదు రెలమిన్.

వ. అని చెప్పి శుకయోగీంద్రుండు పరీక్షిన్నరేంద్రున కి ట్లనియె. 1265

క. జననాయక యింకఁ బురా, తనవృత్తం బొకటి నీకుఁ § దగ నెఱిఁగింతున్.
వినుము తపోమహిమలఁ జెం, దినమునిజనములు సరస్వ § తీనదిపొంతన్. 1266

భృగుమహర్షి త్రిమూర్తులప్రాశస్త్యంబు శోధించుటకుఁ బోవుట.

క. వితతక్రియ లొప్పఁగ స, త్క్రతువుల నొనరించుచటఁ § గైకొని లక్ష్మీ
పతిభవపితామహులలో, నతులితముగ నెవ్వ రధికు § లని తమలోనన్. 1267

వ. ఇట్లు తలపోసి తన్మహాత్త్వం బంతయుం దెలిసి రమ్మని భృగుమహాముని నమ్ము
వ్వురు వేల్పులకడకుం బంపిన నత్తాపసోత్తముండు చని చని ముందట. 1268

క. జలరుహసంజాతసభా, స్థలమున కొగి నేఁగి యతని § సత్త్వగుణంబుం
దెలియుటకై నుతివందన, ములు సేయక యున్న నజుఁడు § ముసముసయనుచున్.

క. మనమునఁ గలఁగుచు భృగుఁ దన, తనుజాతుం డనుచు బుద్ధిఁ § దలఁచినవాఁడై
ఘనరోషస్ఫురితాగ్ని, న్ననయము శాంతోదకముల § నల్లన యార్చెన్. 1270

చ. మహితతపోధనుండు ముని § మండనుఁ డయ్యెడ బాసి వెండియు
న్నహిపతిభూషుఁ గాన రజ § తాద్రికి నేఁగిన నగ్గిరీంద్రుపైఁ
దుహినమయూఖశేఖరుఁడు § దుర్గయుఁ దానును విశ్రమించుచున్
*ద్రుహిణతనూభవుండు చను § దెంచుట కాత్మఁ బ్రమోద మందుచున్. 1271

క. కనుఁగొని భ్రాతృస్నేహం, బునఁ గౌఁగిటఁ జేర్ప ననుచు § ముక్కంటి రయం
బున నెదు రేఁగినముని రు, ద్రునియందుల సత్త్వగుణ మెఱుంగుటకొఱకై. 1372

వ. అతనిం గైకొనక యూర కుండిన. 1273

ఉ. ఆనిటలాంబకుండు గమ § లాసననందనుఁ జూచి భూరికో
లానలరోషవేగభయ § దాకృతిఁ దాల్చి పటుస్ఫులింగసం
తానము లొల్కు శూలమునఁ § దాపసముఖ్యునురంబు వ్రేయఁగాఁ
బూనినఁ బార్వతీరమణి § బోరన నడ్డము వచ్చి చెచ్చెరన్. 1274

క. తనవిభుపాదములకు వం, దనముం గావించి సముచి § తప్రియముల న
య్యనలాక్షునికోపము మా, న్పిన నమ్మునినాథుఁ డచట § నిలువక చనియెన్.

సీ. పొలుపొందు వైకుంఠపురమున కర్థితోఁ, జని యందు సమధికై § శ్వర్య మొప్పఁ

* 'ద్రుహిణ' యని కవియభిప్రాయము కాఁబోలు. కాకున్న, యతి చెల్లదు.

గమలాంకపర్యంక § గతుఁ డై సుఖించున, కౌస్తుభభూషణు వ § క్షస్స్థలంబుఁ
దనపాదమున బిట్టు § దన్నెఁ దన్నినఁ బాన్పు, డిగివచ్చి మునిఁ జూచి § నగధరుండు
పదముల కెఱఁగి యో § పరమతపోధన, యీగతి నీవచ్చు § టెఱుఁగ లేక
తే. యున్ననాతప్పు మన్నించి § నన్నుఁ గరుణఁ
జూచి యీదివ్యమణిమయ § స్ఫూర్తిఁ దనరు
రుచిరసింహాసనమునఁ గూ § ర్చుండు దివ్య
తాపసోత్తమ యభయప్ర § దాననిపుణ. 1276

క. అలఘుపవిత్ర భవత్పద, జలములు నను నస్మదీయ § జఠరస్థజగం
బుల లోకపాలురను బోలు, పలరఁగఁ బుణ్యులను జేయు § ననఘచరిత్రా. 1277

వ. మునీంద్రా భవదీయపాదాబ్జహతి మద్భుజాంతరంబునకు భూషణం బయ్యె భవదాగమనంబు మాబోఁటివారికి శుభావహం బగుం గాదె యేను ధన్యుండ నైతి నని మృదుమధురాలాపంబుల ననునయించిన నమ్మునివరుండు లక్ష్మీనాథుసంభాషణంబులకుఁ జిత్తంబునం బరమానందంబు నొంది యమ్ముకుందు ననంతకల్యాణగుణనిధి నభినందించి యానందబాష్పధారాసిక్తకపోలుండగుచుఁ దద్భక్తిపారవశ్యంబున నొండు వలుక నేరక యతనిచేత నామంత్రణంబు వడసి మరలి సరస్వతీతీరంబున నున్న మునులసన్నిధికిం జనుదెంచి వారలం గనుంగొని. 1278

సీ. మునినాయకులతోడఁ § దనపోయివచ్చిన, తెఱఁగును దనమది § దృష్టమైన
మూఁడుమూర్తులవిధం § బును నెఱిఁగించిన, విని వారు మనముల § విస్మయంబు
నంది చిత్తంబుల § సందేహమును బాసి, చిన్మయాకారుఁడు § శ్రీసతీశుఁ
డనుపముఁ డనవద్యుఁ § డఖిలకల్యాణగు, ణాకరుఁ డాదిమ § ధ్వాంతరహితుఁ
తే. డై తనర్చినపుండరీ § కాక్షుఁ డొకఁడ
కాక గణుతింప దైవ మొ § క్కరుఁడు వేఱ
కలఁడె యనుబుద్ధి విజ్ఞాన § కలితు లగుచు
హరిపదాబ్జాతయుగళంబు § నర్థిఁ గొలిచి. 1279

వ. అట్లు సేవించి యవ్యయానందం బయిన వైకుంఠధామంబు నొందిరని చెప్పి వెండియు నిట్లనియె. 1280

శ్రీకృష్ణుండు మృతు లయినవిప్రసుతులఁ దెచ్చుట.

సీ. నరనాథ యొకనాఁడు § నలినాయతాక్షుండు, పొలుచుకుశస్థలీ § పురమునందు
సుఖ ముండ నొక్కభూ § సురవర్యుభార్యకుఁ, బుత్త్రుండు జన్మించి § పుట్టినపుడ
మృతుఁ డైనఘనశోక § వితతిచేఁ గ్రాఁగుచు, నాడింభకునిఁ గొంచు § నవనిసురుఁడు
చనుదెంచి పెలుచ రా § జద్వారమునఁ బెట్టి, కన్నులబాష్పంబు § కణము లొలుక
తే. బాపురే విధి నను దుఃఖ § పఱుపఁ దగునె
యనుచు దూఱుచుఁ దనుఁ దిట్టి § కొనుచు వగల

డెంద మందంద యెరియ నా § క్రందనంబు
సేయుచును వచ్చి యావిప్ర § శేఖరుండు. 1281

సీ. అధికశోకంబున § నలమటఁ బొందుచు, నచ్చటిజనులతో § ననియెఁ బలుచ
బ్రాహ్మణవిద్వేష § పరుఁ డయి తగ శాస్త్ర,పద్ధతి నడపక § పాపవర్తి
యై క్షత్రబంధువు § నగువానిదురితంబు,చేత మత్పుత్త్రుఁడు § జాత మైన
యప్పుడ మృతుఁ డయ్యె § నక్కట హింసకు, రోయక యెప్పు డ § న్యాయకారి

తే. యగుచు విషయానుగతచిత్తుఁ § డైనయట్టి
రాజు దేశంబు ప్రజలు ని § రాశు లగుచు
దుఃఖముల జాలఁ బొందుచుం § దురు నటంచు
నేడ్చుచును నట నిల్వక § యేఁగె నపుడు. 1282

వ. ఇవ్విధంబున మఱియును తనసుతులు మృతు లయిన వారలం గొనివచ్చి యవ్విప్రుండు రాజు మొగసాలం బెట్టి రోదనంబు సేయుచు నెప్పటియట్ల కొన్నిగాథలు సదివి వాపోవు చుండె నివ్విధంబున నెనమండ్రుసుతులు మృతు లైనపిదపం దొమ్మిదవసుతుండును మృతుం డైన వాని నెత్తికొని వచ్చి యెప్పటివిధంబునఁ బలవరించు చున్నయాబ్రాహ్మణునిం గని అర్జునుం డి ట్లనియె. 1283

క. ఈపగిది నీవు వగలఁ, నాపోవఁగఁ జూచి యకట § వారింపంగా
నోపినవిలుకాఁ డొక్కం, డీపురి లేఁడయ్యె నయ్య § యిది పాప మగున్. 1284

సీ. పుత్త్రులఁ గోల్పోయి § భూరిశోకంబున, వనటఁ బొందుచు విప్ర § వరులు చాల
నేరాజురాజ్యమం § దేని వసింతురు, నారాజుఁ దలపోయ § నవనిమీఁద
నటునిగా నాత్మ నె § న్నం దగునీపుత్త్రు, నే బ్రతికించెద § నిపుడు పూని
యటు సేయనైతినే § ననలంబు సొచ్చెద, నని భూసురుఁడు వెఱఁ § గందఁ బలుక

తే. నతఁడు గడుఁ ద్రేఁగుమాట లి § ట్లాడఁ దగునె
భూరివిక్రమశాలి రా § ముండు మేటి
బలుఁడు హరియును శౌర్యసం § పన్ను లనఁగఁ
దనరుప్రద్యుమ్నుఁ డతనినం § దనుఁడు మఱియు. 1285

తే. వినుతబలు లైనయాదవ § వీరవరులుఁ, గలుగ వారలచేఁ గాని § కార్య మీవు
చక్కఁబెట్టుటయెట్లు నీ § చనెడిత్రోవఁ,బొమ్ము నావుడునయ్యింద్ర § పుత్త్రుఁడపుడు.

క. మనమున దురహంకారము, ఘనముగఁ బొడముటయు నపుడు § కవ్వడి విప్రుం
గనుఁగొని యచ్చటిజనములు, వినఁగా ని ట్లనియె రోష § విహ్వలమతి యై. 1287

మ. బలుఁడం గాను మురాసురాంతకుఁడఁ గాఁ § బ్రద్యుమ్నుఁడం గాను నేఁ
దెలియం దత్తనయుండఁగా నని విరో § ధివ్రాతమున్ భీషణో
జ్జ్వలగాండీవధనుర్విముక్తనిశితా § స్త్రశ్రేణిచేఁ బీన్గుఁబెం
టలు గావించుపరాక్రమప్రకటచం § డస్ఫూర్తి నేఁ బార్థుఁడన్. 1288

వ. అదియునుం గాక. 1289

చ. బలిమి పురాంతకుం దొడరి § బాహువిజృంభణ మొప్ప నెక్కటిం
దలపడి పోరినట్టిరణ § ధైర్యుని నన్ను నెఱుంగ వక్కటా
పెలుకుల మృత్యుదేవతను § బింక మడంచి భవత్తనూజుల
న్నలవుఁ జలంబుఁ జూపి కొని § యాడఁగ నిప్పుడ తెచ్చి యిచ్చెదన్. 1290

వ. అని నమ్మం బలికినయర్జును ప్రతిజ్ఞకు భూసురుండు మనంబున నూఱడిల్లి యతని నభినందించుచు నిజమందిరంబునకుం జని కొన్నిదినంబు లుండునంత భార్యకుం బ్రసూతివేదనాసమయం బయినం జనుదెంచి వివ్వచ్చుం గని తద్విధం బెఱిం గించిన నయ్యింద్రనందనుం డప్పుడు. 1291

చ. లలితవిశిష్టసంచితజ § లంబుల నాచమనంబు సేసి సు
స్థలమున నిల్చి రుద్రునకు § సమ్మతి మ్రొక్కి మహాస్త్రశస్త్రని
ర్మలశుభమంత్రదేవతల § మానసమందుఁ దలంచి గాండివం
బలవడ నెక్కుద్రోచి బిగి § యం గదియించి నిషంగయుగ్మమున్. 1292

వ. ఇవ్విధంబునఁ గట్టాయితం బయి యప్పుడు. 1293

సీ. భూసురువెంట ని § మ్ముల నేఁగి సూతికా,భవనంబుచుట్టును § బాణవితతి
నరికట్టి దిక్కులు § నాకాశపథము ధ,రాతలం బెల్ల నీ § రంధ్రముగను
శరపంజరముఁ గట్టి § శౌర్యంబు దీపింపఁ, గడు నప్రమత్తుఁ డై § కాచియున్న
యెడ నమ్మహీసురు § నింతికిఁ బుత్త్రుండు, జనియించె నప్పుడ § చ్చటిజనంబు

తే. పోయెఁ బోయెఁ గదే యని § బొబ్బ లిడఁగ
బొందితోడన యాకాశ § మునకు మాయఁ
జెందె నప్పుడ దుఃఖంబు § నొంది భూమి
సురుఁడు విలపించుచును ముర § హరునికడకు. 1294

వ. అప్పుడు చని. 1295

క. ముందఱ నిల్చి ముకుంద స,నందనమునివినుత నంద § నందన పరమా
నంద శరదిందుచందన,కుందయశస్సాంద్ర కృష్ణ § గోవింద హరీ. 1296

వ. అవధరింపుము దేవా యర్జునుం డనెడిపౌరుషవిహీనుం డాడినవృథాజల్పంబులు నమ్మి పుత్త్రుం గోలుపడి బేల నైననన్ను నే మందు నిఖిలవిశ్వోత్పత్తిస్థితిలయం బులకుఁ బ్రధానహేతుభూతుండ వయిననీవు సమర్థుండ వయ్యు వారింపం జాలక చూచు చుండ నొక్కమనుష్యమాత్రుండు దీర్పం జాలెడువాఁడు గలఁడే యని వెండియు. 1297

క. ఎక్కడిపాండుతనూభవుఁ, డెక్కడివిలుకాఁడు వీని § కెక్కడిసత్యం
బెక్కడిగాండీవము దన, కెక్కడిదివ్యాస్త్రసమితి § యే మనవచ్చున్. 1298

క. అని తను నోడక నిందిం,చిన విని యయ్యర్జునుండు § చిడిముడిపడుచుం

దనవిద్యమహిమ పెంపునఁ, జనియె న్వెస దండపాణి § సదనంబునకున్. 1299
క. చని యందు ధారుణీసుర,తనయులు లే కుంటఁ దెలిసి § తడయక నింద్రా
గ్నినిరృతివరుణసమీరణ,ధన దేశానాలయములు § దగఁ బరికించెన్. 1300
వ. వెండియు. 1301
చ. నరసురయక్షకింపురుష § నాగనిశాచరసిద్ధసాధ్యఖే
చరవిహగేంద్రగుహ్యకపి § శాచనివాసములందు రోసి భూ
సురసుతు లేఁగినట్టిగతి § చొప్పడ కుండుటఁ జూచి క్రమ్మఱన్
ధరణికి నేఁగుదెంచి వెడ § దంబుగ నగ్ని సొరంగఁ బూనినన్. 1302
వ. అవ్విధం బంతయు నెఱింగి యమ్మురాంతకుండు విప్రనందనుల నీకుం జూపెద నని
యనలంబు సొర కుండ నివారించి యప్పుడు. 1303
ఉ. సుందరదివ్యరత్నరుచి § శోభిత మై తనరారుకాంచన
స్యందన మంబుజాప్తుఁ డుద § యాచల మెక్కువిధంబు దోఁపఁ బా
రందరి దాను నెక్కి తను § రశ్ములు దిగ్వితతిన్ వెలుంగ గో
విందుఁ డుదారలీలఁ జనె § విప్రతనూజగవేషణార్థి యై. 1304
చ. చని పురఘోష్ఠదుర్గవన § జానపదాచలపక్కణప్రభూ
తనదనదీసరోవరయు § తక్షితి నంతయు దాఁటి సప్తవా
రినిధుల దీవులం గులగి § రిప్రకరంబుల నుత్తరించి మే
రునగము నాక్రమించుచు మ § రుద్గతితో రథ మేఁగె నత్తఱిన్. 1305
చ. మసలక భూరిసంతమస § మండలమున్ దఱియంగఁ జొచ్చి సా
హసమునఁ బోవఁ బోవఁగ భ § యంకర మై మది గోచరింపమిన్
వస మఱి మోఁకరిల్లి రథ § వాజులు మార్గము దప్పి నిల్చినన్
బిసరుహపత్త్రలోచనుఁ డ § భేద్యతమఃపటలంబు వాపఁగన్. 1306
సీ. బాలభానుప్రభా § భాసమానద్యుతిఁ, గర మొప్పునిజరథాం § గంబుఁ బనుప
నమ్మహాస్త్రం బేఁగి § చిమ్మచీఁకటి నెల్ల, నఱిమిఱి నందంద § నఱికి వైచి
యగ్రభాగంబున § నతులితగతి నేఁగ, నామార్గమున నిజ § స్యందనంబు
గడుఁ వడిఁ దోలి యా § కడిఁదితమోభూమిఁ, గడవ ముందఱికడఁ § గానరాక
తే. మిక్కుటంబుగ దృష్టు మి § రిట్లుగొనఁగఁ
జదల వెలుఁగొందుదివ్యతే § జంబు చూచి
మొనసి గాండీవి కన్నులు § మూసికొనుచు
నాత్మ భయ మంది కొంతద § వ్వరిగి యరిగి. 1307
తే. కడఁగి దుర్వారమారుతో § త్కటవిభూత, చటులసర్వంకషోర్మి భీ § షణగభీర
వారిపూరంబు సొచ్చి త § న్నీరమధ్య,భాగమునఁ గోటిసూర్యప్ర § భలు వెలుంగ.
వ. అది మఱియుం జారుదివ్యమణిసహస్రస్తంభాభిరామంబును నాలంబితకమనీయ

నూత్నరత్నమాలికాలంకృతంబును భానుశశిమయూఖాగమ్యంబును ననంత తేజోవిరాజితంబును బునరావృత్తిరహితమార్గంబును నిత్యైశ్వర్యదాయకంబును నవ్యయంబును నత్యున్నతంబును ననూనవిభవంబును బరమయోగీంద్ర గమ్యంబును బరమభాగవతనివాసంబును నై యొప్పునద్దివ్యధామంబునందు. 1309

సీ. సాంద్రశరచ్చంద్ర ♦ చంద్రికాకర్పూర, నీహారహారాభ ♦ దేహ మమర
నిందిందిరేందీవ ♦ రేంద్రనీలద్యుతిఁ, గర మొప్పుమేచక ♦ కంఠసమితి
యరుణాంశుబింబభా ♦ సురపద్మరాగవి, న్యస్తసహస్రోరు ♦ మస్తకములు
వివృతాననోద్గత ♦ విషధూమరేఖల, లీలఁ జూపట్టిన ♦ నాలుకలును

తే. గలితసాయంతనజ్వాల ♦ జ్వాలనకుండ, ములవిడంబించువేఁడిచూ ♦ పులును గలిగి
భూరికలధౌతగిరినిభా ♦ కార మమరఁ, బరఁగుభోగీంద్రభోగత ♦ ల్పంబునందు.

వ. సుఖాసీనుం డై యున్నవాని డాయం జని యప్పుడు. 1311

సీ. సజలనీలాంబుద ♦ శ్యామాయమానాంగు, నాశ్రితావనముది ♦ తాంతరంగు
ననకాదియోగిహృ ♦ ద్వనజమధూళీంద్రు, ముఖపద్మరుచిజిత ♦ పూర్ణచంద్రుఁ
గయనీయనిఖిలజ ♦ గద్గీతచారిత్రుఁ, బత్యాయతసంపుల్ల ♦ పద్మనేత్రు
నిందిరాహృదయార ♦ విందారుణోల్లాసు, శ్రీకరపీతకౌ ♦ శేయవాసు

తే. హారకుండలకటక కే ♦ యూరమకుట, కంకణాంగదమణిముద్రి ♦ కావినూత్న
రత్ననూపురకాంచీవి ♦ రాజమాను, భవమహార్ణవశోషు న ♦ ద్భక్తపోషు. 1312

వ. మఱియు సునందాదిపరిజనసంతతసేవితు నానందకందళితహృదయారవిందు నరవిందవాసినీవసుంధరాసుందరీసమేతు నారదయోగీంద్రసంకీర్తనానందితు న వ్యయు ననఘు ననంతు నప్రమేయు నజితు నవికారు నాదిమధ్యాంతరహితు భవ విలయాతీతుఁ గరుణాసుధాసముద్రు నచ్యుతు మహానుభావుఁ బరమపురుషుఁ బురుషోత్తము నిఖిలజగదుత్పత్తిస్థితిలయకారణుఁ జిదచిదీశ్వరు నష్టభుజుఁ గౌ స్తుభశ్రీవత్సవక్షు శంఖచక్రగదాపద్మశార్ఙ్గాదిదివ్యసాధను సర్వశక్తిసేవితుఁ బరమేష్ఠిజనకు నారాయణుం గనుంగొని దండప్రణామంబులు సేసి కరకమలం బులు మొగిచి భక్తిపూర్వకంబుగా నభినందించిన నయ్యాదిదేవుండును వారలం గరుణావలోకనంబు సిగుడ నవలోకించి దరహాసపూరంబు తోరంబుగా సాద రంబుగ నిట్లనియె. 1313

క. ధరణికి వ్రేఁ గగుదైత్యులఁ, బొరిఁబొరి వధియించి ధర్మ ♦ మున్ నిలుపుటకై
ధర జనియించితి రిరువురు, నరనారాయణు లనంగ ♦ నాయంశమునన్. 1314

క. ఆరూఢనియతితోఁ జెం, పారినమిము నిమ్మునీంద్రు ♦ లర్థిం జూడం
గోరిన మీవచ్చుటకై, ధారుణిసురసుతుల నిటకుఁ ♦ దగఁ దే వలసెన్. 1315

క. అని యాడింభకులను దో, కొని పొం డని యిచ్చి వీడు ♦ కొలిపిన వారల్

వినతు లయి పెక్కువిధముల, వినుతించుచు నచటు వాసి ✽ విప్రునిసుతులన్.

వ. తోడ్కొని సంప్రాప్తమనోరథు లయి యబ్బాలకులఁ దత్తద్వయోరూపంబుల తోడఁ దెచ్చి యాబ్రాహ్మణునకు సమర్పించిన నతండు సంతుష్టాంతరంగుం డయ్యె నయ్యవసరంబున. 1317

చ. అనిమిషనాథనందనుఁ డ ✽ హార్పతితేజుఁడు కృష్ణుతోడఁ దాఁ
జని యచటం గనుంగొనిన ✽ సర్వశరణ్యునిఁ బుండరీకనే
త్రుని నిజధామవైభవస ✽ మృద్ధికిఁ దన్మహనీయమూర్తికిన్
మనమున మోద మంది పలు ✽ మాఱును సన్నుతిఁ జేసె భూవరా. 1318

తే. వారిజాక్షుని భక్తమం ✽ దారు ననఘుఁ, గృష్ణు నిఖిలేశుఁ గేశవు ✽ జిష్ణుఁ బరము
వినుతిసేయుచుఁ దత్పాద ✽ వనజములకు,వందనములాచరించి యానంద మొందె.

వ. అంత. 1320

మ. హరి సర్వేశుఁ డనంతుఁ డాద్యుఁ డభవుం ✽ డామ్నాయసంవేది భూ
సురముఖ్యప్రజలన్ సమస్తధనవ ✽ స్తుశ్రేణి నొప్పారఁగాఁ
బరిరక్షించుచు ధర్మమున్ నిలుపుచున్ ✽ బాపాత్ములం ద్రుంచుచుం
బరమోత్సాహ మెలర్ప భూరిశుభవి ✽ భ్రాజిష్ణుఁడై ద్వారకన్. 1321

క. జనవినుతముగాఁ బెక్కు స,వనములు దనుఁ దాన కూర్చి ✽ వైదికయుక్తిం
బొనరించుచు ననురాగము, మనమునఁ దళుకొత్త దైత్య ✽ మర్దనుఁ డెలమిన్.

వ. అట్లు కృష్ణుండు ద్వారకానగరంబునఁ బూజ్యం బగురాజ్యంబు సేయుచుఁ బురందరవిభవంబున నిరవొంది కనకమణిమయవిమానమండపగోపురప్రాసాదసౌధచంద్రశాలాంగణాదివివిధభవనంబులందును రంగదుత్తుంగతరంగడోలావిలోలకలహంసచక్రవాకకారండవసారసక్రౌంచముఖ జలవిహంగవిలసదుచ్చలితగరుదనిలదరదమలకమలకుముదకహ్లారసందోహనిష్యందమకరందరసపాన మదవదిందిందిరకులగాయకఝుంకారనినదంబులును నిరంతరవసంతసమయసముచితపల్లవితకోరకితబాలరసాలజాలలాలితకిసలయవిసరఖాదనజాత కుతూహలాయమానకషాయకంఠకలకంఠకలరవమృదంగ ఘోషంబులును నిశితనిజచంచూపుటనిర్దళితసకలజననయనానందసుందరనందిత మాకందపరిపక్వఫలరంధ్రవిగళితమధురరసాస్వాదనముదిత రాజకీరశారికానికర మృదుమధురవచనరచనావశ్యకృత్యంబులును నమరఁ బురపురంధ్రీజనపీనపయోధరమండలవిలిప్తలలితకుంకుమపంకసంకులసౌగంధ్యానుబంధబంధుర గంధానుమోదితుండును జందనాచలసానుదేశసంజాతమంజులమాధవీలతానికుంజపుంజమంజులకింజల్కరంజితనివాసవిసరవిహారమాణశబరికాకబరికాపరిపూర్ణసురభికుసుమమాలికాపరిమళవహుండును గళిందకన్యకాకల్లోలసందోహ పరిస్పందకందళితమందగమనుండును నగుమందానిలవిదూషకునిచేఁ బోషితాభ్యాసితలాలిత లగునేలాలతానటీవితాననటనంబులచే

విరాజితంబు లగుకాసారతీరభాసురోద్యానంబులందును జారుఘనసారపటీర బాల రసాల సాల నీప తాపింఛ జంబూ జంబీర నింబ కదంబ ప్రముఖ ముఖ్యశాఖ శాఖాకీర్ణశీతలచ్ఛాయావిరచిత విమలచంద్రకాంతోపలవేదికాస్థలంబులందును ను దంచిత పింఛ విభాసిత బాల నీలకంఠ కేకారవాకలిత కృతకమహీధరంబులందును లలితమణివాలుకానేకపులినతలంబులందును గప్పురంపుఁదిప్పలను గురువేరుచప్ప రంబులను విరచితదారుయంత్రనిబద్ధకలశనిర్యత్పయోధారాశీకరపరంపరాసం పాదితనిరంతరహేమంతసమయప్రదేశంబులందును నిందిరారమణుండు షోడశ సహస్రవధూయుక్తుం డై యందఱ కన్నిరూపు లై లలితసౌదామినీలతాసమేత నీలనీరదంబుల విడంబించుచుఁ గరేణుకాకలితదిగ్గజంబునోజ రాజిల్లుచు సలిల కేళీవిహారంబులు మొదలుగా ననేకలీలావినోదంబులు సలుపుచు నంతఃపురం బునఁ గొలు వున్న యవసరంబున వివిధవేణువీణాదివాద్యంబులను మంజులగానం బులను గవిగాయకసూతవందిమాగధజనసంకీర్తనంబులను నటనటీజననాట్యంబు లను విదూషకపరిహాసోక్తులను సరససల్లాపమృదుమధురభాషణంబులను బ్రొ ద్దు పుచ్చుచు నానందరసాబ్ధి నోలలాడుచుండె నంత. 1323

మ. అరవిందాక్షుపదాంబుజాతయుగళ ƒ ధ్యానానురాగక్రియా
సరసాలాపవిలోకనానుగతచం ƒ చత్సౌఖ్యకేళీరతిం
దరుణుల్ నూఱుఁ బదాఱువేలు మహితో ƒ త్సాహంబునం జొక్కిత
త్పర లై యొండు దలంప కుండి రిల వి ƒ భ్రాంతాత్మ లై భూవరా. 1324

వ. అదియునుం గాక. 1325

మ. హరినామాంకిత మైనగీత మొకమా ƒ టాలించి మూర్ఛాత్ములున్
విరతిం బొందఁగఁ జాల కుందురఁట యా ƒ విశ్వాత్ము నీక్షించుచుం
బరిరంభించుచు నంటుచున్ నగుచు సం ƒ భాషించుచు న్నుండుసుం
దరు లానందనిమగ్న లౌట కిలఁ జో ƒ ద్యం బేమి భూవల్లభా. 1326

వ. అని చెప్పి మఱియు ని ట్లనియె. 1327

ఉ. వారక కృష్ణుఁ డిప్పగిది ƒ వైదికయుక్తి గృహస్థధర్మ మే
పారఁగఁ బూని ధర్మమును ƒ నర్థముఁ గామము నందుఁ జూపుచుం
గోరిక మీఱ సజ్జనుల ƒ కున్ గతి దాన యనంగ నొప్పి సం
సారగతిన్ మెలంగె నృప ƒ సత్తమ లోకవిడంబనార్థ మై. 1328

సీ. హరి యిట్లు గృహమేధి ƒ యగుచు శతోత్తర,షోడశసాహస్ర ƒ సుందరులను
మును నీకు నెఱిఁగఁ జె ƒ ప్పినరీతి నందఱ, కన్నిరూపములు దా ƒ నర్థిఁదాల్చి
కైకొని యొక్కొక్క ƒ కామినీమణియందు, రమణ నమోఘవీ ƒ ర్యమునఁజేసి
పదు రేసి కొడుకులఁ ƒ బడసె రుక్మిణ్యాది,పట్టమహిషులకు సం ƒ భవము లైన
తే. నందనులలోన ధరణి నె ƒ న్నంగ బాహు

బలపరాక్రమవిజయసం పద్విశేష
మానితాత్ములు పదునెన మండ్రు వారి
నెఱుఁగ వినిపింతు వినుము రా జేంద్రచంద్ర. 1329

వ. అని మఱియు నిట్లను వారలు ప్రద్యుమ్నానిరుద్ధదీప్తిమద్భానుసాంబబృహ
ద్భానుమిత్రవిందవృకారుణపుష్కర దేవబాహుశ్రుతదేవ సునందనచిత్రబాహు
వరూథకవిన్యగ్రోధనామంబులం బ్రసిద్ధు లైరి వెండియుఁ ద్రివక్రయందు
సంభవించినయుపశ్లోకుం డనువాఁడు దనజనకుం డైన కృష్ణుపాదారవిందసేవా
వ్రతుం డగుచు నారదయోగీంద్రునకు శిష్యుం డై యఖండితదివ్యజ్ఞానబోధా
త్మకుం డగుచు స్త్రీశూద్రదాసజనసంస్కారం బై స్మరణమాత్రంబున ముక్తి
సంభవించునట్టిసాత్వతతంత్రం బను వైష్ణవస్మృతిఁ గల్పించె నిట్లు మధుసూ
దననందనులు బహుప్రజలును నధికాయురున్నతులును నసల్పవీర్యవంతులును
బ్రహ్మణ్యులు నై విఖ్యాతిం బొందిరి వారిని లెక్కపెట్టఁ బదివేలవత్సరంబుల
కైనం దీఱదు మున్ను నీ కెఱింగించునట్లు తత్కుమారులకు విద్యావిశేషంబుల
నియమించుగురుజనంబులు మూఁడుకోట్లు నెనుబదెనిమిదివేలనూర్గు రనం గలి
గి యుండునక్కుమారుల లెక్కింప నెవ్వరికి శక్యం బదియునుం గాక యొక్క
విశేషంబు చెప్పెద విను మని యిట్లనియె. 1330

క. నరవర దేవాసురసంగరమున మును నిహతు లైన క్రవ్యాదసము
త్కరము నరేశ్వరు లై ద్వాపరమున జనియించి ప్రజల బాధలఁ బఱుపన్.

క. హరి తద్వధార్థ మై ని,ర్జరులను యదుకులమునందు జనియింపింపం
ధర నూటొక్కకులం బై, పరఁగిరి వారిని గణింప బ్రహ్మకు వశమే. 1332

వ. అట్టియన్వయంబునందు మాధవునకు రుక్మిణీదేవియందుఁ బితృసముండును సమ
గ్రభుజావిజృంభణుండును నై ప్రద్యుమ్నుఁడు జనియించె నతనికి రుక్మికూఁతురు
శుభాంగివలన ననిరుద్ధుం డుదయించె నతనికి మాసలావశిష్టుం డైనవజ్రుఁడు సం
భవించె నతనికిఁ బ్రతిబాహుండు పుట్టె వానికి సుబాహుండు జన్మించె నతనికి
నుగ్రసేనుఁడు ప్రభవించె నతనికి శ్రుతసేనుఁడు గలిగె నిట్లు యదువృష్ణిభోజాం
ధకవంశంబులు పరమపవిత్రంబు లై పుండరీకాక్షునిరీక్షణశయ్యాసనానుగత
సరసాలాపస్నానాశనక్రీడావినోదంబుల ననిశంబుం జెందుచు సర్వదేవతార్థం
బు సమస్తం బైనక్రతువు లొనరించుచుఁ బరమానందకందళితచిత్తు లై యుండి
రని చెప్పి వెండియు. 1333

మ. పరమోత్సాహముతోడ మాధవుఁడు శం భల్లీలఁ బూరించున
మ్మురళీగానము వీనులం జిలికినన్ మోదించి గోపాలసుం
దరు లేతెంతు రరణ్యభూములకుఁ ద ద్దాస్యంబు గామించి య
క్కరుణావార్ధి భజింప కుందురె బుధుల్ కౌరవ్యవంశాగ్రణీ. 1334

మ. మఱి నెవ్వానియమంగళఘ్ను మగునా § మం బర్థిఁ జింతించి స
న్నుతి గావించిన విఘ్న మానవులు ధ § న్యుల్ భూరిసంసారదు
ష్కృతులం ద్రోతురు కాలచక్రమహితా § స్త్రం డట్టియాకృష్ణుఁ డీ
క్షితిభారం బుడుగంగఁ జేయు టిది యే § చిత్రంబు భూవల్లభా. 1335

వ. ఇవ్విధంబున గోపికాజనమనోజాతుం డైనకృష్ణుండు లీలామానుషవిగ్రహుం డై నిజరాజధాని యైనద్వారకాపురంబున నమానుషవిభవంబు లగుసౌఖ్యంబులం బొదలు చుండె నని చెప్పి మఱియు ని ట్లనియె. 1336

మ. మనుజేంద్రోత్తమ యేను నీకుఁ ద్రిజగ § న్మాంగల్య మై యొప్పఁ జె
ప్పినయీకృష్ణకథాసుధారసము సం § ప్రీతాత్ము లై భక్తిఁ గ్రో
లినపుణ్యాత్ములు గాంతు రిందు సుఖముల్ § నిర్ధూతసర్వాఘు లై
యనయంబుం దుదిఁ గాంతు రచ్యుతపదం § బై నట్టికైవల్యమున్. 1337

క. అని యిట్లు బాదరాయణి, మనమున రాగిల్ల నాభి § మన్యునకుం జె
ప్పినవిధమున సూతుండు ముని,జనుల కెఱింగింప వారు § సమ్మతితోడన్. 1338

క. సూతుని బహువిధముల సం, ప్రీతునిఁ గావించు మహిమఁ § బెంపారుచు వి
ఖ్యాతికి నెక్కినకృష్ణక,థాతత్పరు లైరి బుద్ధిఁ § దఱుఁగనిభక్తిన్. 1339

చ. సరసిజపత్రనేత్ర రఘు § సత్తమ దుష్టమదాసురేంద్రసం
హరణ దయాపయోధి జన § కాత్మభవాననపద్మమిత్ర భా
స్కరకులవార్థిచంద్ర మిహి § కావసుధాధరసూతిసన్నుత
స్ఫురితచరిత్ర భక్తజన § పోషణభూషణ పాపశోషణా. 1340

క. మారీచభూరిమాయా, నీరంధ్రమహాంధకార § నీరేజహితా
త్మారమణవినుతపాదాం,భోరుహ మహితావతార § పుణ్యవిచారా. 1341

మాలిని. శరధిమదవిరామా § సర్వలోకాభిరామా
సురరిపువిషభీమా § సుందరీలోకకామా
ధరణివరలలామా § తాపసస్తోత్రసీమా
సురుచిరగుణధామా § సూర్యవంశాబ్ధిసోమా. 1342

గద్యము. ఇది శ్రీపరమేశ్వరకరుణాకలితకవితావిచిత్ర కేసనమంత్రిపుత్త్ర సహజపాండిత్య పోతనామాత్యప్రణీతం బైనశ్రీమహాభాగవతం బనుమహాపురాణంబునందుఁ బ్రద్యుమ్నజన్మంబును శంబరోద్యోగంబును సత్రాజిత్తునకు సూర్యుండు శమంతకమణి నిచ్చుటయుఁ దన్నిమిత్తంబునం బ్రసేనుని సింహంబు వధియించుటయు దాని జాంబవంతుండు దునిమి మాణిక్యంబు గొనిపోవుటయు గోవిందుండు ప్రసేనుని దునిమి మణిఁ గొనిపోయె నని సత్రాజిత్తు కృష్ణునందు నింద నారోపించుటయుఁ గృష్ణుండు తన్నిమిత్తంబున జాంబవంతునిం దొడరి మణియుక్తంబుగా జాంబవతిం గొనివచ్చి వివాహం బగుటయు సత్రా

జిత్తునకు మణి నిచ్చుటయు సత్యభామాపరిణయంబును బాండవులు లాక్షాగృ
హంబున దగ్ధులైరని విని వాసుదేవుండు బలభద్రసహితుండయి హస్తినాపు
రంబున కరుగుటయు నక్రూరకృతవర్మలయనుమతంబున శతధన్వుండు సత్రా
జిత్తుం జంపి మణిఁ గొనిపోవుటయుఁ దదర్థం బాసత్యభామ కరినగరంబున కేఁగి
కృష్ణునకు విన్నవించిన నతండు మరలి చనుదెంచి శతధన్వుం ద్రుంచుటయు
బలభద్రుండు మిథిలానగరంబునకుం జనుటయు నందు దుర్యోధనుండు రాముని
వలన గదావిద్య నభ్యసించుటయుఁ గృష్ణుండు సత్రాజిత్తునకుం బరలోక
క్రియలు నడపుటయు శమంతకమణిం దాఁచినవాఁ డయి యక్రూరుండు
భయంబున ద్వారకానగరంబు విడిచి పోయిన నతనిలేమి ననావృష్టి యైనం
గృష్ణుఁ డక్రూరుని మరల రప్పించుటయు దామోదరుం డింద్రప్రస్థపురంబున
కరుగుటయు నం దర్జునసమేతుం డయి మృగయావినోదార్థం బరణ్యంబునకుం జని
కాళిందిం గొనివచ్చుటయు ఖాండవదహనంబును నగ్నిపురుషుం డర్జునునకు నక్ష
యతూణీరగాండీవకవచరథరథ్యంబుల నిచ్చుటయు మయుండు ధర్మరాజునకు
సభ గావించి యిచ్చుటయు నగధరుండు మరలి నిజనగరంబున కరుగుదెంచి
కాళిందిని వివాహం బగుటయు మిత్రవిందానాగ్నజితీభద్రామద్రరాజకన్యలం గ్ర
మంబునఁ గరగ్రహణం బగుటయు నరకాసురయుద్ధంబును దద్గృహంబున నున్న
రాజకన్యకలం బదాఱువేలం దెచ్చుటయు స్వర్గగమనంబు నదితికిం గుండలంబు,
లిచ్చుటయు బారిజాతాపహరణంబును బదాఱువేలరాజకన్యలం బరిణయం
బగుటయు రుక్మిణీదేవివిప్రలంభంబును రుక్మిణీస్తోత్రంబును గృష్ణకుమారోత్పత్తి
యుఁ దద్గురుజనసంఖ్యయుఁ బ్రద్యుమ్నవివాహంబు ననిరుద్ధజన్మంబును దద్వి
వాహార్థంబు కుండిననగరంబునకుం జనుటయు రుక్మిబలభద్రులజూదంబును రుక్మి
వధయు నుషాకన్య యనిరుద్ధుని స్వప్నంబునం గని మోహించుటయుఁ దన్నిమి
త్తంబునఁ జిత్రరేఖ సకలదేశరాజులఁ బటంబున లిఖించి చూపి యనిరుద్ధుని
దెచ్చుటయు బాణాసురయుద్ధంబును నృగోపాఖ్యానంబును బలభద్రునిఘోష
యాత్రయుఁ గాళిందీభేదనంబును గృష్ణుండు పౌండ్రకవాసుదేవకాశీరాజుల వధి
యించుటయుఁ గాశీరాజపుత్త్రుం డయినసుదక్షిణుం డభిచారహోమంబు గావించి
కృత్యం బడసి కృష్ణుపాలికిం బుత్తెంచిన సుదర్శనంబుచేతఁ గృత్యను సుదక్షిణ
సహితంబుగాఁ గాశీపురంబును భస్మంబు సేయుటయు బలరాముండు రైవత
నగంబునందు ద్వివిధుం డనువనచరుని వధియించుటయు సాంబుండు దుర్యో
ధనుకూఁతు రగులక్షణ నెత్తికొనివచ్చినఁ గౌరవు లతనిం గొనిపోయి చెఱఁ
బెట్టుటయుఁ దద్వృత్తాంతం బంతయు నారదువలన విని బలుండు నాగనగ
రంబునకుఁ జనుటయు గౌరవు లాడినయగౌరవవచనంబులకు బలరాముండు
కోపించి హస్తినాపురంబును గంగం బడఁ ద్రోయ గమకించుటయుఁ గౌర

వులు భయంబున సంగనాయుక్తంబుగా సాంబునిం దెచ్చి యిచ్చుటయు బల
భద్రుండు ద్వారకానగరంబునకు వచ్చుటయు నారదుండు హరి పదాఱువేల
కన్యకల నొకముహూర్తంబున నందఱ కన్నిరూపు లై వివాహం బయ్యె నని
విని తత్ప్రభావంబు దెలియం గోరి యరుగుదెంచుటయుఁ దన్మాహాత్మ్యంబు
సూచి మరలి చనుటయు జరాసంధునిచేత బద్ధు లైనరాజులు కృష్ణుపాలికి దూ
తం బుత్తెంచుటయు నారదాగమనంబును ధర్మరాజురాజసూయారంభంబును
దిగ్విజయంబును జరాసంధవధయును రాజబంధమోక్షణంబును రాజసూయంబు
నెరవేర్చుటయును శిశుపాలవధయు నవభృథంబును రాజసూయవైభవదర్శనా
సహమానమానసుం డయి సుయోధనుండు మయనిర్మితసభామధ్యంబునఁ గట్టిన
పుట్టంబులు దడియం ద్రెళ్లుటయుఁ దన్నిమిత్తపరిభవంబు నొంది రారాజు నిజ
పురి కరుగుటయుఁ గృష్ణుండు ధర్మరాజప్రార్థితుం డయి యాదవుల నిలిపి కొన్ని
నెలలు ఖాండవప్రస్థంబున వసియించుటయు సాల్వుండు తపంబుచేసి హరుని
మెప్పించి సౌభకాఖ్యం బగువిమానంబు వడసి నిజసైన్యసమేతుం డై ద్వారకా
నగరంబు నిరోధించుటయు యాదవసాల్వయుద్ధంబును గృష్ణుండు మరలి చను
దెంచి సాల్వుం బరిమార్చుటయును దంతవక్త్రవధయును విదూరథమరణంబును
గృష్ణుండు యాదవబలసమేతుం డై క్రమ్మఱ నిజపురంబునకుం జనుటయుఁ
గౌరవపాండవులకు యుద్ధం బగు నని బలదేవుండు తీర్థయాత్ర చనుటయు నందు
జాహ్నవీప్రముఖనదులం గృతస్నానుం డయి నైమిశారణ్యంబునకుం జనుటయు
నచ్చటిమునులు పూజింపం బూజితుం డయి తత్సమీపంబున నున్నతాసనంబున
నుండి సూతుండు దన్నుం గని లేవ కున్న నలిగి రాముండు కుశాగ్రంబున
నతని వధించుటయు బ్రహ్మహత్యాదోషంబు గలిగె నని మునులు వలికిన
సూతుం బునర్జీవితుం జేయుటయు నమ్మునులకుం బ్రియంబుగాఁ గామపాలుం డిల్వల
సుతుం డగుపల్వలుం బరిమార్చుటయు వారిచేత ననుమతుం డయి హలధ
రుండు తత్సమీపతీర్థంబుల స్నాతుం డయి గంగాసాగరసంగమంబునకుం జను
టయు మహేంద్రనగప్రవేశంబును బరశురామదర్శనంబును సప్తగోదావరిం
గ్రుంకుటయు మఱియు మధ్యదేశంబునం గలతీర్థంబు లాడి శ్రీశైలవేంకటాచలం
బులు దర్శించుటయు సముద్రకన్యాదుర్గాదేవుల నుపాసించుటయు నందు
బ్రాహ్మణజనంబువలనం బాండవధార్తరాష్ట్రభండనంబున సకలరాజలోకంబును
మృతి నొంది రని వినుటయు వాయునందనసుయోధనులు గదాయుద్ధసన్నద్ధు
లగుట విని వారిని వారించుటకై రౌహిణేయుం డందుల కరుగుటయు నచట
వారిచేఁ బూజితుం డయి వారి నివారింప లేక మగిడి ద్వారక కరుగుటయుఁ
గొన్నివాసరంబులకు మరల నైమిశారణ్యంబునకుఁ బోయి యచట యజ్ఞంబు
చేసి రేవతియుం దాను నవభృథం బాడి నిజపురంబున కేతెంచుటయుఁ గుచే

లోపాఖ్యానంబును సూర్యోపరాగంబునం గృష్ణుండు రామునితోఁ జేరి పుర రక్షణంబునకుఁ బ్రద్యుమ్నాదికుమారుల నిలిపి షోడశసహస్రాంగనాపరివృతుం డయి యక్రూరవసుదేవోగ్రసేనాదియాదవవీరులు తోడరా శమంతపంచక తీర్థంబున కరిగి కృతస్నానుం డయి వసియించి యుండుటయుఁ బాండవకౌరవాది సకలరాజలోకంబును దత్తీర్థంబునకు వచ్చుటయుఁ గుంతీదేవిదుఃఖంబును నంద యశోదాసహితు లైనగోపగోపికాజనంబులు చనుదెంచుటయుఁ గుశలప్రశ్నా దిసంభాషణంబులును మద్రకన్యాద్రౌపదీసంభాషణంబును సకలరాజలోకం బును శమంతపంచకతీర్థంబున స్నాతు లై రామకృష్ణాదియాదవవీరుల నామం త్రణంబు చేసి నిజనగరంబులకుం బోవుటయుఁ గృష్ణుని దర్శించుటకు మునీంద్రు లేతెంచుటయు వారియనుమతిని వసుదేవుండు యాగంబు నెఱవేర్చుటయు నందయశోదాదిగోపికానివహంబుల నిజపురంబున కనిచి యుగ్రసేనాదియా దవవీరులుం దానును మాధవుండు పురప్రవేశంబు సేయుటయుఁ దొల్లి కంసుని చేత హతు లై బలిపురంబున నున్న దేవకీదేవిసుతుల రామకృష్ణులు యోగ మాయాబలంబునఁ దెచ్చి యామె కిచ్చుటయు నర్జునుండు సుభద్రను వివా హం బగుటయుఁ గృష్ణుండు మిథిలానగరంబున కరుగుటయు శ్రుతదేవజనకుల చరిత్రంబును వారలతో బ్రాహ్మణప్రశంస సేయుటయుఁ గృష్ణుండు మరలి తన పురంబున కరుగుదెంచుటయు శ్రుతిగీతలును హరిహరబ్రహ్మలతారతమ్యచరిత్రం బును గుశస్థలి నుండు బ్రాహ్మణునిచరిత్రంబును నతనితనయులు పరలోకంబునకుం బోయినఁ గృష్ణార్జునులు తమయోగబలంబున వారిం దెచ్చి యవ్విప్రున కిచ్చుటయుఁ గృష్ణుఁ డర్జునుని వీడ్కొని ద్వారక కరుగుటయు నందు మాధవుం డయ్యైప్రదేశంబుల సకలభార్యాపరివృతుం డయి విహరించుటయు యాదవ వృష్ణిభోజాంధకవంశచరిత్రంబును ననుకథలు గలదశమస్కంధమునందు నుత్తర భాగము. 1343

ఓం తత్సత్ బ్రహ్మార్పణ మస్తు.

శ్రీ ర స్తు.

శ్రీరామచన్ద్రాయ పరబ్రహ్మణే నమః.

శ్రీ మ దాం ధ్ర మ హా భా గ వ త ము.

ఏ కా ద శ స్కం ధ ము

[1]సీతాపతి లంకే

శాసురసంహార చతుర § శాశ్వతనుతవా

ణీసత్యధిభూభవవ్యా

త్రాసురరిపుదేవజాల § రామనృపాలా. 1

వ. మహనీయగుణగరిష్ఠు లగునమ్మునిశ్రేష్ఠులకు నిఖిలపురాణవ్యాఖ్యాన వైఖరీసమేతుం డైనసూతుం డి ట్లనియె నట్లు ప్రాయోపవిష్టుం డైన పరీక్షిన్నరేంద్రుం గని శుకయోగీంద్రుం డయ్యా జన్మకర్మవ్యాధివిమోచనంబునకుఁ గారణం బగుదివ్యౌషధంబు గావున శ్రీమన్నారాయణకథామృతంబు గ్రోలు మని యి ట్లనియె. 2

మ. బలవత్సైన్యముతోడఁ గృష్ణుఁడు మహా § బాహా[2]బలోపేతుఁ డై

కలనన్ రాక్షసవీరవర్యుల వడిన్ § ఖండించి భూభార ము

జ్జ్వలమై యుండఁగ ద్యూతకేళికతనం § జావంగఁ గౌరవ్యస

ద్బలముం బాండవసైన్యము న్నడఁచె భూ § భారంబు గంపింపఁగన్. 3

వ. అంత. 4

క. మునివరులు సంతసిల్లిరి, యనయము నందాదులకును § హర్షంబయ్యెన్

దననిజభక్తులు యాదవ, ఘనవీరసమూహ మపుడు § గడు నొప్పెసఁగెన్. 5

మ. విదితుం డై సకలామరుల్ గొలువ ను § ర్వీభారముం బాన్పి దు

ర్మదసంయుక్తవసుంధరాధిపతులన్ § మర్దించి కంసాదులం

దుది ముట్టన్ వధియించి కృష్ణుఁ డతిసం § తుష్టాత్ముఁ డై యున్నచో

యదుసైన్యంబులు భూమి మోవఁగ నస § హ్యం బయ్యె నత్యుగ్ర మై. 6

సీ. ఈరీతి శ్రీకృష్ణుఁ § డేపారఁ బూతనా, శకటతృణావర్త § సాల్వవత్స

చాణూరముష్టిక § ధేనుప్రలంబక, దైత్యాఘశిశుపాల § దంతవక్త్రి

1. 'శ్రీసీతావల్లభ లం, కాసురసంహార, దేవతారాధిత వా, ణీసతిరమణార్చిత పృ, త్రాసురమద హరణవినుత రామనృపాలా' అని పాఠాంతరము. 2. బలాయుక్తుఁ డై.

కంసపౌండ్రాదిక § ఖండనం బొనరించి, యటమీఁదఁ గురుబలం § బడఁచిమఱియు
ధర్మజు నభిషిక్తుఁ § దనరఁగాఁ జేసిన, నతఁడు భూపాలనం § బమరఁ జేసె

తే. భక్తు లగుయాదవేంద్రులఁ § బరఁగఁ జూచి
యన్యపరిభవ మెఱుఁగ రీ § యదువు లనుచు
వీరిఁ బరిమార్ప నేఁ దక్క § వే ఱొకండు
దైవ మింక లేదు త్రిభువనాం § తరమునందు. 7

వ. అని వితర్కించి జగదీశ్వరుం డత్యున్నతవేణుకాననంబు వాయువశంబున నొరసి
కొన ననలం బుద్భవం బయి దహించుచందంబున యదుబలంబుల కన్యోన్య
వైరానుబంధంబులు కల్పించి హతం బొనర్చెద నని విప్రశాపంబు మూలకార
ణంబుగాఁ దలంచి యదుబలంబుల నడంచె నని పలికిన మునివరునకు రాజేం
ద్రుం డి ట్లనియె. 8

క. హరిపాదకమలసేవా, పరు లగుయాదవుల కిట్లు § బ్రాహ్మణశాప
స్ఫురణం బేటికిఁ జెందెనొ, యరయఁగ సంయమివరేణ్య § యానతి యీవే. 9

క. అనిన జనపాలునకు ని, ట్లని సంయమికులవరేణ్యుఁ § డతిమోదముతో
విను మని చెప్పఁగఁ దొడఁగెను, ఘనతరగంభీరవాక్ప్ర § కాశస్ఫురణన్. 10

విశ్వామిత్రవసిష్ఠనారదాది మహర్షులు శ్రీకృష్ణ దర్శనంబునకు వచ్చుట.

వ. నిరుపమసుందరం బయినశరీరంబు ధరియించి సమస్తకర్మతత్పరుం డై పరమేశ్వ
రుండు యదువుల నడంగింపఁ దలంచుసమయంబున జటావల్కలకమండలుధారు
లును రుద్రాక్షభూతిభూషణముద్రాముద్రితులును కృష్ణాజినాంబరులును నగువి
శ్వామిత్రాసిత దుర్వాసోభృగ్వంగిరఃకశ్యప వామదేవవాలఖిల్యాత్రివసిష్ఠనార
దాదిమునివరులు స్వేచ్ఛావిహారంబున ద్వారకానగరంబున కరుగుదెంచి యందు.

సీ. ఘనుని శ్రీకృష్ణునిఁ § గౌస్తుభాభరణునిఁ, గర్ణకుండలయుగ్మ § ఘనకపోలుఁ
బుండరీకాక్షు నం § భోధరశ్యామునిఁ, గలితనానారత్న § ఘనకిరీటు
నాజానుబాహు ని § ర్గళాయుధహస్తు, శ్రీకరపీతకౌ § శేయవాసు
రుక్మిణీనయనస § రోజదివాకరు, బ్రహ్మాదిసురసేవ్య § పాదపద్ము

తే. దుష్టనిగ్రహశిష్టసం § తోషకరణుఁ, గోటిమన్మథలావణ్య § కోమలాంగు
నార్తజనరక్షణైకవి § ఖ్యాతచరితుఁ, గనిరి కరుణాసముద్రుని § ఘనులు మునులు.

క. వచ్చినమునిసంఘములకు, విచ్చలవిడి నర్ఘ్యపాద్య § విధు లొనరింపన్
మెచ్చుగ కనకాసనముల, నచ్చుగఁ గూర్చుండి వనరు § హాక్షునితోడన్. 13

క. జనములు నిను సేవింపని,దినములు వ్యర్థంబు లగుచుఁ § దిరుగుచు నుండున్
దనువులు నిలుకడ గా వట, వనములలో నున్న నైన § వనరుహనాభా. 14

క. తరణంబులు భవజలధికి, హరణంబులు దురితలతల § కాగమముల కా

భరణంబు లార్తజనులకు, శరణంబులు [1]నీదుదివ్య ♦ చరణంబు లిలన్. 15

మత్తకోకిలము. ఒక్కవేళను సూక్ష్మరూపము ♦ నొందు దీ వణుమాత్ర మై
యొక్కవేళను స్థూలరూపము ♦ నొందు దంతయు నీవ యై
పెక్కురూపులు దాల్తు నీ దగు ♦ పెంపు మాకు నుతింపఁగా
నక్కజం బగుచున్న దే మన ♦ నంబుజాక్ష రమాపతీ. 16

క. శ్రీనాయక నీనామము, నానాభవరోగకర్త ♦ నాశమునకు వి
న్నాణం బగునౌషధ మిది, కానరు దుష్టాత్ములకట ♦ కంజదళాక్షా. 17

వ. అని యనేకవిధంబులం బ్రస్తుతించిన మునివరులం గరుణాకటాక్షవీక్షణంబుల నిరీక్షించి పుండరీకాక్షుం డిట్లనియె మదీయధ్యాననామస్మరణంబులు భవరోగహరణంబులును బ్రహ్మరుద్రాదికశరణంబులును మంగళకరణంబులును నగు ననియును నారూపంబు లైనమేదినీసురులపరితాపంబులఁ బరిహరించుపురుషుల నైశ్వర్యసమేతులంగాఁ జేయుదు ననియును యోగీశ్వరేశ్వరుం డయినయీశ్వరుం డానతిచ్చి యనంతరంబ మీర లిచ్చటికి వచ్చినప్రయోజనం బేమి యనిన వారలు భవదీయపాదారవిందసందర్శనార్థంబుకంటె మిక్కిలివిశేషం బొం డెద్ది యని వాసుదేవవదనచంద్రామృతంబు నిజనేత్రచకోరంబులం గ్రోలి యథేచ్ఛావిహారు లై ద్వారకానగరంబున కనతిదూరంబున నుండుపిండారకం బను నొక్కపుణ్యతీర్థంబున కరిగి రంత. 18

క. దర్పించి యాదవులు తమ, నేర్పున సాంబునిని బిలిచి ♦ నెలఁతుకరూపం
బేర్పడ శృంగారించియుఁ, గర్పూరసుగంధిపోల్కిఁ ♦ గావించి యొగిన్. 19

ఉ. మూఁకలు గూడి యాదవులు ♦ ముందటఁ బెట్టుక యార్చి నవ్వుచుం
బోకలఁ బోవుచుం ♦ మునిస ♦ మూహము కొయ్యన సాఁగి మ్రొక్కుచుం
బ్రాకట మైనయీసుదతి ♦ భారపుగర్భమునందుఁ బుత్త్రుఁడో
యేకతమందు బాలికయొ ♦ యేర్పడఁ జెప్పుఁ డ టన్న నుగ్రు లై. 20

క. యదుడింభకులను గనుఁగొని, మదయుతు లై వచ్చి రనుచు ♦ మదిలో రోషం
బొదవఁ గనుఁగొనల నిప్పులు, సెదరఁగ హాస్యంబు చనునె ♦ చేయఁగ ననుచున్.

క. వాలాయము యదుకులని, ర్మూలకరం బైనయట్టి ♦ ముసలం బొక టీ
బాలిక కుదయించును బొం, డాలస్యము లే దటంచు ♦ నటఁ బల్కుటయున్. 22

వ. మదోద్రేకు లైనయాదవబాలకులు మునిశాపభీతు లై వడవడ వడంకుచు సాంబకుక్షినిక్షిప్తచేలగ్రంథివిమోచనంబు సేయుసమయంబున ముసలం బొక్కటి భూతలపతితం బయిన విస్మయంబు నొంది దానిం గొని చని దేవకీనందను సన్నిధానంబునం బెట్టి యెఱింగించిన నతం డాత్మకల్పితమాయారూపం బగుట యెఱింగియు నెఱుంగని తెఱంగున వారలం జూచి యి ట్లనియె. 23

1. నీపదాబ్జసేవానిరతుల్.

క. మది సెడి కన్నులుగానక, మదయుతు లై మునులఁ గల్ల § మాటలఁ జెనయం
గదిసి కులక్షయకారణ,విదితం బగుశాప మొందు § వెఱ్ఱులు గలరే. 24

క. ధరణీసురశాపమునకు, హరిహరబ్రహ్మాదు లైన § నడ్డము గలరే
నరు లనఁగ నెంతవారలు, గర మరుదుగఁ బూర్వజన్మ§కర్మముఁ ద్రోవన్. 25

వ. అది గావున యతినిందాపరత్వంబున యదువంశనాశనం బగు సందియంబు లేదని పరమేశ్వరుండు వారలం జూచి సముద్రతీరంబున నొక్క[1] మహాపర్వతం బున్నది యందు నుండునత్యుచ్ఛ్రియవిశాలభీషణం బగుపాషాణంబున మీ భుజాబలంబుచేత నీముసలంబు దివిచి దీనిచూర్ణంబు సింధుకబంధంబులఁ గలిపి రండు పొండని జగద్విభుం డైనకృష్ణుం డానతిచ్చిన వారు నట్లచేసి తత్కీలితం బయిన లోహఖండంబును సరకుగొనక సాగరంబునఁ బడవైచిన నొక్కఝషంబు గ్రసించిన దాని నొక్క లుబ్ధకుండు జాలమార్గంబునఁ బట్టికొని తదుదరగతం బయిన లోహఖండంబు దెచ్చి బాణాగ్రంబున (ముల్కిగా) నొనర్చె నని తత్కథావృత్తాంతంబు సెప్పిన బాదరాయణిఁ గనుంగొని రాజేంద్రుం డిట్లనియె.

క. చిత్తం బేక్రియ నిలుచుం, జిత్తజగురుపాదపద్మ § సేవ సదా య
త్యుత్తమ మని వసుదేవుఁడు, చిత్తముఁ దగ నిల్పి యెట్లు § చెందె మునీంద్రా.

వ. అని యడిగిన రాజునకు శుకుం డిట్లనియె. 28

వసుదేవునకు నారదుండు పురాతనం బగువిదేహర్షభసంవాదంబుఁ దెలుపుట.

క. వినుము నృపాలక చెప్పెద, ఘన మై విలసిల్లుపూర్వకథ § గల దదియుం
మును ద్వారక కేతెంచియు, నొనరఁగ నారదుఁడు కృష్ణు § నొయ్యనఁ గాంచెన్.

వ. అట్లు దేవముని కృష్ణసందర్శనార్థం బరుగుదెంచి తద్గృహాభ్యంతరంబున కరిగిన వసుదేవుం డమ్మునీంద్రుని నర్ఘ్యపాద్యాదివిధులం బూజించి కనకాసనాసీనుం గావించి యుచితకథావినోదంబులం బ్రొద్దు పుచ్చుచు నిట్లనియె నేనరుండు నారాయణచరణసరసీరుహాభజనపరాయణత్వంబు నిరంతరంబు నొందం డట్టివానికి మృత్యువు సన్నిహితం బై యుండు నీసందర్శనంబునం గృతార్థుండ నైతి నచ్యుతానందగోవిందాదినామస్మరణైకాగ్రచిత్తు లైన మీవంటిపుణ్యపురుషుల సమాగమంబున లోకులు సుఖాశ్రయు లయి యుండుదురు దేవతాభజనంబు సేయువారిని గీర్వాణులు ననుగ్రహింతు రట్లు సజ్జనులును దీనవత్సలులు నగువారలు పూజనాదిక్రియలచే నాదేవతలను భక్తిసేయుదురు గావున శ్రీమహాభాగవతకథాసమూహంబులఁ గలధర్మంబు లడిగెద నేయేధర్మంబులు శ్రవణసుఖంబులుగా వినిన దండధరకింకరతాడనంబులం బడక ముకుంద చరణారవింద వందనాభిలాషు లయి పరమపదప్రాప్తు లగుదు రాధర్మంబు లానతిమ్ము తొల్లి

1 'మహాశిల యున్న దీముసలంబు మీభుజాబలంబున దానిమీఁదం దివిచి' వ్రా. ప్ర.

గోవిందునిం బుత్త్రుఁగాఁ గోరి ముక్తిమార్గం బెఱుంగలేక దేవతామాయం జేసి
చిక్కి చిత్తవ్యసనాంధకారం బగుసంసారంబునం దగులువడి యున్నవాఁడ
హరికథామృతంబు వెల్లిగొల్పు మట్లయిన సుఖంబు గలుగు ననిన వసుదేవ
కృతప్రశ్నుం డైననారదుండు వాసుదేవకథాప్రసంగసల్లాపహర్షసమేతుం డై
సంతసం బంద ని ట్లనియె. 30

క. నను నీవు సేయుప్రశ్నము, జనసన్నుత వేదశాస్త్ర సారాంశం బై
ఘన మగుహరిగుణకథనము, విను మని వినిపింపఁ దొడఁగె వేడ్క దలిర్పన్.

క. అతిపాపకర్ము లైనను, సతతము నారాయణాఖ్య శబ్దము మదిలో
వితతంబుగ వరియించిన, చతురులఁ గొనియాడఁ గమల సంభవువశమే. 32

వ. అట్లు గావునఁ బరమేశ్వరభక్తిజనకంబై కైవల్యపదప్రాప్తికరం బయి యొప్పు
చున్నవిదేహార్షభసంవాదంబు నాఁ బరఁగునొక్కపురాతనపుణ్యకథావిశేషం బె
ఱింగించెద సావధానమనస్కుండ వై యాకర్ణింపు మని యి ట్లనియె. 33

తే. వినుము స్వాయంభువుం డను మనువునకును
రమణ నుదయించె నట ప్రియ వ్రతుఁ డనంగఁ
దనయుఁ డాతని కాగ్నీధ్రుఁ డనఁగ సుతుఁడు
జాతుఁ డయ్యెను భువన విఖ్యాతుఁ డగుచు. 34

వ. ఆ యాగ్నీధ్రునకు నాభి యనుప్రాజ్ఞుం డగుతనూభవుం డుదయించి బలిచక్రవర్తి
తో మైత్త్రిం జేసి ధారుణీభారంబు పూని యాజ్ఞాపరిపాలనంబున నహితరాజన్య
రాజ్యంబులు స్వవశంబులు గావించుకొని యుండె నంతట నాభికి సత్పుత్త్రుం
డయినఋషభుండు పుట్టె నతండు హరిదాసుం డై సుతశతకంబు బడసె నం
దగ్రజుం డయినభరతుం డనుమహానుభావుండు నారాయణపరాయణుం డై
యిహలోకసుఖంబులం బరిహరించి ఘోరతపం బాచరించి (జన్మత్రితయంబున
నిర్వాణసుఖపారవశ్యంబున) సకలబంధవిముక్తుం డై వాసుదేవపదంబు నొం
దె నాతనిపేర నతం డేలినభూఖండంబు భారతవర్షం బనువ్యవహారంబున నెగడి
జగంబులఁ బ్రసిద్ధం బయ్యె మఱియు నందుఁ దొమ్మండ్రుకుమారులు బలపరాక్ర
మప్రభావరూపసంపన్ను లయి నవఖండంబులకు నధిష్ఠాత లైరి వెండియు వార
లలో నెనుబదియొక్కండ్రుకుమారులు నిత్యకర్మానుష్ఠానపరతంత్రు లై విప్రత్వం
బంగీకరించి రందుఁ గొందఱు శేషించినవారలు కవి హ ర్యంతరిక్ష ప్రబుద్ధ పిప్ప
లాయ నావిర్హోత్ర ద్రమిళ చమస కరభాజను లనం బరఁగుతొమ్మం డూర్ధ్వరే
తస్కు లయి బ్రహ్మవిద్యావిశారదు [1]లగుచు జగత్త్రయంబును బరమాత్మస్వరూ
పంబుగాఁ దెలియుచు ముక్తు లై యవ్యాహతగమను లగుచు సురసిద్ధసాధ్య

1. 'లు సకలంబును బరమాత్మాధిష్ఠితంబుగాఁ దెలియుచు' వ్రా. ప్ర.

యక్షగంధర్వకిన్నరకింపురుషనాగలోకంబులందు స్వేచ్ఛావిహారంబు సేయుచు నొక్కనాఁడు. 35

క. జగదేకనాథుగుణములు, మిగులఁగ సంస్మరణతోడ ǂ మీఱినభక్తిం
బగలును రాత్రియు సంధ్యలుఁ, దగిలి జితేంద్రియులు నైన ǂ తపసులు ధాత్రిన్.

క. ఊహింపఁ బుణ్యుఁ డైనవి, దేహునియజ్ఞాంతమందు ǂ నేతెంచినచో
గేహము వెడలి యెదుర్కొని, మోహవివర్జితులఁ బుణ్య ǂ మునిసంఘములన్.

తే. అర్ఘ్యపాద్యాదివిధులను ǂ నర్థితోడఁ
బూజ గావించి వారలఁ ǂ బోలుపు మిగుల
నుచితపీఠంబులందుల ǂ నునిచి యెలమి
నవమునిశ్రేష్ఠులను భూమి ǂ నాయకుండు. 38

క. వారల కిట్లను మీరలు, గారవమునవిష్ణుమూర్తిఁ ǂ గైకొనినమహా
భూరితపోధనవర్యులు, సారవిహీనంబు లైన ǂ సంసారములన్. 39

క. ఏరీతిఁ గడప నేర్తురు, క్రూరులు బహుదుఃఖరోగ ǂ కుత్సితబుద్ధుల్
నీరసులు నరులు గావున, నారయ సుజ్ఞానబుద్ధి ǂ నానతి యీరే. 40

వ. మఱియు సకలజంతుసంతానంబుకంటె మానుషాకారంబు నొందుట దుర్లభం బంతకంటె నారాయణచరణయుగళస్మరణపరాయణు లగుట దుష్కరంబు గావున [1]నాత్యంతికం బగుక్షేమం బడుగ వలసెఁ బరమేశ్వరుండు ప్రపత్తినిష్ఠులకు [2]సారూప్యం బె ట్లొసంగు నత్తెఱం గానతిం డనిన విని విదేహభూపాలునకు హరికథామృతపానాతిపరవశు లైనమునిసమాజంబునందుఁ గవి యను మహానుభావుం డి ట్లని చెప్పం దొడంగె నరిషడ్వర్గంబునందు నీషణత్రయంబు చేతం దగులువడి మాత్సర్యయుక్తచిత్తుం డగునట్టివాని కెవ్విధంబున నచ్యుతపాదారవిందభజనంబు సంభవించు విశ్వంబును నాత్మయు వేఱుగా భావించు వానికి భీరుత్వం బెట్లు లే దవిద్యాంధకారమగ్నులకు హరిచింతనం బెట్లు సిద్ధించు నట్టినరుండు తొంటికళేబరంబు విడిచి పరతత్త్వం బెబ్బంగిం జేరు ముకుళీకృతనేత్రుం డయిన నరుండు మార్గభ్రమణంబునఁ దొట్రుపాటు వడి చను చందంబున విజ్ఞానవిమలహృదయభక్తిభావనావశంబు లేకున్నఁ బరమపదంబు వీరి కెవ్విధంబునం గలుగు నని యడిగితివి గావునఁ జెప్పెద సావధానుండ వై యాకర్ణింపుము. 41

క. కరణత్రయంబుచేతను, నరుఁ డేకర్మంబు సేయు ǂ నయ్యైవేళన్
హరి కర్పణ మని పలుకుట, పరువడి సుజ్ఞాన మండ్రు ǂ పరమమునీంద్రుల్. 42

వ. జ్ఞానాజ్ఞానంబులందు సంకలితు డైన స్మృతివిపర్యయంబు నొందు నట్లు గావున గురుదేవతాత్మకుం డయి బుద్ధిమంతుం డైనమర్త్యుండు శ్రీవల్లభు నుత్తమోత్త

1. నాధ్యాత్మికస్వరూపం బైనక్షేమంబు. 2. సామీప్యంబు.

మునిఁగాఁ జిత్తంబునఁ జేర్చి సేవింప వలయు స్వప్నమనోరథేచ్ఛాద్యవస్థలయం
దు సర్వసంకల్పనాశం బగుటంజేసి వానిఁ గుఱియం బట్టి నిరంతరహరిధ్యానప
రుం డైనవానికిఁ గైవల్యంబు సులభంబుగఁ గరతలామలకం బై యుండు. 43

సీ. సంతతంబును గృష్ణు • సంకీర్తనంబులు వీనుల కింపుగా • వినఁగ వలయు
హర్షంబుతోడుత • హరినామకథనంబు, పాటల నాటలఁ • బఱఁగ వలయు
నారాయణునిదివ్య • నామాక్షరంబులు, హృద్వీథి సతతంబు • నెన్న వలయుఁ
గంజాక్షులీలలు • కాంతారముల నైన, భక్తియుక్తంబుగాఁ • బాడ వలయు

తే. వెఱ్ఱిమాడ్కిని లీలతో • విశ్వమయుని,నొడువుచును లోకబాహ్యత • నొందవలయు
నింతయునువిష్ణుమయమని • యెఱుఁగవలయు, భేద మొనరింపవలవదు • మేదినీశ.

వ. అనిన విదేహభూపాలుండు భాగవతధర్మం బెద్ది యేప్రకారంబునం బ్రవర్తించు
వారలచిహ్నంబు లెవ్వి యంతయు నెఱింగింప నీవ యర్హుండ వనిన నందు హరి
యనుమహాత్ముం డి ట్లనియె. 45

తే. సర్వభూతమయుం డైన • సరసిజాక్షుఁ
డతఁడె తనయాత్మయం దుండు • ననెడువాఁడు
[1]శంఖచక్రధరుం డగు • సాధుజనుఁడు
భక్తిభావాభిరతుఁడు వో • భాగవతుఁడు. 46

క. వర్ణాశ్రమధర్మంబుల, నిర్ణయకర్ములఁ జెడక • నిఖిలజగత్సం
పూర్ణుఁడు హరి యనునాతఁడె, వర్ణింపఁగ భాగవతుఁడు • వసుధాధీశా. 47

వ. ఇట్లు సర్వసంగపరిత్యక్తుం డై నిఖిలాంతరాత్ముం డైనపరమేశ్వరుం డరుణగభస్తి
కిరణసహస్రంబుల లోకత్రయంబుం బావనంబు సేయుచందంబునం దనచరణార
విందరజఃపుంజంబుచేతం బవిత్రంబు సేయుచు సురాసురజేగీయమానసేవ్యం బైన
జనార్దనపాదారవిందంబులకు వందనాభిలాషుఁ డై భక్తియు లవమాత్రంబునుం
జలింప నీక సుధాకరోదయంబున దివాకరజనితతాపనివారణం బయినభంగినా
రాయణాంఘ్రినఖమణిచంద్రికానిరస్తహృదయతాపుం డై యాత్మీయభక్తిరచ
నానుబంధబంధురం బైనవాసుదేవచరణసరోరుహధ్యానానందపరవశుం డగున
తండు భాగవతప్రధానుం డని యెఱింగించిన విని విదేహుం డి ట్లనియె. 48

క. గజరాజవరదుగుణములు, త్రిజగత్పావనము లగుటఁ • దేటపడంగా
సుజనమనోరంజకముగ, విజితేంద్రియ వినఁగ నాకు • వేడుక పుట్టెన్. 49

వ. అనిన విని యంతరిక్షుం డనుఋషిశ్రేష్ఠుం డి ట్లనియె. 50

క. పరమబ్రహ్మ మనంగాఁ, బరతత్త్వ మనంగఁ బరమ • పద మనఁగను నీ
శ్వరుఁ డనఁ గృష్ణుఁ డన జగ,ద్భరితుఁడు నారాయణుండు • దా వెలుఁగొందున్.

వ. (అవ్యక్తనిర్గుణపరబ్రహ్మంబునందుఁ దనకు విపర్యయంబుగా జననం బయినజ్ఞానం

1. 'శంఖచక్రధరుం డంచుఁ • జనెడువాఁడు.' అ. ప్ర.

బై విష్ణుమాయ యనంబడుఁ) బరమేశ్వరుం డట్టిమాయచేత జగంబు నిర్మించి
నిశ్చింతుం డై యుండు నింద్రియార్థభ్రమణంబు సేసెడుమర్త్యులకు సుషు
ప్త్యాద్యవస్థలు వరుసన గలుగుటం జేసి పరమేశ్వరునిం బొందరామి యను
నాలుగవయవస్థయుఁ గలుగు స్వప్నంబునందు గ్రాహ్యగ్రాహకగ్రాహిత్వంబు
లనుత్రివిధభేదంబులుం గలిగి యుండు నీచందంబున నవిద్యాంధకారసంవృతం
బై మూఁడువిధంబులఁ బర్యవసించుమనోరథంబు స్వాప్నావస్థయం దణంగినక్రి
యఁ ద్రివిధం బగుమాయయు నాత్మయందు లీనం బగుఁ బరమేశ్వరుండు మొద
లం బృథివ్యాదిమహాభూతమయం బయినసృష్టిని గలుగఁజేసి యందుఁ బంచభూ
తాత్మకం బయినయాత్మ కేకాదశేంద్రియంబులచేత భేదంబు పుట్టించుచు గు
ణంబులచేత గుణంబు లంగీకరించుచు నాత్మయందుఁ బ్రద్యోతితగుణంబులవ
లన గుణానుభవంబుఁ జేయుచు నున్నవాఁ డై సృష్టి నాత్మీయంబుగా భా
వించుదేహి కర్మమూలంబున నైమిత్తికకర్మంబుల నాచరించుచుఁ దత్ఫలం
బంగీకరించి దుఃఖైకవశుం డై వర్తించుఁ బెక్కుదుఃఖంబులం బడినయాదేహి
కర్మఫలప్రాప్తుం డగుచు భూతసంప్లవపర్యంతంబు పరవశుం డై జన్మమరణంబు
లఁ బొరలుచుండు నంత్యకాలం బాసన్నం బయిన ద్రవ్యగుణస్వరూపం బగు
జగంబు ననాదినిధనం బగుకాలంబు ప్రకృతిం బొందించు నటమీఁద శతవ
ర్షంబులు వర్షంబులు లేమిచేత నత్యుగ్రలోకలోచనుతేజంబున సకలలోకంబులు
దహింపఁబడు నంత నధోలోకంబున నుండి సంకర్షణముఖజనితానలం బూర్ధ్వ
శిఖాజాలంబుల వాయుసహాయం బై దిక్కులయం దెల్లఁ బ్రవర్తించు నటమీఁద
సంవర్తకవలాహకగణంబులు నూఱుహాయనంబులు సలిలధారాపాతంబుగా
వర్షంబు గురియు నందు విరాడ్రూపంబు లీనం బగు నంత నీశ్వరుం డింధనాగ్ని
చందంబున నవ్యక్తంబుఁ బ్రవేశించుఁ దదనంతరంబ ధరణీమండలంబు వాయు
హృతగంధం బై కబంధరూపంబుఁ దాల్చు నాజలంబు హృతరసం బై తేజో
రూపంబు నొందు నాతేజంబు తమోనిరస్తం బై వాయువం దడంగు నాగంధ
వహుండు స్పర్శవిరహితుం డై యాకాశంబునందు సంక్రమించు నావిష్ణుపదంబును
విగతశబ్దగుణంబు గలది యై యాత్మయం దడంగు నింద్రియంబులును మనం
బును బుద్ధియు వికారంబులతోడ నహంకారంబుఁ బ్రవేశించు నాయహంకారం
బును స్వగుణయుక్తం బై పరమాత్మునిం జేరు నిట్లు త్రివర్ణాత్మక యై సర్గస్థితిలయ
కారిణి యగుమాయ యిట్టిది యని తత్స్వరూపమాహాత్మ్యంబులు వివరించిన
నరపాలుం డి ట్లనియె. 52

ఉ. జ్ఞానవిహీను లైన నర సంఘముఁ గానఁగ రానిమాయఁ దా
లోన నడంచి యెట్లు హరి లోకముఁ జెందుదు రంతయుం దగన్
భూనుత సత్యవాక్యగుణ భూషణ యిక్కథ వేడ్కతోడుతం

బూనికఁ జెప్పు మన్నను బ్రబుద్ధుఁ డి ట్లను గారవంబునన్. 53

వ. సూర్యోదయాస్తమయంబులం బ్రతిదినంబు నాయువు క్షీణంబు నొందఁ దేహకళత్రమిత్రభ్రాతృమమత్వపాశబద్ధులై విడివడునుపాయంబు గానక సంసారాంధకారమగ్నులయి గతాగతకాలంబుల నెఱుంగక దివాంధంబులగుజంతుజాలంబులభంగి జన్మజరారోగవిపత్తిమరణంబు లందియు శరీరంబ మేలనుచుఁ బ్రమోదమోహమదిరాపానమత్తులై విషయాసక్తతం జిక్కి తమ్ముఁ దా రెఱుంగక యుండి విరక్తిమార్గంబు దెలియక వర్తించుమూఢు లగుజనంబుల పొంతలం బోవక కేవలనారాయణభక్తిభావంబు గలసద్గురుం బ్రతిదినంబును భజియించి సాత్త్వికంబు భూతదయయును హరికథామృతపానంబును బ్రహ్మచర్యవ్రతంబును విషయంబుల మనంబు చేర కుండుటయు సాధుసంగమంబును సజ్జనమైత్రియు వినయసంపత్తియు శుచిత్వంబును క్షమయు మౌనవ్రతంబును వేదశాస్త్రాధ్యయనతదర్థానుష్ఠానంబులును నహింసయు సుఖదుఃఖాదిద్వంద్వసహిష్ణుతయు నీశ్వరుని సర్వగతునింగా భావించుటయు ముముక్షుత్వంబును జనసంగవర్జనంబును వల్కలాదిధారణంబును యదృచ్ఛాలాభసంతుష్టియు వేదాంతశాస్త్రార్థజిజ్ఞాసయును దేవతాంతరనిందావర్జనంబును గరణత్రయశిక్షణంబును సత్యవాక్యతయు శమదమాదిగుణవిశిష్టత్వంబును గృహారామక్షేత్రకళత్రపుత్త్రవిత్తాదుల హరి కర్పణంబు సేయుటయు నితరదర్శనవర్జనంబు సేయుటయును భాగవతోత్తమధర్మంబు లని సెప్పి యి ట్లనియె. 54

క. హరిదాసులమిత్త్రత్వము, మురరిపుకథ లెన్నికొనుచు మోదముతోడన్
భరితాశ్రుపులకితుం డై, పురుషుఁడు హరిమాయ గెల్చు భూపవరేణ్యా. 55

వ. అనిన రాజేంద్రుండు వారల కి ట్లనియె భాగవతులారా సకలలోకనాయకుం డగునారాయణుం డనం బరఁగినపరమాత్మునిప్రభావంబు విన వలతు నానతిం డనినఁ బిప్పలాయనుం డి ట్లనియె. 56

సీ. నరవర విను జగ న్నాథునిచారిత్ర, మెఱిఁగింతు నీమది కింపు మిగుల
లసదుద్భవస్థితి లయకారణం బైన, [1]దేహేంద్రియాదులఁ దిరము గాఁగఁ
జొనుపు [2]నెప్పుడు పరం జ్యోతిస్స్వరూపంబు, జ్వాలల ననలుండుఁ జననిపగిది
నింద్రియంబులు నాత్మ నెనయవు శబ్దంబు, పొరయక సుషిరంబుఁ బొందు సత్య

తే. మనఁగ సత్త్వరజస్తమో [3]మయగుణంబు
మహదహంకారరూప మై మహిమ వెలయు
చేతనత్వంబు గలదేని జీవ మందు
రిదియ సదసత్స్వరూప మై యెన్నఁబడును. 57

వ. దీనికిం బైకొనది పరమాత్మగా నెఱింగి కమలసంభవాదులు నుతియింతు

1. దేహ ప్రాణంబులు, 2. వస్తువు, 3. మనుగుణంబు.

రిట్టిపరమాత్మ స్థావరజంగమంబుల నధిష్ఠించి వృద్ధిక్షయంబులం బొందక
నిమిత్తమాత్రంబునం దరులతాదులందు జీవంబు లేక తదంతరస్థుం డై వర్తించు
నంత సర్వేంద్రియావృతం బైనయాకారంబు నష్టం బైన మనంబునం బాసి
స్మృతివిరహితుం డై తిరుగు చుండు నిర్మలజ్ఞానదృష్టి గలవానికి భానుప్రభా
జాలంబు తోఁచినక్రియను సుజ్ఞానవంతుండు హరిభక్తిచేత గుణకర్మార్థంబు లైన
చిత్తదోషంబులు భంజించి భగవత్సదనంబు చేరు ననిన విని రా జిట్లనియె. 58

క. పురుషుం డేయేకర్మము, పరువడిఁ గావించి పుణ్యా ॥ పరుఁ డై మనుఁ దా
దురితములఁ దొరఁగి మురరిపు,చరణయుగం బెట్లు చేరు ॥ సన్మునివర్యా. 59

వ. అనిన విని యం దావిర్హోత్రుం డి ట్లనియెఁ గర్మాకర్మవికర్మప్రతిపాదకంబు లగు
శ్రుతివాదంబులు లౌకికవర్ణితంబు లట్టియామ్నాయంబులు సర్వేశ్వరస్వరూపం
బులు గాన విద్వాంసులు నెఱుంగ లే రవి కర్మాచారంబు లనంబడు మోక్షంబు
కొఱకు నారాయణభజనంబు పరమపావనంబు వేదోక్తంబుల నాచరింపక
ఫలంబులకు వాంఛ సేయువార లనేకజన్మాంతరంబులం బడయుదురు మోక్షంబు
నపేక్షించువాఁడు విధిచోదితమార్గంబున హరిం బూజింప వలయు నట్టిపూజా
ప్రకారం బెట్లనినఁ బవిత్రగాత్రుం డయి జనార్దనుసన్నిధిం బూతచిత్తుం డై షోడ
శోపచారంబులఁ జక్రధరు నారాధించి గంధపుష్ప ధూపదీప నైవేద్యంబులు
సమర్పించి సాష్టాంగదండప్రణామంబు లాచరించి భక్తిభావనావిశేషుం డగు
నతండు హరిం జేరు నని చెప్పిన విని విదేహుం డి ట్లనియె నీశ్వరుం డేయేక
ర్మంబుల నాచరించె నంతయు నెఱింగింపు మనిన ద్రమిళుం డి ట్లనియె. 60

క. తారల నెన్నఁగ వచ్చును, భూరేణుల లెక్కవెట్టఁ ॥ బోలును ధాత్రిన్
నారాయణగుణకథనము, లారయ వర్ణింప లేరు ॥ హర బ్రహ్మాదుల్. 61

వ. అట్లు గావున నాత్మసృష్టం బైనపంచభూతనికరం బనుపురం బొనరించి యందు
నిజాంశంబునం బ్రవేశించి సగుణవిష్ణుం డై నారాయణాభిధానంబు గలఋషీ
శ్వరుం డగుపరమేశ్వరుండు వెలుఁగొందె నతనిదశేంద్రియంబులచేఁ బాలితంబు
లైనదేహంబులు ధరించి జగద్రక్షకత్వసంహారకత్వాదిగుణంబులు గలుగుటం
జేసి గుణనిష్ఠుం డయి రజస్సత్త్వతమోగుణంబుల బ్రహ్మవిష్ణురుద్రమూర్తు లనం
బరఁగి త్రిగుణాత్మకుం డనంబడునారాయణాఖ్యునిచరిత్రం బెఱింగించెద నాక
ర్ణింపుము. 62

క. ధర్ముండు దక్షపుత్త్రిక, నిర్మలమతిఁ బెండ్లియాడి ॥ నెఱిఁ బుత్త్రుని స
త్కర్ముని నారాయణఋషి, నర్మిలిఁ గనె నమలు బదరి ॥ కాశ్రమమందున్. 63

తే. అట్టినారాయణాహ్వయుం ॥ డై నమౌని, బదరికాశ్రమమందు న ॥ పారనిష్ఠఁ
దపముఁ గావింప బలభేది ॥ దలఁకి మదిని,మీనకేతను దివిజకా ॥ మినులఁ బనిచె.

వ. వారు నారాయణాశ్రమంబునకు నతనితపోవిఘ్నంబు సేయ వచ్చునప్పు డవ్వ

నంబు సాలరసాలబిల్వకదళీఖర్జూరజంబూజంబీరచందనపున్నాగమందారాది వివిధవృక్షనిబిడంబును బుష్పఫలభరితశాఖావనమ్రతరులతాబృందంబును మాధవీకుంజమంజరీపుంజమకరంద పానమత్తమధుకరనికరఝంకారరవముఖరిత హరిదంతరంబును గనకకమలకహ్లారవిలసత్సరోవిహారమాణచక్రవాకబకక్రౌంచమరాళదంపతీమండలమండితంబును మృణాళభోజనాసక్తసారసచయచంచూపుటవిపాటితకమలముకుళకేసరవిసరవితతప్రశస్తసరోవరంబును నై వెలయునవ్వనంబున నిందువదన లందంద మందగమనంబులం జెందుఘర్మజలబిందుబృందంబులు నఖాంతంబుల నోసరించుచు డాయం జనునప్పుడు. 65

చ. మదనునిబాణజాలముల - మగ్నతఁ బొందక ధైర్యవంతుఁ డై
ముదితలవాఁడిచూపులకు - మోహము నొందక నిశ్చలాత్ముఁ డై
హృదయమునందు నచ్యుతు ర - మేశు ననంతు జగన్నివాసునిన్
వదలక భక్తి నిల్పికొని - వారికి ని ట్లను మాని పెంపునన్. 66

క. జంభారిపంపునను మీ, రంభోరుహవదనలార - యరుదెంచితి రా
శుంభద్విహారవాంఛా,రంభంబునఁ దిరుగుఁ డనిన - లజ్జించి వెసన్. 67

సీ. దేవమునీంద్ర నీ - దివ్యచారిత్రంబు, నెఱిఁగి సన్నుతిసేయ - నెవ్వఁ డోపుఁ
బుత్త్రమిత్త్రకళత్ర - భోగాదులను మాని, తపము కావించుస - ద్ధర్ములకును
విఘ్నముల్ చెందునే - విశ్వేశుఁ గొల్చిన,యతనికి నంతరా - యంబు గలదె
కామంబుఁ గ్రోధంబుఁ - గలతపస్వితపంబు, పల్వలోదకముల - భంగిఁ గాదె
తే. నిన్ను వర్ణింప నలవియే - నిర్మలాత్మ
రమణ లోఁగొను మాయప - రాధ మనుచు
సన్నుతించిన నతఁడు ప్ర - సన్నుఁ డగుచుఁ
దనదుసామర్థ్య మెఱిఁగింపఁ - దలఁచి యపుడు. 68

వ. అమ్మునీశ్వరుండు పరమాశ్చర్యనిధానంబుగా నిజతనూరుహంబులవలనం ద్రికోటికన్యకానివహంబుల నుద్భవింపంజేసిన గంధర్వవిబుధకామినీసముదయంబులు పరమాద్భుతభయంబులు మనంబులం బొడమ సన్నుతించి యవ్విలాసినీసమూహంబులో నూర్వశి యనుదానిం గొని చని పాకశాసనుసభాభవనంబునం బెట్టి తద్వృత్తాంతం బంతయు విన్నవించిన నాశ్చర్యయుక్తహృదయుం డయి శునాసీరుం డూర కుండె నట్టినారాయణమునీశ్వరుచరిత్రంబు వినువారలు పరమకల్యాణగుణవంతు లగుదు రని చెప్పిన. 69

తే. ఋషభునకు నాత్మయోగంబు - రూఢిఁ జెప్పి
నచ్యుతుఁడు భూమిభారము - నడఁప నంత
శౌరిది నవతారములు దాల్చి - సొంపు మీఱ
రాత్రిచరులను జంపె నీ - రసముతోడ. 70

వ. అట్టిపరమేశ్వరునిలీలాగృహీతంబు లగుమత్స్యకూర్మవరాహనారసింహవామన రామరఘురామరామబుద్ధకల్క్యాద్యవతారంబులు మొదలుగా ననేకంబులు గలవు వాని నెఱింగి నుతియింప శేషభాషాపతుల కైన నలవి గాదు మఱియును.

* సర్వలఘుసీసము.

నవవికచసరసిరుహ § నయనయుగ నిజచరణ, గగనచరనదిజనిత § నిగమవినుత
జలధిసుతకుచకలశ § లలితమృగమదరుచిర, పరిమళితనిజహృదయ § ధరణిభరణ
ద్రుహిణముఖసురనికర § విహితనుతికలితగుణ, కటిఘటితరుచిరతర § కనకవసన
భుజగరిపువరగమన § రజతగిరిపతివినుత, సతతజపరత నియమ § సరణిచరిత

తే. తిమికమఠకిటినృహరిము § దితబలినిహి,తపదపరశుధరదశవ § దనవిదళన
మురదమనకలికలుషసు § ముదపహరణ, కరివరదమునినరసుర § గరుడవినుత. 72

వ. ఇవ్విధంబునం బ్రవర్తిల్లిన శ్రీమన్నారాయణమూర్తిలీలావిలాసంబు లనంతంబులు గలవు మనోవాక్కాయకర్మంబుల హరిపూజనంబు సేయక విపరీతగతులం దిరుగుచుండుజడుల కెవ్విధంబున గతి గలుగు ననిన నప్పు డప్పుడమిఱేఁ డప్పరమ పురుషునిం జూచి యట్టిజడులు ముక్తి నొందునుపాయం బెట్టు లంతయు నెఱింగింపుఁ డనినఁ జమసుం డి ట్లనియె. 73

సీ. హరిముఖబాహూరు § వరపదాబ్జములందు, వరుసఁ జతుర్వర్ణ § వర్గసమితి
జనియించె నందులోఁ § సతులును శూద్రులు, హరిఁ దలంతురు కలి § హాయనముల
వేదశాస్త్రపురాణ § విఖ్యాతు లై కర్మ,కర్త లై విప్రులు § గర్వ మెసఁగి
హరిభక్తిపరులను § హాస్యంబు సేయుచు, నిరయంబు నొందుట § నిజము గాదె

తే. మృదులపక్వాన్నభోజన § ములను మాని
జీవహింసకుఁ జనువానిఁ § జెందు నఘము
హరి నుతింపక స్త్రీలోలుఁ § డైనవాఁడు
నరకవాసుండు నగుచుండు § ననవరతము. 74

వ. అట్లు గావున గృహక్షేత్రపుత్రకళత్రధనధాన్యాదులందు మోహితుం డయి ముక్తిమార్గంబు లప్రత్యక్షంబు లని నిందించువాఁడును హరిభక్తివిరహితుండును దుర్గతిం గూలుదు రని మునివరుం డానతిచ్చిన విదేహుం డి ట్లనియె. 75

ఆ. ఏయుగంబునందు § నేరీతి వర్తించు, నెట్టిరూపువాఁడు § నెవ్విధమున
మును నుతింపఁబడెను § మునిదేవగణముచే, విష్ణుఁ డవ్యయుండు § విశ్వవిభుఁడు.

వ. అనిన విని యందుఁ గరభాజనుం డి ట్లనియె ననేకావతారంబులు నానారూపంబులును బహువిధవర్ణంబులునుం గలిగి రాక్షసులను సంహరించి దుష్టజన

---

* ఈసీసపద్యము పెద్దపాదములలోఁ బ్రతిపాదమునందును దొమ్మిదేసిలఘువులు గలిగి లక్షణసమన్వయములు గాక యున్నవి. తేటగీతియు నట్లే యున్నది. ప్రతులయం దట్లే యుండుటంబట్టి దిద్ద వీలుపడ దయ్యెను.

నిగ్రహంబును శిష్టజనపరిపాలనంబునుం జేయుచుఁ గృతయుగంబున శుక్లవర్ణుం డై చతుర్బాహుం డై జటావల్కలకృష్ణాజినోత్తరీయ జపమాలికాదండకమండలుధరుం డయి హరి నిర్మలతపోధ్యానానుష్ఠానగరిష్ఠు లైనపురుషశ్రేష్ఠులచేత హంసుండు సువర్ణుండు వైకుంఠుండు ధర్ముం డమలుండు యోగీశ్వరుం డీశ్వరుండు పురుషుం డవ్యక్తుండు పరమాత్ముం డనుదివ్యనామంబులం బ్రసిద్ధి వహించి గణుతింపఁబడుఁ ద్రేతాయుగంబున రక్తవర్ణుం డయి బాహుచతుష్కమేఖలాత్రయవిశిష్టుం డయి హిరణ్యకేశుండును వేదత్రయస్వరూపుండును స్రుక్స్రువాద్యుపలక్షణశోభితుండు నయి విష్ణుయజ్ఞపృశ్నిగర్భసర్వదేవోరుక్రమవృషాకపిజయంతోరుగాయాఖ్యల బ్రహ్మవాదులచేత నుతియింపఁబడు ద్వాపరంబున శ్యామలదేహుండును బీతాంబరధరుండును బాహుద్వయోపశోభితుండును దివ్యాయుధధరుండును శ్రీవత్సకౌస్తుభవనమాలికా విరాజమానుండును మహారాజోపలక్షణుండును నై జనార్దన వాసుదేవ సంకర్షణ ప్రద్యుమ్నానిరుద్ధ నారాయణ విశ్వరూప సర్వభూతాత్మ కాదినామంబుల వెలసి మూర్ధాభిషిక్తులచేత సన్నుతింపఁబడుఁ గలియుగంబునఁ గృష్ణవర్ణుండును గృష్ణనామకుండును నై భక్తసంరక్షణార్థంబు పుండరీకాక్షుండు యజ్ఞసంకీర్తనంబులచేతం బ్రస్తుతింపంబడు హరిరామనారాయణ నృసింహకంసారినలినోదరాదిబహువిధనామంబులచే బ్రహ్మవాదు లైనమునీంద్రులు నుతియింపుదురు మఱియును. 77

తే. ద్రవిడదేశంబునందులఁ దామ్రపర్ణి
[1]సహ్యజాకృతమాలాది సకలనదుల
కెవ్వఁ డేనియు భక్తితో నేఁగి యచటఁ
బొదలి తర్పణ మొగిఁ జేయుఁ బుణ్య మొదవు. 78

వ. ఇవ్విధంబునఁ బ్రశంసింపం దగిన[2]కావేర్యాదిమహానదీపావన జలస్నానపానదానంబులను విష్ణుధ్యానకథాసుధారసానుభవంబుల నిరూఢు లగుభాగవతోత్తములు గలిగిరేనియుం జెడనిపదంబునుం బొందుదు రని ఋషభకుమారులు భగవ[3]త్ప్రతిబింబంబు లయినపరమపురుషులుం (బోలె) విదేహజనపాలునకు నిశ్శ్రేయసపదప్రాప్తికరంబు లైనభగవద్భక్తిధర్మంబు లుపదేశించి యంతర్ధానంబు నొందిరి మిథిలేశ్వరుండును జ్ఞానయోగం బంగీకరించి నిర్వాణపదంబు నొందె నీయుపాఖ్యానంబు వ్రాసినఁ బఠించిన వినిన నాయురారోగ్యైశ్వర్యంబులు గలిగి పుత్త్రపౌత్త్రవంతు లై సకలకలికల్మషరహితు లై విష్ణులోకనివాసు లగుదు రని నారదుండు వసుదేవునకుం జెప్పి మఱియును. 79

సీ. కమలాక్షుపదభక్తి కథనముల్ వసుదేవ, విని యఘంబులఁ బాసి వెలసి తీవు

1. 'యిలను గావేరి యై ప్రవహించెఁ గాన నెవ్వఁ. 2. కావేరిజలస్నానం. 3. త్ప్రతినిహితులు' వ్రా. ప్ర.

భువనప్రసిద్ధిగాఁ బొలుపొందు సత్కీర్తి, కైవల్యలక్ష్మియుఁ గలుగు మీఁద
నారాయణుండు నీకు నందనుం డనుమోహ, మెడలించి విష్ణుఁగా నెఱిఁగికొలుపు
మతఁడు నీతనయుఁ డై యవతరించుటఁ జేసి, సిద్ధించె దేహసం శుద్ధి నీకు

తే. సరససల్లాపసౌహార్ద సౌష్ఠవమునఁ, బావనం బయ్యె శిశుపాల పౌండ్రనరక
మురజరాసంధయవనులు ముదముతోడ, వాసుదేవునిఁ జెందిరి వైరులయ్యు.

క. దుష్టజననిగ్రహంబును, శిష్టప్రతిపాలనంబు సేయఁగ హరి దా
సృష్టి నవతార మొందెను, స్రష్ట్రుముఖానేకదివిజ సంఘము వొగడన్. 81

వ. అట్లు గావున లోకరక్షణార్థంబు కృష్ణుం డవతారంబు నొందె నని హరిభక్తి
పరంబు లగు నుపాఖ్యానంబులు నారదుం డుపన్యసించిన విని విస్మితచిత్తు లై దే
వకీవసుదేవులు కృష్ణునిం బరమాత్మునిఁగా విచారించి రని శుకుండు రాజునకుం
జెప్పిన నతండు మునీంద్రా యదువుల నేప్రకారంబున హరి హరియించె నపరి
వారు లగు బ్రహ్మరుద్రేంద్రదిక్పాలకమునీంద్రులు ద్వారకానగరప్రవేశం బెట్లు
చేసిరి యే మయ్యె మఱియుం బరమేశ్వరకథామృతంబు వీనులలరంజవి గొనియు
నింకం దనివి సనదు భక్తరక్షకుం డగు హరిచారిత్రం బేరీతిం జాఁగెదర్వాతివృ
త్తాంతం బంతయు నెఱింగింపు మనిన శుకుం డిట్లనియె. 82

బ్రహ్మాదిదేవతలు శ్రీకృష్ణుని వైకుంఠమునకుఁ బిలువవచ్చుట.

క. సురగరుడఖచరవిద్యా, ధరహరపరమేష్ఠిముఖసు ధాశనులు మునుల్
సరసిజనయనునిఁ గనుఁగొన, నరుదెంచిరి ద్వారవతికి నతిమోదమునన్. 83

క. కని పరమేశుని యాదవ, వనశోభితపారిజాతు వనరుహనేత్రుం
జనకామితఫలదాయకు, వినుతించిరి దివిజు లపుడు వేదోక్తములన్. 84

తే. అఖిలలోకేశ సర్వేశ యభవ నీవు, నుదయమందుట భూభారముడుపుకొఱకుఁ
బంచవింశోత్తరశతాబ్దపరిమితంబు, నయ్యె విచ్చేయు వైకుంఠహర్మ్యమునకు.

వ. అనినఁ గమలభవభవముఖనిఖిలసురగణంబులవచనంబు లియ్యకొని కృష్ణుండు
వారలతోడ యాదవుల కన్యోన్యవైరానుబంధంబులు కల్పించి వారల హతంబు
గావించి భూభారం బడంచి యిదె వచ్చెదం బొండని చెప్పి వీడ్కొలిపినఁ గమ
లాసనాదిబృందారకులు నిజస్థానంబులకుఁ జనిరంత. 86

కృష్ణుండు దుర్నిమిత్తంబులం గని యాదవుల నెల్లద్వారకనుండి ప్రభాసతీర్థమునకుఁ బంపుట.

సీ. కాకఘూకంబులు కనకసౌధములలోఁ, బగలు వాపోయెడి బహువిధముల
నశ్వాలములందు ననల ముద్భవ మయ్యె, నన్నంబు మొలచె మహాద్భుతముగ
శుకశారికలు రాత్రి సొగసె విస్వరముల, జంతువు వేఱొక్క జంతువుఁగనె
నొగిఁ బౌరగృహములనుల్కము లుదయించె; బెరసెఁ గావిరి రవిబింబమపుడు

తే. గాన నుత్పాతములు చాలఁ గానఁబడియె

నరయ నిం దుండ వలవదు § యదువులార
తడయ కిపుడ ప్రభాసతీ § ర్థమున కరుగుఁ
డనుచు శ్రీకృష్ణుఁ డెంతయు § నానతిచ్చె. 87

క. నారాయణువచనముల క, పారం బగుసమ్మదమున § బలములతోడన్
దారసుతమిత్త్రయుతు లై, వారణహయసమితితోడ § వడి నేఁగి రొగిన్. 88

వ. అంత. 89

క. జ్ఞానమున నుద్ధవుఁడు దన, మానసమున నెఱిఁగి శ్రీర § మాధిప హరి యో
దీనజనకల్పభూజ సు, ధీనాయక మాకు నీవె § దిక్కని పొగడెన్. 90

కృష్ణుం డుద్ధవునకుఁ బరమార్థోపదేశము సేయుట.

వ. ఇట్లు నుతియించి దేవా నీవు యదుక్షయంబు గావించి చనిన నే మేవిధంబున నిర్వహింతుము నీసహచరుల మై జరపినమజ్జనభోజనశయనాసనాదికృత్యంబులు మఱవ వచ్చునే యని యుద్ధవుం జూడిన వాసుదేవుం డిట్లనియె బ్రహ్మాదిదేవతాప్రార్థనంబునం జేసి ధాత్రీభారంబు నివారించితి నింక ద్వారకానగరంబు నేఁటికి సప్తమదివసంబున సముద్రుండు ముంపం గలవాఁడు యదుక్షయంబునుం గాఁగల యది యంతటం గలియుగంబునుం బ్రాప్తంబయ్యెడి నందు మానవులు ధర్మవిరహితులు నాచారహీనులు నన్యాయపరులును నతిరోషులు మందమతులు నల్పతరాయువులు బహురోగపీడితులు నిష్ఫలారంభులు నాస్తికులు నై యొండొరుల మెచ్చక యుండురు గావున నీవు సుహృద్బాంధవస్నేహంబు వర్జించి యింద్రియసౌఖ్యంబులం బొరయక క్షోణీతలంబునం గలపుణ్యతీర్థంబుల నవగాహనంబు సేయుచు మానసవాగక్షిశ్రోత్రఘ్రాణేంద్రియగ్రాహ్యమాణం బగువస్తుజాతం బెల్ల నశ్వరంబుగా నెఱుంగుము పురుషుండు నానార్థకామంబుల నంగీకరించి నిజగుణదోషంబుల మోహితుం డై యుండుం గావున హస్తిపకుండు గంధనాగంబుల బంధించుచందంబున నింద్రియంబులను మనోవికారంబులను నిగ్రహించి యీషణత్రయంబును వర్జించి మోదఖేదంబుల సముండవుగా వర్తించుచు నీజగం బంతయు నాత్మాధిష్ఠితంబుగా నెఱింగి మాయాదు లాత్మతత్త్వాధీనంబులుగాఁ దెలియుచు జ్ఞానవిజ్ఞానయుక్తుండ వై యాత్మానుభవసంతుష్టుండ వై విశ్వంబును నన్నుఁగా భావించి వర్తింప వలయు నని వాసుదేవుం డానతిచ్చిన నుద్ధవుండు భక్తిభయవినయంబులం గరంబులు మొగిడ్చి మహాత్మా సన్న్యస్తలక్షణంబు దుష్కరంబు పామరు లగువార లాచరింప లేరు నీమాయచేత భ్రాంతు లైనసాంసారికులు భవాబ్ధిం గడచి యెట్లు ముక్తి వడయుదురు భృత్యుండ నైననామీఁదియనుగ్రహంబునం జేసి యానతిమ్ము బ్రహ్మాదిదేవతాసముదయంబును బాహ్యవస్తువుల భ్రాంతు లై పర్యటనంబు సేయుదురు నీభక్తు లైనపరమభాగవతు లమ్మాయానిరసనంబు సేయుదురు గృహిణీగృహస్థుల కైన

యతులకైన నిత్యంబును నీనామస్మరణంబు మోక్షసామ్రాజ్యప్రదంబు గావునఁ బరమేశ్వరా నీదుచరణంబుల శరణంబు నొందెదఁ గృపారసంబు నాపై నిగిడింపు మని ప్రియసేవకుం డైనయుద్ధవుండు పలికిన నతనికిఁ గంసమర్దనుం డిట్లని యెఁ బురుషున కాత్మకు నాత్మయె గురు వని యెఱుంగుము కుపథంబులం జనక సన్మార్గవర్తి వై పరమం బయినమన్నివాసంబునకుం జనుము సర్వమూలశక్తిసంపన్నుఁడ నైన నన్ను సాంఖ్యయోగపరులు నిరంతరభావంబులందుఁ బురుషభావంబుగా భావించి తలంచు చుందురు మఱియు నేకద్విత్రిచతుష్పాదబహుపాదాపాదంబులు నై యుండుజీవజాలంబులలోన ద్విపాదంబులు గలమనుష్యులు మేలు వారలలోన నిరంతరధ్యానగరిష్ఠులయినయోగీంద్రు లుత్తములు వారలలో సందేహపరులచే నగ్రాహ్యుం డగునన్ను సత్త్వగుణగ్రాహ్యునిఁగా నెఱింగి నిజచేతఃపంకజంబునందు జీవపరమాత్మల నేకంబుగాఁ జేసి శంఖచక్రగదాఖడ్గశార్ఙ్గకౌమోదకీకౌస్తుభాభరణయుక్తుంగా నెఱుంగుచు నుందువారలు పరమయోగీంద్రు లనియును పరమజ్ఞాను లనియుం జెప్పి మఱియు నవధూతయదుసంవాదం బనుపురాతనేతిహాసంబు గలదు సెప్పెద నాకర్ణింపుము. 91

అవధూతయదుసంవాదము.

ఉ. పంకజనాభుఁ డుద్ధవుని । పైఁ గలకూర్మి ని జెప్పె నొప్పనా
[1]తంకుఁడు మత్పితామహుఁడు । దాఁ బదునాల్గవతాత యున్నచో
శంకరవేషధారి యగు । సంయమి యొక్కరుఁ డేఁగుదేర నే
వంకను నుండి వచ్చి తని । వానికి ని ట్లనె నర్థి నేర్పడన్. 92

క. అవధూతుం డనె నంతటఁ, బ్రవిమలవిజ్ఞాననిపుణ । భవ్యులు గురువుల్
తవిలిన నిరువదినలువురు, నవనిఁ విజ్ఞాని నైతి । నని పల్కుటయున్. 93

వ. అంత యదుప్రవరుండు దేహి లోభమోహాదుల వర్జించి జనార్దనుని నేవిధంబునం జేర వచ్చు నెఱింగింపు మనిన నతం డి ట్లనియె. 94

సీ. పరధనపరదార । పరదూషణాదులఁ బరవస్తుచింత దాఁ । బరిహరించి
ముదిమిచే రోగము । లుదయింపకటమున్న, తనువు చంచలతను । దగులకుండ
బుద్ధిసంచలతచేఁ । బొదలక యటమున్న, శ్లేష్మంబు గళమునఁ । జేరకుండ
శక్తియుక్తుల మది । [2]సన్నగిల్లకమున్న, భక్తిభావనచేతఁ । బ్రాజ్ఞుఁ డగుచు

తే. దైత్యభంజనుదివ్యపా । దారవింద
భజన నిజభక్తిభావనఁ । బ్రాజ్ఞుఁ డగుచు
నవ్యయానందమును బొందు । ననుదినంబు

1. 'తంకము లేక యన్నిదిశ ♦ లందుఁ జరించుచు నిత్యతృప్తుఁ డై, శం ... యొక ♦ సంయమి యాయదురాజుఁ జేర నే' అ. ప్ర. 2. జేవ దీయకమున్న.

నతఁడు కర్మవిముక్తుఁ డౌ ♦ ననఘచరిత. 95

ఉ. దారలయందుఁ బుత్త్రధన ♦ ధాన్యములందు ననేకభంగులం
గూరిమి సేయుమర్త్యుఁ డతి ♦ ఘోరవియోగజదుఃఖమగ్నుఁ డై
నేరుపు దక్కి చిక్కువడి ♦ నీతివివేకవిహీనుఁ డై మనో
భారముతోఁ గపోతపతి ♦ భంగి నిజంబుగఁ బోవు నష్టుఁ డై. 96

వ. ఇందుల కొక్కయితిహాసంబు గలదు మహారణ్యంబున నొక్కకపోతంబు దారసమేతంబుగా నొక్కనికేతనంబు నిర్మించి యన్యోన్యమోహాతిరేకంబునఁ గొంత కాలంబునకు సంతానసమృద్ధి గలదియై యపరిమితంబు లయినపిల్లలు దిరుగాడుచుండఁ గొన్నిమాసంబులు భోగానుభవంబునం బొరలుచుండఁ గాలవశంబున నొక్కలుబ్ధకుం డురు లొడ్డిన నందు దారాపత్యంబులు దగులువడిన ధైర్యంబు వదలి మోహాతిరేకంబునం గపోతంబు కళత్రపుత్త్రస్నేహంబునం దాను నందుఁ జొచ్చి యధికచింతాభరంబునం గృశీభూతం బయ్యెఁ గావున నతితీవ్రం బయిన మోహంబు గొఱ గా దట్లు గాన నిరంతరహరిధ్యానపరుం డై భూగగనానిలజలకృపీటభవసోమసూర్యకపోతతిలిప్సశలభ మధుమక్షి కాజగరద్విరేఫహరిణపాఠీనపింగళాకురర డింభక కుమారికా శరకృత్సర్పలూతాసుపేశకృత్సముదయంబులు మొదలుగాఁ గలవానిగుణంబు లెఱింగికొని యోగీంద్రులు మెలంగునది. 97

క. [1]ఇవి తెలియవలయు నీకును, బ్రవిమలమతితోడఁ దెలియఁ ♦ బలికెద వీనిన్
వివరమున ననుచుఁ గృష్ణుఁడు, సవినయుఁ డగునుద్ధవునికిఁ ♦ జయ్యనఁ జెప్పెన్.

వ. ఇవ్విధంబున భూమివలన సైరణయు గంధవహునివలన బంధురం బగుపరోపకారంబును విష్ణుపదంబువలనఁ గాలసృష్టగుణసాంగత్యంబు లేమియు నుదకంబువలన నిత్యశుచిత్వంబును నసితపథునివలన నిర్మలత్వంబును నిశాకరప్రభాకరులవలన నధికాల్పసమత్వజీవగ్రహణమోక్షణంబులును గపోతంబువలనఁ గళత్రపుత్త్రస్నేహంబును నజగరంబువలన స్వేచ్ఛావిహారసమాగతాహారంబును వననిధివలన నుత్సాహరోషంబులును శలభంబువలన శక్త్యనుకూలకర్మాచరణంబును భృంగంబువలన సారమాత్రగ్రహణవిశేషంబును స్తంబేరమంబువలనం గాంతావైముఖ్యంబును సరఘువలన సంగ్రహగుణంబును హరిణంబువలనం జింతాపరత్వంబును జలచరంబువలన జిహ్వాచాపల్యంబును బింగళవలన యథాలాభసంతుష్టియుఁ గురరంబువలన మోహపరిత్యాగంబును డింభకునివలన విచారపరిత్యాగంబును గుమారికవలస సంగత్యాగంబును శరకారునివలనం దదేకనిష్ఠయు దందశూకంబువలనం బరగృహవాసంబును నూర్ణనాభివలన సంసారపరిత్యాగంబును గణుందురువలన లక్ష్యగతజ్ఞానం బై విడువకుండుటయు ననం గలవీని గుణంబు లెఱింగి మఱియుఁ గామక్రోధలోభమోహమదమాత్సర్యంబు లను

1. క. ఇవి సేయుగుణము లన్నియుఁ, బ్రవిమలమతి నీకుఁ దెలియఁ ♦ బలికెద వినుమా.

అరిషడ్వర్గంబుల జయించి జరామరణవిరహితంబుగా వాయువశంబు సేసి గాత్ర
పవిత్రత్వంబుకొఱకు షట్కర్మనిరతుం డయి పురనగరగ్రామంబులు పరిత్యజించి
పర్వతారణ్యంబుల సంచరించుచు శరీరధారణార్థంబు నియతస్వల్పభోజనుం డై
ఖేదమోదంబులు సరియ కా భావించి లోభమోహంబులు వర్జించి నిర్జితేంద్రి
యుం డయిన నన్నుఁ గాని యొం డెఱుంగక యాత్మనిష్ఠచేఁ బవిత్రాంతఃకరణుం డైన
యోగి నాయందుఁ గలయుం గావున. 99

క. మోహితుఁ డై వసుకాంతా,వాహినిలోఁ జిక్కి క్రూర * వశుఁ డౌ మనుజుం
డూహాపోహ లెఱుంగక, దేహము నలఁగంగఁ జేయు * దీనత నెపుడున్. 100

వ. ఇందులకుఁ బురాతనవృత్తాంతంబు గలదు సావధానచిత్తుండ వై వినుము మిథి
లానగరంబునఁ బింగళ యను గణికారత్నంబు గలదు దానివలనం గొంత పరిజ్ఞా
నంబుఁ గంటి న దె ట్లనిన నమ్మానిని ధనకాంక్షం జేసి యాత్మసఖుని మొఱంగి ధనం
బిచ్చువానిం జేకొని నిజనికేతనాభ్యంతరంబునకుం గొని చని రాత్రి నిద్ర లేకుం
డుచుఁ బుటభేదనవిపణిమార్గంబులం బర్యటనంబు సలుపుచు నిద్రాలస్యభావం
బున జడనుపడి యర్థాపేక్షం దగిలి తిరిగి యలసి యాత్మసుఖంబు సేయునతండె
భర్త యని చింతించి నారాయణు నిట్లు చింతింప నతని కైవల్యంబు చేరవచ్చు
నని విచారించి నిజశయనస్థానాదికంబు వర్జించి వేగిరంబ వాసుదేవచరణారవింద
వందనాభిలాషిణి యై దేహంబు విద్యుత్ప్రకారం బని చింతించి పరమతత్త్వ
బునందుఁ జిత్తంబుఁ గీలుకొలిపి ముక్తురా లయ్యె నని యెఱింగించి. 101

క. దేహము నిత్యము గా దని, మోహముఁ దెగఁ గోసి సిద్ధ * మునివర్తనుఁ డై
గేహము వెలువడి నరుఁడు,త్సాహమునం జెందు ముక్తి * సంపద ననఘా. 102

వ. మఱియు నొక్కవిశేషం బయినపురాతనపుణ్యకథ వినుము కనకావతీపురంబున
నొక్కధరామరునికన్యకారత్నంబు గల దవ్వధూతిలకంబు రత్నసమేతంబు
లగుకంకణంబులు ధరియించి బంధుజనంబులకుఁ బరమాహ్లాదంబుగా నన్నంబు
గావించుటకొఱకు శాలితండులంబులు దంచునప్పుడు ముసలగ్రహణభారం
బునఁ గంకణంబు లతిరావంబుగా మ్రోయుచుండ నప్పరమపతివ్రత యందు
లకు నసహ్యపడి యన్నియు డులిచి యొక్కటి నిలిపె నట్లు గావునఁ దత్త
ఱపడక భగవదాయత్తం బైనయేకచిత్తంబునం బ్రసన్నచిత్తు లై నరులు ముక్తు
లగుదురు గావున నవిద్యావిద్యలు నామ్నాయగా విచారించి కేవలపశుమార్గులు
గాక మద్గుణైశ్వర్యసంపన్ను లైనయోగీశ్వరులపగిది సుఖంబు గోరక యుండు
వారలు ముక్తు లగుదురు సర్వంబును విష్ణుమయముగాఁ దెలియు మని యుద్ధవు
నికిం జెప్పిన నతండు దేవా నీరూపం బేలాగునం గానవచ్చు ననిన నతం డి ట్లనియె
భక్తిభావనపరాయణుం డై కృపారసతత్పరుం డై మితభాషణుం డై బొంకక
కర్మంబులు మదర్పణంబుగాఁ జేసినయతండు భాగవతుం డనం బరఁగు (మత్కృ

థలును మజ్జన్మకర్మంబులు వినుచు మత్సేవకు లైనభాగవతులం జూచి తన గృహంబునకుం గొనిపోయి మజ్జనపూజనభోజనశయనాసనాదికంబులం బరితుష్టులం జేసినయతం డైనను భాగవతుం డనంబడు) నిట్లొంతకాలంబు జీవించు నంత కాలంబును నడపునతండు మద్రూపంబున వైకుంఠనిలయంబు నొందు నదియునుం గాక గంధపుష్పధూపదీపనైవేద్యంబుల లక్ష్మీసమేతుండనై శంఖచక్రగదాశార్ఙ్గాది యుక్తుండ నైననన్ను శుకసనకాదియోగీంద్రులును నంబరీషవిభీషణరుక్మాంగదులు మొదలుగాఁగల భాగవతులును నాచారశాస్త్రచోదితులు గాక భక్తిభావనావిశేషంబున నేమఱక నిత్యంబును జింతనాయత్తులై యెఱింగిరి మధురాపురంబునకు హలాయుధసమేతుండ నైయే నరుగుచో గోపిక లోపికలు లేక భక్తియోగంబునఁ జింతించి ముక్త లైరిది భక్తియోగప్రకారం బని యుద్ధవునికిం జెప్పిన.

క. ధ్యానం బేక్రియ నిలుచును, ధ్యానం బేరీతిఁ దగు ను దాత్తచరిత్రా
ధ్యానప్రకార మంత య,నూనంబుగఁ జెప్పుమయ్య యుర్వీరమణా. 104

వ. అని యడిగిన నయ్యాదవేంద్రుం డిట్లని పలుకం దొడంగె దారుమధ్యభాగంబున ననలంబు సూక్ష్మరూపంబున వర్తించుచందంబున నందంబై సకలశరీరులయందు నచ్ఛేద్యుండు నదాహ్యుండు నశోష్యుండు నైనజీవుండు వసించి యుండు ననిన హరికి నుద్ధవుం డిట్లనియె సనకసనందనాదియోగీంద్రులకు యోగమార్గం బేరీతి నానతిచ్చితి వది యేవిధం బానతీయవే యని యభ్యర్థించిన నతం డిట్లనియె వ్రతంబులం దహింసయు యోగంబులం దాత్మయోగంబును స్త్రీలయందు శతరూపయు భాషణంబులయందు సత్యభాషణంబును ఋతువులందు వసంతాగమంబును మాసంబులలో మార్గశీర్షంబును నక్షత్రంబులలో నభిజిత్తును యుగంబులందుఁ గృతయుగంబును భగవదాకారంబులందు వాసుదేవుండును యక్షులలోఁ గుబేరుండును వానరులం దాంజనేయుండును రత్నంబులందుఁ బద్మరాగంబును దానంబులలో నన్నదానంబును దిథులయం దేకాదశియు నరులయందు వైష్ణవుండై భాగవతప్రవర్తనం బ్రవర్తించువాఁడును నివి యన్నియు మద్విభూతులుగా నెఱుంగు మని కృష్ణుం డుద్ధవునకు నుపన్యసించిన వెండియు నతం డిట్లనియె. 105

క. వర్ణాశ్రమధర్మంబులు, నిర్ణయముగ నాన తిమ్ము నీరజనాభా
కర్ణరసాయనముగ నవి, వర్ణింపుము వినెద నేఁడు వనరుహనేత్రా. 106

వ. అనినఁ గృష్ణుండు నాలుగువర్ణంబులయుత్పత్తియు నాలుగాశ్రమంబుల కెట్టెట్టి వర్తంబు లనియును నాలుగువేదంబులం జెప్పినధర్మంబులును బ్రవృత్తినివృత్తిహేతువు లగుపురాణేతిహాసశాస్త్రంబులును వైరాగ్యవిజ్ఞానంబులును నివి మొదలుగాఁగలవన్నియు నెఱింగించి, "శ్లో. సర్వధర్మాన్పరిత్యజ్య మామేకం శరణం వ్రజ

హస్తాబ్జంబు లూరుద్వయంబున సంధించి నాసాగ్రంబున నీక్షణంబు నిలిపి ప్రాణాయామంబున నను హృదయగతుంగాఁ దలంచి యష్టాదశధారణాయోగసిద్ధు లెఱింగి యం దణిమాదులు ప్రధానసిద్ధులుగాఁ దెలిసి యింద్రియంబుల బంధించి మనం బాత్మయందుం జేర్చి యాత్మ నాత్మతోఁ గీలించి బ్రహ్మపదంబుఁ బొందుభాగవతశ్రేష్ఠు లితరధర్మంబులు మాని నన్నుం గాంతురు తొల్లి పాండునందనుఁ డగునర్జునుండు యుద్ధరంగంబున విషాదంబు నొంది యిట్లు యడిగిన నతనికి నేఁజెప్పిన తెఱం గెఱిగించెదఁ జరాచరభూతంబు లైనజగంబంతయు మదాకారంబుగా భావించి భూతంబులందు నాధారభూతంబును సూక్ష్మంబులందు జీవుండును దుర్జయంబులందు మనంబును దేవతలందుఁ బద్మగర్భుండును వసువులందు హవ్యవాహుండును నాదిత్యులందు విష్ణువును రుద్రులందు నీలలోహితుండును బ్రహ్మలందు భృగువును ఋషులందు నారదుండును ధేనువులందుఁ గామధేనువును సిద్ధులయందుఁ గపిలుండును దైత్యులయందుఁ బ్రహ్లాదుండును గ్రహంబులందుఁ గళానిధియును గజంబులయం దైరావతంబును హయంబులయం దుచ్చైశ్శ్రవంబును నాగంబులందు వాసుకియును మృగంబులందుఁ గేసరియు నాశ్రమంబులందు గృహస్థాశ్రమంబును వర్ణంబులయం దోంకారంబును నదులందు గంగయు సాగరంబులయందు దుగ్ధసాగరంబును నాయుధంబులందుఁ గార్ముకంబును గిరులందు మేరువును వృక్షంబులయం దశ్వత్థంబును నోషధులయందు యవలును యజంబులయందు బ్రహ్మయజంబును వారలు చతుర్ముఖు నడిగిన నతండు నేనును దెలియనేర ననిన వారలు విస్మయంబందు చుండ నే నాసమయంబున హంసస్వరూపుండ నై వారల కెఱింగించిన తెఱంగు వినుము పంచేంద్రియంబులకు దృష్టం బయినపదార్థం బనిత్యం బది నిత్యదృష్టి బ్రహ్మం బని తెలియవలయు దేహి కర్మార్జితదేహుం డై సంసారమమతలు నిరసించి నిశ్చలజ్ఞానయుక్తుం డై మత్పదప్రాప్తుం డగుస్వప్నలబ్ధపదార్థంబు నిజంబు గాని క్రియఁ గర్మానుభవపర్యంతంబు కళేబరంబు వర్తించు నని సాంఖ్యయోగంబును సనకాదుల కెఱింగించిన విని బ్రహ్మ మొదలయినదేవత లెఱింగిరి వారివలన భూలోకంబునఁ బ్రసిద్ధం బయ్యె నది గావున నీవు నెఱింగికొని పుణ్యాశ్రమంబులకుం జను మస్మదీయభక్తియుక్తుండును హరిపరాయణుండు నై నయతనిచరణరజఃపుంజంబు తనశరీరంబు సోఁకఁ జేయునతండును ముద్రాధారణపరులకును హరిదివ్యనామంబులు ధరియించువారలకు నన్నోదకంబుల నిడునతండును వాసుదేవభక్తులం గని హర్షించునతండును భాగవతు లని చెప్పి మఱియు సర్వసంగపరిత్యాగంబు సేసి యొం డెఱుంగక నన్నే తలంచుమానవునకు భుక్తిముక్తిప్రదాయకుండ నై యుండుదు నని యానతిచ్చిన నుద్ధవుండు జ్ఞానమార్గం బేరీతి యానతీయవలయు ననిన హరి యిట్లనియె నేకాంతమానసు లై

వ్రజ" యనునుపనిషత్తుల్యం బగుగీతావచనప్రకారంబున నెవ్వఁడేనియు నాయం దు మతి గలిగి వర్తించు వాఁడు నే నని పలుకంబడుఁ బెక్కువిధంబులవాదంబు లేల యని యెందునుం దగులువడక నామీఁదఁ దలంపు గలిగి వర్తింపు మనిన నుద్ధవుం డి ట్లనియె. 107

తెలియనివి కొన్ని చెప్పితి, తెలియంగల వెల్ల నింకఁ దెలుపుము కృష్ణా
వల నెఱిఁగి మెలఁగ వలయును, నలినాసనజనక భక్తనతపదయుగళా. 108

అని యుద్ధవుం డడిగినం బ్రబుద్ధమనస్కుం డయినపుండరీకాక్షుం డు నీప్రశ్నం బులు దుర్లభంబు లయినను వినుము నియమశమదమాదులు తపంబును సుఖ దుఃఖంబులు స్వర్గనరకంబులు ననం బరఁగినవి యెవ్వి దరిద్రుం డెట్టివాఁ డీశ్వరుం డెవ్వం డని నీవు న న్నడిగినయర్థంబు లెల్ల వేఱువేఱ వివరించెద మౌనవ్రతబ్రహ్మ చర్యక్షమాజపతపంబులును నతిథిసత్కారంబును బరహితంబును జౌర్యాదిర హితత్వంబును ననునివి మొదలైనవి నియమంబు లనం దగు నింద్రియనిగ్రహం బును శత్రుమిత్రసమత్వంబును శమం బనం బరఁగు మూఢజనులకు జ్ఞానోపదే శంబును గామ్యత్యాగంబును సమదర్శనంబును వైష్ణవసమూహంబులతోడిభ క్తియుఁ బ్రాణాయామంబును జిత్తశుద్ధియు ననునివికలిమి విద్యయనంబడు శమ దమాదిగుణరహితుండును మద్భక్తివిరహితుండును నగుట యవిద్య యనం దగుఁ జిత్తశుద్ధి గలిగి నిత్యతృప్తుం డౌట దమం బిట్టినియమాదిగుణసహితత్వంబును మద్భక్తియు క్తియు ననునదియె సుఖంబు న న్నెఱుంగలేక తమోగుణంబునం బరఁగుటయె దుఃఖం బనంబడు బంధుగురుజనంబులయెడ భేదబుద్ధి నొంది శరీ రంబు నిజగృహంబుగా భావించినవాఁడె దరిద్రుం డింద్రియవిరసనుండును గుణ సంగవిరక్తుండు నైనవాఁడె యీశ్వరుండు నాయందుఁ దలంపు నిలిపి కర్మయో గంబునందును భక్తియోగంబునందును వాత్సల్యంబు గలిగి జనకాదులు కైవ ల్యంబుఁ జెందిరి భక్తియోగంబునం జేసి బలిప్రహ్లాదముచుకుందాదులు పరమ పదప్రాప్తులై రది గావున నిది యెఱింగి నిరంతరభక్తియోగం బధికంబుగా నీమ నంబున నిలుపుము మృణ్మయం బైనఘటంబున జలంబులు జాలుగొను తెఱంగున దినదినంబునకు నాయువు క్షయంబై మృత్యువు సన్నిహితంబై వచ్చుఁగావున నిది యెఱింగి నిరంతరంబును న న్నేమఱక తలంచుచుండునతఁడు నాకుం బ్రియుండు.

గర్భమునఁ బరిజ్ఞానము, నిర్భరమై యుండు జీవునికిఁ దుది నతఁ డా
విర్భూతుఁ డైనఁ జెడు నం,తర్భావం బైనబోధ మంతయు ననఘా. 110

అట్లు గావున జనుండు బాల్యకైశోరకౌమారవయోవిశేషంబులవెనుక నైననుం బెద్ద యైనవెనుకనైనను న న్నెఱింగెనేనిఁ గృతకృత్యుం డగు సంపద్గర్వాంధుం డైన నంధకారకూపంబునం బడు వానిని దరిద్రునింగాఁ జేసిన జ్ఞానియై యస్మత్పా దారవిందవందనాభిలాషి యై ముక్తుం డగు నట్లు గావున దేహాభిమానంబు వర్జిం

చి యైహికాముష్మికసుఖంబులఁ గోరక మనంబు కుదియించి యేప్రొద్దు నన్నుఁ దలంచువాఁడు వైకుంఠ పదప్రాప్తుం డగు నేను నతని విడువంజాలక వెనువెంట నరుగుదు నారదాదిమునులు భక్తిభావంబునం జేసి నారూపం బై రని యుద్ధవునకుం జెప్పిన నతండు మఱియు ని ట్లనియె. 111

క. అయ్యా దేవ జనార్దన, నెయ్యంబున సృష్టికర్త వేర్పరి యై తా
నొయ్యన నడపును నెవ్వఁడు, సయ్యన నెఱిఁగింపవయ్య సర్వజ్ఞనిధీ. 112

వ. అనుటయు హరి యుద్ధవునకుం జెప్పె నట్లు మత్ప్రేరితంబు లై మహదాదిగుణంబులు గూడి యండం బై యుద్భవించె నాయండంబువలన నే నుద్భవించితి నంత నానాభివివరంబున బ్రహ్మ యుదయించె నాగరారణ్యనదీనదసంఘంబులు మొదలుగాఁ గలజగన్నిర్మాణంబు లతనివలనం గల్పించితి నంత శతానందునకు శతాబ్దంబులు పరిపూర్ణం బైన ధాత్రి గంధంబునం దడంగు నాగంధం బుదకంబునం గలయు నాయుదకంబు రసంబున లీనం బగు నారసంబు తేజోరూపం బగు నాతేజంబు రూపంబున సంక్రమించు నారూపంబు వాయువందుం గలయు వాయువు స్పర్శగుణసంగ్రాహ్యం బైన నాస్పర్శగుణం బాకాశంబున లయం బగు నాయాకాశంబు శబ్దతన్మాత్రచే గ్రసియింపఁబడిన నింద్రియంబులు మనోవైకారికగుణంబులం గూడి యీశ్వరునిం బొంది యీశ్వరరూపంబు దాల్చు నేను రజస్సత్త్వతమోగుణసమేతుండ నై త్రిమూర్తులు వహించి జగదుత్పత్తిస్థితిలయకారణుండ నై వర్తిల్లుదుఁ గావున నీరహస్యంబు నీకు నుపదేశించితిఁ బరమపావనుండవుఁ బరమభక్తియుక్తుండవుఁ గ మ్మని చెప్పె నంత.

ఆ. రూపు లేనినీకు రూఢిగా యోగులు, రూపు నిల్పి నిన్ను రుచిరభక్తిఁ
గొల్చి యుండ్రు వారి కోర్కెల నిచ్చెద, వేమిలాగు నాకు నెఱుఁగఁ బలుకు.

వ. అని యుద్ధవుం డడిగిన నారాయణుం డి ట్లనియె నేను సర్వవర్ణంబులకు సమం బైనపూజాప్రకారం బెఱింగించెద నాచారంబునం జేసి యొకటిఁ బాషాణమృణ్మయదారువులం గల్పించి నారూపంబుగా నిల్పికొని కొందఱు పూజింతురు కాంస్యత్రపురజతకాంచనప్రతిమావిశేషంబు లుత్తమంబు లిట్లు నా ప్రతిమారూపంబులందు మద్భావం బుంచి కొల్చినవారికి నేఁ బ్రసన్నుండ నగుదు నీలోకంబున మనుష్యులకు ధ్యానంబు నిలువ నేరదు కావునం బ్రతిమావిశేషంబు లనేకంబులు గలవు వానియందు సౌందర్యసారంబులు మనోహరంబులు నైనరూపంబుల మనఃప్రసన్నుండ నై యేనుండుదుఁ గావున దుగ్ధార్ణవశాయిగా భావించి ధౌతాంబరాభరణమాల్యానులేపనంబులను దివ్యాన్నపానంబులను షోడశోక్తప్రకారంబుల రాజోపచారంబు బాహ్యపూజావిధానంబుల నాచరించి మనస్సంకల్పితంబు లైనపదార్థంబులు సమర్పించి నిత్యంబును నాభ్యంతరపూజావిధానంబులం బరితుష్టుం జేసి దివ్యాంబరా

భరణమాల్యశోభితుండును శంఖచక్రకిరీటాద్యలంకారభూషితుండును దివ్య
మంగళవిగ్రహుండును గాఁ దలఁచి ధ్యానపరవశుం డైనయతండు నాయందుఁ
గలయు నుద్ధవా నీ వీప్రకారంబుఁ గరిష్ఠనిష్ఠాతిశయంబున యోగనిష్ఠుండ వై
బదరికాశ్రమంబు చేరి మత్కథితం బైనసాంఖ్యయోగం బంతరంగంబున నిలుపు
కొని కలియుగావసానపర్యంతంబు వర్తింపు మని యప్పరమేశ్వరుం డానతిచ్చిన
నుద్ధవుండు నానందభరితాంతరంగుం డై తత్పాదారవిందంబులు హృదయం
బునం జేర్చుకొని పావనం బైనబదరికాశ్రమంబునకు నరిగె నని శుకుండు పరీ
క్షిన్నరేంద్రునకుం జెప్పుటయు. 115

క. చెప్పిన విని రాజేంద్రుఁడు, చొప్పడ శ్రీకృష్ణుకథలు చోద్యము గాఁగం
జెప్పినఁ దనియదు చిత్తం, బొప్పఁగ మునిచంద్ర నాకు యోగులు మెచ్చన్.

తే. అంతటను గృష్ణుఁ డేమయ్యె నరసిచూడ, యదువు లెట్లులు వర్తించి రేర్పడంగ
ద్వారకాపట్టణం బెవ్విధమున నుండె, మునివరశ్రేష్ఠ యాన తీ ముదముతోడ.

శ్రీకృష్ణబలరాములు వైకుంఠమున కరుగుట.

వ. అనిన రాజునకు శుకుం డి ట్లనియె నట్లు వాసుదేవుం డన్యాయప్రవర్తకు లగు
దుష్టుల సంహరించి న్యాయప్రవర్తకు లగుశిష్టులఁ బరిపాలనంబు చేసి బలరామ
సమేతంబుగా ద్వారకానగరంబు వెడలినం గని యాదవులు దమలోఁ దాము
మదిరాపానమత్తు లై మత్సరంబున నుత్సాహకలహంబునకు గమకించి కరి
తురగరథపదాతిబలంబులతో ననర్గళంబుగా యుద్ధసన్నద్ధు లై యుద్ధంబునకుం
జొచ్చి మునిశాపకారణంబున నుత్తుంగంబు లయినతురంగసమూహంబుల
బడలుపడంగఁ బొడుచుచు వ్రేయుచుం దాఁకునప్పుడు వజ్రాయుధసమానంబు
లైనయాయుధంబుల నొండొరులం దాఁకి ఖండనంబునం గడికండంబు లై
యొఱలుకబంధంబులును వికలంబు లైనశరీరంబులును విభ్రష్టంబు లైనరథం
బులును వికటంబు లైనశకటంబులును వ్రాలెడునశ్వంబులును మ్రొగ్గెడిగజం
బులు నై యయ్యాయోధనంబున నందఱుం బొలియుటకు నగి నగధరుండును
రాముండును జని చని యంత నీలాంబరుం డొక్కత్రోవం బోయి యోగమా
ర్గంబున ననంతునిం గలసె నప్పరమేశ్వరుండు మఱియొకమార్గంబునం జని యొ
క్కనికుంజపుంజంబుచాటున విశ్రమించుటం జేసి చరణంబు వేఱొకచరణంబు
మీఁద సంఘటించి చంచలంబుగా వినోదంబు సలుపుసమయంబున నొక్కలు
బ్ధకుండు మృగయార్థంబుగా వచ్చి దిక్కులు నిక్కి నిరీక్షించుచుండ వృక్షం
బుచాటున నప్పరమపురుషునిచరణకమలంబు హరికర్ణంబు గాఁబోలు నని దా
నిం గని శరంబు శరాసనంబునందు సంధానంబుచేసి యేసిన నతండుహాహారవం
బునం గదలుచుండ నప్పరమేశ్వరుసన్నిధానంబునకు వచ్చి జగన్నాథుంగాఁ
దెలిసి భయంబున మహాపరాధుండను బాపచిత్తుండను గుటిలప్రచారుండ నని

యనేకవిధదీనాలాపంబులం బలుకుచు బాష్పజలధారాసిక్తవదనుం డైన సరోజ
నేత్రుండు వానిం గరుణించి యి ట్లనియె నీ వేల జాలిం బడెదు పూర్వజన్మ
కర్మంబు లెంతవారి కైన ననుభావ్యంబు లగుం గాని యూరక పోవ నేరవు నీవు
నిమిత్తమాత్రుండ వింతియె కాని యని వానికిం దెలిపిన వాఁడును మహాపరాధు
లైనవా రూరక పోవరు దేవగురువైష్ణవద్రోహులకు నిలువ నె ట్లగు నని పవి
త్రాంతఃకరణుం డై ప్రాయోపవేశంబునం బ్రాణంబులు వర్జించి వైకుంఠపద
ప్రాప్తుం డయ్యె నప్పుడు. 118

క. దారుకుఁడు గనియె నంతట, సారనిరూఢావధాను ॥ సర్వజ్ఞు హరిన్
మేరునగధీరు దనుజవిదారుని నేకాంతపరునిఁ ॥ దద్దయు నెమ్మిన్. 119

వ. కని యత్యంతభయభక్తితాత్పర్యంబుల ముకుళితకరకమలుం డై యి ట్లనియె.

తే. నిన్నుఁ జూడనికన్నులు ॥ నిష్ఫలములు, నిన్ను నొడువనిజిహ్వ దా ॥ నీరసంబు
నిన్నుఁ గాననిదినములు ॥ నింద్యము లగుఁ, గన్నులను జూచి మమ్ము ॥ గారవింపు.

వ. అనుచు నాదారుకుండు నిర్వేదనపరుం డై యి ట్లని విన్నవించె యాదవసము
ద్రం బడంగె బంధుగురుమిత్రజనంబు లక్కడక్కడం బోయిరి ద్వారకకుం
బోయి సుహృజ్జనంబులతోడ నేమందు నని పలుకునవసరంబున దివ్యాయుధంబు
లును దివ్యరథరథ్యంబులును నంతర్ధానంబు నొందె నారాయణుండు వానితో
నక్రూరవిదురులకు నీవృత్తాంతం బంతయుఁ జెప్పుము సవ్యసాచిం గని స్త్రీబాల
గురువృద్ధజనంబులఁ గరిపురంబునకుం గొని చను మనుము పొమ్మనిన వాఁ
డును మరలి చని కృష్ణునివాక్యంబులు సవిస్తరంబుగాఁ జెప్పె నట్లు చేయునా
లోన ద్వారకానగరంబు పరిపూర్ణజలం బై మునిఁగె నంత నెవ్వరికిం జన రాక
యుండె నప్పరమేశ్వరుండును శతకోటిసూర్యదివ్యతేజోవిభాసితుం డై వెడలి
నారదాదిమునిగణంబులును బ్రహ్మరుద్రాదిదేవతలును జయజయశబ్దంబులతో
డం గదలి రా నిజపదంబున కరిగె నన్నారాయణవిగ్రహంబు జలధిప్రాంతం
బున జగన్నాథస్వరూపం బై యుండె నని శుకుండు పరీక్షిన్నరేంద్రునకుం
జెప్పె నని చెప్పి. 122

క. ఈకథ విన్నను వ్రాసినఁ, బ్రాకటముగ లక్ష్మి యశము ॥ భాగ్యముఁ గలుగుం
జేకొని యాయువు ఘనుఁడై, లోకములో నుండు నరుఁడు ॥ లోకులు పొగడన్

చ. నగుమొగముం సుమధ్యమును ॥ నల్లనిమేనును లచ్చికాటప
ట్టగునురముం మహాభుజము ॥ లంచితకుండలకర్ణములు మదే
భగతియు నీలవేణియుఁ గృ ॥ పారసదృష్టియుఁ గల్గువెన్నుఁ డి
మ్ముగఁ బొడసూపుఁ గాతఁ గను ॥ మూసినయప్పుడు విచ్చినప్పుడున్. 124

క. రాజీవసదృశనయన వి,రాజితసుగుణా విదేహ ॥ రాజవినుత వి
భ్రాజితకీర్తిసుధావృత, రాజీవభవాండభాండ ॥ రఘుకులతిలకా. 125

మాలిని. ధరణిదుహితృరంతా ధర్మమార్గానుగంతా
నిరుపమనయవంతా నిర్జరారాతిహంతా
గురుబుధసుఖకర్తా కోసలక్షోణిభర్తా
సురభయపరిహర్తా సూరిచేతోవిహర్తా. 126

గద్యము. ఇది శ్రీపరమేశ్వరకరుణాకలితకవితావిచిత్ర కేసనమంత్రిపుత్ర సహజపాండిత్య పోతనామాత్య ప్రియశిష్య వెలిగందలనారయనామధేయ ప్రణీతం బైన శ్రీ మహాభాగవతం బనుమహాపురాణంబునందుఁ గృష్ణుండు భూభారంబు వాపి యాదవుల కన్యోన్యవైరానుబంధంబు గల్పించి వారల హతంబు గావించుటయు విదేహర్షభసంవాదంబును నారాయణమునిచారిత్రంబును నాలుగు యుగంబుల హరి నాలుగువర్ణంబులై వర్తించుటయు బ్రహ్మాదిదేవతలు ద్వారకానగరంబునకుం జని కృష్ణుం బ్రార్థించి నిజపదంబునకు రమ్మనుటయు నవధూతయదు సంవాదంబును నుద్ధవునకుఁ గృష్ణుం డనేకవిధంబులైనయుపాఖ్యానంబు లెఱింగించుటయు నారాయణప్రకారం బంతయు దారుకుం డెఱింగి వచ్చి ద్వారకానివాసులకుం జెప్పుటయుఁ గృష్ణుండు దన దివ్యతేజంబుతోఁ బరమాత్మం గూడుటయు ననుకథలం గలయేకాదశస్కంధము. 127

ఓం తత్సత్ బ్రహ్మార్పణ మస్తు.

శ్రీ ర స్తు.

శ్రీరామచన్ద్రాయ పరబ్రహ్మణే నమః.

శ్రీమదాంధ్రమహాభాగవతము.

ద్వాదశస్కంధము

మరుదశనపతిశయన
కామితమునిరాజయోగి కల్పద్రుమ యు
ద్దామ ఘనజనకవరనృప
జామాతృవరేశ రామ చంద్రమహీశా. 1

వ. మహనీయగుణగరిష్ఠు లగునమ్మునిశ్రేష్ఠులకు నిఖిలపురాణవ్యాఖ్యానవైఖరీసమేతుం డైనసూతుం డి ట్లనియె న ట్లు పరీక్షిన్నరేంద్రునకు శుకయోగీంద్రుండు వాసుదేవనిర్యాణపర్యంతంబు తజ్జన్మకర్మంబులు సెప్పిన విని సంతసం బంది యన్నరపాలపుంగవుండు మహాత్మా నారాయణకథాప్రపంచంబును దద్గుణంబులును నాచారవిధియును జీవాత్మభేదంబును హరిపూజావిధానంబును జ్ఞానయోగప్రకారంబు నను నివి మొదలైనవి యెఱింగి విజ్ఞానవంతునిగాఁ జేసి మన్నించితి వింక భావికార్యంబు లన్నియు నెఱింగింపు మనిన శుకుండు రాజున కి ట్లనియె. 2

శుకయోగి పరీక్షిత్తునకు భావికాలగతులఁ జెప్పుట.

క. నరవర యీ ప్రశ్నములకు, సరి సెప్పఁగ రాదు నేను సామర్థ్యముచేఁ
బరికించి నీకుఁ జెప్పెదఁ, గర మొప్పఁగ భావికాల గతులన్ వరుసన్. 3

వ. అందు రాజులప్రకారం బెఱింగించెద బృహద్రథునకుం బురంజయుండు పుట్టు వానికి శునకుం డనెడివాఁడు మంత్రి యై పురంజయునిం జంపి తా రాజ్యం బేలు చుండు నంతఁ గొంతకాలంబున కతనికిం గుమారుం డుదయించిన వానికిఁ బ్రద్యోతననామం బిడి పట్టంబు గట్టు నాభూభుజునకు విశాఖరూపుం డుదయింపం గలం డాతనికి నందివర్ధనుండు జన్మించు నీయేవురు నూట ముప్పదియెనిమిదిసంవత్సరంబులు వసుంధరాపరిపాలనంబునం బెంపు వడయుదురు తదనంతరంబ శిశునాగుం డనుపార్థివుం డుదయించు నామూర్ధాభిషిక్తునకుఁ గాకవర్ణుండు జనియించు నారాజన్యునకు క్షేమవర్ముఁ డుదయింపఁగలం డాపృథ్వీపతికి క్షేత్రజ్ఞుం డతనికి విధిసారుండును విధిసారున కజాతశత్రుండు నాభూపాలునకు దర్భకుండును దర్భకునికి నజయుండు నతనికి నందివర్ధనుండు నత

నికి మహానందియు ననంగల శైశునాగులు పదుండ్రు నరపాలకు లుద్భవించి షష్ట్యుత్తరత్రిశతహాయనంబులు కలికాలంబున ధరాతలం బేలెద రంతట మహానందికి శూద్రస్త్రీగర్భంబున నతిబలశాలి యయినమహాపద్మపతి యనునందనుండుదయించు నతనితోఁ క్షత్రియవంశం బడంగి పోఁగల దాసమయంబున నరపతులు శూద్రప్రాయు లై ధర్మవిరహితు లై తిరుగుచుండ మహాపద్మునకు సుమాల్యుం డాదిగాఁ గలయెనమండ్రు కుమారు లుదయించెదరు వారు నూఱుసంవత్సరంబులు క్షోణితలం బేలెద రంతటఁ గార్ముకుండు మొదలుగా రాజనవకంబు నందాఖ్యల జనియించు నానవనందుల నొకభూసురోత్తముం డున్మూలనంబు సేయునప్పుడు వారు లేమిని మౌర్య్యులు గొంతకాలం బీజగతీతలంబు నేలుదు రత్తఱి నా భూదేవుండు చంద్రగుప్తుం డనువానిం దనరాజ్యంబందు నభిషిక్తుంగాఁ జేయంగలం డంత నాచంద్రగుప్తునకు వారిసారుండును వానికి నశోకవర్ధనుండు నతనికి సుయశస్సును వానికి సంయతుఁ డమ్మహనీయునకు శాలిశూకుం డతనికి సోమశర్ముండు వానికి శతధన్వుండు నవ్వీరునకు బృహద్రథుండు నుదయించెదరు మౌర్య్యులతోఁ జేరినయీపదుగురును సప్తత్రింశదుత్తరశతాబ్దంబులు నిష్కంటకంబుగా భూపరిపాలనంబు సేసెద రాసమయంబున బృహద్రథునిసేనాపతి యగుశుంగుం డతని వధించి రాజ్యంబు గైకొను నతనికి నగ్నిమిత్రుం డనునరపతి పుట్టఁ గలవాఁ డాతనికి సుజ్యేష్ఠుండు సుజ్యేష్ఠునకు వసుమిత్రుండు నతనికి భద్రకుండును భద్రకునకుఁ బుళిందుండును నాశూరునకు ఘోషుండును వానికి వజ్రమిత్రుండును నతనికి భాగవతుండును వానికి దేవభూతియు నుద్భవించెద రీశుంగులు పదుండ్రును ద్వాదశోత్తరశతహాయనంబు లుర్వీపతు లయ్యెద రంతమీఁదట శుంగకులసంజాతుండైన దేవభూతిని గణ్వామాత్యుం డగువసుదేవుం డనువాఁడు వధియించి రాజ్యం బేలు వానికి భూమిత్రుండు నమ్మహానుభావునకు నారాయణుండును గలిగెదరు కణ్వావంశజు లైన వీరలు మున్నూటనలువదేనబ్దంబులు మేదినీతలం బేలుదురు మఱియును. 4

క. చతురుదధిక్షితి నేలియు, మతిమోహము విడువలేక మానవనాథుల్
సతతము దమ కీకాలం, బతిచంచల మగుట నెఱుఁగ రయ్యా మహాత్మా. 5

క. నరపతులమహిమ నంతయు, సురగాధిపుఁడైన నొడువ నోపఁడు ధాత్రిం
జిరకాల మేలి యిందే, పరువడి నడఁగుదురు వారు భ్రాంతులు నగుచున్. 6

క. గజతురగాదిశ్రీలను, నిజ మని నమ్మంగ రాదు నిత్యమును హరిన్
గజిబిజి లేక తలంచిన, సుజనులకును నతనియందుఁ జొరఁగా వచ్చున్. 7

వ. మఱియుఁ గణ్వావంశజుం డగుసుశర్ముం డనురా జుదయించిన వాని హింసించి తద్భృత్యుం డంధ్రజాతీయుం డయినవృషలుం డధర్మపూర్ణవర్తి యై వసుమతీచక్రం బవక్రుం డై యేలు నంత వానియనుజుండు కృష్ణుం డనువాఁడు

రాజై నిలుచు నా మహామూర్తికి శాతకర్ణుండును వానికిఁ బౌర్ణమాసుండును వానికి లంబోదరుండును వానికిఁ జిబిలకుండు నతనికి మేఘస్వాతియు వానికి దండమానుండును వానికి హాలేయుం డగునరిష్టకర్తయు నతనికిఁ దిలకుండు నతనికిఁ బురీషసేతుండును వానికి సునందనుండును నారాజశేఖరునకు వృకుండును వృకునకు జటాపుండును జటాపునకు శివస్వాతియు వానికి నరిందముండు నాభూమీశునకు గోమతియును వానికిఁ బురీమంతుండు నతనికి దేవశీర్షుండును వానికి శివస్కంధుండును నతనికి యజ్ఞశీలుండు నా భవ్యునకు శ్రుతస్కంధుండు వానికి యజ్ఞశత్రుండు వానికి విజయుం డవ్విజయునికిఁ జంద్రబీజుం డతనికి సులోమధియు నిట్లు పెక్కండ్రుదయించి నన్నూటయేఁబదియాఱుహాయనంబులు ధాత్రిం బాలించెద రంత నాభీరు లేడ్వురు గర్దభులు పదుండ్రుఁ గంకవంశజులు పదాఱుగురు మేదినీభరంబు దాల్చియుండెద రటమీఁద యవను లెనమండ్రు బర్బరులు పదునల్గురు దేశాధీశులై యేలెదరు మఱియుం బదుమువ్వురు గురుండులును బదునొకండ్రు మానులును వేయుందొమ్మన్నూటతొమ్మిది హాయనంబులు గర్వాంధులయి యేలెద రటమీఁద నామాసవంశజు లగుపదునొకండ్రు త్రిశతయుతంబై నవత్సరంబులు మత్సరంబున నేలెద రాసమయంబునఁ గిలికిలానగరభూపతులందు భూతనందుండు వంగిరుండు శిశునందుండుఁ దద్భ్రాత యగుయశోనందుండుఁ బ్రవీరకుండు వీరలు వీరులై మదుత్తరశతహాయనంబు లేలెద రంత నారాజులకుఁ బదుమువ్వురుకుమారు లుదయించి యందు నాల్గురు బాహ్లికదేశాధిపతు లయ్యెదరు కడమ యేడ్వురును గోసలాధిపతు లయ్యెద రంత వైదూర్యపతులు నిషధాధిపతులై యుండెదరు పురంజయుండు మగధదేశాధిపతియై పుట్టి పుళిందయదుమద్రదేశవాసు లగుహీనజాతిజనులు బ్రహ్మజ్ఞానహీనులై హరిభక్తివిరహితులైయుండ వారికి ధర్మోపదేశంబు సేసి నారాయణభక్తి నిత్యంబు నుండునట్లుగాఁ జేసి బలపరాక్రమవంతులైన క్షత్రియవంశంబు లడంచి పద్మావతీనగరపరిపాలకుండై గంగానది మొదలు ప్రయాగవఱకుం భూమి నేలఁ గలండు శూద్రప్రాయు లగురాజులును వ్రాత్యులును బ్రాహ్మణులు నగువిప్రులును గలిగి సౌరాష్ట్రావంత్యాభీరార్బుదమాళవదేశాధిపతు లయ్యెదరు సింధుతీరంబులఁ జంద్రభాగాప్రాంతంబులఁ గాశ్మీరమండలంబునను మేధాహీనులై మ్లేచ్ఛాకారు లగురాజులు భూభాగం బేలుచు ధర్మసత్యదయాహీనులై క్రోధమాత్సర్యంబుల స్త్రీబాలగోద్విజాతుల వధియింప రోయక పరధనపరస్త్రీపరులై రజస్తమోగుణరతులై యల్పజీవులై యల్పబలులై హరిచరణారవిందమకరందరసాస్వాదులు గాక తమలో నన్యోన్యవైరానుబంధులై సంగ్రామరంగంబుల హతు లయ్యెద రాసమయంబునం బ్రజలు తచ్ఛీలవేషభాషాదుల ననుసరించి యుండెదరు గావున. 8

క. దినదినమును ధర్మంబులు, ననయము ధర నడఁగిపోవు నాశ్చర్యముగా
విను వర్ణచతుష్కములో, నెనయఁగ ధనవంతుఁ డైన నేలు ధరిత్రిన్. 9

క. బలవంతుఁ డైనవాఁడే, కులహీనుం డైన దొడ్డ గుణవంతుఁ డగుం
గలిమియు బలిమియుఁ గలిగిన, నిలలోపల రాజతండె యేమన వచ్చున్. 10

వ. అట్లుగాన జనంబులు లోభు లై జారత్వచోరత్వాదులచేత ద్రవ్యహీను లై వన్య
శాకమూలఫలంబుల భుజించుచు వనగిరిదుర్గంబులం గృశీభూతు లై దుర్భిక్ష
శీతవాతాతపక్షుధాతాపంబులచేత భయంపడి ధనహీను లై యల్పాయు
ష్కులు నల్పతరశరీరులు నై యుండ రాజులు చోరు లై సంచరించుచు నధర్మ
ప్రవర్తను లై వర్ణాశ్రమధర్మంబులు విడనాడి శూద్రప్రాయు లై యుండెద రంత
నోషధు లల్పఫలదంబులు మేఘంబులు జలశూన్యంబులు సస్యంబులు నిస్సా
రంబులు నగు నిట్లు ధర్మమార్గంబు దక్కి యున్నయెడ ముకుందుండు దుష్ట
నిగ్రహశిష్టపరిపాలనంబులకొఱకు శంబలగ్రామంబున విష్ణుయశుం డనువిప్రునకుం
గల్క్యవతారుం డై దేవతాబృందంబులు నిరీక్షింప దేవదత్తఘోటకారూఢుం
డై దుష్టమ్లేచ్ఛజనంబులం దనమండలాగ్రంబున ఖండీభూతులం జేయునప్పుడు
ధాత్రీమండలంబు విగతక్రూరజనమండలం బై తేజరిల్లునంత నరులు విష్ణుధ్యాన
వందనపూజాదివిధానాసక్తు లై నారాయణపరాయణు లయి వర్తిల్లెద రిట్లు
కల్క్యవతారంబున నిఖిలజనులు ధన్యు లయ్యెద రంతటఁ గృతయుగధర్మం
బయి నడుచు చుండుఁ జంద్రభాస్కరశుక్రగురువు లేక రాశిగతు లయినం గృత
యుగం బయి తోఁచు రాజేంద్రా గతవర్తమానభావికాలంబులు భవజ్జన్మంబు
మొదలు నందాభిషేకపర్యంతంబు పంచదశాధికశతోత్తరసహస్రహాయనంబు
లయి యుండు నంతట నారాయణుం డఖిలదుష్టరాజధ్వంసంబు గావించి ధర్మంబు
నిలిపి వైకుంఠనిలయుం డగు నని చెప్పిన. 11

క. మునినాథ యేవిధంబున, ఘనతరముగఁ జంద్రసూర్యగ్రహములజాడల్
సనుఁ గాలవర్తనక్రమ, మొనరఁగ నెఱిఁగింపవయ్య ముదము దలిర్పన్. 12

వ. అనిన నట్ల కాక యని చెప్పఁదొడంగె వినుము సప్తర్షిమండలాంతర్గతంబు లయిన
పూర్వఋక్షద్వయసమమధ్యంబునందు నిశాసమయంబున నొక్కనక్షత్రంబు
గానిపించినకాలంబు మనుష్యమానంబున శతవత్సరపరిమితం బయ్యెనే నాస
మయంబున జనార్దనుండు నిజపదంబునం బొదలె నావేళనె ధాత్రీమండలంబు
కలిసమాక్రాంతం బయ్యెఁ గృష్ణుం డెంతకాలంబు భూమియందుఁ బ్రవర్తించె
నంతకాలంబును గలిసమాక్రాంతంబు గాదు మఘానక్షత్రంబందు
సప్తర్షులు నేఘస్రంబునఁ జరియింతు రాఘస్రంబునఁ గలి ప్రవేశించి వేయు
నిన్నూఱువర్షంబు లయి యుండు నాఋషిసంఘంబు పూర్వాషాఢ కరిగినం
గలి ప్రవృద్ధంబు నొందు నేదివసంబున హరి పరమపదప్రాప్తుఁ డయ్యె

నాదివసంబునంద కలి ప్రవేశించి దివ్యాబ్దసహస్రంబులు చనినయనంతరంబ నాలవపాదంబునఁ గృతయుగధర్మంబు ప్రాప్తం బగు. 13

చ. నరవర తొంటిభూపతుల ♦ నామగుణంబులు వృత్తచిహ్నముల్
సిరియును రూపసంపదలుఁ ♦ జెన్నగురాజ్యము లాత్మవిత్తముల్
వరుస నడంగెఁ గాని యట ♦ వారలకీర్తులు నిర్మలంబు లై
యురవడి భూమిలో నిలిచి ♦ యున్నవి నేఁడును రాజశేఖరా. 14

వ. శంతనునియనుజుం డగుదేవాపియు నిక్ష్వాకువంశజుం డగుమరుత్తును యోగయుక్తు లై కలాపగ్రామనిలయు లై కలియుగాంతంబున వాసుదేవప్రేరితు లై ప్రజల నాశ్రమాచారంబులు దప్పకుండ నడపుచు నారాయణస్మరణంబు నిత్యం బొనర్చి కైవల్యపదప్రాప్తు లగుదు రిక్కరణి నాలుగుయుగంబులరాజులును నే నెఱింగించినపూర్వరాజన్యులును వీ రందఱును సమస్తవస్తుసందోహంబుల యందు మమత నొంది యుత్సాహవంతు లై యుండి పిదప నీభూతలంబు వదలి నిధనంబు నొందిరి గావునఁ గాలంబుజాడ యెవ్వరికిం గానరాదు మత్పూర్వులు హరిధ్యానపరవశు లై దయాసత్యశౌచశమదమాదికప్రశస్తగుణంబులం బ్రసిద్ధు లై నడచి రట్లు గావున. 15

క. (ధర్మము సత్యముఁ గీర్తియు, నిర్మలదయ విష్ణుభక్తి ♦ నిరుపమఘనస
త్కర్మ మహింసావ్రతమును, నర్మిలి గలవారె పుణ్యు ♦ లవనీనాథా.) 16

తే. ఈజగం బేలుతొల్లిటి ♦ రాజవరులు, కాలవశమున నాయువుల్ ♦ గోలుపోయి
నామమాత్రావశిష్టు లై ♦ నారు గాన, చెప్పనలవదు మమత నెక్కచ్చట నృపాల.

వ. గర్వాంధు లయిననరపతులం జూచి భూదేవి హాస్యంబు సేయు శత్రుక్షయంబు చేసి యెవ్వరికి నీక తామ యేలుచుండెద మనియెడిమోహంబునం బితృపుత్త్ర భ్రాతలకు భ్రాంతి కల్పించి యన్యోన్యవైరానుబంధంబులం గలహంబు చేసి రణరంగంబులఁ దృణప్రాయంబులుగా దేహాదులు వర్జించి నిర్జరలోకప్రాప్తు లైన పృథు యయాతి గాధి నహుష భర తార్జున మాంధాతృ సగర రామ ఖట్వాంగ దుందుమార రఘు తృణబిందు పురూరవ శ్శంతను గయ భగీరథ కువలయాశ్వ కకుత్స్థ నిమధ హిరణ్యకశిపు వృత్ర రావణ నముచి శంబర భౌమ హిరణ్యాక్ష తారకాదు లైనరాజులును దైత్యులును ధరణికి మమత్వంబుఁ జేసికదా కాలవశంబున నాశంబు నొంది రది యంతయు మిథ్య గాన సర్వంబునుం బరిత్యజించి జనార్దన వైకుంఠ వాసుదేవ నృసింహ యని నిరంతరహరికథామృతపానంబు సేసి జరారోగవికృతులం బాసి హరిపదంబు నొందు మని చెప్పి. 18

తే. ఉత్తమశ్లోకుఁ డన నెవ్వఁ ♦ డున్నవాఁడు, సన్నుతుం డగు నెవ్వఁడు ♦ సకలదిశల
నట్టిపరమేశ్వరునిఁ జిత్త ♦ మందు నిలిపి, తద్గుణంబులు వర్ణింపు ♦ ధరణినాథ. 19

యుగధర్మప్రాకృతాదిప్రళయచతుష్టయవివేచనము.

వ. అనిన శుకయోగీంద్రునకు రాజేంద్రుం డిట్లనియెఁ గలియుగం బతిపాపసమ్మిళితంబు గాన దురితంబు లేలాగున నరులు రాకుండఁ జేయుదురు కాలం బేక్రమంబున నడచుఁ గాలస్వరూపకుం డైనహరిప్రభావం బేలాగునం గానంబడు నీజగజ్జాలం బెవ్విధంబున నిలుచు నని యడిగిన రాజేంద్రునకు శుకయోగీంద్రుం డి ట్లనియెఁ గృతత్రేతాద్వాపరకలియుగంబు లనుయుగచతుష్టయంబును గ్రమంబుగాఁ బ్రవర్తించు ధర్మంబునకు సత్యదయాతపోదానంబులు నాలుగుపాదంబు లై నడచు (శాంతిదాంత్యాత్మజ్ఞానవర్ణాశ్రమాచారంబులు మొదలగునవి గలిగి) ధర్మంబు మొదటియుగంబున నాలుగుపాదంబులం బరిపూర్ణం బై ప్రవర్తిల్లు శాంతిదాంతికర్మాచరణాదిరూపం బగుధర్మంబు మూఁడుపాదంబుల రెండవయుగంబునం బ్రవర్తిల్లు (విప్రార్చనాహింసావ్రతజపానుష్ఠానాదిలక్షణంబులు గలిగి) ధర్మంబు రెండుపాదంబుల మూఁడవయుగంబునం దేజరిల్లు మఱియు జనులు కలియుగంబున ధర్మరహితులు నన్యాయకారులుఁ గ్రోధమాత్సర్యలోభమోహాదిదుర్గుణవిశిష్టులు వర్ణాశ్రమాచారరహితులు దురాచారులు దురన్నభక్షకులు శూద్రసేవారతులు నిర్దయులు నిష్కారణవైరులు దయాసత్యశౌచాదివిహీనులు నన్నృతవాదులు మాయోపాయులు ధనవిహీనులు దోషైకదృక్కులు నై పాపచరితు లగురాజుల సేవించి జననీజనకసుతసోదరబంధుదాయాదసుహృజ్జనులం బరిత్యజించి సురతాపేక్షు లై కులంబులం జెఱుచు చుండెదరు మఱియు తొమడావరంబులం బ్రజాక్షయం బగు బ్రాహ్మణులు దుష్ప్రతిగ్రహవిహారు లై యజ్ఞాదికర్మంబులు పరార్థపరు లై చేయుచు హీను లై నశించెద రట్లు గాన నీకలియుగంబున నొక్కముహూర్తమాత్రం బయిన నారాయణస్మరణపరాయణు లై మనంబున శ్రీనృసింహవాసుదేవసంకర్షణాదినామంబుల నచంచలభక్తిం దలంచువారలకు క్రతుశతఫలంబు గలుగు నట్లు గావున రాజశేఖరా నీమది ననవరతంబు హరిం దలంపుము కలి యనేకదురితాలయంబు గాన నొక్కనిమిషమాత్రంబు ధ్యానంబు సేసినం బరమపావనత్వంబు నొంది కృతార్థుండ వగుదు వని పలికె మఱియును. 20

క. మూఁడవయుగమున నెంతయు, వేడుక హరికీర్తనంబు వెలయఁగ లెస్సన్
బాడుచుఁ గృష్ణాతురు లై, క్రీడింతురు కలిని దలఁచి కృతమతు లగుచున్.

వ. అనినఁ గల్పప్రళయప్రకారం బెట్లనిన నతం డిట్లనియెఁ జతుర్యుగసహస్రంబులు చనిన నది బ్రహ్మకు నొక్కపగ లగు నాక్రమంబున రాత్రియు వర్ధిల్లు నంత బ్రహ్మకు నొక్కదినం బగుటవలన నది నైమిత్తికప్రళయం బనంబడు నందు విధాత సమస్తలోకంబులం దనయాత్మయందు నిలిపి శయనింపం బ్రకృతి వినష్టం బయిననదిప్రాకృతప్రళయంబని చెప్పంబడు నాప్రళయప్రకారంబును విను (మిట్లు

పవలు నైమిత్తికప్రళయంబును రాత్రి ప్రాకృతప్రళయంబు నగుట గలిగిన నది యజునకు దినప్రమాణం బిట్టిదిన ప్రమాణంబున మున్నూటయఱువదిదినంబు లయిన నలువకు నొక్కసంవత్సరంబు పరిపూర్ణం బగుఁ దద్వత్సరంబులు శత పరిమితంబు లయిన.) 22

సీ. అంత లోకేశున కవసానకాలంబు, వచ్చిన నూఱేండ్లు వసుధలోన
వర్షంబు లుడిగిన వడిఁ దప్పి మానవుల్, దప్పి నాఁకటఁ జిక్కి నొచ్చి నొంది
యన్యోన్యభక్షులై యాకాలవశమున, నాశ మొందెద రంత నలినసఖుఁడు
సాముద్రదైహిక స్థావరజాతరసములఁ, జాతురిఁ గిరణాళిఁ జేతఁ గాల్చ

తే. నంతఁ గాలాగ్ని సంకర్షణాఖ్యమగుచు, నఖిలదిక్కులు గలయంగ నాక్రమించు
నట్టియెడ నూఱువర్షంబు లాదుకొనఁగ, వీఁకతోడుతవాయువుల్ వీచు నపుడు.

వ. శతహాయనంబులు ధారాధరంబులు మహాఘోషంబుతోడం గరికరోపమానంబు లయిననీరధారల నిఖిలజగంబును శంబరమయంబు సేసిన బ్రహ్మాండం బెల్ల జలమయం బగుటం జేసి భూమి హృతగంధగుణం బయి కబంధంబున లీనం బగు నన్నీరంబు జీర్ణరసగుణంబై తేజంబున నడంగు నాతేజంబు వాయువందు నష్టరూపం బయి కలయు నాపవనుండు గతస్పర్శగుణుం డై నభంబున సంక్రమించు నాయాకాశంబు విగతశబ్దం బయి భూతాదిం బ్రవేశించుఁ దైజసం బైనమహద్రూపం బనహంకారంబై వైకారికగుణసమేతంబై యింద్రియంబుల లయించు నహంకారంబును సత్త్వాదిగుణంబులు గ్రసియించు నవి కాలచోదితం బైనప్రకృతి యం దడంగు నాప్రకృతి యనాదియు నిత్యంబు నవ్యయంబు నవాఙ్మానసగోచరంబునై సత్త్వరజస్తమోగుణరహితం బయి మహదాదిసన్నివేశంబు లేక స్వప్నాద్యవస్థారహితం బయి పృథివ్యాదిహీనం బై యప్రతర్క్యం బగు దానిని మూలభూతం బయినపదం బని చెప్పుచుందురు కాలవిపర్యయం బయి పురుషావ్యక్తులు విలీనం బగు నది ప్రాకృతప్రళయం బనంబడు నని చెప్పి మఱియునొక విశేషంబు వినుము బుద్ధీంద్రియార్థరూపంబులచే జ్ఞానంబు తదాశ్రయం బయి వెలుంగు దృశ్యత్వావ్యతిరేకంబులచే నది యాద్యంతంబులుం గల దై యుండుఁ దేజంబునకు దీపచక్షూరూపంబులు వేఱు గానియట్లు బుద్ధీంద్రియార్థంబులు పరార్థమాత్రికి నన్యంబులు గా నేరవు బుద్ధిసంభవంబు ప్రధానంబు జాగ్రత్స్వప్నసుషుప్త్యవస్థాభేదం బాత్మమయం బై బుద్ధియుక్తం బైనయోగంబునం బరిణమించుఁ బ్రాణిజాతం బీశ్వరునందు లయోదయంబులు వొందు చుండు సర్వం బన్యోన్యాపాశ్రయం బయి యాద్యంతవంతం బగుట నవస్తు వై వర్తించు నొక్క తేజంబు బహురంధ్రంబులం గానంబడువడువున నొక్కపరమాత్మ పెక్కువిధంబుల భావింపంబడు హాటకంబు పెక్కురూపంబులం గల దైన నేకం బయిన తెఱంగునఁ బరమాత్మ నేకంబుగా భావింపవలయు నేత్రంబులకు మేఘావరణంబు

దలంగినప్పుడు భాస్కరమండలంబు గనిపించుకరణి బంధహేతు వైనయహంకారం బాత్మజ్ఞానంబునం దిరస్కృతం బైనయప్పుడె పరమాత్మ నిర్మలం బయి తోఁచు నాపరమాత్మను నిరంతరంబును దలంచుచు యోగులు తదేకాయత్తచిత్తులై యుందురు కాలవేగంబున సర్వప్రపంచంబునకు నవస్థాంతరంబులు గల్గుచుండుఁ బరమేశ్వరమూర్తి యైనకాలంబున నభంబునం బగలు తారకంబులు గానరాని కరణిం గానంబడక కల్పావస్థలు చరించు నిత్యనైమిత్తికప్రాకృతికాత్యంతికంబు లని ప్రళయంబులు చతుర్విధంబు లై పరఁగు నందులం గలుగునారాయణుని లీలావతారంబులఁ గమలభవభవాదు లయిన వచింప నోపరు నే నెఱింగినంతయుం జెప్పితి సంసారసాగరంబు దాఁట హరికథ యనెడునావయ సహాయంబు గాని వేఱొకటి లేదని చెప్పి. 24

ఉ. ఏను మృతుండ నౌదు నని § యింతభయంబు మనంబులోపలన్
మానుము సంభవంబు గల § మానవకోట్లకుఁ జావు నిత్య మౌ
గాన హరిం దలంపు మిఁకఁ § గల్గదు జన్మము నీకు ధాత్రిపై
మానవనాథ పొందెదవు § మాధవలోకనివాససౌఖ్యముల్. 25

పరీక్షిత్తు తక్షకునిచే దష్టుండై మృతినొంద నతనిపుత్త్రుఁడు సర్పయాగము సేయుట.

వ. రాజేంద్రా జరామరణహేతుకం బయినశరీరంబున నుండుజీవుండు ఘటంబులోఁ గనంబడునాకాశంబు ఘటనాశం బయిన మహాకాశంబునం జేరు తెఱంగున శరీరపతనం బగుడు నీశ్వరుం గలయుఁ దైలనాశనపర్యంతంబు వర్తి తేజంబుతోడ వర్తించుకరణి దేహాకృతం బగుభవంబు రజస్సత్త్వతమోగుణంబులచేతం బ్రవర్తించు నాత్మ నభంబుమాడ్కి ధ్రువం బై యనంతం బై వ్యక్తావ్యక్తంబులకుఁ బరం బై యుండు నిట్లాత్మ నాత్మస్థునిఁగాఁ జేసి హరినిజాకారంబు భావించుచుండుట విశేషంబు నిన్నుఁ దక్షకుండు గఱవ సమర్థుండు గాఁడు హరిం దలంపుము ధనగృహదారాపత్యక్షేత్రపశుప్రకరంబుల వర్జించి సమస్తంబును నారాయణార్పణంబు సేసి విగతశోకుండ వై నిత్యంబును హరిధ్యానంబు సేయు మని వినిపించిన రాజేంద్రుండును గుశాసనాసీనుం డై జనార్దనుం జింతించుచుండె నంత శుకుండును యథేచ్ఛావిహారుం డై చనియె [1]నిటఁ గ్రుద్ధుం డైన బ్రాహ్మణోత్తమునిచేఁ బ్రేరితుం డైనతక్షకుండు ద్విజరూపంబుఁ దాల్చి పరీక్షిద్వధార్థంబుగా నేతెంచుచుండి మార్గమధ్యమునఁ గాశ్యపుం డనుసర్పవిషహారణ

1. వ్రాఁతప్రతులందు 'నిటఁ దక్షకప్రేరితుం డైనయుర్వీసుపర్వుండు చనుదెంచి రాజసన్నిధి నున్నవారిచేతికి నొక్కఫలం బిచ్చిన వా రా ఫలంబు రాజున కిచ్చిన' అని పాఠాంతరము గానిపించుచున్నది.

సమర్థుం డగునొక్కవిప్రునిం గని యతని నపరిమితధనప్రదానంబునం దృప్తుం
గావించి పరీక్షిన్నికటంబునకు రాకుండునట్లొనర్చి యంతటం బరీక్షిన్మహారాజు
చెంత నున్నవారలచేతి కొక్కఫలం బిచ్చి చనిన వా రాఫలంబు రాజున కిచ్చిన
నతం డాఫలంబు నాస్వాదించినం గ్రిమిరూపంబున నందుండి వెడలి మహాభయం
కరరూపంబునం గాకోదరం బై రాజుం గఱచిన నతండు నాక్షణంబ విషాగ్నిచే
భస్మీభూతుం డయ్యె (నట్టియవసరంబున భూమ్యంతరిక్షంబుల నుండునిఖిలప్రాణు
లాశ్చర్యకరం బగుతన్మరణంబు గని హాహారవంబులు సేసి)రంత నీయర్థంబు నతని
తనయుం డైనజనమేజయుండు విని క్రోధావేశంబున సర్పప్రళయం బగునట్లు
యజ్ఞంబు సేయుచుండ సహస్రసంఖ్యలు గలసర్పంబులు హతంబు లయ్యె నా
సమయంబునం దక్షకుండు రాక (వాసవాలయంబుననుండుట) యెఱింగి "సహేం
ద్రతక్షకా యానుబ్రూహి" యను ప్రేమవాక్యంబు నొడువునంతం (దక్షకస
హితుం డయి విమానమ్ముతో నింద్రుండు స్థానభ్రంశంబు నొంది పడుచుండ)
నత్తఱి నాంగీరసుం డేతెంచి పరీక్షిత్తనయుని బహుభంగులం గీర్తించి. 26

చ. మృతియును జీవనంబు నివి ✽ మేదినిలోపల జీవకోటికిన్
సతతము సంభవించు సహ ✽ జం బిది చోరహుతాశసర్పసం
హతులను దప్పి నాఁకటను ✽ బంచత నొందెడునట్టిజీవుఁడున్
వెతలను బూర్వకర్మభవ ✽ వేదన లొందుచుఁ గుందు నెప్పుడున్. 27

వ. అట్లు గావున నసంఖ్యంబు లైనదంతసూకంబులు హతంబు లయ్యె శాంతమాన
సుండ వై క్రోధంబు వర్జింపు మనిన గురూపదిష్టప్రకారంబున సర్పయాగంబు
మాని యుండె నంత దేవతలు కుసుమవృష్టి గురియించి రా రాజన్యుండు మం
త్రిసమేతుం డై నగరప్రవేశంబు సేసె బాధ్యబాధకలక్షణంబులు గలవిష్ణు
మాయాచోదితగుణవ్యాపారంబుల నాత్మ మోహపడుం గావున నట్టిమాయా
వికారంబులం బరిత్యజించి తదాశ్రయీకృతమానసుం డై వర్తించుచుం బరనింద
సేయక వైరంబు వర్జించి భగవత్పదాంభోజభక్తిసంయుక్తుం డై తిరుగునతండు
హరిపదంబుఁ జేరు నని చెప్పి వెండియు సూతుండు పరమహర్షసమేతుం డై
శౌనకున కి ట్లనియె. 28

శ్రీవేదవ్యాసుండు వేదములను బురాణములను లోకమందుఁ బ్రవర్తింపఁ జేయుట.

క. ధారుణిఁ బారాశర్యున, కార్యులు పైలుఁడు సుమంతు ✽ జైమినిమునులున్
ధీరుఁడు వైశంపాయనుఁ, డారయ నలువురును శిష్యు ✽ లయి యుండి రొగిన్. 29

వ. వారలు ఋగ్యజుస్సామాథర్వంబు లనియెడునాలుగువేదంబుల వ్యాసోపదిష్ట
క్రమంబున లోకంబులం బ్రవర్తింపఁ జేసి రని చెప్పిన నాక్రమం బెట్లని శౌన
కుం డడిగిన సూతుండు సెప్పం దొడంగె నాదియందుఁ జతుర్ముఖునిహృదయం

బున నొకనాదం బుద్భవించె నది వృత్తినిరోధంబువలన మూర్తీభవించి వ్యక్తం
బుగాఁ గనుపట్టె నట్టినాదోపాసనవలన యోగిజనంబులు నిష్పాపులై ముక్తి
నొందుదు రందు నోంకారంబు జనియించె నదియె సర్వమంత్రోపనిషన్మూల
భూత యగువేదమాత యని చెప్పంబడు నాయోంకారంబు త్రిగుణాత్మకంబై
యకారోకారమకారంబు లనెడుత్రివర్ణరూపంబై ప్రకాశించుచుండె నంత
భగవంతుం డగునజుం డాప్రణవంబువలన స్వరస్పర్శాంతస్థోష్మాదిలక్షణలక్షితం
బగునక్షరసమామ్నాయంబు కల్పించి తత్సహాయంబునం దనవదనచతుష్టయం
బువలన వేదచతుష్టయంబు గలుగంజేసె నంత నతనిపుత్త్రు లగుబ్రహ్మవాదు
లావేదంబులం దదుపదిష్టప్రకారంబుగా నభ్యసించి యాక్రమంబున వారలు
దమశిష్యపరంపరలకు నుపదేశించి రిట్లు వేదంబులు సమగ్రంబులుగాఁ బ్రతియు
గంబున మహర్షులచే నభ్యసింపంబడియె నట్టివేదంబుల సమగ్రంబుగఁ బఠి
యింప నశక్తు లగువారలకు సహాయంబు సేయుటకై ద్వాపరయుగాదియందు
భగవంతుండు సత్యవతీదేవియందుఁ బరాశరమహర్షికి సుతుండై యవతరించి
యావేదరాశిం గ్రమమ్మున ఋగ్యజుస్సామాథర్వంబు లన నాలుగువిధంబులుగ
విభజించి పైలవైశంపాయనజైమినిసుమంతు లనియెడుశిష్యవరులకుఁ గ్రమం
బుగ నావేదంబుల నుపదేశించె నందుఁ బైలమహర్షి చేకొన్నఋగ్వేదం బనం
తంబు లగుఋక్కులతోఁ జేరియుండుటం జేసి బహ్వృచశాఖ యని చెప్పంబడు
నంత నాపైలుం డింద్రప్రమితికి బాష్కలునకు నుపదేశించె బాష్కలుం డా
సంహితం జతుర్విధంబులు గావించి శిష్యులగుబోధ్యుండు యాజ్ఞవల్క్యుండుఁ
బరాశరుండు నగ్నిమిత్రుండు ననువారికి నుపదేశించె నింద్రప్రమితి తనసంహిత
మాండూకేయున కుపదేశించె మాండూకేయుండు దేవమిత్రుం డనువానికిం జె
ప్పె నతనికి సౌభర్యాదిశిష్యు లనేకులై ప్రవర్తిల్లి రంత సౌభరిసుతుండు శాక
ల్యుండు తా నభ్యసించినశాఖ నైదువిధంబులుగ విభజించి వాత్స్యుండు మౌద్గ
ల్యుండు శాలీయుఁడు గోముఖుండు శిశిరుం డనెడుశిష్యుల కుపదేశించె నంత
జాతుకర్ణి యనువానికి వా రుపదేశింప నతండు బలాకుండు పైంగుఁడు వైతాళుఁ
డు విరజుం డనువారి కుపదేశించె నదియునుంగాక మున్ను వినిపించినబాష్కలుని
కుమారుం డైనబాష్కలి వాలఖిల్యాఖ్యసంహితను బాలాయని గార్గ్యుండు
కాసారుం డనువారలకుఁ జెప్పె నిత్తెఱంగున బహ్వృచసంహిత లనేకప్రకారం
బులం బూర్వోక్తబ్రహ్మర్షులచే ధరియింపంబడె యజుర్వేదధరుం డగువైశంపా
యనునిశిష్యసంఘంబు నిఖిలక్రతువుల నాధ్వర్యకృత్యంబుచే వెలసిల్లిరి మఱి
యు నతనిశిష్యుఁ డగుయాజ్ఞవల్క్యుండు గుర్వపరాధంబు సేసిన నా గురువు
కుపితుండై యధీతవేదంబుల మరలం దన కిచ్చిపొమ్మనిన నతండు దాను జదివిన
యజుర్గణంబును దదుక్తక్రమంబునఁ గ్రక్కినవి రుధిరాక్తం బగురూపంబుఁ దా

ల్చిన యజుర్గణాధిష్ఠితశాఖాధిదేవతలు తిత్తిరిపక్షు లై వానిని భుజియించిరి
దానం జేసి యాశాఖలు తైత్తిరీయంబు లయ్యె నంత నిర్వేది యగునాయాజ్ఞ
వల్క్యుం డపరిమితనిర్వేదంబు నొంది యుగ్రతపంబున సూర్యుని సంతుష్టుం
గావింప నతండు సంతసిల్లి హయరూపంబుఁ దాల్చి యజుర్గణంబు నతని కుపదే
శించెఁ గావున నది వాజసనేయశాఖ యని వాక్రువ్వంబడె నంత నాయజుర్గణం
బు కాణ్వమాధ్యందినాదులచే నభ్యసింపంబడె నిట్లు యజుర్వేదంబు లోకంబునఁ
బ్రవర్తిల్లె సామవేదాధ్యేత యగుజైమినిమహర్షి తనసుతుం డగుసుమంతు
నికి నుపదేశించె నతఁడు సుకర్ముం డనుతనసుతునకుఁ దెలిపె నతం డావేదమును
సహస్రశాఖలుగా విభజించి కోసలునికుమారుం డైనహిరణ్యనాభునికిని
దనకుమారుం డగుపౌష్యంజి యనువానికి నుపదేశించె నంత వారిరువురు
బ్రహ్మవేత్తలగునావంత్యులు నుదీచ్యు లనునేనూర్గురికి నుపదేశించి వారిని సామ
వేదపారగులంగాఁ జేసి రిట్లు సామవేదంబు లోకంబున వినుతి నొందె మఱియు
నథర్వవేత్త యగుసుమంతుమహర్షి దానిం దనశిష్యున కుపదేశింప నతండు వేద
దర్శుండు పథ్యుం డనుశిష్యుల కుపదేశించె నందు వేదదర్శుం డనువాఁడు
శౌల్కాయని బ్రహ్మబలి నిర్ఘోషుండు పిప్పలాయనుం డనువారలకును బథ్యుం డను
వాఁడు కుముదుండు శునకుండు జాబాలి బభ్రు వంగిరసుండు సైంధవాయనుం
డనువారలకు నుపదేశించి ప్రకాశంబు నొందించె నిత్తెఱంగున నథర్వవేదంబు
వృద్ధి నొందె ని ట్లఖిలవేదంబులయుత్పత్తిప్రచారక్రమం బెఱింగించితి నింకం
బురాణక్రమం బెట్టు లనిన వినిపింతు వినుము లోకంబునఁ బురాణప్రవర్తకు
లనం బ్రసిద్ధు లగుత్రైయ్యారుణి కశ్యపుండు సావర్ణి యకృతవ్రణుండు వైశం
పాయనుండు హారీతుం డనునార్గురు వానిని మజ్జనకుండును వ్యాసశిష్యుండు
నగురోమహర్షణునివలన గ్రహించి రట్టిపురాణంబు సర్గాదిలక్షణలక్షితంబుగా
నుండు మఱియుం గొంద ఱాపురాణంబు పంచలక్షణలక్షితం బనియుఁ బలుకుదు
రట్టిపురాణనామానుక్రమంబుఁ బురావిదు లగుఋషులు సెప్పెడుతెఱంగున
నెఱింగింతు వినుము బ్రాహ్మంబు పాద్మంబు వైష్ణవంబు శైవంబు భాగవతం
బు భవిష్యోత్తరంబు నారదీయంబు మార్కండేయం బాగ్నేయంబు బ్రహ్మకై
వర్తంబు లైంగంబు వారాహంబు స్కాందంబు వామనంబు కౌర్మంబు
మాత్స్యంబు బ్రహ్మాండంబు గారుడంబు నని పదునెనిమిది మహాపురాణంబులు
మఱియు నుపపురాణంబులుం గలవు వీని లిఖించినం జదివిన వినిన దురితంబు
లడంగు నని సూతుండు శౌనకాదులకుం జెప్పిన వారు నారాయణగుణవర్ణనం
బును దత్కథలను జెప్పితి వింక దోషకారులుఁ బాపమతులు నెవ్విధంబున
భవాబ్ధిం దరింతు రాక్రమంబు వక్కాణింపవే యని యడిగిన నెఱింగింపం దలంచి
యి ట్లనియె. 30

మార్కండేయోపాఖ్యానము.

క. [1]తొల్లిటియుగమునఁ దపముల, బల్లిదు లగుఋషులమహిమ ✽ భాషింపఁగ రం
జిల్లెడుమార్కండేయుం, డుల్లంబున హరిని నిలిపి ✽ యుడుగక బ్రతికెన్. 31

వ. లోకంబులు కల్పాంతసమయంబునం గబంధమయంబు లయి యంధకారబంధురంబు లయి యున్నయెడ నేకాకియయి చరించుచు బాలార్కకోటితేజుండయిన బాలునిహృదయంబునం బ్రవేశించి యనేకసహస్రవత్సరంబులు దిరిగి వటపత్త్రశాయి యయినయబ్బాలునిఁ గ్రమ్మఱం గనియె నని చెప్పిన శౌనకాదులు సూతునిఁ గనుంగొని యామునీంద్రునకు నీప్రభావం బెట్లు గలిగె నని యడిగిన నతం డి ట్లనియె. 32

క. భూవినుత బ్రహ్మచర్యము, దా వదలక నిష్ఠచేతఁ ✽ దథ్యము గాఁగన్
భావించి హరిఁ దలంచుచుఁ, గోవిదనుతుఁ డై మృకండు ✽ గుణముల వెలసెన్.

వ. ఇట్లు తపంబుసేయ నతనికి హరిహరులు ప్రత్యక్షం బయి వరం బడుగు మనిన గుణగణాఢ్యుం డయినకుమారు నడిగిన నట్ల కాక యని యతండు కోరినవరం బిచ్చి యంతర్ధానంబు నొంది రనంతరంబ యమ్మునికి మార్కండేయుం డుదయించి నియమనిష్ఠాగరిష్ఠుం డయి యుండ మృత్యువు వానిం బాశబద్ధుం జేసిన నెదిర్చి యమ్మూర్తిని ధిక్కరించి పదివేలహాయనంబులు తపంబు సలుప నింద్రుండు భయంపడి యమ్మునివరునియుగ్రతపంబు భంగపఱచుటకు దేవతాంగనలం బంపవా రేతెంచునెడఁ బుష్పఫలభరితంబును మత్తమధుకరశుకపికాదిశకుంతారవనిరంతరదిగంతరంబును జాతివైరరహితమృగపక్షికులసంకులంబును సారసచక్రవాకబకక్రౌంచకారండవకోయష్టికాది జలవిహంగమాకులిత సరోవరసహస్రసందర్శనీయంబును నగునాతపోవనంబున జటావల్కలధారి యై హవ్యవాహనుండునుంబోలెఁ దపంబు సేయుమునీంద్రునిం గని యయ్యంగనలు వీణావేణువినోదగానంబుల నలవరింప మెచ్చక ధీరోదాత్తుం డగు నమ్మునీంద్రుని గెల్వనోపక యింద్రునికడకుం జని రంత హరి యతనితపంబునకుఁ బ్రసన్నుం డై యావిర్భవించినం గనుంగొని దేవా నీదివ్యనామస్మరణంబునం జేసి యీశరీరంబుతోడన యనేకయుగంబులు బ్రతుకునట్లుగాఁ జేయవే యనినం గరుణించి యిచ్చుటయును. 34

తే. జగము రక్షింప జీవులఁ ✽ జంప మనుపఁ, గర్త వై సర్వమయుఁడ వై ✽ కానిపింతు
వెచట నీమాయఁ దెలియంగ ✽ నెవ్వఁ డోపు, విశ్వసన్నుత విశ్వేశ ✽ వేదరూప.

మ. బలభిన్ముఖ్యదిశాధినాథవరులున్ ✽ ఫాలాక్షబ్రహ్మాదులున్
జలజాతాక్షపురందరాదిసురులుం ✽ జర్చించి నీమాయలన్

1. తొల్లిటియుగమున బలిమిం, బల్లిదుఁడై యున్నవాఁడు ♦ మార్కండేయుం, డుల్లము రంజిల్లఁగ హరి, నుల్లంబున నిలిపి బ్రతికె ♦ నూర్జితకీర్తిన్.

దెలియఁగ లేరఁట నావశంబె తెలియఁగ ¦ ¹దీనార్థిమందార యు
జ్జ్వలపంకేరుహపత్త్రలోచన ²గదా ¦ చక్రాంబుజాద్యంకితా. 36

వ. అని వినుతించి దేవా నీమాయం జేసి జగంబు భ్రాంతం బై యున్న యది యిది దెలియ నానతీయ వలయు నని యడిగిన నతండు నెఱింగించి చనియె మునియును శివపూజ సేయుచు హరిస్మరణంబు సేయ మఱచి శతవర్షంబులు ధారాధరంబులు ధారావర్షంబుచే ధరాతలంబు నింప జలమయం బై యంధకారబంధురం బైన నంత నాతిమిరంబునం గను గానక భయంపడి యున్నయెడ నాజలమధ్యంబున నొకవటపత్త్రంబునం బద్మరాగకిరణపుంజంబుల రంజిల్లుపాదపద్మంబులు గలబాలునిం గని మ్రొక్కి యతనిశరీరంబు ప్రవేశించి యనేకకాలం బనంతం బగుజఠరాంతరంబునం దిరిగి యతనిచరణారవిందసంస్మరణంబునం జేసి వెలువడి కౌఁగిలింపం బోయిన మాయం గైకొని యంతర్ధానంబు నొంద మునియు నెప్పటియట్ల స్వాశ్రమంబు చేరి తపంబు సేయుచున్న సమయంబున. 37

చ. ³నిలిచినశంకరుం గనియు ¦ నిత్యసుఖంబుల నిచ్చుగౌరి యు
మ్ముల హార భూతిభూషణస ¦ ముజ్జ్వలగాత్రునిఁ గంటె యెంతయుఁ
వలనుగ వానితోడ నొక ¦ వాటపుమాటను బల్కఁగాఁ దగుఁ
సలలిత మైనయీతపసి ¦ జాడ వినం గడువేడ్క యయ్యెడిన్. 38

వ. అనిన శంకరుండును శాంకరీసమేతుం డయి నభంబున నుండి ధరణీతలంబునకు నేతెంచి యితరంబు గానక యేకాగ్రచిత్తుం డగునమ్మునిం గని తనదివ్యయోగమాయాప్రభావంబుచే నతనిహృదయంబునం బ్రవేశించి చతుర్బాహుండును విభూతిరుద్రాక్షమాలికాధరుండును త్రిశూలడమరుకాదిదివ్యసాధనసమేతుండును వృషభవాహనారూఢుండును నుమాసమేతుండు నై తనస్వరూపంబు గనంబఱచిన విస్మయంబు నొంది యమ్ముని యాపరమేశ్వరుని ననేకప్రకారంబుల స్తుతియించిన నప్పు డమ్మునితపఃప్రభావంబునకు మెచ్చి మహాత్మా పరమనైష్ఠుండ వని పరమేశ్వరుం డానతిచ్చిన మార్కండేయుండును శంకరు నిరీక్షించి దేవా హరిమాయాప్రభావంబు దుర్లభం బయ్యెడి భవత్సందర్శనంబునం గంటి నింతియ చాలు నైన నొక్కవరంబు గోరెద నారాయణచరణాంబుజధ్యానంబును మృత్యుంజయంబునుం గలుగునట్లుగాఁ గృప సేయవే యని ప్రార్థించినఁ గృపాసముద్రుం డై యట్ల కాక యని జరారోగవికృతులు లేక కల్పకోటిపర్యంతంబు నాయువుం బురుషోత్తమునియనుగ్రహంబును గలుగు నని యానతిచ్చి యమ్మహాదేవుం డంతర్ధానంబు నొందె నని చెప్పి యీమార్కండేయోపాఖ్యానంబు వ్రాసిన వినినం జదివినను మృత్యువు దొలంగు నని మఱియు నిట్లనియె హరిపరా

1. 'దీనార్తినిర్మూల' అ. ప్ర. 2. 'లసచ్ఛక్రాసిశంఖాంకితా', 3. నిలిచిన శంకరుండు తగ నిత్య...దుర్గ' వ్రా. ప్ర.

యణుం డగుభాగవతుండు దేవతాంతరమంత్రాంతరసాధనాంతరంబులు వర్జించి దుర్జనులం గూడక నిరంతరంబు నారాయణగోవిందాదినామస్మరణంబు సేయుచు నుండెనేని యట్టిపుణ్యపురుషుండు వైకుంఠంబున వసియించు మఱియు హరివిశ్వరూపంబును జతుర్విధవ్యూహభేదంబును జతుర్మూర్తులును లీలావతారంబులును జెప్ప నగోచరంబు లనిన శౌనకుం డి ట్లనియె. 39

క. హరికథలు హరిచరిత్రము, హరిలీలావర్తనములు నంచితరీతిం
బరువడి నెఱిఁగితి మంతయు, సురనుత యనుమాన మొకటి చొప్పడెడి మదిన్.

చైత్రాదిమాసంబుల సంచరించెడు ద్వాదశాదిత్యులక్రమంబును దెలుపుట.

వ. అది యెయ్యది యనిన లోకచక్షువు చైత్రమాసంబు మొదలుగా నేయేమాసంబున నేయేనామంబునం బ్రవర్తించుం జెప్పవే యని యడిగినఁ జైత్రంబుననుండి చైత్రాదిద్వాదశమాసంబుల సౌరగణసప్తకం బీశ్వరనియుక్తం బై నానాప్రకారంబుల సంచరించు నాక్రమంబు తొల్లి శుకుండు విష్ణురాతునికిఁ దెలిపినచందంబునం జెప్పెద నని సూతుం డిట్లనియె శ్రీమన్నారాయణస్వరూపుం డగుమార్తాండుం డేకస్వరూపుం డైన నతనిం గాలదేశక్రియాదిభేదంబులం బట్టి ఋషు లనేకక్రమంబుల నభివర్ణించి భావించుచున్నవా రాప్రకారం బె ట్లనినఁ జైత్రంబున సూర్యుండు ధాత యనునామంబు దాల్చి కృతస్థలి హేతి వాసుకి రథకృత్తు పులస్త్యుండు తుంబురుండు ననెడుపరిజనులతోఁ జేరికొని సంచరించు వైశాఖంబున నర్యముం డనుపేరు వహించి పులహుం డోజుండు ప్రహేతి పుంజికస్థల నారదుండు కంజనీరుం డనునను చరసహితుం డై కాలంబు గడపుచుండు జ్యేష్ఠంబున మిత్రాభిధానంబున నత్రి పౌరుషేయుండు తక్షకుండు మేనక హాహా రథస్వనుం డనుపరిజనులతోడం జేరి వర్తించుచుండు నాషాఢంబున వరుణుం డనునామధేయంబు నొంది వసిష్ఠుండు రంభ సహజన్యుండు హూహువు శుక్రుండు చిత్రస్వనుం డనుసహచరసహితుం డై కాలక్షేపణంబు సేయుచుండు శ్రావణంబున నింద్రుం డనునామంబుచే వ్యవహృతుం డై విశ్వావసువు శ్రోత యేలాపుత్త్రుం డంగిరస్సు ప్రమ్లోచ చర్యుం డనుసభ్యులతోఁ జేరి కాలంబు గడపుచుండు భాద్రపదంబున వివస్వంతుం డనునామంబు దాల్చి యుగ్రసేనుండు వ్యాఘ్రుం డాసారణుండు భృగు వనుమ్లోచ శంఖపాలుండు లోనుగాఁ గలపరిజనులచే నావృతుం డై కాలయాపనంబు సేయుచు నుండు. 41

క. ధరలోఁ [1]ద్వష్ట్రాహ్వయమును, నిరవుగ ధరియించి ధాత్రికింపు దలిర్పం
జరియించుచు నభమందుం, సరసిజహితుఁ డాశ్వయుజము చయ్యనఁ గడపున్.

1. బూషాహ్వయమును.

వ. ఈమాసంబున ఋచీకతనయుండు కంబళాశ్వుండు తిలోత్తమ బ్రహ్మోపేతుండు శతజిత్తు ధృతరాష్ట్రుం డిషంభరు లనుసభ్యులతోడం గూడి కాలంబు గడపు చుండుఁ గార్తికమాసంబున విష్ణు వని వ్యవహరింపఁబడి యశ్వతరుండు రంభ సూర్యవర్చస్సు సత్యజిత్తు విశ్వామిత్రుండు మఖాపేత స్సనుపరిజనవర్గంబుతోఁ గూడి కాలంబు నడపు చుండు మార్గశిరంబునం దర్యమనామవ్యవహృతుం డై కశ్యపుండు తార్క్ష్యుండు ఋతసేనుం డూర్వశి విద్యుచ్ఛత్రువు మహాశంఖుం డనెడువనుచరులం గూడి చరించు చుండుఁ బుష్యమాసంబున భగుం డనునామంబు దాల్చి స్ఫూర్జుం డరిష్టనేమి యూర్ణుం డాయువు కర్కోటకుండు పూర్వచిత్తి యనెడుసభ్యజనపరివృతుం డై కాలక్షేపంబు సేయుచు నుండు మాఘమాసంబునఁ బూషాహ్వయంబు వహించి ధనంజయుండు వాతుండు సుషేణుండు సురుచి ఘృతాచి గౌతముం డనుపరిజనవృతుం డై చరియించుచు నుండు. 43

క. క్రతునామంబు ధరించియుఁ, జతురతఁ బాలించు చుండుఁ ౹ జాతుర్యకళా
రతుఁ డై సహస్రకిరణుఁడు, మతియుతు లౌ ననఁదపస్య ౹ మాసము లీలన్. 44

వ. అందు వర్చస్సు భరద్వాజుండు పర్జన్యుండు సేనజిత్తు విశ్వుం డైరావతుం డనువారలతో నెనసి కాలయాపనంబు సేయు చుండు నిట్లు ద్వాదశమాసంబుల [1]నపరిమేయవిభూతులచేఁ దేజరిల్లుచు నుభయసంధ్యల నుపాసించు జనులపాపసంఘంబుల నున్మూలనంబు సేయుచుఁ బ్రతిమాసంబును బూర్వోక్త పరిజనషట్కంబు వెంటనంట నుభయలోకనివాసు లగుజనంబుల కైహికాముష్మికఫలంబుల నొసంగుచు ఋగ్యజుస్సామాథర్వణమంత్రంబులఁ బఠియించుచు ఋషిసంఘంబులు నుతియింపఁ బురోభాగంబున నప్సరస లాడ గంధర్వులు పాడ బ్రహ్మవేత్త లగునఱువదివేవురు వాలఖిల్యమహర్షు లభిముఖు లై నుతించుచు నరుగ నధికబలవేగవిరాజమానంబు లగునాగరాజంబులు రథోన్నయనంబు సలుప బాహాబలప్రతిష్ఠాగరిష్ఠు లగునైరృతశ్రేష్ఠులు రథపృష్ఠభాగంబు మోచిఁ ద్రోయు చుండ ననాదినిధనుం డగునాదిత్యుండు ప్రతికల్పంబును నిట్లు కాలయాపనంబు సేయుచుఁ దేజరిల్లుచుండు నట్లు గావున నివి యన్నియు వాసుదేవమయంబులుగాఁ దెలియు మని పౌరాణికోత్తముం డగుసూతుండు శుకయోగీంద్రుండు ప్రాయోపవిష్టుం డగుపరీక్షిన్నరపాలున కుపదే

1. ఇట 'చతుర్వేదకాలత్రయరూపియు జగదీశ్వరుండు నైనమార్తండుండు గంధర్వగానంబులు వీతేర షష్టిసహస్రసంఖ్యలవాలఖిల్యమునులు కొలిచి ముందర నడవ సప్తాశ్వసమేతం బైన యేకచక్రరథం బారోహించి నిమేషమాత్రంబున సహస్రయోజనంబు లతిక్రమించుచు రాత్రిందివంబులు మేరుశైలంబు చుట్టుఁ దిరుగుచుండు నట్లు గాన నివి యన్నియు వాసుదేవపగంబుగాఁ దెలియుము' అనియే తాళపత్త్రపుఁ బ్రతులందుఁ బాఠము గానిపించుచున్నది.

శించిన తెఱంగున నైమిశారణ్యవాసు లగుశౌనకాదిఋషిశ్రేష్ఠులకుఁ దెలిపె మఱియు నిట్టిపురాణరత్నం బగుభాగవతంబును వినువారును బఠియించువారును నాయురారోగ్యైశ్వర్యంబులు గలిగి విష్ణుపదంబు నొందుదు రదియునుం గాక.

తే. పుష్కరంబందు ద్వారకాపురమునందు, మథురయందును రవిదినమందు నెవఁడు
పఠనసేయును రమణతో భాగవతము, వాఁడు దరియించు సంసారవార్ధి నపుడ.

క. శ్రీరమణీరమణకథా, పారాయణచిత్తునకును బతికిఁ బరీక్షి
ద్భూరమణున కెఱిఁగించెను, సారమతిన్ శుకుఁడు ద్వాదశస్కంధములన్. 47

వ. [1]మఱియు నష్టాదశపురాణంబులందలిగ్రంథసంఖ్య లెట్లనిన బ్రాహ్మపురాణంబు దశసహస్రగ్రంథంబు పాద్మం బేఁబదియైదువేలు విష్ణుపురాణం బిరువదిమూఁడుసహస్రంబులు శైవంబు చతుర్వింశతిసహస్రంబులు శ్రీభాగవతం బష్టాదశసహస్రంబులు నారదంబు పంచవింశతిసహస్రంబులు మార్కండేయంబు నవసహస్రంబు లాగ్నేయంబు పదియేనువేలనన్నూఱు భవిష్యోత్తరంబు పంచశతాధికచతుర్దశసహస్రంబులు బ్రహ్మకైవర్తం బష్టాదశసహస్రంబులు లైంగం బేకాదశసహస్రంబులు వారాహంబు చతుర్వింశతిసహస్రంబులు స్కాందం బెనుబదివేలనూఱు వామనంబు దశసహస్రంబులు కౌర్మంబు దశసహస్రంబులు మాత్స్యంబు చతుర్దశసహస్రంబులు గారుడంబు పందొమ్మిదిసహస్రంబులు బ్రహ్మాండంబు ద్వాదశసహస్రంబు లిట్లు పురాణగ్రంథసంఖ్యాప్రమాణంబులు ప్రవర్తిల్లు నీపదునెనిమిది పురాణంబులమధ్యంబున [2](నదులయందు భాగీరథివిధంబున దేవతలయందుఁ బద్మగర్భునిమాడ్కిఁ దారకలందుఁ గళానిధిగరిమ సాగరంబులందు దుగ్ధార్ణవంబుచందంబున నగంబులను హేమనగంబుభాతి గ్రహంబుల విభావసుకరణి దైత్యులందుఁ బ్రహ్లాదుని భంగి మణులయందుఁ బద్మరాగంబురేఖ వృక్షంబులందు హారచందనతరువు రీతి ఋషులందు నారదుమాడ్కి ధేనువులందుఁ గామధేనువుపోల్కి సూక్ష్మంబులందు జీవుని తెఱంగున దుర్జయంబులందు మనంబు చొప్పున వసువులందు హవ్యవాహునిపోఁడిమి నాదిత్యులందు విష్ణుకరణి రుద్రులయందు నీలలోహితునిరీతిని బ్రహ్మలయందు భృగువుసొబగున సిద్ధులయందుఁ గపిలునిలీల నశ్వంబులందు నుచ్చైశ్శ్రవంబులాగున దర్వీకరంబులందు వాసుకిరూపున మృగములందుఁ గేసరిచెలువున నాశ్రమంబులందు గృహస్థాశ్రమంబు క్రియ

---

1. ఈవచనము మొదలుకొని 51 వ పద్యమువఱకుఁ గలపాఠము పెక్కుతాళపత్త్రపుఁబ్రతులందును ముద్రితప్రతులందును గానరాదు. అయినను మూలమున నిది ప్రతిపాదితం బై యుండుటంజేసియుఁ గొన్నిప్రాఁతప్రతులందును గానిపించుటంబట్టియు నిటఁ జేర్పంబడియె.

2. ఈ కుండలీకరణములోనివి పెక్కు లేకాదశస్కంధమునందు నవధూతయదు సంవాదఘట్టమునఁగూడ నుపమావాచకరహితములుగాఁ జెప్పఁబడి యున్నవి.

వర్ణంబులలో నోంకారంబు నిరవున నాయుధంబులం గార్ముకంబు సోయగంబున యజ్ఞంబులలో జపయజ్ఞంబు చాడ్పున వ్రతంబులం దహింసకరణి యోగంబులం దాత్మయోగంబు రమణ నోషధులయందు యవలసొబగున భాషణంబులందు సత్యంబు తేవ ఋతువులందు వసంతంబు పోల్కి మాసంబులందు మార్గశీర్షంబు మహిమ యుగంబులందుఁ గృతయుగంబు నోజం దేజరిల్లు నిట్టి భాగవతపురాణంబు పఠియించి విష్ణుసాయుజ్యంబుఁ జెందుదు రని మఱియు నిట్లనియె. 48

క. సకలాగమార్థపారగుఁ, డకలంకగుణాభిరాముఁ § డంచితబృందా
రకవంద్యపాదయుగుఁ డగు, శుకయోగికి వందనంబు § సొరిది నొనర్తున్. 49

సీ. సకలగుణాతీతు § సర్వజ్ఞు సర్వేశు, నఖిలలోకాధారు § నాదిదేవుఁ
బరమదయారసో § ద్భాసితుఁద్రిదశాభి, వందితపాదాబ్జు § వసధిశయను
నాశ్రితమందారు § నాద్యంతశూన్యుని, వేదాంతవేద్యుని § విశ్వమయునిఁ
గౌస్తుభశ్రీవత్స § కమనీయవక్షుని, శంఖచక్రగదాసి § శార్ఙ్గధరుని

తే. శోభనాకారుఁ బీతాంబ § రాభిరాము
రత్నరాజితమకుటవి § భ్రాజమానుఁ
బుండరీకాక్షు మహనీయ § పుణ్యదేహుఁ
దలఁతు నుతియింతు దేవకీ § తనయు నెపుడు 50

మ. అని యీరీతి నుతించి భాగవత మా § ద్యంతంబు సూతుండు సె
ప్పిన సంతుష్టమనస్కులై విని మునుల్ § ప్రేమంబునం బద్మనా
భునిఁ జిత్తంబున నిల్పి తద్గుణములన్ § భూషించుచున్ ధన్యులై
చని రాత్మీయనికేతనంబులకు ను § త్సాహంబు వర్ధిల్లఁగన్. 51

క. జనకసుతాహృచ్చోరా, జనకవచోలబ్ధవిపిన § శైలవిహారా
జనకామితమందారా, జనకాదిమహీశ్వరాతి § శయసంచారా. 52

మాలిని. జగదవనవిహారీ § శత్రులోకప్రహారీ
సుగుణవనవిహారీ § సుందరీమానహారీ
విగతకలుషపోషీ § వీరవర్యాభిలాషీ
స్వగురుహృదయతోషీ § సర్వదాసత్యభాషీ. 53

గద్యము. ఇది శ్రీపరమేశ్వరకరుణాకలితకవితావిచిత్ర కేసనమంత్రిపుత్రసహజపాండిత్యపోతనామాత్యప్రియశిష్య వెలిగందలనారాయణనామధేయప్రణీతంబైన

శ్రీమహాభాగవతం బనుపురాణంబునందు రాజులయుత్పత్తియు వాసుదేవలీలావతార ప్రకారంబును గలియుగధర్మప్రకారంబును బ్రహ్మప్రళయప్రకారంబును ప్రళయవిశేషంబులును దక్షకునిచే దష్టుండై పరీక్షిన్మహారాజు మృతి నొందుటయు సర్పయాగంబును వేదవిభాగక్రమంబును బురాణానుక్రమణికయు మార్కండేయోపాఖ్యానంబును సూర్యుండు ప్రతిమాసంబును వేర్వేఱునామంబుల వేర్వేఱుపరిజనులతోఁ జేరుకొని సంచరించు క్రమంబును దత్తత్పురాణగ్రంథసంఖ్యలు ననుకథలు గలద్వాదశస్కంధము. 54

శ్రీ గోపాలకృష్ణార్పణమస్తు.

PRINTED AT THE SREE PANDURANGA PRESS, ELLORE.

ఆనందాశ్రమగ్రంథరత్నమాల

తెనుఁగు పుస్తకముల వివరము

గ్రంథములకు వ్రాయునపుడు వాని వెలయును తెలుపవలెను.

శ్రీమద్భగవద్గీత

ప్రతిపదటీకా భాష్యవిశేషార్థ సహితము.

క్యాలికో బైండు గిల్టుపేరు గలది	10	0	0

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతము, పద్యకావ్యము

పెక్కు వ్రాఁతప్రతుల సహాయమునఁ జిరకాలమునుండి సంపూర్ణ శుద్ధముగా వ్రాయింపఁబడి గ్లేజు కాగితములపై అచ్చొత్తించి మేలు క్యాలికో బైండు గిల్టు పని చేయఁబడి యున్నది.

I.	ఆది సభా పర్వములు గల సంపుటము ...	4	0	0
II.	ఆరణ్యపర్వము	4	0	0
III.	విరాటోద్యోగపర్వములు	4	0	0
IV.	భీష్మద్రోణపర్వములు	4	0	0
V.	కర్ణ, శల్య, సౌప్తిక, స్త్రీ పర్వములు ...	4	0	0
VI.	శాంతిపర్వము	4	0	0
VII.	అనుశాసనిక, అశ్వమేధ, ఆశ్రమవాస, మౌసల, మహాప్రస్థానిక, స్వర్గారోహణ పర్వములు గల సంపుటము. ...	4	0	0
	ఆదిపంచకము	10	0	0
	యుద్ధషట్కము	8	0	0
	శాంతిసప్తకము	8	0	0

నామలింగానుశాసనము అను నామాంతరము

గల

అమరకోశము

త్రికాండము—సటీకము

ఆంగ్లేయభాషాంతరపదములతోఁ గూడినది.

గ్లేజు కాగితములు క్యాలికో బైండు ...	3	0	0

రామా అండ్ కో., పబ్లిషర్సు, ఏలూరు,